

הקדמת בן המספר ויאמר יוסף אל אחיו גִּשְׁוּ נָא אֵלַי.

וְשָׁמְעוּ אֶת מִלּוּלָיו. פָּנֵת חֶק הוּא לְהַמְחַבְרֵי בְּרֵאשׁ מַחְבְּרָתָם לְהַבִּיעַ אַמְרִים וּלְהוֹדִיעַ בְּשִׁעְרֵים בְּמַחְנֵה הָעֵבְרִים.

מָה רָאוּ עַל פְּכֵה לְחַבֵּר סִפְרֵי וְלֹא יִסְפְּקוּ לָמוּ בְּסִפְרֵי הָרֵאשׁוֹנִי אֲשֶׁר מִפִּזְ יִקְרִי וְאִם הָרֵאשׁוֹנִים כִּבְנֵי אָדָם אָנוּ כְּתוּמֵרֵי אֲמָנָם הַחַיִּיב הַזֶּה הוּא רַק עַל הַמְחַבֵּר בְּעֶצְמוֹ. כִּי הוּא הַיּוֹדֵעַ טַעְמוֹ וְנִימוּקוֹ אֲשֶׁר עָמוּ.

לֹא כֵן אִם הַמְחַבֵּר נִשְׁמָתוֹ צְרוּרָה בְּצִוּוֹר הַחַיִּים וְהַנִּיחַ אֶתְרֵיו בְּרִכְהָ כְּתָבִי לְקֹדֶשׁ מְאִירִין אֶת הָעֵינַיִם. מְלֵאִים זֵיו וּמְפִיקִים נִוּגָה כְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם וְנֹדָאֵי מַצְנָה וְחַיִּיב עַל יוֹצְאֵי חִלְצֵיו אֲשֶׁר הַשָּׁאִיר אֶתְרֵיו: לְהוֹצִיא לְאוֹר עוֹלָם אֶת סִפְרֵיו וְדִי בְּזֶה הַתְּנַצְלוֹתוֹ מְנוֹטֵל עָלָיו לְהוֹדִיעַ גְּדוּלַת אָבִיו וּתְהַלְתּוֹ.

וּלְהִרְאוֹת לְעֵינָיו כָּל כִּי הָאִיר לְאַרְצֵי בְּחֻמְתּוֹ וּבְזֶה מְכַבְּדוֹ אִף לְאַחַר מוֹתוֹ וְכֹאֲשֶׁר הָאִירָהּ בְּזֶה בְּאֲמֵרֵי שָׁפָר בְּהַקְדַּמַת הַסֵּפֶר הַנְּחַמְדָּ שׁו"ת חַתָּם סוֹפֵר וְכָל הַמְרַבֵּה לְסִפְרֵי בְּמַעֲלוֹת וּבְמִידוֹת אָבִיו הוּא מְשׁוּבָח וְדַבְרֵיו הֵמָּה לְרִיחַ נִיחוּחַ: אוֹלָם אֲנֹכִי לֹא כֵן עֲמָדִי.

כִּי אֵין עֲטִי בְּיָדֵי לְבוֹא בְּאֲמֵרוֹת טְהוּרוֹת פְּנִיִם מְסִבִּירוֹת עֲרוּכוֹת וְסִדּוּרוֹ כִּי אֲנֹכִי לֹא אִישׁ דְּבָרִים לְהַרְבוֹת אַמְרִים לְסִפְרֵי סִיפּוּרִים מֵהַ נַעֲשֶׂה בּוֹ אֶתוֹ עָמוּ בְּאֵמ"ו הַגָּאוֹן הַמְּנַבְּהֵק רַבֵּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹה"ר מֵשִׁיחַ שִׁיק זְצוּקֵל"ה (יַחוּס מְשִׁפְחַת שִׁיק כְּתָב ש"ב הַרְבֵּה הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִם מוֹה"ר דָּוִד טַעֲבֵלִי הָאֲפָרְתִי נ"י בְּסִפְרוֹ תוֹלְדוֹת אֲנָשֵׁי בְּרֵאשׁ הַב' בְּיַחוּס תוֹלְדוֹת הַגָּאוֹן בְּעַל תּוֹסֶפֶת יוֹם טוֹב זצ"ל) מִימֵי הַנְּעוּרִים עַד אֲשֶׁר הָיָה לְגַבְרָה בְּגַבְרִים אָבֵל אֶקְוֶה כִּי הָרוּאָה יִרְאֶה בְּהַסֵּפְרִים.

כִּי הַעֵת וְהַזְּמַן הָיָה אֲצִלּוֹ מֵהַדְּבָרֵי הַיְקָרִי וְכָל שְׁעֵשׂוּעֵיו הָיָה רַק בְּפִקּוּדֵי ה' הַיְשָׁרִים בְּעוֹדוֹ בְּאָבוֹ הַטָּה אֲזָנוֹ לְקוֹל מוֹרִים וְיַחְזוֹר עֲלֵיהֶם לְהִיּוֹתָם בְּלִבּוֹ חֲקוּקִים וְשִׁמּוּרִים כְּאֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ שְׁאָמַר בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים.

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֵשִׁיחַ בְּטָרֵם שְׁקַעָה שְׁמִשׁוֹ. כִּי כָּל מֵה שֶׁשָּׁמַע מִפִּי רַבּוֹ הַגָּאוֹן בְּעַל חַתָּם סוֹפֵר זָכַר צְדִיק לְבָרְכָה הֵן חִידוּשֵׁי אֲגָדָה.

וְהֵן חִידוּשֵׁי הַלְכָה הַכֹּל אֲצִלּוֹ מְסוּדָר וְעֲרוּכָה וְאִף אַחַת מֵהֶם מְמַנּוֹ לֹא נִשְׁכַּחַה וְהֵמָּה כְּנֹלָם עַל לוּחַ לְבוֹ חַרִּיתָם וְנִזְכָּרִים זָכִים וְכַרוּרִים מְאִירִים כְּסוֹפְרִים: גַּם תִּיְקַף אַחַר חַתּוּנְתּוֹ (עַם אִשָּׁת בְּרִיתוֹ הוּא אֲמִי מוֹרְתִי הַצְּנוּעָה הַצְּדִיקַת הַמְּפֹרָסֶת הַרְבֵּנִית מֶרֶת גִּיטֵל נ"ע בַּת הַרְבֵּנִי הַנְּגִיד מוֹה"ר פֶּרִיץ ז"ל מִק"ק הָאֵלֵיטֵשׁ וְהוּא הָיָה מְגֹדוּלֵי הַיַּחוּס.

וְהִי מְתִנַּחַס אַחַר רַבֵּינוּ פֶּרִיץ הַמְּנוֹזֵר בְּתוֹס' פֶּשְׁרוֹן מַעֲשֵׂיָהּ נוֹדַע בְּשַׁעַר בַּת רַבִּים. אִשָּׁה כְּשֶׁרָה עֲשֻׁתָה רְצוֹן בְּעֵלָהּ וּבְכָל כַּחַה הַשְּׁתַדְלָה.

וְזֶה הָיָה כָּל פְּעֻלָּה לְהַבְרוֹת כּוּחוֹ וְגוּפוֹ לְמַעַן יוּכַל לְשַׁקּוֹד עַל הַתּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה נִפְטָרָה בְּשֵׁם טוֹב בְּיוֹם ב' ג' נִסָּן תרל"ג ל"פ"ק תְּהֵא נִשְׁמָתָה צְרוּרָה בְּאוֹר הַחַיִּים לְמַעֲלָה) שָׁם כָּל מַגְמָתוֹ לְעִסּוּק בְּתוֹרַת ה' וּבִירְאָתוֹ אֵין לְשַׁעַר גְּוִדֵל הַתְּמַדְתּוֹ וְשִׁקִּידְתּוֹ וּבַחֲזוּרִים יִקְרִים וְנִחְמָדִים הַתְּאִסְפוֹ אֵלָיו לְשִׁמּוֹעַ בְּלִימוּדִים בְּדַבְרֵי חֲרִיפִים וְחִדּוּדִים וְגִדְיִים נַעֲשׂוּ עֲתוּדִים עוֹסְקִים בְּתוֹרָה וְעַל דְּבָרֵי ה' חֲרִידִים: בְּשֵׁנַת תַּקצ"ח ל"פ"ק שָׁמוּ עַל רֵאשׁוֹ הַעֲטָרָה לְקַבְּלוֹ לְרַב וּלְמוֹרָה ב"ק"ק יַעֲרִיגִין הַסְּמוּרָה ל"ק"ק פ"ב הַמַּעֲטִירָה הוֹרָה לָהֶם הַדְּרָף הַיְשָׁרָה בְּדְרוּשָׁיו וּמוֹסְרֵיו הַיְקָרִים מִתּוֹקִים מְדַבֵּשׁ בְּטַעַם

וסבָּרָא הוּא הִי לָהֶם לָאָב וְהָמָּה לּוֹ לְבָנִים קְרוּב לְאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים שָׁנִים: וּבִשְׁנַת תַּרְכָּ"א הִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה.

אֲנָשִׁי עִיר חוֹסֵט קִהְלָא קְדִישָׁא בְּשִׁמְעָם אֶת שְׁמֵעוּ הַטּוֹב בְּתוֹרָה וּבְקִדְוֶשָׁה. כִּי הֶעֱיָקֵר אֲצֻלּוֹ הַמַּעֲשֵׂה לֹא הִדְרָשָׁה.

ע"כ אָזְרוּ כְּגַבְרַת חֲלָצִיָּהֶם וְקִבְּלוּ אוֹתוֹ לְרַב וּמוֹרָה עֲלֵיהֶם וְעַל סְבִיבוֹתֵיהֶם וְרַבִּים מִבְּחוּרֵי חֻמְדַּי יוֹדְעֵי בֵּין וּלְמַד הַתְּקַבְּצוּ אֵלָיו עֲדָרִים וְעֲדָרִים יִקְרִים וַיִּשְׁרִים כָּלֵם אֶהוּבִים כָּלֵם בְּרוּרִים הוֹגִים בְּתוֹרַת ה' וְלִילּוֹת כְּיָמִים מְאִירִים.

וְרַבִּים מֵהֶם אֲשֶׁר גָּדְלוּ וְהִצְלִיחוּ בְּתוֹרָה וּבִירְאָה וּנְתַעֲלוּ לְהִיּוֹת לְמוֹרִים. גַּם הִיָּתָה בֵּיתוֹ פְּתוּחַ לְרַוְחָה.

וְקִיבֵל אֶת כָּל אָדָם בְּסִבְרַת פְּנִים יְפוֹת וּבְלֵב שְׂמֵחָה וְהַשִּׁיב לְכָל שׂוֹאֵל מִמֶּנּוּ לְמַעֲשֵׂה וְלַהֲלָכָה וְהִי גְדוֹל לְיִהוּדִים וְתַהֲלָתוֹ בְּקִהְלַת חֲסִידִים בְּמַעֲלוֹתָיו וּמַדּוּתָיו הַיִּשְׁרִים וְהַחֲמוּדִים עַד כִּי הִפְלִי הָיוּ מוֹדִים כִּי כָּלֵם מִחֲמַדִּים וּמְאֹד מְאֹד שָׁשׂוּ בּוֹ אֲנָשִׁי הַקִּהְלָה וְהוּא שְׂמַח בְּהֶם.

כִּי הָטוּ אֲנָנִים לְקוֹל מוֹרֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹכִיחָם בְּמִישׁוֹר מִבְּלֵי שְׂיַעֲשֵׂה כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בְּעֵינָיו יִשָּׂר: וְהִי לְשֵׁם וְלַתְּהִלָּה בְּכָל הַמְּדִינָה בְּרָה כַּחֲמָה יָפָה כְּלִבְנָה. כָּל אֱלֹהֵי לְמֹשֶׁה הָיוּ לְמִנָּה לְהַנְהִיג בְּנֵי הַקִּהְלָה בְּחֻמְדָּה וּבְתַבּוּנָה בְּעֶרְףָּה שְׂמִנָּה עֲשָׂרָה שָׁנָה: אַף בְּעַת אֲשֶׁר חֻלְּיִינוּ הוּא נִשְׂא אֵיזָה שְׂבוּעוֹת קוֹנָם פְּטִירָתוֹ וְהִי מִתְּהַפֵּף בְּחֻלּוֹ עַל מִטָּתוֹ לֹא הִשִּׁיב רִיקָם פְּנֵי הַדּוֹרְשִׁים תְּשׁוּבָתוֹ.

כָּל עוֹד בּוֹ נִשְׁמָתוֹ לְמַד מִשְׁפָּטִים וְחֻקִּים לְקְרוֹבִים וְלְרַחוּקִים עַד בָּא יוֹמוֹ וְהָרוּחַ שָׁב לְמִקוּמוֹ. וּבִשְׁבַת קוֹנֵדֵשׁ נִשְׁבָּה אֲרוֹן הַקּוֹנֵדֵשׁ.

בְּחֻמְדֵּשׁ שְׁבַט בְּאֶחָד לְחֻמְדֵּשׁ נִפְלָה עֲטָרַת יִשְׂרָאֵל צִיץ נִזָּר הַקּוֹנֵדֵשׁ בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת מְלֹא וְגִדּוּשׁ שְׁנַת הַצַּדִּיק הִיָּה קְדוּשׁ וְנִשְׁמָע קוֹלוֹ בְּבוֹאוֹ אֶל הַקּוֹנֵדֵשׁ. אֶל הַקְּרוֹבִים וְהַרְחֻקִים.

נִקְבְּצוּ יַחַד רַבָּנִים גְּאוּנִים וְצַדִּיקִים. כָּלֵם יַחַד בָּאוּ לְכַבּוֹדוֹ לְכַבּוֹתוֹ וּלְסַפְדּוֹ עַל כִּי פָּנָה זִיווּ פָּנָה הוֹדוּ וּבְהִסְפִּידָם אוֹתוֹ וַיִּסְפְּרוּ אֶת תְּהִלָּתוֹ בְּקִדְוֶשָׁתוֹ וּבְתוֹרָתוֹ כָּלֵם פָּה אֶחָד עָנּוּ וְאָמְרוּ כִּי לֹא הִנִּיחַ כְּמוֹתוֹ.

וּלְמַעַן לֹא תָמוּת עִמּוֹ חֻמְדָּתוֹ הַזֵּהִירוּ הַגְּאוּנִים שְׁלִיט"א לְזַכּוֹת אֶת נִשְׁמָתוֹ לְהַפִּיץ עַל פְּנֵי תְּבֵל חִידוּשֵׁי תוֹרָתוֹ. הֵמָּה יִגִּידוּ בְּאֵיִם תְּהִלָּתוֹ וְשֵׁם: יִרְאוּ מַעֲשָׂיו וּמַדּוּתָיו הַיִּקְרִים.

כְּזוֹהַר הַרְקִיעַ מְזַהֲרִים לְדוֹרֵי דוֹרִים שְׂמֵחוּ הַתְּלַמִּידִים וַיִּגִּילוּ הַלּוֹמְדִים בְּדִבְרֵי הַחֲרִיפִים שְׁנוּנִים וְחִדּוּדִים. אֲשֶׁר יִמְצְאוּ בְּלִימוּדָם בְּחִיבּוּרָיו אֲשֶׁר חִיבֵר וַיְהִי שְׂפָתוֹתָיו דוֹבְבוֹת בְּקָבֵר וְלֹא יִהְיֶה כְּאֶחָד הָאֲדָם לְהַבִּיל דְּמָה יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר.

כִּי כָּאֵז כֵּן עָתָה מֹשֶׁה יִדְבֵּר וּבֵן יִכְבֵּד אָב כִּי כְּבוֹדוֹ גְּדוֹל וְרַב קִבְּלָתִי עָלַי לְמַעֲמָסָה לְהִיּוֹתִי מִפִּי הַגְּאוּנֵי שְׁלִיט"א מְצוּנָה וְעוֹשֶׂה וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בְּכַחֵי אֲעֲשֶׂה אַף כִּי יִדְעָתִי שְׂהִיּוֹצֵא גְדוּלָּה מִהַהֲכַנְסָה: וְאִתָּן תּוֹדָה עַל הַעֲבֵר אֲשֶׁר חֲסָדוֹ ית"ש עָלַי גְּבַר וְעֲזָרְנִי עַד פֹּה כִּי נִגְמְרוּ בַעֲזֵהי"ת שִׁמ"ה תְּשׁוּבַת עַל חֶלֶק אֲנִיחַ חַיִּים כְּמִסְפָּר שְׁמוֹ כֵּן אֶקְוֶה לְאֵל הָרוּעָה יַעֲזָרֵנוּ בְּקְרוּב לְדַפְּנוֹס הַתְּשׁוּבוֹת מִחֶלֶק יוֹרָה דִּיעָה וְהַנְּנִי קוֹרָא לְאַחֵי וְרִיעֵי וַיְדִידֵי לְבַקֵּשׁ מֵהֶם לְהִי' בְּתוֹמְכֵי יָדֵי הָיוּ נָא לִי לְסַעֵד וּלְעֲזֹר בְּכִסְפָּכֶם.

והביאו ברכה אל בתיכם. וזכות אאמ"ו הגאון צוק"ל יגן בעדכם להצליחכם במעשה ידיכם ויאריך ימיהם ושנותיהם.

פאות יקרת נפשכם ונפש אהובכם: הק' יוסף שיק בן המחבר זצ"ל:הה:קצת חידישים ממר גיסי הרב המאוה"ג הקריף ובקי וכו' מוה' יעקב פראגער נרו האב"ד ור"מ דק"ק אדא והגליל ישיש הגה התוס' בריש פ"ק דחולין הביאו בשם ה' א"י הנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות והקשו דמזבחים דף ל"א דקאמר שם דטעמא דנקט במתני' כל הנשים ששחטו דיעבד משום דתני שם טמא ולדעת ה' א"י הוי לי' לומר דנקט משום נשים דתנא שם מקודם ולדעתי י"ל דהנה פתוס' בגיטין דף ב' ע"ב ד"ה ע"א כ' דאחד נאמן על השחיטה אע"ג דאתחזק איסורא משום דבידו ה' לשחוט ומה שאנו סומכין על הנשים בשחיטה אעפ"י שאינן יודעות הלכות שחיטה פיון שפינדה ללמוד לשחוט או לשפוך אחרים שישחטו לה כפינדה דמי עיי"ש ולפי"ז י"ל דס"ל לה' א"י דדווקא דיעבד יש לסמוך על זה אבל לכתחילה אין לסמוך על זה דכיון שדעתן קלות אפ"ש שתשחט אעפ"י שאינה יודעת ולא תטריח את עצמה לקחת לבקש שוחט בחנם או בשכר פדרף נשים עצלניות אבל בנודאי אם היא במקום שיש עמה שוחט לפניה בנודאי אם א"י הלכות שחיטה לא תשחוט בעצמה דחזקה לא שבקה התיירא ואכלה איסורא ולא גרועה ממומר לתיאבון ולפי"ז התם בזבחים דאירינן לעגנו קרבן דשכיחו שם כמה שוחטים והפהו עומד אצלה לקבל הדם ונדאי אי לאו דידעיה בנפשה בבירור גמור דבקיאה לא הוית שחטה וא"ל דלפי"ז אף בחולין אם אחרים היו דעין ה"ש עומדים שם תהא מותרת לשחוט אף לכתחילה הרי ה' א"י אינו מחלק בזה די"ל דבחולין לא פלוג פיון דעל פי רוב אין אחרים עומדים ע"ג משא"כ בקדשים דא"א שלא יהיו שם אחרים היו דעין לשחוט שפיר מותרת לשחוט אף לכתחילה: והבית יוסף ביו"ד סי' י"ט הביא דברי האלף דהדני שאם שחט ולא ברה שחיטתו פיגול והנה מלשונו משמע דאף לאחרים אסור ואחר זה הביא הב"י דברי הראב"י דאם הזיד ולא ברה על השחיטה אסורה לו ולא לאחרים ובהג"א תמה על דברי אלף דהדני דלא מצינו דמשום ברכה יהא נאסר השחיטה (ועיין בברכות דף ט"ו דמפונש שם דברכות דרבנן וברכה לא מעפכא) ולפי.

ענ"ד דהנה הנוב"י במהדו"ק חיו"ד סי' ב' הביא בשם הגאון או"ח זצ"ל דממתניתין ריש חולין דחשו"ק ששחטו מוכח דלא אאלף דהדני והנוב"י הוסיף להקשות מהפיל ספין ושחט וכן מכמה מקומות עיי"ש וכו' הנוב"י די"ל דטעם האה"ד הוא משום קנס או משום דחשוד לאותו דבר וזה שייך דווקא אם בכוננה שחט בלא ברכה אבל מי שלא הי' מחוייב לברך או שא"א לו לברך או שלא הי' אפ"ש לו לברך והיננו בגוונא דחרש או בהפיל ספין לא שייך קנס ולא טעמא דחשוד גם האלף דהדני מודה דאין הברכה מעכב ושחיטתו כשרה ולדעתי קצת קשה על מ"ש הנוב"י דהטעם משום קנס הי' לאלף דהדני לחלק בין אם הבהמה שלו לשל אחרים ומ"ש הנוב"י דס"ל לאלף דהדני לאסור גם לאחרינא קשה קצת להבין באין לו לשלם מה קנס הוא לו אם יאסרו בהמת חברו.

ומ"ש הנוב"י עוד משום דחשוד לאותו דבר זה צ"ע הלא מבוואר ביו"ד בסי' קי"ט דחשוד לדבר הקל לא הוי חשוד לחמור וכיון דברכה דרבנן ונבילה הוי איסורא דאורייתא הוי מקל על חמור גם בנבילה עובר על לפ"ע בכל פזית וזית והיותר תימה על הנוב"י דהרי הרא"ש הביא דהאלף דהדני אמר דינו בשכח ולא ברה וא"כ ליתא להנה"ב תירוצים של הנוב"י ושוב ראיתי שגם בפ"ת העיר בזה.

ולזה נראה לפי ענ"ד להשוות דעת האה"ד עם דעת הראב"י הנ"ל די"ל דאף דפשוט להלכה דשחיטה לא בעי פנונה היינו פנונת מצוה וכנונת מעשה שחיטה ועיין בפמ"ג בסי' ג' שהביא בשם מהרש"ל ביש"ש דהיפוף הפנונה מזיק] אבל ברור דצריף השוחט להיות מיושב בדעתו להיות נזהר בכל הלכות שחיטה בכללותה ובפרטותיה דאם אינו מיושב בדעתו ויש לו איזה דבר המטרידו אפ"ש לו לשפוח איזה מהדברים שצריף להיות נזהר בהם [ובפ"ת כ' דאפ"ש דמטעם זה אין לאכל לשחוט משום דטרוד באבלו] לזאת כל ירא ה' בנודאי מסיר מלבו כל טרדותיו בעת שהולך לשחוט ובפרט בעת הברכה נותן בנודאי אל לבו יותר שלא יטרידו שום דבר ולזאת אם ראינו ששחט בלא ברכה והיינו ששכח לברך [וכמו שהעתיק הרא"ש דברי האה"ד] א"כ שוב י"ל שהי טרוד במחשבתו כל עת השחיטה ואולי שקה או דרס ולכן שחיטתו פגול בין לו ובין לאחרים.

אבל בהיזיד ולא ברך פיון שעשה פן במזיד א"כ הוא מחמת קלות ונהרי הוא רק חשיד שלא לברך והוא קל נגד איסור גבילות בזה ס"ל לראב"י דרק לדידן קנסו אבל לא לאחרים אבל בשכח לברך י"ל דגם הראב"י ס"ל פהאלדד הדני דשחיטתו פגול אף לאחרים וכנ"ל ומיושבים ג"כ קו' האור חדש והנוב"י הנ"ל די"ל דווקא היכא דצריף לברך ולא בירך מחמת שכחה ומוכח שמחמת טרדתו שכח וא"כ אפ"ש שקלקל בשחיטה ג"כ משא"כ במקום שלא הי' יכול לברך וכדומה דאין לנו הוכחה על טרדתו פשיטא דאין הברכה מעכב ומיושב קושית הגהות אשרי הנ"ל ואמרת דבר זה זה רבות בשנים לפני אדמו"ח הגאון צוקלה"ה והוטב בעיניו אמנם לפי"ז צריף טעם למאי דקי"ל בש"ע בסי' י"ט בשחט ולא בירך דהשחיטה כשרה ואפ"ש לומר עפ"י מ"ש בפרמ"ג בשפ"ד בסי' א' ס"ק י"א דבנטל קבלה ושכח וכו' אמרינן דמסתמא שחט כרגילותו.

א"כ אפ"ש לומר דגם לענין הברכה וכו' מ"מ סמכינן ארגילותי וצ"ע. בסי' ק"ב ביו"ד הביא הש"ע דיש אומרים דדבר שאין היתר יבוא בנודאי לא מקרי דשיל"מ והש"ף הקשה שם למה הביא דבר זה בשם י"א הלוא הדבר הזה מוכרח ומבואר בביצה דף ד' דקאמר אלא אי אמרת ספק טריפה דבר שאין לו מתירין הוא יעיי"ש ולדעת י"ל עפ"י מאי שהביא הפלתי בשם הצ"צ שהקשה למאי נ"מ יקרא זה דשיל"מ הא ממנ"פ אם תמות תוף י"ב חודש ונהרי היא טריפה א"כ הרי נתבטל האיסור ואם תחי' י"ב חודש אפי' בלא תערוכות מותרת הביצה ותי' דניחא לן שיאכלנה בהיתר אף אם לא היתה בתוף התערוכות משיאכלה רק ע"י היתר שנתבטלה וההיתר רק מפת דסמכינן אבטול והפלתי כ' דאין לזה הבנה (וכוונת הפלתי י"ל דהרי אפ"ש דהיום היא עכ"פ רק תערוכת ספק טריפה ולאח"ז אפ"ש שיתנודע שיש כאן נודאי טריפה בתערוכת: ולפי.

ענ"ד דיש לזה הבנה דאם נאמר דס"ל לחומרא א"כ היום אוכל איסור מה"ת ע"י תערוכות וגנאי הוא עכ"פ כמבואר ברא"ש בפג"ה ובב"י ביו"ד סי' ק"ט אבל למחר אפ"ש שיותר לגמרי ואפילו אי יזהא אסור לא הפסיד דגם היום אסור אלא שהוא בתערוכות ואולי אם ימתין יזהא מותר וירוויח וזה דווקא אם ס"ל לחומרא יש מקום לומר דזה הוי דשיל"מ ולא קשה קושית הצ"צ משא"כ אם ספיקא דאורייתא מה"ת לקולא א"כ הדרא קושיא לדנוכתה דפשיטא שלא ימתין דהרי היום הוא מותר עכ"פ מה"ת בנודאי ולאח"ז אפ"ש שיתברר שהיא אסור מה"ת ואם דגם אפ"ש שיתברר שהוא היתר הרי גם היום הוא מותר מה"ת.

וא"כ להרשב"א לשיטתו דס"ל ס"ל ס"ל לחומרא א"כ לדידן הי' אפ"ש להגמרא לתרץ שם בביצה דביצה ס' טריפה בתערוכת הוי דשיל"מ ומדלא מתרץ הכי ש"מ דזה לא נקרא דשיל"מ

אמנם להרמב"ם ודעימי' דס"ל סד"א מה"ת לקנלא א"כ ממילא אין שום קושיא על הגמרא וממילא לא מוכח דבכה"ג לא הוי דשיל"מ לענין דינים אחרים דלאו תערוכות (וגדלה שמחת מאוד פי הראה לי אחד דמבואר בכ"מ פ"ז מהלכו' עפ"ם דהרמב"ם ס"ל דדבר שיל"מ נקרא אף אם אין ההיתר יבוא בנודאי ודלא פהרשב"א ולכן המחבר לשיטתו פ"י מ"ש שם בכ"מ שפיר הביא בש"ע דבר זה בשם יש מי שאומר דהוא ס"ל דהרמב"ם חולק על הרשב"א וא"כ צריך לתרץ קושית הש"ך מהגמרא ולפי ענ"ד מ"ש נכון הוא בעזה"י.

הנה, אדמו"ח הגחון זצוקלה"ה הניח בצ"ע בתשובותיו לחאו"ח סי' קפ"ב דמ"ש דלענין רבית לעכו"ם דאסרו משום שפא ילמוד ממעשיו התירו בזה"ז פמבואר בי"ד סי' קנ"ט משום דא"א בזה"ז בלעדם לישא וליתן וא"כ גם לענין שכירות בתים מנכרים דג"כ נאסר שלא ידור בשפונתם משום שפא ילמוד ממעשיהם ולמה לא נותר גם כן ואי משום דאפילו בטל הטעם לא בטלה התקנה א"כ גם לענין רבית הי' ראוי לומר כן יעוי"ש ולפי ענ"ד דמלבד די"ל דבשלומא ברבית אם לא יתירו לא יהי' שום אפשרות לשאת ולתת עמהם ע"כ הוכרחו להתיר משא"כ בשכירות בתים למה יתירו אם אם אפשר בלא שכירות ולא נעקר דברי חכז"ל בכדי: אבל י"ל עוד דהנה החו"י הקשה על הטו"ז שכ' דהיכא שריבית התורה בפירוש א"א לחכז"ל לאסור א"כ ברבית דהוא מפורש בתורה לנכרי תשיב וכו' איך אסרו חכז"ל וענין בנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' ס"ב שתי' פינן דכדי חיי' התירו א"כ לא עקרו לגמרי ובתשובת חת"ס חיו"ד סי' ק"ט תי' דחכז"ל לא אסרו הרבית להדיא רק אמרו שיתרחק הישראל מהם שלא ילמוד מעשיהם ואסרו כל דבר המביא למשון אחריהם והוא גדר וסייג ללא דלא תלמד לעשות פתועבת הגוים כו' וגם דברי תורה מתקיימים כגון בכדי חיי' ולת"ח עיי"ש והנה כ"ז הוא התנצלות אם הי' אפשר לכל ישראל להתרחק בכל מו"מ מהם גם דאסרו חכז"ל רבית נוכל לומר כתי' החת"ס דכיון דלא אסרו בפירוש רבית אלא דאסרו כל דבר הקרוב לזה אין זה נגד התורה כ"כ אבל בזה"ז פינן דעיקר מו"מ הוא עמהם וא"א לאסור כל דבר אשר מביא לידי התקרבות א"כ הדרא קוש' לדנקמה איך אפשר לחכז"ל לאסור נגד המפורש בתורה להיתר ע"כ התירו לקחת מהם רבית משא"כ בשכירות בתים שאינו נגד מפורש לתורה בהיתר והניחו האיסור על מקומו.

ויש לישב עוד קושיא הנ"ל בדרך צחות לדעתי דהנה מבואר ברא"ש בע"ז דף ב' דל"א שבמנין וכו' אפילו בטל הטעם ל"ב התקנה היכא שמתחילה לא היתה התקנה בכל המקומות וכגון לסחור ביום אידם משום דהשתא לאו עובדי ע"ז הם כגון במים מגולים שלא היתה התקנה אלא היכא דשכיחא נחשים אבל היכא דל"ש לא.

ולכן בזה"ז התירו מים מגולים משום דל"ש נחשים וכמו דבזמנא הותר בכה"ג. ודעתי יש להסביר דהנה מצינו בפ"ז דף ל"ה דלא רצו לגלות הטעם אם גזרו איזה איסור חדש אלא לאסור י"ב חודש שפכר נתפשט האיסור אלמא דחששו חכז"ל לפירצת העולם.

ומזה יכולין להבין שפמה פעמים יש לחכז"ל מתקני הדבר עפ"י סוד איזה טעם פמוס ולא רצו לגלות והוצרכו לומר טעם חדש וחששו אם ימצא שטעם חדש שאמרו יתבטל יתירו האיסור.

אבל אם היינו יודעים טעם הפמוס לא היינו מתירין ע"כ אמרו אפי' בטל הטעם לא בטלה התקנה כי אולי יש להם עוד טעם פמוס: אמנם היכא דחזינו דבתחילת התקנה במקום שלא הי' שייך הטעם היו נוהגין היתר א"כ ע"כ דלא הי' להם טעם אחר כי אם זה דאם הי' להם טעם אחר הי'

להם לאסור אף במקום דלא שייך הטעם (כמו בנחשים) וע"כ אמרינן בכה"ג דהיכא דבטל הטעם
בטלה ג"כ התקנה.

והנה ברבית מתחילה פשגזרו התירו לת"ח ועל פרחי משום דאצל ת"ח לא שייך שמא ילמוד
ממעשיהם. וא"כ הרי מבנרר דעיקר הטעם הוא זה ושפיר השתא דבטל הטעם אמרינן דבטלה
גם התקנה משא"כ בשכירות דלא התירו בתחילה לשום אדם שפיר יש לומר דהי' להם בגזירה
זו עוד איזה טעם כמוס ובפשיטות י"ל הטעם למה חילקו בין ת"ח לע"ה אצל רבית ולא חילקו
פן בשכירות בתים וראיתי שהרגיש בזה בפ"ת ביו"ד סי' קנ"ט יעוי"ש ולפי ענ"ד דבשלומא
ברבית דהוא ענין מו"מ והבעה"ב בעצמו עוסק בזה וע"כ פשהוא ת"ח לא שכיח שילמוד
ממעשיהם משא"כ לענין דירה שדר שם עם אשתו וכל בני ביתו דבהו עכ"פ שייך שמא ילמוד
ממעשיו: אף זה פשוט וברור דקונשית רבינו הוא רק לשיטת הר"ן המובא בשמ"ק דאף לאידך
לישנא דר"נ לא אדחי לישנא קמא דהא אותבין רבא לר"נ ור"ח ורבינא נמי טרו ושקלו בה אכל
לפי שיטת התוס' ורוב המפרשים דאיך לישנא פליג על לישנא קמא עיין בתוס' ד"ה תשיך
בלא"ה אין מקום לקונשית רבינו דשאני רבית דספיקא הוא אם אסרו כלל אף בתחילה ומספיקא
נאסר שפיר התירו עתה דלא שייך הטעם אבל בשכירות בתים דנאסר בנודאי אין מקום להתירו
אף עכשיו אף שפסק הטעם.

גם אלה דברי גיסי הה"ג החרף והבקי צדיק ונשגב יפ"ת כש"ת מוה' יעקב פראגיר נ"י שליט"א
סתן המספר זצוקלה"ה בחולין דף קמ"א הביאו התוס' דברי הריב"א דאע"ג דאמרי' אין עשה
דל"ת ועשה מיהו אם עבר על אותו לא אינו לוקה דעיקר הטעם דלא דחי הוא מפני העשה אבל
הלאו כמאן דליתא והקשו דהא הש"ס שם בחולין פריף הא שליח הקן עשה ול"ת ואיך נדחס
העשה ומתריץ הגמרא ל"צ דלאו עברה משמע דווקא אם עברה אבל אם לא עברה ושקלה עדיין
הוי בו עשה ול"ת ותי' התוס' דלענין מלקות דווקא קאמר הריב"א ולפי ענ"ד לולא דבריהם הי'
אפשר לומר דהנה בסוף שאלות ותשובות נוב"י ח"ר נדפס שם קונשית בשם חתנו ע"ד הריב"א
דכיון דלא הוי לי' למיעבד דבר זה דהא אין עשה דוחה עשה ול"ת א"כ הו"ל מצהב"ע ולא הוי
מצנה וא"כ נשארה הל"ת במקומה ולא נדחית כלל יעו"ש ואמרת דלפענ"ד י"ל דע"כ לא מצנינו
מצהב"ע אלא בדבר שא"א להיות בהיתר גמור פגון בדבר הגזול ובלולב של אשירה לפי
הרמב"ם במשנה ר"פ לולב הגזול דא"א לקיים מצנה זו אם לא אחר עבירות הלאו אבל באיסור
זמן דאם יעשנה בזמן אחר לא יהי' עבירה בזה כ"ע מודו דלא הוי מצהב"ע והנה מצאתי סברא
זו בירושלמי שבת פ' האורג על המשנה הקורע על מתו בשבת יצא והקשו מ"ש ממצה גזולה
דלא יצא ומתריץ תמן גופה עבירה ברם הכא איהו עבר עבירה מדע דאם הוציא מצה ברה"י
בשבת יצא עכ"ל ומוכא בטור יו"ד סי' ש"מ ובפר"ח או"ח סי' תכ"ד.

ולפי ענ"ד ברור דכוננתו כמ"ש ואין זה ענין למ"ש התוס' בפירק לולב הגזול לחלק בין גזול
ללולב של אשירה דבאשירה אפילו ג"כ הי' אפשר לו לצאת י"ח לאפוקי גזול אמנם לפי מ"ש
הרמב"ם בפ"ה המשנה דגם באשירה י"ל מצהב"ע היינו צריכין לומר דלא ס"ל פהירושלמי אמנם
לפי מ"ש י"ל דמודה להירושלמי אלא דס"ל דבאשירה פנין דעכשיו א"א לעשות עוד מצנה
באשירה אם לא אחר שיעבור עבירה הוי מצהב"ע משא"כ באיסור זמן שאפשר בלא עבירה
כלל ולפי"ז לא קשה מידי תמיהת הקרבן עדה שם בירושלמי על התוס' הנ"ל שלא הביא
מהירושלמי הלנה דדבריהם ממש הוא ויותר קשה על הרשב"א בסוכה שהביא דברי הירושלמי

וְכַתֵּב ג"כ סִבְרַת הַתּוֹס' וְלֹא הִרְגִישׁ שְׁזָה יוֹצֵא מֵהִירוּשָׁלַיִם וְלִפִּי עַנ"ד חִילּוּק יֵשׁ בֵּינֵיהֶם וְעַיִן בִּשְׁעָה"מ פ"ח מְלוּלָב וְלִפִּי"ז לֹא ק"מ קוֹשֵׁיִת חֲמֵן הַנוֹב"י דְּהָא הָרִיב"א אֲאִיסוֹר יו"ט קֵאֵי וְל"ש לֹמֵר מִצְוֵהב"ע דְּהָא אֶפְשָׁר בְּהִיתָר גְּמוּר וְדוּק.

וְהִנֵּה לִפִּי"ז נֹאמֵר דְּהָרִיב"א בְּאַמַּת ס"ל כְּקוֹשֵׁיִת הִלְזוּ דִּי"ל דְּמִצְוֵהב"ע אֶלָּא דְבִיו"ט אֵינְרִי דִּל"ש מִצְוֵהב"ע אֶבֶל לְעַנְיָן שְׁלִיחַ הַסֵּן דְּשִׁינָה מִצְוֵהב"ע א"כ הִדְרָא קוֹשֵׁיִת לְדוֹקְטָא דְּהָנִי מִצְוֵהב"ע וּבְזָה בְּאַמַּת לֹא אֶמְרָה הָרִיב"א וּמְתוּרָן קוֹשֵׁיִת הַתּוֹס'.

שְׁאַלְהָ אַחַת הַצְעָתִי לִפְנֵי אַדְמו"ח הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִים זְכוּלָה"ה וְנִהְיֶה בְּפִלְפוּלֵי כִּי הוּא הוֹלֵךְ ע"ד הָאַמַּת וּמ"מ לֹא רָצָה לְהוֹרוֹת בְּזָה לְרוֹב חוֹלְשׁוֹת עֵינָיו וְהוּא צָוָה עָלַי לְהִצִּיעַ הַדְּבָר לִפְנֵי גְדוּלֵי הַדּוֹר הַשֵּׁנִי וּפְקוּדָתוֹ שְׁמָרָה רִוְחִי וְכַתְּבֵתִי עוֹד לְגֵאוֹן אֶחָד אֶבֶל ג"כ הַשֵּׁיב כְּהַנ"ל וְהִנֵּה טִירְחָא לִי מִלְתָּא לְכַתּוּב לְכַמָּה מְקוֹמוֹת וְהַדְּבָר נְחוּץ לְדִינָא כִּי מִיְלְתָא דְשְׁכִיחָא הוּא וְנִשְׁאַלְתִּי ע"ז זָה כְּמָה פְעֻמִּים לְכֹן אֶמְרָתִי לְבֹא אֶת דְּבָרֵי בְדָפוּס וְאַבְקֵשׁ מֵאַת גְּדוּלֵי הַדּוֹר שְׁיִודְעֵנוּ דְעָתָם דַּעַת תּוֹרָה וְזָהוּ.

אֲשֶׁה אַחַת שְׁיֵשׁ לָהּ כָּאֵב חוֹלֵי בְּרַחֲמֵי וְהָרֹפֵא יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה לָהּ רְפוּאוֹת ע"י עֲטָצֵע"ן וְגַם לֹא־פִי"ש (וּא"ל) (אֶפְשָׁר דְּהוּא ר"ת וְאֶמֶר לָהּ) שְׁבַכְלָא פְעַם תִּרְאֶה כְּמוֹ דָּם אֶבֶל יוֹדַע בְּרוּר שְׁאִין זָה דָם נָדָה שְׁאִינוּ מִן הַמְּקוֹר וְגַם אִינוּ מְטַבֵּעַ הַדְּמִים וְרַק מְשֻׁרְיַת הַלֹּא־פִי"ש וְהַטַּבֵּעַ דּוֹחָה לְחוּץ וּא"א לֹא לְעֲשׂוֹת רְפוּאוֹת כ"א בְּשִׁעָה שְׁהִיא מְסוּלְקַת דְּמִים דְּוּנְקָא שְׁלֹא בְּשִׁעַת וְנִסְתָּה הִנֵּה מְחַלְקַת יְדוּעָה בְּכָאֵב אִם הִיא כְּמִכָּה שֶׁאֵי שְׁמוּצִיָּאָה דָּם בֵּין הַטו"ז בְּסִי' קפ"ז וְקצ"א וְהַח"צ ס' ע"ג בְּתִשְׁבּוּכָתוֹ וְהַסֵּד"ט מְכָרִיעַ קֶצֶת בְּסִי' קפ"ז אֶמְנָם הַנוֹב"י ס' רֵאִיתִי שְׁכ' אִם בָּאֵנוּ לְדִין כָּאֵב בְּמִכָּה נְתַתְּ תוֹרַת כ"א בְּיָדוֹ אֶמְנָם בְּנִד"ז א"צ לְזָה וְרַק לְעַיִן בְּנִאֲמָנוֹת הָרֹפֵאִים.

וְהִנֵּה עַנְיָן נִאֲמָנוֹת הָרֹפֵאִים מְבֹאָר בַּשֵּׁנִי ע"י ס' קפ"ז דְּלֹא־חַר שְׁנִתְחַזְקָה יֵשׁ מְסַתְּפָקִים אִם לְסִמּוֹךְ עַל הָרֹפֵאִים וְכ' הַב"ח מְשׁוּם דְּחֻזְקַת הָאִיסוֹר הוּא נִגְדַּת חֻזְקַת הָרֹפֵא וְגַם י"ל כִּינּוּן שְׁחֻזְקַת הָאִיסוֹר הוּא רַק סִפְקָא שְׁמָא מִן הַצְּדָדִים וּא"ס מוֹצִיא מִיַּד וְנִדְאִי כֹן הַסְּבִיר הַב"ח וְלִפְעַמֵּי ד' עוֹד י"ל עַפ"י מ"ש רַש"י נָדָה דְּאֶפִּילוּ לְמ"ד וְנִסְתָּוֹת דְּאוֹרֵיִתָּא אִינוּ וְנִדְאִי שְׁתִּירָאָה אֶמְנָם בְּלֹא נִתְחַזְקָה עַדִּין בְּבִאֵה"ט שְׁם מְבִיא בְּשֵׁם שְׁבוּ"י וְתִשְׁבַּח פ"י דְּנִאֲמָנִים וְעַיִן בְּפִתְח"ת שְׁם שְׁהִרְבָּה לְהִבִּיא תְּשׁוּבוֹת הַמְּדַבְּרִים בְּזָה וּבְשׁו"ת חת"ס חיו"ד בְּהִרְבָּה תְּשׁוּבוֹת כָּל כָּל חֲדָשׁ דְּהֵם נִאֲמָנִים רַק עַל הַכְּלָלוֹת וְלֹא עַל הַגּוֹף הַפְּרָטִי וְלִפִּי"ז בְּנ"ד שְׁיִצָּא לְדוֹן עַל הַכָּל כְּפֹלֵךְ דְּדָבָר זָה גוֹרֵם לְבִיאַת מְרָאָה דָּם וּבְפִרְט לִפִּי דְּבָרֵי תְּשׁוּבַת הַרְדֵּב"ז שְׁהִבִּיא בְּחַת"ס ס' קע"ה וְכֹן הִבִּיא הַפִּתְח"ת דְּהִיכָא שְׁיֵשׁ רְגָלִים לְדָבָר שְׁיֵשׁ לְהֵאֲמִין אֶפִּילוּ רֹפֵא עֲפוּ"ם וּמכ"ש בְּזָה שְׁיִשְׁרָאֵל הוּא וְרָגְלִים לְדָבָר שְׁאוּמֵר כֹּן לְכַתְּחִילָה שְׁיִהְי' כֹּן: אֶמְנָם בְּתִשְׁבּוּבָה אַחַת מִתְּשׁוּבוֹת ח"ס וְכֹן בְּחִידוּשָׁיו פ' לִוְלָב הַגְּזוּל דָּף ל"ב כ' לְתַמּוּהָ עַל כָּל עַנְיָן נִאֲמָנוֹת הָרֹפֵאִים שְׁלֵמְדוֹ מִתּוֹךְ סִפְרֵי עֲפוּ"ם דְּחִבִּיל גּוֹפִיָּהוּ וְאִיךְ אֶפְשָׁר לְדוֹן מִזָּה עַל גּוֹף יִשְׂרָאֵל וְאֶפְשָׁר לֹמֵר קֶצֶת דְּלֹא אֶמְרוּ דְּכָל נְכָרִים חִבִּיל גּוֹפִיָּהוּ דְּבִנְדְּוִדִי נִמְצָא בֵּינֵיהֶם מְעוֹנָגִי וּמְפֹנָגִי דְּלֹא אֶכְלוּ שְׁקִצִּים וְגַם פּוֹסְקִים בְּרְפוּאוֹת גּוֹפֵם כִּיִּשְׂרָאֵל וּא"כ בָּאוּ גַם לִפְנֵי הָרֹפֵאִים הִרְבָּה מֵהֶם דְּלֹא חָבְלוּ גּוֹפִיָּהוּ וּא"כ בְּלִי סִפְקָא יוֹדְעִים הֵם שְׁיֵשׁ גּוֹפִים מְשׁוּנָיִם בְּטַבְעָם וְלִפִּי דְּבָרֵי הָרֹפֵא הַנ"ל הֵדָם יוֹצֵא מִמִּכָּה הַזֶּה וְאִם הוּא נִאֲמָן טְהוֹרָה לְכ"ע.

אִיךְ אֵי צָרִיךְ בְּכַה"ג שְׁנִדְעַע שְׁמִפְתָּה מוֹצִיָּאָה דָּם יֵשׁ לְדוֹן עַפ"י דְּבָרֵי הַמְּרָדְכִי הַמּוֹבָאָה בַּשֵּׁנִי ע"י ס' קפ"ז דְּשְׁלֹא בְּשִׁעַת וְנִסְתָּה תוֹלָה בְּוִנְסָתָה וְהַשֵּׁנִי מְפָרֵשׁ דְּבָרָיו דְּמִיָּרִי בְּלֹא מִכָּה כָּל אֶלָּא דְּתִלְיָנָן מִחֲמַת מִיעוּף הַתְּשֻׁמִּישׁ בְּצְדָדִים מְשֻׁם בָּא הֵדָם אֶבֶל הַב"ח וְעוֹד רַבִּים מְפָרְשִׁים דְּמִיָּרִי בִּישׁ לָהּ

מפה שא"י אם מוציאה דם ולדינא מסיק הש"ך דרק לבעלה התירו אבל צריכה זו נקיים אפי' אם יש לה מפה אבל הב"ח ורוב אחרונים מתירים אפילו בלא זנין נקיים ולקמן אות כ"ד כ' הש"ך דאם ראתה בלא תשמיש מיש צריה שיהי' לה מפה שמוציאה דם אלא שא"צ שתדע שעכשו יצא משם הדם ורבים תמהו על הש"ך דהגוי לי' לומר לענין זו נקיים צריכה פן דהא שלא בשעת תשמיש אין דנין אלא לענין זו נקיים וכבר כ' לעיל דלענין זו נקיים לא מהני מפה אפילו שלא בשעת ונסתה ובסד"ט כ' שנה ראי' לדעת הכנ"י דיש לחלק אם אשה זאת רואה מחמת תשמיש אז מקילין אצלה ג"כ שלא בשעת תשמיש אבל אם אינה רואה מחמת פלל אז מחמירין שצריכין מפה שמוציא דם והסד"ט אות י"ד והטו"ז חלקו ע"ז ונשארו דברי הש"ך ס"ק כ"ד בצ"ע: ולפי ענ"ד נכון מאוד לומר עפ"י מ"ש הסד"ט ומובא בלחם ושמלה אות ט"ו דספק מן הצדדים שיהי' דווקא בשעת תשמיש שע"י מיעוהו אבל שלא בשעת תשמיש לא ואם הש"ך ג"כ ס"ל פן אז נכונים דבריו דלעיל פדמייתי דברי המרדכי כ' בהדיא דסברתו לתלות שלא בשעת נסתו כמיעוהו ובה דם מהצדדים ולפי"ז שלא בשעת תשמיש דל"ש ספק זה יש להחמיר ואי הוי נקט הש"ך בס"ק כ"ד דלענין זנקיים די במפה שמוציאם שם הו"א דהיינו דווקא בשעת תשמיש ויש ספק צדדים משא"כ שלא בשעת תשמיש לא סגי וצריה שתדע שמפכתה בא הדם הזה ולכה אשמעי' רבותא דאפילו שלא בשעת ג"כ די שתדע שמפכתה מוציא דם לפעמים.

ולפי"ז לדברי הש"ך בנ"ד שלא בשעת תשמיש צריכין שגדע שמפכתה מוציא דם אמנם בסד"ט הביא מתשובת הב"ח סי' פ"ד ופ"ה דפסק דאפילו ראתה שלא בשעת תשמיש א"צ זו נקיים אם יש לה מפה וראתה שלא בשעת ונסתה א"כ א"צ לנאמנות הרופא פלל דהרי יש לה מפה ובפרט דע"י מיעוהו הפלי ג"כ יש לחוש לדם צדדים ואפילו להש"ך אם נאמר כח"ס הנ"ל דנאמנים על הפלל א"כ נאמינהו עכ"פ שדרכה של רפואה זו להוציא דם וא"כ לכ"ע נאמן ובפרט ברגלים לדבר ורופא ישאל וליתר שאת יש לצרף קצת דברי תשובת ב"י סי' קט"ו מובא בסד"ט סי' קצ"ו קרוב לסופו שכ' דיש לספק אוילי דם טהור הוא אע"ג דמה"ד רק ה' מיני דמים טמאים נאנן דלא בקיאיין מחמירין בכל מראה דם מ"מ מידי ספיק לא נפקא והסד"ט הסכים והאר"י שם בספק חסרון ידיעה לכל העולם יעוי"ש ואני אם אמנם שעלתה מחשבה זאת על דעתי זה זה עשר שנים די"ל פן מ"מ יראתי להוציא דברים עלי מן השפה ולחויץ דא"כ בכל רואה מחמת שיהוא רק ספק דאפשר אחר התשמיש ראתה ובפרט לדין דמחמירין אפילו בסמוך משום דאין בקיאיין בשיעור רמ"ת ואם נצטרף עוד ספק דם טהור וא"כ כל רואה דם מ"ת הוי ס"ס ונצטרף עוד חזקת טהרה דגוף וחזקת היתר לבעלה א"כ הי' ראוי להקל.

וע"כ.

צ"ל כמ"ש בר"ן בפסחים דף ל' לענין דשיל"מ אע"ג דחמץ לאחה"פ ג"כ אסור מדרבנן מ"מ הוי דשיל"מ דחכו"ל לא להקל אמרו דבר זה שיהא אסור אחר הפסח ועי"ז יפקע מיני' שם דשיל"מ וחומרא דפסח אלא להחמיר אמרו וכן בזה נאמר פן דלא להקל אמרו שאין בקיאיין במראית הדם ומסתמא גם בשו"ת הב"י צרפו רק לסניף בעלמא וגם אני אומר אחר שפכר צרפו מאור ישאל לשאר סניפים ואומר אע"ג דס' חסרון ידיעה לא הוי ספק מעליא.

אמנם הש"ך ביו"ד סי' נ"ה הביא ממשאת בנימין דבס"ס יש לצרפו ולהקל והש"ך חולק וכ' הפמ"ג דבהפמ"ר יש לסמוך על המ"ב להקל ובשו"ת שואל ומשיב ח"ב סי' פ"ט הביא בשם איסור והיתר דרק מדרבנן הוא דלא הוי ספק ואני הוכחתי במקום אחר מפת קושית מעין החקמה

שֶׁהַקְּשָׁה עַל הַרְמַב"ם דס"ל דְסַפֵּק מֵה"ת לְקוֹלָא מְקַרָא דְעֵץ אֲשֶׁר תִּדְעַ כִּי לֹא עֵץ מֵאֲכָל מִשְׁמַע
אָבֵל אִם לֹא תִדְעַ אֲלֵא הוּא סַפֵּק לָהּ דְאֶפְשָׁר דְעֵץ מֵאֲכָל הוּא אֲסוּר וּמוּכָח דס' אֲסוּר מֵה"ת וְאֲלֵא
ע"כ צ"ל דְסַפֵּק כְּזֶה מֵה"ת אֲסוּר גַּם לְהַרְמַב"ם וְכַעֲשֵׂן זֶה כ' בַּחוּו"ד ס' ק"י בְּשֵׁם מֵהַר"י ט' דְסַפֵּק
דְאִיפָא לְבִרְוּרֵי מֵה"ת אֲסוּר וּלְפִי"ז יֵשׁ לְדַחוּת הַרְאָל' הַנ"ל וְא"כ סַפֵּק לְכָל הָעוֹלָם מִן מֵה"ת:
עוֹד יֵשׁ לְצַרְרֵי דְהַנְּהָה הַפְּלִיטֵי הַקְּשָׁה עַל דְבָרֵי הַמְרַדְכֵי אִיךָ הוּא סוּמָךְ עַל שְׂלֵא בְשַׁעַת וְנוֹסְתָה עַל
חֲזָקָה דְאוּרַח בְּזִמְנֵי בָּא הַלּוֹא ק"ל וְנוֹסְתוֹת דְרַבְּנֵי וּמֵה"ת אֵין פֶּאן חֲזָקָה וְאִמְרַתִּי זֶה כְּפִיר דְהָרִי
עֵיקֵר סְבָרָא דְנוֹסְתוֹת דְרַבְּנֵי הוּא מְשׁוּם דְחֲזָקַת טְהָרָה מְנַגֵּד לָהּ אַע"ג דְבָרִישׁ נִדְהָ אִמְרֵי דְאִשָּׁה
פִּינּוּ דְמַגּוּפָה קָא חֲזִינָא וְעֵלְוִילָה לְרֵאוֹת אִיתְרַע לָהּ חֲזָקַתָּה כְּבָר כ' שׁו"ת פְּנִי"י סִימָן א' דְזֶה דְוּוּקָא
לְטְהָרוֹת וְלֹא לְבַעֲלָהּ וְעוֹד דְהֵתָם לִיכָא מִיָּדִי לְמַתְלֵי מִשָּׂא"כ בְּזֶה דְאִיכ"ל וְיֵשׁ מְקוֹם לְתַלּוּת וּל"ש
רֹב מִן הַמְקוֹר עַכ"ל וְכָל זֶה בְשַׁעַת וְנוֹסַת אִיכָא עַכ"פ חֲזָקָה אוּרַח בְּזִמְנֵי בָּא מִשָּׂא"כ שְׂלֵא בְשַׁעַת
וְנוֹסַת דְשִׁנֵּי חֲזָקוֹת מְחֻזְקוֹת זֹו לְזוּ י"ל דְלִכ"ע חֲזָקַת טְהָרוֹת מִן הַתּוֹרָה וְאִלִּימָא טוּבָא וּבְזֶה פְּרִשְׁתִּי
עוֹד מֵה שְׁתַּמָּה הַפְּלִיטֵי עַל תְּשׁוּבַת מְהָר"ם שְׂכ' דְשְׂלֵא בְשַׁעַת וְנוֹסְתָה טְהוּרָה אֶפְּלִי וְאִינָה מְרַגְּשַׁת
דְבָאָה מִן הַמְּכָה לְמ"ד וְנוֹסְתוֹת דְרַבְּנֵי וְתַמָּה הַלּוֹא אֵי וְנוֹסַת מֵה"ת כ"ש דְטְהוּרָה שְׂלֵא בְשַׁעַת וְנוֹסְתָה
וּתִי' דצ"ל אֶפְּי' וְנוֹסַת דְרַבְּנֵי עַכ"ל וְלִפִּי עַנ"ד י"ל דְדוּוּקָא לְמ"ד דְרַבְּנֵי דֵא"כ חֲזָקַת טְהָרָה אִלִּימָא
וְכַנ"ל אָבֵל לְמ"ד וְנוֹסַת דְאוּרַחֲיִיתָא א"כ חֲזָקַת טְהָרָה לִיתָא פִּינּוּ דְמַגּוּפָה קָא חֲזִינָא וְגַם חֲזָקָה דְאוּרַח
בְּזִמְנֵי בָּא אֵינוּ אוּרַח דְאֵינוּ מְקַדִּים לְבּוֹא דְאֶפְשָׁר דְכּוֹנְנָתוֹ דָּאִם לֹא בָּא עַד זְמַן הַקְּבוּעַ לוֹ אֲזַ חֲזָקָה
אִלִּימָתָא דְמִסְתַּמָּא יְבּוֹא אָבֵל אֶפְשָׁר עַכ"פ שְׂיִקְדִים א"כ אֶפְשָׁר דְלֹא סְמְכִי' שְׂלֵא בְּזִמְנֵי: וְעַכ"פ
לְהַלְכְתָּא דְקִי"ל דְנוֹסְתוֹת דְרַבְּנֵי א"כ שְׂלֵא בְשַׁעַת וְנוֹסַת חֲזָקָה אִלִּימָא דְטְהוּרָה וְהַנְּהָה מְצַאֲתִי כַּעַת
סְבָרָא זֹאת בְּסִד"ט שְׂכ' שְׂרָאָה כִּן בְּפוֹסֵק אֶחָד וְגַם מִשְׁמַע כִּן מְרַן שְׁבוּעוֹת דָּף ר"נ יְעוּיִ"ש בְּסִי'
קפ"ז אוֹת י"ד וְא"כ אֶפְשָׁר לֹוֹמֵר כְּדַעַת תְּשׁוּבַת ב"י הַנ"ל דְאֶפְשָׁר דָּם טְהוּר וְעַכ"פ פִּינּוּ שְׁהָרוּפָא
יִשְׂרָאֵל אוּרַח בְּרִי לִי רֵאוּי לְהַאֲמִינוּ בְּצִירּוּף כָּל הַנְּזִ"ל וְגַם בַּחַת"ס הִבִּיא סְבָרַת הַסִּד"ט אֲלֵא
שְׁהָרֵיךְ שָׁם לְתַמּוּהָ עַל חֲזָקַת טְהָרָה פִּינּוּ שְׁנוּדָאֵי עֲשׂוּי' לְהַשְׁתַּנּוֹת וְעַכ"פ בֵּין וְנוֹסַת לְנוֹסַת דְאֵינוּ
עֲשׂוּי' לְהַשְׁתַּנּוֹת כָּל מוֹדָה דְחֲזָקָה אִלִּימָא הוּא וְלִפִּי עַנ"ד י"ל קוֹשְׁיַת הַחַת"ס ס' קס"ח עַל חֲזָקַת
טְהָרָה פִּינּוּ דְעֲשׂוּי' לְהַשְׁתַּנּוֹת וְהִבִּיא רֵאִי' מִדְבָרֵי הַר"ן שְׁהִבִּיא הַב"י בִּיּו"ד ס' ר"א וּבִש"ע שָׁם
סֵעִי' ס"ה מְקוּהָ שְׁמִימִיָּה מְתַמְעֵטִין וְעוֹד בְּקִדּוּשֵׁין דָּף ע"ט דְכִינּוּ דְאָדָם עֵלּוּל לְהַחֲלוֹת לְכַרְקִים
גְּרִיעָא חֲזָקַת בְּרִיאַת דִּידִי' וְלִפִּי עַנ"ד י"ל דְבַעֲנִינִים אֵלוּ אֶפְשָׁר כָּל רַגַע שְׁנַשְׁתַּנּוּהָ הַחֲזָקָה וְאֵין שׁוּם
זְמַן שְׁנַאֲמֵר עַכְשָׁו תַּהִי' הַמְקוּהָ שְׁלִימָה זְמַן מָה אוּ הָאָדָם יֵהָא בְּרִי דְכָמוּ שְׁאֶפְשָׁר שְׁתַּחֲסֵר הַמְקוּהָ
אוּ שְׁיַחֲלֵה הָאָדָם לְמַחֵר כִּן מִשָּׂא אֶפְשָׁר שְׁנַחֲסֵר הַמְקוּהָ אוּ שְׁנַחֲלֵה הָאָדָם עֵתָה וְאֵין פֶּאן שׁוּם
חֲזָקָה אִלִּימָא מִשָּׂא"כ בְּחֲזָקַת טְהָרָה שְׂלֵא הָאִשָּׁה יֵשׁ זְמַן מְגוּבָל וְקְבוּעַ אֲשֶׁר בָּהּ בְּנוּדָאֵי תַּהִי' טְהוּרָה
אִם לֹא בְּאִיזָה סִיבָה אָבֵל בְּדִרְוּף הַטְּבַע בְּנוּדָאֵי טְהוּרָה אֲלֵא שְׁיִכּוּל לְהַשְׁתַּנּוֹת לְזְמַן קְבוּעַ דְהֵינּוּ
לְסוּף שְׁלִשִׁים וְכַדוּמָה וְא"כ פִּינּוּ שְׂיֵשׁ זְמַן שְׁחֲזָקָה זֹו אִלִּימָא מְחֻזְקִין לָהּ כ"ז שְׁאֶפְשָׁר כָּמוּ חֲזָקַת
חִי אַע"ג דְסוּף הָאָדָם כו' מ"מ כָּל זְמַן שְׁאֶפְשָׁר מְחֻזְקִינִין בְּחֲזָקָה וְה"ה חֲזָקַת טְהָרָה: אֲלֵא שְׂיֵשׁ
לְחוּשׁ עַפ"י מ"ש בְּנִדְהָ דָּף ע"א עַל מַתְנֵי' דב"ש אוּמְרִים דְכָל הַנְּשִׁים מִתּוֹת נְדוּת וּפְרִיָּהּ הַגְּמָרָא
מ"ט דב"ש אִלִּימָא מְשׁוּם דְכַתְּבִי' וְתַתְּחַלְחַל הַמְלַכָּה וְאָמֵר רַב מְלַמֵּד שְׁפִירְס' נִדְהָ ה"נ אַגַּב
בִּיעֲתוּתָא דְמֵה"מ רֵאֲתָהּ וְהָא תַּנּוּ חֲרַד' מְסַלְקַת הַדְּמִים וּמְשַׁנֵּי ל"ק פְּחָדָא צְמִית בִּיעֲתוּתָא מְרַפֵּיא
וְכוּ' וּלְבַסוּף מְסִיק טַעְמָא אַחְרֵינָא הַנְּהָ הֵינְצָא מְזֶה דְבִיעֲתוּתָא מְרַפֵּיא דָּם הַמְקוֹר וְא"כ גַּם כָּאן י"ל
דְמַחְמַת בִּיעֲתוּתָא שְׁהָרוּפָא עוֹסֵק בָּהּ בְּפָנִים אֶפְשָׁר דְחֲזִינָא וְלְכַאוּרָה זֶה אֵינוּ דְהָא זֶה הוּא רַק
אִלִּיכָא דב"ש וְאֵנָן קִי"ל כב"ה וּבְפִרְט דְלְמַסְקָנָא גַּם לַב"ש לֹא צְרִיכִין לְזֶה אִמְנָם כְּבָר כְּתַבּוּ הַתּוֹס'

שם דמרב לחונדא הווי מצי להקשות אמתני' דחרדה מסלקת הדמים אלא וכו' וא"כ גם בלא מתני' קשה ממתני' על רב וצריד לתרץ פחילוק הנ"ל וא"כ הדרא חששא הנ"ל.

אלא דנראה לי לפי ענ"ד לתרץ קושית התוס' שהקשו למאי צריד לאתויני' הכא הקושיא מרב על מתני' דהנה דבר זה ידוע בטבע דבשורה טובה או בשורה כו' שנשמע בפתע פתאום יכולה להביא לידי מיתה רח"ל לפעמים ואפשר דג"כ מביא דם והרמב"ן על התורה כ' גבי יעקב ויפג לבו שנשאר עומד מתנועתו כאלו מת אמנם ידוע גם כן דאם מקדימין אל האדם איזה הקדמ' קודם שמבשרין אותו הבשור' אז אין לידאג פיון שלא שמע הבשורה בפתע פתאום וכ"כ הגאון בעל פרי תואר בספרו אוה"ח עה"ת ע"פ ויגידו לו לאמור עוד יוסף חי שהקדימו לו דברים בכדי שיוכלו לאמר לו אח"כ עוד יוסף חי שלא תהא הבשורה פתאומית ונימות ולפי"ז י"ל דמרב לחונדא לא קשה על מתני' דארף דחרד' מסלקת הדמים דגבי אסתר שהי' בפתע פתאום גרם לה לביאת הדם כמו שאפשר שיגרום למיתה ח"ו אמנם חרדה מסלקת אפשר בדבר שאינו באה פתאום כל כך.

אמנם פיון דעל מתני' דנשים מתות נדות אומר ג"כ כדבר והא חרדה דמהמ"ו ג"כ אינו באה בפתע פתאום דמסתמא קודם לכן כבר יודעת ומרגשת שמוכנת למות שמרגשת בעצמה גם קודם ואעפ"כ קאמר דגורם לביאת הדם א"כ שפיר מקשה ממתני' דחרדה מסלקת וא"כ כשמתרץ לחלק בין פחדא דהיינו דאגה מסלק הדמים אבל ביעתותא גרמת להזלת הדם ואין חילוק בין פתאום לאינו פתאום וא"כ למסקנא דלא קשה ממתני' לא נשאר רק לתרץ מרב על מתני' דחרדה א"כ שפיר נוכל לתרץ פתירוצי הנ"ל לחלק בין פתאום לאינו פתאום וא"כ בנשים הללו שיודעין מקודם ואינו בא פתאום וא"כ אפשר דלא יגרום להזלת הדם.

עוד י"ל על קושית התוס' הנ"ל דהנה במגילה דף ט"ו מיייתי הא דרב ור' ירמ' חולק ומפרש שנצרכה לנקבי' וא"כ לדיד' ל"ק ממתני' דחרדה ע"כ בלא מתני' דנדה דמוכרח פרב לא מקשה מרב דאפשר דלא קיי"ל בהא פנות' פיון דלאו לענין דינא פליגו אמנם פיון דמתני' דנדה מוכח פרב א"כ מקשה ממתני' דחרדה ולמסקנא דלא קשה ממתני' לא תקשה מרב לחונדא דאפשר דלא קיי"ל פנות' וקרא' דלא מובא בשום פוסק קדמון הך דינא דרב וצע"ג אמנם במג"א סי' ג' ס"ק י"ד הביא דוחק לחלק בין פחדא לביעיתותא היינו לענין בקיאות אין חילוק.

והנה בסוטה דף כ' מוכח ממתני' שאמרו דהוציאו את הסוטה משם שלא תטמא את העזרה ומפרש שמה תראה נדה פדבר א"כ ע"ב צ"ל דגם ר' ירמ' במגילה דף ט"ו לא יחלוק ע"ז אלא שעפ"י קבלתו גם אסתר לא הי' פן אמנם אפשר עכ"פ להיות פן לכן הוציא את הסוטה וקצת מוכח משם נגד סברתי הנ"ל דגם אם יודעת מקודם יש לחוש שתתחלחל ותפרוס נדה שיהי משמע שם אחר שפבר עיניה היו בולטות חששו שתראה דם ורש"י כ' שם שגם זה הי' פתאום שלא היתה חרדה עד עכשו ופתאום מרגשת בצערה ועכ"פ מוכח דהא דרב דינא הוא ואין חולק בדבר לדינא א"כ תמוה גדולה על הפוסקים שלא הביאוהו להלכה.

ע"כ.

נראה לי שלא הוצרכו להביא דין זה דממנ"פ אם מרגשת בעצמה שפירסה נדה מה לנו מאיזה סיבה בא היא אין שום חולק ואם לא הרגשה נאמר דבאמת לא ראתה פי גם רב לא אמר שמוכרח הוא שפן הוא אלא שלפעמים אפשר שנרתעת כ"כ וע"כ בסוטה שם חששו אוילי תרגיש ותראה

ובגדה שם נמי חששו אולי הרגישה ובאסתר נמי פן הי' אבל אם לא תרגיש נוקמיה על חזקת טהרה שלה ולפי"ז בענין השאלה אם היא אומרת ברי שלא נרתעת או ברי שלא הרגישה נאמנת לפי ענ"ד דהתורה האמינתה ואין בזה לתלות בטעות הרגשות כמו בפשיטה או בבדיקה דסברה הרגשת שמש ועד ויענין בחת"ס סי' קפ"ג הביא מגמרא גדה הנ"ל דביעתותא מרפיא (ומ"ש שם פלוגתא דשמואל בגמרא שלנו לא נזכר שום חולק ואולי פנונתו על ש"ס דמגילה דף ט"ו) וגם שם היא אמרה שהרגישה ע"י ביעתותא דמים קרים אבל בנידון זה אפשר דמודה ע"כ צ"ע בענין זה וגדולי הדור הפה יורו בענין זה פדעת תורה אנא לי אחוי קידה החותם בברוך אומר לעונמתם הק' יעקב פראגיר סג"ל.

וזה אשר כ' לי פבוד מו"ח הגאון זצוקלה"ה: בעזה"י פה חוסט ג' פ' דברים תרל"ח לפ"ק. מגיון ואנחה ישלח ה' הברכה וההצלחה.

לאהובי חתני הרב המאוה"ג המןפלג בתורה וביראה כש"ת מוה' יעקב סג"ל נ"י האבדק"ק אדא יע"א ולזוגתו היא בתי הצנועה הרבנית מרת בריינדיל תחי' עם כל אשר לכם יאמר שלום. מכתבה קבלתי ושמתתי בו כי ראיתי מתוכו שאתם בעזה"י בקו הבריאה וגם השאלה שפתבת לי ראיתי פלפולך וראיתי ג"כ שהולך ע"ד האמת ונהניתי מזה מאוד והנה כבר פתבתי שאין אני מכניס עצמי להשיב הלכה למעשה.

כי ראשי ואברי כבדים עלי וכח הזכרון נחלש אצלי ולראות מקור הדין בכל המקומות אין אני יכול מחמת חולשת עיני ובפרט בדבר כזה שהיא איסור פרת פי בהרא"י שהוא איפא חשש אי ראתה והוי גדה דאורייתא משום דהרי כ' הרמב"ם בפ"ט מאיסורי ביאה שגם הרעדת האברים הוי הרגשה ולא דווקא פתיחת הקבר.

והסברא שפתבת על הא דאמרינן דהביעתותא גורם שתראה דם גדה הוא דווקא בפחד פתאום אבל פחד שאינו בא בפתאום לא אמרי' דגורם לדם גדה זהו סברא האפשרי אבל אין לעשות מעשה על סברא וגם אין כל הטבעיים שוין ופעמים גבי אשה הבעיותא קלה ולפי טבעה גורם מה שבאשה אחרת ביעתותא דפתאום גורם ואין כל המזגין שוין: גם על נאמנות הרופאים נהי דמרו הגאון בעל חת"ס זצ"ל כ' בתשובותיו דעל הפלל הם נאמנים בנודאי היינו דווקא גבי רופא מומחה גמור אבל אין כל הרופאים מומחים הם בפרט מומחים גדולים ואם רצונך לעשות מעשה בענין זה צריך אתה לשאול רבנים מובהקים ולפי ענ"ד לפי דבריך אין הלאפיט מתעכב שם במקור אלא מבחוץ ע"כ תוכל לעשות הבדיקה המבוארת בסי' קצ"א דהיינו בשעה שעושה לה רפואה תמן מן לפנים מן המפה כ"ד הפותב בחיפזון ולא הלכה למעשה דברי החותם בברכה המשולשת יהי ה' עמכם ויברך אתכם ואת כל אשר לכם ותזכו לראות בטובת ובהצלחת בניכם ובנותיכם יחיו חמיה ואביה הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאווע עכ"ל הטפור ראה זה חדש מצאתי בתוס' רי"ד ב"ב דף כ"ד דבר חדש אשר הרבה אחרונים ובראשם בתשובת מעיל צדקה סי' ס"ה שכ' דבכל ספק ראית דם גדה יש לחקור אולי מן העלי' אע"ג דרוב מן המקור מ"מ לשאר מיעוטים וספיקות ובתוס' רי"ד בהא דתנו דם הנמצא בפרוזדור ספיקו טמא שחזקתו מן המקור אע"ג דאיפא עלי' דמקרבא ותני ר"ח דם הנמצא בפרוזדור חייבין עלי' על ביאת מקדש ושורפין תרוימה א"ר ש"מ מזר"ח רוב וקרוב הלך אחר הרוב וכו' והקשה התוס' רי"ד בכל גדה דאורייתא נימא הכי דלמא מעלי' נאמרה תורה שטמאה נודאי ונשמע מקרא י"ל כשיצא דם לחוץ קים לן שהמקור דרפו לזוב אבל העלי' אין

דרכו לזוב אלא ימצאו בה טיפין ולא יזובו לחוץ אבל כשנמצא בפרוודור י"ל הו טפה שנמצא בה מן העלמי אתי משו"ה אמר ש"מ מדר"ח עכ"ל.

הנה בלי ספק קבלה ביד התוס' רי"ד ונקבל אבל הקושניא הנ"ל אינה מוכרחת וי"ל כל דברי הגאונים שלא ראו זה דהנה פשיטא דהרגשה הוא במקור אבל דם שלא מן המקור אינו בא בהרגשה ולפי"ז מקרא אין ראי' דמיורי שראתה בהרגשה אין ספק מעלמי' אבל כאן בנמצא דם בפרוודור דמשמע דלא ידעה מקודם עד שמצאה וא"כ בלא הרגשה אלא שחזקתו מן המקור וחקתו שבהרגשה בא כמבואר ברמב"ם ומבואר בנוב"י מהדו"ק סי' נ"ו דלמד פן מהא דר"ח וא"כ שפיר הוכיח רבא דווקא מדר"ח ולא מקרא ואני אמרתי דאולי מרן בעל תוס' רי"ד אגיל בשיטת הרי"ף דלא הביא פלל הא דשמואל דאמר עד שתרגיש בבשרה וס"ל דאפילו בלא הרגשה טמאה וא"כ מקשה לפי האמת דמה"ת טמאה אפילו בלא הרגשה ונימא מן העלמי' אמנם להלכתא דקי"ל כשמואל וא"כ אין הוכחה מקרא פלל ואין ראי' להתוס' רי"ד אמנם רב אהד אמר לי שהוא ראיה בתוס' רי"ד שהביא הא דשמואל וא"כ צ"ע: על מ"ש בפת"ש ביו"ד סי' קפ"ד דאם עבר הנוסח ולא ראתה אם הטילה מים ג"כ טמאה דאמרי' הרגשת מ"ר הוי וטמאה וסיים וצ"ע ואמרתי לפני מו"ח הגאון זצוקלה"ה דלפי ענ"ד ברור דבכה"ג טהורה דלא מצינו ארגשה וסברה הרגשת מ"ר הוי אלא בנמצא דם לפנינו אמרי' פינו שרוב דם מן המקור ובהרגשה כהרמב"ם הנ"ל דחקינו לומר שלא יצאה זו מן הרוב ואמרי' שגם זה מן המקור ובהרגשה אלא דסברה וכו' וגם בזה פלוגתא גדולה בפי' אם נאמר באמת ארגשה ומה"ת טמאה או נימא דהיא סברה דארגשה ועיין פליתי סי' קפ"ג ובהרבה אחרונים ובתפארת צבי ונ"ש מוכאים בלחם ושמלה סי' קפ"ד כ' דאם טוענת ברי לי שלא ארגשה בשעת הטלת מי רגלים נאמנת אע"ג דאנו מחמירינו עכ"פ היינו רק בראינו אבל בלא ראינו אמרינו מסתמא אילו יצא דם היתה מרגשת ויודעת כרוב נשים והנש"ף סי' קפ"ד כ' דבזה"ז נוסח כל היום וא"כ לדעת הפ"ת מסתמא הטילה מים וטמאה אבל לפי ענ"ד דטהורה והספיק עמי אדמו"ח הגאון זצוקלה"ה דנודאי הדין בזה דטהורה והשי"ת יקדשנו ויטהרנו: תשובות מהר"ם שיק חיו"ד תשובה א' החיים והשלום וכל טוב לאהובי ידידי הרב הגאון הגדול המפורס' ע"ה פ"ה גר ישראל כש"ת מוה' אברהם שמואל בנימין נ"י האב"ד ור"מ בק"ק פ"ב יע"א: בשבוע העברה איקלע לאתרין תלמידינו הרב המןפלג מוה' וואלף סופר נ"י אבד"ק סנגרוט.

והעיר אותי על השערורי' בדבר השוחטים ובדקים ואמר לי בשם פר"מ נ"י שראוי להמתיק סוד בזה ולדעתי טוב להעיר במכתב רונדש"ייבען במודעא רבה לכל איש אשר דבר ה' נגעה בלבם כדברים האלה מכבר נודע בישראל מספרן של רבותינו ז"ל שראוי להשגיח על השוחטים והבודקים בעיני פקידא ושאיין ליתן רשות לשוחט לשחוט אלא א"כ הוא יודע ספר לקרות מעצמו ורב זהירות ויראת שמים וישוב הדעת יתירה צריכין לבדיקת הספין ולכל עניני שחיטה.

ולזאת כל ירא דבר ה' וחרד על דברו יפחד ויעמוד מרחוק מליהן רשות לשוחט ובדק שלא יבוא מכשול על ידו. ואם אמרו חכז"ל זאת בדורתם אנו מה נאמר ומה נדבר ומה נצטדק בפרוע פרעות בישראל והתורה ויראת ה' מתמעטים והקלות כציץ מן השדה פן יציץ בדורותינו ורבתה המכשלה וכמעט פסקה חזקת כשרות מסתם ישראל.

וכבר נשמע כמה קלקולים משו"ב ולעת כזאת שראוי לגדור עם כל זאת גם מקצת רבנים ידם במעל הזה שנותנים יד לפושעים וידם פתוחה לקבל זקנים עם נערים המנוערי' מן תורה ומצות

לידתן רשות לשחוט ולבדוק לכל שואל ומבקש ולא שמים על לבם המכשלה אשר אפשר לבוא על ידיהם ושגגת תלמוד עולה זדון ולהסיר המכשול מדרך עמינו תרהב בנפשותינו עוז לפרסם דברי רבינו המובהק בעל ת"ש ושלם ירים איש את ידו ליתן רשות לשו"ב פי אם לפי דברי התבו"ש פפי מ"ש בענין נתינת רשות לשו"ב וכפי מה שנבאר דבריו לגדור על פיהם עתה לפי הזמן.

א צריף שיהי' יודע ספר ולקרות מעצמו יודע מקצת גמרא. (וטעמו ונימוקו עמו דקי"ל אין מוסרין עדות לע"ה אלא למי שקרא ושנה וכדפסק הרמב"ם בפ"א מעדות ובח"מ סי' ל"ד) פאשר יעיד גם הניסיון ומילתא אלבישייהו יקרא אמרו חכז"ל בשבת דף יו"ד וכ"ש נערים ופנויים בלי אשה נודאי אם אין חכמה אין יראה פדתנו באבות ורק מי שמוציץ משדי התורה בו יציץ היראה וידוע מי שלא למד לכל הפחות עד ששה עשר שנים לא טעם טעם תורה פאשר תעיד על זה משנה פ"ה דאבות בן חמש עשרה לגמרא וכיון דטעם טעם מסתמא דומה לפרצודא דתומי קלא פיון דנבט נבט ולא יהי' מסתמא אינו יודע בתורה ולזאת אין ליתן לנער קבלה אלא א"כ הוא עוסק בתורה לכהפח"ו עד ששה עשר שנים ואם לא יהי' שנה ופירוש תשאיר בו מקצת תורה.

ב צריף לחקור ולבדוק אחריו אם דרכיו מתוקנים ביראת ה' ושמירת מצותיו והואיל והאדם יראה לעינים ויש מראין תומה ותוכו טומאה והולכין למקום שאין מפירין אותן ולזאת אין ליתן קבלה רק הרב בעירו ליודעיו ולמפיריו השייכים ונתונים תחת דגלו פי עפ"י הרוב בקי בהן במעשיהן ובשמועותיהן.

ומי לנו גדול ממשוה רבינו ע"ה ואמר בפירוש דברים הבו לכם אנשים וכו' וידועים לשבטיכם ופרש"י שם אם בא לפני מעוטף בטליתו אין אני מפיר אותו אם הגון הוא ולכך אמר הבו לכם וידועים לשבטיכם ואם משה האדון הנביאים ירא וחשש שמה יטעה בדמיונו כ"ש שאנחנו צריכין לחוש ולזאת אין לרב אחר ליתן רשות למי שאינו מתחת דגלו ואם על פי איזה טעם וסיבה ילך לרב אחר צריף להביא פתב תעודה מהרב שבעיר המעיד על דרכיו הנכונים וטעמו ונימוקו עמו.

ג צריף ללמוד ולדע כל דיני שחיטות ובדיקות השכיחים וגם מקצת אינם שכיחים וגם צריף שיהי' לו שימוש בבית המטבחים לבדוק ולהפיר כל חלקי הריאה מבפני ודיניה' ולהפיר ולהרגיש כל הריעותו' במשמוש היד מבפנים וזמן הלימוד לא קבעו חכז"ל דנודאי כל חד וחד לפום חורפ' רק שצריף שילמוד לידע הדברים על מכוונם ולא יהי' רק פעור המצפצף.

גם זמן השימוש להחזיק אותו במרגיש תוף הבהמה גם פן לא קבעו רבותינו ז"ל ומצינו במקום ולענין אחר דשלישים יום הוי חזקה עיין אהע"ז סי' י"ט ובירושלמי פ"ק דתענית המובא בטור וב"י באו"ח סי' קי"ד מבואר דאם הרגיל שלשים יום לומר מה"ר ומוריד הגשם הנהחזק לרגיל ולפימ"ש הטור שם בשם הר"מ דבעינין צ' פעמים.

א"כ לכאור' ה"ה פאן ובעירות קטנות דשוחטין רק ב' או ג' פעמים בשבוע בעי' יותר מחצי שנה. ואפשר לדעת דבעינין ד' תקופות וכמו שאמרו חכז"ל טריפה אינה חי י"ב חודש משום דאור פל תקופה משונה מתברתה ומזג האור פועל על מזגי הבהמה ועל חוליה ואם עמדה בכולם הוא לסימן שאינה טריפה.

וא"כ נראה דהריעותות ג"כ טבעם בכמותם ואיכותם לפי זמני התקופה הפועלים עליהם ולפי"ז אם לא עסק בשימוש כל השנה לא עמד בכל טובי הריעותות השליחים מפל מקום לא ראיתי ולא

שמעתי מעולם שרפגן קשישי חששו לזה ותו דהרי הידיעה להרגיש הפל בפנים אינה נצרה פל פה שרהי פבר הנהירו ספרי השוחטים שלא להתיר על בדיקת פרים לחודא והתבואות שור פתב שראה גדולי ישראל נתנו חרם על זה ועוד לפי הנרא' השימוש אינו בכדי להרגיל עצמו להרגיש בפנים אלא הוא לימוד להפיר האיה הם חלקי הריאה בפנים.

וא"כ גם בזה י"ל דכל חד וחד לפום חורפיה מפל מקום פיון דא"א להרב הנותן רשות לנסות אותו בזה צריה לקבוע זמן על זה ונקוט מיהו פלגא בידה לפי דרה הבינוני צריה שימוש חצי שנה וצריה שיכתבו לו בקבלה שיקבל על עצמו שלא להסתפק ולסמוך עצמו על בדיקת הריאה בפנים לחוד אלא להוציא הריאה ולמראה עיניו ישפוט: ד דיני שחיטה ובדיקה שצריה לנסות אותו עליהם לא די לו בלימוד דיני השחיטות ממהרי"ו וכיוצא בו אלא צריה ללמוד ג"כ מה שהוסיפו האחרונים ובררו והוציאו הנצרה לידע לכל שו"ב וקיצורים האלו אין רשות לכל אדם לחבר להיות חובר חבר מחבר ספר פספרי יעקב בלי רשות והספמה מגדולי ישראל וכי לית בזה רוח יתירה שרהי פל המספר ספר פנה הוא מורה הלכה ומי נתן רשות לשוחט להיות מורה הוראה ואפילו יש לו רשות והוא מבצעי הוראה רשאי הוא להורות בעירו אבל לא להורות לעלמא לומר שזה צריה השוחט לידע ודבר זה לא צריה והוא פמוך' הלכה בפני רבו ותו מי יעיד עליו כי בר סמך הוא ושיש בו ידיעה והוא מיפטר לעבודה זאת שרהי צריה לזה ידיעה רבה לברר הצורה מן האינו צורה כ"כ ולזאת אין רשות ליתן לשוחט קבלה אלא אם למד ספרי שו"ב מה שהספימו עליהם רבותינו האחרונים וגדולי זמנינו כמו מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל או הגאון רבן של ישראל מוהר"מ בנעט זצ"ל ספר אנהל יצחק או לכל הפחות ספר זבחי שלמים אשר הספימו עמהם רבותינו או ספר שחיטות ובדיקות של הרב הדיין הגדול מוה' שלמה גאנצפריד נ"י ה צריה שידע הנותן רשות לשוחט שהשוחט מרגיש בפגימה דקה מן הדקה ושהוא בודק במתינות וישוב הדעת וצריה אזהרה רבה להלומדים שחיטות שיבדקו במתינות וישוב הדעת כי הרבה מהם אינם נזהרים בזה והעדויות הזאת שמעיד עליו הרב שהיא מרגישפגימה דקה לא די במה שהעמיד לפניו שלשה ספינים והיו טובים אלא צריה שיברר לו זה פמה פעמים תוף משך זמן לימודו בנסיונו' שונים משונים וטעמו דהרי קי"ל ונסות דרבנן ולא הוי חזקה מן התורה הואיל וראתה ג' פעמים ונדאי שפן תהא לעולם אורח בזמנו ובשלמא הא דסמכינן על השחיטות ג' עופות להחזיקו שאינו מתעלה היינו משום דלעלופי לא חיישינן ורק מדרבנן מחמירין לברר וסגי בחזקה דרבנן להוציא מידי חשש דרבנן.

אבל להחזיקו שפמרגיש בפגימה דקה אפטר דרובא דעלמא אינם מרגישים ולהוציא מידי רוב זה אנו מחזיקים אותו. על זה י"ל דלא סגי בחזקה שהעמיד שלשה פעמים ספין יפה לפי סברת נוב"י מהדו"ק חלק יו"ד סי' נ"ה דונסות דרבנן משום שהיא נגד חזקת טהרה.

וא"כ ה"נ בונדאי לפי מ"ש המקור חיים סי' תס"ז אות ה' דלכה ונסות דרבנן דאין פאן גורם המסתבר דנימא הזמן דנוקא גורם דאורח יבא בזמן משא"כ ביש דבר המסתבר פגון הרגשה בספין שהוא פא מישוב הדעת והבחנה והוא גרם המסתבר ולכ"ע הוי חזקה דאורייתא.

מיהו גם לפי דברי המקור חיים יש לדון דתליא בפלוגתא דרב רבתי דהרי ר"פ בטור או"ח סי' קי"ד והמג"א שם ס"ק י"ג הקשה דלא קי"ל דריחוק נגיחותיו חייב קירב לא כ"ש וא"כ מה יועיל זה דביום אחד או שעה אחת תחזק בהרגשה דלמא ביום אחר לא יהיה לו הרגשה ואפילו

לפי מ"ש המג"א שם לתרץ בשור איפא למתלי בתונבא בעלמא יש לעיין דלמא גם כן היום הי' לו ישוב הדעת טפי ממה שיש לו בימים אחרים.

זה קשיא לי על מנהגו של בתי דיני ישראל שמתזקין לשוחט שמרגיש על ידי שמראה לפניו שלשה ספינים טובים וצ"ע. ולזאת הי' נראה לי דעיקר הסמיכה לפי שפבר הראו הרבה ספינים תוך זמן משה למודם או משום דשוחט המלמדו מעיד עליו בזה ועד אחד נאמן כשאנו נגד החזקה.

אלא משום בירור יתירה או הואיל שעל ידי זה יוסר חזקת שאינו זכוח חשבינו לי' פנגד חזקה ולכך החמירו מדרבנן וסמכו על חזקה של ג' פעמים בשעה אחת: ועכ"פ נראה לי דעיקר הסמיכה על מעיקרא (ומטעם זה ג"כ אינו ראוי שרב אחר שלא בדק מעולם ספינו והשוחט בא לו ממקום אחר ליקח לו קבלה לדעתי אין ליתן במה שראה ממנו ג' ספינים) והנה בדיקת ספין קראו אותו כמו דין.

ולפי פ"י הרז"ה בביצה דף כ"ח ע"ב אין מראין ספין לחכם ביו"ט דהוי פדו את הדין: והטעם לפי ה"ל שצריך ישוב הדעת והבחנה יתירה ולפי"ז אפשר דלכך י"א ביו"ד סימן א' סעי' ה' דאין ליתן לשחוט עד י"ח שנה וכ' היש"ש ריש חולין ראי' ממ"ש סוף פרק במה בהמה דינאשי החזיר מה שדן עד י"ח שנה והובא ג"כ דיעה בחו"מ סי' ז' לענין הדין דאין רשאים לדון עד שיהא הדין בן י"ח שנה מיהו הסמ"ע כ' שם דאז הוא גבר בגובריו וקשה דא"כ למה החזיר יאשי'.

וע"כ משום דחשש דלמא עד י"ח אין דעתו שלימה. מיהו גם בדיני ממונות הוכיח התנאים שם דבדיעבד בנודאי דינו דין וא"כ גם כן שאין שפיר מה שהקילו הפוסקים דהפל לפי מה שהוא איש אם הוא חריף ויש לו כח גברא אין מקפידין שיהי' בן י"ח שנה: ו השוחט צריך לחזור על לימודי הדינים כמבואר בספרי השוחט' ויקתוב לו מפורש בכתב הקבלה שרק על אופן זה ניתן לו הקבלה ושצריך לבוא לפני הרב אשר הוא פסח דגלו להראות לו ספינו מידי חודש בחודשו וגם הרב צריך שישגיח על השוחטים לנסותם לפעמים בזמנים ידועים לידע אם הוא חוזר על לימודו ואם יש לו הרגשה פראוי וכל המחמיר לבדוק אחר השוחטים הוא משופח ואותן הרבנים היושבים על מדין בתוך מקהלות עם ה' יתחזקו בעד תורת ה' להעמיד הדת על תילה ולעמוד בפירץ שלא למנות ולהעמיד שוחטים שאינם מתנהגים כפי דתי תורתנו ואליכם אישים עם ה' אקרא הלא עם ה' אתם ורצונכם שלא להתגאל במאכלות אסורות קבלו ומנו: לכם רק שוחטים הגונים ורק עי"ז תהיו לעם קדוש ונהייתם קדושים שמעו ותחי נפשכם הכ"ד: הק' משה שיק מברעזאוע תשובה ב' שיל"ת חוסט עש"ק כ"ב למב"י תרל"א לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב אל אצילי בני ישראל המתזקים בתורת ה' המורשה לנו יראי ה' התורניים הקצינים ונגידים אלופי קרוט דק"ק פ' ובראשם הרה"ק הגביר איש יקר רוח מהולל בתשפחות מוה' פ' נ"י ולהרבנים הגדולים מורי הוראה ולכל מופלגי תורה.

ה' עליהם יחיו: הנה יד שלוחה אלי עם ספר ספירת דברים מאת יקרי רוח יראי ה' מקהלתכם ותוכו רצוף לשאול אותי בשם רבים ושלמים משלומי אמוני בני ישראל לחוות דעתי בענין רב ושוחט שרוצים בהם הכת הנעלאגין איך מחזיבים קהל הקודש המיוסדים עפ"י ש"ע להתנהג נגדם ידעתי גם ידעתי כי עמכם הפרתי והפליתי בי דינא רבא מופלגי התור' והתקמ' על כל זה לא יכולתי למנוע את עצמי מלהשיב פי משא דבר ה' הוא וחזיתא לדעתיהו דניחא למרייהו לשמוע דעתי בזה ולא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הפלל וכו' לזאת אציע דעתי לפניכם

ואשוב פאָשר עם לבבי לכבוד מעלתכם הדָּבָר בְּרוּר בְּעֵינַי כִּי כָּל אִישׁ הַמְּאַמֵּין בתוה"ק פֶּאָשֶׁר היא נְמֻסֶרֶת לְנוּ מְאַבּוּתֵינוּ אֵין הוּא רִשְׁאֵי לְהַחְזִיק בְּחוּקֵי הַקְּאָנְגְרֶעס וְסִינְעָתָם אָנִי הַגָּבֵר רִאִיתִי עֵנִי וְעֶלְפוֹן תוה"ק בעוה"ר בְּהִיּוֹתִי בַקְּאָנְגְרֶעס הַיְדוּעַ רָאָה רִאִינוּ שְׁהַמִּיאִרִיטֶעט שְׁקָרָאוּ עֲצָמָם פֶּאַרְטִישְׁרִיטֶס פֶּאַרְטִיָּא שְׁחַקְקוּ חֻקֵי אוֹן דְּקְאָנְגְרֶעס רְנֹבָם בְּגִדּוֹ בַתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת רַבִּים מִהֶם מְחַלְלֵי שַׁבַּת בְּפִרְהֶסִיא וּמִהֶם שְׁהַעִיזוּ לֹאמֵר שְׁאִינָם מְאַמִּינִים בַּתּוֹרָה וּשְׁאָר דְּבָרֵי אֲפִיקוֹרְסֵת וּפְעָרוּ פִּיהֶם לְבָלִי חוֹק נֶגֶד הַש"ע וְהֵם הֵם פּוֹתְבֵי פֶלְסֶתֶר חֻקֵי הַקְּאָנְגְרֶעס וְאֵם ס"ת שְׁפָתָבוּ מִיִּן יִשְׂרָף וְהַטַּעַם כְּתַב הֶרְמֶב"ם בְּהַלְכוֹת יִסוּה"ת שְׁמַצְנֶה לְשׁוֹרְפָם שְׁלֵא לְהַנִּיחַ שָׁם וּשְׁאָרִית לְאַפְקוֹרְסִים וְלֹא לְמַעֲשֵׂיהֶם קו"ח שְׁמַצְנֶה לְשׁוֹרְף וּלְאַבְד חֻקֵי הַקְּאָנְגְרֶעס הַנְּ"ל וְלֹא לְנִגְוֶע בַּקְּצִיָּהֶם וְיֹתֵר מִזֶּה כָּל מִי שְׁיִשִּׁים עֵינָו וְלָבוּ בְּאַמֶּת לְבַחוֹן תְּכָלִית הַחֻקִּים הֵהֶם בְּעֵינָיו יִרְאֶה וּבְלָבּוֹ יִבִּין פֶּאָשֶׁר כְּבָר הַעִידוּ רַבִּים וְכֵן שְׁלֵמִי גְאוּנִי עוֹלָם שְׁתַּכְלִית חֻקֵי הַקְּאָנְגְרֶעס לְחַתּוֹר חַתִּירָה מִתַּחַת הַתּוֹרָה הַמְּוֹרְשֵׁי לְנוּ וְלִהְפִּילָהּ וְלִהְוֹרְסָהּ כְּדִי לְחַצְנֹב לָהֶם בְּאֵרוֹת בּוֹרוֹת נְשֻׁבְרִים אֲשֶׁר לֹא יִכְלוּ לֹא תוֹרָה וְלֹא י"ש לְהַרְפוֹת יְדֵי יִרְאֵי ה' הַתְּרָדִים עַל דְּבָרָיו וְלֹמְדִים וּמְקַיְיָמִים תּוֹרָתוֹ.

וְאֵם הַחַיּוּב עֲלֵינוּ בְּאִיסוּר לֹא שְׁלֵא לְהַנִּיחַ מְכַשׁוּלִים וּדְבָרִים הַמְּזִיקִים לְחַיֵּי הַעוּה"ז לֹא בְּכַתְּיָנוּ אִף לֹא בְּאַרְצֵינוּ כַּמ"ש הֶרְמֶב"ם בְּמַנְיֵן הַמְּצְוֹת מְצֻנֹת ל"ת רצ"ח וְהַחַיּוּב וּמ"ע לְהַסִּיר הַמְּכַשׁוּלִים וּדְבָרִים הַמְּזִיקִים כַּמ"ש הֶרְמֶב"ם מ"ע קפ"ה.

וְאֵם בְּדָבָר מְכַשׁוּל בְּחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֲשֶׁר הַתּוֹעֵלֶת הוּא רַק לְנוּ אָנוּ מְוֹנְהָרִים בַּעֲשֵׂה וּל"ת קו"ח בְּמְכַשׁוּל שֶׁהוּא מְכַשׁוּל לְחַיֵּי נְצַחֵי לְנוּ וְלִנְרַעֵינוּ וְלְדוֹרוֹת הַבָּאִים שְׁאַנְחָנוּ מְחַנְיִיבִים בַּעֲשֵׂה וּל"ת לְעַמּוּד עַל הַמְּשַׁמֵּר לְגִדּוֹר גָּדֵר שְׁלֵא לְהַנִּיחַ הַחֻקִּים הֵהֶם וְלִהְרִים הַמְּכַשׁוּל מְדַרְךָ בְּנֵי עַמֵּינוּ וְכָל מִבֵּין יוֹדַע שְׁאִין מְקוֹם לְהַסִּיר מְכַשׁוּל הַקְּאָנְגְרֶעס רַק בַּקְּאָנְשְׁטאַטִירוֹנֵג עַל אַדְנִי וְיִסוּדֵי הַש"ע וּלְחַבֵּר עִם הַקְּאָנְשְׁטאַטִירוֹנֵג דַּאַרְטאַדאַקסֶען.

כִּי זֶה לְעוֹמֶת זֶה צְרִיכִין אָנוּ לַעֲשׂוֹת. וְגַם צְרִיכִין לִידַע כִּי הַחֻקִּים הֵהֶם הוּא אֲשֶׁר הַחֲלוּ לַעֲשׂוֹת בַּעֲלֵי הַקְּאָנְגְרֶעס עֲדִינֵן לֹא גִילוּ רַק טָפָה מִן הַהִירוּס שֶׁל הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יִחַפְצוּ לַעֲשׂוֹת וְעוֹד יָדָם נְטוּי' לְבָצַע זְמָמָם לַעֲת מְצֻנָא וְהַחַיּוּב עֲלֵינוּ לַעֲשׂוֹת מַעֲקָה לְמַחְתָּרֶת פְּרוּצֵי עַמֵּינוּ שְׁלֵא יִפּוֹל הַנּוֹפֵל וּבְרוּף ה' אֲשֶׁר לֹא עֲזַב חֲסִדּוֹ מַעֲמָנוּ וְהִרְאָה לְנוּ הַדְּרָף לְקַיִּים הַמ"ע וְהַל"ת הַנְּ"ל ע"י הַקְּאָנְשְׁטאַטִירוֹנֵג עַפ"י יִסוּדֵי וְאַדְנִי הַש"ע לְהַטּוֹת לֵב הַשָּׁרִים וְהַיּוֹעֲצִים עֲלֵינוּ לְטוֹבָה וְהַמְּעַכְבִּים מִלְּהַתְּחַבֵּר לְהַקְּאָנְשְׁטאַטִירוֹנֵג דַּאַרְטאַדאַקסֶען עֲתִידִין לִיתֵן אֶת הַדִּין: וּמַעֲתָה לְפִי הָאָמּוֹר נְבוּא לְבָאֵר דִּין הַשׁוֹחֵט שֶׁהַשְּׁפִיר עֲצָמוּ לְכַת הַנְּעֻלָּאִינֵן אֲשֶׁר נִשְׁאַלְתִּי עָלָיו דְּזֶה פְּשִׁיטָא דְקַהֵל עִם הַב"ד שְׁלֵהֶם שְׁאַסְרוּ שְׁחִיטַת אֵיזָה שׁוֹחֵט מִשׁוּם גָּדֵר וְסִיגֵי שְׁאַיסוּרָם אִיסוּר כְּמִבְּנָאָר בֵּינֵינוּ דְּסִימֵן ר"ה וְחִיָּיבִים כָּל הַקַּהֵל הַהוּא לְשִׁמּוּעַ וְקִי"ל בֵּינֵינוּ דְּסִי' רַכ"ח סֵעִי ל"ג דְּאַפִּילוּ הַנְּשַׁבֵּעַ שְׁלֵא יִכְנוּס בְּכָל תְּקֻנּוֹת הַקַּהֵל הַנִּי שְׁבוּעַת שְׁנָא אֲבָל בְּנִידוֹן שְׁלָנוּ אֵין צְרִיכִין לְאַסּוֹר שְׁחִיטָתוֹ דְּבִלֵא"ה הוּא אָסוּר מִדִּינָא עַל שְׁלֵשָׁה פּוֹשְׁעֵי הַשׁוֹחֵט הַהוּא הָאָחָד מִשׁוּם שְׁחִיבֵר עֲצָמוּ לְאַנְשִׁים הַמְּשַׁתְּדִלִּים לְהַפֵּר וּלְבַטֵּל הַקְּאָנְשְׁטאַטִירוֹנֵג הַמִּינּוּסָד עַל דְּרָף הַש"ע וְעַל יְדֵי זֶה יִהִי לְבַעֲלֵי הַקְּאָנְגְרֶעס מְקוֹם לְבָצַע מַעֲשֵׂיהֶם וּמַחְשְׁבוֹתֵיהֶם שֶׁהֶם נֶגֶד הַתּוֹרָה הַמְּוֹרְשֵׁי לְנוּ וְיִלְפִינּוּ בַּמַּס' מְכוֹת דָּף ה' מְקָרָא דְהַנְּטָפֵל לְעוֹבְרֵי עֲבִירָה דִּינוּ פְּעוֹבְרֵי עֲבִירָה וְחֻלְקוֹ עִמָּהֶם.

וְהַשְּׁנִי שֶׁהוּא מְסִינֵעַ עוֹבְרֵי עֲבִירָה שְׁעַל יְדוֹ הֵם כּוֹלִין לְהַחְזִיק בְּתַרְמוֹתָם וּלְסִינֵעַ לְעוֹבְרֵי עֲבִירָה אָסוּר לְנוּ מְקָרָא דְלַפְנֵי עוֹר וְכו' וְהַשְּׁלִישִׁית כָּל שֶׁהוּא מְוַמָּחָה יוֹתֵר יִשׁ בּוֹ חֲשַׁשׁ אִיסוּר יוֹתֵר.

כי פֶּבֶר אָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה בְּמִשְׁלֵי אָבֹן וְאָבֹן וְאִיפָּה וְאִיפָּה תוֹעֵבַת ה' גַּם שְׁנִיָּהֶם וּפְיָרְשׁוּ
הַמְּפֹרָשִׁים מִי שְׁמִחֻזִיק עֲצָמוֹ לְשִׁקוֹל אָבֹן שְׁלִימָה כְּדִי שִׁיּוּכֵל לַעֲוֹת וּלְשִׁקוֹל בְּאָבֹן חֲסֵרָה.

ולוֹלֵא הַשְּׁלִימָה לֹא הִי יָכוֹל לַרְמוֹת בְּנֵי אָדָם. א"כ הָאָבֹן הַשְּׁלִימָה הוּא הַמְּסִייעַ לַרְמוֹת ע"ז אָמַר
הַקְּרָא אָבֹן וְאָבֹן תוֹעֵבַת ה' גַּם שְׁנִיָּהֶם שְׁנַעֲשֶׂה גַם הָאָבֹן הַשְּׁלִימָה תוֹעֵבָה.

וְהִנֵּה יָדוּעַ פִּי הַנְּעֻלָּאֲגִין אֵין מְהַדְרִין אַחַר שׁוֹחֵט וּבּוֹדֵק מְנוּמָחָה אֲלֵא א"כ הֵם יְכוֹלִין עִי"ז לְהִסִּית
וּלְרְמוֹת וּלְהַמְשִׁיף בְּנֵי אָדָם שְׂאֵינָם יוֹרְדִים לְסוּף דַּעְתָּם וּשְׁחִיטַת הַשׁוֹחֵט מְנוּמָחָה הוּא הַכְּלִי הַמְּסִייעַ
לְהַדִּיחַ רַבִּים וּמַעֲשֶׂה פִי הָאִי קָרָאוּ הַפְּתוּב תוֹעֵבָה וּכְתִיב לֹא תֹאכַל כָּל תוֹעֵבָה וְעַכ"פ הַשׁוֹחֵט הַגָּ"ל
בְּהַשְׁפִּיר עֲצָמוֹ לְנַעֲלָאֲגִין וְעָבַר עַל אִסּוּרֵי תוֹרָה כּו"ל.

וְאִפְשָׁר דְּמַקְרִי חֲשׂוֹד לְאוֹתוֹ דְּבָר כּו"ש הַשְּׁ"ף בְּסִימָן א' וְאִפְּלוּ אֵי מַקְרִי חֲשׂוֹד לְדְבָר אַחַר הָרִי
הַסְּפִימוּ הַתְּבוּאַת שׁוֹר וְהַפֶּמ"ג דְּמוּמָר לְאַחַד מִשְׁאַר עֲבִירוֹת קו"ל פְּהַרְמָב"ם בְּסִי' ב' דְּאִסּוּר לְאַכּוֹל
מִשְׁחִיטָתוֹ וּבְדִיקָתוֹ כּו"ל וּכְבָר הִבִּיאוּ חֲכו"ל דְּבָרֵי בֶן סִירָא כָּל עוֹף לְמִינוֹ יִשְׁפּוֹן וּבֶן אָדָם בְּדוּמָה
לוֹ וּלְכָף אִפְּלוּ בְּלֹא אִסּוּר הַקְּהֵל אֵין לְאַכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ: וּמִכָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים נוֹכַח לְלַמּוֹד דִּין הָרַב
שְׁלֵהֶם דְּשִׁיכִים אֲצֵלוּ כָּל הָאִסּוּרִים הַגָּ"ל וְעוֹד נוֹסֵף עַל זֶה שְׁעוֹבֵר בְּלֹא דְחִילוּל הַשֵּׁם כּו"ש
הַרְמָב"ן בְּמַל"ת ס"ג דְּאָדָם הָעוֹמֵד בְּמַעֲלָה וְהוּא בְּחֻזְקַת תְּמַקְצֵת חִידוּשִׁים מִמֶּר גִּיּוֹסֵי הָרַב
הַמְּאוּהָרֵג הַחֲרִיף וּבְקִי וְכו' מוה' יַעֲקֹב פְּרַאגֶּר גְּרוֹ הַאֲב"ד וּר"מ דְּק"ק אָדָא וְהַגְּלִיל יַע"א הִנֵּה
הַתּוֹס' בְּרִישׁ פ"ק דְּחֻלִּין הִבִּיאוּ בְּשֵׁם ה' א"י דְּנָשִׁים לֹא יִשְׁחָטוּ מִפְּנֵי שְׂדַעְתָּן קְלוֹת וְהַקְּשׁוּ
דְּמִזְבָּחִים דָּף ל"א דְּקָאֲמַר שָׁם דְּטַעְמָא דְּנִקְט בְּמַתְנֵי כָּל הַנָּשִׁים שְׂשִׁחָטוּ דִּיעֲבַד מִשׁוּם דְּתַנִּי שָׁם
טְמֵא וְלַדַּעַת ה' א"י הָיוּ לִי לֹמֵר דְּנִקְט מִשׁוּם נָשִׁים דְּתַנָּא שָׁם מְקוֹדָם וְלַדַּעַתִּי י"ל דְּהִנֵּה הַתּוֹס'
בְּגִיטִין דָּף ב' ע"ב ד"ה ע"א כ' דְּאַחַד נְאֻמָּן עַל הַשְּׁחִיטָה אַע"ג דְּאַתְחִזּוּק אִסּוּרָא מִשׁוּם דְּבִידוּ הִי
לְשִׁחֻט וְמָה שְׂאֵנוּ סוּמְכִין עַל הַנָּשִׁים בְּשְׁחִיטָה אַעפ"י שְׂאֵינָן יוֹדְעוֹת הַלְכוֹת שְׁחִיטָה פִּינּוּן שְׂפִידָה
לְלַמּוֹד לְשִׁחֻט אוֹ לְשִׁפּוֹר אַחֲרֵים שְׂשִׁחָטוּ לָהּ כְּפִידָה דְּמִי עִי"ש וּלְפִי"ז י"ל דַּס"ל לַה' א"י דְּדוֹנָקָא
בְּדִיעֲבַד יֵשׁ לְסַמּוּף עַל זֶה אֲבָל לְכַתְחִילָה אֵין לְסַמּוּף עַל זֶה דְּכִינוּן שְׂדַעְתָּן קְלוֹת אִפְשָׁר שְׂתַשְׁחַט
אַעפ"י שְׂאֵינָה יוֹדְעַת וְלֹא תִטְרִיחַ אֶת עֲצָמָה לְלַקֵּחַ לְבַקֵּשׁ שׁוֹחֵט בְּחֻזְקָה אוֹ בְּשִׁכָּר כְּדָרָף נָשִׁים
עֲצָלְנִיּוֹת אֲבָל בְּנוֹדָאֵי אִם הִיא בְּמַקּוֹם שְׂשִׁישׁ עָמָה שׁוֹחֵט לְפָנֶיהָ בְּנוֹדָאֵי אִם א"י הַלְכוֹת שְׁחִיטָה לֹא
תִשְׁחֻט בְּעֲצָמָה דְּחֻזְקָה לֹא שְׂבָקָה הַתִּירָא וְאֲכִלָּה אִסּוּרָא וְלֹא גְרוּעָה מִמוּמָר לְתִיַּאבּוֹן וּלְפִי"ז הִתָּם
בְּזָבָחִים דְּאִירִינּוּ לַעֲגִנּוּ קָרְבָן דְּשְׂכִיחוּ שָׁם כְּמָה שׁוֹחֲטִים וְהַפְּהוּ עוֹמֵד אֲצִלָּה לְקַבֵּל הַדָּם וְנָדָאֵי אֵי
לֹא דִיֻּדְעָה בְּנַפְשָׁה בְּבִירוֹר גְּמוּר דְּבִקִּיאָה לֹא הָיוּת שְׁחָטָה וְא"ל דְּלְפִי"ז אִף בְּחֻלִּין אִם אַחֲרֵים
הַיּוֹדְעִין ה"ש עוֹמְדִים שָׁם תְּהֵא מְנוֹתֶרַת לְשִׁחֻט אִף לְכַתְחִילָה הָרִי הַה' א"י אֵינוּ מְחַלֵּק בְּזֵה דִי"ל
דְּבַחְוִלִּין לֹא פְּלוּג פִּינּוּן דְּעַל פִּי רַב אֵין אַחֲרֵים עוֹמְדִים ע"ג מִשְׂא"כ בְּקַדְשִׁים דַּא"א שְׁלֹא יְהִיו שָׁם
אַחֲרֵים הַיּוֹדְעִין לְשִׁחֻט שְׂפִיר מְנוֹתֶרַת לְשִׁחֻט אִף לְכַתְחִילָה: וְהַבֵּית יוֹסֵף בִּי"ד ס' י"ט הִבִּיא
דְּבָרֵי הָאֲלֻדָּד הַדְּנִי שְׂאֵם שְׁחָט וְלֹא בְּרָף שְׁחִיטָתוֹ פִּיגּוּל וְהִנֵּה מְלִשׁוֹנוֹ מִשְׁמַע דְּאִף לְאַחֲרֵים אִסּוּר
וְאַחַר זֶה הִבִּיא הַב"י דְּבָרֵי הַרַאב"י דָּאֵם הַזִּיד וְלֹא בְּרָף עַל הַשְּׁחִיטָה אִסּוּרָה לוֹ וְלֹא לְאַחֲרֵים
וּבַהֲג"א תְּמָה עַל דְּבָרֵי אֲלֻדָּד הַדְּנִי דְּלֹא מְצִינוּ דְּמִשׁוּם בְּרָכָה יְהֵא נְאָסֵר הַשְּׁחִיטָה (וְעֵינּוּ בְּבִרְכוֹת
דָּף ט"ו דְּמְפֹרָשׁ שָׁם דְּבִרְכוֹת דְּרַבְּנָן וּבְרָכָה לֹא מְעַכְבָּא).

וּלְפִי.

עַנ"ד דְּהִנֵּה הַנוּב"י בְּמַהְדוּ"ק חִיו"ד ס' ב' הִבִּיא בְּשֵׁם הַגָּאוֹן או"ח צ"ל דְּמַמְתְּנִיתָן רִישׁ חֻלִּין
דְּחִשׁו"ק שְׂשִׁחָטוּ מוֹכַח דְּלֹא כְּאֲלֻדָּד הַדְּנִי וְהַנוּב"י הוֹסִיף לְהַקְּשׁוֹת מִהַפִּיל סְכִין וְשְׁחָט וְכֵן מְכַמָּה

מקומות עיי"ש וכ' הנוב"י די"ל דטעם האה"ד הוא משום קנס או משום דחשוד לאותו דבר וזה שניף דווקא אם בכוננה שחט בלא ברכה אבל מי שלא הי' מחוייב לברך או שא"א לו לברך או שלא הי' אפשר לו לברך והיינו בגוונא דחרש או בהפיל ספין לא שניף קנס ולא טעמא דחשוד גם האלדד הדני מודה דאין הברכה מעכב ושחיטתו כשרה ולדעתי קצת קשה על מ"ש הנוב"י דהטעם משום קנס הי' לאלדד הדני לחלק בין אם הבהמה שלו לשל אחרים ומ"ש הנוב"י דס"ל לאלדד הדני לאסור גם לאחרינא קשה קצת להבין באין לו לשלם מה קנס הוא לו אם יאסרו בהמת חברו ומ"ש הנוב"י עוד משום דחשוד לאותו דבר זה צ"ע הלוא מבואר ביו"ד בסי' קי"ט דחשוד לדבר הקל לא הגוי חשוד לחמור וכיון דברכה דרבנן ונבילה הגוי איסורא דאורייתא הגוי מקל על חמור גם בנבילה עובר על לפ"ע בכל פזית וזית והיותר תימה על הנוב"י דהרי הרא"ש הביא דהאלדד הדני אמר דינו בשכח ולא ברך וא"כ לימא להנה"ב תירוצים של הנוב"י ושוב ראיתי שגם בפ"ת העיר בזה וזה נראה לפי ענ"ד להשוות דעת האה"ד עם דעת הראב"י הנ"ל די"ל דאף דפשוט להלכה דשחיטה לא בעי פנונה היינו פנונת מצוה וכוננת מעשה שחיטה [ועיין בפמ"ג בסי' ג' שהביא בשם מהרש"ל ביש"ש דהיפוך הפנונה מזיק] אבל ברור דצריך השוהט להיות מיושב בדעתו להיות נזהר בכל הלכות שחיטה בכללותי' ובפרטותי' דאם אינו מיושב בדעתו ויש לו איזה דבר המטרידו אפשר לו לשכוח איזה מהדברים שצריך להיות נזהר בהם [ובפ"ת כ' דאפשר דטעם זה אין לאבל לשחוט משום דטריד באבלו] לזאת כל ירא ה' בנודאי מסיר מלבו כל טרדותיו בעת שהולך לשחוט ובפרט בעת הברכה נותן בנודאי אל לבו יותר שלא יטרידו שום דבר ולזאת אם ראינו ששחט בלא ברכה והיינו ששכח לברך [וכמו שהעתיק הרא"ש דברי האה"ד] א"כ שוב י"ל שהי' טרוד במחשבתו כל עת השחיטה ואולי שיהי' או דרס ולכן שחיטתו פגול בין לו ובין לאחרים.

אבל בהזיד ולא ברך פיון שעשה פן במזיד א"כ הוא מחמת קלות ונהרי הוא רק חשוד שלא לברך והוא קל נגד איסור נבילות בזה ס"ל לראב"י דרק לדידן קנסו אבל לא לאחרים אבל בשכח לברך י"ל דגם הראב"י ס"ל כהאלדד הדני דשחיטתו פגול אף לאחרים וכנ"ל ומיושבים ג"כ קו' האור חדש והנוב"י הנ"ל די"ל דווקא דצריך לברך ולא בירך מחמת שלחה ומוכח שמחמת טרדתו שכח וא"כ אפשר שקלקל בשחיטה ג"כ משא"כ במקום שלא הי' יכול לברך וכדומה דאין לנו הוכחה על טרדתו פשיטא דאין הברכה מעכב ומיושב קושית הגהות אשרי הנ"ל ואמרת דבר זה זה רבות בשנים לפני אדמו"ח הגאון זצוקלה"ה והוטב בעיניו אמנם לפי"ז צריך טעם למאי דקי"ל בש"ע בסי' י"ט בשחט ולא בירך דהשחיטה כשרה ואפשר לומר עפ"י מ"ש בפרמ"ג בשפ"ד בסי' א' ס"ק י"א דבנטל קבלה ושכח וכו' אמרינן דמסתמא שחט כרגילותו.

א"כ אפשר לומר דגם לענין הברכה וכו' מ"מ סמכינן ארגילותי' וצ"ע בסי' ק"ב בו"ד הביא הש"ע דיש אומרים דדבר שאין היתר יבוא בנודאי לא מקרי דשיל"מ והש"ף הקשה שם למה הביא דבר זה בשם י"א הלוא הדבר הזה מוכרח ומבואר בביצה דף ד' דקאמר אלא אי אמרת ספק טריפה דבר שאין לו מתירין הוא יעיי"ש ולדעתי י"ל עפ"י מאי שהביא הפלתי בשם הצ"צ שהקשה למאי נ"מ יקרא זה דשיל"מ הא ממנ"פ אם תמות תוף י"ב חודש ונהרי היא טריפה א"כ הרי נתבטל האיסור ואם תחי' י"ב חודש אפי' בלא תערוכות מותרת הביצה ותי' דניחא לן שייאכלנה בהיתר אף אם לא היתה בתוף התערוכות משיאכלה רק ע"י היתר שנתבטלה והיתר רק מפת דסמכינן אפיטול והפלתי כ' דאין לזה הבנה [וכוננת הפלתי י"ל דהרי אפשר דהיום היא עכ"פ רק תערוכת ספק טריפה ולאח"ז אפשר שיתנדע שיש כאן נודאי טריפה בתערוכת:

ולפי ענ"ד ד"ש לזה הבנה דאם נאמר דס"א לחומרא א"כ היום אוכל איסור מה"ת ע"י תערוכות ונגנאי הוא עכ"פ כמבואר ברא"ש בפנ"ה ובב"י ביו"ד סי' ק"ט אבל למחרת אפשר שיותר לגמרי ואפילו אי יהא אסור לא הפסיד דגם היום אסור אלא שהיא בתערוכות ואולי אם ימתין יהא יותר נירוים וזה דונקא אם ס"א לחומרא יש מקום לומר דזה הוי דשיל"מ ולא קשה קושית הצ"צ משא"כ אם ספיקא דאורייתא מה"ת לקולא א"כ הדרא קושית לדונקא דפשיטא שלא ימתין דהרי היום הוא יותר עכ"פ מה"ת בנודאי ולאח"ז אפשר שיתברר שהיא אסור מה"ת ואם דגם אפשר שיתברר שהוא היתר הרי גם היום הוא יותר מה"ת.

וא"כ.

להרשב"א לשיטתו דס"ל ס"א מה"ת לחומרא א"כ לדידי' הי' אפשר להגמרא לתרץ שם בביצה דביצה ס' טריפה בתערוכת הוי דשיל"מ ומדלא מתרץ הכי ש"מ דזה לא נקרא דשיל"מ אמנם להרמב"ם ודע"מ' דס"ל ס"א מה"ת לקולא א"כ ממילא אין שום קושית על הגמרא וממילא לא מוכח דבכה"ג לא הוי דשיל"מ לענין דינים אחרים דלאו תערוכות (וגדלה שמתתי מאוד פי הראה לי אחד דמבואר בכ"מ פ"ז מהלכו' עפ"ם דהרמב"ם ס"ל דדבר שיל"מ נקרא אף אם אין היתר יבוא בנודאי ודלא כהרשב"א ולכן המחבר לשיטתו כפי מ"ש שם בכ"מ שפיר הביא בש"ע דבר זה בשם יש מי שאומר דהוא ס"ל דהרמב"ם חולק על הרשב"א וא"כ צריך לתרץ קושית הש"ך מהגמרא ולפי ענ"ד מ"ש נכון הוא בעזה"י.

הנה אדמו"ח הגאון זצוקלה"ה הניח בצ"ע בתשובותיו לחאו"ח סי' קפ"ב דמ"ש דלענין רבית לעכ"ו"ם דאסרו משום שפא ילמוד ממעשיו התירו בזה"ז כמבואר ביו"ד סי' קנ"ט משום דא"א בזה"ז בלעד'ם לישא וליתן וא"כ גם לענין שכירות בתים מנכרים דג"כ נאסר שלא ידור בשפונתם משום שפא ילמוד ממעשיהם ולמה לא נותר גם כן ואי משום דאפילו בטל הטעם לא בטלה התקנה א"כ גם לענין רבית הי' ראוי לומר כן יעוי"ש ולפי ענ"ד דמלבד די"ל דבשלושא ברבית אם לא יתירו לא יהי' שום אפשרות לשאת ולתת עמהם ע"כ הוכרחו להתיר משא"כ בשכירות בתים למה יתירו אם אם אפשר בלא שכירות ולא נעקר דברי חכז"ל בכדי: אבל י"ל עוד דהנה החו"י הקשה על הטו"ז שכ' דהיכא שריבית התורה בפירוש א"א לחכז"ל לאסור א"כ ברבית דהוא מפורש בתורה לנכרי תשיב וכו' איך אסרו חכז"ל וענין בנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' ס"ב שתי' פינן דכדי חיו התירו א"כ לא עקרו לגמרי ובתשובת חת"ס חיו"ד סי' ק"ט תי' דחכז"ל לא אסרו הרבית להדיא רק אסרו שיתרחק הישראל מהם שלא ילמוד מעשיהם ואסרו כל דבר המביא למשון אחריהם והוא גדר וסיניג ללאו דלא תלמד לעשות פתועבת הגוים כו' וגם דברי תורה מתקיימים כגון בכדי חיו ולת"ח עיי"ש והנה כ"ז הוא התנצלות אם הי' אפשר לכל ישראל להתרחק בכל מו"מ מהם גם דאסרו חכז"ל רבית נוכל לומר כתי' החת"ס דכיון דלא אסרו בפירוש רבית אלא דאסרו כל דבר הקרוב לזה אין זה נגד התורה כ"כ אבל בזה"ז פינן דעיקר מו"מ הוא עמהם וא"א לאסור כל דבר אשר מביא לידי התקרבות א"כ הדרא קושית לדונקא איך אפשר לחכז"ל לאסור נגד המפורש בתורה להיתר ע"כ התירו לקחת מהם רבית משא"כ בשכירות בתים שאינו נגד מפורש לתורה בהיתר והניחו האיסור על מקומו.

ויש לישב עוד קושית הנ"ל בדרך צחות לדעתי דהנה מבואר ברא"ש בע"ז דף ב' דל"א שבמנין וכו' אפילו בטל הטעם ל"ב התקנה היכא שמתחילה לא היתה התקנה בכל המקומות וכגון לסחור ביום אידם משום דהשתא לאו עובדי ע"ז הם כגון במים מגולים שלא היתה התקנה אלא היכא

דשכיחא נחשים אבל היכא דל"ש לא ולכן בזה"ז התירו מים מגולים משום דל"ש נחשים וכמו דבזמנא הותר בכה"ג.

ולדעתי יש להסביר דהנה מצינו בע"ז דף ל"ה דלא רצו לגלות הטעם אם גזרו איזה איסור חדש אלא לאחר י"ב חודש שפבר נתפשט האיסור אלמא דחששו חזו"ל לפירצת העולם. ומזה יכולין להבין שפמה פעמים יש לחזו"ל מתקני הדבר עפ"י סוד איזה טעם פמוס ולא רצו לגלות והוצרכו לומר טעם חדש וחששו אם ימצא שטעם חדש שאמרו יתבטל יתירו האיסור אבל אם היינו יודעים טעם הפמוס לא היינו מתירין ע"כ אמרו אפי' בטל הטעם לא בטלה התקנה פי אולי יש להם עוד טעם פמוס: אמנם היכא דחזינן דבתחילת התקנה במקום שלא הי' שייך הטעם היו נוהגין היתר א"כ ע"כ דלא הי' להם טעם אחר פי אם זה דאם הי' להם טעם אחר הי' להם לאסור אף במקום דלא שייך הטעם [כמו בנחשים] וע"כ אמרינן בכה"ג דהיכא דבטל הטעם בטלה ג"כ התקנה.

והנה ברבית מתחילה פשגזרו התירו לת"ח ועל פרחי משום דאצל ת"ח לא שייך שמא ילמוד ממעשיהם. וא"כ הרי מבורך דעיקר הטעם הוא זה ושפיר השתא דבטל הטעם אמרינן דבטלה גם התקנה משא"כ בשכירות דלא התירו בתחילה לשום אדם שפיר יש לומר דהי' להם בגזירה זו עוד איזה טעם פמוס ובפשיטות י"ל הטעם למה חילקו בין ת"ח לע"ה אצל רבית ולא חילקו פן בשכירות בתים וראיתי שהרגיש בזה בס"ת ביו"ד סי' קנ"ט יעוי"ש ולפי ענ"ד דבשלומא ברבית דהוא ענין מו"מ והבעה"ב בעצמו עוסק בזה וע"כ פשהוא ת"ח לא שכיח שילמוד ממעשיהם משא"כ לענין דירה שדר שם עם אשתו וכל בני ביתו דבהו עכ"פ שייך שמא ילמוד ממעשיו: אף זה פשוט וברור דקונשית רבינו הוא רק לשיטת הר"ן המובא בשמ"ק דאף לאידך לישנא דר"נ לא אדחי לישנא קמא דהא אותבין רבא לר"נ ור"ח ורבינא נמי טרו ושקלו ביה אבל לפי שיטת התוס' ורוב המפורשים דאידך לישנא פליג על לישנא קמא עיין בתוס' ד"ה תשיך בלא"ה אין מקום לקונשית רבינו דשאני רבית דספיקא הוא אם אסרו כלל אף בתחילה ומספיקא נאסר שפיר התירו עתה דלא שייך הטעם אבל בשכירות בתים דנאסר בנודאי אין מקום להתירו אף עכשיו אף שפסק הטעם.

גם אלה דברי גיסי הה"ג החרוף והבקי צדיק ונשגב יפ"ת כש"ת מוה' יעקב פראגיר נ"י שליט"א חתן המספר זצוקלה"ה בחולין, דף קמ"א הביאו התוס' דברי הריב"א דאע"ג דאמרי' אין עשה דל"ת ועשה מיהו אם עבר על אותו לאו אינו לוקה דעיקר הטעם דלא דחי הוא מפני העשה אבל הלאו פמאן דליתא והקשו דהא הש"ס שם בחולין פריף הא שליח הקן עשה ול"ת ואיך נדחה העשה ומתרץ הגמרא ל"צ דלאו עברה משמע דווקא אם עברה אבל אם לא עברה ושקלה עדיין הוי בו עשה ול"ת ות"י התוס' דלענין מלקות דווקא קאמר הריב"א ולפי ענ"ד לולא דבריהם הי' אפשר לומר דהנה בסוף שאלות ותשובות נוב"י ח"ר נדפס שם קונשיא בשם חתנו ע"ד הריב"א דכיון דלא הוי לי' למיעבד דבר זה דהא אין עשה דוחה עשה ול"ת א"כ הו"ל מצהב"ע ולא הוי מצנה וא"כ נשארה הל"ת במקומה ולא נדחת כלל יעו"ש ואמרת דלפענ"ד י"ל דע"כ לא מצינו מצהב"ע אלא בדבר שא"א להיות בהיתר גמור פגון בדבר הגזול ובלולב של אשירה לפי הרמב"ם במשנה ר"פ לולב הגזול דא"א לקיים מצנה זו אם לא אחר עבירות הלאו אבל באיסור זמן דאם יעשנה בזמן אחר לא יהי' עבירה בזה כ"ע מודו דלא הוי מצהב"ע והנה מצאתי סברא זו בירושלמי שבת פ' האורג על המשנה הקורע על מתו בשבת יצא והקשו מ"ש ממצה גזולה

דלא יצא ומתרחץ תמן גופה עבירה ברם הכא איהו עבר עבירה תדע דאם הוציא מצה ברה"י בשפת יצא עכ"ל ומוכא בטור יו"ד סי' ש"מ ובפר"ח או"ח סי' תכ"ד.

ולפי ענ"ד ברור דכוננתו כמ"ש ואין זה ענין למ"ש התוס' בפרק לולב הגזול לחלק בין גזול ללולב של אשה דבאשה אפילו ג"כ הי' אפשר לו לצאת י"ח לאפוקי גזול אמנם לפי מ"ש הרמב"ם בפי' המשנה דגם באשה י"ל מצוהב"ע היינו צריכין לומר דלא ס"ל פהירושלמי אמנם לפי מ"ש י"ל דמודה להירושלמי אלא דס"ל דבאשה כיון דעכשיו א"א לעשות עוד מצוה באשה אם לא אחר שיעבור עבירה הוי מצוהב"ע משא"כ באיסור זמן שאפשר בלא עבירה כלל ולפי"ז לא קשה מידי תמיהת הקרבן עדה שם בירושלמי על התוס' הנ"ל שלא הביא מהירושלמי הלזה דדבריהם ממש הוא ויותר קשה על הרשב"א בסוכה שהביא דברי הירושלמי וכתב ג"כ סברת התוס' ולא הרגיש שזה יוצא מהירושלמי ולפי ענ"ד חילוק יש ביניהם ועיין בשעה"מ פ"ח מלולב ולפי"ז לא ק"מ קושית חתן הנוב"י דהא הריב"א אאיסור יו"ט קאי ול"ש לומר מצוהב"ע דהא אפשר בהיתר גמור ודוק.

והנה לפי"ז נאמר דהריב"א באמת ס"ל פקושא הלזו די"ל דמצוהב"ע אלא דביו"ט איירי דל"ש מצוהב"ע אבל לענין שלים הקו דשייך מצוהב"ע א"כ הדרא קושיא לדוכתא דהוי מצוהב"ע וכוה באמת לא אמרה הריב"א ומתרחץ קושית התוס' שאלה אחת הצעתי לפני אדמו"ח הגאון המפורסם זצוקלה"ה ונהנה בפלפולי פי הוא הולך ע"ד האמת ומ"מ לא רצה להורות בזה לרוב חולשות עיניו והוא צנה עלי להציע הדבר לפני גדולי הדור הש"י ופקודתו שקמה רוחי וכתבתי עוד לגאון אחד אבל ג"כ השיב פהנ"ל והנה טירחא לי מלתא לכתוב לכמה מקומות והדבר נחוי לדינא פי מילתא דשכיחא הוא ונשאלתי ע"ז זה כמה פעמים לכן אמרתי לבוא את דברי בדפוס ואבקש מאת גדולי הדור שיודעו דעתם דעת תורה ונהו אשה אחת שיש לה פאב חולי ברחם והרופא ישאל עושה לה רפואות ע"י עטצע"ן וגם לאפי"ש (וא"ל) (אפשר דהוא ר"ת ואמר לה) שבכל פעם תראה כמו דם אבל יודע ברור שאין זה דם נדה שאינו מן המקור וגם אינו מטבע הדמים ורק משריפת הלאפי"ש והטבע דוחה לחוץ וא"א לו לעשות רפואות כ"א בשעה שהיא מסולקת דמים דווקא שלא בשעת ונסתה הנה מחלוקת ידועה בכאב אם היא פמפה שא"י שמוציאה דם בין הטו"ז בסי' קפ"ז וקצ"א והח"צ סי' ע"ג בתשובתי והסד"ט מכריע קצת בסי' קפ"ז אמנם הנוב"י סי' ראיתי שכ' אם באנו לדין פאב במכה נמת תורת כ"א בידו אמנם בנד"ז א"צ לזה ורק לעיין בנאמנות הרופאים.

והנה ענין נאמנות הרופאים מבואר בש"ע סי' קפ"ז דלאחר שנתחזקה יש מסתפקים אם לסמוך על הרופאים וכ' הב"ח משום דחזקת האיסור הוא נגד חזקת הרופא וגם י"ל כיון שחזקת האיסור הוא רק ספק שפא מן הצדדים וא"ס מוציא מידי ונדאי פן הסביר הב"ח ולפיענ"ד עוד י"ל עפ"י מ"ש רש"י נדה דאפילו למ"ד ונסתות דאורייתא אינו ונדאי שתראה אמנם בלא נתחזקה עדיין בבאה"י שם מביא בשם שבוי"י ותשובת פ"י דנאמנים ועיין בפתח"ת שם שהרבה להביא תשובות המדברים בזה ובשו"ת חת"ס חיו"ד בהרבה תשובות כלל כלל חזק דהם נאמנים רק על הכללות ולא על הגוף הפרטי ולפי"ז בנ"ד שייצא לדון על הכלל פולו דדבר זה גורם לביאת מראה דם ובפרט לפי דברי תשובת הרדב"ז שהביא בחת"ס סי' קע"ה וכן הביא הפתח"ת דהיכא שיש רגלים לדבר שיש להאמין אפילו רופא עכונ"ם ומכ"ש בזה שישאל הוא ורגלים לדבר שאומר פן לכתחילה שיהי' פן: אמנם בתשובה אחת מתשובות ח"ס וכן בחידושי פ' לולב הגזול

דף ל"ב כ' לתמונה על כל ענין נאמנות הרופאים שלמדו מתוך ספרי עכו"ם דחביל גופניהו ואיך
אפשר לדון מזה על גוף ישראל ואפשר לומר קצת דלא אמרו דכל נכרים חביל גופניהו דבונדאי
נמצא ביניהם מעונגי ומפונגי דלא אכלו שקצים וגם עוסקים ברפואת גופם פישראל וא"כ באו
גם לפני הרופאים הרבה מהם דלא חבלו גופניהו וא"כ בלי ספק יודעים הם שיש גופים משונים
בטבעם ולפי דברי הרופא הנ"ל הדם יוצא ממפה הזו ואם הוא נאמן טהורה לכ"ע.

אף אי צריך בכה"ג שגדע שמפכה מוציאה דם יש לדון עפ"י דברי המרדכי המוכא בש"ע סי'
קפ"ז דשלא בשעת ונסתה תולה בונסתה והש"ך מפרש דבריו דמיירי בלא מפה כלל אלא דתלין
מחמת מיעוה תשמיש בצדדים משם בא הדם אבל הב"ח ועוד רבים מפרשים דמיירי ביש לה
מפה שא"י אם מוציאה דם ולדינא מסיק הש"ך דרק לבעלה התירו אבל צריכה ז' נקיים אפי' אם
יש לה מפה אבל הב"ח ורוב אחרונים מתירים אפילו בלא זנין נקיים ולקמן אות כ"ד כ' הש"ך
דאם ראתה בלא תשמיש צריך שיהי' לה מפה שמוציאה דם אלא שא"צ שתדע שעכשו יצא משם
הדם ורבים תמהו על הש"ך דהוי לי' לומר לענין ז' נקיים צריכה כן דהא שלא בשעת תשמיש
אין דנין אלא לענין ז' נקיים וכבר כ' לעיל דלענין ז' נקיים לא מהני מפה אפילו שלא בשעת
ונסתה ובסד"ט כ' שזה ראי' לדעת הכנ"י דיש לחלק אם אשה שאת רואה מחמת תשמיש אז
מקילין אצלה ג"כ שלא בשעת תשמיש אבל אם אינה רואה מחמת פלל אז מחמירין שצריכין
מפה שמוציא דם והסד"ט אות י"ד והטו"ז חלקו ע"ז ונשארו דברי הש"ך ס"ק כ"ד בצ"ע.

ולפי ענ"ד נכון מאוד לומר עפ"י מ"ש הסד"ט ומוכא בלחם ושמלה אות ט"ו דספק מן הצדדים
שניך דווקא בשעת תשמיש שע"י מיעוה אבל שלא בשעת תשמיש לא ואם הש"ך ג"כ ס"ל כן
אז נכונים דבריו דלעיל כדמייתי דברי המרדכי כ' בהדיא דסברתו לתלות שלא בשעת נסתו
במיעוה ובא הדם מהצדדים ולפי"ז שלא בשעת תשמיש דל"ש ספק זה יש להחמיר ואי הוי נקט
הש"ך בס"ק כ"ד דלענין זנקיים די במפה שמוציאם שם הו"א דהיינו דווקא בשעת תשמיש ויש
ספק צדדים משא"כ שלא בשעת תשמיש לא סגי וצריך שתדע שמפכה בא הדם הזה ולכך
אשמעי' רבותא דאפילו שלא בשעת ג"כ די שתדע שמפכה מוציאה דם לפעמים.

ולפי"ז לדברי הש"ך בנ"ד שלא בשעת תשמיש צריכין שגדע שמפכה מוציאה דם אמנם בסד"ט
הביא מתשובת הב"ח סי' פ"ד ופ"ה דפסק דאפילו ראתה שלא בשעת תשמיש א"צ ז' נקיים אם
יש לה מפה וראתה שלא בשעת ונסתה א"כ א"צ לנאמנות הרופא כלל דהרי יש לה מפה ובפרט
דע"י מיעוה הפלי ג"כ יש לחוש לדם צדדים ואפילו להש"ך אם נאמר כח"ס הנ"ל דנאמנים על
הכלל א"כ נאמינהו עכ"פ שדרכה של רפואה זו להוציא דם וא"כ לכ"ע נאמן ובפרט ברגלים
לדבר ורופא ישראל וליתר שאת יש לצרף קצת דברי תשובת ב"י סי' קט"ו מוכא בסד"ט סי'
קצ"ו קרוב לסופו שכ' דיש לספק אוילי דם טהור הוא אע"ג דמה"ד רק ה' מיני דמים טמאים נאנן
דלא בקיארין מחמירין בכל מראה דם מ"מ מידי ספיק לא נפקא והסד"ט הסכים והאר"י שם
בספק חסרון ידיעה לכל העולם יעוי"ש ואני אם אמנם שעלתה מחשבה זאת על דעתי זה זה עשר
שנים די"ל כן מ"מ יראתי להוציא דברים עלי מן השפה ולחויץ דא"כ בכל רואה מחמת שיהוא
רק ספק דאפשר אחר התשמיש ראתה ובפרט לדיון דמחמירין אפילו בסמוך משום דאין בקיארין
בשיעור רמ"ת ואם נצרך עוד ספק דם טהור וא"כ כל רואה דם מ"ת הוי ס"ס ונצרך עוד חזקת
טהרה דגוף וחזקת היתר לבעלה א"כ הי' ראוי להקל וע"כ צ"ל כמ"ש ב"ר"ן בפסחים דף ל' לענין
דשיל"מ אע"ג דחמץ לאחה"פ ג"כ אסור מדרבנן מ"מ הוי דשיל"מ דחכו"ל לא להקל אמרו דבר

זה שיהא אסור אחר הפסח ועי"ז יפקע מינני' שם דשיל"מ וחומרא דפסח אלא להחמיר אמרו וכן
בזה נאמר פן דלא להקל אמרו שאין בקיאים במראית הדם ומסתמא גם בשו"ת הב"י צרפו רק
לסניף בעלמא וגם אני אומר אחר שפבר צרפו מאור ישאל לשאר סניפים ואומר אע"ג דס'
חסרון ידיעה לא הוי ספק מעליא אמנם הש"ך ביו"ד סי' נ"ה הביא ממשאת בנימין דבס"ס יש
לצרפו ולהקל והש"ך חולק וכ' הפמ"ג דבהפמ"ר יש לסמוך על המ"ב להקל ובשו"ת שואל
ומשיב ח"ב סי' פ"ט הביא בשם איסור והיתר דרק מדרבנן הוא דלא הוי ספק ואני הוכחתי במקום
אחר מפת גונשית מעין התקמה שהקשה על הרמב"ם דס"ל דספק מה"ת לקולא מקרא דעץ אשר
תדע פי כי לא עץ מאכל משמע אבל אם לא תדע אלא הוא ספק לה דאפשר דעץ מאכל הוא אסור
ומוכח דס' אסור מה"ת ואלא ע"כ צ"ל דספק בזה מה"ת אסור גם להרמב"ם וכעין זה כ' בחו"ד
סי' ק"י בשם מהרי"ט דספק דאיכא לברורי מה"ת אסור ולפי"ז יש לדחות הרא"י הג"ל וא"כ
ספק לכל העולם מותר מה"ת: עוד יש לצרף דהנה הפליתי הקשה על דברי המרדכי איה הוא
סומך על שלא בשעת ונסתה על חזקה דאורח בזמנו בא הלוא ק"ל ונסתות דרבנן ומה"ת אין פאן
חזקה ואמרת זה פביר דהרי עיקר סברא דנסתות דרבנן הוא משום דחזקת טהרה מנגד לה אע"ג
דבריש נדה אמרי' דאשה פינו דמגופה קא חזיא ונעלוה לראות איתרע לה חזקתה פבר כ' שו"ת
פנ"י סימן א' דזה דווקא לטהרות ולא לבעלה ועוד דהתם ליכא מידי למתלי משא"כ בזה דאיכ"ל
ויש מקום לתלות ול"ש רוב מן המקור עכ"ל וכל זה בשעת ונסת איכא עכ"פ חזקה אורח בזמנו
בא משא"כ שלא בשעת ונסת דשני חזקות מחזקות זו לזו י"ל דלכ"ע חזקת טהרות מן התורה
ואלימא טובא ובה פרשתי עוד מה שתמה הפליתי על תשובת מהר"ם שכ' דשלא בשעת ונסתה
טהורה אפילו אינה מרגשת דבאה מן המפה למ"ד ונסתות דרבנן ותמה הלוא אי ונסת מה"ת כ"ש
דטהורה שלא בשעת ונסתה ות"י דצ"ל אפי' ונסת דרבנן עכ"ל ולפי ענ"ד י"ל דדווקא למ"ד דרבנן
דא"כ חזקת טהרה אלימא וכנ"ל אבל למ"ד ונסת דאורייתא א"כ חזקת טהרה ליתא פינו דמגופה
קא חזיא וגם חזקה דאורח בזמנו בא אינו אומר דאינו מקדים לבוא דאפשר דכוננתו דאם לא בא
עד זמן הקבוע לו אז חזקה אלימא דמסתמא יבוא אבל אפשר עכ"פ שיקדים א"כ אפשר דלא
סמכי' שלא בזמנו ועכ"פ להלכתא דקי"ל דנסתות דרבנן א"כ שלא בשעת ונסת חזקה אלימא
דטהורה והנה מצאתי פעת סברא זאת בסד"ט שכ' שראה פן בפוסק אחד וגם משמע פן מרן
שבועות דף ר"נ יעוי"ש בס"י קפ"ז אות י"ד וא"כ אפשר לומר פדעת תשובת ב"י הג"ל דאפשר
דמ טהור ועכ"פ פינו שיהרופא ישאל אומר ברי לי ראוי להאמינו בצירוף כל הג"ל וגם בחת"ס
הביא סברת הסד"ט אלא שהאריף שם לתמוה על חזקת טהרה פינו שונדאי עשו' להשתנות
ועכ"פ בין ונסת לנסת דאינו עשוי להשתנות פלל מודה דחזקה אלימא הוא ולפי ענ"ד י"ל גונשית
החת"ס סי' קס"ח על חזקת פינו דעשו' להשתנות והביא ראי', מדברי הר"ן שהביא הב"י ביו"ד
סי' ר"א ובש"ע שם סעי' ס"ה מקנה שמימיה מתמעטין ועוד בקדושין דף ע"ט דכינון דאדם עלול
להחלות לפרכים גריעא חזקת בריאת דידי' ולפי ענ"ד י"ל דבענינים אלו אפשר פל רגע שנסתנה
החזקה ואין שום זמן שנאמר עכשו תהי' המקנה שלימה זמן מה או האדם יהא ברי דכמו שאפשר
שתחסר המקנה או שיחלה האדם למחר פן ממש אפשר שנוחסר המקנה או שנוחלה האדם עתה
ואין פאן שום חזקה אלימא משא"כ בחזקת טהרה של האשה יש זמן מוגבל וקבוע אשר בה
בונדאי תהי' טהורה אם לא באיזה סיבה אבל בדרך הטבע בונדאי טהורה אלא שיכול להשתנות
לזמן קבוע דהיינו לסוף שלשים וכדומה וא"כ פינו שיש זמן שחזקה זו אלימא מחזיקין לה כ"ז

שְׁאֵפֶשֶׁר כְּמוֹ חֲזַקַת חַי אַע"ג דְּסוּף הָאָדָם כּו' מ"מ כָּל זְמַן שְׁאֵפֶשֶׁר מְחַזְקִינֵן בְּחֻזְקָה וְה"ה חֲזַקַת טְהָרָה.

אֵלָּא שְׂיֵשׁ לְחוּשׁ עַפ"י מ"ש בְּנִדְהָ דָף ע"א עַל מִתְנֵי דב"ש אוֹמְרִים דְּכָל הַנְּשִׁים מִתּוֹת נְדוֹת וּפְרִיָּה הַגְּמָרָא מ"ט דב"ש אֵילִימָא מְשׁוּם דְּכִתִּי וְנִתְחַלְחַל הַמְּלָכָה וְאָמַר רַב מְלָמַד שְׁפִירְס' נְדָה ה"נ אַגַּב בִּיעֲתוּתָא דַּמָּה"מ רְאֵתָה וְהָא תַּנּוּן חֲרַד' מְסַלְקַת הַדְּמִים וּמְשַׁנֵּי ל"ק פְּחָדָא צְמִית בִּיעֲתוּתָא מִרְפִּיא וְכו' וּלְבִסוּף מְסִיק טַעְמָא אֲחֻרֵינָא הִנֵּה הֵינְצָא מִזְהָ דְּבִיעֲתוּתָא מִרְפִּיא יְדָה הַמְּקוֹר וְא"כ גַּם כָּאֵן י"ל דְּמִחְמַת בִּיעֲתוּתָא שְׁהֲרוּפָא עוֹסֵק בָּהּ בְּפָנִים אֲפֶשֶׁר דְּחֻזָּא וְלְכַאוּרָה זֶה אֵינּוּ דְּהָא זֶה הוּא רַק אֵלִיבָא דב"ש וְאֵנָן קי"ל כב"ה וּבְפֶרֶט דְּלְמִסְקָנָא גַּם לב"ש לֹא צְרִיכִין לְזֶה אֲמָנָם כְּבָר פְּתִבוּ הַתּוֹס' שֵׁם דְּמַרְב לְחֻזָּא הָיִי מְצִי לְהַקְשׁוֹת אֲמִתְנֵי דְּחֻזָּדָה מְסַלְקַת הַדְּמִים אֵלָּא וְכו' וְא"כ גַּם בְּלֹא מִתְנֵי קִשָּׁה מִמִּתְנֵי עַל רַב וְצָרִיף לְתַרְזֵן כְּחִילוּק הַגְּז"ל וְא"כ הִדְרָא חֲשֵׁשָׁא הַגְּז"ל.

אֵלָּא דְּנִרְאָה לִי לְפִי עַנ"ד לְתַרְזֵן קוֹנְשִׁית הַתּוֹס' שְׁהַקְשׁוּ לְמֵאֵי צָרִיף לְאֲתוּיָי' הֵכָּא הַקְּוֹשִׁיא מַרְב עַל מִתְנֵי דְּהִנֵּה דְּבָר זֶה יְדוּע בְּטַבְעֵ דְּבִשׁוּרָה טוֹבָה אוֹ בִּשׁוּרָה כּו' שְׁנִשְׁמַע בְּפִתְעַ פְּתָאוּם יְכוּלָה לְהִבִּיא לִידֵי מִיתָה רַח"ל לְפַעְמִים וְאֲפֶשֶׁר דג"כ מְבִיא דָם וְהַרְמַב"ן עַל הַתּוֹרָה כ' גְּבִי יַעֲקֹב וַיִּפְגַּע לְבוֹ שְׁנִשְׁאָר עוֹמֵד מִתְנוּעָתוֹ כְּאֵלוֹ מֵת אֲמָנָם יְדוּע גַּם כֵּן דָּאֵם מְקַדִּימִין אֵל הָאָדָם אֵיזָה הַקְּדָמ' קוֹנְדָם שְׁמַבְשְׂרִין אוֹתוֹ הַבְּשׁוּר' אַז אֵין לִידְאָג כִּינּוּן שְׁלֹא שְׁמַע הַבְּשׁוּרָה בְּפִתְעַ פְּתָאוּם וְכו"כ הַגְּאוּן בְּעַל פְּרִי תַּנְאָר בְּסִפְרוֹ אוֹה"ח עַה"ת ע"פ וַיִּגִּידוּ לוֹ לְאֲמוֹר עוֹד יוֹסֵף חַי שְׁהַקְדִּימוּ לוֹ דְּבָרִים בְּכַדִּי שְׁיִוְכְלוּ לְאֲמַר לוֹ אַח"כ עוֹד יוֹסֵף חַי שְׁלֹא תְהֵא הַבְּשׁוּרָה פְּתָאוּמִיית וַיָּמוּת וּלְפִי"ז י"ל דְּמַרְב לְחֻזָּדָא לֹא קִשָּׁה עַל מִתְנֵי דְּאָף דְּחֻזָּר' מְסַלְקַת הַדְּמִים דְּגְבִי אֲסִתֵּר שְׁהִי בְּפִתְעַ פְּתָאוּם גְּרָם לָהּ לְבִיאַת הַדָּם כְּמוֹ שְׁאֵפֶשֶׁר שְׁיִגְרוֹם לְמִיתָה ח"ו אֲמָנָם חֻזָּדָה מְסַלְקַת אֲפֶשֶׁר בְּדָבָר שְׁאֵינּוּ בָּאָה פְּתָאוּם כָּל כֵּף אֲמָנָם כִּינּוּן דְּעַל מִתְנֵי דְּנְשִׁים מִתּוֹת נְדוֹת אוֹמַר ג"כ כְּדַרְב וְהָא חֻזָּדָה דַּמָּה"מ וְג"כ אֵינּוּ בָּאָה בְּפִתְעַ פְּתָאוּם דְּמִסְתְּמָא קוֹנְדָם לְכֵן כְּבָר יוֹדַעַת וּמְרַגְשָׁת שְׁמוּכְנַת לְמוֹת שְׁמַרְגְּשָׁת בְּעֲצָמָה גַּם קוֹנְדָם וְאֵעִפִּי"כ קְאָמַר דְּגוֹרָם לְבִיאַת הַדָּם א"כ שְׁפִיר מְקַשָּׁה מִמִּתְנֵי דְּחֻזָּדָה מְסַלְקַת וְא"כ כְּשִׁמְתַרְזֵן לְחֻלְק בֵּין פְּחָדָא דְּהֵינּוּ דְּאָגָה מְסַלְקַת הַדְּמִים אֲבָל בִּיעֲתוּתָא גְּרַמְתָּ לְהַזְלַת הַדָּם וְאֵין חִילוּק בֵּין פְּתָאוּם לְאֵינּוּ פְּתָאוּם וְא"כ לְמִסְקָנָא דְּלֹא קִשָּׁה מִמִּתְנֵי לֹא נִשְׂאָר רַק לְתַרְזֵן מַרְב עַל מִתְנֵי דְּחֻזָּדָה א"כ שְׁפִיר נוֹכַל לְתַרְזֵן כְּתִירוּצֵי הַגְּז"ל לְחֻלְק בֵּין פְּתָאוּם לְאֵינּוּ פְּתָאוּם וְא"כ בְּנִשְׁיִים הִלְלוּ שְׁיִוְדַעִין מְקוֹנְדָם וְאֵינּוּ בָּא פְּתָאוּם וְא"כ אֲפֶשֶׁר דְּלֹא יִגְרוֹם לְהַזְלַת הַדָּם.

עוֹד י"ל עַל קוֹנְשִׁית הַתּוֹס' הַגְּז"ל דְּהִנֵּה בְּמַגִּילָה דָף ט"ו מִיִּתֵי הָא דְּרַב וּר' יִרְמֵי' חוֹלֵק וּמְפָרֵשׁ שְׁנִצְרָכָה לְנִקְבֵי וְא"כ לְדִידֵי' ל"ק מִמִּתְנֵי דְּחֻזָּדָה ע"כ בְּלֹא מִתְנֵי דְּנִדְהָ דְּמִוְכָרַח כְּרַב לֹא מְקַשָּׁה מַרְב דְּאֲפֶשֶׁר דְּלֹא קִי"ל בְּהָא כְּנוּתֵי' כִּינּוּן דְּלֹא לְעַנְנֵן דִּינָא פְּלִיגוֹ אֲמָנָם כִּינּוּן דְּמִמִּתְנֵי דְּנִדְהָ מוּכַח כְּרַב א"כ מְקַשָּׁה מִמִּתְנֵי דְּחֻזָּדָה וּלְמִסְקָנָא דְּלֹא קִשָּׁה מִמִּתְנֵי לֹא תִקְשָׁה מַרְב לְחֻזָּדָה דְּאֲפֶשֶׁר דְּלֹא קִי"ל כְּנוּתֵי' וְהִרְאֵי' דְּלֹא מוּבָא בְּשׁוּם פּוֹסֵק קְדָמוֹן הֵף דִּינָא דְּרַב וְצַע"ג אֲמָנָם בַּמַּג"א ס' ג' ס"ק י"ד הִבִּיא דְּדוּחֵק לְחֻלְק בֵּין פְּחָדָא לְבִיעֲתוּתָא הֵינּוּ לְעַנְנֵן בְּקִיאוּת אֵין חִילוּק.

וְהִנֵּה בְּסוּטָה דָף כ' מוּכַח מִמִּתְנֵי שְׁאֵמְרוּ דְּהוּצִיאָו אֵת הַסּוּטָה מְשֵׁם שְׁלֹא תִטְמֵא אֵת הַעֲזָרָה וּמְפָרֵשׁ שְׁמָא תִרְאָה נִדְהָ כְּדַרְב א' ע"כ צ"ל דְּגַם ר' יִרְמֵי' בְּמַגִּילָה דָף ט"ו לֹא יְחַלְקֵן ע"ז אֵלָּא שַׁעַפ"י קְבַלְתוּ גַם אֲסִתֵּר לֹא הִי כֵן אֲמָנָם אֲפֶשֶׁר עכ"פ לְהִיּוֹת כֵּן לְכֵן הוּצִיא אֵת הַסּוּטָה וּקְצַת מוּכַח מְשֵׁם נִגְד סְבָרְתֵי הַגְּז"ל דְּגַם אִם יוֹדַעַת מְקוֹנְדָם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁתַּחֲחַלְחַל וְתַפְרוֹס נְדָה שְׁהֲרִי מְשַׁמַּע שֵׁם אַחַר שְׁכָר עֵינֵיהָ הִיּוּ בּוֹלְטוֹת חֲשֵׁשׁוֹ שְׁתַּרְאָה דָם וְרַש"י כ' שֵׁם שְׁגַם זֶה הִי פְּתָאוּם שְׁלֹא הִיְתָה חֻזָּדָה

עד עכשו ופתאום מרגשת בצערה ועכ"פ מוכח דהא דרב דינא הוא ואין חולק בדבר לדינא א"כ תמוה גדולה על הפוסקים שלא הביאוהו להלכה.

ע"ב נראה לי שלא הוצרכו להביא דין זה דממנ"פ אם מרגשת בעצמה שפירסה נדה מה לנו מאיזה סיבה בא הא אין שום חולק ואם לאהרנשה נאמר דבאמת לא ראתה פי גם רב לא אומר שמוכרח הוא שכן הוא אלא שלפעמים אפשר שנתעת כ"כ וע"כ בסוטה שם חששו אולי תרגיש ותראה ובנדה שם נמי חששו אולי הרגישו ובאסתר ומי פן הי' אבל אם לא תרגיש נוקמה על חזקת טהרה שלה ולפי"ז בענין השאלה אם היא אומרת פרי שלא נרתעת או פרי שלא הרגשה נאמנת לפי עכ"ד דהתורה האמינתה ואין בזה לתלות בטעות הרגשות כמו בשמשה או בבדיקה דסברה הרגשת שמש ועד ויעניין בחת"ס סי' קפ"ג הביא מגמרא נדה הנ"ל דביעתותא מרפא (ומ"ש שם פלוגתא דשמואל בגמרא שלנו לא נזכר שום חולק ואולי פונונתו על ש"ס דמגילה דף ט"ו) וגם שם היא אמרה שהרגישו ע"י ביעתותא דמים קרים אבל בנידון זה אפשר דמודה ע"כ צ"ע בענין זה וגדולי הדור הפה יורו בענין זה פדעת תורה אנא לי אחוי קידה החותם בברוך אמר לעומתם הק' יעקב פראגיר סג"ל וזה אשר כ' לי כבוד מו"ח הגאון זצוקלה"ה: בעזה"י פה חוסט ג' פ' דברים תרל"ח לפ"ק.

מיגון ואנחה ישלח ה' הברכה ושהצלחה לאהובי חתני הרב המאוה"ג המופלג בתורה וביראה כש"ת מוה' יעקב סג"ל נ"י האבדק"ק אדא יע"א ולזוגתו היא בתי הצנועה הרבנית מרת בריינדל' תחי' עם כל אשר לכם יאמר שלום.

מכתב קבלתי ושמתתי בו כי ראיתי מתוכו שאם בעזה"י בקו הבריאה וגם השאלה שפתבת לי ראיתי פלפולך וראיתי ג"כ שהולך ע"ד האמת ונהניתי מזה מאוד ונהנה כבר פתבתי שאין אני מכניס עצמי להשיב הלכה למעשה.

כי ראשי ואברי פבדים עלי וכח הזכרון נחלש אצלי ולראות מקור הדין בכל המקומות אין אני יכול מחמת חולשת עיני ובפרט בדבר כזה שהיא איסור פרת פי בהרא"י שהוא איפא חשש אי ראתה והני נדה דאורייתא משום דהרי כ' הרמב"ם בפ"ט מאיסורי ביאה שגם הרעדת האברים הוי הרגשה ולא דווקא פתיחת הקבר.

והסברא שפתבת על הא דאמרינן דהביעתותא גורם שתראה דם נדה הוא דווקא בפחד פתאום אבל פחד שאינו בא בפתאום לא אמרי' דגורם לדם נדה זהו סברא האפשרי אבל אין לעשות מעשה על סברא וגם אין כל הטבעיים שוין ופעמים גבי אשה הבעיתותא קלה ולפי טבעה גורם מה שבאשה אחרת ביעתותא דפתאום גורם ואין כל המזגין שוין: גם על נאמנות הרופאים נהי דמרון הגאון בעל חת"ס זצ"ל כ' בתשובותיו דעל הפלל הם נאמנים בנודאי היינו דווקא גבי רופא מומחה גמור אבל אין כל הרופאים מומחין הם בפרט מומחין גדולים ואם רצונה לעשות מעשה בענין זה צריף אתה לשאול רבנים מובהקים ולפי ענ"ד לפי דבריך אין הלאפיש מתעכב שם במקור אלא מבחוץ ע"כ תוכל לעשות הבדיקה המבוארת בסי' קצ"א דהיינו בשעה שעושה לה רפואה תמן מוזס לפנים מן המפה כ"ד הפותב בחיפזון ולא הלכה למעשה דברי החותם בברכה המשולשת יהי ה' עמכם ויברך אתכם ואת כל אשר לכם ותזכו לראות בטובת ובהצלחת בניכם ובנותיכם יחיו חמיה ואביה הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאווע עכ"ל הטהור ראה זה חדש מצאתי בתוס' רי"ד ב"ב דף כ"ד דבר חדש אשר הרבה אחרונים ובראשם בתשובת מעיל צדקה סי' ס"ה שכ' דבכל ספק ראית דם גדה יש לחקור אולי מן העלף' אע"ג דרוב מן המקור מ"מ לשאר מיעוטים וספיקות ובתוס' רי"ד ב"ה דתנו דם הנמצא בפרוזדור ספיקו טמא שחזקתו מן המקור אע"ג דאיכא עלי' דמקרבא ותני ר"ח דם הנמצא בפרוזדור חייבין עלי' על ביאת מקדש ושורפין תרומה א"ר ש"מ מדר"ח רוב וקרוב הלך אחר הרוב וכו' והקשה התוס' רי"ד בכל גדה דאורייתא נימא הכי דלמא מעלף' נאמרה תורה שטמאה ונדאי ונשמע מקרא י"ל כשיצא דם לחוץ קים לן שהמקור דרכו לזוב אבל העלף' אין דרכו לזוב אלא ימצאו בה טיפין ולא יזובו לחוץ אבל כשינמצא בפרוזדור י"ל הו' טפה שנימצא בה מן העלף' אתי משו"ה אמר ש"מ מדר"ח עכ"ל.

הנה בלי ספק קבלה ביד התוס' רי"ד ונקבל אבל הקושץ הנ"ל אינה מוכרחת וי"ל כל דברי הגאונים שלא ראו זה דהנה פשיטא דהרגשה הוא במקור אבל דם שלא מן המקור אינו בא בהרגשה ולפי"ז מקרא אין ראי' דמיורי שראתה בהרגשה אין ספק מעלף' אבל פאן בנמצא דם בפרוזדור דמשמע דלא ידעה מקודם עד שמצאה וא"כ בלא הרגשה אלא שחזקתו מן המקור וזקתו שבהרגשה בא כמבואר מרמב"ם ומבואר בנוב"י מהדו"ק סי' נ"ו דלמד פן מהא דר"ח וא"כ שפיר הוכיח רבא דווקא מדר"ח ולא מקרא ואני אמרתי דאולי מרן בעל תוס' רי"ד אגיל בשיטת הרי"ף דלא הביא כלל הא דשמואל דאמר עד שתרגיש בבשרה וס"ל דאפילו בלא הרגשה טמאה וא"כ מקשה לפי האמת דמה"ת טמאה אפילו בלא הרגשה ונימא מן העלף' אמנם להלכתא דקי"ל כשמואל וא"כ אין הוכחה מקרא כלל ואין ראי' להתוס' רי"ד אמנם רב אחד אמר לי שהוא ראה בתוס' רי"ד שהביא הא דשמואל וא"כ צ"ע: על, מ"ש בפת"ש ביו"ד סי' קפ"ד דאם עבר הנוסח ולא ראתה אם הטילה מים ג"כ טמאה דאמרי' הרגשת מ"ר הוי וטמאה וסיים וצ"ע ואמרתי לפני מו"ח הגאון זצוקלה"ה דלפי ענ"ד ברור דבכה"ג טהורה דלא מצינו ארגשה וסברה הרגשת מ"ר הוי אלא בנמצא דם לפנינו אמרי' פינו שרוב דם מן המקור ובהרגשה כהרמב"ם הנ"ל דחקינו לומר שלא יצאה זו מן הרוב ואמרי' שגם זה מן המקור ובהרגשה אלא דסברה וכו' וגם בזה פלוגתא גדולה בפי' אם נאמר באמת ארגשה ומה"ת טמאה או נימא דהיא סברה דארגשה ועיין פלתי סי' קפ"ג ובהרבה אחרונים ובתפארת צבי ונ"ש מוכאים בלחם ושלמה סי' קפ"ד כ' דאם טוענת ברי' לי שלא ארגשה בשעת הטלת מי רגלים נאמנת אע"ג דאנו מחמירינו עכ"פ היינו רק בראינו אבל בלא ראינו אמרינו מסתמא אילו יצא דם היתה מרגשת ויודעת פרוב נשים והש"ף סי' קפ"ד כ' דבזה"ז נוסח כל היום וא"כ לדעת הפ"ת מסתמא הטילה מים וטמאה אבל לפי ענ"ד דטהורה והספים עמי אדמו"ח הגאון זצוקלה"ה דנודאי הדין בזה דטהורה והשי"ת יקדשנו ויטהרנו: תשובה א' הסיים והשלום וכל טוב לאהובי ידידי הרב הגאון הגדול המפורס' ע"ה פ"ה גר ישראל כש"ת מוה' אברהם שמואל בנימין נ"י האב"ד ור"מ בק"ק פ"ב יע"א: בשבוע העברה איקלע לאתרין תלמידיו הרב המופלג מוה' וואלף סופר נ"י אבד"ק סנגרוט והעיר אותי על השערורי' בדבר השוחטים ובודקים ואמר לי בשם פר"מ נ"י שראוי להמתיק סוד בזה ולדעתי טוב להעיר במכתב רונדשרייבען במודעא רבה לכל איש אשר דבר ה' נגעה בלבם פדברים האלה.

מכבר נודע בישראל מספרן של רבותינו ז"ל שראוי להשגיח על השוחטים והבודקים בעינא פקיקא ושאינו ליתן רשות לשוחט לשחוט אלא א"כ הוא יודע ספר לקרות מעצמו ורב זהירות ויראת שמים וישוב הדעת יתירה צריכין לבדיקת הספין ולכל עניני שחיטה ולזאת כל דבר ה' נחרד על דברו יפחד ויעמוד מרחוק מלידתן רשות לשוחט ובודק שלא יבוא מכשול על ידו ואם

אָסרוּ חכז"ל זאת בְּדוֹרוֹתָם אָנוּ מֵה נֹאמֵר וּמֵה נִדְבָר וּמֵה נִצְטַדֵּק בְּפִרְעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וְהַתּוֹרָה וְיִרְאַת ה' מִתְמַעֲטִים וְהַקְּלוֹת בְּצִיץ מִן הַשָּׂדֶה כִּן יִצִּיץ בְּדוֹרוֹתֵינוּ וְרִבְתָּה הַמְּכַשְׁלָה וְכַמְעַט פְּסָקָה חֲזָקָת פְּשׁוּת מִסְתָּם יִשְׂרָאֵל.

וּכְבָר נִשְׁמַע כַּמָּה קַלְקוּלִים מִשׁו"ב וְלַעֲת כְּזֹאת שֶׁרְאוּי לְגִדּוֹר עִם כָּל זֹאת גַּם מְקַצֵּת רַבָּנִים יָדָם בְּמַעַל הַזֶּה שְׁנוֹתָנִים יָד לְפִוְשָׁעִים וְיָדָם פְּתוּחָה לְקַבֵּל זַקְנִים עִם נְעָרִים הַמְּנַעְרִי מִן תּוֹרָה וּמִצְוֹת לִיתֵן רְשׁוֹת לְשַׁחוּט וְלַבְּדוֹק לְכָל שׂוֹאֵל וּמִבְקֵשׁ וְלֹא שְׂמִים עַל לִבָּם הַמְּכַשְׁלָה אֲשֶׁר אֲפָשָׁר לְבוֹא עַל יְדֵיהֶם וְשִׁגְגַת תְּלִמּוּד עוֹלָה נְדוּן וְלִהְיֶה הַמְּכַשׁוֹל מְדַרְךָ עִמָּינוּ תִּרְהַב בְּנִפְשׁוֹתֵינוּ עוֹז לְפָרְסָם דְּבָרֵי רַבֵּינוּ הַמְּנוֹבָהֵק בַּעַל ת"ש וְשִׁלָּא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ לִיתֵן רְשׁוֹת לְשׁו"ב כִּי אִם לְפִי דְבָרֵי הַתְּבו"ש כְּפִי מ"ש בְּעִנְיֵן נְתִינַת רְשׁוֹת לְשׁו"ב וּכְפִי מֵה שֶׁנִּבְאָר דְּבָרָיו לְגִדּוֹר עַל פִּיהֶם עֲתָה לְפִי הַזְּמַן: א צָרִיךְ שְׂיִהְי' יוֹדַע סֶפֶר וְלִקְרוֹת מִעֲצָמוֹ יוֹדַע מְקַצֵּת גְּמָרָא.

(וְטַעְמוֹ וְנִימוֹקוֹ עִמּוֹ דְקִי"ל אֵין מוֹסְרִין עֲדוֹת לַע"ה אֲלָא לְמִי שֶׁקָּרָא וְשָׁנָה וְכַדְפָּסָק הַרְמַב"ם בְּפִי"א מְעֻדוֹת וּבַח"מ ס' ל"ד) כְּאֲשֶׁר יַעֲיֵד גַּם הַנִּיֶּסִיּוֹן וּמִלְתָּא אַרְלִבִּישִׁיָּהּ וְקִירָא אָמְרוּ חֲכִז"ל לְבִשְׁבַת דָּף יו"ד וּכ"ש נְעָרִים וּפְנוּיִים בְּלִי אִשָּׁה וְנִדְאִי אִם אֵין חֲכָמָה אֵין יִרְאָה כְּדִתְנִן בְּאֲבוֹת וְרַק מִי שֶׁמוֹצִיץ מִשְׁדֵּי הַתּוֹרָה בּוֹ יִצִּיץ הַיִּרְאָה וְיִדוּעַ מִי שֶׁלֹּא לְמַד לְכָל הַפְּחוֹת עַד שֶׁשָּׂה עֲשָׂר שָׁנִים לֹא טַעַם טַעַם תּוֹרָה כְּאֲשֶׁר תַּעֲיֵד עַל זֶה מִשְׁנָה פ"ה דְּאֲבוֹת בֶּן חֲמֵשׁ עֲשָׂרָה לְגְמָרָא וְכִינּוֹן דְּטַעַם טַעַם מִסְתַּמָּא דוֹמָה לְפָרְצוּדָא דְתוֹתִי קְלָא כִינּוֹן דְּנִבְט גְּבַט וְלֹא יֵהִי מִסְתַּמָּא אֵינוּ יוֹדַע בְּתוֹרָה וְלִזְזָת אֵין לִיתֵן לְנַעַר קַבְלָה אֲלָא א"כ הוּא עוֹסֵק בְּתוֹרָה לְכַהֲפַח"ו עַד שֶׁשָּׂה עֲשָׂר שָׁנִים וְאִם לֹא יֵהִי שָׁנָה וּפְיָרֵשׁ תִּשְׁאָר בּוֹ מְקַצֵּת תּוֹרָה: ב צָרִיךְ לְחַקֵּר וְלַבְּדוֹק אַחֲרָיו אִם דְּרָכָיו מְתוֹקְנִים בְּיִרְאַת ה' וְשִׁמִּירַת מִצְוֹתָיו וְהוֹאִיל וְהֶאֱדָם יִרְאָה לְעֵינָיִם וְיֵשׁ מְרַאֵין תְּנֻמָּה וְתוֹכֵן טְנוּמָאָה וְהוֹלְכִין לְמָקוֹם שֶׁאֵין מְפִירִין אוֹתוֹן וְלִזְזָת אֵין לִיתֵן קַבְלָה רַק הֵרֵב בְּעִירוֹ לִיּוֹדְעֵיו וְלִמְפִירָיו הַשְּׂיִיכִים וְנִתְוֹנִים תַּחַת דְּגָלוֹ כִּי עַפ"י הֵרֵב בְּקִי בְּהוֹן בְּמַעֲשֵׂיהֶן וּבִשְׂמוּעוֹתֵיהֶן.

וּמִי לָנוּ גְדוֹל מִמִּשָּׁה רַבֵּינוּ ע"ה וְאָמֵר בְּפָרְשַׁת דְּבָרִים הֵבּוּ לָכֶם אֲנָשִׁים וְכו' וְיִדוּעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וּפְרַש"י שֶׁם אִם בָּא לְפָנַי מְעוֹטָף בְּטִלְתּוֹ אֵין אֲנִי מְפִיר אוֹתוֹ אִם הֵגוֹן הוּא וְלָכֶּךָ אָמֵר הֵבּוּ לָכֶם וְיִדוּעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וְאִם מִשָּׁה הֶאֱדוֹן הַנְּבִיאִים יִרָא וְחֲשַׁשׁ שְׂמָא יִטְעָה בְּדַמּוֹנוֹ כ"ש שֶׁאֲנַחְנוּ צָרִיכִין לְחַוֵּשׁ.

וְלִזְזָת אֵין לְרַב אַחַר לִיתֵן רְשׁוֹת לְמִי שֶׁאֵינוֹ מִתַּחַת דְּגָלוֹ וְאִם עַל פִּי אֵיזָה טַעַם וְסִיבָה יֵלֶךְ לְרַב אַחַר צָרִיךְ לְהִבְיָא כְּתַב תְּעוּדָה מִהֵרֵב שֶׁבְּעִיר הַמַּעֲיֵד עַל דְּרָכָיו הַנְּכֻוֹנִים וְטַעְמוֹ וְנִימוֹקוֹ עִמּוֹ: ג צָרִיךְ לְלַמּוֹד וְלִידַע כָּל דִּינֵי שְׁחִיטוֹת וּבְדִיקוֹת הַשְּׂכִיחִים וְגַם מְקַצֵּת אֵינָם שְׂכִיחִים וְגַם צָרִיךְ שְׂיִהְי' לוֹ שִׁמּוּשׁ בְּבֵית הַמְּטַבְּחִים לְבְּדוֹק וְלִהְפִיר כָּל חֲלָקֵי הַיִּרְאָה מִבְּפָנַי וְדִינֵיהֶן וְלִהְפִיר וְלִהְרַגִּישׁ כָּל הַרְיָעוֹתוֹ בְּמִשְׁמוּשׁ הֵיךְ מִבְּפָנִים וְזִמְן הַלִּימוּד לֹא קִבְעוּ חֲכִז"ל דְּנִדְאִי כָּל חַד וְחַד לְפּוּם חוּרְפִי' רַק שֶׁצָּרִיךְ שְׂיִלְמּוֹד לִידַע הַדְּבָרִים עַל מְכוֹנָם וְלֹא יֵהִי רַק כְּעוֹף הַמְּצַפְצָף.

גַּם זִמְן הַשְּׂיִמּוּשׁ לְהַחְזִיק אוֹתוֹ בְּמַרְגִּישׁ תּוֹף הַבְּהֵמָה גַּם כִּן לֹא קִבְעוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל וּמִצִּינוּ בְּמָקוֹם וְלַעֲנִין אַחַר דְּשִׁלְשִׁים יוֹם הָנִי חֲזָקָה עֵינֵין אַהֲע"ז ס' י"ט וּבִירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּתַעֲנִית הַמּוּבָא בְּטוֹר וּב"י בַּאו"ח ס' קי"ד מְבִנְאָר דָּאֵם הַרְגִּיל שְׁלִשִׁים יוֹם לּוֹמֵר מֵה"ר וּמוֹרִיד הַגָּשָׁם הַנוֹחֲזֵק לְרַגִּיל וּלְפִימ"ש הַטּוֹר שֶׁם בְּשֵׁם הַר"מ דְּבַעֲיָנִין צ' פְּעָמִים.

א"כ לכאור' ה"ה פאן ובעירות קטנות דשוחטין רק ב' או ג' פעמים בשבוע בעי' יותר מחצי שנה ואפשר לדעת' דבעינן ד' תקופות וכמו שאמרו חכ"ל טריפה אינה חי י"ב חודש משום דאור פל תקופה משונה מתברתה ומזג האור פועל על מזגי הבהמה ועל חוליה ואם עמדה בכלם הוא לסימן שאינה טריפה.

וא"כ נראה דהריעות ג"כ טבעם בכמותם ואיכותם לפי זמני התקופה הפועלים עליהם ולפי"ז אם לא עסק בשמימוש כל השנה לא עמד בכל טובי הריעות השכיחים מכל מקום לא ראיתי ולא שמעתי מעולם שרבנן קשישי חששו לזה ותו דהרי הידיעה להרגיש הפל בפנים אינה נצרה כל כך שהרי כבר הזהירו ספרי השוחטים שלא להתיר על בדיקת פנים לחודא והתבואות שור פתב שראה גדולי ישראל נתנו חרם על זה.

ועוד לפי הנרא' השמימוש אינו בכדי להרגיל עצמו להרגיש בפנים אלא הוא לימוד להפיר האף הם חלקי הריאה בפנים וא"כ גם בזה י"ל דכל חד וחד לפום חורפיה מכל מקום פיון דא"א להרב הנותן רשות לנסות אותו בזה צריף לקבוע זמן על זה ונקוט מיהו פלגא בינך לפי דרך הבינוני צריף שמימוש חצי שנה וצריף שיכתבו לו בקבלה שיקבל על עצמו שלא להסתפק ולסמוך עצמו על בדיקת הריאה בפנים לחוד.

אלא להוציא הריאה ולמרא עיניו ישפוט: ד דיני שחיטה ובדיקה שצריף לנסות אותו עליהם לא די לו בלימוד דיני השחיטות ממהרי"ו וכיוצא בו אלא צריף ללמוד ג"כ מה שהוסיפו האחרונים ובררו והוציאו הנצרה לידע לכל שו"ב וקיצורים האלו אין רשות לכל אדם לחבר להיות חובר חבר מחבר ספר פרי יעקב בלי רשות והספמה מגדולי ישראל וכי לית בזה רוח יתירה שהרי כל מחבר ספר כזה הוא מורה הלכה ומי נתן רשות לשוחט להיות מורה הוראה ואפילו יש לו רשות והוא מבצעי הוראה רשאי הוא להורות בעירו.

אבל לא להורות לעלמא לומר שנה צריף השוחט לידע נדבר זה לא צריף והוא פמור' הלכה בפני רבו ותו מי יעיד עליו פי בר סמכא הוא ושיש בו ידיעה והוא מוכשר לעבודה זאת שהרי צריף לזה ידיעה רבה לברר הצורה מן האיננו צורה כ"כ ולזאת אין רשות ליתן לשוחט קבלה אלא אם למד ספרי שו"ב מה שהספיקו עליהם רבותינו האחרונים וגדולי זמנינו כמו מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל או הגאון רבן של ישראל מוהר"מ בנעט זצ"ל ספר אנהל יצחק או לכל הפחות ספר זבחי שלמים אשר הספיקו עליהם רבותינו או ספר שחיטות ובדיקות של הרב הדגול מהר"ם שלמה גאנצפריד נ"י: ה צריף שידע הנותן רשות לשוחט שהשוחט מרגיש בפגימה דקה מן הדקה ושהוא בודק במתינות וישוב הדעת וצריף אזהרה רבה להלומדים שחיטות שיבדקו במתינות וישוב הדעת פי הרבה מהם אינם נזהרים בזה והעדוה הזאת שמעיד עליו הרב שהיא מרגיש בפגימה דקה לא די במה שהעמיד לפניו שלשה ספינים והיו טובים אלא צריף שיבחר לו זה כמה פעמים תוף משך זמן לימודו בנסיונו' שונים משונים וטעמו דהרי קי"ל ונסתות דרבנן ולא הוי חזקה מן התורה הואיל וראתה ג' פעמים ונדאי שפן תהא לעולם אורח בזמנו ובשלמא הא דסמכינן על השחיטות ג' עופות להחזיקו שאינו מתעלה היינו משום דלעלופי לא חיישינן ורק מדרבנן מחמירין לברר וסגי בחזקה דרבנן להוציא מידי חשש דרבנן אבל להחזיקו שמרגיש בפגימה דקה אפשר דרובא דעלמא אינם מרגישים ולהוציא מידי רוב זה אנו מחזיקים אותו.

על זה י"ל דלא סגי בחזקה שהעמיד שלשה פעמים ספין יפה לפי סברת נוב"י מהדו"ק חלק יו"ד סי' נ"ה דנסתות דרבנן משום שהוא נגד חזקת טהרה וא"כ ה"נ בנדאי לפי מ"ש המקור חיים

סי' תס"ז אות ה' דלכך ונסתות דרבנן דאין פאן גורם המסתבר דנימא הזמן דווקא גורם דאורח יבא בזמן משא"כ ביש דבר המסתבר כגון הרגשה בספין שהיא בא מישוב הדעת והבחנה והוא גרם המסתבר ולכ"ע הוי חזקה דאורייתא מיהו גם לפי דברי המקור חיים יש לדון דמליא בפלוגתא דרב רבא דהרי ר"פ בטור או"ח סי' קי"ד והמג"א שם ס"ק י"ג הקשה דלא קיי"ל דריחוק נגיחותיו חייב קרב לא כ"ש וא"כ מה יועיל זה דביום אחד או שעה אחת יתחזק בהרגשה דלמא ביום אחר לא יהיה לו הרגשה ואפילו לפי מ"ש המג"א שם לתרץ בשור איכא למתלי בתנא בפלמא יש לעיין דלמא גם פאן היום הי' לו ישוב הדעת טפי ממה שיש לו בימים אחרים.

זה קשיא לי על מנהגו של בתי דינין ישראל שמחזיקין לשוחט שמרגיש על ידי שמראה לפנייהם שלשה ספינים טובים וצ"ע. ולזאת הי' נראה לי דעיקר הסמיכה לפי שפבר הראו הרבה ספינים תוך זמן משה למודם או משום דשוחט המלמדו מעיד עליו בזה ועד אחד נאמן כשאינו נגד החזקה.

אלא משום בירור יתירה או הואיל שעל ידי זה יוסר חזקת שאינו זכוח חשבינן לי' כנגד חזקה ולכך החמירו מדרבנן וסמכו על חזקה של ג' פעמים בשעה אחת: ועכ"פ נראה לי דעיקר הסמיכה על מעיקרא (ומטעם זה ג"כ אינו ראוי שרב אחר שלא בדק מעולם ספינו והשוחט בא לו ממקום אחר ליקח לו קבלה לדעתי אין ליתן במה שראה ממנו ג' ספינים) והנה בדיקת ספין קראו אותו כמו דין.

ולפי פי' הרז"ה בביצה דף כ"ח ע"ב אין מראין ספין לחכם ביו"ט דהוי פדו את הדין: והטעם לפי הנ"ל שצריך ישוב הדעת והבחנה יתירה ולפי"ז אפשר דלכך י"א ביו"ד סימן א' סעי' ה' דאין ליתן לשחוט עד י"ח שנה וכ' היש"ש ריש חולין ראי' ממ"ש סוף פרק במה בהמה דנאשי' החזיר מה שדן עד י"ח שנה והובא ג"כ דיעה בחו"מ סי' ז' לענין הדין דאין רשאין לדון עד שיהא הדיין בן י"ח שנה מיהו הסמ"ע כ' שם דאז הוא גבר בגוברין וקשה דא"כ למה החזיר יאשי' וע"כ משום דחשש דלמא עד י"ח אין דעתו שלימה.

מיהו גם בדיני ממונות הוכיח התנאים שם דבדיעבד בנודאי דינו דין וא"כ גם פאן שפיר מה שהקילו הפוסקים דהכל לפי מה שהוא איש אם הוא חריף ויש לו פח גברא אין מקפידין שיהי' בן י"ח שנה: השוחט צריך לחזור על לימודי הדינים כמבואר בספרי השוחט' ויכתוב לו מפני ש בכתב הקבלה שרק על אופן זה ניתן לו הקבלה ושצריך לבוא לפני הרב אשר הוא פתח דגלו להראות לו ספינו מידי חודש בחודש וגם הרב צריך שישגיח על השוחטים לנסותם לפעמים בזמנים ידועים לדע אם הוא חוזר על לימודו ואם יש לו הרגשה פראוי וכל המחמיר לבדוק אחר השוחטים והוא משנכח ואותן הרבנים היושבים על מדין בתוך מקהלות עם ה' יתחזקו בעד תורת ה' להעמיד הדת על תילה ולעמוד בפנין שלא למנות ולהעמיד שוחטים שאינם מתנהגים כפי דתי תורתנו ואלו איש עם ה' אקרא הלא עם ה' אתם ורצונכם שלא להתגאל במאכלות אסורות קבלו ומנו לכם רק שוחטים הגונים ורק עי"ז תהיו לעם קדוש ונהייתם קדושים שמעו ותחי נפשכם הכ"ד: הק' משה שיק מברעזאוןע תשובה ב' שיל"ת חוסט עש"ק כ"ב למב"י תרל"א לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב אל אצילי בני ישראל המחזיקים בתורת ה' המורשה לנו יראי ה' התורניים הקצינים ונגידים אלופי קרוט דק"ק פ' ובראשם הרה"ק הגביר איש יקר רוח מהולל בתשבחות מוה"פ נ"י ולהרבנים הגדולים מורי הוראה ולכל מופלגי תורה ה' עליהם יחיו: הנה יד שלוחה אלי עם ספר ספירת דברים מאת יקרי רוח יראי ה' מקהלתכם ותוכו רצוף לשאול

אותי בשם רבים ושלמים משלומי אמוני בני ישראל לחוות דעתי בענין רב ושוחט שרוצים בהם הכת הנעלמית איך מחוייבים קהל הקנודש המיוסדים עפ"י ש"ע להתנהג נגדם ידעתי גם ידעתי כי עמכם הפכתי והפכתי בי דינא רבא מןפלגי התור' והתקמ' על כל זה לא יכולתי למנוע את עצמי מלהשיב פי משא דבר ה' הוא נחזיתא לדעתיהו דניחא למרייהו לשמוע דעתי בזה ולא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל וכו' לזאת אציע דעתי לפניכם ואשוב פאשר עם לכבי לכבוד מעלתכם הדבר ברור בעיני כי כל איש המאמין בתוה"ק פאשר היא נמסרת לנו מאבותינו אין הוא רשאי להחזיק בחוקי הקאנגרעס וסייעתם אני הגבר ראיתי עני ועלבון תוה"ק בעוה"ר בהיותי בקאנגרעס הידוע ראה ראיו שהמאיריטעט שקראו עצמם פארטשריטס פארטיא שחקקו חוקי און דקאנגרעס רובם בגדו בתורה ובמצות רבים מהם מחללי שבת בפרהסיא ומהם שהעזו לומר שאינם מאמינים בתורה ושאר דברי אפיקורסת ופערו פיהם לבלי חוק נגד הש"ע והם הם פותבי פלסטר חוקי הקאנגרעס ואם ס"ת שפתבו מין ישרף והטעם כתב הרמב"ם בהלכות יסוה"ת שהמאנה לשורפם שלא להניח שם ושארית לאפקורסים ולא למעשיהם קו"ח שמאנה לשורף ולאבד חוקי הקאנגרעס הנ"ל ולא לנגוע בקציהם ויותר מזה כל מי שישים עינו ולבו באמת לבחון תכלית החוקים הים בעיניו יראה ובלבבו יבין פאשר כבר העידו רבים וכן שלמי גאוני עולם שתכלית חוקי הקאנגרעס לחתור חתירה מתחת התור' המורש' לנו ולהפילה ולהורסה.

כדי לחצוב להם בארות בורות נשברים אשר לא יכולו לא תורה ולא י"ש להרפות ידי יראי ה' החרדים על דבריו ולומדים ומקיימים תורתו ואם החיוב עלינו באיסור לאו שלא להניח מכשולים ודברים המזיקים לחיי העוה"ז לא בבתינו אף לא בארצנו כמ"ש הרמב"ם במנין המצות מצות ל"ת רצ"ח והחיוב ומ"ע להסיר המכשולים ודברים המזיקים כמ"ש הרמב"ם מ"ע קפ"ה.

ואם בדבר מכשול בחיי העולם הזה ואשר התועלת הוא רק לנו אנו מוזהרים בעשה ול"ת קו"ח במכשול שהוא מכשול לחיי נצחיי לנו ולזרעינו ולדורות הבאים שאנחנו מחוייבים בעשה ול"ת לעמוד על המשמר לגדור גדר שלא להניח החוקים הים ולהרים המכשול מדרך בני עמינו וכל מבין יודע שאין מקום להסיר מכשול הקאנגרעס רק בקאנשטאטירונג על אדני ויסודי הש"ע ולחבר עם הקאנשטאטירונג דארטאדאקסען.

כי זה לעומת זה צריכין אנו לעשות וגם צריכין לידע כי החוקים הים הוא אשר החלו לעשות בעלי הקאנגרעס עדיין לא גילו רק טפה מן ההירוס של התור' אשר יחפצו לעשות ועוד ידם נטויל לבצע וממם לעת מצוא והחיוב עלינו לעשות מעקה למחתרת פרוצי עמינו שלא יפול הנזפל וברוף ה' אשר לא עזב חסדו מעמנו והראה לנו הדרך לקיים המ"ע והל"ת הנ"ל ע"י הקאנשטאטירונג עפ"י יסודי ואדני הש"ע להטות לב השרים והיועצים עלינו לטובה והמעכבים מלהתחבר להקאנשטאטירונג דארטאדאקסען עתידין ליתן את הדין: ומעתה לפי האמור נבוא לבאר דין השוחט שהשפיר עצמו לכת הנעלאגין אשר נשאלתי עליו דנה פשיטא דקהל עם הב"ד שלקהם שאסרו שחיטת איזה שוחט משום גדר וסייג שאיסורם איסור כמבואר ב"ד סימן ר"ה וחייבים כל הקהל שהוא לשמוע וקי"ל ב"ד סי' רכ"ח סעי' ל"ג דאפילו הנשבע שלא יכנס בקל תקנות הקהל הני שבועת שוא אבל בגידון שלנו אין צריכין לאסור שחיטתו דבלא"ה הוא אסור מדינא על שלשה פושעי השוחט שהוא האחד משום שחבר עצמו לאנשים המשתדלים להפר ולבטל הקאנשטאטירונג המיוסד על דרך הש"ע ועל ידי זה יהי לבעלי הקאנגרעס מקום לבצע

מעשיהם ומחשבותיהם שהם נגד התורה המורש' לנו ויילפינו במס' מכות דף ה' מקרא דהנטפיל לעוברי עבירה דינו פ'עוברי עבירה וחקלו עמהם והשני שהוא מסייע עוברי עבירה שעל ידו הם יכולין להתזיק בתרמוותם ולסייע לעוברי עבירה אסור לנו מקרא דלפני עור וכו' והשלישית פ'ל שהוא מומחה יותר יש בו חשש אסור יותר.

כי פ'ר א'מר שלמה המלך ע"ה במשלי א'בן וא'בן ואיפה ואיפה תועבת ה' גם שניהם ופ'רשו המפורשים מי שמחזיק עצמו לשקול א'בן שלימה פ'די שיוכל לענות ולשקול בא'בן חסרה.

ולוא השלימה לא הי' יכול לרמות ב'ני אדם א"כ הא'בן השלימה הוא המסייע לרמות ע"ז א'מר הקרא א'בן וא'בן תועבת ה' גם שניהם שנעשה גם הא'בן השלימה תועבה. והנה ידוע פי הנעלאגין אין מהדרין אחר שוחט ובודק מומחה אלא א"כ הם יכולין ע"ז להסית ולרמות ולהמשיך ב'ני אדם שאינם יורדים לסוף דעתם ושחיתת השוחט מומחה הוא הפ'לי המסייע להדיח רבים ומעשה פי האי קראו הפ'תוב תועבה וכת'יב לא תאכל פ'ל תועבה ועכ"פ השוחט הנ"ל בהשפיר עצמו לנעלאגין ועבר על איסורי תורה פנ"ל.

ואפ'שר דמקרי חשוד לאותו ד'בר כמ"ש הש"ך בסימן א' ואפ'ילו אי מקרי חשוד לד'בר אחר הרי הספימו התבואת שור והפמ"ג דמומר לאחד משאר עבירות קי"ל פ'הרמב"ם בסי' ב' דאסור לאכול משחיתתו ובדיקתו פנ"ל וכ'ר הביאו חכז"ל ד'ברי פ'ן סירא פ'ל עוף למינו ישפון וכן אדם בדומה לו ולכ' אפ'ילו בלא איסור הקהל אין לאכול משחיתתו: ומפ'ל.

אלו הדברים נוכל ללמוד דין הרב שלהם דשייכים אצלו פ'ל האסורים הנ"ל ועוד נוסף על זה שעובר בלאו דחילול השם כמ"ש הרמב"ן במל"ת ס"ג דאדם העומד במעלה והוא בחזקת תמונה ועושה פעולה ש'נרא' בעיני המון שהוא עבירה אפ'ילו הוא היתר הני חילול השם וכ"כ הרמב"ם בהלכות יסוה"ת אדם שהוא גדול בתורה ובחסידות העושה פעולה שהעם מרננים אחריו הני חילול השם ואפ'ילו אם יהי' דעתו וסברתו לחבר עמהם פ'די לתקנם אולי יוכל להשיבם אל ד'ר ה'ישר הא קי"ל דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חבירו היכא דפ'שע ואין ספק אצלי שלא תצא תקלה לת"ח וצדיק ואם ח"ו יונדמן כה"ג הרי פ'ר מלתי אמורה דאין לשמוע הוראה ממנו ואין ללמוד הימנו פ'מבואר ביו"ד סימן רמ"ו וה' רגלי חסידיו ישמור ואני שואל ומבקש מכם שאל תתחרו עם מנגדיכם ועם הרב פי לו ולהם בשגגה ואוהבי ה' פצאת השמש בגבורתו: ובזאת אסיים את דברי אתם עם ה' קהל הקודש פ' והעומד בראשם הגביר הנעלה חזקו ואמצו אל יר' לבבכם פ'תבו ידיכם לה' ועשו חיל ויהי ה' עמכם וחספ' ה' בידכם יצליח ואניבי תורת ה' המורשה לקהלת יעקב ילפשו פ'נשת ועליכם אוהבי ה' יציץ נזרו ויאשר פ'חכם וחילכם וחיים ושלום וכל טוב יהי' לכם.

דברי השוחר טובתכם והדורש שלומכם: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה ג' החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג המופלג מוה' יצחק גליק נ"י האבדק"ק סענפעטער יע"א: מכתבו קבלתי וכו' ואשר ביקש ממני בשם שלומי אמוני בני ישראל ראשים וטובים דקהל ארטידאקסען דק"ק מישקאלץ להספ'ים עמהם ולאסור איסור לאכול משחיתת השוחטים של פת הנעלאגין בעלי קאנגרעס הנה פ'ר ביארתי במקו"א (בתשובה הקודמת) באר היטב שאסור לסייע להנעלאגין בעלי קאנגרעס בכל מפעליה' שהם פנגד קיום התורה המורש' לנו וא"כ אסור להתזיק ידיהם לחבר עמהם וכל הקונה ב'שר במקולין שלהם או מניח לשחוט משוחט שלהם הוא המחזיק ידיהם

ומסייע להם לזאת מדינא אסור ליקח בִּשְׁר בְּמִקּוּלֵינָא שְׁלֵהֶם אוּ לְשַׁחֲטֵי אֶצֶל שׁוֹחֲטֵי שְׁלֵהֶם וְהַעֲוֹמְדִים בְּרֹאשׁ הַקֶּהֱלָה הַחַיִּיב עֲלֵיהֶם לְעֲמוּד בְּפֶרֶץ בְּכָל מָה דְאַפְשָׁר.

ואם אֶפְשָׁר זֶה ע"י הַכְרֵזָה לְהַכְרִיז אִסּוּר עַל בִּשְׁר שְׁלֵהֶם חַיִּיבֵינָא הֵם לְעֲשׂוֹת כֵּן וְאִסּוּרֵם אִסּוּר וְחַיִּיב כָּל הַקֶּהֱלָה שְׁלֵהֶם לְשַׁמּוֹעַ בְּקוּלָם כְּמוֹ שְׁכָבֵר הַבְּאֵתִי בַמִּקּוּ"א (לְעִיל בְּסִי' ב') מִיּוֹ"ד סִי' ר"ה וְאֶפְיֵלוּ בְּלִי הַסְּפֻמָּת חֶבֶר הַעִיר כְּתִב מֶרֶן הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס זצ"ל בְּחֻלְק יוֹ"ד סִי' ה' דְּמוֹעִיל הָאִסּוּר אִם הוּא לְסִיגַּא לְתוֹרָה וְקִימ"ל בִּיּוֹ"ד סִי' ר"ה וְבְסִי' רַכ"ח סֵעִי' ל"ג דְּהַנְּשַׁבֵּעַ שְׁלֵא לִיכְנֹס בְּתַקְנֹת הַקֶּהֱלָה הַנִּי שְׁבוּעַת שְׁוֹא.

וְעֵינָא שְׁם בְּטוֹ"ז ס"ק מ"ב שְׁכ' דְּהִיכָא דְּהַנִּי סִיגַּא לְתוֹרָה אִין הַשְּׁבוּעָה חֻלָּה כְּלָל וְחַיִּיבֵינָא כָּל הַקֶּהֱלָה שְׁלֵהֶם לְשַׁמּוֹעַ בְּקוּלָם וְהַשְּׁמוּעָה יָבֹא עֲלֵיו בְּרַכַּת טוֹב דְּבָרֵי [יְדִידוֹ הַדּוּש"ת: . הַק' מִשֵּׁה שִׁיק מְבָרַעְזָאוּעַ: תְּשׁוּבָה ד' שִׁיל"ת חוּסֵט יוֹם ד' ב' תַּמּוּז תַּרְל"א לַפ"ק: לְכַבּוֹד הַרַב הַאב"ד דְּקֶהֱלָה דִּירְקֵהִיִּים בְּמִדִּינַת בִּינְעָרָן.

מְכַתְּבוֹ קַבְלָתִי וְהַנִּי לְהַשִּׁיב עַל דְּבַר ג' שְׁאֵלוֹת אֶחָד אִם שׁוֹחֲטֵי שְׁעוֹבֵר עֲבִירוֹת אִם מִן־תְּרִין לְאֶכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ הַדְּבַר הַזֶּה מְבֹאֵר בִּיּוֹ"ד סִי' ב' לֹא מְבַעֲרֵי אִם מְחַלְלֵי שְׁבַת בְּפִרְהֶסֶי' דְּדִינוֹ פְּגוּי לְכָל דְּבַר וְאִסּוּר לְאֶכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ אֶלֶּא אֶפְיֵלוּ אִם הוּא מוֹעֵד לְעֲבוֹר עַל אֶחָד מִשְׁאָר עֲבִירוֹת הַסְּפִימוֹ הַאֲחֵרוֹנִים הַתְּבוּאָה שׁוֹר וְהַפֶּמ"ג כְּדַעַת הַרַמְבַּ"ם דְּאִינוּ נֶאֱמָן עַל בְּדִיקַת הַסְּפִינָא וְאִסּוּר לְאֶכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ, וְעַל דְּבַר הַשְּׁאֵלָה הַשְּׁנִי' אִם רִשְׁאֵי הַשׁוֹחֲטֵי לְשַׁחֲטֵי אִם אִין הַרַב דְּגָלִיל הַהוּא רוֹצֵה לִיתֵּן לוֹ רְשׁוּת גַּם זֶה מְבֹאֵר בִּיּוֹ"ד סִי' י"ח דְּדוֹנָקָא ע"י רְשׁוּת מְהַרַב דְּהַיִּינוּ שְׁמַחֲלֵי לְשׁוֹחֲטֵי הוּא רִשְׁאֵי לְבַדּוֹק סְפִינָא וְלְשַׁחֲטֵי בּוֹ וְכָל רַב בְּאַתְרֵי' אֶפְיֵלוּ רַב אַחַר אִין לוֹ רְשׁוּת לְהוֹרוֹת בְּמִקּוּמוֹ כְּנִגְדוֹ כְּמְבֹאֵר בִּיּוֹ"ד סִי' רַמ"ה וּמִמִּילָא מוֹבָן אִם הַרַב דְּגָלִיל הַהוּא אִינוּ נוֹתֵן לוֹ רְשׁוּת אִסּוּר לְשׁוֹחֲטֵי הַהוּא לְשַׁחֲטֵי וְאִם עֲבַר וְשַׁחֲטֵי בְּלִי רְשׁוּת הוּא קְלוּת וְאֶפְקֵרוּתָא וְאִתְּרַע חֻזְקַת כְּשִׁירוֹת דִּידֵי' וְאִסּוּר לְאֶכּוֹל מִשְׁחִיטָתוֹ כְּמְבֹאֵר נְמִי בְּתְשׁוּבַת בְּרִית אַבְרָהָם בְּחֻלְק יוֹ"ד הַמּוֹבָא בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה שְׁם אוֹת ח' וְעַל הַשְּׁאֵלָה הַשְּׁלִישִׁית אִם צְרִיכִין לִידַע דְּוֹנָקָא שְׁהוּא יָרָא שְׁמִים זֶה מְבֹאֵר בְּדַרְכֵי מִשֵּׁה בִּיּוֹ"ד סִימָן א' דְּבַעֲיָנָא דְּוֹנָקָא שְׁנַדַּע שְׁהוּא מוֹחֲזַק בְּחֻזְקַת כְּשִׁירוֹת.

וְכֵן מְבֹאֵר שְׁם בְּתְבוּאָה שׁוֹר סִי' א' דְּבַעֲיָנָא שְׁנַדַּע שְׁהוּא יָרָא שְׁמִים. וְכֵמוֹ שְׁכַתְּבֵי נְמִי הָרַא"ש בְּחֻלְקֵי דְּפ' י"ח וְכֵן פֶּסֶק הַרַמְ"א בִּיּוֹ"ד סִי' קי"ט סֵעִי' א' וּבְכַחוֹר שׁוֹר בְּע"ז דְּפ' ל"ט הָאֵרִיף וּבִקְאָר דְּכָל בְּאִסּוּר דְּאוֹרִייתָא בְּעֵינָא מִן הַתּוֹרָה שְׁנַדַּע שְׁהוּא מוֹחֲזַק בְּחֻזְקַת כְּשִׁירוֹת וּבְאִסּוּר דְּרַבְּנָן בְּעֵינָא ג"כ מִצַּד הַתְּקִנָּה שְׁנַדַּע שְׁהוּא יָרָא שְׁמִים וְא"כ בְּנוֹדָאֵי אִין רִשְׁאֵינָא לְסַמְּחָה עַל שׁוֹחֲטֵי אֶלֶּא א"כ מְפִירִין אוֹתוֹ וְנוֹדַע לָנוּ שְׁדַרְכּוֹ בְּקוּדָשׁ וְכָל הַדְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים לְפָשׁוּטִים וְהֵם מְבֹאֵרִים.

וְלֹא בָּאוּ אֶלֶּא לְפָרְסָם בְּרַבִּים שְׁכָל מִי שְׁנוֹגֵעַ יִרְאֵת ה' בְּלִבּוֹ לֹא יִתְגַּאֵל וְנִפְשׁוּ לְאֶכּוֹל מִשְׁחִיטָת שׁוֹחֲטִים אֶלֶּא מִשׁוֹחֲטִים הַמְּוַמְחִים וְנוֹדַעִים לִירְאֵי ה' דְּבָרוֹ יְדִידוֹ הַדּוּ"ש: הַק' מִשֵּׁה שִׁיק מְבָרַעְזָאוּעַ: תְּשׁוּבָה ה' כְּשִׁמּוֹעַ קוֹל שׁוֹפָר יוֹחֵק לְחַיִּים טוֹבִים בְּסִפְרֵי יְדִידֵי הַרַב הַדְּיָן הַמְּצַוִּינָא בְּהַלְכָה הַמְּוַפְלָג בְּתוֹרָה מוֹה' פִּינִישׁ וּוִינְטוֹר נִי': מְכַתְּבוֹ מִן י"ב אֶלוּל וְכו' וְעַל אֶשֶׁר שְׁאֵל ג' שְׁאֵלוֹת בְּעֵינָא שְׁבַקְהֵלְתוֹ עוֹד מִשְׁנֵים קַדְמוֹנִיּוֹת יֵשׁ תְּקִנָּה שְׁיִלְכוּ ב' שׁוֹחֲטִים בְּיַחַד לְבֵית הַמִּטְבָּחִים וְאִח"ז הַתְּקִינוּ הַבְּד"צ שְׁרָאוּ קְלָקוּלִים שְׁגַם בְּבִדְיָקָה יִהְיוּ יַחֲדָיו וְעַתָּה הַשׁוֹחֲטִים עוֹבְרִים עַל זֶה וְנִפְשׁוּ בְּשְׁאֵלְתוֹ א'.

אי הקהל יוצאין ידי שמים אם מניחים לבטל התקנה ההוא. ב' אם יש פח לבטל התקנה הזאת ג' משפט השוחט אשר יעבור על התקנה ולא ירצה לשמוע עכ"ל בקצרה ואען ואומר על הראשון אי יוצאין ידי שמים אם מניחים לבטל התקנה הנה כבר הביא הרמב"ן בפירושו החומש בסדר פי תבא על קרא דארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת דברי הירושלמי דמפרש דקאי על הב"ד שלמטה ועל הנשיאים העומדים בראש קהל ישראל.

אשר להם פח וממשלה להקים התורה ביד המבטלים ולהחזיק אותה ביד הרוצים לפרוץ פרוץ עליהם החיוב להקים התורה ועליהם נאמר קרא הנה"ל ומטעם זה נמי אם צריך להקמת התורה והמצות גדרים וסיגים הם מחוייבים לעשות ומטעם זה פסק המרדכי ריש פ"ג דשבועות בשם רש"י וסמ"ג.

דתקנה שהיא סיג לגדר אנו מושבעים עלי מהר סיני דארור בו שבועה כדאיתא בפרק שבועת העדות דכיון דהב"ד מושבעין לתקן על פרוץ דהקהל מושבעין לקבל עליהו והעובר בשאט נפש הם בכלל ארור אשר לא יקים וכמ"ש הרמב"ן בפירושו החומש והלכה פסוקה בש"ע סי' רכ"ח סעי' ל"ג דמי שושבע שלא יכנס בתקנת הקהל הוי שבועות שוין דכבר מושבע ועומד על זה.

והיינו בתקנה שהיא לסיג וגדר וכמ"ש הטו"ז שם ס"ק מ"ב ולא מטעמי' שהוא קאמר משום ושמרתם וכבר הקשיתי (עיי' בחלק או"ח סי' ש"ז ש"ח) מיבמות דף ק"א דקרא ושמרתם הוא רק אסמכתא עיי' מ"ש בזה עכ"פ הדין הוא הלכה פסיקא בש"ע: ולהיות ב' שוחטים ביחד כבר כ' התבואת שור סי' י"ח סעי' כ' דהתרדים על דבר ה' ממלים דנוקא ב' שוחטים ושראוי לתקן שיהי' השוחט מראה הספין לחכם עיי"ש.

והפמ"ג סימן קי"ח בש"ך סקכ"ט פתב ואני הגבר ראיתי עני ופרצת הדור בעוה"ר נודאי טוב הי שלא ישחוט השוחט עד שיראה. ספינו לחכם גם שיהיו שנים אצל השחיטה ומרן הגאון זצ"ל בחת"ס חלק יו"ד סי' י"ג האריך ג"כ בזה וכ' שהגאון ההפלא"ה תיקון בפ"פ דמיי' דאפילו עופות לא ישחטו רק אם יהיו הב' שוחטין ביחד לבדוק הספין יעוי"ש וכיון שמבואר מפוסקים שצורך יש בזה ויש סיג וגדר א"כ בנודאי מי שיש לו פח וממשלה לאשר ולקיים ולהקים מוסדי התורה הוא מושבע ועומד ועל זה קרע יאשי' את בגדיו ואפילו מי שהוא צדיק גמור ואינו מאשר ומקיים התורה ביד המבטלים הוא עובר בקרא דארור אשר לא יקים וכמ"ש הרמב"ן וא"כ בנודאי אינם יוצאים י"ש אם מניחים לבטל תקנות טובות ומועילות כאלו: ועל השאלה השני' אי יש פח לבטל ממילא נשמע כיון דברנו דאסור לבטל אדרבה החיוב להקים ואם פן אם עברו וביטלו אי עביד לא מהני כדקי"ל פרכא ובלא"ה כבר ביאר מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בסי' י"ג הנה"ל כל פרטי דין זה דאם פשט באותו קהלה שעליה הותקן הו"ל כפשט בכל ישראל כמ"ש התוס' בגיטין דף ל"ז ונרמב"ם בפ"ב מממרים כל שניתקן לסיג אפילו גדול ממנו אינו יכול לבטל כל זמן שעדיין צריכין לאותו סיג וא"כ תקנת ב' שוחטים לבדיקת הספין שפכר פתבו הפוסקים דלא אכשיר דרא וכן כל זמן שיש לחוש גם בבדיקת הריאה ואיפא סיג שתהא הבדיקה דוקא על ידי ב' שוחטים.

אז אפילו גדול אינו יכול לבטל: ועל השלישית אם לא ירצו השוחטים. כבר כ' מרן זצ"ל שם בתשובה שקרוב הדבר שאם שחטו שחיטתו פסולה ושפן נראה מלשון הרא"ש בתשובה פלל ז' המובא בש"ך סימן א' סקל"ח דאם עבר ושחט שחיטתו פסולה והנוב"י מהדו"ק חיו"ד סי' א' כ' דנוקא פגונוא דהרא"ש דהני תקנה בחרם משא"כ בסתם תקנה: וקשה על דברי מרן זצ"ל ונראה

עפ"י מאי שכ' א"ש דבכל תקנה שהיא לסייג הוא בכלל ארור אשר לא יקים וכו' ומן שבע ועומד
וארור בו נידוי פדאיתא בפרק שבועת העדות וכמבואר בלשון רמב"ן בחומש הג"ל וא"כ בכל
התקנה שהיא לסייג אית בי' חרם ושפיר יליף מרן זצ"ל מן הרא"ש לפסול שחיטתו וכן נראה
מדברימהרא"י בפסקיו סי' קע"ז שהביא מרן שם דאין מחלק בין תקנה בחרם לסתם תקנה
המהרא"י לשיטתו בתה"ד סי' רפ"א שג"כ הביא דברי המרדכי הג"ל ללמוד ממנו דאין חילוק
בין תקנה בחרם לתקנה בלא חרם ונכונים דברי מרן זצ"ל ונהי דהפ"ח בסי' א' הקשה על דבתי
תשובת הרא"ש הג"ל מפל מקום נראה בנודאי שוחט שלאחר התראה מבטל התקנה הג"ל
מעבירין אותו שהרי מן הדין צריף להראות הספין לחכם אלא שהחכמים מחלו על כבודן ליראים
ולזריזים ובתנאי שיהיה השגחות החכם עליהם פדאיתא ברמ"א ריש סימן א' ורק באופן זה מחלו
וכמו שהאר"י מרן זצ"ל בתשובה הג"ל ומי שאינו ירא את החכם ומבטל התקנה שהוא מן שבע
ועומד עליו א"כ אינו ירא את ה'.

וצריף מן הדין להראות הספין להחכם ואם לא הראה מעבירין אותו לאחר ההתראה כן נראה
לפיענ"ד פשוט ידו הד"ש: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה ו' בעזהי"ת חוסט טבת תרל"א
לפ"ק החיים והשלום וכל טוב לתלמידי האברף המופלג בתורה וביראה כש"ת מוה' וואלף הפהן
נ"י ביישוב אודוןארי' יע"א: מכתב קבלתי וכו' ואשר שאלת בשוחט ששאלו אותו בענין ספין
שאינה מחונד ולא ידע וגם אינו בודק אבישורא אם דינו להעבירו הנה דבר זה אין ראוי להורות
בו אלא הרב מרא דאתרא ולפניו יבואו דבריו של השוחט אמנם לא ראיתי נפ"מ פולי האי בשאל'
זאת ע"כ אמרתי להשיב לה דין אם השוחט אינו בקי במקצת דינים המבוארים בסידורי השוחטים
ובודקים ומענה בפיו הואיל ואין דינים אלו מצויים אינו משים לבו עליהם הנה בנודאי ראוי
להחמיר על השוחטים שעליהם החיוב שיהי' שגורה בפיהם וחרות בלבבם דינים של השו"ב
והתבואת שור בסי' א' בס"ק וי"א הספין עם הבית הילל שהעביר שוחט אחד שלא ידע הרמז
לאורף הספין פי נראה שאין לימודו עולה יפה ואינו זריז לחזור את משנתו וכן הספין הפמ"ג
שהאינדנא לא סגי במשיב שהי' מסתפק והי' שואל פנין שעתה הפל מסודר ומזומן לפניו ואפי"ה
עיקר הדבר תלוי אם אנו רואין שהוא ירא שמים ומדקדק במעשיו וגדולה מזו קי"ל ביו"ד סימן
קי"ט דאפילו ביצאה טריפה מתחת ידו ח"ו אם הוא ירא שמים נאמן לומר שהוא שוגג וכתב שם
הפ"ח ס"קלא דאז אין להעבירו לא על יום או יומים אלא יקבל עליו להיות זהיר מעתה וזה קבלת
דברי חברות שיקבל בפני שלשה להשגיח ולשים עיניו ולבו על זאת וכן פאן בפרט שראה שגם
התבואות שור מודה דממדי דלא שכיח ואפשר שלא יבוא לידו דבר זה אין מחזיקין למידי דשכיח
ומקצת שוחטים אינם לומדים הדברי' דלא שפיחו ואפשר שלא יבואו לידם אם אמנם דעושין
בזה שלא פדיו מפל מקום אין מחזיקין מלא שכיח להשכיח ולא איתרע' חזקתו בשאר דברים
בעניני שחיטות ובדיקות כעין המועד לקטנים אינו מועד לגדולים עיין פ"ו מנזקי ממון ברמב"ם:
ועל.

דבר שאינו בודק בבירור הנה גם שוחטים מומחים אחרים אינם בודקים ומעידים שאין הרגשה
בבירור ושפל השוחטי' בפולין ובערים הגדולים אינם בודקים בבירור ולא דבר חדש הוא וכבר
כתב כן בפ"ת בסי' י"ח ס"ק י"ג שפל השוחטים במזרח ובמערב לפני גדולים אומרים וכו' ועושין
כן ואם אמנם שצוח טובא ונדק עצמו לישוב המנהג ולבסוף כ' להעביר את מי שאינו מרגיש
בבירור אבל מי יאכילנו בשר פנין שרובם או פולם אינם מרגישין ואין אחר הנסיון פלום וע"כ
אנו צריכין לדחוק עצמינו לישוב המנהג ולפענ"ד הרי מבואר בפמ"ג בטו"ז ס"קב בסי' י"ח דנראה

דבדיקת בישרא הוא מעליא דהיינו שמרגישין בה טפי אפילו דקה מן הדקה ונראה דנודאי רוב סכינין שאין בהם פגימה לאחר שבדק בטיפרא כדנינו ונודאי גם שאר פגימות דקות אין בהם לפי רובא דרובא אלא דאי איכא לברורי מבררין ולכך תיקנו חכ"ל לבדוק גם בבטיפרא אבל פיון דאין שום אדם מרגיש אין פאן איכא לברורי וכן נראה ממה דמנו פגימת ספין בחגירת צפון ש"מ דהוא העיקר ונהי דמ"מ י"ב בדיקות בעינן פיון דאמרו רז"ל דאדם בודק לפעמים ואינו מרגיש וכשמשים טפי לבו ונדעתו הוא מרגיש וכבר קבלו לבדוק י"ב פעמים ואולי ירגיש בפעם השנית ויהי' אתחזק טפי כל צד לכל הפחות בב' פעמים דהוי חזקה לדעת כמה מדאורייתא.

ואני תמה למה לא תיקנו בכל צד לכל הולכה ולכל הבאה ג' פעמים דהרי אנו קי"ל דדוקא בג' פעמים הוי חזקה ורק כספק נפשות הוקמירו בב' פעמים עיין בטו"ז סוס"י ק' וע"כ שזה רק חששא דרבנן דשמא לא שם לבו לבדוק בכוננה לזה בעינן עכ"פ ב' פעמים וא"כ מזה עצמו יש להוכיח דאין עיכוב אם הבדיקה בטיפרא תחת בטיפרא או בהיפוף למאן שי"ש לו הרגשה טובה בבטיפרא ואחד יכול להשלים לחברו אלא דלכתחילה תיקנו חדא אבטיפרא נגד הנשט וחדא אטיפרא נגד הקנה אבל כל שאינו מרגיש אבטיפרא יבדוק עבור זה בדיקה יתירה בטיפרא דהנה לכאור' קשה ממנ"פ אי בדיקת בישרא עדיף א"כ לבדוק רק בבטיפרא וכן להיפוף וכו' וצריף לומר במקצת אנשים טיפרא עדיף ובמקצת להיפוף או דבאמת טיפרא עדיף ורק כדי לעשות היכר דצריף לשחוט גם בעוף ונשט וקנה לכתחילה ע"כ תיקנו פן אבל לדינא אינו מעכב פן נראה לפענ"ד דבי רבך הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה ז מעשה שו"ב שבדק בהמה בפנים ושו"ב אחר עמד ע"ג וראה את ספינו והספין הי' יפה ואחר שבדק הספין שאל את השו"ב הבדק הריאה מה יש בבהמה ומה ריעותא יש בה בהריאה והשיב לו כף וכף וכשפתחו בהמה ולקחו ממנה הריאה נמצא שם סירכא גדולה אשר לא הזכיר אותה הבדק ושוב שחטו בהמה אחרת ובדק אותה גם פן הבדק הנ"ל בפנים ושוב אמר הריעותות שהרניש שהרגיש וכשפתחו, בהמה ולקחו הריאה לראותה למראה עיניהם מצא השוחט השני סירכא גדולה מה שלא הגיד ממנה הבדק הראשון ונראה שלא נודע לו ממנה ומתחיל' לא הכחיש הבדק הא' ושוב אח"כ אמר הבדק הראשון דידע מהסירכא של הבהמה השני' רק ששכח להגיד ממנה בעת אשר שאלו לו מה טיב הריאה ומה מצא בה והנה בשו"ב הנה יש ספק או שאינו בקי בבדיקת הריאה בפנים אם אמנם יודע הדינים הכתובים בספרי שו"ב או אפשר שאינו חושש לבדוק פראוי ועושה מעשיו בחיפזון ופושע בבדיקת פנים והנה לאסור דברים ששחט למפרע אין לחוש דאפילו אי נימא פדעת התבואות שור בסי' ב' סעי' י"ח דחייש גם על למפרע בשוחט שהוציא טריפה מתח"י מכל מקום פאן לא מבעי' בבהמה גסה שנוהגין פה בקהלתנו שלעולם בשחיטת גסה מראה ספינו או לשוחט האחר או להרב דמתא.

א"כ לא גרע ממומר אוכל נבלות לתאבון דקי"ל בודק ספין ונותן לו ולא חיישינן שמא ניבל בשחיטה דאין פסול יוצא מכן דעת וכיון דלא שביק התיירא מסתמא שוחט הוא פראוי ולא דמי לכותי שאינו חושש כלל לשחוט פראוי לאחרים.

ולכך חיישינן שמא יצא פסול משא"כ במומר לתאבון וכל זמן שלא ידעינן שהוא להכעיס תלינן ומחזיקין לי' שהוא בחזקת לתאבון כמ"ש התבואות שור בסימן ב' סעי' ב' וא"כ ה"נ אפילו מחזיקין לי' בחזקת פושע לתאבון מ"מ פיון שהי' ספינו יפה ונודאי שחט פראוי ואם נחוש רק על אולי הי' טריפות בריאה לא גרע מנאבדה הריאה דקי"ל בפי"ד ריש סימן ל"ט דבמקום הפסד

מְרַבֵּה כְּשֶׁר וְכֵאן אֵי נִחוּשׁ לְמַפְרַע אֵין לָהּ הַפְסֵד מְרַבֵּה גְדוֹל מִזֶּה וּלְכֹף בְּהִנָּה בְּהִמּוֹת שְׁבָדְקוֹ לֹו סְכִין בְּנוֹדָאֵי אֵין לְחוּשׁ: אֱלָא אֶפְיִלוּ בְּדִקּוֹת שְׁלֵא בְּדִקּוֹ לֹו סְפִין מ"מ נִרְאֶה אֶפְיִלוּ חוּשְׁשִׁין עָלֵיו שְׁפִשְׁע בְּמִזִּיד וְאֵינוּ חוּשְׁשׁ עַל הַטְרִיפָה וְאֶפְיִלוּ הוֹצִיא טְרִיפָה מִתַּחַת יָדוֹ בְּמִזִּיד מ"מ נִרְאֶה דְחִשׁוּד עַל הַטְרִיפָה אֵינוּ חִשׁוּד עַל הַנְּבִילָה דְחִשׁוּד עַל הַקַּל אֵינוּ חִשׁוּד עַל הַחֲמוּר כְּמִבְּנֹאֵר בְּיוֹ"ד סִי קִי"ט וּנְבִילָה חֲמִירָא וְכֵן מְצֵאתִי בַּפּמ"ג סִי א' ס' בְּשִׁ"ךְ בְּשֵׁם הַיִּשׁ"ש פּג"ה סִי ט"ז עֵי"ש.

וּבְאֵמֶת בְּלִשׁוֹן תְּשׁוּבַת הַרְשָׁבָ"א סִי תֵרִי"ט כ' רַק דְּמִי שֶׁהוֹצִיא נְבִילָה מִת"י יֵשׁ לְאַסְוֹר לְמַפְרַע אַע"ג דְּאֵין מְלִשׁוֹנוֹ רֵאִי דְּמַעֲשֶׂה שֶׁהִי פָּךְ הִי מְפַל מְקוּם לֹא נִמְצָא דְחוּשְׁשִׁין לְמַפְרַע אֱלָא בְּחִשׁוּד לְנְבִילָה וְאֶפְיִלוּ לְפִי מֵאֵי דְמִבְּנֹאֵר בְּש"ע בְּסִי ב' סֵעִי ו' ב' דִּיעוֹת בְּזֶה דְלִהְרַמְבַּ"ם אֶפְיִלוּ מוּמָר לֹא מְשָׁאֵר עֲבִירוֹת בְּעֵי בְּדִיקַת סְכִין מ"מ מִיָּדִי סְפִיקָא לֹא נִפְקָא.

וּא"כ לְעֵנִין לְחוּשׁ לְמַפְרַע הָוִי ס"ס וְלֹא חֵינְשִׁינּוּ. אֲמַנָּם הַב"ח בְּסִי קִי"ט כ' דְּגַם בְּהוֹצִיא טְרִיפָה מִתַּח"י חוּשְׁשִׁין לְמַפְרַע וְעַל פְּרִיחָךְ גַּם לְעֵנִין שְׁחִיטָה וְחֵינְשׁ מֵאִסּוּר טְרִיפָה לְאִסּוּר נְבִילָה.

מִיָּהוּ י"ל הַב"ח לְשִׁטְתוֹ דַּס"ל בְּסִי קִי"ט סֵעִי ב' דְּאֵם נְחֻשֵׁד לְדָבָר שְׁאֵין רַבִּים מְקִילִין בּוֹ חִשׁוּד ג"כ לְכָל הַתּוֹרָה וּלְכֹף ג"כ ס"ל דְּנִחְשֵׁד לְטְרִיפָה נְחֻשֵׁד לְכָל אֲמַנָּם הַש"ךְ שֵׁם בַּס"ק וְסוּסִי. קִי"ט הַשִּׁיג עַל הַב"ח וְסִבְרַת הַב"ח נִרְאֶה דַּס"ל פִּינּוֹן דְּנִחְשֵׁד לְדָבָר אֶחָד שְׁאֵין רַבִּים מְקִילִין בּוֹ אִם כֵּן אֵיִתְרַע חֲזָקַת כְּשִׁרוֹת שְׁלֹו וְעַל חֲזָקָה דְּאֵיִתְרַע לֹא סְמִכִינוּ: וּלְפִי מ"ש בְּכִלְיִ וְשׁוֹרֵשׁ חֲזָקָה וְעֵינִין בַּפּמ"ג בְּפִתְיָחָה לְהַלְכוֹת טְרִיפּוֹ דְּזֶה דְּלֹא סְמִכִינוּ אַחֲזָקָה דְּאֵיִתְרַע הֵינּוּ מְדַרְבְּנָן אֲבָל מֵה"ת חֲזָקָה דְּאֵיִתְרַע נְמִי מְקַרִי חֲזָקָה וּמוֹדָה הַב"ח דְּנִאֲמָן מִן הַתּוֹרָה לְדָבָר אַחַר וְרַק מְדַרְבְּנָן חוּשְׁשִׁין וּא"כ י"ל דְּהֵינּוּ דְּנִקָּא בְּאִסּוּר דְּאוֹרֵיִתָּא אֲבָל בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן הָוִי תַּקְנִיתָא לְתַקְנִיתָא וְתַרִי דְּרַבְּנָן וְלֹא חֻשְׁשׁוּ וּבְזֶה מִיָּנֹשֵׁב קוֹשְׁיַת הַש"ךְ עַל הַב"ח עַכ"פ לְדִידֵן לְחוּשׁ לְמַפְרַע פִּינּוֹן דְּתִלְיָא גַּם מְפָאן וְלִהְבָּא בְּפִלְגִיתָא מְמִילָא עַל הַמַּפְרַע הָוִי ס"ס אֲמַנָּם מְדַבְּרֵי הַתּוֹרָה ב' סֵעִי י"ח נִרְאֶה דַּסוּבֵר בְּכַשִּׁיטוֹת דְּגַם אִם לֹא נְחֻשֵׁד רַק לְהוֹצִיא טְרִיפָה חוּשְׁשִׁין אוֹתוֹ גַּם עַל הַשְּׁחִיטָה וּבְאֵמֶת מְפָאן וְלִהְבָּא י"ל דְּלֹא גִרַע מִדִּין הַמוּבָא בְּש"ע שֵׁם סֵעִי ד' דְּטַבַּח שְׁנֻחֻשֵׁד עַל חֵלֶב קוֹנְסִין אוֹתוֹ בְּכָל הַדָּבָר שְׁמִסִּיעַ לְזֶה אֶפְיִלוּ מְכִירַת אֲגוּזִים א"כ י"ל דְּלֹא גִרַע שְׁחִיטַת הַבְּהֵמָה מְאֻגוּזִים.

אֲמַנָּם פִּינּוֹן דְּכָל כַּה"ג הָוִי רַק קִנְסֵי א"א לְאַסְוֹר לְמַפְרַע: וְלִכְאוּרָה. הָוִי אֲמִינָא סְבִרַת הַתּוֹרָה שֶׁכְּמוֹ שֶׁס"ל דְּחֵינְשִׁינּוּ לְמַפְרַע מִטַּעַם שְׁפִינּוֹן שֶׁהַחֲזָקָה דְּשׁוֹחֲט אֵיִתְרַע אֵי אֶפְשֵׁר לְחֲזָקָה דְּאֵיִתְרַע שְׁתּוֹצִיא הַבְּהֵמָה מִחֲזָקַת אִסּוּר דְּלֹא אֵיִתְרַע וּא"כ ה"נ פִּינּוֹן דְּנִחְשֵׁד לְדָבָר אֶחָד כְּבָר אֵיִתְרַע חֲזָקַתוֹ וְנִהִי דְאַכְתִּי מוֹקְמִינּוּ לִי אַחֲזָקָה בְּכָל מָה דְּאֶפְשֵׁר מ"מ חֲזָקָה דְּאֵיִתְרַע הוּא וּלְכֹף א"א לְחֲזָקָה דְּאֵיִתְרַע שְׁמוֹצִיא מִיָּדִי חֲזָקָה דְּלֹא אֵיִתְרַע וּלְכֹף חֵינְשִׁינּוּ.

וְע"כ לֹא אֲמַרִינּוּ דְּחִשׁוּד לְדָבָר אֶחָד אֵינוּ חִשׁוּד לְכָל הַתּוֹרָה. אֱלָא אִם לֹא בָּא לְהַתִּיר דָּבָר דְּאֵיִתְחַזַּק לְאִסּוּר.

אֲבָל אִם בָּא לְהַתִּיר דָּבָר אֲשֶׁר אֵיִתְחַזַּק לְאִסּוּר אֲזֵי אֲמַרִינּוּ אֵין חֲזָקָה דְּאֵיִתְרַע קִצַּת מוֹצִיא מִיָּדִי חֲזָקָה דְּלֹא אֵיִתְרַע וְיֵשׁ לְכְאוּרָה לְהִבִּיא רֵאִי לְזֶה מִמָּה דְּאֲמַרִינּוּ בְּסִנְהֶדְרִין דְּפ' כ"ז דְּמוּמָר לְנְבִילוֹת פְּסוּל לְעֵדוֹת וְאֶפְיִלוּ חִשׁוּד לְקַל פְּסוּל לְעֵדוֹת לְחֲמוּר וְקוּשָׁה הָרִי קִי"ל דְּחִשׁוּד לְדָבָר אֶחָד אֵינוּ חִשׁוּד לְשָׂאֵר דְּבָרִים וְע"כ מְשׁוּם דְּהֵתָם בְּעֵדוֹת הוֹאִיל וְהוּא בָּא לְהוֹצִיא בְּעֵדוֹתוֹ מִחֲזָקָה לֹא מְהַנִּי חֲזָקָה דְּאֵיִתְרַע וּא"כ ה"ה פָּאן: אֲמַנָּם בְּאֵמֶת מְדַבְּרֵי הַפּוֹסְקִים לֹא מְשַׁמַּע כֵּן דַּבְּפ"ק דְּחֻלִּין דְּפ' ד'

ע"ב שְׁהֵרָא"ש וְהִרְשִׁיב"א וְהָר"ן פְּנִימָה דְגַם גַּבֵּי שְׁחִיטָה לֹא אֶמְרִינָן דְּמוּמָר לְדָבָר אֶחָד הָוֵי מוּמָר לְשְׁחִיטָה.

אֵלָּא לְעֵינֵי בְּדִיקַת הַסְּפִין הִבִּיאוּ דַעַת הַרְמַב"ם דְּגַם דְּמוּמָר רַק לְאֶחָד מִשְׁאָר עֲבִירוֹת חֲזָקוֹת דְּלֹא טָרַח בְּבְדִיקַת הַסְּפִין דְּאִיפָּא טָרַח אֵיבָּא וְגַם בְּזָה יֵשׁ ב' דִּיעוֹת וּמְזָה עֲצֵמוֹ לְכַאוּר' יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּאִפִּילוּ בְּחֲזָקָה דְּאִתְרַע נֹכַח לְהוֹצִיא מִחֲזָקָה דְּלֹא אִתְרַע וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִמָּה שְׁהוֹכִיחַ בְּתוֹב"ש ס"י ב' סְעִי ב' וְהִבְאֵתִי לְעֵיל דְּאֵם רוֹאִין מוּמָר עוֹבֵר עֲבִירָה מִחֲזִיקֵינוּ לִי דְּעוֹבֵר רַק לְתַאֲבוֹן דְּכָל דְּנוֹכַח לְהַחֲזִיקוֹ בְּחֲזָקָתוֹ מִחֲזִיקֵינוּ לִי א"כ חֲזִינוּ דְּאִיפָּא דְּאִתְרַע מְהֵי.

וְא"כ מִינָה עֲצֵמוֹ נוֹכִיחַ דל"ח עַל לְמַפְרַע דְּכָל דְּנוֹכַח לְהַחֲזִיק בְּחֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא מִחֲזִיקֵינוּ לִי: אֶמְנָם ע"ז יֵשׁ לְפַקְפֵּק לְפִי הַטַּעַם שֶׁכ' הַתְּבוּ"ש בְּש"ח סְעִי י"ח וְשֵׁם בְּתוֹב"ש דְּבְחֲזָקָה דְּאִתְרַע אִין מוֹצִיאִין מִיַּדִּי חֲזָקָה דְּלֹא אִתְרַע נֶגְדַּז זֶה יֵשׁ לְהִבִּיא רְאִיוֹת הַגְּ"ל וּמָה שְׁהִבְאֵתִי מִסְּנֵהֲדָרִין דְּרַף כ"ז יֵשׁ לְדַחוֹת דְּהִיכָא דְּבַעֲיָנָן עֲדוֹת ב' עֲדִים צָרִיף בְּיָרוּר טְפִי וְלֹא סְמִכִינוּ אֶפִּילוּ עַל חֲשׂוֹד לְדָבָר אֶחָד לְדִידָן דְּקוּ"ל שֵׁם פְּאֵבֵי אֶלִיפָּא דְּר"מ אֶבְל בְּאַמַּת לֹא הִי צָרִיף הַתְּבוּ"ש לֹמַר הַטַּעַם מִשׁוּם דְּחֲזָקָה דְּאִתְרַע וְהָוֵי לִי לֹמַר דְּאִיפָּא חֲזָקָה דְּהַשְׁתָּא וְגַם חֲזָקָה בְּהֵמָה וְהָוֵי ב' חֲזָקוֹת נֶגְדַּז אַחַת וְנִרְאָה דְּבָא לְהוֹרוֹת לָן דְּאֶפִּילוּ מֵאֵן דְּלֹא ס"ל חֲזָקָה דְּהַשְׁתָּא מְקַרִּי חֲזָקָה אִפִּי"ה יֵשׁ לְאַסְוֵר מִטַּעַם הַגְּ"ל וְע"כ צ"ל כֵּן דְּהָרִי שְׁמוּאֵל בְּקִידוּשֵׁינוּ דְּרַף ע"ט לֹא ס"ל לְפִי פְּשׁוּתוֹת חֲזָקָה דְּהַשְׁתָּא וְלֹא קָאָמַר מְדַהֲשָׁתָא בּוּגְרַת מַעֲיָקְרָא נְמִי בּוּגְרַת וְאִפִּי"ה מְתַרְצִין שֵׁם בְּמַקְנָה וְטַבַּל מִשׁוּם תְּרַתִּי לְרִיעוּתָא וְקִשָּׁה הָא לְשְׁמוּאֵל חֲזָקָה דְּהַשְׁתָּא לֹא מְקַרִּי חֲזָקָה כָּלָל וּמֵאִי מְשַׁנֵּי לְשְׁמוּאֵל וְכָרַע עֲמֵד הַפְּנִי"י בְּזָה בְּקִידוּשֵׁינוּ שֵׁם וְעִי"ש מָה שְׁתִּי אֶמְנָם לְהַגְּ"ל א"ש דְּתִירָץ הַש"ס דְּחֲזָקָה דְּאִתְרַע אִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִיַּדִּי חֲזָקָה דְּלֹא אִתְרַע דְּהָא דְּלֹא אִתְרַע עֲדִיפָּא: וְלִפִּי"ז יֵשׁ לִינְשֵׁב דְּבָרֵי הַב"ח בְּתוֹשֻׁבָה דְּסוּבֵר דְּהָא דְּמַטְמָאִין בְּמַקְנָה לְמַפְרַע הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְסִיג וְהַתְּבוּ"ש בְּסְעִי י"ח הַגְּ"ל תְּמָה עֲלֵיו בְּזָה וְלִפִּי ענ"ד עַל פִּי הַגְּ"ל דְּבִנְוֹדָאֵי לְמֵאֵן דַּס"ל דְּחֲזָקָה דְּהַשְׁתָּא הָוֵי חֲזָקָה לְדִידָן מִן הַתּוֹר' חִיָּשִׁינוּ לְמַפְרַע מִשׁוּם דְּאִיפָּא ב' חֲזָקוֹת נֶגְדַּז חֲזָקָה וְכָרַע הִי סְבַרְתַּת הַמַּקְשָׁן שֵׁם בְּקִידוּשֵׁינוּ דְּזָה וְקִשָּׁא לְשְׁמוּאֵל וְאֶדְרָבָה בְּזָה מִינְשֵׁב מָה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' שֵׁם דְּגַם תְּקִשִּׁי וְלְהַגְּ"ל י"ל פִּינָן דְּלָרַב אִיפָּא לְמִימַר דְּחֲזָקָה דְּהַשְׁתָּא הָוֵי חֲזָקָה וְנָהִי דְּחֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא עֲדִיפָּא אֶבְל בְּמַקְנָה יֵשׁ תְּרַתִּי בְּמַקְוֵם חֲזָקָה וְלָכֵךְ מְטַמָּא לְמַפְרַע וְלֹא קִשָּׁה לְרַב אֶבְל לְשְׁמוּאֵל קִשָּׁא דְּלָכֵךְ הַפְּחוֹת מוֹכַח דְּחֲזָקָה דְּהַשְׁתָּא מְקַרִּי חֲזָקָה וְעַל זֶה מְתַרְצֵן מִשׁוּם תְּרַתִּי לְרִיעוּת' וְהִינּוּ דְּנָהִי דְּחֲזָקָה דְּהַשְׁתָּא לֹא מְקַרִּי חֲזָקָה מ"מ רִיעוּתָא מְקַרִּי וְלָכֵךְ הַחֲזָקָה דְּאִתְרַע לֹא תוֹכַח לְאַפּוּקֵי מִחֲזָקָה דְּלֹא אִתְרַע וְכַסְבַּרְתַּת הַתְּבוּ"ש הַגְּ"ל וְלָזָה סוּבֵר הַב"ח דְּהָרִי בְּעֲלָמָא מוֹכַח דְּאֶפִּילוּ חֲזָקָה דְּאִתְרַע מְקַרִּי חֲזָקָה מַה"ת אֵלָּא מְדַרְבְּנָן לֹא מְקַרִּי חֲזָקָה וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּכַתּוּבָו' דְּרַף כ"ג גַּבֵּי זָרַק לָהּ וְכו' סְפַק קְרוּב לָהּ סְפַק וְכו' וְלָכֵךְ סוּבֵר דְּלְמַסְקָנָ' הָוֵי רַק מְדַרְבְּנָן וְנָהִי דְּאֵנָן לֹא קוּ"ל כְּשְׁמוּאֵל אֵלָּא פְּרַב עֵינָן בַּע"ז דְּרַף ל"ז דִּישׁ אוּמְרִים דְּפִסְקִי כְּשְׁמוּאֵל עֵינָן דַּעַת הַרְמ"ה וְגַם פְּכָר כְּתַבְתִּי וּבִיאַרְתִּי בְּקוּנְטָרַס בְּשׁוֹרֵשׁ חֲזָקָה דְּגַם לְרַב אִינוּ מוֹכְרַח לֹמַר לְפִי הַמַּסְקָנָא לְפִי פִי הַתּוֹס' דַּס"ל דְּחֲזָקָה דְּהַשְׁתָּא מְקַרִּי חֲזָקָה דְּהַתּוֹס' כ' דְּשִׁאֲנֵי שְׁעָרוֹת דְּרַגְלֵי לְבֹא מִצְפָּרָא וְתִלְיָא בְּפִלּוּגְתָא דְּרַבָּה ב"ב דְּרַף קנ"ג ע"ב וְא"כ לְמֵאֵן דְּלִית לִי חֲזָקָה דְּהַשְׁתָּא הָוֵי חֲזָקָה וְלֹא הָוֵי אֵלָּא רִיעוּתָא לְדִידָהּ אִיפָּא לְמִימַר דְּהָוֵי רַק מְדַרְבְּנָן כְּמוֹ בְּכָל חֲזָקָה דְּאִתְרַע דְּרַק מְדַרְבְּנָן לֹא אֶזְלִינוּ בְּתַרְהָ וְכַמ"ש הַפְּמ"ג בְּפִתְיָה לְהַלְכוּ' טְרִיפּוֹת וּמִינְשֵׁב קוּשִׁיוֹת הַתְּבוּ"ש עַל הַב"ח וְאֶדְרָבָה דִּישׁ לִינְשֵׁב עוֹד בְּזָה מֵאִי דְּמַקְשָׁה בְּקִידוּשֵׁינוּ דְּרַף ע"ט לְאַחַר דְּמְשַׁנֵּי בְּמַקְנָה מִשׁוּם תְּרַתִּי לְרִיעוּתָא פְּרִיף שׁוּב מְטַבֵּל מִהַבּוֹדֵק אֶת הַחֲבִיּוֹת עֵינָן וְלְהַגְּ"ל א"ש פִּינָן דְּלִפִּי תִי תְּרַתִּי לְרִיעוּתָא הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְשֵׁם גַּבֵּי טַבֵּל לֹא מְשַׁמַּע דְּהָוֵי מְדַרְבְּנָן דְּקִיא לְהַקַּל

ג"כ ומשני דמ"מ הטעם משום תרתי לריעותא או מיירי רק להחמיר או דהוי תרומה דרבנן ולקף אפילו לקולא סמכינן: עכ"פ לפי מ"ד הטעם משום תזקה דאיתרע דלית לי' תזקה דהשתא הוי רק חשש דרבנן וכבר פתבתי דנרא' לפי טעם זה דהחשוד לטריפה אינו חשוד לנבלה וכ"ש דאין לן לחוש למפרע וכבר ביארתי במקום אחר דיש בזה פלוגתא אי תזקה דהשתא מקרי תזקה פלל.

וא"כ עכ"פ פאן דלא הורעה על נבלה שפיר אין לחוש לכ"ע למפרע גם על שחיטה דהוי איסור נבלה והתבו"ש הנ"ל דחגיג על פרחי לדעת הרמב"ם הנ"ל דגם במומר לאחד משאר עבירות בעינן בדיקת ספין כמו שביאר הרא"ש בפ"ק חולין דין ז' עיי"ש ולקף חגיג גם על מעיקרא אבל פבר פתבתי פיון דבש"ע הביא ב' דיעות בזה מידי ספיקא לא נפקא ולענין למפרע הוי ס"ס אמנם אפילו אי תזקה דהשתא הוי תזקה נראה עיקר פפסק הש"ך והפ"ח בסי' א' ס"ק ח' דלא חגיגינן למפרע ואע"ג דהתבו"ש האריף לאסור.

דבר גדול דיבר והכריח בשוב שמעתתא ושמעתתא ג' לחלק דבמקנה אמרינן דאותה ריעותא עצמה שיהיא חסרון המים חוששין שהי' פן עוד למפרע אבל פאן דנימא דכשם שהוציא טריפה עתה פן הוציא טריפה עוד פעם אחרת זה לא אמרינן והביא רא' ברורה לזה מעדות מח"מ ומעד זומם עיי"ש אע"ג דיש לדחות התם גם השתא לא אתחזק ברשע דכפעם אחד אינו נעשה מומר ואפילו אי נעשה ג"פ עיין לקמן שפתבתי די"ל כמו דאמרי' דנוסתות דרבנן ג"כ הוי רק דרבנן עיין לקמן דיש סברות לכאן ולכאן מ"מ לענין נידון שלנו אין נפ"מ דממנ"פ גם בנידון שלנו גם פן לא אתחזק ואין חוששין למפרע וכל זה על למפרע אבל מכאן ואילך יש לדון דהרי פתבו האחרונים והובא בפמ"ג סי' ב' ס"ק י"א דאם נוטל רק מכשירות יש לחוש לפעם אחד וצריף לקבל תשובה בפ' זה בורר אלא א"כ נראין הדברים דלא הי' אלא שגגה דהוא מוחזק בכל הדברים בכשרות ואם לית בי' חשש חימוד ממון מפל מקום בג' פעמים אין לו תקנה אלא האי דפרק ז"ב ולהרא"ש הובא בפ"ח בסי' קי"ט אפילו בב' פעמים אפילו ליפא חימוד ממון מ"מ בב' פעמים מתחזק והשו"ב הנ"ל אשר בנ"ד אמרו עליו שפבר הוציא טריפה פעם אחד מתח"י בהיותו עומד ומשמש בשחיטות ובדיקות תחת דגל רב אחר וא"כ יש לעיין אם בנידון שלנו אפילו בג' פעמים אין לחוש אי דזה מקרי רק ב' פעמים או אפשר דאפילו בפעם אחד יש לחוש עליו זה נקדים דהטו"ז בסוסי' ק' כ' להשיג על הב"ח שכ' דבתרי זימני הוי תזקה והטו"ז כ' דהרי מבןאר בהרא"ש פ' הבא על יבמתו דזוקא בספק ספנה אמרינן דבתרי זימני הוי תזקה אבל בעלמא אפילו בחשש דאורייתא ואפילו היכא דמינן קרבו אמרינן דרק בתלתא זימני הוי תזקה וכ"כ שם הפר"ח ולקף השיג בסי' קי"ט ג"כ על הב"ח הנ"ל דפסק פהרא"ש אנ"ל דבב' זימני חגיגינן: אמנם המנחות יעקב פלל מ"ו ס"ק כ"ט השיג על הטו"ז הנ"ל.

ואדרבה הוכיח מדברי הרא"ש בפרק הבא ע"י דמחשב לי' לספק וא"כ בכל איסור דאורייתא קי"ל להחמיר דבב' זימני הוי תזקה ואפשר לישב דברי הטו"ז לפי מאי דקי"ל ונוסתות דרבנן וכ' הנוב"י מהדו"ק ביו"ד סימן נ"ה הטעם משום דיש נגד חזקת אורח בזמנו בא חזקת טהרה דמעיקרא עי"ש ולפי"ז גם בתולעים יש לומר חזקת דאין בו תולעי' מצד תזקה דמעיקרא או מטעם חזקה הבא מפח רוב שקהי מיירי בירקות דאין שכיח בהם תולעי' וא"כ באה החזקה להוציא מידי חזקה א"כ כמו דאמרינן שם דנוסתות רק מדרבנן א"כ ג"כ בתולעים הוא רק מדרבנן ובדרבנן רק בג' זימני הוי תזקה וא"ש דברי הטו"ז אמנם קשיא לי דהרי באה"ע סי' קנ"ד סעי' י"ז קי"ל דנישאת לשני ולא ילדה שוב לא תנשא לשלישי וא"כ מבןאר דקי"ל במצוה

דאָרײַטא דבֿתרי זיגני הוי חזקה עיי"ש בסעי' י"ב בב"ש וא"כ מוכח כהמנ"י ואפֿשר לחלק דהתם פֿל אַשה עד שניעשית גדולה הרי היתה קטנה מקודם וקטנה אינה יולדת ולאח"כ אם גימא שע"י רוב נשים מתעברות ויולדת יצאה מחזקה מ"מ אין פֿאן חזקה דנודאי תלד דאויך בחזקת שלא היתה יולדת בהיותה קטנה פֿעין שאַמרו שם דאין לה אדם שאינו נעשה סריס סמוך למותו וא"כ פֿשהחזקה בב' אַנשים שאינה מתעברות אינו נגד החזקה וא"כ שוב הוי דאָרײַטא ולכֿה קי"ל להתמיר מספֿק מיהו זה קשה לומר שְהרי פֿריש פֿרק האשה בתרא (יבמות קי"ט) אַמרו בפֿשיטת דרוב נשים מתעברות ולא אַמרינו דיש חזקה אחרת פֿנגדה בהיותה קטנה וע"כ שאני התם דהזמן גרם לה פֿחישותא בקטנותא וידעינו שפֿכר יצאה מזמן זה אי אפֿשר לצַרר חזקה זו ואין דנין אפֿשר מַשאי אפֿשר וא"כ הקושיא במקומה עומדת.

ואפֿשר לומר פֿינן דהאשה לא הי' לה רק חזקה מפֿח רוב וכינן דנישאת לשני ולא ילדה הרי יצאת מהרוב ואיתרע לה ולכֿה מהני חזקה ולפי"ז צ"ל בתולעים דידעינו שהי' זמן מה בלי תולעים וזה דוחק מנ"ל לומר פֿן ותו דגוף סבֿרת נוב"י הַנ"ל קשיא לי דבריש פֿרק חה"ב מוכח דחזקת ג"פ מוציא מידי חזקה ואפי"ה הוי מדאָרײַטא ולכֿה נראה יותר מ"ש המקור חיים בסי"ז בביאוריו סק"ה דנוסות הוא דבֿר דתליא במקרים ולכֿה אין לה חזקה אַבל בעלמא חזקת ג"פ הוי דאָרײַטא וא"כ מוכח פֿדעת המנחות יעקב הַנ"ל וא"כ ה"ה בשוחט מוכח כהב"ח לא מפֿע"י אם גימא דחזקת פֿשרות דשוחט הוי רק חזקה הפֿאה מפֿח רוב וא"כ פֿכר איתרע רובא וכמ"ש התבו"ש בסימן ל"א גבי מים במוח דבחזקה הפֿאה מפֿח רוב פֿינן דאיתרע אין פֿאן חזקה אַלא אפֿילו לפי מ"ש מרן הגאון זצ"ל בחת"ס בחידושיו לעדים זוממין דיש לומר דחזקת פֿשרות הוא משום שנוולד מן הבטן ובימי קטנותו א"כ יש לומר לדעת הנוב"י הַנ"ל דבכה"ג הוי דרבנן אַמנם פֿכר פֿתבתי דמוכח דלא כהנוב"י אַלא פֿהמקור חיים וא"כ פֿאן איפֿא למימר חזקה דאָרײַטא ובשני פֿעמים הוי חזקה וכ"ש שגוף הסבֿרא דנימא דמחזיקינן מן הבטן אינו מוספֿם עיין בשעה"מ פי"א מטומאת מת ובתוס' חולין דף י"א אי מחזיקינן עובר שאינו בחזקת בכור וכבֿר הבאתי לעיל מהא דאמרינן רוב נשים מתעברות משמע דלא דנין על חזקה בעת שלא הי' שייך בו פֿלל: מיהו יש לומר דאפֿילו להמקור חיים מפֿל מקום בב' זיגני הוי רק ספיקא וכמ"ש המנחת יעקב וכינן דמעיקרא היתה בחזקת פֿשרות וספֿק אם יצא מחזקתו אוקמי' אחזקה ומספֿק לא מפֿקינן מחזקי' ולכֿה א"ש פֿדמסיק הפ"ח דבב' זיגני לא פֿסלינן לי לגמרי ולפי מ"ש המשנה למלך ושאר אחרונים דבספיקא דדינא לא מוקמינן אחזקה א"כ עדיין יש לדון מיהו נראה לי דהאי ספיקא דדינא לא דמי לאחרינא ומפֿל מקום אע"ג דנראה העיקר פֿמנח"י י"ל דבנידן דינן לא מקרי ב' פֿעמים דכבֿר הקשה המג"א בסי' קי"ד ס"ק י"ג במה שפֿסק שם דאם הזכיר מוריד הטל בל' יום הוי חזקה כ"ש ביום אַחד ואף דלא קי"ל דאם קירב נגיחותיו חייב מק"ו מריחוק.

ומ"ש הנוב"י חאו"ח סי' כ"ו דגם ר"י מודה קשיא לי טובא דהרי המג"א שם הביא ראי' פֿרוכה מסי' תקע"ו והוא ש"ס בתענית כ"א וכן איתא פֿריש פֿרק חזקת הבתים דלר"מ דסובר קירב נגיחותיו ה"ה התם וא"כ מבואר דר"י לא ס"ל פֿן עיין שם בפרש"י וצ"ע על הנוב"י אַלא נודאי העיקר פֿתירץ המג"א בֿיתר ביאור קצת דיש ב' מיני חזקות אַחד מצד ההרגל ואַחד שאנו מכריחין החזקה שיש שם איזה סבֿה המעוררת זה ומצד ההרגל פֿונדאי נשאר סבֿרת ר"מ ור"י לא פֿליג אַלא דסובר שור המועד אינו חייב מצד ההרגל לזוזק אַלא מצד שאנו דנין מפֿח החזקה שיש בו רוח רע רוח מזיק ולכֿה אם נגח ג"פ ביום ה' אַמרינן דתונבא בעלמא נקטי' ה"ה פֿאן בשו"ב הַנ"ל דבשעה חָדא עשה תרנוניהו אין מחזיקינן וקירב נגיחותיו לא מקרי אַתחזיק וא"כ הוי רק

כפעם אֶחָד וּמֵהֵנִי קִבַּלְתָּ דְבָרֵי חֲבֵרוֹת וְעַיִן מ"ש הֶרְמֵב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנָה בְּחֻלְיֵן דְּף י"ד בְּשׁוֹחַט
בְּשֵׁבֶת דְּמַחְלָקִין הַשְּׁחִיטָה וְהָיָה לִי כְּאֵלּוּ עֲשֵׂה ב' פְּעָמִים א"כ מוֹכַח דְּכֹה"ג לְהֶרְמֵב"ם חָשִׁיב כִּב'
מַעֲשׂוֹת וְיִהְיֶה רֹאֵי לְהַנּוֹב"י וְא"כ קִשְׂיָא קִנְשִׁית הַמַּג"א וְצָרִיף לֹמֵר דְּהֶרְמֵב"ם סוֹבֵר דְּכַפְּעָם אַחַת
נַעֲשֶׂה מוֹמֵר וְלֹא בְּעֵינֵין אֶתְחַזֵּיק אֲלָא אִם נַעֲשֶׂה מוֹמֵר קוֹנְדָם גְּמַר שְׁחִיטָה סְגִי לְפִסְוֹל מִשֶּׁא"כ כָּאֵן
דְּבְעֵינֵין אֶתְחַזֵּיק: אֲמַנָּם אִם יֵשׁ מִמֶּשׁ בְּקוֹל שְׁכָבֵר הוֹצִיא טְרִיפָה מִתַּח"י א"כ שׁוֹב הו"ל לְכָל
הַפְּחוֹת כִּב' פְּעָמִים מְפַל מְקוֹם בְּגִידוֹן שְׁלֵנוּ כִּינּוֹן דְּלֹא הוֹצִיא טְרִיפָה מִתַּח"י לֹא אִיתְרַע דְּכָל
הַפּוֹסְקִים פְּתָבוּ מִי שֶׁהוֹצִיא טְרִיפָה מִתַּח"י אֲבָל כֹּה"ג עֲדִינֵין תַּח"י הָיָה וְלֹא הוֹצִיא עֲדִינֵין וְכ"ש דִּישׁ
לָן לֹמֵר אֲפִילוּ אֶתְחַזֵּיק דְּמִזְלִזֵל בְּבִדִיקַת פְּנִים מ"מ לֹא אִיתְרַע חֲזַקְתוֹ לֹמֵר דְּמִזְלִזֵל גַּם בְּבִדִיקַת
חוּץ אוֹ בְּבִדִיקַת סָפִין וְאוֹלֵי סְמָךְ עַל בְּדִיקַת חוּץ בְּפֶרֶט שְׁאֵמֵר שִׁישׁ בּוֹ רִיעוּתָא וְצָרִיכִין לְרֹאוֹת
מִבְּחוּץ וְלִנְפָחָה וְא"כ אֲפִילוּ נִחְשָׁד עַל בְּדִיקַת פְּנִים אִיכָא לְמִימַר דְּוּנְקָא אִם יֵשׁ שֵׁם רִיעוּתָא בְּלֹא"ה
שְׁצָרִיכִין בְּדִיקַת חוּץ הוּא מִיְקַל בְּפָנִים וּמִנ"ל לְהוֹצִיאֻוּ מִחֲזַקְתוֹ שְׁגַם בְּפַעַם אַחַר מִקְּוִל וְנִהֵי דְעֲשֵׂה
שְׁלֹא כְּדִין מְפַל מְקוֹם חֲשׁוֹד לֹא הָיָה וְכ"ש דְּאֵין לְנוּ לְחֻשְׁדוֹ דְּמִשׁוּם חִימוּד מְמוֹן עֲשֵׂה זֹאת שְׁהָרִי
יִדַע שִׁישׁ שֵׁם עוֹד שׁוֹחַט אַחַר הָעוֹמֵד אֲצֵלוֹ וְגַם הָרִי אֵמֵר שִׁישׁ רִיעוּתָא דְּצָרִיף לְהוֹצִיאָהּ וְלְבִדּוֹק
בְּחוּץ וְע"כ נִרְאֶה דְּמֵהֵנִי קִבַּלְתָּ דְבָרֵי חֲבֵרוֹת וְכֹן נַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה עַפ"י ב"ד מְוַמְחִין אֲלָא שְׁהַחֲמִינוּ
עֲלֵינוּ בְּדְבָרֵי חֲבֵרוֹת יִתִּירָה גַּם חֲמִירָנוּ אַחַר הַקּוֹל וְהָרַעַשׁ עַפ"י רַב מְוַמְחָה וְנוֹדַע דְּלִית בִּי מִשְׁשָׂא
הַכ"ד.

ה"ק מִשֶּׁה שִׁיק מְבַרְעֵנָא וְעוֹנֵי: תְּשׁוּבָה ח' שִׁיל"ת יַעֲרַגְעֵן אִסְרוּ חַג דְּסוֹפּוֹת תִּר"ד לִפ"ק שְׁלוֹם וְכָל
טוֹב וְכו' לְתַלְמִידֵי הַבְּחוּר הַמְּוַפְּלָג בְּתוֹרָה וּבִירְאָה חֲרוּץ וְשִׁנּוּן כִּש"ת כ"ה זְלָמֵן שְׁפִיץ נ"י נִי"ה,
קִבַּלְתִּי וְכו' וְעַל ד"ת אֲשֶׁר בָּאתָ לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א בְּמִשְׁמַרְתָּ הַבֵּית וְהוּבָא בְּש"ף וּבִטוּ"ז
ס' ב' דְּמוֹמֵר צ"ל מְוַמְחָה פְּלוֹנֵי שְׁחַט לִי וְהַקְשִׁיתָ לָמָּה לִי לְמִימַר פְּלוֹנֵי לְפִימ"ש הַתּוּי"ט
בְּכּוֹרוֹת פ"ה מ"ה דְּוּנְקָא בְּדִמָּאֵי צ"ל פְּלוֹנֵי מְוַמְחָה דֹּא"כ מְצִי לְאִשְׁתְּמוּטֵי לְמִימַר בְּעֵינֵי הִי
מְוַמְחָה מִשֶּׁא"כ בְּעֵלְמָא כְּגוֹן בְּכּוֹר אֵינוּ צָרִיף לֹמֵר פְּלוֹנֵי מְוַמְחָה וְא"כ ה"ג גְּבִי מוֹמֵר אֵין חֲשַׁשׁ
רַק דְּלִמָּא הוּא בְּעַצְמוֹ שְׁחַטוּ דְּאֵי נִתְּנוּ לְאַחַר לְשַׁחֲטֵי הָרִי רַב מְצוּיִין אֲצֵל שְׁחִיטָה מְוַמְחִין הֵן וְא"כ
הָיָה רַק חֲשַׁשָּׁא דְּלִמָּא שְׁחַטוּ בְּעַצְמוֹ זֶה עָבִיד לְגִלוּנֵי וְאֵין לְחוּשׁ א"כ ק' לָמָּה צָרִיף לֹמֵר פְּלוֹנֵי
מְוַמְחָה עַכ"ל בְּקִיצוֹר: וְלְכֹאדָרָה לֹא קִשְׂיָא דְּגִבְרָא אֲגִבְרָא קָא רְמִית דְּהָרִי אִיכָא לְמִימַר דְּהַרְשָׁב"א
סוֹבֵר כְּהָרָא"ש שֵׁם וְכֹן פֶּסֶק הַטּוֹר בִּי"ד ס' שִׁי"ד דְּצָרִיף לֹמֵר יִשְׂרָאֵל פְּלוֹנֵי וְא"כ מוֹכַח דֹּא"ג
דְּלֹא מְצִי לְאִשְׁתְּמוּטֵי אַעפ"י"כ צָרִיף לֹמֵר פְּלוֹנֵי אֲמַנָּם בְּאִמַת קוֹשְׁיָתָהּ קוֹשְׂיָא דְּמַצְאָתִי וְרִאִיתִי
בְּרִשָׁב"א בְּמִשְׁמַרְתָּ הַבֵּית דְּף ע"ז ע"א גְּבִי גְּבִינָה מְבּוֹאֵר מְדְבָרִיו דְּסוֹבֵר כְּדַעַת הַתּוּי"ט וְסִייעָתוֹ
א"כ קוֹשְׁיָתָהּ בְּתוֹקְפָה וְנִרְאֶה לִישָׁב בַּעֲזֵה"י"ת וּבְתַחֲלָה נִקְדִּים דִּישׁ ג' חִילּוּקֵי דִּינִים בְּזָה א' בְּאוֹמֵר
לוֹ קְנָה לִי מִיִּשְׂרָאֵל פְּלוֹנֵי וְהוּא אוֹמֵר שְׁקִנָּה מִפ' מְוַמְחָה דְּוּנְדָאֵי לֹא מְצִי לְאִשְׁתְּמוּטֵי וְאִפִּי"ה כ'
הַב"י וְהֶרְמֵב"א בִּי"ד ס' קי"ט סְעִי י"ט דְּוּנְקָא בְּדִרְבָּנֵן נֶאֱמַן וּמֵהֵנִי כֹה"ג וְהַשְּׁ"ף שֵׁם ס"ק ל"ז
תְּמָה עֲלֵיו מִסִּי ב' גְּבִי מוֹמֵר דֹּא"ג דְּדֹאדְרִיטָא הוּא מְהֵנִי פ' מְוַמְחָה וְהַמְעֵינֵין בְּרַש"בֵּא בְּמִש"ה
דְּף ו' ע"א מְבּוֹאֵר פְּרָמ"א דְּכ' דְּמֵן הַדִּין א"צ לֹמֵר פְּלָל פ' מְוַמְחָה דְּבַסְתָּמָא אֲמַרִּינוּ לֹא שְׁבִיק
הַתִּירָא וְאֲכִיל אִסּוּרָא כְּדֹאמְרִינוּ גְּבִי חֲמִצָּן שֶׁל עוֹבְרֵי עֲבִירָה וְכו' וּמִסְתָּמָא הֵנִיחַ לְשַׁחֲטֵי אֲצֵל
מְוַמְחָה דְּמוֹמְחִין מְצוּיִין הֵן אֲלָא דֹּאֲנֵן חֲזִינְשִׁינוּ שְׁמָא לֹא הִי מְצוּי לֹו מְוַמְחָה וְע"כ צ"ל דְּזָה רַק
חֲשַׁשׁ דְּרַבָּנֵן בְּעֵלְמָא הוּא לְפִי הַמְּבּוֹאֵר שֵׁם בְּלִשׁוֹנוֹ וְעַל זֶה אֲמַרִּינוּ כִּינּוֹן דְּחֲשַׁשׁ דְּרַבָּנֵן בְּעֵלְמָא
הוּא מְהֵנִי שׁוֹב הֵא דְּאֵמֵר פְּלוֹנֵי מְוַמְחָה כְּמוֹ דְּמֵהֵנִי גְּבִי דִּמָּאֵי אֲבָל בְּדֹאדְרִיטָא לִיכָא לְמַסְמָךְ עַל
סְבָרָא זֹו דְּפְלוֹנֵי מְוַמְחָה דְּדִלְמָא רַק בְּדִרְבָּנֵן מְהֵנִי עֵי"ש דְּצָרִיף ב' הַסְּבָרוֹת דְּהַסְּבָרָא דְּלֹא שְׁבִיק

התירא מהני מן התורה אבל עוד מדרבנן חוששין וע"ז מהני שוב הסבא דפ' מומחה ומינשב קושית הש"ס: ומה, שהקשה הש"ס עוד מהא דקי"ל ביו"ד סי' פ"ז גבי בצאים מהני באומר משל עוף פלוני וטהור הוא פבר פתבתי בחידושי תדא דבבצאים שלמים סמכינן על סבא דסימני בצאי נהי דסימנים ל"ד דאיכא דעורבא דדמי לדיונה מ"מ מהני לצרף להא דאומר של עוף פלוני וטהור הוא ואפילו בבצאים טרופות י"ל לפי מ"ש הר"ן בחולין שם דרוב עופות טהורין הן רק דהקוש' הוא דניחוש לתרי מיעוטי למיעוט טמאות ומיעוט טריפות וזה הוי רק חששא דרבנן ורק מהני באומר מעוף פלוני וכו' ישבתי קו' הרשב"א על שיטת הר"י דסובר בעוברי דגים בנמוחים לא סמכינן על מה שאמר דג פלוני וטהור ומ"ש בבצאים דסמכינן אפילו בטרופות ולהנ"ל א"ש: השנית אפילו בדרבנן דעת הר"א"ה בביבא דבית שם דמהני דוקא כשהוא מצוה לו קנה לי מישראל פלוני דומיא דדמאי דאית לי תובע ומירתת אבל אם בא הוא מעצמו ואמר ממנוחה פלוני קניתי אינו נאמן דאפתי כיון דלית לי תובע סובר דישתמט מני' והרשב"א במשהב"י וכן הפ"ח ביו"ד סימן קי"ט הקשה עליו מבכור דקי"ל ביו"ד סי' שי"ד והוא מהש"ס דבכורות דף דמהני מישראל פלוני אע"ג דלית לי תובע ויש לישב עפ"י דברי הב"י בסי' שי"ד דבכור שאני דקיל דאפילו האמת הוא דהוא עשה המום מותר מדינא ורק דרבנן קנסו אותו וכיון דאמר מישראל פלוני לא קנסו דקנסא קיל מממונא וממון מקנס לא ילפינן ואפילו קנסא מקנסא לא ילפינן וכו' יש לישב קצת מה דקשה על הב"י דמאי פריה הש"ס מהא דבכורו' שם על הא דרב דנאמן לומר ישראל נתן לי במומו ופריה מדמאי ומאי קושיא דמאי קנסא הוא ואף קנסא מקנסא לא ילפינן וי"ל דרב סובר בגיטין דף נ"ג דילפינן קנסא מקנסא: אמנם הנכון לפענ"ד לישב דקושית הש"ס שם קאי על הא דאמרין שם אף אנו נמי תנינא ורצו להביא ראי' ממתני' דנאמן לומר שהראה מום זה למנוחה ושם הוא איסור גמור ואפי"ה נאמן וע"ז פריה מדמאי אבל לפי האמת יש לומר דוקא בחשש שהוא הטיל המום דהוי רק קנסא סמכינן על ישראל פלוני אבל בעלמא בעינן דוקא שיש תובע דהיינו שצוה לו לקנות ממנוחה ובמתניתין שם גבי מנוחה נאמן מטעם דלא נחשדו לאכול בלא מום וכדדחי הש"ס וכו' מינשבים נמי דברי הרמב"ם שכ' בפ"ב דבכורות דהטעם דנאמן לומר הראיתי למנוחה מטעם דלא נחשדו והלח"מ שם תמה תיפוק לי' מטעם מלתא דעבידא לגלויי כיון דאנו קי"ל כרב ולהנ"ל יש לומר דסובר פהר"א"ה ועיין עוד לקמן א"ה מטעם אחר אמאי הביא הרמב"ם מה שדחה ש"ס ולכאור' יש להביא ראי' מהש"ס הנ"ל דאפילו בדאורייתא סמכינן על מלתא דעבידא לגלויי דהרי רצה הש"ס לומר דטעמא דמתניתין דנאמן לומר הראיתי למנוחה הוא מטעם מלתא דעבידא לגלויי אע"ג דחששא דאורייתא הוא מיהו י"ל ג"כ לפי מאי דדחה במתניתין הטעם משום דלא נחשדו א"כ איכא למימר דבדאורייתא לא מהימן ולא סמכינן מדאורייתא על סבא זו דמלתא דעבידא לגלויי וכו' ג"כ מינשבים דברי הרמב"ם הנ"ל שהביא דיוחוי דהש"ס: מיהו עדיין יש להביא ראי' קצת נגד הרמ"א כיון דלס"ד הי' מוכרח דאפילו בדאורייתא סמכינן ולפי הדיוחוי אינו מוכח בהיפוף סוגית הש"ס דסברת הס"ד פדקאי קאי: החילוק הג' בדבר דלא שייך לאשתמוטי דעת הרשב"א וסייעתו דלא בעי' פלוני אלא מנוחה או ישראל וכן משמע פשוטות הסוגיא דלא אומר רב נאמן לומר ישראל פלוני נתן לי אלא אומר נאמן לומר ישראל נתן לי אמנם הר"א ש"ש לא ס"ל כן וצריה לישב הסוגיא דפריה מדמאי דאינו נאמן לומר קניתי ממנוחה ומאי קו' הכא שאני דאומר ישראל פלוני וצריה לומר דהרא"ש מפרש דזה בכלל תי' הש"ס דס"ל להרא"ש דמסתמא מאן דאית לי בוכרא קלא אית לי כמבואר סופ"ב דחולין וא"כ כל האומר ישראל נתן לי במומו הוי כאומר ישראל פלוני וזה הוא תירוץ הש"ס

התם מצי לאשתמוטי פיון דאינו מזכיר שם המומחה אבל הכא לא מצי לאשתמוטי דמסתמא ידוע מי הוא הישראל והוי פאומר פלוני וממילא היכא דלא נודע צ"ל פלוני וזה דעת הרא"ש ועפ"י"ז פאומר הראיתי למומחה דאינו נודע לאיזה מומחה צ"ל לפי תירוץ הש"ס הנה פדיחוי דלעיל דהטעם משום שאינו נחשד עליו ומגושבים נמי דברי הרמב"ם: ויותר נכון לומר דגם במומחה הי' ממנין אדם ידוע פאילא ביבנה ובאומר הראיתי למומחה הוי במומחה פלוני דידוע מי הוא המומחה זהו דעת הרא"ש.

אמנם הרשב"א לא פירש כן בתירוץ הש"ס אלא מפרש כפרש"י התם מצי לאשתמוטי ולמימר דלדידין הי' מומחה ועפ"י"ז פירש פאומר ישראל נתן לי במומו אין צריך לומר ישראל פלוני ולפי הנראה לי מדבריו הוא כה דגבי ישראל נתן לי הוי מלתא דעל"ג ולא אמרינו דיכול להשתמט ולומר הלה ישראל שנתן לי למדה"י דהרי אנו אמרינו פאן נמצא ופאן הי' ובנודאי בכור זה מאנשי העיר נתן לו וכיון שפן מסתמא אמרינו נמי פיון שאיש הנה שנתן לו מפאן הי' בנודאי עדיין בפאן נמצא ולא הלה מפאן דאזלינו בתר חזקה מאי תאמר שישתמט ויטעון נגד החזקה מקל מקום פיון דאנו מחזיקין האמת דמפאן הוא ועדיין פאן הוא א"כ פשנחקור אצל הישראלים שפכאן ויתברר מי הוא הנותן לו והוא יאמר שנתן לו בלא מום א"כ יתבדה הפהן ולא יהי' לו מקום להשתמט לכה חשיב מלתא דעבידא לגלויי וכל זה בדבר שיוכל להתברר ע"י חקירה נגד טענתו אבל שם גבי פלוני מומחה אף דיתברר ע"י חקירה שלא הראה מום זה לשום אחד מהמומחים שבעיר וכן לענין מומר אפילו יתברר ששום אחד מהמומחין שבעיר לא שחטו לו עדיין הוא יטעון שמומחה אחר שהי' פאן באקראי בעלמא הראה לו המום ומומחה כזה שחט לו והלה א"פ ומי יוכל להכחיש אותו ולהראות לו כי שקר טענתו וכי סגרו עירם שלא יוכל שום אדם לצאת ולבוא מבלי ידיעתם וכיון שא"א להכחישו אם ירצה לשקר ולומר מומחה שהי' פאן במקרה והלה לו הראיתי או קניתי לכה לא מקרי עבידא לגלויי עד שיאמר פלוני מומחה ולכה שפיר פסק הרשב"א דגבי מומר צריך לומר פלוני מומחה: ועפ"י"ז תבין שדברי הש"ך בס"י ש"ד ס"קז שכ' דלהש"ע דסובר ביישראל נתן לי דא"צ לומר פלוני ה"נ במומחה א"צ פלוני עיי"ש ולפענ"ד לא דמי דאפילו אי ביישראל א"צ לומר פלוני היינו מטעם הנ"ל דעבידא לגלויי ואפשר שיתבדה ע"י חקירה משא"כ במומחה דלא יתבדה עד שיאמר פלוני מומחה ואז עבידא לאגלויי אם אמר שקר וא"כ נראה דלכ"ע במומחה צריך לומר פלוני מומחה וצ"ע ונראה דא"ש דהרי המום לפנינו וע"א מעיד שמעצמו נפל ויכול חכם לבוא ולראות ואם יראה שהוא מום שאין ראוי להתיר עליו הרי יתבדה שפונדאי לא התיר לו החכם שאומר עליו שהלה למדה"י: עוד קשה לי טובא מאי דמסיק הש"ך שם בס"קז דבמום שאינו ידוע שהוא מום נאמן לומר שהרא' לחכם אפילו באינו אומר פלוני דלא נחשדו לאכול קדשים בחוץ וקשה לי דהנה לכאור' קשה אי אמרינו דע"א אינו נאמן נגד החזקה אע"ג דלא נחשד.

א"כ האיך נאמן להתיר נגד החזקה והרי הרא"ש בגיטין דף נ"ד ע"ב כ' י"ד חילוקים ובהם כ' דנגד חזקה אינו נאמן ומאי משני הש"ס מיהו בש"ס יש לפרש דכה מדחה דהש"ס רצה להביא רא' דאפילו בחשוד סמכינן על מלתא דעל"ג ודחי דאיכ"ל דע"ז לא נחשדו ולכה סמכינן במלתא דעל"ג ולעולם הטעם משום מלתא דעל"ג.

אבל להש"ך שכ"כ להרא"ש דסובר מלתא דעל"ג לא חשיב אלא א"כ אומר פלוני. ואפי"ה סובר דסמכינן על סברא זו דקדשים בחוץ לא היו מאכילין אע"ג דלא הני על"ג וקשה אמאי נאמן נגד

חזקה וכו' פמו שכ' הג"א בריש פ"ק דחולין דהיכא דאכל גם הוא ממנו נאמן אפילו נגד חזקה וה"ה ה"ה מיהו הרא"ש ע"כ לא ס"ל חילוק זה דהג"א דהרי הרא"ש כ' בפ' אלו מגלחין סי' ע"ט דהא דע"א נאמן ילפינו מוספרה לה וא"כ ע"כ לא ס"ל ה"ה דהג"א מוספרה לה לא מוכח מידי דשאני התם דגם לה הוי איסור.

ונראה דצ"ל דגבי מום פינו דהמום לפנינו ואין אנו דנין אלא אם הוא מום גמור או לא הרי חזקה ראשונה פבר איתרע וכינון דאיתרע חזקה דמעיקרא ע"א נאמן וכמ"ש הפ"י בקידושין דף ס"ג דהיכא דאיתרע חזקה ע"א נאמן ולפי"ז לדבריו צריף לומר דשחיטה לא מקרי אסתחוק איסורא דהרי איתרע חזקתו וכמ"ש הפנ"י בחי' לחולין דף א' ופליג הרא"ש אסתחוק גיטין דף ב' ע"ב והג"א ה"ל ולקף שפיר איכא למימר דע"א נאמן ונכונים דברי הש"ף אליב' דהרא"ש: אמנם מבואר דלאו כ"ע ה"י ס"ל ולדברי התוס' בגיטין ב' ע"ב שחיטה מקרי אסתחוק ואינו נאמן אם אינו בידו וה"נ אינו נאמן לומר ה"ה את המום אם אינו על"ג ואין לומר דנאמן מטעם לא שביק התיירא דהרי אצלו היתר הוא להטיל מום בבכור דהפנהים נחשדו ע"ז וא"כ למה צריף לאכול בלא מום לשד' בי' מום אלא ונדאי דזה שאומר ש"ה"א למחמה אמת הוא מיהו זה אינו דהרי פרש"י דצריף להביא עדים שפול מאליו.

וא"כ א"א להטיל בו מום גלוי ונדוע דא"כ צריף לו עדים שפול מאליו ולא יהי' לו עדים ע"ז ולקף ע"כ צ"ל שפול מטעם ה"ל דלא חשוב חזקה וממילא לדעת התוספת דחזקה פזו חשובה חזקה אינו נאמן אלא א"כ אומר ה"ה אתי לפלוני מןמחה אפילו במום שאינו גלוי ונדוע כן נראה לפענ"ד ואפשר דגם התוס' והרא"ש סברו כסברת הג"א ואפי"ה הביאו ראי' מוספרה לה דס"ל דהאי קרא דוספרה לה בטירות משמע דאינה מקלקלת לעצמה ויש עוד ליישב ועיין במ"ש בקונטרס מיוחד לסוגיא דע"א נאמן באיסורין וא"כ אינו מוכרח דהתוס' וסייעתם פליגו על הש"ף ה"ל וא"ש דברי הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה ט' יצו ה' את הברכה להרבני הפופלג בתורה כש"ת מוה' מרדכי ליב קליין נ"י בק"ק מיקלאש: זה אינה שבועות קבלתי מכתבו וכו' וע"ד הקושא שנתקשה מעלתו נ"י על הא דאמרין מנחות דף מ"ה ע"א רבינא אמר פהנים אצטרף לי דלא נימא מדאשתרי להו מליקה אשתרי נבלה לגמרי קמ"ל קרא נבלה וטרקפה לא יאכלו הפהנים והקשה הא"י ס"ד דאשתרי נבלה לגמרי א"כ לפי מ"ש תוס' והרא"ש ריש חולין דנקרי ממעטינו מוזבחת ואכלת מי שהיא בר זביחה אכול מזבחו וא"כ אי פהנים אינם מצווין על הזביחה א"כ אינם בר זביחה ואע"ג דקטן כ' הש"ף בסי' א' ס"ק כ"ז מקרי בר זביחה קטן אנו מצווין דלא למספי' לי' בידים אבל פהו אי מליקה שרי אצלו וגם נבלה יתא מותר לו א"כ אינו מצווה ויהא השחיטה אסור ע"י פהו ויהי' שחיטתו נבלה ואיך מושפחת לה שחיטת פרו של כה"ג דהוא דווקא בכהו וגם שחיטת פרה למ"ד דאסורה בזר זהו תוכן קושיתו: והנה גוף הקושא יש לדחות בקל דאיכ' למימר דמ"מ אתי למטעי וכמ"ש התוס' במנחות שם על קושא אחרת וגם פאן וכי פשיטא פולי האי דרש דזבחת ואכלת מי שהיא בר זביחה אכול מזבחו הרי הרמב"ם לא ס"ל וליף שחיטת גוי דאסורה ממקום אחר וא"כ יש למטעי אמנם בלא"ה לא קשיא אפילו אי נבלה שרי לפהנים מ"מ לכל הפחות הם מחוייבים לשחוט קדשים לא מצד איסור נבלה אלא משום מצות קדשים דמצוותו בשחיטה וא"כ הוא מצווה לזבוח קדשים וא"כ לכל הפחות בקדשים הוא בר זביחה ושחיטתו פשרה ואינו נבלה ותו דהעיקר נרא' דאפילו לפי ס"ד זו הואיל ואשתרי אשתרי להו נבלה לפהנים ולא עליהם נאמר לאו דלא תאכלו כל נבלה: מפל מקום מצווים הם לשחוט מצד מ"ע אע"ג דמשמע לישנא דש"ס פשם דאשתרי מליקה לגביי' נבלה נמי אשתרי

ונאפילו איסור זבוח ליתא גבייהו מ"מ אין זה מוכרח דלפי הנרא' אם מלק פדינו לא שנייה איסור עשה זו של אינו זבוח דהקרא אמר וזבחת מבקרך ומצאנך פאשר צויתך וכו' ואי אמרינו דגם בעוף איפא איסור עשה זו ע"כ דילפינו מהקישא דזאת תורת הבהמה והעוף ומ"ם ד"מבקרך אפשר דהוי כמ"ם הסניכה שמבקר תוכל למילף בכלהו דצריכין שחיטה או דילף העשה מהקישא אבל לעולם צריכין לומר דהעשה הוא רק לזבוח פאשר נצטוה בע"פ כמו שדרשו חכז"ל או כמו שנצטוו בקדשים אבל אם עשה בעוף קדשים פאשר נצטוה במליקה מנ"ל איסור זה וא"כ לא אשתרי איסור עשה דאינו זבוח גבי מליקה לכהן ומנ"ל דאשתרי גבי חולין וע"כ איסור לאו דנביל' רק הוא הו"א דאשתרי לגמרי אבל לא איסור שאינו זבוח: וא"כ צריכין לשחוט ומקרי בר זביחה אלא אפילו אמרינו דלית בהו איסור שאינו זבוח מ"מ עשה איכ"ל דאית בהו דמצוה עליהו לתקן הכשרו לאכיל' ע"י שחיטה פדינו אלא דאם לא שחט פדינו ביטל מ"ע ומפל מקום אינו נאסר עליו ותו דהא נודאי דכהן מותר לחתוך כזית חי מבית טביחתו קודם שמת ורשאי לאכול הריאה ושאר בני מעיים.

וא"כ ע"כ דגם הם בני זביחה וגם להם הועיל הזביחה ומחוייבי לזבוח וגם עליהם נאמר וזבחת מבקרך ומצאנך וכו' ואכלת מיד דבזביחה תליא מלתא נאם לא שחט אלא נחר וחתך כזית חי מבית טביחתה או אכל ממנה הבני מעיים מלבד איסור אבמה"ח איכ"ל דעבר באיסור שאינו זבוח: ואדרבה לכאור' קשה מנ"ל למילף מפאן דשחיטת גוי נבלה דלמא הפירוש רק מי שאינו בר זביחה אי אתה רשאי לאכול מיד בשחיטתה מיהו זה אינו דזיל בטר טעמא למה אינו רשאי לאכול מידוע"כ משום דשחיטתו לא הועיל נאית בי' עדיין איסור אבמה"ח וכשמת אח"כ הוי לי' כמתה מאליה וא"כ אסורה ממילא משום נבלה וכל זה בישראל אבל לפי ס"ד זו דלכהנים שרינו נבלה א"כ לאחר שיצאה נפשה הי' מותר מפת מיתה ומפל מקום הם מחוייבים לזבוח להתיר להם מיד ונאפילו לאו דלא תאכלו על הדם הוא איסור דאורייתא עיון ביו"ד בסי' כ"ז מ"מ נפ"מ לענין לחתוך ממנה או בני מעיים.

וא"כ לא קשה מיד: אבל היותר נכון לישב קושיא הנ"ל הוא לפי ענ"ד דהרי הפר"ח בסי' ב' ס"ס קא הקשה על התוס' דבתוספתא ילפינו לה בלישנא אחרין' מה שאמה זבוח אתה אוכל עיי"ש ולפי ענ"ד דזה תליא בפלוגת' דר' ישמעאל ורע"ק בחולין י"ו וי"ז דלר"י בא התור' להתיר בשר תאנה וא"כ אין וזבחת מ"ע אלא היתר דמותר לה לזבוח ולאכול בשר תאנה ולדידנ' לא דרשינו מי שהוא בר זביחה דהיינו מצות זביחה דמצוה מאן דכר שמי' אלא דרשינו פתוספתא מה שאמה זבוח וכמ"ש שם הפר"ח אבל התוס' קאי למאי דקי"ל כרע"ק מחבירו ובא הפתוב לאסור נחירה וא"כ וזבחת מ"ע כמו שמנו מוני המצות וא"כ כמו דדרשינו וקשרתם וכתבתם מי שהוא בר קשירה ומחוייב במצוה ה"נ וזבחת מי שהוא בר זביחה ומחוייב במ"ע מותר לאכול מזבחו וא"ש: והנה דדוע דהתור' לכל ישראל נאמרה לפהנים ולישראל עד שיפרוט הפתוב בפירוש וכדאמרינו בקידושין דף ס"ח ע"א מי פתיב ותהיינה לכהן.

וא"כ לפי ס"ד דרבינא דלכהנים אישתרי מליקה. א"כ קשיא קרא דכי ירחק ממך וכו' וזבחת ואכלת דגם על פהנים בנודאי ג"כ נאמרה בשלמא לאו דנבלה וטרפה איכ"ל בנודאי דס"ל הואיל ואשתרי אשתרי דווקא אם נחרה ועשה פעיו מעשה מליקה אשתרי נבלה אבל לא במתה מאליה וכו' טרפה דווקא טריפת מפרקת ולא טריפת אחרות.

וּלְכַף שְׁפִיר סַתֵּם הִלְאוּ דָלָא תֵאֲכְלוּ נְבִלָה נְבִלָה מִמֶּשׁ וְטְרִיפָה דְרוּסָה אוּ שְׂאָר טְרִיפּוֹת דְּאִין חִילוּק
בֵּין פְּהֵגִים לְיִשְׂרָאֵל אֲבָל קָרָא דְכִי יִרְחַק קִשְׂיָא: וְע"כ דְּלִפִּי ס"ד זֹו צְרִיף לֹוּמַר דְּמִפְּרָשׁ קָרָא לְכַדְר'
יִשְׁמַעְאֵל וְלֹא בָּא הַפְּתוּב לְחַיִּיב לְזַבְּחָא אֲלֵא אֲדַרְבֵּה הַתִּיר לָן לְזַבְּחָא וְלֵאכּוֹל בְּשֵׁר תֵּאֲוָה בֵּין לְפְהֵגִים
וּבֵין לְיִשְׂרָאֵל א"כ אִי דְרָשִׁינָן עֵתָה אִיסוּר שְׁחִיטָת גּוֹי ע"כ דְרָשִׁינָן פְּהֵתוּסְפֵתָא אֲבָל פְּהֵגִים אַע"ג
דְּאִינָם מְחַנְיָבִים בְּזַבְּחָה מ"מ שְׂרִי שְׁחִיטָתָן דְּנִזְבַּחַת לָאו לְחַיִּיב וּלְמ"ע אֲתָא וְא"ש דְּשְׁחִיטָה בְּכַהֵן
לִפִּי ס"ד זֹו כְּשֵׁרָה וּמִינְשֵׁב קִנְשִׂיָא הַנְּ"ל: וְע"ד הַנְּ"ל הַמְּלַצְתִּי בְּדַרְךָ צַחוּת מ"ש ר"י פְּרָשָׁה זֹו
עֲתִיד אֲלִי לְדוֹרְשָׁה דְּאִיכ"ל דְּגַם הוּא יִדְעַ כְּתִי רְבִינָא אֲלֵא דְלִפִּי"ז צְרִיף לֹוּמַר כְּר' יִשְׁמַעְאֵל
נְטַעְמָא דְר"י מְשׁוּם דְּסוּבֵר בְּמֹות לֹא אֲשַׁתְּרִי בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל אֲמַנָם אֲלֵיהּוּ הַתִּיר בְּמֹות בְּהַר הַפְּרָמֵל
אֲלֵא שַׁחְזוּ"ל בִּיבְמֹות דְּרָ צ' אֲמָרוּ דְלְצוֹרְךָ שְׁעָה הַתִּיר וְנָרַשׁ כֵּן מְקָרָא דְּאֲלִיו תִּשְׁמַעוּן עַכ"פ לְזַה
אֲמַר אֲלִי דְמִשְׁמַע מִינִי לְכַאוֹר' הַתִּיר בְּמֹות גַּם בְּא"י וְא"כ לִיכָּא לְמִימַר כְּר"י הוּא עֲתִיד לְדוֹרְשָׁה
שְׁגַם בְּאַמַּת בְּמֹות אִיסוּרִין אֲלֵא דְצוֹרְךָ שְׁעָה שְׂאִנִּי כְּדוֹרְשִׁינָן מְאֲלִיו תִּשְׁמַעוּן וְא"כ שׁוּב אִיכָּא
לְמִימַ' כְּרַבִּינָ': וְהִנֵּה הַתּוֹס' שֵׁם הַקְּשׁוּ מ"ש מִבְּגְדֵי פְּהֵגָה וְיִשׁ לִישֵׁב דְּהִנֵּה כְּבָר הַקְּשׁוּ דְלֵמָּא מְשׁוּם
עֲשֵׂה דְל"ת אֲמַנָם בְּנְבִילָה אִיכָּא לָאו וְגַם אִיסוּר שְׂאִינֹו זְבוּחַ וּבְטְרִיפָה אִיכָּא לָאו דְטְרִיפָה וְגַם
עֲשֵׂה דְחִי אֲכּוֹל שְׂאִינָה חִי לֹא תֵאֲכַל שְׁדָרְשׁוּ חַזוּ"ל רִישׁ אֲלוּ טְרִיפּוֹת וְלֹא אֲתָא עֲשֵׂה וְדָחַה ב'
עֲשֵׂה וּב' לֹאוֹנָן וְע"כ דְּאֲשַׁתְּרִי לְגַמְרִי וְהוּאִיל וְאֲשַׁתְּרִי אֲשַׁתְּרִי.

אֲבָל בְּבְגְדֵי פְּהֵגָה שְׁהֵם פְּלֵאִים הַטַּעַם מְשׁוּם עַדל"ת כְּמוֹ שֶׁפֶתַח הַרְמַב"ם סוּף הַלְכוֹת פְּלֵאִים
וּלְכַף דְּוּוּקָא בְּעֵידוֹ עֲבוּדָה דְּאִיכָּא עֲשֵׂה כְּמוֹ בְּכָל עֲשֵׂה דוּחָה ל"ת וְעֵינִן בְּזַבְּחִים דְּרָ ל"ג פְּלוּגְתָא
אִי אֲשַׁתְּרִי אֲשַׁתְּרִי אֲמַרִינָן וְלֹא אִי אֲדַחִי אֲדַחִי וּמִינְשֵׁב קִנְשִׂיָא תּוֹס' הַנְּ"ל: תְּשׁוּבָה יו"ד בַּעֲזַהִי"ת
חֹוסֵט יוֹם ג' פְּקוּדֵי תַרל"ה ל"פ"ק: הַחַיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְאַהֲוִי חַתְנֵי הַמֵּאוּה"ג הַמְּנוּפֶלֶג בַּתּוֹרָה
כַּש"ת מוּה' יַעֲקֹב פְּרָאגִיר נ"י הַאב"ד דְּק"ק אֲדָא יַע"א: מְכַתְּבָה קַבְּלִיתִי זֶה אֵינָה וּמִים וּבוֹ נִשְׂאֵלִיתִי
לְחַוּוֹת דְּעַתִּי בְּדִין שׁוֹחֵט שְׂיִשׁ עֲדִים שְׂיִדְיו מְרַתְּתִין גַּם אֲמָרוּ עֲלִיו שְׁשַׁתָּה סַתֵּם יִינָם כְּבָר רְאִיתָ
מ"ש הַנוּב"י מֵהַדוּ"ת בְּהַיּו"ד ס' א' דְּמַעְבִּירִין אוֹתוֹ אֲבָל לְמַפְרַע אִין אוֹסְרִין מַה שְׁשַׁחַט אִם אוֹמַר
בְּרִי לִי אִם אִין בּוֹ שׁוּם רִיעוּת' אַחֲרַת וּבַהֲגָהֵת יִד אֲפָרִים בִּי"ד ס' א' מְחַמִּיר טְפִי וּפְלִיג עַל הַנוּב"י
וּכְבָר הַבֵּאתָ זֹאת בְּמְכַתְּבָה וּבְקִשְׁתָּ מִמֶּנִּי לְהוֹדִיעָךָ דְּעַתִּי.

הִנֵּה שְׁוֹרֵשׁ הַפְּסוּל שֶׁל יְדִיו מְרַתְּתִין אִינוּ מְבֹאָר אֲבָל פְּשׁוּט הוּא מְסַבְּרָא דְּהִיָּדִי מְרַתְּתִין בָּא מִצַּד
חֵלוּשַׁת גִּידִיו אוּ מְחֻלְשַׁת כּוּחוֹתָיו וְכֵן הָא דְאַמְרִינָן בְּגַמְרָא דְלַעֲלוּפִי לֹא חִיָּיִשִׁינָן שְׁוֹרֵשׁ עֵילוּף גַּם
כֵּן בָּא עַל חֻלְשַׁת וְרַפְיוֹן וְכֵן שְׁוֹרֵשׁ מוּעָרָה וּמִזָּה הַשְׁוֹרֵשׁ עֲצָמוֹ מְבֹאָר דָּאִם יִדְעִינָן שְׁהוּא חֵלוּשׁ
וְעֵינָה דְיִשׁ לְחֹוּשׁ לְקַלְקוּל בְּשְׁחִיטָתוֹ: וּלְפִי הַנְּרָאָה יִשׁ לְחֹוּשׁ לְכַמָּה קַלְקוּלִים חֲדָא ע"י חֻלְשַׁת גִּידִיו
וְכּוּחוֹתָיו הוּא אִינוּ מְרַגִּישׁ בְּפְגִימַת הַסַּפִּין כְּמְבֹאָר גַּם בְּפִלְתִּי בְּסִי' א' וְכֵן הוּא מְסַבְּרָא וְאִם יְדִיו
מְרַתְּתִין יִשׁ עוֹד סְבָרָא דְּאִינוּ מְרַגִּישׁ בְּפְגִימָה שְׁהִרִי עִי"ז שְׂיִדְיו מְרַתְּתִין אִינָם נוֹחִים בְּמַקוּם אַחַד
וּמְמִילָא כֵּינּוֹן שְׂאִין יְדִיו נוֹחִים נְתַבְּטַל הַהַרְגָּשׁ וּלְכָל הַפְּחוֹת הַרְגָּשָׁה שְׁלוֹ חֵלוּשָׁה וּגְרוּעָה וְחַשְׁשׁ
הַשְּׂנִי שַׁע"י חֻלְשַׁת גִּידִיו וְכּוּחוֹתָיו אִינוּ יְכוּלִּים לְשַׁחֲטָא בְּזַרְיּוֹת וּבְמַהֲיּוֹת כְּעֵין דְּתַנּוּן בְּמַשְׁנֵה ג'
פ"ב דְּחֻלְשֵׁי הַשְּׁחִיזָא אֵת הַסַּפִּין וְעַרְפֵּי שַׁע"י שְׂיִדְיו חֵלוּשׁוֹת יִשׁ לְחֹוּשׁ לְשִׁיחֵי וּקִי"ל דְּשִׁיחֵי בְּמַשְׁהוּ
וּמְשַׁנָּה זֹו נוֹכַל ג"כ לְלַמּוֹד דְּהַמְּלָאכָה לְפַעְמִים גּוֹרָם עֵינְפוֹת וְחֵלוּשַׁת כ"ש מִי שְׁבַלֵּא"ה יְדִיו
חֵלוּשִׁים.

א"כ כְּשֶׁעוֹסֵק בְּהַשְׁחִיזָה אוּ בְּשְׁחִיטָה דְּבַעֲי פַח גְּבָרָא נְחַלְשׁוּ יְדִיו וּמְרַתְּתִים טְפִי וְאִם בּוֹדֵק סַפִּין
אֲח"ז אִינוּ מְרַגִּישׁ יָפָה וְאִם שׁוֹחֵט אֲח"ז יִשׁ לְחֹוּשׁ לְשִׁחֵי שְׂאִין הַסַּפִּין שׁוֹחֵט מִצַּד חֻלְשַׁתוֹ: וּמִטַּעַם

זה מוכן אם יש אומרים שראו אותו וידיו מרתתין ויש אומרי' שראו אותו ואין ידיו מרתתין דאין זה סתירה ממש דאפשר דאם לא עשה מלאכה קודם זה וגם מה שהוא לוקח עתה בידו הוא דבר קל אז אפשר דאינו מרתת או דעתים יש בו חולשות טפי ועכ"פ אפשר דאין סתירה מזה להאומרים שראו ידיו מרתתין והנה מצד שידי מרתתין נראה מדברי הנוב"י הג"ל וישאר אחרונים דיש לחוש ג"כ לדרסה דהיינו מפני שצריף לחזק ולצמץ עצמו נגד חולשתו ועי"ז אפשר שיחזק הספין למטה ולא יעשה ההלכ' וההבא' בקלות ואפשר להסביר עוד דע"י חולשתו ולזה אין לו כ"כ חיות ביד שהוא ועי"ז ידו כבידה עליו כמו אדם מת שהוא פבד מן החי וה"נ אפשר שע"י חלישת האבר ממעיט חיות שבו עי"ז הוא פבד יותר וכיון שפבד עליו ביותר יש לחוש לדרסה כמו שחששו בשופור זהו שורש וחשש של מי שידי מרתתין: והנה נרא' פשוט כמ"ש הנוב"י דונדאי שוחט פנה צריכין להעבירו דהרי אנו קי"ל ביו"ד סי' א' סעי' ב' בהג"ה דאין אנו סומכין לא על רוב מצויין מומחין ולא על מה דאמרי' לעלופי לא חיישינן אבל אין השוחט רשאי לשחוט, אלא א"כ נטל קבלה מחכם ומומחה שפדקו שיוודע הדינים על בנריו ושהוא אומן ואינו מתעלף גם יש חרם קדמונים על זה פדאימתא בתבואות שור.

וא"כ בשוחט ובזק הג"ל שידי מרתתין פבר אבד חזקתו ואפילו נימא דעדיין ברוב הפעמים הוא שוחט שפיר מ"מ הא אנו לא סומכין על הרוב בזה אלא בעיני דווקא שיהא מוחזק שבונדאי הוא מומחה וזה נדאי לא מקרי נדאי מומחה: ומטעם זה ג"כ בונדאי שוחט שהוא זקן מןפלג וכוחותיו וחושיו הולכים ונדלים ובא לימי ירידה שוב אין יכולין לסמוך ולקוראו מוחזק וכבר הביא בפ"ת סי' א' ס"ק ב' בשם תשובת מאיר גתיבים דזקן של שבועים אינו ראוי לשחוט ואפילו אינו זקן כ"כ אלא שפא בשנים צריף השגחה רבה ונ"ל דאין זה מצד חומרא אלא מדינא דהרי קי"ל ביו"ד סי' ר"א סעי' ה' דמקנה שמימיה מתמעטין אין לסמוך על חזקתה והוא מדברי הר"ן בתשובה סי' ס"ו דחזקה העשויה להשתנות אינה חזקה להוציא מידי חזקה אחרת.

וא"כ ה"נ פינון שבשנים הג"ל אז הולף ומתמעט ומשתנה שוב אינו נקרא מוחזק וכנ"ל: ועוד. נראה לי טעם שני דהרמ"א סי' א' סעי' ג' פסק דמי שרגיל להתעלף ואומר ברי שלא נתעלפתי מהימן וכן הספין התבוא' שור דבעי' דווקא ברי לי דלא פש"ף דס"ל דסגי בשתיקה ומטעם זה התיר הנוב"י הג"ל בדיעבד באומר ברי לי ולי צ"ע דשם גופי' קשיא אמאי נאמן בברי לי הא קי"ל ביו"ד סי' קכ"ז דנגד חזקה אין ע"א נאמן אלא א"כ הוא בידו וא"כ הא שרגיל להתעלף אמאי נאמן נגד חזקת שאינו זבוח וכן שמעתי שהקשה פן הגאון מוה' אברהם צוועבנער נ"י שהי' אב"ד דק"ק קובצ'רסדארף.

ועתה תקע אהל אהל תורה בעיר ירושלים תובב"א מיהו אין זה קושיא פל פה דאפשר דבידו הוא לשמור את עצמו מעילוף ומתינות וזהירות מסייע לזה ועוד אפשר אע"ג דרגיל להתעלף מ"מ רוב פעמים אינו מתעלף וא"כ איפא רוב נגד חזקת שאינו זבוח אלא משום סמוך מיעוטא לחזקה הוי פלגא ושפיר נאמן בברי לי: וכל זה במי שרגיל להתעלף ואין בו ריעותא דידי מרתתין משא"כ אם ידיו מרתתין אפילו נימא שגם אצלו רוב השחיטות בלא שהי' ובלא דרסה מ"מ איפא ספיקא טובא לאיסורא שפא לא הרגיש בפגימה ושפא דרס ושפא עשה שהי' דכל זה אפשר לבוא מפת מה שידי מרתתין פדלעיל וס"ס עדיף מרוב ואפילו לא הוי ספק ספיקא גמורה אלא ג' צדדים פבר כתב הש"ף בסי' ק"י לפי מ"ש התוס' בחולין דף יו"ד שכ' דספין פגום יש פמה ספיקות ר"ל פמה צדדים הוי רוב לאיסור' א"כ ה"נ יש נגד הרוב פמה ספיקות והוי עכ"פ פלגא

ופלגא ושוב איפא חזקת שאינו זבוח ונגד חזקה אין ע"א נאמן ואפילו נימא כמ"ש הפ"י בחידושי
ברייתא חולין פ"ג דחזקה זו איתרע ע"א נאמן ובאמת רש"י ותוס' פגיטין דף ב' ע"ב וביבמות דף
פ"ח ע"א והגה"א פ"ק דחולין לא ס"ל הכי מיהו בלא"ה לענין שמא הי' פגימה מאי מועיל ברי
לי שהרי חיישינן שמא לא הרגיש משום חולשתו או משום דלא נתן מנוחה מקודם לידיו שלא
יהיו פבדים עליו וכיון שלא הרגיש מאי יועיל לנו ברי שלו וצ"ע על הנוב"י ואפשר דכוננת
הנוב"י שיאמר ברי לי שאז לא היו ידיו מרתחין פי קודם זה נתן נתיח לידיו בלי עשיית שום
עבודה וברי פנה אפשר דס"ל להנוב"י דמהני: ועוד.

אני מסתפק לומר טעם שלישי דצריף להעבירו דהרי קי"ל בחו"מ סי' ש"ו דטבח אמן שקלקל
אם אינו מומחה צריף לשלם וכבר כ' הש"ף סי' א' ס"ק דבזה לא אזלינן בתר רוב מצויין וכן
נראה במי שיוכל רק לשחוט עפ"י הרוב אין רשאי להכניס עצמו לשחוט באופן שאפשר שע"י
מיעט יקלקל לחבירו ויפסיד ממונו וברוב אין מוציאין ממון וה"נ ברוב אין רשאים להפסיד ממון
ואם הוא שוחט שידיו מרתחין אפילו נימא שברוב פעמים אינו מקלקל מ"מ פ"ג שהמיעוט
מקלקלין באמת צריף לשלם וא"כ הוא נהנה אם נעשה שחיטה בהכשר והוי פשוט המוכר
לעצמו ואנן קי"ל ב"ד סי' י"ח סעי' י"ח דאסור לשו"ב ליקח פרפשטא מהפירות וסיים שם
רמ"א דמשו"ה נוהגין דאין רשאי השו"ב לשחוט ולמכור בעצמו וא"כ מטעם זה יש להעביר
שו"ב שידיו מרתחין פ"ג אני אומר ונראה לפי ענ"ד אע"ג דלדינא עדיין צ"ע בזה: וכל זה היינו
בשו"ב שהוא מוחזק בחזקת פירות וכבר כ' הת"ש סי' א' ס"ק ד' דנרא' מדברי הד"מ שם
דבשוחט לא סמכינן על סתם אדם שהוא בחזקת פירות אלא בעינן דווקא שאנו יודעים שהוא
בחזקת פירות ושפ"ן צריף להיות בדור הזה ובריש סי' קי"ט פליגי המחבר והרמ"א בזה אי
רשאים ליקח מסתם אדם והבכור שור בע"ז דף ל"ט כ' דגבי איסור דאורייתא בעינן מדינא מוחזק
דווקא ובדרבנן הוא מצד התקנה יעוי"ש ובסי' י"ח ב"ד ה"בא בשם הרא"ש ג"כ דהאידנ' דאין
מראין ספין מפני שמחלו חכמיה לפי שממנים שוחטי' ידועים שהם זהירים וזריזים וסיים שם
דלדיקת הספין בעינן יראת שמים וא"כ בשוחט שנמצא עליו שעובר אפילו רק על איסור דרבנן
כבר איתרע חזקתו ועיין בפ"ת סי' י"ח וא"כ בנדידון הנ"ל לא מבטי' האויל ונשמע עליו עניני
קלות אלא אפילו במוחזק בכשרות הדין דצריף להעבירו אם יש עדים שראו פי ידיו מרתחין כמו
שברתי הכל לפניה ולענין למפרע ראיתי שפ"ק פסק הגאון מאונגוואר נ"י בתשובתו שכ' לה
וכן דעתי נוטה ואחתום בברכה יהי ה' עמך דברי חותמה הדורש שלומך: הק' משה שיק
מברעזאון: תשובה י"א בעזה"ת יום ו' עש"ק פ' עקב תרל"ח לפ"ק פה מרחץ ווישק יע"א
החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג מוה' אלכסנדר סענדיר פריד נ"י אבדק"ק ניר באקטע.

מכתבו קבלתי ע"ד השוחט שנתברר למעלתו ששחט הרבה פעמי' שסכין פגום במזיד ומצד קלות
ראש ואין עליו עד אלא מעלתו נ"י וב"ד סוסי' א' בש"ע איתא דאין ע"א יכול לפסול אלא
שפסול דברי חיים סי' ז בח"א פ"ב דהרב דמתא יש לו נאמנות דכבר קבלו הקהל אותו לנאמן
ושפיר הוא נאמן לפסול השוחט שהוא ושאל מעלתו אם צריף להעיד פ"ג לפני הב"ד הנה גוף
סברת של בעל ס' דברי חיים מבואר ג"כ בספר שיבת ציון תשובה כ"ג בנדידון שלו והוא פשוט
דמועיל ואין צריף לזה להעיד בפני ב"ד ואפילו היכא דנאמן ע"א אפילו לא קבלו עליה לא בעי
עדות לפני הב"ד ועיין באהע"ז סי' קט"ו: וכנדידון הנ"ל בלא"ה אפילו לא קבלו עליהם נאמן
דפליגי הש"ף והטו"ז ושאר אחרונים על הש"ע וס"ל דע"א נאמן עיין בסוסי' א' הנ"ל ובנדידון
של מעלתו לפי מ"ש במכתבו הרי יש רגלים לדבר דהשוחט פסול הוא ואיתרע חזקתו ובה"ג

נדאי ע"א נאמן לפנסלו פמבואר ג"כ בתשובות שיבת ציון ה"ל וע"כ אסור לאכול משחיטת השוחט ה"ל וכל בר ישראל לא יפגל את נפשו לאכול משחיטתו מפאן ואילף וגם למפרע יש לחוש טובא ופליגו הפוסקים בזה ובגידון ה"ל דיש ריעותות מעיקרא בנדאי יש לחוש מיהו על זה לא נשאלתי אין פאן מקומו דברי החותם בברכה המשולשת הדורש שלומו: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה י"ב בעזה"י יום ה' תצא תר"ה לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג המפולג מוה' דוד ליב זאלצער נ"י האבדק"ק טעוועל יע"א: מכתבו קבלתי ובו נשאלתי ע"ד השו"ב שהי' בעל מלקמה גם הי' קאנדאקטער אצל האיינען פאן ומסתמ' אכל טריפות וחילול שבת ועתה הוא הולך בדרך הטוב והישר אם אפשר להכשירו לשוב למלאכתו להיות שו"ב ומעלתו נ"י האריף וגם פלפל בדברי האו"ז שכ' דכתב פמורים ושאר לשונות אינו אסור מה"ת בשבת.

והנ' באמת אין אנו צריכין לזה דדי לו גם ביתר הדברים ובס' אמרי אש ח"ב סי' כ"ה כ' דבעלי מלקמות רובם פסולים לעדות אינהו וגם מאכילת טריפות הרי הוא מומר לאכול גבלות וגם אומרים עליו שאינו נזהר מעריות וחילול שבת וגם הכתיב' בשאר לשונות הרי קי"ל דאסור מה"ת ואפילו האו"ז לא החליט דבר זה אלא שהביא פן בשם מי שפי' פן ויהי' איה' שיהי' הנה השו"ב שהוא בנדאי פסול מה"ת ואינו נאמן על השחיטה וידעת התב"ש בסי' ב' היכא דעבר ג' עבירות יש לחשבו ולהחזיקו למומר לכל התור' פולה וא"כ בנדאי אם לא עשה תשובה שלימה אינו רשאי להיות שו"ב: אמנם אם עשה תשובה שלימה הביא הפאר היטב ביו"ד סי' י"ח דברי הכנה"ג בשם רש"ך דמותר לו להיות שו"ב אפילו אם המיר דתו אם שב אח"כ בתשובה שלימה וס' כנה"ג וס' רש"ך איננו בידי אמנם תשובה שלימה זו מאי הוא מבואר ביו"ד סי' קי"ט סעי' ט"ז ובחזו"מ סוסי' ל"ז שילף למקום שאין מפירין ויחזיר אבדה או יטרון לעצמו בדבר חשוב ובאמת גוף דברי המסבר ורמ"א קשים לי דבריש סי' קי"ט פליגו המסבר והרמ"א אם מוכר לאחרים צריך להיות מוחזק לכשר או אפילו סתם אדם מותר והנה ביו"ד סי' קפ"ט איתא דאם קבעה נוסת בג' פעמים אינו נעקר הנוסת.

אלא א"כ קבעה הנוסת ביום אחר שלשה פעמים זה אחר זה אם פן פאן שהחזיק ברשע כמה שנים איה' יהא די כמה שפעם אחד החזיר אבדה בדבר חשוב הרי צריך ג' פעמים עכ"פ שיוציא אבדה בדבר חשוב מתחת ידו וכוי ואפשר דזה דמי לנוסת הקפיצות דבא מחמת אונס וכיוצא דקי"ל ביו"ד סי' קפ"ט דבפעם א' נעקר הנוסת א"כ ה"נ איכ' למימר דיצרו אונסו במעשים רעים ונעקר החזקה בפעם אחד: אבל.

פל זה שפיר לדעת המסבר אבל לדעת הרמ"א בסי' קי"ט דצריך להיות מוחזק בכשרות הרי בפעם אחד לא הוחזק עדיין בכשרות וצ"ע לכאור'. ואפשר דמייירי התם שמכר רק פעם אחד דברים אסורים אלא שאין הלשון משמע פן ולפי"ז בשו"ב דקי"ל גם לדעת המסבר לפי מ"ש הש"ך ביו"ד סי' א' ס"קב דלא סגי בסתם אדם.

אלא בעינו דוקא מוחזק בחזקת כשרות ונהי דהפמ"ג כ' שם דמהמסבר בסי' ס"ה משמע דדווקא בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים בעינו מוחזק מ"מ הב"י במחודשים סי' א' כ' דבעינו דווקא מוחזק והד"מ כ' שם דלכל הפחות האידנ' בזה"ז דאיכ' קלים טובא בעינו הוחזק וכן פסק בתבו"ש סי' י"א ס"קז ובסי' י"ח קי"ל דלענין בדיקת ספין צריך להיות ירא שמים שירגיש עיי"ש וא"כ בעינו לכל הפחות שיתחזק בג' פעמים בכל מעשיו: והנה לפי מה שהבאתי לעיל בשם כנה"ג דתשובה

שְׁלִימָה מְהֵנִי אֶפְּלוּ בְּהַמִּיר דָּתוֹ לְכַאוֹר' קָשָׁה לִי עַל זֶה מָהָא דְכ' הֶרְמֵב"ם בְּפ"ה מַע"ז דִּין ה' יִשְׂרָאֵל שְׁעֵבֶר עִפּוּ"ם וְכו' וְכֵן הָאֶפְּיִקוֹרְסִין וְכו' אִין מְקַבְּלִין אוֹתוֹן בְּתַשׁוּבָה לְעוֹלָם וְכו' א"כ לְכַאוֹר' מִשְׁמַע דְּבַהֲמִיר לֹא מְהֵנִי תַשׁוּבָה אֲמַנָּם פְּכַר הִבִּיא שָׁם הִלַּח"מ לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבַרֵי הֶרְמֵב"ם מַפ"ג מַה' תַשׁוּבָה הִלְכָה י"ג שְׁכ' דְּכָל כ"ד שָׁאִין לְהֵם חֵלֶק לְעוּה"ב אִם עָשׂוּ תַשׁוּבָה מוֹעִיל וְנִרְאָ' לִי לִישָׁב דְּהֵנָּה בְּלֹא"ה הַקְשָׁה הִלַּח"מ בְּפִרְק ג' מִתְּשׁוּב' דְּלָמָּה לֹא מְנָה הֶרְמֵב"ם שָׁם מוֹמַר לְהַכְעִיס בְּכָלֵל הַמִּינִים וְהָאֶפְּקוֹרְסִים עֵי"ש.

וְנִרְאָה לִי לִישָׁב דְּהֵנָּה הָא דְנִחְשָׁב כְּמִין הֵינְנוּ לְעֵנְנוּ דְאַנּוּ אוֹמְדִין דְעָתוֹ פִּינּוּ דְעוֹבֵר בְּשֵׁאֵט נֶפֶשׁ וְלַהֲכַעֵס מִסְתַּמָּא אִינוּ מְאָמִין בַּה' וּבְתוֹרָתוֹ וְזֵהוּ הוּא רַק אֲנִימְדָנָא אֲבָל אֶפְשָׁר דְרַק מְרוּעַ נֶפֶשׁ וְזָדוֹן לְבוֹ הוּא עוֹבֵר אַעפ"י שֶׁהוּא מְאָמִין וְזֵהוּ הַחֲזִילוּק דְנוֹדָאֵי אֲצִלְנוּ בְּנֵי אָדָם פִּי הָאָדָם יִרְאָה רַק לְעֵינִים צְרִיכִין לְרֵאוֹת בְּאֲנִימְדוֹן דְעָתָם א"כ שְׁפִיר מִחֲזִיקִין אֶת הַמוֹמַר לְכָל הַתּוֹרָה כְּמִין מִשָּׂא"כ שָׁם בְּפ"ג מִתְּשׁוּב' דְמִיִּירֵי לְעֵנְנוּ חֵלֶק לְעוּה"ב וְה' יִרְאָה לְכַבּוֹת בְּנוֹדָאֵי אֶפְשָׁר לֹמַר דְהַשָּׁם יוֹדַע שָׁאִינוּ מִין וְכֵן נִרְאָה לְעֵנְנוּ הָא דְמְקַבְּלִין תַשׁוּבָה דְנוֹדָאֵי לְעֵנְנוּ הַשִּׁי"ת בְּנוֹדָאֵי מוֹעִיל הַתַּשׁוּבָה אֲבָל אֲנַחְנוּ אִין יְכוּלִין לְהֵאֲמִין לוֹ שְׁעָשָׂה תַשׁוּבָה שְׁלִימָה וְכַעֲיִן זֵה תִי' הִלַּח"מ בְּפ"ב מַע"ז וַא"כ עֲדִינּוּן קָשָׁה לְכַאוֹר' דְּבַרֵי כְנֵה"ג הַנ"ל דְקָאֵי לְעֵנְנוּ שְׁאֲנַחְנוּ נְחִזִיק אוֹתוֹ לְבַעַל תַּשׁוּבָה.

אֲלֹא נִרְאָה דְאֶפְשָׁר הֶרְמֵב"ם קָאֵי רַק עַל הָאֶפְּקוֹרְסִים וְלֹא עַל עוֹבְדֵי ע"ז שְׁהֵרִי בְּש"ס הִבִּיא הַקְרָא הֵנָּה שֶׁהִבִּיא הֶרְמֵב"ם פֶּל בְּאִי' לֹא יִשׁוּבוּן עַל הַמִּינִין וְעַל הָאֶפְּיִקוֹרְסִים אֲלֹא דְמַלְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם דְנִקְטַט לְשׁוֹן וְכֵן מִשְׁמַע דְקָאֵי גַם עַל ע"ז מ"מ נִרְאָה דְבַעוֹבְד ע"ז יֵשׁ ב' גְּוֹנֵי כַמ"ש הַתּוֹס' בְּחֻלְיִן דְף ז' ע"ב דָּאִם הוּא אָדוּק בַע"ז הֵוִי כְּמִין דְבַהֲפִקִירָא נִיחָא לִי אֲבָל אִם הַמִּיר דָּתוֹ הֵוִי מִסְתַּמָּא רַק עוֹבְד ע"ז לְתִיאָבוֹן כַּמ"ש הַכ"מ בְּפ"ג מִתְּשׁוּבָה הִלְכָה י' דְבַהֲפִקִיר' נִיחָא לִי בַכַּה"ג הֵוִי רַק כְּמוֹמַר וּבַכַּה"ג מִיִּירֵי הַכְנֵה"ג וְשְׁפִיר כ' דְמוֹעִיל הַתַּשׁוּבָ' וַא"כ בְּנִידוֹן דִּידוֹן אַע"ג דְמַחְלָל שְׁבַת בְּפִרְהֶסְל' מ"מ הֵוִי רַק פְּלִתְאָבוֹן וּבְנוֹדָאֵי מְהֵנִי תַשׁוּבָה שְׁלִימָה.

וְע"כ דְבַר זֶה תְלוּי בְרָאִית עֵינֵי הַמוֹרָה וְכָבֵר ר' הַרש"ל הוֹבָא שָׁם בְּסִי' קִי"ט בְּש"ף וּבְטו"ז וּבַפּמ"ג פִּי"ד סִי' ב' דְהָאִידָנ' לֹא שְׁיִיף יִלְף לְמַקּוֹם שָׁאִין מְפִירִין וְכו' אֲלֹא שְׁיִקְבֵּל תַעֲנִית וְסִיגוֹפִים עַל־עַצְמוֹ וְיִתְבַרֵר ע"י מַעֲשָׂיו שֶׁהֵם פְּעִין מִחֲזִיר אֲבָדָה וּמִצְטַרֵף לְעַצְמוֹ בְּדַבָּר חָשׁוּב וְיִחֲזַק עֵי"ז דְנוֹדָאֵי עָשָׂה תַשׁוּבָה שְׁלִימָה אֶפְשָׁר לְהַתִּיר לוֹ לְהִיּוֹת שׁו"ב וְכָל זְמַן שְׁלֹא יִתְחַזַּק בִּזְהָא אִין מְקוֹם לְהַתִּיר וְכַעֲיִן שְׁכ' מְרַן בַּחַת"ס בַּחִי"ד בְּסִי' ד' דִּישׁ לְחוּשׁ עַד שְׁיִחֲזַק צְדָקָתוֹ בְּבִירוֹר גְּמוּר פִּי הַרְבֵּה פִּינְצָא בְּאֵלוֹ תוֹכֵן כְּפַרְעֵה וְנִרְאָה פִּי הֵיטָה הַרְנוּחָה וְיִכְבַּד לְבוֹ וְצָרִיף עוֹמֵד ע"ג זְמַן רַב עֵי"ש וְה' יִדְרִיכְנוּ בְּדַרְךָ הָאֲמַת לְמַעַן שָׁמוּ וְיִצְלָנוּ מִכָּל מְכַשׁוֹל דְבַרֵי יִדִּידוֹ הַדו"ש: הַק' מְשָׂה שִׁיק מְבָרַעְזָאוּע: תַשׁוּבָה י"ג בַּעֲזַה"ת חוּסַט ח' אֲדַר תַּרְכ"ח לַפ"ק: הַחֲזִיִּים וְהַשְׁלוֹם וְכָל טוֹב לְכַבּוֹד תְּלִמִּידֵי הָרַב הַמְּאוּה"ג הַמְּפִוֹרְסִים הַמְּפִלְג בְּתוֹרָה וּבִירְאָ' כַש"ת מוּה' זוּסְמָן סוֹפֵר נ"י אַב"ד בַּק"ק הָאֵלֵאֵשׁ יַע"א.

מְכַתְּבוֹ קַבְּלִיתִי וְאֶשֶׁר בִּיקָשׁ מַעֲלָתוֹ מִמֵּנִי לְחוֹת דְעָתִי בְּדִין א' שְׁאִירַע לוֹ שְׁמִשְׁרַת אֲצֵל קָצֵב יִשְׂרָאֵל אָמַר עַל כְּבֵשׁ אֲחָד שְׁכָבֵר נֶאֱכַל שְׁרָאָה בּוֹ מִיָּם בְּרֵאֵשׁ אִם ע"א נֶאֱמָן וְשָׂאֵל מַעֲלָתוֹ נ"י אוֹתִי עַל הַפְּלֵל פְּלוֹ אִי ע"א נֶאֱמָן נֶגֶד הָרוּב פִּי הַש"ש ש"ו פ"ז כ' דְדוּוּקָא כְּנֶגֶד רִבּוּא דְאִית' קָמֵן נֶאֱמָן לְפִי מ"ש הַפְּנִי בְּקִידוּשֵׁין דְף ס"ג ע"ב אֲבָל לֹא בְּרִבּוּא דְלִיתָא קָמֵן וְקָשָׁה לְמַעֲלָתוֹ עָלָיו א"כ לָמָּה נֶאֱמַנְתָּ אֲשֶׁה לֹמַר שְׁאוּרַח בְּזַמְנֵנוּ לֹא בָּא אַע"ג שֶׁהוּא נֶגֶד חֲזָקָה וְרוּב וְגַם מִי"ד סוּסִי

מ"ח גבי אם מצא תינוק מסמר וכו' משמע דגדול נאמן עכ"ל בקיצור והנה באמת בגוף סברת הש"ש הג"ל פבר כתבתי במקום אחר דאינו מוכרח ובנוב"י מהדו"ק חאה"ע סי' ס"ט כ' בפשיטות להיפוך שם בד"ה ועוד אני אומר דכ' דנגד רנבא דליתא קמן לית דינא ולית דינא דלא יהא ע"א נאמן דהרי אשה אפילו רואית ברוב ימים נאמנת לספור בעצמה וברנבא דאיתא קמן מסתפק שם ומיהו זה פבר פשט הפנ"י מקדושין דף ס"ג ע"ב מדין קדשתי את בתי וא"י למי דבכה"ג ע"א נאמן דהוי רק מברר איסורא וכמ"ש הש"ש הג"ל וא"כ איפשט דנגד רוב ע"א נאמן ומיהו להפמ"ג ביו"ד סי' א' במשפחות זקב ס"קא מציינו דיעה שלישיית דס"ל דנגד רוב אפילו הוא בידו אינו נאמן.

אמנם מפח קושיותו בעצמו מוכח דנאמן והטעם משום דאינו מעיד נגד הרוב דהרי גם הרוב מודה דאיכ' מיעוט ואם הי' אומר שרוב פעמים שוחט החרש שו"ק יפה הי' אומר נגד הרוב ולא היה נאמן אבל כשאמר שפעם זה שחט יפה אינו אומר נגד הרוב ונאמן אפילו אינו בידו וכן מוכח מכל הקושיות שהקשה הש"ש שם ובסדרי טהרה בסי' קפ"ד ס"ק"ב הקשה פיוצא בזה למ"ד ונסתות דאוריית' למה נאמנת האשה לומר דלא ראתה אם בדקה עצמה תוף שיעור נוסת הא הוי חזקה: ונראה ג"כ דהא דחזקה דאורח בזמנו בא הוא רק מפח רוב פעמי' וגם הרוב מודה למיעוט פעמים שאינו פן ולכך הודע ואומר שהוא מהמיעוט נאמן וכל זה אפילו לשיטת הפוסקים דנגד חזקת איסור אין ע"א נאמן וכ"ש להפוסקים שהביא הש"ש בסי' קכ"ז ס"ק ט"ז וכן הובא ברשב"א בחידושי' ביבמות די"א דהאיבעי' איפשטא ויליף מאו הודע דע"א נאמן מצד נאמנות דמסתמא נאמר אפילו נגד חזקה וה"ה נגד הרוב ולדעת התוס' בגיטין דף ב' נראה דאפילו אי להתיר נאמן נגד חזקה כמו דאיבעי' לן ביבמות דף פ"ח אבל לאסור אינו נאמן נגד חזקת היתר והפנ"י שם הסביר משום לצעורי או דאמר בדדמי וכן מבואר ברא"ש בפ' אלו מגלחין סי' ע"ט וכו': ולכאורה יש להביא ראי' בהיפוך דנגד הרוב אין ע"א נאמן מדברי הרא"ש בתשובה פלל כ' סי' י"ט ופסקו בש"ע יו"ד סי' ל"ט סעי' י"ד דבזק שפדק ואמר שהי' סירקא המטרפת אפי' אח"כ בזק אחד אחריו ולא מצא נאמן הראשון הואיל והי' מסור בידו ומביאו שם הטו"ז סקי"ט וקשה למה לי הטעם משום דמסור בידו ת"ל דע"א נאמן באיסורין וע"כ דנגד רוב אינו נאמן אלא משום דשנוני' בעלים או משום מיגו ושוב ראיתי שהעיר בזה שם הפרמ"ג ושם הוי נגד הרוב אבל חזקה דמעיקרא לא הי' לבהמה אולי מעולם הייתה נסרכת ובלשון הפרמ"ג דנקט רוב וחזקה חזקה לאו דווקא אלא חזקה הבאה מפח רוב ודווקא משום דמסור בידו נאמן אבל לולא פן לא הי' ע"א נאמן ויהי' לכאור' ראי' לש"ש הג"ל.

אמנם באמת אין ראי' דהרא"ש לשיטתו דהנ' לפי המבואר בתוס' בריש פ"ק דגיטין ולפי מ"ש הפנ"י שם להתיר נאמן טפי מלאסור דלהתיר הוא איבעי' ביבמות דף פ"ח אי נאמן ע"א אבל לאסור אינו נאמן ע"א לאסור.

אלא א"כ שתקו הבעלים וכגון שאמר להם נטמאו בפניך דהוי פהודא' או שהי' מסור בידו דהוי כבעליו. אבל לולא פן אינו נאמן או משום דחיישינן דלצעורי אמר או בדדמי עיי"ש בפנ"י או משום דהוי הפסד ממון וכממון דמי וכתוב לא יקים ע"א באיש וכו' וכן ע"כ דעת רא"ש בפ' אלו מגלחין סי' ע"ט שכ' דאע"ג דלהתיר נאמן ע"א לאסור אינו נאמן ולכך הנצרך הרא"ש בתשובתו לומר משום דמסור בידו: ומדברי הרא"ש בס' אלו מגלחין יש לכאור' להביא ראי' נגד הפרמ"ג ביו"ד סי' א' הג"ל דלכאור' יש להקשות איך מושפחת לה דלהתיר יהא נאמן ולא לאסור הרי

הרא"ש בגיטין דף נ"ד פסק דנגד חזקת איסור אינו נאמן להתיר וע"כ באין חזקה ויש ספק וא"כ למה לי ע"א שאומר לאיסור אמנם אי נגד רוב נאמן להתיר ע"ז שפיר קאמר דלאסור אינו נאמן משום טעמים שכ' למעל' וכיון דיש לחלק אין למילף מוספרה לה אלא להתיר ויש תימה על הש"ך בסי' קכ"ז ס"ק ט"ז שפתב בפשיטות דאין סברא לחלק בין להיתר ולאסור דמדברי הרא"ש הנ"ל מבואר להיפוך וא"כ א"ש דברי הרא"ש בתשובה הלל כ' סי' י"ט הנ"ל דדונקא משום דמסור בידו נאמן לאסור וא"כ ה"ה בנגידון שלו אם לא הי' מסור בידו ולא הימני' לא הי' נאמן ועיין בפרמ"ג בסי' ל"ט הנ"ל: א אמנם.

כל זה לשיטת הרא"ש והוא שיטת התוס' בקיד ושיין דף ס"ו ובשאר מקומות דע"א האומר נטמאו טהרותיך דונקא משום דשתקו לו בעלים נאמן משום הודאה אמנם הרמב"ן והרשב"א והר"ן וסייעתם סוברים בהיפוך דלתנס' קולא וחומרא חומרא דלהתיר אין ע"א נאמן נגד חזקה וקולא דלאסור אין ע"א נאמן אלא א"כ שתק או שהי' מסור בידו ורמב"ן וסייעתו סוברים בהיפוך קולא וחומרא דלהתיר נאמן ע"א אפילו נגד חזקה זהו הקולא והחומרא דלאסור נמי נאמן ע"א אפילו באינו שותק ונאפילו לא הי' הדבר מסור בידו אלא א"כ הנה פועל שאז חזקה ששמר פראוי ואינו נאמן נגד חזקה זו וא"כ לשיטה זו הי' נאמן בנגידון שלנו משרת הקצב: והנה.

מעלתו נ"י כ' דבסוסי מ"ח משמע דגדול נאמן משמע דנגד הרוב נאמן ע"א ולדבריו לכאור' קשיא טובא דהרי שם בסוסי מ"ח יש מלבד הרוב חזקת הגוף שבלידת הפרה לא הי' לה נקב ממשט וכדאית' בכתובות דף ע"ה ונגד חזקה בנודאי אינו נאמן לדעת הרא"ש וסייעתו אלא א"כ הי' מסור בידו והנ' גוף התשוב' הוא מרשב"א סי' ר"ד ושם מבואר דרשב"א לטעמ' אגיל דס"ל דע"א נאמן לאסור אפילו נגד החזקה אמנם הש"ע שהעתיק פן יש לדייק שדבריו סותרין לסי' קכ"ז דפסק פהרא"ש ונרא' דהש"ע רק בדברבנו ביי"נ סתם פהרא"ש אבל בדאוריית' חייש לדברי הרשב"א ובאמת מלשון הרמ"א שם בסי' קכ"ז משמע דגם בשאר איסורין ס"ל פהרא"ש אבל אינו מוכרח: ואחרי כל האמור מבואר דבנגידון שלנו לדעת הרא"ש וסייעתו אם לא הי' מסור בידו והמני' כבעלים אין ע"א נאמן לאסור וכנותייהו סתם הש"ע ביו"ד סי' קכ"ז מיהו הש"ך שם ס"ק ט"ז הקשה למה לא הביא דעת הרמב"ן וסייעתו הנ"ל עיי"ש שהאריף ולכל הפחות בדאוריית' בנודאי יש לחוש לדברי הש"ך והנרא' לפענ"ד פתבתי דברי רבך הדורש שלומך: הק' משה שיק מברמזאווע: תשובה י"ד בעזה"ת פה מרחץ ווישק יום ה' לסדר עקב תרל"ח לפ"ק החיים והשלום וכל טוב להרב הגדול המופלג בתורה כש"ת מוה' אליעזר לעוו נ"י אבדק"ק אוהעל יע"א: מכתבו קבלתי ביום חורבן בית אלקינו פה מרחץ ווישק ולא פתחתיו עד יום שלאחריו והי' לי צער מאז ועד עתה מן הדברים שנעשו בקהלתכם ועד עתה הייתי מונע עצמי מלהודיע דעתי אבל עתה שדחק מעלתו נ"י מאוד להודיעו דעתי ואם אמנם שאין אני בקו הבריאה ואנכי אדם חלוש מאוד ונסעתי לפה לעסוק ברפואות ולחזק גופי ואין לי פה ספרים ואפי"ה לא רציתי לאחר התשובה עד בואי לביתי על מה שנשאילתי ממעלתו נ"י על גוף הדין של האיסור שניתן בקהלתו גם ע"י גאונים אחרים ומקצת גאונים התירו אותו ואני עד עתה פתבתי שאין אני יודע לא איסור ולא הי'תר ובגוף הדבר פשוט הוא בעיני פמבואר באיזה תשובות דהציבור הם כשותפין ולא נמכרו ולא נשתעבדו זה לזה אלא נשתתפו פדי להקל.

עליהם צרכי הציבור וממיל' כמו שאר שותפין דקיימ"ל בחו"מ סי' קע"א בכל דבר שיש בו דין חלוקה שאין חלק אחד נפסד ע"י החלוקה אלא שאינו יכול ליהנות מחלק חבירו וה"ה שאין חבירו

יכול ליהנות ממנו בכה"ג רשאים לחלק וה"ה בקהלה שיש בה דין חלוקה רשאים לחלק מדינא ויעניין במג"א בסי' קנ"ד ס' בסופו מ"ש בשם המבי"ט וגם מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל"ה בחלק חו"מ הביא ענין החלוקה בענין ביהכ"נ בארץ הקדושה כ"ז מדינא: והנה אפשר לומר דנהי דהוי שותפין ולא קבעו זמן מ"מ פינו דהמנהג הוא להיות שותפין לעולם וכל העושה דבר אמרי דאדעתא דמנהגא הוא עושה והוי פאלו הותנו וכן הביאו מדברי תשובת מהר"מ מינין תשובה ס"א דמשם מוכח פן וא"כ הוי פמוקבעו זמן וקי"ל בחו"מ סי' קע"ו סעי' ט"ו דאין רשאים לחלק בקבעו זמן מיהו שם בסעי' כ"ח מבואר דהיכא דאיכא פסידא רשאים השותף לחלק באפילו בכה"ג עיין בתשובת מהר"מ מרוטנבורג בסימן תתקמ"ח דהביא ג"כ דאסור ליחיד להחלק מהקהל והיינו הכל היכא דהוי פדבר שאים בו דין חלוקה אבל בנידון דידן דנראה דהוי פדבש דיש בה דין חלוקה ובפרט לפי מאי דקי"ל דבמקום פסידא רשאים לחלק שלא מדעת חבירו ולפי טענות הספרדים יש להם טעמים הרבה ומכש"כ דלפי הנראה בענין כזה בנידון דידן לא שייך מנהג דלא שכיחא: ומכ"ש.

עתה מי שמקבל קאנשטאטירונ"ג אשר קיימו ואשרו המלכות יר"ה שרשאים לחלק ואפשר דגם בכה"ג דינא דמלכותא דינא פועין דקי"ל בחו"מ בסי' ג' וכ"ש פשרבנים מובהקים וגאונים מפוסקים הספימו לזה והרבה יהודים יראים נעשו קהלה בפ"ע ונמלטו מן ידי רשעים ואם שבקהלתו לא שייך זה מ"מ לא נתנו חכמים דבריהם לשעורין ומטעם זה פינו שהמלכות יר"ה הספים לזה לא שייך ג"כ חשש של הכנה"ג שכ' שיש רשות להקהל למחות שעי"ז יתרבה עליהם מסים וכיון דלפי הנראה לפענ"ד יכולין קהלה אחת להחלק לשפים אלא דקשה לי ע"ז מהא דקי"ל באו"ח סי' קנ"ג סעיף י"ז דאין רשאים לשנות מקום ביהכ"נ ובסי' שס"ו סעי' ג' סק"ז מקום הנחת העירוב משום דכבר נתחזק בזה מיהו על זה יש לתרץ דכבר קיימ"ל בחו"מ בסוסי' קמ"ט דאם לא הי' שם מעיקר' רק ספר אחד ועכשיו שיש שני ספרים ורוצים לקרות בא' אין להם טענות חזקה ולא שייך טענות חזקה אלא דווקא אם הי' מעיקרא ב' ספרים או ב' בתים וקראו ולמדו והתפללו באחד הרי זה ראי' שמחלו ואיכא טענה יעוי"ש: אלא שעדיין לפי טעם דמשום חשדא המבואר במג"א סי' קנ"ג ס"ק מ"א דהוא הטעם המבואר בגמ' יש לומר דגבי הקהל שמחלקין יש ג"כ טעם משום חשדא מ"מ הרי קי"ל שם בסי' קנ"ג ובסו' שס"ו הנ"ל דהיכא דיש טעם גדול דיכולין לשנות ומי הוא יכול לשער מה הוא טעם גדול והרי גם הכא טוענים הכת שפנגד הקהל שיש להם טעמים גדולים ומאן מפסי וע"כ נראה לי לדינא שאין יכולין למחות בקהלה שרוצים להחלק אם יש בו דין חלוקה: תשובה טו להנ"ל ועתה נבוא לענין השני אם יש פח להקהל לאסור הנין ושאר דברים מבואר בסוסי' ר"ה דלרבים יש פח לאסור עניני המורדים והפושעים ומבואר שם בב"י דהיינו דיעה השני' בחו"מ סי' ב' דיש לטובי העיר פח ההוא יעוי"ש וכמו שנרא' ג"כ מדברי הרמ"א בסוף הסימן ב' בחו"מ דהמנהג פה ותימה על לשון הרמ"א דנקט סתם רבים דהא אמרינן לעיל דרק בטובי העיר וגם הא דסתם פאן ובחו"מ סי' רל"א כ' דווקא אם חבר העיר מספים לזה.

וזה לכאור' ראי' לדעת מהרשד"ם המובא שם בפ"ק דס"ל דבני העיר אין צריכין להספמת חבר העיר ויעוי"ש ויעניין מ"ש מרן הגאון זצ"ל בחיו"ד בתשובות הראשונות. ועכ"פ.

מבואר דווקא למורדים ולפושעים יש פח לאסור ולהנ"ל שרשאים לחלק א"כ אינם לא מורדים ולא פושעים ולא מציינו בכה"ג שיהיו יכולין טובי העיר לאסור את שלהן והרב דמתא לא מציינו

שיוכל לאסור אלא למגדר מילתא ולא פרושי מאיסור' ובזה אפילו קהל יכולין לעשות תקנה כדקי"ל ביו"ד סי' רכ"ח סעי' ל"ג דהנשבע שלא יכנס בתקנות הקהל בכה"ג היכא דהוי למגדר מילתא הוי שבועת שוא ובכה"ג מציינו דמרא דאתרא וגאונים עשו תקנה אבל במידי דממונ' הרב הוא רק בכלל טובי העיר ובתשובת ס' זכרון יוסף סי' ב' פתב דרבנים אפילו מצד טובי העיר איכ"ל שאין להם פח במידי דממונ' וגם תמה על הרבנים בעונב' דידי' דגם שמוע בין אחיכ' פתיב: ועוד מטעם אחר נראה דאין פח להאיסור לחול מטעמ' שכ' מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בסי' קי"ז דאפילו על החוצים אין פח להקהל לאסור פיון דהם פאגודה בפ"ע מדינא בנודאי אם הי' חשש איסור שהשוחט אינו מומחה הי' דין אחר אבל פיון שהשוחט יש לו קבלה מרבנים מובהקים ונתקבל מן בני אדם שיש להם דין קהל בפ"ע וצריף להראות ספינו בפני החכם שלישיכים הם לו ועוד מטעם שלישי שהרי מצד מנהג טובי העיר יש פח להם לאסור ובכה"ג שנתפרדו להקהל אחר דהוי דבר דלא שכיחא לא שייף בו מנהג כמ"ש הזכרון יוסף הנ"ל בכיוצא בזה ויעניין בנוב"י חלק חו"מ סימן כ' דינים הרבה שלישיכים ג"כ לנידון הזה: ועפ"י הדברים הנ"ל מצאתי שבין האוסרים ובין המתירין אינם סותרים זה את זה דידוע שלפעמי' היכא דנחלקה קהלה הקהל שנתחלק הם מזלזלין במקח הפשר כדי שיבוא לקנות מהם גם הצד השני ויש בזה פסידא אבל בנידון הנ"ל רבנים האוסרים האיסור חל על כל פת שלו דהיינו של הקהל שהם אסורים לילף לקנות מן שחיטת הספרדיי' הרבנים המתירים פנונתם על הספרדיים עצמם שנתחלקו ואלו דברי אלקים חיים ואין טעות בין בדברי האוסרים ובין בדברי המתירים: ועפ"י"ז ג"כ נראה דבין האוסרים ובין המתירין פלם מאשרים ומקיימים ומחזיקים חלוקת הקהל שאם לא היו אוסרים הי' אפשר שאנשי הקהל יקנו מהספרדיים וא"כ עי"ז יבואו הקהל לידי פסידא גם בחלק והיו להם טענה עפ"י מה שהביא המג"א סוסי' קנ"ד הנ"ל דאוסר לחלק משום דעי"ז יפסידו הקהל שלא יהי' יכולין לגבות מכ"ש בנידון דין זה ויהי' אז פדבר שאין בו חלוקה שיופסד חלק האחד אבל פיון שנתנו האוסרים איסור על קהל שלהן ואין מאנשי הקהל רשאין לקנות מהספרדיים וא"כ ע"י האיסור אין חלק הקהל נפסד וא"כ ע"י שני האיסורים מתקיים ומתחזק החלוקה פן נראה לפי ענ"ד ואפילו לפי מאי שצדדתי לומר עפ"י המנהג דהוי כמו הותרו לעולם פיון דנשתנה הענין פבר כ' המג"א בסי' תר"צ ס"ק כ"ב דהיכ' דנשתנה הענין מותר לשנות ובענין הזה פבר פתבתי דברי הנוב"י בסי' כ' נשם ימצא מ"ש מצד רוב דלדין במקום דליכ' מגדר מילת' בענין רוב מתוך פולו יעוי"ש: וכל זה לענין דין האיסור פתבתי דעתי אבל הצדקות ושאר עניני' שמפסיד הקהלה ע"י החלוקה בנודאי צריכין לפשר ויש להם דין על זה פעין שמבואר בחת"ס זצ"ל חלק שלישי תשובה כ"ז וכתבתי דעתי.

וע"ז אמרתי שאין אני יודע לא איסור ולא היתר אבל אין אני מקריע ח"ו וגם מ"ש שאכתוב להרבנים האוסרים אין זה דרפי פי אין אני אומר קבלו דעתי ומעלתו נ"י הוא חכם ומבין מדעתו יוכל לכתוב להם אם נראה למעלתו נ"י תועלת בזה ונאמן לי שאין לי גטוי' לא לפת הזה ולא לפת הזאת ולא להלכ' למעש' פתבתי אלא שאין לדין אלא מה שענינו רואות וה' ישפות שלום בין ישראל ויהי ה' עמו דברי ירדו הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאנוע: תשובה ט"ז בעזה"י יום ה' לסדר וישלח שנת תרל"ט חוסט יע"א: החיים והשלום וכ"ט לתלמידי התורני' הפופלג מוה' פ' יושב בשבת תחכמוני בק"ק אנהעלי יע"א: מכתבך קבלתי אתמול והוכרחתי להשיב לך בדבר שאין אני רוצה לדבר בזה ובלא"ה אין אני משיב פעת פי אם בדבר המוכרח מאוד אפילו אם אני בקו הבריא' מכ"ש שאני מוטל על ערש דוי ואפי"ה שפתבת דתליא בזאת השאלה חזוק לת"ת

ברבים אָנְרָתִי לְהָשִׁיב לָךְ וְגוֹף הַשְּׂאֵלָה הוּא דְבִקְהֵלְתְּכֶם יֵשׁ אִיסוּר מִן הָרַב מְרָא דְאַתְרָא לְאַכּוֹל מִשְׁחִיטוֹת הַשּׁוֹחֵט שֶׁל הַסְּפָרְדִּים וְהַש"ס חֲבֵרָה שֶׁל הַסְּפָרְדִּים עוֹשֵׂי סִיּוּם עַל מַס' בְּרֻכּוֹת וְאַתָּה הוּא בְּאַגְוָדָה אַחַת עִם עוֹשֵׂי הַמְצָנָה הַהוּא וְאִם אַתָּה לֹא תֹאכַל עִמָּהֶם עַל הַסְּעוּדָה הַהוּא אֶפְשָׁר שְׂתֵהָא פּוֹגַע בְּכַבּוּד הַחֲבֵרָה לְיַמּוּד תּוֹרָה בְּרַבִּים וְלָכֵן אַתָּה שׂוֹאֵל אִם תֹּאכַל אוֹ לֹא עַכ"ל: וְהִנֵּה, כְּתִבְתִּי כִּבְרָ שְׂאִין אֲנִי מְכַנִּים עֲצָמֵי בְּאַיסוּר הַזֶּה לֹא מֵרַב בּוֹ לֹא אִיסוּר וְלֹא הִיתָר וְאִין אֲנִי לֹא מִן הָאוֹסְרִין וְלֹא מִן הַמְתִּירִין אֲמַנָּם עַל שְׂאֵלְתָךְ עִתָּה אִם לְהוֹרוֹת לָךְ לְאַכּוֹל לְכַאוֹר' יֵשׁ לְפָשׁוּט שְׂאֵלְתָךְ מִמָּה דְקִי"ל בְּאו"ח ס' קס"ח סעי' ה' דָּאִם הִבְעָה"ב נִזְקָר מִפֶּת שֶׁל עֲכוּ"ם וְאוֹרְחִין מְסוֹבֵין אֲצִלּוֹ שְׂאִין נִזְקָרִין מִפ"נ וְהַפ"נ הוּא יָפָה יוֹתֵר מִפֶּת יִשְׂרָאֵל יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ הִבְעָה"ב עַל פ"נ מִפְּנֵי כְבוֹדוֹ שֶׁל הָאוֹרְחִין וּמִשּׁוּם אֵיבָה יַעֲיִ"ש וְכִיּוֹן שְׂנֹזְהָר בַּע"ב מִפ"נ הָרִי הוּא כְמוֹ נֹדֵר וְנִדְבָר הַנִּדְוֵר הוּא אָסוּר לְאַדָּם לַעֲשׂוֹת וְאַפִּי"ה מִשּׁוּם כְּבוֹד הָאוֹרְחִים וְאַיְבָה שְׂלֵהֶם מוֹתֵר לַעֲבֹר עַל נִדְרוֹ וְא"כ ה"ה הֵכָא מִפְּחַ כ"ש דְּגוֹף הַדִּין קָשָׁה אֲמַאי בְּאַמַּת מוֹתֵר מִשּׁוּם כְּבוֹד הָאוֹרְחִים וְאַיְבָה שְׂלֵהֶן לַעֲבֹר עַל אִיסוּר נִהִי דְקִי"ל בְּבְרֻכּוֹת דָּף כ' דְּגָדוּל כַּה"ב שְׂדוּחָה ל"ת שְׂבַתוֹר' וּמְבֹנָאָר שֶׁם דְּהִינּוּ דְוּוֹקָא בְּלֹא תַעֲשֶׂה שֶׁהוּא בְּשׂוֹא"ת אֲבָל כָּאֵן הוּא בְּקוּם וְעֲשֶׂה וְאַיְדֵי רִשְׁאֵי לַעֲבֹר עַל נִדְרוֹ וְדוֹחֵק לֹאֵר דְּלִקְבָה מוֹתֵר לְאַכּוֹל מִפֶּת גּוֹי דְּאוּמְדִין דְּעִתּוֹ דְּאַדְעֵת' דְּהִכִּי לֹא נִדָּר קָשָׁה מִנ"ל לֹאֵר כּוֹן וְנִרְא' לִישֵׁב דְּהִיתָר הַזֶּה הוּא מְנוּסָד עַל מ"ש הַתּוֹס' בְּבְרֻכּוֹת שֶׁם דְּל"ת שְׂאִינוּ שְׂוָה בְּכָל כְּגוֹן טוֹמְאַת פְּהִנָּים כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת דוּחָה אֶף ל"ת שֶׁהוּא בְּקוּם וְעֲשֶׂה עִי"ש.

וְא"כ ה"נ בְּפֶת שֶׁל גּוֹי אִינוּ שְׂוָה בְּכָל שְׂאַחַד נִזְקָר מִפֶּת שֶׁל גּוֹי וְשֵׁלֵא לְאַכּוֹל וְהֵאָחַר אִינוּ נִזְקָר וְלָכֵן הָיִי ל"ת שְׂאִינוּ שְׂוָה בְּכָל וְשִׁפִּיר כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת דוּחָה אֶת הַל"ת אֶף שֶׁהוּא בְּקוּם וְעֲשֶׂה: וְא"כ.

ה"נ בְּנִידוֹן דִּינֵן אִין הָאִיסוּר שְׂוָה בְּכָל דְּאַיסוּר הָרַב אִינוּ חָל כִּי אִם רַק עַל בְּנֵי קַהֲלָתוֹ אֲבָל לֹא עַל בְּנֵי קַהֲלוֹת אַחֲרוֹת מִיְהוּ עֲדִינּוּ אִין זֶה מְסַפִּיק דְּהָרִי קִי"ל בִּי"ד ס' קי"ב סעי' ט"ו דְּהִיתָר הַנִּזְ"ל מִשּׁוּם אוֹרְחִים שְׂיִיךְ רַק בְּפֶת.

אֲבָל לֹא בְּמֵאֲכָלִים אַחֲרִים וְעוֹד דְּנִהִי דְּמִשּׁוּם כְּבוֹד הַמְּסוֹבֵין בְּסְעוּדַת מְצָנָה אִיכ"ל כְּדִלְעִיל אֲבָל הָרִי אֲנִי צְרִיכִין לְחַוֵּשׁ לְכַבּוּד הָרַב כְּדִקִּימ"ל בִּי"ד ס' רמ"ב הַנִּזְ"ל מִיְהוּ זֶה אִינוּ קוֹשֵׁי' כְּלָל דְּבְנִידוֹן שְׂלֵה לֹא שְׂיִיךְ זֶה דֵּהנ' בִּי"ד שֶׁם קִי"ל כְּשִׁחְכֶם אָסֵר אִין חֲבִירוֹ רִשְׁאֵי לְהִתִּיר מִפְּנֵי כְבוֹדוֹ ה"ה אֶף כְּשִׁחְכֶם הִתִּיר אִין חֲבִירוֹ רִשְׁאֵי לְאַסֹּר מִפְּנֵי כְבוֹדוֹ וְא"כ בְּשִׁלּוּמָא מִי שְׂנוּהֵג לְהַנִּיחַ לְשִׁחוּט אֲצִל שׁוֹחֵט הַקְּהָל אֲשֶׁכְּנִזִּים אִין זֶה נִגְדַּ כְּבוֹד הַמְתִּיר שֶׁהָרַב שֶׁהִתִּיר גַּם שְׁחִיטַת הַקְּהָל מִתִּיר אֲבָל בְּנִידוֹן דְּהַשְׂתָּא שֶׁהוּא מִמָּה לְאַכּוֹל בְּסְעוּדַת מְצָנָה וְגַם בְּרַבִּים בְּפִרְהֶסִי' וְאִם אַתָּה לֹא תֹאכַל גַּם עִתָּה אַתָּה פּוֹגַע בְּכַבּוּד הַמְתִּיר וְאִם תֹּאכַל אַתָּה פּוֹגַע בְּכַבּוּד הָאוֹסֵר.

וְא"כ מֵאִי חֲזִיית וְכו' וְלֹא שְׂיִיךְ כְּלָל הָאִיסוּר לַח מִשּׁוּם כְּבוֹד הָאוֹסֵר וְלֹא הִיתָר מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמְתִּיר: וְא"כ צְרִיכִין אֲנִי לְרֹאוֹת עַל עֵינֵי הַדִּין מִי שֶׁהוּא בֵּר הִכִּי וַיּוֹדַע שְׂדַבְרֵי הַמְתִּיר עֵינֵי לְדִינ' יוֹכַל בְּנוֹדָאֵי לְאַכּוֹל כְּדִינּוֹ וְאִין לֹאֵר מִפְּנֵי כְבוֹדוֹ שֶׁל הָאוֹסֵר יֵהָא אָסוּר שְׂהָרִי הוּא ג"כ נִגְדַּ כְּבוֹד הַמְתִּיר אֲבָל מִי שְׂאִין בְּיָדוֹ לְהַכְרִיעַ וּמְסוֹפֵק אִם דְּבָרֵי הַמְתִּיר עֵינֵי אוֹ דְּבָרֵי הָאוֹסֵר וְא"כ הָיִי לְכַאוֹר' ס' דְּאוֹרִי' וּבְדְאוֹרִי' אֲמַרִּין דְּהִיכ' שַׁח"א אָסֵר וְאַחַד הַתִּיר חֲזִינּוּ מִי שֶׁהוּא גָדוֹל יוֹתֵר בְּחֻכְמ' וּמִי יְכוֹל לְהַכְרִיעַ בְּזֶה וּמִמִּיל' הָיִי סד"א וְיִהְי' אָסוּר אֶפְלוּוּ בְּמִקוּם מְצָנָה מִיְהוּ אִיכ' לְמִימַר דְּנִהִי דְּבַחוּ"מ ס' ב' יֵשׁ ב' דִּיעוֹת בְּטוֹבֵי הָעִיר שְׂיִהִיו כּוֹלִין לְאַסֹּר וּלְקַנּוֹס מ"מ בִּי"ד ס' ר"ה בְּסוּפּוֹ בְּרמ"א הַכְרִיעַ דְּרַבִּים הִינּוּ טוֹבֵי הַקְּהָל כּוֹלִין לְאַסֹּר עִי"ש ב"י שְׂהָרִי בְּזֶה וְכִיּוֹן שֶׁהַכְרִיעַ

הַרְמָ"א פְּדִיעָה הָאוֹסֶרֶת שׁוֹב אֵין אָנוּ יְכוּלִין לְצַרֵּף פְּלוֹגַת' זו לַס"ס כַּמ"ש הַפְּרַמ"ג בְּפִתְיָה' לַאו"ח:
מִכָּל מְקוֹם הָרִי פְּכָר כ' מָרוֹן הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס זצ"ל בַּח"א בַּאֲהַע"ז .

בְּסִי' ק"ח לְאַחַר שְׁהַאַרְיָה בַּגּוֹף הַדִּין כ' דְּנִרְא' דְּהָא דְּהַפְּקָר ב"ד הַפְּקָר אִיכ"ל דְּהוּי רַק מְדַרְבְּנָן
וַא"כ ה"ה הָא דִּיכּוּלִין לְקַנּוֹס הוּא רַק דְּרַבְּנָן וְכִינּוֹן דִּישׁ אוֹסְרִין וְיִישׁ מַתִּירִין וּבְדַרְבְּנָן אֲמַרִּינוּ פְּדַאי
הוּא רַבִּי פ' או יַחֲד פְּלוּנִי לְסַמּוּךְ עָלָיו בְּשַׁעַת הַדְּחָק כַּמ"ש הַש"ף בְּסוּסִי' רמ"ב בִּי"ד וְצוּרָה
מִצְנָה הוּא פְּשַׁעַת הַדְּחָק וּמכ"ש לְפִי מ"ש שְׂיִישׁ בְּזָה עוֹד חֲשָׁשׁוֹת אֲשֶׁר חֲשָׁשׁתָּ עָלֶיהֶן בְּנוֹדַאי יִישׁ
לְהַתִּיר לָהּ פֶּן נִרְא' לְפִי עַנ"ד וְיִישׁ לָהּ מְקוֹם לְסַמּוּךְ עָלָיו בַּעֲזַהי"ת: תְּשׁוּבָה י"ז עוֹד לְהַרְבֵּי תַלְמִידֵי
הַגָּ'ל: וַע"ד קוֹשְׁיָתָה עַל הַרְבֵּינוּ יוֹנָה ז"ל קוֹשְׁיָה' זו פְּכָר הַקְּשׁוֹ וְקוֹדְמוּךְ הָאֲחֵרוֹנִים וּמוֹכָא בַּס'
שְׁאִילַת יַעֲבִ"ץ עַל הָא דְּרַבֵּינוּ יוֹנָה בְּבִרְכוֹת ר"פ כִּיצַד מְבָרְכִין שְׁפָלָל לָנוּ דְּלֹא אֲמַרִּינוּ כָּל הַמְּקִיל
בְּאַרְצֵי הַלְּכָה כְּמוֹתוֹ בַּח"ל אֲלֵא גַבִּי מַעֲשֶׂר וְעַרְלָה וְהַקְּשׁוֹ הָאֲחֵרוֹנִים עָלָיו מִשְׁבַּת דָּף קל"ט ע"א
דְּגַבִּי פְּשׁוּתָא דְּהוּא כְּלָאִים אַעֲפִ"כ אֲמַרְהָ שֶׁם הַגְּמָרָא דְּאֲמַרִּינוּ כָּל הַמִּיקָל וַח"ו אֲשַׁתְּמַט לְתַלְמִידֵי
ר"י הַגְּמָר' הַגָּ'ל וּבִימֵי חֲרָפֵי פְּשַׁלְמִדְתִּי פ' כִּיצַד מְבָרְכִין כְּתַבְתִּי תִי' עַל זָה וְזָהוּ שְׁפַתְבְּתִי שֶׁם
וְאֲפֶשֶׁר לִיִּישׁב דְּבַכָּל מְקוֹם דְּהַלְכָ' פְּהַמִּיקָל בַּח"ל דְּאֲמַרִּינוּ נִרְא' לְפִי עַנ"ד בְּתַרִּי פְּירוּשִׁים אוֹ
מִשׁוּם דְּסַפֵּק דְּרַבְּנָן וּלְקוֹל' או מִשׁוּם הִיכ' דְּאִיכָּ' פְּלוּגַת' לֹא גְזַרוּ רַבְּנָן או דְּלֹא נִאֲמַרְהָ הַלְּכָה כַּה"ג
וּפְּירוּשׁ הָרַאשׁוֹן נִרְאָה דַּס"ל לַר"י לְקַמֵּן בְּשַׁמְעֵתִין דְּנִלְף דְּמִשׁוּם סַפֵּק דְּרַבְּנָן לְקוֹלָא עֵי"ש:
וְהַנֶּפֶ"מ בִּין ב' הַטְּעָמִים לְטַעַם הָא' מִשׁוּם ס' דְּרַבְּנָן אִית' בְּש"ף יו"ד ס' ק"ו לְפַלְפֵּל דְּהִיכָ' דְּאַתְחִזּוּק
אִיסוּר לֹא אֲמַרִּינוּ ס' דְּרַבְּנָן לְקוֹל' עֵי"ש שְׁתַּלִּי' בַּב' תְּירוּצִים בְּגַמְר' בְּעִירוּבִין דָּף ל"ו עֵי"ש
וַא"כ הִיכ' דְּאַתְחִזּוּק אִיסוּר' אִין הַלְּכָה כְּדַבְּרֵי הַמִּיקָל וְעוֹד נַפ"מ אִי הַטַּעַם מִשׁוּם סַפִּיקָ' אִין לַעֲשׂוֹת
כֶּן לְכַתְּחִיל' רַק הִיכ' דְּהוּא הַפְּסַד דְּמַקְרִי כְּעִין דִּיעֵבַד בְּכַמְהָ דְּוֹכְתִי אַבָּל אַם אִינוּ הַפְּסַד לֹא וְאִיסוּר
לְכַתְּחִיל': וַא"כ זָהוּ סְבֵרַת תַּר"י דְּמַתְּחִיל' כ' בְּשֶׁם הַר"י הַזֶּקֶן דְּבַכָּאן לֹא פְּסַקִּינוּ כְּהַמִּיקָל וְטַעַמ'
מִשׁוּם דְּמַקְרִי אַתְחִזּוּק אִיסוּר' דְּעַרְלָה בְּנוֹדַאי נִהַג בְּהֶם לַכ"ע.

וַא"כ ע"כ טַעַמ' דְּכָל הַמִּיקָל מִשׁוּם סַפִּיקָ' וַע"ז הִבִּיא רַאִי' מַגַּמ' קִידוּשִׁין דְּלֹא קֵאָמַר מִשׁוּם הַמִּיקָל
וַע"כ מִשׁוּם דְּלְכַתְּחִיל' הִי אִיסוּר עַכ"פ וּלְכַף אֲמַר לִי דְּפַסְקִינוּ לְגַמְרֵי כַר' יֵאֲשִׁי' וַא"כ מוֹכַח
דְּמִשׁוּם סַפִּיקָ' הוּא וַא"כ בְּנִטְע רַבְּעֵי דְּהוּי אַתְחִזּוּק אִיסוּר' לְחוּמַר' אַבָּל בְּדִיעֵבַד גַּבִּי כְּלָאִים בְּנוֹדַאי
קִי"ל כָּל הַמִּיקָל וְכו' וּבְשַׁבַּת דָּף קל"ט מִיִּירֵי בְּדִיעֵבַד דְּקַתְּנֵי עֵירַבְּוֹן לְשׁוֹן דִּיעֵבַד וּבְדִיעֵבַד שְׁפִיר
קִימ"ל כָּל הַמִּיקָל וְכו' וַא"ש וְאַחַתּוּם בְּבִרְכָה בְּחַלִּישַׁת פֶּח רַבָּה הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוּמָה: הַק' מִשָּׁה שִׁיק
מְבַרְעָזְאוּע: תְּשׁוּבָה י"ח בַּעֲזַהי"ת עַש"ק פְּקוּדֵי תַרְל"ח לַפ"ק.

הַנָּה שְׁמוֹעַ שְׁמַעְתִּי שְׁפַקְהֵלָה אַחַת יִישׁ אֲנָשִׁים שְׂיִישׁ לָהֶם מַחְלוּקַת עִם הַרַב הַגָּדוֹל שְׁלָהֶם שְׁהוּא
ת"ח גְּדוֹל וְזָקֵן מוֹפְלָג וּמְפוֹרָסִם וְיָצְאוּ אֲנָשִׁים מְקַרְבָּם וּלְקַחוּ לָהֶם שׁוֹחַט לְמוֹרָה הוֹרָא' הַמוֹרָה
לָהֶם אִיסוּר וְהִיתָר כְּשִׁשְׁמַעְתִּי זֹאת תַּרְגּוּז בְּטַנִּי כִּי זָהוּ עוֹן פְּלִילִי כַּמ"ש הַמַּהֲרִי"ק בְּתַשׁוּבָ' סִי' ק"ע
וּפְּסַקוּ הַרְמָ"א סִי' רמ"ה בִּי"ד דְּאִיסוּר לְהוֹרוֹת בְּאַתְרֵי' דְּחַבְרֵי' אֲפִילוּ הִי' לוֹ סְמִיכָה וּמכ"ש לְפִי
הַנְּשַׁמַּע אִין לֵאִישׁ הַהוּא שׁוּם הִיתָר הוֹרָא' וְאִיסוּר לְהוֹרוֹת בְּלֹא הִיתָר הוֹרָאָה וְהַמּוֹר' בְּלֹא סְמִיכָה
וּבְלֹא הִיתָר הוֹרָא' פִּיגּוּל הוּא לֹא יִרְצָה וְרַמָּ"א כַּסִּי' רמ"ב סַעִי' י"ד כ' ג"כ וְנ"ל וְעַנְנֵן הַסְּמִיכָ'
שְׁנֵהֲגוּ בַּזָּה"ז כְּדִי שְׂיִדְעוּ כָּל הָעָם וְכו' וְנִהִי דַכ' שֶׁם הַרְמָ"א דְּמוֹרֵינוּ הֵנִי סְמִיכָה זָה הִי בְּזַמְנוֹ שְׁלֹא
הִיוּ נוֹתְנִין מוֹרֵינוּ רַק לְמִי שְׁהִגִּיעַ לְהוֹרָא' אַבָּל עַכְשָׁיו שְׁנוֹתְנִין מוֹרֵינוּ אֲפִילוּ לְמִי שְׁאִין לוֹ יְדִיעָה
בְּהוֹרָא' בַּעוּה"ר בְּנוֹדַאי אִין מוֹרֵינוּ סְמִיכָה כִּידוּעַ וּמְפוֹרָסִם.

וא"כ אין לו סמיכה וכבר נהגו בקל תפוצות ישראל שחלילי' לאכול ע"י הוראתו של מי שאין לו היתר הורא' וסמיכ' ושראני' להורות בדיני איסור והיתר וכ"ש על השוחט דקהלתכם דלפי הנשמע יש עליו קלא בישא דל"פ במקום שבה משם ממדינת פולין מאוד מאוד תמהתי על קהלה קדושה פזאת איך יתנו לאיש פורה ראש ולענה מעיז פניו להורות באתרני' דרב וגם בלא סמיכה ואתם תאכלו מהוראתו.

ואני אומר בפירוש שכל האוכל מהוראתו כל כליו אסורים פאלו בשלו בהם גבלות וטרפות וגם על שחיטתו יש לדון דהרי מדיני' צריף השוחט להראות ספינו לחכם אלא שהחכמים מחלו על כבודם אבל אם החכם אינו רוצה למחול כבודו פ"ד משנה זו הגס לבו בהורא' שוטה רשע וגס רוח וא"כ החיוב עליכם למחול ומבואר באחרונים דגם עתה הדין פו דמנדין אותו וכ"ש זה דאיתרע חזקתו דהורה באתרני' דחברני' וכמבואר באבות פ"ד משנה זו הגס לבו בהורא' שוטה רשע וגס רוח וא"כ החיוב עליכם שומרי התורה ומצוות ה' לסלק הרעה הזאת מקרבכם ולהזהיר ולהודיע כי אסור לאכול מהנרא' שלו וגם על שחיטתו יש לחוש לסלקו עד שיבוא הדין לפני הרב או ב"ד הגדול שיחקרו היטב אחרי הדברים האלה ושמוע בין אחיכם פתיב דברי השוחט טובתכם ודורש שלומכם ושלוהם כל ישראל.

הק' משה שיק מברענאנוע תשובה י"ט בעזיה"ת יום ב' בלק שנת תרל"ו פה חוסט. החיים והשלום וכל טוב לאהובי תלמידי המופלג בתורה כש"ת מוה' שמואל בראף נ"י.

מכתבך קבלתי ובו נשאלתי אם מותר לאכול משחיטת איש שהי' שליח ציבור ושו"ב במקום שיש להם קאהר ושיהל ואם רשאי בעל נפש לזזהר בעצמו שלא לאכול משחיטתו הנה אית' בסוף מנחות פהנים ששמשו בבית חוניו אל ישמשו בביהמ"ק ומכ"ש אם שיימש לדבר אחר ואפילו בעשו תשובה אמרינו בע"ז דף נ"ב ודף נ"ד משום קנס ומשום דמאס לגבוה ונהנה שם קאי אי בית חוניו לאו איסור ע"ז הוא אלא דאסור משום שחיטת חוץ דאסור לנו מה"ת בב' לאונן ובקאהר שילען לפי מה שרגילין לעשות הן הבגין עצמו והן המלבושי' של המתפללים והן הפריעות והן הניגונים פולן עושין לדמות לאוה"ע וכבר כ' הרמב"ם בפ"א מהלכות ע"ז שעוברין בזה על פמה לאונן וכבר האריף בספר מחולת המחננים למנות הלאונן וגם בהר תבור שם ובתוס' ע"ז דף י"א ד"ה והוא וכו': וא"כ בנודאי לא עדיפו קאהר שילען מבית חוניו ובאו"ח סוסי' קנ"ג ועוד שם בסי' ק"נ וקנ"א מבואר דביה"כ דומה לעגון זה לבית המקדש שהדברים שאסורים שם גם כן בביהכ"נ אסורין וא"כ הרי שפשם שאמרו מי ששימש בבית חוניו אל ישמש בבית המקדש ה"נ מי ששימש אצלם בקאהר שילען ואפילו אם הי' פשר ועשה תשובה אל ישמש אצלנו ואפילו אם עשה השמש בהקאר שיהל מחמת דוחק הפרנסה שלא הי' יכול לפרנס א"ע בעגון אחר אפי"ת הא קי"ל באו"ח סי' תרנ"ו וביו"ד סי' קנ"ו דצריף אדם לבזבז ממונו שלא לעבור על ל"ת ואפילו תימא דנהי דצריף לבזבז כל ממונו שלא לעבור מ"מ אונס מקרי והרמב"ם בפרק ה' מיסוה"ת כ' דאמרינו בעבירות שצריף למסור נפשו ולא מסר אפי"ה אינו נענש דכתיב ולנערה לא תעשה דבר וא"כ ה"ד דאין ראוי לקנסו מ"מ הא אסור משום מיאוס והא מאוס לגבוה ואפילו פלים ששמשו בבית חוניו דלא שייף קנס וכן בכהנים שאנסוהו מלכי ישראל לעבוד ע"ז פרש"י בע"ז דף נ"ד דקנסוהו ועיין במחש"ק סי' קכ"ח סעי' ל"ז ס"ק נ"ד וע"כ משום דמאנס לגבום ובמקום אחר פתבתי והתתתי הש"צ שלא התפלל בקאהר ע"ד גוים הנ"ל אלא ששאלתי שאם נכנס לביהכ"ס שאין הבימה באמצע אם הוא ראוי להיות שוחט והתתתי ואף

דבאסיפה יותר מעשרים רבנים אסרו ליפגס שם היינו מצד סיני וגדר ולא נתפשט בכל המקומות וגם אין פל הצבור כולין לעמוד בזה במקצת מקומות שפנו וקבעו ראשי הצבור הביהכ"נ פן שלא ברצון המון ועכ"פ פיון שלא נתפשט האיסור לא עבר עבירה ושרי להיות שליח צבור ושו"ב: וא"כ אפילו אם נימא דחשביון להו פאונס שא"א להם לותר על פרנסתן שהי' להם ובמה יתפרנסו פנרא' גיטין דף ל' ע"א דאונס ממון חשיב אונס מ"מ פיון דגם הכלים ששמשו בהן בבית חוניו אסורים לגבוה דלא פלוג וה"נ פאן: והנה.

מדברי הריטב"א בע"ז דף נ"ב נראה דס"ל דלדין דקנימ', בעשה מעשה בה אסרה אף בשל אחרים לא אפשט האיבעני' אי בכלים קנסו. וא"כ מדרבנן אפטר קיימ"ל לקול' מ"מ נראה דאפילו נחשב כה"ג לאונס היינו אם פבר הי' מושפר לקהל ואח"כ עשו הקהל הקאהר שיל.

אבל אם השפיר להם אחר שפבר הי' להם קאהר שיל כה"ג ונדאי לא חשיב אונס וכמה קהלות יש שהי' אפטר לו שינדמן פרנסתו וכעין דאמרינו בר"פ מי שהחשיף דאדם בהול על ממונו שהי' לו פבר ועמה יפסיד אותו ע"ז אדם בהול דוקא עיי"ש ועיין באו"ח סי' ככ"ח סעי' ל"ז בענין נשיאת פנים ב' דיעות בזה אע"ג דנשיאת פנים לא דמי לעבוד' פמבוא' במג"א הנ"ל אבל תפיל' דמי לעבוד' כמ"ש לעיל דמה שאסור בביהמ"ק אסור גם בביהכ"נ לא אדע היטר להם לכתחיל' (ובפרט דגם השכל מתנגד לקבל ש"צ בזה דהקריבהו נא לפחתי' ונהרי בנמים נוראים בר"ה ויוה"כ אנו באים להתפלל לפני הקב"ה עלינו ועל כל זרע ישראל ועל חיותינו ופרנסתנו והש"ץ הוא פמליץ לנו לפני הקב"ה והאי' אפטר להעמיד שליח צבור בזה שהוא ימליץ בעדינו שהוא פבר עבר על רצונו ית"ש והלוא אין קטיגור נעשה סניגור וכו').

ובנדאי בשעת הדחק פטר בדיעבד וכיוצא בו היכ' דא"א אלא בקישוי הרי פסק הרמב"ם בפ"ט מה' ביאת מקדש דאפי' בביהמ"ק בדיעבד אינו פסול פנ"ל ואפי"ה אפטר לומר פיון דיש אנשי דלא משמע להו איסור של קאהרשיל נחשב להנה אנשי פמה דתנן במס' חלה פ"ב משנה ה' בהפריש קמח לחלה עיי"ש דזקן ההוא קילקל לעצמו ותימן לאחרים שאחרים תולין בו ונעשים שוגגין וכל זה לענין להיות ש"ץ אבל להיות שוחט חמיר טפי דהרי פסקינו ביו"ד סי' י"ח סעי' י"ז דהא דמחלו חכמים שלא יצטרף השוחט להראות ספינו לחכם הוא משום דממנים אנשים ידועים על השחיט' והם זהירין וזריזין פי הרבה צריף ישוב הדעת ויראת שמים וכו' וא"כ בנדאי צריף לידע ולחקור על השוחט' כי יש לחוש פשם שפמה בענין תפילה וש"צ על מקילו שהגיד לו ה"נ יסמוך בשחיט' ויבד ק' על המיקל ואפי' במקום דאסור לסמוך הכלל הוא דכל הדברים הפל עיקר צריכין אנו לראות על גברא ההוא אם הוא מוחזק לירא שמים ואם הוא מדקדק במצות ובמעשים טובים פראוי אז יכולין לסמוך עליו לדנו לכר זכות אבל אם זה חסר בנדאי ראוי לכל בעל נפש להחמיר על עצמו ובאו"ח סי' נ"ג ש"צ אפילו פירחו נאה בעינין והצנע לכת עם ה' אלדוף פתיב דברי רבך החותם בברכ' המשולשת זיי ה' עמה ויברך אותה ואת ביתה דורש שלומה: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה כ' עובדא בא לדינו בשוחט אחד שהי' מוחזק בתזקת מומחה ויבדק חליף לשחוט בו הפפרות קודם יוה"כ ומצאו יפה ונתנו לבדוק להרב דמתא והי' נראה להרב שאינו יפה והחזירו ואח"כ שוב הראה את הספין להרב אבל גם בפעם השני לא הי' נראה להרב לומר עליו פי יפה הוא אבל לא היה ברור להרב אם הוא פגימה ממש ואח"כ הסתפל הרב היטב על החליף במקום שהי' נרא' לו שהוא מרגיש שינוי וראה שנסדק שם החליף ואחרי שהוליכו את החליף אח"כ על הרבה ידים והרבה אנשים משמשו בו נרגש אח"כ היטיב הפגימה

וגם הסדק הי' נראה היטב בתליף הגז והוא אמנם שהי' תליף ישן לזאת איזה ימים קודם לזה נתנו השוחט הגז לאומן להשחיתו ולשוחט ההוא הי' עוד תליף אחד ששחט עמו פפרות אבל לא הי' יודע איזהו פפרות נשחטו עם התליף שהי' בו הפגם ואיזהו עם התליף האחרת והי' תערובות גדול ונתבררתי גם אני בליל עיוה"כ להיות אחת מן הב"ד אשר יורו בדבר התערובות הגז ויצא הדין מאתנו פאשר יתבאר להלן: והנה אם לא הי' השוחט מרגיש ואבד הרגשה שלו דין זה כבר מבאר באחרונים אם זה שאינו מרגיש הוא מחמת קלות ורשעות ומבאר באחרונים פלוגת' בזה ודעת הפמ"ג ביו"ד סי' א' בש"ף ס"קח דאע"ג דלענן איסור דאוריית' אין לסמוך על דעת הב"ח ויש"ש נש"ף המתירין מ"מ הכלים שאינם ב"י יש להתיר ואם אבד ההרגש' מחמת חלושה עיי"ש בפמ"ג שהביא ג"כ דיעות להתיר בכה"ג דאמרינן השתא אבד ההרגש' אבל הפלתי שם מחמיר בזה מ"מ בנידון שלנו אין ללמוד מזה דיש להסתפק בשוחט הגז דיש לו הרגש'.

גם עתה כי ניסינו אותו עתה וע"כ שהי' סדק בלתי נרגש ואע"ג שהרב נ"י הרגיש הרי לא הי' ברור לו שיש פגימה אלא ע"י המישמושין או אפשר שהפגימה הי' דקה מן הדקה שאינה נרגשת אלא בכוננת הלב ובעיון במתון טובא ואם זה השוחט לא הרגיש לא בדק כראוי במתון מחמת פשיעה ואז דינו כמ"ש לעיל בשם הפרמ"ג אבל אם הוא כספק הב' יש לאסור למפרע דהנ' התבו"ש בסי' י"ח סעי' ג' כתב דאם נראה סדק בתליף אע"ג שהוא דק מאוד ואינו נרגש אפי"ה אסור ואפילו בדיעבד משום דיש לחוש דנהי דעתה אינו נרגש מ"מ ע"י דחיקת התליף על הסימנים נדחקים ונתרחבין הסדקין עיי"ש דאפילו בדיעבד יש לחוש: ואפשר להביא ראי' לדבריו ממאי דקי"ל בסי' ו' בשוחט בקרומית של קנה דאסור לפירש"י משום דחיישינן דניצוצין נתזין ממנו עיי"ש בטו"ז סי' ס"קא והנ' לפי דיעה זאת דסדק אפילו אינה נרגש אוסר א"כ יש לחוש אולי סדק הגז הי' בו מעיקר' זמן רב והני פשוחט שלא נטל קבלה דקי"ל ביו"ד סי' א' סעי' א' בהג"ה לאסור מיהו י"ל הרי הד"מ שם והובא בש"ף שם ס"קח הקשה דניזול בתר רוב עיי"ש שתי' דהרי לא נולד מןמחה אבל פאן יש לומר שפיר דאזלינן בתר רוב ספינים דאין להם סדק וא"כ הי' לספין זה חזקה מפת רוב ואמרינן השתא הוא דאיתרע: וא"כ שוב נפלנו בברבבתא דלש"ף שם ס"קח יש להתיר ומטעם ס"ס ולטו"ז שם ס"קו אסור ונהי דהתבו"ש מקיל בכלים אבל הפמ"ג הניח בצ"ע אמנם בכאן גרע יותר דשם יש ס"ס שפא השתא איתרע ושפא שחט יפה אבל פאן כבר כתב הנקודות הפס"ק בסי' א' ובטו"ז שם ס"קו דבספין אין ס"ס דמסתמ' שחט פנגד כולו מיהו משו"ה אין פאן גירעות דחשש שחשש התבו"ש הנ"ל בסדק שאינו נרגש שפא ע"י דחיקת הסימנים נתרחב טפי וא"כ שוב הני ס"ס ספק שפא לא הי' מעיקר' סדק כלל ואת"ל הי' שפא לא נתרחב מיהו עדיין להטו"ז בסי' א' ס"קו יתא אסור ותו אפילו להש"ף מ"מ פאן דאיזה ימים מקודם נתנו להאומן להשחיתו יש לתלות במצוי שיותר יש לומד שנסדק אז בשעת מלאכת האומן שדחקו על האבן להשחיתו ממה שנימא שנסדק אח"כ ממיל' ואנן קי"ל ביו"ד סי' נ"ז סעי' י"ג דתולין במצוי בין להקל ובין להחמיר וא"כ על קודם השחזה בנודאי יכולין לתלות ומותר אבל מזמן שנתנו להשחיתו להאומן אדרב' יתא בנודאי נסדק ויהיו כל העופות הנשחטים עמו מאותו יום ואילך אסורין.

ואפילו אם נימ' דזה שפא לא שחט פנגד הפגימה והסדק יתא ספק וכמו שהעיר הרב המופלג מוה' ישרעאל דוד האבדק"ק פעזונג נ"י שבתרנגולת הדרך לכל הפחות משוחט הנ"ל שלא לשחוט נגד כל הספין וא"כ יש ס"ס מ"מ הא אנן קי"ל ביו"ד סי' י"ח כר"ה בשוחט בספין ונמצאת פגימה דהנשחט אסור בין הוא עוף ובין בהמה ואי חשבינן זה לס"ס ע"כ צ"ל טעמא דר"ה דס"ס נגד

חזקה לא מהני וכמו שפסק הש"ך ב"ד סי' ק"י ס"קסד ובטו"ז שם ס"קטו וא"כ ממנ"פ אי אַמרינן פְּדַעַת הַפֶּר"ח וּפְלִיטֵי בְּסִי' ק"י וְעוֹד פּוֹסְקֵי הַסּוֹבְרִים דְּס"ס נֶגְדַּת חֲזָקָה מְהֵנִי א"כ ע"כ צ"ל דְּסֶפֶק זֶה שְׁמָא לֹא שְׁחַט נֶגְדַּת הַפְּגִימָה לֹא מְקַרֵי סֶפֶק וּכְמ"ש הַש"ך בְּסִי' ק"י ס"קסד הַנ"ל וְא"כ פֶּאן בְּנִידוֹן שְׁלָנוּ לִיכ' ס"ס דְּאִי ס"ל דְּזָה חֲשִׁיב ס"ס א"כ ע"כ מְדַקֵּי ל' כַּר"ה דְּשׁוֹחֵט בְּסַפִּין וְנִמְצָאת פְּגוּמָה דְּאִסוּר ע"כ מְשׁוּם דְּבִמְקוֹם חֲזָקָה לֹא מְהֵנִי ס"ס.

א"כ שׁוֹב אֵין לְהַתִּיר בְּנִידוֹן שְׁלָנוּ: אֲמַנָּם הוּאִיל וַיֵּשׁ לְשׁוֹחֵט הַנ"ל עוֹד סַפִּין וַיֵּשׁ סֶפֶק עַל פֶּל תְּרַנְגְּוֹלֶת אוֹלֵי שְׁחַט בְּסַפִּין הָאֲחֵרֶת א"כ י"ל לְפִי מ"ש הַש"ך בְּס"ק הַנ"ל דְּאִם יֵשׁ ג' סְפִיקוֹת גַּם בְּמָקוֹם חֲזָקָה מְהֵנִי וְהַנּוֹב"י מֵהַדו"ק בְּתַקְע"ג סִי' מ"ג עֲשֵׂה סְמוּכִין לְדַבְרֵי הַש"ך וְא"כ גַּם פֶּאן יֵשׁ לוֹמֵר דְּיֵשׁ ג' סְפִיקוֹת אוֹלֵי שְׁחַט בְּסַפִּין הִיפָּה וְאָרְף אִם שְׁחַט בְּסַפִּין שְׁיֵשׁ בּוֹ הַסְּדָק אוֹלֵי לֹא שְׁחַט נֶגְדַּת מְקוֹם הַסְּדָק וְאָרְף אִם שְׁחַט נֶגְדַּת מְקוֹם הַסְּדָק אוֹלֵי לֹא נִתְרַחַב הַסְּדָק.

וְא"כ לְדַעַת הַש"ך יֵשׁ מְקוֹם לְהַתִּיר מִיְהוּ גַם זֶה אֵינוֹ מַעֲלָה אַרוּכָה חֲדָא מִמְנ"פ דְּלַהֲש"ך דְּס"ל דְּג' סְפִיקוֹת מְהֵנִי בְּמָקוֹם חֲזָקָה הָא ס"ל דְּסֶפֶק שְׁמָא לֹא שְׁחַט נֶגְדַּת הַפְּגִימָ' לֹא מְקַרֵי סֶפֶק וְלְדַעַת הַטו"ז בְּסִי' א' ס"קו דְּס"ל דְּסֶפֶק זֶה שְׁמָא לֹא שְׁחַט נֶגְדַּת הַפְּגִימָה מְקַרֵי סֶפֶק הָא ס"ל בְּסִי' ק"י ס דְּאֶפִּילוּ כְּמָה סְפִיקוֹת לֹא מְהֵנִי נֶגְדַּת חֲזָקָה.

וְא"כ צְרִיכִין אָנוּ לְגַבֵּב קוֹלָא דְּש"ך וְקוֹלָא דְּטו"ז וְעוֹד דְּאִיכָ' לְמִימ' דְּזָה דְּשְׁמָא לֹא שְׁחַט זוֹ עִם הַסַּפִּין שְׁנִמְצָא בּוֹ רִיעוּת' לֹא מְקַרֵי סֶפֶק כִּלְלִי לְפִי דַעַת הַש"ך בְּכִלְלֵי ס"ס אוֹת ח' לְעַנְיָן ס"ס וְאוֹת כ"א לְעַנְיָן סֶפֶק דְּרַבְּנָן דְּאִם נִתְעַרְבוּ הַחֲתִיכוֹת חֵד בְּחֵד אֶפִּילוּ ס' טְרִיפָה לֹא מְקַרֵי ס"ס דְּחֵד בְּחֵד הָוֵי כְּנוֹדָאֵי אִסוּר וְאֶפִּילוּ חֲנִיּוֹת שְׁנִתְעַרְבוּ עִי"ש וְא"כ פֶּאן ג"כ שְׁיִדְעֵנוּ שְׁיֵשׁ בְּתִים שְׁשַׁחַט שָׁם עִם הַסַּפִּין שְׁנִמְצָא בּוֹ הַסְּדָק וְגַם יֵשׁ בְּתִים שְׁשַׁחַט בְּהֵן עִם הַסַּפִּין הָאֲחֵרֶת הו"ל כְּתַעְרוּכַת חֵד בְּחֵד וְאֵע"ג שְׁפֵל אֲחֵד בָּא לְשִׂאֵל עַל עֲצוּמוֹ מ"מ הָוֵי לִי כְּמוֹ מַחְבּוּאָה בְּכַתּוּבוֹת כ"ז סַע"א דְּחֻשְׁבִּינָן לִי כְּאֵלוּ בָּא לְשִׂאֵל עֲלָיו וְעַל חֲבִירוֹ עִי"ש בְּר"ן וְא"כ ה"נ הִדִּין כֵּן: מִיְהוּ עֵינָן בְּמַל"מ בְּפ"ב מְחַמֵּץ וּמִצָּה דִּין י"א שְׁכ' דְּהִיכָ' דְּאֵין פֶּאן וְיִדָאֵי אִסוּר אֶפִּילוּ בָּא לְשִׂאֵל בְּב"א וְנִדָאֵי מוֹתֵר עִי"ש וְא"כ אֶפְשָׁר לְצַרְף זֶה לְס"ס וּבִלֵּא"ה הַפֶּר"ח שָׁם בְּק"י פְּלִיג עַל הַש"ך גַּם בְּזָה כְּמ"ש דְּאִם נִתְעַרְבַּ חֵד בְּחֵד לֹא חֲשִׁיב סֶפֶק עִי"ש וְא"כ אִם נִצְרָף כָּל הַקּוֹלוֹת דְּסֶפֶק זֶה שְׁמָא לֹא נִשְׁחַט עִם הַסַּפִּין שְׁיֵשׁ בּוֹ סְדָק מְקַרֵי סֶפֶק וְגַם נִימָא דְּס"ס בְּמָקוֹם חֲזָקָה מְהֵנִי וְנִימָ' דְּס' שְׁמָא לֹא שְׁחַט נֶגְדַּת הַפְּגִימָה מְקַרֵי סֶפֶק וְנִימָא כְּדַעַת הַש"ך דְּג' סְפִיקוֹת מְהֵנִי בְּמָקוֹם חֲזָקָה יֵשׁ לְהַקֵּל גַּם בְּנִידוֹן שְׁלָנוּ לְכָל הַפְּחוֹת בְּתְרַנְגְּוֹלֶת דְּאֵין דְּרָף לְשַׁחֵט נֶגְדַּת כָּל הַסַּפִּין.

מְפֵל מְקוֹם מִי יִגְבֵּב קוֹלוֹת קוֹלוֹת לְהַקֵּל בְּאִסוּר דְּאוֹרֵיט' וְאֵע"ג דְּכָאן נּוֹדַע הַפֶּל בְּב"א וְלֹא נּוֹדַע ס' אֲחֵד קוֹדֵם חֲבִירוֹ וּבְסֶפֶקֵא' בְּגוֹפּוֹ וּסֶפֶק א' בְּתַעְרוּבוֹת כ' הַש"ך בְּסִי' ק"י ס דְּיֵשׁ לְהַקֵּל בְּמָקוֹם הַפ"מ מ"מ בְּתַעְרוּבוֹת חֵד בְּחֵד כ' הַפ"מ ג' בְּש"ך שָׁם ס'קֶסֶג דְּאֵין לְהַקֵּל אֶפִּילוּ בַּהַפ"מ לְזֹאת יֵצֵא מֵאֲתָנוּ וְהַסַּפִּין לְאִסוּר כָּל הַתַּעְרוּבוֹת אֲמָנָם הַפֶּלִים שְׁאִינָם ב"י הַתְּרַנּוּ וְסַמְכָנוּ עַל הַמַּתִּירִין ס"ס בְּמָקוֹם חֲזָקָה וְחֻשְׁבוּ לְחֵד בְּחֵד לְסֶפֶק הוּאִיל וְהִי הַפ"מ וּבְדַרְבְּנָן סַמְכָנוּ לְהַקֵּל וְכָל זֶה בְּדִין הַתַּעְרוּכַת וְדִין הַסַּפִּין אֲבָל דִּין הַשׁוֹחֵט כְּבָר אֲמַרְנוּ דְּאֶפְשָׁר לְתַלוֹת אוֹ בְּפִשְׁעָה וְדִינוּ אֲמוּר בְּפ"מ ג' סִי' ב' בְּש"ך ס"קִיא וְכו': תְּשׁוּבָה כ"א כְּשִׁמוּעַ קוֹל שׁוֹפֵר יוֹחֵק לְחַיִּים טוֹבִים בְּסֶפֶר הֶרֶב הַמֵּאוּה"ג הַמְּוֹפֵלֵג בְּתו"י כַּש"ת מוה' מְרִדְכִי סַג"ל הַאֲרוּוִיץ אֲבַדְק"ק סִימְלוּיָא יַע"א: מְכַתְּבוֹ קַבְלָתִי וְבוֹ נִשְׁאַלְתִּי לְחַיּוֹת דַּעַתִּי בְּעַנְיָן שׁו"ב שֶׁהִתְנָה עִמּוֹ הֶרֶב שְׁיִרְאָה לְפָנָיו סַפִּינוּ קוֹדֵם שְׁחִיטָה וְאַחַר שְׁחִיטָה בְּכָל יוֹם וְיוֹם וְאַח"כ וּוְיִתֵּר לוֹ הֶרֶב שְׁדִי בְּמָה שְׁיִרְאָה סַפִּינוּ לְכַהֲפ"ח מִיְדֵי שְׁבוּעַ בְּשְׁבוּעַ

ומתחיל' עשה פאָשר קיבל עליו ושוב חזר מדרכו הטוב ואינו מקיים התנאי ואינו חושש לדברי הרב מאי דינו של השו"ב הנה על העבר ועל להבא ומעלתו פלפל באריכות והנ' גוף הדין מבואר בש"ע יו"ד סי' י"ח סעי' י"ז דאם נמצא ספינו יפה מנדין אותו על פבוד הרב ואם רצה החכם למחול יוכל למחול ואם לא נמצא יפה מעבירין ומנדין אותו עיי"ש ברמ"א ושוב פתב דהאידין' מחלו חכ"ל על פבודם משום דממנים יראים ושלמים וכו' ואינו מבואר אם האידין' אין החכם רוצה למחול אם הדין נשאר פמקדם דמשמתין לי' או גיחוש דהוי פיהורא: מפל מקום מסיפור לשון הש"ע דמביא דין הש"ס ולמאי נפ"מ הביאו פיון דהאידין' מחלו וממנים יראים ושלמים וע"כ דמשום זה הביאו הש"ע להורות דאם אינו רוצה למחול משום שיש לו להחכם אינה טעם בזה שוב נשאר הדין פמקדם ועזר הרי פתב התבו"ש בסעי' כ' שם ובפמ"ג הביאו ונ"ל ובשמלה חדשה כ' דראוי להחזיר הדבר ליושנה עיי"ש וא"כ חכם שיש לו שום חשש על השוחט ומחייב אותו להראות לו ספינו פדינו בנודאי אין זה יהורא וכדין עושה וא"כ בנידון הנ"ל שיהנה הרב עמו ע"כ הי' לו אינה טעם בזה וא"כ בנודאי הי' ויהי' מחוייב להראות ספינו פדין וכהוגן ודינו מפירש בש"ע ועיי"ש ולפי הנרא' ממכתבו לא הי' באופן שלא נמצא ספינו יפה וא"כ מבואר דעל העבר יכול למחול וכמו שפסק שם בהג"ה אמנם הש"ך שם סעי' כ"ח הביא דעת הרמב"ם וסמ"ג דכ' דיש ג"כ חשש איסור והש"ך השיג עלי' הלא ע"א נאמן עיי"ש ובשמ"ח סעי' ל"ה מישוב זה עיי"ש ולפיענ"ד הי' נראה דהרמב"ם לשיטתו דפסק פמובא בש"ע לעיל סי' ב' סעי' ו' דס"ל דמומר לאחד משאר עבירות ג"כ צריף לבדוק לו ספינו וא"כ אפשר הכא פיון דעבר על מה שאמרו דצריף להראות את הספין ופגם בכבודו של חכם שאנו מצווין עליו מה"ת וכבוד התורה גדול דילפי' לי' מאת ה' אלדף תירא וכבר איתרע חזקתו וצריף מפאן ואילף בדיקת ספין מאחר והש"ע דסתם לעיל סי' ב' סעי' ו' פדיעה הראשונה ולכף פסק פאן דיכול למחול ולפ"ז לפי מ"ש הפמ"ג לעיל בסי' ב' דראוי הי' לן לפסוק פהרמב"ם ג"כ ה"נ איתרע חזקתו מיהו גם לדברי הרמב"ם איכ"ל דרק לכתחיל' אבל מה ששחט פבר בלי בדיקת אחר פשר בדיעבד ומפאן ואילף צריף לקבל עליו דברי חברות וכעין דאית' בפמ"ג סוסי' ב' ושיעש' מפאן ואילף פפי אפר יצוה עליו החכם ואז יוכל החכם למחול לו פפסק הש"ע סי' י"ח הנ"ל זהו דעתו והנלע"ד פתבתי ואחתום בפרכ' המשולשת ובאמיר' כוח"ט פאנת נפשו ונפש ידידו הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאווע.

תשובה כ"ב החיים והשלום וכ"ט להרב המופלג בתורה כש"ת מוה' אברהם צבי וונג נ"י מכתבו קבלתי ואם אמנם קשה לי להשיב מ"מ שלא יספור מעלתו נ"י שאין אני חושש לכבודו לזאת אשיב לו בקצרה על מה שהקש' על דברי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' שכ"א דקיים עם דינו של הב"ח דהגירס' ברמב"ם שאפילו גוי שאינו עובד ע"ז אסור שחיטתו דאל"כ קשה איה' ילפינו מקרא דאיש איש דגוים נודרין נו"נ פישראל הא הוי מילתא דאיהו לא מצוי עביד ולא משוי שלים והקש' מעלתו דהרי הרמב"ם בפ"ג ממע"ק הלכה ב' מבואר ברמב"ם דאפילו גוי עו"ז מקבלין ממנו עולות וגוי עו"ז בנודאי מה"ת אין שחיטתו שחיטה ואפילו לדעת הב"ח וא"כ קשה איה' מקבלין וע"כ צ"ל דשחיטה שאני פיון דלא בעי' פהן ואינה עבודה או דאין השחיטה מצוה על הבעלים כמ"ש הפנ"י אלא דנוקא בפסח דכתיב ושחטו אותו וא"כ אינו ראי' פנגד הש"ך עכ"ל ולפי ענ"ד דבר גדול דיבר מרן בעל חת"ס זצ"ל לפי שיטתו דלפי הלשון איש דילפינו מינ' דגוים נודרין נדרים ונדבות פישראל משמע דגוי וישראל שוין בנה והנ' הרשב"א ורמב"ן בקידושין דף כ"ג הביאו לתרץ הקוש' דאמאי לא פשט הש"ס מר"ה משום דאיכ"ל דהאיבעי'

קאי מפהן לכהן או אשחיתטה וכדומ' דכשרה בנר וא"כ לפי"ז הוי איבער' דלא איפשט' והרשב"א הקשה בשם התוס' דהא רצה למפשט ממתני' דתנן קיני נביים ונבות וגם הבריית' דחטאות ואשמות מוקי הש"ס בחטאות ואשמות דמצורע וא"כ הרי הם טמאים ואינם יכולים להקריב וע"כ צ"ל דהוי שליח רחמנ' וזה באמת פבר נפשט מר"ה וא"כ ע"כ כמו שתירצו התוס' דלא רצו למפשט מר"ה רק ממתניתן או מברייתא ולפי ענ"ד א"ש תי' הרמב"ן.

דהנה שם בקידושין פריה על הא דמסיק דעבד מצי למשני שליח הא הוי מילתא דאיהו לא מצי עביד ומשני פיון דיכול לקבל גט מיד רבו של חברו הוי מילתא דמצי עביד ומצי למיעבד נמי שליח וכבר הקשה על זה בס' אורח מישור במס' נזיר דף י"ב דמסיק הש"ס שם דבעי' דווקא מילתא דמצי למיעבד השתא ואי אינו יכול לעשות עתה לא מצי למיעבד שליח.

אמנם פבר ביאר מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל באה"ע סי' י"א וכן מבואר בשאר פוסקים דדווקא אם אינו שייך באותו דבר ואפילו אם רק עתה אינו שייך באותו דבר לא מצי למיעבד שליח דהרי הא דשליח מהני הוא משום דשלוחו פמותו ואם הוא בעצמו אינו שייך באותו דבר ונדאי דאין השליח עדיף ממנו בעצמו משא"כ בעבד שהוא שייך באמת באותו דבר אלא שדבר אחר גורם לו משום דאין לו יד ואם עושה שליח הרי פאלו קשר אותו ידבירו ובאותו יד של האחר הרי אין לרבו רשות ממילא מצי למשני שליח ולפי"ז מי שנקטע ידו או שהוא טמא עתה שרק מקרה ההוא מעכבתו בכה"ג בנודאי יכול לעשות שליח דמקרי מילתא דאיהו מצי עביד אלא דמקרה מעכב וגורם והא ראי' דערל וטמא משלחין קרבנותיהן וכן מצאתי בהגהת הגאון המפורסם מהרי"ש זצ"ל בעל ס' שואל ומשיב במג"א סי' תרע"ט שתי' פן קנשית הפרמ"ג עיי"ש ובאמת קשה לי ע"ז מב"ק דף ק"ט ע"א דאמרין שם דאם המשמר היו טמאים יכולין לעשות שליח בקרבנות ציבור ופרש"י דבקרפן יחיד פיון דלא מצי למיעבד לא מצי למיעבד שליח משמע דטמא אקרי לא מצי למיעבד וצ"ע: ונראה דבקידושין דף כ"ג שם מבואר שורש סברא זו דמחלק הש"ס דבעבד פיון דיכול לקבל גט מיד רבו של חברו ורק אצלו היא סיבה המעכבתו משום דידו אינו שלו אלא של רבו וע"כ שפיר יכול לעשות שליח וא"כ א"ש וכמ"ש לעיל.

וא"כ אדרבה מדוייק לשון הרמב"ם בפ"ג ממע"ק הנ"ל ויש ראי' לדברי מרן דזהו הוא החילוק דאם נימא דשום גוי אינו פשר לשחוט א"כ מקרי שפיר מילת' דאיהו לא מצי עביד פיון דגוי בעצם אינו ראוי לאותו דבר אלא א"כ יתגזיר וכבר כ' מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בעצמו דזה לא מקרי ראוי דמי ימר וכו' ובלא"ה כ' הפהרש"א בקידושין דף כ"ג דבעבד ונשתחרר אשי אי בידו נמי לא מהני דאי נשתחרר פנים חדשות בא לכאן וה"נ בגר הוי פקטן שנולד ואין מקרי שייך באותו דבר וכל זה אם נימא דגוי מצד עצמו פסול אבל אי נימא דגוי פשר בשחיתטה אלא אם הוא עע"ז דאז שחיתתו נבנה א"כ גוי שייך באותו דבר כמו ערל וטמא דמקרי שייכים באותו דבר ואדרב' בערל הוי מחוסר מעשה ואפי"ה מקרי שייך באותו דבר אלא דיש סיבה המעכבת וה"נ מה שעובד הע"ז הוא הסבה המעכבתו ושפיר מקרי שייך באותו דבר ולכך כ' שפיר מרן זצ"ל דאם דווקא גוי עובד ע"ז אינו פר שחיתטה אבל גוי סתם שחיתתו פשרה ילפינן שפיר בגמרא מאיש איש דנודרין נדרים ונדבות דיכול לעשות שליח פיון דשייך באותו דבר יכול לעשות שליח ואי תקשה הא אין שליחות לגוי כ' שם מרן זצ"ל דשאני קדשים דרוב מעשיהם ע"י שליח אבל אי נימא דאפילו גוי שאינו עובד ע"ז שחיתתו נבלה ואז לא הוי שייך גוי באותו דבר פלל א"כ האיך יליף מאיש איש דנודרין נדו"נ פישראל ודינו פישראל ואיך יכול לעשות שליח פישראל

הלוא ישאל שנייה באותו דבר משא"כ נכרי ואלא ע"כ דגם נכרי בר שחיטה הוא ואדרבה מדוייק לשון הרמב"ם שכ' אפילו גוי עע"ז דאשמעי' רבותא לאפוקי מקושטת מעלתו ודברי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל נכונים וברורים ומ"ש עוד על קושטת הרב בעל יריעות שלמה תי' הנה קשה וא"צ לפנים ואין להאריך בזה דברי ידידו הדורש שלומו החותם בברכה המשולשת.

הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה כ"ג הטו"ז ביו"ד סי' א' ס"קיו כ' דברכת הפרשת תרומה הוא חיובת דמצינתו בכה משא"כ שחיטה אינה חיוב והוי רק ברכת שבח והנה הפ"ח השיג על הטו"ז וכ' דשחיטה והפרשת תרומה שוין ולפי ענ"ד יפה כ' הטו"ז ויש להביא רא' לדבריו וביאור הדברים עפ"י מ"שהנ"מ בפ"א מברכות דין י"א דיש ג' מיני ברכות המצות חלק א' מצנה שהיא חיובת פתפילין ומצות ומרור וברכת המצות אלו יכול אחד לצאת ואחר יוכל להוציא בברכה אם אינו בקי פדאית' ספ"ק דר"ה ובהג"ה שם ויש מהן מברכין בל' ויש בעל לפי הטעמים המבוארים ברא"ש ובר"ן בפ"ק דפסחים דף ז' וברמב"ם בפ"א מברכות הנ"ל חילוק בין מצנה שהיא חובה שמברכין בל' וחלק הב' הוא מצנה שאינה חובה אבל גם רשות אינה דמצנה קצת איכ' פגון עירובי חצרות ושיתופי מבואות אע"ג דאי בעי לא יערב ולא יוציא מ"מ איכא מצנה כדי שלא יבשל והפרשת תרומה ע"כ מחלק הנה דהרי בהפרשת תרומה כ' הרמב"ם שם דמברכין להפריש תרומה וכן איתא בתוספתא דברכות פ"ו ואו הוי רשות ממש הוי לן לברך בעל לפי פלל שפניל הרמב"ם שם וע"כ דלא הוי רשות גמור א' משום דשמא יפשו בו בטבל ובלא"ה.

הרי להרמב"ם גם ציצית ע"כ לא הוי רשות גמור דהרי בפ"ג מה' ציצית פסק דמברכין להתעטף משא"כ שחיטה ע"כ רשות גמור דהרי מברכין בעל השחיטה כמבואר בפסחים דף ק' ואע"ג דקי"ל דציצית חובת גברא ואינו חיוב אלא א"כ רוצה ללפוש בגד ד' פנפות אז צריך ליתן בו ציצית מ"מ במצנה שהתורה תלה בהמצנה מצנה אחרת או מדה טובה אחרת אע"ג דאינו מחוייב לקיים מ"מ מצנה איכא פגון בציצית דכתיב בי' טעם למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי ועוד האריכה בה התורה וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ולא תתורו אחרי לבבכם וכפרש"י בחומש א"כ בנודאי מצנה להביא עצמו לידי זכירה וזכירה מביאה לידי עשי' וכן כ' הרמב"ם בסוף ה' ציצית דאע"ג דהוי רשות מ"מ איכא מצנה להתעטף בציצית ולכך מברכין בל'.

ונה נראה פנונת המג"א בסי' ח' ס"קא שכ' דציצית איכא מצנה טפי מבהפרשת חלה או תרומה ואע"ג דגם בתרומה תלה התורה במצנות נתינה סובר המג"א דנהי דאיכא גם בהפרשה מצנה כדי ליתן מ"מ פינון דנתינה עצמה לית בה ברכה וכמ"ש הרשב"א בתשובה סי' י"ח משום דאולי לא ירצה לקבל ותלוי ביד אחרים שוב לא הוי ההפרשה אלא רשות ותיקון לטבל ודמ' לשחיטה זהו נראה לכאור' פנונת המג"א מיהו באמת הדבר תימה דהרי ברמב"ם בפ"א מברכות הנ"ל דמברכין להפריש וא"כ אינו רשות לגמרי פינון דתל' בי' מצנות נתינה ונהי דנתינה אינו בידו מ"מ ההפרשה הוא בידו ויכול שפיר לברך ואדרבה עיקר איסור טבל לאכול הוא מפח מצות הרמה דכתיב בהדיא ותרומותם ממנו את כל תרומות ה' וא"כ האיסור בא מפח המ"ע פדכתיב בהדיא ולא יסללו את קדשי ב"י אשר ירימו ודרכו חכז"ל בעתידים לתרום הכתוב מדבר מבואר דמשום מצנות הרמה אסר קרא וא"כ קשים דברי המג"א איך דימה תרומה לשחיט' ונראה דהמג"א מייירי בחלת ח"ל דאוכל והולך ואח"כ מפריש ולית פאן מצנות נתינה דהרי לפרש"י בפ' עד פמה יוכל לבטלה גם לזרים ואין בה אלא מצנות הפרשה כדי לתקן מאכלו ולכך דימה זה לשחיטה פן נראה לפיענ"ד פנונת המג"א ואפשר דהמג"א לאו דווקא קאמר דהפרשת חלה ותרומה דמיא לשחיטה

אלא פּוּנָתוֹ דְּמַצְנַת צִיצִית הָוֵי חַיִּיבָא טְפֵי דְבִשְׁעַת שְׁהוּא כְּבָר מְעוֹטָף שְׂאָז מְבַרְךָ וְאָז הוּא מְחַוֵּיב בְּצִיצִית מִשְׁא"כ הַפְּרָשָׁה וּשְׁחִיטָה אֵינּוּ אוֹכֵל עֲדִינָן וּמְפָרִישׁ רַק מִשּׁוּם שְׂבִדְעָתוֹ לְאֹכֹל וּבְחֻלְק הַב' הֵנָּה יוֹכֵל אֶחָד לְבָרְךָ וְהַשְּׁנֵי עוֹשֶׂה הַמְּצוּנָה כַּדְקִימ"ל בְּצִיצִית בְּמַג"א ס' ח' ס"ק הַשֵּׁם הַג"א וְהָא דְאַמְרִינָן בְּתַרוּמָה דְאַלֵּם לֹא יִתְרוֹם וְלֹא אֲמַרִּינָן דְאַחַר יְבָרְךָ הֵינּוּ כַּמ"ש הַטו"ז בְּסִי' א' ס"ק יז פִּינּוּ דְאַפְשָׁר שְׁיִוְכַל לְבָרְךָ וְלִפְרוֹשׁ עֲדִיף שְׁיִהָא עֲשִׂית הַמְּצוּנָה וְהַבְּרָכָה בְּאִישׁ אֶחָד הִיכָא דְאַפְשָׁר וְהַחֲלֵק הַג' הוּא מְצוּנָה דְהוּא רְשׁוּת מְמַשׁ כְּמוֹ שְׁחִיטָה וּנְטִילַת יָדַיִם דְאַע"ג דְכָתִיב בִּי' מ"ע מ"מ הֵינּוּ אִם יִרְצֶה לְאֹכֹל וּכ"ש לְדַעַת הַרִיצַב"א בְּתוֹס' בְּשַׁבּוּעוֹת דָּף כ"ד דְהָאִי וְנִבְחַת וְאֶכְלֶת הוּא לֹא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֶׂה וְלֶאֱסוֹר בְּאִיסוֹר שְׂאִינּוּ זְבוּחַ וְא"כ אֵין פֶּאן מ"ע כָּלֵל וּכַמ"ש הַנּוּב"י מֵהַדו"ת חֲאו"ח ס' ס' וְנִהֵי דְמְבָרְכִין מ"מ פְּלִיגוּ בְּזֶה הַש"ף בְּסִי' א' ס"ק לֵב כ' דְהוּי כְּמוֹ בְּרַכַּת הַנְּהַנִּין דְאֵין אַחַר יְכוֹל לְבָרְךָ אֲלֵא א"כ גַּם הוּא שׁוֹחֵט וְהַטו"ז כ' דְאַדְרָבָה מְצוּנָה שְׁהוּא רְשׁוּת וּכ"ש אֵי גִימָא דְשְׁחִיטָה אֵינָה מְצוּנָה כָּלֵל אֲלֵא לֹא הִבָּא מְפָלֵל עֲשֶׂה א"כ אֵיף מְבָרְכִין כָּלֵל וְע"כ דְהוּי רַק כְּבָרְכַת הוֹדָאָה עַל מְצוֹת שְׁחִיטָה וּכְעִי' שְׁפֵן הַתוֹס' בְּפִסְחִים דָּף ז' לְעַנְיָן לְהַכְנִיסוֹ וְכו' וּכַמ"ש לְעַנְיָן בְּרַכַּת אִירוֹסִין וּלְכָף אֲפִילוּ אַחַר יְכוֹל לְבָרְךָ לְכַתְּחִילָה וְאֵין צְרִיף שְׁיִהֵי' בְּאִישׁ אֶחָד: וְאֵין לְהַקְשׁוֹת לְהַטו"ז דְשְׁחִיטָה הָוֵי כְּבָרְכַת הוֹדָאָה וְלֹא דְמֵיָא לְשַׁאֲרַת בְּרַכַּת הַמְּצוֹת א"כ מֵאֵי פְרִיף הַש"ס בְּפִסְחִים דָּף ז' ע"ב מְעַל הַשְּׁחִיטָה הָא שְׁחִיטָה שְׂאִינּוּ זְהוּ לֹא קָשָׁה לֹא מְבַעֲנִי לְפִי מֵאֵי שְׁפִי' הַכ"מ בְּפִי"א מְבָרְכוֹת דִּין י"א הַנ"ל דְקוֹשְׁתֵי הַש"ס הוּא לר"פ דְסוּבָר עַל בִּיעוּר וּמִטְעַם דְעַל מְשַׁמַּע דְוּוּקָא לְשַׁעֲבַר א"כ אֲפִילוּ הָוֵי בְּרַכַּת הוֹדָאָה מ"מ לֹא א"ש לְשׁוֹן לְשַׁעֲבַר וְעוֹד שְׁנֵיהּ בְּאַמַּת תִּי' הַש"ס דְלֹא סְגִי דְלֹא אֵי הוּא שְׁחִיטָה שְׁמִנָּה הוֹצִיא הַרְמַב"ם כָּלֵל שְׁלוֹ בֵּין רְשׁוּת לְחַיִּיב וְתוּ דְלֹא הָוֵי מְצִי לְמִימַר דְשְׁחִיטָה לִית בִּי' מְצוּנָה כָּלֵל דְהָרִי אֵיכ' שְׁחִיטַת מְצוּנָה פְּגוּן לְאֹכֹל בְּשׂוֹר בְּשַׁבַּת וִיו"ט דְאֵיכ' מְצוּנָה וְאֲפִילוּ בְּזֶה"ז פֶּסֶק הַרְמַב"ם דְאֵין שְׁמִחָה אֲלֵא בְּבִשְׂרָה וּלְכָף מְשַׁנֵּי מִשּׁוּם דְלֹא סְגִי דְלֹא אֵי הוּא שְׁחִיטָה וְא"ש: וּבַכְּנֵה"ג הִבִּיא בְּשֵׁם הַרְדָּב"ז בְּגִלּוֹן יו"ד ס' קצ"ו דְלְכָף אֵין מְבָרְכִין עַל סְפִירַת שְׁבַעַת נְקִיִּים מִשּׁוּם דְהָוֵי רְשׁוּת וְהַכְּנֵה"ג הַקְּשָׁה הָא גַּם עַל שְׁחִיטָה מְבָרְכִין דְהָוֵי ג"כ רְשׁוּת וְהָוֵי מְצִי לְהַקְשׁוֹת ג"כ מְטַבִּילָה וּלְפִי עַנ"ד פּוּנָת הַרְדָּב"ז דְשֵׁם מְסַפְקָא לָן בְּפִירוּשׁ הַקְּרָא דְנִסְפָּרָה לָהּ שְׁבַעַת יָמִים וְאַחַר תְּטַהֵר אִם הַפִּירוּשׁ דְּמְצוּנָה אֵיכ' בְּסְפִירָה אוּ דְהַפְתּוּב בְּיָאָר לָן דְאִם תְּסַפֵּר ז' נְקִיִּים תִּהִי טְהוֹר וְע"ז אָמַר פִּינּוּ דְאִם אֵין רְצוּנָה לְהַזְקֵק לְבַעֲלָהּ אוּ שְׂאִין לָהּ בַּעַל אֵין פֶּאן מְצוּנָה לְמ"ד טְבִילָה בְּזַמְנָהּ לֹא מְצוּנָה וּלְכָף מְפָרְשִׁין הַקְּרָא דְאֵין פּוּנָתוֹ כָּלֵל לְמְצוּנָה אֲלֵא בָּא לְלַמְדֵּינוּ דְאַחַר סְפִירַת שְׁבַעַת טְהוֹרָה הִיא וּלְכָף אֵינָה מְבָרְכַת פִּינּוּ דְלֹא כְּתִיב מְצוּנָה כָּלֵל וּבְשַׁלְמָא בְּשְׁחִיטָה כְּתִיב מְצוּנָה הַמְּוַכְרַחַת לְפָרֵשׁ לְמְצוּנָה דְכָבֵר כְּתִיב שֵׁם תִּזְבַּח וְאֶכְלֶת בְּשׂוֹר וּכְיִינּוּ דְכְּתִיב מְצוּנָה נוֹכַל לְבָרְךָ מִשְׁא"כ בְּסְפִירַת נְקִיִּים וְזֶה נִרְאֶה ג"כ פּוּנָת תִּי' הִרְאִישׁוֹן שֶׁל הַרְדָּב"ז דְשְׂמָא תִּרְאֶה וְתִסְתּוֹר וְהַכְּנֵה"ג הַקְּשָׁה דַּמ"מ תְּסַפֵּר בְּלֹא בְּרָכָה וְנִרְאֶה שְׁפּוּנָתוֹ שֶׁל הַרְדָּב"ז פִּינּוּ דְבִקְרָא כְּתִיב וְסְפָרָה לָהּ שְׁבַעַת יָמִים וּלְשׁוֹן שְׁבַעַת יָמִים פִּרְש"י בַּפ' בָּא דְהֵינּוּ בְּלִי הַפֶּסֶק רַק שְׁבַעַת יָמִים זֶה אַחַר זֶה בְּלִי שׁוּם הַפֶּסֶק וְזֶה אֵינָה בְּיָדָהּ דְלִמָּא תְּסַתּוֹר וְאֵיף אֲפָשָׁר שְׁצוּנָתָה הַתּוֹר' ע"ז וְע"כ דְבְּאַמַּת אֵין הַפִּירוּשׁ וְסְפָרָה לְמְצוּנָה אֲלֵא עַל הוֹדְעָה שְׂאִם סְפָרָה שְׁבַעַת יָמִים נְקִיִּים טְהוֹרָה וּמְמִיל' פִּינּוּ דְלֹא כְּתִיב מְצוּנָה א"א לְבָרְךָ וְאֵינָה צְרִיכָה לְסַפֵּר.

וּבְזֶה, א"ש מַה שְׁהַקְשָׁה הַרְבֵּנִי הַנ"ל הָא אֲמַרִּינָן בִּירוּשְׁלַמִי לְעַנְיָן שְׁחִיטָה דְחֻזְקַת בְּנֵי מַעֲיָיִם כְּשֵׁרִים וּמְבָרְכִין עַל הַחֻזְקָה הַנ"ג יְבָרְךָ עַל הַחֻזְקָה דְבְּחֻזְקַת מְסוּלְקַת דְּמִים הִיא וְלַהַנ"ל א"ש וּכְוִנָּתוֹ דְהוֹאִיל וְאֵינּוּ בְּיָדָהּ ע"כ לֹא צוּנָתָה הַתּוֹרָה כָּלֵל עַל זֶה וְא"ש (מִיָּהוּ קוֹשְׁיָא זֹאת בְּלֹא"ה לֹא קוֹשְׁיָא חֲדָא דִּישׁ לְחֻלְק בֵּין שְׂמָא רְאֲתָה לְשְׂמָא תִּרְאֶה וּכַמ"ש הַנּוּב"י דְלְשְׂמָא תִּרְאֶה חֲזִינְשִׁין

דלא הוי נגד חזקה ותו דהרי פאן פל עיקר הספירה הפנונה שתבדק עצמה ותדע אם לא ראתה הרי חשישה התורה על זאת והאיה גימא אנו דנסמך על החזקה) ולדברי הטו"ז הג"ל דברכת שחיטה הוי רק פמו ברפת שבח והודאה הי' לן לומר דאפילו לאחר שחיטה אם שכח ולא בירך קודם שחיטה יברך אחר שחיטה וכמ"ש התוס' לענין ברפת להכניסו וברכת אירוסין וביו"ד סי' י"ט לא חילקו ואפשר כיון דיש שחיטה דמאנה דהיינו שחיטה דקדשים לא חילקו וקבעו לעולם קודם דלענין זמן הברכה אמרינן לא פלוג כמ"ש התוס' וסייעתם בפ"ק דפסחים דף ז' ע"ב עיי"ש תשובה כ"ד בעזה"ת חוסט יום ו' עש"ק פ' נשא תרל"ו לפ"ק החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג הפופלג כש"ת מוה' יצחק אייזיק פרידמאן נ"י האבדק"ק באיאם יע"א: מכתבו קבלתי ובו ביקש ממני לחוות דעתי בענין שוחט אחד ביישוב ראבע ששחט עוף אחד אצל בעה"ב והניח אותו בחזקת שושחט יפה ובעה"ב בדק לאחר השחיטה ומצא שלא היו הסימנים נשחטים כלל אלא בשר המפרקת והבעה"ב ההוא קיבץ את אנשי היישוב ההוא והרא' להם ושלחו וקראו להשוחט ושאלו אותו ואמר אמת'ל' מחמת שהי' יום ע"ש והי' נחויג לדרכו לחזור הפרשה לזאת שכח לבדוק בסימנים וכשהגיע הדבר לאנון מעלתו נסע ליישוב הג"ל והעידו כן בפני השוחט ולא הכחיש אותם אלא שאמר אמת'ל' הג"ל ואמר שרוצה לשלם ומעלתו נ"י הוכיח אותו על המעשה רע כזה והעידו פניו נגד מעלתו לדבר קשות ויצא משם בכעס ונשאל מעלתו מאנשי יישוב הג"ל אם רשאיין להחזיק השוחט הג"ל מפאן ולהבא ושומן הרבה שיש להם מן שחיטות השוחט הזה ולפי דעת מעלתו נ"י שיש להעביר השוחט ודינו כעין הא דאמרינן בפ' ז"ב סנהדרין דף כ"ה והפלים צוה להכשיר מה שאפשר וכלי חרס ינוחו להשהותם מעל"ע ועל השומן ביקש ממני לחוות דעתי.

והנה באמת קי"ל ביו"ד סי' קי"ט בשוחט שהוציא טריפה מתחת ידו שאינו נאמן לומר שוגג הייתי והפ"ח והפרי תואר שם האריכו בזה אימתי אפשר לדונו פשוט או לפושע ומזיד והפמ"ג בסימן ב' בש"ך ס"קיא העתיק בקצרה חילוקי דינים א' טבח שיש בו חשש חימוד ממון גם בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים או שנוטל מן הכשרות הכרפשות וכיוצא בזה בפעם אחד שהוציא טריפה מתח"י מעבירין אותו ואין לו תקנה אלא האי דפז"ב ב' אם אין לו שום חימוד ממון איכ"ל דפעם א' וב' די שיקבל עניו דברי חברות וכו' ושוב העלה לדינא דאם הוא מוחזק אדם פשר והגון בפעם א' וב' יש לדונו פשוט אם נראים הדברים כן ואם הדבר שקול גם אינו מוחזק בכשרות והגון אם יש לחוש לחימוד ממון יש לדונו כמזיד ואם אין לחוש לחימוד ממון בפעם א' וב' די בקבלת דברי חברות ועוד האריך שם קצתוא"כ בשוחט הג"ל שלפי הנראה מתוכן עניני הג"ל לא די לו שהוציא טריפה מתחת ידו אלא העידו פניו ולפי מה שזכרנו לי מדבריו שאמר אח"כ שרוצה לשלם מזה איכ"ל דלכך לא הגיד מיז כדי שלא יהא צריך לשלם וא"כ אפילו אם אין משלמים לו מן הכשרות ולא מן הטרפות איכ"ל דהוי פחימוד ממון ודינו כמזיד להעבירו וכמו שהורה מעלתו נ"י: אמנם בענין להחזיק ריעות' למפרע בגוף הדין שוחט שקלקל ונודע שהוא רשע אם לחוש למפרע פליגו בי' הפוסקים דעת הש"ך בסי' א' ס"קח ופר"ח ועוד דעת היש"ש להתיר דלא נחוש למפרע וטו"ז והתבו"ש בסי' א' ס' וסי' ב' סקל"ב וסייעתם אוסרים למפרע וכ"כ הפמ"ג בש"ך ס"קח דיש להתמיר בדאוריית' והתבו"ש הביא ראי' גדולה ממקנה שנמדד ומשוחט בסכין ונמצאת פגומה דקי"ל כר"ה ומקצת תשובת אחרונים המובאים בפתחי תשובה בסי' א' ס' המתירין ואין חוששין למפרע ודבר גדול דיבר בזה בש"ש שמעתיא ג' פ"ד שדעתו להסכים עם הש"ך להתיר והביא ראיות גדולות לזה וכ' כלל דונדאי על אותו מעשה בעצמו כגון במקנה או בסכין שאנו חוששין

שאותו הריעות' עצמה שהיא עתה הי' ג"כ מכבד פניו דאיכ' תרתי לריעות' שפיר חיישינו על למפרע אבל פאן שנודאי ריעות' זאת לא הי' למפרע אלא שניחוש שפשמ' שעשה עתה ריעות' עשה גם באחרת פמו פועין זה זה לא אמרי' ודבריו נכונים וישרים: ולפי ענ"ד אפשר עוד לנישב מטעם אחר עפ"י הסבך' ששמעתי ממרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל לנישב דברי הריף בפ' ז"ב שכ' עידי שטר שהוזמו דבעי' ראו תחיתן דאל"כ אמרינו עכשוו הוא דחתמו לשקר והא דחיישינו גבי מקנה למפרע מסיק בש"ס משום דהוי תרתי לריעות' ואינו מועיל חדא במקום תרתי ותזקת פשרות של האדם נוכל לדונו לב' תזקות חדא מעיקר' שנולד בנודאי הי' פשר ואית ליה תזקה דמעיקר' ושעדיין הוא פה והשנית יש לכל אדם תזקה הבאה מפח רוב שרוב בני אדם פשרים ואינם מעידים עדות שקר וכיוצא בזה ולכך מועיל תזקת פשרות אפילו במקום תרתי לריעות' וכן אני אומר בשוחט בנתגל' שהוא רשע ואיכ' תרתי לריעות' דבהמה בתזקת אינו נבוח והוא רשע לפניה לא מחזקינן ריעות' למפרע פניו דהי' לו להשוחט מעיקר' ב' תזקות אמרינו השתא הוא דאיתרע וממיל' מה ששחט למפרע הפקיעו ב' תזקות שלו תזקת אינו נבוח דשם עדיין לא הי' האיסור ויצא בהיתר ונשאר בהתירו כדקי"ל ביו"ד סי' ח' בספין שנאבד פו נראה לי לנישב: ונראה לי לדחות הראי' שהביא הפר"ח להיתר מלשון רש"י בתולין ל"ח ע"ב דאמרינו ישאל הוכיח סופו על תחילתו לא אמרינו ופרש"י דקאי הישראל בתזקתו ואמרינו דלמא אחר השחיט' נכנס בו היצה"ר וקשה על רש"י ממקנה שנמדד ונרא' דרש"י פניו על תי' התוס' לעיל דף י' דמקנה חסר ואמאי ולכך פירש"י עתה נכנס בו יצה"ר מיהו זה שינה דווקא אליב' דר"ח בספין שנמצא פגומה משא"כ לדידן.

א"כ אין ראי' להפר"ח סי' א' סוף סעי' א' הנ"ל מיהו מהא דמסיק שם על רשפ"ג דסובר גבי מתנה הוכיח סופו על תחילתו א"כ ה"נ בשוחט ולכאור' קשה מנ"ל דבשוחט דאיכ' תזקת פשרות שאני כפרש"י משא"כ במתנה מיהו אי אמרינו דרש"י כ' זה רק בדר"ח איכ"ל דרבינ' דמסיק זה ס"ל כר"ה דהוי תרתי לריעות' וליכ' תזקת פשרות אבל לפי מ"ש למעל' דגם לר"ה איכ' למימר בשוחט שנשאר תזקתו עדיין עמדה הקוש' מנ"ל לדמות זה לרשפ"ג במתנה לזה צ"ע לפי סברתי אבל לפי דברי הש"ש הנ"ל א"ש אמנם אע"ג דנ"ל כהש"ש מ"מ פניו דיש חשש איסור דאוריית' יש להחמיר כמ"ש הפמ"ג הנ"ל: אמנם נראה לי פניו שהספימו האחרונים דבמקום שאין חשש חומוד ממון יש להקל בפעם אחד או ב' אלא שאני פתבתי דבנדון הנ"ל איכ"ל דהואיל ואירע לו תקלה שצריך לשלם הוי חומוד ממון והיינו באותו פעם ואנו ניחוש שפא גם בפעם אחרת אירע לו תקלה כזו והי' נרא שיצטרף לשלם ונימא שהכשיר אבל בנודאי לא חיישינו למפרע שבמיד כדי להכשיל לחברו שחט שלא פדין דגם עתה אמרינו דלא שביק התיירא אלא משום חומוד ממון שלא יצטרף לשלם א"כ למפרע ג"כ אין לחוש ששחט שלא פדין.

אלא דניחוש שפא פעם אחרת אתרמי' לי' ג"כ תקלה כזו ואנו אמרינו שאין פסול יוצא מכן דעת כמ"ש הריטב"א בתולין דף ג' לענין פותי וא"כ הוי על למפרע ס"ס ספק שפא אמרינו פדעת הש"י וסייעתו דאפילו מבותר שעמה הוא רשע לא מחזקינן על למפרע ואת"ל פדעת הטו"ז והתבו"ש וסייעת' דמחזקינן על למפרע דהיצה"ר בוצר בקרבו מ"מ אין לנו לחוש דיש ספק דשפא לא אתרמי' לי' תקלה דאינו נחשד אלא על התקלה שאיתרע לו והוי ס"ס: אלא די"א בסימן ק"י דבמקום תזקה לא אזלינן בתר ס"ס מיהו כב"ר כ' האחרונים דאע"ג דס"ס לא גרע מרוב אפי"ה לא סמכינן נגד התזקה משום דאמרינו סמוך מקעוטה לתזקה והיינו מדרבנן והיינו אפי' לדעת הפוסקים שחששו על למפרע מ"מ ספק הוי והוי ס"ס ואינו אסור אלא מדרבנן וממיל'

במקום איסור דרבנן איכא למסמך על דעת הש"ך והש"ש וסייעתם דמכשירין ולא חישינן פלל ובפנים מאירות ח"ג סי' כ"ג כ' דעובדא דיד' נוכל לומר מחמת טרדות ומהירות עשה זה בשוגג אף ע"ג דקי"ל בסי' קי"ט סעי' יא דאינו נאמן לומר שוגג הייתי מ"מ בעובדא דידי הי' הוכחה שאם הי' רוצה להכשיל הי' לו לנתק הסניכא וה"נ י"ל הוכחה זו שאם הי' רוצה להכשיל לא הי' מניח את הסימנים שלמים עכ"פ נראה לפי ענ"ד דיש לסמוך בנידון הנ"ל להתיר השומן שהוא הפסד מרובה וכמ"ש מעלתו נ"י ובמקום הפסד מרובה נוכל לסמוך על המתירין הנ"ל פן נראה לפי ענ"ד: אלא שאני תמה על גוף הענין שאם הוא שוחט ובקי בדינים והוא אומן לשחוט איך יארע לו כזה כמ"ש מעלתו שתחב כמה פעמים באגודל עליו ולא הרגיש ולא ראה שלא נחתכו הסימנים ורק נשחט ממול העורף הבשר של המפרקת ולזאת יש לחוש שמה איון) לו פלל אומנות וידיעה בשחיטה וצריף לחקור על תחילת קבלתו שאם לא הי' אומן ונדאי יש לחוש למפרע גם על השומן ומעלתו נ"י הוא מבפנים באותו דבר ולפי ראות עיניו יעשה דברי ידיו הדורש שלומן, והחזתם בברכה המשולשת הק' משה שיק מברעזאוווע תשובה כ"ה ב"ה יום ה' פ' נח תרל"ט לפ"ק חוסט יע"א: החיים והשלום וכ"ט להרב המופלג בתורה כש"ת מוה' יוחנן ונייס נ"י רב דקהל ארטהדאקסען באיפאלישאג יע"א: אפשר שאל על אשה אחת שהקצב אמר לה שיש לו בשר שתקנה ממנו ושאלה אותו איזה שוחט שחט אם השוחט דקהל ארטידאקסען או השוחט של שטאטאסקווא שהשוחט ההוא קודם שנפרדו הב' קהלות הי' שוחט בקהלה ולא נשמע עליו שום שמץ פסול אלא מכח הפרנסה שחטרה לו נשאר אצל השטאטאסקווא ואמר הקצב שהשוחט של הארטידאקסען שחט והלכה האשה ולקחה מהבשר הזה ובישלה ואכלה ואח"כ נודע הדבר ששקר ענה הקצב הנה והבשר הי' משחיטת השוחט של השטאטאסקווא.

ועתה שאלה האשה הנ"ל על הפלים שבישלו ושאכלו בהם מאי דינם של הפלים האלו ודעת מעלתו לדמות למ"ש מרן הגאון בחת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' ג': ובאמת אין זה שייכות להכא ובגוף הנידון יש לדון עליו מצד ב', דברים א' מצד שהקצב הטעה אותה ואמר לה שהבשר הזה הוא משחיטת השוחט של הארטידאקסען ואם הקצב ההוא הי' בחזקת פשרות והאשה ההוא הי' מותרת להאמין לו ולאכול אותו הבשר ולא עשתה איסור וא"כ פאן השאלה הוא רק על הפלים כמ"ש מרן הגאון בעל חת"ס סופר זצ"ל סי' קי"ז שאם הבשר הי' מותר לאותו האיש שנתבשל אלא שהשאלה על הפלים לאנשים אחרים שיהיו אסור עליהם בכה"ג לית פאן איסור משום דהפלים מצד עצמם אין פאן שום איסור עיי"ש וא"כ ה"ה בנידון דהכא פיון שהבשר הזה הי' מותר פיון שאז לא נודע זאת לכן גם הפלים לא נאסרו אח"כ: אלא אפילו נימא דאין זה דומה לדברי מרן בעל חת"ס זצ"ל משום דכאן הי' רק טעות ולא שנייה פאן דנימא דהוא היתר משום דע"א נאמן באיסורין מ"מ יש מקום להתיר מצד שהרי השוחט ההוא לא נשמע עליו שהוא קל אלא שאיתרע חזקתו עי"ז שנשאר אצל השטאטאסקווא מצד חוסר פרנסתו והשטאטאסקווא הנה מסיעים י' עוברי עבירה דהיינו לבעלי הקאנגרעס וקיימ"ל לפי הספמת הפוסקי' להתמיר כדעת הרמב"ם ביו"ד בסי' ב' דאפילו במומר לא' משאר עבירות צריף בדיקת ספין ואפשר שסיוע ידי עוברי עבירה הנ"ל נקרא ג"כ פמו לפני עור כמ"ש ג"כ המל"מ בהלכות מלנה ולנה ובהלכות רבית מ"מ הרי לא איתרע חזקתו אלא שנשאר שם מפני פרנסתו ואיתרע חזקתו שע"י מומן אפשר שיעשה שלא כדין אבל בדבר שאין בו חשש משום חימוד ממון לא איתרע חזקתו.

אבל מי יוכל להכריע זאת ומשו"ה אסרו משום לא פלוג וא"כ בכל' שפבר שהו מעל"ע איכ"ל דשרי ומ"מ כדי לצאת מכל החששו' נראה דצריף להגעיל ג' פעמים את הפלים במים חמים אפילו

הו כל' חרס לדעת המחבר ביו"ד סי' קי"ג סעי' ט"ז דבדבר שאינו עיקר מדאורייתא מותר בהגעלה של פעמים אף בכלי חרס פו נראה לפי ענ"ד ואחתום בברכה המשולשת דברי ידידו הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאון: תשובה כ"ו בעזה"י יום ו' עש"ק מ"ג למב"י שנת תרל"ח לפ"ק פה חוסט יע"א: החיים והשלום וכל טוב ומזל טבא וברכה והצלחה להרב המופלא ומפולג בתורה מוה' ישע' זילבערשטיין נ"י: מכתבו קבלתי ומה ששאל אותי במה שהמציא להקשות דאמאי אנו רשאים למפור לגוי בפשר ממקום שחיטה ולא נחוש למ"ש הב"ח והובא בטו"ז סי' יו"ד שהחזיק בדעת המרדכי שגם בכשרה צריף הדחה ועכ"פ בכל שחיטה יש לחוש במקום בית השחיטה להצריף הדחה או קליפה ואיך מוכרין לב"נ בלא קליפה או הדחה הא פשגומר השחיט' הרי פולט הספין אבמה"ח שפלע פשמגיע לרוב דאז הוי עוד אבמה"ח בב"נ ויצטרף הדחה ואפילו קליפה פינו דנשחט הרבה פעמים טריפה דצריף קליפה פמבאר בטו"ז שם ס"ק"ז ואפילו נמא כמ"ש מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' י"ט דספיק' שרי היינו היכ' דאיכ' חזקת היתר לגוי אכל פאן אי לב"נ דלא אזלינן בתר רוב ואיכ"ל דטריפה הוא ולישראל ג"כ לא שרי לא שרי פינו דלישראל שרי לדידהו נמי שרי עכ"ל.

והנה גוף הדבר פבר הארכתי בזה במקו"א על דברי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בתשובה סי' י"ט הנ"ל דכתב דגבי גוי אמרינן טע"כ דאורייתא הא קי"ל במשקין היוצאין מהן דאינם פמותן.

אלא היכ' דגלי קרא ובחולין דף ק"ד עביד הש"ס צריכותא וברמב"ם פ"ו (או פ"ח) מהמ"א פסק דהקדש וכיוצא בו הדין דמשקין היוצא מהן אינן פמותן ונהי דמהטמאים ילפינן לאסור רונטון היינו בישראל אכל בב"נ רונטון מותר ואיך אפשר לומר טע"כ דאורייתא פינו דהמשקה אינו נאסר כלל מן התור' אצל בב"נ דלא פתיב הטמאי' כמ"ש האחרוני' דחלב אפילו הוי כאבמה"ח מ"מ שרי דלא נאסר הציר והרונטון ואמדתי לישב עפ"י מ"ש מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל חיו"ד סי' קי"ד ושם הביא ג"כ בקצרה מה דהוי קשיא לי על דברי הרמב"ם בפ"י ממ"א הנ"ל דבהקדש משקין היוצאין מהן אסורין ואין לוקין דמשקין היוצאין מהן אינן פמותן מה"ת ונתקשתי עפ"י מ"ש התוס' בחולין דף קי"א דבכל יום נעשה גיעול לחברו היינו מטעם דבטל ברוב והקשו דגם לאסר שנעש' נותר לא יהא צריף מריקה ושטיפה בכלי חרס וע"כ משום דאין מבטלין אסור לכתחילה וכמ"ש בנקה"כ סי' צ"ג אי אמרינן משקין היוצאין מהן אין פמותן וכ' התוס' בחולין ובבכורות דף ו' דכה"ג שתי' לאו בכלל אכילה אלא לכשיבוא למאכל ויקרש יהא אסור וא"כ בעוד שפלוע עדיין בכלי אינו אסור פלל מה"ת ולמה יהא צריף שבירה וכן קשה במ"ש הר"ן סוף ע"ז דאפילו אי לינת לילה פוגם אפי"ה בעי שבירה משום דהבלוע עצמה בפלי צריף ביעור ג"כ קשה פנ"ל הא הבלוע אינו אסורה כלל אם משקין היוצאין מהן אינם פמותן.

וביאר לן מרן זצ"ל שם וכן כ' בס' באר יעקב דונדאי משקה היוצא ע"י בישול הוא פממש הדבר ואסור אלא דכל זמן שהוא מחוי איכ"ל דלא חשיב אכילה דבכה"ג שתי' לאו בכלל אכילה עד שיקפה ולכן צריף קרא לרבות את השוטה וכ"כ בתוס' בנדה ובתו"ח בחולין דף ק"כ ע"א דהו"א דמחוי הוי שלא כד"א ולכך צריף קרא וממיל' בפליטה שיוצאת ע"י בישול שהוא פממש ואפילו קודם שפא לאוכל ואפילו ליכ' קרא מ"מ שם האסור עליו לענין דשם נותר עליו כמ"ש הר"ן הנ"ל בסוף ע"ז וגם אסור לבטלו לכתחילה אמנם משקין היוצאין רק דרך סחיטה ע"י מליחה זה מסבא אינו פממש ואיצטרף קרא פדאית' בחולין דף ק"ד ולילא קרא הוי אמרינן שאינו אסור אלא מדרבנן ובמשקין כה"ג מייירי הרמב"ם בפ"י מה' מ"א הנ"ל זהו תוכן דברי מרן הגאון זצ"ל:

ונפקא מינה לדידן לנידון שלנו דחלב או ציר דלולא קרא הו"א דמותר ואין משקין היוצאין אסורין וא"כ בב"נ דבאמת לית קרא אינו פמותן ושרי להו אבל משקה הרוטב שיוצא ע"י בישול דהוי מצד הסבא פממש ואסור אלא דס"ד דלא מקרי דרה אכילה ולזה צריה קרא וממיל' בב"נ אפילו שלא כד"א אסור דהרי לב"נ אסור בח"ש דאין שיעורין לב"נ כמ"ש הרמב"ם בהלכות מלכים וכל היכא דח"ש אסור גם שלא כד"א אסור כמ"ש מהרש"ל בשבועות דף כ"ג ע"ב וא"כ שפיר כ' מרן הגאון זצ"ל גבי ב"נ אמרינו טע"כ דאוריית' היינו בבישול אבל בציר או בחלב אצל ב"נ מותר דלית להו קרא ע"ז וא"ש: וא"כ.

ה"נ פבר פתבו הראשונים דאפילו נימא דבית השחיטה רותח מ"מ אין רותח פנה מבליע ולא פולט רק משום דאיכ' נמי דנוקא דספינא וא"כ פליטה או הבלעת הספין נעשה רק ע"י הדחק ולא ע"י בישול שהרי חמימות אינו יכול לפלוט זה הממש וא"כ בגוי לא נאסר פלל המשקה ולא צריה לי' הדחה וכ"ש דלא צריה קליפה פן נראה לפי ענ"ד: אמנם אפשר לפקפק דדנוקא דהכא לא דמי לסחיטה דפירות וכיוצא בהן מ"מ צ"ל דלא קשה מ"ש דאצל ב"נ לא אזלינן בתר רוב דהנ' מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל ביו"ד תשובה ע' כ' דגם אצל ב"נ אזלינן בתר רובא יעוי"ש בסופו וכבר הקשה לי הרב הצדיק מוה' יעקב שלום מטאפלטשון זצ"ל סת"ר' בזה דבסי' י"ט כ' מרן זצ"ל בעצמו דבב"נ לא אזלינן בתר רובא ואמרת' לישב דביטול ברוב ולילה בתר רוב הם ב' ענינים וכבר חקרו הפמ"ג בפתיחה לתערובת מנ"ל מאחרי רבים להטות ביטול ברוב וזה לא קשה פנין דאם אהד.

אומר אינו יודע צריה להוסיף דנין אחר במקומו אבל אם אמר דעתו להיפוך מהרוב א"צ להוסיף ואע"ג דמנין כ"ג או ע"א מעכב ואלא ע"כ דהוא נתבטל וזה בישוראל אבל בב"נ נהי דמסב' ידעינן רוב אבל ביטול לא שמענו ולא אמרינו אצלם ואין פאן סתירה בדברי מרן דוודאי הא דנימא פל דפריש מרובא פרוש וכן דנימא דרוב מכוננין האמת יותר מן המיעוט זהו סבא וסבא הוא דאורייתא אבל דנימא דיתבטל ברוב זה אינו סבא ולזה צריה קרא וזאת בב"נ לא אמרינו פן נראה לפי ענ"ד בדעת מרן זצ"ל וא"כ בנידון של מעלתו גבי ב"נ אמרינו דרוב בהמות אינם טריפו' ומסתמא מסתבר דזה טפי מן המיעט שהם טריפות אלא אפילו אי נימא פדעת הנוב"י דבב"נ לא אזלינן בתר רוב מ"מ פבר ביארתי במקום אחר דאפילו ספק שקול ג"כ מותר דדווקא גבי ישוראל דגילה לן הקרא גבי אשם תלוי לכהפ"ח באיקבע איסורא אבל בב"נ דלא גלי לן קרא מצד הסבא גם אפילו איקבע איסור' מותר ואח"כ מצאתי בפרמ"ג בפתיחה כוללת בהלכות שואל ונשאל אות מ"ג שכתב פן וכן בתשובת מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחלק ששי ג"כ כתב פן דלב"נ ספיקא שרי וא"כ מלבד דהת' דלעיל נראה מלשון מקצת פוסקי' דהא דניחוש דלמא פלע אבמה"ח לכי חיימא מ"מ זהו הוי רק חשש דאיכ"ל דהדמ' שטרף את הפלוע מן אבמה"ח או נתקנח ע"י העור והוי רק ספק וספק אצל ב"נ אפילו איקבע איסור' שרי וכ"ש פאן דלא איקבע איסור' פן נראה לפי ענ"ד ואחתום בברכת מז"ט ויהי' בשעה מוצלחת ויהי' זיווגו עולה יפה דברי הדורש שלומו: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה כ"ז התבו"ש בסוף סי' ט"ו הספ' דנוכל לסמוך על סימנים אם יש להם שנינים וקרניים קשים וחדים ומרן הגאון בחת"ס סי' י"ו וי"ז הספ' על ידו אפילו אי נימא פסברת הד"מ דהוי ספיקא דאוריית' עיי"ש טעמו אלא דאצריה דבהדי סימנים בעינן גם מסל"ת ולפי ענ"ד עדיין צ"ע וראשון נאמר לברר מה שפולפלו האחרוני' בזה אי הוי ספק דאוריית' בלא שקה ואומר הרמב"ם בפ"ד ממ"א דין ד' כ' אסור לאכול מבהמה שנוקד' עד ליל שמיני וכו' והרי זה כנפל ואין לוקין עליו ומדסיים ואין לוקין עליו מוכח דמה"ת

אסור וכ"כ הפמ"ג ביו"ד סי' ט"ו בשפ"ד ס"קד דמדבריי הרשב"א בתשוב' שם מוכח נמי דספק דאוריית' הוא וכן הוכיח הדגו"מ מש"ס דר"ה דף ז' דפריה בע"מ אי מצוי אכיל לי' ומ"ש הט"א שם דאיכ"ל שיעור שנה בבע"מ הוא רק מדרבנן ואתא דרבנן ומפקי דרבנן כפר הוכיח במהרי"ט אלגזי בבכורות ריש פ"ק עד כמה דמהרמב"ם ועוד פוסקי' מוכח דגם בבע"מ שנה הוא מה"ת ושם מסיק דפלוגת' דרבנן הוא וא"כ להרמב"ם וסייעתו נשאר ראיות הדג"מ וכן דעת הרי"ט אלגזי שם דספק דאוריית' הוא: ועוד הוסיף הדגו"מ לומר מלתא בטעמא דיש לומר דבבהמה ספק הוא מטעם סמוך מיעוט' לחזקה לחזקת שאינו זבוח וסברא זו יש בה לפקפק טובא דנהי דבאמת אנו קי"ל באה"ע סוסי' קנ"ו בהלך בעלה וצרתה למדינת הים לא תנשא ולא תתייבם והיינו מטעם סמוך מיעוט' לחזקה מ"מ מבואר ברא"ש חולין דף י"א ובתוס' בכורו' דף כ' ע"ב דהיינו מדרבנן להחמיר ואפילו להרשב"א וריטב"א ונמוק"י שם וריב"ש סי' תקט"ז דמוכח דס"ל דמה"ת אמרינו סמוך מיעוט' לחזקה אפילו להקל מ"מ כפר הכריחו שם וביותר ביאור ברשב"א במשמרת הבית בהלכות שחיטה דפוס ונו"ן דף ז' דין דווקא בחזקה שלא נעשה בה מעשה המסלקה אמרינו סמוך מיעוט' לחזקה ותו דווקא במיעוט המסולק מן הרוב משא"כ במיעוט שהוא נגד הרוב כמו הקא לא אמרינו סמוך מיעוט' וכו' והתם ג"כ במיעוט המצוי דנפלים מייירי ולא מחלקו בזה ותו יש להקשות דגם ביבמה נימא דנוקי הנוול בחזקת נפל ונימא סמל"ח באמת המהרי"ט אלגזי כ' שם דחזקת קטנות לא חשיבה חזקה משום דעשוני' להשתנות והביא פן בשם מהרי"ט ח"ב סי' א' אב"ל הש"ש שמעתתא ג' פי"ג הכריח דחזקת קטנות העשוני' להשתנות מקרי חזקה וא"כ נוקי פאן בחזקת נפל ונראה דזה לא קשה דוולד שנגמר בשערו וצפרניו פנים חדשות בא לכאן ונהי דכל זמן שהי' עובר הי' נפל מ"מ בנולד נגמר שראינו שנושטנה ויצא ממה שהי' ובעת שפא לצורת וולד שלם לא הוחזק מעולם בתורת נפל מיהו אפתי קשה הא גם ביבמה כל זמן שלא נולד הוולד היתה בחזקת יבום אלא שהוולד בשעה שנולד אם הוא בן קיימא מסתלק החזקה ואם הוא מן המיעוט אינו מסלק וה"נ בבמה דבנולד בהמה בשעה ששחטה עשה בה מעשה המסלק החזקה אלא שאם היא מן המיעוט לא הועילה המעשה הזאת: וא"כ ממנ"פ אי אמרינו גם בחזקה שהורעה ונעש' בה מעשה המסלקת אמרינו סמוך וכו' א"כ גם ביבמה נימא פן ואי לא אמרינו ביבמה וע"כ היינו פסברת הרשב"א.

במשמרת הבית הנ' למשום דהורעה החזקה ונעש' בה מעשה המסלק' וא"כ ה"נ בנולד בהמה ומצאתי בנוב"י ח"ב באה"ע סי' י"ט ששם ביאר דבריו יותר ושם ראיתי שעיקר יסוד סברא זאת בנוי' על מ"ש בנוב"י קמא האה"ע סי' ס"ט בד"ה ולכן אני אומר וכו' ששם כ' דאין לאשה חזקת יבום משום דמעיקר' היתה בחזקת שתתעבר וא"כ לא דמי לבהמה דביבמ' לא הי' חזקת יבום מעולם עיי"ש: מיהו סברא זו פולה מוקשה ולא זכיתי להבין דבריו דמה יענה הרי ביבמות דף קי"ט אמר רבא רישא חזקה ליבום ואמרינו סמוך וכן ביבמות דף ל' אמר אב"י קידושין חזקה ליבום (ועיין שם בתוס' דף ל"ז ע"א ד"ה וזו וכו' יש ראי' להנוב"י) וע"כ צ"ל דבשעה שקידש' או נכנסה לחופה ולא נבעלה או אפילו נבעלה הרי אינה מתעברת מביאה ראשונה אז היתה חזקה שנתבררה שאם ימית בעלה אז היא זקוקה ליבום וא"כ שוב לא גזע לחלק בין אשה לבהמה וראיתי בעלי שומר ציון במכתב פ"ט הקשו ג"כ על הדגו"מ הנ"ל מש"ס שבת דף קל"ו דפריה מולד בהמה על ולד אשה דר"ל דאכלו ארי לכ"ע וולד קיימא הוא ופריה שם מהא דשחטו ולד בהמה ולא אכל ר"פ ולדגו"מ מאי קושיא בהמה שאני וכבר הקדימו בקושני' זו בס' שלום ריושלי' ברה"ב בירושלמי דף ג' ע"א ד"ה תמן תנינא וכו'.

ועוד האריף שם להקשות: ולפי מ"ש לעיל לאבני ורְבֵּא ס"ל דגם באשה יש חזקה ליבום א"כ שפיר מדמה לה הש"ס והנוב"י ע"כ לא ס"ל דקי"ל בזו פְּרָבָא אֵלָא פְּדַמְשַׁמַּע בִּיבְמוֹת דָּף ל"ז מִכַּח קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' ד"ה וזו וכו' ואפשר דזה תלמי אי חיישינן שמה ימות בזמן מועט דרְבֵּא וְאֲבִי ס"ל דבשעת קידושין אמתחוק' ליבום ובאותו רגע צריכין אנו לדון אם ימות ואמתחוק' ליבום אבל לדין דלא חיישינן שמה ימות בזמן מועט א"כ באותו רגע אין לנו לדון על זה עד לאח"ז מרובה ואז שוב אין לו חזקה וכמ"ש הנוב"י ולפי"ז מדאמר אבני באבלו ארי לכ"ע חי ומנ"ל דלמא ס"ל לרשב"ג כמ"ד דחיישינן שמה ימות ואיכ' חזקת יבום וע"כ אפי' באיכ' חזקה ופריף שפיר מןולד בהמה ומ"מ דברי הנוב"י עדיין צ"ע דהרי בסוסי' קנ"ז באה"ע מבואר דקי"ל פְּרָבָא דמקרי חזקה: אמנם מטעם אחר יש לומר להחמיר בןולד בהמה שהיא מה"ת שהרי מבואר בתוס' בב"מ דף ק' ע"א ד"ה הא מני וכו' דאוקי בחזקת מעוברת ואמרינן דהשתא הוא דילדה וה"ה דאמרינן השתא הוא דעיברה והולד לא פלו לו חזקתיו וכמ"ש הנוב"י מהדו"ת בחיו"ד סי' ו' ונהי דבאש' אדרב' אמרינן ביבמות דף קי"ט דרוב נשים מתעברות ויולדת מיהו כתבו התוס' שם ד"ה ר"מ דזהו באדם אבל בהמה קי"ל כר"ה בבכורות דף כ' דרובא דתלמי במעש' לאו רוב ואיכ' חזקה דלא פלו חזקתיו וגם חזקת אינו זכות והריב"ש בתשובה סי' שע"ט כ' דב' חזקות עדיפו מרוב וא"כ בהמה י"ל דיש ס' נפל והש"ס בשבת דף קל"ו דלא מחלק בין אדם לבהמה ושם קאי אליב' דאבני ורְבֵּא דלית להו בבכורות שם הא דר"ה (ועפ"י האמור יש לישוב גם דברי הדגו"מ די"ל דבאדם י"ל השתא הוא דילדה פיון דלא שייך השתא הוא דעיבר' וא"כ הולד בחזקת שפלה ויש נגד חזקת יבום חזקה אחרת ושפיר סמכינן.

ארוכ משא"כ בבהמה). אבל.

לדינא דקי"ל פְּרָבָא שפיר איכ"ל דוולד בהמה ספק גמור וכדמשמע מהרמב"ם ורשב"א הנ"ל ולישיט' התוס' דהוי חשש דרבנן אפשר דס"ל דחזקה דהשתא דהרי מעוברת לפנינו מסעי' לרוב ולקב' עדיף' או דס"ל כמ"ש בראש יוסף בחזקת דף ט' בתוס' ד"ה ואסורה וכו' דיש מקום לומר דהא דרובא דתלמי במעש' לא חשיב רוב היינו מדרבנן ולישיטת תוס' בסוגי' דר"ה דף ז' איכ' למימר כתי' הט"א או דס"ל דנהי דבדיעבד סמכינן ארוכ אם שחטו תוף ח' מה"ת מ"מ אסור מה"ת לשחטו תוף ח' ולסמוך ארובא דומיא דאמרו דלא אמרה תורה שלח לתקלה לבטל איסור לכתחיל' ולסמוך ארובא וה"נ אין לנו לבטל הבירור ולסמוך ארובא וא"כ פיון דהשחיט' לכתחיל' אפילו לתוס' אפשר דאסור מה"ת נראה לפי ענ"ד דאין לסמוך לכתחיל' על הסימני' הנ"ל דקרננים ושינינים ובלא"ה פְּרָבָא הביאו האחרונים שנתפבר להם שאין הסימנים אלו מכוננים ואין לסמוך עליהם לכתחיל': וכיון שבירתתי דעת הרמב"ם דנרא' לפי ענ"ד דס"ל דהוי ס' נפל דאוריית' א"כ נראה לפי ענ"ד בנגידון השאלה המובא בשומר ציון במכתב פ"ח ופ"ט הנ"ל והרב אב"ד דק"ק ציפער נ"י דעתו להתיר בןולדו תאומים ואחד חי יותר ח' ימים ואחד נשחט תוף ח' דמותר הנשחט תוף ח' דאמרינן מדהאי נשלם וכלו חזקתיו גם האי פלו לו חזקתיו ולכהפ"ח לא הוי מיעוט המצוי וכשר בדיעבד ולפי ענ"ד אין להקל כלל דנהי דמלשון הר"ם המובא בטו"ז סי' שצ"ז ס"קב ד"ה שלישיית וכו' משמע פן אבל אנו הרי קי"ל בסי' שע"ד סעי' ט' בתאומי' כה"ג אינו מתאבל על זה שמת תוף ל' וע"כ הטעם משום דחיישינן דהאחד נגמר לז' ואשתיה ונשני לא נגמר והוי נפל דהלשון משמע אפי' חי אחד יותר מג' ימים שיעור קליטה וע"כ היינו רק מטעם הנ"ל וחישינן לזה מטעם דיש לן סיוע חזקה דבחזקת שלא נתעברה אלא במאןחר הקודם.

וּכְבָר.

כ' התוס' בכמה דוכתי דהא דהקילו באבילות היינו פדי להחמי' בתליצה וא"כ בכה"ג ע"כ אם הי' נפ"מ בתליצה היינו חוששין למיעוט נפלים וממיל' בבהמה דיש לן עוד סברות להחמיר לדגוי מטעם סמוך מיעוטא וכו' ולדידי מטעם ב' חזקות א"כ בכה"ג יש לאסור ואין להקל כי אם בדיעבד אם נתבטל יש לצדד בתערובת או בכלים פינן דלשון הג"א בחולין דף י"א משמע דגם בבהמה יש להקל בשעת הדחק וזה משמע כתי' התבו"ש לאסור הנולד לא מקרי שעת הדחק ואע"ג דלהרמב"ם הנ"ל משמע דהוא לגמרי פספק נפל מ"מ הא תוס' וסייעתם פליגו עלי' כן נראה לפיענ"ד והנה הרב דק"ק ציפער נ"י רצה לומר דהא דקי"ל בסי' שע"ד סעי' ט' הנ"ל הוא מטעם דיחוי וכמו שפסק בסי' שצ"ו בקטן ונתגדל בתוך ל' וזה אינו עיין ברא"ש בסוף אלו מגלחין סימן קמ"ג דהתם הטעם משום דהגבירא דחוי ויש חילוק בין גוף דחוי למצוה דחוי' ותו דכן מבואר מלשון רש"ב"א המובא בש"ך שם ותו אם הי' הדין דיהי' ברור ע"י חיות השני א"כ מעיקר' הי' מחוייב להתאבל אלא ונדאי הטעם דפטור דתלינו דנפל הוא וא"כ ה"ה פאן: תשובה כ"ח מעשה בשוחט ששחט מסוכנת ואמר שלא פירכסה ואשה אחת הכחישה אותו ואמרה שפירכסה מאי דינה הנה הרמב"ם בפ"ד ממ"א פסק בשחט בלילה ואינו יודע אם פירכסה הוי ספק גבלה ורא' ש'לו מן המשנה וטעמו אע"ג דעד השתא היתה בחזקת פשיטה ובריאה מיהו השתא שנולד בה חולי מסוכנת שהיא קרובה למות ואינה יכולה לעמוד ומקצתן שיש להם חולי זה מתים ע"י משמוש השחיטה קודם גמר השחיטה ומקצתן אינם מתים אלא ע"י השחיטה ואיכ' פלגא מסוכנת דשחיטה מועלת להם אם הם במעמד זה ופלגא אין השחיט' מועלת להם כשהם במעמד מסוכנת כזו להתיירם ואדרב' גורמת להם קירוב מיתה קודם גמר השחיטה ולכך הוי ספק השקול כן נראה להסביר מדברי התבו"ש והפמג"ד בסי' י"ז ולא מקרי ספק בשחיטה ולאוקמה בחזקת אינה זבוחה דהרי מעשה הזבחה בנודאי נעשה פהוגן ואין לנו ספק על השחיטה כי אם על הבהמה והעוף אם הי' אז במעמד שאפשר לה שתועיל לה השחיטה ולכך שפיר פסק דהוי ספק גבלה: אלא דמרון הגאון זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' כ' הקשה דנוקי אחזקת חי ורצה לומר לפי הנ"ל פינן דהספק הוא על הבהמה נוקי הבהמה על חזקתה כשם שהיתה באופן שמועיל בה שחיטה גם עד עתה היתה נשארת על מעמד ההוא ולא יצאה נשמתה אלא ע"י שחיט' ואע"ג דאיתרע החזקה הואיל ונעש' מסוכנת מ"מ הרי בפ"ה דטהרו' מ"ז הובא בר"ש התוספת' דגם במסוכן אמרינן דהשתא הוא דמת ואין לחלק בין אדם לבהמה דזיל בתר טעמא משום חזקה ה"נ חזקה וכן מוכח ברא"ש בפ' בהמה המקשה אות ה' דכ' דכן תשעה מת דמטהר ר"מ לפי' רש"י צריכין לידע אימתי מת ולכאור' הא קי"ל כרבנן דכל הטומאות כשעת מציאתן ולדעת הטו"ז בסי' שצ"ז אמרינן כן בעלמא מדהשתא מת מעיקר' נמי מת מיהו זה לא קשה דהרא"ש קאי לר"מ דאוקי בחזקת חי בנגע באחד בלילה ואין חילוק בין בהמה לאדם ושפיר קשיא לי' למרון זצ"ל: וע"ז שפיר תי' מרון זצ"ל דהא באמת איכא פאן חזקת אינו זבוח שלא נודע אם יצאה מחזקתה אלא משום דנעש' בה מעשה שאפשר לו להוציאה מחזקתה אע"ג שאנו מסופקים אם הי' באופן המועיל אפי"ה איתרע חזקתה נגד זה גם חזקת חי איתרע שהרי מסוכנת לפנינו ונולד בה דבר שלפעמים ממיתה קודם גמר השחיט' ולכך אוקי חזקה רעועה נגד חזקה רעועה' וא"ש דחשיב לי' ספק ולכאור' קשה דהרי בנדה דף ב' ע"ב פריף אדרב' נימ' העמד מקנה על חזקת' ופירש הר"ן בחידושויו אע"ג דחזקת טומא' איכ' פאן מ"מ פינן דחזקת מקנה בא לסלק החזקת טומא' אזלינן בתר מקנה וא"כ ה"ה פאן נזול בתר חזקת חי ונרא' דהכא שאני שנולד הספק בשעת שחיט' וע"י נדווד השחיט' ולא יצאה שעה אחת

להיתר והי' ראוי לדמות לעיקר דקי"ל בסי' כ"ד הואיל ואתעביד בשעת שחיט' הוי ספק בשחיט' וה"נ כן אלא משום דאיכ' גם חזקת חי נגד חזקת אינו זבווח ולכך הוי ספק שקול ודבר גדול דיבר: ועכ"פ פ' פ' דספק הוא בנודאי ע"א נאמן לאסור שהי' מהנה שלא פירפסה ולא אמר נגד חזקה וע"א נאמן בכה"ג לכ"ע לאסור ולכאור' אפילו הוי נגד חזקה ג"כ נאמן הואיל ונתן בידו פדאמרינו בגיטין דף נ"ד ע"ב בטירות שעשיתי עמה נטמאו לרבא אפילו לאחר שהוציאו מידו אלא שיש לחלק דהתם אמר שנעש' בו פסול בשעה שהי' עליו שומר או פועל אבל כן אמר על לאח"ז מיהו זה אינו דגם כן אמר על הזמן ששחט שפבר הי' בשעת שחיט' מת ושחיטתו הי' כמאן דליתא אלא שאומר שזה נודע לו עתה שאז הי' מת והבעלים האמינו אותו על שעת שחיט' שאם יאמר שלא הי' שחיטתו פראוי' יהא נאמן וה"נ כן ונפ"מ אם הע"א נאמן רק מטעם דע"א נאמן באיסורין היכא דלא אתחזק איסור' א"כ אם הבעלים או ע"א מכחישו אמרינו אוקי חד להדי חד והוי פאלו אין כן עדות פדאית' ביו"ד סי' ל"ט סעי' י"ו וא"כ בנידון שלנו דבלא אמירה הוי ספק ה"נ הוי ספק נבלה אבל אם נימא דנאמן מטעם שפידו והוא מטעם שהאמינו אותו הבעלים אפילו אם הכחישו אותו בעלים אפי"ה נאמן וכמ"ש הש"ך ביו"ד סי' קכ"ז ס"ק: מיהו לפי מה שהקש' הש"ך שם בס"ק למה נאמן והפנ"י בגיטין דף נ"ד הסביר מטעם שהאמינו אותו נ"ל לפי מאי שהארי' והעל' הש"ך בחו"מ סי' ע"א ס"ק דסתם נאמנות מועיל רק נגד עצמו ולא נגד ע"א א"כ אם ע"א מכחישו לא האמינו והוי שוב חד פנגד חד ואמרינו אוקי חד להדי חד והוי דינו כמעיקר' ולזה נראה שפיונו הרמ"א שם בס"י קכ"ז במ"ש ואם אין הבעלים שם מהני והש"ך בס"ק תמה הא אינו נאמן כלל ומ"ש בקוה"כ שאם מתו הבעלים הוא נאמן זהו תימה הא הטור וש"ע ס"ל פדעת רש"י ותוס' דדווקא שתיקה בעינן אלא נראה דקאי על רישא דהי' בידו ומטעם נאמנות ומ"מ נגד ע"א אינו נאמן וכדברי הש"ך בחו"מ סי' ע"א הנ"ל: מיהו בנידון שלנו אין הדבר מוכרח אם הוא חשוב כמו הי' בידו דהש"ך בס"י קכ"ז ס"קא כ' דלהמחבר ס"ל בעי' מגו דבידו לעשות וכבר הקשו על הש"ך ועיין בחכ"צ סי' ע"ט ובדגו"מ ובס' אור הגנוז ובס' קדושת ישראל בגיטין שהקשו הא גם ביין מבןשל מןשפחת לה שעירב עמו יי"נ ולכך נראה דדעת הש"ך אם הטעם משום בעלים נאמן אפילו לא הי' בידו לאסור באותו דבר עצמו אלא בדבר אחר שונו' כבעלים ונאמן לאסור בכל ענין אבל אם הטעם הואיל ובידו לעשות הו"ל פאלו המנוהו לכך ודווקא במה שיוכל לעשו' המנוהו ולא על דבר אחר כשם דאמרינו בנאמנות בחו"מ סי' ע"א דדווקא למאי דהמנוהו בפירוש מהני ה"נ כן ולכך אע"ג דבידו לערב יי"נ לא הוי נאמנות על נסד לומר שנתנסד קודם שפא לידו כן נראה לפי ענ"ד פנונת הש"ך: ולפי"ז גם כן אפשר דלא האמינו לענין פירפוס ורק לענין שהי' חלדה וכו' ואינה פסולי שחיטה המנוהו ולפי"ז גם אם האשה הזאת המכחשת את השוחט הוא הבעל דבר עצמו הוי פחד לגבי חד והוי רק ספק נבלה ואם הבעל דבר שותק שוב אי נימא דאחר נאמן להכחיש את השוחט לכאור' תליא בב' דיעות שפכת רמ"א שם ס"א הנ"ל מיהו נראה דבנידון שלנו אין נפ"מ דטעם הפלוגת' נראה דס"ל לדעה הראשונ' דשתיקה חשיב פרגלים לדבר והרגלים לדבר מסלק החזקה וכאלו לא הי' כן חזקה וכמו שביארתי בחי' לסוגיא שהוא דלכך לר"ת בכה"ג היכא דשתיק ע"א נאמן דהוי פאלו אין כן חזקה דהרגלים לדבר מסלק להחזקה ובמקום שאין חזקה ע"א נאמן ואז אם בא אחד והכחישו לומר שלא נתנסד לא מהני דאע"ג דנימא אוקי חד להדי חד מ"מ פיון דשתיקה דבעל משנה פאלו אין כן חזקה והוי חד נגד חד והוי ספק השקול ולכך אמרינו בטירות פ"ה דע"א אומר נטמא וא' אומר לא נטמא הוי ספק: אבל לדעת הרשב"א והרמב"ן וסייעתם דלא ס"ל דשתיקה הוי

פרגלים לדבר וא"כ עדיין נשאר להיין חזקת פשרות ונהי דכל זמן שלא בא ע"א להעיד פנגדו ע"א שאומר נתנסה נאמן גם נגד חזקה אבל אם ע"א מכחישו ונהי חד נגד חד שוב אוקי היין על חזקתו ואינו נאסר וזה פוננת הרמ"א בשם הרשב"א די"א דע"א בהכחש' לאו פלום הוא היינו דעד הנכחש לאו פלום הוא משום דחברו מכחישו ואוקי אחזק' ומינושב קושית הש"ך שם בסי' קכ"ז ס"קיד: וא"כ בנגידון שלנו אי נימא דחשבנין לשוחט פהמנוהו וכבעלי אפילו הבעלים מכחישים נשאר נודאי נבלה ונאמן השוחט ולפי מה שצדדתי אני דלא חשוב השוחט פהמנוהו לענין פירפוס א"כ בין שהכחישו הבעלים ולעולם בהכחישו ע"א נשאר ספק נבלה פאלו אין פאן עד פלל וכיון דגם בלא שתיקת הבעלים אין פאן חזקה אין נפ"מ אם שתקו הבעלים ולעולם הוי ספק מיהו י"ל אם הכחישו אשה פמו בנגידון שלנו לכ"ע השוחט נאמן ונהי נודאי נבלה דהרי באהע"ז סי' י"ז סעי' ל"ח פסק בעד פסול נגד עד פשר הפסול או האשה פמאן דליתא וכ"כ בס' יריעו' שלמה בחלק בית ד' שלו הלכה א' וכן במתניתן סוף פ"ה דטהרות ובכריתות פרק אמרו לו תנן אשה אומרת וכו' ואשה אומרת וכו' משמע אשה נגד ע"א פשר פמאן דליתא וע"א נאמן ולפי"ז בנגידון שלנו או דהוי נודאי נבלה או עכ"פ ספק נבלה וכדלעיל: אמנם לפי מה שצדדתי לעיל לומר דהקא לא חשוב המנוהו י"ל אם הבעלים מכחישים אותו עדיף מהכחישו אחר דאם הכחישו אחר הוי רק חד נגד חד ונהי פדמעיקר' אבל בעלים נאמנים על שלהם להתיר וא"כ אם בנגידון שלנו אם הוא האשה הוא הבעל דבר נאמנת להתיר אמנם זה דווקא לדעת הטו"ז ביו"ד סי' קכ"ז ס"קו דס"ל בעלים נאמנים להתיר אפילו היכא דאינו בידו וכן הביאו בשם הרמב"ן והתוס' רי"ד אבל הש"ך שם ס"ק כ"ח כ' דווקא היכא דבידו הוא נאמן להתיר והש"ש שמעתתא ז' פ"ו הקשה על הטו"ז מפ' האשה רבה דאמרי' גם בטבל בבעלים משום דבידו מוכח דגם בעלים בעי' בידו ובחי' לסוגי' שם ישבתי: עכ"פ היוצא מהנ"ל דיש בעלמ' ו' חילוקי דינים בהכחש' אם הבעלי המנוהו לע"א והבעלים מכחישים הע"א נאמן ונהי פנודאי ואם לא האמינו לו הבעלים ומכחישים העד הוי חלק ב' ותליא בפלוגת' לטו"ז בעלים נאמנים פנודאי אפילו אינו בידו ולש"ך דווקא אם הוא בידו ואם אחר מכחיש ע"א נגד ע"א הוי חילוק ג' ואוקי חד לכהדי חד אם פאו פאחד ונהי ספק פמעיקר' ואפילו האמינו לע"א הראשון אם יש חזקה להתיר מותר ואם לא אסור ואם הבעלים שתקו פאופן דהוי שתיקה הוי חילוק ד' דאפילו הי' לו חזקת היתר תליא בפלוגת' ולדעה הראשונ' ברמ"א ע"י השתיקה אדא חזקת היתר ושוב הוי ספק ולרשב"א לא אדא חזקה וכל זה אם פאו בב"א אבל בזה אח"ז חילוק ה' יש דלדעת רוב הפוסקים הראשון הוי פתרי ונאמן וכל זה אם שניהם עדים פשרים אבל אם אחד פסול הוי חילוק ו' דפסול נגד פשר פמאן דליתא ונאמן הכשר פנודאי הארכתי בחילוקים הואיל ולא נתבאר דין זה יפה בפוסקים פן נראה לפי ענ"ד: תשובה כ"ט מעשה פנערה משרתת אצל בעה"ב הביאה לפני המורה ושט קרוע ושאל המורה האיך נעשה קרע הנה והשיבה שגבירתה עשתה זאת בצפרניה ע"י שרצתה להסיר השחין שהי' שם ושלח המור' אחר גבירתה הנ"ל והשיבה פי שקר אמרה המשרתת הנ"ל פי הנושט נקרע ע"י הוצאה בחזק מן האונזא ויש ב' עדים המכחישים ומאי דין האונזא והנרא' לפי ענ"ד דהאונזא פשרה: א דנהי דבכל עדות שע"א נאמן אשה דינה פמו איש דהרי עיקר עדות ע"א פאיסורין לדעת התוס' ריש גיטין גלפינו מן וספרה לה אלא במקום ש"ש טורח או רק ספק החמירו ונחשדו לסתם אשה שלא תבדוק אחר ריעותא זו פמבוא' ברמ"א ביו"ד סוסי' קכ"ז ובמג"א ושם בפמ"ג סי' תל"ז ס"קח ואשה מוחזקת בפשרות גם בכה"ג נאמנת פדאית' ר"פ בא

סימן ר' ישמעאל מסר לאמו וכו' ולענן אשה לכ"ע יש לחלק פסקת הג"א בפ"ק דחולין אות י"ד.

וא"כ בכה"ג דינם פשאר ע"א: ב הנה ע"א נאמן לאסור ולהתיר היכ' דליפא חזקה פנגדו או היכ' שבידו אפילו נגד חזקה פן הוא לדעת הש"ע ביו"ד סי' קכ"ז וא"כ הנער' המשרתת הנ"ל בלא"ה אינה נאמנת לאסור דווקא באומרת נתנסה בפניה נאמן וכדאית' ריש סימן קכ"ז ואוקי ג"כ בחזקת פשרות אפילו אנוזות המפוטמות ואפילו לפי מ"ש הפלתי בסי' ל"ג דספק בנושט מקרי אתחזק איסור' מ"מ היינו באיפ' ריעות' אבל נאבד הנשט הא קי"ל כמ"ש בתשובת מהר"ם לופלין סי' כ"א דמותר והספיק עמו בתשובת בית אפרים והיכ' דליפ' ריעותא לא אמרינן סמלח"ז וכמ"ש הפמ"ג בש"ף יו"ד סי' כ"ה ס"קב ונהרי בנגידון הנ"ל לולא שאמרה המשרתת שהי' שחין היינו מתירין והיינו תולין בהעברת יד האשה בכח להוציא הנושט ואע"ג שאותו חלק שהיה קרוע אינו ניפר ואינו באפשרות לבדוק הוי פנאבד אותו מקום אפי"ה מתירין וע"כ היינו פדעת מהר"ם לופלין הנ"ל שהאנוזא בחזקת היתר וא"כ לפי דעת הש"ע בסי' קכ"ז אפילו בלא הכחשת בעלת הבית לא היתה לכאור' נאמנת לאסור: איברא דלפי"ז לכאור' קשה שם על הש"ע ביו"ד סי' ל"ט סעי' י"ז למה יהא אחר נאמן לומר שהי' סירכא וכן קשה לי בסי' א' סעי' י"ד שהוא מתשובת מהרי"ק אפילו בלי הכחשת השוחט למה יהא נאמן נגד רוב מצניין מןמחין מיהו עיין בנוב"י מהדו"ק חלק אהע"ז סי' ס"ט כ' נגד רוב דליתא קמן נאמן דהוי רק בקרור הדבר עיי"ש אמנם בש"ש שמעתתא ו' פ"ז כ' בהיפוף ובפמ"ג בסי' א' בטו"ז ס"קא כ' דרוב עדיף מחזקה ואפילו הוי בידו אינו נאמן ואינו מוכרח ומפסח קושית הנ"ל נראה דנגד הרוב נאמן ע"א.

אלא דאכתי קשה הא דפסק בסוסי' מ"ח בקטן שאמר שמצא מחט ושם הי' חזקה ברורה דמעיקר' לא הי' מחט וכמ"ש הפנ"י בשמעתת' דמומין בכחונבות דף ע"ו ודין זה הוא מתשובת הרשב"א סימן ר"ד ושם כ' דמייירי או בשותק או לדעת הרמב"ן המובא בש"ף יו"ד סי' קכ"ז ס"קיו דנאמן אפילו נגד חזקה וא"כ הש"ע שפסק בסי' קכ"ז דאינו נאמן אלא בשותק קשה איך סתם הדברים וצ"ל דלמסקנת הרשב"א משום רגלים לדבר נאמן א"כ לא בעי' שותק ועפי"ז בנגידון ש'לנו לדעת האומרים נגד הרוב לא גרע מחזקה.

א"כ בלא"ה אין המשרתת נאמנת איבר' לדעת האומרים דנגד הרוב נאמן וכ"ש לדעת הרמב"ן וסייעתו שהספיק הש"ף בסי' קכ"ז ס"קיו אם לא הי' הכחש' היתה נאמנת: ג אמנם היכא דהי' הכחש' לדעת המהרש"ל המובא בטו"ז וש"ף סוף סימן א' ס"ק מ"א אפילו בזה אח"ז ואפילו נתקבל דברי העד הראשון אמרינן אוקי חז לבהדי חז ולא אמרינן בכה"ג גפול מקום שהאמינ' תור' ע"א הרי פאן שנים וזו דעת הריטב"א המובא בנמוק"י ר"פ האשה רבה וא"כ גם בכאן אמרי' אוקי חז להדי חז והוי פנאבד הנושט וכשר לבאמת הש"ף בסי' קכ"ז הקשה ע"ז מסוט' דף מ"ז ע"ב דגם בעגלה ערופה אמרינן כל מקום שהאמינ' תורה ע"א הרי הוא כב' ולפי ענ"ד סברת הריטב"א נכונה דמנ"ל דמשום שהוא כב' דלמא לענן איסורין לא בעי' דבר ברור פולי האי אלא בסבר' ואומדנ' בעלמ' יכולין להתיר אם נוטה להיתר ואם נוטה לאיסור' אוקרינן וע"א לא גרע מסבר' ואומדנ' ולכך ע"א נאמן באיסורין ומנ"ל דחשבה התור' לדבר ברור והודא' גמור' וכל זה באיסורין אבל בעגל' ערוף' דלפינן דע"א נאמן מיתור' דלא נודע מי הפהו ובע"א הרי לנדע וכיון שקרא הכתוב ע"א נודע וידיע' דבר ברור משמע א"כ הרי חשבו התור' כב' וא"ש וא"כ לפי שיטות אלו בנגידון ש'לנו פיון דבעלת הבית מכחשת ע"א בהכחשה לאו פלוס והוי פנאבד ושרי.

אֶלָּא אֶפִּילוּ לְדַעַת מַה־רִּי"ק בְּשׁוֹרֵשׁ ל"ג וְסִינְיַעְתּוֹ דְּכָל מְקוֹם שֶׁהֶאֱמִינְוּ תוֹר' ע"א הָרִי הוּא כְּשֵׁנִים
וּלְפַמ"ש הַשֵּׁ"ף בְּסִי' קכ"ז ס"ק ד' בְּשֵׁם הַתּוֹס' הֵיכ' דְּנֶאֱמַן מִן הַתּוֹר' אֶפִּילוּ אִם בָּאוּ בְּבַת אַחַת
וְאֶפִּילוּ לֹא נַעַשׂ מַעַשׂ עַל פִּיהֶם הָרִי כב' מִיְהוּ זֶה שִׁינְיָה בְּעֵלְמ' אֲבָל בְּאִיסוּרֵי דְבִין לְהַתִּיר וּבִין
לְאַסֹּר ע"א נֶאֱמַן א"כ מֵאֵי חֲזוּת דְּהָאוֹסֵר יָהּא כב' דְּלֵמָּא הַמַּתִּיר וּכְמוֹ שֶׁהִקְשׁ הַשֵּׁ"ף שָׁם בְּסִי'
קכ"ז עַל הַלְּבוּשׁ וְע"כ אֵי נִימ' דְּהָאוֹסֵר אוֹ הַמַּתִּיר הוּא כב' דְּוִוּקָא אִם עֲשָׂאוּ מַעֲשֵׂה עַל פִּיו וְהָרִי
כְּעֵין חֲזָקָה וְכְעֵין סְבֵרַת הַר"י בַּר בְּרוּךְ בְּתוֹס' פְּתוּבוֹת דָּף כ"ו ע"ב ד"ה אֲנִי וְכו' וְכְמוֹ שֶׁהֶאֱרִיךְ
הַפְּנִי בְּכַתְּוּבוֹת דָּף כ"ב ע"א וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה מְבֹאֵר בְּדַבְּרֵי הַנְּמוּק"י רִישׁ בָּבָא מְצִיעָא בֵּין לְחֵיב
שְׂבוּעָה בַּע"א אוֹ לְפִטוֹר בְּעַד הַמְּסִינְיַע דְּוִוּקָא הֵיכ' דְּאִינוּ מְחַנְּסֵר מַעֲשֵׂה וְזָכָה הַדְּבַר בְּעֲצָמוֹ וְהַשְּׁנִי
בָּא לְהוֹצִיא הַדְּבַר אֲזֵ הָרֵאשׁוֹן כב' וְזֶה ע"כ ג"כ כְּוִוּנַת הַשֵּׁ"ף בְּסִי' קכ"ז ס"קִיד הַנְּ"ל דַּאל"כ דְּבָרֵיו
סוֹתְרִין אֶהְדְּדִי עֵי"ש וְכ"כ הַפְּמ"ג בְּכְוִוּנַת הַשֵּׁ"ף סִי' ל"ט ס"קמא: וְא"כ לְפִי שִׁטָּה זֶה דְּלִשׁוֹן
דְּעוֹל' כָּל מְקוֹם שֶׁהֶאֱמִינְוּ תוֹרָה ע"א הָרִי הוּא כב' הוּא כָּלֵל בְּכָל מְקוֹם א"כ בְּעֵינֵי דְּוִוּקָא נַעַשׂ
מַעַשׂ עַל פִּיו וְלַעוֹלָם כָּלֵל הוּא הָא דְּהָרֵאשׁוֹן יָהּא כב' אוֹ שְׁנַעֲשֵׂי מַעַשׂ עַל פִּיו אוֹ שֶׁהֶסְבְּר' שֶׁהוּא
נֶאֱמַן יוֹתֵר כְּעֵין מַעַשׂ דְּמַה־רִּי"ק דְּשׁוֹחֵט נֶאֱמַן טְפִי הוֹאִיל וְהוּא בְּיָדוֹ וְרוֹב מְנַחֲחִין אֲבָל הֵיכ' דְּלִיכ' לֹא
לֹא הָא וְלֹא הָא לֹא שִׁינְיָה לּוֹמֵר דְּהוּא כב' וְא"כ בְּנִידוֹן הַנְּ"ל דַּע"א נֶאֱמַן לְאַסֹּר וְלַהַתִּיר וְלֹא נַעַשׂ
מַעַשׂ עַפ"י הַמְּשַׁרְתָּת בְּנוֹדָאֵי גַם לֹא־יָדָה פּוֹסְקִים אוֹקִי חַד לְהַדִּי חַד וְהָרִי כְּוִוּנַת הַנְּשׂוּט וְשָׂרִי וְכ"ש
לְפִי דַעַת הַפְּנִים מְאִירוֹת ח"ב סִי' ק"ג דְּבְּנֶאֱבַד אֶפִּילוּ אֲמָרוּ דְּהָרִי בּוֹ רִיעוּת' דְּשַׁחֲחִין כְּשֵׁר וּמַטְעַם
זֶה אִיכ"ל דְּאֶפִּילוּ לְהַמְּשַׁרְתָּת מוֹתֵר דְּלֹא שׁוֹי אֲנַפְשֵׁי' חֲתִיכ' דְּאִיסוּר' דְּאֶפִּילוּ אִם הֶאֱמַת כְּדַבְּרֵיהָ
נְהִי דַּעַל הַבְּעֵלֶת בֵּית הִי אֲסוֹר אֶפִּילוּ לְדַעַת הַפ"מ הַנְּ"ל דְּהָרִי כְּמַאֲבַד בְּיָדִים שֶׁכ' הַשֵּׁ"ף בְּסִי' ל"ט
ס"קו אֲבָל לְהַמְּשַׁרְתָּת הִי מוֹתֵר: ה וְלַעֲנִין הֵיחַתֵּר לְבַעַה"ב יֵשׁ עוֹד סְבָרָא לְדַעַת הַטו"ז בְּסִי' קכ"ז
ס"קו דְּהַבְּעֵלִים נֶאֱמָנִים עַל שְׁלֵהֶם אִפִּי נֶגְדַת חֲזָקָה וְלַדַּעַת הַשֵּׁ"ף שָׁם ס'קפָּא הֵיכָא דְּהוּא בְּיָדֵם
נֶאֱמָנִים טְפִי מַע"א וְאֵע"ג דְּלַכְאוּר' אִינוּ מוֹכֵן טַעַם לְמָה יְהוּ נֶאֱמָנִים טְפִי נְהִי דְּלַעֲצָמָם י"ל כְּיִוֵן
דְּהוּא טוֹעֵן בְּרִי לִי שֶׁהוּא מוֹתֵר נֶאֱמַן אֶפִּילוּ נֶגְדַת חֲזָקָה וְכַמ"ש הַמְּהַרְשֵׁ"א בִּיבְמוֹת דָּף פ"ח ע"ב
וְאֶפִּילוּ אִם יֵשׁ ב' עֲדִים וְטוֹעֵן בְּרִי לִי שֶׁהַעֲדִים מְשַׁקְרִים כ' הַבְּכוֹר שׁוֹר בִּיבְמוֹת דָּף פ"ח דִּישׁ
לְהַתִּיר לוֹ בְּצַנְעָא לְצוֹרָה גְּדוֹל עכ"פ לַעֲצָמוֹ יֵשׁ סְבָרָא אֲבָל לְאַחֲרִים שִׁיְהִיו הַבְּעֵלִים נֶאֱמָנִים טְפִי
צָרִיךְ בִּיאוֹר וּבַשֵּׁ"ש שְׁמַעְתָּת' ו' פ"ו הָאֲרִיךְ לְהַקְשׁוֹת עַל הַטו"ז וּבְחִידוּשֵׁי יִשְׁבְּתִי וְאִין לְהָאֲרִיךְ
בְּזֶה כְּיִוֵן דְּנִידוֹן הַנְּ"ל א"צ לְזֶה וְלַבַּעַה"ב בְּלֹא"ה מוֹתֵר מְטַעְמִים הַנְּ"ל: וְלַהַמְּשַׁרְתָּת הַנְּ"ל נְהִי
דְּפַעַם אַחֲרַת מוֹתֵרֶת לְאַכּוֹל מְבַדִּיקְתָּהּ וְכַמ"ש מַה־רִּי"ק בְּשׁוֹרֵשׁ ל"ג הַנְּ"ל אֲבָל מֵאוֹתָהּ אֲוִוּנָא נְהִי
דְּלַהַפְּנִים מְאִירוֹת בְּסִי' ק"ג הַנְּ"ל מוֹתֵר מִיְהוּ שָׁם מַתִּיר דְּוִוּקָא אִם לֹא הִי הַשַּׁחֲחִין בְּעוֹנָמָה וְכַאֵן אִם
אַמַּת שְׁנַקְרַע עַל יְדֵי זֶה בְּהַנְּשׂוּט ב' עוֹרוֹת א"כ הִי בְּעוֹנָמָה וְדִין דְּשׁוֹנִי אֲנַפְשָׁה חִיתוּכָא דְּאִיסוּר'
הוּא דִּין תוֹרָה וְכַדְאִית' בְּר"ן סוֹף גְּדָרִים בְּמַשְׁנָה דְּטַמְאָה אֲנִי לָהּ ע"כ לְהַמְּשַׁרְתָּת הַנְּ"ל יֵשׁ לְאַסֹּר:
תְּשׁוּבָה ל' חֲזִיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְבַנֵּי הַבְּחֹר הַמְּוִפְלָג הַחֲרִיץ כַּה' חֲזִיִּים שִׁיק נ"י: מְכַתְּבָה קַבְּלַתִּי
וְע"ד וְכו' וְאֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ עַל דְּבַרֵי הַטו"ז בִּי"ד סוֹסִי' י"ח דכ' בְּשֵׁם הַר"ש הֵיכ' דְּאַתְחַזֵּק אִיסוּר'
אִינוּ רִשְׁאֵי לְהוֹרוֹת לַעֲצָמוֹ וְקַשְׁי' לָהּ א"כ לְמָה ת"ח רוּאָה דָּם אֲשֶׁתּוֹ כְּדַמְּשַׁמַּע כְּפִנְדָּה סו"פ כָּל הִיָּד
וְכַאֲשֶׁר הוּא בְּאַמַּת מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם וְאֶפִּילוּ בִּימֵי סְפִירָה דָּאָז הוּא בְּחֲזָקָת טוֹמָא' וְהַפּוֹסְקִי לֹא
חִילְקוּ בְּזֶה זֶהוּ תוֹכֵן שְׁאַלְתָּהּ וְהַנ' גּוֹף הַדִּין נִרְא' מְבֹאֵר בְּתוֹס' גְּדָה דָּף כ' ע"ב ד"ה כָּל וְכו'
וּבְרִשְׁבָּ"א וְר"ן בַּחֲי' שָׁם וְבַר"ש ספ"ב דְּנֶגְעִים שְׁפָלָם חֲקָרוּ לְמָה לֹא הָרְאָה יִלְתָּא דָּם לַר"נ בְּעֵלָה
וְלֹא תִי דְּלֵמָּא בִּימֵי סְפִירָה הָרִי מְשַׁמַּע דַּס"ל דְּאֶפִּילוּ בִּימֵי סְפִירָה רוּאָה דָּם לַעֲצָמוֹ וְאֵע"ג דְּהַר"ש
גּוֹפִי' כ' לְחַלְקָא בֵּין אַתְחַזֵּק אוֹ לֹא וְא"כ עַל הַר"ש קָשָׁה שְׁאַלְתָּהּ יוֹתֵר וּבְשֵׁ"ף סִי' קפ"ח ס"קז הַבִּיא

סתמ' דת"ח רואה דם לאשתו ולא חילק והנה בתוס' גיטין דף ב' ע"ב ד"ה ע"א וכו' מבואר דנדה או זבח אפילו בימי ספירה לא מקרי אתחזק שיקרי פתבו דמוספרת ילפינו דע"א נאמן בלא אתחזק עיין במהרש"א שם משום דאינו בחזקת שתראה עיי"ש מיהו מזה אין ראי' דבלא"ה הקשה בש"ש שמעתת' ו' פ'ק' ו' דמדברי התוס' נר"ן ורשב"א שכ"ג כ' פ' מוכח דלא מחזקינן מאיסור לאיסור ולפי"ז לפי מ"ש בס' ש"ש שמעתת' ה' פ"ד דתוס' סוברים דמחזקינן קשיין דברי התוס' אהדדי פיון דמחזקינן מאיסור לאיסור א"כ פיון דהוא בחזקת טמאה להוי בחזקת ראיה ויהא מוכח דע"א נאמן אפילו באתחזק: אמנם לכאור' קשיא בהיפוך הרי אמרינן בנדה דף ל"ט דבימי זיבה היא בחזקת מסולקת מדמים ועיין בתשובת מ'רן הגאון בעל חת"ס זצ"ל סי' קמ"ב ונאפילו היכ' דראתה דאתחזקה לראות בימי זיבה מ"מ אמרינן בנדה דף ס"ט היכ' דבדקה ביום ראשון ונאפילו בימי ספירה אתחזק ונאוקי בחזקת שאינה רואה עיי"ש ונאפילו היכ' דלא בדקה בשעת פסוקה דאז אמרי' שם דאינה בחזקת שאינה רואה מ"מ הא כל הדם מקומו במקור וא"כ כשאינה מסופקת אם יצא דם נוקי הדם בחזקת שהיא במקור ואע"ג דחזינו דיצא הא כל טפה וטפה דם בפ"ע הוא ואי מספקי' אי זב ממקורו נימ' דמוקי אתחזק' ובחזקת שלא ראיתה: ונראה דאפשר לומר דקושני' קדא מתורצת באידך דהתוס' לשיטתם דס"ל דמחזקינן מאיסור לאיסור וחשיב כאלו יש לן חזקת טומאה על הדם ונגד זה יש לן חזקת שלא ראיתה ולכך הוי כאין בו חזקה וילפינו שפיר דע"א נאמן היכ' דליכ' חזקה ולכך ג"כ אמרינן בנדה דף ס"ט דאם לא פסקה בטורה לא הוית בחזקת שאינה רואה עיי"ש בכרש"י שהובא שם בתשובת מ'רן הגאון זצ"ל אכל אם פסקה יש לן חזקה מכת הפסיקה וגם מכת חזקת שלא יצא ממקומו וא"כ דברי התוס' א"ש וכל זה שם בתוס' שאנו דנין אם ראיתה שפיר אמרינן דלא אתחזק פנ"ל ובלא"ה לא מסתבר לומר מכת דמחזקינן מאיסור לאיסור נימא דמכת חזקה זו ראיתה דם אכל בנדידון שלנו שראיתה בפנינו אלא שאנו מסופקי' אם היא מראה טמא או לא ובזה שפיר י"ל מכת חזקת טמא' נחזיק דגם דם זה טמא ול"ש חזקת שלא ראיתה וכן כ' בתשובת נוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' קכ"ז ומשם קשיא קצת על דברי מ'רן הגאון זצ"ל בתשובות הגאון ש'אפילו בנודאי מצאה דן אותה בחזקת שלא ראיתה וקשי' א"כ קושני' הגאון ונראה דלא מבעי' אי לא מחזקינן מאיסור לאיסור וכמ"ש הש"ש שמעתת' ה' א"כ לית פאן חזקה ונאפילו אי נימ' דכאן דסותר הנקיים בימי ספירה וחוזר וניער טמא' ראשון' אפשר דמודי דמחזקינן וכ"ש למ"ד דלעולם מחזקינן מ"מ נראה אפילו אי מחזקינן לא דמי לחזקה דמעיקר' וכמ"ש הפוסקים אפילו אי ע"א אינו נאמן במקום חזקה היינו דווקא נגד חזקה דמעיקר' אכל נגד רוב או חזקה הבאה מכת רוב איכ"ל דע"א דאינו אומר נגד חזקה אלא מברר הדבר וה"נ פאן איכ"ל דווקא בבכור דהוא נגד חזקה דמעיקר' אינו נאמן אכל בראיה דם אשתו אפילו בימי ספירה אינו אומר נגד חזקה דהרי על ראית דם הראשון היתה סופרת וטובלת ומה שראתה בנתיים הוא רק מברר איסורו שלא הי' פאן מעולם דבר הסותר ובכה"ג גם לעצמו נאמן וא"ש ולפי מ"ש הרמב"ן ריש גיטין דמוספרת לה אין ללמוד דע"א נאמן באיסורין דלא נחשדה לקלקל על עצמה באיסור פרת וגדול כי האי ה"נ אצלו אין חשד א"כ י"ל עוד טעם זה וא"ש: ובאמת קשיא לי על דברי הר"ש הגאון דסובר בכור שאני הואיל ואתחזק מאי קאמר בחולין דף מ"ד ע"ב דרבא שרי טריפת' וזבין מינה וא"ל בת ר"ח אבא שרי בוכרא ולא זבין ומאי ק"ל הרי בכור שאני דהוא נגד חזקה דהרי במה שזבין מינ' י"ל דנוגע בהורא' ולא גרע מראיה טריפה לעצמו שהרי כל נוגע כ' הלבוש בח"מ סי' ל"ז דחשיב כבעל דבר וא"כ פיון דלעצמו שרי כ"ש לאחרים במקום דיש לחוש לנוגע משא"כ בכור דאינו רואה לעצמו גם לאחרים היכ' דיש לחוש לנוגע איכ"ל דאינו רואה

משא"כ בטרקפות ומאי ק"ל ובאמת יש לומר דמטעם זה פירש"י שם בד"ה משום חשדא היינו שישחשדנו שנוטל שְׁכָר על ההורא' וכ' מהר"מ לובלין משום דשמא יתיר שלא פדין לא חיישי' והיינו מטעם דהרי רואה טריפה לעצמו אמנם המהרש"א שם ד"ה משום חשדא לא פתב כן: והי' אפשר לומר דשם דהוי פסיקת הגרגרת דהוא נבלה ולא הועיל השחיט' הוי כמו בכור אמנם לפי מ"ש ברואה דם ה"נ פיון דשחט בנודאי עשה מעשה המסלק חזקת איסור אלא דמספקינו אי הי' פאן סיבה המבטלת איכ"ל דנאמן וכ"ש לשיטת רש"י דס"ל בעלמ' דחזקת איסור דאינו זבוח לא אמרינון אלא חזקת איסור אבמה"ח ומחזיקין מאיסור לאיסור א"כ לפי הג' ל צריף לומר דקושית הש"סאי ותפוק לי' משום חשדא הוא פפירש המהר"מ לובלין אמנם מה דשאלה בת ר"ח מבכור זה קשה ובחידושי בחולין פתבתי קצת ישוב בזה: ואפשר דרבא דשרי טריפתא מיירי בדבר שהי' נודאי טריפה כגון שושבר למעל' מארפנב' במקום צה"ג ולרמב"ן המובא בסי' נ"ה אם נחתה' אח"כ למעלה מן הצומות פשר וכזה התיר רבא וזה דמי' לבכור ועכ"פ הדרינון לדין דמעיקר' דת"ח רואה לעצמו אפילו בימי ספירה משמע מדברי הפוסקים הג' ל ובזה אחתום בברכה אביה' הדוש"ת הק' משה שיק מברעזאנוע: תשובה ל"א בעזה"י מוש"ק פה אדר ראשון תר"י לפ"ק החיים והשלום וכל טוב לידידי הרב המאוה"ג המןפלג בתורה וביראה הדיין המצוינון בהלכה כש"ת מוה' שמואל צילטיץ נ"י דיין בק"ק ניקלשפורג יע"א: מקתבו.

קבלתי ביום ה' העבר ומעלתו נ"י בדין שוחט שהוא מןמחה ומחזק בכשרות אלא שאינו ממונה מקהל לשחוט אבל מ"מ נוטל מפשרות וטרקפות בשנה אי רשאי לשחוט שמעלתו נ"י התיר בשוחט כזה לשחוט וערערו עליו מהרמ"א ביו"ד סי' י"ח סעי' י"ח דדווקא ממונה מקהל ונוטל שְׁכָרו מקהל שוחט ופלוגת' תליא בלשון רמ"א הנה שמעלתו סוכר דדווקא בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים הוא דנהגו שלא לשחוט אלא ממונה מקהל אבל שוחט שהוא מחזק בכשרות והוא מןמחה ונוטל מפשרות וטרקפות מן הטפחים בשנה ומראה ספינו להרב מרא דאתר' בנודאי מותר לשחוט לדעת מעלתו נ"י ואחר' ערערו ואמרו דדווקא ממונה מקהל בעינו: והנה באמת הטו"ז שם בסי' י"ח ס"קטו ג"כ פירש לשון הרמ"א שאין אדם שוחט לעצמו היינו שוחט בהמתו ומוכר לאחרים כדמוכח מקו' וכן העתיק הרב המובהק בעל תבו"ש בשמלה חדשה סעי' כ"ב וממיל' פיון דאמרו רק בשוחט לעצמו ומוכר לאחרים א"כ בכה"ג שאין חשד חזמוד ממון אין פאן מנהג פלל ולפי"ז דיין מעלתו דאם הוא ממונה מהקהל אפילו שוחט לעצמו ומוכר לאחרים מותר וצריף לומר אע"ג דלקיחת טבחי' מן הכשרות דווקא אפילו בממונה מקהל אסור כדמוכח מדברי הש"ך בסי' י"ח ס"קלא דס"ל דלקיחת טבחי' גרע טפי כמבואר בריב"ש סי' ת"ק דמחזי כנוטל שְׁכָר על מה ששהכשיר עיי"ש ולפי"ז י"ל כנוטל מן הכשרות ומן הטרקפות אין לחוש להרנוחת ממון אע"ג דיש לפקפק ולומר פיון דנוטל שְׁכָר בעד השחיט' עצמה ניחא לי' שיוכשר דעי"ז יש קונים הרבה והוי זבינא חריפא וימפור מהרה ושוב ישחוט שנית משא"כ אם יטרף יאה זבינא דרמי על אפי' ויתמעטו הקונים ולא ישחטו שנית מ"מ מדברי הפר"ח סי' קי"ט ס' מבואר דבליקח שְׁכָרו גם מטרפה אין לחוש לחזוד ממון וע"כ דלא חיישינון פול' האי ובדברי הפמ"ג בש"ד בפ"י סי' ב' ס"קיא יש לדייק לכאן ולכאן והדיוקים סותרים אלא שקיצר שם ולכף אין ראי' מהתם: ומפל.

מקום נהי דמדברי הפוסקים הג' ל יש לדייק פן כמעלתו נ"י אבל הואיל ושוירש ומקור דברי הרמ"א הם מהריב"ש והריב"ש בסי' ת"ק כ' והועתק בב"י שם והוא כ' ומן הפלא איף הניחו עד עתה לשחוט ולבדוק לשום אדם זולתי הבדקים הממונים ובכל קהלות ישראל יש בודקים

שְׂכִירִים מְקַהֵל וְלֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ לְשַׁחֹט וְלִבְדֹּק בְּמִקּוּלֵינּוּ מִבְּלַעֲדֵיהֶם וְאִ"כ מְבֹאֵר דְּאֶפִּילוּ שׁוֹחֵט בְּחֶנֶם אֵין רְאוּי לְשַׁחֹט מִבְּלַעֲדֵי שׁוֹחֲטִים מְמוֹנִים וּבִיָּאָר שֵׁם בְּתֻשׁוּבָה סִי' ת"ק וּבְסִי' תצ"ח דאע"ג דעפ"י דין מי שֶׁהוּא מְוַחֵק בְּכַשְׁרוֹת וּמְוַחֵקָה רִשְׁאֵי לְשַׁחֹט אֶפִּילוּ בְּהִמְתּוֹ וְלִמְפֹר לְאַחֲרֵים מ"מ גְּדָרוּ וּגְזָרוּ שְׁמָא יְבוֹא אַחַר שְׁאִינוּ מְוַחֵקָה וּמְוַחֵק וְהִשְׁווּ אֶת כּוֹלָן מִפְּנֵי הַמְחַלְקֵת אוֹ שְׁמָא יְבוֹא אַחַד וְיִטּוֹל מִן הַכַּשְׁרוֹת לְחֹד אוֹ לֹא יִהְיֶה מְוַחֵק בְּכַשְׁרוֹת כּוֹלֵי הָאֵי וְכָל שְׁאִינוּ מְוַחֵק בְּכַשְׁרוֹת גָּמוּר יֵשׁ לְחֹוֶשׁ אוֹלֵי יִקְוֶה בְּסִפְק אִיסוּר וּבְתַקְנָה זֹו מְקַטְע רְגְלֵיהוֹן דְּקַצְבֵּיָא וְכָל זֶה מִן הַתַּקְנָה שְׁשִׁיבַח שֵׁם הַרִיב"ש: וּמִטְעַם זֶה תְּמוּהֵינּוּ קִצַּת דְּבָרֵי הַבֵּית הַיָּלֵל בְּסִי' י"ח וּבְסִי' שִׁי"ב לֹא הִבְנִיתִי דְּבָרָיו דְּמֵאֵי מֵיִתֵּי מִדְּבָרֵי הַרִיב"ש הֵתֵם קֵאֵי מִדִּינָ' דְּש"ס וּבְנוֹדָאֵי נְאֻמָן אֲבָל מִצַּד הַתַּקְנָה אִיכ"ל דְּאִינוּ נְאֻמָן וּמ"מ דְּבָרֵי הַבֵּית הַיָּלֵל אֲמַת שְׁבָרִיב"ש עֲצָמוּ מְבֹאֵר שְׁרַק לְשַׁחֹט בְּמִקּוּלֵינּוּ וְהִינּוּ לִמְפֹר לְאַחֲרֵים הִי הַתַּקְנָה וְהַמְנָהֵג אֲבָל בְּבִיתוֹ נִשְׂאָר עַל דִּין תּוֹרָה וְאֶפִּילוּ יֵשׁ לוֹ אוֹרְחִים רִשְׁאִים לְהַאֲמִינוּ וְלִסְמוּךְ עָלָיו כִּמ"ש הַבֵּית הַיָּלֵל בְּסִי' שִׁי"ב וְכִדְאֻמְרֵינוּ בַּע"ז דָּף ל"ט ע"ב וּבְרַמְבַּ"ם פִּי"א מֵמַא"ס דִּין כ"ו.

וּבְזֶה לֹא מְצִינוּ שְׁתִּיקָנוּ תַּקְנָה וְאִ"כ אֲמַת כְּדִין הַבֵּית הַיָּלֵל אֲבָל לְשַׁחֹט בְּמִקּוּלֵינּוּ לִמְפֹר נִהְגוּ בְּקִצַּת קַהֲלוֹת שְׁלֵא יִשְׁחֹט אֲלֵא הַמְמוֹנִים וְכִינּוּ שְׁכֹן מְבֹאֵר מִדְּבָרֵי הַרִיב"ש נִרְאָה דְּגַם כְּנֻנַת רַמ"א שְׁכ' שְׁאִין אָדָם שׁוֹחֵט לְעֲצָמוּ הִינּוּ בְּרִצּוֹן עֲצָמוּ בְּלֵי הַוְרָמְנָא מְקַהֵל וּכְלִשׁוֹן כְּשִׁאֲנֵי לְעֲצָמֵי דְהִינּוּ בְּרִשׁוֹת עֲצָמֵי: וּמַעֲיָקְרָא כ' הַרְמ"א דְּאִין לְשׁוֹחֵט לִיקַח רַק מִכַּשְׁרוֹת וְכ' הַטְעַם מְשׁוּם שְׁמָא יְבוֹא לְהַקְל וְזֶה לְכַאוּר' תִּימָה הָא שְׁוֹרֵשׁ דִּין זֶה מְרַמְבַּ"ם פִּי' הַמְשַׁנָּה דְּבַכּוּרוֹת פֶּרֶק עַד כְּפָה דָּף כ"ח וּמַהֲג"א מַא"ז פֶּרֶק אֵלוּ טְרִיפוֹת וְכוּלָם כ' הַטְעַם מְשׁוּם חֲשָׁד וְלֹא מְשׁוּם שְׁמָא יְבוֹא לְהַקְל וְצָרִיף לּוֹמֵר דִּס"ל כִּמ"ש הִיש"ש בַּא"ט סִי' ח' דְּאִין חֲשָׁד שְׁהַשׁוֹחֲטֵי אִינוּ מוֹרִי' רַק דְּבַר בְּרוּר וְטְרִיפוֹ מְבֹרָר אֵין לְחַשְׁדֹּד אוֹתוֹ שְׁיִכְשִׁיר וְאִם לְפַעְמֵי יוֹרָה בְּסִפְק אִיסוּר מְזַה לֹא יִדְעוּ הַעוֹלָם לְחַוְשָׁדוֹ וּלְכַף כ' הַרְמ"א הַטְעַם עַפ"י הַרִיב"ש מְשׁוּם גְּזִירָה שְׁמָא יְבוֹא לְהַקְל ר"ל שְׁיִזְרָה בְּסִפְק אִיסוּר וַע"ז שְׁפִיר מְסִיִּים הַרְמ"א דְּמִטְעַם זֶה ג"כ הִנְהִיגוּ בְּקִצַּת מְקוּמוֹת שְׁאִין אָדָם שׁוֹחֵט לְעֲצָמוּ הִינּוּ אִם הוּא בְּרִשׁוֹת עֲצָמוּ וְלֹא נִתְמַנָּה בְּזֶה מִהַקְהֵל ג"כ מִטְעַם שְׁמָא יְבוֹא אָדָם שְׁאִינוּ מְוַחֵק בְּכַשְׁרוֹת כ"כ וְיְבוֹא לְהַקְל וְכִמ"ש הַרִיב"ש הַנֶּז"ל זֶהוּ הַנִּרְאָה לְפִי עַנ"ד בְּכַוְנַת הַרְמ"א: אֲמַנְם כָּל זֶה כְּשִׁישׁ שׁוֹחֲטִים מְמוֹנִים מִהַקְהֵל דְּכֹן מְבֹאֵר מְלִשׁוֹן הַרִיב"ש בְּסִי' ת"ק דַּאֵל"כ דְּבָרֵי רַמ"א וְדְבָרֵי הַרִיב"ש סוֹתֵרִין דְּבָרִיב"ש הַמוּבָא בְּב"י אֵית' דְּכָל קַהֲלוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁיֵשׁ לָהֶם וְכו' וְרַמ"א כ' קִצַּת מְקוּמוֹת אֲמַנְם בְּלִשׁוֹן הַרִיב"ש מְבֹאֵר דְּצ"ל דְּכָל קַהֲלוֹת שְׁיֵשׁ לָהֶם וְכו' וְאִ"כ דְּוּוּקָא הִנְיָ שְׁיֵשׁ לָהֶם וּלְכַף כ' הַרְמ"א קִצַּת מְקוּמוֹת דְּהִינּוּ הִנְיָ שְׁיֵשׁ לָהֶם שׁוֹחֲטִים מְמוֹנִים אֲבָל יֵשׁ ג"כ הַרְבֵּה מְקוּמוֹת כְּפָרִים וְכִינְצָא בְּהוֹן שְׁאִין לָהֶם זֶה וְאִם הַשׁוֹחֵט הוּא רְאוּי לְזֶה יִשְׁחֹט וַע"כ צָרִיף לְפָרֵשׁ כֹּן דְּהַרִי לְכַאוּר' קִשָּׁה אִיף כ' כָּאֵן קִצַּת מְקוּמוֹ' שְׁהַרִי שֵׁם בִּי"ד סִי' י"ח סַעִי' ז' כ' שְׁמַמְנִים אֲנָשִׁים יְדוּעִים דַּאֵל"כ לֹא מְחִלוּ לָהֶם עַל בְּדִיקַת סַפִּין וַע"כ דְּכָאֵן מֵיִרֵי אֶפִּילוּ אֲנָשִׁים כְּאֵלוּ שְׁהֶם רְאוּיִים לְכַף מ"מ כִּינּוּ שְׁיֵשׁ בְּקַהֲלָה שׁוֹחֲטִים הַמְמוֹנִים מְקַהֵל ע"ז אִיסוּר לְאַחַר אֶפִּילוּ מְוַחֵקָה וּמְוַחֵק יוֹתֵר מִהֶם לְשַׁחֹט בְּמִקּוּלֵינּוּ מְשׁוּם לֹא פְלוּג: אֲבָל בְּלֹא"ה לֹא נִשְׁמַע אִיסוּר שְׁיִהָא אִיסוּר לְשַׁחֹט לְהַרְאוּי לְכַף וְכ"ש אִם נִתְמַנָּה בְּהַאי מְקוּם מְפִי הַרְב וּמְרָא דַּאֲתָרָא אוֹ ב"ד שְׁלוֹ וְאֶפִּילוּ אִינוּ מְקַבֵּל פֶּרֶס מְקַהֵל לְמָה יֵאָסוּר לְשַׁחֹט וְעֵינּוּ בְּתֻשׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב ח"ב סִי' נ"ח וְכַעַת אִינוּ תַח"י וְלֹא מְצִינוּ חִלּוּק בֵּין מְמוֹנָה מְקַהֵל אוֹ לֹא אֲלֵא בְּדְבָרֵי הַרְמ"א הַמוּבָא בְּפִר"ח סִי' קי"ט ס"קכח וּבְזֶה אִסִּיִּים וְאֲחַתּוּם בְּבִרְכָה יְדִידוֹ הַדוּש"ת: הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבָרְעָזְאוּנָע: תְּשׁוּבָה לֵב שְׁנִית בְּעֵינָן הַנֶּז"ל לְהַרְב הַנֶּז"ל נִנְעַם מְכַתְּבוֹ קַבְלִיתִי וּמַעֲלָתוֹ נ"י חֲזוֹר וְהַשִּׁיב וְעוֹמֵד בְּדִבּוּרוֹ וְאִין אֲנִי

אומר קבלו דעתי והנרא' לפי ענ"ד פתבתי ובנדאי דברי הרמ"א הנ"ל הם סתומים ויש לפרשם בכמה גונוי כמ"ש לעיל מ"מ דברי הריב"ש בס"י ת"ק מבןארין שכ' דבכל קהלות ישראל במקום שיש שוחטין ממנוין מקהל לא ירים איש את ידו לשחוט ולבדוק מבליעדיה' וגם שיבח שם התקנה שעשו שרק השוחטים הממנוי' מקהל ישחטו א"כ מבואר אפילו אין להם רנוח מזה ולוקחין מטריפות כמו מפשרות לא ישחטו פי אם שוחטים ממנוים וכבר רמזתי שגם ע"כ דעת הרמ"א פן דאי נימא דמ"ש שמקצת מקומות נוהגין שאין אדם שוחט ובודק לעצמו אלא א"כ ממנוה מקהל היינו פדי שעי"ז יתברר שהוא מוחזק בכשרות כמו שפירש מעלתו: א"כ קשה דאיך כ' דקצת מקומות נהגו פן הרי שם סעי' י"ח כ דממנוים אנשים ידועים על השחיט' ובדיקה ולהן מחלו חכמי' שלא להראות ספינו לחכם ואנשים שממנוים צריכין להיות יראי ה' וכמ"ש שם וא"כ מי שאינו ממנוה לזה אסור לו לשחוט משום בדיקת ספין שצריף להראות ספינו לחכם ולמה כתב פאן הרמ"א דרק מקצת מקומות נהגו פך וע"כ פאן חשש אחר דכבר פתבתי במכתבי הראשון דרמ"א שחשש משום שמא יבוא להקל הוא תימה דהרמב"ם בפ"י המשנ' כ' משום חשדא וצ"ל דס"ל דעל חשד אין לחוש פיון דאינם מורים אלא דבר מבןרר וטרופות מבןרר לא יחשדו אותם כמו שכתב היש"ש בפ"א ט"ו ואי נימא שמחמת חזמוד ממון יורה בס' איסור מזה לא ידעו העולם וע"כ דלאו משום חשד נאסר אלא משום דחיישינן דבאמת יקילו ויורו בספק טריפות ויקילו משום חזמוד ממון בספק איסור: והנה בשבת דף י"ב ע"ב אמרו פאן בשמש קבוע פאן בשמש שאינו קבוע ופ"י הריף דבשמש שאינו קבוע יש לחוש טפי שמא יטה דהואיל ומדקדק טפי פדי שימצא חן ואולי ישפירוהו ורש"י פי' בהיפוף ועכ"פ גם פאן יש לחוש פיון דיש לו ריווח משחיטה בין מטריפות ובין מפשרות והוא אינו שמש קבוע שהטבח יכול ליקח את מי שירצה יש לחוש שישתדל למצוא חן בעיני הטבח ולזאת יש לחוש שמא יקיל בס' טריפות.

ולכך לא מהני אף אם הוא מוחזק בחזקת פשרות דהרי מכשרים לחודא אסור לו ליקח גם לירא ה' ולרמ"א לעולם יש לחוש שעי"ז גם בהממנוים מהקהל יהא חשש פיון שאחרים יכולין לפגוע בנחלתם ופרנסתם לכך תקנה גדולה שנו פאן שלא יהא ראוי לשחוט שום אדם פי אם הממנוה מהקהל.

ומעלתו נ"י תמה מה טעם יש בתקנה זו פיון דהוא עומד תחת דגל הרב והשגחתו למה בעינן שיהא ממנוה מהקהל ולהנ"ל יראה שתקנה גדולה יש בזה דבאמת הרבה צריף לחוש לטבחי' פידועגם מטבחי זמנינו וכמ"ש בספרים ואם יהא השוחט צריף להשתדל ושימצא חן בעיני הטבח שיקחהו לשרת אותו בשחיטות ובדיקות יש לחוש להרבה חששות ולכך נודאי טוב ויפה המנהג הזה שלא ישחוט אלא השוחט הממנוה מקהל ואין לשוחט להשגיח פלל על הטבחים ואז טוב וישר הוא.

אבל בנדאי במקום שא"א למנות שוחט קבוע בכפרים וכינצא אז נשאר הדין על עיקרו דאיש הממונ' על ידי ת"ח וב"ד המשגיחין עליו ויש לו רשות לשחוט במקום הזה שוחט פן נראה נכון לדינ' ולזה פיון הרמ"א לאחר שכתב שחששו אולי יקיל בספק איסור כ' שלכך נהגו ג"כ במקצת קהלות שאין אדם שוחט ובודק אלא הממנוה מקהל פדי שלא יבואו להקל בספק איסור פדי למצוא חן בעיני הטבחים והדין דין אמת.

ובזה אחתום בברכה ידידו הדוש"ת והחוטם בתמירת שמת פורים וההג. הק' משה שיק
מברעזאון: תשובה ל"ג הנה הפמ"ג בסוף סי' י"ח בטו"ז ר"ל באנוזות שהלעיטו אין לראו' ונשט
לעצמו והניח בצ"ע דשם בנושט מקרי אתחוק איסור' ואין רוב פשרים ולכאור' דבריו צריכין
עיון שהרי מהר"ם לובלין בתשוב' סי' כ"א התיר בנאבד הנושט והש"ף וגם הפמ"ג סוף סי' ל"ג
הביאו פלי חולק ולאחר העיון אין פאן סתיר' דהרי הרמ"א בסי' כ"ה סעי' א' פסק בספק שמוטה
ג"כ להקשיר ולפימ"ש הש"ף שם ס"קב הוא מיעוט המצוי ולכתחיל' צריף בדיקה ובדיעבד שרי
ושם בנודאי קשי' למה לא אמרינו סמוך מיעוט' לחזקת אינו זבוח ואי ס"ל כמ"ש הרשב"א
במשמרת הבית בית א' דף זיין דפוס וניען הואיל ואיתרע חזקת אינו זבוח לא אמרינו סמוך
מיעוט' וכו'.

ועוד כ' שם טעם אחר עיי"ש א"ש ה"נ אבל באמת בתוס' בכורות דף כ' ע"ב ד"ה חלב ועוד
בכמה דוכתי וכן מהרא"ש פ"ק דחולין וגם מהרא"ה וריטב"א מוכח דלא ס"ל לחלק בהכי ואפילו
בכה"ג אמרינו סמוך מיעוט' וכו' וא"כ קשיא ובנודאי שיטת מהר"ם לובלין בתשוב' ה"ל הי'
אפשר לישוב עפ"י מ"ש מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' כ"ד וכ"ה פיון דמעש' השחיט' נעש' פראוי
אלא שיש חשש נקובה לא מקרי אתחוק עיי"ש: אמנם על דברות הש"ף בסי' כ"ה עדיין לא
עלתה ארוכה דאם הי' שמוטה מעשה השחיט' לא נעשה פראוי וראיתי בפמ"ג שם שהקש' פן
ותי' הואיל ואין פאן ריעות' ברוב לא אמרינו סמוך מיעוט' עיי"ש ולכאור' דבריו תמוהין דהרי
גם באינף רבא פגון רוב מתעברו' ויולדת לא איתרע ביבמות דף קי"ט וגם בכל הנה שכל התוס'
בכורות דף כ' ע"ב ד"ה חלב וכו' לא איתרע רבא ולכאור' פיון הפמ"ג הואיל שחזיים אנו אכלנו
מתלבה וביציה והיו מחזיקין אותה בחזקת פשרות לכל הדברים נשאר הדבר על חזקתו דגדולה
חזקה וכמ"ש התב"ש בסי' י"ח ס' הואיל ויצא בהיתר עיי"ש ועד"ז יש לישוב קושית מהרש"א
בתוס' בכורות דף כ' ע"ב ד"ה חלב וכו' דלמה לא אמרינו לענן שפא במקום נקב שחט סמוך
מיעוט' וכו' עיי"ש אמנם עדיין לענן שמוטה קשה דשם לא יצא בהיתר דלענן מאי הי' מחזיקין
אותה בחזקת אינו שמוטה פיון דחלב וביציים של שמוטה מותרים וזה דעת השואל בתשובת מרן
חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' כ"ט: אמנם נראה דלכאור' יש ראי' גדולה להש"ף דאל"כ קשיא האיי'
אנו מברכין על השחיט' דלמא נשט או ניקב הנושט או שנפסק הגרגרת דהרי הירושלמי בפ'
הרואה הובא בפר"ח פיו"ד סי' י"ט נתן טעם משום דחזקת בני מעים פשרים וקשה הא לענן
שמוט' וניקב אמרינו סמוך מיעוט' לחזקה והוי פלגא ואיי' ברכו ובאמת לדעת מהרש"ל הובא
בש"ף סי' י"ט ס"קב הואיל ומטהר מידי גבלה מברכין י"ל הואיל דלענן טומא' אין פאן חזקת
טומא' אדרב' חזקת טהרה וכמ"ש הנוב"י מהדו"ק חאה"ע סי' מ"ג, וא"כ אינו מטמא משום סמוך
מיעוט' לחזקת אינו זבוח וכינן דמטהר מידי גבלה מברכין ובזה יש לפרש הירושלמי וע"ד שפירש
בפמ"ג בסי' י"ט שם ומנושט מיירי אמנם להש"ף שם עדיין קשיא וצ"ל פיון דמה"ת לא אמרינו
סמוך מיעוט' לחזקה דהוא מותרת לאכיל' מה"ת שפיר נוכל לברך ולא חיישינו והואיל ולענן
שחיט' מברך ואחזקי' בתורת אינו טריפה גם לענן אכילה לא מחמירין או הואיל ולא אפשר
כדמסיק בחולין דף י"ב ריש ע"א לא אמרינו סמוך לענן לברך על השחיט' ולכך גם בדיעבד
פשר ויפה כ' הש"ף בסי' כ"ה וא"ש תשובת מהר"ם לובלין פמו דסמכינו בשעת שחיטה לברך
ה"נ בנאבד הנושט פשר וכיוצא בזה כ' בתשובות צ"צ סי' קט"ו לענן דאין חוששינו לענן ברפת
פיסוי הדם לבדוק הנושט מעיקר': אמנם פל זה בנאבד ולא נמצא בו ריעות' אבל בנמצא בו
ריעות' ולא בדרקו פבר כ' בחת"ס סי' כ"ד דטרק' ואפילו אי נימ' דגם ברוב הנושטין הבאין לפני

המורה הורא' עם ריעות' מ"מ רובן פשרים וכדאית' בלשון הצ"צ הג"ל ומ"מ אין לדין אלא מה שעניו רואות ובנודאי לפעמים יש ריעות' ונחטטין גדולים שאין רובם להכשיר ובכה"ג קאמר הפמ"ג בסוף סי' י"ח בטו"ז דצ"ע דבכה"ג לא יהא רשאי לראות טריפה לעצמו ולכאור' מתוס' תולין דף מ"ג ע"ב ד"ה שאני וכו' מוכח דאפילו היכ' דאיפ' ריעות' תחייבת קוז' צדיין הוא בתוקת היתר וא"כ ע"כ או פסקת מרן הגאון זצ"ל הג"ל הואיל ומעש' השחיטה נעש' פראוי.

אלא שהפסול בא לן ממקום אחר משום חשש נקב ולא מצרפין תוקת אינו זבוח או כמ"ש הנוב"י מהדו"ק חיו"ד סי' ח' בכוננת התוס' דתוקת אינו זבוח איתרע טפי ממה דאיתרע תוקת שאינה טריפה דזה הוי רק ספק איתרע או דעור שאנו מסופקין עלי' אם ניקבה לא איתרע פלל עיי"ש וא"כ אפילו יש בנודאי חשש ריעות' לא מקרי אמתוק ומוכח דלא כפמג"ד הג"ל וישפיר לן לבדוק ולראות ונשט לעצמו: איברא מ"מ לאחר העיון אין מהתם ראי' דכבר כ' התבו"ש בסי' כ"ט והסכים עמו בפמג"ד בפתחה לטריפות דהיכ' דיש ריעות' ברורה לפנינו שיצא מן הרוב א"א לומר דאוקי בתוקת שאינו טריפה ולכך בספק מים במוח אי אקרי טריפה וגבי קוז' שאני דיש תוקת ברורה דבשעת לידה בנודאי לא הי' קוז' וא"כ פנונת התוס' הג"ל בפשיטות דלהכשיר יש ב' תוקות תוקת הבאה מפח רוב נהי דאיתרע מ"מ יש עוד תוקת דמעיקר' שלא הי' נקב מחמת קוז' ולכך כ' התוס' דמקרי תוקת היתר משא"כ בהנהך חטטין שאפשר שהיו מתחילת בריית' ואין פאן אלא תוקת הבאה מפח רוב וא"כ שוב הוי כמו מים במוח פיון דיצא מרוב דרובם אין להם חטטין ואין פאן תוקת שאינו טריפה ויש לומר דאיפ' תוקת דאינו זבוח: אמת דדברי מרן זצ"ל הם נראים לכאור' מצד הסבר' דהרי מעולם היתה בתוקת ראו' לזביח' וא"כ עד"ז דהיינו אם יזבח אותה לא הי' לה תוקת איסור מעולם ולזה אפשר פיון המהרש"א בבכורו' דף כ' ע"ב ד"ה חלב שכ' דגבי נקב הנושט לא הוי אלא חשש טריפה ומטהר מידי גבילה והפמ"ג בסי' ל"ג בפש"ד ס"קה הקשה עליו דלכ"ע נקובת הנושט גבילה לאחר שחיטה ואפילו נימא דהש"ס קאי רק על פסיקת הגרגרת אפתי נחוש שמא במקום שחיטה איפסק וצ"ע על מ"ש הפמ"ג הג"ל לישוב דברי המהרש"א.

וכן בחת"ס חיו"ד סי' כ"ד קשה נחוש דלמא איפסק הגרגרת ולהג"ל י"ל דהמהרש"א סובר פיון דהנושט או פסיקת גרגרת מצד עצמו רק טריפה מחיים והשחיט' איתעביד בה פראוי ועפ"י הרוב הוא פראוי והי' בתוקת ראוי לשחוט בכה"ג דאיפ' רוב להיתר אפילו מידי גבילה מטהר עיי"ש: איברא התוס' בב"מ דף כ' ע"ב ד"ה איסור' כ' בהדל' בכה"ג מקרי אמתוק איסור' וגם הרשב"א במשה"ב בית א' דפוס וויען דף ק' כ' דהואיל ונקובת הנושט גבילה שייך לומר אמתוק ומ"ש מרן זצ"ל בסי' כ"ד הג"ל לישוב מדברי התוס' ב"מ דף כ' ע"ב לא זכיתי להבין לדעת וגוף סברת מרן זצ"ל קשה לי דהרי גם ביבמות דף קי"ט ריש ע"ב דאמרינן דסמוך מיעוט' דאינו מתעברות ויולדת לתוקת איסור לשוק הוי פיוצא בזה שהרי היתה בתוקת שתתעבר ותלד וא"כ לא היתה פלל בתוקת איסור לשוק וזה באמת דעת הנוב"י מהדו"ת סי' י"ט וגם בנוב"י קמא חאה"ע סי' ס"ט דלא שייך תוקת יבום פלל הואיל ורוב נשים מתעברות ויולדת וכבר הארכתי בתשובה במקום, אחר (לעיל תשובה כ"ז) שדבריו תמוהין מש"ס דיבמות דף קי"ט דאמרינן בהדל' דמקרי תוקת יבום ושם הארכתי קצת לישוב דבריו עיי"ש: עכ"פ משמע דגם בכה"ג מקרי תוקת איסור פיון שמעיקר' ידענו פעם אהד שאותו דבר אסור לנו כ"ז שלא נתברר לנו דיצא מאיסורו אפילו אם עפ"י רוב יצא מאיסורו סורו נקרא תוקת איסור ואמרינן סמוך מיעוט' וא"כ ה"נ נהי דסמוך מיעוט' לתוקת אינו זבוח שהקש' הפמ"ג בסי' ל"ג בפש"ד ס"קה הג"ל לא קשה ומינשב עפ"י מ"ש

לעיל הואיל ואחזיקינהו אותו מעיקר' בתזקת פשרה אבל אם נולד ריעות' במקום דל"ש רוב וזקת פשרות י"ל דאוקי אחזק' דיש לחלק ולומר דלא דמי להא דיבמו' דף קי"ט דשם לא נעש' בנודאי המעש' המסלק התזקה אלא עפ"י רוב נעש' המעש' המסלק משא"כ פאן דבנודאי נעש' מעש' המסלק אלא שפסולו בא לו ממקום אחר ולכך שפיר אמרינן דאין פאן תזקת אינו זבווח: ועוד יש להסביר יותר פנין דמחיים היתה בתזקת ראוי' לזביחה ולא היו יכולין אז לומר סמוך מיעוט' וכו' דהרי התורה התירה לאכול חלב וביצתה וע"כ הואיל ולא אפשר שאני וא"כ כל זמן שלא נמצא בה הריעות' בנודאי היתה בתזקת היתר ובתזקת ראוי' לזבווח ואיך אח"כ פשנמצא ריעות' יתעורר בה תזקת איסור משא"כ גבי תזקת יבום מעיקר' ועד סוף לא יצאה מתזקתה דלעולם היינו חוששין על המיעוט ואמרינן סמוך מיעוט' לתזקה ולעולם לא יצאה מתזקת יבום משא"כ פאן וזה נראה סברא ישרה ונכונה: ועפ"י"ז לישוב סתירת התוס' בבכורות דף כ' ע"ב הג"ל שהקש' המהרש"א דהוי לי' להתוס' להקשות על המקשן דלמה פריה על ר"מ האיה אכיל בשרא הא גם לדין אמרינן סמוך שפיר תי' דהיא אפשר לן לומר דבכה"ג לא אמרינן סמוך הואיל ומעש' השחיט' נעש' דשם לא הי' המהרש"א יכול לתרץ הואיל והותר חלבה דזה גופי' קשיא וכמ"ש מרן זצ"ל בסי' כ"ט הג"ל ולפי ס"ד באמת לא הי' מקרי תזקת יבום תזקה פדלעיל אבל לפי מאי דמסיק הואיל ולא אפשר שאני שפיר אמרינן ביבמות דף קי"ט דתזקת יבום מקרי תזקה אע"ג דמעולם היתה עומדת להתעבר ונא דהתירה התור' חלב וביצים הוא משום דלא אפשר וא"כ מקנלא שהקילה התורה לענין איסור היכא דלא אפשר דלא אמרינן סמוך מיעוט' לתזקת אינו זבווח מוכח דאיסור קיל ממון דלענין ממון ס"ל לתוס' אפילו לא אפשר אמרינן אין הולכין בממון אחר הרוב וא"ש: ועכ"פ לפי האמת דכל דלא אפשר למיבדק לא אמרינן סמוך.

א"כ מעולם לא הי' לו תזקת אינו זבווח וא"כ גם אם נודע ריעות' ואחר מיתה א"א לומר תזקה למפרע דתזקה למפרע לא אמרינן ושפיר כתב מרן זצ"ל דספק נקב לא מקרי אמתזיק איסור' ושפיר יכול אדם להורות בנפשט לעצמו ובלא"ה פבר פתבתי בתשובה אחת (לעיל סי' ל') להקשות על דברי הטו"ז מחולין דף מ"ד ע"ב דפריה מבכור על ח' טריפה וגם לפי הסבר' פתבתי שם לפי מאי דמוכח מתוס' נדה דף כ' דתזקה פי האי דאינו זבווח דנודאי איתרע ונהספק רק אי יש דבר המבטלה לכ"ע יכול אדם להורות לעצמו וכן אני נוהג בנפשט להורות לעצמי: תשובה ל"ד בעזה"י חוסט יום ה' טוב טבת תרל"ג לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב לתלמידי הרב המופלג כש"ת מוה' משה צבי פרידמאן נ"י מו"צ בקהל האדהאז יע"א: מכתבך קבלתי ובו נשאלתי ע"ד שוחט שנפל ספינו מפיו על מנעלו וממנעלו לקרקע קשה ונמצא הספין פגום האם יש לתלות הפגימה בקרקע דהש"ף כ' ביו"ד סי' י"ח ס"ק הטעם דבספק נפל על חודו איסור משום דהוי ס"ס לאיסור' וה"נ הוי ס"ס להתיר' ספק בעור המנעול נפגם וספק אולי נפגם בקרקע והוי ס"ס נגד ס"ס ואוקמי' אחזקת בדויק ואפילו נימא דלא מקרי ס"ס דאין א' מתיר יותר מתבירו מ"מ אם הפגימה דקה עד מאוד שאינה נרגשת בצפון שכי' הפמ"ג ססי' י"ח דבכה"ג אם יודע שנגע במפרקת ה"נ יש להקל בס"ס זו שמה פהרא"ש דאם אינה נרגשת בצפון שרי' ואת"ל וכו' דלמא במנעול או בקרקע איפגם עכ"ל בקצרה: ולפי ענ"ד פשוט בכה"ג שנפל על מנעלו ומשם לקרקע קשה ואינו יודע אם נפל על חודו דקי"ל ביו"ד סי' י"ח דאיסור ה"נ פאן אפילו הוא פגימה דקה ואפילו נימא דעור המנעול ס' פוגם מ"מ הא יש נגד כל אהד מהספיקות שנתלה בו יש נגדו ס"ס לאיסורא נגד ספק לפגם במנעול יש ספק שמה לא נפל על חודו ואם ת"ל נפל שמה אינו פוגם והס"ס הוי פרוך לאיסור ולא הוי הספק להקל אלא כמיעוט וכן נגד ספק נפגם בקרקע הוי ס"ס

זו לאיסור ולא הוי הספק להיתר אלא פמיעוט ואי נצטרף תרנוניהו להדדי הוי רק כב' מיעוטין להיתר ולא הוי ס"ס אפילו לפי מ"ש הר"ן בפ"ק א"ט בסוג' דבצ"מ דתרי מיעוטא הוי כפולגא היינו להחמיר מדרבנן והס"ס מקרי דווקא אם הוי ספק השקול: ומטעם זה אפילו לפי מ"ש הפ"מ בפגימה דקה אם נגע ונדאי במפרקת הוי ס"ס פאן דלא נודע ואיפא ס"ס לאיסור ונשארו רק ב' מיעוטים אי אפשר לצרפם לספק שפא פהרא"ש מטעם הנ"ל דהוי רק פמיעוט וגדולה מזו נראה לי אפילו ידעינן ונדאי שפאל כ.

תודו אסור בנידון פ"עין הנ"ל דהא דקרקע קשה פוגם ותלינן בי' בנפל ונדאי על חודו היינו באיפא חבטה מלמעלה למטה וע"י פח החבטה בקרקע קשה נפגם והוזק פ"עין דקי"ל בנפילה ביו"ד סי' נ"ח וכ"עין שכ' התבו"ש סי' י"ח אות כ"ט אבל בנפל ונתגלגל ממנועול על הקרקע קשה אין פאן חבטה ואין פאן פח הפאה ואין בו פדי להזיק ולא פדי לפגום: וכל זה פתבתי לשיטתו דס"ל דעיקר טעמו של הש"ך משום ס"ס לאיסור אבל באמת לא קי"ל פן אלא כמ"ש התבו"ש דעיקר טעמו דתלינן הוא היכא דיצא בהיתר והוי פאתחוק בהיתר אלא דהש"ך הוסיף דאפילו יצא בהיתר לא תלינן היכ' דאיפ' ס"ס לאיסור וכן פסק הפ"מ ג' שם לדינא וא"כ בנידון שלו דלא יצא בהיתר ולא אתחוק בהיתר אפילו הוי שנה בשנה לא תלינן ואסור בנידון שלו ובאמת גוף הסב"ך של פ"ב יצא בהיתר שכ' התבו"ש שם דהוי חזקה פדאמרינן בכחובות דף כ"ד ע"ב דהרי אתם בחזקתכם קשה לי טובא מהא דמקנה שנמדד ונמצא חסר דריש מס' גדה דאמרינן כל טהרות שנעשו ע"ג טמאות אע"ג דיצא בהיתר וצ"ע ואין פאן מקומו מ"מ הספימו האחרונים דלענ"ן ספינו פ"עין ג"כ יצא בהיתר וזה לא הי' בנידון שלו וא"כ אסור משום ב' טעמים פנ"ל ואחתום בפ"ב יהי ה' עמ"ך דברי רב' הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאוווע תשובה ל"ה בעזהי"ת חוסט אור ליום ו' עש"ק פ' תצנה תרל"ה לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב להרב המופלא ומופלג בתורה וביראה כש"ת מוה' שמואל מארגינשטערן נ"י מורה הורא' בקהל ערדאטעלעק יע"א מכתבו קבלתי ובקש ממני לחוות דעתי אם רשאים להורות לעצמן בנושט באנוזות שמלעיטין אותו שהפ"מ ג' והטו"ז סוסי' י"ח העלה הדבר בצ"ע ורבים מקילין בזה להורות לעצמן ובקש ליזע דעתי בזה והנ' אמת הדבר שגם אני נהגתי להורות לעצמי וטעם הדבר נבאר לפנינו שורש הדבר מןסד על מ"ש שם הטו"ז בשם הר"ש סופ"ב דנגעים על הא דתנן דאין רואין בכורות לעצמן דהעלה שם הטע' משום דאתחוק איסור' ומזה למד הטו"ז פל היכ' דאתחוק איסור' אין להורות לעצמו ובבאר היטב שם כ' דנעלם ממנו דברי התוס' בנדה דף כ' ע"ב שכ' דרואין דמים לעצמם ומביא ראי' מדלא תנן במתני' שם בנגעים דאין רואין דמים: ולכאורה תימה פ"עין דהרי כ' התוס' רפ"ק דגיטין דף ב' ע"ב בנדה לא מקרי אתחוק איסור' דלא הוחזקה לראות כל פעם ואם ראתה דאתחוק' טמאה מ"מ בנדה לספור ולטבול דהוי בנדה כמו שפ"י שם המהרש"א וא"כ בכה"ג גם ה"רא"ש מודה דנאמנת אפילו בימי טומאת' אדרב' בימי זובה היא בחזקת מסולקת בדמים וכבר פתבתי בזה במקום אחר (לעיל תשובה ל') וגם בלחם חמודות סו"פ עד פ"ה.

ובס' בית הקלל ביו"ד סי' שי"ג השיג על הר"ש וכ' דהיכ' דבידו גם באתחוק נאמן ובתבו"ש סי' י"ח שם תמה על הלח"מ וס' ב"ה מאי השיגו על הטו"ז והר"ש מר"פ האשה רב' דאמרינן אי בתרומה דידי' נאמן משום דבידו להפרישו והתם שאני משום דבידו לסלק האיסור לכה נאמן אפילו באתחוק משא"כ ה"כא עיי"ש.

ולפי ענ"ד יפה הקשו הלח"מ והב"ה דהרי בתוס' גיטין ה"ל ביארו דאפילו אם אין עתה בידו אלא שהי' כבר בידו ג"כ נאמן עיי"ש ואמרינן רפ"ק דבכורות דרשאין להטיל מום בבכור קודם שייצא לאויר העולם עיי"ש וא"כ הרי בידו כבר להכשירו וא"כ בכה"ג אמרינן דבעלים נאמנים ונשפיר הקשו דאיך אפשר לומר בבכור הטעם משום דאתחזק ונהי בידו ואנן קי"ל פרבא ובזה הי' אפשר לישב קושית התוס' ה"ל בנדה דף כ' למה לא נקט ראית דמים לעצמם אסור דאיכ"ל דנקט לרבית' אפילו בדבר שהי' כבר בידו אינו נאמן אלא דהוא גופי' תקשה למה באמת אינו נאמן דהא אמרינן כל שהי' כבר בידו נאמן בין אמרינן כפי מה שיהביא בר"ן ריש גיטין וכ"כ במהרי"ק פינן דהי' בידו לסלק את האיסור לא מקרי אתחזק או פאיך פירושי' וכמ"ש מרן הגאון בחת"ס חיו"ד סי' ט': אמנם בטו"ז או"ח סי' תצ"ח ס"קט בקא דאין רואין בכור בזה"ז ביו"ט צידד שם הטעם משום דאתחזק איסור' ומינה יליף דגם ספק טריפות דבא לפני בעל הורא' אם הי' מעיקר' רק ספק איסור רואין ביו"ט אבל אם נתערב תערובות לח בלח באופן דלא נעש' נבלה או בביב בביב ואתחזק איסור' ביו"ט וניתוסף שם היתר בכה"ג אין רשאין להורות ביו"ט עיי"ש ובהגהת נתיב חיים אצל המג"א השיב עליו וכ' דמעולם לא נהגו בעלי הורא' פנה ופשט לכל בעלי הורא' להורות ביו"ט בכה"ג וע"כ הא דאין רואין מומי בכור ביו"ט הוא משום פינן דמעיקר' הי' של הקדש ואינו שלו וע"י ראית המום להתיר ולשחוט ולאכול אותו הוא מכניסו לרשותו להיות כממון שלו ולכך הני ממש פדן את הדין ומוציאין ממון מנה לזה ולכך אין רואין מומין ביו"ט משא"כ לענן הורא' בשאר איסורין עיי"ש ומהאי טעמא נראה ג"כ דאין רואין מומין לעצמו פשם שאין אדם דן לעצמו ה"נ ראית בכור לעצמו דהוי כמוציא ממון מרשות הקדש לרשותו וחקת ממון עדיף וכן מוכח מדברי המג"א סי' שכ"ג ס"ק י"ד דלא כתב שם אלא דאסור להוסיף עליו ולבטלו ביו"ט אבל אם מעצמו ניתוסף שרי להורות וע"כ פסקת הגהות חיים ה"ל ולפי"ז גם השגות בה"ט מתוס' דנדה ה"ל א"ש מדלא נקט המשנה רק בכור ולא נקט גוןא אחרין' שהי' בו חזקת איסור פגון באופן הטו"ז בסי' צ"ט ה"ל ושאר אופנים יהיו אסור וע"כ דדוקא בבכור משום דהוי כמוציא מרשות הקדש לרשותו וא"כ אין דברי הר"ש והטו"ז מוכרחים גם הר"ש כ' רק בדרה שפא ובתוס' בבכורות דף ל"א ע"א ד"ה דחזי ג"כ תמהו על זה דלמה לי טעמא דחזי לימי טומאתו וכי אם לא חזי בימי טומאתו אינו נאמן והניחו בקוש' עיי"ש.

ובאמת גם הא דלא נאמן גם בבכור לראות לעצמו קשה להבין לפי ה"ל פינן שהי' בידו פדלעיל למה לא יהא נאמן והא אחר דלא הי' בידו קיי"ל דרואין מומין ביחיד אע"ג דאתחזק איסור' אפילו לדעת הפוסקים היכ' דאתחזק איסור' אין ע"א נאמן ואפי"ה בראית מומין נאמן וע"כ או פדעת הר"א ממינץ בהג"א בפ"ק דחולין פינן דהוא מוחזק בכלשות נאמן או כמ"ש הפנ"י בריש חולין דהיכ' דאיתרע חזקתו לכ"ע ע"א נאמן והכא פינן דהמום לפנינו הרי איתרע חזקתו או דראית המומין הני רק בפירור הדבר כמ"ש הר"ן והפ"י בדה"ס"ג דהיכ' דרק מברר הדבר ע"א נאמן או דגזה"כ הוא דדיין נאמן ביחיד דהרי אמרינן בסנהדרין דף ל"ד ע"ב דהי' לן לומר ק"ו מממונו בשלש כ"ש גופו בנגעים דבעי' תלת אלא שהתור' כ' בפירוש והובא אל אחד מבניו הפהגים וכן אמרינן בסנהדרין דף ג' מקרא דבצדק תשפוט עמיתה וילפינן דדיין אחד וידיין מומחה לכ"ע מוציאין ממון מחזקתו וע"כ פינן דנגמר הדבר על פיו ונדאי לא משקר והתורה האמינתו: אבל לעצמו היכ' דיש ריוח ממון או הוצאת ממון מרשות אחר כמו בבכורות ה"ל דמוציא מרשות הקדש דאינו נאמן על עצמו אבל בעלמ' היכ' דנאמן לאחרין' ה"נ נאמן לעצמו אלא דבחולין דף מ"ד ע"ב אמרינן היכ' דאפשר דיחשדוהו דלכך הקיל כדי שיתנו לו בזול או כדי ליקח ממנו וכו'.

ועושה דבר שאינו רגיל יש לאסור לכתחילה משום הרחק מן הפיפור והיינו בדבר המפורסם ויש מקום חשד אבל מדינה ונדאי מותר ומסוגל שהוא בעצמו מוכח דאין חילוק בין אתחזק איסור' או לא מדפריה מהא דר"ח שרי בוכרא ולא משני בוכרא שאני דאתחזק איסור' וצ"ע על הר"ש והטו"ז ועכ"פ אין סברת הר"ש מנספמת אדרב' רבים פליגי עליו: ועתה נבוא לנגדון דידן דאפילו לר"ש וטו"ז דהיכ' דאתחזק איסור' אינו נאמן לראות לעצמו מ"מ בנודאי בנושט של אנוזות המלעיטין לא מקרי אתחזק איסור' ותימה על הפמ"ג שהרי מעשים בכל יום שמברכין על פיסוי הדם של אנוזות המלעיטין וכאן ביו"ד סי' כ"ח סעי' כ"א אית' דבחי' צריכין לבדוק מקודם הריאה ואח"כ לכסות דשמא אית בה ריעות' בריאה וכבר פלפל בצ"צ סי' קט"ו דאי הכי גם באנוזות המלעיטים יהא אסור לכסות הדם עד שיבדוק הנושט דהרי אם העורף טריפה אינו חייב לכסות וביאר שם דנושט לא דמי לטריפות הריא' דאינו מצוי להטריף: והפמ"ג בעצמו ביו"ד סי' כ"ח בפ"ה ס' הביא דברי הצ"צ וא"כ אי ס"ד דתישינו גבי נושט לחזקת איסור שאינו זבוח אפילו אם רוב פשרים אמרינו סמוך מיעוט' לחזק' והוי פלגא ופלגא א"כ איך מצינו ידיו ורגליו דמברכין על פיסוי הדם דהרי על ספק טריפה אין מברכין וע"כ דלא חשבינו חזקת שאינו זבוח לחזקת איסור כמ"ש מרן הגאון בעל חת"ס בחיו"ד סי' כ"ד וכ"ה פיון דעושה מעש' השחיט' בהבהמ' והעופות והם בחזקת שהם ראויים לזבח ואין פאן חזקת איסור או משום דנגד חזקת איסור יש חזקת שאינו טריפה שלא ניקב הנושט או משום חזקת שאינו מטמא בגבלה וכנגד חזקת איסור שאינו זבוח דאי נימא דניקב הנושט א"כ לא היתה השחיט' מועלת והוי מטמא' וכתבתי בזה במקום אחר (לעיל תשובה ל"ג): ועכ"פ.

מוכח מקל הנ"ל דהא דמברכין על הפיסוי דליכ' פאן חזקת איסור שאינו זבוח וא"כ אפילו אית לן ריעות' לפנינו דהיינו שנמצא שחין בנושט אין פאן הורא' נגד חזקת איסור ומותר להורות לעצמו אפילו לדעת הר"ש והטו"ז פן נראה לפי ענ"ד פשוט וכן מוכח מהא דפסק המהר"ם לובלין בתשוב' המוב' בפ"ה סי' ל"ג דאם נאבד הנושט דכשר אפילו למאן דמחמיר והובא בפ"ת שם בשם מהר"ם זיסקינד מ"מ מיקל במקום הפ"מ ובית אפר' פליג עליו אפילו למהר"ם זיסקינד שרי במקום הפ"מ פמו בנאבד' הריא' ואי נימ' דיש חזקת איסור אמאי שרי וע"כ נראה דלא חשבינו זה לחזקת איסור ורשאי ת"ח לראות לעצמו בהנה' ונושטין ומשום הרחק מן הפיפור ודומ' דאית' בחולין דף מ"ד ע"כ נראה דלא שנייה בדבר שהוא לעצמו ומאי יעשה אם יזדמן לו שום ספק או חשש' ע"כ לפיענ"ד שפיר עבדו דלא חיישי' לזה ונאכלו ענוים וישבעו והנרא' לפיענ"ד כתבתי ואחתום בפרכה דברי הדוש"ת: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה ל"ו את חג המצות יחוג בדיעות ידידי הרב המנופלג בתורה הפקי והחריץ מוה' אהרן שמואל אסאד נ"י: מה שהעיר מעלתו נ"י על מה שנוהגין למפור האנוזות שנטרפו בנקיבת הנושט ולנקיבת הנושט אינו מועיל השחיט' וא"כ אמרינו דבני מעיים הן כאבמה"ח ואסור להושיטם לב"נ כבר האריף מרן הגאון זצ"ל בחת"ס סי' י"ט ללמד זכות ע"ז וכמו שהביא מעלתו נ"י ובספר פ"ת ביו"ד סי' כ"ז הביא בשם תשובת ברית אברהם חיו"ד סי' כ"ג שכ' הרבה טעמים להתיר יעוי"ש ותשובה זו אינה בדי' ואני לא באתי אלא ללמד עוד זכות וטעם על זה עפ"י מאי דמסק' לי לדעת התוס' בחולין דף ל"ב ע"א ד"ה ורמינהו דמחיים אסור נקיבת הנושט משום טריפה אלא דאי שחט לא מהני השחיט' לטהרו מידי גבלה ונעשית גבלה ומספקא לי לדבריהם אי עלה קרום בנושט קודם השחיט' אי מהני לעגנון זה דלא נעש' גבל' לפי הסבר' שהביא הש"ך ביו"ד סי' ל"ו ס"ק ושמ' בפמ"ג ובסי' ל"ג בפמ"ג בטו"ז ס"ק ד"ל קרום שעלה מתמת מפה הוא קרום חזק ואפי"ה אינו

מועיל פּינן שְׁנַטְרָפָה פּעם אחת אינו חוזר להִכְשֵׁרוּ וְכָל זֶה לַעֲנִין טְרַפָּה אֲבָל לַעֲנִין לִהְיוֹת נִבְלָה הוּי סְתִימָה דְּמַעֲיָקָר' לְדַעַת הַתּוֹס' הַנְּ"ל וְאִינָה נַעֲשִׂית נִבְלָה וְאִין לְפִשׁוּט זֶה מְדַפְרִיָּה לַעֲיִל בְּחֻלִּין דְּף ל"ב מִתְּנִיתֵן דַּא"ט דְּהָא נִבְלָה הוּי דְּמַאי פְּרִיָּה דְּלִמָּא מִיִּרִי בְּעֵלָה קְרוּם ז"א קוֹנְשִׂיא חֲדָא דְּנִקְוֵבַת הַנּוֹשֵׁט לֹא מִשְׁמַע שְׁנַסְתָּם וְתו דְּאִפְתִּי תִיקָשׁ' כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּחֻלִּין שְׁם ד"ה וְרַמְיָנָהּ וְכו' דְּלִיתְנִי עֵיקָר הַטְרַפּוֹת בְּלִי סְתִימָ' שְׁהוּא נִבְלָה וְאִדְרָב' לְפִי הַסְּבָר' הַנְּ"ל דְּהִיכ' דְּנִסְתָּם הוּי רַק טְרַפָּה יֵשׁ לִישָׁב קוֹנְשִׂית הָרֵאשׁ יוֹסֵף בְּרִישׁ אֱלוֹ טְרַפּוֹת דְּהִקָּשׁ' דְּמַאי פְּרִיָּה עַל תְּנָא דְּבִי ר"י דְּהוּי טְפִי מִי"ח טְרַפּוֹת דְּדִלְמָ' תְּנָא דְּבִר"י לֹא חָשִׁיב נְקִיבַת הַנּוֹשֵׁט וּפְסִיקַת הַגְּרָגְרַת מְשׁוּם דְּטְרַפּוֹת קָא חָשִׁיב וְלֹא נִבְלוֹת אֲמַנָּם לַהַנְּ"ל פְּרִיָּה שְׁפִיר דְּאִפְתִּי הוּ"ל לְמַמְנִי נְקִוֵבַת הַנּוֹשֵׁט הִיכ' דְּנִסְתָּם וְכַדְלַעֲיִל דְּהוּי רַק טְרַפָּה וְגוֹף הַדִּין צ"ע וַא"כ אִי אֲמַרְיִנן בְּעֵלָה קְרוּם שְׁהִשְׁחִיט' מְטַהֲרַת בְּגִידֵי נִבְלָה א"ש מְנַהֲגִינוּ דְּהַרִי אוֹתָן הַנּוֹשֵׁטִין רַבָּם אֵינָם נְקִוֵבִים לְהַדְּנָ' אֲלֵא דִישׁ בְּהֵם קְרוּם שְׁעֵלָה מְחַמַּת מִפָּה וְלַהַנְּ"ל אִיכ"ל דְּהוֹעֵיל הַשְׁחִיט' לְטַהֵר מִיַּדִּי נִבְלָה וְשׁוּב פִּינן דְּהוֹעֵיל הַשְׁחִיט' לִישְׁרָאֵל לְטַהֵר מִיַּדִּי נִבְלָה מוֹעֵיל ג"כ לְהוֹצִיאָהּ מִיַּדִּי אַבְמַה"ח לְב"נ וְיֹוֹתֵר מְזַה אֵין לִי פְּנָאֵי פְּעַת לְהֶאֱרִיָּה וְכָבֵר בִּיָּאָר מָרְן זצ"ל עוֹד סְבָרוּ' לְהַתִּיר דְּבָרֵי יְדִידוֹ הַדּוֹש"ת הַק' מְשִׁיחַ שִׁיק מְבַרְעֵזְאוּעַ תְּשׁוּבָה ל"ז בְּצִאת הַשָּׁנָה תְּבוּא בְּרָכָה וְחַיִּים לְרֵאשׁ הַרְבַּ הַמְּפֹלָג חֲרוּץ וְשְׁנוּי צְדִיק וְנִשְׁגָּב מוּה' יַעֲקֹב שְׁלוֹם נ"י יוֹשֵׁב בְּשֶׁבֶת תַּחֲכַמּוֹנֵי בַק"ק טַאפֶּלְשׁוּן.

שְׁפַתְבוּ הַנְּעִים קְבִלְתִּי וְכו' וּבְשִׁלְהִי מְכַתְּבוּ הַעִיר מַעֲלָתוֹ מְאִי דְּמִסְתַּפְק' לִי לְמַעֲלָתוֹ בְּקִטָּן שְׁפִיטָה אִי דִינוֹ כְּמוֹ פִּיטָהּ הָרוּחַ בִּי"ד ס' כ"ח ס' ע"א י"א דְּבַחְזוֹר וְנִתְגַּל' חֲזִיב לְכַסּוֹת וּלְפִי עַנ"ד יֵשׁ לְפִשׁוּט זֶה מְהֵרָא"ש סוּף מוֹעֵד קָטָן ס' קמ"ג דְּיָמָה קָטָן לְדַחֲז' עִי"ש.

אֲמַנָּם הוּאִיל וְדְבָרֵי הָרֵא"ש קָשִׁים כְּמוֹ שְׁהִקָּשׁ' בַּק"נ שְׁם וַיִּבְנֶאֱר לְקַמֵּן אֲמַרְתִּי לְהֶאֱרִיָּה קִצַּת הַפֶּר"ח וְהַתְּבוּ"ש שְׁם כ' בְּכִיטָהּ הָרוּחַ וְחֻזְר וְנִתְגַּל' וְכִיטָהּ בְּלֵא בְּרָכָה דְּבִסְנֹפָה דְּף ל"ג ע"א וְבַע"ז דְּף מ"ז ע"א לֹא אִיפְשָׁט' אִי יֵשׁ דִּיחוּי וּמְדַבְרֵי הַר"מ וְהָרֵא"ש בַּמ"ק הַנְּ"ל מוּכַח דְּלֵאוּ סְפִיק' הוּא דְּאִי סְפִיק' הוּי הוּי סְפִיק אֲבִילוֹ וְלִהְקֵל וְהִנֵּה בְּזָה יֵשׁ שִׁטוֹת הִנֵּה הַטו"ז בְּסִי תַרְמ"ו ס"קו הוֹכִיחַ דַּר"פ פְּשִׁיטָא לִי דְּאִין דִּיחוּי בְּמַצּוֹת ע"ש וְכָכָה קו"ל וּבְאַמַּת שְׁכָן נִרְאָה דַעַת הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְטוֹר וְרֵא"ש וְכֵן הוֹכִיחַ הַכֹּפֶת תְּמָרִים בְּסוּפָה דְּף ל"ג מְלִשׁוֹן ר"פ דְּאִמַר זֹאת אוֹמְרַת דְּלַר"פ פְּשִׁיט' לִי וְלִכְּהָ לֹא הִבִּיאוּ הַפּוֹסְקִים הַנְּ"ל כָּל הַאִיבְעֵנִי לַעֲנִין דִּיחוּי אֲצֵל מַצּוֹת אֲמַנָּם הַרְמ"א בְּסִי תַקֵּפוּ הִבִּיא דַעַת י"מ דְּסוּבְרִים דְּלַעֲנִין שׁוֹפֵר יֵשׁ דִּיחוּי וְהַמַּג"א שְׁם ס"קו בְּאַמַּת הַקָּשָׁה לְמָה לַעֲנִין פִּיטוּי הַדָּם סְתָם הַרְמ"א דְּחֲזִיב לְכַסּוֹת וְלֹא כ' דְּחֲזִיב לְכַסּוֹת מְסַפֵּק (וְהַחֲמַד מְשִׁיחַ שְׁם פִּקְפֵּק דְּלָמָּה הַקָּשׁ' כֵּן עַל הַרְמ"א דְּוֹנָקָא וְלֹא רָאָה דְּבָרֵי הַטו"ז בְּסִי תַרְמ"ו הַנְּ"ל וְלֹא אִסִּיק דְּבָרֵי הַפ"ח בִּי"ד ס' כ"ח) וְהִנֵּה דְּבָרֵי הַרְמ"א הִי אֲפֻשֵׁר לִישָׁב דְּנָהִי דַס"ל לְהַחֲמִיר כְּדַעַת הַתּוֹס' דְּסוּבְרִין דְּסְפִיק' הוּי אִי יֵשׁ דִּיחוּי וְשִׁיטָה זֹו מְחַמְרַת יוֹתֵר מְדַבְרֵי הַרְמַב"ן וְהַר"ן בַּע"ז דְּף מ"ז דְּסוּבְרִין דְּלַעֲנִין דִּיחוּי מְעִיָּקָר' מִיפְשָׁט פְּשִׁיטָא לָן דְּאִין דִּיחוּי וּבְנִרְא' וְנִדְח' לֹא אִיפְשָׁט' וְדַעַת הַתּוֹס' וְהַמְרָדְכִי דְּאִפִּילוּ בְּדִיחוּי דְּמַעֲיָקָר' לֹא אִיפְשָׁט.

מִיָּהוּ י"ל בֵּין לְשִׁיטַת הַרְמַב"ן וְסִינְעָתוֹ וּבֵין לְשִׁיטַת הַתּוֹס' וְסִינְעָתָם מ"מ בְּאַמַּת קָשִׂיא לִישְׁנָ' דַּר"פ כַּמ"ש הַכֹּפֶת הַנְּ"ל אֲלֵא נִרְאָה דַס"ל כַּמ"ש הַב"ח בְּסוּסִי תַרְמ"ו דְּאִפִּילוּ אִי יֵשׁ דִּיחוּי הִינְנוּ מְדַרְבְּנָן וּלְפִי"ז בְּחֻזְר וְנִתְגַּל' מַה"ת חֲזִיב לְכַסּוֹת וְאִפִּי' דִישׁ פַּח בְּיַד חֲכָמִים לַעֲקוֹר דְּבָר מַה"ת בְּשׁוּא"ת הִינְנוּ הִיכ' דִישׁ גְּדַר וְסִינְג אֲבָל כָּאֵן לְמָה יַעֲקְרוּ דִין תּוֹרָה וְלִכְּהָ חֲזִיב לְכַסּוֹת וְשְׁפִיר אַר"פ דְּזֹאת אוֹמְרַת אֵין דִּיחוּי וְר"י וְר"ד מְסַפְקָא לְהוּ אִי מְדַרְבְּנָן יֵשׁ דִּיחוּי וְר"פ אֲפֻשֵׁר נְמִי מְסַפְקָא לִי

מדברבנו ואפשר נמי דפשיט' לי דיש דחוי מדברבנו והש"ס נקט רק מספקא לי הואיל ולדידהו ספק ולכך לעגנו פיסוי שפיר קי"ל דיכסה ויברך אבל פאן החרמירו מספק ואע"ג דהאיבעני' בדרבנו הוא ס"ל לשיטה זו להחמיר או פדעת הפוסקים בסי' ק"י בכללי ס"ס דבתיקו קי"ל להחמיר אפילו בדרבנו או משום פינו דבונדאי מחוייב וספק אי יצא ידי מצנתו בשופר זהו הגוי אתחזק ואפילו בדרבנו להחמיר או דחשוב כלכתחיל' ולכן צריך לתקוע שנית זהו הי' נרא' פדעת הרמ"א.

אמנם הרא"ש במוע"ק הנ"ל יש לו שיטה רביעית דקש' לי ג"כ קושית הכפ"ת הנ"ל ומפח זה סובר דלר"פ קשי' לי לישנ' דמתניתן דמשמע חייב לכסות מהדין ומפח זה הוכיח דאין דחוי אצל מצות והנה לישנ' דר"פ משמע דלעולם אין דחוי אצל מצות אפילו היכ' דאינו בידו וקש' לי להרא"ש דלמא שאני התם דבידו וניחאלי' או דר"פ לא ס"ל לחלק בין בידו ואנו קי"ל כר' אשי בזבחים דף ל"ד ע"ב דמחלק בין בידו לאין בידו או דמשמע לי' מתני' אפילו בגונא דאין בידו לגלות וכמ"ש התבו"ש סי' כ"ח סקט"ז אמנם ר"י ור"ד דמסקי' להו אע"ג דלישנ' דמתני' משמע דמהדין חייב לכסו' וע"כ דמספקא להו דלמא דווקא התם משום דבידו ור"פ דאמר סתם אין דחוי אצל מצות משום דמספקא לי' אמר סתם ויכך פסק הרא"ש היכא דבידו אמרי' אין דחוי והיכא דאינו בידו אמרינן דיש דחוי משום דהוי ספיקא: ובאמת עם כל זאת דברי הרא"ש תמוהין שכ' בהושחרו ביו"ט דיש דחוי חדא דשם בפ' לולב הגזול והטור בסי' תרמ"ו לא מחלק וע"כ או פתירץ הב"י או כהב"ח וטו"ז מיהו זה יש לישב דהרא"ש דייק בלישנא דהושחרו ביו"ט והוריקו ולא נקט דמיעטן וע"כ מירי דאינו בידו למעט רק שהוריקו וא"כ מוכח כתי' הב"י ולא כב"ח וטו"ז אמנם עדיין קשה הא אפילו בכה"ג הוי רק איבעני' וספק בנראה ונדחה אבל בדיחוי מעיקרא אין דחוי ושם הוי פדיחוי מעיקרא וצ"ל דס"ל דבאמת אין חילוק בין דחוי מעיקרא לנראה ונדחה לר"י ולר"ד דקא מפעני' להו בדיחוי מעיקר' וכ"ש בנראה ונדחה וקיי"ל פנותי' ועכ"פ נראה דלכ"ע בכסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות ויברך בנראה מסתימת כל הפוסקים הראשונים: ועתה בנגידון שלנו בכיסהו קטן פכר פתבתי דהרא"ש והר"ם מדמה לי' לכסהו הרוח אמנם מדברי התבו"ש סי' כ"ח ס"ק ד' נראה דקטן יכול לכסות ואי נימ' דהוי רק פרום א"כ אין רשאין להניחו לכסות פינו דהמצנה על כל ישראל כמו שדרשו רז"ל והוא מדחה מהן המצנה ואין להביא ראי' מהא דקי"ל ביו"ד סי' רס"ד דקטן יכול למול דהתם שאני פינו דהכל מצווין עליו למולו חשיב פכר מילה כמו שחשב לעגנו זביחה פרו זביחה הואיל ומצווין עליו שלא להאכילו נבילות כמו שפיתבו האחרונים מיהו לדינ' נראה דאינו יכול לכסות וכמ"ש המג"א סי' י"ד ס"קג לעגנו ציצית וכינו שהכל מחוייבין בדבר אין הקטן שהוא אינו מחוייב ואינו יכול להוציא ולהפקיע מצוות פיסוי מן המחוייבים דבר חיוב מדברבנו אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתו וכן משמע בחולין דף פ"ו ע"ב דזביחת חש"ו אחרים מכסין דמו ולא הקטן וא"כ אם פיסה ונתגלה חייבין לכסות פן נראה לפיענ"ד דברי ידידו הדורש שלומו: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה ל"ח החיים והשלום וכל טוב להבחור הפופלג החרוץ ושנון כ"ה ישעני' נ"י: מכתבו.

קבלתי ומאי שהקשה על דברי הדגו"מ ביו"ד סי' כ"ט שכ' דהלמ"ס בשמנה טריפות אצטרף דאם הוא טריפה דחי יותר מי"ב חודש דאינו ממועט מזאת החי' והקש' מעלתו דא"כ קשי' בחולין דף ק"מ ע"א דקאמר טריפות מחיות ממועט וקשה הא אצטרף לונדאי טריפה וקושני' זו לאו לדגו"מ קשיא דווקא אלא אליב' דדינ' דקי"ל ביו"ד סי' נ"ז דבונדאי טריפה אין החיות סימן קשיא סוגי' הנ"ל וכבר הקשתי פן וביארתי בחי' חולין שם אמנם פעת נראה לפי ענ"ד דכינו דקים להו לחכז"ל דטריפה אינה יכולה לחיות י"ב חודש והיינו כמו שביאר בפלתי שא"י לעמוד בשנינו

הטבע הנצחי תוך משך שנה מקור וחום ושאר תקופות השנה וכל טריפה פחוקת שאינה חיה חזקה
מפח רבא רבא הוא: וא"כ אפילו חזינו שחיתה ויצאה מן הרוב מ"מ עדיין לא נעקרה החזקה
שטריפה אינה יכולה לעמוד בקשרי הטבע של י"ב חודש ובמה שיצא פעם אחד מרוב לא אמרינו
דחזקה לעולם ומאי דיצא יצאה וא"כ לעולם ונדאי טריפה אסורה לאכול משום דאינו חיה ושפיר
קאמר הש"ס דטריפה ממועט מחיות אלא דהדגו"מ קאמר דהלמ"ס גלי לן דאע"ג דחזינו דבשנה
שעברה ה' בה סימני טריפה וחייתה אפי"ה היא טריפה ונ"מ לחלב ובצים אבל לאכול לעולם
אסורה בלאו הל"מ משום דאינה חיה ואפילו חיתה ג' שנים נראה דלא אמרינו דכבר אתחזקה ע"י
ג"פ שתוכל לעמוד בשינוי הטבע ותחי' פשאר בהמות לא מבעי' לדין דקי"ל דווסתות דרבנן
וחזקה פי האי אינו חזקה ואפילו למ"ד דווסתות דאוריית' מ"מ פאן דהי' חזקה דמעיקר' חזקה
מפח רוב ולא חיתה רק על מעיקרא אלא על השתא ג"כ שלעולם א"א לטריפ' לעמוד בקשרי
הטבע י"ב חודש ונגד חזקה בשעתה גם המ"ד ווסתות דאוריית' איכ"ל דמודה דחזקה דע"י ג'
פעמים אינו עוקר חזקה דמתמת רוב שהי' גם על שעה זו וכבר ביאר בנוב"י בחאה"ע סי' ד'
דחזקה בשעתה עדיפ' מחזקה דמעיקר' פן נראה לפיע"ד נכון: ועפ"ז אמרתי לישב קוש' תוס'
בחולין דף ק' שהקשו דשם קאמ' דלמ"ד טריפה חיה אינו ממועט מחיות ובע"ז דף ו' אמרי' דאפילו
אי טריפה חיה ממועט מקרא דכל החי ועפ"י הג"ל אמרתי דנרא' דמ"ד טריפה חיה הפונה רק
דאפשר לה לחיות ואינה רוב שאינה חיה אבל גם היא מודה לפעמים חיה ולפעמים מתה ממפה זו
וא"כ שוב אינה ראוי' לקרוא אותה מכל החי שאין פולן הם חיות אמנם אם חיה ג' שנים אז שפיר
איכ"ל דמהני חזקה זו לברר שתחי' ומקרי שפיר חיות ופרי' שפיר אבל בע"ז מייירי לענן ב"נ
דלא אזלי' אצלם בטר רוב לדעת מקצת אחרונים ונהי' דע"כ בטר רוב היכ' דלא אפשר ע"כ גם
בבני נח אזלינן דאל"כ איך קנים פאן קרא מכל החי אלא ונדאי דבב"נ נמי אזלינן בטר רוב דהיכ'
דלא אפשר הוא מסבר' אבל בטר חזקה זו להחזיק בג"פ זה דין תורה וא"כ אצלו לא מקרי חי
דבב"נ לא אזלינן בטר חזקה פזו ושפיר נוכל למעט מכל החי וא"ש ואין להקשות א"כ גם מלחיות
זרע נוכל למעט דאינו מקרי לחיות זרע זה אינו דשם דקרי לי' בשם התנא' מכל החי שפיר י"ל
דלא מקרי בשם הזה משא"כ לחיות זרע הוא נתינת טעם וכיון דאית לי' למ"ד טריפה יולדת
וכ"ש אי איחזקה בזה נהי' דבב"נ לא אזלינן בטר חזקה זאת מ"מ אפשר לה לחיות זרע ודלמא
סגי גם בספק לחיות זרע ואיצטרף יתור' דקרא פן נראה לפי ענ"ד תשובה ל"ט עוד להג"ל מה
שהקש' עוד בבכורות דף ו' דגליף דחלב מותר מדאצטרף קרא לאסור בב"ח והקש' הא נפ"מ
למ"ש הפמ"ג בפתיח' לתערוב' ח"ב פ"ב בחד סבר' דח"ש ע"י תערובת שרי וא"כ במבשל ח"ש
חלב שרי אפשר דהוי ח"ש ע"י תערובת ולכך איצטרף לאסור משום בב"ח וכבר הקש' פיוצא
בזה בנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' ל"ח ובהג"ה אלא דשם כ' נפ"מ לענן מלקות ומעלתו הוסיף
דאע"ג דשם תירץ דהש"ס לא רצה לאוקמ' דלא יהא נפ"מ רק לענן מלקות מ"מ קשה לדברי
הפמ"ג הג"ל נאי משום הא לא ארי' דאיכ"ל דס"ל פשיטת הרשב"א שכ' דחלב בבשר מקרי טעמו
וממשו ודווקא בב"ח מקרי טעמ' ולא ממשו וע"כ לא כ' הפמ"ג דח"ש ע"י תערובות אינו אסור
מה"ת אלא בטעמו ולא ממשו אבל לא בטעמו ובמשו וא"כ שוב י"ל כתי' הנוב"י הג"ל אמנם
לפי ענ"ד בלא"ה אפילו אי אמרינו כסברת הפרמ"ג הג"ל ע"כ טעמו משום דס"ל דח"ש דאסור
דווקא היכ' דאחשבי' ולכך ע"י תערובת לא אחשבי' וכמ"ש החכ"צ בסי' פ"ו חד סברא דבעי'
לח"ש דווקא אחשבי' ולפי"ז דווקא אם נתערב ממיל' אבל אם עירבו בידים א"כ חזינו דאחשבי'
א"כ פאן דמבשל חצי זית חלב עם בשר הרי אחשבי' ולכ"ע אסור מן התור'.

ובסבבא זו אני מנישב ג"כ קושני של העולם על הרבינו יקיר בע"ז דף ס"ז דכ' דהא דר"ש סובר כ"ש למפות היינו דנוקא בעינ' אבל לא ע"י תערוכת ומקשים העולם מש"ס דשבועות דף כ"ב ע"ב דהוכיח הש"ס דרע"ק לא ס"ל כר"ש מדקאמר נזיר ששורה פתו בינו ויש בו כדי לצרף פזית מוכח דלית לי' כר"ש ומקשין הא ע"י תערוכות מודה דבעי' צירוף ולעולם י"ל דס"ל לר"ע כר"ש ולהנ"ל אמרתי דטעמו של רבינו יקיר לר"ש משום אחשבי' פנ"ל וכאן דקאמ' נזיר ששורה פתו.

וא"כ שוב אחשבי' אע"ג דהוי ע"י תערוכת הוי פבעין וא"כ ה"נ וע"כ בפסג' שם נראה דעיקר הקושני הוא דנקט לא תבשל גדי בחלב אמו ופי' המפורשים דהיינו דקרא אורחא דמלת' נקט שהי' הדרף לבשל באופן זה גדי בחלב אמו וע"ז מדייק שם הא לישראל בלא"ה אסור אי ס"ד דחלב אסור וא"כ אין זה אורח' דמלת' אצל ישראל וא"ש הכל.

תשובה מ' להבחור הפופלג פהורר יעקב יחזק' גרינוואלד נ"י: מה. ששהקשה על הר"ן בע"ז דף ס"ד ע"ב שכ' דהמסוג' מוכח דאין למפור כל דבר איסור לגוי היכ' דיש לחוש שמה יחזור וימכרו לישראל ומכאן נשמע דלא ימפור טריפה לגוי והקש' הא סוג' ערוכה בחולין דף נ"ג הוא דקאמר ולמכרהו לגוים ומתרץ משום שמה יחזור וימכרו ולפיכך דפשוט לפי המסקנ' שם דקאמר כדי לפרוסי מילת' א"כ אין מוכרח דאיכ"ל דלעולם דשרי למפור לגוי אלא משום לאפרוסי מילת' לא מכר לגוי ולכך הוכיח הר"ן מסוגיא דכאן ולכאור' הו"א לישוב בפשיטות דהר"ן בא לאפוקי מסברת הכ"מ המוכח במג"א ר"ס תס"ז שכ' דקבא קבא מותר למפור לגוי משום דמסתמ' הגוי לעצמו קונה ולפי"ז גם בכל איסור מותר למפור לו דבר מועט דמסתמ' לעצמו קונה והמג"א השיג עליו מסוג' דע"ז דכאן דאוסר למפור לגוי בהך כרי דחיתא דנפל עלי' י"נ אפילו קבא קבא וזה פנונת הר"ן דמכאן מוכח דאפילו קבא קבא אסור: מיהו זהו אינו מספיק דאכתי תקשה גם בחולין דף נ"ג לא הי' צריף לחניקונהו והי' יכול למפור חדא חדא לגוי אלא נודאי דגם חדא חדא אסור מיהו אפשר דאם נימא דימפור חד חד יש לחוש דלמאאדהכי והכי אתי לידי תקלה וננין בפ"ט דמעשר דין ב' במ"ל מפרש"י שם: ויש.

לישב עוד עפ"י מ"ש הטור ביו"ד סי' כ"ט בשם הרמב"ם דרק בספק דרוס' דמפורש בקרא חיישינן להחמיר משא"כ בשאר טריפות ולדעת הטו"ז שם אפילו בס"ס מחמירין בדרוס' עכ"פ מהתם בחולין דף נ"ג הוי אמינא בדרוס' קמ"ל דגם בשאר טריפות דמכאן מוכח דאפילו באיסור דרבנן חיישינן שמה יחזור וימכרו דהרי לפי מ"ש הריטב"א בע"ז מייירי הא דכרי חיתא אפילו בסתם יינם.

תשובה מ"א עוד להנ"ל מה שהקש' עוד בב"ק דף קי"ב דאמרינן שם בשאל פרה ושחטה בשבת פטור משום דקלב"מ והקש' להרמב"ם בחולין דף י"ד דמיד בתחיל' השחיט' נעש' מומר א"כ מעיקר' נתחייב במית' ותשלומין אינו חייב עד דטבח פולו כדאית' בב"ק דף ע"ב ואע"ג דמיתה קדים והשמ"ק בב"ק דף ע' כ' דאם מיתה קודם פטור ופותר מתשלומין הבאין אחריו אבל הרמב"ם בפ"ג דין א' לא כתב פן לא קשה דכבר כ' הר"ן בחי' חולין דף י"ד דלהרמב"ם נודאי אם לא גמר השחיט' הרי קלוקל בשחיטתו אלא משום דגמר שחיטתו ונדעתו ליגמר הוי לי' מקלקל ע"מ לתקן ולכך פשיגמר למפרע נעש' מומר מעיקרו מ"מ פיון דלא נתחייב מיתה אלא ע"י הגמר והתחל' צריכה להגמר א"כ עיקר חיוב מיתה ע"י הגמר ולכך א"א לחייבו מיתה ותשלומין על הסוף וכמו דאמרינן בריש אלו גערות דף ל"א עקירה צורף הנחה וא"א לחייב על עקירה וה"ה בהיפוף אדרב' אפילו ללישנ' דמחייב במעביר מ"מ שם אפשר להפסיק ויהא חייב על העקירה

אבל פאן אם יפסיק השחיטה יהא פטור משום מקלקל: תשובה מ"ב שנייה לה' שחיטה שיל"ת יערגין יום ה' ער"ח מנחם אב תר"כ לפ"ק: החיים והשלום וכ"ט להרב המופלא ומפלג בתוך חרוץ ונשנון ובקי כש"ת מוה' אהרן שמואל אסאד נ"י עכאל"ש רב בק"ק קאהט יע"א: מכתבו מיום ג' פ' פניחס קבלתי ועד"ת אשר העיר בחולין דף ג' ע"ב דנאמן לומר ברי לי שלא נתעלפתי למה יהא נאמן ע"א בדבר דאתחזק איסור' ואינו בידו באמת על הש"ס לא קשה דאיכ"ל דגם רבינא בהאי לישנ' מודה דרוב אינו מתעלפין אלא משום סמוך מיעוט' לתזקה בעי' מוחזקים דהוי פלגא ופלגא וכיון דהוי רק פלגא ופלגא לכן ע"א נאמן מיהו הקושנ' שפיר קשה על דברי הרמב"ם והש"ע יו"ד סי' א' ס"ג בהג"ה דמי שרגיל להתעלף מועיל אם אומר ברי לי על זה קשה והוא קושנ' גדולה וכבר שמעתי להקשות וגם ראיתי אותה קושנ' נדפסת בס' יריעות שלמה על יו"ד בחלק בית יד דין א' שהקשה פן והניח בצ"ע: ולפי ענ"ד אמרתי לישב דהנה הפנ"י הקש' מאי קשי' להו להתוס' והג"א בפ"ק דחולין למה יהא ע"א נאמן לענן שחיט' והוצרכו לומר משום דרוב מצויין אצל שחיט' מומחין הו דהא חזקת איסור של בהמה איתרע שחרי שחיטה לפנינו וחזקה דאיתרע כבר הוכיח הפנ"י בקידושין דף ס"ג דנגד חזקה דאיתרע ע"א נאמן וה"נ איתרע חזקת איסור דבהמה ולפי ענ"ד אי משום הא לא ארי' דאיכ"ל דגם תוס' מודים לזה אלא דאי לאו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הו אפילו ראינו אותה שחוט לא איתרע כלל חזקת איסור דהרי הספימו הראשונים דחזקת איסור היינו חזקת אינה זבוחה ואם לא נשחטה כהגון עדיין אית בי' איסור אינו זבוח ואי לא רוב מצויין אצל שחיט' מומחין אדרב' רובא דעלמ' אינם מומחין וגם יש לכל אדם חזקה שלא ידע ולא למד ומי שלא למד ואינו מומחה רוב מעשיו מקולקלין וא"כ אין פאן ריעות' דאינה זביחה כלל וע"כ אצטרף לומר משום דרוב מצויין מומחין: אבל אין זה מספיק אלא בראינו אותו שחט אבל בלא ראינו אותו שחט דיש לחוש דלמא הרגו בקופיץ וכמ"ש הג"א שם א"כ לא איתרע האיניו זבוח ובפרט אם נמצא אצל מי שאינו שחט נימא חזקה פאן נמצא וכאן הי' ומנ"ל לומר דאיתרע חזקת האיניו זבוח ונשפיר הקש' הג"א והוצרף לומר או משום דבידו לילף אל השוחט או משום דאדם כשר נאמן וכל זה בעלמ' אבל בשוחט שרגיל להתעלף בנודאי אין הפנונה שרוב פעמים מתעלף אלא שרגיל להתעלף וממנ"פ אם לא ראינו ששחט בעצמו הא נאמן במגו שאלו רצה הי' אומר שמומחה ומחזק שחט לו ואם ראינו ששחט הרי איתרע חזקת אינו זבוח דגם בלי עדותו לכל הפחות פיון דשחיט' לפנינו מידי ספק לא יצא דאולי לא התעלף ואיתרע חזקה ונשפיר סמכינן על עדות ע"א פן נראה לפי ענ"ד נכון: ומה שהקשה על הפלתי במה שיישב ההלכות א"י לא קשה לפיענ"ד פיון דלדידך' לפעמים נשים שוחטות לכתחיל' היכא דהם מוחזקים אפתי תיקש' אם גם טמא במקדשים כשר לכתחיל' א"כ הרי המשנה רצה לכלול כל הפסולים ששחטו טפי הו"ל למינקט באופן שכולם פשרים לכתחיל' דהיינו במוחזקים וכעין שכ' התוס' בחולין דף ט"ו ע"ב בד"ה אלא ציר וכו' וע"כ טמא במקדשין לכתחיל' לא בשום אופן וא"ש.

ומה שהעיר על רש"י בסנהדרין דף ע"ג ע"ב ד"ה וחד דמוכח דס"ל דשבת לא חמיר כע"ז ובחולין דף ה' פרש"י דשבת חמיר כע"ז לפי ענ"ד אין סתירה דהרי רש"י בחולין פירש מלתא בטעמ' דע"ז כופר בכה"ת ומחלל שבת כופר במעשיו ועיי"ש (ובלא"ה י"ל ליישב לפי מ"ש התוס' שם בד"ה חד דהואיל דגם הוא מצילו בנפשו ומחלל שבת מאי אולמא האי חילול מהאי חילול וע"כ רק משום גז"ש וא"ש) ונראה דזה לאו פלגא הוא דכל מחלל שבת בפרהסי' כופר במעשיו שבנודאי הרבה מחללי שבת מאמינים במעשי' ה' ואפי"ה מחללין שבת לתאבון ודחוק לומר

דמצידי ספק חשבינו לי ככופר (נצריה לומר דנהי דהוא בלבו אינו כופר במעשיו מ"מ חילול שמחלל שבת המעשה מבטל אות ה' לששת ימים עשה ה' ובשביעי שבת וינפש ובחילול כאלו הוא מעיד עדות בהיפוך ואפילו אם בלבו הוא מאמין מ"מ פינו שמעשיו מוכיחים נגדו הוי כדברים שבלב שאינם דברים וכינון שיסוד כל התור' והמצות הוא בריאת עולם א"כ א"ש שבתחילול שבת הוא פוגם בכל התורה והוי כמומר לכל התורה והינו אצלנו אבל בעונש אם מאמין בה' ובמעשיו בנודאי לא גדול עונשו כמו העונש של מי שפופר בה' וא"כ א"ש לענין שחשיב כמומר לכל התורה להחמיר דיינינו לי' פינו דהוא הוציא עצמו והפקיר עצמו למעשה פנה אשר לפי המעשה הוי כמומר לכה"ת לכה' דיינינו לי' פמוהו): ויותר נכון לומר פינו שהשי"ת קבע שמירת שבת לאות לפרסם אמונת בריאת עולם ואמונת בריאת עולם הוא יסוה"ת שאם השי"ת לא ברא העולם והעולם קדמון אין נסים ואין תורה והמחלל שבת הוא מבטל האות והפירסום והעדויות שהם היסוד וכאלו התמוטט וערער יסוד כל התורה אע"ג שהוא לא פינו לזה ולא שם פזאת על לבו אנו לא אולינו בתר המחשבה אלא בתר המעש' וכפוגם בכל מצות התורה ולכה' נקרא מומר לכה"ת אפילו אם הוא לא כפר במעש' בראשית וכל זה לענין דין מומר אבל לענין מיתה נהריגה יותר מסתבר להרוג על עע"ז ממחלל דהרי עע"ז הוא מין וכמו שהשי"ת הרמב"ד על הרמב"ם בפ"ה מה' תשובה וכל הפורש ממינות מיתת וא"כ ממנ"פ יש להרגו אבל מחלל שבת אם אינו כופר בלב ואינו מין נהי שעשה לפי מעשיו עבירה חמורה מ"מ אין ראי' להציל בנפשו ולהורגו אלא אי ילפינו חילול חילול מע"ז וכינון דאימעט ע"ז א"צ קרא לשבת כן נראה לפי ענ"ד ומ"ש לתרץ דמומר לע"ז דממעטין ממכס ולא מזבח רשעים היינו לתאבון כמומר לנסף יין לע"ז לא שיני' לתאבון וכמו שהקשה הב"י ביו"ד סי' רס"ח והובא בתבו"ש סי' ב' ומ"ש לישוב קושית התוס' בד"ה מכם דהוי כמומר לגזיל' אלו דברים אין להם שחר ואינם מוכנים כלל ומ"ש מעלתו נ"י לישוב קושית התוס' חולין דף ג' ע"ב על רבינא ממציא תרגולת דאיכ"ל דאח"כ כמ"ד אין שחיט' לעוף המעיין בלשון הבריית' חזקתו שחוט משמע דנודאי הוא ולא משום ספיקא דרבנן אמנם מ"ש לישוב בזה מצא גדי שחוט אינו מוכן הא התם בגדי מייירי הכ"ד ידידו הדוש"ת: הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה מ"ג אם נחסר קצת מחוט השדרא אינו מבואר בפוסקים אי טריפה ודינו כמו גרגרת בסי' ל"ד דגבי גרגרת אם נחסר פאיסור טריפה וכמו שדינו של חוט השדרה לענין נפסק ברחבו או נסדק לארכו בגרגרת או דלמא פשר ולא ילפינו מגרגרת ולכאור' לפי מ"ש הפ"ח בסי' ל"ב ס"קא דנראה לו דמצרפין האי רובא ק"ו מגרגרת דקיל דליכ' למ"ד דנקב פוסל ואפי"ה מצרפין כ"ש פאן בחוט השדרא וא"כ גם בהא איכ' ק"ו זה אבל לפי ענ"ד אם נחסר קצת מחוט השדרא פשר ויש בזה ג' טעמים.

א' דאין להוסיף על הטריפות וכמ"ש התבו"ש בסי' ל"ב ס"קב לענין נסדק לאורכו דאין לה אלא מה שמונו חכמים וכדאית' בחולין דף נ"ד ע"א אפילו אם רואין שמטה מדבר זה אמרינו אין לה אלא מה שמונו כ"ש אם לא ראינו.

אמנם לכאור' יש לדחות דהרי כתבו התוס' בחולין דף מ"ג ע"א סוף ד"ה הנה דחסרון בגרגרת דטריפה ע"כ היינו משום דסופו לפסוק רובא וא"כ אי נימא דגם בשדרה טריפה בחסרון פאיסור אין זה הוספה על הטריפות אלא משום נפסק וילפינו רק גילוי מילתא כמו דחזינו בגרגרת בחסרון פאיסור סופו לפסוק רובו ה"נ בחוט השדרה וכעין זה כ' התבו"ש בסי' ל"ב ס"קא לענין לצרף הנקבים לרובא וזה יכולין למילף.

מיהו נראה דגם זה אין יכולין למילף דבשלמא גרגרת דפעני' בי'גמ'דא ופ'שטה לי' וכדאמרין לענין
ונשט ב'חולין דף מ"ג ו'לקף איכ"ל דאם יש נקב פאיסור סופו לפסוק אכל חוט השדרה דמינח
נתיח אין ללמוד מגרגרת מיהו פנין דבפסיקת ר'בא טריפה וברש"י ב'חולין דף מ"ה ע"א ד"ה
נסדקה משמע דגם טעם פסיקת ר'בא הוא משום דסופו ליפסק הכל משום דנמשך לכאן ולכאן
גבי גרגרת וכיון דגם לענין חוט השדרה פסיקת ר'בא טריפה ונסדק פשר צ"ל דגם בחוט השדרה
נמשך ע"י פפיפה וקומה ויש לחוש לפסיקת פולה וא"כ דלמא גם בחסרון פאיסור סופו לפסוק
פולו: ומכל מקום נראה דכשר מטעם אחר פנין דרבי ורבי יעקב פליגי ב'חולין דף מ"ה וס"ל
לרבי יעקב דאפי' ניקב טריפה ולשון נקב אינו דווקא נקב קטן אלא גם נקב פאיסור מקרי נקב
וכמבואר מלשון רש"י דף נ"ד ע"א ב'מתניתין נקבה הגרגרת ופרש"י בלא חסרון פאיסור
וכדמפרש בו מבואר דלולא דפירש הי' בכלל ניקבה גם נקב פאיסור וכן אית' בסופה דף ל"ו
ניקב נקב מפולש במשהו ואינו מפולש בפאיסור ולדעת ר"ח ו'הראב"ד ו'הרבה פוסקים מייירי שם
גם ב'נקב שיש בו חסרון ועכ"פ מוכח דבכלל נקב גם נקב גדול אפילו בפאיסור בכלל ותו דהרי
נקב פאיסור היינו ב'בהמה גדולה וממיל' בעוף גדול לפי גדלו וקטן לפי קטנו וכדאית' בש"ע סי'
ל"ד סעי' ד' לענין גרגרת וא"כ אי ניקב פאיסור פוסל ב'בהמה א"כ בעוף קטן פוסל נקב
קטן ותו דבכלל נקב לאו דווקא נקב אחד אלא גם הרבה נקבי' והש"ס פסק סתמא ב'חולין דף
מ"ה ע"ב דאין ה'לקה כר' יעקב דאין נקב פוסל בחוט השדרה וא"כ ע"כ דשום נקב אין פוסל:
ואדרבה גם ה' דחייש רבי לדברי ר' יעקב והורה לאסור ב'נקב נראה דהיינו דווקא ב'נקב פאיסור
ומשום דסופו לפסוק ר'בא ו'בזה מיושב מה שדקדק הפליתי איה חזר רבי מקבלתו דהי' לו פסיקה
ב'ר'בא ו'להנ"ל א"ש וא"כ מוכח דאין נקב נאפילו נקב גדול פוסל בשדרה ותו דהרי בסי' ל"ד
סעי' ב' דעת רמ"א דב'חסרון יש להחמיר טפי ועי"ז הוכיח דאיסור קטן ואפי"ה רוב קנה העוף
קטן מאיסור והשדרה אפילו ב'בהמה אינה גדולה יותר מקנה בעוף הגס ואפתי קשיא לדידנ' קושני'
על חוט השדרה וע"כ דבשדרה אין טריפות בפאיסור וזה יש לדחות מ"מ נראה לפי ענ"ד מטעם
הנ"ל דכל נקב אינו פוסל בחוט השדרה פן נראה לפי ענ"ד: וב'דף אגב אמרתי ראי' למ"ש
התבו"ש בסי' ל' דה' דמ'צרפין השלם שפיניהם הוא חומרא דאל"כ קשיא לי' בסופה ל"ו דקא
מבעני' לי' גולדה בה סימני טריפה ופריה אי ניקב תנינא ומאי קושני' דלמא מייירי לענין שלם
שפיניהם וע"כ דאין זה אלא חומרא ולא מ'צרפין לענין אתרוג השלם שפיניהם והמג"א סימן
תרמ"ח ס' הי' יכול להקשות על ה'רדב"ז מ'סוגי' דסופה דף ל"ו דהוי מצי לפרש דנולדו סימני
טריפה היינו נקב מ'רובע וע"כ דזה פשיטא דהוא בכלל בפאיסור פן נרא' לפי ענ"ד: תשובה מ"ד
נשאלתי ב' אוננות נפלו מן הגג אחת מ'תה מיד ואחת הלכ' ו'רצחה פ'מעיקר' פ'מעיקר' אי נוכל
לסמוך בעוף על ה'ילוכה דהג"מ בסי' ל"ב כ' דבעוף אין ה'ליכה סימן דשמא נפסק חוט השדרה
עיי"ש, ו'לכאור' נראה ראי' מלשון ה'רמב"ם בפ"ט מ'שחיטה דכ' בהמה ש'נפלה מן הגג וה'לקה
משמע בעוף אינו מועיל אבל באמת מסתימת פל הפוסקים ראשונים ואחרונים נראה דאין חילוק
וכן מבוא' בהדנ' בהגהת מיימוני שם פ"ט דבין ב'בהמה ובין בעוף ימתין עד שילך וכן הביאו בשם
ספר בית לחם יהודה וכן מבואר ב'חכמת אדם ובדגו"מ עצמו דייק פן שלא כ' פן על גפילה אלא
כתב אם יש חשש פסוקת חוט ובלא"ה הרבה פוסקים דבכה"ג לא מהני הילוף אלא שהדגו"מ
סובר שם דב'בהמה מועיל וע"ז כ' הדגו"מ דמכל מקום בעוף היכא דיש רק חשש חוט אינו מועיל
הילוף אבל ב'נפילה דהחשש על פל האברים וע"י הילוף נתברר דאינה אברים לא נתרסקו ו'הרי
הוא ב'חזקתו פ'מעיקר' וכן הסביר ה'ר"ן שם ב'חולין דאע"ג דע"י נקובת ה'ריאה אפתי יכולה לילוף

אפי"ה פּינן דהלכה אין חוששין על שום אבר וְהיא פּחזקת בריאה וְהא דדייק הרמב"ם בלשונו
בהמה נראה משום דמלשון הרמב"ם יש לדייק דאם יש לחוש רק על אבר אחד אינו מועיל הילוף
וְהוּא בּא לאשמועינן לכה נקט לרבותא בהמה וכ"ש עוף בכה"ג אין להתיר ע"י הילוף אבּל נפילה
לגמרי אין חילוק לענין הילוף אדרבה דעת הפרמ"ג שם בעוף כל זמן שלא נקשרו רגליה אין
לחוש כלל על ריסוק שהיא נופלת על רגלי עיי"ש ועכ"פ לענין הילוף אין חילוק פּוּ נראה לפי
ענ"ד פשוט תשובה מ"ה יתענג על רוב שלום מעתה ועד עולם ידידי וְחביבי הרב המופלג בתורה
הדיין המצויין בהלכה מוה' כ"ש ווינטור נ"י דיין בק"ק האליטש יע"א מכתבו קבלתי ביו"ט
העבר ושמתתי בו וְאשר בא מעלתו נ"י לשאול אותי בדבר הלכה בשאלה אחת שְבא לפני מעלתו
נ"י על אונזא אחת שהי' עור הצנואר תפור בתפירות במקום הסימנים וחוטי התפירה יוצאים
מתחת השחין הגרוד והיבש אשר עלה עליו והטריף מעלתו נ"י פדעת האוסרים ביו"ד סי' ל"ג
סעי' י"ח דכינן דנתפר בנודאי הי' נקרע ויש לחוש לנקיבת הנושט והנושט לא הי' בעולם והאשה
בעלת האונזא לקחה האונזא והלכה אצל מורה אחר בקהלתו והכשיר האונזא ומעלתו שאל את
המורה אם ראה שהי' נתפר והשיב שראה ונדע ואפי"ה להיות שהשומן שמתחת התפירה הי' ברור
ולבן מאוד ולא הי' בו שום רושם דם וְהוּא מוכיח שלא ניקב הנושט דאילו הי' ניקב או נקרע לא
היו יכולין להלעיטה ולא היתה יכולה לחיות אלו דברי המורה ההוא: והנה מה שהשיב אילו הי'
נקרע לא היו יכולין להלעיטה ולא היתה יכולה לחיות אלו דברי הבאי דאיך אסרו שם בסי' ל"ג
סעי' י"ח עיי"ש הרי אפשר לבדוק ע"י הלעטה וטריפה אינה חי' י"ב חודש אמרו ותו דלמא ניקבו
העורות זֶה שלא פנגד זֶה בשיפוע אמנם מה שנתן טעם הואיל והי' תחת הגרד והתפירה בריא
ולבן זֶהוּ לכאור' יש לו ראי' מדברי הטו"ז ביו"ד סי' כ"ג ס"ק מיהו גם בזה טעה התם איירי
שאינו פּאן רק גרד אבּל פּאן שהי' תפירה א"כ בנודאי נקרע העור ואין לומר אולי לא נקרע כל
העור דכבר כ' המהרי"ק בשורש ל"ד דבעוף ל"ש לחלק בין נחמה פּולוּ למקצתו והובא בטו"ז
שם וא"כ הרי נקרע פּולוּ וְאסור וכמ"ש הפרמ"ג שם ובלא"ה פּינן שנתפר יש לחוש גם מפי
המחט שתחבו שם פדי לתפור פּדחיישינן בסי' נ"א במחט שנתחב בחלל הגוף וְאפּלוּ בעוף
שנסתרס הביא בפמ"ג בש"ך סי' מ"ו ס"ק ו' דעות האוסרין משום חשש ניקב בבני מעים וְאפּלוּ
לפי מ"ש הפמ"ג שם דלא חיישינן היינו משום דאומן הוא בקי במלאכתו ולא מרע' אומנתו
משא"כ פּאן: מיהו אם הי' הנושט לפנינו אפשר דבכה"ג חשוב מקום ידוע ויש לנושט במקום
ידועה בדיקה בפנים במקום הפסד מרובה וְדוּקא פּל הצנואר חשוב הרמ"א בסי' ל"ג סעי' ח'
פּמקום שאינו ידוע וכמ"ש הש"ך שם בס"ק י"ד וט"ו אבּל אם תחוב קוץ בפנינו וְאפּשר פּאן
שנמצא גרד יבש ג"כ אין חוששין יותר ומהני במקום הפסד מרובה בדיקה וכמו שפּתב הש"ך
בסי' מ"ג ס"ק ו' אבּל פּאן שלא הי' הנושט בפנינו בנודאי טריפה משום ספק נקב לכ"ע ותמהני על
מ"ש מעלתו דאסרו פּדעת י"א בסי' ל"ג סעי' ח' בהגה"ה דהא פּינן דאין הנושט לפנינו הם לדיעה
הראשונה טריפה: וא"כ עכ"פ מעלתו נ"י טוב הורה והמורה להכשיר נכשל וְהכשיל בדבר.

הלכה ותו דאפשר דאפילו הי' הנושט בפנינו בכה"ג דחזינו שנתרפא העור מ"מ חיישינן גם על
הנושט שְמא נתרפא אפילו לפי דעת הרמ"א שם בסעי' ט' דלא חיישינן שְמא נתרפא אבּל פּאן
פּינן דחזינו שנתרפא העור גם הנושט איכ"ל שנתרפא וא"כ שוב אפילו אם הנושט לפנינו לא
מהני בדיקה אפילו לדיעה הראשונה בסעי' ח' וא"כ נודאי אסורה וטריפה האונזא הנ"ל וְאפּלוּ
על הפלים לא אדע הכשר ואין לומר הואיל וחזינו שהבשר בריא ושלם ואילו הי' ניקב הנושט
לא הי' חוזר ומתרפא דכבר כ' הש"ך ביו"ד סי' נ"ג ס"ק ח' דהיכא.

דאין הטריפות מצד עצמו אין ראי' ממה שגדבק שבר אל שבר: ובלא"ה צריך לחלק עכר"ח דהרי בסי' נ"ה סעי' י"ב פסק המחב' מדנסדק שבר אל שבר יחדיו ידבקו מוכח דכשר ולא יצא לחוץ ובכאן גבי נושט בסי' ל"ג סעי' ט' פסק המחבר דחיישינין שמא הבריא ולא אמרינן אילו הי' נקב לא הי' אפשר לו להתרפאות פדמעיקרא וע"כ דיש חילוק ואין אמרים בטריפות זו דומה לזו וא"כ כ"ש בגידון הג"ל כן נראה לפי ענ"ד פשוט דברי ידיו הדו"ש הק' משה שיק מברעזאווע תשובה מו ע"ד אשר בידק לו בחלק הנושט הנשאר עם הראש אם יש להקל משום דהבשר סותם ועד היכן מקום אשר נטרף בנקב הגנה המנהג פשוט לאסור אם נקוב או הנפה ופצווע באופן המטריף בשאר הנושט גם בחלק הנשאר ודבוק בראש מטריפין וכמ"ש הפנים מאירו' בח"א סי' א' דהואיל וגמדא ופשטא ליה לית בי' סתימה וכ"כ הנוב"י מהדו"ק בחיו"ד סי' ט' מסברא וכן הסכים הפ"מ מג בסי' מ"ו בטו"ז דבכ"מ בשר סותם חוץ מבנושט וכן נראה מפשטות דברי הצ"צ סי' י"ז ומהר"מ לובלין בתשובה סי' ק"א דאין מחלקין בזה וא"כ אפילו בתורבץ הנושט אינו סותם וכן נראה מדלא אשמעי' בש"ס רבותא זו דקמ"ל מרה שניקבה וכבד סותם וריאה שניקב' ודופן סותם ולא אשתמט לאשמעי' כן בנושט אלא ונדאי נראה דשם בנושט אינו סותם ואפילו בתורבץ וניקב או מפה האוסרת ומטריף עד מקום חיבור התורבץ בלחי ומקום שהתורבץ מסיים שם מתחיל החיך והלחי וסימן לידע מקומו פבר נתן הפ"מ הג"ל שם דבחיך אין לו אלא עור אחד והוא לבן ונמוך קצת ומקום שמתחיל פי הקנה שם מתחיל התורבץ וקבלה ביד מורי הוראות מה שלמטה מן הבערשטל הוא התורבץ פשהיא מתוח בשנה ולמעלה ממנה הוא החיך: תשובה מז ועל דבר הריאה שיש בה פועין עצמות וא"א לקולפם שהם מבפנים הגה אפילו בנמצא עליו ואפשר לקלפו ונבדק בפושרין והי' יפה לא הקילו האחרונים אלא לצורך גדול כמ"ש התבו"ש בסי' ל"ט ושמ"ס ק"צ"ו אבל כל שנקלף עמו אפילו עור אחד מטריף בס' בית אפרים ובספר לבושי שדר כ' דאם נמצא תחת קרומי הריאה קשה פצעם רף ומראיתו ניכר למעלה יש לאסור משום חשש שגדבק שם עצם וניקב והעלה קרום עור עליו ולמעלה ושמ"ס סיים דהכל לפי ראות עיני המורה ומורה אחד התיר אם דבוק על הריאה עצם פמו חסחום ע"ג הריאה ואמר שהוא מגידולי הריאה פמו עצם בלב וצריף לזה בקיאות גדול להבחין ומסתמ' אין לזוז מן הדין אם אפשר לקלוף ולבדוק בפושרין ונמצא יפה דווקא פשר.

תשובה מ"ח שיל"ת חוסט אדר השני תרכ"ד לפ"ק. את חג המצות יחוג בדיעות ידידי תלמידי הרב המאוה"ג הפופלג בתורה וביראה החרוץ ופנון כש"ת מוה' זוסמאן סופר נ"י האב"ד בק"ק האלאש יע"א.

מכתבו קבלתי וכו' ואשר ביקש ממני לחיות דעתי בשערות שנמצאו דבוקין בנושט וכאשר בידקו נראה שהם תולעים וניקב וריעות' לא הי' בו וגם לא הי' תחונבק בו הגה בשערות אפילו תחובין הסכים מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' כ"ה להתיר דאין פח בשערות לניקב וע"כ הי' נקב מעיקר' וא"כ יש בדיקה אבל בקוץ הכריע לאסור ואין לסמוך על בדיקה ואפילו לא ניקב מעבר לעבר חיישינן שמא הבריא ובנמלה וה"ה תולע כ' הפר"ח סי' ל"ג ס' דלא חיישינן שמא הבריא ואי לא ניקב הפנימי מעל"ע פשר עיי"ש והוא מלתא דמסתבר אמנם באם רק מונחים באורה וברוחב תולעים ולא תחובים פשוט דלא גרע ממחט וקוץ דאמרינן בחולין דף מ"ג ע"ב בנמצאו קוצים בנושט דכשר דכל הגי חיוי ברייתא קוצי אכלו וה"ה מחט אע"ג דלא שכיח פקוצי אפי"ה פיון דליכא ריעות' שרי' ודווקא במחט בריאה אמרינן דבעי בדיקה משום דרוב הגבלעין דרף ונושט והראי' ע"ז שגרי מחט בפ"ס והמפסס ובכה"ג קי"ל בסי' מ"ח סעי' ח' דכשר וכן מוכח דברי הב"ח

בש"ף סימן מ"ו ס"קיא מדברי האו"ה דכשר משום דעבר דרף ונשט ונהרי פל הנמצאים בכרס
ובדקין פבר עברו דרף ונשט ואפי"ה שרי' וע"כ מחט בנשט שרי' וה"נ בתולעים דפסק בסי' מ"ח
סעי' ב' דהתולעי' הנמצאים בכרס פשרין משום דתלינו דאכלו להו תולעים וא"כ פבר עברו
בנשט וע"כ דתולעים בנשט שרי': ואדרבה תולעים עדיפ' ממחט וקוץ לענין דקין דקי"ל בסי'
מ"ו ובש"ף שם ס"קיא דשלא במקום הפסד מרובה אסרינו במחט בדקין וביאר שם הטעם הואיל
והולכין בעיקום יש לחוש טפי וזה שייך במחט וקוץ שאינם מתעקמים עמו אבל תולעים דכשם
שהדקין מתעקמים פה התולעים מתעקמים ג"כ וא"כ אין חשש בדקין יותר מבכרס ולא קשה
למה בתולע במוח חיישינו וצריף בדיקה ולדידן דלא בקיאינן בבדיקה אסור התם שאני דדמיא
למחט וקוץ במרה דקי"ל ג"כ דטרופה והטעם כ' הש"ף בסי' מ"ו הנ"ל משום דאין לה מקום
לצאת נקובי נקיב וה"נ בתולע במוח: והפלל דווקא תולעים בכרס ודקין ונשט לא מבעי' אי שייך
לומר דמפרש גדלו ונשם נמצאו ונשם היו ונשם חיותן ומקומן ואינם ריעותא פלל אלא אפילו אי
באים מעלמא מ"מ פל שאין עיפוב ויש מעבר לאונקלן וגם הטבע מושף ויש לו פח המושף פל
דבר למקומו וכאשר בא פן הולך ואין פאן ריעות' פל זמן דלא חזינו ואפילו חזינו נקב לדעת
הב"ח מוכא בש"ף סל"ו ס"קיו ס"ל דתלינו דלאחר שחיטה פירש ובזה קי"ל פש"ף דאין לעשות
מעשה להתיירא אע"ג דיש לו פח המושף מחיים למקומו אבל אם אין פאן ריעות' דנקב ויש פאן
מעבר בהדי אוקלין פשיטא דשרי' אבל בנמצא תולע שמעלמא קאתי ואין לו מעבור לצאת פגון
במוח פנודאי חיישינו פינו דמדרכו להיות פאנור העולם הוא שואף אחר מקומו ועושה פל
התפעלות שאפשר לו פדי לצאת ולכך בעי בדיקה במוח משא"כ בשאר אברים והוא פשוט דברי
ידידו הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה מ"ט בעזה"י חוסט יום ד' לסדר בא תרל"ז
לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג הפופלג כש"ת מוה' ברוף עקפפלד נ"י רב דקהל טשום
יע"א מכתבו קבלתי ובו ביקש ממני לחוות דעתי בענין ונשט דפליגו בו ב' מורים שהי' בו פמו
קוץ של חטה טורגימא (טענגרע) וחקם אהד רצה להטריף כמ"ש ג"כ מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד
סי' כ"ה דיהא המורה נזהר ברוחו שלא לסמוך על היש מכשירין פיו"ד סי' ל"ג דבקוץ שנתחב
אפילו אינו ניקב צד החיצון של הפנימי וחקם אהד הורה בנשט הזה והתירו והראשון הרעיש
על זה והמתיר אמר דהוי פעין נוצות שאין יכולין לינקוב וכמו שהתיר מרן זצ"ל בסי' הנ"ל
בשערות עיי"ש ומעלתו מסכים עם החכם הראשון המטריף: הנה לפי ענ"ד נהי דבקוץ ראוי
להחמיר מ"מ אינו רק חומרא אם הופרד עור החיצון מן הפנימי ונמצא צד החיצון של הפנימי
בריא ושלם ולא ניקב ובזה יש לו בדיקה ואנו רואין בפנינו שלא ניקב רק יש לחוש לשמא הבריא
ונתרפא ובאמת קשה אמאי ניקחוש לנה הרי אמרינו בריש נדה דהיכ' דיש פרתמי לריעות' הוי
פנודאי וא"כ ה"נ דאיכ' פרתמי לטיבותא נימא דיהא פנודאי היתר ובכה"ג הרי הוי פרתמי לטיבותא
דפנודאי מעיקרא לא הי' ניקב ואיכ' חזקה דמעיקרא וגם עתה הוא אינו נקוב ואיכא חזקה דהשתא
ולכאור' קשה מטעם זה איך מקשה בחולין דף מ"ג על עולא דאמר אין חוששין לשמא הבריא
והקשה מ"ש מס' דרוסה ומאי קושיא הא בספק דרוסה ליכא פרתמי לטיבותא וצ"ל פינו דנקובת
הנשט הוי השחיטה נבלה והוא נגד חזקת אינו זבוח ואוקי חזא נגד חזא ולא נשאר אלא חזא
חזקה ושפיר מדמה לה: מיהו בתשובת מרן הנ"ל לא שנה לו ספק נקובה לספק בשחיטה פינו
דנשחט לפנינו פדינא.

וא"כ לכאור' קשה וצ"ל דהש"ס מפרש לךעולא באם לא הפריד עורות הנושטין וא"כ איכ"ל דהשתא ניקב החיצון ואין פאן חזקה דהשתא ונשפיר מדמה לדרוסה ודרוסה עצמה קי"ל ביו"ד סי' נ"ז סעי' ט"ו וי"ח דאפילו לנודאי דרוסה מהני בדיק' אלא דאנן אין סומכין אבדיקה והיינו לענין בדיקת פל הגוף אבל במקום ידוע לענין נקב סומכין אבדיקה אפילו בזה"ז ואפי"ה פאן לא סומכין וחוששין שמה הבריא וא"כ אם הפריד עורות החוטטין ונראה שהחיצון של עור הפנימי הוא שלם ונפה ולא נזכר שום ריעות' דאנן מחמירין רק משום חומרא ולפי"ז עפ"י מאי דקי"ל ביו"ד סי' ע"ג בש"ף ס"קט פדברי הת"ח בסי' כ"ד דאם טעה מורה ופסק כר"ת דבכבד מהני מליחה אין להדר העובדא יעוי"ש אע"ג דלא קי"ל פנותי' עיי"ש וא"כ הי' נראה כי גם בנגידון דהכ' דאם הפרידו הנושטין ונמצא שלם ונפה דבלא"ה דעת הרמב"ם והרא"ש דאין חוששין לשמה הבריא וא"כ ראוי לפיענ"ד דלא למיהדר עובדא לולא שמרן בעל חת"ס זצ"ל בתשוב' הנ"ל שכ' דחלילה להתיר ונראה שהוא סובר דמדינא חוששין: אמנם פל זה בקוץ ממש אבל לא בבליטה של החיטה (טענגרע) טורגימ"א שמלעיטין בהן שצונה מרן הגאון זצ"ל לבשלם שיתרפך הבליטה ההוא דאם הוא ספק אם הוא מחמת חולה או מחמת קוץ יש להתיר וכיון שהמורה השני העיד שהי' רק נוצות ואפילו אי נימא כמורה הראשון שהי' הבליטה של חטטה טורגימ"א מ"מ נראה דכבר נתרפך קודם ההלעטה ולא גרע מספק מחמת קוץ שכ' מרן בתשובה הנ"ל ובלא"ה הוי לכהפ"ח ס"ס דאפילו הוי מחמת קוץ הרי יש מכשירין ונהי דהוי כס"ס מחמת חסרון יריעה הרי קי"ל בסי' נ"ג דבמקום הפסד"מ סומכין אפילו אס"ס דחסרון ידיעה מכ"ש היכא דנוגע לכבוד בעל הוראה וזילותא דמורה עדיף מהפסד מרובה וכ"ש לדעת הנוב"י דאפילו בלא הפסד"מ התיר בס"ס דחסרון ידיעה ומטעם זה נראה לי בנגידון כה"ג דנודאי סומכין איש מכשירין: ואין לומר דיותר שכיח מחיטה טורגימ"א שמלעיטין בהן מדנתלה בנוצות או פינצא בזה דבכל דבר אוליגין בתר שכיח ומצוי מ"מ גם זה לא שכיח שיפסק הבליטה ההוא מן חטין עצמן אלא נתרפכו ומכ"ש היכא דיגש הכחשה וכדי להשוות אותם ששניהם אומרים אמת כדאמרינן בסנהדרין וכן בפסחים דף י"ג דאם א' אומר בב' בחודש וא' אומר בג' דמשוויין את העדים שלא ישקרו אלא דא' טעה בעיבור החודש וה"נ נראה להשוות שניהם דרק ע"י הריפוף נשתנה ונדמה לעצם אחר פן נראה לי בנגידון כזה במקום אחר אבל בנגידון הנ"ל הי' ראוי למורה השני לחוש לדברי המורה הראשון דאז הי' עדיין לכתחילה וצריכין אנו לחוש ואין לעשות ס"ס בידיים פן דעתיה וקעושי' שלום במרומי הוא יעשה שלום בין ת"ח דברי ידידו הדו"ש וחותרם בברכה המשולשת: הק' משה שיק מברעזאונעפתשובה נ' בעזהי"ת יום' ו' עש"ק פ' במדבר תרל"ח לפק חוסט יע"א: החיים והשלום וכל טוב להרב המופלא ומןפולג בתורה כש"ת מוה' אברהם צבי יונג יושב בשבת תחפמוני ב' אויפאלוא יע"א: מכתבו קבלתי ובו נשאלתי ע"ד גרב או צלקת שנמצא על עור ונושט החיצון דהוא טריפה לדעת הפנים שלמה וגם לדעת ספר בית יצחק והקשה מעלתו נ"י אמאי יהי טריפה הא לדעת הש"ף בסי' ל"ג משמע בניקב החיצון אף שיש לחוש לקוץ פשרה בבדיקת הפנים ואפילו אם ניקב הפנים י"ל דשכיח כמבואר בנקה"כ סי' מ"ט סק"ג על קושיות הטו"ז שם מדוע בספק ע"י קוץ ספק ע"י חולה טריפה דמ"ט משום דשכיח יעוי"ש ומבואר בפמ"ג ובפלקתי סי' ל"ג דזה דווקא מפנימי לחיצון דשכיח קוצים משא"כ בניקב החיצון דלא שכיח קוצים דכשר ע"י בדיקת פנים וא"כ אפילו ניקב החיצון מכשירין בבדיקת פנימי ומדוע אם נמצא צלקת בחיצון ובפנימי ליכא ריעותא פלל הוא טריפה עכ"ל: והנה יותר מזה הי' נכון לתמונה במ"ש הטו"ז סוסי' כ"ג דאם יש גרב בעור של עוף אם בפנים נזכר יש לחוש וכן קיי"ל שם דאם התחיל לנחוט

וּנְצָא דָם וְשַׁחַט כָּל הָעוֹר שֶׁל עוֹף חַיִּישֵׁינִין ג"כ שְׁמָא נִיקְבוּ ב' הָעוֹרוֹת וְאַנְן קִיִּיל בֵּינֵיהוּ ד' סִי ל"ג סע' ח' בְּרַמ"א דִּי"א כָּל הָעוֹר אוֹ בְּהֵמָה דְצוֹנָא רַה מְלֻכְלָה בְּדָם דְחַיִּישֵׁינִין לְגַבְוַת הַנוֹשֵׁט יַעוּיִי"ש וּבְאַמַּת הַטַּעַם שֶׁל רַמ"א דְקִי"ל כְּנוֹתֵי מְשֻׁם דְלָא הָוֵי מְקוּם יְדוּעָה וּכְמ"ש הַש"ך שֶׁם דְכָל הַצּוֹנָא רַבְרָה אִם צָרִיכִין לְבַדְקוֹ הָוֵי כְּמִקּוּם שְׂאִינֵי יְדוּעָה וְלָא מְהַנִּי בְּדִיקָה וְהָא דְכַתְּבֵי הַש"ך פֶּאֶן בְּאִם נִיקְבַּת עוֹר הַחֵיצוֹן שֶׁל הַנוֹשֵׁט אִז פֶּשֶׁר הֵינְנוּ שֶׁהַקּוֹץ וְהַמַּחַט עֲדִינֵין תְּחוּבִים שֶׁם אִז אֵינֵי צָרִיךְ לְבַדְקוֹ רַק נִגְדַּת מְקוּם הַמַּחַט וְהָוֵי מְקוּם יְדוּעָה אֲבָל כְּשֶׂאִין פֶּאֶן מַחַט וְאִפִּי"ה יְדַעְנוּ שֶׁנִּיקְבַּת הַחֵיצוֹן דְאִז צָרִיכִין לְבַדְקוֹ כָּל הַצּוֹנָא וְהָוֵי מְקוּם שְׂאִינֵי יְדוּעָה וְאִין אֲנוּ בְּקִיָּאִין בְּבִדְיקָה אֲפִילוּ בְּעוֹר הַפְּנִימִי כְּמ"ש הַתְּבוּ"ש וּפְמ"ג שֶׁם: וְעוֹד, מ"ש דְּבַחֲצוֹן דְלָא שְׂכִיחַ דִּיהָא נִיקְבַּת ע"י קוֹץ וְלָא שְׂנִיךְ סְבַרְתַּת הַנְּקוּה"כ הַנ"ל אֲדַרְבָּה הָרִי בְּנִיחוֹן דִּידֵי מִיָּרִי דְהָעוֹר שֶׁל הָעוֹר הֵי שְׁלָם וְלָא כִי נִיכְרַב בּוֹ שׁוּם רִיעוּתָא וְא"כ קִשְׁיָה הָאִיךְ נִיקְבַּת הָעוֹר הַחֵיצוֹן שֶׁל הַנוֹשֵׁט וְנַעֲשֶׂה צְלִקְתָּ וְע"כ אוֹ שְׁעוֹר הָעוֹר נִתְרַפָּא אוֹ דְעוֹר הַפְּנִימִי שֶׁל הַנוֹשֵׁט נִתְרַפָּא וְרוּב הַנְּבַלְעִים הֵם דְרַךְ הַנוֹשֵׁט וְעַכ"פ מִיָּדִי סָפֵק שְׁקוּל לָא יֵצֵא וְשְׂנִיךְ ג"כ סְבַרְתַּת הַנְּה"כ וְעוֹד דְהָרִי הַמְּחַבֵּר שֶׁם בְּסִי ל"ג פֶּסֶק פְּדַעַת הָרִי"ךְ דְחַיִּישֵׁינִין שְׁמָא נִתְרַפָּא וְנִהֵי דְפַעַת הַיֵּשׁ מְכַשִּׁירִין דַּל"ח לְשְׁמָא נִתְרַפָּא כְּכַר הָאֲרִיכוֹ הַמְּפֹרָשִׁים בְּזֵה: וְלִדְעוּתִי בְּנִיחוֹן הַנ"ל דְצָרִיךְ לומר אוֹ דְעוֹר הָעוֹר נִתְרַפָּא אוֹ דְעוֹר הַפְּנִימִי שֶׁל הַנוֹשֵׁט נִתְרַפָּא וְאִז בְּנוֹדָאִי חַיִּישֵׁינִין שְׁמָא נִתְרַפָּא וְזֵה אִין לוֹ בְּדִיקָה וְלִכְךָ נִרְאֶה דְכַתְּבוּ הַפּוֹסְקִים הַנ"ל בְּרִישׁ סִי בְּעוֹר הַחֵיצוֹן שֶׁל הַנוֹשֵׁט שְׁנִקְרַע וְאֲפִילוּ אִם בְּעוֹר הַחֵיצוֹן אֵינֵם רוֹאִין שׁוּם רִיעוּתָא מְטַרְפִּינֵין דְחַיִּישֵׁינִין שְׁמָא נִתְרַפָּא הַפְּנִימִי וְזֵה אִין לוֹ בְּדִיקָה וְיֵשׁ מְחַמְרִין עוֹד יוֹתֵר אֲפִילוּ אִם נִמְצָא בְּעוֹר הַחֵיצוֹן שֶׁל הַנוֹשֵׁט רַק בּוּעוֹת ג"כ מְטַרְפִּין דְנִהֵי דְבוּעוֹת אֵינֵן אוֹסְרוֹת וְאִין רֵאִי שְׁנִקְרַע מ"מ חֲשָׁשׁוֹ דְמַסְתְּמָא בּוּעָה בְּעוֹר הַחֵיצוֹן שֶׁל הַנוֹשֵׁט לָא שְׂכִיחָא וּמַסְתְּמָא מְצַד הַפְּנִימִי בָּא וְנִלְקָה גַם הַפְּנִימִי רַק שְׁנִתְרַפָּא וְנִרְאֶה דְהָוֵי רַק חוּמְרָא בְּעֵלְמָא אֲלָא א"כ נִמְצָא קוֹץ בְּעוֹר הַפְּנִימִי אִיכ"ל דְזֵה הָוֵי כְּקוֹרֵט דָּם אֲבָל אִם נִמְצָא צְלִקְתָּ בְּעוֹר הַחֵיצוֹן הֵיכָא דְמוֹכַח דְנִקְרַע עוֹר הַחֵיצוֹן שֶׁל הַנוֹשֵׁט לְדַעַתִּי עַפ"י הַסְּבָרָא דְטְרִיפָה מְדִינָא וְהַנְּרָאָה לְפִי עַנ"ד פְּתַבְתִּי וּמ"ש עוֹד דְהָוֵי ס"ס דְאִוְלֵי קוֹדֵם שְׁנִקְרַע הַחֵיצוֹן וְכו' הֵינְנוּ אִם הֵי נִקְרַע עוֹר שֶׁל הָעוֹר וְנִגְדַּת שְׂפָא מִן הַחוּץ אֲבָל מִן הַחוּץ שְׁקָרוּב לְנוֹדָאִי שֶׁהוּא בָּאָה מִן הָעוֹר שֶׁל הַנוֹשֵׁט שְׁמֵלְפָנִים דְשְׂכִיחַ טְפִי כְּדִלְעִיל לָא אֲדַע אִיךְ אֲפֶשֶׁר שְׂנִתְרַפָּא קוֹדֵם שְׂנִתְנַקְּבַת אֶת הַחֵיצוֹן א"כ מֵאִין בָּא הַקּוֹץ לְעוֹר הַחֵיצוֹן שֶׁל הַנוֹשֵׁט הָרִי הֵם דְבוּקִים זֶה בְּזֵה וְאַחַתוּם בְּבִרְכָה וְשִׁמְחַת יו"ט דְבָרֵי יְדִידוֹ הַדוּש"ת: הַק' מְשֶׁה שִׁיק מְבַרְעָזְאוֹנָע: תְּשׁוּבָה נָא לְתַלְמִידֵי הַנּוֹתִיק וְכו' כַּה' זְלָמֵן נִי: שְׁאַלְתָּ דְדְבָרֵי הַרְשָׁב"א סוֹתְרִין אֲהַדְדֵי דְבַחְלוּן דַּף נ"ה ע"ב גְּבִי צְמָקָה כ' דְמַסְפָּקָא לִי אִי אֵיכָא לְמַתְלֵי אִי תִלִּי הוֹאִיל וְהָרִיעוּתָא בְּנוֹדָאִי הֵי מַחֲזִיִּים (ר"ל וְאַמְרִינֵין מַחֲזִיקִין מְאִיסוֹר לְאִיסוֹר) וְהָוֵי סָפֵק דְאוֹרִיָּיתָא (וּמְבֹאָר דְסוּבֵר דְאֲפִילוּ אִי מַחֲזִיקִין מְאִיסוֹר לְאִיסוֹר לָא הָוֵי בְּחִזְקַת אִיסוֹר אֲלָא אֵיכָא חִזְקַת שְׂאִינָה טְרִיפָה נִגְדַּת חִזְקַת אִיסוֹר וְהָוֵי סָפֵק) וּבְדַף נ"ו גְּבִי נִחְמְרוּ וְכו' כ' לְהַסְפִּים עִם הָרִי"ךְ דְאֲפִילוּ לָא יְדַעְנוּ דְנִפְל לְאוֹר אִיסוֹר דָּאִם אֲפֶשֶׁר לְפַעְמִים שְׂנִיחָא בְּתוֹלְדָא א"כ אֲפִילוּ נִפְל נִימָא דְמַתוֹלְדָה אוֹ מַחְוֵלִי הוּא אֲלָא נּוֹדָאִי לָא שְׂכִיחַ יַעוּיִי"ש א"כ מְבֹאָר דְסוּבֵר דְתַלְמִינֵין לְהַקֵּל אֲפִילוּ בְּרִיעוּתָא שְׁהִי מַחֲזִיִּים: .

וּלְפַעַנ"ד נִרְאֶה דְאִין פֶּאֶן סְתִירָה דְהָרוּאָה בְּרִשְׁב"א לְעִיל דַּף י' מְבֹאָר דְסוּבֵר כַּר"י דְכָל רִיעוּתָא בֵּין רִיעוּתָא וְנוֹדָאִי וְסָפֵק בְּזִמְנֵי אִי מַחֲזִיִּים וְכו' אוֹ סָפֵק רִיעוּתָא דְהֵינְנוּ שְׁהָרִיעוּתָא וְנוֹדָאִי אֲלָא שְׁהַסְפֵּק אִי הָרִיעוּתָא מְצַד דְבָר הַפּוֹסֵל אוֹ מְצַד דְבָר שְׂאִינֵי פּוֹסֵל וּבַפ' אֵלוּ טְרִיפּוֹת גְּבִי סִינְרָכָא כ' דְאֲפִילוּ רַק הַתְּחַלְתָּ רִיעוּתָא כְּנִיקְבַּת עוֹר אֲחַד לָא סְמִינֵין אַחְזָקָה וְלִכְאוּרָה דְבָרֵי הַרְשָׁב"א סוֹתְרִין לְפִי מ"ש בְּדַף נ"ה דֵּינֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין רִיעוּתָא שְׁהִי וְנוֹדָאִי מַחֲזִיִּים גְּרַע אִיךְ מְבִיא לְעִיל רֵאִי לַר"י מְהָא

דְּשִׁדְרָה פְּרַעַא בְּתַר' דְּלִמָּא הֵתִם שְׁאֲנִי מְשׁוּם רִיעוּתָא מְחִיִּים מְשֵׁא"כ בְּגִנּוּנָא דְר"י דְהוּי הַסְפֵּק
אִימְתִי נְשַׁבֵּר שְׁמָא לְאַחַר מִיתָה וְצ"ל דְהָרִי הֶרְשֵׁב"א סְפוּקֵי מְסַפְקָא לִי אִי מְחִזְקִין מְאִיסוּר
לְאִיסוּר פְּמִבְּנֹאָר מְלִשׁוֹנוּ בְּדָף נ"ה וְאִזְוִיל הֵכָא וְהֵכָא לְחֻמְרָא לְעִיל חִיִּישׁ דְּלִמָּא אִין חִלּוּק בֵּין
רִיעוּתָא דְמְחִיִּים וּמוּכַח כְּר"י (וְטַעְמֹו דְר"י בִּיאָרְתִי בְּמָקוֹם אַחַר דְסוּבֵר בְּכָל חֻזְקָה דְאִיְתַרַע לָא
סְמִכְיָנִין עָלֵהּ מְדַרְבְּנָן וְהַש"ש בְּשִׁמְעָתָא ה' פ"ק כ' טַעְמָא דְר"י מְשׁוּם מְחִזְקִין מְאִיסוּר לְאִיסוּר
אֲפִילוּ הוּי רַק חֲשֵׁשׁ מְחִיִּים לִית לָן שׁוֹב חֻזְקַת הֵיתֵר וּבִרְשָׁב"א דָּף נ"ה לֹא מְשַׁמַּע פֶּן דְכַה"ג לֹא
מְקַרִי חֻזְקַת הֵיתֵר אֵא"כ הֶרְיַעוּתָא וְנֻדְאִי הִי' מְחִיִּים): מִיְהוּ כָּל זֶה אִם לֹא נוּכַל לֹמַר דְהֶרְיַעוּתָא
הוּא בְּתוּלְדָה אֲבָל אִם אֲפִשֵׁר לֹמַר דְהֶרְיַעוּתָא בְּתוּלְדָה אֲמַרִינָן שְׁפִן נְבִרְאָת וְלֹא נִשְׁתַּנָּה כְּלָל
וְהוּא בְּחֻזְקַת שְׁלֵא נִשְׁתַּנְיַת וְיִסוּד סְבָרָא זֹו הִיא עַפ"י מֵאִי שְׁכ' הֶרְשֵׁב"א בְּחִידוּשֵׁי לְחֻלִּין דָּף ט'
ע"ב דְכָל סְפֵק בְּמַקְרָה אֲפִילוּ אִיכָּא חֻזְקָה נְגִד חֻזְקָה אֲמַרִינָן לְהַקֵּל דְאֲמַרִינָן לֹא נַעֲשֵׂה הַמַּקְרָה
וְה"נ פֶּאֵן אַע"ג דְמְחִיִּים אִיכָּא חֻזְקָה נְגִד חֻזְקָה מ"מ אֲמַרִינָן שְׁלֵא נִשְׁתַּנְיַת וְכִּף נוּלְדָה וְלִכְף מִתִּיר
הֶרְשֵׁב"א אֲפִילוּ בְּרִיעוּתָא דְמְחִיִּים וְא"כ לְהֶרְשֵׁב"א הַכָּל בְּרִיעוּתָא דְמְחִיִּים אִיכ"ל אֲפִילוּ אִיכָּא
מִיָּדִי לְמַתְלִי לֹא מְהַנִּי וְאִם הוּא סְפֵק לְאַחַר מִיתָה אִי אִיכָּא לְמַתְלִי תְלִינָן וְאִי לֹא אֲסוּר: וְכָל זֶה אִי
לֹא הוּי סְפֵק שְׁמָא כִּף נוּלְדָה אֲבָל הִיכָּא דֵאִיכ"ל כִּף נוּלְדָה לְעוֹלָם תְּלִינָן לְהַקֵּל אֵא"כ לֹא שְׁכִיחַ
כְּלָל מְחַמַּת תּוּלְדָה (אֲמַנְם מְלִשׁוֹן הֶרְשֵׁב"א דְנִקְט בְּדָף נ"ו הַנ"ל דְתוּלִין בְּתוּלְדָה אוּ בְּחוּלִי מְשַׁמַּע
עוּד הִיכָּא דֵאִיכ"ל בְּתוּלְדָה וְלִיכָּא חֻזְקָה דְמַעֲיָקְרָא אֲזִלִּינָן בְּתַר חֻזְקָה דְהִשְׁתָּא וְאֲמַרִינָן מְדַהֲשָׁתָא
הִיא יְרוּקָה כִּף מַעֲיָקְרָא גַם קוּדָם נְפִילָה לְאוּר וְכו' וְע"כ שְׁהִי' בְּתוּלְדָה אוּ בְּחוּלִי וְא"כ אִין דְבָרֵי
הֶרְשֵׁב"א סוּתְרִין וְנִכְוֹנִים וּבְרוּרִים וּבְזֶה יֵשׁ מְקוֹם לְקַנְיִים דְבָרֵי הַטו"ז רס"י מ"ג לְעוֹנֵן נְבִרָא נְקוּב
לֹא חִיִּישֵׁינָן שְׁמָא אַח"כ נַעֲשֵׂה וְנִתְרַפָּא דְכָל דְאֲפִשֵׁר לְמַתְלִי בְּתוּלְדָה תְּלִי' אֵלֵא א"כ לֹא שְׁכִיחַ:
תְּשׁוּבָה נ"ב כְּשִׁמוּעַ קוּל שׁוֹפֵר יוֹחֵק לְחִיִּים טוֹבִים בְּסִפְרָה רַב הַמְּוִפְלָא וּמְוִפְלַג בְּתוּרָה וּבִירְאָה
מוּה' יִשְׂרָאֵל אֲפָרִים פִּישָׁל שְׁרִיִיבֵר נִי' אב"ד בק"ק נֵאנֵאשׁ יַע"א: מְכַתְּבוּ קְבִלְתִּי כו' וְאֲשֵׁר בִּיקְשׁ
לְהוֹדִיעַ לוֹ דַּעֲתִי בְּקִלְפוֹת שְׁנַמְצָאוּ בְּרִיאָה וְאַחֲרֵי שְׁהַקְלִפוּ נִמְצָא הֶרְיַעָה נְגִלְד פְּוֶרְתָּא אִי כְּשֵׁר
דְבִיד אֲפָרִים רס"י ל"ו אוּסֵר וּבב"י ס' ל"ט חִי"א ת"ה אוּת ו' הִבִּיא לְהַתִּיר דִּישׁ ג' סְפִיקוֹת א' אִי
נְגִלְד פְּוֶרְתָּא ב' אִי כְּשֵׁר בְּלוּי הוּי רִיעוּתָא וּג' שְׁמָא נְגִלְד אַחַר הַשְׁחִיטָה יַעוּי"ש וְלִזְאָת מְסַתְפֵּק
מְעַלְתוֹ נִי' לְדִינָא לְמַעֲשֵׂה הַנֶּה כָּל הַרְוָאָה בְּדָבָרֵי יָד אֲפָרִים יְרָאָה דְאִינוּ חוּלֵק עַל ב"י הַנ"ל אֵלֵא
בְּמַעֲשֵׂה שְׁל יָד אֲפָרִים גְּרַע מִב' טַעְמִים א' שְׁשֵׁם הִי' יְדוּעַ מַעֲיָקְרָא דְנְגִלְד פְּוֶרְתָּא וְלֹא הִי' מְקוֹם
לְתוּלוֹת בְּלֵאחֲרֵי שְׁחִיטָה וְהַב' שְׁשֵׁם הִי' לְפִי מ"ש שֵׁם קְרוּם וְנִשְׁבּוּ לְסִירְכָא מְמָקוֹם לְמָקוֹם דְהוּי
רִיעוּתָא לְכָל הַדַּעוּת אֲבָל בְּכִשֵׁר בְּלוּי וְכ"ש בְּקִלְפֵת אוּ וּוּאֲרַצְלִין שְׁכ' הָאֲחֻרּוֹנִים דְקִיל מִיָּנִי'
דְלִדְעַת הַטו"ז וְסִינְעָתָם סוּף ס' ל"ט לֹא חֲשִׁיב רִיעוּתָא כְּלָל וְלְפִי הַסְכַּמַּת לְבוּשֵׁי שְׁרָד בְּמָקוֹם
הַפ"מ לֹא מְקַרִי רַק רִיעוּתָא כָּל דְהוּי וְגַם נְגִלְד פְּוֶרְתָּא לְדַעַת הַש"ף רִישׁ ס' ל"ו לֹא צְרִיף בְּדִיקָה
כְּלָל וְלֹא חֲשִׁיב רִיעוּתָא כְּלָל וְלְפִי הַסְכַּמַּת בֵּית אֲפָרִים וְגַם לְלִבּוֹ"ש בְּמָקוֹם הַפ"מ חֲשִׁבִינָן לְנְגִלְד
פְּוֶרְתָּא רַק רִיעוּתָא כָּל דְהוּי וְקִי"ל דְרִיעוּתָא כָּל דְהוּי עִם רִיעוּתָא כָּל דְהוּי לֹא מְצַרְפִּינָן לְתַרְתִּי
לְרִיעוּתָא וְא"כ לְדַבְרֵיהֶם בְּמָקוֹם הַפ"מ כְּשֵׁר וְא"כ בְּהַצְטָרֵף עוּד שְׁמָא הַנְּגִלְד אַח"כ בְּוִנְדָאִי כְּשֵׁר
כְּמוֹ שְׁהִבִּיא בְּב"י וּבְכָל זֶה אִין לְדִינָן אֵלֵא מַה שְׁעִינָיו רֹאוּת: תְּשׁוּבָה נג להַנ"ל וְאֲשֵׁר שְׁאֵל עוּד
בְּדִין אֲנֻמָּה שְׁל יָמִין שְׁגוּלָה וְדוּמָה לְשִׁמְאֵל שְׁהַחֲמִיר בְּבִי"צ לְאַסוּר שְׁלֵא בְּמָקוֹם הַפ"מ וּבְסִפְרוֹ
אֵהֵל יִצְחָק לֹא הִבִּיא מְזֶה הַנֶּה בְּזֶה אִין לְנוּ אֵלֵא דְבָרֵי הַרְמ"א דְאֲפִילוּ בְּחִלּוּף שְׁהוּא לְכָל הַפּוֹסְקִים
הִינּוּ בְּמִנְיַן הָאוּנוֹת פְּסִקִינָן לְהַלְכָה פְּסוּקָה דָּאֵם הִי' בְּצַד שְׁמָאֵל כְּמוֹ בְּצַד יָמִין כְּשֵׁר כ"ש בְּחִלּוּף
צוּרוֹת הָאוּנוֹת וְהָאֲנֻמָּה דְבִלֵּא"ה הַפ"מ ג' וְהַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים מִתִּירִים אֲפִילוּ בְּהִית' הָאֲנֻמָּה שְׁל יָמִין

גדולה משל שמאל להכשיר במקום הפ"מ ולסמוך על הפוסקים דבכה"ג לא מקרי חילוף ונהי דראוי לנו לפסוק פרמ"א שנתפשטה הוראתו וא"כ פה שאסר הוא פה שמתיר ואם היו שוין שרי לגמרי אפילו באין הפסד כלל כן נראה לפי ענ"ד נכון מסתימת הפוסקים דברי הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה נ"ד חוסט יום א' ח' טבת תר"ל לפק: החיים והשלום וכל טוב לתלמידי הרבני המןפלג מוה' חיים צבי ראזענפעלד נ"י: מכתבה קבלתי ואשר בקשת ממני לברר לה דין עגלים רפים לענגן מיעוה דדווקא לאחר שנה ממעכין פדאיתא ביו"ד סי' ל"ט אי גוי מסל"ת נאמן ע"ו ואם הפאס שרגילין הגוים להביא עם הבהמות למפור על השוק מקרי מסל"ת או דלמא בעי ברור גמור והנה מסל"ת קי"ל דאינו נאמן אלא בדרבנן דלא אתחזק וכאן יש חשש דאורייתא דהרי בלי מיעוה טריפה ומיעוה קולא גדולה אלא דסמכינין על המנהג ובעלים הרפים דלא נהגו ממילא נשאר הדין ואיפא חשש וספק דאורייתא ואין גוי מסל"ת מועיל אלא בדרבנן וכ"ש דפא"ס (הוא מכתב תעודה) אינו מועיל דאיכ"ל דלאו בדווקא אמר דלא רמי עלי' לומר לענגן פאס מספר שניו בדווקא ונהי דאינו מכונן להעיד ולא להתיר וגם שאלת הגוי השופט אינו מבטל מסל"ת פדאיתא באה"ע סי' י"ז סעי' ט"ו בהג"ה מ"מ לא דמי לשאר מסל"ת שספר דברים שהיו: איברא ששמעתי שהשוחטים מקילין כל שרואין שגדולים לערה בן שנה ואומרים להם שהוא לאחר שנה אינם מדקדקים יותר ונראה לפי ענ"ד שטעמם ונמוקם הוא עפ"י הדין לפי מ"ש הש"ך בס"ל ט"ס סק"ט בשם הר"ץ דלקה אין ממעכין בעגלים הואיל ולא שכיח סרכות בעגלים ואם אית בי' על פרח סירכא גמורה הוא וכו' וכ' הש"ך דזה פנונת רמ"א דלקה חוששין דע"י ריפוח מתנתקת וכתב הפמ"ג שם דס"ל להש"ך דלולא זה לא הי' לן לאחזוקי ריעות' ולי נראה עוד טעם דכמו דיש לחוש דע"י ריפוח מתנתקת ה"נ יש לחוש דע"י ריפוח נגלד עמו העור ואז יכולין לסמוך על בדיקת פושרין גם לדין כמ"ש הש"ך בס"ל ל"ו גבי נגלד ולקה סובר הר"ץ דיש הקרח דסירכא גמורה הוא וכל זה שייך אם הוא ונדאי תוה שנתו אבל אם הוא ספק יש להכריח מהסרכא דלאחר שנתו הוא ומועיל מיעוה ולא להחזיק ריעותא וא"כ ספק שרי: אמנם אפילו נימא דלא כהר"ץ ג"כ נראה דבכה"ג שרי דהרי בס"ל ל"ט סעי' י"ג פסק בספק אם הסירכא אוסרת פשר דאוקי אחזקה וא"כ ה"נ פנו דאזיל ע"י מיעוה הרי אם הוא לאחר שנתו בנדאי כשר ואם הוא תוה שנתו אז יש ספק ואוקי אחזקה וכשר כן הי' נ"ל נכון ואע"ג דלדעת הש"ש שמע' ג' פ"י חזקת קטנות הוי חזקה וא"כ לא מקרי ספק כלל מ"מ כ' שם בפ"א דאם יש חזקה אחרת כנגדה מועיל כנגד חזקת קטנות דעשויות להשתנות וא"כ ה"נ מועיל חזקת פשרות ועדיף מחזקת קטנות ושרי בספק אם הוא לאחר שנתו ולכל הפחות אם רואין אנו גידול ג' עגלים שידועים שהם לאחר שנה וזה פיוצא בו איתרע לה חזקת קטנות וה"ה דיש לומר דבכה"ג מועיל מסל"ת לאגרועי חזקת קטנות ושוב נשאר חזקת פשרות ושרי וע"כ שפיר נהגו השוחטים הנ"ל: איברא דיש בנידון הנ"ל עוד לפירוש הר"ן בחידושו בחולין דף קכ"ב ס"ל לר"י דהפל תלוי בהנקה אפילו תוה שנתו וזה נראה פנונת הב"ח המובא בש"ך סי' ל"ט סקל"ח אלא שיש שם ט"ס בב"ח וא"כ אם אינם יונקים רשאים למעה וא"כ אם הוא ספק לאחר שנתו וגם אינו יונק פשוט דיש להתיר וכן הביא בפ"ת סי' ל"ט בשם תשובת גבעת שאול סי' נ"ח שכ' ג"כ להתיר בכה"ג וכ"ש לפי סברת החכ"צ הנ"ל דיש לומר כן שהרי העיד התבו"ש דסירכא תלנין בהנקה ולקה אם אינו יונק שכיח סירכות ומכ"ש לסברת הר"ץ דתליא בשכיח: והנה בפ"ת שם הביא שם בשם תשובת הר הפרקל סי' א' קולא גדולה דאם אינו יונק כ"ד שעות מעל"ע מקרי אינו יונק ולי קשה עליו דהרי קי"ל בס"ל פ"א סוף סעי' ב' בהגה"ה דאין סירכא פחות מג' ימים וא"כ מאי מועיל מה

שלא ינק מעל"ע דהרי כבר סירכא זו הוא ג' ימים ועיין שם בטו"ז ולפי"ז י"ל דבעי' שלא יהא הנק ג' מעל"ע ורא' לזה דבסי"ס ט"ט סעי' י"ב ג"כ איתא דבג"פ מעל"ע נתיבש ונתקשה הדם ה"נ פאן פן נראה לפיענ"ד דברי רבך הדורש שלומך: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה נ"ה לשנה טובה יכתב ויחתם ידידי הרבני המןפלג בתורה החרוץ וישנון מוה' פ': אשר דרש ממני איך לנהוג בהמסס ובית הכוסות שנסרכו לחצר הכבד הנה כבר ראו עיניו חילוקי דעות הפוסקים בזה ואני נוהג בזה פאשר שמעתי ממרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל דאם לא נמצא מחט או קוץ בפ"ש מתירין אפילו בלא הפסד"מ ואם נמצא בפ"ש אין להתיר כלל ואפילו בהפ"מ אלא א"כ יש ג"כ שעת הדחק וצורך יו"ט התיר פעם א' אחד וכמבואר נמי בתשובת חת"ס סי' מ"ה שלא יבדקו כלל בפ"ש אלא לאחר ששפכו הפ"ש במקום איבוד יבדקו בעור הכרס אם לא נמצא שם תחוב או שאר ריעותא ואעפ"י שאדמ"ו זצ"ל הי' מחמיר מ"מ פתב שבהיותו בק"מ מט"ד ושם נהגו היתר עפ"י רבנים קדמונים בנמצא על הפ"ש ואפילו תחוב בפליטתו כ"ז שלא תחוב בעובי העור הניח להם מנהגם וגם הפמ"ג סוסי' מ"א כ' דבמקום הפס"מ באינו תחוב לא אומר ב"ה לא איסור ולא היתר: ועיקר.

הדבר בנמצא קוץ או מחט וכו' דבחז"ל כ' התב"ש והפמ"ג בסי' מ"ח בטו"ז סקי"ד היתר במקום הפ"מ וכן נראה לפי ענ"ד דראיות הש"ך מונשט מסי' ל"ג י"ל הטעם דלעולם תליגין במצוי וכו' ד לא שכיח בחז"ל כן תליגין בקוץ אע"ג דגם זה לא שכיח דיתחזר לחזק ובנושט י"ל הואיל וגמרא לי' פשטא שכיח לחזור משא"כ פאן וכמו שהשיג בצ"צ סי' מ"ט ובפר"ח בסי' מ"ח שם אלא דיש לישב דברי הש"ך דנהי דזה לא שכיח בכרס מ"מ ק"ד בלא מפה לא שכיח וכינן דע"כ הי' פאן מילתא דלא שכיחא הוי ספק אלא דעדין י"ל דגבי נושט אפילו הי' ספק יש להחמיר משום דלית פאן חזקת היתר דהוי פאן ספק בשחיטה ואע"ג שיעדתי דברי מרן הגאון בחת"ס סי' כ"ה דנקב בנושט נמי לא מקרי ספק בשחיטה ואמרנין נשחט' הותרה וכן שמעתי ממנו פמה פעמים מ"מ יש לדון דאיכא חזקה דאינו זבוח נגד חזקת ראוי לזבוח לכהפ"ח למאן דסובר מחזיקין מאיסור לאיסור פי' מצאתי ברשב"א בתה"א במשמרת הבית דף ז' ע"א כ' פן דכל ספק נקב בנושט מקרי אתחזק איסורא ולכהפ"ח י"ל דלא מקרי אתחזק היתרא מטעם מחזיקין מאיסור לאיסור ועיין בש"ש שמעתיא ה' מ"ש בזה: וא"כ יש לחלק דכאן אע"ג דהוי ספק י"ל דאוקי אתחזקה פיון דדבר א'חד מילתא דלא שכיחא אתעביד בה וא"כ יש להקל בנמצא קו"ד וקוץ בכרס אלא פיון דהיתר הוא מכח דאוקי אתחזקה בזה כבר האריכו ביו"ד סי' נ' ובש"ך שם בס"ק ג' פלוגתא בזה אי אוקי אתחזקה בנולד ריעותא מחיים וא"כ אפילו אי נימא דלשון הרמ"א משמע דאם יש קו"ד אסור אפילו בנמצא וכמו שדייק הש"ך בסי' מ"ח ס"ק ל"א היינו הרמ"א לשיטתו בסימן נ' דלא אוקי אתחזקה בנולד ריעותא מחיים אכל הש"ך בסי' נ' ס"ק ג' דלכהפ"ח ישהפ"מ י"ל דאוקי אתחזקה אפילו בנולד ריעותא מחיים וא"כ בנמצא מחט בהמסס וכו' ד בחז"ל יש להקל בהפ"מ וא"כ בסירכא דלמד הצ"צ רק מקו"ד הי' ג"כ מקום להקל בהפסד מרובה ולכאורה יש לומר עוד דסירכא קיל יותר מקו"ד דנהי דהצ"צ שם כ' מילתא בטעמא דלא גרע מקו"ד הואיל ויש דעות המטריפין בסירכא בשאר אברים הפוסלין נקב במשהו מ"מ יש להקשות לכאורה הא דמטריפין היינו שחוששין לדעת רש"י דאין סירכא בלא נקב וכמבואר בתבו"ש סוסי' ל"ט והיינו אם לא נסרף במקום שאין נקב פוסל אכל פאן דנסרף לחצר הכבד דיש ס"ס דלמא מחצר הכבד ושם נקב הנסתם מותר ואת"ל מכרס דלמא דלא פ"ש"י אלא דיש סירכא בלא נקב וא"כ לכ"ע בכה"ג שרי וא"כ יש לומר דעדיף מקו"ד: אמנם הא עקא פמו שכתב מרן זצ"ל שם דהרי המציאות מעיד

דלעולם או רנבא דרנבא פֿשנמֿצא נסרף נמֿצא מחט בפֿרס וא"כ מֿוכרַח דמינָהּ הוּא וְכִינּוּ דְנוּדַאי
שְׁמֶפֶרס הַסִּירְכָא הוּא א"כ שׁוּב י"ל אֶפִּילוּ אִם נִימָא פֿמוּ שְׁצִינְדּוּ הַפְּלִיטִי בְּסִי' מ"א דִּי"ל ע"י פֿאַב
שְׁנַתְחַב שֵׁם בְּמַקְצַת נַעֲשִׂית הַסִּירְכָא וְהַעֲלָה לִיחֻת מִצַּד הַשְּׁנִי מ"מ פֿינּוּ דַע"כ מֿוכְרַח דְּהַמְחַט הִי
שֵׁם וְנִצָּא לַחוּץ וְהִבְרִיא וְנִתְרַפָּא א"כ הַסִּירְכָא רִיעוּתָא גְדוּלָה וְיֵשׁ לַחוּשׁ בְּהָ יוֹתֵר מִקוּ"ד וְשִׁפִּיר
כ' דְּבִמְקוֹם הַפֿסֵד מְרַנֵּב' נָמִי קָשָׁה לְהַתִּיר וְאֶפִּילוּ רַק נִמְצָא בְּפֿרֵשׁ וּא"ש דְּבָרֵי מְרַן זַע"ל דָּאִם לֹא
נִדְבַק בְּפֿרֵשׁ עֲדִיף דִּישׁ לָן מִיַּעוּט לְהַצְטֵרֵף עִם חֲזָקַת פֿשְׁרוּת דְּבַהֲמָה וְגְדוּלִים דְּבָרֵי חֲכוּ"ל וּלְפִי
הָאִמּוֹר דְּבִסִּירְכָא יֵשׁ לְהַחְמִיר דְּהַנִּסְיוֹן מְלַמֵּד אוֹתָנוּ דְּהַנֵּף בְּהַדְדֵי שְׁיִיכּוּ וּמִמִּילָא מְלַמֵּד הַנִּסְיוֹן
ג"כ דְּגַם בְּכֶרֶס דְּרַף לַחֲזוֹר הַמְחַט אוּ הַקּוּץ לְאַחֲרָיו בְּשַׁעַת טְלִטוּל אוּ פֿינִצָּא דְּהָרִי זֶה שְׁכִיחַ בְּנִסְרָף
דְּנִמְצָא עַל הַפֿרֵשׁ וּמִצַּד הַנִּסְיוֹן אֶמְרִינֵין דְּחֲזוֹר לְאַחֲרָיו א"כ בְּנִמְצָא קוּ"ד בַּחוּץ ג"כ יֵשׁ לְאַסּוֹר
אֶפִּילוּ בַּהֲפ"מ לֹא נִימָא בְּהָ לֹא אִסּוֹר וְלֹא הִתֵּיר דְּהָרִי חֲזִינֵין דְּשְׁכִיחַ לַחֲזוֹר וּא"כ יֵשׁ לְדַמּוּת
לְנוֹשְׁטוּכִמ"ש הַשְּׁ"ף בְּסִי' מ"ח ס"ק ל"א פֿן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד יְדִידוּ הַדּוּש"ת הַק' מִשֵּׁה שִׁיק
מִבְּרַעֲזָאָנוּעַ: תְּשׁוּבָה נ"ו בַּעֲזַה"ת עַש"ק ה' שְׁבֻט תַּרְל"א לִפ"ק: הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְהֵרַב
הַמְּוִפְלָג בַּתּוֹרָה וּבִירְאָה כַּש"ת מוה' יִחִיאֵל מִיכָל קְלִינֵין נ"י רַב בַּק"ק סַאקָאס יַע"א מְכַתְּבוֹ קַבְלַתִּי
זֶה אֵינָה זְמַן וְכו' וְמָה שְׁבִינְקֵשׁ מִמֶּנִּי לַחֲוֹת דַּעֲתִי בַּעֲנֵין תַּרְנַגּוּלִים שְׁבַבִּית אוּ בְּשִׁכּוּנָה אַחַת דְּשְׁכִיחַ
דְּכָל הַכְּבָדִים שְׁלֵהֶם מְלֵאִים צְמָחִים לְבָנִים קָשִׁים וּבְרוּב הַיָּמִים לֹא נִשְׁאַר מִן הַכְּבָד מְקוֹם שְׁאִינוּ
לְקוּי מְצַמְחִים פֿאַלוּ וּפְשִׁיטָא לִי לְמַעַלְתּוֹ דְּהֵן טְרִיפָה דְּאֶפִּילוּ מִרְאָה לַחֲוָדָא לְדַעַת הַתְּבוּ"ש בְּסִי'
מ"ג פֿל שְׁנַשְׁתַּנָּה טְרִיפָה אֶפִּילוּ בְּשִׁאֵר אַבְרִים אֵלָא שְׁמִסְפָּקָא לִי לְמַעַלְתּוֹ אִם נִשְׁחַטָה הַתַּרְנַגּוּלִת
בַּעוּדָה קִטְנָה וְעַדִּינֵין אִינָם בְּכָבֵד רַק אֵינָה צְמָחִים לְבָנִים אִם לֹא נְאֻסּוֹר דְּהָרִי הַנִּסְיוֹן מַעִיד שְׁסוּפּוֹ
לְכָלוֹת לְגַמְרֵי וְכַמָּה מִינֵי טְרִיפּוֹ אֶסְרִינּוּ מִשׁוּם סוּפֵן זֶהוּ תִּתְּכּוֹן הַסְּפֵק שֶׁל מַעַלְתּוֹ נ"י: וּלְדִינָא
בְּמִרְאָה שְׁנַשְׁתַּנָּה בְּשִׁאֵר אַבְרִים הַסְּפֵמַת הָאֲחֵרוֹנִים דְּלֹא כַּהַתְּבוּ"ש אֵלָא א"כ אִיפָּא עוֹד רִיעוּת'
אַחֲרַת וְכַמ"ש הַפֿרַמ"ג בְּסִי' מ"ג ס"ק אֵז יֵשׁ לְהַטְרִיף וּבְהִנֵּי עֵיגוּלִים וְצְמָחִים פֿל שְׁלֹא נִשְׁאָרוּ
הַזִּיתִים דְּמָרָה וְחִיּוּתָא בְּרוּאִים וְנִשְׁתַּנּוּ הוּא טְרִיפָה כַּדְקִי"ל בְּסִי' נ' ס"ג דְּחֻשְׁבִּינֵין לִי לְבִשָּׁר
שְׁהַרּוּפָא גְרָרוּ וְזֶהוּ מִשֵּׁשׁ פְּעִין שְׁהִבִיא הַתְּבוּ"ש סִי' מ"א ס"ק דְּכָל כְּבֵד דְּעוּבָיָא בְּנִפְיָה וְנִשְׁתַּנָּה
הַבִּשָּׂר לְלוֹבֵן טְרִיפָה וְכ"כ בַּפֿמ"ג סִי' מ"א בְּש"ף ס"ק אֵז וְהִינּוּ בְּלֹא נִשְׁתִּיבִירוּ הַזִּיתִים בְּמְקוֹם מְרָה
וּבְמְקוֹם חִיּוּתָא: אֶמְנָם מָה שְׁחִינֵישׁ מַעַלְתּוֹ נ"י הוּאִיל וּשְׁאָר תַּרְנַגּוּלִים שֶׁל אוֹתָהּ אֵשֶׁה בְּרוּב יָמִים
מִתְּקַלְקַל פֿל הַכְּבָד וְנִיזוּל בְּתַר סוּפּוֹ וּשְׁדָא תִּתְּכָלָא בְּכוּלוֹ זֶהוּ לֹא נִרְאָה לִי דָאִין לְנוּ לְהוֹסִיף עַל
הַטְּרִיפּוֹת וְכ"כ הַנוּב"י מִהַדוּ"ק בַּחִיו"ד סִי' י"ח בְּכִינִצָּא בְּזֶה דָאִין לְנוּ לְהוֹסִיף עַל הַטְּרִיפּוֹת עֵינֵי"ש
לֹא מְבַעֲנִי לְפִי מ"ש הַפֿר"ח בְּסִי' מ"א ס"ק אֵז בְּלִקְתָּהּ לֹא אֶמְרִי' מִשׁוּם סוּפּוֹ אֵלָא אֶפִּילוּ לְהַפֿמ"ג
שְׁהַשִּׁיג עָלָיו מ"מ בְּנִימַק הַכְּבָד הַסְּפִימוּ הָאֲחֵרוֹנִים דָּאִם נִשְׁתִּיבִיר פֿשִׁיעוֹר פֿשֵׁר וּל"א שְׁדֵי תִּתְּכָלָא
בְּכוּלוֹ וְהַטוּ"ז שֵׁם הָאָרִיף לְחַלּוֹק עַל הַרְמ"א וְכֵן בִּיּו"ד סִימֵן נ"ב ס"ק ג וְאֶפִּילוּ לְדַעַת הַרְמ"א
שְׁפֵסֶק פְּהֵרוּקַח שְׁמִפְרֵשׁ הָא דְּפֿרַק מִי שְׁאֲחֻזוּ דָאִי מְכַבְּדָא אֲתֵיָא לִית לִי תַּקְנָתָא אֶפִּילוּ בְּנִשְׁתִּיבִיר
דְּוּוּקָא בְּנִימַק הַכְּבָד סוּבֵר פֿן אֶבֶל בְּשִׁאֵר רִיעוּת' מוּדָה: מִיָּהוּ בְּלִשׁוֹן הַשְּׁ"ס עֲצָמוּ שֵׁם דָּף ס"ט
ע"א הַלְשׁוֹן דְּאִימּוֹר אֲתַמְחִי אִתְּמַחִי קָשָׁה דְּמַעֲיָקֵר' אָמַר דְּלִית לִי תַּקְנָתָא בְּנוּדַאי וְשׁוּב אָמַר
אִימּוֹר אֲתַמְחִי אֲתַמְחִי וְנָהִי שִׁכ' הַר"ן בְּחֻלִּין דָּף נ"ג דְּאִימּוֹר מְצִינּוּ גַם עַל נוּדַאי מ"מ לְשׁוֹן
אֲתַמְחִי אֲתַמְחִי מִשְׁמַע דְּכָבֵר אֲתַמַּח וְנִרְאָה דְּמַדִּינָא אִין לַחוּשׁ מִשׁוּם סְפֵק שְׁמָא נִתְּקַלְקַל הַפֿל
דָאִין מְחִזְקִין רִיעוּת' מְקוֹם לְמְקוֹם וְחַלְק הַנִּשְׁאָר עַדִּינֵין בְּחֻזְקָתוֹ וְלְדַעַת הַשְּׁ"ף בְּסִי' נ' ס"ק ג
אֶפִּילוּ בְּנוּלֵד רִיעוּת' מְחִיִּים בְּמְקוֹם הַפֿסֵד מְרַנֵּבָה יֵשׁ לְסַמְנָף עַל הַחֻזְקָה וְזֶה ג"כ אִין לוֹמַר הוּאִיל
וְסוּפּוֹ לְהַתְּקַלְקַל יֶאֱסֵר מִהַשְׁתָּא כַּמ"ש הַפֿ"ח הַנֵּ"ל אֵלָא פֿמוּ שְׁכַתְּבַת הַטוּ"ז בְּסִי' מ' ס"ק ג הוּאִיל

וסופו לינקוב אנדא לי חזקתו וחישינו שפא פבר ניקב יעויי"ש וזה פוננת הש"ס לדעתה לפי דעת הרוקח דאי מכבדא אתיא קים להו דלית לי תקנתא דסופו לימוק הפל ושוב חישינו שפא אמתחוי אמתחי דגם השפא פבר התחיל בו הריעותא ושדי תיכלא פכולו ולקה אסור ודווקא בדבר שסופו להתקלקל: ובהו י"ל קושית הטו"ז בסי' נ"ב ס"קג על המרדכי דדווקא במסקנ' דאמרנו בידוע שנתמרו חישינו גם על שדא תיכלא פכולו מצד הפכד ועכ"פ לפי"ז לכאורה גם פכאן אי פרי לן דסופו להתקלקל לגמרי נחויש שפבר שדי תיכלא ובאמת דברי הטו"ז סי' מ' ס"ק ג' ה"ל לכאור' קשים לי מגיטין דף כ"ח דשפא ימות חישינו ושפא מת לא חישינו נגד חזקה ויש לחלק שפא ימות אינו נגד חזקה דסוף האדם למות משא"כ פאן וא"כ לכאור' גם בנידון שלנו יש לחוש: מיהו נראה לחלק מג' טעמים חדא דדווקא בדבר שעצמות החולי לית לי תקנתא כמו שמעיד בנימוק לדעת הרוקח י"ל פנ"ל אבל פאן דבשאר תרגולים לא שכיח שיתקלקל לגמרי וע"כ דרק מקרה הוא או ע"י האוכלין או ע"י המקום של התרגולין וכל צמחים הוא פל חדא ריעות' בפ"ע וחולי בפ"ע ואין צמח אחד גורם לחברו ואין פאן מקום לומר דנידון על שם סופו דצמח זה שהוא פבר פאן זה לא יגרום מיתה וכעין שכ' הפמ"ג בסי' מ' ס"קג לפרש שעדיין לא התחיל הריעותא.

והנראה עוד טעם ב' יותר דאפילו סופו להתקלקל מנ"ל דטרופה דברי אמרינו בחולין דף נ"ד ע"א דאי מסדרא לה סמא חיי ואין להוסיף על הטרופות ואם העידה הגמרא לדעת הרוקח על נימוק דלית לי תקנתא דלא מועיל סמא מה"ת נימא פן גם בשאר ריעותות ועוד הרי רובא דעלמא אין סוף הפכד להתקלקל מצמחין ההם והנה דנתקלקלו יצאו מן הרוב ולמה לא נאמר דהתרגולות הבא לפנינו הוא מן רובא דעלמא שאין דרפן להיות מקולקל ורק מה דאיתרע ומה דלא איתרע לא איתרע: וכיון שפאנו לזה שוב יש לנו ס"ס על התרגולות הבא לפנינו בצמחי מועטים א' שפא לא תתקלקל לגמרי פרובא דעלמא ואת"ל שתהי' מתקלקל דלמא אי מבדרא לה סמא חיי פן נראה לפי ענ"ד דמותרת וראי' מסתימת הפוסקים שלא חששו לזה ותו דנהי דהפמ"ג בסי' נ' סק"ג כ' דאפילו בהפ"מ אין להורות היתר בריעות' שכולדה מחים סמכין גבי ספק על נשחטה הותרה דבחזקת היתר עומדת כמ"ש המהר"מ לובלין וש"ך מ"מ צד להקל ונזי לאיצטרופי לסברות הנ"ל להתיר בנידון שאנו דנין פן נראה לפי ענ"ד ואחתום בברכה יהי' ה' עמו ויברכהו ויאמצהו הכ"ד: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה נ"ז שיל"ת יערגין אדר השני תר"ג לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב לידידי הרב המאוה"ג המפורסם כש"ת מוה' ישראל דוד נ"י אבדק"ק פעזונג יע"א: מכתבו קבלתי בש"ק העבר ובתוכו רצוף פלפול בדין פול' שהקטינ' שסתמו הפוסקים שיעורו בדקה עד פפול ובגסה עד פענבה בינוני ושיעור ענבה זו לא ידענו בביורור ומעלתו נ"י ביקש חשבונות רבים ורצה להוכיח ממשנה פי"ז דכלים משנה ז' דאמר ר"י דגרוגרת דא"י פבינונית המדינה דמשם מוכח דלא נתגדלו פירות א"י יותר מפירות ח"ל יותר מב' שלישי' ושלח לדי גם מ"ש על זה הרב המאוה"ג מוה' חיים הירש אבדק"ק שאטלסדארף ותמהני על פבוד מעלתו נ"י איך נתן פניל וקיצבה לפירות הארץ גם לפי שיטתו איך פרי אחת תעיד על חברתה ואם גדלה בא"י לפעמים אשפלות פעגלה כדאית' בסוף פתובות גם גרוגרות או שאר פירות דווקא בערף הזה נתגדלו ומי שם ממדי הארץ או עשה משקל ומי אמר עד פה תבוא ולא תוסיף ולפעמים פרי אחת מתברכת ולא אחרת וכבר קראו חכז"ל יושבי הארץ שבקיאין בישובה של ארץ וטעמו הארץ ואמרו מלוא מענה זו מעלי לזו וכך הוא בסגולת הארץ ובברכותי'.

סוף דבר אין לזה שורש וסברא מכ"ש להורות דין ושיעור בזה ובפרט שגם היסוד שעליו נתוסד חשבון מעלתו נ"י אינו הנה מעלתו נ"י חשב דמה שאמרו חכז"ל בדיקה עד כפול הוא פול של גרים הקלקי המובא במשנה פ"ו דנגעים וזה אינו דהנה מצינו ג' מיני פולין במשנה פ"ק דכלאים משנה א' אי' פול סתם ופול הלכן כל אחד מין בפ"ע ואפילו כלאים הם זב"ז לפי מ"ש בירושלמי זוגות זוגות שנו עיי"ש בר"ש ומלבד ב' מיני פולים אלו מצינו פול המצרי שם במשנה ב' ובשאר מקומות והנה הרמב"ם פי' על פול ופול לכן הידוע והנה פול הלכן הוא קטן מפול סתם ובברכות דף ל"ז ע"ב אמרינו דשיעור ענבה פשהם בנסר הם פול הלכן והרא"ש בפרק פיצד מברכין והטור באו"ח סי' ר"ב כ' ואם מסופק הוא אם הוא כפול הלכן משמע דידוע לן גודל פול הלכן.

אמנם הש"ע שם סעי' ב' והלבוש כ' דשיעור פול הלכן אינו ידועה לנו והמג"א שם ס"קד כ' דאפשר דהוא גדול מענבה וא"כ ס"ל דלאו היינו פול הלכן המצוי בינוני ועכ"פ נראה דקטן הוא מפול סתם דהרי המג"א מסתפק בו: אמנם פול סתם יש בו ג"כ מינים שונים ואינם מסתמא פול הקלקי ופול הקלקי הוא הגדול שבמיני הפול וכמו ששינונו במס' פלים פי"ז מ' י"ב ממה שאמרו במדה גסה גרים נגעים בגרים הקלקי ושם ברע"ב וכאן לא אמרו במדה גסה אלא לכל היותר מידי בינוני וכמ"ש הפר"ח בסי' מ"ד ס"קט וכן מוכח דסתם פול אינו פול הקלקי דבמעשרות פ"ה מ"ח מנה הגרים הקלקי מן הדברים הפטורים מן המעשרות שחזקתן מן ההפקר ובפ"ח דפיאה מ"ג מוכח דסתם פול הוא בחזקת חיוב במעשרות וא"כ לא ידענו שיעור פול הנה ששיעורו בו הקטינה הפוליא בצמצום.

אלא דמ"מ עדיין י"ל נקוט מיהו פלגא בידך שאם נשתייר כשיעור גרים הקלקי בדיקה בנודאי כשר ושיעור גרים הקלקי נודע לנו שיעורו בפ"ו דנגעים וטרח ומדד הגאון במעיל צדקה סימן כ"ז ובמחגיגה יתארהו אשר הוא כשיעור זילבערנרגראשין הישנים והוא קרוב לועכס קרייץר של כסף המצויים עתה וא"כ אם נשתייר בדיקה באנרף וברוחב ובעובי פעיגול המעיל צדקה הנה"ל כשר ואמנם אפתי לא אדע מנ"ל דגרים הקלקי הי' שנה באנרף ורוחב וגובה הפל כשיעור הנה"ל דלמא הי' ארוף טובא אלא שהרוחב והגובה הי' שנה בשיעור הנה"ל ולכך פשנתחלק לגריסין באמצע הי' שטחו מחזיק ט' עדשים כשיעור ההוא או נאמר שהאנרף והרוחב הי' לפי שיעור הנה"ל בט' עדשים אבל הגובה הי' טובא וכשנתחלק לשנים דרף ארכו נחלק ולא דרף גבהו ובאמת אמרו בירושלמי פ"ה דמעשרות מ"ח דגרים הקלקי מרובע ואע"ג שאין ברי' מששת ימי בראשית מרובע באנכלין ישוכ"כ הרמב"ם בפ"ה המשנה שם דגרים הקלקי מרובע ובפ"ו דנגעים בפ"ה הרמב"ם משמע דמרובע היינו דנגע מרבעינו וכת' קמא בירושלמי מ"מ אפילו אי אמרינו דקאי על הגרים שהוא מרובע מ"מ גם הדבר ששנה ומרובע באנרף ורוחב אפילו אם בגובה הוא גבוה יותר ואינו מרובע מפל הצדדים מקרי מרובע ואפתי לא נדע שיעור הפול אפילו פול הקלקי: אמנם בחולין דף קי"ט ע"א מוכח ומבואר כן שם ברש"י ד"ה קשיא ספא דפול אינו גדול כמו חצי זית וא"כ תסתיים מיהו מהך שמערתא דאם נשתייר כמו חצי זית בדיקה שהוא כמו רביעית מביצה כשר בדיקה וברש"י שם בד"ה הנה"ל נעוד שם בד"ה ור"י נראה דפול גדול יותר מרביעית הזית ולפי הנראה שם מדלא נקט בג' עצמות מוכח דפול גדול יותר משליש כזית עכ"פ נקוט מיהו לדינא דחצי זית בנודאי הוא יותר מפול ואם נשתייר בדיקה כחצי זית בנודאי כשר: ועל פי הנה"ל מוכן קושית הפוסקים שהקשו איך אמרו חכז"ל בדיקה כפול ובבהמה גסה פענבה הא ענבה בינוני שלנו אינה גדולה כשיעור שלישי כזית וא"כ הפול הבינוני גדול מענבה בינוני שלנו וע"ז נאמרו תירוצים שונים ובנודאי עיקר הנראה בפשטות הענין דשם ענבה הוא כמשמעה שחכז"ל

באו לפרש לנו השיעור וא"כ דברו בלשון המורגל להורות לנו ולא אמרו דבריהם בחידות ולא באו לסתום אלא לפרש: וכ"ש.

שאין לפרש מה שעלה על דעת הרב דק"ק שט"ד ני' דענב' מקרי השרביט של פולים וקאי ענבה על פול דנאמר מעיקרא והביא ראי' ממשנה זו דפ"ז דפיאה ומלשון הרמב"ם בפ"י שם וזה אינו מלבד שהוא רחוק אין הדבר אמת שענבה לא מצינו שמנוח על שפולת של פול ושיפולת של פול שרביט קרי לי' בפ"ק דעוקצין מ"ה והרמב"ם עצמו בפ"י פ"ט דפיאה מ"ב פי' ענבה היינו הגרגרים וכן מוכח מלשוננו פאן שכ' רואין השבלים ואלו שבלים פי' לענבה צ"ל רואין פאלו היו שבלים ושל שעורים וגרגר מאן דכר שמי' ועכ"פ נראה דפי' ענבה כפשוטא וא"כ עמדה הקושיא וצ"ל או שהענבים נתמעטו בזה"ז ומדלא תירצו פן ברש"ל וב"ח משמע שנודע להם שהפולים שבזמנם עדיין היו בערף גדול השיעור הנ"ל ולא נתמעטו הפולים וא"כ דוחק טובא לומר פולים לא נתמעטו וענבים נתמעטו: אמנם הב"י הביא בשם מהר"י חביב דענבים נתמעטו אלא שהוא כתב לפי' ענבה פיג"ן בלע"ז והב"ח כ' פן גם לפירוש הפשוט דשיעור כענבה דגפן אלא שנתמעט וא"כ משמע דגם פול נתמעט או דס"ל הדוחק דפול לא נתמעט ואין קצבה לארץ ואמנם הרש"ל סי' פ"ח ופר"ח כ' דענבה דא"י היא גדולה יותר לפול ולפ"ז לא נודע לנו שיעור ענבה ונפל פיתא בבירא ומעלתו הנה לחשוב דמ"מ אינה גדולה יותר מפזית ממתניתן פי"ז דכלים מ"ז דגרגרות גדולה שבא"י כבינונית שבמדינה וכו' ואין לדבר זה שורש ואפילו סברא ואומדנא אין פאן לחשוב כמ"ש מעלתו ני' ולקמן א"י"ה אבאר מתני' שם: ולכאורה יש להביא ראי' מירושלמי ר"פ פיצד מברכין והובא בתוס' שם דף ל"ט ע"א ד"ה בציר לי' שיעורא וכו' דקאמר שם הדיא אמרה אכיל פרידה של ענב חייב לברך וא"כ מבואר דגם בא"י דתנא ירושלמי בא"י הוי וגם בזמנם לא הי' בגרגיר אחד של ענב פזית מיהו זה יש לדחות דהרי אמרו שם ג"כ פרידה אחת של רימון וידוע דרימון גדול מזית עין בתויו"ט בר"פ י"ז דכלים ועכצ"ל דפרידה היינו גרגיר קטן אשר לפעמים יש באשכול וה"ה פרימון עיין בתויו"ט בפ"י דכלים מ"ד מןשפחת לה ותו דבימי ר"י אמרו בירושלמי פ"ז דפיאה על מתני' דאיזה פרט וכו' שנסתנה עלמא וירדו הפירות ממעלתן וא"כ אין ראי' מהתם.

והנה לכאורה יש להביא ראי' דאין שיעור ענבה בינונית גדול מזי' דאל"כ תקשה ביומא דף ע"ט ע"ב קושית הש"ס שם על ב"ש דאמרו חמץ בככותבת מפדי אשיעורא דנפיש טפי מפזית קא מהדרי א"כ ליתני חמץ כענבה בינונית ותוס' שם בד"ה לומר וכו' הקשו פינצא בזה או גרוגרת ותי' שם לא שייך פאן וע"כ הוא גדול' מפזית וצ"ל דגדולה עד כפיצה וכותבות וחדא מינייהו נקט או יותר מפיצה ובמשנה ג' פ"ג דטהרות משמע דפשיטא דגרגר יחידי לית בי' כפיצה וגם בפסחים דף ל"ד ע"ב פריף דלדרף פחות מפיצה הא ענבה בינונית הוי כפיצה ואלא ע"כ דאינו כפיצה וא"כ מוכח דאינו גדולה מזית דאל"כ תקשה הנ"ל על ב"ש דחמץ.

מיהו גם על זה א"א לבנות דין ויש לדחות עיין בתוס' הנ"ל ד"ה לומר וכו' ובלא"ה יש להקשות פן על ב"ש דנימא פאגוז שהוכיח התויו"ט בפ"ג דכלים מ"ב דגדול מפזית וקטן מפיצה מיהו אפ"ש דשיעור אגוז מדרבנן לענן פלים עיין בתויו"ט שם ד"ה האלפס וכו' ואין להקשות אי ענבה קטן מזית א"כ למה לא פריף בחרולין דף קי"ט על רב דאמר אין יד לפחות מפזית ממתניתן בפ"ק דעוקצין משנה ה' דנשתיר בפסוגי אשכול גרגר ענבה אחד הוי יד דזה אינו דידע דיש

לישב דלפעמים יש ענב גדול וכ"ש דעדיפא פריה משרביטי קטניות וכדמשני בקולחא ג"כ לא קשה א"כ נראה מפל הנ"ל דענבה אינה גדולה יותר מפזית והיינו ענבה בינונית.

אמנם אפילו נימא דענבה שלקהם הי' יותר הי' נראה לי דשרי דהנה לכאורה קשה לי לפי פ דמשמע בפ"ה הר"נ דענבה היינו ענבה דא"י וא"כ פל השיעורין דגרוגרות וכותבות ורימון בפירות א"י משערינין וזהו נגד המשנה פי"ז דכלים מ"ז דאמר ר"י הגרוגרת שבא"י היא הבינונית שבמדינה וכבר הביא מעלתו שהגאון מהר"א ווילנא זצ"ל הגי' הקטנה שבא"י שפירות א"י מסתמא גדולים יותר וכמ"ש הפ"ח פאן ומעלתו תי' בענין אחר שבא"י מתנבשין טפי וכבר נאמר גם הגהת רא"ו זצ"ל וגם תי' מעלתו בתשובת יד אליהו בסי' כ"ו יתיה איך שיהי' מוכח דבמדינה משערין בפירות שלקהם ואע"ג דמלשון הרמב"ם בפ"ה המשנה שם ואין הלכה כר"י משמע דפליג ת"ק ע"כ לא פליג ת"ק רק מה דס"ל לר"י דגם בא"י משערין בערך פירות המדינה אבל הת"ק סובר דכל מקום ומקום משערין לפי מקומו ושעתו חדא דאפוישי פלוגתא לא מפשינין ותו דהרי מתני' שם גם במדינה מייירי ובכל מקומות כמו במשנה שלפני זה בבבאים בכל מקום ומקום ובכל שעה נאמר ה"ה באינה שיעורים כל זמן שלא פירש כמו במשנה ח' דפי' עדשים מצריות.

ותו דלא ידעתי איך אפשר לומר דרק בפירות א"י משערין בשלקמא אם הי' משערין במדה גסה יש לומר פן אבל פיון שאמרו בביונית ופשיטא דלא משערין בענב שאמרו סוף פתובות שהיא גדולה מאוד לחומרא פשם דלא משערין שעורה כשעורה דשמעון בן שטח בתענית דף כ"ג שהיו גדולים החטין עד כפיצה והשומרים והעדשים כדברי זקב וכ' התוס' בתולין דף קי"ט ע"ב שהי' להם פדי להשלים לכביצה וכיון שאמרו חכז"ל וקבלו דמשערין בכבינונית והיינו שפירפין אותו מין מפל המקומות ורואין השיעור הבינוני הוא העיקר גידול של אותו דבר והגדול מזה או הקטן מזה הוא יצא מן הכלל ומן עיקר גידולו ועיקר גידולו הוא בביוני וזה צריך לשער, לפי ראות עיני המורה בעיון ודיוק.

וא"כ.

מה שא"י מגדל פירותי' הוא רק ברפת ה' ויוצא מטובתה לעיקר גדולה ולמה נשער בו וכי תימא משום דהיא עיקר הארץ וישוב העולם לזה בה משערין א"כ למה נשער דווקא בפירות שנמצאו בימי רבי שנשנית משנה זאת ובקמיו כבר הי' לאחר החורק ונשתנו פירותיה ונתמעטו ולמה נשער לפי זמנו דווקא אלא נראה בהיפוך דכשם שצריכי' אנו לראות על אותו מין על גדלו במשך פל המקומות ולהוציא מזה השיעור הבינוני ה"ה שצריכי' אנו לשמר בזה פל הזמנים ולפי"ז אפשר לפרש מה שאמרו חכז"ל ביומא דא' פ' ע"א שאפשר שיבוא ב"ד וירבה בשיעורין היינו אם ימצאו באנרף הזמנים גנדל הפירות אפשר שימצאו שזה עיקר השיעור הבינוני רוב הזמנים יהי' גדולים: ובירושלמי פ"ק דפיאה מבואר דמאן דס"ל דשיעורין אי לממ"ס לא ס"ל דאפשר לרבות בשיעורין דלעולם משערין בכל מקומו ושעתו לפי ראות עיני המורה ואפילו לפי ש דאפשר שירבו בשיעורין מ"מ אין לחוש לזה דאזלינין בטר מש דהשתא וכאשר נמצא עתה פן יהי' וכן הי' כל זמן שלא גזע שנשאר ובדין התורה דאזלינין בטר חזקה וכ"ש דנראה העיקר פאיך דא' שישתנה השיעור דהשיעור לעולם משערין לפי שעתו וכ"כ בס' אליהו בתשובה הנ"ל ואפשר דר' יהודא ות"ק פליגו בזה אם שירבו בשיעורין ועפ"י הדרך שפכתתי למעלה ולכך סובר ר"י ו דנודע לן מגנדל פירותיה א"כ אם גיזול בטר רוב הזמנים וא הבינוני ביניהם אז צריך שיהי' הגדולה לשיעור בינוני: ואני תמה איך נימא דשיעור ענבה היינו לפי מאי שהיתה א הרי אמרו

בירושלמי פ"ז דפיקאה ונהבאתי לעיל דבימי אשתמי עלמא ואשתנו הפירות וכ"ש בימי האמוראים ואיך הביא ר' ור"ה סתם דשיעור קיטון הפוליא הוא כפול וענבה מה שנשנה בתורה הראשונים או הלממ"ס וע"כ נ"ל לאמת דונדאי השיעורין לכל הא נאמרו ונתקבלו הלממ"ס לכל העתים ואין זה תימה למה היו צריף בדורת הראשונים שיעור גדול ועתה סגי בפחות דכשם שהפירות נשתנו ונתקטנו פה הבהמות ובירושלמי שם הביא דתמידין של השנה אם היו מרפיבין אותן על גבי גמל היו הרגלים מטין לא וא"כ דקה שלקהם הי' בערף גסה שלנו ויותר וגסה הי' גסה מן מ והיו פליותיהם גדולים הרבה מאשר הם אצלנו ולכן גם ה צריף להיות גדול משלנו וכן פל השינויים בטבע על פרחם הם אחד וחוזרים חלילה על פל ברואי עולם התחתון וא"כ אין פאן היינו ולכה שפיר סתם הש"ס ושפיר סתמו הפוסקים: וזה נראה באמת פנונת הב"ח שהרי הא דהוכיח דלא כפי' לי הוא מדסתמו הפוסקים א"כ ע"כ פנונתו על ענבה ו וא"כ מינה נוכל להוכיח דה"ה דכנונתם הי' לשער בענבה ק שלנו ויפה כ' הפמ"ג בשם הש"ף וב"ח דס"ל לשער בשלנו ומעלתו הרי זה אינו מפונרש בדבריהם ולהנ"ל שפיר יש להוכיח פן מדבריואלא שהפמ"ג תמה איך נימא דבזמנא היו צריף יותר לזמן שלנו וכבר הראיתי טעם וסברא דאין פאן תימה והוא נכון ונרא' שגם הד"מ בת"ח פלל פ"ט סובר פן אלא שהחמיר כפי' מהר"י ב"ח דמשמע לי' מדלא חילקו הפוסקים על שיעורו משמע דבזה סגי לכ"ע: ועכ"פ נראה לי נכון לפי מ"ש לעיל קצת ראיות דענבה גם בזמנא לא היתה גדולה מפזית ולכה נראה אם הוא גדול פחצי ביצה ששיעורו בו פזית דבונדאי מהני אליבא דכל הסברות וזהו אם יספיקו עמי בעלי הורא' לדינא.

והנ' הב"י בש"ע לכאור' דבריו תמוהין דבאו"ח סי' ר"ב כ' דאין אנו בקיאים בשיעור פול וביו"ד סי' מ"ד סתם שיעור פול וענבה ולא כ' דאין אנו בקיאים וממנ"פ אי ס"ל בפירות דידן משערין. א"כ גם ה"תם נימא פן וע"כ נראה דמפאן למד הת"ח דהב"י ס"ל פי' קמא של מהרי"ח ולכה סתם דפול ידעינן שיעורו דלעיל וענבה היינו ככוליא ומינשב קושית הש"ף ס"ק י"ג: והנה מעלתו נ"י הקשה למה לא אמרו בברכות דף מ"א באמרם דמקרא לשיעורין נאמר דגפן הוא לשער בה ענבה לכליות והרב דק"ק שאט"ד נ"י אמר אולי רב חנן לא ס"ל לקותא דרפיש בר פפי ולית לי' פלל דין דנתקטנה וזה נכון אלא לפי מ"ש הדגומ"ר בסי' כ"ט דגם עולא סובר לקותא דרפיש אלא שאינו בכלל שאר טריפות דאפילו היתה טריפה עיי"ש אפתי עמדה הקושיא ונרא' דיש לומר דרב חנן סובר כמ"ש הרשב"א ריש פיצד מברכין דגפן דקרא הוא יין נהי דרשב"א שם מייתי ראי' מזית שמן דמיירי בשמן ורב חנן דמפרש לשיעורין נאמר מפרש זית שמן על הזית מ"מ י"ל דגפן דקרא משמע לי' דמיירי ביין ולכה מפרש דגפן לשער בו שיעור נזיר ולא לענבה דכוליא.

ואדרבה יש לישוב בזה מאי דקשיא טובא דקאמר שם דפליגו אדרב חנן דרבי יצחק דאמר המקרא בא להורות המוקדם בקרא מוקדם לברכה פליג ארב חנן ומנ"ל וכבר דיבר הפנ"י בזה ולהנ"ל י"ל דכבר אמרתי בחידושי שם דרב יצחק דמפרש הקרא למוקדם בפסוק מוקדם לברכה ע"כ לא ס"ל פרשב"א הנ"ל דהרי הר"פ פסק ופסקו בש"ע סי' רי"א דגפן דיין קודם לזית וכותבות דיין יש לו חשיבות ברכה טפי וא"כ אמר המוקדם בקרא מוקדם לברכה ומפרש שם דארץ בתרא שדי ביניהם וזית קודם לשיעורה וכותבת קודם ליין וע"כ דס"ל כמ"ש הרשב"א שם לאידך פירושא ורש"י סובר דעיקר גפן דקרא לענבים נאמר אבל רב חנן דסובר ע"כ דגפן היינו יין ופליג על ר"י וא"ש והנה הרב דק"ק שט"ד נ"י כ' דנראה לו לישוב קושית הפל בו ככוליא שניטלה לגמרי מחמת חולי איכ"ל כרש"ל דכשר ולא קשה איך טריפה חוזר להכשירו דאיכ"ל כמ"ש

הר"ן בפרק א"ט לרש"י דאע"ג דאין סירכא בלא נקב מ"מ נקב שראוי לקבל סירכא לא הטרף מעולם וה"נ מה שניטל בסוף לא הי' טריפה מעולם וא"כ יש עוד צד לסמוך עליו לשון' פל טריפות הקטינה הכוליא לספק טריפה דשמא ינטל לגמרי ויהא פשר פדעת רש"ל ולכה לא הי' טריפה מעולם אלא ספק טריפה ויש עוד צד לצרף להקל במח"כ אין הנידון דומה שכבר רמז הטו"ז שם ס"ק"ג לזה וכן בפשיטות דאין הנידון ואין הדמיון עולה בנודאי בנקב שהוא טריפה מחמת חסרון הנקב אם נשלם החסרון פשר וגם מעיקרא אם הי' נודע שינשלם החסרון לא הי' טריפה דחסרון שיש לתמן ואי בדרא לי' סמא חיי אינו טריפה: אבל הכא בכוליא דניטל הכוליא אע"ג דחסרה פולה אינו טריפה א"כ אין הטרפה מחמת החסרון אלא דקים לן לקותא פאב לה טפי ומחלה אותה ואינה יכולה לחיות ולכה אם נלקה ונימוס או נירקב עד שיעור פול בדרקה וענבה בגסה קים לן דטריפה וע"כ אין טריפתה מחמת חסרון ולא הקוטן פאיב לה עתה שהרי אם הם פך בטבע קטנים פשרים וע"כ דמאי שהקטינה מאי שמטריפה הוא מפח מה שעבר עליה מהפאב ומדנה עד שבאתה לכלל מדנה זו וא"כ שפיר יש ק"ו דכ"ש אם עבר עליה מדנה וחולי עד שנימס ונירקב גם הקוטן הנה והוא באמת ק"ו שאין עליו תשובה ואיך אפשר לומר דגם בשעת הקוטן פשר הי' אם היינו יודעים דיעבור עלי' עוד כוס מדנה להמם גם שיעור קטן הנה: ובכה הם מדויקים דברי הפל בו שכ' ותלה דינו בדעת הרמב"ד שכ' הפוסקים דהקטינה שלא מחמת חולי פשר לדבריו אמרינו ניטלה מחמת חולי טריפה ותלה זה ברמב"ד והיינו מטעם הנ"ל דמוכח דבהקטינה שלא מחמת חולי פשר א"כ אין טריפות של הקטינה מחמת חסרון אלא מחמת מדנה וכאב שעבר עליה עד שהגיעה למדה זאת א"כ כ"ש אם עבר הפאב עוד יותר ונמסה ונירקב גם הנותר ודבריו ברור מללו וכל הדברים האלו כבר רמז הטו"ז בס"ק י"ג אלא שלא ביאר הסברא וא"כ אין שום סברא לומר פן ועכ"פ כבר ביררתי דעתי בזה והנראה לפי ענ"ד פתבתי ידיו הדוש"ת: הק' משה שיק מברעזאון: ועפ"י הנ"ל יש להבין למה לא שיערו פאן בכוליא גדול לפי גדלו שהרי הכוליא של דקה קטן לערה גסה עד יו"ד פעמים בקירוב ובשיעור פול נגד ענבה אינו פן אלא דהיינו מטעם הנ"ל שאין זה טריפות מצ"ע ולא די שנחשוב זה בערה הכוליא אלא בערה שאר האברים וכחות גופו אם יש פח בכאב הנה להחליא אותו ורשפ"א כ' שטריפות כוליא משום בני מעיים ולכה אין לו לשער בכוליא גדול לפי גדלו.

תשובה נ"ח שיל"ת חוסט יום ד' י"ג סיון תרל"ב לפ"ק: החיים והשלוה וכל טוב לאהובי תלמידי הרב הגדול המופלג כש"ת מוה' אליעזר זוסמאן נ"י אב"ד בק"ק האלאש יע"א. מכתבו פא לכאן בעתו ועתה לקחתי מעט פנאי להשיב על אינה ענינים שהעיר במכתבו והנה בגמר דבריו אדם נתפס ובדבריו האחרונים הציע לפני שאלה דאתא לקמ' בתרנגולת שיצאו בני מעי' ולא הוחזרו ושחטו אותה פך ובגמרא איתא אם נהפכו בחזרה טריפה אבל אם לא חזרו פלל אינו מבואר הדין ובבה"ט בשם הרש"ל הביא שא"א להחזירן בכסדרן יען שפי הטבעת צר ומימה על האחרונים שלא הביאו עכ"ל והנה גוף הדין לכאורה מבואר במשנה חולין דף נ"ב ע"ב ופסקו הרי"ף והרמב"ם דביצאו בני מעיים ולא ניקבו פשר והוא פשוט דהיינו בלא חזרו פלל וכן כ' בפ"י תפארת ישראל על המשניות וכן מוכח דאי ס"ד ביצאו לאור נמי טריפה איך תחזור להיות פשר אם חזרו הא קי"ל בחולין דף מ"ח דטריפה אינו חוזר להכשירו אלא נודאי דביצאה לחודא אינו טריפה כפשטא דמתני' אלא דאפתי איכ"ל דלכה אינו טריפה משום דאפשר לה לחזור בכסדרן וכל דמבדרו לה סמא וחי אינו טריפה ולעולם אם היצאה היא באופן דא"א לה לחזור בכסדרן טריפה וא"כ מה שהעידו בשם רש"ל דאם יצאו ע"י נקב בית הריעה א"א לה לחזור בכסדרן

איכ"ל דביציאה לחוד נמי טריפה אלא דגוף הדין קשיא דהרי דין דיצאו בני מעיים תני לה בהדי דאלו פשרות בעור וקשה מ"ש בעופות דתנן דפשיטא דגם בבהמה הדין פן וע"כ כמ"ש בס' תפארת ישראל במשנה שם דנקט בעור משום דאורחא דמילתא דשכיח בעופות ע"י הטלת בצים ולכך נקט בעופות וא"כ האי יצאו בני מעיים היינו באותו מקום במקום בית הריצה במקום צר ואפי"ה תנן דכשר ותו קשה דשם קאמר ל"ש שלא היפך בהן אבל היפך בהן טריפה והו"ל לאשמעי' רבותא בלא היפוך ויאמר ל"ש אלא שלא יצאו במקום צר אבל יצאו במקום צר טריפה אלא ונדאי נראה דביציאה לחוד אינו נטרפה.

ומ"ש מעלתו בשם באה"ט לא מצאתי שם אלא הפמ"ג בש"ד סי' ה' מ"ו ס"קט הביא בשם רש"ל באו"ה ש'לו דאם יצאו דרך נקב בית הרעי והחזרו טריפה דדרך מקום צר א"א שיחזרו בכסדרן ובלשון זה נראה דדונקא אם החזירן דאם אינו מקום צר דאם ידוע לו שלא נהפכו פשר כמ"ש בש"ף שם ס"קח ונהי דסתמא אסור אבל אם אומר דברי לו מהני וע"ז העיד מהרש"ל בשם מהר"א ספרדי דשם א"א או דס"ל בעלמא סתמא פשר וקמ"ל דבנקב קטן אסור סתמא ולכך לא הביאו הפוסקים פיון דא"א מסתמא לא יאמר ברי ואם אמר ברי שלא נתהפכו תליא בפלוגתא דפמ"ג בסי' א' ובנוב"י סי' ס"ט מהדו"ק בחאה"ע אי ע"א נאמן נגד רוב ואומדנא.

ומ"מ אי לא נתהפך ולא החזירו משום דיצאו לחוץ אין לנו להוסיף על הטרופות וסתמא תנן דיצאו לחוץ פשרים דאפילו לעדות מהר"א ספרדי ה"ל נראה דהיינו אם החזירן בידיים א"א אבל אם החזירו ממיל' כעין האי עובדא דאיתא בגמרא דאיתנח וכו' נראה דהטבע עושה הדבר כסדר (ושוב ראיתי בפרי תנאר שכ"ג"כ דגם ביצא בנקב אם חזרו ממילא פשר וא"כ ביצאו לחודא אפילו ע"י נקב בית הרעי אינו טריפה פיון דמנשפחת לה רפואה אלא שיהפרי תנאר כ' ביצאו לחודא צריף בדיקה אם לא ניקבו וזה נכון ובדברי פ"ת ה"ל א"ש דנקט הש"ע חזרו מאליהו פנ"ל).

ועכ"פ מדברי הרש"ל המובא בפמ"ג משמע נמי פן דאפילו יצאו דרך נקב ביציאה לחוד אינו טריפה אלא ע"י חזרה ומיהו אפילו לא החזירן והיפוך בהן נראה מדברי הש"ס דאסור ואיכ"ל דתליא בפלוגתא המובא בש"ף שם ס"קט אי מבפנים נהפכו אסור וא"כ להספמת האחרונים דנהפכו לחודא אסור והא דנקטו נתהפכו בחזרה אורחא דמילתא קתני וה"ה נהפכו בחוץ ג"כ אסור דהיינו אם נודע שהפך בהן ונהי דמדברי רש"י שם נראה דדונקא היפך בשעת חזרה תרמי בעינן אבל כבר הספיקו האחרונים כהרמב"ם ועיין ביש"ש שם סי' צ"ח ואם לא נודע אם נתהפכו בחוץ הוי ס"ס ועכ"פ ביצאו לחוץ ולא ראינו ריעותא דניקבו או דנתהפכו נראה דכשר לכ"ע פן נראה לפי ענ"ד ואם יצאה רק הפרכשתא חלחולת המעי האחרון נראה דבדונדאי פשר חזרה דהרי לקמן סעי' ה' אמרינן חלחולת במקום דביקותו קילמשאר מעיים וגם היפוך נראה דלא שנייף בהן אלא במעיים המונחי בעיגול כדמשמע מלשון רש"י והר"ן והנראה לפי ענ"ד כתבתי תשובה נ"ט להרב הגדול ה"ל ומה שהקש' על מ"ש הרשב"א דחליצה לא מהני ע"ג משום דא"א בחליצה שליחות והאשית ת"ל דשוטה א"א לעשות שליח ונרא' דא"ש עפ"י מ"ש הנקוה"כ בסי' ש"ה ס"קיא בד"ה ועוד נראה דכ' דב"ד יכולים להיות שליח לקטן אפילו במקום חוב קצת וה"ה בשוטה ובחליצה הב"ד הן העומדין ע"ג והי' מועיל שהב"ד יהיו פשליח ולכך אצטרף הטעם דבחליצה א"א בשליחות וא"ש ונהי דמרון הגאון בעחת"ס זצ"ל ביו"ד סי' רצ"ה פקפק שדברי הנקוה"כ היינו במ"ש גבי גר ובאמת ברו"ן ריש פירק האיש מקדש לא משמע דב"ד שאני דיהא

פח ב"ד להיות שליח לקטן אלא בחילוק הארץ דהוי רק גילוי מלתא עיי"ש מ"מ הרשב"א איכ"ל דס"ל כנקה"כ הנ"ל ומטעם הנ"ל דחליצ' א"א בשליחות לא מהני עע"ג כמ"ש הרשב"א וה"ה דאינו מועיל בחליצה דעת אחרת מקנה אותה דכבר כ' מרן זצ"ל בחת"ס בחיו"ד סי' שי"ג דאיכ"ל דדעת אחרת מועיל מצד זכי ומתורת שליחות והיכא דלא מהני שליחות אינו מועיל דעת אחרת ולקף אפילו לדעת הח"צ סי' א' דכוננת חליצה היינו כוננת קנין מ"מ בעינין עד שיכוננו שניהם ולא קשה גושית הקצה"ח דדעת אחרת אינו מועיל בחליצה משום דליתא בשליחות: ומ"ש.

לחלק בגדול לא מהני דעת אחרת תמהני עליה הרי מקור סברא זו היא מהראב"ד בב"ב דף מ"א גבי רב ענן דשקיל בידקא דארעא ושם בגדול מיירי וגם הרשב"א עצמו אע"ג דשם דחה דברי הראב"ד מ"מ בחידושיו בגיטין דף כ' ע"ב כ' סברא זו על הא דמשני שאני זמן דינע לאקנויי והקש' הא הם אינם יודעים ותי' פסברת הראב"ד דדעת אחרת מועיל בגדול ועיין בדברי מרן חת"ס סי' שי"ג ובסי' ש"י מה שכ' בזה לענן בכור ומה שפקפק על דברי שאמרתי שדבר שצריך לעשות לשמה אי מועיל עע"ג לדעת רבינו יונה הוא משום דכל לשמה אין אחר יכול לעשות דכשם שאין אדם מקדיש דבר של חבירו ה"נ א"י לקבוע אותו לשמה וכבר ראי' מ"ש שגם הפמ"ג באו"ח סי' י"א פתב פן אלא שהקשית מנ"ל ולא אדע למה לי ראי' ע"ז סברא הוא ועוד הרי לשמה דציצית ילפינן בסנפה דף ט' מלך לשם חובה ומשמע נמי שלף וגם ביבמות דף נ"ב אמרינן באומר ללבקר שיכתן' גט לאשה קודם שפינסה פסול וכ' הרמב"ם משום דהוי כשלא לשמה אמנם אפילו לפי דבריה דמועיל משום דניחא לי' א"כ היינו ממש זכי וזכ' אמרינן דלא גרע משליחות ומועיל שוב מתורת שליחות ומ"ש דהרמב"ם פסק דבקטן אינו מועיל עע"ג הרי להרמב"ם בלא"ה פל הפלפול של רבינו יונה ליחא שהרי הוא פסק דגם בגט אינו מועיל עע"ג אלא בתופס דהוי מדרבנן ומאי שכ' טבילה שאני דומיא דכיבוס ראשון דסגי באחר עדיין תקשה גילוף מיני' בעלמא ואחתום בפרכה יהי ה' עמף דברי רבך הדו"ש הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה ס בעזה"י יום ה' כ"ו תמוז תרל"ב.

החיים והשלום וכל טוב לאהובי תלמידי הרב הגדול המופלג כש"ת מהרר זוסמאן סופר נ"י אבדק"ק האלאש. מכתבך קבלתי ואשר עוררת על דברי הש"ע ביו"ד סי' מ"ו סעי' ב' דמתחיל בלשון אם הפכן פשהחזירו וזה לשון רש"י אבל לשון הרמב"ם אינו פן אלא שנתהפכו בחוץ שוב אין להם תקנה והמרשים המקום רשם שזה לשון הרמב"ם וזה אינו ולפי ענ"ד יפה רשמו ונהי דבאמת רש"י בחולין דף נ"ז פירש אם היפוי היינו פשהחזירו ומשמע מלשונו בנתהפכו בחוץ פשר אבל הרמב"ם פליג על זה וסובר אפילו נתהפכו בחוץ טריפה וכבר כ' הפרי תנאר שלשון הש"ס משמע כהרמב"ם דקאמר על לשון המשנה דלא מיירי כלל בחזרה אלא ביציאה דל"ש אלא שלא היפוף משמע בנתהפכו אפילו בחוץ טריפ' ויעוי"ש בפ"ת דראוי לן לפסוק בזה להחמיר פיון דס' דאורייתא הוא וגם דלשון הש"ס משמע פן מיהו הרמב"ם בפ' המשנה ביאר דבריו דהיינו דנוקא בנתהפכו בחוץ בי'ד והוסיף הרמב"ם שם עוד דלא ניתקנו ונראה פירושו מלשון ניתף שלא המשיכו ונתקנו להרחיבן וע"ז סיים הרמב"ם דטריפה שא"א חזרתו ומבאר פיון דשינה אותם מסדר הטבעי' א"א שיחזרו בעצמם ולכן מוכרח דאם אפשר שיחזרו בעצמם ויש להם רפואה ובדרי להו סמא חי' ואפשר דבכה"ג דמירו הרמב"ם דהיפוף וניתקנו גם רש"י מודה ועכ"פ יש בזה ג' גונוי דטריפה א' בהיפוף ב' בידים בחוץ וניתקו דאפש' דפליגי בזה רש"י והרמב"ם וקי"ל לחומרא ובכה"ג ע"כ א"א שיחזרו להיות כטבען אפילו כשיחזרו ממילא ואנפן שלא נתהפכו בחוץ ממש אלא שחזרו בידים דאז יש לחוש שפא נתהפכו בשעת חזר' ואפילו

לא נִתְקַנְנָן בְּיָדִים אֲלֵא שְׁנֵהֲפֹכו ע"י חֲזָרָה וּמְמִילָא טְרִיפָה אַבְל בְּאוֹמַר בְּרִי לִי שְׁלֵא נְהֲפֹכו וְכֵן בְּחֲזָרוּ מְאִילְהֵן כְּשֶׁר וּבְדִין זֶה אִיכ"ל דְּגַם הֶרְמֵב"ם מוֹדָה אֲלֵא שְׁדַרְפוּ לְהַעֲתִי לְשׁוֹן הַגְּמָרָא דְמִשְׁמַע כְּפִי דְלַעִיל: וְאִפְּוּ הַשְּׁלִישִׁי שְׁנֵהֲפֹכוּ מִבְּפִנֵי מְבִלִי יִצְיָאָה דְלֵהֲרַשְׁב"א טְרִיפָה וְהַב"י שֶׁם מְבִיא פִירֶש"י וְפִי' הֶרְמֵב"ם וְנִרְאָה דַס"ל ג"כ דֵּאִיכ"ל דְלֵא פְּלִיגוּ וּלְכַף הֶרְכִיבָן בְּלִשׁוֹנוּ הַקְּצָר בְּתַחֲלֵלָה כ' בְּלֵא הִפּוּף בְּהֵן בְּחוּץ אִם חֲזָרוּ מִמִּיל' בְּנוֹדָאִי כְּשֶׁר שְׁהֲטַבַּע עוֹשֶׂה כְּסֻדְרָן כַּמ"ש הַב"י שֶׁם מְהַש"ס וְאִם הִתְחַזְרוּ בְּיָדִים צְרִיף לִידַע אִם נִתְהַפְּכוּ וְשׁוּב כ' לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם בְּפ"ו מְשַׁחֲטָה דִין ט"ו שֶׁא"א שְׁיַחֲזָרוּ לְכַמוֹת שְׁהִיוּ אַחַר שְׁנֵהֲפֹכוּ וְהִינּוּ בְּנֵהֲפֹכוּ בְּחוּץ וְאִם הִי' הַגְּיָרָסָא בּו' וְאִי אֲפֻשֶׁר הִי' הַלְשׁוֹן מְזוּנָיִק יוֹתֵר וְגַם שֶׁא"א יֵשׁ לְכוּנוּן כֶּף שְׁנֵה שְׁמַחֲלִקִין בֵּין מִמִּיל' לְבִידִים הִינּוּ בְּלֵא נְהֲפֹכוּ בְּחוּץ דְבְּנֵהֲפֹכוּ בְּחוּץ א"א שְׁיַחֲזָרוּ וְהִינּוּ כְּהֶרְמֵב"ם וּלְכַף רָשָׁם עַל לְשׁוֹן זֶה דְהוּא לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם וְכֵן נִרְאָה שְׁפִירֶשׁ הַפֶּר"ח יַעֲיִי"ש וְאִנִּי אֲמַרְתִּי שְׁפִמְדוּמָה שֶׁהַש"ע דֵּיִיק בְּלִישְׁנָא מְעִיקָר' נָקֻט נִתְהַפְּכוּ וְאַח"כ נָקֻט נְהֲפֹכוּ וְאִם בְּשַׁעַת חֲזָרָה נִתְהַפְּכוּ אֲפִילוּ מִמִּילָא ע"י הַתְּחִיבָה אוּ רַק בְּמַקְצַת דְנִרְאָ' כְּמִהוּפָה כְּלִשׁוֹן הַתְּפַעֲלָא אַבְל בְּחוּץ בְּעִינָן דְוּוּקָא וְנִהֲפֹכוּ מִשְׁ כַּמ"ש הֶרְמֵב"ם בְּפִי הַמְּשֻׁנָה וּלְכַף נָקֻט נְהֲפֹכוּ כֵן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד וּבִאוּ"ה כְּלָל נ"ה אוֹת ד הִבִּיא לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם בְּנוֹסְקָא אַחֲרַת וְכָל אֵלוּ הַחִלּוּקִים הֵם בְּהוֹחֲזָרוּ דֵּיִשׁ לְדוּן וְלַחוּשׁ עַל הַיִּפּוּכוּתָן אֲפִי' מְעַצְמָם אַבְל אִם עֲדִיין הֵם בְּחוּץ כֹּל שְׁאִין אֲנִי רוֹאִים בּו' שְׁיַנּוּי וְחֻשׁשׁ הִפּוּף בְּיָדִים וְגַם אִין רוֹאִין בּו' נָקֻב כְּבָר כְּתַבְתִּי דְנִרְאָ' לְפִי עַנ"ד דְכָשֶׁר וְכֵן רְאִיתִי בַס' יְרִיעוֹת שְׁלֵמָה: אֲלֵא דְשָׁם כ' דְאִם הוֹחֲזָרוּ מְאִילְהֵן אֲפִילוּ בְּדִיקַת נָקֻב לֹא בְּעִי וְזֶה אִינוּ מוֹכְרָח דְהָרִי הַב"י מְבִיא רֵאִי' דְחֲזָר' מִמִּילָא אִין חֻשׁשׁ הִפּוּף מַמ"ש בַּש"ס וְשָׁם לֹא שְׁיַיִף חֻשׁשׁ נָקֻב וְאִם יִצְאוּ דְרָף נָקֻב פִּי הַטְּבַעַת כְּבָר כְּתַבְתִּי דַעֲתִי וּמַעֲלָתוֹ נ"י הַעֲתִיק לִי לְשׁוֹן אִיסוּר וְהִיתֵר כְּנוֹסְחַת הַבֵּאָה"ט וְלֹא כְּנוֹסְחַת הַפֶּמ"ג וְא"כ נִרְאָה דֵהַפֶּמ"ג פִּי וּבִיָּאָר כֵּן דַעַת אוּ"ה וְיֵהֵן' אִיף שְׁיֵהֵן' הַנִּרְאָ' לְפִי עַנ"ד כְּתַבְתִּי וְיֵהֵי ה' עֲמוֹ וְיִאֲשֶׁר כּוֹחֵף וְחִילָף אֲמִיץ כַּח לְתוֹרָה וְלַעֲבוֹד' כְּאוֹת נִפְשָׁה וְנִפְשׁ רַבָּה הַדוּ"ש: הַק' מִשֶּׁה שִׁיק מְבַרְעָזְאוֹנַע תְּשׁוּבָה ס"א בַּעֲזֵהי"ת יוֹם ג' פ' פִּינְחָס שְׁנַתְרַל"ו לַפ"ק פֶּה חוֹסְטָה יַע"א: הַחֲטִיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְאֵהוּבֵי תַלְמִידֵי הָרַב הַמְּוִפְלָג מוֹה' מִשֶּׁה צָבִי פְּרִידְמָאָן נ"י מו' צ' בַּק"ק הַאֲטָהֲאָז יַע"א: מְכַתְּבָה קַבְלַתִּי בְּעַתּוֹ וּבְזַמְנוֹ וּבִינֵי וּבִינֵי נִשְׁמַט מִמֶּנִּי וְלֹא מְצִאתִיו עַד זֶה אִיזָה יָמִים וְשֶׁאֲלַתָּה ע"ד תְּרַגְּוֹלַת שֶׁהִי בְּטָנָה צָבָה וְאַח"כ כְּשֶׁשְׁחַטוּהָ מְצִאוּ הַבְּנֵי מַעֲיִים תַּחַת הָעוֹר וְהַעֲצָם הַנִּקְרָא בִילַע"ק הִי' עָקוּם וְהִי' נִרְאָה שְׁנִשְׁבֵּר אֲלֵא שְׁנַתְרַפָּא וְרַצִּיתָ לְאַסוּר מִדְּבַרֵי הֶרְמֵב"א בַּס' מ"ו סַעִי' ב' אִם לֹא נִיכָר שׁוּם רִיעוּתָא מוֹתֵר אַבְל כְּאֵן דֵּיִשׁ רִיעוּתָא אֲסוּר אַבְל מִדְּבַרֵי הַשְּׁ"ף שָׁם שְׁכ' דְהִרְיעוּתָא צ"ל מַחֲטִיִּים שְׁאִינָה הוֹלְכוֹת וְכו' א"כ בְּרִיעוּת' הַנְּ"ל שְׁאִין בּו' חֻשׁשׁ רִיסוּק אַבְרִים לֹא מְקַרִי רִיעוּתָא וְהִי' מוֹתֵר כִּינּוּן דְגַם אִם לֹא הִיוּ יְכוּלִין לְבַדּוּק כְּגוֹן בְּנִאֲבָדָה הִי' מוֹתֵר ה"נ וְשָׁפָן יֵשׁ לְדֵיִיק מִלְשׁוֹן הֶרְמֵב"א שְׁכ' מְעִיקָרָא אִם לֹא נִמְצָא שָׁם תְּפִירָה וְקִרַע וְשׁוּב סִיִּים שׁוּם רִיעוּתָא וְא"ה לְמָה הוֹצֵרָף לְזַפּוֹר תְּפִירָה וְקִרַע וְע"כ דְבָא לְדַמּוֹת דְדוּוּקָא דְוּמִיָּא דְתְּפִירָה וְקִרַע שְׁיֵשׁ לַחוּשׁ ע"י הַקְּרִיעָה שְׁנַתְהַפְּכוּ הַבְּנֵי מַעֲיִים אַבְל בְּרִיעוּתָא דְנִשְׁבֵּר הַבִּילַע"ק אִין שׁוּם רִיעוּתָא לּוֹמַר שְׁנַתְהַפְּכוּ עִי"ז הַבְּנֵי מַעֲיִים וְכֵן נִרְאָה מִדְּבַרֵי הַפְּלִתִי שְׁכ' כִּינּוּן דְלֵא הוֹחֲזָרוּ בְּיָדִים אִין חֻשׁשׁ הִפּוּף ב"מ כִּינּוּן שְׁאִין קִרַע אֲלֵא שְׁחֻשְׁשָׁתָּ מַטַעַם אַחַר כִּי הִכָּה"ג כ' שָׁם בְּנִשְׁבֵּר הַבִּילַע"ק אִין חוֹשְׁשִׁין לְנִקּוּבַת הַרְיָאָה כִּינּוּן שְׁאִין שָׁם מְקוּמָה א"כ כְּאֵן בְּבִנֵי מַעֲיִים יֵשׁ לַחוּשׁ לְנִקּוּבָה כַּמ"ש הַפְּלִתִי לַעֲנִין סִירוּס עַכ"ל בְּקִיצוֹר: וּלְפִי עַנ"ד נִרְאָה בְּנִידוּן כְּזֶה בְּנוֹדָאִי יֵשׁ לַחוּשׁ וּלְהַטְרִיף מְדִינָא כִּי נֵהִי דְאִם הַבְּנֵי מַעֲיִים כִּינּוּן עוֹר לְבָשָׁר אַעֲפ"י שְׁהִיא שְׁיַנּוּי גְּדוּלָה שְׁיַנּוּי מְקוּם גְּדוּל וּמְצִינּוּ לַעֲנִין רִיָּאָה בְּשִׁנְתָהּ מְקוּמָה דְחִלְפִי טְרִיפָה וְאַפִּי"ה מְבִנְיָרָא כְּאֵן בְּדְבַרֵי הַפּוֹסְקִים דְאִם שְׁיַנְיָה מְקוּמָה בְּבִנֵי מַעֲיִים מְמָקוּם לְמָקוּם אִינוּ

טְרַיְפָה וּכְבֵר אָמְרוּ חֲכוּ"ל דָּאִין מְדַמִּין בְּטְרַיְפוֹת זֶה לְזֶה שְׁהָרִי חוֹתְכָה מִפָּאן וְחִי' וְכו' וְאִין לְנוּ
לְהוֹסִיף הַטְרַיְפוֹת וְאֵע"ג שְׁבִאָמַת הוּא בְּעֵינֵי לְפָלֵא גּוּף הַדִּין שְׁהָרִי הָא דָּאם נְתַהֲפְכוּ הַבְנִ"מ
דְּטְרַיְפָה הוּא חִידוּשׁ גְּדוֹל שְׁע"י הִיפּוּף מְעַט אִין יָכוֹל לְחִיּוֹת כְּמוֹ שְׁלֵמְדוּ חֲכוּ"ל בְּחֻלְיִין דְּרַף נ"ו
ע"ב הוּא עֵשֶׂה וַיִּכְוֶנְנָה מְלַמֵּד שְׁפָרָא הַקַּב"ה כּוֹנְנִיּוֹת בְּאֶדָם שְׂאָם נְחָסֵר אֶחָד מֵהֶם אִינוּ יָכוֹל לְחִיּוֹת
וְא"כ בְּנִהְפְכוּ קִצָּת אֵינָה יָכוֹל לְחִיּוֹת וּבְשִׁנּוּי מְקוֹמוֹ יָכוֹל לְחִיּוֹת אֶתְמַהָה וְזֶה רֵאִי גְדוֹלָה דְכָל
הַטְרַיְפוֹת הֵם הַלְמַמ"ס דְּגְדוֹלָה מְזוּ נְרָאָה שׁוֹשְׁעוּף שְׁיִצְאוּ בְּנֵי מַעִי' כְּשֵׁר וְע"כ מְשׁוּם דְּסוֹפֵן לְחֻזְר
כְּמוֹ דְּאֶמְרִינֵן בְּחֻלְיִין דְּרַף נ"ד גְּמִירוֹ לְהוּ דָּאִי בְּדָרִי לְהַ סְמָא חֲזִי וּגְדוֹלָה מְזוּ כ' הָר"ן גְּבִי טְרַיְפוֹת
הָרִיא' דְּנִקְבַּב בְּאוֹנוֹת בְּמִקּוֹם רְבוּתִיהוּ פִּינּוּ דָּאִי נִתְעַלָּה סִירְכָא עֲלִיהֶן מְתוּקָן אִינוּ טְרַיְפָה מְעִיקְרָא
וְהִנֵּה הַכְנֵה"ג שֵׁם הַבִּיא בְּשֵׁם רַש"ל וְהוּבָא בַבֵּה"ט דָּאִם יִצְאוּ בְּנֵי מַעִים דְּרַף נִקְבַּב הָרְעִי וְחֻזְרוּ
טְרַיְפָה פִּינּוּ דְּהִנְקַב קָטָן א"א לְהֶם לְחֻזְר אֵא"כ נְתַהֲפְכוּ קִצָּת וְנָהִי דֹאפִי"ה בְּיִצְאוּ בְּנֵי מַעִים אֶפִּילוּ
דְּרַף נִקְבַּב הָרְעִי נְרָאָה דְּכָשֵׁר כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ ג"כ בַּס' תְּפִאָרַת יִשְׂרָאֵל עַל הַמְשֻׁנִּיּוֹת דָּאִם נִתְרַחַב שְׁפִיר
מְקַרִי אִי בְּדָרִי לְהַ סְמָא חֲזִי וְגַם אֶפִּילוּ בְּלֵא הֶרְחַבְתָּ הַנְּקַב אִיכ"ל דְּלַפְעָמִים חוֹזְרִין בְּלֵא הִיפּוּף
וְהוּי כְּמוֹ אִי בְּדָרוּ לְהַ סְמָא וְכָשֵׁר וְהֵנ' לְפִי הַמְבֹאָר שֵׁם בַּש"ע דָּאִם חֻזְרוּ מְאֲלִיהֶן אִין חֲשַׁשׁ
שְׁנִתְהֲפְכוּ מִסְתַּמָּא אֶבְל אִם הִנְחֻזְרוּ ע"י אֶדָם מִסְתַּמָּא חֲזִי שִׁינּוּ דְּנִתְהֲפְכוּ וְע"י חוֹר קָטָן אִם חֻזְרוּ
ג"כ חֲזִי שִׁינּוּ דְּנִתְהֲפְכוּ וּלְכַף נְרָאָה דְּגַם ע"י סְדֵק שְׁנַעֲשֵׂ' ע"י שְׁבִירַת הַבִּילַע"ק יֵשׁ לְחוּשׁ פִּינּוּ
שְׁהוּא אִינוּ רַחַב אֶלֵא ע"י נְדוּד ע"י פַּח דְּבָר שְׁנַפֵּל עָלָיו בְּאוּ שֵׁם יֵשׁ לְחוּשׁ לְנִתְהֲפְכוּ וְדוּנְקָא
בְּיִצְאוּ מְעַצְמֵן ע"י הַטְּלַת בְּצִים שְׁדָרְךָ לְצִאֵת לְפַעְמִים בְּעוּף כַּמ"ש הַתְּפִאָרַת יִשְׂרָאֵל וְגַם לֹא שְׁיִיף
בַּכַּה"ג בְּדָרָא סְמָא לְהֶרְחִיב הַשְּׁבִירָה לְכֹן נְרָאָה לִי בַכַּה"ג יֵשׁ לְחוּשׁ לְנִתְהֲפְכוּ: וְעוֹד גַּם טַעַם הַשְּׁנִי
שְׁפַתְבָּת מְשׁוּם חֲשַׁשׁ נִקְבַּב יֵשׁ לְחוּשׁ דְּהָרִי בְּמִתְנִיתֵן תְּנֵן יִצְאוּ בְּנֵי מַעִי' וְלֹא נִיקְבּוּ מְשַׁמַּע דְּבַעֲיִנֵן
דְּנִדַּע שְׁלֵא נִיקְבּוּ וּבְאָמַת בַּס' רִיעוּת שְׁלֵמָה כ' דְּנִרְאָ' דְּלֵאוּ דוּנְקָא אֶבְל לְשׁוֹן הַמְתַּנִּי' כְּפִי הַפְּשֻׁטוֹת
נִרְאָ' דְּבַעֲיִנֵן דְּנִדַּע דְּלֵא נִיקְבּוּ וְכֹן בְּנִשְׁבְּרָה הַצֵּלַע בִּיּוֹ"ד בַּסִּי' נ"ד הַעֲלָה הַש"ף דָּאִם יֵשׁ עִיקוּץ יֵשׁ
לְחוּשׁ לְנִקְוֹבַת הַבְּנֵי מַעִים בַּכַּה"ג כֹּן נְרָאָה לְפִי עַנ"ד, וּמ"ש בְּדִלְדוּלִים הַנְּמַצְאִים בְּבְנֵי מַעִי'
הַקְּטַנִּים הַפְּחוּתִים מְאֻצְבַּע וְאִין בְּהֶם פֶּרֶשׁ אֶלֵא חֲלוּלִים חֲלוּל דִּק בְּאֵלוּ מְעַשִׂים בְּכָל יוֹם שְׁנִהְגוּ
לְהַתִּיר וְהִינּוּ פְּנוּתִי' וְאִין זֶה בְּכָלֵל יְתוּר מַעִי' וְאֶחְתּוּם בְּבִרְכָ' יְהִי ד' עִמָּה וְתַעֲלָה מְעַלָּה מְעַלָּה
וּיְבָרַךְ ה' אוֹתָהּ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לָהּ דְּבָרֵי רַבָּה הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוּמָה: הַק' מְשֵׁה שִׁיק מְבָרַעְזָאוּע: תְּשׁוּבָה
ס"ב בַּעֲזֵה"ת עַש"ק פ' וַיִּרְא תַרְל"ט לַפ"ק פַּק"ק חוּסַט יַע"א: הַחֲזִים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְהֶרַב
הַגְּדוֹל הַמְּנוֹפֵלֵג מוֹה' יִצְחָק אֵיזֶק וְוִיָּס נ"י אַבְדִּק"ק סוּוֹאֵלוּעַ יַע"א: מְכַתְּבוּ קַבְלַתִּי וּמַה שְׁהַעִיר
מְעַלְתוֹ נ"י עַל דְּבָרֵי הַפַּמ"ג בִּיּוֹ"ד סִי' מ"ו בְּמִשְׁבָּצוֹת אוֹת ז בְּבוּעוֹת בִּימוֹת הַקִּיץ מִחַמַּת שְׁנִיזוֹנוֹת
מְתוּלְעִים שְׁפִימִים וְאַח"כ הוּא שְׁכִיחַ בְּבֵר אֲנוּזוֹת וְכ' הַפַּמ"ג דְּזֶה שְׁנוּחַ יוֹתֵר מְסִירְכַת הַרְיָאָה וְאִין
רְשָׁאִין לְהַשְׁלִיף הַב"מ בְּלֵא בְּדִיקָה וּמְעַלְתוֹ נ"י כ' דְּנָהִי דְּעֵדוּתוֹ שְׁל הַפַּמ"ג נְאֻמָּנָה מְאוֹד מ"מ
תְּמוּהָ בְּעֵינָיו בְּזִמְן הַחוּרְף שְׁלֵא נִמְצָאוּ כָּלֵל מִן הַתּוּלְעִים וְהַבוּעוֹת אָנָּה הִלְכוּ הַכִּי נִבְלָעוּ וּמִפַּח זֶה
נְרָאָה לְמַעַלְתוֹ נ"י לְהוֹכִיחַ דְּלֵאחֵר שְׁחִיטָה נַעֲשֶׂה מִן הַתּוּלְעִים שְׁהַרְגִישׁוּ שְׁנִסְתַּלַּק הַחֹם הַטְּבַעֲיִי
וְאֵז נִדְּבָקוּ כַּמ"ש הַש"ף בַּסִּי' ל"ו ס"קִיז דְּבִכְרַס וְדִקִּין גְּמִי אֶמְרִינֵן הַכִּי וְכַמְבּוֹאָר סוּסִי' מ"ט לְעַנְן
קוּרְקוּבֵן וְגַם לְעַנְן מוּרְנָא שְׁבִרְיָאָה וְאַף לְעֵצַת הַב"ח שְׁהַבִּיא הַש"ף שֵׁם סִי' ל"ו שְׁמַחֲלַק בֵּין רִיָּאָה
לְפִרְס וְדִקִּין נְרָאָה דְּמוּדָה בְּזֶה מְשׁוּם דְּהִינּוּ רְבִיתִיהוּ וְכַנְרָא' מְלִשׁוֹנוֹ סִי' ל"א שְׁכ' דִּידוּעַ דְּמַעְלָמ'
אֵתוּ דְּלֵאוּ הִנֵּי רְבִיתִיהוּ וְכו' עֵי"ש וְאַף דְּבַנְדוּן דִּידֵן לֵאוּ מִינִיָּהוּ קֵא רַבּוּ מ"מ פָּאן בְּרוּר שְׁבָאוּ
דְּרַף הַנּוֹשֵׁט מִבְּחוּץ בְּאֶכִּילְתֵּם וְלֹא נִיקְבּוּ דְּרַף כְּנִיסְתָּן א"כ דּוּמָה לְדְבָרֵי הַב"ח בַּסִּי' ל"א וּבַסִּי'
ל"ו גְּבִי עוּף דְּתִלְיֵן דְּלֵאחֵר שְׁחִיטָה פִּי' וְאַפְשָׁר דְּגַם הַדְּרִישׁ' מוּדָה בְּזֶה כְּפִי מַה שְׁהַבִּיא הַש"ף

בסי' ל"א ס"קז ומעלתו נ"י מעיד שביחון הדבר שצוה להוציא הבני מעים מיד לאחר שחיטה
בטרם יסירו אף הנוצות מהם ולא מצא בהם שום ריחם מבועא או יבולת ומזה נתברר לו שלאחר
שחיטה נעשה הכל עכ"ל: ולפי ענ"ד אם אמנם אמת הדבר שמצינו דהתולעים פורשים לאחר
שחיטה פדלעיל מ"מ קשיא לי איך אפשר שיהיו נעשו הבועות הקטנות לאחר שחיטה שפבר פסק
החיות כמחט בבשר המת ובאמת כמה דברים נפלאים ספרו לנו בעלי הטבע מהזבובים והתולעים
שמרובים במאוד בימי הקיץ ואח"כ פולן נאבדו מן העולם וזבובים העוקצין בימיהם ואח"כ
נאבדו פאלו לא היו מעולם וחכו"ל אמרו בחולין דף נ"ח ע"ב לית בקא בר יומא ותכמי הטבע
אמרו שהם משתנים ומתחלפים בכמה תמונות ומתים ישנים ומתים פאבן דומים ובקיץ הני פאלו
היו ברי' חדשה וגם מצינו חולאים רחמנא לצלן אפילו באדם משתנה ומחולי בני מעים נעשה
לפעמים חולי שאר אברים והפליתי בסי' מ' הביא בשם הרופאים שלפעמים ע"י חסרון הלב בא
הפח של חיות הלב לאבר אחר דנהי דבלא לב א"א לחיות אפילו זמן מיעוט אבל ע"י שהפח חיותו
של הלב בא לשאר אברים אפשר שיחני זמן וכו' וה"נ בנודון הנ"ל אפשר שהתולעי' בימי החורף
נפרכו ונסתלקו כמו שאר תולעים וזבובין ואם הבועא אינה פקרום שעלה מחמת מפה מיד נרפא
דכיון דנסתלק דבר המעקין שבו הבני מעים למקומן ואם היו קרום שעלה מחמת מפה אפשר
שחולי ההוא שנתלשו הבני מעים נשתנו לאבר אחר החולה ולכך נראה לפי ענ"ד כיון שאין אנו
יודעין טבעי הדברים ואם הבני מעים נקיים ולא נמצא בהם שום תולע ובועות אחזקי ריעותא
לא מחזיקינין וכשרים: אבל אם נמצא תולע אדוק בבני מעים ובוועא על גביו צריכין אנו לחוש
דלמא הוא פקרום שעלה מחמת מפה או פנתמסמס ואין לדעין בזה אלא מה שענינו רואות ובנודאי
אם מיד לאחר שחיטה לא נמצא שום ריעותא כמ"ש מעלתו מסתמא לא הי' קרום שעלה מחמת
מפה כמ"ש מעלתו אבל אם נמצא בנודאי לדעתה הדין עם הפמ"ג הנ"ל דאין אנו פקיאין לבדוק
הבועות אלא א"כ מי שהוא פקי ויודע שאין הבועא הולך בבשר הבני מעים ובדברים שהם סודות
הטבע מי יוכל להכניס עצמו בזה להורות על זה באיסור והיתר פן נראה לי.

תשובה סג עוד להנ"ל מה שהעיר מעלתו נ"י להקשות בב"ק דף ע"ה דאמרינן דייקא נמי לרא'י
דאם נתחייב בקרן עפ"י עצמו מקרי ואח"כ פאו עדים על הקנס פטור והקשה מעלתו נ"י איך יוכל
להתחייב עפ"י עד אחד לפי ענ"ד הרי שם דף ע"ד ע"ב פריף על הא דע"א אינו מחייב פשיטא
ומשני דלא בא אלא ללמד דהודה מפי עצמו הני כע"א ועיי"ש נאני הקשיתי מאי פולי האי הרי
התוס' בב"מ דף ה' ע"א ד"ה שפנגדו בחד תי' דחשיד וגזלן דמחוייב שבועה מקרי מתוך שאיל"מ
אלא משום דלא שפקית חי לחשוד וזה לא שייך פאן וא"כ מסברא יהא חייב ומאי פריף וכעת
ראיתי פים ש"ש שפכת בקנס אין ע"א מחייב שבועה פלל והיינו סברת התוס' לעיל דף מ"א ע"ב
ד"ה מודה בקנס ובחידושי שם הבאתי דברי מלוא הרועים פאות מודה בקנס שפקפק על דברי
התוס'.

וכעת מצאתי ביש"ש בשמעתינן בפרק מרובה סי' כ"ה שבאמת שיש שרוצים ללמוד מפאן דהיכא
דע"א מעיד לא מקרי מרשיע עצמו וחיוב אם מודה יעוי"ש והייש"ש כ' דע"כ מתני' לא בא
לאשמענינו זה דא"כ הו"ל למינקט בהיפוף מפי עצמו ואח"כ עפ"י ע"א דהני רבותא טפי ולפי
ענ"ד נראה עוד כיון די"ל במתני' ב' טעמים או משום דגם להקנס לא מועיל ע"א או דע"א אינו
מחייב שבועה פלל בקנס ואפשר נמי לומר דלכך ע"א אינו מחייבו דלא אמרינן פלל משאיל"מ
פרב ושמואל ר"פ פל הגשבעין או כתי' התוס' בב"מ דף ה' הנ"ל וכיון דאיכ"ל הרבה טעמים לא
נוכל למילף מינן' שום דין דאיזה דין שתראה ללמוד מפאן נימא זיל הכא קא מדחי לי' וזיל הכא

קא מדחי וע"כ דבאמת המשנה לא בא לאשמעינין רבותות אלו אלא לגלות על מודה בקנס וזה גילה פבר ע"י סידור לשון המשנה דאפסקו' בין הנה גונוי לאינה ובה א"ש ג"כ הדייקא נמי דלפעמים ע"י ע"א חייב קרן או ע"י מחוייב שבועה וא"י או אינו רוצה לישבע או בשתק שהרי המשנה לא בא לאשמעי' הדין של ע"א אלא לגלות על מודה מפי עצמו כן נראה לפי ענ"ד תשובה ס"ד עוד להנ"ל ומה שהעיר עודו בדברי הרמב"ם בפ"ח מה"ל מע"ש הלכה ו' בפרט על הכ"מ שכ' דפסק כת"ק בנודאי אמת הדבר שהרמב"ם בפ"א המשנה לא פירש כן אלא שפמה פעמים מצינו שהרמב"ם ביד החזקה כ' דלא כמ"ש בפ"א המשניות ובלא"ה המשניות האלו קשים וכמו שהעיר הרא"ש בפירושו שם וזה שכ' כת"ק אפטר דהינו כר' יוסי דמשנה שלפני זה דלא צריף אמירה כן אפטר לדחוק ואני אדם טרוד מאוד וחלש ואי אפטר לי להשיב אלא בדבר נחוץ מאוד ואחתום בברכה המשולשת ידידו הדורש שלומו.

הק' משה שיק מברעזאונע תשובה ס"ה החיים והשלום וכל טוב לכבוד ידידי הרב המאוה"ג המפורסם כש"ת מוה' ישראל דוד נ"א אב"ד דק"ק פעזונג יע"א. בדק לן מעלתו נ"א להודיעו דעתי בב' דקין היוצאין מן הדקין פענף היוצא מן הבד ובראשו סתום והמאכל שבתוף הדק היוצא מן הדקין קשה פאבן ואם דוחקים אותו לצאת ולכנס לתוף הדקין א"א ליכנס ומסתפק למעלתו אולי הואיל והמאכל הזה א"א לו לצאת וכיון דלית לה מפקא סוף שיתעפל המעי וינקוב וא"כ יטרף מהשתא משום דסופו לינקוב כמו שהטריפו בכמה דברים משום דסופו לינקוב ולמות ואין פמיה חי' ולבסוף כ' דנראה לו להורות להשרות המעי' כ"ד שעה אם תתרבה עד שתוכל לצאת כשר ואמלאו לא וכ' שמצא בס' פרם שלמה שכ' שחקמי פראג התירו פנ"ל אלא שמעלתו לא נודע לו טעם הדבר.

והנה.

לשי ענ"ד הדבר פשוט להיתר אם אמנם סוף הדין הדק היוצא מהדקין הוא דין מסופק ואפילו לפי מ"ש הש"ע בסי' מ"ז סעי' ה' להיתר כ' הש"ף בסק"ז דווקא אחד אבל לא שנים מפל מקום נראה דהינו דווקא בבהמה אבל בעוף אפילו שנים פשרים דהרי חילוק הזה להטריף שנים ולהכשיר אחד הוא או מפרשי' הא דאמרינן שני דקין היוצאין ממקום אחד הנאמר בחולין דף נ"ח ע"ב היינו על ב' דקין יתירין וע"ז אמרו דכגדו בעוף פשרה ולפי פירש זה בנודאי הפי' דבעוף כשר דאין לומר כפי' הב' מפרשינן פנגדו בעוף היינו על המעי היוצא מהשורקבן לזפק שהרי לפי פי' זה לא קאי פלל על היוצא מן השורקבן וא"כ גם לפי חומרא זו דבבהמה ב' טריפה מ"מ היינו בבהמה אבל לא בעוף ותו בגוף הדבר לחלק בין אחד לב' הוא דבר תימה דכיון דעיקר ההיתר הוא כמ"ש הש"ף בסק"ו דהוא רק דלדול בעלמא ולא מצינו דיתיר טריפה אלא בכיוצא בעומד ודברי הראב"ן הם לשיטתו' במרדכי בפרק אלו טריפות סי' תרל"ו ובריאה בדרא דאונה דאמרינן דהינו רבותיהו אפילו הרבה יתירות פשרים וכ"כ באמת הרמ"א שם בסי' מ"ז סעי' דאפילו הרבה יתירות בעוף דמה לי חד או יותר ותו הי' נראה לי דאפילו אי הוי מטרופות דק היוצא מהדקין א"א להטריף מטעם דחשבינן פאלו נטלו פל הדקין פיון דהאי דק אינו משמש פניסה ויציא פלל ואינו פיוצא בעומד לא מסתבר לומר דנימא בי' פל יתר פנטול דמי וא"כ דין זה דדק היוצא מהדקין שיהא טריפה תליא בג' פירושים שהביאו הרשב"א ונהר"ן בפ' אלו טריפות שם בפ"א פל יתר פנטול דמי ולפי מ"ש הש"ע בסי' מ"ג דהפ"ל פל יתר פנטול דמי היינו פאלו נטול פולו א"כ דק היוצא מהדקין כשר וא"כ הא דהחמיר פאן בדק היוצא מהדקין ע"כ דחייש לשיטת

הַרְמַבּוֹן דְּסוּבְרָה דְהוּי כְּאֵלּוּ נוּטְלָא מִמְקוֹמוֹ וְאָסוּר מִטַּעַם נִיקָב א"כ י"ל דְּגַם דַּק מִן הַדְּקִין אָסוּר מִטַּעַם נִיקָב וּמִמִּילָא בְּהַדְרָא דְכֻנְתָּא דְפָסֵק לְעֵיל בְּסִי' מ"ו דְּבִנְקָב הַדְרָא דְכֻנְתָּא חֲבָרוּ אוּ הַכְּנָתָא סוּתָם א"כ בְּמִקוֹם שְׂיֵישׁ לוֹ סְתִימָה דַּק מִן הַדְּקִין כְּשֵׁר.

וּבְזֵה יֵשׁ לִישָׁב סְתִירַת הַש"ע שֶׁהִקְשׁוּ עָלָיו דְּבָסִי' מ"ו סְעִי' א' מִשְׁמַע דְּגַם דַּק מִהַדְּקִין טְרִיפָה וּבְסְעִי' ה' פָּסֵק דְכָשֵׁר דְּבָסְעִי' ה' כ' בְּהַדְרָא דְכֻנְתָּא דַּק מִן הַדְּקִין כְּשֵׁר וְהִינּוּ פִנ"ל בְּמִקוֹם שְׂיֵישׁ סְתִימָה פִּן י"ל מ"מ יְהִי' אִיךְ שְׂיֵיחֵי' בְּעוֹף קי"ל דַּק הִינְצָא מִן הַדְּקִין אִם אֵינּוּ אַרְוֵה יוֹתֵר מֵאַצְבַּע כְּשֵׁר אֶפְּלוּ שְׂלֵא בְּמִקוֹם הַפֶּסֶד מְרֻנְבָה וְלֹא דוֹנָקָא דַּק א' אֶלָּא אֶפְּלוּ ב' אוּ יוֹתֵר דִּישׁ לֵן סְבָרוֹת לְהַתִּיר חֲדָא בְּעוֹף פָּסֵקוּ אִין טְרִיפּוֹת פְּלֵל מִצַּד יֵתֵר וְהִב' דְּדַק הִינְצָא מִן הַדְּקִין לֹא חֲשִׁיב יֵתֵר וְכִינּוּן שְׂדַק הִינְצָא מִן הַדְּקִין כְּשֵׁר נִרְאָה פְּשוּט דְּאִין חִלּוּק בֵּין הַמְּאַכֵּל שְׁבִתוּכּוּ קֶשֶׁה אוּ לֹא וְמָה שְׁחֲשֵׁשׁ מַעֲלָתוֹ נִי' שְׁלֵבֶסוֹף יִתְעַפֵּל הַמְּעִי' לֹא שְׁמַעְנוּ כִּינְצָא בְּזֵה מַעוֹלָם וְטִינְרָא יוֹכִיחַ שְׂאֲדַרְבָּה הוּאִיל וְנִתְקַשָּׁה כְּאָבֵן עִי"ז הַדְרָא בְּרִיאָתוֹ.

וְגַם בְּנִידוֹן דִּידוֹן שֶׁהַמְּאַכֵּל נִתְקַשָּׁ' זֶה אֵינּוּ מִצַּד הַמְּאַכֵּל בְּעַצְמוֹ אֶלָּא ע"י לִיחָה אוּ מוֹגְלָא וּלְבִסּוֹף יִחְזוֹר אֶל בְּרִיאָתוֹ וְיִתְעַפֵּל הַמּוֹגְלָא וְהַמְּאַכֵּל יִתְפָּרֵד וִיחָה לְעַפְרָה וְאִין רוֹפָא אֲנִי מִהַטְּבַע שֶׁהַטְּבִיעַ ה' רוֹפָא כָּל בְּשָׂר וּמְפִלִיא לְעֵשׂוֹת וְעַכ"פ ע"י סְמִים הַמּוֹעֲלִים לְזֵה יֵשׁ רְפוּאָה לְזֵה וְכָל שְׂאֲפָשֵׁר לָהּ שְׂיַעֲלָה לָהּ רְפוּאָה ע' שׁוּם אֲנִי אַע"ג שְׂאֵנּוּ לֹא יִדְעוּנוּ לָהּ רְפוּאָה כְּשֵׁרָה כְּדֹאִיתָא בְּחֻלִּין דְּרַ' נ"ד ע"א גְּמִירִי דְּאִי בְּדָרוּ לָהּ סְמָא חֲזִי וּמ"ש מַעֲלָתוֹ נִי' שְׂיִשְׁרוּ אוֹתוֹ מַעַל"ע לֹא יִדְעָתִי שְׂרִי' זוֹ מָה תוֹעֲלַת יֵשׁ בָּהּ וְלֹא מְצִינוּ שְׂרִי' זוֹ אֶלָּא לְהַבְחִין אִם דְּבָר זֶה שְׁנִתְקַשָּׁה אִי בְּרִיאָה הוּא אוּ שְׁנִתְקַשָּׁה וְנִתְיַבֵּשׁ כְּדֹאִיתָא בְּנִידָה דְּרַ' כ"ב ע"ב וְאֲדַרְבָּה שָׁם מִשְׁמַע כָּל דְּבָר שְׂאֵינּוּ בְּרִיאָה אֶלָּא שְׁנִתְיַבֵּשׁ מוֹעִיל וְנִתְחַזְּרָה ע"י שְׂרִי' מַעַל"ע וְכִינְצָא בְּזֵה מוֹבָא בְּתוֹב"ש סוּסִי' מ' גְּבִי עֶצֶם בְּלֵב וְשְׂרִיט צְמָקָה הַרְיָאָה אִין לוֹ עֵנִן לְכָאן וְתוֹ אֶפְּלוּ נִימָא דְּאֵינּוּ חוֹזֵר וְנִעֲשֶׂה כְּעַפְרָה מ"מ לֹא מַחְזִיקִינִן שְׂיִתְעַפֵּל עִי"ז הַמְּעִי'.

וְגַדוּלָה מְזוֹ אֲמִרִינֵן בְּגִרְעִינָה שְׂל תְּמָרָה הַנְּמָצָא בְּמָרָה וְה"ה אָבֵן כְּמִבְּנָאָר בִּי"ד סוּסִי' מ"ב דְּכָל שְׂאֵינּוּ יָכוֹל לִינְקוֹב כְּשֵׁר וְלֹא אֲמִרִינֵן שְׂיִתְעַפֵּל הַמָּרָה עִי"ז וְגַם הַסְּנִי' דִּיבִי' בְּעוֹפּוֹת שְׁנִקְרָאִין בְּנִי מַעֲמִים הַטְּרִיפִים יֵשׁ לָהֶם עִיּוּלִי וְלֹא אֲפּוֹקִי לְפִי סְדֵר הַנְּחָתָם נִרְאָה דְּהַנְּכַנְס לְתוֹכָן אֵינּוּ יוֹצֵא מֵהֶם וְתוֹ אֶפְּלוּ אִם הִי' חֲשֵׁשׁ שְׂיִתְעַפֵּל הַמְּעִי נִרְאָה דְכָשֵׁר וְאֵינּוּ נִטְרַף עַל שָׁם סוֹפּוֹ פִּינּוּ דְעֵתָה עֲדִינּוּ אִין שׁוּם חוֹלְשָׁא וְחוֹלִי רַק שְׁמַעֲכֵב הַכְּנִיס' וְהִצִּיאָה אִין סְבָרָא לְהַטְרִיף דְּבָר שְׂאֵינּוּ בּוֹ שׁוּם חוֹלְשָׁה וְכַמ"ש הַב"י בְּסִי' מ' וְהַחֲזִיק דְּבָרֵינוּ בְּסִפְרָה תּוֹב"ש שָׁם דְּאִין לְהַטְרִיף עַל שָׁם סוֹפּוֹ אֶלָּא א"כ יֵשׁ כְּאֵן עֵתָה הַתְּחַלַּת הַחוֹלִי אוּ הַחוֹלֵשׁ וְכֵן הַכְּרִיחַ שָׁם בְּפִלִיטִי: וְלִי נִרְאָה רֵאִי' גְּדוּלָה לְזֵה דְּבִהַדְּלִי אֲמִרִינֵן בְּחֻלִּין דְּרַ' ל"ז דְּטְרִיפ' מְחַסְרָא וְטְרִיפָה כְּשֵׁמָה דְּנִטְרַף בָּהּ מִיַּדִּי וְכִי תִימָא דְעַל שָׁם סוֹפּוֹ נִקְרָא מְחַסְרָא פִּינּוּ דְלְבָסוֹף יִנְקוֹב אוּ יִחְסֵר וְיִתְעַפֵּל דְּבָר מָה א"כ הִרִי כ' הַתּוֹס' שָׁם בְּדָרַף ל"ז ע"ב בְּד"ה וְמָה וְכו' פִּינּוּ דְמַתָּה אִין לָהּ חֲסָרוֹן גְּדוּלָה מְזוֹ א"כ גַּם מְסוּנְפָת דְּסוֹפָה לְמוֹת מְחַסְרָה אִם נִימָא דְנִידוֹן עַל שָׁם סוֹפָה וְע"כ דְּטְרִיפָה בְּעִי' שְׂיֵיחָה הַשְּׂתָא מְחַסְרָה וְכָל שְׂאֵינָה מְחַסְרָה עֵתָה הוּא כְּשֵׁרָה וְהַטַּעַם נִרְאָה לִי דְאָז אִם הִי' אֲדָם יוֹדַע תְּחַבּוּלָה לְהוֹצִיא הַמַּחַט הַהוּא הִיָּתָה חִי' וְא"כ הַקִּיצוֹר רַק מְצַדִּינוּ וְהוּי כְּמוֹ הַנֶּף דְּגְמִירִי אִי בְּדָרִי לָהּ סְמָא וְחִי דְכָשֵׁר וּמִפְּחַ כָּל הַנֶּף טְעָמִים נִרְאָה פְּשוּט דְּאִין חֲשֵׁשׁ בְּאֵלוּ דְקִין הִינְצָאִין מִן הַדְּקִין אֶפְּלוּ אִם הַמְּאַכֵּל שְׁבִתוּכּוּ קֶשֶׁה רֵאֵבֵן וּבְזֵה אַחַתוּם בְּשָׁלוֹם דְּבָרֵי יְדִידוֹ הַדו"ש הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבָרַעֲזָאָנוּעַ תְּשׁוּבָה ס"ו בַּע"ה חוּסֵט יוֹם א' אָסְרוּ חַג דְּשְׁבוּעוֹת תְּרַכ"ד לַפ"ק: הַחֲזִיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְהִרְבֵּה הַמְּאוּה"ג הַמּוֹפְלָג בְּתוֹרָה וּבִירְאָתָה כַּש"ת

מוה' יצחק אייזיק פרידמאן נ"י אבדק"ק באיאם יע"א: מכתבו קבלתי וכו' וביקש ממני לחוות דעתי בנידון הלכה למעשה' איש אחד עני בן טובים נחלה פרתו ועש' לה הרופ' רפוא' שניקב עם שטרימע"נט את הבשר שבין הצלעות הקטנות סמוך לחלק אחורניים עד הגיע לתוף הפרס ואז הוציאו השפוד ויצא פעין עשן רוח מן הבהמ' ונתרפאת ובשנה שעבר בסוף ימי הקיץ עשו כזה בגלילות שלו לערה בב' מאות בהמות ונתרפאו ותיים, המה עד היום ולא שם איש על לבו לישאל דין זה על בהמו' האלו ע' שאירע מקרה זאת לעני הנ"ל וישאל את פי מעלתו נ"י ומעלתו נ"י דעתו להתיר לו למוכרה לגוי וטעמו ונימוקו עמו דגוף הדין דכרס הפנימי שניקב מן צד הצלעות הוא פלוגתא דרב רבב"ש"ס ופוסקי טור וב"י ב"ד סי' מ"ח ותה"ד סי' קע"ח כ' דספק פלוגתא דרב רבב"ש"ס ורש"אין למוכרה ואע"ג דהש"ך סוף סי' נ"ז כ' דווקא בספק פלוגתא רב רבב"ש"ס הרבה צדדין להיתר דומיא דספק דרוסה צידד מעלתו נ"י דגם כאן יש צדדים להתיר דנראה עיקר כמאן דמתיר והאריה בזה וקשה עלינו להכריע בין הפוסקים.

ולגוף הנידון הנה התה"ד בסי' קע"ח הנ"ל אתי עלה מפח תרי טעמא א' מפח ס"ס ושוב קאמר להתיר המכירה משום דמכיר' דרבנן ודברבנן פסקינן וסמכינן אמאן דמקיל והמענין בדברי התה"ד נראה דבריו קשים יעוי"ש ובאמת יש נפ"מ גדולה בין הנה ב' טעמים דלטעם שני איכ"ל דבמקום הפ"מ אפילו יחיד במקום רבים או גדול נגד קטן איכ"ל דפסקינן בדברבנן להקל במקו' שעת הדחק והפ"מ פנותי' כמ"ש הש"ך בסי' רמ"ב ולכהפ"ח בשום בשנה נוכל לסמוך להתיר למכרו כיון דדברבנן הוא קי"ל כמאן דמקיל וה"ה די"ל להאי טעמא דמתיר להשהות דשהי' דרבנן לחוש לתקלה ובדברבנן קי"ל כמאן דמקיל ועל טעם זה נרא' דסמוך הפלתי בסי' פ"ד שכ' להתיר בקמח שהתליע במילבע"ן אם אין ניפרים למוכרה משום דיש דיעות דבריי' בטלה באלף ואע"ג שדיעה זאת היא דיעה יחידות ודחוי מ"מ פתב להתיר וע"כ מטעם שני שכ' התה"ד: אמנם לטעם הראשון משום ס"ס הא הספימו האחרונים במנח"י בקונטרס הספיקות ובסוף פלל מ"ו דקי"ל כמ"ש המהר"ט ח"ב סי' ב' דאין עושין ס"ס ולא ספיקא דרבנן בינדים וא"כ יהא אסור למפור ולעשות ס"ס אלא א"כ אם הספק הראשון או הספק השני עפ"י הרוב בחדא ספיקא ראוי להתיר ורק להחמיר לכתחלה בעי ס"ס אז רש"אין לגורם בינדים ולקב' בעי' או שיהא ספק פלוגתא דרב רבב"ש"ס מצד הדין ראוי לסמוך על מאן דמתיר או הספק השני המכירה קבא קבא דקרוב לנודאי דלעצמו זבין ורק לחומרא בעינן ס"ס וזה רש"אין לגרם וזה דעת הש"ך ב"ד סוס' נ"ז פן נראה לפי ענ"ד להסביר הדברים ובמנח"י בקונטרס הספיקות במקו' דשים הביא דעת הש"ך בשם יש מי שאומר עיי"ש ונאף ע"ג דיש על כל אחד מן הטעמים לכאור' פקפוקים על הטעם הב' משום ספיקא דרבנן הוא הביאו האחרונים דספק דאורייתא וע"י גלגול נעשה דרבנן לחשוב אותו לספיקא דרבנן והוא מדברי מהר"י בן לב ח"ג סי' ק"ג ועיין פללים וסברות בזה בפמ"ג בכלל ס"ס סי' ק"י אות י"ט מ"מ הקא שאני דכשם דהפלוגתא על האכילה כה' הוא פלוגתא על המכירה ובמכירה קי"ל להקל כיון דרבנן הוא ולא חשיב ע"י גלגול: ועל טעם ראשון משום ס"ס קשה לכאור' מהא דקי"ל ב"ד סי' ק"י סעי' ט ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובות לא מקרי ס"ס ולדעת מקצת פוסקים אפילו בדברבנן וצ"ל דהקא שאני וספיק' דפלוגתא דרב רבב"ש"ס עדיף בזה ועפ"י הקדמות הנ"ל יש לכונן דברי תה"ד בדרוסה הואיל ויש צדדים להתיר ואיכ"ל טעם ס"ס אמר טעמא דס"ס וכן בחשש שמא ניקב הנושט דעפ"י הרוב נשחט הקנ'תחלה ויש לומר טעם ס"ס ואפי"ה אינו מועיל וע"כ משום דהוי כס' אחד בגופו וספק אחד בתערובת וא"כ גם כאן לא נימא פן וע"ז חילוק בין ספק במציאות לספיקא דפלוגתא דלא נמשך דווקא על הגוף משא"כ

בפלוגתא דמר עוקבא ושמואל דנראה דאין פאן יותר צדדים להתיר דנהי דשמואל גדול ממר עוקבא מר עוקבא הי נשיא ושפוחו רבים אצלו פנראה מלשון הר"ש בפירק פל שעה דזה הוא הספק למען דמספקא לי ולקה אתי עלה מפח ספיקא דרבנן וא"כ לפי"ז לא בעי צדדים להתיר: אלא דאפשר דהתה"ד לא סמך על זה הטעם לחוד להתיר עד דאיכא גם טעם ס"ס ושוב בעי צדדים להתיר וכדלעיל וכדעת הש"ך אמןם פיון דאנן קי"ל באו"ח סי' תס"ז סעי' ט' פדברי הרי"ף דנהי דמספקא לן אי פמר עוקבא או פשמואל היינו לענין החטה עצמה אבל לענין התערוכת באיסור משהו דרבנן נוכל לפסוק פמאן דמתיר עי"ש וא"כ גם פאן גפי מכיך נוכל לסמוך אמאן דמתיר ואפילו אין פאן צדדים אחרים פן נרא' לפי ענ"ד לכאור' אמןם פל זה לפי הנחת התה"ד דמכיך לגוי הוא רק איסור דרבנן אבל לא ידעתי איך פשיט לי פנולי האי דלכאור' נרא' לי דהוא מדאוריית' דמ"ש מהא דאמרינן בחולין דף קט"ו וק"מ ובקידושין דף נ"ז דלא אמרה תורה שלח לתקלה והאחרונים שם בשעה"מ ה' מ"א ובנוב"י מהדו"ת ובהפלא' שם עמדו בזה הא להציד את הצפור מותר מה"ת דכל דפריש מרנבא פריש והוכיחו מפאן דבכה"ג לכ"ע אין מבטלין איסור לכתחיל' וההפלא' שם תי' בענין אחר ועכ"פ פיון דאסור לשלחו דאולי ימצאנו ישראל מה"ת ה"נ אסור מן התור' אולי יחזור וימסרנו לישראל: ואני אמרתי מאז על מה שכ' מרן הגאון זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' שי"ד דמקרא דאו מכור לנכרי מוכח דאין מבטלין איסור לכתחיל' מה"ת והי קשה לי אדרכ' הרי פתבו התוס' בחולין דף צ"ה ובר"ן בחולין בשמעתינ דמכריזין דמה"ת רשאין ליקח מהגוי במקום דרוב טבחי ישראל דכל דפריש מרנבא פריש ואי מוכרין לגוי ויש לחוש שפא יחזור וימפננו ואפי"ה התירה התור' ע"כ דרשאין לבטל איסור לכתחיל' אפילו בכה"ג וקשיא גם על דברי האחרונים הנ"ל.

אמןם פשנדייק בלשון הקרא דבגר אמר תתננה ואהלה ובגוי אמר סתם או מכור וכבר דקדק מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' י"ט ותי' עיי"ש ולהנ"ל אמינא דגוי שלא קיבל ז' מצות אסור להניחו לדור בא"י ולא מושפחת לה בפשיד ישראל תקופה אלא בעובר ממקום למקום ובכה"ג אפי' בא"י שרוב טבחי ישראל פיון שגוי ממקום אחר שאינו נודע שרוב טבחי ישראל שם וממיל' אסור לקנות ממנו משא"כ בגר תושב שדר עם ישראל במקום שרוב טבחי ישראל אצלו יש לחוש וע"ז שפיר דייקא התורה דלגר אסור ליתן אלא א"כ ידוע שיאכלנה או ע"י מכריזין או קבא קבא או שיאכל בפני הישראל והיינו דקאמר לגר אשר בשעריה תתננה ויאכלנה בפניה או מכור לגוי דאצל גוי א"צ לאכול בפניה דאצל גוי אין חשש פדלעיל ונשפיר קאמר מרן זצ"ל דמשם מוכח דאין מבטלין מן התור' עכ"פ נרא' שם מדבריו ועל פי מה שפיארתי דבריו דמה"ת אסור וגם ברשב"א חולין דף צ"ג במתני' שולח ירה נראה דס"ל דחשש הנה הוא איסור דאורייתא אלא דמדבריו נראה דלא פדברי האחרונים הנ"ל דרק משום מבטל איסור לכתחיל' אתי עלה אלא משום לפני עור לא תתן מכשול ואע"ג דהמוצא רשאי לסמוך על הרוב ואינו עובר עבירה פדאיתא בתוס' ביצה דף כ"ה ע"ב דכ' דהיכא דסמכינן ארוב אפילו היו טריפה מן המיעוט לא בעי פלל פפרה דכה התירה התורה אפי"ה אפשר לומר דהיינו בדבר שלא נעשה ע"י אדם וכאונס הוא אבל מאן דגרם האונס אסרה התורה להביא האונס מכשול הנה מקרא דלפני עור: ועפ"י סברת הרשב"א יש להבין דברי תה"ד הנ"ל דהרי אמרינן בע"ז דף י"ד דאלפני דלפני לא מפקידין ונהי שכ' התוס' בע"ז דף ט"ו ע"ב ד"ה לנכרי דאצל ישראל גם אלפני דלפני מפקידין עיין בחו"י סי' קפ"ה ובלא"ה קשה פיון דרק חד קרא פתיב בין בגוי ובין בישראל וא"כ ממנ"פ פיון דדייקינו מקרא דרק לפני ולא לפני דלפני נאמר קרא א"כ ע"כ דגם אצל ישראל א"א לעבור

ואפֿשר דַרַק מְדַרְבְּנֵן וּכְעֵין שִׁכ' הַשֵּׁ"ף בִּיּוֹ"ד סִי קנ"א ס"קו דְּבִישְׂרָאֵל מְנוֹחֵר אֶפִּילֹו בְּלֹא תְּרִי עוֹבְרִי נִהְרָא וְאִיכ"ל דְּהֵינּוּ מְדַרְבְּנֵן וְאִיכ"ל א"ש וְיֵשׁ לְחַלֵּק בֵּין שְׁלַח לְתַקְלָה לְמַכִּירָה לְגוֹי דְּבִשְׂלָמָא גַבִּי שְׁלַח לְתַקְלָה דְּהוּא שׁוֹלַח זֶה לְעוֹלָם שְׁפִיר יֵשׁ לְחוּשׁ שְׂיָבוֹא לִיד יִשְׂרָאֵל וְהוּא בְּכַלֵּל וּלְפָנֵי עוֹר לֹא תַתֵּן מְכַשׁוֹל מִשָּׂא"כ בְּמוֹכֵר לְגוֹי דְּהוּי לְפָנֵי דְּלְפָנֵי וְאִינוּ בְּכַלֵּל לְפָנֵי עוֹר וּלְכַף ס"ל דְּאִינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנֵן וְאִיכ"ל סְבַרְתָּ הַתְּהִ"ד וְלֹא קָשָׁה מְהֵשׁ"ס: וְלִכְאוּרָה הוּ"א רֵא"י דְּטַעְמוֹ מִשׁוּם לְפָנֵי עוֹר וְלֹא מִשׁוּם מְבַטֵּל אִיסוּר מְלַבֵּד דְּקָשָׁה ע"ז הָא אִין פְּנוּנְתוֹ לְבַטֵּל וּכְבָר הוּכִיחוּ הָאֲחֵרוּנִים דְּאִם אִין פְּנוּנְתוֹ לְבַטֵּל אִינוּ אִיסוּר וְאֶפִּילֹו לְהַטוּ"ז בְּסִי צ"ט ס"קו דְּבַעֲיָנֵן א"א בְּעַנְיָן אַחַר הָרִי גַם פֶּאן א"א בְּעַנְיָן אַחַר בְּחֻלִּין דְּרַף קט"ו וּבְקִידוּשֵׁין דְּרַף נ"ז אֵלָא דְּקָשָׁה לִי בְּיֹתֵר עַל הָא דְּפָרִיף בַּפ' כ"ש גַּבִּי הָאִי אַרְבָּא דְּטָבָא בְּחִישְׁתָּא עַל רַבָּא דְּהִתִּיר לְמוֹכְרוֹ לְגוֹי מִבְּגַד שְׂאֵבֵד בּוּ פְּלֵאִים וּמֵאִי קוּשְׂיָא אִי הָאִיסוּר רַק מִשׁוּם מְבַטֵּל אִיסוּר וְהַמַּג"א בְּסִי תמ"ז ס"קמז הִבִּיא דִּיעוּת דְּחַמֵּץ קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ רִשְׁאִין לְבַטֵּל וְאִיכ"ל בְּשְׂלָמָא פְּלֵאִים דְּאִיסוּר לְבַטֵּלוֹ מִשָּׂא"כ חַמֵּץ קוֹדֵם הַפְּסָח וְאֵע"ג דְּהַמַּג"א שָׁם כ' דְּלִהְאָכִיל אִיסוּר לְבַטֵּלוֹ גַם קוֹדֵם הַפְּסָח הוּא גּוֹפִי' תְּקָשָׁה מִנ"ל וּמִנ"ל לְהַקְשׁוֹת וְע"כ פְּרִשְׁבָּ"א הַנ"ל.

מִיָּהוּ אִין זֶה כ"כ רֵא"י דְּהַנָּה הַפְּר"ח בְּסִי תס"ז הַקְּשָׁה עַל רַבָּא לְמָה לֹא צִוָּה לְעַרְבוּ וּלְבַטֵּלוֹ עֵי"ש שְׁדַחַק בְּזָה אֵלָא וְנִדְאִי שְׁתַּקְנָה זֹו עֲדִיפָא לִי דְּלֹא צָרִיף פְּלֵל בִּיטוּל וְעַד שְׁתַּאכְלָנוּ בְּבִיטוּל תַּעֲשֶׂה בְּלֹא בִיטוּל וְאִיכ"ל ע"כ דס"ל לְרַבָּא דְּחִשְׁשׁ שְׂמָא יַחְזוֹר וְיִמְכְּרֵנוּ לְיִשְׂרָאֵל אִין חִשְׁשׁ פְּלֵל פְּרִיף שְׁפִיר וְכִיּוֹצֵא בְּזָה יֵשׁ לְיִשְׁבַּב קוּשְׂיָת הַנוּב"י מִהַדוּ"ת חֵאוּ"ח סִי ע' דְּמֵאִי פְּרִיף בַּע"ז דְּרַף ס"ה עַל רַבָּא הָא רַבָּא שָׁם מִיָּרִי בֵּי"נ דְּרַבְּנֵן עֵי"ש וְהַפְּנוּנָה דְּבַדְרַבְּנֵן יוּכַל לַעֲשׂוֹת סְפִיקָא וְלִהְנֵ"ל א"כ הוּ"ל לְצוּוֹת לְעַרְבוּ אוֹ לְכַל הַפְּחוּת גַם לְעַרְבוּ דְּבַב' דְּרַבְּנֵן צִיָּד הַנוּב"י מִהַדוּ"ת חֵאוּ"ד סִי קצ"ג דִּישׁ לְהַקְלֵ וְע"כ דְּאִין חִשְׁשׁ פְּלֵל שְׂמָא יִמְכְּרֵנוּ לְיִשְׂרָאֵל וּפְרִיף שְׁפִיר וּבְזָה יֵשׁ לְיִשְׁבַב קוּשְׂיָת הַתּוֹס' בַּע"ז שָׁם אִיף טַעָה רַבָּא ב' פְּעָמִים דְּלִהְנֵ"ל פֵּל חֵדָא הוּ"ל מַעֲלָה בַּפ"ע.

וְאִיכ"ל אִין רֵא"י לְרִשְׁבָּ"א: אָמְנָם אֶפִּילֹו יְהֵא רֵא"י לְרִשְׁבָּ"א מ"מ אִין רֵא"י דְּרַק מְדַרְבְּנֵן אִיסוּר וְאֶפִּי שְׁר דְּזָה בְּכַלֵּל מַה שְׁהַגִּיחַ הַתְּה"ד בַּצ"ע בְּסוּף דְּבַרְיוֹ וְאִיכ"ל אִין אָנוּ יְכוּלִין לְסַמְּךָ עַל טַעַם שְׁנֵי וְאִיכ"ל צָרִיכִין רַק לְטַעַם הָא' וְאִיכ"ל בְּעֵינֵן צְדָדִים לְהַתִּיר מְלַבֵּד הַס"ס הַנ"ל וּמ"מ בְּגִידוֹן הַנ"ל יֵשׁ לוֹמֵר פִּינּוֹן דְּהַסְפַּמַּת הַמַּנ"י וּפמ"ג בְּסִי פ"ד פְּדַעַת הַשֵּׁ"ף וְטו"ז שָׁם ס"קט דְּרִשְׁאִין לְמַפְּנֵר קַבָּא קַבָּא וּמ"ש הַמַּג"א רִישׁ סִי תס"ז לְהוּכִיחַ דְּבִשְׂאָר אִיסוּרִין אִיסוּר קַבָּא קַבָּא הֵינּוּ הִיכָא דְּלִיכָא ס"ס דְּוּמְיָא דְּהָאִי אַרְבָּא דְּטַבְעָה בְּחִישְׁתָּא דְּלֹא הוּי ס"ס כַּמ"ש הָרֵאשׁוֹנִי דְּשָׁם אֶפִּילֹו לְשִׁמּוּאֵל אִיסוּר אָבֵל הִיכָא דְּאִיכָא ס"ס הַסְפִּימוּ לְהַתִּיר בְּקַבָּא קַבָּא וּכְמוֹ שְׁהַסְבַּרְתִּי לְעִיל דְּשׁוּב לֹא מְקַרִי עוֹשִׂין ס"ס בְּיָדִים וּבְגִידוֹן הַנ"ל מְכִירַת הַפְּרָה הֵינּוּ פְּעִין קַבָּא קַבָּא וְרַק מְכִירוֹת הַחֵלֵב רָאוּי לְכַמָּה בְּנֵי אָדָם: מְכַל מְקוּם אִם נִחְלָבָה בְּשַׁעַת מְכִירָה וְאִין לָהּ חֵלֵב אִזְ אַע"ג דְּלֵאחַר מְכָאן יֵהִי לָהּ שׁוּב חֵלֵב אוֹ שְׂמוּכֵר לְהַגּוֹי בְּתַנְאִי שְׁהַחֵלֵב שְׂיֵשׁ בָּהּ אִזְ יַחְזוֹר וְיִתֵּן לְיִשְׂרָאֵל הַמּוֹכֵר וְהַמּוֹכֵר יִשְׁפַּכְנָה וְאִיכ"ל אִין חִשְׁשׁ עַל אוֹתָהּ חֵלֵב אֵלָא עַל מַה שְׂיֵהֵי' לָהּ אַח"כ וְאִיכ"ל דְּלֹא חִשְׁשׁוּ הֵן מִשׁוּם מְבַטֵּל אִיסוּר וְהֵן מִשׁוּם לְפָנֵי עוֹר וּכַמ"ש הַמַּג"א בְּסִי קס"ט סק"ו בְּשָׁם הַב"ח וְעוֹד אֶפִּי שְׁר לּוֹמֵר דְּלִהְחֵלֵב שְׁנוּלֵד בְּרִשׁוֹת גּוֹי אִין אָנוּ אַחְרָאִין וּכַמ"ש הַח"י בְּסִי ת"מ ס"קד בְּחַמֵּץ שְׁלוֹ וְעוֹד אֶפִּי שְׁר לּוֹמֵר סְבָרָא פִּינּוֹן שְׁלֵאֲחַר שְׂיַצְאָה מִתַּח"י תְּהֵא מְנוֹתֵרַת אֶפִּילֹו לְיִשְׂרָאֵל מִשׁוּם פֵּל דְּפָרִישׁ א"כ אִין הַחֵלֵב שְׂבָא אִזְ אִיסוּר מִשׁוּם יוֹצֵא מִן הַטְּמֵא טְמֵא וְע"ז יֵשׁ לְפַקְפֵּק בְּפִרְט אִם הַבְּהֵמָה נִיכְרַת לְבַעֲלִים מ"מ טַעְמִים הָרֵאשׁוֹנִים נִרְאִים הִיכָא דְּאִיכָ' ס"ס אֵלָא דִּיהֵא אִיסוּר, מִשׁוּם דְּאִין עוֹשִׂין ס"ס בְּיָדִים וּבַכַּה"ג אִין עוֹשִׂין ס"ס בְּיָדִים פֵּן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד לְצָרְף עִם טַעַם ב': וְעוֹד סְנִיף לְהַתִּיר פִּי בְּטוּר

סי' מ"ח נדפס הג"ה אינו נודעת ממי שהכריע פדיעה המתרת מהניסיון שבארצות המערב פדי שלא ימות השור מרוב העשבים קורעין בין הצלעות עד הפרס ויוצא פרוש משם ונתרפא והגאון הב"ח כ' דשארי לי' מרא למדפיסי הג"ה זו שפבר כ' הרשב"א בתשובה סי' צ"ח דכל טריפה אפילו חיתה זמן הרבה אסור' ואני לא זכיתי להבין שהרי בש"ס סנהדרין דף ל"ג ע"א הביא ראי דנטלה האם פשר מתודוס הרופא וכו' וכבר כ' הש"ך ביו"ד סי' נ"ז ס"ק מח דגם בפלוגתא דרב רבא דהחיות מכריע והפמ"ג מספקא לי' אי גם בריבם המסכימים מכריע יעוי"ש וא"כ בספק פרוס פנימי איכ"ל דמכריע החיות ואפשר דגם ריב"ח לא אמר אלא מדרבנן וכעין שכ' הפלגתי בסי' נ"ז וכדי שלא תחלוק בין חלק פרוס לאידך ואפשר שייבוא לידי מכשול ולכך ס"ל דסתמו לאסור בכרס הפנימי וא"כ אין הנסיון מעיד פנגדו: ומ"מ אי אמרינן כן א"כ פלוגתיהו אי אסור מדרבנן ובדרבנן שמעינן להקל זהו איכ"ל פוננת ההג"ה לא להכריע שלא כריב"ח אלא ללמד שע"כ מדרבנן הוא וקי"ל להקל ויש לישב בזה ומ"מ לסניף נוכל לצרפו דכבר פתבתי דהנוב"י סי' קצ"ג כ' בדרבנן אם יש תרי דרבנן יש לצדד להקל וה"ה בס"ס פו נראה לפיענ"ד לצדד לעני בדבר חשוב ובהפ"מ להקל ואם נוכל לסבב שתתעבר התיר בתקמת אדם כלל י"ד להשהות אותה עד שתלד אם נודע שנתעבר' ועיין בתשובת מרן זצ"ל בחת"ס ח"מ סי' ל"ה דבספק פלוגת' מועיל שהי' על כלל פולו הנרא' לפי ענ"ד פתבתי ואחתום בברכה ידידו הדוש"ת: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה סי' שיל"ת חוסט עש"ק ר"ח אדר הראשון תרל"ב לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב לתלמידי הרב המופלא ומפולג ש"ב כש"ת מוה' שלמה שיק נ"י אב"ד בק"ק קארצוג יע"א: מכתב קבלתי ובו נאמר לשאול אותי בדבר הלכה למעשה באדם אחד שבשעת אכילתו קורקבו של אנוז מצא בפיו מחט ואינו נודע אם מהקורקבו בא וניקב מעבר לעבר או מעלמא אתא ודעת מעלתך נ"י להתיר א' עפ"י מ"ש הש"ך בסי' נ' ס"ק דהיקא דנולד הספק לאחר השחיט' והספיקות שונים יש להתיר במקום הפ"מ דנשחט' הותרה והבאת דברי הפנפי יונה שכ' בסי' מ"ח לחלוק על הטו"ז שם ס"ק י"ח וכתב דגבי קורקבו רוב הפעמים אינו ניקב מעל"ע ואע"ג שלבסוף חזר בו וכו' לחוש דהרי גם בקורקבו יש מקום דק שבו שדינו פפרס שמסתמא ניקב מעל"ע הקשתי עליו דלמה לא אזלינן גם בזה בתר רוב שהרי אנו רואין רוב הפעמים ששבא קורקבו לפנינו אין המחט במקום הדק אלא במקום העב.

ועוד אמרת לסמוך על מ"ש הצ"צ בסי' ק"ז במחט שנמצא בכבד שפסק שיש לתלות דהשתא נפל בו והוי ס"ס ומותר ובקשת ממני לחוות דעתי: והנה בנודאי אם ידעינן שזה המחט הי' תחוב בקורקבו אלא שלא ידעינן אם ניקב לחוץ מעל"ע נראה הסכמת הפוסקים לאסור דכבר כ' הש"ך שם בסי' מ"ח ס"ק כ"ג וכו' וכן הסכמת האחרונים שפול שניקב מצד אחד בכרס ולא נודע אם ניקב לחוץ טריפה דדווקא אם נודע שלא ניקב מעל"ע אלא דלא בדיקו על ק"ד מבחוץ הוא דכשר בהפ"מ ונהי דשם בס"ק ל"ח הביא דעת המהרש"ל שכ' דקורקבו דעב עדיף מפרס ולא חיישינן דניקב לחוץ כבר פליג עליו הש"ך שם וכן הסכים הנוב"י סי' ל"ג ושאר אחרונים ודבר גדול דיבר הרב בעל פנפי יונה הטעם שגם בקורקבו יש מקום דק ומה שהקשית למה חזר מדבריו הראשונים דאזלינן בתר רוב לא קשה דניח' דרוב מקום הקורקבו הוא עב אבל גם הדק הוא קבוע בפנינו ובקבוע אמרינן פמע"מ אע"ג דרוב פנגדו ולכך פינו דיש ספק אם הי' תחוב במקום עב או במקום הדק ובמקום הדק הרי הוא אסור: ובלא"ה הרי הש"ך בסי' נ' ס"ק דהיקא דאין לזוז מדברי הרמ"א וכל שאין אנו יכולין לתלות הריעותא שבאת לאחר מיתה ושחיטה אלא שבא מחיים אע"ג שלא נודע לן עד לאחר השחיט' אין אנו יכולין להתיר אפילו במקום הפ"מ והפמ"ג

שם כ' דלקאור' ראי' מדברי הרשב"א שפסק הש"ך הג"ל בס"ק כ"ג וכ"ה הג"ל בס"י מ"ח דחיישינו שמה ניקב מעל"ע אלא שדחה דאיכא למימר דשכיח מעל"ע יעויי"ש ולי' הי' נראה עוד טעם עפ"י מ"ש הטו"ז ביו"ד סי' מ' ס"ק ד' לפרש דברי בה"ג דכל שסופו לנקוב אין פאן חזקה לאותו דבר וחישינו שמה ניקב וא"כ ה"נ פיון דאין המחט התחובה בקורקבן דרפה לשוב לפה ע"י שועל ע"כ סופה לנקוב הקורקבן ושוב אין פאן חזקה נאני פתבתי במקו' אחר דדברי הטו"ז הג"ל ללקאור' קשים הא קי"ל בגיטין דף כ"ח דשמה מת לא חיישינו אע"ג דשמה ימות חיישינו וצ"ע ואפ"ש לחלק פאן בדברי הטו"ז פיון שפבר התחז' הריעותא דסופו לנקוב שפיר י"ל כטו"ז הג"ל וא"כ ה"ה פאן: ועכ"פ.

מצד ג' טעמים אסור אם נודע שהי' תחוב בקורקבן א' משום דהריעות' הי' מחיים והב' לטו"ז משו' דסופו לנקוב' אין פאן חזקה והג' משום דשכיח והנ"מ בין הנך טעמים לטעם הא' וב' אם יש להסתפק דשמה לאחר שחיטה נתחב מותר משום דנשחטה הותרה ונוכל לתלות שפא הריעותא לאחר שחיטה וגם אין סופו לנקוב ושרי במקום הפ"מ וא"כ בנידון דידן שלא מצא המחט תחוב ויש לחוש דמעלמא בא שפיר איכ"ל כדברי דאמרינו נשחטה הותרה אבל לטעם ג' שכ' הפמ"ג הג"ל ששכי' דניקב מעל"ע א"כ בכרס אפילו איכא ספק דלאחר שחיטה נפל איכ"ל דאסור דאין פאן ס"ס לומר דשמה לאחר שחיטה ואת"ל מחיים תחוב שמה לא ניקב מעל"ע דכיון דמצוי ושכיח שניקב מעל"ע אין מצרפין לס"ס וכמ"ש המג"א בס"י תס"ז סק"ח שפאל שאינו מצוי לא מצרפין לס"ס מיהו פל זה בכרס אבל בקורקבן דמצד העב אינו מצוי ונהי דהוי מצד קבוע כמע"מ דדק הוי ספק ושוב הוי ס"ס.

איברא דיש לפקפק בזה דהרי הס"ס אינו יכול להתהפך בשלמ' בצ"צ סי' ק"ז י"ל דהוי מתהפ' דשמה בא מן הגרגרת ואת"ל לא בא מן הגרגרת אולי לאחר שחיטה בא משא"כ פאן אם נתחיל שמה לא ניקב לחוץ ואת"ל ניקב לחוץ אין פאן ספק איסור מיהו י"ל דלפי פלל הש"ך בס"י ק"י בכלל ס"ס אות י"ד לא בעי בנידון שלנו מתהפ' דהוי כמו ספק על יעו"ש ובפמ"ג ועוד דהרי לדברי הפמ"ג הג"ל פל שנוכל לתלו' שלאחר שחיט' נעשה הריעותא יש לומר נשחט' הותרה ואפילו להפוסקים דמחמירים שם בס"י נ' בש"ך סק"ג היינו מדרבנן וכמ"ש הפ"מ מג בפתי' לטריפות.

והפמ"ג בס"י ק"י בכלל ס"ס אות י"ד כ' דברבנן סגי ס"ס אפילו אינו מתהפך וא"כ ה"נ מן התורה נשחטה הותרה ומדרבנן הא איכא ס"ס: ועוד בנידון הג"ל שבעלת הבית פתחה הקורקבן דדרך נשים לבדוק ולראות בקורקבן אם אין בו קוץ או מחט וכיון שלא ראתה אז שום ריעותא איכ"ל בנידון כה"ג כ"ע מודים להצ"צ דהרי הפ"ח בס"י מ"א והתבו"ש שם שחלקו עליו מ"מ בסימן מ"ט בנידון שנמצא בקורקבן בשעת בישול מחט יוצאת עד קרוב לאצבע מודים, דמותר דתולי' דלאחר שחיטה ומליחה נעשה דאל"כ איך לא ראו: ונהי דשם איירי שפלט המחט טובא וכאן לא נדע מ"מ פיון שפתחו ולא ראו אז שום ריעותא וגם לא מצאו עתה ממש בקורקבן המחט כמ"ש מעלתך ונדאי נראה דשרי לכ"ע הן הפלים הן השונן כ"ש לפי מאי שפתבת שהשונן ג"כ נתער' ברוב מיהו פל זה תליא בראו' עיני הדיון אם יש מקום לתלות ולספק שהמחט בא מעלמא דאל"כ לא מקרי ספק כמ"ש המג"א הג"ל והנראה לפי ענ"ד פתבתי דברי רבך ש"ב הדו"ש: הק' משה שיק מברפנאווע: תשובה סח בעזה"י חוסט טבת תרל"ז לפ"ק החיים והשלם וכל טוב לאהובי ידידי הרב הגדול המופלג בתורה וביראה, כש"ת מוה' ישעיה פ"ץ ראבין נ"י אבדק"ק

מיהאפאלי יע"א: מכתבו קבלתי ובו נאמר לחוות דעתי בענין השכיח בבר אנוזות שסמוך לקורקבו שלקו יש לקו בעין בועות וכשפותחין אותם הם מלאים תולעים וכתב מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' כ"ח שלדעתו התולעים שבועות הנ"ל מני' גופי' קא רבו ולכך אם אין ריעותא ואין נקב בעור של בני מעיים מותר אבל אם נימא דיש לחוש דהתולעי' מעלמא קא אתי אפילו לא חזינו ריעותא בעור הפנימי אפי"ה תליא בפלוגתא ביו"ד בש"ף סי' ל"ו ס"ק י"ז ותמה מעלתו נ"י למה יהא טריפה אם לא נמצא נקב בעור של בני מעים הפנימי דהא שם אינו בעור הנושט שאין לו בדיקה והחלק העור ההוא שייך לקורקבו ואית בי' פורצי פורצי וגם איכא ס"ס דאפילו יש שם נקב שמא לאחר שחיטה וגם בנושט לדעת מרן בעל חת"ס זצ"ל לא נקרא ס"ס במקום חזקה עכ"ל בקיצור ועוד האריך מעלתו נ"י: ולפי.

ענ"ד דברי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בנודאי מוכרחים דהרי הב"ח והדרישה המובא בש"ף שם בסי' ל"ו סעי"ק י"ז דימה זה למאי דקי"ל ביו"ד סי' ל"א בתולעת שנמצא בקרום של מוח אפילו אין שם ריש אסור דאין אנו בקיאים בבדיקה ונראה דאע"ג דבעלמ' אמרינו דבמקום ידועה סמכינו על בדיקתנו ונראה דהטעם פינו דחזינו ריעותא דקרום עילאה ניקב כמ"ש הש"ף בס"קח שם לא נוכל לאוקמי' אחזקתי' שפכר יצא מחזקתו כמ"ש לקמן ביו"ד סי' מ"ח, ובש"ף שם בס"קלח שהעיקר הסמיכה משום דרוך הנבלעים דרף הנושט אבל על חזקה לא סמכינו על בדיקתנו כמו דלא סמכינו גבי קורקבו בכה"ג דהיכא דניקב אפי' מצד א' ונשתנה ממה שהי' ואצטרף עוד טעמים וה"נ פינו שיש פאן בועות מלאות תולעים ולפי הסברא שאין חוששין שמעלמא באו וא"כ ע"כ או שניקב חלק שבחוץ או שהחלק הפנימי ניקב ואיתרע חזקתה וזה עצמו נראה דהוא הפלוגתא המובא בש"ף סעיף קטן י"ז הנ"ל דהיכא דיש נקב לפנימי לא אמרינו דלאחר שחיטה פירש פינו דיש ריעותא לפנינו לא סמכינו אחזקת פשרות ואידך דיעות סברו דאפילו בכה"ג סמכינו אחזקת פשרות ושפיר כ' מרן זצ"ל דאי אמרינו דמעלמא קאתו ע"כ נעשה ריעותא בבני מעים ואיתרע ולכך לאותה דיעה דלא תלינו לאחר שחיטה משום דאיתרע לפנינו א"כ ה"נ איתרע לפנינו כמו במוח ושפיר כ' מרן זצ"ל דכאן לא שייך ס"ס שמא לאחר שחיטה נעשה דא"א שתהא נעשה בועא לאחר שחיטה ואין פאן ס"ס: ובאמת לדידי הי' קשה אפילו למ"ד אפילו יש נקב בפנינו תלינו להקל דפי' לאחר מיתה ואפי"ה פאן יש לאסור מן דינא ונאפילו אי מינייהו קא רבו קשה לי ג"כ דיהא טריפה אפילו אי לא חזינו נקב בעור של בני מעים דהרי בסוף סי' מ"ב ביו"ד במחט שנמצא במרה קי"ל דטריפה וכו' שם הש"ף אע"ג דקי"ל בסי' מ"ו במחט בבני מעים פשר זה דווקא התם שיוכל לצאת אבל הכא דלא מצוי נפיק בשום מקום מן המרה טריפה ולא סמכינו על בדיקתנו דאין שם שום נקב א"כ קשה לי הרי התולע הוא כמו מחט דניקב וכמו שנרא' בדברי הטו"ז בסוף סי' ל"א דדימה זה למחט בחלל הגוף ובמחט היכא דלא מצוי נפיק רק ע"י נקב חזישיניו דנקב וא"כ ה"נ אפילו אי מינייהו קא רבו פינו דלא מצוי נפיק הוי לן למיחוש לנקב כמו דחמריניו במרה ומרן הגאון זצ"ל לא כתב פן נאפשר לומ' דטע' דסברא הנ"ל הוא פועל שכ' הטו"ז בסי' מ' במחט בחלל הלב דאם המחט באופן דלא מצוי נפיק וסופו לינקוב פבר נאבדה החזקה דאין יכולין לסמוך על חזקת הבהמה פינו דסופו לינקב בנודאי ויצאה מחזקה ואין אנו יודעין אם פבר יצאה או לא ולכך מספק הוא טריפה וכן הוא נמי הטעם במרה וא"כ אפשר בהנה תולעים אי מינייהו קא רבו אפשר דסופם דוהין פעפרא בעלמא ויאבדו כדאמרינו דף נ"ח פל דבר שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חודש והוי פעפרא בעלמא וא"כ אפשר דאין סופו לינקוב ושפיר סמכינו אחזקה דהיינו אי חזינו אם עור הפנימי דשייך לבני מעים יפה

סמכינין על בדיקה דהוי חזקה בהדה: ועוד, אפשר לישב הקושיא דלפי הנראה דעור של הבועא הוא רק קרום שנעשה מחמת מפה ודברי מרן זצ"ל נראה דמסתמא הוי כנתמסמס ובאמת מדברי האמרי אש חלק יו"ד סי' כ"א משמע דגם עור העליון אפשר דהוי סתימה אם היא שלמה עיי"ש ובנוב"י מהדו"ק סי' י"ד אבל באמת לפי הנראה עור ההוא הוי רק קרום מחמת מפה וא"כ אפשר שיצאו התולעים מצד ההוא שאין העור שעלי מתקנים וקרום שעלה מחמת מפה אינו קרום ואפשר שהתולעים יצאו משם ועדיין לא איתרע חזקת הבני מעים אם אנו רואין שעור הפנימי של הבני מעים הוא שלם ויפה ולא נתמסמס ולא ניקב איכ"ל דכשר ואינו טריפה משום דסופו לינקוב פן אמרתי לישב דברי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל וא"כ הא דמטרפינין אי אתו מעלמא אפילו עור התחתון שלם שפיר כתב מרן זצ"ל דהוא רק מטעם הפלוגתא שבש"ך סי' ל"ו סקי"ז וכיון שהספימו האחרונים שם להחמיר ע"כ בבועות הסמוכין לקורקבו הנ"ל נראה דטריפה אפילו אם מה שתחתיו שלם ויפה פן נראה לפי ענ"ד וא"ש לדינא אם אין פאן צד אחר להקל: תשובה ס"ט עוד להנ"ל ומה שהקשה מעלתו נ"י על דברי הדגומ"מ בסי' ק"ט שכ' על הש"ך בסק"ח שכ' דמנשפחת תערוכות מבשא"מ ואינו ניקר פגון שיש פאן ב' או ג' מינים ונודע שאחד מהם אסור וא"י איזה מהן והקשה הדג"מ הא בכה"ג הוי קבוע לפי דברי הטור הביאו הש"ך בסי' ק"י סעי' קטן י"ד והקשה מעלתו נ"י עליו לפי דברי הר"ן בחולין דף צ"ה דכל שמעורב לא נקרא קבוע פיון שבטל ואין פאן איסור כלל והאריך מעכ"ת נ"י בזה ולפי ענ"ד דבר גדול דיבר הדגומ"ר דהוא גופי' תיקשה הא איך אפשר שיתבטל פיון דידעינין קבוע מוארב לו וקם וכו' דמוקמינין בסוף פ"ק דכתובות בט' ישראל ועפום אחד ביניהם דפטור משום דחשבינין את העפוי"ם האחד כמו ט' הישראלים: וא"כ ה"נ אם יש פאן בתערוכות שנתערב אנוזא וב' תרגולים הרי קבוע פאן אנוזא והוי כמע"מ וכאלו הי' פאן ב' אנוזות וב' תרגולים ואיך אפשר שיתבטל פיון דקבוע מחשב אותו הדבר כמו אלו שהם עמו בתערוכת אפילו הם רוב ובשטמ"ק שם בכתובות פי' דע"י הקבוע הוי פאלו הי' פנונתו להרוג את העפוי"ם אפילו אם נמצא שהנהרג הוא ישראל אפי"ה הוא פטור כ"כ לחד פירושא וא"כ לכאורה שפיר הקשה הדג"מ דבשלמא אם הפל מין אחד ובטל לגמרי כל חתיכה וחתיכה אינה שייך קבוע פיון דנתבטל אבל פאן שהמינים נקראים על שם מינו א"א שיתבטל וקבוע דמקומו ונשא על שמו וממילא נחשב כמחצה ע"מ ואיך אפשר שיתבטל.

ולי הי' קשה בלא"ה לדעת הרשב"א המובא בסוף סי' ק"ט באריכו' דס"ל דביבש בביבש אסור לאכלו בבת אחת דלא נתבטל כמו לח בלח אלא דאמרינו כל דפריש מרובא פריש ותלינו דהחתיכה שהוא נוטל הוא מרוב של היתר ונהי דמבואר שם מדבריו דזהו רק חומרא דרבנן מ"מ פיון דמדברנן לא בטל ונעשה היתר שהאיסור נהפך להי' היתר ועדיין שמו עליו וא"כ להוי פאיקבע איסורא והוי כמחצה על מחצה ולא שייך כל דפריש מרובא פריש אלא דברשב"א איכ"ל דס"ל כדעת הפוסקים דדבר שאינו ניקר לא מקרי קבוע ולכך לא גזרו אלא בדבר חשוב אם אינו ניקר אבל בנידון שתי הש"ך באינו מינו שדבר ההוא ניקר שפיר איכ"ל דמקרי קבוע וממילא לא נתבטל ושפיר הקשה.

הדגומ"ר: גם דברי הטו"ז שהביא מעלתו נ"י באו"ח סי' תרע"ג ס"קו שכ' דאם פבר דיבק הנרות של חנוכה ובאותו עת נתערבו דאין בטלים פיון דקבוע במקומו והקשה מעלתו נ"י עליו ולפי ענ"ד דהטו"ז ס"ל כמו דאמרינו במס' תרומות פ"ט מ"ה ובמס' ערלה פ"א מ"ו דאמרינו שם דמאה לגנה של חולין שנתערב בהם חד תרומה לא שייך ביטול ואמרינו שם בירושלמי מובא בתוספת יו"ט דקרקע בקרקע לא בטל דלא נתערב כלל וכו' מהא דערלה נראה אפילו הוא עומד

לתלוש דכתלוש דמי דלא נתבטל פינון דהאי לחודא והאי לחודא קאי ומחנפר לקרקע פקרקע וה"ה גר המחנפר לשלחן או למנורה פשם דא"א לומר דחלק מנורה זה נתבטל באחר דכל חד הוא בפ"ע כמו קרקע בקרקע דמחנפר לו פנ"ל פן נראה לי להסביר דבריו אעפ"י שאין מוכרח מ"מ פתבתי הנראה לפי ענ"ד ואחתום בברכה המשולשת יהי ה' עמו ויברך אותו ואת ביתו דברי ידידו הדוש"ת וטובו וברכה ושלום פה חוסט עש"ק פ' שמוות תרל"ז לפ"ק: הק' מנשה שיק מברעזאונע: תשובה ע"ו להבחור המנפלג בתורה חרוץ ושונון כש"ת כה' אברהם נ"י: מעלתו הקשה על דברי הר"ן בחולין דף נ"ו דמוקי הא דקא מבעי' לי הוריקה כבד נגד בני מעים דליתא ב"מ לפנינו והקש' הא הר"ן סובר דהאיבעי' דווקא בידוע שגפלה לאור וגם סובר בידוע שגפלה ולא בדקה טריפה וא"כ למה לי הוריקה ת"ל הואיל ואינם לפנינו טריפה עכ"ל זהו לא קשה דהנ' אפילו נימא דטריפה אם אינם לפנינו ולא בדקה מיהו היינו ספק טריפה ולא נודאי טריפה וכמ"ש גמי הנקוה"כ בסי' נ"ב משא"כ פשה הוריקה נגד בני המעיים אמרינן בידוע שנתקרו בני מעי' והוי נודאי טריפה: ועפ"י זהו הי' אפשר לישב דעת המרדכי המוכא בטו"ז בסי' נ"ב שכ' דבהוריקה הכבד גמי טריפה משום דיש לחוש שמא תנטל פולה עיי"ש והקשה מהש"ס דא"כ מ"ש דאמרינן דווקא נגד בני מעים עיי"ש ולהנ"ל פינון דמהמרדכי משמע דרק ספק איכא.

וא"כ י"ל דמספק בלא"ה טריפה הואיל ואין הבני מעים לפנינו ולכך קא מבעי' לי רק נגד בני מעים אם הוא נודאי טריפה אמנם באמת המעיי' במרדכי יראה דלא ס"ל פהר"ן אלא מייירי בבני מעים לפנינו ועוד נראה לפי ענ"ד דלפי המבואר מדברי הב"ח בסי' מ' וכן משמע ברשב"א בפ' אלו טריפות גבי תרתי אונא דסרוכי וכו' וכפי מה שביאר הב"ח מבואר דבכל טריפות שהוא משום סופו דווקא טריפה ובנודאי סופו לינקוב או לסתור אבל כ"ש ספק אפילו אם אח"כ ניקב או נסתר מ"מ אינו טריפה רק מפאן ואילך: ובזה ישבתי קושית הר"ן בחולין דף מ"ח ע"א על ר"נ דריאה הסמוכה לדופן פשר דהקשה לדעת התוס' דטריפה משום דסופה להתפרק דלמא יתפרק מצד הריאה ואמתי דלא קשה לפי דברי הב"ח דאפילו אם הי' מתפרק מצד הריאה פינון שאפשר להתפרק מפאן או מפאן אינו טריפה משום סופו להתפרק אלא א"כ יש צמחים דאז בנודאי תפרק מהריאה ולכך טריפה משום סופו להתפרק ועוד מבואר מדברי הב"ח דאפילו אם כמו שהיא עתה לפנינו סופו להנטל או להתפרק אבל אפשר שתעלה ארובה ג"כ פשר ולפי"ז תקשה הא דקי"ל סוסי' מ"א דחצר הכבד שניקב טריפה אע"ג דאם נסתם פשר וצ"ל כמ"ש הר"ן בחידושי' גבי סירכות דאין כל הנקבי' מקבלי' סירכא והוי ספק טריפה ולפי"ז הוי טריפות של חצר הכבד רק ספק טריפה ומינושב בזה מה שהקשה הפלתי למה לא תנו במתני' טריפות זה לפי ס"ד בחולין דף מ"ח עיי"ש ולהנ"ל לא קשה דהוי רק ספק.

אמנם מסתימת הש"ע משמע דהוי נודאי טריפה וכ"כ הפמ"ג שם בהדיא וצריך לומר דלא קי"ל פהר"ן בזה אלא כמ"ש היש"ש סי' פ"ח דע"י שמים אפשר שתעלה רפואה גם לנודאי טריפה וא"כ גם לענין סופו מבואר בזה דלא פדמשמע מדברי הב"ח עכ"פ בזה שפיר אמרינן כב"ח אם אינו בנודאי שתנטל או תינקוב או תתפרק אינו טריפה וכן אם יש לו רפואה ע"י האדם ג"כ אינו טריפה וא"כ פאן אם הוריקה הכבד במקום אחד פינון שאם ינטל זה יהא פשר א"כ מושכחת לה ע"י אדם מומחה ברפואה אפשר שיחתוך מקצת מן הכבד שהוריק כבד ולא יהא סופו להנטל וא"כ אפילו לא חתך או לא הזדמן מומחה מ"מ אין פאן טריפות משום דסופו להנטל וא"כ קשים בלא"ה דברי המרדכי: ונראה דהמרדכי סובר דכבר נתפשט הארס והחולי ההוא בכלול חיישינן ואע"ג דאינו ניקר מ"מ אמרינן סופו שיוכיח ויוריק ותנטל אלא דקשה פינון דאין זה נודאי אלא

ספק דשׁמא כּבּר נּתפּשׁט נוקמ׳י אַחזקָה וּנרְאָה לעֲנַן בְּנֵי מַעִים קִים לְהוּ לַחכּוּ"ל שְׁכָּה הוּא שְׁבוּדָי נְחָמְרוּ בְּנֵי מַעִ"ג וְאֵע"ג שְׁמִלְשׁוֹן הַמְרָדְכִי מִשְׁמַע דְּגַם בְּבְנֵי מַעִים הַטְרִיפוֹת מִשׁוּם סוּפוּ מ"מ לְפִי מַה שְׁבִיאַרְתִּי וְלִפִּי לְשׁוֹן הַש"ס ע"כ הַפְּנוּנָה שְׁכָּבֵר נָפַל בְּבְנֵי מַעִים הַחֲוִלִי.

אַלֵּא מִשׁוּם דְּעֲדִינן אִינוּ נִיכָר אַע"ג שְׁהֵם לְפָנֵינוּ הַסְּבִיר הַמְרָדְכִי דְסוּפוּ יְהִי שְׁיורִיקוּ אַבְּל הַחֲוִלִי כְּבָר שְׁלֹט בְּהֵם ע"כ אֶפְיָלוּ אִם יִטּוּל אוֹתוֹ מִקְצַת כְּבֵד יוֹרִיקוּ הַבְּנֵי מַעִים וְסוּבֵר הַמְרָדְכִי כְּעִין סְבֵרַת הַטו"ז בְּסִי' מ' דְּכִינן דְסוּפוּ שְׁיִנְקוּב אוּ יִנְטַל כְּבָר אֲזָדָא לָהּ הַחֲזִיקָה: וְלִכְּהָ גַם כָּאֵן פִּינן שְׁסוּפֵן שְׁיִטְרַף מִשׁוּם בְּנֵי מַעִים כ' הַמְרָדְכִי דְחִיָּשִׁינוּ שְׁמָא גַם הַכְּבֵד כְּבָר שְׁדִי בָּהּ הַחֲוִלִי בְּכּוּלוֹ וְאֵע"ג דְּכָבֵר טְרִיפָה מִשׁוּם בְּנֵי מַעִים וּמֵאִי נַפ"מ דְּגַם מִשׁוּם הָא מְטְרִיף לַחֲזִיק הַטְרִיפוֹת אָמַר כֵּן וְלַעוֹלָם דְּוּנְקָא הֵיכָא דְהוֹרִיק נִגְד בְּנֵי מַעִים וּכְמ"ש הַב"י בְּכּוּנְתוֹ וְהַטו"ז הִקְשָׁה מ"ש וַעפ"י הַנ"ל שְׁפִיר הַסְּבֵרַתִּי וּמִשְׁם לְמַד דַּה"ה בְּחֲצֵר הַכְּבֵד י"ל דְּטְרִיפָה מִשׁוּם סוּפוּ דְהִינּוּ דְחִיָּשִׁינוּ ג"כ שְׁמָא כְּבָר שְׁלֹט הַחֲוִלִי מִפְּתַח כ"ש הַרְאֵי דְהֵתָם לִית לִי רְפוּאָה בִּיַדִּי אָדָם וְעַכ"פ נִרְאָה דְהַמְרָדְכִי לֹא כְּתִב כֵּן אֶלֵּא הֵיכָא שְׁהוּא נִגְד בְּנֵי מַעִים שְׁבוּדָי סוּף בְּנֵי מַעִים לְהוֹרִיק דְהִשְׁתָּא לֹא חֲזִינן מִיַּדִּי א"כ פִּינן שְׁטַבְעָה בְּהֵמָה זוּ כֵּן אֶפְשָׁר לְסַפֵּק שְׁגַם כֵּל הַכְּבֵד הוֹרִיקָה אַבְּל בְּעֵלְמָא גַם הַמְרָדְכִי מוֹרָה דְכָשֵׁר כֵּן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד וּבְזָה אַחֲתוּם בְּשִׁלּוּם: אוּ סוּבֵר דְכָאֲמַת גַּם בְּהוֹרִיקָה נִגְד בְּנֵי מַעִים אִינוּ נוֹדָי שְׁנַחֲמָרוּהַב"מ כְּדִמְשַׁמַּע לְשׁוֹן הַמְרָדְכִי אֶלֵּא סַפֵּק הוּי וְקָשִׂיא לִי כַּנ"ל דְלוֹקְמָא אַחֲזִיקָה וְע"כ יֵשֵׁב דִּישׁ עוֹד סַפֵּק שְׁמָא יִנְטַל כֵּל הַכְּבֵד וְכָבֵר פְּשֻׁטָה הַחֲוִלִי בְּכּוּלוֹ וְלִכְּהָ הוּי ס"ס לְאִיסוּר חֲדָא שְׁמָא נְחָמְרוּ בְּנֵי מַעִי' וְאֵת"ל לֹא נְחָמְרוּ שְׁמָא נְכָמַר כֵּל הַכְּבֵד וְהוּי ס"ס לְאִיסוּר נִגְד הַחֲזִיקָה וְעֲדִיף לְכָל הַפְּחוֹת הַס"ס כְּחֲזִיקָה אוּ עֲדִיף מִיַּנְי' דְהוּי כְּרוּב וְעֲדִיפָא מִיַּנְי' וְלִכְּהָ הוּי טְרִיפָה וְכָל זֶה מִד בְּנֵי מַעִים אַבְּל בְּשָׂאָר מְקוּמוֹת דְהוּי רַק חֲד סַפֵּק א"א לְהַטְרִיף דְאוּקִי אַחֲזִיקָה וְהַבְּל מַעִים פְּשִׁיטָא שְׁלֹא נְחָמְרוּ אִם נְכָמַר הַכְּבֵד שְׁלֹא כְּנִגְד בְּנֵי מַעִים דְלַהַמְרָדְכִי מִיַּרְי שְׁהַב"מ לְפָנֵינוּ כְּדִלְעִיל וְא"ש וְתוּ לֹא מִיַּדִּי פְּעַת רַק הַחֲזִיקִים וְהַשְׁלוּ' יְדִידוֹ הַדּוּש"ת הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבַרְעֲזָאָנוּע: תְּשׁוּבָה ע"א הַחֲזִיקִים וְהַשְׁלוּם וְכָל טוֹב לְבְנֵי הַבְּחִיר הַמְּנוֹפְלָג כַּה' חֲזִיקִים שִׁיק שְׁיַחְיִי: מְכַתְּבָה אֲשֶׁר בּוּ בְּאֵת לְשִׂאוֹל בַּד"ת וְשֵׁם נְאֻמַּר לְשִׂאֵל אוֹתִי בְּדָבָר הַלְכָה אִי חִימוֹר שְׁיַיָּהּ גַּם בְּמַתְּכַת מְלֻבָּן הוֹאִיל וְכַתְּב מְרֵן הַגְּאוּן זַצ"ל בַּחַת"ס סִי' נ"ד בְּמִים רוֹתְחִין לִית בִּי מִשׁוּם בְּיַמּוֹר מִיְהוּ הַתְּבוּ"ש בְּסו' נ"ב כְּתִב בְּשֵׁם הַרוֹקַח דְּגַם בְּמִים רוֹתְחִין אִית בִּי מִשׁוּם חִימוֹר וְא"כ אוּר לֹא דְוּנְקָא וְהַבְּאֵת קֶצֶת רֵאִי לְזָה וְהַנְּהָה גוּף הַדִּין כ' מוֹרִי זַצ"ל בַּחַת"ס סִי' נ"ב דְּבַמְתְּכוֹת מְלֻבָּן אוֹת בִּי מִשׁוּם חִימוֹר וְלְכָאוּר' דְּבָרִיו סוּתְרִין לַמ"ש בְּסִי' נ"ד וּבְלֹא"ה דְּבָרִיו בְּסִי' נ"ד תְּמוּהִין שְׁלֹא הִבִּיא דְּבָרִי הַרוֹקַח הַנ"ל שְׁגַם בְּמִים אִית בִּי חִימוֹר וְלִפִּיעַנ"ד לִישָׁב דְּבָרִיו אַע"ג שְׁלִשׁוֹנוֹ אִינוּ מִשְׁמַע כֵּן מ"מ נִרְא' שְׁלֹא יֵצֵא מְכָשׁוּל מִתְּחַת יְדֵי הַטְּהוֹרִים אַע"ג דְּלִדְיָנָא נִרְאָה לְפִי עַנ"ד דְּבִין בְּמִים וּבִין בְּמַתְּכוֹת וּבִין בְּסִיד רוֹתְחַת אִית בִּי מִשׁוּם חִימוֹר דְּהָרִי אִיתָּא בְּכִסְחִים דְּמַתְּכוֹת רוֹתְחַת וְסִיד רוֹתְחַת וּמִים חֲמִין אִית בִּי מִשׁוּ' מְכוֹת אֲשֶׁר וּבְאֲשׁ תַּשְׁרֵף וְנִרְאָה שֶׁם דְּהִנְךָ מְסַתְּבָרָא טְפִי לְכָלוֹל בְּכָלֵל אֲשֶׁר מִמִּים חֲמִין וְלִכְּהָ אַע"ג דְּרַבָּה הִנְךָ צָרִיף גוּד לְרַבּו' מִים חֲמִין וּמְסַתְּמ' לֹא זוּ אַף זוּ קַתְּגִי וְא"כ פִּינן דְּכַתְּב הַרוֹקַח דְּבְמִים רוֹתְחִין אִית בִּי מִשׁוּם חִימוֹר כ"ש בְּמַתְּכוֹת מְלֻבָּן וְסִיד רוֹתְחַת: וְעוֹד.

אִיתָּא בְּהַדְיָא בְּסִנְהֶדְרִין דְּרַף נ"ב ע"א דְּפִתִּילָה שְׁלֵ אַבְּרָ שֶׁהִיא מַתְּכַת כְּדֵאִיתָּא בְּכִסְחִי הַנ"ל דְּזוֹרְקִין פְּתִיל' לְגוּף וְהִיא חוּמְר' בְּנֵי מַעִי' וּמְכָאֵן הִבִּיא הַרְמְב"ם בְּפִי הַמְשַׁנָּה בְּחוּלִין שֶׁם דְּחוּמְר הִינּוּ שְׁרִיפָה א"כ מְבוֹאָר דְּמַתְּכוֹת מְלֻבָּן שׁוֹרְף וְאִית בִּי מִשׁוּם חִימוֹ' בְּכָל דְּבָר הַשׁוֹרְף וְלֹא קָשָׁה מֵאִי שְׁנָא דְנִקְט בְּמַתְּנִיתוֹ לְעַנְיָן חִימוֹר נְפִלָּה, לְאוּר חֲדָא דְלִפִּי מַה דְּמַרְבְּנִין גְּבִי מְכוּה וְשְׁרִיפָה דְּכָל הִנְךָ בְּכָלֵל אֲשֶׁר הֵם יְלִפִּינִין מִיַּנְי' דַּה"ה בְּכָל מְקוּם דְּכַתִּיב אֲשֶׁר וּכְמ"ש הַתּוֹס' בְּכִסְחִים שֶׁם ד"ה הָא

לא"ה ושני כתובים לא שייך פאן פֿעוּבן אַלא אַפּילו לַאינדֶה תּירוּצָא מ"מ נֶרְאָה דָאור דֶנקט פֿאן לאו דוּנקא אַלא חֶדָא מִינִייהו נֶקט וְאוּרְחָא דְמִלְתָא קַתְנִי וְאַפִּי' בְּאַבְר מַעֲיָקְרָא דָאינוּ בְכָלל אַש נֶרְאָה לְפִי ענ"ד דמ"מ פֿינן דְשׁוּרְף אֵית בִּי מְשׁוּם חִמּוּר וְזִיל בְּתַר טַעֲמִין וְאַפִּי"ה לָא קִשָּׁה מ"ש דֶנקט דִּין חִמּוּר בְּעוּף דַאיכ"ל פֿהָרָא"ש דְבִבְהִמָּה לָא שְׂכִיחָא וְלָא שְׂיִיכָא דְעוּר וְצִלְעוֹת מְגִינִים: וְמָה שְׂפַתְבָּת בְּמַתְכוֹת מְלֻבָּן לָא שְׂיִיךְ זֶה דְמַתְכוֹת מְלֻבָּן מַעֲבִיר הָאוּר זֶה אֵינוּ דמ"מ מְתַמַּעַט הַחֹם פֿינן דְהִבְנִי מַעֲיִם הֵם רְחוּקִים טַסִי מִן הַמַּתְכוֹת בְּבִהִמָּה ע"י הַפֶּסֶקֶת הָעוּר וְהַצִּלְעוֹת וְאַע"ג דְהָעוּר נִשְׂרַף מ"מ מְתַמַּעַט וְהוּלָךְ הַחֹם וְנִתְקַרַר ע"י שְׂרִיפַת הָעוּר וְאִי זוּרְקִין הָאָבְר לְתוּךְ פֿיו מְסַתְמָא מֵת שְׂהַרִי בְּזָה מְמַתִּין הַנְּשַׂרְפִין וְלָא שְׂפִיחוּ דְקִיָּמוּ בְּבִרְיָאוֹת וְלִכְךָ לָא מְוַשְׁפַּחַת בְּבִהִמָּה כמ"ש הָרָא"ש מִיְהוּ כָל זֶה אִם נִפְלָה לְחַמִּים אוֹ לְסִיד אוֹ מַתְכוֹת ע"י אַחֲרִים: וְאַבְל בְּשִׂתוֹ מַעֲצָמָם יֵשׁ לוֹמַר דָּאִין בְּהֵם מְשׁוּם חִמּוּר דְהַרִי גְבִי רִיסוּק אַבְרִים אַמְרִינִין בְּחֻלְיִן דִּיף נ"א בְּהִנְיָחָה לְמַעְלָה וּמְצָא' לְמַטָּה לִית בִּי מְשׁוּם רִיסוּק אַבְרִי' דְאַמְרִינִין אַמוּדִי אַמְד' נִפְשָׁה וְאַם סְמִכִינִין כְּזֶה גְבִי רִיסוּק אַבְרִים דְאַיסוּר נִפְיָה הוּא וְנוֹדָי טְרִיפָה מְכ"ש שְׁנִסְמוּף ע"ז בְּחֻשׁ חִמּוּר דְהוּא רַק סְפָק טְרִיפָה וְאִיךָ תִּשְׁתָּה הַבְּהִמָּה דְכָר שְׂשׁוּרְפַת בָּה אֵת פִּיהָ אַלָּא וְנוֹדָי דְלָא הִי חֻשׁ טְרִיפָה וְבִכָּה"ג הוּא דְהִתִּיר מְרֵן הַגָּאוּן בַּחַת"ס סִי' נ"ד וְבִכָּה"ג הוּא שְׂהוּכִי' דָּאִי נִימָא דְגַם בְּכָה"ג טְרִיפָה הוּ"ל לְאַשְׁמַעִי רְבוּתָא טַפִּי וְאַפִּילוּ בְּבִהִמָּה וְאַע"ג שְׂאִין לְשׁוֹנוֹ מְשַׁמַּע דְדוּנְקָא בְּכָה"ג אָמַר מ"מ נֶרְאָה לְפִי ענ"ד לְכוּנֵן דְכָרִיו לְהִיוֹתֵן מְסַכִּימִי' לְדִינָא וְלָא יִהְיוּ דְכָרִיו סוֹתְרִין זֶה אֵת זֶה וְאַלוֹ וְאַלוֹ דְכָרִי אֱלָקִים חַיִּים וְלָא יֵצֵא מְכַשׁוּל מִתַּחַת יָדוֹ כַּנ"ל נְכוּן דְכָרִי אַבְיָה דְדוּרְשׁ ש"ת: ה"ק מְשָׁה שִׁיק מְבַרְעָזְאוּעִי: תְּשׁוּבָה ע"כ בַּעֲזַה"י"ת יוֹם א' לְסִדָּר בָּא תְרַל"ו לְפ"ק פֿה חוּסֵט יַע"א חַחִיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְתַלְמִידֵי הַרְבֵּנִי הַמְּוִפְלָג מוֹה' חַיִּים צָבִי הִירְשֶׁעֲנַפְעֶלְד בַּפַּעֲקַעֵט אַרְדוּיָא: מְכַתְבָּה קַבְלַתִּי וְבוֹ שְׂאַלְתִּי ע"ד אֲשֶׁר בְּגִלִּיל שְׁלָה רְגִילִים הַנְּכָרִיִּים לְמַפּוֹר אַנּוּזִים לְעוֹטִים וְתוֹחֲבִים בְּמַחַט תַּחַת הַכְּנָפִים כְּדִי שְׂתַרְאָה שְׂמִינָה בְּיוֹתֵר אִי צָרִיכִים בְּדִיקַת הָרִיָּאָה עִי"ז פְּדָאִיתָא בְּיו"ד סִי' נ"ג וְגַם אִם מוֹעִיל בְּדִיקָה דָשֵׁם בְּסַעִי' א' כ' הַרְמ"א דָּאִם רוֹאִין שְׁנַצְרַר הַדָּם שְׁעַבְרָה הַמְּכָה תוּךְ הַגּוּף וְכ' הַטו"ז שֵׁם דָּאִם רוֹאִין שְׂיֵשׁ עוֹנֵק בְּשַׁבֵּר הַעֲצָם הַחִיצוֹן אָז רָאוּי וְחַיּוּב לְעִינֵן בְּצִלְעוֹת וְכו' פֿינן שְׂיֵשׁ רִיעוּתָא גְדוּלָה בְּפִינּוּ עכ"ל וְאַם יֵשׁ שֵׁם אִין מוֹעִיל בְּדִיקָה וְשֵׁם בְּסוּף הַסִּימָן סַעִי' ה' פֶּסֶק הַמַּחְבֵּר דָּאִם יֵשׁ מְכָה עֲמוּקָה מוֹעִיל הַבְּדִיקָה עִי"ש אִיךָ יְבִדּוּק וְכ' שֵׁם הַטו"ז דְאַפִּילוּ לְדִידֵן מוֹעִיל שֵׁם בְּדִיקָה וּמְקַצַּת אַחֲרוּנִי' חוֹלְקִים עָלָיו בְּזֶה וְהַפּמ"ג כ' דְמַהֲשָׁף נֶרְאָה דְלָא פְּלִיג וְס"ל ג"כ כְּטו"ז: וְהַטַּעַם בְּאַמַּת מוֹעִיל פֿאן בְּדִיקָה וְלַעִיל בְּרִישׁ הַסִּימָן אֵינוּ מוֹעִיל בְּדִיקָה הֵינּוּ טַעֲמָא דְכָאן מִיָּרִי בְּמַכָּה שְׁעַל יְדֵי חוּלִי וְלָא ע"י עוֹנֵק אוֹ מַחַט אוֹ שְׂבִירָה שְׂיֵשׁ בּוֹ עוֹנֵק וְלָא חִיָּישִׁינִין דְגַם שְׂלָא בְּמַקוּמוֹ הוּא נִלְקָה דְאַזְלִינִין בְּתַר מְצִיאתוֹ פֿאַשֶׁר נִמְצָא בּוֹ הִי מִשָּׂא"כ בְּסַעִי' א' דִּישׁ לְחוּשׁ עַל עוֹנֵק אוֹ שְׂבִירָה דְנִרְכּוֹ לִילָךְ וְלַהֲזִיק גַּם בְּמַקוּם אַחַר וְלִכְךָ לְדִידֵן דָּאִין אָנוּ בְּקִיָּאִין בְּבְדִיקָה אִין אָנוּ יְכוּלִין לְסַמּוֹךְ עַל הַבְּדִיקָה וְכִינּוּ שְׂכּוֹן בְּגִידוֹן הַנ"ל בְּנוֹדָי חֲזִינִין רִיעוּתָא תַּחַת הַכְּנָפִים וְנַצְרַר הַדָּם פֿינן דְבַגְלִיל שְׁלָה רְגִילִין הַנְּכָרִים לִינְקַב שֵׁם בְּמַחַט אֵינוּ מוֹעִיל אַפִּילוּ בְּדִיקָה דְהוּי כְּמוֹ דְסַעִי' א' דְחִיָּישִׁינִין פֿינן דִּישׁ שֵׁם שְׂבִירָה חִיָּישִׁינִין לְעוֹנֵק הוֹאִיל וְנַצְרַר הַדָּם ה"נ חִיָּישִׁינִין שְׂנִיקְבוּ שֵׁם בְּמַחַט וְאִין אָנוּ בְּקִיָּאִין בְּבְדִיקָה וְלִית לָהּ בְּדִיקוּתָא.

וְכָל זֶה אִם רוֹאִין דְנַצְרַר הַדָּם שֵׁם וּמְמִילָא ה"ה אַפִּילוּ אִם אִין רוֹאִין פֿינן שְׂכ' הַטו"ז לְעִיל דָּאִם יֵשׁ עוֹנֵק חִיָּישִׁינִין וְצָרִיךְ לְבִדּוּק וְלִרְאוּת אִם יֵשׁ שֵׁם דָּם ה"ל פֿינן שְׂרִגִּילִין לְתַחֲבֵן בְּמַחַט צָרִיךְ לְבִדּוּק הַשּׁוֹמֵן עַד הַצִּלְעוֹת לְרְאוּת אִם יֵשׁ שֵׁם רִיעוּתָא וְכָל הַנ"ל דְחִיָּישִׁינִין וְאִין לָהּ בְּדִיקָה הֵינּוּ אִם רוֹאִין רִיעוּתָא בְּשׁוֹמֵן וּבְצִלְעוֹת אַבְל אִם אִין רוֹאִין שׁוֹם רִיעוּתָא לְאַחַר שְׂבִדְקוֹ בְּשׁוֹמֵן

ובצלעות ולא נראה שום היפר שנתחב שם מחט נראה דכשר דהוי ס"ס פשם דמתירין שם בנשבר הגף היכא דאיכא ס"ס ואע"ג דאינו מתהפף מ"מ הנה כמו ספק על ספק לא על ומראה אודם לבד לא הוי ריעותא אלא א"כ רואין שהוא משונה דשכיח אדמומות והפל לפי ראות עיני הדיין וכוה אחתום בפרקה דברי רבך הדורש שלומך: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה ע"ג בעזה"י"ת חוסט עש"ק בחקותי תרל"ח לפ"ק: יצו ה' את הברכה להרב המופלג בתורה מוה' יעקב צבי נ"י ונייס יושב בשבת תחכמוני בק"ק דארעא יע"א: מכתבו קבלתי ואם אמנם שאני מונע א"א מלהשיב בדבר שאינו מוכרח כ"כ אפי"ה לכבודו השבתי לו פעת על דבר עצם הקוליות שנמצאה בשעת אכילה שהי' שבור ולא נקשר שבר אל שבר יחדיו ונבקו אלא שנקשר אחד על חברו וקודם הבישול לא הי' ניפר שום ריעותא שפבר כתב הש"ך ב"י ד"ד סי' נ"ה סעי' ה' בסקי"ד הדין דבכה"ג אפילו אם לא נקשר שאשי"י אלא שנקשר כף מותר בכה"ג ומדברי הט"ז שם סעי' י"ב סקי"א לא משמע פן דלעגנו איסור דרבנו דנוקא מהני וגם באותו הראי' שהביא הש"ך מלשון הרמ"א שכ' סתם נקשר ולא כ' שאשי"י אינו ראי' דהרי שם ברמ"א כתב כמו שיתבאר ורמז על מ"ש בסעי' לקמן ובתשובות פנים מאירות סי' ק"ט וסי' ק"כ האריך בזה: והפלל דכ"ע מודים דמן הדין פיון דלא תזינין ריעותא בבשר ובעור בנודאי מותר ואין פאן שום ספק לדינא ולא שייך לומר דמלתא דלא רמי' עלי' דאינש עביד ולא הוי אדעת' כמ"ש מעלתו דהכא כל זמן דלא תזינין ריעותא קי"ל דליתחזק איסור או ריעותא לא מחזיקינין כמבואר בשם הדרכי משה שם וכמו דקי"ל ג"כ בניקב הפס' בסימן מ"ח ב"י ד"ד סעי' ח' ואפילו בניקב מצד אחד ואפילו מלחו והדיחו כשר בהפס"מ משום דמוקמינין אחזקה וכאן גם פן פן ולכך לכ"ע אין מקור לאיסור כמו שהאריכו האחרונים אלא שמצד המנהג אנו מחמירים לאסור כל זמן שלא נקשר שאשיאי והוי כדברים המותרים ואחרים נהגו פן איסור שאין רשאים להתיר פיון דאיכא משום סיג וגדר כמו שהאריך הפמ"א הנ"ל ולכך במקום הפסד"מ או לצורך מצנה ולצורך שבת ובכה"ג ל"ש מנהג דלא שכיחא זה ולכך מותר כמו"ש בתורת חטאת בהקדמ' דכל דבר שאנו מתירין לצורך הוא משום דעיקר הלכה הוא כמאן דאמר להיתר אלא שנהגו להחמיר ובכה"ג לצורך מצנה ל"ש להחמיר מצד מנהג ובהפ"מ לא נהיגו להחמיר: וזה נראה ג"כ טעם הש"ך שכ' בנקשר אפילו בלא שאשי"י מותר בכה"ג משום דגם בכה"ג אין אנו יודעין אם יש מנהג לאסור ומדינא הוא מותר אלא פעל דברי הש"ך יש מחמירין ש בהפס"מ .

לכ"ע מותר ומה נקרא הפ"מ אינו מבורר כל כך ועיין בפ"ת סי' ל"א ס"ק פלפול פמה הוא הפס"מ ושם הביא דיעה אחת דנוקא אם מפסיד שתות ועיין בתשובת ר' עקיבא איגר זצ"ל סוסי' מ"ג עיי"ש וסוגיא דעלמא דמקרי הפס"מ הפסד דלא שכיח ולכך בכה"ג לא תיקנו מנהג דבדבר דלא שכיח לא שייך מנהג: והנה בנוב"י תנינא בחי"ד סי' כ"ג הביא בשם תשובת באר עש"ק .

דצריך להגעיל הפלי גחונשת וכלי חרס צריך להשהותם עד אחר מעל"ע ולפי ענ"ד קשה פיון דכבר הספימו האחרונים וביתר ביאור בתשובות פמ"א הנ"ל דהוא רק חומרא בעלמא והרי המג"א בסי' תפ"ט הביא שם לענין חדש בשם תשובת רמ"א שכ' פיון דהוא רק חומרא אין לאסור פליטת הפלים וכ"ש לענין דברים האסורים משום מנהג וחומרי המקום שיצא משם דפליטת הפלים אינו נאסר וא"כ בנשבר ואין פאן שום ריעותא בבשר ובעור ואינו אסור רק משום חומרא או מנהג למה נאמר דפליטת הפלים נאסר' ובפרט אם אינו ב"י ועד פאן לא חששו בסי' ק"ב לענין פלים דהוי דבר שיל"מ לדעת י"א אע"ג דשם סתם הרמ"א דבטעם ל"ש דבר שיל"מ ואפי"ה הקמיר בנידון שלנו דהוא רק חומרא בעלמא וניחוש לאסור גם הפלים מפני פליטתו

דהוא ליש אומרים טע"כ לאו דאורייתא: ובפתחי תשוב' סוף סי' נ"ה ס"קטז הביא בשם רדב"ז סוף סי' שצ"ג שכ' דאפילו אי לא נקשר שאש"י מסתבר ליה שאין לאסור אם לא ראו שום ריעותא בעור ובבשר דכ' דמסתבר ליה דהא דאסור אם לא דבוק היינו דנוקא אם יש שום שינוי בבשר ובעור אבל אם אין פאן שום שינוי אז האוסר הוא מכלה ממונן של ישראל עיי"ש בפתחי תשובה וא"כ אפשר דגם התשובת בחר עשק שכ' דצריך להגעיל פנ"ל מיירי ג"כ אם יש פאן שינוי בעור ובבשר וגוף הספר באר עשק אינונו בדי לעיניו בו: ועכ"פ אפילו אי נימא להחמיר להגעיל הפלי אבל מ"מ אם בישל בתוכו בלי הגעלה בנודאי המאכל מותר דאי נימא דהמאכל אסור שוב א"צ להגעיל הפלי משום דגוף הטעם דצריך הגעלה כ' הנוב"י משום דבר שיל"מ ובסימן ק"ב קי"ל דאם יש פסידא לא מקרי דבר שיל"מ ואם המאכל נאסר אין לה פסידא גדולה מזו וכמו דאמרינו דהמבשל בכלי שאינו בן יומא מותר המאכל והפלי אסור וה"נ גם כן פן הוא ועכ"פ היכא דליכא שום ריעותא בעור ובשר והפ"מ או לעני בדבר חשוב או לצורך שבת ויו"ט המאכל מותר וא"צ הגעלה גם להפלים דהוי פתחי דסתרי אהדדי והיכא דיש שום צד או סברא עוד להתיר ונקשר בלא שאש"י ג"כ הרבה מתירין ואין מזניחין למתיר והמחמיר תע"ב פן נראה לפי ענ"ד: תשובה ע"ד עוד להנ"ל ומה שפלי על עוד על הא דקי"ל באו"ח סי' רס"ט דעושין קידוש בביהכ"נ דאין לו טעם דלא להוי ברכה לבטלה והקשה הא אפשר לתמן ליתן לאחד מן התינוקת לשותות רביעית ובסי' רע"ג קי"ל דאם שתה רביעית לדעת הרבה פוסקים יצא גם בקידוש שלא במקום סעודה וא"כ אין פאן ברכה לבטלה ולפי ענ"ד פשוט לפי מה שכ' הרא"ש בברכות דף כ' דהא דאמרינו מי שאכל פזית דגן יכול להוציא אחרים שאכלו פדי צורך הוא משום ערבות ואלא אינו בכלל ערבות עיי"ש וממיל' נראה פשוט דמי שאינו מחויב אפילו מדרבנן אם נימא שיוצא ממי שמחויב מדרבנן הוא ג"כ משום ערבות ופשיטא דמשום קטנים לא נתעברו ישראל וכבר נסתפק הפמ"ג בחו"א בפתיחה כוללת ובאשל אברהם אי קבלו ישראל ערבות על מידי דרבנן וכ"ש בקטן לא מבעי' לשיטת רש"י בברכות דף מ"ט דקטן לא נתחייב כלל חלא שהאב מחויב לחנכו אלא אפילו להתוס' דמחויב הקטן אעפ"כ לא נתעברו בשביל הקטנים וא"כ ממיל' נראה פשוט דמי שאינו מחויב בדבר א"י להוציא את הקטן וא"כ ה"נ בנידן דידן פינו דהגדול המקדש אינו טועם ואינו מחויב בקידוש ההוא פלל ואם יטעום הקטן בכדי יהי הקטן מחויב מדרבנן והמקדש אינו מחויב וא"כ לא הי' יכול להוציא את הקטן ואם פן הי' ברכה לבטלה: אלא שעדיין מושפחת לה להקשות שהמקדש הגדול ישתה כמלוא לוגמיו רביעית ויש שיטה דאם שותה רביעית לא צריך סעודה וא"כ לא ברה ברכה לבטלה וקושיא זו הקשה כבר הב"י בס' רס"ט והמג"א שם ולא תי' הטעם למה אין עושין פן ולפי ענ"ד פשוט דגם בכה"ג הוי ברכה שא"צ אלא שהוא עצמו רוצה לחייב א"ע בברכ' ולכך הוא שותה בלא צורך וקי"ל באו"ח סי' רט"ו ובמג"א שם דהמברך ברכה שא"צ הוי כמו ברכה לבטלה ואמרינו ביומא וכן פסקי' בש"ע ביו"ד בהלכות ס"ת דלכה"ג הוי מביאין ס"ת וקרא בעל פה פדי שלא יצטרך לברך ברכה שא"צ ואנו קי"ל דאסור וא"כ עמדה הקושיא על הקידוש שאומרים בביהכ"נ: ואין לנו שום תי' אלא מ"ש מקצת פוסקים שחכז"ל מעיקר' תיקנו אפילו אם אין פאן אורחים יקדשו בביהכ"נ פדי שיהא הקידוש נאמר ברבים ובפרהסי' וכמו שמדליקין גרות של חנוכה בביהכ"נ שהוא רק לפרסם הנס והאמונ' ב"ד ית"ש פי כל אדם צריך להדליק בביתו וכמו שאנו אומרים מגן אבות שלא תיקנו אלא משום מזיקין שהיו אז ועתה כל זאת אינונו אעפ"כ אומרים וכדומ' ועכ"פ קושית מעלתו לא קשה כלל וכמו שפתיחי אמרתי בסברא הנ"ל לישב קושית השאגת ארי' בס' י"ב על דעת

הגאונים שהוקא בטור או"ח סי' רע"ג דס"ל דמי שקידש פְּבַר א"י להוציא למי שלא קידש והוא תמוה הא קי"ל פל המצות אעפ"י שיצא ג"כ יכול להוציא אחרים ואמתי דעת הגאונים אפ"ש דטעמם עפ"י מה שהקשה הגאון מוה' עקיבא איגר זצ"ל במשניות דהאיך אמרינן דקא מפענ' לי לרבינא בפרכות דף כ' אי נשים חייבות בבהמ"ז מדרבנן אינן יכולין להוציא הא רבינא סובר הרהור פדיבור דמי וא"כ פְּבַר יצא בהרהור פנין דשמע מן האשה הרי הוא מהרהר ותוס' בפ' אלו נאמרין פתבו דהא דמוציאין דווקא אם מי שרוצה לצאת מבין לשון הקודש ואיפא לתרין דאינו רוצה לצאת בהרהור אלא בשמיעה דקי"ל מצות צ"כ: אמנם לפי מאי שנסתפק הפמ"ג בפתיחה פוללת לאו"ח דאיכ"ל דצריך פנונה הוא רק מדרבנן אפתי עמדה הקושיא ומפח זה הוכיחו דהגירס' ר' אבינא ולא רבינא או דקי"ל מצ"כ דאורייתא אליבא דרבינא דהרי פליגו בזה בגמרא אכל לעולם שאפ"ש להיות הגירסא רבינא וכבר כתבתי דבמצוה דרבנן איכ"ל דלא שייך בי ערבות וא"כ א"ש דהגאונים אפ"ש דס"ל כמ"ד דהרהור כד"ד אלא שאינו מתפונן לצאת בהרהור וס"ל כהפמ"ג דמצות צ"כ הוא רק מדרבנן וא"כ חייבא דאורייתא אזלא לי ולא נשאר אלא חיוב דרבנן ובחייב דרבנן אין פאן ערבות ולכך מי שאינו מחויב בו אינו יכול להוציא והגמרא אזלה אליבא דרבינא דסובר מצ"כ מדאורייתא ונשפיר אמרו אפילו אי יצא ג"כ יכול להוציא פן נראה לפי ענ"ד ע"ד פלפול ואחתום בברכ' המשולשת בחיפזון רב מפני טרדות שונות דברי הדוש"ת: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה ע"ה שיל"ת חוסט יום ה' כ"א מנחם אב הרכ"ו לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב להדיין המצויין בהלכה המופלג בתור' מוה' נחמן גרינבערגיר ממיינדאן נ"י: מכתבו קבלתי ושם נשאלתי על דבר עדר של שמונים טלאים בדיר אצל בית אחד ביישוב ורועה נכרי רועה אותם ובערב הכניסם לדיר ולא הי' שם ישראל והרועה לא לן אצלם ובפקר הלוך ישראל ומצא ד' טלאים מתים רחוק מן הדיר לערך מאה אמה מונחים ע"פ השדה ובהדיר מצא ב' או ג' מתים וד' מפוצעים אשר עוננה חיים ובהנשארים לא נמצא שום רישם ונראה למעלתו נ"י להתיר משום דתלינן בכלבא נאפילו לדעת הרשב"א אזלינן בתר המצוי ובישוב פלבים נשפחו טפי ואע"ג דזאב מצוי לדרוס טפי מפלב לא אזלי בתר מצוי אלא בתר רובא כדקי"ל בפ"ב דמכשירין פתחמים ועוד י"ל שלא הי' זאב בדיר נאלו שנפצעו ונלקו הי' בחוץ קודם שהכניס' נדיר שהרי מצאו בשדה ד' מתים ואם נאמר פאן נמצא וכ"ה הרי גם להתיר יש פאן נמצא בשד' ומסתמא לא דרס רוב ומדאוריית' ברוב' בטל ולכך דעת מעלתו נוטה להתיר מטעמים הנ"ל ע"כ לשונו בקיצור: והנה אמת ונכון הדבר דאמרינן בחולין דף נ"ג ספק פלבא ס' שונרא אימר פלבא ובש"ע סי' נ"ז סעי' י"ג אמרינן ס' ארי ס' פלב אימר פלב ובתשובת האחרונים מבואר דס' פלב ס' זאב אמרינן אימר פלב ולכאורה קשה לפי מ"ש התוס' שם בד"ה ספק ובזבחים דף ע"ד ע"ב דס' פלב ס' זאב יש לברר וא"כ הני ס' חסרון ידיעה וספק חסרון ידיעה לא מקרי ספק וא"כ מנ"ל דלמא דווקא ס' פלב ס' שונרא דא"א להפיר פמו שכ' התוס' שם לקך אוקי אחזקה הבאה מפח רוב פשרות וכמ"ש הרשב"א בתה"א אבל בס' חסרון ידיעה דלא מוקמינן אחזקה במבואר בש"ע בס"י נ' סק"ב, מנ"ל דתלינן פאן בכלבא דכל מזאב ולמעלה כ' התוס' דיכולין לברר ולכאור' מוכח מפח קושיא זו כשיטת הרא"ה דלאו משום ספק תלינן בכלבא אלא אפילו לחומרא אמרינן פן דדרוסה מקלתא אחריתא הוא אע"ג שהסברא קשה להבין וא"כ לשיטת הרשב"א דדווקא ביש קמן תרתי או משום דתולין במצוי וא"כ מתורת ספק אתא' עלה ועמדה קושיא הנ"ל שסתמו דין זה לכ"ע ס' פלב ס' ארי וה"ה ספק פלב או זאב תולין בכלב ובפר"ח סי' נ"ז סק"ב כ' דהרשב"א טעמו משום דשונר' לא שכיח דדריס וא"כ קשה האיך

הובא דין זה בש"ע גם על פלב וארי ובבבדק הבית להרא"ה כ' בהיפוד דשונרא מצוי טפי שידרוס
מפלב וא"כ קשיא ג"כ לרשב"א: ולכך נראה לפי ענ"ד דהטעם הוא כמ"ש בהגהות דרישה והובא
בתשובת מרן זצ"ל בחת"ס סי' נ"ז דיש חזקה שאין הנדרס נמלט מידי הדורס ולכך פשטע רישא
דחד מינייהו לא חיישינן על הנותר דאינו מצוי שיהיו נמלטים מידו אבל בלא קטע
ואינהומקרקרין ע"כ דנמלטו ממנו וזה אינו מצוי ואפי"ה ע"כ חוששין אי ידעינן שהי' הדורס
פאן אבל פשאפשר לומר דלא הי' פאן אלא פלב אע"ג שאינו מצוי שפלב ידרוס מ"מ הרי ג"כ
אינו מצוי שהנדרס ימלט מיד הדורס וע"כ נעשה פאן דבר שאינו מצוי ולכך שוב תלינן ברוב
השכיח פאן אי פלב אי זאב ואתי שפיר מה טעם תלינן בפלב אם הוא ספק פלב או ספק זאב
עכ"פ זהו הדין מוספם דתלינן בפלב לדעת הרא"ה לעולם ולדעת הרשב"א לכל הפחות אם מצוי
פאן טפי פלב וא"כ בנידון הנ"ל א"ש דתלינן בפלב ושרי: אמנם זה שייך אם לפעמים הפלב
ג"כ פוצע או הורג טלאים או פבשים איכ"ל דתלינן בו לכל מר פדאית ליה א"כ מעיקרא צריכין
אנו לחקור אם באמת לפעמים פלב הורג טלאים ואפילו לפצוע טלאי' וכ"ש פבשים לא שמעתי
שהפלב עושה בשום פעם פן וזה אין לנו ללמוד מדברי חכז"ל שהם אמרו לפי מקומם ושעתם
אבל דבר זה אפשר שעתה הפלבים בני תרבות כמו שאמרו גבי שונרא וא"כ אם הזמן הזה אצלנו
אין שום פלב הורג ופוצע א"כ אין פאן ס' פלב ס' זאב אלא ונדאי זאב ואפילו תימא דלפעמים
פלב רע עושה פן מ"מ פלבים רעים פאלה אינם מצויים וא"כ להרשב"א א"א לתלות בו שהרי
לדבריו תלינן במצוי ובשלמא להרא"ה ונהר"ן אפשר דתולין בפלב רע ולדידהו בדרוסה אין
תולין אפילו מצוי טפי זאב ולכך קשה לסמוך על סברא זו וצריך חקירה רבה לזה אם לפעמים
פלבים דידן הורגין ופוצעין ומעיקרא הו"א דאפילו בזמן חכז"ל לא מצינו רק דפיצוע תולין בפלב
אבל הריגה לא שמענו אבל ראיתי בתשובת האחרונים דגם הריגה ס"ל דתולין בפלב ותמיהני
מאוד שהרי בזמננו דברו ועכ"פ נראה דכלבים רעים פאלו שפוצעים והורגים אינם מצויין וא"כ
לרשב"א אין לתלות בו וא"כ אין בסמוך הראשון פדי להתיר: לזאת יבוא לסברא השני' שכ'
מעלתו דתלינן שהי' הדורס' מחוץ לדיר וא"ל כ"נ וכ"ה הרי גם להיתר יש כ"נ וכ"ה ותמיהני
עליו וכי ב' הסברות סותרין זה את זה ונהרי אפשר לקיים שניהם המתים בחוץ נדרסו בחוץ ואלו
שמפגנים נדרסו בפנים וכי הזאבים עצלים כל כך לבוא פעמים ולתלות זו בזו מנ"ל ובלא"ה
אפילו נדרסו מבחוץ בשדה במקום האב אין בנידון דידן היתר ברור דהרי הביא הטו"ז בשם
מצאתי פתוב בסוף סי' נ"ז דאם ג' נדרסים חוששין ובאמת הטו"ז פליג על המ"כ ואמר דנהי
דבדבר דמינה קא רבו יש חזקה באם נמצא ג' אבל אין דבר זה מוספם עיין במג"א סי' תס"ז
סקי"ב שכ' ג"כ פן והח"י שם אות כ"ה פליג עלי' והביא א ראי' משכונת קברות דמתחזק בג'
אע"ג דלאו מני' קא רבו ובש"ך ביו"ד סי' פ"ד סקל"ב הביא הפמ"ג בשם א"מ ג"כ להקשות על
זה מס"ת שנמצא בו ג' טעותים והפמ"ג תי' דדונקא היכא דיש חזקה להתיר לא חיישינן על ג'
ואפתי אין תי' משכונות קברות: ונראה דאפ"ה גם לדעת הח"י פאן שרי במקום רחב אפילו מצאנו
ג' נדרסים והטעם דנהי דאמרינן פשם שנמצאים ג' פן נמצא יותר מיהו צריכין היותר שיהיו
באותו פצע שהי' הג' וא"כ פיון דחזינן דהנותרים אינם מפוצעים פהנה ג' וד' מה תאמר דניחוש
דנדרסו הנותרים באופן אחר בלי פצוע ע"ז שוב לא הוחרקו ולא חיישינן וכעין זה כ' שם הח"י
גבי חטים שנמצאו וכו' חיישינן מיהו אמרינן פשם שאלו לא נתבקעו גם האחרים לא נתבקעו
וה"נ הוי חיישינן על הפצוע אבל על הדרים' בלא פצוע לא חיישינן דאין לנו חזקה על זה
ולפי"ז שפיר יש לתלות אותן שפפנים שנדרסו מבחוץ דחי' דלעיל שייך על אותן שאין אנו רואין

פצועין אַבל הנמצאים באמת פצועים ומפנים אמריגין פּכר מבחויג נדרסו ואנדא פּכר מבחויג חזקתו: והנה הא דאמריגין כ"נ וכ"ה ולא מחזיקין ריעותא ממקום למקום כ' המקו"ח בסי' תס"ז ובנוב"י מהדו"ק בתקע"ג סי' ל"א הטעם משום דהריעותא גורם לסלק חזקה הראשונה וכיון דמקום זה איתרע אַבל המקום הראשון לא איתרע ולכּה אמריגין דממקום אחר מחזיקיגין פּדמעיקרא והנוב"י ביאר יותר דכשם דלא מחזיקיגין ריעות' ממקום למקום ה"ה החזקה דמעיקרא לא מחזיקיגין ממקום למקום ולכּה באותו מקום שנמצא בו ריעותא אמריגין דלא הי' לו חזקת היתר מעולם ועכ"פ לפי סברת הג"ל וכן ראיתי בשטמ"ק בכתובות בשמעתי דמומין דכ"נ וכ"ה אינו חזקה בפ"ע אלא מפח חזקת הגוף או חזקת היתר דמעיקרא לא מחזיקיגין על מקום אחר דשם לא איתרע ואפילו נימא דחזקה דכ"נ וכ"ה הוא חזקה בפ"ע הא פתבו התוס' בכתובות דף ע"ו ע"א ד"ה ונדא דחזקה דמעיקרא עדיף מחזקה דכ"נ וכ"ה וא"כ בגידון שלנו דיש לדיר חזקה שלא הי' שם דורס מעיקרא ולהטלאי יש חזקת פשרות דמעיקרא וזה עדיף מכ"נ וכ"ה מה תאמר הרי אם תאמר שמחויג נדרסה אפה מסלק חזקת המקום מבחויג שלא הי' בו דורס זה אינו שהרי פּכר החזקת שבו הי' דורסים מפח הגוף שמתו בחויג: ולתני' התוס' בכתובות דף ע"ו הג"ל יש עוד טעם שהרי אם תאמר שלא הי' בדיר נשארו בהמות בחזקת פשרות וזה עדיף ודוחה חזקה דכ"נ וכ"ה וא"כ מצד ב' טעמים לא אמריגין על המתים ופצועים שמפנים פּאן נמצא א' לפי סברת המפורשים הג"ל דסברת כ"נ הוא רק משום חזקה דמעיקרא דמקום הראשון עדיין החזקת פשרות בתקפו וזה שנייף בעלמא אַבל פּאן פּכר אמרנו שהפצועים אבדו חזקתו מעת הראשון ואפילו לפי שאר המפורשים דחזקת כ"נ הוא חזקה בפ"ע פּכר כ' התוס' דחזקה דמעיקרא עדיף וא"כ מצד חזקת היתר דמעיקרא מסלקיגין חזקת כ"נ ואמריגין שפּכר מבחויג נדרסו וספק על ספק לא על קי"ל דמותר וא"כ לפי סברות הג"ל הי' אפשר להתיר: אמנם אי אמריגין דכ"נ וכ"ה הוא חזקה בפ"ע לא אמריגין כתי' ב' של תוס' פתובות דף ע"ו ד"ה וחד' הג"ל דחזקת כ"נ עדיף מחזקה דמעיקרא אנדא לה היתר זה בנודאי אם יתברר דבר הג"ל דגם פלבים לפעמים פּוצעים והורגים שפיר יש לצרף ב' הסברות והוי ס"ס ספק פּלב ואת"ל זאב שמא מבחויג בשדה ומותרין השאר אַבל אם לא יתברר הדבר שבמקומות הסמוכין שם פּלב נמי פּוצע לא נראה לי להתיר אותם אלא לשהותם י"ב חודש או למפור לגוים מעט בנודאי אם הי' נודע שהדורס שקה רק שעה מועטת שם הוי אפשר לומר רובם לא נדרסו וכמ"ש בכת"ס סי' ס"ה ועוד תשובות אַבל פּאן לא נוכל להחליט ולומר דרובם אינם נדרסים דלפי השאל' משמע דלא ידעיגין פמה זמן אפשר דשקה וגם נראה לפי הצעת השאלה דלא הי' המקום רחב ולכּה לא מצאתי להתיר יותר והנראת לפי ענ"ד פתבתי ויהי ה' עמו הכ"ד ידידו הדו"ש: הק' משה שיק מברענאונע תשובה ע"ו בעזהי"ת ער"ח תמוז תרכ"ז לפק חוסט יע"א: החיים והשלום וכל טוב להרב המופלג שלשלת היוחסין מוה' אלקסנדר צבי נ"י אבדק"ק וואלאווע יע"א: מכתבו קבלתי וביקש ממני לחוות דעתי להלכה למעשה בעדר פכשים ג' מאות שפאו הבעלים בפוקר אל העדר וראו שפכש אחד נפצע מאוד ושאל את הרוע' והשיב שבלילה הי' ער ועשה גבינות ופתאום שמע קול יללה מפכש אחד ורץ שמה ולא ראה מאומ' וכלם היו שלמי' ושקטי' ובפוקר ראה הנפצע ואינו יודע מי עשה שמזיק.

לא ראה והבעלים אומרים שסברא גדולה הוא אשר עוד בהיותם בשדה נפצע מפּלב שומר הצאן והרועה ירא לומר שנטש הצאן על שמירת הפּלב בפּרט פי גדר העדר הוא גבוה מאוד אשר א"א לזאב לעלות ומעלתו דן שהגוי נאמן במסל"ת שתיכף ומיד רץ בשמעו היללה וא"כ קודם שמיעתו

אפילו הי' זאב ה'יו שניהם שותקים וכששמע רץ מיד וא"א לו לדרוס יותר מהנפצע והגוי אינו יודע שאו"ה תלוי בזה לכבשים אחרים וישגם שלא שניף שאמר פן להתפארות זהו תוכן דברי בקצה: והנה פשוט דדברי גוי לא מעלין ולא מורידין ואפילו במסל"ת אינו מועיל בספק דרוסה ואפילו להפוסקים דחולקין על הסכמת הפר"ח בסי"ט ס"ט ס"מ דס"ל דאפילו בדרבנן אינו מועיל לדינא אבל בספק דאורייתא וספק דרוסה אפילו להרמב"ם ה'יו מה"ת אפילו ה'יו מסל"ת אינו נאמן לכ"ע וכ"ש דבנידון ה'ל אינו מסל"ת דהרי הרוצה מחוייב להיות לו עינא פקחא על העדר ולהשגיח על שמירתו ולהשביח שמירתו הוא אומר פן וכל דנוכל לומר שעושה פן להשביח אינו נאמן אפילו בדבר שבידו וכדאיתא ביו"ד סי' ט"ו ובסי' ט"ז ובלא"ה מדברי הגוי לא נשמע כלום אלא מיד פשטמע קול יללה רץ להתם וקרקר ויללה תרתי מילתא ניהו ואפשר דזמן רב מקבר כפרו שאינו קול הנשמע לעומד מרחוק עד שנתגדל קול יללה שמע וה'יו ספק קרקר ולפי מ"ש רמ"א בסי' נ"ז סעי' י"ב אסור וקללא הוא דדברי הגוי לא מעלין ולא מורידין בזה: וא"כ.

נחזי אנו בלי הגדת הרוצה אם מצאו פכש אחד נפצע ולא נודע ע"י מי נפצע פסקינן בש"ע יו"ד סי' נ"ז סעי' י"ג ספק כלב' ס' ארי אמרינן כלב' וביארתי טעם הדבר במקו"א (עיין תשוב' ע"ה) עיי"ש וכבר ביאר מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' ס"ד ג' שיטות בזה ואפילו להרשב"א דמחמיר מ"מ באין פאן לפנינו במה לתלות תולין במצוי בפית בכלב וכלב מצוי בפית ולא זאב וארי וא"כ בנידון ה'ל תלינן בכלב או בדבר אחר ולא בזאב ושרי אי פאן פלב או דבר אחר שאפשר שנעשה פצע זה על ידו [וכמ"ש בתשובה הקודם לזה] מיהו כבר כתבתי [לעיל בתשובה הקודמת] דכלבים רעים אינם מצויים שיתלשו ויפצעו כבשים אלא שלפי הנראה מלשון השואל יש לתלות בכלב שומר הצאן שהוא מלומד בכף והוא אינו רק אחד ואולי יש לתלות ברוב זאבים ורוב וקרוב אזלינן בתר הרוב: אלא שבנידון ה'ל י"ל דבלא"ה שרי דהרי הפעלים לא ראו את הכבשים לעת ערב בבואם מהשדה לפי הנראה מדבריה' ה'ל וא"כ אפילו אי נדרס מזאב מ"מ אפשר דנדרס בהיותם בשדה ואז בשדה לכ"ע ה'יו מקום רחב ואפילו נדרס הא' השאר מותרין כדאיתא בש"ע סי' נ"ז ובש"ף שם ס"ק כ"ג וכ"ד אלא דקי"ל דאמרינן כ"נ וכ"ה מיהו כ' המג"א בסי' תס"ז בס"ק ט"ז ובס"ק י"ח דאפילו נגד חזקת כ"נ וכ"ה אמרינן תולין במצוי וא"כ מסתבר יותר דנעש' בהיותם בשדה דשם מצוי יותר וכ"ש לפי אמירת הפעלים דהגדר גבוה וא"א לזאב לעלות ולכל הפחות אינו מצוי שזאב יעלה על גדר גבוה כזה ושרי דתלינן במצוי דנעשה בהיותם בשדה והותרו האחרים: ובלא"ה כבר כתבתי שם (בתשובה הקודמת) דחזקת כ"נ לא שניף בנידון ההוא וה"ה הקא וא"כ פולם מותרים רק אותו הנפצע אסור פדין ספק דרוסה פיון שהיא ביהו ויש לומר עוד דאפילו הנפצע שרי דתלי' בכלבא ותלינן בכלב שהוא שומר הצאן וקרוב ואע"ג דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואפשר דזאבים רובא מיהו היכא דנמצא במקום הקרוב עצמו הוכיח הסמ"ע בסי' רנ"ט ס"ק ו' דתלינן בקרוב עיי"ש מיהו אין זה מוכר' פולי האי ולקף הנפצ' איכ"ל דאסור אבל האחרים מותרין מטעמים ה'ל ולכל הפחות ה'יו ס"ס ספק ע"י פלב ומותרין פולם ואת"ל ע"י זאב אולי בהיותם בשדה ומותרין האחרים וכדאמרינן בכתוב' דף ט' ע"א ספק תחתיו וספק אינו תחתיו ואת"ל תחתיו שמה באונס ואע"ג דה'יו נגד חזקת הגוף כדאיתא בתוס' שם וה"נ פן פן נראה לפי ענ"ד פשוט: וכ"ש דיש לומר ג' ספיקות ספק נפצע מכלב ואת"ל מזאב אולי בשדה ועדיין האחרים בנודאי מותרין ואת"ל מזאב בפית אפתי ה'יו ספק אולי האחרים לא נדרסו וג' ספיקות כ' הש"ף בסי' ק"י בכלל ס"ס אות כ"ח דאפילו נגד חזקה מועיל ואע"ג דס' הג' א"י להתהפך פבר כ' הש"ף בכללי ס"ס דספק על לא בעי' יכול להתהפך וא"כ י"ל דהאחרים

מוֹתְרִין כַּנִּל דְּבָרֵי הַדּוֹ"שׁ: ה"ק מִשֶּׁה שִׁיק מְבַרְעָזְאוֹנֵעַ תְּשׁוּבָה עַז עוֹד לַהֲנַ"ל וְעַל, אֲשֶׁר שָׁאֵל בְּבִהְמָ' שֶׁהַשְּׂתִינָ' דָּם וּבְדָקוֹ פִּיס הַשְּׂתִן וְלֹא הִי' נְקוּב וְנִמְצָא שָׁם מִים וְהַתִּיר רַב אֶחָד וְלִמְדוֹן אֶחָד חֶלֶק עָלָיו הִנֵּה בְּנִמְצָא מִים בְּגוֹף רֹאשׁ הַמְדַבְּרִים בְּזֶה הוּא הַב"ח בְּתִשְׁבּוּבָה סִי' קנ"ז וְכַתּוּב דְּעוֹף אֵין לוֹ פִּיס הַשְּׂתִן וְאִם נִמְצָא מִים בְּגוֹף צָרִיף לְבִדּוֹק כָּל הַבְּנֵי מְעִים וְהַרְיָא' וְאִם נִקְבּוּ אוֹ נִשְׁתַּנּוּ מִרְאָה אוֹ נִתְמַסְמַס אֶחָד מֵהֶן טְרִיפָה עֵי"ש וְהַסְפִּים עִמּוֹ בְּתִשְׁבּוּבַת שְׁבוּת וְעַקֵּב ח"ב בַּחִי"ד סִי' ס"ה אֲפִילוֹ בְּבִהְמָה וְהַפֶּר"ח בְּסִי' נ' הַבִּיא ג"כ תְּשׁוּבַת פ"מ שֶׁהַתִּירוֹ שָׁם הַדְּבָר וְהוּא הַשִּׁיג עָלָיו וְאִפִּי"ה בְּמִקּוֹ הַפֶּס"מ הַסְפִּים לְהִתֵּר: וְכֵן הַסְפִּים הַתְּבוּ"ש בְּסִי' נ"א וּבַתְּנַאי שֶׁיְבִדּוֹק עַד מְקוֹם שֶׁאֲפֶשֶׁר שֶׁהִגִּיעַ שָׁם הַמִּים וּבְסִי' מ"ה הַקִּשָּׁה ע"ז לְמָה בְּאֶמֶת נִסְמוּךְ עַל בְּדִיקָ' הָא קִי"ל בְּסִי' נ"א דְּעַל בְּדִיקַת כָּל הַגּוֹף אֵין אָנוּ בְּקִיאֵין וְהַנִּיחַ בַּצ"ע וְאִפִּי"ה הַסְפִּים בְּהַפְסֵד מְרוּבָ' לְהַתִּיר וּבַתְּנַאי שֶׁיְבִדּוֹק וּמִשְׁמַע דְּצָרִיף לְבִדּוֹק כָּל הַמְקוּמוֹת וְכֵן מִסְתַּבֵּר כְּמוֹ בְּנִמְצָא מַחֲט בַּחֲלָל הַגּוֹף וְאִפִּי"ה סְמִכִינִין עַל בְּדִיקַתְּנוּ אוֹ מִשׁוֹ' דְּהוּי רַק סִפְק טְרִיפָ' כְּמוֹ שֶׁהָאֲרִיף בְּס' פְּנֵי מִשֶּׁה הַמּוּבָא בַּפ"ח הַנִּל דְּאוּלֵי מְזִיעַת הָרִיעַ' אוֹ מְבִשֶׁר בְּלֵי מִשְׁא"כ בְּקוֹץ וּמַחֲט הַנִּמְצָא רֹב הַנְּבַלְעִין דְּרַף הַנּוֹשֶׁ' וְרַק הַנוּב"י מֵהַדּוֹ"ת סִי' כ"ה חֲנִינִישׁ לְאַסְוֹר אֲפִילוֹ בְּהַפְסֵד מְרוּבָה וְהַשְּׁבוּת יַעֲקֹב בְּסִי' הַנִּל כ' דְּאֵין לְאַכּוֹל מִבְּהֵמָ' הֵהוּא אֲפִילוֹ נְבִדְק' מִשׁוּם הַלְכוֹת הָרוּפְאִים דְּסַפְנָ' הוּא לְאַנְכְלִים דְּגַם הָאוֹכֵל יַחַל' ח"ו בְּחוּלָה הֵהוּא וְאוֹסְעַר זַאכ"ט וּמַכ"ש אִם רַק מוֹעֲטִים הֵם הַמִּי' דִּישׁ לְתַלוֹת בְּזִיעָא וְכִינְצָא וְשָׂרֵי בְּבִדְיקָ' בְּמִקּוֹם הַפֶּס"מ וְכֵן בְּהֵמָה שֶׁהַשְּׂתִינָה דָּם הַסְפִּימוֹ הָאֲחֵרוֹנִים דְּבַעֲיָ' בְּדִיקָה בְּכִיס הַשְּׂתִן וְאִם נִמְצָה יָפָה מוֹתֵר: אֲמַנָּם אִם נִמְצָא תְּרוּנוּיָהוּ רַעִיתוֹת לְהַדְדִי י"ל דְּטְרִיפָ' דְּהַרִי בְּסִפְרָ בֵּית לְחֵם יְהוּדָא כ' שָׁם דָּאִם נִמְצָא עוֹד רִיעוּת' גַּבִּי מִשְׁתַּנָּת דָּם אֲפִילוֹ בְּרִיא' וְאֲפִילוֹ רִיעוּתָא שְׁאֵינוּ מְטְרִיף אִפִּי"ה טְרִיפָ' מִפְּחַ תְּרַתִּי לְרִיעוּתָא וְא"כ אִם נִמְצָא מִים אֲפִילוֹ מוֹעֲטִים בְּנוֹדָאִי רִיעוּתָא מְקַרִי וְכֵן נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַב"ח הַנִּל שֶׁכ' שֶׁצָּרִיף לְבִדּוֹק אִם אֵין שִׁנּוּי מִרְאָה וְהַרִי שִׁנּוּי מִרְאָה אֵינוּ פּוֹסֵל בְּבְנֵי מְעִים וְע"כ הוּאִיל וַיֵּשׁ רִיעוּתָא דְּמִים מְצַרְפִּין בְּהַדְדִי וְהוּי רִיעוּתָא דְּשִׁנּוּי מִרְאָה אַעפ"י שְׁאֵינָה רִיעוּתָא הַמְטְרַפַּת וְכִינְצָא בְּזֶה כ' הַפֶּמ"ג בְּסִימָן מ"ו וּבִשְׂאָ' מְקוּמוֹת דָּאִם יֵשׁ רִיעוּתָא מְצַרְפִּין בְּהַדְדִי שִׁנּוּי מִרְאָה וְא"כ ה"ה בְּרִיעוּתָא דְּהַשְּׂתִינָ' דָּם הוּא רִיעוּ' וּמְצַרְפִּין בְּהַדְדִי רִיעוּתָא דְּמִים בְּגוֹף וְאֲפִילוֹ הַמִּים אֵין בְּהֵם תְּעַרְוּבַת דָּם וּמִנְגְלָא וְאִיכ"ל שֶׁהַתְּמַצּוֹ מְפִיס הַשְּׂתִן וְהוּי תְּרַתִּי לְרִיעוּתָא וְאֵין לְהַתִּיר הַדּוֹ"שׁ: הַק' מִשֶּׁה שִׁיק מְבַרְעָזְאוֹנֵעַ: תְּשׁוּבָה עַז שִׁיל"ת שׁוֹשֶׁן פּוּרִים תֵּרַכ"ח לַפ"ק הַחֲזִיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְהַרְבַּ הַמְּוִפְלָא וּמְוִפְלָג בַּתוֹרָ' שֶׁלְשֶׁלֶת הַיּוֹחֲסִין כַּש"ת מוּה' אֶלְכַסְנֵדֶר צְבִי נ"י אַבְדִּיק"ק וּוְאַלְאוּע וְהַגְלִיל יַע"א: מְכַתְּבוֹ קַבְלַתִּי ע"ד עֲוֹבְדָא שְׁהִי בְּקַהֲלָתוֹ שֶׁעַמְדוֹ ב' אֲוֹנּוֹת נְקִיבוֹת וְזָכַר א' בְּבֵית הַחִיצוֹן שֶׁהוּא לְעַרְףֵהּ ה' אֲמוֹת אֹר' וּג' וְחֲצִי רֹחֵב וְנִעֲשֶׂה שָׁם קוֹל רַעַשׁ וַיִּנָּס הַבַּעַה"ב חוּצָה וְרָאָה שָׁם שׁוֹעֵל וּבְפִיו אֲוֹנָא אַחַת וְנִשְׁאֵל מִעֲלָתוֹ נִי' עַל הַנְּשִׂאֲרֵי וְהוֹרָ' לְמוֹכְרָ' לְגוּי וּיְמִיתֵם בְּפָנָיו וּמוֹרָ' אֶחָד חוֹלֵק עָלָיו וְשָׁאֵל דְּעַתִּי בְּזֶה וּלְדִינָא הַלְכָה פְּסוּק' דְּבִזְמַן מוֹעֵט לֹא חֲנִינִישִׁינִין לְתַקְלָה וְהָא דַּחֲשָׁשׁוּ בְּהָא דְּאֵין לְשִׁין עֵיפָסָה בְּחֶלֶב בִּי"ד סִי' צ"ז אֲפִילוֹ בְּזְמַן מוֹעֵט לְתַקְלָ' הֵתֵם שְׁאֵנִי כִּינּוֹן דְּלֹא בְּדִיל מְנִי' וְאוֹכֵל אוֹתוֹ חֲנִינִישִׁינִין שְׁמָא יִשְׁכַּח וּמִטַּעַם בְּבִיץ' דָּף ח' גַּבִּי פְּלִי לְתַקְלָה מִשׁוּם דְּמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חוֹלִין מִשְׁא"כ כָּאֵן וּכְמ"ש נְמִי מִעֲלָתוֹ בְּשֵׁם הַשְּׂאֲרֵי בְּסִי' נ"ז סַק מ"ז וְלֹא דְּוּנְקָא כ"א יוֹם אֶלָּא אֲפִילוֹ מְעַט יוֹתֵר כְּדַמוּכַח מְהַרְאֵ' שֶׁהִבִּיא הַשְּׂאֲרֵי שָׁם בְּסִי' פ"ו סַעֲי' ט' דְּצָרִיף לְשִׁהוֹת עַד שֶׁיְפָסוּק מְלַהֲטִיל בִּיצִים וְשׁוֹב לְהַמְתִּין כ"א יוֹם: וְהַרְמָ"א.

לֹא הִגִּי"ה שָׁם דְּלִדְיוֹן אֲסוּר אַע"ג דְּבְסִי' נ"ז כ' דְּמִנְהִגְנוּ וְשֶׁאֲסוּר לְהַשְׁהוֹת וּכ"כ הַטו"ז בְּסִי' פ"ו שָׁם וְא"כ ע"כ אֲפִילוֹ מְצַד הַמְּנַהֵג אֵינוּ אֲסוּר וְאַע"ג שֶׁכ' בְּחֻמַּת אֲדָם כְּלָל י"ד וְגַם מְרֹן זַצ"ל בַּחַת"ס חִי"ד סִי' נ"ז דְּגַם ה' חֲדָשִׁים בְּכַדִּי עֵיפוּר בְּהֵמָה דְּקָה אֵין לְהַשְׁהוֹת מ"מ

כ"א יום לאו וַנוקא וכן סוגיא דעלמא דלא כס' בית הייל שכ' בסי' פ"ו דאיכ"ל דגם זמן מועט ג"כ אסור לרמ"א: ולכאורה יש להביא ראיה דנ' יום מקרי זמן מרוב' מדברי הקרבן נתנאל והצל"ח בביצ' דף י"ח דכ' דלקה פתב הרמב"ם בה' שבת איסור טבילת פלים משום מתקן ובפ"ד מה' יו"ט כ' משום שמא ישקה דשב' דאיכא זמן מועט לא חיישינן לתקל' ומשמע דמפסח לשבועות הוי זמן מיהו אינו מוכרח דהתם יש לחוש טפי ותו דבגידון הג"ל י"ל מטעם אחר דלא חיישינן לתקלה דהרי באיסור ביו"ד סי' קי"ז ובש"ך שם סק"א הביאו האומרים דהיכא דאינו עם הדבר לאכיל' לא חיישינן לאכיל' עיי"ש וכל שפן אם השתא לפי הזמן הזה אינו עומד לאכיל' והדבר ידוע בעופות ובפרט באנונות שאינן מטילין ביצים רק פעם אחת בשנה בסוף החורף והמתזיקים אותם כל ימות החורף לצורך ולהטיל ביצים אז אינם עומדים לאכיל' א"כ ממנ"פ אם יטילון הרי הם מותרין ואם לא יטילו הרי נודע שהם טריפה ואז בנודאי ימכרם לגוי ומיתם בפניו ותו דהרי כ' מרן זצ"ל בסי' נ"ז הג"ל דהיכא דנמצא טרפו בפיו אע"ג דאי הוא הוי כמו קטע רישא דחד מיניהו דלא חיישינן לאחרינא מטעם דחזקה דאין הנדרס מציל עצמו מיד הדורס וכיוצא בזה כ' בתשובת הר המור מטעם אחר עיי"ש: וכן מסתבר דכיון דאין ריעותא על האחרים לא חיישינן ואע"ג דהם צינדי עוד צדדים להתיר בגידון שלהם מ"מ לכל הפחות להתיר לשהות אותם נוכל לסמוך על זה וגדול' מזו כ' בחכמת אדם פלל י"ד דהיכא דיש עוד צד להתיר נוכל לסמוך לשהות אותם י"ב חודש וכ"ש לענין מכירה או להחליף עם הגוי דקיל יותר לדעת מרן זצ"ל הג"ל לא חיישינן בכה"ג שלא יחזור וימכרנו לישראל: וטעם שלישי דהרי העלה הש"ך בסי' נ"ז ס"ק כ"ד דכל שהמקום רחב אע"ג שיש מחיצות נוכל להתיר למכור לגוי ונהי דלא דלא נתנו שיעור איזה מקום רחב ובס' מ"ב כ' כל דמטא לי' בחד שחיא לא הוי מקום רחב אבל יותר הוי מקום רחוק ונראה דשיעור מקום הג"ל לג' אנונות הוי מקום רחוק מכ"ש שיוכלו לפרוח באויר נהי דלא שמעו שפרחו היינו משום דלא בא אצלם המזיק רק תפס אחת אבל אם הי' מתקרב להם אפשר שהי' פורחים באויר שהרי לא הי' שם בעת שנשמע הקול רק זמן מועט וקודם שנשמע הקול לא חיישי' דהוי שניה' שותקי' וכה"ג נרא' דדינו כמקו' רחב ושרי למכור: ולדעת האמרי אש בסי' כ"ב שכ' דנרא' דהיכא דשרי מכיר' ה"ה דשרי שהיה י"ב חודש דאי נימא כדברי מרן זצ"ל א"כ למאן דלא חייש לתקלת מכירה א"כ מאי פריה בע"ז דף ס"ה ע"ב על רבא דהתיר למכור לגוי מהא דתנן לא ימכרנו לגוי הא רבא עצמו אמר ביומא דף ע"א דתקלה תנאי הוא וא"כ איכ"ל דרבא סובר כמאן דלא חייש לתקלה ומתני' אתיא כתנא דחייש: ובאמת יש לכל חשש מעלה וריעותא במכירה לגוי כ' הרשב"א בחולין דף צ"ג במשנ' שולח אדם ירה וכו' דהוי קרוב לנודאי דע"כ היינו משו' דדרה למכור והישאל לא ידע להזהר משא"כ בתקלת שהייה שיודע להזהר ומה"ת נחוש שישפח ומכ"ש אם עושה סימן למה נחוש שישתנה ונגד זה חשש תקלת שהי' אם ישפח יהי' חושש טפי וכ"ש לפי מ"ש במקום אחר עיין סימן ס"ו לעיל] דאם מכרו לגוי וישאל קונה ממנו לאו איסורא עביד דמה"ת שרי דכל דפרישמרובא פריש ולקה אין למילף חדא מאידה ואפשר דזה פוננת הכ"מ המובא במג"א ר"ס תס"ז דבדבר מועט לא חיישינן שמא ימכור לישראל משום דאין דרה וממילא לא גרע מחשש תקלת שהי' ותליא בפלוגת' אי חיישינן ועכ"פ בגידון הג"ל לא מבעי' דמותר למכרו אלא נראה דגם מרן מודה דמותר להשהותו והנראה לפי ענ"ד פתבתי דברי ידידו הדור' שלומו הק' משה שיק מברעזאנוע: תשובה ע"ט בעזהי"ת ה' ויקרא תרל"ו לפ"ק פה חוסט יע"א: את חג המצות יחוג בדיעות הרב המופלג בתורה מהו מרדכי נ"י מו"צ בישוב מיידאן והגליל: מכתבו קבלתי ובו נשאלתי על מה שבא לפניו בפרה

אחת של עני יצאה לחוץ פעלות השחר ואחר אינה זמן בא ערל אחד ואמר שלולא הוא בא והצילי מן הזאב הי' דורסה ומיד יצא הבעה"ב לחוץ ומצא צנוא' פרתו פנגד הסימני' הי' ניפר כמו אדמימו' מעט והי' ניפר שהי' כמו גרר בצפון בכמה מקומות אבל לא האדי' אלא במקום אחד ובדק מיד בָּהָעוֹר וְלֹא הִי' שוֹם נִקְבַּ שִׁיָּהָ חֲשֵׁשׁ שְׁנוֹקֵב מֵעַל"ע רַק לְמַעַלָּה נִגְרְרוּ הַשְּׁעָרוֹת וּמַעַט מִן הָעוֹר וְהַזָּאֵב לֹא רָאָהוּ שׁוֹם יִשְׂרָאֵל וְגַם הַגְּרִירוֹת נִתְרַפְּאוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וְלֹא הִי' נִיפְר שׁוֹם דָּבָר וְכִי מַעַלְתוֹ דְּלִדְעַת הַפְּלִיטִי וְלִדְעַת קֶצֶת הָאֲחֵרוֹנִי רִי' סִי' נ"ז נוכל לסמן' על הפוסקים דאין לזאב דרוס' בגסה ואפילו להחולקי' מ"מ פאן יש ס"ס דאין הגוי נאמן ואולי הי' שועל דשכיחי שם או פלבים או דנתחככה בקנים ובקוצים ואע"ג דלא שכיח שיעש' פלב מעשה פזה מ"מ גם זה לא שכיח שיבוא זאב במקום ישוב בפרט סמוך לאור היום שכבר בני אדם הולכים ושבים ואפילו להפמ"ג דפוסק שם להחמיר אפילו בס"ס היינו בידוע שהי' שם דורס אבל פאן פאן גם זה ספק גם הפמ"ג מוד' להתיר אלא שחש מעלתו לאסון' משו' חשש ניקוב הנושט והש"ף ביו"ד סי' כ"ג כ' לאסו' אפילו חתף מקצת העור ויצא דם וכאן שהי' המקום אדום אפשר דחשוב כיצא דם מיהו המהרש"ל והפר"ח הקילו אם לא נחתף פולו וכאן שבדק ולא ניקב יש להתיר לפי דיעות הללו ולזאת נסתפק מעלתו למעשה ע"כ תורף דבריו והנה בש"ע יו"ד סי' נ"ז סעי' י"ג קי"ל דאם בא בהמה וכו' ואינו נודע אם נדרס' או ע"י פלפא קי"ל ספק פלפא ס' שונר' מותר ואם אינם לפנינו תולין גמצי בין להקל בין להחמיר וילדע' הרא"ה והר"ן בחולין דף נ"ג לעול' תלינין שלא נדרס' דדרוס' מילת' אחרית' הוא ולדידהו בנידון שלנו שניהם אינם מצויים כמ"ש מעלתו הי' ג"כ שרי והפר"ח ביו"ד שם סקל"ב כ' בספק השקול לאסור ומרן הגאון בעל חת"ס בחיו"ד סי' ס"ג כ' דהיכא דאינם לפנינו דשניהם שווין לעגן מצוי אזלינין לחומרא וכן בתשובה שם סי' ס"ה חשש לדעת הרשב"א הג"ל דהיכא דהספק שקול אסור וא"כ ה"נ בנידון הג"ל שכ' מעלתו שניהם אינם מצויין אלא שגוף דברי הרשב"א צריכין טעמא שיהי' בחולין דף מ"ג ע"ב בד"ה קסבר וכו' הקשה דנימא דנוקי בחזקת היתר ותי' בסוף דדרוסה שכיחא וא"כ בכה"ג היכא דהוי ס' השקול לפי התי' של תוס' הי' נראה להתיר וצ"ל דרשב"א ס"ל כסברא ראשונ' שהביאו שם התוס' משום דהספק נולד בה מחיים ומחזיקין מאיסור לאיסור וכסברא זו פסק הרמ"א בסי' נ' או אפשר דטעמא דרשב"א דכבר הביא בחולין דף י' דכל היכא דאיכא ריעותא לא מוקמינין אחזקה אמנם לפי ב' סברות אלו הי' אפשר לומר דהיינו דווקא בבהמ' עצמ' אבל החלב שרי דלא שייך גבי' מחזיקין מאיסור לאיסור דהרי החלב מצד אבמה"ח היא מותרת ומצד איסור הרי הוא בחזקת היתר וא"כ איכ"ל לכאורה דהחלב שרי וגם אי נימא פטעם השני דהרשב"א סובר פרבינו יונה דהיכא דיש מקום לתלות ויש ריעותא לא סמכינין אחזקה וא"כ גם על החלב שייך זה לכאורה מיהו בספר בכור שור בחולין דף י' הקשה דברי רשב"א אהדדי דשם פסק הרשב"א והר"ן פרבינו יונה ובסוגיא דרוב הביא דברי ר"ש בגבינות שנעשו מבהמה נאח"פ נמצאת הבהמה טריפה סמכינין ארוב וחזקה ואמרינין השתא איתרע ותי' דאיכ"ל כתי' הש"ס בחולין דף י' ספין אתרעי בהמה לא אתרעי וא"כ ה"נ בהמ' איתרע חלב לא איתרע וא"כ בנידון הג"ל היכא דשניהם אינם מצויים דלא סמכינין ארוב וחזקה דבהמות פשרות משום דאיתרע היינו דווקא' הבהמה עצמה אבל החלב לא איתרע וא"כ לפי סברת הג"ל איכ"ל דהחלב שרי גם לדעת הרשב"א מיהו ראיתי בפתחי תשובה שהביא בשם ברית אברהם שאין לחלק בין החלב ובין הבהמה וגוף התשובה אינה בנדי' ובאמת לי נראה דאין דברי הבכור שור מוכרחים דלא קשה כלל מגבינות דכבר כ' התוס' בריש נדה וביתר ביאור בדברי הר"ן והריטב"א שם דאע"ג דספק ברה"י ספיקו טמא ונדאי היינו מפאן

וּלְהִבָּא אָבֵל עַל לְמַפְרַע לֹא וְהִינּוּ מְשׁוּם דְּעַל לְמַפְרַע אֵין פֶּאן רִיעוּתָא וּא"כ לֹא קָשָׁה דְּבָרֵי הָר"ן וְרַשְׁב"א אֵהֱדִיד גְּבִינּוֹת אָנוּ דְּנִין עַל לְמַפְרַע וְעַל לְמַפְרַע עֲדִינּוּ לֹא רִאינוּ רִיעוּת' וְלִכּוֹן שְׁפִיר כ' גְּבִי גְּבִינּוֹת דְּמוֹתֵרִין וְלְעוֹלָם דְּאֵין חִילוּק בֵּין חֵלֵב וּבֵין גּוֹף הַדְּבָר דְּאֵיִתְרַע וּמִמִּילָא בְּנִידוֹן הַנ"ל לְפִי טַעַם הַשְּׁנִי אֵין לְחַלֵּק מִיְהוּ עֲדִינּוּ לְפִי טַעַם הָרֵאשׁוֹן מְשׁוּם דְּנוֹלָד מְחִיִּים א"ש הַחִילוּק בֵּין נוֹלָד מְחִיִּים וּבֵין לְאַחַר מִיתָה בְּמָקוֹם הַפס"מ יֵשׁ לְהַקְלֵל וּא"כ בְּנִידוֹן הַנ"ל אִם הוּא הַפס"מ הִי' מְקוֹם לְהַתִּיר וְעוֹד דְּכָבֵר הוֹכִיחַ הַפס"ג בְּפִתְיָה לְהַלְכוֹת טְרִיפוֹת דְּהָא דְּפָסְקוּ הַרְשָׁב"א וְהָר"ן וְיִשְׁאָר רֵאשׁוּנִים דְּהִיכָא דְּאֵיכָא רִיעוּתָא לֹא סְמִינּוּ אֶתְחַזְקָה הִינּוּ ע"כ רַק מְדַרְבְּנָן וּא"כ פִּינּוּ דְּבְנִידוֹן הַנ"ל שְׁנִיָּהֶם אֵינָם מְצוּיִין וְהוּי סְפָק הַשְּׁקוּל אֵלָא דְּאֵיכָא רִיעוּתָא וְהוּי לְאִיסוּר מְדַרְבְּנָן בְּנוֹדָא יְכוּל לְסַמּוּךְ עַל דַּעַת הַפּוֹסְקֵי דְּאֵין לְזָאב דְּרוֹס' בְּגִסָּה.

וְכַל הַנ"ל הוּא מְנוֹסַד עַל הַסְּבָר' דְּאֵין הַגּוֹי נֶאֱמָן בְּמַסל"ת בֵּין לְהַקְלֵל וּבֵין לְהַחְמִיר מִיְהוּ לְכַאוּר' דְּבָרֵי הַמְּהַר"ם לְבַבְלִין הַמּוֹבָאִים בְּטו"ז בִּי"ד סוּסִי' מ"ח וּבְנִקוּה"כ שֵׁם מְשַׁמַּע דְּהִיכָא דִּישׁ רְגָלִים לְדַב' אֵיכ"ל דְּגוֹי נֶאֱמָן בְּמַסל"ת.

וְעוֹד בִּיש"ש פָּרַק כָּל הַבְּשׂוֹר סִי' ס"ה כ' הִיכָא דְּלִיכָא חֲזָקָה חִינְשִׁינּוּ לְדְבָרֵי הַגּוֹי לְאַסוּר וְהַטו"ז בְּסִי' קכ"ב וְהַש"ךְ שֵׁם בְּסִי' קכ"ז ס"ק י"ט הַשְּׁיִגוּ עָלָיו וְלִדְעָתִי יֵשׁ לְקַיָּים דְּבָרֵינוּ דְּלְעוֹלָם דַּס"ל פְּרַשְׁב"א אֵלָא דַּס"ל דְּוּוֹקָא נֶגְדַּת חֲזָקָה פְּנִינָה חֲזָקָה אוֹ רֹב פְּגוֹן בְּאוּמֵר שֶׁל עֲרָלָה הֵן אֵינּוּ נֶאֱמָן אֶפְיָלוּ לְאַסוּר אָבֵל גְּבִי סֵתָם פְּלִים שֶׁל גּוֹי דְּמוֹתֵר רַק מְטַעַם ס"ס וְאֵלוּ אָמַר נֶגְדַּת הַס"ס אֵיכ"ל דְּאֵין חוֹשְׁשִׁין לְדְבָרֵינוּ אָבֵל בְּאוּמֵר רַק נֶגְדַּת סְפָק א' שְׁבִיטָל בּוֹ הַיּוֹם וּבִזְהָ אֵין אוּמֵר נֶגְדַּת חֲזָקָה וְלֹא נֶגְדַּת הָרוֹב אֵיכ"ל דְּנֶאֱמָן בְּמַסל"ת לַפ"ת וּמַסל"ת מְשַׁכַּח לָהּ ע"ד שְׁכ' הַפְּרִיטִי וּפְלִיטִי בְּסִי' צ"ח בְּאֵין יוֹדַע שְׁאִיסוּר וְהִיתֵר תְּלוּיִים בּוֹ וּבְמָקוֹם אַחַר הַעֲרָכְתִּי בְּזָה: וּא"כ גַּם פֶּאן יֵשׁ לְדוֹן לְפִי הַשְּׁט' דְּמַחְזִיקִין מְאִיסוּר לְאִיסוּר וְהַעֲלֵל' בִּיש"ש שְׁמַעְתָּתָא ד' דְּהִיכָא דְּמַחְזִיקִין מְאִיסוּר לְאִיסוּר הָוֵי רַק בְּלִיכָא חֲזַק' פְּלֵל וּא"כ לְכַאוּר' אִם נִימָא כִּיש"ש הַנ"ל הִי' הַגּוֹי נֶאֱמָן דְּכָאן ג"כ הָוֵי מַחְזִיקִין מְאִיסוּר דְּהָוֵי חֲזָקָה מִיְהוּ בְּאֵמַת מֶרֶן הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס זצ"ל בְּסִי' ס' וּבִשְׁאָר תְּשׁוּבַת פְּתַב בְּפִשְׁטוֹת דְּהַגּוֹי אֵינּוּ נֶאֱמָן וְכֵן מְסַתְּבֵר לִי דְּהָרֵי הַגּוֹי אוּמֵר נֶגְדַּת חֲזָקָה שְׁאֵינּוּ טְרִיפ' וְאֶפְיָלוּ בַע"א יִשְׂרָאֵל יֵשׁ פְּלוּגְתָּא אֵי נֶאֱמָן לְאַסוּר נֶגְדַּת חֲזָקָה בִּי"ד סִי' קכ"ז וְכ"ש גּוֹי מַסל"ת דְּאֵינּוּ נֶאֱמָן וְעוֹד בְּנִידוֹן הַנ"ל י"ל דְּהַגּוֹי אָמַר פֶּן לְהַתְּפָאָר שְׁיַחְזִיק לוֹ הַיִּשְׂרָאֵל טוֹבָה וּבַכַּה"ג לֹא הָוֵי מַסל"ת: וְעַכ"פ מְצַד חֲשַׁשׁ דְּרוּסָה יֵשׁ לְהַתִּיר וּאֵע"ג דְּכָאן רֵאִינוּ שְׁאוֹתוֹ מְקוֹם הִי' אָדוּם וְזָה סִימָן דְּרוּסָה כַּדְקִי"ל בִּי"ד סִי' נ"ז דְּהָוֵי פְּנוּדָא דְּרוּסָה מ"מ גְּבִי סִימָנִים קו"ל דְּלֹא מְהַנִּי שְׁיַתְּאָדָם הַבְּשׂוֹר נֶגְדַּת הַסִּימָנִים אֵלָא שְׁיַתְּאָדָמוּ הַסִּימָנִים עֲצָמָם וּא"כ הִי' רַק חֲשַׁשׁ דְּרוּסָה וְהָוֵי סְפָק הַשְּׁקָל פְּדִלְעִיל וּא"כ יֵשׁ לְהַתִּיר מְצַד טְעָמִים הַנ"ל: וְעַתָּה נְבוּאָה לְחֲשַׁשׁ הַשְּׁנִי נְקוּבַת הַסִּימָנִים שְׁכ' מְעַלְתוֹ שְׁפָדְקוֹ הָעוֹר יָפָה וְלֹא הִי' נְקוּבָה בְּפָנִים אֵלָא שְׁלִדְעַת הַש"ךְ אֶפְיָלוּ בְּנַחְתָּהּ מְקַצַּת הָעוֹר וְיִצָּא דָם חִינְשִׁינּוּ שְׁמָא נִיקָב וּלְפִי עַנ"ד אֶפְיָלוּ לְהַש"ךְ דְּוּוֹקָא בְּיִצָּא דָם מִמֶּשׁ דָּאָז יֵשׁ לוֹמֵר דָּאֵם לֹא נִיקָב מִהִיכָן בָּא הַדָּם כַּמ"ש הַטו"ז שֵׁם בְּסִי' וְאֵע"ג דְּבַתְּשׁוֹ שְׁבו"י ח"ב סִי' ס"א הַשְּׁיִג עָלָיו מִהַש"ס דְּגַם בְּעוֹר יֵשׁ דָּם מ"מ לֹא שְׁכִיחַ וְחִינְשִׁינּוּ וְהִינּוּ דְּוּוֹקָא בְּיִצָּא אָבֵל אִם רַק הָאָדָם אֶדְרָבָה יֵשׁ רֵאִי' מְדָלָא יִצָּא שְׁאֵין פֶּאן נְקָב וְעוֹד נֶרְאָה דְּגַם הַש"ךְ לֹא קָאָמַר אֵלָא בְּשַׁחַט בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁיֵשׁ בְּנוּדָאֵי שֵׁם אֵיזָה דְּבָר הָעוֹמֵד לְחַתוּמָה וְלִסְלַק הָעוֹר אָבֵל בְּנִידוֹן הַנ"ל דְּחִינְשִׁינּוּ שְׁמָא נְתַחְכְּכָה בְּקִנְיָה וְלֹא הִי' שֵׁם שׁוּם דְּבָר הַמְּנַקֵּב פְּלֵל פִּינּוּ דִּישׁ סְפָק דְּלֹא הִי' שֵׁם דְּבָר הַמְּנַקֵּב אֵיכ"ל דְּגַם הַש"ךְ מוֹד' וּבִלְא"ה כְּבָר כ' הַפס"ג שֵׁם לְהַלְכָה דָּאֵם נְחַתָּהּ רַק מְקַצַּת עוֹר אֵע"ג דְּיִצָּא דָם יֵשׁ לְהַקְלֵל בַּהַפס"מ אֵע"ג דְּהִכָּא יֵשׁ תְּרֵי מִיעוּטֵי לְחוּשׁ עֲלֵיהֶם א' חֲשַׁשׁ נִיקָבוּ הַסִּימָנִים לְדַעַת הַש"ךְ וְא' חֲשַׁשׁ דְּרוּסָה וְתֵרֵי

מיעוטא פתב הר"ן ב"פ אלו טריפות בסוגיא דסימנים דמצרפינין תרי מיעוט' מ"מ הרבה פוסקים לא ס"ל פן וגם היכא דאיכא חזקת היתר איכ"ל א דגם הר"ן מודה: אלא שאני מסתפק האידה הי אפשר לו לבודק מחיים אם לא נקב העור דבמהרי"ק שורש ל"ד נראה דנוקא לאחר ששחטו מהפכין אותו העור ומנקין אותו ואז יש לידע אם אין שם נקב אבל מחיים לא אדע אם אפשר לומר פרי לי שלא הי נקב משהו ע"כ צריף חקיר' גדולה על אמירתו לידע בבירור שלא הי שם נקב אלא נקלף קצת למעלה ואם פרי למעלתו שלא הי שם נקב יש להתיר החלב מטעם שכתבתי במקום הפס"מ והנראה לפי ענ"ד פתבתי דברי ידו הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאווע תשובה פ' בעזה"י חוסט יום ג' פ' משפטים תרל"ז לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב לכבוד הרב המאוה"ג המופלג כש"ת מוה' מאיר הראב"ד בשובב בילקע יע"א:מכתבו קבלתי על דבר ס' דרוסה שאירע בגבולו שישבו אנונים בגינה רחבה ובלילה שמע הבעה"ב קול צעקה ויצא לחוץ ומצא שם ג' מתים ואחת נפצע על ראשה ומעלתו נ"י התיר הנשארי מצד ג' טעמים א' לפי מ"ש הגאון מוהר"ש קלוגר בספרו טוב טעם ודעת אע"ג דק"ל ביו"ד סי' נ"ז דאם א"י מי הי שם תולין במצוי והדורסים מצויין טפי לעשות פן מפלבים מ"מ פיון דכבר כ' הפוסקי' תשובת מ"ב ושאר פוסקים דלקה בקטע רישא לא חיישינן לאידך משום דאינו מצוי דהנדרס יהא יכול להציל עצמו מן הדורס וא"כ נהי אם ידענו בנודאי שהי דורס שם חיישינן אפילו בכה"ג אבל אם החשש רק משום דמצוי הדורס ממנ"פ אם הי מהמצוי הרי אין הנדרס הי יכול להציל עצמו וע"כ הוא משאינו מצוי ומה חזית בכה"ג איכ"ל דמותרין והב' משום דהי הגינה רחבה ובמקום רחב הרבה דיעות המתירין ועוד טעם ג' דבאותו העת הי שכיח הדבר ומגפה באנוזות ואפשר שמתו מעצמם ומצד אלו הג' טעמים התיר מעלתו נ"י וביקש ממני דעתי בזה והנה פיון דכבר יצא בהיתר ויש דעות המתירין לא אשיב על גוף הנידון ולא באתי אלא על גוף הסברות של ספר טוב טעם ודעת: הנה הרמב"ם בה' מאכלות אסורות פרק ז' הלכה ו' כ' דדרוסה הוא מפורש בתורה ולכה אולינן בספיקה להחמיר וכבר הקשו ע"ז ולפי ענ"ד לבאר דברי הרמב"ם דהוא מפרש בשר בשדה טריפה דכתיב בקרא דהיינו בהמה אחת נדרסה ולא מתה עדיין כמ"ש הטור והאריף ביו"ד סי' כ"ט אפי"ה העידה לנו התורה דסופה למות ותהא עומדת לכלב והיינו דבנודאי סופה למות ונקט הקרא בשדה למימר דדנוקא הא דאמרין דרק אותה שנדרסה היא בלא יאכל אבל אחרים מותרין משום שהיו בשדה ובמקום רחב ולכה רק אותה שנדרסה היא אסורה בלא יאכל משא"כ האחרים וממילא מלשון בשדה משמע דנוקא מקום רחוק ורחב אבל במקום קצר וצר חיישינן גם לשאר הבהמות או האנוזות והעופות וע"כ ספק דרוסה אסורה ואע"ג דיש לן הסברא של ספר מ"ב הנ"ל אפי"ה אסורה וא"כ מוכח ע"כ דלא סמכינן על הסברא ההוא.

ולפום רהיטא באמת קשה אפילו בינדינן שהי דורס ביניהם הרי הקשו התוס' בחולין דף מ"ג ע"ב דלמה נחוש לספק דרוסה נוקמא בהמה בחזקת היתר ותימצו משום דשכיח שדורס והיינו דמצוי נאי נימא בסבר' המ"ב הנ"ל עמדה אפתי הקושיא נוקמה אחזקה וכ"ת משום דמצוי ושכיח הא נגד זה איכא ג"כ מצוי אחר להיתר והיינו דאינו מצוי שהנדרס יהא יכול להציל עצמו א"כ נוקי אחזקה ועמדה קושית התוס' ובנודאי אי אמרינן פסברא הב' של התוס' הואיל והספק נולד מחיים לא מקרי חזקת היתר א"ש אבל פבר הוכיחו שם התוס' דלא אמרינן פן וא"כ קשה ובפרט הרשב"א לשיטתו והובא בש"ע יו"ד סי' נ"ז סעי' י"ג דהא דאמרי' ספק קניא או שונרא תלינן בקניא היינו בשניהם מצויים אבל אם אינם בפנינו תלינן במצוי בין לקולא ובין לחומרא א"כ קשה ממנ"פ פדלעיל: והי נראה לי לכאור' דזה באמת טעם הרא"ה והר"ן שם דס"ל אפילו אם

הדורס מצוי אבל אינו מצוי שהנדרס יציל עצמו וזה פוננת ה"ן שכ' דדרוס' מילתא אחריתא הוא והיינו פוננתו פדלעיל דנימא דנדרס וניצל זה לא שכיח פדלעיל אבל הש"ע הא סתם פרשב"א קשה ממנ"פ פיון דבשניהם לפנינו מותר והיינו ע"כ משום חזקה וא"כ סמך גם הוא על חזקה וא"כ גם פשאנים לפנינו ואחד מצוי דפסק דאזלינו בתר הפצוי בין לקולא ובין לחומרא ולמה ניזול לחומרא דהרי פשם שפצוי לפנינו דבר הדורס שוב יש נגדו דאינו מצוי שיציל עצמו והוי מצוי נגד מצוי וא"כ נימא דאוקמין אחזקה: ולכאורה.

יש לישב דברי הרשב"א והש"ע עפ"י דברי המג"א בסי' תל"ז דמסיק שם דהיכא דאינו רוב אלא חזקה צריכין אנו לברר היכא דאיכא לברורי ועיין שם הפ"א במחצה"ש וכעין זה שמעתי מפי מרן הגאון זצ"ל"ה דדנוקא ברוב דהוי כב' חזקות א"צ לברר אם אינו נגד חזקה אבל פאן דאינו אלא חזקה הי' ראוי לנו לומר דצריף לברר ולבדוק אלא דאיכא למימר דהחזקה יש לה ג"כ סיוע מן הפצוי ושאינו מצוי שתציל עצמה דהוי פשני חזקות אבל אי מצוי יותר האיסור אפילו יש ג"כ נגדו דאינו מצוי שיציל מ"מ הוי שנה בשנה ואין לנו אלא לומר דאוקמא אחזקה ובחזקה צריף לברר ולכף צריף לבדוק פדיני דרוסה אלא דלפי"ז לפי מ"ש הרמ"א לקמן דאנו אין בקיאים בפדיקה ואין אנו יכולין לבדוק ולא הוי מילתא דאיכ' לברורי וא"כ מזה יצמח לנו לכאורה קולא דשרי ועכ"פ אם נשקה אותם עד י"ב חודש או עד שילדו או בעוף עד שתטיל ביצים? הא מותר ואין לחוש לתקלה שיהי בדיעבד מותר ורק לכתחילה הוי צריף פדיקה.

ולפ"ז בנגידון הנ"ל אפילו לדעת הרשב"א י"ל דמותר עכ"פ בשעה פן י"ל לכאור'. אבל באמת מלשון הש"ע לא משמע פן וא"כ עדיין צ"ע קושטיא דלעיל ואפ"ל דחזקה ההוא דאין הנדרס יכול להציל עצמו אינו פלל גמור אלא דהפל תלוי לפי רוגז וקצף של הדורס דדנוקא אי חזינו דקטע רישא מחד וחזינו דהדורס הוא חזק ואמיץ לקטוע ראש להרוג בזה שפיר אמרינו פיון דהדורס ההוא הוא חזק פולי האי ויש לו קצף גדול אלו הוי אחרים פאים לידו ג"כ לא הוי יכולין להציל עצמן ממנו וכיון שזהם נשאר בחיים ע"כ נח רוגזו וחזקה זו הוא דנוקא בדורס אשר ראינו דכוחו וקצפו גדול אבל במקום אחר אין לבנות על זה דאפשר דהדורס הוא חלוש ואין לו פח להרוג ולעולם דדרס את אשר מצא פן איכא למימר וא"כ נהי דלהרא"ה והר"ן בכה"ג מותר אבל לפי שיטת הרשב"א לפי מ"ש בש"ע נראה מבואר דאין לו היתר מטעם הנ"ל.

וצריכין אנו לבוא לצד השני משום שהי' מקום רחב. ובזה פבר מבואר דאנו פאין לפלוגתא שהובא בטו"ז ס"קט ובש"ף ס"ק כ"ד סעי' ט' עיי"ש ולפי מ"ש למעלה הפ"א בדברי הרמב"ם נראה גם מדברי הרמב"ם דלכף נקט בתורה בפ"ר בש"ד שאז האחרים מותרים א"כ גם לדין בעינו דנוקא בקעה ומרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל כ' אע"ג דהספיים דגם חצר נקרא מקום רחב מ"מ למעשה לא סמך על זה וגם על הסברא דמצוי לא סמך מ"מ בנגידון הנ"ל דהוי עופות שיכולין להשמיט אנה ואנה נהי דאנונות שאלנו אין רגילים לפרוח לגבוה מ"מ קרוב הדבר דעל גדר הסובב לגינה שפיר הוי יכולין להמלט בקל ואיכ"ל דלכ"ע מועיל בכה"ג מקום רחב פגינה ועל הסברא הג' שכ' שהי' בעת שהי' הדבר ומגפה באנונות לכאורה לא אדע מה מועיל זה הרי אנונא אחת נפצע' על ראשה ואפתי הוא דמאי להאי בר אנונא דאתא לקמן פי ממסמס קועי' דמא דאיתא בחולין דף כ"ח וילכף צריכין אנו לומר פדלעיל ואפשר דהי' מקום לתלות בגדר הנ"ל דהי' מקום טפי לתלות דבגדר נפצע ראשה ע"י פריחה ונחלה שיהיו רוצים להציל עצמם ועכ"פ בנגידון הנ"ל לפימ"ש מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בתשובה נ"ז בחיו"ד ושם בתשובה ס"ג ס"ד ס"ה לא התיר

לגמרי בְּנִידוֹן פְּעִין זֶה אֵלֶּא אוּ בְּשֶׁהֲנִי בְּבִסִימֵן ס"ה או ע"י נְכַבְּשִׁינְהוּ דְּנִינְדוּ וְאִינְהּ שְׁצִינְרָה זֶה בְּשֶׁאֵר הַסִּימְנִים וּע"כ גַּם בְּעֹבְדָא הַנְּ"ל יֵשׁ מְקוּם לְפַלְפֵּל אִם יֵשׁ לְהַתִּיר לְגַמְרִי וְאִין לְדַיְיָן בְּזֶה אֵלֶּא מַה שְׁעֵינְיוּ רֹאוֹת וְהַנְּרָאָה לְפִי עַנ"ד פְּתַבְתִּי הֵק' מְשֵׁה שִׁיק מְבַרְעֻזְאוּעֵ: תְּשׁוּבָה פ"א הַחֲתִים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְתַלְמִידֵי וְכו' כֹּה וְלָמֵן נ"י.

הֵנָּה יִקְרַתְּהּ הַגִּיעֵנִי וְכו' וְהֵנָּה עַל דְּבָרֵי תוֹרָה אֲשֶׁר בָּאתָ עַל דְּבָרֵי הַפ"ח בִּי"ד ס' ס"ב הֵנָּה בְּאֵמַת דִּין זֶה צַל"ע הֵנָּה הַש"ךְ בִּי"ד ס' נ"ה ס"קִיא הֵבִיא דַעַת הַפּוֹסְקִים בְּנִשְׁבֵּר הַיָּרֵךְ בְּמְקוּם שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה טְרִיפָה וְכֵן בְּנִשְׁבֵּר הַגֶּף מְוֹתֵר לְהוֹשִׁיטוּ לַב"נ וְכ"כ שֵׁם הַפּוֹר"ח לְדִינָא וְכו' וְלַעֲנִין אֲבָר הַמְדוֹלְדֵל עֵינֵן בְּסִימֵן ס"ב וְשֵׁם הֵבִיא רֵאִי לְהַרְמַב"ם מִתּוֹסְפֶתָא דְתַנְיָא דְאֲבָר מְדוֹלְדֵל אֲסוּר לַב"נ וְכִינּוּן דְמַבִּיא דְאֲבָר מְדוֹלְדֵל אֲסוּר לַב"נ א"כ גַּם נִשְׁבֵּר הַגֶּף אֲסוּר לַב"נ דְמַבְּנֹאֵר בְּש"ס בְּפָרֶךְ בְּהַמָּה הַמְקַשָּׁה בְּחֻלְיֵין דָּף ע"ו ע"ב דְּהַנְּה אֲבָר מְדוֹלְדֵל קָרִי לִי: וְהֵנָּה.

אֵתָּה פְּתַבְתָּ דְמִתּוֹסְפֶתָא אִין רֵאִי לְהַרְמַב"ם דֵּאִיכ"ל דְתוֹסְפֶתָא מִיִּירֵי בְּמַתָּה אוּ בְּשַׁחֲטֵת גּוֹי דְמַתָּה עוֹשֶׂה נִיפּוּל וְיָפָה פְּתַבְתָּ דְּוּדָאֵי פֶּה הַדִּין דְּהִיכָא דְמַתָּה אֲסוּר' לַב"נ מִן הַתּוֹר' פְּדַמְסִיק בְּחֻלְיֵין דָּף קכ"ט ע"ב וְבַרְש"י ד"ה אֵלֶּא וְכו' וּבְמַהֲרָש"א שֵׁם וְיֵשׁ לִי בְּזֶה תִּימָה גְדוּלָה עַל מְרֵן זצ"ל בְּתַשׁוּ' חת"ס ס' י"ח דכ' דָּאֵם לֹא נִשְׁחַט כָּל הַנּוֹשֵׁט אֲפִילוּ נִפְסְלָה בְּשַׁחֲטָה מְוֹתֵר לְמַפְנֵי לַגּוֹי מִשׁוּם דְאֲבָר מְדוֹלְדֵל מְוֹתֵר לַב"נ וְתִימָה כָּל שְׁנַפְסָלָה בְּשַׁחֲטָה הו"ל מַתָּה וּמִימָתָה עוֹשֶׂה נִיפּוּל וְאֲסוּר לַב"נ מַה"ת כְּמַבְּנֹאֵר בְּש"ס הַנְּ"ל וְצ"ע וְהֵנָּה פְּתַבְתָּ עוֹד לְהַרְמַב"ם דְּאֲסוּר מַה"ת לִישְׁרָאֵל א"כ י"ל דְּאֲסוּר לַב"נ אֲפִילוּ בְּכַשִּׁירָה דְּהָרִי בְּגוֹי לְעוֹלָם בְּמִיתָה תִּלְיָא מִיְלַתָּא וְרַק מִשׁוּם מִי אִיכָא מִיָּדִי וְכִינּוּן דְּאוֹתוֹ אֲבָר אֲסוּר לִישְׁרָאֵל מִמִּיל' אֲסוּר גַּם לַגּוֹי מִשׁוּם אַבְמַה"ח דְּלַגּוֹי בְּמִיתָה תִּלְיָא וּפְלִפְלֵת שְׁבִזָּה תִּקְשָׁה לְכַאוּר' בְּפִסְחִים בַּר"פ כָּל שְׁעָה דְּפָרִיף עַל ר"א דַּאבְמַה"ח יְהֵא אֲסוּר בְּהַנְּאָה מְהֵא דְתַנְיָא דְלָא יוֹשִׁיט אַבְמַה"ח לַב"נ וְקַשָּׁה דְלִמָּא מִיִּירֵי מֵאֲבָר הַמְדוֹלְדֵל וְתִי' פִּינּוּ דְלִישְׁרָאֵל שְׂרִי בְּהַנְּאָה שׁוּב אֲמַרִינּוּ מִי אִיכָא מִיָּדִי וּבְגוּף הַדְּבָר שְׁיֵהֵא לְהַרְמַב"ם אֲסוּר לַב"נ מַה"ת הִי' נִרְאָה שְׁהַדִּין עֲמָה דְכֵן מְבֹאֵר לְכַאוּר' לְקַמֵּן דָּף קכ"ט ע"ב בְּתִי הֵרֵאשׁוֹן דַּר"ל דְּקָאֵי ר"ש עַל הַמְצִיעֻתָא וְעֵינֵן בְּמַהֲרָש"א הַנְּ"ל וְאִי נִימָא בְּשַׁחֲטָה הוֹי לַב"נ רַק אִיִּסוּר דְּרַבְּנָן אִיף נִימָא לְהַקֵּל דְלָא לִיטְמָא טוֹמְאָת אוֹכְלִין אֵלֶּא וְנִדָּאֵי דְאֲסוּר מַה"ת מִטְעָמִים שְׁלָה: אֲמַנְם לְפִי"ז יְהֵא ג"כ הַכְּרַח לְדַעַת הַרְמַב"ם דְּאֲבָר מְדוֹלְדֵל מַה"ת אֲסוּר פִּינּוּ דְלִפִּי תִי' זֶה הוּא מְוֹכְרַח דְּאִידָהּ תִי' לֹא פְּלִיג עֲלֵי' וְהַש"ס פְּרִיף עֲלִיוּ רַק דְּאֲפָשֵׁר לֹמַר דְּטַעְמָא דַּר"ש מִטְעָם אַחַר נִזְהָ הוּא סוּגִיַת הַש"ס כָּל הִיכָא דְמְוֹכְרַח הַדְּבָר לְתַרְצֵן אוּ לְמַקְשֵׁן וְאִינוּ מְוֹכְרַח דְּלִאִידָהּ תִי' פְּלִיג קִי"ל כֵּן אֲמַנְם הַמְעַיִן בְּתַבּוּאָת שׁוּר ס' כ"ו יְרָאָה דְכָל זֶה לִיתָא דְאֲפִילוּ בְּטְרִיפ' אֲמַרִינּוּ מִי אִיכָא מִיָּדִי פִּינּוּ דְלַעֲנִין הַטּוֹמְא' הוֹעִילָה הַשַּׁחֲטָה וְסִילְק' מִמָּנָה אַבְמַה"ח פְּדֵאִית' בְּחֻלְיֵין דָּף קכ"ח ע"ב דְּאִינוּ מְטַמְאָה וְכִינּוּן דְּלִישְׁרָאֵל לְעַנְיָן טוֹמְא' סִילְקָה אַבְמַה"ח גַּם לַב"נ מְסוּלְקָה אַבְמַה"ח וְטְרִיפָה לִישְׁרָאֵל אִיִּסַר אַחַר הוּא עֵי"ש שְׁבִיִּיאַר הֵיטֵב וְהָכִי קִי"ל וּמֹרִין בִּי מְדַרְשָׁא וְא"כ גַּם כָּאֵן כֵּן וְא"כ בְּאֵמַת קְשָׁה תִי' הֵרֵאשׁוֹן שְׁתִי' דְעַל מְצִיעוֹת' קָאֵי: וְתוּ קַשְׂיָא לִי מְדָף קכ"ח ע"א דְאָמַר ר"פ בְּהַכְּשֵׁר קוֹדֵם מַחְשָׁבָה פְּלִיגוּ וְכו' וּפְרַש"י בַּד"ה בְּהַכְּשֵׁר וְכו' דְּאֲסוּר לַב"נ וְדְבָרֵי רַש"י מְוֹכְרַחִים דַּאֲל"כ לְמָה לִי מַחְשָׁבָה הָא הוּא כְּבִשְׁר דְעֲלָמָא וְלֹא בְּעֵינֵן מַחְשָׁבָה עֵינֵן פ"ג דְּעוֹקְצִין מְשֻׁנָּה א' וּב' וְא"כ קַשְׂיָא עַל הַש"ךְ הַנְּ"ל אֲמַנְם לְאַחַר הָעֵינֵן רֵאִיתִי כִּי שְׁפַתִּי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְשִׁפִּיר כ' הַרְשָׁב' א' וְהַר"ן דְּמְוֹתֵר אֲבָר מְדוֹלְדֵל לַב"נ דְּלְכַאוּר' הָא דְאֲמַרִינּוּ שַׁחֲטָה אִינוּ עוֹשֶׂה נִיפּוּל אֲבָל מִיתָה עוֹשֶׂה נִיפּוּל לְכַאוּר' גְּזָה.

אמנם כד מעינינו נמצא בזה טעם לשבח בחולין דף קכ"ב ע"ב מבואר לר"י בחותם מן המפרסת בטמאה חייב משום אבמה"ח וביאר שם הר"ן בשם הרמב"ן דטעמו דהא דכתיב בפ"ש בנפשו היינו אפילו מקצת נפש בתוכו אסור משום אבמה"ח והנה אבר מדולדל מדלא מסרח ע"כ הוא מחובר עדיין במקצת חיות עם הבהמה וא"כ כששוחט או שמתה הבהמה יוצא מן אותו המדולדל מקצת חיות ומקצת לא יצא וא"כ כיון דבנפשו אפילו מקצת נפש בכלל יתא אסור משום אבמה"ח.

אמנם בשחיטה גלי קרא ונבחה ואכלת פינו שזבח אפילו עדיין מפרסת ואית בי' מקצת חיות מותרת אבל ע"י מיתה אם לא נשאר אלא מקצת חיות נמי אסור משום אבמה"ח ולכך אבר מן המדולדל גבי נשחטה ויצא ממנה מקצת חיות בשחיט' הרי קי"ל דמהני בשחיטה אם יצא מקצת חיות ולכך גם אותו אבר מותר מה"ת משא"כ במיתה דבעינן שיצא ממנה כל החיות וכאן לא יצא רק מקצת חיות ולכך עושה נפול ואסור.

וכל זה לישראל אבל לב"נ אין חילוק ולעולם אבר המדולדל אסור משום אבמה"ח כיון דנשאר בו מקצת חיות וכל זה קודם מ"ת אבל משנתנה התורה ונתחדשה הלכה לישראל אמרינו לב"נ מי איפא מידי ושרי גם לב"נ ע"י שחיטה וכל זה למאן דסובר מי איפא מידי אבל ר"פ לשיטתו דסובר בחולין דף ל"ג ע"א הא טעמא קאמר וסובר דלענין שחיטה לא אמרינן מי איפא מידי ולכך סובר בחולין דף קכ"ח ע"א דאבר המדולדל אפילו נשחטה אסור מה"ת לב"נ וכן לפי הת"י דר"ל דר"י על המציעותא קאי צ"ל דל"א מי איפא מידי ולכך אסור לב"נ אבל לפי ת"י בתרא שפיר סובר מי איפא מידי וכדמשמע מלשון ר"י דף קכ"א ע"ב דווקא בטמאה איפא אבמה"ח במפרסת ולכך ג"כ פריה בפסחים לר"י שם מאבמה"ח ולא מוקי לה כראב"י בחולין דף ל"ג ועכ"פ לדינא דקי"ל מי איפא מידי שפיר פסק הש"ך דאבר מדולדל מותר לב"נ וא"ש וגם התוספתא הג"ל דמיייתי הפר"ח מלבד שתי לעיל תירץ נכון יש לומר עוד התוספתא מייירי מה שנאסר לב"נ והיינו קודם מ"ת ואז אפילו אבר מדולדל הי' אסור לב"נ כמו שאר אבמה"ח והתוספתא בא רק לאשמעין דבנפשו נמי אפילו מקצת נפש בכלל וא"ש הפל.

והנה ראיתי אותה מסתבף בפ"י מהו בש"ח מה"ח ומהו אבמה"ח עיין בלשון רש"י בחולין דף ק"ב ע"ב כיון דכתיב לא תאכל הנפש משמע דומיא דנפש שאינו חוזר אבל בש"ח גזעו מחליף עיין בחולין דף קכ"ח ע"ב ולכך אפילו בחותם כזית בש"ח מאבמה"ח שיש בו בש"ח וגידין ועצמות אם לא הי' בש"ח נאסר הי' מותר כיון דעושה חליפין ולא מקרי נפש ויפה כ' הרמב"ם בחותם מקצת מן הטחול וכיוצא דחייב משום אבר מה"ח דהנה אין גזעו מחליף כדמוכח בחולין דף נ"ה ע"א דעושה טריפה בגחמה וע"כ לא הדרא בריא ולכך שפיר מקרי אבר מה"ח ולפי"ז נראה בחותם גיב שפתיים נמי אבמה"ח מקרי עיין בחולין דף קכ"ח ע"ב: תשובה פ"ב עוד להג"ל ומה שהקשית בהוריות דף ג' ע"ב דאיך פסק הרע"ב כר"א הא ר"א לטעמ' דמחייב א"ת על חתיכה אחת כדמשמע מלשון הש"ס שם אר"ז משל דר"א וכו' לפי ענ"ד לא קשה מידי דנראה דבכה"ג איקבע איסורא דהרי קודם שהורו הב"ד בנודאי היו מחוייבין עליו קרבן ואחרי שהורו לא היו מחוייבין עליו קרבן ועכשו שחזרו ולא שמע עדיין ולא ידענו אי הדרא לאיסורא קמא או לא הוי איקבע והרא"י דהרי רע"ק סובר שם כר"א בהוריות אע"ג דסובר בכריתות פ"ה משנה ד' ובתוס' יו"ט שם דאיקבע בעינן וע"כ דזה הוי איקבע וא"כ אי נימא דלשון הש"ס דווקא דמזמה לה לחתיכה אחת היינו לר"ז שהוא מרא דהאי מימרא ור"ז סובר בכריתות דב' חתיכות בעינן משום

אָפֿשֶׁר לָבֶרר אַיִסורוֹ וְכָאן א"א לָבֶרר וְדַמְיָא לַחֲתִיכָה אַחַת אָמְנָם לְדִינָן דְּקִי"ל כַּר"נ בְּכַרְיָתוֹת דְּטַעְמָא מְשׁוּם אִיקְבַּע.

א"כ גַּם פֿאַן אִיקְבַּע וְשִׁפִּיר מְחַיֵּיב עֲלֵה וּבְזָה אֲסִינִים יְדִידָךְ הַדּו"ש תְּמִיד: הַק' מְשִׁיחַ שִׁיק מְבַרְעֵזֵאוּע. תְּשׁוּבָה פ"ג הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לִיְדִידֵי הָרַב הַמְּאוּה"ג מוּה' נִפְתְּלֵי סוֹפֵר נ"י אַבְדֵּק"ק קְאָדְעֶלְבֹּרְג יע"א: מְכַתְּבוֹ קִבְּלִיתִי וּמָה שְׁבִיִּקְשׁ מִמֶּנִּי חוֹת דַּעֲתִי בְּעִנְיָן שְׁוֹפֵן אֲנִי וְשִׁיחֵי חוֹלָה אֶחָד בְּבֵיתוֹ וּמְסַר הַמִּפְתָּח לְגוֹי וְנָסַע לְבֵית הַחוֹלִים שְׁבַפ"ב וְשָׁם מֵת וּמִיָּד שָׁלְחוּ וְלִקְחוּ הַמִּפְתָּח מִיָּד הַגּוֹי וְעָתָה אֹמֵר יִשְׂרָאֵל אֶחָד שְׁשִׁימָשׁ אֶת הַחוֹלָה שֶׁהוּא מְפִיר אֶת הַשְּׁוֹפֵן בַּט"ע אִם נוֹכַל לְסַמְּנָה עָלָיו שֶׁהוּא ע"ה הִנֵּה פִּיּוּצָא בּוֹ הִבִּיא בַּפּמ"ג בְּסִי" ס"ג בְּשִׁי"ךְ ס"קִיא בְּשֵׁם נ"ש דְּאִם הוּא ת"ח סְגִי לִי בַט"ע כ"ד וְבַע"ה בְּעִנְיָן ט"ע גְּמוּר וּבַפּמ"ג כ' דְּאִין חִילּוּק וְלַעוֹלָם בְּעִנְיָן קוֹדֵם שְׁנַמְסֵר בְּיַד גּוֹי שְׁשִׁבְעָתָן הָעֵין מְפִיר אוֹתָן וְכ"כ בְּנוּב"י מֵהַדּו"ת חֶלֶק אַהֲע"ז ס' ס"ב שְׁזָה פְּנוּנַת הַמַּחְבֵּר וְלַעוֹלָם גַּם הַמַּחְבֵּר ס"ל כַּמ"ש הַנוּב"י מֵהַדּו"ק בַּחֲאֲהֲע"ז ס' ל"ט דִּישׁ לְסַמְּנָה גַּם עַל ט"ע כ"ד וְהוּא דַּעַת הַתּוֹסֵף בְּחוֹלִין דָּף צ"ה ע"א וּבַפּר"ח סוֹסִי קִי"ח הִבִּיא ג"כ בְּשֵׁם הַאֲגוּדָה פִּיּוּצָא בְּזָה בְּשׁוֹפֵן דְּנֶאֱמָן בַּט"ע וְא"כ נִרְאָה דְּגַם בְּנִידוֹן הַנְּ"ל נוֹכַל לְסַמְּנָה עַל טְבִיעַת עֵין: אָמְנָם הַרְשִׁבָּ"א כ' דְּבַעֲיָנָן ט"ע גְּמוּר וְאוּלַי לֹא הִי לּוֹ ט"ע גְּמוּר מ"מ הָא קִי"ל בְּסִי קִי"ח סַעִי יו"ד כָּל שְׁאִין לְגוֹי הַנֶּאֱהָ מֵהַחֲלִיפִין לֹא חִיִּישִׁינָן לְחֲלִיפִין מִיְהוּ הַמְהַרִּי"ט בַּח"א ס' ג' וְח"ב ס' י"ב הִבִּיא רְאִיּוֹת לְהַחְמִיר וְלוֹמַר דְּחוֹשְׁשִׁין לְחֲלִיפִין אֲפִילוּ אִינוּ נִהְנֶה עֵי"ש וְהַפּר"ח דְּחָה דְּבָרֵינוּ וְכֵן בַּמַּנְח"י כָּלֵל ל"ב הָאֲרִיף וְהַנְּרָא לְפִי עַנ"ד מְלִשׁוֹנוֹ דְּגַם הוּא לֹא ס"ל דְּחִיִּישִׁינָן בְּכַדִּי לְהַכְשִׁיל הַחֲלִיף אֲלֵא מְשׁוּם דְּלַפְעָמִים צָרִיף דְּבָר לְצוּרָה שְׁעָה וְקָשָׁה עָלָיו לְטָרוּחַ לְהִבִּיא מְעַלְמָא דְּבָר זֶה וְלוֹקַח מִמֶּה שֶׁהוֹפְקֵד אֲצִלוּ וְשׁוּב מְשַׁלְּמֵנוּ אַח"כ מִן הַשּׁוּק וְלוֹקַח מְגוֹי עֵי"ש בְּלִשׁוֹנוֹ מִיְהוּ זֶה חוֹשְׁשִׁין דְּוּנְקָא אִם אִין שׁוּם חוֹתָם וְא"כ נִרְאָה כָּל שֶׁהוֹפְקֵד אֲצִלוּ בְּמַדָּה יְדוּעַ וּמְזָה הָיִי ג"כ ס' בִּינּוּנִי וְנִהִי דְּאִין לְהַתִּיר עָלָיו אֲבָל הַגּוֹי יִפְחַד שְׁמָא יִתְבָּרַר הַדְּבָר וּמִתְנַרְא אוּלַי יִכְרִיּוּ הַגְּנִיבָה וְלִזְאֵת צָרִיף שׁוּב טְרוּחָא לְהִבִּיא מְדָה בְּמַדָּה וְלְהַשְׁוֹת אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁהִיתָה כְּדִי שְׁלֵא יִהֵא נִיכָר בַּט"ע דְּהַחֲלִיף וְכָל שְׁאִין לּוֹ הַנֶּאֱהָ לֹא חִיִּישִׁינָן לְאַחֲלוּפִי בְּמָקוֹם וּבְאֲנָפֵן שְׁצָרִיף לְזִינְיָ וְלְהַטְרִיחַ לְהַשְׁוֹת הָעָרֵף בַּט"ע: וְא"כ גַּם לְמַהֲרִי"ט פֿאַן דְּכָאן הִי וְכָאן נִמְצָא וְאִין פֿאַן רִיעוּתָא וְהַגּוֹי מְרַתֵּת לְאַחֲלוּפִי אִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא הַחֲלִיף וּמִדְּבָרֵי הַב"ח בְּסִי" ר"א סַעִי" ח' נִרְאָה דְּאֲזִיל בְּשִׁטַּת הַמְהַרִּי"ט דְּאֲפִילוּ בְּלֹא הַנֶּאֱהָ חִיִּישִׁינָן לְאַחֲלוּפִי הִיכָא דְּלֹא צָרִיף לְהַשְׁוֹת מִיְהוּ הַשְּׁ"ךְ שָׁם בְּס"ק כ' גַּם בְּכּוֹנְנַת הַב"ח דְּבַעֲיָנָן דְּוּנְקָא הַנֶּאֱהָ וְרִנּוּחַ וְעַכ"פ הָיִי בְּנִידוֹן הַנְּ"ל ס"ס ס' אִי סְמִכִּינָן עַל טַב"ע כ"ד וְשָׁרִי וְאֵת"ל לֹא סְמִכִּינָן דְּלֵמָא לֹא קִי"ל כַּמְהַרִּי"ט אֲלֵא כָּל דְּלִית לִי הַנֶּאֱהָ לֹא חִיִּישִׁינָן וְלְפִי מ"ש נִרְאָה דְּגַם מֵהַרִּי"ט מוֹדָה בַּכַּה"ג עֵי"ש וְשָׁרִי הָא דְּלַעֲיִל לַכ"ע וְהַנְּרָא לְפִי עַנ"ד כְּתַבְתִּי תְּשׁוּבָה פ"ד עוֹד לְהַנְּ"ל וּמָה שְׁבִיִּקְשׁ מִמֶּנִּי לְהוֹדִיעוֹ דַּעֲתִי בְּעוֹבְדָא שְׁבָא לְפָנָיו דְּאֶחָד נִשְׁבַּע בְּחֵלוֹם שְׁלֵא יִלְךָ לְבֵית אֲמוֹ שְׁחֵלֵם לּוֹ שְׁאֲמוֹ הַכְּתָה אוֹתוֹ וְעֵי"ז נִשְׁבַּע בְּחֵלוֹם אִם צָרִיף הִיתֵר אַע"ג דְּהָיִי נִשְׁבַּע לְבַטֵּל אֶת הַמְצוּה הוֹאִיל וּמְשָׁמִים הַשְּׁבִיעוּהוּ חֲמִיר טְפִי וְכַמ"ש הַטו"ז בְּסִי" ר"י ס"ק וְלְפִי עַנ"ד פְּשׁוּט בְּנִשְׁבַּע לְבַטֵּל מְצוּה דְּעַלְמָא אֲפִילוּ אִם נִשְׁבַּע בְּכוֹלֵל דְּבַהֲקִיץ חָל וְכֵן הָיִי שְׁלֵא לִילְךָ לְבֵית אֲמוֹ הָיִי כּוֹלֵל דְּגַם אִם אִין אֲמוֹ בְּבֵיתָה בְּכָלֵל אֲפִי"ה נִרְאָה דַּא"צ הִיתֵר דְּנִהִי דְּבִנְשָׁבַע לְבַטֵּל מְצוּה בְּכוֹלֵל חָל מ"מ עֲבִירָה קָא עֲבִיד וּמְצוּה לְאַתְשׁוּלִי עֲלֵה וּמִן הַשְּׁמַיִם אִין מְשִׁבִיעֵין לְעֲבֹר עֲבִירָה דְּאֲפִילוּ נְבִיא שְׁבָא וְאִמֵּר דְּנִצְטוּנָה לְעֲבֹר עֲבִירָה הוֹרְגִין אוֹתוֹ דְּוּנְדַאי נְבִיא שְׁקֵר הוּא וְאֲפִילוּ נְבִיא מוֹחֲזֵק וְצוּה לְעֲבֹר לְשַׁעָה עַל אַחַת מִמְצוֹת דְּקִי"ל דְּשׁוּמְעֵין כְּדַכְתִּיב אֲלִיו תְּשַׁמְעוּן אֲפִי"ה אֲמַרִּינָן בִּיבְמוֹת דָּף צ' ע"ב דְּהַטְעַם מְשׁוּם מְגִדֵּר מִלְתָּא הוּא אֲבָל בְּלֹא"ה אִין רְשׁוּת לְעֲבֹר וְאִין מְצוּוֹין מִן הַשְּׁמַיִם

לעבור וע"כ דאין התלום מן השמים אלא משד או מהרהורי דיומא ולא ניוחש לתלום המצנה לעשות דבר עבירה: מיהו היינו במצנה דעלמא דהוא חיובת בכל אנפן אכל במצות כבוד אם כמו בנדידון שלנו דהש"ע ביו"ד סי' ר"מ סעי' י"ח הביא ב' דיעות אם האב אינו עושה מעשה עמו אם הן חייב בכבוד אביו ולפי"ז אפשר דקמין שמאי גליא דהאם הוא רשעה ואינה עושה מעשה עמה ואינו חייב בכבודה ולכה השביעוהו משמים שלא יכבדה ושפיר איכ"ל דבכה"ג לדעת הרמ"א דאינה חייב בכבודה ולא הוי נשבע לבטל מצנה ואיפא למימר דחיישינו על דברי התלום אולי משמין השביעוהו וצריף להתיר לו פדין נשבע בתלום וכמו שפסק מעלתו נ"י דברי ידיו הדורש שלומו: הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה פ"ה בעזה"י עש"ק פ' חקת תרל"ז לפ"ק חוסט יע"א החיים והשלום וכל טוב לכבוד הרב המאוה"ג כש"ת מוה' יחיאל מיכל קליין נ"י אבדק"ק סאקאס יע"א: מכתבו קבלתי ובו נשאלתי ע"ד דיר גדול שהי' שם ג' מקומות חלוקים הזקנים שאין להם טלאים הי' להם מקום בפ"ע ולהזקנות שיש להם וולדות ג"כ מקום בפ"ע ומקום הג' הי' שם רק טלאים שאינם צריכין לאמן ובא שם זאב למקום הטלאים שא"צ לאמן לפי אמירת הרועה נכרי ועוד שאר נכרים ופצע שנים ואחד המית והלה עמה והפצועים נמצאו מחוץ לדיר ושאל מעלתו נ"י אם הזקנים שלא נמצא בהם שום ריעותא מותרין באכילה ועל הטלאים שדרס מהם ונמצא המקום ההוא מקצת הגדר נפרץ שמשם לפי הנראה בא הזאב לשם ומסתפק מעלתו נ"י אם רשאיין למכור שאר הטלאים לנכרים ועל הכפשים הזקנים אם מותרין לאכילה פינו שיהי' בחלוקה בפ"ע ומחיצה קטנה ביניהם ע"כ השאלה: ולפי ענ"ד בזה הדין אמרינו בפסחים דף י' בהלכות פסוקות בספק על ספק לא על אמרינו שם דהיינו בקעה שנוחלקו בה ר"א ורבנן ויש בזה הרבה פירושים ולפי ענ"ד ס"ל להטור והרמב"ם בפ"ה האיבעי' הזאת דקא מפעילי' לי' אם ראינו עכבר הולך בסמוך לבית אחד פינו דבעלמא רובא דאורייתא וקורבא דאורייתא אם אין הרוב נגדו וה"נ ראינו עכבר קרוב לבית אחד הפתוח אי נימא דהוי פרגלים לדבר וע"ז אמרו דפליגו בזה ר"א ורבנן דלר"א ספק ביאה טהור ולא חשבינו לי' פקורבא ולרבנן אזלינן בתר רגלים לדבר ולא חשיב ס"ס ובזה י"ל לשון הטור והרמב"ם יעוי"ש ואין פאן מקומו אמן במג"א סי' תל"ח פסק בהדיא בספק על ספק לא על אפילו נסמוך לחד בית ואפילו דלתות פתוחים מ"מ חשבינו לה לספק אם על: א"כ.

ה"ה בנ"ד דהזקנות מותרות פינו דאין פאן ריעותא ואפילו ראינו אותו סמוך לשם הוי ס"ס ודינו כדין ספק על ספק לא על ומותרין אפילו באכילה אמן בהטלאים שמצינו שם שנוסר מהם וגם אנו רואין שנופרץ מקצת מהמחיצה בכדי שיוכל הזאב לעבור שם ומזה נראה דהזאב הי' שם ודרס הג' ולא אמרינו שמצא אלו השלשה מבחוץ או סמוך למבחוץ וא"כ פינו דנודאי על ספק דרוסה אסור ואפילו למוכרו לעפו"ם ואפ"ל לשהותן מ"מ אפשר לצדד פינו דחזינין דפרצה לפנינו אם הפרצה בכדי שיוכלו הטלאים לצאת לחוץ ולהצ"ל עצמן מן הדורס ובש"ע ביו"ד סי' נ"ז סעי' ט' איתא דאם ראו ארי שנוכנס לבין השוורים במקום צר שאינן יכולין לברוח מפניו פגון שנוכנס לדיר שלהם או עוף כו' עיי"ש חוששין שפא דרס וא"כ מבואר בלשון זה דבעי' ראה שנוכנס הארי או הזאב לשם.

וגם שיהי' המקום צר שאין יכולין לברוח ובנידון הנ"ל לא ראינו שנוכנס הדורס אלא שהרועה והגזים אומרים פן מיהו אם יש רגלים לדבר אפשר דמהמנו אם אומרים שהי' שם מיהו אפתי פינו דנפרצה פירצה ויכולין לברוח אם הפירצה הוא כ"כ גדול שיכולין לברוח א"כ י"ל אולי ברחו חוץ ושם טרף אותם הדורס ואיפא שוב קצת ספק: ומ"מ דא עקא בנידון זה דהטו"ז בססי'

נ"ז הביא בשם משאת בנמינ דאפילו בבקעה רחב' אם נמצא שלשה נדרסים תנישינין על פולן פיון דאיפא שם תזקה והטו"ז כ' דטעות הוא מ"מ הביא הפתחי תשובה שם בס"ק יו"ד בשם מקום שמואל סי' ס"ז ומתשוב' יע"ב ח"א סי' כ' שהאריכו בזה והעלו פדברי המ"ב דאסור אפילו בבקעה רחבה ביש ג' נדרסים משום דהוי תזקה וא"כ גם הקא אפילו נימא פיון דהפרצה נפרצה ויכולין לברוח וחסבינין בבקעה ומקום רחב מ"מ פיון דחזינין ג' נדרסים הוי תזקה דחזישינין שדרס גם אחרים שאין מפירין בהם שנגדרסו פדברי המ"ב והוי ס' דרוסה ולהחמיר אלא דאפשר דע"כ לא פסק המ"ב הג"ל דבג' נדרסים תנישינין רק אם פל השלשה נדרסו ואין ביניהם אפילו אחד מת אבל אם אחד מהג' הומת לגמרי ואמרנין בקטע רישא דחד מינייהו דנח מרוגזי וכתבו הפוסקים דהיינו אם לא דרס עוד אחרים אבל אם דרס עוד אחרים ממנ"פ אם דרס לאחר שהמית א"כ חזינין דלא נח מרוגזי ואם נימא דדרס מקודם שהמית א"כ דלמא דרס גם אחרים ונה שהמית הי' בסוף וא"כ נהי דספק הוי מ"מ תזקה אין פאן דדלמ' דרס תרי קודם שהמית ואפתי לא הוי תזקה למ"ד תלתא זימנא הוי תזקה והג' שהמית הוא עוד אדרבה מעליותא דאז אנו רואין דנח מרוגזי וא"כ בכה"ג אם הי' בבקעה דתלינין שהצילו עצמן ואין פאן תזקה מפח שדרס והמית והפל בצירוף הסכום שלשה וא"כ בכה"ג אפשר דהמ"ב הג"ל מודה להטו"ז: וא"כ אפשר לצדד פיון דהוי במקומות מיוחדין בהדיר וגם לא הי' רועה ישראל שם שראה שנוכנס הזאב רק שרועה נכרי ושאר נכרים אומרים פן אפשר דאיפא למתלי שהזאב לא הי' שם פלל או שהטלאים הצילו עצמן ע"י הפרצה ויצאו לחוץ והוי אפתי ספק ואיכ"ל דמותר להשהות' או למוכר' לעפוי"ם שידוע לו שהם לא ימכרו אותם אח"כ לישאל פן הי' אפשר לומר: מ"מ אין לסמוך על זה לחוד אע"ג דהוי הפס"מ וילכה דעתי שיערפו עם הקולא מ"ש מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' נ"ז דע"י רועה נכבשינהו דניינידו ושנים האחרונים שישארו במקומן ימכרו או יתנם לנכרי שימיתם בפניו והשאר שפירשו יכול למפור לגוי או ימשפן אותם על שנה ויהיהינם אצל הנכרי כמ"ש מרן זצ"ל שם בס"א יעוי"ש בב' התשובות האלו פן נראה לפי ענ"ד ובפרט שהוא הפס"מ יש לצדד ולעשות התיקונים ההם והנרא' לפי ענ"ד פתבתי וחתמתי שמי: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה פ"ו בעזה"י יום ו' עש"ק פ' יתרו תרל"ח לפ"ק חוסט יע"א.

החיים והשלום וכל טוב לתלמידי ש"ב הבחור הפופלג כה' איצק ברעזניטץ נ"י מוואכטליץ יע"א: מכתב קבלתי וע"ד השאלה שהיו ששה תרגולים במקום אחד מתו ארבעה ונשארו ב' והשניים האלו נתערבו בהרבה תרגולים ומהרבה תרגולים הג"ל מתו שנים אם יכולין לתלות שאותן שנים שנתערבו הם מתו או לאו ואם מתו שנים אי שאר העופות מותרים וגוף הדין כפר מבואר בש"ע יו"ד סי' ק"י ס"ק דאם נפל אחד מהם לים הגדול וה"ה מת אחד מהם פמבואר בתשובות פנים מאירות ח"א סי' ק"ה אלא דהתם ביו"ד בעי' שיאכל תרי ותרי דהיינו אם נתערב אחד ואם נתערב שנים יאכל ג' שיהא אחד נודאי היתר ועוד התנה שם שלא יאכל אדם אחד פולם וזה נראה לי דזה דווקא התם דנפל ונדאי איסור אבל דלא הוי רק ספק אפילו הוי ספק דרוסה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא והוי ס"ס גם יכול להתהפך פדיני ס"ס ועד פאן לא אמרינן דלא יאכל אדם אחד וגם שיאכל אחד של היתר עמו אלא דווקא היכא דצריף לומר דזה היתר וצריף להיות עוד אחד שנאמר עליו דזה היתר אבל פאן דהוי ס"ס בעצמו ואין צריף לאכלן לשני ב"א וגם לא צריף לאכול עמו עוד אחת של היתר וא"כ אם מתו שנים שיש עליהם חשש בנודאי הותרו האחרים: אלא שעדיין יש לפקפק לכאור' דבסי' ק"ב פסק המחבר בשם יש מי שאומר היכא דאין המתיר יכול לבוא וכו' והקשה הש"ך שם מגמרא עיי"ש ות' הפלתי שם תי' נכון דאיכ"ל דזה רק לפי

ס"ד אָבֵל לְפִי מֵאֵי שְׁחִידוֹשׁ רַב אֲשֵׁי דְבַדְבָר שִׁיל"מ סֶפֶק אָסוּר ה"ה דַּאִיכ"ל דְסֶפֶק דְשִׁיל"מ אָסוּר עֵי"ש וּא"כ אֵי נִימָא דְגַם דָּאָם אֵין הַמְתִיר יְכוּל לְבוֹא מ"מ מְקַרֵי דְשִׁיל"מ וּבְדַבְרֵי שִׁיל"מ אֶפִּילוּ ס"ס נְמִי אָסוּר כְּדַקִּי"ל בִּיּו"ד ס' ק"י סע' ח' עֵי"ש בְּש"ש ס"ק צ"ח דְבַדְבָר שִׁיל"מ לֹא אֶזְלִינָן בְּתֵר ס"ס וּא"כ לֹא סְגִי הֵיתֵר הַנְּ"ל דְהָרִי פֶּאן אָנוּ אֵינְרִינָן בְּתֵרֵנְגוּלָת וּבְתֵרֵנְגוּלָת קו"ל דִּיכוּל לְהַשְׁהוּתָן זְמַן מוּעֵט עַד שְׁתוּלִיד בְּצִים בִּיּו"ד ס' נ"ז וּבְזְמַן מוּעֵט יְכוּלִין לִידַע אִם הוּא מוּתֵר וְהַתְרַנְגוּלִי רְגִילִים בְּחֻדָּשׁ אָדָר לְהַטִּיל בְּצִים וּלְאוּתוֹ הַדִּיעָה הַנְּ"ל מְקַרֵי דְשִׁיל"מ וּבְדַבְרֵי שִׁיל"מ לֹא מְהַיֵּי ס"ס: אָמְנָם לְדִינָא נ"ל דַּאֲפִי"ה הַנְּשִׁאָרִים מוּתֵרִים חֻדָּא דְאֶפִּילוּ סֶפֶק דְרוּסָה אֵין בְּשִׁנִּים הַנְּשִׁאָרִים דְּנוּדָאֵי אֶפְשָׁר לומר דְמֵתוּ מִחֻמַּת חוּלִי דְלֹא רְאִינוּ שׁוּעֵל וְהֵי סֶפֶק עַל ס' לֹא עַל וּמוּתֵר וְעוֹד הָרִי כְּתִבְתָּ דְאוּתָן שְׁמֵתוּ רְאוּ בָּם רִיעוּתָא שְׁרָאוּ שְׁקוּדָם שְׁמֵתוּ הָיוּ אֶזְנוּמִין כָּל בְּנֵי מַעֲיָיִם וּבְנוּדָאֵי יֵשׁ רְגִלִים לְדַבְרֵי שְׁהֵם הֵן וּלְכַף גְּרָאָה לִי דְהַנְּשִׁאָרִים מוּתֵרִין אֶפִּילוּ בְּלִי שְׁהִי וּמִיָּהוּ מְהִיּוּת טוֹב בְּאֵין הַפְס"מ טוֹב לְהַמְתִּין עַד שְׁיִטְיִלוּ בְּצִים פֶּן גְּרָאָה לְפִי ענ"ד הַחוּמָם בְּבִרְכָה מְשׁוּלְשֵׁת דְבָרֵי רַבָּה הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוּמָה: הַק' מִשָּׁה שֵׁיק מְבַרְעָזְאוּנָע: תְּשׁוּבָה פ"ז בַּעֲזַה"י חוּסֵט י"א שְׁבֵט תַרל"א לִפ"ק: הַחֲזִיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְאַהוּבֵי הָרַב הַמְּאוּהָ"ג הַמְּוֹפְלָג בְּתוֹרָה מוּה' נְפִתְלִי סוֹפֵר נ"י אַבְדֻק"ק קַאדְעֶלְבוּרְג יַע"א: מְכַתְּבוּ קַבְלָתִי וְאַשְׁרֵי בִיקֻשׁ מְמַנִּי לְחוּוֹת דַּעֲתִי עַל דְבָרֵי הַטו"ז רִישׁ ס' ס"ה ס"ק ג' דְהוֹכִיחַ דְמוּתֵר לְכַרְוֵה כְּבֵד בְּנִייר וּלְאַלְוֹתָהּ וְהַפְמ"ג שְׁם הַשִּׁיג דַּאִיכ"ל דְהָיוּ הַנִּייר כְּכִלִּי שְׁאִינָה מְנוֹקְבַת יַעוּי"ש וַע"ז כ' בְּסֶפֶר פָּרָם שְׁלֵמָה דְאֵי מְנוֹקֵיב הַנִּייר בְּנוֹקְבִים שְׁרִי לְצִלוֹת עֲלֵיו וּמַעֲלָתוֹ נ"י כ' דַּמְכ"ש דִּישׁ לְהַתִּיר אִם מְנִיחִים נִייר עַל הַאֶסְפֵּלָא שְׁהוּא מְשׁוּפָּע כְּדָרָה שְׁרִיגִילִים שְׁבִאָמְצַע הִיא גְבוּהָ וּמִשָּׁם מְשַׁפֵּעַ וְהוּלָה וְיֵשׁ מְקוּם לְדָם לְזוּב וְלֹא הָיוּ כְּכִלִּי שְׁאִינָו מְנוֹקֵיב וּלְפִיעַנ"ד אֵין לְהַתִּיר ע"י נְקֻבִים גַּם לֹא ע"י שְׁהוּא מְשׁוּפָּע דְהֵנָּה בַּהַג"ה אַחַת בְּסֶפֶר בָּאָר הֵיטֵב בְּסִי"ס ה' בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מוּה' עוֹזֵר הַשִּׁיג ג"כ עַל הַטו"ז וְכ' דְלְכַאוּר' אֵין צְרִיף רַאִי' דְהָרִי מוּלְיִיתָא שְׁרִי כְּדַאִיתָא בְּפֶסְחִים דָּף ע' דְוְהַתּוֹס' שְׁם כ' דְאֶפִּילוּ בְּכַבְדָּא בְּתוּף גוּף הַפֶּסַח מוֹכַח שְׁם דְשְׁרִי לְרִיָּה"ג אֶלָּא דְאֵין רַאִי' מְזָה אֶלָּא בְּשָׁר בְּהָדִי בְּשָׁר דְכּוּבְלָעוּ כְּף פּוּלְטוּ וּפּוּעֵל הָאֵשׁ אוּ חֲמִימוֹת הָאֵשׁ גַּם עַל מָה שְׁהוּא מוּנָח בְּתוּף חֲלָל הָעוּף אוּ הַבְּהֵמָה אֶבֶל נִייר אִיכ"ל דְהָיוּ כְּמוֹ טִיפּוּל דְקִי"ל בִּיּו"ד ס' ע"ח דְכָל טִיפּוּל אָסוּר דְאֵין אָנוּ בְּקִיאֵין עֵי"ש.

וּלְכַאוּרָה. קִשָּׁה לִי עַל הַשְּׁגָתוֹ דְאֶפִּילוּ אֵי מְדַמְיָן לִי לְטִיפּוּל הָרִי הוֹכִיחַ שְׁם הַפְר"ח מְלִשׁוֹן הַרְמֵב"ם דְרַק הַטִּיפּוּל בְּכַה"ג אָסוּר אֶבֶל הָעוּף מוּתֵר וּא"כ ה"נ בְּכַבְדָּא וְהַפְמ"ג שְׁם בְּסִי' ע"ח בְּטו"ז ס"ק בְּהִיא דְבָרֵי הַפְר"ח וְהַשִּׁיג עֲלָיו דְהַפְר"ח סוֹבֵר פֶּן גַּם בְּמוּלְיִיתָא וְזָה אֵינוּ מוֹכְרַח דְהַרְמֵב"ם מִיְיָרִי בְּטִיפּוּל עֵי"ש עכ"פ בְּטִיפּוּל מוּדָה וּא"כ מָה הַשִּׁיג הַגָּאוֹן מוּה' עוֹזֵר הַנְּ"ל.

מִיָּהוּ לְאַמַּת גְּרָאָה דְדְבָרֵי הַפְר"ח אֵלוּ תְלִיין בְּפְלוּגְתָא דְנִהֵי דְהַרְמֵב"ם מוֹכַח פֶּן אֶבֶל מְדְבָרֵי הַאו"ה וְהוּבָא בְּת"ח כָּלָל כ"ד וּבִש"ע שְׁם ס' ע"ח דְמֵתִיר לְמִשְׁחָה הָעוּף בְּשׁוּמָן וְלֹא הָיוּ כְּטִיפּוּל וְאֵינוּ מְעַכֵּב הַפְּלִיטָה מְשַׁמַּע לְהַדְיָא מְדְבָרִיו דַּס"ל דְטִיפּוּל מְבַטֵּל אֶת הַפְּלִיטָה וְגַם בַּהַג"ה הַנְּ"ל הַבִּיא לְשׁוֹן או"ה הַזֶּה וּא"כ הַשִּׁיג דְדַלְמָא נִייר כְּטִיפּוּל וּמְבַטֵּל הַפְּלִיטָה וּמְמִילָא הָעוּף ג"כ אָסוּר עֵינָן בְּפַמ"ג ס' ע"ח בְּטו"ז סֶק"ב הַנְּ"ל.

וּא"כ לִיתָא לְדְבָרֵי הַפָּרָם שְׁלֵמָה הַנְּ"ל שְׁהָרִי בְּפֶסְחִים דָּף ע"ד ע"ב אֶמְרִינָן לְמ"ד מוּלְיִיתָא אָסוּר וְלֹא אֶמְרִינָן כְּבַכ"פ אֶפִּילוּ פִּירֵשׁ לְתַחַת אָסוּר וְכ' הַתּוֹס' שְׁם בַד"ה מֵאן דְּדוּנְקָא בֵּית הַשְּׁחִיטָה דְחֲלָלוּ רַחֵב בִּיּוֹתֵר אֶמְרִינָן דְחֲלָחוּלִי מְחֻלְחַל עֵי"ש וּא"כ מֵאן מְפִיס לְעֲשׂוֹת פֶּאן נְקֻבִים כְּבִית הַשְּׁחִיטָה: אִיבְרָא סְבֵרַת מַעֲלָתוֹ נ"י בְּמוּנָח מְשׁוּפָּע בְּנוּדָאֵי לֹא גָרַע מְחֻלְחַל בֵּית הַשְּׁחִיטָה מ"מ זָה

סגי אי אתאינון עליה מכח כלי שאינו מנוקב כמ"ש הפרמ"ג אבל אי נימא דחשיב פטיפול ומעכב את הפליטה א"כ אפילו משופע יש לאסור ובלא"ה לפי מ"ש הסולת למנחה בכלל י"ב דין ב' על הנשים שמולחין בגד פשתן דאפילו יש לו חלל יש לאסור משום לא פלוג ועוד פנין דחששו משום דנייר הוי פטיפול ושהדמ סביה בי' והיכא דהדמ סביה נראה דלא מהני משופע פנין דלא משריק וראני' לזה מדברי הצ"ח שחקר בריש פ' פיצד צולין אי רשאים לצלות כבד באויר תנור ומביא ראי' מאספלה שאינה מנוקבת וקשה דלמא מיירי באספלה משופע וע"כ היכא דסביה ומבליג מחמת חמימות אינו מועיל משופע (ונראה ראי' לזה מלשון המשנה ביצה דף ל"ב ע"ב דנקט אין שוברין הסרס ואין חותכין נייר לצלות מליח עיי"ש בפרש"י ומ"ש דנקט גבי נייר מלוח אלא להורות דבשר שאינו מליח אסור לצלות בו): והנה בהג"ה הנ"ל כ' דבכבד יש מקום טפי להתיר דאוסרת ואינה נאסרת ולא זכיתי להבין דבריו פנין דמדמה לי לטיפול או לכלי שאינו מנוקב.

א"כ מונע את הפליטה ואיך? היא בכבד מותר ולדעת אדרבה בכבד יש לאסור טפי דהרי בכבד בעי מדינא קורעו שתי וערב וחתיקה לתחת ונהי שהקילו קולא בתר קולא דסגי בהסרת המרה עם הגידין מ"מ חתיקה לתחת בעינן ולפי ענ"ד היינו ע"פ האש דמשאב שאיב והנייר אם מתדבק בי' ע"י לחלוחית אפשר דסותם הנקב ולכך לפי ענ"ד אין להתיר להניח נייר על האספלה והנראה לפיענ"ד פתבתי: תשובה פ"ח עוד להנ"ל ומ"ש מעלתו לענין מחט שנמצא בדקין דקי"ל דשרי בהפס"מ וכ' מעלתו דאם נמצא בדקין שקורין טרייפצע גידערם [קישקעליד] יש לאסור דהוי כנמצא במרה דאוסר בסי' מ"ג אפילו במקום הפסד יפה דיבר ואמינא לי' משמי' דמעלתו בבי מדרשא ואע"ג דיש במרה עוד טעמים מ"מ נראה דזה הוא עיקר הטעם דיידו הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה פ"ט בעז"ה חוסט יום ו' עש"ק פ' בראשית תרל"ז.

החיים והשלום לתלמידי הרב המאוה"ג המופלג כש"ת מוה' אלכסנדר אדלער אבדק"ק יאנקאטי יע"א. מכתבך קבלתי בעתו ובזמנו וע"ד חידושי תורה שכ' דקשה לה על דברות הר"ן בפרק בהמה המקשה שכ' דלכך דם השליל אסור דבקרא דילפינו מיני' היתר שליל פתיב בבהמה תאכלו והיכא דאפשר לפרש קרא דווקא אכילה קאמר מפרשינו דווקא אכילה וא"כ מאי פריה ביומא דף פ"א דלמה לא פתיב גבי יוה"כ לאו דלא תאכלו הא אצטרף למכתב תענו למפלל גם שתי' והארקת בסברות לכאן ולכאן והנה בשבועות דף כ"ג מבואר דבכלל לא יאכל גם שתי' בכלל והוא בריטב"א דיש מסתפקים באם נשבע שיאכל ושתה אי יצא ידי שבועתו והכריע דל"ש ובגוף הספק צריך לבאר הפנונה עפ"י מ"ש התוס' בפסחים דף כ"ב דלר' אבנה דקי"ל פנותי' דלא תאכל גם הנאה בכלל רק היכא דגלי קרא דמותר בהנאה דהיינו דווקא היכא דכתיב לא תאכל אבל היכא דכתיב אוכל פגון פי כל אוכל חמץ וכו' אין הנאה בכלל ובעיני דווקא אכילה וע"כ הטעם דלא בא הפתוב לסתום אלא לפרש ותפשות מועט תפשות דבמקום שאמרה התורה לא יאכל אסרינו ג"כ הנאה דדלמא גם הנאה בכלל והרי הוא עובר אבל היכא, דכתיב אוכל אמרינו דווקא מה שהוא נודאי אכילה ולא הנאה: וא"כ.

לכאורה יש לנו ג' סוגי' אכילה ושת' שהיא פעין אכילה אבל מ"מ אין זה אכילה ממש וגם הנאה בכלל אכילה וא"כ אפילו אם גילה לן התורה דאין הנאה בכלל אכילה מ"מ שתי' דעדיף מסתם הנאה לא נתמעט ואם פן בכל מקום דכתיב לא תאכל בנודאי גם שתי' בכלל כדמוכח בשבועות שם בהסוגיא וכל זה היכא דנקטב בלשון לאו וכן אם אמר שבועה שלא אוכל דילפינו מאיסור

תורה לדין דקי"ל פּרָבֶנּוּ דרע"ק ר"פ שְׁבוּעוֹת וְשָׁמַיִם אָבֵל אִם אוֹמֵר שְׁבוּעָה שְׁאוּכַל שְׁבִלְשׁוֹן אֲכִילָה דְקָרָא דְוּוּקָא אֲכִילָה וְשִׁפּוּר יֵשׁ מִסְתַּפְקִים שֶׁהֵבִיא הָרִיטְבָּ"א אִי אִמֵּר שְׁבוּעָה שְׁאוּכַל וְשָׁתָה אִי יֵצֵא יְדֵי שְׁבוּעָתוֹ מִשׁוּם דְּשָׁמַיִם דְּוּוּקָא קְאָמֵר: וּמִטַּעַם זֶה אֲנִי מְסַתְּפֵךְ בְּדַבְרֵי הַתּוֹסֵ' בְּחֻלּוֹן דְּרַק"כ שֶׁהִקְשׁוּ דְלָמָּה לִי קָרָא עַל הַמְּחָהוּ לְחַמֵּץ וּגְמַעוּ דְחֵיבֵי פֶּרֶת ת"ל דְּשָׁתִי' בְּכֻלָּל אֲכִילָה דְדִלְמָא דְכִי כָּל אֹכֵל חֻמֵּץ דְּוּוּקָא אֲכִילָה וְעַכ"פ נִרְאֶה לִי דַס"ל לְהַתּוֹסֵ' פְּשִׁיטַת הָרִי"ף וְהָרָא"ה דְּכַתְּבוּ דְאִין סְבָרָא לְחַלְקֵי לְאוּכַל לְלֹא אוּכַל אָבֵל הָר"ן בְּחִידוּשָׁיו הָנ"ל נִרְאֶה דַס"ל פִּיגֵשׁ הַמְּסַתְּפָקִי' הָנ"ל דְּגַבֵּי אוּכַל אִם נִשְׁבַּע דְּוּוּקָא אֲכִילָה דְתַפְשֵׁת מוּעֵט וּא"כ ה"ה בְּקָרָא דְכָל בְּבִהְמָה תֵּאכְלוּ דְכַתְּבֵי הָר"ן דְּדוּוּקָא אֲכִילָה הַתִּירָה הַתּוֹרָה וְתַפְשֵׁת מוּעֵט תַּפְשֵׁת אָבֵל דָּם לֹא הַתִּירָה הַתּוֹרָה: וּבְזֵה אֲמַרְתִּי לִישָׁב קוֹשֵׁיַת הָאֵהֶל דְּוֹד בְּשְׁבוּעוֹת שָׁם דְּפָרִיף בְּגִמְרָא פִּינּוֹן דְּשָׁתִי' בְּכֻלָּל אֲכִילָה נִימָא דָּאִם אִמֵּר שְׁבוּעָה שְׁלֹא אוּכַל הָוֵי נְמִי שְׁתִי' בְּכֻלָּל וְכִי הִדֵּר אֲמַר שְׁלֹא אֲשָׁתָה נִימָא דִּיהָ חֵיבֵי שְׁמַיִם וּמְפָרַק הָרִי אִם אֲמַר שְׁלֹא אֲשָׁתָה ב' פְּעָמִים מִי חֵיבֵי שְׁמַיִם וְכוּ' עֵי"ש וְהַקְשָׁה הָנ"ל לְפִי דְבַרֵי הַב"י בַּאו"ח ס' קצ"ז סעי' ב' דְּבִשְׁתֵּינִית מִים אִין מְצָרְפִין לְזִמּוֹן וּא"כ מֵאֵי פָרִיף בְּגִמְרָא שָׁם דָּאִם אֲמַר שְׁלֹא אֲשָׁתָה אַחֵר שְׁלֹא אוּכַל לֹא יְהָא חַל לְפִי דְבַרֵי הַב"י הָא אִם אֲמַר שְׁלֹא אוּכַל לֹא כָּל מִים וְאִי הִדֵּר אֲמַר שְׁלֹא אֲשָׁתָה כָּל ג"כ מִים וּא"כ שִׁפּוּר חַל עֵי"ש וְלִהְיֵ"ל מִינְשָׁב דַּע"כ לֹא קְאָמֵר הַב"י דְּעַל מְעַט מִים לֹא יְכוּל לִזְמַר שְׁאֲכַלְנוּ מְשָׁלוּ דְהֵינּוּ פִּינּוֹן דְּאֲמַר אֲכַלְנוּ לֹא הָוֵי הִנְאָה בְּכֻלָּל דְּמִים מִינּוֹן לֹא זִינּוֹן אֲלֵא הִנְאָה סַתָּם וּבְלִשׁוֹן אֲכַלְנוּ לֹא הָוֵי הִנְאָה בְּכֻלָּל אָבֵל בְּגִמְרָא שְׁבוּעוֹת הָנ"ל מִינְרִי בְּדָאֵמֵר שְׁלֹא אוּכַל וּבְכֻלָּל לֹא אוּכַל הָוֵי גַם הִנְאָה בְּכֻלָּל וְהָוֵי נְמִי מִים בְּכֻלָּל וּפָרִיף שִׁפּוּר בְּגִמְרָא דְלֹא יְהָא חֵיבֵי דְבְּכֻלָּל לֹא אוּכַל הָוֵי שְׁתִי' נְמִי בְּכֻלָּל דְּשָׁתִי' הָוֵי עֲדִיף מִהִנְאָה וְכַמ"ש לְעֵיל וְלִפְיֵנּוּ לְשׁוֹן ב"א מְלִשׁוֹן תּוֹרָה אֲלִיבָא דְרַע"ק וּמְתוּרָץ קוֹשֵׁיַת הָאֵהֶל דְּוֹד הָנ"ל וְשִׁפּוּר הָוֵי בְּלִשׁוֹן שְׁלֹא אוּכַל גַם שְׁתִי' כֵּן נִרְאֶה לְפִי עַנ"ד דְּבַרֵי רַבֵּי הַדו"ש: הַק' מְשָׁה שִׁיק מְבַרְעָא וְעוֹנֵעַ תְּשׁוּבָה צ' הַחֲזִיִּים וְהַשְּׁלוּם לְתַלְמִידֵי הַנּוֹתִיק וְכוּ' כַּה' זְלַמֵּן נ"י.

הַגְּהָ בְּאֲגָרַת הַשְּׁנֵי עוֹרְרַת שׁוּב מַה שֶׁהִקְשִׁיתָ עַל דְּבַרֵי תַה"ד הַמּוֹכֵ' בַב"י בִּי"ד ס' ס"ט סְמָךְ עַל שִׁיעוּר שְׁעָה לְמַלִּיחָה מְפָסְחִי דְּרַק"כ וְהַקְשִׁיתָ הָא פְּסַח בְּעֵי כ"צ דְּאָסוּר לְאָכְלוּ נָא וּא"כ ע"כ בְּמִשְׁפָּךְ שְׁעָה נִצְלָה כ"צ וּא"כ לְעַנְיָן דָּם דְּסָגִי כַּמֵּאב"ד דְּהוּא חֲצִי צְלִינְתוֹ לְכָל הַיּוֹתֵר א"כ אֲדַרְבָּה מְשָׁם רֵאִי דְּסָגִי בְּחֲצִי שְׁעָה וְיָפָה הַקְשִׁיתָ וּבְאֲגָרַת הַשְּׁנֵי כ' דְּאֲפָשָׁר דְּגַם פְּסַח הָוֵי צוּלִין רַק בְּכַדִּי מֵאֲכַב"ד קוֹדֵם חֲשִׁיכָה וְשׁוּב לֹא גָזְרוּ וּבְאֲמַת גַּם אֲנִי הֵייתִי אוֹמֵר כֵּן אָבֵל רֵאִיתִי בִּירוּשָׁלַיִם סַפ"ק דְּשַׁבַּת עַל מַתְנֵי דְּמִשְׁלָשְׁלִין וְכוּ' דַּהִי נִצְלָה ע"ג אִשׁ בְּמִשְׁפָּךְ שְׁעָה נִצְלָה בַּתְּנוּרָה בְּחֲצִי שְׁעָה: וְהַגְּהָ.

נְהִי דִי"ל דַּל"ד נְקֻט אֲמָנָם כָּל כַּמָּה דְּאִינוּ מְוַכְרַח אֲמַרְיָנִין דְּלִשׁוֹן חֲכָמִים מְשִׁיעוּר עִם דְּקַדּוּקָה וּבְרוּה"ק נִאָּמְרוּ וְהַגְּס רֹתַח דְּמַלִּיחָה פְּרוּתַח דְּצָלִי פִּינּוֹן שְׁשִׁמְעֵנוּ שִׁישׁ ב' מִינֵי רְתִיחוֹת דְּצָלִי לְאִיזָה רְתִיחָה דְּמַלִּיחָה דְּמֵאֵי נִרְאֶה פְּשׁוּט דְּדְמֵאֵי לְרְתִיחָה דַּע"ג הָאִשׁ וְלֹא בַּתְּנוּרָה לֹא מְבַעֲנִי אִי אֲמַרְיָנִין דְּסָגִי בְּמַלִּיחָה מְצַד אֶחָד א"כ דְּמִינֵין לָאִשׁ אֲלֵא אֲפִילוּ אִי בְּעֵי מַלִּיחָה מְכָל הַצְּדָדִים מ"מ לֹא דְמֵאֵי לְתַנּוּרָה דְּמַכְנִיס הַחֹם עַל מְקוֹם אֶחָד מִשָּׂא"כ מְלַח מְתַמְעֵט וּמְתַפְזֵר רְמִימוֹתוֹ וְאִינוּ פּוֹעֵל אֲלֵא בְּמִקּוּמוֹ וּא"כ א"ש דְּבַרֵי הַתַּה"ד פִּינּוֹן דְּחֻזְנִי דְּפְסַח בַּתְּנוּרָה נִצְלָה כ"צ בְּשְׁעָה מְמִילָא עַל גַּבֵּי גְחָלִים נִצְלָה חֲצִי צְלִינְתוֹ בְּשְׁעָה וְשִׁפּוּר סְמָכוּ בְּמַלִּיחָה עַל שְׁעָה: אֲמָנָם לְבָרֵךְ שׁוֹרֵשׁ הַדְּבָר וְגַם הַבְּכוּר שׁוֹר בְּפְסַחִים דְּרַק"כ הַשִּׁיג עֲלֵי דְּאִין רֵאִיָּה מְפָסְחִים דְּשָׁם קָאִי רַק שְׁעָה אַחַת לְהַכִּין וְלִלְקֻט עֲצִים אָבֵל הַצְּלִי הָוֵי מְשִׁלְשִׁלִין הַפְּסַח עִם חֲשִׁיכָה וּא"כ אִין רֵאִי לְשִׁיעוּר צְלִי וְכ"כ הַתּוֹסֵ' יו"ט שָׁם רִישׁ תְּמִיד נִשְׁחַט וַיֵּשׁ שָׁם ט"ס בְּתוּוֹי"ט וְכַוּוֹנָתוֹ בְּדְבַרֵי הַבְּכוּר שׁוֹר וְהַקּוּל הַרמ"ז הַשִּׁיג עָלָיו וְלְדְבַרֵי א"ש דְּבַרֵי הַתַּה"ד וְכַדִּי לְבָרֵךְ זֶה וּמִמִּילָא מִינְשָׁב נְמִי קוֹשֵׁיַתָּה דְּהַגְּהָלָא רֵאִיתִי מְבֹאָר אִי נִצְלָה

כמאכב"ד חשיב נא או לא וברמב"ם פ"ח מה' ק"פ כ' דנא היינו אם אינו נאכל לאדם ואפשר מב"ד מקרי נאכל לאדם: ומריש הו"א דהוא פלוגתא בין תוס' ורש"י שהתוספת הקשו בפסחי דף ע"ו ע"א בד"ה אלא כו' למה לא פירש"י דנאסר מפח נא והנה מדלא אסר מפח דם ע"כ כבר נצלה כמאב"ד דפסח לא היו מולחין ושוהין ולדעת הצ"ח בריש פיצד צולין הי' אסור למולחו משום צלי מחמת ד"א וא"כ פינון דלא הי' דם סובר רש"י דשוב לא מקרי נא והתוס' סוברים דהוי נא אמנם בפסחים דף ל"ז דקרי למצה הונא ופרש"י דהיינו לישנא דקרא נא כו' ומצה הונא היינו פל שאין חוטין נמשכין והיינו הרמת פנים כמבואר באו"ח סי' תס"א וקרימת פנים וכמאב"ד פחדא משוי לי' בסוף פ"ק דשבת וכן מבואר מירושלמי ספ"ק דשבת אשר יבואר לפנינו א"ה וכינון שפן דכמאב"ד חשיב נא והיו צריכין לצלות הפסח כ"צ קשיא פנ"ל: אמנם לכאורה קשה למה נתנו טעם שהקדימו ע"ש משום צלי ולא אמרו משום דמצנה להוסיף על שבת ועיין במג"א סי' רנ"ו שכ' דיש להוסיף בכדי שעה אמנם לאחר העיון לא קשה מידי דמבואר בפסחים צ"ג ע"ב דזמן שחיטה הי' בע"פ עד תחילת שקיע' ועיין בתוס' זבחים דף נ"ו ע"א ד"ה מנין וכו' וכינון שפן גם בחול היו צריכין לשחוט ולזרוק קודם תחילת שקיעה והפשוט והקטרה אפילו אי יתעכב חצי שעה מ"מ עדיין נשאר בכדי שעה עד הלילה דהרי קי"ל דתחילת שקיעה עדיין יום הוא ויש עוד עד הלילה או שעה ומחצה ועוד יותר עיין במג"א סי' רס"א וכל המלאכה משחיטה עד הקטרה נעשה הפל לכל היותר בכדי שעה כמבואר ריש תמיד נשחט וא"כ עדיין נשאר לתוס' שבת וע"כ הטעם פדי לצלותו וכינון שפן איכ"ל דבאמת בשעה נצלה רק חצי צלייתו ובשעה שהוא מוסיף לתוס' שבת נצלה איך חציו קודם הלילה ועיין במג"א סי' רנ"ג ס"ק שהוכיח דאין איסור אם נצלה תוך התוספת: ועפ"י האמור נראה לבאר דברי הירושלמי ספ"ק דשבת על מתניתן דמשלשלין תמן תנינו חשכה יצאו וצלו ומשני בני חבורה רויזין מחזירין פסח כשהוא שלם ולא כשהוא מחותך ומסיק משום ופסולו ואמר ר"י ויאות דלאכלו א"א משום נא ולצלי אי אתה יכול דהוי כצלו בשבת ולכך אסרו פדי שיצלה כ"צ מבעו"י עיי"ש לשונו והמפורשים נדחקו טובא בזה ולפי ענ"ד עפ"י ה"ל דהירושלמי מקשה קושית התוס' ר"פ תמיד נשחט ה"ל דהרי אפילו בשבת היו נגמרים קודם הלילה מכ"ש בע"ש שהניחו עוד שעה אחת פנוי' ולמה אתה אומר משלשלין עם חשכה ומתרץ בני חבורה זרוזין ולכך תנו התם דנגמרו מ"מ מן שפחת לה אם איבע שנתעכבו ומ"ש מחזירין כשהוא שלם נראה שהוא תי' אחר דמפרש האי משלשלין היינו מחזירין ובאמת כבר נתנו מבעו"י דמחזירין עם חשיכה ועם חשיכה היינו תחילת השקיעה שהתחיל להחשיף עיין בתוס' יו"ט על לשון עם.

והא דנקט שלם דווקא נראה דאין זה ענין לדין שבת אלא לדין פסח שמצונתו לצלותו שלם ועיין ברמב"ם בפ"י מקרבן פסח דין וע"ז אמר אפילו בשעת חזרה צריך להיות שלם פינון שלא נצלה עדיין כל צרכו וע"ז משיג ר"י טעמא דאות דאמרת דווקא מחזירין אבל לא תחילת צלי דבשלמא אם רק מחזירין שפיר נצלה הפסח קודם שבת כ"צ שעה אחת קודם התוס' ושעה אחת בתוספת אבל אם נימא דמותר לשלשל בתחילה א"כ אפשר להביאו לידי פסול אם לא יצלה כ"צ קודם השבת ויהי' אסור לאכלו משום נא וע"כ דהיינו חזרה ואז שפיר נצלה קודם השבת ועכ"פ לפי"ז שפיר כ' התה"ד ראי' דצריך לשיעור צלי שיצא ממונו הדים דהיינו כמאב"ד בכדי שיעור שעה ודברי התה"ד נכונים מצד תרי טעמים ה"ל וא"ש דברי הדוש"ת.

הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה צ"א בעובדא שאירע שלקחה אשה בשר שחוטת ומלחה כדינא ונתתיכה אחת לא מלחה אלא מעט ולא שהא משום שהיתה צריכ' לשפחתה ובהפסח הדעת

נתנה הבשר שסברה שנמלח פדינא לקדירה כשרה והאינדו לקדירה טריפה והשפחה פבר אכלה וכשהובא הבשר על השלחן בעלת הבית הוא בעצמה מספקא לה וכמדונ' בעינה שטענתה ושפחתה הגון' אמרה שיש לה טב"ע שזה הוא הכשר ונשאל השאלה מאי דינו של בשר זה לכאור' הבשר כשר לכל הפוסקים דאם אמנם מצינו פלוגתא בין הש"ך והפר"ח בסי' ק"י הש"ך בכללי ס"ס אות כ' והסכימו עמו האחרונים השעה"מ בסוף מקנאות והחוו"ד בסי' ק"י וקי"א דספק דרבנן באתחזק איסורא אסור והפר"ח והספ"מ עמו בפליתי דאפילו באתחזק ס"ד דר להקל וכו"מ וא"כ לדעת הש"ך באתחזק אסור מ"מ הא דעת הש"ך בסי' קי"א בס"ק דהיכא דלא נתערבו החתיכות לא מקרי אתחזק איסורא: וא"כ בנידון שלנו ממנ"פ מותר לדעת הש"ך דאוסר ס"ד באתחזק מ"מ הרי פאן לא נתערבו החתיכות ולא נולד הספק אלא לאחר שהושם בקדירה וגם פבר נאכל אחד מהם וא"כ לא מקרי אתחזק וא"כ לדעת האחרונים דם שמלחו מדרבנן הוי סד"ר ולא אתחזק ושרי ולדעת הפר"ח דפליג על הש"ך בסי' קי"א וס"ל דגם בלא נתערבו מקרי אתחזק דהא איקבע איסורא וא"כ גם הקא נהי דהשתא נאכל אחד מהם מ"מ הרי לא על השתא נולד הספק אלא על שעת נתינת הבשר להדירה ואז הי' איקבע איסורא ולהפר"ח הוי כמו אתחזק מ"מ הרי להפר"ח גם באתחזק ס"ד דר להקל ואין לומר דניחויש לחומרא דתרנוייהו דנימא לא נתערבו ג"כ מקרי אתחזק ונימא פדעת הש"ך דבס"ד באתחזק ספיקא להחמיר ז"א דהרי הלכה פסוקה בש"ע ביו"ד סי' קי"א סעי' א' בב' חתיכות וחד קדירה אמרינן שאני אומר בדרבנן וע"כ או פקולת הש"ך שם ס"ק דלא מקרי אתחזק או פקולת הפר"ח דאפילו מקרי אתחזק גם באתחזק סד"ר להקל וא"כ אם נניחויש לתרנוייהו הוי תרי חומרא דסתרו אהדדי וא"כ נידון הנ"ל מותר ממנ"פ: איברא דלכאור' יש לדחות זה דהנ' השעה"מ סוף הלכות מקנאו' בכללי ספיקא דרבנן כלל ב' כ' דאיכ"ל דאפילו בנתערבו ואע"ג דהוא פסק פש"ך דס"ד באתחזק ספיקא להחמור מ"מ פאן נגד חזקת איסור איכא חזקת היתר דקדירה וילכו שרי וזה שייך התם אבל בנידון שלנו שניכר הבשר ואנו דנין על הבשר וממיל' גם הרקוב דכונת' בכה"ג לא שייך חזקת היתר דקדירה וא"כ יהא אסור אי חשבינן לא נתערבו פחזקת איסור ואין פאן ממנ"פ מיהו דברי השעה"מ קשים דכבר כתבו התוס' ביבמות דף פ"ב ע"א ד"ה שתי קופות פיון דוודאי נפל שם דבר ולאותו דבר אין לו חזקת היתר א"כ שוב לא שייך לומר דאוקי אסזקת' וזה גרע מהנך ענינים דהביא השעה"מ שם דמי שטבל במקנה שנמדד ונמצא חסר דטמא ואפי"ה בנגע בטהרות מוקמינן הטהרות בחזקתן דנהי דאיתרע חזקתן מ"מ אית להו חזקה אבל פאן שיש בו חלק מדה או חצי מדה או רביעי דלית לי' חזקת היתר ועי"ז ממילא גם השאר אסור ולפי"ז אין ראי' נגד הפר"ח בלא נתערב איכ"ל דחשיב חזקת איסור ואפי"ה שרי בפ"ב דידים מ"ד בספק ידים משום חזקת טהרה וא"כ מהא דהלכה פסוקה בש"ע ביו"ד סי' קי"א בב' חתיכות וחד קדירה מותר בדרבנן מוכח או פקולת הש"ך או פקולת הפר"ח ואפתי איכ"ל דבנידון שלנו מותר ממנ"פ: אמנם לאחר העיון נראה דכאן לכ"ע מקרי אתחזק איסורא דהרי גם הבשר שנמלח מ"מ קודם מליחה ידענו דאתחזק בי דם ועכשו איקבע חד דלא נמלח וא"כ על כל חתיכה שאנו מסופקי' אם נמלח אוקי אסזקת' והוי אתחזק איסורא וממיל' לפי הסכמת האחרונים השעה"מ והחוו"ד דס"ד באתחזק להחמיר א"כ גם פאן אסור ואע"ג דהטו"ז בסי' קכ"ז ס"קו חשיב ניקור פלא אתחזק זהו לענין נאמנות ע"א וגם שם באמת אינו מוכן דהרי בענין מעשה ניקור והי' בחזקת שאינה מנוקרת וצ"ל פיון דלהטו"ז שם מירי בחמה לחתיכות קטנות והע"א אומר שחתיכות אלו בשר הן וע"ז שפיר כ' הטו"ז דחתיכות אלו לא הי' להם חזקת איסור אבל חתיכה כמעיקרא ואנו מסופקים אם נמלחה הרי היא

בחזקת שלא נמלחה וכמבואר בלשון הטו"ז בעצמו באו"ח סי' תכ"ב ס"קא: ואפשר לפי מ"ש הטו"ז שם באו"ח סי' תכ"ב דאם זכר זמן קודם אמירת יעלה ויבוא שהוא ר"ח לא חיישינן שישכח והכי נמי פאן נימא נגד חזקת אינו נמלח איכא חזקה פנין שמעיקרא ידעה שהחתיכה המליחה היא זאת או זאת ונדאי גם בשעה שנתנה לקדירה ידעה וזכרה מיהו הדבר קשה לסמוך על זה דהרי השכחה מצויה וגם לענן אמירת יעלה ויבוא המג"א והא"ר לא חילקו בזה וא"כ שוב הוי חזקת לא נמלח מס"ד באתחזק יש להחמיר ולכאור' יש להביא ראיה לזה מהא דחיישינן בפ"ג דקמאי מ"ד לאחלופי ובגיטין דף ס"א הקשו בזה אלא ונדאי חששו בס"ד באתחזק מיהו הכ"מ בפ"א דין י"ג הלכות מעשר כ' בדמאי דתיקנו על הספק החמירו.

וא"כ אין ראיה מהתם ואדרבה יש לישוב בזה קושית רשפ"א בחולין דף ו' דלמה לא חששו אשביעי' לאחלופי ולהנ"ל איכ"ל שביעית בזה"ז הוי סד"ר ולהקל משא"כ במעשר החמירו או משום אתחזק או בדמאי החמירו: ועכ"פ לפי הנ"ל דמקרי אתחזק ובסד"ר באתחזק יש להחמיר פדעת האחרונים דספיקא להחמיר וא"כ לא מהני מה שנגאכל דמ"מ הוי סד"ר דאתחזק ואפילו להפר"ח לשיטתו קשה להבין מה שהתיר בנתערב חד בחד ואח"כ נאכל דמה מועיל נאכל פנין דחד בחד גם להפר"ח נעשה כגוף האיסור ומה יועיל נאכל אח"כ וכן השיג עליו בחו"ד וא"כ נידון הנ"ל אסור ועוד אפילו נימא סד"ר להקל אפילו באתחזק היינו אם אין פאן תרתי דסתרו אכל אם יש פאן תרתי דסתרו וצריכין אנו לדון על השני גם כן פבר כ' השעה"מ שם והחו"ד בס"י קי"א דאסור ולפי ענ"ד על זה פנין בת"ח פלל ל"טפשהביא דעת הא"ז דחד בחד מותר להאכיל לב' בני אדם וכ' שהרא"ש בפ"ק דביצה פליג ע"ז והמנ"י שם תמה דלא מצא זה ברא"ש ולפיענ"ד פנין על מ"ש הרא"ש בביצה דף י"ד בתרי לישנא גבי תבלין הואיל ויש לכל חד קולא וחו"מרא לא פסקינו להקל דמאי חזית וכמ"ש בשעה"מ בכללי סד"ר סוף מקנאות פלל ד' וכינון שקודם שנגאכל הי' אסור דמאי חזית אפילו נאכל אח"כ נשאר באיסורו.

וא"כ גם בנידון שלנו נהי דהכא עדיף דנגאכל קודם שנולד הספק מ"מ הא יש לנו לדון על הפלים ואע"ג דהפלי הי' טריפה מ"מ הא סתם פלי אינו ב"י ועכשו נעשית ב"י ובחו"ד סי' קי"א כ' אפילו אי מאיסור דרבנן נעשה דאורייתא מקרי דבר שצריכין לדון עליו וא"כ ה"נ באינו ב"י לב"י איכ"ל דמקרי דבר שצריכין לדון עליו והא דתנן בפ"ז דתרומות דאפילו נפל השני למקום אחר אינו מדמעט פבר כ' החו"ד או בנגאכל הראשון או דדמוע שאני ועל פן לפי ענ"ד אין להתיר בנידון הנ"ל ועל אמירת השפחה גוי' אפילו לפימ"ש בנוב"י חלק אה"ע סי' ל"א דהכא דיש רגלים לדבר בדרכנן גוי' נאמן אפילו בלי מסלפ"ת אין להאמין פאן בט"ע דאפי' בע"ה חששו דאומר בדמאי עינין באה"ע סי' י"ז סעי' כ"ח בהג"ה וכו"ש פאן דבעלת הבית הישראלית אומרת דנראה לה בהיפוף וגם שהקיפו לחתיכה המליחה הנשארת ולא דמי ונקפה מילתא הוא פדאית' ביו"ד סי' ק"א פן נראה לפי ענ"ד: תשובה צ"ב בעזה"י חוסט א' משפטים תרל"ה לפ"ק חוסט יע"א: החיים והשלום וכל טוב לתלמידי האברך המופלג מוה' מאיר נתן נ"י מלוק: מכתב קבלתי ואשר שאלת על דברי הש"ך ביו"ד סי' ס"ט ס"קכו שכ' ע"ד רמ"א שם דבדיעבד שרי אם שהא רק שיעור מיל וכ' הש"ך דהיינו דווקא אם נתבשל והדגמ"ר שם כ' דאף הש"ך אינו מחמיר אלא בלא שהא אלא שיעור מיל אבל בג' רביעי שעה גם הש"ך מודה ובסוף מסיים הדגמ"ר דבדיעבד אם רק שהא יותר מחצי שעה והודח שרי בדיעבד אפילו לא נתבשל עכ"ד וכתבת דדבריו סותרין דמעיקר' התחיל בג' רביעי שעה ולבסוף מסיים חצי שעה גם שאלת איך נידון להאי דינא לענן דין המבואר שם סעי' כ' בנתן לאחר שיעור מליחה בכלי שאינו מנוקב המחבר מתיר בדיעבד

וּלְרַמ"א מוֹתֵר עַכ"פּ בַּהֶפְס"מ וּלְצוֹרֵף מְצוּנָה וְאִינוּ מְבוֹנָר שֵׁם אִי גַם שֵׁם סְגִי בְּשִׁיעוֹר מִיֵּל וּבְאַמֶּת דְּבָרֵי הַדְּגוּ"מ הֵם סְתוּמִים וְלֹא בִּינָר הַטַּעַם אֲבָל הַשְּׂאֵלָה הַב' אִיךָ דְּנִים שֵׁם בְּסַעֲי' כ' אִין זֶה שְׂאֵלָה פְּלִל דְּהַרְבּ בַּתו"ח בְּהַקְדָּמָה שְׁלוֹ בִּינָר הַפְּלִל מְדוּעַ הַתִּיר בְּדִיעֵבַד אוֹ בַּהֶפְ"מ וְכָל מְקוֹם מְשׁוּם הַפְּסֵד וּמְצוּנָה נִשְׁתַּנָּה הַדִּין אֲלֵא דְבְּכָל מְקוֹם דְּמַתִּירִין בְּכִינְצָא בְּזֶה הוּא מְשׁוּם דְּבְּאַמֶּת הִי נִרְאָה לְהַרְבּ לְפָסֵק הַלְכָה דְּמוֹתֵר אֲלֵא לְחַוֵּשׁ לְהַאֲוִסְרִין וְלְהַמְנַהֵג חֲזִינְשִׁינּוּ וְעַל זֶה שְׁפִיר אִיכ"ל דְּבְּמְקוֹם הַפְּסֵד וְצוֹרֵף מְצוּנָה אוֹקְמִי אֲדִינָא וְלֹא נִהְגוּ בַּכַּה"ג פְּלִל וַא"כ פִּינּוּ דְּעִיָּקֵר הַדִּין דְּסְגִי בְּשִׁיעוֹר מִיֵּל בְּדִיעֵבַד א"כ בְּכָל מְקוֹם מְקַרִי שִׁיעוֹר מְלִיחָה מִיֵּל בִּין לְקוֹלָא בִּין לְחוֹמְרָא: אִיבְרָא יֵשׁ קִצָּת סְפָק בְּהַאי דְּסַעֲי' כ' דִּי"א דְּאֵעִפִּי דְּלֵאחַר שִׁיעוֹר מְלִיחָה נִחְשָׁב כְּרוֹתַח וְצִירוֹ אוֹסֵר וַא"כ בְּלֵא שְׂקָה רַק שִׁיעוֹר מִיֵּל י"ל דְּהָיִי ס"ס לְחוֹמְרָא וְאַפְּיֵלוּ בְּדַרְבְּנָן הַסְּפִימוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְּאָסוּר וַא"כ ה"ה הֵכָא פִּינּוּ דִּי"א אֲפִילוּ לְאַחַר שִׁיעוֹר מְלִיחָה נִחְשָׁב כְּרוֹתַח וַא"כ לְדֵלָא הָיִי כְּרוֹתַח מ"מ דְּלֵמָא אֲמַרִינּוּ כִי"א דְּלֵאחַר מִיֵּל הָיִי עֲדִינּוּ תוֹף שִׁיעוֹר מְלִיחָה כֵּן יֵשׁ לְשִׂאוֹל לְכֹאֲרָה וְכֵן בְּסִימָן ע' סַעֲי' ו' בַּהֶג"ה דְּפָסֵק דְּבְּמְקוֹם שְׂאִין הַפְּסֵד אֵם נְפִל לְתוֹף הַצִּיר לְאַחַר שִׁיעוֹר מְלִיחָה אָסוּר בְּמְקוֹם שְׂאִין הַהֶפְסֵד מְרוּבָה וַא"כ בְּלֵא שְׂקָה רַק שִׁיעוֹר מִיֵּל אִיכ"ל דְּהָיִי ס"ס לְקוֹלָא חֲדָא דְּלֵמָא עֲדִינּוּ לֹא שְׂקָה שִׁיעוֹר מְלִיחָה וַא"כ לְדֵלָא הָיִי לְאַחַר שִׁיעוֹר מְלִיחָה מ"מ שְׂמָא אֲפִילוּ אַח"כ פִּינּוּ דְּפוֹלֵט צִיר לֹא בְּלַע דָּם זֶה יֵשׁ לְכֹאֲרָה לְהַסְתַּפֵּק: אֲבָל הָאֲמַת יוֹרָה דְּרַכּוֹ דְּהַרְמ"א כ' הַג"ה עַל הַמַּחְבֵּר וְהַמַּחְבֵּר הָרִי הַחֲלִיט דִּינוּ דְּשִׁיעוֹר מְלִיחָה הִיא מִיֵּל וַע"ז סוֹכְבִין דְּבָרֵינוּ בְּסִי' ס"ט סַעֲי' ב' וּבְסִי' ע' סַעֲי' ו' וּמְבוֹנָר מְנָה מְדַסְתֵּם הַרְמ"א אֲדַבְרֵי הַמַּחְבֵּר דְּבִין לְקוֹלָא וּבִין לְחוֹמְרָא חֲשָׁבִינוּ שִׁיעוֹר מְלִיחָה מִיֵּל וְהַטַּעַם דְּלֵא חֲשִׁיב ס"ס פִּינּוּ דְּהַעִיָּקֵר כְּדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּבְּשִׁיעוֹר מִיֵּל סְגִי וְאַפְּיֵלוּ אִיכ' מִיעוֹט לֹא מְצַטְרֵפִין לְס"ס וְכִינְצָא בְּזֶה כ' הַפּמ"ג בְּסִי' ס"ט סַעֲי' כ"ו עִי"ש וּבְזֶה אֲפֶשֶׁר לִישָׁב דְּבָרֵי הַפּר"ח שֵׁם דְּהַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי הַשֵּׁ"ף שְׂכ' דְּלַכְתָּחִיל' דְּוּנְקָא אֵם נִתְבַּשְׁל דְּהָא אִיתָא בְּסִי' ס"ט דְּבַהוּדַח לְאַחַר שִׁיעוֹר מְלִיחָה נִסְתַּמּוּ נִיקְבֵי הַפְּלִיטָה וְאִינוּ פּוֹלֵט וְאֵם יַחְזוֹר וְיִמְלַחְנוּ יֵשׁ לְחַוֵּשׁ דִּיבְלַע דָּם וּמֵאִי מוֹעִיל וְהַשִּׁיג עָלָיו הַפְּלִיטִי מִמֶּנּוּ"פ דְּהָא אֲמַרִינּוּ יַחְזוֹר וְיִמְלַחְנוּ הֵינּוּ דְּחִינְשִׁינּוּ לְדַעַת הָאוֹמְרִים דִּישׁ בּוֹ עוֹד דָּם וְלֹא אֲמַרִינּוּ לְדַעַת זֶה דְּנִסְתַּמּוּ נִיקְבֵי הַפְּלִיטָה וַא"כ שְׁפִיר כ' הַשֵּׁ"ף לְכַתְחִילָה דְּוּנְקָא אֵם נִתְבַּשְׁל וְכ"כ הַפּמ"ג שֵׁם: וּלְפִיעַנ"ד הַפּר"ח שְׁפִיר קְאָמֵר דָּאֵם נִיחֻשׁ דְּשִׁיעוֹר מִיֵּל לֹא סְגִי ע"כ דְּחִינְשִׁינּוּ דְּדִלְמָא בְּחַתִּיכָה עָבָה לֹא סְגִי בְּמִיֵּל דְּהָרִי זֶה הַטַּעַם שְׁל תה"ד דְּבִינָר טַעַם לְמַנְהֵג הַעוֹלָם שְׂמַמְתִּינִין שְׂעָה מְשׁוּם דְּבָרִישׁ פ' פִּיצַד צוֹלִין דְּשִׁיעוֹר צְלוֹת הַפְּסַח הוּא שְׂעָה.

וַא"כ חֲזִינוּ דְּלַחְתִּיכָה עָבָה כ"כ סְגִי שְׂעָה וּלְכָף לֹא פְּלוּג דְּגַם בְּחַתִּיכָה קְטַנָּה הַדִּין כֵּן דַּל"כ נִתְּתָ דְּבָרֵיךָ לְשִׁיעוֹרִין עִי"ש וּמִמִּיל' דְּלִפִּי שִׁיטָה זֶה תִּלְכָּא בְּחַתִּיכָה אֵם הִיא עָבָה אוֹ דְּקָה וַא"כ אֲפִילוּ בְּחַתִּיכָה אַחַת יֵשׁ לְחַוֵּשׁ דְּבַצַּד אַחַת הִיא דְּקָה וְיִצָּא מִמֶּנָּה כָּל הַדָּם וְנִסְתַּמּוּ הַנְּקִיבִים וּבַצַּד הָאֲחֵרַת שְׂהִיא עָבָה עֲדִינּוּ פּוֹלֵט דָּם וְיִבְלַע צַד הַדְּקָה מְצַד הָעֵב וְשְׁפִיר הַקְשָׁה הַפּר"ח לְכֹאֲרָה וְנָהִי דִי"ל דְּהָיִי ס"ס וְאִין צָרִיף לְחַוֵּשׁ לְזֶה דְּשְׂמָא יִצָּא כָּל הַדָּם מִב' צְדָדִים וְאֵם לֹא יִצָּא שְׂמָא מִב' הַצְּדָדִים לֹא יִצָּא מ"מ אֲפֶשֶׁר לְהַסְבִּיר עוֹד דְּגוּף סְבֵרַת הַשֵּׁ"ף ע"כ הֵינּוּ כְּמוֹ דְּבַעֲלָמָא בְּאִפְּא לְבָרוּרִי מְבָרִין וְה"נ אִיפָא לְבָרוּרִי ע"י מְלִיחָה וְהַנוּב"י כ' בְּכַמָּה תְּשׁוּבוֹת דְּהִיכָא דְּגַם לְאַחַר הַבְּיָרוּר ג"כ יִהְיוּ צָרִיכִין לְסַמְנָה עַל הָרוּב א"צ לְבָרֵר.

א"כ שְׁפִיר הֵכָא דְּגַם אֵם יַחְזוֹר וְיִמְלַח יִהְיֵא צָרִיף לְסַמְנָה עַל הַס"ס דְּהָיִי כְּרוּב א"צ לְמַלַּח זֶה נ"ל כְּפִינְתַּת הַפּר"ח: אֲמַנְם הַנוּב"י נ"ל דְּמַטַּעַם אַחַר אֲתִי עֲלָה דְּהָרִי כָּל הַטַּעַם שְׁל הַרְמ"א הוּא דְּבָרֵי תה"ד הַנְּ"ל דְּמַפְסַח מוֹכַח כְּנ"ל וְהַפּוֹסְקִים כְּתָבוּ דְּשִׁיעוֹר מְלִיחָה כְּשִׁיעוֹר צְלִי וַע"כ נִהְגוּ לְהַמְתִּין שְׂעָה וַע"ז הַקְשָׁה הַפְּלִיטִי דְּהָרִי פָּסַח צָרִיף לְהִיּוֹת נְצִלָה כ"צ וְזֶה הִי נְעֻשָׁה בְּשְׂעָה וַא"כ מַפְסַח

עצמו מוכח דסגי בתצי שעה דשיעור מליחה אינו אלא כמאב"ד וזה לכל היותר בתצי שעה ולכמה פוסקים מאכב"ד הוא שלישי שיעור צלי ואז כבר יצא כל דמו ונשאר בקו"ש עיי"ש וזה קושיא גדולה ועצומה ואני אמרתי לישב דדברי תה"ד נכונים דאיתא בירושלמי פ' ביצד צולין סוף הלכה א' דמה שנצלה בחוץ לתנור בשיעור שעה נצלה בתוך התנור בתצי שעה משום דהתנור מצרף החום של כל שריפת העצים והחום גדול ומלא על כל גדותיו ודברי חכז"ל ברוה"ק נאמרו וכוונתם נאמרו וא"כ שפיר כ' התה"ד פיון דצליית פסח בתנור הוא כמבואר בסוף פ"ק דשבת משלשלין הפסח בתנור וזה הי' צורה שעה ובחוף הי' צורה שתי שעות ונחצי צלייתו הוא שעה חוץ לתנור והא דשיעור מליחה כצלי נראה פיון דבמליחה לא שיהי' זאת דההכל בא מפל הצדדים ודמי רק לצלי מחוץ לתנור א"כ מסתמא שיעור צלי דאמרו פוונתם חוץ לתנור ולכהפ"ח מידי ספיקא לא נפקא ולקף התמירו והנהיגו העולם להמתין שיעור שעה: וא"כ גם דברי הדגו"מ הם נכונים דוודאי אם שיהא באמת יותר מחצי שעה ראוי לנו להקל דהרי אפילו לתה"ד י"ל דסגי וקושני' הפלתי הג"ל אלא אפילו אם נימא לישב דברי תה"ד כמו שכתבתי לעיל לתרץ אפי"ה וודאי שיעור שעה אינו בדונקא דהרי בשעה סגי אפילו לגדי שלם וע"כ הוא לאו בדיוק אלא קרוב לשעה ולקף קאמר דביותר מג' רביעי שעה שרי אפילו לדעת הש"ך ולדינא פיון דלהג"ל זה בעינו רק משום דמספקינו אי השיעור כשיעור צלי היינו חוץ לתנור ספיקא דרבנן לקולא ולקף סיים דאם שיהא יותר מחצי שעה בונדאי שרי בדיעבד ועכ"פ לדינא נראה דבדיעבד בכל מקום בין לקולא וה"ה לחומרא אם שיהא שיעור מיל חשיב שיעור מליחה פדעת המחבר וכמו שפסח הרמ"א לדעתו כן נראה לפי ענ"ד ואחתום בברכה המשולשת דברי רבך הדורש שלומך.

הק' משה שיק מברעזאווע תשובה צ"ג החיים והשלום וכל טוב להבחור המופלג החרוץ כה' משה ליב נ"י: מכתבו הראשון גם השני קבלתי ואין לי פנאי להשיב על כל קושיא וקושיא אמנם הואיל והפציר טובא וגם אביו הרב המאוה"ג ביקש ממני על זאת לא אוכל להשיב פניו ואשיב לו כפי אשר יורונו מן השמים מה שנתקשה איך פסוקה מילתא בטו"ז ביו"ד סי' ע' ס"קט ובש"ך שם ס"קח דאם ספק אי אמלח בשר שחיטה בהדי בשר נבלה הו"ל ספק דאורייתא דמלוח פרוטח דלמא הא דמלוח פרוטח הוא רק מדרבנן כשם דמסתפק לאחרונים בכבוש הובא בפלתי סי' ק"ה ס"קב דלמא הא דכבוש הוא כמבושל הוא מדרבנן וגם בפרמ"ג שם במשפצות סי' ק"ה ס"קב כ' בשם בית ישראל בכבוש בחומץ בכדי שפירתיח הוא רק מדרבנן ונהי דהפמ"ג פליג עלי' מ"מ למא לא העירו גם על מליחה פרוטח דדלמא רק מדרבנן הוא עכ"ל בקצרה: הנה בונדאי הא דמליח פרוטח מן התורה ומהקבלה אתיא לן דהרי אפילו להקל סמכינן ע"ז דעל זה נתניסד כל המליחה ושיעור שהי' במליחה כשיעור צלי דמליח פרוטח כמבואר בב"י סי' ס"ט ובתה"ד סי' קס"ז ור"ת רצה להתיר אפילו כבד במליחה מטעם מליחה כצלי כמבואר בשמעתינן דכבדא והא דאנו לא קי"ל לכתחילה כר"ת גבי כבד נראה דהיינו משום דע"י שפע דם נתבטל פח המלח משא"כ בצלי נשאר האש ואי נכבה מבעיר וכו' וכן מוכח בש"ס במנחו' דף כ"א ע"א דפרי' למא לי קרא למעט דדם לא בעי מליחה ת"ל דמלח מבטלו לדם דאר"ח דם שביןשלו אינו עובר ור"ז אמר דם שמלחואינו עובר ומדנקיט ופרי' גם מדם שביןשלו ע"כ גם מדם שביןשלו קשיא לי ומאי ענין ביןשול למליחה וע"כ כפרש"י שם משום דמליח פרוטח א"כ מוכח דמן התורה ומקבלה הי' זה בידם מהלל"ס וכבר נשאל גם בנוב"י מהדו"ת חלק או"ח סי' כ"ג ע"ז ושם השיב מסברא וע"כ מן התורה דממנ"פ אי נותן טעם הרי אסור מה"ת דטע"כ בין בשרין בין בביןשול ואין לחלק

ביניהם כ"א בב"ח דחידוש הוא אבל בעלמא פשיטא דכל נתינת טעם אסור וגם מהטמאים ילפינן לאסור צירן ורנטבון וציר היינו ע"י מליחה ואי אינו נותן טעם למה יאסרו וכי מליחה חמיר מבישול דמותר אם אינו נותן טעם עיי"ש אלא נודאי מליח פרוסת מן התורה הוא עיי"ש: איברא דלפי"ז גם בכבוש יש להביא ראיה זו דמן התורה הוא ומאי פלפלו בו ונראה לי שבו דונדאי אם אינו נותן טעם שרי ואפילו במליחה דכבר אמרתי לעיל דמן התורה הוא אפי"ה אמרינן בתולין דף קי"א ע"ב באיפא קפילא מועיל קפילא וע"כ הו"ד מליח אסור רק מפח סתמא ורוב פעמים נותן טעם בכדי קליפה ואע"ג דמליח פרוסת דצלי מה"ת פדלעיל מ"מ בצלי עצמו נהי דבעינן קליפ' או נטילה מה"ת דאפילו בקדשים אמרינן רקיק ברקיק יטול את מקומו ונטרף מרנטבון על הקרס וחסר אליו יטול את מקומו מ"מ אי משפחת לה בצלי טעימה נראה ג"כ דמועיל וא"כ כל פמה דלא טעמו איכ"ל דאינו אסור מה"ת דהוי ספק אי נתן בו טעם אם לא ואוקי החתיכה על חזקת היתר ואע"ג דאיטרע חזקתה וכמ"ש הנקודה"כ בסי' ק"ה על קושית הטו"ז שם ס"קב מ"מ הא דעת הפרמ"ג בפתיחה לה' טריפות דהא דחזקה דאיטרע אינו מועיל היינו מדרבנן ואז לא הי' האיסור רק מדרבנן וא"כ אין ראיות הנוב"י הנ"ל ראי' ושפיר איכ"ל דרק מדרבנן אסור ומנ"ל לומר דרוב פעמים נותן בו טעם דלמא רק פלגא ופלגא הוי.

ונראה לי שבו דאי ס"ד דהוי רק ספק נתינת טעם א"כ באיסור דרבנן הוי לן למימר ספיקא להקל ואנן אמרינן בכמה דנקתא גם באיסור דרבנן מליח פרוסת פדאמרינן בתולין דף צ"ז ע"ב גבי אטמהתא דנמלחו בגידא דנשיא וע"כ היינו משום שומן הגיד דהא קי"ל אבבנ"ט ובתולין דף קי"ב גבי בר יונה דנפל לכמתא אם לא הי' נאכל מחמת מלחו הי' אסור ואע"ג דבשר עוף דרבנן ובדף קי"ג ע"א גבי דג טמא שמלחו עם דג טהור אע"ג דציר דגים דרבנן אמרינן מליח פרוסת וכו' בכמה דנקתא אמרינן בדרבנן נמי מליח פרוסת ואמאי הא ספק דרבנן שרי וע"כ דונדאי או לכהפ"ח רוב הוי דנותן טעם בכדי קליפתו וא"כ באיסור דאורי' הוא מה"ת ושפיר הוכיח הנוב"י: וכל זה במליחה אבל כבוש כמבואר דלא שמענו דגם בדרבנן אמרינן כבוש אדרבה משנה שלמה שנינו בפ"י דתרומות מ"י דכל הנכבשין מותרין ונדחקו בו טובא והנוב"י מהדו"ק חיו"ד סי' כ"ו כ' דספיקא הוי דאין כל הדברים מקבלין כבישה ולפי הנ"ל דהוי ספק אם יש בו בכדי נתינת טעם ותרומה בזה"ז דרבנן י"ל באמת טעמא דמתניתין דבדרבנן כבוש שרי ולכך מסתפק לאחרונים דלמא כבוש רק מדרבנן אסור בדאורייתא משום דמדרבנן לא מוקמינן על חזקה דאיטרע וע"ד אנ"ל ועפי"ז מיושב דלא קשה מאי שהקש' הפלתי בסי' ק"ה על הכה"ג מהא דתרי לי' פולי יומא וכו' עיי"ש וק"ל וכ"ש בכבישה כדי שיתח דאיכ"ל דחשש הרא"ש רק להחמיר דאולי נותן הוא בו טעם עפ"י מיעוט פעמים ולכך אסור ולעולם רק מדרבנן הוי ולא קשה ממנ"פ של הנוב"י הנ"ל ועפי"ז יש לי שבו דברי הטו"ז בסי' צ' ס"ק"ב דכ' כבוש גבי חלב שחוטא עיי"ש בדגו"מ מה שהקש' מיהו הטו"ז לאו מטעם זה אחי עלה: וזה פתבתי לפי הנראה מדברי האחרונים אבל לפי ענ"ד אם נבלע טעם איסור בחתיכת היתר ולא ידענו אי נתן בו טעם אסור מן התורה ולא שייך חזקת היתר בחתיכה דכשם דיש לחתיכה חזקת היתר יש לבלועה שנבלע בו חזקת איסור ולא ידענו אם נתבטלה או לא וא"כ הוא אוכל דבר דאסתחזק בי' איסורא ורא' לזה מדברי התוס' ביבמות דף פ"ב ע"א ד"ה שתי קופות.

ובזה השגתי על הפלתי ובפמ"ג ביו"ד סי' א' בטו"ז ס"קו דיש לפליח חזקת היתר דהא הפליעה אין לה חזקת היתר ובכמה דוכתי יש להעיר בזה ועכ"פ בנגידון שלנו דברי הנוב"י לפי"ז מוכרחין פיון דמליח פרוסת מן התורה פדלעיל וע"כ נבלע בו ואפילו מסתפק לן אי יש בכדי נתינת טעם

אמתחוק אִיסורא שֶׁל הַאי בְּלִיעָה וְאָסור מִן הַתּוֹרָה מִכ"ש דְּמִסְתַּבֵּר דָּאִין פְּאן סָפֵק אֵלָא רַוב וְגַם הָגִי סָפֵק חֶסְרוֹן יְדִיעָה וְאִינוּ סָפֵק וְא"כ הִדְרִינוּ לְכַלְלֵן דְּמִלִּית פְּרוּתַת אָסור מִן הַתּוֹרָה וְאִדְרַבָּה מְצִינוּ מְבֻנָּאָר בְּדַבְרֵי הִרְאִשׁוּנִים פְּלפּוּל אִי גַם לְעֵנִין שְׁאָר דְּבָרִים אֲמָרִינוּ מְלִית פְּרוּתַת דְּצָלִי: וְהִנֵּה בַצִּל"ח רִישׁ פְּרָק כ"צ מְסַתְּפֵק אִי לְעֵנִין פֶּסַח מוֹתֵר לְמִלּוֹחַ אוּ לֹא דְחָשִׁיב פְּצָלִי מִחֲמַת דְּבָר אַחַר וּבְנוּב"י מֵהַדו"ת בַּחאו"ח ס' כ"ג הַנְּ"ל מְסִיק בְּפִשְׁיטוּת דְּלְעֵנִין שְׁבַת וּפֶסַח לֹא חָשִׁיב פְּבִישׁוּל וְאִשְׁתַּמְט מִיַּגְּנִי בַמַּח"כ דְּכַבֵּר פְּלַפְל בְּזֵה בְּרַמְבַּ"ן וְר"ן סוּף ע"ז גְּבִי נְעִנָה אֲרַתְחוּ דְּהַרְמַב"ן הִבִּיא רֵאִי דְלִית בִּי מְשׁוּם מְבַשֵּׁל בְּשֶׁבַת וְהָר"ן הִקְשָׁה עָלָיו דַּמְנ"ל זֶה דַּאֲע"ג דְּאֲמָרוּ בְּשֶׁבַת דָּף ע"ה דְלִית בִּי מְשׁוּם מְעַבֵּד דְּלֵמָּא מְשׁוּם מְבַשֵּׁל אִית בִּי וְהַפְּר"ח בְּסִי"ס ח"ס"קִיח הִקְשָׁה עָלָיו דְּבִשְׁבַת מְשַׁמַּע דַּא"ח מְשׁוּם מְבַשֵּׁל וּלְפִי עַנ"ד בַּלֵּא"ה אֲפִילוּ הָגִי מְבַשֵּׁל הָרִי אִינוּ תּוֹלְדַת אִשׁ וְאֲפִילוּ מְבַשֵּׁל בְּחַמֵּי טְבָרְיָא אֲמָרוּ בְּפִסְחֵי דָּף מ"א דְּפִטוּר וְא"כ דְּבָרֵי הָר"ן תְּמוּהִים וְע"כ דְּכּוֹנֵנַת הָר"ן רַק דָּאִית בִּי מְשׁוּם מְבַשֵּׁל אֲבָל לְעוֹלָם דְּפִטוּר פִּינוּן דָּאִינוּ תּוֹלְדַת אִשׁ וְאִינוּ דוּמָה לְמִלְאֲכַת הַמְשַׁפֵּן וְרִאִיוֹת הַפְּר"ח מְמִי מְלַח עֲזִין נִרְאָה דָּאִין רֵאִי דְמִים מְבַטְלִין פַּח הַמְלַח וּמְנַחֲוֹת דָּף כ"ד הַנְּ"ל גְּבִי דָם שְׁבִישְׁלוּ מְשַׁמַּע לְכַאוּרָה פְּהָר"ן דְּמִלִּית פְּמְבַשֵּׁל: אֲמַנָּם הַמַּג"א בְּסִי"ת קכ"ז ס"ק ג' דִּינִיק דְּלְעֵנִין עִירוּב תְּבִישְׁלִין מְלִית אִינוּ פְּמְבֻשֵׁל וְדִינִיק לֵה מְדַנְקַט שְׁמוּאֵל מְלִית פְּרוּתַת וְלֹא אֲמַר מְלִית פְּצָלִי כְּשֵׁם שְׁאֲמַר כְּבוּשׁ פְּמְבֻשֵׁל מְשַׁמַּע דְּמִלִּיתָהּ רַק לְעֵנִין בְּלִיעָה וּמְפִלִיט דִּינוּ פְּצָלִי אֲבָל אִינוּ פְּצָלִי עִי"ש וְהַמַּחֲשֵׁ"ק נִתְקַשָּׁה בְּפִירוּשׁוֹ אֲבָל הָאֲמַת הַפִּירוּשׁ בּוּ כַּמ"ש וְהוּא מְדַבְּרֵי הַצִּל"ח בְּבִיצָה שָׁם וְהַצִּל"ח הָאֲרִיף שָׁם וְנִדְעָתוּ נוֹטָה לְהַקֵּל בְּשַׁעַת הַדְּחַק לְהַנִּיחַ עִירוּב תְּבִישְׁלִין מְמִלִּית עִי"ש וְעַפ"י דִּינִיק הַמַּג"א קִשְׁיָא הַאי דְּמְנַחֲוֹת הַנְּ"ל דְּמְשַׁמַּע דְּהָגִי פְּמְבֻשֵׁל וְצ"ל דְּאֲפִילוּ הָגִי רַק פְּרוּתַת דְּצָלִי כְּבָר גִּשְׁתַּנָּה הַדָּם וְאִינוּ רֵאִיוֹ לְזִרְיָקָה וְעַכ"פ נְקוּט פְּלָלָא בְּיַדָּהּ לְעֵנִין שְׁאָר דְּבָרִים אִי מְקָרִי פְּצָלִי הַדְּעַת נוֹטָה לְדִיּוּק הַמַּג"א וְא"כ רַק לְעֵנִין בְּלִיעָה דִּינוּ פְּצָלִי וּמ"צ"ע אֲבָל לְעֵנִין בְּלִיעָה בְּנוּדָאִי מַה"ת מְבַלִּיעַ וּמְפִלִיט וְאִין בּוּ סְפִיקָא: תְּשׁוּבָה צ"ד עוּד לְהַנְּ"ל וְעַל.

מַה שְׁהַקְשָׁה בְּפִסְחִים דָּף מ"ז ע"ב דְּפָרִיף עַל מְתַנִּיתַן דִּישׁ חוֹרֵשׁ תְּלָם וְכו' דְּעַל חֲרִישָׁה בִּיו"ט לֹא לְחִיבֵי הוּאִיל וְחֲזִי לְכַסּוּי דָם צְפוּר וְהַקְשָׁה מְעַלְתּוּ לְפִי מ"ש הַש"ג בְּסִנְהֶדְרִין דָּף מ"ח דַּאֲע"ג דְּקָבֵר דְּנוּקָא קָבֵר בְּגִין אָסור אֲבָל בֵּית הַקְּבָרוֹת כּוֹלוּ אָסור בְּהִנְאָה וְא"כ דְּלֵמָּא ס"ל לְרַבָּה כְּמֵאן דְּאֲמַר מְצוֹת לְהִקְנוֹת נִתְּנוּ וְאִין מְכַסִּין בְּעַפְרָא אִיסוּר הִנְאָה וּלְכַף לֹקִין עַכ"ל בְּקַצְרָה הִנֵּה בַּש"ס סִנְהֶדְרִין דָּף מ"ז ע"ב אֲמָרִינוּ דְּנוּקָא קָבֵר בְּגִין נְאָסֵר בְּהִנְאָה וְהַטוּר בִּיו"ט ס' ש"ס"ד הִבִּיא בְּשֵׁם ר' יִשְׁעָי' דְּגַם עַפְרָא שְׁנַתְּלַשׁ מִן הַקְּבָר וְחֲזָרוּ וְנִתְּנוּ אוֹתוֹ לְכַסּוֹת הַמַּת ג"כ נְאָסֵר דְּהָגִי תְּלוּשׁ וּלְבַסּוּף חֲבָרוּ וְהַש"ג הוֹסִיף עוּד דָּאֵם הַקְּצוּ מְקוּם לְבִיהַ"ק דְּרַבִּים נְאָסֵר וְהַקְּצָה לְמַצְנוֹתוֹ כְּמוֹ בֵּית הַפְּנִסְתַּ וְהִנֵּה מְש"ס דְּעִירוּבִין דָּף ל"א דְּסַתְּם שָׁם דְּבִיהַ"ק וְאֲפִילוּ קָבֵר יְחִיד אָסור בְּהִנְאָה אִין רֵאִי לְאַחַת מִן הַשִּׁיטוֹת דַּאִיכ"ל בִּיהַ"ק הִינּוּ בְּבִנְיָן וּמְסַתְּמָא בְּקָבֵר בְּגִין אֲפִשְׁר לְהַנִּיחַ עִירוּב: אֲמַנָּם בַּפ"ב דְּכַלְאִים מְשָׁנָה י' דְּתַנּוּ דְּקָבֵר עוֹלָה בְּמַדַּת בֵּית רֹבַע וּפְרִיף הִירוּשְׁלָמִי וְהוּבָא בַר"ש שָׁם דְּהָא קָבֵרוּ אָסור בְּהִנְאָ' יֵשׁ לְכַאוּרָה לְהִבִּיא רֵאִי לְשִׁיטַת ר' יִשְׁעָי' דְּעַפְרָא הַקְּבָר נְאָסֵר דַּאֲל"כ מֵאִי פְּרִיף מְש"ס דְּקָבֵר אָסור בְּהִנְאָה דַּמְנ"ל לְהַקְשׁוֹת דְּמִיָּרִי בְּקָבֵר בְּגִין אֵלָא ע"כ דְּגַם בְּסַתְּמָא נְאָסֵר אֲמַנָּם יֵשׁ לְדַחּוֹת דְּלֵמָּא לְעוֹלָם סַתְּם קָבֵר אִינוּ נְאָסֵר וְאֲפִי"ה פְּרִיף שְׁפִיר דַּאִי מִיָּרִי בְּקָבֵר שְׁאִינוּ נְאָסֵר בְּהִנְאָה מֵאִי קַמ"ל דְּעוֹלָה וְלוֹמַר דְּזֵה גּוֹפִי' קַמ"ל דָּאִינוּ נְאָסֵר בְּהִנְאָה זֶה ס"ל דְּפִשְׁיטָא הוּא וְע"כ דְּקַמ"ל דְּאֲפִילוּ קָבֵר בְּגִין עוֹלָה וּפְרִיף שְׁפִיר אֲבָל לְכַאוּרָה יֵשׁ לְהִבִּיא רֵאִי גְּדוּלָה לְשִׁיטַת ר' יִשְׁעָי' וְלֹא מְטַעְמִי' וְאֲפִילוּ נִימָא דְּעַפְרָא הַנְּתַלְשׁ וְהוֹחֲזַר לְשֵׁם מְצָא מִין אֲתַּ מִינוּ וְנִיעוּר וְהוֹחֲזַר לְהִיוֹת כְּמַחְזֵב מְעִיקָר' דְּעַל זֶה יֵשׁ לְהִבִּיא רֵאִי נְגִד ר' יִשְׁעָי' מַע"ז דָּף מ"ו ע"א דְּקָאֲמַר דְּלְכַף לֹא מוּקִי

בְּרִיָּתָא דְעֵבֶד זְרָעִים וִירְקוֹת דְּנֶאֱסְרוּ בְּנִטְעוּ מִתְחִילָה לְכַף דַּא"כ אֵינוּ דְּוֹמְיָא דְהֵר וְהַקְשָׁה הַת"ח
שֶׁם הָא גַּם אִם מוֹקְמִינּוּ בְּנִטְעוּ וְלִבְסוּף עֵבְדוֹן אֵינוּ דְּוֹמְיָא דְהֵר וְתִי דְגַם הֵר מְוֹשְׁפַחַת לָהּ שְׁעֵשָׂה
הֵר וְנִתְּנָה עֵפֶר ע"ג עֵפֶר וְעֵשָׂה הֵר לְצוֹרְךָ דְּכָר אַחֵר וְאִז אֵינוּ נֶאֱסֵר א"כ מוֹכַח דְּבַכְה"ג מְחֻבֵּר
מְקַרֵי וְחוּזָר וְנִיָּעֵר וְלֹא דְמִי לְתַלְוֹשׁ וְלִבְסוּף חֲבָרוֹ: מִיְהוּ קוֹשְׁיַת הַת"ח לְפִי עַנ"ד אֵינוּ מְוֹכְרַח עֵינּוּ
בַחִי' ע"ז שֶׁם וְיִהְיֶה אִיף שְׂיִהְיֶה אֶפְיִלוּ אִי אֲמַרִינּוּ דְהִוְחוּזָר לְהִיּוֹת כְּמִחְוֹבָר מ"מ י"ל דְּנֶאֱסֵר דְּלְכָאוּרִי'
קְשָׁה טוֹבָא דְהֵרִי אֲמַרִינּוּ בַע"ז דָּף נ"ד ע"ב דְּחֲפֵר בְּקַרְקַע בּוֹרוֹת לְשֵׁם ע"ז נֶאֱסֵר פִּינּוּ דְעֵשָׂה בַּה
מְעֵשָׂה וְהָא דְקָבֵר אֵינוּ נֶאֱסֵר בְּמִחְוֹבָר הוּא מְשׁוּם דְּקָבֵר אֵימְתַקֵּשׁ לַע"ז וַא"כ דִּיּוּ לְבָא מִן הַדִּין
לְהִיּוֹת פְּנִידוֹן פִּינּוּ דְבַע"ז בְּחֲפֵר בַּה בּוֹרוֹת נֶאֱסֵר וְצ"ע וְכַמְדֻמְהָ לִי שְׁשִׁמְעֵתִי כְּכָר קוֹשְׁיָא זֹו
וְלְכָאוּרָה הוּא דְרַק מְדַרְבְּנּוּ אֲסֵרוּ בְּחֲפֵר בַּה בּוֹרוֹת שְׂיַחֲזִין וּמְעָרוֹת כְּמוֹ דְאֲמַרִינּוּ בְּעֵלְמָא דְדְּכָר
שְׂאֵינוּ שְׁלוּ נֶאֱסֵר ע"י מְעֵשָׂה וְגַם כֵּן יֵשׁ אֲוֹמְרִים דְרַק מְדַרְבְּנּוּ נַאס' וְעֵינּוּ בְּזָה בְּפִלְתִּי בְּסִי' ד' וְה"נ
י"ל דְּמְדַרְבְּנּוּ נֶאֱסֵר וּמְשׁוּם חֲוֹמְרָא דַע"ז וְכִינּוּן דְרַק מְדַרְבְּנּוּ נֶאֱסֵר לֹא לְמָדוּ קָבֵר מַע"ז דְרַק מְשׁוּם
חֲוֹמְרָא דַע"ז אֲמַרִינּוּ כֵּן אֲמַנְם בְּרִיטְבָ"א בַע"ז דָּף נ"ד ע"ב נֶרָא' דְמִן הַתּוֹרָה הוּא כֵּן בַע"ז וְגַמְרָא
גְּמִירוּ לָהּ אַע"ג דְּבַקְבָר אֵין הַדִּין כֵּן וַא"כ הוּא גּוֹפִיל' קוֹשְׁיָא פִּינּוּ דְקָבֵר דְאֵינוּ נֶאֱסֵר בְּמִחְוֹבָר רַק
מַע"ז אֲתִי וַא"כ דִּיּוּ לְבָא מַה"ד לְהִיּוֹת פְּנִידוֹן וְתִמְהָה עַל הַרִיטְבָ"א שֶׁם דְלֹא בִיָּאָר זֶה דְאִיף אֶפְשָׁר
לְחַלֵּק בְּזָה: וְנֶרָאָה לִישָׁב עַפ"י שְׂיִטַת הַרְמַב"ם הַמוֹבָא בְּב"י בִּיּו"ד בְּסִי' קַמ"ה דַס"ל דְמִיד בְּשַׁעַת
חֲפִירָה נֶאֱסֵר אִם חֲפֵר לְשֵׁם ע"ז וּלְפִי"ז אֵיכ"ל דְּוֹנְקָא אִם אֶפְשָׁר שְׁנֶאֱסֵר ע"י הַמְעֵשָׂה אֲמַרִינּוּ
עֵשָׂה בּוּ מַעַשׁ' נֶאֱסֵר וּבְשַׁלְמָא בַע"ז דְּנֶאֱסֵר מִיד אִם עֵשָׂה לְשֵׁם ע"ז א"כ אִם חוֹפֵר בַּה בּוֹרוֹת לְשֵׁם
ע"ז וְנֶאֱסֵר מִיד ע"י מְעֵשָׂה וְע"י מְעֵשָׂה יוֹכַל לְאַסְוֹר מִשָּׂא"כ בְּקָבֵר דְקִי"ל כְּרַבָּא שֶׁם בְּסַנְהֶדְרִין
דַע"י הַזְמָנָה לֹא נֶאֱסֵר וַא"כ בְּשַׁעַת חֲפִירָה לֹא נֶאֱסֵר וְשׁוּב כְּשִׁמְשִׁים בַּה הַמַּת אֵין כָּאֵן מְעֵשָׂה וְלְכָף
בְּקָבֵר לֹא נֶאֱסֵר מִמֶּנּוּ פ' וְכָל זֶה בְּעֵפֶר הַמְחֻבֵּר אֲבָל כְּעֵפֶר שְׁמַחְזִיר וְנוֹתְנוּ לְמַלְאוֹת גְּוַמַת הַמַּת אִז
בְּאוֹתוֹ שְׁעָה עֲצָמָה שְׁעוֹשָׂה בַּה מְעֵשָׂה הוּא תֶאֱסֵר שְׁפִיר אֲמַרִינּוּ דְנֶאֱסֵר וְכַר' יִשְׁעִי' וְאֶפְיִלוּ אִי
חֲשְׁבִינּוּ הַעֵפֶר לְמִחְוֹבָר אֲמַנְם תִּי' זֶה א"ש לְדַעַת הַרְמַב"ם אֲבָל לְדַעַת הַרִיטְבָ"א עֲצָמוּ דַס"ל
כְּדַעַת הֶרָא"ש הַמוֹבָא בְּב"י שֶׁם דְצָרִיף הַשְׁתַּחֲוֹאָה אַח"כ וַא"כ לֹא ס"ל כְּנ"ל וְגַם ס"ל דְהֵוִי
דְאוּרִיָּתָא עֲמָדָה קוֹשְׁיָא הַנְּ"ל: וְנֶרָאָה לִישָׁב קוֹשְׁיָא זֹו בְּדָרְךָ אַחֵר וּלְפִי"ז לֹא יִהְיֶה רֵאִי' לְדִינוּ דַר'
יִשְׁעִי' דְלְפִי הַנְּרָאָה מְדַבְרֵי הַרִיטְבָ"א שֶׁם דַע"י חֲפִיר' זֹו לְשֵׁם ע"ז עֲשָׂאוּ אוֹתוֹ כְּתְלוּשׁ וְזֶה צ"ע
לְהַסְבִיר אִיף נְעֵשָׂה ע"י"ז תְלוּשׁ וְנֶרָאָה לְהַסְבִיר דְמִחְוֹבָר חֲשׁוּב וְאֵינוּ נֶאֱסֵר הוּאִיל וְאֵינוּ עוֹמֵד לְכָף
לֹא חָל עָלָיו שֶׁם ע"ז דְמִחְוֹבָר אֵינוּ עוֹמֵד לַע"ז וְלֹא חָל עָלָיו שֶׁם ע"ז לְבַטֵּל חֲשִׁיבְתוֹ שֶׁהִי לוֹ
מַעוֹלָם וְלְכָף אִם חוֹפֵר בּוּ בּוֹרוֹת לְשֵׁם ע"ז הוּ"ל כְּאֵלוּ עֵשָׂה מְעֵשָׂה לְבַטֵּל חֲשִׁיבְתוֹ וְלַהַעֲמִידוּ
בְּגֵדֵר תְלוּשׁ וְכִינּוּן דְהַמְעֵשָׂה הַזֶּה דְאֶקְצִי' בְּמַעֲשָׂה לְשֵׁם ע"ז נְעֵשָׂה כְּתְלוּשׁ וְנִתְבַטֵּל חֲשִׁיבְתוֹ וְשׁוּב
נֶאֱסֵר ע"י הַשְׁתַּחֲוֹאָה וְכָל זֶה שְׂיִיף בְּחוֹפֵר לַע"ז דְאִז רוּצָה לְבַטֵּל שֶׁם מְחֻבֵּר מִינֵי' דְמִחְוֹבָר אֵינוּ
ע"ז אֲבָל בְּחוֹפֵר בּוּר לְקָבֵר אֵינוּ רוּצָה לְבַטֵּל שֶׁם מְחֻבֵּר מִינֵי' לְהִיּוֹת אוֹתוֹ קַרְקַע לוֹ לְדְכָר אַחֵר
שְׂאִין קַרְקַע עוֹמֵד דְאֶדְרַבָּה רוּצָה לְהַנִּיחוּ בְּגֵדֵר מְחֻבֵּר וְלַהוֹסִיף עֵפֶר עַל עֵפֶר שְׂאֵדָם תְּחִילָתוֹ
עֵפֶר וְסוּפוֹ עֵפֶר: וַא"כ בְּחֲפִירָה זֹאת אֵינוּ מְבַטֵּל שֶׁם מְחֻבֵּר מִינֵי' וְאֵינוּ נְעֵשָׂה תְלוּשׁ בְּזָה וְלְכָף
א"ש דְאֵינוּ נֶאֱסֵר וְלֹא דְמִי לַע"ז דְמִחְשָׁבְתוֹ נִיָּפְרַת מִתּוֹף מְעֵשָׂה חֲפִירָתוֹ דְמְבַטֵּלִי' מְשֵׁם מְחֻבֵּר
מִשָּׂא"כ בְּקָבֵר וּלְפִי"ז אֵיכ"ל דְגַם עֵפֶר שֶׁהִי תְלוּשׁ בְּאוֹתוֹ רְגַע שְׁמַחְזִירוֹ וּמְחַבְרוֹ לְקָבֵר מְצָא אֵת
מִינוּ וְנִיָּעוֹר וְלַעוֹלָם נֶקְרָא בְּשֵׁם מְחֻבֵּר וְלְכָף לְהֶרָא"ש דַס"ל ג"כ כְּדַעַת הַרִיטְבָ"א דְכַעֲבִינּוּ
הַשְׁתַּחֲוִי' אַח"כ וַא"כ ע"כ ס"ל ג"כ כְּסִבְרַת הַרִיטְבָ"א דְמְבַטֵּלִי' מְחֻבֵּר וְהִינּוּ ע"ד הַנְּ"ל וַא"כ
יֵשׁ חִילּוּק בֵּין קָבֵר לַע"ז וְשְׁפִיר כ' הַטּוֹר דְהֶרָא"ש פְּלִיג עַל ר' יִשְׁעִי' וְאֶפְתִּי אֵין רֵאִי' לַר' יִשְׁעִי'

דאָפּש' דגם לדעת הרמב"ם יש להסביר פן: אָמנם מע"ז דף ס"ב ע"ב ד"ה ליקלינהו ולבדירינהו מִפֶּחַ קוֹשֵׁת הַתּוֹס' שָׁם יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דָּלָא כַר' יִשְׁעֵי' דְתוֹס' תִּירָצוּ דְלִכְף לֹא אָמַר לְבַדִּירְנָהוּ בִּי קַבְרֵי דְקַרְקַע עוֹלָם אֵינוֹ נֶאֱסָר מוֹכַח דְאֶפִּילוּ הַעֶפֶר אֵינוֹ נֶאֱסָר דַּאל"כ אֶפְתִּי קֹשֶׁה לְבַדִּירְנָהוּ ע"ג קָבַר וְגַם יֵשׁ לְהִבְיָא רַאֲי' דָּלָא כַהֲש"ג דְהָרִי הָתָם מִשְׁמַע דְמִיָּרִי בְבִיחָא"ק דְרַבִּים וְאִי לֹא מִיָּרִי בְּשַׁל רַבִּים הוּא גּוֹפִי' תִּקְשָׁה דְהוּל"ל דְלִבְדִּירְנָהוּ בְבִיחָא"ק שָׁל רַבִּים דָּאִין נְהָנִין מִמָּנָה וְע"כ דְרַק מִשׁוּם כְּבוֹד הַמַּתִּים בִּיחָא"ק אֶסוּר בְּהִנָּאָה אֲבָל לִיקַח מִשָּׁם עֶפֶר לְמָקוֹם אַחַר אֵינוֹ אֶסוּר: וְאֶפִּילוּ לְפִי דְבָרֵי הַש"ג דְנֶאֱסָר מִשׁוּם דְאֶתְקַצִּי לְמַצּוֹתוֹ וְהוּי כְּבִית הַכְּנֹסֶת הָרִי בְבִיחָא"כ עֲצָמוּ כ' הָר"ן רִישׁ פֶּרֶק בְּנֵי הָעִיר דְרַק מְדַרְבְּנָן הַטִּילוּ חֲכָמִים עֲלֵיהֶם קְדוּשָׁה וְאֶסוּר וַא"כ ג"כ בְּבִיחָא"ק רַק מְדַרְבְּנָן אֶסוּר וַא"כ לֹא קֹשֶׁה קוֹשֵׁיָא הַנ"ל דְשָׁפִיר פְּרִיף הָא חֲזִי לְכַסּוּי' דָּם צְפוּר מִן הַתּוֹרָה וְאִם פִּיסָה בָּהּ יֵצֵא יָדֵי מַצָּה דְאוֹרֵייתָא עֲשֵׂה דוּל"ת וְאֵינוֹ לוֹקָה עֲלָהּ וְאִם נִימָא דַס"ל לַש"ג כְּדַעַת הַרְמַב"ן הַמּוֹבָא בְר"ן בְּפֶרֶק בְּנֵי הָעִיר דְקְדוּשַׁת בִּיחָא"כ הוּי כְּמוֹ אֶתְקַצֵּי לְמַצּוֹתוֹ וּמִשׁוּם בִּיזוּי מַצָּה וְאֶפְחוּשֵׁי מַצָּה אֶתְאִינִין עֲלָהּ דָּאִין מְרַצִּי מְעוֹת נֶגֶד נַר חֲנוּפָה וַא"כ הֵינְנוּ לְדָבָר הַרְשׁוֹת אֲבָל לְצוּרָה מַצָּה כְּכִיסוּי דָּם צְפוּר וְלִיכָּא בִּיטוּל מַצָּה אִין פְּאָן בִּיזוּי וְלֹא אֶפְחוּשֵׁי מַצָּה וְאֶפִּילוּ מִנַּר לְנַר קו"ל דְמַדְלִיקִין וַא"כ אֶפִּילוּ הוּא מַה"ת מ"מ מוֹתֵר לְכַסּוֹת בּוֹ וְגַם פְּאָן לֹא קֹשֶׁה: אָמְנָם אֶפִּילוּ הִי אֶסוּר דְאוֹרֵייתָא וְכִשִּׁיטַת ר' יִשְׁעֵי' וְע"ג קַבְרוֹ עֲצָמוּ אֶפִּי"ה לֹא קֹשֶׁה דְהָרִי שָׁם הָא דָּאִין מְכַסִּין בְּאֶסוּרֵי הִנָּאָה אוֹ שְׂאִין תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר שָׁל אֶסוּר הִנָּאָה לְמ"ד מַצּוֹת לִיהֲנוֹת נִתְּנָו קֹשֶׁה אֶמַאי לֹא תִּיתִי עֲשֵׂה וְלִדְחִי ל"ת דְאֶסוּר הִנָּאָה וְכָבַר הַקֹּשֶׁה פֶּן בְּטַעַם הַמְּלָךְ בְּהִלְכוֹת לְוִלָּב פ"ח וְכָל מַה שְׁתִּי מְלַבֵּד שִׁישׁ לְפַקְפַק עֲלֵיהֶן אִין לְהֶם מְקוֹם בְּנִידוֹן פִּיסוּי וְע"כ דְמִיָּרִי בִּישׁ לוֹ עֶפֶר אַחַר וְאֶפְשָׁר לְקַיָּים וְכו' וְאִין עֲשֵׂה דְל"ת אֲבָל פְּאָן דְפְרִיף הַש"ס אֶתְרִישָׁה אִיו"ט לֹא לִיקְלִי הוּאִיל וְחֲזִי לְכִיסוּי דָּם צְפוּר ע"כ מִיָּרִי בְּלִית לִי עֶפֶר אַחַר דָּאִין עֲשֵׂה דְכִיסוּי דְל"ת דִּיו"ט וְכִינֵן דְלִית לִי אוֹ הוּאִיל דְמִשְׁפַּחַת לָהּ דְלִית לִי וְאִין עֲשֵׂה דְל"ת דִּיו"ט וְהוּא הַדִּין דְדוּחָה אֶסוּר דְאֶסוּרֵי הִנָּאָה וּמוֹתֵר לְכַסּוֹת בּוֹ וְפְרִיף שְׁפִיר פֶּן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד: תְּשׁוּבָה צ"ה שִׁילַת חוּסַט יוֹם עַש"ק כ"ג תַּמוּז תר"ל לַפ"ק: הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְהַרְבּ הַמְּוֹפֶלֶג וּמְוֹפֶלֶג בְּתוֹרָה וּבִירְאָה כַש"ת מוֹהֲרַר יִחִיאֵל מִיכָל קַלִּינֵן נ"י רַב בַּק"ק סַאקָאס וְהַגְּלִיל מְכַתְּבוֹ קַבְלִיתִי וְשָׁם נֶאֱמַר לְבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי דַעַתִּי בְּעֵנִין דָּם שְׁנַמְצָא בְּחֵלֶב שְׁהוֹעֶמֶד לְחַמָּאָה וְכָבַר בִּישְׁלוֹ מְאוֹתוֹ חֵלֶב וְאִין פֶּל רְאוּ בְּתוֹכָהּ דָּם וְאֶפִּי"ה בְּשַׁעַת שְׁתִּי הַרְגִּישׁוּ שְׁהִי הַחֵלֶב מְשׁוֹנָה בְּרִיחָה וְטַעְמָה מַהוּ הַדִּין שָׁל אוֹתָן הַפְּלִים שְׁבִישְׁלוֹ בְּהֵן וּמַעֲלָתוֹ נִי פְתַח בְּכַחַא דְהַתִּירָא לְהַתִּיר הַפְּלִים וְלִדְיָנָא פִּינוּן מַעֲלָתוֹ פִּי הַלְכָה לְדַעַת וְהַטְעָמִים יִתְבָּאָרוּ לְפָנֵינוּ אִי"ה הִנֵּה מַעֲלָתוֹ נִי טַעַם אֶחָד מִשׁוּם דָּדָם שְׁבִישְׁלוֹ מְדַרְבְּנָן וְהוּי סְפַק דְרַבְּנָן שְׁמָא לֹא הִי דָּם בְּפְלִים הֵהֱם וְסְפַק דְרַבְּנָן לְהַקְלִי וְשׁוֹב דְחָה זֶה דְהָא הוּי רַק ע"י גְּלָגוּל דְרַבְּנָן וּמִטַּעַם זֶה קֹשֶׁה לוֹ גַּם עַל הַפְּלִיתִי סִי"ס וְסִי"ג דְהָא כְּבָר וְסְכִימוּ הָאֶחָרוּנִים דְסְפַק דְרַבְּנָן ע"י גְּלָגַל לֹא מְהַנִּי וְהִנֵּה אִי מִשׁוּם הָא לֹא אֵרִי הָא כְּבָר כ' הַפּמ"ג בְּסִי' ק"י בִּישְׁ"ף בְּכָלְלִי ס"ס אוֹת א' דָּאִם לֹא נוֹדַע עַד אַחַר שְׁנַעֲשֵׂה דְרַבְּנָן יֵשׁ לְהַתִּיר בְּמָקוֹם הַפּס"מ עִי"ש וְהִי דְהַפּמ"ג בְּעֲצָמוֹ הִבִּיא חוֹלֶק ע"ז וְכֵן דַּעַת הַנוּב"י מַהְדוּ"ת חִיו"ד סִי' נ'.

מ"מ נִרְאָה דְהֵינְנוּ בְּנִתְעַרְב בַּמְּבַשָּׂא"מ בְּרוּב וְעִי"ז נַעֲשֵׂה דְרַבְּנָן ס"ל פִּינוּן דְגָזְרוּ חֲכו"ל בְּמִין בְּמִינוֹ אֶטוּ שְׂאִינוֹ מִינוֹ לְהַצְרִיף ס' ה"ה לְעַנְיָן זֶה אֲבָל הִיכָא נַעֲשֵׂה אֶסוּר דְרַבְּנָן ע"י דְבָר אַחַר אִיכ"ל אִם נַעֲשֵׂה סְפַק שְׂרִי מִשׁוּם סְפִיקָא דְרַבְּנָן אִם לֹא נוֹדַע עַד עֵתָה פִּינוּן שְׁלֹא מְצִינוּ שְׁגָזְרוּ בְּכַה"ג וּבִלֹּא"ה הָרִי הַנוּב"י סִי' נ' הַנ"ל הַקֹּשֶׁה קוֹשֵׁיָא ג"כ כְּעֵין קוֹשֵׁיָא שְׁהַקֹּשֶׁה מַעֲלָתוֹ בְּחַטָּה שְׁנַמְצָאֵת בְּתַבְשִׁיל אִם לֹא נִתְבָּקְעוּ כ' הָרִי"ף וְהַמַּג"א לְהַתִּיר מִשׁוּם סְפַק מְשָׁהוּ הָא הוּי סְפַק ע"י גְּלָגוּל וְכ'

הנוב"י פִּינּוֹן דְּאִיסוֹר הָרֵאשׁוֹן שְׁהִי עָלְיוֹ סד"א נְסַתְלַק בְּכַה"ג מוּעִיל אֶפְיִלוּ ע"י גְּלַגּוּל וְעוֹד פִּינּוֹן שְׁזָה שְׁהִי עָלְיוֹ סֶפֶק דְּאוֹרֵייתָא אִינוּ בְּעוֹלָם וְאִין לְבוּ לְדוֹן עָלְיוֹ כְּלָל וְהוּי כְּפָנִים חֲדָשׁוֹת כְּשֵׁם שֶׁכ' הָרֵשֶׁבֶ"א בְּקִדּוּשֵׁין דְּרַף ס"ו לְרֵש"י דְּחֻזְקָתָא אִם מוּעִיל לְבִתָּהּ הֵינּוּ אִם הִיא חִי דִּישׁ לְדוֹן עֲלֵי וּא"כ ה"נ י"ל לְקוּלָא דְּהוּי כְּדָבָר בִּפ"ע וְהוּי סְפִיקָא לְהַקְלֵ: וְכָל זֶה לְפִי מ"ש מְעַלְתוּ שְׁדִימָה זֶה לְגַלְגּוּל דְּרַבְּנָן אֲבָל בְּאַמַּת כְּבָר כ' הִשְׁ"ף בְּכָלְלִי ס"ס בְּסִי' ק"י בְּדִין י"ט וְשֵׁם בִּפְר"ח דְּהִיכָא דִּישׁ סֶפֶק שְׁמָא לֹא הִי פֶּאֶן הָאִיסוֹר כְּלָל לִכ"ע מוּעִיל אֶפְיִלוּ ע"י גְּלַגּוּל דְּרַבְּנָן וּבִמְנַח"י בְּקו"ה סְק"ל"ג בְּיָאֵר יוֹתֵר פִּינּוֹן דְּהַסְפֵּק אִם נָפֵל אִם לֹא נָפֵל הוּי הָאִי סֶפֶק מִצַּד הַתְּעַרְוּכָת וּלְכַף בְּנוֹדָאִי מוּעִיל אֶפְיִלוּ ע"י גְּלַגּוּל כְּמוֹ בְּנִשְׁפָּה וְעוֹד יֵשׁ לְהַתִּיר אֶפְיִלוּ אִם הִי בְּנוֹדָאִי.

בו דָּם מ"מ יֵשׁ סֶפֶק אוֹלֵי הִי' ס' נִגְדוּ וְהִי מוֹתֵר פִּינּוֹן דְּדָם שְׁבִינְשָׁלוּ דְּרַבְּנָן וְהִס' לֹא מִפְּחַ דְּאוֹרֵייתָא אֲלֵא מִפְּחַ הַתְּעַרְוּבוֹת כִּמ"ש הַמְּנַח' הוּי מוֹתֵר כְּמוֹ בְּנִשְׁפָּה דְּמָה לִי נִשְׁפָּה הִתִּיר אוּ נְעִלְמֵ הָאִיסוֹר דְּלֹא נוֹדַע אִם הִי' ס' וְכ"כ לְהַדְיָא בִּפְמ"ג בְּש"ף ס' צ"ח סק"ז בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת אֲמוּנַת שְׁמוּאֵל בְּדָם שְׁנִפֵּל וְסֶפֶק אִם הִי' ס' שְׁרִי מִיְהוּ עֲדִינָן יֵשׁ לְפַקְפֵּק ע"ז דְּהֵתֵם בְּתְּשׁוּבַת אֲמוּנַת שְׁמוּאֵל מִיַּד בְּשַׁעַת תְּעַרְוּכָת הִי' דְּרַבְּנָן מִשָּׂא"כ הָא דִּידָן שְׁהִי מְעוֹרָב קוּדָם בִּישׁוּל וְאִז הִי' דְּאוֹרֵייתָא וְשׁוּב בְּאִינוּ לְכַלְפוּל הַנְּ"ל הוּאִיל וְלֹא נוֹדַע מ"מ לֹא נִרְאָה לְחַלֵּק בְּזָה דְּחַנ"נ בְּלַח בְּלַח לֹא אֲמַרִינָן וְאִיכ"ל פִּינּוֹן דְּקוּדָם הַבִּישׁוּל הִי' הָדָם מוֹצֵלֵל וּמְוַפְרָד מִהַחֲלָב כְּמוֹ שְׁנַעֲשֶׂה בְּיֵתֵר הַחֲלָב שְׁהוֹעֲמֵד לְחַמְמָה כְּדָרְךָ וְכָל דְּבָר שְׁאֶפְשֵׁר לְהַפִּיר הָאִיסוֹר לֹא חֲשִׁיב כְּמְעוֹרָב כִּמ"ש הַמֶּל"ם מְמַעֲיֵלָה וּבְמִקּוּם אַחֵר הָאֲרַכְתִּי בְּזָה: אִיבְרָא דְּעַל כָּל הַנְּ"ל יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עִפ"י מ"ש מְרֵן זצ"ל בַּחַת"ס חִיו"ד ס' ק"ו דְּדָם מִן הַחֵי אִיסוֹר לְדִידָן נְמִי מְשׁוּם צִיר אַבְמַה"ח וְלֹא שְׁיִיף הִתִּיר הַנְּ"ל וּבְמִקּוּם אַחֵר בְּיֵאֲרַתִּי דְּבָרֵי מְרֵן זצ"ל מ"מ נִרְאָה בְּנִידוֹן הַנְּ"ל הָא הוּי ס"ס סֶפֶק שְׁמָא לֹא הִי' בּוּ דָם וְסֶפֶק הִי' בּוּ ס' וְלֹא הוּי שֵׁם אוּגֵס חֵד וְלֹא ס"ס שְׁאִינוּ מִתְּהַפֵּף דְּהוּי לִי כְּסֶפֶק עַל סֶפֶק לֹא עַל דְּהוּי ס"ס כִּמ"ש הִשְׁ"ף בְּכָלְלִי ס"ס אֲמַנְם גַּם עַל זֶה יֵשׁ לְפַקְפֵּק לְכַאוּרָה דְּהַרִי כ' הַמְרָדְכִי סוּף חוּלּוּן דְּהִיכָא דְּמַתְחִילַת בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם בְּתְּעַרְוּבוֹת לֹא בְּטִיל וְה"נ הוּי תְּחִילַת בִּיאָתוֹ בְּתְּעַרְוּבוֹת וְכִמ"ש הַמֶּל"ם בִּפ"א מְמַטְמָאִי מְשַׁכְּב וּמוֹשֵׁב וְעֵינָן בִּפְמ"ג בִּיו"ד לְש"ף ס' י"ד סְקִי"ב בְּזָה מִיְהוּ הַנוּב"י מִהַדו"ת חִיו"ד ס' נ"ד כ' דְּלַעֲנִין סֶפֶק לֹא שְׁיִיף דְּבָרֵי הַמְרָדְכִי דְּסֶפֶק עוֹשֶׂה הָאִיסוֹר כְּמֵאֵן דְּלִיתָא עֵינָן וְא"כ יֵשׁ לְהַתִּיר בְּנִידוֹן הַנְּ"ל גַּם מִטַּעַם ס"ס וְעַכְשָׁו נְבוּא לְטַעַם שְׁנֵי שֶׁכ' מְעַלְתוּ נ"י לְהַתִּיר דְּהַרִי מְקוֹר הַדִּין הַזֶּה הוּא מִתְּשׁוּבַת חִינוּף ב"י הַמוּבָא בִּפ"ת ס' פ"א ס"קז דִּישׁ לְחוּשׁ לְהַפִּל מְשׁוּם דְּדָם נְעָפָר וְנַעֲשֶׂה חֲלָב וְע"ז הַקֵּשׁ מְעַלְתוּ דְּהָא בִּיו"ד ס' קפ"ט לֹא קִי"ל כִּר"מ דְּדָם נְעָפָר וְשׁוּב כ' פִּינּוֹן דְּקִי"ל כְּרַבְּנָן דְּעַד עֵתָהּ לֹא הִי' דָּם וְעַכְשָׁו נַעֲשֶׂה דָּם אִיכ"ל כָּל זְמַן שְׁהִי מְעוֹרָב הוּי כְּדָם הָאֲבָרִים שְׁלֹא פִּירֵשׁ וְשְׁרִי זְהוּ דְּעַתּוֹ וְלְכַאוּר' זֶה אִינוּ דָּאֵם לֹא אֲמַרִינָן דָּם נְעָפָר תְּלִינָן הָאִי דָּם שְׁבַחֲלָב כְּדָם שְׁבַמְכָה אוּ שְׁנַפְצַע הַדָּד וְזֶה כְּבָר פִּירֵשׁ וְהוּי דָּם אֲבָרִים שְׁפִירֵשׁ וּבְנוּב"י מִהַדו"ת חִיו"ד ס' ל"ה כ' סְמוּכִין דְּרַבִּינוּ יוֹנָה פּוֹסֵק דָּם נְעָפָר וְנַעֲשֶׂה חֲלָב וְיֵשׁ לְקַיֵּים דְּבָרֵי מְעַלְתוּ נ"י עִפ"י מַה שְׁשִׁמְעָתִי מְרֵן הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס זצ"ל וְכֵן הוּא בְּחִידוּשָׁיו לְשִׁבְתָּ ר"פ חֲבִיּוֹת דְּלֹא פְּלִיגוּ בְּמַצִּיאוֹת אֲלֵא דִּר"מ סוּבֵר דְּמִדָּם נִידוֹת נְעָפָר וְרַבְּנָן סְבָרוּ מִדָּם הָאֲבָרִים וּלְכַוֵּלֵר"מ אֲמַרִי בְּכַוּרוֹת דְּרַף ו' דְּהוּי חִידוּשׁ דְּחֲלָב שְׁרִי מִשָּׂא"כ לְרַבְּנָן וּלְפִי"ז לְדִידָן דְּקִי"ל כְּרַבְּנָן הִי' אֶפְשֵׁר לוֹמֵר כִּמ"ש מְעַלְתוּ דְּהוּי דָּם אֲבָרִים שְׁלֹא פִּירֵשׁ: אֲמַנְם מְרֵן עֲצָמוּ כ' שֵׁם דִּיוֹתֵר נִרְאָה לוֹ דְּגַם לְרַבְּנָן נְעָפָר אֶפְיִלוּ מִדָּם גִּידִין שְׁהוּא בְּעֵין אֲלֵא דְּפְלִיגוּ אִי דָּם נִדָּה נְעָפָר וְכִי תִימָא א"כ אִיף אֲמַרִינָן בְּכַוּרוֹת דְּרַף ו' דְּלְרַבְּנָן אִין חֲלָב חִידוּשׁ מִצַּד דָּם ע"ז כ' מְרֵן לִישַׁב עִפ"י מ"ש הַר"ן בְּע"ז דְּרַף ל"ט ע"ב הָא דְּאֲמָרוּ שֵׁם גְּבִי דְּבֵשׁ אִי מְשׁוּם אִיעָרוּבֵי מְסָרִי סָרִי דְּלְעוֹלָם הַעֲדָר הוּי קוּדָם הוּי וְקוּדָם שְׁנַעֲשֶׂה דְּבֵשׁ הַבְּשָׁר

מתעפש ומסרי סרי וה"ה בדם ובש'למא לר"מ דנעפר מדם נדות לא מהני העיפוש דבטומא' בעינן שניפסל אפילו מכלב ועכ"פ לפי פ' זה גם פן יש להתיר לדידן דנהי דדם לדידן דם נעפר אבל לא דם נדות וממיל' הא דחלב שרי משום דהקעדר קודם להני' ונתעפש ומטעם זה בנידון ש'לנו י"ל הטעם להתיר דאפילו אם הי' דם שם בעת הבישול אולי נתעפש: ואני אמרתי ג"כ על דר' הני"ל לישב קושית המג"א בסי' רט"ז ס' דהקשה על ר"י שפסק דאזלינן בתר השתא א"כ מאי קאמר בבכורות דף ו' דלמ"ד דם נעפר ונעשה חלב הוי חידוש הא איכ"ל דאזלי' בתר השתא עיי"ש ולהני"ל אמרתי לפי מ"ש הר"ן בע"ז דף ל"ט קשה מאי קאמר בבכורות דף ו' דלר"מ נעשה החלב מדם והוי חידוש הא דינא הוא והואיל ומתעפש ונראה לישב עפ"י מ"ש מרן זצ"ל בחת"ס סי' ע' דמים של דם אסורים משום ציר דם ואלו לא נתעפשו ובזה מיןש'ב גם פן קושית המג"א סי' רט"ז ס"ק הני"ל דמים שבדם מיהו יאסרו ואלו לא נשתנו ולא נתעפשו.

ובזה מיןש'ב ג"כ קושית המג"א דלענין מי הדם לא שייך לומר בתר השתא דמעירבא מיא והשתא מיא פדמעיקרא דמה לי מי דם או מי חלב פן נראה לפי ענ"ד נכון ולפי"ז גם בנידון ש'לנו י"ל דס"ל לחינוך ב"י דאפוש' פלוגתא לא מפשינן ורבנן פליגו רק על ר"מ דס"ל דדם נעפר ורבנן ס"ל כמ"ש התוס' ח'דים בפ"ק דנדר משנה ד' דנהי דההנקה גורם לסילוק דם אבל לא דדם נעפר אלא אלו הליחות שמהם נעשה בשאר זמנים דם נעשה ע"י ההנקה חלב ומרן זצ"ל שייבח דבריו בסימן ע': וממילא איכ"ל דרבנן לא פליגו לגמרי וגם הם מודים דלפעמים בא החלב מדם אלא שאין לנו הכרח והוכחה לזה ואפי"ה לרבנן לא הוי חידוש פנין דרוב או ספק והתורה התירה דרוב פעמי' רק מהליחות נעשה הדם דלפעמים גם מדם נעשה מ"מ אין לאסור מספק ולא הוי חידוש ולפי הסברא הזאת יש לומר בנידון ש'לנו ג"כ חשש עיפוש דהוי נותן טל"פ ובפרט שלפי מה שהעידה האשה הי' בו טעם לגריעותא ואין לאסור מצד מי דם דהוי ציר דם דנגד זה יש מי חלב וסלק את אינו מינו ומינו מבטל ברוב מן התורה והוי ספיקא דרבנן כמו בגשפ' ושרי: ועיקר.

נראה לי הטעם דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן ומקום למקום לא מחזקינן ריעותא ואמרין ב'חולין דף קי"א ע"ב דדמא דבישרא שפן למטה וביו"ד רי"ס קפ"ח באשה שראתה מראה ולבסוף נעשה אדם לא מחזקינן ריעותא ובחכ"צ סי' מ"ו רצה לומר אפילו נעשה אח"כ אדם אזלינן לעולם בתר שעת יציאה מגופה דדרב' דרכי נועם וה"נ י"ל פן ואע"ג דהתם פליגו עלי' דח"צ מ"מ סברא יש לומר בנידון ש'לנו דלא מחזקינן ריעותא וכן אני מורה להכשיר הכלים שלא ראו בהם דם והנראה לפי ענ"ד פתבתי ידיו הד"ש: הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה צ"ו בעזהי"ת יום ג'פ' בא תרל"ז לפ"ק חוסט יע"א: החיים והש'לום וכל טוב לידידי הרב הגאון הגדול המפורסם כש"ת מוה' דוד ליב זילבערשטיין אבדק"ק טרעבעשאף: מכתבו קבלתי ושם העיר מעלתו ני' ע"ד חלב שנמצא בה דם ואדמימות איך הדין של שאר החלב שאין בה דם ואם יש ששים נגד הדם והביא פר"מ ני' דברי הפ"ת שמיא בסי' פ"א דברי הגהלת שבועה לאסור ובשם חינוך ב"י כ' ג"כ לאסור משום דדם נעפר ונעשה חלב וכינון דיש בו אדמימות מוכח דעדין לא נשתנה לגמרי וע"כ יש לאסור משום דם ממש וכן יש לאסור החמאה שנעשה ממנה וגוף התשובות הני"ל אינם בידי לעינין בהם וגוף הסברא של החינוך ב"י הני"ל ניתן להאמר דמצינו פן בכמה דברים שאין מתהפכין בפעם אחת ובחולין דף קכ"ה ע"ב מצינו עכפור שחציו אדמה וחציו עכפר ובכל דבר שהוא חידוש אמרינן אין לה בו אלא חידושו ובאמת קשה על זה דברי אנו קי"ל ביו"ד סוסי' קפ"ט כרבנן דר"מ דלכ' נסתלק דמה פנין דאבריה מתפרקין ולפי מה דמבואר בבכורות

דף ו' ע"ב נראה דרפנון דסוכרים דאבריה מתפרקין לא ס"ל דם נעפר ונעשה חלב וא"כ גוף הסכרא קשה וכן ששמעתי להקשות ובאמת לפי מ"ש הנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' ל"ה לישב דברי הרפנון יונה וכ' דבאמת הר"י איכ"ל דסוכר כר"מ דדם נעפר ונעשה חלב עיי"ש וא"כ איכ"ל דהחינוך ב"י קאי להאי שיטה: וביותר נראה לישב עפ"י מה ששמעתי מפי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל וכ"כ בחידושיו למס' שבת ר"פ חביות דאיכ"ל פסברת התוס' חדשים בפ"ק דגדה מ"ד דהיא אמיתות וכבר שייבח מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל את דבריו בחיו"ד סי' ע' דר"מ ורפנון אינם חולקין במציאות אלא דפליגו מה גורם הסילוק דמים ר"מ סוכר דההנקה גורם דהיינו שע"י ההנקה נעשה מהדם חלב ורפנון סברו דאפילו בלי הנקה ע"י הלידה אבריה מתפרקין ונתמעט דמה ולא נעשה מכל ליחות הטבעיים שקודם הלידה הי' נעשה ממנה דם ועתה ע"י הלידה אבריה מתפרקין ולא נעשה דם אלא ממעט ממנ' ולזאת היא מסולקת דמים אלא שההנקה גורמת לשנות הליחה לחלב והוא נכון אלא שמרן הגאון אמר דמ"מ איכ"ל דרפנון ג"כ סברו דמהדם נעשה חלב אבל לא מדם הגדה שנה נתמעט ע"י פירוק אבריה אלא מדם האברים שכל זמן שלא נפרש הא קי"ל דם האברים מותר ולכך אצטרף לומר בבכורות דף ה"ל דחלב דמותר הוא חידוש משום אבמה"ח ומרן הגאון האריך להסביר את זה ואכמ"ק ועכ"פ יש לישב דברי חינוך ב"י ה"ל דאע"ג דקי"ל דרפנון דאבריה מתפרקין אפי"ה פינן דמדמה קא אתו נהי דנתהפך לדבר אחר שאינו נאסר מ"מ השתא כשנתפרש ועדיין לא נחלף והיות חלב צלול שפיר יש לחוש לדברי חינוך ב"י ה"ל וא"ש: אלא שעדיין יש לפקפק ע"ד החינוך ב"י לפי מה שהשיג בס' שנירי כנה"ג על המג"א בס"י רי"ז גבי מוסק שכ' דלפי דברי הר"ן בע"ז דף ל"ז שכ' שם גבי דבש דאמרינן מסרי סרי דהיינו דכל דבר הנתהפך לדבר אחר לעולם הוי העדר קודם הוי' ונעפש מעיקרא ונתבטל צורתו ואח"כ נעשה דבר אחר וגם החלב אם נימא דדם נעפר ונעשה חלב ע"כ קודם שנעשה חלב ע"כ נתעפש הדם ונפסל מאכיל' וא"כ קשיא מאי חידוש איפא בחלב ולכאורה אמרתי מאן שמעת' לי האי סכרא דדם נעפר ונעשה חלב ר"מ הוא דס"ל הכי והרי הוא סוכר דנוטלפ"ג אסור וגבי גבלה ס"ל דהקרא דילפינין מינ' שאינו ראוי לגר היינו בסרוח מעיקרא וא"כ אף בנתהפך ונתעפש מ"מ אסור והוי שפיר חלב חידוש ואף לרפנון ג"כ חידוש דהא עכ"פ הוא יוצא מהחי יהי' מה שיהי' דנתעפש נפסל מ"מ הוא יוצא מהחי והי' מיושב בזה קושית המג"א שהקשה לדעת ר"י דס"ל דהיכא דנשתנה מותר משום דאזלינן בתר השתא וא"כ מאי חידוש איפא בחלב ולהנ"ל מיושב: ובמקום אחר פתבתי לישב באופן אחר עפ"י מה שהחליט מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' ע' דדבר ידוע דדם אם מניחין אותו לקרוש נשאר הרבה מים ממנו וכ' שם לאסור אותו מים פמו דררשינין הטמאים לאסור צירן וכו' וה"נ גבי דם הוי זה המים ציר דם ואסור וא"כ אם נימא דדם נעפר ונעשה חלב נעשה רק אותו דם אבל אותו המים שיש בדם אינו נעפר ונעשה חלב אלא דמעיקרא כשהי' מעורב בדם הי' צורתו בדם ועתה פשהדם נעפר ונעשה חלב גם אותן המים קבלו צורת החלב ונקראו מי חלב אבל עתה שהוא חלב התירה התורה לשנות והוא החידוש נהי דחלב נשתנה העדר קודם הנייתו אבל אלו המים לא נשתנו ולא נתעפשו ואפי"ה התירן התורה והוי שפיר חידוש ומיושב קושית המג"א ה"ל ועפ"י אפילו למ"ד דם נעפר ונעשה חלב מצד עצמו אין שום חידוש שהרי הי' העדר קודם הנונייתו אלא משום תערוכת המים הציר של דם וא"כ אין סכרא לומר כחינוך ב"י ה"ל פינן דאפתי הדם בעין דנימא שעיי"ז גם מה שיש צורת חלב והא נאסר: ובגוף הדבר של חלב מבואר בכמה דוכתי דחלב נעשה ע"י מאכל כמבואר בפוסקים לענין חלב בפסח שאכלו הבהמות חמץ יש לאסור והנסייון מעיד

דהמאכל גורם על חלב ואני מסתפק אי לר"מ דס"ל דם נעפר ונעשה חלב אי סובר דגם המאכל מתהפך מעיקרא לדם ואח"כ נתהפך לחלב או שהמאכל עצמו נעשה ממנו ליחות ונתהפך אח"כ לחלב וא"כ אפ"ש לומר דגם לר"מ חלב הי' רק ספק איסור אפילו אם לא התירה התורה דמי יודע אם החלב הבא מן המאכל יותר או הבא מן הדם יותר ובנודאי זה תליא לפי פריאות הגוף של אותו דבר ולפעמים לפי המאכל של אותו דבר וא"כ הי' נ"ל אפילו אם לא התירה התורה הי' רק אסור מספק ונקרא ג"כ איקבע איסורא לר"מ נהי דלא בעי איקבע איסורא מ"מ לדידן נראה דג"כ איקבע כמו שכ' הרמב"ם בס' יש בו פזית ס' אין בו פזית מקרי איקבע: ובזה אמרתי לישב תקירת הפליתי בסי' פ"א שחקר דלב"נ יהא חלב אסור למאי דאסיק דאיתא מאבמה"ח וקאי דהאכיל אברהם אבינו עה"ש חלב למלאכים שנדמו לו כערביים ותי' באמת דציר לב"נ שרי שלא נאמר להם הטמאים וא"ש לפי מ"ש הפמ"ג בפתיחה פוללת באו"ח בהנהגת שואל ונשאל אות י"ג ובתשובת מרן חלק ששי סי' כ"ה דאיכ"ל בב"נ ספיקא לא נאסר ובלח בלח גם להמשיך בטיול ברוך וא"כ איכ"ל דלב"נ בלא"ה מותר משום ספק דלמא האי חלב בא מפח האכילה והוא הרוך ועכ"פ הי' נ"ל דהחלב אפילו אי לא חידש לן הקרא דחלב שרי הוי רק ספק תערוכת איסור דלפי הנסיון רוב החלב בא מפח המאכל וא"כ לרבנן לא נעשה ג"כ כל החלב מציר אבמה"ח וגם לר"מ לא נעשית פולה מדם: ובלא"ה נראה לי עוד אליבא דר"י דס"ל דאיתא מדם אי אמרינן דם שבישלו אינו עובר עליו ואמרינן במנחות דף כ"א דהוא מטעם דלא חזי להקרבה וא"כ כ"ש אם נתהפך לחלב דבנודאי אינו ראוי להזות על המזבח כדאמרינן בחולין דף פ"ז ע"ב ובזבחים דדונקא אם יש לו מראית דם ראוי לכפרה ואמרינן בגדה דף י"ט דמראה דם דונקא אדום הוא דכתיב ויראו את המים אדומים פדם וא"כ חלב בנודאי אינו ראוי להזות על המזבח ונשתנה טובא יותר מדם שבישלו או שפולחו וא"כ למ"ד דם שבישלו אינו עובר עליו ואינו אסור מן התורה א"כ כ"ש חלב ובזה אמרתי לישב הקושיות שהובא בנוב"י מהדו"ת חיו"ד שהקשה למ"ד דם שבישלו אינו עובר עליו מאי מיייתי ראי' בבכורות דף ו' ע"ב מדאצטרף למיסר בב"ח ש"מ דחלב שרי הא ה"מ הוי דם שבישלו ולדעת עפ"י ה"ג"ל מאן דסובר דחלב ראוי להיות אסור משום דם נעפר ונ"ח ע"כ ס"ל דם שבישלו עובר או כפי' הרמב"ם שם ונהרבה מהראשונים שאין בו מלקות אבל איסור דאורייתא הוי ונפיר הוכיחו ממנ"פ: ועפ"י הקדמות ה"ג"ל נבוא לגידון ה"ג"ל דחלב שנמצא בה דם בנודאי הדם אסור כמו שהי' וממילא אם נשתהא בכלי מעל"ע או נתבשל בנודאי הפלי אסור אבל אם לקחו מן החלב שהי' לו מראית חלב אלא שנחוש משום חשש חינוך ב"י ה"ג"ל לאסור נראה דהוי הרבה ספיקות מלבד גוף הסברא הוא רק ספק אם בכה"ג שלא נשלם ונגמר החלב לגמרי אם גם זה התירה התורה וגם יש ספק הרי לא קי"ל כר"מ דדם נעפר לפי מאי דקי"ל בש"ע נהי דהבאתי לעיל דס"ל כר"י או כפי מה שצייד מרן זצ"ל דמדם האברים נעשה מ"מ מידי, ספיק' לא נפק' דלמ' לא נפרש עד שנשתנ' ממראי' הדם וגם כפר פתבתי דיש ספק אולי רוב' מהמאכל ולדע' הסוברי' ביו"ד סי' י"ד ובש"ף ובפמ"ג שם אפילו נולד בתערובות שייך בטיול ונהי דכל הספיקות ה"ג"ל אין יכולין להתיר מחמת ס"ס משום דהוי ספק חסרון ידיעה מ"מ אם נטלו מהחלב ונתערב באחרים ויש הפס"מ הרי פסקינן ביו"ד סי' נ"ג דס"ס במקום הפס"מ יכולין להתיר אפילו בחסרון ידיעה: וכ"ש.

לשיטת הנוב"י דס"ל דאפילו בלא הפ"מ יש להתיר וא"כ ה"נ נראה להתיר התערובות וכן אני מורה וכ"ש דיש להתיר הפלים דהרי ביו"ד סי' ק"ז עסק הרמ"א דאם יש ספק אם נתבטל או לא דהפלים מותרים משום דמוקמינן הפלים בחזקת כשרות אבל הפלוע הרי הוא ספק אם מה

שנבלע הוא איסור או לא ובלא"ה פְּכַר הָאֲרִיף הפמ"ג ביו"ד סי' א' סק"ו בטו"ז דהקָשֶׁר הפלים קשה פִּינּוּן דְּנוּדָאֵי נִגְעַ ווא"כ יְהֵא דִּין הַפְּלִי פְּדִין הַמֶּאֱכֹל וכמ"ש הָרִיטְבָּ"א בְּעִירוּבֵין דָּף ל"ו בְּעִנּוּן מְקוּנָה שְׁנִמְדָד וכו' מ"מ פִּינּוּן דְּכָלִי שֶׁאֵב"י בלא"ה אֵינוֹ אִסוּר אֶלָּא מְדַרְבָּנָן נִרְאָה דְּבַכָּה"ג סוּמְכִין לומר דְּאִוְקֵי אֲחֻזָּקָה וְלִכְּף גַּם בנ"ד נִרְאָה לִי דְּהַפְּלִים שְׁלֵא נִתְבַּשַׁל בָּהֶם אוֹ נִכְבַּשׁ בָּהֶם הַדָּם בְּעִין הַהוּא אֶלָּא הִחְלַב נ"ל דְּמִתְרִים וְהַנִּרְאָה לְפִי ענ"ד פְּתַתִּי וְאֲחַתוּם בְּבִרְכָּה יְהִי ה' עִמּוֹ וַיִּבְרַךְ אוֹתוֹ וְאֵת בֵּיתוֹ דְּבָרֵי יְדִידוֹ הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבַרְעָזְאָוּנָע: תְּשׁוּבָה צ"ז שְׁנִית בְּעִנּוּן הַנְּ"ל בַּעֲזַה"ת יוֹם ב' לְסֹדֵר מִשְׁפָּטִים תַּרְל"ז לַפ"ק פֶּה חוּסֵט יַע"א: הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְכַבּוֹד יְדִידֵי הָרַב הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל הַמְּפֹרָסִם מוֹה' דָּוִד לֵיב זֵילְבֶּעֲרֶשְׁטֵיין אַבְדֵּק"ק טַרַעֲבַעֲשֶׁאֶף: מְכַתְּבוֹ קַבְּלַתִּי וְאִם אֲמַנָּם שְׁאֵנִי אָדָם חָלוּשׁ לְרֵאוֹת בְּעִינַי וְאֵנִי חָלוּשׁ מְאוֹד וְגַם אֲנִי טְרוּד וְאִין לִי פְּנָאֵי לְהִשִּׁיב וְאֵנִי לֹא אֲמַרְתִּי קַבְּלוּ דַעְתִּי פִּי אִם פְּתַתִּי מַה שְׁאֶפְשֶׁר לומר דָּרָךְ סְפֵק וְגַם אֲנִי יוֹדַע שְׁתוֹרָה שְׁבַע"פ א"א לְבַרְר בְּכַתֵּב וְלַעוֹלָם נִשְׁאַרוּ פְּקוּדִים וְסְבָרוֹת חָלוּקוֹת אַעֲפִ"כ אָשׁוּב לְמַעְלָתוֹ נִי' ע"ד הַשְּׁגָתוֹ עַל מְכַתְּבֵי הָרֵאשׁוֹן מַעְלָתוֹ נִי' הָאֲרִיף טוֹבָא דֵּא"א שְׁיִתְהַפֵּךְ דָּם הַנִּגְדָּה לְחֻלְבָּ שֶׁהוּא אֲרִסִּין וְגַם מִן הַמֶּאֱכֹל אֵינוֹ נַעֲשֶׂה חֻלְבָּ אֶלָּא שְׁנַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ דָּם וּמִהַדָּם נַעֲשֶׂה הַחֻלְבָּ שְׁכֵן הוּא עַפ"י חֲכַמַת הַטְּבַע וְהַחַיִּימוֹ וְאֵנִי בְּתוּמֵי אֵלֶיךָ אֶפְיָלוֹ הֵייתִי יוֹדַע דְּבָרֵיהֶם יוֹדַע שְׁכָל דְּבָרֵיהֶם הוּא רַק אֲנוּמְדָנָא כַּמ"ש וְהָאֲרִיף מִן הַגָּאוֹן בַּעַל חַת"ס זצ"ל בַּחַי"ו"ד ס' קַע"ה שְׁאִין אָנוּ יְכוּלִין לְסַמְּוֵךְ עֲלֵיהֶם אֶלָּא אֶצְלֵינוּ הוּא בְּכַלל סְפֵק וּמַעְלָתוֹ נִי' שְׁקִים לִי בְּגִנְיָהוּ וְאִפִּי"ה פְּתַב דְּהוּי סְפֵק חֲסָרוֹן יְדִיעָה לְכָל הוּא תִּימָה בְּעִינַי הָרִי לְדְּבָרֵי יֵשׁ יוֹדְעִים וְנֶאֱמָנִים עָלֵי דְּבָרֵי אַדְמ"ו הַגָּאוֹן בַּעַל חַת"ס זצ"ל בְּחִדּוּשָׁיו לְמַס' שְׁבַת שֶׁהוּא הִי' בְּאַמַּת חָכָם גַּם בְּחֲכַמַת הַטְּבַע וּבְרוּה"ק שְׁבוּ וְכ' דְּלַרְבָּנָן נִהַפֵּךְ הַדָּם הָאֲבָרִים לְחֻלְבָּ וְקוּדָם מְזָה נִפְגָּם מִשָּׂא"כ דָּם הַנִּגְדָּה דְּטָמָא וּבְעִינּוּ שְׁיִנְפָּסֵל מְאָכִילַת פֶּלֶב וּפְגָם כְּזָה אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בּוֹ וְאִם הָרוּפְאִים יְכוּלִים לְהַבְדִּיל הָאֲרִס מִהַדְּבָרִים הָאֲרִסִּים ק"ו שֶׁהַשִּׁי"ת הֵיכֹלֶת בְּיָדוֹ לְתַקֵּן בְּטַבַּע שְׁיִבְדֵּל מִן הַדָּם חֻלְבָּ רַק הַטּוֹב וְהַיָּפֵה וְהַמּוֹתֵר יֵצֵא לְפִסְלוֹת: וְעַכ"פ זֶה אֲמַת דְּאֶפְיָלוֹ אִם רַק נִפְגָּם מְאָכִילַת אָדָם אֶפְיָלוֹ אִם נִשְׁתַּבַּח ע"י אֵיזָה דְּבָר וְנַעֲשֶׂה רָאוּי לְמֶאֱכֹל הָרִי לִי כְּנִבְלָה מְוֹסַחַת וְאֵינוֹ חוֹזֵר לְאִסוּרוֹ פִּינּוּן דְּפָרַח הָאִסוּר מִינֵי' כַּמ"ש הָרִיטְבָּ"א בַּע"ז דָּף ל"ט מִיְהוּ נִרְאָה דְּזֶה דְּוּוּקָא לְרַבָּנָן אֶבֶל לַר"מ בַּע"ז דָּף ס"ח דָּאִין מְחַלֵּק בֵּין פְּגָם זוּטָא לְפָגָם מְרוּבָה וְגַם פִּי' הַקְּרָא לְגַר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֵי תַתְּנִינָה דְּמִינֵי בְּסְרוּחָה מַעֲיָקְרָא וּפְרַש"י שֵׁם דְּלַר"מ דְּוּוּקָא אִם לֹא חָל עָלָה אִסוּר גְּבִלָה מְקוּדָם הוּא דְּמוֹעִיל פְּגָם וְכו' מְבוּאָר דְּלַר"מ פֶּל שְׁחַל עָלָיו שֵׁם אִסוּר שׁוּב אֵינוֹ נִפְקַע מִמֶּנּוּ וְאֶפְיָלוֹ נִימָא דְּגַם לַר"מ נִפְקַע מִמֶּנּוּ מ"מ נִרְאָה דְּהֵינּוּ דְּוּוּקָא אִם אֵינוֹ עוֹמֵד לְהַשְׁבִּיחַ אֶבֶל דְּבָר שְׁעוֹמֵד לְהַשְׁבִּיחַ כְּגוֹן בְּדָם שְׁנַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ חֻלְבָּ וְר"מ סוּבַר בְּכַמָּה דְּוֹכְתֵי בַב"מ דָּף ק' דְּעוֹמְדִין לְבָצוֹר כְּבָצִיר דְּמִי וְכַה"ג ה"נ פִּינּוּן דְּעוֹמֵד לְהַשְׁבִּיחַ כְּמִןשְׁבַּח דְּמִי וּבְנוּדָאֵי לֹא נִפְקַע מִמֶּנּוּ בַכָּה"ג הָאִסוּר וְנִרְאָה דְּמִשׁוּם זֶה דְּחַק ר"מ לְאוּקְמָא הַקְּרָא בְּסְרוּחָה מַעֲיָקְרָ' מִשׁוּם דְּקִשְׂיָא לִי אִיף אֶפְשֶׁר לומר דְּהַקְּרָא בָּא לְלַמֵּד מַה דְּאֵינוֹ רָאוּי לְגַר אֵינוֹ קְרוּי' גְּבִלָה הֵא מְוֹשְׁפַחַת לָה דְּקְרוּי גְּבִלָה כְּגוֹן חֲתִיכַת גְּבִלָה בְּדַבְּשׁ וְנִפְגָּם וְעוֹמֵד לְהַשְׁבִּיחַ וְכְּמִןשְׁבַּח דְּמִי וְע"כ דְּקָרָא דְּחִיק וּמוּקִי אַנְפְּשֵׁי' דְּאִינֵי בְּסְרוּחָה מַעֲיָקְרָא וְאֵע"ג דְּגַם ר"ש סוּבַר בְּעֶלְמָא פֶּל הַעוֹמֵד לְזָרוּק כְּזָרוּק דְּמִי מִיְהוּ הֵינּוּ דְּוּוּקָא הֵיכָא דְּהוּי מְצָנָה לְזָרוּק וְגַהִי דְּהַתוּס' בְּסוּטָה דָּף כ"ה פְּתַבוּ דָּאִין לְזַמּוֹת הַפְּלוּגָתוֹ שֶׁל פֶּל הַעוֹמֵד וְכו' זֶה לְזֶה מ"מ נִרְאָה דְּבְנִיגְדוֹן הַנְּ"ל לַר"מ עוֹמֵד לְהַשְׁבִּיחַ מְקָרִי וְהוּי כְּמִשְׁוֹבַח דְּלָא מְקָרִי בַכָּה"ג עֶפְרָא בְּעֶלְמָא וְרַק דְּלִפִּי"ז לְכַאוּרָה קִשָּׁה מַה שְׁאֶמְרוּ בְּתַמוּרָה דְּאֶפְרוּחַ שְׁנוּלֵד מְבִיצָה טְרִיפָה מְוֹתֵר מִשׁוּם דְּעֶפְרָא בְּעֶלְמָא הוּא וְאֵע"ג דְּעוֹמֵד לְהַשְׁבִּיחַ וְלְהַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ אֶפְרוּחַ דְּבָר חָשׁוּב וּבְאַמַּת רְבָא שֵׁם לָא ס"ל הָכִי וְקִשְׂיָא עֲלֵי' מְבַרְיָתָא דְּתַנְיָא נְמִי הָכִי וְלִפִּי הַנְּ"ל

א"ש דבאמת תליא זה בפלוגתא אי נימא פל העומד להעשות הו"ל פאלו נעשה: ואפי"ה, נראה דר"מ שפיר איכ"ל דס"ל דאפרוח מביצה טריפה דמותר וכעין דאמרין שם בתמורה גבי וולד טריפה והטעם נראה דפנים חדשות הוא ואינו אותו דבר וכמו"ש התוס' בע"ז דף מ"ט בד"ה שאם נטע וכו' שהקשו מאי בין גידולי ערלה לתרומה ותימצו דדבר שהיא אסור בהנאה גם הגידולים, הם בכלל הנאה משא"כ במידי דאכילה אין הגידולין בכלל שאינו אוכל אותו האיסור בעצמו ואפשר דליף זה מחלב עצמו דהתורה התירה אע"ג דלר"מ הוא בא מהדם וכל זה בדבר שאסור רק באכילה אבל דבר שאסור בהנאה דבכלל האוכל שהוא גם איסור הנאה פבר כ' התוס' הנ"ל פיון דאסר לו הקרא הנאה שהיא בכלל האכילה פל הנאה שבא ממנו היא בכלל ונראה מתוס' שם דאפילו אפרן אסור מה"ת וכבר חקר הפנ"י בפסחים דף כ"ו דהוי שלא פדרה הנאתו והצל"ח בפסחים דף כ"ד כ' דאזלינו בתי השתא פיון דהשתא אסור לאכלו ואינו חזיא אלא לדבר שעומד עתה לכה וזה הוי השתא פדרה הנאתו ולכה הנצרכו התוס' בסוף תמורה לומר דהא דאפר הנשפרין מותר היינו מטעמא דנעשה מצוותו: ומטעם זה קשה לי עליהם מדברי הירושלמי המובא ברמב"ן בע"ז דף מ"ט דכ' דלרבנו מותר אגוז של ערלה שנטעה משום שנעשה עפר וקשה דנהי דהנשפרין מותר משום דנעשה מצוותו אבל אגוז של ערלה שהוא מן הנשפרין פיון שנטעו ולא קיים המצוה יהי גם העפר אסור ונראה מזה דהירושלמי הוי רק מדרבנו איסור העפר וזה נראה גם טעמו דר"י שם בסוף תמורה דאמר דמותר לשרוף הנקברים ולא חייש לתקלה באמת גוף הלשון של ר"י דאמר הנקברים מותר לשרוף משמע דקאי על פל המתני' וגם בב"ח בכלל ובב"ח אם שרף הוי כמבשל ועובר משום בישול דהא לענין בב"ח קי"ל דיש בישול אחר בישול וצ"ע ולא פתבתי זאת רק מפני שראיתי במכתבו של בנו הבחור המנפולג מוה' ישע'י נ"י שכ' לענין אפר שאסור משום דהוי לא לפגם ולא לשבח וזה אינו אלא כמ"ש התוס' בע"ז הנ"ל: ומה שהקשה עלי על תי' הראשון שכ' במכתבי הראשון על קושית המג"א בסי' רי"ז דאיכ"ל דחלב אסור משום ציר של דם והקשה א"כ חרוצי חלב יהי מותרין ומאי ראי' מיייתי בבכורות דף ז' אשתמיטתי' מה דאמרו במס' ע"ז דף ל"ה דבגבינות קיימו ביני ושמ נשתייר מן החלב מן הציר וזה אסור דאינו בטל דלחודא קאי כמ"ש בטו"ז פיו"ד סי' ק"ד: ומה שהקשה עלי מעלתו נ"י על מ"ש דלרבנו דאיסור חלב חידוש משום אבמה"ח לא שייך בי' הקושיא של השיכנה"ג והקשה מעלתו עלי מתוס' חולין דף ס"ד ד"ה וכו' שכ' דלכה ואלא דחמורתא מותר דמשכבת זרע הוא והוי פגום וזה בנודאי אם נשאר פגום לא עדיף ציר של איסור מאיסור עצמו ובזה מייירי התוס' בהנהגה ואלא דחמורתא בעור הבא ממנו דנקרש והוא פירשא בעלמא וכן לפי ס"ד דתוס' גם הבצים הם פירשא בעלמא כעין דאמרין ס"פ פל הכשר גבי קיבה דנקרש דהוי פירשא בעלמא ואח"כ דחו התוס' זה אבל חלב שנעשה בבמה וזו כבר אינו מעופש אפילו מי רגלים דחמור דעפירו אסרו משום שיצא מטמא ולא אמרינו דהוי רק פירשא ופגום מכ"ש בחלב דנתעלה ונשתבח יותר ויותר דמקרי מן אבמה"ח פן נראה לפי ענ"ד והארבתי בזה אעפ"י דאין נפ"מ לדינא מ"מ פיון שהקיפוני בחבילות תשובות אמרתי לברר דברי ואחתום בברכה יהי ד' עמכם דברי דידו הדורש שלומי: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה צ"ח שיל"ת יערגין יום ב' ח' אדר תרכ"א לפ"ק: בימי הפורים יברכהו ה' המאיר לארץ ולזרים לידידי הרב המאוה"ג המנפולג בתורה מוה' פסח נ"י אבדק"ק שאטעלסדארף יע"א: על דבר אשר בדק לן מעלתו נ"י ע"ד העופות אשר זה זמן לא כביר הובאו למדינתנו והם גדולים יותר משאר תרנגולים שלנו וגם יש בהם איזה שינוי שיש להם נוצות על רגליהם ומקצתם קורין אותן ענגלישע הינצער ומקצתם קורין אמעראנישע הינצער והן מטילין

בציים ומתערכים בתרנגולים שְלָנוּ ומתרבים טובא בְּכָל הַמְקוֹמוֹ וּמְקַצֵּת חֲכָמִים אוֹסְרִין אוֹתָן וּמְקַצֵּתוֹן מִתִּירִין וְאִין אִתְּנוּ דְבַר בְּרוּר בְּזָה וּכְבָר סָגֵר עֲלֵינוּ בִּשְׁׁעַ בִּיּוֹ"ד סִי פ"ב סע'א ג' וְכַתְּבֵי שְׂאִין עוֹף טְהוֹר נֶאֱכָל אֲלָא בְּמִסְנֵרֵת וְכֹן נִהְיֵי וְאִין לְשִׁנּוֹת וּא"כ בְּבָר קָבְלוּ כָּל יִשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם אֵת זֶה וְאִין לָנוּ דְרָף אַחַר לְהַתִּיר אֲלָא ע"י מְסֻנֶּרֶת וְעַדִּין אִין פֶּאן מְסֻנֶּרֶת בְּרוּרָה וּכְבָר דְּבִרְתֵי עִם הָרַב הַגָּאוֹן הָאֲבִדְק"ק פְּרַעֲשֵׁבֶנְרֵג נ"י עֲבוּר זֶה וְגַם שָׁם עַדִּין לֹא נִקְבַּע הַלְכָה וְאַחַד מִשְׁלוּחֵי א"י אָמַר שְׂאוּכְלִים אוֹתָם בֵּא"ה וְכ' הָרַב הַגָּאוֹן נ"י מִפְּרַעֲשֵׁבֶנְרֵג לְהַתִּים עֲבוּר הַמְסֻנֶּרֶת וְעַדִּין לֹא בָּא הַעֲדוֹת עֲלֵיהֶם וְעַדִּין הֵם לָנוּ בְּסַפֵּק וּמַעֲלָתוֹ נ"י כ' בְּכַחַד דְּהַתִּירָא.

א'.

דְּהָא דְאִסְרִינוּ בְּלֹא מְסֻנֶּרֶת אַע"ג שְׂיֵשׁ לוֹ ג' סִימָנִים וְלֹא רָאִינוּ שְׁדוֹרְס הוּא רַק מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ שִׁכ' רִש"י בְּחֻלִּין דְּף ס"ב ע"ב דְּחִיָּשִׁינוּ שְׂמָא יִתְגַּלְהַ דְּדוֹרְס כְּמוֹ שְׁהוּא בְּתִרְגוּלְתָּא דְאֲגָמָא וְכ' מַעֲלָתוֹ נ"י שְׂזָה רַק חֲשֵׁשׁ מִיעוּט כִּיּוֹן שְׂאֵנוּ רוֹאִין שְׂאִינוּ דוֹרְס וְרוֹב הַדוֹרְסִי טְבַעַם שְׂזָה בְּכָל הַזְּמַנִּים וְהוּי רַק חֲשֵׁשׁ מִיעוּט וּמִדְּרַבְּנֵי חִיָּשִׁינוּ וְשׁוּב כ' שָׁם בָּאוּת ג' כִּיּוֹן דְּהוּי רַק חֲשֵׁשׁ דְּרַבְּנֵי א"כ נְהִי דְקִי"ל בְּסִימָנֵי בְּצִיִּים דְּהֵם רַק מִדְּרַבְּנֵי וְלֹא דְאוֹרִיָּתָא הִיָּינוּ דְלֹא סְמִכִּינוּ בְּאִיסוּר דְאוֹרִיָּתָא עֲלֵיהֶם וּא"כ אֲמַרִי שְׁפִיר שְׂמִנָה סְפִיקוֹת הֵן אֲבָל בְּנִידוֹן הַנ"ל כִּיּוֹן דְּחֲשֵׁשׁ דְּרַבְּנֵי הוּא סְמִכִּינוּ עַל הַבְּצִיִּים וּבְצִיִּים שֶׁל אֵלוּ אֲמַעֲרִיקָאֲנִישְׁע הַיְנַעֲר הַנ"ל הֵם שְׁוֹנִים לְבְּצִיִּים שְׁלָנוּ אֲלָא שְׁהִבְצִיִּים שֶׁל הַתִּרְגוּלֵת שְׁלָנוּ הֵם לְבָנִים יוֹתֵר וְאוּלֵי רִש"י שְׁהַחֲמִיר הִיָּינוּ בָּאִין בְּצִיִּים לְפָנֵינוּ עַכ"ל בְּקַצְרָה הַצְּרִיף לָנוּ: וְהִבִּיא.

רִאִי דְהוּי חֲשֵׁשׁ דְּרַבְּנֵי חֲדָא מְלִשׁוֹן רַמ"א בְּדַרְכֵי מִשְׁה וְהַשְּׁנִי מְלִשׁוֹן הַמְשָׁנָה בְּחֻלִּין דְּף כ"ט דְּכָל שְׂיֵשׁ לוֹ אֲצַבַּע יִתִּירָה וְזַפְק וְקַרְקַבְנוּ נִקְלַף טְהוֹר וְהִיָּינוּ אִם אִינוּ דוֹרְס וְקִשָּׁה לְמֵאִי הַלְכְּתָא הָא אִם אִין לָנוּ מְסֻנֶּרֶת אִינוּ נֶאֱכָל וְאִם יֵשׁ מְסֻנֶּרֶת א"צ ג' סִימָנִים אֲלָא וְנִדְאִי דְסְמִכִּינוּ עַל זֶה וּמִיעוּטָא הוּא לַפַּע"ד י"ל דְּמֵן הַתוֹרָה צְרִיכִין אָנוּ לְחוּשׁ עַפ"י מַה שִׁכ' הָרִיב"ש בְּתִשׁוּבָה סִי קצ"ב דְּהוּ כִּיחַ דְלַעֲנִין סִימָנֵי טוֹמְאָה לֹא אֲזִלִּין בְּתַר רַבָּא דְכִיּוֹן שְׂצוֹנְתָה הַתוֹרָה לָנוּ לְבָדוּק וְכְמוֹ שִׁכ' הָרַמְב"ם בַּפ"א מֵהַלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת מְקַרָּא דְוַהֲבַדְלָתָם בֵּין עוֹף טְמֵא לְטְהוֹר א"כ צְרִיכִין אָנוּ לְחוּשׁ אֲפִילוּ לְמִיעוּט' וּמִבִּיא רִאִי מְהָא דְאֲמַרִּינוּ בְּחֻלִּין דְּף נ"ט ע"א הִי הוּלָף בְּמִדְּבָר וּמְצָא בְּהִמָּה וְכו' יְבָדוּק בְּבִשְׂרָה וְכו' וּבְלִבְד שְׂיִפִיר עָרוּד הָא עָרוּד הוּא מִיעוּט' דְּמִיעוּט' לְגַבִּי שְׂאָר בְּהִמּוֹת ה"נ בְּנִידוֹן שְׁלָנוּ: וְנְהִי דְלְכָאוּר' י"ל כִּיּוֹן דְּהָרִיב"ש לְמַד זֶה מִמָּה שְׂצוֹנְתָה הַתוֹרָה לְבָדוּק וְהִיָּינוּ מְקַרָּא דוְהַבְּדָלָתָם כַּמ"ש הָרַמְב"ם וְהִיָּינוּ בְּדָבָר שְׂיִכּוֹל לְהַפִּיר וְלְהַבְּדִיל מִשָּׂא"כ בְּדָבָר שָׂא"א לְבוֹא עֲלֵיו כְּגוֹן סִימָן שְׂאִינוּ דוֹרְס אִי נִיחּוּשׁ עַל הָעֵתִיד מ"מ מְדַבְּרֵי הָרִיב"ש וְלְמֵאִי דְמִיָּתִי רִאִי מְעָרוּד וְשָׁם אִינוּ יְכוֹל לְבָדוּק מְשַׁמַּע דְלַעוֹלָם חִיָּשִׁינוּ לְמִיעוּט מִיְהוּ זֶה לִיתָא דְבְּעָרוּד נְהִי דְאִיְהוּ אִינוּ מְפִיר מ"מ אַחֲרִים יִפִּירוּ וּבִלֵּא"ה הָא שָׁם אִיכ"ל דְּמִדְּרַבְּנֵי הוּא הוֹאִיל וְחִיָּשִׁינוּ מֵן הַתוֹרָה לְמִיעוּט בְּמָקוֹם דְּאֲפִשֵׁר לְהַבְּדִיל וְלִכְּה אֲפִילוּ בְּדָבָר שְׂאִינוּ יְכוֹל לְהַבְּדִיל חִיָּשִׁינוּ מִדְּרַבְּנֵי וְכֹן נִרְאָה לְפִי דַעַת הָרַמְב"ם הִזֵּה דְכִיּוֹן דְּהַפְּתוּב צְוָה לָנוּ לְבָדוּק בְּסִימָנִים א"כ ע"כ אֲפִשֵׁר הַדְּבָר בְּבִדְיָקָה: מִיְהוּ אִין רִאִי מְזָה דְמִדְּבָרֵי הַפְּלִיטֵי בְּקוּנְטְרַס פְּנִי נִשְׁר נִרְאָה דְלְרַבּוֹתֵינוּ חֲכו"ל הִי לְהֵם מְקוֹם לְהַפִּיר גַּם הָאִינוּ דוֹרְס וּא"כ אִין רִאִי וּבִלֵּא"ה לְפִי מ"ש לְעֵיל אִין רִאִי וְעַכ"פ אֲפִשֵׁר לּוֹמַר כְּדַבְּרֵי מַעֲלָתוֹ נ"י גַּם לְדַעַת הָרִיב"ש מְטַעַם הַנ"ל דְּבְּדָבָר שָׂא"א לְהַפִּיר גַּם לְהָרִיב"ש הָא דְחִיָּשִׁינוּ לְמִיעוּט זֶה הוּא רַק מִדְּרַבְּנֵי וְהַתוֹס' וְהַרְשָׁב"א וְהַר"ן בְּחֻלִּין דְּף ס"ג ע"ב בַּד"ה וְדִלְמָא שְׁהַקְשׁוּ נִיזוּל בְּתַר רַבָּא לֹא ס"ל כְּהָרִיב"ש אִיבְרָא דִישׁ לַעֲיִין עַל הַתוֹס' הַקּוּשְׂיָא מְהִרָּא' מְהָא דְאֲמַרִּינוּ דְּף נ"ט

ובלבד שיפיר ערוד: ונראה לומר דאפשר דהא דאזלינו בטר רנבא היינו בדבר שהוא ספק לכל העולם וא"א לבד הדבר אבל אולי יש אחד בסוף העולם שמפיר בדבר זה ואפשר שמפיר אותו לדבר איסור ואנו אינם מכירין לא שינה דניזול בטר רנבא וכעין שכ' ההפלאה לענין הא דאמרין לא אמרה תורה שלח לתקלה עיי"ש וא"כ ה"נ אולי יש אחד בסוף העולם המפיר התרנגולים האלו דהם דורסים ואז לא שינה לנו ליזול בטר רנבא וא"כ שוב איכ"ל דהוי ספק דאורייתא ואין מוכרח דהא דבעינו שיהא נאכל במסורת יהא רק משום חשש דרבנן: אמנם הר"א' שהביא מעלתו נ"י ממתניתין הנה אפילו לא נימא כפלקתי ה"ל שהי' להם שום היכר גם על אינו דורס אפי"ה הרי פתבו הגאונים כל שחרטומו רחב וכנף רגלו רחבה ביצוע שאינו דורס א"כ מועילים סימני הגוף להתיר העוף שחרטומו וכנף רגליו רחבים ונהי דאנן חוששין להתמיר אבל חומרא זו דלא נסמוך על קבלה זאת אינה יכולה לעשות לנו היסור להוכיח דהוא רק מדרבנן וממיל' גם הר"א' מהמרדכי בזה אינו דהוא לשיטתו דאוסר גם בחרטום וכנף רגלו רחב וע"ז אמר דהוי מיעט ועיי"ש ואפתי אין ראי' לנגידון שלנו אלא בדרה"מ דה"ל לא ס"ל סברת הפלאה ה"ל וגם על תוס' חולין דף ס"ג ע"ב ה"ל יש לעיין: אמנם מעלתו נ"י כ' עוד סברא ג' להתיר דהא דאמרין בחולין דף ס"ה ע"א שפן ונדמה עם הטמאים טמא ועם הטהורים טהור ותרנגולים אלו ששוכנים ונזקקין זה לזה וגם נדמים במראה נהי דיש שינוי קצת כפר פתבו הראשונים גבי סנונית דדווקא בזה לבן וזה שחור לא הוי נדמה וכ"ש אם נאמר נדמה בסימנים וכ"ש מה שזקקין ונהי שכ' מרן זצ"ל בחת"ס שפא בעופות לא נאמר כלל זה שאין מתעברות טהורות מטמאים מ"מ נדמה מקרי עכ"ל הצריך ולפי ענ"ד אפילו נימא דבכה"ג נקרא נדמה וגם זה אינו ברור ועיין ר"ן בחולין דף ס"ה דגם גנדל וקוטן לא מקרי נדמה וגם הא דנוצות יש להם על רגליהם למטה אמרו שגם לאויער האן יש לו פן ולתרנגולים שלנו אין להם.

אף אפילו נימא דחשיב נדמה הא בחולין שם אמרו אם חולק את רגליו שמים לכאן וכו' טמא שלש לכאן טהור ושוב אמרו אחר' אומרים שכן עם טמאים טמא עם טהורים טהור וכ' הר"ן שם כל דשמים לכאן טמא הוא ברור אבל שלש לכאן ואחד לכאן טהור אינו כלל אלא אפשר שיהא טהור וה"נ האי פללא דשפן ונדמה לטמאים טמא הוא פלל אבל שפן ונדמה לטהורים טהור אינו פלל אלא דאפשר שיהא טהור וכן מוכח מדברי הרמב"ם בפ"א ממאכלות אסורות דין כ' שכ' רק הפלל דשפן ונדמה לטמאים טמא אבל אינך פלל דטהור לא כתב פלל ועיי"ש וכן מוכח מטור וש"ע שלא הביאו פלל זה וא"כ גם על זה אין לסמוך ואין לנו אלא מסורת עד שיתברר הדבר ובפרט שפתבתי שיש מקום לומר דהוי חשש דאורייתא פן נראה לפי ענ"ד: ובאמת היש"ש בסימנין והפר"ח הביאו פלל זה דשפן ונדמה דגם אם הוא שפן ונדמה עם הטהורים הוא טהור מ"מ כפר פתבתי דאינו ברור דזה יהא מקרי נדמה ובפרט לפי הפלל דעוף טהור אינו נאכל אלא במסורת ויליף לה רש"י מתרנגולתא דאגמא שהיתה לפי הנראה מהשם שלה דמ"א לתרנגולתא ואפי"ה פללא פניל דאינו נאכל אלא במסורת פן נראה לפי ענ"ד.

תשובה צ"ט בעזה"י סינן תרכ"ג לפ"ק פה חוסט: החיים והשלו' וכל טוב לידידי ידיד ה' הרב הגאון הגדול המפורסם שלשלת הייחסין עה"י כש"ת מוה' מנחם א"ש ני' אב"ד ור"מ דק"ק אונגוואר יע"א: אחדשה"ט דפר"מ ני' באתי לשאול הספמתו בדבר התרנגולים החדשים אשר יש אוסרין ויש מתירין ומאז צויתי על השוחטים אשר הם תחת דגלי שלא לשוחטם עד שיתברר דינם וכשאני לעצמי חזרתי על צדדי התקרים אלו ולא מצאתי דהנה האחד מצדדי התקיר על הא דאמרין בחולין דף ס"ה ע"א בשפן ונדמה גם לרבנן מועיל ודברי אחרים אלו הביאם הרי"ף

והרא"ש אָמַנָם הַטּוֹר וּש"ע לֹא הִבִּיאוּ הַפְּלֵל הַזֶּה דְּשִׁכּוֹן עִם הַטְּהוֹר טְהוֹר וְהַרְמַב"ם כִּבְסוּפ"א מִמְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת הִבִּיאוּ הַרִישָׁא שֶׁל אַחֲרִים דְּהַשׁוֹכֵן עִם הַטְּמֵא טְמֵא וְלֹא הִבִּיאוּ הָא דְשׁוֹכֵן עִם הַטְּהוֹר טְהוֹר וְלִכְאוּרָה הוּ"א דְטַעְמָם כִּמ"ש הַר"ן שֶׁם לְעֵנִין הַחוּלֵק אֶת רַגְלֵי טְמֵא זֶהוּ בְּרוּר.

אָבֵל אֵינְךָ כָּלֵל דְּהַאֲיֵנוּ חוּלֵק טְהוֹר הַפְּנוּנָה רַק דְּלַפְעָמִים טְהוֹר כֵּן יֵשׁ לְפָרֵשׁ נְמִי דְבָרֵי אַחֲרִים לְעֵנִין שֶׁכֵּן וְנִדְמָה לְטְהוֹרֵי רַק אֶפְשָׁר שִׁיְהֵא טְהוֹר אָמַנָם אִין הַנִּידוֹן דּוּמָה לְרֵאָנִי דְכָאן הוּא דְבָר וְהִפּוּכּוֹ כֵּינּוֹן דְכִלְלָא הוּא דְנִדְמָה וְשִׁכּוֹן לֹא מְוַשְׁפַּחַת בְּטְהוֹר עִם טְמֵא גַם לְהִפּוּף יֵהֵא סִימָן: וְאֶפְשָׁר לִישֵׁב דְעַל הַשְּׁלֵחָן עָרוּף י"ל דְּהֵנָּה לִכְאוּרָה קִשְׁיָה לִי דִבְב"ק דְּרַף ק"ה ע"א אֶמְרִינִין כָּאן שְׁנָה רַבּוֹ תְּרַנְגוּל וְטוֹנוֹס וּפְסִיּוּנֵי כְּלָאִים וְאֶמְרִינִין דְּקַמ"ל אַע"ג דְּרַבּוֹ בְּהַדִּי הַדְּדִי וּבִירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּכִלְלָא' הוּבָא בַר"ש שֶׁם מ"ו אֵיתָא דְתְּרַנְגוּל וְטוֹנוֹס אַע"ג שְׁדוּמִין זֶה לְזֶה הֵהוּ כְּלָאִים וּמַב' הַתְּלַמוּדִים יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שְׁהֵם דּוּמִים וְרַבּוֹ בְּהַדִּי הַיֵּינּוּ שֶׁכֵּן וְאֶפְי"ה הֵם ב' מֵינִים וְאֵיךְ אֶמְרוּ בְּחוּלִין דְּשִׁכּוֹן וְנִדְמָה גַם לְרַבְּנָן מוֹעִיל וּלְפִי הַנְּרָאָה דְטַעְמִיָּהוּ מִשּׁוּם דְּהֵם חַד מִין וְצ"ל דְּזֶה רַק סִימָן דְּאֵינּוּ טְמֵא אָבֵל חַד מִין לֹא הוּא אַע"ג דְּרַבְּנָן לֹא ס"ל דְּשִׁכּוֹן הוּא אוֹת וּמוֹפֵת רַק מִשּׁוּם דְּנִדְמָה א"כ מִשְׁמַע מִשּׁוּם דְּחַד מֵינָא הוּא וְיֵשׁ לְדַחוּ' וְצ"ע וְיוֹתֵר תְּקִימָה עַל ר"ש הַנֶּ"ל שֶׁכֵּן לִישֵׁב קוֹשֵׁיַת הַתּוֹס' בַּב"ק דְּרַף נ"ה עַל לְשׁוֹן מַכָּאן וְכ' דְּהַפְּנוּנָה מִמְשַׁנָּה דְּכִלְאִים דְּתַנּוּן אַעפ"י שְׁדוּמִין וְקִשְׁיָה אַפְתִּי לֹא אֶשְׁמַעִי אֵלֶּא דּוּמִין לְחוּדָא אָבֵל הַנָּה תְּרַנְגוּל וְעוֹנָה: וּפְסִיּוּנֵי שְׁהֵם שִׁכּוֹן וְנִדְמָה אַפְתִּי מַנ"ל כֵּינּוֹן שֶׁלְּפִי הַש"ס בְּחוּלִין דְּרַף ס"ה יֵשׁ חִילּוּק בְּזֶה וְצ"ע: וְעַכ"פ כֵּינּוֹן שְׁהוֹכְחָנוּ דְּאֶפִּילוּ שִׁכּוֹן וְנִדְמָה אִיכ"ל דַּב' מֵינִים הֵן.

וְכֵינּוֹן שְׁמִין אַחַר הוּא וְאֵינּוּ אוֹתוֹ מִין עֲצָמוֹ וְעַל מִין הַזֶּה לֹא קַבְּלָנוּ מְסוּר' וְכָבֵר קָבְעוּ בַש"ע סִי פ"ב שְׁאִין עוֹף נֶאֱכָל אֵלֶּא בְּמְסוּר' וְא"כ לְדִידָן אֵינּוּ מוֹעִיל שִׁכּוֹן וְנִדְמָה מ"מ דַּעַת הַרְמַב"ם לֹא סְגִי בְּזֶה דְּהָרִי הוּא לֹא פֶסֶק דְּבַעִי דְּוּנְקָא מְסוּרַת וְנִרְאָה לִישֵׁב דְּוּנְדָאִי אִין לְהִבִּיאוּ רֵאִי מְסִי' ק"א סַעִי ח' דְּפֶסֶק שֶׁם אִם דּוּמָה לְגַמְרֵי הַדּוּמִין כְּשֶׁרִין אֶפִּילוּ אִם הַפִּירוּשׁ שֶׁם דְּלֹא בַעִי דּוּמִין וּמִתְאַיִמִין מ"מ הֵתָם שְׁאֵי דְמְסַפְקָא לָן אִם הוּא חֵלֵק מְזֵה אוּ מְזֵה שְׁפִיר אֶמְרִינִין ע"י הַדְּמִיוֹן תּוֹלִין דּוּמָה בְּדוּמָה מִשָּׂא"כ כָּאן דְּאִיכָּא דְּעוֹרְבָא דְּדְמִיָּא לִיוֹנ' כְּדִאֶמְרִינִין נְמִי לְעֵנִין בִּיצָה: מֵיהוּ נְהִי דְּאִין רֵאִי מְהֵתָם לְהַכְשִׁיר אֶפְשָׁר לְדוֹן בְּהִיפּוּף לְפִי מ"ש שֶׁם הַכּו"פ דְּלִמָּא דְּקִי"ל סִימָנִים דְּרַבְּנָן אִין לְסַמּוּף עַל זֶה עִי"ש אַף אֲנִי אוֹמֵר בְּכָאן הָאִי כְּלָלָא דְּשִׁכּוֹן וְנִדְמָה לְטְהוֹרִים אֶפְשָׁר דְּלֹא הוּי אֵלֶּא סִימָן בִּינּוּנֵי וְכַעֲיִן שְׁאֶמְרוּ ר"פ אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ גַּבִּי כּוּדְנִיָּתָא דְּעֵינִין בְּהַנָּה דְּדְמִיָּא לְהַדְּדִי וְהוֹכִיחַ שֶׁם ש"מ סִימָנִים דְּאוֹרֵיָתָ' וּפְרַש"י דְּהֵינּוּ סִימְנֵי אַבְדִּיָּה וְכִיּוּצָא וְהַר"ן בְּחִידוּשָׁיו פ"י בְּאֹפֶן אַחַר וְכָבֵר הָאָרִיף בְּזֶה בְּנוּב"י מֵהַדוּ"ת בְּתַקְע"ג עַכ"פ לְפָרֵשׁ"י אִיכ"ל דַּה"ה הֵכָּא וְא"כ אִין רֵאִי מְש"ס דְּחוּלִין דְּרַף ס"ה דְּדִלְמָא הֵתָם קָאִי לְלִישְׁנָא דְּסִימָנִים דְּאוֹרֵיָתָא אוּ שְׁמָא אַחֲרִים סְבָרוּ סִימָנִים דְּאוֹרֵיָתָא אָבֵל.

לְדִינָא דְּקִי"ל סִימָנִים דְּרַבְּנָן וְלֹא סְמִפִּינִין בְּדְאוֹרֵיָתָא לְכַף שְׁפִיר לֹא הִבִּיאוּ דְּשִׁכּוֹן וְנִדְמָה עִם הַטְּהוֹרִים טְהוֹר: אָמַנָם עֲדִינִין יֵשׁ לְפַקְפַק עַל זֶה עַפ"י מ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ז מִנְחָלוֹת דִּין ג' דְּדוּנְקָא בְּאִיפְסָר כְּרַת לֹא סְמִכִינִין עַל סִי בִּינּוּנֵי בְּדְאוֹרֵיָתָא וְא"כ כָּאן אַפְתִּי יֵשׁ לְסַמּוּף וְנִרְאָה דְּהָרִי הַפְּלֵל הַזֶּה נִרְאָה בְּחוּלִין שֶׁם דְּאֵינּוּ הִלְכָה לְמַמ"ס כֵּינּוֹן דְּפִלִּיגוּ בִּי וְכֵינּוֹן שִׁכּוֹן אִיכ"ל דְּרַק עַל הָרוּב נֶאֱמַר.

וְכִמּוֹ שֶׁכֵּן הַמְּפֹרָשִׁים בְּכִיּוּצָא בְּזֶה וּבְכָל הַתּוֹר' כּוּל' אֲזַלִּינִין בְּתֵר רַבָּא אָמַנָם הַרִיב"ש בְּסִי' קַצ"ב כ' דְּבָר חֲדָשׁ דְּלַעֲנִין הַבְּדִלָּה טְהוֹרִים מִטְּמֵאִים לֹא אֲזַלִּינִין בְּתֵר רַבָּא וְהִבִּיאוּ רְאִיּוֹת לְזֶה וּבִבְנָא' לְקַמְנִי דְּתוֹס' פְּלִיגוּ עַל זֶה: וּלְפִי דְּבָרֵינוּ בְּיָאֵר הַמְּעֵזֵן חֲכָמָה טַעְמֵנוּ שֶׁל הַרְמַב"ם בַּפ"א מִמְאָכְלוֹ'

אסורות דמנה זה למ"ע לבדוק במיני הטהורים וטמאים משום דבעינין הכדלה דכתיב והבדלתם בין וכו' והבדלה לא מקרי אלא א"כ פרוז הדבר בנודאי לא עפ"י רוב וא"כ א"ש בשלמא לענין איסור אזלינין בתר רובא ושפן ונדמה עם טמאים טמא אבל לענין התירא לא סמפינין ארוב וע"כ הפירוש כמ"ש לעיל בשם הר"ן לענין חולק את רגליו ולקח כ' הרמב"ם ב' דינים אלו חולק את רגליו ושפן ונדמה בהדדי וא"ש שלא הביאו הפוסקים הפלל הזה להתיר דשפן ונדמה עם טהורים טהור: ותו אפילו להפר"ח שהביא הפלל הזה דשפן ונדמה הניחא אם הפירוש נדמה פהרשב"א בסמינין א"כ גם אלו תרנגולים יש להם אלו סימנים של תרנגולים שמוחזקין לן לטהורים אבל לפרש"י המובא בר"ן שם דבעי' נדמה במראיתו וגדלו ומנהגו וכבר העידו שאלו התרנגולים החדשים מנהגם משונה דהם לגיו ע"ג קרקע ואינ' עזין וקולס משונה ואין להם פרבלתא גם הנהגתן עם האפרוחים משונה א"כ אינם דומים וא"כ אין להתיר התרנגולים החדשים מפני ג' טעמים שאינם דומים לגמרי וגם בלא"ה פלל הזה אינו מועיל להתי' וכמ"ש למעלה ואין להתיר מבלי מסורת: ועתה נבוא לצד היתר השני מהא דאמרינין בבכורות דף ז' דאין טהור מתעבר מטמא והאנשים העידו דלפי הנהגה דתרנגולת שלנו מתעברות מתרנגולים החדשים אמנם בזה אין סמך שהרי כבר כ' מרן הגאון זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' ע"ד דאולי לא נאמר הפלל הזה בעופות וכן הרמב"ם לא הביאו בעופות וכן מוכח עפ"י דברי התוס' בחולין דף ס"ג ובגדה דף נ' לפירושים תרנגולא דאגמא הזכר טמא והנקיבה טהורה ומתעברה.

וכיוצא בזה כ' היש"ש באלו טריפות סי' קט"ז ונהרי בבכורות דף ז' מוכח דכלל הזה הוא דווקא ואפילו מיעוט' אינו מתעבר דפריד' שם ומי מיעברא טהור מטמא עיי"ש וע"כ דבעוף לא נאמר פלל זה.

ואי נימא גבי גוונא דתוס' טעמא אחרניא משו' שהם מין אחד' והפלל נאמר דאין מין טמא מיעבר למין טהור כבר כ' הסמ"ג בסי' ס"ב בש"ד סק"ח דזה: תימה שיהא מין אחד טמא. וטהור והיוצא בזה תמה הפלתי בסוף קונטרס פני נשר: ואם נרצה להסביר זה ולומר שהרי אלו עופות טמאים המפורשי' בתורה הם פסוגים אשר תחתייהם מינים חלוקים דהיינו בדברים הרבה יש להם שייכות ושיון ויש בהן חילוקין.

ואמרינין בחולין דף ס"ג מאה עופות טמאים וכולן מין איה וכן כ' התוס' שם ד"ה ודלמא וכו' ואיכ"ל אותו צד שהן חלוקין גורם הטומאה והאיס' ומכח שהן שוויין בהרבה דברים. הם מתעברין זה מזה א"כ אם זה טעמא דתוס' א"כ שוב נפל פל הסמך הנ"ל בבירא דאיכ"ל גם בתרנגולים החדשים פן דבאיזה דברים הם שוויים ומכח זה מתעברין זמ"ז: וע"כ אין לנו אלא דברי הרמ"א ויפה כ' דאין שום עוף נאכל אלא במסורת ושאינ' לשנות: ואפילו ביונים ותרורים שנגראו מפשטות ההלכה בחולין דף ס"א דכלם טהורים וכ"כ האו"ה בסופו דאין בהם טמאים ואפי"ה בסלת למנחה פלל ס"ו שאלה א' לא התיר אלא פלים מטעם ס"ס וכיוצא בזה פסקנו בוולדע טאבע"ן וטורט"ל טאבע"ן שהם ביצר וכ"ש בתרנגולים שיש לחוש טפי שהועד לו בש"ס חולין דף ס"ב הנ"ל דאיכא תרנגולתא דאגמא דטמא ולכאורה.

הרי רק כ"ד עופות טמאים וגלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שאין יותר מאלו פדאיתא בחולין שם וע"כ דתרנגולתא דאגמא בכלל אחד מעופות טמאים הנפרטים שהם פעין סוג להרבה מינים ולפי הנראה הם מין דוכיפת שמתרגם תרנגול הבר והיודעים בטבעיים מנו האויע"ר הא"ן וסימנו אותו שיש לו נוצות גם על הרגלים ואלו התרנגולתי' החדשים שיש להם ג"כ נוצות על

הרגלים יש לחוש טפי דאינו נאכל אלא במסורת: אמנם אם באנו לדין אם דברי הרמ"א אלו דאין שום עוף נאכל אלא במסורת דין תורה ומחשש דאורייתא או רק חששא דרבנן פבר פתבתי במקום אחר דנהי דהד"מ פתב דהוי רק חששא למיעוטא ומשמע דמדרבנן קאמר נראה דהיינו בכפ רגלו רחבה וחרטומו רחב אבל באינה אפשר דחשש דאורייתא הוא מיהו נראה כמו דאמרינן בקידושין דף ס"ד בלית לי אחין מקרי חזקה.

וביאר מרן הגאון בעל חת"ס בח"ר מהאע"ז סי' מ"א דאפילו רק לא שמענו ולא ראינו ממנו שיש לו אחין מקרי חזקה עיי"ש שהאריה ה"נ פיון דמאז שבאו למדינה זו וישראלים מתעסקין עמהו.

ולא ראינו מהם שום מעשה דרוסה הרי הם בחזקת שאינם דורסים מן התורה ואינו רק חשש דרבנן משום שמצאו בתרגולא דאגמא: ויש להביא ראי' לזה מדברי רש"י בחולין דף ס"ב ע"ב ד"ה חזי' וכו' שכ' עוף הפא לפנינו יש לומר וכו' ושוב פתב ושלא מסרו יש לחוש וכו' ועפ"י הג"ל א"ש אם פא לפנינו ולא הפכנו אותו י"ל דהוי ספק דאורייתא אבל, אם הוחזק לפנינו שאינו דורס יש לחוש ונהיינו מדרבנן ולקב' שינה לשונו פו נראה לפי ענ"ד פוננת רש"י וא"כ י"ל דהוי רק בתרגולים אלו חשש דרבנן מיהו בלא"ה פתבתי פבר דהריב"ש בסי' קצ"ב פתב דאין הולכין בטר הרוב וא"כ ה"ה בטר חזקה אלא דהתוס' בחולין דף ס"ג ד"ה ודלמא כו' מוכח דפליגו וכן הרשב"א ונה"ר"ן שם עיי"ש וא"כ תליא חשש זה אי דאורייתא או דרבנן בברבבת' ועכ"פ אין לאוכלן בלי מסורת: אמנם אם יתברר להם מסורת יש לדון דהפר"ח והפמ"ג בריש סי' פ"ב כ' בשם תשוב' מהרי"ל סי' ק' ק' דהאידידא אין סומכין על מסורת והצ"צ בסי' כ"ט הסתפק עליו דאין לסמוך על מסורת מקום אחר דדלמא הורה להם גברא פהרז"ה ולפי"ז ה"ה דיש לחוש בנידון שלנו דלמא הורה להם כרמב"י דג' סימנים סגי מיהו לפי ענ"ד לא הבנתי דא"כ גם באותו מקום יש לחוש על מסורת של אבותינו דלמה הורה להם כרמב"י או פיצא בזה וכעין שאמרו ספ"ב דר"ה וע"כ שאין חוששין משום שאמרו סוף ברכות דאין לומר דלמא מדעת' עביד שניאמר אל תבזו פי זקנה אמה וא"כ שפיר סומכין על מסורת ואם יש עדים שבמקום אחר אוכלין למה לא נסמוך על זה לפי הספמת אחרונים דמסורת מקום אחר מועיל לנו בפרע בעופות שלא היו מצויין עד האידידא: ואי דחיישינן דאמרו בדדמי הא גדולה מזו קא מבעי' ולא איפשטא ספ"ב דנדה אי אשה נאמנת לומר כזה התיר לי פלוני ואם אמרה כזה ראיתי ואבדתי קי"ל דנאמנת ונודון שלנו אע"ג שהם לפנינו מ"מ נראה דדמי לאבדתי דאין פאן ריעותא דהא דאנו מסופקין היינו רק משום דלית לן מסורת וא"כ אם אומר כזה ראיתי שאוכלין ויש להן מסורת למה לא נאמין ואפילו אי נדמהו לכזה התיר לי חכם נראה דווקא היכא דמספקא לן אבל בב' עדים לא חיישינן.

אפילו במדי דשיני' לומר בדדמי ואפילו במידי דלא הי' שכיח מעיקרא דהרי דווקא בע"א במלחמה קא מבעי' לי' בפ' האשה שלום וכ' שם הרא"ש דשנים ונדאי נאמנים דבטר תרי עדים לא דייקנין ונאמנים אפילו יש מקום לחוש לבדדמי וא"כ לא הבנתי למה לא נאמין פאן לב' עדים מוחזקים בחזקת פשרות וכמ"ש הרמ"א בריש סי' קי"ט דלדין בעי' מוחזק ואם מאמינים להם להתיר אשת איש כ"ש באיסורין ולמה החמיר המהרי"ל ואין ראי' מדאמרינן בחולין דף ז' דאמרינן חזי מאן גברי דקא מסהיד עלה דמשמע דווקא גברא וכו' דהתם שאני דהיו נוהגין איסור בדבר אבות אבותינו משא"כ פאן דבאו מעלמא ואין אנחנו יודעי' לא אם טהורים או טמאים הם למה לא יהיו נאמנים ואפשר דגם מהרי"ל בב' עדים מודה וספר מהרי"ל איננו בידי ואפשר דמהרי"ל חייש

להרי"ף שם בריש פ' האשה שלום וגם בב' עדים תישינין לבדדמי אבל אנו קי"ל באהע"ז סי' י"ז סעי' נ' ובב"ש שם ס"ק קנ"ו דנאמנים א"כ ה"ה פאן: ועכ"פ.

הרי הב"י והרמ"א שרגילין לפעמים להביא דברי תשובת מהרי"ל וכאן סתמו דלא פדבריו וע"כ נראה דאין לנו אלא דברי הרמ"א ופה שאסר לן לאכול בלא מסורת הוא התיר לן לאכול במסורת וא"כ הני תרגולים התדשים שנתראו קאקי חינו"א או אמעראקאנישע הינער אם יתברר ע"י ב' עדים פשרים ומחזקים ושדייקו לראות אותם התם והכא שאוכלין אותם בא"י או בשאר מקומות שפאו מהתם לפי ענ"ד שנוכל לסמוך עליהן פו נראה לפי ענ"ד.

והנה בתרגולים הנ"ל לפי הנשמע קיבל הרב הגאון הסיד מסאנץ נ"י עדות מב' אנשים המסבבים ובאים מא"י להכא והעידו שאוכלין אותם בא"י ונקראים שם קיבריצר הונער והתיר על פיהם וגם בפני העיד אחד מא"י פו אבל הי' נראה לי שרק באומדנא אומר פו וכן פבר צנוחו על קבלת עדות הנ"ל ואמרו שבשקר העידו ושאותם עצמם העידו אח"ז במקומות אחרים שרק באומדנא העידו וגם דמי' למלתא דלא רמי' עלי' אז בשעה שראו אותם לפי דבריה' בא"י הוי מילתא דלא רמי' עלי' ולדעת התוס' בכריתות דף י"ב ע"ב בעינין מטעם זה בכל עדות פנונה לעדות ונהי דהתם לא קי"ל פו מ"מ בנידון שלנו יש לחוש וא"כ אכתי אין לנו מסורת ברור ואסורים לאכלן: תשובה ק' החיים והשלום וכל טוב לידיד ה' הרב הגאון הגדול המפורסם עמוד הימיני נ"י פה"ח כש"ת מוה' אברהם שמואל בנימן נ"י אב"ד דק"ק פרעסבורג יע"א: נפשי.

בשאלתי להודיעני דעתו והספמתי בענין המורכבים מתרגולי' התדשים אשר עדיין אין עליהם מסורת ברורה והר"ב נתערבו והורכבו עם שאר התרגולים ובהרבה יש ספק עליהם ועל הבצים ולדעתי יש בזה ד' חלוקי דינים א' אם אינו ניכר ריעותא ושינוי כ' מרן זצ"ל בכת"ס חיו"ד סי' ע"ד דאין לחוש דאחזוקי איסורא לא מחזקי' היכא דלא חזינין ריעותא וא"צ לזה טעם ס"ס וכיוצא בזה כ' הפמ"ג בסי' פ"ו בש"ד סק"ז היכא דשכיחא ויילדע ענטין וגענז אין לחוש לביציהו ונראה עוד דמטעם ס"ס יש להתיר דשמא אין זה מן המין המסופק ואת"ל שהוא מהמין שהוא דלמא גם המין שהוא מותרין ואין זה פשם אונס חד הוא דלא מקרי ס"ס דגדולה מזו כ' הש"ך בכללי ס"ס אות י"א דאם רק מוסיף מציאות והכא הרי אחד מתיר יותר מחברו בס' אחד אמרינין דלמא פולם מותרים וכמ"ש עוד שם הפמ"ג בשם המנחת יעקב פוויילדע טאבען וגם על פלל דשם אונס חד פקפקו מקצת אחרונים הפר"ח והפליתי והפמ"ג במקום הפס"מ הניח בצ"ע עכ"פ באין שינוי פלל אין לחוש: אמנם אם נראה שינוי יש לחוש שהוא מבני התערובות ובזה לא ביאר לן מרן זצ"ל שם פל הצנרף אלא שכ' דתליא בפלוגתא דחוששין לזרע אב וזוז"ג וצריכין אנו לבאר בזה החילוקים אם נודע לן שהנקיבות מהפשרים והזכר מהתדשים באנו לחילוק ב' ולכארו' הי' נראה דכשרים הבני התערובת והביצים מהם דהטו"ז והש"ך בריש סי' ט"ז ובס"ק י"ז הספימו להלכה דספיקא הוא אי חוששין לזרע האב וא"כ פשרים מס"ס דלמא א"ח לזרע אב ואת"ל חוששין דלמא פלם פשרים וכעין ס"ס זו כ' הפמ"ג ביו"ד סי' ט"ז בטו"ז סק"ב לענין החלב עיי"ש: ועל גוף בני התערובת יש לדון דלמא בא רק מהאם ואת"ל דיש בו גם חלק האב דלמא חלק זה ג"כ טהור הוא ועינין בש"ך בכללי ס"ס באות ד' אמנם על היתר זה יש לפקפק דזה שייך אי נימא כדמשמע מדברי חידושי הר"ן בחולין דף ס"ט גבי מאי לחוש לזרעו וברש"י ובדברי מרן זצ"ל הנ"ל דגם אם אחד איסור ואחד היתר תליא בפלוגתא דחוששין לזרע האב אבל התוס' בחולין דף נ"ח ד"ה מפאן וביתר ביאור בסנהד' דף פ' ריש ע"ב בתוס' ד"ה אלא דהכא דחד איסור וחד

היתר לכ"ע חוששין עיי"ש ומ"מ הא פריה בסנהדרין שם למ"ד זוז"ג מותר יהא מותר וא"כ הא הלכה רונחת בישראל בכמה דוכתי דוז"ג שרי א"כ שוב מותרין בני התעורבות וגם על זה רמז מרן זצ"ל איברא דלכאורה קשה טובא ע"ז דהרי בבכורות דף ז' ע"א גליף ר' יהושע משה פשבים ושה עזים עד דאתי מפולו טהור עיי"ש ואמרינן שם אע"ג דבעלמא סובר זוז"ג מותר פאן גילה קרא ומסתמא גליף עוף מבהמה עיין בתוס' בתולין דף ס"ד ד"ה שאם ריקמה וכו': ולכאורהו"א לפי מ"ש בתשובת יד אלי' סי' ב' בשם חכם אחד הטעם דהבא מטמא אינו מועיל לו שחיטה והוי נבלה ולכה אסור אפילו נשחט דהוי כבן פקועה הבא על בהמה דעלמא בתולין דף ע"ט דהוי רק פסימן א' שחוט ולכה אסור ולפי"ז יש לחלק לכאורה בין בהמה לעוף דעוף דסגי' לי' בסימן אחד שחוט גם לר"י פשר מיהו ז"א דהרי כ' התבו"ש סימן י"ג אות ו' דהאי סי' א' שחוט לאו דווקא אלא מקצת וא"כ כל מקצת ומקצת יש בו נמי מה שאין מועיל לו שחיטה וא"כ גם בעוף שייף החשש הזה ודא עקא שאם אסור מטעם זה ואיפא חשש נבלה אפי' ס"ס אינו מועיל לדעת מקצת הפוסקים ביו"ד סי' ק"י בכללי ס"ס דאם הספק על השחיטה ואיפא חשש נבלה אינו מועיל ס"ס: אמנם דברי החכם הג"ל קשים לי דהרי גם כבן פקועה הקשה הראש יוסף פינן דהוי זוז"ג יהא מותר ותי' פינן דשניהם היתר לא שייף זוז"ג וא"כ פאן דחד הוא איסור שפיר נוכל לומר דוז"ג שרי ולמ"ד זוז"ג מותר פינן דחלק האיסור אינו אסור דהוי פנתבטל וכמ"ש הר"ן סוף פרק כל הצלמים א"כ שוב הדין שיועיל בו שחיטה וע"כ צ"ל דלר"י גלי קרא פאן בטמא וטהור דוז"ג אסור וא"כ שוב אי אפשר לומר הטעם פדברי החכם הג"ל ועכ"פ קשיא איף כ' מרן זצ"ל דלמ"ד זוז"ג שרי מותר הא פאן גלי קרא דוז"ג אסור: ולכאורה אמרתי לישב דהרי קי"ל דאין טהור מתעברת מטמא וכמו דמסיק נמי שם בבכורות אלא דקאמר שם דלר"ש דסובר דקלוט בן פרה אסור מושפחת דנתעבר מקלוט ואיפא למימר דהתורה בא לאסור הבא ממנה פדדרש ר' יהושע וכינן דאנן לא קי"ל כר"ש א"כ לא מושפחת כלל דרש דר"י וא"כ ע"כ הדרן לכללן דוז"ג מותר אמנם עדיין לא יצאנו בזה לכל הדיעות דהיך אלי' שם בתשוב' צידד לומר דגם בטהור הנולד מן הטמא דקי"ל דיוצא מטמא טמא מ"מ פינן דיש לו סימני טהרה איכ"ל דמתעבר ממנו הטהור א"כ גם לדידן מושפחת לן דרש דר"י ואפתי עמדה הקושיא הג"ל ומ"מ נראה פינן דלא הביאו הרמב"ם ושום פוסק זה הדין דר"י וגם מסוגיא עצמו דדחק שם לומר דר"י סבר פנותי' דר"ש בחדא ופליג עלי' בחדא ולהיך אלי' לאוקמי' פרבנן פנ"ל וצריף לדחוק לדידן' וגם בלא"ה כ' שם התוס' דתי' זה אצטרף דווקא למ"ד טריפה אבל לדידן דקי"ל דטריפה א"מ איכ"ל דבאמת טעמא דר"י משום דס"ל גם בעלמא זוז"ג אסור ובזה מנושבי' דברי התוס' בב"ק דף ע"ח ע"א ד"ה לטעמין שכ' טעמא דר"י משום זוז"ג אסור שם תמה על התוס' דהא גזה"כ הוא ולהג"ל א"ש דלדידן טעמין דר"י משום זוז"ג אסור וגם יש לומר לפר"ש וכן נראה מלשון הרמב"ם בפ"ב מבכורים דין ח' דהא דרבא גליף בגין אב דשה למעט פלאים היינו מהא קרא דשה פשבים ושה עזים דר"י א"כ נ"ל דר"י סובר כר"א דפודין בכלאים ולא אצטרף לשה פשבים לבגין אב ולכה דרש מינן' לאסור אבל אנן דקי"ל כת"ק דר"א דאין פודין בכלאים וגם קי"ל פרבא דאצטרף שיה פשבים לבגין אב ולא דרשי' מינן' דרשה דר"י ולכה לא אשתמט שום פוסק להביא זה דבטהור וטמא אמרינן זוז"ג אסור בן נראה לפי ענ"ד.

ובלא"ה תי' זה דהש"ס דשאני הכא דגלי קרא צע"ג דקשיא ונגילוף מינן' וצ"ל לפי תירוץ זה ס"ל לר"י דסברא חיצונה זוז"ג אסור ועל איסורא לא בעינן קרא וע"כ מהכא ילפינן דווקא בטומא' אמרינן זוז"ג אסור אבל בעלמא שרי וגם בזה יש לישב דברי התוס' בב"ק דף ע"ח מקושית

פנ"י הנ"ל ולפי"ז במידי דחמיר טובא פגון ע"ז ונדאי ליפא למילוף מדיוקא דשה פשבים דגפי טומאה דגם בע"ז דכתיב לא ידבק בידך מאומה יהא זה וז"ג שרי ולפי"ז לדידן דקי"ל גם בע"ז זוז"ג שרי ליפא למימר כר"י וא"ש שלא הביאו הפוסקים ועכ"פ א"ש מה שאמרנו דבחילוק הב' מותר משום זוז"ג וכנ"ל.

אמנם אפתי יש לפקפק על היתר הזה לפי מ"ש הב"ח המובא בש"ך ביו"ד בסי' ט"ז סקי"ז דלהרמב"ם ס"ל דחוששין לז"א והפליתי בסי' נ"ז אות ח' כ' למ"ד חוששין לז"א איכ"ל עיקרו מן האב ולא חשיב זוז"ג והר"ן בחידושי חולין דף נ"ח בחד תי' כ' ג"כ סברא זאת בנדאי פשוט הסוגיא בבכורות דף ז' דתלה זה בקלוט שפא על פרה בפלוגתא דזוז"ג ר"א ס"ל ריש אותו וא"ב חוששין מוכח דלא פהפלותי וגם בסנהדרין דף פ' ה"ל שכ' התוס' דמספק אי חוששין וגם שם קאי לרבא ורבא סובר בב"מ דף צ"ה כר' יונתן והתוס' בחולין דף ע"ט ד"ה עייל פתבו דמאן דס"ל כר"י סובר פתנניא דחוששין ואפי"ה קאמר בסנהדרין דהוי זוז"ג וראיות הפלתי מחולין"ט מהו לחוש לזרעו עיין בת"ח שם מישב בטוב ועכ"פ נראה דלא פסברת הפלתי, אמנם אפילו לדבריו היינו בנולד דאיכ"ל מאנירא קא רבי פדאימא בתמורה דף ל"א ורק ההתחלה מאב ואם ואז יש לצדד פנ"ל פהפלותי אבל ביצה דמגופי' קא רבי פדאימא התם בנדאי עיקרו מאם ודי לקרוא לאב גורם ונראה דבמקומו הוא מוכרע דהרי התוס' בנדה דף נ' פרשו דתרנגול דאגמא ותרנגולתא דאגמא הם זכר ונקיבה וקשה איך מעיקרא התירו התרנגולתא הא קי"ל דספק חוששין ולפליתי אי חוששין לא הוי זוז"ג וע"כ דבביצה מודה הפלתי ובפרט לדברי הש"ס בחולין דף ע"ט ופ' ליפא למ"ד דס"ל דנדאי אין חוששין וא"כ אי נימא פהפלותי קשיא תרנגולתא וע"כ דמודה הפלתי בביצה ומדברי מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' ש"ה דהתיר בפשיטות להכניס בכור לעדר ולא חייש להרבעה משום דהוי זוז"ג ע"כ לא ס"ל פדברי הפלתי הנ"ל. ואע"ג.

שפתבנו בחלק הב' דמותר מ"מ אין רשאי לגדל תרנגול פזה לכתחילה דבלא"ה אין לגדל דברים האסורים בנדאי לפי הסברא שכתבנו בסימן ש"א דהוי רק איסור דרבנן ובאיסור דרבנן קי"ל בסי' קי"ז דמותר לעשות סחורה אבל להשיטות דאסור מה"ת א"כ אסור לגדל אותן אלא א"כ נאמר סברות אינהו מיכל אכלו וכו' כמ"ש מרן זצ"ל בתשובות הנ"ל מיהו בנידון דידן הוא עצמו הספק ע"כ ראוי שלא לגדלן עכ"פ כף נראה להלכה אם הזכר מן הספיקות והנקיבות נודאי מקשרים.

אמנם אם הוא בהיפוף האם מן הספיקות והזכר מן הפשרות הוא חלק הג' דנראה דהביצה והנולדים מהם אסורים ואין לומר דגם פאן הוי ס"ס חדא אולי פולם פשרים ואת"ל דהחדשים אסורים אולי חוששין לז"א והוי זוז"ג פדאימא בסנהדרין דף פ' וכ"ש לפי מ"ש דעת התוס' בסנהדרין וסייעתם היכא דחד איסור וחד היתר לכ"ע חוששין והוי זוז"ג וקי"ל דשרי ז"א דנדקא בנולד שייך זוז"ג אבל בביצה פינו דמגופי' קא רבי פינו דהאם טריפה או טמאה מסיק בתמורה דף ל"א דגם הביצה טריפה ונהי דבביצת טריפה מסיק שם דלבתר דגביל הוי עפרא בעלמא אבל בטמאה מ"מ פינו דהביצה טמא האפרוח הנוצר משם מצד עצמו טמא כמ"ש ההמ"ג בפ"ג ממ"א והובא בפר"ח סי' פ"ו סקי"ח וה"נ לא שנא וא"כ בכה"ג אסורין הנולדים.

חלק הד' היכא דמספקא לן ולא נודע אם האם מהישנים או הזכר מיהו זה דבנדאי אחד הי' מן הישנים המותרים עפ"י דינים דלעיל לכאורה נראה דמותר משום ס"ס ספק אולי הי' הנקיבה

מהישינים וכשרים משום זוז"ג ואת"ל דהאם הי' מהתדשים דלמא פלם פשרים אמןם מלבד דעל
ס"ס קשה להתיר כמ"ש הש"ך בסימן ק"י סוף פללי ס"ס יש פאן ריעותא כמ"ש לעיל דהרי אם
הם טמאים אין שחיטה מועיל וא"כ פיון דמחיים ממנ"פ אסורות או משום טומאה או משום אסור
אינו זבוח והשתא פששחטם יש ספק אם התירה השחיטה אותם מצד ס"ס הוי ס"ס במקום
דאתחזק אסורא ולדעת הרבה פוסקים במקום דאתחזק אסורא אין ס"ס מועיל ואפילו לדעת
הש"ך שם בסי' ק"י דווקא ג' ספיקות מועילין ובחלק הראשון יש ג' ספיקות אבל פאן אינם אלא
ב' ספיקות איברא דלפי מ"ש מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' כ"ה דספק בשחיטה מקרי דווקא אם
הספק במעשה השחיטה א"כ ה"נ לא מקרי ס"ס נגד החזקה שהרי המעשה השחיטה בנודאי נעשה
ועפ"י ס"ס הועיל מ"מ הפליתי לא ס"ל פן ע"כ חלק הד' הזה קשה להתיר אלא א"כ נצטרף סברת
יש המתירין לגמרי מ"מ נראה דרוב המצויין הנקב'ו הו' מן הישינים והזכר מהספיקות דזכר אחד
מעבר הרבה ואזלינו בתר רובא ואפתי להריב"ש בסימן צ"ב דלא אזיל בתר רוב בטהורה וטמאה
וממיל' גם ס"ס אינו מועיל ולדידנ' היתר שפתבתי בחלק הד' אינו אלא א"כ נימא דנודאי הוי
הנקבות מן הישינה והנראה לפי ענ"ד פתבתי תשובה ק"א לאהובי תלמידי הנותיק המופלג וכו'
כה' זלמן נ"י: נפשך בשאלתך לפי מ"ש מרן זצ"ל בחת"ס סי' צ"ד דגם מחיים שניך פבישה א"כ
איך קונים דגים מגוים הא ידוע דיש להם בכלי אחד בקאלטער דגים טמאים וטהורים הנה מסברא
הי' נראה דמחיים לא שניך פבישה וכמ"ש הריב"ש בסי' שמ"ט דבחלב אשר בדנפני החביות לא
שניך פבישה דדרף המים ויין לרחק מחלב ה"נ בעל חי פל אימת שרוצים המים לפעול בו הוא
מתנועע והולך ממנו ומהרא"ש שהביא מרן שם אין כ"כ ראי' דזבוב מיד מת תוף זמן מועט ואמןם
מי יתרה אחר מרן זצ"ל מסברא וע"כ שיש לחלק בין הריב"ש להא דידן אמןם באו"ה פלל
למ"ד דין א' כ' בהדיא שרץ מת שנקבש וכו' מבואר דסובר דבבע"ח לא שניך אצלו פבישה
והקושיא שהביא מרן שם לא קשה אפילו לפי דבריו דכיון דנפל שרץ או עכבר לשון או במים
בטל ממנו חזקת חיים והנה לכאור' יש להכריע ממקומו דהנ' בע"ז דף ל"ט ע"ב אמרינו איזה
ציר שיש בו דגה פל שפלפית משוטטת בו וכולכית פרש"י דהיינו דג טמא ואפילו מאן דפליג לא
פליג רק במציאות אבל בגוף הדבר לא פליג דאם יש שם דג טמא אפי"ה שרי מדקלל פל שפולכית
משוטטת שרי משמע דלא בעי' ס' לבטל הפולכית וכל מלתא פי האי א"א לסתום וקשה הא פבוש
כמבוסל אלא ונדאי דמחיים לא שניך פבישה ולכאור' הי' אפשר לומר ולהביא ראי' משם בהיפוף
דשם פריף השתא באחת שרי ק"ו בשתים וכו' הא פתבו התוס' בשבת דף ס' ע"ב ד"ה השתא
וכו' היכא דיו"ל דקמ"ל אפילו טובא אמרינו דאחד ושתיים פדאמרי אינשי וא"כ ה"נ דלמא קמ"ל
דאפילו טובא דלית בציר ס' ואפי"ה שרי משום דאין פבושה מחיים וע"כ דיש פבישה מחיים
וכדברי מרן זצ"ל.

אמןם אי משום הא לא ארי' דהרי פבר אמרנו דזה יש לדייק נמי מרישא מדסתם פל שפלפית
משוטטת בו משמע אפילו לית בי' ס' וגם איכ"ל דמסברא פשיטא לי' פך וא"צ לאשמעי' מטעם
סברת הריב"ש הנ"ל אדרבה אי נימא דיש פבישה מחיים ומיירי דאית בי' ס' תיקשה מאי פריף
הא קי"ל ביו"ד סי' פ"ד דלרבי דבב' זמנא הוי חזקה אם נמצא ב' צריף לבדוק דלמא אית בי'
יותר וא"כ דלמא הא קמ"ל דברשפ"ג אמרינו ולכך קמ"ל דאפני' אית בי' ב' שרי ולא צריף לבדוק
דלמא יש בו עוד עד דליכא ס' אלא ונדאי נראה דמחיים לא שניך פבישה וקשיא למרן זצ"ל
[והנה ראיות האלו לכאור' אינם דנהי דרש"י כ' דכלפית היא דג טמא מ"מ פשר דבכלים לא בעי'

סנפיר וכ"כ ה"ח והפמ"ג בסי' פ"ג וא"כ ראי' הנ"ל ליתא מ"מ יש להביא ראי' מדלא משני דקמ"ל זה במאי דנקט בפרייתא אחת או ב' וע"ד המבואר בפנים].

וע"כ צ"ל דבדגים דחיותן במים איך אפשר שמהים יפעלו עליהם להוציא את פתן לחוץ ולבשל אותם מחיים וזה בנודאי לא נשמע וגם מרן מודה בזה ולא פליג אלא בדבר שא"י לחיות במים וא"כ בנידון דידן א"ש מנהג דידן ומנהג ישראל תורה הוא ולית בי' חששא פלל אמנם אם פבר מתו ונשתהו מעל"ע פשוט לאיסור פמבואר בש"ך פ"ו ד סי' פ"ג ס"ק י"ד ובמשנה פ"י דתרומות מ"ח בהקדנ' ובת"ח פלל כ' אמנם אי פבוש אסור מן התורה או לא בנוב"י ח"א פ"ו ד סי' כ"ו פקפק עלינו כל דין פבוש בג' דברים חדא כ' דהוי ספיקא דדינא וקו"ל כר"י דכבוש אסור רק פדי קליפה ותו דאין כל דברים אסורין ונאסורין בכבוש ותו דאפילו האסור לא הוי פמבואר ממש עיי"ש שהאריה ולפי ענ"ד הלכה פסוקה דכבוש אסור פכנולו וליפא מאן דפליג פדמוכח בפ"ז דשביעית גבי ונרד חדש וכו' ובפ"ט דשביעית גבי ג' פבשים דאסורין וסתם אסור היינו פכנולו ובאמת המשניות דבפ"י דתרומות משנה ז' וח' וי' הם תמוהות וקשה להבין טעמם והבאר יעקב בחאו"ח דף כ"ג ונרף ל' האריה בזה והעלה דכבוש אינו מפליט ומבליע כא' אא"כ בדבר חריף ובזה רצה לישוב כל המשניות אם אמנם שניא' נכון לכאור' עדיין לא עלתה ארוכה לפל המשניות עיי"ש וגם תקשה תינח אי לקחן לאחר מעל"ע אכל אי הניחן שם ב' פעמים מעל"ע? הא אסרו דבפעם הראשון פלטו ושוב יבלעו: ולפי ענ"ד דהעיקר והאמת דיגיד עליו ריעו שם פמשנה הסמוכ' משנה י"א דתנו גם גבי פישול כה"ג וגם פבד אינה נאסרת וכו' וכשם שבאלו ידענו דהטעם משום אידי דטרוד לפלנט לא פלע אפילו מבשלים יום או יומים קים להו לחכמים דאינם בולעים אידי דטרודו לפלנט ה"נ לא יקשה עלינו לקבל דבריהם גבי פבוש אמנם עדיין צריף לדברי הרמב"ן המובאים בר"ן פחולין דף ק"ח ע"ב ובריטב"א דאין טבע כל הדברים שוונים דמים דרפן להפליט ולא להבליע וחלב וכיוצא בו ממשקים דרפן להבליע ומבלע פלע ומפלט לא פליט עד דנח מבלעו עיי"ש בר"ן וא"כ אף אנו נאמר זה הוא טעמא פנכפשין דהיינו ירק דסתם נכפשין היינו ירק פדאית' בנדרי' פ' הנודר מן המבואר ולכך פשנכפשין במים דדרפן להפליט מדבר קשה וגם הנך הם קשים ומפליטים מהם ואידי דטרודי למיפלט לא פלעו ולכך אינם נאסרים אפילו אם שהו פתוכן פמה ימים פשם שאמרו פפבד ואע"ג דאח"פ נעשה ממנו ציר ובציר איכ"ל דדרכו להבליע מ"מ פינון שהתחיל לפלנט שוב אינו פוסק ולא פלע: ובזה יש לישוב קושית הר"ש שם פמשנה ח' ובמהרי"ק שורש קנ"א על הירושלמי דמחלק בין פבש בב"א אינו בולע אכל בזה אח"ז בולע ותמהו מ"ש ולהנ"ל מוכן דאם נכפש מין א' קודם ופלט הרבה פדרכו ונעשה המים ציר שדרכו להבליע ולכך מעולה אינו מתחיל הכבוש השני להפליט אדרבה מיבלע פלע מפלט לא פלט עד דנניח ולכך שפיר אסור בזה אח"ז אכל בב"א מתיר שם פמשנה ז' מטעם הנ"ל גבי זתים אלא א"כ זית חולין פצועים דאז אע"ג דטרודי לפלנט מ"מ נמשך לתוכן טעם האיסורין דאפילו פצונן נאסורין פדינדבר דאית בי' פילי וגם משניות דשביעית א"ש דנורד בשמן ראוי שיאסור וכקושית הירושלמי שם דנהי דיש לדקדק לפי האמור דלמא טבע השמן פחלב דאמרין מבלע פלע ומפלט לא פליט ולכך שמן של שביעית אסור הנורד משא"כ הנורד של שביעית אינו אסור השמן דהיתר וזה פעין קושית הר"ש שם: אמנם לא קשה חדא הן פקיאין ולא אנו ותו דמ"מ פשנח הדר מפלט פליט וכקושית הש"ס פחולין דף ק"ח ע"ב וע"כ כתי' הירושלמי דנורד אינו אסור או משום דהוא חדש ואין לו עדיין פליטה רק משהו ופלט והיינו כפי' הרמב"ם או פפירוש הר"ש הואיל ועדיין אינו זמן הפיעור וכבר נתבטל קודם זמן הפיעור וכן משנה פ"ט

דְּשִׁבְעִי דג' פְּבָשִׁים וא"ש דְּבָרֵי הִירוּשָׁלַיִם עֵי"ש וְאִין לְהֶאָרִיף: ועפ"י הָאָמֹר נִרְאָה מְבֹאָר דְּלכ"ע אָמְרִינוּ פְּבוּשׁ פְּמְבֹנְשָׁל רַק בְּזָה נִשְׁתַּנָּה דְּמְבֹנְשָׁל הוּא מְרַבָּה טְפֵי מִשָּׂא"כ פְּבוּשׁ בְּמַלְח וְכִיּוּצָא הוּא מִתְקַשָּׁה וּלְכַף בְּבִישׁוּל מְבִלִיעַ טְפֵי יוֹתֵר מִפְּכֻבּוּשׁ וְנִרְאָה דִּאֵע"ג דְּהֶרְמַב"ם לֹא בִּיאָר בְּהֶדְנָי דְּכֻבוּשׁ פְּמְבֹנְשָׁל מ"מ מוּכַח פֶּן מְדַבְּרִיו מְהִנְהָ מְקוּמוֹת דִּפ"ז דְּשִׁמְטָה וְגַם בַּה' מ"א סִפְט"ו וְגַם פֶּתַב בְּהֶדְנָי בַּה' שְׁבַת פכ"ב דִּין י' דְּכֻבוּשׁ פְּמְבֹנְשָׁל וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבַּת נְהִי דְחִיִּיב לֹא שְׁיִיף בְּשַׁבַּת דְּבַעֲיָנוּ דְּוּנְקָא מְבִשָׁל בָּאֵשׁ וְאֶפְיָלוּ מְבִשָׁל בְּחֶמֶה פֶּטוּר מ"מ מְדַאָסֵר פְּבִישָׁה וְלֹא מְלִיחָה מְבֹאָר דְּמַחְלֵק בֵּין פְּבִישָׁה לְמְלִיחָה וְכֵן פֶּשׁוּט בְּפִסְחִים דְּף ל"ט ע"ב וְשֵׁם מוּכַח דְּמַפְלִיט בְּכֹלּוֹ דְּאִי רַק בְּכַדֵי קְלִיפָה עֲדִינָן הִי רְאוּי לְצִאת בּוֹ אַחַר שְׁיִטְוֹל מִמֶּנּוּ פְּקַלִּיפָה דְּקָה מִן הַדְּקָה כְּדָרְךָ וְכֵן פֶּסֶק הֶרְמַב"ם וְהַש"ע בְּסִי תַע"ג סַע"ג וְכֵן קו"ל בְּסִי תַרמ"ח סַע"ג ט"ו.

וְכִי תִימָא דִּא"ה תְּקַשָּׁה עַל ר"י לְפִי עַנ"ד עַפ"י מֵאֵי שְׁדִינִיק הַמַּג"א בְּסִי תַקכ"ז סַע"ג ג' דְּבְמַלִּיח אָמְרוּ פְּרוּתַח וּבְכֻבוּשׁ אָמְרוּ פְּמְבֹנְשָׁל וְלֹא אָמְרוּ פְּרוּתַח דְּמְבֹנְשָׁל אֲלֵא וְנִדְאִי מוּכַח דְּכֻבוּשׁ לְגַמְרֵי פְּמְבֹנְשָׁל מִשָּׂא"כ מְלוּחַ אֵינּוּ לְגַמְרֵי פְּצָלִי אֲלֵא פְּרוּתַח דְּצָלִי עֵינָן בְּצַל"ח רפ"ב דְּבִישָׁה דְּף י"ו ע"ב מ"ש בְּזָה וְא"כ נִרְאָה דְּרַק בְּזָה פְּלִיגוּ דְּשִׁמְוֹאֵל סוּבֵר דְּכֻבוּשׁ פְּמְבֹנְשָׁל מְמֵשׁ וּר"י סוּבֵר אֵינּוּ פְּמְבֹנְשָׁל אֲלֵא פְּרוּתַח דְּמְבֹנְשָׁל דְּמַפְלִיט בְּכֹלּוֹ: וּבְזָה מְיֻנְשָׁב הֵיטֵב קוּשְׁיַת הַתּוּי"ט בִּפ"י דְּתֵרוּמוֹת עַל הִירוּשָׁלַיִם שְׁהוּבָא שֵׁם בְּר"ש מ"ח דְּאָמַר ר"י לִית פָּאן נְכַפְשִׁין וְכו' וְכֻבוּשׁ פְּרוּתַח דְּר"י סוּתֵר וְלַהֲנָ"ל אֲדַרְבָּה זֶה פְּוֹנֵת ר"י דְּכֻבוּשׁ פְּרוּתַח הֵינּוּ לְטַעְמוֹ וְכִי תִימָא מֵאֵי נִפ"מ י"ל דִּנִּפ"מ לְעַנְנָן עַת"ש אֵי מְעַרְבִין בְּכֻבוּשׁ דְּוּנְקָא עֵינָן צַל"ח בְּבִישָׁה י"ו אִו אֶפְשָׁר דִּנִּפ"מ לְעַנְנָן דֵּם שְׁפָכְשׁוּ אֵי אָסוּר מַה"ת עֵינָן בִּפְמ"ג ס' ק"ה וּלְכַף הֶרְמַב"ם לֹא הֵבִיאֵוּ דְּלַעֲנָן ע"ת פְּכָר בִּיאָר בִּפ"ו מְהִלְכוֹת יו"ט דְּרַק בְּכֻבוּשׁ מְעַרְבִין וְלַעֲנָן דֵּם שְׁפָכְשׁוּ הֶרְמַב"ם פֶּסֶק אֶפְיָלוּ אִם בִּישָׁלוּ הוּא אָסוּר מַה"ת וְעַכ"פ לְפִי הָאָמֹר דְּלכ"ע פְּבוּשׁ פְּרוּתַח דְּמְבֹנְשָׁל וְאֶפְיָלוּ תִימָא דְּלֵא קו"ל אֲלֵא כְּר"י א"כ לְכֹאֲרֵי הִי מוּכַח פְּשָׁ"ף בְּסִי ק"ז דְּלַעֲנָן דְּגִים שְׁפָכְשׁוּ צִירָן אָסוּר מַה"ת פֶּשֶׁם שְׁפָכְשׁוּל מְסִיק הַש"ף דְּהִיא מַה"ת ה"נ בְּכֻבִישָׁה.

אָמְנָם הַמְּנַח"י בְּכָלֵל כ' ס"ק הֶאָרִיף בְּרֵאִיוֹת בְּרוּרוֹת דְּכֻבוּשׁ ס"ל לְהַפּוֹסְקִים דְּהוּא מְדַרְבְּנָן וְאֶפְיָלוּ תִימָא דְּהוּא מַה"ת מ"מ הֵינּוּ לְהַפְלִיט לְחוּד אֲבָל לְהַפְלִיט וּלְהַבְלִיעַ בְּדָג אַחַר דִּישׁ לָן סִפְק אַחַר דְּמַתוּף שְׁהוּא טְרוּד לְהַפְלִיט אֵינּוּ בּוֹלַע וְכִדְמוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם בִּפ"י דְּתֵרוּמוֹ' מ"ח דְּוּנְקָא בְּזָה אַח"ז וְא"כ בְּכַה"ג הָוִי שְׁפִיר ס"ס וּמְסַתְּפֵק לָן אֵי נִישְׁרוּ דְּגִים טְמֵאִים עִם טְהוּרִים מַעַל"ע וּלְכַף שְׁרִי וְכ"ש דְּגִים שְׁאִינָם מְלוּחִים דִּידוּעַ דְּאִין דְּרָף לְהַנִּיחַ לְשֵׁרוֹת דְּגִים מְתִים בְּמִים זְמַן מְרוּבָה דְּהַמִּים מְקַלְקְלִין וּלְכַף פֶּשׁוּט דְּשְׁרִי לְקִנּוֹת מְקַאֲלִטְעַר אֶפְיָלוּ דְּגִים מְתִים וְאִין לְחוּשׁ שְׁמָא נִישְׁרוּ עִם דְּגִים טְמֵאִים מַעַל"ע וְתוֹ לֹא מִיָּדֵי רַק הַחֲזִים וְהַשְׁלוּם מְנָאוּ הַדּו"ש.

הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבַרְעָזָאוּע. תְּשׁוּבָה ק"ב הַפְּר"ח בִּיּו"ד ס' פ"ג ס' הֵבִיא רְאִיוֹת גְּדוּלוֹת וּנְכוֹנוֹת דְּגַם חִיּוֹת שְׁיִשׁ בְּיָם הֵם בְּכָלֵל דְּגִים וְאִם יֵשׁ לָהֶם סְנַפִּיר וְקַשְׁקֶשֶׁת פְּשִׁיטָא דְּטְהוּרִים וְסַנְפִיר בְּלֹא קַשְׁקֶשֶׁת פְּשִׁיטָא דְּטְמֵאִים אָמְנָם אִם יֵשׁ לָהֶם קַשְׁקֶשֶׁת וְלֹא נִרְאָה בְּהֵם סְנַפִּיר דְּבְדְּגִים קִים לָן מְדַבְּרֵי חֲכוּ"ל דְּכָל שְׁיִשׁ לוֹ קַשְׁקֶשֶׁת יֵשׁ לוֹ סְנַפִּיר וְאֵע"ג שְׁאִין אָנוּ רוֹאִין סְנַפִּיר ע"כ נְפָלוּ מִהֶם אִו עֲתִיד לִיְגַדֵּל לְאַחַר זְמַן אֲבָל בְּחִיּוֹת שְׁבִיבִים נְסַתְּפֵק בְּס' מְעַדְנֵי מְלָף ס"פ אֵלוּ טְרִיפּוֹת אוּלֵי לֹא נִאָמַר עֲלֵיהֶן פְּלָל זֶה וְהַפְּר"ח חוֹלֵק עַל זֶה שְׁגַם עַל חִיּוֹת שְׁבִיבִים נִאָמְרָה הִלְכָה זוֹ וְכָל הַרְוָאָה יִרְאָה דְּפִשְׁטוֹת הַסּוּגָ' מוּכַח כַּהַפְּר"ח פִּינּוֹן דְּזָה מְבֹאָר דָּאֵם יֵשׁ סְנו"ק לְחִיּוֹת שְׁבִיבִים טְהוּרִים וְא"כ הָא דְּכַתִּיב אֵת זֶה תֹּאכְלוּ מִפֶּל אֲשֶׁר בְּמִים ע"כ עַל חִיּוֹת שְׁבִיבִים נְמִי קָאִי וְא"כ מִמִּיל' גַּם הֵאֵי פְּלָא

דכל שײש לו קשקשת יש לו סנפיר נמי עלײהו קאי דאל"כ מאי פריה הש"ס בַּחֲוָלִין דַּף ס"ו ע"ב לכתוב קשקשת וְלֹא בְּעֵי סַנְפִיר הָא אֲצִטְרָה מְשׁוּם חֵיּוֹת שְׂבִיבִים: ותו דַּהֲרִי בְּנֻדָּה דַּף נ"א לֹא מְזַפֵּיר לֹא דְגִים וְלֹא חֵיּוֹת אֲלֵא סָתָם פֶּל שײש לו קשקשת יש לו סנפיר וא"כ מִסְתַּמָּא כּוֹלָל בֵּין דְגִים וּבֵין חֵיּוֹת שְׂבִיבִים ותו דַּהֲרִי אֲמָרוּ בַּע"ז דַּף מ' דָּאִם נִמְצָא חֲתִיכוֹת דְּגַ שײש בּוֹ קשקשת אַע"ג דְּלֹא נִמְצָא בּוֹ סַנְפִיר הוּא מְוֹתֵר וְכֵן קי"ל בִּי"ד ס' פ"ג וְאִי יֵשׁ חֵיּוֹת בֵּינָם שײש לְהֵם קשקשת וְלֹא סַנְפִיר א"כ אוֹלֵי מַחֵיּוֹת שְׂבִיבִים הוּא וּבִהֲדִי אֲמָרִינֵן בַּע"ז דַּף מ' ע"א חֲזָא דְאִית בִּי קִילְפֵי וְשָׂרְיָ וְאִי ס"ד דְּבַחֵיּוֹת יֵשׁ קשקשת וְטָמֵא וְאִי הֲתִיר עַל קִילְפֵי וּכ"ת דְּלֹא שְׂכִיחַ וְלֹא חֲנִישִׁינֵן זֶה אֵינּוּ דְּכָבֵר הוֹכִיחַ בְּרִיב"ש בְּתִשׁוּבָה ס' קצ"ב דְּלַעֲנֵן דְּבָרִים טְמֵאִים לֹא אֲזַלִּינֵן בְּתֵר רַבָּא מְדַאֲמֵרֵנּוּ בַּחֲוָלִין דַּף נ"ט בְּהִיָּה הוֹלָה בְּמִדְבָר וּמְצָא בְּהִמָּה וְכו' וּבְלִבְדָּ שְׂיִכִיר עֲרוּד וְאַע"ג דְּמִיעוּטָה הוּא.

ומדברי הריב"ש האלו מסולקין גם דברי הפלתי רס"י פ"ג שכ' דהאי פללא דכל שײש לו קשקשת יש לו סנפיר רק על הרוב נאמר וילדברי הריב"ש זה אינו דכאן לא מהני רוב וכן מוכח עוד מדברי הרי"ף והרא"ש בע"ז דף ל"ט דלאחר שהביאו חמרא דימא שרי ותורא דימא אסור כתבו פללא דמלתא פל דאית לי קלפא שרי מבואר דהאי פללא גם על חיות דימא נאמר וזה בא הרי"ף והרא"ש לאשמעין וא"כ גם בחיות היים אם רואין קילפי ע"כ אית להו סנפיר ואפילו אינם נראים אוֹלֵי נְשָׂרוּ אוֹ יִגְדְּלוּ.

וגם קרוב בעיני לומר דרגלים של החיות הן בכלל סנפיר שהרי אמרו דסנפיר היינו פל שפורח ופרש"י ששט בהן וכבר כ' הרמב"ן במגן המצות בשורש ט' דרגלי החיות הולכין ושטין בהן וזה נראה שהשמיענו חכז"ל בַּחֲוָלִין דַּף ס"ז ס"עב דְּלוֹיָתָן דְּגַ טְהוֹר וּפְרָשׁוּ תַּחֲתֵי חִידוּדֵי חֲרָס אֵלּוּ סַנְפִירֵינּוּ שְׁלוֹ וּפְרָשׁוּ בְּאִיּוֹב מ"א שְׁהֵם בְּבִטְנֵנוּ וְא"כ נִרְאֵה שְׁהֵם כְּרַגְלִים וְזֶה שְׁהֵם מִיעוּנֵי חֲכוּז"ל דִּהֵן סַנְפִיר וְנִהֵי דְאֵין לְסַמְוֵה לְהֲתִיר לְגַמְרֵי מ"מ יֵשׁ לְצַדֵּד לְצַרְף לְהַקֵּל אִם יֵשׁ עוֹד צְדָדִים אַחֲרֵים כֵּן נִרְאֵה לְפִי עַנ"ד: תְּשׁוּבָה ק"ג שְׁלוֹם וְכָל טוֹב וְכו' מוה' יַעֲקֹב שְׁלוֹם נ"י יוֹשֵׁב בְּשֶׁבֶת תַּחֲמֻנֵי בַק"ק טַאפֶּלְטְשׁוֹן יַע"א.

יקרתו הגיעני על נכון ומ"ש על דברי מרן בסי' ק"ו שנ' דדם מן החי יהא אסור משום ציר אבמה"ח וכ' מעלתו נ"י א"כ אם בישראל דם הנפש נהי דאיסור דם אזיל איסור ציר אבמה"ח איכא ותי' בזה קוש' התוס' בפסחים והנה להביא ראיות מדברי הפוסקי' דלא ס"ל כן הוא שלא לצורך והוא מוכח מתוס' חולין דף ק"ט גבי לב דלא קרעו אינו עובר עליו והשיגו תוס' על רש"י דמפרש דווקא בלב עוף הואיל ולית בי פזית ותוס' פליג דהא הוי דם שבישלו יעוי"ש ומאי קושיא הא מ"מ אסור מציר אבמה"ח ומדברי ב"י ס' פ"ז על מ"ש הרמב"ם אם בישראל דם בחלב דאינו לוקה משום דבב"ח ודייק דמשום דם לוקה ומנ"ל דלקא משום אבמה"ח ונהי דיש לדון דהרי הרמב"ם כ' בפ"ג ממ"א דבב"ח.

טעמא הוי רק כמו ח"ש ואין בו מלקות ולא די שמשמע פן מסתימת כל הפוסקים גם דברי מרן יסתרו תשובה זו עם תשובה ס' ע' שהאריה לפלפל אם מים הצלולים אסורין משום ציר של דם ולא פשט לאסור משום ציר של אבמה"ח.

ובאמת כל הדברים האלו לק"מ דדם שיצא לאחר שחיטה איכ"ל דשחיטה התירו ולפי ענ"ד העובר קודם צאתו לאויר העולם יש לו דם הנפש ואז עדיין איננו אסור משום אבמה"ח כדאיתא בַּחֲוָלִין דַּף ק"ג ע"א דבשע' לידה בא האיסור אבמה"ח וא"כ אותו דם אינו אסור משום ציר אבמה"ח ואין לומר דמ"מ אסור משום ציר אינו זבוח דהוי גם במע' של האם דהא מנ"ל דציר

של אינו זבוח יהא אסור דליכ' למילף מכל איסורים שבתור' בחולין דף ק"ד דהא יש לו היתר בשחיטה ואי יליף ע"כ מתרומה יליף ובתרומה הא קי"ל כר"י דדונקא זיתים וענבים המשקין היוצאין מהן פמותן ואבמה"ח יש לילוף מדאפקש לטריפה כמ"ש מרן זצ"ל שם אבל אינו זבוח לא שמענו: ובלא"ה לפי מאי דקי"ל ביו"ד סי' ע"ט דחלב אדם שרי הואיל ואין בשרו אסור רק בעשה ה"ה באיסור אינו זבוח וא"כ נהי דאח"כ מתרבה דמו מ"מ קמא קמא בטיל ואיך אפשר לאסור משום ציר אבמה"ח ואפילו למאי דקי"ל דאפילו במב"מ אמרינן חוזר ונגיעור מ"מ אינו מוכח דמה"ת הוא ולכך נראה דמרן זצ"ל פתב פן רק לגבי ב"נ דבב"נ לא שנייה בטיול כמו שיתבאר לקמן (בתשובה ק"ד) בשם הפמ"ג בסי' ס"ב ויש לאסור משום תערובת ועוד דהא דאמרינן דאיסור אבמה"ח מתחיל משעת לידה היינו לדידן דגלי לן קרא פל בפהמה תאכלו אבל בב"נ נראה דאיסור אבמה"ח מתחיל במעי' של האם ולכך שפיר איכ"ל דדם אסור משום ציר אבמה"ח אלא ונדאי שפיר הכריח מרן זצ"ל דציר אינו נאסר לב"נ אבל לישאל ליכא למיסר דם משום ציר אבמה"ח דכבר הי' פאן דם קודם שנעשה איסור אבמה"ח ולכך אין נפ"מ לדידן דלעולם דם שבישלו אינו עובר עליו למאן דס"ל פן ולית בי' אפילו איסור אבמה"ח.

תשובה ק"ד עוד להרב הג"ל ועל מ"ש עוד מעלתו נ"י בענין הא דאין הולכין אצל ב"נ בטר רבא והקשה בזה דברי מרן זצ"ל בחת"ס אהדדי בסי' ע' משמע דאזלינן בב"נ בטר רבא ובסי' י"ט כ' בעצמו דלא אזלינן בטר רוב בב"נ והנראה לפי ענ"ד פשוט דגם בב"נ אזלינן בטר רבא דליתא קמן לא מפע' לפי מאי דיליף בחולין דף י"א דאזלינן בטר רבא ממפה אדם יומת ודלמא טריפה הוי וא"כ זה שנייה גם פן למידק גבי ב"נ דכתיב שופך דם האדם יומת ודלמא טריפה הוי אלא ע"כ דאזלינן בטר רבא דספק נפשות להקל סבא הוא ובנדאי גם בב"נ הדין פן ואפילו לפי מה דדחה בחולין דלמא לא אפשר שאני מ"מ בב"נ דחייב על העוברין ויליף משופך דם האדם באדם ודלמא נפל הוא אלא ע"כ דאזלינן בטר רוב ורוב וולדות בני קיימא ניהו וכיון דאזלינן בטר רבא דליתא קמן ומכ"ש רבא דאית' קמן ותו דאצל ב"נ דנידון בדיין אחד רבא סבא הוא היכא דשנים מחייבין ואחד מופה דיהא חייב דאוקי חד לבהדי חד ושניהם פמאן דליתא ונשאר דיין אחד המסייבו ונהרג על פי דבריו וה"ה שנים מזפין ואחד מסייב וקלה ונהרג נהרג עליו בדיין אחד שנוסף המזפין על המסייבין והנשאר חד לבהדי חד וזה סבא ושנייה אפילו בגוי כמ"ש מרן זצ"ל בסי' שי"ז ואין מזה קושיא על מ"ש הפמ"ג בסי' ס"ב ובכמה מקומות דבגוי לא אזלינן בטר רבא דהנה דברי רש"י בחולין דף צ"ח ע"ב דמפרש דבטיול ברוב ילפינן מאחרי רבים להטות צריכין ביאור מה ענין בטיול להתם התם אמרינן מסתמא הרוב פינונו האמת ולכך אמרינן אחרי רבים להטות והנשאר המיעוט פמאן דליתא אבל פאן שמיעוט איסור פונדאי גתערב בתוכו מנ"ל דבטיל ונראה דכוננת רש"י פינו דבעינו דונקא ג' דינינים או לנפשות כ"ג ואם נסתלק אחד מהם אין פאן דינינים ואפי"ה פיש מזפין ומחייבין אזלינן בטר רבא וע"כ דאין הטעם דמיעוט פמאן דליתא דא"כ אין פאן כ"ג סנהדרין וע"כ דהמיעוט בטל אצל הרוב ונתהפך להיות פמוהו וא"כ שפיר ילפינן ה"ה לענין בטיול איסורין אע"ג דבנדאי יש איסור מ"מ בטל האיסור אצל היתר וכל זה בישאל אבל בב"נ נהי נמי דילפינן דאזלינן בטר רבא מ"מ אי אפשר למילף דיתבטל המיעוט אצל הרוב ואיכ"ל דגבי ב"נ הואיל ונידון בדיין אחד לכך אזלינן בטר רבא דאיכא חד לבהדי חד ונשאר דיין אחד ונידון על פיו אבל לעולם דאין איסור בטל ברוב פן נראה לפי ענ"ד ועיין בנוב"י מהדו"ת סי' מ"ב שהביא ג"כ פלפול בזה וכו' לחלק בין לקולא ובין לחומרא ולדידי לא מסתבר וכי אנו מחמירין בגוי אדרבה מקילין בי': תשובה ק"ה בעזה"י חוסט פ' שמות

תרל"ו לפ"ק: התיים והשלום וכ"ט להרבני המופלג בתורה מוה' שלמה קליין נ"י בק"ק קליין ווארדנין יע"א: מכתבו קבלתי זה אינה שבועות ומתוך שאין אני מפיר אותו הנחתיו אולי יתנודע לי מי הוא השואל.

אמנם פיון דהוא לאפיושי מאיסור' לזאת לא ארצה להמתין עוד מלהשיב על שאלתו הנה מעלתו שאל על מה שראה בספר הברית שהרבה להזהיר על החומץ שלא לשום אותו בתבשיל כי הוא מלא תולעים רק צריך לבשל תחילה החומץ ואח"כ מועיל הסנינון ותמה מעלתו שלדעתו הוא נגד הדין המוזכר בש"ע יו"ד סי' פ"ד בש"ף ס"ק שיהביא בשם רי"ו דחומץ שיש בו תולעים אם פירשו לאויר נקרא פירשו אבל חומץ להתבשיל לא הוי פירשו ומותרים אלמא שאין בו חשש דהיינו רביתיהו עכ"ד: והנה הטו"ז בסי' פ"ד סק"ה כ' לאסור בשואב מפלי תלוש לכלי תלוש דחיישינו שמא קודם שבאו המשקין אל פלי השני נפרש התולע לתוכו ואז עדיין לא הוי רביתיהו ובפרי תואר סי' פ"ד ס"קו כ' דהא דאם עירה אל פלי אחר שרי היינו אם אין בתוך הפלי שני אוכלין אבל אם הי' מאכל בכלי השני חיישינו דלמא השריץ התולע על גבי אותו דבר והא דכתב הרי"ו חומץ שהתליע ועירה ממנו לתוך התבשיל שרי דהיינו רביתיהו מייירי בתבשיל לח כמשקה והפרמ"ג בסי' פ"ד ס"קה כ' שם לחלוק על פרי תואר הנ"ל וכ' דאפילו יש שם מאכל ג"כ מותר לערות לתוכו: ולפי.

ענ"ד פשוט דגם הפמ"ג מודה דאז ליפא למימר היינו רביתיהו והרא"י ממ"ש הפמ"ג שם בש"ד סוף ס"ק דאם ליש קמח כמשקה שיש בו תולעים אם פירש על הקמח אסור דלאו היינו רביתיהו וא"כ כ"ש אם נטל המאכל מן המשקה כדרך שנוטלין הקריין מן החומץ ככה"ג בנודאי יש לחוש על התולע שגפרש עליו וא"כ לא מבעי' בחומץ שעושין כדרך שעושין עתה החומץ ששופכין הרבה פעמים וחוזרין ושופכין הרבה פעמים זאח"ז שיש לחוש שפירשו למעלה במקום השריפה כעין דאית' ביו"ד שם סעי' ג' שלא לסנון ע"ג קסמין דלמא פירשו עלייהו והדר נפלו שוב לתוכו אלא אפילו אם עושין חומץ מעט ואינו שואב מפלי אל פלי דאין לחוש דלמא פירשו מ"מ פיון שדרך ליתן החומץ ע"ג המאכל ואוכלין המאכל ע"י שנוטלין המאכל במזלג ואז עומד המאכל בפ"ע והחומץ בפ"ע אז נודאי לא שניף לומר דהיינו רביתיהו ונעשה כשרץ השורץ על הארץ ולכל הפחות הוי ספיקא דאורייתא: ומרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל כשאכל איגערקין הכבוסים אפילו במים לא אכלן אלא קנלפן מתחילה הקליפה החיצונה קלפתו זרק ומה שבתוכו אכל דכל דבר הנכבש ונעשה מחומץ יש בו חשש תולעים כמ"ש בס' הברית הנ"ל וע"כ בנודאי יש לחוש ולעשות התקנה לבשל ולסנון ע"י בגד שלא יוכל התולע ליפול לתוך הפלי כן נראה לי ואחתום בברכה דברי הדורש שלומו: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה ק"ו יתענג על רוב שלום מעתה ועד עולם הרב הגאון המפורס' לשם ולתהלה כבוד מוה' מכתבו קבלתי וכו' ועל אשר בדק לן מעלתו נ"י בקושא אחת והיא דמנ"ל למילף מג"פ לא תבשל לאסור הנאה הא אצטרף לא תבשל הג' ללמד דרף בישול ואין לומר דזה ידעין מל"ת הב' דזה אינו דמהתם אין ראי' דלעולם אפילו שלא כדרך בישול נמי אסור והא דכתיב לשון לא תבשל כדי לאסור שלא כדה"נ עכ"ל בקצרה ולפיענ"ד לא קשה דהרי אמרו בע"ז דף מ"ו ע"ב דכל מקום דיש לדרוש לחומרא וילקולא לחומרא דרשינו א"כ פיון דנוכל לדרוש הקרא על ב' אופנים דרשינו לחומרא דיתורא דל"ת הג' בא לאסור הנאה וא"כ שוב קשיא ל"ל הל"ת הג' לכתוב רק לא תאכל בשך בחלב או לא יאכל ונדע דאסור דיאכל נמי הנאה כמשמע וע"כ צ"ל דהקרא בא ללמד לאסור גם שלא כד"א והנאה וכמ"ש וביאר כל זה הרמב"ם במגן המצות ל"ת קפ"ז ובחינוך מצוה קי"ג ושוב קשה א"כ לכתוב רק

חד ל"ת בְּשֵׁר בְּחֶלֶב פֶּן יִקְדָּשׁ או יִקָּבֵר הוֹאִיל וְהוּא מִהַנְּקַבְּרִין כְּשֵׁם דְּכַתִּיב בְּכֻלָּי הַכָּרֶם וּע"כ
דְּבֵא לְלַמֵּד דְּהֶאֱכִילָה רַק דְּרָךְ בִּישׁוּל אָסוּר: וְעוּד בְּלֵא"ה וְכִי קִצְרָה יַד הַלְּשׁוֹן מִלְּאֲסוּר לֵן אֲכִילָה
בְּלִשׁוֹן אַחֲרֵת דְּלֵא לְכַתּוּב אֲכִילָה או כְּדָרְךָ שְׁנֵאמַר בֵּיתְחֻזְקָאֵל וְהוּבָא בְּחֻזְלִין דְּרָף ל"ז ע"ב לֵא יְבוּא
אֵל פִּיָּה וּבְמִפּוֹת י"ד ע"ב אָמְרוּ דְּלֵא יִגַע אֲזַנְהָרָה לְאֲכִילָה וְאֵז נִימָא פִּינּוּ דְּלֵא פְתִיב אֲכִילָה בְּגוּפִי
אָסוּר אֲפִילוּ שְׁלֵא כד"א וְלָמָּה אֲפִקְנִי בְּלִשׁוֹן בִּישׁוּל וּע"כ דְּאַתָּא לְהוֹרוֹת דְּדוּנְוִקָא דְּרָךְ בִּישׁוּל אָסוּר
וְאִי מְשׁוּם דְּרָךְ בִּישׁוּל לְחֻזְקָא אֲפִתִי הו"ל לְמַכְתֵּב לֵא תֹאכֵל בְּשֵׁר מְבוּשָׁל בְּחֶלֶב וּע"כ לְלַמְדֵּינוּ
לְאֲסוּר אֲפִילוּ שְׁלֵא כד"א וְלָמָּה לִי הִג' ע"כ לְאֲסוּר בְּהִנְאָה וְכֵל זֶה פְתַבְתִּי לְפִי מַה דְּפִשִׁיט' לִי
לְמַעַלְתּוֹ נ"י דְּמַפְתַּח יְתוּרָא או שְׁיִנּוּי, יִלְפִינּוּ זֶה וְיִלְדִידֵי קִשִׁי בְּחֻזְלִין דְּרָף קי"ד יִלְפִינּוּ מְלֵא תְבִשָׁל
לְפִטוֹר או לְחֵיב חֶלֶב בְּחֶלֶב וּא"כ מנ"ל דְּרָךְ בִּישׁוּל וְלִכְךָ הִי נִרְאָה לְפִיעֵנ"ד פְּשׁוּט דְּלֵאוּ מִיְתוּרָא
או שְׁיִנּוּי בְּקָרָא יִלְפִינּוּ אֲלֵא אֲפִילוּ אִין פֶּאן יְתוּר מ"מ אִין ל' לְאֲסוּר טְפִי מִמָּה דְּאַסְרָה תוּרָה וְכִינּוּ
דְּלֵא אָסְרָה הַתוּרָה רַק בִּישׁוּל לֵא תוּכַל לְאֲסוּר טְפִי וְכִינּוּ דְּאַסְרָה בִּישׁוּל מְסַתְמָ' דְּרָךְ בִּישׁוּל כְּמוֹ
דְּאַמְרִינּוּ בְּעֻלְמָא אֲכִילָה דְּרָךְ אֲכִילָה בְּעִי וְנָהִי דְּכָאן רַבִּי קָרָא וְאֲפִילוּ שְׁלֵא כד"א הִינּוּ מְשׁוּם
דְּאַכִילָה לֵא פְתִיבָא אֲבָל מֵאִי דְּכַתִּי מְסַתְמָא מִיְרִי בְּדַרְכּוֹ בְּכָךְ וּא"כ לֵא נוּכַל לְאֲסוּר טְפִי אֲלֵא
כְּדָרְךָ בִּישׁוּל כֵּן נִרְאָה לְפִי ענ"ד נְכוּן: וּבְלֵא"ה קִשְׁהָ לִי לָמָּה הִנְצַרְךָ רְבָא לְזִמְרָה מְשׁוּם דְּרָךְ בִּישׁוּל
הָא אֲמַרְינּוּ דְּבב"ח חִידוּשׁ הוּא וְרַבָּא סוּבֵר דְּכָל מֵאִי דְּנוּכַל לְמַעַט חִידוּשׁוֹ מְמַעְטִינּוּ דְּהָרִי בְּע"ז
דְּרָף ס"ח ע"ב אָמַר רְבָא נְטל"פ בְּשַׁרְצִים מוֹתֵר הוֹאִיל וְשַׁרְצִים חִידוּשׁ הוּא אִין לָךְ בּוּ אֲלֵא חִידוּשׁוֹ
וְכִיּוּצָא בְּזֶה סוּבֵר רְבָא בְּסִנְהֶדְרִין דְּרָף כ"ו דְּעַד זֹמַם מְכָאן וְלִהְבָּא הוּא נְפֹסֵל דְּכָל שְׁנוּכַל לְמַעַט
הַחִידוּשׁ מְמַעְטִינּוּ וּא"ל דְּאַבְיִי לֵא ס"ל סְבָרָא זֹו כְּדִמְשַׁמַּע גְּבִי עַד זֹמַם דְּסוּבֵר לְמַפְרַע הוּא נְפֹסֵל
דְּאַכִּתִּי קִשְׁיָא לָמָּה הִנְצַרְךָ רְבָא לְשִׁנּוֹת דְּרָךְ בִּישׁוּל אָסְרָה תוּרָה הָא רְבָא לְשִׁיטְתוֹ בְּלֵא"ה לֵא קִשְׁהָ
וְדוּחַק לְפָרֵשׁ דְּזֶה בְּאַמַּת פְּנוּנַת רְבָא: וְנִרְאָה דְּהָרִי אָמְרוּ בְּפִסְחִים דְּרָף מ"ד דְּלִכְךָ בְּב"ח אִינוּ חִידוּשׁ
מִכַּח דְּלְחֻזְקָא שְׁרִי דְּהָרִי בְּכֻלָּאִים נְמִי כֵּן הוּא וּבְכֻלָּאִים קי"ל כְּרַבְּנָן בְּכֻלָּאִים פ"א מ"ז דְּיִרְק בְּאִילָן
אָסוּר וְהַתּוֹס' יו"ט שֵׁם הִבִּיא בְּשֵׁם הִירוּשְׁלִמִי דְּיִרְק בְּאִילָן אִינוּ מְשַׁנָּה אֶת הַפְּרִי וּאֲפִי"ה אָסוּר
וּמְסַתְמָ' כְּשֵׁם דְּאַמְרִינּוּ בְּכֻלָּאִי אִילָן ה"ה בְּכֻלָּאִי הַכָּרֶם וּא"כ רֵאוּי לֵן לְזִמְרָה בְּב"ח הַדִּין כֵּן
דְּאַפִּילוּ אִינוּ מְשַׁנָּה טַעְמוֹ אֲפִי"ה אָסוּר פְּדִי לְזַמּוֹתוֹ לְכֻלָּאִים וְעִי"ז יִתְמַעַט הַחִידוּשׁ וְלִכְךָ פְּרִיָּה
אֲפִילוּ לִיכָּא נ"ט נְמִי וְהוּכְרַח רְבָא לְזִמְרָה הַטַּעַם דְּדְרָךְ בִּישׁוּל אָסְרָה תוּרָה: וְעִי"ז אֲמַרְתִּי לְיִשָּׁב
דְּבָרֵי רַש"י בְּחֻזְלִין דְּרָף ק"ה ע"א דְּמַפְרַשׁ הַחִידוּשׁ בְּב"ח מְשׁוּם דְּבִלְחֻזְקָא שְׁרִי וּבְהֶדְדֵי אָסוּר
וְהַתּוֹס' תְּמָהוּ דְּבִפְסֻחִים מְסִיק דְּאִין זֶה הַחִידוּשׁ וְאַמְרְתִּי לְיִשָּׁב דְּהִנֵּה בְּלֵא"ה כְּכָר תְּמָהוּ אִיָּה אֲמַרְינּוּ
דְּבב"ח הַחִידוּשׁ מִכַּח דְּתָרוּ לִי כְּנֹלִי יוֹמָא שְׁרִי א"כ הַחִידוּשׁ הוּא לְקוּלָּא וִיכוּלִין לְמִילָף מִיְנִי
הַחֻזְמָרָא עֵינּוּ בְּנוּב"י מִהַדוּ"ת בַּחֲיו"ד ס' וְכָבֵר הַעִירוּ הַתּוֹס' בְּסִנְהֶדְרִין דְּרָף כ"ז ע"א ד"ה חִידוּשׁ
ע"ז וְלִכְךָ נִרְאָה דְּהָרִי לְכַאֲוֵר' קִשְׁהָ אִיָּה אֲמַרְי' דְּבב"ח דְּמֵאִי לְכֻלָּאִים לְעַנְגֵּן הָאִי לְחֻזְקָא שְׁרִי הָא
לְפִי מ"ש לְעֵיל לְדִידֵן פְּלָאִים אוֹסֵר אֲפִילוּ אִינוּ מְשַׁנָּה טַעְמוֹ וּבב"ח בְּעֵינּוּ דוּנְוִקָא שְׁיִשְׁנָה טַעְמוֹ
א"כ לֵא דְּמִי לְכֻלָּאִים: וְנִרְאָה דְּהָרִי בְּלֵא"ה קִשְׁהָ לְרַבְּנָן מנ"ל דְּכֻלָּאִים אוֹסֵר אֲפִילוּ אִינוּ מְשַׁקָּה
וְצָרִיָּה לְזִמְרָה דְּכֻלָּאִים סְתָמָא פְתִיב וְקִשְׁהָ נִילוּף סְתָמָ' מִן הַמְּפֹרֵשׁ בְּב"ח דְּגִלִּי קָרָא דוּנְוִקָא דְּרָךְ
בִּישׁוּל וְיִהָא פְּלָאִים דְּמִי לְבב"ח וְלֵא יִהָא חִידוּשׁ מִיָּהוּ זֶה אִינוּ דְּהָרִי בְּב"ח בְּלֵא"ה חִידוּשׁ מִכַּח
דְּתָרוּ לִי כ"י בְּחֻזְקָא שְׁרִי וּא"כ לִיכ' לְמִילָף פְּלָאִים מְנִי וְלִכְךָ שְׁפִיר אֲמַרְי' פְּלָאִים סְתָמָ' פְתִיב
וְאַפִּילוּ יִרְק בְּאִילָן דְּאִינוּ מְשַׁנָּה וְכֵל זֶה לְמַסְקְנִי דְּבב"ח חִידוּשׁ מִכַּח דְּתָרוּ לִי שְׁרִי אֲבָל לִס"ד דְּרַק
מִכַּח הָאִי לְחֻזְקָא שְׁרִי הֵנּוּ חִידוּשׁ פְּרִיָּה הָרִי פְּלָאִים נְמִי וּא"ל פְּלָאִים שְׁאֵנִי דְּאַסוּר אֲפִילוּ בְּלִי שְׁיִנּוּי
טַעַם דְּהוּא גּוּפִי' נִילוּף מִיְנִי וְלִכְךָ מְשַׁנֵּי דְּהַחִידוּשׁ הוּא מְשׁוּם דְּאִי תָרוּ לִי כְּנֹלִי יוֹמָא בְּחֻזְקָא שְׁרִי

וא"כ שוב אין ללמוד פלאים מיני' ונשאר החידוש מפח דלחודא שרי ובהדדי אסור והוי חידוש לחומרא וא"ש קושית הנוב"י: ועפי"ז מינשביין דברי רש"י דכל זה לפי האמת דאית לן קרא דרף בישול אסרה תורה.

אבל לפי מאי דלא ידע דרף בישול אסרה תורה שפיר קאמר אביי אי חידוש הוא לחומרא ע"ד הנ"ל מפח דלחודא שרי נימא אפילו ליכ' נותן טעם שרי ויהא שנה לכלאי' ויתמעט החידוש ולא יהי חידוש רק מפח דתרו לי' ומשני דרף בישול וא"ש פנ"ל ובה אסתום בברכה ידו הדורש שלומי: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה ק"ז החיים והשלוה וכל טוב לתלמידי הרבני המופלג בתורה וביראה התרוץ כש"ת מוה' נפתלי שרייבער נ"י.

מכתבו קבלתי וכו' וע"ד הרטי' שנעש' מחלב אילים או כבשים וסמאה ושמן זית ושענה וסלמון ביצה וצריף הנקרא אליון ועשב יבש פתוש ומטגנין זה עם זה אחר שנתערבו וטרפם יחד ורטי' זו אתמחי ושאל אם רשאין לעשות רטי' זו לחולה שאב"ס דיש לאסור חדא משום בישול חלב בחלב דקי"ל חלב בחלב לוקין על בישולו ונהי דנהי נקרא טיגון "והסולת" למנחה סי' פ"ה והפמ"ג בפתיחה, לבב"ח ושם סימן פ"ז כ' דלצורף ומקום הפ"מ יש להתיר טיגון וא"כ ה"ה במקום מפה מ"מ שאר אחרונים מחמירין וגם מדברי מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' צ"ב וסי' צ"ד נראה דאסור טיגון וטעם ב' פיון דאסור בישולו אסור גם בהנאה ובב"ח אסור אפילו שלא כדה"נ מן התורה כמ"ש הרמב"ם בפ"ה מיסוה"ת ובמל"מ שם ואפילו ח"ש אסור מה"ת בהנאה כמ"ש הצ"ח בפסחים דף כ"ב אדרבה אית' בירושלמי בפ"ו מתרומות דבאיסור הנאה אפילו ר"ל מודה דאסור בהנאה מן התורה ואע"ג דנתערב בי' האליון קודם שנעשה בב"ח לא נפסל עי"ז להיות ראוי' לאכילת אדם דהרי לאחר שריפת האליון מערבין אותו ונהי אז לוקחין אותו נמי למעשה אופה ולקף נראה דאסור לעשות רטי' זאת לחולה שאב"ס ומצד אלו הטעמים אסר מעלתו נ"י לעשות זאת בבית חמוי.

והדין עמו לפי ענ"ד דהיתר טיגון בב"ח מקורו עפ"י סוגית הש"ס בסנהדרין דף ד' ל"ד יש אם למסורת דהקש' מנ"ל בחלב היינו חלב ומשני דא"א דחלב דכתיב בקרא היינו חלב דאין דרף בישול בזה מזה הוכיחו דטיגון אינו דרף בישול עיי"ש ברש"י ותוס' וכל שאינו דרף בישול אינו אסור בב"ח מה"ת זהו ראיות הסולת למנחה והפמ"ג אומנם קשיא לזה מהירושלמי ר"פ הנזר מן המבושל דקא מבעי' לי' מעושן אי אית בי' משום איסור בב"ח ואין לתרץ דאולי הירושלמי קאי למאן דאמר יש אם למקרא דהא הרמב"ם בפ"ט ממאכלות אסורות פסק מעושן פטור אבל אסור וכ' הה"מ והב"י דטעמו מירושלמי הנ"ל וכיון דגבי מעושן מספקא לי' אי חשוב כדרף בישול ע"כ טיגון לא גרע מני' אדרב' ונדאי עדיף מני' וא"כ מוכח דאסור מן התורה וכדי שלא יהא סתירה נראה לי' שב' דהנ' הוא גופי' טעמא בעי וכמ"ש הפר"ח הרי גם צלי בישול מקרי כדכתיב ויבשלו את הפסח ולמה לא יקרא טיגון בישול.

ולכאורה אמרתי לי' שב' עפ"י מ"ש הר"ן בחולין בסוגי' דרף בשם הרא"ה דצלי אינו מפעפע ולקף לא שני' בי' לשער בס' ובחולין דף ק"ח אמרו דלקף כתיב לא תבשל להורות דרף בישול דהיינו בכדי נתינת טעם להורות דיתר מס' שרי וא"כ להרא"ה זה שני' בבישול משא"כ בטיגון וצלי וא"כ לכאור' קשה מנ"ל כלל למעט טיגון דלמא אדרבה לקף כתיב בישול דבטיגון אפילו יתר מס' אסור ואפשר דזה באמת הפירוש בש"ס סנהדרין הנ"ל וא"כ אין ראוי להתיר טיגון מיהו איכ"ל פיון דהקרא לא מיירי בי' הו"ל כמו מליחה דשרי מה"ת ואפי"ה י"ל דמפל מקום אם בישל

שיעור מְצַמְצָם גְּבִי בִישׁוּל דְּמַפְעָפַע בְּשׁוּה אָסוּר מִשָּׂא"כ בְּצָלִי וְטִיגוֹן דְּאִינוּ מְפַעְפַע בְּשׁוּה וְאֶפְשָׁר דִּישׁ בּוּ חֻלְקִים דְּלִית בְּהוּ טַעַם א"כ אִין לְלָקוֹת עֲלֵיו דְּנִתְמַעֵט עִי"ז שְׂעוּרוֹ וְכִינּוּן דֵּהֲלַמְמ"ס דְּקָרָא גַם בְּכּוּזֵי מְצַמְצָם אִיגְרִי לְכַף לֹא הָוִי מְצִי הַתּוֹרָה לִינְקוּט טִיגוֹן וּבְכִי ה"ג בְּאַמֶּת אִין לּוֹקִין וְשְׁפִיר קְאָמַר הַש"ס בְּסִנְהֶדְרִין דְּאִי אֶפְשָׁר דְּקָרָא בְּחֻלְב מִיגְרִי דַּא"כ אִינוּ דְרָף בִּישׁוּל וְאִינוּ נוֹתֵן טַעַם בְּשׁוּה וַא"א לְחִיבּוֹ עַל שְׂעוּר מְצַמְצָם וְלַעוֹלָם אַם טִיגוֹן הֶרְבֵּה בּב"ח נְמִי חִיב וְקָא מְבַעֲרִי לִי שְׁפִיר בִּירוּשְׁלָמִי בְּמַעֲוָשׁוֹן וְאִין פֶּאן סְתִירָה וְתַסְתִּימִים מִיגְרִי כִי טִיגוֹן ג"כ אָסוּר אָמְנָם בְּתִי זֶה לֹא א"ש אֶלָּא לְהֶרָא"ה וְאִינוּ קִי"ל בְּצָלִי בְּשִׁמּוֹן נְמִי מוֹעִיל בְּס' וְתוּ אֶפְשָׁר בְּטִיגוֹן גַּם הֶרָא"ה מוֹדָה: וְלִכְף גְּרָאָה לִישָׁב מְטַעַם אַחַר דִּי"ל עִפ"י מ"ש הֶרְמַב"ם בִּפ"ו מִמַּא"ס לְעַנְנֵן קְרוּמֵי חֻלְב דְּאָסוּרִין מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹ ח"ש חֻלְב וּמְזֵה נִלְמַד דַּח"ש מְוַשְׁכַּחַת לֶה ח"ש בְּכַמּוֹת דְּהִיגְנוּ חֻצֵי זֵית וְח"ש בְּאִיכוֹת דְּהִיגְנוּ שְׁהוּא הֶרְבֵּה יוֹתֵר מִכּוּזֵי אֶלָּא שְׂאִינוּ חֻלְב גְּמוּר אֶלָּא מְקַצֵּת חֻלְב בְּאִיכוֹתוֹ עִי"ש וְכָף אֲנִי אֹמֵר דְּאֶפִּילוּ גִימָא דְטִיגוֹן לֹא מְקַרִי בִישׁוּל גְּמוּר מ"מ מְקַצֵּת בִּישׁוּל הוּא דְהִרִי בְּלֹא"ה כ' הִפְר"ח כִּמ"ש לְעֵיל דְּמַצִּינוּ צְלִי מְקַרִי בִישׁוּל וְע"כ אִי פֶּאן לֹא אָסֵר הוּא בְּנוֹדָאִי כִּמ"ש הֶרְמַב"ם בִּפ"ט מְשַׁבֵּת כָּל הַמְרָפָה גּוּף קֶשֶׁה מְקַרִי בִישׁוּל וְזֶה נַעֲשֵׂה גַם ע"י צְלִי אֶבֶל לְשׁוֹן הַקָּרָא לֹא תִבְשַׁל גְּדִי בְּחֻלְב מְשַׁמַּע דְּמַרְפָּה וּמְרַפָּה הַגְּדִי ע"י הַחֻלְב וְזֶה שְׂיִיף רַק בְּבִישׁוּל מִשָּׂא"כ בְּצָלִי וְטִיגוֹן מ"מ מִיָּדִי מְקַצֵּת בִּישׁוּל אֶפְשָׁר דְּלֹא נִפְיָק וְהָוִי כַח"ש וְתַרְנוּנֵיהוּ עוֹלִים בְּקִנְיָה אַחַד דְּבִסְנֶהֱדְרִין קְאָמַר דְּאִינוּ בִישׁוּל גְּמוּר אֶבֶל מְקַצֵּת בִּישׁוּל הָוִי וְאָסוּר כְּמוֹ חֻצֵי שְׂעוּר מֵה"ת וּבִירוּשְׁלָמִי קָא מְבַעֲרִי בְּמַעֲוָשׁוֹן אִי חִיבִיב כְּמַקְצֵת בִּישׁוּל וְאָסוּר כְּמוֹ ח"ש מִן הַתּוֹרָה וְקִימ"ל לְהַחְמִיר וַא"כ לְדִינָא קִי"ל טִיגוֹן אָסוּר מִן הַתּוֹרָה וַא"כ בְּנִידוֹן הַנ"ל אִין לְהַתִּיר מִכַּח דְּהָוִי טִיגוֹן וְכִינּוּן דְּטִיגוֹן אָסוּר מִמִּיל' נַעֲשֵׂה בְּב"ח מִן הַתּוֹרָה וְאָסוּר בְּהִנָּאָה וּכְבָר כ' מְרַן זַצ"ל בַּחַת"ס סִי' צ"ב הַנ"ל דְּחֻלְב בְּחֻלְב אָסוּר בְּהִנָּאָה וְנִהִי שִׁכ' דְּהַסוּמָף עַל הַדְּגוּ"מ בְּסִי' פ"ז דְּמַתִּיר בְּהִנָּאָה אִין מְזַחִיחִין אוֹתוֹ הַפּמ"ג לֹא הַסְפִּים לְזֶה וְנִהִי דְלְכָאוּר' מִש"ס דְּכַרִּיתוֹת דָּף כ"ג דְּפָרִיף לְמ"ד אִין אַחַע"א בְּקַדְשִׁים מְכַל חֻלְב לֶה' וְלְכָאוּר' קֶשֶׁה הָא מְעִילָה הוּא אִיסוּר הִנָּאָה וְאֶפִּילוּ אִי אִינוּ חַל אִיסוּר ע"א מ"מ אָסוּר בְּהִנָּאָה וּמֵאִי פָרִיף וְהָוִי לְכָאוּר' רֵאִי מְוַכְרַחַת דְּאִי אִינוּ חַל מְוַתֵּר בְּהִנָּאָה וְצ"ע עַל רַש"י מִיָּהוּ אֶפְשָׁר לְדַחוֹת דְּגִבֵי מְעִילָה גַם אִיסוּר לֹא דְאֶכִילָה אִיפָא כִּמ"ש הַמַּל"מ בִּפ"א מְמַעִילָה דִּין ג' וּמְשַׁמַּע לִי דְאַתְרַבִּי מְכַל חֻלְב לֶה' לְכָל אִיסוּרֵי מְעִילָה גַם לְאִיסוּר אֶכִילָה וּמ"מ עֲדִינִין קֶשֶׁה לְרַש"י דַּס"ל דְּהָוִי אִיסוּר מוֹסִיף וּמוֹסִיף חַל אֶפִּילוּ חַל חִמּוּר כִּמ"ש הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת דָּף ל"ג ע"ב וַא"כ לְפַרְש"י מֵאִי פָרִיף וְצ"ע.

ומ"מ משום קוּשְׂיָא אִין לְנוּ לְדַחוֹת שִׁטוֹת הֶרָאשׁוּנִים דְּהֵם יְדַעוּ טְפִי מִינּוּ וְכִינּוּן דְּלַרְש"י וְרַשְׁבָּ"א וְרִיטְב"א בְּחֻלְבִין ק"א וְקִי"ג אִיסוּר הִנָּאָה אִיסוּר מוֹסִיף וְאֶפִּילוּ לְתוֹס' דַּס"ל דְּהִנָּאָה אִין אִיסוּר מוֹסִיף מ"מ אֶפְשָׁר דַּס"ל דְּחֻלְב בְּחֻלְב הָוִי כּוֹלֵל מְגוּ דְחִייל עַל הַחֻלְב חַל עַל הַחֻלְב עִי"ש וְלֹא נִשְׂאָר סְמָף אֶלָּא לְשׁוֹן הֶרְמַב"ם בְּכַרִּיתוֹ דָּף י"ב בְּנִקְוֹדָה הַנְּפִלְאָה בְּפִי הַמְשַׁנָּה לְהֶרְמַב"ם וְשָׁם דְּבָרֵי סְתוּמִים וַיֵּשׁ בּוּ הֶרְבֵּה פִירוּשִׁים וּלְפִיעַנ"ד אֶפְשָׁר דְּגַם הֶרְמַב"ם מוֹדָה דְּחֻלְב בְּחֻלְב אָסוּר בְּהִנָּאָה אֶלָּא דַּס"ל פִּינּוּ דְאִיסוּר אֶכִילָה וְהִנָּאָה שְׂעוּרוֹן שְׁנָה בְּכּוּזֵי אִיכ"ל דְּהִנָּף דְּאִיסוּרִין בְּהִנָּאָה מִשׁוּם סְרָף אֶכִילָה נְאָסְרוּ שְׁלֹא יְבוֹא לִיָּדִי אֶכִילָה דְאֶכִילָה הוּא הִנָּאָה הַגְּדוּלָה וְלוּלִי דְאָסוּר בְּאֶכִילָה לֹא הִי אָסוּר בְּהִנָּאָה וְאִיף גִּימָא מְגוּ דְחַל אֶהֱנָאָה חַל אֶאֶכִילָה דְכִינּוּן דְּהִנָּאָה טְפִילָה לְאֶכִילָה וְדוּוּקָא בְּקַדְשִׁים דְּמְעִילָה דְשְׂעוּר הִנָּאָה בְּשׁוּה פְרוּטָה וְאֶכִילָה בְּכּוּזֵי וַא"כ הִנָּאָה מְצַד עֲצָמָה אָסוּר אִיכ"ל דְּהִנָּאָה מְקַרִי מוֹסִיף מִשָּׂא"כ בְּשָׂאָר אִיסוּרִין דְשְׂעוּרוֹן שְׁנָה וְנִרְאָה דְשְׁנִיָּהֶם נְאָסְרוּ מְטַעַם אַחַד וַא"א לֹמֵר דְּמְקַרִי מוֹסִיף דְּהִנָּאָה נְגַרְתָּ אַחַר הָאֶכִילָה: וְלִפִּי"ז לְפִי הַאָּמֶת אִיכ"ל דְּגַם

הַרְמַב"ם מוֹדָה דְאָסוּר בִּהֲנָאָה דְהָרִי אָמְרוּ בִּיבְמוֹת דָּף ל"ב ע"ב לר"י נפ"מ לְקַבְרוּ בֵּין רִשְׁעִים גְּמוּרִים וְכִמוּ שֶׁהִקְשָׁה נְמִי בַּפּמ"ג וְאֵע"ג דר"ש פְּלִיג עֲלֵי הָא קי"ל בְּעִירוּבֵין דָּף מ"ו דר"י ור"ש הִלְכָה כר"י וּאֲפִי"ה א"א לְחֻנְשָׁבוּ מוֹסִיף כּוֹן נִרְאָה לְפִי ענ"ד בְּכּוֹנוֹת הַרְמַב"ם וְאִינוּ מוֹכְרָח דְהַרְמַב"ם סוֹבֵר דְמוֹתֵר בִּהֲנָאָה וּמִמִּיל' אָסוּר מְשִׁיחָה וּרְטִי' הַנ"ל בִּהֲנָאָה אֲפִילוּ שְׁלֵא כְּדֵרֵךְ הִנְאָתָן וְאֲפִילוּ חֲצִי זֵית כְּדִלְעִיל אֲלֵא א"כ נִפְסֵל קוֹדֵם בְּיָשׁוּל מְאָכִילת אָדָם אוֹ ע"י הָאֵלוּן הַנ"ל אוֹ ע"י הָעֵשְׂבִים אוֹ שְׁמֵן מוֹסְרָח וְכִינְצָא וּבִכְה"ג כ' הַפְּלִיתִי בְּסִי' פ"ז ס"קטז כֹּל שְׁנִפְסֵל קוֹדֵם בְּיָשׁוּל אִינוּ דֵּרֵךְ בְּיָשׁוּל וּבב"ח דְּוּנְקָא דֵּרֵךְ בְּיָשׁוּל נְאָסֵר וּמוֹתֵר אֲבָל לֹא זֹאת אֵין לְהַתִּיר כּוֹן נִרְאָה לְפִי ענ"ד: וְעַפ"י הַסְּבָרָא הַנ"ל דִּהֲנָאָה מְשׁוּם סְרָף אֲכִילָה נְאָסֵר אֲמַרְתִּי לְהַסְבִּיר סְבָרַת הַתּוֹס' שְׁכ' דְּוּנְקָא לֹא תֵאֱכֹל כּוֹלָל גַּם הִנְאָה אֲבָל כִּי כֹל אוֹכֵל אֵין הִנְאָה בְּכֹלל וְהִינּוּ בֵּינוּ דְמְשׁוּם שְׁלֵא יָבֹא לְאֲכֹלוּ וְזֶה שְׂבִיבָה אִם כְּתִיב לְשׁוֹן עֲתִיד שְׁלֵא יָבֹא לְאֲכֹלָה אֲבָל בְּלִשׁוֹן עֵבֵר אוֹ בֵּינוֹנִי דְּוּנְקָא אֲכִילָה דְּבָרֵי רַבּוּ וַיִּדְוֹד הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמוֹ: הַק' מְשָׁה שִׁיק מְבָרְעָנְאוּנֵע: תְּשׁוּבָה ק"ח בַּעֲזָה"י יוֹם ג' פ' דְּבָרִים שְׁנַת תרל"ז לַפ"ק חוֹסֵט: הַחֲיִים וְהַשְּׁלוּם וְכֹל טוֹב לְהֵרֵב הַמְּוִפְלָג כַּש"ת מוֹה' אֵינְזֵק נ"י וּוִירְטֵהִימַעַר נ"י: מְכַתְּבוּ הַיְקָר קַבְלִיתִי וְכוּ נְשִׂאֲלִיתִי לְחַוּוֹת דְּעַתִּי בְּדִין עֵצִם שְׁנִמְצָא בְּקִדְרָה חוֹלְכַת שְׁבִשְׁלוּ בְּהַ תְּפוּחֵי אֲדָמָה הַנְּקָרָאִים ער"ד עַפְע"ל וְכָבֵר אֲכֹלוּ הַמְּאָכֵל רַק הַשְּׂאֵלָה עַל הַפְּלִים שְׁלֵא הִי' ס' בְּקִדְרָה הִזָּה וּמַעֲלָתוֹ נִי' כ' לְצַדָּד בֵּינוּ דְקִי"ל בְּסִי' צ"ט דְּעֵצְמוֹת הָאִיסוּר אֵין מְצַרְפִּין לְאִיסוּר וְא"כ ע"כ דְּלִית בְּהוּ מְמַשׁ וְאֵין חֲשֵׁשׁ אֲלֵא מְשׁוּם בְּלִיעַ' שְׁפִלְעַה הָעֵצִם מִהַבְּשָׁר וְכִינוּ שְׁהִי' ב' יָמִים בֵּין הַזְּמַן שְׁבִיבְשָׁלוּ בְּשָׁר לְבַשְׁעַת מְצִיאָה יֵשׁ לְדוֹן כּוֹ מְשׁוּם נוֹטל"פ וַיֵּשׁ שְׁחֻלְקוּ עָלָיו שְׁבִיב"ד ס' פ"ז מְבֹרָךְ דְּגַם עֵצְמוֹת אֵית בְּהוּ לְכֹל הַפְּחוֹת מְדַרְבְּנָן אִיסוּר בְּיָשׁוּל בְּב"ח וְעוֹד הָאֵרִיף מַעֲלָתוֹ נִי' וּלְפִי ענ"ד בְּאַמַּת הַפּמ"ג בְּסִי' פ"ז סְעִי' ז' הַקְּשָׁה מִזָּה עַל הַמְּנַח"י בְּתְשׁוּבָה ס' ו' וְכַבִּית לְחֵם יְהוּדָא בְּתְשׁוּבָתוֹ פִּלְפְּלוּ רַק אִם נִיְחוּשׁ שְׁהִי' מוֹחַ בְּחֻלְל הָעֵצִם וְהַמְּנַח"י חֲנִישׁ וְהַבִּלְח"י כ' שְׂאֵין לְחַוֵּשׁ אֲבָל מְצַד הָעֵצִם עֵצְמוֹ פְּשִׁיטָא לְהוּ דְאֵין לְאָסוּר הָרִי בְּסִי' פ"ז מְבֹרָךְ לְאִיסוּר: וּלְפִי ענ"ד בְּלֵא"ה הַדְּבָר קֶשֶׁה מְאוֹד לְהַבִּין אֲמָאִי בְּאַמַּת אוֹסֵר בֵּינוּ דְקִי"ל בְּרִישׁ ס' צ"ט שְׁם בִּי"ד עֵצְמוֹת הָאִיסוּר אֵין מְצַרְפִּין לְאִיסוּר וְאֲפִילוּ לְדַעַת הַרְמ"א שְׁהַחְמִיר כְּדַעַת הַא"ז דְאֵין מְצַטְרְפִין עֵצְמוֹת הָאִיסוּר לְהִיתֵר אֲפִי"ה עֵצְמוֹת הָאִיסוּר אֵין מְצַטְרְפִין לְאָסוּר וְכִינוּ שְׁכֹן בְּכֹל אִיסוּרֵי תוֹרָה בְּוּדָאֵי גַם בְּאִיסוּר בְּב"ח לֹא חֲמִיר מִיְגִי' וְאֲפִילוּ אִם נִימָא דְבְּסִי' פ"ז מִיְרִי בְּרַפִּים.

אֲפִי"ה קֶשֶׁה עַל הַמְּחַבֵּר דִּהַמְּחַבֵּר בְּסִי' צ"ט לֹא חִזְקָה וְצ"ל דַּס"ל דְּנָהִי דִּהֲלִיחּוֹת שְׂיֵשׁ בְּעֵצְמוֹת יֵשׁ לוֹ טַעַם קְלוּשׁ וְאִינוּ אָסוּר מ"מ גַּם טַעַם קְלוּשׁ אָסוּר מְדַרְבְּנָן לְכַהֲפ"ח לְכַתְחִילָה דְאֲפִילוּ נ"ט בְּר' נ"ט דְּהוּא קְלוּשׁ קִי"ל בִּי"ד ס' צ"ה דְאָסוּר לְכַתְחִילָה וְאִם בְּיָשׁוּל בְּמִזִּיד הָוִי כְּמַבְטֵל אִיסוּר לְכַתְחִילָה דְאֲפִילוּ בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן כֹּל שְׁעִיקְרוּ דְאוֹרִייתָא אֲפִילוּ לְדַעַת הַמְּחַבֵּר בְּסִי' צ"ט אִם בְּיָשׁוּל בְּמִזִּיד אָסוּר וְא"כ בְּסִי' פ"ז דְּמִיְרִי לְעַנְגֵן חַיִּיב וּפְטוּר וְע"כ אֵינְרִי בְּמִזִּיד וּלְכַהֲ אִם בְּיָשׁוּל בְּדִיעְבַּד נְמִי אָסוּר דְּהוּי כְּמַבְטֵל אִיסוּר לְכַתְחִילָה אֲבָל הַמְּנַח"י וְהַב"ל לְחִי אֵינְרוּ דְנִפְלָל שְׁם עֵצִם וּבִכְה"ג וּוּדָאֵי אִינוּ אוֹסֵר מְצַד הָעֵצִם וּלְכַהֲ פִלְפְּלוּ רַק אִי חֲנִישִׁינִין שְׁהִי' בְּהֵם מוֹחַ: וּלְפִי"ז לְכַאֲרָה מוֹכַח דַּעַת מְפֹרְשִׁים הַמוֹבָאִים בַּפּמ"ג ס' צ"ט סְק"א בְּטו"ז דְּגַם בְּעֵצְמוֹת יֵשׁ לְיָחֻוֹת מְצַד עֵצְמָם רַק דְּנִקְל' הַטַּעַם מִיְהוּ יֵשׁ עוֹד לְיָשׁוּב בְּדֵרֵךְ אַחַר דְּבָרֵיהֶם דִּהִנְיָה כְּבָר הַקְּשׁוּ הַמְּפֹרְשִׁים לְדַעַת הַרְמ"א דְּכַתְבַּ כְּהַא"ז דְּעֵצְמוֹת הָאִיסוּר אֵין מְצַטְרְפִין לְהִיתֵר דְּקֶשֶׁה מִמֶּנּוּ"פ אִם יֵשׁ לְהֵם מְשׁוּמֵי יֵצְטְרְפוּ גַם לְאִיסוּר וְאִם אֵין בְּהֵם מְשׁוּמֵי לְמָה לֹא יֵצְטְרְפוּ גַם לְהִיתֵר וּלְפִי ענ"ד י"ל דְּהַא"ז חֲנִישׁ דְּנָהִי דְּמֵן הַסְּתָם אֵין בְּעֵצְמוֹת אִיסוּר לְיָחֻוֹת אֲבָל זֶהוּ רַק עַפ"י הָרוּב כְּמוֹ כֹּל דְּבָרִים הַטְּבָעִיִּים הֵם רַק עַל פִּי הָרוּב אֲבָל לְפַעְמִים אוֹ לְאִיזָה מִן הָעֵצְמוֹת יֵשׁ בְּהֵם לְיָחֻוֹת הָאוֹסֵר אֲלֵא דְאֲזִלְגִין בְּתַר רוּב וְכֹל זֶה

אם הנידון הוא דהעצמות יאסרו המאכל דיש לו חזקת היתר ואיפא רוב נחזקה להיתר ובכה"ג
לכ"ע אין חוששין למיעוט אבל אם אנו דנין אם העצמות האיסור יצטרפו להיתר לבטל האיסור
שעומד בחזקת איסור בכה"ג אין סומכין על הרוב מדרבנן ולכך אין מצטרפין לא לאיסור ולא
להיתר פן נ"ל להסביר פאן דברי האור זרוע: וא"כ י"ל דלכך בסי"פ"ז אוסר לבטל עצמות עם
חלב משום דחיישינן למיעוט עצמות דיש בהן ליחות מפשר והיננו ג"כ לכתחילה דאין מבטלין
איסור ברוב אבל אם מעצמו נפל פנענך' דמנח"י שפיר איכ"ל דשרי וסמכינן ארנפא ולפי תי'
זה איפא למימ' דרוב העצמות שאינם אוסרים הוא משום דאין בהם שום לחלוחית וכדעת
המפורשי המובאים בפמ"ג סי' צ"ט הנ"ל ואיכ"ל דאפשר דהוי נוטל"פ וכסברת מעלתו נ"י: אמנם
באמת דעת המחבר דפסק בסי' צ"ט דגם מצטרף להתיר ולבטל האיסור א"כ ע"כ לא ס"ל דאיפא
מיעוט עצמות דיש בהן לחלוחית האיסור ולא שייך תי' הגזה וע"כ ס"ל כתי' הראשון ולפי תי'
הראשון נראה דבעצמו יש בהם לחלוחית רק דיש בהם טעם קלוש וא"כ לא דמי לכלים דנפגם
הטעם בו ולא שייך להתיר משום נוטל"פ מ"מ נראה דוודאי אם הי' עץ של דבר איסור שפיר
יש לחוש בו מטע' הנ"ל אבל בנידון זה שהי' עץ של פשר פשר וגם הקדירה שבישלוו בה לא
הי' בה חלב וא"כ הוי במאכל הגזה נ"ט בר נ"ט ומשם נכנס להקדיר' הטעם הג' בקדירה וקי"ל
בסי' צ"ה דאפילו בבישול שרי.

ונהי דיש לפקפק על זה דהרי הפמ"ג בסי' צ"ה בט"ז הביא דנ"ט בר נ"ט לא מקרי אלא אם טעם
הראשון הי' בכלי ושם איקלש אבל בבא הטעם הראשון להאכל לא איקלש מ"מ בנידון הנ"ל
שפא הטעם הראשון אל העץ דיש בהן לחלוחית קלוש ונתערב הטעם שבלע העץ ע"י הבישול
עם הפשר בלחלוחית הקלוש שבתוך עץ בכה"ג לא עדיף מטעם ראשון הנבלע בקדירה ושפיר
איכ"ל דמוותר משום נ"ט בר נ"ט וא"כ פיון שפברנו אשר בנידון זה אין איסור משום עץ מצד
עצמו כדמוכח מדברי מנח"י ובלח"י ואין חשש רק משום דבשלו העצמות בהדי פשר פשר ולא
שייך חנ"נ אלא דהבלוע של פשר שנוכסה מתחילה בהעצמות ומשם להמאכל וממאכל להקדירה
והוי נ"ט בר נ"ט דשרי בדיעבד: ובפרט לפי מה שציידד הפמ"ג בפתיחה להלכות בב"ח דאפילו
אי טכ"ע דאורייתא מ"מ נ"ט בר נ"ט לכ"ע מדרבנן וכן צידד מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד
סי' פ"ו דבטעם שני למ"ד טע"כ דאורייתא דליף מגיעולי עפ"ם אין למילף לטע"כ בדבר המותר
שיהא נעשה איסור ונהי דדחה הפמ"ג לגמרי דין זה מ"מ סברא גדולה הוא ושמואל דסובר דנ"ט
בר נ"ט שרי וקיל טעם דאיקלש וכו' ולכך נראה לפי ענ"ד בנידון הנ"ל להתיר הכלים שאינם
ב"י והנראה לפי ענ"ד פתבתי דברי ידידו החותם באהבה רבה ודורש שלומי: הק' משה שיק
מברעזאוע, תשובה ק"ט בדין כלים הבלועים מבב"ח שהאו"ה פלל כ"א כ' דמוותר למוכרם לגוי
הנה לשון הטור וש"ע בסי' צ"ד סעי' ג' דכ' דאסורי' בהנאה נראה דצריכים דווקא שבירה וכמ"ש
הבאר היטב שם והטור לטעמין' אזיל שאוסר באו"ח סי' ת"נ להשפיר פלי חמין לגוי וה"ה מכירה
משום דהפלי אסור בהנאה אבל טעמא דהא מילתא צ"ע דהא הסכים הטור וש"ע עם הר"ת בתוס'
ע"ז דף ל"ב ע"ב ד"ה ונהא וכו' דאין איסור בכלים הבלועים מאיסור הנאה משום רוצה בקיומו
ע"י ד"א ולכך התיר ליתן בו דבר יבש ולהטור אפילו צונן לח ולהש"ע דאסור צונן לח הוא רק
משום גזירה שפא ישהא מעל"ע כמ"ש היש"ש פ"כ כ"ה סי' מ"ו: ונהי דזה שרי רק באקראי בעלמא
כמ"ש הש"ך והפר"ח בסי' צ"א ובמנח"י פלל פ"ה משום חשש שפא ישכח וישתמש בחמין מ"מ
מדמוותר באקראי צריף לומר דאינו אסור משום רוצה בקיומו ע"י דבר אחר וגם קי"ל פהסכמת
האחרונים ביו"ד רס"י ק"י דרשאין למפור שאר איסורי הנאה שנתערבו ונאסרו מותר למפור

חויז מְדָמִי אִסוּר שָׁבוּ וּא"כ אַמַּאי יְהֵא אָסוּר לְמַפְנֵי הַקְדִּירָה לְגוֹי וְה"ה אִם נִתְעַרְבּ אִסוּר בְּלִיעַת
בב"ח בַּפֶּת וְכִיּוֹצֵא יְהֵא מְוֹתֵר לְמַפְנֵי לְגוֹי חוּץ מְדָמִי אִסוּר וְכַמ"ש הַפֶּמ"ג בְּפִתְיָהּ לֵה' בַּב"ח
וּבפֶּר"ח בַּאו"ח ס' תס"ז פֶּסֶק נְמִי פְהַמְרָדְכִי דְאֶפִּילוּ אִינוּ מְפֹנְרֵשׁ בְּהַדְיָא חוּץ מְדָמִי אִסוּר פִּינּוּן
דְּאִינוּ אֶלָּא בְּלוּעַ נְטַעַם וְנִדּוּעַ דְּאִין הַגּוֹי נוֹתֵן מְעוֹת עֲבוּר זֶה מְוֹתֵר לְמַכְרוּ עֵי"ש וּא"כ לְמָה יְהֵא
פֶּאן אָסוּר לְמַפְנֵי הַקְדִּירָה הַבְּלוּעַ מַבְב"ח: אַמְנָם בַּדְּגוּ"מ ס' צ"ד סַק"ג נִרְאֶה דַס"ל דְּחַמֵּץ שְׂאֵנִי
פִּינּוּן דְּרוּצָ' לֵאחַזָּה"פ לִיקְנוֹת מִן הַכְּלִי חָשׁוּב טְפִי פְרוּצָה בְּקִיּוּמוֹ ע"י דְּבָר אַחַר דְּוֹמְיָא דְחֶרֶס
הַדְרִינּוּס וְנִרְאֶה דְהֵינּוּ כַפִּי הַסְמ"ג הַמּוּבָא בִיש"ש פ' כ"ה ס' מ"ו הַנְּל וְלִדְבָרֵינוּ נִרְאֶה דַס"ל
בְּכִלִי חַמֵּץ גַּם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ יָבֵשׁ אָסוּר לְהַטוּר וְכ"ש לְהַחֲמֵם חַמֵּינִין וְלִכְפֹּה הַבִּיא בַש"ע סוּסִי"א ת"נ דִּישׁ
חוֹלְקִין וּמַתִּירִין לְהַחֲמֵם וּמִינְשֵׁב בְּזֶה קוֹשֵׁיַת הַמַּג"א שֵׁם סְקִי"ב דֵּהֲדַגּוּ"מ לְשִׁיטָתוֹ וּלְפִי"ז נִרְאֶה
דְּדוֹנָקָא בְּחַמֵּינִין אָסוּר לְהַשְׁפִּיר אוֹ לְמַפְנֵי אֶבֶל בְּכִלִי שְׁנֹבְלַע מַבְב"ח בְּאַמַּת מְוֹתֵר לְמַכְרוּ לְגוֹי וְמָה
שְׁפַתְבּ דְּאָסוּר בְּהַנְּאָה הֵינּוּ שְׂאֵר הַנְּאֹת: אֶבֶל הַלְשׁוֹן לֹא מִשְׁמַע פֶּן דְּנִקֵּט אָסוּר בְּהַנְּאָה וְכֵן מִשְׁמַע
בְּלְשׁוֹן הַב"ח בַּסִּי"א צ"ד וְקִשְׂיָא פֶּנ"ל וְצָרִיף לֹמֵר כַּמ"ש הַמַּג"א בַּסִּי"א ת"ק ס"ק י"ב הַנְּל דְּהַטַּעַם
מִשׁוּם דְּכָשֵׁם שְׂאֵסוּר לִיקְנוֹת כֶּף אָסוּר לְהַנּוֹת לְגוֹי אִסְרֵי הַנְּאָה וְלִכְפֹּה בְּמִידֵי דְאֶכִּילָהּ אָסוּר עֵי"ש
אֶפִּילוּ לְמַפְנֵי הַכְּלִי לְגוֹי וְנָהִי דְהַנְּאָה שְׂיִיף רַק פֶּשְׁהוּא ב"י מ"מ בְּסַתְמָא לֹא חִילְקוּ מִשׁוּם גְּזִירָה
אִטוּ ב"י דְּכָשֵׁם שְׂאֵסוּר לִיקְנוֹת כֶּף אָסוּר לְהַנּוֹת אֶמְרוּ זֶהוּ טַעַם שְׂכ' הַמַּג"א: וּלְפִי"ז צ"ל הָא
דְּהַתִּירוּ לְמַכּוֹר חוּץ מְדָמִי אִסְרֵי שָׁבוּ הֵינּוּ בְּאִסוּר מִשְׁהוּ דְלֹא שְׂיִיף בִּי הַנְּאָה שְׁמִשְׁהוּ אִין בּו
הַנְּאָה וְאִינוּ מְהַנֵּה הַנְּכָרִי בְּזֶה וְאֶפִּילוּ בְּיָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ דְּהֵינּוּ חֲבִיּוֹת בְּחֲבִיּוֹת קִי"ל בִּיּו"ד ס' קל"ד
דְּשָׂרִי וְהֵינּוּ מִשׁוּם דַּמָּה"ת בְּרוּבָא בְּטַל וְאִין פֶּאן אֶלָּא אִסוּר דְּרַבְּנָן וּבְדַרְבְּנָן אֶמְרִינִין לֹא אֶפְשָׁר
וְלֹא קַמְכּוֹנוֹן שָׂרִי וְאֶפִּילוּ בְּפֶסֶק רִישָׁא לְדַעַת הַתַּה"ד הַמּוּבָא בַּמַּג"א ס' שִׁי"א אֶבֶל הֵיכָא דְאָסוּר
מָה"ת דְּהֵינּוּ בְּכַדִּי נְתִינַת טַעַם י"ל דְּאָסוּר לְהַנּוֹת פֶּן נִרְאֶה לְפִי עַנ"ד לְהַסְפִּיר סְבַרְתַּ הַמַּג"א
וְלִדְיָדִי אָסוּר לְמַפְנֵי כָּל שְׁנֹבְלַע מְבִלִיעַת בַּב"ח אוֹ אֶנְכֵּל שְׁנֹבְלַע בּוּ בְּכַדִּי נְתִינַת טַעַם: וְלִדְבָרֵינוּ
צָרִיף לֹמֵר הָא דַע"ז דָּף ס"ה ע"ב דְּהַתִּיר רַבָּא בְּכָרִי שֶׁל חֲטִימִים שְׁנֹפֵל עֲלֵינוּ יי"נ מִיָּרִי בְּסַתְמֵם יִנָּם
אוֹ רַבָּא לְשִׁיטַת רַש"י דְּסוּבֵר טַע"כ דְּרַבְּנָן וְכֵן אָנוּ מוֹרִין הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה הֵיכָא דְנִאָסְרַבְּבִלִיעַת
בַּב"ח דְּאָסוּר לְגַמְרֵי אֶפִּילוּ לְמַפְנֵי לְגוֹי אִי"כ יֵשׁ הַפֶּס"מ אוֹ שְׂאֵר צְדָדִים לְהַתִּיר יֵשׁ לְהַקֵּל דְּהַרִי
מְלַבֵּד הַשִּׁיטוֹת הַנְּל הַמַּתִּירִין לְמַפְנֵי הַכְּלִי הָא גַּם לְטַעַם הַמַּג"א הָא הַרְבֵּה מְהַאֲחֻרוּנִים דְּפִלְיָגוּ
וּס"ל דְּמְוֹתֵר לְהַנּוֹת אִסוּר הַנְּאָה וְדוֹנָקָא בְּחַמֵּץ וְכַמ"ש הַמְּקוּ"ח בְּסִי"א תַמ"ח וְהוּבָא שֵׁם בַּפ"ת
בִּיּו"ד בַּסִּי"א צ"ד סַעִי"ג עוֹד הַרְבֵּה אַחֲרוּנִים שְׁפַתְבוּ פֶּן וְכֵן נִרְאֶה לְפִי עַנ"ד: תְּשׁוּבָה ק"י הַחֲטִימִים
וְהַשְׁלוּם וְכָל טוֹב לְאַהֲבֵי הַדְּיָין הַמְּצוּנִין בְּהַלְכָה הַרְבּ הַפְּנוּפֵלַג בְּתוֹרָה כַּש"ת מוּה' מְאִיר נִי: בְּהִיּוֹתִי
יַחַד עִם מַעֲלָתוֹ נִי שְׂאֵל מְמַנִּי בְּדִין טִיפַת חֵלֶב שְׁנֹפֵלָה עַל הַקְדִּירָה מִבְּחוּץ שְׂלֵא פִּנְגֵד הָרוֹטֵב וְאִין
שְׁהוֹת לְהַנְּיָחוֹ לְהַצְטַנֵּן פֶּגוֹן בְּעָרֵב שְׁבַת וְקִי"ל בִּיּו"ד ס' צ"ב וּבִשְׂ"ף שֵׁם סַק"ל שְׂאֵם יֵשׁ ס' נִגְד
הַטַּפָּה יַעֲרָה בְּצַד הָאֲחַר אִם צָרִיף מִיָּד וְשְׂאֵל מַעֲלָתוֹ נִי אִם עֲבַר וְעִירָה פִּנְגֵד הַטַּפָּה מְאִי דִינוּ דְּנָהִי
דִישׁ ס' נִגְד הַטַּפָּה מ"מ פֶּשְׁמַעֲרָה לְבַסּוּף לֹא נִשְׂאֵר ס' בְּרוֹטֵב שְׁבַקְדִּירָה נִגְד הַטַּפָּה וְאָסוּר וְהֵנָּה
כְּבָר אֶמְרֵתִי וְהַשְׁבַּתִּי לוֹ אַז פֶּא"פ אֶבֶל הוּאִיל וּמַעֲלָתוֹ נִי בִיקָשׁ מְמַנִּי לְהַשִּׁיבוּ בְּכַתֵּב צָרִיף אֲנִי
לְהַאָרִיף קִצַּת כִּי דִין זֶה הוּא מִן הַלְכוּ' עֲמִימוֹת וְהֵנָּה אִם נִפְל הַטַּפָּה נִגְד הָרוֹטֵב מְצִינוּ בּוּ ד' שִׁיטוֹת
הוּבָאוּ בְּפוֹסְקִים: דַּעַת הַסְמ"ג דְּמַפְעַפֵּעַ בְּכּוֹלוֹ וְנַחֲסָרוּ הַחֲרָסִים וְנַעֲשֵׂה כָּל הַקְדִּירָה נְבִלָה וְצָרִיף ס'
נִגְד כּוֹלוֹ אִם הִי אֶפְשָׁר כְּמוֹ שְׁהִבִיא הַש"ד ס' נ"ה וְמַהר"מ הַנְּצָרֵף ס' פְּעָמִים ס"א דְּהַבְּלִיעַ' נ"נ
אַמְנָם הַרְאָב"ן וְהַסְמ"ג הַתִּירוּ הַרְאָב"ן הַתִּיר מִשׁוּם דְּהֵנּוּ כְּמוֹ נִפְלָה לְתוֹף הָרוֹטֵב דְּפִשִּׁטָּא לִי
דְּמַפְעַפֵּעַ לְפָנִים כְּמוֹ שְׁהִבִיא הַמְרָדְכִי וְהַשְׁעָרִים הַנְּל וְהַסְמ"ק הַתִּיר מִשׁוּם מַמְנ"פ דָּאֵם מַפְעַפֵּעַ

מותר ואם אינו מפעפע א"כ הוא עומד במקומו ופליגו בכוננתו הש"ך בס"ק י"ח והטו"ז בס"ק י"ט ולפי ענ"ד נראה לכאורה אם הקדירה מליאה מלא וגדוש ע"ד שצריכה להיות מליאה אם רוצין להגעילה פמבואר בסי' תנ"ב באו"ח לכ"ע שרי דהרי פיון דמהני ונחשיב כה"ג פהנעל' אם פן חזינין שהרוט' והמים שבפנים פועלים על בליעה שבחרסי הקדירה אפילו מבחוץ להוציא פשם שאם מכניסין הפלי בתוך המים מפליטים ממנה רק המים שמבפנים פועלים על מאי שבדופן הקדירה מבחוץ וא"כ הא חזינין דהדופן הוי פאלו הוא בתוך המים וא"כ פשוט דהטפה הנופלת הוי פנפלה לתוך המים ונתבטלה ואפילו בכ"ח שאינו יוצא מידי דפיו מ"מ הא גם באוכל הרי אין הגעלה באוכלין ואפי"ה אם הוא בתוך המים המים מבלבלין ומתבטל בס' וה"נ המים שבפנים דהיא נמי פמבחוץ מבלבל הכל ונתבטל וא"כ תימה לכאור' איך סתמו הגאונים הסמ"ג ומהר"מ וסייעתם ונחשו שמה אינו מפעפע מבפנים ומ"ש מהגעלה (ואפילו אי אינו מליאה מ"מ הא משמע בזבחים דף צ"ו דאי אינו מפעפע בכולו מהני הגעלה באותו מקצת והוי פאלו אותו מקצת לגמרי במים וא"כ ג"כ קשיא): ולכאורה הי' אפשר לישב דס"ל פדעת הרמב"ן המובא ברשב"א בתהבה"א ריש שער רביעי בית רביעי בבדק הבית ובמשמך' הבית וביתר ביאור בר"ן ברחולין בשמעתי דטיפת חלב דסובר דחלב ושמן ורוטב וכיוצא מבלע בלע מפלט לא פליט ולכך אין מגעילין בשאר משקין והבאר יעקב באו"ח סי' תנ"ב הביא להקשות א"כ שמן של גוי למה אסרו משום זליפתו של כלים ורצה לתרץ דגם לרמב"ן פליט אלא שאינם פולטים לגמרי וזה אינו דהרי הרמב"ן יליף לה מהש"ס דרחולין דף ק"ח ע"ב דאמרי' מבלע בלע מפלט לא פליט משמע דאפילו משהי לא פליט וא"כ עמדה הקושיא מיהו לא קשה מידי דהרי מסיק שם בש"ס ברחולין ק"ח ע"ב פשנח הדר פליט והפי' פשנח מבליעתו הדר פליט או פשנח מרתיחתו ועכ"פ שפיר נאסר שמן של גוי: ועכ"פ לפי דעת הרמב"ן שפיר פסק הסמ"ג ומהר"מ ורש"ל שמה אינו מפעפע אפילו מליאה ולכך נעשה הקדירה נבלה ולכסוף פשנח הוא מפליט לתוכו וא"ש א"נ חששו לדעת הרשב"ם דבעינן גבי הגעלה שהי' פדי שתפליט וכיון שאינו מפליט מיד נעשה נבלה וכיון דאנו רק לכתיחלה חיישינן לרשב"ם לכך שפיר קי"ל פאן דהוי פנפלה לתוכה אלא דפליגו דסמ"ג סובר דאפילו דחרסין נעשה נבלה ומהר"ם סובר דרק הבליעה נעשה נבלה: ובאמת דעת הסמ"ג לכאורה תמוה דאיך אפשר דהחרסין נעשו נבלה גבי טיפת חלב דהרי פיון דיש ס' טיפין נגד הך טיפה א"כ אין פאן אסור בב"ח וא"כ החלב היתר ובהיתר לא שייך נעשה נבלה וצריך לדחוק מ"מ פיון דגם בליעת פשר יש פאן נהי דהבשר ס' מ"מ אמרינן לא פלוג ונ"נ ועכ"פ לדעת הר"א דסובר דבשאר אסורין לא אמרינן חנ"נ פשיטא דלא שייך לומר פאן דחרסין נעשו נבלה דהחרסין לא עדיף משאר אסורין וא"כ פשיט דניחא לשון השערים בסי' נ"ה שכ' דבין לר"א ובין לר"ת בטיפת חלב שנפלה וכו' דמותר, וכו' והקשה המב"ש דהא פאן בב"ח מיירי ומאי ענין זה לפלוגתא דר"ת ור"א ולא ק"מ דלענין דחרסין שפיר אפשר לתלות בפלוגתא דר"ת דכשם שגזרו שאר אסורין אטו בב"ח הה"ד דחרסין וע"ז מסיק דאפילו לר"ת דחרסין אינם נאסרים וא"ש: ועכ"פ פיון שאמרנו בהיתת הקדירה מליאה א"א לאסור אא"כ לדעת הרמב"ן וסייעתו או לרשב"ם וסייעתו וא"כ לדידן דקי"ל באו"ח סי' תנ"ב סעי' ה' ברמ"א דבדיעבד מהני הגעלה גם בשאר משקין ודלא פהרשב"ם וא"כ פיון דגם שאר משקין מפליטין א"כ פשוט אם הקדירה מלא וגדוש ונפלה טפה דהוי פנפלה לתוכה ושרי הכל אפילו הקדירה והנה בזבחים דצ"ו קא מבעי' לי אי בישל במקצת פלי טעון מריקה ושטיפה בכל הפלי ופי' דקא מבעי' לי אי מפעפע בכולו או לא וביתרתי זה במקום אחר ועכ"פ נאמר אי בישל במקצת פלי מפעפע בכולו דהינו שהרוטב

דלמטה יש לו פח גם למעל' כמו לשיטת הר"י במקצתה בתוך הרוטב אמרינו דהרוטב פועלת גם
במה שחוצץ לרוטב ה"נ אי בישול מפעפע בכולו אמרינו שהרוטב שלמטה דהוי פאלו מקצת דופן
הקדירה ברוטב מפעפע בכולו וא"כ פינון דהוי פאלו מליאה א"כ שוב פשוט דהוי פאלו נפלה
בתוכה ונתבטלה אמנם אי אינה מפעפע בכולו דעת הראב"ן דמ"מ פינון דאמרינו התם דאם אינו
מפעפע מהני מריקה במקצת וא"כ מבואר דכנגד הרוטב תשיב פאלו הדופן בתוכה וישפיר מהני
והה"ד הקא: אמנם הסמ"ק מספקא לי' דלמא ע"י שמקצת הדופן למעלה אינו ברוטב גם האי
מקצת שפנגד הדופן דלמא אינו מפליט ולכה כ' ההיתר בדרה ממנ"פ אי הרוטב שבתוכו מועלת
על דופן שמבחוץ א"כ הוי פאלו נפלה בתוכה ואי אינה מועלת על מה שבחוץ א"כ פינון שאין
פאו רוטב וחלב אינו איסור שמן ואינו מפעפע וא"כ לא יאסור קלל ולפי זה הקדירה מיהו אסורה
משום האי ספק דלמא אינה מפעפע בפנים ועפ"י מ' מיושב נמי קושית המנח"י בכלל נ"ה אות ב'
דהתו"ח חייש בסי' נ"א לומר דהתוסון נעשו גבלה ולמה לא חייש פאו ולהנ"ל א"ש דבחלב
סובר פינון דהיתר היא פשיטא דלא שייך דיעשה גבלה ובשאר איסורין הא תרסין נעשו גבלה
מדרבנן וא"כ פאו דיש ספק דלמא מפעפע בכולו ואז לא שייך דיעשה גבלה לכה הוי ספיקא
דרבנן ולהקל משא"כ הסמ"ג ומהר"מ חיישו אפילו בדיעבד להרמב"ן ולכה שפיר אסרו: ולפי
האמור א"ש נמי מאי דנתקשה לי על האו"ה דהביא דין הסמ"ק וסברתו גם על שאר איסורין
ודלמא דווקא בטופת חלב קאמר הסמ"ק דשם שפיר יש ממנ"פ אי בישול מפעפע בכל הפלי והוי
כמליאה הוי כנפלה לתוך הרוטב וכשר ואי אינו מפעפע ונימא דמים שמבפנים אינם פועלים
למעלה וה"ה לחוץ א"כ הרי חלב הוי איסור פחוש כדקי"ל בסי' ק"ה בטו"ז ס"קטו ואינו מפעפע
קלל בפנים רק פדי קליפה מבחוץ כמו איסור פחוש בלי רוטב אבל איסור אחר ושמן דלמא מודה
דחיישינו דאין הרוטב פועלת על מה שמבחוץ ואפ"ה מתפשט מעצמו משום דהוי איסור שמן
וכיון דאין הרוטב מבלבל נ"נ אמנם להנ"ל בשאר איסורין דהוי ספיקא דרבנן שרי בחד ספק
ובחלב דהוי ספיקא דאורייתא שוב שרי מכח ממנ"פ וא"ש מיהו עדיין בחמאה גם הסמ"ק מודה
דבעינו ס' פעמי' ס"א דחיישינו שמה אינו מפעפע מכח הרוטב אלא מכח עצמו: אבל העיקר נראה
דסמ"ק לרונחא דמלתא נקט הך ממנ"פ אבל העיקר דנגד הרוטב בנודאי חשוב כמו נפל בתוכה
דהרי חזינו בזבחים דף צ"ו דאם אינו מפעפע בכולו מהני הכשר במקצתו וע"כ דגם באינה מליאה
מ"מ המים פועלים על מה שמבחוץ וא"כ ה"ה קא בנודאי חשוב כנפל בתוכה ולכה לא העתיק
הטור הך ממנ"פ אלא נודאי מפעפע בפנים ושרי כסברת הראב"ן שבמרדכי סו"פ גיד הנשה
ובתה"ד סי' קפ"ג וא"כ הקדירה מן הדין שרי אפילו בשל חרס דלא גרע מחתיכה בשר פל שהוא
בתוך הרוטב ויש ס' שרי וגם א"צ לערות ממנה התבשיל מיד והא דפסק ביו"ד סי' צ"ב סעי' ו'
דהקדיר' אסורה וגם יערה שלא כנגד נפילת הטפה הוא רק חומרא בעלמא וכמ"ש הטו"ז שם
ס"ק י"ז בשם הרש"ל וכ"כ המנח"י בכלל נ"ה וא"כ פשוט דבכה"ג אם עיר' כנגד הטפה פשר:
אך נראה דהא דכתב המהרש"ל דחומרא בעלמא הוא לאו פללא הוא אלא דווקא אם כבר קונדם
שעירה המים ממנה נבלע בתרסי הקדירה הטפה ואין ממנה על הקדירה אז העירו ממנה מיד
לצד אחר הוא חומרא וגם לאסור הקדירה הוא חומרא אבל אם מיד קונדם שנבלע בה פל הטפה
בדופן הקדירה אפשר לו לערות זהו חייב מן הדין ואם עירה מיד אח"כ נאסר הקדירה מן הממש
מן הטפה שעדיין בעינו על הקדירה מן הדין וזה יש ללמוד מדברי הטו"ז בסי' צ"ב ס"קו דכל זמן
שממשות הטפה בעינו על החתיכה בעינו עדיין ניעור וה"ה פאו לענין הקדירה מיהו לענין הקדירה
תליא אי חשבינו הקדירה ככלי ראשון לאחר שעירה ממנה הרוטב עיין בטו"ז סי' צ"ב ס"ק

אָבֵל לְעָרוֹת עכ"פ צָרִיף בכה"ג מִיָּד שְׁלֵא פִּנְגֵד הַטָּפָה וְאִם עִירָה נִגְדַּד הַטָּפָה בכה"ג וְהִי' ס' אֵלֶּא שְׁלֵבֶסוֹף נִתְמַעַט גַּם בְּזֶה נִשְׁאָר לָנוּ סִפְקָא שֶׁהִתְחַלְנוּ בּוֹ וַיְבַנְּאָר לְקַמֵּן אִי"ה: וְהִנֵּה הַחִילּוּק הַב' הוּא בְּנִפְלָא שְׁלֵא פִּנְגֵד הָרוֹטָב הַשְּׁעָרִים מִתִּיר לְגַמְרִי וְלֹא הִנְצָרָף אֶפִּילוּ ס' נִגְדַּד הַטָּפָה וְכַתֵּב דְּמֵאֵי אִיכְפַת לָן בְּהַ דְּאִינוּ מְפַעְפַע וְזֶה קִשָּׁה הָא בְּזִבְחִים הַנְּ"ל קָא מְבַעֲנִי אִם מְפַעְפַע בְּכֹלּוֹ וְלִסְמַ"ג הָאֲבַעֲנִי אִיפְשָׁטָא דְּמְפַעְפַע בְּכֹלּוֹ א"כ הָרוֹטָב שְׁלֵמְטָה מְפַעְפַע ג"כ לְמַעְלָה וְאֶפִּילוּ אִי סוּבְר כְּמַהר"מ הוּבָא בְּב"י בְּסִי' צ"ב דְּסוּבְר דְּאִינוּ מְפַעְפַע אִיפְשָׁט דְּדוֹנוּקָא בְּקִדְוִישִׁים דְּאִיפ' קָרָא ע"ש מ"מ אִיפָא לְמִימַר דְּהִינּוּ בְּחֵלֵב שְׁאִינוּ שְׁמֵן אָבֵל בְּאִיסוּר שְׁמֵן מְפַעְפַע אָמְנָם זֶה אִינוּ דְּאִיכ"ל דְּלַעוֹלָם הַשְּׁעָרִים סוּבְרִים כְּמַהר"מ דְּאִינוּ מְפַעְפַע וְאֶפִּילוּ בְּאִיסוּר שְׁמֵן סוּבְר דְּאִינוּ מְפַעְפַע דְּהַרִי הָרָא' מִש"ס דְּזִבְחִים מְבִישָׁל קִדְוִישִׁים הוּא בְּאִיסוּר שְׁמוּ וְע"כ דְּגַם בְּאִיסוּר שְׁמֵן אִינוּ מְפַעְפַע (וְהִטְעַם אוֹ דְּמָה שְׁלֵמְעָלָה מְהָרוֹטָב חֲשִׁיב כְּכִלִּי שְׁנֵי כְּמוֹ פְּלִי רֵאשׁוֹן שְׁעִירָה מְמַנָּה הָרוֹטָב בְּטו"ז ס' צ"ב ס' קל וְלִכְף אִינוּ נֶאֱסָר וְאֶפִּילוּ נִגְדַּד מְקוֹמוֹ לֹא בְּעֵינָן ס' וַיּוֹתֵר נִרְאָה הַטְעַם דְּטַבַּע הַדְּבָר כְּף דְּבְכִלִּי אֶפִּילוּ דְּבָר שְׁמֵן אִינוּ מְפַעְפַע מְהַצְדָּדִים אֵלֶּא נְבִלַע בְּמְקוֹמוֹ אִי אֲמַרִּינָן דְּבְכִלִּי אִינוּ מְפַעְפַע וּלְפִי"ז אֶפִּילוּ בְּחֹם גְּמוּר אִינוּ מְפַעְפַע וְכֵן דַּעַת הַש"ף בְּסִי' צ"ז ס' קב) וְדַע הָא דְּכַתֵּב בְּשֵׁם מַהר"מ דְּבַעֲנִין סַפ"ס הִינּוּ אִי עוֹבֵי הַדּוֹפָן מְקוֹם נְפִילַת הַטִּיפָה הוּא טְפִי מַסַּפ"ס אַז סְגִי בְּס"פ ס"א אוֹ שְׁאִינוּ נִיפְרָר מְקוֹם נְפִילַתָּה אָבֵל אִם נִיפְרָר וְאִם נִשְׁעַר חָרַס קָטָן זֶה יֵהָא ס' נִגְדַּדוּ אֶפִּילוּ אִינוּ ס' פְּעָמִים ס"א מ"מ שְׁרִינָן דְּהַרִי לְמַהר"ם הַטִּיפָה נְבִלַעַת רַק בְּמְקוֹם נְפִילַתָּה וְאִינָה מְפַעְפַע לְצַדִּין: אָמְנָם דַּעַת הַר"י מוּבָא בְּטוּר דְּסוּבְר דְּנִפְלָא נִגְדַּד הַרִיקָן מוֹתֵר מִיְהוּ בְּעֵינָן ס' נִגְדַּד הַטִּיפָה וְטַעְמוֹ אוֹ דְּסוּבְר נְמִי כְּמַהר"מ וְרַק בְּזֶה סוּבְר דְּלֹא כְּמַהר"מ אֵלֶּא פְּשָׁעִרִים דְּנִגְדַּד הָרוֹטָב הוּי פְּאָלוּ נְפִל בְּתוֹף הָרוֹטָב מְטַעְמִים הַנְּ"ל אָבֵל שְׁלֵא פִּנְגֵד הָרוֹטָב אִינָה מְפַעְפַע וְנִשְׁאָרַת בְּמְקוֹמוֹ אֵלֶּא דְּחִיּוּשֵׁינָן שְׁמָא עָלָה הֶרְתִּיחָה וְכַמ"ש הַאו"ה פֶּלֶל ל"א דִּין ב' וְלִכְף בְּעִי' ס' נִגְדַּד הַטִּיפָה אָמְנָם לְפִי"ז צָרִיף לוֹמַר דְּסוּבְר אוֹ כְּטַעַם הֶרְאשׁוֹן שְׁכ' לַעֲלִיל דְּלִמְעָלָה מְהָרוֹטָב חֲשִׁיב רַק כַּכ"ש וְאִינָה נְבִלַעַת פֶּלֶל אוֹ דְּסוּבְר כְּדַעַת הַרְמַב"ן דְּאִין בְּלוּעָה נ"נ דַּאל"כ לְכָל הַפְּחוֹת נִגְדַּד עוֹבֵי הַדּוֹפָן שֶׁל מְקוֹם נְפִילָה נְבַעֲנִי ס' וְאִי לֹא חִיּוּשׁ שְׁמָא עָלָה הֶרְתִּיחָה אֶפִּילוּ ס' לֹא לְבַעֲנִי וְכִינּוּן דְּנִימָא דְּסוּבְר פְּהַרְמַב"ן א"כ י"ל דְּלַעוֹלָם דַּס"ל דְּמְפַעְפַע אֵלֶּא דְּלֹא ס"ל חַנ"נ בְּבִלוּעָה וְלִכְף לֹא בְּעִי' רַק ס' אוֹ דִּי"ל אֲדַרְבָּה דְּסוּבְר פְּסַמ"ג דְּמְפַעְפַע בְּכָל הַפְּלִי וְס"ל דְּאִי אֲמַרִּינָן מְפַעְפַע הוּי כְּמוֹ חֲתִיכָה וְכַשֵּׁם שְׁבִבְחֲתִיכָה מְקַצְתָּה פְּרוֹטָב קִי"ל כַּר"י דְּאֶפִּילוּ מַה שְׁלֵמְעָלָה מְמַנָּה הוּי פְּאָלוּ הוּא בְּתוֹף הָרוֹטָב וּמְצַטְרַף הַפֶּל ה"נ פֵּן: אִיבְרָא אָף דְּלַהַר"י יֵשׁ לוֹמַר ג' טְעָמִים הַנְּ"ל אָבֵל לְפִי דַּעַת הַש"ף בְּסִי' קכ"א ס' קִיז דְּלָרוּב הַפּוֹסְקִי אִינוּ מְפַעְפַע אֵלֶּא בְּמְקוֹם נְפִילַתָּה אוֹסַר א"כ לֹא שְׁיִיף לוֹמַר טַעַם הַג' ע"ש וְגַם לְפִי מ"ש בְּסִי' צ"ז ס"קב לֹא מְשַׁמַּע דְּסוּבְר כְּטַעַם הֶרְאשׁוֹן דְּלִמְעָלָה מְהָרוֹטָב חֲשׁוּב כְּכִלִּי שְׁנֵי דַּא"כ מִנ"ל דְּגַם בְּתַנּוּר הוּי סִפְקָא דְּלִמָּא פְּלִי שְׁאִנִּי וּבְכִלִּי הוּא דְּמַסְפָּקָא לָן מְשׁוּם דִּי"ל דְּהוּי כַּכ"ש מִשְׁא"כ בְּתַנּוּר וּלְפִי מ"ש בְּסִי' צ"ח ס"קא דְּקִי"ל בְּכ"ח אֶפִּילוּ בְּמְקוֹם הַפְּסָד דְּנַעֲשָׂה הַבְּלוּע נְבִלָה א"כ קִשְׁיָא לְמָה קִי"ל בִּיּו"ד ס' צ"ב סְעִי ז' דְּבְמְקוֹם הַפְּסָד כַּר' חִיאַל וְצ"ל פִּינּוּ דְּהוּי רַק מְשׁוּם חֲשׁוּשׁ שְׁמָא עָלָה סְמְכִינּוּ בְּמְקוֹם סְפִיקָא עַל דַּעַת רַמְב"ן דְּבִלוּע לֹא נַעֲשָׂה נְבִלָה דְּהוּי פְּעִין ס"ס אָבֵל אִי דְּעֵינָן כְּנוּדָאֵי שְׁעָלָה הֶרְתִּיחָה אוֹ שֶׁאֵח"כ בְּפַעַם שְׁנֵי מִיֵּלָא אוֹתוֹ בְּאֲמַת אֶפִּילוּ בְּשַׁעַת הַדְּחָק בְּעִי' ס"פ ס"א אוֹ פִּנְגֵד עוֹבֵי מְקוֹם הַנְּפִילָה וְעֵינָן בְּפַמ"ג ס' צ"ח בְּטו"ז ס' קח וּבְסִי' צ"ז בְּש"ף ס' קב (וּבְאֲמַת הַמְעֵינָן בְּש"ף ס' קכ"א ס' קִיז יִרְאָה דְּלַהַש"ךְ אֶפִּילוּ בְּחַם סוּבְר פֵּן דַּאל"כ לֹא הִי צָרִיף לְדַחּוּק בְּטוּר דְּצָרִיף טַעַם כַּכ"פ אָמְנָם אִי אֲמַרִּינָן כַּהַפְּמ"ג אֶפְשָׁר דְּטַעַם רַבִּי חִיאַל הוּא מְשׁוּם

דהוי פחתיקה שמקצתה בתוך הרוטב ומיירי שהקדירה חם פדרה סתם קדירה העומדת על האש):
ודיעה.

ג' הוא דעת הסמ"ק דסובר דמפעפע דהרי הסמ"ק סובר דמספקא לן אי מפעפע ולכה פנגד הריקו
יש להסתפק אולי מפעפע וס"ל דבלוע נעשה נבלה מיהו אינו סובר דאי מפעפע חשיב כמו חתיקה
שמקצתה ברוטב דכמו דלהצד דאינו מפעפע אמרינו דטבע הפלי משונה מחתיקה ה"ה אם מפעפע
נאפילו באותה קדירה איכ"ל דאינו מפעפע בכל הקדירה אלא שאין אנו יודעין עד היכן מקום
הפעפוע ולכה בעי' מריקה ושטיפה בכולו משא"כ פאן אי פעפוע עד לתוך הרוטב לא נ"נ פיון
דהולך ומתפשט והי' סופו לילה עד תוך הרוטב ושם יש ס' אלא דאנו חוששין דאולי לא
התפשטה עד תוך הרוטב אלא עד סמוך לרוטב ואם יגע בה יאסרנה עתה וצריה ס"פ ס"א אי
חיישינו שמה עלה הרתיחה אפילו אם מניחה פה: ומ"מ נראה לדעת הסמ"ק פשוט לפי ענ"ד אם
עירה בדיעבד שלא פנגד הנפילה מותר דהא יש ספק ספיקא דשמה אינו מפעפע ונבלע במקומו
ואת"ל מפעפע שמה הי' ס' פנגדו או שמה פעפע לתוך הרוטב והא דאסר הסמ"ק היינו לכתחלה
דאסור ס"ס לכתחילה אלא דזה ניחא שלא במקום הפסד ולא בשעת הדחק אבל הסמ"ק דאסר
אפילו בשעת הדחק קשה למה הא קי"ל דשעת הדחק בדיעבד דמי וכמ"ש מהרי"א בכתביו בסימן
קצ"ז דכ' שאין אפשר אלא ע"י טורח חשיב בדיעבד ע"ז ישב הש"ך בס"ק כ"א דחיישינו שמה
יערה נגד מקום נפילת הטיפה ושם אפילו בדיעבד אסור זהו הנראה לפי ענ"ד פנונת הש"ך
והמנח"י בכלל נ"ה סק"ח תמה עליו דלהסמ"ק הא פל המקומות אסורין ולפי ענ"ד פנונתו על
שאסור אפילו בשעת הדחק ולפי"ז נראה דזה הוא דעת הר"י דבשעת הדחק מתיר ע"י צינון ולא
חייש שמה עלה הרתיחה ואם א"א בצינון מתיר אפילו לערות ולא חייש אפילו לגזירת הסמ"ק
שמה יער' פנגד מקום הנפילה ומ"מ בעי' ס' משום דמספקא לן דלמא מפעפע: ולפי"ז אפשר
בדיעבד אם עירה נגד מקום הטיפה בעי' אפילו בדיעבד ס"פ ס"א בכ"ח פדלקמן בסי' צ"ח ס"ק
כ"א ואפשר אפילו עירה שרי בס' נגד הטיפה משום דהא יש ספק דלמא מפעפע בכולו ובמקום
ספק איכ"ל דפסק פרמב"ן דאין הבלוע נ"נ דהוי כעין ס"ס ובהה"ה א"ש דלכה לא גזר שמה
יערה נגד הטיפה דאפי' יערה בדיעבד שרי אמנם להש"ך בסי' קכ"א ס"ק י"ז הנ"ל דאפילו להקל
פשיטא לי' דאינו מפעפע וא"כ ע"כ אם עירה פנגד הטיפה בעי' ס"פ ס"א בכ"ח אפילו במקום
הפסד ובשאר פלים תליא בפלוגת' דלקמן סי' צ"ח: ואחר שביררנו בעזה"י הדינים שאם נפלה
פנגד הרוטב ועדיין הטיפה ניפרת בעין מבחוצ צריה מן הדין לערות שלא פנגד הטיפה וכן בנפל
במקום הריקו צריה מן הדין לערות שלא פנגד הטפ' ואי עירה פנגדה צריה ס"פ ס"א עתה נבוא
למה שנשאלתי אי אפילו יש ס' נגד הטיפה או בנפל נגד הריקו ועירה ויש ס' פעמים ס"א אי
אפי"ה אסור ונהי דמעיקרא הי' ס' מ"מ בסוף פשנתמעט הא אין ס' הנה בשאר איסורין וליכא
הפס"מ הדבר ספק לכאורה אמנם המעיין בלשון הפוסקים בב"י וש"ע ושאר אחרונים לקמן סי'
ק"ז דחיישינו לקמן בכה"ג שמה פשנתמעט נשאר האיסור מבואר שם דווקא בשתי עירות דהיינו
שעירה זה אח"ז ופסק בין זה לזה אבל בלא פסק בגמתיים לא מבעי' ברוטב וכיוצא בה שעירה
הקילות מחבר והכל מצטרף פל זמן שהיא מחובר וניצוק חיבור וכמ"ש התה"ד סי' קפ"א לענין
דחשיב חיבור להיות עירוני וכן מוכח מדברי האחרונים הפר"ח בסי' צ"ב ס"ק כ"ג והפמ"ג בסי'
צ"ח סק"ח במ"ז בפשיטות שאם עירה נגד הטיפה והי' ס' שרי ואפילו בדבר גוש שאינו מחובר
הי' נראה מלשון הפוסקים לקמן סי' ק"ז דשרי ושם בדינים וביצים אינם מחוברים ואפי"ה כ'
דווקא בעירה זה אחר זה והטעם י"ל פיון דהכל מעשה אחד חשיב כמו הכל מעורב יחד ואע"ג

דְּהָא דְקִי"ל בִּיּו"ד סִי' קי"א סעי' ז' דְּכָל שְׁסוּפָה לְהַעֲרֵב הָוֵי כְּמַעֲרֵב כ' הָאֲחֵרוֹנִים דְּהֵינּוּ דְּוּוּקָא בְּמִין בְּמִינוּ דְּהָוֵי רַק מְדַרְבְּנֵן וְאִי אֲפֻשֶׁר לְבָרַר מ"מ כָּאֵן דְּהָוֵי מַעֲשֵׂה חֲדָא לֹא נ"נ.

וְגִדּוּלָה מִזּוּ אֲמַרְיָנִין בְּשַׁבַּת דָּף קל"ג ע"ב דְּכָל זְמַן שְׁלֹא סִילַק יָדוּ מִן הַמִּילָה חוּזַר אֲפִילוּ עַל צִיצִין שְׂאִינִם מַעֲכָבִים דְּהַפֵּל מַעֲשֵׂה אֶחָד ה"נ כֵּן נִרְאֶה מְסַתִּימַת הַפּוֹסְקִים וְהַטַּעַם מִשּׁוּם דְּסוּפּוּ לְהַתְּפַשֵּׁט אֲפִילוּ בְּב"ח לֹא נַעֲשֵׂה נְבִלָה וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּחֻלְיִין דָּף ק' ע"א ד"ה כְּשֶׁקָּדַם כּו' אֲבָל בְּדָבָר גּוֹשׁ וְאִין רוֹטֵב כָּלֵל אִין סוּפּוּ לְהַתְּפַשֵּׁט וּפְשִׁיטָא דְּאָסוּר דְּהָאִי לְחַוְדָּא וְהָאִי לְחַוְדָּא וְגַם אִם יֵשׁ לְדוּן הָא כְּשֶׁעִירָה הָוֵי כ"ש רַק בְּשַׁעַת עִירוּי מְבַלִּיעַ כְּדִי קְלִיפָה וְאִין סוּפּוּ לְהַתְּפַשֵּׁט וּלְכַף נִרְאֶה דְּוּוּקָא בְּרוֹטֵב י"ל דְּשָׂרֵי מִשְׂא"כ אִם יֵשׁ דְּבָרִים גּוֹשְׂיִים כֵּן נִרְאֶה לְפִי עַנ"ד וּלְשַׁעַר ס"פ ס"א קְבִלְנוּ מְמָרְן זַצ"ל דְּבָרְבִיעִית שְׁל תוֹרָה יֵשׁ תַּתְּק"פ טִיפִין בִּינוּנִים עַפ"י צְלוּחִית שְׁל הַרוּקְחִין טְרַאפִין גַּלְעוּזִיל וְלָזָה לִס' פְּעָמִים ס"א שְׁהֵם ג' אֲלֵפִים וְשֵׁשׁ מְאוֹת וְשִׁשִּׁים צָרִיף שְׁיָהָא בְּקַדְרִיָה לְכָל הַפְּחוֹת קָרוּב לְד' רְבִיעִיּוֹת שְׁל תוֹרָה וְהוּא פְּחוֹת מַגְרוּי"ש עַסְטְרִיכְשׁ זִידְעַל: וְהַדְרָן לְנִידוּן שְׁלָנוּ דְּבָרוֹטֵב נִרְאֶה לְהַקֵּל אֲבָל בְּדָבָר יָבֵשׁ כֵּל שְׁנַתְּמַעַט מִס' אוּ שְׁלֹא כְּנֻגְדַת הַרוֹטֵב ס"פ ס"א בְּב"ח יֵשׁ לְאַסְוֹר וּבְשֶׁאֲרַי אִסּוּרִין דַּחַנ"נ רַק מְדַרְבְּנֵן וּמְדַרְבְּנֵן כְּלִי שֶׁהוּא בְּכָלֵל סָפֵק מְטָרְף ה"נ כָּאֵן יֵשׁ לְהַתִּיר וּלְצַרְף הַפֵּל וּבְדָבָר גּוֹשׁ לֹא שְׁיָיָה סוּפּוּ לְהַתְּעַרְב דְּאִין בְּלוּעַ יוֹצֵא מִחֲתִיכָה בְּלֹא רוֹטֵב וְהַרוֹטֵב נַעֲשֵׂה כ"ש וְאִינוּ מְפַלִּיט וּמְבַלִּיעַ וְהַעֲרוּי ג"כ אִינוּ אוֹסֵר רַק כְּדִי קְלִיפָה וּלְכַף בְּגוֹשׁ אִם לֹא נִשְׂאָר בְּסוּף בְּכַדִּי שְׂשִׁים אָסוּר וּבְלַח בְּשֶׁאֲרַי אִסּוּרִים בְּוּדָאִי שְׂרִי לֹא מְבַעֲרִי בַּהֲפַס"מ דְּקִי"ל בְּלַח אִינוּ נַעֲשֵׂה נְבִלָה וְאֲפִילוּ בְּלֹא הַפַּס"מ יֵשׁ לְהַתִּיר לְהַלְכָה וּלְמַעֲשֵׂה צ"ע עֲדִינִין דְּבָרֵי יָדִידוּ הַדּוּ"ש: הַק' מַשֵּׂה שִׁיק מְבַרְעָזְאוּעַתְּשׁוּבָה קי"א שִׁי"ל תְּחוּסֵט יוֹם ה' ב' שְׁבֻט תְּרַל"ג לַפ"ק: הַחֲזִיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְתַלְמִידֵי הַמְּוִפְלָג בַּתּוֹרָה כַּש"ת מוה' מַשֵּׂה צְבִי פְּרִידְמָאן נִי מו"צ מְהַאֲטָהָז יַע"א: מְכַתְּבָה קְבִלְתִּי וְאֲשֶׁר שְׂאֵלְתָּ בְּדָבָר הַלְכָה שְׂאִירַע שְׁזָב עַל הַשְּׂפָאָר חֶלֶב תַּחַת קַדְרִיָה שְׁל בְּשֶׁר וְהִי ס' וּמִיד עִירוּ הַמְּאָכֵל בְּשֶׁר לְקַדְרִיָה אַחֲרָת וּפְסַקְתָּ דְּהַקְדִּירָה הַרְאִשׁוּנָה אָסוּרָה וְהַמְּאָכֵל וְהַקְדִּירָה הַשְּׁנִי' מְוַתְּרַת וְלִמְדוֹן אֶחָד חוֹלֵק עֲלֶיךָ וְאוֹמֵר דְּהָרִי פְּסַק הַרְמָ"א שֵׁם בְּסִי' צ"ב וְהַשְּׂ"ף בְּס"ק י"ט דְּצָרִיף שְׁיַעֲרָה שְׁלֹא בְּצַד הַטִּיפָה וְס"ל הַטַּעַם דְּחִיּוּשִׁינִין שְׂמָא בְּסוּף יִשְׂאָר שֵׁם רוֹטֵב פְּחוֹת מִס' וְנַעֲשֵׂה נְבִלָה וְתַאֲסוֹר הַפֵּל וּבְנִידוּן הַנְּ"ל שְׁזָב תַּחְתִּי' א"א לְעָרוֹת מְצַד אַחַר ע"כ צָרִיף לְהַנִּיחַ לְהַצְטַנּוּ וּכְיִנּוּן שְׁעִירוּ מִיד אָסוּר כֵּן דַּעַתּוֹ וְאֵתָה אֲמַרְתָּ דְּעִירוּי לְצַד אַחַר הוּא רַק לְכַתְּחִילָה מְחַשֵּׁשׁ שְׂמָא עֵתָה יִפְעַפַּע בְּפָנִים וּמְבַטֵּל אִסּוּר לְכַתְּחִילָה אֲבָל מִשּׁוּם שְׂמָא יִשְׂאָר פְּחוֹת מִס' אִין לְחוּשׁ כִּינּוּן דְּאִינוּ מְפַסִּיק וּמַעֲרָה בְּפַעַם אַחַת וּכְיִנּוּן דְּזָה רַק לְכַתְּחִילָה אִם א"א שְׂרִי וְכֵן הוֹרִיתָ וְהַלְמַדְתָּ הַנְּ"ל מְרַעִישׁ עֲלֶיךָ שְׂאֵתָה מְאָכִיל טְרִיפּוֹת וּלְזֹאת בְּקִשְׁתָּ לְכַתְּוֹב לָךְ דַּעַתִּי: הִנֵּה הַדִּין עִמָּךְ וְכֵן מוֹרִין בְּבִי מְדַרְשָׂא כֵּל בַּעֲלֵי הוֹרָאָה דָּאִם נָפֵל בְּמַקּוֹם שֶׁא"א לְשַׁפְּוֹךְ נִגְדַת צַד אַחַר מְעָרִין אוֹתוֹ ג"כ מִיד וְהַרְמָ"א בְּסַעֲרִי ו' שְׂפַתְבּ נִגְדַת הַרוֹטֵב יַעֲרָה מִיד לְצַד הָאֲחַר לְשִׁנְיָהֶם טַעַם אֶחָד מִשּׁוּם חֲשֵׁשׁ שְׂמָא יִפְעַפַּע וּמִשּׁוּם מְבַטֵּל אִסּוּר לְכַתְּחִילָה וְנִגִּיד עֲלֵיו רִיעוּ וְאִם א"א לְטָרוֹחַ מִיד אוּ בְּצַד אַחַר מְוַתְּרַת וְכ"כ בְּהַדְרָא בְּס' חֲרַרְתָּ אָדָם כָּלֵל מ"ה דִּין א' דְּהַטַּעַם מִשּׁוּם מְבַטֵּל אִסּוּר לְכַתְּחִילָה וְהַלְמַדְתָּ הַנְּ"ל שְׁטַעֲרָה וּבִיזָה אוֹתָךְ מְחַוְיָיִב לְפִיּוּסָף וְמָה שְׁהִבִּיאוּ לְטַעוֹת הַנְּ"ל דַּק"ל לְמָה לֹא חִיּוּשִׁינִין דְּנִשְׂאָר בּוּ מַעַט וְנַעֲשֵׂה נְבִלָה כְּמוֹ דְּחִיּוּשִׁינִין בְּסִי' ק"ז לֹא קָשָׁה כִּינּוּן דְּמַעֲרָה בְּלִי הַפְּסַק לֹא אֲמַרְיָנִין חֲתִיכָ' נ"נ לֹא מִשּׁוּם נִיצוּק חִיבוּר דְּקִי"ל דְּנִיצוּק חִיבוּר רַק לְהַחְמִיר אֲלֵא דְּהַטַּעַם כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּחֻלְיִין דָּף ק' ע"א בְּד"ה כְּשֶׁקָּדַם וְכו' כִּינּוּן דְּסוּף הַטַּפָּה לְהַתְּפַשֵּׁט לֹא אֲמַרְיָנִין הַנְּ"ל וְהַנְּ"ל כִּינּוּן דְּמַעֲרָה בְּלִי הַפְּסַק וְסוּפּוּ לְהַתְּפַשֵּׁט לֹא אֲמַרְיָנִין חַנ"נ וּבְסִי' ק"ז מִיָּרִי בְּמַעֲרָה מַעַט מַעַט.

ועוד מטעם אחר לא שייך לאסור דהוי ס"ס דהרי יש ספק דאולי פבר נתפשט עד ס' כמ"ש הש"ך
שם ס"ק כ"ז וס"ק י"ח ולטו"ז אולי עומד לגמרי במקומו כמ"ש שם ס"ק י"ט ואפילו הקדירה
מוותרת לדעת הרש"ל והטו"ז שם ס"ק י"ז ועכ"פ לחוש על זה שפא נשאר מעט עד שלא הי'
ברוטב ששים הוי ס"ס אולי נתבטל פבר לגמרי ואפילו הקדירה שרי ואת"ל שפא נשאר בו מעט
אולי לא נשאר שם פחות מששים ותו דהרי דעת י"א בסי' ק"ז ג"כ דלא חיישינן לזה וכ' הרמ"א
הטעם דאחזוקי איסורא לא מחזקיבין ואע"ג דאינה פוסקים חולקים ע"ז נ"ל עיקר טעמם כמ"ש
הנקה"כ בטו"ז סק"ה דאפילו בדרבנן יש לאסור משום דאתחזוק איסור שם ונדאי איתרע חזחתו
משא"כ פאן דיש ספק אולי אין פאן איסור פלל דנדאי לכ"ע אחזוקי איסור לא מחזקיבין ואין
פאן מקום לחוש שפא פסק באמצע העירוי ונשאר פחות מס' דאחזוקי איסורא לא מחזקיבין
אלקבא דכ"ע וע"כ הטעם דצריף לערות בצד האחר הוא משום חשש מבטל איסור לכתחילה
והיכא דאפשר אפשר אבל היכא דלא אפשר לערות מצד אחר צריף לערות מיז והכלי נשאר
באיסורו והמאכל והכלי האחרון שרי כמ"ש מעלתו נ"י וטוב ויפה הורה ולכך פתבו האחרונים
דאם הוי כלי שמשמשין בו בשפע שלעולם יהא ששים הקדירה שרי והיינו משום דהאיסור הוא
רק משום דאין מבטלין איסור לכתחילה היכא דאפשר וצריף לחוש לזה וא"ש ואחתום בברכה
יהי' ה' עמך דברי רבך הדורש שלומך: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה קי"ב בנודע ביהודא
מהדו"ת בחיו"ד סי' נ"א רצה לומר דמצד הדין נראה לו דבאיסור דרבנן כלי שאב"י שרי דעיקר
הגזירה אטו ב"י ובאיסור דרבנן הוי גזלג"ז ומ"מ מצד המנהג מסיק דאין חילוק אמנם הפמ"ג
בסי' ק"ג בש"ף סקי"ז ובסי' צ"ג בש"ף סק"ג כ' לאסור וראי' מפינפא דר"א ברחולין דף קי"א
ובאמת בריטב"א ור"ן ברחולין קי"א כ' דמהתם מוכח דנטלפ"ג לכתחילה אסור וכ' הראש יוסף
שם לפרש דקמ"ל דאפילו בדרבנן נטלפ"ג אסור לכתחילה ולי נראה פנונה אחרת דס"ל דבכלי
ישאל לא שייך גזירה דלמא אחי למיעבד ב"י בנודאי בכלי גוים דנשארו באיסורן יש לחוש
לזה אבל כלי ישראל שבמקרה נאסר והשתא פבר נשתתא ואינו ב"י איך נגזר דלמא יתרמי לי'
עוד מקרה פנה ויעשה בו ב"י זהו מלתא דלא שכיחא וס"ל דלא גזרו או די"ל פנונתו עפ"י מה
שרצה לומר הבדק הבית בדר"ס"ה דטע"כ בג"מ דנוקא בכלי גוים אסור מן התורה אבל בכלים
שלנו י"ל דהוא מדרבנן וא"כ הו"א דבכלים שלנו הוי גזלג"ז קמ"ל או יותר נראה לי שפנונתם
להביא ראי' אע"ג שצריף שבירה מקרי לכתחילה וכן הביא הר"ן בפסחים דף ל' גבי קדירות
בפסח ישברו ומע"ז דאסרו י"ל דנוקא בכלי מתכות או בשל גוי דאין פסידא לישראל אבל היכא
דצריף שבירה אינו מוכרח דגזרו במקום פסידא פאשר באמת יש דיעות מובאים בפמ"ג סי' ק"ג
סקי"ז לכה קמ"ל מפינפא דר"א דאפילו בכה"ג מקרי לכתחילה וא"כ אינו מוכרח דכוננתם לאסור
אפילו מדרבנן מ"מ הדין אמת דמוכח מהתם דאפילו בדרבנן אסור כיון דלא ס"ל דחומרא בעלמא
הי' כמ"ש הפר"ח רס"י צ"א דהי' רק חומרא שהחמי' ר"א וכיון שהר"ן והריטב"א הביאו ראי'
מהת' א"כ מוכח שפיר דאפילו בדרבנן נותן טלפ"ג אסור וכן מוכח מדברי הריטב"א בע"ז דף
ס"ז ע"א בד"ה וכן קדירות בפסח וכו' דמסיק דנוקא באיסור דרבנן כמו חמץ שעבר עליו הפסח
שפטל ברוב אפילו בלח ודנוקא אם אית בי' ג' מעלות דנטלפ"ג והוי רק משהו והתירא בלע אז
מוותר בקדירות שעבר עליהם פסח ועכ"פ מוכח בשאר איסור דרבנן מכ"ש היכא דאיסורא בלע
אפילו בדרבנן אסור: באמת שדברי הריטב"א אלו שכ' פן בע"ז שם וברחולין דף צ"ז קשים לי
טובא דהרי ראיות אלו הם מדברי המקשן דפריף לרב ולעבד בהו שלא במינן וע"ז תי' הרשב"א
והרא"ה והר"ן תירוצי' כדאיתא בתה"ב דפוס וויז דף פ' וא"כ מוכח דגם באיסור דאורייתא מותר

וצ"ע לכאורה אמנם פשראיתי דברי הרשב"א במשה"ב נ"ל לישוב דכ' דרב אמר קדירות בפסח ישברו כולל כל הקדירות בין שבליעתן משהו ובין שבישול בהן דייקא וקושית הש"ס על רב אמאי ישברו כולל אותן שבליעתן משהו וקדירות בלעו הנה יהי מותרין וא"כ מהתם אין ראי' רק אם באמת בלעו משהו דשרי בהתיקרא בלע אבל לא בבלע טובא ואפי"ה סובר הר"א"ה דחשיב כמשהו דאפילו בבישול בהן דייקא מ"מ כיון ששהו מעל"ע נפחת בליעתן והוי רק משהו: והרמב"ן בחידושו כ' שאם הורק ושוטף בחמין אפילו בכ"ח נשאר בהן רק משהו וזה אינו מוכח מרב אלא מדשמואל דהתיר כל הקדירות אפילו של דייקא וזה הי' ראי' להר"א"ה דהתיר בכלי חולבת ועל זה שפיר דחי דאיכ"ל דווקא באיסור חמץ לאח"ז דקיל איסורי' ועפי"ז מבאר דאינו מוכרח דברי הפמ"ג בסי' צ"ג סק"ג שכ' דאנן קי"ל כתי' הרשב"א ומשם הוכיח דאדם שאסר על עצמו דבר מה לאחר שעבר איסורו פלי שאב"י שרי אינו מוכרח דאיכ"ל כסברת הריטב"א בעינין דווקא תלתא למעליותא בדאורייתא בעינין דווקא שבלע משהו ונוטלפ"ג וקדירות בלע ובדרבנן כגון חמץ בפסח אפילו בישול דייקא ובלע טובא כיון שאינו ב"י חשבינן לי' כמשהו וסמכינן על סברת הר"א"ה אם הוא נוטל"פ וקדירות בלע שרי ומדברי הריטב"א נמי משמע דאם נתבשל בפסח חמץ אסור לאחה"פ וא"כ אנן דקי"ל באו"ח סי' תמ"ז סעי' א' דאפילו בלעו בפסח חמץ שרי וקשה מנ"ל וע' דשמואל דאמר אל ישברו אלא משהו להו עד לאחה"פ משמע דקאי ג"כ על קדירות שנגאסו בפסח דאיסורא בלעו וכיון דשמואל מייירי גם בבלעו איסור' בפסח וכבר מבאר מרשב"א ומריטב"א דמייירי שמואל בכל הקדירות אפילו בבלעו טובא ואפילו דייקא וא"כ מוכח שפיר כמ"ש הבאר היטיב בסי' תמ"ז אות ד' דאפילו בלעו טובא דייקא בפסח שרי והפמ"ג שם ס"קג השיג עליו ואינו מוכרח: ולכאורה יש להביא עוד ראי' לדבריו עפ"י מ"ש הפמ"ג בעצמו סוסי' צ"ט דאי ס"ד דבבלעו טובא לא א"כ אפילו בלע משהו מ"מ נעשה שאר הבלוע נבלה לדידן דקי"ל בכל האיסורין חנ"נ וא"כ שוב נאסר בקדי גתנית טעם וע"כ פהבאר היטב ועכ"פ כיון דבירבנו דגם באיסור דרבנן אסור צריך טעמא למה ונראה דלקה פתב הר"ן והריטב"א דאיסור פגום עצמו אסור לכתחילה והוי כמו מבטל איסור לכתחילה לא מפע' לדעת הרשב"א ור"ן דס"ל דאיסור בתוף הקדירה אינו נעשה פגום לגמרי אלא שבתוף המאכל אינו נהנה ממנו ולא אסרה תורה טע"כ כנה כמו שביאר הר"ן בע"ז דף ס"ז וא"כ הוי כמבטל איסור לכתחילה: אלא אפילו להר"א"ה דס"ל דנפגם בתוף הקדירה עד שאינו ראוי לגר אפי"ה סובר דלכתחילה אסור וא"כ אפי' באיסור דרבנן ראוי שיאסור ולפי"ז קשיא בע"ז בסופו דלקה לי' להש"ס לומר הטעם משום גזירה אטו ב"י ת"ל מפח דאסור לכתחילה והג"א שם ישב זה וכ' דמייירי בכ"ח וחשיב פדיעבד וע"כ הוכרח משום גזירה אבל כבר כתבתי דהר"ן בפסחים בשמעתי דקדירות בפסח ישברו לא כתב כן ועיין בשעה"מ בזה בה' חמץ ומצה וא"כ טעמא בעי ונראה דהתם מייירי בתשמוש בצונן או בתשמיש חמין שלא לצורך אכילה ואפי"ה אסור דלקה ישכח גזירה אטו ב"י כן נראה לפי ענ"ד: ויותר נכון לפי ענ"ד לומר דלכאורה קשה אי אמרינן כהרשב"א במשמרת הבית דפוס ויין דף ע' דעיקר טעם נטל"פ בקדיר' שאב"י הוא מטעם ביטול ברוב ולקח לכתחילה אסור א"כ נימא אם עבר ובישול בכלי שאב"י ליהוי כמבטל איסור לכתחילה אפילו באיסור דרבנן הואיל ויש לו עיקר בדאורייתא לכ"ע אם עבר וביטל במזיד אסור להמבטל וא"כ ה"נ ואמאי סתמו הפוסקים והוא מהש"ס ע"ז דף ע"ו דבעבר ובישול בכלי שאב"י מותר ומשמע אפילו להמבטל ומיהו י"ל כיון דאין פנונתו במזיד לבטל האיסור אלא פנונתו לבשל והוא מוכרח על הביטול והוי כמו אנוס כיון דהבישול מצד עצמו אין בו איסור ורק מפח הבלוע שבתוכו נעשה איסור ממילא הוי לי' כמו

אָנָס וְשׁוּגָג דְּכָל הַיָּכָא דְאָמְרִינָן דְּמַחְוִיב מִשׁוּם קָנָס אָמְרִינָן הַיָּכָא דְלֹא נִתְפָּנֵן לֹא קָנָסוּ כְּמוֹ
דְּאָמְרִינָן בְּדִינֵי דְגַרְמֵי דְהַיָּכָא דְלֹא נִתְפָּנֵן לֹא קָנָסוּ: מִיְהוּ זֶה אֵי אָמְרִינָן [דְּלֹא] קָנָסוּ שׁוּגָג וְאָנָס
אִטּוּ מְזִיד אָבֵל עֲדִינָן תִּיקְשׁ' לר"מ דס"ל בְּגִיטִין דָּף נ"ד גַּבֵּי נְפִלוּ וְנִתְפָּצְעוּ דְבִדְרַבְנָן קָנָסוּ שׁוּגָג
וְהֵ"ה אָנָס (עֵינָן בְּפֶר"ח ס' צ"ט ס"קיא) אִטּוּ מְזִיד א"כ גַּם פֶּאן יֵאָסֵר בְּדִיעֵבֵד לר"מ וּבִע"ז דָּף
ע"ו מוֹכַח דְּוִןקָא הוֹאִיל וְאִית לִי לר"מ דנטל"פ אִסּוּר אוֹסֵר וְנִרְאֵה לִי דְקוֹשְׁלִי חֲדָא מִתּוֹרָצָת בְּאִידָהּ
בְּאַמַּת הַקּוּ' הַש"ס מְפֶאן וְאִילָף לְשִׁתְּרֵי הוֹאִיל וּמוֹקְמִית דְּוִןקָא כר"מ דְּאוֹסֵר נטל"פ ת"ל דְּקָנָסוּ
שׁוּגָג וְע"כ דְּכָאן לֹא מְקַרֵי כְּמַבְטֵל אִסּוּר וּפְרִיָּה א"כ מְפֶאן וְאִילָף לִישְׁתְּרֵי וּמְשַׁנֵּי מִשׁוּם גְּזִירָה
וּבְאַמַּת בְּדִרַבְנָן יֵשׁ לוֹמֵר דְּשְׁרֵי אָבֵל הָר"ן וְהַרִיטְב"א ס"ל דר"א דְּתֵבֵר פִּינְפֵא בְּאִסּוּר דְּרַבְנָן ע"כ
פְּלִיג עַל הַסּוּגְיָא הַהוּא וּס"ל דנטל"פ חֲשִׁיב כְּמַבְטֵל אִסּוּר וּלְכַף אֶפְּיֵלוּ בְּאִסּוּר דְּרַבְנָן אִסּוּר לְבַטֵּל
וְשׁוּב א"צ לוֹמֵר גְּזִירָה אִטּוּ ב"י כֵּן י"ל חֲשׁוּבָה קִיג בַּעֲזוּהִי"ת יוֹם ו' לְסִדֵּר שְׁלַח שְׁנַת תְּרַל"ח לִפ"ק
פֶּה חוּסֵט: הַחַיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב וּבְרָכָה וְהַצְּלָחָה לְתַלְמִידֵי הַתּוֹרָנִי הַמְּוֹפְלָג בַּתּוֹרָה חֲרוּץ וְשָׁנוּן
מוֹה' פִּישְׁלֵי אֵיצְקָאוּוִיטִשׁ מִזֹּאדְנֵע.

מְכַתְּבָה קַבְלָתִי וְאִם אָמְנָם אֵין אֲנִי מְשִׁיב בְּכַתֵּב אֲלֵא בְּדָבָר הַמְּוֹכַרְח מ"מ לְכַבּוּדָה אֲנִי מְשִׁיב
בְּקֶצֶרָה ע"ד שְׁאֵלְתָהּ שְׁבָבִית אֲבִיָּה נְשַׁפָּה חֶלֶב רוּחַ שְׁפָרִיסוּ שֶׁל תִּינוּק נְכוּוֹת בּוּ עַל קַעֲרָה שֶׁל
בְּשָׂר וְהַקְּעָר' הוּא פֶּאֶרְצִלִיּוֹן וְצִדְרַת לוֹמֵר דְּהַקְּעָרָה מְוֹתֶרַת עַפ"י תְּשׁוּבַת נח"י שְׁמוּבָא בִּפְמ"ג ס'י
ק"ג דְּבַכ"ח דְּצָרִיָּה שְׁבִיר' הָנִי פְּדִיעֵבֵד וְעוֹד פִּינּוּ דְּהַקְּעָרָה הִנֵּה סְתָם פְּלִי דְקִי"ל סְתָם פְּלִים אֵינָם
ב"י וּבְאֵינּוּ ב"י קִיל יוֹתֵר וּא"כ בְּדִיעֵבֵד מְוֹתֵר וְגַם מְצַד שְׁלֵא נְאָסֵר אֲלֵא פְּדִי קְלִיפָה אֶפְשָׁר לְהַקֵּל
כְּמוֹ דְקִי"ל בְּסִי' צ"א בִּיּו"ד דְּדָבָר דְּצָרִיָּה קְלִיפָה אִם בִּישְׁלוּ בְּלֹא קְלִיפָה מְוֹתֵר עַכ"ל בְּקֶצֶרָה:
וְהִנֵּה דָבָר זֶה אֵין צָרִיָּה תְּשׁוּבָה פְּלִל דְּוִנְדָּאֵי גַם קְדִירָה שְׁלֵא נְאָסֵרָה אֲלֵא פְּדִי קְלִיפָה אִסּוּר לְבַשְׁל
בְּהַ דְּהָרֵי מְבַטֵּל בְּזֶה אִסּוּר לְכַתְּחִילָה וּבְסִי' צ"א הַנְּ"ל מִיְיָרֵי בְּדִיעֵבֵד אָבֵל לֹא לְכַתְּחִילָה וְעוֹד
מִיְיָרֵי שְׁם לְפִי הַסְּפָמַת הַש"ף דְּדוֹוִןקָא אִם אֵינּוּ נִיָּפֵר הַקְּלִיפָה מְוֹתֵר בְּדִיעֵבֵד וּמ"ש שְׁהַקְּעָרָה הִי
אֲב"י זֶה ג"כ אֵינּוּ מוֹעִיל לְהַתְּיָרְנוּ לְהַכְּשִׁיר כְּדָאִית' בַּש"ע יו"ד ס' צ"ג סְעִי' א' בְּרַמ"א דְּאֶפְּיֵלוּ
אֵינּוּ ב"י אַעֲפִי"כ אִסּוּר לְבַשְׁל בְּהַ בְּשָׂר אוֹ חֶלֶב אָבֵל יִרְק אוֹ שְׂאֵר דְּבָרִים מְוֹתֵר לְבַשְׁל בְּהַ דְּהֵינּוּ
שְׁפָלִי הִנֵּה אֵינּוּ אִסּוּר בְּהַנְּאָה דְּלֹא נַעֲשֶׂה נְבִלָה אִם אֵינֵה ב"י: מ"מ לְפִי הַנְּרָאֵה מְשִׁאֵלְתָהּ שְׁהַחֶלֶב
שְׁנִשְׁפָּה עַל הַקְּעָרָה הִי הַעִירוּי שְׁלֵה נְפִסָּק בְּקִילּוּם וּבְנִפְסָק הַקִּילּוּם קִי"ל דְּהָנִי כְּכִלִי שְׁנִי וּבְכִלִי
שְׁנִי קִי"ל אֵינּוּ אוֹסֵר אֶפְּיֵלוּ פְּדִי קְלִיפָה אֲלֵא פְּדִי גְּרִידָה כְּדָאִית' בִּיּו"ד ס' צ"ב סְעִי' ט' וּבִטּו"ז
ס"ק ו' בְּטִיפַת חֶלֶב רוּחַ שְׁנִשְׁפָּה עַל פְּלִי לֹא צָרִיָּה אֲלֵא גְּרִידָה מִשׁוּם דְּנִפְסָק הַקִּילּוּם וּמֶרֶן הַגָּאוֹן
בַּעַל חַת"ס זצ"ל בַּחֲיו"ד פֶּסֶק בְּכַמָּה דְּוֹכְתֵי דְּכִלִי שְׁנִי אֵינּוּ נְאָסֵר אֶפְּיֵלוּ בְּדָבָר גּוֹשׁ אֲלֵא שְׁהַחֶמֶר
שְׁצָרִיָּה לְשִׁפּוֹף לְשֵׁם לְתוֹף הַפְּלִי ג' פְּעָמִים מִים רוּחַחִים עַל פֶּל צְדָדִים שְׁהִיא כְּהַגְעֵלָה וְיִרְתִּיחַ ג"כ
לְדַעַת בַּעַל הַעִיטוֹר מוֹעִיל ג"פ הַגְעֵלָה בְּכִלִי חֶרֶס וּמַכ"ש בְּפֶאֶרְצִלִיּוֹן אִם הוּא פֶּאֶרְצִלִיּוֹן מְוֹכַחַר
וְהוּא דֵינּוּ כְּכִלִי זְכוּכִית לְאֵינֵה שִׁטוֹת וְה"נ בְּגִידוֹן הַנְּ"ל יַעֲשֶׂה כַּמ"ש מֶרֶן הַגָּאוֹן בַּעַל חַת"ס זצ"ל
לְהַגְעִיל ג"פ ע"י עִירוּי: וְמָה שְׁפַתְבָּת לְהַסְתַּפֵּק אִם בְּסְתָם פְּלִים דְּאָמְרִינָן דְּאֵינּוּ ב"י וְלְדַעַת
הַפּוֹסְקִים הוּא מְצַד ס"ס דְּשְׁמָא לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ וְאִם ת"ל שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ דְּלָמָּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדָבָר הַפּוֹגֵם בְּעֵין
אוֹ שְׁמָא נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּדָבָר שְׁאֵין בּוּ אִסּוּר כְּגוֹן מִים וְיִרְקוֹת וְכִיּוֹצָא בְּזֶה וַיַּעֲוִינָן מַג"א ס' תמ"ז סְעִי'
ה' ס' שְׁכ' דְּמִטְעָם זֶה בְּחֻמְץ אִסּוּר וְלֹא אָמְרִינָן סְתָם פְּלִים אֵינָם ב"י מִשׁוּם דְּאֵין רְגִילוֹת לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
בּוּ דָבָר שְׁפּוֹגֵם בְּעֵין וּא"כ כ"ש אִם יוֹדַע שְׁלֵא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוּ דָבָר אַחַר לֹא דָבָר הַמְּוֹתֵר וְלֹא דָבָר
הַפּוֹגֵם בְּעֵין וּא"כ בַּכֶּה"ג וְוִדָּאֵי לֹא אָמְרִינָן סְתָם פְּלִים אֵינָם ב"י וְאֵין פֶּאן סְפָק דְּבָרֵי רַבָּה הַחוּתָם
בְּבִרְכָה הַמְּשׁוֹנְלִשְׁת בְּהַחֲפְזֵי הַדּוֹרֵשׁ בְּשִׁלּוּמוֹ: הַק' מְשֶׁה שִׁיק מְבַרְעֵזְאוּוֹע.

תשובה קי"ד לתלמידי הנותיק וכו' כה' זלמן נ"י: ע"ד חידו"ת אשר כתבת בדברי הפמ"ג בפתיחה לתערוכת ח"ג פ"א בד"ה גסתפקתי וכו' ובסי' צ"ח במ"ז ס"קג הנה אכתוב לה דעתי בזה הנה באמת דין זה מן הלכות עמימות קשה הבנה דלכאור' הנה' ב' הלכות סתרו אהדדי דהלכה פסוקה נראה מדברי הפוסקים דכזית נבלה וכזית שחוטת שנתערב בפחות מס' הוא איסור מן התורה פדמוכח מלשון הרשב"א והטור בסי' צ"ח גבי נתערב במינו ואינו מינו ונשפה דאם אין מינו דהיתר רוב הוי איסור מן התורה למ"ד טע"כ מן התורה ואע"ג דגם אפילו לא הי' פאן נבלה הי' טעם בשר ברוטב זו מ"מ מקרי כה"ג טע"כ מן התורה והטעם נראה דאינו דומה טעם הפא מזית אחד לטעם הפא מב' זיתים וקפילא יכול להבחין כמה זיתים יש פאן והוי פניפר וכתועם האיסור ולקח אסור מן התורה: ושוב נראה דקי"ל כמ"ש הכרתי בסי' צ"ח ס"קח בפשיטות דאם נתערב זית נבלה וזית שחוטת בס' זיתים נראות שרי אע"ג דאז מרגישין הטעם ובאמת הפמ"ג הנ"ל גסתפק בזה מ"מ נראה הדין דין אמת דבכה"ג שרי חדא מפח הרא' שהביא הפמ"ג שם ממתני' סופ"ב דכלאים דהיינו לדעת הר"ן דמילתא דעביד' לטעמ' כ"ז שנותן טעם מן התורה חשוב פטעם גמור (ומ"ש אתה דמשם אין ראי' דהוי זוז"ג ולקח שרי ז"א דא"כ גם בב' זיתים שהם אחד היתר ואחד איסור נימא פן אלא עיקר הדבר כמ"ש הר"ן בתשובה סי' ע' דכללא דזוז"ג לא שייך אלא א"כ נתבטל עיקר וגוף הדבר ורק מטעם גורם אתאי' עלה אז מהני זוז"ג אבל כ"ז דעיקרו וטעמו פאן לא שייך זוז"ג וא"כ א"ש ראיותיו לדעת הר"ן פיון דטעמו פאן אי ס"ד דכל כה"ג מקרי טע"כ א"כ לא שייך זוז"ג אלא ע"כ כה"ג לא חשיב נתינת טעם וממיל' שרי מטעם זוז"ג וגם מהא דאמרינן בע"ז דף ע"ג ע"ב דב' פוסות שמוזגן ועירבן מוכח דא"צ ס' רק נגד ההיתר וכן מוכח מהא דרבא דאמרינן למ"ד מין במינו לא בטיל סלק נסגי ברוטב ס' נגד האיסור והפמ"ג דחה זה דאיכ"ל דרבא לטעמ' דסובר טכ"ע לאו דאורייתא וכוננתו או פיון דל"ד היכא דבא הטעם גם מפח היתר לא גזרו רבנן והוי כוז"ג פיון דעיקר הדבר נתבטל וטעם לאו פעיקר או דכיון דהעיקר הדבר נתבטל מן התורה ונשאר רק איסור דרבנן ובדרבנן אמרינן שוב דגם מבשא"מ מבטל: ועפ"ז יש לישוב קושית התוס' בחולין דף ק"ח ע"א ד"ה והאמר רבא וכו' דלמה לא הקשו רב אדרב ובחידושי הארכתי ודו"ק אמנם באמת דבריו תמוהים דהרי בחולין דף ק"ח מייירי לענן בב"ח ושם לכ"ע טעכ"ע מן התורה וגם מלשון הרמב"ם בפט"ו דין כ"ב מבואר פן וע"ז ג"כ דחה הפמ"ג דהרמב"ם סובר דטע"כ ל"ד וע"כ דבכה"ג לא גזרו ועכ"פ מוכח מפח הראיות האלו כמ"ש הכרתי וקשה למה באמת יהא שרי גהי דס' איכא מ"מ ניפר האיסור ויכולין אנו להבחין בטעם שיש טעם מב' זיתים והאחד הוא נבלה א"כ נרגש טעם נבלה: ולכאורה הי' אפשר לדחות הרא' מהא דסלק בחולין דף ק"ח די"ל הא קי"ל בשפת צ"ג היכא דזה יכול וזה יכול וה"ה שניהם אינם יכולין נקרא הפעולה על שניהם אבל אם האחד יכול והשני אינו יכול נקרא האינו יכול רק מסייע וא"כ ה"נ הפעולה שפא פאן היינו נתינת טעם אם אין פאן ס' והי' פל אחד יכול ליתן טעם נקרא הפעולה על האיסור ג"כ ואסור מן התורה אבל סלק מסתמא נגד האיסור יש ס' ואינו יכול ליתן טעם ברוטב ס' אבל המינו דהיתר מייירי דליכא ס' בהאינו מינו נגדו והוי לי' זה יכול דהיינו ההיתר יכול ליתן טעם בלחודא אבל האיסור אינו יכול והוי רק פמסייע ולקח שרי אבל אם יש ס' נגד פל א' וא' והוי זה א"י וזה א"י לא מוכח דשרי מ"מ לפי הסברא שכתבתי שנגרש הטעם אין סברא לחלק בזה בין א"י ליכול פיון דמ"מ נרגש פעולת שניהם האיה אפשר לומר דהוי רק פמסייע זה שייך היכא דלא הוי רק פעולה חדא אבל פאן שנגרש מזה ומזה אין זה מסייע וא"כ שני הדינים סותרים זה את זה: ונראה דלא קשה דלעולם פנ"ל זה חשיב הרגשת טעם ואפי"ה

אי יש'ס' נגד האיסור שרי דכיון דלולא שהי' פאן הקיטר הי' האיסור נתבטל שיקרי יש פאן שיעור ביטול רק השמא שיש פאן הקיטר ובגממת הקיטר נרגש דמצא מין את מינו וניעור הקיטר א"א לגרום לו איסור כמ"ש בבכורות דף כ"ג ע"א אפילו אי חו"נ מ"מ דנוקא טומאה עוררת טומאה אבל טהרה אינה עוררת טומאה ה"נ א"א להיטר לגרום איסור וטע"כ אמרינו וכשם שבעיקר א"א להיטר לגרום איסור ה"נ בטעמים פן נ"ל ע"כ למ"ד רואין אמנם חזקי' בע"ז ע"ג באמת פליג וסובר דהיטר אפשר לגרום איסור אבל אנו לא קי"ל בזה וקסתמ' דבכורות כ"ג ה"נ ל דטהרה אי אפשר לגרום טומאה: וכיון שבאנו לסברות ה"ל מוכן היטב השגת המהרש"ל על הרשב"א דכ' דבנתערב במין ושא"מ ונשפף אמרינו סלק א"מ כמי שאינו והקשה הא נרגש הטעם והטו"ז ופר"ח ומנח"י והפליתי פלם השיגו הא לא מורגש טעם איסור וכל אחד כתב בשינוי לשון אמנם להנ"ל שפיר קשיא לי פיון שאנו מפוסקים אי יש'ס' או אין'ס' א"כ בלא גרמת הקיטר הי' האיסור נ"ט בהיטר וגם השמא מרגישין אנו שאינו דומה טעם הבא מב' זתים לבא מג' זתים וא"כ הא מרגישין אנו טעם איסור ואין לן היטר רק דנימא דהאיסור עצמו כיון שיש רוב נתהפף להיטר באפילו מרגישין אנו הזית הג' גם הוא הקיטר הוא: וזה קשה מנ"ל להרשב"א לא מבעי' הרשב"א לשיטתו בסי' ק"ט לית לי' איסור נהפף להיטר וכף פסק שם בש"ע ואפ' לפי מ"ש הרמ"א בשע"הד יש לסמוך על הרא"ש דנהפף להיטר היינו בנודע מעיקרא ונעשה היטר אבל פאן כל התערובת בא בפעם אחד וצ"ל דהא דאיתא בסי' ק"ט דלא אמרינו נהפף להיטר היינו מדרבנו וממיל' פאן דיש ספק ס' הוי ספק דרבנו ולהקל עכ"פ השיגו המהרש"ל והש"ך דמנ"ל לרשב"א זה ויש לחוש לדבריהם.

אמנם זה דהוצרך הרשב"א והטור לידע שיש רוב היטר דמינו צ"ע דאפילו הוי רק ספק רוב מ"מ הא הוי ס"ס דנגמא דקי"ל בסי' פ"ג סעי' ה' ובש"ך בכללי ס"ס אות י"ו דהיכא דהספק השני הוא שאין פאן א"ד נמי הוי ס"ס בדאורייתא וה"נ ספק הוי ס' דלמא הוי מינו רוב ואין פאן א"ד וכיוצא בזה קשה במאי שהקש' הפמ"ג בש"ד סי' צ"ח סק"ה דניחוש דלמא לא פלטי פולם בשנה דמ"מ ס"ס הוי מיהו דבריו בלא"ה לא קשה דכיון דלענין יבש ביבש הוי רוב ונעשה היטר רק דניחוש דלמא האיסור פולט וחוזר ונאסר ע"ז מוקמינו לה בחזקת היטר דאחזוקי איסורא לא מחזקיני: וגם, מ"ש שם על הצ"צ סי' מ"ג לא הבנתי דדברי הצ"צ ברור מילליו כיון דהבשר לפנינו וידענו שאין פאן ס' נגד החלב אין פאן רק ס' דאורייתא שמא נמלח החלב עם הבשר או לא ואין לומר דיהא כמו ס"ס ספק לא נמלח פלל עםם ואת"ל נמלח עםם שמא עם השומן דהוי מין בשא"מ ואיכא רוב ואין פאן איסור דאורייתא ז"א דמ"מ הוי צריכין אנו לאסור דיש ג"כ ב' ספקות לאיסור שמא נמלח על הבשר ואת"ל שלא נמלח עם הבשר שמא נמלח עם השומן והשומן נגע בבשר דהא לא רמי' עלי' לשמור כיון שהיתה סוברת שאין פאן חלב וכל זה כשהוא לפנינו אבל אם אינו ואיכ"ל דהוי ס' שפיר הוי ס"ס שמא לא נמלח ואת"ל נמלח שמא הי' ס' וזה פשוט ולא ידעתי פנונת הפמ"ג בזה: ועפ"י האמור למעלה יש לישיב נמי קושית המנח"י בכלל פ"ה אות ס"ב מה שהקש' אי נימא דמב"מ לא אמרינו מילתא דעבידא לטעמא לא בטל א"כ למא ציר בציר בעי' מאתים ובאמת העיקר נראה מלשון האו"ה בכלל כ"ה וכלל כ"ג כמ"ש הפליתי דמב"מ ממש דהיינו השנה עמו בטעמא בטל בס' אבל אם נתן לקזירה שרגילין לתבל בה וזה נקרא ג"כ מין במינו וכמ"ש הת"ח שם בכה"ג לא בטל אבל בנפלו למקום שאין דרכו לתבל בטל בס' וא"כ קשיא הא דציר ונראה עפ"י ה"נ דבציר מבואר בבכורות דף כ"ג דזרפן הי' ליתן מים מחצה או רוב והוי פאן נתערב במינו ובאינו מינו היכא דזרפן ליתן כמו בהנה מים בעינין מאתים ולכך

בעי' מאתים ולעולם במין במינו ממש בטל בס' ותו לא מידי פעת רק החיים והשלום וכל טוב מעתה ועד עולם דברי ידו הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאווע.

תשובה קט"ו שילת יערגין אור ליום ב' כ"ה טבת תרכ"א לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב לאהובי ידידי חתן אחי הרב המופלא בתור' וביראה החרוץ כש"ת מוה' יעקב סניידערס נ"י עם פל אשר לו: מקתבו קבלתי יום ג' העבר ושמתתי בתורתו ושלונתו ויהא ה' עמו ויאשר פחו וחיילו לתורה ועבודה והחיים ושלום וכל טוב במעונו וגבולו וחדשות אשר עמנו הוא אשר פתבתי לאחי חמיו שיחני שקבלתי זה ימים שטר רבנות מק"ק חוסט יע"א וע"ד תורה אשר העיר מעלתו נ"י בשמעתי דמין במינו אינה קושיא א' על הריטב"א בחידושי לע"ז דף ע"ג דכ' דרב ושמואל דאמרו מב"מ לא בטל גם לרבנן אמרו פן ומדרבנן וע"ז הקשה איך אמרו תניא פנותי דרב ושמואל מברייתא דלמא כר"י אתיא זה י"ל דכבר פליגו לר"י אי גם באיסורי דרבנן ס"ל מב"מ לא בטל ותוס' ברחליו דף צ"ט פירשו ציר זיעא בעלמא והוא מדרבנן אבל הריטב"א ברחליו שם כ' דווקא ציר דגרע משאר איסור דרבנן וזיעא בעלמא אבל בדרבנן מב"מ לא בטל וכוונאי היינו לר"י אבל לרבנן אפילו לרב ושמואל נראה דהיינו בדאורייתא כדאמר רב ושמואל פל איסורין שבתורה אבל באיסורי דרבנן הוי גזלג"ז וא"כ ברייתא דנקט ג"כ פל איסורין שבתורה שפיר הוי תניא פנותי דע"כ אליבא דרבנן אתי דלר"י אין חילוק בין דאורייתא לדרבנן וא"ש: ועפ"ז יש לישיב ג"כ גם קושיא הב' דקשיא לי למעלתו נ"י על הא דאמרינן ברחליו דף ק' וק"ח בהדיא מפדי רב פמאן אמרה לשמעתי כר"י ולהריטב"א מנ"ל דאתיא כר"י ולפי ה"ל יש לישיב דשם ברחליו פללא פניל רב למילתי אפילו באיסורי דרבנן כדף ק"ח פגון בחלב שחיטה ובדף ק' בבשר עוף למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת או בכו פקועה שיהפריס ע"ג קרקע דנתנבלה הוי רק דרבנן ואפי"ה פניל רב דמין במינו לא בטיל והיינו ע"כ כר"י: מיהו זהו דחוק קצת אבל בחי' לרחליו הקשיתי גם פן פן ואמתי לישיב דהרי דברי רב לכאורה תמוהים דהרי מתני' דרחליו בכתבת נבלה שנתבשלה דתנו דנ"ס קשיא לרב ושמואל דלדידהו גם לרבנן מב"מ לא בטל ואמאי תנו בנ"ט מיהו זהו לא קשה דהתם הרנוטב מבטל ומטעם סלק וכל זה למאי דמסיק סליק אבל לס"ד דמקשה דפריה מפדי רב פמאן אמרה לשמעתי דלית לי סלק ע"כ מוכח דרבנן מב"מ לא בטיל ולכך לס"ד זו שפיר קאמר מפדי רב פמאן אמר לשמעתי כר"י וכ"כ בחידושי וא"ש: וע"ד הקושיא בתוס' במנחות דף כ"ב ע"ב ד"ה ור"י דר' יוחנן גבי ב' פוסות שנתערבו ס"ל כר"ח דאזלינן בתר מבטל והקשה מעלתו א"כ מנ"ל לר"י דגבי דם שנתערב בדם חולין פליגו דרבנן מב"מ בטל דלמא טעמא דרבנן משום דסברו כר"ח ואזלינן בתר מבטל ולא הוי דם חולין מב"מ ומנ"ל דפליגו לגמרי ולפיענ"ד לישיב הנה פבר ביאר הר"ן בגדרים דף נ"ב ע"א דרבנן אזלינן בתר איכו דהיינו טעמא משום דתרונויהו עולין ולכך היתר בהיתר או איסור באיסור לא בטיל ולר"י אזלינן בתר עצמות הדבר אי מב"מ או לא ולרבנן החרמירו הדבר בדבר שיל"מ דרמי קצת בהיתר בהיתר וכמו שהסביר הר"ן והיינו שורש סברת ר"ח דכל דאפשר למהוי פנותי איכ"ל לרבנן מדרבנן לא בטיל דחשיב כמו היתר בהיתר או איסור באיסור למ"ד בתר מבטל אזלינן: וכ"ז לרבנן אבל לר"י דאזיל בתר עצמות הדבר וקאי על דין תורה דברי ר"ח קשים להבין דמה יתנו ומה יוסף הא דאפשר למהוי ובמקום אחר ביארתי בעזה"י דברי עכ"פ זה שחידוש ר"ח ושאר תנאים ואמוראים פליגו עליו וכל זה אליבא דר"י וגם אליבא דרבנן אי מה"ת קא אתינו עלה אבל מדרבנן לרבנן פשם שהסביר הר"ן בדבר שיל"מ דאינו בטל מדרבנן פכה ס"ל לתוס' דתרומה אם נפלו לרחליו שאינם מתוקנים דאפשר למבטל להיות כבטל והוי באיסור באיסור מדרבנן אינו

בטל וא"ש תי' התוס' אבל בדם קדשים ובדם תולין דמה"ת אפתאינין עלה לר"י שפיר ס"ל לר"י דלא כר"ח וא"ש: ומאי שהקשה עוד על לשון הרמב"ם בפ"א מאבות הטומאה דלישנא דידן קשיא בנודאי הלשון קשה ואני אמרתי קצת עפ"י מאי שנראה לי בסוגיא שם דשורש פלוגתא דר"ח ורב חנינא הוא במה שחקרנו אם היא דאיסור בטל אם נתהפף גם למעלת ההיתר או לא למשל חמץ שנתערב עם מצה נתהפף למצה ויוצאין בו או דע"י ביטול חשוב רק כאלו אינו חמץ אבל עדיין אינו מצה רב חסדא סובר דדינו כמצה נהמבטל עושה פעולתו לעשות פיוצא בו ולכך בעינין דווקא בדבר שהמבטל א"א לו להיות כבטל כי דבר שהוא בעצמו אפשר שיבוא לידי מדת הבטל אין פחו יפה כל כך לבטל ולהפך את הבא בקרבו ולכך מדה זו שאין המבטל יכול להיות כבטל הוא סברא גם לרבנן לאפשר פח המבטל וכמו כן אם אפשר לבטל להיות כמבטל הוא מגרע פח הבטל ומאשר ומחזק פח המבטל להפוך את הבטל זה נראה סברת ר"ח אבל ר"ח סובר דענין הביטול הוא דהאיסור פסק ממנו פיון דאינו בעין וכאלו אינו אבל לא נתהפף למעלת המבטל וכיון דרק כאלו אינו נחשב אין אנו מביטים פלל על ענין המבטל ולכך לא אזלינן בטר מבטל אלא אדרבה כל שהבטל אפשר שינפסק אם ישתנה מוכח יותר שאיסורו וענינו תליא בטעמו ועצמיותו וכל שהאיסור תלוי בעצמיותו וטעמו ס"ל לר"י דמב"מ דנשאר טעמו ועצמותו הוי כאלו הוא בעין ולפי"ז סברת ר"ח שייך דווקא לר"י משא"כ סברת ר"ח שייך למעלה גם לרבנן לר"ח אזלינן בטר חזוק האיסור או חזוק ההיתר ולר' חנינא אזלינן בטר טעמו של איסור ולהנ"ל נפ"מ בין ר"ח לר' חסדא גם לדין וגם במבשא"מ ומוכן בזה מה שמדמה הש"ס מצה שמתבלה בתבלין ובזה יש לכונן קצת דברי הרמב"ם הנ"ל וק"ל וסמכתי על המעיין ואחתום בפרכה.

ה"ק משה שיק מברעזאון תשובה קט"ז להרבני המופלג בתורה וביראה החרוץ והשנון זית רענן כש"ת מוה' אברהם פראגער סג"ל נ"י מכתבו קבלתי ואשר העיר בדברי תורה לדון אם בהתיירא כמו נדר רשאים לסמוך על קפילא גוי או בעינין דווקא ישראל דכיון דאפשר לברורי טפי בידי ישראל עדיף או דלמא גם בהתיירא סגי בקפילא גוי ורק בתרומה א"א ע"י גוי וכתב דנראה לו דתליא בפלוגתא דרש"י וטור דרש"י פירוש בטעמא ע"י בר ישראל משמע דווקא בר ישראל בעינין ולטור ולרמב"ם גם ע"י גוי שרי ומעלתו האריף הנה בנודאי מדויקים כאלו אין לדייק פלל וכאשר יבוא לפנינו אי"ה דהרי רש"י סובר דבעינין דווקא קפילא דסתם אדם אינו בקי בטעמא ואפי"ה בישראל שאומר שפקי בטעם סמכינין עלי' ומהימן והיינו שכ' רש"י דבעינין ב"ב אבל קפילא אפילו גוי מהימן: וגוף.

הדבר צריכין אנו ללמוד ממקום אחר לפי הפלל שכ' ובקאר לן המג"א בס"י תל"ז סק"ד דגבי חזקה אמרינן דאי איכא לברורי מבררין אבל ברוב אז אם בא הרוב להוציא מחזקת איסור דמעיקרא צריף לברר אם אפשר ואם לא בא הרוב להוציא מחזקה אין צריף לברר וא"כ ה"נ הא דקפילא מהני למ"ד מהני הוא משום דחזקה דלא מרע אומנת' דהיינו חזקה הבאה מפח רוב פעמים וכיון דלא בא נגד החזקה אינו צריף לברר טפי וכן קיי"ל בכמה דוכתי דסמכינין על סברא זו דאומן לא מרעי' אומנת' אפילו לכתחילה ואפילו איכא לברורי וכדקי"ל ביו"ד בס"י ש"ב בהגה"ה: אמנם לכאורה י"ל לפי מ"ש התוס' ביבמות דף פ"ב ע"א ד"ה שתי קופות היכא דנפל לכאן ונדאי איסור א"כ אמתחוק פאן איסורא והוי נגד חזקה ובעי' בירור וראיתי בפליתי סי' צ"ח סק"ג שכ' לישב דכשם שאמתחוק איסור ה"נ אמתחוק התיירא וזה לא הבנתי דזה מצינו ביבש ביבש ושם מוכן היטב דהאי לחודא והאי לחודא אבל פלח פלח דקי"ל יש ביקלה ובכל טפה יש ג"כ מן.

האיסור שהי' אסור ולא נודע אם נתבטל מאיסורו ע"י ביטול ס' א"כ אפילו בנשפך במב"מ יהא אסור לדעת הש"ך ב"ד סי' ק"י בכללי ס"ס אות כ' וכ"א דהיכא דאתחזק אפילו ספיקא דרבנן להחמיר ואפילו יבש ביבש בחד בחד: מיהו י"ל פיון דרוב הוי בנודאי ונתבטל מאיסור דאורייתא שהי' מעיקרא ומספקא לן אם נעשה עתה איסור דרבנן ע"י שלא הי' בו ס' ולא איסור דרבנן זה לא אתחזק ולכך שפיר פסקינן ב"ד סי' צ"ח סעי' ב' בנשפך ואיכא נודאי רובא וספק אם יש ס' שרי ולא מקרי אתחזק דהרי חזקת איסור שהי' לו כפר אודא לי' ע"י ביטול ברוב ומספקא לן אם בא עתה איסור מדרבנן ולפי"ז תמוה לי במאי דפשיטא לי' להש"ך שם בסק"ז דגבי איסור דרבנן אפילו במבשא"מ אמרינן ספיקא להקל אמאי הא הוי אתחז' איסור' ונהי דבמאי שהקש' על התו"ח בבש' עוף בחל' שפי' הקש' בב"ח לא אתחז' איסור' דשניה' היתר ותו כי מסלקינן לי' והספק רק על הטעם ולזה לא אתחזק דלמא מעולם לא בא לתוכו בכדי נתינת טעם אמנם הש"ך והאחרוני' דקללא אפילו בלח בלח באיסור דרבנן אמרינן סד"ר לקולא בנשפך עמדה הקוש' ה"ל: מיהו יש לישוב עפ"י מ"ש הנוב"י מהדו"ק חאה"ע בתק"ע סי' ל"א כשם דאמרינן דמקום למקום לא מחזיקינן ריעות' ואמרי' פאן נמצא וכ"ה ה"נ לא מחזיקינן חזקה ממקום למקום וא"כ במקום זה שנופל בו האיסור בכאן על תחילת נפילתו אנו דנין אם הי' בו שיעור ביטול ובקדיחה זו מעולם לא הי' איסור או לא הי' בו שיעור ביטול והי' איסור ונהי ספיקא דרבנן ולא אתחזק שפיר כתבו האחרוני' דבאיסור דרבנן בנשפך אפילו במבשא"מ אמרינן להקל אמנם עדיין יש לעיין לפי המבואר ב"ד סי' ק"ט ובש"ך שם ס"ק י"ב דבנתערב ולא נודע התערבות לא בטל ולדעת הש"ך שם מן התורה לא יתבטל ונהי דדברי הש"ך קשים בזה וכתבתי בתשובה (לקמן סי' קכ"ה) מ"מ מדרבנן הדין עמו דכל זמן שלא נודע לא נתבטל א"כ בשעת נפילתו לא נתבטל עדיין אם לא נודע מיד ברגע נפילה וא"כ כפר אתחזק פאן איסור וכשנודע ונעשה ספק דרבנן יהא מקרי שוב אתחזק איסור'.

אף נראה הא דאמרי' שם ב"ד דתליא בידיעה והדיעה גורם ההיתר היינו במין במינו ברוב אכל ביטול מבשא"מ בששים פיון דהי' ששים נתבטל וכאלו אינו בעולם ונתבטל אפילו לא הי' נודע כלל פן נראה לפי ענ"ד נכון וא"כ א"ש פאן במין בשא"מ בדרבנן ומספקא לן אם יש ס' שפיר הוי ספיקא דרבנן ולא אתחזק פאן במקום הזה בחזקת איסור ודברי הפוסקים האחרונים קיימים ועפ"י"ז פיון שפירתי דבכה"ג לא מקרי חזקת איסור א"כ לא מצרכינן לברר וא"כ גם בנדר הי' ראוי להאמין קפילא גוי אלא שאנן בלא"ה קיימא לן ב"ד רס"י צ"ח דלא קי"ל לסמוך אקפילא גוי ולכך בנודאי בעינן ישראל באמת רש"י דס"ל דבעינן ס' וגם קפילא או טעימא ישראל ובארו דטעם רש"י משום דהיכא דאיכ' לברורי מבררין משמע דרש"י סובר דמקרי אתחזק או דס"ל אפילו בלא אתחזק מחמירין באיכא לברורי וא"כ י"ל דה"ה באיכא ישראל וקפילא צריך לברר ע"י ישראל בהיתרא אכל לדין הדין נראה כמו שפתינו פן נראה לפי ענ"ד.

ועפ"י האמור ג"כ מבואר דליתא למ"ש לתרץ הטור שכ' בשם הרשב"א דתולין לומר דמינו רוב ולשוון תולין תמוה הא בעי' נודאי רוב ותי' עפ"י מ"ש הש"ך בס"י ק"י בכללי ס"ס אות ט"ז בדגים מלוחים ה"נ על הדאורייתא יש ס"ס ועל הדרבנן סגי בחד ספק וזה בלא"ה אינו מוכן וכבר כ' הפר"ח בס"י ק"ד וכן ביארו האחרונים דביטול שנייה רק יבש ביבש או לח בלח אכל לח ביבש או יבש בלח לא שנייה ביטול פיון דניכר וא"כ פאן דמין במינו לפי מ"ש הש"ך שם ס"ק דמייירי רק להחמיר מינו ע"כ מייירי באפשר לסלק דהיינו ביבש וא"כ אפילו הי' ס' באינו מינו הלח אינו מועיל וגם לטו"ז דקאי על הפל ומטעם דהאיסור נתהפך להיתר ונהיינו בנודע ונקרא עליו שם

היתר ולא אמרנו דנתהפך להיתר וגם לפי מ"ש לעגנו מין במינו איכ"ל דנקרא אתחזק פיון דבעינו ידוע ובאתחזק ספק דרבנו לא אמרנו להקל: תשובה קי"ז שיל"ת חוסט יום ג' כ"ה אדר ראשון תרל"ב לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב לתלמידי האברה המופלג בתורה כש"ת מוה' דוד נייוויטש נ"י בק"ק אויברווישע: מכתבה קבלתי באיזה קושיות שקשים לה ולהראות לה פי יש לי נניח נפשי בראותי תלמידי עוסקים בתורת ה' הנני להשיב לה בקצירת אומר על מה שקשה לה בע"ז דף ס"ו ע"א לאב"י חמרא לגו חלא חשיב חלא הואיל וריחא חלא ומאי בכך שנקרא חלא פיון שטעמו פחמרא ואב"י אזיל בטר טעמא ואי משום דסופו להיות חלא כמ"ש הרמב"ן בשאור לתוה העיסה דגם העיסה סופו להיות שאור א"כ קשיא לרבא מאי בכך דריחא חלא מקרי חמרא מ"מ סופו להיות חלא ומ"ש משאור בעיסה עכ"ל בקיצור הנה גוף הקושני הקשה הריטב"א שם בע"ז בקיצור ואתה ביאת וחרבת הדיבור והריטב"א תי' בדברים סתומים וצריכין ביאור עי"ש והנראה לפי ענ"ד לרבא גם דברי האו"ה המובא בדגו"מ סי' צ"ח דכ' דשאור ועיסה ב' מינים וכ' הפר"ח דטעה בדבר משנה דשאור ועיסה ה"ל.

והנראה לפי ענ"ד בזה דשאור שפא לתמן העיסה להחמיצה כדי צרכה ואז נעשה משאור עיסה ועיסה מקבל חלק החימוץ מן השאור ושניהם מתקנים ואחד מתמן לחברו ונעשים גוף אחד ועומדים להתערב ולתמן אחד בתברו לעשות אותם גוף אחד וכל העומד לזרוק פזרוק ולכך שפיר כ' הרמב"ן להסביר דלכך שאור ועיסה הם מין אחד משא"כ חומץ ויין נהי דחומץ בא מיין וכשמתחיל להחמיץ סופו להחמיץ לגמרי אבל אין זה תיקונו ואינו עומד לזה וממיל' ה"ה עיסה שפבר החמיצה פראוי כצורכה ואח"כ נפל שם שאור שאינו עומד לתמן ולערב איכ"ל כאו"ה וכן כ' בפלתי פיוצא בזה ואי נימא דתליא בפלוגת' דכל העומד לזרוק אי הוי פזרוק איכ"ל דמתני' כר"ש ולידני' אי קי"ל כר"ש בזה יש פלוגתא באהע"ז סי' קכ"ד בב"ש ס"ק ובפר"ח שם: עכ"פ לפי הסברא ה"ל מובן דחומץ ויין אינם דומיא דשאור ועיסה וא"ש סברת רבא דס"ל פיון דריחא חלא עדיין שמו חמרא פיון דטעמו חמרא א"כ מצד שמו הוא אינו מינו ובטל אמנם אב"י דס"ל בעלמא דאזלינן בטר טעמא היינו משום דס"ל דעיקר עצמיות הדבר הוא הטעם וחמירא דחייטי וחמירא דשערי עצמיותם אינו שונה ומה לנו בשם חמירא שאין השם הזה על העצם אלא תואר ש'לו שיש לו עוד איכות מלבד עצמיותו יש לו עוד איכות שהיא חמירא ואין שם חמירא ועצמיותו חטין סותרין זא"ז ואזלינן בטר העיקר אבל בריחא חלא וטעמא חמרא אלו ב' דברים הם שני הפכים בנושא אחד ואם ראוי לו שם חלא ע"כ טעם חמרא דידיה מחשיבים אנו כמאן דליתא ונטפל בעלמ' וכדבר שאינו מתקנים ולכך בכה"ג גם אב"י מודה דאזלינן בטר שפא זהו פנונת הריטב"א שם וא"ש.

ומאי דקשה לה בחולין צ"ז ע"א בתוס' ד"ה אמר רבא דר"ת כ"י דרבא דאמר מב"מ דליכ' למיקם אטעמ' היינו דשנה בשפא ובטעמ' וכתבת דזה נגד הש"ך בסי' צ"ח דדווקא למעלה מס' אזלינן בטר שפא זה אינו דגם הש"ך מודה דלרבא אמרנו דשם מין במינו העיקר תליא בשפא אלא דס"ל כמ"ש הרשב"א בשמעתין דזרוע בשילה דלכך טעמא לא בטל משום דהוי פניכר האיסור וכאלו לא נתערב פלל ולא שייך לומר ביטול וא"כ הא דאמרי' ברובא בטל מב"מ ע"כ היינו שונה בשפא ובטעמא דאל"כ לא שייך פלל ביטול דהרי ניכר וא"כ הא דאמר רבא בע"ז דלעגנו ביטול אזלינן בטר שפא ואי שונון בשפא ולא שונון בטעמא לא בטיל ע"כ היינו בטבל וי"נ שהיא

למעלה מס' דאי בפחות מס' גיכר הטעם ולא שיניך כלל ביטול אכל רבא בתולין דף צ"ז דאמר תרתי מב"מ וליכא למיקם אטעמין מב"מ היינו בשמא וליכא למיקם אטעמין והיינו דשונן בטעמין וא"כ שוין בשמא ובטעמין וזה פנונת ר"ת וא"ש ובזה אחתום בכרכה יהי ה' עמה דברי רבא הדורש שלומה.

הק' משה שיק מברעזאווע תשובה קי"ח בעזה"י חוסט יום א' פ' לך תרל"ה לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג המןפלג כש"ת מוה' משה הלוי פאלאק אבדק"ק באינהאד יע"א.

מכתבו קבלתי ובו נדרשתי לחיות דעתי בהא דקי"ל טע"כ דאוריית' אי גם בבא מח"ש הדין פן דנהי דמרש"י בפסחי' גב' נזיר ששורה פתו מוכח דאפילו בבא מח"ש הדין פן מ"מ מתוס' נזיר דף ל"ז ד"ה טע"כ משמע דדונקא טעם הבא מפזית וכן מתוס' ע"ז דף ס"ז ד"ה ואידך ומה שהקשה ר' פריץ על ר' יקיר משמע פן ומעלתו האריך בזה הנה הדבר פשוט דגם בבא מח"ש נמי טע"כ דאורייתא פסתימת כל הפוסקים ואין שום סברא לחלק בזה אלא דשינוי לשון התוס' תליא בפלוגת' דר"ת ושאר תירוצי התוס' ופוסקים דר"ת דס"ל טע"כ דאוריית' והיתר נהפך לאיסור א"כ אפילו נבלע פחות מכשיפיו' איסור בהיתר ונותן בו טעם חייב עליו וזה דעת רש"י גבי נזיר ששורה פתו שם בפסחים והתוס' בנזיר קאי דלא אמרינן היתר נהפך לאיסור א"כ אם אין באיסור פזית לית בי' לאו וע"כ אי מוקמינן לאו דמשרת לטע"כ היינו שנבלע בו פזית: ובחידושי אמרתי להסביר סברת ר"ת שהוא לכאור' מוכרחת אליך' דר"י דהרי ר"י סובר בסו"פ גיד הנשה דתליא בהנאת גרונו ואי אכל ח"ז וחסור ונקיאו וחסור ואכלו חייב על ח"ז פיון דלעסו ב' פעמים ונהנה גרונו ממנו ומזה הטעם עצמו אם טעם ח"ז ע"י ביטול מתפשט גם בח"ז היתר ועשה הביטול פעולתו של הלעיסה פאלו לעסו ב' פעמים הרי נהנה גרונו בכזית ובזה ישבתי קושית התוס' ביומא גבי אחזו בולמוס דאמרינן דתוחבין לו כוש ברוטב דלר"ת הרי גם הרוטב היא איסור גמור ולהג"ל גבי בולמוס דאינו נהנה גרונו גם ר"ת מודה ועכ"פ לדינא דקי"ל כר"י איכ"ל שפיר פרש"י בפסחי' ור"ת דהיתר נהפך אכל להמקשן שפיר כ' התוס' בנזיר דהקושין דונקא בטעם רבא מפזית וכן התוס' בע"ז דקאי על נזיר ששורה פתו ביין ויש בו לצרף דהיינו במה ששורה שפיר כתבו פיון דטכ"ע דאורייתא הרי חשוב אפילו אינו נהפך מ"מ הוי כבעין ולפי האמור לענין קיום מצוה של אכילת מצה וכינצא אי נימא כספק מקצת אחרונים דלענין קיום המצוה בעינן ג"כ הנאת מעיו גם ר"ת מודה דלא אמרינן היתר נהפך ואין ההיתר מסייע לקיום המצוה.

ועוד אמרתי דאפילו לר"ת דהיתר נהפך מ"מ הא אמרינן בר"פ המוציא יין דרביעית יין לכשיקרוש יעמוד על פזית דכזית קרוש פשנמתה נעשה לערף ג' פעמים פמותו והובא בר"ן בסוגיא דירף בשם הרא"ה להסתפק בענין איך לשער דבר קרוש נגד דבר מחוי א"כ אפילו אי היתר נהפך לאיסור מפח הטעם מ"מ אם נמחה למשל מחצי זית בשך טעם וחצי זית חלב ונגרש בו טעם הבשך אפילו אי חשבינן לי' כבשך מ"מ אין בו שיעור פזית דלא עדיף מנמחה שהרי מח"ז בשך נעשה ע"י מחוי ג' חצאי זיתים וא"כ אפילו לר"ת באכל ח"ז בשך וח"ז חלב א"א לצרף ללקות עליו א"כ א"ש.

ומינשב בזה קושית הראש יוסף שהביא גם מעלתו מה שהקש' בתולין ק"ח על הא דאמרינן דלא אסרה תורה חלב מהא דאמר רב אכל ח"ז בשך וח"ז חלב והקש' הראש יוסף דלר"ת מאי פריף דלמא לעולם החלב לא אסרה התורה ואפי"ה אסור החלב משום דהיתר נהפך ולהג"ל א"ש דבשלמא אם החלב מצד עצמה אסור ואסרה התורה לח"ז חלב וכפרש"י שם דאע"ג דבעלמ' דבשלמא

אמרין דבמשקין השיעור ברביעית מ"מ פאן דכתיב לא תבשל וחד אתא לאכילה בכלל החלב והגדי בהדדי א"ש דחייב על ח"ז בשר וח"ז חלב אבל אם החלב היתר ורק משום שיש בו טעם מהבשר בנודאי לא עדיף מאלו הי' הדבר המחויי בעין שאין במחויי שהוא ח"ז כשיעור ח"ז בשר אלא שלישי מח"ז וא"ש.

ומעלתו כ' דאוכל ושותה אין מצטרף ובה מותרין קושית הראש יוסף הנ"ל וזה אינו בנודאי הא דמרבין בחולין דף ק"כ מהנפש עם שאר ריבויים לרבות המחיה וגמעו בנודאי פיון דמחד קרא נפקא אם הי' ח"ז אינו מחויי וח"ז מחויי בנודאי מצטרפין כמו בב"ח דאמרין דמצרפין החלב בהדי בשר פיון דמחד קרא נפקא כן נראה לפי ענ"ד.

תשובה קי"ט עוד להרב הנ"ל ומה שהעיר מעלתו על דברי מרן הגאון בעל חת"ס בחיו"ד סי' י"ט שכ' דבב"נ אמרינן ג"כ טע"כ דאורייתא לפי"ז אם נפל אבמה"ח להיתר ופלט בו אסור למפור גם לב"נ והקשה הא טעם אינו אסור אלא משום דמרבין מן הטמאים לאסור צירן ורוטבן ואצל ב"נ לא נאמר הטמאים ואין הציר והחלב אסור כמ"ש בפלתי סי' ק"א ושאר אחרונים עכ"ד בקצרה הנה אמת הדבר דמרן זצ"ל ביאר כל זה בתשובתו חיו"ד סי' קי"ד ושם הביא ג"כ בקצרה מה שהי' קשה לי על דברי הרמב"ם פ"י ממאכלות אסורות דבהקדש המשקין היוצאין מהן אסורין ואין לוקין דמשקין היוצאין מהן אינם פמותן מה"ת ונתקשיתי לפי מאי שכ' התוס' בחולין דף קי"א דכל יום נעשה גיעול לחברו היינו מטעם דבטל ברוב והקשו דגם לאחר שנעשה נותר לא יהי' צריך מריקה ושבירה בכל"ח וע"כ משום דאין מבטלין אסור לכתחילה כמ"ש בנקה"כ סי' צ"ג ואי אמרינן משקין היוצאין מהן אינם פמותן וכתבו התוס' בחולין ובבכורות דף ו' דבכה"ג שתי' לאו בכלל אכילה אלא לכשיבוא למאכל ויקרוש? הא אסור וא"כ בעוד שפלוע עדיין בכלי אינו אסור כלל מן התורה ולמה יהא צריך שבירה וכן קשה במ"ש הר"ן סוף ע"ז דאפילו אי לינת לילה פוגם אפי"ה בעי שבירה משום דהבליעה עצמה בכלי צריך ביעור ג"כ קשה פנ"ל הא הבליעה אינו אסור כלל אם המשקין היוצאין מהן אינם פמותן וביאר, לן מרן זצ"ל שם וכן הוא בספר באר יעקב דבנודאי משקה היוצא ע"י בישול הוא כמש"ש הדבר דאסור אלא דכ"ז שהוא מחויי איכ"ל דלא חשיב אכילה דבכה"ג שתי' לאו בכלל אכילה עד שיקפה ולכך צריך קרא לרבות את השותה וכ"כ בתוס' נדה ובתו"ח בחולין דף ק"כ ע"א דהו"א דמחויי הוי שלא כד"א ולכך צריך קרא וממיל' בפליטה שיוצאת ע"י בישול שהיא כמש"ש ואפילו קודם שבא לאוכל ואפילו ליכא קרא מ"מ שם האסור עליו לעגן דשם נותר עליו כמ"ש הר"ן הנ"ל סוף ע"ז וגם אסור לבטלו לכתחילה.

אמנם משקה היוצא רק דרך סחיטה ע"י מליחה זה מסבא אינו כמש"ש ואצטרף קרא כדאית' בחולין דף ק"כ ולולא קרא הוי אמרינן דאינו אסור אלא מדרבנן ובמשקין כה"ג מייירי הרמב"ם בפ"י ממא"ס הנ"ל זהו תוכן דברי מרן הגאון זצ"ל והיוצא מזה לגידון שלנו דחלב או ציר דלולא קרא הו"א דמותר ואין משקין היוצאין פמותן א"כ בב"נ דלית להו קרא אינם פמותן ושרי להם אבל משקה הרותב שיוצא ע"י בישול דהוא מצד סבא כמש"ש ואסור אלא דקא ס"ד דלא מקרי כדרך אכילה ולזה צריך קרא ממיל' בב"נ אפילו שלא כד"א אסור דהרי לב"נ אסור בכל שהוא דאין שיעורין לב"נ כמ"ש הרמב"ם בהלכו' מלקים וכל היכא דכ"ש אסור גם שלא כדרך הנאתן אסור כמ"ש המרש"ל בשבועות כ"ג ע"ב וא"כ שפיר כ' מרן הגאון זצ"ל בחת"ס גבי ב"נ אמרינן

טע"כ דאורנית' היינו בבנישול אָבֵל בְּצִיר אוּ בְחֵלֶב אֶצֶל ב"נ מוֹתֵר דְּלִית לֵן קָרָא ע"ז וא"ש ויהא ה' עמו וְחַפֵּץ ה' בְּיָדוֹ יִצְלִיחַ דְּבָרֵי הַחֹתֶם בְּבִרְכָה הַמְּשֻׁנְלֶשֶׁת הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמוֹ.

הק' מִשָּׁה שִׁיק מְבַרְעֵזְאוֹנֵעַ תְּשׁוּבָה ק"כ יתענג על רוב שְׁלוֹם וכו' כש"ת מוה' פִּינְיָבֵל נ"י. על דְּבַר דְּבָרֵי מָרְן זצ"ל בסי' צ"ז בְּתְשׁוּבַת חת"ס שכ' דְּמִסְתַּפֵּק לִי בְּכּוֹנֵנַת הָר"ן בְּנִדְרֵים דָּף נ"ב שֶׁהִסְבִּיר טַעַם שֶׁל דְּשִׁיל"מ דְּאִינוּ בְּטַל אֶתְאִי עֲלֶה מְטַעַם מִב"מ אִיכ"ל דד"ת הוּא יְעוּי"ש וּלְפִי ענ"ד מְלִשׁוֹן הָר"ן מְבִנְיָר דְּאִינוּ אֶלָּא חוּמְרָא בְּעֲלָמָא שְׁהָרֵי פְתַב דְּמִשׁוּם חוּמְר' נְטוּ רַבְּנָן לְהָא דר"י וכו' עכ"ל וְכִינּוּן דְּאָמַר דְּרַק מִשׁוּם חוּמְרָא נְטוּ מְבִנְיָר דְּחוּמְר' דְּרַבְּנָן הוּא וּמַעֲלָתוֹ נ"י כ' לְהַקְשׁוֹת אִי ס"ד דְּמִדְּאוּרֵינִית' הוּא א"כ ע"כ גַּם לְרַבְּנָן ס"ל מַעֲלָה דִּמְב"מ א"כ עֲמֻדָה קְנוֹשֵׁית הַש"ס בְּמִנְחֹת דָּף כ"ב ע"ב וְגַם מִב"מ אֶלָּא ע"כ לָא ס"ל כָּלֵל מַעֲלַת מִב"מ.

וּלְפִי ענ"ד אִי מִשׁוּם הָא לָא אַרְיָא דְּאִיכ"ל אוּ דְּרַבְּנָן ס"ל דְּדָם הַפֵּר וְדָם שְׁעִיר לָא הָנִי כִּמְב"מ מִמֶּשׁ כִּמ"ש מָרְן זצ"ל שֶׁם סִי' פ"ז דְּאִיכ"ל כִּינּוּן דְּדָם הַפֵּר סְנוּמָק טְפִי וְגַם בְּטַעַמ' אִיכ"ל דְּאִינָם שְׁוִינֵן יְעוּי"ש וּלְכַף ס"ל לְרַבְּנָן דְּהַטַּעַם מִשׁוּם עוֹלִין וְתוּ נִרְאָה וְהוּא הַנִּכּוֹן לְמַעֲיִין בְּלִשׁוֹן הָר"ן שֶׁם דְּרַבְּנָן ור"י בְּהָא פְּלִיגוּ ר"י סוֹבֵר דְּמַעֲלָה זוּ דְּהָנִי מִב"מ רְאוּי שְׁיִגְרוּם שְׁלֵא יִתְבַּטַּל הוּאִיל וְאֶחָד מְחֻזָּק חִבְרִירוּ וְרַבְּנָן סְבָרוּ דְּנָהִי דָּגַם זוּ חֲשִׁיב מַעֲלָה וְסְבָרָא שְׁלֵא יִתְבַּטַּל אֶבֶל מַעֲלָה הָאֶחָד הוּאִיל וְשְׁנֵינֵיהֶם עוֹלִין הִיא עֲדִיפָא לְגָרוּם שְׁלֵא יִתְבַּטַּל וּלְכַף ס"ל לְרַבְּנָן הִיכָא דב' הַסְּבָרוֹת סוֹתְרִין אֶהְדְּדִי הִינּוּ דְּתַרְנוּנֵיהוּ עוֹלִין וְאִינָם מִינוּ וְא"כ מַצֵּד מַעֲלַת עוֹלִין רְאוּי שְׁלֵא יִתְבַּטַּל וּמַצֵּד שֶׁהוּא מִבְּשֵׂא"מ רְאוּי שְׁיִתְבַּטַּל אֶמְרִינָן דְּסְבָרָא זוּ עֲדִיפָא וְהִיא הַנּוֹצְחֹת שְׁלֵא יִתְבַּטַּל אֶבֶל לְעוֹלָם גַּם סְבָרָא זוּ דִּמְב"מ מַעֲלָה נְחִזִי לְאַצְטְרוּפִי עִם הַמַּעֲלָה דְּתַרְנוּנֵיהוּ עוֹלִין פְּגוֹן בְּדָבָר שִׁיל"מ דְּסְבָרָא זוּ דְּתַרְנוּנֵיהוּ פְּמוֹ עוֹלִין אִינָה חֻזְקָה כ"כ הוּאִיל וְאִינָם שְׁוִינֵם לְגַמְרֵי מְסִינֵיעַ הַסְּבָרָא דְּהָנִי מִב"מ לוֹמַר שְׁלֵא יִתְבַּטַּל וּלְעוֹלָם מְטַעַם הַנָּה הִיא אֶפְשָׁר לוֹמַר דִּמְה"ת הוּא.

אֶמְנָם לְפִי ענ"ד נִרְאָה רְאִי בְּרוּרָה מְמַנְחֹת דָּף ל"א ע"א גְּבִי ר"ש דְּנִתְעַרְבֵי לוּ טָבֵל בְּחֻזְלִין דְּאֶמְרִינָן מִדְּאוּרֵינִית' בְּרִנְבָא בְּטַל וְעִי"ש בְּפִרְש"י דַּע"כ בְּטָבֵל גְּמוּר מִיִּירֵי וְמַה"ת בְּטַל וְא"כ טָבֵל דְּהוּא דְּבַר שִׁיל"מ כְּמִבְּנִיָּר בְּנִדְרֵים דָּף נ"ז ע"א וְאִפִּי"ה אֶמְרִינָן דִּמְה"ת בְּטַל וּמַעֲלָתוֹ כ' דְּמִשְׁם אִין רְאִי דְּאִיכ"ל דְּהֵתָם בְּיָבֵשׁ מִיִּירֵי וּבְיָבֵשׁ לֹא שְׁיִיף סְבָרַת הָר"ן דְּהָנִי פְּמוֹ מִב"מ דְּהָרֵי בְּיָבֵשׁ אֶפִּילוּ לר"י מִב"מ בְּטַל פְּמוֹ שְׁהוּכִיחוּ הַתּוֹס' בְּמִנְחֹת דָּף כ"ב וְאִם הִיא הָאֶמְתָּ פֶן הִיא מִיְּנֻשָׁב הֵיטֵב קְנוֹשֵׁית הַר"ש בְּחֵלָה פ"ג מ"ט גְּבִי זִיתִי מְסִיק שְׁנִתְעַרְבוּ בְּזִיתִי נִיקוּף דְּתַנּוּ אִם יֵשׁ לָהֶם פְּרִנְסָה מְמַקּוּם אַחַר מְפָרִישׁ לְפִי חֲשָׁבוֹן וְהַקְשָׁה הַר"ש אִיף יִקַּח טָבֵל גְּמוּר לְהַפְרִישׁ מְמַנּוּ עִי"ש וְלִהְנָ"ל א"ש גְּמָרָא דְּמִנְחֹת הַנָּ"ל מִיִּירֵי בְּיָבֵשׁ לְכַף הַנּוֹצְרָה לְהַבִּיא דְּנוּקָא דְּמֵאִי אוּ מִשְׁלֵל גּוֹי אֶבֶל מִתְּנִיתָן שֶׁם כ' הַר"ש דְּמִיִּירֵי בְּעֵשָׂה מְהִיזִיתִים שְׁמֵן וּבְלַחְמֵן הַתּוֹרָה לֹא בְּטַל וְיִכּוֹל לְהַפְרִישׁ מְמַקּוּם אַחַר אֶפִּילוּ מְטָבֵל גְּמוּר וּבְזָה הִיא מִיְּנֻשָׁב דְּבָרֵי רַמְבַּ"ם בַּפ"ב מְתוּרָמָה שְׁהַבִּיא מְשֻׁנָּה זוּ וְסַתֵּם וְלֹא כ' דְּנוּקָא טָבֵל מְדְרַבְּנָן בְּעִינָן אֶמְנָם לְהַרְמַב"ם זֶה לִיתָא דְּהָרֵי כ' מִהַרִּי"ט בַּח"א סִי' י"ח דְּלִהְרַמְבַּ"ם לֹא מִיִּירֵי בְּעֵשָׂה שְׁמֵן וְא"כ לֹא שְׁיִיף תִּי הַנָּ"ל וְהַרְמַב"ם בְּמִתְקָ לְשׁוֹנוֹ שְׁשִׁינָה לְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה וְנִקְטַ שְׁנִתְעַרְבוּ זִיתִי נִיקוּף בְּזִיתִי מְסִיק וכו' גִּילְהָ לֵן דְּהַחִיּוֹב הָנִי רֹבַע ע"ד שכ' הַתּוֹס' בְּשַׁבַּת דָּף מ"ב ע"א ד"ה נוֹתָן דְּמַה שְׁנוֹתְנִין לְתוֹכוֹ הוּא רֹבַע וְא"כ שְׁפִיר יוֹכֵל לְהַפְרִישׁ אֶפִּילוּ מְטָבֵל גְּמוּר: אִיבְרָא לְפִי מ"ש לְעִיל בְּכּוֹנֵנַת הָר"ן אֶפְשָׁר דְּאֶפִּילוּ יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ סְבָרַת הָר"ן סְבָרָא דְּנָהִי דְּסְבָרָא דִּמְב"מ בְּיָבֵשׁ א"י לְגָרוּם שְׁלֵא יִתְבַּטַּל אֶפִּילוּ לר"י מ"מ אֶפְשָׁר דְּחִזִי לְאַצְטְרוּפִי לְסְבָרַת הִיתֵר (וְיֵשׁ לְדַחֹת דְּלַעֲנִין זֶה בְּיָבֵשׁ סְבָרָא אַחֲרַת אִיכ' דְּכָל דְּפָרִישׁ מְרִנְבָא הָנִי וְתַלְנִי דְּהֵאִי דְּהַתִּירָא הוּא וְא"כ אִפִּי

יש ב' סברות מב"מ וגם עולין איכ"ל דתלינן דהאי דהתיירא הוא ושרי) ואפילו נימא דביבש ל"ש סברת הר"ן מ"מ נראה דרא"ל שלי ממנחות ראי' ברורה חדא דהטו"א בר"ה דף י"ג ע"ב הוכיח דמעשה זו במנחות מיירי בקמח בקמח דאל"כ מאי פסק שם הלכתא כר"ש שזורי הרי לא מצינו מאן דפליג ואע"ג דבחד תי' כ' שם דאיכ"ל דזה גופי' קמ"ל דביבש לא פליג ר"י ק' דבעלמא אמרינן הלכה מפלל דפליגו וא"כ דבקמח מיירי א"כ א"ש ראי' הנ"ל: ואפילו נימא דביבש מיירי מ"מ הא הר"ן סוף גיד הנשה פסק פדעת הרשב"א בטויו"ד סי' קי"ט דאם נעשה לח מיבש אמרינן דחזור וניעור ולפי ענ"ד אליב' דר"י לכ"ע חוזר וניעור דבשלמ' לדין דביבש בטל יש לומר לרא"ש דנעשה היתר לגמרי אבל לר"י דמין במינו אינו מבטל ואפי"ה יבש שרי דתל' דהיתרא הוא א"כ פשנעש' לח בנודאי חוזו"נ עכ"פ הר"ן כ' בן ביהד' דחו"נ א"כ כמו דקי"ל דביבש ביבש בשא"מ אינו בטל ברור מטעם שפא יבשלם ונעשה לח ויאסור וא"כ ה"נ מאי אמר לו ר"ט שיעשר עליו מטבל דרבנן וליחוש שפא יבשלם ויחזור וינעור ונעשה טבל דאורייתא ולא מהני המעשר שיעשר עליו מטבל דרבנן ויהי' שוב איסור דאורייתא אלא נודאי דגם בלח בטל מן התורה ומהני המעשר מטבל דרבנן ותו אי ס"ד דרק ביבש בטל מה"ת א"כ לפי מה ששמעתי ממרן הגאון זצ"ל דמשונה דשיל"מ זה דטבל משאר דשיל"מ דהרי אינו מפריש עליו רק מטבל דרבנן וא"כ איסור דאוריית' להיכן אזיל וצריף לומר שוב שנתבטל וא"כ לעולם צריף לסמוך על הביטול ואיף יקרא דשיל"מ (ולפי' הר"ן יש להסביר הואיל וקודם הביטול הי' דשיל"מ כבר נקרא המב"מ והיתר בהיתר כמ"ש התה"ד לענן דבר שבמנין דאם קודם ביטול הוי דבר שבמנין אע"ג דע"י ביטול לא הוי דבר שבמנין מ"מ אינו בטל): עכ"פ פיון דאיסור דאורייתא ע"כ צריף לסמוך אביטול תקשה באמת יהא צריף לעשות ממנו לח בלח שלא יהא בטל מה"ת ויכול להפריש מטבל דאוריית' וגם איסור דאוריית' לא יהא צריף לסמוך אביטול ואין זה דומה למ"ש הפוסקים דדבר שע"י טורח לא חשיב דבר שיל"מ דכאן עומד הדבר מחטים לעשות קמח מענבים וזתים לעשות שמן וזין וכיון דע"כ עומדים לזה וסופם לזה א"כ להוי זה עצמו דבר שיל"מ אלא נודאי לפיענ"ד פשוט דגם בלח בטל מן התורה ולעולם צריף להפריש עליו מטבל דרבנן ואיפשט לן ספיקא הנ"ל והנראה לפי ענ"ד פתבתי: ולכאורה יש להביא ראי' דלהר"ן הנ"ל מה"ת דשיל"מ לא בטל בלח בלח דהנה פיו"ד בסי' שכ"ד סעי' י"א בנתן שאור בעיסה שלא הורמה חלתו לעיסה שהורמה במב"מ אם יש לו וכו' יפריש ממנה ע"ז וכו' ובש"ף שם ס"קיה ובסק"כ מבואר דה"ה בעיסה שנתערבה הדין פן וכן הוא שם בד"מ והוא מדברי הרא"ש בה' חלה סי' ו' מבואר פן ולכאור' קשה מדברי הרא"ש בתשובה כלל ב' שהקש' איף יכולין להפריש ממקום אחר הא הוי מחיוב על הפטור וכמ"ש במנחות דף ל"א ע"ב דאסור להפריש ממקו"א (ואע"ג דחלה בזה"ז דרבנן גם תרומה בזה"ז דרבנן פדפסק הרמב"ם ספ"א מתרומות אפי"ה פסקינן במנחות שם דדוקא מדמאי רשאי לעשר עליו וכן כ' הגה"מ בתשובה השייכות לסדר זרעים דאפילו בדרבנן אסור) ותיגר דהשאור פיון דעביד לטעמא לא בטל: ומשמע דהתם מה"ת קאמר ועיי"ש עוד מ"ש גבי פירות שנתערבו הטעם דבדבר שבמנין לא בטל (משמע דמה"ת לא בטל וקשה דהרי הא דד"ח לא בטל היינו מדרבנן כמ"ש הרא"ש בעצמו בפגיה"נ סוסי' ל"ה ונראה דאי משום הא לא קשיא דהנה הא באמת גם חלה בזה"ז דרבנן רק דאסור דמחד דרבנן על תרי דרבנן מחזי כמאן דמפריש מהחיוב על הפטור וכיון דלא בטל מצד תרי טעמא משום טבל ומשום דבר חשיב שוב הוי כמו בעין והוי רק חד דרבנן זה נראה פנונת הרא"ש וא"כ אין ראי' מהרא"ש דסובר דמחמץ מה"ת בטל): ועכ"פ לפי"ז קשה איף פסק הש"ף דה"ה עיסה בעיסה הא בכה"ג שפיר בטל דהוי

כמפריש מהחיוב על הפטור ואיך יכול להפריש ובשלמא הא דפסק המחבר שם סעי' י"ב גבי פירות נמי פהרא"ש י"ל חדא דשם לא משמע דהאיסור הרוב ובאו"ח סי' תנ"ז דכ' הרמ"א נמי בנתערבו יפרוש ממקום אחר דהיינו מטעם הרא"ש דמצוות דבר שבמנין אבל להש"ך קשה אמנם אי אמרת דבלח מה"ת דשיל"מ לא בטל הי' א"ש דברי הש"ך דשפיר יכול להפריש ממקום אחר.

איברא דזה לא סגי דהרי עדיין דברי הרא"ש סותרין אהדי וצ"ע עוד קשיא לי דהנה הרמב"ם כ' הטעם דנאסר פולו כמו טבל משום דמב"מ במשהו ולכאור' קשה הא בלא"ה שאור לטעמא עביד וכיוצא בזה קשיא קצת על הר"ש בפ"ג דחלה כ' ג"כ פן מיהו הר"ש איכ"ל דקאי על זיתי ניקוף וכו' וצ"ל דהרמב"ם מייירי בלית בי' פדי לחמץ ולכך האיסור הוא רק מטעם טבל במב"מ ולפי"ז עמדה קושית הרא"ש הא הוי מחיוב על הפטור וצ"ל דהרמב"ם נשמר מזה שהרי הרמב"ם כ' דיקח קמח פדי לצרף עם השאור וא"כ ממנ"פ גם הקמח של השתא אין בו חיוב יותר ממה שהיתה העיסה מחוייבת.

אמנם הרא"ש לא כתב פן דיקח רק לצרף אלא שפריש ממקו"א וע"כ היינו להרא"ש לטעמין מטעם מחמץ לא בטל ולפי"ז אין חילוק בין מב"מ לאינו מינו דמחמץ אפילו בא"מ לא בטל כמו שהוכיח הפר"ח בסי' צ"ח ואע"ג דמדברי הרא"ש בה' חלה משמע ג"כ דגבי מב"מ דנוקא אמר ולהנ"ל אי מטעם מחמץ מ"ש מב"מ המענין בדברי הרא"ש יראה דאינו מוכרח דנוקא במב"מ קאמר ולפי"ז קשיא על הש"ע שכ' דנוקא במב"מ והיינו פרמב"ם וע"כ דהיינו באין בו פדי לחמץ וא"כ הא הוי מן התורה בטל וא"כ הי' לו להעתיק שיצרף קמח משיעור חלה רק עם השאור והא שיעור חלה פדי לחיבו אותו חיוב שחייב השאור ולא יותר ואיך שינה בזה בדברי הרמב"ם וצע"ג תשובה כס"א להרב המנפ"ל בתורה החרוץ מוה' אהרן שמואל אסאד נ"י ע"ד הקושיא ע"ד הרשב"א המובא ביו"ד סי' ק"ג דספק טריפה אע"ג דאפשר להשהותו י"ב חודש או עד שתטעון לא חשיב דשיל"מ דאין המתיר עתיד לבוא בנודאי וכ' מעלתו נ"י לדברי הרש"ל המובאים בש"ך סי' נ"ז ס"קמח דהא דטריפה אינה חיל' הוא רק רוב וא"כ אפילו ישהנה צריף לסמוך על הרוב וא"כ לא שייך עד שאתה סומך על ביטול הרוב תמתין ותהא מותר בלי רוב הא גם אם"פ מותר רק משום רוב ומה לי האי רוב או האי רוב וא"כ לדידן בלא"ה לא חשיב ספק טריפה דשיל"מ עכ"ל.

ולי, לא קשה מידי דנהי דבאמת הרשב"א בתשובתו בסי' צ"ח המובא ג"כ בסי' נ"ז בש"ך הנ"ל משמע דלא ס"ל כרש"ל דשם חלה החיות בגנס מ"מ אפשר גם לכונן בדבריו דברי מהרש"ל והמיעוט נס קרוי לי' ואפ"ה לא קשה קושית מעלתו נ"י דהרי כ' הצ"צ סי' ס"ט והובא בפר"ח סי' ק"ב ובשאור אחרונים דאפילו אם גם אם"פ צריף ביטול כגון ספק טריפה הנולד ביו"ט אפי"ה מקרי ביו"ט דשיל"מ דאם רק לאח"ז הוקל האיסור אמרינן נמי עד שתאכלנו בב' איסורין תאכל אותו בחד וה"נ השתא אין לן רק היתר מפת ביטול ברוב ולאחר השהי' והא לנו שני היתרים ח' מפת ביטול ברוב והשני מפת השהי' ואמרינן עד שתאכל בחד היתר תאכלנו ע"י ב' היתרים ואדרבה עפי"ז יש להסביר דברי הרשב"א ממה שהקשה עליו הצ"צ שם דהא ממנ"פ אי יחיל לא הי' אסור מעולם ולא בעי ביטול והנה הצ"צ תי' דאפילו אם יתברר אח"כ מ"מ השתא אסורה פיון דאינו נודע לנו וספק אסור לנו ובעי ביטול אפילו אי קמא שמיא גלי' דהיתר הוא והפמ"ג בפת' לתערובות קלסה לסברא זו.

אָמַנְם אָנִי אֲמַרְתִּי דִּישׁ לֹאמֵר גַּם בְּהִיפּוּף דְּבִסְפֵק טְרִיפָה אָפִילוּ אִם הִיא טְרִיפָה אִם תִּשְׁקָה י"ב חוֹדֵשׁ אוֹ תִתְעַבֵּר הִיא מְוַתֵּרֶת לָנוּ פִּינּוֹן דַּעֲפ"י הָרוֹב שְׁרֵי וְהַתּוֹרָה אֲמָרָה דְּנִיזוּל בְּתַר רַבָּא וְאָפִילוּ אִם הִיָּתָה בְּאַמַּת טְרִיפָה לֹא צְרִיף פְּפָרָה וְכִמוֹ שְׁהוֹכִיחַ בְּתִשׁוּבוֹת פ"מ מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּבִיצָה דָּף כ"ה ע"ב ד"ה דְּרָף אֲרַעָא וּא"כ שְׁפִיר נִקְרָא דְשִׁיל"מ דְּהַשְׁתָּא אִם הִיָּתָה טְרִיפָה אִין לָנוּ הִיָּתֵר אֲלֵא מִפְּחַ הַבֵּיטוּל אֲבָל אִם תִּשְׁקָה מְלַבֵּד הַהִיָּתֵר דְּבִיטוּל יֵשׁ לָן עוֹד הִיָּתֵר דְּשִׁהִי' דַּד"ת דְּאָזְלִינּוּ בְּתַר רַבָּא.

וַעֲפ"י אֲחַד מִב' צְדָדִים יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּדַבְּרֵי הָרַמ"א בַּמ"ש עַל או"ה אוֹ דַס"ל כַּמ"ש הַצ"צ דְּאָפִילוּ קָמָא שְׁמִי גַלִּי' לְהִיָּתֵר מ"מ לָן סְפֵק טְרִיפָה אָסוּר כָּל י"ב חוֹדֵשׁ וְאַתְחַזֵּק בְּסְפֵק אִיסוּר זֶה וּא"א הַשְׁתָּא לְהִתִּיר אֲלֵא ע"י בֵּיטוּל וְרַק ע"י הַזְמַן וְנוֹלַד לָנוּ הַהִיָּתֵר וְלִכְף אֲפִשְׁר לְקַרְנָא אוֹתוֹ דְשִׁיל"מ כְּמוֹ כָּל אִיסוּר הַתְּלוּי בְּזַמַּן מִשְׁא"כ תִּיקוּ אִין הָאִיסוּר וְהַהִיָּתֵר תְּלוּי בְּזַמַּן וְלַעוֹלָם הִי' אֲפִשְׁר שְׁתִּתְּבַרֵּר הַהִיָּתֵר וְהִיָּנוּ בְּדַבְּרֵי הַצ"צ וְגַם יֵשׁ לְכַוּוֹן בְּדַבְּרֵי הַתִּי' כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי וַעֲכ"פ דְּבַרֵּי הָרַשְׁבָּ"א נְכוּנִים וְלְכַאוּרָה הַבְּאֵתִי רֵאִי' לְדַבְּרֵי מַגּוּף הַדִּין לְמָה אָנוּ אוֹכְלִין בֵּיצִים וְחֻלָּב שְׁהַתּוֹרָה הַתִּירָה וְהִיָּנוּ מִטַּעַם רוֹב כַּמ"ש רַש"י בְּחֻלִּין אֲתַמָּה אֲכַלְנוּ מִחֻלְבָּה וְאַמַּאי לֹא נִצְטַרְף לְהַמְתִּין עַד לְאַחַר י"ב חוֹדֵשׁ כְּדִי לְאַכְוֹל בְּהִיָּתֵר גְּמוּר וְלֹא נִצְטַרְף לְסַמְוָה עַל רַבָּא דְכִשְׁרוּת וְנִסְמָוָה רַק עַל טְרִיפָה אִינוּ חִי' שְׁהִיא לְרַשְׁבָּ"א אָפִילוּ מִיעוּט לִיכָּא וְאַף אִם הָרַשְׁבָּ"א מוֹדָה לְהַרְש"ל כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה מ"מ אִיכָּא שׁוּב עַד שְׁתִּתְּבַרֵּר לָנוּ בְּחַד הִיָּתֵר תִּתְּבַרֵּר בְּב' רַבִּינֵי בְּנוֹדָי לְדַעַת הַמְרַדְכֵי דְדוּוּקָא הִיכָּא דְאַתְחַזֵּק אִיסוּר' בְּהֵאִי תַעֲרוּבוֹת אֲמַרִּינוּ כֵּן לֹא קָשָׁה וְכַמ"ש נְמִי הָר"ן ס"פ אִין צְדִין אָמַנְם לְהַמְג"א בְּסִי' תְּקִי"ג ס' שְׁגַם בְּכַה"ג לֹא אָזְלִינּוּ בְּתַר רַבָּא יֵשׁ לְהַקְשׁו' הַנָּ"ל וַע"כ פְּסֻכְרַת הָרַשְׁבָּ"א הוֹאִיל וְאִין הַמְתִּיר עֲתִיד לְבוֹא בְּנוֹדָי: וְאֲפִשְׁר דְּרַבָּא דְכִשְׁרוּת פִּינּוֹן דְּסַמְכָה הַתּוֹרָה עַל הָרוֹב בְּמָקוֹם דַּא"א לְבַדּוּק פְּדֵאִית' בְּסוּגִי' דְּרוֹב גַּם בְּמָקוֹם דְּאֲפִשְׁר לְבַדּוּק סְמִיכִינוּ עַל הָרוֹב בְּזֶה מִשׁוּם דְּהַתּוֹרָה עֲשָׂאוּ בְּנוֹדָי כַּמ"ש הָרַשְׁבָּ"א בְּחֻלִּין דָּף ט' דְּאָפִילוּ ר"מ לֹא חִיִּישׁ בְּכַה"ג לְמִיעוּט' אָפִילוּ אֲפִשְׁר וּא"כ י"ל גַּם בְּדַבְּרֵי שִׁיל"מ כֵּן דְּכַוּוֹדָי עֲשָׂאוּ הַתּוֹרָה: וּבַחֲקִירָה הַזֹּאת ג"כ יֵשׁ לְדוֹן בְּהֵא דְאַמְרִינוּ בְּבִיצָה דְּסְפֵק טְרִיפָה אָסוּר וְהַקְשׁוּ הַתּוֹס' שֵׁם לְמָה בְּנִתְעַרְבָּה בְּאֲלָף כּוֹלֵן אָסוּרוֹת הֵא הָוִי ס"ס וְתִי' ר"ת דְּנִתְעַרְבָּה אֲנוֹדָי קָאִי וְלְכַאוּרָה כָּל בֵּיצָה אָפִילוּ מִיעוּט טְרִיפָה דְּרַבָּא כְּשִׁרוֹת הָוִי רַק רַבָּא וּא"כ בֵּיצָה הַנּוֹלָדֶת מִעוּף שְׁלֵא נּוֹדַע לָן כְּשִׁרוּתָהּ הִנֵּה כְּשֵׁר רַק מִפְּחַ רוֹב וְאִם נּוֹלַד לָן אַח"כ בְּאוֹתוֹ עוּף סְפֵק טְרִיפָה בְּרַגְלֵי אוֹ בְּגַף וְכִיּוּצָא בּוֹ הָוִי לָן לֹאמֵר סְמָוָה מִיעוּט' לְפִלְג' וְהָוִי לִי' רַבָּא פְּדֵאִית' בְּכִיּוּצָא בְּזֶה בִּיבְמוֹת דָּף קי"ט וּבְסו"פ בְּהֵמָה הַמְקַשָּׁה וּא"כ שׁוּב הָוִי טְרִיפָה מִצַּד הָרוֹב וְהָוִי בְּנוֹדָי וְאִין כָּאֵן ס"ס וְלֹא קָשָׁה קוּשְׁיַת הַתּוֹס': מִיְהוּ בְּזֶה אִיכ"ל לְפִי מַאי דְמוֹקְמִינוּ בְּס' טְרִיפָה אוֹ סְפֵק מוֹכֵן מַה"ת אֲבָל לְמַאי דְּמַתְרִץ ר"א דְּמִשׁוּם דְּשִׁיל"מ אֲתַאִי' עֲלָה א"כ אָפִילוּ הָוִי מִיעוּט טְרִיפָה מ"מ נִתְבַּטַּל דְּאִינוּ דְּשִׁיל"מ כַּמ"ש הָרַשְׁבָּ"א וְלֹא נִשְׂאֵר רַק סְפֵק נּוֹלַד בִּיו"ט וַע"ז קָשְׂיָא דְּהָוִי ס"ס וּבְזֶה מִיּוֹשֵׁב הֵיטֵב קוּשְׁיַת הַפְּר"ח בְּסִי' ק"ו ס"ק מ"ג עַל הַר' שְׁמַחָה הַמוּבָא בְּמַרְדְּכֵי דְּמַתְרִץ דְּבַדְשִׁיל"מ לֹא מְהַי' ס"ס וְתַמָּה הַפְּר"ח מִמֵּנ"פ אִם לֹא ס"ל כְּתִי' ר"ת דְּאֲנוֹדָי קָאִי א"כ עֲמָדָה הַקּוּשְׁיָא עַל הַתִּי' הָרַאשׁוּנִי' וְלַהַנָּ"ל א"ש דְּגַבִּי סְפֵק טְרִיפָה אִיכ"ל דְּחֻשִׁיב בְּנוֹדָי הוֹאִיל וְאִיכָּא סְמָוָה מִיעוּט' לְפִלְגָא וְלְפִי אוֹתוֹ תִי' אֲמַרִּינוּ הַטַּעַם מִשׁוּם דְּבִיצָה חֻשִׁיב וְלֹא בְּטִיל אֲבָל לְרַב אֲשֵׁי שְׁפִיר קָשְׂיָא לִי' לַר' שְׁמַחָה וְתִי' דַּס"ס לֹא מוֹעִיל בְּדַבְּרֵי שִׁיל"מ וּא"ש וְלְפִי"ז מוֹכַח דְּלֹא כְּמוֹ שְׁדַחֲתִי לְעִיל דִּי"ל דְּרַבָּא דְּכִשְׁרוּת הָוִי בְּנוֹדָי מִפְּשׁ הוֹאִיל וְגַבִּי א"א אָזְלִינּוּ בְּתַר רַבָּא לֹא חִיִּישִׁינוּ לְמִיעוּט' כָּלֵל אָפִילוּ לַר"מ וְה"ה דְּלֹא אֲמַרִּינוּ סְמָוָה מִיעוּט' לְפִלְגָא לְפִי סְבָרָא זֹו וַע"כ לְפִי תִי' זֶה מוֹכַח דְּלֹא אֲמַרִּינוּ כֵּן: וְלְפִי"ז יֵשׁ לִישֵׁב קוּשְׁיַת הַשְּׁ"ף בִּיו"ד סִי' ק"ב ס"ק

דלמה כ' ש"ע על רשפ"א יש מי שאומר הא מוכח פן מהש"ס ולהנ"ל יש לומר בנודאי לפי
איננומתא קמזיתא מוכח פן דלפי איננומת' דספיק' היינו ספק טריפה וקשיא אמאי נתערבה אסור
הא הוי ס"ס וצ"ל פנ"ל ואמרין סמוך מיעוט' לפלג' וא"כ ע"כ דמיעוט' דטריפות הוי פשאר
מיעוט' וא"כ קשיא האיך התיירה התורה חלב וביצים שמעשים בכל יום דסמכינן בבצים ארוב
ואמאי הא הוי דשיל"מ דנשקה אותם י"ב חודש וע"כ דבכה"ג לא מקרי דשיל"מ ולקף לפי תי
זה מוכח לומר פרשפ"א אכל עפ"י תי' ר' אשי דאיכ"ל כתי' רבינו שמחה דס"ס אינו מועיל
בדשיל"מ ואינו מוכח דינו דרשפ"א ואפי"ה פסק הרשפ"א פן ולקף הביא בשם יש מי שאומר
וא"ש: תשובה ככ"ב עוד להנ"ל ומה שהקשה ע"ד המג"א בסי' תרע"ז דחשיב לגר חנוכה
דשיל"מ משום דיוכל להשהותו והקשה דהא לגר של חול לא יתיר פבר הקשה בחמד
משה על דבריו ויעניין במחהש"ק שתי' ופי' דברי המג"א ובלא"ה דברי המג"א צריכין ביאור
הרי דשיל"מ אינו בטל פלל ואיך אסור משום זה רק להוסיף פמו שעמד בזה שם במחהש"ק ואני
אומר לישוב דברי המג"א עפ"י שאמרתי לישוב דברי הרא"ש בפ"ק דביצה דף ז' ע"ב דתי' מקלי
קלוי אסור' קאי גם אאין מבטלין אסור לכתחילה וצריך ביאור ואמרתי דהא דאין להוסיף יש
לאסור משום דשיל"מ דהיינו מפח הטעם של דשיל"מ משום עד שתאכלנו באסור ע"י בטיול
תאכלנו בלא בטיול וה"נ התוספת שייך עליו עד שתאכלנו בטיול ולא תוסף תאכלנו בלא בטיול
ונהו קושית הש"ס פיון דאפילו בדרבנן אמרינן דשיל"מ ומשום עד שתאכלנו וכו' א"כ גם להוסיף
יהא אסור מטעם זה אפי' בדרבנן וע"ז משני מקלי קלי: והנה הרמב"ם וסייעתו לא ס"ל פן וס"ל
דבדרבנן מוסיפין ולא אמרינן עד שתאכלנו וצ"ל עד שתאכלנו אמרינן רק היכא דלית לי' פסידא
אבל במאכל המתקלקל אלא יש בו צורך הוצאה לא חשיב דשיל"מ ולא אסרינן בכה"ג משום עד
שתאכלנו וכו' וכינן דכאן אם לא יוסף יהא לו פסידא בהיתר שפבר נתערב בו ולקף לא אסרינן
כאן משום עד שתאכלנו וכל זה בעלמא אבל בנ"ח כ' המג"א פיון דאין לו פסידא דיוכל להגיחו
לשנה הבאה שוב אין להוסיף משום עד שתאכלנו והיינו משום דשיל"מ פנ"ל: ומה שנתקשה
בדברי האו"ה פלל כ"ד דין י' דכ' דאם נתרבה ממיל' בעצים דתנור אין פאן דשיל"מ דחנם התנור
לא ישאר עד למחר וקשה הא גם במאכל אם יאכלנו היום לא ישאר למחר נראה פנונת האו"ה
במאכל דהאיסור הוא האכילה ולקף אסור התחלת האכילה אע"ג שאח"כ פאשר היא פבר בפה
לא שייך תו עד שתאכלנו מ"מ התחלת האכילה אסורה וממיל' נשאר האיסור גם על סוף האכילה
וכדאית' ברמ"א באו"ה סי' תקי"ג סעי' א' גבי ספק מוכן דאסור ג"כ משום דשיל"מ אבל פאן
ההיסק אינו אסור דנהי דהיסק שלא לצורך אסור מ"מ הרי התוס' בביצה דף י"ב ריש ע"ב כ'
דהיכ' דדעתו ליהנות אפילו באיסור חשיב צורך קצת ואמרין מתוך: (ובלא"ה, לפי ענ"ד י"ל
דדווקא באיסור אכילה ונהנאה אסרו עד שתאכלנו באיסור וכו' משום דאכילת איסור הוא גנאי
טפי וכמ"ש התוס' בחולין דף ה' ס"ע ובכמה דוכתי דרק באכילת איסור אמרינן דאין הקב"ה
מביא תקלה ליד הצדיקים וא"כ דווקא באכילה אמרינן גם הא דשיל"מ לא בטיל משום עד
שתאכלנו אבל בפשאר איסורים לא ואפשר אפילו בהנאה לא אמרו ושבח עצים ניכר בפת והוי
פאכילה ויותר נכון דהנאה בכלל אכילה ולא חילקו בין הנאה לאכילה אבל לענין שאר איסורים
לא אמרינן דשיל"מ לא בטל פן י"ל לפי ענ"ד): ועכ"פ יהא מטעם זה או מטעם אחר אין בהיסק
איסור וע"כ פשבא ליהנות מהחום שפיר כ' האו"ה דרוב אין פאן דשיל"מ דאם לא ינהה היום
לא ישאר עד למחר וע"ד זה צריך ג"כ לפרש דברי המרדכי ס"פ דשבת דביאר סברת מקלי
קלי דהוא פעין ענבים בגיגית דביאתן לעולם בתערובת דהיינו משום דבעצים בשעת הסקה אין

איסור ובשעת הנאה ביאתו לעולם ע"י תערוכת וא"ש דברי ידידו הד"ש הק' משה שיק מברעזאווה.

תשובה קכ"ג הנה בספר פתחי תשובה בסי' ק"ב ב"י"ד אות יו"ד הביא בשם ס' בית יעקב דאע"ג דקי"ל ב"י"ד סי' ק"ב דדבר הנדור שנתערב מקרי לדידן דשיל"מ דזה ונוקא בנדר אבל לא שבועה דאין מצנה לתשולי לשבועה אלא מדוחק ולכאורה דין זה ליתא לדעת הרמ"א שם בסי' ק"ב סעי' ג' דכ' פלי שנתערבה לא מקרי דשיל"מ משום דצריף הוצאות משמע אע"ג דמחוסר מעשה ואין מצנה לעשות אפי"ה מקרי דשיל"מ ונהש"ף שם סק"ח הביא דמהרש"ל פליג על הרמ"א בזה וס"ל דדבר שמחוסר מעשה לא מקרי דשיל"מ וע"כ ס"ל למהרש"ל כמ"ש הפמ"ג דנדר שאני דמצנה לאתשולי וממילא הדין דשבועה לא מקרי דשיל"מ: ולכאורה דברי מהרש"ל מוכרחים מנדרים דף נ"ט ע"א דאל"כ גם תרומה יהא דשיל"מ מיהו אי משום הא ליכא קושיא על הרמ"א לפי מ"ש הפלתי בסי' צ"ט סקי"ב די"ל תרומה הואיל וצריף להעלות ולהרים סאה אחת ואז האיסור פמאן דליתא ולית ביה חשש משום דשיל"מ ונהש"ס לרנוחא דמילתא תי' בע"א מיהו דברי הפלתי לכאורה ליתא לדעת הרמ"א לשיתנו דאי נימא קודם הרמה הי' דשיל"מ ולא נתבטל ממילא אסור להעלות דהוי לי' מבטל איסור לכתחילה ודברי הפלתי אפשר שהם לדעת הרמב"ם והש"ע דס"ל דגבי איסור דרבנן אפילו יש לו עיקר בתורה מבטלין איסור לכתחילה וכיון דמה"ת נתבטל רשאין להעלות ולבטל לכתחילה אבל הרמ"א לשיתנו דס"ל בסי' צ"ט סעי' ו' דאפילו באיסור דרבנן אין מבטלין א"כ ליכא למימר כתי' הפלתי: ונהי די"ל דקושית הש"ס בנדרים נ"ט לכאורה בלא"ה לא קשה לפי מ"ש החק יעקב בסי' תנ"ז סק"י דהיכא דכבר אכל החולין לאחר שהפריש תרומה שוב אינו יכול לשאול על התרומה קשה דהו"מ הש"ס לשנויי דהבעלים אכלו החולין וא"ל דקושית הש"ס מדסתם דהא מוקי לה בגונא חדא בתרומה בינד פהן ודחי ונהי מצוי לאוקמא בכה"ג וצ"ע מיהו מסתימת הפוסקים משמע בכו ענין וכן פסק ב"י"ד סי' שכ"ג סעי' א' ברמ"א דחלה בטלה בק"א ופ"ש לא שייך תי' הפלתי וקשיין דברי הרמ"א אהדדי מיהו הש"ף שם בסי' שכ"ג סק"ז תירץ דחלה דהוי נדרי הקדש אין נשאלין אלא מדוחק ולכך לא הוי דשיל"מ וא"כ נשמע דה"ה שבועה וכמ"ש בס' בית יעקב הנ"ל וקשיא על הפמ"ג המוכא שם דס"ל דשבועה הוי דשיל"מ.

ויש לעיין לפי מ"ש במנחות דף ל"א ד"ה קסבר דדווקא מדמאי יכולין להפריש על טבל שנתערב ברוב וגם רוב ע"ה מעשריןאבל משאר איסורי דרבנן אסור להפריש דהוי פמחיוב על הפטור א"כ טבל טבול לתרומה דע"ה אינו נחשד על התרומה לית לי' תקנה להאי לישנא קמא שם אלא להפריש מיני' ובי' ואז צריף להפריש פנגד פנלו פדאיתא בפ"ג דדמאי וא"כ יש לו הפסד ולא מקרי דשיל"מ כמ"ש הר"ן בע"ז דף ע"ג סוף ע"ב ומאי פריף בנדרים דף נ"ט מיהו י"ל דסוגיא דנדרים קאי לאידך לישנא במנחות ל"א דאמר לי' לך קח מן הגוי ויש קנין לגוי בא"י ולהאי לישנא משמע דה"ה מפל טבל דרבנן וכל להפריש וא"כ חלה דלא מושפחת לה לפרוש מדמאי דאין ע"ה נחשד על חלה א"כ חלה לא מקרי דבר שיל"מ ולא קשה קושית הש"ף בסי' שכ"ג סק"ז וא"כ איכ"ל פשיטת הפמ"ג דשבועה הוי דבר שיל"מ: (ולכאורה הו"א לישב קושית הנ"ל דלפי הנראה מדברי הרע"ב בפ"א מ"ה גם מטבול לתרומת מעשר יכול לתרום מיהו נראה דמדטבול לתרומת מעשר אינו יכול ליתן תרומה גדולה עיין בפ"ה דתרומת ברמב"ם דין י"ג ובראב"ד ובמל"מ מיהו גם להר"ש ולהרע"ב פ"ב דתרומות נראה דמודו היכא דכבר נטל ממנו תרומה גדולה דשוב אין מקדשו ממנו ואינו יכול לתרום ממנו תרומה גדול' והר"ש והרע"ב בפ"א

מתרומות מ"ה מייגרי בהקדומו בשייבולים ועדיין לא הפריש ממנו תרומה גדולה נהי דפטור מתרומה גדולה מ"מ פיון דטבול לתרומת מעשר ותרומה גדולה לא ניטל ס"ל דיכול להפרי' ממנו תרומה גדולה וע"ז פליג הרמב"ם והראב"ד לפי מ"ש המל"מ אבל אם הפריש פבר ממנו ת"ג נראה דלכ"ע א"י להפריש ממנו ת"ג א"כ מדמאי שפבר ניטל ת"ג א"א למצוא שייפרישו ממנו על טבל לת"ג וע"כ צ"ל פנ"ל:) ועכ"פ פיון דללישנא קמא במנחות ל"א לכאורה לא קשיא מתרומ' ואין צריף לתרץ דקונמות מקרי דווקא דשיל"מ משום מצנה לאתשולי א"כ איכ"ל פבר"א דכל דבר דמושפחת לה היתר מקרי דשיל"מ וא"כ גם שבועה הוי דשיל"מ ומ"מ יש לפקפק על שיטת הפמ"ג הנ"ל ולכאורה בין נדר ובין שבועה לא יהא דשיל"מ לפי מאי דקי"ל ביו"ד סי' ק"ב סעי' ב' דהיכא דאין המתיר עתיד לבוא בנודאי לא מקרי דשיל"מ ובגדר דלמא לא ימצא היתר פתח לנדרו ובנודאי לפי שיטת הפוסקים החולקים על הטו"ז בסי' שכ"ג סק"ב דלטו"ז מה שנתערב לא מקרי פתח דבעינין פתח מגופי' ובפ"ת שם הביא דבס' בית יעקב חולק ואין ספרו בידי וא"כ לדידנ' לשיטתו אדרבה י"ל כפ"מ דהרי בשפת דף מ"ו ע"ב אמרינן דבגדר לא שניף מי ימר דמדדקק לי חכם וכיון דנתערב ויש לו פתח המתיר עתיד לבוא בנודאי אם נתערב בשלו ויש לו פסידא וא"כ לפי הנ"ל להרמ"א איכ"ל כהפמ"ג: ואפשר לישב בזה לשון הרמ"א ביו"ד סי' ק"ב סעי' ד' בהגה"ה שכ' דנדר אם נתערב מקרי לדידנ' דשיל"מ ולשון לדידנ' פבר דקדקו עליו ולהנ"ל איכ"ל פיון אם נתערב לדידנ' דאית לי פסיד' ויש פתח לפנינו עכ"פ לשיטת הטו"ז הנ"ל לכאורה עמדה הקושיא למה יחשב נדר דשיל"מ פיון דאין המתיר עתיד לבוא בנודאי וצ"ל דכיון דמצנה לתשולי וזה עצמו נוכל לעשות לפתח דכל הנודר פאלו בנה במה פדאיתא ר"פ ד' נדרים ולכף הוי מתיר עתיד לבוא בנודאי ולפי"ז בעינין דווקא מצנה לאתשולי ושבועה לא הוי דשיל"מ לטו"ז ולשיטת בית יעקב לשיטתו איכ"ל דהוי דשיל"מ כהפמ"ג ותליא בפלוגתא הנ"ל וספר בית יעקב אינו בידי לעינינו בו פן נראה לפי ענ"ד.

תשובה ככ"ד בעזה"י יערגין מנחם אב תרי"ג לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב להרבני המופלג בתורה החרוץ כש"ת מוהרר מרדכי ליב קליין נ"י בק"ק מיקלאש.

מכתבו קבלתי כו' ועל אשר ביקש ממני לחוות דעתי בדין והלכה שאירע בביתו שאשתו חלבה פרה אחת שהקשו דדיה ויצא החלב אדום ושהו אותה החלב בכלי מעל"ע ושוב הוריקו ודחו את הקדירו' ונתנו בהן חלב לבן ושוב שהה בהן החלב לבן מעל"ע ומסתפ' לי למעלתו דנהי דהפלים ששהה בהן החלב האדום אסורין מ"מ על החלב הלבן ששהה בהם מספקא לי ומקום הספק הוא דאינו ברור לו אם מיד ותיכף אחר שהוריקו האדום נתנו הלבן וא"כ יש ספק אולי פבר בשעה שנכפש השני הי' מעל"ע בכבישת הראשונה וא"כ אפילו למג"א בסי' תמ"ז סקט"ו דפגימה ובליעה באין פאחד שרי ודם שפכשו נראה לו דהוי כמבןשל ונהי רק ספיקא דרבנן עכ"ל בקצרה: הנה זה דם שפכשו הוא מדרבנן פבר ראו עיני מעלתו דברי הפמ"ג ביו"ד סי' ק"ה וטו"ז סק"א שכ' דבכבוש רק מבליע ומפליט לא מבשל ממש ואני פתבתי במקום אחר דעפ"י הדיוק שדיוק המג"א בסי' תקכ"ז סק"ג יש לדייק דכבוש כמבןשל ממש מ"מ האו"ה בכלל ל' דין א' כ' בהדיא דם שפכשו הוא מן התורה שכ' דבשר תפל שנכבש בתוך דם הוא מה"ת וכן דייק הפמ"ג בסי' ק"ה בש"ף סק"ב מאו"ה אע"ג דהוא עצמו הא דביצה דדייק מנינה המג"א הנ"ל דכמבןשל הוא מיהו באמת לא הבנתי ראיות הפמ"ג מאו"ה דהתם הדם לא נכבש בד"א אלא הבשר נכבש בדם וא"כ הבשר נשתנה ודינו כמבןשל אבל הדם לא נכבש בבשר דכבישה שנייה רק בלח ולא מקרי כבישה מה שנכבש ונבלע בבשר וא"כ נשאר הדם כמו שהי' ואסור מה"ת וממילא ה"ה אם נכבש

דם בכלי נאסר הפלי מן התורה שנבלע בו ע"י פבישה ולא נשתנה ע"י ד"א אבל דם שיצא ע"י פבישה למשל בשר שלא נמלח ששקה במים ויצא דם ע"י פביש' שלמד הפמ"ג דהגוי מה"ת אין ראי' דשפי' איכ"ל דנשתנ' כמבןש"ל: ומ"מ בנדידון שאלתו אין נפ"מ לפי"ז דנהי דגם בחלב אדום הי' גם חלב לבן מעורב עם דם ליפא למימר דם נכבש בחלב דכבר דייק הפמ"ג ביו"ד סי' ק"ה בטו"ז סק"א דכבישה הוי רק בדבר גוש בדבר לח אבל לח בלח לא מקרי פבוש וא"כ נשאר הדם בלי שינוי ואיכ"ל דאסור מה"ת לכ"ע וכ"ש דגם דם שמלחו האריכו האחרונים שהוא מה"ת מיהו נהי דהפלי נאסר מה"ת אבל אח"כ פשיצא ע"י פבישה שוב ע"י פבישה נשתנה ונעשה דם שנכבש ואסור רק מדרבנן אי אמרינן פבוש כמבןש"ל לגמרי פדייק המג"א הנ"ל אמנם הטור או"ח סי' תקכ"ז באמת לא פסק לענין ע"ת דכבוש כמבןש"ל משמע דפוסק כר"י בחולין צ"ז וסובר דגם ר"י מודה דמבליע ועפי"ז ממילא לא הבנתי מ"ש עוד מעלתו דאפילו אי דם שפכשו מה"ת מ"מ האי דם לא חזי לכפרה וא"כ הוא מדרבנן זה אינו מוכן דלכאורה פנונתו הואיל והוא מעורב או שהוא דם מגפתו אינו ראוי לכפרה וזה אינו דכל דם אסור מה"ת אפילו אינו ראוי לכפרה אלא א"כ נשתנה וע"י השינוי אינו ראוי לכפרה בזה מקרי פדם שפישלו וי"א דהוא מדרבנן: מיהו בלא"ה גם מטעם אחר הוא איסור דאורייתא וכמ"ש מעלתו בשם הרב הגאון דק"ק מיקלאש נ"י דדם מן החי לא גרע מציר אבמה"ח דאסור מה"ת וכיוצא בזה כ' אדמ"ו הגאון בעל חת"ס זצ"ל בתשובה סי' ק"ו ואני פתבתי במ"א דאצל ישראל לא שייך זה מיהו פאן ל"ש זה ומעלתו פקפק על זה מדברי הש"ך בסי' פ"א סקי"ב שכ' דהתורה גילה לן דנר אבמה"ח שרי מדהתירה התורה חלב אמנם באמת לא קי"ל פדברי הש"ך ואדמ"ו בחת"ס סי' ע' ובסי' ע"ג השיג על הש"ך והביא ראי' מתוס' חולין ס"ד ע"א ד"ה שאם כו' וכ"כ הראשונים דצריכין לימד בבצים דמותרין א"כ מוכח דציר אבמה"ח בעלמא אסור מיהו זה יש לדחות דיש לישב דברי הש"ך דלטעמין אזיל דמשמע דס"ל בסי' פ"ז ס"ק ט' דביצה המעורה יש לקרוא אבמה"ח וא"כ לאו מפח ציר אבמה"ח אתאי' עלה אלא מפח אבמה"ח ממש ומיהו גם על זה פקפקו ויכבר כ' הפמ"ג בסי' פ"א סקי"ב דלא קי"ל פש"ך אלא ציר אבמה"ח אסור מה"ת ואפילו להש"ך י"ל דווקא מי חלב שהי' לו שעת הפנוש בעודנו מחובר עם החלב אי אפשר למילף מהטמאים ואסור צירן ורוטבן דשאני התם דלא הי' לו שעת הפנוש משא"כ ציר אבמה"ח ומי חלב וכדפריה בהדיא בחולין ק"כ ע"א שאני חמץ דהי' לו שעת הפנוש וזה אפשר לכונן בלשון הש"ך פינון שדבריו בלא"ה אינם מדוקדקים ובהו מיושב גם קושני' הפלתי שהביא שם הפמ"ג ועכ"פ דם מן החי שפיר יש לאסור משום ציר אבמה"ח וא"כ בנודאי חלב אדום אסור מה"ת.

ומ"מ יש להתיר מטעם שכ' הש"ך בסי' ק"ה סוס"ק ב' דבשעה שנעשה הב' פבוש פבר נפגם הראשון אפילו לפימ"ש המג"א והפמ"ג דהפגימה ובליעה באים פאחד מ"מ פבר כ' המנח"י פלל ג' סק"ז והספיק לש"ך וטו"ז פינון דנתן זה אח"ז וכ"ש פאן שהדיח בנתיים א"כ סוף מעל"ע למאכל שני הוא לאחר מעל"ע לראשון וכ"כ בפלתי וכ"כ בא"ר סי' תמ"ז סקל"ה דאם שקה רגע בנתיים מותר גם למג"א] מיהו לפי ענ"ד יותר יש לחוש לדברי החו"י ופלתי שם ר"ס ק"ה שכ' מלתא דמסתבר דכבוש אין הפליטה באה דווקא סוף מעל"ע אלא פולט מעט מעט עד שסוף מעל"ע יש בו פדי ליתן טעם וא"כ לענין פגם נהי דמטפה אחרונה יצאה פשה' פגום מ"מ חוזר וניעור הטפה שיצאה פשה' צדיין לשבח ונעשה הפל לשבח ובהו מיושבים היטב סתירת או"ה שהביא הש"ך שם ולכאורה יש להבי' ראי' נגד חו"י ופלתי דמקרי' מלא פתיב את אשר לא יבוא פאש תעבירו במים ואמאי הא דרף דנשמשו מעל"ע ובשלמא לדברי הרי"ף לא חיישינן או דמדרבנן

הוא עיניו בפמ"ג רס"י ק"ה וק"ג וע"כ או ע"י פבישה נבלע רק פדי קליפה או פש"ה הנ"ל דנעשה לפגם וכיון דהאחרונים הסכימו לשי"ה אלא א"כ יש לחוש דפגימה ובליעה פאים כא' והנוב"י בחיו"ד מהדו"ק סי' כ"ו מסתפק על כל דין פבוש וגם יש אומרים דאין נאסר הפלי ע"י פבישה אלא בכדי קליפה ויש ס' נגדה עיניו פ"ן פ' אין מעמידין דף שמ"ב וגם יש דעת רמב"ן הובא פ"ן בשמעתין דטיפת חלב דאין דרוך חלב להפליט ולקח בנודאי יש לסמוך על דברי השי"ה פן נראה לפי ענ"ד: ונהיננו.

אם מעיקרא בלע רק ע"י פבישה וגם עתה שוב נכבש בו לפי ענ"ד יש לסמוך אהשי"ה דמקרא מלא פתיב אשר לא יבוא פאש תעבירו במים ולא בעי הגעלה וצ"ל חדא מתרתי או פבישה אוסר הפלי רק בכדי קליפה ויש ס' ואין פונוחו לבטל ולקח לא בעי הגעלה או פסברת השי"ה דבשעת פבישה נעשה לפגם ולקח בנידון הנ"ל מותר ממנ"פ אבל אם נכבש בכלי ששמשו בו איסור פחמין יש לחוש לדברי החו"י ופליתי דדבריהם דבר המסתבר הוא ונהי דמקא דקי"ל באו"ח סי' תס"ז סעי' י"א וי"ב ובמג"א שם סקי"ט ובסי' תמ"ז סק"ט רק חומרא הוא לאסור בצונן וא"כ מוכח דקודם שיעור מעל"ע אינו מבליע ומפליט מ"מ מסתבר טעמייהו פן נלפיענ"ד: תשובה קכ"ה נשאלתי אנון אחת בין י"ג אנונות שנמצא לאחר שנמלחו והודחו על ד"פ פעם אחד נמלחו ה' וב"פ בכל פעם ג' ופעם א' ב' ושוב הנפשטו העורות והשונמן וחלקים לחלקים פדרו הביילקין ודיכטין ושאר חלקי האנון ואח"כ מצאו בקורקובן אחד בליטה קצת שהי' עליו מקצת שונמן וכפסילקו השונמן ופתחו הקרום מן הבליטה מצאו מחט קטנה וביצד הפנימי לא נראה שום רושם מצד קורקובן הפנימי ואחר שנפשט הנמלחו הדיכטין בהדדי וכן שאר חלקי האנון מלבד הביילקין שלא הנמלחו יחד לאחר ההדחה ונשאלתי על בשר האנונות ועל השונמן: והנה השאלה נחלקת לג' חלקים א' חתיכות פגון פליגעל ואינה חלקי האנון שאינם חתיכת הראויים להתפכך נתבטלו פדין יבש פיבש דנהי דיש לחוש אולי בין הה' האנונות הי' הטריפה ונאסרו ממנה ע"י הפליחה פל הה' אנונות ונגד ה' נשארו שמנה אינה הפשרים ואין פאן חד בתרי וידעת המנח"י פלל ל"ט וכלל נ"א בעיניו דווקא חד בתרי מיהו הפרמ"ג בפתיחה לתערובות מסיק דגם המיקל אפילו בדאורייתא ברוב משהו ואינו פפול אין גוערין בו ובנידון הנ"ל נראה דגם למנח"י מותר דהרי לדעתו מה"ת בטל ברוב משהו ומדרבנן בעי' פפול וא"כ בנידון הנ"ל פינו דהוי ספק אולי הטריפה בין הב' או הג' והוי פפול ההיתר וא"כ הוי פמו נשפך ביו"ד סי' צ"ח דהא איסור דאורייתא בנודאי נתבטל ברוב משהו ויש ספק אולי נתבטל גם מדרבנן דאולי הי' פפול והוי ספיקא דרבנן פמו בסי' צ"ח גבי לח דיש ספק אולי הי' ס' בלח והי' פיבש ברוב פפול ושרי וכיון שפכר נתבטל ע"י תערובות פל החתיכות אחר הפשטות העור התיר לגמרי ואף ע"ג שלאחר ידיעתו חשש איסור הנמלחו פל החתיכות בהדדי פדלעיל מ"מ לא גרע מאלו בישל פלם יחד דפסק הרמ"א סוסי' ק"ט דקי"ל במקום הפס"מ פהרא"ש דאם בישל יבש פיבש לאחר שנודע שרי וכ"ש הקא אם נמלחו יחד אח"כ דמותרין פנלם פמו שנתבטלו מעיקרא פיבש אלא דצריך להשליך לכתחילה פל חתיכות מאנון אחת: איברא דנה א"ש אם פל החתיכות היו אינם ראויים להתפכך אבל בנידון הנ"ל דמקצת החתיכות ראויין להתפכך והם נשארו באיסורן לפי ההיתר הנ"ל ואיך נתיר מקצת אנון ומקצת נאסר ובאנו למחלוקת הטו"ז בסי' ק"י סק"ה שאוסר היכא דיש חהר"ל גם האיננו ראוי להתפכך אסור ופר"ח פליג מיהו במקום הפ"מ כ' הפרמ"ג שם דיש להקל כהפר"ח וכן מסתבר א"כ פכר נתבטלו החתיכות והותרו ולקח אפילו מולחן אח"כ בהדדי שרי פדעת הרא"ש אם נודע שנמלחו ואע"ג דצריך לצרף ב' קולות שהקילו משום הפ"מ קולות הרא"ש

שפסקו הרמ"א סוסי' ק"ד דווקא בהפס"מ וקולות הפר"ח דפליג על הטו"ז ופסק הפמ"ג להקל בהפ"מ וא"כ פ"ן דצריף לצרף ב' דיעות המקילין בזה ואיכ"ל ס"ס להחמיר אולי כהטו"ז בסי' ק"י סק"ה ה"ל ואולי פהרשב"א דפליג על הרא"ש ה"ל ובס"ס להחמיר אפילו בדרבנן ספיקא להחמיר וא"כ צ"ע אם נקיל בכה"ג בהפס"מ מ"מ הא פ"א לענן מליחה יש לן עוד סברות להקל סברת הראב"י המובא ברמ"א סי' ק"ה סעי' ט' והובא שם בפמ"ג ונ"ש"ף סק"ל דהספמה לדעת השבות יעקב ח"ב סי' ק"ט לצרף דעת הראב"י לס"ס וא"כ ג"כ נוכל לצרף ולטו"ז דאוסר בסי' ק"י ה"ל הוא סובר שם דעיקר כראב"י עיי"ש בסי' ק"ה ס"ק כ"ד: ועתה נבוא לחלק הב' בחתיכות שהם ראויין להתפבד מה דינם הנה הבנילעק פליגו בי' האחרונים אי מקרי ראוי' להתפבד לאחר הפשט והפמ"ג בסי' ק"א סקי"א בפ"ף כ' דיש להקל בהפס"מ לומר דבנילעק לא מקרי ראוי להתפבד ולפי מנהגינו נראה דחשיב ראוי להתפבד ומ"מ אפילו נאמר כהפמ"ג מ"מ פ"א דיש בלא"ה צדדי אסור וכמו שפתיבתי לעיל מחלק הא' אין לסמוך על זה והדיכטען בנודאי מקרי ראוי' להתפבד וכן השורקבן קי"ל דמקרי ראוי להתפבד ואינם בטלים וא"כ אם באנו לברר דינם צריכין אנו להקדים אי טריפה הנמצא באנוז ה"ל הוי נודאי טריפה או ספק טריפה: הנה פ"ר הספימו האחרונים דמחט בחלל הגוף ועור החיצון שלם ואינו ניכר בו ריעותא שגראה דמהתם פ"א ובעופות שאין להם זפק א"כ רוב הנבלעים דרף הנושט ומסתמא ניקב אהד מאכרים הפנימיים והוי נודאי טריפה עיין בפמ"ג בפ"ף ס' מ"ט סק"ה ושמוננית שהי' עליו לא הי' באופן שיהא לצדד בו שיתום אפילו לדעת הסוברי' דשומן מעוף מפותם סותם מ"מ פ"ן דמצד פנימי של של השורקובן הי' שלם ולא ניכר שום רישום ותו העידו בפני שהמחט עם הקשר קטן שדרף להיות למחטין הנקראין שטעקנאדלין הי' לצד הפנימי של השורקבן באופן שגראה שמצד פנימי של השורקבן פ"א ואפי"ה לא ניכר שום רישום וע"כ הבריא: והנה.

הפמ"ג בסי' מ"ח בטו"ז ס"ק י"ח כ' דאם נרפא צד הפנימי קודם שניקב עד לחוץ הוי סתימה וכשר ולבסוף הניח בצ"ע ובסי' ל"ג בטו"ז סק"ד כ' פ"א בזה לענן ונשט בפשיטות דאם נתפא קודם שניקב לחוץ דכשר וכ"כ מ"ן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' נ"א דזה ברור וא"כ נידון ה"ל הוי רק ספק טריפה וא"כ לפי מה שהכריע הש"ף בסי' ק"י בכללי ס"ס בקיצור ס"ס דין א' פדעת המנ"י דספק טריפה שנתערב בדבר שאינו בטל מפ"ח ראוי להתפבד ולא נודע הספק טריפות מותר לאכול ב' ב' ובסעודת מצנה עיי"ש מפ"ח ס"ס אם נתערב קודם שנודע הספק טריפ' דבכה"ג סמכין על המ"כ המובא בב"י סי' נ"ז דבלא נודע מועיל ספק אהד בגופו וספק אהד בתערובות ועיי"ש בפמ"ג שהביא דברי המנ"ח ששהקיל עוד יותר אפילו בלא הפס"מ עיי"ש ועכ"פ במקום הפס"מ וסעודת מצנה הספמת האחרונים דנוכל להתיר וא"כ גם בנידון ה"ל יש להתיר פ"ן נ"ל: ונראה דבדבר שמותר לצרוף מצנה והפס"מ רשאין להוסיף עליו פ"די לבטלו בס' פמו דקי"ל ביו"ד סי' ק"ט סעי' ב' גפי יבש ביבש ושוב מותר לאכול אפילו חד חד ואפילו בלי סעודת מצנה ולכ"פ אמרתי שישלקו החתיכות הראויים להתפבד ולחתכם באופן שלא יהיו ראויים להתפבד ואז מותרים לאכול אמנם זה אם לא הי' ריעותא אחרת אלא ריעותא ה"ל איברא בחתיכות אנוזות ה"ל מלח אחר הדחה הדיכטען בהדדי ונהי דיש פ"א שוב היתר היתר השבות יעקב ח"ב סי' ק"ט שהבאתי לעיל מיהו גם זה רק בהפס"מ סמך על ס"ס דהראב"י וא"כ גם לאכול בב' יש ס"ס לאיסורא אולי האי דאכיל איסורא הוא ואת"ל דהוא היתר דלמא כש"ע ומליחה בס' ובלע מאיסורא וא"כ קשה לסמוך על זה.

וא"כ גם לזה אין לנו היתר אלא מה שנבאר לחלק הג' שבשאל' הג'ל דהיינו לשון שנתערב דלא שייך בי' כל הסברות והיתרים אלא שפבר כ' הפמ"ג בסי' ק"י בכללי ס"ס דין א' הג'ל דהיכא דלא נודע עד שנתערב ברוב במב"מ ספק טריפה י"ל דמותר לפי דעת המ"כ בב"י סי' נ"ז הג'ל משום דהוי ספיקא דרבנן ולהקל אע"ג דהוי רק ע"י גלגול דרבנן פנין דלא נודע עד השתא שנעשה פבר דרבנן מותר לדעת המתירין בלא נודע ס' אחד בגופו וספק א' בתערובת עיי"ש אמן מלשון המ"כ הג'ל בתי' לא משמע פן וכן שם מדברי המ"ב וכ"כ הנוב"י מהדו"ת סי' נ' בחיו"ד ובפמ"ג עצמו שם הביא בשם תשובת מהר"מ דחולק ע"ז ושמעתי שבתשוב' לבושי שרד הנקרא נאות דשא האריף בזה ועיקרו מהא דתשובת הרא"ש פלל ק' סי' כ"ד המוכא לעיל ביו"ד סי' ס"ו וסעי' ד' ועיי"ש בש"ך סק"י דדונקא בדם בצים הקיל מטעם זה עיי"ש וא"כ קשה לסמוך על היתר הזה אפילו בדרבנן: אמן בגידון שלנו נראה לי להתיר ואיכ"ל דכ"ע מודים בזה דהנה מסבא נראה כמ"ש הפמ"ג בכללי ס"ס דין א' דכשם דלא נודע מועיל לענן ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובות ה"נ דיועיל לענן זה אלא דאפי"ה א"א להתיר במב"מ שנתערב בו ספק טריפה ורוב משום דהרי חזו"ל גזרו בלח מב"מ אטו מבשא"מ דליבעי' ס' ומצד אותו טעם בעצמו ראוי לן לומר דאפילו בספק איסור במב"מ אסור אטו אינו מינו וכ"כ הנוב"י הג'ל וכל זה בלח בלח אבל ביבש ביבש דמב"מ בטל ברוב ולא גזרו אטו אינו מינו א"כ אפילו אחרמי דמדרבנן לא נתבטל כגון שהי' חתיכה ראוי' להתכפד מ"מ זה הוי רק מדרבנן וא"כ בספק טריף' שלא נודע עד אותה שעה אמרינן ספיקא דרבנן לקולא פנין דרוב פנגדו ובטל מן התורה וא"כ בגידון הג'ל אפילו הוי ראוי' להתכפד מותר משום ספיקא דרבנן: ומ"ש הש"ך בסי' ק"א סק"ב וטו"ז סי' ק' סק"א דספק איסור ונדאי חתיכה ראוי' להתכפד אינה בטיקה היינו בנודע או למאן דלא מחלק בין לא נודע דהרי הש"ך מביא ראי' מק"י ושמ' קאי להאי שיטה והשתא דאיתת להכא ממילא נראה אפילו נעשה אח"כ מן היבש כמו בגידון הג'ל לענן שוןן ואפילו לא נודע עד שנעשה לח וכבר פתבנו דמתשובת הרא"ש פלל כ' הג'ל מוכח דבלח אפילו ספיקא אסור מ"מ הא דאמרינן בלא נודע לא נתבטל נהי דהש"ך בסי' ק"ט סקי"ב כ' דמה"ת אינו בטל פבר הקשה המנח"י והוכא בפמ"ג שם דמבואר ברא"ש דרק מדרבנן אינו בטל עיי"ש ואני הבאתי ראי' מוכרחת מהקושא ששהקשה השואל בתשובת הרשב"א סי' רע"ב בורע"ג דאיך מושפחת לה אשם תלוי דהגדולה תבטל להקטנה ועיין בפתיחה לתערובת ח"ר חקירה ג' בפמ"ג מה שפירש ברשב"א עכ"פ מוכח דגם לא נודע לרשב"א בטל מה"ת והב"ח המוכא בש"ך הג'ל לרשב"א קאמר וא"כ צ"ע על הש"ך: וכיון דהא דלא בטל בלא נודע היינו מדרבנן א"כ הכי דהוי ספק איסור אפילו ספק איסור דאורייתא ולא נודע מ"מ פנין דמה"ת בטל הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא ורשאין אז פשהי' יבש לאכול שמא תאמר לאחר שנעשה לח חוזר ונאסר ע"ז בנודאי לכ"ע אמרינן דאיך אפשר שתעשה איסור הא אז הוי רק ספיקא דרבנן ולקולא ואיסור הראשון הא פבר נתבטל אפילו מדרבנן ושוב א"א שתחזור לאיסור היכא דהוי ספק איסור והרשב"א לא קאמר דחוזר ונאסר כשנעשה לח אלא בנודאי איסור אבל לא בספק איסור פן נראה לפי ענ"ד נכון: והשתא דאמינן להכא מןשבים היטב דברי הב"ח שהקשה עליהם הש"ך ק"ט סקי"ג הג'ל דהב"ח נראה דס"ל דמה"ת אפילו בלא נודע בטל אלא שהב"ח הוסיף על דברי הג'ל דאפילו בנודאי איסור שנתערב יבש ביבש ולא נודע ונחלק לב' מותר אח"כ אפילו להרשב"א וטעמו דס"ל פנין דבלא נודע מה"ת בטל אלא דרבנן אמרו דלא בטל ולפי הנראה א"א לומר דרבנן יאמרו אם אכל בתערובת יבש ברוב ולא נודע שיהי' האוכל עובר איסור דרבנן דעל מי שלא נודע לאיזה נפ"מ יגזרו עליו שיהא

עובר עבירה בדבר שא"א לו לתקן: ומהאי טעמא ג"כ אין סבא שיגזרו חכמים אם נודע אח"כ בזמן שא"א שוב שינתבטל שיהא חוזו"נ לאיסור למפרע דאיסור למפרע למה לי וע"כ דהדרבנן הוא על מפאן ואילך להרא"ש פ"נ שלא נקרא עליו שם היתר ולהרשב"א אפילו נקרא עליו שם היתר יהא חוזו"נ לאיסור מפאן ואילך כמו אם נפל וכי תוסף עליו עוד מן האיסור דאסור מפאן ואילך וזה שינוי בנודאי איסור אבל לא בספק איסור ולכך קאמר הב"ח דאם חלקו לב' ובכל הקדירה ספק איסור הוי ס' דרבנן וכבר נתבטל ואתחזק התיירא ולא דמי לשאר חד בחד דאתחזק איסורא משא"כ פאן דכבר נתבטל פעם אחת ונכונים שפיר דברי הב"ח: וא"כ לפי סבא זו ולפי סבא שפתבתי למעלה הא דנידון שלנו אפילו הוי ראוית להתפבד ס' איסור הותרה אפילו נעשה שומן אינו חוזו"נ דספק איסור וכ"ש שקודם שהותר חלקו וחתכו השמן לחתיכות קטנות וגרי"וון לפי הנראה פל חדא לעצמה אינה ראוי' להתפבד וכן נראה הספמ"ג בס"י ק"א וא"כ כבר נתבטל קודם ההיתר אלא דלא נודע וכבר פתבתי דבספק איסור נתבטל אפילו לא נודע וא"כ יש להתיר לפי ענ"ד החתיכות והשומן של פל האנוזות הנ"ל רק ישליך או ימכור לגוי חתיכות פדי אנוזא אחת פן נראה לפי ענ"ד נכון לדינא אלא הואיל והש"ף ס"י ק"ט הנ"ל סובר דבלא נודע אסור מה"ת אולי יש לחוש לדברי רשכבה"ג ושללא להתיר אלא במקום הפס"מ וצורך מצוה ולכך מהיות טוב אמרתי שיבטלו השמן בס' והחתיכות יחלקם ויחתכם לשנים וכבר פתבתי דבכי האי גוונא לכ"ע מבטלין לכתחילה פן נראה לפי ענ"ד נכון: תשובה ככ"ו הנה המנח"י בשער הספיקות במחודשיו דין י"א הביא דס"ס אשר אפשר שינדמן גם להיפוך ס"ס ויהא הס"ס סותרין זא"ז לא סמכינן אס"ס להקל והביא פן מדברי התוס' נדה דף כ"ו ע"א ד"ה חומר וכו' ומבאר בתוס' שם דאפילו אם רק חד ספק סותר מ"מ לא אזלי בתר' להקל ופשוט ומבאר נמי במהרי"ט חיו"ד תשובה ב' דאין זה דין תורה אלא מחשש אולי ינדמן גם פן הס"ס השני' וניקול גם בשני' ויעשה ב' דברים הסותרין זא"ז ואז יהא איסור דאוריית' כמו שהאריך והוכיח בפר"ח בס"י ק"י בכללי ס"ס מהש"ס דשבועות דף י"ט והנה השעה"מ פ"ט מטומאת מת כ' להוכיח מב"ק דף י"א דווקא אם ב' הספיקות יסתרו זה את זה ותימה שלא העיר מדברי התוס' נדה כ"ו וגם בב"ק שם הביאו התוס' האי דנדה והרא"י שהביאו יש לדחות דמה קשיא להו דמאי הוכיח הש"ס מדחוששין מראשון ע"כ אין מקצת שלי' בלא וולד דאל"כ יהא מותר מכח ס"ס שפא לא יצא וולד ושפא לא יצא ראשו.

והקשה השעה"מ הא ביום ט"ו יהא לן ספק בהיפוך שפא יצא ושפא זכר ואם נטהר בשניהם יהא תרתי דסתרו אהדדי דהיינו שיעשה ספק איסור דאוריית' אלא ע"כ לזה אין חוששין אלא א"כ יעשה דבר הסותר לגמרי ול"ק פ"נ דכבר כ' התוס' ביום ט"ו א"א להתיר אפילו אם לא נתיר בראשון משום דיהא הספק סותר לאם תראה ביום מ"א וא"כ ע"כ צריכין לטמא ביום ט"ו וממיל' נתיר בראשון שאין פאן חשש שיעשה ב' דברים הסותרין זה את זה ולעולם דלא כשער המלך אלא אפילו רק סותר בחד ספק לא אזלינן בתר' להקל מדרבנן: ולכאורה, קשה כמו דאמרינן בס"ס ה"נ יש לנו לומר בספק טומאת ברה"ר היכא דמנשכחת תרתי דסתרו לא נטהר וא"כ קשה אמאי קי"ל גבי ב' שבילין והלך באחד דטהור ואמאי הא יש לחוש שפא ילך גם בשני ואז יעשה ממנ"פ טומאה וכדאית' בשבועות דף י"ט וכדפסק הרמב"ם בפ"ו מאבות הטומא' וצ"ל בטומאה לא החמירו דאפוי טומאה לא מפשינן או הואיל והתירו התורה בפירוש או הלכה לממ"ס לא גזרו בי' חכמים: אמנם זה דווקא אם אפשר שינדמן תרתי דסתרו באדם אחד אז אוסר בתשובת מהרי"ט הנ"ל אפילו בשני בני אדם אפילו בתרי נשי או בחדא הוי תרתי דסתרו אסור גם

באחרונה עיי"ש פגון טומטום שהי' לו ב' נשים שניהם חולצות ולא מתיבמות אבל אי לא מןשפחת לה תרתי דסרתו באדם אחד רק בשני ב"א בכה"ג כל שלא באו לשאול בב"א שרי ומטעם זה התירו בפסחים דף י' גבי ציבור של חמץ ולפניו ב' בתים דהיינו של ב' בני אדם שניהם מותרים בלא באו בבת אחת דא"א תרתי דסרתו בחד גברא אלא א"כ ימפור לו זה את ביתו ולזה לא תישינו דמלת' דלא שכיחא וכ"ש לזמן מועט של זמן הפסח: והא דחששו היכ' דאפשר שיעשה תרתי דסרתו אהדדי היא דווקא באיסור דאוריית' אבל באיסור דרבנן אפילו אם יעשה בנודאי תרתי דסרתו אהדדי הוא רק חומר' דאסרו בסי' ק"י סעי' ז' וז' לאדם אחד אבל לחששא בנודאי לא חששו ולכך התירו בסי' ק"י בנפל אחד לים מטעם ס"ס הואיל וכבר נתבטל ברוב וכן מצאתי בפמ"ג בסי' ק"י בסופו במקודשין מיהו כל זה אם לא באו לשאול בב"א או עליו ועל חבירו אבל בקא לשאול עליו ועל חבירו או שהדבר שלו או בב"א אסור בין ברה"ר ובין בתרי גברי ובין באיסור דרבנן אמנם יש בזה קולא לפי מ"ש המל"מ בפ"ב מחו"מ דין י"א דהיינו דווקא אם בין שניהם נעשה ונדאי איסור אבל אי אפילו בין שניהם לא נעשה ונדאי איסור אפילו אי אין אנו מקילין מצד ספק זה מ"מ אין פאן תרתי דסרתו אהדדי לגמרי ולא מחזי כחוכא ולכך שרי בכה"ג אפילו בקא בב"א או שהוא של אדם אחד: ועפ"ז יש לישיב דברי מהרי"א בפסקים סי' ק"ל והובא בטו"ז ביו"ד סי' שי"ו ס"ק דרצה להתיר בכה"ג אי הוי ס"ס גמור וקשה עליו תרתי דסרתו הא הספיקות סותרין ואפילו לא באו לשאול בב"א הי' אסור פנ"ל ותו הא התם של אדם אחד והוי בקא לשאול בב"א ואסור אפילו הוי ס"ס גמור ולהנ"ל יש לישיב דמהרי"א סובר דאפילו אי חלב אינו פוטר היינו משום דתישינו למיעוט' והיינו מדרבנן מיהו שם באותו תשובה מוכח דמה"ת אסור ותישינו מה"ת שלא ביקרה עדיין שהרי כ' שם דאינו נאמן במסלפת"ת מטעם שהוא דאוריית' וע"כ דסובר דלא פתוס' ועמדה קושית התוס' ואפשר פיון דע"כ ההיתר של מהרי"א הוא רק לב' גברי דלחד גברא קי"ל בסי' ק"י דכל כה"ג אסור וא"כ אין פאן רק איסור דרבנן ושוב סמך על מסלפת"ת או דסובר כמ"ש הפמ"ג בהלכות תערוכות בפתיחה להקשו' דיהא מותר בחד בחד מפתח א"א לצמצם ודלמא ההיתר רבה ובטל ונהי דספק הוי אבל היכא אפשר להביא אשם תלוי: אמנם קושית הפמ"ג לא קשה לפי מ"ש התוס' בחולין כ"ח בשם הר"ש דא"א לצמצם מ"מ ספק הוי שפא מצומצם הוא ולכך יש לן ב' צדדים לאיסור דספק דלמא האיסור הוא הרוב ואת"ל דאינו רוב דלמא שנה בשנה והוי ב' סברות לאיסור וחד להיתר והוי ברוב לאיסור ולכך שפיר איקבע מקרי אמנם פאן גבי הא דמהרא"י דיש בלא"ה רק ספק איסור ויש לן סברא להתיר נמי אולי ההיתר ואמרינן סמוך מיעוט זה דהיתר רוב לפלג' והוי רק איסור דרבנן מצד שב"ח לא בטלו ולכך סמכינן אס"ס אע"ג דסרתו אהדדי וקושני' שני' דהוא מקרי בא לשאול בב"א אפילו בדרבנן אסור פיון דהוי רק ספק איסור מותר אפילו בקא לשאול בב"א אפילו ועפ"י האמור אמרתי לישיב בדרך פלפול קושני' מאי שמקשין על הרמב"ם דסובר דספק מה"ת שרי איך גליף בסוג' דרוב דאזלינן בתר רובא דלמא הטעם משום ספק וכבר פתבתי בזה במקו"א ועתה אני אומר דהרי מהרי"ט כתב זה י"ל אי אזלינן בתר רובא אבל אי לא אזלינן בתר רובא לא מהני ב' הצדדים דהוי כס"ס וכרוב למחשבי' כמו איקבע איסור' וא"כ ע"כ א"ת אפילו בלא איקבע וממיל' מוכח דספק מה"ת אסור ולכך שפיר גליף דאזלינן בתר רוב דאי לא אזלינן בתר רוב לא חשיב ב' חתיכות איקבע ומוכח דספק מן התורה אסור ואיך שרינו בהנה דמייתי בסוג' דרוב וע"כ מטעם דאזלינן בתר רובא וא"ש.

והנה לפי האמור היכ' דיש ספק אפילו בב"א מותר קשי' למה אסרו ביו"ד סי' ק"י סעי' ח' בספק
טריפה שנתערב ולא תשיב ס"ס דהוי ספק א' בגופו וקשה מאי בכך מ"מ יהא מותר מטעם ספק
דרבנן לקולא הואיל וכבר נתבטל מן התורה ברוב ונהי דבא לשאול בב"א דאסור מ"מ הא בספק
מותר אפילו בב"א ואע"ג דאתחזק פאן ספק איסור דאוריית' הא הרמב"ם פ"י ממקונאות פסק
אפילו באתחזק אמרינן ספיקא להקל בדרבנן וצ"ל פנין דרבנן אמרו דמדרבנן תשיב פקבוע
וכמע"מ לכה הוי כמו חד בחד ותשיב פל אחד פגופו של איסור וכמ"ש הש"ך בס"י ק"י בכללי
ס"ס ובמקו"א פתבתי עוד ישוב לקוש' זו: והנה לענין ספק טומא' ברה"ר לכ"ע מה"ת ספיק'
להקל אמנם התוס' בסוטה דף כ"ח ע"ב סוברים דהיינו מטעם דמוקמי אתחזקה וכנה סובר הפר"ח
ביו"ד סי' ק"י בכללי ס"ס וכן דעת הר"ש בפ"ה דטהרות ולא קשה קושית הש"ש ש"א פ"ח
אמנם דעת התוס' בשארי מקומות בנה ובחולין דאפילו בלא חזקה ברה"ר טהור מהלמ"ס ואפילו
באיקבע איסור' ואפילו בס"ס לאיסור' אמרינן דטהור ברה"ר פדאית' בפ"ו דטהרות מ"ד ומזה
לכאור' סתירה לדברי התוס' סוטה הנ"ל דאי מטעם חזקה הרי הספק הראשון מדחה החזקה
והספק השני הוי בלא החזקה וכמו שהארי' בנוב"י בחאה"ע סי' מ"ג ונראה דזה ג"כ מסוטה
ילפינן דברשוה"ר טהרין' רחמנא אפילו ביש ס"ס דהיינו אם נסתרה ב' פעמים ברה"ר בתרי גברי
ויש ספק מזה ומזה דהוי ס"ס ואפי"ה שרינן ברה"ר וה"ה בטומאה בס"ס: ובה יש לישיב קושית
התוס' בחולין שהקשו ממנ"פ אי סוטה ליכ' חזקה מנ"ל דברה"י טמא אפילו באיכ' חזקה ואי איכ'
בסוטה חזקה א"כ מנ"ל דברה"ר דטהור אפילו בליכ' חזקה ולהנ"ל י"ל מדטהור ברה"ר אפילו
בס"ס וספק הראשון מסלק החזקה ואפי"ה טהור א"כ מוכח דאפילו בלא חזקה דטהור ומדטמא
ברה"י אפילו רק בספק אחד מוכח דאפילו איכא חזקה להיתר טמא ברה"י פן נראה לפי ענ"ד:
אמנם הרמב"ם בפ"ו מאבות הטומאה דין א' משמע דטעמא דמטהרין ברה"ר הוא משום דכל
הספיקות אסורין רק מדבריהם עיי"ש ובאמת קשה למה יהא טהור בס"ס להחמיר דנראה
דהרמב"ם מודה דאסור מה"ת וכמ"ש האחרונים וכבר הקשה ג"כ בש"ש בש"א פ"ט אמנם הפכת
תמרי' בסוף ספרו כ' דכוננת הרמב"ם ונדאי נמי מהלמ"ס מטהרין ברה"ר רק אלמלא דמצינו
בעלמ' דספיקו' מה"ת שרי הוי גזר פן פאן אכל הואיל ובעלמ' נמי ספיקות מה"ת שרי נהי
דבאיקבע אסור מה"ת בעלמא מ"מ לא גזרו בכאן להחמיר מדרבנן: או הא דהרמב"ם בפ' י"ו
מאבות הטומא' מיירי פגון דהוי ספק שרץ וסובר דווקא היכא דהוי דווקא שרץ וס' גניעה מדמינן
לסוטה וכמ"ש התוס' בסוטה כ"ח אכל ספק שרץ סובר הרמב"ם דדינו כספיק' בעלמא בין ברה"י
ובין ברה"ר וכן הא דכתב בפ"ט מטומאות מת דטומאה נמי הוי בכלל שאר ספיקות מיירי נמי
בספק שרץ וסובר דבספק שרץ ברה"י נמי טהור מן התורה מיהו טמא מדרבנן ולכה בעינן ס"ס
ומהני ס"ס דס"ס סובר הרמב"ם דמהני הוא מטעם דספק הראשון מה"ת להקל וספק שני הוי
ספיק' דרבנן ולהקל ובה מיושב מה שהשיג הראב"ד על הרמב"ם שם דהוי לי' למימר הטעם
משום ס"ס דזה עצמו הוא הטעם משום דספק דאוריית' מה"ת להקל: והנה בספק טומא' ברה"י
לכ"ע אסור מה"ת דהלכת' גמירי לה ולא מבעי' דאסור מספק אלא דחשיב לי' בנודאי איסור
כסוטה והא דמשמע מדברי מהרי"ט חיו"ד סי' א' דזה הוא מדרבנן צ"ל פוננתו כמ"ש הכפ"ת
בסוף ספרו דהא דס' טומאה ברה"י אסור מה"ת היינו דווקא ביש קצת רגלים לדבר אכל ספק
השקול אפילו ברה"י מותר מן התורה אכל שאר הפוסקים לא ס"ל פן ואפילו ס"ס להקל לא
מהני ברה"י לרבנן דר"א וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מאבות הטומאה מיהו הקרית ספר כ' שם
דנראה דהיינו דווקא מדרבנן אכל מה"ת גם ברה"י מהני ס"ס: ובפרק ט' מטומאות מת כ' הרמב"ם

דָּקֵל הַסְּפִיקוֹת מְדַרְבְּנֵן אֲסוּרִי וְכִי הָאֲחֵרוּנִים דְּסוּבְרַ כַּמ"ד בַּפ' סָפֵק אָכַל דְּחִתִּיקָה א' מִב' חֲתִיכוֹת שְׁנִינֵנו וְכַשֵּׁם דְּלֹא בָּאָה חֲטָאֵת אוֹ אֲשֶׁם תְּלוּי עַל חֲתִיכָה אַחַת ה"ה דְּמִן־תֵּרַת מִן הַתּוֹרָה אַע"ג דְּזָה אִינוּ מְוַכְרַח מ"מ בְּהִיפּוּף בְּנוֹדָאֵי יֵשׁ הֶכְרַח מֵאֵן דְּמַחְיִיב בְּחִתִּיקָה אַחַת ע"כ סוּבְרַ סְדָא"ו מִן הַתּוֹרָה לְהַחְמִיר וְלִכְאוּר' קָשָׁה לִי טוֹבָא עַל הֶרְמֵב"ם דְּפָסֵק בַּפ"א מְהֵלְכוֹת מְחַנְסְרֵי כְּפָרָה דִּין ז' דְּאֲפִילוּ לֹא הוֹחֲזָקָה מְעוֹבְרָה וְהַפִּילָה וְלֹא יָדְעָה מָה הַפִּילָה וְכוּ' מְבִיאָה קַרְבָּן וְאִינוּ נֶאֱכַלְתָּ וְכֵן ב' נָשִׂים וְכוּ' וְקָשָׁה לִי הָא בְּנֻזִיר דָּף כ"ט ע"א יְלַפִּינֵן דְּחֲטָאֵת עוֹף בָּא עַל הַסְּפֵק מְלֻזְכָּר וְלִנְקָבָה פֶּשֶׁם שְׂזָכָר מְבִיא קַרְבָּן עַל הַסְּפֵק כְּדָ גְּקִיבָה וְא"כ פִּינֵן דְּמֻזְכָּר יְלַפִּינֵן א"א לְחִיבָה אֲלֵא דְּוִמְל' דְּחִיבָה בְּזָכָר וְכִינֵן דְּהֶרְמֵב"ם פָּסֵק בַּפ"ח מְשַׁגְּגוֹת דְּאִין לְחִיבָה אֲשֶׁם תְּלוּי אַא"כ הָוֵי אִיקְבַּע אִיסוּרָא א"כ גַּם חֲטָאֵת הָעוֹף לֹא יָבִיא אַא"כ אִיקְבַּע וְהֵנָּה.

הַמַּהֲרִי"ט וְהַפְּר"ח הִקְשׁוּ מְסַבְּרָא מְחֲטָאֵת הָעוֹף וְתִי' דְּטוֹמְאָ' שְׂאֵנִי אָבַל לְהַנְ"ל דְּהַש"ס עֲצָמוּ מִפִּיק חֲטָאֵת עוֹף מֵא"ת א"כ צ"ע וּבְשִׁלְמָא בְּאִיכָא פְּאָן ב' נָשִׂים שְׁהַפִּילוּ וַיֵּשׁ לְפָנֵינוּ פְּאָן ב' מִינֵי נְפִלִים עַל אֶחָד מְחַנְיִיבִים קַרְבָּן שְׁפִיר מְקַרִי אִיקְבַּע פִּינֵן דִּישׁ פְּאָן לִידָה בְּפָנֵינוּ אֲשֶׁר חִיבִים עָלָיו קַרְבָּן וְאִין אָנוּ יוֹדְעִין אִם זֶה הַמְּחַנְיִיבָת קַרְבָּן הִיא מְמַנָּה אוֹ לֹא הָרִי אִיקְבַּע דְּכַשֵּׁם שְׁבִאֲכִילָה אִם הָאֲכִילָה מְחַיִּיבָת וַיֵּשׁ פְּאָן לְפָנֵינוּ דְּבָר שְׂאֵם אָכַל חִיבָה מְקַרִי אִיקְבַּע ה"ה אִם הַלִּידָה גּוֹרֵם הַחִיּוּב וַיֵּשׁ פְּאָן נֶפֶל מְקַרִי אִיקְבַּע וְרָא' לְזָה מְדַבְּרֵי הַפְּמ"ג בִּי"ד ס' ק"י שְׂכ' דב' גְּזִירִים שְׁנַטְמָא אֶחָד מִהֵן מְקַרִי אִיקְבַּע יַעוּי"ש אָבַל בְּאֲשֶׁה אַחַת קָשָׁה: וְצ"ל פִּינֵן דְּהֶרְמֵב"ם פָּסֵק דְּאוּרִיית' מֵה"ת לְהַקֵּל א"כ אִם אָנוּ מְסוּפְקִין אִם הִיא מְחַנְיִיבָת קַרְבָּן וְהִיא מְבִיאָה קַרְבָּן וְהָוֵי ס' חוֹלִין בְּעֵזְרָה אִין פְּאָן אִיסוּר דְּאוּרִייתָא דְּסָפֵק מֵה"ת שְׂרִי אֲפִילוּ אִי חוֹלִין בְּעֵזְרָה דְּאוּרִיית' וְא"כ פִּינֵן דְּמֵה"ת שְׂרִי י"ל כַּמ"ש הֶרְמֵב"ם פ"א מְשַׁגְּגוֹת דִּין ב' דְּהוֹאִיל וְאֲסוּר לְאָכְלוּ בְּקַדְשִׁים עַד שְׁיִטְהַר וַיָּבִיא כְּפָרְתוֹ לֹא גְזָרוּ בּוֹ חֲכָמִים וְכִי תִימָא הוּא גּוֹפִי' תִּיקְשָׁה לְמָה אָסְרוּ מֵה"ת לְאָכְלוּ בְּקַדְשִׁים י"ל לְעַנְנֵן זֶה מְקַרִי אַתְחֻזָּק אִיסוּר' דְּהָרִי קוֹדֵם טְבִילָה בְּנוֹדָאֵי הִיא אֲסוּרָה דֵּא"א לְפִתִּיחַת הַקְּבָר בְּלֹא דָם וְלֹא יָדְעִינוּ אִי הַתִּיר (וּבַמַּהֲרִי"ט אֶלְגְּזִי כ' דְּבַס' מ"ע מוֹדָה הֶרְמֵב"ם לְהַחְמִיר מֵה"ת וּלְכַד אֲסוּרָה בְּקַדְשִׁים) וְכִינֵן דְּאֲסוּרָה בְּקַדְשִׁים לֹא גְזָרוּ חֲכָמִים עַל הַקְּרָבָן וְלֹא צָרִיף פְּלֵל לְקַרָא דְּכִי אֲצַטְרִיף קַרָא בְּאַתְחֻזָּק פְּאָן ב' נָשִׂים שְׁהֶאֱחַת פְּטוּרָה וּבַכַּה"ג יֵשׁ אִיסוּר דְּאוּרִיית' לְהַקְרִיב קַרְבָּן וְאֲצַטְרִיף לְמִילָף מְזָכָר וְכִינֵן דְּאַתְחֻזָּק שְׁפִיר יְלַפִּינֵן מְזָכָר כַּנ"ל: וְהֵנָּה הֶרְמֵב"ן הוֹבָא בְּר"ן ספ"ק דְּקִידוּשִׁין כ' דְּאֲפִשֶׁר לְדִיִּיק פְּהֶרְמֵב"ם מֵהָא דְּדַרְשִׁינוּ מְזָכָר וּנְדָאֵי וְלֹא מְזָכָר סָפֵק וּמְלֻשׁוֹנוּ מִשְׁמַע לִי שְׁכַנֵּן לְדַבְּרֵי הַגָּאוֹן חו"ד שְׂכ' דְּסִבְרַת הֶרְמֵב"ם דְּהַתּוֹרָה לֹא נֶאֱמָרָה אֲלֵא עַל הַנוֹדָאֵי וְזֶה הִיא דְּדִיִּיק לָהּ מְדַרְשִׁינוּ מְזָכָר וְנָדָאֵי וְכוּ' אַע"ג דְּלִית לָן לְזָה שׁוּם יְתוּרָא וּבְשִׁלְמָא קֵהֵל וְנָדָאֵי וְכוּ' יֵשׁ לָן יְתוּרָא אָבַל מְזָכָר לֹא מְיִיתֵר וְלֹא ס"ל כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּקִידוּשִׁין דְּהַפְּנוּנָה אִם אִינוּ עֲנִין וּמַנָּה דִּיִּיק פִּינֵן דְּכִתִּיב מְזָכָר מִשְׁמַע דְּנוֹקָא וְנָדָאֵי וְהָא דְּאֲצַטְרִיף קַרָא קֵהֵל וְנָדָאֵי תִי' הַמַּהֲרִי"ט דְּאַתָּא לְהַתִּיר אֲפִילוּ תַרְתִּי דְּסִתְרוּ: וְהַשֵּׁב שְׁמַעְתָּא ש"א פ"א הַקָּשָׁה תְּרִי קַרָאֵי ל"ל וּלְפִי עַנ"ד הַמַּהֲרִי"ט לֹא סוּבְרַ כַּמ"ש אֲלֵא דְּגַם מְזָכָר אִיכָא יְתוּרָא כַּמ"ש הַת"י וְע"ז לֹא קָשָׁה לְמָה לִי קַרָא דְּמְזָכָר מוֹתֵר בְּשִׁתּוּקִי וְזֶה שְׁפִיר אִיצְטְרִיף דְּהָא מְסַתְּמ' רוּב פְּשָׁרִים אֲצִלָּה וְא"כ בְּאַמְתָּא יְהָא אֲסוּר וְצָרִיף לוֹמַר כְּגוֹן בְּהִלְכָה הִיא אֲצִלָּם וְכַמ"ש הֶרְמֵב"ן וְהֶרִיטְב"א בְּחִידוּשִׁיו שְׁם בְּקִידוּשִׁין נֶאֱפִילוּ בַּכַּה"ג הִי גְרָאָה הַנוֹלָד אוֹ הַזֶּרַע הַנִּפְרָשׁ מִהֵן מְקַרִי פִי' וְאִפְתִּי לֹא יְהָא קְבוּעַ וְצ"ל דְּשָׂדֵי וְנֹלָד אַחַר אִמּוֹ וְכִינֵן דְּאָנוּ בְּאִין לְדוֹן עַל הָאֵם מְקַרִי קְבוּעַ גַּם הַנוֹלָד מְקַרִי קְבוּעַ וְכַמ"ש הַנוּב"י קָמָא חֲאֵע"ה ס' ז' וְזֶה גּוֹפֵא אֲצַטְרִיף קַרָא לְאֲשַׁמְעִינוּ: וְלוֹלָא דְּבַרִי הַמַּהֲרִי"ט הִי' נ"ל לִישֵׁב גַּם הָא דְּאֲצַטְרִיף לְהַתִּיר שְׁתּוּקִי בְּיִשְׂרָאֵל לְמֵאֵן דְּסוּבְרַ יְתוּרָא הִיא כְּגוֹן בְּרוּב פְּסוּלִים אֲצִלָּה וְהִלְכָה אֲצִלָּם וְכַנ"ל וּמַהֲרִי"ט סוּבְרַ

דאי גְדעינן בַּחַד דְשַׁדֵי הַנּוֹלָד בְּתַר אַם לֹא אֶצְטָרֵף אִידֵךְ וְלִכּוֹן הַנּוֹצֵרֵךְ לְתַרְזֵךְ דְאֶצְטָרֵף לְהַתִּיר אֶפְיִלוּ תַרְתֵי דְסִתְרוּ עַכ"פּ מִיְנֻשָׁב קִוְשֵׁיַת הַש"ש דְתַרְתֵי ל"ל זֶה לִיתָא דַחְדָא אִיְצְטָרֵף וַא"ש וּמַאי שְׁקֻשָה עַל מַהרִי"ט אִיךְ הִבִיא הַרְמַב"ן רַאִי מִשָׁם מִיְנֻשָׁב הֵיטֵב בַשְעָה"מ בַפ"ט מְטֻנְמַאת מַת אָבֵל לְפִי עַנ"ד נִרְאָה מְלֻשׁוֹנוֹ לְכוּוֹן לְדַבְרֵי הַחוּ"ד הַנ"ל: וְהִנֵּה הַפְלִיגִי בְסִי' ק"י בְּבֵית הַסְפֵק הַקְשָה עַל הַרְמַב"ם מִהַש"ס פ"ק דַר"ה דָף י"ג ע"א דְפָרִיךְ אִי ס"ד לֹא קִים לְהוּ לְחַכְמֵי אִי עֵינִיל אִו לֹא עֵינִיל אִיךְ הִבִיאֵו עֲוֹמֵר כְּשֶׁבָאוּ לַא"י וְדַלְמָא עֵינִיל בְּיַד גּוֹי וְהַקְשָה הַפְלִיגִי הָא סְפִיקָא לְהַקֵל וּלְפִי עַנ"ד לִיְשֵׁב וַיִּתְנַיֵשֵׁב בְּזֶה ג"כ רְאִיּוֹת הַב"ח בִּי"ד ס' רצ"ג רְצָה לְהִבִיא רַאִי דְחֻדְשׁ אִינוּ נוֹהֵג בְּשָׁל גּוֹי מִמַּה דְדִינִיק בַר"ה שָׁם דְמַעֲיָקָר' לֹא אָכַל דְאַקְרִיב עֲוֹמֵר וְהָדַר אָכִיל וְלָמָּה לִי לְאַרְנֹפֵי אֱלֹא וְנוֹדַי דְלֹא תִדְחָה דַלְמָא מְשָׁל גּוֹי אָכְלוּ לְכַף הַנּוֹכְרַח לְדִינִיק דְמַעֲיָקָר' לֹא אָכַל וּלְפִי עַנ"ד אִין פְּאֵן רַאִי עַפ"י הַנ"ל דְהִנֵּה לְפִי עַנ"ד אֶפְיִלוּ לְאִינְךָ פּוֹסְקִים דַסַד"א לְהַחְמִיר מ"מ הִיכָא דְאִיפָא חֻזְקָה מוֹדִים דְאַמְרִינוּ לְהַקֵל א"כ הַתְּבוּאַה יֵשׁ לָהּ חֻזְקַת קְטָנוּת וְהִיא חֻזְקָה מְעַלְיָא כַמ"ש הַש"ש שְׁמַעְתָּתָא ג' פִּי"ג וַא"כ יְהֵא שְׁרִי וְקֻשְׁיָא ג"כ לְשִׁיטַת הַרְשָׁב"א וְהַר"ן.

אָבֵל נִרְאָה דְלֹא קֻשָה דְהַרִי הַעֲוֹמֵר בָּא לְהַתִיר הַחֻדְשׁ וְזֶה הוּא הַמַתִיר כְּשָׁם שְׁשַׁחֲיטָה מַתִיר הָאִיסוּר שְׂאִינוּ זְבוּחַ כְּף הַעֲוֹמֵר בָּא לְהַתִיר הָאִיסוּר חֻדְשׁ וַא"כ עַד הַשְׁתָּא הִי בְּחֻזְקַת אִיסוּר וְעַתָּה בָּא לְהַתִיר וַא"כ אֶפְיִלוּ אִי אִיכ' חֻזְקַת קְטָנוּת מ"מ אִוְקִי חֻזְקָה לְהַדִי חֻזְקָה וְשְׁפִיר פְּרִיךְ הַגְמָרָא וַא"כ מְמִיל' ג"כ לְהַרְמַב"ם מִיְנֻשָׁב דְכָל דְאִיפ' חֻזְקָה נֶגְדַ חֻזְקָה מְקַרִי אִיקְבַע אִיסוּר' וְהוּי סַד"א וְאַסוּר מַה"ת אֶפְיִלוּ לְהַרְמַב"ם וַא"ש דְלְכַף דִינִיק הַגְמָרָא מַעֲיָקָר' לֹא אָכַל וַא"כ יֵשׁ חֻזְקַת אִיסוּר וַאֲפִי"ה אַקְרִיב עֲוֹמֵר וְהָדַר אָכִיל וְקֻשָה שְׁפִיר דַלְמָא לֹא עֵינִיל דְהָא אִיכ' חֻזְקַת אִיסוּר אֶפְיִלוּ תִימָא דְאִיפָא חֻזְקַת קְטָנוּת הוּי חֻזְקָה נֶגְדַ חֻזְקָה וּמִידי סַד"א ו' לֹא נִפְקָא וַא"ש: וּבְשָׁב שְׁמַעְתָּתָא ש"א פ"ג הַקְשָה עַל הַרְמַב"ם מַפ"ק דְמַצִיעַ דְקָאָמ' סְפֵק בְּכוֹר יְהֵא קְדוּשׁ וְלֹא שְׁפָכַר קְדוּשׁ וְלִדְעַת הַרְמַב"ם הָא מוֹתֵר מַה"ת בְּגִיזָה וְעַבּוּדָה וְכוּוֹנְתוּ בְסִפְק בְּכוֹר ע"כ הֵינְנוּ בְּיִלְדָה זְכָר וְנִקְיָבָה וַא"י אִיזוּ הִיא רַאשׁוֹן דְבִלְקַחוּ מִן הַגּוֹי וְאִינוּ יְדוּעַ אַם נִתְעַבְרָה פְּכָר וְיִלְדָה הָא אַמְרִינוּ בְּבַכּוֹרוֹת י"ט דְרוּב מִתְעַבְרוֹת וְיִוִלְדַת וְרַק לְמִיעוּט חִיִישִׁינוּ וְזֶה הוּא מְדַרְבְּנָן וְאַפְיִלוּ לְרַבִינָא דְקָאָמַר דְהוּי רַנְבָא וְהִנֵּה אָבֵלְתִיָא בְּמַעֲשָה מְשַׁמַע מְדַבְרֵי הַרְשָׁב"א פ"ק דְחֻזְלִין דָף ט' ע"א דְהוּי רַק מְדַרְבְּנָן וַא"כ אֶפְיִלוּ לְדַעַת הַרְשָׁב"א וְסִייעָתוּ דַסַד"א ו' מַה"ת לְהַחְמִיר מ"מ סְפֵק בְּכוֹר בַכַה"ג הוּא רַק מְדַרְבְּנָן וְקֻשָה מַאי פְּרִיךְ: מִיְהוּ אִי מִשׁוּם הָא לֹא אַרִי דַאִיכ"ל פְּגוֹן שְׂאִינוּ יְדוּעַ גַם מִנֵּן הַשְׁנִיִים וַא"כ אַדְרָבָה מוֹקְמִינוּ הַבְהֵמָה בְּחֻזְקַת שְׁלֹא נִתְבַפְּרָה וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּבַכּוֹרוֹת דָף כ' ע"ב ד"ה חֵלֵב וְכו' וַא"כ גַם לְהַרְמַב"ם לֹא קֻשָה דְהִיכ' דְאִיפ' חֻזְקָה מוֹדָה הַרְמַב"ם וְע"כ צ"ל דַהַש"ש מְקֻשָה דַמַנ"ל לְהַש"ס לְאוֹקְמ' דַנוּקָא בְּפִדְיוֹן פְּטוֹר חֲמוֹר דַלְמָא לְעוֹלָם מִיְיָרִי בְסִפְק בְּכוֹר אֱלֹא דְמִיְיָרִי בְּיִלְדָה זְכָר וְנִקְיָבָה דַאִין שְׁיָיךְ חֻזְקַת שְׁלֹא בִיפְרָה וְהוּי סְפֵק הַשְׁקוּל וְלְהַרְמַב"ם מַה"ת לְהַקֵל אֲמַנָם א"כ קֻשָה לְפִי מ"ש בְּבַכּוֹרוֹת שָׁם דִי"ל דִישׁ לְנוֹלָד חֻזְקָה שְׁבַמְעִי הָאָם לֹא נִתְקַדַשׁ א"כ שׁוֹב תִּיקְשָה גַם לְהַרְשָׁב"א יְהֵא מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה וּמַאי פְּרִיךְ וְע"כ צ"ל דַהַש"ס מְשַׁמַע לִי מְדַנְקַט סְתָמָא מְשַׁמַע פֶּל עַנְיָנִי סְפִיקוֹת אִו בְּבַכּוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּכָל הַסְפִיקוֹת הַשְׁיִיכִים וְאִי קָאִי עַל בְּהֵמָה טְמֵאָה ג"כ מִיְיָרִי בְכָל עַנְיָנִי סְפִיקוֹת הַשְׁיִיכִים וְכִינוּן דְמִיְיָרִי בְכָל הַסְפִיקוֹת א"כ מְמִיל' קָאִי גַם פֶּן עַל סְפֵק פְּגוֹן שְׁלֵקַח מַגּוֹי וְלֹא יְדַע שְׁבוּתִיָה וְאִי נִתְבַפְּרָה אִו לֹא וּבַכַה"ג נְהִי דִישׁ לְנוֹלָד חֻזְקָה שְׁלֹא נִתְקַדַשׁ יֵשׁ לְאָם חֻזְקָה שְׁלֹא בִיפְרָה וְהוּי חֻזְקָה נֶגְדַ חֻזְקָה וְסְפֵק הַשְׁקוּל וְאַסוּר מַה"ת לְהַרְשָׁב"א.

וּמִינֵה נוֹכַל לֹמַר דְגַם לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם פְּרִיךְ שְׁפִיר דְהִיכ' דַאֲתַחְזוֹק אִיסוּר אֱלֹא דִישׁ חֻזְקָה כְּנֶגְדוֹ גַם הַרְמַב"ם מוֹדָה דְאַסוּר מִן הַתּוֹרָה דַכַה"ג אִיקְבַע מְקַרִי דְאִיקְבַע מְקַרִי בַב' חֲתִיכוֹת דִישׁ חֻזְקַת

היתר ואיסור וא"כ מינה כל מקום שיש חזקה נגד חזקה מקרי איקבע וכיון דהספיקות פוללין כל הענינים פריה דמשמע לי דמייירי בכל עניני ספיקות מדנקט סתם הספיקות ועיין בחידושי לב"מ דף ז' ע"א שם ועוד נראה לי דהרי בלא"ה פי' שם הש"ס דקושית הש"ס דיהא קודש ולא שפבר קדוש' היינו דאיך פוטרין לדיר דלמא קמי' שמיא גלי' דבכור הוא והוא כבך קדוש ועומד וא"כ אינו חל עליו שם מעשר אלא אי קמי' שמי' גלי' דלאו בכור וא"כ עדיין הדיר ספק אינו מעושר וא"כ ע"כ פוננת הקושני' של הש"ש הנ"ל לשיטת הרמב"ם אפילו אי קמי' שמיה גלי' דבכור הוא מ"מ פינו דאצלינו הוא ספק ומותר בגיזה ועבודה מן התורה א"כ אצלינו בכל אופן אינו קדוש: והנה הפר"ח הכריח דאפילו להרמב"ם היכא דאותו איסור ממנ"פ אסור מה"ת וא"כ בספק בכור זה אי השתא קורא לו שם מעשר אפילו אי רק קורין לו שם מעשר על תנאי אם אינו בכור מ"מ אסור הוא בגיזה ועבודה ממ"נ אי בכור הוא נתעורר השתא איסור הראשון משום בכור ואי לאו בכור הוא הרי הוא אסור משום מעשר וא"כ פינו שעשה מתעורר האיסור אפילו אי לא קרי לי' שם מעשר אלא על תנאי וממיל' אפילו אי רוצה לקרות שם מעשר עליו אפילו אי בכור הוא זה אי אפשר פינו דאפילו בלי אותו שם מעשר הוא אסור וקדוש וא"כ אינו חל עליו שם מעשר אלא בספק ובתנאי ואיך פוטר לדיר לגמרי ופריה שפיר והוא נכון לפי ענ"ד: עוד הקשה הש"ש שם על הרמב"ם מיבמות דף פ' ע"א דאמרין דלרב דחייב דנעש' סריס למפרע וקשה הא אז באותו זמן הי' ספק והי' רשאי לאכול (ומ"ש שם עוד דגם ליתר הפוסקים יש לדון דהי' רשאי לאכול דרוב אינם סריסים עיין ב"ש באהע"ז סי' קנ"ה ס"ק"ג דבכה"ג היכא דהגיע לשנים ואין לו שערות איתרע לי' רובא ושפיר חיישינו לסריסים) איברא דאפשר דיש חילוק בין אם הספק על החפץ לבין אם הספק רק על הגברא אבל החפץ הוא בנדאי אסור לאחרינ' א"כ זה עצמו מקרי איקבע וא"כ לא קשה קושיתו אמנם נראה לתרץ בעז"ה בסברא מוכרחת יותר דהנה אנו קי"ל דלעונשין צריה שיהי' בן י"ג שנים ויום א' וב"ש ואפילו חזינן דהוא בר דעת והשפל לא מהני קודם ועיין ברא"ש פ"ק המגרש סוסי' י"א מה שהביא בשם ר"ח דמשמע דאלמלא היינו חכמים ויודעים גדולים והי' אפשר לנו להפיר זה אם יש לו דעה שלימה בכל הענינים באמת הי' דינו כגדול אפי' קודם לשיעור הנ"ל אלא דהללמ"ס הוא לנו הואיל ואין אנו יכולין לברר זה ולפי"ז הי' מקום לחוש ולומר דגם בקטן הנרא' כגדול הוא אפשר שיחולו קידושיו וגירושיו אלא דהללמ"ס גילה לנו דאין לנו לחוש לזה: ויותר נראה פוננת הר"ח הנ"ל ע"ד שאמרו בירושלמי פ"ק הנזדר מן המבושל והובא בש"ס יו"ד סי' קפ"ט ס"ק י"ג דאל גומר עלי ויש פח לשיעורי תורה שעל פי הדינים הקב"ה משנה הטבע של בני ישראל וא"כ פוננת ר"ח פינו שאין אנו יכולין לברר זה וע"כ נתנה התורה הלממ"ס שיעור קצוב וממילא כף הוא באמת בטבע ואפילו חכם שבתכמים אין דעתו שלימה ולענין עונשין התורה קצבה אפילו הוא חכם מ"מ גילה לנו הלכה לממ"ס דאין דעתו שלימה ואין לו פח גדול לעמוד על נפשו נגד יצרו וכאונס נחשב לו וכל זה כ"ז שאין לו השיעור הנ"ל אין דעתו שלימה אבל כשנתגלה דהי' גדול וא"כ באמת הי' אז דעתו שלימה והי' אסור לו לאכול בנדאי ולא הי' אנוס מיצרו דכבר הי' בו יצ"ט ואי אכל שפיר ראוי לעונשו על זה וא"ש ולכך הקשה רק דהוי התראת ספק ולא קשה קושני' הש"ש: והנה.

בזה אפשר להבין דברי הרמב"ם בפ"ב מסוטה שעמד עליהן הש"ש שמעתתא א' פט"ז שפסק דמקנא לקטנה לאוסרה וע"כ דקטנה מקרי יש לה דעת לישראל נהרי בטהרות פ"ג תנו דשרץ שנמצא במבוי שיש בו ח"ש הרי אלו בחזקת טהרה עיי"ש ולפי ענ"ד נראה דהרמב"ם סובר דנהי

דהתורה לא חייבה לקטנה ולקטן וקמין' שמיא גלי' דלית להו דעת שלימה עדיין כדלעיל מ"מ מזה עדיין לא ממועט ולא נשמע דאפילו פעתים חלים נעתים שוטים לא חשבי' לי' דדלמא לעתים יש להם דעת שלימה וכדס"ל לר"א ביבמות פרק חרש לגבי חרש דהוא פעתים חלים וה"נ איכ"ל גבי קטנה ולכך לא חשבינו לקטנה כאונס ממש ולזה אם קינא לה נאסרה על בעלה ואע"ג דס"ס הוי שמיא לא זינתה ואת"ל זינתה שמיא לא הי' לה דעת שלימה מ"מ הא ברה"י אפילו ס"ס אסור וכמ"ש לעיל ודלא כמבי"ט דאין זה אלא מדרבנן כדלעיל ועיין בזה בתשובת מרן חת"ס זצ"ל סי' קמ"ד: ועפ"י הג"ל יש לישב ג"כ על דרך מרן זצ"ל והנה ברשב"א בתהבה"א בבית א' שער א' דף ח' דכל שפידו נאמן קטן אפילו בדאורייתא וזה דלא כתה"ד סי' רכ"ז דמוכח מדבריו דווקא אי טבילת פלים דרבנן נאמן קטן אבל בדאורייתא אפילו כל שפידו אינו נאמן הרשב"א פליג ולפי"ז נראה פיו דקטן יש לו דעת להבחין במה שפידו א"כ מקרי לענן זה יש בו דעת לישאול שהר' אמרינן דלענן זה דעתו שלימה להבחין מה שנעשה על ידו אמנם דבר הנעשה ע"י אחרים או ממילא ע"ז אינו נאמן שאין דעתו שלימה להבחין ולחקור תוכן הדבר וא"כ א"ש לענן סוטה דהיינו דבר שנעשה ע"י הקטן מקרי יש בו דעת לשאול ולכך ספיקא להחמי' אבל לענן שרץ שנמצא במבוי דע"כ הקשה לפי שיטת הרשב"א הג"ל שמיא נטמא ממילא ואינו בידו דאם ניהוש שמיא על ידו נעשה טומאה הרי קטן נאמן אפילו בדאורייתא לרשב"א וכיון דהוי דבר הנעשה ממילא לכך חשיב אין בו דעת לשאול וספיקו טהור ולפי הנראה מלשון הרמב"ם בפ"ו מאבות הטומאה בלא"ה לא קשה דוודאי יש קטן דאין בו דעת לשאול והא דפסק הרמב"ם בפ"ב מסוטה דקטנה נאסרה היינו קטנה שאנו רואין שדעתה שלימה וכמ"ש בתשובת מרן זצ"ל סי' שי"ז אבל פאו לענן טומאה מיידי בקטן כמ"ש הרמב"ם שאינו יודע להשיב עיי"ש לשון הרמב"ם שדייק פן בלשוננו ולכך שפיר מקרי אין בו דעת לשאול וא"ש: והנה הש"ש בשמעת' א' פ"ד הביא דהרשב"א סוב' דלא פרמב"ם ומ"מ לענן ספק הבא במקרה פתב הרשב"א בחולין דף ט' דאמרינן ספיקא להקל והקשה עליו א"כ מאי יליף בחולין דף י"א מפרה אדומה דאזלינן בטר רובא דלמא התי' הטעם משום דהוי ספק הבא במקרה ולפי ענ"ד סברת הרשב"א הוא בספק הבא במקרה פיון דפעם אחד לא הי' אותו מעשה אמרינן דעדיין הוא בחזקת שלא נעשה בו אותו דבר ולכך אפילו יש לו חזקה נגד חזקה כגון גבי מקנה שנמדד דיש לו חזקת טומאה נגד חזקת שלימות המקו' אפי"ה מותר מן התורה דמוקמינן המקנה בחזקת שלא נעשה בה מעשה החסרון וכל זה אי אזלינן בטר חזקה: והנה הרשב"א בחידושי' חולין י"א הקשה דלמא בפרה אדומה הטעם משום חזקה ות"י דהש"ס סובר דאי מוכח דאזלינן בטר חזקה כ"ש בטר רובא וא"כ פיון דשם ע"כ סובר דלא אזלינן בטר רובא ולכך שפיר סובר שם הש"ס דספק הבא במקרה להחמיר דאי גימא להקל ע"כ היינו מטעם חזקה א"כ מוכח דכ"ש דאזלינן בטר רובא ומטעם הג"ל ג"כ לא קשה מה שהקשה הש"ש שם בפרק ה' מנדה דף ט"ו דנמצא על שלה טמאים מספק וחיובין באשם תלוי וקשה הא הוי ספק הבא במקרה ולהג"ל לא קשה דהרי בשבועות דף י"ח מוקי למתניתין בסמוך לונסטה וא"כ אין פאן חזקת שלא נעשה המעשה אדרבה חזקה אורח בזמנו בא ואף דלמ"ד ונסתות דרבנן לא הוי חזקה ממש מ"מ חזקת שלא נעשה ליכא למימר דאדרבה רגיל' היא לראות בזמן פנה: תשובה קכ"ז הנה ביו"ד סי' קי"א הביא בשם רשב"א בב' קדירות ונפל איסור לתוף אחד מהם אפילו אם הי' האיסור איסור דאורייתא אם הקדירה עם האיסור הוא מב"מ ויש רוב היתר נגד האיסור בקדירה הוי סד"ר להקל והקשה הפלתי שם דהרשב"א עצמו מפרש הא דפריף בפסחים דף מ"ד ע"א אי אית בי' כזבא"פ דאורייתא נגזר מב"מ אטו מבשא"מ

ולא נימא שאני אומר כ"ז דאיפא בכא"פ ואיך פסק הרשב"א להקל ובאמת הרשב"א בעצמו בחי' ליבמות דף פ"ב הקשה פן ותי' דאנן לא קי"ל פש"ס דפסחים עיי"ש שהוכיח פן מיהו הוכחנו שם ע"כ שמפרש בפירוש הר"ש בפ"ב מטבול יום דכזבא"ס דאורייתא אפילו במ"ב וזה שפיר הוכיח דלא קי"ל פנותי' אבל לפי מה שמפרש בתוהבה"א דקו' הש"ס דלגזור עמדה הקושיא: ונראה לפי ענ"ד לישוב עפ"י מ"ש המהרש"א ברחוקין דף צ"ט ע"א לפרש דלמה הקשו פן דווקא אי כזבא"פ דאורייתא ולא הקשו פן אי טע"כ מה"ת ותי' דבשלמא לענן אכ"פ דשייך נמי במב"מ ולא ידעו העולם חילוק בין מב"מ דבטל למבשא"מ לענן כזיבכא"פ אבל לענן טע"כ פיון דבטעמא תליא מילתא לא שייך גזירה והנה כבר הוכחתי בחידושי וכבר ביאר פן גם במקור חיים רס"א תמ"ב דהש"ס שם בפסחים דסבר אביי לפי ס"ד זו דטע"כ ל"ד ואפי"ה סבר כבאפ"ד ומינה הוכיח הש"ס דכזית ברא"פ אפילו ליפא טעם קלל אם אינו בטל ברוב פגון בכותח דהוא לקייהא אע"ג דלא נגרש בו טעם קלל מ"מ פיון דאינו בטל מטעם שהוא יסוד מיסודי המינים אמרינן בי' כבא"פ דאורייתא וכיון דהוי אפילו בלי טעם דאורייתא שפיר יש לגזור מב"מ אטו מבשא"מ אבל אנן לא קי"ל פהאי סוגיא דפסחים וכמ"ש הפר"ח באו"ח סי' תמ"ב ובמקו"ח שם דס"ל כר' יוחנן דאמר טעמו וממשו אסור ולוקין והיינו כבא"פ וא"כ חזינן דכדי א"פ דווקא מן התורה אם נרש הטעם וכיון דבעינן טעמא שוב לא שייך לגזור וכמ"ש המהרש"א הנ"ל ושפיר פסק הרשב"א דמב"מ אם יש רוב שרי ולא גזרינן אטו אינו מינו והנה בדרכי קי"ל בסוסי' קי"א דכל שנכנס בספק מצרפין לבטל ומטעם שכ' הש"ך בס"י צ"ב סק"ח דהיכא דלא נודע רשאי לנער והפליתי שם הקשה דהא שם בס"י צ"ב גבי בב"ח מייירי וחנ"נ מה"ת ובדאורייתא לא מהני כל שנכנס בספק ותי' דהש"ך מייירי שיש חתיכות הרבה וא"כ ממילא נתערב ומותר מה"ת עיי"ש ולפי ענ"ד אפילו איפא רק ב' חתיכות מ"מ א"ש דברי הש"ך פיון דספק הוא אי נפל על חתיכה זאת שהוא חוץ לרוב או על חתיכה שני' א"כ ראוי לן לומר כל חד מוקי אחזק' וכל חתיכה וחתיכה? הא מותר דמ"ש מצבור א' של חמץ ולפניו ב' בתים דאמרינן בפ"ק דפסחים דאוקי כל בית אחזקתו' אלא דאסור פיון שהוא של אדם אחד והוי כבא לשאול בבת אחת דאסור בפסחים שם: ועוד.

אסור מטעם אחר דכמו שכתב הרשב"א בתה"א פיון דאמתחוק פאן נפילת איסור הוי פאמתחוק איסורא מיהו נראה דסברא זו הוא רק מדרכי שרי הרשב"א בחידושי ליבמות יליף לה מהא דאמרינן דכל שנכנס בספק מצרפין וחזי' ב' פלים פכלי אחת א"כ הוי פאמתחוק וזהו הוא סברא דרבנן וא"כ פיון דמדרכי הוא וכן האי דבבא לשאול בבת אחת אסור היינו מדרכי וא"כ פיון דכל עיקר האיסור הוא מדרכי ובדרכי שפיר סמפינן דכל שנכנס בספק מצרפין וא"ש דברי הש"ך ונראה.

עוד די"ל דהא קי"ל בס"י צ"ח דכלי נחונשת דיש לו הפשר בהגעלה לא שייך חנ"נ ולפי"ז י"ל אם הי' רשאי לבטל מן התורה ואמרינן אפשר לסוחטו א"כ לא הי' לן לומר חנ"נ דהרי אפשר להכשירו וע"כ הא דאסור ואמרינן חנ"נ היינו הואיל ואסור לבטל לכתחילה או משום דא"א לסוחטו ואין הגעלה באוכלין וא"כ אי אמרינן דאין מבטלין איסור לכתחילה היינו מדרכי וגם אפשר לסוחטו א"כ לא שייך מה"ת חנ"נ וא"כ קשה על לשון הפוסקי' שמבואי מהם דחנ"נ מה"ת גבי בב"ח: ואפשר לישוב דסוברין א"א לסוחטו עי' בב"י סי' ק"ו או דס"ל פיון דהשתא מדרכי אסור לבטל א"כ א"א לסוחטו ולהוציאו וממילא נעשה נבלה מה"ת ומצינו פיוצא בזה סברת הפוסקים וא"כ לפי הנראה דהסקמת המחבר דא"א לסוחטו היינו מדרכי ולכך הקיל בס"י צ"ב סעי' ד' ועיי"ש בש"ש סקי"א ולפי הנ"ל נראה דהש"ע קאי על סעי' ב' דהיינו היכא שהוא ספק

אם נפל עליו איסור והוי ספיקא דרבנן אפילו החתיכה עצמה חוזרת להיות היתר וא"כ אינו נעשה גבלה אלא משום דאסור לבטל לכתחילה והיכא שנכנס הפל בספק הא רשאי לבטל לכתחילה וממילא לא נעשה גבלה מה"ת ושפיר כ' הש"ך דרשאי לנער לכתחילה ועיין לקמן סי' קי"א סקי"ז מ"ש לחלק בין הא דסי' צ"ט סקט"ו להא דכאן ולפי הג"ל הדבר מובן יותר דכאן שיקף דאפשר לבטל משא"כ בסי' צ"ט האי מעט חלב שנבלע נהי דאינו נודע איזה מ"מ אי אפשר לבטלו לסוחטו ולהוציאו וא"ש.

והנה הרשב"א בתוהבה"א הובא בב"י הוכיח דהא דתלמי' בדרבנן בשאני אומר הוא דווקא אם אין כאן טפי ממע"מ איסור אבל אם יש רוב איסור לא אמרינן אפ"ל בדרבנן שאני אומר והפר"ח הקשה מפסחים דף י' דב' בתים לפניו תלינן בשאני אומר ולפי ענ"ד דהנה הפלתי תמה למה בטבעת של ע"ז לא תלי' להקל לומר דהאי דנפל דהתירא הוא פשם שתלינן בב' חתיכות ונדא קדירה ולפי ענ"ד דהא פשיטא דאם יש ב' חתיכות נדא איסור דרבנן ונדא היתר ולא נודע איזה לא אמרינן סד"ר להקל ושניהם מותרים כל אחד בפ"ע אפילו אם הוא של ב' גברי דכיון דכאן איקבע ואתחזק איסורא ונחשב כל אחד כאיסור ולכך אסור אפילו בדרבנן מלבד דעת האו"ז דמתיר אפילו בכה"ג עיין בסי' ק"ט: וכיון שפבר נאסרו אפילו פ"ל אחד מהם פבר נאסר ועומד באיסורו אבל כשנתערב לתוך קדירה ופנים חדשות בא לכאן ואנו דנין על הקדירה תלי' דהאי היתרא הוא והנשאב במקומו שאין אנו צריכין לדון עליו שפבר הוא עומד באיסורו וכבר דנו עליו תולין השקלקלה במקולקל שהיא איסור ולא גזרו שפא יקח מהקבוע במקומו דאסור דבחד בחד לא יטעה ליקח מהקבוע אבל גבי טבעת אסור שפא יקח מהקבוע דהא אפילו רוב היתר לא תלינן דפריש מרובא כ"ש אם נתיר מצד ספיקא דרבנן דיש לגזור שפא יקח מהקבוע כיון דאיכא רוב היתר ותו נראה דהא דתלינן בשאני אומר היינו בלא פירש לפנינו אבל בפירוש לפנינו והתחזקנו לאיסור שוב אפילו נפל לקדירה נשאב באיסורו ובטבעת שמיירי בפירש לפנינו אסור: וכל זה בב' חתיכות וחד קדירה דלא אתחזק בקדירה איסור אבל בב' קדירות וב' חתיכות דאתחזק בחדא קדירה אסור וכ' הרשב"א בחידושו' ביבמות דף פ"ב דכמו דחזינן דלהקל אמרו דב' קדירות מצרפין וא"כ חזינן דב' קדירות הם פחדא ולכך גם להחמי' חשבינן פחדא קדירה ולכך בעי' מחצה ע"מ או רוב היתר ואז תלינן דנפל לגוי איסורא מטעם דמוקמינן האיסור על חזקתו וכמו שהי' עד עתה איסור לא פקע ממנו האיסור ואי נפל לגוי היתר לא מפעיל' אי היתר רוב הרי נתבטל אלא אפילו אי חד בחד מ"מ נראה כיון דמעיקרא נתערב חד בחד ועתה בחד מצרפין והוי רוב וכ"ז בכלים דהוי פחדא משא"כ בתים דלא הוי פחדא גם הרשב"א מודה דתלינן ומינושב קושית הפר"ח ונהו ג"כ טעמו דרשב"א דהיכא דב' היתר אפילו בב' גברי ובאו בזה אח"ז אסור דב' הפלים פחדא ומינושב קושית הש"ך הג"ל שפיר.

תשובה קכ"ח הבחור הפופלג וכו' פבוד שמו ר' אהרן שמואל נ"ל הקשה בש"ס סנהדרין דף פ' א"ך אמר ר"י פונסן לפיפה נימא אם אחד מת יתא מחוייב להמית האחרים פדין שור אחד שלא נגמר דינו נתערב באחרי' שלא וגמ' נימא האי דמית היינו האי דלא נגמר זה בנודאי לא קשה מידי דהא דאמרינן בנבחים דף ע"ד דתלמי' דהאי דאיסור' נפל יש בו ב' טעמי' בתשוב' הרשב"א סי' שכ"ה כ' משו' דתלינן בשאני אומר הואיל ואין לו לדון עליו והרא"ש ס"ו פ' גיד הנשה כ' הטעם משום ס"ס וא"כ להרשב"א תלינן מספק להקל בספק דרבנן אבל לא להחמיר ואפילו להרא"ש דמטעם ס"ס אתאי' עלה איכ"ל הא ר"י לטעמי' לית לי' בנבחים ע"ד ס"ס וא"כ לכך לא מהני אם מת אחד אמנם זה נוכל לומר לאיקומתא ראשונה: אמנם בהיפוף גם לאידך איקומת'

דמיירי בהקפוד סד דנגמר דינו שנתערב עם לא נגמר דקאמר ר"י פונסין לכיפה ל"ק דנימ' אם מת אחד דנימא דהאי דאיסור' מת דזה אמרינו דווקא היכא דלית לן מידי לדון על אותו דמת או נפל וכמ"ש הרשב"א בתשובה הנ"ל וכמ"ש הטה"ק דלכך אמרינו שם בנבחים דנוכל לתלות שם דהאי דמת הוא דאיסור' הואיל ואין נפ"מ אבל פאן דנפ"מ לדון גם על המת אם הוא שור שנגמר דינו הוא אסור בהנאה משא"כ אם הוא שור שלא נגמר דינו וכינן דצריף לדון עליו אין לתלות בו: ומה שהקשה ביומא דף פ"ז דפריף אי דתשעה גוים וחד ישראל הוי לי' קבוע והקשה לפי מ"ש הר"ן והובא בש"ף יו"ד סי' ק"י ס"ק דקבוע למפרע לא אמרינו וא"כ דלמא גם פאן מיירי דלא נודע שהי' שם ישראל עד לבסוף ולכך לא מקרי קבוע לפי ענ"ד לא קשה הר"ן מיירי אם פירש קודם שנודע אז אמרינו פינו דנשתנה עתה ממה שהי' מעיקר' ועתה אינו קבוע ואז לא הי' נודע אבל זה שלא נפרש ועדיין הוא כמו שהי' מעיקר' אע"ג דלא הי' נודע מעיקר' ועתה פכר הוא מן פירש משם מוקצתם ואינו קבוע שם ישראל מ"מ פינו שזה האיש עדיין הוא פאן מקביעות דמעיקר' שהי' פאן ישראל קבוע עדיין נשאר שם קביעת עליו: ומה שהקשה בביצה דף י' בזמן שנים ומצא שלשה דהקשו התוס' דליבטל והקשה דלמא אתיא כר"י דס"ל מב"מ לא בטל וכשיטת התוס' במנחות דף כ"ב דגם ביבש ס"ל לר"י דאינו בטל לא קשה חדא גברא אגברא קא רמית ותו דהמעין בתוס' מנחות דף כ"ב יראה דהא בהא תלי' מאן דסובר דגם ביבש מב"מ לא בטיל סובר ע"כ כר"ח דבעי' דלהוי פנותי' וא"כ אי אזלינן בתר מבטל והיתר א"א להיות מוקצה אפילו אם יתקצה ביומו אין מוקצה לחצי שבת ואפילו אי אזיל בתר בטיל ג"כ אי אפשר למהוי פנותי' דמוקצה אפילו אי מוסרח ונעשה עפרא נשאר מוקצה וא"כ א"א למהוי פנותי' ולא מיחשב מב"מ ולכך שפיר בטל ושפיר הקשו התוס'.

תשובה קכ"ט ע"ד קושית הפמ"ג שהקשה בפתיחה לה' תערובות לרש"י בחולין דף צ"ט ע"ב דביטול ברוב ילפינו מאחרי רבים להטות הא התמלא שמענו אלא דאמרינו מסתמ' הרבים פונו האמת ואזלינן בתר הרוב ותלינן האמת בהם וא"כ ה"ה פל דפריש מרובא פריש נוכל למילף דיש לן לתלות ברוב אבל היכא דיש ונדאי איסור דנימא דהרוב מבטל המיעוט לא שמענו מהתם ונרא' לפי ענ"ד דהנה פכר פתבתי במקו"א ע"ל תשוב' סי' ק"ד] בקצ' הנרא' לי בזה דונדאי הא דניזול בתר רוב דיעות ודנימ' שהם פונונו האמת הוא סברא וא"צ קרא וכדפריף בכתובות דף כ"ב ע"א ל"ל קרא סברא הוא מכ"ש למ"ד בחולין י"א דרובא דלית' קמן ילפינו מקרא או מהלכה לממ"ס וא"כ כ"ש רובא דאית' קמן ונהי דקוש' זו יש לתרץ בכמה גונוי אבל האמת הנראה לי בעז"ה בזה הוא דחידוש גדול אשמעי' קרא בזה דהנה הסנהדרין בעינו מנין מסוים דווקא לגזילות וכתבות ג' ולנפשות כ"ג כדיליף בפ"ק דסנהדרין ואי חסר מינייהו אחד אינם רשאין לדון ואי איתנייהו פלהו כולין לדון אפילו י"ב אומרים זכאי וי"א חייב נשאר זכאי אבל אם י"ב אומרים זכאי ועשרה אומרים חייב ואחד אומר אינו יודע לא אמרינו דהוא זכאי דזה שאמר אינו יודע כמאן דליתא פאן פמבוא' פל זה ברמב"ם בפ"ח ובפ"ט מסנהדרין: וא"כ.

תימה הוא אי אמר אינו יודע הואיל והוא פמאן דליתא אינו מועיל אע"ג דיש פכר עדה שופטת ועדה מצלת שע"י חלקי הסותר תפברר הדין יותר וא"כ למה אם אמר א"י אינו מועיל ובאומר חייב יועיל שנשאר זכאי וע"כ דחידוש לן הפתוב פינו דאמר חייב והוא פמאן דאית' וסותר הרוב ולעולם היכ' דרוב והמיעוט סותרין ומבטל הרוב את המיעוט וכאלו המיעוט נתהפך לרוב ולכך שפיר ילפינו מיני' לכל התורה דרוב מבטל את המיעוט ועד"ז מוכן היטב קושית המרדכי הא הסנהדרין קבועים ואיף שייף ביטול ות' דהדיבור נייך ולכאור' אינו מוכן לא הקוש' ולא התירוץ

דמה קוֹשֵׁיָא הוא זו שְׁהֶם קבועים ומאי אִיכְפַת לָן בְּקבועָתָם הָרִי הַסְבָּר' נֹחֲמַת דְּהָרֹב הַשִּׁיגוּ
הָאֲמַת טְפִי מִן הַמְיָעוּט אֲמָנָם לַהֲנִי"ל דְּהַתּוֹרָה אֲמָרָה שְׁדִיעוּת הַמְיָעוּט מִתְבַּטֵּל בְּרֹב וְכֵאלוּ גַם הֵם
אָמְרוּ כְּמוֹ הָרֹב שְׁפִיר קִשִׁי' הָא הֵם קבועים וְקִיָּמִים וְנִכְרִים בְּדַעְתָּם וְאִיָּה שְׁיָיָה בִּיטוּל לְשׁוּנֵי'
כְּמֵאן דְּאִיתִי' וְשְׁפִיר תִּי' דְּאִין זֶה דוֹמָה לְשָׂאָר קבוע דְּנִיכָר בְּמִקוּמוֹ אֲבָל כְּאֵן דִּיבּוֹרָם נִייד וַאֲע"ג
דְּהַשְׁתָּא הֵם אֲמָרִים כְּהָ לְמַחֵר אֲמָרִים כְּהָ נְהִי דְעַד הַשְׁתָּא לֹא חֲזָרוּ אֲוִלֵי יַחְזָרוּ לְמַחֵר וְלִיּוֹמָא
אוּחְרָא וְשְׁיָיָה לֹמֵר דְּהָרֹב יְבַטֵּל הַמְיָעוּט שְׁאִינוּ נִיכָר: ועפ"י הַנִּי"ל מִיּוֹשֵׁב לִי נְמִי מְאִי דְקִשְׁיָי' לִי
לְמָה לִי כְּלָל קְרָא דְנֹאֲרָב לֹו וְקָם פְּרִט לְזוֹרֵק אֲבָן לְגוֹ לֹמֵר דְּכָל קבוע כְּמַחְצָה עַל מְחָצָה הָא
פְּשִׁיטָא כִּיּוֹן דִּישׁ סְבָרָא לְחֵלֵק בֵּין קבוע אִיסוּר לְלֹא קבוע וְלֹא גְלִי לֹן קְרָא דְגַבִּי קבוע אֲמָרִינוּ נְמִי
דְּאֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא א"כ נִימָא מְאִי דְגְלִי גְלִי דְהָרִי בְּש"ס בְּחֻלְיִן דְּהָ י"א פְּרִיָּה כְּן דִּמְנ"ל דְּבְרַבָּא
דְּלִיתָא קָמֵן דְּאֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא דְלָמָא דְוֹנָקָא בְּרַבָּא דְאִיתִי' קָמֵן וְה"נ י"ל דְלָמָא דְוֹנָקָא בְּרַבָּא
דְאִיתִי' קָמֵן הִיכָא דְלֹא שְׁיָיָה קבוע וְכּוֹנְדָאִי לְפִי חַד תִּי' בְּרִש"י חֻלְיִן דְּהָ י"ב דְלִמְסַקְנָי' יְלַפִּינוּ גַם
רַבָּא דְלִיתָא קָמֵן מְאֲחָרֵי רַבִּים לְהַטוּת וְע"כ מְפָרְשִׁינוּ דְאֲחָרֵי רַבִּים לְהַטוּת כְּלָלָא הוּא בְּכָל מְקוּם
אֲחָרֵי רַבִּים לְהַטוּת וְאֲפִילוּ בְּלִיתָא קָמֵן וַא"כ ה"ה דְהו"א דְכְלָלָא הוּא גַם לְגַבִּי קבוע וְאֲצִטְרָה
מְיָעוּט' וּלְפִי"ז יֵשׁ לִישָׁב קוֹשֵׁיָת הַפְּמ"ג בְּסִי' ק"י שְׁהַקְשָׁה עַל הַרְמַב"ם דְּפִסְקָא כְּר"ש בְּסִנְהֶדְרִין
דְּהָ ע"ט ע"א דְבַעֲיָנוּ שְׁיִתְכַּוְּנוּן לֹו וְלִדְיָדִין' אִיְצְטְרָה וְאַרְבַּ שְׁעַד שְׁיִתְכַּוְּנוּן לֹו וַא"כ קבוע מְנ"ל וְאֲמִינֵי'
לְפִי הַנִּי"ל דְכְבָר אָמְרוּ דְשְׁמוּאֵל דְסוֹבֵר דְאִין הוֹלְכִין בְּמִמוֹן אֲחֵר הָרֹב בְּרַבָּא דְלִיתָא קָמֵן ע"כ לֹא
ס"ל כְּתִי' זֶה שֶׁל רִש"י דְמְאֲחָרֵי רַבִּים תְּרַמִּי ש"מ דְהָא רַבָּא דְאִיתִי' קָמֵן אֲפִילוּ בְּמִמוֹן אִיתָא וְרַבָּא
דְלִיתָא קָמֵן בְּמִמוֹן לֹא אֲמָרִינוּ וְע"כ דְסוֹבֵר כְּתִי' הָאֲחֵר שֶׁל רִש"י דְמַהֲלַמְמ"ס אוּ מְאִיָּה קְרָא
דְנִפְקָא לְהָ הָתָם יְלִיָּה רַבָּא דְלִיתָא קָמֵן וַא"כ לְדִידֵן דְקִי"ל פְּשְׁמוּאֵל וְלִיכָ' לְמִימֵר כְּתִי' הָא' שֶׁל
רִש"י וַא"כ עֲמָדָה קוֹשֵׁיָא הַנִּי"ל וְלֹא צְרִיָּה קְרָא כְּלָל עַל קבוע דְכִיּוֹן דְלֹא שְׁמַעְנוּ דְבְּקבוע אֲזֵלִינוּ
בְּתֵר רַבָּא מְמִיל' אֲמָרִינוּ מַה דְגְלִי גְלִי וַא"ש: אֲמָנָם עַפ"י הַנִּי"ל יֵשׁ לֹמֵר עוֹד הוּאִיל וְגְלִי לֹן
בְּסִנְהֶדְרִין דְּאֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא וְשֵׁם קוֹשֵׁיָא קוֹשֵׁיָת הַמְרַדְכִי הַנִּי"ל דְנִימָא קבוע וְתִי' הַנִּי"ל דְנִיָּידוּ
וּלְפִי מַה שְׁבִיָּאֲרֵתִי מְשׁוּם דְאֲפִשֵׁר בְּחֻזְרָה אִיכ"ל כִּיּוֹן דְחֻזְרָה דְאֲוֹרְיָתִי' א"כ אִיכ' חֻזְרָה דְלֹא יַחְזָרוּ
וַא"כ נִיכָר וְקבועִים הֵם בְּמִקוּמָם וַאֲפִי"ה גְלִי לֹן קְרָא דְאֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא א"כ גַם בְּעֵלְמָ' בְּקבוע
נִימָא כְּן קַמ"ל וְאַרְב לֹו דְבְּקבוע לֹא אֲזֵלִינוּ בְּתֵר רַבָּא וְחִידוּשׁ הוּא דְבְּקבוע לֹא אֲזֵלִינוּ בְּתֵר רֹב
וְכִיּוֹן דְחִידוּשׁ הוּא אִין לְהָ בּוֹ אֲלֹא חִידוּשׁוֹ וְכ' בְּסִפְרָ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַיִם בְּמִס' שְׁקֵלִים כִּיּוֹן דְחִידוּשׁ
הוּא דְוֹנָקָא אִם הַקְּבוע הוּא מְצַד עֲצָמוֹ אֲבָל אִם הַקְּבוע עֲצָמוֹ צְרִיָּה סִיּוּע מְרֹב וְכ"ש מְחֻזְקָה לֹא
אֲמָרִינוּ קבוע וְלְכָה בְּסִנְהֶדְרִין דְמְיָעוּט הַקְּבוע צְרִיָּה לְסִיּוּע מְחֻזְקָה שְׁלֹא יַחְזָרוּ כְּדִלְעִיל וְלְכָה לֹא
חֲשָׁבִינוּ לְהַמְיָעוּט מְסִנְהֶדְרִין קבוע וְהִיָּינוּ לְכַתֵּר דְגְלִי קְרָא דְקבוע חִידוּשׁ הוּא אֲבָל לִילֹא דְגְלִי
קְרָא בְּוֹנְדָאִי אִין לְחֵלֵק וּמְנ"ל לְעֲשׂוֹת חִידוּשׁ לִילֹא דְגְלִי קְרָא וַא"כ שְׁפִיר אִיְצְטְרָה קְרָא וְאַרְב לֹו
לְלַמֵּד דְקבוע כְּמַחְצָה עַל מְחָצָה וּמִיּוֹשֵׁב קוֹשֵׁיָא הַנִּי"ל וְעִיָּין בְּשְׁלוֹם יְרוּשָׁלַיִם בְּשְׁקֵלִים פ"ו דְּהָ כ"ז
עִי"ש.

תְּשׁוּבָה ק"ל. בעז"ה יום ה' בְּמִדְבָר תְּרַל"ח לַפ"ק פְּהָ חוּסְט יַע"א, הַחַיִּים וְהַשְׁלוֹם וְכָל טוֹב לְכַבּוֹד
הַרְבְּנֵי הַמְּוֹפְלָג בַּתּוֹרָה מוֹה' דוּד קִלְיִינָה עֲנַדְלַעַר נ"י בְּק"ק טָאֲרֹנִי בְּגַאֲלִצְיָעוֹן: הִנֵּה מְכַתֵּב מְעַלְתוֹ
קַבְלֵתִי וְאִם אֲמָנָם שְׁאִין אֲנִי מְפִיר אוֹתוֹ וְלֹא אֲדַע אֲכַנְהוּ אִם הוּא מוֹרָה הוֹרָאָה אוּ צוּרְפָא מְרַבְּנֵן
מ"מ לְאֲשֶׁר רְאִיתִי שֶׁהוּא בֶּן תּוֹרָה וְסִידֵר לְפָנַי אֵיזָה קוֹשֵׁיָוֹת בְּעַנְיָנִי שׁוֹנִים אֲמָרְתִי לְהַשִּׁיבוּ בְּקִצְרָה
וְאִם כִּי אִין אֲנִי מְשִׁיב עַל קוֹשֵׁיָוֹת וְתִירוּצִים וּמְסַתְמִ' יֵשׁ שָׁם ת"ח וְלוֹמְדִים מְוֹפְלָגִים וּבְפִרְט
בְּקַהֲלַתְכֶם יֵשׁ לְמִי שְׁיִשְׁאֵל שָׁם אֲפִי"ה כִּיּוֹן שֶׁהִנְנִי רוֹאֶה שֶׁהוּא מְוֹפְלָג בַּתּוֹרָה לֹא אֲשׁוּב כְּעַת פְּנִיּוֹ

ריקם הנה מעלתו הקשה על דברי התוס' חדשים בסוף מעילה שישב שם קושית התוס' דאמאי לא אמרינו דהפרוטה שאמר עלי' שהיא הקדש דיתבטל בנרפא ותי' בת"ח פיון דאפשר לפדות הפרוטה שהוא דיש פדיון להקדש א"כ הוי כמו נזפר האיסור עיי"ש ולא בטל מן התורה והקשה מעלתו א"כ איך אמרינו בב"מ דף נ"ג דגבוי מע"ש פלפול שם דלכבטל בנרפא' והא למע"ש יש פדיון וכל היכ' דאיכ' פדיון הוי לדעת הת"ח נזפר האיסור וא"כ מה"ת לא בטל ולמה שקלו וטרו שם אי הוי דשיל"מ הא בלא"ה פיון דאפשר לפדות הוי נזפר האיסור ול"ב מה"ת ע"כ תנכון קושיתו: ולפי ענ"ד בלא"ה דברי הת"ח צריכין ביאור דהנה איך אפשר לומר דאינו בטל משום דיש לו פדיון דלפי ענ"ד נראה בדבר שנתבטל לא שייך פדיון דנהי דלעגנון שאלה בנדר או שבועה ק"ל אפילו אי אכלה פולה נשאלין עליה היינו משום דעדיין נשאר חיוב מלקות או לכל הפחות איסור שעשה נשאר עליו אבל אם נתבטל כבר לא אדע ולדעתי דאין לו שאלה דאפילו אם נימ' דמדרבנן לא נתבטל לכן מהני שאלה היינו אם יש איזה טעם וסיבה שלא נתבטל ונשאר עדיין עליו איסור דרבנן איכ"ל דמהני שאלה אבל אין לומר דלכך לא נתבטל פיון דיש לו שאלה דהרי אם יתבטל לא יהי' לו שאלה ואיכ"ל דזה יהא סיבה שלא יתבטל וזה צ"ע לי בכמה מקומות: אבל לעגנון פדיון קשה לי עוד יותר דלפי מאי דאמרינו בב"מ דף ס"ח ע"ב דאם נגזל ממנו המע"ש אי אמרינו גזול ולא נתיאשו הבועלים שניהם אין יכולין להקדישו וה"ה דאינו יכול לחללו ודמי פדיון מע"ש להקדש ויעניין בתוס' שם ד"ה הוא דאמר פצנועין וכו' שקתבו לחלק דאפילו אם נימ' דבהקדש יכול אדם לחלל את של חבירו אבל במע"ש אינו יכול לפדות של חבירו ולפי דעתי ה"ה בדבר שפבר נתבטל וא"כ ק"ל טובא איך אמרינו בב"מ נ"ג ע"א ושם שקיל וטרי בזה במע"ש אי בטל או יכולין לפדות פיון שאינו בעולם בנודאי גרע משאינו ברשותו וצ"ע: וע"כ לומר בכל אלו הדברים דאפילו אם נתבטל לא מהני פדיון בשאלה מ"מ הרי הטעם של דשיל"מ הוא משום עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר כפרש"י ריש ביצה ולכך איכ"ל דאין ההיתר מועיל כלל אם נתבטל ואפ"ה עדיף יותר שישאל או יפדה אותו בדבר שיש לו פדיון כדי שיהא נזפר שאוכל בהיתר וכל זה שייך לעגנון דשיל"מ אבל לומר דזה מה"ת דהוי דבר הנזפר והוי פקבוע זה אינו מובן פיון שפבר נתבטל מה"ת ואינו בעולם כלל אם נימא דיתבטל ואיך נימא זה לטעם דלא יתבטל פיון דיש לו פדיון ולכך נראה דדברי הת"ח שייכים שפיר על הבבא דמתני' דאמר פרוטה אחת בכיס זה הקדש דבכה"ג הרי לא הקדיש הפרוטה עצמה שהרי לא ייחד הפרוט' אלא ליתן להקדש שיעור פרוטה וא"כ פיון דנותן פרוטה אחת מסתלק לגמרי האיסור וכן נראה מלשון הת"ח עצמו דאע"ג דהוא נתן טעם זה על פל המשנה נראה ג"כ דטעמו וסברתו פיון דקי"ל דממון בממון של חבירו אין הממון מתבטל אלא האיסור שעל הממון הוא דנתבטל וכמ"ש המל"מ בפ"ז ממעילה ויעניין בפמ"ג פיו"ד סי' ק"ט מ"ש בעגנון ממון בממון.

וא"כ אפילו אם נימא דנתבטל היינו האיסור אבל הממון לא נתבטל וצריך ליתן לחברו וה"ה בממון של הקדש צריך ליתן אחד להקדש וממיל' הוא עומד לפרוש וכפרוש דמי ונשפיר כ' הת"ח פיון שעומד לפרוש ולשלם להקדש הוי כנזפר האיסור דהפדיון הוא מסלק האיסור וזה שייך בהקדש אבל במע"ש שאין לו בעלי' או שהוא עצמו בעליו משום דמע"ש הוא ממון גבוה ובכה"ג לא פתב הת"ח דיהא נקרא נזפר האיסור ולא יתבטל בשביל זה דהוי נזפר האיסור דזה אינו דאינו נזפר האיסור משום דצריך לפדותו קודם אלא דשיל"מ אפשר לקרותו משום דיהא לו היתר אבל נזפר האיסור לא הוי בנודאי לכ"ע ובלא"ה לפי מ"ש התוס' במרובה דף ס"ח ע"ב הנ"ל דאחר אין יכול לפדות מע"ש של חבירו וא"כ אם אין הבועלים פאן אין לו פדיון וא"כ לאחרים לא מקרי

דשיל"מ רק לבצעלים ובי"ד סי' ק"ב ובמג"א סי' שי"ח סק"ב פלפלו בזה אי דבר שלאחד הוא דשיל"מ ולאחרים לא הוי דשיל"מ אי מקרי דשיל"מ לכ"ע יעוי"ש וא"כ קשה מפאן מב"מ דף נ"ג ע"א דאיך מושפחת לה דמע"ש יהא בטל וצ"ע מ"מ אפילו לדעת האומרים דהוי דשיל"מ פיון דלהבצעלים הוי דשיל"מ מ"מ ניפר האיסור בנודאי לא הוי לאחרים דהרי לדיתהו א"א להוציא האיסור ע"י פדיון ולכה מקרי דשיל"מ רק אם יבואו הבצעלים וירצו לפדות משא"כ בהקדש דיכול כל אדם לפדות כמ"ש התוס' הג"ל ונפיר איכ"ל פתוספת חדשים הג"ל פן נראה לפי ענ"ד ובס' תפארת ישראל פי' על המשניות רוצה לישב קושית התוס' הג"ל עפ"י דברי המרדכי סוף חולין דהיכא נולד בתערובות מה"ת אינו בטיל ותמוה הוא בעיני מלבד דאינו מתורץ אלא בבא א' של המשנה דאמר פרוטה אחת מן הפיס יהא הקדש אבל הרישא הרי מיירי שגפול שם פרוטה של הקדש ולא נולד בתערובת אלא דאפילו על הסיפא ג"כ אין תירוץ מוכן דכבר כתבו האחרונים ומוכא בפלתי סי' ק"ב דהיינו דווקא אם האיסור וההיתר לא היו בעולם ונולדו בפעם אחת אבל היכא דההיתר הי' כבר בעולם אלא שהאיסור נולד אח"כ בתוך תערובות ההיתר בכה"ג בנודאי אפילו לשיטת המרדכי בטל ואדרבה הפלתי בסי' ק"ב הקשה בהיפוף דבכה"ג היכא דהאיסור נולד בתערובת וההיתר הי' כבר בעולם ואפילו בדשיל"מ פסק המרדכי בפ"ק דשבת וכן הוא ביו"ד בסי' ק"ב דבטל ואיך כ' התוס' במעילה הנז"ל דלכה לא בטל משום דהוא דשיל"מ הרי האיסור נולד בתערובות ואז לכ"ע בטל אפילו בדשיל"מ: מיהו אפשר לישב קושית הפלתי דהרי סברת המרדכי בשבת הוא פיון שנולד האיסור בתערובות לא נקרא עליו שם איסור כלל דמיד כשנולד נתבטל ולא שייך עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דהרי לא הי' פאן מעולם שום איסור וז"ש באיסור דעלמא אבל פאן באומר פרוטה בכיס זה הקדש ע"כ חל האיסור על הפרוטה האחת שהרי הוא נדר וע"כ אחת מהן הוא של הקדש אלא שלא הוכרר האיסור ובכה"ג איכ"ל דאפילו אי נולד בתערובות אפי"ה דשיל"מ לא בטיל לדעת המרדכי פן נראה לפי ענ"ד: תשובה קל"א עוד להרבני הג"ל ומה שהקשה בקידושין דף ט"ו דתי' הגמרא דהא דכתיב העניק תעניק לו הוא לו ולא ליורשיו ופריה ליורשיו אמאי לא שכיר קריא רחמנא עיי"ש ובספרי פ' ראה דריש בהדיא בלי שום פלוגמא לו ולא ליורשיו וא"כ עמדה קושית הגמרא בקידושין הג"ל ולפי ענ"ד נראה לישב דבקידושין דף י"ז פליגו ת"ק וראב"ע דלת"ק דרשינין העניק תעניק מ"מ ומשמע אפילו לא נתן לו רבו שפחה פנענית או שאינו רשאי ליתן לו שפחה פנענית וזה נראה ג"כ דעת הת"ק דהכי ס"ל דאע"ג דאין מוסרין שפחה פנענית במוכר עצמו אפי"ה ה"א דמעניקין לו לכן צריך קרא דלו ולא למוכר את עצמו והפנ"י שם הקשה ל"ל קרא פיון דאינו נותן לו שפחה והכתוב אומר דלכה מעניקין דמשנה שכיר שכיר הוא וא"כ פיון דמוכר עצמו אין מוסרין לו שפחה וא"כ פשוט דאין מעניקין עיי"ש שהאריה: ולפיענ"ד.

לא קשה דהגמרא סברה פאן דהת"ק סובר פאן כהת"ק דלקמן בקידושין דף ס"ז דדרשינין העניק תעניק מ"מ וא"כ אמרינין אפילו במוכר א"ע ג"כ חייבין להעניקו וגם היכא דאין רשאי ליתן לו שפחה כגון אם לא הי' לו מקודם לכן אשה דקי"ל דאסור ליתן לו שפחה ואעפי"כ אמרינין שם להת"ק דשם בדרף י"ז דצריך להעניק לו וא"כ לא קשה מידי קושית הפנ"י משום דאפילו אם אינו רשאי ליתן לו שפחה אעפי"כ חייב בהעניקה לפי דברי הת"ק דהתם וא"כ הי' סברת הגמרא דת"ק דכאן סובר כת"ק דהתם ולכן צריך קרא למעט וגוף הקושית של הגמרא דפריה על יורשין שכירות קריא רחמנא נראה דזה שייך לאידך מ"ד דסובר דהעניק תעניק הוא פי דברה תורה בלשון ב"א והיינו היכא דשייך לו העניקה כגון אם נתן לו שפחה אבל אם אין לו אשה אז אינו

חייב בהענקה ולכן שפיר הקשה הגמרא שכירות קריא רחמנא והש"ס לא רצה לומר דבאמת פליגו בזה ת"ק ור"א פ"ן דאפוש"י פלוגתא לא מפשינן ולא פשיטא לבעלי הש"ס היכא סובר ר"א כמ"ש התוס' במנחות דף י"ז ע"ב ד"ה מה האכל יאכל דאינו מוכרח זה מר"א אלא אדרבה פמה פעמים דורש הפכילות לשון וכמה פעמים ס"ל דדברה תורה בלשון בני אדם וא"כ אינו מוכרח פאן אי סובר ר"א העניק תעניק מ"מ או לא ולכך פריה הגמרא שפיר שכירות קרי' רחמנא אבל הספרי אגיל אליבא דמ"ד דסובר דהעניק תעניק לו מ"מ משום דהיכא דאיכא למדרש דרשינן ונהי דסתם ספרי ר"ש פבר כ' התוס' שם במנחות דגם ר"ש אינו סובר רוב פעמים ד"ת בלשון בני אדם אלא היכא דאיכא הוכחה ואם פן קושית הגמרא לא קשה מידי דנהי דמחוייב להעניק לו אבל ליורשיו בנודאי אינו חייב ולא הוי רק מ"ע כשאר מצוה ולא הוי כשכירות כמ"ש לעיל פן נראה לפי ענ"ד [ומ"ש דבתוס' שבת דף כ"ב ע"ב מצויין בטעות זה מציינו פמה פעמים ואפשר שצ"ל פן כמ"ש במנחות דף מ"א ע"ב דבפ"ק דכתובות אינו מוזכר בתוס' פלל מזה עיי' דברי תוס' שבת ד"ה פל מילי): תשובה קל"ב עוד להג"ל ומה שהקשה על הש"ך הלכות רבית סי' קנ"ט שכ' דאין זה מבואר לענין רבית דקראים האידנא יהיו חשויים פתינוק הנשפ' לבין הנכרים והקשה מעלתו הרי ברמב"ם בפ"ג מהלכות ממרים הלכה ג' כ' בהדיא דהקראים נחשבו פתינוק הנשפ' לבין הנכרים ואיך כ' הש"ך דמותר להלוותו ברבית ע"כ קושיתו הנה הש"ך פנון על דברי הרמב"ם בפ"ה המשנה בחולין דף י"א על מתני' השוחט במגל יד דהאריה שם דתחילת הקראים הי' שפירו בתורה ממש ובכל מצותיה אלא שלא הי' להם חברים ולכך הוכרחו להלביש הדברים ולומר שפופרין רק בדברי קבלה ואפי"ה מותר להורגן ולהורידן לבור וע"כ משום דהדברים שהם דאפילו אם כופרין רק בהקבלה ממילא ג"כ עוברין על דיני התורה בכריתות ומיתות ב"ד ואפילו אם שמצוה להמשיך לבם שיחזרו בתשובה כמ"ש הרמב"ם שם משום דתולדותי' הוא רק פתינוק שנשפ' וצריה להשתדל שישבו ובאמת דברי הרמב"ם שכ' דהנוי פתינוק שנשפ' ואונס סותר את עצמו במה שפסק בפ"ב מהלכות שגגות הלכה שם כ' הרמב"ם דתינוק שנשפ' הוי פשוט וחיוב חטאת וה"ה פרת אם עשה במזיד מיהו אין ענין ונידון לרבית ואפי"ה פ"ן דלענין רבית לא כתב הרמב"ם פן אלא שאנו מחוייבין להחזירו בתשובה פ"ן שהוא אינו רק פאונס אבל לענין רבית נראה כמ"ש הש"ך פ"ן דלענין גוף הדין אי רשאי להרגו פפי מ"ש בפ"ה המשניות להרמב"ם רשאי להורגן פ"ן שהם תקלה לבני ישראל ומפסידי העולם ואפילו אפשר שלבסוף ישיבו אל דת ישראל מ"מ אזלינן בטר חזקה דהשתא וגם פ"ן דדין רבית תליא בסיפא דקרא דכתיב וחי אחיה עמה וכ"ן דהם ספק אם ישיבו בנודאי אין מוזהרין עליהן על וחי עמה וא"כ מותר להן להלוות ברבית מצד ב' טעמים או משום דחזקתן שלא ישיבו או משום דספק הוא אם שייך בהו וחי עמה פנ"ל לפרש דברי הש"ך: תשובה קל"ג עוד להג"ל ומה שהקשה על דברי הרמב"ם פ"ג מהלכות ביכורים הלכה ט"ז שכ' אשירה שבטלה אין מביאין ממנה ביכורים משום דהוא פקדשי שמים והקשה דמכאן משמע דלא אמרינן פ"ן דנדחה נדחה רק משום דהוא פקדשי שמים אבל במצוה בעלמא לא אמרינן דחוי אף לקולא ונהרי במס' ע"ז דף מ"ח ע"א ובסופה ר"פ לולב הגזול סלקא הגמרא בתיקו אי אמרינן אף לקולא דחוי אצל מצות יעוי"ש ולפי ענ"ד פשוט דדברי הרמב"ם נכונים דהנה באו"ח סי' תרמ"ו סק"ו בטו"ז שם דלא חלקו שם הפוסקים בין אשחור מעיו"ט או ביו"ט ותמה הטו"ז למה לא חלקו ונהרי קי"ל לפי הגמרא דדחוי מעיקרא לא הוי דחוי ודחוי דנראה נדחה הוא איבעי' דלא איפשטא והפניי האריה בזה בסוגיא זאת ובסופה דף ל"ג וכו' הטעם משום דבידו ולכן לא הוי דחוי עיי"ש והטו"ז

כ' דמה"ת דווקא לענין קרפן הוי דיקחוי אבל לענין מצנה לא פתיכה בתורה אלא דילפינין מקרפן ומצנה מקרפן א"א למילף וא"כ לא הוי אלא דיקחוי דרבנן ולכן שפיר הקול הרמב"ם וקרא"ש ושאר פוסקים בזה: ואני אמרתי בחידושי עוד סברא דוודאי לפעמים ילפינו מצנה מקדשים ועיין בירושלמי פ"א מבכורים הלכה ב' גוף דברי הרמב"ם וקושיות הטו"ז אמרתי לישב דבונדאי לפי ס"ד דגם בדיקחוי מעיקר' הוי דיקחוי אז בונדאי ילפינו מצנה מקדשים אבל לפי הפסקנ' דמסקינו דדיקחוי מעיקר' לא הוי דיקחוי וא"כ בונדאי לא ילפינו מצנה מקרפן משום דאי הי' יליף הי' דיקחוי מעיקר' ודיקחוי מעיקר' הרי לא הוי דיקחוי וא"כ גם נראה ונדחה ג"כ לא ילפי' מקדשים וא"כ לא הוי אלא דרבנן ולכן הקילו משום דא"א למילוף ולמה אע"כ דהמצנה הוא קיל מקדשים וא"כ גם קושיתו לא קשה מידי דהרמב"ם הוצרך לכתוב מפני שהן קדשי שמים משום דמצנה קיל יותר מקדשים וא"כ הי' ספק אי הוי דיקחוי או אפילו בונדאי לא הוי דיקחוי כמ"ש בירושלמי בכפורים ה"ל לענין אשרה וא"כ צריך הרמב"ם לכתוב מפני שהוא קדשי שמים ולכן הוי דיקחוי פן נראה לפי ענ"ד כ"ז השבתי לו מפני הכבוד שאין אני כב"ע שאמר כל מי שיש לו קוש' שיבוא ויפקנה ואני אדם טרוד ומנטרד ומונע א"ע מלהשיב כל מה דאפשר ועל שאר פלפולים שכ' מעלתו אין לי פנאי להשיב דברי דידו הפותב בהתפזי וחוטם בברכה המשולשת הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה קל"ד הנה הרמ"א ביו"ד סי' קי"ב סעי' ד' פסק פת של גוי שנתערב בין בלח ובין ביבש בטל ברוב ולי הדבר צ"ע דדין זה דפת בטל ילפינו מתערובות דמאי דכמו דלא גזרו על תערובת דמאי ה"נ לא גזרו על תערובת פת של גוי ולכך כ' באמת הב"י רס"י קי"ב דבשאור של עכו"ם אם הי' בו איסור משום פת עכו"ם אסור אפילו בתערובו' דהא לענין דמאי אמרינו בחולין דף ו' דבשאור ותבלין גם בתערובו' דמאי אסור ומינה לענין פת של גוי וא"כ קשיא דהנה לכאורה קשה סתירה איך מסיק בחולין דף ו' דלא גזרו על תערובת דמאי הא תנן בפ' ב' דמכשירין משנה י' באוצר אפילו כולם נכרים ואחד ישראל מטיל בתוכו היא דמאי משום חלקו של ישראל והטעם דטבל לא בטל כמ"ש התו"ח שם וקשה הא לא גזרו על תערובת דמאי וע"כ צ"ל דייבש בייבש שאני דנהי דלא גזרו בלח בייבש אסור ומינה דה"ה לענין פת של גוי וא"כ דינו של הרמ"א צ"ע: ואפשר דס"ל לרמ"א לפרש דייבש במב"מ הוא דלא בטל אבל יבש בייבש בא"מ ומן שפחת לה כמ"ש הש"ך ביו"ד סי' ק"ט ס"קח בטל והטעם שחמור מב"מ כמ"ש הת"ח הביאו האחרוני' בסי' ק"ב ולפי"ז בפת של גוי שנתערב בייבש במב"מ לא בטל ברוב ואע"ג דבלא"ה יבש במב"מ בטל ברוב מ"מ מן שפחת לה כפר בכפר שהוא חשיב ולא בטיל אבל מצד שלא גזרו הי' יותר אבל אי נימא כמו שהוכחתי דלקל הפחות יבש בייבש במב"מ גזרו על תערובות דמאי וה"ה על תערובת פת גוי וצ"ע והנה הנמוקי יוסף בפ' הערל רצה להקל בתערובת פת גוי מטעם אחר דאין האיסור שנה בקל מיהו גם משום זה קשה להקל יותר מבתערובת דמאי דג"כ אינו שנה בקל דהרי הדין הוא דמאכילין העניינים דמאי ועיין בתשובת מרן חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' ק' עיי"ש: תשובה קל"ה החיים והשלום וכ"ט ורפואה שלימה להתורני המופלג מוה' יהודא ליב בקהל מיקלאש יע"א: מכתבו בא ליד אדמו"ו פשפא מעיר מלוכה ווין וכו' ועדיין לא עלתה לו שום רפואה לעיניו וכו' ואף לאשר מעלתו שאל בדבר ששייך לרפואת גופו צנה עלי לכתוב את כל אשר יקרא מפיו אלי והוא ע"ד אשר שאל שנה ארבעה שנים שנתלה ע"י גילדנע אדער וכבר עסק ברפואות ע"י רופאין מן מחין ולא עלתה לו ארוכה וכעת אמר לו ערל אחד ממכיריו כי גם לו הי' חולה זאת ועלתה לו ארוכה ע"י ששטה מי רגליו ומעלתו שואל אם רשאים לעשות רפואה זאת א' משום בל תשקצו ושנית שאין רפואה זאת בדוקה הנה בש"ע סוסי' קי"ו כ' שאכילת

ושתיית דברים המאוסים אסור משום כל תשקצו ולדעת הטו"ז וסייעתו שם הוא אסור תורה ולדעת הרמב"ם הובא בפ"ח שם הוא רק מדרבנן ולפי"ז הי' נראה דאסור לרפאות עמהם חולה שאב"ס רפואה שאינה בדוקה דמבואר ביו"ד בסי' קנ"ה דאין מתרפאין בדבר אסור אפילו באסור אכילה דרבנן אלא רפואה ידועה או עפ"י מומחה: אמנם ביו"ד רס"א פ"א מבואר דשתיית מי רגלים של אדם מותר ובש"ך שם ס"קג כ' דלכתחילה יש לאסור משום כל תשקצו ובמדרכי לא התיר רק לחולה שאב"ס והקשה הפמ"ג אמאי מותר לחולה שאין בו"ס הא כל תשקצו הוא אסור תורה ותי' פיון דאינו אסור אלא משום שיקויז הנפש וזה דווקא בשותה לרצונו אבל אם שותה לרפואה לא שיקויז לאסור משום שיקויז ודברי המדרכי הנ"ל הם מוכרחים בש"ס שבת דף קי"ג דקא מבעי' להו אם שותה מי רגליו לרפואה בשבת ודייק המדרכי דע"כ מייירי בחולה שאב"ס דאי בחולה שיש בו ספנה פשיטא דמותר דהרי כל האיסורים מותרין לו אלא ונדאי דמייירי בחולה שאב"ס ובשבת הוא דקא מבעי' לי' אבל בחול ונדאי דמותר אף לחולה שאב"ס וקש"י קושית הפמ"ג הנ"ל וע"כ לומר פתירושו של הפמ"ג ואמנם עדיין הי' מקום לומר דדווקא במקום שיהיה רפואה בדוקה היא מותר אף ז"א דזיל בתר טעמא פיון דגם אם הוא רפואה בדוקה אינה מותר אלא משום שאינו עושה זאת ברצון רק מפני הכרח לרפואתו ולתכלית בריאתו לא שיקויז בזה שיקויז א"כ מסתבר דאף אם היא ספק רפואה ג"כ אין בו משום שיקויז: וראי' לזה מדברי המדרכי בעצמו שלאחר שכ' דבחול שרי לשותה מי רגלים לרפואה כ' דמזה מוכח דאם השתין תינוק לתוך מאכל אינו אסור והקשה הפמ"ג מנ"ל להביא ראי' לזה דלמא דווקא לחולה שאב"ס מותר אבל אם נפל שתן לאוכל אסור ותי' שם דהמדרכי מפרש האיבעי' הנ"ל דאפילו באינו חולה ממש אלא שירא שיחלה וא"כ מבואר דכ"ש אם כבר הוא חולה אלא דהרפואה אינה בדוקה דשרי ובאמת לכאורה הי' נראה דאין פירוש הפמ"ג מוכרח במדרכי דנראה דדברי המדרכי נכונים כפשוטו די"ל דס"ל כמ"ש הרמ"א בסי' קנ"ה דאפ"י אסור אכילה דרבנן אינו שרי לחולה שאב"ס אלא שלא כדרך הנאתו ואמאי שרי פאן וע"כ לומר דאפילו אסור דרבנן לית בי' וע"כ מתיר אפילו אם השתין תינוק לתוך האוכל: אמנם אחר העיון דברי הפמ"ג נכונים ומוכרחים שדרי מי רגלים אינם ראויים לשת"י וגרועים משלא כד"א ובשבת שם אמרו דאינה קרוי' משקה ושלא כד"א התיר לחולה שאב"ס וקש"י קושית פמ"ג הנ"ל וע"כ מוכרח דאפילו בספק רפואה מותר וכן משמע מדברי הש"ך הנ"ל סימן פ"א ס"קג דכ' דרק לכתחילה אסור ועל פן אם עושה פן לרפואה ונדאי מותר ולית בי' משום שיקויז כל זה נראה לדינא אבל טוב לחקור אם יש נאמנות לאותו ערל גם אין כל האנשים שונים באיסטונותם וה' ישלח לו רפואה שלימה לחליו ישלח עזרו מקודש הכ"ד: הק' משה שיק מברעזאווע.

תשובה קל"ו בעזה"י חוסט יום ו' עש"ק פ' אחרי תרלו"ו לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב להרבני המופלא ומפלא בתורה שלשלת היוחסין כש"ת מוה' שלמה סופר נ"י יושב בשבת תחכמוני בק"ק דערעטשקע יע"א: מכתבו קבלתי בשבוע העבר ואני אדם חלוש וטרוד מעול הקהלה ועול הגליל ועול הישיבה ה' ברכם וראות עיני חלושים ואין אני יכול להשיב על כל דבר ודבר רק בדבר המוכרח והנה מעכ"ת נ"י שאל ע"ד הקצבים שאם אין להם שוחט הם מניחים לגחור כדי שיהא להם בשר למפנך לנכרים אם יש למחות בינדם בידי רמה פי אולי לא ישמעו פלל עוד שאל מי שיש לו פועלים נכרים וקונה בשר חזיר או משלם לנכרי להאכיל לפועליו חזיר אם יש היתר לזה שברמ"א סי' קי"ז מבואר דאסור לקנות אלא שהש"ך שם פקפק בזה דמנ"ל זה הנה הדברים הנ"ל אין צריכין שאלה דהרי הם מבוארים כל הצורך בפוסקים לענין לגחור כבר כ' הטו"ז שם

אע"ג דהוא היותר מקיל משאר האחרונים בזה סיים דאם ישראל מניח לנחור כדי למפור לנכרי בנודאי אסור דהוא עושה סחורה בנבלות וטרופות בלי שום היתר ולענין לקנות דברים אסורים להאכיל לפועליו ג"כ פבר מבוא' באחרוני' ובפר"ח בסי' ק"ד האריף בזה ורוצה לנטות גם דעת הרמ"א לדעת המתירין וא"כ בנודאי ירא שמים לא יעשה כן אבל מי שעושה כ' וסומך עצמו על המתירין אין אנו מחוייבין למחות בידו והיגיו בנידון השני אבל בנידון הא' שמניחין לנחור כדי למפור לגוים בנודאי לא נמצא מי שמתיר וצריכין למחות אם יש בידו למחות וישמעו לו ואם לא ישמעו פבר כ' בש"ע או"ח סי' תר"ח סעי' ב' דדבר שאינו מפורש בתורה אפילו הוא דאוריית' פיון דלא ישמעו לו מוטב שיהיו שוגגין ואצלגו מי שהיה מהקצבים שאינו שומע ומניח לנחור אין נותנין לו נאמנות למפור בשר פשר: וכיון שהתחלתי בדין זה אמרתי להציע מקור הדין דפליגו בי' הרבה מהאחרונים אם עושה סחורה בנבלות וטרופות הוא אסור דאוריית' או רק אסור דרבנן ומרן הגאון בעל חת"ס כ' דאסור סחורה בנו"ט הוא מה"ת והנוב"י חיו"ד סי' ס"ב וכן בס' באר יעקב ביו"ד סי' קי"ז פתבו להכריח דהוא רק מדרבנן מפת פמה קושיות ובאמת אין ראיותם ראי' כ"כ לסתור בזה דברי הפוסקים הראשונים והרמב"ם בפ"ח מהלכות מא"ס פסק ב'הד' דאסור לעשות סחורה רק בחלב שהתורה התירה בפירוש שנאמר וחלב נבלה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ועיין במל"מ שם וכו' ובבא"י ובדגו"מ שם הקשה א"כ מנ"ל בפסחים דף כ"ג דאיפלוגו התם ריה"ג ורע"ק דקרא דיעשה פא להתיר הנאה ומזה מוכח דסובר כר' אבהו ואי איתא דהוא אסור דאוריית' וא"כ איצטרף הפתור להתיר סחורה כמ"ש הרמב"ם הנ"ל ועוד הקשו מנ"ל להרמב"ם מקרא זה היתר סחורה בחלב דדלמא הקרא מיירי בחלב שנזדמן בביתו.

ואני אמרתי בחי' לישוב מדמסיים הקרא ואכול לא תאכלהו דהאי ואכול הוא מיותר הומ"ל לא תאכלו או לא יאכל מאי ואכול ואמרתי מכבר דהנה בש"ע רסי' קי"ז כ' דאסור סחורה הוא דווקא בדברים העומדים לאכילה וראויים לאכילה והנה חלב אינו עומד בכל עת לאכילה לבני אדם אלא עומד לנרות או למשוח בו עורות ואפי"ה מבואר בסוף עוקצין דחלב בפסחים מסתמא עומד לאכילה ואינו צורך לחשוב עלי' וכו' ולזה.

י"ל דכתבה התורה ואכול ללמד אפילו עומד לאכילה וראוי לאכילה אפי"ה יעשה רק לכל מלאכה אבל לא תאכלהו וא"כ שפיר כתב הרמב"ם מדאצטרף למכתב ואכול ויעשה לכל מלאכה ולמה לי האי ואכול להורות דמיירי בחלב שראוי ועומד לאכילה ואם פא הקרא רק להתיר הנאה א"כ למה הנצרך הפתור לגלות שהוא עומד לאכילה וע"כ שפא ג"כ ללמד שמוותר ג"כ לסחורה ובזה מצינו בעלמא חילוק בין עומד לאכילה ובין אין עומד לאכילה לכה אצטרף לגלות דלענין סחורה חלב מותר אפילו בעומד לאכילה וממיל' מוכח ג"כ דאפי' באינו מזדמן מותר לסחור בו: ובזה אמרתי דאפשר לישוב ג"כ מה שהקשה הנוב"י והבא"י על הפ"ת דכתב דבדם מותר לעשות סחורה מדגלי קרא על הארץ תשפכנו פמים מה מים מותר בסחורה אף דם מותר בסחורה והקשו עליו דא"כ מאי פריף בפסחים דף כ"ב על חזקת' למה הקיש דם למים הא איצטרף להתיר סחורה ונ"ל דהרי בפסחים דף כ"ג גיליף אסור סחורה בדברים טמאים מקרא דשקץ יהיו לכם ואי ס"ד דקרא הקיש דם למים פא להתיר סחורה א"כ יש לן ב' פתובים להיתר סחורה בחלב ובדם וא"כ הו"ל שני פתובים ה"כא ואין מלמדין וא"כ למה איצטרף קרא לאסור סחורה הא בלא"ה דענין לאסור מדכתיב ב' פתובים להיתר וממיל' אין מלמדין ואין לומר דאצטרף משום דשקצים לית בהו פרת דהרי אמרו ביבמות דף קי"ט מאי לי אסור לאו מה לי אסור פרת בשלומא אם ההיתר סחורה ממילא נשמע וההיקש דם למים אצטרף לדבר אחר ל"ק דלמה לי בחלב יתורא להיתר

סחורה דהא נוכל למילף מדם דיש לומר דמדם לא נוכל למילף משום דדם יש לו קולא דיש לו היתר ע"י בישול או ע"י מליחה פדאמרינו בנבחים דף י"ט דדם שבישלו אינו עובר עליו וא"כ מדם לא נוכל למילף על חלב לכה אצטרה בחלב היתר סחורה ולעולם משם הוי ילפינו לכל איסורין היתר סחורה ולכה אצטרה טמאים יהיו לכם לאיסור סחורה בשאר איסורין ולעול' דאיסור סחורה הוא מן התור': גם מה שהקשה המרש"ל והמרש"א אי נימ' דאיסור סחורה מן התורה א"כ מאי משני שם בפסחים מדאיצטרה לכם יליף חזקת' דלא יאכל משמע גם איסור הנאה הא איצטרה לכם להיתר הנאה כדי דלא גילוף מטמאים יהיו וכו' בהנניתן יהו לאסור בהנאה ועיי"ש שדדחקו בזה ומזה רצו האחרונים להוכיח דטמאים יהיו וכו' אינו אלא אסמכת' ואינו אלא מדרבנן ולפי ענ"ד לישוב עפ"י מ"ש בספר התורה והמצוות על התורת פהנים דבאמת הקרא הזה דטמאים הם לכם פתיב ב' פעמים בשרץ המים וכו' לבאר דאיסור סחורה ילפינו מדכתיב קרא להיתר הנאה ב' פעמים ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט כמו שביאר שם להגביל ולמעט ההיתר וגם בהיתר תנאי שנקתב לכם להתיר אפי"ה הדבר מוגבל דאין הדבר אלא בגודמן אבל לא לעשות עמו סחורה בקביעות שאפילו לענין היתר הנאה ראוי להרחיק מהם כמו משאר דבר טמא ולא לעשות עמו סחורה אלא בגודמן יעוי"ש: וממילא יש לישוב קושית מהרש"ל ומהרש"א דאי אמרת דיאכל נמי משמע רק איסור אכילה ממיל' לא הי' צריך רק פעם א' טמאים יהיו לכם ואפי"ה הוי ידעינו דבא להגביל ההיתר הנאה דמרומו בלשון לכם שצריף להרחיק מהם כמו מדבר טמא ורק בגודמן שרי בהנאה ולמאי צריף ריבוי אחר ריבוי בפ' שקזן הם לכם וע"כ שפיר יליף חזקת' דיאכל משמע איסור הנאה ג"כ ואצטרה חז' לכם להיתר הנאה ואין פאן ריבוי אחר ריבוי ולכה איצטרה ב' פעמים שקזן וכו' או טמאים להגביל ההיתר הנאה דסחורה אסור אא"כ נודמן לו ועכ"פ נראה דשפיר איכ"ל דאיסור סחורה הוא מדאוריית': גם הקושית' שהקשה התו"ט בשביעית פ"ז מבכורות דף ו' דפריף ג"כ מנ"ל דחלב שרי דלמא לסחורה וכו' יעוי"ש מלבד התירוצי' שקבר נאמרו ומיושב היטב י"ל ג"כ אפילו אי נימא דאיסור סחורה הוא מה"ת איכ"ל דווקא איסורי לאו כמו שקצים ורמשים אבל בדבר האסור רק באיסור עשה או מרבוי' איכ"ל דמותר בסחורה דנהי דאמרינו מה לי איסור לאו מה לי איסור פרת מ"מ הא פתב הנוב"י מהדו"ק חאו"ח סי' כ"א דאיסור עשה קיל יותר ואפשר דלכ"ע הוא רק מדרבנן ושפיר פריף שם בבכורות דלמא לסחורה: אלא דלקאורה ק"ל גם על גבלות וטרופות דתנן במתני' פ"ז דשביעית דאסור לסחור בהן הלאו בקרא שכ' הרמב"ם דמינ' ילפינו היתר סחורה בחלב שם פתיב חלב גבלה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ומינ' ילפינו דיבוא איסור גבלה וטרופה ויחול על איסור חלב א"כ באיסור חלב יש ג"כ גבלה וטרופה ואפי"ה יעשה לכל מלאכה ואיך אמרו במתני' דנו"ט אסור לעשות בהם סחורה ואין לומר דחלב שאני משום דאינו עומד לאכיל' ולכה מותר לעשו' בו סחורה ואפילו בנו"ט הא פירשתי לעיל דברי הרמב"ם מדכתיב נאכול דגילה לן התורה אפילו בעומד לאכילה אפי"ה יעשה לכל מלאכה וגם גילתה לנו התור' דאיסור נו"ט חל על איסור חלב ואפי"ה מותר פנ"ל א"כ קשה אמאי אסור לסחור בנו"ט וספר תשובת חו"י אינו בידי אלא שראיתי בדברי מרן הגאון חת"ס חיו"ד סי' ק"ה שכ' בשמו דאיכ"ל בדבר שהי' לו שעת הפושר פטרופה באמת אין איסורו רק מדרבנן והמשנה דאסרה לעשות סחורה בנו"ט אינו אלא מדרבנן ואפשר דהיינו מטעמ' דקושית' הנ"ל ואע"ג שכ' הטו"ז דמה שכ' בתורה בפירוש להיתר אין פח ביז חכמים לאסור איכ"ל דזה אינו חשוב כמפורש בקרא רק חכו"ל דרשו כף דאיסור גבלה וטרופה חל על איסור חלב לזאת שפיר איכ"ל דסחור' בנו"ט הוא רק מדרבנן: ועכ"פ לענין מה שקונין חזירים להאכיל לפועליהם

בַּחֲזִיר כָּבֵד כ' מֶרֶן הַגָּאוֹן זצ"ל דְּאִיסוֹר סְחוּרָה בְּשִׁקְצִים וּרְמָשִׁים לְרֹב הַפּוֹסְקִים הוּא מִן הַתּוֹרָה
וּמְדַאֲוֵרֵינֵיהּ הֵיכָא דְאִית' ב' דִּיעוֹת וְאִין הַכְרָעָה צְרִיכִין אָנוּ לְהַחְמִיר וְאִם יֵשׁ עִמִּי הָאֲרָצִים שְׁמַקְלִין
פִּינּוּן שְׂיֵשׁ דִּיעָה הַמְקַלֶּת אִין אָנוּ אַחְרָאִין לָהֶם כְּמִבְּוֹאָר בְּב"י או"ח סי' תמ"ב לְעֵגֶן נוֹטֵל פּ בְּפֹסֶח
אָבֵל לְעֵגֶן מַה שְׁמַנְיָחִים לְנַחֵר וּמוֹכְרִים נו"ט אֶפְיָלוּ אִם נִצְדָד דְּבַכָּה ג הָיִי רַק אִיסוֹר דְּרַבְּנָן
אִפִּי"ה צְרִיכִין לְמַחֹת לָהֶן וְאִם יִדְעֵנוּ שְׂאִינָם שׁוֹמְעִים כְּבָר פְּתַבְתִּי לְעִיל דְּאֶפְיָלוּ לְמ"ד דְּאִיסוֹר
סְחוּרָה דְּאוֹרֵינֵיהּ אִפִּי"ה קי"ל באו"ח בסי' תר"ח דְּכָל שְׂאִינּוּ מְפֹרָשׁ בְּקִרְא אֶפְיָלוּ בְּדַאֲוֵרֵינֵיהּ
בְּכָה ג אִין אָנוּ חֵיבִין לְמַחֹת וְכִיּוֹצֵא בְּזָה כ' בַּפ"ת שֶׁם בְּשֵׁם תַּפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל וּבְנוּב"י מֵהַדו"ת
סי' ס"ב בַּחֲזִיר ד' פְּתַב ג"כ פְּעִין זָה וְעַתָּה בְּאִתִּי לְהַעֲיִר אִם ע"י שְׁוֹתְפוֹת עִם הַגּוֹי מְוֹתֵר לְעִשׂוֹת
סְחוּרָה בְּנו"ט וּבְסִפְרָא אֶמְרִי אֲשֶׁר בַּחֲזִיר ד' סי' נ' כ' דְּאֶפְיָלוּ עִם גּוֹי בְּשְׁוֹתְפוֹת אֶסוֹר חָדָא מְשׁוּם
דְּסְחוּרָה אֶסוֹרָה מְשׁוּם הַנָּאָה כְּמוֹ שְׁמַבְּוֹאָ בִּירוּשְׁלַמִּי וְהַשְּׁנִית דְּלִפִּי פִרְש"י בְּב"מ דָּף ע"א וְכֵן
פְּסֻק הַש"ע בִּיו"ד סי' קס"ט דִּישׁ שְׁלִיחוֹת לְחוּמְר' וְלִי נִרְאָה עוֹד טַעַם שְׁלִישִׁי לְאַסוֹר דְּבַב"מ דָּף
צ' אִיבְעֵנִי אִי אֶמְרִיהַ לְגוֹי שְׁבוֹת בְּכָל מְקוֹם וּפְסֻקוֹ לְהַחְמִיר יַעֲוִי"ש בְּרָא"ש וּבְאַמֶּת גַּם הִרְאָב"ד
כ' רִישׁ פֶּרֶק א' מְפֻלְאִים לְהַחְמִיר וְעֵינִן בְּפִמ"ג בְּפִתְיָחָה כּוֹלְלָת וּבַאו"ח סי' ש"ז א"כ אִי אֶמְרִיהַ
לְגוֹי שְׁבוֹת יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּשְׁוֹתְפוֹת עִם הַגּוֹי וְכ"כ בְּתְשׁוּבַת מְנַחֵם עֲזַרְיָה דְּאֶפְיָלוּ אֶרִיסוֹת הַגּוֹי יֵשׁ
לְהַחְמִיר וְכֵן פְּסֻק הַפֶּר"ח וּבְתְשׁוּבַת מֶרֶן בְּעַל חַת"ס זצ"ל סי' ק"ה וְק"ו וְאִפִּי"ה כְּבָר כ' מֶרֶן זצ"ל
בְּתְשׁוּבוֹת הַנ"ל דְּמִשְׁפַּחַת לָהּ אִם הִישְׁרָאֵל אִינוּ רוֹצֵה לְקַנּוֹת כָּלֵל אוֹתוֹ דְּבָר מְוֹתֵר יַעֲוִי"ש בְּנִידוּן
שְׁלוֹ וְה"נ אֲנִי אוֹמֵר אִם הִישְׁרָאֵל נוֹתֵן מְעוֹת לְגוֹי לְהַתְעַסֵּק עִמָּהֶם וְהוּא אִינוּ רוֹצֵה לְקַנּוֹת אֲלָא
שְׂיָהָא לוֹ חֵלֶק בְּרִנּוֹן מִצַּד הַנְּאֻת הַלְנוּאֵת מְמוּנּוֹ שְׁפִיזָר לוֹ וְיֵהָא שְׁכַר בְּטִילָה מְמַעוֹת אֲשֶׁר אֲצֵל
הַגּוֹי דְּבַכָּה ג פִּינּוּן דְּאִין הִישְׁרָאֵל יֵשׁ לוֹ שׁוּם קִנְיָן בְּהַדְּבָרִים הָאֶסוּרִים וְכַע"כ אִין קִנְיָן וְא"כ ה"נ
אִם הִישְׁרָאֵל מְשַׁתְּפָה עִם גּוֹי בְּאִנְפֵּן הַזֶּה שְׂלָא יֵהָא לוֹ לְהִישְׁרָאֵל חֵלֶק בְּהַדְּבָרִים הָאֶסוּרִים וְאִינוּ
נוֹטֵל אֲלָא שְׁכַר מְעוֹתָיו לְשִׁלִּישׁ וְלְרַבִּיעַ וְכִיּוֹן דְּלִפִּי עֲרֵף הַרְנוּחַ גַּם כֵּן הוּא שְׁוֹתְפָה בְּעֲרֵף הַהִיזְקָה
אָבֵל בְּגוּף דְּבַר הָאִיסוֹר אִין לוֹ בּוֹ חֵלֶק בְּכָה ג אִינָם שְׂיִיכִים ג' טַעַמִּי הַנ"ל לְאִיסוֹר מִצַּד הַנָּאָה
וְאִין זָה אֲלָא גְרַמָּא דְּגְרַמָּא וְזָה לֹא אֶסְרָה הַתּוֹרָה וְאִי מְשׁוּם דְּאֶמְרִיהַ לְגוֹי שְׁבוֹת וְגַם בְּשִׁאָר
שְׁבוֹתִים פְּסֻקוֹ רֹב הַפּוֹסְקִים לְהַחְמִיר מ"מ הַרְמַב"ם רִישׁ הַלְכוֹת פְּלָאִים הוּבָא בְּכ"מ בְּשֵׁם הַר"י
קוֹרְקוֹס דְּהַרְמַב"ם סוֹבֵר דְּבִשְׁדָה הַגּוֹי אֶפְיָלוּ לְהַנְאֻת יִשְׂרָאֵל אִין אוֹמְרִים אֶמְרִיהַ לְגוֹי שְׁבוֹת וּמְוֹתֵר
דְּבַכָּה ג לִית בִּי שְׁבוֹת וְאִע"ג דִּישׁ בְּזָה פְּלוּגְתָּא יַעֲוִינִן בְּמַג"א באו"ח סי' ש"ז סַע"י כ"א וּבִיו"ד
סי' רצ"ז סַע"י ד' וְכִיּוֹן שְׁגוּף דִּין אֶמְרִיהַ לְגוֹי אִי הָיִי שְׁבוֹת בְּשִׁאָר אִיסוּרִים הוּא אִיבְעֵנִי דְּלֹא
אִיפְשָׁטָא בְּעַת הַצְּוֹרָף אֶפְשָׁר לְסַמְּוֵה ע"ד הַמִּיקָל בְּדְבָר שְׂהוּא שְׂיִיף לְנִכְרִי: אֲלָא שְׂאִפְתִּי י"ל
דְּאֶסוֹר לְדַעַת רַש"י דִּישׁ שְׁלִיחוֹת לְגוֹי לְחוּמְר' מִיְהוּ לְפִי עַנ"ד בְּכָה ג לֹא שְׂיִיף לְוֹמֵר דַּע"י שְׁלִיחוֹת
הַגּוֹי יִקְנֶה הִישְׁרָאֵל בַּעֲכַר"ח וְאֶפְיָלוּ בִּישְׁרָאֵל דְּשְׁלוּחוֹ כְּמוֹתוֹ בְּכָה ג בְּכָל הַתּוֹרָה לֹא עֲדִיף מְעַצְמוֹ
וְאֶפְיָלוּ בְּעַצְמוֹ אִם הַגְּבִיָה לְעַצְמוֹ ע"מ שְׂלָא לְקַנּוֹת אִינוּ קוֹנֶה דְּאִין קִנְיָן בַּעֲכַר"ח וְהַבְּאִתִּי רֵאִי
לְזָה מְדַבְּרִי הַמַּג"א בְּסִי' ת"ן סַע"י קָטָן ט' דְּלִכְאוּרָה קִשְׂיָא לָן עֲלִיו מְרִישׁ פֶּרֶק הַמְדִיר דָּף ע' ע"ב
דְּפִרְיָהּ וּפְרַנְסָה לְאוֹ שְׁלִיחוֹתֵיהּ קָא עֲבִיד כ' הַמַּל"מ בְּפ"ה מְמַלְנָה דִּין י"ד דְּלִכְאוּרָה מֵאִי פְּרִיף הָא
אִין שְׁלִיחַ לְדַבֵּר עֲבִירָה וְכ' דְּכָאֵן לְאוֹ מְתוֹרַת שְׁלִיחוֹת אֲתֵאִינּוּ עֲלָה דְּאֶפְיָלוּ לֹא עֲשָׂה מְעַשָּׂה פִּינּוּן
דַּע"י הַמְדִיר בָּא לְהַמְוֹדֵר הַנָּאָה א"כ הָרִי נִהְיָה מְמַנּוּ עֵי"ש שְׂבִיָאָר הֵיטֵב וּלְכַף פְּרִיף שְׂפִיר וּלְפִי"ז
י"ל קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' ד"ה יְפְרַנְס וְכו' מְהָא דְּאֶמְרִי בַּע"ז דְּמְוֹתֵר לְוֹמֵר צָאוּ וְאֶכְלוּ וְאֲנִי פּוֹרַע דְּלִהַנ"ל
בְּשְׁלָמָא הֵתֵם דְּאִין שְׁלִיחַ לְדַע"ע וְגַם אִין שְׁלִיחוֹת לְגוֹי א"כ הַפְּיֻרוֹת שְׂבִיעִית אוֹ הֵי"נ אִינוּ שְׂיִיף
לְבַעַל הַבֵּית וְאִע"ג שְׂבָא לָהֶם מִצְדוֹ וְיֵהָא בְּכָף הָרִי הֵם גּוֹיִם מְשִׂא"כ כָּאֵן פִּינּוּן דְּבָא לָהּ הַנָּאָה וְהִיא

נהגית אף דבא ע"י אחר מ"מ הרי הוא נהגית ממנו ולא קשה קושית התוס' וראיתי בשיטה מקובצת בשמעתין שתי פעין תי' זה ולפי"ז בקמץ בפסח בתינוק שאינו יכול לאכול מצה הי' מותר לצוות לגוי ליתן חמץ וכמו"ש המג"א בסי' ת"ן ס"קט אמנם אי יש שליחות לגוי לחומר' איכ"ל דהוי נעשה שלוחו ויהא אסור מדרבנן ולפי"ז איכ"ל דלקה לא ס"ל להתוס' בשמעתין תי' זה כמ"ש דאפשר דקאי לשיטת רש"י דסובר בב"מ דף ע"א דיש שליחו לגוי לחומר' א"כ גם שם ביי"נ אסור ולקה הנכרחו לתירוצי' אלו: אלא דלפי"ז פיון דמחלקינו בין הא דע"ז להך דהכא דהתם אינו מצוה ליתן אסור משא"כ פאן פל שהוא נותן הוא אסור ולקה אסור פאן וממיל' הוא הדין אם מצוה ליתן יי"נ יהא אסור לכ"ע וא"כ שם בדינו של המג"א דמצוה ליתן חמץ קשיא מנ"ל דשרי דהרי ביי"ד סי' קס"ט סעי' ה' ברמ"א מביא פלוגת' אי יש שליחות לגוי לחומר' ובגוי אין שייף אין שלד"ע וא"כ אי יש שליחות לגוי לחומר' ע"כ צ"ל כתי' התוס' וא"כ אם מפרש יי"נ או חמץ אסור ואיך התיר המג"א אפילו מפרש ליתן חמץ ומפח זה הוכחתי כמ"ש למעלה דלענין קנין לא שייף לומר דיש שליחות לחומר' בע"כ של הבצלים פן נראה לי ולקה אפן הנ"ל נראה לפי ענ"ד דשרי ע"י גוי והנראה לפי ענ"ד פתבתי ואחתום בברכה יהי ה' עמו ויברך אותו דברי ידו הדור"ש: הק' משה שיק מברעזאווע.

תשובה קל"ז בעזהי"ת חוסט יום ג' לסדר וארא תרל"מ לפ"ק החיים והשלום וכ"ט להרב המאוה"ג כש"ת מוה' לעמיל וואלנער נ"י אבדק"ק שאמבאקרעט: מכתבו, קבלתי ואם אמנם שאין אני מכיר אותו אפי"ה פיון ששאל אותי בדבר הלכה צריף אני להגיד חו"ד בזה על הנידון שלו שנקרי אהד שיש לו למפור יי"ש וע"י שמוכר ג"כ בשר חזיר עי"ז ממשיף פל הערלים הבאים שם מהפכרים ומבטל עי"ז פל פרנסת בני עירו ומכ"ש להשכנים הסמוכים הדרים אצלו ורוצה אהד מהסמוכים לו ליקח נכרי אהד שיימפור בשר חזיר בביתו ואינו רוצה שיהא לו שום רנוח מהבשר חזיר אלא שע"ז יהא יכול להמשיף את הערלים לשמות שם יי"ש ועי"ז יהא מסולק הנכרי הראשון לגמרי ודעתו פיון דסחורה בדברים אסורים הוא רק מדרבנן יש להתיר והנה גוף הדין לעשות סחורה בנו"ט או בבשר חזיר פליגו בזה הפוסקים ראשונים ואחרוני' אי הוי דאוריית' ובפרט בחזיר דיש בו ג"כ משום ארור ודעת מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחלק יו"ד סי' ק"ה וק"ו נוטה לדעת הסוברי' דהוא אסור דאוריית': והנה בנידון של מעלתו נראה דלכ"ע אין בו אסור דאוריית' ונהי דבספר אמרי אש חיו"ד סי' נ' כ' דאפילו לעשות עיסקא למחצה או לשליש עם הגוי אסור מ"מ היינו אם יש להישראל חלק בו ומרן הגאון זצ"ל שם כ' דאם אין הישראלי רוצה לקנות פלל הבשר האסור אינו קונה בע"כ ואפילו לוקח רנוח היינו רק שכר מעותיו הוא נוטל עיי"ש וא"כ מכ"ש בנידון של מעלתו דבאמת אין הישראלי רוצה ליקנות בשום דבר ואינו רוצה ליקח שום רנוח מהבשר חזיר אלא שיהא נהנה עי"ז דהגוים יבואו אצלו לשמות והנאה כזו דהוא הגרמא דגרמא בנודאי אין בו אסור דעושה סחורה בדברים אסורים ואפילו לענין אסור הנאה נראה דהגרמא כזו שרי אלא דבנידון הנ"ל אסור משום מ"ע משום דהוא בביתו של ישראלי ומראית העין אסור אפילו באיסור דרבנן ונהי דבחדרי חדרים כ' המג"א סי' ש"ג דמותר בדרבנן אכל מילתא דפרהסי' פנ"ל בנודאי אסור אפילו לדעת האומרי' דסחורה בדברי' אסורי' אסור רק מדרבנן מ"מ אסור משו' מראי' העין: ומפל מקום פיון שכ' מעלתו דיש בזה הזיקא דרבים נראה לי אם יעשה לוח הנקרא פירמ"א על פני הבית ויהא הפירמ"א פתוב על שם הגוי שהוא מוכר בשר חזיר שיש לו רשות על זה מהשררה ועל ידי זה מסתלק האיסור מראית העין משום הזיקא דרבים אפשר להתיר בכה"ג וכעין דהתירו לטלטל קוץ ברה"ר ולכפות גחלת של מתכות משום

הזיקא דרביים פמבןאר באו"ח סי' של"ד סעי' כ"ז אע"ג דיש לחלק (וגם פיון שעי"ז מציל מידם ומפח מציל מידם התירו באו"ח סי' רמ"ד גבי מקס פיוצא בזה) מפל מקום עם הפירסו' של הפירמא הנ"ל נראה לפענ"ד להתיר בתנאי שהישראל יהא מרונחק מהגוי בכל מה דאפשר ואם הגוי אינו שם לא ימכור הישראלי פדי שיתפרסם גם בין הנכרים עצמם שאין לישראל שום עסק בזה גם שלא יקנה הישראלי הפשר שהוא ואם צריך הישראלי ללות להגוי מעות יהא רק בהלונאה ולא יהא לו שום קנין בפשר וירחק עצמו מהמקום שהוא טוב לעשות מחיצה לדברים האסורים הנ"ל פן נראה לפי ענ"ד דברי הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה קל"ח בעזה"י יום עש"ק לסדר תולדות תרל"ט לפ"ק חוסס החיים והשלום וכל טוב לידידי הרב המאוה"ג המןפלג מוה' מרדכי נ"י אבדק"ק אסאנפא והגליל יע"א: מכתבו קבלתי בשבוע זאת בענין סחורה בנו"ט שאיש אחד אדם פשר הי' לו קצבות בהרענדא ועתה קם ערל אחד שהשיג ג"כ רשיון לקצוב בפשר והערל מוכר במקולין שלו גם בשר חזיר ועי"ז הנכרים פולם קונים בפשר אצל הערל והישראל נשאר מבלי פרנסה ובא לשאול אם רשאי ליקח ערל וליתן לו מעות שהערל יקנה לו חזירים ושאר דברים טמאים ויקצוב במקולין שיעשה לו הערל למחצית שפר עם הישראלי שהוא אם חשוב זה כנושא ונותן בנבילות וטרופות או לא ומעלתו האריה בפלפול אם איסור לעשות סחורה בנבילות וטרופו' הוא מה"ת או דרבנן או משום גזירת הכתוב וכבר פלפלו בזה גדולי האחרונים אלא שלבסוף הביא דברי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל ביו"ד סי' ק"ח שפיוצא בעובדא בזה שמרן ז"ל התיר שישראל ילנה להגוי והגוי יקנה לעצמו הדברים הטמאים או החזירים ואם יגבה הישראלי את חובו מהדברים הטמאים דאז לא קנה הישראלי את החזיר וכמ"ש מרן ז"ל שם וזה התיר במקום הפס"מ ואפי"ה כ' דשומר נפשו ירחק מזה ומעלתו נ"י כ' דיש לחוש בדור הפרוץ הזה להתיר כזאת דהפושעי' יפשו בו ובאמת משום הא אין חשש שהרי אמרו בכה"ג על ר"י שאמר אוי לי אם אמר שפא ילמדו הרמאים ואפי"ה אמרו מהאי קרא דכתיב צדיקים ילכו ביה ופושעים יפשו וכו' ועוד הביא שם בשם חכמת אדם בבינת אדם שלו סי' ס"ד שכ' גם פן שאפשר שיתן לנכרי מעות בהלונאה לקנות עופות טהורות וטמאין ובכה"ג לא הוי כנו"נ בנו"ט כמ"ש בשם מרן חת"ס זצ"ל אלא שמעלתו מסתפק דאפשר דהבינת אדם הנ"ל לא התיר אלא בעופות טמאות אבל לא בחזיר דחמיר משאר טומאות: והנה בספר אמרי אש חלק יו"ד סי' נ' האריה לאסור פל שהישראל נהנה מהדברים הטמאים ועוד מטעם אחר לפי שיטת רש"י המובא בש"ע ויו"ד סי' קס"ט דיש שליחות לגוי לחומרא וא"כ הוי הגוי שליח של ישראל וא"כ הוי הדברים הטמאים והחזיר של ישראל המשלח וא"כ אפשר דאין ראי' מאו"ח סי' רמ"ה לפי מ"ש הב"מ באה"ע סי' ה' דלענין שבת לא שייך שליחות אפילו ע"י ישראל עיי"ש וא"כ לטעם השני של האמרי אש דיש שליחות לחומרא א"כ החזירים של ישראל הם אפילו אם לקחן הגוי וקשה על דברי מרן הגאון בעל חת"ס הנ"ל שהתיר מיהו לפי ענ"ד יש לישוב פיון דהישראל המשלח אינו רוצה שיהי' לו קנין בהחזירים והדברים הטמאים ואין קנין בע"כ דקנין קי"ל דצריך פנונה וא"כ שפיר כ' מרן ז"ל מ"מ לפי טעם הראשון של האמרי הא"ש הנ"ל דאסור לישראל ליהנות מן החזיר וכיוצא בזה הי' עדיין ראוי להיות אסור ולא סגי בהיתרו של מרן זצ"ל: אמנם נראה לפי ענ"ד בנידון של מעלתו די"ל דהגוי ע"י מה שמכר הפשר חזיר הפסד הרבה לישראל שלא הי' יכול למכור הפשר שהי' לו מבהמות פשרות ואולי פחש הגוי המוכר בשר חזיר לומר לפני הערלים הקונים שאין פאן בנמצא בשר בהמה פלל וא"כ הדברים הטמאים עשו לו היזק והרי הוא כמו דאמרינן ביו"ד סי' קי"ז ברמ"א ובש"ך וטו"ז בשם רשב"א דמוטר ליקח בעד חובו

אפילו דברים טמאים עיי"ש ומשום דאינו יודע הפסידו פמה הפסידו הגוי ע"י מכירת הבשר חזיר ולקח רשאי ליקח אם יעלה גם מן החזיר הריווח ובפרט שע"י זה החזיר או הדברים טמאים צריף ליתן לגוי הקצב שלו מן הבהמות הפשרות ופעמים שזה מרובה ופעמי' שזה מרובה לא חשיב הנאה פנ"ל: וכל.

היתר מרן הגאון זצ"ל הוא דווקא בכה"ג גם צריף שיהי' המקולין של גוי כי מלבד האיסור הנ"ל יש בו משום מראית העין וכל הדברים האסורים מלבד האיסור ממש צריף ג"כ שלא יהא בו איסור משום מ"ע ע"כ צריף להיות על מקולין שלו לוח הנקרא פירמ"א על שם הגוי ואם רוצה להיות בטוח על חובו צריף קאנטראקט להיות חובו בטוח אצל הערל לגבות ממנו מאיזה מקום שירצה אבל דברי החכמת אדם הנ"ל קשה לי להבין דעליו בנדאי קשה מה שהקשה בספר אמרי א"ש הנ"ל ועכ"פ מי שרוצה לסמוך על היתר הנ"ל צריף שיפרסם על פתח המקולין להיות עליו פירמ"א ושם הגוי יהא חרות וכתוב על הלוח ואז שוב לית בי' משום מראית העין וגם צריף להיות דווקא הפס"מ ושעת הדחק ואי אפשר בבנין אחר ורק בכה"ג היתר מרן בעל חת"ס זצ"ל והנראה לפי ענ"ד פתבתי ואחתום בברכה המשולשת ידידו הדו"ש:

ה"ק משה שיק מברענאון: תשובה קל"ט בעזה"י בחוסט יום עש"ק פ' נח תרל"ח לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב לתלמידי התורני המופלג מוה' פישעל ני' מישוב זאנדע. מכתבך קבלתי וע"ד האיש הידוע שכ' שהודיע שאמר על טריפ' פשר מה דינם של הפלים הנה האיש ההוא פשם שאינו יודע מה הוא פשר פן אינו יודע מה הוא טריפה ואין בהודעתו פלום מלבד שאין אדם משים עצמו רשע והודעתו לא הי' בדרך וידוי או תשובה אלא בדרך חוצפה ונשאר עדיין הדין דאין אדם משים עצמו רשע ובפרט שאין נפ"מ אלא לענין הפלים והם אינם בני יומן והנתבשל בהם כדיעבד מותר ואין נפ"מ אלא לכתחילה וא"כ לא הי' לו להודות כי אצל האנשים ההם הוי כדיעבד וגם הרי הפלים נתערבו מסתמא ובטלים ברוב וא"כ הא דהודיע הי' רק לעשות עצמו רשע ואינו נאמן לאסור הפלים: ומה שכתבת שאמה ואביה ני' שווייתם אנפשכם פחתיקה דאיסורא הלשון עצמו אם הוא פונדאי שוי' אנפשי' חתיקה דאיסורא או רק מספק אין אני יודע באיזה לשון אמרתם ושמה בדרך ספק אמרתם ומפל מקום אפי' אם בלשון נודאי אמרתם ושוייתם אנפשכם חד"א הפלים שהשתמש בהם בכלי שני מותרים ומה שנסתמש בכלי ראשון אם אינם מעורבים עם שאר פלים שהם רובם פנגדן אז הפלי ראשון אסור ותו אין אתי חדשות דברי רבך הדורש שלומך: הק' משה שיק מברענאון: תשובה ק"מ שיל"ת מוש"ק פ' תצא תרל"ג לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב לחתני הרב המאוה"ג כש"ת מוה' יעקב פראגיר ני' עכאליש האבדק"ק אדא והגלילות.

מכתבך קבלתי ואשר שאלת בענין קדירות של ברזל המצופין בפנים גליזר"ט איף דין הכשירן וכבר ראית דברי מרן הגאון בעל חת"ס חיו"ד סי' קי"ג ונדעתך הי' נוטה למה שראית תשובה בשומר ציון מכתב קצ"ז מרב אהד דמתיר בהגעלה ג' פעמים וכבר פתבתי בתשובה אחת (ענין בחאו"ח תשובה רל"ח) להשיג עליו ולדינא אנו קימ"ל כמ"ש מרן זצ"ל הן אמת דאז לא הי' עדיין נודע ציפוי הגליזר"ט מה הוא אבל עכשיו כבר העידו הפרעפעסארן מפאקלאטעטין והובא בעלי האיזראליט זה יותר מששה שנים עדות ההוא ונהי דאין גוי נאמן ואפילו תגר ואנמן נראה דבכה"ג אינו נאמן וכמ"ש המג"א בריש סי' כ' דכל דלא הני זיוף לא שיהי' מרעי' אומנתו והא דכתב בסוף סי' ת"ב בד"מ דישאלו לאומני' בענין עשיית פלי התם קשה לזה מפל מקום

בפאקאליטעטי"ן הָוֵי כְּמוֹ שְׁטָרוֹת הָעוֹלָיִן בְּעֶרְפָּאוֹת דְּאִיתָא בַּחוּ"מ ס"ח דְּלֹא נִחְשְׁדוּ לְשַׁקֵּר וּכְמוֹ שְׁהָאֲרִיף מְרֹן זצ"ל בְּחֻלְק אַהֲע"ז ס"מ"ג לְעֲנִן עֲדוּת אִשָּׁה וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה וְהֵם הֵעִידוּ שְׁהַצִּיפּוּי גְּלִיזִיר"ט שֶׁל הֶנְּה קְדִירוֹת בְּרִזָּל הוּא מְשַׁל חֶרֶס וְאִם יֵשׁ שָׁם אֲתָה עֲלֶה הֵהוּא רָאָה בּוֹ וּא"כ בְּרוּר הוּא דְּהוּא שֶׁל חֶרֶס וְאִין לְהַתִּיר בְּהַגְעָלָה וְאִין לֹוֹמֵר דַּמ"מ הַצִּיפּוּי הָוֵי רַק פְּקֻלִיפָה וְסַתְּם פְּלִי יֵשׁ בָּהּ ס' נִגְדָה קְלִיפְתּוֹ וְכַדְעַת הַרְשָׁב"א בִּיּו"ד בְּסוּסִי צ"ט תְּדָא דְּהֶאֱחָרוּנִי הֶסְפִּימוּ דְּלֹא פְּהַרְשָׁב"א וְתוּ דְּאִפִּילוּ נִימָא דְּאִין הַצִּיפּוּי חֶרֶס מְעַכְבַּ גּוּף הַקְדִּירָה שֶׁל בְּרִזָּל לְהַפְּלִיט כְּמוֹ דְּאִיתָא בַּאוּ"ח ס"ח תַּנ"א סַעִי י"ג בְּקִדְּם טְלָאֵי לְכַלּוּעָה שְׁאִינוּ מוֹנַע מִלְּהַפְּלִיט וְגַם זֶה אִינוּ בְּרוּר דְּיֵשׁ לְחֻלְק מְפָל מְקוּם אֲפִילוּ נִימָא כֵּן הָא בְּרִזָּל אִין לֹו מְקוּם לְפָלְט אֲלָא ע"י הַצִּיפּוּי וְכִיּוֹן שְׁהַצִּיפּוּי הוּא שֶׁל חֶרֶס הָרִי הַפֶּל נִשְׁאָר בְּהַצִּיפּוּי דַּכ"ח אִינוּ יוֹצֵא מִיַּדִּי דְּנֻפִּי לְעוֹלָם וּא"כ אִין לָנוּ מְקוּם לְהַתִּיר בְּהַגְעָלָה אֲלָא שְׁבִירוּשְׁלָמִי ר"פ אֵלוּ עוֹבְרִין אִיתָא בְּשֵׁם רַב דְּבַקְדִּירוֹת חֲמִץ מוֹעִיל בְּכָלִי חֶרֶס גִּיעוּל ג' פְּעָמִים וְהִבִּיאוּ שֵׁם בְּשׁוּמֵר צִיּוֹן וְכָבֵר הַקְּשָׁה כֵּן בְּקֶרְבֵּן הָעֵדָה שֵׁם וּפְשׁוּט דְּש"ס דִּין פְּלִיג עַל זֶה וְס"ל דְּרַב ס"ל דְּקְדִירוֹת בְּפֶסַח יִשְׁבְּרוּ כְּמִבְּנֹאֵר בְּפֶסַחִים דָּף לָמ"ד.

וְכֵן מְוַכְרַח ע"כ דְּהָרִי אֲמַרִּינִין שֵׁם בְּפֶסַחִים דָּף ל' ע"ב דְּהַתּוֹרָה הֵעִידָה עַל כָּלִי חֶרֶס שְׁאִינוּ יוֹצֵא מִיַּדִּי דְּנֻפִּי שְׁהָרִי אֲמָרָה תּוֹרָה וְכָלִי חֶרֶס כּו' תִּשְׁבֵּר וְע"כ דְּאִינוּ מוֹעִיל ג' פְּעָמִים הַגְעָלָה וְאָף גַּם אִם נִימָא דְּמוֹעִיל הָרִי מ"מ בְּנוֹדָאֵי מְשֵׁהוּ נִשְׁאָר בְּתוֹכּוֹ דְּהָרִי בִּירוּשְׁלָמִי שֵׁם בְּעַצְמוֹ אֲמַר דְּאִפִּי לְאַחַר הַגְעָלָה ג"פ אָסוּר לְבַשֵּׁל בּוֹ בְּמִינוֹ וּא"כ ע"כ נִשְׁאָר בּוֹ מְשֵׁהוּ וְס"ל דְּלֹא פְּרִשְׁב"א סוּסִי צ"ט הַנְּ"ל וְלִכְפָּה כָּלִי חֶרֶס נִשְׁאָר לְעוֹלָם בְּאִסּוּרוֹ וְאִינוּ מוֹעִיל גִּיעוּל ג"פ כִּי אִם בְּאִסּוּרֵי דְּרַבְּנָן וְרַב דְּהַתִּיר בְּחֲמִץ אִיכ"ל דְּחֲמִץ שְׁאֵנִי כְּדַפְרִיף גַּם בְּש"ס דִּין וְלִיעֵבֵד בְּהוּ שְׁלֹא בְּמִינוֹ וְהַקְּשָׁה בְּתוֹס' הָא אִין מְבַטְלִין אִסּוּר לְכַתְּחִילָה וְתִי' דְּבַלִּיעַת חֲמִץ בְּכָלִי לֹא הָוֵי אֲלָא מְשֵׁהוּ וְהָרֵא"ה תִּי' דְּחֲמִץ מְקָרִי הַתִּירָא בְּלַע וּא"כ בְּשִׁאָר אִסּוּרִין דְּאִיתָא לְהוּ עִיקָר בְּדַאוּרִיִּית' אִפִּי לְזַעַת הִירוּשְׁלָמִי אִינוּ מוֹעִיל ג"פ הַגְעָלָה: וְעוֹד יֵשׁ לִישָׁב קוֹשִׁיַת הַקֶּרֶבֶן עֵדָה דְּהָרִי אֲמָרוּ חַכְזו"ל שְׁהַתּוֹרָה הֵעִידָה שְׁאִינוּ יוֹצֵא מִיַּדִּי דְּנֻפִּי לְעוֹלָם אֲלָא שְׁיּוֹצֵא מְעַט מְעַט אֲמָנָם לְכַאוּרָה יֵשׁ לֹוֹמֵר כִּיּוֹן דְּהַגְעִיל ג' פְּעָמִים מַה שְׁלֹא יֵצֵא בַּג' פְּעָמִים שׁוֹב לֹא יֵצֵא לְעוֹלָם דְּהָרִי ג"פ הוּא חֲזָקָה בְּכַמָּה דְּבָרִים וְאוּלַי דְּכֵן ס"ל לְהִירוּשְׁלָמִי דְּנוֹכַל לְסַמּוֹךְ עַל זֶה וּא"כ י"ל דְּזֶה דְּוּוֹקָא לָמ"ד וְנוֹסְתוֹת דְּאוּרִיִּיתָא וְהִנֵּה ר"ה ס"ל בְּנִדְּהָ דָּף ט"ו דְּוּוֹסְתוֹת דְּאוּרִיִּיתָא וְכַרִּישׁ מְפָנִין פְּרִיף מַר"ה עַל רַב וּא"כ גַּם רַב סוֹבֵר וְנוֹסְתוֹת דְּאוּרִיִּית' וְחֲזָקָה דַּג"פ מוֹעִיל לְהוֹצִיא מִיַּדִּי חֲזָקָה וְלִכְפָּה ס"ל לְהִירוּשְׁלָמִי אֲלִיבָא דְּרַב דְּמוֹעִיל הַגְעָלָה ג"פ אֲבָל לְדִין דְּקִי"ל דְּוּוֹסְתוֹת דְּרַבְּנָן וְחֲזָקָה דַּג"פ אִינוּ יְכוֹל לְהוֹצִיא מִיַּדִּי חֲזָקָה וּא"כ לְעֲנִן הַגְעָלָה נְמִי כֵּן אִין הַגְעָלָה ג"פ מוֹעִיל וְלִכְפָּה ס"ל דְּאִינוּ מוֹעִיל הַגְעָלָה ג"פ אֲלָא בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן וּבִלֹּא"ה הָאֵי הִלְכָה פְּסוּקָה וּמְבַנְאָרְת בְּטוֹר בְּסִי' קַכ"א וּבִש"ע סוּסִי' קַכ"א דְּוּוֹקָא בְּאִסּוּר דְּרַבְּנָן דְּלִית לִי עִיקָר בְּדַאוּרִיִּיתָא מוֹעִיל הַגְעָלָה ג"פ וְמִי יוֹכַל לְהַקְּל פְּנִגְדָּן וּא"כ בְּהֶנְה קְדִירוֹת שֶׁל בְּרִזָּל הַמְצוּפִים כִּיּוֹן דְּהַצִּיפּוּי שֶׁל חֶרֶס דִּי לָן בְּקוֹלָא שֶׁכ' מְרֹן זצ"ל לְהַכְשִׁיר בְּלִיבּוֹן דְּמִילּוּי גּוּמְרָא וְלֹא חִיּוּשִׁינֵן דְּחִיּוּס עֲלֶה דְּהָרִי הַחִיצוֹן נִשְׁאָר וְהָא מְסַתְּבֵר: תְּשׁוּבָה קַמ"א עוֹד לְהַרְבֵּ הַנְּ"ל.

נְמָה שְׁשִׂאלַת עוֹד בְּדִין כָּלִי זְכוּכִית הַנְּקַחִין מִן הָעַפּוּ"ם הָאִיף יֵשׁ לְנַהוּג בְּם דְּהִנֵּה לְעֲנִן חֲמִץ פְּסַק הַמַּג"א בְּסִי' תַּנ"א סַקַּמ"ט דְּמִן הַסְּתָם לְכַתְּחִילָה אָסוּר וּבְדִיעֵבֵד מוֹתֵר וְאִם שְׁמָשׁוּ בְּהוּ בְּחֲמִין אוּ בְּכַבוּשׁ מַעַל"ע אֲפִילוּ בְּדִיעֵבֵד בְּעִינֵן הַגְעָלָה דְּוּוֹקָא וְכ' שֵׁם הַפַּמ"ג דְּמַהֲטו"ז מְשִׁמַּע דְּבְדִיעֵבֵר כְּשֵׁר אִפִּי בְּלֹא הַגְעָלָה אַע"ג דְּשׁוּמֵשׁ בְּהוּ כְּחֲמִין אוּ כְּבוּשׁ מַעַל"ע וּבִיּו"ד בְּסִי' ק"ה כ' הַפַּרְמ"ג דְּכָלִי זְכוּכִית שְׁנִכְבֵּשׁ בְּהוּ דְּבַר אִסּוּר יֵשׁ לְהַתִּיר בְּמְקוּם הַפְּסַד מְרֻבָּה וְלְעֲנִן שְׁמִשׁ בְּהוּ בְּחֲמִין לֹא

גילתה דעתו ונראתה לפי ענ"ד דגם פון פֿאָר בדיעבד דהרי קי"ל דכלי זכויות שיע ואינו בולע כמו שכ' הטו"ז בסי' קל"ה סקי"א ואפילו לפי מאי שכ' הש"ך שם סק"ג דבולע מעט ובאמת הם הולכים לשיטתם דהרי הראשונים דימו זה ללב דאמרינן דשיע ולא בלע ובסימן ע"ב יש שיטות אי קי"ל כתי' דלב שיע ומ"מ כ' שם הש"ך בסק"ג דבולע רק מעט כ"א בבבלישול וא"כ בכלי זכויות דלא שנייף תשמיעו בחמין אלא ע"י עירוי וקי"ל כר"ת דעירוי מבבלישול פדי קליפה וא"כ בכדי קליפה הוי עירוי בבבלישול ובבבלישול אמרינן בלב דארף דשיע בולע וקא נמי פון.

מיהו פיון דאינו מבבלישול אלא בכדי קליפה וכדי קליפה הוא מיעוט ומן הסתם יש ס' פנגדו וכמו שהובא בטו"ז סי' צ"ט סעי"ק ט"ו וא"כ שוב מותר בדיעבד מיהו אפתי אינו מוכרח דהרי גם יותר מקליפה ע"י עירוי הוי עכ"פ ככבוש ואפטר דמקרי ס"ס דאולי כהטו"ז דכבוש אינו בולע כלל וכשיטת המחבר בסי' תנ"א ואולי כרש"ם דעירוי אינו אלא מבליע וכל זה בנודע אבל בלוקח סתמא מגוי פלי שתי שיש לחוש אולי שיש בזה בחמין או בכבוש פסק ביו"ד סי' קכ"א סעי' ה' בקונה סתם כ"ח מותר להשתמש בהם מיהו שם פתב הטעם משום דא"א בהגעלה וא"כ בזכויות שהכריע המג"א בסי' תנ"א סקמ"ט הנ"ל דמועיל הגעלה בכה"ג בכלי זכויות וכוננתו ונדאי ע"י עירוי דעל גבי אש ממש לא מושפחת בזכויות דפקע ואם פון בקונה זכויות מגוי ויש לחוש דשימש בו ע"י חמין או בכבוש יש להגעילם ע"י שיערה עליהן חמין באופן שלא יבקעו פגון שמניחין בו פה או דבר אחר ובאמת הא דאיתא ביו"ד סי' קכ"א דכ"ח דאין שנייף בהן הגעלה משמשין בהן פה ואמאי יערה עליהן ג"פ מעל"ע וצ"ל דהרמ"א מייירי ביש לחוש דשימשו בהן חמין וא"כ צרייף כבולעו פה פלטו ונהרי אין פלי חרס יוצא מידי דופיו וא"כ אין תקנה אבל להש"ך שכ' שם שה"ה באם יש לחוש שנקבש מעל"ע לכאורה פיון דבליעתו בצונו? הא צרייף עירוי ג' מעל"ע ועכ"פ בכלי זכויות נראה לדינא כמו שפכתתי ואחתום בפרכה דברי חמיה הדורש שלומה: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה קמ"ב פשמוע קול שופר יוחק לחיים טובים בספר האברה תלמידי המופלג בתורה וביראה החרוץ ופיון פבוד שמו תפארתו מוהרר משה הלוי נ"ל.

יקרתו הגיעני וכו' ומה שהקשה בדברי הש"ך ביו"ד בסי' קכ"ב סעי' ו' סק"ד הביא הטעם דהא דסתם פלים של עפוי"ם אב"י הוא משום ס"ס ויענין לכתחילה אינו אלא ספק אחד דכלי שאב"י אסור לכתחילה והקשה דהרי לענין לכתחילה אפילו ספק אחד אין לו דהרי הספק שפא דבר פגום בעינא בישראל בזה וגם לטעם זה אינו מותר אלא בדיעבד ולכאורה לא קשה מידי דהרי התוס' בסו"פ אין מעמידין פתבו הס"ס שפא בישראל בו דבר הפגום בעין וכ"כ הר"ן דשפא בישראל בו דבר שאינו נותן טעם ובדבר שהוא פגום לגמרי בעינא שפיר יש לומר דבכה"ג שרי לכתחילה וכדעת הפר"ח ריש סי' ק"ג שהתיר דבר הפגום מה"ת ומדרבנן שרי ורק משום מיאוס ובל תשקצו ודווקא בעינא אבל לערבו לכתחילה שרי עיי"ש וא"כ א"ש דברי הש"ך: אמנם מ"מ שפיר קא קשיא לי לכאורה דהרי בלשון הרא"ש בסוף פרק אין מעמידין משמע דעיקר הספק שפא בישראל בו דבר הפגום בעינא ר"ל שאינו פגום בעצם אלא שפוגם התבשיל ובכה"ג שוב אינו מותר אלא בדיעבד וכמבואר פל זה במנח"י פלל נ"ט סק"ד וכן מ"ש הר"ן דבר שאין בו טעם אין פונונתו על דברים פגון רגלי הדבורי שאין להם טעם פלל וכלל דהרי בכה"ג קי"ל בסוסי' פ"א דשרי אפילו לכתחילה אלא פונונתו דשפא בישראל בו דבר שאין בו בכדי נתינת טעם אלא משהו וכעין שכ' התוס' בפסחים דף ל' ע"א גבי קדירות של חמץ והא דלא נקט האיבעי' על דבר הפגום ממש כ' המנח"י הנ"ל דזה לא שכיח פלל וע"כ הש"ך בסי' ק"י בכללי ס"ס אות י"ב סובר הפי' פתוס' וכלשון הרא"ש דאל"כ לא תי' פלום וא"כ פיון דהחפש על שפא בישראל בו דבר הפגום את

התבשיל שפיר קשה כמו שהקשה מעלתו: אך נראה דהש"ך סובר דבאמת יש למינקט נמי הס"ס בדבר שפוגם לגמרי והא דנקטו הרא"ש וכו' רק משום שמה שישל בו דבר הפוגם את התבשיל היינו מטעם קושיות הש"ך בסי' ק"י אות י"ב הנ"ל כי היכא דלהוי ס"ס דעל ספק שמה שישל בו דבר שפוגם לגמרי אין ספק הראשון מתיר יותר מאידך ספק אלא א"כ נהפוך הס"ס ואז הוי ס"ס שא"י להתהפך דאם יהפך ויהא ספק הראשון שמה שישל בו אינו מתיר לכתחילה ואי אמרינן פדעת הרא"ה בבדה"ב דף ס"ט ע"ב דפליג על הרשב"א וסובר דבלווע בקדירתשאב"י הוא פגום לגמרי שפוגם א"כ בכה"ג הויין הספיקות שם אונס חד הוא ולכך נקט הס"ס על דבר שאינו פגום בעצם אלא שפוגם התבשיל אבל לענין לכתחילה שפיר ס"ל להש"ך דמ"מ יש ספק א' שמה שישל בו הפוגם בעצם בישל בו ואז אפילו לכתחילה שרי פן נראה לפי ענ"ד: תשובה קמ"ג עוד להנ"ל מה שכ' עוד להקשות על הש"ך ביו"ד סי' ק"ב סקי"ד שכ' דבאו"ח מייירי שיש בב' חתיכות ס' ובאינו מינו וכו' והקשה מעלתו למה לי להש"ך לדחוק פולי האי הא הש"ך שם סק"ג כ' דלענין דשיל"מ אולינין בטר שמה ואם אינם שוים בשמה אע"ג דשוין בטעם בטל וא"כ בכה"ג משפחת לה וזה לא קשה דנהי דלדינא שפיר קאמר אבל הש"ך הא קאי לישוב דעת הרמ"א שהביא פן דעת הרמב"ם דחמץ מקרי דשיל"מ ושם באו"ח לא הגי"ה והרמ"א הא ס"ל בסי' צ"ח סעי' ב' ובש"ך שם בשם או"ה דגם לענין יבש ביבש דבטל ברוב נמי אולינין בטר שמה וא"כ אפתי תיקשה איך קאמר שם דחמץ במצה בטל ברוב וע"כ נמי מייירי דיש ס' וא"כ אין נפ"מ אי שוה נמי בטעמא או לא: ודברי הש"ך דאמת לידן אמינא בי' מילתא לישוב קושית שהקשה הפר"ח דלשון הש"ך תמוה דכיון דאחת קטנה וב' גדולות נהי אי ידיעינן דהקטנה האסורה אית בי' ס' אבל הרי אינו ניקר ואולי הגדולה היא האיסור ולית בי' ס' ונראה לישוב עפ"י מה שכתבתי להקשות ומה שתימה על דברי הש"ך בסי' ק"ט סק"ח דבאם יש בשר שור ושה ועז ואינו נודע איזה מהן האיסור מושפחת לה יבש ביבש דלא בטל ברוב באינו מינו משום שמה יבשלים ויתן טעם וצ"ע הרי צריך ליתן טעם למה באמת לא אמרי' דאחרי רבים להטות גם באינו מינו וכפרש"י בחזקוני דף צ"ח ע"ב למ"ד טע"כ לאו דאורייתא רק כפר הסביר הרא"ש סו"פ גיד הנשה וכ"כ הרשב"א דכיון דאנו מרגישים הטעם הוי פניקר האיסור דלא שייך ביטול וכל זה בנודע איזה הוא האיסור אבל אם לא נודע איזה הוא האיסור מ"ש מ"ג חתיכות של בשר שור ואוכל כל אחת בפ"ע אעפ"י שהוא מרגיש טעם בשר שור ואפשר שהוא האיסור מ"מ פיון דלא נודע ורוב הוא היתר שרי ה"נ לא נודע ורוב הטעמים הם של היתר שרי ויש לחלק: מיהו אפשר דבאמת רק משום לא פלוג ומדרבנן אסור בכה"ג והטו"ז בסי' ק"ט סק"ב סובר באמת דבכה"ג שרי וכיון דבכה"ג הוא רק מדרבנן ולכך היכא דיש ספק אולי יש ס' שפיר איכ"ל דשרי דדמי לנשפך בסי' צ"ח סעי' ב' דה"נ לא נוכל לשער ס' ובלא"ה י"ל לפי מ"ש הש"ך בסי' ק"ט סק"ט דאפילו אינו מינו בטל מן התורה ברוב ביבש וא"כ הוי רק דרבנן וא"כ אי הוי ספק אולי הקטנה הוא האיסור ואיפא ס' הוי ספק דרבנן ולהקל כמו בגושפך ואע"ג דהש"ך הביא בסי' צ"ח סק"ז בשם הת"ח דבאינו מינו אפילו באיסור דרבנן לא תלינן בגושפך כפר כ' הטו"ז בסק"ה שם דדווקא בבשר עוף בחלב גזרו טפי מיהו לפי מ"ש הטו"ז שם בסק"ו היכא דיש לו שיעור ידועה לשער פנגד כולו לא תלינן להקל יש לפקפק על זה מיהו אין זה מוכרח ובה אסיים בברכת שלום מנאי: הק' משה שיק מברעאווע: תשובה קמ"ד שאלה במאי דנהיגי עלמא הקונין יין אצל גוים לטעום בפיהם ולפלחט אי שפיר עבדי פיון דרק איסור דרבנן הוא או לא: הנה דין זה יש ללמוד מדברי הצ"צ בסי' מ"ז שהתיר לטעום בורית משום דטעימת איסור דרבנן כמ"ש הריב"ש בסי' רפ"ח

ובאסור דרבנן לא גזרו וא"כ הה"ד לנגידון דינן אמנם גוף דברי הצ"צ הג"ל הם מנסוים על דברי הריב"ש הג"ל וצריכין ביאור ואבאר בעזה"י דיש ג' מיני טעמות הראשון טועם וכולע ורק שאין פוננתו לאכול וליהנות וכוננתו רק לטעום אי חסרי מלח או יתיר ולכ"ע הוא לכל דיני תורה אסור מן התורה ואם יש בו שיעור לוקין דלענן אכילה אין חילוק אם מכונן לאכול וליהנות מידי דהוי המתעסק בחלבים ועריות וכן ביאר הר"ן בשמעתין דריחא מילתא בבגיה"נ בפירושו על הרי"ף חוץ מלענן ברכה לדעת הרמב"ם בפ"א מברכות דאפילו טועם וכולע אינו מברך עד רביעית הואיל ואינו מכונן ליהנות ולענן ברכה בכונה ליהנות תליא מילתא אז ראוי להודות ולהלל ולברך כמ"ש הטו"ז בסי' ר"י באו"ח וא"כ ברכה משונה בזה מקל דיני תורה ועפי"ז קשה על דברי הריב"ש שם דמיתי ראי' דטעימה לא חשיב פאכילה מטעם שא"צ ברכה וקשה הא ברכה שאני וכן ראיתי שהקשה בפמ"ג בטו"ז סי' צ"ח סק"ב: ולפענ"ד, לא קשה דראיות הריב"ש אינו מטועם שאינו מכונן ליהנות דשם איכ"ל פנ"ל אלא מטועם ופולט דנקרא מטעמת אפילו במכונן ליהנות פיון דפולט ואי חשיב אכילה כמו ח"ש ליבעי' ברכה פיון דמכונן ליהנות וע"כ דלא מקרי כמו ח"ש אבל בטועם רק להבחין ואינו מכונן ליהנות בזה בנודאי יש חילוק דלענן או"ה הוא אסור מה"ת משא"כ לענן ברכה: וטועם הב' הוא טועם ופולט בזה כ' הריב"ש הג"ל דאסור רק מדרבנן דגרע מח"ש דל"ש חזי לאצטרופי וגם ראי' הג"ל מברכה אלא אסור מדרבנן דשמא יבוא לבלוע מעט והפמ"ג שם בסי' הג"ל הקשה פיון דבשאר איסורים אסרו משום שמא יבוא לבלוע מעט מ"ט לא אסרו ג"כ בתענית לטעום ולפלוט משום שמא יבלע מעט ועוד הקשה הא בסוף פגה"נ קי"ל כר"י דחייב על הנאת גרונו ויהי' חייב על הטעימה ובנודאי בטועם שטועם רק להבחין ואינו מכונן ליהנות לא קשה דכיון דטועם ופולט הוי רק הנאה פדאמרי' בברכות דף י"ד ובהנאה פבר כ' הר"ן בשמעתין דריחא מילתא הג"ל דאם אינו מכונן שרי ולא שרי' למיסר משום פ"ר עיי"ש אלא אפילו בטועם ופולט ומכונן ליהנות לא קשה מסו"פ גיה"נ כי בנודאי טועם ופולט לא חשיב אכילה ולא מקרי אכילה אלא מה שפולע ויבא לתוף מעיו ואפי"ה סובר ר"י דמצרפין מה שבין החנוכיים משום פיון דאכל מעט א"כ מן הדין יהא חייב רק הללמ"ס דבעינין שיעור חשוב וס"ל לר"י דהלמ"ס הוא שיעור חשוב לענן הנאת גרונו שיהנה גרונו מפזית אז אפילו לא אכל רק מעט ופחות מפזית חשוב אכילה וחיובין עליו פן מוכח מסו"פ גיה"נ וכל זה כשיש אכילה קצת אז הנאת גרונו בכזית אבל על הנאת גרונו לחוד שפיר איכ"ל דאפילו איסור ליכא דנהי דחזי לאצטרופי לענן אכילה בפחות מפזית אבל אינו חזי לאצטרופי להנאת גרונו בכיוצא בזה ושאני אכילה דמחשיבו לכה חשיב להריב"ש כה"ג לא חזי לאצטרופי: ולפי"ז איכ"ל הא דגזרו רבנן משום שמא יבלע מעט לא גזרו משום אותו מעט שיהא כמו ח"ש דאסור מה"ת דאיכ"ל משום איסור לא גזרו ולא עשו סייג וכמ"ש הנוב"י מהדו"ק האו"ח סי' כ"א די"ל דמשום איסור לא עשו הרחקה ותיקון רק פאן אם יבלע מעט יהא עובר בלאו ולכה גזרו (ואע"ג שאפשר לחלק דדווקא שבין החנוכיים מצטרף שפן דרה אכילה מ"מ מלשון הנאת גרונו משמע דאין חילוק ועפ"י האמור כל זה בשאר איסורין אבל לענן עינוי אפילו ביה"כ פבר כ' בש"א בהלכות יוה"כ דלכ"ע תלי' בהנאת מעיו וא"כ אפילו אם יבלע מעט לא יהא רק ח"ש ולכה שפיר בתעני' שרי ולא אסרו טעימה ולפי"ז אפילו בת"צ ואפילו ביה"כ שרי וכן באמת הרמב"ם בפ"א מתענית אינו מחלק ולפי"ז יהא ראי' לתשובת צ"צ הג"ל דכ"ש דבאסור דרבנן לא גזרו: אמנם לשון הש"ס בברכות דף י"ד ע"א הנאה לא קיבל עלי' ונהי קי"ל באו"ח סי' תקס"ז דדווקא היכא דבעי קבלה וא"כ משמע בהיפוך שאפילו משום איסור גזרו וא"כ עמדה קושית הפמ"ג דלמה לא

חששו שְׁמָא יִבְלַע מְעַט אֲמָנָם פְּבָר בִּיזָר בְּרִיב"ש סי' פ"ז להסביר זה דהואיל ותלמי' בקבלתו ולא קיבל עליו פְּזָה אֲפִילוּ אִם יִבְלַע מְעַט לֹא יַעֲבֹר עַל נִדְרוֹ שְׁהָרִי לֹא אָסַר עַל עֲצָמוּ פִּינְצָא בְּזָה ולפי"ז אין ראי' מתענית לשאָר אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְגַם בְּהִיפּוּף נֶגֶד הַצ"צ אִין לְהִבִּיא רֵאִי דְּאִינְצֵטְרָה בְּתַעֲנִית דְּתַלְמִי' בְּקַבְּלָתוֹ דְּהָא יֵשׁ תַּעֲנִית דְּאוֹרְיִת' אִם קִיבֵּל עָלָיו בְּלִשׁוֹן נִדְרֵי הָרִי הוּא אִיסוּר מֵה"ת וְלִכְּה אִינְצֵטְרָה לְטַעַמ' דְּתַלְמִי' בְּקַבְּלָתוֹ דְּבִשְׁאָר אִיסוּרֵי דְּאוֹרְיִת' טוּעֵם וּפּוֹלְט אִיסוּר עַכ"פ מֵהָא דְקִי"ל בְּאו"ח סי' תקס"ז דְּבַת"ל אַע"ג דְּהָרִי רַק מִדְּרַבְּנָן אִפִּי"ה טְעִימָה אִיסוּר בְּטוּעֵם וּפּוֹלְט א"כ מוֹכַח דְּלֹא כַצ"צ הַנ"ל וּמוֹכַח דְּאֲפִילוּ בְּדְרַבְּנָן אִיסוּר: מִיְהוּ בְּזָה אֲפֹשֶׁר לֹאמַר דְּהִתָּם נְהִי דְּבִטּוּעֵם וּפּוֹלְט מִיְרִי מ"מ מִיְרִי בְּמַכְנוֹן לִיקְנוֹת וְכִינּוּן דְּרוּצָה לִיקְנוֹת יֵשׁ לְחוּשׁ טְפִי דְּלָמָּא יִבְלַע קִצָּת מִיְהוּ מֵהָא דְּפַסְק שָׁם בַּס"ב דְּאֲפִילוּ לְהַדִּיחַ פִּיּו אִיסוּר בַּת"צ אַע"ג דְּאִינוּ מְכּוּנּוּן לִיקְנוֹת וּפּוֹלְט וַאֲע"ג דַּת"צ הוּא רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן מוֹכַח דְּלֹא כַצ"צ הַנ"ל אֲלָא אֲפִילוּ אִיסוּר דְּרַבְּנָן אִיסוּר לְטַעֲנוּם וְלַפְלֹט וְאֲפֹשֶׁר לְדַחוֹת דְּבַת"צ גַּם הִנָּאֵת רְחִיצָה וְסִיכָה גְזָרוּ עָלָיו וְאֲפִילוּ בְּהִנְיָה שְׁהִתִּירוּ יְתָר הַעֲנִינְיִים מ"מ הִנָּאֵת רְחִיצַת גְּרוֹנוֹ אִיסוּר וְכַדְמַעֲיָקָר' קִינָּא אֲבָל בְּשְׁאָר אִיסוּרֵי דְּרַבְּנָן אִיכ"ל דְּמִתָּר וַכַּצ"צ אֲמָנָם הִטְעֵם שְׂכ' שָׁם מְשׁוּם שְׁמָא יִבְלַע לֹא מְשַׁמַּע פֶּן מִיְהוּ הָא"ר הִבִּיא שָׁם בְּשֵׁם מְהָרִי"ל לְהַתִּיר לְהַדִּיחַ פִּיּו לְטַעֲנוּם וְלַפְלֹט וְהַסְפִּים עֲמוּ עֵי"ש אֲפִילוּ בַת"צ א"כ י"ל שׁוֹב כַצ"צ: וְהִנְהוּ.

בהג"ה מֵבִנּוּ שֶׁל הַצ"צ הוּבָא בְּקוֹנְטְרַס אַחֲרוֹן שָׁם רֵאִי לְאִיסוּר מְחֻלְיוֹן דְּרַף קִי"א ע"ב דְּקָאָמַר בְּקַעֲרָה שְׁמֵלַח בְּהַ בְּשֶׁר דָּא"א לְמַטְעַמִּי אֲלָא ע"י קַפִּילָא וְהִנְהוּ לְפִי לְשׁוֹנוֹ שָׁם אִינוּ מוֹכֵן רְאִיתוֹ דְּנִהִי דְּהַרְמַב"ם אוֹסֵר הַקַּעֲרָה לְעוֹלָם הִינְנוּ לְכַתְּחִילָה דְּגִזְרוּ קְדִירָה שֶׁאֲב"י אִטּוּ ב"י אֲבָל בְּדִיעֵבַד אִם נָתַן שָׁם מֵאֲכָל אִם אֲב"י פְּשִׁיטָא דְּשָׂרִי לְמַטְעַמִּי דְּאֲפִילוּ תִימָא אִם נָתַן בְּמִזִּיד אִיסוּר אִינוּ אִיסוּר אֲלָא לְמִישְׁנוֹתָן בְּשִׁבִילוֹ אֲבָל לְאַחֲרֵינָי שָׂרִי וְלֹא בְעִי' קַפִּילָא גּוֹי וְע"כ הַרְמַב"ם דְּאוֹסֵר לְעוֹלָם הִינְנוּ לְכַתְּחִילָה וְהוּא פְּשוּט וְלֹא זְכִיתִי לְהַבִּין דְּבָרָיו וְע"כ רְאִיתוֹ הוּא מְשׁוּם דְּדָם שְׁמֵלַחוֹ אִינוּ אֲלָא מִדְּרַבְּנָן וְיִהְיִ שָׂרִי לְמַטְעַמִּי וְהַפְרַמ"ג בַּסִּי' צ"ה בְּטו"ז ס"קטו כ' לְדַחוֹת דְּלַעֲנִין טְעִימַת אִיסוּרִין בְּעִינּוּ טְעִימָה וּבּוֹלַע עֵי"ש וְכַמ"ש הַרִיב"ש שָׁם בְּתַחֲחִילָה אֲמָנָם מְלִשׁוֹן הַרִיב"ש שָׁם מְשַׁמַּע דַּל"צ לְתַרְץ פֶּן דְּטְעִימַת אִיסוּרִין הִיא בְּבוֹלַע רַק לַס"ד אֲבָל לְפִי מֵאִי דְּמַסִּיק דְּטְעִימָ' וּפּוֹלְט ל"צ לְתַרְץ פֶּן וַא"כ עֲדִינּוּ מוֹכַח מְהָרִיב"ש וְיִמְהַש"ס הַנ"ל דְּאֲפִילוּ בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן אִיסוּר לְטַעֲנוּם וְלַפְלֹט: מִיְהוּ הַרְאִי' הַזֹּאת אִינוּ מְוַכְרַחַת לְדַעַת הַרְמַב"ם וְרַש"י דְּסוּבָרִים דְּדָם שְׁמוֹלְחוֹ עוֹבְרִים עָלָיו אֲלֵיכֶ' דְּרַבָּא בְּמִנְחֹת דְּרַף כ"א וְכָאן מְרָא דְּשְׁמַעְתָּתָא הוּא רַבָּא וְנִרְאָה דְּמִשׁוֹ"ה הִבִּיא בְּנוֹ שֶׁל הַצ"צ הַרְאִי' מְלִשׁוֹן רַש"י וְהַרְמַב"ם דְּמִיְרִי אֲפִילוּ בְּאִינוּ ב"י וְרֵאִיתִי בַּפ"ח סי' ק"ח ס"קכב שְׂכ' נְמִי פֶן וְהוּא תִימָה לְפִיעֵנ"ד דְּהָרִי בְּעֵבֶר וּבִישְׁלַל בְּכִלֵי שֶׁאֲב"י קִי"ל בִּיּו"ד סי' קכ"ב סְעִי ו' דְּשָׂרִי וְע"כ דְּכָאן לְכַתְּחִילָה מִיְרִי וַא"כ אִין רֵאִי מֵהִתָּם וְכַדְלַעֲלִל אֲמָנָם יֵשׁ לְכַאוֹרָה רֵאִי לְאִיסוּר מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת דְּרַף פ"ט ע"א דְּקָאָמַר בְּתוֹרַם קִישׁוֹת וְנִמְצָאת מְרָה דְּהִי לֹו לְמַטְעַמִּי וְכ' הַתּוֹס' הִינְנוּ שְׁהִי לֹו לְהַפְרִישׁ מִיְנֵי' וּבִי' וְאַח"כ לְמַטְעַמִּי וְקִשְׂיָא הָא תְּרוּמַת יָרֵק הוּא רַק מִדְּרַבְּנָן וְאִי אֲמַרִינּוּ דְּבְּדְרַבְּנָן שָׂרִי לְמַטְעַמִּי אֲפִילוּ בְּלֹא שְׁיַפְרִישׁ עָלָיו שָׂרִי לְמַטְעַמִּי וְע"כ דַּס"ל לְהַתּוֹס' שְׁאִיסוּר לְטַעֲנוּם וְלַפְלֹט אֲפִילוּ אִיסוּר דְּרַבְּנָן מִיְהוּ גַם זֶה יֵשׁ לְדַחוֹת דְּנִרְאָה דַּע"כ לֹא שָׂרִי הַצ"צ בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן אֲלָא בְּאִיסוּר אֲכִילָה דְּאִין הִטְעִימָה אִיסוּר אֲלָא מְשׁוּם שְׁמָא יִבְלַע וְס"ל דְּבַכָּה"ג הָרִי גַז אֲבָל בְּאִיסוּר הִנָּאֵה יֵשׁ לְאִיסוּר הִטְעִימָה מִכַּח הַהִנָּאֵה וּפְשִׁיטָא דְּאִיסוּר מֵה"ת פְּמִבְּוֹרָא נְמִי מְלִשׁוֹן הַרִיב"ש שָׁם.

וְכִּזָּה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבָרֵי הַפְּלִיטִי בְּרַסִי' צ"ח שְׂכ' לִישַׁב דְּסַמְכִינּוּ אֲקַפִּילָא גּוֹי דְּלֹאח"כ פְּשִׁיטָן הִישְׁרָאֵל אֵל פִּיּו אִם לֹא יִטְעֲנוּם א"כ יֵשׁ פָּאן טְעִימַת יִשְׂרָאֵל וְאִם יִרְגִישׁ יִפְלֹט וְאִין פָּאן רַק אִיסוּר

דַּרְבָּנוּ בְּטוֹעַם וּפּוֹלֵט וּלְפִיעֵנוּ" דַּ זֶה לִיתָא דְעֵיקָר הַקְּוִשְׁנִי לְמָה סוּמְכִין עַל הַקְּפִילָא הוּא בַבב"ח וְנֶשֶׁם אָסוּר בְּהִנְאָה וְטְעִימָה לַכ"ע אָסוּר מֵה"ת וְכִי תִימָא לִישָׁב דְּבָרֵי הַפְּלִיטִי עַפ"י דְּבָרֵי הָר"ן בַּפ' גִּיה"נ בְּשִׁמְעִין דְּרִיחָא מְלִקְתָּא דְלַעֲנִין הִנְאָה לֹא שְׂיָהָר פַּס"ר מִיְהוּ זֶה לִיתָא דְהָרִי הוּא בָּא לִישָׁב הַדִּין דְּאוּכְלִין אַח"כּ אִם מְכֻוֹנִים לִיקְהֵנוּת אַחֲרֵי טְעִימַת הַקְּפִילָא וּבְפִרְט שְׁפַל כַּה"ג אֶפִּילוּ אִם בְּתַחֲלֵה אִינוּ מְכֻוֹנִין לִיקְהֵנוּת מ"מ יֵשׁ לְחֹוֹשׁ דְּסוּפּוֹ לְרַצּוֹן וְעַפ"י יֵשׁ בְּתִי קוּשְׁנִי הַתּוֹס' בְּחֻלְוִין דְּרַף צ"ז ע"א דְהַקְּשׁוּ עַל מַאי דְקָאָמַר שָׁם הָא דְתַנּוּן קְדִירָה שְׂבִישָׁל בְּהָ בְּשׂוֹר לֹא יִבְשָׁל בְּהָ חֶלֶב וְאִם בְּיִשָׁל בַּנ"ט מֵאֵן טְעִים לֵה לְמָה לֹא הִי קוּשְׁיָא לְהַש"ס בְּמַתְנִיתוּן דְּיִרָה וְכֵן בְּמַשְׁנֵה דְטִיפַת חֶלֶב וְעַל פִּי הַנ"ל יִשְׁבְּתִי דְבַעֲלָמ' הוּי דְבָר דְּבִמִּידֵי דְאִכִּילָה טְעִימָה וּפּוֹלֵט שְׂרִי וְשְׂרִי לִי לִישְׂרָאֵל לְמַטְעָמִי וְלַפְלֹט וְלִכְהָ לֹא קוּשְׁיָא לִי לְש"ס עַל מַתְנֵי דְיִרָה וְכִסְבַּרְתָּ הַשּׁוֹאֵל בְּרִיב"ש שָׁם וְכֵן בְּמַתְנֵיתוּן דַּט"ח אֶפְשָׁר לֹאמַר מַה שֶׁהוּא חוּץ לְקְדִירָה אִינוּ דְרָף בְּיִשׁוּל וְאִינוּ אָסוּר רַק מְדַרְבָּנוּ וּמִתְרַבּוּ בְּהִנְאָה וְשְׂרִי לְמַטְעָמִי אֲבָל בְּקְדִירָה שְׂבִישָׁל בְּהָ בְּשׂוֹר וְכו' דְהוּי בַב"ח דְּאוּרְיִית' וְאָסוּר בְּהִנְאָה קוּשְׁיָא לִי אֲבָל הַשְׁתָּא הָא דַּר"י דְטוֹעָמִי קְפִילָא ה"נ בַּב"ח מְהֵי וַא"ש.

וּבְאָמַת לְפִי מ"ש הַפְּלִיטִי הַנ"ל יֵשׁ לְהַקְּשׁוֹת הָאִיךָ פְּשׁוּט מַר"י דְקְפִילָא מְהֵי בַב"ח דְלָמָּא דְוּוּקָא בְּמִידֵי דְאִינוּ אָסוּר אֲלָא בְּאִכִּילָה מְהֵי קְפִילָא פְּסַבְּרַת פְּלִיטִי הַנ"ל מִשָּׂא"כ בַּב"ח דְּאָסוּר בְּהִנְאָה דַּל"ש סְבַרְתָּ הַפְּלִיטִי דַּאִיכ"ל דְלָא סְמַכִּינוּ אֶקְפִילָא וְצ"ע עַכ"פּ בְּאִיסוּרֵי הִנְאָה בְּוּדָאִי טְעִימָה אָסוּר אֶפִּילוּ בְּאִיסוּר דְּרַבָּנוּ אִפִּי לְפִי סְבַרְתָּ הַצ"צ וַא"כ י"ל דְטָבַל דְּאָסוּר בְּהִנְאָה שָׁל פִּילוּי כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּשַׁבַּת דְּרַף כ"ו ע"א לְכָה אָסוּר לְמַטְעָמִי אֶפִּילוּ בְּאִיסוּר דְּרַבָּנוּ אֲבָל מִידֵי דְאָסוּר רַק בְּאִכִּילָה מְדַרְבָּנוּ שְׂרִי לְמַטְעָם וְלַפְלֹט אֲמַנְם מְלִשׁוֹן הַרְמ"א בִּי"ד ס' ק"ח סַע"י ה' נִרְאָה מְסִידוֹר לְשׁוֹנוּ דְאֶפִּילוּ בְּסַתְּם יֵינָם הַמְּוֹתָר בְּהִנְאָה אָסוּר לְמַטְעָמִי מְדַמְפְּלִיג לְעֵנִין זְלִיפָה וְלֹא מְפַלִּיג לְעֵנִין טְעִימָה עֵי"ש א"כ אִין לְנוּ מִי שְׂמַתִּיר בְּדַרְבָּנוּ לְטַעוֹם וְלַפְלֹט וְהַצ"צ יַחֲזִיד בְּדַבְּרֵי וְאֶפְשָׁר דְמְהַר"י לְהַנ"ל דְמַתִּיר בַּת"צ ס"ל ג"כ כַּהַצ"צ וְכַדְלָעִיל: הַעוֹלָה מְהֵי"ל דְטְעִימָה וּפּוֹלֵט בְּאִיסוּר דְּרַבָּנוּ אִין רַאִי לְהַתִּיר מִיְהוּ גַם אִין רַאִי בְּרוּרָה לְאָסוּר וַאֲפִי"ה נִרְאָה דְרַמ"א וְשָׂאָר הָאֲחֵרוֹנִים הַסְּפִימוּ לְאָסוּר אֲמַנְם טְעִימָה בְּלִשׁוֹן בְּאִיסוּר דְּרַבָּנוּ הַסְּפִי הַפַּמ"ג בַּטו"ז ס' צ"ה ס"קטו הַנ"ל לְהַתִּיר וְעֵינִן בְּתַבּוּאֵת שׁוֹר ס' מ"ב סַע"י ג' ס"קד דְלְפִי הַרְאִיו' שֶׁהִבִּיא מִשְׁמַע דְאֶפִּילוּ בְּדַרְבָּנוּ אָסוּר וְהַפַּר"ח מַתִּיר שָׁם אֶפִּילוּ בְּאִיסוּר דְּאוּרְיִית' וְהַטו"ז בַּס' צ' ס"קב מַתִּיר בְּסַפְקָא אִיסוּר דְּאוּרְיִית' לְלַחֲוֹה בְּלִשׁוֹנוּ וְלֹא בְּוּדָאִי אִיסוּר דְּאוּרְיִית' וְרַאִיוֹת מְהַרְש"ל דְּאוּסְרָה לְלַחֲוֹה בְּלִשׁוֹנוּ אִם מְסוּפָק אִם הַבְּשָׂר נְמַלַּח מְהָא דְאָסְרִינוּ בְּקַעְרָה שְׂנַמְלַח בְּהָ לְמַטְעָמִי אִין רַאִי כ"כ דְבָזָה א"א לְהַקְּל בְּטְעִימָה בְּלִשׁוֹן אֲבָל כְּשִׁטּוֹעָמִין בְּשׂוֹר הַמּוּבָא וַא"י אִם נְמַלַּח הֵינּוּ לְהַחְמִיר אִם לֹא נִרְגִישׁ בְּעֵי מְלִיחָה דְגְדוּלָה מְזוּ כ' הַרְיב"ש הַנ"ל דִּי"ל דְבַעֲיָ טְעִימָה וּבּוֹלַע לְהַקְּל בְּאִיסוּרִין מִיְהוּ לֹא יִדְעָתִי בְּבְשָׂר הַמּוּבָא וַא"י אִם נְמַלַּח מַה פְּלִפְלוּ בְּוֹלֵי הָאִי הָרִי יוּכַל לְנַקוֹת לוֹ מְקוֹם אֶחָד שְׂיִהֵא הַמְּקוֹם נָקִי מְבַלֵּי דָם בְּעֵינִן וְאַח"כּ יְכוּל לְלַחֲוֹה דָּדָם אֲבָרִים שְׂרִי וְהִנְרָאָה לְפִי עַנ"ד פְּתַבְּתִי: תְּשׁוּבָה קַמ"ה אֲשֶׁר שָׂאֵל בְּיֵין אָדוּם שְׂדַרְכוּ שְׂמַנִּיחִים אוֹתוֹ עַל חֲרַצְנִים וְאַחַר אֵינָה יָמִים אוֹ שְׁבוּעוֹת מְעַצְרִין אוֹתוֹ וְבַתּוֹף אוֹתָן הַיָּמִים אִם עָמַד בְּבֵית הַגּוֹי וְהַחֲרַצְנִי עוֹמְדִים עָלָיו לְמַעְלָה כְּעֵינִן פְּסוּי וְלַפְעָמִי הַגּוֹי שׁוֹאֵב מִשָּׁם יֵין בְּפוֹס וְאֶפְשָׁר לְחֹוֹשׁ שְׁלַקַּח מִשָּׁם יֵין וְנָתַן סַל לְתוֹכ' וַאֲפִי"ה יְהוּדִים קוֹנִים אוֹתוֹ אִם רַאִי לְאָסוּר לְהֵם הִנֵּה כְּבָר רַאוּ עֵינָיו שְׂמִבּוֹאָר בַּש"ע יו"ד ס' קכ"ג סַע"י י"ט רְגִיגִית הַעוֹמְדָת בְּבֵית הַגּוֹי חֵיִישִׁינוּ שְׂמָא הַמְּשִׁיף הַגּוֹי וְאֶפִּילוּ בְּדִיעְבַד אָסוּר כַּמ"ש הַצ"צ בַּס' י"ב וְמַה שֶׁהַקְּשָׁה מַעֲלָתוֹ נ"י לְמָה לֹא סְמַכִּינוּ עַל חֲזַקַת כְּשָׁרוֹת דְּיֵין וְגַם סְפִיקָא דְרַבָּנוּ (וְמַה שֶׁרָצָה לְתַלּוֹת זֶה בְּפִלּוּגֵת' דַּפ"מ ח"א ס' ט"ו וּבַפַּמ"ג בְּפִתְיַחְתּוֹ לְטְרִיפּוֹת אִי אֲזַלִּינוּ בְּתַר חֲזַקָה בְּסַפְקָא הַשְּׁקוּל

אין הנגידון דומה לראי' אפילו לפ"מ דווקא היכא דאיכ' ריעות' בפנינו ס"ל דלא סמכינן אחזקה משא"כ פאן דאין שום ריעות' לכ"ע אזלינן בתר חזקה ומ"ש ראי' מפבוש ורצה לומר דאפילו תוך מעל"ע יש דברים שנכבשים אלא מטעם ספק מתירין ז"א אדרבה הנוב"י במהדו"ק חיו"ד סי' כ"ו הוכיח דאין כל הדברים נכבשים אפילו נהו כ"ד שעות וא"כ פל פבוש הוא ספק ומספק אסרו ולא אוקי אחזקה ובמ"א הארכתי בזה ואכ"מ): עכ"פ הנגידון שלנו חזקה פי האי מועיל לכ"ע ואפי"ה לא קשה קושית מעלתו נ"י דכבר כ' הראב"ד הובא ברשב"א תה"א בית ג' שער ו' דבשל גוי לא אזלינן בתר רובא וגם הר"ן בע"ז דף ל"ה גבי קיבה פינו דיש חשש לא חילקו שמה יפרצו בדבר וכינון דלא אזלינן בתר רובא ורובא וחזקה רובא עדיף א"כ כ"ש דלא אזלינן בתר חזקה בדברים של גוי ועוד דהתוס' ב"ב דף נ"ה ע"ב בד"ה ר"א בסופו כ' דיי"נ דיימו חכז"ל לטומאה ברה"י וא"כ פשם דהתם בטומאה ברה"י אינו מועיל חזקה ה"נ פאן ועפי"ז מןושב קושית הפנ"י בריש חולין דף ג' דפריה שם ניוצא ונכנס לא מהני הא תנו המניח גוי בחנותו והקשה איה פריה מיי"נ דרבנן על שחיטה ותו יי"נ איכא חזקת יין אבל להנ"ל א"ש פינו דביי"נ לא אזלינן בתר חזקה ורוב וע"כ הא דיוצא ונכנס מהני לאו מטעם רוב אלא הדבר ברור דמירתת מהני וא"כ גם בשחיטה יש לסמוך עליו: ועכ"פ גם פאן בגיגית ל"ש לומר דנגזול בתר חזקה ואין לן לומר אלא כמ"ש הצ"צ שם ודי לן להקל במה שהקל דווקא בכרמי' והיכא דלא שכיח דימשיכו ממנו לא גזרו ולא חששו ועל מעט השואבי' בכוס אין לחוש לאסור הכל משום זה אבל היכא דשכיח למשנה ממנו בסל חיישינן שמה משו יעוי"ש וכו' הוא ביין אדום כמו ביין אחר ואין לן היתר אלא במה שצדדו התוס' בע"ז דף נ"ה ע"ב פשם ר"י דירושלמי קאי למשנה ראשונה ולאחר המשכה וכינון שהתוס' והרא"ש לא סמכו על זה וסיימו דהמחמיר תע"ב ובשלחן ערוך פסקו להלכה לאסור אין לן להקל אלא כמ"ש הצ"צ: תשובה קמ"ו נשאלתי הלכה למעשה נכרי אהד הביא ענבים למקום דריכה ושם זורקין אותם לעריכה קטנה המיוחדת לזה שהיתה רגנית ושני נערי בני ישראל שעמדו שם לדרוך ראו ביז הגוי אשכול אהד שמטפטר ממנו יין ואומדנ' דמוכח שנפל מהגוי הנה האשכול לעריכה גדולה שעמדה שם שהי' בה יין שנמשך והגוי נטלו משם והגוי מכחיש ונבהל מאוד כי ירא שיצטרף לשלם כל היין שהפסיד ואפשר ג"כ שנפל האשכול על חרצנים וזגים שיש בהם טופח ע"מ להטפוח לאשכול ואת האשכול זרק הגוי בין שאר הענבים לתוך העריכה ונשאלתי מאי דינו של היין שביו"ד סי' קכ"ד סעי' י"ג פסקינן בגוי שפשט ידו ליטול מה שנפל שם צריה לאחוז ידו ואם לא חיישי' דמנסה בשעת הוצאה ונגזוד וא"כ פאן שלא אחזו היין אסור או דלמא התם שאני שאינו טרוד בהוצאות ידו כמ"ש הטו"ז משא"כ פאן שהי' טרוד בהוצאה למהר ולהחיש מעשהו שלא ירגישו בו הנערים והוי דומי' דמדדו ביז דמכשיר הרמ"א בסעי' י"ט במקום פסידא בהנאה ולדין אפילו בשתי' או דלמא אין לדמות הטרודות זה לזה כמ"ש הרמ"א שם: ולי.

נראה להתיר מצד ג' טעמים חדא דלפי הנראה לפי ענ"ד דין זה דפסק בש"ע סעי' י"ג הנ"ל תליא בזה"ז ברברכתא דהרי הרא"ש פ' ר' ישמעאל אות י' כ' חז תי' דהאי עובדא דאתרוגא קאי לר"נ דאוסר מדדו וממיל' לדין א"צ אחיזה וכן לשיטת רש"י והרמב"ם המובא בש"ך שם ס"ק דס"ל דנגיעה בלא שכשוף אינו אוסר ובהכנסה ובהוצאות אתרוג אין פאן שכשוף אלא דחיישינן שמה ישכשוף וכן להר"ן שם דס"ל דנגיעה לחודא אוסר אלא דשם טרוד בהוצאה רק' דחיישינן שמה יראו ממנו מעשה המוכיח לנסף וגם לשיטת התוס' בע"ז דף נ"ט ע"ב ד"ה נקטוה וכו' דנראה מדבריהם דבהוצאה והכנסה לחודא יש לאסור אלא דמייירי שלא ידעו שהוא יין או שיגעו ביין

ועל ההוצאה חיישי' שמא יתן דעתו לשכשך ולכאורה דבריהם תמוהים פיון דדעתם דבהכנסה
וה"ה בהוצאה אם יודע שהוא יין נאסר למה הנצרכו לומר משום שמא יתן דעתו לשכשך ונראה
דס"ל פראב"ד המוכא פרא"ש שם דבהונאה אינו נאסר פיון שיזו פבר הוא שם הוי פאלו יין
נוגע ביזו וזה אינו אוסר וכיוצא בזה מבואר בנוב"י מהדו"ק חיו"ד סי' ל"ט ולכך הנכרחו לומר
דיתן דעתו וישכשך וקוי נגיעה חדשה ודברי הש"ך בסי' קכ"ד סק"כ שלא פתב פן לא הבנתי
אותם וצ"ע: עכ"פ לכל הנה פוסקים דאוסרים משום חשש שמא יתן דעתו וישכשך זה שייך
בזמנא דהוי חזקת גיסוף אבל בזה"ז דאין פאן חזקת גיסוף וקי"ל בסי' קכ"ח סעי' ד' דבזה"ז
אפילו לא נתפס לגנב לא חיישי' אם לא שרוצה לגנוב או לשותות וא"כ נראה דכאן לא חיישינן
שמא יתן דעתו לשכשך ואע"ג שכ' רמ"א שם דהיכא דיש לחוש דיגע במתעסק גם פן חיישינן
וא"כ גם פאן נחוש מיהו דבר זה לכאורה קשה הא הש"ך בסי' קכ"ד סעי"ק ל"ג הוכיח דספק
שרי ביי"נ וכוונתו היכא דל"ש חזקת גיסוף וא"כ איך נחוש למתעסק אבל המעיין בב"י שם
נראה שכ' דרגיל ליגע במתעסק אם הפלי פתוח ורחב יעוי"ש והיינו מטעם ספק הרגיל וזה אינו
שייך פאן ולכך הי' נ"ל דבזה"ז לדעת הפוסקים הנ"ל דהאיסור הוא רק משום שמא יתן דעתו
וישכשך בזה"ז אפילו לא נקטו לידו שרי: מיהו הש"ע בסעי' י"ג הנ"ל סותם לאסור ומשמע
אפילו בזה"ז ויותר תימה שבהגהת אשר"י כ' דבזה"ז אסור בשתי' וע"כ דהב"י חייש לדעת הא
סריף דהוצאה גופי' הוי שכשוף וס"ל דבהוצאה לא טריד וכמ"ש הטו"ז שם ס"קיא ועלינו לשמוע
הכרעת הש"ע: אמנם נראה בפנידון דידן יש להתיר מטעם אחר מטעם שכ' השואל דכאן ע"כ
טריד גם בהוצאה פדלעיל דרוצה למהר פדי שלא יצטרף לשלם ואע"ג דקי"ל דאין מדמין
בטרפות נידון וענין זה אינו חדש דהטו"ז בס"קכח כ' דאם שיקר הגוי מקרי טרוד פי היכא דלא
לשלם וה"נ מה לי שבירה או קלקול דניסוף דקרו לי בש"ס מקלי קלי' אמנם ברמ"א שם סעי'
כ"ד כ' דאין לפרסם בכה"ג ונראה דבנידון שלנו יש עוד טעם ג' דהרי לא ראו שנטל מן היין
ואפשר שנטלו מהחרצנים ואז אפשר שלא נגע בהיין עצמו אלא ע"י האשכול ושרי וכיון דמספקא
לן פבר הבאתי דברי הש"ך שם בסק"לג דספק שרי וא"כ בין היין ובין החרצנים שרי וכמ"ש
דיש פאן לצרף עוד צדדי היתר הנ"ל: ולכאורה נ"ל דגם בש"ע סעי' י"ג הנ"ל צירף צדדי היתר
דלכאורה ק"ל עליו הרי הא דלא נאסר ע"י הכנסת יד מצינו בתוס' נרא"ש או משום דטריד או
משום דלא ידע שהוא יין או שנוגע ולהש"ע פל הג' טעמים לא שייכו דהוא פסק בסעי' י"ט
דדוןקא מודדו בקנה שרי וגם לא פתב דמייירי בלא ידע שהוא יין ואיך סתם הדבר וצ"ע וע"כ
דצירף סברת הרמב"ם ורש"י הנ"ל דבעינן דוןקא שכשוף ובהכנסה והוצאה אין פאן שכשוף
וא"כ גם בנידון שלנו נראה להתיר בהפ"מ ובסי' קכ"ח קי"ל דחביות מקרי הפס"מ עיי"ש
והנראה לפי ענ"ד פתבתי: תשובה קמ"ו בש"ע פיו"ד סי' קכ"ז סעי' ג' בהג"ה, בדבר דאיכא
לברורי צריף לחוש לדבריו והש"ך שם ס"ק כ"ד תמה למה כ' זה בשם י"א דהוא ש"ס מבואר
אפילו מכחיש לי' בע"ד ועיין בתשובת מרן הגאון בחת"ס סי' ג' שביאר היטב דרבא בקידושין
שם לא פליג ע"ז והנה הסמ"ע בחו"מ סי' ל' ס"ק כ"ב הביא זה לענין ממון והש"ך שם ס"ק
פקפק דמשם אינו מוכח רק לענין איסור אבל לא בממון והתנאים כ' דשבועה הוי כמו איסור
אלא שכ' דרבא בקידושין דף ס"ו פליג ע"ז עיי"ש ס"ק יב אלא שפבר כ' שפרן בחת"ס בתשובה
ג' ביאר היטב דאין פאן מחלוקת וגם קרוב לומר דרבא מפרש בע"מ פסולו ביחיד היינו דומיא
דפלוגת' דר"ט ורע"ק על למפרע ומפרש רבא דע"א אומר דכבר הי' בו מום וזה אינו יכול לברר
אבל לעולם באומר דאית בי' מום מפאן ואילך אפוי פלוגתא לא מפשינן ומלתא דא"י לברר

עתה אלא שעתיד ועבידא לגלויי ג"כ פליגו הריב"ש בסי' קנ"ה עם התשב"ץ ובח"מ סוסי' ל' סתם הרמ"א פהריב"ש דאין חילוק בין מלתא דעבידא לאגלויי לעגנן ממון אבל לעגנן איסור איכ"ל דגם הריב"ש מודה וכן איתא בירושלמי ר"פ אמר להם הממונה לפי הק"ע לכך נאמן ע"א לומר דנולד בשבת והנוב' במהדו"ק בתקע"ג סי' ל"ג האריה להוכיח דבמלתא דעל"ג בעדות אשה מן התורה נאמן ע"א: ומזה תראה דמה שהביא בש"צ מכתב קכ"א בשם הרב אבדק"ק טשערניעווא נ"י דאפילו הני המילדת כע"א מ"מ הא אין דבר שבערנה פחות מב' וזה אינו דבדבר דאיכ' לברורי או עבידא לגלויי תלי' באשלי רברבא אי נאמן ע"א אפילו בדבר שבערנה אמנם בתשובת נוב"י שם סי' כ"ח הביא ראי' הסותרת לכאורה את דבריו שכ' בסי' ל"ג דהנה שם בסי' כ"ח הביא ראי' היכא דאתחזק איסור' אפילו במלתא דעל"ג אין ע"א נאמן וראי' ממה דאמרו ביבמות דף מ"ז באומרת נתגיירתי בב"ד פלוני אפי"ה אינה נאמנת עיי"ש מיהו לפי ענ"ד אין ראי' מהתם אלא איכ"ל התם פינו דמוחזק לן בי' דגוי הוא וגוי א"נ אפילו במלתא דעל"ג כדמוכח ממ"ש הש"ע בסוסי' רצ"ד דאפילו באומר מאיש פלוני לקחתים אינו נאמן ולכך גם פאן אין מאמינים לו שאינו גוי אבל לעולם בישראל.

נאמן במלתא דעל"ג אמנם גם הא דאינו נאמן בגוי במלתא דעל"ג קשה ל' הרי קי"ל ביו"ד סי' פ"ו סעי' א' דלוקחין בצים מגוי באומר מעורף פלוני וטהור משום דהוי מלתא דעל"ג ונהי דרמב"ם וש"ע שם לא פסקו פן אבל על הרמ"א קשה דשם הגיה דגם בגוי נאמן ואיך סתם בסוף סי' רצ"ד כש"ע דאפילו להחמיר אינו נאמן ומצאתי שהפר"ח בסי' פ"ג ס"קכב הקשה פן ות' דבסוף סי' רצ"ד איכא למיחוש דלמא עבדו קנוניא בהדי הדדי וזה לא הבנתי הא ע"א נאמן באיסורין ול"ח לקנוני' אלא א"כ מפרש הפר"ח איש פלוני גוי וכן באמת הגי' בתוספת' אבל הרא"ש בקידושין פ"ק סי' ס"ב לא פי' פן ועיין שם בק"נ נאפילו בתולה בישראל מיירי וא"כ קשיא: לומר דהתם בסוסי' רצ"ד מיירי באינו עביד לגלויי מיד אלא פשיבוא אותו מןמחה או אותו פלוני אבל בסי' פ"ו מיירי שיכול לברר מיד דאז גם גוי נאמן וכמ"ש הש"ך בסי' צ"ח דלכך נאמן לטעום או אפטר דהתם משום דשואלין וחוקרין אותו מאיזה מין הוא יודע הגוי דיחקרו אחריו ויתברר שקרו ולכן אינו מבדה אבל בסוף סי' רצ"ד מיירי באומר פן מעצמו ולכך סובר שלא יחקרו אחריו עכ"פ מזה מבואר דהיכ' דאיכ' לברורי או עבידא לגלויי גם לדברי גוי יש לחוש ועוד מןשפחת לה דמאמינים לגוי היכא דיש רגלים לדבר יש לן להאמינו כמבואר בתשובות מהר"מ לובלין הובא בטו"ז סוסי' מ"ח ובנוקה"כ שם נאפילו היכא דלא עביד לאגלויי וגם אין רגלים לדבר דעת הראב"י והרא"ש במוע"ק פ' אלו מגלחין סי' ע"ט דקיי"ל דנאמן להחמיר והובא דבריהם בש"ך סי' קכ"ז ס"קב ובפר"ח סי' ס"ק מ' מיהו היכא דשייך לומר דגוי מתפנון לצעור' או לקלקל ולהכעיס נראה דלכ"ע אינו נאמן וכדמסיק המרדכי בשם הר"מ דא"כ פלא פל בגדיו קרועים עיי"ש אבל אם הוא שלו מיהו נראה ל"ד אם הוא שלו אלא אם הוא מסל"ת אפילו בשל אחרים תליא בפלוגתא דלמאן דפסק פרש"ב"ג דתלי' שאומר פן להשביח מקחו וא"צ לחוש לדבריו וה"ה דנוכל לתלות בשאר אמתלא נאפילו במסל"ת אמרינן דאומר מאומד ובכזב פדרפו פן מוכח מהרא"ש במ"ק פ"ק אלו מגלחין דמיירי במסל"ת ואפי"ה תלי' לי' בפלוגתא דרש"ב"ג וע"כ דס"ל דבשל אחרים מסל"ת ושלו אינו מסל"ת שוין אבל לרבי דחייש לדבריו ולא תלי' דלהשביח מקחו ה"ה דלא תלי' בשאר אמתלא וחישינן לדבריו אלא שהר"מ הובא ברא"ש שם פליג על זה מטעם דנהי דחוששין בכה"ג לדברי הגוי כמו לשאר ע"א מ"מ גם ע"א גופי' אינו נאמן לאסור או לחייב חברו וכמו שהביא שם הרא"ש שהר"מ גמגם בדבר אבל נהי דגמגם מ"מ

לפי האמת דנוהגין וקיי"ל דנאמן ע"א לחייב באבילות ה"ה בגוי מסלפ"ת ולכך לפי האמת גם הר"מ מודה וכמו שהביא המרדכי בשמו ואין פאן סתירה: ולפי"ז פיון דפסק בש"ע סי' שצ"ז דגוי נאמן במסלפ"ת לחייב אבילות על פיו ומבואר ברא"ש דהיינו דווקא אי קי"ל פרבי נהי דאיכ"ל דווקא התם הואיל והוא מלתא דעל"ג במעיד על מיתה מ"מ קשה איה פסק בסוסי' רצ"ד אפילו באומר מאיש פלוני דהוי על"ג אינו נאמן ואין לומר דהתם משום פדי להשביח מטעם זה עדיף דאפילו להחמיר א"צ לחוש ואף דהרא"ש הנ"ל לא מחלק בזה מ"מ הש"ע הכריע פן דלפי"ז תקשה בסי' י"ו סעי' י"א דפסק דא"נ לומר שיהם אותו ואת בנו ובאמת י"ל דזה פוננת הלבוש המובא בש"ך שם ס"ק כ"ב דסובר דגם שם שייך טעם דלהשביח מקחו אבל להש"ך וסייעתו דס"ל דשם ל"ש להשביח מקחו עדיין קשה אלא נראה דדעת הש"ע דאפילו במלתא דעל"ג נאפילו היכא דל"ש להשביח אומר פן א"צ לחוש לדברי הגוי אפילו להחמיר פי אם באבילות שאני די"ל דהואיל והאמינו לגוי מסל"ת לענין עדות אשה ומפח עגונה ומפח דיניקא כו' שוב לא חלקו והאמינו גם לענין זה אבל בעלמא אין חוששין לדבריו: לפי"ז נראה דאפילו הוא שולו וכידו אנו צריכין לחוש לדבריו וכמו דס"ל לרשב"ג ואי משום דהבעלים נאמנים על שלהם גם היכא דשייך להשביח מקחו נימא דבעלים נאמנים על שלהם ובזה באמת פליגו הרא"ש ורשב"א הרא"ש סובר דטעמא דלהשביח אינו עדיף משום שאר אמתלא או שקר מצד שאינו חושש באמת וסובר דקי"ל פרבי להחמיר ולכך סובר דווקא לענין אבילות נאמן מצד הואיל שנאמן לענין אשה ובזה איכ"ל דגם רשב"ג מודה אבל בעלמא פליגו וסובר רשב"ג דלעולם א"נ אפילו אם הוא פידו מטעם שום אמתלא או שאומר בדדמי ואין פאן שום מגו אבל הרא"ש פוסק דל"ח לזה אלא דעל של אחרים לא עדיף משאר ע"א אבל בשולו נאמן להחמיר ולכך גם בסוף סי' י"ו ג"כ אינו נאמן ולכאורה הי' אפשר לומר דהרא"ש כ' פן רק במלתא דעל"ג אבל בעלמא גם להרא"ש דפוסק פרבי א"נ דרבי מיירי באומר של פלוני וכמו שגורס הרא"ש בפ"ק דקדושין סי' ס"ב.

מיהו לפי"ז איכ"ל דגם הרא"ש סובר סברת הרשב"א דלהשביח מקחו הוי חשש טפי אלא משום מלתא דעל"ג לא ס"ל לחלק מיהו לרשב"ג ליכא למימר הכי ומנ"ל להרא"ש דלרשב"ג גם בעדות אבילות נימא דא"נ דלמא התם שאני משום דלהשביח מקחו עכ"פ כף הוא הדין להרא"ש דעל שולו נאמן אפילו היכא דשייך לומר דאומר פן להשביח מקחו מ"מ שוי' אנפשי חד"א והודאות ב"ד כמאה עדים דמי ולא תלי' באמתלא אבל אינו שולו אפילו ל"ש אמתלא מ"מ אינו נאמן לאסור נגד חזקה או רוב ודעת רשב"א ג"כ לענין אבילות אינו מבוא' אבל לענין שאר דברים אפילו על שולו סובר רשב"א דקי"ל פרשב"ג דא"נ משום דתליגין דלהשביח מקחו אומר פן ולא אמריגין בגוי הודאות בע"ד כמאה ע"ד ונאמן על שולו אבל לולא הטעם דלהשביח מקחו גם הרשב"א מודה דנאמן על שולו אבל על של חבירו א"נ אפי' היכא דל"ש להשביח מקחו ושוים אמתלא מ"מ אין גוי נאמן נגד חזקה נאפילו למ"ד ע"א נאמן היינו מטעם חזקה דא"א חוטא ולא לו ואוקי חזקה מול חזקה אבל לענין גוי גם הרשב"א דסובר בעלמא דע"א נאמן נגד חזקה אבל בגוי דל"ש חזקה דאחול"ל אינו נאמן לאסור מצד הדין: מיהו משמע דווקא נגד חזקה אבל שלא במקום חזקה איכ"ל בין להרא"ש ובין לרשב"א גוי מסלפ"ת היכא דאין לן לחוש דאומר לצעורא או להכעיס ולקלקל נאמן ובאותו וא"ב חשיב נגד רוב והוי כחזקה וא"כ לפי ענ"ד הדין עם מהרש"ל פ"ק כ"ה סי' ס"ה והטו"ז בסי' קכ"ב סק"ד והש"ך שם ובסי' קכ"ז השיגו עליו ולפי ענ"ד יפה כ' דשם בכלי דנהי דאנו מכשירין המאכל מפח ס"ס מ"מ אין פאן חזקה ולא רוב דהיינו שהגוי לא אומר נגד הרוב ולא נגד החזקה וא"כ בכה"ג ע"א ישראל בנודאי נאמן לכך גם גוי אם מסלפ"ת דאין

בו חשש לצעורא נאמן להחמיר ומ"ש אם שאל עפוי"ם היינו פגון שלא אמר לו דאו"ה תלוי' בו שאז חשיב עדיין מסלפ"ת וכדאי'תא ביו"ד סי' צ"ח ומ"ש היש"ש שם ועוד דהא דאין סומכין על הגוי דווקא אם שנייה להשביח מקחו אפשר פנונתו דמעלה אין להביא רא' אלא בכה"ג וע"כ הא דפשיטא לו דאין הגוי נאמן היינו מטעם אחר וכמ"ש הרשב"א בתשובה סי' קי"ח ומשם מוכח רק נגד חזקה אבל לא בלא חזקה או חזקה דאי'ת'רע כנלפע"ד נכון פנונת מהרש"ל ובפסקי מהרא"י סי' ק"ל דניק מהרא"ש פ"ג דבכורות סי' ג' דאפילו להתיר י"ל דנאמן היכא שנייה להשביח מקחו אומר פן והיינו ג"כ היכא דליכא חזקה איסור ועיי"ש בפמ"ג וטו"ז רס"י צ"ח ובזה מסולק ג"כ מה שהקשה עלי' במנח"י סי' וכלל נ"ט סק"ז ורצה לומר דהיש"ש מייירי שהא בידו לא נראה לפי ענ"ד אלא דעת' פנ"ל וזה עצמו פדעת הטו"ז בסי' קכ' סק"ד דמסלפ"ת נאמן והיינו בכה"ג היכא דליכא חזקה היתר וסובר דגם בסי' שי"ג טעמ' הוא משום זה וא"ש ולא קשה מה שהקשה עליו במנח"י שם: וכל זה אי אינו מהימן לי' אבל אי מהימן לי' בנודאי בכל אופן סי' שנינו לדבריו וכמ"ש הטו"ז בסי' קכ"ב סק"ד ומ"ש בסי' מ"ח דווקא במסלפ"ת והמנח"י ה"ל הקשה דדבריו סותרין אהדדי לפיענ"ד בלא"ה הוא ג"כ נגד הסברא פיון דמהימן לי' גם אי לא מסלפ"ת אפילו באומר ומכונן לעדות מהימן לי' ויודע בו דאינו אומר לצעור' או לקול' או להכעיסו א"כ בנודאי מקרי מהימן לי' והוא עצמו נקרא מסלפ"ת ואין חילוק בזה וזה ג"כ פנונת הטו"ז וראיתי בש"צ מכתב ה"ל שהביא בשם הרב וכו' דמהימן לי' שנייה דווקא באומר לו פן לאפרושי מאיסורא וזה דבר תימה לא מפע' בגוי שאינו עובר על לא יקום ואינו מצוה ע"ז למה לא יהא שנייה מהימן לי' ואפילו בישאל דעובר וכי משום דעובר בהאי דאומר בע"א מלתא דלא מהימן בי' והוא לא ידע דאיכא איסורא בהא מילתא נחשידנו דמשקר ואפילו בידע דיש איסור לומר ביחידות ואפי"ה אמר ג"כ אי מהימן לי' דאינו משקר וכי משום דעובר חזא איסורא נחשד על כל התורה ואפילו באשה שזנתה איתא באעהע"ו סי' קט"ו אם מאמינה צריה להוציאה ולכך אין לדברים אלו עיקר פלל.

תשובה קמ"ח (אמר המסדר אם פי רובו ועיקרו של תשובה זאת הן הן הדברים שנאמרו למשה רבינו הגאון זצוקלה"ה בתשובה הקודמת ורק פאן באו הדברים יותר מסודרים גם יש בראשון מה שאין בהעתק שני ואין ביה"מ בלא חידוש לזאת העתקתי שניהם.

(פללא הוא דגוי אינו נאמן לא לאיסור ולא להיתר ואפי"ה אין למדין מן הכללות דלפעמים נאמן. א) במלתא דעל"ג פסק הרמ"א ביו"ד סי' פ"ו סעי' א' ובש"ך שם סק"ב דנאמן אפילו להתיר והיינו אם יכולין לברר מיד דהרי גם מיתה מקרי מלתא דעל"ג ואינו נאמן אלא לעדות אשה וע"כ היינו דווקא היכא שיכולין לברר מיד אבל הרמב"ם וב"י לא פסקו פן אלא דבגוי אין סומכין עליו אפילו בכה"ג מ"מ היכא דיכולין לברר וגם מסלפ"ת גם הב"י מודה דהרי בריש סי' צ"ח פסק דסמכי' אגוי מסלפ"ת וכו' שם הש"ך סק"ב ובפר"ח הטעם הואיל שיכולין לברר והי"א דס"ל דבעינין קפילא ומסלפ"ת נראה טעמייהו דחיישו דגוי אומר בידמי ולא מהני מלתא דעל"ג לא משקרו ולכך צריה קפילא עכ"פ הב"י דס"ל דסגי במסלפ"ת לחודא ע"כ ס"ל פנ"ל ואדרבה להרמ"א קשה למה לי פאן בסי' צ"ח מסלפ"ת וצריה לומר דהי' יכול לאשתמוטי ולומר שלא הרגיש בטעם ולא מתבדה פולי האי לכה בעינין לכ"ע גם מסלפ"ת עכ"פ לרמ"א וסייעתו אפילו אינו מסלפ"ת ואפשר להשביח מקחו נאמן להתיר א"כ כ"ש לאסור וקשה בסוף סי' רצ"ד סתם הש"ע בגוי שאומר שפירות אלו של ערלה א"נ לאסור ואפילו באומר שמפלוני לקחן ומצאתי בפר"ח סי' פ"ג סקכ"ז הקשה פן ות' דבסי' רצ"ד איכא למיחוש לקנוגיא ולא זכיתי להבין דבריו

אָלָא א"כ הוּא מְפָרֵשׁ בַּמ"ש אִישׁ פְּלוֹנִי הִינּוּ גוֹי וְכֵן בְּאַמַּת הַגִּירָסָא בְּתוֹסְפָתָא שְׁלוֹנוּ אָבֵל הָרָא"ש
בַּפ"ק דְּקִידוּשֵׁין ס' ס"ב לֹא פִי כֵן וְעֵי"ש שְׁם בְּקֶרְבֵן נִתְנָאֵל וְכֵן מִשְׁמַע פְּשׁוּטוֹת הַלְשׁוֹן דְּמִישְׁרָאֵל
קְאָמַר וְקָשָׁה אִיךָ נִיחוּ' לְקִנּוּיָא הָא ע"א נְאָמֵן: וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לִישָׁב וְלוֹמַר דְּוּנְקָא בְּסִי' פ"ו נְהִי שְׂכ'
הַתּוֹס' בְּחֻלּוּיֵין דָּף ס"ג ע"ב דְּרֹב עוֹפּוֹת טְמֵאִים הֵם מ"מ אִיפָּא סִימְנִי בְּצִים אָלָא דְּאִינָם מְחַוּוֹרִים
מ"מ רֹב לִיפָּא וְאִינוּ אוֹמַר נְגַד הָרֹב אֲזִי נְאָמֵן בְּכַה"ג אָבֵל בְּסוּסִי' רצ"ד רֹב פִּירוֹת אִינָם שְׁל
עֲרָלָה וְנְגַד רֹב אִינוּ נְאָמֵן אֲפִילוּ בְּיָכוֹל לְבָרַר מ"מ לֹא מְסַתְבַּר שְׁלֵא לְחוּשׁ לְדַבְרֵי אֲפִילוּ לְבָרַר
וּמ"ש מִמָּה דְּאִמְרֵינִין בְּקִידוּשֵׁין דָּף ס"ו ע"ב דְּהִיכָא דְּיָכוֹל לוֹמַר שְׁלַח וְאַחֲוִי לְכ"ע חוֹשְׁשֵׁין לְדַבְרֵי
הַע"א אֲפִילוּ לְעֵנִין מְמוֹן וּדְבַשְׁבַּע"ר מְסַתְבַּר דְּצָרִיךְ לְחוּשׁ דְּהָרִי בְּכָל מְלֵתָא דַּע"ל"ג יֵשׁ פְּלוּגְתָּא
אִי נְאָמֵן מִן הַתּוֹרָה גְּבִי דְּבַר שְׁבַעֲרוּהָ עֵינִין בְּרִיב"ש ס' קנ"ה וְהַנוּב"י בְּתַקְנַע"ג ס' ל"ג הָאֲרִיךְ
וְהוֹכִיחַ דְּמַה"ת נְאָמֵן וְאַפִּילוּ מֵאֵן דְּפִלִּיג וּכ"פ בַּח"מ סוּסִי' ל' מ"מ נֵרָא דְּמַה"ת צָרִיךְ לְבָרַר וְנְאָמֵן
לְזָה וְכֵן פְּסַק הַסַּמ"ע בַּח"מ ס' ל' ס"ק כ"ב גַּם לְעֵנִין מְמוֹן וְנְהִי דְּהַשְׁ"ף שְׁם פְּקַפְקָ עָלָיו לְפִיעַנ"ד
אִינוּ מְוַכְרַח לְפִי מֵאִי דְּמִשְׁמַע בְּקִידוּשֵׁין שְׁם וְעֵינִין בְּתַשׁוּבַת מְרֵן חַת"ס ס' ג' מִשְׁמַע דְּנְאָמֵן מִשׁוּם
שְׁיָכוֹל לוֹמַר שְׁלַח וְאַחֲוִי וְאִין חִילוּק: וּבְשׁו"ע ס' קכ"ז בְּשֵׁם הָרַב דַּק"ק טְשַׁעֲרִינוּעָ נִי' לֹא נְחִית
לְזָה וּלְפִי"ז נֵרָאָה דְּגַם בְּגוֹי רָאוּי לְנוּ לְחוּשׁ גַּם נְגַד חֻזְקָה וְרֹב וְקָשָׁיָא הָא דְּסִי' רצ"ד וְצָרִיךְ לוֹמַר
דְּהַתָּם מִיִּירֵי דְּפְלוּנִי זֶה אִינוּ לְפִנֵּינוּ אוּ דְּוּנְקָא אִם שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ וְאוֹמַר שְׁל עוֹף פְּלוֹנִי דְּהוּא רֹאָה
שְׁאָנוּ מְדִיִּיקִין אַחֲרֵינוּ וְאִזּוּ הוּא יֵרָא שְׁמָא יִתְבַּדָּה אָבֵל בְּאוֹמַר מְעַצְמוּ מְפְלוּנִי הוּא אֲפִשְׁר שְׁסַבַּר
שְׁלֵא דְּיִיקוּ אַחֲרֵינוּ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ עַכ"פ פְּלָלָא הוּא דְּהִיכָא דְּמַסְלַפ"ת וְגַם יָכוֹל לְאִגְלוּנִי מִיַּד נְאָמֵן
לְכ"ע וְאַפִּשְׁר דְּנְגַד רֹב אוּ חֻזְקָה א"נ וּבְיָכוֹל לְגַלוֹת בְּלִבְד תְּלִיָא בְּפִלּוּגְתָּא הַנְּ"ל: ב) אֲנָמֵן אִיתָא
בִּיּו"ד ס' קי"ד סַע"י ה' דְּלֹא חִיִּישֵׁינִין שְׁיִזְיִיף דְּלֹא מְרַעָא אוֹמְנָתוֹ וְרָאָ' מֵאו"ח ס' כ' גְּבִי צִיצִית
דְּתַגָּר נְאָמֵן וְהַפְּר"ח שְׁם הַקָּשָׁה הָא הַר"ן בַּפ"ק דְּחֻלּוּיֵין כ' זֶה רַק לְהַלְכָה וְלֹא לְמַעֲשָׂה וְעֵינִין בַּמַּג"א
רְסִי' כ' תְּמַצָּא דְּלֹא קָשָׁה בְּהֵאִי דְּחֻלּוּיֵין לֹא מְרַעָא אוֹמְנָתִי' שְׁאִין בּוּ זִיוִף כִּי אִם לְעֵנִין או"ה וְכֵן
מְוַכְרַח לְכַאוּרָה מְמֵאִי דְּקָשָׁיָא לְכַאוּרָה בְּסִי' צ"ח י"א דְּלֹא סְמִיכֵינִין אַקְפִּילָא לְחַוְדָּא וּמ"ש מְתַגָּר
וּצ"ל כַּמ"ש הַמַּג"א דְּבְּסִי' צ"ח אֲפִילוּ אִם יִשְׁקַר לֹא יִהְיֵא זֶה רִיעוּתָא לְאוֹמְנָתוֹ אָלָא יֹאמַר שְׁשִׁיקַר
שְׁבַּאֲסוּר לֹא אִיכְפַת לִי וְלִכְךָ י"א שְׁבַע"י תְּרַתִּי דְּעַל מַסְלַפ"ת נְמִי אִין לְסַמְוֵךְ בְּכַה"ג אַע"ג דַּע"ל"ג
מ"מ יִשְׁתַּמֵּט וְיֹאמַר שְׁאִינוּ בְּקִי בְּטַעֲמִיָּה וְלִכְךָ בְּעִי קְפִילָא וְעֵי"ז מְהֵנִי עֵבִיד לְגְלוּנִי וְהִנֵּה הַשְׁ"ף
בְּסִי' ש"ב בִּיּו"ד סַק"ד כ' בְּאֲנָמֵן לֹא חִיִּישֵׁינִין הוֹאִיל וְיָכוֹל לְבָרַר וְקָשָׁה הָא יָכוֹל לְבָרַר בְּלֹא אֲנָמֵן
מְהֵנִי לְרַמ"א בְּסִימֵן פ"ו וְנְהִי דְּאֲנָמֵן אֲפִשְׁר דְּלֹא מְהֵנִי הַתָּם מְטַעַם הַנְּ"ל וְעֵינִין עוֹד בַּח"צ ס' ל"ט
עוֹד טַעַם אָבֵל הִיכָא דְּמְהֵנִי אֲנָמֵן מְהֵנִי אֲפִילוּ לִיכָּא לְמִיקָם עֲלִי דְּמְלֵתָא וּכַמ"ש בִּיּו"ד ס' קי"ד
וְהַפְּמ"ג ס' מ"ו סַק"י לְעֵנִין הַמְסוּרְסִים: ג) הִיכָא דְּלֹא שְׁיִיף מְעֵלוֹת הַנְּ"ל דְּהֵדִין דְּאִינוּ נְאָמֵן אֲפִילוּ
אֲפִשְׁר שְׁעֵתִיד לְהַתְּגַלוֹת דְּהָרִי מִיתָה חֲשִׁיב עֲשׂוּי לְהַתְּגַלוֹת לְבַסּוֹף וְאִפִּי"ה אִינוּ נְאָמֵן אָלָא בְּעֵדוֹת
אֲשָׁה וּבַמַּסְלַפ"ת מ"מ הִינּוּ לְהַתִּיר אָבֵל לְאַסּוֹר מְוַשְׁכַּחַת לָהּ דְּנְאָמֵן אִם הוּא חַפֵּץ שְׁלוּ וּבִידוּ וְלֹא
שְׁיִיף לְהַשְׁבִּיחַ מְקַחוּ לְכ"ע נְאָמֵן וְלֹא אִמְרֵינִין אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּיבְּר שְׁוֹא דְּהָרִי חֲזִינִין דְּהוּא בָּא לְשׁוּנִי'
דְּבַר אִסּוּר וְנְאָמֵן עַל שְׁלוּ מְגוּ דְּאִי בְּעֵי קִלִּי וּכַמ"ש הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה ס' קי"ח אָבֵל הִיכָא
דְּשְׁיִיף לוֹמַר דְּאִינוּ אוֹמַר אָלָא לְפָנִים מִשׁוּם לְהַשְׁבִּיחַ מְקַחוּ אַע"ג שְׁהוּא שְׁלוּ פְּלִיגוּ הַרְשָׁב"א פְּסַק
כְּרַשְׁב"ג דְּאִינוּ נְאָמֵן וְהָרָא"ש פְּרַק אֵלּוּ מְגַלְחִין ס' ע"ט פְּסַקְרַבִּי דְּחִיִּישֵׁינִין לְדַבְרֵי לְאַסּוֹר דְּהָרִי
כִּינּוּ לְתַלְמִינִין לְהַשְׁבִּיחַ לֹא שְׁיִיף מִיגוּ מ"מ חִיִּישֵׁינִין לְדַבְרֵי לְאַסּוֹר: וְהָרָא"ש שְׁם בְּמוֹע"ק הִבִּיא
מְזָה רֵאִי דַּה"ה דְּנְאָמֵן לְאַסּוֹר בְּשֵׁל חֲבִירוּ הִיכָא דְּמַסְלַפ"ת עֵי"ש אַע"ג דְּהִכָּא הוּא שְׁלוּ מ"מ ס"ל
מְעֵלָה זֶה שְׁהוּא שְׁלוּ לֹא מְהֵנִי הִיכָא דְּלִית לִי מְגוּ וְכִינּוּ דְּתַלְמִינִין דְּלְהַשְׁבִּיחַ הוּא אוֹמַר כֵּן וְאִפִּי"ה

חיישינו לךבךריו ה"נ במסלפ"ת בשל חבירו ונדאי אם אינו מסלפ"ת חזקה שהיא משקר כדי להכעיס לחבירו וכמ"ש המרדכי במוע"ק דף פ"ג אות תק"ך דא"כ יתמלאו פל הבגדים פולם קרעים אבל במסלפ"ת בשל חבירו הני כמו שלו אפילו אינו מסלפ"ת דאז אין פאן חשש רק דנימא דמשקר משום ה איזה טעם או שאינו חושש על שקר א"כ לכה מספיקא מחמירין ואע"ג דלכאורה הרא"ש חניש רק במלתא דעל"ג דהרי התוס' מייירי בכה"ג באומר מאיש פלוני מ"מ משמע דלא ס"ל לחלק והנה הש"ע בסוסי' רצ"ד פסק פרש"א להקל וכן הוא דפסקי' בסי' י"ו סעי' י"א הוא פרש"א אכל להרא"ש אפילו לאחר שיצא מתח"י אם מסלפ"ת נאמן להחמיר ואפי"ה פסק בסי' שצ"ז לענין אכלות דנאמן גוי במסלפ"ת ואע"ג דהרא"ה גליף זה מרבי וצ"ל דלפי המסקנא טעמין לכ"ע הואיל והאמינו מסלפ"ת לענין עדות אשה נאמן גם בעלמא על מיתה וגם הר"מ סובר פן לפי האמת כמ"ש המרדכי בשמו אלא דגמגם גם על ע"א ישראל אבל פיון דלזה מאמינים גם על זה נאמן: ד) כ' היש"ש פ' כ"ה סי' ס"ה דהיכא דליכא חזקה חיישינו לךבךריו גוי לאסור והטו"ז בסי' קכ"ב סק"ד והש"ף שם ובסי' קכ"ז סקי"ט השיגו עליו ולפיכך דבךריו נכונים דס"ל פרש"א אלא דסובר דדווקא נגד חזקה או רוב פגון באומר של ערלה שאומר נגד הרוב וכן באותו ואת בנו בכה"ג סובר הרש"א דאין חוששין לאסור אבל גבי סתם פלי של גוי דמותר מטעם ס"ס ואולי אמר נגד הס"ס ג"כ אין חוששין אבל באומר רק נגד חד צד שבישול בו היום ובזה אינו אומר נגד הרוב ולא נגד חזקה לכה נאמן והיינו במסלפ"ת ומשפחת לה בשואל מסלפ"ת פגון שא"י שאו"ה תלויים בו כמ"ש הכו"פ בסי' צ"ח וס"ל דהיינו טעמא דנאמן לאסור פיו"ד סי' שי"ג סעי' ב' בהגה"ה וזה ג"כ דעת הטו"ז בסי' קכ"ב סק"ד במסלפ"ת נאמן והיינו היכא דליכא חזקה ומיושב נמי קושית המנח"י בכלל נ"ט סק"ז: ה) היכא דיש רגלים לךבךר גוי נאמן לאסור כמ"ש המהר"ם לובלין בתשובה והובא בטו"ז סוסי' מ"ח ובסי' שי"ז סעי' ג' בהגה"ה כ' דאפילו להתיר נאמן אם יש לן צירוף למסלפ"ת גם שהיתה חולכת והיינו ג"כ רגלים לךבךר אלא ששם הם רגלים לךבךר טובא פמבואר בתה"ד סי' קע"א: תשובה קמ"ט בעזיה"ת חוסט עש"ק פ' נח שנת תרל"ו לפ"ק: החיים והשלום וכ"ט לאהובי תלמידי הרב הגדול בתורה וביראה כש"ת מוה' וואלף סופר נ"י רב בביהמ"ד בעיר פעסט יע"א: מכתבה קבלתי וד' יברה אותך ואת ביתך ואת כל אשר לה ויצליח מעשיה וישר כוחך וחילך לתורה ולעבודה ומה שהערת על דברי הרא"ש על הי"ד פללים בגיטין דף נ"ד שבאות ג' ואות ד' כ' דבעלים אינם נאמנים אלא משום דבידם לתקן ובאות י"ד כ' דבעלים נאמנים משום שהם בעלים והקשית סתירה בזה ואעתיק לה גרגיר אחד מחידושי שפתבתי דהא דבעלים נאמנים כ' הרא"ש בי"ד פללים והש"ף פיו"ד בסי' קכ"ז סק"א כ' דאפילו נגד חזקה הבעלים נאמנים ודווקא אם הוא בידם לעשות והיינו היכא דאסתחזק אבל בלא אסתחזק הבעלים נאמנים אפילו הם לא הי' בידם לעשות טפי מעד אחד ולהתיר בעינין שיהא בידם לעשות אבל לאסור נאמנים אפילו אין בידם לעשות לדעת הרא"ש וסייעתם ובזה מוכנים דברי הרא"ש באות ג' ואות ד' דשם מייירי להתיר ובאות י"ד מייירי לענין לאסור אלא דמיייתי ג"כ רא"י מיבמות דף פ"ז לענין הפרשת תרומה דמייירי גם להתיר זה עדיין ק"ק אמנם הטו"ז בסק"ו סובר דאפילו נגד החזקה וגם לא הי' בידם לעשות אפי"ה הבעלים נאמן והנה לענין לאסור אותו דבר שפיר מוכן דהבעלים נאמנים לאסור את שלהם אבל דנימא דהבעלים נאמנים להתיר קשה נהי דעל עצמם א"ש פיון דהוא אומר ברי לו שהוא מותר אפילו נגד חזקה כ' המרש"א ביבמות דף פ"ח דנאמן באומר ברי אפילו יש ב' עדים האוסרים וברי לו שהם טועים ומשקרים כ' הבכור שור ביבמות דיש להתיר לצורך גדול לעצמו אבל לאחרים צריך סכרא ויש

להסביר דאי לימא דע"א אינו נאמן משום דאמר בידמי וכמ"ש הפנ"י לחד טעמא איכ"ל דבדבר שקהו שילו רמי אנפשי' טפי ומדקדק וכדאמרין בעירוין דף ל"ב פ"ב עיי"ש בתוס' הביאם המג"א בס"ל תל"ו דאפילו קטן בשלו אפילו להתיר נאמן לפי סברא זו יש מקום לומר דאפילו יצא מידי הבועלים נאמן על האחר ג"כ דינע אינש בשלו ומדקדק ובש"ש שמעתא ו' פ"ז נסתפק ונשם בפ"ו הקשה טובא על הטו"ז מיבמות דף פ"ח דמבואר דבועלים נאמנים משום דבינדם לאיתשולי ותו קשיא מדברי רש"י בתולין דף י' דיליף מדכתיב ונבחת מברכה דע"א נאמן וקשה.

התם קאי בבועלים וגם האשה הוא כבעל דבר ואיך יליף מוספיה לה ורש"י ביבמות דף פ"ח כ' ראי' דע"א מהימן ממעשים בכל יום שאדם רשאי לאכול אצל חבירו וגם מהג"א בתולין מןמולם לכאורה מוכח דגם הבועלים אינם נאמנים אלא דהג"א כ' דאם הבועלים אוכלים נאמנים גם על האחר וביארתי מזה במקום אחר ואפשר לישב דגם הטו"ז סובר דלהתיר א"נ נגד החזקה גם הבועלים אלא דבלא"ה יש לדקדק דביבמות שם הוי מצי למימר דבועלים נאמנים משום דבינדם לבטל ברוב דעתם על דין תורה אזלינן ומן התורה מבטלין איסור לכתחילה וגם מדרבנן יש לדייק פנין דהוא על עצמו נאמן א"כ לדידך הוי היתר ורשאי לבטל א"כ בלא טעמא דיכול לאיתשולי עלה יהיו הבועלים נאמנים דבינדם להתיר ע"י ביטול אלא די"ל דגמרא עדיפא מינך משני דבינדם לאיתשולי ובינדם להפריש א"כ איכ"ל דהטו"ז דמייירי שאין נזכר בחתיכות אם מנוקרים הם או לאו א"כ בינדם לבטלם פנין דלדידך שרי א"כ באמת גם הטו"ז מודה דאפילו הבועלים אינם נאמנים אלא א"כ היכא דבינדם לעשות והיינו לאחרים אבל לעצמו איכ"ל דנאמנים הבועלים: ובזה מיושב קושית הש"ש הנ"ל וגם דברי הרא"ש דמיייתי ראי' באות י"ד איכ"ל דלעצמו קאמר דאפילו להתיר א"כ צבידו לעשות וממילא אם הי' אפשר בביטול נאמן גם על אחרים פנ"ל כדלעיל וכל זה לענין להתיר אבל לענין לאסור נראה דהבועלים נאמנים אפילו בלי מיגו אפילו נגד חזקה וממילא גם אם נתנם ליד שומר עשאוהו כבועלים והמנוהו ג"כ לענין לאסור אפילו בלי מיגו ואם יצא שוב מתחת יד הבועלים מסתמא אין לשני פח יותר מן הראשון ובלא"ה י"ל דלענין שני לא מקרי פלל נגד חזקה פדך שכ' הנוב"י מהדו"ק בתק"עג סי' ל"א דכשם שאין מחזיקין ריעותא במקום למקום פה אין מחזיקין חזקה במקום למקום ובזה אפשר לקיים דברי הש"ש הנ"ל שכ' דאף לאחרים נאמן: ואין להקשות על זה מהא דאמרין אם אינו בינדם א"נ לאחרים הא דלעיל שייך בחזקה דמעיקרא חזקת הגוף אמרינן דאין מחזיקין אבל לגבי סופר דאיכא חזקה אחרת מצד מנהג העולם כמ"ש גם פן הש"ש דאין חזקת מוצא מתח"י דבר שאינו מתוקן וחזקה כזו מועיל אף בכל המקומות ואינו נאמן נגדו אלא א"כ הוא בינדם ועוד הארכתי בזה אבל אין לי פנאי להניח להעתיק יותר מזה וגם ההעתיקה לא עשיתי אלא לכבודך וחיבתך ושאר דברים שפכתתם הם פשוטים וא"צ לפנים ואחיתום בברכה יהי ה' עמך ויסיר ממך כל צער ויגון ותראה בהצלחת בניך ובגותיך דברי רבך הדו"ש.

ה"ק משה שיק מברעזאוע תשובה ק"נ בעזה"י זך תמוז תרנ"ג לפ"ק פה יערגין יע"א: החיים והשלום וכל טוב לתלמידי הרב המאור הגדול המפורסם המופלא ומנפלא בתורה וביראה החרוץ כש"ת מוה' זלמן שפיצער נ"י מורה בעיר מלוכה ווין יע"א: מכתבו קבלתי ואשר בקיש ממני לכתוב לו פס"ד אם סתם יינם בזה"ז מותר בהנאה אפילו שלא לצורך ובלא הפסד פלל או אסור שע"י עובדא שפא לידו בתערובות יי"נ וצוית לאיש השואל שהוא ירא ה' שטוב שלא ליהנות ממנו ולהשליכו לנהר ומורה אחד ערער כנגדך ואמר שמעולם לא הי' זה ספק אצל בעלי הוראה ולא עלה על דעת אדם מעולם לאסור יי"נ שלנו בהנאה וכי לא נזכר זה בשום פוסק עכ"ל בקיצור

וּכְבֵר הַבָּאֵת דְּבָרֵי הַתּוֹסֵ' בַע"ז דָּף נ"ז ע"ב בַּד"ה לְאַפּוֹקֵי וְהָרָא"ש וְהֶרְמְזִים כ' רַק מְשׁוּם מוּטָב
שְׁיִהְיוּ שׁוֹגְגִים וְכו' אֵין לְמַחֲוֹת וְלֶאֱסֹךְ בִּהֲנָאָה וְהַד"מ בְּסִי' קכ"ג וְהַשְׁ"ף בְּסִי' קכ"ד ס"ק ע"א כ'
פֶּן בְּשֵׁם גְּדוּלִים וְהֶסְפִים פֶּן דִּרְק בְּמִקּוּם צְוֹרָךְ אוֹ בְּמִקּוּם הַפֶּסֶד מְוֹתֵר לְסַמּוֹךְ עַל פֶּלֶל זֶה דְּגוּיִם
בִּזְוֵה"ז לָאוּ עַע"ז הֵן וּבִס' חֲכַמַת אָדָם ג"כ פֶּתַב פֶּן פֶּל זֶה פֶּתַבְתָּ וְגוּף הַדְּבָר א"צ אֲרִיכוּת בְּוֹדָאֵי
יֵשׁ דַּעוֹת הַמְּקִילִין וּמַתִּירִין יי"נ בִּזְוֵה"ז בִּהֲנָאָה אֲפִילוּ שְׁלֵא בְּמִקּוּם הַפֶּסֶד וְזֶה דַּעַת הַרְשָׁב"ם הַמּוּבָא
בְּתוֹס' שְׁם וּכְמ"ש בְּתִשׁוּבַת מַהֲר"מ פֶּאֲדוּוֹי סִי' ע"ז וְהוּבָא בְּתִשׁוּבַת מַהֲר"מ לּוּבְלִין סִי' נ' וּמ"מ
הַרְבֵּה מִהָרָאשׁוּנִים וְהָרִיב"ש בְּתִשׁוּבָה סִי' רנ"ה כ' שְׁצוּנְחוּ פֶל הַמְּפֹרְשִׁים עַל זֶה וְדָאִין לְהַתִּיר
סֶתֶם יֵינָם בִּהֲנָאָה וְאֲפִילוּ בְּמַגַּע גוֹי כ' דְּלֵא הַתִּיר הַרְמַב"ן וְהַרְשָׁב"א וְכָל הָאֲחֵרוּנִים וְכֵן הֵבִיא
הַב"י בְּסוּף סִי' קל"ב בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א בַּתְּה"ק שֶׁכ' שְׁאִין אָנוּ סוּמְכִין עַל דְּבָרֵי הַגְּאוּנִים בְּהוֹרָאָה זֹו
לְהַתִּיר יֵינָם וּמַגַּעַם בִּהֲנָאָה וְגַם מַהֲר"מ פֶּאֲדוּוֹי הַנְּ"ל לֵא הַתִּיר אֱלָא בְּמִקּוּם הַפֶּסֶד וּבִימֵי חֲכָמֵי ד'
אַרְצוֹת תִּיקְנוּ וְגָדְרוּ שְׁלֵא לְסַחֲוֹר עִם סֶתֶם יֵינָם וְגַם מַהֲר"מ לּוּבְלִין בְּתִשׁוּבָה הַנְּ"ל טֵרַח מְאוּד
שְׁלֵא לְמַחֲוֹת בְּעוֹשֵׁי מְסַחֲרֵרְמַב"ם ג"כ בִּינְרָא כְּמוֹ בִּינְרָא דְרוּדְף וּמְוֹתֵר נֶגֶד בִּינְרָא דַש"ד וַא"כ
נִרְאָה דְּבַכְה"ג ג"כ הַרְמַב"ם מוֹדָה דְּסָגִי בִּיחֻדוֹ פֶּן הִי נִרְאָה לִי: אֱלָא דְּלִכְאוּרָה ק"ל גּוּף הַסְּבָרָא
הַנְּ"ל דְּלִפִי הַנִּרְאָה מִמְשַׁנָּה דְּאֵהְלוֹת וּמַעֲרִיכִין דָּף ו' וּמַאוּ"ח סִי' ש"ל דְּגַם אִם חוֹתְכִין בֵּין הָאִם
לְהַצִּיל הַנוֹלָד וּבֵין וְכו' א"כ ל"ד זֶה לִיחְדוּהוּ פֶּלֶל דְּהַתָּם ע"כ פֶּלָם מֵתִים אֲבָל פֶּאֵן אֲפִשֵׁר לְהַצִּיל
הָאִם ע"י הַנוֹלָד וְאֲפִשֵׁר לְהַצִּיל הַנוֹלָד ע"י הָאִם א"כ שׁוּב קָשִׁים דְּבָרֵי הַגְּאוּנִים הַנְּ"ל וְצ"ע וְאֲפִשֵׁר
שַׁע"ז כ' הַגְּאוּן ר"י מֵיָא זצ"ל פִּינֵן דְּאֲפִשֵׁר דְּלֵא פְלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו אֲפִילוּ אִי הָנִי מִיַּעוּט מ"מ אֵין
רְשָׁאִין לְהַמִּית הָאִם לְהַצִּיל הַנוֹלָד דָּאִין הוֹלְכִין בַּפ"נ אַחַר הָרֹב דְּכִינֵן דַּעֲפ"י הַמִּיַּעוּט אֵין רְשָׁאִין
לְהַמִּיתָה א"כ ע"כ יְמִית הַנוֹלָד שׁוּב שְׁפִיר אִיכ"ל פֶּסְבֵרַת הַגְּאוּנִים הַנְּ"ל דְּרִשְׁאִין לְהַמִּית הַנוֹלָד
לְהַצִּיל הָאִם כְּמוֹ שְׁהַסְּבֵרְתִי לַעֲיִל פֶּן הִי נ"ל בְּכּוּוֹנְתָם: אֱלָא דְּכָל זֶה אֲפִשֵׁר לוֹמַר אִם אָנוּ יוֹדְעִין
בְּבִירוֹר שְׁיִמּוּתוֹ שְׁנִיָּהֶם אֲמָנָם הָרִי זֶה אֵינוֹ נוֹדַע אֱלָא עַפ"י אֲמִירַת הַרוֹפְאִים וְאָנֹן קִי"ל דְּאֲמִירַת
הַרוֹפְאִים אָנוּ חֲשָׁבִינוּ לְסַפֵּק כְּמַבְוֹאֵר בְּדָבָרֵי מְרֵן הַגְּאוּן בַּעַל חַת"ס זצ"ל בַּחֲיו"ד הַלְכוֹת נִדָּה וַא"כ
אֲכַתִּי אֵין מְקוּם לְהַנְּ"ל מִיָּהוּ לְפִי מַה דְּאֲמִירֵנוּ בְּכַתְּוּבוֹת דָּף כ"ב ע"ב דְּבָרֵי לִי מְהַנִּי וּפִי' רַש"י
שְׁם דְּאֲפִילוּ בְּרִי לִי דָּאִין לְבוּ נוֹקְפוּ מְהַנִּי וַא"כ אֲפִשֵׁר דַּאִיכ"ל דְּאִם הַרוֹפֵא בְּעַצְמוֹ אוֹמֵר שְׁפָרִי
לוֹ וְהוּא רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת כְּפִי בְּרִי שְׁלוּ הִי מְוֹתֵר לְדַעַת הַגְּאוּנִים וְאֲפִשֵׁר דָּאִין אָנוּ מְחַוְּיָבִין לְמַחֲוֹת
בו כ"ז פֶּתַבְתִּי לֵא ח"ו לְהוֹרוֹת בְּדָבָר חֲמוּר פְּנָה אֱלָא לְעוֹרֵר שְׁדָבָרֵי הַגְּאוּנִי הַנְּ"ל נְכוּנִים אֱלָא
שְׁצָרִיף עֲדִינֵן לְהַתִּישֵׁב בְּדָבָר הַזֶּה פֶּן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד תִּשׁוּבָה קַנ"ו עוֹד לְהַגְּאוּן הַנְּ"ל רְאִיתִי עוֹד
בְּסַפְרוֹ בְּסִימֵן מ"ט שְׁנָשָׂא וְנִתְּן הַדְר"ג נ"י בְּדִין א' שְׁגַנְבַת תּוֹרָה שְׁחִידַשׁ ת"ח אֲחָד וְהוּא כ' זֶה בְּשֵׁם
עַצְמוֹ וּפְלִפֶּל אוֹ פְּסוּל מְשׁוּם זֶה לְהִיּוֹת סוֹפֵר אוֹ פִּינְצָא בְּזֶה וּמַעֲלָתוֹ נ"י הֵבִיא דְּבָרֵי הַסְּפָרִי בְּפֶרֶשֶׁת
שׁוֹפְטִים עַל פְּסוּק לֹא תִסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ דְּקָאֵי ג"כ עַל הָאוּמֵר דְּבָרֵי ר"א בְּשֵׁם דְּבָרֵי ר"י וְדָבָרֵי ר"י
בְּשֵׁם ר"א לוֹמַר עַל מִי שְׁאוּמֵר טְהוֹר טְמֵא וְכֵן לְהִיפּוֹף וּמַעֲלָתוֹ נ"י הָאָרִיף בְּזֶה דַּאִיכ"ל וְדוּוּקָא
בְּכַה"ג אֵיכָא מְשׁוּם לֹא תִסִּיג וְתַמְהַנִּי עַל שְׁלֵא הֵבִיא מִימְרָא דְּגַמְרָא יְבָמוֹת דָּף צ' וִירוּשְׁלָמֵי
דְּשְׁקָלִים סוּפ"ב דְּמִיָּתִי עוֹבְדָא דַר"י כְּעַס עַל ר"א שְׁלֵא אָמַר שְׁמַעְתָּתָא בְּשֵׁמוֹ וּר"י בַר אֵינְדָא
פִּינְסוּ שְׁמִמִּיל' נְשַׁמַּע וּפְרִיף בְּגַמְר' מַאי כְּוָלִי הָאֵי וּמַאי נַפ"מ דַר"י בְּזֶה וּמְשַׁנִּי מְשׁוּם מ"ד אַגוּרָה
בְּאֵהְלִיף עוֹלָמִים עֵי"ש נְאִי נִימָא דִּישׁ בְּזֶה מְשׁוּם גְּזַל אוֹ מְשׁוּם לֹא תִסִּיג גְּבוּל א"כ ר"י דְּלֵא יַדַּע
פִּיוֹס דַר"י בַר אֵינְדִי דְּמִמִּיל' יוֹדְעִין זֶה א"כ שְׁפִיר כְּעַס אֵי נִימָא דִּישׁ לְחוּשׁ מְשׁוּם גְּזַל אוֹ מְשׁוּם
לֹא תִסִּיג: וּבַאוּ"ח סִי' תַקֵּפוּ"ו סַעִי י"ב קִי"ל דְּבַגְזָל שׁוֹפֵר וְתַקַּע יִצְאָ וְכֵן קִי"ל בְּמַגִּילָה סִי' תַרַצ"א
מְשׁוּם דָּאִין בְּקוּל מְשׁוּם גְּזַל וּבִירוּשְׁלָמֵי ר"פ לּוּלָב הַגְּזוּל יֵשׁ ב' מ"ד חַד אָמַר פְּתִיב יוֹם תְּרוּעָה

יהי לְכֶם מ"מ וח"א וכו' וכן כ' הטו"ז ומזה נראה דפליגו בזה ולפי"ז לפי מאי דקי"ל דאין גזל
בחול דהוי דבר שא"ב ממש פשם דאמרי קול ומראה וריח אין בו משום מעילה א"כ כ"ש בזה
שאומר חיד"ת שת"ח אחר חידוש והוא אומר אותם פשם עצמו דלא תשיב גזל ובתוס' ר"פ איזה
נפש ס"ל דאפילו בקרקע אינו עובר משום לא תגזול ובמ"ל הקשה מספרי ולפי ענ"ד י"ל דספרי
מקשה משום פיון דמסיג גבול ולוקח פירות ובשעת לקיטתו נעשה גזלן כדאמרינו גבי אנונפרי
ריש לולב הגזול ולעולם בדבר שנשארו ברשות בעלים לא נקרא גזל אלא אפילו לדעת מ"מ
וסייעתו מ"מ בדבר שא"ב ממש נראה דלא תשיב גזל ומאן דס"ל בסנהדרין דף נ"ט דהביא מעלתו
דב"נ הלומד תורה חייב משום גזל אי נימא דלשון גזל דווקא אפשר דס"ל פאיידה מ"ד בירושלמי
הנ"ל: אמנם הגונב חידו"ת דהיינו שאומר משמו מאי דחידוש ת"ח אחר זה אסור משום מדבר
שקר תרחק או משום גניבת דעת אסור כמו כל מרמה שמרמה לאדם אחר וכעין הנאה כמו שכ'
הרמב"ם בפ"ב מה' דיעות ופ"א מהלכות מכירה וחו"מ סי' רכ"ח פנ"ל ובירושלמי שם משמע
דמי שאומר דבר פשם מי שלא אמרו אינו אלא שע"ז גורם טעות בדין שאחד בר סמכא וא' אינו
בר סמכא כדאמרו גבי רב ששית דהי' גברא פטיחא ולא הי' בקי בבעל השמועה והיינו כעין ספרי
הנ"ל ובנודאי האמת אהוב אצל השי"ת בכל העניני' כ"ש בעניני' תורה אבל שיהא בזה משום לא
תסיג גבול אינו מוכרח כמש"ל פן נראה לפי ענ"ד נאסיים בברכה וכו': הק' משה שיק
מברעזאונע: תשובה קנ"ז יערגין יום ב' יוד ניסן תר"ך לפ"ק: את חג המצות יחוג בדיעות ידידי
הרב הדיין המצויין בהלכה מופלא ומפולג בתורה וביראה החרוץ ושנון כש"ת מוה' שלמה קליין
נ"י בק"ק פאקש יע"א: גי"ה מיום ב' ויקרא קבלתי בשעה שאני עמוס התלאות ושאלנא להו
ומעלתו נ"י ביקש ממני לחוות דעתי בדבר הצ"ע טובא וקשה אבקה של רבית ואיסורו גדול
וכאשר אמרו דהוי פכופר באלקי ישראל וביציאת מצרים ראוי למנוע ממנה ובלא"ה הרי הרב
הגאון האב"ד דקהלתכם נ"י בעירכם וכבר הביא בש"ע יו"ד סי' רמ"ה פשם מהרי"ק דאין ראוי
להורות או"ה באתרא דחברין' וכ"ש מילתא דפרהסי' וצרכי ציבור ואחריות דאחרין' לא קבילנא
עלי אמנם הואיל ותורה הוא אמרתי להשיב לא להלכה ולא למעשה אלא להעיר על דברי פבוד
מעלתו נ"י ועל דברי תלמידי הרבני המופלג מוה' יואל צבי בלעט נ"י ולמעשה פאשר יספימו
הרב אב"ד נ"י והבד"צ יעשו.

וגוף השאלה הוא דבקהלתכם התעוררו לעשות חברה כדרך שפארקאסע וזה משפטה שכל איש
הרוצה להסתפח בה יתן תיקוף וזהב אחד ואח"כ מידי שבוע ושבוע אגורת פסוף ובעת אשר אחד
מהן יהא נצרך למעות בא יבא עם משפן אל האיש אשר יבחרו בו להיות בראש ומהמעות המקובץ
ינתן בהלונאה על ששה פארצענט ונפשם בשאלתם אם יש מקום לעשות באופן שלא יהא בו
איסור רבית והנה הדבר פשוט אם ראש החברה המונה מלנה ברבית על ששה פארצענט הוא
רבית קציצה ועוברין על כמה לאונן שמנו חכז"ל סו"פ איזהו נפש דמ"ש רבים מיחיד ולפעמים
זה לנה נאחרים הן מלויין ולפעמים בהיפוף מ"מ האיסור נעשה בין פולם וגדול חטא הרבים מן
חטא הנעשה ביחידות וכדאית' פ"ק דמכות גבי עדים זוממין וכ"ש אם נעשה האיסור לחוק ומשפט
וכמ"ש העקידה בשער כ': ומ"ש.

תלמידי המופלג מוה' יואל צבי בנעט נ"י פיון דלפעמים זה מלנה ולפעמים זה והפל בא לחברה
בשותפות הוי כבני חבורה שאינם מקפידין ובת"ח אמרו שפותרין ללות וכ' הב"י בסי' ק"ס פשם
בעה"ת משום דהוי כבני חבורה שאינם מקפידים הנה אין הנידון דומה דהתם קאי בלא הנותנו
ואינו מוכרח ליתן וגם בלי הלונאה רגילין זה ליתן לזה אבל כאן הרי חזינו דמקפידין דהרי מוכרח

לידתו עביר הלונאות את הפארצענטע נאפילו להדעות שהביא הד"מ והרמ"א בסי' ק"ס סעי' י"ז דגם בקצץ בת"ח שרי היינו פיון דמן הסתם אפילו בלא הלואה אינם מקפידין ונותנין זה לזה וכעין שכ' הש"ך רס"י קס"ו אבל פאן הרי לולא הלואה מקפידין אלא שאין מקפידין הואיל וזה נותן הרבית ולמחר חבירו יתן פיוצא בו וכולם שווין א"כ הרי פלם לוויין ומלוין ברבית ובשותפות הסבא ההוא בלנה אחר מהסברותא הוי פאלו פולם מלוין לזה ברבית ומיד עוברין ואע"ג דהוא נותן בשמחה ובנפש חפצה לא שנפשו חפצה ליתן מתנה להסברותא אלא הואיל שעי"ז גם בהגיע עת שחבירו ילנה מהסברותא ויהא הוא מן המלוין וגם לו ינתן: ולכאורה הו"א דאפילו בלי רבית תלי בפלוגת' המובא בש"ע יו"ד סי' ק"ס סעי' ט' הלנה לי ואני אלוה לה לדעת י"א ולזמן יותר לכ"ע אסור וא"כ גם בסבא הזאת הוא מלנה לו שאח"כ אם יצטרף הוא ילנה לו ואע"ג דהתם דווקא בהתנו אסור מיקא גם פאן בחברה הזאת הנימוסים והתנאים אשר עלי' אדני החברה נוסדו יש להם משך זמן וכאלו כל פעם נתחדשו דכל הנותן והלנה והמלנה ע"ד תנאים הראשונים הוא סומך מיהו אי משום הא לא ארי' דהרי מי שצריך בכל עת ללות מחברה זו ולא יתן זמן ועת שממונו יתא פנוי בהסברותא כדי ללות לאחרים רשאי הוא לעשות פן ואינו פנגד תנאי החברה א"כ אינו נעשה מחייב ע"י מה שמלוין לו שגם הוא ילנה להם וא"כ בלא רבית בנודאי מותר אבל ללות ברבית נראה לפי ענ"ד פשוט דהוי כמו שאר רבית קציצה: ועוד אמרתי דאפילו למאן דמתיר בת"ח אפילו בהתנו טעמם פיון דת"ח הם נותנים המעות שהלוו במתנה וכמו דאמרינן באהע"ז סי' כ"ח סעי' י"ט גבי משאל טבעת לקדש בו דאמרינן דמסתמ' הקנה לו במתנה ע"מ להחזיר ועיין במג"א סי' תרנ"ח ס"ק ו"ה"נ י"ל פן בת"ח ובנה יש להבין היטב דברי הג"א שהביא הב"י בסי' ק"ס ונתקשה בו וגם הטו"ז שם בס"ק י"ג ולהג"ל יש לכונן דבריו וא"כ בעלמא בנודאי בהתנו גרע ואסור וה"נ בגידון שלנו ולכאורה.

הו"א פיון דהמנונה ואפטרופס לזה הוא רק פשלים של הסברותא א"כ למ"ד רבית ע"י שלים שרי ומלשון הרמ"א בסי' ק"ס סעי' י"ו בהג"ה משמע דגם בשלים המלוה לדעת הפוסקי' האלו שרי ונהי דהרבה מהאחרונים צנוחו על תשובת רש"י ההוא מ"מ גם רבים מהאחרונים החזיקו בדיעה ההוא ואם אמנם הטו"ז שם הרבה להקשות ע"ז וגם השעה"מ בפ"ה מה' מלוה הקשה מפ' שום היתומים וגם החוות דעת פקפק עמו במקצת מיהו המל"מ בפ"ה ממלוה דין י' ירד להציל ולפי סברתו יש לישוב כל הקושיות יעו"ש שכ' הטעם פיון דאין שלד"ע לא היתה ההלואה ללנה אלא לשלים שלא ברבית שהרי הוא לא הבטיח לשלם רבית אלא שהלנה ישלם וכיון שההלואה לא היתה ללנה שניהם פטורים מרבית והחוות דעת הקש"שם בס"ק דא"כ גם מהאחריות יתא השלים פטור פיון שאמר שלנה זה לצורך משלחו וכעין שכ' הש"ך ביו"ד סי' קס"ט ס"קלד: וזה יישוב ג"כ המל"מ בלשונו דכיון שאין ידו פידו ונהרי מעיקרא אדעתא דהכי פא ללות שמיד שיבוא לידו יתא באחריות בעל היד שזכה בו אלא דהוא סבר דידו פיד משלחו אבל פיון דקי"ל דאין שלד"ע א"כ ידו הוא של עצמו ונהרי אדעתא דהכי הלנה שיהא באחריו בעל היד וא"כ הוא באחריות' משא"כ שם בסי' קס"ט דאדרבה הישראל נעשה שלים של המלוה וידו פיד המלוה כדאית' שם בש"ע וא"כ הוא באחריות בעל היד ונשאיר באחריות המלוה וא"כ פיון שסבא זו נכונה דהמעות של.

הלואה הוא באחריות השלים אבל מה שקצץ רבית זה לא קצץ אלא שהלנה יתן שהרי הרבית לא בא החיוב מיד אלא לאח"ז וא"כ פיון שהוא פטור ונהי שאח"כ כפשיטן המעות ליד הלנה ע"ד ליתן רבית למלוה נתן לו מ"מ אין פאן אסור פיון דאין המעות פא לו מיד המלוה וגם אינו נותן

עבור השליח שהשליח לא נתחייב ולפי הנראה אין המלנה יכול לתבוע רבית לא משלים ולא ממשלתו לא משלים פנ"ל שהרי לא נתחייב וגם לא ממשלחו שהרי לא בא מעות שלו לידו וכיון ששניהם אינם מחוייבים אם נותן לו אין פאן רבית ולכך פינון שאין פאן חיוב על הלנה ליתן לא תיקנו פו באפטרופס דיתמי ומינושב הקושני של הטו"ז אפי' אם נימא דגם בשליח המלנה הדין פו ובחנות דעת ובחכמת אדם כ' בשליח המלנה אין הדין פו: מ"מ בנדון הנ"ל אינו מועיל זה ואיכ"ל דלכ"ע עוברין לא מבעי' לפי הנראה דהממונה להלוות גם הוא מבני החבורא ואית לי שותפות בגו' א"כ הוא עובר בנודאי ולא עוד אלא דאכ"ל היכא דאית לי שותפות בגו' לכ"ע יש שליח לד"ע דהרי בקידושין דף מ"ב ע"א פריה ודלמא שאני התם דא"ל שותפות בגו' משמע דאפי' אי בעלמא אין שליח שותפות שאני וא"כ אפשר גם בד"ע פו ויעניין שם בעצמות יוסף ומגו דזכה לעצמו זכה לחברי' אלא אפי' אם אין להממונ' להלוות שותפות או יותר טוב שממנים שליח ללות ואז לדעת רש"י וסייעתו בעלמא שרי מ"מ פאן לענין חברה זו זה אינו מועיל שהרי כל בעלי החברה מעיקרא קבלו עליהם לעשות ולתמן החברה והשותפות שהוא ע"ד זה שכג מי שיעייע מעות החברה לידו לשלם הרבית וקי"ל בב"ב דף ח' ע"ב ובחזו"מ סי' רל"א דרשאין בני העיר ובני אומנות להתנות ולהסיע על קיצתו וכן בחזו"מ סי' קע"ו לענין שותפין פינון שנתנו מעות והתחילו בשותפות נגמר לכ"ע ונתחייבו בכל התנאים וא"כ פאילו כ' הלנה למלנה שיתן לשלוחו מעות ברבית דלכ"ע הני רבית גמור והשליח מעשה קוף בעלמא עביד והמשלם מתחייב למלנה וא"כ בנדון שלנו נראה דאין מקום לצדד להתיר עפ"י תשובת רש"י גם שאר עניני היתר עפ"י היתר עיסקא יפה כ' מעלתו נ"י דאין מועלים ומסוגלי לתמן ולהתיר בכה"ג לבעלי החברה פי החברה אינה יכולה להשתתף בזה בעסק כל איש ואיש ובקרב הימים הפל נשפח וכ' מעלתו נ"י שלפי הנראה לו הדרך היותר נכון ומקובל פדין הש"ע סי' קע"ג סעי' ד' ובעל חזו"ד שם ס"קד מראה עצה באופן שפך אחד יכול ליהנות מן היתר ולפי"ז יהא בחוק ונימוסי החברה למשל אם א' יצטרך למעות יבוא אל, אחד קצין עשיר מפורסם אשר שטרותיו בחזקת חזק ובטוח אשר יהא ממונה מהחברה על זה ויתן לו משפנות כפי סף הנרצה שילוו לו והעשיר הנ"ל יתן לו שט"ח על עצמו כפי סף שהוא ובזה יבוא אל ראש החברה ויוזיל גבי' מעט מסף הפתוב בו וכאשר יושלם זמן ההלנאה יתבע ראש החברה את הקצין העשיר בעל השטר והוא יחזור על הלנה עכ"ל: והנה היתר זה של חזו"ד כ' ג"כ בקונטרס בעל הסמ"ע על הלכות רבית המועתק בקיצור בחכמת אדם פלל קל"ח דין ח' וכ' שם בפירוש בין שטר שיש לו על חברו או שטר שיכתוב על עצמו ואע"ג דבשטר שיש לו על אחרים הוא משתדשי לי' עי"ז שיפטור מאחריות השטר מ"מ עי"ז שוב יהי צריך להיות באחריותו שט"ח זה שנותן לו זה שרוצה ללות ואפילו יתן לו משכונן וא"כ אפתי מרוויח מ"מ הא דיקול ליתן לו שט"ח דאחרים היינו דמקנה לו בקנין בכתיב' ומסירה שיוכל הוא למפור לאחר אבל אם משאיל לו רק שט"ח שיש לו על אחרים זה אינו מועיל דזה א"י למפור ובזה מייירי החכ"א בכלל קל"ד דין ט' אלא שנראה שיש שם ט"ס וכיון שמקנה לו א"כ אפילו משתדשי לי' הרי הוא מפר ורשאי להרוויח והיינו אם זה האיש הקצין והעשיר מוסר לו שט"ח שיש לו על אחרים בכתיב' ומסירה פדינו אמנם אם, נותן לו רק שט"ח על עצמו למשל שיגבה ממנו ר"ח אייר ק"כ נגד זה נותן לו זה שט"ח ומשכונן ג"כ לגבות ר"ח אייר ק"כ א"כ נהי דבשעת גבי' אין פאן רבית ושניהם שווין אבל קודם זמן גבי' שיש אחריות על השט"ח אשר בלי משכונן טפי מעל השט"ח או החוב אשר על המשכונן וא"כ בשעת שומה אם היו רוצין למפור השט"ח שיש עליו אחריות טפי הי' צריך להוזיל יותר ממה שיצטרך להוזיל על החוב שיש עליו משכונן

ובב"י סי' ק"ס יש פלוגתא אי אַזלינן בְּתַר שְׁעַת שׁוּמָה וּבְשַׁעַת שׁוּמָה אֶפְשָׁר שֶׁהַחֹב שְׁיֵשׁ עָלָיו מִשְׁפּוֹן שְׁנֵה יוֹתֵר לְמַפְנֵי מַהֲשֵׁט"ח שְׁאִין עָלָיו מִשְׁפּוֹן מִכָּל מְקוֹם אֵין חֲשָׁשׁ בְּזֵה אֶפְיָלוּ אִם הוּא' פֶּה שְׁהָרֵי הַעֲשִׂיר הַנּוֹתֵן לוֹ שֵׁט"ח עַל עֲצָמוֹ אִינוּ מְלִינָה לוֹ וְאֵין זֶה הַלְוָאָה אֵלָּא שְׁמַקְנָה לוֹ ע"י שֵׁט"ח זֶה שִׁיעֲבוּד בְּנִכְסָיו וְהַשִּׁיעֲבוּד הַזֶּה יוּכַל לְמַפְנֵי לְאַחַד וְהַרוּצָה לְלוֹת מְקַנָּה לוֹ נֶגֶד זֶה שִׁיעֲבוּד בְּנִכְסָיו וְאֵין זֶה הַלְוָאָה אֵלָּא חֲלוּפִין יַעֲנִינָן רַס"י קס"א בְּטו"ז וּבַחוּ"ד שֶׁם שְׁבִיֵּאֵר דְּבָרָיו וְא"כ אֶפְיָלוּ הִי שְׁנֵה יוֹתֵר הִי מִן מִתֵּר מַה"ת וְכַשְׁיָבוּא זְמַן הַגְּבִי' הָרֵי שְׁנִיָּהֶם וְאֵין חֲשָׁשׁ וְא"כ שְׁפִיר י"ל הַהִיתֵר שֶׁכ' הַסְּמ"ע וְהַחוּ"ד הַגְּ"ל גַּם אִם נוֹתֵן לוֹ מִשְׁפּוֹן עַל הַחֹב הַהוּא.

: וְאֵע"ג דְּלַרְש"י וּש"ג הַמּוֹבָא בְּש"ף חו"מ סי' מ' ס' קב דְּאֵין אָדָם יְכוּל לְהַשְׁתַּעֲבֵד בְּדָבָר שְׁאִינוּ חַיִּיב לָא א"ש הַהִיתֵר זֶה מ"מ הָרֵי גַם לְעַנְנָן מְמוֹן הַסְּפִימוֹ הַפּוֹסְקִים דְּלֵא פְּדֻבְרֵיהֶם וְאֶפְיָלוּ לְאַפּוֹקֵי מְמוֹנָא וְא"כ ה"ה לְעַנְנָן אִיסוּר מִיְהוּ דְּוּוֹקָא בְּשִׁטְר גָּמוּר אוֹ כ"י חֲתוּם בַּחַת"י יוּכַל לְהַתְּחַיֵּב עֵינָן בְּתוֹמִים ס' מ' וְא"כ גַּם כָּאֵן בְּעֵינָן דְּוּוֹקָא גַּם ח"י בְּכ"י אֶבֶל בְּלֵי חֲתִימַת יָד לָא מְהַנִּי וְלִזְהָ נִרְאָה שְׁפִינּוֹן בְּקִיצוֹר סמ"ע הַמְּוַעֲתֵק בַּחכ"א בְּכָלֵל קל"ח דִּין ח' וְסִפֵּר קוֹנְטֵרַס הַסְּמ"ע אִינוּ פְּעַת תַּח"י הָאֲרַכְתִּי לְבָרַר שֶׁהַהִיתֵר הַזֶּה שֶׁל קוֹנְטֵרַס סמ"ע וְהַחוּ"ד אֵין בּוֹ פְּקֻדָּה לְפִי עַנ"ד אֶמְנָם זֶה בְּעֵלְמָא אֶבֶל בְּנִידוֹן שְׁלָנוּ צ"ע דְּנִרְאָה דְּהִיתֵר זֶה שְׁיִיף אִם מוֹכֵר שֵׁט"ח ז' לְאַחֲרִים בְּפָחוֹת אֶבֶל אִם מוֹכֵר לְעֲשִׂיר זֶה שְׁנוֹתֵן לוֹ שֵׁט"ח בְּזוּל נְהִי דְקִי"ל בִּי"ד ס' קע"ג סעי' ד' דְּאֶפְיָלוּ לְלוֹת יוּכַל לְמִנְכְּרוֹ בְּזוּל הֵינּוּ אִם הוּא שֵׁט"ח בְּאַמְתָּ אֶבֶל בַּכֶּה"ג שְׁנוֹתֵן לוֹ שֵׁט"ח מִשׁוּם שֶׁהוּא צָרִיף לְלוֹת א"כ לְכַאוּרָה לָא עֲדִיף מִמְקַנָּה לוֹ חֲטִים דְקִי"ל בְּסִי' קס"ג סעי' ג' בְּאוּמֵר הַלּוֹנֵי וּמוֹכֵר לוֹ אַח"פ בְּזוּל אִיסוּר מִשׁוּם הַעֲרַמַת רִיבִית וְכ"ש בְּמַקְנָה לוֹ שֵׁט"ח דְּנִרְאָה דְּגֵרַע וְא"כ בְּנִידוֹן הַגְּ"ל שְׁלִפֵי הַנִּרְאָה גַּם הַעֲשִׂיר הַנּוֹתֵן שֵׁט"ח הוּא מְבַנֵּי הַחֲבֵרָה וְא"כ אֵז יֵהָא אִיסוּר לְכַאוּר' מִשׁוּם הַעֲרַמַת רִיבִית דְּהָרֵי הַמְּמוֹנ' לְהַלוֹת הוּא ג"כ שְׁלוּחֵוּ וְכַאֲלוּ הוּא קוֹנָה הַמַּגִּיעַ עַל חֲלָקוֹ מִמְנוּ בְּזוּל וְאֶפְשָׁר דְּכָאֵן לָא מְקַרֵי הַעֲרַמַת רִיבִית שְׁאִינוּ אוּמֵר כָּלֵל לְעֲשִׂיר הַלּוֹנֵי וְעוֹד יֵשׁ לְחֲלָק פְּעִין הַחֲלִילוּקִים שֶׁכ' הַש"ף בְּנוֹה"כ סוּסִי' קס"ז מ"מ עֲדִינָן יֵשׁ לְפַקְפֵּק עַל הַהִיתֵר הַזֶּה דְּהָרֵי פֶּסֶק בְּש"ע שֶׁם בְּרַמ"א דְּאִם הַתְּנָה מְעִיקְר' שְׁיִתֵּן לוֹ בְּזוּל וּבְפָחוֹת הָרֵי רִיבִית וְה"נ נְהִי דְּהָאִישׁ הַעֲשִׂיר הַמְּקַנָּה לוֹ שִׁיעֲבוּדוֹ אִינוּ מִתְּנָה שְׁיִתֵּן לוֹ בְּפָחוֹת מ"מ הָרֵי כְּבָר פְּתַבְנוּ דְּמָה שְׁעָשׂוּ חוֹק וְהַתְּנוּ מְעִיקְר' בְּשַׁעַת עֲשִׂיַת הַחֲבֵרָה הָרֵי כַּאֲלוּ מִתְּנָה הַשְּׁתָא וְא"כ אִם הָאִישׁ הַעֲשִׂיר הַזֶּה מְבַנֵּי הַחֲבֵרָה וְגַם בְּשִׁלְיָחוּתוֹ נַעֲשֶׂה וְהוּא נְמִי כְּקוֹנָה חֲלָקוֹ מִמְנוּ בְּפָחוֹת וְהַבְּעַל הַשְּׁטֵר מְוַכְרַח לְזֵה עַפ"י תְּנָאֵי הַחֲבֵרָה וְא"כ אֶפְתִּי יֵהָא אִיסוּר לְדִידִי' אִם הוּא מְבַנֵּי הַחֲבֵרָה וְנִרְאָה דְּמ"מ יֵשׁ לְקַיֵּם הַהִיתֵר הַזֶּה דְּהָרֵי כ' הַרְמ"א שֶׁם בְּתַחֲזִילַת הַסְּעִי' דְּוּוֹקָא אִם בְּשַׁעַת מְכִירָה בְּפָחוֹת הוּא שְׁנֵה אִיסוּר מִשׁוּם הַעֲרַמַת רִיבִית וְע"ז קָאֵי גַם הַרְמ"א בְּהַתְּנוּ אִיסוּר מִשׁוּם רִיבִית אֶבֶל אִם בְּשַׁעַת שְׁקוֹנָה בְּפָחוֹת בְּאַמְתָּ אִינוּ שְׁנֵה יוֹתֵר אֵין כָּאֵן רִיבִית: וְא"כ גְּבִי שֵׁט"ח קוֹדֵם זְמַן גְּבִיָּתוֹ וְקוֹדֵם שְׁפָא לְכָלֵל גְּבִי' בְּאַמְתָּ אִינוּ שְׁנֵה פְּמוֹ הַסְּפֵי הַנְּכַתֵּב בּוֹ וְכַדְתָּנוּ בְּמַפּוֹת דָּף ג' גְּבִי מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנֵי שְׁחִיב אֶלְף זוּו לִיתֵן לְשִׁלְשִׁים יוֹם וְהוּא אוּמֵר מְכָאֵן וְעַד עֲשָׂר שְׁנָיִם אוּמְדִין וּבְפֶרֶט כָּאֵן בְּשֵׁט"ח שְׁצָרִיף הַקוֹנָה לְקַבֵּל אַחֲרֵיו' כְּדִקִּי"ל בִּי"ד ס' קע"ג סעי' ד' א"כ בְּנוֹדָאֵי לָא יִתֵּן שׁוּם אָדָם עֲבוּרוֹ סָפֵי הַנְּכַתֵּב בּוֹ וְאִינוּ שְׁנֵה בְּכַדִּי כְּלוֹ' וְא"כ פִּינּוֹן דְּהַשְּׁתָא אִינוּ שְׁנֵה בְּכַדִּי כְּלוֹ' נְהִי כְּשִׁיבוּא לְזְמַן גְּבִי' יֵהָא שְׁנֵה מ"מ הַשְּׁתָא אִינוּ שְׁנֵה כְּלוֹ' הָאֵי נְאִם מוֹכֵר בְּפָחוֹת אִינוּ רִיבִית וּבְפֶרֶט לְפִי מ"ש הַש"ף בְּשֵׁם הַב"ח דְּהָרֵי רַק פְּמוֹ רִיבִית וּבַכֶּה"ג אִינוּ פְּמוֹ רִיבִית נִרְאָה לְפִי עַנ"ד דְּנוֹכַח לְסִמְנָף עַל זֶה אִם יִסְפִּימוּ ת"ח מְוַפְּלִיגִים לְזֵה יֵשׁ לְקַיֵּם הַהִיתֵר וְתַקְנָה הַגְּ"ל שֶׁכ' מַעֲלָתוֹ נ"י: וְהִנֵּה אֲנָשֵׁי הַחֲבֵרָה לְפִי הַנִּרְאָה לָא לְכַצּוֹעַ בְּצַע וּלְהַרְבוֹת הוֹנֵם בְּנִשְׁפֵי וְתַרְבִּית הַתְּעוֹרְרוֹ לְעֲשׂוֹת חֲבֵרָה הַזֹּאת אֵלָּא לְעֲשׂוֹת חֶסֶד וּלְהַקְל מוֹטוֹת הַנְּגָשִׁים הַתְּחַבְּרוּ עַל זֹאת

בְּנוֹדָאֵי לֹא יִהְיוּ חִיבוֹר עֲצָבִים אֲלֵא חֲבָרִים מְקַשְׁיָבִים לְקוֹל ה' וְלְקוֹל חֲכָמִים וְרַבָּנִים וְכֹאשֶׁר יוֹרוּ
לָהֶם יַעֲשׂוּ וַיִּתְקַיְּיִם בָּם כְּסָפוֹ לֹא נָתַן בְּנִשְׁוֹ וְשִׁוְחַד עַל נְקִי לֹא לָקַח עוֹשֵׂי אֵלֶּה לֹא יִמוּט לְעוֹלָם
יִהְיֶה ה' עִמּוֹ וַיַּעַל דְּבָרֵי יְדִידוֹ הַדּוֹ"שׁ: ה"ק מִנְּשֵׁה שִׁיק מְבַרְעֵזְאוֹנֵעַ: תְּשׁוּבָה קנ"ח בעזֶה"י חוּסֵט יוֹם
ב' בְּהַר תַּרְל"ו לִפ"ק: נִשְׁאֵל נִשְׁאֵלְתִי פֶמָה פְּעָמִים עַל דְּבַר הַשְּׁפָאֲרָקְאָסְטַע הַנְּמַצָּאִים בְּמַדִּינַתְּנוּ
שְׁנַתְּיִסְדָּה בְּשׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵלִים וְגוֹיִם אִם מוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל לְלוֹת מִשָּׁם פִּינּוֹן דְּיֵשׁ גַּם לְיִשְׂרָאֵל חֵלֶק
בְּמִזְמוֹן הַשְּׁוֹתְפוֹת שֶׁל הַשְּׁפָאֲרָ קֵאֶסְסַע וְנִרְאִיתִי בְּתִשׁוּבַת שׁוֹאֵל וּמִשִּׁיב ח"ג ס' ל"א שֶׁכ' לְהַתִּיר
וְאִתִּי עֲלֵה מִב' טְעָמִים א' לְמ"ד בִּי"ד ס' ק"ס דַּע"י שְׁלִיחַ מוֹתֵר־פְּדָאִיתִי שָׁם בְּסַעֲי' ט"ז בְּשָׁם
רס"י וְעוֹד אִתִּי עֲלֵה מִטַּעַם בְּרִירָה יַעוֹי"ש וְשְׁנֵי טְעָמִים אֱלוֹ אֵינָם מוֹבָנִים לִי: שֶׁל בְּרִירָה לְפִי
דַּעַת הַרמ"ר בְּתוֹס' תְּמוּרָה דָּף ל' פ"א בַּד"ה וְאִידָּה לְיִשְׁתַּרוּ וְכו' דְּהִיכ' דְּנוֹלַד הָאִיסוֹר בְּתַעֲרוּבוֹת
בְּכַה"ג לַכ"ע יֵשׁ בְּרִירָה ל"ש פֶּאֶן דְּכָל אֶחָד מִבְּנֵי הַשְּׁוֹתְפוֹת שֶׁל הַחֲבָרָה הַהוּא נוֹתֵן חֵלֶקוֹ וְנִדְמָ'
לְגַמְרֵי לְהָא דְאִמְרֵי בְּיוֹמָא דָּף נ"ה ע"ב לר"י וְסוֹבֵר דְּאִין בְּרִירָה לְכָּה לֹא הָיוּ שׁוֹפְרוֹת לְקִינֵי חוֹבָה
שְׁיִתְּנוּ פֶל אֶחָד שָׁם דְּמִי קֵן שְׁלוֹ מִשׁוּם חֲטָאוֹת הַמִּתּוֹת וּבְאִמַּת גַּם שָׁם לְכַאוֹר' קִשָּׁה פִּינּוֹן דְּכָל אֶחָד
נָתַן מְמוֹנָו וְנִתְעַרְבַּ בְּכַה"ג לַכ"ע אִין בְּרִירָה כַּמ"ש הַתּוֹי"ט בַּט"ו דְּדַמְאֵי מְשַׁנָּה ז' עֵי"ש וְכֵן
שְׁמַעְתִּי מִפִּי מְרַן הַגָּאוֹן בְּעִלּוֹאֲנִים זַצ"ל וְצ"ל דְּאִדְעָתָא דְּהִכָּא נָתַן פֶּל אֶחָד וְאֶחָד לֹא שְׁיִקַּח דְּוּוֹקָא
חֵלֶקוֹ אֲלֵא שְׁיִהָא שְׁוֹתְפֵי וַיִּטּוֹל לְפִי מְמוֹנָו וְאִם פֶּן שְׁפִיר אִם חֵלֶקוֹ יֵשׁ בְּרִירָה לְמִזְמוֹן דְּאִית לִי וְהִכָּא
נָמִי בְּעֵינֵי דְּהַשְּׁפָאֲרָ קֵאֶסְסַע לְאַחַר חֵלְקָה אֲבָל אִם נִשְׁאֵר שְׁוֹתְפֵי אֲלֵא שְׁלֹקַח מְמַנּוֹ עַל זְמַן עֲדִינּוֹ
בְּשִׁאֲרָ שְׁוֹתְפֵי בְּכָלֵל וְאִיךָ שְׁיִיךָ לֹמַר בְּכַה"ג בְּרִירָה דִּיטּוֹל חֵלֶקוֹ דְּהָא בְּכָל פְּרוּטָה וּפְרוּטָה יֵשׁ
חֵלֶק לְכָל הַשְּׁוֹתְפִין גַּם לְנָה הוּא בְּעַצְמוֹ צְרִיךָ לְשַׁלֵּם לְבְנֵי הַחֲבָרָה: וְגַם הָיִתֵר הַב' מִשׁוּם רַבִּית ע"י
שְׁלִיחַ עַפ"י דַּעַת רַש"י בְּסִי' ק"ס וּבְשִׁ"ף שָׁם ס"ק טז פְּכַר הָאֲרִיכוֹ הָאֲחֵרוֹנִים בְּזֶה וְעִיקַר הַדְּבָר
כַּמ"ש הַמַּל"מ פְּרָק ה' מַה' מְלִנְה דִּין י"ד וּבְדַבְּרֵי נְסַתְּלֵקוּ פֶּל הַשְּׁנִישׁוֹי' שֶׁהִקְשִׁי עַל רַש"י מִיְהוּ
פְּכַר כ' הָאֲחֵרוֹנִים דְּזֶה דְּוּוֹקָא אִם הַלְּנָה עוֹשֵׂה הַשְּׁלִיחַ וְאִינוּ חוֹתֵם שְׁטֵר עַל שְׁמוֹ אֲבָל בְּחוֹתֵם עַל
שְׁמוֹ אוֹ שְׁלִיחַ שְׁעוֹשֵׂ' הַמְּלִנְה לְהַלּוֹת לֹא שְׁיִיךָ הַהָיִתֵר הַהוּא וְא"כ בְּשִׁפְאֲרָ קֵאֶסְסַע מְקַרֵי שְׁלִיחַ שֶׁל
הַמְּלִנְה דְּהַשְּׁלִיחַ הוּא שְׁלִיחַ שֶׁל הַמְּלִנְה בְּהַדִּי שְׁוֹתְפוֹת שֶׁל הַחֲבָרָה וּבְכַה"ג לֹא שְׁיִיךָ הָיִתֵר שֶׁל
רַש"י א"כ צ"ע וְתִימָה עַל שֶׁהַעוֹלָם נִהְיָ בּוֹ הָיִתֵר: וְשִׁמְתִי אֵל לְפִי לְעֵינֵי בְּעֵינֵי הַזֶּה וְקוֹדֵם שְׁאֲבוּא
לְדוֹן בְּדִין הַזֶּה צְרִיךָ אֲנִי לְהַצִּיעַ עֲנֵן הַחֲבָרָה וְהַשְּׁוֹתְפוֹת הַהוּא עַפ"י מַה שְׁשִׁמְעֵתִי אֲנִישִׁים הַרְבֵּה
אוֹ מַעֲט מְשַׁתְּפִין וְכָל א' וְא' נוֹתֵן מַעוֹת לְפִי עֲרָכוֹ וּמְקַבֵּל ע"ז שְׁטֵר וְנִקְרָא אַקְצִיעַ וְהוּא כְּעֵין
שֵׁט"ח וּבְעֵלֵי הַחֲבָרָה הַהוּא קוֹבְעֵין זְמַן שְׁעַד אוֹתוֹ הַזְּמַן אִין רִשׁוֹת לְשׁוּם אֶחָד לְיִקַּח הַמַּעוֹת
מִהַחֲבָרָה וַיְכוּל הוּא לְמַפּוֹר הַאֲקָצִיעַ אִם יִמְצָא לוֹ קוֹנָה אֲבָל לְיִקַּח הַמַּעוֹת שְׁנָתַן וְלִהְיוֹת נִפְרָד מֵהֶם
א"א לוֹ וּבְתוֹךְ אוֹתוֹ הַזְּמַן מְלוּוִין לְבְנֵי אָדָם ע"י אִישׁ מְנוֹחֵד לְזֶה שְׁמַשְׁלֵמִין לוֹ וּבְעַד דִּירָה מְיֻחָדָת
לְזֶה וּבְסוֹף פֶּל שְׁנָה נִחְשָׁב מַה שְׁנִשְׁאֵר מִהַרְנוּחַ לְאַחַר פֶּל הוֹצָאוֹת וְזֶה נִחְלַק בֵּין הַשְּׁוֹתְפִין לְפִי
הָעֵרָף ע"ד זֶה הוּא עֲנֵן הַחֲבָרָה כְּפִי אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי וּלְפִי הַנִּרְאָה לְכָל בְּעֵלֵי הַשְּׁוֹתְפוֹת הַלְּנָה פֶּל אֶחָד
וְאֶחָד אֵת מְמוֹנָו לְכָלֵל הַחֲבָרָה וְכָל א' וְא' הוּא מְלִנְה וְלְנָה שֶׁהוּא מְלִנְה מַעוֹתִי וּמִשְׁעַבְדוֹ לְכָל
הַחֲבָרָה לְהוֹצִיאָם עַפ"י הַתְּקִנּוֹת שְׁלֵהֶם וְכֵן אַחֲרֵים מְלוּוִין לוֹ וְהַמַּעוֹת וְהַחֲפָצִים הַנְּמַצָּאִים שָׁם הֵם
מְשׁוֹעַבְדִים לְכָל בְּנֵי הַחֲבָרָה וּלְדַעַת הַסּוֹבְרִים דְּמְכִירַת שְׁטָרוֹת דְּרַבָּנֵי יַעוֹי"ש שְׁ"ף רס"י ס"ו
וּבְתוֹמִים שָׁם שֶׁהָאֲרִינוּ בְּשִׁיטוֹת הֵהֵם א"כ מִן הַתּוֹרָה אִין לְבַעֲלִים זְכוּת בָּהֶם לְמַפּוֹר וְלִתְּנוֹ אֵת
הַמַּעוֹת שֶׁהַנִּיחוּ לְתוֹךְ הַשְּׁוֹתְפוֹת הַהוּא אִפִּי' הִכִּי נִרְאָה דְּעֲדִינּוֹ נִקְרָאוּ לְהַבְּעֵלִים נְכִסִּים שְׁלֵהֶן
וּגְדוּלָה מְזוֹ מְצִינוּ בְּכִיצָה דָּף ל"ט ע"ב דְּאִי אֲמַרִינֵין דְּבוֹר דְּגוּלָה מְקַרֵי בִּירָא דְּשׁוֹתְפָא יְכוּלִין
לְאַסּוֹר אֶחָד עַל חֲבִירוֹ לְרַחוּץ בּוֹ וּמִסְתַּמָּא אִינוּ יְכוּלִין לְמַפּוֹר חֵלֶקוֹ וּבְאִמַּת קִשָּׁה לִי מִהֵתֵם עַל מ"ש

רש"י בסופה דף כ"ו ע"ב ד"ה פל האזרח כו' דאי הסופה של פל ישראל ולא מטא על פליא' שנה פרוטה לא מקרי שלו ורש"י בגיטין דף י"ב פ"ב ד"ה פחות משו"פ כ' דעל פחות משו"פ אין הקדש חל ויותר מזה קשה על לשון הרע"ב בפ"ד ממע"ש משנה ח' שכ' דפחות משו"פ אינו אסור בהקדש ולפי מ"ש רש"י בסופה דאם הסופה של פל ישראל לא מטא שו"פ לכל חד כ"ש בבאר הגולה ונדאי לא מטא שו"פ וא"כ וא"כ חל איסור קונם שהוא משום הקדש ובמקום אחר פתבתי לישוב קושית ספר מנחת חינוך בפ' אמור על דברי רש"י הג"ל שהקשה הרי גם בערבי נחל בעי' לכם ולית בי' שו"פ ואמרתי דונדאי פחות משו"פ הוא שלו כמבואר בהדיא בגיטין דף כ' בעלה של הדס אע"ג שאין בו שו"פ מקרי שלו והטעם שם בגמרא משום דחזי לאיצטרופי וא"כ אין חשיבות מצד עצמו אלא מפח חזי לאיצטרופי והוי פאין גופו ממון וכן מבואר בלשון הפוסקים לענין רבית והובא בטו"ז רס"י קס"א דמקרי אין גופו ממון ול"ש בי' קנני פועין שטרות זה פוננת רש"י שם בסופה דל"ש בי' שותפות דמקנה זה לזה חלקן פינו דאין בו שו"פ ולעולם דאקרי בעליו ומ"מ על דברי רש"י בגיטין דף י"ב ועל הרע"ב הג"ל צ"ע ועכ"פ מוכח דאפילו דבר שא"י למפור מקרי שלו דהוא בעלים שלו ונקרא שמו עליו וא"כ ע"ד האקציע"ן שהם של ישראל שפיר נקרא ממון של ישראל ושייך בהן את כסף לא תתן בנפש וכו': ובאמת קשיא לי ג"כ על הרא"ש ריש פרק איזה נפש ושאך פוסקי' שהרא"ש הביא שם דמפלל ופרט וכלל גבי רבית דכתיב לא תשיף הוי כלל נפש כסף הוי פרט כל דבר אשר ישף חזר וכלל וממעטין קרקע וכו' וכו' הרא"ש דשטרות ליכא למעט דבשטר לא שייך הלנואה דאם מחזיר אותו בעינא הוי שאלה ולא הלנואה ואם אינו מחזיר בעין שלקח המעות הכתוב בתוכו א"כ הלנה לו מעות א"כ הוי גופו ממון עיי"ש וק"ל על הרא"ש דלמה הנצרך לומר דבשאלה לא אסור רבית אפילו אי שייך הרי הרא"ש בתשוב' כלל ס"ט וכן בכתובות דף פ"ו והובא בש"ך הג"ל ונראה מדבריו דס"ל דקנין שטרות רק מדרבנן אפילו אי משאיל אותו לחבירו לא קנה אותו חבירו ויכול ליתול ממנו בכל רגע שירצה ובכה"ג ונדאי אין איסור רבית דאינו אסור אלא פשפא מיד לנה מלנה וא"כ למה צריך להרא"ש לומר הטעם משום דבשאלה ל"ש איסור רבית הרי אפילו הי' שייך לא קנה אותו השואל כלל ואין נקרא שם שואל עליו וצ"ע ואפשר דלנוחא דמילתא קאמר הרי הרא"ש קאי על הקרא דנהי דאיכ"ל דמדרבנן יש קנין אכל הרא"ש על הקרא קאי ועכ"פ אם גם באקציע"ן הוי לגמרי כמו באינה שט"ח דאם משאיל אותו לחבירו להניח בקאוצי"ע או לשאך דברים שהוא צריך כבר כ' הרא"ש דאפי' אם נותן מזה לחבירו רנוח הוי רק שכירות ושרי ואם לנה אותם על סף דמיהם הרי הלנה לו המעות שבתוכם ואם נותן לו טפי משוי' נותן רבית גמור.

וכיון שביררנו שכל בעלי השותפות הם רק כמלוין ולוין א"כ אפילו אם עדיין המעות בעין מה שהניחו הא קי"ל דמלנה להוצאה נתנה ואינה בעין ולדעת הרמב"ן ר"פ שור שנגח ד' וה' מקרי מלנה דבר שלב"ל אכל בנדאי גם לדידך לא מקרי שלו וברשותו ותוס' כ' בב"ב דף ע"ו ע"ב בד"ה קני וכו' דאין יכול להקדיש אפילו מדרבנן נהי שהתוס' הביאו ראי' לנה מפסחים דף ל"א דאמרי' לרבא דמכאן ולהבא הוא גובה ונקדיש מלנה אינו מועיל קשה להבין הראי' דהתם הא מייירי בהקדיש הקרקע אכל בהקדיש השיעבוד אפשר דחל וכבר הקשה פן בקצה"ח עליהם רס"י ס"ו: ובמקום.

אחר פתבתי אני לישוב פוננת התוס' דאי נימא במקדיש או מוכר השיעבוד מועיל שאם לא יפרע לו יגבה משדהו ה"ה אם הקדיש השדה לכשיבוא לכלל גבי' מועיל ג"כ דהרי מסיק ב"פ אעפ"י דף נ"ט ע"א דכל שפידו להקדיש ולמפור מעתה אפילו אי מוכר על לאחר זמן לא מקרי דשלב"ל

וּלְכַף יָכוֹל לֹמֵר שְׂדֵה זוֹ שְׁאֲנִי מוֹכֵר לָךְ לְכַשְׁאֲקֻחָהּ תִּיקְדוּשׁ וְאִ"כ ה"נ אִם בְּיָדוֹ לְהַקְדִּישׁ וְלִמְכּוֹר הַשְּׂעִיבּוּד ה"נ יָכוֹל לְהַקְדִּישׁ וְלִמְכּוֹר הַשְּׂדֵה לְכַשְׁיָבוֹא לְיָדוֹ וּמֵאֵי טַעְמָא דְרַבָּא וּע"כ דְּשִׁיעֵבּוּד הַקְרָקַע חָשִׁיב כְּמוֹ שְׁאִינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ דְּהָרִי הוּא בְּרִשּׁוֹת הַלְנָה דְּעֵינְקֵר הַקְרָקַע שְׁלוֹ הוּא וּבְזֵה מִיְנֻשְׁב הַגִּיְרָסָא בְּפִסְחִים דְּגִרְסִי מִשּׁוּם דְּאִינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ וּמִרְן הַגָּאוֹן זצ"ל הִגִּיה מִשּׁוּם דְּאִינוֹ שְׁלוֹ דְּהָרִי טַעְמוֹ דְּרַבָּא מִשּׁוּם דְּאִינוֹ שְׁלוֹ וְלִהַגְ"ל א"ש דְּעַל הַשְּׂעִיבּוּד כְּוִינֵן רַש"י דְּלִיפָא לְמִימַר בְּיָדוֹ לְהַקְדִּישׁ הַשְּׂעִיבּוּד מִשּׁוּם דְּאִינוֹ בְּרִשּׁוֹתוֹ וְא"ש, וְא"כ כִּינֵן דְּבִנְיָדוֹן הַגְ"ל גּוּף הַמָּמוֹן שֶׁל הַבְּעָלִים אִינוֹ בְּעֵינ אֲלָא דְּכָל מַה שֶׁבִּשְׁפָאֲרָקָאס"ע הוּא מְשֻׁנְעָבָד לָהֶם וְא"כ לֹא מְבַעֲנִי לְרַבָּא דְּקִי"ל כְּוִינֵנִי בְּפִסְחִים דָּף ל"א דְּמַפְאֵן וְלִהַבָּא הוּא גּוֹבָה בְּוִדָּאֵי אִינוֹ שְׁלוֹ וְלֹא מְקַרֵי כְּסָף יִשְׂרָאֵל אִפִּי לְעֵנֵן חֲמִיץ דְּמִלְיָא בְּלֹא יִמְצָא וְכ"ש בְּרַבִּית וְאִפִּי גִימָא כְּמ"ש הַפְנ"י שֶׁם דְּבַאפּוֹתִיקוֹ מְפּוֹרָשׁ אִיכ"ל דְּגַם רַבָּא מוֹדֵה לְאֲבִי דְּלִמְפָרַע גּוֹבָה וְעֵנִיגִי הַשְּׁפָאֲרָקָאס"ע הוּי כְּאֲפּוֹתִיקוֹ מְפּוֹרָשׁ בְּאַמַּת דְּבָרֵי הַפְנ"י גּוּפִי קָשִׁים לִי שְׁהֵם נִגְדַּד הַש"ע בְּאו"ח ס' רמ"ו סעי' ה' דְּמִבְּנָאָר דְּאַפִּילוֹ בְּאַפּוֹתִיקוֹ מְפּוֹרָשׁ לֹא אֲמַרִינֵן דְּהוּי כְּשֶׁלּוֹ אֲמָנָם אֲפִילוֹ לְדְבָרֵי הַפְנ"י וְאַפִּילוֹ לְדְבָרֵי אֲבִי עֲצָמוֹ דְּס"ל לְעוֹלָא לְמַפְרָא הוּא גּוֹבָה אִפִּי"ה נִרְאָה דְּאִין זֶה שְׁיִיף לֹמֵר בִּשְׁפָאֲרָקָאס"ע דְּוִדָּאֵי בְּדְבָר הָעוֹמֵד בְּעֵינ מְשַׁעַת הַלְוָאָה עַד שְׁעַת גְּבִי אִיכ"ל כְּנ"ל אֲבָל כְּעֵינ שְׁפָאֲרָקָאס"ע דְּלְעוֹלָם זֶה לְוָה זֶה פּוֹרַע וְהַמְעוֹת הָרִאשׁוֹנִי כְּבָר אֲזָדוֹ לִי וּמָמוֹן אַחַר בָּא לְפִי עַנ"ד לֹא שְׁיִיף בְּכִינְיָצָא בְּזֵה לְמַפְרַע הוּא גּוֹבָה וְא"כ אִין זֶה הַמָּמוֹן שֶׁל הַשְּׁוֹתְפִין אֲלָא שְׁהוּא מְשֻׁנְעָבָד לְהַשְׁוֹתְפִין וְלֹא חָשִׁיב מָמוֹן יִשְׂרָאֵל וְהִי נִרְאָה לְכַאוּרָה דְּבַכָּה"ג לִיפָא אִיסוּר רַבִּית לְהִישְׁרָאֵלִים הַמְשֻׁנְעָפִים בּוֹ.

אִיבְרָא דִּישׁ לְהַקְשׁוֹת עַל זֶה מְהָא דְּקִי"ל בִּי"ד סוּסִי קס"ט סעי' כ"ד דְּאַפִּילוֹ מְעוֹת הַגּוּי שְׁהִישְׁרָאֵל אֲפִטְרוֹפֶס עָלִיהֶן אִם הֵם בְּאַחְרִיּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲסוּר לְלוֹת אוֹתָן לְיִשְׂרָאֵל בְּרַבִּית א"כ ה"נ הָרִי הַמְעוֹת שֶׁבִּשְׁפָאֲרָקָאס"ע הוּא גַם עַל אַחְרִיּוֹת הַיִּשְׂרָאֵל וְא"כ אֲפִילוֹ אִינוֹ שְׁלוֹ אֲלָא בְּאַחְרִיּוֹתוֹ הָרִי ג"כ מְקַרֵי כְּשֶׁלּוֹ מִיְהוּ בְּאַמַּת גּוּף הַדְּבָר הַזֶּה קָשִׁיא דְּוִדָּוָקָא גְּבִי חֲמִיץ יִלְפִינֵן מְקַרָא דְּלֹא יִמְצָא דְּאַחְרִיּוֹת מְשׁוּי כְּשֶׁלּוֹ בְּעַלְמָא בְּשִׁבִיל אַחְרִיּוֹת לֹא מְקַרֵי כְּשֶׁלּוֹ וּכְבָר הַקְשָׁה כֵּן הַדְּגוּ"מ עַל הַמַּג"א בְּסִי תְּקַפּוּ"ו סִק"ה עַל מ"ש כִּינֵן שְׁהוּא אַחְרִיּוֹתוֹ הוּי כְּשֶׁלּוֹ וּבְאַמַּת מִרְן הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס כ' בְּתִשּׁוּבָתוֹ תְּאוּ"ח ס' ס"ב וּבְחִידוּשׁוֹ לִפ' לוֹלֵב הַגְּזוּל דָּף ל"ב דְּאִיכ"ל דְּאַחְרִיּוֹת אֲוִנְסִין אֲפִילוֹ בְּלִי קָרָא חָשִׁיב כְּשֶׁלּוֹ וְהַנִּרְאָה לִי דְּזֵה תְּלִיא בְּב' שִׁטוֹת בְּאו"ח ס' רמ"ו סעי' ד' וְסַעֲי' ה' דְּשֶׁם הִבִּיא ב' שִׁטוֹת אִם אַחְרִיּוֹת אֲוִנְסִין וְגַם יִוְקָרָא אוֹ זִילָא אַחְרִיּוֹת כְּה"ג יֵשׁ שֶׁם דִּיעָה דְּמִיחְשָׁב כְּשֶׁלּוֹ אֲבָל בְּלִי יִוְקָרָא וְזוּלָא אֲפִילוֹ מְאַחְרִיּוֹ אֲוִנְסִין לֹא מְקַרֵי כְּשֶׁלּוֹ וְעַכ"פ עֲדִינֵן קָשָׁה כִּינֵן דְּלְעֵנֵן אִיסוּר שְׁבַת הִבִּיא ב' דִּיעוֹת בְּזֵה לְמַה סָתֵם לְעֵנֵן רַבִּית מִשּׁוּם אַחְרִיּוֹת דְּחָשִׁיב כְּשֶׁלּוֹ וְנִרְאָה לִי דְּהָרִי מְבִוּאָר בְּשִׁטָּה מְקוּבָצָת ב"מ דָּף.

ע"א טַעַם שֶׁל הַתּוֹסְפֵת דְּבְּאַחְרִיּוֹ תְּלִיא מַלְת' הוּא דְּוִדָּוָקָא אִם הַמְלָנָה תּוֹבַע מְהַאֲפִיטְרוֹפֶס וְהַאֲפִיטְרוֹפֶס תּוֹבַע לְלָנָה וְא"כ הָרִי הַבְּעַל הַמָּמוֹן הַלְנָה זֶה לְהַאֲפִיטְרוֹפֶס וְהוּא הַלְנָה אֶל הַלְנָה וְנָהִי דְּבִש"ע סָתֵם דְּבָרֵי וְאַפְשָׁר לֹמֵר דְּלֹא ס"ל כְּהַשְׁמ"ק מ"מ נִרְאָה טַעְמָא דְּמַסְתָּמ' דְּמַלְת' כְּף הוּא וְכִינֵן שְׁהַאֲפִיטְרוֹפֶס קִיבֵל הַאֲחִרִיּוֹת שֶׁל הַמָּמוֹן שְׁאֵם יִלְנָה לְאַחַר וְהַלְנָה לֹא יִשְׁלַם יְהֵא הַפְּסוּדוֹ הוּי כְּאִלוֹ פִּירֵשׁ כֵּן שְׁהוּא לְוָה מִן הָרִאשׁוֹן וּמַלְנָה לְהַשְׁנִי אֲבָל לְעוֹלָם אִין לְהִבִּיא רֵאִי מִשֶׁם דְּע"י אַחְרִיּוֹת יְהֵא נְקָרָא מָמוֹן שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ כְּשֶׁלּוֹ וְא"כ תְּלִיא הַדִּין בְּב' שִׁטוֹת שְׁהַבֵּאתִי מְאוּ"ח ס' רמ"ו הַגְ"ל וְעַלָּה בְּיָדֵינוּ דְּלְכָל הַפְּחוֹ לְשִׁיטָּה אַחַת בְּסִי רמ"ו ס"ל דְּמִשּׁוּם אַחְרִיּוֹת אֲוִנְסִים וְיִוְקָרָא וְזוּלָא לֹא מְחָשָׁב כְּשֶׁלּוֹ וְא"כ לְפִי שִׁיטָּה הַזֶּה גַם בְּנִיגְדוֹן הַשְּׁפָאֲרָקָאס"ע לֹא מְקַרֵי מִשּׁוּם הַשְּׂעִיבּוּד וְאַחְרִיּוֹת אֲוִנְסִים וְיִוְקָרָא וְזוּלָא כְּשֶׁלּוֹ א"כ לְפִי שִׁיטָּה זוֹ י"ל דְּלִית בִּי אִיסוּר רַבִּית: אֲמָנָם כִּינֵן

דייש לחיוב לאיסור רבית עדיין אין זה מספיק ונרא' לפי ענ"ד לומר עוד טעם להיתר דהנ' מבואר בתוס' חולין דף קל"ה ע"ב בד"ה איב"א וכו' דלמ"ד דדגגה למעוט' דיגון נכרי ולית לן קרא גפי תרומה למעט של נכרי אפי"ה אמרינן שם דשנתפוח הגוי פוטר מראשית הגז מקרא דצאנה אע"ג דאצטרף צאנה למעט של גוי לגמרי ע"כ צ"ל פיון דממעטינן של גוי ה"ה אם יש רק שנתפוח לגוי ואע"ג דלענין תרומה לא אמרינן פן פרש"י התם משום דתבוא' שאני דעומד ליתלק וכמאן דנחלקה דמי ועפי"ז ק"ל דהא אנו קי"ל כמ"ד בגיטין דף מ"ז ע"א דאין קננן לגוי להפקיע מתרומו ומעשרו ולידדי' אמרינן שם דדגגה בא למעט דיגון נכרי וא"כ לפי"ז צ"ל דאם נתמעט של גוי בדבר דל"ש בי' חילוק ממנועט גם שנתפוח הגוי א"כ לפי"ז קשה לי על הש"ע או"ח סי' רמ"ו סעי' ה' ה"ל דפסק שם פהריב"ש דאם יש לישראל בהמות בשנתפוח אית בי' משום שבימת בהמה ונהרי בקרא פתיב למען ינוח שורה ונתמנה.

ולאחר שנתקשה לי דבר זה מצאתי בתשובת שואל ומשיב ח"ב סי' קע"ח שהעיר בזה ונתרצו לא הבנתי שכתב דמ"מ חלק הישראל אינו שובת ועובר ונהרי בכל מקום דממעטינן שנתפוח גוי גם חלק הישראל פטור וגם בראשי' הגז אמרינן דחלק הישראל פטור וכן באינה דממעטין שם ואפשר לומר פיון דלענין עבודה יש דרף לחלק שעובד את ישראל יום א' ואת הגוי יום א' כפיין דאמרינן בגיטין דף מ"ג ע"א בעבד פנעני ואיכ"ל הואיל ונחשיב כשלו וא"כ פנידון ה"ל של השפארקאסע שאינו נותן לחלק א"כ י"ל פיון דדרשינן בתורת פהנים פ' בהר את פספס לא תתן בנשף למעט פספס של אחרים ה"ה דממעטין שנתפוח דלכאור' על פספס של גוי לא צריף קרא דהרי לא אסרי' אלא רבית הבא מיד לזה מלנה מיהו הרא"ב דבפירושו שם כ' דייש לפרש בגוונא דמבואר בב"מ דף ע"א ע"ב ועכ"פ לפי ה"ל הי' אפשר לומר דבכה"ג פיון דממעט מפספס פספס של גוי לפי מ"ש התוס' בחולין ה"ל גם שנתפוח ממנועט במקום שא"א לחלק: אלא שצריף לי עיון שהרמב"ם פ"י מביפורי' וכן בש"ע יו"ד לא הביאו כלל שנתפוח הגוי פטור מראשית הגז ובמנחת חינוך האריף בזה וגם קשה לי דלפי דעת הרמב"ם בפ"א מתרומו' דהא דאין קננן לגוי לפטור מתרומות היינו דווקא בחזר ישראל ולקחה וכן פסק בש"ע יו"ד סי' של"א וא"כ שפיר איצטרף דגגה למעט דגן נכרי כ"ז שלא מקרו לישראל ולא איצטרף למימר דדגגה למעט דיגון נכרי ובאמת צ"ע לדבריהם הסוגי' דש"ס גיטין דף מ"ז ע"א ה"ל ונאין פאן מקומו ועכ"פ לפי שיטות האלה אינו מוכרח פסברות התוס' חולין דף קל"ה ה"ל ונא"כ גם ברבית אפשר דאסור אפילו בשנתפוח הגוי אפילו במקום שא"א לו לחלק מ"מ פיון דכל פרוטה ופרוט' של גוי ושל ישראל אפשר דגם בשנתפוח כה"ג אית בי' משום איסור רבית: ומפל מקום נ"ל פיון דכבר כתבנו דהמעות והתפחים אינם של השנתפוח אלא שהם משועבדי' להשנתפחי' והמעות המשועבד לישראל אותה פרוטה עצמה משועבד גם לגוי ורמב"ם בפ"ב מרוצח ובפ"ה מעבדים פסק כר' אלעזר בב"ק דף צ' דעבד שאינו מיוחד לו אלא גם לאחר לא מקרי כספו וא"כ נראה דה"נ פיון שאותו המעות אשר הם משועבדים לישראל משועבדים גם לגוי לא מקרי כספס לא תתן לו בנשף ונהי דשנתפוח אסור כל ישראל נקראו בלשון יחיד וכפרש"י בחולין דף קל"ה אבל בשנתפוח עם גוי נראה בכה"ג פיון דמשועבד לשניהם לכ"ע משום אחריות לא מקרי שלו ולפי הנרא' לענין אחריות גם מאן דפליג על ר' אליעזר מודה בזה פן נראה לפי ענ"ד: ועוד.

אני מסופק פיון דהשנתפוח ההוא לא נעשה עיקרו לטובת בעלי החברה להרויח ממון אלא עיקרה נתיסדה לטובת בני אדם הצריכין מעות ובני החברה שוכרים להם מקום מיוחד וסופר מיוחד ושאר מתעסקים שצריכין לדבר זה וקוצצין עמהן שכר לחודש או לשנה ואפילו אם לא יבוא

שום אדם ללות מהם צריכים הם לשלם בעבור המקום ולהסופרים ויפסידו זה משלם וזה לא יבוא
אחד ללות הרי קי"ל דהלנה צריף ליתן שכר הסופר וא"כ הרבית שנותן אם באמת לא יזדמנו
הרבה אנשים ללות לא ישאר שום רנוח לבעלי השותפין: וא"כ אפשר דדמי למאי דקי"ל ביו"ד
סי' קס"ו בהג"ה דאם הלנה מעות וגם לומד עם בנו ובעבור זה נותן לו רנוח הוי פהלוני ודר
בתצרי דהוי רק אבק רבית ונהי דאם אח"כ מתרבין הלויין לאחור אשר פבר הרנויחו השיעור על
הוצאות הג"ל מ"מ הרנוח הוא פבר זכו בו השותפין פינו דאולי לא יבואו יהי להם הניגז וא"כ
אין פאן רנוח ברור ולא הוי אלא רבית דרבנן וברבנן שפיר יש לסמוך על היתר הג"ל כ"ז
צדדתי ללמד זכות על בני ישראל שנוהגים היתר בזה והנרא' לפי ענ"ד פתבתי: הק' משה שיק
מברעזאונע תשובה קנ"ט החיים והשלום וכל טוב לידדי הרבני המופלג התריץ מזה דוד
לאקינבאך נ"י יושב בשבת תחמוני בק"ק פרעשבורג יע"א: אשר בדק לן מעלתו נ"י ע"ד
השטרות שיש בהן רבית (פארצענטגע פאפירע) אם מותר ללונתן ע"מ לפרוע לאחר זמן פיוצא
בהן או דמיהן אשר יעלו אז ונסתפק מעלתו ב' ספיקות א' אם יש לדמו' זה להלונות סאה בסאה
ואינו רק איסור דרבנן או דלמא שאני שטר' אלו דרבית קציצה הוי שבכל יום ויום מוסיפין
וא"כ למ"ד דגם בשטרות יש רבית דאוריית' או לפי מ"ש מרן הגאון זצ"ל בחת"ס סי' קל"ד
דבאנקינאטין לא חשיבי פשטרות ושייך רבית דאוריית' בקציצ' וא"כ מסתפק לי' אי חשיב
דאוריית' וגם אם נימא דהוי רק איסור דרבנן נ"ל דלא מהני יצא השער דהוי לי' פקבע זמן פינו
דבין היום או מחר יתרה ואלו קבע זמן כ' הש"ך ביו"ד סי' קס"ב דלא מהני יצא השער ואפילו
יש לו מסתפק לי' אם יש לו שטר קטן פיוצא בזה אם שייך פאן דין דעל סאה אחת לנה פמה סאין
דהתם הוא דבר שראוי לחלק לחלקים קטנים פמות שהוא אבל שטר אינו ראוי לחלק עכ"ל
בקיצור: והנה מעלתו רצה לומר דכל סאה בסאה דאין בו איסור דאוריית' הוא משום כמ"ש שם
דף ס"ג ע"ב אטו חייטי קדחו באכלבאי ולית לי' רנוח וא"כ גם פאן י"ל פן ובאמת גם הרא"ש
בא"נ סי' ס"א כ' פן מיהו לכאור' בריש אינה נפש משמע גבי אוזיף מאה במאה אי בתר בסוף
אזיל חשיב נפש ורבית ואע"ג אטו חייטי קדחו באכלבאי משמע דאפילו בכה"ג חשיב נפש ורבית
אלא דהרשב"א כ' דאזלינן בתר מעיקר' אבל פאן דגם מעיקר' קצין דיתן לו טפי א"כ משמע
דחשיב רבית ונפש והנ' מעלתו לפי מאי דפשיט' לי' דהוי פסאה בסאה ס"ל דאם יש לו בנודאי
שרי ולכאור' יש לדון דלמא דווקא בסאה בסאה איכ"ל אם יש לו חשיב פנקנה לו זה שיש לו
בחלופין לא מפע' לרב ששת ואפ' לר"ל דס"ל בב"מ מ"ז דפירי לא עבדו חלופין מ"מ הא כ'
ר"ת בב"מ שם דשנה בשנה גם ר"נ מודה וא"כ שפיר איכ"ל פינו דמשך זה סאה זו נקנה זו
בחלופין ושליו הוא דאמריק' א"כ בהנהך שטרות דשטר לא נקנה בחלופין אפילו בשטר שכתוב
בו שנתחייב לכל המוציא פמו שהוא בשטר' אלו מ"מ דעת הש"ך בחו"מ סי' ס"ו ס"ק דגם
בכה"ג אינו נקנה בחלופין והתנאים שם מספים דנקנה בחלופין דכיון דאין דינו כשאר שטרות
לענין דצריף למיכתב קני לה איהו וכו'.

וזה לא הבנתי דמ"מ לא עדיף ממטבע דאמרינן בב"מ דף מ"ה ע"ב דאינו נעשה ונקנה בחלופין
משום צורך עבידא דבטלה וכו' הנמוק"י דהוי פאותיו וא"כ פינו דאינו נקנה אפילו שנה בשנה
א"כ ליכ' למימר דקנה שטר זה בחילוף זה ומ"מ הדין אמת דאם יש לו שרי אפילו בכה"ג ורא'ל'
מב"מ דף מ"ד ע"ב דאמר שם בדינר זהב אם יש לו שרי אע"ג דחשיב פפרי ואע"ג דאינו נקנה
בחלופין כמ"ש הרמב"ן במלקמות ריש הנהב וע"כ דאפי"ה נהי דמן הדין לא קנה מ"מ רבנן
תיקנו דחשיב פקני והואיל ואיסור סאה בסאה דרבנן הם אמרו וזה שפרש"י ור"ן

שם ובזה יש לישיב קונשית התוס' שם בב"מ דמאי מספקא לרב ולמה לא פשט ממשנה וגם קשה מעיקר' מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר ולהנ"ל י"ל דמעיקר' סבר דדינרי זקב הם לגמרי כפירות וכדעת הגאון הובא ברי"ף ורמב"ם הנ"ל אבל לבסוף סבר דאינו נקנה או דמעיקר' סבר כדס"ל מעיקר' לר"פ בב"מ דף מ"ה סע"ב ולבסוף הדר בי' פדהדר ר"פ עכ"פ מבוא' דגם בכה"ג מהני יש לו וה"ה בשטרות וזה איכ"ל שחידש רש"י והר"ן שם ועיין בטו"ז בסי' קס"ב ס"קג.

אמנם מ"ש מעלתו דאיכ"ל דאפילו בדאוריית' מהני יש לו הואיל ותיקנו חכמים שהוא ש"ל וכוונתו דהפקר ב"ד הפקר וזה אינו דהרי פאן אינו של מלנה ולא הקנו לו רבנן וכמו שפרש"י ב"מ דף ע"ה ע"א ד"ה פמה פורין וכו' והתוס' ביבמות דף פ"ט ע"ב ד"ה שהפקר ב"ד הפקר וכו' כ' דהיכא דשוב הוא ש"ל הפקר ב"ד הפקר וא"כ ע"כ דהוי רק דרבנן וכיון דיש לו מהני גם על שערשבושוק לווין ומהני וא"כ הני שטרות דחשיבי כשער שבשוק א"כ שרי ומה שרצה מעלתו לומר דמ"מ אם אין לו מעות אע"ג דבעלמ' קי"ל דמותר דימכרו לו באשראי וזה אינו שרי' פאן ורא' לזה דאל"כ למה מספקא לי' לרב גבי דינרי ועיין בשמ"ק דף ע"ה בלשון הרמ"ך דגבי דינרי לא ידוע תרעיהו ומשמע אם ידוע מותר ומסידור לשון הש"ע דבסעי' א' כ' דאסור ללות שום דבר ואפילו דינרי זקב בכלל ובסעי' ג' התיר סתמא ביצא השער ואפילו באין לו מעות ואפילו בדינרי משמע ואדרבה המהרי"א בסי' נ"ד כ' בהיפוף דגבי דינרי יש להקל טפי דמסתמ' יש לו מטלטלין שיוכל למכרם ויקבל דינרי וכמו שהביא הטו"ז בס"קב ונהי דהש"ך הביא שם טעם אחר שניהם ישנם במהרי"א אלא שם הוא הכלל שאם יש ב' טעמים או יותר בתשובה המותרת אין לסמוך על חזק מינייהו ולכך העתיק הש"ך הטעם הב' הפולל יותר ומ"ש מעלתו דהש"ך כ' בקבע זמן אסור לא ידעתי מה פונתו הרי רשאי לשלם אימת שירצה וכמ"ש הש"ך שם ס"קיא דאפילו בו ביום שעדיין אין פאן רבית ולכך גם על שער שבשוק שרי מיהו אם יש לו רק שטר קטן בזה אפשר לחלק ולא מצינו בו היתר כמ"ש מעלתו עכ"פ כ"ז אם הי' דין שטר זה כמו סאה בסאה אמנם פכר פתבתי דבריש איזה נשך משמע דכל כה"ג רבית ונשך מקרי ורק סאה בסאה שרי מטעם דאזלינן בתר מעיקר' וכמ"ש הש"ך שם והטעם דאזליא בתר מעיקר' משום דבקרא פתיב את פספס לא תתן לו בנשך וכו' וגם לא תשימון עליו נשך וכמ"ש הש"ך שם וכל דמעיקר' לא הוי רבית הוי רק רבית מאונקרת ואסור רק מדרבנן וא"כ בשטרו' הנ"ל דגם מעיקר' הוי רבית איכ"ל דאסור מן התורה: ומפל מקום נראה לפי ענ"ד דשרי מב' טעמים וממנ"פ אם חשבינן שטרות אלו רק כשט"ח א"כ בעינן מסירה ואית' ביו"ד סי' קס"ח סעי' י"ח בחובות של אשראי צריך שיעשה תיקון לזה במוסר שטר חוב לאחר דנימ' דהחוב הוא סילוק לגמרי ולא יאה מלנה ראשון מלנה ונהי דבשטר שכתוב בו שמתחייב לכל המוציא קיי"ל בחו"מ סי' ס"ו סעי' א' דלא בעי פתיבה מ"מ קי"ל שם סעי' ט' ובש"ך שם ס"ק כ"ה דבעינן מסירה ודעת אחרת מקנה אותו וא"כ זה שמלנה לו השטר ואינו מתנה לו החוב רק שמלנה לו השטר וא"כ עדיין המלנה הראשון הוא המלנה ואצלו נתרבה הרבית רק זה השני צריך למסור ולשלם לו השטר להיות לרא' בידו ומשלם שטרו כשטר שהלנה לו ומ"ש הטו"ז בסי' קס"א ס"קא כשמלנה לו השטר מלנה לו המזון לא הבנתי וקשה לי מהאי דסי' קס"ח וא"כ ל"ש זה גם פן בסאה בסאה ואפי"ה שרי.

אמנם אם נימא דשטרות אלו לא דמי לשטרות וכמ"ש מרן הגאון בעל הת"ס זצ"ל בתשובה סי' קל"ד דשטרות פאלו אין דינם השט"ח וכן נראה עיקר דבשטרות פאלו לא בעי דעת אחרת מקנה אלא דכך הוא דינא דמלכות' דכל מי שיש לו השטר בידו מחוייבין לו ולכך שפיר מקרי גופן

ממון ובזה עצמו מוכן הדבר יותר למה בשטרות אלו חשבינו כגופן ממון וא"כ לא שינה סברא הנ"ל מ"מ נראה לי פנין דכה הוא דינא דמלכות' דשטר פנה יהא היום שנה מאה ולשנה אחרת מאה וד' א"כ יש לבצעליו בו ב' זכיות א' המנה ואחד הזכות שיש לו עפ"י דינא דמלכות' דלשנה אחרת יהיו מחוייבין לו עוד ד' ואפילו דבר שלב"ל לא מקרי לדעת המל"מ בפ"ד מאישות דין ז' דזמן ממיל' קאתי ובמג"א סי' רמ"ד סעי' ח' בסופו דהוי כמוכר הנרמנא דמלכא קא נמי אם ירצה למפור זה יכול וכן פשטלנה זה לאחר הוא מלנה לו ב' דברים המנה וגם הזכות הנה ולא דמי זה לנוקרא דנה הוא דבר ברור אלא שעדיין לא בא וכי אם אדם מלנה לחברו דבר שהיום אינו שו"פ רק עד אחר שנה יהא שנה ממון וכי א"צ לשלם וא"כ פשמשלם לו לשנה מאה וד' אינו שהלנה לו ואין פאן תוספת ואע"ג שהוא לא עשה לו מזכות זה צורה ונתנו עבור המנה איהו דאפסיד אנפשי' וכעין זה אית' בב"מ דף ס"ד פנין דממיל' קא רבו חשיב פיש לו ה"נ חשיב פאלו גבר הוא בידו ואין פאן רבית לא דאוריית' ולא דרבנן פן נראה לפי ענ"ד ובזה אחתום בשלום ידידו הדורש שלומו הק' משה שיק מברעזאנוע תשובה ק"ס ב"ה עש"ק פ' וישלח תרל"ח לפ"ק פה חוסט.

החיים והשלום וכל טוב ומזלא טבא ובכרה והצלחה לכבוד הרב המופלג בתורה החרוץ ושונו כש"ת מוה' ישע' זילבערשטיין נ"י: פעת שמעתי שבשבת אחים נאמר שמעלתו נתקבל לרב ומורה בק"ק טרעבשאוף ושמחתי בבשורה ההוא ואמינא מזלא טבא ובכרה והצלחה ביציאתו ובביאתו ואשיב ג"כ בקצרה על המכתב שכ' לי זה אינה שבועות אם אמנם שאני חלוש ולא יכולתי לקרות אריכות דברים אבל מקני הכבוד ומפני שגוף הדבר נוגע ללמד זכות על בני ישראל שאינם מזהרים להיות ערבים על ישראל אחר שלנה מגוי ושכית זה ביותר אצל הלויין בשפאר קאסע ולכאורה לפי המבואר בש"ע יו"ד סי' ק"ע סעי' א' דלדיעה ראשונה זה אסור פנין דהגוי המלנה יכול לילך מיד אל הערב הישראל וזה אסור לדיעה הראשונה ומעלתו האריף בענינים שאינם שייכים לכאן ובגוף הדבר אמרתי סמוך למנהג העולם שאין נזהרים בזה ולא שמעתי מי שימחה בידם.

ולפיענ"ד.

ג' מיני ערבים הם ערב שלוף דוץ ערב קבלן וסתם ערב וב"ב דף קע"ג ע"ב ילפינין מקרא דאנכי אערבנו מידי תבקשנו דערב משמעבד וגם אמרו בטעמא אמאי לא הוי הערבות אסמכתא משום דבהאי הנאה דמהימן לי' משמעבד נפשי' ואף דהראנ' מקרא הוא רק על סתם ערב וצ"ל דממילא נלמד גם ע"ק וערב ש"ד פנין דיוכל אדם לשעבד א"ע לסתם ערב ה"ה או כ"ש ע"ק או ש"ד מיהו מהתם מוכח רק דיוכל אדם לשעבד עצמו לשלם עבור חבירו אבל בשמעתי דב"מ דף ע"א וע"ב נשמע עוד דערב יכול לשעבד ולמיעבד עצמו פאלו הוא קיבל מעות ההלונאה אע"ג דלא קיבל דאל"כ איף יכול לשעבד עצמו על רבית הרי קי"ל ביו"ד שם סי' ק"ע דאם שיעבד עצמו רק על הרבית לא מהני דהוי פערב שלא בשעת מתן מעות ובעינין קנני דנוקא ובגוי אי מהני קנני עיין בתוס' קידושין דף ג' ע"א ד"ה ואשה ובש"ף או"מ סי' ק"ל הספים דבגוי לא מהני חלופין קנני סידור.

וא"כ אמאי נשמעבד אם נעשה ערב לו על הקרן ועל הרבית וע"כ משום דחשבינין לי' פאלו הישראל בעצמו הוא הלנה וכאלו בא המעות לידו ועליו נתרבה הרבית פשכירות דלא בעי קנני דהרי אם הרבית עלה על הלנה והערב נשמעבד לשלם עבורו אז אין פאן אסור רבית וע"כ הא

דאית פאן איסור רבית משום דחזינין פאלו הערב קיבל המעות ועליו נתרבה הרבית ואם"כ הלנה ללנה לשלם לו הרבית ושפיר מקרי כה"ג נשף ותרבית דלא כמו שהארית מעלתו ולכך שפיר פריף איהו דקשקיל רביתא פינן דע"כ דבעדים מחייב א"ע גם הרבית ומועיל משום דחשבינין פאלו הערב קיבל המעות והוא הלנה ואם"כ הלנה אותם לישראל וא"כ הערב הוא דשקל רביתא מה דהוי צריף לשלם לגוי נוטל מלנה שלו: ומיהו איף אפשר לומר דהערב הוי פאלו נוטל המעות מהגוי הרי לא קיבל וע"כ צ"ל שלנה ישראל ונעשה פשלוחו וקיבל בעבורו אלא דזה שניף אם אין איסור בזה אבל אם זה אסור אם נעשה שליח הא קי"ל דאין שלד"ע ובזה אמרתי לישב מה שהקשה הש"ף וטו"ז שם על הרמ"א דס"ל דאפילו בערב שלוף דוץ אינו אלא רבית דרבנן ואין מוציאין מידו והא בש"ס פרפינין איהו הוא דקשקיל רבית ולהנ"ל אמרתי לישב דקושנית הש"ס הוא על הא דדרשינין על מה דכתיב אל תיקח מאתו נשף ותרבית אבל אתה נעשה לו ערב וזה הוי היתר ואין עבירה ושפיר איכ"ל דהלנה נעשה שלוחו וע"כ פדלעיל פינן דנעשה ערב גם בעד הרבית וע"כ הלנה נעשה שליח גם לקבל המעות ואין פאן עבירה ושפיר פריף הא איהו שקיל רביתא אבל לפי מאי דמסיק דמייגרי בקיבל עליו לדון בדיני ישראל ואז דווקא הוא דשרי אבל בע"ק אם נעשה ערב גם בעד הרבית אי אפשר לאוקמי' לקרא בכה"ג דיהא מותר להיות ערב ג"כ בעד הרבית וע"כ בכה"ג דאיפא עבירה ואינו נעשה שלוחו אע"ג דהוא ע"ק ובקאמת לענן רבית הוי פשלא בשעת מתן מעות ולא נחתיב הערב פלל בעד הרבית וממילא אין פאן איסור רבית דאורייתא וכמ"ש שם הרמ"א והוי פאלו נתרב בעד הקרן והוא אינו לנה וא"כ אין איסור רק מדרבנן דהוי פקנן באיסור דאינו מועיל לדידן דקי"ל פרבא דאם עבד לא מהני א"כ אין פאן איסור רבית מן התורה רק מדרבנן דמחזי פאלו הי' ערב של הלנה ולכך אם נוטל שפיר כ' הרמ"א דאין מוציאין ממנו לפי האמת פן נראה לפי ענ"ד לישב קושנית הש"ף והטו"ז.

אמנם לכאורה אפילו נימא דיש שליח לד"ע וקנן באיסור מועיל אפתי לא ידעינין האיף אפשר לומר דהוי רבית דאורייתא דהרי אפילו להנ"ל אין רבית דאורייתא אלא א"כ נאמר דהלנה נעשה שליח לערב לקבל המעות להערב והרי דבר זה אינו מבותר אז אם הלנה ישלם או הערב שהרי רצה מזה גובה רצה מזה גובה וע"כ צ"ל דאם יגבה מהערב לבסוף אז יתברר למפרע דהוא הלנה והלנה נעשה שלוחו ואיף אפשר לומר פן והא קי"ל אין ברייה ואפילו למ"ד דצד אחד ברבית דאורייתא וא"כ מוכח מפאן דיש ברייה ונראה דדווקא לענן רבית גזירת הכתוב הוא מקרא דלא תשימונו וכו' משעת שימה חייב אבל לענן דנימא דנעשה שליח הוי פכל התורה פולה ואי אמרינין דאין ברייה לא נעשה הלנה שלוחו של הערב כמו דשאר קנן אינו חל ה"ה קנן דשליחות שיהא מקנה לו פח שיהא פמותו וא"כ פינן דכתבנו דלדינא הוי רק רבית דרבנן וגם דקי"ל דברייה הוי רק ספק ומדרבנן לקולא וא"כ לא נעשה שליח ואפילו איסור דרבנן ליפא אלא משום דאין אנו רשאים לעשות ספיקא דרבנן בנדים דהוי פמבטל איסור לכתחילה ולכך לכתחילה אסור שיהא נעשה ע"ק עבור ישראל לגוי וזה דיעה הראשונה למ"ש רמ"א דרק לכתחילה אסור אבל בדיעבד שרי וכ"ז אם לא הי' רק דיעה ראשונה של המחבר אבל באמת המחבר עצמו הביא גם דעה שני' דדווקא בערב שלוף דוץ הוא אסור וא"כ על לכתחילה עצמה יש ב' דיעות אם אסור ולכך נהגו העולם שפיר להתיר לעצמם אפילו לכתחילה פן נראה לפי ענ"ד דהעולם סומכין על הרמ"א ולדידן' בע"ק אפילו לכתחילה שרי רק בערב ש"ד הוא דאסור לכתחילה וזה הנראה לפי ענ"ד ללמד זכות על מנהג העולם והנראה לפי ענ"ד פתבתי ואחתום בברכה המשולשת דברי ידידו הדו"ש.

הק' מִשֶׁה שִׁיק מברעזאווע. תְּשׁוּבָה קס"א בש"ע יו"ד סי' קע"ג סעי' ד' פֶּסֶק דִּישְׂרָאֵל הַמּוֹכֵר שט"ח לַחֲבָרוֹ צָרִיף הַלּוֹקֵחַ לְקַבֵּל אַחֲרֵי עָלְיוֹ וּמִשְׁמַע שָׁם ב"ח וטו"ז דְּמַדִּינָא הוּא וְאֵם אֵינוֹ מְקַבֵּל עָלְיוֹ אַחֲרֵי הַגֵּי רַבִּית דְּאוֹרְיִיטָא וְרֵאִיתִי בְּפָנַי מִשֶׁה עַל הַירוּשָׁלַיִם שֶׁהֵבִיא לְשׁוֹן סֶפֶר בַּעֲה"ת שֶׁעַר מ"ו ח"ד סי' י"ג שכ' רַק שֵׁישׁ לְהַחֲמִיר שֶׁיְהֵא אַחֲרֵי עַל הַלּוֹקֵחַ וְסֶפֶר בַּעֲה"ת אֵינוֹ בְּיָדֵי וְהֵינּוּ אֵם קִיבֵּל רַק אַחֲרֵי דְּמִי זְבִינִי וְגַם מֵהַרִ"ט ח"ב סי' ל"ט הֵבִיא בְּשֵׁם מְהַר"י בֶּן לֵב שֶׁהֵבִיא שִׁטָּה אַחַת הַמִּתְרַת וְגַם הַש"מ ב"מ דָּף ס"ד הֵבִיא שִׁי"א שְׁפָן הַסְּפִים הַרִיטְבָ"א דְּאִין צָרִיף שֶׁיְהֵא עַל אַחֲרֵי הַלּוֹקֵחַ וְהֵבִיא רֵאִי מְהָא דְּאָמַר שָׁם אַבְיִי דְּשָׂרִי לְאִינְשׁ לְמִימַר הָא לֵה ד' זִוְי אַחֲבִיתָא דְּחַמְרָא אוֹ תּוֹקְפָה בְּרִשׁוּתָהּ וְכו' עֵי"ש מ"מ הַפּוֹסְקִים לֹא הֵבִיאוּ דְּבָרֵיהֶם לְהַלְכָה וְגַם דְּבָרֵי הַרִיטְבָ"א אֵינָם מוֹבָנִים וְתַמּוּהִים הֵם דְּהֵבִיא רֵאִי לְסַתּוֹר דְּאֶדְרָבָה הַמַּהֲרִי"ט הָעֵלָה לְהַלְכָה כְּפֶסֶק הַש"ע הַגָּ' לְהֵבִיא רֵאִי לְאִיסוּר מְהָא דְּאַבְיִי דְּהַרִי מְסִיק שָׁם דְּלִכְּהָ הַתִּיר הוֹאִיל וְאִי זִוְלָא בְּרִשׁוּתֵי הַגֵּי קְרוֹב לְזָה וְלְזָה וְזָה ל"ש בְּמַכִּירַת שט"ח א"כ אִיסוּר.

וְנִהְיִי דִּישׁ לְדַחֲוֹת רְאִיּוֹת מֵהַרִ"ט עפ"י חֲד תִּי בְּתוֹס' שָׁם בַּד"ה אִי תְּקַפָּה וְכו' שֶׁכ' דְּמִינִי בְּלֹא מִשְׁפָּה אֲבָל אֵם מִשְׁפָּה וּמְכַר וְקָנָה כְּדִינּוֹ אֶפְיָלוֹ כֹּל הָאֲחֲרֵי עַל הַמּוֹכֵר מִתְּרָה דְּהַגֵּי כְּמוֹכֵר עַל תְּנֵאִי דְּאֵם וְנֶפֶסֶד לֹא יְהֵא מְכִירָה מ"מ רֵאִי לֹא שְׁמַעְנוּ מְהַתָּם וְצ"ע עַל הַרִיטְבָ"א וְכָל הַגָּ' לְשִׁיף אֵם הַמּוֹכֵר מְקַבֵּל רַק אַחֲרֵי הַחֲזִיר דְּמִי זְבִינִי אֲבָל אֵם מְקַבֵּל עָלְיוֹ אַחֲרֵי הַחֲזִיר כֹּל דְּמִי הַשְּׁטָר בְּנוֹדָאִי אִיסוּר כְּרַבִּית גְּמוּר וְל"ש סְבָרוֹת הַגָּ' לְתוֹ דְּגַם לְפִי"ז הַדְּבָר תְּלוּי בְּרַבְרָבְתָא בְּפְלוּגְתָּ אִי מְכִירוֹת שְׁטָרוֹ דְּאוֹרְיִיטָא אוֹ דְּרַבְּנָן וְהַתְּנָמִי בְּרִישׁ סִי' ס"ו כ' דְּהַרִי"ף וְהַרְמְב"ם וְהָרֵא"ש וְעוֹד פּוֹסְקִים ס"ל דְּמְכִיר' שְׁטָרוֹת דְּרַבְּנָן וְמַה"ת אִין קִנְיָן וְכָבֵר פְּלִיגוּ הַפּוֹסְקִי אִי קִנְיָן דְּרַבְּנָן מוֹעִיל לְדְּאוֹרְיִיטָא וְכִמוֹ שֶׁהָאָרִיף בַּשְּׁעָה"מ סוֹף הַלְכוֹת לִוְלֵב וּבְאַבְנֵי מְלוֹאִים בְּסִי' כ"ח ס"ק לֵג כ' רְאִיּוֹת לְכָאן וְלְכָאן וְגַם מֶרֶן הַגָּאוֹן זצ"ל בַּחַת"ס חִי"ד סִי' שִׁי"ד וְדַעַת הַרְמָ"א בַּאֲה"ע סִי' כ"ח נוֹטָה ג"כ לְדַעַת הַרִי"ף וְכַמ"ש הַב"ש שָׁם סְקַל"ה דְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן לֹא מִשְׁוִי לִי דְּאוֹרְיִיטָא וְא"כ כֹּל מַכְש"ט דְּרַבְּנָן וְמַה"ת הַגֵּי רַק הַלְנוּאָה וְיִהְיֵ אִיסוּר וְקִשְׁי' אִיף הַתִּיר בַּש"ע וְהוּא מֵהַירוּשָׁלַיִם וְהַרְמָ"א אֵינוֹ חוֹלֵק ע"ז: וְאִין לּוֹמַר כִּינּוֹן דְּהַשְׁתָּא דִּינָא דְּמַלְכוּת' דְּקָנָה וְגַם מְנַהֵג דְּנִקְנָה מוֹעִיל מִפְּחַ סְתוּמַת' דְּכָבֵר כ' הַמְרָדְכִי ס"פ כֹּל הַגֵּט וְהוּבָא בְּבִי"ד סִי' רַס"ד דְּבְדָבָר דְּלֹא שִׁיף בִּי קִנְיָן דְּאוֹרְיִיטָא גַם סְתוּמַת' לֹא קִנְיָ בִּי וְהוּא הַדִּין דִּינָא דְּמַלְכוּת' דְּלֹא עֲדִיף מְדִינָ' דְּרַבְּנָן דְּגַם לְהַם נִתְּן הַשִּׁי"ת לְדוֹן וְלַהוֹרוֹת לְפִי הַזְּמַן וְהַמְקוֹם וְאִי קִנְיָן דְּרַבְּנָן לֹא מְהַנִּי לְאַפּוֹקִי אִיסוּר דְּאוֹרְיִיטָא נִרְאָה דַּה"ה דִּינָ' דְּמַלְכוּת' בְּאַמַת הַרש"ל בְּתְשׁוּבָה סִי' ל"ו כ' דְּסְתוּמַת' וְדִינָ' דְּמַלְכוּת' מוֹעִיל בְּכָל מְקוֹם אֶפְיָלוֹ בְּדָבָר שֶׁלֵּב"ל וְכִיּוֹצֵא בּוֹ דַּל"ש בִּי קִנְיָן מִיְהוּ הַב"י וְהַרְמָ"א בִּי"ד סִי' רַס"ד לֹא הֵבִיאוּ וּפְסָקוּ כְּדָבָרֵי הַמְרָדְכִי הַגָּ' לְנֶאֱפְיָלוֹ קוֹנָה מִטַּעַם סְתוּמַת' מ"מ יֵשׁ בְּזָה פְּלוּגְתָּ אִי סְתוּמַת' קוֹנָה מַה"ת אוֹ דְּהַגֵּי רַק קִנְיָן דְּרַבְּנָן עֵינּוּ בְּתְשׁוּבַת מֶרֶן זצ"ל בַּחַת"ס חִי"ד סִי' שִׁי"ד וְכֵן מוֹכַח מַחוּ"מ סִי' ס"ו דְּגַם הָאִינְדִּי דִּין מַכְש"ט כְּמוֹ שֶׁהִי הַדִּין בְּזִמְנֵי הַש"ס וְא"כ עֲמָדָה הַקְּוִשְׁי' הַגָּ' לְוִלְפִי הַפּוֹסְקִים דְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן אֵינוֹ מוֹעִיל לְדְּאוֹרְיִיטָא וְלָמָּה יוֹעִיל מַכְש"ט לְאַפּוֹקִי אִיסוּר רַבִּית: מִיְהוּ לְפִי הַאָּמַת דְּבַעֲיָנּוּ שֶׁיְקַבֵּל הַלּוֹקֵחַ עַל עֲצָמוֹ אַחֲרֵי א"כ אִין כָּאן חֲשַׁשׁ אִיסוּר רַבִּית דְּאוֹרְיִיטָא כִּינּוֹן דְּמִן שְׁכַחַת בִּי תִּינְוָה וְכַמ"ש הַתּוֹס' ב"מ דָּף ס"ד ע"ב בַּד"ה וְלֹא יִמְכּוֹר דְּכָל דְּאִית בִּי תִּינְוָה לֹא הַגֵּי רַבִּית דְּאוֹרְיִיטָא וְאֵם כֵּן אִין כָּאן אֲלֵא חֲשַׁשׁ רַבִּית דְּרַבְּנָן וְלִכְּהָ א"ש דְּקִנְיָן דְּרַבְּנָן מְפָקִיעַ אִיסוּר דְּרַבְּנָן דְּגְדוּלָה מִזּוֹ דַּעַת הַחוּו"ד שָׁם דְּאֶפְיָלוֹ קִנְיָן דְּכַתִּיבָה וּמְסִירָה לֹא בַעֲי' וְסָגִי בְּמְסִירָה לְחוּדָא דְּכָל שְׁעוֹשָׂה דְּרָף קִנְיָן אִין כָּאן רַבִּית וְנִהְיִי דְּלִפִּי עַנ"ד אִין רְאִיּוֹתֵי רְאִי' דְּגַבִּי מְכִירַת שט"ח דְּמַעוֹת יְהִיב וּמַעוֹת שְׁקִיל וְטְפִי מִמָּה שְׁנָתָן מְחִזִּי טְפִי כְּרַבִּית וְגַם מַחוּ"מ סִי' ס"ו סַעִי י"ז הֵבִיא רֵאִי וְגַם

מהתם אינו מוכח אלא בדיעבד שפבר נתן הוי מחילה וכיון שפבר נתן אפילו אי הוי מחזי פרבית אינו יוצא ממנו אבל לעשות פן לכתחילה לא שמענו וכ"ז אם אינו מקנה בקננו דרבנו אבל קננו דרבנו בנודאי מועיל לאפוקי איסור דרבנו והיננו אם הלוקח מקבל אחריות אם לא הי' הלוקח מקבל עליו אחריות ואיפא חשש איסור דאוריית' למ"ד דמכש"ט דרבנו וס"ל דקננו דרבנו אינו מועיל לדאוריית' לא הי' מפקיע איסור רבית ולכה שפיר הכריע הש"ע דדונקא אם האחריות על הלוקח שרי למפור שט"ח: אמנם שמעתי שיש נוהגין היתר למפור שט"ח באחריו המוכר אלא שפותרין מאחוריו שנמכר שט"ח זה עפ"י היתר ותקנות מהר"מ ותולין היתר זה בהוראת מרן הגאון זצ"ל בעל חת"ס ונאני לא זכיתי לשאול את פ' מרן זצ"ל ולשמע ההלכה מפיו בנידון הזה ותקנה זו קשה להבין מאי ענין תקנת מהר"מ שהתיר בהיתר עיסקא לכאן באמת גם בגוף ההיתר ותקנת מהר"מ בענין עיסקא ונגוסת שטרו המובא בדפוס הגליון יו"ד סי' קע"ז אני מסופק קצת אם מועיל בזה"ז במקום שהדת ניתן מהמלכות שאין רשות לב"ד ישראל לדון בדיני ישראל וכתב הנכתב בלשוה"ק אינו מועיל בדיניהם ויש לחוש דלמא נפיל קמי' יתמי ויבוא בדיניהם כדחיישינן ביו"ד סי' קע"ז סעי' כ"ד ולפי מ"ש שם הטו"ז ס"ק ל"ג כל שהתנאי אינו מבנרר כמו השט"ח אסור וא"כ ה"נ אם התנאי נכתב באופן שאינו מועיל בדיניהם לא יועיל להתיר את הרבית: מיהו י"ל וכן נ"ל דברי חכמים שרירין וקיימין ותקנתם מועיל גם בזה"ז שהרי אין המלכות גוזרת שלא יהא רשות לבר ישראל לילף לדון בדיני ישראל שהרי בשניהם רוצים לילף לדון ישראל אין המלכות מונעת וכיון שהחויב על כל בר ישראל לשמוע דברי חכמים ולעשות כדבריהם עפ"י הוראותיהם ואם אינו שומע הוא עושק וכמון שאינו שלו א"כ שפיר מועיל תקנת מהר"מ בענין עיסקא גם בזה"ז אבל לענין מכירת שט"ח לא ידעתי תקנה בזה תדא דהרי לפי מה שהבאתי לעיל אם אין האחריות על הלוקח יש לחוש לאיסור דאורייתא והטו"ז בס' קס"ז ה' דהיכא דיש לחוש לדאו' אינו מועיל תקנה פזו שנית דלא אוכל לצייר פאן כלל תקנת מהר"מ שהרי גם לפי תקנתו צריף הנותן לקבל עליו כ"ז שנוטל רנוח שיהא באחריותו אלא שיוכל להתנות שיברר לו ההפסד באופן שקשה לברר אבל פאן בשט"ח ההפסד הוא מבנרר בערפאות וא"כ צריף שוב שיהי' באחריותו של הלוקח ולא אדע התקנה הזאת אם יצאה מרן הגאון זצ"ל ולא מרן זצ"ל חתם עליה: והנראה לפי ענ"ד למצוא תקנה דהנה אחריות שצריף הלוקח לקבל על עצמו היינו מה שיזדמן משעת מכירה ואילף צריף שיהא באחריותו דהיינו אם ייעני או שאר מקרה הפסד משעת מכירה ואילף אבל אם בשעת מכירת שט"ח פבר לא הי' ללוה לשלם הוי מקח טעות ואפילו אם לא הי' אז עני ממש אלא שהי' נכסיו מתמוטטין וראוי לחוש עליו שלא יוכל לשלם ואולי היינו אנו אז יודעין מעמדו ומצבו היו מבדיל בדילי אינשי משט"ח דג"כ חשיב מקח טעות וכמ"ש הר"ן באלו טריפות גבי ספק טריפה ופסקו בש"ע חו"מ סי' רל"ב סעי' י"ב בהגה"ה דגם.

ספק טריפה הואיל ומיבדל בדילי אנשי מינ' הוי מקח טעות וה"נ ל"ש וכדאמרינן נמי בב"מ דף ע"ג ע"ב גבי רבנו דמבחיירי יין בטבת דאתמר' יתבי דמי' ולא אחלא ומעיקרא חלא חלא והשתא הוא דמבחיירי וכן מדנייק בלשון הש"ע: וא"כ.

ה"נ נראה בנידון שלנו לפי מאי דשכיחא דסותרים גדולים שפוגרים חנותם שאינם יכולים לשלם שקורין פאללאמענ"ט על פמה אלפים ורבבות ומסתמא לא בפתע פתאום אבדו מעותם ובנודאי פבר איזה חדשים יש אשר נכסיהם מתמוטטין בלא שלא הי' נודע זה מאז ורק עתה נתגלה א"כ ככה"ג הוי מקח טעות או אונאה וזה א"צ הלוקח לקבל לפי מאי דמשמע לי מלשון הש"ע והטור

שכ' ביו"ד סי' קע"ג צריף הלוקח לקבל שאם יעני הלנה שלא יחזור על המוכר וכן הוא בלשון הרמ"ך המוכר בשמ"ק ב"מ דף ס"ה ונהי דמלשון הרשב"א המוכר בב"י שם שכ' שאם לא יוכל לגבותו סתמא משמע דאין חילוק מ"מ מסבא ומתקרח לשון הטוש"ע נראה לפי ענ"ד דעיקר דאם הי' זה פבר עני א"צ לקבל: וכל זה אם נודע שפבר הי' עני אבל אם הדבר ספק לכאורה הדין דהממע"ה נאפילו נימא כמ"ש לעיל לפי המנהג האידנא רובא דרובא פבר התמוטט נחלתם זמן זמנים טובא מ"מ הא קי"ל כשמואל ר"פ המוכר פירות דאין הולכין בממון אחר הרוב וכדקיי"ל בחו"מ סוסי' רל"ב מ"מ יש לדון דהרי התוס' בכתובות דף ע"ו ד"ה על בעל החמור וכו' כ' בסופו בשם הריב"א דזה אמרינן דווקא היכא דיש למחזיק טענה ברורה וטענות פרי אז מועיל חזקת ממון נגד הרוב וא"כ בכאן שאין למחזיק טענה ברורה אזלינן בתי רובא ונהי דדברי ריב"א נראה דאינם מנספמים ותליא בפלוגתא דתקפו פהן אי מוציאין או לא מ"מ היינו אם לא הנתנו אבל נראה דרשאי להתנות ע"ז כיון דמידי ספיקא לא נפקא רשאי הלוקח להתנות שאינו מקבל עליו אלא אחריות שיהא מבורר שנעשה עני לאחר זמן המכירה ושא לא היו בשעת מכירה נכסיו מתמוטטין אבל אם לא יתברר ויהי' ספק אם הי' בשעת מכירה עני או שהי' נכסיו מתמוטטין וקודם גבי' יתגלה הדבר אז הי' באחריות המוכר: מיהו באופן זה אין המוכר רשאי לקבל אחריות כל השטר אלא אחריות דמי זבינו שנתן לו הלוקח שאם יש לחוש שפבר כשעת מכירה הי' עני יהא באחריותו של מוכר דהיינו דמי זבינו של השט"ח שקיבל מן הלוקח אבל איך אחריות יהא באחריות הלוקח אלא דאחריות ספק לא קיבל עליו הלוקח ואין זה מבטל המכירה עמרי אלא דלא מחית נפש' לספיקא כדקי"ל בקידושין דף ס"ד ובגדלים דף ס"א פן נראה לפי ענ"ד: ולכאורה הי' מקום לידון היכא דהוי מקח טעות רשאי ליקח דמי כל השטר עפ"י מ"ש המל"מ פ"ה מאישות דין ז בד"ה הפלל העולה כו' להוכיח מהירושלמי דגבי מקח טעות המעות גזל בידו וא"כ אין פאן רבית דדווקא בהלנואה אסור רבית מיהו פבר נסתפק המל"מ שם אי שייך זה בכל מקח טעות ולכאורה קשיא לן עלה מהא דאמרינן בב"מ דף י"ד ע"ב במוכר שדה ונמצאת שאינו שלו דמעות יש לו ושבח אין לו ואמרינן שם דהואיל וקרע אין לו מחזי פרבית מיהו משום הא לא תברא דאדרבה הא קי"ל שם דף ט"ו ע"ב דיש לו מעות ויש לו שבח א"כ משמע דלא חיישינן לרבית וברי"ף שם משמע הטעם משום דגבי מקח טעות המעות כגזל א"כ עדיין מידי ספיקא לא נפקא והיינו ללמוד מפרנו במקום אחר.

אבל בנידון שלנו דנודאי אין רשאי המוכר לקבל אחריות דמי כל השטר נאפילו אחריות דמי זבינו אין רשאי לקבל דאם יעני יהא באחריותו אבל זה יוכל המוכר לקבל שאם קודם גבי' תברר שיהעני ויהא ספק אם לא פבר גם בשעת מכירה הי' עני יהא דמי זבינו באחריותו להחזיר ללוקח פן נראה לפי ענ"ד להלכה ולא למעשה עד יסכימו עמי ת"ח מןפלגים בתורה גם צריף לחקור בתוכן ענין השזיר"א ודיניהם בזה: תשובה קס"ב שיל"ת יערגין יום ה' י"ט מרחשון פתר לפ"ק יתענג על רוב שלום מעתה ועד עולם ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם שלשלת היוחסין ע"ה פאר הדור נ"י פבד שם תפארתו מוה' אברהם שמואל בנימין נ"י האב"ד ור"מ דק"ק פרעשבורג יע"א.

מכתבו הנעים ותוכו רצוף אהבה ותשובה על מה ששאלתי את מר פר"מ נ"י בענין מכירת שט"ח לענין איסור רבית קבלתי זה אינה שבועות ונהניתי מאוד מדבריו המאירים אור בהיר ואם אמנם הם השגות על מה שכתבתי דין היין לי פי מגמתי רק להוציא הדין לאמתו וכו' הוא דרפה של תורה זה בונה וזה סותר וממילא רנוקא שמעתימה ונהלכה תתבררה ונהנה ענוותו של מר פר"מ

ני הרבני לפתוח לי פתח והרשני להודיע דעתי בזה אמנם הואיל וכתב מר ני שטרוד בלימוד הו"ת איחרתי עד אח"ז הלכה תוספות למען לא יהיו דברי אלה עליו למשא ועמה באתי לחוות דעתי פפי הנראה לפי ענ"ד ע"ד השגות אשר השיג פר"מ ני עלי שאפשר לכוללם בג' השגות: א] השנה גדולה על מה דהוי פשיטא לי במכתבי דאם קנה שט"ח והי' הלנה עני ונכסיו מתמוטטין דבדילי אינשי מיני' ליקח ואילו ידע לא קנה הוי מקח טעות דהרי עיקר מכירת שט"ח הוא שייעבוד נכסים וכיון שהי' לו טעות בעיקר המכירה הוי מקח טעות וכו' מר פר"מ ני דלפי הנראה נעלם ממני אז דברי הטוש"ע בחו"מ סימן ס"ו סעי' ל"ד דאם מכר שט"ח והי' אז הלנה עני לא הוי מקח טעות אלא אונאה ואין אונאה לשטרות וביאר הש"ך שם דאפילו לא ידע הלוקח לא הוי מקח טעות ודלא כמבי"ט והטעם משום דהוי לי לשאול ולכאורה לא הבנתי השגה זאת דאדרבה מהתם מוכח בדברי דלולא דהוי לי לשאול הנה מקח טעות אלא מדלא שאיל חזינון דלא קפיד א"כ בנידון שאלנו דהוא באמת שואל וחושש ודורש אולי הוא עני ורוצה שהמוכר יקבל עליו אחריות א"כ חזינון וא"כ שוב א"צ לקבלת אחריות והוי מקח טעות ותו בנידון שאלנו לפי המורגל אין שיקף דהוי לי לשאול ובנידון של הרמב"ן ע"כ דהי' אפשר לברר אבל עתה ברוב הפעמים הוא מדברים שבסתר ואין אדם יודע מטמוניות של חבירו ולא שיקף הוי לי לשאול דלמי שואל וא"כ כיון דל"ש טעם זה מוכח מהתם דהוי מקח טעות: אמנם לאחר העיון ראיתי שיש מקום להשגות מר פר"מ ני דהנה ראיתי בב"ח ובפרישה שם בשם רש"ל דפליגו וס"ל דהטור מייירי בלא נודע לאחרים אבל אם נודע לאחרים שהי' אז עני הוי מקח טעות וזה לכאורה אינו מוכן דלכאורה הוא להיפוך ואמרתי להסביר הדבר דס"ל דזה שהי' עני אינו טעות בעיקר המקח כיון דגם אם עני הוא שט"ח הוא שואל וכל שאינו טעות בעיקר המקח לא הוי מקח טעות כדאיתא בס' רל"ב סעי' ה' ואפי"ה בנודע לרבים שהוא עני ואין אדם קונה אותו שט"ח ממילא נעשה השטר חספא דאין קונה אותו ואינו שנה פלום ושוב הוי טעות בעיקר המקח ולכך ס"ל בנודע לרבים הוי מקח טעות ולפי"ז י"ל הרמב"ן דלא מחלק ס"ל ממנ"פ אי לא נודע לאחרים א"כ אין טעות בעיקר המקח ואי נודע לאחרים שוב י"ל דהוי לי לשאול ומדלא שאל חזינון דלא קפיד והרמב"ן כ' הטעם דהוי בדרך ממנ"פ ואם הפירוש ברמב"ן פן יש מקום להשגת פר"מ ני דגם בנידון שאלנו לפי המורגל אינו מקח טעות.

ומכל מקום אפילו לפי דברי מר ני נראה לפי ענ"ד דהדין שכתבתי הוא נכון אלא לא מטעמא דידי אלא משום דהוי לי אונאה ונהי דאין לשטרות דין אונאה מ"מ לאו דלא תונו איכא וכמ"ש הב"ח שם בשם רש"ל וכמ"ש הרמב"ן בפ' החנומש בפ' בהר והמל"מ בס"ד מהלכות מלוה דין א' לענין קרקע וכיון דאיכא חשש איסור לאו דלא תונו לפי ענ"ד פשיטא לי דרשאי ומצוה להתנות דאם הוא עני או נכסיו מתמוטטין דבדילי אינשי מיני' אית בי' אונאה דיתזיר לו מעותיו וא"כ א"ש מה שדקדקתי מדברי הטוש"ע ביו"ד סי' קע"ג סעי' ד' דדווקא אחריות אם יעני צריך הלוקח לקבל אבל אחריות שאם הי' כבר עני א"צ הלוקח לקבל ורשאי להתנות שיהא זה האחריות על המוכר כדי שלא יהא איסור אונאה ואין זה מבטל המכר אדרבה כף ראוי מיהו דדווקא להתזיר לו דמי זבינו וגם במכתבי הראשון לא כתבתי אלא משום מקח טעות מותר המוכר לקבל עליו אחריות בדמי זביני וזה א"ש גם משום אונאה.

ואין להקשות א"כ דאם הי' עני רשאי להיות האחריות על המוכר למה כ' הטוש"ע שם דאחריות דאתי מחמת המוכר רשאי להיות על המוכר כגון בנמצא השטר פרוע ות"ל דבנמצא השטר פרוע הרי הוי מקח טעות ובכה"ג אפילו הי' דבר דלא אתי מחמת המוכר מותר המוכר לקבל עליו דזה

אינו דאחרייות הפא מחמת המוכר רשאי לקבל אפי' ביותר מדמי זביני בכדי שיווי השטר ואחרייות אם יעני אפילו בדמי זביני אינו רשאי לקבל וכמ"ש הש"ך שם אבל אחרייות אם הי' עני זה רשאי לקבל רק בדמי זביני שקיבל פו נראה לפי ענ"ד: ב השיג פר"מ ני' עלי על מה שהבאתי עוד לצדד דאפשר לומר לדעת מקצת פוסקים שהביא המל"מ בפ"ח מה' אישות דין זו דבמקח טעות הוי המעות גזל ביד המוכר ובגזל אין בו איסור רבית ולשיטה ההוא אפילו אחרייות פל השטר רשאי המוכר לקבל היכא דהוי המקח טעות ופר"מ ני' השיג עליו דמבואר בש"ך חו"מ סי' ס"ו ס"ק ח' כ' במקח טעות הוי המעות פהלונאה והספיים עמו שם בקצה"ח וכן הרמ"א בחו"מ סוס' רל"ב והיכא דלא נודע גם למוכר איכ"ל דכ"ע מודים דהוי פהלונאה אלו דברי פר"מ ני' בקצרה: ולפי ענ"ד אין הדבר פשוט דקי"ל במקח טעות דהמעות הלונאה ואפתי הוא ספיקא דדינא דהרי דברי הש"ך שם תמוהין וכמ"ש התנאים שם ונהי דהקצ"ח הספיים עם הש"ך במקצת לענין מקח טעות מ"מ הרי עיקר טעמא מפח הראי' שהביא הש"ך מפרדיסא בב"מ דף ע"ב ולפי ענ"ד לא זכיתי להבין ראיתו דהרי התם גבי פרדיסא פרש"י דמיינרי בקיבל אחרייות וכיון שקיבל אחרייות הרי מתנה שומר חנם להיות פשואל אפילו בדברים בעלמא מועיל כדקי"ל בחו"מ סי' רצ"א סעי' כ"ח ולכך דינו פהלונאה ואע"ג דהתם מהני בדברים משום דנהנה דמהימן לי' וזה לא שייך במקח טעות מ"מ גבי פרדיסא ג"כ נהנה דניצל ממנו פדאיתא התם ולכך הוי פהלונאה אבל בעלמא איכ"ל דהמעות ברשות הלוקח וכדפשיטא לי' לי' להירושלמי שהביא המל"מ ה"ל ופסקו הטור באהע"ז סוס' כ"ח דהוי גזל ונהי דהב"י בבדהב"י שם בש"ע פתב דהוי ספק גזל ובכדק הבית כ' עוד דמסתבר פמאן דאומר הלונאה דהרי ניתנה ע"ד להוציא קשה להכריע נגד הירושלמי בסברא בעלמא ובפרט.

שיש להסביר היטיב דהרי הנתנה ע"ד להוציאם הי' בטעות וקי"ל בב"מ דף ס"ו ע"ב עפ"י פ"י התוס' שם בד"ה התם וכו' מחילה ונתנה בטעות לא הוי נתנה ואע"ג דהגהת אשרי שם פליג הרי פסק בש"ע חו"מ סי' רמ"א סעי' ב' בלא חולק דמחילה בטעות לא הוי מחילה וא"כ במקח בטעות הנתנה ע"מ להוציאם הוי בטעות ומטעם זה אין סברא לחלק בין נודע למוכר או לא נודע ובין איסור הנאה לשאר מקח טעות וכן דעת ר"י ור"ח ותוס' ב"ב דף צ"ג ע"ב ד"ה אי ותל' בחילופי גרסאות שם וכן נראה מדברי הרי"ף בפ"ק דב"מ בשמעתין דשבח דכ' דלכך בהפיר בו שאינו שלו אין לו שבח משום דהמעות הלונאה והוי רבית וא"כ ממילא בלא הפיר בו דהוי מקח טעות דקי"ל דאית לי' שבח ע"כ אין המעות הלונאה ומדברי הרמ"א בסוף סי' רל"ב לפי ענ"ד אין ראי' אדרבה אני דקדקתי ממנו בהיפוף דכ' דכל מקח טעות דצריף להחזיר דמיו הוי פחוב ולשון זה דצריף להחזיר דמיו ממש משמע דלא הוי פהלונאה אם הם בעין וכמ"ש התוס' בב"ב שם אפי"ה אם הוציאם דינם פהלונאה לענין זה דאם אית לי' זוזי צריף לשלם זוזי דהרי המוציא לא על דעת לגזלן הוציאן ונהי פיון דהמקח טעות והוי פשואל שלא מדעת ונהה פגזלן היינו להחמיר אבל לא להקל בפרט זיל בטר טעמא משום דזוזי שקיל צריף לשלם זוזי וה"ל ל"ש וכן משמע בחידושי רמב"ן כב"ב שם שהביא דיעות בזה דלאו הא בהא תליא ולא מצאתי דין זה מבורר ועדיין הוי ספיקא דדינ' אי במקח טעות המעות פגזל ולכאורה הו"א דמקומו הוא מוכרע ממה שפסק הטוש"ע בסי' קע"ג סעי' ד' באחרייות דאתי מחמת המוכר פגון שגמץא פרוע או שטרפו בע"ח מוקדם וק"ל ממנ"פ אי איירי בקיבל רק אחרייות דמי זביני גבי נמצא פרוע זה לא צריף קבלה וזה לא מקרי אחרייות דהרי הוא מקח טעות וכמו שדייק הב"י בחו"מ סי' ס"ו סעי' ל"ד מלשון הטור ואם איירי בקיבל אחרייות נגד פל שיווי השטר וכן משמע הלשון וכן משמע

דומקא דטוןרפו בע"ח מוקדם דמיירי באחריות פנגד פולו כדאי בחו"מ שם א"כ קשה פיון דנמצא פרוע הוי מקח טעות אי הוי פהלונאה ונותן לו טפי ממה שקיבל הרי הוי רבית ואלא מוכח דבמקח טעות הוי המעות גזל ולית בי' משום רבית ויהי' מוכח וראי' למ"ש לעיל מיהו לאחר העיון עדיין קשה דהרי הש"ע ג"כ הביא זה ובש"ע פסק באהע"ז סוסי' כ"ח דהוי רק ספק גזל ואיך הקיל פאן פהטור וצ"ע ואפשר לומר דהוי כמו קנס וכל שהוא דרף קנס אין בו משום רבית וכמו שפסקינן ביו"ד סי' קע"ז סעי' י"ח.

וכל זה על גוף הדין בעלמא במקח טעות אי נחשב המעות פגזל או פהלונאה תלי' לפי ענ"ד בהג"ל אבל לנידון שלנו יפה כ' פר"מ מר נ"י שאין נפ"מ בזה הנודע לו מעניני מכירת שט"ח האידנ' עיקר סמוכתי על המוכר שפוטב לו אחריות שקורין לו שיגרא וגם בלא"ה נראה היכא דכותב לו אחריות בכדי כל השטר לא שיגד דהוי מקח טעות וכגזל בידו דהרי מאי איכפת לי' פיון דלעולם מקבל בכדי כל השטר והיגו אם מקבל אחריות פדי כל השטר אבל אם מקבל אחריות רק בדמי זביגי נרא' לפי ענ"ד כמ"ש למעל' דאחריות אם הי' אז פבר עני רשאי המוכר לקבל עליו ומר פר"מ נ"י כ' להתיר טפי אפילו אחריות אם יעני ישלם לו דמי זביגי דהואיל ובכה"ג נראה דלית בי' משום איסור דאוריית' אלא משום דהוי קרוב לשקר ורחוק להפסד וכיון דאורחין ביהכי לא מחזי כרבית וכמ"ש הפנ"י בב"מ דף ס"ד ע"ב גבי חביו' דמשו"ה פוסקין על המכר אע"ג דאחריות זולא נמי עלי' דמוכר פיון דדרף מכירה פה הוא וה"נ בנידון שלנו אפשר פיון דהאידנ' אין אדם לוקח שט"ח פעגנו אחר זה הוי דרף מכירה ואם אין מקבל אחריות רק דמי זביגי אפשר דשרי ודפח"ח.

מיהו יש לפקפק קצת ונדאי אם הוא דרף מכירה באחריות דמי זביגי איכ"ל פן אבל האידנ' אין דרף מכירה אלא במקבלת המוכר אחריות כל השטר וזה לא מקרי מכירה אלא הלונאה מדינא וא"כ באחריות דמי זביגי גם פן לא נודע לו דדרף מכירה האידנ' פה הוא ואין ראי' מפנ"י הג"ל.

ג מה שהשיג פר"מ נ"י עלי על מה שאמתי מכירת שטרות דרבנן וילדעת האומרים דקננו דרבנן אינו מועיל לדאוריית' אינו מועיל המכיר' אם יש חשש רבית דאוריית' דהיגו אם מקבל המוכר אחריות וכ' פר"מ נ"י שהרי אפילו קננו למי שפרע מועיל כמ"ש התוס' בב"מ דף ס"ב ע"ב ד"ה אעפ"י וכו' דשוב אין פאן מעות הלונאה ואם פן כ"ש בקננו דרבנן ולפי ענ"ד אין הנדון דומה לראי' דהתם מה"ת מעות קונה וגם מדרבנן לכל הפחות נשאר קננו למי שפרע ולכך לא חשיב המעות הלונאה אבל פאן אי מה"ת אין קננו לשט"ח והמעות הלונאה ואם מוכר ומזיל גבי הוי מה"ת רבית קציצה א"כ א"א לרבנן לתיקונו קננו דרבנן אי קננו דרבנן אינו מועיל להפקיע איסור דאוריית' ממיל' אין פאן קננו דרבנן פנ"ל והנראה לפי ענ"ד פתבתי ידיו הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה קס"ג שיל"ת חוסט יום ב' כ"ו תשרי תרכ"ב לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב לתלמידי האהוב הרב המופלג בתור' וגינרא' החרוץ והשנון כש"ת מוה' וואלף סופר נ"י אב"ד בק"ק סאנגרוט יע"א: מכתבו הנעים קבלתי עוד קודם ר"ה העבר ושמתתי בתורתו ובשלונותו וברוף השם גם אצלנו לא חסר ואל יחסר לעולם ועד וב"ה אני יושב פה בשלום ובכבוד אבל הטינח' מרובה ואין לי פנאי ומכתב מעלתו נ"י פא בעת שהז"ג לכל איש להיות טרוד במילי דשמיא ובמילי דעלמ' ולזאת הנתתי עוד לאחר החג ועתה באתי להשיב על שאלתו ג"כ בקצירת האומר על אשר בדיק לן מעלתו נ"י בשאלה אשר אירע בקהלתו באחד שהי' לו בתחילת השיץ לערף אלף כפר קנוי פרען והמוכר לא ידע כי עלה השער ובא אחד ליקח ממנו

בזול ונשאל לו בכמה אתה נותן והשיב בתשעה זהובים ומיד נתחרט על דיבורו ואעפ"כ לא רצה לחזור מדיבורו אבל כדי להשיב להלוקח אמר שצריף ליתן לו מחיר פספם מיד והלוקח אמר שצריף להמתין לו ג' חדשים ואמר המוכר שצריף להוסיף לו ב' למאה כדרך שנהגו התגרי' וע"ז נתן לו הלוקח דראהו גאבע והלוקח אמר לו הלוא אין אתה לוקח רבית ונשיב שיהא בעד שְכָר המאגניזין ונשאל המוכר אי רשאי ליקח הב' למאה או דהני רבית ודעת המוכר הוא לאפשר הי' אז השער הרבה יותר ביןקר ממה שלקח ממנו ועוד הוסיף בשאלתו שגם מקח טעות הי' במקצת שהמוכר אמר ללוקח שיש שם ד' מאות כפרים טובים ויש מאות גרוועים ובאמת נמצא אח"כ להיפך שהי' ששה מאות טובים ודעת מעלתו נ"י ששהדין עם המוכר מצד ג' טעמים: א) אם אמנם ששלכה פסוקה בב"מ דף ס"ה ובי"ד ס"ה קע"ג דאין מרבין על המכר דאפילו בדרך שאין שומתו ידוע אם אמר מעכשיו ביו"ד ולאחר"ז ביותר אסור מ"מ פאן הואיל וגם האידנ' הם שוין הרבה יותר וכמ"ש החכמת אדם פלל קל"ט דין ה' ואע"ג דהמל"מ בפ"ח מהלכו' מלנה ולנה כ' בהדנ' דאפילו בכה"ג אסור אפי"ה נראה למעלתו נ"י להורות בדרךנן כמאן דמיקל וגם הואיל ופשטא דש"ס משמע דתלנ' בזה אי שנה כמעיקר' זהו טעם הא' דנרא' לו להתיר דכינן דשנה גם השתא יותר אין פאן אגר נטר ב) כ' מעלתו דלהרמב"ם בפ"ח ממלנה יכול המוכר לחזור בהוסיף על המקח וכמ"ש המל"מ שם ונאפילו להש"ע כ' הסמ"ע בס"ר"ח משום דל פסיקתן אין המוכר יכול לחזור ופאן ששנה יותר אי דל פסיקתן הדין עם המוכר ג) משום דמכר ב' מאות כפרים טובים בתורת גרוועים והני מקח טעות.

ולפי ענ"ד דברי החכמת אדם תמוהין לכאור' דהרי אנן לא קי"ל פטרשא דרב פפא אלא אפילו אם לא נתרבה מעות המוכר דהוא אינו צריף למעות והסחורה לא פסיד ולמן שהוא בונדאי יתייקר ויהא שנה כמו שמכר וא"כ לדידנ' להמוכר הני כמו שנה השתא במעות שמכר ואפי"ה אמרינן מאי חזית דאזלית בתר המוכר אזיל בתר הלוקח ואולי הני לי' זוזי הני קונה בזול כדאי' בב"מ ובשו"ע שם וא"כ ה"נ פיון דאמר לי' אם אתה נותן מיד יהא בעשרה א"כ אם הי' לו מעו' הי' קונה בזול בעשרה ומיד כשמושה וקונה החפץ אינו מתחייב לו אלא עשרה דהרי בידו לשלם מיד וא"כ פיון שאינו חייב לו אלא עשרה אם אח"כ משלם י"ב שפיר הני פאגר נטר ובשלומא בשוכר אע"ג דאולי הני לי' זוזי הני יכול לשפור בעשרה מ"מ אי אפשר לומר דמיד כשהחזיק בו נתחייב רק עשרה שגרי שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ואז הרי הוא צריף ליתן י"ב ולא הי' עליו מעולם חוב פחות מי"ב אבל במקר מיד כשמשוה נתחייב לו המעות עבור הסחורה ולא נתחייב אלא עשרה הואיל ובידו לשלם מיד ולכך כשמשלם י"ב הני פאגר נטר וכן משמע לשון הגמ' והרי"ף דגבי מכר לא קאמר טעמ' משו' דשנה עשרה אלא משום דמיד חייב לשלם והני כחוב אצלו נאגר נטר וכן נ"ל מדיוק לשון רש"י שם: ובשיטה מקובצ' שם הביא בשם הרמ"ד דבר תמוה דהא דשרי בשכירו' דווקא אם החזיק או עשה קנין על י"ב דינר אז שרי דהני כמוכר לו חוב וזה תימה הא בכה"ג גם במקר שרי כדאי' בירושלמי שהביא הרי"ף וטעמ' דרמ"ד דס"ל אם מקדים לו עשרה דינר הו"ל רק הלנואה וצ"ל ונדאי הא דמרבין דהיינו ליתן י"ב זה בונדאי שרי אפילו לא החזיק ובכה"ג במקר אסור אפילו ליתן יו"ד גבי שכירות ומזה לא מייירי מתניתן וזה ס"ל לרמ"ד דווקא אם החזיק שרי אבל לא ראיתי מי שהביא דעת הרמ"ד אלא דלעולם שרי בשכירו' בין ליתן י"ב ובין ליתן י' ועכ"פ במקר נרא' הטעם דאסור משום דמתחייב מיד ליתן כפי הפחות ומתחייב י' ומשלם י"ב לא הני אגר נטר וזה שייך ג"כ אפילו אם הי' שנה י"ב משום דאזלינן בתר הלוקח וכדלעיל וכ"כ הרמב"ן במלחמות ה' שם בפשיטו' דמתניתין דבין

בְּשׁוּה וּבֵין בְּאִינוּ שְׁנוֹה מִיָּרִי וְכֵן הִבִּיא בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה בְּשֵׁם סֵפֶר תְּפִאֲרַת לְמֹשֶׁה וְזֶה כְּפִנּוֹת הַנְּמוּק"י
שָׁם בַּב"מ וְכֵן מוֹכַח לְפִי עַנ"ד דַּעַת הַש"ע שָׁם סִי קַע"ג סַע"י ב' דְּהַעֲתִיק לְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּדָבָר
שְׁשׁוּם י"ב אֶלָּא שְׁרוּצָה לְמַפְנֵי בְּשׁוּק הוּא מוֹכֵר בִּי שְׁרִי לְמַפְנֵי בִי"ב מִשְׁמַע דְּוִנְקָא אִם לֹא פִי
אִם מַעֲכָשׁוּ בִי דְהָרִי גוּף הַדָּבָר פְּשִׁיטָא דְהַרְמַב"ם לְשִׁיטְתוֹ דְּפִסְק דְּלֹא כַר"ל הַנְּצָרָה לְאַשְׁמַעִי זֶה
אֲבָל הַש"ע דְּכָל שְׁאִין הַשׁוּמָא יְדוּעָה בְּפִחוֹת שְׁרִי מַכ"ש אִם יְדוּעָה בְּיִנְקָר דְּשְׁרִי וּמֵאִי וְנִרְאָ'
דְּלְדִיוְקָא אֲתִי דְאַפִּילוּ בַכּה"ג אֲסוּר אִם פִּירֵשׁ וְדָבָרִי הַחַכ"א לְכֹאֲוֹר' קִשִּׁים: וְנִרְאָה לִישָׁב דְּבָרִיו
דַּס"ל פִּינּוֹן דְּהוּא שְׁנוֹה י"ב אַע"ג דְּאָמַר אִם מַעֲכָשׁוּ בַעֲשָׂרָה וּמַחֲל לִי הַב' דִּינָר מִיְהוּ הָנִי רַק כְּמַחֲלָה
עַל תְּנֵאִי וְאִם לֹא יִתֵּן לוֹ מִיָּד אֲדַעֲתָ' דַּהַכ' לֹא מַחֲל וְכַמְחִיל' בְּטַעֲנוּ' אוֹ יוֹתֵר יֵשׁ לוֹמֵר דְּהַמְחִיל' תְּלִי
דְּוִנְקָא בְּשַׁעַה שְׁנוֹתָן לוֹ מִיָּד הִי וְהָיִי הָאִי אִם תִּתֵּן לִי מִיָּד כְּקַבִּיעַת זְמַן וְכַמ"ש הַר"ן בְּשַׁבּוּעוֹת פ"ג
גַּבִּי שְׁבּוּעָה שְׁלֹא אוֹכַל כְּפָר זֶה אִם אֲנֹכֶל זֶה עֵינֵן שָׁם וְא"כ מִי נִתְחַיֵּיב י"ב וּמ"מ נִרְאָה דְּשִׁפִּיר
קֹאֲמַר הַמַּל"מ אֲלִיב' דְּהַרְמַב"ם דְּמִשׁוּ"ת נִתֵּן הַרְמַב"ם שָׁם טַעַם שְׁנוֹה דוֹמָה כְּמוֹ שְׁנוֹטֵל עֲשָׂרִים
בְּשַׁבִּיל שְׁנִתְּלוּ ק' עֵי"ש וְכִינּוֹן דְּמִשׁוּם דְּדוּמָ' אֲסוּרֵי גַם בַּכּה"ג י"ל דְּדוּמָה כְּאֵלוֹ נִתְחַרַב לוֹ רַק ק'
שְׁהָרִי הִי בְּיַד הַלּוֹקַח לְשִׁלְּם לוֹ ק' וְכַמוֹ שְׁהַסְבַּרְתִּי לְעֵיל וְכִינּוֹן שְׁהַרְמַב"ן בְּמַלְחָמוֹ' כ' בְּפִשְׁטוֹ' כֵּן
מִי אֲשֶׁר חִיָּילִים יִגְבֵּר אֲפִילוּ בְּדַרְבָּנָן לְחַלּוֹק עֲלֵיו: וְא"כ בְּנִידוֹן שְׁלָנוּ גַם כֵּן אַע"ג שְׁהִיו הַקְּנוּפְעָרָן
שְׁוִוִין יוֹתֵר פִּינּוֹן שְׁאָמַר אִם מַעֲכָשׁוּ בְּתַשְׁעָה וְאִם לְאַחַר ג' חֲדָשִׁים ב' זְהוּבִים לְמֵאָה יוֹתֵר אֲסוּר
וְכ"ש בְּנִידוֹן שְׁלָנוּ שְׁפִירֵשׁ ב' לְמֵאָה כְּדָרָךְ הַתַּגְרִים הָרִי פִירֵשׁ שְׁמִשׁוּם אֲגַר נִטֵר רוּצָה בְּהוֹסְפָה
וְאֵע"ג שְׁבִלְכוּ הִי מִטַּעַם אַחַר דְּבָרִים שְׁבִלְכּוּ אֵינָם דְּבָרִים וְאֲסוּר מִשׁוּם אֲגַר נִטֵר מִיְהוּ כֹּל זֶה אִם
מִשְׁוֹךְ וְלִקַּח הַקְּנוּפְרָעֵן מִיָּד אֲבָל אִם נִתֵּן רַק דְּרֵאָהֵן גַּאבַע וְהַתְּנָה עִמּוֹ אִם יִתֵּן מַעוֹת מִיָּד יֵהָא בְּתַשְׁע'
וְאִם יִתֵּן לְאַחַר זְמַן אוֹ בְּשַׁעַת מְשִׁיכָה יִתֵּן ב' לְמֵאָה יוֹתֵר אִיכ"ל דְּשְׁרִי דְהָנִי כְּמוֹ בְּשִׁכְרוֹ' דְּאִינָה
מְשַׁתְּלֵמַת אֶלָּא לְבַסּוּף וְלֹא נִתְחַיֵּיב מַעוֹלָם וְגַם לֹא מַחְזִי בְּהַלְנָה לוֹ וְא"כ ה"נ כֹּל זְמַן שְׁלֹא מִשְׁוֹךְ
לֹא נִתְחַיֵּיב לִיתֵּן וְכֵן נִרְאָ' מְדַבְרֵי הַסַּמ"ע בַּסִּי ר"ח ט"ק דְּפִשְׁט' לִי דְרִישָׁא מִיָּרִי בְּמִשְׁוֹךְ נִרְאָ'
דְּבִלָּא מִשְׁוֹךְ אֵין כְּאֵן אֲגַר נִטֵר וְכַתְּבִיתִי זֹאת הוּאִיל דְּלִפִּי לְשׁוֹן מַעֲלָתוֹ נ"י לֹא נִתְבָּרַר לִי נִידוֹן שְׁל
מַעֲלָתוֹ נ"י בְּאִיזָה אֲוִפֵּן הִי: וְעַכְשָׁו נְבוֹא לְטַעַם הַשְּׁנִי שֶׁכ' מַעֲלָתוֹ נ"י בְּכַחַד דְּהַתִּירָא מִשׁוּם דְּמַקַּח
שְׁנַעֲשֵׁ' בְּאִסוּר אֲפִילוּ לְאַחַר קִנְיָן וּמְשִׁיכָה לְדַעַת רְמַב"ם לְפִי מ"ש הַלַּח"מ וּמַל"מ רפ"ח דְּמַלְוָה
דִּיכּוֹל הַמוֹכֵר לְחַזוֹר בּוֹ וְכ' מַעֲלָתוֹ וְאֲפִילוּ לְדַעַת הַטּוֹש"ע וּבַחוּ"מ סִי ר"ח כ' הַסַּמ"ע שָׁם ס"ק
הַטַּעַם מִשׁוּם דְּדַל פְּסִיקְתָּן שְׁהִי בְּאִסוּר וְנִשְׂאָר בְּשַׁעַר שְׁבִשׁוּק וּלְכָךְ אֵין הַמוֹכֵר יְכוֹל לְחַזוֹר
מִשָּׂא"כ בְּנִידוֹן הַנִּל"אֵי דֵל פְּסִיקְתָּן אֲדָרְבָ' הִיוּ אֲזַ שְׁוִוִין יוֹתֵר וְיְכוֹל הַמוֹכֵר בְּנוֹדָאֵי לְחַזוֹר וּלְפִי
עַנ"ד אֵי מִשׁוּם הָא לֹא אוֹי' דַּע"כ לֹא אָמַר הַסַּמ"ע דְּאֲמַרִּינָן דֵּל פְּסִיקְתָּן אֶלָּא בְּלֹא פִירֵשׁ אֲבָל
בְּאָמַר אִם מַעֲכָשׁוּ בְּפִחוֹת לֹא אָמַר דְּאַפִּילוּ אֲמַרִּינָן דֵּל פְּסִיקְתָּן נִרְאָה הִינּוּ הַפְּסִיקָה בְּאִסוּר
מִשָּׂא"כ מַה שְׁפִסְקָה הוּא דָּאִם מַעֲכָשׁוּ בִי זֶה נִשְׂאָר וְאֵע"ג שְׁאָמַר אִם יִתֵּן מִיָּד הָא זֶה חֲשָׁבִינָן לְאַגַּר
נִטֵר וְנִשְׂאָר הַפְּסִיקָה בִּי וְאֲפִשֵׁר דְּהַרְמַב"ם נְמִי לֹא יִחַלּוֹק עַל זֶה וּמ"ש הַרְמַב"ם דִּיכּוֹל לְחַזוֹר
מִהַמְכִּירָה כְּפָר כ' הַמַּל"מ דְּהִינּוּ שְׁהַמוֹכֵר יְכוֹל לְתַבְּנוֹעַ מְמוֹן שְׁלוֹ מִיָּד וְא"צ לְהַמְתִּין וּמִמִּיל' עֵי"ז
יְכוֹל הַלּוֹקַח לְחַזוֹר וְלוֹמֵר אֲדַעֲתָ' דְּהִכִּי לְשִׁלְּם מִיָּד לֹא קִנִּיתִי וְא"כ אֵין רֵאִי דְמוֹכֵר יְכוֹל לְחַזוֹר בּוֹ
לְדַעַת הַרְמַב"ם: וּמִכָּל מְקוֹם יִרְאָה לִי דִי"ל כְּסַבְרַת מַעֲלָתוֹ דְּהִכִּי דְשְׁנוֹה יְכוֹל לְתַבְּנוֹעַ בְּכַדִּי שְׁוִוִין
וְלֹא מִטַּעַם חֲזָרָה אֶלָּא מִטַּעַם שְׁפִתְבִּיתִי לְעֵיל שְׁהָרִי יַדַּע דְּשְׁנוֹה יוֹתֵר אֶלָּא דָּאִם יִתֵּן לוֹ מַעוֹת מִיָּד
מַחֲל וּמוֹזִיל גַּבִּי אֲבָל אִם לֹא יִתֵּן מִיָּד לֹא מַחֲל לְעוֹלָם דְּהָנִי כְּמַחֲלִיל' בְּטַעוֹת אוֹ דְקַבַּע זְמַן לְמַחֲלָה
וְא"כ אִיכ"ל דְּבַכּה"ג יְכוֹל הַמוֹכֵר לְתַבְּנוֹעַ בְּכַדִּי שְׁוִוִין אוֹ חֲפָצוֹ וְנִרְאָ' לְפִי עַנ"ד לְהִבִּיא רֵאִי מְדַבְרֵי
הַרְמַב"ם שֶׁכ' רפ"ח דְּהַלְכוֹ' מַלְוָה וְכַשִּׁיתְבַּעֲנוּ צָרִיךְ לִיתֵּן בְּכַדִּי שְׁוִוִין אוֹ יִחַזִּיר לוֹ מְמַכְרוֹ וְכַבֵּר

עמד המל"מ שם למה נקט הרמב"ם בכדי שויו ודחוק בזה אבל להנ"ל א"ש דבא לגלות לן דהיכ' דפירש אפילו שנה יותר הוי באגר נטר והפסיק' הזאת בטילה ויכול לתפוע מיד ואפי"ה אם שנה יותר מי צריף ליתן שויו שלו דאדעת' דהכי לא מחל ונהי דבנידון שלנו פתבתי דגרע דהוי פאלו פ"ה הב' למאה הם אגר נטר מ"מ הא דעמד בדבורו ומחל אף ע"ג דשנה ות' לא מחל אלא אם יתנו לו המעות מיד אבל אם לא יתנו לו המעות מיד הוא חוזר מדבורו: מיהו דאע"ג דבטלמ' נראה שהדין פן מ"מ בנידון הנ"ל נראה דלא חזר מדבורו פלל וגם אם לא יתן מיד נשאר בדבורו אלא שתלה עצמו באגר נטר הסותרים וזה הוי פסיקה באיסור ובטל וא"כ גם מטעם זה אין להצדיק את המוכר ואע"ג שבלבו הי' לחזור מ"מ דברים שבלב אינם דברים אמנם פל זה לאחר שמשא' אבל אם רק נתן המעו' לא קנה ויכול לחזור במקח שנעש' באיסור' כדאית' בפוסקי' ובסמ"ע סי' ר"ח: ומ"ש מעלתו שהמקח נעש' ע"ד דיניהם אין בזה נפ"מ לדעת' לא מבעי' אם רק נתן דראהו גאב שגם בדיניה' אין הדראהו גאב קונה אלא הם מתהפכים בזה כחומר חותם כרצונם אלא אפי' נתן פל המעות שקונה בדיניהם מ"מ היינו אצל גוי וישראל שקנה או מכר לגוי וכמאן דאמר המוכר במג"א סי' תמ"ו דאזלינו בתר דיניהם אבל ישראל מישראל הלכה פסוקה דאין מעות קונה ואפילו התנו שיקנה הספים הש"ף בחו"מ סי' קצ"ח ס"ק דאינו קונה עיי"ש מילת' בטעמ' וה"נ ישראל מישראל עליהם לפסוק פדין תורה וכתבנו' חכו"ל ואם אמרו שיהא כמו בדיניה' לא עדיף מהתנו דהספים הש"ף דאינו מועיל ולכל הפחו' בנידון שלנו לענין רבית דרבנן יכול לחזור פן נרא' לפי ענ"ד: ועתה נבוא לטעם השלישי משום דנתאנה המוכר שסבר שיש ב' מאות נפריס טפי גרועים ומסתפק למעלתו נ"י אם מועיל זה על הפל נראה דעל ב' מאות פכר שאמר שהם גרועים ונהיו טובים שייכול לחזור כדאית' בחו"מ סי' רל"ג במכר לו רעות ונמצאו יפות דיכול לחזור אפילו אין שיעור אונאה ביניהם דבשמא תלי' מילת' אבל י"ל דלשון יפות ורעות שפיר איכ' קפיד' אבל גרועים היינו רק שנגרעו מערה היפות טפי וא"כ אפילו אינם רעים פיון שאינם יפים פולי האי אפשר למקרי אותם גרועי' וא"כ בכל כה"ג יש לתלו' אי אמר בלשון אשכנז שלעכטע או שלעכטערע וכל זה אם אין שיעור אונאה אבל אם יש שיעור אונאה יכול לחזור ושיעור אונא' מחשב על המקח פנלו שהרי שיווי פל פכר ערכו לפי ערה פל רעים וטובים שבהם ערכו וא"כ הפל מקח אחד וא"כ צריף לחשוב שיעור אונאה פנגד פנלו ואין זה ענין למאי דקי"ל בחו"מ סי' ר' דכור של שלשים סאה ראשון ראשון קנה דכאן פל המכר נערה לפי פנלו ונעש' מקח אחד ועיין במל"מ בפ"ב מה' זכי' ומתנה דין י"ג שהביא סתירה בזה אי קנין חל על מקצתה ועיין בפנ"י בגיטין דף כ"ב שכ' סבר' גדולה בזה דעל המקצת הוי פאלו לא פסק דמים וה"נ הוי הפסיקה פכולו ויש לחשוב אונא' פנגד פנלו ולכך בנידון הנ"ל אם לא משא' יכול לחזור מצד ב' טעמים הנ"ל אבל אם משא' נהי דבעלמ' נראה דבשנה טפי יכול המוכר לחזור אבל פאן גרע שתלה בפירוש באגר נטר אלא א"כ יש שיעור אונא' או שאמר שיהיו רעים ונמצאי' טובי' פן נראה לפי ענ"ד ויהי' ה' עמנו ועם מעלתו נ"י ויאשר פוחו וחילו לתורה ולעבוד' ויכרה ה' אותו ואת ביתו פאנת נפשו ונפש דיידו ורבו הדורש שלומו תמיד.

הק' משה שיק מברעזאווע. תשובה קס"ד בעזהי"ת עש"ק פ' פי תשא תרל"ח לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב לכבוד הרב המופלא ומפולג בתור' ובירא' החרוץ ושנון הפחור כש"ת מוה' ישע' זילבער שטיין נ"י אבדק"ק טרעבעשאוו ועכשוו הוא חונה בק"ק וואיצען יע"א: מכתבו קבלתי הראשון והשני על נכון וכבר פתבתי לו שאני חלוש ואני בעצמי אין אני סומך על דעתי הקלושה בדברים חדשים אבל פיון שפכר דחוק עלי השורה אמרתי להשיב בקצרה מה שביקש

ממני לחיות דעתי בענין הסותרים גדולים גם קטנים סותרים אגויות יהלכון וכדומ' שקונים בחנות ובפאבריק והסותרין הגדולים שמוכרין לקטנים עושין טאריף והנה בנפסח הטאריף נכתב אם בהקפה דהיינו הנקרא שקאנטא וכו' ואם במעות מונמנים דהיינו קאססע וכו' ובקאססע בזול יותר וא"כ לפי מאי דקי"ל ביו"ד סי' קע"ג אפילו באין שומתן ידוע וכו' שרי אב' אם מפרש אם בהקפה ביוקר ובמעות מונמנים בזול אז אסור ועיי"ש א"כ ה"נ פה ומעלתו נ"י צידד בסברות חלושו' למצוא להם היתר ורוצה לומר דעיקר השומא הוא ביוקר רק דמוזיל גבייהו אם נותנים לו מעות מונמנים וזה תמוה דמדכר דכירא וכי לא חקר על לשון "שקאנטא" שפירושו משום שנותן בהקפה וגם מה שפלפל אי פתיבה מקרי אמירה זה אין לו שום שייכות לכאן דכאן לא תלי' רק בידוע כמבואר בטוש"ע יו"ד וא"כ מדינ' בנודאי אסור רק דלדעתי לאדם פשר ולבעל נפש הרוצה לעשות בהיתר יש לו מקום לעשו' תקנה לעצמו דהנ' פשיטא לי דאם הי' הדין דמקח שנעשה באיסור ע"י טרשא מפונרשת פהנ"ל הי' בטל פדין דאי עביד לא מהני וא"כ לא נתחייב כלל הלוקח להמוכר שום מעות אלא שהוא אצלו פעיין עיסקא וכל מה שמוכר ויש לו רנוח הפל הוא של המוכר ומה שמרויח יותר הוא משום שכר טרחתו ולא הוי שום פקפוק איסור רבית רק דהלכה פסוקה הוא ומבוארת בש"ע חו"מ סי' ר"ח בסמ"ע ובש"י שם דמקח שנעשה באיסור דהיינו טרשא מפונרשת מהני וא"כ נהי דקי"ל שם דמה שהבטיח לו ליתן יותר משום דממתין לו הפעות זה אינו צריף לשלם ולכאור' אם המוכר נוטל ממנו ע"י ערפאו' הוי גזל ואין הנותן עובר אכל אם נותן לו אפילו אם פנונתו שנותן לו בתורת מתנה הא קי"ל ביו"ד סי' ק"ס סעי' ה' ובש"י ס"קו יע"ש דאפילו בתורת מתנה אסור ליתן אפילו רבית דרבנן כמו שהביא הש"י בשם הטור וא"כ גם בנ"ד אפילו במתנה אסור מ"מ נראה פינן דקי"ל דקנן בעי פנונה והעודר בנכסי הגר וקסבר שהוא שלו לא קנה ואפילו למאי דס"ל לרוב הפוסקים דבדעת אחרת מקנין אותו ל"ב פנונה היינו בדבר שהוא זכות לו וגם שאין הלוקח מכונן בהיפוף שאינו רוצה לקנות אכל קנן בע"כ לא שמענו וא"כ לכאור' אם הלוקח הוא אדם פשר ואינו רוצה לעבור על איסור רבית ומכונן עצמו שלא לקנות המקח ההוא ושיהא אצלו רק פעיין עיסקא ויהא לו שכר עמלו בכה"ג אין פאן איסור רבית פן נראה לכאורה: אלא דלכאור' זה אינו מועיל דהא קי"ל דדברים שבלב אינם דברי' כמו דהוכיח הש"ס בקידושין דף נ' ע"א מהא דכופין עד שיאמר רוצה אני ולכאור' הסוגי' דשם הוא סתירה לסוגי' דב"ב דף מ"ח דמוכיחין שם מזה דאגב אונסא בדבר הראוי לעשות גמר ומקנה ומדברי הריטב"א בקידושין נראה דבא להשוות ב' הסוגיות דהנה בדברים שבלב כבר פתבו התוס' ריש פרק השולח דאם מוכיחין הוי כפירש וא"כ אם לא הי' הדין דאגב אונסא גמר ומקנה הוי פדברים שבלב המוכיחין והי' מהני וא"כ אמאי כופין וע"כ צ"ל דלרוב פעמים אגב אונסא גמר ומקנה ורק עדיין קשה האוי מקריבין קרבנו דלמא הוא מהאנשים שאינם מקנים אגב אונסו ובפרט שמעיקר' הי' בחזקת שאינו רוצה ואלא ע"כ משום דרוב אגב אונסם גמר ומקנה וא"כ שוב לא הוי דברים שבלב מוכיחין ואף אם רוצה שלא להקנות מ"מ הוי דברים שבלב שאינם מוכיחין ולא מהני וא"כ צריף הני תרי טעמא.

וא"כ יש לדון בנידון דידן אם אדם פשר ומחזק במצוות והוא בחזקת שאינו נותן רבית אפשר דהוי פדברים שבלב מוכיחין דמועיל ומיהו לכתחילה אין לסמוך על זה רק שיאמר בפירוש בפני שני אנשים שאין דעתו לזכות רק פנוטל עיסקא ושכר עמלו ואע"ג דאם המוכר הי' יודע מזה לא הי' נותן לו זה אינו מזיק והוי המקח בטל ואין פאן איסור רבית פן נראה לפי ענ"ד תקנה לאיש פשר שלא לעבור ונראה לפי ענ"ד שמצוה לפרסם זאת פן נראה לי ואחתום בברכה

המשנולקשת דברי ידידו הדו"ש הק' משה שיק מברעזאווע תשובה קס"ה שיל"ת ער"ח אדר תרי"ו לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב לידידי הרב המאוה"ג המפורסם חרוץ ונשנון כש"ת מוה' ישראל דוד אבדק"ק פּעזונג נ"י. מכתבו וספרו כ"י קבלתי ביום ה' ואשר ביקש ממני לחוות דעתי בזה אשיב בקצרה דונדאי האמת בפי מעלתו נ"י דכל העושה דבר מעשה או עבודה כדי לדמות עצמו לאומות וגוי הארץ עובר בכמה לאין וע"כ הבונים ביהכ"נ ומעמידים הבימה למעלה בקצה המזרח לפני ארון הקודש ומכוננים מעשיהם וקול זמריהם למנהגי עבודות שאר האומות לדמו' עצמם להם עוברים בכמה לאין ב' לאין של ובחקותיה' לא תלכו ולא תלכו בחקות הגוי שגאסר שלא לדמות להם וכמ"ש הרמב"ם בפ"ד מה' ע"ז ובש"ע יו"ד סי' קע"ח ונכפל בפ' ראה השמר לה פן תנקש אחריהם ואמרו בספרי השמר ל"ת ופן ל"ת וכו' וגם אמרו שם בספרי שלא תאמר הואיל והן יוצאים וכו' אני יוצא וכו' עיי"ש והיינו פפירוש רמב"ן בחומש שם דהכנונה על איכה יעבדו הגוים האלה ואעשה פן גם אני לגבוה וע"ז בא הפתוב להזהיר וכמו שאמר עוד שם בספרי שמא תמשך אחריהם או שמא תדמה להם או שמא תעשה כמעשיהם: אמנם מ"ש מעלתו נ"י אפילו בעושה פן משום רנוח המקום וכו' עובר ג"כ משום בחקותיה' לא תלכו ומייתי ראי' מסנהדרין דף נ"ב ע"ב דלולא דכתיב סיני באוריית' אע"ג דמרויח דלית בי' ניול פולי האי ולא צערא פולי האי כמו בקופיץ אפי"ה הי' אסור משום בחקותיה' לא תלכו זה לא נראה לפי ענ"ד לדינא פן דהרי מבואר בש"ע יו"ד סי' קע"ח סעי' א' בהג"ה דכל שעושה פן משו' כבוד או רנוח ותועלת לו לית בי' משום בחקותיה' לא תלכו והוא מדברי מהרי"ק שנו"ש פ"ח שכ' בד"מ וביאר שם דלאו זה סובב על ב' ענינים או בעושה מעשה תמוה כמו דרכי אמורי או בעושה דבר שאינו ראוי לישראל כגון בלובש בגד של שחץ ושניהם טעם אחד להם שע"ז ניקר ומחשבתו ניקרת מתוך מעשיו שעושה פן כדי לדמות להם וכ"כ הרמב"ם בפ"י המשנה בפ"ק דע"ז והובא בב"י סי' קע"ח שזה איסור בלורית כדי שלא לדמות וכ"כ החינוך במצוה רס"ב שכל שעושה' אחד מאלו שזכר שם כדי להדמות אליהם חייב מלקות מבואר דווקא בעושה כדי להדמות: ואין להקשות הא הו"ל התראת ספק דמי ידע אם עושה כדי להדמו' אלא א"כ אומר פן זה אינו פיון דמחשבתו ניקרת מתוך מעשיו וכמ"ש מהרי"ק הנ"ל ותו פיון דקיבל התראה שפיר מחייבין לי' ולעולם אינו עובר משום בחקותיה' לא תלכו אלא א"כ עושה כדי להדמות אבל בעושה משום הרנוחה או שאר תועלת לו לית בי' משום בחקותיה' אלא דמדברי מהרי"ק שם משמע דבעינו דווקא שיהא מוכח מתוך מעשיו ויהי' ניקר שאינו עושה אלא משום הרנוחה דאם אינו מוכח יש לאסור משום מראית עין אבל מדברי הרמ"א ביו"ד סי' קע"ח הנ"ל נראה מבואר דלא חייש לחשדא ולמראית עין מכ"ש בגידון שלנו וכו' וכדאית' בע"ז דף מ"ג ע"ב גפי' בי' פגישתא דשף ויחייב בנהרדעא דהוי מוקמי בי' אנדרטא פן הי' נראה לכאורה: איברא דעל דברי מהרי"ק נרמ"א הנ"ל יש תימה מהאי דסנהדרין דף נ"ב הנ"ל דמוכח אפילו אם אינו עושה פן כדי לדמות ג"כ אסור ומדברי מעלתו נ"י נראה לחלק דונדאי אם עושה דבר מעניני חולין אינו אסור אלא בעושה כדי להדמות אבל אם עושה עניני דתי' דנראה כמדמה דת לדת גרע טפי וא"כ י"ל המשפט דין הורג הוא ג"כ ענין דתי' דבר משפט פי המשפט לאלקים הוא ונאמר לפניהם ולא לפני עפ"ם ולכך אסור טפי ואפילו אינו עושה כדי לדמות אלא שעל זה קשה דא"כ בסנהדרין דף נ"ב ע"ב הוכיחו רבנן דסיני מותר הואיל וכתבי דאלת"ה הא דשורפין על המלכים אמאי אינו אסור ובחקותיהם וע"כ הואיל וכתבי מותר ומאי ראי' מהתם התם שאני שאינו מדמה דת לדת משא"כ בסיני וע"כ דהש"ס

אינו מחלק וגם ממקומו הוא מוכרע שְהרי כל מוני המצות לא מנאו לאו זה של השמר פן תנקש אחריהם וכו' ופן תדרוש לאלהיהם וכו' דמיינרי במרמה דת לדת וגם רמב"ן שפירש בחומש פן לא מנה זה ללאו בפ"ע וכן הרמב"ם וספר החינוך שכ' דנכפל הלאו בקרא דפן תנקש כו' ואי יש חילוק בין מדמה דת לדת או שאר חוק הו"ל תרי לאינן פיון דאין דינם שנה וע"כ פיון דמנו זה ללאו אחד ע"כ הפל בכלל לאו של בחקותי לא תלכו ותו קשה טובא על דברי רמ"א שכ' ולכן שורפין על המלכים ותלה טעמא משום שהוא כבוד וקשה הרי הגמרא תלה טעמא משום דלאו מינייהו ילפינן וא"כ מוכח בהיפוך דלילא טעם זה דלאו מינייהו ילפינן דהוי מלתא דכתיבי בקרא אפילו הוא דבר של שבח אסור לעשות כמעשיהם: ובאמת דברי הרמ"א מועתקים מדברי הר"ן בע"ז דף י"א וכ"כ בדרכי משה מיהו דברי הר"ן יש לישיב ולכונן ע"ד שכ' התוס' בע"ז דף י"א ע"א בד"ה ואי חוקה וכו' אבל הרמ"א א"א לישיב פן ועכצ"ל דהר"ן והמהרי"ק ורמ"א ההולכים בשיטה זו ס"ל דסוגיא דע"ז דף י"א דתלה טעמא דשורפין על המלכים משום חשיבות וסוגיא דסנהדרין דף נ"ב דתלה טעמא משום דכתיבו בקרא פליגו וכמ"ש הריטב"א בע"ז שם אלא דהריטב"א כ' דקי"ל פסוגיא דסנהדרין והר"ן וסייעתו ס"ל דאדרבה סוגיא דע"ז הוא הסוגיא שהיא במקומה דאיסור בחקותיהם בע"ז שייכא וכמ"ש הר"ן שם וכן קבעו הרמב"ם בהלכות ע"ז פ' י"א ואע"ג דלפי"ז תוס' ד"ה אי חוקה הנ"ל פליגא על זה דהר"ן אפי"ה פסק הרמ"א פנותי דרבים ניהו פדלעיל דגם הרמ"בם ומהרי"ק וחזונו ס"ל פנותי: או יותר נכון לומר דקבר כ' מהרי"ק דאפילו דבר שהוא לכבוד או לשאר תועלת אם הוא דבר שאינו ראוי לישראל מצד צניעות או טעם אחר א"כ מוכח דעושה פן פדי לדמות ואפילו אי לאו פנונתו פדי לדמות דברים שפלב כה"ג אינם דברים ומוכחא מילתא דעושה פן פדי לדמות ועובר משום בחקותיהם וא"כ י"ל שריפה על המלכים נהי דהוא לכבוד אינו ראוי לישראל משום בל תשחית וכמו שאסרו חכז"ל לזרוק פלים על המת וכן סיף שהוא גיוולו פמו פמו שאמר ר' יהודא וכפרשי שם בסנהדרין דאינו ראוי לישראל ליטול ממנו פניו וראשו שהוא צלם אלקים והדרת פניו נטוב יותר הי' להורגו בחנק ככל סתם מיתה האמורה בתורה וא"כ גם בהורג חבירו נימא דראוי לו פן וע"כ יאמרו הרואים שהורגין בסיף הוא משום דילפינן מינייהו וכן הרואין ששורפין על המלכים יאמרו דמינייהו ילפינן ולכך הוכרחו רבנן לומר שהיתר משום דכתיבא בקרא ומייתי שפיר ראי' משורפין ואתיא שפיר סוגיא דסנהדרין אפי' לדעת מהרי"ק וסוגיא דע"ז יש לפרש כפי' התוס' הנ"ל (ובזה מיושב היטב בסנהדרין דף נ"ב דקאמר ר' יהודא הטעם אסור משום דגיוול הוא לו וקשה הא עיקר הטעם משום בחקותיהם אבל להנ"ל א"ש דהנה תרי צריכי להדדי וא"ש) אגמם הר"ן (הביא ראי' למהרי"ק) סובר נהי דגוף הסיף פתיבי בקרא מ"מ להתיז ראשו אפתי מינייהו ילפינן וע"כ פיון דאית בי טעמא על זה לא נאמר בחקותיהם וכן שריפה נהי דכתיבא מ"מ לא פתיבא לשרוף על המלכים ולפניהם ממש רק במשרפות אבותיה ישרפו לה אבל לא לפניהם ממש וע"כ פיון דמינייהו ילפינן ואפתי יהי אסור ולכך הוכרח הש"ס בע"ז לומר דהוא מותר משום דהוי מלתא דחשיבא לשרוף בפניהם [דעל זה לא שייך לאסור משום דבר שאינו ראוי לישראל] ושני הסוגיות עולים בקנה אחד ולפי"ז איכ"ל דאין חולק על דברי מהרי"ק ועכ"פ לפי"ז הדרן לנדידון שלנו דאם מעמידין הבימ' באמצע פדי לדמות לבתי תיפלה שלקם בנודאי אית בי פמה לאינן ואף אם עושין פן משום הרנוחת מקום אם כי אינו ברור אם אית בי איסור דאורייתא של ובחקותיהם אבל נודאי פיון דכך נהגו מעיקרא לעשות הבימה באמצע ואין ראוי לשנות מנהג אבותינו אשר מעולם וע"כ מוכח מילתא דעושה פן פדי לדמות ואפי' אי אין פנותם

לדמות מ"מ דברים שבלב אינם דברים: וכ"ש דיש לומר דלכל הפחות אית בי' משום מראית עין ונהי דכבר פתבתי לעיל דמדברי הרמ"א משמע דאפילו מראית עין אינו היינו בדברים אחרים אבל בענין שינוי מקום הבימה שרוב העושים פן עושין רק פדי לדמות וא"כ אפילו יארע קהלה שעושה פן משום פדי להרויח מקומות בנודאי איכא לחוש למראית עין ואסור ואף ע"ג דאמרו דברים ליפא חשדא הקא שאני דהרי חזינין דברים עושין פן ברים פדי לדמות ולכה גם ברים איפא חשדא (וגם אסור משום דע"ז גם אחרים ילמדו מהם ויעשו פמוהם פדי לדמות ויעברו על לפני עור וכו' ויהיו ממחטיאי הרים שאין מספיקין בידם לעשות תשובה) ולכה בנודאי לכ"ע שינוי הבימה אסור פדברי מעלתו נ"י ונכונים דברי מעלתו בזה אף לא מטעמי'.

מיהו כל זה שייך בדבר שלא עשו אותה חוק לע"ז אפילו אם הישראל עושה פדי להרויח או לתועלת אחר אסור לעבודת ה' בדבר ההוא וראאי ממצבה? ממצבה שנאמר לא תקים לה מצבה וכפרש"י שם וכמו שביאר הרמב"ן בחומש ומעלתו כ' דאשר שנא הוא כלל וזה דחוק אלא כפי הרא"מ בחומש שם דהוא נתינת טעם ומ"מ הס"ד בדברים אחרים איכ"ל דאסור וראי' מדברי התוס' בע"ז דף י"א ד"ה ואי חוקה וכו' שפתבו לפרש פן דכל שהיא חוק לע"ז אפילו אי פתיבא אסור וכן מצאתי בתשובת הב"ח סי' קכ"ז דאותן נגונים שמינחדים לפ"ז אסורין מהאי טעמא.

ולכאורה יש להקשות על זה מהא דאיצטרקה התורה לאסור ולצוות ואכן משפית לא תתנו בארצכם להשתחנות עלי' אפי' לשמים וכן הא דאסרה התורה וצונתה לאו דלא תטע לה אשינה אצל המזבח ובהנה פלם כ' הרמב"ם בפ"ו מע"ז דהטעם משום שעשאו אותה חק לע"ז וא"כ למה לי קרא ע"ז וכ"ש דקשה למה באמת אכן משפית מותר במקדש ובחינוך סי' שמ"ט השיג מטעם זה על הרמב"ם שכ' הטעם משום דהם חוק לע"ז מיהו אין ראי' מזה דאיכ"ל דבא ללמד למלקות דאי נילוף רק מבנין אב או ממה מצינו לא היו לוקין עליו והא דהותר במקדש אין קושיא כל פה אפילו לטעם הרמב"ם דהרי גם מזבח הותר במקדש ועיין בחינוך שם דבאמת פליג על טעם הרמב"ם בזה.

אמנם מה שרצה מעלתו לומר דלאו דהשמר לה פן תנקש אחריהם הוא בינרא דע"ז וא"כ לפ' מאי דקי"ל ביו"ד סי' קנ"ז בהגהה דאפילו על בינרא דע"ז יתרג ואל יעבור ה"ה על לאו זה לא נראה לפי ענ"ד דכבר פתבתי דמבואר מרמ"בם ומפל מוני המצוות דלאו זה לא נמנה ללאו בפ"ע והוא בכלל לאו של בחקותיהם לא תלכו והר"ן פ"ק דע"ז דף י"א דלאו של בחקותיהם הוא משום סרף ע"ז ואפי"ה מוכח ומבואר בב"י סי' קנ"ז ובכ"מ בפ"ה מיסהו"ת דשינוי ערקתא דמסאני אסור להרמב"ם ולהרי"ף משום בחקותיהם לא תלכו ואפי"ה אם אינו בשעת הגזירה או בפרהסיא הדין דיעבור ואל יתרג וע"כ דכל כה"ג לא מקרי בינרא דע"ז ונהי דמשום סרף דע"ז נאסר סרף דבר אחר הוא מבינרא דבינרא היינו מקצת ממנו למשל חיבוק ונישוק ונודר ומקיים בשם ע"ז שהן מקצת מן עבודה וכחצי שיעור וכן בעריות אפילו חיבוק ונישוק בערוה מקצת מן גילוי ערוה הוא אבל דבר שאינו בגופה או מגופה אלא בדבר אחר האסור משום סרף ע"ז זה לא מקרי בינרא: וגדולה מזו צריכין אנו לומר בהא דשרי בסנהדרין דף ע"ד ע"ב למישאל לגוי ביום אידם קנואקי ודימונקי אע"ג דמבואר האיבעי' בדרף ו' במס' ע"ז אי אסור משום דקאזיל ומודה והר"ן רפ"ק דע"ז במתני' שם הוכיח דבשאלה בנודאי האסור משום דקאזיל ומודה אסור משום לאו דלא ישמע על פיה ואפי"ה אינו בכלל ע"ז באמת דברי הרמב"ן והנמוק"י והר"ן שכ' בקנואקי ודימונקי אינו אסור אלא משום לפני עור לא תתן מכשול וכ"כ הש"ף בסימן קנ"ז הם תמוהים

מפ"ק דע"ז ומדברי הר"ן הנ"ל מ"מ פ"ה נראה דכל כה"ג לאו בינרא דע"ז הוא: ומה שהקשה מעלתו נ"י דדברי הש"ע סותרין דביו"ד בסי' קנ"ה הביא דעת הרא"ש דאם לא אמר דווקא עליו של ע"ז מותר להתרפאות אפילו בעליו של ע"ז במקום סכנה והנמוק"י והר"ן חולקין על זה ואסרו משום דהוי בינרא ובסי' קנ"ז פסק הרמ"א דאפילו על בינרא יתרג ואל יעבור ולדידי לא ק"מ דהרי זה מבואר בש"ס דסנהדרין דף ע"ה דאסרו חכמים בעריות אפילו לראות אותה ערומה ולספר עמה וא"כ מוכח דבינרא דעריות אסור ויתרג ואל יעבור וע"כ דהרא"ש סובר דבינרא מקרי דווקא באותה דבר בעצמה כגון בעריות דהאיסור הוא ליהנות ממנה בביאה או הנאה ממנה בראיה או לספר עמה הוא בינרא וחקק ממנה וכיון שעל גוף ההנאה יתרג ואל יעבור הוא הדין בבינרא ממנה והה"ד בע"ז דאסור לעבדה ולכבדה ואם פיבדה בעבודה חייב מיתה ואם פיבדה רק בחיבוב ונשיק אסור רק בלאו ומ"מ הוא בינרא דע"ז שיהוא ג"כ חלק ומקצת מעבודה מענין אהד: אבל איסור הנאה מע"ז ותקרובותיה זה אינו ענין ע"ז אלא איסור ואלו אחר הנאמר אצל ע"ז ומשום סרף והרחקת ע"ז נאמר בזה פליגי המפורשים הנמוק"י וסייעתו ס"ל דגם זה בכלל בינרא אבל הרא"ש סובר דדווקא מה ששייך לחלק ע"ז או עריות הוא בכלל בינרא כגון ראי' וסיפור דברי עגבים עם עריות שהוא חלק מעריות משא"כ הנאה מע"ז ותקרובותיה אינו חלק מעבודה לע"ז ולכך הביא שפיר בש"ע סי' קנ"ה גם דעת הרא"ש אע"ג דבסי' קנ"ז פסק גם על בינרא דיתרג ועיין ברמב"ן בפרק אין מעמידין גבי מעשה דדמא שנתראה מדבריו דלאו דלא ישמע על ש"ך אינו בכלל יתרג ואל יעבור ובירושלמי עצמו לענין מתרפא בעצי אשירה שהביא הרא"ש דמותר אם אינו מייחד דווקא עליו של ע"ז כפר כ' הר"ן בפסחים ר"פ כל שעה דיש ב' גירסאות ועכ"פ הדרן לנידון שלנו דנלפיענ"ד פשוט דעל לאו של בחקותיהם לא תלכו ושל השמר לה פן תנקש וכו' לא נאמר יתרג ואל יעבור ואחתום בברכה ידיו הדוש"ת: הק' משה שיק מברענאווע: תשובה קס"ו בעזה"י יום ה' פ' ואתחנן שנתרל"ו לפ"ק פק"ק חוסט יע"א: החיים והשלום וכל טוב לאהובי תלמידי ש"ב הרב המאוה"ג הגמפולג כש"ת מו"ה שלמה שיק נ"י אבדק"ק קארצאג יע"א מה שהעיר מעלתו בדברי אגדה בחולין דף ק"י דע"י מימם הראשונים האכילו בשר חזיר וכו' והאריה בקושיות וסברות שונות ובגוף הדבר הגהה קשה להעמיד דברים על דברי אגדה ואמרו חכז"ל אין למדין הלכה מפי אגדה ואמנם אפי"ה המהרי"ק בשורש פ"ח הביא ראי' וכן פסק בש"ע ביו"ד סי' קע"ח דמותר לישראל לילך במלבוש שאינו של יהודי אם אינו חוק לע"ז ואם אינו מלבוש של פריצות ובש"ך הקשה עליו דמבואר במדרש שהי' שעת הסכנה וגם הראב"י הובא בב"י קי"ז כ' דמוכח משם לכאורה דסחורות בנו"ט אינו אסור מה"ת והבית יוסף ג"כ הקשה עליו דהתם שעת הסכנה הוי עיי"ש ונראה דמהרי"ק ס"ל דמעשה החנווני בנודאי אינו ראי' כי אולי טעה בדין ואומר מותר וכמו שעשה סימן לעצמו דמי שאינו נוטל ידיו אינו יהודי אע"ג דבנודאי יש אפשרות שאפילו אם הוא יהודי לא הי' צריך ליתול ידיו וכמו שהאריה מעלתו נ"י אלא נודאי שמאדם חנווני אין להביא שום ראי' ולכך א"ש דלא הביא המהרי"ק ראי' כי אם על המלבושים שהוא דבר של פרהסיא שבנודאי ידעו הב"ד מזה ואם הי' אסור לישראל ללבוש בגד כזה הוי הב"ד מוחין בידו ואלא ע"כ מוכח שהוא מותר.

ומה שהקשה מעלתו א"כ למה אמרו דאין למפור טלית מצוניץ לגוי כיון דגם בלא"ה יש לחוש זהו לא קשיא דנודאי כיון דמותר לא יביא אדם ראי' מזה שהוא ישראל כיון דרובא דעלמא גוים ניהו והם ההולכין במלבושים כאלו אבל בטלית מצוניץ יביאו ראי' ויהיה הישראל הגורם להביא קלקול ועכ"פ באמת בין דברי הראב"ה ובין דברי מהרי"ק קשי' דמאי ראי' מהת' דהוי שעת

הספנה ואמרתי לפרש דבריה עפ"י מה ששמעתי ממרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל על מה שאמרו חכז"ל אינה חכם הרואה את הנולד ודקדק למה בקרו חכז"ל לשון נולד הרי בנדרי' פ"ד איכ' פלוגת' בנודר מן הנולדים אי משמע לשעבר או להבא אבל בילודים לכ"ע הוי לשון עתיד א"כ למה לא אמרו הרואה את הילוד: ותי'.

מרן זצ"ל דהנ' במקום א' מצינו דמדת הפחד הוא מדה גרוע דכתיב פחדו חטאים בציון ושלמה אמר במשלי אמר עצל ארי בחיץ וכו' ומצינו בהיפוך בקרא אשרי אדם מפחד תמיד ואמר דהכלל הוא פה דבנדאי צריך האדם לתת לב ולהתבונן ממה שעבר בעולם למה שאירע בו עתה ואז אם כבר אירע מעשה כזה או פינצא כזה בזמן העבר וגרמה רעה לעולם או לאנשים פרטיים בנדאי אם אירע לו ג"כ מעשה כזה יש לפחד ולידאג אולי ח"ו תגרם מעשה זאת גם עתה רעה אבל אם מתבונן במה שעבר ולא ראה ולא מצא דעובד' כזה או כיו"ב או דומה לדומה גרמה שום פעם אינה מיוחדת וקלקול וצער אז אם הוא בפחד שנה יוגרם לו רעה הוא מדה מגונה וכמו שאמרו מן הנריזות שלא תרבה להזהר וזהו פוננת חכז"ל אינה חכם הרואה את הנולד היינו שרואה מה שעבר בעולם ולמה שהוא בו עתה וממעש' העבר יביא ראי' על המעשה שהוא בו ולזה קודם שהתחילו חכז"ל בפירק הניזקין לספר ממעשי החורבן הקדימו מאי דכתיב אשרי אדם מפחד תמיד דלולא נודע מהמעש' לא הי' עולה על דעת שום אדם שדבר קל כזה במה שלא הניח האי גברא את בר קמצא שונאו להיו' בסעודתו יוכל לגרם שעי"ז יחרב עיר גדולה לאלקי' ונהרגו כמה אלפים ורבבות מישראל אבל עתה שנודע מה יוכל דבר קל כזה לגרם אשרי אדם מפחד תמיד ובאם ח"ו יבוא לידו מעשה כזה או כדומה לזה יהא נזהר וזהיר פן פירש מרן הגאון זצ"ל: והנה לכאור' יש מקום להקשו' לאינה צורה הביא הש"ס בחולין שם מעשים האלו שע"י מים ראשונים האכילו בשר חזיר או טריפה וע"י מים אחרונים קטלה או אפקה ומאי נפ"מ כזה ועפ"י דברי מרן זצ"ל מובן היטיב דהש"ס רוצה להאיר עינינו איך ראוי להיו' זהיר ונזהר אפילו אם יש לו אינה טעם וסיבה שלא יטול ידיו או כיו"ב כמה צריך להיו' נזהר דאפ"ה יטול ידיו או יגלה סיבתו למה אינו נוטל ידיו וכן צריך להיו' נזהר בכל ענינים פינצא באלו דהרי אנו רואים שאם אינו עושה פה יכול לבוא לתקלו' רבות וכמו שפבר אירע מעשה פינצא בו ופוק חזי מה עלתה בהם ולכך צריך מעתה להיות נשמר וניזהר ולראות את הנולד מכבר וזה נראה פוננת מהרי"ק דונדאי גם מהרי"ק ידע מהמדרש דהמעש' הי' בשעת הספנ' אלא דהוי ק"ל לאינה תכלית ולאינה נפ"מ הביא הש"ס מעשים אלו דא"ל דנפ"מ לשעת הספנה הא הוא מילת' דלא שכיח ול"ח לזה ואל תפתח פה לשטן ואלא ע"כ דגם שלא בשעת הספנה מותר לבר ישראל ללבוש בגד שלובשים הגוים וא"כ גם שלא בשעת הספנה אפשר שייתרמי קילקול כזה ושפיר הביא הש"ס מעשים אלו והראב"י הביא עוד יותר ראי' דס"ל לראב"י דגם זה לא שכיח אם גבלות וטרופות אסורין בסחורה מה"ת דיטעה ישראל לסחור בהם ואי דאז הוי שעת ספנה שוב קשה למאי נפ"מ הביא הש"ס המעש' הזאת הא הוא מילתא דלא שכיח ואלא ע"כ דסחורה בנו"ט אינו אסור אלא מדרבנן ושפיחו גברא דלא חיישו לדרבנן וא"כ שוב אפשר דיתרמי קילקול גם כעת אבל המהרי"ק פבר כתבתי לעיל דס"ל דונדאי אין מביאין ראי' מעם הארץ פן נראה לפי ענ"ד להסביר דבריהם שלא תקשה עליהם קושית הב"י והש"ף ועיין בתשובת מרן חת"ס האו"ח סי' קנ"ט בסופו שכ' פינן דהותר משום ספנה דישראל שוב לא מקרי חקות העכו"ם וכינן דהותר הותר: תשובה קס"ז עוד להרב הנ"ל ומה שהעיר מעלתו בענין אי נשים מצווין על לשבת יצרה הנה פבר ראי' מ"ש בגליון מצנות השם מצנה א' וגם כ' דשמעת ממני שיש לכאור' להוכיח פן מסוג' דב"ב דף קי"ט ע"ב

דְּפָרִיף דְּהָא אָמַר מָר בֵּת מ' שׁוּב אֵינָה יוֹלְדֶת וּפִי רִשׁ"י דְּהַקְּוֹשְׁנָי אֵיף הִמְתִּינוּ וְקִשָּׁה הָא אֵין הָאֵשָׁה
מְצֻנָה עַל פּו"ר וְנִרְאָה מְזֵה רֵאִי לִמְג"א דְּנִשִּׁים מְצוּוֹת עַל לְשַׁבַּת יְצָרָה אֱלָא דְּלִכְאוּרָ' קִשָּׁה לִפִּי"ז
מֵאֵי מְתַרְץ הַגְּמָר' דְּהִמְתִּינוּ לִישָׂא לְהַגּוֹן הָא כ' הַרְבְּב"ז וְהוּבָא בַחכ"צ ס' ק"ו דָּאֵין מְעַבְרִין
בַּכַּה"ג עַל הַמְצֻנָה וְאֶפְיָלוּ לְתַה"ד בְּסִי ל"ה לְזִמְן מְרֻבָּה וְנִדְּאֵי חִיִּישִׁינוּ לְמִיתָה וְעֵינֵין בְּס' חִי אָדָם
וְנִשְׁמַת אָדָם פְּלִל ס"ה דְּהָאֲרִיף בְּזָה וּא"ל דְּבָאָמַת לְגַרְמִיזְהוּ עֶבְדוּ וְשָׁלָא פְדִין עֲשׂוּ מ"מ קִשָּׁה
דְּבַדְף ק"כ דְּרִשׁוּ חֲכוּ"ל דְּמָה שְׂאָמַר הַשִּׁית לְמִשְׁפָּחוֹת מְטָה אֲבִיָהּ וְכו' דְּעֵצָה טוֹבָה אָמַר הַשֵּׁם
שָׁלָא יִנְשָׂאוּ אֱלָא לְהַגּוֹן וּא"כ הַסְפִים הַקְּב"ה עֲמָהָם וְקִשָּׁה אֲמֵאֵי הָא שְׁהִי' מְצוּנָה לָא מְשִׁהִינוּ
וְצ"ע: וְנִרְאָה לִישָׁב קֶצֶת דִּי"ל בְּאָמַת הֵם לְגַרְמִיזְהוּ עֶבְדוּ וְשָׁלָא פְדִין פִּינוּן שְׁהִמְתִּינוּ עַד שְׁעַבְרָה
עֲלִיָהּ מ' שְׁנָה וְשׁוּב אֵינָה יוֹלְדֶת אֱלָא עִפ"י גַם וּא"כ אֵין שׁוּב אֲצֵלָם מְצוּנָה דְּלָא לְתוּהוּ בְּרָאָה וְרַק
הַקְּב"ה הַסְפִים שְׂאָם יִנְשָׂאוּ לְהַגּוֹן לְהֵם שְׁיִהִיוּ בְּעֵלְיָהּ צְדִיקִים אֲזַ זְכוּתָם יִסְיִיעַ לְהוֹן שְׁיַעֲשֶׂה לְהֵם
גַם וְלַעוֹלָם גַּם לְמַסְקָנָ' אֲמָרִינוּ דְּאֵשָׁה מְצוּנָה עַל לְשַׁבַּת יְצָרָה אֱלָא שְׁכַבְרַ הוֹכִיחַ בְּס' בֵּית מְאִיר
שְׂאֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ עַל כָּף: וּבְזָה.

לָא קִשָּׁה מָה שְׁהַקְּשִׁית מְדַבְרֵי הַרְשָׁב"א בְּשַׁבַּת דָּף ז' שִׁכ' דְּבַחְצֵי עֶבֶד נַחְצֵי ב"ח לִית בִּי עֲשֵׂה
דְּלַעוֹלָם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ וְהַקְּשׁוּ עָלֵי מָהִיָּא אֲמַתָּא בְּפ' הַשּׁוֹלַח דָּף ל"ח וְאֵי לָא דְּאָמַר ר"י הַמְשַׁחֲרַר
עֶבְדוּ עוֹבֵר בְּעֲשֵׂה הִי כּוֹפִין לְשַׁחֲרָה הַרִי לְרִשְׁב"א אֵין פֶּאן עֲשֵׂה דְּלַעוֹלָם בְּהֵם תַּעֲבֹדוּ וְלָמָּה
לָא פְּפוּ אוֹתוֹ לְשַׁחֲרָה וְעָלָה בְּדַעְתָּהּ לְתַרְץ דְּבַעֲבָד אֵיכ' פּו"ר וְלִכְף אֵין בּוּ עֲשֵׂה דְּלַעוֹלָם ב"ת
מִשָּׂא"כ בְּאֵשָׁה וּמִפְּחַז זֶה הַקְּשִׁית עַל הַסּוֹבְרִים דְּנִשִּׁים גְּמִי מְצוּנִים עַל לְשַׁבַּת יְצָרָה וּבְאָמַת אֶפְיָלוּ
לִפִּי דְּעַתָּה לָא קִשָּׁה פִּינוּן דָּאֵין כּוֹפִין הָאֵשָׁה א"כ אֵף דְּנִשִּׁים מְצוּנִין מ"מ דְּלָמָּא אֶפְיָלוּ אִם יִשַׁחֲרֻוּהָ
לָא תִנְשָׂא לְאִישׁ וְאֵין סְפַק מוֹצִיא מִיַּדִּי וְנִדְּאֵי אֲבָל בְּאָמַת אֵין הַפְּנוּנָה בְּרִשְׁב"א כְּמוֹ שְׁכַתְבַּת דְּהַרִי
קוֹשְׁנָי הַרְשָׁב"א הִי אֵיף מִשׁוּם פּו"ר שֶׁל הַעֲבָד נְכוּף לְאֲדוֹנּוֹ לַעֲבֹר עַל עֲשֵׂה דְּלַעוֹלָם ב"ת וְאֵין
אוֹמְרִים לְאָדָם חֲטָא בְּשִׁבִיל שְׁיִזְכָּה חֲבִירוֹ וְאֵיף אֶפְשָׁר שְׂרִשְׁב"א תַּרְץ דְּמִשׁוּם פּו"ר לִית בִּי עֲשֵׂה
דְּלַעוֹלָם בַּה"ת הַרִי זֶה הוּא הַקְּוֹשְׁנָי וְשְׁמַעְתִּי מִמֶּרְוֹ הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס זצ"ל לְפָרֵשׁ דְּבַרִי הַרְשָׁב"א
דְּטַעְמוֹ דְּבַח"ע לִית בִּי מִשׁוּם לְב"ת מִשׁוּם דְּכָשֵׁם שְׁיִשׁ בְּחֻלְק עֲבָדוֹת שְׁלוֹ עֲשֵׂה דְּלַב"ת כֵּן ה"נ
יִשׁ בְּחֻלְק הַחִירוֹת שְׁלוֹ לָא דְּל"ת בּוּ עֲבֹדַת עֶבֶד וְע"כ ל"ש בַּח"ע וְחַב"ח הַעֲשֵׂה דְּלַב"ת מִיָּהוּ
זֶהוּ דְּנוֹקָא בְּב"ח שְׁמַתְנַהֵג כְּשׁוֹרָה אֲבָל בְּאֲנָשִׁי דְּלָא מְעַלּוּ דְּלִפְיָנוּן בְּב"ק דָּף ע"ז מְנַאֲחֵיכ' וְכו'
דְּרִשְׁאֵין לַעֲבֹד בְּהֵם וּא"כ שׁוּב נִשְׂאָר הַעֲשֵׂה דְּלַב"ת וְלִכְף בְּהֵאֵי אֲמַתָּא דְּעֶבְדוּ בְּהָ אִיסוּר' דְּלָא
הִיתָה מְתַנַּהֵגַת כְּשׁוֹרָה וְרִשְׁאֵין לַעֲבֹד אֵף בְּצַד חִירוֹת שְׁבָה שְׁפִיר נִשְׂאָר בְּהָ הַעֲשֵׂה דְּלַב"ת וּדְפַח"ח
וְאַחַתוֹ בְּפָרְכָה דְּבַרִי רַבָּה הַדּוּש"ת: תְּשׁוּבָה קַס"ח עוֹד לְהַרְבֵּ הַנָּ"ל וְאֶשְׁרֵ שְׂאֵל עַל דְּבַר יִשׁוּב
אֲחַד שְׁהַרְבָּה מְבַנֵּי הַיִּשׁוּב נִתְּנוּ לוֹ שְׁטַר רַבְּנוֹת וּבִינֵי וּבִינֵי פְדִי לַעֲשׂוֹת דְּבַר הַמוֹעִיל לְכָלִּל יִשְׂרָאֵל
מְחַל לְהֵם וְעַתָּה אִם יִשִּׁיב לְהֵם הַשְׁטַר הַהוּא יִשׁ לְחַוֵּשׁ לְקוֹלָא וְשְׂאֵל מְבַנֵּי עֲצָה כְּדַת מָה לַעֲשׂוֹת
הַגָּה בְּגוֹף הַדִּין אִם מוֹעִיל מְחִילָה בְּדְבָרִים בְּעֵלְמָא עַל דְּבַר שְׁיִשׁ לוֹ שְׁטַר עָלֵי וְהַשְׁטַר נִשְׂאָר עֲדֵינֵין
בְּיָדוֹ יִשׁ בְּזָה פְּלוּגְתָּא יְעֵינֵין בַּחוּ"מ ס' י"ב סַעִי ח' בְּסַמ"ע וְש"ף וְס' רַמ"א סַעִי כ' וּבְש"ף ס' קַד
כ' דְּהוּי סְפִיקָא דְּדִינָא וְאֵין בְּעַל הַשְׁטַר יוֹכַל לְתַבְּנֵעַ דְּהַמְמַע"ה וְכֵן לְהַיְפוּף שְׂאֵין יְכוּל לְתַבְּנֵעַ
הַשְׁטַר בְּחֻזְרָה יַעוּי"ש וּבְנִידוֹן שְׁלוֹ אֶפְשָׁר לוֹמַר דְּנָהִי דְּלָא מְקַרִי מְחִילָה בְּטַעוֹת פִּינוּן דְּפַעַל עִי"ז
דְּבַר הַנְּרָצָה לוֹ מ"מ פִּינוּן דְּמַעִיד מְעַלְתוֹ שְׂאָם הִי תַח"י הִי אֶפְשָׁר לְפַעֲנֹל דְּבָרִים טוֹבִים הוּי מְחִילָה
בְּאִיסוּר וְיַעֲיֵין בְּב"מ דָּף ס"ז ע"א דְּאָמַר רַבָּא שְׁם לָא אוֹנָאָה הוּי תְּיֻבְתָּי וְלָא אֵינְלוּנִית מְסִיעַ
וְכו' דְּנִיחָא לָהּ דְּתִיפּוֹק עָלָה שְׂמָא דְּאִישׁוֹת יַעוּי"ש וּא"כ ה"נ כֵּן.

ולכאורה, קשה לי על הסוגי' דהתם דרבא אמר דמאונא' לא הוי תיובתין' משום דלא ידע דמחיל
וקא רבא לשיטתו בתמור' דף ה' דס"ל דכל מלת' דא"ר ל"ת אי עביד לא מהני א"כ באונא' דא"ר
לא תונו בלא"ה לא מהני ול"ל טעמ' משום דלא ידע דמחיל וצ"ע לכאור' ולפי מ"ש המל"מ בפ"ה
מהלכו' מלנה ולנה דין י"ד אפ"ש לישב זה דהדבר מצד עצמו אינו אסור אלא האונא' אסור וכיון
שמצד עצמו אינו אסור ובכה"ג פ"ג כ' הסמ"ע ונהש"ך בחו"מ סי' ר"ח דל"א לא מהני וא"כ גם
בנידון דידי' אפ"ש דיש לדון אי הוי מחילתו באיסור פ"ן שהי' יכול לפעול דברים טובים או
אפ"ש לומר דדומה לדברי המל"מ ועכ"פ לפי דברי הש"ך הוי ספיקא דידי' ואינו מחוייב להחזיר
וא"כ לפי דבריו שאפ"ש לבוא קלקול אם יחזיר אסור להחזיר פי באמת הב"ד השני שהתירו מה
שאסרו ב"ד הראשון עשו מעשה אשר לא יעשה פי חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר ואפילו
בדיעבד אם התירו אינו מותר כדקי"ל יו"ד סי' רמ"ב וע"כ דעתי לפי מ"ש מעלתו הדברים ונדאי
שב ואל תעשה עדיף פ"ג נראה לי דברי רבך הדוש"ת וחזתם בברכה: ה"ק משה שיק מברעזאון:
תשובה קס"ט בעזה"י יום א' נצבים תרל"ח לפ"ק חסטה יע"א: לשנה טובה יכתב ויחתם לאלתר
לחיים טובים ארנפים ומתוקני' ה"ה התורני המופלג כש"ת מוה' מאיר קאליש נ"י: אם אמנם
שאינו אני יודע לכנות אותו מ"מ ראיתי שראוי להשיב על הדבר אשר שאל שיש בני אדם שמכנים
עצמם בשם הגוים ומעלתו נ"י הוכיח אותם דהרי אמרו במדרש שבזכות זה שלא שינו את שמם
זכינו לצאת ממצרים והם משיבים שלזה די במה שיש להם שם יהודי לקרותם בו לעלות לתורה
וזה דבר הטוב וטפשות פי בנודאי יש בזה איסור דאוריית' כמ"ש הרמב"ם בפ"י מהלכו' ע"ז
דמקרא מלא נאמר בסוף פ' קדושים ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי ומשם לפינן בספרי דאין
רשאי לזמות להם בשום אופן וכל שהוא עושה לזמות להם עובר על מה שנאמר בתור' דאסור
לנו לזמות להם וכשם שאסור לנו להזמות להם במלבושם ובהיליכם ובשאר מנהגייהם ה"ה
וכ"ש דאסור לזמות להם בשמם ועלינו לעשות כמו שעשו אבותינו שנאמר בהם ויהי שם לגוי
גדול ודרשו חכז"ל מלמד שהיו ישראל מצויינים שם: וביותר ביאור אמרתי הפנונה דהנ' בהיותי
רב דק"ק יערגין סמוך לפרעשבורג ופעם נזדמן לי פשטסרתי המאטריקעל להשר המינועך לזה
התרעם לפני ואמר כי לא נאה מה שיהודים קורין עצמם בשם הגוים ושאר כל האמות מחשיבין
השמות הבאים להם מראש האומה דהיינו אונגארי' פראנצעזיא וכדומה פולם מחשיבין הלשון
והשמות שלהם ואינם משנים בשום אופן פי מחזיקי' זאת להם לכבוד ולתפארת והיהודים אשר
הם מקדמוני האומות קיומי העולם הנה בושים עצמם להקרא בשם העצם ומשנים שמם לשם
האומו' וזה להם גנאי גדול ולא הי' בפי מענה להשיב לו אבל דחיתי אותו בדברים שהגלות גורם
זאת.

אבל באמת גם בזה נתקיים בנו הקרא פי דור תהפוכות הנה בנינים לא אמון בם שאבותינו וכל
הדורות אשר לפנייהם הי' עליהם עול הגלות בתקפו ומ"מ לא שינו את שמם ולא הי' להם שם
הישראלי לביוש ולבזיון ואדרבה הי' להם שם הישראלי לכבוד ולתפארת וכמו שאמרו חכז"ל
על הקרא איש יהודי הי' בשושן שהי' מוכתר בנימוסין שעשה לעצמו פתך שהוא יהודי וקיימו
בחקותיהם לא תלכו ואבדיל אתכם מן העמים ועכשו שהי' קול הגלות ואין הישראלי' מבוזים
בין האומו' הם משנים שמם ולשונם פדי לזמות עצמם לאוה"פ ויש להמליץ זה בקרא פי דור
תהפוכות הנה וז"ש בנינים לא אימון בם היינו שאינ' רוצי' בשם המגדלי' אותם ומהתימ' שהרי
אמרו ביומ' דף ל"ח ע"ב דאסור לקרו' בשם איש שהוא רשע דרשעי' לא מסקינן בשמייהו שנאמ'
שם רשעי' ירקב עיי"ש ואותן אנשי' קוראין עצמם בשם הגוים ונהרי בזה הם מראים שהם

מחשיבים את הגוים יותר מהישׂראלים ונהרי מעולם הי' הדרה לקרוא שם בניהם ובנותיהם על שם אבותיהם או על שם צדיקים קדושים וגאונים גדולים שהם היו החשובין והתדשים מבזים אבותיהם וגדוליהם וקדושיהם ומחשיבין ומשבחין ומפארין שם הגוים לקרוא שם צאצאיהם על שמם ונהרי זה בזיון גדול לאבותיהם פל אחד מישראל שהביא ביפורים הי' קורא בקול גדול וירד מצרים שם ויהי שם לגוי גדול וגדול הוא לשון חשיבות והיינו דדרשו בספרי שהיו מצויינים שם דהינו מלשון שם והינו שהינו מצויינים ג"כ בשם אעפ"י שעבדו עמנו עבודת פרה אפי"ה לא נתנו לקרות לעצמם בשם הגוים ושם היהודי לא הי' להם לבז ולקלון וזהו שעמדה לאבותינו ולנו בצאתינו ממצרים.

וכ' התוס' בגיטין דף ל"ד ע"ב בשם ר"ת שח"ו להזכיר שם נכרי בגט ואפילו בגט שאינו צריכין להיות נזקק לכתוב פל השמות ומטעם זה בפולין אין כותבין בשום גט כינוי שם גיות שיש ליהודי פדאיתא בס' חידושי אנשי שם ונהרי דמרון הגאון בעל חת"ס זצ"ל כ' בתשובת אה"ע סי' קי"ח דכיון שקרא עצמו בשם זהו צריכין להזכיר גם בגט יעיי"ש וטעמו ונימוקו עמו ואני מזהיר פמה פעמי' גדרשותי על האיסור ההוא וכל ימי הזהרתי את בני ובנותי על האיסור ההוא ובעזה"י לא שמעתי שילמדו ח"ו לעשות פמעשים של הקלים הנ"ל וראוי לכל בר ישראל הנאמן לה' ולתורתו להזהיר את ב"ב ואת הסרים למשמעתו על פכה והשומע ישמע ותבוא עליו ברפת טוב דברי הדו"ש וחותם בברכת כוח"ט: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה ק"ע נ"ה יום ג' לסדר האזינו יום דסליחות תרל"ח לפ"ק פה חוסט: כשמוע קול שופר יוחק לחיים טובים בספר הרב הגדול המופלג כש"ת מוה' יונה צבי נ"י בערינפעלד אבדק"ק דעברעצין יע"א מכתבו קבלתי ובו ביקש ממני לחוות דעתי בעונדא שאירע באחד מהחדשים שהביא מצבת אבן להעמידו על קבר חותנו וחקק על ראש האבן תמונת הנפטר בצורה בולטת הראש נחצי הגוף ושאלו אותו הסברא קדושה על זה והשיב להם מעלתו דאסור להציב אבן כזה ואעפ"י שהוא רק ראש נחצי גוף אפי"ה אסור דהרי הסמ"ג שהובא בש"ך סי' קמ"א סק"ב אוסר וגם שאר אחרונים הביאו דאין להקל ושאילת יעבץ מובא בפתחי תשובה ומרון הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחלק השני סי' ד' כ' גם פן דבבית הקברות בנודאי אסור כיון דמתפללין שם הוי כבית הכנסת עכ"ל בקצרה.

בנודאי יפה פסק מעלתו נ"י והדין דין אמת וכן פסק ג"כ המהרי"ט בורה דיעה ח"ב סי' ק"ה וכן נראה לי ג"כ מסברא דהרי האיסור ילפינו מקרא דסוף פ' יתרו דלא תעשון אתי ודרשו חכז"ל לא תעשון אותי משום דהאדם נברא בצלם אלקים ויש בו חלק אלוה' והינו בהראש שהוא חלק העליון של האדם כמ"ש בס' החינוך מצנה מ"ט א"כ אדרבה עיקר האיסור הוא משום הראש ונהרי דעיקר האיסור הוא העשי' הרבה דיעות יש בך"ן ע"ז דף מ"ג דגם השנה"י אסור ולכ"ע אסור משום חשדא ותמהני על מ"ש מרון הגאון בתשובה הנ"ל דאנן קי"ל דברבים ליפא חשדא לחד דיעה ביו"ד סי' קמ"א ותימה דמדן הגאון זצ"ל כ' בעצמו בתשובת חת"ס חאו"ח סי' ס' דזה דווקא דבר שהוא לרבים משא"כ נידון דהקא דהוא של יחיד וצ"ע ובפרט במקום שמתפללין כמ"ש מעלתו נ"י בשם מרון זצ"ל: ובלא"ה ג"כ אסור להעמיד המצבה הנ"ל על קבר המת דהרי אנו מצווין עפ"י התורה לחוש על כבוד המת כמו דאיתא בבבבכות פ' מי שמתו ובש"ע בכמה דוכתי ואם מעמידין על קברו דבר שאסור ואין רשאים להתפלל שם הוי ביזוי להמת וא"כ החיוב למחות וכ"ש שהרי בית הקברות הוא כמו חצר השותפין ובחצר השותפין אין רשאים להעמיד דבר שהשותף חברו מקפיד עליו וא"כ בנודאי יש בביה"ק ההוא אנשים שהיו חיייהם בדרך התורה ובנודאי לא ניתא להקברים אשר הם קרובים ושכנים לקבר ההוא שהרי למדו חכז"ל

מקרא דאין לקבנר צדיק אצל רשע וכו' והה"ד אצל קבר שאסור להתפלל שם ובנודאי לא יעשה כן בישראל ואסור לעשות פן עפ"י דיני התורה ובנודאי אנו מחנניבין למחות למי שרוצה לעשות נגד דת של תורה ולבזות המת ושאר המתים: ומה שאמר האיש הנ"ל שבשאר מקומות ראה ג"כ פנה ואפילו אם הוא אמת הרא' הוא שטות וכי אם אדם אחד רואה בתברו שעובר על אסור דארניתא יביא לו ראי' ממנו שהוא מותר ומה שאמר שניניח לעשות מכסה קאפסע"ל על ציור הנ"ל זה אין בו ממש שהרי מבואר לעיל דהשקני' אסור וכל הקהל עוברים על זה וחלילה לשתוק שלא למחות בדבר ההוא ושתיקה פהודאה דמיא ויש חילול השם בזה בפרהסיא וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהיסוה"ת ועוברין ג"כ משום לא תחללו וכיון דביה"ק הוא פתח השותפין ע"כ פולם עוברין ומבזין את המתים הקבורי' שם ולכך בנודאי מחנניבים למחו' בכל מה דאפשר ומה שהעיר בסוף מכתבו על פאטאגראפי"ע כל התדשות פאלה אחת מביאה חכרתה עבירה גוררת עבירה וכבר כ' מרן הגאון זצ"ל על ענינים פאלה באו"ח שאלה כ"ח דחדש אסור מה"ת בכל מקום פי היכא דלא לגררו בתרנייהו פדאמרינן בברכות יהי' ה' עמו וחספן ה' בידו יצליח הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה קע"א בעזהי"ת יום ב' לסדר ויצא תרל"ט לפ"ק חוסט יע"א: החיים והשלום וכל טוב להרב הגדול המופלג בתורה וביראה הישיש כש"ת מוה' יהודא ליבוש ספיר נ' האב"ד ור"מ דק"ק הומנא יע"א: מכתבו קבלתי ובו נשאלתי ע"ד מצבה אחת שהעמיד איש בלא רצון הגבאים דחברא קדישא והמצבה ההוא נכתבת בלשון עפוי"ם וגם פרט השנה הוא באופן כמו שהאווה"ע מונים להנוצרי ושאל מעלתו אם רשאי להניח המצבה ההוא שם או אם לטווחו בטיט בפרט מה שכתוב בו הזמן להנוצרי או להשליך את המצבה החוצה והנה גוף הדבר הוא תימה בעיני איך העיזו האנשים ההם להעמיד מצבה בלי רשות הגבאים הרי ביה"ק הוא חצר השותפין וקי"ל דבתצר השותפין אין רשאי להעמיד שם דבר שתברו השותף מקפיד עליו כמבואר סו"פ חזקת הבתים וא"כ ביה"ק שהוא חצר השותפין וגם כל מת קונה מקומו ואין רשאי להניח רשע אצל צדיק פדאייתא בגמרא ברכות ובש"ע ורק הגבאים דחברא קדישא הם מחנניבים להשיג על זה ומי שעשה שלא ברשותם שלא פהגן מחנניבין הם למסן: והנה.

הקמת מצבה למת הוא המנהג שנהגו ב"י מימו' עולם ומפונרש בקרא דיעקב אבינו עה"ש הוא שהעמיד מצבה על קבר רחל שנאמר בפ' וישלח ויקם יעקב מצבה על קבורת רחל עד היום הנה ומבואר דאבותינו הי' מדברים בלשון הקודש ולזה נקרא מצבה דהיינו לקיים בנו האמונה מלבד השארת הנפש אבל גם הגוף לא יכלה לגמרי אלא שיעמדו ויקימו בתחיית המתים המבואר בספרים שנשאר מן הגוף איזה עצם מה שממנו יצמח להקום בתחיית המתים וזה הוא מצבת קבורת רחל אפילו מה שנקבר הוא ניצב וקיים עד היום ואם פותבין על המצבה בשם לע"ז או שאר לשון לאומים הם תרתי דסתי אהדדי דהמצבה הוא אות ולומד על עולם התחי' ואז יתקון העולם במלכות שדי ומלכי זדון יעברו מן הארץ ורשעים ינערו מן הארץ וישראל יהיו עם אחד ולשונינו לשון התורה הקדושה הטהורה והאמונה יהי' לישראל ויהיו גוי אחד בארץ ואיך יכתבו על המצבה לשון לאומים שלא פמנהג המקור בעל המצבה שהוא יעקב אבינו עליו השלום ולא פמנהג הסוף של המצבה שמרמז על עולם התקוה והם עצמן מביישינן את המת: ועל פאלו וכיצא בהם אמר הפסוק בסוף ישע' ורבים מישיני עפר קיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפה ולדיראון עולם ולכך המנהג אצל בני ישראל לכתוב על המצב' תהא נפשו צרורה בצה"ח להחיותו עם כל מתי עמך ישראל ויש מקצרים והפירוש דודע שהכל מרמז על עולם התחי' ויש עולם אבל הכותבין בשאר לשונות שאין פותבין תנצב"ה וגם אין פותבין להחיותו עם מתי כל ישראל יש עליהם

לומר שהם מהפכת אשר לדיראון יקומו והם מבזין את המת ומרמזין זאת במצב' שהוא בלשון לאנשים שהיא תעמוד וניצב ג"כ לתרפה ולדיראון עולם וא"כ הקרובים ושאר בני ישראל שאנו מצוים שלא לבזות מת הי' ראוי' מצד המת עצמו לסלק המצבה שהוא שלא להוציא שם לע"ז עלי' וגם על הקבורים אצלו ובלא"ה הרי אין אנו רשאים לשנות בתכריכין ושאר דברים הנהגין וצריכין אנו להלביש בין גדולים הקשובים ובין הפחותים בשנה וא"כ ה"נ לענן המצבה פן נראה לפי ענ"ד והנה.

כל זה פתבתי על גוף הדבר מה ששינוי לשון המצבה ללשון לע"ז אבל מה שעשו עוד שכתבו מספר השנים פדרה החדשים ג"כ בלשון לע"ז זה עבירה פפולה ומכופלת דמספר החדשים שלהם אינם מכוונים למספר ב"י ומה שסיימו במספר השנים למספר הנוצרי לדעתו זה איסור דאורייתא שהרי בתורה בפ' משפטים נאמר ושם אלקים אחרים לא תזכירו ואמרו חכמים וכן כתבו הפוסקים דאסור לומר לחבירו המתן לי בצד ע"ז פלוני' ומדנקט בלשון הפעיל תזכירו משמע שאפילו אינו מזכיר ממש ג"כ הוא בכלל איסור והמונה במספר נראה לפי ענ"ד דעובר באיסור שהוא על ושם אלקים אחרים לא תזכירו דנהי דתזכירו היינו בפה או בכתב לפי מאי שכו', המנחות חינוך מ"מ פיון דע"י המנן עולה על הזכרון מחשבה נראה דאסור דזיל בתר טעמא כמ"ש החינוך סי' פ"ו ופ"ז דלא ישמע על פיה וגם גרם אסור שע"ז נזכר זמן של ע"ז: וא"כ בני אדם ההולכים על הקברות וקוראים מה שכתוב שם א"כ המצבה שהוא גורמת לכמה עבירות וא"כ דבר שגורם עבירה נודאי ראוי להשליך חוצה כמ"ש צא טמא תאמר לו שדבר שנעשה בו עבירה מאוס הוא למצנה כמ"ש הלבוש באו"ח בסי' תרמ"ח ומרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל תי' בטוב טעם ויפה קושית המג"א פן נראה לפי ענ"ד פשוט שפכוד המת הזה וכבוד שאר המתים אם אפשר להוציא אותה חוצה מהטוב ולכל הפחות להטיח את המצבה בטיט הדבוק מאוד ואינו נופל פן נראה לפי ענ"ד ואחתום בכרחה בהתפזי רב וחפץ ה' ביזו יצליח ידידו הדו"ש: הק' משה שיק מברפאנוע.

תשובה קע"ב בעזה"ת יום ה' לסדר נשא תרל"ח לפק פה חוסט הפועל ישועות ישמחהו בחג השבועות להרב המןפלג בתורה וביראה חרוץ ושנון שלשלת הייחסין מוה' שמעון סופר נ"י יושב בשבת תחפמוני בק"ק פרעשבורג יע"א: מכתבו קבלתי ובו נשאלתי לחוות דעתי בענין אחד שעלה בזקנו שער לבן והוא עדיין אינו זמן והשער לבן מגנין אותו וקי"ל ביו"ד סי' קפ"ב דהתולש שער אחת לבנה מתוך שחורות עובר בלאו דלא ילבש גבר שמלת אשה אמנם היינו בתולש אבל מספקא לי' למעלתו אי רשאי לסרוק זקנו דהרי בגזיר קי"ל דנזיר חופף ומפספס אבל לא סורק אי משום דסורק הוי פס"ר כדפרש"י או משום דמכונן להשיר נימין המדולדלין וא"כ הוא הדין גם פאן בנ"ד אפשר דסורק אסור וכבר נשאל כיו"ב מרן הגאון בעל חת"ס בחיו"ד סי' קל"ט וסי' ק"מ אודות היתר סריקת הפיאות ומעלתו צידד ופלפול לכאן ולכאן שאם נאמר דשער אחד הוי רק ח"ש ואי ח"ש אינו אסור בשער איסורין רק מדרבנן ואמרינן פדעת מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בתשובה הנ"ל דבדרבנן פ"ר מותר בשאר איסורין א"כ יש היתר בגידול הנ"ל וגם צידד לומר אם נימא דשער א' הוי ח"ש ואסור רק מדרבנן וכיון דגנאי גדול הוא לו לילך בלא סריקה וגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת אפילו בקום ועשה וכמבואר במג"א סי' י"ג ס"ק ח' ועוד האריף בפלפול: ולפי ענ"ד בנודאי לפי הסכמת הפוסקים אנו קיי"ל בכלל איסורין שבתורה ח"ש אסור מן התורה ואפילו בשבוע' פסק הרמב"ם והמחבר בסי' רל"ח סעי' א' ס"ק א' ובש"ף דאם נשבע שלא אוכל סתם אסור בכ"ש וכ' שם הש"ף משום דח"ש אסור מה"ת והר"ן רפ"ג דשבועות נתן הטעם פיון דהש"ס מסיק בטעמ' דח"ש אסור מן התורה משום דחזי לאיצטרופי וחזי לאיצטרופי

שייך בכל האיסורין וא"כ מסתמ' בנ"ד נמי ובאמת מפת זה קשה לי על המל"מ בפ"א מהלכות חמץ ומצה הלכה זו שכ' בשם רמ"ך דחמץ בעי קרא בפ"ע לא יאכל מפני שיש היתר לאיסורו ולהרמב"ם לשיטתו זה אי אפשר דהרי הרמב"ם סובר דגם לענין שבועה הוי ח"ש בכלל ואף דהתם ג"כ יש היתר לאיסורו ואעפ"כ כ' הר"ן הטעם שבכל איסורין שביתור' חזי לאיצטרופי וא"כ משמע לדינ' דקי"ל בכל איסורין ח"ש אסור מן התורה: ובלא"ה נראה בנ"ד דמייירי דאינו אלא שער א' לבינה בין השחורו' וזה הוא שמגנה אותו ואם הוא לוקח אותה הרי הוא שיעור שלם דהרי הרמב"ם בפ"ב מהלכות עכו"ם פליג עם הראב"ד דלהראב"ד בשער א' אפילו איסור אין בו ולהרמב"ם יש איסור אפילו בשער א' וע"כ פלוגתתם ביש שם שערות הרבה ולפי ענ"ד הרמב"ם והראב"ד לא פליגו כלל דהרמב"ם מייירי בשאין לו אלא שער א' לבינה בין השחורות ולכך אם תולשו עובר בלאו אבל הראב"ד מייירי שיש שם הרבה לבנות ותלש רק אחד מהם ואז בנודאי אינו עובר בלאו ואז גם הרמב"ם סובר דאינו עובר בלאו ואפשר דלפי"ז אין פאן איסור כלל לפי דעת הראב"ד וכן מסתבר וכ"כ המנחת חינוך שם במצנה זו שהרי כל האיסור שלא ילבש גבר שלא יתלוש שערות לבנות מתוך השחורות מפני שהוא מתייפה עצמו כנשים ואז שייך הל"ת דלא ילבש וכו' אבל אם מייירי שיש שם שערות הרבה לבנות ואם תלש אחד מהם אז בנודאי אינו מתייפה במה שלקח אחת לכן אפשר כסברא השני' של הראב"ד דאפילו איסור אין בו ויהי' איה' שיהי' טעם שכ' מעלתו אינו מספיק בין אם נאמר כמ"ש הב"ח דהוי רק ח"ש ובין אם נאמר כסברתי דבכה"ג אפשר דהוי לאו דלא ילבש וכו' וא"כ הוא בנודאי אסור ולא סגי בטעם שכ' מעלתו.

ולפי ענ"ד פנין דמבואר מלשון הפוסקים בסי' קפ"ב הנ"ל וגם שאר דברי הפוסקי' דעיקר האיסור של לא ילבש גבר שמלת אשה הוא משום דלא יתקשט האיש קישוטי אשה וא"כ אם אינו מכונן לקישוט אלא סורק שערו משום נקיות וכן המנהג שאנשים סורקים את ראשם ואת זקנם ומשו"ה אפילו אם ע"י הסריקה נתלש גם השערה הלבנה הוי דבר שאינו מתכונן ודבר שאינו מתכונן מותר בכל התורה פולה ואין לומר דהוי פ"ר כמו דאמרינן גבי נזיר חופף אבל לא סורק דזה שייך דווקא לענין נזיר דכל שער ושער שתולש הוא עובר אבל פאן דאינו עובר אלא א"כ תולש השער לבן ורוב השערות אינם לבינו' אפילו אם נימא דמקרי קבוע וכמחצה ע"מ דמי ויהי' כמחצה לבנות ומחצה שחורות מ"מ ונדאי לא הוי פס"ר דמאי חזית לומר דיתלוש יותר מן הלבנות ממה שיתלוש מהשחורות והוי דבר שאינו מתכונן ושרי אם הסורק אינו מכונן לתלוש הלבנה דווקא ושרי ממנ"פ אם אין בראשו רק שער א' לבנה ואיכ"ל דעובר בלאו כמ"ש איכ"ל דהוי דבר שאינו מתכונן ואם יש פמה שערות ויתלוש אחד מהן פכ"ר כ' הראב"ד דבכה"ג דאינו מתייפה עצמו בזה א"כ אפשר דאפילו איסור' ליכא ואני כתבתי לעיל דאפשר דגם הרמב"ם מודה בזה לסברת הראב"ד וגם המנחת חינוך כ' דסברת הראב"ד הוא נכונה: אמנם, זה א"ש לפי מ"ש מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' קל"ט וק"מ דעיקר הטעם הוא דאסור משום פס"ר ומאי דאמ' בגמ' דכל הסורק לתלוש שערות מדולדלין מתכונן לא בא אלא לומר דהוי פס"ר דניח' לי' אמנם אם נימא דגמ' הוא טעם אחר דכל התולש מכונן להסיר הדלדולין ואין זה אלא אומדנ' אבל אם אומר על עצמו ברי שלא פוננתי לתלוש שערות המדולדלות הי' נאמן על עצמו ולא הוי יכולין לעונשו דאדם נאמן על עצמו כמ"ש הפנ"י בקונטרס האחרון בכתובו' דף כ"ב ולכך כ' רש"י דאפילו בכה"ג חייב בשבת משום פסיק רישא ואיכא ב' טעמי' ואפי"ה נראה פנין דהשערות המדולדלו' אינם קבועים ואינם נכרים ורוב השערות אינם מדולדלים וא"כ החשש של השערות

הַמְדוּלְדָלִים אֵינָה קְבוּעַ וְרוֹב שְׁעָרוֹת הֵם שְׂאֵינָם מְדוּלְדָלִים וְלֹא הָיוּ קְבוּעַ וְאֶזְלֵינוּ בְּתֵר רַבָּא וּלְפִי מ"ש השמ"ק בסופ"ק דְּכֶתְנֻבוֹ דְּהָא דִּילְפִינֵנוּ קְבוּעַ מוֹאֲרָב לֹו וְקָם עָלָיו בֵּט' יִשְׂרָאֵל' וְגוֹי אֶחָד אִפִּי"ה פְטוּר וּפְרִשׁ"י דְּאֵי הָיוּ כְּרוֹב יִשְׂרָאֵל אֲמַרִּינוּ דְּכּוֹנֵן עַל הַיִּשְׂרָאֵל וְחַיִּיב מִיְתָה אֲבָל אֵי אֲמַרִּינוּ קְבוּעַ הָיוּ כְּמַע"מ וְאֲמַרִּינוּ מֵאֵי חֲזִית שְׁפִינּוֹן עַל יִשְׂרָאֵל דְּלָמָּא כְּוִנּוֹן עַל הַגּוֹי וְא"כ אֲפִילוּ נִמְצָא אִח"כ דְּהִנְהָרְגַהּ הוּא יִשְׂרָאֵל מ"מ פְטוּר מִשׁוּם דְּאֲמַרִּינוּ בְּמַחְשְׁבָתוֹ מֵאֵי חֲזִית דְּכִינּוֹן עַל יִשְׂרָאֵל כִּינּוֹן דְּהָיוּ מְחַצָּה עַל מְחַצָּה וְא"כ שְׁעָרוֹת הַמְדוּלְדָלִין לֹא הָיוּ קְבוּעַ וְרוֹב שְׁעָרוֹת אֵינָם מְדוּלְדָלִים וְא"כ כְּוִנּוֹתוֹ עַל הַרְּוֹב שְׂאֵינָם מְדוּלְדָלִים כְּמ"ש רַש"י הַנ"ל שְׁהוּבָא שֵׁם בִּשְׁמ"ק וְא"כ בְּוִדְּאֵי פְטוּר אֲפִילוּ אִם נִתְלַשְׁהּ הַשְּׁעָרָה הַלְבִינָה כֵּן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד וְנָהִי דְּבַנְזִיר שְׁיִיף פִּס"ר אֲבָל בְּנ"ד רַשְׁאֵי לְסָרוּק אִם אֵינוּ מְכּוֹנּוּן: וְעוּד.

אֲמַרְתִּי טַעַם אַחַר לְהַתִּיר עַפ"י מ"ש הַר"ן בְּחֻלּוֹן בְּסוּגֵיָא דְרִיח' מִיְלֵת' דְּגַבֵּי הַנְּאָה ל"ש פ"ר וְכו' וְה"נ בְּכִלְאִים דְּכִתִּיב לֹא תִלְבַּשׁ וְכו' וְהִינּוּ דְרָף לְבִישָׁה וְה"נ דְּכִתִּיב לֹא יִלְבַּשׁ גָּבֵר שְׂמָלָה וְכו' אֲמַרִּינוּ ג"כ אִם הוּא מְכּוֹנּוֹן לִיְפוֹת א"ע כְּנָשִׁים נָהִי שְׁעַל הַר"ן הַקְּשָׁה הַטּוֹרֵי אֲבָן ר"ה דָּף כ"ח ע"א בְּנִדְרַהּ הַנְּאָה מִמַּעַן דְּאָסוּר לְטַבּוֹל בּוֹ בִּימּוֹת הַחֲמָה מִשׁוּם דְּהַנְּאָה הָיוּ פִּס"ר וְשְׁמַעִינוּ דְּבַהֲנָאָה ג"כ אֲמַרִּינוּ פִּס"ר וְאֵנִי אֲמַרְתִּי בְּמִקוּ"א דִּי"ל דִּס"ל לְהַר"ן כְּרַשְׁבִּי"א הַמוּבָא בְּב"י בִּי"ד סוּסֵי ק"כ"ג דְּרַחֲצִינָה הָיוּ כְּשִׁתִּי וְשִׁתִּי הָיוּ כְּאֲכִיל' וְכִאֲכִיל' מוֹדָה הַר"ן דְּאֲמַרִּי דְּדָבָר שְׂאֵינוּ מְתַכְּוֵן אָסוּר וְלָכֵן אָסוּר בִּימּוּה"ח כֵּן אֲמַרְתִּי אֲלֵא שְׁגוּף הַדִּין שֶׁל הַרְּשָׁבִי"א הַקְּשָׁה עָלָיו הַמַּגִּינֵת שְׁלֵמָה בְּשִׁבְתָּ דָּף מ"ב גַּבֵּי רַחֲצִינָה בְּשִׁבְתָּ עֵי"ש וּבְמִקוּ"א הַאֲרָכְתִּי בְּזָה וְעַכ"פ נִרְאָה לְפִי עַנ"ד דָּאִם אֵינוּ מְכּוֹנּוֹן לְהַסִּיר הַשְּׁעָרוֹת הַמְדוּלְדָלוֹת אֲלֵא כְּוִנּוֹתוֹ לְסָרוּק כְּדָרָף שְׁסוּרְקִין הַאֲנָשִׁים מִשׁוּם נְקִיּוֹת מוֹתֵר אֲפִילוּ בְּנִידוֹן הַנ"ל כ"נ לְפַעַנ"ד וְאַחֲתוּם בְּבִרְכָה הַמְשׁוֹנְלֶשֶׁת יְדִידוֹ הַדוֹר"ש: הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבָרַעֲזָאוּעַ: תְּשׁוּבָה קַע"ג בַּעֲזָה"י עַש"ק פ' חֲקֵת וּבִלְקַ שְׁנַתְרַל"ח לִפ"ק פָּה חוּסְט יַע"א, הַחַיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְתַלְמִידֵי הַבַּחּוּר הַמְּוַפְלָג כְּהוֹרֵר גְּרִשׁוֹן שְׁטַעֲרִין מִק"ק ה' מַאֲדָא יַע"א מְכַתְּבָהּ קַבְלֵתִי וְאִם אֲמַנָּם שְׁלֵא הִי רְאוּי לְהַשִּׁיב לָהּ מִשׁוּם שְׂאֵין אֲתָה בַּעַל הוֹרָאָה שְׂאֲתָה כּוֹתֵב סְבָרוֹת בְּדִין שְׁהוּא אִיסוּר דְּאוֹרְיִיט' אֲלֵא שְׁלֵא יְהֵא נִשְׂאָר מֵאַרְק גְּזוּל בְּיַדֵּי אֲמַרְתִּי לְהַשִּׁיב לָהּ עַל שְׁשִׂאֲלֵתָּ בַּחּוּר אֶחָד שְׁנִתְלַבְּנוּ שְׁעָרוֹתָיו וְרוּצָה לְצַבּוּעַ אוֹתָם שְׁחוּר וְכִבֵּר אָסְרוּ זֶה בְּסִפְרָ דְּבָרֵי חַיִּים סִי"ב וּבְשׁו"ת שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב סִי"ר ר"י וְעַל לְבָהּ עָלָה לְהַתִּיר וּלְהַכְנִיס רֵאשִׁיף בֵּין הָרִים גְּדוֹלִים וְרִצָּה לֹוֹמֵר דְּלֹא קִי"ל כְּרַאב"י אֲלֵא בְּמַתְנִיתוֹן אֲבָל זֶה הוּא בְּרִיִּיתָא דְרַאב"י מְחַיִּיב וְרַבֵּן לֹא מְחַיִּיבוּ וְרַק מְדַרְבְּנֵן אָסוּר וְאֲמַרְתָּ דְּלַפְעָמִים נִמְצָא בְּרַמְב"ם שֶׁכ' דְּלוֹקָה וְכּוֹנְנָתוֹ עַל מַכּוֹת מְרָדוֹת דְּכֵן מְצִינּוּ כְּמָה פְעָמֵי דְּלוֹקָה הוּא מַכּוֹת מְרָדוֹת וְגַם כְּתִבְתָּ כִּינּוֹן דָּאִין זֶה מוּם בְּכִהְנִים וּלְפִי מַה שְׁהוֹכַחְתָּ וְהִינּוּ מִשׁוּם דְּרַשְׁאֵי לְצַבּוּעַ וְעוּד הַאֲרָכְתָּ בְּדְבָרִים שְׂאֵין רְאוּיִין לְהַאֲמֵר וְכ"ש לְהַכְרִיעַ בְּדְבָרִים כְּאֵלָה בְּדִין אִיסוּר דְּאוֹרְיִיטָא וְלִבְחֹר אֵין תְּכִלִּית רַק שְׁיִלְמוּד סוּגָ' עִם פּוֹסְקִים רֵאשׁוּנֵים לְהַבִּין עוֹמֵק דְּבָרֵי חֲכוּ"ל אֲבָל לֹא לְדַלֵּג עַל הָהָרִים וּגְבַעוֹת מְמָקוֹם לְמָקוֹם מְבִלֵּי שׁוּם לֵב אֶל עוֹמֵק הַעֲנָנִין.

וּבְגוּף.

הַדְּבָר בְּוִדְּאֵי דַעַת רַוֹב הַפּוֹסְקִים וְכָף הַקּוֹבַע בִּש"ע דְּלְצַבּוּעַ שְׁעָרוֹת לְבָנוֹת לְשַׁחֲרוּת הוּא אִיסוּר דְּאוֹרְיִיט' כְּרַאב"י וְאִף דְּמְצִינּוּ לוֹקָה הִינּוּ מַכּוֹת מְרָדוֹת וְהִיִּית יָכוֹל לְהַבִּיא מְסוּגָ' זֹו עֲצָמָה דְּאֲמַרִּי בְּנְזִיר דָּף נ"ח דְּלוֹקָה הִינּוּ מַכּוֹת מְרָדוֹת אֲבָל זֶה אֲפִשֵׁר לֹוֹמֵר בְּדְבָרֵי הַמְּפוֹרָשִׁים אוֹ אֲפִילוּ בְּגַמְר' אֲבָל בְּדָבָר הַנְּצָמֵר לְסַפֵּק הַלְכָה וּבְכַרְט בִּס' הַרְמַב"ם הוּא לִידַע אִם הוּא אִיסוּר דְּאוֹרְיִיט' אוֹ אִיסוּר דְּרַבֵּן וְהֵם בְּוִדְּאֵי כְּתִבוּ בְּדִיוֹק וְלוֹקָה הִינּוּ בְּוִדְּאֵי מְלָקוֹת דְּאוֹרְיִיט' וְכְרַאב"י וְכֵן דַּעַת הַתְּרַגּוּם

אונקלוס פדעת ראב"י והתרגום אמרו ריש מגילה שהיא מפי ר"א ור"י וכן משמע פשוטות הלשון במפות דף כ' ע"ב שם אמרינו דאסור אף בחול ללקוט לבנות מתוך שחורות משום לא ילבש וכו' ונהי דהריטב"א שם מסתפק לי' אם רק אסור הוא או מלקות מ"מ פיון דהביא הגמ' הקרא נהי דנקט הלשון משום לא ילבש הרי בנזיר דף נ"ט ע"א מדייק מהברייתא נמי נקט לשון משום דהוי אסור דאוריית' וצ"ע על הריטב"א בזה וגם מ"ש משום דלא הוי מום בפנהים ונקנסת בפירצה דחוקה להביא לה ראיות לזה ובאמת פשיט' דאין זה מום ונהי אמרינו בבב"ב דף כ"ח ע"א דראב"ע נעשה לו נס שהי' בן י"ח שנים וגדלו לי' תמני סרי דרי חינוךתא וכי נעשה ראב"ע ח"ו בעל מום ע"י הגס ובפרט דבע"מ פסול להיות נשיא דכלף יפה רעיותי ומום אין בך פתיב ועיין בקידושין דף ע"ו ומיהי' הוכחת לה זה דזה יהא מום אצל גבוה דבנשים ואצל המון עם בנראה פאלו הוא זקן מגנים אותו בזה ועכ"פ זה הלכה פסוקה דלצבוע לבינות לשחור' קיי"ל דהוי אסור דאוריית' ונהי דבש"ת שואל ומשיב סי' ר"י הנ"ל צידד ג"כ בזה אי קי"ל כראב"י ונהביא שם בקיאות ולבסוף סיגים דהוא אינו מתיר ומי שרוצה לסמוך על המתירין הוא אינו מוחה וזה ג"כ דבר תמוה וכי רשאי ליתן רשות ביז אדם להכריע ואדם קרוב לעצמו וכיון שלפי הסכמתו שם נראה דהוי ונדאי אסור דאוריית' או לכהפ"ח אסור דרבנן והאיך נתן רשות למי שרוצה להתיר: והנה הרמב"ם במגן המצות ל"ת מ' כ' וז"ל שהזהירנו מהתקשט האנשים בתכשיטי הנשים באמרו לא ילבש גבר שמלת אשה וכל אדם שיתקשט או ילבש מה שהוא מפורסם במקום ההוא שהוא תכשיט מיוחד לנשים לוקה עיי"ש ומבואר מזה דדווקא במעשה המפורסם באותו המקום ובזמן ההוא עושין הנשים ליפות עצמן אז אסור לאנשים לעשות וגוף המנהג הזה דאמרו דנהגו הנשים לצבוע שערוטיהן אינו ברור לדעתיה לא ראיתי ולא שמעתי שעושין כן וע"כ והפנונה על מה שנוהגין הנשים למשוח שערוטיהן בשמן טוב שיש לו ריח טוב וכיו"ב ומטעם זה קשה לי הא דאמרינו בבב"ב דף מ"ג ע"ב דלת"ח הוא גנאי שיצא מבושם לשוח בשמן ולקח הוא אסור למשוח ראשו בשמן ולמאי צ"ל דגנאי הוא הלוא הוא אסור דאוריית' לראב"י ולרבנן הוא עכ"פ אסור דרבנן משום לא ילבש משום דנשים עושין זה לנוי וצ"ע ועכ"פ לפי הנראה מה שאמרו דדרף הנשים לצבוע שערוטיהן שיהיו שמירות הוא מטעם הנ"ל דהשמן גורם שחרות וא"כ אין היתר לפי הנראה אלא שבעלי התשובה הנ"ל פלפלו מטעם אחר שאפשר שיש איזה מקום קצת להתיר משום דאינם מכוננין ליפות רק לחלק הגנאי והצער שנגרע פזקו ולא לשם נוי ובתשובת הרשב"א מובא בב"י שם סי' קפ"ב ובב"ח ובטו"ז שכ' דאפילו בבגדים הדין דאנשים לובשין בגדי נשים או להיפוך אם פוננתו רק משום גשמים או פיוצא בזה אם אינו מכונן ליפות עצמו שרי אלא דבתשובת שואל ומשיב כ' והוא רק באסור דרבנן דהיינו שמשיר שער של בית השחי וכיוצא אבל באסור' דאוריית' הא הוי פס"ר ואע"ג דהוי פס"ר דלא ניחא לי' מדאוריית' אסור ונאני לא הבנתי איך אפשר לקרות זה פס"ר דלא ניחא לי' דדווקא בארעא דחבר' אמרינו בשבת דף ק"ד ע"א דמקרי פס"ר דלא ניחא לי' אבל פל שהוא בארעא דיד' נהי דאינו מכונן ליפות מ"מ מקרי פס"ר דניח' לי' אלא שאני אמרתי דאפשר לומר כסברת הר"ן בסוג' דריח' מילת' דעל הנאה ל"ש פס"ר וכיוצא בזה כ' המג"א סי' שי"ח ס"ק ל"ו לענין תיקון פלי בעינו דווקא שיתפונן ול"ש לומר פס"ר פיון דאינו מתפונן לתקן הפלי וה"נ אפשר לומר כן אלא שראיתי בספר יד הקטנה שהאריך מאוד להשיג על גוף הסבר' דנימ' דהוי דבר שא"מ דמלבד הסבר' דפ"ר קשה על זה א"כ בטלו כמה ל"ת שפתור' וכי ס"ד דלובש איש בגד אשה או להיפוך בלא מתפונן שהתיר הטו"ז והב"ח ולמה לא יעבור על לאו דכתי' בהד' בקרא והתורה לא פירשה

לנו הטעם וכי אנו רשאים לומר טעמא דקרא ותיכ' דלא יהא שינה אותו הטעם יהא מותר ובנודאי למאן דפסק כר"ש דדריש טעמ' דקרא אפשר דיש מקום לומר פן אבל הרמב"ם וסייעתו דלא פסקו כר"ש קשה פנ"ל ואפשר לישב עפ"י מאי דכ' הרשב"א בחידושיו בשפת דף קל"ג דהקשה על הא דאמרינו שם בשר אעפ"י שיש בהרת זמול והקש' הש"ס הא הוי דבר שא"מ ול"ל קרא והקשה רשב"א מאי שיכו' זה לדבר שא"מ זה הי' צריה לקרות מלאכה שאצ"ל אבל לא דבר שאינו מתפונן ותי' הרשב"א שם פנין דכתיב בקרא לטהרו או לטמאו משמע דהאיסור הוא דווקא אם מתפונן לטהרו ולכן נקרא דבר שאינו מתפונן וא"כ נראה ג"כ לומר ה"נ פן פנין דמסיים הקרא פי תועבת ה' אלמיה כל עושי אלה נראה דזה טעמא דקרא פנין דדברים אלו מביאים לידי תועבה וזימה ולכה אפי' מקצת מהם מביאים לידי תועבה והוא תועבה ואסרה הקב"ה וא"כ ביארה לנו התורה טעם האיסור שהוא משום דמביא לידי תועבת ונחזי לאיצטרופי וכ"כ הרמב"ם במגן המצות בל"ת מ' דאע"ג שכתב בל"ת ל"ט דאפילו בדבר א' מן התיקונים השייכים לאיש אסור לאשה אפי"ה סיים שם בל"ת מ' הטעם משום דזה מביא הטבע לידי זימה לתועבה וא"כ אפילו א' מביא לידי זימה וכו' וכמו שעושים קצת וכו' וכמו דגילה לן הקרא משום תועבה והוי כמו שכ' הרשב"א בהא דלטהרו או לטמאו דמשום זה מקרי דבר שא"מ וה"נ אם אינו עושה לנוי הוי דבר שא"מ כמ"ש הטו"ז והב"ח.

ולכאורה הבאתי ראי' לשיטת הטו"ז וסייעתו מהא דאמרינו בעירובין ר"פ המוציא תפילין דמיכל בת שאול היתה מנחת תפילין ואשתו של יונה הי' לבושה ציצית ולא מיחו בהן חכמי' וקשה הלא כתיב לא יהי' כלי גבר על אשה והתרגום יונתן שם כ' וזה באמת פוננת הקרא דלא ילבשו תפילין וציצית ולהנ"ל א"ש לפי הטו"ז משום דהם לא עשו זאת לנוי ולכן שפיר מנחת ומה שהביא, ראי' מאכילה בלא"ה ל"ק דהרי אמרו המתעסק בחלבים ונערויות חייב ומ"מ קוש' הראשונה דהוי פס"ר קשה עדיין ואעפ"י שכתבתי לעיל דיש לתרץ עפ"י דברות הר"ן והמג"א אעפ"י כ אין לסמוך על זה לחודא דהרי אמרינו בפשיטות בשפת קל"ג הנ"ל דאע"ג דכתי' לטהרו או לטמאו והוי דבר דא"מ אעפ"י כ הוי פס"ר וא"כ ה"נ פן וא"כ אין שום מקום להתיר לצבוע השערות לבנות לשחורות: מ"מ פנין דהרמב"ם התנה כמ"ש לעיל מ"ש בלא תעשה ל"ט ובלא תעשה מ' וכן ביאר בקיצור בהלכו' ע"ז הנ"ל דאם באותה מדינה נהגו הנשים לעשות זאת לנוי אז אסור לאנשים לעשות פן א"כ אפילו נימא דלצבוע לבנות לשחורות זהו לנוי לנשים אבל לצבוע אותם, אדומות בצבע אדום מאור לא שמענו שזאת יהי' מעשה הנשים לצבוע לנוי דאין זה נוי לכן נראה לפי ענ"ד דאפשר להתיר לצבוע שערות לבינות לאדומות דזהו אינו לנוי לנשים פן נראה לפי ענ"ד ואין להאריך יותר רק אל תרגיל עצמה בדרך זה רק תלמוד סוג' עם המפורשי' ואין לבחור עסק בנסתרות דברי רבך הדו"ש ומצפה להרמת קרנך: הק' משה שיק מברעזאוע תשובה קע"ד שיל"ת בעזה"י שלום וכ"ט וכו'.

זה.

איזה שבועות קבלתי אגרת מאת מעלתו נ"י ובתוכו רצוף חידו"ת מותיב ומפרק צלל במים אדירים בדברי הטור בסי' קפ"ד והשייכים לזה ואני בתומי אלה לברר וללבן השיטות וממיל' ירווח שמעמתי' בעזה"י הנה בנדה דף ט"ז סובר שמואל בהגיע שעת ונסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה אפילו מצאה טהורה טמאה אורח בזמנו בא ופרש"י לעיל דף ט' ע"א בד"ה ונסתות דהלכה לממ"ס הוא דאי לא בדקה מחזיקינו לה בטומא' וכ"כ הרא"ש בריש מכילתין להך מ"ד ולכאור'.

קשה ל"ל למימר דהלכ' לממ"ס הרי תזקה שנתתזקה, ע"י ג"פ הוי תזקה דאוריית' פדאית' ר"פ תזקת הבתים דף כ"ח אר"י וכו' מנין לתזקה ג' שנים משור המועד וכו' ובתוס' שם ע"ב ד"ה אלא מעתה וכו' נאפילו להוציא מידי תזקה קמיית' שהרי גבי תזקת ג' שנים בא להוציא מידי תזקת מרא קמא (אמנם לפי מה שיתבאר לקמן אי"ה היא תזקה דנוסות גריעי משור המועד וא"ש).
ויש.

לישב דהנ' הפלתי הביא בשם תשובת ש"י להקשות על דברי תה"ד דסובר בסי' רמ"ו בהר"ג' שנפתח מקורה הוא טמאה אפילו בלי ראי' א"כ ממנ"פ במאי מיירי שמואל אי אר"גשה הרי לכ"ע טמאה מצד הר"ג' ואי לא אר"ג' הא מה"ת בלא"ה טהור פשמואל ר"פ הרואה פתם (והפלתי תי' בטוב טעם או דמיירי שאח"כ פשבדקה מצאה מראה לכן ובכה"ג מצד הר"ג' אינה טמאה דהי' הר"ג' ממרא' טהור וכמבואר שם בתה"ד או דמיירי בלא הר"ג' ומדרבנן או לטהרות דלא בעיא הר"ג' דמקור מקומו טמא): ולפי ענ"ד נרא' לישב דהנ' הנוב"י בחיו"ד סי' נ"ה רצה להכריח דזיבת דבר לח חשיב הר"ג' דהרי מקרא דבבב"ר ילפי' דמטמא' בפנים והיינו חוץ מבין השניים וא"כ הה"ד הר"ג' דילפינו מקרא דבבב"ר הוא באותו מקום ושם אין שייך פתיחת פי המקור שהרי הוא מן המקור לחוץ עיי"ש ומרן הגאון זצ"ל בתשובתו בחת"ס סי' קס"ז השיג עליו טובא בזה ואני אומר דאפילו אי אמרינו פדברי הנוב"י דהר"ג' שזיבת דבר לח הוי הר"ג' היינו אם הי' מרגיש שהי' זיבת לא הוא דם דהרי בקרא פתיב דם יהי' זכה בבשרה ודרשינו שמשמא בפנים כבחוץ וכיון שעדיין לא יצא לחוץ ע"כ כל שמתרגיש בשנים שהי' זיבת הוא דם והנה זה הוא דבר שא"א שמתרגיש שדם זב ממנה אלא ע"י הר"ג' שנפתח מקורה וממיל' ידעה שהאי דבר שהוא זב הוא דם שחזקה שדם הוא בא מן המקור וא"כ מוכח מקרא דהר"ג' היינו הר"ג' שפתיחת פי המקור ולזה קאמר הקרא דם יהי' זוכה בבשרה שאפילו פשהיא עדיין בפנים בבשרה צריך שמתרגיש שדם זב ממנה אלא דלולא שמואל ריש הרואה פתם הו"א דנוקא אם לא יצא לחוץ בעי' שמתרגיש בבשרה שדם הוא אבל ביצא לחוץ טמאה אפילו בלא אר"ג' ובא שמואל וחיידש לן מיתור' דבבשרה דהוי מ"ל בבשר אלא קמ"ל דלעולם אפילו יצא לחוץ אינה טמאה אלא א"כ הר"ג' בשעה שהי' בבב"ר דהיינו בבית החיצון שדם זב ממנה והיינו ע"י פתיחת פי המקור: ועפי"ז יש לישב מה שעמד הר"ן על מאי דמשני ר"פ הרואה פתם דמבב"ר פתי שפעת מינ' דקשה איך אפ"ר למישמעמינה פתי ולתנ"ל א"ש פיו דקפיד קרא דבשע' דבא הדם לבית החיצון שהוא מקום התחלת טומאת' צריך שמתרגיש פדי שמשמא מיד דאם אז לא נטמא פיון שהותר' הותרה ולכך צריכה שמתרגיש בתחיל' וא"כ הה"ד אם ראתה דם בשפופרת או בחתיכה ואז בשעה שהי' בפנים לא נטמא שהרי הי' הפסק ביניהם ולכך ממיל' גם פשיצא טהור דהואיל והותר' הותר' עכ"פ לפי הנ"ל נרא' לומר דהר"ג' לאו דנוקא דאטו הר"ג' כתי' בקרא אלא דילפינו מדם יהי' זוכה דבפנים תרגיש דהיינו שפדע וא"כ נראה למ"ד ונסתו' דאוריית' דחזקה דאורח בזמנו בא א"כ מיד שמתרגיש בשעת הנוסות זיבת דבר לח הוא יודעת שהוא דם ושפיר קרינו בי' דם יהי' זוכה בבב"ר וטמא' אפילו לא הר"ג' שפתיחת פי המקור דנה לא צריך רק שפדע שהאי זיבה דם הוא בעודה בבית החיצון וממיל' בשעת הנוסות פיון ידעה שהוא דם מטעם חזקה דבזמנו בא הי' זיבה הוי הר"ג' לכ"ע ומינשב קושית המפורשים הנ"ל: ועפי"ז מינשב נמי מה שהשיג הד"מ על התה"ד דמייתי ראי' מפרק הרואה פתם דקאמר אי דאר"ג' אמאי במצאה לאסר זמן פטורה מקרבן והקשה הד"מ מנ"ל ראי' משם דהר"ג' בלי ראי' מטמא התם הוי ראי' עם ההר"ג' ולתנ"ל א"ש דעיקר קפיד' דקרא דבשעה שהוא בפנים צריך שמשמא ואז עדיין לא

נודע אם זאת היזקה דם הוא רק מפת ההרג' ונה פדברי התה"ד אמןם כל זה למ"ד ונסתות דאוריית' והוי נודאי פמבואר בתוס' דף ט"ו ע"א ד"ה נאפילו אבל ר"ה סובר בל"ק אליב' דרב בדר' ט"ז ע"א דנסתות מה"ת אבל רק ספק הוי וחוששת לנסתה ולראייתה ולר"ה אליב' דרב בל"ב הוא דיעה שלישיית דהוי ונסתות רק דרבנן וקשה למה לא ילפינן משור המועד דהוי חזקה מעל' פדאית' בב"ב דף כ"ח ע"א: והנה נאמרו בזה ב' טעמים א' המבואר בהרבה אחרוני' והנוב"י בתשובתו סי' נ"ה תקע בה יתד דטעמ' הוא דנגד חזקה אורח בזמנו פא יש לו חזקת טהרה דמעיקר' עיי"ש וטעם זה באמת קשיא לי דמלבד דהוא נגד הסכר' דכיון דבשעת הנסתות יש לו חזקה שישתנה מן החזקת טהרה והו"ל כמו דאמרינן בקידושין דף ע"ט ביומ' דמשלם שית דלית לה לא חזקת נערות ולא חזקת בגרות דהרי היא בחזקת שתבגר וה"ה בשעת הנסתות לית לה חזקת טהרה תו קשיא דהרי ר"י סובר בנדה דף ט"ו דנסתות ל"ד ור"י אמר בב"ב דף כ"ח אר"י מנין לחזקה ג' שנים משור המועד וכו' א"כ מבואר דחזקה דאסתחוק ג"פ מוציא מידי חזקת ממון דמעיקר' דאלימ' טובא וא"כ גם פאן תוציא מידי חזקת טהרה דמעיקר' ולמה קסבר ונסתות ל"ד: ותו קשיא לי דדברי הנוב"י בעצמו סותרין אהדדי דהרי הנוב"י בעצמו כ' בחאה"ע סי' נ"ד דהחזקות אינם שונים וחלקם שם לג' חלקים והמבואר שם דחזקה שהוא בשעתה אלימ' מן חזקה דמעיקר' וכיוצא בזה קשה עוד על הנוב"י שם באותה תשובה עצמה שכ' שפנגד חזקת דם שפא בהרג' יש חזקה דמעיקר' ג"כ קשה פנ"ל דחזקה שהוא בשעתה עדיפ') נאפילו נימא דיש לאשה ב' חזקות לקולא בחזקת שלא ראתה ובחזקת טהורה לבעלה מכל מקום הנוב"י בעצמו ע"כ לא ס"ל פן פדמוכח שם בפנים באותה תשובה.

אמןם טעם אחר נאמר במקו"ח בסי' תס"ז סק"ה דאין חזקה למקרים דלעולם בעינין שניחוק פאן סיבה הגורמת לזה ובנסתות ס"ל למאן דא"ל ונסתות ל"ד דאין פאן סיבה הקנימת למקרה זה עיי"ש וביאורו נראה דהנה ידוע דדמים נתרבו בימי עלי' ונתמעטו בימי ירידה והאשה הולכת ומשתנית מיום ליום ומחודש לחודש הן לענין ריבוי דם והן לענין חזיק האברים ומקורה להחזיק דם ולכך א"א להחזיק ונסת על להבא דהרי פשתגע לימי הנוסת בימי החודש האחד פבר זקונה הוא יותר מבחודש העבר ולכך ס"ל למ"ד ונסתות ל"ד דאין ללמוד מעלמא דנתחזק בשלשה פעמים וכ"ש לפי מ"ש מרן זצ"ל בתשובתו סי' קמ"ב דגם האכילה והשתני' וכל העסקים גורמים על הדם ולכך אין פאן חזקה פלל ומרן זצ"ל אתי עלה מטעם חזקה נגד חזקה וזה לא זכיתי להבין מטעמים הנ"ל אלא העיקר נראה לפיענ"ד פסברת המקור חיים ולפי מאי שהסברתי אין פאן אפשרות להחזיק על להבא וכיון שפן דאין פאן חזקה שתשתנה בשעת הנוסת ולכך שפיר אפילו בשעת הנוסת הוא טהורה מה"ת דאוקי אסתחוקה.

אמןם נראה דאע"ג דלפי הנ"ל אין פאן חזקה דבא בזמנו מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וספק יש אולי לא הגיעה השינוי לשנות כל כך מזג גופה ויבוא בזמנה או קרוב לו או אפשר לומר דהוי פאלו אין פאן ריעותא פלל נאפילו ספק השקול לא הוי ובזה נראה דפליגו לישנא קמא ול"ב דר"ה אליבא דרב לל"ק סובר דמידי ספיקא לא נפקא והוי ספק השקול ואיפא ריעותא כמו בשרץ שעובר בין הפפרות בחולין דף ט' ע"ב וס"ל לר"ה דלא מוקמינן אסתחוקה בחזקת טהרה או דס"ל פברא בחולין שם ועיי' שם ברשב"א הטעם או דטעמא דר"ה משום דחזקת טהרה דאשה הואיל ועלולה לראות לא סמכינן עלי' והא דאמרינן בחולין לכ"ע די' שעתה לאו היינו מטעם חזקה פלישנא קמא ריש מכילתין אלא פאידי' לישנא שם דף ג' משום דאם איתא דהוי דם מעיקרא אתי וכפירוש הרמב"ן שם בחידושי' אבל ל"ב סובר דאפי' נימא דהוי ספק השקול מ"מ אוקמא אסתחוקת

טְהִירָה וּלְכֹף סוֹבֵר וְנוֹסְתוֹת הַנּוֹיִן דְּרַבְּנָן וּבִקְאָת צ"ע לִי דְּבָרֵי הַתּוֹס' שָׁם דָּף ט"ז ד"ה אֶלְמָא וְנוֹסְתוֹת דְּרַבְּנָן דר"ה דְּלַעֲלִיל ט"ו קָאֵי לְלִישְׁנָא קִמָּא וְקוֹשָׁה הָא גַם פְּלִישְׁנָא קִמָּא לֹא אֶתְא דְּהָרֵי ג' מַחְלֻקְת מַחְלֻקְת בְּדָבָר כַּמ"ש הַתּוֹס' דָּף ט"ו ד"ה וְאֶפְּלוּ וְכו' דְּלַעֲלִיל ע"כ סוֹבֵר דְּכּוּדָאֵי רוּאָה הָוֵי וְכָאן סוֹבֵר דְּסְפִיקָא הָוֵי וְצ"ע.

וְכָל זֶה כָּל זְמַן שְׁלֵא נּוֹדַע אִם רְאָתָה אוֹ לֹא יֵשׁ ג' מַחְלֻקְת אֲבָל כְּשֶׁבְּדָקָה לֹאח"ז וּמְצָאָה טְמֵאָה לְכ"ע מַחְזִיקֵינִין לְמַפְרַע אֲמָנָם אִי זֶה מַה"ת אוֹ מְדַרְבְּנָן מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ספ"ג מְמַטְמָאֵי מְשַׁכְּב וּמוֹשָׁב וּפ"ח מא"ב דִּין י"ג מְבוֹאָר דְּזֶה רַק מְדַרְבְּנָן אֶדְ מְדַבְּרֵי הַר"ן בְּחִידוּשָׁיו דָּף ט' נִרְאָה דְּמֵן הַתּוֹרָה הוּא וְשׁוֹנְרֵשׁ פְּלוֹגְתָא זֹו נִרְאָה דְּתַלְי' דְּהַר"ן סוֹבֵר כַּנ"ל דְּמִיּוֹדֵי סְפִיקָא לֹא נִפְקָא וְסוֹבֵר ג"כ פְּסָבְרַת הַנוּב"י בַּחֲאָה"ע ס' מ"ג דְּסָפֵק אֲשֶׁר הֶעֱמַדְתִּי עַל חֻזְקָתוֹ שׁוּב הָוֵי כְּאֵלוֹ אִין כְּאֵן חֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא וְה"ה הֵכָא כִּינּוֹן דְּנוֹסְתוֹת ל"ד מְטַעַם דְּאוּקִי אַחְזָקָה א"כ שׁוּב הָוֵי כְּאֵלוֹ אִין כְּאֵן חֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא וְנִשְׁאַרְת חֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא וְהִיכָא דְּלִיכָא חֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא לְדַעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים אֲזַלִּינִין בְּתַר חֻזְקַת דְּהַשְׁתָּא וְעִינִן בְּכּוּ"שׁ בְּמו"ק דָּף כ' וּלְכֹף סוֹבֵר הַר"ן דְּמַחְזִיקִין בְּכַה"ג לְמַפְרַע וְזֶה פְּדַעַת הַנוּב"י בְּסִי' נ"ה.

אֲמָנָם הַרְמַב"ם ע"כ סוֹבֵר דְּאֶפְּלוּ סְפֵק הַשְּׁקוּל לֹא הָוֵי אוֹ דְּסוֹבֵר דְּחֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא אֶפְּלוּ לִיכָא חֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא כְּנִגְדָּה לֹא אֲזַלִּינִין בְּתַרְהָ וְתוֹס' בְּדָף ט"ז בְּד"ה אֶלְמָא וְנוֹסְתוֹת מַה"ת וְכו' שְׁסִינְמוּ דְּדוֹנָקָא לְטְהִירוֹת מַחְזִיקֵינִין לְמַפְרַע וְכו' וְשָׁם קָאֵי לְמ"ד וְנוֹסְתוֹת מֵן הַתּוֹרָה וּלְכָל הַפְּחוֹת סוֹבֵר דְּהָוֵי סְפֵק הַשְּׁקוּל וְאֶפְּ"ה לֹא סְמִכִּינִין עַל חֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא וְא"כ ע"כ סוֹבְרִין הַתּוֹס' דְּלֹא אֲזַלִּינִין בְּתַר חֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא הִלֵּל וּבְמִקּוּם אַחַר יִתְבָּאָר זֶה אִי"ה.

וְהִנֵּה בְּפִלוֹגְתָא הַנ"ל דְּהַרְמַב"ם וְהַר"ן נִרְאָה דְּתַלְי' שׁוּב בְּפִלוֹגְתָא דְּהַרְמַב"ם לְטַעְמִי דְּסוֹבֵר דְּאֶפְּלוּ נִמְצָאָת טְמֵאָה לֹא מַחְזִיקֵינִין מַה"ת לְמַפְרַע טְמֵאָה לְכֹף סוֹבֵר הַרְמַב"ם כְּשֶׁעֲבַר שַׁעַת הַנוֹסַת וְלֹא אַרְגָּשָׁה א"צ בְּדִיקָה וּבִש"ס דְּאֶמְרֵינִין תְּבַדֵּק קָאֵי בְּשַׁעַת וְנוֹסַת אוֹ דְּר"י וְחֻכְמִים סוֹבְרִין דְּאֲזַלִּינִין בְּתַר חֻזְקָה דְּהַשְׁתָּא הִיכָא דְּלִיכָא חֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא כְּנִגְדָּה אֲבָל הַרְמַב"ם פֶּסֶק בְּקִידוּשִׁין דָּף ע"ט כַּמ"ד דְּלֹא אֲזַלִּינִין בְּתַר הַשְׁתָּא וּלְכֹף סוֹבֵר דְּלֹא בְּעֵי בְּדִיקָה אֲבָל הַר"ן וְסִינְעֵתוֹ דְּסוֹבֵר דָּאִם נִמְצָאָת טְמֵאָה מַחְזִיקִין אוֹתָהּ טְמֵאָה לְמַפְרַע פְּשִׁיטָא דְּלְכֹף בְּעֵי בְּדִיקָה וְהִנֵּה לְדִינָא קִי"ל לְרוּב הַפּוֹסְקִים דְּנוֹסְתוֹת דְּרַבְּנָן וּמְטַעַם הַנ"ל: אֲמָנָם דַּעַת סֵפֶר הַתְּרוּמוֹת וְתוֹס' וְרַא"ש בִּיבְמוֹת סוֹבֵר דְּסוּמוֹף לְנוֹסְתָה דְּאוּרְיִיתָא וּבְשַׁעַת וְנוֹסְתָה דְּרַבְּנָן וְהַטַּעַם עִינִן בְּנוּב"י ס' נ"ה בַּחִיּוֹ"ד וְיֵשׁ עוֹד לִישָׁב גַּם לְדְּבָרֵינוּ דְּלַעֲלִיל דְּנוֹסְתוֹת סְפִיקָא הָוֵי וְס"ל דְּסָפֵק דְּאוּרְיִי' מַה"ת לְהַקְל וּלְכֹף הָוֵי וְנוֹסְתוֹת דְּרַבְּנָן אֲמָנָם הִיכָא דְּיָבוּא לִיּוֹדֵי בְּיָרוּר סְפִיקָא הוּא מַה"ת לְהַחְמִיר כְּדֵאִיתָא בַּפ' ס' אֲכַל בַּב' חֲתִיכוֹת סְפִיקָא לְהַחְמִיר מְטַעַם הוּאִיל וְאֶפְּשֶׁר לְבָרֵר הָאִיסוּר וְא"כ קוֹדֵם הַנוֹסַת דְּאֶפְּשֶׁר לְבָרֵר הָאִיסוּר לְכֹף אֲזִי הוּא מַה"ת אֲבָל כְּשֶׁעֲבַר הַנוֹסַת וְלֹא מְצָאָה שְׁפִיר אֶמְרֵינִין סְפִיקָא לְהַקְל וְהִנֵּה.

כָּל זֶה אִם אִין כְּאֵן דְּבָר הַמְּסַלֵּק דְּמָה אֲבָל אִם יֵשׁ כְּאֵן דְּבָר הַמְּסַלֵּק דְּמָה כְּגוֹן בְּשַׁעַת שְׁהִיא מְעוֹבְרַת אוֹ חֲרָדָה א"כ אִין כְּאֵן לֹא חֻזְקָה וְלֹא סְפֵק כָּלָל וְע"ד הַקְּוִשָׁא שְׁהַקְּשָׁה הַב"י עַל הַטּוֹר דְּפֶסֶק לְעִנְיָן חֲרָדָה שְׁלַכְתְּחִילָה תַּחֲוִישׁ לְנוֹסְתָה וְרַק בְּדִיעֵבַד מוֹתְרַת בְּלֹא בְּדִיקָה וּגְבִי מְעוֹבְרַת פֶּסֶק לְהַקְל לְגַמְרֵי וְנִרְאָה לִישָׁב דְּלְכֹאֹרָה קֶשֶׁה מֵאִי הוֹכִיחַ הַש"ס בַּפ"ק דָּף ט' מַר"מ דְּסוֹבֵר וְנוֹסְתוֹת דְּאוּרְיִיתָא דְּלִמָּא לְעוֹלָם רַבְּנָן וּבִקְאָת אִשָּׁה אַחֲרַת שְׁהַגִּיעָה שַׁעַת וְנוֹסְתָה וְלֹא אַרְגָּשָׁה וְעַבְרָה וְלֹא בְּדָקָה בְּשַׁעַתָּה טְהוּרָה מְדָלָא אַרְגָּשָׁה בְּנוֹדָאֵי לֹא חֲזִי' אֲבָל בְּהִתָּה חֲרָדָה שְׁגוּפָה וְאַבְרִיָּה דָּא לְדָא נִקְשָׁן וְזֶה עֲצָמָה הוּא טִיב וְסִיג הַרְגָּש' כְּדְמוּכַח מְרַמְב"ם פ"ה מ"ה א"ב דִּין י"ז וְכַמ"ש הַמ"מ שָׁם וּמְבוֹאָר כֵּן בְּס"ט

ריש סימן ק"ץ וא"כ כיון דעפיה יש ספק אי ועזוע אברים בא מחמת החרדה או מחמת הדם נמי בא הזעזוע כהדרף בשעת יציאת דם מהגוף והוי פהרגש' הו"א דחוששין קמ"ל דנגד זה יש לן מעלה דחרדה מסלקת דמים אמנם לפי מ"ש לעיל בשם הפלתי גם בשאר נשים מיירי דהרגיש' אלא דמצאה מראה טהור' וגם לפי דברי התוס' שם א"ש דבאמת אין הרגש' מדברי ר"מ אלא מרישא עיי"ש.

והנה הרשב"א הביא בשם הרמב"ד דסובר גם במעונבר' דונוקא לאחר ונסתה טהורה בלי בדיקה שלאחר ונסתה יש לן הכרח מדלא ארגש' עיי"ש ולכאור' י"ל גם לדברי א"ש דאפילו קודם שעבר ונסתה מותרת דהרי פתב הפלתי וביארו מן הגאון בתשובתו סי' קמ"ב דאין דרוך לבוא דם בשעת תשמיש ממש אדרב' השמש מעפבו אלא קודם לה מחמת חימוז או לאחרי' א"כ שוב ממנ"פ מותר כיון דמעונברת סמכינו על סברא זו מדלא ארגש' א"כ קודם נמי מותרת דמדלא ארגשה לא ראתה ותחתיו הא לא חיישינן דאדרבה השמש מעפבו וכל זה מעונברת אבל בחרדה שפתבנו שזה עצמו הוי הרגשה ואין כאן הכרח שלא ראתה שפיר אסורה בשעת ונסתה עד אחר ונסתה וא"ש: וכל זה בלא מצאה דם אבל במצאה דם א"כ חזינן דהיא יצאה מפלל דאחרתה מסלקת הדמים או שלא הי' אצלה חרדה כלל א"כ אינ"ל דאפילו בחרדה חיישינן למפרע ובזה מינושב קושית התוס' דף ט' ע"א דהקשו דלמא מיירי ר"מ במצאה לאח"ז טמאה וכו' עיי"ש ולהנ"ל איכ"ל דפשיטא לי דאם מצאה טמאה לא הי' ר"מ אומר דחרדה מסלקת דמים אמנם באמת עדיין קושית התוס' קשיא דלאו דונוקא במצאה טמאה קשיא להו להתוס' אלא באשה דעלמא דכל זמן שלא בדיקה טמאה מספק דהתוס' סוברים פדעת הר"ן שהבאתי לעיל משא"כ בחרדה אע"ג דלא בדיקה טהורה ושפיר עמדה קושית התוס' ובזה ג"כ מסולק תי' הנוב"י בסי' נ"ה עיי"ש אמנם לדעת הרמב"ם שהבאתי לעיל שפיר איכ"ל כתי' הנ"ל ויש ראי' להרמב"ם מכאן: תשובה קע"ה החיים והשלום וכל טוב להרב המופלג וכו' מוה' יעקב שלום נ"י מטאמלשון יע"א: יקרתו מיום ה' פ' נארא הגיעני עש"ק פ' בשלח וכו' וע"ד ד"ת אשר בא בשולי מקתבו קושיא בשם הרב מוהרר אברהם בבלוי"א נ"י לפי מה שאמרו בנדה דף י"ג סע"א ושם דף מ"ב דפולטת ש"ז רואה הוי וסותרת וא"כ לפי מאי שאמרו דף מ"א ע"ב דטמאה מחמת תשמיש רואה הוי וא"כ למה הוצרכו לומר בנדה דף ס"ו ע"ב שפא תראה דם ותסתר דת"ל דהשימוש עצמו הוי פרואה ש"ז וסותר יום א' וכן בנדה דף ע"ב ע"א אמרו בשומרת יום דבעילתה תלי' וזה השימוש סותר ומא' דקשיא מצד הפליטה כבר הקשו פן הרמב"ן והר"ן בחידושיהם שם דף מ"ב וברא"ש בדה"ל אכל להרב הנ"ל קשיא לי דת"ל מפת השימוש וקושיא זו לא ק"מ ולא אדע אנה ראה דמשמשת רואה הוי ונראה דלשון הרמב"ם בפ"ה מאבות הטומאה אטעני' שכ' דמשמשת פרואה אבל רואה לא אמר אבל פולטת מסיק הש"ס דרואה הוי וזה פשוט: ולא מבעי' אליבא דר"ש דסובר די פבועלה וא"כ נהי דאם פולטת לחוץ מסיק הש"ס דסותר אבל הביאה בפנים פשיטא דלר"ש א"א ליחשב פרואה ולא לסתור אלא גזיה"כ שתהי' טמאה אע"ג דבעלמא נגיעת בית הסתרים אינו מטמא פאן גזיה"כ דמטמא וכן מבואר בלשון הקרבן אהרן בפ' מצורע שם אלא אפילו לרבנן הוא פשוט ומבואר דונוקא פליטתה אפשר שתסתור כפרש"י בנדה דף מ"ב ע"א ד"ה נאפילו לרבנן וכו' ומבואר דונוקא פולטת דלמדו מיהי' דהוי פזיבה אפשר לה לסתור וכן מבואר מפרש"י שם ד"ה לסתור וכו' דונוקא טומאה הבא לה מגופה אפשר לומר דסותרת ולא קרינן וספרה לה ופליטה חשיב כמגופה אבל טומאה הבא לה ע"י שימוש מפת בעלה פשוט דחשיב הטומאה הבא לה מעלמא ואינו סותר כלל ואין זה ספק כלל דהא דכ' הרמב"ם דהוי

פרואה הוא רק לענין שיהא טמאה ונחשיב מנח גזיה"כ דלא כמגע בית הסתרים אבל לא לענין סתירה ולא ק"מ: ואדרבה גם קושית הראשונים על הא דר"ש דאמאי מותרת לטבול ולשמש נחוש שמא תפלוט לא ידעתי מאי קשיא להו הרי דברי ר"ש שגויים בת"כ פ' מצורע לענין טהרות דמה"ת מותרת לטבול ולעסוק בטהרות אלא שהחכמים אסרו משום שמא תראה ותסתור וקר"ן בחידושו בדר"ש ס"ז בעצמו וא"כ מאי קשיא להו דיהא אסור משום פליטה ואפשר דקשיא להו משום דהש"ס בגינה דף.

כ"ט ודר"ל מיייתי לא לענין שימוש מיהו גם זה לא קשה דשם שפיר איכ"ל כגון שלא נתהפכה וכמ"ש הרא"ש שם ודווקא הקרא דחיקא לי' לאוקמין' בכה"ג וכמו שפירש הס"ט בסי' קצ"ו סק"ד דמשמע תטהר לגמרי משא"כ הש"ס הג"ל מיהו אפשר לישב דאחר תטהר משמע לי' לגמרי בכל עניני טומאות הן לטהרות והן לבעלה ועל זה הקשו דלבעלה נחוש שמא תפלוט וא"ש: והואיל ואתא לידן אמנא לישב קושית התוס' בגדה דף ס"ז ע"ב אי ר"ש אשימוש קאי א"כ איך אמר שמא תבוא לידי ספק הרי כבר באת לידי ספק ונראה לישב דבאמת קי"ל דבי"א ימים שבין גדה לגדה הוא בחזקת מסולקת מדמים ובכל התורה אזלינן ביה נחזקה ואין לנו לחוש לשמא תראה וזה דלא כב"י בסי' קפ"ג אמנם נראה דהא דהוי בחזקת מסולקת מדמים היינו בי"א ימים שבין גדה לגדה אבל אם ראתה וסתרה ושוב סתרה וצריכה שנית זו יקיים א"א לומר דהיא מסולקת מדמים פיון דכבר היא מרוחקת מימי ראיתה נהי דכל שלא נטהרה פעם אחת עדיין הוא בשם זבה לדעת הרמב"ן וסייעתו' מ"מ מסולקת מדמים לא הוי ומרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בפירושו להלכות גדה נסתפק בזה ולפי ענ"ד כמו שכתבתי וא"כ פיון דאינה בחזקת מסולקת מדמים יש לחוש שמא תראה ותסתור וזה שאמרו דמן הדין בכה"ג דמייירי קרא דראתה וספרם הי"א תטהר לגמרי שיהא בחזקת מסולקת מדמים אבל אסרו חכמים לעשות פן שמא תבוא לידי ספק ר"ל שמא יבואו ימי נקיים שלא בשעת י"א שבין גדה לגדה ואז יש לחוש שתבוא לידי ספק ולכך אסרו לעולם פן נראה לפיענ"ד לפרש לשון ר"ש: תשובה קע"ו עוד להרב הג"ל עוד העיר מעלתו נ"ל על דברי החו"ד בסי' קפ"ד ס"ק ז' דאם שימוש סמוך לונסתה ונזכר באמצע תשמיש דצריף לפרוש באבר מת פיון דאסור בתשמיש ומעלתו פקפק לפי מ"ש הנוב"י ח"א ביו"ד סי' נ"ה דעונה סמוך לונסתה דאוריין' אע"ג דונסתות דרבנן דשמא ראתה לא חיישינן אבל שמא תראה חיישינן א"כ י"ל דאדרבה י"ל בהיפוך שצריף להיות זהיר לפרוש באבר חי דלשמא ראתה לא חיישינן אבל שמא תראה עכ"ל מעלתו ובאמת שגם אני סובר פן אפילו בלא דברי הנוב"י הג"ל שאינם מוסכמים לפי ענ"ד כאשר יבואר לפנינו א"ה ונהנה על פקפוק מעלתו נ"ל דמה בכך שמא תראה פיון דקי"ל כר"ב בשבועות דף י"ח ע"א דמשמש מת בעריות פטור וכן פסק הרמב"ם בפ"א מא"ב דין י"א דאפילו מלקות לית בי' וע"כ דגרע אפילו מחיבוק ונחשוק שיהי הרמב"ם בפ"א מא"ב פוסק דבחיבוק ונחשוק איכא מלקות וא"כ אפילו תראה פיון שאינו דש ונועץ צפרניו עד שתמית האבר אין פאן אסור דאורייתא ואיסור דרבנן הא איכא לפרוש באבר חי ואין ספק מוציא מידי ונדאי ולא יפרוש ושב וא"ת עדיף.

ותו דהא הראב"ד והרשב"א בתוה"ב הארוך ותוס' ביבמות דף ס"ב ע"ב ס"ל דאי ונסתות דרבנן גם סמוך לונסתה דרבנן לא ס"ל כסברת הנוב"י הג"ל ולא חילקו בין שמא ראתה לשמא תראה והטעם נ"ל דכל דבר שהוא בטבע אינו בא פתאום ובקפיצה אלא בהדרגה וקודם ראית האשה כבר גופה ומחלה דמה נשתנה עד שעפ"י טבעה היא עומדת לראות בתוך זמן קרוב וא"כ אי מוקמינן אותה בחזקתה שהי' מזג גופה ע"ד שלא תראה בזמן קרוב כף עדיין עוד מזג גופה שלא

תראה בזמן קרוב ולכך שפיר לא חילקו הראשונים ז"ל בין שפא ראתה ובין שמה תראה ומיתה שאני שאינה בפה בטבע אלא ע"י מקרה החולה ולא הי' גופו בחזקת שאינו ראוי או עומד לחולי לכך חיישינו שפא יקרה בו מקרה החולי וימות וע"ז לא הי' לו חזקה ואפילו הי' לו חזקה לא הי' חזקה מבוררת משא"כ בראיית דם וזה שורש הסברא לחלק בין מיתה לזמן מועט למיתה לזמן מרובה דחששו ועיין בלח"מ ריש פ"א מגזירות ובשעה"מ פ"א מסופה: ואפילו אי חיישינו לשפא ימות איכ"ל דהיינו מדרבנן וכ"ש להרמב"ם דסובר דספק מה"ת להקל וה"ה לרשב"א דס"ל בפ"ק דחולין דף ט' ע"ב דספק הפא במקרה אמרינו דספיקא להקל מה"ת א"כ לפי"ז יש לישיב קושית הלח"מ עיי"ש דיש לומר דתרומה מקרי איקבע איסורא ונחששו לספק משא"כ בעלמא ואין פאן מקומו וא"כ לפי האמור גם שפא תראה הוא רק דרבנן.

ומפל מקום נראה כיון דחששו בשעת ונסתה והצריכו לפרוש מאשתו סמוך לנסתה איפא למיחוש לשפא ראתה ושפא תראה וא"כ אם פורש באבר חי איפא למיחוש לשפא ראתה והוא משמש עמה ביצאתו שהנא' לו כביאתו מ"מ לא מבצע' להראב"ד והרשב"א דס"ל דלצורך מצוה בשעה שיוצא לדרך או כיו"ב שריגין בסמוך לנסתה א"כ ה"ה דשרי יציאה זו לצורך מצוה ליזהר משום שפא תראה עדיין שהרי גם ע"ז נאמר והזהרתם ואולי לא תתאפק בעצמו בלי דישה ולא גרע מצוה זו דוהזהרתם ממצוה שחייב לפקוד את אשתו אלא אפילו אי נימא דאפילו לצורך מצוה אסורה הביאה בסמוך לנסתה מ"מ אין נרא' לאסור לפרוש באבר חי כיון דהאיסור ילפינן מוהזהרתם מפת זריזות ועדיין איפא זריזות: וכ"ש לפי מ"ש מרן הגאון בעל חת"ס בתשובה סי' קמ"ב בד"ה אבל באמת וכו' שאין דרך דם לבוא בשעת תשמיש ממש אלא או מקודם מחמת חימוד או לאחריו מיד וא"כ פאן שפדקה קודם תשמיש וגם לא ארגשה דדרך דם לבוא בהרגש' א"כ ע"כ עיקר מה שציוותה התור' והזהרתם מפת הראי' של אחר תשמיש מיד דשפא בסוף תראה במשך השעה' עד שימות האבר ושפיר דהיא זהירות לפרוש באבר חי וכן נרא' להביא ראי' מדברי התוס' בשבועות דף י"ח ע"א ד"ה המשמש שפירשו דהא דתנו במתניתן דשניהם חייבין בקרבן היינו דווקא בפירוש באבר חי וקשה האיד סתמה המשנה וע"כ כיון דמירי בסמוך לנסתה ראוי לפרוש באבר חי כן נראה לפי ענ"ד על פי מהו שסתמו הראשונים שפראה מדבריהם דיכול לפרוש ומצוה עליו לפרוש באבר חי וספר חו"ד אינו פעת תח"י לעיין בו והנראה לפי ענ"ד פתבתי: תשובה קע"ז בעזה"י יערגין י"א מנחם אב תר"ו לפ"ק.

לתלמידי הנותיק המופלג בתורה וביראה חרוץ ופנון כש"ת כ"ה זלמן ניל: יקרתה הגיעני זה שלוש פעמים וכו' והארכת בחי' תורה בענין רואה דם מ"ת וכו' והנה בדין זה פבר האריכו האחרונים בתשובותיהם הרבה וגם אין לי כל התשובות המדברים בענין הנה ולזאת לא אאריף פי אם בדבר הנוגע לדינא ובדבר הנוגע להשיב על דבריה וזה החלי בעזה"י"ת א) הלכה פסוקה ברמב"ם בפ"ט דין א' ובטוש"ע דאין אשה מטמא בין בנדח ובין בזיבה ושתהא אסורא מה"ת לבעלה אא"כ הרגשה ותראה דם ויצא בבשרה וכו' אמנם מה הוא הרגשה יש בזה פלוגתא המהרא"י בפוסקים סי' מ"ז ובתה"ד סי' רמ"ו נקט בפשיטות דהרגשה היינו פתיחת פי המקור אמנם ונדאי ל"ד פתיחת פי המקור דהרי הרמב"ם בפ"ה מא"ב דין י"ז כ' הרגשה הרגש גופה ונדודע וא"כ הוא הדין שאר שינוי הגוף הרגילין להיות בשעת ביאת הדם וכמ"ש הס"ט ריש סי' ק"ץ ס"ק א' אמנם הנוב"י בתשובה סי' נ"ה ר"ל דזיבת דבר לח חשיב הרגשה ומשמע לפי דבריו דווקא זיבת דבר לח אבל פתיחת פי המקור לחודא לא מקרי הרגשה וא"כ יש לפי דבריו קולא וחומר וזה אינה ממש פדעת מקצת האחרונים המובאים בס"ט ריש סי' ק"ץ דס"ל דבין הרגשה

פפה"מ או זיבה חשיב הרגשה אמןם פבר הסכימו האחרונים ומרן זצ"ל בחת"ס סי' קס"ז האריך לסתור דברי הנוב"י עיי"ש ונאני פתבתי עיין במקו"א [לעיל תשובה קע"ד] דאפילו אמרינו כהנוב"י מ"מ בעינין שתדע עפ"י רוב או עפ"י חזקה דהאי זיבה הוא דם והדיעה הזאת צריכה שתהא בשעה שעדיין הדם בבשרה דבעינין קרא פדכתיב דם יהי זוכה בבשרה ודרשו חכז"ל שתרגיש בבשרה וא"כ יש לישוב דברי הנוב"י מ"מ הסכמת האחרונים פדברי התה"ד הנ"ל.

ב' אם הרגישה פתיחת פיה"מ ולא מצאה דם סובר התה"ד בסי' רמ"ו דהרגשה סברא דאורייתא ופסק פן בש"ע רס"י ק"ץ והד"מ בסי' קפ"ח השיג עליו דמהש"ס אין ראי' דשאני התם דמצאה דם אחר אות יום ותל' דיצא בשעת הרגשה ולפי ענ"ד נראה ראי' ברורה דהתוס' לא ס"ל כה"ד עפ"י הקושיא שהקשתי בתוס' נדה דף ג' ע"א ד"ה מרגשת וכו' דס"ל דשאני מנירי פגון שהרגישה והקשה תלמידי הנ"ל הרי הש"ש הוכיח בשמעתא ג' פ"ד דהא דחיישינן למפרע זה דווקא אם נוכל לומר זה שנמצא או נודע עכשיו הוא הי' למפרע אבל זה אין סברא לומר דכשם שעכשו ראתה גם מעיקרא ראתה טפת דם אחר כמ"ש שם התוס' ע"ב ד"ה לאבני וא"כ פנין דהשתא הרגישה דם יוצא א"כ הרי גם להלל לא חיישינן למפרע.

אמןם הדבר פשוט דלא הרגישה דם יוצא ממנה ותוס' כ' רק שאשה מרגשת בשעה שהדם יוצא ממנה בפתיחת פה"מ או זיווע אברים וכיוצא אבל אין הדבר מוכרח דבשעת הרגשת אלו דם יוצא וא"כ השתא שמצאה דם אינה מוכרח שיצא דם ממנה השתא אם נודע שגם בפעם אחר הרגישה ולזה סובר שמאי דע"כ השתא יצא אפי' סיג אינו צריך דאם איתא דהוי דם מעיקרא פבר הרגישה ולחוש להרגשת מ"ר או עד ושמש לא חייש שמאי והלל חייש דלמא השתא לא יצא אלא מעיקרא בשעת הטלת מ"ר או עד ושמש ופשוט דחשש זה הוא רק מדרבנן ולסיג דמן הדין אמרינו פדאמרינו בחולין דף י' ע"ב נודאי פוגם כו' אין ספק מוציא מידי נודאי דתל' לעולם בנודאי ה"נ תליגין בהרגשה ונודאי ולא חיישינן להרגשת ספק וזה כוונת התוס' שם ע"ב ד"ה א"ב וכו' דלהלל החשש מדרבנן דתוס' ע"כ שם קאי בהרגשה השתא דאי לא הרגישה ממנ"פ אי לענין טהרות נמי בעינין הרגישה ולא ס"ל כמ"ד לקמן דף ט"ו מקור מקומו טמא א"כ פשוט דאין לחוש מן התורה דלמא אדרבה בשעת מ"ר או עד יצא דהואיל וחקת דם בא בהרגשה דאיכ"ל משום חזקה דמעיקרא וגם חזקת טהרות דלא איתרע פלל דאם בא שלא בהרגשה היא טהורה לגמרי אפילו השתא ולא קשיא ממקנה: ואפילו אי אמרינו לטהרות מקור מקומו טמא מ"מ יש לדון דחזקה דלבעל מהני גם לטהרות ואי לא מהני אם פן בנודאי אין מקום לתי' התוס' דכיון דהשתא לא ארגשה א"כ איך נימא דטעמ' דהלל מן התורה משום דלא ארגשה מעיקר' אדרבה מפח הטעם ההוא יש לחוש טפי דמעיקר' בשעת מי רגלים יצא פי היכ' דלא תצא מחזקת דם בא בהרגש' והארכתי בזה לישוב קושית הסדרי טהרה בחידוד שהוכיח דגם להלל לא תליגין מן התור' בהרגשת עד ושמש מדברי התוס' והקשה סתירה בזה ולפי ענ"ד פשוט כמו שכתבתי ואין פאן קו' פלל ואין פאן הכרח דלעולם קי"ל דתליגין בהרגשת עד ושמש הוא סברא דאוריית': עכ"פ מבואר דלפי פי' התוס' מוכרח לומר דלא כה"ד דאין הכרח שיצא דם בשעה שהרגישה ויש הרגשה בלא דם ותה"ד נראה דס"ל כפרש"י המובא שם וראיית התה"ד יש לישוב דלא תקשה עליו קושית הד"מ דהנה לכאורה קשיא באמת למה מאחר אחר אותיות טהורה מה"ת מעיקרא דהרי מבואר ברמב"ם רפ"ט מא"ב דחקת דם בא בהרגשה ובנודאי יצא לו הדין מסוגיא דפ"ק דאמרינו דטעמ' דשמאי דאשה מרגשת וכו' וא"כ מפח חזקה זו נימא פנין דבשעת תשמיש ארגשה והשתא לא ארגשה בנודאי בשעת תשמיש בא וכי תימא דיש חזקה דמעיקרא ואמרינו

השפּתּא הוּא דְרַאָתּה אַפּילוּ גַימא פּוּ מ"מ הוּי חֲזָקָה עַד חֲזָקָה וְתוּ הַרִי חֲזָקָה דְמַעֲיָקְרָא אִיתְרַע וְחֲזָקָת דָּם שְׂבָא בְּהַרְגָּשָׁה לָא אִיתְרַע וְצָרִיף לֹמַר דְּיִישׁ לָן ב' חֲזָקוֹת חֲזָדָא חֲזָקָת שְׂבָא רַאָתּה וְתוּ חֲזָקָת טְהָרָה לְבַעֲלָה וְחֲזָקָה זֹו לָא אִיתְרַע אִי גַימא דְּהַשְׂתָּא רַאָתּה וּמְסַתְמָא בְּאוֹתָהּ רַגַע לָא שְׂיָיִף לֹמַר אַרְגָּשָׁה וְלָאוּ אֲדַעֲתָהּ וּא"כ רַאָתּה בְּלֹא הַרְגָּשָׁה וְהִיא טְהוּרָה מַה"ת לְבַעֲלָה וּא"כ לְכַף י"ל טְפִי דְּהַשְׂתָּא רַאָתּה וּבְלֹא הַרְגָּשָׁה וְהִנֵּף ב' חֲזָקוֹת עֲדִיפּוּ מִחֲזָקָת דָּם שְׂבָא דָּם בְּהַרְגָּשָׁה: וְזֶה הוּא דְק"ל לְבַעֲלָה תה"ד אִי הָאִי סְבָרָא דְּהַרְגָּשָׁה לָא הוּי נִוְדָאִי א"כ אַפּילוּ הִיכָא דְּמַצָּאָה דָּם אַח"כ אַפּילוּ לְפִי ס"ד דְּלֹא יָדַע דְּיִישׁ לְתַלוּת בְּהַרְגָּשָׁת שְׂמֵשׁ מ"מ לָא מְקַשָּׁה מִיַּדִּי אִי דְּאַרְגָּשָׁה אַמְאִי טְהוּר דְּאִיכ"ל דְּטְהוּר מְשׁוּם דְּיִישׁ לָן ב' חֲזָקוֹת חֲזָקָת שְׂבָא רַאָתּה וְהַשְׂתָּא אִיתְרַע וְחֲזָקָת טְהָרָה לְכַף אַמְרִינִין דָּא ע"ג דְּאַרְגָּשָׁה לָא הִי דָּם אֲלֵא הַשְׂתָּא הוּא דְּאַתְמָאִי אֲלֵא ע"ש דְּהַרְגָּשָׁה סְבָרָא דְּאוֹרִינִיתָא דְּנוֹדָאִי הִיכָא דְּאַרְגָּשָׁה אַמְרִינִין רַאָתּה וּפְרִיף שְׂפִיר זֶה גְרָאָה פְּנוּנַת הַתּה"ד וְעִינִין בַּס"ט סִימָן ק"ץ ס"ק ג' שְׁהִבִּיא עוֹד רַאִיוֹת לַתּה"ד וְהַסְפִּים עֲמּוּ עִי"ש וְאַפְשָׁר דְּגַם הַתּוֹס' הַנ"ל לָא פְּלִיגּוּ עַלִּי אֲלֵא דַס"ל דְּנְהִי דְּרוּב פְּעָמִים אִי מְרַגְּשָׁת הִיא רוֹאִית דָּם מ"מ מִיַּעוּט אִיכָּא שְׂבָא תְרָאָה אַף אַם הַרְגִּישָׁה וְיִישׁ לְעֲשׂוֹת סִיג וְלַחוּשׁ שְׂמָא לָא רַאָתּה עֲתָה אֲלֵא מַעֲיָקְרָא וְע"ז אַמְר שְׂמָאִי פִּינּוּן דְּלֹא אַרְגָּשָׁה מַעֲיָקְרָא בְּנוֹדָאִי הַשְׂתָּא רַאָתּה.

ג' אַם הַרְגִּישָׁה בְּשַׁעַת הַטְּלַת מ"ר אוּ בְּדִיקַת עַד אוּ שְׂמֵשׁ אוּ נּוּכַל לְתַלוּת הַהַרְגָּשָׁה בַּמ"ר אוּ אִינֵף הַתּה"ד כ' בְּפִסְקִיו סִי כנ"ז בְּפִשְׁטוֹת דְּאִי אַרְגָּשָׁה בְּפִתִּיחַת פַּה"מ פְּשִׁיטָא דְּלֹא תְלִינִין בְּשִׁימוּשׁ וְהִנֵּה בַּש"ס רִישׁ פְּרָק הַרוֹאָה פְּתָם אִיתָא לְכַאוּרָה לְהִפּוּף דְּאַמְרִי שֶׁם לְעוֹלָם דְּאַרְגָּשָׁה וְאַיְמוּר הַרְגָּשָׁת שְׂמֵשׁ וְכֵן בְּעַד אַמְרִינִין פֵּן אִימוּר הַרְגָּשָׁת עַד וּלְעַנְנִין מ"ר פִּסְק הַרְמַב"ם בְּפ"ה מַה' א"ב דִּין י"ז בְּהַדְּיָא דְּאַפּילוּ אַרְגָּשָׁה שְׂנַזְדָּזַע אַבִּיר' תְּלִי בְּהַרְגָּשָׁת מ"ר וּבְאַמ' קָשָׁה לִי לְמַה לָא הִבִּיא הַרְמַב"ם חִידוּשׁ הַזֶּה גַם גַּבִּי עַד בַּפ"ד דִּין י"ח מַא"ב וְאִי ס"ל דְּלַמְסַקְנָא לָא צָרִיף לֹמַר דְּאַרְגָּש' וְכַמ"ש הַס"ט בַּסִּי קַפ"ג ס"ק ב' אוּ דַס"ל דְּמָאִי דְּאַמְרִינִין אַרְגָּש' אִין הַפְּנוּנָה שְׂנוּדָאִי אַרְגָּש' אֲלֵא דְּאִיכ"ל אַרְגָּש' אֲלֵא שְׂסַבְר' דְּהַרְגָּשָׁת עַד הוּא וְכַמ"ש הַפְּלִיטִי רִישׁ הַלְכוּת גְּדָה א"כ גַם בַּמ"ר לָא הוּי לִי לְהִבִּיא הַדִּין הַזֶּה דְּאַפּילוּ אַרְגָּש' תְּלִינּוּ וְכִינּוּן דְּפִסְק פֵּן בַּמ"ר גַם גַּבִּי עַד הו"ל לְכַתּוּב דְּאַפּילוּ אַרְגָּש' אַפִּי"ה אַם הוּא עֲגוּל תְּלִינּוּ בְּמַאֲכֻלַת וְאַמְרִינּוּ דְּהַרְגָּשָׁת עַד הוּי.

וְנִרְאָה לְפִי עַנ"ד דְּאִין כָּל הַהַרְגָּשׁוֹת שְׁוֹת בְּזָה דְּנוֹדָאִי אַם הַאֲשָׁה יָדַעָה שְׂנַפְתַּח מְקוּרָה אִין מְקוּם לְתַלוּת לָא בְּשְׂמֵשׁ וְלָא בְּעַד וְאִינֵף וְכַמ"ש הַתּה"ד הַנ"ל וְא"כ לַתּה"ד הַנ"ל אַפּילוּ לָא מַצָּאָה טַמְא' וְכ"ש אַם מַצָּאָה אֲלֵא דְהִי, מְקוּם לְתַלוּת דְּלֹא תְלִי בְּשׁוּם דְּבָר פִּינּוּ דְּנוֹדָאִי רַאָתּה וְהַש"ס לָא קְאָמַר אֲלֵא דְּאַרְגָּש' בְּאוּפּוֹן שְׂיִישׁ לְתַלוּת וּלְעַנְנִין מ"ר בִּיאַר לָן הַרְמַב"ם דְּאַרְגָּשָׁה הִינּוּ שְׂנַזְדָּזַעוּ אַבְרִיָה וְה"ה לְעַנְנִין שְׂיִימוּשׁ יִישׁ לְפָרֵשׁ פֵּן וּלְעַנְנִין בְּדִיקַת עַד דְּמַשְׁנִי נְמִי דְּאַרְגָּש' הִינּוּ ע"כ דְּהִינּוּ הַרְגָּש' קְלָה וּקְטַנָּה בְּפִי הַמְקוּר עַד שַׁא"א לָה לִידַע אַם הִיא מְהַעַד אוּ מְהַקּוּר וּבְדָבָר זֶה אִין לְדִינּוּ אֲלֵא מַה שְׂעִינִיו רוֹאוֹת לְפִי הַחֲקִיר' מְפִי וּלְכַף לָא הִבִּיא הַרְמַב"ם דִּין זֶה דְּאִין בְּזָה שׁוּם חִידוּשׁ דִּין דְּדִינוּ שְׁוֹה לָאִם לָא אַרְגָּש' דַּג"כ חִיִּישִׁינּוּ שְׂמָא הִי הַרְגָּש' קְלָה וּקְטַנָּה וּמַתּוּף שְׁהִיָּתָה טְרוּדָה בְּדָבָר אַחַר סְבָרָה הַרְגָּש' עַד וְשְׂמֵשׁ הוּא וְיִתְבָּאַר דִּינוּ לְקַמֵּן דִּין ה' אַי"ה.

ד פִּינּוּ שְׂבִירָנוּ דְּלָאוּ דְּוּוּקָא פְּתִיחַת פִּי הַמְקוּר הוּא הַרְגָּש' אֲלֵא ה"ה גְּזַדְדָּזַעָה גּוּפָה וְאַבְרִיָה כַּמ"ש הַרְמַב"ם א"כ גְּרָאָה בְּשִׁימוּשׁ לְעוֹלָם הוּי הַרְגָּש' וְא"א לָה לִידַע אִי מַצַּד הַשְׂיִימוּשׁ אוּ רַאִינ' דָּם וְכֵן גְּרָאָה מְדַבְּרִי הַרְמַב"ם ה' שְׂגָגוֹת פ"ה דִּין ו' שְׂכ' סְתָם בְּרַאָתּה דָּם בְּשַׁעַת תְּשְׁמִישׁ אוֹתִיוֹם דְּהִינּוּ תוּף שְׂיַעוּר וְנוֹסַת חִיבִין בְּקַרְבֵּן חֲטָאת וְקָשָׁה הָא בְּרַאֲשׁ פְּרָק הַרוֹאָה פְּתָם מְסִיק דְּמִיָּרִי בְּאַרְגָּש'

אָמַנְם לַהֲנִי ל' א"ש דְּלַעוּלָם בְּשִׁימוּשׁ הַיּוֹי הַרְגָּשׁ וּלְכַדָּה סָתָם וְכִי דְלַעוּלָה תְּשִׁיב הַרְגָּשׁ וְכִי נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַנוּב"י ח"ר סי' נ"ה דְּבִשְׁימוּשׁ לַעוּלָם הַיּוֹי הַרְגָּשׁ אָמַנְם בְּשִׁמְעָתִין דר"פ הַרְוֹא' פְּתָם מוֹכַח דְּגַם בְּשִׁימוּשׁ לֹא הַיּוֹי הַרְגָּשׁ בְּכָל עֵת פְּדַפְרִיף אִי דְאַרְגָּשׁ וְכִי וְאַפְשָׁר לִישָׁב דְּהַמְקַשֵּׁן סוֹבֵר דְּבַעֲי דְּוִוּקָא הַרְגָּשׁ שֶׁא"א לְתַלּוֹ בְּדָבָר אַחַר וּא"כ בְּעֵינֵי דְּוִוּקָא הַרְגָּשׁת פְּתִיחַת פִּיה"מ וּמְשַׁנֵּי לִי דְאַפִּילוּ מֵאִי דְאַפְשָׁר לְתַלּוֹת בְּדָבָר אַחַר תְּשִׁיב הַרְגָּשׁ: וְיִוְתֵר נְכוּן בְּעֵינֵי לִישָׁב עַפ"י מֵהַ שְׂמַבִּיא מְרֵן הַגְּאוּן זַצ"ל בַּחַת"ס סי' קמ"ב דְּאִין דְּרַף הָאִשָּׁה לְרֹאוֹת בְּשַׁעַת תְּשַׁמִּישׁ מְמַשׁ וּא"כ מְסַתְּמ' רֹאֲתָה אַח"כ קוֹדֵם פְּרִישׁ אוֹ לְאַחַר פְּרִישָׁה וּא"כ זֶה אֵינוֹמְנִכְרַח שְׁיִהְיֶה אִזְ הַרְנִשׁ וְע"ז פְּלַפֵּל הַש"ס אִי דְאַרְגָּשׁ וְכִי וּלְפִי"ז קִשְׂיָא הָא דְסָתָם הַרְמַב"ם וְצ"ל דְּאִזְנִיל לְשִׁיטְתוֹ בַּפ"ט מֵהַ אִיסוּרֵי בִיאָה דִּין א' דְּחֻזְקַת דָּם בָּא בְּהַרְגָּשׁ וְגַם פֶּאֵן אִפִּי לֹא יִדְעִינוּ דְאַרְגָּשׁ פִּינוּ דְאַפְשָׁר דְאַרְצֵשׁ וְסִבְרָה דְּהַרְגָּשׁת שְׁמַשׁ הוּא אָמְרִי מִפְּחַ חֻזְקַת דָּם שֶׁהוּא בָּא בְּהַרְגָּשׁ דְּוִוּדָאֵי אַרְגָּשׁ וּלְכַדָּה שְׁפִיר חֲזִיב בְּקַרְבּוֹ וְכָל זֶה בְּאִשָּׁה שְׁלֹא הִנְחֻזְק' לְהִיּוֹת רוֹאָה דָּם מ"ת אָבֵל בְּאִשָּׁה הַרְוֹאָה דָּם מ"ת א"כ בְּשַׁעַת תְּשַׁמִּישׁ מְמַשׁ בְּוִוּדָאֵי הִי הַרְגָּשׁ וּא"כ רוֹאָה דָּם מ"ת חֲמוּרָה מְשַׁאֵר אִשָּׁה הַמוֹצְאוֹת דָּם וּבִזְהָ מְנוֹשֵׁב הָא דְלֹא מְקַשָּׁה הַש"ס ר"פ הַרְוֹאָה פְּתָם עַל שְׁמוּאֵל מְבַרְיִית' דְּהַרְוֹא' דָּם מ"ת דְּגַם שְׁמוּאֵל סוֹבֵר פְּוִוּתִי כְּמִבּוֹא' בְּנִדָּה דָּף ס"ו וְהוֹי קִשְׂיָא שְׁמוּאֵל אֲדַשְׁמוּאֵל וְלַהֲנִי ל' א"ש.

ה) הַיּוֹצֵא לְנוּ מֵמָה שְׁאַמְרָנוּ דְּמִנְכְּרַח מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם הַנִּי לְדֹאִשָּׁה שְׁבַדְקָה אוֹ שְׁיִמְשָׁה אִפִּילוּ לֹא אַרְגָּשׁ מ"מ הַיּוֹי וְוִוּדָאֵי אִיסוּר דְּאוֹרֵיית' מְצַד חֻזְקַת דָּם שְׁבָא בְּהַרְגָּשׁ וְאַמְרִי אַרְגָּשׁ וְסִבְר' וְסַפְת' שְׁהַרְגָּשׁ עַד אוֹ שְׁמַשׁ הוּא וְכִי הוֹכִיחַ הַס"ט נְמִי מְלִשׁוֹן הַרְשָׁב"א בַּתְּשֵׁה"ב דָּף קי"א עֵינֵי בַס"ט רִישׁ סִי' קפ"ג וּאִפִּי"ה ס"ל לְרִשְׁבָּ"א שְׁם דָּאָם יֵשׁ מְקוּם לְתַלּוֹת דְּהֵינּוּ שֶׁהוּא פְּחוֹת מְפָגְרִיס וְאַפִּילוּ בְּעַד הַבְּדוּק אֵלָא שֶׁהוּא טַחְתּוֹ בִּירְכָה תְּלִינּוּ בְּמִאֲכֻלָּת אִם הוּא עֲגוּל וְכִי הַה"ט הַטַּעַם דְּאַפִּילוּ אָמְרִינוּ וְוִוּדָאֵי אַרְגָּשׁ מִיְהוּ הֵינּוּ מְצַד חֻזְקַת דָּם שְׁבָא בְּהַרְגָּשׁ וְהֵינּוּ מְצַד הַרְוֹב וְזֶה הִיכָא דְלִיכ' לְמִתְלֵי אָבֵל הִיכָא דְאִיכ' לְמִתְלֵי אָמְרִי דְּסַמּוּף מִיעוּט' לְפַלְגָא דְּמַעְלָמ' אֲתָא עֵינֵי"ש וְהַב"י בְּסִי' ק"ץ כ' דְּהוּאִיל וְלֹא אַרְגָּשׁ רְגְלִים לְדָבָר דְּמַעְלָמ' אֲתָא וּלְפִי"ז מְשַׁמַּע לְדָבְרֵי הַב"י אִפִּילוּ לִיכ' לְמִתְלֵי בְּעַלְמ' מ"מ לֹא הַיּוֹי וְוִוּדָאֵי בָּא בְּהַרְגָּשׁ דְּנִגְדַת חֻזְקַת דָּם בָּא בְּהַרְגָּשׁ יֵשׁ לָן רְגְלִים לְדָבָר דְּבָא בְּלֹא הַרְגָּשׁ מְדָלָא אַרְגָּשׁ וְהוֹי אֲוִוּדָנ' נִגְדַת אֲוִוּדָנ' וְהוֹי סַפְק וּלְכַדָּה פְּשִׁישׁ מְקוּם לְתַלּוֹת שְׁפִיר הַיּוֹי ס"ס וּלְפִי"ז הַרְמַב"ם דַּס"ל בַּפ"ט מֵאִי"ב דְּוִוּדָאֵי בָּא בְּהַרְגָּשׁ פְּלִיג עַל הַרְשָׁב"א דַּס"ל דְּתַלְנִי: וְהִנֵּה יֵשׁ נַפ"מ בֵּין הַנֶּדֶף ב' טַעְמִים דְּלְפִי טַעַם הַס"ט א"כ אִפִּילוּ אַרְגָּשׁ אֵלָא שְׁיֵישׁ לָהּ סַפְק אִם הִי הַרְגָּשָׁה מְמַשׁ אוֹ הַרְגָּשַׁת עַד וְהַה"ד בְּשִׁימוּשׁ לְפִי מ"ש לְעֵיל דְּחֻזְקַת דָּם בְּהַרְגָּשָׁה אֵלָא דִּי"ל דְּהוֹי הַרְגָּשָׁה מִפְּחַ הַשְׁיִמוּשׁ וְרַק מִפְּחַ חֻזְקַת דָּם שְׁבָא בְּהַרְגָּשָׁה א"כ אִם בָּא מְמַקּוֹר הוּא בְּחֻזְקַת שְׁבָא בְּהַרְגָּשׁ א"כ לְפִי טַעַם ב"י לֹא תְּלִינּוּ אָמַנְם לְטַעַם ס"ט תְּלִינּוּ וְהִנֵּה לְכַאוּר' קִשְׁיָא לְמָה לִי לְהַב"י וְלַס"ט לְוַמֵּר טַעְמִים לְמָה תְּלִינּוּ הַרִי קי"ל נְמִי בְּעַלְמָא בְּרִיאָה בִּי"ד בְּסִי' ל"ו דְּכָל הִיכָא דְּחֻזְקַת כְּשֵׁרוֹת וְאִיכָא לְמִתְלֵי תְּלִינּוּ וְתְּלִינּוּ בְּזַאב וּבְטַבַּח וְהַנִּי הָאִשָּׁה בְּחֻזְקַת טְהוּרָה קִיִּמָּא וּלְכַדָּה וְוִוּדָאֵי רֹאוּי לְתַלּוֹת בְּכָל מֵאִי דְאַפְשָׁר וּבְאַמְתָּ בְּרִשְׁבָּ"א שְׁם בַּתוּהַב"א מְשַׁמַּע קִצַּת דְּכָל זְמַן דְּאִיכָּ לְמִתְלֵי תְּלִינּוּ אֵלָא א"כ יֵשׁ רְגְלִים לְדָבָר שְׁלֹא לְתַלּוֹת וּא"כ אִיכ"ל דְּטַעְמוֹ מְטַעַם חֻזְקַת טְהוּרָה אָמַנְם בַּתְּהַה"ק כ' בְּהִיפּוּף דְּהָא דְּתְּלִינּוּ בְּכַתְּם עֲגוּל הוּא מְטַעַם פִּינוּ דְּעֲגוּל הוּא ע"כ לֹא מְגוּפָה הוּא וְזֶה תִּימָה וּכְבָר הַקִּשְׁיָא הַס"ט שְׁם מְלִשׁוֹן תוּהַה"ק גַּם עַל הַטו"ז בִּי"ד סִי' ק"ץ ס"ק נ"ג שְׁכ' דְּאַפִּילוּ בְּמִשְׁוֹף תְּלִינּוּ אִם יֵשׁ מְקוּם לְתַלּוֹת וְלִי קִשְׂיָא בְּהִיפּוּף מְטַעַם הַנִּי לְדַמ"ש מְרִיאָה: אָמַנְם לְאַחַר הַעִיּוֹן לֹא קִשְׁיָא מִיִּדֵי דְּהַתָּם בְּהַתִּירָא יֵשׁ מְקוּם לְתַלּוֹת אָבֵל בְּאִיסוּר' אִין לָן דְּבָר לְתַלּוֹת בּוֹ וּלְכַדָּה תוּלִין לְהַקְל אָבֵל פֶּאֵן נְהִי דְּבַהֲיָתֵר יֵשׁ מְקוּם לְתַלּוֹת גַּם בְּאִיסוּר יֵשׁ לָן לְתַלּוֹת דְּלָמָּא מְמַקּוֹר הוּא

לא מבצע' באשה דלית לה נוסת אלא אפילו ביש לה נוסת קי"ל דנוסות דרבנן מטעם שיתבאר לקמן בדין ד' בסוף וא"כ יש לחוש שמה מגופה הוא והוי ספק השקול וס"ל כר' יונה המובא בפר"ח ובתבו"ש דבספק השקול לא סמכינן על התזקה מדרבנן ואפילו לפי מה שהספיק הפרמ"ג שם מ"מ כ' היכא דאיכ' איסור מיתה מכ"ש איסור פרת לא מוקמינן על התזקה בספק השקול ולקף גם כן לא היו תולין אם לא מטעם שכ' הב"י או הס"ט.

איברא דקש' דלכאור' נהי נמי דתלינן מ"מ האי בדיקת עד שנמצא עליו הדם כמאן דליתא וכאלו נאבד וכמו"ש הנוב"י מהדו"ת סי' קי"ט והא דקי"ל בריאה דתולין אפילו למאי דקי"ל דנאבד' טריפה ע"כ היינו מטעם שכ' הש"ך יו"ד סי' ל"ט ס"ק מ"ב ובטו"ז שם ס"ק נ"ז אבל פאן קשה לכאור' הא קי"ל ביו"ד סי' קפ"ו דאם נאבד העד שפדקו בו אחר התשמיש אסורה לשמש וכאן אמרינן דבעגול תולין במאכלת ומשמע דהיינו נמי אחר התשמיש כמבואר בהד"ל בלשון הרמב"ם בפ"ד מאיסורי ביאה דאל"כ מאי ענין עד תחת הכר ונרא' דזה הוא דקש' לרשב"א בתוה"ק ומישב דבעגול הוי הכרה דהוא ממאכלת וא"כ הו' שפיר כבדקה ולעולם דגם הוא מודה היכא דיש לתלות תלינן אפילו במשנה ומן התור' אפילו ליכ' ס"ס תלינן פיון דהוי ספק השקול ומדרבנן בעינן ס"ס או סמוך מיעוט' לפלגא ומינשב היטב קושית הס"ט על הטו"ז: ועפ"י האמור דגם בשמיש הוא דפריה לעיל בנדה דף י"ד וניחוש דלמא דם מאכלת הוא לפי סברת הס"ט א"ש לפרש דאפילו לטהר נתלה במאכלת' אמנם להב"י דסובר דווקא ס"ס בעינן וכיון דשם ע"כ מיירי דליכ' ריעות' מדחייב קרבן א"כ ע"כ הקוש' רק דלמה נחתיב הקרבן דהרי מה"ת תלינן במאכלת כדלעיל דהוי ספק השקול ואוקמה אחזקה והרשב"א שלמד דין עד מהו קושיא דוניחוש וכו' או דסובר כסברת הס"ט וא"כ גם בכה"ג תלינן אם לתלות אפילו לטהר או דיליף מני' פיון דמוכח התי' דספק מקרי ממיל' הוי פאן ב' ספיקות: ועכ"פ לפי האמור ונדאי מבואר באשה דארגש' ומצאה בבדיק' בעד שאינו בדוק מראה ליחה טהורה וגם דם פחות מגריס אפי"ה לא תלינן במאכלת כמ"ש מרן הגאון זצ"ל בחת"ס סי' קס"ז דכאן לא שייכי טעמים הנ"ל לא של הס"ט ולא של הב"י ולקף לא תלינן וגם הנוב"י סי' קי"ט הנ"ל כ' דלא תלינן מיהו שם כ' מטעם אחר משום דהוי פנאבד ונפ"מ אם בדיקה בב' עדים להנוב"י טהורה אם ע"א נקי מדם רק ליחה לבינה ויש לפקפק על זה והעיקר פמרון זצ"ל ולכאורה הו' אפטר לומר דדם כ"ש יותר מסתבר לתלו' במאכלת' מבמקור שיהי דם כ"ש אין דרו' לבוא ממקור ונהי דהיכ' דבא גם ליחה לבינה לא שייך זה אבל בנמצא בעד ולא הרגיש' יש לומר דמסתבר יותר לתלו' במאכלת' משום דאין דרו' לבוא דם כ"ש וכמ"ש הס"ט סי' קפ"ג ס"ק דמיהו הא דתלינן בעד שאינו בדוק במאכלת קבלתי ממרון זצ"ל לאו היינו פשיעור גריס הנאמר בפתם דבפתם אפילו בזה"ז תלינן עד דאיכ' שיעור גריס שהוא קרוב לזילבערן גראשין שלנו פיון דאצלם הו' שכיח מאכלת פזה לא גזרו בזה"ו וא"כ נשאר מותר גם לדין וכמ"ש המעיל צדקה בסי' כ"ז משא"כ בעד שאינו בדוק תלינן רק בדם המאכלת כפי המצוי עתה והוא שיעור קטן בכ"ש: ו) ואחר שפיררנו דיני הרגשות ומה שתלי' בד"א נבוא לדין רואה דם מ"ת והנה"כ כ"ז שלא הוזהרה אצל בעל הא' הוא מותרת לו מטעם חזקת טהרה פיון דליכ' ריעות' עדיין לכ"ע סמכינן על התזקה ומה דראתה א' או ב' פיון דאינו נקבע עדיין לא חיישינן עלה פיון דאין דרו' אשה לראות בכה"ג ויש בזה"ג טעמים אע"ג דבעלמ' גם בנוסת שאינו קבוע חוששין פאן לא חיישינן או משום דהוי פנוסת קפיצת שכל זמן שאינו נקבע לא חיישינן אם אינו ביום דוע וכמ"ש הנוב"י סי' מ"ג או משום אינו קבוע לא אסרינן על בעלה לעולם או משום דהוי ס"ס שמה לא תראה ואת"ל תראה שמה הוא מהצדדים

וכמ"ש הסמ"ג הטעם הוא דשרי' לבעל הב' וג': אמנם גוף הספק הזה דחיישינו שמה הוא מהצדדים הקשו הפוסקי' הא קי"ל במשנה פ"ב דנדה דף י"ח דחזקת דם הוא מן המקור ולא מן הצדדים עיין בטו"ז רס"י ק"ץ ובמנח"י שם ומ"ש המנח"י הטעם הואיל ורוב נשים אינם רואין דם מ"ת זה אינו מספיק לפי ענ"ד דהרי באשה שאין לה נוסת לא שיהי' זה דאדרב' כ' הרמב"ן והר"ן סו"פ אלמנה ניוזנית דנרפה לראות גם מ"ת אלא נראה הפנונה דנהי' דרוב דמים באין מהמקור אמנם בנשים הרואים דם מ"ת אין רוב שבא להם הדם מהמקור אדרב' אפשר שרוב נשים הרואין מ"ת הדם בא להם מהצדדים ועכ"פ מידי ספיק' ופלגא ופלגא לא נפקא וכיוצא בו אמרינו במס' מכשירין פ"ב מ"ט דאזלינו אחר רוב אוכלי בשר ולא אחר רוב בשר ובתשובת מעיל צדקה סי' ס"ח כ' דמצרפין גם דם עלי' לצדדים והוי פלגא.

ועכ"פ סיבת ראית דם מ"ת או מחמת חזמוד וחימום טובא רוא' כמ"ש הס"ט בס"י קפ"ו או מחמ' חבטת השמש וכמ"ש הרמב"ן בפ' אלמנה הנ"ל או מחמת הצדדים ובזה תלי' נמי אי נימא דנוסת הרוא' דם מ"ת חשיב כנוסת הקפיצות או כאוכלי שום ופלפלין עיין בש"ך סי' קפ"ז ס"קלה ובנוב"י סי' מ"ג דאי מחמת חזמוד א"כ הוי כאכלה שום ואי מחמת חבטה הוי כנוסת הקפיצות וממ"ש הש"ע לקמן סעי' י"א פרשב"א בתשובה דחוששין אפי' באינה קבוע אם הוא ליום ידוע או הפלגה ידוע קשה אמאי לא תהי' מותרת מטעם ס"ס (ואפשר פינן דהי' ביום ידוע מוכח דאינו מן הצדדים ולפי"ז בכה"ג אפילו נישאת לאחר אינו מותרת בהם) וצריך לומר דהוי כעושה ס"ס בידים וכיון דאפשר להמתין בעונה אחרת ודווקא לענין שלא לאסור לגמרי סמכינן על ס"ס וא"כ צ"ל הא דלא חיישינו אפילו ביום שאינו קבוע צ"ל מטעם הנ"ל דהוי כנוסת הקפיצות וכמ"ש הש"ך) אמנם לפי הנ"ל אי נימא כהש"ך א"כ אפילו קבעה ג"פ הוי רק כאילו קבוע וכמ"ש הנוב"י שם והוי ספק וא"כ להוי ס"ס שמה לא תראה ומה מצדדי' ואמאי אסרו לראשון ונראה מפח זה דלא בש"ך אלא דהוי כנוסת הגוף והא דלא אסרי' בפעם אחת הוא מטעם הט"ז שם ס"קיו דמשום חשש אין אוסרין אותה לעולם וכמ"ש לעיל: ז) בראיה ג"פ מ"ת בבעל הראשון אסורה לו ומותרת לאחר עד ג"פ והטעם דאסירה לו פינן דהחזקה בנודאי תראה בכל פעם ואע"ג דאפתי איכא ספק שמה מן הצדדים וא"כ שוב הי' לן להעמיד האשה על חזקתה ולתלות שהוא מן הצדדים אמנם כבר ביררנו בדין ה' דבספק השקול לחודא לא מטהרין ולא אוקמא אחזקה לכל הפחות מדרבנן אמנם עדיין קשה לפי מ"ש הרשב"א בתשובה סי' תתל"ט דנוסת זה גם לדין מדרבנן לפי מאי דקי"ל ונסתו' מדרבנא"כ עדיין תקשה ממנ"פ מה"ת הוי רק ספק והוי ס"ס ומדרבנן דחשבינן לה כנודאי תראה מ"מ שוב הוי ספק דרבנן שמה מן הצדדים וספק דרבנן להקל (ואי משום אפשר לברר אסורה לראשון א"כ גם לשני תאסור דאפשר לברר ע"י ג' שפופרת) וצ"ל פינן דמדרבנן חשבי' לה כנודאי תראה ובנודאי אם תראה הדם יהי' טמא דאז הוי ספק דאורייתא ולא תליגי' להקל וא"כ פינן דחשבינן לה כנודאי תראה א"א להתירה דהוי כתי' דברים סותרין זה את זה (ולא קשה מה שהקשית דיהא ס"ס שמה מן הצדדים ושמה לא תרגיש חדא דחזקת דם בא בהרגשה אפי' נימא דעד השתא ידעה וטענתה ברי שלא הרגישה אי נימא דנאמנת מה שאין מוכרח אי נאמנת מ"מ נהי' דעד השתא ידעה וטענתה ברי שלא הרגישה אפי' אי נימ' דנאמנות מה שאינו מוכרח אי נאמנות מ"מ נהי' דעד השתא יצאת מחזקתה מ"מ מהשתא חיישינן דתהא בחזקתה דהא ונסתות וחזקה כזו דרבנן ותו כבר אמרתי בפשעתי תשמיש בנודאי אשה מרגש' דהיינו אם היא רואה דהמ"ת ולא שיהי' זה פלל:) וכל זה לבעל הראשון אבל לבעל שני מותרת ודעת הב"ח דמותרת מטעם דאין כל האצבעו' שוות ומפח זה אמרינן דהוא מן

הצדדים והאחרוני תמהו עליו בזה טובא דמ"ש בעל ראשון מבעל שני אבל לפי מה שפיררתי הכל נכון דס"ל פנ"ל בנודאי אם מצאה דם נהי דספק השקול הוא א"א לה לאוקמא בחזקת טהרה דקי"ל בספק השקול היכא דאיכא ריעותא לא מוקמי' אחזקה וכ"ז אם פבר ראתה והוי ריעותא אבל לשני הוא מותר כל זמן שלא הוחזקה שתראה ואמרנין אין כל האצבעות שוות ולא תראה פלל ואין פאן ריעותא ושפיר מוקמינין אחזקה משא"כ לראשון פנין דמדרבנן הוחזקה בנודאי תראה א"כ הוי פראתה ואיכא ריעותא ולכך אסורה לראשון ומותרת לשני ובנודאי אם תמצא דם אצל שני שוב צריכה שתספור ז' נקיים פנין דהוי ריעותא לא סמפינין אחזקה פנ"ל ודברי הב"ח נכונים.

אמנם הסמ"ג לא ס"ל כב"ח בזה (ואפשר שטעמו דס"ל דאין זה ספק השקול שמהצדדים דהרי במקור אחזק דם משא"כ בצדדים וכעין דאמרנין בסי' קצ"א דחזקת דם מהמקור נהי דר"י פליג מ"מ ל"ה ס"ס) אי משום דס"ל דגם אצל בעל שני מקרי ריעותא מה שראתה אצל הראשון ויותר נכון דס"ל פנין דמטעם חזקה אתא' עלה להב"ח והא קי"ל בחזקה לחודא אמרינין כל היכא דאיכא לברורי מבררין כמ"ש המג"א בסי' ח' ס"ק י"ב ולכך כ' דבאמת הטעם שאין כל האצבעות שוות הוא שיהיה גם אצל המקור וא"כ הוי ס"ס ועפי"ז מבואר דגם הסמ"ג אפשר דס"ל דס"ס צריף לברר משא"כ פאן דאפילו בלי ס"ס מותרת ורק משום בירור ולכך מותרת לשני לגמרי ואפי' בפעם הב' נהי דחזינו דאצבעו ג"כ מוציא דם מ"מ דלמא אין כל הכוחות שוות ואיכ' שוב או כטעם הב"ח כולקמן בסי' קצ"א משמע דגם לר' יוסי ס"ל דאין זה ספק השקול הואיל ובמקור הוי נודאי דם משא"כ בצדדים אמרי' אין ספק מוציא מידי נודאי ורק לס"ס מצרפינו) או כטעם הסמ"ג: והנה טעם דנוסות דרבנן בירתי פבר במקום אחר דלא נראה מ"ש הנוב"י סי' נ"ה אלא כמ"ש המק"ח באו"ח סי' תס"ז ואני ביארתי דבריו (לעיל תשובה קע"ד) דהרי אנו רואין דהאשה נשתנית בענין דמי' לפי השנים והדם עולה ויורד עמה לפי שנותי' וחזקה שיהיה רק אם הדבר הוא עדיין מה שהי' פבר בעת קבועת הנוסת אבל פאן לענין דמיה פשפאים שלשים יום אחרים פבר הזקנה יותר ממה שהיתה עד עכשו ואינה קובעת חזקה כה"ג מועיל ושם הארכתי ועכ"פ זו הסבר' הוא ג"כ פאן לענין רואה דם מ"ת דתל' ג"כ בנוסתו דרבנן וכמ"ש הרשב"א סי' תתל"ט וכשם שאסרי' בבעל הראשון ה"נ בבעל שני ומטעמים הנאמרים למעל' ולכך מותרת לג' עד שתתחזק אצלו ג"כ אז אסורה לכ"ע: ח) הנה חכז"ל התירו אע"ג שהוחזקה לראות מ"ת אם בדיקה בשפופרת ולא מצאה בראש המכחול פמבואר ביו"ד סי' קפ"ז סעי' והנ' בנודאי אם בדיקה ומצאה בצדדין מוכחא מילתא דמהצדדין בא וטהור' (ואפי' ז' נקיים לא צריכי' והנוב"י שם בסי' מ"ג ובשאר סימנים שם חשש לחומר' לענין ז' נקיים ולא משמע פן דרק לענין חומר' דקדשים אמרינו דכותלי בה"ר אוקמוהו וכדאמרי' נמי בנדה דף ס' אבל הכא מאן עכבה ואי אית' דם מעיקר' הוי אתא) וכן אם פבר הוחזקה בג' פעמים בג' אנשים דמחזיקינו לה דתראה בכל אצבע יש ג"כ להקל אפילו לא מצאה פלל דע"כ נתרפאה וכמ"ש הנוב"י בסי' מ"ג אמנם פל זמן דלא הוחזקה בג' אנשים ואפי"ה מהני ואפילו לא מצאה דם פלל קשיא דאימור דלכך לא מצאה משום דאין פל האצבעות שוות פן הקש' הב"י ותי' הואיל ורוב נשים אינם רואות מ"ת תלינו להקל והס"ט הקשה עליו באשה שאין לה נוסת אדרב' רגילה לראות גם מחמת תשמיש וכמ"ש הרמב"ן סו"פ אלמנה גיזונות ועוד האריף הס"ט טובא בסי' קפ"ז ס"קו: ולפענ"ד נראה לישב בעזה"י דהנ' ראית דם מחמת תשמיש אפשר שיבוא מפח ג' סיבות א' מחמת חימום וחימום טובא היא רואית מ"ת ולפי"ז נראה דאין לחלק בין אצבע זה לאצבע אחר או פח זה וכח אחר

אָמַנְם יֵשׁ סִיפָה ב' ע"י דוֹחַק וְחֻבְטַת הַשְּׁמֵשׁ תִּרְאָה וְכַמ"ש הֶרְמֵב"ן בְּמִלְחָמוֹת סו"פ אֶלְמָנָה נִזְוֹנָת
עַל הַר"ף שֶׁם דְּפֶסֶק כר"ח בֶּן אֲנֹטִיגְנוֹס וּבְדוֹחַק הִזָּה שְׁפִיר י"ל דָּאִין כָּל הָאֲצָבָעוֹת.

שְׁוֹת וְאִין כָּל הַכּוּחוֹת שְׁוֹת אֶלָּא דְקָשָׁה הַדְּבָר דְהָרִי כ' הֶרְמֵב"ם ב'פ' י"ב מ"ה א"י"ב דִּין דָּאִין
הָאֲצָבָע מְגִיעַ לְמִקּוֹר אֶלָּא בְּגִמְרַת הַשְּׁמֵשׁ וּלְפִי אֲנִרְךָ הָאֲבָר נֹגַע בְּמִקּוֹר וּמֵאִי עֲנִין דוֹחַק לְכָאן
וְנִרְאָה דְבִאֲמַת לָאו בְּעֲנִין רוֹחַב הָאֲבָר אֲנִו תּוֹלִין אֶלָּא בְּעֲנִין אֲנִרְךָ הָאֲבָר וּבִזְהָ אֲמֵרִין אִין כָּל
הָאֲצָבָעוֹת שְׁוֹת וְכֵן אִין כָּל הַכּוּחוֹת שְׁוֹת דַּע"י הַפֶּחַ הוּא הוֹלֵךְ וְדוֹחַק עַד הַמִּקּוֹר וְסִיפָה ג' הוּא
שְׂבָא מִן הַצְּדָדִים וְאִזּוּ בְּנוֹדָאִי אִין כָּל הַכּוּחוֹת וְהָאֲצָבָעוֹת שְׁוֹת וְא"כ מִיְנֻשָׁב קוֹשֵׁיַת הַב"י דְמֵאִי
מְהַנֵּי שְׁפּוֹפְרַת הָא אִין כָּל הָאֲצָבָעוֹת שְׁוֹת וְלִהַנֵּי"ל מִמֵּנ"פ אִי מִשׁוּם חִימוּד חִימוּם אִין חִילּוּק בֵּין
אֲצָבָע זֶה לְאַחֵר וְקִים לְהוּ לַחֲכוּז"ל דְגַם בְּשְׁפּוֹפְר' יֵשׁ לָהּ חִימוּד וְכַמ"ש מֶרֶן זצ"ל בְּתִשְׁבֻּב' ס'י
וַע"כ דְחִיּוּשֵׁינָן בְּדוֹחַק וּבְחֻבְטָה בְּמִקּוֹר וְאִיכ"ל דְזֶה שְׁיִיף בְּאֲצָבָע אָדָם אֲבָל בְּשְׁפּוֹפְרַת שְׂכ'
הֶרְמֵב"ם וְהַש"ע שֶׁם דְתַכְנִיס אוֹתוֹ עַד מְקוֹם שְׁיִכּוּלָהּ א"כ הוּא מְכַנֵּס אוֹתוֹ עַד הַמִּקּוֹר וְהוֹלְכוֹת
וּמְגִיעַ יוֹתֵר מִמָּה שְׁיִוִּכַל לְהִגִּיעַ הַשְּׁמֵשׁ בְּאֲצָבָע וְא"כ שׁוֹב אִין לְחוּשׁ לְאֲצָבָע הַדוֹחַק בְּמִקּוֹר: וְלֹא.

נִשְׂאָר כִּי אִם אִי בָּא מִן הַצְּדָדִים וְאִזּוּ שְׁיִיף שְׁפִיר דָּאִין כֹּחַ וְדוֹחַק הַשְּׁפּוֹפְרַת דּוֹמָה לְאֲצָבָע וְאִזּוּ
בְּלֹא"ה טְהוּרָה וּלְכַף שְׁפִיר אֲמֵרִין דְמִן הַצְּדָדִים הוּא וְזֶה שְׂאֲמֵרוּ בְּיָדוּעַ דְהוּא מְהַצְּדֵדִי אַע"ג
דְאֲפִשֵׁר דְהִי מִן הַמִּקּוֹר וְנִתְרַפָּא מ"מ כִּינּוּ דְלַעוֹלָם מוֹקְמִין הַדְּבָר בְּחֻזְקָה דְמַעֲיָקְר' וְאֲמֵרִין
שְׁעַדִּין הַדְּבָר לֹא נִתְרַפָּא אֶלָּא שְׂבָא מְהַצְּדֵדִי וְלַעֲנִין צְדָדִים בְּנוֹדָאִי אִין מַעֲלוֹת וּפְעוּלַת הַשְּׁפּוֹפְרַת
כְּפְעוּלַת הַשְּׁמֵשׁ שֶׁהוּא בְּכַח טְפִי וּבִזְהָ מִיְנֻשָׁב מִה דְקָשָׁי לִי לְמַהר"ח בְּתִשְׁבֻּבַת נוֹב"י ס'י מ"ו דְלָמָּה
סְגִי בְּפַעַם אֶחָד לְמִיעֵקֶר וְנוֹסַת קְבוּעַ וְלִהַנֵּי"ל בְּנוֹדָאִי אִם הִי הִתְיָתֵר רַק מִפֶּחַ נִתְרַפָּא הִי בְּעִינָן ג"פ
אֲבָל כָּאן דְתַלִּין בְּצְדָדִים וְלֹא הִי חֻזְקָה כָּלֵל סְגִי בְּפַעַם אֶחָד וּבִזְהָ מִיְנֻשָׁב דַּעַת הָאֲפִי רַבְרָבָא
הַמּוֹבָא בְּש"ף ס"ק דס"ל בְּעֵבֶר וְשִׁמְשׁ בַּעֲי' ג"פ דְשֶׁם לִיכָּא לְמַתְלֵי בְּצְדָדִים דְבִשְׁמֵשׁ לַעוֹלָם
הַחֻזְקָה בְּכָל הַכּוּחוֹת וּלְכַף צְרִיכָה ג"פ לְמִיעֵקֶרָה.

אָמַנְם הֶרְמֵב"א פְּלִיג וְקוֹשֵׁיַת מַהר"ח יֵשׁ לִישָׁב דְהַנ' מְסַבְר' נִרְאָה דִּי"ל דְלַעוֹלָם פ"א עוֹקֵר פַּעַם
אֶחָד וְא"כ אִי לֹא הַחֻזְקָה רַק בְּג' פְּעָמִים וְעַקְרָה פַּעַם אֶחָד שׁוֹב רְאוּי שְׁיָהָ דִינוֹ כְּנוֹסַת שְׂאִינוֹ
קְבוּעַ וְא"כ צְרִיף טַעַם לָמָּה אֲמֵרִי בְּסִי קפ"ט דְדִינוֹ כְּנוֹסַת קְבוּעַ רַק דְנוֹסַת קְבוּעַ יֵשׁ לְדוּנֹו לְב'
חֻזְקוֹת א' חֻזְקָה דְהַשְׁתָּא דְתִרְאָה בְּאוֹתוֹ זְמַן שְׁקַבְעָה עוֹד אֲפִילוּ עַקְרָה פ"א וְנַעֲשֶׂה סְפַק מ"מ יֵשׁ
לִן חֻזְקָה דְמַעֲיָקְר' דַּעַד הַשְׁתָּא הַחֻזְקָה שְׁתִּרְאָה בְּאוֹתוֹ עַת וּלְכַף בַּעֲי' שְׁתַּעֲקוֹר' ג"פ מִשְׂא"כ בְּרֹאָה
מ"ת אִם נַעֲקֵר פ"א שׁוֹב הָיִי סְפַק אִם תִּרְאָה נְמִי דְחֻזְקָה דְמַעֲיָקְר' הוּא שְׁתִּרְאָה מ"מ כִּינּוּ דָּאִינוֹ
קְבוּעַ הוּא הָיִי ס"ס סְפַק לֹא תִרְאָה וְאִת"ל תִּרְאָה שְׂמָא מְהַצְּדָדִים וְאִת"ל דְהָיִי נֶגֶד חֻזְקָה מ"מ נִרְאָה
אֲפִילוּ אִי בְּעֵלְמ' לֹא אֲמֵרִי ס"ס נֶגֶד חֻזְקָה כָּאן דִּישׁ לִן גַּם חֻזְקָה לְהַתִּיר חֻזְקַת טְהוּרָה לְכ"ע אֲמֵרִין
ס"ס מְהַנֵּי כֵּן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד לִישָׁב קוֹשֵׁיַת מַהר"ח אֲפִילוּ לְדַעַת הָאוֹסְרִין וְכַמּו"ש לְעֵיל בְּדִין ו'
דְהֵאִי רוֹאָה מ"ת הָיִי כְּנוֹסַת הַגּוֹף כְּנוֹסַת קְבוּעַ אֲפִי"ה נַעֲקֵר בְּפ"א וְלִפִּי"ז דוֹנְקָא אִם לֹא הַחֻזְקָה
רַק ג"פ עוֹד דוֹנְקָא אִם לֹא הִי בְּיוֹם יָדוּעַ אֲבָל אִם הִי בְּיוֹם יָדוּעַ שְׁכַתְבְּתִי שֶׁם דְנִרְאָ' דל"ש סְבַרַת
צְדָדִים א"כ הָרִי צְרִיף עַקְרָה ג"פ וְצ"ע וּמְסִידוֹר לְשׁוֹן הַש"ע יֵשׁ לְדַיִּיק כֵּן.

ט) בְּרֹאָה. מִחֻמַּת תְּשֻׁמִּישׁ וְיֵשׁ לָהּ מְכָה הַמוֹצִיאָה דָּם לְכ"ע תּוֹלִין בָּהּ כְּדַמְנֵי בְּפִרְיֵית' בְּגִדָה דִּר
ס"ו וְתוֹלָה בְּמִכְתָּהּ וְכו' לֹא מְבַעֵי בְּיֵשׁ לָהּ נוֹסַת א"כ שְׂלֵא בְּשַׁעַת נוֹסְתָהּ אִינוֹ מְצוּי שְׁיָבוֹא דָּם
מִמִּקּוֹר א"כ תּוֹלִין בְּמְצוּי אֶלָּא אֲפִילוּ בְּאִין לָהּ נוֹסַת וְנִהִי שְׂכ' הֶרְמֵב"ן הַנֵּי"ל שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ
שֶׁהַתְּשֻׁמִּישׁ יִגְרוֹם לָהּ רֵאִי מ"מ אִין זֶה אֶלָּא סְפַק אִם הַתְּשֻׁמִּישׁ יִגְרוֹם לָהּ וְהַתְּלִי' בְּמִכְתָּהּ הַמוֹצִיאָה

דם הוא נודאי נאמרין א"ס מוציא מידי נודאי פדאמרין בפ"ק דחולין דף י' ע"ג נודאי פוגם ועור ספק ותלינו בעצם ולפי"ז לא מבעי' שהיה מתרת לבעל' פשתטהר אלא אפילו טביל' לא צריכה דתלינו הדם במכה במצוי פדמוכח במרדכי שמפרש לה האי תולה במכה באשה שאין לה נוסת שהרי מפרש ואם יש לה נוסת היינו אשה שיש לה נוסת וסובר באשה שיש לה נוסת אפילו בלי מכה אמרין מצדדין הוא וע"כ הא דתולה במכה היינו אפילו באין לה נוסת ואפילו בלי ספירת ז"נ מדכ' המרדכי דבשעת נוסתה אין תולין וכו' מוכח דשלא בשעת נוסתה תולין אפילו בלי ספירת ז"נ ולפי האמור י"ל אפילו בימי ליבונה קודם שתטהר תולין במכה כה"ג מטעם האמור למעל' ואע"ג דאין פאן חזקת טהרה וזה הוא דלא כהנוב"י בסי' מ"ב ועיין לקמן דין י"א מזה דכיון דלפי האמור מלבד הטעם דיש לה חזקת טהרה י"ל כיון דזה נודאי מוציאה דם ומקור עתה ספק אין ספק מוציא מידי נודאי ובלא"ה נרא' כסבר' מרן זצ"ל המבואר לקמן דין י"א.

מיהו במאי גזע זה דמכתה מוציא דם נראה דא"צ שגזע זה ע"י בדיקת שפופרת כמו שהוכיח הרשב"א בתוה"ב הארוך דפקט"ז אלא אם כפר נתחזקה ג"פ שבעת שפא לה פאב במקום המכה שיש לה מכה המוציאה דם והח"צ בסי' מ"ז הרבה להקשות טובא ופי' בכוננת רשב"א שבעינן שגזע שמכה מוציאה דם והאחרונים דחו פירושו עיין בנוב"י סי' מ"ב ובתשובת מרן סי' המ"ב אמנם עפ"י האמור היו דברי רשב"א נכונים וברורים דס"ל נמי שבעי' שגזע שמכתה מוציאה דם אלא שגילה לו שלא בעינן שגזע שמכתה מוציא דם ממש עפ"י בדיקת שפופרת אלא באומדנ' ועפ"י אומדנ' ורגלים לדבר הנאמר למעלה סגי זהו כוננת הרשב"א הנ"ל והי' מדויק בזה לשון הבריית' בגדה דף ט"ז הרואה דם מחמת מכה ר"ל כנ"ל בשעת פאב ולשון רבי דקאמר אם יש לה נוסת חוששת לנוסתה ומפרש הש"ס דהבא קאמר דאם חיישית לנוסת אשה נמי טמאה ואם לא אישית לנוסת מקור מקומו טהור הוא והוא לשון תמוה ועיין מ"ש מרן שם ולהנ"ל הקשה לרשב"ג אי חיישית לנוסת רצ"ל הא שתולין במכה הוא מטעם נוסת שבעת פאב בא לה ואם זה ברור לה א"כ גם דם גדה ברור וא"א לתלות ואם לא חיישית ואינו ברור לה אלא ספיקא הוא ואתה מטהר מפח ספק משום דמוקמי' אחזקה א"כ ע"כ סבירא לה מקור מקומו טהור דאי סבירא לה מקומו טמא א"כ אנדא לה חזקת טהרה וכמ"ש הנוב"י בסי' נ"ה ואע"ג שבאמת זה ליתא וכמ"ש מרן בסי' קס"ז להשיג עליו דברי עדיין נשאר לה חזקת טהרה לבעל' מ"מ אפשר בזה פליגו רבי ורשב"ג דרבי סובר מחזיקין מטומא' לטומא' וכדאמרין בעלמ' לענין מחזיקין מאיסור לאיסור ורשב"א פליג דלעולם מקור מקומו טמא ואפי"ה תלינו במכה משום חזקה חזקת טהור' לבעל' ולא מחזיקין מטומא' לטומא' וקיי"ל פרשב"ג פן הי' נראה לפי ענ"ד נכון בכוננת הש"ס ובכוננת הרשב"א בתוהבה"א הנ"ל אמנם בתוהבה"ק מבואר מלשוננו דלא כהח"צ ודלא כמ"ש לעיל אלא כמ"ש ה"ב בכוננתו יוד) הדין במכה שאינו דוע שמוציאה דם מיהו זהו בנודאי ברור כמו שכ' מרן זצ"ל בסי' קמ"ג דבעי' שתהא מכה שיש שם דם ושזרפ' לכל הפחות בשאר נשים להוציא דם שפן כ' הרשב"א בתוה"ק שתלינו במכה שאפשר שדם בא ממנה וא"כ ע"כ סובר הרשב"א דאומדנ' הנ"ל של הס"ט לאו פידיע' חשובה ולכך סובר אי ס"ד שבעינן דגזע דמכתה מוציא דם ע"כ היינו ע"י בדיקת שפופרת וע"ז קאמר שפיר בגדה דף ס"ו מוכח דל"ב שפופרת וע"כ דלא בעי' רק מכה שזרפה להוציא דם ואז תלינו במכה מטעם דמוקמי' אחזקה חזקת טהר' ובאמ' מדברי הרשב"א בתוה"ק הי' נרא' דווקא לענין שלא לאוסר' על בעל' מצד רואה דם מ"ת הוא דמתיר וא"כ זה הוא רק חשש דרבנן כמ"ש הרשב"א בתשוב' סי' תת"לט דווסתו' דרבנן אז תלינו בכה"ג במכ' אמנם המעיין ברשב"א בתוה"ב הארוך גם לענין איסור דאורייתא סמך

דהיננו שלא להצריכה טבילה וז"נ דהרי מפרש האי דנאמנת אשה לומר מפה יש לי במקור וכו' היננו רק מפה שאפשר שיבוא ממנה דם ושם ע"כ גם לענגן לטהרה לגמרי מייירי דהרי פליגו בה אי מקור מקומו טהור וא"כ ע"כ גם לענגן שלא להצריכה טבילה ס"ל לרשב"א דתולין במפה אפילו אינו ידוע שמפכה מוציא דם וכמ"ש הפוסקים בשמו: אמנם מה שהביאו בשמו שאפילו בשעת ונסתה לא בעינין שגדע שמפכה מוציאה דם ואפ"ה תולין בה מוכח בתוה"ב הקצצר דלא ס"ל פן דא"כ הי' לו להביא חידוש דין זה ושם אין פאן שום רמז מזה ותו תמהני אי נימא פסברת הפוסקים הנ"ל מנ"ל לרשב"א באמת דין זה דהרי אין להרשב"א ראי' רק מהאי דנדה דף ס"ו ומשם אינו מוכח אלא שלא בשעת ונסתה ומנ"ל לרשב"א דאפילו בשעת ונסתה לא בעינין שגדע שמפכה מוציאה דם ובפרט שלשון הרואה דם מחמת מפה משמע דבעי' שגדע שמפכה מוציא דם ומנ"ל להוציא הלשון מפשטי' ואין לרשב"א שום ראי' לזה ועוד תמהני דהרי הרשב"א סובר פדעת רבינו יונה בפי"ק דחולין דף י' דהיכא דאיכ' ריעות' לא מוקמינן אחזקה וכ"ש באיסור פרת ומיתה פבר פתבתי למעלה בשם הפרמ"ג בסי' כ"ט דלכ"ע לא מוקמינן אחזקה ואיך נטהר פאן אפילו בשעת ונסתה משום חזקה: ומפח זה נראה לפי ענ"ד בנודאי בשעת ונסתה גם הרשב"א מודה דבעי' שגדע שמפכה מוציאה דם ושדמ זה בא מן המפה דהיינו דהשתא מוציאה דם פדמשמע הלשון הרואה דם מחמת מפה ואפשר דלרשב"א בעי' שתדע זה דווקא ע"י בדיקת שפופרת ולכך לא הביא זה בתוה"ק דל"ש פלל שתדע זה ומ"ש הרשב"א ומסתברא דלא בעי' שתדע שמפכה מוציאה דם זה קאי רק על רואה דם מ"ת בין לענגן שלא תהא אסורה לבעל' לעולם ובין לענגן שא"צ טבילה וא"כ מיןשבים הקושיות הראשונות ומאי דקש' עדיין אמאי א"צ טבילה ובשלמא הא דמוותרת לבעל' י"ל דלא חשיב ריעות' פיון דתולי' דמחמת מפה קא אחי אין פאן חזקה שתראה כל עת דדרך מפה להתרפאות אכל הא דמוותרת בלא טבילה ע"כ הוא מטעם חזקה אע"ג דאיכ' ריעות' ומפח זה נראה דרשב"א מייירי באשה שיש לה נוסת ומפח שאין דרך המקור להוציא דם תולין במצוי טפי: ואפשר דאפילו באשה שאין לה נוסת פיון דמייירי באשה ששואית פבר וכבר אחזקה שאינה רואת דם מ"ת ע"כ מסתבר ומצוי טפי שמחמת מפה הוא ותולין לעולם במצוי ומבואר ברשב"א דהיינו אפילו לענגן שא"צ טבילה וא"כ לפי האמור דרשב"א מייירי באשה שיש לה נוסת דהוא מפרש כפי הרמב"ם דאם יש לה נוסת תולין בננסחה היינו הפי' סמוך לונסתה וא"כ משמע דברייטא באשה שיש לה נוסת מייירי וע"ז קאי הרשב"א ולכך תולין אפילו באינה יודעת שמפכה מוציא דם ואפילו בלי טבילה וכדפסק הרמ"א והמרדכי מייירי באין לה נוסת ולכך בעי' שגדע שמפכה מוציאה דם פן נראה לפי ענ"ד נכון בכוננת הרשב"א הנ"ל: אמנם אפילו אי נימא פפי מ"ש בשם הרשב"א דאפילו בשעת ונסתה תולין במפה נראה ברור דהיינו דווקא אדום מעט פגון טפה דם שאין דרך המקור להוציא דם פזה עינין בס"ט סי' קפ"ג ס"קד ולכהפ"ח על זה לא קבעו נוסת פיון שאנו רואין שאין רואית דם בשפע פדרך ונסתה א"כ ע"כ האי לאו מונסתה הוא ולכך ס"ל תולין אכל בנמצא דם פדרך ראיתיה בשעת ונסתה לא אמר אדם מעולם דנתלה במפה ובזה מיןשבי' כל הקושיות שהקש' החכ"צ (וכבר פתבתי במקו"א דקו' מר"ע יש לישב בלא"ה דאיכ"ל רע"ק לטעמי' דס"ל חיישינן למיעוטי' אפילו מה"ת וכמ"ש התוס' פחולין דף י"א ולדידנ' פשם דלא סמוך על רוב ה"נ א"א לסמוך על החזקה פדמוכח פחולין דף פ"ו ולכך התלמודים הסתפלו בו ולא השיבו עליו ורק לשיטתם קשיא להו וא"ש אפילו אם נפרש כפי הב"י והב"ח אליב' דהרשב"א אכל האמ' לולא שאינו פדאי הי' נ"ל פכוננ' רשב"א כמ"ש יא) וכיון שפל ההיתר הוא מפח דאוקי אחזקה כ' הנוב"י בסי' מ"ו דהיינו דווקא בשעת טהרתה אכל

בעת ספירתה וכיוצא דאית לה חזקת טומא' אין תולין במפה ומרן הגאון בסי' קמ"ב הרבה להשיב עליו אמנם אני מצאתי בנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' קכ"ז שגשאל פבר על זה ויישב בטוב טעם לחלק דהא דמוקמי' אשה אחזקתה גם בימי ספירתה היינו בחזקת שלא תראה אבל זו שראתה אלא שספק לן אי מפת מפה או מפת מקור אין לן לומר רק דנוקי אחזקה דמעיקר' בחזקת טהרה ובימי ספירה אדרבה איפא חזקת טומא' אמנם מרן זצ"ל אתי עלה מפת חזקה הפאה מפת רוב דרוב נשים אינם רואית והם בחזקת מסולקת בדמים בשעת ספירתן ואע"ג שכ' התבו"ש בסי' כ"ט דגבי חזקה הפאה מפת רוב צ"ל דע"כ אין לה ריעות' דהרי זו ע"כ יצאתה מן הרוב עיי"ש גבי מים במוח.

אמנם פאן פיון דידוע דיש לה מפה שדרבה להוציא דם ולענן זה ידענו דיצאתה מן הרוב אין לנו לומר דכשם שיצאתה מרוב זה יצאתה ג"כ מרוב אחר שנשים אינם רואים דם מהמקור בשעת ספירתם וכיון דרוב זה מסלק לחזקה דמעיקר' חזקת טומא' א"כ לא מבעי' דל"א כמ"ש הנוב"י שם בתשובותיו דמקרי אתחזק איסור' ואפילו ס"ס כ' שם דלא מהני דזה ליתא דהרי יש לו רוב נגד החזקה אלא דעדיין הי' אפשר לומר מ"מ חזקת טהרה לא מקרי דאנו קי"ל דאמרינו סמוך מיעוט' לחזקה והוי פלגא ופלגא ועיין ברשב"א במשה"ב ריש שער א' שכ' פללים בזה מ"מ אינם מוסכמים בזה ולפי תי' הרא"ש בפ"ק דחולין ורא"ה בבדהב"י משמע דלעולם אמרינו סמוך מיעוט' היכא דאיכ' מיעוט וא"כ גם בכאן עדיין הוא ספק מ"מ לענין שתהא מותרת לבעל' איכ"ל פיון דזה רק מדרבנן אמרינו סמלח"ז ואנו קי"ל ונסתות דרבנן א"כ איסור רואה דם מ"מ מדרבנן כמ"ש הרשב"א בתשוב' סי' תתל"ט והוי ספיקא להקל ומותרת ואע"ג.

שפתבתי לעיל דין ז' דאיכ"ל דכאן לא אפשר להתיר מפת ספק דרבנן מיהו פבר פתבתי לעיל דאיכ"ל דס' צדדין לא מקרי ספק גמור הואיל ובמקור קבוע דם ורק לצרף לס"ס חשביון לי' לספק וא"כ אין סברא הנ"ל מוכחת אמנם אפתי לא עלתה ארוכה דהרי בימי טומא' ע"כ יש לן לדון אם תצרוך ק"נ חדשים ונה הוי ס' דאוריית' אמנם לפי מ"ש לעיל בדין ט' וי' דמטעם מצוי אתאי' עלה א"כ יש לומר שפיר דאפילו בימי טומא' תולין במצוי פיון דאתחזק איסור' לא מקרי מכ"ש לפי דעת הרבה פוסקים לא אמרינו סמוך מלח"ז בכה"ג עיין ברשב"א במשה"ב הנ"ל ואפילו למ"ד סמלח"ז היינו מדרבנן ויש לשמוע להקל בדרבנן אם יש לה נוסת קבוע ושלא בשעת נוסתה ועיין בנוב"י שם היכא דהמפה ונדאי מוציא דם גם הוא התיר אפילו בימי טומאתה עיי"ש: יב) היכא דאין לה נוסת ומפתה אינו ונדאי שמוציאה דם דלא תלינו לדידן להקל מיהו זהו דנוקא אם יודעין שהוא מן המקור אבל באינה מרגשת יש לן ס"ס ס' מהמקור ספק מהצדדין ואפילו את"ל מהמקור אולי מהמפה פד פסק הרמ"א בסי' קפ"ז והש"ך תמה וכבר יישובו האחרונים פולם בזה דאין זה משם אחד דנפ"מ לענין מקור מקומו טמא עיין שם אמנם לפי ענ"ד לענין לטהר אותה לבעלה אם היא רואה דם מ"מ בלא"ה לא קשה דהוי ס"ס דספק הראשון מתיר יותר מהספק הב' בנודאי אם אנו דנין על הדם שלא להצריכה טבילה הווינו ב' הספיקות שם אחד אבל פאנאנו דנין על האשה אם היא מותרת לבעל' ומצד ספק הראשון דשמא מן הצדדים אנו מתירין אותה לבעל' לעולם בכל עת שתראה: אבל בספק השני אנו מתירין אותה לבעל' רק בעת שעדיין היא מרגשת במפה אבל כשתתרפא ואפי"ה תוציא דם תהא אסורה וא"כ הספק הראשון מתיר טפי מהשני ולכד פשוט דהוי ס"ס וע"כ הש"ך שתמה הוא רק לענין להתיר אותה בלי טבילה או בימי ספירתה ובזה צריכין אנו לתי' האחרונים הנ"ל ועפ"י האמור לענין לבעל' בנודאי היכא דאיכ' ס"ס דהיינו היכא דאין אנו יודעין אם הוא מהמקור או מן הצדדים הוא מותרת לבעל'.

אבל לעגנו שנשקרה לגמרי בימי טומאתה צריכין אנו לסברת הנוב"י והס"ט וא"כ צריף להיות מתון בדבר ולצרפו לצדדים אחרים וה' יורינו נפלאות מתורתו: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה קע"ח החיים והשלום וכל טוב לכבוד הרב המןפלג המאור הגדול כש"ת מוה' זכר' שפירא נ"י אב"ד בק"ק דארעא יע"א: מכתבו קבלתי ושמ נשאלתי לחוות דעתי באשה זקנה שחדל להיות לה אורח פנשים זה שנה וזה איזה חדשים נתחדש לה איזה מקרה שאינה יכולה לטהר עצמה לבעל' כי תמיד מוצאת פתמים ורואה מראות הנוטים לאדמומית בלי הרגש פתיחת פיה"מ ורק זיבת דבר לח וכשבודקת העד אינה מוצאת על ראש העד רק מהצד ואינה מרגשת לא במקור ולא בצדדים שום פאב ודעת מעלתו נ"י נוטה להתיר עפ"י דברי הש"ע ביו"ד סי' קפ"ז אות ז במרגשת או מצאה רק בחד צד יש לתלות במכה ופי' הגאון מהר"י הלוי בנוב"י סי' מ"ד דהפוננה אפילו אינה מרגשת מכה ואע"ג דהטו"ז והש"ף וגם שאר אחרונים לא פירשו פן כ' מעלתו בזקנה שהוא בחזקת מסולקת דמים ועי"ז יש לה חזקת טהרה דאלים שהוא חזקת הגוף דעדיף משאר חזקות ואיכ"ל דכ"ע מודים דמלינין במכה וגם פינון דאינה מרגשת פתיחת פי המקור ולדעת מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל אין זה הרגשה והוי דרבנן וליהר שאת תעשה הבדיקה המבוארת בסי' קצ"א וסמך עלה בנוב"י ובחת"ס סי' קמ"ח עכ"ל בקיצור מאי דצריף לגוף הנידון ומעלתי נ"י האריף בפלפול בדין דתול' במכה ואני אשיב בקצרה דלפי ענ"ד אין לחלק בזה בין זקנה לרפה בשנים דיש לה נוסת: ומ"ש מעלתו נ"י דאית לה חזקת הגוף ולכך יש לתלות במכה תמהני אדרבה הרי יש לה חזקת הגוף דאין לה לא מכה ולא פצע וחזקת מסולקת דמים לדין דקי"ל ונוסות דרבנן נראה דכשם דקביעות נוסת אינו אלא מדרבנן ה"נ סילוק נוסת אינו אלא חזקה דרבנן פינון דקביעות הואיל וראיית דמים תלוין במקרה ומג הגוף ע"י אכילה ושת' ולא חשבי' לי לחזקה גמורה לפי דעת המקו"ח בסי' תס"ז אות ה' ה"נ סילוק דמים בנודאי לפי סברת הנוב"י דנוסות דרבנן מוכח דאיכא פנגדו חזקת טהרה ל"ד אפיקו לעיולי אבל הרי איכ"ל כסברת מקצת האחרונים משום דתל' במקרה וא"כ הסברא נותנת בהיפוף ויש לתלות טפי דבא מן המקור ממאי דנימא דתולין דיש לה מכה פינון שחזקת הגוף דעדיפא משאר חזקות מכריע לומר דאין פאן מכה.

ואין לומר דנסמך על סברא ואומדנא זו מדלא מצאה רק בצד אחד ע"כ אינו מהמקור זה אינו רק סברא ואומדנא ובב"ב דף צ"ג ע"א מדמה אומדנא לרוב וכינון דלדעת הפנ"י בסוגיא דמומין דהכריח שם דחזקת הגוף עדיף מרוב א"כ פינון דחזקת הגוף דאין לה לא מכה ולא פצע הוא נגד אומדנא הואיל וניכר רק מן הצד אזלינן בתר חזקת גוף וגם הרי לא קי"ל שם פרב אחי דאזיל בתר אומדנא להוציא ממון ולכך נראה דנוקא באית לה מכה אלא דאין לה נוסת קבוע וכפ'י והאומדנא משלמת מעלות דאורח בזמנו בא.

ובזה מיושב קושית הטו"ז כמ"ש הנקוה"כ אבל בלא מכה אין להתיר פינון דאיכא חזקת הגוף כנגדה וכ"ש דהרי מהרא"י חייש לדעת המרדכי דבעינין דנוקא שגדע שמפכה מוצא דם ובאשה דאי לא נודע מקום המכה כמ"ש החו"ד או שנמצא למטה מהמכה שלא במקום המכה ולכך צירף עוד סברא דיש לה נוסת קבוע ואז מטהרינין ובפרט שיהרי אנו רואין ממהרא"י דלא אלים לי אומדנא זו דאינו נמצא אלא בחד צד להכריע ממנה ואפילו באיכא מכה אלא שאינו ידוע אי מוציאה דם דנימא ע"י אומדנא זו הוי פנודאי מוציא דם אלא דלא ברירא לי פולי האי האי אומדנא ולכך צירף עוד סברא להתיר משום דיש לה נוסת כמבואר מלשון מהרא"י וכמ"ש הנקוה"כ וכינון דלדידהו לא ברירא להו האומדנא האריף נימא דסמך הש"ע עולה אפילו נגד חזקת

הגוף: ובאמת יותר נראה לי בכוננת הש"ע דלא פליג על המרא"י וס"ל ג"כ דבעינן תלת מעלות מפה ואומדנא דאינו בנמצא אלא מן הצד וגם יש לה נוסת ואי משום קושית הטו"ז סק"י דהרי הרמ"א פסק שם דסגי ביש לה נוסת ויש לה מפה אפילו אינה מוצאת דם מיהו כבר כ' האחרונים דמ"מ בעינן שגדע שיש במפה ההוא דם ואז תולין בה פדך דתלינן בנזב לענין נראה ובני מעיים והרמ"א מירי במפה שידעי שיש בה דם אלא דלא ידעינן אי מוציא דם אז פסק הרמ"א דאם יש לה נוסת קבוע סגי אבל אם ידעה דיש לה מפה ואינו נודע דיש בה דם לתלות בה בעי אומדנא דיש בה דם ואז בעי עוד מעלה נוסת קבוע זה נראה פוננת מהרא"י וא"כ איכ"ל דהש"ע סעי' ז' מירי ג"כ בכה"ג ואין פאן קושיא ונדעתו לגמרי כמהרא"י.

והחוו"ד שם אות ז' כ' ראי' דבלי מפה עפ"י הוכחה ואומדנא אין להתיר מפת דחיישינן בנמצא דם במ"ר אע"ג שאנו שמבלי השתנה אינה רואית ויש לה פאב ואפי"ה אינו מועיל למתלי ולומר שיש לה מפה במקום השתן ומשם פא וישם לענין משתנת נדם במ"ר לא אשתמט בגמרא ובפוסקים לומר דדין זה אינו נוהג בזקנה אפילו זקנה ממש וכ"ש בנידון שלנו מפת סברא הנ"ל נראה דאם אין לה מפה אע"ג דיש הוכחה ואומדנא אין להתיר פן נראה לפי ענ"ד.

ובפרט שגוף הדין שתולין במפה אפילו אינה יודעת דמוציאה דם פלפלו הרבה הראשונים והאחרונים בפ"י הרשב"א ולפי ענ"ד לכאורה קשה דכבר האריף הפר"ח והתבו"ש בסי' כ"ט ביו"ד שדעת רבינו יונה והרשב"א וסייעתם ס"ל דבמקום ריעותא לא סמכינן אהזקה אלא א"כ יש דבר למתלי בי' בהיתרא ואין פאן דבר למתלי בי' באיסורא וא"כ פאן בנמצא דם שתולין במפה ואמאי נהרי איתרע חזקתו בשלמא במפה שידוע שמוציאה דם אין פאן ריעותא פלל דאמרינן אין פאן דם פלל מה שלא נודע לנו אבל במפה שאינה מוציאה דם ואיפא ריעותא ויכולין למתלי בין במקור ובין במפה ואע"ג דלא חיישינן למימר דראוי למתלי טפי במקור שרוב דמים מן המקור וניזל בתר רוב משום דאדרבה דרוב פעמים אורח בזמנו פא באשה שיש לה נוסת קבוע ואפילו באין לה נוסת קבוע אינה רגילה למחזי פל שעה והיא בחזקת שאינה רואית פל שעה וכמ"ש התוס' בפ"ק דגיטין ונהביאום האחרונים בכאן ואיפא נגד רוב דמים שרוב פעמים אינו פא שלא בשעת נוסתה מן המקור ומכל מקום מידי ספיקא לא נפקא אלא דמוקמי' אהזקה כמ"ש הפוסקים עיין בנוב"י בתשובה סי' מ"א ובתשובת מרן זצ"ל בחת"ס סי' קמ"ב ואמאי הא איפא ריעותא ובשלמ' על הש"ע איכ"ל דסתם כדע' התוס' וכמ"ש הפר"ח אבל הרשב"א לשיטתו קשיא ולכאורה הי' ראי' לפירוש החכ"צ סי' מ"ו שגם להרשב"א בעינן שהמפה מוצאת דם מיהו גם על הש"ע קשיא לפי מה שהכריח הפמ"ג בפתיחה לה' טריפות לתרץ קושיות הפמ"א ח"א סי' ט"ו דבמקום דאיפ' מיתה או פרת לא סמכינן אהזקה דאית לה ריעות' וא"כ קשיא למה סמכינן פאן מיהו לפי מ"ש הפמ"ג שם דונדאי מה"ת סמכינן על חזקה אפילו איפא ריעותא ורק מדרבנן חששא באיפא ריעות' ואי מירי פאן כמ"ש הש"ע דרק ברואה מ"ת דהוי נוסתות דרבנן לא החמירו רבנן בדרבנן אבל לדעת הפוסקים דמכשירין גם לבעלה קשה ואפשר דלבעלה לא גזרו רבנן וצ"ע ועכ"פ אפילו נימא דסמכינן אהזקה מ"מ היינו לדידן דאזלינן בתר רובא אבל לר"מ דחייש למיעוט' אמרינן פיון דספק שקול ופלגא ופלגא הוא אמרינן סמח"ז לפלגא ואידך פלגא לא גרע ממיעוט וכמ"ש המהרש"א בתוס' בחולין דף פ"ו ע"א ד"ה מאי טעמא וכו' ור"מ הא חייש למיעוט' וה"נ פן לר"מ ובזה מין שוב קושית החכ"צ סימן מ"ו מהא דאמרינן בנדה דף נ"ח פשהסתפלו תלמודיו בו פשתלה במפה ואמר הרי אמרה תורה דם ולא פתם מזה הקשה החכ"צ דמוכח בדם לא תלינן במפה שאינה מוציאה דם ולהנ"ל א"ש דהרי כ' התוס' בחולין דף י"א ע"ב

דרע"ק חנייש למיעוטי' מהא דאמרינו ספ"ק דמכות אלו היינו בסנהדרין לא הי' אדם נהרג וכו' א"כ פיון דחנייש למיעוטי שפיר הסתפלו בי' ברע"ק לשיטתו דחנייש למיעוטי והוצרף לתרץ להם משום דכתם אינו אסור אלא מדרבנן אבל לדין תולין במפה אפילו בראי' גמורה וכל זה ביניש מפה אבל להוכיח דיש מפה לפי הג"ל לא שמענו להתיר אפילו בדרבנן פיון דחזקת הגוף עדיף וכונדאי חשבינו ליי' ואפילו בדרבנן לא תלינו ולכף אפילו לא הוי הרגש' אלא זיבת דבר לח והסכים מרן זצ"ל בסי' קס"ז דלא מקרי הרגש' אפי"ה אין להקל ובפרט שהחוו"ד בסי' ק"ץ כ' דזיבת דבר לח סמוך לפי המקור הוי הרגש' וזה אפשר דגם מרן זצ"ל מודה כמ"ש במקו"א (עיין לקמן סי' קפ"ג וגם בנידון הג"ל נהי דהראי' הי' בלי הרגש' אבל מה שמוצאת בעד האיפא למימר הרגשת עד הוא מיהו זה לא אמרינו ולא חניישנו להרגשת עד אלא משום דחזקא דבא בהרגש' כמ"ש הרמב"ם בפ"ט מא"ב אבל דם זה שפא בלא הרגש' גם בעד לא חנייש: ומפל מקום נ"ל דיש לסמוך על האי בדיקה דסי' קצ"א שסהפי' עמה מרן זצ"ל אפילו בלי פאב ונהי דשם התיר דווקא הואיל ויש צדדים להתיר בלא"ה מ"מ הא גם נידון פנה דימה החוו"ד סי' קפ"ז ס"קז לרואה במ"ר וגם יש לצרף לזה הואיל ואינה מרגשת רקזיבת דבר לח ולכף אני מסכים עם מעלתו נ"י בבדיקה זו אם באמת יש לה אומדנות דבא הדם מן הצדדים פי אנכי מסתפק לפי לשון מעלתו נ"י אינו דומה לנידון מהראי' שזה שנמצא בצד העד ולא בראש העד אולי זה ע"י תפיסתה העד באלכסון ולכף צריף לכל אלו הדברי' מתונות וחקירה רבה ואם יש לו אומדנות והוכחות ברורות שפא מצדדים אני מסכים עם מעלתו נ"י לבדקה בבדיקה הנאמרה בסי' קצ"א ולבדוק ג"פ הנראה לפי ענ"ד כתבתי ידיו הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאנוע: תשובה קע"ט יתענג על רוב שלום הרב המאוה"ג שלשלת היוחסין כש"ת מוה' סענדק'ר צבי נ"י אב"ד דק"ק וואלווא יע"א: מכתבו קבלתי וכו' ואשר שאל על דבר בתולה שנישאת שלאחר טבילה שני' היתה עם בעלה ולא מצאה דם ואמרו שפמזדומ' להם שלא הי' ביאה גמורה ובליל שני' שוב בעל ומצא דם על עד שלו וטבלה ושוב מצאה דם בביאה בליל טבילה ובשניהם הרגיש' צער ושוב טבלה ונבעלה ומצאו דם ולא הרגיש' צער וכו' מעלתו נ"י דנהי דהנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' צ"ד התיר בכיו"ב התם מיירי שאמרה ברי דבביא' שני' לא הי' ביאה גמורה משא"כ פאן והדין עמו בזה ובלא"ה פאן גרע מנידון הנוב"י דשם צירוף דעת המנח"י דתלינו בליל טבילה והותר לבעול לילה שני' עיי"ש אבל בנידון הג"ל הג' ראיות האחרונות לא היו פולם בליל טבילה: והנראה לפי ענ"ד בעזה"י להתיר אפילו בכה"ג דהרי הנוב"י שם סי' צ"א התיר היכא דהוי ספק אם הי' בשעת ימי דמי טוהר משום דרואה מ"ת אסורה משום נוסת ונסתות דרבנן ולכף ספיקא דרבנן הוא אם מסתפק לן אי חשיבא רואה מ"ת עיי"ש וא"כ ה"נ פיון שבב' פעמים שלאח"ז הי' לה צער וראוי לתלות בדם בתולים כמו שהכריע הרמ"א בסוסי' קפ"ז רק מפח ספק ביאה נתלה ונימא דלאו דם בתולים הוא הוי ספיקא דרבנן ולקולא אמנם לכאור' יש ראי' נגד זה ממה שהכריחה חוו"ד שם בסי' קפ"ז אפילו באם לא בדקה לאחר ביאה שני' שוב אין יכולין לתלות בדם בתולים אע"ג דהוי ס' א"כ מוכח דלא כהנוב"י ודלא פדברי דלעיל אמנם דברי החוו"ד לא הבנתי דמ"ש להביא מנדה י"א לרואה מ"ת התם בנדה מספקא לן על הדם לאחר ראי' והוי ספק גמור אבל פאן דמיירי לענן ונסתות דהוי דרבנן איכ"ל כנוב"י וכו"ל: מיהו אפשר דלא אמרינו סד"ר לקולא לפי מ"ש הה"מ בפ"ב מחמץ ומצה דין י' דבדיקת חמץ דניתקו על הספק אמרינו בי' ספיקא להתמיר או משום דאתחזק איסור' דהרי בכל הרואה מ"ת הוי ספק שפא בא מן הצדדים כמ"ש הב"י שם ואע"ג דחזקת דמים מן המקור הכא יש רוב פנגד חזקה זו דרוב נשים אינם רואים מ"ת ואפי"ה אסרו

אף שהוא רק ספיקא דרבנן מ"מ כְּשֵׁי שֵׁ עוֹד סֶפֶק מַחֲמַת בְּתוּלִים אִיכ"ל דְּשָׂרֵי פִינּוֹן דִּישׁ רְגֵלִים לְדָבָר ע"י הַצֵּעַר וּמוֹכִיחָה קִיָּים וְאִיפָּא ס"ס וְאֵע"ג שְׂכָּ הַנוּב"י מֵהַדוּ"ק בַּחֲוִי"ד סִי' מ"א אוֹת ו' עוֹד שָׁם בְּסִי' נ"ז דְּהִיכָּא דְּהַמְפָּה מִן הַצְּדָדִים לִכ"ע לֹא הָוִי ס"ס גְּרָאָה דְּכָאן עֲדִיף דְּכָאן צְרִיכִין לְהַתְחִיל תְּחִילָה אוֹלֵי הוּא עֲדִינִין דָּם בְּתוּלִים כְּמוֹ בְּלִילָה הֶרְאִישׁוֹנִי וּבִשְׁנֵי לֹא בְּעֵל בְּעֵלָה גְּמוּרָה שְׁהָרֵי בְּחֻזְקַת דָּם בְּתוּלִים הוּא וְרָאוּי לְהַתְחִיל בְּזֶה כְּעֵין שְׂכָּ הַשֵּׁ"ף בְּסִי' ק"י בְּכָלֵי ס"ס אוֹת י"ג וּלְכָף לֹא צְרִיף לְהִיּוֹת יוֹכֵל לְהַתְהַפֵּף וּמִמֵּיל' ג"כ לֹא מְקָרֵי שָׁם אוֹנֵס חַד דְּהָרֵי דָּם בְּתוּלִים בְּעֵי טְבִילָה מְדַרְבָּנּוֹן מִשָּׂא"כ דָּם צְדָדִים וְאֵף ע"ג שְׂכָּ הֶרְ"ן בְּפִסְחֵי כ"ט ע"ב דְּחוּמְרָא דְּחֻמְזִין בְּמִשְׁהוּ אִינוּ יוֹכֵל לְגָרוֹם הֵיתֵר מ"מ לְעֵנִין שָׁם אוֹנֵס חַד הוּא גְּרָאָה נִכּוֹן דְּלֹא מְקָרֵי שָׁם אוֹנֵס חַד: וְגַדּוּלָה מִזּוֹ כ' הַשֵּׁ"ף שָׁם בְּסִי' ק"י אוֹת י"א בְּכָלֵי ס"ס וְגַם הַמְנַח"י בְּקוֹנְטֵרֵס הַסְּפִיקוֹת הָאֲרִיף דְּלֹא מְגַרְעַת מִשׁוּם שָׁם אוֹנֵס חַד הוּא וְכֵן כ' הַפְּלִיטֵי וְהַפְּמ"ג שָׁם מְסַתְּפֵק אִם אֶפְשָׁר לְסַמְּוֵה עֲלֵיהֶּ בְּמָקוֹם הַפְּס"מ וּמְכָל הַטְּעָמִים הַנֵּ"ל גְּרָאָה דִּישׁ לְהַתִּיר בְּסֶפֶק אִם הִי בִּיאָה גְּמוּרָה מִכ"ש אִם לֹא בְּדַק כָּלֵל וְעַפ"י מ"ש בְּלֹא"ה אֵין רְאִיוֹת הַחוּ"ד מְגַמְרָא גְּדָה י"ח רֵאִי לְכָאן דְּהַשֵּׁ"ס קֵאִי הִיכָּא דְּלִיכָּ ס"ס וּבְפֶרֶט לְדִינָא דְּמַתְנִיתֵן דְּגַם דָּם בְּתוּלִים א"צ נְקִיָּים הָוִי שָׁם אוֹנֵס חַד מִשָּׂא"כ לְדִידוֹן הָוִי שְׁפִיר ס"ס וּלְכָף גְּרָאָה נְהִי דַע"ז לְחֻזְדָּא אֵין לְבוֹ לְסַמְּוֵה מ"מ אִם יֵשׁ לְאִשָּׁה הֵהוּא וְנוֹסַת קְבוּעַ שְׁפִיר יֵשׁ לְסַמְּוֵה כַּמ"ש הֶרְמ"א בְּסִי' קפ"ז בְּדִין מְפָה שְׂאִינָה מוֹצִיאָה דָּם ה"ג יוֹכֵל לְטַבּוֹל וּלְשַׁמֵּשׁ כֵּן גְּרָאָה לְפִיעֵנ"ד יְדִידוֹ הַד"ש.

הק' מִשָּׁה שֵׁיק מְבַרְעֵזֵאוּעוּ. תְּשׁוּבָה ק"פ בַּעֲזַהִי"ת יוֹם ה' וַיִּשְׁלַח תְּרַל"ח לַפ"ק פָּה חוֹסֵט יַע"א.

הַחֲזִיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְהֶרֶב הַמֵּאוּה"ג הַמְּוֹפֵלֵג מוּה' יוֹסֵף וּוֹאֵלְדֵמָאן אַבְדֵּק"ק הַעֲלָמִין יַע"א. מְכַתְּבוֹ הֶרְאִישׁוֹן גַּם הַשְּׁנֵי קַבְלֵתִי וְאִנִּי אֵיחֲרָתִי מְלַהֲשִׁיב לּוֹ עַד שְׂבָא שְׁנִית מְכַתְּבוֹ כִּי אֵין אִנִּי יוֹדַע הֵיתֵר לְהֵאֲשֶׁה הַעֲלוּבָה הַלְזוֹ וְאֵין נַפ"מ בְּהַקְדָּם מְכַתְּבִי הַנֵּה מַעֲלָתוֹ פִּתַּח לְהַתִּיר מְדַבְּרֵי הַנוּב"י חֲוִי"ד סִי' נ"ה וּבַמַּהְדוּ"ת סִי' קי"ד וְגַם מִשׁוּ"ת תְּפֹאֲרַת יוֹסֵף חֲוִי"ד סִי' כ"ה וְגַם מִשׁוּ"ת אֶמְרֵי אִשׁ בַּחֲוִי"ד תְּשׁוּבָה ס"ג שְׂכָּ כה"ג לְהִיכָּא דְּהֵאֲשֶׁה בְּלֹא"ה מְסוֹלְקַת מְדָמִים כְּגוֹן זְקִינָה אוֹ מִינְקַת וְאֶפְיֵלוֹ אִשָּׁה שְׁיֵשׁ לָהּ נֹסַת קְבוּעַ לְאַחַר נֹסַת דְּהָוִי מְסוֹלְקַת בְּכַה"ג אִי"כֵל דְּתַלְגִּינִין בְּמַפָּה שְׁנַעְעָקֵר הַמְּקוֹר וְאֵע"ג דְּלֹא יְדַעִינִין דְּמוֹצָא דָּם כַּמ"ש בְּתִשְׁבוּבוֹת הַנֵּ"ל וְכִיו"ב הַה"ד בְּגִידוֹן זֶה דְּהֵאֲשֶׁה מִינְקַת וּמְסוֹלְקַת מְדָמִים אִיכ"ל דְּתַלְגִּינִין לְקוֹלָא שְׂבָא מַחֲמַת מְפָה דְּנַעְעָקֵר הַמְּקוֹר ע"כ תּוֹכֵן דְּבָרֵי וּבְגוּף הַדְּבָר אֵין אִנִּי מְכַנִּיס א"ע כִּי לְדַעֲתִי בְּלֹא"ה אֵין לְדִינִין תּוֹעֲלַת בְּזֶה מְסַבְּרָא הַנֵּ"ל וְחִילּוּק הַנֵּ"ל דְּבִזָּה הִי מְקוֹם אִי גִימָא בְּסִבְרַת ר"ש כְּדַעַת נוּב"י וְסִייעָתוֹ דַּס"ל דְּתַלְגִּינִין בְּמַפָּה אֶכֵּל מְרֵן הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס ז"ל בְּתִשְׁבוּבָה סִי' קמ"ה בַּחֲוִי"ד הַסְּפִים דְּעִיקָר הַפִּירוּשׁ כְּפִירוּשׁ הַתּוּמִים בְּסִפְרוֹ תְּפֹאֲרַת יִשְׂרָאֵל עַל הַלְכוֹת גְּדָה וּבְתִשְׁבוּבוֹת מְעִיל צְדָקָה סִי' ל"ד דְּלֹא מִיִּירֵי שְׁיֵשׁ מְפָה אֶלָּא שְׁנַשְׁתְּרַבֵּב הַמְּקוֹר ע"י חוֹלְשַׁת חִיבּוּר הַרְחָם וְאֵין הַסְּפִק אִם בָּא מִן הַמְּפָה אֶלָּא וְנֹדָאֵי בָּא מִן הַמְּקוֹר וְאִפִּי"ה יֵשׁ לוֹמֵר לר"ש דְּאִינָה טְמֵאָה דְּאֵין דְּרָף דָּם לְרֵאוֹת בְּכַה"ג וְלֹא אֶסְרָה הַתּוּרָה אֶלָּא בְּדָם הַבָּא דְּרָפּוֹ וְכַטְבְּעוֹ כְּמוֹ שְׁהַסְּבִיר מְרֵן הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס זצ"ל שָׁם אֶלָּא שְׂכָּ דְּאֵין לְסַמְּוֵה עַל דַּעַת ר"ש בְּלִבְד וְהַרְמַב"ם פְּלִיג עַל זֶה וְסִבְרַת דָּאִם רְאָתָה דָּם אֶפְיֵלוֹ בְּחַתִּיכוֹת נְמִי טְמֵאָה דַּעַפ"י דְּאֵין דְּרָפָה בְּכָף וְכַמְּבֹאֵר בְּרַמְב"ם בַּפ"ה מֵהַלְכוֹת אִיסוּרֵי בִיאָה דְּלֹא כַהר"ש הַנֵּ"ל וְא"כ פִּינּוֹן דְּנוּדָאֵי מֵהַמְּקוֹר בָּא הַדָּם אַע"ג דְּהִיא מְסוֹלְקַת מְדָמָה א"כ מֵה יוֹעִיל בְּמָה שְׁהִיא מְנִיקָה אוֹ זְקִינָה אִם בָּא לְהַדָּם מֵהַמְּקוֹר הִיא טְמֵאָה וְגַם לִי גְּרָאָה הַפִּירוּשׁ בְּדַבְּרֵי הַר"ש כְּדַבְּרֵי הַתְּפֹאֲרַת יִשְׂרָאֵל וְכַדְּבָרֵי מְרֵן זצ"ל: וְהִי גְּרָאָה לִי לְהִבִּיא רֵאִי לְשִׁטַּת הַרְמַב"ם מְהָא דְּקִי"ל דְּגְּדָה מְטַמְּאָה אִפִּי בְּרֵאוֹתָה בְּאוֹנֵס כְּמַבְּוֹאֵר בְּהַדְּיָא בַּשֵּׁ"ע יו"ד סִי' קפ"ג וּבְאוֹנֵס וְנֹדָאֵי אֵין דְּרָפּוֹ בְּכָף וְאִפִּי"ה הַלְכָה פְּסוּקָה

דַּרְק זִיבָה אֵינָה מְטַמָּא בְּאוֹנָס אֲבָל נִדְהָ מְטַמָּא בְּאוֹנָס וּע"כ לְכַאוֹרָה מְשַׁמַּע כְּשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם אֲבָל
אֵין מִזְהָ רֵאִי דְכִבְרַת הַסְּבִיר מֶרֶן זצ"ל שֶׁשׁ דָּגַם אִם רָאֵתָה ע"י קְפִיצָה אִיכ"ל דְּעִי"ז נִתְרַבֶּה וְנִתְחַמֵּם
הַדָּם בְּמִקּוֹר וּמִרְגָּשָׁתָּ שׁוֹב וְהַדָּם יוֹצֵא בְּטֻבֵּעַ וְלַעוֹלָם י"ל כַּר"ש וְעַכ"פּ פִּינּוֹן דְּפְלוּגְתָּא הוּא וְגַם
בְּהַרְגָּשָׁה יֵשׁ פְּלוּגְתָּא אִם זִיבַת לַח מִקְרִי הַרְגָּשָׁה דְּאוֹרֵייתָא וְחִיב פְּרַת וּמֶרֶן הַגָּאוֹן ז"ל לֹא הִכְרִיעַ
וְצִדַּד שֶׁשׁ בְּכַמָּה צְדָדִים וּבִתְשׁוּבָה סִי' קַע"א כ' שְׁמַעוּלָם לֹא יֵצֵא דְבַר זֶה מִמֶּנּוּ לְהִיתָר וְאֲנִי מָה
אֶעֱנֶה בְּתַרְנִי וְלִכְפֹּף לֹא הִשְׁבַּתִּיו וּבִלְא"ה דְּבַר גְּדוֹל כְּזֶה צְרִיף לְשֵׁאוֹל לְכַמָּה רַבָּנִים מְוַבְהָקִים וְאִם
יִסְפִּימוּ רַבָּנִים מְוַבְהָקִים לְהִיתָר אֵין אֲנִי אוֹסֵר וְכַמ"ש שֶׁשׁ מְדַבְּרִי מֶרֶן הַגָּאוֹן זצ"ל בְּסִי' קַע"א וּמֶן
הַשְּׂמִים יִרְחַמוּ עַל הָאִשָּׁה הַעֲלוּבָה הַהוּא וְלִדְעָתִי טוֹב שֶׁתַּתְּעַסֵּק בְּרַפּוּאוֹת וְאֶפְשָׁר שְׁמוּעִיל אִם
תְּשִׁים בְּאוֹתוֹ מְקוֹם טַבְעַת שֶׁל שְׁעוֹנָה עַפ"י הַרוֹפְאִים וְשֵׁלֵא תַעֲשֶׂה מְלֶאכָה כְּבִדָּה וְעֵצָה טוֹבָה קַמ"ל
וְאִתְתּוּם בְּבִרְכָה הַמְּשַׁלֵּשֵׁת דִּידוֹ הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמוֹ: הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבַרְעֵזְאוּעַ.

תְּשׁוּבָה קַפ"א יוֹם ד' פ' בְּחֻקוֹתֵי תַרְל"ח לַפ"ק חוֹסֵט יַע"א: הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכ"ט לְכַבוֹד הָרַב
הַמְּאוֹר הַגְּדוֹל הַמְּוִפְלָג בְּתוֹרָה וּבִירְאָה כַּש"ת מוֹה' עֶקֶיבָא אֵיגַר נִי' אַבְדֵּק"ק סוּיְדוּטִץ יַע"א:
מִכְתָּבוֹ קַבְּלָתִי וְאִם אֲמַנֵּם שְׁאֲנִי מוֹנֵעַ עֲצָמִי בְּכָל הָאֶפְשָׁר שֵׁלֵא לְהַשִּׁיב שׁוֹאֲלֵי דְבַר פִּי אֲנִי אֲדָם
חֲלוּשׁ מ"מ לְכַכְּדוֹ אֲמַרְתִּי לְהַשִּׁיבוֹ בְּקִצְרָה בְּמָה שְׁשָׂאֵל עַל דְּבַר אִשָּׁה שְׁפָסְקָה וְנִסְתָּה וְאֵינָה יְכוּלָה
לְטַהַר עֲצָמָה לְבַעֲלָהּ שְׁכַמָּה פְּעָמִים שׁוֹפְעִין מִמֶּנָּה דָּמִים בְּלִי הַרְגָּשָׁה אֲבָל קוֹדֵם שְׁנִישְׂאָת בִּימֵי
נְעוּרֵי הִי לָהּ אֵיזָה מְכָה בְּבִטְנָה שְׁצַבְתָּה בְּטְנָה וְאַח"כּ נִתְרַפְּאָה וְהִי לָהּ זְמַן וְנוֹסַת כְּשֶׁאָר נְשִׁים
וְעַתָּה זֶה אֵיזָה חֲדָשִׁים נִפְלָה מִן הַסּוֹלָם וְחִזְרָה לְהִיּוֹת שׁוֹפְעַת דָּם וְאֵינָה יְכוּלָה לְטַהַר עֲצָמָה וְשָׂאֵל
לָהּ דֵּינָה אִם יְכוּלָה לְתַלּוֹת בְּמִכָּה דַבְּשׁ"ע יו"ד סִי' קַפ"ז קִי"ל דְּאִשָּׁה שְׁיֵשׁ לָהּ וְנוֹסַת קְבוּעַ וְשֵׁלֵא
בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה אִם רָאֵתָה דָּם אֲזִי יְכוּלָה לְתַלּוֹת בְּמִכָּה וְא"כּ הָאִשָּׁה הַלּוּזִי שְׁהִיא זְקִינָה וּפְסָקוֹ דְּמִיָּה
וְא"כּ אִיכ"ל שְׁשִׁפִיעַת הַדָּם הוּא מַחְמַת הַמִּכָּה אֲלֵא דְּפִלְפֵל קִצַּת אִי זְקִינָה עֲדִיף מְשָׁלֵא בְּשַׁעַת
וְנוֹסְתָה אוֹ גְּרַע וְעוֹד הָאֲרִיף בְּאֲרִיכוֹת גְּדוֹל בְּעִנְיָן הַזֶּה: וְהִנֵּה גוֹף הַדִּין לְעִנְיָן זְקִינָה בְּנוֹדָאֵי נִרְאָה
דְּזַקְנָה לֹא גְרַע מֵאִשָּׁה שֵׁלֵא בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה וְכִבְרַת כ' כֵּן בְּסִפְרָא בֵּית מֵאִיר בְּסוֹפּוֹ שְׁנִקְרָא צְלָעוֹת
הַבַּיִת בְּסִימָן י"ג דְּחֻלְקַע עַל הַפ"י סִי' ו' דַּס"ל דְּזַקְנָה כ"ש מֵאִשָּׁה שְׁיֵשׁ לָהּ וְנוֹסַת שֵׁלֵא בְּשַׁעַת וְנוֹסְתָה
וּבִתְשׁוּבוֹת גְּאוֹנִים בְּתָרָא סִי' כ"ח כ' דַּכ"ש כְּשֶׁהִיא מְנִיקָה דְּדְּמִיָּה מְסוֹלְקִין וּמוֹבָא בְּסִפְרָא לְחַם
וְשְׁמָלָה לְהַגָּאוֹן מוֹה' שְׁלֵמָה ג"פ נִי' בְּסִי' קַפ"ז סַקְל"ח וְא"כּ כ"ש זְקִינָה וְא"כּ בְּנוֹדָאֵי אִם הִי לָהּ
מְכָה אַעפ"י שְׁאֵין מוֹצִיאָה דָּם בְּבִירוֹר הִי נִכּוֹן לְתַלּוֹת בְּהַמְכָּה כְּמוֹ שְׁהַסְפִּימוּ כָּל הָאֲחֵרוֹנִים
כְּהַרְמ"א אֲלֵא שְׁהַשְׁ"ף שֶׁשׁ כְּתַב הָא דְּתַלְיָנִין בְּמִכָּה אַע"ג דְּלֵא יְדַעֲנִין בִּירוֹר שְׁמוֹצִיאָה דָּם הֵיִינוּ
דְּוּוֹקָא לְעִנְיָן שֵׁלֵא נַחְשִׁיבָנָה לְרוֹאֵה דָּם מ"ת אֲבָל לְעִנְיָן ז"נ בְּנוֹדָאֵי צְרִיכָה לְסַפֵּר וְגַם הַנוֹב"י סִי'
מ"א מְסִיק כֵּן דְּלְעִנְיָן לְטַהַר לְבַעֲלָהּ צְרִיכָה לְסַפֵּר ז"נ: וְא"כּ גַּם בְּנִידוֹן זֶה אֶפְּלוֹ תַלְיָנִין בְּמִכָּה
אֵינוּ מוֹעִיל לְטַהַרָה לְבַעֲלָהּ דְּהַרִי צְרִיכָה ז"נ אֲלֵא שִׁי"ל פִּינּוֹן שְׁלִפֵי מַה שְׁכ' דְּהַאִשָּׁה רוֹאוֹת בְּלֵא
הַרְגָּשָׁה וְזֶה אֵינוּ אֲלֵא דְּרַבָּנּוֹן כְּמוֹ רוֹאֵה מ"ת דְּהַתָּם מְהַנִּי וְא"כּ גַּם כָּאֵן מְהַנִּי וְרָא' לְדַבְּרֵי הַשְׁ"ף
נִרְאָה מִגְּמָרָא נִדְהָ דָּף ס' בְּאִשָּׁה שְׁבֵאתָה לְפָנֵי רַע"ק וְשָׂאֵל אוֹתָם אִם יֵשׁ לָהּ מְכָה שְׁיְכוּלָה לְהַתְּגַלֵּעַ
וְהַבִּיטוּ בּוֹ הַתַּלְמוּדִים וְתַמְהוּ וְהַקְּשׁוּ עַל הַרְשָׁב"א הַנֵּ"ל דְּסוֹבֵר דִּיכוּלָה לְתַלּוֹת אֶפְּלוֹ בְּמִכָּה שְׁאֵין
בָּהּ דָּם וְלַהַנֵּ"ל לְדַבְּרֵי הַשְׁ"ף א"ש דָּהֵם לֹא יְדַעוּ דְּכַתְּם רַק מְדַרְבָּנּוֹ וְהַשִּׁיב לָהֶם זֹאת דְּזֶה הוּי רַק
מְדַרְבָּנּוֹ וְעוֹד אֲמַרְתִּי לִישָׁב דַּאִיכ"ל דַּע"כּ לֹא קָאֵמַר הַרְשָׁב"א דְּתַלְיָ בְּמִכָּה אֲלֵא מְשׁוּם דְּתַלְיָ
בְּמִצְוֵי דְּהוּא פְּרוּב אֲבָל ר"ע הַרִי כְּתַבוּ הַתּוֹס' בְּחֻלְיָן דָּף י"ב ע"ב דְּרַע"ק חֲנִישׁ לְמִיעוּטָא אֶפְּלוֹ
מְדַאוֹרֵייתָא וְלִכְפֹּף תַּמְהוּ אֲבָל לְדִינָא דַּאִיכ"ל דְּאֲזַלְיָנִין בְּתַר רֹב וְל"ח לְמִיעוּטָא וְא"כּ אֶפְשָׁר לְסַמּוֹף
אֶפְּלוֹ לְטַהַרָה לְבַעֲלָהּ אֶפְּלוֹ בְּרַגִּילָה לְהוֹצִיא דָּם מְשׁוּם דְּסַמְכִינִין אֲרַגִּילָתָה וְאֶפְּלוֹ בְּאִסּוּר

דאָרײַקײַטא מײהו על מה שפּײַרשתי לא אוכל לסמוך לדינא פי בּוֹנֵדַאי צריכין אָנוּ לְחוּשׁ לְדַבְרֵי הַשׁ"ף אֵלָא שְׁעֲדִינּוּ אַפְשָׁר לומר פּײַנן שְׁהִיא רוֹאִית בְּלֵא הַרְגָּשָׁה אֲסוּרָה רק מְדַרְבְּנָן וְלֵא גֵרַע מֵרֵאָתָה דָּם מ"ת דְּסִמְכִינִין על הַמָּפָה בְּכַה"ג מײהו אָנִי מִסְתַּפֵּק וצ"ע לי וּאע"ג דְּדָרְשׁוּ חֲכוּ"ל בְּבִשְׂרָה עַד שְׁתַּרְגִּישׁ בְּבִשְׂרָה וְגַם הַרְמַב"ם כ' כָּלֵל דְּחֻזְקַת דָּם נִדָּה בְּאֵי הַרְגָּשָׁה מ"מ אִיכ"ל דִּהְיִינוּ אִם אֵין לָהּ חוּלִי אָבֵל אִשָּׁה שְׁיִישׁ לָהּ מָכָּה וְחוּלִי בְּאוֹתָהּ מְקוּם אַפְשָׁר דָּאֵין זֶה כָּלֵל דִּאִיכ"ל מַה שְׁלֵא הַרְגִּישָׁה הוּא מִצַּד הַמָּפָה וְהַחוּלִי וְזֶה צ"ע: מײהו בְּנִיזוֹן הַנ"ל בְּלֵא"ה א"א לְהַתִּיר לְפִי דַעֲתֵי דִּהְרֵי לְפִי מֵאֵי שְׁפַתָּב בְּמִקְטָבוֹ לֹא נוֹדַע שְׁיִישׁ לָהּ מָכָּה אֵלָא כָּאֵב וּכְאֵב הַסְפִּימוּ הָאֲחֵרוֹנִים דָּאֵינָה כְּמָפָה וְעוֹד דִּהְרֵי הַפּמ"א ח"א סוּסִי' כ' דִּהָא דְתִלְיִנִין בְּמָפָה הֵינּוּ דְנוּקָא בְּמִקְוֹר אָבֵל בְּמָפָה בְּדוּפֹן אוֹ בְּבִטּוֹן לֹא תִלְיִנִין בְּמָפָה מְשׁוּם דְמֵאֵי עֲגִנֵן הַדָּם שְׁאֵינּוּ בְּמִקְוֹר לְתַלּוּת בּוֹ וְכִמוֹ שְׁהַסְבִּיר שָׁם וְהוּבָא גַם כֵּן בְּסִד"ט שָׁם בְּמִקְוֹמוֹ ע"כ לְפִי מ"ש מְעַלְתוֹ שְׁבִימֵי נְעוּרֵיהָ הִי צָבָה וּבְכַה"ג אֵין לָהּ שְׁיִיכוּת לְמִקְוֹר וְע"כ אֵין אָנִי יוֹדַע הֵיטֵר לְהֵאשָׁה הַהוּא וּמִן הַשְּׂמִים יִרְחַמוּ עֲלֵי וּלְדַעֲתֵי ע"י מְרַחֲצָאוֹת הַמְּסוּנְגָלִים לְזֶה תַעֲלֶה לָּהּ אֲרֻכָּה וּרְפוּאָה שְׁלִימָה מִן הַשְּׂמִים יִשְׁלַח דְבָרוֹ וְיִרְפָּאָה דְבָרֵי הַחוּתָם בְּבִרְכָּה הַמְּשׁוּלָּשֶׁת יְדִידוֹ הַדוֹר"ש: הַק' מְשִׁיחַ שִׁיק מְבִרְעֵזְאוּעַ תְּשׁוּבָה קפ"ב בַּעֲזַה"י יוֹם א' לְסִדֵּר בְּהַעֲלוֹתָהּ שְׁנֵתֵרל"ח לַפ"ק חוּסֵט יע"א.

הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְכַבּוֹד אֱהוּבֵי יְדִידֵי הָרַב הַגְּדוֹל הַמְּפֹרָסִם מוֹהֵר דּוֹד יְהוּדָא זִילְבֶּעֲרֵשְׁטֵיין נִי' הַאֲבֵד"ק וּוּאֲצִיע"ן יע"א מְקַטְבוֹ קְבִלְתִּי וְבוֹ הַעִיר אוֹתִי כִי יֵשׁ מְקוּם לְהַתִּיר אוֹתָהּ אִשָּׁה עֵינִין בְּסִי' הַקְּדוּם) לְבַעֲלָהּ וְהַחֲשָׁשׁוֹת שְׁפַתְבִּתִּי יֵשׁ לְדַחוּת מ"ש דִּישׁ לְחוּשׁ פּײַנן דִּהוּא חוּלְגִית וְאֵינָה מְרַגְּשַׁת כּוֹלֵי הָאֵי י"ל דָּאֵין לְסִמּוּךְ עַל מֵאֵי שְׁלֵא הַרְגִּישָׁה וְסִבְרָה שְׁאֵין זֶה הַרְגָּשָׁה אֵין כְּנוֹנְתוֹ דִּהִיא אֵינָה נֶאֱמָנֶת דִּהְרֵי הַתּוֹרָה כְּתוּבָה וְסִפְרָה לָּהּ לְעֲצָמָה שְׁאִשָּׁה נֶאֱמָנֶת לְטַמָּא וּלְטַהֵר וְגַם אֲמֵרִינִין בְּבִשְׂרָה עַד שְׁתַּרְגִּישׁ בְּבִשְׂרָה וְאִם לֹא הַרְגִּישָׁה נִרְאָה מְלִשׁוֹן הַגְּמָרָא דִּהָדָם הַזֶּה טְהוֹר וְאֵעִפ"י שְׁנֵה דְבָר רְחוּק בְּעֵינֵי דְעֵיקָר הַהֵיטֵר אִם לֹא הַרְגִּישָׁה כִּמ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ט מֵאִסּוּרֵי בִיאָה דְחֻזְקַת דָּם בָּאָה בְּהַרְגָּשָׁה וּמִדְלָא הַרְגִּישָׁה בּוֹנֵדַאי אֵינָה דָּם נִדָּה ע"ז אֲמַרְתִּי אוּלַי דְזֶה שְׁיִיף רַק בְּאִשָּׁה בְּרִיאָה מִשֵּׂא"כ בְּאִשָּׁה שְׁהִיא חוּלְגִית וְל"מ לְדַעַת הַנוּב"י דס"ל דְזִיבַת דְבָר לַח נִקְרָא הַרְגָּשָׁה וְלְדַעַת הַחוּ"ד נִהֵי דְלֵא ס"ל כֶּהֱנוּב"י אָבֵל מ"מ אִם הַרְגִּישָׁה זִיבַת דְבָר לַח הֵינְצֵא מִהַמְּקוֹר הֵוִי הַרְגָּשָׁה וְאֵפִי' לְפִי מַה שְׁהַסְפִּימוּ הָאֲחֵרוֹנִים דְדוּנוּקָא פְתִיחַת פִּיה"מ נִקְרָא הַרְגָּשָׁה זֶה נוֹדַאי לָאוּ דְנוּקָא אֵלָא כָּל שְׁנִדְזַעוּ אֲבָרֵיהָ וְנִרְאָה דִּה"ה שְׂאָר שִׁינּוּי דִּהְרֵי אֲמֵרִינִין וְהוּבָא בְּרִש"י בַּפ' תְּנִרְיעַ דְּכָל אִשָּׁה שְׁרוּאִית דָּם אֲבָרֵי' וְרֵאשִׁי כְּבֵד עֲלֵי' וּמִטַּעַם זֶה נִרְאָה דִּמ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ה מַה' אִיסוּ"ב הַלְכָה י"ז דִּהַרְגָּשָׁה מְקַרֵי אִם הָאֲבָרִים מְנִדְזַעִים דְזֶה לָאוּ דְנוּקָא דְנוֹדַאי ה"ה אִף שְׂאָר שִׁינּוּי בְּגוּף וְלָכֵן אָנִי חוֹשֵׁשׁ בְּאִשָּׁה שְׁיִישׁ לָהּ חוּלִי וּכְאֵבִים דְאַפְשָׁר דִּהֵם הַרְגָּשַׁת דְּמֵי הַמְּקוֹר אוֹ אַפְשָׁר הַרְגָּשַׁת דָּם הַמָּפָה וְלָכֵף אֵין בְּרוּר לִי שְׁדָּם הַהוּא הוּא רַק דָּם בְּלֵא הַרְגָּשָׁה שְׁיִיחָא טְהוֹר מִן הַתּוֹרָה: וְהַטַּעַם הַשְּׂנִי שִׁכ' לְהַחְמִיר מְשׁוּם שְׁבִאשָׁה הַהוּא אֵין יוֹדְעִין כָּלֵל שְׁיִישׁ לָהּ מָכָּה שְׁאֲפְשָׁר שְׁמוּצִיא דָּם מִהַמְּקוֹר וּמַה שְׁהִבִּיא שְׁקוּדָם נִישׁוּאֵין הִי לָהּ מָכָּה בְּבִטְנָה וְעִ"ז צָבְתָה בְּטְנָה אָבֵל הָרִי גַם אִז לֹא הִי יוֹדְעִין בְּבִירוּר שְׁיִישׁ לָהּ מָכָּה שְׁיִיחָא מְמַנָּה הַדָּם וּמִכ"ש עֲתָה הֵאִיף אָנוּ יוֹדְעִין שְׁיִישׁ לָהּ מָכָּה וּמְבִנְיָר בַּשׁ"ף בִּיז"ד סִי' נ' לְעַנְנֵן טְרִיפּוֹת דְאַפִּילוּ אֵי אִיכָּא חֻזְקַת הֵיטֵר אֵין מְקִילִין אֵלָא בְּמִקְוֹם שְׁיִישׁ בּוֹנֵדַאי לְתַלּוּת וְכָאֵן אֵין מְקוּם לְתַלּוּת בּוֹנֵדַאי דְאַפִּילוּ הַכָּאֵב שִׁהִי לָהּ בְּנַעֲרוּתִי קוֹנְדָם הַנִּישׁוּאֵין כְּבָר הִבִּיא בְּסִד"ט דְבָרֵי הַפּמ"א דָּאֵם הַמָּפָה לְמַעֲלָה מִן הַמְּקוֹר וְאַפְשָׁר שְׁנַבְלַע הַדָּם בְּאֲבָרִים וְאֵח"פ הִיא בָּאָה אֵל הַמְּקוֹר וְא"כ יֵשׁ ג' רִיעוּתוֹת וְאָנִי לֹא מְצָאֵתִי מִי שְׁמַקְוִיל אִם מִתְחַבְּרִין ג' רִיעוּתוֹת כְּאֲחָד לְהַתִּיר אִפִּי' בְּאִסּוּר דְרַבְּנָן וְכ"ש כָּאֵן דִּישׁ לְחוּשׁ לְאִסּוּר תּוֹרָה זֶה הִי טַעֲמֵי

שְׁחַשְׁשֵׁתִי לְהַחְמִיר וְכֵן עָתָה אֵין אֲנִי יָכוֹל לְמַצּוֹא הַיִּתֵּר לְהַאֲשֶׁה הַזֹּאת מִשּׁוּם טְעָמִים הַנִּלְמָד מִיְהוָה אֲפֻשֶׁר שְׂדֵם שֶׁל הָאִשָּׁה הַזֹּאת אֵינָה בָּא מִן הַמְקוֹר כִּלְלִי וְאֲפֻשֶׁר שֶׁבָּא מִן הַעֲלִיף וּמִשְׁאָר מִקְוֵמַת פִּינּוֹן שֶׁבָּא בְּלֹא הַרְגָּשָׁה לְדַבְרֶיהָ וְזֶה אֲפֻשֶׁר לְהַבְחִין ע"י בְּדִיקָה הַנְּאֻמֶּרֶת בְּסוּף סִי' קצ"א וְאִזּוּ יֵשׁ מְקוֹם לְהַתִּיר כֵּן נִרְאֶה לְפִי ענ"ד וְאַחֲתוּם בְּבִרְכָה הַמְשֻׁלְשֵׁת בְּהַחֲפְזֵי דְבָרֵי יְדִידוֹ הַדּוֹר"שׁ: הַק' מִשֶּׁה שִׁיק מְבַרְעֵזְאוֹנֵעַ תְּשׁוּבָה קפ"ג הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לִידֵיד תְּלַמִּידֵי הַרַב הַמְּנֻפֶּלֶג חֲרוּץ וְשִׁנוֹן זֵית רַעֲנָן כַּש"ת מוה' וואַלף סוּפֵר מִפ"ב נִי' יוֹשֵׁב בְּשִׁבְתַּת תַּחֲפֻמוֹנֵי בַק"ק קְאָמְרִין וְכַעַת מַצּו"פ לַק"ק נֶאֱגִי וּוּאֲשָׁן יע"א.

מִכְתָּבוֹ קְבֻלְתִּי וְאֲמִינָא בְּרוּךְ לְעֻנְמָתוֹ מִז"ט וְחַיִּים וְשְׁלוֹם וְכָל טוֹב לְכָל בֵּיתוֹ וְע"ד אֲשֶׁר שָׂאֵל מִמֶּנִּי שְׂאֵלָה וְנ"ל בְּקִיצוֹר אִשָּׁה אַחַת הַפְּסִיקָה בְּטִהְרָה וְסִפְרָה ז"נ וּבִיּוֹם הַזֶּה קוֹדֵם טְבִילַתָּה אֲמָרָה לָּהּ גִּיסְתָּה שְׂאֵתְמוֹל עֲמָדָה אֲצֵל הַמְּרָאָה וְכִשְׁהִלְכָה מִשָּׁם נִמְצָא דָם בְּמְקוֹם הַהוּא וְעַדִּין נִיכָר מְקוֹם הַדָּם וְגִיסְתָּה צְנוּתָה אִזּוּ לְקִנְיַת הַדָּם מִמְשַׁרְתַּת יִשְׂרָאֵל וְאִשָּׁה הַמְּטַהֶרֶת אֲמָרָה שֶׁלֹּא עֲמָדָה כִּלְלִי אֲצֵל הַמְּרָאָה בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וְגוֹף הַשְּׂאֵלָה יֵשׁ לְדוֹן בְּזֶה ד' דְּבָרִים (א אִם הָאִשָּׁה שְׂהִיא רַק ע"א נְאֻמַּת בְּזֶה מִשּׁוּם דְּהוּת ע"א נֶגֶד הַחֲזָקָה שֶׁהָרִי הַפְּסִיקָה בְּטִהְרָה וְהִיא בְּחֻזְקַת שְׂאִינָה רוֹאִית וְאֵע"ג דְּבַתוֹף יְמֵי סְפִירַתָּה פְּלִיגוֹ הָאֲחֻרוֹנִים אִי חֲשִׁיב חֻזְקַת אִינָה רוֹאִית וְנִדְאִי אִיכָּא הוֹאִיל וְכִכָּר עֲבָרוּ ג' יְמֵים הָרֵאשׁוֹנִים (ב הוֹאִיל וְאִשָּׁה מְכַחֶשֶׁת הֵנִי הַכַּחֶשֶׁת בַּע"ד וְאֵין ע"א נְאֻמָּן וְאֲפִילוֹ אִי לֹא חֲשִׁבִינִין כַּבַּע"ד כְּדִמְשַׁמַּע מִתּוֹס' גִּיטִין דָּף ב' ע"ב שֶׁהִבִּיאוּ רֵאִי מִן סִפְרָה לָּהּ דַּע"א נְאֻמָּן וְלֹא כ' כְּרַמְב"ן דְּהִיא נְאֻמַּת מַצָּד בַּעַל דְּבָר מ"מ הֵנִי כַּע"א נֶגֶד ע"א.

מִיְהוָה עַל זֶה יֵשׁ לְפַקֵּק דְּכִינּוֹן דְּבִיּוֹם ז' אֲמָרָה לָּהּ שְׂאֵתְמוֹל עֲמָדָה אֲצֵל הַמְּרָאָה וְאִזּוּ הִי הַדְּבָר מִלְתָּא דְּלֹא רַמִּי עֲלֶיהָ א"כ אֵין הַכַּחֶשֶׁתָּא כְּלוּם (ג פִּינּוֹן שֶׁלֹּא הַרְגִּישָׁה כ' הַש"ף בְּסִי' ק"ץ אֲפִילוֹ דָם בְּעֵין הֵנִי רַק פָּתֵם א"כ נִתְּלָה הַדָּם שֶׁבָּא מִמְשַׁרְתַּת דְּאוּלֵי עֲמָדָה שָׁם מִקְדָּם דְּנִהֵי שְׂאֵתְמוֹל שֶׁכִּכָּר הִי לָּהּ וְנִסְתָּה זֶה זְמַן ב' שְׁבוּעוֹת הָרִי לֹא הַפְּסִיקָה בְּטִהְרָה וְגַם עַדִּין בְּגִדְיָה מְלֻכְלָכִים וְלִזְמַת הַמְּטַהֶרֶת בְּדָקָה שְׁחֵרִית וְעַרְבִית וְלֹא מְצָאָה כְּלוּם וְאִם מִמְנָה הֵנִי גַם עַל בְּגִדְיָה הִי צָרִיף לְהִיּוֹת נִמְצָא דָם (ד פִּינּוֹן שֶׁלֹּא מְצָאָה רַק עַל הַקְּרָע הָרִי אִינָה מְקַבֵּל טוֹמְאָה אֲכֵן יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק הוֹאִיל וְהַקְּרָע מְרוּצָף מְנֻסְרֵיהָ וְאֵע"ג שְׂמִתְחִילָה שֶׁפַּעַם לְחַבֵּר בְּקָרָע עוֹלָם מ"מ הִלּוֹא יֵשׁ בָּהֶם יִתְדוֹת בְּרִזָּל וְהֵם לֹא נַעֲשֶׂה מִתְחִילָה לְכַף אֲלֵא שִׁמ"מ הַרְמַב"ם בַּפ"ו מְפָלִים כ' דְּמִסְמוּרִים שְׁעוֹשִׁין לְתַקּוּעַ בְּעֵצִים אִינָם מְקַבְּלִין טוֹמְאָה כֹּל אֲלֵה הֵם הַסְּפִיקוֹת וְאֲשֶׁר הַעִיר עֲלֵיהֶן הַרַב הַנִּלְמָד וְאֲמִינָא בַּעֲזַה"י דַּעֲתִי עַל כָּל הַד' סְפִיקוֹת הַנִּלְמָד.

(א עַל הַסְּפִיק אִם ע"א נְאֻמָּן הֵנִה לְעַנְיָן אִיסוּרִין אֵין חִילּוּק בֵּין אִישׁ וְאִשָּׁה וְלַעוֹלָם ע"א נְאֻמָּן וְאֲפִילוֹ נֶגֶד הַחֲזָקָה דַּעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים הוֹבָאוּ בַּש"ף יו"ד סִי' קכ"ז סְקִי"ו דַּע"א נְאֻמָּן בֵּין לְאַסוּר וּבֵין לְהַתִּיר וְאֵע"ג דְּלְפִי מ"ש הַנוֹב"י בְּסִי' נ"ד בַּהֲאֵה ע"ז דְּנוֹקָא נֶגֶד חֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא אִיכ"ל דְּנְאֻמָּן אֲבָל נֶגֶד חֻזְקָה בְּשַׁעֲתוֹ אִיכ"ל דְּלְכ"ע אֵינוֹ נְאֻמָּן מ"מ גַּם כָּאֵן אֲפִילוֹ אִי חֲשִׁבִינִין לְחֻזְקָה בְּחֻזְקַת שְׂאִינָה רוֹאִית רַק חֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא שֶׁהַפְּסִיקָה אִיכָּא אֲבָל חֻזְקָה אַחֲרַת לִיכָּא וְאֲפִילוֹ אִית' לָּהּ וְנִסְתָּה יְדוּעַ וְחֻזְקָה אֲוֶרַח בְּזִמְנֵי בָּא הָא קִי"ל וְנִסְתָּה דְּרַבְּנָן מִשּׁוּם דַּעֲשׂוּי' לְהַשְׁתַּנּוּת וְא"כ ה"נ לְהַנִּלְמָד אֵין כָּאֵן סְמִיכָה עַל חֻזְקָה דְּאֲוֶרַח בְּזִמְנֵי וְאִם כֵּן אֵין כָּאֵן רַק חֻזְקָה דְּמַעֲיָקְרָא וְלַדַּעַת מְקַצֵּת הַפּוֹסְקִים ע"א נְאֻמָּן נֶגֶד חֻזְקָה וְאֲפִילוֹ אִי אֲמַרִינִין כְּדַעַת הַפּוֹסְקִים דַּע"א אֵינוֹ נְאֻמָּן לְאַסוּר נֶגֶד חֻזְקָה אֲלֵא א"כ שְׂתַק וְכֵן פֶּסֶק בַּש"ע סִי' קכ"ז מ"מ נִרְאֶה דְּכָאֵן נְאֻמַּת דְּהָרִי אֵין אֲנִי צָרִיכִין לְנְאֻמַּתָּה נֶגֶד חֻזְקָה דְּהָרִי הִי הַדָּם נִיכָר בְּאוֹתוֹ מְקוֹם רַק אֲנִי צָרִיכִין לְהֵאֲמִין לָּהּ שֶׁהָאִשָּׁה הַמְּטַהֶרֶת עֲמָדָה

באותו מקום ועל זה אין פאן חזקה ולא אמרה נגד החזקה וזה שפיר צריכין אנו להאמין לה שהיא עמדה שם וזה מקרי ברור הדבר שגם בלא אמירתה היינו יכולין לידע שדם זה מאשה שעמדה שם והיא רק מבררת שאשה זו עמדה שם: ובכה"ג נראה דלכ"ע נאמן עד אחד אע"ג שממילא יהי' הדבר נגד חזקתה וכעין שאמרו באהע"ז סי' קנ"ו סעי' ו' ובב"ש שם סק"א ותו דהרי פאן שמצאה והי' ניפר דם ולפי הנראה מלשון השאלה לא הי' מקום לתלות הדם בשום דבר אחר אלא או באש' זו או באשה אחרת וא"כ מציאת דם זה ע"כ יצא מחזקה שהרי אפילו הי' מאשה המשרתת הי' נגד חזקה דחזקת דם שפא בהרגשה כמ"ש הרמב"ם רפ"ט מה' איסו"ב וגם פיון שפבר עברו ב' שבועות מזמן שהי' לה ונסתה ורוב נשים לא שופעת כולי האי וכמ"ש מרן הגאון בחת"ס זצ"ל בתשובה בסי' קמ"ב וא"כ מציאת זה הדם ע"כ יצא או מרוב וחזקה.

ואפילו אי אמרינן כמ"ש הנוב"י מהדו"ק חיו"ד סי' נ"ז וביארו היטב במהדו"ת חיו"ד סי' קכ"ז ומרן הגאון זצ"ל לא הביאו דלכאורה נראה שעפי"ז פל ראיותיו של אדמו"ר הגאון זצ"ל אינם ועכ"פ לדבריו אינו מבואר דנחזק זה אפילו לרוב אלא כל זמן ששופעת דם פעם אחת כל זמן שלא הפסיקה בטורה יש לחוש אולי עדיין ראתה עיי"ש וא"כ ה"א אם נתלה באשה המטהרת יהי' נגד חזקה מ"מ הרי היא לא איכפת לה וממנ"פ אם מצד של המטהרת יש חזקה ולמשרתת אין חזקה נוכל לתלות בה מזה לא אמרה האשה המעידות ולא איכפת לה ואם עפ"י דין לא נוכל לתלות בה בחזקה כמאן דלית' בענין זה פא לה ממקום אחר ולא עפ"י עדותה עכ"פ עיקר הדבר נראה פיון שאין אנו צריכין לעדותה לענין הדם רק לענין שהיתה עומדת שם וע"ז אין חזקה ואפילו אי העידה גם על הדם פלגי' דיבורה ונאמנת על עמידתה שם וא"כ מטעם ספק הראשון אין להתיר: ב) עתה נבוא להתיר שכ' מטעם שהאשה המטהרת מכחשת נהי דפשיט' לן דאשה מקרי בעל דבר ומדבריה משמע דפשיט' לה דהכחשת בע"ד עדיף מהכחשת ע"א דעלמא וזה אינו אדרב' הכחשת בעל דבר אינו פשוט כל פה וכבר כ' הש"ך ביו"ד סי' קכ"ז ס"קוד דברש"י בקידושין דף ס"ה ע"ב לא משמע פן משמע דבעינן דווקא הכחשת ע"א ועיין בפנ"י בקידושין שם דמישב מ"מ לא עדיף מהכחשת ע"א וכן דעת הש"ך שם ס"ק כ"א דהכחשת בע"ד הי"א דאינו בידו ואיכ' חזקה לאסור אינו נאמן וא"כ לא עדיף הכחשת בע"ד להתיר מהכחשת ע"א באמת הטו"ז בסימן קכ"ז ס"קו ס"ל דבע"ד נאמן להתיר אפילו נגד החזקה וכבר הקשו עליו ונהי דמהא שהביאו התוס' מוספרה לה דע"א נאמן ולא אמרינן התם משום דבעל דבר הוא והואיל ונאמנת לעצמה נאמנת לאחריו אין ראי' דאיכ"ל הרי הקרא מיירי גם לענין טהרות ואפילו באשה שאין לה בעל ואדרב' על הרמב"ן בחי' שתי' פן תמה והארי' בזה הגאון מרן בעל חת"ס זצ"ל בסי' קמ"ז: ונהי.

שדברי מרן הגאון זצ"ל קשים שלא העיר שגם הג"א בפ"ק דחולין דע"א דשוחט דנאמן כ' סברא זו דהואיל ונאמן לעצמו אם אכל ממנו נאמן וכו' מ"מ מהא דהביא רש"י בחולין דף י' ע"ב דע"א נאמן באיסורין ילפינן מושחט את בן הבקר או מונבחת מבקר' ומצאנה מוכח דס"ל דאין לחלק בין בע"ד וגם דברי הטו"ז פתבתי במקום אחר לישבם מ"מ פאן נהי דלא עדיפ' מע"א מ"מ הא הוי ע"א נגד ע"א וכמאן דליתא ומוקמי' אותה בחזקת אינה רואית מיהו זה הוי אי הוי מלתא דרמ'א עלה אבל פאן דהעמידה אצל המראה לא הוי' מלתא דרמ'א עלה א"כ בנודאי ברי שילה לא חשיב ברי כדקי"ל ביו"ד סי' א' סעי' ג' ופ"ך שם ס"ק י"ב ואפילו אי מכחישין עדים דבר פזה קי"ל בחו"מ סי' ע"ט סעי' י"א דלא הוה חזק פפרן ועיין בצ"צ סי' ס"ה אפי' הי' לה שום פנונה כ' דחשיב מלתא דלא רמי' עלי' וא"כ אין הכחשתה הכחשה וא"כ שוב ע"א נאמן ולא נוכל להתיר

גם מטעם הספק השני: ג) אָמְנָם מטעם ספק הג' נוכל להתיר ולומר דנוכל לתלות דהרי בגמרא אמרו [נדה דף כ"ז ע"ב] וכן הוא בש"ע סי' קי"ז סעי' י' אָמְרִי בְּדָקָה קָרַע עוֹלָם וְכוּ' מְבֹאָר דָּאָם לֹא בְּדָקָה תְּלִינן אוֹלֵי עֶבְרֵי שָׁם עִם דָּם שֶׁל בְּהֵמוֹת אוֹ עוֹפוֹת שְׁחִיטוֹת וְלֹא אֲדַעְתָּא אוֹ שְׂאָר מְקֵרָאוֹת שְׂאֵפְשָׁר שְׂיֵאָרַע אֶפְיָלוֹ אִם הִי הַמְּקוֹם שֶׁנִּמְצָא בּוֹ הַדָּם מְקוֹם שֶׁאֵ"א לְתַלּוֹת שְׂעֶבְרֵי שָׁם עִם דָּם וְלֹא אֲדַעְתִּי מ"מ נוכל לתלות בהמשךרתת לא מְבַעֲנִי אִם הַמְּשַׁרְתֵת לֹא הִפְסִיקָה בְּטִהְרָה וְאֶפְשָׁר שְׂדָמִים מְצוּיִין בָּהּ אֲלֵא אֶפְיָלוֹ הִפְסִיקָה פִּינּוֹן שְׁלֵא הִתְחִיל' לְמִנּוֹת כָּלֵל מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן הַמַּל"מ פ"ט מה' איס"ב דין כ"ט בד"ה וְדַע שֶׁהַתּוֹס' וְכוּ' שְׂאֵשֶׁה הַסּוֹפֶרֶת תּוֹכֵל לְתַלּוֹת בְּאֵשֶׁה שְׁלֵא הִתְחִילָה עַדִּינן לְסַפֵּר מִיֵּהוּ גֵרָאָה דְנֵהִי מְלִשׁוֹנוֹ מִשְׁמַע פֶּן וְלִכְאוּר' כֶּף רְאוּי לְתַלּוֹת הַקְּלָקְלָה בְּמִקְלָקְלָה פִּינּוֹן שְׂזוֹ אֵינָה מְפַסְדַת כְּלוּם וְאֵין אָנוּ צָרִיכִין לְדוֹן עֲלֵי' מ"מ גֵרָאָה פִּינּוֹן שְׂהִפְסִיקָה בְּטִהְרָה וְהָרִי כֶּבֶר מְפַסְדַת שְׂצָרִיכָה לְהִפְסִיק מְחֻדָּשׁ וְגַם הִיא בְּחֻזְקַת שְׂאֵינָה רְאוּיָה וְלִכְפֶּה אִם הִפְסִיקָה בְּטִהְרָה לֹא קְאָמִינָא: מִיֵּהוּ זֶה דְּוִנְקָא בְּאֵשֶׁה הַרְנוּצִית לְטִהַר דְּהוּי מְלִתָּא דְרַמְיָא עֲלֵהּ אֲבָל אִם אֵינָה רְנוּצִית לְטִהַר דְּהוּי לֹא רַמְיָא עֲלֵהּ וְעִינן תְּשׁוּבוֹת צ"צ הַנ"ל שׁוּב מְקָרִי כֹּלֵא הִפְסִיקָה אֲבָל אִם הִפְסִיקָה כְּדִי לְטִהַר אֶפְיָלוֹ לֹא סִפְרָה עַדִּינן כָּלֵל גֵרָאָה דְאֵשֶׁה אַחֲרַת הַסּוֹפֶרֶת אֵינָה יְכוֹלָה לְתַלּוֹת בָּהּ וְאֵע"ג דְקִי"ל כְּרִשְׁב"ג דְאֶפְיָלוֹ בְּאֵשֶׁה הַסּוֹפֶרֶת יְכוֹלָה לְתַלּוֹת בָּהּ אֵשֶׁה הַטְּהוּר' לְגַמְרִי אֵע"ג דְמְקַלְקְלִין אוֹתָהּ מ"מ פִּינּוֹן שְׂזוֹ טְהוּרָה לְגַמְרִי זִזוּ רַק בְּחֻזְקַת שְׂאֵינָה רְאוּיָה וְכִינּוֹן שְׁנִמְצָא עֲתָה דָּם וְאַחַת יוֹצֵאת מְחֻזְקַת שְׂאֵינָה רְאוּיָה וְאֵיכָּא חֻזְקָה דְהַשְׁתָּא נִגְדַּ מְעִיקְר' וְכֹאֵלוֹ אֵינָה כָּאֵן וְלֹא נִשְׂאָר לָן שׁוּב רַק לְאוּקְמָה אַחֲרֵי טְהָרָה וְלִכְפֶּה סוֹפֶרֶת דְאֵין לָהּ עַדִּינן חֻזְקַת טְהָרָה טְמֵאָה וּמְמִיל' הַאֲחֲרַת טְהוּרָה וְאוּקְמִי אַחֲרֵי טְהָרָה וְלִכְפֶּה שְׁפִיר ס"ל לְרִשְׁב"ג דְתוֹלִין וּבְאֵמַת לְפִי מ"ש רִש"י בְּזִבְחִים דָּף כ"ז ע"א דְזָב וְזָבָה בִּימֵי טְהוּרָתוֹן מְקָרִי חֻזְקַת טְהָרָה וְע"כ הֵינּוּ מִשׁוּם דְאֵין מְחֻזְקִין מְאִיסוֹר לְאִיסוֹר וְחֻזְקַת טְהָרָה לְעַנְנן טוֹמְאָה זֹו קִשָּׁה סְבֵרַת רִשְׁב"ג וְאֶפְשָׁר דְזֵה טַעַם הַרְמַב"ם דְפָסַק לְהַחֲמִיר כְּרַבִּי וְלְרִש"י דס"ל בְּעֵלְמָא מְחֻזְקִין מְאִיסוֹר לְאִיסוֹר כְּדַמּוּכַח מְדַפְּי' בְּהֵמָה בַּחֲלִי בְּחֻזְקַת אִיסוֹר אַבְמָה"ח וְכוּ' וְפִי' הַרְשֵׁב"ג אִם מִשׁוּם מְחֻזְקִין מְאִיסוֹר לְאִיסוֹר וְא"כ אֵיךְ פִי' דְזָבָה בְּחֻזְקַת טְהָרָה בִּימֵי סְפִירָתָהּ וּבְאֵמַת גֵרָאָה שְׁמַטְעַם זֵה קִשָּׁיָא לִי לִר"ת שָׁם עֲלֵי' דְגַם ר"ת סוֹבֵר מְחֻזְקִין מְאִיסוֹר לְאִיסוֹר וּמְטוֹמָא' לְטוֹמָא' כִּמ"ש בְּש"ש בְּשִׁמְעֵתָא ה' פ"ד מְתוֹס' פ' הַמְדִיר דָּף ע"ה ע"ב וְדַעַת רִש"י גֵרָא' דס"ל דְחֻזְקַת טְהָרָה דְרַע"ק הֵינּוּ דְהֵינּוּ מְחֻזְקִין אוֹתָהּ בְּחֻזְקַת מְסוּלְקַת בְּדָמִים דִי"א יוֹם שְׁבִינן גְּדָה לְנֵדָה הוּא בְּחֻזְקַת מְסוּלְקַת דָּמִים וְכִמוֹ שְׂאָמְרוּ בְּנֵדָה דָּף ל"ט דִי"א יוֹם הוּא בְּחֻזְקַת טְהָרָה וְהֵינּוּ בְּחֻזְקַת מְסוּלְקַת דָּמִים וְלִכְפֶּה אֵע"ג שְׂרָאָתָה מְעִיקְר' מ"מ לְאַחַר שְׁפִסְחָה אֶמְרִינן מְקָרָה הִי וְהוּא שׁוּב בְּחֻזְקַת מְסוּלְקַת אִם כִּי סְתָרָה אֶז אֶמְרִינן אֵיגְלָאֵי מְלִתָּא דְאֶדְרַב' הִפְסִיקָה מְקָרָה הֵימָּה וְעַפִּי"ז יֵשׁ לְכִינּוֹן גַּם דְּבָרֵי רִש"י בְּנֵדָה דָּף ס' שְׁפִי' דְלְרִשְׁב"ג לְכֶפֶה תוֹלִין בְּשֵׁנֵי בָהּ ר"ל אֵע"ג דְהִי רְאוּי לָן לִוְמַר שְׁהִיא בְּחֻזְקַת מְסוּלְקַת דָּמִים מ"מ פִּינּוֹן דְכֶבֶר רְאָתָה וְהוֹחֲזֵק מְעִינן פְּתוּחַ וְצָרִיכִין אָנוּ לְסַפֵּר ז"נ וְאִם רְאָתָה אֵיגְלֵי בְּהִתְנִי' דְהִפְסִיקָה הֵיָה רַק מְקָרָה לְכֶפֶה תְּלִינן בָּהּ וּמִינּוֹשֵׁב מַה שְׂהִקְשׁוּ עַל רִש"י בְּזֵה עִינן בְּמִהְרָשׁ"א שָׁם וּבַמַּל"מ הַנ"ל.

ועכ"פ הדרן להנ"ל דאם גם זו הפסיקה אע"ג דלא ספרה כלל א"א לתלות בה דמנ"ל לקלקל אותה שתהא צריכה לפסוק מחדש אם היתה רוצית לטהר דלימא דמזוי הוא ובחזקת מְסוּלְקַת שְׁנִיָּהִם שְׁוִיָּים וְגַם בְּחֻזְקַת טוֹמָא' שְׁנִיָּהִם שְׁוִיָּין אֲבָל אִם לֹא הִפְסִיקָה שְׁפִיר נוֹכַח לְתַלּוֹת בָּהּ מִטַּעַם דְתוֹלִין הַקְּלָקְלָה בְּמִקְלָקְלָה וְגַם מְהָרָאֵי שְׁהִבִיא הַמַּל"מ לֹא מוֹכַח אֲלֵא בְּלֹא הִפְסִיקָה כֶּן גֵרָאָה לִי נִכּוֹן לְדִינָא אָמְנָם עַדִּינן קִשָּׁה דְאֵין הַנִּדּוֹן דוֹמָה לְרִאֵי' אֶפְיָלוֹ לְתַלּוֹת אִי לֹא הִפְסִיקָה דְעַד כָּאֵן לֹא שְׁמַעְנוּ דִיכוֹלִין לְתַלּוֹת אֲלֵא הֵתָם שְׁשִׁנְיָהִם לְבָשׁוּ הַחֶלֶק הַזֶּה דְהֵנ' בִּינ"ד בְּסִי' ל"ו סְעִי' ה' דְקִי"ל

דְתַלְיִן בִּידָא דְטַבְחָא כ' שָׁם הַטּו"ז ס"קו דְדוּנְקָא אִם יִדְעִינָן שְׁהִי שָׁם יָד הַטַּבַּח דַּאל"כ הָיִי ס"ס
וּא"כ ה"נ לְפִי לְשׁוֹן הַשְּׂאֵל' מִשְׁמַע דְלֹא נִודַע לָן שְׁהָאִשָּׁה הַמְשַׁרְתַּת עֲבָרָה שָׁם וְהָאִשָּׁה הַמְטַהֲרַת
לְפִי עֲדוּת גִּיסְתָּה עֲמָדָה שָׁם א"כ אִיכ"ל דְלֹא דְמִי לְהָא דְמַל"מ וְהַש"ס הַנָּ"ל דְהֵתָם שְׁנִיָּהֶם לְבָשׁוּ
הַחֲלָק אֲבָל כָּאֵן אֲצֵל הַמְשַׁרְתַּת הָיִי כְּעִין ס"ס אִוִּילִי לֹא עֲבָרָה שָׁם וְאִוִּילִי לֹא מִיָּנָה מִיָּהוּ הַתְּבוּ"ש
הַשִּׁיג שָׁם עַל הַטּו"ז וְהַפְּרַמ"ג הַנִּיחַ שָׁם בְּצ"ע לְדִינָא.

וּמ"מ בְּנִידוּן שְׁלָנוּ נִרְאָה לְהַתִּיר וּבְכַתָּם דְרַבְּנָן תְּלִינָן לְכ"ע אֲפִילוּ בְּכַהֲאֵי גִוּוֹנָא שְׁהָרִי קִי"ל בִּיו"ד
סִי' ק"ץ סְעִי' ל"ט דְבְּנִמְצָא כְּתָם בְּחֲלָק שְׁאִינוּ בְּדוּק לָה טְהוּר וְכֵן אֲמַרִינָן בְּגִמְרָא בְּדָקָה קַרְקַע
עוֹלָם וְכִינָן דְלָכֵל הַפְּחוֹת אֲפִשֶׁר מִהַמְשַׁרְתַּת לֹא הִי הַקַּרְקַע בְּדוּקָה וְכָל שְׁנִמְצָא עַל מְקוֹם שְׁאִינוּ
בְּדוּק לֹא גִזְרוּ טְוִמְאָת כְּתָמִים כִּינָן דְהָיִי תְרַתִּי דְרַבְּנָן וְגַם נִגְדַּת חֲזָקָה וְנִהִי שְׁפָאֵן הוּא בִּימֵי סְפִירָה
יֵשׁ לָה חֲזָקָת שְׁאִינָה רֹאוֹת וְאֵע"ג שְׁהַטּו"ז שָׁם הַחֲמִיר קִצַּת בְּעִנְיָן אִינוּ בְּדוּק דְדוּנְקָא לְקַחוּ מִן
הַשׁוּק גַּם בְּזָה הַשִּׁיג עָלָיו הַסֵּד"ט וְכִינָן דְלֹא גִזְרוּ טְוִמְאָת כְּתָמִים אֲלֵא בְּבְדוּק א"כ כָּאֵן לְפִי הַנִּרְאָ'
לִי מִלְשׁוֹן הַשְּׂאֵלָה לֹא הִי בְּדוּק וְאֲפִשֶׁר מִהַמְשַׁרְתַּת ל"ג מִטְוִמְאָת כְּתָמִים וּמִתְרַת מִן הַדִּין: ד'
וּלְרוּחָא דְמִילְתָא נִדוּן שְׁגַם מִכַּח מַה שְׁנִמְצָא בְּמְקוֹם שְׁאִינוּ מְקַבֵּל טְוִמְאָה הִיא מִתְרַת וְהַגָּה גוּף
הַדְּבָר אִי נִסְרִים חֲזִינָן לְמַדְרָס וְחֲשִׁיבוּ מְקַבְּלֵי טְוִמְאָה יֵשׁ בְּזָה פְּלוּגָתָא בְּתַשׁוּבוּ' הָאֲחֵרוּנִי' וְהַטּו"ז
בְּאו"ח סִי' תְרַכ"ט ס"ק כ' וּבִיו"ד סִי' קצ"ח ס"ג ל"א ס"ל דְסֵתָם נִסְרִים כָּל זְמַן שְׁלֵא יִיחַדוּן וְתִיָּקְנוּ
לְמִשְׁכָּב אוֹ לְמוֹשָׁב אִין לְהֵם טְוִמְאָ' מַה"ת וְטְוִמְאָ' דְרַבְּנָן מִשׁוּם פְּשׁוּטִי כְּלִי עֵץ כִּינָן דְחֲבָרוּ לְקַרְקַע
אֲמַרִינָן בְּדְרַבְּנָן דְכָל הַמְּחַנְבֵּר לְקַרְקַע כְּקַרְקַע אֲפִילוּ לֹא נַעֲשֵׂא מְעִיקְרָ' לְשֵׁם כְּפֹד כְּדֹאִית' בִּפ' הַמּוֹכֵר
אֶת הַבַּיִת אֲמָנָם הַסֵּד"ט בְּסִי' קצ"ח סְעִי' ל"א ס"ק ס"ג הַסְּכִיִּים עִם תְּשׁוּבוֹת ת"ח דְכָל שְׁתִּיקָנָם
לְעִמְדָה וְנִרְאָ' דַּה"ה לְהִלְוָה חֲשִׁיב כְּמוֹ מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב דְחֲזִי לְמַדְרָס דְכָל שְׁגוּף הָאֲדָם נִתְּלָה עָלָיו
חֲשִׁיב כְּמִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב וְאִיכָּא טְוִמְאָה מַה"ת מ"מ כָּאֵן אִינָם מְטַמְּאִים כִּינָן דְבִשְׁעַת תִּיקוּן לְמַדְרָס
עֲשָׂאֵם עִם הַקַּרְקַע שׁוֹב גַּם לְרַבְּנָן דְר"א אִינָם מְקַבְּלִים טְוִמְאָ' כְּמוֹ שְׁבִיָּאָר שָׁם בְּסֵד"ט הֵיטִיב וְהַנִּי
כָּאֵן: אֲלֵא שְׁמַעְלָתוֹ חֲשַׁשׁ מִשׁוּם הִיתִידוּת שֶׁל בְּרִזָּל וְשׁוֹב כ' שְׁמַצָּא בְּרַמְבַּ"ם מְפָלִים דְאִין
הַמְּסוּמָרִים מְקַבְּלִים טְוִמְאָ' מִיָּהוּ בְּאו"ח סִי' תְרַכ"ט סְעִי' ח' מִשְׁמַע דְמִסְמוּרֵי בְּרִזָּל מְקַבְּלִין טְוִמְאָ'
מִיָּהוּ שָׁם יֵשׁ לְדַחֲוֹת דְמְקַבְּלֵי טְוִמְאָ' קָאֵי עַל בְּבִלְאוֹת וּמְסוּמָרִים אִין מְסַפְכִים מִשׁוּם דְאִינָם גִּידוּלִי
קַרְקַע אֲבָל בְּתַשׁוּבַת רִשְׁבִּי"א סִימָן רִי"ג כ' בְּהַדְרָבְּמְסוּמָרִים דְמְקַבְּלוּ טְוִמְאָה וְצ"ע אֲמָנָם בְּנוֹב"י
מַהדוּ"ת חִיו"ד סִי' קל"ז כ' דִּישׁ ב' מִינֵי מְסַמְרוֹת וּבְנוֹדָאֵי סֵתָם מְסַמְרוֹת אִינָם מְקַבְּלִים טְוִמְאָ'
מִיָּהוּ אִם מְסַמְרוֹת יִשְׁנִים שְׁכָבָר הָיִי קְבוּעִים בְּפָלִים בְּתַלוּשׁ אֲזֵ מְקַבְּלִים טְוִמְאָ' וּבְזָה יֵשׁ לְיִשָּׁב
דְבָרֵי הַרְשֵׁב"א הַנָּ"ל וְא"כ בְּנִידוּן שְׁלָנוּ אִם הָיִי מְסַמְרִים שְׁנַעֲשׂוּ לְתַקּוּעַ בְּדְבָרִים וְלֹא שְׁמָשׁוּ עַדִּין
בְּתַלוּשׁ פְּשִׁטָּא דְאִין מְקַבְּלִין טְוִמְאָה וְא"כ לִית בְּהוּ מִיחֻזֵּשׁ: וְאֲפִילוּ נַעֲשׂוּ וְנִקְבְּעוּ כְּבָר בְּתַלוּשׁ
דְנִימָא הוּאִיל וְהַמְּסַמְרֵי מְקַבְּלֵי טְוִמְאָ' נִיזוּל בְּתַר הַמְּעַמִּיד מִן הַגְּאוּן זצ"ל בַּחַת"ס סִי' ר"ו הוֹכִיחַ
דְלֹא קִי"ל דְהַפֵּל הוּלְוָה אַחַר הַמְּעַמִּיד וְאֲפִילוּ נִימָא דְקִי"ל דְהוּלְכִין אַחַר הַמְּעַמִּיד וְא"כ יְקַבְּלוּ
הַנִּסְרִים ע"י קְבִיעַת זֶה דִּין קְבִיעַת טְוִמְאָה כְּאֵלוּ נַעֲשׂוּ שֶׁל מִתְּכוֹת הַשְּׂתָא מ"מ כִּינָן דְנַעֲשֵׂא הַעֲמִיד'
זֶה לְשִׁמּוּשׁ עִם הַקַּרְקַע וְא"כ אֲפִילוּ נַעֲשׂוּ עֲתָה שֶׁל מִתְּכוֹת הָרִי נַעֲשׂוּ לְחַבֵּר עִם הַקַּרְקַע וְאִינָם
מְקַבְּלִין הַטְוִמְאָ' אֲפִילוּ הַמְּסַמְרֵים מְקַבְּלִין טְוִמְאָ' וְעוֹד נִרְאָה הָא דְלֹא מְהַיִּי חִיבּוּר לְקַרְקַע הִינָנוּ
דְכָל זְמַן שְׁלֵא נַעֲשֵׂה בּוּ שְׁנִינּוּ מַעֲשֵׂה וְאֲפִשֶׁר לְהַפְרִידוּן מִהַקַּרְקַע חֲזִינָן לְהוּ כְּמוֹפְרִדִּין: וְא"כ י"ל
מִמְנ"פ אִי חֲשִׁבִינָן לִי דְבָר הַמְּעַמִּיד וְהִינָנוּ בְּעַת חִיבּוּרוֹ א"כ מְהָרְאוּי שְׁלֵא לְקַבֵּל טְוִמְאָ' כָּלֵל אֲפִילוּ
הַמְּסַמְרֵים וְע"כ הָא דְמְקַבְּלוּ טְוִמְאָה הוּא מִטַּעַם הוּאִיל וְאֲפִשֶׁר לְהַפְרִידוּן הָיִי כָּאִינוּ מְחַנְבֵּר וּלְכָּךְ
מְקַבְּלוּ הַמְּסַמְרֵים טְוִמְאָה א"כ שׁוֹב אִי חֲזִינָן לְהוּ כְּמוֹפְרִדִּין אִינָם דְבָר הַמְּעַמִּיד לְהַנְּסָרִים וּלְכָּךְ

א"א להחשיב הנסרים כמקבלי הטומא' מפת המסמרים ושמ בנידון הנוב"י הנ"ל אין להתיר מפת זה דמ"מ הנייתו ע"י המסמרים ושמ בעינו דדבר המקבל הטומא' לא יסמוך הדבר להניית המקנה משא"כ פאן לחשוב גם הנסרים למקבלי הטומא' וסברא זו נראת לפיענ"ד נכונה ורא' לזה שהפוסקים בסימן קצ"ח ס"ק ל"א שפלו בדין אם רשאי לעשות במקנה נסרים פולם פתבו דאם מחובר במסמרים דעדיף טפי ולא חששו לדבר המעמיד של מסמרים ולכך נראת דהאשה הנ"ל אינה צריכה לחוש לדברי גיסתה.

ומלבד. כל הטעמים הנ"ל נ"ל עוד דהרי זו גיסתה וזו בת חמותה שחזקה שהם שונאות זו את זו כדקי"ל באהע"ז סי' י"ז סעי' ד' שאין מעידין זו לזו וקי"ל שם סעי' מ"ו דאין נאמנות גם לאסור דלצעורי קא מפוננה ולדעת הרמב"ם דבריה אין מעלה ולא מורידין כלל אפילו באיסור דאורייתא כמ"ש המל"מ פי"ב מגירושין דין י"ו אלא א"כ יש רגלים לדבר משמע דנאמנת כדקי"ל בפ"א מסוט' והקא אין רגלים לדבר שעמדה שם ולכך הוא מותרת מכל הטעמים הנ"ל מיהו טעם זה דגיסתה אינה נאמנת נרא' דלאו מילתא דפסיק' הוא דהרי זה שונאות זו את זו הוא רק חזקה הבא מפת רוב ובנדאי איכא מיעוט דלא שונאות ונהי דלע פליג רבנן לענין היתר אבל לענין לאסור וכן לענין להקל כגון לענין לאכול תרומה שכ' הרמב"ם בפ"ט מתרומה דין ד' ונראת דטעמו של הרמב"ם הוא דס"ל דמה"ת אין ע"א נאמן ורק מדרבנן האמינו אותו ואפילו לדעת הנוב"י בתקע"ג סי' ל"ג דע"א פשר מה"ת נאמן היינו איש אבל אשה רק מדרבנן וגם לאוסר' בתרומה נגד חזקה אינה נאמנת מה"ת ורק מדרבנן האמינה ונדוקא נשים דעלמא אבל חמש נשים אלו דלא האמינו שוב הדרא אל דין תורה ואינה נאמנת אפילו לא שנאה אותה ולא פליג ובזה יש לישוב מה דפסק הרמב"ם בפ"א מסוטה דין ט"ו דלענין סוטה גם חמש נשים נאמנות לאוסרה ושלא תשתה משום דמה"ת נאמנת גם היא חיישינן לדבריה ועיין בש"ש שמעתתא ז' פ"ב דיש לישוב קושית הגהות מל"מ הנ"ל ועכ"פ זה נראת דלאו מילתא דפסיקא הוא ומ"מ בנידון שלנו יש להתיר מפת יתר הטעמים פן נראת לפי ענ"ד ואחתום בכרחה דברי רבך וידידך הדו"ש תמיד.

הק' משה שיק מברענאוןע: תשובה קפ"ד החיים והשלום וכל טוב לאהובי תלמודי הבחור כו' כש"ת כ"ה זלמן שפיצער נ"י. בענין הרגשת נדה הארכת ודין הנה הוא מקרא מועט והלכה מרובה בדברי האחרונים וגם אין לי כל האחרונים המאריכין בזה ולזאת לא אאריף אלא אכתוב לה האיך דעתי עפ"י דעת תורה נוטה.

א) פלפלו האחרונים מה הוא הרגשה דעת הנוב"י מהדו"ק סי' נ"ה הכריח להחמיר אפילו במרגשת רק זיבת דבר לח ואפילו אינה מרגשת שהדבר לח יוצא מהמקור אלא בפרוזדור מרגשת זיבת דבר לח הני הרגשה וראיתו דהרי ילפינן מבשרה דמטמאה מבפנים כמבחוץ דהיינו בפרוזדור וא"כ ה"ה אידך דרשה דעד שתרגיש בבשרה היינו בפרוזדור יעוי"ש ומה שהבאת להקשות בשם החו"ד ריש סימן ק"ץ דאיך לאתר שיצא לפרוזדור ונטהר יתה חוזר להיות טמא זה לא קשה כיון דלהנוב"י הוא בכל משך הפרוזדור א"כ קאמר קרא דם יהי זונה בבשרה שאם תרגיש בפרוזדור יתה טמא א"כ בשעת יציאתה מהמקור הוא מתלי תלי וקאי ולא נטהר עד שעבר כל הפרוזדור ולא הרגישה בבשרה אז נטהר הדם.

אמנם על דיעה זו פכר הקשו האחרונים והביאו ראיות שממש אין עליהן תשובה דלא כנוב"י דאי ס"ד דזיבת דבר לח אפילו במשך הפרוזדור הני הרגשה א"כ מאי אמרו בריש פרק הרואה פתם גבי אשה שהשתינה ומצאה דם אי דארגשה כו' הרי ונדאי ארגש' לכל הפחות זיבת דבר לח

וזה הרי ג"כ מקרי הרגשה ולכך טמאה ומה שכ' המרשש"ך בנה אינו מוכן כמ"ש הסד"ט בריש סי' ק"ץ סק"ב וגם מ"ש גם אתה אינו מוכן ואין להאריך פי האמת עד לעצמו ונפרין דברי אמת ולזאת הסכימו האחרונים בסד"ט ריש סימן ק"ץ וגם מרן הגאון בחת"ס בתשובה סי' קס"ז כשיטה הב' דנוקא פתיחת פיה"מ מקרי הרגשה ולאו דווקא פתיחת פיה"מ אלא ה"ה נודעו אברהם כמ"ש הרמב"ם בפ"ה דין י"ז וה"ה שארי מקרי הגוף הרגילין בעת הנוסות נקראין הרגשה.

וכנה מבואר דאין עדות הנשים שמעידין שהרבה אינם מרגישים פתיחת פי המקור הכחשה לדברי הרמב"ם רפ"ט מאיס"ב שכן דחזקת דם שבא בהרגשה דנהי שפתיחת פי המקור הרבה אין מרגישים אבל שאר מקרה מרגישים כמו שאמרו חז"ל אין אשה רואה דם אלא א"כ ראשה ואברהם פבדין עליה והיינו הרגשה ולקח' הנוב"י כ' מר' זצ"ל דהרי פתיחת פי המקור הוא הבין השנים עד הפרוזדור וכשם דדרשינו בבשרה כשתצא מבין השנים לבשרה היינו פרוזדור אז תטמא ה"נ צריך שתהא ההרגשה אז כשתצא לפרוזדור והיינו פתיחת פי המקור ואידי ואידי תדא מקום ניהו: אמנם עדיין אינו מנושב א"כ מנ"ל דנדעו אברהם ושארי מקרי שבגופו קרויים הרגשה ותו דמנ"ל דבעינין הרגשה במקור דאפשר לפרש כמ"ש מרן מ"מ מנ"ל דלמא סגי הרגשה בפרוזדור ולכך הי' נ"ל לישוב דהא דדרשינו עד שתרגיש בבשרה ומסיק דתיתי שמעת מינה היינו מדכתב הקרא לשון עתיד דם יהי זובה בבשרה משמע דאם אשה תטמא בנדה צריכין שנדע מעיקרא שדם יהי זובה בבשרה דהיינו בפרוזדור ואיך נדע מעיקרא שדם יהי זובה וע"כ דרשו חז"ל שתרגיש או פתיחת פיה"מ או שארי הרגשות מקריים שרגילין בזמן יציאת דם ועי"ז יודעת שיהי' דם זכה בבשרה והיינו בפרוזדור ושפיר ילפינו הרגשה בגופה ולעולם בבשרה היינו פרוזדור ואפי"ה מוכח בקרא דשינויים בגוף נקראין הרגשה וכנ"ל איברא דעדיין לשון חז"ל עד שתרגיש בבשרה קשיא וגם לתי' מרן זצ"ל לא א"ש שהרי אין ההרגשה בבשרה וצריך לפרש לשון חז"ל שתרגיש כשיבוא הדם לבשרה וא"כ העיקר חסר וגם לפי מה שפרשתי יש בלשון חסרון ותו דלשון תיתי שמעית מינה משמע מלשון בבשרה תיתי שמעית מינה.

לכך.

נראה לבאר יותר דהנה לשון בשר נמצא בכלל ובפרט לפעמים הוא מדבר על כל הגוף ולפעמים כינוי על הגיד כמו שכ' הרמב"ן בחומש בפ' לך והראב"ע בפ' פי תזריע זוב בשרה וכן בשר ערלתו וכמו כן שערות האיש נקראו בשר ה"נ פרוזדור שהוא מקום שהשמש דש כמ"ש הרמב"ם בפ"ה מאיס"ב דין ב' ודין ד' נקרא בשרה וזה שדרשו חז"ל שטמאה בפרוזדור שהיא הנקרא בשר אמנם כל זה אם הי' נקרא בשרה בלי מפיק ה' וכמו שפרש"י ריש פ' פי תזריע גבי ימי טהרה לא מפיק ה' משמע שם דבר ימי טהרה אמנם דמי טהרה דמפיק ה' היינו דם טהור שלה וה"נ אם נכתב בלא ה' או אפילו בה' בלא מפיק ה' ילפינו רק דמיד שיבוא הדם בבשר דהיינו פרוזדור תטמא אמנם לפי המקרא דנקרא בשרה דמפיק ה' דהיינו בשר שלה דמשמע מיעוט לאפיקו בדבר אחר והיינו למעוט שפיר וחתיקה.

וכיון דממעטינו שפיר וחתיקה וע"כ היינו מטעם דאין דרף לראו' דם בחתיכה וכיון שאין הראי' כדרכה טהורה ה"נ דרשינו שאם לא הרגיש' שום שינוי בגופה טהורה דנה ג"כ אינה כדרכה ראייתה ולכך טהורה עד שתרגיש דם זובה בבשר שלה דהיינו שתרגיש שדם יש בבשר שלה בפרוזדור בפנים ואיך תוכל לידע שדם יש שם אלא ע"י שתרגיש אחד מהשינויים בגוף שדרף שינוי כנה להיות לה בשעת יציאת הדם ואיכ"ל נמי דלשון חז"ל עד שתרגיש בבשרה היינו

בגופה פֶשֶׁם שְׁמֻצִינוּ הַרְבֵּה פְעָמִים שֶׁם בָּשָׂר עַל הַפֶּלֶל שֶׁל הַגּוֹף וְאֵע"ג דְּלִשׁוֹן בְּבִשְׂרָה בַתּוֹרָה הֵינּוּ פְרוֹזְדוֹר מ"מ יְכוּלִין לְמִילּוֹף שְׂצָרִיף שְׂתֵהָא הַרְגָּשׁ בְּכָל הַגּוֹף מִפְּחַ הַלִּימּוּד דְּלֵא בְּשִׁפִּיר הוֹאִיל וְלֵא יֵצֵא פְדָרְכוּ וְה"נ לֵא יֵצֵא פְדָרְכוּ אֲלֵא שְׂזֵה שְׂיֵצֵא בְּשִׁפִּיר גִּיכָר לְכָל שְׂיֵצֵא שְׂלֵא פְדָרְכוּ לְכָף לֵא גְזָרוּ מִשֵּׂא"כ מֵה שְׂיֵצֵא בְּלֵא הַרְגָּשׁ אִינוּ גִיכָר לְכָל שְׂיֵצֵא שְׂלֵא פְדָרְכוּ וְלְכָף גְזָרוּ: וְעכ"פ לְפִי הַסְּבָרָא הַנִּי"ל נִרְאֶה עֵיקָר כַּדְּעִיָּה הַזֹּאת דְּבַעֲיָנָן שׁוּם שְׂיָנוּי בְּגוֹפָה אֲמָנָם הַחוּו"ד פְּתַב שְׂיִטָּה ג' דְּזִיבַת דְּבָר לַח מְהֵנִי וּבִתְנָאֵי שְׂתַרְגִּישׁ שְׂיֵצֵא מִמְקוֹרָה וּבְאַמַּת לְפִי עַנ"ד נִרְאֶה כַּדְּעִיָּה הַנִּי"ל דְּבַעֲיָ שְׂיָנוּי בְּגוֹפָה מ"מ יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּכַה"ג דְּהָרִי אֵין לְפִתִּיחַת פִּיה"מ שְׂיַעוֹר וְכִינּוּן שְׂמַרְגָּשְׁתַּ שְׂיֵצֵא מִמְנָה א"א שְׂלֵא נִפְתַּח מְקוֹרָה קֶצֶת (וְאַתָּה פְּתַחְתָּ דְּאִיכ"ל אַרְגָּשָׁה וְסְבָרָה זִיבַת דְּבָר לַח הוּא וְזֵה אֵין לוֹ סְבָרָא דְּלַעוֹלָם פְּתִיחַת פִּיה"מ קוֹנְדָם לְזִיבָה וְאִיף תַּתְּלָה הַקּוֹדָם בְּמֵאָחַר וּבְלֵא"ה בְּשִׁלְמָא עַד אֲפֻשָׁר שְׂגוֹרָם לְפְעָמִים כַּעֲיִן צַעַר וְעַקִּיצָה וְאֲפֻשָׁר לְהַתְּחַלֵּף וְלְטַעוֹת מְנָה בְּזֵה מִשֵּׂא"כ הַרְגָּשְׁתַּ זִיבַת דְּבָר לַח לְהַרְגָּשְׁתַּ שְׂיָנוּי שְׂאֵין לָהּ שׁוּם פְּעוּלָ' שְׂיִהִי שׁוּנִים בְּהֵם שְׂיִהֵא אֲפֻשָׁר לְהַתְּחַלֵּף וְלְטַעוֹן): ב דִּין אִם הַרְגִּישָׁה אִף יֵשׁ לְתַלּוּת הַהַרְגָּשׁ בְּדְבָר אַחַר נֵרָא לְפִי עַנ"ד דְּהוּא פְּשוּט דְּמַקְרִי הַרְגָּשׁ לְפִי מֵה שְׂהַסְבַּרְתִּי לְעֵיל דְּכָל שְׂפָא הַדָּם בְּדָרְף הַרְגִּיל לְבוֹא דְּהֵינּוּ בְּהַרְגָּשׁ וְכִינּוּן שְׂהַרְגִּישׁ טְמֵאָה וְכֵן הַסְפִּים בַּסַּד"ט ס"י ק"צ ס"ק א וּמֵה שְׂהֵבִיא שֶׁם לְהוֹכִיחַ מְהָר"ן בְּחִידוּשֵׁי דַס"ל דְּכָל כַּה"ג לֵא מַקְרִי הַרְגָּשָׁה לְפִי עַנ"ד אֵין כֵּן דַּעַת הַפּוֹסְקִים וְהָכִי מוֹכַח מִפְּרִיטוֹת דָּרף י' ע"א דְּפָרִיף בְּלִידָה ת"ל מְשׁוּם נִדָּה וּמְשׁוּנֵי בְּלִידָה יִבְשָׁתָא וּמוֹכַח דְּאֲפֻשָׁר לְפִתִּיחַת הַקְּבָר בְּלֵא דָם וּמִנ"ל לְהוֹכִיחַ דְּלֵמָּא לְעוֹלָם א"א בְּלֵא דָם וְאִפִּי"ה לִית בֵּי מְשׁוּם נִדָּה מְשׁוּם דְּאוֹתָהּ הַרְגָּשָׁה הוּא מִפְּחַ הַנּוֹלָד וְכֵן מוֹכַח לְעֵיל בְּנִדָּה דָּרף נ"א ע"ב דְּקֶאָמַר ר' יְהוֹשֻׁעַ בְּקִשְׁתָּהּ שְׂנִימִים וּבִשְׁלִישֵׁי הַפִּילָה דְּמִבִּיאָה קָרְבָן וְנֶאֱכַל מְשׁוּם דֵּא"א לְפָה"ק בְּלֵא דָם וְגַם כֵּן קִשָּׁה כַּנ"ל הָא גַם בְּזִיבָה כַּעֲיָנָן הַרְגָּשָׁה וְא"כ שְׂמָא לֵא הַרְגִּישׁ וְע"כ דְּזֵה חֲשִׁיב הַרְגָּשָׁה: וְלְכָף, לְפִי עַנ"ד אֵין לִי בְּזֵה סִפְקָ דְּכָל כַּה"ג שְׂפָאוּ שְׂנֵי דְּבָרִים כַּב"א מִן הַמְּקוֹר חֲשִׁיב הַרְגָּשָׁה וְא"כ דְּבָרֵי הָר"ן צ"ע וצ"ל דְּהָר"ן מִיָּרִי דְּוּוּקָא בְּנִמְצָא הַדָּם בְּחִתִּיכָה בְּפָנִים וְאִזּוּ וּנְדָאֵי לֵא הוּי הַרְגָּשָׁה אֲלֵא מִפְּחַ הַחֲתִיכָה כַּב"ה"ג חֲשִׁיב לִי כְּבֵא בְּלֵא הַרְגָּשׁ אֲבָל אִם בָּאוּ ב' דְּבָרִים בְּבֵת אַחַת חֲשִׁיב הַרְגָּשׁ וְזֵה לְפִי עַנ"ד פְּשוּט וּבְזֵה נִסְתַּר מ"ש בְּתַשׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב הוּבָא שֶׁם בַּסַּד"ט שְׂאֲשָׁה שְׂרָאָתָה טִיפַת דָּם מְעוֹרְבָ עִם לִיחָה לְבִינָה מְרוּבָה יֵשׁ לְתַלּוּת בְּלִיחָה וְלְפִי עַנ"ד זֵה צ"ע טוּבָא מִהַש"ס הַנִּי"ל: ג) אִם לֵא הַרְגִּישָׁה אֲבָל בְּדָקָה כַּעַד שְׂאֲפֻשָׁר שְׂהַרְגִּישׁ פְּסַק הַרְמַב"ם רפ"ט מֵאִיסו"ב דְּאֲמַרִּינוּ דְּחִזְקַת דָּם בָּא בְּהַרְגָּשׁ וּבְסִימָן ק"ץ ס"ק ב כ' הַסַּד"ט רֵאִיוֹת לְזֵה וְלְפִי מ"ש לְעֵיל בְּאוֹת א' זֵה שְׁוֹרֵשׁ מֵאֵי דְּאֲמַרִּינוּ אֵין אֲשָׁה מְטַמְּאָ עַד שְׂתַרְגֵּשׁ הֵינּוּ הוֹאִיל וְכֵן דְּרַכָּה וְרֵאִי' לְהַרְמַב"ם וְהִנֵּה אַתָּה בְּמַכְתָּבָה הַקְּשִׁיתָ לְפִי"ז לְמָה לִי קָרָא וְלִמָּא לְמַד הַש"ס מְקַרָא עַד שְׂתַרְגֵּשׁ ת"ל כִּינּוּ דְּכָל דְּמִים בְּאֲשָׁה אִיכ"ל מִן הַעֲלִי' אֲלֵא דְּאֲזַלִּינוּ בְּתַר רֹב וְרֹב דְּמִים בָּאִין בְּהַרְגָּשׁ וְא"כ אֲשָׁה זֹאת בַּע"כ הִיא מִן הַמֵּיְעוּט וְא"כ אִיכָּא סִפְקָ הַשְּׂקוּל אוֹ מִן מֵיְעוּט עֲלִי' אוֹ מִן מֵיְעוּט שְׂפָא שְׂלֵא בְּהַרְגָּשׁ וּמִסְפִּיקָא גְּמִי לְהַקְּל אוֹ מְשׁוּם סִפְקָ דְּאוֹרִיָּתָא לְהַקְּל לְהַרְמַב"ם מֵה"ת אוֹ מְשׁוּם דְּמוֹקְמֵי אַחְזָקָה זֵהוּ תְּוֹכָן קוֹשְׁיָתָה וְהֵאָרְכַת בְּזֵה: וּבְוֹדָאֵי יֵשׁ לִישָׁב זֵה עַל כַּמָּה גְּוּוּנֵי חֲדָא בִּימֵי טוּמְאָה דְּהֵינּוּ דְּאַתְחַזְקָה בְּטוּמְאָה וְעוֹד י"ל דְּנִהֵי דְּזִיבַת דְּבָר לַח לֵא מַקְרִי הַרְגָּשָׁה מ"מ א"א לְהַכְחִישׁ הַחוּשׁ שְׂגַם בְּבֵא מִן הַעֲלִי' לְכָל הַפְּחוּת מְרַגְּשַׁת זִיבַת דְּבָר לַח וְזוֹ שְׂלֵא הַרְגִּישָׁה אֵי גִימָא דְּהוּא מִן הַעֲלִי' צ"ל דְּהוּא מִן ב' מֵיְעוּטִין מִן מֵיְעוּט עֲלִי' וּמִן הַמֵּיְעוּט שְׂלֵא הַרְגִּישָׁה אֲפִילוּ זִיבַת דְּבָר לַח מוּטָב שְׂנִימָא דְּהִיא רַק מְחַד מֵיְעוּט שְׂפָא שְׂלֵא בְּהַרְגָּשָׁה וּבָא מְמַקְוֹר וְלְכָף אִיֶּצְטָרֵף בְּבִשְׂרָ' עַד שְׂתַרְגִּישׁ וְאִם לֵא הַרְגִּישׁ טְהוֹר' וְעוֹד יֵשׁ כַּמָּה נַפ"מ אֲמָנָם גּוֹף הַקּוֹשְׁיָא לְפִי עַנ"ד לֵא קִשָּׁה עֵינָן בַּב"ב דָּרף כ"ד ע"א דְּקֶאָמַר רְבָא רֹב וּמְצוּי

קאָמַרְתָּ כו' ולפי"ז מְבִנְיָן דְּדָם מְקוֹר נֶגֶד דָּם עֲלֵי הוּא רֹב וְגַם מְצוּי וּלְפִי"ז הָא דְחֻזְקָת דָּם שְׂבָא בְּהַרְגָּשָׁה הֵינּוּ שְׂכָף הוּא מְצוּי וְחֻזְקָה מְפַח רֹב וּא"כ נֶגֶד זֶה פֶּאן שְׂבָא שְׂלֵא בְּהַרְגָּשָׁה וְיִצָּא מִן הַמְצוּי אִי נִימָא דְבָא מִן הָעֲלִי שְׂהוּא ג"כ אִינוּ מְצוּי אַפְתִּי נִשְׂאָר לָן דְּמִים מִן הַמְקוֹר וְכָל דְּפִירֵשׁ מְרֻבָּא פְּרִישׁ וְהִי טְמָא לְכַף אֲצִטְרָף בְּבִשְׂרָה עַד שְׂתַרְגִּישׁ וְאָז אַם מְצָאָה דָּם אַע"ג דְּאִזְלִינִין בְּתַר רֹב דְּמִים וְהוּא מְהַמְקוֹר טְהוֹרָה לְבַעֲלָה הוּאִיל וְלֹא הַרְגִּישָׁה וְאַע"ג דְּשָׁם בְּב"ב מְסִיק דְּהָדַר בִּי רְבָא נִרְאָה מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' בְּנִדְהָ דָּף י"ז ע"ב ד"ה וְאִין שׁוֹרְפִין כו' דְּלֹא הָדַר מְזַה אֲלֵא מְאִידָף מְאִי דְּאָמַר ש"מ תְּלֵת כו' וְאַפִּילוּ לְפִי מְאִי דְּמְבִנְיָן בְּהַגְה"ה בְּתוֹס' ב"ב שָׁם ד"ה דְּתַנְיָא ר"ח כו' דְּמָהָא דְּרֹב וּמְצוּי חֲזַר בּוּ אִיכ"ל דְּלֹא חֲזַר בִּי מְשׁוּם דְּפָלִיג בְּמְצִיאוֹת הַזֶּה אֲלֵא מְשׁוּם דְּהָא דְּנִמְצָא בְּפִרוּזְדוֹר ע"כ אִינְרִי בְּלֹא אַרְגָּשָׁה דַּל"כ בְּלֹא ה"ה טְמָאָה מְשׁוּם הַרְגָּש' לְדַעַת הַתְּה"ד הַמּוֹבָא בְּב"י בְּש"ע רְסִי ק"צ אֲלֵא דְּבִדְקָה בְּעַד וְתַלְיָנִין דְּאַרְגָּשָׁה וְסִבְרָה הַרְגָּשָׁת עַד הוּא וְהַב"י בְּסִי ק"צ כו' דְּזֶה ג"כ לֹא שְׂכִיחַ שְׂתַרְגִּישׁ וְהִיא לֹא תְּשִׁים אֵל לְבָה פְּלִל וְכָלְל וְתִשְׁכַּח כָּל הַהַרְגָּשָׁה וְתַתְּלָה בְּעַד וְא"כ זֶה ג"כ אִינוּ מְצוּי וְא"כ בֵּין אִי תַלְיָנִין בְּמְקוֹר וְסִבְר' הַרְגָּשָׁת עַד וּבֵין אִי חִיָּישִׁינִין לְדָם עֲלֵי הוּא אִינוּ מְצוּי וְע"כ הָא דְּלֹא תַלְיָנִין בְּעֲלִי הוּא מְשׁוּם רְבָא בְּלַחֲד וְשִׁפִּיר מְסִיק דְּרְבָא חֲזַר בּוּ לְפִי דַעַת הַהַגְה"ה וְסוּבְר דְּדָם הַמְקוֹר לֹא מְקַרִי מְצוּי וְהֵינּוּ פְנ"ל שְׂתַבּוּא בְּלֹא הַרְגָּש' אֲפִילוּ בְּהַרְגָּשָׁת עַד זֶה אִינוּ מְצוּי אֲמָנָם לְכַאוּרָה קָשָׁה לְפִי סְבֵרַת הַב"י הַנ"ל גַּם זֶה לֹא שְׂכִיחַ שְׂתַרְגִּישׁ וְתַתְּלָה בְּעַד וְתִשְׁכַּח כָּל הַהַרְגָּשָׁה א"כ אִיף מְחִיב ר"ח חֲטָאָת עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ מְשׁוּם דְּאִזְלִינִין בְּתַר רֹב דָּם הַבָּא מִן הַמְקוֹר מ"מ הָא אַפְתִּי הָוִי רַק סְפִק וְסְפִק בָּא שְׂלֵא בְּהַרְגָּשָׁה פְּלִל וְטְהוֹרָה וְהִיא מְהַמְיַעוּט אוֹ שְׂסַבְרָה שְׂהַרְגָּשָׁת עַד הוּא שְׂהוּא מִן הַמוּעֵט וְטְמָאָה וְהָוִי פְּלִגָּא וּפְלִגָּא וְאַפִּילוּ נִימָא דְּמִיעוּט עֲלֵי לֹא נוּכַל לְצַרְף לְפִלְגָּא דְּמִיעוּט שְׂל רְבָא דְּאִתָּא קָמֵן כְּמֵן דְּלִיתָא וְאַפְשָׁר לְכ"ע לֹא אֲמַרִינִין סְמוּךְ מִיעוּטָא לְפִלְגָּא (וְהֵינּוּ אִי לֹא אֲמַרִי דַעַת הַתּוֹס' בְּב"ב שָׁם ד"ב הַג"ה וְש"מ דְּחֻזְקָתָא לִי רְבָא דְּלִיתָא קָמֵן) עַכ"פ מִיּוֹדִי סְפִיקָא לֹא נִפְקָא וְאַפִּילוּ אִי לֹא אֲמַרִינִין דְּאוּקִי אֲשָׁה אַחְזַקְתָּה מ"מ מִיּוֹדִי סְפִיקָא לֹא נִפְקָא וְאִיף סוּבְר ר"ח דְּחֻזְקָתָא עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ מִיּוֹדִי זֶהוּ אֲפִשָׁר לְיִשְׁב דְּר"ח דְּמִינְרִי לְעַנְיָן בִּיאַת מְקַדָּשׁ אִיכ"ל דְּס"ל מְקוֹר מְקוּמוֹ טְמָא וְלְכַף אֲפִי בָּא שְׂלֵא בְּהַרְגָּשָׁה הָדָם אַב הַטְּוִמָאָה וְהוּא רַאשׁוֹן לְטְוִמָאָה וְחֻזְקָתָא עַל בִּיאַת מְקַדָּשׁ: אֲמָנָם מְתַנִּי שָׁם דְּתַנּוּן סְפִיקוֹ טְמָא מְשֻׁמַע דְּקָאִי נְמִי לְעַנְיָן בְּעֲלָה דְּשְׂלֵא בְּהַרְגָּשָׁה טְהוֹרָה וְא"כ אַפְתִּי קָשִׁיא דְּהָוִי לִי סְפִיקָא בְּהַרְגָּשָׁה אוֹ שְׂלֵא בְּהַרְגָּשָׁה פִּינּוּ שְׂבִין הוּא בָּא בְּהַרְגָּשָׁת עַד וְהִיא לֹא יְדַעָה אוֹ שְׂבָא בְּלֹא הַרְגָּשָׁה פְּלִל הִיא מִן הַמִּיעוּט וְהָוִי סְפִיקָא וְא"כ נוּקִי אֲשָׁה אַחְזַקְתָּה מִן הַתּוֹרָה כְּמ"ש הַתּוֹס' בְּנִדְהָ ד"ה וְאִין חֻזְקָתָא וְכו' וְגַם מְדַבְּרֵי הַרְמְב"ם רפ"ט מְאִיסו"ב מְשֻׁמַע דְּחֻזְקָת דָּם שְׂבָא בְּהַרְגָּשָׁה מְשֻׁמַע שְׂהוּא וְנוֹדָאִי וְא"כ ע"כ דְּלֹא ס"ל כְּהַב"י דְּהָא דְּתַלְיָנִין בְּהַרְגָּשָׁת עַד שְׂהִיא סְבָרָה עַד הִיא וּמְפַח זֶה לֹא רְמִי אֲנַפְשָׁה וְשְׂכַחָה לְגַמְרֵי אִינוּ דְּבָר שְׂאִינוּ מְצוּי כְּמוֹ שְׂתַצָּא דָּם שְׂלֵא בְּהַרְגָּשָׁה וְכ"ש לְפִי מַה שְׂבִינְרֵתִי לְעִיל דְּכָל מְקַרָה וְשִׁינְוִי הַגּוֹף נִקְרָאִין הַרְגָּשָׁה לְעַנְיָן שְׂהִיא הָדָם מִן הַתּוֹרָה וְא"כ אֲפִשָׁר שְׂהַרְגִּישָׁה זַעְזוּע אַבְרִים וְכִיּוּצָא וְסִבְרָה שְׂהַרְגָּשָׁת מִי רְגָלִים הוּא וְלֹא רְמִי עֲלָה וְשְׂכַחָה וְלְכַף אֲמַרִינִין בְּמְצָאָה דָּם אַח"כ שְׂהִיא בְּחֻזְקָת שְׂבָא בְּהַרְגָּשָׁה: אֲלֵא דְּלְפִי טַעַם זֶה אֲפִילוּ לֹא בְּדִקָּה בְּעַד חִיָּישִׁינִין אַם יְדַעִינִין שְׂנוּדָאִי מְגוּפָה וְכֵן ס"ל לְמַקְצָת הָאֲחֻרוּנִים בְּתַשׁוּבוֹתֵיהֶם מוּבָאִים בְּסִד"ט סוּסִי ק"ץ אֲמָנָם לְפִי דַעַת רֹב הַמְפִּוִּרְשִׁים דְּוּוּקָא בְּעַד וּמְטַעַם שְׂסַבְרָה הַרְגָּשָׁת עַד וְהַרְגָּשָׁה וְלֹא אֲדַעְתָּה וּבְאֲמַת זֶה דְּבַר תִּימָה הָא ע"א נְאָמֵן בְּאִיסוּרִין וְכִיּוּן שְׂהִיא אֲמָרָה בְּרִי לִי שְׂלֵא הַרְגָּשָׁתִי אִיף לֹא תְּהִיא נְאָמְנָת וְלְדַעַת הַנוּב"י בְּתַשׁוּבָה דְּס"ל דְּנֶגֶד רֹב אִין ע"א נְאָמֵן וְהִיא אֲפִשָׁר לְוַמַר שְׂלֵא הַרְגִּישָׁה נֶגֶד נֶגֶד חֻזְקָת דָּם שְׂבָא בְּהַרְגָּשָׁה אֲמָנָם לְפִי מַה שְׂהַסְפִים הַפְּמ"ג בְּרִישׁ סִי

א' דנגד רוב נאמן וכ"כ בש"ש וא"כ אמאי נחוש לה וגם להנוב"י ע"כ אשה נאמנת נגד חזקה זאת דארגשה דאל"כ אפילו לא בדיקה תהי' טמאה מה"ת וע"כ נדה שאני דכתיב וספרה לה וכו' וא"כ קשיא: וצריף לומר דטעמם משום דהוי מלתא דלא רמי' עלה דארגשה וסברה הרגשת עד הוא וא"כ לא רמי' עלה ושכחה וזה בנודאי מלתא דלא שכיחא וכמ"ש הב"י בסי' ק"ץ וא"כ שוב עמדה הקושיא הנ"ל כיון שיצאתה מרוב נשים דלא תלי' בהרגשת עד א"כ מה לי מהאי מעיוט או מהמעיוט דלא הרגשה כלל ויהי' ספיקא ואוקמינין אחזקה וצריף לומר כיון דחזקה דם שבה בהרגשה דהינינו לפי טבעו וא"כ אנו החזקנו הדם ששתצא ממקורה ומרגיש בה ועתה שיצאה מחזקתה ולא הרגישו ואפשר שיצא לגמרי שלא הרגישו כלל ואפשר לומר ג"כ שהי' הרגשה קלש כל כך דנתחלף לה וסברה דהרגשת עד הוא וכמו דאמרינין בכל חזקה אם יצאה מחזקתה אמרינין השתא הוא דאיתרע דכל דנוכל למעט יציאתה נגד החזקה ממעטינין ה"נ ממעטין דלא יצאת לגמרי מחזקה זו והרגישו הרגשה קלה רק שנתחלף לה וסבר' שהרגשת עד הוא זהו הנראה סברת הרמב"ם ו"ל.

ואין..

דבר זה תלי' בפלוגתא דהתבואת שור והחוו"ד דהנה התבו"ש בסי' כ"ט כ' גבי מים במוח אי אפשר דנימא ונוקי אחזקה הבא מפת רוב כיון דרוב אין להם מים במוח וא"כ זו שיצאת מהרוב דלמא אין מוח מקיפו ולכך פסקינין מספיקא להחמיר והחוו"ד משיג עליו בסוף ספרו דאי משום דיצא בדבר אחד מרובא ל"ח דיצא מהכל עיי"ש ובזה לפי ענ"ד התבו"ש דבר גדול דיבר בנודאי בעלמא אמרינין דאע"ג דיצא בדבר אחד מרוב למאי יצא ולמאי יצא יצח אפתי מחזיקינין מרובא אבל שם אין אנו דנין על אותו ריעותא של מים במוח אי מקיפו או לא שבה יצא מהרוב א"כ אי אפשר להחזיקו מרוב ואם הי' רוב שיש להם מים במוח המוח מקיפו הי' רוב אבל באמת ז"א רוב וכיון שצריכינן אנו לדון על אותה ריעותא עצמה ועל זה אין לנו רוב כלל וכיוצא בזה אמרינין במכשירין פ"ב מ"ט דאם הנמצא הוא בשר מבושל הולכין אחר רוב אוכלי בשר וכן שם לענין פת קובור ובאמת גם על ריעותא אחרת מצינו בהדיא פלוגתא בש"ס אי אמרינין הואיל ואישתני אשתני והוא בבכורות דף מ"ב ע"ב דאמרינין הואיל ואשתני להיות טומטום חיישינין נמי דאשתני להיות סריס ולענין פסק הלכה אינו מבואר כ"כ עיין ברמב"ם פ"ה מבכורות דין ה': עכ"פ אין זה ענין לכאן דכאן כל דם אשה בטבע יש בו הרגשה כמו שאמרו אין אשה רואה דם וכו' והוי כמו דבר דינעינין בי' חזקה דמעיקרא דגם התבו"ש מודה כדאיתא שם וה"נ אי השתא לא ארגשה אמרינין דהשתא יצאה מחזקתה וכ"ש אם כבר זו עצמה קבעה ונסת והרגיש' ואצלה עצמה הי' החזקה ולכך ראוי לומר למאי דיצאה יצאה ולמאי דלא יצאה לא יצאה ולכך אפשר לומר כנ"ל דנהידצ"ל דלא הי' לה הרגש' גדולה וניכרת פזרפה מ"מ הרגש' קלה הי' לה וסברה הרגשת עד הוא: איברא שיש להקשות מנ"ל להרמב"ם זה דאפילו בלא ארגשה נאמר דארגש' וסבר' הרגשת עד ושוב שכחה ונימא דלא הי' רמי' עלה מנ"ל כל החומרות האלו מה"ת ומה שהביא הסד"ט רס"י ק"ץ סס"קא ראי' להרמב"ם מקטנה וגם יתר ראיות אין הנדון דומה לראי' דשם אין לנו ריעות' משא"כ כאן לפי מ"ש הב"י בסי' ק"ץ הנ"ל ולפי מה שנגר'א פן מסברא דזה אין דרוף שפתרגיש האשה ותסבור דלא ארגש' וגם תשפח וא"כ יש לן ריעותא לומר דלא ארגש' וא"כ מנ"ל ותו קשיא לי טובא אם פן מנ"ל שם ב"ב דף כ"ד להוכיח דהדר בי' רבא דלמא הא דמשני דמקור רוב ומצוי היינו היכא דארגש' איכ"ל דהוי רוב ומצוי בכה"ג מן המקור משא"כ בר' יתא דר"ח מדנחית לפרושי בין מן העל' לפנים וכו' ולא מפרש ג"כ חילוק בין ארגשה או לא

משמע לי' דאפילו בלא ארגשה אפי"ה מחיב ומטעם הרמב"ם דבא בתזקתה בהרגשה ועכ"פ פיון שפא שלא בהרגשה אין זה מצוי ולכה מודה רבא דלא הוי מצוי.

ונראה לישב בעזה"י דהרמב"ם הוציא דין זה מהש"ס בגדה דף י"ד דפליגו רבי ור"ח בבדקה בעד שאינו בדוק דרבי מטמא גדה ור"ח מטמא משום פתם ובתחילה רצו לומר דמטהר לגמרי וזה קשה אי ס"ד דארגשה איה אפשר דטהורה לגמרי ואפילו משום פתם קשיא נהי דקי"ל ביו"ד סי' ל"ו דהיכא דיש מקום לתלות תליגין ואפילו באיסור דאורייתא מיהו מבואר שם דהיינו דווקא היכא דיש בנודאי פאן דבר לתלות בו דידענין בנודאי שהעביר שם ידו בכת אז אפשר לתלות בו נקב וכינצא משא"כ פאן בעד שאינו בדוק שפאר הרשב"א והריטב"א דלא מיירי במונח במקום התורפה ובמקום ששכיחו דמים דבכה"ג לכ"ע טהורין וע"כ מיירי שאין דמים מצויין שם וא"כ קשיא איה תליגין בי' ותו קשיא טובא דמדמה התם פלוגתא זו לפלוגתא דר"מ ור"י גבי אשה שעשתה צרכיה וקשה מאי ענין זה לזה הא גבי מי רגלים טעם אחר יש דאין דרף לראות דם בשעת הטלת מ"ר ובשעה שזה נפתח המקור נסתם כמבואר לקמן בך"ן ר"פ האשה שעשתה צרכיה ומפח זה הכריח הרמב"ם דמיירי בעד שלא הרגשה פלל וזה לא שכיח כמ"ש הב"י בסי' ק"ץ: וזה טעמו דר"ח דתולין בעד שאינו בדוק דיש הכרח ורגלים דע"כ מעד הי' מדלא הרגיש' ונהי דאם אין מקום לתלות טמאה מה"ת ואמרינן דע"כ יצאפה מן הרוב וארגש' הרגש' קלה כ"כ עד שלא הרגיש' ואחלפה לה וסברה שהיא הרגשת עד ורק למאי דיצאת יצאת אבל לא אמרינן דיצאה לגמרי ולא הרגשה פלל כ"ז באין מקום לתלות אבל ביש מקום מכריחין דע"כ הדבר בא מן העד וגם רבי סובר סברא זאת רק דס"ל דחזקת דמים מן המקור ואע"ג דגבי עשתה צרכיה מיירי בהרגיש' פדמסיק לקמן ר"פ הרוא' פתם מ"מ הואיל ואין דרף לראות דם בשעת השתנה זה עושה הרגש' כמו בעד שלא הרגיש' ור"מ ור"י נמי ממש בסברת רבי ור"ח קא מפלגו ר"מ הולך בטר חזקת דמים מן המקור דהיינו רוב דמים ור"י הולך בטר המצוי ועפ"י האמור שב' הפלוגתות שונים לגמרי אפי"ה יש לישב היטב דעת הש"ע בסי' ק"ץ סעי' ל"ו דפסק רק טהורה משום פתם ולקמן סי' קצ"א קי"ל כר"י דטהור לגמרי ומ"ש דכאן אמרינן דטמא' משום פתם אמנם לפי מה שביארתי דעיקר הטעם דר"ח דתולה בעד שאינו בדוק הוא משום דלא הרגיש' וכמ"ש הב"י בסי' ק"ץ ולפי"ז י"ל לפי מאי דמסיק לקמן ר"פ הרוא' דחכמים גזרו ופשו הדין בלא הרגיש' כמו בהרגיש' ולכה גם בזה אמרינן דכמו דבהרגיש' לא הי' תולין בעד שאינו בדוק ה"נ בלא הרגיש' מדרבנן ולכה פסק כהרא"ש דטמאה משום פתם: וגם דעת הרמב"ם דפסק בפ"ד דין י"ט מאיסו"ב דטמאה משום גדה ורבי אע"ג דקי"ל לענין אשה שעשתה צרכיה פרבי יוסי ונראה דיש לחלק דגם בהשתינה אין לן סברא להחמיר רק משום דחזקת דמים מן המקור ונגד זה יש סברא דאינו מצוי לבוא בשעה שהשתינה פדלעיל אבל בבדקה בעד שאינו בדוק יש לן עוד טעם דניזול בטר קורבא דמוכח פיון דבדקה שם אמנם הש"ס קאי למאי דס"ל לר' חנינא דרוב וקרוב הולך אחר הרוב ויש לן למיזול בטר רובא דעלמא יותר מבקרוי אבל הרמב"ם בפ"ט מרוצח דין ו' לא הביא פיושבת בין ההרים ומזה הוכיחו האחרונים דרמב"ם סובר קורבא עדיף מרובא דעלמא ולכה ס"ל דבעד שאינו בדוק יש לתלות יותר במקור משום חזקת דמים וגם משום קורבא ולכה פוסק בעד דטמאה גדה ובהשתינה פסק כר' יוסי.

ונחזור לעניינינו דהוכחת הרמב"ם מסוגיא הנ"ל ולפי האמור י"ל דגם התוס' בפ"ק דגדה דף ג' ע"א ד"ה אשה מרגשת כו' שהוכיח הסד"ט דהתוס' פליגו ע"ד הרמב"ם והרשב"א הגל ממה דסיימו דלשמאי אין אשה חושש' לתלו' בעד וכן ס"ל להלל מה"ת עיי"ש בסד"ע ולהנ"ל פיון

דגם הרמב"ם מודה דזה לא שכיחא א"כ היכא דהשתא הרגישה לכ"ע לא חיישינן למעיקרא ותלינן הדם שפא השתא הוא מפח ההרגשה דהשתא ותוס' שם מייירי בהרגישה השתא ובה גמ הרמב"ם מודה דהרמב"ם מייירי רק אם לא הרגישה כלל עדיף יותר למימר דבא בהרגשה קלה מדנימא דלא הרגישה כלל אבל לא בכה"ג אפילו אם גם השתא לא הרגישה כלל מ"מ פיון שפכר ביארנו שבה עצמו דלא הרגישה יצאה מרוב נשים דעלמא וא"כ אמרינן השתא הוא דיצאה כמו דאמרי' בכ"מ השתא היא דאיתרע וא"כ נהי דמפאן ואילך טמאה מן התורה מ"מ לא חיישינן למעיקרא ולגוף כ' התוס' שם דאפילו מדרבנן אי משום סיג דלא אמרי' השתא הוא דאיתרע וחייושי' למעיקרא מ"מ פאן לא פלוג כמו דלא גזרי בהרגישה השתא ה"נ לא גזרו בלא הרגישי' השתא זה הנראה לפיענ"ד בכוננת התוס' ולעולם דהתוס' נמי ס"ל פהרמב"ם וליכא מאן דפליג על דבריו: ועל פי האמור יש לישב נמי מאי דקשיא למה בפירק הרוא' פתם מתרץ לעולם דארגשי' ולא תי' לעולם דלא ארגשי' אלא די"ל הא דלא ארגשי' משום מ"ר או משום עד אמנם להנ"ל ס"ל להש"ס דא"כ יש ב' אומדנות דלא פא מן המקור א' מדלא הרגישי' ונשנית מפח דאין דרוך לבוא בשעת הטלת מ"ר ולקח לכ"ע היא טהור וגם הר"מ הי' מודה ולקח מוקי לה בהרגישי' ואידי שתי קושיא הראשונ' בארגשי' שוב תי' פן על הפל: ד) אם יש מקום לתלות אי תלינן אפילו בהרגישי' או לא הנה פכר ביררתי דיש הרבה מיני הרגשות וגם הרגשת פתיחת פיהמ"ק אינו שנה בכך אופן דנודאי אם הרגישי' ממש שגפחת מקורה א"א לתלות בעד ושימוש ובכה"ג מייירי התוס' בשבועות דף י"ח ע"א דהקשו לפי מאי דמוקי לה דהרגישי' בשעת שימוש דנטמאת וע"כ היינו דהרגישי' ממש פיהמ"ק א"כ אפילו אח"כ תהי' טמאה דכה"ג א"א לתלות בשימוש אמנם בר"פ הרואה פתם איירי דלא היתה הרגשי' חזקה פולי האי דיש לתלות בעד תלינן ועכ"פ מבואר שם דהיכא דיש לתלות תלינן אפילו בהרגשי' וא"כ לכאור' קשיין דברי הב"י בסי' ק"ץ והובא שם בטו"ז ס"ק כ"ג דדווקא בלא ארגשי' ומדלא ארגשי' רגלים לדבר לתלות ותו קשיא הא באמת קי"ל ביו"ד סי' ל"ו דאפילו בעלמא תלינן מיהו זה דביו"ד.

סי' ל"ו מייירי דיש לפנינו דבר ברור לתלות בו דינענין דהעביר הטבח ידו שם בכח וכיוצא בו מאי שא"כ פאן שאין דבר ברור לפנינו לתלות בו דיש הרבה מי יימר דהי' שם פנה ואת"ל הי' מי ימר דנהרג' שם ועוד אפשר פאן גבי דם מקור שהוא חזקת דם דבא מן המקור ומצוי יותר וגם איכא רוב דמים במקור לקח לא תלינן בדבר אחר אם הרגישי' מיהו קושיא הראשונ' קשיא דבש"ס מוכח דאפילו בהרגשי' תלינן ונרא' דס"ל להב"י דזה באמת פוננת הרשב"א בתוה"ב הקצר שכ' דטעמא דתלינן בכנה הוא דיש רגלים לדבר הואיל והוא עגול יש חזקה שהוא ממאכלות דס"ל דהש"ס מייירי בארגשי' פדלעיל לדעת הרמב"ם ולקח סובר דלא תלינן אא"כ יש הכרח אבל במקום שלא הרגישי' שפיר אמרי' דזה עצמו יש הכרח לתלות מדלא ארגשי' וכנ"ל: ובה מיושב קושית הסד"ט על הטו"ז בסימן ק"צ סעי' כ"ג מדברי הרשב"א הנה"ל דלהטו"ז לעולם תלינן אפילו במשנה אם י"ל שפא מפח קינוח בית הרעי עיי"ש ולהרשב"א דווקא בעגול ולהנ"ל א"ש הטו"ז קאי בלא ארגשה לעולם תלינן והרשב"א מייירי בארגשה ובה מדנייק לשון הש"ע בסי' ק"צ סעי' ל"ד והוא מלשון הרמב"ם בפ"ד מאיס"ב דין שכ' במשנה טמא שחזקתו שהוא מהקנוח ובעגול כ' הטעם שטהור שאין זה אלא דם מאכלות וקשיין דיוקא אהדי מהא דכתב דחזקה מהקנוח משמע דמספיקא תולין ואח"כ כתב בעגול שאין זה אלא ממאכלות כו' משמע דווקא שיש רגלים לדבר אבל מספיקא אין תולין ולהנ"ל א"ש דלקח סתם הרמב"ם דבין ארגשה ובין לא ארגשה לעולם הוי בזה מלתא דפסיקא דלעולם משוה אינו תולין אפילו בלא ארגשה

ואע"ג דבלא ארגשה יש לתלות מספק ולכן קאמר הטעם דחזקה דמהקנינום ובסיפא כ' דאין זה אלא ממאכלת להורות דאפילו בארגשה טהור ויש הכרח שיהא ממנה מפח שהוא עגול: ולפי"ז מ"ש הרמ"א דאפילו במשנה יש לתלות אם יש מקום לתלות ע"כ מייירי בלא ארגשה ואע"ג דרמ"א קאי על לשון הש"ע בעגול וכבר ביררנו דזה מייירי אפילו בארגש' מ"מ מ"ש הרמ"א על זה דאפי' משנה אם יש מקום לתלות תולין מייירי בלא ארגש' ולכאור' הי' אפשר לומר דלעולם הרמ"א מייירי נמי אפילו בארגש' ומייירי שיש מקום לתלות היינו שיש לפנינו דבר ברור לתלות בו ובכה"ג ס"ל דאפילו בהרגישה תולין כדאיתא ביו"ד סי' ל"ו מיהו פנין דמקור הדין הנה הוא מהב"י וב"י כ' דינו דתולין גם במשנה אם יש דבר לתלות בו דווקא אם לא ארגשה וגם הא דמסיים הרמ"א כמו דתולין בכתמים משמע דמייירי בלא ארגשה ודווקא בלא ארגשה תולין דיש הכרח מדלא ארגשה זהו עצמו פונתו דיש מקום לתלות בו וכמ"ש הטו"ז הג"ל אכל בארגשה אין תולין דרוב דמים באים מן המקור וחזקה דווסתות אינה חזקה מעלי' כמו רוב בהמו' פשרו' לכך אין תולין אא"כ לא ארגש' או בעגול דמוכחא שהוא ממאכלת אז תלינן אפילו בארגשה ובזה מנישב נמי הא דלא ביאר הרמב"ם דמייירי אפילו בהרגישה כמו שביארפן בפ"ה דין י"ז גבי מ"ר דתלינן אפילו בהרגישה ולהג"ל א"ש דכבר נשמע זה מלשונו דבעגול לעולם תולין ובמשנה לעולם אין תולין במאכלת אמנם לכאור' עדיין קשה איך פסק הרמ"א דגם במשנה אם יש מקום לתלות ובררנו דהיינו בלא ארגשה ולא אמרינן דלפי האמת דגזרו על כתמים בלא הרגשה ועשו שלא בהרגשה פהרגשה הרי לכאורה דין זה תליא בפלוגתא דהרא"ש ורשב"א דגבי בדיקה בעד שאינו בדוק להרא"ש דטמאה משום פתם וביירנו לעיל סברתו דלפי מאי שעשו שלא בהרגשה פהרגשה ה"נ לעגנו זה הוי פהרגישה ואז לכ"ע אין תולין בעד שאינו בדוק ולהרשב"א שם לא אמרינן דעשו לא הרגישי' כמו הרגישי' ולכך בלא הרגישי' טהורה לגמרי וא"כ לפי מאי דפסק בסעי' ל"ו פהרא"ש דטמא' משום פתם ה"נ י"ל אפילו לא ארגש' אין לתלות וצ"ל דס"ל להרמ"א דלא לעגנו פל הדברים אמרינן דבלא הרגישי' חשיב פהרגישי' ובכמה דברים תולין משום דשומעין בכתמים להקל וה"נ פאן אם יש מקום לתלות עדיף מעד שאינו בדוק או משום דמצד הדין אפילו בארגש' יש לתלות נהי דלא הקיל בארגש' מ"מ אין לגזור לא הרגישי' אטו הרגישי' ולכך פסק לכל הפחות בלא ארגש' דתולין וא"ש ובזה אסיים ואחתום בברכה אוה"נ הדוש"ת.

הק' משה שיק מברעזאנוע תשובה קפ"ה שיל"ת יערגין יום ו' עש"ק כ"ב אלול תרי"ז לפ"ק: כשמוע קול שופר יוחק לחיים טובים בספר אהובי תלמידי הרב המופלא ומנפלא בתורה ובירא' החרוץ מוה' זנסמאן סופר נ"י האב"ד דק"ק האלאש יע"א: מכתבו קבלתי ביום ד' העבר ושמתתי בו ובשלונתו יהי ה' עמו ויעל ועל דבר השאל' אשר שאל קדמנא אין העת מספים עמדי וימים נוראים באים לקראתנו וטרידנא בפרקי דכלה לזאת אשיב בקצרה נידון אשה אחת שזה יותר משנה מצאה לאחר טבילה ושימוש בבוקר דם עם ליחה על הסדין ויש לה ונסת בבל חודש ונודע למעלתו שבעל' משתין דם ואמר מעלתו נ"י ששמח בו שיש לה תקנה עי"ז פמבואר בש"ע אלא משום דהסד"ט כ' לתלות רק ג' ימים ולזאת שאל דעתי בזה עכ"ל הנצרך לנו והנ' אם לשון מעלתו נ"י בדיוק שמשתיין דם לא נמצא בש"ע שתולין בו ונהי שפסח בש"ע יו"ד סי' ק"ץ סעי' כ' שאם רגיל האיש להוציא דם מפי האמה תולה האשה בו כבר כ' הנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' פ"ז לדייק מדברי רשב"א דווקא ברגיל לראות שלא בשעת הטלת מ"ר וכ"כ בסד"ט ואע"ג שפשב יעקב חיו"ד סי' מ"ה פסק גם ברגיל לראות עם השתא אמרינן דנשאר בגיד ויצא עם הש"ז דבר זה קשה דהרי קי"ל בסי' קפ"ז ובש"ע שם ס"ק י"ז דווקא באותו מקום שממנו יוצא

בעי' מפה וְלֹא אֲמַרְיִןן שְׁקִיבֵל הַדָּם דְּרַף הַלִּיכְתּוֹ וְהַ"נ וְנֹדַאי בְּעֵלְהָ לֹא עֲדִיף מִמֶּנּוּ: אֲמַנְם הַסֵּד"ט
בְּסוֹסִי קפ"ז יֵשֵׁב דְּבָרֵי הַשָּׁב יַעֲקֹב דְּמִיָּרֵי דְּוֹנְקָא בְּקֶרְטִין דְּאִינְהָ רְגִיל לְצִאת אֱלָא בְּשִׁתָּן יַעֲוִי"ש
וּמ"מ לְפִי ענ"ד דְּבָרֵי תְּמוּהִין דְּהָרֵי אֲמַרְיִןן בְּכֹכּוֹרֵת דְּף מ"ד ע"ב דְּנִקְבַּ מ"ר לַחֹד וּש"ז לַחֹד
נְאֻם נִיקְבַּ אַחַד לְחַבְרוֹ אֲמַרְיִןן שָׁם וּבִיבְמוֹת דְּף ע"ה וּבש"ע אַהֲע"ז ס' ה' דְּהָרֵי עֲקוֹר וְאוֹקֵי גְבָרָא
אַחְזַקְתִּין וְא"כ אֵיף נִימָא דְּהִזְרַע קָלֵט מַה שְׁנֹשְׂאָר מִן הַשִּׁתָּן וּבִלְא"ה הָרֵי כְּבָר הַסְּפִימוֹ דְּוֹנְקָא
בְּיֹצֵא מִמֶּנּוּ דָּם גַּם בְּלֹא שִׁתָּן וּכ"ש לְדִידֵן שִׁכ' הַשִּׁתָּן בְּסִי קפ"ז ס"ק בְּלַעֲנֵן ז"נ בעי' שְׁנֹדַע
שְׁמִפְתָּה מוֹצִיא דָּם אֲפִילוּ בְּיֵשׁ לָהּ נֹסֶת א"כ בְּוֹדַאי לֹא תְּלִינן בְּסִפְקָא שְׁמָא נֹשְׂאָר מִהַשִּׁתָּן וְא"כ
אִם רַק בְּשַׁעַת הַטְּלַת מ"ר מוֹצִיא דָּם אֵין לְתִלוֹת בּוֹ אֲמַנְם אִם מוֹצִיא דָּם בְּלֹא"ה אוֹ זְרַעוּ אֲדוֹם
בְּזָה פֶּסֶק וּמְבֹנְאָר בש"ע דְּתִלְיָא בְּשַׁעַת תְּשַׁמִּישׁ בּוֹ דְּהָרֵי לִי כְּאִית לִי מִפְּהָ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם אֲמַנְם
הַמְהַרִּי"ט בח"ב ס' ל' חִידוֹשׁ דְּגַם עַד ג' יָמִים זְמַן פְּלִיטָה תְּלִי וּבַסֵּד"ט סִימָן ס"ק מוֹ כ' שְׁלַמַּד זָה
מְרָבָא בְּנֻדָּה דְּף מ"א וּמִפְּחָ זָה פֶּקֶפֶק עֲלִיו: וּלְפִי ענ"ד הַדְּבָר בְּלֹא"ה תְּמוּהָ אֵיף אֲפֹשֶׁר לִזְמַר
דְּהוֹצִיא דִּין זָה מְרָבָא הַלּוֹא לְפִי גִירְסָא שְׁלֵנוּ בש"ס שָׁם דְּוֹנְקָא בְּנִטְבְּלָה וְעוֹדָה בְּמִטָּה אֲבָל הַלְּכָה
לֹא הָרֵי וְנֹדַאי שְׁפִלְטָה אֱלָא דְּחִיָּשִׁינן וְתוֹ בְּלֹא"ה הַדְּבָר קָשָׁה לִי דְּנָהִי דְּבִשְׁעַת תְּשַׁמִּישׁ נוֹדַע לָן
שְׁהִי לָהּ מִפְּהָ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם דְּהִיָּנוּ בְּבַעַל וְהִי בְּאוֹתוֹ מְקוֹם וְנֹדַאי דְּבָר שְׁמוֹצִיא דָּם וְנוֹכַל לְתִלוֹת
בּוֹ אֲבָל לֹאֲחַר תְּשַׁמִּישׁ אֵין כְּאֵן דְּבָר בְּרוּר שְׁנֹשְׂאָר שָׁם דְּבָר שְׁדִינוּ כְּמִפְּהָ וְהָרֵי בְּאִשָּׁה בעי' דְּוֹנְקָא
שְׁיֵשׁ לָהּ עֵתָה בְּשַׁעַת רֵאִי מִפְּהָ פְּלִשׁוֹן הַשִּׁתָּן וּפּוֹסְקִים וְכִי סָגִי אִם הִי לָהּ מִפְּהָ שְׁמוֹצִיאָ דָּם בְּאוֹתוֹ
מְקוֹם וְעַכְשָׁו אֵינוּ נוֹדַע אִם יֵשׁ לָהּ עֲדִינן אוֹתָהּ הַמִּפְּהָ וְהָרֵי אֵין תּוֹלִין בָּהּ וְאֵיף יֵהִי כְּאֵן עֲדִיף
לְתִלוֹת בְּכַה"ג וְאֵע"ג שְׁמַהֲרִי"ט כ' שָׁם לְהַסְבִּיר זָה דְּאֲמַרְיִןן זָה שְׁפִלְטָה זָה הוּא שְׁפִלְטָה וְתוֹלִין בְּמִצְוֵי
וְאֵין סִפְקָא מוֹצִיא מִיָּדֵי וְנֹדַאי דְּנָהִי דְּבָסִי קצ"ט בִּי"ד בש"ס ס"ק י"ו דְּאֲפִילוּ בְּנִתְעַסְקָה אֵין תּוֹלִין
בְּמִצְוֵי הַתָּם מְשׁוּם חֲזַקְתָּ טְוִמָא שְׁהִי לָהּ מִשְׂא"כ כְּאֵן דְּאִיכָא חֲזַקְתָּ טְוִמָה מ"מ גַּם הָא דְּאֲמַרְיִןן
זָה הוּא שְׁאֲבַד זָה הוּא שְׁנֹמְצָא רַק בְּדִרְבָּנָן .

סְמִינָן עֲלָהּ בְּאוֹר"ח ס' תל"ט וּבְרַמְבַּ"ם פ"ב מְחוּמ"ל אֵינוּ מַחְלָא מִיָּהוּ בְּלֹא"ה דְּבָרֵי קִשִּׁים
וְאֵין כְּאֵן מְקוּמוֹ וְלֹא הַזְמַן מְסִפִּים וְא"כ בְּשִׁלְמָא בְּכַתָּם דְּהָרֵי רַק מְדִרְבָּנָן שְׁפִיר י"ל סְבָרוֹת דְּתִלְיָא
וְהִיָּנוּ כְּמוֹ שְׁהַסְפִּים עִמּוֹ הַסֵּד"ט וְלֹא מְטַעְמִין אֲמַנְם גְּבִי בְּדִיקַת עַד דְּהָרֵי חֲשַׁשׁ הַרְגָּשָׁא וְחֲשַׁשׁ
דְּאוֹרֵייתָ קָשָׁה לְסַמְנָה וּבְאַמְתָּ בְּמַהֲרִי"ט שָׁם אֵינוּ מְבֹנְאָר רַק בְּכַתָּם תְּלִי רַק הַאֲחֵרוֹנִים הַעֲתִיקוּ
דְּבָרֵי סְתָמָא (וִי"ל עוֹד דְּסְבָרַת מְהַרִּי"ט מְשׁוּם כ"נ וּכ"ה וּמַעֲיָקָר' הִי כְּדְּאֲמַרְיִןן גְּבִי מוּמִין וְאֲפִילוּ
אֵי בְּעֵלְמָא לֹא אֲמַרְיִןן וְלֹא מְחִזִּיקִין מְחִזְקָה דְּהַשְׁתָּא עַל מַעֲיָקָר' אֲבָל כְּאֵן דְּנוֹדַע לָן מַעֲיָקָרָא שְׁהִי
בָּהּ דָּם מְזַרְעוּ אֲמַרְיִןן מְדַהֲשְׁתָּא מַעֲיָקָר' נְמִי וְא"ש).

מִיָּהוּ הַמְעִינָן שָׁם בְּמַהֲרִי"ט יִרְאָה דְּעוֹבְדָא דִּידְנָי הִי רְגִלִּים לְדְבָר שְׁהִי מְפִלִיטָה זְרַע כַּמ"ש שָׁם
וְגַם שְׁאוֹתָהּ אִשָּׁה הִיָּתָה רְגִילָה לְפִלְטָה וּמֵאֲז וְאֵילָף לֹא הִיָּתָה פּוֹלְטָה וּלְכָף שְׁפִיר יֵשׁ לְתִלוֹת כְּעֵין
שִׁכ' בְּתַה"ד סִימָן מ"ז וּפְסָקוֹ בש"ע ס' קפ"ז סע"ז ז' דְּהָרֵי כְּאֵלוֹ יִדְעֵנוּ וּבְזָה נְסִתְלַק פְּקוּק הַסֵּד"ט
דְּהָאֵיף פֶּסֶק שְׁיַעוֹר פְּלִיטָה ג' יָמִים הָא פּוֹסְקִי חוֹלְקִים עֵי"ש דְּבְאַמְתָּ רַק בְּגוֹנוֹנָא דִּידְנָי הַתִּיר מִיָּהוּ
בְּכַתָּם דְּרַבָּנָן לְפִי ענ"ד יֵשׁ לְהַקְל מְטַעַם הַנ"ל דְּאֲמַרְיִןן זָהוּ שְׁנֹבְלַע זָהוּ שְׁנֹמְצָא וְגַם הַסֵּד"ט פֶּסֶק
לְהַתִּיר בְּכַתָּם אֲבָל יוֹתֵר מִג' יָמִים כְּאֵן דְּלֹא מְצִינוּ בְּש"ס וְלֹא שְׁמַעְנוּ מְנַשִּׁים דְּרְגִילָה לְמִקְפִּלְטָה
יוֹתֵר מְסִתְמָא לֹא תְּלִינן: וְא"כ בְּעוֹבְדָא דִּידְנָי לֹא יִדְעִיתִי לְפִי לְשׁוֹן מְכַתְּבוֹ נפ"מ בְּזָה לְפִי מ"ש
מַעֲלָתוֹ שְׁמַצָּאָה בְּסִדִּין בְּבּוֹקֵר א"כ עֲדִינן אֵינוּ בְּכִלְל רּוֹאָה מ"ת כְּדְּאִיתָא רְסִי קפ"ז וְאִם בְּעֵלְהָ
רַק בְּהַטְּלַת מ"ר מוֹצִיא דָּם נְהִי דְּאֵינוּ תּוֹלָה בּוֹ וְצָרִיכָה ז"נ מ"מ אִינְהָ נְאַסְרַת עֲלִיו כָּל זְמַן דְּלֹא
אַתְחַזְקָא וְתַבְדּוּק סְמוּךְ לְשִׁמוּשׁ ג"פ אֲמַנְם הוֹאִיל וְהִיא צָרִיכָה לְבִדּוּק עֲצָמָה סְמוּךְ לְשִׁמוּשׁ וּכְדִי

שלא תאסר על בעלה טוב לה שתתעסק מעיקרא ברפואות כי אח"ז נודע הפלוגתו אם נסמוך ארופאים וקנודם דאפתחוק' הוא רשאי לשהות עם בעלה וכמ"ש הנוב"י שם וגם לכל הפחות טוב לה שלא תשמיש בליל טבילה אולי זה גורם ועכ"פ אם תראה סמוך לשמיש אחת או שתים מדינא הוא צריכה לפרוש ליל טבילה וחקם עיניו בראשו ודי לחפיקא ויברכהו ה' ויכתב ויחתם לאלתר לחיים טובים ויזכירני ג"כ בתפלתו ידידו הדו"ש הק' משה שיק מברעזאונע תשובה קפ"ו בדין פתם שנמצא מראה פשר ובתוכו או בצדדי הפתם נראה אדום יש בזה ד' חילוקי דינים (א) אם הרגיש שנפתח מקורה או שנזדעע גופה א"כ הוא בחזקת איסור עד שתבדק א"כ אם בדקה נהי אם נמצא כל המראה מראה פשרה תלינו ההרגש' בה כמבואר ביו"ד סימן קפ"ח מתה"ד מ"מ פיון דבעי' בדיקה ואם נמצא על העד או על החלוק שבדקה בו מראה אדום אפילו פחות מכגריס נהי דיש לתלות במאכלות מ"מ אותו מקום לא נבדק א"כ בלא"ה יש לחוש אולי הי' שם דין דסתם הרגשת פי מקור ונעזוע הוא מחמת דם ולא מחמת מראה פשרה ולכך אפילו נמצא שם דם עגול נרא' דיש לטמא וכן כ' מרן זצ"ל בחת"ס סי' ק"ו: ולזה נראה שפון הרמ"א בתשוב' סי' צ"ז שרצה להביא רא' דאם נמצא מראה אדום אצל ליחה לבנה אמרינו כשם שלחה לבנה מן המקור כ' המראה אדום והמשוה אבל בעגול יש הכרח בהיפוף ולכך טהור ולפי"ז מאי פריה שם על שמואל מעד הנתון תחת הכר דממנ"פ וכו' דלמא מייירי שפיר בארגש' אלא דאפשר לתלו' ההרגש' במראה לבן ואפי"ה המשוה טמא משום דאמרינו כשם שהלבן מגופה כ' המשוה משא"כ בעגול אלא נודאי דאין תולין אחד בחברו וע"ז תי' הרמ"א דלמא לעולם תולין ונהי דהלבן מגלה על המשוה שבה מגופה מ"מ פיון דליכא הרגש' ונוכל לתלות ההרגש' בלבן הוי האדום המשוה כאלו בא בלא הרגש' ולשמואל בלא הרגש' טהור אפילו בא מגופה וה"ה הכא פיון דמהרגש' אין רא' לדם ונוכל לתלות במראה לבן תולין ההרגש' בה נאפי' גם הדם מגופה יהי' טהור וע"כ אם מטמאין הוא משום דמסתמא ליחה לבנה באה בלא הרגש' ונעזוע או עקיצה כמ"ר או פתיחת פיה"מ וא"כ פיון שהרגש' הרגש' פזו הוי לי' כאלו נודע שמדם הוא: ולכך, א"ש דמשוה טמא דנהי דאם לא מצאה אלא לבן תולין בה ולא תלינו שצאבד משום דגם זה מלתא דלא שכיחא וא"כ לעולם יצאה מרוב אי נאבד יצאה מרוב ואי בא לה הרגש' ע"י ליחה לבנה יצאה מרוב ולכך מוקמינו אחזקת טהרה אבל בנמצא דם שפיר תלינו ואמרינו רא' ע"י הרגש' והוי שפיר פהרגש' שיצאה ממנה דם והוי בחזקת איסור וכמו שהסביר מרן זצ"ל הנ"ל וכיון דיצאה מחזקת' ובעינו דווקא בדיקה לטהרה הוי לן לומר אפילו עגול טמא דלמא במקום אדום מכבר נמצא המאכלות וא"ש זהו הנרא' לפי ענ"ד פוננת הרמ"א.

והרב הגאון בסד"ט סוף סי' ק"ץ אות צ' עמד בכוננתו ולפי ענ"ד פנ"ל וכמ"ש מרן זצ"ל וממילא אפילו אין פאן כגריס טמאה אמנם החלוק הב') אם לא הרגיש' אלא מצאה פתם על חלוקה מראה לבן ובתוכה או בקצוותי' מראה אפילו נראה שהפל בא ממקום אחד אפי"ה אם הוא פחות מכגריס לא גזרו חכמים אפילו אם בא מגופה ומשערין שיעור כגריס בכה"ג כמ"ש בתשובת מעיל צדקה סי' כ"ז שהוא לערף זעקס קרייצר ע"וו וזלבער מינץ אע"ג דמאכלות האידנא אינו גדול פמוהו מ"מ לא גזרו רבנן על פחות מזה אבל אם בדקה בעד שאינו בדוק או בפתונת בדקה עצמה אז יש חילוק ג) אם נמצא אדום כשיעור מאכלות דשכיחא השתא נוכל לתלות במאכלות אבל אם גדול יותר אע"ג דאינו כגריס או אפילו גדול רק כשיעור מאכלות אבל לפי ענין הפתם נראה שהפל בא ממקום אחד והפל בא מגופה פיון שהי' בדיקה ויש לחוש להרגש' אלא שהיא סברה הרגשת עד הוא נראה דיש להחמיר ואין לדיין אלא מה שעיניו רואות.

אמנם אי לא בְּדָקָה אֶלָּא מְצָאָה עַל חִלּוּקָהּ וְלֹא הִרְגִישׁ זַעֲזוּעַ אוֹ עֲקִיצָה אוֹ פְּתִיחַת פִּיהֶמ"ק אֶלָּא שֶׁהִרְגִישׁ זִיבַת דָּבָר לַח פִּינּוֹ שֶׁהֶעֱיָקָר נִרְאָה דְּזָה לֹא מִקְרֵי הִרְגֵשׁ כִּמ"ש מֶרֶן זצ"ל בְּתִשְׁבֵּב ס' קס"ז וגם אֲנִי פְּתַבְתִּי בִּמְקוֹ"א (עֵינַי לְעֵיל תְּשׁוּבָה קע"ז קפ"ג קפ"ד) בְּזָה אֶלָּא שֶׁהֵנוּב"י הִחְמִיר וְנִרְאָה פְּהַכְרַעַת הַחוּו"ד דָּאֵם הִרְגִישׁ מִבְּחוּץ זִיבַת דָּבָר לַח ל"ח הִרְגֵשׁ וּמִמִּיל' אֶפְּיִלוּ בְּנִמְצָא אֲדוּם בְּקִצּוֹתֵי כָּל זְמַן שֶׁהִיא פְּחוּת מְשִׁיעוֹר גְּרִיס דְּמַעִיל צְדָקָה הַנ"ל הִיא טְהוּרָה אֲבָל בְּהִרְגִישׁ בְּפָנִים בְּפָרוּזָדוֹר אִם הוּא פְּשִׁיעוֹר מֵאֲכֻלָּת דִּידֵן יֵשׁ לְהַקֵּל אֶפְּיִלוּ אִם הִיא בְּקִצּוֹתֵי וְנִרְאָה הַכֹּל אֶחָד וְכִמוֹ שֶׁהִסְפִּים הַמַּעִיל צְדָקָה סִימָן כ' וְהִסְפִּים עֲמוֹ בִּסְד"ט הַנ"ל דִּי"ל הַטְּבַע דְּחָה אוֹתוֹ אֲבָל אִם הוּא גָּדוֹל יוֹתֵר מִמֵּאֲכֻלָּת דְּהַשְׁתָּא אע"ג דְּאִינוּ בְּגָרִיס יֵשׁ לְהַחְמִיר כֵּן נִרְאָה לְפִיעֵנ"ד וְעֵינַי בְּתִשְׁבֵּב מֶרֶן זצ"ל בְּסִימָן ק"פ.

תְּשׁוּבָה קפ"ז הַחֲיִים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְתַלְמִידֵי הָאֲבָרָה הַתּוֹרְנֵי הַמְּוֹפְלָג בְּתוֹרָה כִּש"ת מוה' וואלף כ"צ יוֹשֵׁב בְּשִׁבְתַּת תַּחֲפֻמּוֹנֵי בִּישׁוּב אוֹדוּוֹאֲרֵי יע"א. מִכְּתָבָה קַבְּלָתִי וְאֶשֶׁר שְׁאַלְתָּ נְשִׁים שְׂנוּהָגוֹת שְׂאִינָם לוֹבְשִׁים לְבָנִים אִם מְצָאוּ דָם בְּשַׁחֲרִית אֶפְּיִלוּ פְּסָקָה וּמְצָאָה טְהוּרָה בְּעָרֵב וּמְנַהֵג זֶה אֵין לוֹ שׁוּם טַעַם וְעֵי"ז פֶּא הַטְּבִילָה בְּלִיל שִׁבְתַּת אֵי רִשְׁאִין לְטַבּוֹל דְּהָרֵי קי"ל בְּסִימָן קצ"ז דְּדוֹנוּקָא אִם לֹא הִי אֶפְּשֶׁר לָהּ לְטַבּוֹל קוֹדֵם רִשְׁאֵי לְטַבּוֹל וּבִפ"ת ס' קצ"ז סק"ג כ' דְּאִשָּׁה שֶׁהִחְמִירָה עַל עֲצָמָה שְׁלֹא לְמַנּוֹת עַד אַחַר ה' יָמִים בְּמִקּוּם שְׁלֹא הִיָּתָה צְרִיכָה לְהַמְתִּין אֵינָה רִשְׁאֵי לְטַבּוֹל בְּלִיל שִׁבְתַּת הַגָּה לְפִי ענ"ד נִרְאָה מְלִשׁוֹן תה"ד הַמוּבָא ג"כ בד"מ וְהוּא בַּתה"ד ס' רנ"ה מְשַׁמַּע דְּדוֹנוּקָא אִם לֹא טְבָלָה מִשׁוּם טְרַחַת עֲצָמָה וְכִיּוֹצֵא וְכִבְרַת פְּתַבְתָּ שְׁמִלְשׁוֹן ד"מ מְשַׁמַּע כָּל שְׁלֹא טְבָלָה מִחַמַּת שֶׁהִחְמִירָה עַל עֲצָמָה מִקְרֵי טְבִילָה בְּזַמְנָהּ וְכֵן נִרְאָה לְפִי ענ"ד מִלְתָּא בְּטַעֲמָא דְּהַדְּבָר קָשָׁה פִּינּוֹ דְּבַעַל' בְּעִיר וְהַטְּבִילָה אִז מְצוּה וּבְמִקּוּם מְצוּה לִכ"ע שְׁרֵי לְטַבּוֹל א"כ לְמָה פְּשָׁה' לָהּ אֶפְּשֶׁרוֹת לְטַבּוֹל מִקּוֹדֵם לִיל שִׁבְתַּת לֹא יֵהָא מוֹתֵר וְכִי מִשׁוּם שֶׁעֲבָרָה וְלֹא עֲשֵׂתָה הַמְּצוּה בְּלִילוֹת הִרְאִישׁוֹנוֹת שׁוּב תְּהָא נִדְחִית מִן הַמְּצוּה הַלֵּא כָּל שְׁעֵתָה וְשַׁעֲתָה זְמַנָּה הוּא.

וְצָרִיף לֹמֵר אוֹ מִשׁוּם קִנְס אוֹ אֶפְּשֶׁר לֹמֵר מִדְּחִזִּינֵן דְּהִי אֶפְּשֶׁר לָהּ לְטַבּוֹל מִקּוֹדֵם וְלֹא טְבָלָה ע"כ דְּאֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת לְמַצְנָהּ וְגַם עֲתָה אֵינָה עוֹשֶׂת לְשֵׁם מְצוּה וּמְצוּת צְרִיכוֹת פְּנוּנָה וְלִכְף חֲשַׁבִּינֵן לָהּ כְּאֵלוֹ אֵינוּ מְצוּ וְנוֹהֲגִין שְׁלֹא לְטַבּוֹל וְא"כ כָּל זֶה אִם הִי הֶעֱיָפוּב לְצוֹרֵף הַנְּאִת עֲצָמָה אֲבָל כָּל שְׁעֵשֶׂתָה כֵּן לְשֵׁם שְׁמִים יֵהִי מְצַד אֵינָה חוֹמְרָא שְׁיָהֵ' שֶׁהִחְמִירוּ עַל עֲצָמָם אֵינָה רְאוּ' לְקוֹנוֹסָה כְּעֵין דְּאֶמְרִינוּ בְּגִיטִין דָּף נ"ד גְּבָרָא לְכַפּוֹרֵי מְכוּוֹן וְאֵינוּ נִקְנְסִי' וְכֵן אֵין שְׁיָהֵ טַעַם הַנ"ל דְּאֵינָה מְכוּוֹן' לְמַצְנָה דְּאֶדְרָב' מַעֲיָקְרָא וְעַד סוּף פְּנוּנָת' לְשְׁמִים וְהִינּוּ שִׁכ' הַרְמ"א בד"מ כֵּן שֶׁהִחְמִירוּ עַל עֲצָמָה וְעוֹד פִּינּוֹ שְׁפוּבְרַת שְׁרָאוּי לְהַחְמִיר לֹא גָרַע מְשׁוּגְגַת וְאֵנוּסָה שִׁכ' הַנוּב"י מִהַדוּ"ת חו"ד ס' קל"א וְזֶה שְׁיָהֵ אֶפְּיִלוּ בְּטוֹעוֹת בְּעֲצָמָה שְׁסָבִירָא לְפִי דְּעֲתָה שְׁרָאוּי לָהּ לְהַחְמִיר וְאֶפְּיִלוּ אִם בְּאֲמַת אֵין שׁוּם טַעַם: אֲמָנָם בְּחוּמְרָא וּמְנַהֵג שְׁל מִקְצַת נְשִׁים שֶׁהִבְאֵת אִם אֲמָנָם שְׁאֵין הַמְּנַהֵג הוּא חוֹב וְאֵינוּ מוּבָא בְּפוֹסְקִים מ"מ וְנִדְאֵי יֵשׁ בּוֹ גְּדֵר וְסִיג לְפָרִישׁוֹת חֲדָא דְּהָרֵי הָאֲרִיף הַב"י בְּס' קצ"ו בְּטַעֲמָא עַל דְּבָרֵי הָרָא"ש הַמוּבָא בְּטוֹר שֵׁם דְּהַפְּסֵק טַהֵר' יֵהָא סְמוּף לְבִיהֶש"מ שֶׁהוּא מִשׁוּם גְּזִיב' אִטוּ יוֹם הִרְאִישׁוֹן וְה"נ לְדַעַת הַמ"מ אֲלִיבָא דְּהַרְמַב"ם בְּרָאוּתָה שַׁחֲרִית בְּיוֹם הִרְאִישׁוֹן אֵינוּ מוֹעִיל לְהַפְּסֵק בְּטַהֵר' בְּאוֹתוֹ יוֹם וְלֹא פְּלוּג וְתוֹ נִרְאָה הָרֵי עֵינָה הַפְּסֵק טְהָרָה תֵּהִי בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת אוֹ סְמוּף וְאֵי אֶפְּשֶׁר לְצַמְצֵם כְּדוּמָה לִי שֶׁהוּרָה לָהֶם ת"ח אֶחָד שְׁאֵם פְּסָקָה גַּם בְּשַׁחֲרִית וְהוֹחֲזֵק אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּטַהֵר' וְכ' זִמְנֵי הוּי חֲזָקָה בְּדַרְבְּנָן וְנָשִׁי דִּידֵן סְפִירָה דִּידְהוּ דְּרַבְּנָן וְלִכְף הִחְמִירוּ מִקְצַת נְשִׁים שְׁאֵם רְאֵתָה שַׁחֲרִית שׁוּב אֵינָה פּוֹסְקַת לְעַרְבִית מִשׁוּם לֹא פְּלוּג וְעכ"פ זֶהִירוֹת הוּא כְּמוֹ מוּף

דחוק וכל המחמיר בזה תבוא עליו ברכה וזהו גופא מצוה לעשות סיניג לתורה וא"כ ממילא הוי טבילה זו בשבת מצוה.

וכ"ש.

אם החכמים צוו והנהיגו המנהג דאיפא מלבד הנ"ל מצוה לשמוע דברי חכז"ל ולשון הדגו"מ שכ' שקהמירו החכמים נראה דלאו דווקא דזיל בטר טעמא אלא שכ' פן לאפוקי מהש"ך ולפי ענ"ד איכ"ל בכעין נידון שלנו דהיינו הסיניג הוא ע"י אותה טבילה עצמה שתהא באופן היותר טוב גם הש"ך מודה דדווקא בדם טוהר דהוא רק מחשש לפעם אחרת וסיניג לפעם אחרת אפשר דלא ס"ל אבל בנידון שלנו שטבילה זו עצמה כדי להזהר מכל חשש כמצוה עלינו ושמרתם את המצוות או מקרא קדושים תהיו לדעת רמב"ן בחומש עי"ז זמנה בא בליל שבת נראה דמודה הש"ך ודווקא אם דבר אחר גרם לה לטבילה שתבוא לליל שבת מקרי שלא בזמנה אבל העיקר לדינא נראה דברי הדגו"מ וכדאימתא בד"מ וכדמוכח מדברי תה"ד פל ששהתה משום זהירות מקרי מצוה והוי היום זמנה ורשאית לטבול ובפרט שכל ענין חומרא זו הוא חומרא תירה כמ"ש הב"י והנוב"י הנ"ל ולזאת שומעין להקל.

ומה שכתבת ששמעת דנהגות הנשים שטבלו ולא באו בעליהן תוה"ג ימים חוזרים וטובים מאי טעם יש בזה לא ראיתי ולא שמעתי מנהג הזה ולא טעמו ואפי"ה אמרו חכז"ל הנח לישאל כו' ופשוט דטבילה זו אינה לצורך טבילת טהר' אלא טבילת קדושה פועל הנא דמייתו ב"י ורמ"א בסוף סי' קצ"ח בפגעה פלב או שאר דבר טמא דהטבילה לקדושה ה"נ פן דהאשה אז משתוקקת אל בעלה אם לא בא חוששת לשום הרהור רע וטובלת מחדש ואחתום בברכה הדורש שלומי: הק' משה שיק מברעזאוווע תשובה קפ"ח בעזה"י חוסט יום ד' בראשית כ"ו תשרי תרל"ה לפ"ק החיים והשלום וכל טוב להבחור המןפלא ומןפולג החרוץ ושנון כש"ת מוה' שלמה זלמן ברייער נ"י: מכתבו קבלתי ואם אמנם אני טרוד מאוד וגם ראות עיני חלואשים מאוד אפי"ה לקחת מעט פנאי להשיב מפני הכבוד ע"ד אשר ביקש ממני ופלפל בעצמו בהלכה זו לחקור אם אשה שנטמאה ע"י מציאת פתם אם רשאית לטבול בשבת ושורש הספק הוא בש"ע יו"ד סי' קצ"ח פסק הרמ"א דאשה שהיתה יכולה לטבול קודם שבת דאינה רשאית לטבול בשבת וב"י הביא זה בשם המרדכי וביאר טעמו בתה"ד סי' רנ"ה דאע"ג דאמרינן דאדם רשאי לטבול בשבת משום דנראה כמיקר מ"מ פיון דנהיגו שלא לרחוץ בשבת משום חשש סחיטה א"כ אם טובל עצמו לא שיהי דנראה כמיקר דהרי למקיר נהיגו איסור ע"כ דטובל לטהר הוי מתקן אלא שאם הוא במקום מצוה היינו בזמנ' דטבילה בזמנה מצוה לא חיישינן למתקן משא"כ בעבר זמן ובביצה דף י"ח אמרינן דבגטמא בנולד הטומאה טובלין ביו"ט ופרש"י משום דלא הוי רק מדרבנן לא חשיב תיקון וא"כ בכתם דטמא רק מדרבנן לא חשיב פתקן נהי דהה"מ בפ' כ"ג מה' שבת כ' דטבילת פלים אפילו הוי רק מדרבנן אסור בשבת וביו"ט דדווקא ונולד הטומאה דחזי גם בלא טבילה בחולין ולא חשיב מתקן א"כ ה"ה בכתם אף ע"ג דהוי רק מדרבנן מ"מ פיון דהש"ע או"ח סי' שכ"ג הביא המחבר ב' שיטות בזה וכ' די"א מותר לטבול ונהי דהמחבר מסיק לאיסור היינו משום דיש תקנה למסור לנכרי ולשאול ממנו כמו שמבואר אבל בלא"ה משמע דלא הי' אוסר וגם בכתם דהוא דרבנן איכ"ל דשרי עכ"ל בקצרה.

ולפי.

ענ"ד פשוט דגם בכתם אסורה אשה לטבול אם עבר הזמן דהנה הפ"י הקשה בביצה שם על התה"ד דכ' דבזמנה מותר משום מצנה א"כ עמדה קונשית התוס' בשבת דף קי"ד דמנ"ל לש"ס דרבא הדר בי' מברייתא מהא דתנן' טובלין ביוה"כ וכו' דלמא אתיא האי ברייתא כמ"ד דטבילה בזמנה מצנה ולכך שרי ומ"ש מעלתו דתה"ד כ' פן רק משום דאינו אסור אלא משום מנהג ובכה"ג במקום מצנה לא נהגו זה אינו דרחיצת רשות דהיינו להקיר הוא אסור משום מנהג וממילא לא שייך לומר על טבילת מצנה דמחזי כמיקר דהא להקיר אסור וממילא הני כמתקן מדינא ועמדה קונשית הפנ"י.

ויש לישב לפי ענ"ד דהרי זה גופי' טעמא בעי מדוע לא יהי המצנה דוחה השבות דמחזי כמתקן וע"כ צ"ל הטעם משום דיו"ט עשה ול"ת הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וכעין דאמרינן בר"ה דף ל"ב ע"ב ואפילו רבא סובר דיו"ט הוי עשה ול"ת ועיין בתוס' בשבת דף כ"ד סוף ע"ב ותוס' בקידושין ד"ה מעקה וכו' כ' דאשה אינה מחנניכת במ"ע שהז"ג והוי יו"ט ושבת אצלם רק ל"ת וא"כ אפשר למצנה לדחות הל"ת דיו"ט ושבת ונהי דהתוס' הסכימו דמ"מ הלאו אלים ע"י העשה דכתיב גבי' מ"מ שבות דיו"ט נהי דכל דתיקון רבנן פיעין דאורייתא תיקנו וכמ"ש הר"ן בר"ה שם מ"מ לא אלים הל"ת ואיכ"ל דהעשה דוחה הל"ת גבי אשה וכ"ש לפי סברת הראשונים דלא ס"ל סברת הר"ן יו"ט דאלים וקונשיא משריפת קדשים תי' הפנ"י דשריפת קדשים הוי ג"כ מ"ע שהז"ג ואינה נוהגת בנשים וא"כ איכ"ל דהמרדכי הנ"ל סובר דהתוס' ולכך א"ש דתה"ד מייירי באשה ולכך שפיר כ' דבזמנה אע"ג דהוי כמתקן באשה דאינה אלא ל"ת ואתי עשה ודחי הל"ת אבל הא דכל חייבי טבילות טובלין דמייירי אפילו בגברי שפיר הוכיח הש"ס דע"כ לא חשיב כמתקן איברא דקשה לי דבזמנה רשאי לטבול א"כ גם שלא בזמנה לא יהא מחזי כמתקן דהוי אפשר למתלי דהוי טבילת מצנה בזמנה דהא דלא תלו העולם דהוי נטמא בנולד הטומאה כבר כ' המפורשים שם משום דנולד הטומאה לא שכיחא ולא מתלי בהו אבל טבילה בזמנה ונדאי שכיחא ויתלו בו וצ"ל דאפילו בזמנה איכא למיחוש משום מחזי כמתקן שאפשר לחוש שיטעו עי"ז לתקן כלי ואפי"ה לא דחי מהאי חשש דספק למצנה ונדאית ולפי"ז הי' מקום לדון דבכתם אפילו בזמנה לא תטבול משום דמחזי כמתקן והמצוות טבילה אינה ונדאית וא"א לה לדחות וע"כ צ"ל דבכתם דהוי דרבנן לא חשיב כמתקן ואפי"ה אסרו משום לא פלוג דמאן מפסי ודנוקא בנולד הטומאה דלא בעינו הערב שמש וניכר לכל דהוי נולד משא"כ בכתם נראה דלא פלוג ועוד נראה לי מלשון רש"י בביצה דכ' דנולד הטומאה אין כאן טומאה דאורייתא ולשון כאן מותר ותו יש לדקדק מאי שנא ונולד הטומאה דנקט הא איכא גם אבות הטומאה שאינם אלא מדרבנן ויעיין תוס' יו"ט רפ"ב דמקנאות פלוגתות הרמב"ם בזה והצל"ח הקשה מתרומות ומעשרות דרבנן למה יהיו אסורים משום מתקן אי דרבנן לא חשיב כמתקן ונראה דזה בא רש"י לישב במתקן לשונו דנדאי בדבר דשייך דאורייתא וגם דרבנן לא פלוג רבנן בין דאורייתא לדרבנן דדנוקא בנולד הטומאה דלא שייך בי' דאורייתא התירו וכעין דאמרו ר"פ כל הבשר גבי חלת ח"ל וממילא בטבילת גדה מושפחת דאורייתא ודרבנן בכתם ולכך לא פלוג וזה שכ' רש"י דאין כאן דאורייתא דהיינו דלא מושפחת בהו כלל דאורייתא וכן בטבילת פלים חדשים למאן דאמר טבילת פלים דרבנן אבל בכתם ונדאי אין חילוק פן נראה לפי ענ"ד ועוד הרי בשאלות כ' עוד טעם אחר דלא לטבול בשבת פי היכא דלא להרחיק החפיפה מן הטבילה וזה שייך גם בכתם ובלא"ה נראה דספק פתם הוי כגופו של איסור דהרי אסרו משום דלמא ארגשה ולאו אדעתה ובכללי ס"ס כלל י"ז הביא הש"ך בשם או"ה היכא דאסרו משום חשש איסור בגופה לא מקרי ספק כלל ומטעם זה הי' קשה

מאי שהביא הטו"ז בריש סי' ק"צ סק"ב להקשות דכתם יהא ס"ס ובאמת לפי הטעם שאמרו בריש פ"ק הרוואה פתם דטמא חכמים משום דלמא ארגשה לא קשה כמ"ש הש"ך בכללי ס"ס הנ"ל וה"ה הכא לענן מתקן נראה דאיסור פי האי חמיר טפי: תשובה קפ"ט עוד להנ"ל: מה שכתב להקשות משבת דף ק"ט דאמרינו דבמים הרעים אסור לרחוץ ולא אמרינו דמחזי כמקיר והאריה בזה לא ידעתי מאי קשיא לי' אדרבה מבואר שם בנודאי במים הרעים ג"כ פעמים שאדם בא מן השרב או מטונף ומקיר עצמו אפילו במים רעים והינו דנקטו לשון לטבול אבל שם בשבת אמרו לרחוץ דמסתמא היינו במשקה עצמו שם פ"ד רחיצה וע"ז אמרו דבמים רעים אין ד"ך לרחוץ ולשהות שם והרשב"א שם דכ' דבמים הגדול אסור אפילו בלא אשתהי היינו משום דאית בי' תרתי לריעותא מים רעים ומאיסי מוקחא מילתא דלרפואה קא עביד וגם זה לא קיי"ל אבל להקיר מסתמא משמע אפילו במים הרעים הד"ך להקיר כש"ס דביצה.

ומה שהקש' בשבת דף מ"ב בתוס' ד"ה אפילו שכ' דסברת המקשן הי' דדבר שא"מ תליא במלאכ' שאצ"ל יעוי"ש והק' איהו אפשר דתליא זה בזה הא תנן סוף פלאים מוכרי פסות מוכרין פ"ד רפ"ן ובכלאי' לא שני' מלאכה שאצ"ל הנה קוש' זו פ"ב הקשה במגיני שלמה שם ות' דבאמת הומ"ל ולטעמה פדמצינו בכמה דוכתי ולפי ענ"ד יש לי'שב דכ"ר עמדו בזה המפורשים מ"ש מלאכה שאצ"ל לר"ש דפטור אבל אסור ומ"ש דבר שא"מ דמותר לגמרי וכשם שגזרו באצ"ל אטו צריכה ה"נ לגזור אינו מתפונן אטו מתפונן ואפילו נימא דאינו מתפונן אטו מתפונן לא גזרו דמוכחי מילתא מ"מ לגזור אטו שני' פס"ר מיהו בכלאים איכ"ל כמ"ש הר"ן בסוגיא דריחא מילתא דגבי הנאה פלאים דאסור משום ד"ך לבישה פדאמרינו ביבמות דף ה' ובהנ"ל לא שני' פס"ר א"כ א"ש בשלמא אי ס"ל לשמואל מלאכה שאצ"ל פטור א"ש ומוכן דבאינו מתפונן מותר לגמרי ולא גזרינו אטו פס"ר משום דפס"ר נמי הוי מלאכה שאצ"ל ופטור ובכלאים נמי א"ש דשרי דאפילו הוי פ"ר גבי הנאה לא שני' פס"ר ואע"ג דהתוס' לא ס"ל סברת הר"ן מ"מ לס"ד דמקשן איכ"ל פ"ן ולכ"ה לא הקשו אלא פ"ן דשמואל סובר דמלאכה שאצ"ל חייב ופ"ר שפיר דבא"מ נמי אמאי מותר לגזור אטו פס"ר דחייב ומשני דאפי"ה מותר ולא גזר ובזה י'שכתי קושית התוס' בשבת דף ק"ט ד"ה בארצ' שהקשו על השאלות דס"ל בשאר איסורין דבר שא"מ אסור והקשו מבכורו"ל ג' דפסק שמואל כר"ש דמותר בבכור שאחזו דם להקישו משום דאינו מתפונן ופ"ר ל"ל לשמואל לאשמע' הא הרי כ"ר אשמע' בשבת דהלכ' פ"ר בגרירה ואי ס"ד דיש סברא לחלק בין שאר איסורין לשבת מאי פ"ר הא משבת אינו מוכח לשאר איסורין ולהנ"ל יש לי'שב דנודאי לשמואל ס"ל מלאכה שאצ"ל חייב ואין לומר הטעם דאינו מתפונן מותר ולא גזרו אטו פס"ר דהא גם בפס"ר פטור דהרי לשמואל חייב וא"כ לדידנ' אין חילוק בין שבת לשאר איסורין אבל לדידן דקי"ל מלאכה שאצ"ל פטור איכ"ל דדנוקא בשבת לא גזרו אטו פס"ר דאפילו הוי פס"ר דמלאכ' שאצ"ל מותר אבל בשאר איסורין דלא שני' אצ"ל פטור ואיכ"ל דבאמת אינו מתפונן פטור אבל אסור ומי'שב היטב קושית התוס' פ"ן נראה לפי ענ"ד נכון.

ומ"ש לי'שב קושית התוס' בנדה דף מ"ה דכ"ריו נכונים וראויין למי שאומרם ובזה אסיים ואמינ' יאןשר כוחו וחילו לתורה ולעבוד' ומשום זה הטרחתי להשיב לו אעפ"י שאין לי פנאי כ"די להלהיב אותו לעסוק בתורה יהי ה' עמו ויברך אותו דברי החותם ודו"ש הק' משה שיק מברעזאנוע, תשובה ק"ץ בעזה"י יערגין י"א אדר הראשון תר"ה לפ"ק.

מאלקי המערכו' ישיג ברכות והצלחות הרב הגאון המפורסם ערוגת הבושם חרוץ ושונון כש"ת מוה' יהודא אסאד נ"י האב"ד דק"ק סעמניטץ יע"א. יקרתו הגיעני ועד"ת אשר העיר מעלתו נ"י בדבר הפלפול אשר הי' בינינו בקנין העבר בענין שיעור מקנה אי מן התור' הוא או אסמכת' וכ' מעלתו נ"י שמבואר בלבוש יו"ד סי' ר"א שיש מפונשי' דשיעור מ' סאה דרבנן אפילו במקנה ואפילו לאדם באמת שכן כ' נמי הב"ח ביו"ד סי' ק"כ והארי' להביא ראיות לסלק כל מה שקשה לשיטה זו ומפל מקום הוא מלתא דתמוה לא מצאתי לשום אחד מהראשונים שיאמר פן כי אם שכן הי' דעת השואל בהריב"ש סי' רצ"ד וכבר הכריח הריב"ש שם שאין ספק דשיעור מקנה מ' סאה לאדם מן התורה בעיניו ואמרינו בתגיגה דף י' טהרות הן הן גופי תורה ואמרינו למאי ואמרי' היינו למ' סאה וכבר ביאר בריב"ש גם פוננת השר מקוצי פן וכמו שביארתי לפר"מ נ"י בר"ש פ"א דמקנאות ואין בזה ספק דמקנה מ' סאה מן התור' בעיניו לדעת רוב הראשונים ולא פליג על זה כ"א דעת יחיד כמו שפתי אמןם לכלים הוא דרבנן ומה"ת סגי ברביעית פדאית' ברש"י בפסחים דף י"ז ע"ב והוא מוכרח ומה שהק' על זה מדברי רש"י בגדה דף ב' ע"ב כבר ביארתי במקו"א פא"פ.

ולא נשאר בזה פלוגתא פי אם במענין דעת הרמב"ם והראב"ד דמטהר בכל שהוא אפילו לאדם והר"י הביא הרבה ראיות נגד הרמב"ם עיין ברשב"א תה"א ריש שער הטביל' והב"י הביא נמי מקצת שהקשו מהא דאמרינו בפ"ה דמקנאות גל שנתלש ובו מ' סאה א"כ מוכח דבעיניו מ' סאה והרמב"ם עצמו כ' פן ויותר תמהו מתגיג' דף כ"ב דאמרינו ארעא חלחולי מחלחלא ובעי' מ' סאה והיינו ע"כ במענין והנ' לפי ענ"ד הי' נראה פשוט דעת הרמב"ם פדעת הראב"י הובא במרדכי בשבועות בהלכות נדה סי' תשמ"ז דאם יש נקבים דקים מצטרפין לש"ה וקשיא לי' מהא דארעא חלחולי מחלחלא ופי' דהתם איירי פגון שחפר ב' או ג' מקנאות סמוכים ורואים חלחול ביניהם אבל בחופר אצל הנהר או מקנה שלם באמת הוי חיבור והב"י הביאו סוסי' ר"א וא"כ נראה דגם הרמב"ם סובר דמעין בעיניו מן הדין מ' סאה אלא הא דטיהר מעין בכל שהוא היינו פיון שידוע שכל מעיין חלחולי מחלחלי הוי פרואין החלחול וא"כ ממילא מחובר למעיינות אחרים ולכך מטהר בכל שהוא דהיינו כל שגופו עולה בו מצד שהמעין מחובר למעיינות אחרים וכל זה המעין או הנהר מטהר בכל שהוא אבל גל שנתלש ונפסק החיבור ממעינו' אחרים לכך גם הרמב"ם מודה דבעיניו מ' סאה ושפיר פסק הרמב"ם דבגל שנתלש אעפ"י שדינו כמעין צריף מ' סאה: ואין להקשות על זה א"כ למה צריף למעט בת"כ מאד דמקנה לא ילפינו ממעין דמטהר בכ"ש ת"ל דבמקנה ל"ש סבא הנ"ל י"ל דהיינו לבתר דגלי אף אבל אי הוי לן הקישא מקנה למעין בכ"ש באמת הי' מוכרח דמעין לא בעיניו רק כ"ש ועוד יש לישב ולדחות זה בדרך אחר וק"ל פן הי' נראה נכון לכאור' (ועפ"י האמור מבואר דהתוס' והר"ש והרשב"א והרא"ש ושאר הראשונים שהביאו ראי' מהא דתגיגה דארעא חלחולי דבמעין בעיניו מ' סאה פולם לא ס"ל כפי' הראב"י במרדכי הנ"ל וא"כ תמיה גדולה על הב"י דבסעי' א' סתם להחמיר פדעת הר"י וסייעתו דבמעין בעי' מ' סאה ואע"ג דמחבר למעיינות שיש בהם שיעור מ' סאה אפי"ה לא מהני ואיך פסק בסעי' נ"ב פדעת הראב"י דמהני ובאמת כבר חולק החכ"צ בתשובה סי' מ' על פסק הש"ע פהראב"י אכל לפי המבואר התימה ביותר וא"ל דהתם רואין החלחול משא"כ במענין דמבואר מדברי המרדכי דמעין פיון שנודע דכל מעיין חלחולי מחלחלי א"כ מאי לי ראי' או דיעה ועיין לקמן שיש לישב קצת מ"מ מבואר דהרבה ראשונים שהביאו ראי' מהא דארעא חלחולי וכו' פליגו עלי' דהראב"י ה' ותימה איך סתם הב"י פנותי' להקל באיסור תורה וצ"ע): אמןם נראה להביא ראי' דלדעת

הַרְמַב"ם לֹא בַעִי מ' סָאָה בְּמַעֲיָיִן דַּהֲנָה הַשְּׁ"ף בַּס"ק ב' הַבִּיָּא דְבַרֵּי הַב"י דְּמַעֲיָיִן שְׁהוּא זֹחֵל מְצַטְרַף מְרַאשׁוֹ לְסוּפּוֹ וּמִתְרַ לְאָדָם לְטַבּוּל בּוֹ בְּכָל מְקוֹם שְׁרוּצָה וְלְכַאוּר' תִּימָה הָא מְבִנְיָר בְּרִשְׁבָּ"א רִישׁ שְׁעַר הַטְּבִילָה רַאִי לַהֲר"י מְהָא דְאַמְרִינּוּ בְיוֹמָא דְף ע"ח פִּינּוּן שְׁהַגִּיעָה לְפִתַח ב"ד הִי זָבִין וְזָבוֹת וְנִדּוֹת טוֹבְלָת וְאַמְאִי מְקוֹדָם לֹא הַטְּבִילוֹ (אִם הִי גּוּפָה עוֹלָה בָּהּ) וְע"כ דְּבַעֲיָנּוּ מ' סָאָה וּתְמַהֲנִי לְדְבַרֵּי הַב"י מַה הוּעִיל בְּזָה אַפְתִּי קִשָּׁה פִּינּוּן שַׁע"כ הַרְשָׁבָ"א סוֹבֵר דְקוֹדָם שְׁבָא לְפִתַח ב"ד הִי גּוּף מְקַצֵּת זָבִין עוֹלָה בָּהּ דְאִין כָּל הַגּוּפִין שְׁוֹנִין דַּאֲל"כ אִין רַאִי וְכִינּוּן שְׁכּוֹן אֲפִילוֹ תִימָא כַּהֲר"י דְּבַעֲיָנּוּ מ' סָאָה קִשְׁיָא לְמָה לֹא הַטְּבִילוֹ קוֹדָם פִּתַח ב"ד הִרִי כָּל הַנְּהָר מְחֻבָּר לְהַדְדִי לְדְבַרֵּי הַב"י וְתוֹ קִשְׁיָא דְהַרִי מְבִנְיָר בְּמַרְדְּכִי שֵׁם בְּשֵׁם הַרְאַבְגִּי"ה קִשְׁיָא אִיף טוֹבְלִין בְּנִהָר הָא קִטְפְרוּס אִינוּ חִיבּוּר וְתִי דְלִמְטָה שְׁפִיר טוֹבְלִין דְסוּף הַמַּיִם לְרִדָת וַאֲ"כ קִשְׁיָא אִיף כ' הַב"י דְמִתְרַ לְטַבּוּל בְּכָל מְקוֹם וּמַמִּיל' גַּם הַרְאַבְגִּי"ה שְׁהַבִּיָּא הַב"י מִתּוֹסְפֵת' לִיתָא דְשֵׁם ב"ש לְשִׁטְתֵּי דְקִטְפְרוּס חִיבּוּר אֲבָל לְדִידָן א"א לְטַבּוּל בְּנִהָר אֲלָא א"כ עַד מְקוֹם הַטְּבִיל' יֵשׁ מ' סָאָה וְכַמ"ש הַרְשָׁבָ"א וְרַאבְגִּי"ה שְׁנִי מְהַר"ש בְּלֹא"ה לֹא הַבְּנִיתִי דְמַשֵּׁם אִין הַכְּרַח כָּלֵל לֹא לְהַקֵּל וְלֹא לְהַחְמִיר לְהַמְעִיָּן שֵׁם וְצ"ע: אֲבָל רַאִיתִי דַּהֲב"י לְשִׁיטְתוֹ דַּכ' עַל דְבַרֵּי הַרְאַבְגִּי"ה דְפָרִיף דְנִהָר הִנּוּי פְּקִטְפְרוּס וְתִי לְמַטָּה טוֹבְלִין וְכ' דְאַנּוּן קִי"ל דְגַם לְמַטָּה אִינוּ חִיבּוּר וַאֲ"כ עֲמָדָה הַקּוֹשְׁיָא וְתִי דְשִׁיפּוּעַ מְעַט לֹא נִקְרָא קִטְפְרוּס וּבְאַמְתַּת בְּעִינּוּ שְׁיִהְיֵי מ' סָאָה לְמַטָּה מִן הַקִּטְפְרוּס יַעֲרִינּוּ שֵׁם וְכ' הַד"מ אוֹת ו' דְלִפִּי"ז מ"ש הַב"י רַסִי דְכָל הַמַּעֲיָיִן מְצַטְרַף הִינּוּ מְקוֹם שְׁהוּא שְׁנָה וְאִינוּ מְדְרוּן אוֹ לַב"י שְׁהוּא מְשׁוּפָע רַק קִצֵּת וַאֲ"כ פִּינּוּן שְׁכּוֹן א"ש וְאִין כָּאֵן סְתִירָה דְהַמְרְדְכִי מִיָּרִי הִיכָא דְהִנּוּי קִטְפְרוּס וּב"י הִיכָא דְהַקְרַעַת אִינוּ קִטְפְרוּס וּמַמִּיל' אִין קוֹשְׁיָא מְרִשְׁבָּ"א דְהַרִי הַרְשָׁבָ"א קָאִי עַל הַנְּחַל הַיּוֹרֵד מִבֵּית ק"ק וְהַמְקַדָּשׁ בְּהָר וְהַנְּחַל קִטְפְרוּס גְּמוּר וְלַכ"ע אִין מְצַטְרַפִּין וְהִנּוּ הָא דַּכ' הַב"י בְּעִנּוּן שִׁיפּוּעַ גְּדוּל נִרְאָה דְזָה בְּמַחְלֻקַת שְׁנוּי' דַּהֲר"ש סו"פ ח' דְטִהְרוֹת פִּי כֹן אֲבָל הַרְמַב"ם בְּפִי הַמְשָׁנָה כ' שֵׁם כָּל מְקוֹם שְׁהַמַּיִם זֹחֵלִין מְמַנּוּ נִקְרָא קִטְפְרוּס וְכֹן כ' הַרִיב' שׁ בְּתִשׁוּב' סִי רַצַּב דְכָל שְׁהַמַּיִם זֹחֵלִין מְמַנּוּ הִינּוּ קִטְפְרוּס וְכֹן נִרְאָה דַּעַת הַרְאַבְגִּי"ה בְּמַרְדְּכִי הַנְּ"ל וְאִין לְהַקֵּל נִגְדָם וַאֲ"כ הִי לֹו לְהַשְׁ"ף בַּס"ק ב' לְפָרֵשׁ דְהָא דְמְצַטְרַפִּין דְוּוּקָא אִם הַקְרַעַת שְׁנָה אֲבָל סְתָם נִהָר מְקַרִי קִטְפְרוּס) וְעַפ"י הָאִמּוֹר א"כ לְפִי מַאִי דְפִסְק הַרְמַב"ם בַּפ"ח דְמַקְנוֹאוֹת גְּבִי ג' גְּמַמִּיּוֹת דְאַפִּילוֹ בְּתַחְתּוֹנָ' אִין טוֹבְלִין בּוֹ וּמִינָה לְמַד הַב"י דְאַפִּילוֹ בְּסוּפּוֹ לִירֵד לֹא אֲמַרִינּוּ קִטְפְרוּס חִיבּוּר וְכֹן פִּסְק ס"פ ח' מַה מְקוֹנְאוֹת דְלֹא כַּר"י דְאַפִּילוֹ רִגְלֵי שֶׁל רַאשׁוֹן בְּמַיִם אִינוּ חִיבּוּר דְלֹא אֲמַרִינּוּ גוּד אַחִית אֲפִילוֹ בְּסוּפּוֹ לִירֵד וַאֲ"כ אִי ס"ד דְּבַעֲיָנּוּ בְּמַעֲיָיִן מ' סָאָה קִשְׁיָא אִיף קְאָמֵר מְקַרָא דְטַבְלוֹ בְּנִהָר הַיּוֹצֵא מִבֵּית הַמְקַדָּשׁ כְּשֶׁהַגִּיעַ לְפִתַח ב"ד אִיף הִי אֲפִשְׁר לְטַבּוּל בּוֹ הִרִי הִי קִטְפְרוּס וְאִינוּ חִיבּוּר וְכַמּוֹ שְׁהַקֵּשׁ הַרְאַבְגִּי"ה עַל כָּל הַנְּהָרוֹת אֲלָא שְׁתִּי פִינּוּן שְׁסוּפּוֹ לִירֵד הִנּוּי חִיבּוּר מִשְׁא"כ לְדַעַת הַרְמַב"ם דְאַפִּילוֹ בַּכַּה"ג אִינוּ חִיבּוּר עֲמָדָה הַקּוֹשְׁיָא וְע"כ מוֹכַח דְלַהַרְמַב"ם בְּאַמְתַּת מַעֲיָיִן אוֹ נִהָר א"צ מ' סָאָה וְהָא דְלֹא הַטְּבִילוֹ בְּנִהָר הַיּוֹצֵא מִבֵּית הַמְקַדָּשׁ מְקוֹדָם שְׁהַגִּיעַ לְפִתַח ב"ד הִינּוּ שְׁעַד הַתָּם לֹא הִי כָּל גּוּף מְכּוּסָה וְהַקְרָא בְּאֲדָם בִּינוּנִי קְאָמֵר וַאֲ"כ עֲמָדָה שׁוּב הַקּוֹשְׁיָא דְלַעֲיִל מְגַל שְׁנַתְלֵשׁ דְּבַעֲיָ"מ סָאָה וְאַפְשֵׁר דְהַרְמַב"ם סוֹבֵר דַּמַּה"ת לֹא בְּעִינּוּ מ' סָאָה אֲבָל מְדַרְבְּנָן אֲפִילוֹ בְּמַעֲיָיִן בְּעִינּוּ אֲלָא מִשׁוּם הַחִלְחוּל דְאַרְעָא חִלְחוּלִי מְחַלְחָלִי וְהִנּוּ חִיבּוּר אֲפִילוֹ מְדַרְבְּנָן לֹא בְּעִינּוּ וְלַכַּה בְּגַל שְׁפִיר אֲמַרִינּוּ דְבַעֲיָנּוּ מ' סָאָה מְדַרְבְּנָן דְוּמָ' דְכֻלִּים דְהִנּוּ מְדַרְבְּנָן וַאֲ"ש הַפֵּל כַּנְּ"ל: וְעַפ"י ז' יֵשׁ לִישָׁב הָא דְפִסְק הַש"ע דְּבַעֲנָנּוּ גַם בְּמַעֲיָיִן מ' סָאָה וַאֲע"ג דְחִלְחוּל מְחַלְחָלִי וְהוּא בְּעַצְמוֹ בְּסַעֲיָ"נ ב' כ' דְחִלְחוּל מְהַנִּי כְּדַעַת הַרְאַבְגִּי"ה הִיכָא דְנִיפְר וְכַאֵן פִּינּוּן דְנוֹדַע הִנּוּ כְּנִיפְר וְלִפִּי הַנְּ"ל א"ש דַּאִיכ"ל דְלֹא מְהַנִּי דְשִׁמָּא יֵשׁ קִטְפְרוּס עַד מְקוֹם הַמַּעֲיָיִן שְׁיֵשׁ שֵׁם מ' סָאָה וְאִינוּ חִיבּוּר וּבְאַמְתַּת אִם נוֹדַע דְאִינוּ קִטְפְרוּס הִי

מותר (וכן צ"ל ע"כ דאל"כ יסתרו דברי הראב"ה דהרי הראב"ה עצמו סובר דמענין בעי מ' סאה מקושא שהקשה דאיך טובלין דנהר הא איהו סובר דמהני חיבור למענין מיהו משום הא לא אריה דהנה נראה הא דשייך דארעא חלחולי היינו במקום המענין בעצמו אבל בנהר שפושט ממנו שם אין שום חילחולי דארעא וא"א לטהרו רק משום שמחנך למענין ושפיר ק"ל הא הוי קטפרוס): וכינן שזכינו למה שאמרנו למעל' עכ"פ פה נראין הדברים לדעת הרמב"ם מעין מן התור' מטהר בכ"ש כמו שהוכחתי מהא דטבילו גבי פתח ב"ד מיהו מדרבנן איכ"ל דמודה הרמב"ם דצריך מ' סאה כמו שפטלו רביעית דמקנה לענין פלים אמנם לענין דין דרבנן אמרינן שוב קטפרוס חיבור כמ"ש הרא"ש פ"ו מ"ח וכן פסק הרמב"ם בפ"ח ממקנאות והכ"מ הביאו שם על הרמב"ם ומשמע דסובר פן ולכה רשאי לטבול בין במענין בכ"ש משום דארעא חלחולי וכו' ובין בנהר דלרבנן קטפרוס חיבור אמנם בגלל שנתלש בעי' מ' סאה כ"ז דעת הרמב"ם אבל דעת הר"י והראב"ה דמה"ת בעי' מ' סאה וממיל' לא מהני חלחול דמי יודע כמה קטפרוס יש ובנהר מותר משו' דסופו לירד וא"ש הפל: ועפי"ז נתיישב לן מאי דקשה לי על מה שכ' הש"ך בס"א ר"א ס"ק קכ"ט דונדאי בג' גממיות אין המים הזוחלין מערבין דווקא מי גשמים אבל מענין מערב אף בזוחלין וקשה הא ב' טעמים מצינו על הא דאין הזוחלין מערבין הריב"ש בס"א רצ"ב כ' דהיינו מטעם שאין הקטפרוס חיבור וכן הביאו הב"י והכ"מ ומשמע דהכ"מ והב"י רצו לומר עוד אפילו הזוחלין בלי קטפרוס אין מצטרפין ומערבין וכתעם שני דיש עוד טעם שכ' מרן הגאון בחת"ס סי' ר"ט פ"ו דזוחלין אין מטהרין גם מחברין אין מחברין והפנ"י בגיטין דף ט"ו כ' דאין הזוחלין מערבין מטעם דסופן לפסוק והנפ"מ בין הנה' ב' טעמים דאי הטעם משום דאין קטפרוס מערב א"כ גם בימי מענין ג"כ אינו חיבור ואפילו לפי מה שהסביר מרן זצ"ל שם בתשוב' סי' ר"ח דווקא אין מערבין אבל מחברין דהיינו לאותו משהו דמעין בכ"ש זהו אפשר לומר אם מעין מטהר בכל שהוא לאדם: אבל לדעת הר"י וסיעתו דבעי' מ' סאה ולא סגי אלא אם נימא שכולן מערבין ומחופרין וכינן שקטפרוס אינו חיבור ולדעת הרמב"ם אפילו סופו לירד וא"כ אפילו במענין אסור ואינו חיבור משא"כ אי הטעם פטעם השני משום דזוחלין אינם ראוין להתערב ולטבול בהם לכה אינם חיבור משא"כ במענין שפיר מערבין וא"כ קשה נהי דהש"ך דייק פן מלשון הש"ע אבל תמהני פ"ו דהב"י משמע דסובר טעמ' דריב"ש דעל דברי המרדכי והראב"ה הנ"ל שתי דנהר מצטרף אע"ג קטפרוס הואיל וסופו לירד כ' דלפי מה שפסקינן פה הרמב"ם דג' גממיות וכו' מוכח דאפילו בסופו לירד ג"כ אין קטפרוס חיבור ואע"ג דנהר מענין וקטפרוס סופו לירד אינו חיבור וא"כ קשה האיהו העתיק בסעי' ס' דווקא מי גשמים נהי דהרמב"ם לטעמ' דסובר מענין מטהר בכ"ש וא"כ במענין נהי דאינו מעורב מ"מ מתחבר וכמ"ש מרן זצ"ל אבל הב"י דפסק כר"י דגם מענין בעי' מ' סאה ופסק קטפרוס אינו חיבור אפילו סופו לירד וא"כ קשה טובא למה נקט דווקא במי גשמים אפילו במענין נמי נימא הכי פ"ו דקטפרוס אינו חיבור ובעי' מ' סאה א"כ לא יהא רשאי לטבול אפי' בתחתונ': ואפשר דלכה פי' הש"ך בס"ק קכ"ח דנחל היינו בקעה ואינה קטפרוס ואע"ג דנקט עליונה ותחתונה מ"מ הנה לטעמייהו דבשפוע מעט אינו קטפרוס וכינן דאינו קטפרוס ע"כ הא דאין זוחלין מערבין היינו מטעם שכ' מרן זצ"ל פדלעיל וזה שייך במי גשמים משא"כ במענין ולפי"ז היכא דהוי קטפרוס גם הב"י והש"ך מודה דאפילו במענין אין מתערבין ועפי"ז הי' מיושבין דברי הנוב"י מהדו"ת חיו"ד סימן קל"ו דפסק אפילו במעין אין הזוחלין מתערבין ותמה עליו מרן הגאון בס"א ר"ח ור"ט ולפי הנ"ל דבריו מיושבין דשם איירי שהי' זוחל בקטפרוס או ניצוק ולכה שפיר אפילו במענין אינו חיבור אלא דהנוב"י ס"ל דאפילו

בְּדַרְבָּנָן קְטָפְרוּס אִינוּ חִיבּוּר וְזֶה אִינוּ מְוַכְרַח כַּמּוֹד לְעֵיל בְּשֵׁם הַר"ש בַּפ"ו מ"ח דְּמַקְנוּאוֹת דְּרַבְרָנָן חִיבּוּר: אָמְנָם אִין מְזַה תְּפִיסָה פְּוֹלִי הָאִי עַל הַנוֹב"י שְׁהָרִי בַש"ע שְׁם סַעִי נ"ג הִבִּיא רַק דְּחִיבּוּר כְּשִׁעוּרָה מְהִי בְּדַרְבָּנָן אָבֵל זֶה דְּקְטָפְרוּס מְהִי לֹא הִבִּיא וַא"כ אֶפְשָׁר דְּלֹא פָּסַק פְּוֹתְרִי וְלִכְפֹּד הַחֲמִיר בְּתַשׁוּבָה אֶפִּילוּ בְּשִׁאוּבִין וּמַכ"ש מֵה שְׁכ' בַּדְּגוּ"מ ס"ק פ' נִיחָא] וּבִלְא"ה לֹא יִדְעָתִי מֵה הַחֲרָדָה הַזֹּאת עַל הַדְּגוּ"מ ס"ק פ' דְּנָהִי דְשָׁם מִיָּרִי בְּנֶהֱר דְּדִינוּ פְּמַעֲיָן מ"מ הָא קִי"ל לְעֵיל סַעִי י"ב דְּמַעֲיָן שְׁהַעֲבִירוּהוּ ע"ג פְּלִים וְאֶפִּילוּ עַל גְּבִי סַפְסָל בְּטַל מְמַנּוּ תוֹרַת מִים וְאִינוּ מְטַהַר בְּזוּחְלִין וְהָאִי גִלְגַּל בְּנוֹדָאִי לֹא גָרַע מְסַפְסָל וַא"כ בְּטַל מִיָּנָה שְׁם מַעֲיָן וְהָאִי פְּמַקְנָה וּבְמַקְנָה לַכ"ע אִין הַזוּחְלִין מַעֲרָבִין וְלִפִּי עַנ"ד דְּבָרֵי הַדְּגוּ"מ נְכוּנִים וְלֹא זְכִיתִי לִירַד לְסוּף דְּעַת רַבּוּתִי: אָמְנָם הַבְּאָר הַגּוֹלָה כ' טַעְמָא דְּאִין הַזוּחְלִין מַעֲרָבִין הִיָּנוּ מְטַעַם קְטָפְרוּס וְכֵן מוּכַח מִדְּבָרֵי הַב"י עַצְמוּ מִמֵּה שְׁהַשִּׁיג עַל הַרְאָבְי"ה וּמְזַה נִרְאָה שְׁלֵמַד מְרֵן וְצ"ל שְׁאֶפְּלוּ בְּקְטָפְרוּס מַעֲיָן מַחְבֵּר בְּזוּחְלִין וְקָשָׁה לְמֵה אָמְנָם לְפִי הַנ"ל א"ש וְלִיָּשֵׁב פִּינוּ שְׁאֶמְרָתִי דְּלֶהֱרַמְב"ם דְּסוּבֵר קְטָפְרוּס אָף אָף שְׁסוּפּוֹ לִירַד אִינוּ חִיבּוּר קְשִׁיָּא מְפַתְחִי ב"ד וַע"כ דְּסָגִי בַכ"ש וַא"כ הָרִי תִלִּי זֶה בְּזַה אִי אָמְרִינָן כַּה"ג אִינוּ חִיבּוּר אָמְרִינָן דַּכ"ש מְטַהַר וְאִי אָמְרִינָן כַּה"ש אִינוּ מְטַהַר ע"כ הָאִי חִיבּוּר וְנָהִי דַּהַב"י פָּסַק בְּתַרְנוּיָהוּ לְהַחֲמִיר דְּאִזְוִיל הָכָא וְהָכָא לְחוּמְרָא מְסַפְק אָבֵל אִם יֵשׁ קְטָפְרוּס שְׁסוּפּוֹ לִירַד לְמַטָּה וְיֵשׁ מ' סָאָה מְוַתֵּר מִמֵּנָּה פ' אִי אִינוּ חִיבּוּר א"כ לֹא בְּעֵינָן מ' סָאָה וְאִי חִיבּוּר הָא אִיפְּאָסָאָה וַא"כ בַּכַּה"ג א"א לְהַחֲמִיר דְּהָאִי תְּרִי חוּמְרֵי דְּסַתְרוּ אֶהְדְּדִי וְלִכְפֹּד שְׁפִיר פָּסַק דְּוּקָא מִי גְּשָׁמִים אָבֵל מַעֲיָן אֶפִּילוּ בְּקְטָפְרוּס מַחְבֵּר וּמַתְעַרְב מִמֵּנָּה פ' כַּה"ג וַא"ש דְּעַת מְרֵן דְּבְמַעֲיָן זוּחְלִין מַעֲרָבִין אֶפִּילוּ בְּקְטָפְרוּס יַעוּי"ש וְנָהִי דַּהַב"י מִמֵּה שְׁהַקָּשָׁה עַל רַאבִּי הַנ"ל מוּכַח דְּסוּבֵר נְמִי תְּרִי חוּמְרֵי וְלֹא אֶסִיק אֲדַעְתִּי הָא מ"מ נִרְאָה דַּבְּש"ע הַכְּרִיעַ פֶּן פֶּן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד וַא"ש דְּבָרֵי מְרֵן מֵה שְׁהַשִּׁיג עַל הַנוֹב"י: וְהִנֵּה הִיָּצֵא מְדַבְּרִינוּ אֵלֵהּ א) דְּשִׁיעוּר מ' סָאָה בְּמַקְנָה מֵה"ת לְאָדָם וְלִכְלִים סָגִי מֵה"ת בְּרַבִּיעִית וּמְדַרְבָּנָן בְּעֵינָן מ' סָאָה ב) מַעֲיָן לְדַעַת ר"ת ור"י לְאָדָם מֵה"ת מ' סָאָה וְרַמְב"ם סוּבֵר דְּסָגִי בַכ"ש כָּל שְׁגוּפּוֹ עוֹלָה מִיָּהוּ נִרְאָה לְפִי מ"ש דְּרַמְב"ם מוֹזָה דְּמְדַרְבָּנָן בְּעֵינָן מ' סָאָה אֵלֵהּ דְּמְטַהַר בַּכ"ש מַצַּד חוֹלְחוּלִי וַא"ע"ג דְּהָאִי קְטָפְרוּס בְּדַרְבָּנָן קְטָפְרוּס חִיבּוּר ג) קְטָפְרוּס בְּדַרְבָּנָן אִיכ"ל דְּחִיבּוּר וְהַנוֹב"י נִרְאָה דְּמַחְמִיר אֶפִּילוּ בְּדַרְבָּנָן אוּ הֵתָם שְׁאֵנִי דְּהָאִי נִצְוֹק וּבְדַאוּרִיָּתָא אֶפִּילוּ סוּפּוֹ לִירַד אִינוּ חִיבּוּר קְטָפְרוּס לְדִידָן דְּקִי"ל דְּלֹא פְּרַאבְי"ה מִיָּהוּ בְּמַעֲיָן אִם יֵשׁ בְּקְטָפְרוּס מְרַאשׁוֹ וְעַד סוּפּוֹ מ' סָאָה מְהִי לְפִי עַנ"ד מִמֵּנָּה פ' אָמְנָם הַב"י נִרְאָה דְּסוּבֵר דְּאֶפִּילוּ בַכַּה"ג אָסוּר וְזֶה פְּדַעַת הַנוֹב"י ד) וְאֶפִּילוּ אִי בְּמַעֲיָן הָאִי חִיבּוּר אָבֵל אִם הַעֲבִירוּהוּ ע"ג פְּלִי עַץ אֶפִּילוּ פְּשׁוּטִי פְּלִי עַץ הָאִי פְּמַקְנָה וְשׁוּב אִין הַזוּחְלִין מַעֲרָבִין ה) דָּאָם נְקָבִים דְּקִים מְצַרְפִּין לַכ"ש פ' לֹא מְהִי וּכַמ"ש הַחַכ"צ דְּקָשָׁה לְסַמְוֹד עַל הַרְאָבְי"ה וְשָׂאָר הַרְאָשׁוֹנִים פְּלִיגוּ עֲלֵי דְּאִי סְבָרוּ דְּחִיבּוּר לְמַעֲיָן לֹא מְהִי מְטַעַם חֲשֵׁשׁ קְטָפְרוּס א"כ מֵאִי פְּרִיָּה בַש"ס חֲגִיגָה דָּף כ"ב וְאִי סְבָרוּ דְּהַש"ס מִיָּרִי בְּחוּפֵר סְמוּדָּה לְמַעֲיָן וְלִנְהָר א"כ פְּשִׁיטָא דְּפִלִּיגוּ עֲלֵי וּבִלְא"ה אִי מְפַרְשִׁינָן בְּחוּפֵר סְמוּדָּה לְמַעֲיָן א"כ הָאִי יְכוּלִין לְפָרֵשׁ ג"כ סְמוּדָּה לְמַקְנָה וַע"כ שְׁהֵן סוּבְרִין דְּהַש"ס מִיָּרִי בְּמַעֲיָן עַצְמוּ דְּוּקָא שְׁנִיָּה חֲלָחוּל וַא"כ קָשָׁה לְמֵה בְּאֶמְתָּה הָאִי יֵשׁ חִיבּוּר לְכַמֵּה מַעֲיָנוֹת גְּדוּלוֹת וְאִי סְבָרוּ דְּאִיָּה אִיפְּאָ לְמִיָּחוּשׁ דְּהַחֲבִירוּ נַעֲשָׂה ע"י קְטָפְרוּס א"כ לֹא פְּרִיָּה הַש"ס מִיָּדִי וַע"כ דְּלֹא ס"ל פְּרַאבְי"ה.

וּבִלְא"ה אֵנִי תְּמַה הָא תוֹסַפְתָּא מְפֻרְשֵׁת בַּפ"ק דְּמַקְנוּאוֹת הוּבָא בַר"ש שְׁם מְשֻׁנָּה דְּהַחוּפֵר סְמוּדָּה לְנֶהֱר וְלִים הַמִּים הַבָּאִים לְתוּף חֲפִירָה הָאִי כְּמוֹ תְּמַצִּית וְלֹא פְּמַקְנָה בְּאֶמְתָּה הַחוּפֵר סְמוּדָּה לְמַעֲיָן מְבֻאָר שְׁם בְּתוֹסַפְתָּא דָּגָם אֵלֵי דִּינָם כְּמִים וְגַם זֶה לֹא מְטַעַם חִיבּוּר אֵלֵהּ מְטַעַם שְׁהַמִּים מְשֻׁיָּה לְתוּף הַחֲפִירָה וּמְקָרִי שְׁם נוֹבְעִין עֵינָן בַּכ"ש מ"ב בַּפ"ט מְמַקְנוּאוֹת וְצ"ל דְּהַרְאָבְי"ה מִיָּרִי דִּישׁ חֲלָחוּל

טפי ממה דמיירי בתוספתא וא"כ מאן מפיס ונפל האי דינא בבירא ותימה על הש"ע איך הביאו לפסק הלכה ותו לא מידי פעת רק החיים והשלום מנאי ידידו הדור"ש: הק' משה שיק מברעזאוןע: והנה לעיל הבאתי דהרשב"א ריש שער הטבילה הביא ראי' מהא דאמרו ביומא דף ע"ח פיון שהגיעו לפתחי ב"ד וכו' טבלו בו ולכאור' קשה הא זה בעצמו הוא הוכחת הש"ס שם דמכאן דנדה צריך שתשב במים צנוארה וכו' עיין רש"י שם דעד אותו המקום לא היו המים עמוקים כ"כ שהיו מגיעים עד צנוארה והיינו פהרמב"ם וצ"ל דהרשב"א קאי לפי מה דמסיק דלית הלכתא פנותי' והטעם סובר הרשב"א שהוא דטעמא לאו משום דבעינין שתשב עד צנוארה דבזה לאו כל נשים שוין ויש נשים גיצות שגם מעיקרא היו המים מגיעין עד צנוארן וע"כ הא דלא טבלו הוא משום שלא הי' מ' סאה וכמו שפרשתי לעיל בכוננת רשב"א ואתי שפיר: אמנם לדעת הרמב"ם דלעיל שפיר קשיא אי ס"ד דבעינין מ' סאה א"כ הא קטפורס אינו חיבור אפילו סופו לירד להרמב"ם ואיך טבלו וכמו שפתיבתי לעיל ואין לומר דבאותו מקום שטבלו הוי אמה על אמה מקום שלא הי' קטפורס דאם כן איך הוכיחו בש"ס מדלא טבלו מעיקרא דבעינין שתשב עד צנוארה במים וכו' ומנ"ל דלמא הא דלא טבלו מעיקרא הוא משום שהי' קטפורס ואיכ"ל דבזה באמת פנונת הדיחוי שמדחה דלית הלכתא פנותי' וע"ד שפירשתי להרשב"א הנ"ל ולפי"ז אין הכרח למ"ש למעלה דהנה"ב דינים תלויין זה בזה אמנם לישנא דקרא והש"ס שם לא משמע כן דטבלו פאן משום דלא הי' קטפורס אלא משום דכאן הי' מקור נפתח וכו' דהיינו שמתגבר ועולה והעקור גורם ולא המקום ומן זה הי' הוכחה דלעיל והנה מהא דאמרינן דהיו נשים טובלת בנהר הינצא מבית קדשי קדשים קשה על דברי רשב"א בתשוב' סי' תתי"ט שכ' דבעי' לכתחיל' שיהיו המים למעלה מהטבור ורת וקשה הא אמרינן שם ביומא דאסור לעבור בנהר למעלה מתנניים וא"כ ע"כ הא דטבלו נשים בו שם לא הי' למעלה מתנניים ואיך משתבט קרא בי' דיהי' מקור נפתח הא לכתחיל' אסור תשובה קצ"א שיל"ת יערגין יום ג' כ"א אדר תרי"ז לפ"ק.

את חג המצות יחוג בדיעות תלמידי האברהם הרב הפופלג ומפלא בתורה וביראה החרוץ כש"ת מוה' זוסמן סופר נ"י רב בק"ק האלאש יע"א: מכתבו קבלתי ועל אשר ביקש לחוות לו דעתי בענין מקנה בקהלתו שיש תיבה גדולה על מעיין וניקב כשפה"נ והי' שם פרזא מהודק רק בין נסר לנסר סדקים אשר המים יוצא ונכנס בו וכאשר בא שם לקהלתו צוה לפתוח הפרזא פי חש לדעת הנוב"י מהדו"ת סימן קמ"ג אבל ע"י זה א"א להחם מימי המקנה והמקנה קר מאוד והנשים צועקות על זה ויש לחוש לקולקולא לכך נפשו בשאלתו אולי הואיל ויש פמה להבים בין נסר לנסר מלבד הנקב כשפוח"נ אולי יש להקל והנה בגוף הנדון אין להאריף פיון שפבר האריכו בו בתשובות האחרונים ואדמו"ו הגאון זצ"ל בחת"ס סי' רי"ז כ' דאסור לפקפק ולהרהר על הוראה זו דקבעו ולבסוף תקקו ומותר לטבול בו ואע"ג דקשיא סוגיא מפורשת דב"ב דף ס"ו ע"ב דקאמר שאני שאיבה דרבנן וכמו שהקש' וחולק בזה בנוב"י סי' קמ"ב הנ"ל פבר האריכו בישובים ומרן זצ"ל שם בתשוב' סי' קצ"ח וסימן ר"ה כ' תירוצים בזה עיי"ש.

ולפענ"ד לישוב דבריו דכבר הקשה מרן זצ"ל שם בסי' קצ"ח מנ"ל באמת בב"ב דף ס"ו דרבנן ס"ל תלוש ולבסוף חברו דינו לעולם פתלוש דלמא רבנן ג"כ לא מיירי אלא בהי' עליו תורת פלי מעיקרא אז החיבור אינו מבטלו מתורת פלי מה"ת אבל אם לא הי' פלי אינו בא לעולם במקושר לכלל פלי והרשב"ם שם בד"ה וחקמים מטמאים רמז לישוב זה מדנקט סתמא משמע בין תיקנו מעיקרא קודם חיבור או לאחר חיבור עיי"ש בלשונו מפל מקום עדיין לא א"ש דהרי לשון דף של נחתומין שקבעו משמע שפבר הי' מתקון קודם קביעות וא"כ עדיין קשה מנ"ל ונראה דהרי

כ' הרמב"ם בפ"כ מפלים משנה ד' דאם תיקנו מעיקרא לקבעו עם הקרקע הוא טהור א"כ בכה"ג מעולם לא ירד עליו שם פלי וא"כ איכ"ל דלשון דף של נחתומין שקבעו בפתול משמע סתמא בין שעשאו מעיקרא לקבעו בכותל או שעשאו מעיקרא להשתמש בפתולש ואח"כ קבעו: ובפרט שאיכ"ל דזה תליא בפירוש דף של נחתומין שפירש בו הרשב"ם שם ב' פירושים שם בד"ה דף של נחתומין דאם הפירוש הוא מיוחד ללוש עליו א"כ סתמא אינו נעשה לקבעו אבל לפירש הב' שדף נחתומין היינו פדי למפור עליו א"כ סתמא הוא לקבעו בפתול א"כ מ"ט דרבנן דמטמאו וע"כ צ"ל דמסתמא נעשה לקבעו בפתול מיהו הכותל עצמו הוא מסתמא תלוש ולבסוף חברו וס"ל לרבנן דדינו פתלוש ואע"ג דצורות ואבנים לאו פלי נינהו ואפי"ה דינו פתלוש וא"כ כ"ש עמוד וקורה שחקקו בו צינור דינו פתלוש ופריה שפיר ונהנךח לתרץ שאני שאיבה דרבנן וע"ז פריה א"ה אפילו חקקו ואח"כ קבעו נמי ולשון א"ה קשה דמנ"ל להקל פולי האי והרשב"ם שם מישבו עיי"ש בד"ה א"ה וכו' דמשמע לי' דאין חילוק אמנם להנ"ל א"ש טפי פיון דעיקר הכרח הש"ס לא פליג משום דקשיא לי' דדף נחתומין נעש' לקרקע וע"כ דלעולם ס"ל דינו פתלוש וא"כ בשאובה דדינו כמחנךר א"כ גם כן בחקקו ולבסוף קבעו דמשמע אפילו בחקקו ע"ד לקנבעו וא"כ לא חל עליו שם פלי ויהא דינו כקבעו ולבסוף חקקו וכמו שהקשה באמת בנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' ק"ט וע"ז משני התם שאני הואיל ואיכא תורת פלי עליו פתלוש ר"ל אע"ג דאינו פלי ואינו מקבל טומאה אם נעשה לקרקע מ"מ יש לו חשיבות זה שיש עליו תנאר פלי ואינו בטל לגבי קרקע והוי לי' פאלו לא קבעו ואם לא קבעו בנודאי יש בו משום שאובין דהרי שאובי' הם מדעתו.

ועפ"י האמור יש לישב היטב קושית הנוב"י סי' קמ"ב הנ"ל עפ"י מאי דאיתא בירושלמי (והובא בס' גידולי טהרה ס' ו') ריש פ' רע"ק ופ"ג דע"ז דפריה ממתיני' דשוק דדווקא פלי א"ב אבל קבעו ולבסוף חקקו הוי פקרקע ומ"ש ממשמתחנה לבית דאוסר ומשני דהסתות האבנים הוי כגמר מלאכה וא"כ בכותל דהוי כגמר מלאכה וכתורת פלי על האבנים אינם בטלים לגבי קרקע והיון פתלוש אבל קבעו ולבסוף חקקו לא הי' תורת פלי ולא גמר מלאכה הוא בטל לגבי קרקע וא"כ השתא דאתית להכי דלאו בכלי תלי' אלא בתורת פלי לפי פי' הירושלמי בגמר מלאכה א"כ תו אין צריה לתרץ ולומר דשאובה דרבנן דאיכ"ל אפילו בדאורייתא בטל לגבי קרקע דבר שאין בו תורת פלי ולא גמר מלאכה והא דדף של נחתומין אינו בטל הוא הואיל ואיכא עליו תורת פלי והא דלא טהור משום דנעשה לשמש קרקע משום דנעשה רק לשמש פותל וכותל נעשה מאבנים משום דסיתותם הוי גמר מלאכה כתנאר פלי דהכא והוי פתלוש וא"ש דצינור שקבעו ולבסוף חקקו דינו כקרקע גם לענין דאורייתא פן נראה לפי ענ"ד נכון ואע"ג דהש"ס לא אמר השתא דאתית להכי וגם לא אמר לשון אלא מצינו הרבה בש"ס דלא אמר אלא וחוזר מתי' הראשון פיון דלא מזכיר אמורא בתי' ראשון.

ועפ"י"ז מיןשב לשון הר"ש בפט"ו דכלים מ"ב דמוקי לה, אף בדה של מתכות והנוב"י בסי' ק"ט הנ"ב תמה הא דווקא במתכות ולהנ"ל למסקנ' אינה מוכרח לחלק בין דאוריית' לרבנן ואע"ג דהרמב"ם מחלק לאו מפח תי' הש"ס דשאובה דרבנן אלא מפח ריב"ח דמוקי לה בדה של מתכות למד לחלק דע"כ ס"ל לחלק בין דאוריית' לרבנן ובדרבנן לכ"ע קרקע מבטלו מתורת פלי אבל הר"ש סובר דאף בשל מתכות קאמר ריב"ח מיהו בלא"ה תמהני על הנוב"י דמאי קשיא לי' על הר"ש דנקט אף בשל מתכות דנהי דאמרינן בשאיבה דרבנן הרי אמרו באיכ' תורת פלי עליו גם בשאיבה דרבנן לא הקילו ולמה נקט בדה של עץ או איכא תורת פלי עליו פתלוש וצ"ע על

הנוב"י עכ"פ נראה לפי ענ"ד לקיים דברי הגאונים דקבעו וילבסוף חקקו שפיר למסקנ' דינו
מחוקר ואפילו לטבול בתוכו מותר וכמו שקבע בו אדמו"ו הגאון זצ"ל מסמורת בחת"ס לפסק
הלכה אמנם בגידון הנ"ל גם להנוב"י יש לדון הא כ' שם בדין ג' אם ניקב נקב קטן גם לדידן'
מותר לטבול בו לכתחיל' ובאמת לא ביאר שם טעם וראיתי בס' גידולי תרומה סי' ד' שכ' דטעמו
משום ס"ס ספק שמא פדעת הרא"ש דסגי בנקב משהו וספק שמא כר"א קיי"ל דתלוש שחבר
הוי פקרקע ותמה עליו איך סמך על ס"ס במקום דרוב חולקין וגם תליא בפלוגת' אי מועיל ס"ס
במקום חזקה ולפיענ"ד דלאו מטעם ס"ס אתא עלה אלא דמבואר בב"י בסי' ר"א דמדינא בנודאי
סגי בנקב משהו אלא משום גזירה בעינן כשפה"נ וא"כ פינו דמדרבנן הוא ובדרבנן הא מועיל
חיבור לקרקע לכה שפיר כ' אם יש נקב משהו דאינו מקבל מים וטהור מה"ת א"כ שוב מדרבנן
מועיל קבעו וילבסוף חקקו וא"ש דבריו וא"כ פינו שפיר הספימו הגאונים שהביא מרן זצ"ל
בכמה תשובות דאם ניקב פראוי אפילו חזר לסותמו בהיותו בקרקע חשיב כקבעו וילבסוף חוקקו
ומותר לטבול בו ואפילו לנוב"י דס"ל בפתח הבריא על דעת לסותמו ולחזור וליתנה שם אפילו
בשעת פתיחה דינו ככלי מ"מ פאן הרי מעלתו צוה לפתחו ולא הי' בדעתו להחזיר הבריא א"כ
אפי' אם המורה הראשון לא הי' נזהר בזה מ"מ השתא ע"י צווי מעלתו נ"י לפתוח לגמרי נתבטל
מתורת פלי אפילו לדעת הנוב"י וא"כ אם יסתמו פעת אפילו הוי ברזא פסטימה וכעשאו פלי הוי
לי' כקבעו וילבסוף חקקו וכינו שיש מלבד הנקב הזה עוד נקבים הרי הותר גם להנוב"י וא"כ
מותר גם לפי מ"ש מרן זצ"ל בתשובה סוף סי' ר"ה שלא יסמוך על דבריו הואיל ונוב"י פליג
בגידון הנ"ל לא פליג: ואע"ג דמרן זצ"ל התנה דבעינן שלא נעשה מעיקר' לקרקע מ"מ כ' שם
בסי' קצ"ח דרק מהיות טוב חייש לדברי גוססא אחת בפירוש הרמב"ם וא"כ פאן דיש מעלה עוד
דיש בה נקבים מלבד הנקב הגדול בנודאי יש להקל ובפרט שפני' הרמב"ם פ"ו דמקנאות מ"י
שאמר שלא נעשה אלא לשמש קרקע יש לפרש דהתם היו ב' עשיות א' התכה ועשית אבוק
להיות אבוק והשני הקביעות בתוך האמבטי ומ"ש שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע היינו
עשית שני הקביעות שלא שינה שום דבר מן האבוק אלא עשאו לשמש עם הקרקע ולכה פינו
שהי' פלי קודם היותה נותן או ניתך לארץ לא נתבטל תורת פלי ממנה ובלשון הרמב"ם נראה
דט"ס הוא וצ"ל ולהיותו קודם שניתך לארץ לכה עדיין הוא פלי שלא שינה בי' והיינו פדין
המשנה בפ"כ מפלים משנה ד' גבי אבוס וזה פנונת התוספת' שלא נעשה אלא לשמש ר"ל שלא
שינוי וקיצץ בה דבר או דאבוק הוא אינו מחוקר בחיבור גמור לארץ ואינו מתחבר שם אלא
בבדיל ובעץ וזה אינו חיבור פדאית' במשנה פ"י דכלים מ"ב דבדיל ועופרת אינו מקרי צמיד
פתיל וזה פנונת הרמב"ם בפ"י המשנה להיותו ניתך לארץ היינו בבדיל ועופרת לכה לא נעשה
לחבר ורק שימוש בעלמא שמוש ארעי ולכה לא נתבטל מתורת פלי זה נראה לפי ענ"ד נכון יהי'
איך שיהי' פינו שאין אנו יודעין פי' התוספת' הלזו בבירור אין לעשות בה מעשה מ"מ לפי הנ"ל
הי' מקום שלו פשר בין לדעת מרן זצ"ל ובין לדברי הנוב"י אמנם הא קשיא דנהי דמדברי מרן
זצ"ל בסוסי' ר"ה ובסוסי' רט"ו נראה דסגי בשפה"נ וגם באם ניקב כשפה"נ רשאין לסתום אבל
באמת תמהני הא בכלי עץ אם ניקב כשפה"נ מעולם לא יצא מתורת פלי ולא נתבטל ואע"ג דתנן
בפ"ו דמקנאות בשידה ותיבה שבים דסגי בשפה"נ התם איירי שהם פתוחים ומחוקרים כשפה"נ
לים והו"ל פאלו טבל בים אבל אם סותם אפילו בסיד וחרסית פינו שאינו מחוקר ולא נתבטל
מעולם מתורת פלי איך יהא רשאי לטבול בו והרמב"ם בפ"ו דמקנאות דין ג' שכ' נקב כשפה"נ
באמת לא פתב סתימה ובסעי' ז' שכתב סתימה כ' נקב המטהרו וקשיא על דברי מרן זצ"ל ושאר

תשובות אחרונים דמשמע דסגי בשפוח"נ: אָמַנְם נְרָאָה בְּאֵמַת הַמְעֵינִין בְּדַבְרֵי הַב"י בְּסִי' ר"א וּבְדַבְרֵי הַכ"מ בַּפ"ו מִמְקַנְאוֹת דִּין ז' מְבֹאָר דְּאֶפִּילוּ כְּלֵי עֵץ וְנִחְנֹשֶׁת אִם נִקְבַּב כַּשְׂפוּפָה"נ נִתְבַטַּל מִתּוֹרַת כְּלֵי וְכֵן מְנַכְרָח לְפָרֵשׁ עַפ"י מֵהַ שְׁפִירֵשׁ הַכ"מ דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם בְּדִין ג' דְּנִיקְבַב כַּשְׂפוּפָה"נ כְּשֶׁרָה וְאֵינָה פּוֹסְלָת דְּכַשְׂרָה הֵינּוּ לְטַבּוּל בּוֹ אַע"ג שְׂאִינָה מְחַנְפֵּר לְמַעֲיִין וּמְקַנָּה וְע"כ דַּס"ל שְׁנִתְבַטַּל מִתּוֹרַת כְּלֵי בְּנִקְבַב כַּשְׂפוּפָה"נ אֶפִּילוּ בְּכֵלֵי עֵץ וְנִחְנֹשֶׁת וְכֵן מוֹכַח מִדְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם בְּסִי' ר"א סֵעִי ז' שֶׁכ' דִּי"א דְּבַעֲיָנִין נִקְבַב כַּשְׂפוּפָה"נ וְיֵשׁ לְהַחְמִיר וְהַקְשָׁה בְּסִפְרֵי גִידוּלֵי טְהָרָה הֵא סָתָם חֲבִיּוֹת הוּא שֶׁל עֵץ וְנִקְבַב הַמְטַהֲרוֹ הוּא גְדוּל מִשְׂפוּפָה"נ דְּבַעֲיָנִי כְּמוֹצֵי רִימּוֹן וְהוּא פְּרָאֲשׁוֹ שֶׁל קֶטֶן אָמַנְם בְּאֵמַת הַמְעֵינִין בַּב"י יִרְאָה דַּס"ל דְּגַם לְכֵלֵי עֵץ סְגִי לְבַטְלָם מִתּוֹרַת כְּלֵי בַשְׂפוּפָה"נ: וְהַטַּעַם נ"ל כִּינּוּן דְּבְּאֵמַת הוּא מְיֻחָד לְמַשְׁקִין וְלִמִּים וְשִׁיעוֹר בִּיטוּלוֹ בְּכוֹנֵס מִשְׁקָה אֲלָא כָּאֵן כִּינּוּן שֶׁהוּא רְאוּי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֵלֵי נִקְוֵב כְּזֶה עַל גְּבִי מַעֲיָנִין בְּמְקַנָּה וּבְפִרְט שֶׁהוּא מְיֻחָד לְמְקַנָּה וְא"כ רְאוּי לְמַלְאכְתּוֹ ס"ל דְּלֵא סְגִי לְבַטְלוֹ בְּכוֹנֵס מִשְׁקָה אֲדַרְבָּה זֶה תִּשְׁמִישׁוֹ אֲבָל אִם נִיקְבַב כַּשְׂפוּפָה"נ דִּהְלָכָה לְמִשְׁה מְסִינֵי דְּהַמִּים שְׁבִתּוֹכּוֹ כְּאֵלוֹ הֵם מְבַחוּץ וְמֵהַ שְׁבַחוּץ כְּאֵלוֹ הוּא בְּתוֹכוֹ וְאֵין הַכְּלֵי מְפָסִיק כְּלָל וְכְאֵלוֹ אֵין בְּכָאֵן הַפְּסִק וְכִינּוּן דְּבַכָּה"ג אֵין הַכְּלֵי מְפָסִיק וְכְאֵלוֹ אֵין כָּאֵן ע"כ נִתְבַטַּל מִתּוֹרַת כְּלֵי וְלִכְּפֹ אֶפִּילוּ בְּכֵלֵי עֵץ וְנִחְנֹשֶׁת סְגִי בַשְׂפוּפָה"נ אִם הוּא מְיֻחָד לְמִים וְלְמְקַנָּה וּבְזָה א"ש מְשָׁנָה דְּמִקְנוֹאוֹת פ"ד מְשָׁנָה ה' כְּמָה יֵהָא בְּנִקְבַב כַּשְׂפוּפָה"נ דְּלִפְנֵי הָרַמְבַּ"ם קָאֵי אֶלְמַעְלָה לְעֵנִין לְפִסּוּל הַמְקַנָּה וּמִבִּיא הַמְשָׁנָה ע"ז מַעֲשֶׂה בְּשִׁנְקָת יֵהוּא שְׁהִיָּה בִּירוּשָׁלַיִם וּבִיבְמוֹת דְּף י"ד מְפֹרֵשׁ שִׁנְקָת יֵהוּא לְעֵנִין עִירוֹב מִקְנוֹאוֹת וְהַכַּס"מ דְּחַק דְּשִׁנֵּי שִׁנְקָת הוּי אֲבָל לְהַנְּ"ל א"ש דְּחַד טַעְמָא דְּמִתְנִיתּוּן מִיִּירֵי אֶפִּילוּ בְּכֵלֵי עֵץ וְנִחְנֹשֶׁת וְא"כ קִשְׂיָא לְמָה סְגִי בַשְׂפוּפָה"נ וְלִכְּפֹ מִיִּיתֵי מַעֲשֶׂה מִשִׁנְקָת יֵהוּא לְעֵנִין חִיבוּר מִקְנוֹאוֹת וְכִינּוּן דְּלְעֵנִין מְקַנָּה חִיבֵר וְמֵהַ שְׁבִתּוּף הַכְּלֵי כְּאֵלוֹ הוּא חוּץ וְמֵהַ שֶׁהוּא חוּצָה לוֹ כְּאֵלוֹ הוּא מְבַפְּנִים א"כ אֵינוֹ כְּלֵי לְעֵנִין מְקַנָּה וְכֵן מְבֹאָר מִלְּשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם בְּפִי הַמְשָׁנָה שֶׁם דְּמִיִּיתֵי רְאוּי דְּאֵינוֹ כְּלֵי וְא"כ י"ל דִּהְפַל עוֹלָה לְעֵנִין אֶחָד: וְלוּלֵי שְׂאִינוֹ כְּדָאֵי הִי נ"ל כִּינּוּן דְּלַכ"מ וּב"י ע"כ הֵאֵי דִּין שֶׁכ' הָרַמְבַּ"ם בַּה' ד' קִיל מְדִין שֶׁכ' בְּדִין בְּהַלְכ' ג' יֵהִיָּה מְאִיז' תִּי שֶׁכ' הַכ"מ וּב"י וְע"כ הִי נְרָאָה לִי דְּלְשׁוֹן זֶה נִיקְבַב בְּנִקְבַב הַמְטַהֲרוֹ כִּיּוּצָא בְּזָה כ' הָרַמְבַּ"ם לְעֵנִין נִט"י בַּפ"ו מְבַרְכוֹת דִּין י"א דָּאֵם נִשְׁפֵּר בְּשִׁבְרֵיהַ הַמְטַהֲרָתוֹ וְכִנּוּנָתוֹ שְׁנִיקְבַב בְּכוֹנֵס מִשְׁקָה וְכַמ"ש הַטו"ז בַּאו"ח ס' קנ"ט סק"א א"כ גַּם כָּאֵן מִיִּירֵי בְּנִקְבַב הַמְטַהֲרוֹ וְהֵינּוּ כְּכוֹנֵס מִשְׁקָה וּמְפֹרֵשׁ גַּם דְּבָרֵי הַתּוֹסְפָתָא דְּאִמֵּר בְּשׁוּלְיוֹ כְּמִלּוֹא מַחַט הֵינּוּ בְּכַדֵי כּוֹנֵס מִשְׁקָה וְא"כ א"ש הַכָּל כִּינּוּן דְּנִיקְבַב קוֹדֵם שְׁיֻחָדוֹ לְמְקַנָּה א"כ נִתְרַב בְּכַדֵי כּוֹנֵס הַשְׁקָה אֲבָל בְּהַלְכָה ג' דְּמִיִּירֵי בְּיֻחָדוֹ מַעֲיָקְרָא לְמְקַנָּה וְחִבְרוּ מַעֲיָקְרָא בְּעֵינִין כַּשְׂפוּפָה"נ אוֹ דְּבְּאֵמַת גַּם בְּהַלְכָה ג' הִפִּי בְּנִיקְבָּה הֵינּוּ נִקְבַב קֶטֶן בְּכַדֵי כּוֹנֵס מִשְׁקָה וְרַק מִן הַצַּד בְּעֵינִין שִׁפָּה"נ וְכִפְנֵי גִידוּלֵי טְהָרָה: וְא"כ הִי דַעַת הָרַמְבַּ"ם כְּדַעַת הָרַא"ש דְּסְגִי בְּנִקְבַב קֶטֶן אֲלָא הוּאִיל וְחִזִּי לִיחָדוֹ לְדָבָר שְׂאִינוֹ מִשְׁקָה בְּפִרְט בְּכֵלֵי עֵץ וּמִתְכוֹת דְּדְמִיָּהוּ יִקְרִים וְלִכְּפֹ אֶפִּילוּ קוֹדֵם יְחִוּד חֲשִׁיב כְּכֵלֵי וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּנִזְכָּחִים דְּף צ"ה ע"א וְלִכְּפֹ בְּעֵינִין קִבְעוּ בְּאַרְץ דְּאִז כִּינּוּן דְּחִיבְרוּ בְּאַרְץ אֶפִּילוּ יְחָדוֹ לְדָבָר אַחַר הוּ"ל כְּמוֹ קִבְעוּ וְלִבְסוּף חֲקִקוּ וְטָהוּר לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם הַנְּ"ל וְא"כ אֵינוֹ מוֹעִיל יְחִוּד וְלִכְּפֹ סְגִי בְּנִקְבַב כְּכוֹנֵס מִשְׁקָה אוֹ בְּשִׁפָּה"ל ב"י וְכָל זֶה הוּאִיל וְחִבְרוּ בְּאַרְץ אֲבָל יִש"ש אֵיכ"ל דְּלֵא הוּי קְבוּעַ בְּאַרְץ וְא"כ אֶפְשָׁר בְּיֻחָדוֹ וְלִכְּפֹ בְּעֵינִין כְּמוֹצֵי רִימּוֹן דְּאִז אֵין שֶׁם כְּלֵי עָלְיוֹ כְּלָל אֶפִּילוּ לְעֵנִין צְמִיד פְּתִיל כְּדֵאִיתָא ס"פ הַמְצָנִיעַ וְכַמ"ש בְּסִפְרֵי גִידוּלֵי טְהָרָה וְאֵין דְּרָף לִיחָד לְדָבָר אַחַר גְּדוּל מְזָה כֵּן הִי נְרָאָה לְפַעַנ' ד' אֲבָל הַב"י לֵא פִי כֵּן נְרָאָה דְּלֵא בְּרִירָא לִי הֵאֵי דִּינָא דְּבְּכֵלֵי עֵץ וּמִתְכוֹת אִם הוּא מְיֻחָד לְמַשְׁקִין אֵי סְגִי בְּנִקְבַב כַּשְׂפוּפָה"נ וְגַם הַפּמ"ג בְּטו"ז בַּאו"ח ס' קנ"ט סק"א מְסַתְּפֵק בְּזָה וְכ' דְּתִלְיָא בַּב' תִּירוּצִים שַׁב"י שֶׁם ס' קנ"ט עַל

דברי הרמב"ם הנ"ל שנקט בשבירה המטהרתו עיי"ש: מיהו בזה עדיין לא ניתחא פיון דהב"י מפרש דברי הרמב"ם דמייירי בהלכה ד' בכלי חרס ומפרש במוציא זית ואמאי ומנ"ל הא פיון דמינחוד למשקה הו"ל לפרש דכדי טהרתו היינו בכונס משקה כמו שם גבי נטילת ידים וצ"ע עכ"פ בשפה"נ לדעת הרא"ש והטור והב"י ורמ"א לפי דעת הרמב"ם אם ניקב אפילו של עץ פשוטה נתבטל מתורת כלי לענין מקנה ולכך רשאי אפילו לסותמה אח"כ לא מבני בסיד וצורות אבנים ומעלתו כ' שאינו מתקנים ולמה לא יתקנים בפקק של אבן ולדעת מרן זצ"ל אפילו בברזא גם הי' יכול להניח לעשות עליו פיסו' רפוי בטס של מתכות ומסמרים שנעשו מעיקרא לקרקע וכעין שהביא בפ"ת מסימן ר"א בשם תשובת רע"ק איגר סי' מם אמנם בספר גידולי טהרה פליג וס"ל דבעי' דווקא במוציא רימון וכן משמע פשוט לשון הירושלמי וכן כ' בס' באר יעקב ובאמת מש"ס לא מצאתי סמך מבונר דמנכר דסגי בגיגית או תיקה של עץ כשפה"נ אלא א"כ הוא פתוח ומחונך לים ולמקנה כמו שיזדה שבים וגם זה לדעת קצת פוסקים דווקא לטבילת פלים אבל לאדם אינו מועיל חיבור וגם בתשובות בית אפרים וספר מאיר נתיב שהביא מרן זצ"ל בתשובה ס' ר"ו חששו לנקוב ב' נקבים א' במוציא רימון ולסתמו בצורות ואבנים ונקב שני כספיה"נ ולסתמו בברזא ולפתוח בכל שעת טבילה: ועכ"פ.

הדרן לנידון שלנו מקנה דאירי בי' מעלתו אפילו אי סתמו בברזא הוא פשרה בין לדעת מרן זצ"ל ובין לדעת הנוב"י מטעמים הנ"ל אמנם הואיל והם סמכו על הב"י כדלעיל וגוף דינו נהי דיש לישב אין לו סמך מבונר לסמוך עליו ראוי להחמיר כמו שהחמירו בספר בית אפרים ולכל הפחות יניח לעשות ברזא ארוכה שבולט עד למעלה שיוכלו בקל לפתוח בשעת טבילה ולחזור ולסותמה אח"כ ומועיל משום חיבר לדעת הרבה פוסקים כן נראה לפי ענ"ד נכון דברי ידידו הדורש שלומו: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה קצ"ב שיל"ת יערגין יום ד' טוב אדר תרנ"ח לפ"ק: יתענג על רוב שלום מעתה ועד עולם ידידי הרב המאוה"ג המפורסם ערוגות הבושם החורץ מוה' ישראל דוד נ"י האב"ד דק"ק פעזונג יע"א: מכתבו בשבוע העבר קבלתי וביקש ממני לחוות דעתי בענין מקנה שהוא תח"י הגוי ואינם משגיחין אם יש בה שיעור מקנה אי לא ויש בה פלומפ"ף להכניס החמים ולהוציא הקרים והמתקנים סמכו על שהמקנה ההוא סמוכה להנהר ומחונך בנקב כשפה"נ מתחת המקנה למטה וחיבור כשפה"נ מטהר אפילו הוא כולה שאוב והנה מעלתו נ"י שלח לידי מכתב מאת בנו הרב המופלג החרוץ מוה' מרדכי נ"י שכ' שיש לו על מקנה הנ"ל ג' פקפוקים א' שבספר פרם שלמה הביא בשם לבושי שרד לאסור לטבול במקנה שאין בה מ' סאה והוא סמוכה לנהר והב') משום דהש"ף בס"ר ר"א ס"ק י"א הסכים לדעת מהרי"ק דאפילו ברבו הזוחלין אין מטהרין בזוחלין אלא במקום שהוא מהלך בתחילה וא"כ במקנה סמוך לנהר הוי כמו גתרחב הנהר ופסול והג') פיון שהנקב למטה וזוחל משם הוי לי' זוחלין לא בהשקה אלא ברבי' כמ"ש התה"ה סי' רנ"ד וא"כ במקנה הנ"ל שבמקום טבילה המים הנשאובים והחמים הם רוב לא מהני החיבור לטהר בו בזוחלין ומביא ב' ראיות א' מלשון הש"ע שם סעי' ב' שכ' הוי הזוחלין מן המעיינין מתערבין עם הנוטפין משמע דבעי' עירוב ממש ולא חיבור ב' מכח קו' מע"מ המובא בש"ף שם סקל"ב עכ"ל בקיצור והנראה לפי ענ"ד בעזה"י דלכתחילה לא קא מבני' לן דפשיטא אין לתמן מקנה באופן הנ"ל והמתקן אולי הי' לו שעת הדחק וא"א בענין אחר ונחשבו כדיעבד אבל לכתחילה בנודאי אם אפשר לתמן באופן שפשוט יותר לכ"ע מהדרינו דבמקנה הנ"ל ע"כ כל ההיתר הוא על דעת ר"ת וסייעתו הפוסקים דמותר לטבול בנהר ונחשבו לה פמעיינין וכבר כ' מהרי"ק בס"י קט"ו ובתה"ד סי' רנ"ד ופסקו ברמ"א שם סעי' ב' דווקא במקום הכרח סמכינין

על ר"ת אָבֵל הַעֵיָקָר דָּאִין טוֹבְלִין בְּנֶהְרֹוּ וּכ"ש בְּנֶהְרֹות קַטְנִים שְׂיֵשׁ לְחֹושׁ שְׁהֵם מְכַזְבִּין עוֹד מִטַּע' אַחַר יֵשׁ לְהַחְמִיר לְכַתְחִיל' דְּהָרִי לְפִי הַנְּרָאָה לִוְלֵי הַמַּיִם חֲמִין שְׁהֵן שְׂאוּבִין לֹא הִי' בְּמִקְנֵה שְׂעִוּוֹר שְׂפָל גּוֹף הַנְּטָבֵל עוֹלָה בָּהֵן וּא"כ אֶפְיָלוּ נַחְזִי דְשַׁפְּהֵ"נ מְחַבְּרוּ וְהָיִי כְּאֵלוּ הוּא מְקֵנָה אַרְיִכְתָּא וּכְמוֹ מְקוֹ מְרַדְדִתִּי דָּאִין הַמַּיִם מְכַסִּין גּוֹף הַנְּטָבֵל בְּפַעַם אַחַת וּלְדַעַת הָרָא'ה בְּבִדְהֵ"ב רִישׁ שְׁעַר שְׂבִיעֵי אִין לְהוֹסִיף עָלָיו שְׂאוּבִין וְהִיָּנוּ פְּעִין דַּעַת הַשְּׂאֵלְתוֹת הַמּוֹבָא בְּרַמ"א שְׁם סַעִי מ"ב דְּגַם בְּמַעְיָן כ"ש פְּסוּל שְׂאוּבָה וְהָרָא'ה הַחְמִיר טְפִי דְאַפִּילוּ אִיכָא מִם סָאָה מ"מ פִּינּוּ דְמַרְנֻדָּד וּא"א לְטָבּוֹל בּוֹ לִוְלֵי שְׂיֹוֹסָף עָלָיו פִּינּוּ שְׂאִין גּוֹף עוֹלָה בּוֹ אָסוּר לְהוֹסִיף שְׂאוּבִין עֵי"ש וְלָזָה פִּינּוּן בַּעַל לְבוּשֵׁי שְׂרָד בְּטַעַם הַד' אָמְנָם כֹּל הַפּוֹסְקִים לֹא הִבִּיאוּ דַּעַת הָרָא'ה וְהַרְשָׁב"א שְׁם בְּמַשָּׁה"ב פְּלִיג עָלָיו וְהַפּוֹסְקִים לֹא הִבִּיאוּ מ"מ כ' מְרָן זַצ"ל בַּחַת"ס סִי רִי"ב דִּישׁ לְחֹושׁ לְדַבְּרִי לְכַתְחִילָהּ.

וְעוֹד טַעַם הַשְּׂלִישִׁי נִרְאָה לִי דִישׁ לְחֹושׁ לְכַתְחִילָהּ מְלַעֲשׂוֹת מְקֵנָה פְּנִידוֹן הַנְּ"ל דְּלִפְנֵי הַר"ש בְּפ"ה דְּמִקְנוּאוֹת מ"ג דְּמַעְיָן שְׁהִי מוֹשֵׁף וְרִיבָה עָלָיו וְהַמְשִׁיכוֹ לֹא מִיָּרִי בְּהוֹסִיף עָלָיו מִיָּם אֶלָּא שְׂחַפֵּר בְּרִיכָה לְפָנָיו וְהַרְחִיבָה וּס"ל דְּמִקְוֹם שְׂחַפֵּר וּבָא ע"י מַעֲשֵׂה בְּנֵי אָדָם אִין דִּינוּ פְּמַעְיָן וְאִינוּ מְטַהַר בְּזוֹחְלִין וְכֵן הִבִּיא הַב"ח רְסִי ר"א אִם הִי נֶהְרָ הוֹלֵף מַצַּד מְזַרְחָ הָעִיר וְחַפְרוּ סְבִיב כֹּל הָעִיר וּמְשַׁכּוּ הַנְּהָר כֹּל הָעִיר דְּלִפִּי מ"ש הַמְרַדְכֵי בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת מַהֲר"מ שְׂמַפְר' ג"כ כַּר"ש הַנְּ"ל אִין לְטַהַר בְּמִקְוֹם שְׂחַפְרוּ בְּזוֹחְלִין וְהַנִּיחַ בַּצ"ע וּא"כ גַּם הַמְקֵנָה בְּנִידוֹן שְׂלָנוּ לֹא עָדִיף מִזֶּה וְאִינוּ מְטַהַר בְּזוֹחְלִין מִיָּהוּ יִתֵּר הַפּוֹסְקִים לֹא הִבִּיאוּ גַם לְדִידֵי קֶשֶׁה מַה שֶּׁהִבִּיא מְחֻפֵּר בְּצַד הַמַּעְיָן שְׂפִסְק הַרְמַב"ם בַּפ"ט דְּמִקְוֹאוֹת דִּין ד' דְּכָל זְמַן שְׂבָאִין מִחַמַּת הַמַּעְיָן דִּינָם פְּמַעְיָן וּמ"ש חוֹפֵר בְּצַד הַמַּעְיָן אוֹ מְרַחֵב הַמַּעְיָן וְתוֹ קֶשֶׁא מִיָּם שֶׁל שְׁלֵמָה שְׂאֲמָרוּ בִּירוּשָׁלַיִם פ' אֶמֶר לָהֶם הַמְמַנְהָ דְּרַגְלֵי שְׁנוֹרִים הִיוּ נְקוּבִין כְּמוֹצִיא רִמּוֹן א"כ הוּא זְחוּלִין וְאַפִּילוּ הִיוּ מִי הַמַּעְיָן זוֹחְלִין שְׁם מ"מ לְהַר"ש אִיף הִיוּ הַפְּהִגִים מְטַהֲרִים בּוֹ בְּזוֹחְלִין דְּהָא לֹא עָדִיף מִהַרְחִיב הַמַּעְיָן שְׁגַם זֶה נַעֲשֵׂה בִּידֵי אָדָם וּבַס' גְּדוּלֵי טְהָרָה תְּשׁוּ' ב' רִאִיתִי שֶׁכ' שְׁהַר"ש כ' פֶּן דִּנוּקָא בְּמַעְיָן שְׂמוֹשֵׁף כְּנֻדֵל אָמְנָם הַב"ח הַנְּ"ל לֹא ס"ל פֶּן וְנִהִי דְּהַפּוֹסְקִי לֹא הִבִּיאוּ וְלֹא ס"ל פֶּן מ"מ לְכַתְחִילָהּ יֵשׁ לְחֹושׁ מְטַעְמֵי הַנְּ"ל: אָבֵל בְּשִׁבִיל הַחֲשָׁשׁוֹת שְׂחַשְׁשׁ בְּנוֹ הַרְבַּ שִׁי מְשׁוּם דְּבָרֵי לְבוּשֵׁי שְׂרָד סְפָר הַנְּ"ל אִינוּ בְּיָדֵי מ"מ הַדְּבָר פְּשׁוּט לְפַע"ד שְׁהוּא אִינוּ חוֹלֵק אֶלָּא עַל מַה שֶּׁהִתִּיר הַרְמ"א סוּף סַעִי נ"ד אִפִּי בְּלִית בִּי נֶקֶב שְׁפוּה"נ מְשׁוּם דָּאִין רוֹאִין הַחֲלָחוּל וְע"ז כְּפָר הַשִּׁיג בַּחכ"צ סִי מ' אָבֵל אִם יֵשׁ נֶקֶב כַּשְׁפָּה"נ וּמְחַנְּבָר בּוֹ לְמִקְנֵה לֹא הַשִּׁיג אָדָם מְעוֹלָם דְּהוּא הִלְכָה פְּסוּקָה דְּנֶקֶב כַּשְׁפָּה"נ מְעַרְבַּ הַמְקַנּוּאוֹת וְהִיָּנוּ שְׁנֻקָת יֵהוּא בִּיבְמוֹת דָּף י"ד וְגַם מַה שְׂחַשְׁשׁ עוֹד הַרְבַּ בְּנוֹ שְׂיַחְזִי' לְדַעַת הַמַּהֲרִי"ק וְהַשִּׁיף דְּבְּמִקְוֹם שְׂלֹא הִי הוֹלֵף מְתַחִילָהּ אִינוּ מְטַהַר בְּזוֹחְלִין לְדַעַתִּי פְּשׁוּט דַּעַד כָּאֵן לֹא אֶמֶר הַמַּהֲרִי"ק אֶלָּא אִם הִי הַתְּעַרְוֵב' הַנְּהָר ע"י מִי גְּשָׁמִים וְהֵם גְּרָמוּ שְׂיַחְזִי' מִיָּם בְּמִקְוֹם הַזֶּה אִז דִּינָם כְּמִי גְּשָׁמִים כְּמִבְּנָאָר בְּלִשׁוֹן מַהֲרִי"ק וְגַם זֶה אִינוּ רַק מְשׁוּם מ"ע כַּמ"ש הַרִיטְב"א בְּנִדְרִים דָּף מ"ב אָבֵל כָּאֵן שְׂהַתְּרַחַב הַנְּהָר קוֹדֵם שְׂבָאוּ שְׁם מִיָּם שְׂאוּבִין מַעַת שְׂנַעֲשֵׂה הַמְקֵנָה שְׁם וְהִי דִינוּ אִז כְּמַעְיָן וְזֶה מְקוֹמוֹ אִם בָּאוּ אַח"כ מִיָּם שְׂאוּבִין לֹא גְרָמוּ הַתְּרַחְבוּת וְהָרִי הוּא בְּמִקְוֹם הַיְלוּף הַמַּיִם דְּמְטַהַר בְּזוֹחְלִין בְּאַמַּת רִאִיתִי בְּנוֹב"י מַהֲדוּ"ת חִיו"ד סִי קל"ו דְּמַשְׁמַע דְּבַכָּה"ג מְקַרִי שְׂלֹא בְּמִקְוֹמוֹ מִיָּהוּ הָרִי דְּבָרִיו שְׁם בְּלֹא"ה צ"ע שֶׁכ' לְדַעַת הַר"ן פִּינּוּ שְׂלֹא הִי הוֹלֵף עַד כָּאֵן צָרִיף מ' סָאָה וְשְׁם לֹא מִיָּרִי דְּנִתְרַבָּה עָלָיו מִיָּם שְׂאוּבִין דְּבְּנִתְרַבָּה כ' שְׁם לְבַסוּף וְכִינּוּ דְּלֹא נִתְרַבָּה עָלָיו אֲדַרְבָּה לְהַר"ן אֶפְיָלוּ שְׂלֹא בְּמִקְוֹמָה מְטַהַר בְּזוֹחְלִין וְלֹא בַעִי מ' סָאָה וַצ"ע.

עַכ"פּ הַסְּבָרָא נִרְאָה בְּרוּר לְפִי עַנ"ד דְּבַכָּה"ג מְקַרִי מְקוֹמוֹ פִּינּוּ דְּלֹא נִתְרַחַב מִחַמַּת הַשְּׂאוּבִין וְרָא' לָזָה דַּאֲל"כ גַּם בְּסַעִי יו"ד גְּבִי מַעְיָן שְׂהַמְשִׁיכוּהוּ ע"ג בְּרִיכָה יֵהָא כְּמוֹ שְׂלֹא בְּמִקְוֹמוֹ וְאַמַּי מְטַהַר

בזוחליו וע"כ כל שנתרחב שלא ע"י גשמים או שאובין דינם כמקומו וכן מוכח במהרי"ק ע"זמו בס"י קנ"ו שכ' לפרש משנה ג' פ"ו דמקנאות שלש מקנאות של כ' כ' ו'א' שאוב שאפילו הטובל בשאוב עלתה לו טבילה ואמאי אפילו אי מפת חיבור מקרי ע"י ב' מקוואת שהם מי מעינין פרבו מי מעינין מ"מ הא הוי שלא במקומם ושללא במקומם למהרי"ק אינה מטהר בזוחליו והתם גם מה שבתורה המקנה כזוחל לדעת י"א ברמ"א סעי' נ' פ"ג שזוחל מלמעלה ומהרי"ק שם ביאר גם לשיטה זו וע"כ כל שלא נתרבה או שלא נתרחב ע"י מי גשמים או מים שאובין לא מקרי שלא במקומו ואם רבו מים של מעינין שפיר מטהר בזוחליו.

אמנם על החשש הג' שחשש בנו הרב נ"י צריכין אנו לדון לכאורה י"ל פ"ג דיש כשפ"ה בין המקנה להנהר והלמ"מ דכשפ"ה ל מחבר המים וכאלו כל מי הנהר היו פ"ג והיא מקנה אריכתא וא"כ רבו מי המעינין מ"מ פ"ג דהא דמהני רבו מי המעינין משמע מלשון תוס' פ' ב"מ א"ש ומדברי מ"ן זצ"ל בחת"ס סי' ר"ב דמתורת ביטול ברוב אתאינין עלה וביטול לא שייך אלא בדבר שנתערב אבל אם נודע מקומו ושללא נתערב בדבר אחר אינו מועיל דבר אחר דהיינו מי הנהר שלא נתערב בהם ואיך יועילו לבטלו וא"כ מסב"א לכאורה י"ל דבעי' דווקא רבו במקומן אמנם ממשנה א' פ"ה דמקנאות דמענין שהמשיכו ע"ג בריכה והפסיקו דינו כמקנה חזר והמשיכו פסול לזבין ולמצורעין ודייקו הפוסקים דדווקא לזבין ולמצורעין פסול אבל לענין זוחליו חשיב כמעין וכן פסק בטוש"ע סעי' י"ד וע"כ התם מייירי שלא רבו מי המעינין בבריכה דאי רבו אפילו לזבין ולמצורעין הם מטהרין כעדות ראב"צ בזוחליו שרבו על הנוטפין דכשרין ונאפילו לזבין ולמצורעין וכמ"ש הכ"מ בפ"ט דמקנאות דין י"ג וע"כ דלא רבו המי מעינין ואפי"ה נטהרו המי בריכה לטהר בזוחליו וזהו קושית המע"מ המובא בש"ך ס"ק ל"ב וע"ז על פ"ח צריכין לומר לפי תי' הש"ך דנודאי במקומן לא רבו אבל הם מחוברין למעינין שרוב מבריכ' לענין מקנה זוחליו דהלמ"מ דעירוב מקנאות כשפ"ה נ' והוי פ"ג אלו הי' פ"ג אלו רבו משא"כ לענין זבין לא שמענו הלמ"מ דזאת וא"ש ועכ"פ מוכח דלא בעינין רבו במקומן ודין זה דסעי' י' הוא הלכה פסוקה ואיפשט ספיקא דידן ומפל מקום טעמא בעי דמאי ביטול שייך בכה"ג כמ"ש לעיל ונראה דהא דבטל המיעוט ברוב הוא משום דרוב חשוב יותר מן המיעוט ולכך יוכל לבטלו ולכך לאו דווקא רוב בכמות אלא ה"ה רוב באיכות ולדעת קצת פוסקים גבי אחרי רבים להטות אזלינין בתר רוב חקמה וא"כ י"ל ה"ה נמי אפילו אם במקומם מי המעינין מועטין מ"מ פ"ג שמתחברים בשפ"ה נ' לנהר או למעינין אחר ואמרה הלמ"מ שעי"ז מי המעינין המועטים דינם כמ"מ פ"ג פ"ג דחשיבו כמ"מ רובים ה"ה דיוכלו לבטל השאובין דבאיכותם הם רוב פ"ג נראה לפי ענ"ד להסביר הדבר ולולי דמסתפינא הו"א דגבי זוחליו ונוטפין לאו ביטול כביטול בעלמא אלא כמ"ש הטו"ז באו"ח סי' תרל"ב סק"ג דכך הכשר מקנה ומעינין דהמיעוט אצלם כמאן דליתא עיי"ש.

עכ"פ י"ה הטעם איך שיהי' הדין נראה לפיענ"ד פ"ג שכתבתי דמוכח דבכה"ג שרי וכן משמע ממה דהגיה הרמ"א דבריו בסעי' י"א ולא הגיה פ"ג בסעי' י' ע"כ דדווקא בסעי' י"א דנקט מי מעינין מועטים ולכך פ"ג דכל המעינין מיעוט כ' הרמ"א דהוי פ"ג רבו נוטפין אבל בסעי' י' דלא נקט דמענין מועט איכ"ל דמי המעינין מרובים וע"י החיבור הוי פ"ג רבו זוחליו וכמ"ש לעיל: וכן מוכח מדברי מהרי"ק בשו"ת קנ"ו שפ"ה מ"ג פ"ו דמקנאות שהבאתי לעיל אפילו לדעת י"א פ"ו ד סי' ר"א סעי' נו"ן דאם זוחל למעלה הוי הפל בזוחליו ואפי"ה הטובל במקנה שאוב נטהר ע"י חיבור הב' מקנאות והוי פ"ג רבו זוחליו וקשה הא לא רבו במקומן וע"כ ע"י חיבור מקרי רבו ובאמת שם בלשון מהרי"ק מעיקרא שכ' בעובדא דידן' דיש לחוש שפ"ה תפסוק המעינין וכו'.

ושוב פשיטתו המעניין לא יטהר בזוחליו וכו' משמע בהיפוך וצ"ל דמעיקרא חייש דלמא שוב
יפסק החיבור למענין עיי"ש ותבין וגם פכר הביא הרב בנו שייח'ו שפדברי מרן וצ"ל בחת"ס סי'
ר"ח נראה דאפילו לא רבו במקומן עיי"ש חיבור מטהרין בזוחליו וכן מבואר מדברי התוס' בבכורו'
דף נ"ה ע"ב בד"ה שמה וכו' בסופו כ' ונראה שהם בטלים ברוב שהרי כל הנזרות מחנפריים לים
הגדול ביותר מעירוב מקנאות עיי"ש מבואר דאם מחנפר לנהר מימיו מרובין מנוטפין דהכא
חשיב כמו רבו במקומו ולכאורה הו"א לשדות נרגא דע"כ אגן לא קי"ל פתוס' בכורות הנ"ל דנהי
דע"י דברי תוס' אלו יש לישיב היטב דקדוק הראשונים דבמשנה פ"ה דמקנאות זוחליו שרבו על
הנוטפין פשרין משמע דבעינן רוב זוחליו ומהש"ס דקאמר חיישינן שמה רבו נוטפין משמע
דמעמ"ח פשר ולהנ"ל אמרתי פינו דהנה רוב נזרות מחנפריים לים הגדול א"כ מן התורה לעולם
הוי רבא וקא דאסור הוא רק משום מ"ע כמ"ש התוס' הואיל ואין החיבור נראה וכמ"ש המרדכי
בהלכות נדה לענין חלחול שפסקו הרמ"א בסעי' נ"ב זה שייך בנהר אבל במעין דעלמא דאינו
מחנפר לים הגדול איכא חששא דאורייתא וא"כ א"ש ראב"צ העיד על הזוחליו שרבו על הנוטפין
לעולם פשר אפילו אינו מחנפר לנהר ולים הגדול אבל במחצה עמ"ח אסור אם אינו מחנפר לים
הגדול וכיוצא אבל הש"ס קאי על נזרות שהם מחנפריים עם ים הגדול ולכך הוכרח לומר
דחיישינן שמה רבו הנוטפין אבל מעמ"ח פשר פינו דמה"ת פשר מפת חיבור הים ורק מדרבנן
אסור ובדרבנן סגי במעמ"ח וא"ש הדיוקים אלא דקשה לן על זה עפ"י מאי שכתבתי לישיב קושית
מרן וצ"ל בחת"ס סי' ר"ב קא שמואל ס"ל מב"מ לא בטל וא"כ אפילו אי מפיק' מתברר מ"מ
מים הנוטפין אינם בטלים בו עיי"ש וא"כ מנ"ל דפליג שמואל אשמואל ונראה לישיב דהנה התה"ד
סי' רנ"ד הקשה למה לא אמרינן גבי זוחליו שנטהרו עיי"ש השקה ותי' וכן כ' הב"ח והריטב"א
בנדרים דף מ' דדוקא לענין שאיבה דרבנן סמכינן על השקה אבל לא לענין זוחליו דאורייתא
ויש לכאורה להביא ראי' דהש"ע סובר פן מדפסק בסעי' ח' דאפילו מי מענין מועטים מעלים
להתיר והקשה קא בעינן רבו והש"ע בס"ק ל"ג כ' הואיל וקא ממענין עדיף וזה אינו מספיק דהרי
גם בנוטפין שבאו מן המענין כ' הרמב"ם בפ"ט דין י"ג דבעי' ריבוי אבל לפי הסברא הנ"ל א"ש
דהרי כ' הר"ש והרא"ש רפ"ה דמקנאות גבי שוקת רק משום גזירה נפסל וכינון דהוי איסור
דרבנן סמכינן על השקה וא"ש פן הי' נ"ל לכאורה והריטב"א בע"ז דף ע"ג ע"ב פתב דרב
ושמואל סוכרים רק מדרבנן מב"מ לא בטל דאל"כ הוי להו למימר הלכה כר"י עיי"ש ולפי"ז
פרי' שפיר שמואל אדשמואל דאי ס"ל נהרא מפיק' מתברר א"כ הוי רוב זוחליו ומה"ת בטל
ברוב ומדרבנן שוב מועיל השקה בדרבנן ולמה אמר דאינו מטהר אלא פרת וא"ש: ולפי"ז
לכאורה ע"כ לא פסקינן פדברי התוס' בכורות הנ"ל דא"כ אפילו רבו נוטפין בכאן מ"מ מה"ת
חשוב פרבו זוחליו עיי"ש חיבור לים הגדול ושוב גיתר עיי"ש השקה מיהו זהו אינו מוכרח חדא
דמראית עין גרע משאר איסור דרבנן בענין זה וכינון דהעולם יטעו ולא ידעו שמחנפר לים יסברו
דנוטפין מטהרין בזוחליו ותו דאפשר דלא קי"ל כתי' זה דתה"ד אלא פאינך תירוצים והאי דסעי'
ח' יש לחלק בפשיטות הואיל ומענין הולך על שפתו לא נשאבו מעולם ורק משום גזירה אין
טובליו בשוקת וכינון דיצאו ופסק החשש והגזירה שוב הם ממילא מטהרין בזוחליו כמעיקרא
ואפשר שלזה פנון הש"ע.

וגם קושית מרן וצ"ל יש לישיב בענין אחר בפשיטות דנהי דלשמואל מב"מ אינו בטל מ"מ אי
איכא רוב זוחליו ויש בו שיעור לטהר בו אין הנוטפין יכולין לפוסלן וא"כ פינו דנהרא מפיק'
מתברר דטפחיים עולים כנגדו וא"כ לעולם יש ב' שלישים זוחליו וא"כ במקום שבנהר ב'

שלישים הם בכדי לכסות גופו בו יכולין לטבול ואמאי אמר שאינו מטהר אלא בימי תשרי אלא ע"כ פליגו ולא ס"ל מפיפי' מתברר ולא נודע כמה יש פאן זוחלין אלא עפ"י מאי שהי' בימי תשרי וזה פוננת שמואל דאינו מטהר אלא פרת בימי תשרי וא"ש ותו דלחומרא בנודאי אמרינן מב"מ בטל ולקח פיון דלא ס"ל נהרא מפיפי' מתברר ויש חשש ריבוי נוספין אין טובלין בו פלל ולעולם קי"ל פסברת התוס' בכורות הנ"ל וא"כ פל שיש ע"י חיבור ריבוי זוחלין אפילו במקום אחר מועיל ובפרט שיש לנו עוד לצרף דעת הראב"ד וסייעתו הרשב"א והרא"ה דס"ל דגם ברבו מטהרו בזחילה במקום שהיו מהלכין בתחילה בזוחלין וכבר פתבתי דבנידון מקנה הנ"ל הוי כמו מקום שהיו מהלכין בתחילה וטעם הראב"ד מבואר בריטב"א בנדרים שם היטב דס"ל פקושית תה"ד סי' רנ"ד הנ"ל דמועיל השקה נרק משום מ"ע נפסל במקום שלא הי' מהלך אלא ע"י גשמי' א"כ בנידון הנ"ל שרי וכל.

שפן לפי הנראה מדברי הכ"מ בפ"ט דמקנאות דין י"א ובב"י בסו"ר"א שדבריו צ"ע טובא שכ' דפשוט דאם עירב שאובין מרובים בתוך זוחלין אפילו שלא במקום גומת המעיין לעולם לא נפסל המעיין והרמב"ם לא בא למעט אלא בריבוי מבחוי' שרק נגע במעיין והיוצא מדבריו קולא וחומרא חומרא דנגיעה לא מהני ומשמע אפילו ריבה זוחלין וקשה מסעי' ח' משוקת ומסעי' י' גבי בריכה וצ"ל בשוקת כמ"ש למעלה פיון דמחנפין כל שהן במעיין לא נשאבו פלל רק משום גזירה וחוי' לשוקת אין פאן חשש גזירה ומסעי' י' גבי בריכה התם לאו מפח נגיעה אלא מפח הזוחלין שמתערב בו אלא דבזה פליגו הרמב"ם סובר דמעיין שפא לבריכה אם אינו זוחל משם ואילו פסק שם מעיין מינ' וא"כ במאי יטהרו דבנגיעה לא מבעי' לכ"מ הנ"ל נגיעה אינה מטהר אלא אפי' לולא דברי הכ"מ פיון דנגיע' וחבור מטהר הואיל ומחנפ' הו"ל פאלו המעיין הי' פאן ולרמב"ם פיון שאינו זוחל משם אפילו הי' פאן פסק שם מעיין מינ' לטה' במי' שנתערבו עם זוחלין משם ולהטור וש"ע אפילו אינו זוחלין מבריכ' פיון שזוחלין לבריכ' ומחנפין למעיין עדיין שם מעיין עליהן ומטהרין ע"י העירוב וזה פעין סברת הרא"ה בשמ"ק ביצה י"ח ובריטב"א מפות דף ה' המובא בבדה"ב בב"י סי' ר"א דלמעין אינו מועיל נגיעה ולזה נרא' שפון הש"ע בסעי' ב' שכ' אם הזוחלין מן המעיין מתערבין עם נוספין דייק דבעי' עירוב וגם פתב זוחלין מן המעיין ללמד דלא בעי' דווקא עוקה לגומת המעיין וכמ"ש בכ"מ הנ"ל עכ"פ חומרא זו דכ"מ יש לישב.

אבל מה שפתב קולא דשאובין נטהרו לטהר בזוחלין ע"י המעיין אפילו אם הרוב נוספין ואפילו במקום שלא היו זוחלין בתחילת' פמבואר שם דלא ס"ל דקי"ל פתוספתא וא"כ קשה טובא איך מפרש דין י"ג של הרמב"ם שאם רבו הנוספין נפסל באמת לשון הכ"מ הוא רק דאינו נפסל המעיין וא"כ איכ"ל נהי דאינו נפסל מ"מ גם כן אינו מטהר את הנוספין אבל זה אינו דהרי הכ"מ דימה דין זה למקום שרבו עליו שאובין והקש' משאובין לזוחלין וברמב"ם בפ"ד דמקנאות דין ו' מבואר דגבי שאובין מצרפין והכ"מ הקשה ודימה זה לזה וא"כ אפילו אם מעיקר' לא הי' כדי לכסות גופו מצרפין א"כ תימה איך מפרש הא דרבו נוספין פסול וצ"ע: ובאמת גם לשון הש"ע קשיא כן דלפי הנרא' בסעי' ב' ס"ל דאם רבו זוחלין פשר אפילו במקום שלא הי' מהלך בתחילה דלא פסק פהתוספתא וכמ"ש בכ"מ וגבי רבו נוספין ס"ל דפסול אפילו במקום שהי' מהלך בתחילה וא"כ עמדה קושית הראשונ' בר"ן בנדרים דף מ' מפ"ה דמקנאות מ"ג להא דאבא דשמואל והנרא' לפי ענ"ד דהכ"מ ס"ל כמו שרצה התה"ד בסו"ר"א ד לחלק דשאובין דפסולין לגמרי ופסלו ולא חשיבו נטהרו ע"י השקה אבל נוספין דכשרין לטבילה אינם נטהרים בהשקה הואיל וחשובים לטהר את המקום עיי"ש שדחה סברא זו מהרא"ש אבל הכ"מ אליבא דרמב"ם

ס"ל פן דשאובין שאני וא"כ א"ש דברי הכ"מ דבדין י"א קאי על השאובין ולקף סובר דאפילו נתברו נטהרו ונאפילו במקום שלא הי' מתהלה בתחילה אבל בדין י"ג דמייירי בנוטפין נפסלו אם רוב נוטפין ואם האמת פן מדוקדק היטב לשון הש"ע בסעי' י' לא כ' דמי המעיין מועטין ובסעי' י"א כ' דאפי' מי המעיין מועטים ולהג"ל א"ש דבסעי' י"א מייירי בשאובין ולא בעי' ריבוי ולקף כ' דאפילו מי המעיין מועטי' אבל בסעי' יו"ד דמייירי בנוטפין ומי מקנה דבעי' ריבוי והיינו ע"י חיבור למי המעיין כמ"ש לעיל ולקף לא כ' דמי המעיין מועטים וא"ש ויהרמ"א פליג דגם בשאובין בעינן רבו: ועפ"י הג"ל מנין שב ג"כ מה שהשיג הד"מ פאות י"ד על הב"י שהקש' על הטור דהו"ל לחלק ולפרש אי בעי' ריבוי זוחלין או לא והד"מ תמה הא כבר פ' לעיל גבי ריבוי נוטפין ולהג"ל א"ש דהב"י לשיטתו דס"ל דיש לחלק בין נוטפין לשאובין ושפיר הקשה דהוילשרש פאן האיה דעתו נוטה עכ"פ להב"י גבי שאובין לא בעי' רבי' ואיכ' בנדידון מקנה שלנו שהוסיפו שאובין יש עוד סברא להקל וא"כ עאסיהנ"ל מבואר דלענן שאובין ס"ל לב"י בכ"מ קולא טפי מהראב"ד וענן נוטפין ס"ל להחמיר אפילו במקום שהיו מהלכין בתחילה פוסל ואינו מטהר בזוחלין והנרא' לפי ענ"ד מדברי ב"י וכ"מ וש"ע דס"ל חם הא דרבו נוטפין דנפסלו הוא רק מדרב ומשום מ"ע וכמ"ש הראב"ד לפי שיטתו במקום שלא הי' מהלה בתחילה וכמו שביאר הריטב"א כו ס"ל לב"י ונאפילו במקום שהי' מהלה איפא חששא זאת וכיון דרק מדרבנן הוא לקף ס"ל דסגי במעמ"ח ורק לענן זבין ומצורעין דדאריות' הוא בעינו רובא ובזה מייירי הרמב"ם.

ובל בזה"ז דלית לן נפ"מ לטנין זבין ומצורעין לקף שינה והשמיט המחבר דבעינו רובא דלענן זוחלין דהוי דרבנן דמה"ת מועיל השקה וסגי במתעמ"ח ומנין שב קושית הש"ך בסי' ר"א ס"ק וכו' שרק משום מ"ע הוא חרוב בעיני לומר כמ"ש הפרישה דאם ניכר שהוא מחיבר למעיין לא בעינו רובא פלל ובזה מישב הפרישה דיו דסעי' י' דבריכה דסתם דלא פתב דבעי' רבי' ונהי שפכר פתבתי דמהש"ע נראה דס"ל לחלק בין שאובין לנוטפין מ"מ על הטור דלא גילה דעתו בזה פלל שפיר איכ"ל פתירץ הפרישה וגם מסברא דעתו נכונה: ומ"כ בנדידון שליו דהחיבור למעיין ניכר הוא יש לנו עוד סברא להקל וגם לפר דעת הטו"ז בס"ק ג' וס"ק כ"ב גה פן כמו בנדידון שלנו לא בעינו ריבוי מפל הלין טעמים נראה לפי ענ"ד יחי' ולכתחילה בנודאי אין לתקן מקנה פזו כמ"ש לעיל וטוב לתקן אם אפטר בקל אבל אם אי אפטר בענן אחר והוא במקום ובאפי' דנורגין וטבול בנהרות וכמ"ש הרמ"א בסעי' ב' גם מקנה הג"ל מקנה טהרה הוא באופן ובתנאי שיהי' מושגח לכל הפחות בשעת טבילה דאית בי' מ' סאה ושיהיו מי הנהר זוחלין לתוך המקנה לעולם פי יש לחוש שפא תקלקל הזחילה ולזאת צריף השגחה על זה והנרא' לפי ענ"ד פתבתי וסתמתי שמי בברפת חיים ושלום וכל טוב לו ולביתו יחזקהו ה' וירפאהו דברי ידידו הדור"ש: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה קצ"ג עוד להרב הג"ל מכתבו קבלתי ביום ה' לעת ערב לאחר שפכר שלחתי מכתבי הא' ושם הודיע לי מעלתו נ"י שהרב המתקן מקנה הג"ל אמר שפמך על הטו"ז בסי' ר"א ס"ק כ"ב וביקש מעלתו נ"י ממני שהואיל והש"ך בס"ק ל"ב ול"ג פליגו עלי' דטו"ז ושלכאור' תליא בפלוגתא בפ' הרמב"ם ופ' הר"ש ב"ה דמקנאות דהרמב"ם מפרש משנה מעיין מושף פנדל כפי' הטו"ז ושם יש בידי ראי' לסמוך על הטו"ז עכ"ל חלילה חלילה לסמוך על דיעה יחידית במקום שרוב הראשונים והאחרונים חולקין ומכ"ש באיסור גדה החמור וגם מ"ש מעלתו נ"י שדעת הרמב"ם כטו"ז לא ידעתי מנ"ל הא הא פשטות לשון הרמב"ם דלא כטו"ז פי אם לדעת הכ"מ פ"ט דין י"א י"ל דס"ל כטו"ז והנה יש במשנה זו דפ"ה מג' דמקנאות דמעיין המושף פנדל ד' פי' בדבר הראשונים וכולם לא פירשו כטו"ז אלא הראב"ד וסייעתו שהבאת

לעיל בתשובה שלפניו הראב"ד והר"ן ס"ל דמשנה מיירי שריבה על המענין עד שהנוטפין רוב ואפי"ה תנן דהרי הוא כמו שהי'.

ולפי מ"ש הר"ן בנדריים דף מ"א היינו אם לא נתרוב ע"י הנוטפין וסיפא דמענין שהי' עומד וע"י הנוטפין נעשה זוחלין ולכך במקום שנתרחב דינו לטהר באשברן ומשמע לדבריהם אין חילוק בין מעין מושף פנדל לעומד אלא לעולם במקום שהי' המענין מתחילה רשאי לטבול בו בזוחלין ובמתן שנתרחב או שנמשך להלן שם אינו מטהר אלא באשברן וא"כ לאו דווקא עומד אלא ה"ה זוחל אלא שנתרחב טפי ומתניתן מלתא דפסיקא נקט בעומד לעולם נתרוב ומ"ש הראב"ד גבי פרת אצל בכל הוא פוסק וכו' ולא פ"י בפשיטות במקום שנתרחב נראה דבא לישוב קושית מהרי"ק בשורש קט"ו המובא בב"י דלמאי הוצרך אפ"ה דשמואל למיעבד לכנתי מקיאות הא יכולין לטבול באמצע הנהר זה מישב הראב"ד דשם בבבל פסת פרת לגמרי והי' הולך רק מפת הנוטפין אבל באמת הראב"ד ופי' הר"ן חדא הוא וחד שיטה כמ"ש הר"ן בנדריים דף מ"א על פי שפן פי' ג"כ הראב"ד: וגם משמע מדבריהם דגם במעין העומד במקום שהי' מענין בתחילה גם השתא מטהר בזוחלין וא"כ אין שום חילוק בין עומד למושף פנדל אלא לעולם במקום שהי' הולך מתחילה מטהר מוחלין ובמתןם שלא הי' הולך מתחילה אינו מטהר בזוחלין וממילא אוכל דהיינו דווקא ברבו נוטפין אבל רבו זוחלין אפילו הי' מעיקרא עומד פ"י שלא הי' זוחל כלל ועתה הוא זוחל דינו בכל המקומות למעין דאי ס"ל דמעין עומד פ"י שלא הי' זוחל כלל גרע א"כ מנ"ל לראב"ד דפרת שפסק גבי בכל ועד התם הי' זוחל דינו פמעין עומד וע"כ לא ס"ל לחלק וממילא פ"י דגבי פרת מחלק בין רבו נוטפין א"כ ע"כ אפילו בעומד ברבו זוחלין מטהר בזוחלין ומטעם זה ק"ל דברי רטו"ז בס"ק וס"ק כ"ב דס"ל דעומד גרע ואפילו רבו זוחלין אינו מטהר בזוחלין וזהו כפי' הר"ש שייבאר בסמוך אג"ה וא"כ שוב אין ראי' למ"ש בס"ק ג' דנוטפין נטהרו ע"י זוחלין ממשנה דמעין שמושף פנדל דאפילו הר"ש לא מיירי כלל שריבה מים וא"כ הטו"ז אחזי החבל בב' ראשין וצ"ע: ופירוש השני הוא פירוש הרמב"ם ונהרמב"ן שמתריתן מיירי שרבה לתוף גומת המעין ומקום מקורו ושם נתבטל אפילו רבו נוטפין ודעת הר"ן בנדריים שם אליבא דהרמב"ם דווקא במקום שהי' הולך מתחילה מטהר ולדידך היכא דרבו זוחלין מטהר בכל מקומו אפילו במקום שלא הולך מתחילה ואם רבו נוטפין שאר מקומות אפילו במקום שהי' מהלך בתחילה אינו מטהר אבל אם רבו נוטפין בגומת המעין אז יש חילוק בין מקום שהי' מתחילה למקום שלא הי' ולדידך ג"כ יש לומר דמעין שהי' עומד לא גרע מזוחל וג"כ דווקא במקום שנתרחב אינו מטהר וכו' מבואר בלשון הרמב"ם בפיה"מ ובחיבורו פ"ט דין י"א ומתניתן מילתא דפסיקא נקט ואפילו אי נימא כמ"ש הכ"מ שם דהרמב"ם לא פסח פהתוספתא ולגבי מעין שמושף אין חילוק בין מקום למקום וא"כ היינו כטו"ז ס"ק כ' וכ"ב מ"מ ברבו זוחלין אין ראי' מהתם דבעומד לא יתא רשאי לטבול וגם להא דס"ק ג' אין ראי' לדעת הרמב"ם דלרמב"ם בגומת המעין שאני: אמנם לפי מ"ש הכ"מ לפי שיטתו דאין חילוק בין גומת המעין ולעולם רשאי לטבול בו אם לא נימא כפי' וכמירון שפתי בתי בתשובה הקודמת יתא ראי' להטו"ז ולטו"ז מישב הקושית שפתי שם על הב"י אמנם תי' הטו"ז קשה שכ' דלכך ברבו נוטפין אסור משום גזירה שפתי יטבול במקום קטפרס וקשה שהרי בחולין דף ל"א ע"א מסיק דלא גזרינן רישין אטו פ"י ותו אם גזור אפילו אם זוחלין רבו שייך האי גזירה וצ"ע: הפי' הג' הוא פי' מהרי"ק המובא בב"י ובש"ף ס"ק דס"ל כפי' המובא בראב"ד בספר בעל הנפש וביותר ביאור בריטב"א נדריים שם בשם ר' פינחס הלוי דמעין שהי' מושף פנדל וריבה עליו וכו' לא מיירי שריבה שהנוטפין הם

יותר אלא ריבה היינו הוסוף והזחלין רוב אפי"ה אינו מטהר אלא במקום שהי' מהלך בתחילה וגם לדידנ' אינו מוכרח דמעין שהי' עומר גרע אלא מלתא דפסיקא נקט ולפי' זה ונדאי אינו מוכרח מ"ש בס"ק ג' ופירושו הד' הוא פירוש הר"ש דרובה עליו והמשיכו אין הפירוש דרובה מים אלא שחפר בריכה לפניו ולדידנ' אפילו בכה"ג אינו מטהר בזחלין במקום שלא הי' מהלך בתחילה ולדידנ' קשה מאי חילוק יש בין עומד וצ"ל בעומד אפילו במקום שהיו המים מעיקרא אי הר בזחלין פינון שמעיקרא הי' שהי' שם מים אבל לא הי' זנת משמע בר"ש ולפי"ז נהי דמוכרח דס"ל דיש חילוק בון עומד למושף וכמו שכ' הטו"ז בס"ק כ' וס"ק כ"ב אבל אין ראי' למ"ש בס"ק ג': והנה הב"י והש"ע לא הביאו דין מעין שהי' עומד וצ"ע למה דאפילו ס"ל כג' פירושים הראשונים ואין מוכרח לחלק בין עומד למושף מ"מ מוכח דאינו מטהר אלא במקום שהי' מהלך בתחילה ונהרי הב"י בש"ע לא הביא זה בשום מקום לחלק בין מקום שנתרחב למקום שהי' הולך מתחילה וממנ"פ אי ס"ל כפי' הראב"ד וסייעתו הני לי' לחלק גבי רבו נוטפין ואי ס"ל כפי' מהרי"ק הו"ל לחלק פן גבי רבו זחלין ואפילו אי ס"ל כפי' הרמב"ם או כפי' הר"ן ברמב"ם הו"ל שוב לחלק גבי רבו נוטפין בתוך גומת המעין יש חילוק בין מקום שהי' מהלך בתחילה דדווקא שם מטהר בזחלין ואי ס"ל כפי' הכ"מ דגומת המעין לאו דווקא ואין חילוק בין נתרחב ואפי' נתרחב ואפילו רבו המים שאובין שלא במקום המעין נטהרו וכמ"ש לי' שוב דבריו בתשובה דלעיל מ"מ לפי"ז ע"כ יש חילוק בין מעין עומד למעין מושף וא"כ שוב הו"ל לאשמעין דזה דווקא במעין מושף ולא במעין עומד וצ"ע עכ"פ לפי הנ"ל מבואר דדברי הטו"ז אינם מוכרחין לרוב הפירושי' של הראשונים והם חולקין עליו ומוכח דלא כנותי' וגם הרמ"א והב"ח והפרישה והש"ף כולם חולקין עליו בנדאי אין לסמוך על דבריו מ"מ פבר פתבתי בנידון הנ"ל דהמקנה פשרה בדיעבד ומ"מ אם אפשר לתקן יתקנו כמ"ש בתשובה הקודמת דהרי כולם צווחו על טבילה בנהרות ואיך נתקן מקנה ומ"מ יהי' עיקר הדין על טבילה בנהרות ועוד שיש לחוש אולי יתקלקל הזחילה ולא יהי' נקב כשפוח"ג שיתמלא מרפש וטיט וחול ולכך הזחיתי בתשובה דלעיל דישגיחו על זה ולכך אם אפשר לתקן דבשעת טבילה ישגיחו שיהי' שם מ' סאה ויסתמו נקב הזחילה בנדאי עדיף טפי דברי ידידו הדור"ש תמיד.

הק' משה שיק מברעזאווע. ולפי מ"ש לעיל בתשובה הקודמת דגם למהרי"ק דהיינו לפי פי' ר' פינחס הלוי המובא בריטב"א דגם ברבו זחלין אינו מטהר במקום שנתרחב דזה רק מדרבנן משום מ"ע דמדינא אין סברא לחלק פינון דיש בילה בלח בלח עפי"ז יש לי' שוב דברי הב"י ממה שהקשה הש"ף עליו בס"ק י"א דכ' להוכיח דגם הרא"ש והר"ש ס"ל לדינא פדעת הר"ן דהיינו בחד צד דברבו זחלין מותר אפילו נתרחב דאי ס"ל דאסור משום מ"ע מנ"ל דראב"צ בא להעיד ברבו זחלין דמצרפין גם הנוטפין הרי במשנה זו יש לפרש ב' רבותות או דבא ללמד כת' הר"ן דאפילו במקום שנתרחב או דהו"א דאין מצרפין ואי הו"א דאין מצרפין ע"כ היינו מה"ת אבל הו"א דבמקום שנתרחב אסור הוא רק מדרבנן וא"כ מנ"ל להקל באיסור דאורייתא דלמא בא רק להעיד ולהקל נגד חשש מ"ע ואין לומר דפשוט להם דחיישינן למ"ע מנ"ל זה דהרי מהרי"ק למד זה מפח משנה דמעין שהי' מושף כנודל וריבה דמפרש כפי' ר' פינחס הלוי וקרא"ש לא פירש פן וא"כ לכהפ"ח אינו מוכרח לומר פן ואי ס"ד דיש הו"א דיש לחוש למ"ע הא אקפא למימר דנגד זה קמ"ל ראב"צ ומנ"ל דבא להקל בדבר שהוא מה"ת לצרף מי גשמים אם יש סברא או הו"א דלא מצרפין דלמא נשאר הו"א זו לאמת קיים אלא דקמ"ל נגד הו"א של סברת מראין עין אלא ונדאי ס"ל דזה פשיטא פינון דאינו מוכרח בשום מקום לפי פירושים דניחוש למ"ע ולאסור במקום

שנתרחב אפילו ברבו זוחלין וכינן דאינו מוכרח גם הו"א אינו ולמאי הוצרך להעיד על זה אלא
א"כ נימא דלא מצרפין המי גשמים וזה בא לאשמועין וא"ש: תשובה קצ"ד בעזה"י תיערנגן אלול
תרי"ח לפ"ק כשמוע קול שופר יוחק לחיים טובים בספר ידידי הרב המופלג ומופלא בתורה
וביראה מו"ה זוסמאן סופר נ"י רב בק"ק האלאש יע"א.

מכתבו קבלתי ועל אשר ביקש ממני לחוות דעת בענין מקנה בקהלתו שעתה רוצה מעלתו נ"י
הואיל ולפעמים מימי מתמעטין רוצה לצפה בטס נחונשת ולנקוב כמוצא רימון ולעשות בה ברזא
וביקש ממני הואיל ומרן זצ"ל בחת"ס כ' בתשובה סי' רי"ז שאין להרהר על הורא' זו דקבעו
ולבסוף חקקו ומותר לטבול בו ובתשוב' ר"ו חש לדברי הנוב"י ולסתום בסיד ובאבנים אינו
מתקיים הואיל ומענין הוא לזאת ביקש ממני לחו"ד הנה כבר גיליתי דעתי בזה [לעיל תשובה
קצ"א] ועשיתי ג"כ סמוכין לדעת הפוסקים דקבעו ולבסוף חקקו ומותר לטבול בו ומכל מקום
הואיל ובנוב"י סי' קמ"ב במהדו"ת מחמיר והרבה מגאונים בתראי הבאים אחריו חששו לדברי
כמו שהביא בפתחי תשובה סי' ר"א סק"ה בשם הגאון רע"א זצ"ל וגם בספר בית אפרים חש
לכתחילה א"כ צריך עיון לענין בנדידון הנ"ל ולכאורה לא אדע הנקב הנ"ל למה לי כ"ל ממנ"פ
אי סמכינן על הפוסקים קבעו ולבסוף חקקו דינו פקרקע ומותר לטבול בו וא"כ הרי גם אין
בו נקב הו"ל פקבעו ולבסוף חקקו דכבר כ' מרן הגאון בחת"ס סי' רי"ז דה"ה אי התקיקה
והקביעות באין פאחד נמי שרי ואי חיישינן לדעת הנוב"י הרי גם נקב עם ברזא לא מהני:
ולכאורה הו"א דבנדידון שלנו לענין ציפוי בטסין של נחונשת קיל יותר מציגית דהרי הרמב"ם פסק
בפ"ד מפלים דין ד' דכל פלים שצפן טהורין דבטלן וכמו שהאריך שם הכ"מ בשם הר"י קורקוס
דלא מקרי פלי ובטל שם פלי ממנו ונהי דבש"ס סוף חגיגה לא משמע פן מ"מ גם לפי תי' בתרא
הציפוי בטל לגבי פלי וא"כ אם התיבה שבמקנה של קהלתו שבורה ונתבטל מתורת פלי מצד
עצמו והטסין שעליו לא מקרי סתימה כמ"ש מרן זצ"ל בתשובה סי' צ"ח אפילו סתימה פאינו
מינו איכ"ל דלא הוי סתימה וא"כ הציפוי שבטל לגבי פלי ולא חשיב פלי מיהו לזה י"ל ממנ"פ
אי בטל לגבי פלי א"כ אין התיבה שהציפוי מכסה הנקבי' והוי כאלו הי' מכסה זאת מעצמו ואינו
נקוב מעבר לעבר ואי אינו בטל א"כ הוא פלי מצד עצמו וא"כ לפי פרש"י ז"ל דבמצפה בטסין
אם לא באנו משום קבעו ולבסוף חקקו אסור אבל להרמב"ם הנ"ל דסובר דע"י הציפוי נתבטל
שם פלי מפל וכל וכמו שהסביר הר"י קורקוס הי' נראה דגם לענין מקנה אין פאן איסור ולולי
דברי הר"י קורקוס לכאורה הו"א לחלק בין הציפויין אם הציפוי הוא משום חנומר וגריעות
התחתון המצופה אז איכ"ל כרמב"ם דהציפוי מבטל התחתון וגם מצד הציפוי אינו פלי שאינו פלי
בפני עצמו אבל אם הציפוי לא בא משום גריעות התחתון אלא להדרו ולפארו ולנוי אז אין הציפוי
מבטל התחתון ולפי"ז בשלחן של מקדש ושאר פליו לא בא הציפוי משום גריעות התחתון אלא
לנוי ואז הו"א דאינו מבטל התחתון ולא קשה מש"ס דחגיגה מיהו הר"י קורקוס שפיר חזי דהרי
בש"ס שם בחגיגה דפריף מחנפה בשיש מוכח דלא מחלק בזה וא"כ ע"כ צ"ל כדברי הר"י קורקוס
ולכאורה הו"א דיש להביא ראי' לזה דהרי קי"ל ביו"ד סי' קמ"ה דציפוי הר אינו כמחנפר
וכדאיתא בע"ז דף מ"ה וענין בתוס' חולין דף מ' ע"א ד"ה הא וא"כ מוכח דציפוי אינו בטל לגבי
פלי המצופה וא"כ קשה מ"ש פאן לענין טומאה אמרינן לרבנן שם בתי' בתרא דציפוי בטולי בטל
ודוחק לחלק בין מחנפר לתלוש כדמוכח מדברי תוס' חולין הנ"ל וע"כ ראי' לפי הר"י קורקוס
דבאמת אין הפנונה דציפוי בטל לגבי המצופה דאדרבה בין המצופה ובין הציפוי לא הוי פלי פיון
דהאי לחודא והאי לחודא לא עבדו לי' וזה ל"ש לענין הר ולכך שפיר אמרינן דהר אינו נאסר

והציפוי נאָסר פֿון גראַה לפי ענ"ד ראי' להרמב"ם: ויש לדחות עפ"י דברי התוס' בַּחֲלוּן דָּף מ' הַגָּ'ל דְּגַבִּי ע"ז הוא גזיה"כ מלא תחמוד כֶּסֶף וְנִהְבַּ עֲלֵיהֶם עיי"ש עכ"פ גראַה לפי ענ"ד דְּלֹא בְּרִירָא לֹן וְתִלְיָא בְּפִלְגֵינָא דְּרַבְרַבְתָּא אִי צִיפּוּי כה"ג חָשִׁיב פְּלִי אָמְנָם אָפִילוּ אִי אָמְרִינֵן דְּצִיפּוּי חָשִׁיב פְּכֻלִי מ"מ פִּינֵן דְּקַבִּיעֵתוּ לְמַחְנֹבֵר מְשֻׁנֵי לִי פְּלִי כ' מָרְן הַגָּאוֹן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' רי"ז דְּלֹא עֲדִיף תַּקְבְּעוּ וּלְבִסוּף חֲקָקוּ וּלְפִי ענ"ד דְּעֲדִיפָא מִינֵי' הוּא דֵּאִיכ"ל מִמֵּנ"פ טַעְמָא דִּמ"ד מְחֹבֵר לְקַרְקַע לָאו פְּקַרְקַע וּע"כ דְּחָשִׁיב לִי פְּאֵלוּ הוּא וְנִפְרַד מִמֵּנּוּ וְאִינוּ מְחֹבֵר וְכִינּוּן שְׂאִינוּ מְחֹבֵר הָרִי הַטְּסִין הֵן פְּנֹפּוּלִין וְאִינָם פְּלִים פְּלָל וּמִתְרַן וְכֹן גִּרְאָה בְּפִשְׁטוּ' מִתְּשׁוּבו' פִּמ"א ח"ג סי' מ"ב וְהִסְפִּים עֲמוּ בִּסְד"ט ס' קצ"ח ס"ק ס"ג וְעִינֵן בְּסִפְרָא גִּידוּלֵי טְהָרָה סִי' ט' שְׁלַכְתְּחִילָה יְהִי מִחָשִׁי' לְקַבּוּעַ בְּקַרְקַע עִי"ש וְאָפִילוּ נִימָא דְּחָשׁוּב פְּקַבְּעוּ וּלְבִסוּף חֲקָקוּ בְּנֹדָאֵי בַּכַּה"ג נוֹהֲגִין לְהַתִּיר דְּהָרִי מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם דְּהַמְקַנּוּאוֹת מְרֻצְפִין בְּאַבְנִים וְא"כ נַעֲשֶׂה פְּלִי לְפִי מַה שְׁהִסְבִּיר מָרְן זצ"ל שֶׁם וּע"כ דַּבְּכַה"ג נוֹהֲגִין לְהַתִּיר אוֹ מִטְעָמָא דִּידֵי דְּלֹא חָשִׁיב פְּלִי מִטְעָמִים שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל אוֹ דְּאָפִילוּ חָשִׁיב פְּלִי הָיִי פְּקַבְּעוּ וּלְבִסוּף חֲקָקוּ וְס"ל דְּבְּקַבְּעוּ וּלְבִסוּף חֲקָקוּ רִשְׁאִין לְטַבּוֹל בּוּ עִינֵן בַּמַּהֲרָמ"פ סִי' ל"א וּבִיָּאָרוּ בִּסְד"ט ס' קצ"ח ס"ק ס"ג וּבַכַּה"ג לֹא חָשׁ מָרְן זצ"ל לְהַחְמִיר דֵּאִיכ"ל דְּגַם הַנוּב"י מוֹדָה לְזַה אָמְנָם פְּדִי לְצִאת בְּטְהָרָה אֲלִיבָא דְּכָל הַדְּיעוֹת בְּפִשְׁטוֹת יֵשׁ לַעֲשׂוֹת עוֹד תַּקְנָה שְׁכ' בְּסִפְרָא גִּידוּלֵי טְהָרָה בְּתִשְׁבּוּבָה סִי' ד' דָּאָם עוֹשֶׂה הַבְּרִזָּא אֲרֻנְפָּה וְתוֹחֵב אוֹתָהּ בְּתוֹף הַנֶּקֶב עַד שְׁבוּקַעַת וְעוֹבְרַת בְּתוֹף עֲנֻמָּק הַקַּרְקַע פְּמִין יְתֵד בַּכַּה"ג אִינוּ סְתוּמָה אֲלֵא דְרָף בְּנִין וְהִבִּיא שֶׁם שְׁעֵשֶׂה מַעֲשֶׂה בַּפִּיורֵד"א ע"ד זַה וְיִוצֵא בְּזַה דְּגַם לְנוּב"י אָפְשֶׁר דְּמוֹדָה בַּכַּה"ג פֿון גִּרְאָה לְפִי ענ"ד וְאַחַתוּם בְּבִרְכָה הַד"ש.

הק' מִשֶּׁה שִׁיק מִבְּרַעזָאוּע. תְּשׁוּבָה קצ"ה פְּשִׁמוּעַ קוּל שׁוֹפֵר יוֹחֵק לְחִיִּים טוֹבִים בְּסִפְרָא תַּלְמִידי הָרַב הַמְּוִפְלָא וּמְוִפְלָג בְּתוֹרָה וּבִירְאָה הַחֲרוּץ וְשִׁנוֹן כַּש"ת מוֹה' וּוְאֵלֶּף סוֹפֵר נ"י אב"ד בק"ק סֵאנְגְרוּטָה: מִכְּתָבוֹ הַנְּעִים קַבְּלִיתִי וּע"ד הַשְּׂאֵלָה הָאֲרִיף מַעֲלָתוֹ נ"י אִם אָמְנָם רְאִיתִי בְּדַבְּרֵי סְבָרוֹת טוֹבוֹת וְיֵשׁ אֲשֶׁר יֵשׁ לְהַשִּׁיב עֲלֵיהֶן וְלְהַשְׁתַּשֵּׁעַ בְּדַבְּרֵי תוֹרָתוֹ מ"מ הַזְּמַן גוֹרֵם דִּימִים קְדוּשִׁים מִמְּשֻׁמְשִׁים וּבָאִים וְאֵנְכִי טְרִידְנָא טוֹבָא וְלְהַנִּיחַ אוֹתוֹ עַד שְׂיֵהָא לִי פְּנָאֵי לֹא רְצִיתִי הוֹאִיל וְנוֹגַע לְאִיסוּר גְּדַה הַחֲמוֹר וּמַעֲלָתוֹ נ"י כ' שְׂיִמְתִּין עַד בּוֹא דְּבָרֵי לְזֹאת אֲמַרְתִּי לְהַשִּׁיב בְּקַצְרָה רַק עַל תּוֹכֵן עֲנִין הַשְּׂאֵלָה בְּעִנֵּן מְקוּנָה בְּאִוְפֵן שְׁבַחְצַר עוֹמֵד פְּלוּמְפָף וְשׁוֹאֲבִין וּמוֹשְׁכִין מִמֵּנּוּ מִים מִתַּחַת הַקַּרְקַע בְּמְקוֹם שְׁרָאוּי לְבָלוּעַ וּבָאִין לְאַרְגֹּז בְּחַפְרָה הַמוֹעֵד לְמְקוּנָה וְהוֹאִיל וְהֵם שְׁאוּבִין נַעֲשֶׂה לְהֵם הַשְּׂקָה ע"י צִינּוֹר שְׁעוֹמֵד בְּאַרְגֹּז דָּאָם יִגִּיעוּ בְּאַרְגֹּז לְשִׁיעוֹר מְקוּנָה נוֹפְלִים לְתוֹף הַצִּינּוֹר וְיִוֹרְדִין לְבָאָר מַעֲיִן בְּזַקִּיפָה וְאַח"כּ סוֹתְמִין הַצִּינּוֹר וּמְטִילִין לְתוֹכֵן חֲמִין וּמַעֲיָקְרָא ע"י גְּדוּל א' נִיִּתְשֵׁן הַמְּקוּנָה הַלְּזוּ וְאִזּוּ הָיִי הַמַּעֲיָן גְּבוּהָ עַד הָאַרְגֹּז וְהִי הַשְּׂקָה טוֹבָה אֲבָל עֲתָה גַּתְמַעַט הַמַּעֲיָן וְנִתְרַחֵק מִן הַמְּקוּנָה לְעַרְףֵי ב' קְלֵאפְטָעֵר וְיֵשׁ לְדוֹן אִי מוֹעִיל הַשְּׂקָה זוּ ע"י צִינּוֹר שְׂהוּא אוֹ נִיצוּק.

אוֹ קְטַפְרָס: וְהִנֵּה. פְּכֵר רָאוּ עֵינָיו דְּבָרֵי מָרְן זצ"ל בַּחַת"ס סִי' ר"י דְּחִלְיָה.

לְהַקֵּל בְּכּוּלוֹ שְׂאוּב דְּלַכְמָה פּוֹסְקִים הוּא דְּאוֹרֵינָתָא אָפִילוּ בְּסוּפּוֹ לִירֵד בְּגוֹד אַחִית וּכ"ש בְּגוֹד אֲסִיק פִּי מֵאֵן סְפִין וְחָשִׁיב לְהִגִּים דְּעֵתוֹ בְּהוֹרְאָה לְהַכְרִיעַ בְּזַה וְא"כ אֲנִן מַה נַּעֲנֶה בְּתַרְנִי אֲפִילִי אִי הֵאִי צִינּוֹר הוּא קְטַפְרָס וּמַעֲלָתוֹ נ"י מְסַתְּפֵק בְּזַה אִי נִימָא נִיצוּק דְּוּוּקָא בְּאִוּוִיר מִשְׂא"כ כה"ג בְּצִינּוֹר אוֹ פִּינֵן שְׂאִין הַמְּחִיצוֹת מוֹעִילוֹת לְמִים הָיִי רַק נִיצוּק וְכֹן נוֹטָה דְּעֵתוֹ וּלְפִי ענ"ד מְקָרִי קְטַפְרָס לְעִנֵּן זַה בְּנוֹדָאֵי הַמִּים שְׁבָאֲמַצַּע צִינּוֹר הָיִי רַק נִיצוּק אֲבָל מֵאִי שְׂאֲצֵל הַמְּחִיצוֹת וְיֵשׁ לוֹ שׁוּם אַחִיזָה בְּכַדִּי טוֹפֵחַ ע"מ לְהַטְפִּיחַ אֲצֵל דְּוּפְנֵי הַצִּינּוֹר גִּרְאָה דְּחָשִׁיב קְטַפְרָס וּכְמוֹ שְׁקָרָאוּ תוֹס'

בגישתו דף ט"ז ובחגיגה דף י"ט הא דרַגְלֵי שֶׁל רֵאשׁוֹן בְּמִקְוֵה קִטְפָּרְס הוֹאִיל וַיֵּשׁ לוֹ שׁוּם אַחִיזָה בְּגוֹפוֹ וְהָיָה כִּן אֲמַנָּם לְדִינָא אֵין נִפְ"מ בְּזָה לִנְ"ד דְּנָהִי דְלַעֲנִין שְׁאוּבִין אֲמַרִּינוּ דְאַפִּילוּ חִיבוּר בְּשַׁעֲרָה מוֹעִיל כְּבָר כ' הַשָּׁרְיָה בְּסִי' ר"א ס"ק קי"ז דְּוִןקָא בְּג' לְגִינ מִים שְׁאוּבִין אַבְל פֶּאן דְּכִנְלוֹ שְׁאוּב בְּעֵינֵין כַּשְׁפָּה"נ וּמֵאֵי מוֹעִיל טוֹפַח לְהַטְפִּיחַ וְגַם בְּלֵא"ה הָא כְּבָר פְּתַבְתִּי בְּשֵׁם מְרָן זצ"ל דְּגַם קִטְפָּרְס אֵינוֹ חִיבוּר לְכִנְלוֹ שְׁאוּב וְאַפִּילוּ בְּדַרְבְּנֵן קִשָּׁה לִי דְסוּגְיָא בְּגִישָׁתִין ט"ז דְּפָרִיף בְּיָדִים טְהוּרוֹת לְחֻצָּאִין מְטוֹפַח אֵינוֹ חִיבוּר מְשַׁמֵּע דָּאִין סְבָרָא לְחַלְק אֲפִילוּ בְּדַרְבְּנֵן דְּהָרִי יָדִים דְּרַבְּנֵן וצ"ע.

עכ"פ בְּכִנְלוֹ שְׁאוּב אֲפִילוּ קִטְפָּרוּס אֵינוֹ חִיבוּר כַּמ"ש מְרָן זצ"ל וְאַפִּילוּ בְּמַעֲנֵן נִרְאָה דְקִטְפָּרְס אֵינוֹ חִיבוּר נְהִי שְׂיֵשׁ לְדוֹן בְּזָה מְכַל מְקוּם תְּלִיָא בְּרַבְרַבְתָּא וְכַבֵּר פְּתַבְתִּי בְּזָה בְּאַרְיִכוֹ לְעִיל בְּתַשׁוּבָה(סִימָן ק"ץ) דְּדַבְרֵי הַב"י בַּש"ע סוּסִי' ר"א בְּסַעֲי' ס' דְּמַשְׁמַע דְּוִןקָא מִי גְשָׁמִים אַבְל מַעֲנֵן הָוִי חִיבוּר סְתָרוֹ לַמ"ש הַב"י דְּגַם בְּנִהָר קִטְפָּרְס אֵינוֹ חִיבוּר כַּמ"ש הַמְרַדְכִי וְהָרֵאבֶּנִי"ה אֶלָּא א"כ סוֹפּוֹ לִיָּרֵד וְלֵהב"י אֲפִילוּ בְּסוֹפּוֹ לִיָּרֵד וְאַפִּילוּ בְּמַעֲנֵן אֵינוֹ חִיבוּר אֶלָּא א"כ הוּא בְּשִׁפּוּע מַעֲט לָא מְקַרִי קִטְפָּרְס עֵי"ש שְׁהָאַרְכְּתִי בְּזָה וְכִינֵן דְּתִלְיָא בְּרַבְרַבְתָּא וְא"כ בְּכִנְלוֹ שְׁאוּב דְאַפִּילוּ בְּהַמְשִׁיכוֹ י"ל דְּהָוִי דְאוּרִיָּתָא כַּמְבִּנְאָר מְלִשׁוֹן כְּמָה פּוֹסְקִים וּבְנוּב"י מֵהַדוּ"ת חֲלָק יו"ד סִי' קל"ו כ' ג"כ דְּנִיָּצוּק אֵינוֹ חִיבוּר בְּשְׁאוּבִים וְא"כ צִינּוֹר הַנָּ"ל אֵינוֹ מוֹעִיל לְהַשְׁקָה לְכִנְלוֹ שְׁאוּב אֲפִילוּ הַמְשִׁיכוֹ אֲמַנָּם לְכְאוּרָה אֲמַיְנָא דְמַטְעַם אַחַר יֵשׁ לְהַקֵּל בְּנִיָּדוֹן הַנָּ"ל עַפ"י מ"ש בְּתַשׁוּבַת זְכָרוֹן יוֹסֵף חו"ד סִי' י"ג שְׁרָצָה לְהַקֵּל בְּפִלְוִמְפָּרָף שְׁלֵא נַעֲשׂוּ מַעוֹלָם שְׁאוּבִין דְלַעוֹלָם הוּא מְחַוְבָּר לְמַעֲנֵין אֶלָּא דַּאפִי"ה הוּא פְּסוּל לְמִקְוֵה כַּמְבִּנְאָר בִּי"ד סִי' ר"א סַעֲי' ל"ט אפִי' בְּמַמְלָא בְּחַפְנֵיו וּבְרַגְלֵיו אֶלָּא דַע"ז שׁוּב כ' דֵּיֵשׁ לְסַמּוּךְ עַל מ"ש הַטו"ז שְׁם ס"ק מ"ז דָּאֵם נִיקֵב כַּשְׁפוּה"נ יֵשׁ לְהַקֵּל יַעוּי"ש לְעַשׂוֹת ע"י פְּלִי זָה מְקַנָּה בְּשַׁעֲת הַדְּחַק אֲמַנָּם עַל זָה ג"כ כְּבָר הַשִּׁיג בְּסַפֵּר גִּידוּלִי טְהָרָה סִי' י"ד וְהַכְרִיחַ דָּאִין לְסַמּוּךְ עַל הַטו"ז בְּזָה וְאֵין לְהַתִּיר דְאַפִּילוּ הַמְתִּיר דְוִןקָא אִם נִמְשָׁכוּ בְּלֵא פְּוִנָה עֵי"ש שְׁהָאַרְיָה וּבְלֵא"ה נִרְאָה לְפִי עַנ"ד דָּאֵינוֹ בְּרוּר דְפִלְוִמְפָּרָף לֵא יְהוּ שְׁאוּבִין דְּהִנָּה הַפּמ"ג בְּהַלְכוֹת נט"י בְּאַשְׁל אַבְרָהָם גְּסַתְפֵּק לַעֲנִין נט"י אֵי נוֹטְלִין בּוֹ אֵי חֲשִׁיב פְּלִי וְרֵאִיתִי בְּסִידוּר דְרַף חַיִּים שֶׁכ' דָּאֵם מַיְיֵחַ יָדָיו עַל הַקְּרָקַע וְיוֹצֵק עָלָיו מְפִלוּמְפָּרָף מְוֹתֵר מִמֶּנּוּ"פ אֵי פְּלִי הוּא הָרִי הַתְּרוּר בַּנְט"י וְאֵי אֵינוֹ פְּלִי הָרִי הַתְּרוּר בְּטַבִּילַת יָדִים דְּמְחַוְבָּר לְמַעֲנֵן בְּנִיָּצוּק: וּלְפִיעַנ"ד לְפִי הַנּוֹדַע לִי קִצַּת מַעֲנֵן הַפְּלוּמְפָּרָף אֵין פֶּאן מִמֶּנּוּ"פ דְּהַבְּרִזָּל שְׁשׁוּאָבִין בּוֹ יֵשׁ לוֹ בְּתַחֲתִיתוֹ דְּוִנְגַּמַת פְּלִי וְכִן לְמַעֲלָה אֶלָּא שְׂיֵשׁ לְכִלֵי זָה לְמַטָּה בְּתַחֲתִיתוֹ שְׁקוּרִין וְעַנְטִיל שְׁהוּא פּוֹתַח וְסוּגֵר ע"י דְּחִיקָה וְאַוּוִיר דוּחַק אוֹתוֹ לְמַעֲלָה וְשׁוּב גְּסַתְמָם וְא"כ לְכְאוּרָה פִּינֵן דְּנַעֲשֵׂה לְקַבְּלָה עַל אִוְפֵן זָה הָוִי מְקַרִי פְּלִי קַבְּלָה וְכַעֲזִין דְקִי"ל בְּאוּ"ח סִי' קנ"ט סַעֲי' ה' לַעֲנִין טִיטְרוּס שְׁנַעֲשֵׂה לְקַבְּלָה בְּאוּפֵן זָה וְאַזְ בְּשִׁקִּיבֵל שׁוּב אֵין לוֹ חִיבוּר לְמַעֲנֵן וְאֵי נִימָא דְכַה"ג לֵא חֲשִׁיב פְּלִי בְּשַׁעֲרָה שְׁנַתְמַלָּא וְשׁוֹפְרָה לְחוּץ וְעַדִּין צָרִיף לְחַקוֹר בְּתוֹכֵן הַפְּלִי הַזָּה מ"מ לְפִי הַנִּרְאָה הוּא פְּלִי וְאֵינוֹ מְחַוְבָּר לְמַעֲנֵן וְא"כ נַעֲשׂוּ שְׁאוּבִין גְּמוּרִין וְא"כ הָוִי שְׁאוּבָה שְׁהַמְשִׁיכוֹ כְּוָלָה וְאֵין לְהַתִּיר הַשְׁקָה בְּנִיָּצוּק אוֹ קִטְפָּרְס פְּדַלְעִיל: וּמ"ש מַעֲלָתוֹ נ"י תְּקַנָּה שְׁיַעֲשֵׂה לְמַטָּה בְּצִינּוֹר בְּרִזָּא וְע"י שְׁיַתְקַבְּצוּ בּוֹ הַמַּעֲנֵין וְיִהְיִי חִיבוּר וְאַזְ יוֹצִיא הַבְּרִזָּא וְיִהְיִי הַשְׁקָה טוֹבָה עַכ"ל הַצָּרִיף וְלֵא אַדַּע מָה הוֹעִיל בְּזָה דָּאֵז כְּשִׁהְיִי הַבְּרִזָּא סְתִימָה לֵא הִי חִיבוּר לְמַעֲנֵן וְכַשְׁנַפְתָּח וְהוֹצִיא אֶת הַבְּרִזָּא נַעֲשֵׂה נִיָּצוּק אוֹ קִטְפָּרְס וְכַדְלַעִיל שְׁהָרִי נִיָּצוּק אֵינוֹ חִיבוּר הוֹאִיל וְאֵין לוֹ מְקוּם לְנוּחַ וְעוֹמֵד לְפִסְנוֹק וְא"כ בְּרַגַּע שְׁהוֹצִיא הַבְּרִזָּא וְאֵין לוֹ מְקוּם עֲמִידָה נַעֲשֵׂה נִיָּצוּק וְהוּא פְּשׁוּט לְפִי עַנ"ד וְאַדְרַבָּה גְּרַע בְּזָה שַׁעֲי"ז בְּאֵנוּ לְפִלוּגְתָּא דְלַדַּעַת הַנוּב"י מֵהַדוּ"ת חֲלָק יו"ד סִי' קמ"ב אִם נַעֲשֵׂה בְּבְרִזָּא לְפַתּוּחַ וְלְסַגּוֹר אֲפִילוּ כְּשִׁהִיא פְּתוּחַ חֲשִׁיב פְּלִי וּבְכִלֵי קִי"ל בִּי"ד סִי' ר"א סַעֲי' ח' דָּאֵינוֹ מוֹעִיל חִיבוּר כַּשְׁפוּה"ל וְכַמ"ש הַר"ש רִישׁ פ"ה דְּמַקְנוּאוֹת וְנִהִי דְמְרָן זצ"ל

בסי' קצ"ח פליג על דברי הנוב"י הנ"ל וכו' כשהיא פתוח דברזא לא חשיב פלי מ"מ בברזא גרע
מבלא ברזא לפי ענ"ד פנ"ל וילדעתי אין תקנה למקנה זו אלא א"כ יעשו מקנה אצלה או יחליקנה
לשנים אם אפשר ונמתינו עד שתתמלא אותה המקנה במי גשמים ויתחברו בהשקה גמורה על
אופן שכ' מרן זצ"ל בחיו"ד חת"ס סי' ר"ג ורי"ב פן נראה לפי ענ"ד.

תשובה קצ"ו החיים והשלום וכל טוב לתלמידי האהוב המנופלא ומנופלג בתורה וביראה המאור
הגדול המפורסם כש"ת מוה' זלמן שפיצער נ"י מורה בעיר מלוכה נוין יע"א. אם אמנם לא ידעתי
ממש תוכן הענין מ"מ את נדרי אשלימה אשר נדרתי למעלתו נ"י שאי"ה אכתוב לו דעתי בענין
מקנה שנעשה באופן שהמים באים לתפירה אחת מהנהר ע"י גלגל המסבב ע"י שפני אדם מסיקת
תחתיו וע"י קיטור מסבב הגלגל ומוליך מים עמו לצניזורו' ומן הצניזורות לתפירה גדולה ומן הבור
ההוא נמשך ע"י צניזורות למקנה ובכל אלו אין לחוש משום הנונייתו ע"י דבר המקבל טומאה
שכל הצניזורו' נעשה לקרקע וגם אי משום חשש שאובין ע"י פלי אלא דיש לדון לפסול מכת
שהנויות המקנה ע"י ואנו דרשינן בתורת פהג"י פ' שמיני דלכך נאמר מעין ובור מקנה מים ללמד
מה מעין בידי שמים אף מקנה בידי שמים וכו' כ' הרמב"ם בפ"ב מ"ו דמקנאות ופסק פן בחיבורו
פ"ה דין ז וכן הוכיח הראב"ד בס' בעל הנפש שער המים מפמה משניות וכן כ' הרא"ש בהלכות
מקנאות וכו' הביא הב"י בס' ר"א בשם הרשב"א ופסק פן בש"ע יו"ד סימן ר"א סעי' ל"ט דכל
שפא ע"י ידיו ורגליו של אדם ואפילו ע"י דבר שאינו נעשה לקבל מים אם נעשה מקנה על ידיהם
ואפילו בג' לוגין פוסל אם באו ע"י אדם ועיי"ש.

אמנם הקשו על זה מהא דכ' הפוסקים דאם רוצים לנקות המקו' ישאבו המים ע"י פלי מנוקב
וקשה מאי הועילו חכמים בתקנתו וכבר הקשה פן בתשובת הרשב"א המינוחסת להרמב"ן בס'י
רל"א ומזה הוכיח הטו"ז שם בס"ק מ"ב דהיא דלא נפסק אפילו מחובר רק ע"י ניצוק הני פאלו
כל המים עדיין במקנה ולכך אפילו נשפך מפי הפלי אינו פוסל מכת שפא ע"י אדם שהרי גם
קודם שפיקה מכת חיבור הניצוק חשיב פאלו ה' במקנה ואע"ג דלא קי"ל ניצוק חיבור ולא גוד
אחית מ"מ לענין שאובין דרבנן י"ל גוד אחית וכו' עוד הטו"ז אפילו אי שאובין מה"ת איכ"ל דנהי
דלא אמרינן בדאוריית' גוד אחית ולמחשב העליון פאלו ה' בתחתון מ"מ חיבור מקרי וזה קשה
להבין הרי קי"ל ניצוק וקטפרס אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה: מיהו לענין ג' לוגין שאובין
דהוי מדרבנן ה' אפשר לומר כטו"ז דאפילו ניצוק חיבור אלא דקשיא ע' זה דהרי הראב"ד עצמו
מפרש הא דפ"ז מ"ו דמקנאות הטביל בו הסגים והפליה מקצתו נוגע במים טהור דהיינו לענין
שאובין אבל אם אינו נוגע אע"ג דהוי מחובר ע"י קילוח הניצוק פוסל המקנה משום דבא ע"י
אדם וא"כ מוכח דאפילו אם אינו מנופסק פוסל באמת הרמב"ם בפ"ח ממקנאות דין י"ב מפרש
המתניתן לענין צירוף וקאי על הטובל אי טהור אבל הטור וש"ע סעי' ג' פי' לענין שאובין ומטעם
זה נמי קשיא לי על הב"ח והובא בטו"ז שם ס"ק ע"ז דכ' דלכך פוסק הטור כר"י ותימ' הא הטור
מפרש לענין שאובין וכבר הביא הראב"ד בס' בעל הנפש והובא בב"י שם תוספתא דשאובין
מודים רבנן וצ"ע וכיון דלהטור וש"ע מייירי לענין שאובין א"כ מוכח דאפילו אם מחובר ע"י
ניצוק פוסל אם בא מידי אדם ובאמת הטו"ז בעצמו הרגיש בזה שם ות' דסגים שאני ובס"ק ע"ז
דחק שוב לחלק והדבר קשה דהרי שם בסגוס מייירי על הזב ממנו בעצמו ואיך כ' הטו"ז הטעם
הואיל ואינו זב אלא ע"י סחיטה.

וגדולה מזו דעת הרוקח המובא בש"ך שם ס"ק מ"ו דאפילו בלא העלנה אם סוחט ממנה ובא ע"י אדם פוסל ולפענ"ד זה נראה ג"כ פנונת הרמב"ם בפ"ה דין ב' המועתק בש"ע סעי' ט"ו הסוחט פסותו והגביהה והמים שבה נופלים ממקומת הרבה ולכאורה הלשון קשה פינו דהגביהה שפירש הכ"מ דהיינו שהעלנה מן המים א"כ למה נקט סוחט ולכך נראה לי דהו' של והגביהה הוא ו' המחלקת וסוחט אפילו בלא הגביהה פינו שבה עיקרו ע"י אדם פוסל וכהרוקח וכן מוכח לפי פי' הב' של הר"ש במ"ו בפ"ב דמקונאות על התוספתא דהי' בראשו ג' לנגין דאע"ג דמצטרף לפי פי' הר"ש שם ואפי"ה סוחט פוסל ועכ"פ נראה לפי ענ"ד עיקר דאפילו אם אינו נפסק אם בא ע"י אדם פוסל וכן דעת הש"ך בס"ק מ"ו שכ' לישיב קושיות הנ"ל מהא דמנקין המקנה בכלי נוקב בתי' אחת וא"כ ע"כ לא ס"ל כטו"ז.

ובאמת גם תי' הש"ך צריך ביאור שכ' הואיל שלא ברצונו נשפך למקנה ואדרבה הוא רוצה לנקות המקנה והוי כמו נפל ממילא וקשה הרי בכלי אפילו שלא ברצונו פוסל וכבר כ' הראב"ד דא"א דכלי גרע מבא ע"י אדם וכמו שיבאר אי"ה בסמוך ונראה פנונת הש"ך כל דבר שאינו מתכוון קיי"ל כר"ש דהוי פאלו לא נעשה על ידו אלא דכאן איכ"ל דהוי כעין פס"ר מ"מ פינו דלא ניחא לי' אדרבה ניחא לי' בהיפוך וכענין דאמרינן בשבת דף ע"ה ע"א לא חשיב פאלו עשה והוי כנעשה ממילא ואינו פוסל אבל אם הפלי אינו מנוקב דאפילו בנפל ממנו ממילא פוסל גם אם אינו מכוון ואפילו ניחא לי' בהיפוך לא גרע מנשפך לתוכו ממילא דפוסל וא"ש וא"כ אין ראי' לטו"ז ואיכ"ל דאפילו אם הוא מחובר למקנה או לנהר ולמענין או בא ע"י אדם פוסל וא"כ בנידון הנ"ל שבה ע"י גלגול יש לומר דפוסל אפילו אם אינו נפסק מן הנהר ואין נראה לחלק הואיל ונפלו ונחו מעיקרא לחפירה ובור ואח"כ הלכו למקנה שיהא זה כמו פנים חדשות פינו דבעינין שלא יהא ביאת המים ע"י אדם דומיא דמענין ודינם כשאוהבין כשם דגבי שאובין אין חילוק בזה כמבואר בכמה דוכתי ה"נ לא שפא.

ובנודאי לדעת הראב"ד המובא בב"י סי' ר"א ובס' גידולי טהרה בסי' י"ד הכריח שזה אינו מדברי הראב"ד אלא מדברי השגות הר"ן דס"ל דכל שלא הי' בכלי אלא דפוסל מכח תפיסת האדם עד מחצה פשר ויתר ממחצה או כולה מהני המשכה אפילו למ"ד שאובה שהמשיכה כולה פסול מ"מ ככה"ג מותר והטו"ז בס"ק מ"ז רצה לדייק מש"ע דאפילו לדעת הש"ע דלא פסק פהגהת הראב"ד הנ"ל וס"ל דאפילו לא הי' בכלי אלא שבה ע"י אדם פוסל בג' לנגין מ"מ מודה להגה"ה זו במקצת שאם לא נפסק ועודנו מחובר לנהר או למקנה ומעין אפילו רק בניצוק דאז אינו פוסל לדעת הטו"ז בג' לנגין גם קולא זו אמרינן דאפילו כל המקנה אם נמשך כשרה אם נעשה כה"ג וטעם הטו"ז למה צריך שלא יהא נפסוק מוכן עפ"י דברי הטו"ז בס"ק כ"ח שתלה זה בזה במקום דאינו פוסל בג' לנגין מועיל להמשיך כולו יעיי"ש ולכך להש"ע דפוסק בסעי' ל"ט פהרא"ש והרשב"א דפוסל בג' לנגין ודלא פהגהות הר"ן הנ"ל הוכרח הטו"ז לחלק בין נפסק או לא ולדברי הטו"ז הסכים ג"כ בתשובת זכרון יוסף חיו"ד סי' כ"נ מיהו פבר השיג עליהם בספר גידולי טהרה סי' י"ד הנ"ל וגם פבר פתבתי דהיסוד של הטו"ז דהיכא דמחבר ע"י ניצוק אינו פוסל בג' לנגין הש"ך בס"ק מ"ו פליג עלי' וכ"ש מה שהטו"ז רוצה בזה להתיר גם בכנולו שאוב דאז הוא לדעת רמ"א וסייעתו אסור מן התורה זה בנודאי קשה וכ"ש מש פבר למעלה דבדאורייתא ניצוק וקטפרס אינו חיבור ומדברי הש"ע אין הברח וכמ"ש בספר גידולי טהרה הנ"ל מ"מ לפי דברי ההגה"ה בספר בעל הנפש שהוא לפי מ"ש בס' גידולי טהרה דברי הר"ן פדמוכח מדבריו לענין שלג יהי מקנה בנידון שהתחלנו מותר מיהו לכתחילה צריך להמשיך המים ע"ג קרקע שאפשר להבליע

וּכְמוֹ שֶׁכִּי בְּזִכְרוֹן יוֹסֵף הַגָּ' לִי כִּי אִם בְּשַׁעַת הַדְּחָק מִיְהוּ מְדַבְּרִי מִרְוֹן הַגָּאוֹן זַ"ל בַּחַת"ס חִיו"ד סִי ר' נֵרָא דְלִרְזוֹ"ה לֹא בְעִי הַמְשַׁכָּה מִמֶּשׁ דְּהָרִי פֶתֶב שֶׁם דְּבָכָל שְׁהוּא סָגִי וְלֹא בְעֵינִין ג' טְפָחִים וּבִלְא"ה גִּבִּי שְׁלֵג לֹא שִׁינָה הַמְשַׁכָּה מִמֶּשׁ דְּאֵינוֹ יָכוֹל לְהַבְלִיעַ.

מִיְהוּ הַרְזוֹ"ה בְּזֶה דְעָה יְחִידִית וְלֹא מְצִינוֹ מֵאֵן דְּמִסִּיעַ לִי וְנָהִי דְלִגְבֵי שְׁלֵג בְּשׁו"ע סִי ר"א סְעִי ל' נֵרָא דִס"ל פְּנוֹתֵי וְגַם בִּלְא"ה נֵרָא דְגוֹף הַסְבָּרָא תִלְיָא בְּרַבְרַבְתָּא דְכָבֵר כ' הַתּוֹס' וְהַר"ש בִּפ"ב דְּמִקְנוֹאוֹת מ"ג בְּשֵׁם ר"י דְכָלוֹ שְׁאוֹב מְדַרְבְּנָן וְקוֹשִׁיא לְמָה גְזָרוּ וְתִי גְזָרָה אִטּוּ יִטְבֹּל בְּכָלִי אֲמַנְם הַר"ש ס"ל פְּלוֹל שְׁאוֹב מִן הַתּוֹר' וְס"ל שֶׁם מְשׁוּם דְּהַנְיָוִתוֹ ע"י טְהָרָה בְּעֵינִין וְהַרְאָב"ד בִּס' בְּעַל הַנְּפֶשׁ וְהִבְיָאוּ הַרְמַב"ן בַּחֲזִי ב"ב דָּף ס"ו דְעֵיקָר הַטַּעַם דְּבְעֵינִין הַנְּוִיָּתוֹ בִּידֵי שְׁמִים כְּמוֹ מְעִין וְהַנ"מ י"ל לְדַעַת הַר"י דְעֵיקָר הַגְּזָרָה מְשׁוּם טְבִילָה בְּכָלִי א"כ לְכַאוֹרָה אֵינוֹ אֲסוּר אֲלֵא א"כ נִשְׁאָב בְּכָלִי וְכֵן רָצָה הַגַּה"ה הַגָּ' לְבִסְפָר בְּעַל הַנְּפֶשׁ לִוְמֵר מְעֵיקָרָא אֲלֵא דְקוֹשִׁיא הָרִי חֲכוּ"ל אֲסוּמוֹכ' עַל קָרָא דְמָה מְעִין בִּידֵי שְׁמִים וְא"כ ע"כ פֶּל דְבָא ע"י אָדָם פּוֹסֵל וְצָרִיף לִוְמֵר דְּגָזָרוּ אִטּוּ שְׁאוֹבִין מִמֶּשׁ וְא"כ פִּינּוֹן דְלֹא נִשְׁאָב בְּכָלִי אֵין מְקוּר לְגְזָרָה אֲלֵא שְׁלֵא לְהַחֲלִיף אִטּוּ שְׁאוֹבִין שְׁפִיר י"ל דָּאָם נִמְשָׁכוּ עִם הַקְּרָקַע וְיֵשׁ הַיִּפְרָ לֹא גְזָרוּ פֶּלֶל וְזֶה פְּנוּנַת הַגַּה"ה הַגָּ' לְיָבֵזָה מוֹבָנִים הַיֵּטֵב וּמִן־שְׁבִיבִים פֶּל דְּבָרִיו מִמָּה שְׁהַקְשָׁה עָלָיו בְּסִפְרָא גִידוּלֵי טְהָרָה הַגָּ' לְאֲבָל לְשִׁיטַת הַרְאָב"ד דְעֵיקָר הַאֲיָסוּר הוּא דְבְעֵינִין שְׁלֵא יְהֵא הַנְּוִיָּת הַמְקַנָּה ע"י אָדָם א"כ פֶּל שְׁבָא ע"י אָדָם לְהַקֵּל בִּי טְפִי מְנַשְׁאָבוּ בְּכָלִי וְכַמ"ש הַרְאָב"ד בִּס' בְּעַל הַנְּפֶשׁ שְׁלֵא יְהֵא הַטְּפֵל חֲמִיר מְהַעֲיָקָר וְעַפִּי"ז מוֹבָן הַיֵּטֵב דְּבָרִי הַב"י שֶׁכִּי עַל הַר"ש שֶׁכִּי בִּפ"ב דְּמִקְנוֹאוֹת מ"ח וּמ"ט דְעֵם הַקְּרָקַע קָאָמֵר דְּכָשֵׁר בְּזִילָף דְּהֵינּוּ הַמְשַׁכָּה וְכִי הַב"י לְמ"ד הַמְשַׁכָּה פֶּשֶׁר אֲפִילוֹ בְּכָלוֹ שְׁאוֹב וְהַטּו"ז בִּסִי ר"א ס"ק כ"ח תְּמָה עַל זֶה הָא הַרְאָב"ד הֵינּוּ הַגַּה"ה הַגָּ' לְכ' דְבַכָּה"ג לְכ"ע מוֹעִיל הַמְשַׁכָּה וְלַהַגָּ' לְא"ש דְּהַגַּה"ה זֹו שְׁפִיר כ' דַּאִיכ"ל דִס"ל פְּלוֹל שְׁאוֹב דְרַבְּנָן וְרַק גְזָרָה מְשׁוּם פְּלִי וְא"כ יֵשׁ לְחַלֵּק פְּנ"ל אֲבָל הַר"ש לְשִׁיטַתוֹ דִס"ל שֶׁם בְּמַשְׁנָה ג' דְכָלוֹ שְׁאוֹב אֲסוּר מֵה"ת מְשׁוּם דְבְעֵינִין הַנְּוִיָּתוֹ ע"י טְהָרָה וְע"י אָדָם שְׁזִילָף נְמִי אֵין הַנְּוִיָּתוֹ ע"י טְהָרָה וְאֲסוּר מִן הַתּוֹרָה וְאֵין סְבָרָא לְהַקֵּל טְפִי ע"י פְּלִי וְכַמוֹ שֶׁכִּי הַרְאָב"ד בִּס' בְּעַל הַנְּפֶשׁ וְע"כ בְּרִיָּתָא אֲתִיָּא כַּמ"ד לְכָלוֹ שְׁאוֹב מוֹעִיל הַמְשַׁכָּה וְא"ש דְּבָרִי הַב"י: וְעַפ"י הָאָמוֹר אֲפִילוֹ אִם נְדִיָּיק מְדַבְּרִי הַב"י וְהַש"ע דִס"ל כְּהַגַּה"ה הַגָּ' לְוְכַמוֹ שְׁדִיָּיק הַטּו"ז בִּס"ק מ"ז מ"מ אִיכ"ל דְהַש"ע לְשִׁיטַתוֹ דִס"ל בְּמַעֲזָן ל"ג דְכָלוֹ שְׁאוֹב אֵינוֹ פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה וְהֵינּוּ כַר"י שְׁפִיר י"ל פְּסָבֵרַת הַרְזוֹ"ה הַגָּ' לְאֲבָל לְדִידוֹן דְקוֹ"ל פְּרָמ"א וְכַמוֹ שֶׁכִּי הַש"ף בִּסִי ר"א בִּס"ק י"ב דְכָלוֹ שְׁאוֹב אֲסוּר מֵה"ת אוֹ מְטַעַם הַר"ש אוֹ מְטַעַם הַרְאָב"ד א"כ פֶּל שְׁהַנְּוִיָּתוֹ ע"י אָדָם אֵין לְהַקֵּל בּוֹ טְפִי מְע"י פְּלִי וְא"כ אֵין מְקוֹם לְסַמְנוֹף עַל דְּבָרִי הַרְזוֹ"ה וְדְבָרִי טו"ז הַגָּ' לְאֲמַנְם לְפִי עַנ"ד נֵרָא דְמִקְנָה הַגָּ' לְיֵשׁ לְהַכְשִׁיר גַּם לִיתֵר הַפּוֹסְקִים דְּהַגָּה הַרְמַב"ם נָהִי דְגוֹף הַדִּין דְבְעִי שְׁלֵא יְהֵא הַנְּוִיָּתוֹ ע"י אָדָם ס"ל פְּהַרְאָב"ד וְכַמ"ש לְעֵיל אֲפִי"ה פֶּסֶק בִּפ"ה דְּמִקְנוֹאוֹת דִּין ח' גִּיָּיס הַעוֹבֵר מְקוֹם לְמְקוֹם וְכֹו' וְזִלְפוֹ בִּידֵיהֶם ג' לְוָגִין פֶּשֶׁר וְלֹא עוֹד אֲלֵא אֲפִילוֹ עֲשׂוּ מְקַנָּה לְכַתְחִילָה ה"ז פֶּשֶׁר וְכִי הַכ"מ שְׁהוּא סוֹבֵר פֶּל שְׁנִיָּתָזוּ בֵּין ע"י אָדָם בֵּין ע"י בְּהֵמָה פֶּשֶׁר וְר' יוֹסִי דְפּוֹסֵל דְוּוֹקָא בְּשִׁטְלָא בְּיָדֵיו וְרַגְלָיו ג' לְוָגִין וְנִתְנָם לְמִקְנָה א"כ מְבֹאָר דְלַהַרְמַב"ם דְוּוֹקָא בְּנִתְנָם בְּיָדֵים פּוֹסֵל אֲבָל פֶּל שְׁבָא ע"י נְתִיזַת הָאָדָם מוֹתֵר וְלְכַאוֹרָה קִשָּׁה מִנ"ל זֶה הָא נִתְנָה חֲשִׁיב פָּחוּ וְכַחוּ פְּגוּפוֹ וְכַדְמִסִּיק בִּב"ק דָּף י"ז ע"כ דְצָרִירוֹ פָּחוּ פְּגוּפוֹ וְהָא דְחִיָּיב רַק ח"נ הוּא מֵהַלְמַמ"ס וּמִנְיָקִין יֵשׁ לְלַמְּוֹד גַּם לְשָׂאָר דְבָרִים וְכַמוֹ שְׁלַמֵּד הַרְשָׁב"א בְּתוֹה"ב הָאָרוֹן בֵּית א' סוּף שְׁעַר א' בְּנִפְלָה סָפִין לְעַנְזָן שְׁחִיטָה וְעַיִן בַּחְבו"ש סִי ג'.

ונראה בעזה"י לישב דהרמב"ם הוכיח דינו דלכאור' קשיא לן מפ"י מ"ג ופסקו הרמב"ם פ"ו ובטור ש"ע סי' ר"א סעי' נ"ה דג' מקנואות של כ"כ ואחד שאוב וירדו ג' וטבלו ונתערבו המקוואו' ע"ז המקנואות טהורין והטובלין טהורין וקשה לי אמא הרי הוי הנוניתו ע"י אדם וגם הא דתנן פ"ז מ"ז מחט שהוא נתנה ע"ג מעלו' המערה הי' מוליך ומביא במים פיון שעבר עליהו גל טהורה קשיא הא הנוניתו ע"י אדם מיהו בזה פבר כ' התוי"ט שם דבלא"ה קשה הא בעינו הנוניתו ע"י טהרה ותי' דמייירי בלא נתלש הגל וא"כ ה"נ אתי שפיר דלא קשיא משום הנוניתו ע"י אדם יעוי"ש אכל מפ"י משנה הנ"ל קשיא לי טובא.

ונראה. לישב עפ"י מ"ש הרמב"ם בפ"י המשנה פ"ב דמקנואות מ"ז ברייתא דת"כ דיכול זמלא בכתפו ויעשה מקנה ת"ל מעין וכו' יכול מה מעין שאין בו תפיסת אדם ת"ל בור מזה ילפינן דרשאין לכפות קנקנים שנתמלאו מים שלא מדעתו ולא נחשבו לשאובין ורשאי לכפותו ויגרוו המים למקנה לעשות מהם מקנה לכתחילה כמבאר שם וקשה הא אם כופה הקנקנים כדי שירדו המים למקנה א"כ הרי באו למקנה מפח אדם וע"כ פיון דאית לן ריבוי ומיעוט אמרינן דהמיעוט בא שלא למלא בידיים והריבוי בא ללמד דרשאי לעשות ע"י פוחו דאע"ג דאם יכפה הפלים יבואו המים ע"י פוחו אל המקנה אפי"ה שרינו לה וע"כ דיילפינן זה מריבוי דקרא ושפיר אמרינן בפ"י משנה ג' הנ"ל דאם נתערב ע"י בני אדם הטובלין שם טהורין דדוןקא אם הוא בידי אדם אסור אכל כל שפא רק מפחו ומעיקרא לא נעשו שאובין מותר: וא"כ שפיר פסח הרמב"ם דהנתנה ע"י ידי ורגלי האדם שרי דהנתנה אינה אלא פח כדאיתא בש"ך הנ"ל ומקרי רק תפיסת האדם ולכך למדנו בתורת פהגים דתפיסת האדם מותר ודין זה לא מסברא הרמב"ם מדמה אלא שהוא תוספתא מפונרשת ונהיאו הר"ש בפ"ב מ"ח וט' דאיתא בתוספתא גבי מניח קנקנים בראש הגג לנגבן דר"י בשם ר' יהושע אומר אף יטה ובלבד שלא יטול בידי וכן הי' ר"י אומר המזלף בידי ורגליו פסול הולוכו עם הקרקע פשר לגיון העובר ממקום למקום וזלפו בידיהו וברגליהו ג' לוגין פשר וקשה מאי ענין דין מזלף לדין קנקנים ומאי וכן דתני אלא ע"כ הוכיח הרמב"ם דקאי על הסיפא דלגיון העובר דבא רק מפחו ורישא דפוסל היינו בבא מידי ומש וכמו ש"כ הכ"מ והיינו דומיא דלא יטול בקנקנים וכיון שע"י התנה וכפייה מותר א"ש האי דג' מקנואות פ"ג מ"ג דבא ג"כ רק מפחו.

ולכאורה הדבר מוכרח עד דקשיא לי על הרא"ש ועל הטוש"ע והראב"ד בה' מקנואות דפסקו בקנקנים יכפה ובזילוף בידי ורגלי אדם פסקו דפוסל ולגיון פירשו דמייירי דוןקא ברגלי בהמה וקשיא הא הברייתא מדמה להו ונראה דבהא פליגו הרמב"ם גבי קנקנים דפסק דיקפה אין ההיתר משום המשכה דהרי משוכה כולו פסול וע"כ פיון שלא נשאבו ולא באו ליד אדם לנקותו וילשונין שאובין ואין אלא משום הנוניתו ע"י אדם ולכך ע"י כפי' דהוי רק פחו ילפינן מבור דשרי תפיסת האדם ולכך סובר דהתנה שרי אפילו לא הולוכו על הקרקע ועל זה קאי וכן דתוספתא הנ"ל ור"י דאסר במזלף היינו בידי וכמ"ש הכ"מ אכל הרא"ש וסייעתו ס"ל דגבי קנקנים דרשאי לכפות ההיתר הוא משום דהולכין עם הקרקע ונהי דשאובה שהמשוכה כולו פסול היינו אם היו שאובין ממש לא נתבטלו אח"כ ע"י קרקע אכל היכא דבאו רק מפחו ולא תלשו ולא שאבן ולא החשיבן בתלוש מהני הולכה עם הקרקע אפילו כל המקנה נעשה באופן זה וע"ז דימו התוספתא ואמרה וכן נמי בזילוף דהולכה עם הקרקע שרי ונראה דאפילו אינו ג' טפחים ואינו פהמשכה ממש מדסתמו הפוסקים גבי קנקנים דאל"כ פשיטא ומאי קמ"ל התוספתא וסיפא דלגיון היינו מרגלי בהמה ומצד הסברא ולא מקרא דמעין ובור כן נראה לפי ענ"ד נכון לישב הב' שיטות ולפי"ז

מים שלא הגבהו בידי אדם אלא שבאו מפח אדם להרמב"ם מותר אפילו לא הולכין עם הקרקע ולהראב"ד והרא"ש כה"ג שרי אם הולכין עם הקרקע וזה שלא פדברי הטו"ז בס"ק כ"ח שכ' דלהרא"ש והטור בזילוף ע"י אדם אם רוב וכ"ש פולו לא מהני הולכה עם הקרקע ולפי ענ"ד זה א"א כיון דהתוספתא מדמה זילוף לקנקנים וזילוף ע"י בהמה אין לה ענין לקנקנים וע"כ זילוף ע"י אדם דימה לקנקנים וא"כ כמו דשרינן בקנקנים ה"נ גבי זילוף ע"י אדם ודברי הטו"ז בס"ק כ"ח הנ"ל צ"ע לפי ענ"ד ועפ"י האמור מבואר דלדינא כיון דפסק בש"ע סעי' מ"ב גבי קנקנים דרשאים לכפותן והתוספתא מדמה לזה דין זילוף ה"ה בזילוף להרמב"ם כפ"ש אפילו בלא הולכה עם הקרקע.

אמנם פל זה א"ש לדעת הרמב"ם והראב"ד והרא"ש וסייעתם דס"ל דגבי קנקנים מותר כפי מטעם ת"כ דילפינן מבור דרשאי להיות תפיסת ידי אדם ולא מטעם שאובה שהמשיכה פולה ולא קשה קושני התויו"ט במשנה זו פ"ב שם וכמ"ש התוס' חדשים מקצת דכל שלא הוה שבו ע"י אדם מתבטלין אגב קרקע אבל הר"ש שם במשנה זו כ' בהדיא הא דיכפה גבי קנקנים הוא משום שאובה שהמשיכו פולו וכיון דהתוספתא מדמה לזה זילוף ה"ה בזילוף דווקא למ"ד שאובה שהמשיכו פולו כפ"ש ונפיר כ' הב"י דלר"ש אתיא כמ"ד שאובה שהמשיכה פולו כפ"ש ומינושב נמי קושית הטו"ז ס"ק כ"ח על הב"י וכעין שפתיבתי למעלה.

ועתה בנידון שלנו כיון דבגלגל אין שם שום פלי רק ע"י הגלגל המסבב המים באים לציונרות נראה דדמי לגמרי ליכפה דקנקנים שהרי האדם אינו מגביה ולא נשא בו המים אלא שהגלגל רואה את המים הבאים עליו שילכו משם ולהלן וא"כ לפי האמור להרמב"ם שפיר שרי לגמרי וליהר הפוסקים לכל הפחות בהולכה הקרקע ולפי"ז נקטינן דברי הטו"ז במקצת שהוא סובר אפילו בשאבו והגבהו ע"י אדם אלא שהפלי נקוב מהני המשכה ולדין בכה"ג אינו מועיל אבל אם נשאבו אלא שפפו והטו וע"י פח האדם באו למקנה אז להרמב"ם שרי לגמרי ולהראב"ד והרא"ש והטור וש"ע שרי ע"י הולכה עם הקרקע אפילו אין בו לגמרי דין המשכה וא"כ נידון דין אינו אסור אלא לפי שיטת הר"ש הנ"ל דסובר דגם ע"י פח אדם תליא בפלוגתא דשאובה שהמשיכו פולו והי' אסור אמנם אן דלענין קנקנים פסקו הפוסקים בפשיטות והלכה רונחת דשרי לדין ע"י כפיה ואפילו לעשות מקנה בתחילה ולא חשו לדברי הר"ש א"כ גם המקנה שנעצית על אופן ונידון שהתחלנו בו יהא כפ"ש מנ"ש שדברי הר"ש קשים שהם נגד הת"כ הנ"ל דיליף לה מקרא דבור ואי שאובה שהמשיכו פולו גופי' יליף מבור א"כ מ"ש קנקנים א, שהניחן לנגבן דנקט וצ"ע על הר"ש.

ובתשובת מהרי"ט סי' י"ז ג"כ על ענין מקנה שנעשה ע"י גלגל שהתירו הגאונים ומהרי"ט פלפל בזה מיהו האם היו פלים בגלגל עיי"ש אבל אי ליכא פלים אלא שבא ע"י אדם להביא ראי' ממהרי"ט דהנה לכאורה נראה דבנידון שלנו יש לומר אפי' להר"ש שרי דכל כה"ג איכ"ל דלא חשוב כפ"ש אדם אמרינן בסנהדרין דף ע"ז ע"א דסוף חמה או סוף צינה לבוא פטור דכיון דהשתא עדיין אינו פאן לא הני מעשה דידיה ונהי דהתוס' שם ד"ה סוף חמה הקשו הא קי"ל דאשו משום חציו הא כפר תי' התוס' בתי' שני דווקא בניזקין ומשום דאיכא נמי משום ממונו ואפילו לפי תי' ראשון מפל מקום היכא דלא הי' בעולם כמו בהשיף נחש למ"ד מעצמו מקיא פטור ולא חשיב מעשה דידן' ה"נ איכ"ל אם בשעה שהסיק אדם לא הי' שם קיטור אלא אח"כ נולד וסוף לבוא כה"ג ל"ע פטור לפי מ"ש התוס' איברא דיש לשדות פרגא בזה דהרי אמרו שם

האי מאן דאכניס חבְרִי בְּבֵיתָא דְאִישׁוּא וְאִדְלִיק שְׂרָגָא בְּמִזְי' וּמַת חֲזִיב פִּינּוּן דְּמִיד שְׁהַדְלִיק מִתְחִיל
הַהֲבֵל הָוֵי מְעַשֶׂה דִּידְנִי אֵלָא דְלַכְאוּרָה י"ל ר"ז לְטַעְמִיהָ דַּס"ל שֶׁם כְּפָה עָלְיוּ גִיגִית חֲזִיב וּבִינְיָר
הָר"ן בְּחִידוּשָׁיו דְּפִלְגוּ הֵיכָא דְהִתְחִיל מְקַצְתָּן וְהוּא מִתְרַבֵּה וּמְמִית לר"ז חֲזִיב וּלְרַבָּה פְּטוּר וּקו"ל
כְּרַבָּה וּלְכַף ר"ז לְשִׁטְתוֹ ס"ל גַּם בְּהַדְלִיק שְׂרָגָא בְּבֵיתָא דְאִישׁוּא חֲזִיב וְכֵן נִרְאָה קֶצֶת שֶׁם בְּדַבְרֵי
הָר"ן בְּחִידוּשָׁיו.

אָמְנָם הָרַמְבַּ"ם פ"ג מְרוּצָח פְּסַק לְהָא דר"ז בְּהַדְלִיק שְׂרָגָא אע"ג שְׁפַסַּק בְּכַפָּה עָלְיוּ גִיגִית פְּטוּר
כְּרַבָּה וְנִרְאָה דַּס"ל לְחַלֵּק נְהִי דְגַם בְּהַדְלִיק שְׂרָגָא אִמְרִינִין בְּבִרְכוּת דָּף נ"ג ע"א דְאִיכָא תּוֹסַפֵּת
בְּמָה שְׁמִתְרַבֵּה אַח"כ וּפְנִימֵי חֲדָשׁוֹת מ"מ הֵיא תּוֹסַפֵּת ג"כ בָּא מִכַּח הַשְּׁלֵהֲבַת דְּהַשְׁתָּא וְהַפֵּל מִמְּנוּ
מִשָּׂא"כ בְּכַפָּה עָלְיוּ גִיגִית אִין הַמְתַּרְבָּה בָּא מִכַּח הַהֲבֵל שֶׁל הַשְׁתָּא וּלְכַף קו"ל דְּפְטוּר.

וּמָה שְׁקָשָׁה עוֹד עַל הָרַמְבַּ"ם שֶׁם שְׁמַחֲזִיב בְּבִנְיָה עָלְיוּ בֵּית כְּבָר תִּי הַה"מ שֶׁם וְעַכ"פ לִפְי"ז הַה"ד
כָּאן הָוֵי כְּמַעֲשֵׂה דִידְנִי מ"מ י"ל דְּלָא הָוֵי טְפִי מִכַּח פָּחוּ שְׁאִפְלוּ חֲשְׁבִינּוּ לְקִיטוּר הַבָּא ע"י הִיָּסַק
אָדָם כְּכַחוּ וְאִפְלוּ אִם מְסִיק גַּם אַח"כ לְאַחַר שְׁיֵשׁ כָּאן כְּבָר קִיטוּר הוּא מוֹסַף אֵשׁ וְעַצִּים אִפְי"ה
יֵשׁ לוֹמַר דְּהָוֵי רַק פָּח פָּחוּ דְּהִקִּיטוּר הַבָּא שֶׁם חֲשְׁבִינִין וְאִז פָּח זֶה פּוֹעֵל עַל הַגְּלָגֶל וּמִנְעֵנוּ וּמְבִיא
הַמֵּיִם בְּכַח פָּחוּ וּבְכַח פָּחוּ כ' הַתְּבוּ"ש בְּסִי' ג' אוֹת ד' דְּהָוֵי סְפִיקָא וְהַזְּכָרוֹן יוֹסֵף בְּתִשְׁבֻּבָה סִי' י"ג
הַנְּ"ל כ' ג"כ גְּבִי פְלוּמִפִּי"ן הַסְּבָרָא דְּהָוֵי פָּח פָּחוּ וְע"ז יָפָה הַשִּׁיג בְּס' גִּידוּלֵי טְהָרָה סִי' י"ד דְּכָל
שְׁעֵדִינִין פָּח רֵאשׁוֹן וְהַשְּׁנִי בִּיד הָאָדָם הַמוֹשֵׁף תְּרַתִּי לֹא חֲשִׁיב פָּח פָּחוּ וְזֶה אִינוּ שְׁיִיךְ כָּאן וְא"כ י"ל
פִּינּוּן דְּכַח פָּחוּ אִפְשָׁר דְּלֹא חֲשִׁיב מְעַשֶׂה הָאָדָם וְדַעַת הַר"ש הָרִי לֹא הוּבָא בְּטוּש"ע לְעַנְיָן קַנְקַנִּים
וְלֹא חָשׂוּ עֲלֵי' וְא"כ לְכַהֲפ"ח יֵשׁ לְהַתִּיר בְּכַח פָּחוּ דְאִיכ"ל דְּמוּדָה הַר"ש וְהַרְאֵ' יֵשׁ לְהַבִּיא קֶצֶת
מִמָּה שְׁהַתִּיר בְּש"ע סִי' ר"א סְעִי' ל"ט בְּנִיחָתוֹ מְרַגְלֵי בְּהַמָּה אִפְלוּ רֹכֵב אָדָם עֲלֵי' וְע"י גְּרַמְתוּ
בָּאוּ מִבְּהַמָּה: וְגַם מְדַבְרֵי מֵהַרִּי"ט סִי' י"ז הַנְּ"ל יֵשׁ לְהַבִּיא מְקַצְתָּ רֵאִי שְׁהָרִי עַד כָּאן לֹא פִלְפֵל
שֶׁם אֵלָא מְשׁוּם שֶׁהִי לְגַלְגֵּל בֵּית קַבּוּל פְּלִי וְגַם בְּזֶה נִטָּה לְהַתִּיר אִם מְחַנְּפֵר לְנִהָר אֲבָל אִם לֹא הִי
לְגַלְגֵּל בֵּית קַבּוּל הִי פְּשׁוּט לְהֵם לְהַתִּיר וְאִמְאִי דְּנָהִי דְּהַמֵּיִם מְגַלְגֵּלִין שֶׁם בְּמַעֲשֵׂה דְּמֵהַרִּי"ט אֵת
הַגְּלָגֶל מ"מ הַמְּבִיא אֵת הַגְּלָגֶל וּמִתְקַנּוּ בְּתוֹךְ הַמֵּיִם הוּא הַגּוֹרֵם סִיבּוּב הַגְּלָגֶל דְּהָרִי כ' הַתּוֹסֵ'
בְּסַנְהֶדְרִין דָּף ע"ג ד"ה סוּף דָּאִין חֲזִילוּק בֵּין מְקַרְבַּת הָאֵשׁ אֲצֵל דְּבָר וּשְׂרָפּוּ אוּ מְקַרְבַּת הַדְּבָר לְאֵשׁ
שֶׁהִי כְּבָר לְעוֹלָם נִקְרָא מְעַשֶׂה דִּידְנִי וְא"כ ה"נ נְהִי דְּהַמֵּיִם אֲזָלוּ וְהָנְהוּ אַחֲרֵינָא מ"מ לְפִי תִי
הִרְאִישׁוֹן שְׁפַתוֹס' שֶׁם כָּל שְׁסוּף לְבוֹא לְבוֹא הָוֵי כָּאֵלוּ הוּא שֶׁם כְּבָר וְהָוֵי ע"י אָדָם אָמְנָם אִי חֲשְׁבִינִין
כְּכַח כּוֹחוֹ הַמֵּיִם מְסַבְּבִין אֵת הַגְּלָגֶל וְהַגְּלָגֶל מוֹלִיךְ אֵת הַמֵּיִם א"ש דְּבַרִּי מֵהַרִּי"ט וְנָהִי דָּאִין לְסַמּוּךְ
עַל זֶה מ"מ בְּנִידוּן מְקַנָּה הַנְּ"ל שְׁנִירָא דְּלַכ"ע כְּשֶׁרָה אֵלָא לְדַעַת הַר"ש יֵשׁ לְפַסְלוֹ שְׁפִיר י"ל
דְּבַכָּה"ג כ"ע מוֹדִים וּלְכַף הַמְּקַנָּה אֲשֶׁר אָנוּ דְּנִין עֲלֵי' אִם אָמְנָם שְׁאִין דַּעַתִּי מְכַרְעַת מ"מ כְּתַבְתִּי
הַנְּרָאָה לְפִי עַנ"ד שְׂאָם אִין בְּגַלְגֵּל פְּלִי בֵּית קַבּוּל וּבָאוּ בְּאִנְפּוֹן הַנְּ"ל ע"י הַמְּשַׁכָּה לְמַקְנָה וְהַמְּקַנָּה
כְּשֶׁרָה לְפִי עַנ"ד וּבְלִבְד שְׁיִהִי הַצִּינּוֹרוֹת נַעֲשִׂים לְקַרְקַע וְגַם בְּבִרְזָא צְרִיף לִינְהָר כַּמ"ש בְּגִידוּלֵי
טְהָרָה סִי' ט"ו שְׁיִהִי קַבִּיעוֹת גָּמוּר וְגַם הַחֲמִיר שֶׁם שְׁיִעֲשׂוּ הַבְּרִזָּא לְאַחַר שְׁקַבְעוּ הַצִּינּוֹר הַמְּבִיא
הַמֵּיִם בְּקַרְקַע וְהַנְּרָאָה לְפִי עַנ"ד כְּתַבְתִּי: תְּשׁוּבָה קַצ"ז מְבוֹאָר בְּש"ע יו"ד סִי' ר"א סְעִי' מ"ח
לְפַסַּק הַלְכָה דְּהַבָּא לְהַמְשִׁיךְ מֵיִם לְמַקְנָה צְרִיף שְׁלֵא יְהֵא בְּדַבְרֵי הַמְּקַבֵּל טוּמְאָה וְזֶה כְּדַעַת הַרְא"ש
בְּנִדָּה בְּהַלְכוֹת מְקַנָּה וְגַם בְּתִשְׁבֻּבָה סִי' ל"א אוֹת ו' וְהוּא שִׁטָּה הַג' לְפִי מָה שְׁפִינְיָר מְרָן זַצ"ל
בַּחַת"ס חִיו"ד סִי' קַצ"ט הַמְּחַבֵּר בְּש"ע פְּסַק לְחַוְמָרָא כְּכָל הַפְּרִיּוּשִׁים אִיבְרָא שְׁקָשָׁה לִי דְּהָרִי
הִרְא"ש בְּתִשְׁבֻּבָה הַנְּ"ל הַקְּשָׁה עַל שִׁטְתוֹ הַנְּ"ל חֲדָא מְהָא דַּס"ל לְר"י פְּלוּ שְׂאוּב כְּשֶׁר מִן הַתּוֹרָה
וּשְׂר"ש בְּאַמַּת פְּסַק מְטַעַם זֶה דְּכּוּלוּ שְׂאוּב פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה וְא"כ לְר"י וְלְרַמְבַּ"ם וְלְרַמְבַּ"ם

וסייעתם דס"ל דכולו שאוב פשר מן התורה עמדה הקושיא וע"ז תי' דהם ע"כ ס"ל לפרש ה' משנה דפ"ה דמקנאות דנוטפין שעשאון זוחלין פפירוש הרמב"ם שהוא שיטה הא' או השיטה הב' המובא במרן שם עיי"ש ולפי"ז קשה על הש"ע דפסק שם סעי' נ"ג דכולו שאוב מותר מן התורה וא"כ ע"כ סובר פשיטת הרמב"ם ואיך פסק בסעי' מ"ח פשיטת הרא"ש הנ"ל בשלומא הרא"ש לטעמין דנראה מדבריו בה' מקנאות דהספיק להר"ש אבל להמחבר קשה בנודאי הרמ"א באמת פסק שם בסעי' נ"ג ובסעי' ג' דכולו שאוב פסול מן התורה אבל להמחבר קשה וצ"ל דלדעת המחבר באמת היא דבעינין הנונייתו ע"י טהרה הוא רק מדרבנן דגזרו אטו פלים שיש להם בית קיבול וכגזירת שגזרו בשאובין וכמו שהבאתי לעיל בתשובה (סי' קצ"ו) דשיטת הגהות הראב"ד (ולפי דעת הגידולי טהרה בסי' י"ד הוא להרנ"ה) דבא ע"י אדם הנה רק מדרבנן אסור וכן הנונייתו ע"י טהרה והוא משום דאתא לאחלופי בנעשה ע"י פלי קיבול ועפ"י"ז שפיררנו דלדעת הש"ע ע"כ גבי מקנה היא דבעינין הנונייתו ע"י טהרה הוא רק מדרבנן יש לישוב מה שהקשה הדגו"מ שם בסעי' מ"ח וכ' ביתר ביאור בנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' קל"ז שהשו"ע שפסוקם וכ' דסגי במחוקרים לקרקע קיצר במקום שהי לו להאריך דבעינין דווקא שנעשו מתחילה לקרקע וכמ"ש הרא"ש בהלכות מקנאות ובתשובה פלל ל"א אות ז הנ"ל ולפי הנראה לי שם פננת הרא"ש עפ"י מ"ש התוי"ט פי"א דכלים מ"ב דקשה מ"ש דפרט הגי ותי' דמייירי בנעשו לקרקע וצריך עדיין ביאור מ"ש הגי וצריך לומר דהגי צורתן מוכחת דסתמא נעשו לקרקע ולכך אפילו מדרבנן אינם טמאין אפילו קודם שקבעו אבל באחרים אתא לאחלופי ומי מעיד עליהם שנעשו לכך וא"כ צינור אינו מהנהג הנפטרים ואיכ"ל דבעי' דווקא מחובר לקרקע אבל מחובר לחנודא לא מהני אם כבר הי' עליו תורת פלי לקבל טומאה בתלוש אינו בטל פלי שינוי מעשה וכדאיתא במשנה פ"ו דכלים משנה ה' דבעינין בקנפת שאור דווקא חיבור במסמורים ובנו עליו עיי"ש בתיו"ט מיהו כ"ז בדאורייתא אבל בדרבנן אמרינין ב"ב דף ס"ו שאני שאובה דרבנן וסגי בחיבור לקרקע ולפי מ"ש למעלה בדעת המחבר פסול דהנונייתו ע"י טהרה בעינין לענין מקנה הוא רק מדרבנן ולכך לש"ע סגי בצינור וסילון שהוא מחובר לקרקע וא"ש להמחבר: ואכתי עמדה הקושיא על הרמ"א דכבר כתבתי דפסק דשאובה פולו מה"ת וא"כ איכ"ל דגם הנונייתו ע"י טהרה הוא ג"כ מה"ת ועמדה הקושיא של הנוב"י עליו דהוי לי' להגיה דבעינין תרתי נעשה לקרקע וגם מחובר לקרקע וצריך לומר פינן דבפי"א מ"ב דכלים פרט צינור בהדי הנד דסתמן נעשו לקרקע וכיון דרובא הכי הוי ויכולין לסמוך על זה לכך סתם ועיין בגידולי טהרה סי' י' שכ' ג"כ דרובן נעשו לקרקע וא"ש מיהו גוף דברי הדגו"מ צ"ע לי ויתבאר אי"ה במקום אחר והנה הרא"ש בתשובה הנ"ל הקשה עוד על שיטה שלו דגם במקנה בעינין הנונייתו ע"י טהרה מהא דאמרינין בתוספתא פ"ב דמקנאות והובא בר"ש שם במשנה ח' וט' דלגיון העובר וזלפו בידיהם ורגליהם פשר עיי"ש וקשה הא לא הוי ע"י טהרה עיי"ש וע"ז לא נמצא תי' שם ברא"ש ועמדה הקושיא לשיטתו מיהו כבר כ' הר"ש שם דמייירי בהעבירו עם הקרקע וכבר ביארתי בתשובה (סי' ק"ץ) דגם להרא"ש מייירי בהעבירו עם הקרקע אלא דלא בעינין שיעור המשכה עיי"ש דפסול שאובה דווקא שהי בכלי לא נתבטל בקרקע עד שהי ג' טפחים כדי לבלוע משא כפסול שנעשה ע"י אדם או ע"י דבר שמקבל טומאה וא"כ לא קשה קושית הרא"ש: ובלא"ה תמהני טובא על הרא"ש בתשובה שהרי הרא"ש גופי' מסיק מהא דאמרינין בזבחים דף כ"ה ע"ב דמוכח אוןיר פלי ככלי מוכח פל שיש הפסק קצת אפילו אוןיר כל שלא בא ממש מדבר המקבל טומאה ממש מקרי הנונייתו ע"י טהרה וא"כ בזלפו בידיהם ורגליהם הרי אזיל ע"י אוןיר וכך הם באים למקנה וא"כ לא מקרי

ע"י טומאה וכמו שמסיק הרא"ש בתשובה שם וצ"ל באמת לפי מסקנת הרא"ש שם ובא לישוב גם קושיא הג"ל מזלפו בידיהם ואפשר דגם הקושיא מכולו שאוב נוכל לישוב בזה ומן שפחת פולו שאוב פשר מן התורה במטיל מרחוק דרף אנויר מיהו מהא דסתמו סתם פולו שאוב פשר מה"ת צ"ל פנ"ל דדוחק לאוקמא דווקא על כה"ג בהטיל דרף אנויר: והנה הא דמועיל גבי הנוניתו ע"י טהרה הפסק קצת אפשר דלפינו זה מקרא דאף בור ומקנה מים יהי טהור ודרשו דבעי הנוניתו ע"י טהרה והקשה התויו"ט לדעת הרמב"ם והרא"ם דס"ל דקרא רק אמעין קאי א"כ איה פסקינין לקרא בספינא חריפא דלא קאי על מקנה מעין ונראה דהנה בתו"כ גליף ממעין דבעיניו דווקא בידי שמים ומבור מקנה מים גליף דרשאי להיות תפיסת ידי אדם והינו דאע"ג דבידי אדם ממש אסור מיהו היינו דווקא בסמוך למים אבל עשיית בור שהוא רחוק מגמר הדבר רשאי להיות ע"י אדם אע"ג דמקבל טומאה וזה קרי לי' בת"כ תפיסת ידי אדם דהוי רק פאחינה מאדם שרי ואם פו חזיניו לענין ידי שמים התיר מקצת ע"י אדם ולא פולו וזה ילפינו מקרא דאף מעין ובור מקנה מים וע"ז סיים הקרא יהי טהור דהינו הנוניתו ע"י טהרה בעיניו ג"כ באופן הנה דרחוק מנפילת מים שרי ובמקום נפילת מים אסור וא"ש דאע"ג דקאי רק על מעין צריף לכתוב בקרא לאסור בור מקנה מים ומינושב קושית התויו"ט.

ועכ"פ.

לפי הג"ל מרומז בקרא דאם יש הפסק שרי גם לענין מעין ומדסתם משמע גם לענין מים חיים הדין פו דהרי לענין מים חיים לא כתב דבעיניו ע"י טהרה רק דיליף מכאן ודון מינה ומינה) ובספר לחם ושמלה מסופק אי גם לדעת הרמב"ם והרא"ם מועיל הפסק ולהג"ל מועיל ולפי האמור מבואר דיש דברים בשאובין שגשגאבו בפלי אפילו בכלי גללים חמירו יותר מאם נקוו ע"י דבר טמא דהמשכת שאובה בעיניו ג' טפחים משא"כ לענין דבר המקבל טומאה ובשאובין לדעת רוב הפוסקים אם הנומשכו פולן פסולין וע"י דבר המקבל טומאה אם הפסיק פל שהוא ולא בא ממש למקנה ע"י הדבר המקבל טומאה מותר אפילו פל המקנה נעשה בכה"ג ולא גזרו וצריף טעם וכ"ש לדעת ר"ש הג"ל דשאובין נאסרו משום גזירת אטו הנוניתו ע"י טהרה וכבר הקשה הראב"ד בס' בעה"נ על הרנ"ה בהגה"ה הג"ל שסובר דבא ע"י אדם אינו פוסל בג' לוגין ובשאובין פוסל הקשה כיו"ב דלא יהא הטפל חמור מן העיקר: אמנם לפי מ"ש לעיל דהתורה הקישה הנוניתו ע"י דבר טהרה להנוניתו ע"י אדם ופירש בהנוניתו ע"י אדם קולא דתפיסת ידי אדם שרי דהינו מקצת מעשה אדם דהינו בתחילת עשייתו שרי וה"נ לענין הנוניתו ע"י דבר טהרה דשרי מקצת הנוניתו ע"י דבר טומאה דכיון דהתירה התורה בפירוש לא גזרו חכז"ל אפילו פל המקנה נעשית ע"י דבר המקבל טומאה רק שהפסיק בנתיים דכשם דרשאי אדם לחפור בור אע"ג שע"י החפירה באו ובצבצו המים ובאו לגומא זאת ע"י מעשה אדם מ"מ ביאת המים לכאן הי' מעצמו וה"נ פאן בהפסק וכ"ש דיש להסביר ולהביא ראי' לשיטת הרא"ש המובא שם ביו"ד סי' ר"א סעי' נ' דהחזקת המים וגדרי המים רשאי להיות אפילו ע"י דבר המקבל טומאה פשם דגבי צבור רשאי המחזיק להיות ע"י אדם ה"נ המחזיק מי המקנה רשאי להיות דבר המקבל טומאה ולכך לענין ב' דברים אלו בנעשה מקצת ע"י אדם וכן בהנוניתו במקצת ע"י דבר המקבל טומאה לא גזרו בדבר שהותר בפירוש משא"כ בשאובין בפלי דלא הותר בפירוש דיש גם חשש של הר"י המובא בר"ש פ"ב דמקונאות משנה כו' אטו יטבול בכלי גזרו טפי ובזה אני מסביר סברת הגידולי טהרה בנחל ס"ק ל"ח דכ' דאיכ"ל דאינה נפסלת המקנה ע"י ג' לוגין שבאו שם ע"י דבר המקבל טומאה אע"ג דאם באו שם משאובין פסלו דכשם שלא גזרו על מקצת ביאה ה"נ לא גזרו על

מקצת מים מן מי המקנה ולכל הפחות למ"ד שאוב פולו מדרבנו דהיינו לדעת המחבר דלדבריו נראה דלענין מקנה הנה זה דבעינינו הנונייתו בטרה מדרבנו י"ל דלא גזרו בג' לוגין מיהו מלשון הפוסקים לא משמע פן וכמו שכ' הש"ך בס"ק ק' וקא ראי' דגם בבא ע"י אדם אפילו שלא ע"י כלי פוסל ע"י ג' לוגין פמבואר בסעי' ט"ו בהגה"ה וטו"ז ונש"ך שם ובסעי' מ' ובטו"ז שם וכבר כתבתי דב' דינים אלו שוין והקרא משנה אותם ונהי דגם שם יש דעה והוא הגה"ה מהר"ן על ספר בעל הנפש שהבאתי לעיל בתשובה (סי' קצ"ו) ביתר ביאור דג' לוגין לא פסלו בבאו ע"י אדם וא"כ ה"ה בבאו ע"י דבר המקבל טומאה אבל הראב"ד וסייעתו חלקו עליו וא"כ ה"ה פאן וכן הספיק בספר לחם ושמלה אע"ג דלפי מ"ש מקצת קושיות שלו מיושבים מ"מ לדינא נראה מדברי הפוסקים כדבריו.

איברא הא דקי"ל בסעי' ל"ה שאפילו עברו ע"י דבר המקבל טומאה אם הי' אפשר למים לבוא גם כלי דבר המקבל טומאה דכשר וכ"כ הש"ך בס"ק ק' ועוד כמה פעמים והוא מדברי הרא"ש קולא זאת לא ידענו מנ"ל וגם לפי סברתי דהנה ב' דינים דהיינו באו ע"י אדם ובאו ע"י דבר מקבלי טומאה דיניהם שנה משום דהפתוב הקישון וכתבם בחד קרא ובבאו ע"י אדם אפילו הי' אפשר לבוא בלא אדם אם באו ע"י אדם פסול א"כ ה"נ פאן וצ"ע ואפשר דרק במקנה הקול פן משום דמסתבר לי' כהרמב"ם אלא דחש להחמיר ועדיין צ"ע.

ועכ"פ לפי הדברים הנאמרים למעלה מבואר דהרוצה להמשיך מי גשמים ע"י צינור וסילונות יש ב' תקנות או שיחברם לקרקע בחיבור גמור בצינור ע"י בנן ולדעת התויו"ט פ"כ דכלים מ"ה בעינינו דווקא חיבור ע"י מסמרים ולפי מ"ש הדגו"מ ונוב"י בעינינו ג"כ שיהא תחילת עשייתו לשם כף לחברו לקרקע דהיינו שיאמר לאנמן לעשות לשם כף ואז אינם מקבלין טומאה ורש"אין להביא מים על ידיהן למקנה והתקנה הב' שיוכל להביא מים ע"י סילונות אפילו אינם מחוברים אלא שלבסוף לא יקלחו לתוך המקנה ממש אלא יהא הפסק מעט או שישומו צינור קטן של עץ בסופו ולפי מ"ש מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' קצט צריך שלא יהא הצינור של עץ תחוב בצינור של מתכות דא"כ שוב נסמך הצינור של עץ ע"י דבר המקבל טומאה ואנן הא קי"ל דגם סמיכה אסור ולכך בעינינו שיהא עומד בפ"ע וגם כ' שם בס"י רי"ד דלכתחילה לא יהא הצינור של עץ חקוק אלא מחובר מדפין כמ"ש מהרי"ק ואז צריך שישגיח שלא יהיו המסמרים אם הם של ברזל מסמרים ישנים שהיו בכלי כמ"ש הנוב"י מהדו"ת סי' קל"ז: והנה בלשון הש"ע סי' ר"א סעי' מ"ח שכ' שיחבר צינור של עץ יש לפרש פפירוש מרן זצ"ל אבל בלשון הרא"ש בתשובה שכתב שישים בפי הצינור צינור של עץ קשה לפרש פן וגם קשה לפי מ"ש הטו"ז שם בס"ק מ"ג דצינור הוי כפשוטי כלי עץ ולפי מ"ש מרן זצ"ל בתשובה סי' קצ"ט דיש להחמיר לכתחילה שלא יביא אפילו בדבר המקבל טומאה מדרבנו גם לענין מקנה קשה איה התיר בצינור של עץ בנודאי מדברי הש"ך ס"ק ק"ד מבואר דסובר דווקא לענין מעין אמרינו דאם הביא ע"י פשוטי כלי עץ בטל מפנו שם מעין וכמו שבאר ג"כ שם מרן זצ"ל בתשובה אלא שבתנ' ראשון הקול יותר וכ' דאפילו לענין מעין דווקא אם היו רק טיפין וקי"ל לעיל סעי' י"ג דאז אין עליו שם מעין ואנו רוצים להביאו ולעשותו מעין דווקא בכה"ג בעינינו הנונייתו בטרה לגמרי ובתנ' הב' מחמיר לעולם לענין שיהא מעין אפילו לא נפסל ממעין צריך הנונייתו בטרה אפילו מטרה דרבנו וכן פסק לעיל ס"ק ע"ו אבל לענין מקנה אינו פוסל אבל לדברי מרן הג"ל קשה וצ"ל דהרי הרא"ש בתשובה פלל ל"א כ' דנראה אפי' אין הצינור מחובר פיון דנעשה לשמש קרקע אינו מקבל טומאה וצינור הוא ג"כ מדברים שמשמשים הקרקע פעין דתנן בפ"י א"א מפלים משנה ב' אלא דיש חולקין ולא ברירא

לי' מ"מ לעגנו טומאה דרבנו איכ"ל דסמכינו ע"ז הואיל ומשמש קרקע בטל לגבי קרקע ואין עומד לעשות ממנו בית קיבוץ ולכך אינו מקבל טומאה פלל ולכך שרי ע"י צינור של עץ גם לדעת מרן: והשתא דאחית להכי יש לישב מה שהקשה מרן בחת"ס הנ"ל דלמה סתם הש"ע ולא ביאר דאסור לתחוב הצינור של עץ בצינור של מתכות דאיכ"ל דס"ל דנהי דאנן קי"ל כר' יוסי דגם סמיכה אסור היינו מדרבנו בעלמא דמקרא נשמע רק הנוניתו ממש פדלעיל דומיא דבור וכינו דרב מדרבנו אסור נוכל לסמוך על הפוסקים דאפילו אינו מחובר רק נעשה לשמש קרקע אינו מקבל טומאה וא"כ גם הצינור של מתכות חשבינו לי' פאינו מקבל טומאה פן י"ל מ"מ עיקר הדבר כמ"ש מרן זצ"ל דאסור לסמוך וליתן הצינור של עץ בשל מתכות ולכך שינה לשון הרא"ש ועכ"פ מדינא מועיל א' מב' תקנות הנ"ל וכן סתם בש"ע סעי' מ"ה הנ"ל: אמנם הרא"ש בתשובה הנ"ל כ' הואיל ויש גדולים חולקין עצה טובה שלא לסמוך על תקנה הראשונה לחבר הצינורות לחודא אלא יעשה גם צינור קטן של עץ ותמהני שהש"ע לא הביא זה וגם ברא"ש בפסקיו בהלכות מקנאות כ' פן בדרך עצה טובה וכן נוהגין אע"ג דמחברין לסילונות של מתכות אפי"ה עושין צינור של עץ ג"כ ועבדינו תרתי אע"ג דבתקנה זו של צינור קטן של עץ סגי לכ"ע מ"מ מהיות טוב עבדינו תרתי והמחמיר תבוא עליו ברכה אבל בנודאי סגי בתקנה זו לחודא אפילו אם הצינורים של מתכות אינם קבועים בקרקע פשר ע"י צינור של עץ פדלעיל והנראה לפיענ"ד כתבתי: תשובה קצ"ח החיים והשלום וכל טוב לתלמידי הרב הפופלג המאוה"ג המפורס' כש"ת מוה' זוסמאן סופר נ"י האב"ד בק"ק האלאש יע"א: מכתבו קבלתי ועל דבר השאלה הלכה למעשה אשר שאל ממני אשר בעירו יש ב' מקנאות מי גשמים וכדי לנקות ממלאים ומוסיפים על שיעור מ' סאה עד שנתמלא ממנה האחרת ועכשו ניקבה המלאה ונעשה זוחלין ונסתפק מעלתו אם מקנה הפסולה מצד זוחלין אי רשאי להוסיף מים שאובין דנטהרין ע"י זריעה או חיבור וכיון ופסולה איך תועיל או דלמא פיון דאין פסולו אלא מצד אחר מטהר השאובין ובש"ך סי' ר"א ס"ק ק"ד משמע מלשונו זוחלין מטהר וחותרו הגאון נ"י הביא ראי' מסעי' כ"ה מנפסלה מחמת שינוי מראה ואפי"ה לשפוף שאובין ואולי יש לחלק עכ"ל בקצרה הנה ברשב"א כתוב"א ריש שער הטבילה פליגו הרשב"א והרא"ה לדעת הרא"ה שם ארה"ה מקנה מרוודת דיש בה מ' סאה אינו רשאי לשפוף שם שאובין והרשב"א במשה"ב דחה וכו' דפשיטא דמותרין לשפוף וליתן בה שאובין ולהגביה עד שיוכלו לטבול ולדעת הרא"ה דאוסר נראה דכ"ש הזוחלין (ומרן הגאון בחת"ס חיו"ד סי' רי"ב קלסה להא דהרא"ה): אמנם לרשב"א דמתיר עדיין לא שמענו בזוחלין דמרוודת דאין הפסול רק משום דאין גופו עולה בהן משא"כ להשקה להן יש שיעור אבל בזוחלין דפסולין לכל ואין תורת מקנה עליהן לשום דבר גם להשקה איכ"ל דאינו מועיל וראיתי בספר מי השילוח סי' ב' אות ב' מסתפק לי' אי מ' סאה זוחלין נפסלו בשאובין ומעיקרא פשיט לי' מלשון הרמב"ם בפ"ח דמקנאות דין ח' בג' גממיות דאין הזוחלין מערבין משמע פאלו אין פאן שיעור דאינו חיבור ושפן משמע מתשב"ץ מ"ש סי' ל"ד שכ' שאין המים הנצפין משלימין שאין חיבור כזה משלים משמע דבכה"ג אינו חיבור פלל ושוב כ' דמדברי הר"ש והרא"ש המובאים בתויו"ט פ"ג מ"ג בבור שהיא מליאה שאובין והאמה נכנסת וכו' וכ' שאם האמה מ' סאה מי גשמים מטהרים את מי השאובין מוכח דמ' סאה זוחלין אפילו מי גשמים אין שאובה פוסלן אלא אפילו מטהרת את השאובין והש"ך בס"ק נ"ה ג"כ מביאם וסיים ועיין בסעי' סמך והיינו דמשם ראי' דאין הזוחלין מערבין והש"ך שם לשיטתו דפי' שם דהיינו דנוקא במי גשמים והסכים עמו מרן הגאון בחת"ס חיו"ד סי' ר"ה וכו' דזוחלין מערבין והני פחד עם הזוחלין אבל אין מערבין לגרום

הַכָּשֶׁר מִזֶּה נִרְאֶה שֶׁהִבִּיא הַשֵּׁ"ה רֵאִי שְׁזוֹחֲלִין אֵינָם מְטַהְרִין בְּהַשְׁקָה דְּמַחְבְּרִין לְהוֹנִי כְּמוֹ הֵם וְדָבָר פְּסוּל אֵינּוּ גֹרֵם טְהָרָה: אֲמָנָם לְפִי דַעַת הַדְּגוּ"מ וְנוֹב"י מֵהַדוּ"ת סִי' קל"ו וּלְפִי מ"ש הַרִיב"ש בְּסִי' רצ"ג דֵּהִטְעָם מְשׁוּם דְּהוֹנִי קְטַפְרָס וְאֵינּוּ חִיבוּר וּא"כ אֵין רֵאִי מֵהֵתָם נֶגֶד מַה שֶׁנִּרְאֶה מִדְּבָרֵי הַר"ש וְהָרֵא"ש וְכֵן דַּעַת סֵפֶר גִּידוּלֵי טְהָרָה שֶׁם וְלִכְאוּרָה הוּ"א רֵאִי מִפ"ו דְּמַקְנוּאוֹת מ"ח דִּתְנִן דְּאֵם הִי' בְּעֵלְיוֹן מ' סָאָה וְאֵין בְּתַחְתּוֹן מ' סָאָה מְמַלֵּא בְּפִתְחָה עַד שֶׁיִּרְדּוּ לְתַחְתּוֹנָה וּבִיּוֹ"ד סֵעִי' נ' הִבִּיא הַרְמ"א דַּעַת י"א דְּאֵם נִפְרִץ הַפּוֹתֵל שֶׁל מְקַנָּה אֲפִילוֹ אִם נִשְׁאַרוּ מ' סָאָה לְמַטָּה נַעֲשֶׂה הַפֵּל פְּזוֹחֲלִין דֵּהִפֵּל מִתְנוּעָנַע לְצֵאת וְלֹא אֲדַע חִילוּק בֵּין אִם נִפְרִץ הַפּוֹתֵל לְבֵין הַגְּבָהוּ הַמֵּיִם לְמַעְלָה מִן הַפּוֹתֵל וְכֵן מְבֹנָאָר בְּמַהֲרִי"ק שֶׁנֶּרֶשׁ קנ"ו שְׁאֵין חִילוּק בֵּינָה וּא"כ קִשָּׁה פִּינִן דֵּהִגְבָּהוּ הַמֵּיִם עִי"י שְׁמַמְלֵא בְּפִתְחָה א"כ נַעֲשֶׂה הַפֵּל זוֹחֲלִין וְאִיךָ יִטְהָרוּ הַשְּׂאוּבִין וְאֲפִילוֹ הַפּוֹסְקִים הַחוֹלְקִים עַל שְׂיִטָּה זוֹ לֹא הִקְשׁוּ עָלָיו פֶּן אֵלָּא נִוְדָּא דְּמֵיִם שְׂאוּבִין מִן טְהָרִין עִי"י מ' סָאָה מֵיִם זוֹחֲלִין שֶׁל מִי גְּשָׁמִים (וְדוֹחֵק לֹא מֵר דְּמַקְנוּאוֹת הֵינּוּ מְעִין וְאֲפִי' לְפִי מֵאֵי דְּפִלִּיג הַשֵּׁ"ה שֶׁם ס"ק ק"ך עַל הַמַּהֲרִי"ק וּס"ל אִם יוֹצֵא בַע"כ גַּם הַמְרָדְכֵי מוֹדָה מ"מ גַּם לְדַעַת ר"ש אֵינּוּ בְּרוּר דְּמֵיִם שְׂאוּבִין נוֹגְעִין עִם תַּחְתּוֹן הַמֵּיִם וְאֲפֶשֶׁר דְּנִגַּע עִם חֵלֶק הַעֲלִיּוֹן דְּהוֹנִי זוֹחֲלִין וְנִהֵי דְּכָשֶׁר מִפְּחַס' שְׂאוּבִין מ"מ אֲסוּר לַעֲשׂוֹת סִפְקָה דְּרַבְּנָן בְּיָדֵים וְע"כ דְּגַם זוֹחֲלִין מְטַהְרִין): אִיךָ מַה אֲעֲשֶׂה שֶׁהַמַּהֲרִי"ק עֲצָמוּ בְּתַשׁוּבָה הֵהוּא כ' דְּאֵין הַזוֹחֲלִין יְכוּלִין לְטַהַר אֶת הַשְּׂאוּבִין אֵלָּא א"כ הַזוֹחֲלִין מוֹעֲטִין שֶׁבְּטָלוּ לְגַבֵּי רֹב מְקַנָּה שְׂאֵינּוּ זוֹחֵל עִי"י שֶׁ"כ צ"ל דִּתְלִיא בְּב' שְׂיִטוֹת דְּסֵעִי' נ' הַנְּ"ל וְגַם בְּסִפְרָה לְחָם וְשִׁמְלָה רֵאִיתִי דְּפִסְיָקָא לִי דְּזוֹחֲלִין אֵינָם מְטַהְרִין שְׂאוּבִין וּמְסַעֵי' כ"ה דְּמַקְנָה שֶׁנִּשְׁתַּנָּה בְּשִׁנּוּי מַרְאֶה דְּמַכְשִׁיר שְׂאוּבִין אֵינּוּ רֵאִי דְּשִׁנּוּי מַרְאֶה הוּא רַק פְּסוּל דְּרַבְּנָן כְּמ"ש הַרְאָב"ד דְּמַתְחַזֵּי נְמִי פִּירוֹת וְעוֹד תִּי' שֶׁם בְּסִפְרָה לְחָם וְשִׁמְלָה וּלְפִי ענ"ד רֵאִי מִפ"ק דְּמַקְנוּאוֹת דְּמוֹנָה שֶׁשׁ מַעֲלוֹת וְאִי ס"ד דְּמ' סָאָה מִי גְּשָׁמִים מְטַהְרִין שְׂאוּבִין הוּ"ל לְתַנִּי עוֹד מַעֲלָה זוֹ דְּמִי גְּשָׁמִים זוֹחֲלִין בְּמ' סָאָה מְטַהְרִין שְׂאוּבִין אֲפִי' בְּלוֹ שְׂאוּבִין דְּאוֹרֵייתָא פְּשִׁם דְּתַנָּא וּמְנָה מִי תַּמְצִיּוֹת שֶׁלֹּא פִּסְקוּ שְׁמַטְהִרִין מֵיִם טְמֵאִין וְצ"ע וְעכ"פ מִיִּדֵי פְּלוּגְתָּא לֹא נִפְקָא וְתִלְיָא בְּפִלְגוּתָא דְּרַבְּרַבְתָּא וְכָבֵר כ' מִרְן הַגָּאוֹן וְצ"ל בַּחַת"ס חִיו"ד סִי' רִי"ב דְּאֵם יֵשׁ ב' רִיעוּתוֹת דְּמַרְוֹדִין וְרִיעוּתָא דְּרוּקְחָה וְנִוְדָּא יֵשׁ לְחוּשׁ וְכ"ש בְּנִידוֹן הַנְּ"ל פֶּן נִרְאֶה לְפִי ענ"ד לְדִינָא: (וְלִכְאוּרָה נִרְאֶה רֵאִי גְּדוּלָּה מְלִשׁוֹן הַת"כ דְּזוֹחֲלִין אֵינּוּ מוֹעִיל לְטַהַר שְׂאוּבִין דְּאִיתָא בַּת"כ פ' אוֹת קמ"ה מִנִּין אִם טְמֵא יִטְהָרְנוּ ת"ל מְקַנָּה וּמְעִין יֵהִי טְהוֹר אֵין לִי אֵלָּא מְעִין הַמְקַנָּה מְקַנָּה אֶת הַמְקַנָּה וּמְקַנָּה אֶת הַבּוֹר וְכוּ' וּמֵה מְעִין מְטַהַר בְּזוֹחֲלִין אִיךָ מְקַנָּה ת"ל אִיךָ וְכוּ' וּלְשׁוֹן אִם טְמֵא יִטְהָרְנוּ הוּא כְּעִין לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה פ"ו דְּמַקְנוּאוֹת מְשָׁנָה ח' וְשֶׁם קָאֵי אוֹ עַל חֶסֶר מְשִׁיעוּרָה אוֹ שְׁהוּא שְׂאוּבִין וּלְדַעַת הַרְמַב"ם בְּפ' ט"ו מְטוֹמָאֵת אוֹכְלִין דִּין א' דְּפָחוֹת מִמ' סָאָה מְקַבֵּל טוֹמָאָה בְּרִצּוֹן הַלְשׁוֹן בְּדוּוּקָא וְהָא דְּמִסִּיִּים הַת"כ אִי מֵאֵי מְעִין מְטַהַר בְּזוֹחֲלִין כ' בְּקַרְבָּן אֲהָרֹן דִּישׁ לְהַגִּיָּה דְּמַקוּמוֹ לְעִיל לְפָנָי זֶה.

וּלְפִי הַנְּ"ל נִרְאֶה דְּאֲדַרְבֵּה דְּבָא לְלַמֵּד דְּגַם לְעַנְּן הַשְׁקָה בְּעֵינֵי מְקַנָּה אֲשֶׁבְּרוּן וְגַם מְשַׁמַּע בַּת"כ הַנְּ"ל דְּדוּוּקָא מְקַנָּה מ' סָאָה מְטַהַר מֵיִם בְּהַשְׁקָה וּמִיָּשׁוּב קו' סִפְרָה אֲמָרֵי אִשׁ סִי' פ"ו פִּינִן דְּמַה"ת סְגִי לְכָלִּים רְבִיעִית דְּמַקְנָה יֵהִי מוֹעִיל הַשְׁקָה בְּרְבִיעִית כְּמוֹ דְּמוֹעִיל לְדִידִן בְּמַעֲיָן לְאֲדָם דְּלַהַנְּ"ל הוּא גִּזְה"כ דִּילִיף מְקַרָּא בַּת"כ דְּאִיךָ מִיעוּטָא קָאֵי גַם עַל הַשְׁקָה וּלְהַרְמַב"ם פ"ט"ו מְטוֹמָאֵת אוֹכְלִין הַנְּ"ל בְּלֹא"ה לֹא קִשָּׁה שְׁהִרֵי פָחוֹת מִמ' סָאָה מִי גְּשָׁמִים מְקַבְּלִין טוֹמָאָה לְרִצּוֹן מִשָּׂא"כ מְעִין וְגַם לְאִידִךָ שְׂיִטוֹת הָא דְּמֵיִם הַמְבַצְבְּצִין דִּתְנִן בְּמִשְׁנָה ו' פ"א דְּמַקְנוּאוֹת אֲפִילוֹ אֵינָם מ' סָאָה אִם בָּאוּ לְהֵם מֵיִם הַמְבַצְבְּצִין מוֹעִיל הַשְׁקָה הוּא הַלְכָה לְמַמ"ס וּא"כ פֶּל מְעִין חוֹלְחוּלֵי מְחַלְחָלָא וְלֹא גִרַע מִבְּצִבְצִין וּלְכָךְ מוֹעִיל הַשְׁקָה מִשָּׂא"כ בְּמַקְנָה וְהַשְׁתָּא דְּאִתִּית לְהַכִּי י"ל מְסַבְּרָא דְּכִיּוֹן דְּבַעֵי רַק

השקפה ומעניין מחולקתל הני פהשקפה לכל המימות משא"כ במידי דבעי טבילה בתוכו וכיון דביצבין הני פהשקפה שפיר מועיל אפילו במעין כ"ש: והדרן להג"ל דמת"כ נראה דגם לענין השקפה בעינין אשפוןן וא"ש ראיות הש"ף בס"ק נ"ה מסעי' ס' וכמ"ש דהיינו פדעת מרן זצ"ל בחת"ס סי' ר"ח ודרף אגב ראיתי להעיר שלא זכיתי להבין שם דברי מרן זצ"ל דנהי דמעין מטהר בזוחלין מ"מ בעי' שיהי' מונח ע"ג קרקע דהרי קי"ל דאין מטבילין באוויר א"כ הא דמטבילין בזוחלין דווקא במאי דמונח בקרקע וכפרש"י בחולין דף ל"א ע"ב דמטבילין פראשון בגל שנתלש היינו במאי דמחובר בקרקע אבל בנגידון מרן זצ"ל שיהי' הזוחלין באוויר א"כ אפילו במעין אינה ראויים לטבילה וצ"ע (ואפשר פיון דקי"ל בשבת דף ה' ע"ב מים ע"ג מים היינו הנחתן ומיד שפאו ע"ג מים הם פמונח בארץ ורשאים לטבול בהם ולקף מועיל השקפה): והנה לדעת הרמב"ם בפט"ו מטומאת אוכלין הג"ל א"כ לאחר שגזרו ב"ח דבר דמשקין מטמאין פלים א"כ איכ"ל דמה"ט בטלו לרביעית דמקנה למחטין דהמים היו לרצון ויקבלו טומאה ושוב יטמאו להפלי והי' א"ש לשון בטלו רביעית דמקנה שנתבטל מיהו הרמב"ם לשיטתו סובר בפ"ז מטומאת אוכלין דווקא משקין שנטמאו משרץ מטמא פלים: לנ"ד דלכל הפחות במחלוקת תליא אי זוחלין מטהרין שאובין ולקף בנודאי אין לסמוך לעשות מקנה בכה"ג פנ"ל ומ"מ לא ידעתי מהו פל התרדה הזאת בנגידון מקנה שלו דנהי דנעשו זוחלין היו יכולין להגביה מי המקנה שנעשו זוחלין על ידי שישליכו לתוכן אבנים ויגבהו המים וילכו למקנה התסרה פעין דקי"ל ביו"ד סי' ר"א סעי' ס"ו והנראה לפי ענ"ד פתבתי דברי ידידך הדו"ש ה"ק משה שיק מברעזאונע: תשובה קצ"ט בעזה"י יום ה' ב' דתנופה תרל"ג פה ק"ק חוסט יע"א החיים והשלום וכל טוב לידידי הרב המאוה"ג כש"ת מוה' מרדכי נ"י האבדק"ק אסענפ"א יע"א.

מכתבו קבלתי ובו נשאלתי אם יש לסמוך בשיעור מקנה שכ' בספר פרים שלמה שכ' שהוא ששה עממע"ר ורביע שאם נשער באצבע שהוא ז' שעורים נמצא יותר וגם מסתפק לי אם אצבע של ז' שעורים הוא של שיעור מצומצם או מרוחקות וגם לבאר לו צמצום שיעור אצבע והנה אמת נכון הדבר שיצאה שגגה מלפני הרב פרים שלמה שחשב שיעור מקנה עפ"י חשבון ט' קבין שכ' הטו"ז באו"ח סי' תר"ו וחלילה לסמוך על זה שהרי כבר כ' הצל"ח בפסחים דף קי"ו וטרח ומדד שיעור דרביעית עפ"י בצים דהיינו ביצה ומחצה ושוב מדד רביעית עפ"י אצבעות ב' אצבעות על ב' אצבעות ברום ב' אצבעות וחצי וחומש אצבע כמ"ש הרמב"ם בפ"י מביןפורים ומצא שהוא כפול וכבר האריך מרן זצ"ל בעל חת"ס בתשובה הנדפסת אצל חידושי הרמב"ם על קידושין ג"כ לישב סתירה זו עכ"פ גם מרן זצ"ל הסכים דשיעור רביעית הוא בכפלים לערך ג' בצים והטו"ז כ' חשבונו לפי חשבון הבצים וע"ז עלה ט"ו קוואר"ט תשעה קבין שהם ל"ז וחצי זידי"ל מעהרי"ש אסטרייכער זידי"ל.

אבל באמת מה שאנו צריכין לשער במקנה ע"י אצבעות הוא בכפלים. ע"ה זיידע"ל שיעור ט' קבין ומעהרי"ש ואסטרייכער זיידע"ל הם בערך אחד ואונגאריש"ע הם גדולים מהם קרוב לחלק רביעי והזיידע"ל אונגאריש"ש קרוב לח' בצים וא"כ גם שיעור מקנה עולה בכפלים ממ"ש הפרם שלמה ובעינין י"ב עממע"ר וחצי עסטרייכער מא"ס לכל הפחות אמנם גם זה לא סגי לשיעור שכ' הרמב"ם דנהי שיעור אצבע מצומצם דמה"ת משערינין באצבע מצומצם רק לחומר צריכין אנו להחמיר בדאורייתא באצבע שוחקת והרמב"ם כ' לשער בזה בכל מקום והיינו מה"ת דלפעמים בעינין לחומר שוחקת פדאיתא בפ"ק דעירובין דף ג' וכבר כ' הש"ף ריש מקנאות דלענין מקנה בנמדד בשוחקות עולה יותר ב' סאין וחצי ולוג וחצי שהוא לפי ערך פל סאה ו'

קבין וקב ד' לוגין שהם ד' זידי"ל עסטרייכער: אלא שצריכין לחשוב בכפלים פדלעיל וא"כ קב ח' זיידיל וא"כ נותוסף עוד קכ"א זיידיל ונחצי וא"כ שיעור מקנה י"ג עממע"ר ורביע עממע"ר וזיידיל"ל ונחצי ועיקר למדוד גובה המים אנהך ורוחב וגובה באצבעות שיה' מ"ד אלף וקי"ח אצבעות ונחצי דהיינו פשיחשוב במולטיפליצירע"ן צירע"ן אצבעות האנהך עם האצבעות שעולה הרוחב ושוב יחשוב במולטיפליצירע"ן עם האצבעות שעולה הגובה ומשך המדריגות ארפם ורחבם וגבוהם צריף שישלב בפני עצמם לפי ערפם ושיעור אצבע שצנין מעלתו הוא פחות משיעורו ויש בידי קנה מפיש בי"ן שפצנין עליו שיעור אצבע וטפח ושיעור חלה ממרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל לפי מה שמדד הוא כמ"ש בתשובה הנ"ל ואני שולח פה לוטה שיעור אצבע וטפח ואם אמנם שצריף לזה לדקדק בצמצום ולא יוכלתי לצמצם פולי האי מ"מ ידע ויבין ממנו שיעור אצבע: ומה ששאל אם בדיעבד פשר באצבע שאינו משוער פדינו אינני מבין שאלתו הרי אמרו בר"ה דף י"ג ובי"ד סי' ר"א חסר קורטב אינו טובל בו ולכך צריף להרבות שיעורו ולא בצמצום ואם אמנם שלא חדשתי פאן דבר הטרחתי לכתוב מבואר כפי האפשר לי שימצא מעלתו נ"י בו את מבוקשו ואם יהא לאל ידי לעשות לו טובה בנודאי לא אמנע אבל יחזיקו עשרה אנשים בכנה קהלה אחת ואצלינו ב"ה כמו אז ואחתום בברכה דבר ידידו הדו"ש.

ה"ק משה שיק מברעזאווץ תשובה ר' שיל"ת חוסט יום א' ז' אייר תרל"ג לפ"ק. החיים ושלום וכל טוב לתלמידי הרב המופלג כש"ת מו"ה סענדערך אדלער נ"י אבדק"ק יאנקאוואטי יע"א.

מכתבה קבלתי ובשלנותה שמחתי בהודיעה לי שפבר פעלת טוב בקהלתה להדריכם ע"ד התורה והיראה פן תרבה וכן תוסיף ויהא ה' עמה ויאשר כוחה וחיליה חזק ואמץ להרחיב גבול התורה והקדושה וחספי' ה' בינה יצליח ובמה שפכתה לשאול ע"ד המקנה שבקהלתה שנעשית מצופה בטסין הארגז מבחוז והי' נקב פמוצא רימון ואח"כ סתמו בכיסוי וציפוי טס על הנקב מחובר בבדיל ועופרת הנה גוף דין זה פבר מבואר בפפרים ואם רצית לשאול דעתי הי' לה לשאול קודם מעשה כי לכתחילה בנודאי אין לעשות פן דהנה פבר האריף הנוב"י סי' קמ"ב מהדו"ת דאין רשאין לסתום בדבר דהוי סתימה דאף ע"ג דמעיקרא נתבטל מתורת פלי מ"מ השתא דנסתם חזר שוב להיות פלי ואע"ג דהוי פקבעו ולבסוף חקקו מ"מ הא בב"ב דף ס"ו ע"ב איתא דדווקא בשאובין דרבנן יש לסמוך על זה אבל לענין לטבול בכלי דהוא איסור דאורייתא וכמו שהאריף ג"כ בתשובת אמרי אש סי' פ"א אפילו קבעו ולבסוף חקקו אינו דמי למעין ובחקיקה זו אחשבה לבטל שם קרקע מינה ונהי דמרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל האריף לחלוק עליו בזה בסי' קצ"ח ולישב הסוגיא ואסיק בקבעו ולבסוף חקקו מותר לטבול בו ממילא פינו דהפלי הוא הארגז ניקב פמוצא רימון נתבטל מפלי ואפילו אם ע"י סתימה נעשה שוב פלי הוי לי' חקקו ולבסוף קבעו ושרי: מ"מ האחרונים בתשובותיהם רע"ק איגר זצ"ל ובבית אפרים חששו לדברי הנוב"י לענין סתימה ומרן עצמו בתשובה שם סי' ר"ו הביא דברי בית אפרים וחשש לדבריו ואע"ג דשם בתשובה סי' רי"ז כ' דאין להחמיר ולהרהר בקבעו ולבסוף חקקו אין זה סתירה דנודאי לענין קבעו ולבסוף חקקו אין להחמיר אבל אם נקבו פדי לסתום פסתימה ממש החמיר או משום חששה שחשש הנוב"י דבנקב ע"מ לסתום אח"כ אפילו קודם סתימה י"ל דהוי פכלי או כמ"ש בס' גידולי טהרה תשובה ז' דמפל מקום גם קודם סתימה הי' לו מקצת תנאר פלי וא"כ בנודון שלו אם הי' קובע ציפוי הטסין במחובר פשהיה הארגז ניקב במחובר לקרקע וכבר נתבטל לקרקע ושוב ציפיהו בטסין איכ"ל דהוי פפנים חדשות ובתחילת קביעות הטסין לא הי' פלי אלא לבסוף נעשה

כלי יש לדמות זה למ"ש מְרַן זצ"ל בסי' רי"ז דמתיר לכתחיל' וְהוּי כְּעֵין תְּשׁוּבַת פּמ"א ח"ג סי' מ"ב דמתיר ג"כ בפשיטות וְהִסְפִּים עִמּוּ בַסֵּד"ט סי' קצ"ח ס"ק ס"ג.

אָבֵל בְּגִדוֹן דִּילָךְ לְפִי מָה שֶׁפְּתַבֵּת דְּצִיפּוּי הַטְּסִין הִי בְּתֵלוּשׁ אֲדַעְתָּא דְּלִסְתָּנוּם אוֹתוֹ בְּאֶפְסוֹן הַגָּ"ל דְּהוּי סְתִימָה מִיָּן בְּמֵינוּ דְּהוּי סְתִימָה וְכִמוֹ שֶׁרְמַז נָמִי מְרַן זצ"ל בַּחַת"ס סי' קצ"ח וְאֶפְיָלוּ לְדַעַת הַרְמַב"ם פ"ד מְפָלִים דִּין ז' דְּכָלִּים מְצַוְפִין טְהוּרִים וְהָאֵרִיף הַר"י קוֹרְקוּס בַּכ"מ שָׁם דַּס"ל דְּהִצְיָפוּי בְּטַל אִיכ"ל הִיכָא דְּהָאֲרָגוּ שֶׁל עֵץ שֶׁבָר כְּלִי וְהִצְפּוּי כְּלִי שֶׁלֵּם אִי אֶפְשָׁר שֶׁכְּלִי שֶׁלֵּם יֵהָא בְּטַל לְשֶׁבֶר כְּלִי וְהוּי הִצְיָפוּי כְּלִי בַפ"ע וְעוֹד הָא בַּש"ס דִּינָן סוּף חֲגִיגָה לְפִי הַגִּירָסָא שֶׁלָּנוּ לֹא ס"ל כֵּן וְאֶפְיָלוּ לְהַרְמַב"ם אֵין לְמִקְלוּף דִּין טְבִילָה בְּכָלִי מָהָא דְּאֵינָהּ מְקַבֵּל טוּמְאָה דְּלֹא שְׁוּוּיָן וְלֹאֹ בַּחֲדָא מַחֲתָה מְחַתִּינָהּ וְכַמ"ש מְרַן שָׁם וְכַסְפָּר אֶמְרִי אֲשֶׁ דְּהָרִי כְּלִי אַבְנִים וְהַבָּאִים בְּמַדָּה אַעפ"י שֶׁהֵן טְהוּרִין וְלַעֲנִין קַבְּלַת טוּמְאָה לֹא חֲשִׁיבוּ כְּלִי וְאֶסוּר מַה"ת וְא"כ הָרִי דְּמִי לַמ"ש מְרַן זצ"ל בַּסֵּד"ט ר"ו דִּישׁ לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא לְסוּתְמוּ וְשֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת בְּרִזָּא וְא"כ בְּמִקְוֵה דְּקַהֲלָתוֹ נָמִי כֵּן וְבַס' גִּידוּלִי טְהָרָה ג"כ הַחְמִיר אֲלֵא שֶׁכ' שְׁיֻכַּל לַעֲשׂוֹת בְּרִזָּא אֲרֻכָּה הַהוּלְכַת תּוֹף הַקְּרַקַע וְלַחֲבָרָה דְּבִלֵּא"ה הָרִי צְרִיכָה לְהִיּוֹת גַּם בְּמִחְנֻכָּה לְקַרְקַע וְכַנְרָאָה לְפִיעֵנ"ד בְּמִקְוֵה דְּקַהֲלָתוֹ יַעֲשׂוּ כֵּן כִּי כָּל הָאֲחֻרּוֹנִים הַחְמִירוּ לַעֲשׂוֹת מִקְוֵה אֲלֵיבָא דְּכָל הַדְּיָעוֹת כְּפִי הָאֶפְשָׁרִי בְּאִסוּר כְּרַת כְּפִי חוֹמֶר הָעֲנִין וְלֹא חֲדַשְׁתִּי בְּזָה פֶּאן שׁוּם דְּבָר אֲלֵא הַנְּצַעְתִּי הַדְּבָרִים הַנִּרְאִים לְפִי עַנ"ד וְאַחֲתוּם בְּבִרְכָה יְהִי ד' עֲמָה וְיִבְרַךְ אוֹתָהּ פֶּאֲנַת נִפְשָׁהּ וְנִפְשָׁהּ רַבָּה הַדּוֹרֶשׁ שְׁלוּמָהּ: הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבָרְעֵזְאוֹנָע: תְּשׁוּבָה ר"א בַּעֲזָה"י חוּסֵט יוֹם ה' לְסִדְר וְיַחֲזִי תַרל"ה לַפ"ק: הַחֲיִים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְתַלְמִידֵי הָרַב הַמְּוִפֵּלֵג בְּתוֹרָה וְיִבְרָאָה כַּש"ת מוה' מִשָּׁה צְבִי פְּרִידְמָאן נ"י מוֹרָה בְּקַהֲלָה הַאֲטָהֲאִי יַע"א: מְכַתְּבָה קַבְּלָתִי וְבוֹ נִשְׁאַלְתִּי ע"ד הַמִּקְוֵה בְּעִירוֹ שֶׁנִּטְלוּ הַנְּסָרִים מְקַרְקַעוֹת הַמִּקְוֵה וְיֵשׁ שָׁם טֵיט וְעַתָּה מְצַד רְדִיפַת הַמַּיִם א"א לְקַבְּוֹעַ שָׁם נְסָרִים וְמָה יַעֲשׂוּ מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ טֵיט דְּפִסְקַ בִּיּו"ד סי' קצ"ח סַעִי' ל"ג דְּלֹא יִטְבְּלוּ בְּמִקְוֹם טֵיט וְאֵע"ג שֶׁכ' הַש"ף שָׁם דְּהִינּוּ דְּוּוֹקָא כְּעֵין טֵיט הִינּוּ מ"מ כ' שָׁם הַדְּגוּ"מ אֶפְיָלוּ בְּשָׂאָר טֵיט צְרִיכָה הָאֲשָׁה שֶׁתַּגְבִּיָּה רַגְלֶיהָ כְּשֶׁהִיא תַּחַת הַמַּיִם וּמִשׁוּ"ה כ' בְּנוֹב"י מַהְדוּ"ת חִיו"ד סי' קל"ו דִּישׁ לְתַמְנָן מְקַנַת פֶּאֲלָה מִשׁוּם דְּנִרְאָה לוֹ דְּאֵין הַנְּשִׁים נִזְהָרוֹת בְּזָה וְדַעַת מַעֲלָתוֹ פִּינּוֹן דְּבַעֲרִירוֹ א"א לְתַמְנָן עַתָּה וְבַרְש"י שֶׁמְמַנּוּ מְקוֹר הַדִּין מִשְׁמַע דְּוּוֹקָא בְּטֵיט עֲבָה כַּמ"ש הַש"ף גַּם הַנוֹב"י מְסַפֵּים לְהַתִּיר בְּזָה עַכ"ל בְּקִיצוֹר וְלְפִי עַנ"ד דְּבָר גְּדוֹל דְּיִבְרַ הַדְּגוּ"מ הַגָּ"ל וְצְרִיכָה לְהַגְבִּיָּה רַגְלֶיהָ דְּלְפִי הַמְּבֻנָּאָר בְּמַשְׁנֵאוֹת דְּמִקְוֹאוֹת מְצִינּוּ דַּג' טֵיטִין יֵשׁ דְּבַפ"ט דְּמִקְוֹאוֹת מ"ב מְבֻנָּאָר דְּטֵיט הִינּוּ וְטֵיט הַיּוֹצְרִים וְיַתִּידוֹת הַדְּרָכִים הֵם חוֹצְצִין וְאֵין טוֹבְלִין בּוֹ וְיִבְיָאָר שָׁם הַר"ש דְּהַפְּנוּנָה דְּאֵין טוֹבְלִין בּוֹ אַע"ג דְּהַמַּיִם מְקַדִּימִין בְּרַגְלֵיוֹ וְלִכְּהַ מַתִּיר בַּפ"ו דְּמִקְוֹאוֹת לְטַבֵּל מְטָה אַע"ג שְׁרַגְלֶיהָ שׁוֹקַעַת בְּטֵיט הַעֲבָה אַפ"י"ה בְּטֵיט פֶּאֲלוֹ אִם הֵם בְּמִקְוֵה אֵין טוֹבְלִין בְּהֵן מִשׁוּם דְּהוּי חֲצִיצָה: וְדְבָרֵיו מְבֻנָּאָרִים וּמוֹבְנִים הֵיטִיב דְּהָרִי כָּל הַיָּתֵר דְּמוֹעִיל אִם מִיָּם מְקַדִּימִים הוּא מִשׁוּם דְּהוּי כְּהָא דְּתַנּוּן שָׁם בְּמַשְׁנָה פ"ו דְּאִם הַדִּיחָה אֲשָׁה יָדִיָּה בְּמַיִם מוֹתֵרַת לְאַחֲזוֹ בְּאֲשָׁה הַטּוֹבְלַת דְּהַמַּיִם שֶׁתַּחַת יָדִיָּה שָׁהֵם טוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ וְהֵם חִיבּוֹר לְשָׂאָר הַמִּקְוֵה וְכַטּוֹפֵחַ לְהַטְפִּיחַ הוּי חִיבּוֹר וְכִמוֹ שֶׁבִּיָּאָר זֶה הַתּוּוִי"ט בַּפ"ב דְּמִקְוֹאוֹת מ"י וְזֶה שִׁינָּה אִם אֵין שָׁם טֵיט הַחוֹצֵץ אָבֵל אִם יֵשׁ שָׁם טֵיט הַחוֹצֵץ וְיֵשׁ לְחוֹשׁ שֶׁנִּדְּבַק בְּרַגְלֵים וּמְפָסִיק בֵּין הַמַּיִם שֶׁתַּחַת רַגְלֶיהָ לְבֵין הַמַּיִם שֶׁל גּוּף הַמִּקְוֵה וְאֵין כָּאֵן חִיבּוֹר וְלִכְּהַ א"ש וּמוֹבֵן הֵיטִיב דְּלִכְּהַ אֵין טוֹבְלִין בְּמִקְוֵה כְּזֹאת שִׁישׁ בְּהַ טֵיט עֲבָה כְּטֵיט הִינּוּ וּמִטְעַם זֶה קָשָׁה לִי עַל מ"ש הַש"ף לְפָרֶשׁ הָא דְּמְבֻנָּאָר בַּסֵּד"ט קצ"ח סַעִי' ל"ג דְּאֵין לְטַבֵּל בְּמִקְוֹם הַטֵּיט שֶׁכ' דְּהִינּוּ כְּעֵין טֵיט הִינּוּ דְּאֵיף אֶפְשָׁר דְּמִיָּרִי בַּכָּה"ג

דא"נ למה הוצרכו להביא זה משמין' דרש"י ועיין בטור דמכשיר אפילו לכתחילה הא בטיט כה"ג מבואר כפי' במשנה דאין טובלין ועוד.

נראה דגם לפי מ"ש הש"ך הנ"ל ללמד זכות על הנשים הטובלות במקום הטיט דווקא בטיט פעין טיט הינו אסור לכאורה אינו מספיק לפי מ"ש הב"ח והובא בספר ס"ט סי' קצ"ח סעי' י"ד בס"ק ל' דאין אנו בקיאים בטיט הינו ולזה יש לחוש על כל הטיטין וא"כ גם בשאר טיט יש לחוש אמנם אפשר לומר דקושא חדא מתורצת באידה דמסתמא גם הב"ח מירי דווקא בטיט עבה שהוא פעין טיט הינו וגם הש"ך לא מפרש לשון הש"ע אלא בסתם טיט עבה שיש לחוש ולגזור אטו טיט הינו ובזה פליגו רש"י ושאר פוסקים אי גזרינו כה"ג וא"ש ועכ"פ לפי המבואר בטיט הינו וכיוצא בו מבואר במשנה שאין טובלין ובטיט עבה שיש לחוש או לגזור אטו טיט הינו פסקינו ג"כ דאין טובלין בו כדעת רש"י: ויש טיט שני שאין בו חשש כלל דהיינו שהוא פעין טיט הנירוקהמבואר במשנה י' בפ"ב דמקנאות דטובלין בו ולכאורה הי' נראה לי דבטוט כזה רשאין לטבול בו אפילו אם אין המים מקדימין ותימה הוא בעיני על מ"ש הרע"ב והתויו"ט במשנה הנ"ל שהטעם שמטבילין בו הוא משום דהמים מקדימין שהרי במשנה שם אמרינו דטיט כזה מצטרף לשיעור מקנה וא"כ הוא פמים וא"כ ל"ל שיהיו המים מקדימין וצ"ל פיון דרגלי האדם דוחקות וכובשות את הטיט שהיא במקנה ההוא הו"ל כמו שהמים נפרדין מן הטיט ונהרי איתא שם במשנה הא דמטבילין בטיט פי האי היינו דווקא שהמים על גבי הטיט ולכך הנה מקום לחוש ולכך הוכרחו לומר משום שהמים מקדימין: ועכ"פ.

בטיט כה"ג לכ"ע טובלין בו ונהי דבמשנה נקט לשון מטבילין ואיכ"ל דקאי על פלים אבל באדם דיש לו פוּבד ויש לו אצבעות ומשו"ה חייש הראב"ד בס' בעל הנפש והרשב"א ואינה פוסק' כמו שהביא הב"י שם גבי אין טובלין בנמל מ"מ בטיט פעין טיט הנירוק המבואר במשנה הנ"ל נראה דלכ"ע טובלין בו אפילו אדם דהרי בש"ע פיו"ד סי' ר"א סעי' ל"ב כ' סתם דטובלין בו היינו אפילו אדם ובכל הני ב' טיטין דלעיל אין נפ"מ בהגבהת רגלים דבטיס הראשון לעולם אין טובלין שהוא דבוק ומתדבק טובא ברגלי הטובל ובטיט השני א"צ להגביה פיון שהמים מקדימין והוא מחובר למים דינו כמים פדלעיל אמנם יש טיט שלישי שאינו עבה ודבוק כ"כ בטיט הינו וגם אינו כטיט הנירוק ככה"ג מירי מתניתן פ"ו דמקנאות דמטבילין מטה בטיט עבה וסבירא להו לרשב"א ולראב"ד ושאר פוסקים המובאים בב"י שם דדווקא מטה אבל אדם אינו טובל בו דאדם יש לו פוּבד או משום שיש לו אצבעות ונכנס הטיט בין האצבעות לזה אין טובל בו: והרא"ש וב"י הקשו עליהם פיון שהמים מקדימין מאי איכפת לן בכוּבד האדם או שנכנס באצבעות ולפי ענ"ד להסביר את דבריהם דהרי בסעי' ד' שם פסק ברמ"א דגם שאר טיט אם אשה מקפדת עליהם הוי חציצה וצריך טעם למה ומבואר בספר סד"ט דס"ל דאף בשאר טיט כל זמן שהטיט דבוק אין המים באין שם ומפסוק אלא שמסתמא פיון שהטיט לח הוא הוא נימוח במים ועובר ע"י המים ולכך מן הסתם אינה מקפדת וא"כ אם יש פאן טיט במקנה וההיתר לטבול כפר כתבתי לעיל בשם הפוסקים משום דהמים מקדימין ונשארו הרגלים לחים ממים דטופח להטפיח שהם מחוברים להמקנה וקשה פיון דיש שם טיט וכל זמן שהטיט דבוק הא אמרינו דאין המים באים שם א"כ הטיט מפסיק בין המי מקנה למים שפחת רגליו ואנו בעינין שיהי' כל גופו עולה במים בב"א ואיך יכול לטבול ולכן כ' באמת הראב"ד דדווקא במטה שאין לה פוּבד ואין לו סדקים דמסתמא אין הטיט מתדבק לרגלי המטה ולכך מועיל מים מקדימין אבל באדם שיש לו פוּבד וסדקים יש לחוש שהטיט מתדבק בו לפי שעה ומפסיק בין מי המקנה למים שפחת רגליו ולכך

ס"ל דאין טובלין: אלא דלפי"ז לכאור' קשה ממשנה דמקנאות פ"ט דתנן דווקא בטיט הינו וכיוצא אין טובלין אבל בטיט אחר טובלין והתם איירי מתנייתו באדם וקשיא לכאור' על שיטת הראב"ד וסייעתו ולזה תי' הרשב"א לפי הנ"ל דבשאר טיט מועיל הגבהת הרגלים ומיד באותו רגע נימח הטיט וכדלעיל אבל בטיט הינו דמתדבק אינו נמחה בימים ולכך אסור אבל בשאר טיט מושפחת לה היתר ע"י הגבהת הרגלים וא"כ דברי הדגו"מ הם מוכרחים ונכונים ולזה ג"כ אין ראי' מדברי הר"ן שרצה להביא הסד"ט ראי' להש"ף שכ' דווקא בטיט עבה וכו' דאיכ"ל דהיינו בטיט עבה אינו מועיל הגבהת הרגלים אבל בטיט שאינו עבה כ"כ מועיל היתר ע"י הגבהה.

וא"כ בנודאי במקום שיש טיט יש לחוש שצריך להגביה רגליה וא"כ אם אפשר בנודאי צריך לתקן מקנה כזו ולפי שעה צריך להזהיר אותם שיגביהו רגליהם דהיינו פשהו תחת המים יסמכו גופם בפותל שתחת המים כדי שיוכלו להגביה רגליהם בשעה שפל גופם תחת המים ולפי ענ"ד יוכלו לתקן לפי שעה ע"י אבנים אם יש שם אבנים חלוקות או בלבנים שרופים במש"ד' טפחים או יותר באופן שלא יהא בו משום ביענותתא לעמוד הרגלים עליהם בשעה שהן טובלות פן נראה לפי ענ"ד ואחתום בברכה? ה' עמו דברי החותם בברכה המשולשת רב"ד הדורש שלומה: הק' משה שיק מברעזאון: תשובה ר"ב בעזה"י יום ב' שמות תרל"ה לפ"ק חוסט יע"א: התיים והשלום וכל טוב לידידי הרבני הפופלג ומפלא בתורה וביראה הנגיד כבוד שמו תפארתו מוה' יהודא גרינואלד נ"י יושב בשבת תחפמוני בשיראוויץ יע"א: מכתבו קבלתי בשבוע העבר וביקש ממני לחיות דעתי בענין מקנה שנעשה עפ"י השתדלותו וציפיה מתכות בענין שדבקו כל טס וטס בפני עצמה שלא יהא פלי עד לאחר שיקבעו הכל אבל לא נעשה לגמרי עצתו וחישי מעלתו אולי דבקו במקצת הדופן הד' שהי' פרוד מהג' דפנות קודם שנקבעו לגמרי קביעות הג' דפנות אע"ג שאיש אחד בר ישאל שהי' עומד שם אומר שלא נקבע מ"מ חיישי מעלתו נ"י אולי לא דקדק וחס בזה ויותר חשש שבתשובת יהודה יעלה סי' רכ"ו כ' דבענין שיגמר הקביעות לגמרי ובנידון דידי' שרוצין להתזיק הקביעות עוד בשאר דברים ובלא"ה פינון שמצאו הגאונים האחרונים פקפוק על היתר דקבעו ולבסוף חקקו והצריכו לנקוב נקב פמוצא רימון לכן דעתו להניח ג"כ לנקוב נקב פמוצא רימון המבואר בספרים וביקש לחיות דעתי בכל זה: והנה בברייתא המובא ב"ב דף ס"ה ע"ב צינור שחקקו ולבסוף קבעו פוסל את המקנה קבעו ולבסוף חקקו אינו פוסל ודייק הברייתא למתני לבסוף דהיינו אם חקקו ולבסוף קבעו משמע דווקא שחקקו לגמרי ונגמר הפלי ואח"כ קבעו הוא דפסול וכל זמן שלא נגמר הפלי לגמרי לא חשיב פלי לענין טומאה כמ"ש הרמב"ם בפ"ה דכלים וא"כ גם בסיפא דקבעו ולבסוף חקקו היינו דווקא שקבעו לגמרי בקביעות גמור באופן המתקנים ואח"כ חקקו הוא דאינו פוסל ובאמת לפי"ז הדיוקים סותרים אהדדי דמרישא משמע דאם בא החקיקה בפעם אחד עם הקביעות אינו פוסל ובסיפא משמע דווקא קבעו ואח"כ חקקו אבל אם הי' בפעם אחד פוסל ונהי דלענין שאובה דהוי דרבנן איכ"ל לקולא מ"מ לענין טבילה דהוי דאורייתא יש לן לומר לחומרא: ובאמת הכריח מרן בחת"ס חיו"ד סי' רי"ז דאם בא החקיקה והקביעות בפעם אחד ממש מותר לטבול בו וע"כ הלשון לאו דווקא דבנודאי יש לדייק מהתם דבענין קביעות גמור המתקנים דאל"כ לא מקרי תבעו אם הוא רק קביעות עראי אבל אם נקבע בקביעות גמור המתקנים אלא שאדם רוצה להתזיקו ולעבות הקביעות ביותר אין שום סברא לומר ע"י שרוצה לחזק הקביעות עוד ביותר מגרע גרע ונהי קבוע במסמרים קי"ל דמקרי קבוע כמ"ש הרמב"ם בפ"כ ס"ו כו' מכלים וכו' התויו"ט בפ"כ מכלים משנה ה' דהוא הקביעות היותר טוב וכן מבואר בסד"ט בשם מהר"מ פאדווא בסי' קצ"ח ס"ק ג' ונהי דבתשובת הרא"ש

כָּלֵל ל"א סי' ד' כ' גְּבִי סִילוּנִית לְקַבּוּעַ בְּבִנְיָן הֵינּוּ דְבִסִּילוּנִית שְׁיִיף קְבִיעוֹת זֶה אָבֵל מ"מ זֶה מְבֹאָר דְּבִקְבִיעוֹ בְּמִסְמֹרִים הִיא קְבִיעוֹת גְּמֹר וּא"כ אֵין סְבָרָא אִם רוּצָה לְהַפְּכִיל וּלְחַזֵּק הַקְּבִיעוֹת עוֹד יוֹתֵר דְּנִימָא כָּל זְמַן שְׁלֵא הוֹסִיף לְחַזֵּק לֹא יֵהָא מְקַרֵי קְבִיעוֹת וְתוּ דְהַפְּכֵל וְהַחֲזִיזוּק בְּיוֹתֵר אֵינוּ מְחַבְּרוּ וְקָבְעוּ אֵלָּא לְהַבְּרִיחוּ מִהִזְזֵק מְמָקוֹם אַחַר וְאַבְרוּחַ אַרְי בְּעֵלְמָא וּא"כ כְּשֶׁכָּבַר קָבְעוּ וְחִזְקוּ בְּמִסְמֹרִים שְׁל קְוִימָא בְּנוֹדָאֵי הוּא בְּכָלֵל קְבֹועַ אֲפִילוּ לְבִסּוּף חֲקִיקוּ וּמְסַתְמָא גַם כְּנוֹנַת תְּשׁוּבַת מֵהַרִי"א בְּתִשׁוּבַת יְהוּדָא יַעֲלֶה הַנ"ל הוּא לְמַעַט קְבִיעוֹת אַרְעֵי וּא"כ הַדְּרִינָן לְגִידוֹן הַנ"ל אִם הִיוּ הַג' דְּפָנוֹת הַנ"ל קְבֹועִים בְּמִסְמֹרִים בְּדוֹפָן הַפּוֹתֵל שְׁל עֲצִים בְּקְבִיעוֹת גְּמֹר דְּרַרְכוּ לְהַתְקַיֵּים וְנוֹדָאֵי מְקַרֵי קְבִיעוֹת וּא"כ אִם נוֹדַע שְׁהַדוֹפָן הַד' לֹא נִקְבַע בְּמִסְמֹרִים עַד אַחַר שְׁנִקְבַעוּ הַג' דְּפָנוֹת וְלֹא הִי כְּלֵי קוֹדֵם שְׁנִקְבַע בְּקְבִיעוֹת גְּמֹר הִי הַמְקוּהָ כְּשֶׁרָה לְדַעַת הַפּוֹסְקִים הַמְתִּירִים קָבְעוּ וּלְבִסּוּף חֲקִיקוּ: אֵלָּא שְׁהֶאֱמַת כַּמ"ש מַעֲלָתוֹ שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ דְּלֹא סָגִי בְּאַמִּירַת אִישׁ אֶחָד שְׁאוּמֵר שְׁלֵא נִקְבַע בְּמִסְמֹר דְּאֲפִילוּ אִם נִימָא דַע"א נֶאֱמָן בְּמָקוֹם דְּאַתְחִזוּק אִיסוּרָא גַם זֶה אֲפֹשֶׁר שְׁהוּא בְּיָדוֹ לְהַשְׁגִּיחַ עַל זֶה וּלְצוּוֹת לְהֶאֱמָן לַעֲשׂוֹת כֶּף שְׁלֵא לְקַבּוּעַ הַמִּסְמֹרִים עַד שְׁיִגְמֵר קְבִיעַת הַג' דְּפָנוֹת מ"מ הֵא קו"ל מְלִתָּא דְּלֹא רְמִיָּא עֲלֵי דְּאִינְשׁ לֹא אֲדַעְתִּין וְאִינוּ נֶאֱמָן לְהַעֲיֵד אַח"כ כְּשֶׁנּוֹדַע לוֹ שְׁיֵשׁ קְפִידָא בְּדָבָר לְהַעֲיֵד שְׁנַעֲשֶׂה מַעֲיָקְרָא כֶּף א"כ הֵא גְבָרָא דְּלֹא הוּי רְמִי עֲלֵי וְלֹא יַדַע שְׁיֵשׁ קְפִידָא בְּדָבָר הֵהוּא אִיכ"ל דְּאִינוּ נֶאֱמָן מְדִינָא וְשְׁיִיף הַחֲשֵׁשׁ שְׁחֲשֵׁשׁ מַעֲלָתוֹ שְׁנַעֲשֶׂה כְּלֵי קוֹדֵם שְׁנִקְבַע בְּקְבִיעוֹת גְּמֹר כַּמ"ש מַעֲלָתוֹ נ"י וּג"כ בְּאֵמַת הָאֲחֵרוֹנִים יֵשׁ מֵהֶם שְׁהַחְמִירוּ וּבְכַרְט הַגָּאוֹן בְּנוּב"י מֵהַדו"ת ס' קמ"ב: וְאִנִּי אֲמַרְתִּי בְּמָקוֹם אַחַר לִישָׁב הַקְּנוֹשָׂא וְשְׁיֵשׁ לְחַלֵּק אִם רַק מְחֻנְבָר לְקַרְקַע אוֹ שְׁנַעֲשֶׂה לְשִׁמְשׁ גַם הַקְּרַקַע וְגַם נִקְבַע דְּמִקְנוֹאוֹת כְּנִידוֹן הַנ"ל עֵינְקֵר הוּא הַחֲפִירָה לְמִקְוֵה אֵלָּא מְשׁוּם רְפֵשׁ וְטִיט שְׁאֵין הַמַּיִם מְתַקְּיָיִם שֶׁם עוֹשִׂים לְשִׁמְשׁ הַקְּרַקַע אוֹתוֹן הַנְּסָרִים אוֹ צִיפּוּי מַתְּכוֹת וְכִיּוֹן דְּנַעֲשֶׂה הַכֵּל לְשִׁמְשׁ הַקְּרַקַע לֹא נַעֲשֶׂה כְּלֵי כְּדֹאִיתָא בְּכַמָּה מְשַׁנְיֹות בְּמַס' פְּלִים וּבַפ"ח מ"ט יַעֲוִינָן בְּקוּהָ"כ בִּיּו"ד ס' שַׁע"א ס"ק ג' וְאִין כָּאֵן מְקוֹם לְהַאֲרִיף וְכִי בְּשִׁבִיל שְׁאֵנוּ מְדַמִּין נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה וּמְרָן הַגָּאוֹן בַּעַל חַת"ס אַע"ג שְׁקַבַע מְסַמֵּרֵת דְּהַעֲיָקֵר בְּקָבְעוּ וּלְבִסּוּף חֲקִיקוּ דְּכִשֶׁר לְמִקְוֵה וְשְׁאֵין לְפַקְפֵק בְּזֶה מ"מ בְּתִשׁוּבָה ס' רַט"ו חֲשֵׁשׁ ג"כ לְדָבָרֵי הַנוּב"י וְסִיּעָתוֹ לַעֲשׂוֹת נִקְבַע גְּדוֹל כְּמוֹצִיא רִימּוֹן כַּמ"ש מַעֲלָתוֹ לַעֲשׂוֹת וּבְנוֹדָאֵי אֵין נַפ"מ אִם עוֹשִׂין אוֹתוֹ תַּחַת הַשְּׁלִיבוֹת כְּדַעַת מַעֲלָתוֹ וְכ"כ בְּסִפֵּר תַּנְיָא וְיִסְתַּנּוּם הַנְּקַב הֵהוּא בְּסִיד וְאַכְנִיִם שְׁלֵא יֵהִיו הַמַּיִם זוֹחְלִין וְאִם הוּא תַּחַת הַשְּׁלִיבוֹת יְכוּל ג"כ לְהַנִּיחַ לְבָנָה אוֹ אָבֹן שְׁלֵא יֵהָא חֲשֵׁשׁ זוֹחְלִין וְהַחֲכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְהַנְּרָאָה לְפִי עַנ"ד כְּתַבְתִּי יֵהִי ה' עֲמוֹ וְחַפֵּץ ה' בְּיָדוֹ יַצְלִיחַ דְּבָרֵי יְדִידוֹ הַדו"ש: הַק' מְשֶׁה שִׁיק מְבָרַעֲזוֹאוּעַ: תְּשׁוּבָה ר"ג בַּעֲזַהִי"ת יוֹם א' לְסִדֵּר יִתְרוֹ תַרְל"ו לַפ"ק חוּס"ט יַע"א: הַחֲזִיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְהַרְבֵּה הַמֵּאוּהָ"ג הַמְּוֹפֵלֵג כַּש"ת מוה' שְׁמוּאֵל רוֹיזַעֲנוּבוּרֵג נ"י אַבְדֵּק"ק טְשֵׁאבֵא יַע"א: מְכַתְּבוֹ קְבִלְתִּי וְכוּ נִשְׁאַלְתִּי ע"ד הַמְקוּהָ שְׁבִקְהַלְתוֹ שְׁכַתְחִיתָהּ יֵשׁ קְנִיִם לְנִקְוֹתָהּ וּלְפִי שַׁא"א לְצַמְצָם הַרְבֵּה פְּעֻמִּים לְתַחֲבוֹב הַבְּרַזָּא בְּאוֹתָהּ קָנָה בְּחוֹזֵק וְעִי"ז יֵשׁ לְחוּשׁ לְזַחֲלִילָהּ וּלְכַף רִצָּה מַעֲלָתוֹ לַעֲשׂוֹת תַּקְנָה שְׁיִחַבְּרוּ אֵת הַמְקוּהָ לְהַנְהֵר שְׁסֻמוּף לָהּ שְׁהִיא מִי מַעֲיָין שְׁאֵין לְחוּשׁ לְרַבּוּ נוֹטְפִין עַל הַזוֹחְלִין כְּדִי שְׁתַּהֲא הַמְקוּהָ בְּשַׁעַת טְבִילָה מְחֻנְבָר לְאוֹתָהּ נְהַר וְלְסֻמוּף עַל הַטו"ז בְּסִי ר"א ס"ק בְּשִׁאֵם הַמַּעֲעִין הִי זוֹחֵל וְנִמְשָׁף מַעֲיָקְרָא אֵז כְּשֶׁמְחַבְּרוּ לְמִקְוֵה הַמְקוּהָ ג"כ מְטַהֵר בְּזוֹחְלִין וְהַש"ף שְׁכַתְּבֵי שֶׁם בְּס"ק ל"ב סַעִי י' דְּסַתֵּם דָּאִם מְחֻנְבָר לְמַעֲעִין דִּינוֹ כְּמַעֲעִין מְשַׁמַּע לְטַהֵר בְּזוֹחְלִין הֵינּוּ כְּשֶׁרָבָה מִי הַמַּעֲעִין וְכ' שְׁזָה קֶשֶׁה לְהַבִּין וּלְפִי עַנ"ד הַנְּהָ בְּאֵמַת לְכֹאוּרָה סַעִי י' וְסַעִי י"א הֵם סוֹתְרִים זֶה אֵת זֶה דְּבִסְעִי י' מְשַׁמַּע דָּאִם מְחֻנְבָר לְמַעֲעִין מְטַהֵר בְּזוֹחְלִין וּבְסַעִי י"א כ' רַמ"א דְּאִינוּ מְטַהֵר בְּזוֹחְלִין אִם רַבּוּ הַנוֹטְפִין: וְהַנְּהָ בְּסִי ר"א סַעִי נ"ב וְעוֹד שֶׁם בְּכַמָּה דְּוַכְתִּי דָּאִם מְחֻנְבָר מְקוּהָ חֲסִרָה לְמִקְוֵה

אחרת ושהיא ג"כ חסרה אם מחוברת פדינה רשאי לטבול בכל אחת מהן וא"כ ע"כ ע"י חיבור אמרינו שהמעין שבאינה מקנה הי' גם כן פאן והוי פאלו המים היו במקום אחד וא"כ נחזי אנו אם מקנה של מי גשמים מחוברים למעין פדינו א"כ חזינו פאלו המים שבמעין הם פאן במקנה וא"כ אם כל מי המעין רבו על הנוטפין שבמקנה א"כ לכאור' חשבנו פאלו רבו מי המעין על הנוטפין וראוי שיטהר אפילו בזוחלין דדווקא בנהר שרבו נוטפין על הזוחלין בכל משך הנהר אמרינו דאינו מטהר בזוחלין משא"כ פאן דהמעין לחודא והנוטפין לחודא ונתחברו והוי פאלו פולן במקום אחד וכינו שמי המעין רוב שפיר מטהר בזוחלין וא"כ א"ש הא דסעי' י' דברכה שבמחברת למעין דמטהר אפילו בזוחלין מסתמא משא"כ בסעי' י"א דכתב בפירוש דמייירי שמי מעין מועטים לכך שפיר כ' רמ"א ע"ז דאינו מטהר בזוחלין דהוי כמו רבו נוטפין על הזוחלין: ועוד יש לישוב הסתייה הזאת דהנה לקמן בסעי' ס' פסק בג' גממיות שמצטרפין שאם הם בגובה זה מזה אין הזוחלין מערבין וכ' הש"ך שם דהיינו דווקא אם הם מי גשמים אבל במעין אפילו בזוחלין מערבין וכבר תמהתי על זה (לעיל סי' ק"צ) דהא יש ב' טעמים על זה הריב"ש בסי' רצ"ב כ' דהיינו מטעם שאין הקטפוס חיבור וכן הביאו הב"י והכ"מ ומשמע דהכ"מ וב"י רצה לומר עוד אפילו הזוחלין בלא קטפוס אין מצטרפין ומערבין וכטעם שני דיש עוד טעם שכ' הגאון מרן הגאון בעל חת"ס סי' ר"ט פיון דזוחלין אינם מטהרין גם מחברין לא מחברין והפנ"י בגיטין דף ט"ו כ' דאין הזוחלין מערבין מטעם דסופן ליפסק והנפ"מ, בין הנה ב' טעמים דאי הטעם משום דאין הקטפוס מערב א"כ אפילו במי מעין ג"כ אינו חיבור ואפי' לפי מאי שהסביר מרן זצ"ל שם בתשובה סי' ר"ח דווקא אין מערבין אבל מחברין דהיינו לאותו משך דמעין בכל שהוא זהו אפשר לומר אי מעין מטהר בכל שהוא לאדם אבל לדעת הר"י וסייעתו דבעינין מ' סאה ולא סגי אלא אי נימא שפולן מעורבין ומחברין וכינו שקטפוס אינו חיבור ודעת הרמב"ם אפילו במעין אסור ואינו חיבור משא"כ אי הטעם פטעם הב' משום זוחלין אינם ראויים להתערב ולקטבל בי' לכך אינם חיבור משא"כ במעין שפיר מערבין: וא"כ קשה נהי דהש"ך דייק פן מלשון הש"ע אבל תמהני פיון דהב"י משמע דסובר דטעמא דריב"ש דעל דברי המרדכי וראב"י הנ"ל שתי' דנהר מצטרף אע"ג דהוא קטפוס הואיל וסופו לירד כ' דלפי מה שפסקינן פרמב"ם דג' גממיות וכו' מוכח דאפילו בסופו לירד ג"כ אין קטפוס חיבור ואע"ג דנהר מעין הוא מוכח דאפילו מעין וקטפוס סופו לירד אינו חיבור וא"כ קשה האיה העתיק סעי' ס' דווקא מי גשמים נהי דהרמב"ם כ' פן הרמב"ם לטעמי' דסובר מעין מטהר בכל שהוא וא"כ במעין נהי דאינו מעורב מ"מ מתחבר וכמ"ש מרן זצ"ל אבל הב"י דפסק כר"י דגם במעין בעי' מ' סאה ופסק קטפוס אינו חיבור אפילו סופו לירד וא"כ קשה טובא למה נקט דווקא במי גשמים אפילו במעין נמי נימא הכי פיון דקטפוס אינו חיבור ובעינין מ' סאה א"כ לא יהא רשאי לטבול אפילו בתחתונה.

ואפשר דלכך פי' הש"ך בס"ק קכ"ח דנחל היינו בקעה ואינה קטפוס ואע"ג דנקט עליונה ותחתונה מ"מ המה לטעמייהו דבשיפוע מעט אינה קטפוס וכינו דאינה קטפוס ע"כ הא דאין זוחלין מערבין היינו מטעם שכ' מרן זצ"ל כדלעיל וזה שייך במי גשמים משא"כ במעין ולפי"ז היכא דהוי קטפוס גם הב"י והש"ך מודה דאפילו במעין אין מתערבין ועפ"י"ז היו מנושבין דברי הנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' ל"ו דפסק אפילו במעין אין הזוחלין מתערבין ותמה עליו מרן הגאון בסי' ר"ח ור"ט ולפי הנ"ל דבריו מנושבין דשם איירי שהי' זוחל בקטפוס או ניצוק ולכך שפיר אפילו במעין אינו חיבור אלא דהנוב"י ס"ל דאפילו בדרבנן קטפוס אינו חיבור וזה אינו מוכרח כמ"ש לעיל בשם הר"ש פ"ו מ"ח דמקנאות דבדרבנן חיבור וכעת מצאתי בס' גידולי טהרה עמד

בְּזֶה וְהַשִּׁיג עַל הַשִּׁיג וּבְקַטְפָּרְס עֲצָמוּ יֵשׁ פְּלוּגָתָא מְאִי הוּא קַטְפָּרְס הַבִּי בְּסִי ר"ח הַשִּׁיג עַל הַמְּרָדְכִי שֶׁכִּי דְנָהָר מְקַרִי קַטְפָּרְס וְכִי הַבִּי פִּינּוּ דְאִין מְדְרוּן גְּדוּל לֹא מְקַרִי קַטְפָּרְס אֲמָנָם מְדַבְּרִי הַרְמָב"ם בְּפִי הַמְּשֻׁנָּה סוּף פ"ח דְּטַהֲרוֹת נִרְאָה דְּכָל מְדְרוּן נִקְרָא קַטְפָּרְס וְאִין פְּאָן מְקוּמוּ וְעַפ"י הָאֵמוּר מִיְנֻשָׁב סְתִירַת הַשִּׁיג הַנֶּ"ל דְּבִסְעִי י' כ' מְעִין שֶׁהוּא מְשׁוּכָה לְבְּרִיכָה מְשֻׁמַּע שֶׁהוּא שְׁנֵה ע"כ קֹאֲמֵר סְתָם דְּמִטְהַר בּוּ כְּמִעֵין אֲבָל בְּסְעִי י"א קֹאֲמֵר מְקוּנָה שֶׁהִיא מִי שְׁאוּבִין וּמְשׁוּכָה מְעִין עָלֵיו מְשֻׁמַּע שֶׁהִמְעֵין לְמַעְלָה וְא"כ הוּי קַטְפָּרְס אוֹ נִצְצָק וְקִי"ל בְּדְאוּרֵיִתָּא אֵינָה חִיבּוּר וּלְכָף שְׁפִיר פְּסָק דְּאֵם רַבּוּ הַנּוֹטְפִין עַל הַזּוֹחֲלִין אֵינּוּ מְטַהֵר דְּבִשְׁלֵמָא לְעֵינֵן מִים שְׁאוּבִין דְּהוּי דְּרַבְּנָן מְטַהֵר מִשָּׂא"כ לְעֵינֵן זּוֹחֲלִין דְּהוּי דְּאוּרֵיִתָּא וְעַפ"י הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים לְמַעְלָה לְכַאוּרָה בְּנִידוּן הַנֶּ"ל אִם הַחִיבּוּר מִהִנְהָר אֵינּוּ ע"י מְדְרוּן וְקַטְפָּרְס וְנִצְצָק וּמְסַתְמָא מִי הִנְהָר מְרַנְבִין מִן הַמִּים שְׁבַמְקוּנָה הִי מְקוּם לְהַתִּיר אֲמָנָם חֲלִילָה לָנוּ לְסַמְנָה עַל זֶה שֶׁהִרְבֵּה רַאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים שְׁחַלְקוּ עַל גּוּף הַדִּין הִלּוּא הִמָּה הַר"ש פָּרָק ה' מִמְּקוּנָאוֹת מ"ג בְּמַתְנֵי דְּמַעֲיָן הַמוֹשֵׁף וְכו' דְּאֵם רַבָּה עָלֵיו דְּאֵינּוּ מְטַהֵר בְּזוֹחֲלִין וְפִי' הוּא ז' לְדַאֲפִילוּ לֹא הוֹסִיף מִים שְׁאוּבִין אֲלָא שְׁחַפֵּר וְעֵשָׂה חֲרִיץ כְּדִי שְׁיִמְשׁוּכּוּ הַמִּים מְשֻׁם לְמְקוּם אַחַר ג"כ אֵינּוּ מְטַהֵר בְּזוֹחֲלִין וְא"כ בְּנִידוּן הַנֶּ"ל דְּנָהָי דְּהִנְהָר מוֹשֵׁף מ"מ הַמְּשֻׁכָּה ז' אֵל הַמְּקוּנָה נִרְאָה דְּלִהַר"ש אֵינּוּ מְטַהֵר בְּזוֹחֲלִין וְכִמוּ שֶׁהִבִּיא הַטו"ז שֶׁם בְּסִי ר"א סָק"ג בְּנָהָר פָּרַת וְגַם לְדַעַת הַרְמָב"ם פ"ה מ"א הַמִּים שְׁנִמְשָׁכוּ לְבְּרִיכָה כ' דְּדוֹנְקָא אִם אֵינּוּ נִשְׂאָר שֶׁם בְּהַבְּרִיכָה אֲלָא שְׁזוֹחֵל שֶׁם גַּם לְמְקוּם אַחַר אֲבָל אִם נִשְׂאָר שֶׁם בְּמְקוּמוּ וְאֵינּוּ הוֹלֵךְ זּוֹחֵל מְשֻׁם וְלִהְלֵן אֵינּוּ מְטַהֵר.

וְא"כ גַּם לְדַעַת הַרְמָב"ם בְּנ"ד אֵין לְהַקְל כְּפִהַנֶּ"ל וְגַם בְּתַה"ד בְּסִי רַנ"ד הִבִּיא הַטו"ז הַנֶּ"ל שֶׁכִּי דְּוֹנְקָא לְעֵינֵן שְׁאוּבָה מִהִנֵּי חִיבּוּר אֲבָל לֹא לְעֵינֵן זּוֹחֲלִין וְהַסְבָּרָא בְּזֶה דְּדוֹנְקָא בְּשְׁאוּבָה שֶׁהִיא פְּסוּל מְקַרְיִי שְׁנַעֲשֵׂה שְׁאוּב לְכָף הַמְּקַרָּה הַהוּא יֵשׁ לוֹ תַּקְנָה ע"י חִיבּוּר אֲבָל פְּסוּל עֲצָמֵי שְׁאִין לוֹ חִיּוֹת שְׁאִינָם מִים חַיִּים ע"ז לֹא מִהִנֵּי חִיבּוּר וְהַב"ח כ' שֶׁם חִיּוֹת אַחַר דְּדוֹנְקָא לְעֵינֵן שְׁאוּבָה שֶׁהוּא רַק מְדַרְבְּנָן מִהִנֵּי חִיבּוּר אֲבָל לְעֵינֵן זּוֹחֲלִין שֶׁהִיא דְּאוּרֵיִתָּא לֹא מִהִנֵּי חִיבּוּר וְא"כ לְכָל הַנֶּהָף טְעָמִים לֹא מִהִנֵּי הַתַּקְנָה שְׁרוּצָה מְעַלְתוּ לְעֵשׂוֹת וּבִלְא"ה קִשָּׁה לְסַמְנָה עַל חִיבּוּרִים דִּישׁ לְחַוֵּשׁ דְּבָרוּב הַיָּמִים יִתְמַלֵּא כָּל הַצִּינּוֹר הַהוּא בְּאַבְנִים אוֹ בְּטִיט וְעַפְרָ וְלֹא יִהְיֶה חִיבּוּר לְפְעָמִים כַּשְּׁפוּ"ה וְע"כ בְּנוּדָאִי אֵין לְעֵשׂוֹת תַּקְנָה כְּאֵלוֹ אֲלָא צְרִיכִין לְהַתְאָמֵץ שְׁבָאוֹתָה חֲפִירָה שְׁטוּבְלִין בָּהּ לֹא יִהְיֶה שׁוּם חֲשֵׁשׁ שֶׁהַמִּים זּוֹחֲלִין שֶׁם אוֹ יִסְתְּמוּ לְגַמְרִי אוֹ שְׁיִהְיֶה הַדָּק הַיָּטִיב מְהוֹדֵק וְלֹא יִפְתַּח אֲלָא לְזַמֵּן מְרוּבָה וּבְהַשְׁגָּחָה גְּדוּלָה שְׁלֹא יִהְיֶה חֲשֵׁשׁ זּוֹחֲלִין וְלֹא חֲשֵׁשׁ שְׁיִתְמַעֵט הַשִּׁיעוּר הַנִּרְאָה לְפִי עַנ"ד כְּתַבְתִּי דְּבָרֵי יְדִידוֹ הַדּוּר"ש: ה"ק מְשֵׁה שִׁיק מְבַרְעָזָאוּנַע תְּשׁוּבָה ר"ד בַּעֲזַה"י חוּסֵט יוֹם ו' עַש"ק לְסַדֵּר נִיגָשׁ תַּרְל"ז לַפ"ק: הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְאַהֲבִי תַלְמִידֵי הַרַב הַגְּדוֹל הַמְּנֻפֵּל בְּתוֹרָה כַּש"ת מוֹה' וְוַאלֵף סוֹפֵר נִי' רַב בְּבַה"מ"ד דְּעִיר פְּעֻסֵט יַע"א.

כְּבָר הַבְּטַחְתִּי לָךְ שְׁאֲשׁוּב לָךְ בְּדִין בְּרִזוֹת שֶׁל מְקוּנָאוֹת לְאַחַר שְׁאֲרָאָה מ"ש בְּזֶה הַגָּאוֹן מְסַאֲנֵז זַצ"ל בְּתִשׁוּבָתוֹ דְּבָרֵי חַיִּים וְהִנֵּה עֵיקַר שְׁאֲלָתָךְ ע"ד הַבְּרִזוֹת שְׁנַעֲשִׂים בְּפִאֲבֵרִיקְעֵן וְלֹא נִתְיַחֲדוּ לְשׁוּם תְּשֻׁמִּישׁ אֲלָא תַּחֲלַת עֲשִׂיַתָּן שֶׁהַקּוּנָה יִקְבַּעַם לְתִשְׁמִישׁ שְׁיִצְטָרֵךְ לוֹ אִם כְּלִים כְּאֵלוֹ נִקְרָאִים לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַלּוּשׁ וְגַם בְּמְסוּרִים יֵשׁ הֵא סְפִיקָא כּו' וְכ"ש הִיכָא דְּרוּב תְּשֻׁמִּישָׁן ע"י קַרְקַע וְכ' שְׁדָבֵר זֶה יִהְיֶה תַלּוּי דְּאֵם צְרִיף שְׁיִהְיֶה תַּחֲלַת עֲשִׂיַתָּן דְּוֹנְקָא לְשֵׁם מְחַבֵּר וְאֵז הוּא טְהוֹר וְלִפִּי"ז יִהְיֶה תַלּוּי' בְּבְרִירָה וּבְדְאוּרֵיִתָּא אֵין בְּרִירָה אוֹ אוּמְרִי' דְּבִסְתְּמָא אֵינּוּ טְמֵא אֲא"כ עֲשָׂאוּ לְצוּרָף תַלּוּשׁ בְּפִי' וְאֵז אֵינּוּ תַלּוּי' בְּבְרִירָה עַכ"ל בְּקַצְרוֹ: וְהִנֵּה הַשְּׁאֲלָה הַזֹּאת הִי אֲפֻשֵׁר לְפָשׁוּט מְדַבְּרֵי

הרא"ש ספ"ק דסוּפָה גבי מחצלת דהביא בשם ר' ישע' מטרנאני דאזלינין בַּתֵּר הַקּוּנָה אַע"ג דהעולם לוקחין אותן לשכיבה.

והרא"ש השיג עליו משם וסובר דאזלינין בַּתֵּר מְנַהֵג הָעִיר לְמֵאִי הֵן צָרִיכִין אִי לְשִׁכְיָה או לְסִיפּוּף וְעוֹד חוֹלֵק עָלָיו דְּאֶפְיָלוּ אִם הוּא קָנָה לְסִיפּוּף פִּינּוֹן דְּהָעוֹלָם לִוְקַחִין אוֹתָן לְשִׁכְיָה אֲסוּר לְסִיפּוּף בְּהַ מְשׁוּמֵיָא"ע וּבִש"ע או"ח סי' תרכ"ט סעי' ו' שם נראה דפסק פדעת הרא"ש דאזלינין אחר מנהג ורוב ומשמע דאפילו עשה דבר שעומד לשכיבה או לסיפוף והי' פוננתו בהיפוף א"י לבטל ונראה דס"ל דבטלה דעתו כמ"ש המאשש"ק סק"ו וא"כ גם בנידון ה"ל י"ל דאזלינין בַּתֵּר רֹבַח תְּשֻׁמִישׁ הַתֵּיר לְמֵאִי מְשֻׁמְשִׁין בְּאוֹתָן בְּרוּזוֹת דְּמִסְתַּמָּא אִם אָדָם עוֹשֶׂה לְדַעַת הָרֹבַח הוּא עוֹשֶׂה וְאִין זֶה תְּלִי בְּבִרְיָה וְאִם הוּא עוֹשֶׂה עַד הָרֹבַח דְּהִינּוּ שְׁמֻצָּה לְאִנּוּן לְעִשׂוֹתוֹ לְשִׁמּוּשׁ לְקַרְקַע בְּכַה"ג לְרַבֵּינוּ יִשְׁע' בְּנוֹדָאִי מְהֵנִי וְלֵרָא"ש דכ' משום מ"ע איכ"ל דדנוקא במחצלאות גזרי' אַבְל לְפִי דַעַת הַרְמ"א כְּפִי מַה שְׁבִיָּאָר מַחֲזֵשׁ"ק דְּדַעַתוֹ מְשׁוּם דְּבִטְלָה דַעַתוֹ זֶה בְּנוֹדָאִי תְּמוּהָ: וְהִיּוֹתֵר קָשָׁה לִי דַבַּפ' כ"ו מְכָלִים מ"ח אֲמַרִּינוּ דְּעוֹרוֹת שֶׁל בַּע"ב מְחַשְׁבָּה מְטַמְּאָתָן אַבְל שֶׁל עֶבְדָּן אִין מְחַשְׁבָּה מְטַמְּאָתָן וְכֵן פֶּסֶק הַרְמ"ב"ם פִּינּוֹן דְּעִשׂוֹי לְמַפְנֵי אִין מְחַשְׁבָּתוֹ מְחַשְׁבָּה וְזֶה רָאִי לְכַאוּר' לְרַבֵּינוּ יִשְׁע' דְּתַלְמֵי דְּנוּקָא בְּלוֹקַח וְצ"ע אֲמַנְם רְאִיתִי בְּגִידוּלֵי טְהָרָה שְׂאֵלָה ט' דְּפִשְׁטָא דָּאִם אָמַר לְאִנּוּן לְעִשׂוֹת לְצוּרָף מְחַנְבֵּר מְהֵנִי אֶפְיָלוּ נֶגֶד הָרֹבַח וְהִבִּיא רָאִי מְתוּסְפָתָא דַב"מ פ"א גַּם הַרְמ"ב"ם הִבִּיאָה בַפ"ח מְכָלִים וְז"ל הַתּוּסְפָתָא אָמַר לְאִנּוּן עֲשֵׂה לִי שְׁתֵּי זָגִין אַחַת לְבַהֲמָה וְא' לְדַלַּת שְׁתֵּי מְחַצְלָאוֹת א' לְשִׁכְיָה וְא' לְסִיפּוּף טְמֵאִין עַד שְׁיַפְרֵשׁ ר"ש מְטַהֵר עַד שְׁיַפְרֵשׁ אִנּוּן הָעוֹשֶׂה מְחַצְלָאוֹת לְשִׁכְיָה אִם רֹבַח מִן הַטְּמֵא טְמֵא עַד שְׁיַפְרֵשׁ לְטְהָרָה וְאִם רֹבַח מִן הַטְּהוֹר טְהוֹר וְכֹו' וּמִפְּאֵן הַקְּשָׁה ג"כ בַּס' גִּידוּלֵי טְהָרָה הַנ"ל עַל הָרָא"ש וְר"י הַנ"ל מְתוּסְפָתָא דְּמַחְלָק בֵּין רֹבַח קְשִׁיָּא עַל רַבֵּינוּ יִשְׁע' וְעַל הָרָא"ש קְשִׁיָּא דְּלָמָּה נִיחֹוֹשׁ בְּדַבָּר הַמּוֹתֵר מְדִינָא וְקוֹשְׁיָא זֶה לֹא קְשִׁיָּא דְּנֵהִי דְּלִדְיָדִי' שְׂרִי פִּינּוֹן דְּאָמַר לְאִנּוּן לְעִשׂוֹת מְחַצְלָת זֶה לְסִיפּוּף אַבְל לְכ"ע אֲסוּר וְאַתָּא כ"ע לְסַפְיָכִי בְּהוּ אַבְל קוֹשְׁיָא שְׁנֵי דְּגַם בְּסִילוּגִית נִימָא פֶּן גַּם בְּזֶה יֵשׁ לְחַלֵּק דְּסוּפָה לְכָל מְסוּר דְּכָל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל מְחַנְיֵב לְעִשׂוֹת לוֹ סוּפָה בֵּין חֶבֶר וּבֵין ע"ה וְשִׁפִּיר אִיכָּא לְמִיחֹוֹשׁ דְּלָמָּא אַתָּא לְסַכּוּכֵי בְּהוּ אַבְל גְּבִי מְקוּנָה דְּפִסְקִינוּ בִּיּו"ד סי' ר"א דְּרֹבַח מְצוּיָין אַצֵּל מְקוּנָה מוֹמַחִין הֵן א"כ לִיכָּא לְמִיחֹוֹשׁ פְּלֵל לַמ"ע א"כ לֹא נִשְׂאָר קוֹשְׁיָא רַק עַל רַבֵּינוּ יִשְׁע': וּבְאַמַּת נִרְאָה לִי דְּרַבֵּינוּ יִשְׁע' בְּעִצְמוֹ מְתַרְץ קוֹשְׁיָא זֶה דְּנִקְט בְּלִישְׁנָא תְּגָרִים מוֹכְרִים וְע"כ דְּלֹא מִיִּירֵי דְּהָאִנּוּן עִצְמוֹ מוֹכֵר וּבְכַה"ג נִרְאָה דְּהָאִנּוּן אִינוּ יוֹדַע אִם רֹבַח הַקּוּנָה הוּא לְסִיפּוּף וְאֶפְשָׁר דְּהַתְּצֵר מוּלִיף הַסְּחוּרָה מְמָקוֹם לְמָקוֹם עַל הַשּׁוּק וּלְכַה"ס"ל דְּאֶפְיָלוּ אִם הָרֹבַח עוֹשִׂין לְסִיפּוּף אֶפְי"ה אִין הָאִנּוּן עוֹשֶׂה אוֹתָן עַל דַּעַת הַהוּא וּלְכַה"כ ר"י דְּתַלְמֵינֵן בְּלוֹקַח אֲלֵא דְּלְכַאוּר' עֲדִינּוּן קָשָׁה דְּאִיף נִימָא דָּאִם לְקַחוּ לְסִיפּוּף יְהֵא מוֹתֵר לְסִיפּוּף בְּהָ הָא דִּין זֶה דְּאִין מְסַפְכִין בְּדַבָּר הַמְּקַבֵּל טוֹמְאָה הוּא דְּאוּרִייתָא וּבְדְּאוּרִייתָא לֹא אֲמַרִּינוּ בְּרִיָּה וְע"כ נוֹכַל לְמִילָף מַר"י וְרָא"ש דְּלֹא פְּלִיג עָלֵי' בְּזֶה דָּאִם נַעֲשֶׂה סְתָמָא וְלֹא יִחְדוּ לֹא לְתַלְוֹשׁ וְלֹא לְמַחְנְבֵּר סְגִי בְּמָה שְׁמִיחְדוּ אַח"כ לְמַחְנְבֵּר וְל"צ לומר דְּאִיגְלָאִי מְלִתָּא לְמַפְרַע פִּינּוֹן דְּמַעֲקָרָא לֹא הִי' חָל עָלָיו שׁוּם שֵׁם וְכִשְׁמִיחְדוּ לְמַחְנְבֵּר סְגִי וּמוֹכַח פֶּאֵן דְּדוּנוּקָא אִם עֲשֵׂאוּ לְתַלְוֹשׁ אֲזַ חָל עָלָיו שֵׁם פְּלִי לְטוֹמְאָה מִשָּׂא"כ אִם עֲשֵׂאוּ סְתָמָא וְכ"כ הַנוּב"י מֵהַדוּ"ת חִיו"ד סי' קל"ז לְעַנְיָן מְסָמְרִים שְׂאִם קָנָה מִתְּגָר רִשְׁאִי לְקַבְּעוּ בְּמַחְנְבֵּר וְשְׂרִי: וְעוֹד נִרְאָה לִי לִישָׁב דְּבָרֵי ר"י דְּלְכַאוּר' קָשָׁה לִי לְדַעַת הַרְי"ף בְּקִדּוּשִׁין דְּרַף נ' בְּסוּגִיָּא דְּסִבְלוּנוֹת שְׁכ' הַר"ן וְרִשְׁב"א וְרִשְׁב"א דְּטַעֲמָא דְּהַרְי"ף דְּפִסְק דְּאֶפְיָלוּ אִם רֹבַח מְסַפְלוּ וְהַדָּר מְקַדְּשֵׁי אֶפְי"ה חִיִּישִׁין לְקִדּוּשִׁין דְּדוּנוּקָא בְּרֹבַח הַתְּלוּי בְּטַבְּעַ אֲזַלִּינוּ בַּתֵּר רֹבַח מִשָּׂא"כ בְּרֹבַח הַתְּלוּי בְּמִנְהַג רֹבַח בְּרֹבַח דְּתַלְוִי בְּרִצּוֹן דְּעִשׂוֹי לְהַשְׁתַּנּוֹת לֹא אֲזַלִּינוּ בַּתֵּר רֹבַח

א"כ קשיא על התוספתא ועל הלכתא דרמב"ם שם פסק ג"כ פהרי"ף ועיין באה"ע סי' מ"ה דפסק פן ועיי"ש בב"ש וצ"ל דדווקא בא"א ה"מירו כמ"ש הר"ן והרשב"א שם ולכך סמך הרא"ש פאן על הרוב והמנהג אכל ר"י איכ"ל דס"ל פהריטב"א שם דמשמע מדבריו דרוב התלוי במנהג לא אזלי בתרין מצד חומרא וזה אפילו מדוקדק מדבריו דכ' דרוב מחצלת אינם עשויין לשכיבה כמ"ש וא"כ לא צריך שיעפרש לסיפוף וע"כ דס"ל דלא סמכינן על האי רוב לקולא לכך אמר דאזלינן בתר הקונה: ובזה מוכן הרמ"א הנ"ל שהקשינו עליו שכ' אפילו אם מפרש לסיפוף בעינן דווקא שיהא רובא לסיפוף דלפי הנ"ל א"ש דנגד הרוב ונדאי אינו מועיל אפילו אם מפורש האומן לסיפוף דכבר הבאתי לעיל דמחשבת האומן לענן עורות אינו מועיל כיון דעל דעתו למפורש למאן דאתא לידן ולכך אינו מועיל מחשבת האומן אלא א"כ גם הרוב מסייע לו אבל לעולם אם הקונה שרוצה לקנות אומר לאומן שיעשה אותה לתורה בארץ בכה"ג ונדאי מועיל גם להרמ"א פן נרא' לפיענ"ד נכון: ועכ"פ בפרזות שאנו דנין עלי' אין היתר אחר אלא א"כ מצנה לאומן לעשות אותן לחבר עם הקרקע דהיינו חיבור גמור או בבנין ע"י מסמרים ושיעשה טס של הפרזא רחב שיוכל לתורה בחיבור גמור או במסמרים או בהיתוף אבר חיבור המתקנים ובזה אפשר לישב התוספתא במקוואות פ"ו מ"ה אבק של בית המרחץ טמא והביאה התוספתא משום דאינו נעשה אלא לשמש את הקרקע ותמהו על זה דאדרבה ע"י שנעשה לשמש את הקרקע הוא טהור כדמוכח מפנה דוכתי במס' פלים ולהנ"ל אמרתי דאפשר לומר הפנונה דאינה אלא לשמש את הקרקע דאינו חיבור גמור אלא שימוש עראי דתיבת את מצינו הרבה פעמים דקאי על הטפל וכדדרשינן את בשורה את הטפל לבשרה: ועפ"י הנ"ל אפשר לישב הקושיא שהקשה הנוב"י בסי' קמ"ב במהדו"ת דהא אמרינן ב"ב ס"ו ע"ב דחיבור לקרקע מועיל בשאובה דווקא בשאובה משום דהוי רק מדרבנן משא"כ בעלמא והיינו דבר שהוא עפ"י הרוב מועד ומיוחד לתלוש והוא רוצה ע"י החיבור לבטל הרוב זה אינו מועיל רק לרבנן אבל דבר שלא הי' עליו שם פלי ומעיקרא ועד סוף הי' עומד לחבר ולא אחשבה לשמש עמה בתלוש וחיבר אח"כ בחיבור גמור בכה"ג שפיר איכ"ל דגם רבנן מודו דמחובר לקרקע פקרקע דמי אפי' בדאורייתא ואין פאן מקום להרחיב הדחיבור בזה.

ועתה נבוא לגוף דין הפרזא מצד עצמה הנה מרן הגאון בעל חת"ס וצ"ל בפי"ד סי' רי"ח כ' בפשיטות דלא מקרי פלי פלל ואינה דבר המקבל טומאה אפילו אם לא חיברה לקרקע ונראה דס"ל דהוי רק במסמרים דקי"ל דטהורים ועיין ברמב"ם פ"י דכלים בזה.

אמנם דעת הגאון בס' גידולי טהרה בסי' ט' פשיטא לי' לאידך גיסא דברזא הוא פלי גמור דנהי דס"ל דהא דאמרי' גבי פלי מתכות אפילו פשוטיהן טמאין היינו אם עשה פלי אע"ג דאין לו בית קיבול טמא אבל דבר שאינו פלי פגון טסין של מתכות זה אינו מקבל טומאה וא"כ קשה עליו אמאי ס"ל במסמרים דכל טהרתן משום דעשויין למחובר ובשלמא בברזא איכ"ל דחשיבא חלק מן הצינור וע"י תרנוייהו נעשה פלי הראוי להשתמש והוי כעין מספורת של פרכים עיי' בשבת דף נ"ח ע"ב אבל במסמרים לכאורה נראה דלא חשיב פלי מיהו במשנה והרמב"ם עצמו בפ"י מפלים משמע ג"כ פן דכ' דאם תקע מסמר בפותל אינו טמא וע"כ משום דהוי כמחובר לקרקע דהפותל אע"ג דהוי תלוש ולבסוף חברו היכא דביטל הוי כמחובר לענן זה וכן מוכח לכאורה מדברי המג"א בסי' תרכ"ט סעי' ח' מיהו ה"מ איכ"ל דקאי אבלאות מיהו בתשובת הרשב"א סי' רי"ג כ' להדיא דמסמרים מקבלי טומאה א"כ מוכח דגם רשב"א סובר כגידו"ט הנ"ל וכיון דבמסמרים ס"ל פן מכש"כ בפרזות והגאון מסאנז בתשובתו בד"ח ח"א סי' מ"ה האריף ויש לו

שיטה ג' דס"ל ג"כ דברזא הוא פלי ואפי"ה אינו פלי מ"מ נראה מדבריו דפשוטו פלי מתכות אפילו אינם פלי כגון טסין של מתכות ס"ל שם דמקבלין טומאה וכבר האריה בספר גידולי טהרה והכריח אע"ג דפשוטי פלי מתכות מקבלו טומאה מ"מ פלי מיהו בעינין עיי"ש שביאר הפל על מכונו (וגם ס"ל דהחיבור בעינין דווקא לקרקע ולא לפותל דהוי פתלוש ובס' גידולי טהרה בתשובותיו כ' בהדיא דגם חיבור לפותל מהני וכן מוכח מדברי הרמב"ם פ"ו דכלים לענין מסמר שתתבו בפותל אינו מקבל טומאה וכן נראה לי ועוד צונח שם על המקוואות במרחץ אפ"ען שהן תחת יד גוים ולפעמים הבלנים נוטלים ברזא מן המיועד ומיוחד לתלוש ונותני' למחוב' ובההדין עמו ובנודאי צריף שמי'ר' וזהירו') ועכ"פ בנידון הברזות ומסמרים בנודאי אם מצוה לאנמן לעשותן לצורף מחובר בקרקע מועיל אליבא דכל הדיעות בתנאי שנעשו לקרקע ונתחברו בחיבור גמור דשרויפ"פען פבר ביאר בג"י טהרה דזה אינו חיבור וצריף לעשות בברזות ההם טסין או טבעות באופן שיוכלו לחברם בחיבור גמור לקרקע אז רשאי לקבוע הברזא בתחתית המקנה כדי לנקותה וכבר פתבתי בשם הנוב"י שכ' בשם המל"מ והגידולי טהרה כ' שהוא בתוספתא דאם נעשה דבר סתמא לא לצורף תלוש ולא לצורף מחובר אזלינן בטר לוקח אותם למחבר לעשות מקנה וכיוצא בהן שרי באופן הנ"ל בחיבור גמור וכן אם רוצה לקבוע ברזא בסוף הצינור באופן הנ"ל בנודאי שרי ובצינורות המחברין לקרקע בחיבור גמור ויש להן ברזא והם מחוברין מצד אחד למעין או לנהר והנקב שפצד המעין הוא כשפנ"ה ונחברה למים הקיל ג"כ בספר גידולי טהרה דהרי אין החשש אלא בשביל המים שבתוך הצינור והן מחוברין למעין לא נעשו שאובין ע"ש שכ' צדדים לזה ועכ"פ ברתוי הנראה לפי ענ"ד בענין הברזות והמסמרים לעשות מקנה לכתחילה בנודאי טוב ויפה לצוות לאנמן לעשות דברים הנ"ל לצורף מחובר ואם לא חדשתי בדברים הנאמרים למעלה אפי"ה כדי לעשו' מבוקשה הארכתי קצת בזה ואחתום בברכה המשולשת יהא ה' עמך ויברך ה' אותך ואת ביתך וגם אמינא לכם מזל טוב דברי רבך הדו"ש ה"ק משה שיק מברעזאוע תשובה ר"ה חוסט חודש אב תרכ"ד לפק ישאו הרים שלום להרב המאוה"ג חרוץ ונשנון כש"ת מו"ה אפרים פישל שרייבר נ"י האב"ד בק"ק נאנאש יע"א.

מכתבו קבלתי וביקש ממני לחוות דעתי בענין מקנה דקהלתו שנעשה בתובה נקובה בב' נקבים א' פמוציא רימון וסתום באבן והב' סתום בברזא של עץ ונפתח בשעת טבילה והתובה נקבע בבנין מונחת בבאר מי מעין על הארץ ומי הבאר מקיפה ומעצמו יבאו המים למעלה משיעור ע"י הנקב וכששופכין לתוכה מים חמין ופותחין הברזא יזחל ממנה עד יהי שנה וא"א להמתין עד שיהי שנה שאז יהי המים פחותין משיעור זרת למעלה מטבור הנטבל ולכך מוכרחין לטבול בשעה שעדיין המים זוחלין וא"כ יש חשש זוחלין כדאיתא בס' אמרי חש בתשובה פ"ב ובנוב"י סי' קמ"ג וע"ז דן מעלתו דאיכ"ל דזוחלין מקרי רק אם זוחל ע"ג קרקע וכ"ש היכא דזוחל לאשבורן לא חשיב זוחל והביא תשובת תשב"ץ ח"ג סי' ד' דזוחל לתוך הבית וקוּתלי הבית מעפבין לא מקרי זוחל וכ"ש ענין הנ"ל ועוד טעם ב' דבתובה הנ"ל מלבד ב' הנקבים הנ"ל יש נקבים קטנים ב' או ג' פכונס משקה וא"כ מחובר לעולם למעין ואיכ"ל דדינו כמעין לטהר בזוחלין ולבסוף סיים מעלתו לסלק חשש זוחלין רוצה לסלק ולבטל הברזא אלא לעשות על שפו"ה פיסוי אכן שלא יצטרף להוציא בשעת טבילה שלעולם יתבטל מתורת פלי עכ"ל בקצרה כפי המצטרף: והנראה לפי ענ"ד בזה בעזה"י דכל זוחל שניכר זחילתו בין על המים ובין על הארץ מקרי זוחלין דכללא נאמר דמקנה אינה מטהרת אלא באשבורן וכ' שם הרמב"ם בפ"א מ"ז דמקוואות דאשבורן היינו במקום מקושר ניחו בו המים ונעמדו ובפ"ח דטהרות מ"ט כ' אשבורן הוא מקום

המקונער שײַנחוּ בו דְּבַר הַנּוֹזֵל וְאַפִּילוּ זוּחַל לְאַשְׁפּוֹרֵן אַחַר אוּ לְבֵית לֹא מְקַרֵי אֲשַׁפּוֹרֵן דְּכַל שְׁזוּחְלִין אֵינֶם חֲשׁוּבִים וְכֵאלוּ נִזְחְלוּ כְּפָר וְכֵן נִרְאֶה מִדְּבַר הַרִיב"ש ס' רצ"ב וְכֵמוּ שְׁבִיאָר מֶרֶן זצ"ל בַּחַת"ס ח'ו"ד ס' ר"ט שְׁלֶכֶף אִם מְחִיצוֹת הַחִיצוֹנוֹת מְעַכְבִּין הַזְחִילָה לֹא חֲשִׁיב זוּחַל הוּאִיל וְהַמִּים הֵם שְׁבִין לְמִקּוֹמָן וְכֵן נִרְאֶה מִדְּבַר הַר"ש פ"ד דְּמִקְנֹאוֹת מ"ז בַּמ"ש שֶׁם שְׁזוּחְלִין לְבֵית עֵי"ש וְכֵן מִסְתַּבֵּר וְזֶה דְּלֹא כַּתְּשֵׁב"ץ הַגַּ"ל וְסִפֵּר הַתְּשֵׁב"ץ אֵינוֹ בְּיַד לְעֵינֵן בּוֹ טַעְמָא דִּידֵן וּמִיָּהוּ הִי נִרְאֶה דְּזֶה דְּוֹקָא אִם אֵין חִיבּוֹר כַּשְׁפו"ה בֵּין אֲשַׁפּוֹרֵן זֶה לְאַשְׁפּוֹרֵן שְׁבִימָקוֹם שְׁזוּחַל דָּאִם יֵשׁ כַּשְׁפו"ה שְׁנִיָּהֶם כָּחַד חֲשִׁיבוּ וְהִלְכָה לַמַּמ"ס דְּכָל שְׁיֵשׁ בְּזֶה הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּזֶה וּשְׁנִיָּהֶם כְּאַחַד וְלֹא שְׁנִיָּהֶם לְמִקְרֵי זוּחְלִין מ"מ גַּם זֶה אֵינוֹ מְוַכָּרַח וְכֵן מְשַׁמַּע לִי מִלְּשׁוֹן מֶרֶן זצ"ל ס' ר"ט הַגַּ"ל דְּמִשְׁמַע דְּוֹקָא נְגִיעַת מִים בְּמִים לֹא חֲשִׁיב זוּחְלִין אֲבָל זוּחַל מְמַשׁ מִן הַמְּקַנָּה הַעֲלִיּוֹנָה לַתְּחַתּוֹנָה הַמִּים שֶׁל מְעַלָּה הַזְחִילִין כְּאֵלוּ אֵינֶם וְכֵאלוּ כְּפָר כְּלוּ וְלֹא יֵהָא חִיבּוֹר גַּם מְעַתָּה אֵינוֹ מוֹעִיל וְהֵינּוּ כְּטַעַם הַרְמַב"ם פ"ח מִמִּקְנֹאוֹת דָּאִין הַזְחִילִין מְעַרְבִין וּפְסָקוּ ג"כ בַּש"ע ס' ר"א סע' ס' דָּאִין הַזְחִילִין מְעַרְבִין אֲלֵא א"כ עֲמָדוּ וְאַיְקָא לְמִימַר הַטַּעַם פְּנ"ל: וּבְזֶה מוּכָן דְּבַר הַש"ף שֶׁם ס"ק קכ"ט שְׁכ' דְּוֹקָא בְּמִי גְּשָׁמִים וְלִהַגַּ"ל מוּכָן דְּגַבֵּי מַעִין אֵין זוּחְלִין רִיעוּתָא דְּזֶה דְּרַף הַנּוֹנִיָּתוֹ וְחִיּוּתוֹ דָּאִי טַעַם זוּחְלִין אֵין מְעַרְבִין כַּמ"ש הַרִיב"ש בַּס' רצ"ב מִשׁוּם קְטַפְרָס אֵין סְבָרָא לְחַלֵּק בֵּין מַעִין לְמִי גְּשָׁמִים וְלִש"ף צ"ל דְּמִיָּרֵי שְׁאִינָה קְטַפְרָס וְגוֹבָה רַק מְעַט וְכַמ"ש הַב"י בְּשֵׁם הַפְּרָדְכִי מִיָּהוּ מֶרֶן זצ"ל בַּס' ר"י סוּבֵר דְּאַפִּילוּ קְטַפְרָס אֲפִילוּ בְּמִי גְּשָׁמִים אִם נִשְׁאַרוּ בְּגוֹמָא הַתְּחַתּוֹנָה דִּהֵינּוּ סוּפָה לִירַד הָיִי חִיבּוֹר וְאַפִּילוּ זוּחְלִין מְעַרְבִין מִיָּהוּ נִיצוּק שֶׁהוּא בְּאוּרֵי נִרְאֶה לַכ"ע אֵינוֹ חִיבּוֹר אֲפִילָּא בְּמַעֲנֵן וְאַפִּילוּ סוּפּוֹ לִירַד וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּגִיטִין דְּרַף ט"ז ד"ה הַנִּיצוּק וּבְזֶה מִיָּשֵׁב הַמַּג"א בַּס' קנ"ט ס"ק י"א קְוִשְׁיַת הַש"ף ס' ר"א ס"ק פ' כַּמ"ש הַמַּחֲזָה ש"ק שֶׁם וְתִימָה מַמ"ש מֶרֶן שֶׁם ס' דִּהַש"ף שְׁפִיר מְקַשָּׁה מְשַׁמַּע דְּאַפִּילוּ נִיצוּק חִיבּוֹר בְּמַעֲנֵן וְלֹא מְשַׁמַּע כֵּן וְכַמ"ש בְּפִשְׁטוֹת הַמַּג"א הַגַּ"ל וְצ"ע מ"ש בְּתַשׁוּבָה (סִימָן ק"צ) לְעִיל: וְעַכ"פּ בְּאֵינוֹ מַעִין זוּחְלִין אֵין מְעַרְבִין שְׁגַם מֶרֶן זצ"ל לֹא סָמַךְ עַל דְּבַרְיוֹ וְא"כ בְּנִידוֹן הַגַּ"ל הָיִי זוּחַל וְעַתָּה נְבוֹא לְטַעַם הַב' הוּאִיל וְיֵשׁ נְקֻבִים וְלַעוֹלָם מְחוּבָּר לְמַעֲנֵן דֵּינוּ כְּמַעֲנֵן הַגָּה מַצַּד חִיבּוֹר אֵינוֹ מוֹעִיל נְקֻבִים כְּכּוֹנֵס מְשַׁקָּה אֲפִילוּ לְדַעַת הַר"ש בְּמִקְנֹאוֹת ספ"ד וּפ"ה דְּסוּבֵר דְּסָגִי כְּכּוֹנֵס מְשַׁקָּה הֵינּוּ לְבַטְלוֹ מִתּוֹרַת פְּלִי אֲבָל לְחַבֵּר בְּעֵינֵן כַּשְׁפו"ה כִּי אִם בְּשִׂאוּבִין דְּרַבֵּנָן כְּדִקְי"ל בְּסַעֲרֵי נ"ג דְּסָגִי בְּחִיבּוֹר כְּשִׁעוּרָה וְא"כ כְּכּוֹנֵס מְשַׁקָּה לַכ"ע לֹא חֲשִׁיב חִיבּוֹר מ"מ י"ל דִּהְיִי כְּמַעֲנֵן דְּלִפִּי הַנִּרְאֶה אֲוֹן הַתִּיבָה הַגַּ"ל שְׁבִימָקוֹם שֶׁם הַמִּים מְמַעֲנֵן אֲלֵא שְׁהוֹפְסֵק וּבְטַל דִּין מַעִין מְמַנּוּ כְּדִאִיתָא בִּי"ד ס' ר"א סע' י' וְעֵינֵן בְּתַשׁוּבוֹת מֶרֶן זצ"ל ס' ר"ט וְכָל זֶה בְּהוֹפְסֵק לְגַמְרֵי אֲבָל אִם לֹא נְפִסֵק לְגַמְרֵי אֲפִילוּ כְּנִיסַת הַמַּעֲנֵן וְהַנְּבִיעָה הֵם נְקֻבִים קְטַנִּים לֹא מְקַרֵי נְפִסֵק הַמַּעֲנֵן דִּהְרִי כָּל נְקֻבֵי נְבִיעַת הַמַּעֲנֵן הֵם קְטַנִּים וּבִיּוֹמָא דְּרַף ע"ז ע"ב אֲמַרִּינוּ דְּמַעֲנֵן הַיּוֹצֵא מִבֵּית הַמְּקַדָּשׁ הַנְּבִיעָה כְּקַרְנֵי חֲגָבִים וְאַח"כ נִתְרַבָּה וְאַפִּילוּ כְּשֶׁר לְטַבִּילַת גְּדָה כְּדִאִיתָא הֵתָם כֵּן נִרְאֶה לְפִיעַנ"ד: וְגַם אֲפִילוּ הוֹפְסֵק לְגַמְרֵי וְהַשְׁתָּא חִיבּוֹר כַּשְׁפו"ה שׁוֹב חוּזַר לְדִין מַעֲנֵן כְּדִאִיתָא שֶׁם סע' מִיָּהוּ לְפִי מ"ש הַש"ף שֶׁם ס"ק אֵי גַם שְׁלֵא בְּמִקּוֹם שֶׁהִי מְהַלֵּךְ בְּתַחֲתִילָה מְטַהֵר בְּזוּחְלִין וְתַלְי' בְּפִלְגֻמָּתָא הַמוּבָא בַּש"ף שֶׁם ס"ק י"א אֵי גַם שְׁלֵא בְּמִקּוֹם שֶׁהִי מְהַלֵּךְ בְּתַחֲתִילָה מְטַהֵר בְּזוּחְלִין וְזֶה בְּיִצְרָתִי בְּתַשׁוּבָה (לְעִיל ס' קצ"ב) וְא"כ בְּנִידוֹן הַגַּ"ל לֹא הַבְּנִיתִי לְשׁוֹן הַשְׁאוּאֵל הַגַּ"ל עַד שְׁיִהְי' שְׁוִה וְיִמְתִּין עַד שְׁיִהְי' שְׁוִה וְלֶכֶף צְרִיף אֲנִי לְפָרֵשׁ בְּב' אֲנָפִי אִם מִי הַמַּעֲנֵן אֵינֶם נְמוּכִים וְנוֹגְעִים מְמַשׁ בְּתַחֲתִית הַתִּיבָה וּבְנְקֻבִים דְּלַמְטָה וּמוּכָן שְׁאֵין מִי הַתִּיבָה מְוַכָּרְחִין וּמוֹפְסָקִין

מן מי המעין לעולם י"ל דגם מי התקבה דינם פמעין פדלעיל אלא שאין לסמוך על זה דתלמי
בסבא ובפלוגתא פדלעיל.

מ"מ פיון דמי המעין נוגעין ממש בנקבים של התקבה לא מקרי זחילה הנפרת דהוי רק נגיעת
מים במים כמ"ש הריב"ש ומרן סי' ר"ט הנ"ל ואמרין בשבת דף ה' ע"ב מים ע"ג מים היינו
הנחתן ופרש"י אע"ג דאזלו וננידו ובכה"ג סתם מרן זצ"ל בתשובה היכא דמורה לטהר ע"י
פתיחת הפרזא היינו דמייירי בכה"ג פמבנאר מעניינו רק בסי' ר"א שם אינו מייירי במחנפר למעין
הוא דחש דיהא ניפר זחילה תחת הקרשים אבל אם המי מעין הם נמוכים מתקבה א"כ נפסקה
מנביעת המעין רק עתה כשפותחין הפרזא הוא נתחבר ע"י זחילה וניצוק ויהי זחילה הנפרת עד
שיתמלא המעין ויהא שנה עד תחתית התקבה ובכה"ג מקרי זוחלין ואין טובלין בו עד שיהא שנה
לו ויתמלא ויתחבר בנגיעה פלי ניצוק ובכה"ג מייירי בנוב"י סי' קמ"ב והאמרי אש סי' פ"ב הנ"ל
ואופן מקנה דקהלתו ואין לדין אלא מה שעיניו רואות ודינה לפי ענ"ד פאמור למעלה: והנה
בתקנה שרוצה מעלתו לתקן לסתום באבן שלא יהי פלי לשון זה לא הבנתי אפי' אם נסתום
בברזא פיון דמלבד אותו נקב של שפופרת הנוד יש נקב פרימון הוא בטל מתורת פלי לכ"ע ומרן
זצ"ל התיר בתשובה אפילו רק בשפ"ה ואני כפר כתבתי (לעיל סי' קצ"א) בתשובה דבעי פמוציא
רימון וכן ראיתי פעת באמרי אש שם אבל במקנה דידי' פיון דניקב פמוציא רימון פשר לכ"ע פי
אם להראב"ד פ"ו דמקנאות דין ד' נראה דסובר דאפילו בטל שם פלי בעינן דווקא חיבור ע"י
שפוח"נ ולחוש לדבריו תיקנו תרנוניהו פי' רא שמים יוצא ידי כל הדיעות שאפשר ויינו אם
הוא פתוח ומחנפר למעין אבל אם מכסים אותו כמ"ש מעלתו אין נפ"מ אם בברזא או באבן דכבר
נתבטל מפלי ע"י מוציא רימון וא"כ אם יש לחוש לזוחלין עפ"י האמור למעלה בנודאי עדיף
שיהי' מכוסה פיון דהספמת הרמב"ם וטור וש"ע וממש כל האחרונים ס"ל דסגי בנקב פמוציא
רימון אפילו אם מכסין אותו עם התקבה מחנפר בבנין פנ"ל הוא מקנה טהרה פראוי הדורש
שלומו: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה ר"ו לתלמידי הבחור הפופלג בתורה כה' דוד נ"י:
מכתב קבלתי ואשר שאלתני אם אהד לא הי' דעתו ללמוד עוד ביישיבה ונסע מיישיבה אמנם
בבוא הזמן שהוכרח להיות לו מכתב תעודה ע"ז מפח' נראה הלה שוב ללמוד ולא רצה הרב ליתן
לו מכתב עד שתקע פפו שילמוד עוד שם שנה אחת ואח"ז בא הפקודה שמכתב תעודה לא יועיל
אם הוא מחוייב לקיים התקיעת פה ודין זה מסתפק ומתחלק (א) אם מהני הטהרה אי חשיב פנודר
בעת צרה דקי"ל פיו"ד סי' רכ"ח סעי' מ"ה דאין מתירין אלא לצורך מצוה והב') אי רשאין
להתיר לו דהא קי"ל פיו"ד סי' ר"ג סעי' ג' דנדרי הקדש ומצוה אין מתירין אלא בשעת הדחק
והבאת סמוכין לזה מלשון הש"ס בנדרי דף ח' ע"א האומר אשפים ואשנה פ"ז נדר גדול נדר
לאלקי ישראל וקשה לשון נדר גדול נדר לאלקי ישראל אלא להורות פשם שאין נזקקין לאלקי
ישראל לרב אפי' דהוא תלמודו דרב כמ"ש התוס' במגלה דף ה' ע"א ד"ה הוי עובדא וכו' וס"ל
בנדרי דף כ"ב ע"ב דאין לו הטהרה ה"נ נדר זה של מצוה וטעם הג'] דהוי פנודר או נשבע לחברו
דקי"ל פיו"ד סי' רכ"ח סעי' ב' דאין מתירין אלא מדעתו וכאן הנה תועלת הרב ועשה לו טובה:
(שוב יש ספיקות בהיפוח א) אי צריך פלל הטהרה פיון שלא הועיל המכתב ויהי פתולה נדרו בדבר
המכתב דאם בטל דבר בטל התקיעת פה פמבנאר פיו"ד סי' רל"ב סעי' י"ט מי שפירוש בשעת
נדרו על מה נדר הרי זה פתולה נדרו בדבר פגון שאמר שאינו נושא את פלונית שאביה רע ועשה
תשובה א"צ הטהרה והב') אפשר בשעה שתקע פפו אז כפר הי' בטל תועלת המכתבים אלא שלא
נודע ונדר טעות מעיקרו הי' והג') שהת"כ ניתן רק מפח שהספוחת אנסוהו ליתן ת"כ ויהי פנודרי

אָנָסִין הַד') בִּיּוֹד סִי רַל"ט סֵעִי ב' בַּהֲגַה"ה פֶּסֶק בְּנוֹתָן ת"כ וְתִלְהָ בְּדַעְתּוֹ א"צ רַק מְחִילָה מִן
זֶה שְׁתִּלְהָ בְּדַעְתּוֹ וְנִהְי דְּפֶסֶק שָׁם בְּסִי רַל"א דָּאָם חָל פְּעַם אֶחָד שׁוֹב אֵין פֶּח בְּאַחַד לְהַתִּירוֹ וְא"כ
מִצַּד מְחִילַת הָרַב לֹא מְהִי כִּינּוֹן שְׁחָל פְּעַם אֶחָד אֲבָל מ"מ רְצוֹנָה לְהַתִּיר לָהּ מִטַּעַם דְּאִנְיָדָנָא דְּמוֹכַח
הוּא לָהּ דְּלֹא גְדַרְתָּ אֲלֵא ע"ד אֲבוּתֵיהּ מִשׁוּם דָּא"א לָהּ לְהַתְקַיֵּים שָׁם בִּישִׁיבָה אִם לֹא יִסְפִּיקוּ אוֹתָהּ
וְהֵם לֹא רְצוּ מִתְחִילָה וְעַד סוּף לָכֵן אֶפְשָׁר דְּבָטַל מַעֲיָקְרָא וְלֹא דְמִי לִמ"ש הָר"ן בְּגְדָרִים דָּף ע"ג
ע"ב דַּע"ד לֹא מְהִי וְאֵע"ג דְּלֹא פִּירֵשׁ זֶה מ"מ מְסַתְמָא פְּמָאן דְּפִירוּשׁ דְּפִישִׁיטוֹת הוּא בְּעִינֵיהּ וּבְפִרְט
פִּירֵשׁ כָּל גְּדָרִים לְהַקְל כָּל אֲלֵה הַסְּבָרוֹת הָעוֹלוֹת עַל לֵב הַמִּתְחַרְט: וְהִנֵּה לְזֹאת אָשִׁיב וְאִתְחִיל
מְסַפֵּק הָאֲחֵרוֹן דְּאִתִּי עֲלֵה מִפְּח גְּדָרִי שְׁגָגוֹת דְּלִפִּי עַנ"ד אֵין לְהַתִּיר מִטַּעַם גְּדָר שׁוֹגֵג וְאֵין טַעַם
לוֹמַר דְּפִירוּשׁוֹ לְהַקְל דָּאֵין עֲנִין לְזֶה כָּלֵל לְכָאן הָתָם מִיָּרִי בְּגְדָר בְּדָבָר שִׁישׁ לוֹ ב' פְּנוּנַת גְּאָמָן
הוּא לְפָרֵשׁ וְלוֹמַר דְּבִכְנוּנָה זֶה אָמַר לְמַלְתִּי פְּדַמְסִיק בְּגְדָרִים דָּף י"ח ע"ב וְשָׁם דָּף כ' גְּדָר בְּחֶרְמוֹ
שֶׁל יָם אֲבָל הֵכָא הַדָּבָר שֶׁל הַגְּדָר הוּא מְפָרֵשׁ אֲלֵא דְנִאָמַר דְּהוּי שׁוֹגֵג אִם הוּי יָדַע דְּהֵאָבוֹת לֹא
יִסְפִּימוּ לֹא גְדָר אֶפְיָלוֹ אִם גִּימָא דְזֶה אִנְיָדָנָא דְּמוֹכַח כְּבָר כ' הָר"ן בְּגְדָרִים דָּף כ"ה ע"ב וּפְסָקוּ
בִּש"ע סִי רַל"ב סִקִּי"ו בִּשְׁ"ף דְּהִיכָא דָּאֵין טְעוֹת בְּעִיקָר הַגְּדָר צְרִיף שִׁיאֲמַר בְּפִירוּשׁ פְּדַאִיתָא
בְּגְדָרִים דָּף כ"ה ע"ב קוֹנָם אֲשִׁתִּי שְׁגָנְבָה פִּיסי וְכֵן הִבִּיא שָׁם הַטּו"ז ס"ק י"ג וּבִס"ק י"ו וּבְאֲמַת
הָרַב מֵהֵרִי"ט בְּתִשׁוּבָה סִי כ"ז כ' שְׁמַדְבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם פ"ח מְגָדָרִים מִשְׁמַע דְּאֶפְיָלוֹ לֹא פִירֵשׁ אִם
הַדָּבָר מוֹכִיחַ שְׁאֵיִלוֹ יָדַע זֹאת לֹא הוּי נוֹדֵר הוּי גְדָרִי שְׁגָגוֹת וְכֵן הִבִּיא בִּפ"ת סִי רַל"ב סִק"ב בְּשָׁם
תְּשׁוּבַת רֵאשׁ יוֹסֵף תְּשׁוּבָה ה' וְא"כ אִם אֲמַת שְׁאָבוּתִיו לֹא הִסְפִּימוּ לְזֶה מַעֲיָקְרָא וְעַד סוּף אִיכ"ל
דְּהוּי פְּדָבָר הַמוֹכִיחַ: וְגִדּוּלָה מִזֶּה רְצָה הָרַב מֵהֵרִי"ט בְּתִשׁוּבָה שָׁם לְהוֹכִיחַ דְּאֶפְיָלוֹ אִם אֵינוֹ דָּבָר
מוֹכִיחַ כִּינּוֹן שֶׁהַנוֹדֵר אוֹמַר אֵיִלוֹ יָדַע זֹאת שֶׁהִי אִזְ דָּבָר זֶה לֹא הִי נוֹדֵר מְהִי וּמִןִּתֵּר וְא"צ הַתְּרָה
הַקְּשָׁה דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם אֶהְדָּדִי דְּהָרַמְבַּ"ם בִּפ"ב מְגָזִירוֹת פֶּסֶק דָּאָם עֲנָבָה בְּהִמָּה כְּבָר בְּשַׁעֲהָ שְׁנֵדָר
הוּי גְדָר טְעוֹת וְכֵן בִּפ"א דְּנִזִּיר פֶּסֶק הָא דְאֶמְרִינִין בְּנִזִּיר דָּף י"א ע"א יוֹדַע אֲנִי שְׁנִזִּיר אִסוּר בְּיִין
אֲבָל הֵיִתִּי סְבוּר דְּחֻכְמִים מִתִּירִין לִי מִשׁוּם שְׁאֵין אֲנִי יָכוֹל לְחִיוֹת אֲלֵא בְּיִין אוֹ שְׁאֲנִי קוֹבֵר מִתִּים
דָּא"צ הַתְּרָה לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם מִשׁוּם גְּדָר טְעוֹת אֵע"ג דָּאֵין הַדָּבָר שְׁמוֹכִיחַ וְיִוִּתֵר מִזֶּה תְּמַה עַל הָר"ן
דְּבַעִי דְּוּוּקָא מְפָרֵשׁ וּלְפִיע"ד לִיִּישֵׁב דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם דִּאיכ"ל דְּגַם הָרַמְבַּ"ם מוֹדָה כִּינּוֹן דְּהִי טְעוֹת
בְּשַׁעַת הַגְּדָר הוּי לִי שׁוֹגֵג מֵה לִי מוֹכִיחַ אוֹ לֹא כִּינּוֹן שֶׁהוּא מַעִיד עַל עֲצָמוֹ שְׁאֵיִלוֹ הִי יוֹדַע זֹאת לֹא
הִי נוֹדֵר וְא"כ הִי הַגְּדָר בְּטְעוֹת וְאֵין לוֹמַר דְּבָרִים שְׁפֻלְבֵּב אֵינָם דְּבָרִים דְּזֶה שִׁינֵּי דְּוּוּקָא אִם הוּא
מְחַשֵּׁב בְּלָבוֹ דְּבָר שֶׁהוּא סוֹתֵר דִּיבּוּרוֹ וְרוֹצֵה הוּא בְּדִיבּוּרוֹ אֲבָל אִם הַדִּיבּוּר בְּטְעוֹת לְפִי מֵאִי שֶׁהִי
מְחַשֵּׁב בְּלָב אוֹ דְּבָרִים שְׁפֻלְבֵּב דְּבָרִים כְּדִקִּי"ל בִּיּוֹד סִי רַל"א רַאֵי א"כ רַאֵי שְׁנִימָא דְאָדָם גְּאָמָן עַל
עֲצָמוֹ אֲלֵא דְכָל זֶה אִם הַדָּבָר נוֹגַע רַק לְעֲצָמוֹ כְּמוֹ בְּנִזִּירוֹת אֲבָל כָּאן בְּגְדָרִים פ"ח דְּמִיָּרִי הָרַמְבַּ"ם
דְּאוֹסֵר זֶה עַל חֲבֵרוֹ וְאִסֵּר לְחֲבֵרוֹ לִיקְהֵנוֹת מִמֶּנּוּ כָּל זְמַן שְׁאֵין הַדְּבָרִים שְׁפֻלְבֵּב מְוַכְרָחִים אֵין חֲבֵרוֹ
רִשְׁאֵי לְסִמּוּךְ עַל מֵה שְׁאֲמַר שְׁפֻלְבוֹ הִי כָּף וְאֵע"ג דְּהָרַמְבַּ"ם סוֹבֵר דָּאֵין הַמְּוֹדֵר עוֹבֵר בְּבֵל יַחַל
מ"מ אִסוּר לוֹ מִשׁוּם לְפָנֵי עוֹוִיר כְּמִבְּנוֹאֵר מְלִשׁוֹנוֹ בִּפ"ה דְּגְדָרִים הִלְכָה א' כִּינּוֹן שְׁבָפִי אִסֵּר הַנְּאָתוֹ
עָלָיו אֵין יָכוֹל לְסִמּוּךְ עַל דִּיבּוּרוֹ אֵע"ג דְּבַעֲלָמָא ע"א גְּאָמָן בְּאִסוּרִין אֲבָל כָּאן לֹא מְהִי כְּמוֹ
דְּאֶמְרִינִין בְּעֲלָמָא כִּינּוֹן שֶׁהִגִּיד שׁוֹב אֵינוֹ חוֹזֵר וּמִגִּיד לְכָף בְּעִינִין שִׁיְהִיו הַדְּבָרִים מוֹכִיחִין וְא"כ
בְּגִידוֹן הַגְּ"ל דְּהַדָּבָר נוֹגַע רַק לְעֲצָמוֹ אִיכ"ל אֶפְיָלוֹ אֵינוֹ מוֹכִיחַ מִןִּתֵּר וְחָשׁוֹב כְּגְדָר שׁוֹגֵג אֲמָנָם נְהִי
דְּלְהָרַמְבַּ"ם י"ל כֵּן וְהַעֲיָקֵר גְּרָאָה כִּמ"ש הַלַּח"מ בִּפ"ב מְגָזִירוֹת דִּין ב' דְּגַם הָתָם גְּבִי גְּנָבָה בְּהִמָּה
מִיָּרִי בְּמוֹכִיחַ דְּהָרִי בִּפ"א מְגָזִירוֹת דִּין י"ד פֶּסֶק אִם סְבוּר דְּנִזִּיר מִןִּתֵּר בְּיִין לֹא מְקָרִי גְדָר טְעוֹת
וְע"כ מִשׁוּם דָּאֵינוֹ מוֹכִיחַ וְאִם מוֹכִיחַ הוּי גְדָר טְעוֹת וּמ"מ הַשְּׁ"ף וְטו"ז כֵּן הַעֲתִיקוּ דְּבָרֵי הָר"ן

גם המג"א בסי' כ"ה ס"ק ג' פליג מטעם זה על מהר"מ לופלין שם עיי"ש במחזהש"ק וא"כ מי ירים ראש להקל נגדם אמנם הרי המהרי"ט הקשה קושיא גדולה על הר"ן הנ"ל ממזיר י"א הנ"ל ומזיר דף ל"ב דאמרינן אם חרב ביהמ"ק כבר בשעת נזירתו הוי גזרי שגגות אע"ג דלא הי' טעות בעיקר הגדר: ונראה לישיב דהרי הר"ן טעמא בעי פדלעיל הא מ"מ הוי גדר טעות פדלעיל ולא מקרי בכה"ג פיו ולבו שוין ולא אדם בשבועה ונראה דכוננת הר"ן הוא התם דהי' הסבה של גדר דבר שאינו ידוע לכל א"כ הי' לו לפרש הסבה ומדלא פירש ע"כ גמר ונדר אפילו אם לא הייתה היא הגנב דאיה נתן מקום לטעות בגדרו לכל השומעים דלא יעלה על דעתם דמשום גניבה אסרה ובפרט דהסבה הוא חלק מהגדר גם לענין לפרט הגדר דעת הש"ע פיו"ד סי' רכ"ח סעי' י"ד דצריך לפרט אלא ע"כ דבאמת לגמרי אדרה ולכך אינו נאמן לומר נגד סברא זו לכה בעיניו פירש אבל היכא דהסבה נודע או היכא דלא אסיק אדעתיה והטעות בא ממקום אחר לא שזה הדבר סבה כגון ביהמ"ק בעודו בבנינו אינו סבה לנזירתו אלא חורבנו סבה לבטל ולכה בשעת הגדר פיון שלא הי' סיבה לא הי' צריך לפרש וממילא אין כאן אומדנא דגם על דעת חורבן גדר ולכה שפיר מקרי בכה"ג גדר טעות אע"ג דלא פירש וזה כוננת הר"ן שהי' טעות בעיקר ולא בסיבת הגדר ולא הי' צריך לפרש אם אין אביו שהרי זה לא אסיק אדעתיה כלל ולפי"ז גם בגידון הנ"ל אפשר לדמות להאי דנזיר פיון דרצון אביו לא הי' סיבה לזה הגדר לא אסיק אדעתיה וא"צ לפרש ובהו יש לישיב דברי המהר"מ לופלין המובאים במג"א סי' כ"ה סק"ג הנ"ל דהתם ג"כ לא הי' הטעות בסיבה אלא ממקום אחר ולכה סובר דא"צ התרה ולא קשה קושית המג"א עיי"ש.

אמנם אפילו נימא פנ"ל זה אפשר אם נדר מעצמו אבל בגידון הנ"ל שגדר לחברו נראה דבכה"ג לא יכול לומר אדעתא דהכא לא נדרתי וכעין שכ' הר"ן ריש פרק האומר היכא דתלה ג"כ בדעת אחרים אינו יכול לומר לזה נתפוננתי ואע"ג דיש חילוק בין זה לגידון דידן מ"מ פיון שגדר ע"ד חברו אין יכולין להתיר לו אע"ג דע"י היתר ופתח חרטה נעשה כמו גדר טעות אפי"ה לא מהני ה"ה דלא מהני לומר דהוי גדר שוגג ואדעתא דהכי לא נדרתי דהא תלה בדעת אחרים וכל זמן שחברו לא יסכים הרי לא מהני לדעת י"א שם פיו"ד אפילו בדיעבד פיון דעשה לו טובה ויש לו תועלת בזה הוי כשכרו ושכירות לא בעי קנין ולא שייך לומר טעיתי ששכרתי וענין בנוב"י מהדו"ת חאו"ח סי' קי"ז ועכ"פ הרנוחנו בזה דאם מחול מי שגדר על דעתו שוב אין צריכין לחוש להתיר הואיל והוא כגדר בעת צרה באמת כה"ג פיון שלא נדר משום צרה ושבויות זה יצילהו ה' לא מקרי גדר בעת צרה כמ"ש הש"ך בסי' רכ"ח ס"ק כ"ה מיהו השבות יעקב ח"ב סי' פ"א הובא בפ"ת בסי' רל"ב ס"ק י"ג דיקמה ג"כ זה לגדר בעת צרה וענין בש"ג ר"פ שבועות שתיים בתרא דכ' דגדר בעת צרה דנוקא היכא דאיכא מצוה וא"כ כאן דבלא"ה הוא מצוה א"כ בכל גדר מצוה אין להתיר אלא מדוסק וענין בש"ג שם ובאמת הראי' מגדרי לה' אשלם שהביא הרמב"ם וסמ"ג יש לפקפק דהתם בגדר בעת צרה מיירי וכמ"ש הש"ג כמבואר ברד"ק שם בתהילים ומנ"ל בגדר בעת צרה א"כ נאמר דגדר בעת צרה גופי' הטעם משום דהוי מצוה לידור כמ"ש הש"ג מכל מקום הדין דין אמת וא"כ בגידון הנ"ל לא הי' יכול להתיר אלא מדוסק אבל לפי מה שאמרנו דהוי גדר שוגג אלא הועיל ותלה בדעתו גמר שלא להתיר אלא אם יסכים וכיון שהסכים ואין לן רק משום גדר מצוה או גדר בעת צרה שוב איכ"ל דהוי גזרי שגגות.

וא"כ פיון דבטל הרב דעתו מועיל וא"צ שוב להתיר בפניו אמנם באמת אני חוכה דנראה לי דגם אבותיה אם היו יודעין אז בשעה שהיו סוברים שהכתב מועיל הי' ניתקא להו בת"כ הנה ועוד נראה אפילו הי' אז ספק אי יועילו הצייגני"ס אפי"ה משום ספק הרנוחה ג"כ הייתה נודר וא"כ אין כאן

טעות ול"ש מה שפכת דהוי כתולה נדרו בדבר תדא דהרי לא תלית בתועלת המכתב אלא בנתינת המכתב ותו דאפילו אם היית יודע אז שפסק הוא אי יועיל או לא אפי"ה מספק נדרת א"כ אין פאן שוגג דהרי באמת ה' אז ספק והוי פקונה דבר על הספק ופקונה פתובה בטובת הנאה וכמו דקי"ל בחו"מ סי' ר"ז סעי' י"ג בהגה"ה דמספק גמר ואקנה ולא הוי אסמכתא וה"נ לא שגא וא"כ לא אדע שום היתר אלא אם פן אין אבותיה רוצים לתן לה די מחסורה להחיות אותה בשיבה וא"כ אפשר דהוי בנדרי אונסין דקי"ל ביו"ד סי' רל"ב סעי' י"ב בתלה בנו או עפבו נהר אע"ג דאפשר ע"י הפסד ממון יוכל לקנים נדר מ"מ אמרינן אדעתא דהכי לא נדר וכמ"ש הר"ן בנדרי דף כ"ז: ואע"ג שגה גופי' קשיא למה גבי נדרי אונסין מהני אם אח"כ נולד אונס ובשוגג בעיניו דונקא שהי' אז מקום טעות פדאמרינן בנזיר דף ל"ב דונקא שפבר נגובה יש לחלק בין אונס לשוגג מיהו גם על זה אין לסמוך דבעיניו דונקא אונס דלא שכיח או שכיח ולא שכיח כמ"ש הש"ך שם בסי' רל"ב ס"ק כ' ומי יכריע בזה אם הוא לא שכיח ובלא"ה גם לענין נדרי אונסין העיקר ג"כ דבעי' דונקא שיהא האונס בשעת חלות הנדר וכמו שכ' במקו"א (לקמן בתשובה סי' ר"ז) ומ"ש דהסיבות אנסוה זה אינו דכבר פסק הרמ"א בסימן רל"ב סעי' י"ב בהגה"ה דאם עושה פדי לקבל טובה לא מקרי אונס וכאן אם לא נדרת לא הי' מגיע אליה רע אלא אתה רצית להרויח תועלת המכתב ואין פאן אונס.

ולזאת אין אני יודע לה היתר אלא ששלקלתה פקנתה דהרי נדרת ללמוד שם שנה וקי"ל ביו"ד סי' ר"כ סעי' ז' דסתם שנה היינו שנה זו מעת לעת וכ' הר"ן בנדרי דף ס"ג דאין תשלומין וכיון דעתה הלכת לביתה ועדיין אתה בבית אביה א"כ עברת פבר במקצת על נדרה וכל יום ויום איפא אסור כל יחל וא"כ צריה אתה להניח להתיר לה נדרה אפילו אם תשיב לכעת לשיבה וממילא פיון שהותר הותר ולכה אע"ג דכבר פתבתי בנדרי מצוה אין מתירין אלא מדוסק פיון שעברת אין לה דוסק גדול מזה לצאת מפל יחל ואולם אם לא התיר לה הרב נ"י והי' על העתיד עדיין תועלת הרב נ"י א"כ הותר רק העבר שאין בו תועלת הרב וכמו שכ' אדמו"ו בתשובת חת"ס חיו"ד סי' י' אכל פיון שהסכים להיתר הותר לגמרי: ומה שפכת אי בעי' בפניו באמת הר"ן בנדרי דף ס"ה סובר דבעי' תרתי מדעתו ובפניו אכל בש"ע סתם פדעת הרא"ש וסייעתו דכפניו היינו מדעתו ואי הסכים לא בעי' בפניו וכדאי הש"ע עלסמוך עליו בדרבנן דהרי הא דבעי' בפניו, הוא רק מדרבנן פדי שיתבניש טפי ומטעם זה אפשר דאינו מועיל אפילו אם הי' קודם היתר אצל חברו ופייס אותו להתיר לו אפשר דבשעת הפרת נדרו בייש טפי מ"מ זה מדרבנן ונוכל לסמוך על הש"ע מיהו אפשר דהב"ד שיתירו לו אינם רשאים להאמין שפחל לו ונתן לו רשות להתירו אע"ג דע"א נאמן פאן שאני הואיל שפדיעבד מועיל אלא שהב"ד עבדו איסורא פדמסיק ביו"ד סי' רכ"ח ולכה הם מחוייבים להתיר על תנאי ומ"ש להקשות על הש"ך ביו"ד סי' רכ"ח ס"ק מ"ג דכתב אם אין תועלת אין חשד שהר"ן בנדרי דף ס"ה כ' דגם באין תועלת איפא חשד איכ"ל דהש"ך סובר פריטב"א ונמוק"י בנדרי דף ס"ה כ' פן דאם אין תועלת אין חשד ובזה אחתום רבה הדורש שלומה: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה ר"ז שילת יערגין יום ו' עש"ק ז' מנחם אב תרי"ו לפ"ק בין המצרים תברו מהמאיר לארץ ולדרים האברה הרבני המופלא ומופלג בתורה החרוץ מוהרר אהרן שמואל אסאד נ"י יושב בשבת תחמוני בק"ק ניקלשבורג יע"א.

זה איזה שבועות קבלתי ומה ששאל א' ע"י מכשול שפא לידו מתכפו זה על עצמו בנדר שלא ישתה יין אלא א"כ יבוא לידו מאיש פשר שמוחזק בו שאינו יי"נ ועתה נחלה וצווי הרופאים עליו לילה למרחץ ולשתות שם יין ושם לא ימצא כ"א יי"נ אי רשאי לשתות הנה פבר כ' הש"ך ביו"ד

סי' קנ"ה סק"י נהי דביי"נ ממש יש ב' דיעות בזה שם אבל בסתם יינם לכ"ע שרי במקום ספנה וא"כ אם יש לחוש בגידון הנ"ל לספנה שרינין משום סתם יינם והה"ד משום נדר לא גרע משאר איסור אם א"א להתיר נדרו רשאי אי אית בי' חשש חשש ספנה אבל א"א להתיר נדרו צריף להתיר נדרו דהרי דעת הרמב"ם בפ"ח משפ"ת דפוק"נ רק דחוי' אצל איסורין וכ"מ שם דכן דעת הרשב"א והר"ן ועיין בהרא"ש סוף יומא ובש"ע או"ח סי' שכ"ח ובמג"א סק"ט וכינון דלרוב הפוסקים רק דחוי' צריף להדר בטר התירא ואם אפשר ע"י התרה צריף להתיר אמנם י"ל שבועה שאני דהוי לי' מד' נדרים שהתירו חכמים בלי שאלה פדאיתא ריש סימן רל"ב והוא נדרי אונסין דתנו חלה הוא או שחלה בנו מותר דאדעתא דהכי לא נדר מיהו זה אינו ומתם אין ראי' דהרי אפילו באונס ממון הביא הגה"ה מסימן רל"ב סעי' י"ב דמותר אע"ג דבסימן רנ"ו באו"ח פסקינן דבשאר עבירות צריף לבבז כל ממונו וע"כ כמו שכתב המג"א שם דאדעתא דהכי לא נדר מיהו כ' הריב"ש בתשובה סי' שפ"ו וכו' ביאר מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחידושיו לנדרים דווקא התם דהי' תנאי שיאכל אצל חברו ואז חלה וקי"ל בשבועות כ"ח בשעת קיום התנאי חל הנדר ואמרינן שם בשבועות דף כ"ו דבשעת אמירת הנדר או חלות הנדר בעינן שיהא אדם בשבועה פרט לאנוס אבל אם בשעת אמירה וחלות הנדר הי' אדם ולא אנוס אפילו נאנס אח"כ דינו כשאר איסורין.

וא"כ ה"נ פיון דבשעת הנדר לא הי' אנוס אע"ג דאח"כ נאנס הוי כמו שאר איסור ורק דחוי' אצל פקו"נ מיהו בסימן רל"ב סעי' י"ו פסק הרשב"א דמוכח מינ' דאפילו נאנס אח"כ אמרינן דאדעתא דהכי שיימות ברעב לא נדר מ"מ פיון דמן הריב"ש הנ"ל לא משמע פן וגם אין ראי' לרשב"א קשה להתיר אם בא אנוס אח"כ אלא במקום פ"נ ושאי אפשר לשאול על נדרו וגם לענין נדרי שגגות קי"ל דבעינן שיהי' השגגה בשעת החלות הנדר וכמ"ש לעיל (בתשובה סי' ר"ו) מש"ס דנזיר דף ל"ב וא"כ ה"נ לא שניא: אמנם מ"ש מעלתו דנימא דעל יי"נ לא פיון לידור כמ"ש הסמ"ק הובא ביו"ד סי' רט"ו זה אינו דהרי עיקר ענין הנדר הי' על יי"נ ובלא"ה הא קי"ל ביו"ד סי' רל"ח סעי' ו' פרש"י דנשבע שלא יאכל גם נבלה בכלל וכ"ש יי"נ בכלל ובאמת דברי הסמ"ג בלא"ה קשים דהרי הכריח הרמב"ן והר"ן סו"פ שבועות שתיים בתרא דאפילו להרי"ף דסובר בנשבע שלא יאכל אין נבלה בכלל היינו אי משום דמאיסה או משום דבלא"ה לא מתאכיל לי' אין פנונתו עליו אבל בנודאי בנשבע שלא יאכל גם יום שמצנה בו לאכול בכלל והא ראי' בנשבע שלא לאכול מצה פסק פהרי"ף דגם ליל פסח בכלל וקשיא לסמ"ק מיהו אפשר דסמ"ק פסק כהר"ז ה' דלא פסק פירושלמי בנשבע שלא לאכול מצה אבל הטור דפסק בסי' רל"ו פהירושלמי ומ"מ הביא בסימן רט"ו דברי הסמ"ק קשיא לפי פי' הטו"ז מ"מ אין ענין זה שייף פלל בגידון שילנו פדלעיל ולכו' יש להתיר נדרו פנ"ל: תשובה ר"ח הגה מצנה לישא אשה כ' ברמב"ן בתשובת רשב"א המיוחסת לרמב"ן סי' רב"ע דוחה למצנת פיבוד אב ואם ופסקו בש"ע יו"ד סי' רל"ט סעי' ח' אלא דשם ברמ"א משמע דטעמו משום כולל ולכו' הביא דגם במי שנשבע לאשתו שלא יקח אשה אחרת עלי' חל משום כולל עיי"ש והש"ף הקשה בדין הראשון אין הטעם משום כולל עיי"ש שדחק עצמו בכוננתו ולפי ענ"ד פשוט נהי דאם אי אפשר לקיים שניהם נדחו פיבוד או"א אבל כל שאפשר לקיים שניהם אם נשבע שידור דווקא בעיר חמיו ה' שנים אם לא יתנו לו באופן אחר כ' הרשב"א הנ"ל דשבועה חל דמצנת פו"ר קודמת אבל לפי הנראה אם הי' רק מתרצה לישבע על ד' שנים או פיוצא לא היו מעכבין לו וממנו האשה וא"כ בזה השנה האחרון הוי נשבע לבטל מצנה וצ"ל דחל בכלל וע"ז שפיר הביא הרמ"א הא דנשבע לאשתו וכו' והנה הש"ף הקשה

שם בס"ק הא הביא לעיל בסי' רכ"ח דאפילו נשבע שלא לישא אשה זקונה הוי עבירה וא"כ אין פאן פולל: ולפי ענ"ד לא קשה מידי דהתם בסי' רכ"ח מיירי בנשבע באשה שהולכת למות שלא ישא לאחר מותה אשה אחרת ע"ז שפיר קאמר פנ"ל דהרי אסור לדור בלא אשה שהיא משמרתו מחטא וא"כ אפילו אשה זקונה הוי מצוה וישפיר הוי נשבע לבטל המצוה משא"כ פאן דמיירי שנשבע לאשה שלא ישא עלי' עוד אחרת ואז אם האחרת זקונה אינו בכלל נשבע לבטל מצוה שהרי יש לו אשה המשמרתו מחטא ולכך אפילו לדעת הב"י סי' רכ"ח דס"ל דלשהות בלא אשה הוי מדאו' אסור עיין בריש אהע"ז מ"מ פאן לא הוי מצוה וכל השבועה לכ"ע עלי' ואמרינן שוב כולל ומגו: והנה גוף הדין שכ' הרמב"ן הג"ל דפו"ר קודם לכיבוד אב ואם ומביא ראי' מיעקב אבינו שאמרו חכז"ל ספ"ק דמגילה דגדולה ת"ת מכיבוד אב ואם דלא נענש עליהן ופו"ר דמאי לת"ת דהרי אמרו אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה עיי"ש וקשה הרי אדרבה ממקומו מוכרח בהיפוך מדנענש כ"ב שנה שהי' בבית לכן ובדרך שביניהם השנים שהי' מוכרח לישא אשה מוכח דכיבוד עדיף ונהי דבלא"ה קשה שם הא הי' מוכרח משום חשש הריגה מעשו אהיו וגם הרי אבותיו נתנו לו רשות ובמהרש"א ח"א שם תי' קושיא זו דמיד בבואו לבית לכן שלחה לו אמו שפבר נחתם עשו מיהו עדיין תוף י"ד שנים שהי' בבית עבר שהי' בחשש ספנה א"כ מנ"ל דמשום חשיבו' ת"ת לא נענש דלמא משום דהי' בחשש ספנה לא הי' נענש וצ"ע: ואפשר דהש"ס לא חשיב זה לספנה משום שהוא בעצמו הסיב וגרם לעשו שישנאהו וגרם לעצמו ספנה וכזה לא חשיב ספנה ממש וכעין דקי"ל גב' תינוק דאשתפך חמימי' לדעת הרז"ה בפרק ר"א דמילה וכן באו"ח סי' רמ"ח דאין מפליגין בפסינה לפי הריב"ש מטעם זה עיי"ש מיהו אפתי קושיא הג"ל על הרשב"א קשה וצ"ל דס"ל דאם הי' יעקב רוצה לשוב לביתו גם כן הי' לכן נותן לו בתו אלא שיעקב גירה על עצמו את לכן במה שאמר לו אעבדך שבע שנים ברחל וכו' וכיון שגרם לעצמו אין מצות פו"ר מגין עלי' פיון דהי' אפשר לו לקיים שניהם ולכך נענש על זה ולעולם מצות פו"ר קודם כמו שהוכיח הרמב"ן הג"ל וא"ש: תשובה ר"ט יתענג על רוב שלום מעתה ועד עולם ידידי הרב המופלג הבקי החרוץ מוה' אהרן שמואל אסאד נ"י: על דבר אשר שאל באחד שנשבע לשלם עד שבת שפבר שיגבה ממון שהי' לו לגבות מאיש אחד ביום ו' ולכך נשבע על זה אבל זה לא פרע לו עד שבת אי עדיין לא עבר על שבועתו אי נימא עד ועד בכלל הנה לענין שבועה קי"ל דאזלינן בתר לשון בני אדם ובלשון בני אדם עד ולא עד בכלל וכמ"ש הר"ן בנדרים דף ס"א ע"א בד"ה עד הפסח וכן הביא הב"י בחו"מ סי' ע"ג בשם תשובת הרשב"א ומ"מ עדיין נשאר עליו שבועה לשלם דשבועה זו פולל ב' שבועות א' שישלם והב' עד השבת וכמו דקי"ל ביו"ד סי' רכ"ח סעי' מ"א ובחו"מ סי' ע"ג סעי' י' ועובר בכל יום על שבועתו ואין לומר דכה"ג דלעיל חשיב נדרי שגגות דסבר דיגבה מעות פיון דלא פירש ואין טעות בעיקר הנדר כדקי"ל ביו"ד סי' רל"ב סעי' ו' ובש"ש שם ס"ק י"ו ובטו"ז שם סעי' י' ס"ק י"ו והוא פשוט: תשובה ר"י שיל"ת חוסט יום ד' י"א אלול תרל"ג לפ"ק: כשמנע קול שופר יוחק לחיים טובים בספר ידידי הרב הגדול המופלג המפורסם כש"ת מוה' נפתלי סופר נ"י אב"ד בק"ק פעטשיניא דארץ והגליל יע"א: מכתבו קבלתי ואם אמנם שעיני חלוישים מאוד בעוה"ר וכתבתו הי' מלאה מחקים וכתבא דקשה למקריא מ"מ דחקתי לקרותו ומצאתי בו את שאלתו באשה אחת שבעלה הי' מסוכן וקיבלה עליה להתענות ב' וה' כל השנה ושאלתה לבתה הגדולה אם תרצה ג"כ לקבל כמוה ואמרה הן ונתרפא בעלה ובאו לשאול אם צריכין להתענות ודעת מעלתו נ"י נוטה פי להאשה יכול הבעל להפר כמ"ש מהדו"ת חיו"ד סי' נ"ט דאפילו בנודרת בעת צרה יכול

הבעל עד לה ובתה אפֿשֿר דְהוּי כְתֻלְתָּהּ בְּאִמָּהּ וּכְעִין דְּאִיתָא בְּיִו"ד ס' מ"ד סע' נ"ד וְעוֹד דְּהָרִי
בב' וְה' יְחֻלוּ ג"כ יוֹם טוֹב וְצָרִיכִין הִתִּיר וְאֵע"ג דְּאִיתָא בְּיִו"ד ס' רכ"ח סע' מ"ה בְּרַמ"א דְּאִין
הִתִּיר חַד בְּעַת צָרָה פִּינּוֹן דְּהוֹמֵר מְקַצֵּת הוֹמֵר הַכֹּל וְעוֹד הָאָרִיף קַצֵּת: ענ"ד נִרְאֶה דְּדַבְּרֵי הַנוֹב"י
הַנֶּ"ל תְּמוּהִים דְּכ' בְּפִשְׁטוּת בְּלִי רֵא"י דְּבַעַל יוֹכֵל לְהִפָּר כְּמוֹ בְּנֻדְרָה עַד"ר וְתִמְיָה הָרִי הָרֵא"ש
גִּיטִין דָּף ל"ה בְּסוּגְיָא דְּנוֹדְרַת הָעֵלָה מְעִיקְרָא דְּאִשָּׁה שְׁנֻדְרָה עַד"ר שֶׁל הַבַּעַל לְהִפָּר כְּדִמוּכָח
מְסוּגְיָא דְּהֵתָם וְאִפִּי"ה אַח"ז הַקִּשָּׁה עַל הָא דְּפָרִיף וְדִלְמָא תִּיזוּל לְגַבֵּי חָכָם וְכוּ' הָא הַנוֹדֵר לְחַבְרִי
אִין מִתִּירִין לוֹ אֲלֵא בְּפִנּוּי בֵּין בַּעַל וּבֵין חָכָם הָרִי מְבִנְיָר דֵּאֵע"ג דַּעַד"ר הַבַּעַל לְהִפָּר אֲבָל בְּנֻדְרָה
לְחַבְרִי וְאִי לְהִפָּר וְכֵן נִקְטוּ הַתּוֹס' טוֹ וְשָׂאָר מְפֻרְשִׁים בְּלִשׁוֹנָם וְכֵן מְסַתְּפֵר וְהָרִי הָרַמ"א בְּתִשׁוּבָה
שְׁחָג וּמְרֵן הַגָּאוֹן בַּעַל חַת"ס זצ"ל בַּחֲיו"ד ס' י' הָאָרִיף וּבִינְיָר אִסַּח דְּעִיקָר טַעַם שֶׁל נוֹדֵר בְּעַת
צָרָה הוּא מִשׁוּם דְּהוּי פְּנוּדֵר פְּעַ וְעֵשָׂה לוֹ טוֹבָה דְּבַעֲיָנָן הַתְּרָה דְּוּנְקָא מִדְּעַתּוֹ וּמְרַצוֹנוֹ וְכֵן רֵאִיתִי
שְׁכ' כֵּן וְהָאָרִיף בְּזָה הַש"ג בְּרִישׁ פָּרָק שְׁבוּעוֹת שְׁתֵּים בְּתֵרָא: דְּהִיא נֻדְרָה וְה' עֵשָׂה לָהּ טוֹבָה אַח"ז
לְהַחְיוֹת אֶת בַּעֲלָהּ לְכַף אִין הַתְּרָה וְאִ"כ אִיף יוֹכֵל הַבַּעַל לְהִפָּר בְּשִׁלְמָא אִם נֻדְרָה ע"ד שְׁכ' הָרֵא"ש
שָׁם בַּפ"ד דְּגִיטִין אוֹת ח' דְּאִין לָהּ פֶּחַ לְעַקּוֹר רִשׁוּתוֹ ב שִׁישׁ לְבַעַל עֲלִי נִזְהָ שִׁינְיָה בְּעֵלְמָא אֲבָל
בְּעַת צָרָה שְׁנֻדְרָה לְהַצִּיל ה' אוֹ בַּעֲלָהּ וְכִינְיָרָא שְׁבִשְׁבִיל הַצֵּלָה נֻדְרָה וּכְעִין ע"ד הַמְקוּם וְדַעַת שְׁוָה
הִיא וְהוּא חֲזִיבִין וְכ"ש בְּדַבְּרֵי שְׁזִכּוֹת הוּא לוֹ וְנֻזְכֵּן שְׁלֵא מַח וְאֲכֵן סְהַדֵּי דְּנִיחָא לִי וְאִיף אֲפִשֿר
שְׁיַפֵּר לָהּ פֶּחַ כְּזָה שְׁלֵא רִשְׁאֵי לְהַצִּיל עֲצָמָה אוֹ בַּעֲלָהּ וּבְנוֹדְרֵי אִין לוֹ פֶּחַ עַל זֶה וְדַבְּרֵי הַנוֹב"י
צָרִיכִין עִיּוֹן: הַטַּעַם הַשְּׁנִי דְּבַכְלָל הַנֶּדֶר ב' וְה' גַּם יו"ט אִיתָא הִנֵּה לְפִי הַדְּרָף שֶׁל לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם
מְסַתְּמָא לֹא אִמְרָה עֲלֵי וְלֹא לִשׁוֹן שְׁהָ אֲלֵא שְׁקַבְלָה עַל עֲצָמָה לְהַתְּעַנּוֹת וּבְקִיבְלָה קי"ל בַּאו"ח ס' י'
וּבְסִי תַק"ע דַּא"צ הַתְּרָה וְהַטַּעַם דְּמַבְלָה הוּי פְּנוּדֵר הוּא מִטַּעַם זֶה צְדָקָה שְׁכ' הָר"ן בְּנֻדְרִים דָּף ח'
וְכֵן הַש"ג הַנֶּ"ל דְּכָל דְּבָר רַף בְּכָלְל וּלְכַף קַבְלַת תַּעֲנִיַת הוּי נֻדֵר אֲבָל אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם שְׁבַתוֹת טוֹבִים
לֹא הַתְּחִיל שׁוּם נֻדֵר דִּיו"ט אִינוּ מַצְנֵה אֲדַרְבָּה עֲבִירָה הַתְּרָה וְאִפִּילוּ מִיָּרִי שְׁהָאִשָּׁה אִמְרָה בְּלִשׁוֹן
קוֹנָם אוֹ בְּשׁוּבָה דְּחַל וְצָרִיף הַתְּרָה כ' מְרֵן הַגָּאוֹן זצ"ל בַּחַת"ס ס' י' הַנֶּ"ל לִישָׁב נ" דְּבַכָּה"ג לֹא
שִׁינְיָה הוֹמֵר כְּלוֹ יַעֲיִ"ש הַטַּעַם וְהַסְבָּרָה.

אֲדָה הִי אֲפִשֿר לוֹמֵר דְּמַלְקָלְתָּהּ תַּקְנָה לָהּ דְּהָרִי כ' הָר"ן בְּנֻדְרִים ס"ג ע"א דְּבַנְדֵר שְׁוָה סְתָם צָרִיף
לְהַתְּחִיל הַנֶּדֶר מִיָּד וְכֵן פֶּסֶק בְּיִו"ד ר"ד וְכ' הָר"ן דְּנִרְאֶה לוֹ אִם לֹא הַתְּחִיל מִיָּד אִין לוֹ תַּשְׁלוּמִין
אִשָּׁה זֶה שְׁלֵא הַתְּחִילָה נֻדְרָה מִיָּד עֲבָרָה עַל בַּל יַחַל וְאִיכָּא מַצְנָה לְאִתְשׁוּלֵי וְאִ"כ פִּינּוֹן דְּהוֹמֵר הוֹמֵר
כְּלוֹ: לְפִי מ"ש מְרֵן זצ"ל דְּלֹא אִמְרִינּוּ כָּאוּ הוֹמֵר כְּלוֹ נִרְאֶה דְּלֹא אִמְרוּ אֲלֵא בְּשַׁבְּתוֹת וְיָמִים
טוֹבִים דְּאִיכָּא עֲבִירָה וְאִין רוּצָה בָּהּ וּכְאֵלוּ לֹא חָל מְעִיקְרָא וְהוּא פְּדָבֵר בְּפִנּוּי עֲצָמוֹ וְכָאוּ בְּעַת צָרָה
דְּרוּצָה לְהַרְבּוֹת זְכוּתוֹ וְאִ"כ פֶּל ב' וְה' דִּימֵי הַחֹל לָאו הוּי בְּכָלְל הַנֶּדֶר וְנִהִי שְׁעֲבָרָה מ"מ הַנֶּדֶר
הִי בְּאַחַד עִם פֶּל לְאֵל פֶּל הַשְּׁנָה וְאִם הוֹמֵר מְקַצֵּת הוֹמֵר הַכֹּל כְּדִילִיף מְקַרָּא בְּרִישׁ דָּף ד' אִיבְרָא
דְּגַם זֶה אִינוּ מְעַלָּה אַרוּכָה דְּהָרִי דַּעַת רִשְׁבִּי"א א בְּר"ן שָׁם נִרְאֶה דְּלֹא ס"ל כֵּן וְלֹא עֲבָרָה עַדִּינּוּ עַל
בַּל יַחַל לִיְהוּי כְּשָׂאָר נוֹדֵר בְּעַת צָרָה דְּאִין לָהּ הַתְּרָה בְּנוֹדְרֵי אִם יֵשׁ לְחַוֵּשׁ שֶׁל כְּבָר כ' הָרַמ"א שָׁם
בְּתִשׁוּבָה וְכֵן בְּחִשָּׁשׁ חוֹלָה דְּאִין כָּל תַּעֲנִיּוֹת מַצְנָה וְעִינּוּ בְּמַהֲרִי"ט חֲיו"ד ס' כ"ה: אִיבְרָא דְּלִפִּי
עַנ"ד וּכְבָר כְּתִבְתִּי כֵּן בְּמְקוּם אַחַר דְּאִפִּילוּ בְּמַצְטַעַר צָרִיף לְפָדוֹת (עִינּוּ בַּחֲאו"ח ס' רצ"א) שְׁהָרִי
בַּאו"ח ס' אֵא קִנְיָה סְעִיף ב' הִבִּיא הָרַמ"א בְּשֵׁם י"א דְּמַצְטַעַר יְכוּל לְפָדוֹת תּוֹ עִינ"ש וְרֵא"ש פְּלִיג
עֲלֵיו דְּאִיף דְּמִי צַעַר זֶה לְצַעַר זֶה וְכ' הַד"מ רֵאב"ד מְיִשָׁב זֶה דְּאִנְמוֹדֵן דַּעַת הוּא וְעִינ"ש בְּמַחַה"ש ק
ס"ק י"ג דְּדַבְּנִידוֹן כְּזָה גַם הָרֵא"ש מוֹדָה דְּלְכָל הַפְּחוֹת מוֹעִיל בְּכָה"ג הַתְּרָה אִם הִתִּירוּ לוֹ מְקַצֵּת
שְׁכ' מְרֵן זצ"ל דְּמָה שְׁהִיא לְתוֹעֲלַת אִינוּ וְכִינּוּ דְּהִיא רוּצָה לְפָדוֹת וְקַעְבְּדָה מַצְנוֹת צְדָקָה מֵאֵי תוֹעֲלַת

שיצטער טפי שגחשב זה לתועלת כביכול להשי"ת ומאי תועלת אם מצטער טפי אע"ג שהש"ה בסי' רכ"ח סעיף כ' השיג על ד"א שכ' דבעיני דווקא תועלת הא פבר כ' השעה"מ פ"ו משבועות מהרי"ט והובא בפתחי תשובה שם דאדרבה דדברי הש"ה קשים פינן דבלא"ה נדר הנ"ל צריף להתיר פדלעיל אלא שפתבתי זצ"ל פתב כה"ג לא אמרינו הותר מקצתו הותר פולו פינן דבזה תועלת לחבירו ובה יש תועלת היינו לפדות התענית.

י"ל אבל דווקא להתענות י"ל דלא חשיב תועלת: בנידון הנ"ל לדעת הנוב"י מועיל הפרת הבעל לאשה אלא שהקשתי עליו פדלעיל וזהו אם רוצה להפר לגמרי אבל אם רוצה להפר רק התענית בפועל אבל לפדות התענית אינו רוצה להפר א"כ איפא למימר דיוכל להפר דבזה נדרה על דעתו אם בפועל או בפדיון אלא דזה אפתי אינו מועיל לדעת הר"ן הנ"ל פבר עברה על כל יחל ובעל מיגז גיזו וא"כ צריכה גם היתר חכם פדלעיל והותר הפל מה שאינו תועלת צריכה לפדות ובה יצאנו גם חשש הספקה מיהו הבת דווקא אם קשה עליה ומצטערת ויש חרטה ופתח אפשר לה להתיר ע"י פדיון פן נראה לפענ"ד ובשה"ג נראה דס"ל הותר מקצתו הותר פולו ומישב דברי ר"ח באופן אחר והרבה דברים יש ללמוד ממנו עיי"ש ואם לאחר העיון נראה גם למעלתו פן.

פן יעשה ואמטינא שיבא דברי ידידו הדו"ש וחומם בברכת השנים לאלתר יכתב ויחתם לחיים טובים עם כל ב"ב: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה רי"א בעזה"י חוסט יום ה' שלח תרל"ה לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב לאהובי תלמידי הרבני המנפלא בתורה וביראה מוה' יואל צבי באנעטא בק"ק פאקש יע"א: מכתבה קבלתי ועל דברי שאלתה ע"ד הרעש באה"ק נגד החיבור תשובת ב"י החדש ושאלת אם יש לחוש על החרם שנתנו על הספר הזה.

שנית שאלת שרבים הבטיחו להרב המספר הנ"ל לתומכו בממון לישבת ארץ הקדושה וכעת מפח הוצאות הקול והלע"ז עליו אינם רוצים לשלוח ולתפן לו אם המה רשאים לחזור מנדרם: והנה ספר הנ"ל לא ראיתי ולא בא לידי ואם אמנם שהרב המספר הנ"ל מוחזק בכשרות ולרא ה' בכל זה פשנשלח לידי מירושלים תוכן ענין הספר שנתנו עליו חרם בב"ד דשם חששתי לדבריהם כמבואר ברמב"ם בפ"ז מה' ת"ת היכא דנידו משום איסור או חילול השם צריף לחוש ועיין בתשובת מרן חת"ס בחחו"מ סי' מ"א כו' והיום שבא לידי קונטרס נדפס בירושלים בשם הרב פיפיות וגם בסופו נדפס קונטרס קטן בשם צעקת הדל מהרב המספר הנ"ל שצועק חמס שרודפין אותו שלא פדין ושאין ממש בלעז שהוציאו עליו ומי יודע ויבין זאת עכ"פ צריכין אנו לחוש עוד עד דיצא האמת לאמתו ויתבררו הדברים ולמשמע אנו דאבה נפשי ויהי' איף שיהי' ה' יראם על שארית עמו בית ישראל במהרה הגאנה והגובה ישפלו גם הקנאה והשנאה תבטלו ויבוא מבשר שלום וטוב בב"א אמנם על שאלה הב' בנודאי לא מבעי' כ"ז שאין דבר ברור פדלעיל בנודאי הנדר קיים אלא אפילו אם הי' ח"ו הלעז אמת מ"מ לדעתי א"א להנודרים לחזור ולומר אדעתא דהכי לא נדרנא עיין במרדכי ר"פ אעפ"י דאין פל האומדנות שווין וכבר האריף מרן הגאון בחת"ס בחיו"ד סי' רל"ז דתליא בפלוגתא דרשב"א ורא"ש ולפי ענ"ד בנידון שלנו לכ"ע לא אמרינו אדעתא דהכי לא נדרנא שאפילו אם ח"ו פלטתה הקולמוס של המספר דבר שאינו ראוי להשמע וראוי לשתקו אפי"ה פינן דמוחזק בחזקת פשרות והי' איש חי ורב פעלים בנודאי הי' רק טעות ולבו אנסו ושגגה יצאה מפיו ות"ח שעבר עבירה ביום אין מהרהרין אחריו בלילה שבנודאי עשה תשובה אמרו חכז"ל והקא נמי אם יתברר לו טעותו בנודאי ישיב אל ה' וא"כ איף אפשר לומר בכה"ג אדעתא דהכי לא נדרנא ותשובת הרא"ש מיירי דווקא בהעשיר או

מת או נשתמד ח"ו ס"ל דאמרי אדעתא דהכא לא נדרנא והמג"א באו"ח סי' כ"ה סק"ג כ' דאם קיבל על עצמו דבר שסבר שהוא מצוה גדולה ואח"כ נודע לו שאינה גדולה פל פה אפ"ה צריף הקיטר וראיתו מטו"ז ביו"ד סי' רל"ב סעיף י' מכ"ש בנידון הג"ל.

וגם ע"י התרה שכ' הטו"ז והמג"א דמועיל מ"מ בנידון שלנו נראה דהוי כנולד דמילתא דלא שכיחא הוא וקי"ל דאין פותחין בנולד ותו דמסתמא עשו הנודרין כדריף שמבטיחין למי שנוסע לא"י סמיכה שהן פותחין פן לתוף פינקס ויש לספק אי מועיל התרה פפי מ"ש הש"ף בחו"מ סי' רנ"ה בשם רבינו בצלאל דלקה אם בא ליד גזבר אינו מועיל התרה משום דלא אתא דיבור ומבטל מעשה א"כ אפ"ש דה"נ פן ושוב ראיתי בדברי מרן הגאון בחת"ס חיו"ד סי' רכ"ז שפ"כר עמד בזה וכו' דבגדר דעוקרין הגדר מעיקרא לא שינה זה מיהו מדברי הש"ף בחו"מ סי' רנ"ה הג"ל קשה ונהי דגם לדידי נראה דגם בכתב הגדר מועיל התרה דהפ"ת מצ"ע אינו נדר אלא שעומד לקרוא אותן הדברים וכל העומד לקרות פקרוא דמי ומועיל רק מצד דיבור שאפ"ש לקרותו ממילא שוב מועיל התרה וראיה מהאי דחו"מ סי' רנ"ה ובכמה דוכתי דמשמע דכל נדר יש לו התרה משום דאי בעי מתשיל עלה נאמן ע"א וכיוצא בזה שפ"כר על הואיל דאי בעי מתשיל ולא חילקו בין כתב לנדר ע"פ מ"מ בנ"ד אני חושש משום האי דיו"ד סי' רכ"ח סעיף ד' דהנודר לתועלת חברו בפינו אין להתיר לו אלא מרצונו: ובפ"ט לפי הנראה מדברי מעלתה שהבטיחו לו זאת משום שעשה התועלת בספריו שחיבר להשיב רבים מילדי בני ישראל מדרכיהם הרע משטי כזב והוי כמו עשה להם טובה ואפילו במנחתם קי"ל ביו"ד סי' של"ד סעי' ב' דמפרנסין אותו בכדי חיייו ומותר להנותו בכדי חיייו וחייו אשתו ובניו התלויים בו ונדאי הסמיכות שעושין ליושבי א"י הוא מצומצם ובכדי חיייו ואדעתא דהכי נסע לא"י ולכ"ף לדעתו אפילו הקיטר אינו מועיל וכ"ש שהדברים נראים כמ"ש למעלה שרק טעות ושגגה הוא שורש לדברים בענין שהוא פן נראה לפי ענ"ד ויהא ה' עמנו אל יעזבונו ואל יטשנו ויעזור ויגן ויושיע לכל החוסים בו והגאון והשגאון ופירוט הלכות יסולק מן העולם דברי החותם בברכה ויהי' ה' עמך ויברך אותך ואת ביתך ואת כל הבוטחים בשמו באמת דברי רבך הדורש שלומך.

ה"ק משה שיק מברעזאונע תשובה רי"ב ע"ד הקושיא שהביא השאגת אריה בסי' ס' להקשות בנזיר דף ד' דפריף שם לרבנן מנ"ל לאסור יין מצוה פרשות והקשה הא לרבנן מכח דס"ל בעלמא דכולל איסור חל על איסור עיי"ש ועוד האריף שם בדברי הראב"ן שהקשה דנזיר מיתסר חפצא א"כ מאי פריף בנזיר דף ד' הא מושבע ועומד מהר סיני הא נדר חל לבטל מצוה ותי' דהיינו דווקא בפירוש והתם מייירי בסתמא והשאגת אריה הקשה עליו טובא ולפי ענ"ד יש לישב דבלא"ה קשיא לפי שיטה זו דנזירות מקרי מיתסר חפצא עמדה קושית התוס' בשבועות דף כ"ה ע"א ד"ה חומר דל"ל קרא ע"ז מיינן ושכר יזיר ולפי המסקנא דמשני לה באומר שבועה שאשתה ונהדר אומר אהי' נזיר יש לפרש דמייירי באמר שבועה שאשתה היום ונהדר אומר הרני נזיר דאפ"ש לקיים שניהם דהיום ישתה ולמחר יהי' נזיר ובשבועות דף כ"ב ע"ב מסתפק לי' אי אהתיירא קא משתבע וא"כ איכ"ל דדעתו שיהי' נזיר למחר פ"שם שאם קיבל עליו ב' נזירות אמרינן בגדרים דף י"ח דצריף למנות ב' נזירות וע"כ אמרינן דכוננתו לקבל עליו נזירות לאחר שישלם נזירות הראשון ה"נ אפ"ש לומר דהרני נזיר ר"ל וכוננתו למחר אהתיירא: ואע"ג דבשבועות שם מסיק דלאו אהתיירא קא משתבע היא גופי' מנ"ל ואיכ"ל דהכא קמ"ל קרא מיינן ושכר יזיר דאע"ג דקא משתבע לשתות אפ"ה הוא נזיר מעכשו וא"כ שפיר איצטרף קרא דאע"ג דאשמעינן מידור נדר לה' דנדר חל לבטל מצוה היינו אם א"א לקיים שניהם וע"כ פוננתו לאסור דבר מצוה אבל היכא

דאָפּשער לַמַּיִם שְׁנֵיהֶם אוֹלֵי מִינֵי־שִׁבִּין דְּבָרָיו וְלִכְּךָ אֶצְטָרֵף קָרָא וְלַעוֹלָם אֵיכ"ל דְּנִזְרוֹת מִתְסַר חֲפָצָא אֲמַנָּם לִס"ד קָשָׁה מִיְהוּ י"ל דְּזָה בְּאַמַּת קוֹשְׁיַת הַש"ס מִמֶּנּוּ פ' אֵי נִזְרוֹת מִתְסַר חֲפָצָא לְמַה לִּי קָרָא וּע"כ מִדְּאֶצְטָרֵף קָרָא מוֹכַח דְּלֹא מִתְסַר חֲפָצָא וּא"כ קָשְׁיָא הָא מְוַשְׁבַּע וְעוֹמֵד (וְאֵין לֹאמַר דְּזָה גּוֹפֵי' קַמ"ל דְּהוּי מִתְסַר חֲפָצָא דְּזָה לֹא נִשְׁמַע מִכָּאן דְּדַלְמָא מִטַּעַם כּוֹלֵל חָל וְנִשְׁמַע מִכָּאן פְּמֵאן דְּאָמַר כּוֹלֵל) וּע"ז שְׁפִיר מְשַׁנֵּי דְּמִינֵי בְּשִׁבּוּעָה שְׁאֲשֻׁתָּה וְאֶצְטָרֵף לְאֲשַׁמְעִי דְּלֹא גִימָא אֶהְיִירָא קָא מְשַׁתְּבַע כּוֹלֵל וְלַעוֹלָם דְּהוּי מִתְסַר חֲפָצָא וּא"ש וּמִינֵי־שִׁבִּין קוֹשְׁיַת הַשְּׁאֲגָתָא אַרְי' וְלִכְּךָ פְּרִיף לְרַבָּנָן מִנ"ל הָא דְּאֶהְיִירָא מְשַׁתְּבַע וּא"ש: וּעַפִּי"ז יֵשׁ לֹאמַר דְּהֶרְאָב"ן לֹא ס"ל לְפָרֵשׁ דְּקוֹשְׁיַת הַש"ס מִמֶּנּוּ פ' דְּמְוַשְׁבַּע וְעוֹמֵד הוּא דְּחִיקָא לִי דְּמְשַׁמַּע דְּפְשִׁיטָא לִי דְּלֹא חָל וְלִכְּךָ גִּיחָא לִי יוֹתֵר לְפָרֵשׁ כַּמ"ש הַתּוֹמִים בְּסִי' ע"ג ס"ק ג' דְּמוֹקֵי לָהּ כְּגוֹן שְׁנֵדֵר בְּשַׁבָּת וּי"ט בְּשַׁעָה שְׁכָבֵר זְמַן וְחִיּוּב קִידוּשׁ עָלָיו וּא"כ בְּכַה"ג נְמִי י"ל אֶהְיִירָא קָא מְשַׁתְּבַע וּאֵיכ"ל דְּאֵין פְּנוּנְתוֹ עַל הַיּוֹם אֲלֵא הֶרְיִנִי נְזִיר לְמַחֵר וְכַעֲיִן דְּאֶמְרִינָן בְּשִׁבּוּעוֹת כ"ג דְּאֵע"ג דְּשַׁתִּי' בְּכֹלֵל אֲכִילָה פִּינּוֹן דְּאָמַר שְׁלֹא אוֹכֵל וְשְׁלֹא אֲשַׁתָּה גְּלִי דְּעַתִּי' דְּבְכֹלֵל שְׁלֹא אוֹכֵל לֹא פְּנוֹן עַל שַׁתִּי' וְה"נ י"ל פִּינּוֹן שְׁאָמַר שְׁבִיּוּעָה שְׁאֲשֻׁתָּה יֵין הַיּוֹם וְאֵת"כ אָמַר הֶרְיִנִי נְזִיר אוֹ פִּינּוֹן דְּהַשְּׁתָא זְמַן קִידוּשׁ מְסַתְּמָא לֹא פְּנוֹן אֲלֵא עַל לְמַחֵר.

וּאֵע"ג דְּמִסְקִינָן בְּשִׁבּוּעוֹת דְּף כ"ב ע"ב דְּלֹא אֶמְרִינָן אֶהְיִירָא קָא מְשַׁתְּבַע הֵינּוּ הֵיכָא דְּאֵינוּ סוֹתֵר בְּשִׁבּוּעָה דְּבַר שְׁהִי אָסוּר מְעַיְקָרָא כְּגוֹן נְזִיר שְׁאָמַר שְׁבִיּוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל חֲרָצָן אֲבָל כָּאן כִּי הֵיכָא דְּלֹא יֵהֵא סְתִירָה אוֹ כִּי הֵיכָא דְּלֹא יֵהֵא לְבַטֵּל הַמְצָנָה אֶמְרִינָן מְסַתְּמָא כְּדֵי דְּעַתּוֹ וְכִדְּאֶמְרִינָן ר"פ קוֹנָם יֵין עַד הַפְּסַח לֹא פְּנוֹן עַל לִילֵי פְּסַח וְה"נ אֵין סְבָרָא שְׁיִתְחִיל הַנִּזְרוֹת מִיָּד בְּבִיטוּל מְצָנָה וּע"ז מְשַׁנֵּי בְּשִׁבּוּעָה שְׁאֲשֻׁתָּה וְאֵז אֵיכ"ל בְּכּוֹלֵל וְכַמ"ש הַתּוֹמִים בְּאֹמַר שְׁאֲשֻׁתָּה לְאַחַר ג' אוֹ כ"ה יָמִים וְשְׁפִיר אֲשַׁמְעִינָן דְּחָל בְּכּוֹלֵל וּמֵאֵי דְּקָשְׁיָא קוֹשְׁיָא הֶרְאִשׁוּנָה שְׁל שְׁאֲגַת אַרְי' לְפִי"ז מֵאֵי פְּרִיף לְרַבָּנָן מִנ"ל הָא אֵית לְהוּ בְּעַלְמָא כּוֹלֵל כְּתַבְתִּי לִישָׁב בְּחִידוּשֵׁי: תְּשׁוּבָה רִי"ג הֶרְמַב"ם בִּפ"ד מְנִזְרוֹת דִּין י"א פְּסַק הָאוּמַר הֶרְיִנִי נְזִיר בְּיוֹם שַׁב"ד בָּא בּוֹ אִם בְּחוֹל נְדַר ה"ז אָסוּר לַעוֹלָם וְאִם בְּשַׁבָּת וּי"ט נְדַר אוֹתוֹ שַׁבָּת וְאוֹתוֹ יו"ט מוֹתֵר מִכָּאן וְאֵילָף אָסוּר לַעוֹלָם שְׁהַדְבָר סְפַק אִם יָבּוּא בְּשַׁבָּת אוֹ בְּיו"ט וְהוֹאִיל וְהוּא סְפַק בְּיוֹם שְׁנֵדֵר חָלָה עָלָיו נִזְרוֹת שְׁסַפַּק נִזְרוֹת לְהַקֵּל וְכוּ' וְהַכ"מ וְהַלַּח"מ שְׁם תְּמָה עָלָיו שְׁהוּא נֶגֶד הַש"ס בְּעִירוּבִין דְּף מ"ג ע"ב וְכֹלֵל קוֹשְׁיַתָּם הֵם קוֹשְׁיַת א' בָּא בַע"ש וְבַעֲיוּ"ט וְאֵ בְּנוֹדָאֵי לֹא יָבּוּא כֵּן דּוֹד בְּשַׁבָּת וּי"ט וְהֶרְמַב"ם כ' טַעַם אַחַר מְשׁוּם דְּסַפַּק נִזְרוֹת לְהַקֵּל וְלְדַבְּרֵי גַם לְהַש"ס הו"ל לְתַרְזֵן כֵּן ב' הָא הַש"ס לֹא הוּי סְפַק וְאֵיף חֲשַׁבּוּ הֶרְמַב"ם לְסַפַּק וְהַג') קָשָׁה כְּטַעַם הֶרְמַב"ם א"כ גַּם בְּיוֹם א' הוּא סְפַק דְּלָמָּא יֵשׁ תְּחוּמִין לְמַעַם מִי' וּא"א שְׁיָבּוּא אֵלֵי בְּשַׁבָּת וּמְמִילָא א"א שְׁיָבּוּא ב"ד בְּיוֹם רֵאשׁוֹן עֵי"ש בַּכ"מ וְכַל"מ: וְקוֹשְׁיָא רֵאשׁוּנָה אֶפְשָׁר לִישָׁב וְלֹאמַר דְּטַעַם הֶרְמַב"ם דְּסַפַּק נִזְרוֹת תִּלִּי בַב' הַפִּירוּשִׁים בְּלִשׁוֹן שְׁאָמַר הֶרְיִנִי נְזִיר בְּיוֹם שַׁבָּת בָּא אִם הַפִּירוּשׁ בְּיוֹם שְׁיָבּוּא מְמַשׁ אוֹ דְּפִירוּשׁוֹ בְּיוֹם שְׁרָאוּי לְבּוּא וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּעִירוּבִין שְׁם דְּאִם הַפִּירוּשׁ בְּיוֹם שְׁיָבּוּא מְמַשׁ לִי לְמִימַר כְּטַעַם הֶרְמַב"ם מְשׁוּם דְּסַפַּק נִזְרוֹת לְהַקֵּל דְּהַטַּעַם דְּסַפַּק נִזְרוֹת לְהַקֵּל אֶמְרוּ בְּנִדְרִים דְּף י"ח דְּהוּא מְשׁוּם דְּלֹא מַחִית אֵינִישׁ נְפִשְׁי' לְסַפִּיקָא וְכָאן הֶרִי מַחִית נְפִשְׁי' לְסַפִּיקָא שְׁהֶרִי פְּנוּנְתוֹ שׁ יָבּוּא יֵהֵא נְזִיר לְמַפְרַע וּע"כ טַעַם הֶרְמַב"ם הוּא אֵי מְפָרְשִׁינָן מְשׁוּם שְׁרָאוּי לְבּוּא אֵז שְׁפִיר אֵיכ"ל דְּכּוֹנְנוֹתוֹ בְּיוֹם שְׁנוֹדָאֵי רֵאוּי לְבּוּא מְשָׁא בְּיוֹם שְׁהוּא סְפַק אֵי רֵאוּי לְבּוּא וּמְמִילָא בְּשַׁבָּת וּי"ט אוֹלֵי יֵשׁ לְמַעְלָה מִי' וְאֵינוּ רֵאוּי לְבּוּא וְלִכְּךָ אֶמְרִינָן דְּלֹא מַחִית נְפִשְׁי' לְסַפִּיקָא וּא"ש טַעַם הֶרְמַב"ם: וּבְזָה עֲצָמוֹ נִרְאָה דְּפִלִּיגוֹ הַס"ד וְהַמְסַקְנָא שְׁם

בְּעִירוּבֵין בִּס"ד ע"כ הַפִּירוּשׁ בַּיּוֹם שֶׁב"ד בָּא פְּנוּנְתוֹ בַּיּוֹם שֶׁיָּבֹא מִמֶּשׁ מִדְּקֻשָּׁא לִי קְוִשָּׁא דְּמִקְשָׁה לְבִסּוּף דְּלָמָּה מְוֹתֵר בְּשַׁבַּת וַיּוֹ"ט פִּינּוּ ד,, חָל מְאֵתְמוּל דְּאַפְתִּי לֹא אֶסִּיק דְּמִיָּרִי בְּנֹדֵר בְּשַׁבַּת וַיּוֹ"ט וְגַם לֹשׁ לֹא מִשְׁמַע פֶּן וּלְקָדָה סוּבֵר דְּכַוְנָתוֹ בַּיּוֹם שֶׁיָּבֹא מִמֶּשׁ וּלְקָדָה ס"ל לֹו דְּלִשְׁמָא בָּא לֹא חִיְיָשִׁינּוּ וּלְשְׁמָא יָבֹא חִיְיָשִׁינּוּ כְּמוֹ דְּאֶמְרִינּוּ לְעַנְנֵן מֵת לֹא חִיְיָשִׁינּוּ וְכוּ' וְכַמ"ש נְמִי הַטּוֹרִי אֲבָן בִּר"ה דָּף יִיאָן לְשַׁמְעֵתִין פֶּן וּלְקָדָה מְוֹתֵר בְּשַׁבַּת דְּשְׁמָא בָּא לֹא חִיְיָשִׁינּוּ רַק שְׁמָא וְהַיּוֹם א"א לְבֹא וּלְקָדָה הַקְשָׁה א"כ אִי אִין תְּחֻוּמִין גַּם הַיּוֹם אוֹ לְבֹא אֲבָל פְּשִׁמְשָׁנִי דְּהוּאִיל וְלֹא בָּא אֵלֵי אֶתְמוּל א"א שֶׁיָּבֹא ק אֲבָל בְּחוּל חִיְיָשִׁינּוּ שְׁמָא בָּא לְבֵית דִּין הַגְּדוּל א"כ ע"כ גַּם שְׁמָא חִיְיָשִׁינּוּ פֶּאן וְהַטַּעַם יָבֹאֵר לְקַמֵּן אִי"ה וַא"כ שׁוֹב קְוִשָּׁא לִי שַׁבַּת וַיּוֹ"ט יֵהָא אֶסּוּר מִשּׁוּם שְׁמָא בָּא אֶתְמוּל וְהִנְכַּרְח לְתַרְץ דְּמִיָּרִי בְּנֹדֵר בְּשַׁבַּת וַיּוֹ"ט וּלְפִי"ז חֲזַר מִמַּאי דְּסַבֵּר מְעִיקְרָא דְּהַפִּי בַּיּוֹם שֶׁב"ד בָּא בְּפוּעֵל מִמֶּשׁ אֲלָא דְּהַפִּירוּשׁ הוּא בַּיּוֹם שֶׁב"ד לְבֹא וְהַרְמַב"ם רְמַז זֶה בְּמָה שֶׁהוֹסִיף בַּיּוֹם שֶׁב"ד בָּא בּוֹ לְשׁוֹן מִשְׁמַע הָכִי וְשׁוֹב אִיכ"ל כְּטַעַם הַרְמַב"ם דְּלֹא מַחִית נַפְשִׁי לְסַפִּיקָה (תִּי זֶה עַל הַרְמַב"ם וְכַמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסוּף בְּכָל פְּרָטִיו מְצֵאתִי בַּפ סוּסִי ק"ו בְּיַתֵּר בְּיֹאֵר): אֲמַנְם אִינְדָּה ב' קְוִשָּׁת אַפְתִּי קְוִשָּׁא וְנִרְאָה בַּעֲזֵה"ת דְּהַגָּה הֵן בְּעִירוּבֵין דָּף מ"ג ע"ב ד"ה וְאֶסּוּר לְשַׁתּוֹת וְכוּ' הַקְשׁוּ שְׁם חִיְיָשִׁינּוּ בְּכָל יוֹם שֶׁיָּבֹא וּמ"ש בְּתַעֲנִית דָּף י"ז אֶמְרִינּוּ שֶׁהֵם מְוֹתֵרִין לְשַׁתּוֹת יִין וְלֹא חִיְיָשִׁינּוּ שְׁמָא יִבְנָה מִשּׁוּם דְּתַקְנָתָם קָלַק הוּאִיל וְזֶה זְמַן רַב וְלֹא בָּא עֵי"ש אֲמַנְם לְהַרְמַב"ם בַּפ"א מִבּ מְקַדֵּשׁ לֹא קִשָּׁה זֶה שְׁשֵׁם פְּסַק בְּאַמַּת פְּהַנִּים שִׁיּוּדְעִין מְאִיזָה מ וּמְאִיזָה בֵּית אָב הֵן אֶסּוּרִין לְשַׁתּוֹת אֲבָל אוֹתָן שְׂאִינְם יוֹדְעִין מוּם לְשַׁתּוֹת מִשּׁוּם דְּאַפִּילוּ מְהֵרָה יִבְנָה בִּיהַמ"ק יֵהָא צְרִיף שְׁעוֹת שִׁיקְבְּעוּ הַמְשַׁמְרֵת וַא"כ אִין זֶה עַנְיָן לִש"ס דְּעִירוּבֵין אֲמַנְם הָרוּ הַשִּׁיג עַל הַרְמַב"ם בְּזֶה וְאָמַר דְּהַרִי אִי יִבְנָה בִּיהַמ"ק יֵהָא שְׁם הָא וְהַמְטֵהר וַע"כ דְּלֹא חִיְיָשִׁינּוּ לְשְׁמָא יִבְנָה א"כ לְדִידִי תְּקֻשִׁי וּלְפִי עַנ"ד נִרְאָה לִישֵׁב קְוִשָּׁת הַתּוֹס' דְּהַגָּה הַטּוֹרִי אֲבָן בְּרִי י"א הַקְשָׁה אִיף חִיְיָשִׁינּוּ בְּכָל יוֹם שֶׁיָּבֹא הָא אֶמְרִינּוּ שְׁם נִגְאָלוּ וּבְנִיסָן עֲתִידִין לִיגְאָל וְחַד אָמַר בְּתַשְׁרִי עֲתִידִין לִיגְאָל מְלַבֵּד גִּיסָן אוֹ תַשְׁרִי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיָּבֹא וְתִי דְּהַרִי אֶמְרוּ בַּפ' חָלוּ ב' קִיְצִין לֹא זָכוּ בְּעַתּוֹ זָכוּ אַחִישְׁנָה וּלְפִי"ז הָא דְּאֶמְרִינּוּ בְּנִיא בְּתַשְׁרִי יִגְאָלוּ זֶה הַקֵּץ שֶׁל בְּעַתּוֹ אֲבָל הַקֵּץ שֶׁל אַחִישְׁנָה אִין לֹו יְדוּעַ וּבְזֶה אֶמְרוּ בְּעִירוּבֵין דְּבְכָל יוֹם חִיְיָשִׁינּוּ שֶׁיָּבֹא עֵי"ש שֶׁהָא בְּסוּגִיא דְּעִירוּבֵין הַנ"ל אֲמַנְם לְפִי עַנ"ד תִּי זֶה קִשָּׁה דְּבַפְרָק דָּף צ"ח ע"א אֶמְרוּ דְּמַשִּׁיחַ אָמַר שֶׁיָּבֹא הַיּוֹם אִם בְּקוּלוּ יִשְׁמְעוּ הָא לֹא אֶתָּא אֵלֵי אֶתְמוּל וַע"כ בְּקֵץ שֶׁל אַחִישְׁנָה לֹא בַעִי אֵלֵי אֶתְמוּל וְגַם קִרָּא הָכִי דִּיִּיק הַנְּגִי שׁוֹלַח אֶת אֵלֵי הַנְּבִיא לְפָן יוֹם ה' הַגְּדוּל וְכוּ' מִשְׁמַע יוֹם ה' הִיָּינוּ קֵץ שֶׁל בְּעַתּוֹ וַא"כ קְוִשָּׁת הַטּוֹרִי אֲבָן: וְנִרְאָה דְּלֹא קִשָּׁה דְּהַרִי מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם בַּפִּי"א וּבַפִּי"ב מַה"א מִשְׁמַע דְּמִלָּף הַמְשִׁיחַ הוּא יִקְבֵץ נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל וְיִגְאָלֵם א וַא"כ לֹא יֵהִי זֶה בַּיּוֹם בִּיאָתוֹ וַא"כ בִּיאָת ב"ד הוּא דְּבֵר אַחַר וְהוּ שִׁיגְאָלוּ יִשְׂרָאֵל ע"י מִיד צָר הוּא בְּזַמַּן אַחַר וַע"ז אֶמְרוּ שֶׁמְבַנִּיסָן אוֹ בְּתַשְׁרִי אֲבָא עַל בִּיאָת ב"ד לֹא נִאֲמָרָה זְמַן יְדוּעַ אֲלָא אֲדַרְבָּה עַל אוֹתוֹ עַת הַקְּבֻעַ בְּעַתּוֹ צְרִיכִין אָנוּ לְחוּשׁ בְּכָל יוֹם שְׁהַרִי עַת אַחַת קְבַע ה' לְבִיאָתוֹ וְכַמ"ש הַמַּג"א בְּסִי' שַׁד"מ דְּשַׁבַּת נִגְדַּד יְמֵי חוּל הֵנִי אֶסַּפ וְלֹא שִׁינְיָה לְמִיזַל בְּתַר רַבָּא ה"נ עַת אַחַת קְבַע ה' לְבִיאָתוֹ וְהוּא טְבוּעַ וְה' יוֹדְעַ עֲתָה וְכָל קְבוּעַ כְּמַחְצָה עַל מַחְצָה דְּמִי וְאִם פֶּן אֲדַרְבָּה מִ אִיכָּא בִּינֵיהוּ בֵּין ב' הַקּוּצִין דְּעַל קֵץ שֶׁל בְּעַתּוֹ צְרִיכִין אָנוּ לְחוּשׁ לְכָל יוֹם שֶׁהוּא סְפַק קְבוּעַ וּלְכ"ע הוּא מַה"ת לְהַחְמִיר וְאֶפִּילוּ לְהַרְמַב"ם וְסוּבֵר דְּסַפְקָא דְּאוֹרְיָתָא מִן הַתּוֹרָה לְהַקְל בְּסַפְקָא קְבוּעַ מוֹזָה וַא"כ בְּנוּדָאִי צְרִיכִין אָנוּ לְחוּשׁ לֹו מַה"ת אֲבָל בְּקֵץ שֶׁל זָכוּ אַחִישְׁנָה אִין לָנוּ לְחוּשׁ מִן הַדִּין שְׁהַרִי אָנוּ רוֹאִין קְלָקוּל הַדּוֹר בַּעֲוֵה"ר וְאִם לֹא יִשְׁנָה הַאִי"מ דְּבֵר מַה בְּעוֹלָם לֹא נִרְאָה שֶׁיִּשְׁיָבוּ וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא שָׁבוּ אוֹרְי אַחֲזַקְתֵּיהוּ וּבְכָל הַתּוֹרָה אֲזַלִּינּוּ בְּתַר חֲזַקָה: וְנִרְאָה דִּישׁ עוֹד אִיכָּא בְּנִיָּהוּ בֵּין קֵץ שֶׁל

אחישנה לקץ בעתו דהנה הרמב"ם בפ"א מהלכות מלכים כ' שמלה המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות ב"ד ליושנה ויבנה ביהמק"ד ויקבץ נדחי ישראל וגם בפ"ב דין ג' כ' בימי מלה המשיח פשתתינישב מלכותו והתקבצו כל ישראל יתיחסו פולם על פיו ברוח הקודש שעליו מפל הדברים האלה נראה שלא יהי ברגע אחד כל זה או בשעה אחת ובאמת קשה על זה מהא שאמרו בר"ה דף ל"א דיום הגף פולו אסור ותיישנו מהרה יבנה ביהמ"ק ופרש"י שבגין דלעתיד יבנה ע"י שמים והרמב"ם כ' דיבנה ע"י משיח מיהו לזה אפשר לומר דהרמב"ם סובר זדמ"י שם דמתרץ תי' אחר פליג ע"ז מיהו עדיין קשה עליו מדברי הירושלמי פ"ה דמע"ש והובא בתוס' יו"ט שם מ"ב דבגין ביהמ"ק יהי קודם מלכות בית דוד ואז עדיין לא יהיו גדולי ישראל פאן ואיך קאמר הרמב"ם דמלה המשיח יבנה ביהמ"ק ויש לישוב זה עפ"י מ"ש הרמב"ם שם בפ"ב דין י"ב שאין לחכז"ל קבלה ע"ז איך יהי ולפי משמעות דקרא דרשו ופליגו בהו ולקף יש לחוש לכל החששות ואולי יהי פך או פך ניותר נראה דזה עצמו תליא בב' קיצין הנ"ל דאם יהי קץ של בעתו יהי הפל פסדר וכמו"ש הרמב"ם בהלכות מלכים הנ"ל אבל אם יהי קץ של אחישנה אז יהא הפל במהירות ומהרה יבנה בית פמקדם ביד"ש ויבוא משיח צדקינו והנה החשש לאסור לפהנים לשמות וכן הוא רק אי מהרה יבנה בית המקדש אבל אם יהי ע"י מלה המשיח פנ"ל צריף לזה שהי' וזמן וכך יצא יינם מהו וא"כ שני הגמרות א"ש דשם פתענית דע"כ החשש הוא על מהרה יבנה ביהמ"ק והיינו ע"י קץ של אחישנה וע"ז שפיר אמר רבי דתקנתו קלקול הדור הוא תקנתם דלא צריף לחוש ע"ז דהוא נגד חזקה הנ"ל אבל אפתי צריכין אנו לחוש בכל יום שייבוא ב"ד ע"י קץ בעתו אמנם אז שוב לא כל פך במהרה יבנה בית המקדש ושוב אין חשש לפהנים לשמות יין אבל אם אמר שיהי' נזיר ביום שב"ד בא צריף לחוש לקץ בעתו ולקף אסור לשמות בכל יום וא"ש (ועפ"י הנ"ל יש להחמיר ג"כ פוננת הרמב"ם פ"א מביאת מקדש הנ"ל להצילו מקושית הראב"ד שהוא סובר פכל האמור למעלה אלא דס"ל דגם לקץ של אחישנה יש לן לחוש אע"ג דקלקול הדור הוא העומד לנגדו מ"מ אין אנו יודעין והנסתרות לה' אלקינו ולכל הפחות לכתחילה אין סומכין על החזקה ולקף כ' הרמב"ם טעם אחר דאם יבנה ביהמ"ק במהרה וכדעת הירושלמי הנ"ל עוד קודם ביאת ב"ד א"כ יהי צריף עת לקבוע משמורת ואם יהי פסדר בלא"ה ישא זמן וא"ש): ועפ"י האמור י"ל עוד (וכן מצאתי בפלתי סוסי' ק"י עיי"ש שהאריף בפסוגיא ההוא) נפ"מ ג' בין קץ של אחישנה לקץ בעתו לעגן ביאת אלי' כדלעיל דלקץ אחישנה לא צריף שיוקדם ביאת אלי' משא"כ לקץ בעתו ואפי"ה שפיר אמרו בעירובין דף מ"ג ע"ב דהואיל ולא אתא אלי' מאתמול א"צ לחוש לביאת ב"ד דאז א"א שייבוא אלא ע"י אחישנה ולקץ זה א"צ לחוש ואפי' לפי מ"ש לעיל דאפילו לקץ זה חש הרמב"ם היינו לכתחילה בעלמא אבל לא מצד הדין וכ"ש לפי מה שייבוא אפי"ה לקמן (סימן רי"ד) דדווקא לעגן שתיית יין לפהנים דכתיב ולהבדיל לא סמכין על רוב או חזקה וא"כ אין לחוש לזה לקף שפיר אמרו דאי דעגין דלא אתא אלי' מאתמול מותר לשמות יין היום וא"ש: אמנם פל זה אם הפירוש ביום שב"ד בא הוא ביום שייבוא ממש בפועל אבל אם הפירוש ביום שב"ד בא היינו יום שראוי לבוא אז אפילו לא אתא אלי' אתמול מקרי שפיר יום שראוי שאפשר שפן דוד יבוא בו ע"י קץ של אחישנה דנהי דא"צ לחוש לזה מ"מ ראוי ואפשר הוא וכמו שאמר משיח עצמו היום אם בקולו תשמעו וא"כ א"ש הפל בנודאי לפי ס"ד דס"ל הפירוש ביום שב"ד בא היינו שייבוא בפועל ממש ולקף גיחא לי' לתרץ דלקף מותר בשבתות ויו"ט דאז א"צ לחוש דע"י קץ של בעתו א"א לבוא הואיל ולא אתא אלי' ועל קץ של אחישנה אין לחוש בכה"ג אבל פדמסיק לבסוף שפדר בשבת ויו"ט עצמו

ונכתבתי לעיל דלפי המסקנא אז לא מפורשין ביום שכ"ד בא שבא בפועל אלא ביום שראוי
ונאפשר לו לבוא וא"כ אפילו לא אתא אלי מאתמול מ"מ מקרי יום ראוי ונאפשר לו לבוא ע"י קץ
של אחישנה וא"כ ליכא למימר פטעם הש"ס וע"כ צ"ל פטעם הרמב"ם דאולי יש תחומין למעלה
מי' והוא ספק אי שבת ראוי לבוא ולא מחית נפשין לספיקא אבל ביום א' שפיר מקרי יום הראוי
ע"י קץ של אחישנה וא"ש (תי' פועין זה מצאתי בפלתי סוסי' ק"י ע"ש אבל ביתר ביאור) יהי
רצון שייבוא משיח צדקינו בב"א: תשובה ריד הנה בשתינית יין אמרו בתענית דף י"ז ע"א כמאן
שתו הכהנים חמרא האינדנא כמאן פרבי דאמר שם דתקנתו קלקלתו א"כ מבואר דנהיגו לשותות
ואע"ג דהר"ן בחדושיו בסנהדרין כ"ב מפרש לשון הש"ס דקאמר שם הא לרבנן אסירו דמשמע
דאין הלכה פרבי מ"מ משום הדחק נהגו וסמכו על רבי והיינו נמי כמ"ש הריטב"א בתענית דף
י"ז ביתר ביאור משום דהוי גזירה שאין יכולין לעמוד בה ומכ"ש דכדאי הוא רבי לסמוך עליו
בשעת הדחק פניו דמידי ונחששא דרבנן הוא למיחוש למהרה יבנה ביהמ"ק ויהי צריכין אותן
לעבוד העבודה דהא אפשר באחרונה וכמ"ש התוס' בעירובין דף מ"ג ע"ב ד"ה ואסור לשותות
יין וכ"ש לפי מ"ש לעיל (סי' רי"ג) דגם החשש מהרה יבנה ביהמ"ק הוא חששא דרבנן ובדרבנן
איכ"ל דכדאי הוא פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק וכמו שהאריך בש"ף ביו"ד סי' רמ"ב בכללי
הוראה: מיהו לפי"ז י"ל דזה דנוקא בכהן שאינו יודע משמרתו וא"כ אסור לשותות יין לעולם
והוי כא"י לעמוד בו אבל כהן שהוא יודע משמרתו ומשמרת בית אב שלו א"כ אינו נאסר אלא
בשעת משמרתו שבוע אחת וזה יכול לעמוד בו ואין הדבר קשה כל כך א"כ איכ"ל דאין לסמוך
בכה"ג על רבי וכן פסק הרמב"ם בהדיא בפ"א מביאת מקדש דכהן שידע משמרתו אסור לשותות
יין אלא שהוא פסק פן מטעם אחר הואיל וצריך שהות לקבוע משמרתו וכבר הבאתי לעיל פי
הראב"ד השיג על טעם זה שהרי המצורף והמטהר יתנה עמנו והכ"מ תי' עיי"ש וכבר כתבתי בסי'
(רי"ג) לישב דעתו וטעמו של הרמב"ם עפ"י מ"ש הרמב"ם בפ"ב מהלכות מלקים דין י"ב דאין
לחכמינו ז"ל קבלה ע"ז איך יהי אלא לפי משמעות הפסוקים דרשו ופליגו בי' ולכך צריכין אנו
לחוש לכל החששות עיי"ש (ובסי' רי"ג ביארתי בעזה"ת): מיהו לענין גידול פריע אמרו שם
בסנהדרין ובתענית לכל השינויים דכהנים בזה"ז מותרים לגדל פריע אפילו לרבנן דרבי וא"כ
אפילו יודעים משמרתם לתי' הראשון משום דאפשר דמספרי ועבדו עבודה ולתי' ר' אשי משום
דדנוקא בשתויי יין דמחללי עבודה גזרו אבל גידול פריע דלא מחללו לא גזרו ונאפשר להסביר זה
לפי מ"ש הריב"ש בסי' קצ"ב דהיכא דכתיב להבדיל כגון בעופות טמאים לא אזלינן בתר רובא
וא"כ פניו דכתיב גם גבי שתויי יין להבדיל ולהורות לא סמפינן ארובא ונחיישינן טפי וכ"כ
הריטב"א בתענית דגידול פריע שרי לכל השינויים אלא שראיתי במכתבי שומר ציון מכתב
שמביא להקשות דאפתי בשבת ויו"ט לתי' ראשון יהיו אסורים לכנס בגידול פריע דלא שייך
דמספרי ועבדו וכו' דהא שבת ויו"ט אסור ומכח זה רצה להתיר לאבל לגלח בעיו"ט אם יהי יום
ל' ביו"ט עיי"ש.

וזה אינו מלבד דקיי"ל כתי' רב אשי אלא דאפילו לתי' ראשון לא קשה קושיתו דנהי דליכא
למימר דאם יהי צורך עבודה דהא עשה דעבודה דוחה ל"ת דמלאכת גילוח דבשבת דף קל"ב
ע"ב מוכח דאין עשה דעבודה דל"ת דאם אינו בעידנא ולכך אסור לכהן לגלח צרעתו אע"ג
דהשיבולי לקט המובא במג"א סי' תמ"ו כ' דבעשה דרבים ל"ב בעידנא וקשיא לי' סוגיא הנ"ל
מ"מ מוכח דאינו דוחה וקושית על שיבולי לקט פתבתי לישב במקום אחר מ"מ לא קשה דהרי
הגילוח אינו אלא מלאכה שאצל"ג פניו דא"צ לשער א"כ איכ"ל דאין שבות במקדש ובצירובין

דף ק"ג ע"א משמע דמסיק אביי שבות דמקדש אפילו במדינה מותר ודלא פריב יוסף שם: ואפילו להריב"ש בסי' שצ"ד והובא במג"א סוסי' ש"ג דסובר דגינה חייב אפילו א"צ לגופי' ואפילו להרמב"ם דמחייב אפילו במלאכה שאצל"ג דלדידנ' אפילו לא אמרינן פהריב"ש קשיא וגם לפי מ"ש במקו"א (סי' קנ"ח בחאו"ח) דרוב הפוסקים הסכימו פהריב"ש אכל לא מטעמי' אלא פיון שרוצה לגלח פדי ליפות שוב הוא צריך לגוף המלאכה אבל באשה המטהרת הגוזזת רק פדי שתהא ראוי' לטבילה חשוב אין צריכה לגופה וה"ה בכהן המגלח עצמו רק פדי שיהא פשר לעבודה איכ"ל דחשיב אצל"ג מ"מ להרמב"ם דמחייב אפילו באצל"ג קושיא.

מיהו גם זה לא קשה מידי דהרי אפשר לגלח ע"י גוי דהוי רק שבות במקדש ואפילו אי אמרינן מסייע יש בו ממש מ"מ לענין שבת ויו"ט לית בי' אלא איסור דרבנן כמו שפירתי בתשובה הנ"ל דלא גרע משנים שעשו מלאכה דפטורין וא"כ לכ"ע מותרין לגדל פרי אפילו יודע משמרתו אמנם לענין לשהות בטומאה הביא שם במכתב ש"צ הנאמנים בשם ספר יד דוד דיש להם להחמיר לשהות בטומאת קרי שלא הותרה בצייבור ויש לחוש שבמהרה יבנה ביהמ"ק ובזה אפשר לעמוד וג"כ בטומאה מחללו עבודה וגם אפשר אפילו לפי טעם הרמב"ם דיהא צריך לשהות לקבוע משמורת אפשר דיש לחוש דגם לטהר מטומאתו יהא צריך לשהות וע"ז יש לפקפק מ"מ לפי טעם הר"ן והריטב"א יש לחוש לכהן שלא ישהא בטומאת קרי: אלא דיש לענין דהרי בלא"ה הם טמאי מתים אלא שהתוס' שם כתבו דטומאת מת הותרה בצייבור אלא שצריך עיון איך מושפחת לה קרבן צייבור לפי מ"ש מרן הגאון זצ"ל בחת"ס סי' רל"ו בשם תשובת יעב"ץ דדווקא פסח אפשר להקריב אבל שאר קרבנות צייבור בעינין שקלי צייבור מכל ישראל א"כ בשאר כל ימות השנה למאי נחוש לה וקשיא לי' סוגיא דסנהדרין ותענית הנ"ל וראיתי ברש"י בתענית דף י"ז ע"א דאולי יהיו מקריבין קרבן חינוך ואפילו אי אמרי' דשבת אחד אקרי קהל ומקרי קרבן צייבור משבת אחד לא ידעתי איך יקבצו ביום אחד כל השבת פולן ואפילו אם אפשר שחוש גם לזה שיהי' גם קיבוץ גליות ביום אחד מ"מ תמהני על היעב"ץ הנ"ל מר"ה דף ל' ע"א דאמרו דיום הג' אסור מטעם דבמהרה יבנה ביהמ"ק ויקרבו העומר ביום ט"ז הרי פולם טמאים וע"כ רק משום קרבן צייבור ומנא יהא להם שקלים וביו"ט בנודאי לא יהי' קיבוץ גליות דהא איבעי' ולא איפשטא אי יש תחומין וצ"ל דחיישינן דקיבוץ גליות יהי' בט"ז או בליל ט"ז ויתנו שקלים והאיר המזרח לא יתיר פיון שהי' העומר עומד להקרבה כל זה צריכין לדחוק לדבריו: אבל לא אדע למה לא אפשר להביא משל יחיד ולמסרן לצייבור לזכות אותם לכל ישראל שיהא לכולם חלק בו וא"כ הוי קרבן צייבור ודוחה שבת וטומאה ונהי' דחיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה ואיכא מ"ד פן ב"מ דף קי"ח מיהו פבר בברתי במקום אחר שחשש הנה אינו אלא מדרבנן פיון שהוא בפנינו ואומר שמסר יפה יפה וע"א נאמן באיסורין ובזה מיושבים כל הקושיות שהקשה על החשש הנה דשמא לא ימסר יפה ועכ"פ שפיר מושפחת לה קרבן צייבור דדוחה טומאת מת אבל לא טומאת קרי ולכך א"ש דלדברי הר"ן והריטב"א הנ"ל אסור לפהנים לשהות בטומאת קרי וטהרה מביאה לידי קדושה תשובה רט"ו בעזה"י"ת כ' תמוז תרי"ו לפ"ק יערגין בין המצרי' לתברך מהמאיר לארץ ולזרים הרב המאוה"ג המפורס' הקרוץ מוהרר ישראל דוד נ"ל האב"ד דק"ק פעזוע יע"א.

מכתבו וגם ספרו מחולת מחנניים קבלתי זה פשבועות שמים והנה פבר כתבתי למעלתו את הנראה לפי ענ"ד בקצרה ולא פאתי אלא להרחיב דברי בענין קבלת רבים ומקנותיה' וגזרותיה' ומנהגייהם אם הם מן התורה (א) הנה מלך ישראל או נשיא הדור והסנהדרין יכולין לתמן דבר בחרם והעובר

עליו חייב מיתה כמ"ש הרמב"ן במשפטי החרם והובא בריב"ש סי' קע"א והוא מבואר במקרא בכמה מקומות בחרם יהושע ביריחו וחרם פילגש בגבעה וחרם שאול בינערות הדבש וכולם במקרא דדברי קבלה וכיון שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה וכדפריה בסנהדרין דף כ"ב ע"ב עד דאיתי יחזקאל מאן אמרי' וע"כ דהלקה לממ"ס הוא וגם פינו דחייבו מיתה ע"ז בנודאי דין תורה הוא ואפילו בלי חרם מצינו שקבלת רבים חלה עליהן ועל זרעם מדברי קבלה במגילה מצינו קיימו וקבלו עליהם ועל זרעם ולא יעבור כמ"ש הריב"ש בס"י שצ"ט ופסקו בש"ע יו"ד סי' רי"ד וכיון דאין הנביא רשאי לחדש ע"כ מן התורה או מהלממ"ס הוא: (ב) מה שתיקנו הסנהדרין הב"ד הגדול שבירושלים וכל מה שגזרו מצוה לשמוע להם להרמב"ן מדרבנן ולהרמב"ם בפ"א מממרים הוא מה"ת מלא תסור עיי"ש ובמנין המצות בשורש א' בכל מה שתמה הרמב"ן עליו בזה מישב בספר קרית ספר בהקדמתו והובא ג"כ בקיצור בלח"מ פ"א מממרים דהרמב"ם נמי מודה דהדברי' עצמן שתיקנו העובר עליהן מחמת תאונתו ויצרו הוא עובר על איסור דרבנן אבל החולק עליהן וממרה בהן ובתקנתן ובגזרתן הוא איסור דאורייתא עיי"ש שהאריכו בזה ועיי"ן ג"כ במגילת אסתר: ולפי ענ"ד גם הש"ע סתם פהרמב"ם דהנה בש"ע ביו"ד סי' רל"ט סעי' ו' דפסק הנשבע לעבור על ל"ת אפילו הוא דרבנן אין השבועה חלה וכבר תמה הש"ך שם ס"ק כ' מפמה מקומות יותר תמוה דבסי' רל"ו סעי' ב' פסק הרמ"א וכן משמע שם במחבר פדעת הר"ן דדבר שאינו מפורש בקרא אפילו אסור מן התורה כגון נשבע להרע לעצמו השבועה חל אפילו בקום ועשה ולכך נראה דלעבור על ל"ת אפילו הוא דרבנן הפוניה שהוא רוצה לעבור בשאט נפש לחלוק עליהן וע"ז אם נשבע הו"ל לעבור על דבר מפורש בקרא באיסור לאו ומדוניק לשון הש"ע לעבור על ל"ת אפילו הוא דרבנן שגוף הדבר דרבנן ואפי"ה הוא ל"ת מן התורה וע"ד הרמב"ם הנ"ל ולכך אין השבועה חלה כמו נשבע לבטל ל"ת דאורייתא: (ג) זה בזמן שבית המקדש קיים ואפילו בזמן שאין ביהמ"ק קיים נראה דאם תיקנו אז או גזרו אפילו בעת שפבר אינם יושבים בלשפת הגזית מ"מ נשאר החיוב שהוא דקרא עפ"י התורה אשר יורוה ולא תסור דמחויב לשמוע בקולם לא כתיב מן המקום שהוא ודווקא לענין זמן ממרה ודיני נפשות המקום גורם פדאית' בפ"ז דף ח' ע"ב בתוס' שם בד"ה מלמד וכו' וראיתי בכוזרי משנה ג' ס' ל"ט דדווקא היצא מן המקום שהוא אית בי' לא תסור ואילו היו חקינו יוצאים לאחר הגלות אין אנו יכולין לברך אשר קדשנו במצותיו עיי"ש ולדידי דבריו תמוהים ואינם דהרי אמרינו בביצה ד' ז' דשלחו מתם הנהרו במנהג אבותיכם וזה שלחו לאחר שפסקו לקדש עפ"י הרא"י והרמב"ם בפ"ה מקידוש החודש כ' דעד אפיי ורבא קדשו עפ"י הרא"י ואפיי ורבא היו אחר הגלות יותר ממאתים וחמשים שנה ואפי"ה אלו מברכין על יו"ט שני עפ"י תקנותיהם ואמרו בשפת דף כ"ג והיכן צונו ומשני מלא תסור: וגם מסברא מוכח כן דהרי ב"ד הגדול פוחרם הוא משום שהיו ראשי כל ישראל והם כאפטורפסים של ישראל ומשום הכי כ' הרשב"א בתשובה סי' תשס"ט דכל קהל בעירם הם פסנהדרין לישראל וגם בתקנותיהם וגזירותיהם נהי דמצוה איפא ומחויב לשמוע בקולם ומ"מ אם לא פשטה ולא קבלו ישראל עליהם בטל התקנה כמ"ש הרמב"ם בפ"ב מממרים א"כ אם פל ישראל תיקנו דבר פוחרם פסנהדרין של לשפת הגזית וכבר כ' הרמב"ם בהקדמתו ליד החזקה וכל הדברים של הגמרא בבלי חייבין פל ישראל ללכת בהן וכופין פל עיר ועיר לנהוג מנהגייהן שנהגו חכמי הגמרא וכו' הואיל וכל אותן הדברים שבגמרא הספימו עליהם פל ישראל עיי"ש בלשוננו הזהב וא"כ פינו שפל הנאמר בגמרא הספימו עליהן פל ישראל הרי הם כב"ד הגדול שבירושלים וכל הנאמר בגמרא אית בי' משום לא תסור לכל מר פדאית לי: (ד) תקנה

וגזירה שתיקנו או גזרו רק קהלה אחת לקהל צדקתם אם גזרו בתרם ונדידי כ' היש"ש בחולין פ"ק סי' ל"ו שהוא מן התורה ופסקו פן בש"ד ביו"ד סי' רי"ח סק"ג ובטו"ז ס"קד ובנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' קמ"ו כ' דהוא מדברי קבלה מיהו לפי ענ"ד נראה עיקר דעת הש"ע אפילו בלי תרם ונדידי כל תקנת הקהל הוא מה"ת וכמו שפסק הש"ע יו"ד סי' רכ"ח סעי' ל"ג הנשבע שלא לכנס בתקנת הקהל הוי שבועת שוא וסתמא קאמר אפילו בלא תרם והטו"ז שם ס"ק מ"ב כ' דדווקא בתקנה שהוא לעשות סניג וגדר הוא מן התורה מקרא דנשמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרתי איברא דדברי הטו"ז קשים דהרי ביבמות דף ק"א ע"א מסיק דדרשה דושמרתם עשו משמרת אסתמא הוא עיי"ש וכ"כ בקרית ספר בהקדמתו באמת הרמב"ם בהקדמתו לזרעים הביא דרשה דושמרתם ובש"ס מ"ק דף ה' ע"א משמע דדרש דאורייתא הוא וצ"ע: והנראה לי מלשון המרדכי ר"פ ג' דשבועות דתקנה שהוא לסניג מה"ת מקרא דארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותה והפוננה עפ"י מאי דהביא הרמב"ן ב'פי תבוא בשם הירושלמי דקאי על ב"ד להחזיק התורה והיינו לנער רשעים מן הארץ ובנודאי בכללו לעשות גדרים וסניגים וכיון שהב"ד מצווים לעשות גדרים וסניגים ממילא הקהל מצווים לקבל וארור בו שבועה והם מושבעים ועומדים מהר סיני ולכך מי שנשבע שלא לכנס בתקנות הקהל שהוא לסניג הוא שבועת שוא ועדיף מדבר שאינו מפורש בתורה שנה מקרא מפורש ומן התורה חייבים לעשות גדרים וסניגים לתורה ואתי שפיר בדברי הטו"ז ולא מטעמי' ובזה יש לישוב מדוע הרמב"ן בתשובת הרשב"א המינוחסת לרמב"ן בסי' ר"פ אע"ג דפסק דמושבועין ועומדין לשמור תקנות הקהל מ"מ פסק דבעי התרה ואין פאן מקומו ועכ"פ פולם מושבעין ועומדין לשמור תקנות הקהל אם הוא לסניג והרשב"א בתשובה סי' תשס"ט כ' דקהל בעירם הן כב"ד הגדול לכל ישראל (ולדבריו נראה אפילו תקנה שאינו לסניג אפי"ה מועיל מה"ת כמו שחייבין לשמור תקנות ב"ד הגדול באילו אינה לסניג וא"כ לדבריו כל תקנות הקהל הוא מה"ת): ה) אמנם כל הנ"ל היינו בתקנה שעשו בציוו ב"ד הגדול או הסכמת הקהל או רוב ישראל אבל מנהג דהיינו שהנהיגו פן מעצמם ולא התחייב אותם אדם לנהוג פן אלא מעצמם או מהתעוררת ע"י אחרים הנהיגו פן בלי חיוב ובלי הסכמת הקהל הוא נקרא מנהג וכחו אינו כמו תקנה וכמ"ש הרא"ש בתשובה פל"ג נ"ה חילוק בין תקנה למנהג וגבי מנהג הי' נ"ל דלית בי' משום לא תסור אפילו הוא מבואר בש"ס שדברי הב"ד לא חייבו את הציבור לנהוג פן אלא למדו כי טוב וישר הוא ואשרי למי שעושה פן וכיון שלא חייבו ל"ש לא תסור וכן מצאתי ברש"י ז"ל בהדיא בסופה דף מ"ד ע"א ד"ה מנהג גביאים וכן מוכח שם הסוגיא והמנהג חייבין להזהר בו משום כל יחל וכמו נדר פדאיתא בגדרים דף י"ד ע"א דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור שאסור להתיר בפניהם מדברבן משום לא יחל ואפילו הבנים מחוייבין לשמור המנהג משום אל תטוש תורת אמה פדאית' בפסחי' דף נ"א וא"כ ק"ק על הרמב"ם בפ"א מממרים שכ' דגם במנהג אית בי' משום לא תסור: ולכאורה הו"א דיש להרמב"ם ראי' עפ"י דברי התוס' בסופה דף מ"ד ע"ב ד"ה פאן במקדש כו' שהוכיחו דמברכין על מנהג וא"כ ע"כ אית בי' לא תסור פדאמרינן בשבת דף כ"ג ע"א והיכן צונו וכו' מלא תסור ומוכח פהרמב"ם אבל באמת זה אינו דהרמב"ם בעצמו בפ"ג מה' חנופה ופורים דין ז כתב דאין מברכין בהלל בר"ח דאין מברכין על מנהג וע"כ משום דלית בי' לא תסור וכפרש"י בסופה דף מ"ד הנ"ל ואיך כ' בפ"א מממרים דאית בי' לא תסור וצ"ע ולכך נראה לפענ"ד דהרי כ' הרמב"ם בפ"ה מקידוש החודש דין ה' שתקנת חכמים היתה שיינהרו במנהג אבותינו לעשות בי' ימים טובים וכן משמע הלשון דשלחו מתם וא"כ יש ב' גונוי מנהגים א' שהעם הנהיגו פן ולא

חייבו אותם החכמים לנהוג כן ויש מנהג שלאחר שנהגו חייבו חכמים לנהוג כן ובמנהג כזה פיון שפבר חייבו חכמים אית בי לא תסור ושייך לברך משא"כ במנהג שנהגו מעצמם וכן כתב בהדיא הריטב"א בסופה דף מ"ד שם: אלא דהריטב"א סובר דגם הלל תיקנו ונהרמב"ם סובר פיון דלא מצינו שתקנו א"א לברך אולי לא תיקנו והא דפסק בפ"א ממרים דאית בי לא תסור היינו שנהגו פן החכמים שתקנו ורצו לנהוג כן וכן משמע מלשונו שם בהלכות ממרים פ"א דין ב' מנהגות שישירו בהם לרבים ועפ"י הדברים האלה אני אומר תשובה נצחית על הפוערים פיהם נגד יו"ט שני דהרי מוכח לפי ה"ל מדמברכין וצנונו על יו"ט שני או דתקנת חכמים הוא כמ"ש הרמב"ם בפ"ה מקידוש החודש ואית בי לא תסור או אם הוא מנהג גרידא ע"כ מדמברכין וצנונו דגם על מנהג גרידא שפשט בכל ישראל אית בי לא תסור וא"ש.

ובדברי הריטב"א בסופה דף מ"ג ע"א מבואר יותר דהלל הנשיא האחרון שקידש לנו את המועדות רק ע"מ ז' קידוש שיעשו ב' ימים וא"כ אם אין עושין פתקונו וכאשר קידוש הוא אין לנו מועד פלל ומבטלין כל המצנה עיי"ש גבי אינהו דידעו) ועפ"י הדברים הנאמרים למעלה בכל מנהג שפשט בכל ישראל יש להסתפק אולי תקנו לנהוג כן ואית בי לא תסור ולהרמב"ם פ"א מה' ממרים יש להסתפק אולי הוא ספק דאורייתא ועפ"י"ז יש להסביר דברי המהרש"ל בתשובה סי' ו' והובא בש"ך יו"ד סי' רי"ד סק"ד דמנהג שנהגו כל ישראל בנודאי אין להתיר דלקאורה קשה דגם מה שנהגו בקהל אחד ג"כ יהי דינו לענין קהל עדתם כמו מנהג שנהגו כל ישראל כמ"ש לעיל בשם הרשב"א ולהנ"ל יש לישב דנהי דקהל יכולין לתקן מ"מ מה"ת לא מצינו כ"א במקום סניג לפי דעת הטו"ז אבל ב"ד הגדול לעולם איכא לא תסור וכבר פסק בס"ח סעי' כ"ח דדבר שהוא לסניג ולגדר אין יכולין לבטל וא"כ הא דסי' רי"ד ע"כ מייירי דהשתא ליכא סניג כגון שהוא חולה והפר"ח באו"ח סי' תצ"ו נתקשה בזה ולא קשה דע"כ מייירי דהשתא אינו מצוה דומיא דחולה וא"כ מצד קהל לא מהני ומצד כל ישראל מהני.

אבל באמת העיקר נראה לפי ענ"ד דאפילו מנהג שקבלו עליהם קהלה אחת אין היתר בשאלה לחכם דהרי כבר הביאו דברי הרשב"א בתשובה סי' תשס"ט דקהל בעירם כב"ד הגדול ומשמע אפילו דבר שאינו משום סניג יכולין ב"ד וה"ה קהל בעירם מה"ת לתקן ומהני מן התורה וא"כ מנהג דחיישינן אולי קבלו ג"כ אין לו התרה ואפילו ידעינן דלא קבלו הרי פיון דמדברב"ם איכא בל יחל וחדשינן להנהיג פאלו דיקר וקיבל על עצמו וחיבינן הבנים לעשות משום אל תטוש תורת אמה ואי חשוב כל יחיד ויחיד פאלו קבל בפני עצמו פשיטא דנדר שקיבל עליו אביו אין הבן צריך אפילו משום אל תטוש לעשות וע"כ דמדברב"ם חשיבינן לי' פאלו כולם יחד קבלו זאת עליהם וכשם שאם קבלו בפירוש מהני הקבלה גם לדורות כמו שהבאתי כבר בשם הריב"ש בס"י שצ"ט וזה דין תורה ה"ה מדברב"ם חשיבינן למנהג קהלה וחיבינן הבנים לשמור משום אל תטוש וממילא בין להבנים בין לאבותם אינו מועיל ההתרה עפ"י ב"ד וזה פדעת הרמב"ן וסייעתו ודלא כדעת הרא"ש ר"פ מקום שנהגו ופסקו כן בפר"ח סי' תצ"ו דמועיל התרה דעיקר נראה דאינו מועיל במנהג מקום רק במנהג שנהגו רק יחידים ולא רוב הקהלה אז מועיל התרה אפילו אם נעשה לסניג אם השתא אינו דבר מצוה לעשות כן כן נראה לפי ענ"ד עיקר וכן פסק בספר גידולי טהרה בתשובה סי' כ"ד דהעיקר פהרמב"ן וסייעתו וא"כ בהתרת שאלה לחכם אינה מועיל אבל מ"מ מועיל מנן אחר להתירו אבל צריך שיהי' גדול בחכמה ובמנין ועיין בתשובה אחת הנדפסת במקתב שומר ציון מקתב קכ"א שכ' דזה הלכה לממ"ס ולי נראה להוכיח כן דהרי מדברי קבלה מוכח כן וחרם פילגש בגבעה שעשו הצטדקאות להתיר ואמאי לא התירו במנין אחר ואין לנו תי'

ע"ז אלא תי' שכ' העקינה בשער ע"א משום דמתו הרבה מהם ולא היו גדולים בתקמה ובמנין פראשונים ולקף לא יכלו להתיר וכיון דמדברי קבלה מוכח דצריף מנין אחר הגדול ממנו בתקמה ובמנין ואין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ע"כ הלממ"ס הוא ובזה אחתום ידו הדורש שלומו ה"ק משה שיק מברעזאווע תשובה רט"ז עוד להרב הנ"ל מ"ש מעלתו ני' בספרו בסי' ט' דאם כ' שם הקודש לעיקר במקומות שאינו קורין האי' בשמו לתורה הני הנולד ממזר ואשתו איש גמורה אין זה הלכה פסוקה פי באמת העיקר נראה לפי ע"ד דאפילו באותן מקומות השם הקודש עיקר כיון דבשעת הנחת שם הקודש כבר ידעו שיקראו בשם אחר ושם הקודש הזה הנוח להשתמש בדברים דתיים ככתובה וגיטין ולמי שבידו או פדיון נפש כשיזדמן וא"כ לדברים אלו שם הזה הוא עיקר וכן הסכים בשומר ציון מכתב קל"ט ולא מבעי' לדעת רמ"א בד"מ אלא אפי' לדעת הב"ש בסי' קכ"ט סק"א דפקפק עליו באשה שנקראת בשם הלידה שמחה ואח"כ נקראת פריידל דאין לחשוב שם הקודש עיקר מ"מ כאן עדיף טפי שלקף הנוח שם זה ומעיקרא ניתן רק לזה ואם פי למעשה עדיין צריף ברור ונקירה ואין כאן מקומו מ"מ הי' למעלתו לכתוב שי' לחוש ויש ספק אבל לא לכתוב לדבר ברור.

ומ"ש מעלתו בסי' ט' בחיוב הפאת המן וכ' דפועלי המנהג לפי הנראה א"א זולת שהיו הסנהדרין יושבי לשכת הגזית והאריף עוד שם בזה כמדתה לי שלא עיין במקור הדברי' בד"מ סי' תר"צ שם הביא מאבודרהם שנהגו בצרפת ובמגענצ"א להפכות המן ובב"י בשם או"ח דבצרפת וכפרובינצי נהגין מנהג הזה נראה דרק באלו מקומות היו נוהגין פן אז וגם הב"י אע"ג שהביא מנהג זה בב"י אבל בשלחן ערוף לא הביאו ונראה דבספרד שנוהגין פדבריו אין מנהג הזה והרמ"א שהביא שמה נשתרבו המנהג מבואר מלשונו דרק אשתרבו אישתרבו.

גם מ"ש מעלתו ני' לפרש דברי מהרי"ל שלא הי' חושש להפכות המן היינו שהוא לא הפך כבר אמרתי לו פא"פ דמאי הו"א יש שמהרי"ל יפה והיכן נמצא מנהג זה בגדולים (המנהג רק בתינוקות ותו איהו יפרש מעלתו דברי המג"א בסי' תר"צ סקי"ט לאחר שהביא דברי מהרי"ל כ' ועכ"פ כשמפין וכו' ואין לזה פי' אלא ע"כ הפירוש בזה פשוט שמהרי"ל הי' ש"צ כמ"ש הטו"ז בסי' תרי"ט באו"ח ואם הי' המנהג הזה חשוב בעיני מהרי"ל אפילו היו התינוקות שזכחין להפכות הי' הוא נשאר עומד ומפסיק שם שיתעוררו התינוקות להפכות וכו' אבל תלמידיו ראו שלא הי' מעורר התינוקות להפכות מזה היו מבינים שלא הי' חושש כ"כ על המנהג הזה שלא הי' חשוב בעיניו חיוב כל כך ונהי דאין להלעיג עליו ולא לבטלו מ"מ ג"כ לא חשש להחזיקו פי לא הי' קיים לי בגוון' אם המנהג הזה פשר וישר כל כך או שיצא שכתרו בהפסדו ולקף אם לא התעוררו התינוקות מעצמם גם הוא לא הי' מפסיק מלקרות פדי שיתעוררו וכבר אמרו חכז"ל אל תהי מפליג לכל דבר וק"ל.

תשובה ריז בעזהי"ת חוסט יום ה' לסדר ויגש תרל"ז לפ"ק חוסט יע"א החיים והשלום וכל טוב לאהובי תלמידי הרב הגדול המןפלג כש"ת מוה' זוסמאן אליעזר סופר ני' אבדק"ק האלאש יע"א מכתבו קבלתי בשבוע העבר ובו נשאלתי בעובדא דאתא לידו באחד שהי' בסכנה בחליו והלף מעכ"ת ני' לבקרו ויעורר אותו ואת ב"ב שישפשוו במעשיהם ונדרה אשתו שלא תלף עוד בגילויי שער ובעלה קם מחליו זה נעתה הפיר לה שיתלף בגילויי שער וכ' מעלתו ני' אעפ"י שהנוב"י מהדו"ב סי' קנ"ט כ' שהבעל יכול להפר מה שנדרה אשתו בעת צרה אבל נדר כזה מסופק מעלתו ני' אי יש פח לבעל להפר ובגוף הדבר כבר כתבתי תשובה במקום אחר (לעיל תשובה סי' ר"י) לאחיו הגדול מוה' נפתלי ני' האבדק"ק פעטש"י חדש דלפי ענ"ד דברי הנוב"י תמוהין דהתיר

בפשיטות להפך לבעל נדר ששנדרה אשתו בעת צרה דהרי ביאר מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' י' וקאריו ובאר באריכות דהעיקר טעם של נודר בעת צרה הוי כמו נודר לחברו ועשה לו טובה דבעיניו דווקא התרה מדעתו ובכצונו וכן מצאתי בש"ג ר"פ שבועות שתיים בתרא וכינון דהיא נדרה וה' עשה לה טובה עבור זה ולכך אינו יכולה להתיר לה וא"כ איך יוכל הבעל להפך לה ומה שהביא ראי' מנודר עד"ר פבר ביאר הרא"ש בפ"ק דגיטין אות ח' דאין לה פח ורשות לעקור רשותו וכחו של בעל וזה שייך בעלמא אבל בנדרה בעת צרה שנדרה להציל עצמה או בעלה וכיו"ב שלהציל הי' נדרה וכעין ע"ד המקום ודעת המקום היא והוא חייבין וכש"כ שנדרה זכות הוא לו ונכין לאדם שלא מדעתו ונאנן סהדי דניחא לי' ואיך אפשר שיפך לה פח כזה שלא תהא רשאי להציל עצמה או בעלה וכיוצא בנודאי אין לו פח כזה ודברי הנוב"י צ"ע והבאתי עוד שם ראיות לזה: והיינו בעלמא אבל בנדר שנגדון הנ"ל שנדרה שלא תלך בגילוי שער מבואר בגזיר דף כ"ט פלוגתא דת"ק ורבי אם בגילוי דטהרה יכול הבעל להפך ופסק הרמב"ם בפ"ד מגזירות דא"י להפך משום דאפשר בפניא נכרית ולא מקרי דברים שפינו לבינה אמנם אפילו לרבי דהתם דס"ל דא"א בפניא נכרית אידי דזוהמא וכו' וכן בגידון הנ"ל אם אי אפשר בפניא נכרית מ"מ בנודאי לא מקרי דברים שפינו לבינה שיהי פבר ביאר שם בתפארת ישראל על המשניות דלכאורה קשה האיך סד"א דיוכל הבעל להפך הא מבואר בפירק המדיר דפרוע ראש הוא איסור דאורייתא אפילו אינה הולכת לגמרי בפ"ר אלא במקצת שער איכא דת יהודית ותצא בלא פתובה ות' דמנשפחת לה בביתה ואין רבים מצויין שם כמ"ש בב"ש בס"י קט"ו סק"ט עיי"ש וכן הוא בנודאי דכבר מבואר ביו"ד סוסי' רל"ד דווקא בדבר שהיא משועבדת וגנאי לו מקרי דברים שפינו לבינה אבל אם נדרה שלא לכונס לבית אחיו א"י להפיר וכן אם נדרה שלא תסן סבן לבקריו ג"כ א"י להפך פיון דאיכא חשש רחוק לרביעה עיי"ש וא"כ כ"ש דברים שאסורים משום מנהג יהודית בנודאי דאינו נקרא דברים שפינו לבינה ואדרבה היא אסורה לעשות פן ואין זה גנאי לו אדרבה גנאי לה לצאת בפרועי ראש ובשער שהוא ערוה ואין אדם רשאי לברך נגדה ועוד נראה להסביר בלא"ה לפי מ"ש הרמב"ם בפ"ג מהלכות גירושין דלכך כופין אותו עד שיאמר רוצה אני פיון דמצוה לשמוע דברי חכמים ומצוה זה היא עליו פיון שהוא בר ישראל שקיבל עליו זה וא"כ אנן סהדי דנשמתו ופנימיותו בנודאי רוצה בזה אלא שיצרו אונסו לעשות נגד זה ולכך כופין פן ביאר הרמב"ם וכאן דהתורה נתנה לו רשות להפך דברים שפינו לבינה אבל לא דברים שפינו לבין יצרה שהרי היא אינה אלא אשה שלו ולא אשת יצה"ר שלו ומטעם זה נראה שכתבה התורה בפ' מטות לאסור איסור על נפשו והביא רש"י שם הספרי לאסור דבר המותר ולא להתיר דבר האסור ואע"ג דנדר חל גם על דבר האסור ואפילו בשבועה עיי' פולל ואיך כ' דווקא לאסור איסור וע"כ משום דבמת הכי פתיב בקרא דהאב והבעל יוכלו להפך ובכה"ג אין האב והבעל יכולין להפך ועכ"פ סבר מבואר הדבר בס' תפארת ישראל הנ"ל דבכה"ג אין שום הו"א דיוכל להפך אלא שאני הסברתי הדברים: וגם עפ"י חכם פבר מבואר ביו"ד סי' רכ"ח סעי' י"ב דאין רשאים להתיר נדרי איסור פגון לשחוק ואפילו בדיעבד איכא מ"ד דלא מהני ולי קשה על מאן דאמר דדיעבד מהני באיסור ומשמע שם בפ"ק בגושבע על דברים האסורים מדרבנן אין השבועה חל דהוי פדבר המפורש בתורה דכתיב לא תסור כמו שביאר שם הש"ך וא"כ לית בי' משום פל יחל דברו וכיון דהא דיש רשות לחכם להתיר ילפינן מקרא דלא יחל הוא אינו מחלל אבל אחרים מוחללין לו וא"כ היכא דלא שייך לא יחל נראה דאפילו אם נדר והנדר חל פגון במיתסר חפצא או בכולל אבל על האיסור מצ"ע ל"ש בי' בל יחל א"כ גם ההיתר

שֶׁל הַחֶכֶם בְּכֹהֵ"ג אֲמַאי יוֹעֵיל בְּכֹהֵ"ג: וְנִרְאָה דְהִיא הַנּוֹתְנָת פִּינָן דְעַל הָאִסּוּר מַצ"ע א"א לֹו לְחֹוּל
פְּלִל אֶלָּא מִפְּתָּ כּוֹלָל אוֹ מוֹסִיף וּמְמִילָא פִּינָן דְמִתִּיר בְּהִתְרָה וְחַל עַל הַהִיתָר מְמִילָא גַם הָאִסּוּר
נִפְקַע וּמִטְעַם זֶה אֲמַרְתִּי לִישָׁב מַה שְׁהִקְשָׁה הַש"ף שֶׁמָּהָ דְאֲמַרִּינוּ בְּגִיטִין דְּף ל"ה דְּפָרִיף מִפְּתָּ
דְאֲמַרִּינוּ דְנוֹדָר וְעוֹבֵד יוֹרֵד וּמְגַרֵּשׁ וּפְרִיף דְלָמָּא אֲזִיל לְגַבִּי חֶכֶם וְנִתִּיר לֹו וְהִקְשָׁה הַש"ף שֶׁמָּהָ דְאִי
נִימָא דְנָדָר בְּאִסּוּר אִינוּ מוֹעֵיל הַהִיתָר וּמַאי פְּרִיף וְלִהַנ"ל א"ש דַּע"כ צ"ל דְהַנְדָּר הִי בְּאִנְפָּן דְחַל
וְהִינּוּ ע"י כּוֹלָל אוֹ מוֹסִיף דְמִיתָסֵר חֶפְצָא וּבְכֹהֵ"ג מְמִילָא נִפְקַע וּבְחִידוּשֵׁי אֲמַרְתִּי לִישָׁב בְּאִנְפָּן
אַחַר וְאִין לְהֶאֱרִיף פָּאן וְעַכ"פּ בְּגִידוֹן הַנ"ל אִם הָאֲשָׁה הִיְתָה הוֹלְכַת בְּגִילוּי שְׁעָר מִמֶּשׁ דְאִסּוּר
דְאֲרִיבִיתָא הוּא וְלֹא הוּ' הַנְדָּר חַל פְּלִל וּמַאי שְׂיִיף הַפְּרָה וְע"כ שְׂנָדָרָה גַם עַל דְבָר שֶׁהוּא דַּת יְהוּדִית
דְעַל זֶה נִרְאָה דְנָדָר חַל דְאֲפִשֵׁר דְלֹא הוּי פְּדָבָר שְׂאֲסֵרוּ חֶכְמִים בְּדַבְרֵיהֶם דְאִיפָּא לֹא תָסוּר וְתִלְיָא
בְּפִלּוּגְתָא דְהַרְמְב"ם וְרַמְב"ן בְּרִישׁ הַלְכוֹת מְמַרִּים דְלִהַרְמְב"ם גַּם בְּמִנְהֵג אִיפָּא לֹא תָסוּר וְרִש"י
בְּסוּפָה מ"ד ד"ה וְכִי פִרְש"י דְלִיפָּא לֹא תָסוּר בְּמִנְהֵג וּא"כ אֲפִשֵׁר דְהַשְׁבּוּעָה חִלָּה אִפִּי"ה פְּבָר
בְּיַרְבּוּ לְעֵיל דְאִין פֶּתַח לְבַעַל לְהַפֵּר דְזֶה לֹא מְקַרֵּי דְבָרִים שְׂפִינּוּ לְבִינָה פֶּן נִרְאָה לְפַעַנ"ד וְאֲחַתּוּם
בְּבִרְכָה יְהִי ה' עִמָּךְ דְבָרֵי הַחֹוֹתֵם בְּבִרְכָה הַמְשׁוֹלְשֵׁת יְדִידָךְ רַבָּה הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוּמָךְ.

הק' מִשֶׁה שְׂיָק מְבַרְעֵזְאוּע. תְּשׁוּבָה רִי"ח יַעֲרָגִין שְׁנַת תַּר"ד לַפ"ק.

יִתְעַנֵּג עַל רֹב שְׁלוֹם וְכו' מוּה' יַעֲקֹב שְׁלוֹם נִי יוֹשֵׁב בְּשִׁבְתַּת תַּחֲכַמּוֹנִי ק"ק טַאפְלִשׁוֹן יַע"א. נִיה"ק
הַגִּיעֵנִי זֶה שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים וְאֲשֶׁר בְּדַק לָן מַעֲלָתוֹ נ"י בְּמַצּוֹת פְּבוֹד אֲבוֹת שְׁמַחְלוּ לְבִנְיָהֶם אִי יְכוֹלִין
לְחַזֵּר אוֹ לֹא פִינָן דְאֲפַקַע אֲפַקַע וְכו' מַעֲלָתוֹ דְבַצְעָר הַגּוֹף תִּלְיָא בְּפִלּוּגְתָא שְׁהִבִּיא הַמַּל"מ בַּפ"ו
מַה אִישׁוֹת דִּין י"ד וְרַק בְּדָבָר שְׂפִמּוֹן מְסַתְּפֵק לִי לְמַעֲלָתוֹ עַכ"ל בְּקִיצוֹר וְלִפִּי עַנ"ד הִנֵּה מְצִינוּ
מְחִילָה עַל ב' אֲנָפִין חֲדָא דְמוֹחַל לְבַעַלִּים הַחַיִּיב הַגּוֹף וְשִׁיעֵבּוּד פְּעִין שְׂפִתְבַּת הַרְמְב"ן בַּפ' הַמּוֹכֵר
אֶת הַסְּפִינָה בְּעֵנִין הָא דְשִׁמּוּאֵל הַמּוֹכֵר שֵׁט"ח וְחֹזֵר וּמְחַלּוּ דְיוֹכַל לְמַחְלוּ לֹו הוּאִיל וְיֵשׁ ב'
שְׁיַעֲבּוּדִים שְׁיַעֲבּוּד הַגּוֹף וְשִׁיעֵבּוּד הַנְּכָסִים וּקְשָׁמוֹחַל הַשְׁיַעֲבּוּד, הַגּוֹף שְׁיַעֲבּוּד הַנְּכָסִים מְמִילָא
נִפְקַע וּמַהֲרִי"ק בְּשׁוֹרֵשׁ פ"ט כ' דְיוֹכַל לְמַחְלוּ שֵׁט"ח אֲפִילוּ לֹא הַגִּיעַ זְמַן פְּרַעוֹן וְהוּי פְּדָבָר שְׁלֹא
בָּא לְעוֹלָם אִפִּי"ה יוֹכַל לְמַחְלוּ הַשְׁיַעֲבּוּד שֶׁהוּא פְּבָר בְּעוֹלָם אֲמָנָם מְצִינוּ עוֹד מְחִילָה בְּעֵנִין אַחַר
שְׁמוֹחַל וְאוֹמֵר הַרְנִי פְּאֵלוּ הַתְּקַבְּלִיתִי וְכַדְאִיתָא בְּנִדְרִים כ"ד ע"א וְעֵינִין בְּר"ן שֶׁמָּהָ דְגַם בְּדָבָר שְׂאִינוּ
מְמוֹן אֶלָּא שֶׁהוּא לְהַנְּאֹתוֹ וְלְרַצוֹנּוֹ יוֹכַל לֹאמֵר זֶה הוּא רַצוֹנִי וְהַנְּאֹתִי וּבְמַחְלָה פְּזוּ אִינוּ מוֹחַל לֹו
הַחַיִּיב אֲדַרְבָּה הַרִי הוּא פְּאֵלוּ נִתְקַיֵּים הַחַיִּיב.

וְיֵשׁ ג' נַפ"מ בֵּין ב' מְחִילוֹת אֵלוּ חֲדָא דְבְּמוֹחַל הַחַיִּיב פִּינָן דְפַקַע פַּקַע וְא"א לְמַחְלוּ לְמַשְׁלַל בְּמִזְוֹנוֹת
שְׁיַעֲבּוּד הַגּוֹף שֶׁל מְזוֹנוֹת חוֹדֵשׁ דְכִינּוֹן דְפַקַע פַּקַע וּבְמַאי יִשְׁתַּעֲבֵד וְגַם בְּכֹהֵ"ג שְׂיִיף רַק אִם מוֹחַל
פְּלִל הַחַיִּיב וְלֹא עַל פְּרִטֵי דְבָרִים אִיזָה מְלַבּוּשׁ אוֹ אִיזָהוּ מְמוֹן וְהַנ"מ הַב' בְּמוֹחַל הַשְׁיַעֲבּוּד בְּכַל
עֵנִין א"י לְחַזֵּר בּוֹ שְׂפָכָר זָכָה הִלָּה בְּגוֹפּוֹ אֲבָל בְּמוֹחַל לֹו ע"ד הַתְּקַבְּלִיתִי נִהִי דְבְּמִזְוֹן פִּינָן שֶׁהוּא
מְנוֹחֵק בְּמִזְוֹנוֹ א"י לְחַזֵּר אֲבָל מִיְלִי דְלֹא מְמוֹנָא כַּמ"ש הַר"ן הַנ"ל בְּמַה יִזְכָּה זֶה שְׁנָה לֹא יוֹכַל
לְחַזֵּר וְהַנַּפ"מ הַג' בְּמוֹחַל הַשְׁיַעֲבּוּד יוֹכַל לְמַחְלוּ דְבָר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם אַע"ג דְקִי"ל בַּחו"מ ס'י
ר"ט סְעִיף ד' דְאִין אֲדָם יְכוֹל לְמַחְלוּ דְבָר שְׁלֹא בָּא לְעוֹלָם מ"מ הַגּוֹף הוּא בְּעוֹלָם וְכַמ"ש הַמַּהֲרִי"ק
הַנ"ל אֲבָל בְּמוֹחַל דְנוּקָא ע"ד הַרְנִי פְּאֵלוּ הַתְּקַבְּלִיתִי וְאִינוּ רוֹצֵה לְמַחְלוּ הַשְׁיַעֲבּוּד אֲז לֹא יוֹכַל
לְמַחְלוּ דְשִׁלְב"ל: וְלְכַאוֹרָה הִי נִרְאָה דְיֵשׁ עוֹד א"ב בְּמוֹחַל ע"ד הַנְּנִי פְּאֵלוּ הַתְּקַבְּלִיתִי אִם נִשְׁבַּע
לְפָרוּעַ לְזְמַן פְּלוֹנִי וְאֵמֵר לֹו הַרְנִי פְּאֵלוּ הַתְּקַבְּלִיתִי יֵצֵא יְדִי שְׁבוּעָתוֹ כְּדִקִּי"ל בִּיזו"ד ס'י רַכ"ח סְעִיף
ל"ט אֲבָל בְּמוֹחַל לֹו הַחַיִּיב וְהַשְׁיַעֲבּוּד פְּאֵלוּ לֹא נִתְקַיֵּים מְעוֹלָם לֹא יֵצֵא יְדִי שְׁבוּעָתוֹ מִיְהוּ זֶהוּ

ליתא דגם בכה"ג יצא ידי שבוועתו דהרי פסק הרשב"א בתשובה סי' תשע"ה בנשבע לפרוע לזמן
והגיע שמיטה בנתיים שגפטר ויצא ידי שבוועתו שלא הי' פנונתו אא"כ יהא חייב וא"כ ה"ה הכא
ולפי"ז לכאורה קשה איך פסק הרשב"א שם שאם מאריך לו הזמן אינו יוצא ידי שבוועה ואמאי
פשיטא שהרנוחה זו מהני פאלו הלנה לו מחדש שהרי זה נותן לו רשות להחזיק בממונו עוד זמן
והמחזיק זכה בהלונאתו וא"כ הוא פטור פעת לשלם לו פשמיטה ויהי' יוצא ידי שבוועה ולכאורה
הי' אפשר לומר דהא דמהני הרנוחה הזמן היינו אם הגיע הזמן אבל קודם שהגיע הזמן פרעון
והוי ממון פדבר שלב"ל ושיעבוד הגוף אינו מוחל לו לא יוכל למחול ובשלמא באומר התקבלתי
שפתבתי ג"כ דא"י למחול דשלב"ל היינו אם אינו נפקע באמירה זאת השיעבוד הגוף אבל שם
בממון דממילא נפקע שיעבוד הגוף באמירתו התקבלתי פיון שאומר כל חיובו הוא פאלו קבלו
וממילא נפטר שיעבוד הגוף וזכה בגופו אפילו בתוך זמנו: אבל בהרנוחה הזמן נראה לפי ענ"ד
דלא מהני תוך זמנו והי' אפשר לומר דהרשב"א מייירי תוך זמנו אבל באמת זה ליתא דהמענין
בלשונו שכו' אלא א"כ הותנה וקשה לפלוג ולתני בדידני' וע"כ אפילו בהגיע זמנו או לאח"ז אין
ההרנוחה פטרו וא"כ קשה מ"ש משמיטה וצריך לומר לחלק פיון דמ"מ נשאר החיוב עליו ולשון
לפרוע לזמן וכו' פולל ב' שבוועות פדאיתא שם סעיף מ"א באותו זמן ולאחר אותו זמן וכשם
שהשבוועה על אחר אותה זמן קיים פה על אותה זמן לא נתבטלה אף כל זה צריכין לומר לרשב"א
אמנם האו"ח המובא שם בב"י ובש"ס"ק ס"ק סוכר באמת דעל אותו יום נפטר ע"י הרנוחה כמו
בשמיטה וממילא נפטר גם על אח"כ ששבוועה שבטלה מקצתה בטלה פולו וא"ש ומינושב היטב
קושית הש"ס ועכ"פ נחזור לנידון שלנו אם האבות והתכמים ורבנים וכהנים מחלו רק דבר פרטי
ולזמן פרטי ואינם מוחלים החיוב לגמרי רק עד"ז הוא רצונו א"כ פשיטא שיכולין לחזור ואין
אדם מוחל דשלב"ל וזכר לדבר אמרי' בברכות דף ז' פשרציתי לא רצית ועכשיו שאתה רוצה
אין אני רוצה ומחילה דמהני ילפינן בקידושין דף ל"ב מהשי"ת ואיברא פשמוחלין לגמרי על כל
הדברים החיוב שיש עליהם עדיין הי' הדבר ספק: אמנם אני אומר לא מצאנו שאנו משועבדים
לאבותינו ונתכמינו ורבנינו וכהנינו ושיהא על הפן שיעבוד הגוף לאבותינו אנו משועבדין לבוראינו
כמאמר הפתוב פי עבדי הם וה' צנה לכבדם פדדך שצנה לנו להניח תפילין וכל יום ויום מצוה
בפ"ע הוא נאלמלא הי' שיעבוד לא הי' ת"ת קודם ועוד איך אנו חייבים במצות פבוד לאחר
מיתתם פדאיתא בסי' ר"מ ולאחר מיתה נאמר ועבד חפשי מאדוניו אלא ונדאי לפי ענ"ד פשוט
דאין פאן שיעבוד הגוף וא"כ ל"ש באבות ואינה מחילה פי אם ע"ד הרני פאלו התקבלתי וזה
הוא רצוני וא"כ א"י למחול פלל ע"ד שלב"ל ורק פל זמן שאינם חוזרין היא מחילה חדשה אבל
פשיטא לי דיכולין לחזור והוא פשוט לפי ענ"ד איברא דלכאורה להביא ראיה בהיפוף מדברי
הפרדכי המובא בטו"ז באו"ח סי' קכ"ח סקל"ט שכ' שעבד פהן מןשפחת לה מטעם מחילה ומה
שהקשה שם הטו"ז א"כ גם יהי' לו אפשר למחול על פהנתו ולישא גרושה ולפי ענ"ד פשוט
בנדאי הקדושה א"י למחול רק הדבר שהוא להנאתו יכול לומר זה הוא רצוני פדברי הר"ן הנ"ל
וכעין זה כ' שם הא"ר ולפי הנ"ל אי ס"ד דיכול לחזור ממחילתו א"כ איך נמכר בעבד עברי שמא
יחזור אלא נראה שא"י לחזור מיהו זה ליתא דלעיל שפיר אמרנו דבמה יקנה זה אבל פאן שמוכר
ומשעבד גופו ואפילו לדבר שלב"ל יוכל לשעבד כדקי"ל בחו"מ סי' ר"ט ובדברי רשב"ם ב"ב
דף קנ"ז א"כ בנדאי א"י לחזור.

והמל"מ בפ"ג מעבדים דין ח' הקשה על המכילתא דתנא ר"מ דאינו נרצע ושוב תנא דאינו נמכר
וכיון דאינו נמכר איך יהא נרצע ועפ"י דברי הפרדכי לא קשה דברוצה למחול על פבודו שפיר

נמכר ונאפילו במקרוהו ב"ד ואומר רוצה אני אבל במקרוהו ב"ד וא"ר למחול תנא דאינו נמכר בע"כ וא"ש: והנה בשאר וכסות שפיר שינה מחילה דהיינו שייעבוד הגוף אבל בעונה סובר רש"י דאין מחילתה מהני וטעמא נראה דהנה לאו מפני שהוא ועונתה לא יגרע ופי' הרמב"ם והחינוך היינו פשמבטל עונתה לצערה ולכה אע"ג דהיא מוחלת השיעבוד מ"מ עדיין נשאר עליו מצות ל"ת שלא לצערה ועוד יש להסביר דמחילה שינה רק בדבר שהאדם מוחזק בו אבל אם היא מוחלת לו גופה שיהא רשאי לצערה לזה לא מהני דגופה אינו בידו וממילא פשיטא דמ"מ מהני מחילתה על דעת הר"י פאלו התקבלתי וזהו רצוני אלא דבזה הוא יכולה לחזור ולכה שפיר אמרו בפ' אעפ"י דרשותה מהני ומינשבים קושיות המל"מ בפ"ו מאישות ה"ל מיהו יש לכונן זה בת"י המל"מ: והנה מעלתו נ"י הקשה ע"ד הרשב"א ר"פ אעפ"י שכ' דר"מ דסובר ע"מ שאין לה עלי שאר וכו' לא מהני דסובר דכוננתו לבטל ר"ח ור"י ס"ל דכוננתו ע"מ שתמחול והקשה מעלתו הא ר"מ סובר בפ"ק דעירובין דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ומינשבים דבריו ה"נ נימא דכוננתו על מחילה ולפי ענ"ד ר"מ לטעמי' דבעי' ת"כ ולא ס"ל מפלל הן נשמע לאו אע"ג דנדאי פשיטא דמודה דנשמע מפלל כדס"ל לר"מ עצמו באיסורא פדאי' ס"פ שבועות העדות מ"מ סובר ר"מ מאי דנשמע מפלל לא אלים פולי האי כמו שפירש ולכה מאי דנשמע מפלל לא סגי לבטל המעשה ולא סגי להשביע בו עדים ולחייב עליו משום מקלל לחברו עכ"פ סובר ר"מ מה דאינו מפרש אע"ג דממילא נשמע אין לו פח לבטל המעשה וה"ה מה שאנו מוכיחין מלשונו מטעם דא"א מוציא דבריו לבטלה אין לו פח לבטל המעשה והוא פשוט ונכון: איברא דלפי סברא זו תקשה באמת לדעת הרמב"ם וסייעתו דפסק בפ"ו מאישות כר"מ דבעי' ת"כ א"כ איך פסק פאן כר"י הרי אין התנאי מבואר פראוי ונראה דהרמב"ם שוב לטעמי' דפסק בע"מ לא בעינן ת"כ וא"כ א"ש הפל: ועפ"י אפ"י לישוב ע"ד פלפול קושיא ה"ל דהנה אם נימא דכוננתו על מחילה ואין אדם מוחל דשלב"ל א"כ ע"כ פוננתו ע"מ שתמחול פשיבוא לכלל החיוב ולפי"ז לר"י דסובר בגיטין דף ע"ה דע"מ לאו פאומר מעכשיו ודוןקא לכשתתן א"כ ממנ"פ הא תנאי סותר למעשה והוי כמתנה בדבר שא"א לקיימו שהרי הקידושין לא יחולו עד שתמחול והיא א"א לה למחול כל זמן שלא חלו הקידושין מיהו י"ל לר"י דסובר פריבי שם דע"מ פאומר מעכשיו אמנם לר"מ דכתב השעה מ"מ בפ"ו מאישות דמשמע דסובר דע"מ לאו פאומר מעכשיו ממאי דבעי' ת"כ גם בע"מ א"כ תקשה פנ"ל ת"ל דתנאי בטל מטעם שאי אפשר לקיימו וכי תימא ר"מ לטעמי' סובר אדם מקנה דשלב"ל זה אינו לפי מ"ש הפנ"י ר"פ הכותב דמחילה דהוי דיבור בעלמא מודה ר"מ דלא מהני על דבר שלב"ל וע"כ צ"ל דבאמת אין פוננתו על מחילה ורק פוננתו שמתנה שלא יהא עליו שום דין שאר וכו' א"כ הוי מתנה על מה שפתיב בתורה וא"כ שפיר סובר ר"מ דהוי מתנה עמשכ"ב וא"ש ואמנם עיקר הדבר כמ"ש מעיקרא והוא נכון ואמת לפי ענ"ד: תשובה רי"ט שיל"ת חוסט יום כ"ד שבט תר"ל לפ"ק יצו ה' את הברכה ותיים ושלום לקהל עדת ישורון דק"ק פלוני וכו': הנה יד פתובה אלי במגילה עפה הגיעה לידי בשבוע העברה שמעתי ותרזו בטני מקול מחצצים מגרי מדון במרא דאתרא היושב על פסא הוראה בצדק ובמשור חמשה עשר שנים בקהלתכם וקמו מאנשי עירו החייבים בכבודו וימירו את כבודו בקלון ודורשים לגנאי את אמרי פיו פאלו נגע בכבוד הרב הצדיק וכו' שליט"א לזאת הקרימו אותו ואת כל המבקשים תורה והוראה ממנו והרב נ"י עומד וצונח דיעמדו עמו לפני ב"ד הנרצה ואין שומע לו פאשר הועד לפני מהרבה יחידי סגולה מקהלתכם וכאלו עולם הפקר ואם אמנם שמוע בין אחיכם פתיב מפל מקום מי רשאי לעמוד מנגד לשמוע זילותא דמרא דאתרא בהרמת יד נגדו והנה אפילו לפי דעתם

ושיתטתם דפגע בדביבורו פנגד פבוד הרב הצדיק וכו' שליט"א איה היו רשאין להחרים ומנדין על פבוד הרב אמרו אבל לא מחרימין כדקי"ל ביו"ד סי' של"ד סעי' י"ח והוא מהריב"ש ואע"ג דש"ה שם בס"ק כ' מסבא דווקא יחיד אבל ב"ד שרי דבריו לכאורה תמוהין דהרי הריב"ש הקשה על עצמו מהא דברכוהו לר"א הגדול וס"ל דהיגו חרם ותי' משום דהרבה במחלוקת וכן פסק ביו"ד ברמ"א ואי ס"ד וווקא יחיד והלוא אצל ר"א רבים הוי ותו דבגידון הג"ל דכלהו תלמידי הרב הו שפנדין לכבודו וביאר שם ביו"ד בסעי' ט"ז דהוי גם פפגע בכבודם וכולם הוי פבעלי דברים ואינם נקראים ב"ד: וכן נראה לי שב דברי הש"ה הג"ל דסובר דגם גפי ר"א צד שפנדין פולם בעלי דברים הוי ואינם בכלל ב"ד וה"ה בגידון שלגו והשנית לפי מה שהועד לפני שעי"ז אין להרב לחם פרנסתו לא לו ולא לביתו שהעמידו להם מורה אחר שלא הגיע להוראה וסילקו את הרב מרבנות שלו ומחיותי החרים ונאם נתחייב גידוי אבל חיותו וחיית ביתו לא הפסיד ואליו נושאים את נפשם אשתו וביתו המנוקים שהרי אפילו למחרת אמרינו דעושה חנות בכדי חיי וועוסקים עמו בכדי חיי במשא ובמתן ומוכח דאין רשאין לפסוק חיותי' והשלישית פיון שעומד וצונח דרוצה לצניית דין לפני ב"ד לא מפעיל אם אמר פו קודם שהחרים הדין פשוט ומבואר לפסק הלכה בש"ע יו"ד סי' של"ד סעי' י"ח דבכה"ג אין הגידוי והחרם חל פלל וכלל אלא אפילו אם אמר פו לאחר שפבר החריםו שאז חל עד שימתקן וא"כ הם צריכים לעמוד עמו בדין לידע במה ימתקן שהרי זה תכלית פל הגידוי והחרם פדי שיקבל עליו ויעשה פראוי ובדבר שאינו ידוע מי יאמר לו מה ראוי ומה אינו ראוי לעשות וע"כ צריף שיעמדו בפני ב"ד וכדקי"ל בחו"מ סי' י"א סעי' ד' במי שגידוהו משום דלא צניית דינא ועיין שם בסמ"ע ואע"ג שכ' הפנים מאירות ח"א סי' צ' להוכיח דאפילו בעשה תשובה מנדין מדברי התוס' ביבמות דף כ"ב ע"ב ד"ה בעשה תשובה ע"כ לענין גידוי לכבוד הרב דפסק רמ"א הג"ל כמהרי"ק דמהני פיוס ע"כ או דפליג אתוס' או דהקא שאני (והרי"ף והרמב"ם והובאו במרדכי שם פליגו על התוס' וס"ל דבלא עשה תשובה מיירי וכן מיושב מה שהעיר הלח"מ בפ"ה מה' ממרים דין י"ג עיי"ש ותמהני על הפמ"א שלא העיר ע"ז שתלי' במחלוקת) ולענין גידון דינן בלא"ה אין נפ"מ בזה שהרי פבר עברו יותר מזו ימים מזמן הגידוי והחוקרא רק ע"כ פדי שיעניית דין וכיון שעומד וצונח שרוצה לצניית דין מה לו לעשות עוד וסופם מוכיח על תחילתם שלא הי' הגידוי לכבוד הרב הגדול הקדוש שלכם אלא לנקום נקם ולצערו א"כ הרי בכה"ג קיי"ל דאין הגידוי חל פלל פמבואר ביו"ד סי' של"ד סעי' י"ט וכל זה הארכתי הואיל ולא שמעתי טעות הצד שהם פנגד הרב אבל לפי מה ששמעתי לא פגע הרב מרא דאתרא בכבוד הרב הצדיק הקדוש נ"י הג"ל חלילה ומה שהוכיח ואמר שאין זה דרף העבודה על אחד שגזזם לא עשה אלא כפי מה שמחוייב עליו מצנת תוכחה והוכח לחכם ויאהבוה פתיב וא"כ לפי דבריהם גידו אותו שלא פדין ואינו גידוי והוא פדבר שאין בו ממש ורק שגאה תעורר מדנים.

ועליכם. קהל הקודש קהל פ' אקרא עד מתי תאכל חרב ותלהט אש פחרמות ונגידויים אין זה פבוד לרבכם הרב הקדוש שליט"א ולא ניחא לי למריהו לומר פו ומורי הגאון בעל חת"ס זצ"ל פי' הקרא פמשלי ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו דהפנונה שאם המתנגדים פל א' רוצה בדבר אחר והם רחוקים פתכליתם שזה לעונת זה קשה לעשות שלום ביניהם אבל אם שניהם רוצים פתכלית אחד אלא שזה סובר דדרף זה עדיף וזה סובר דדרף אחר עדיף פבר הם מיוחדים לתכלית אחד באלו קרוב מאוד לעשות שלום ביניהם וע"ז אמר ברצות ה' דרכי איש ואמר גם אויביו ר"ל גם אויביו רוצים דרכי ה' ולעשות רצונו תפצים אז ישלימו וכן אני קורא לכם לשלום

הלוא עם ה' אתם הביטו אל צור תוצבתם הלא פלכם ונדאי רצונכם לעשות חפץ ה' ואם האחד טועה הלוא כל הלבבות דורש ה' והרב המאוה"ג וכו' מרא דאתרא עומד וצונח פי גדול בעיניו כבוד הרב הקדוש כו' שליט"א וחלילה לו לעשות פנגד כבודו ואם בכל זאת לא סגי יעמדו עמו בפני ב"ד הנרצה לשניכם או בזה בל"א וזה בל"א והדין יברר וכה יהי וכה יקים ואם בכל אלה לא תשמעו הרי אני מוכן ומזומן לצרף עצמי עם שאר רבנים המפורסמים להציל עשוק מיד עשקו והשומע לדבריני יבוא עליו ברפת טוב דברי השוחר טובתכם ומבקש שלומכם ה"ק משה שיק מברעזאוןעתשובה ר"כ בעזה"י פ' ח' תרל"ז לפ"ק חוסט יע"א החיים והשלום וכל טוב להרב הגדול המופלג מוה' קאפל קונשטאט נ' אבדק"ק ווערבויה יע"א.

מכתבו קבלתי וראיתי מתוכו שרוצה תשובה ממני מיד לזאת הנני משיב בקצרה וחלילה לי להורות הלכה בדבר שצ"ע ותל' בכמה פלוגתות רק באתי לעורר את מעלתו נ' על מה שכ' לפלפל בענין שנבחר לב"ד על רב אחד שיש עליו ערעור מבני תורה וראים בענין מעשיו והוראתו והנה מעלתו נ' כ' פיון דקי"ל דאב"ד שפסח אין מנדין ואין מלקין אותו ואין מורידין אותו מגדולתו פדאייתא בירושלמי פ' אלו מגלחין דנמנו באנשא כ"ש שאין מעבירין אותו.

גם גוף הדבר דאין מנדין קשה לי דביבמות דף קכ"א ע"א איתא דרב ושמואל בעי לשמתי לרב שילא משום דהתיר אשה שנטבע בעלה במים שאין להם סוף אלא משום דאתגלי מלתא דהודה רב שילא דטעי ומזה למד שם היש"ש דמי שמוחזק להוראה וטעה לא זה שאין מנדין אותו אלא גם אין מורידין אותו מגדולתו והובא בברכ"י ביו"ד סי' רמ"ג משמע דווקא בטעה כעין מעשה דהתם אבל בעלמא מנדין וכ"ש שמורידין אותו וקשה למה פסק הרמב"ם וש"ע בסי' של"ד סעי' מ"ב כר"ל וכו' הכ"מ משום דהוא מרא דתלמודא טפי ולפי הנראה ביבמות דף הנ"ל גם רב ושמואל ס"ל הכי דמנדין ומדברי יש"ש הנ"ל משמע דכ"ש דמורידין: והכ"מ פ"ז מהלכות ת"ת כ' דווקא בחכם גדול אין מנדין שכן מוכח מדברי הרמב"ם אבל בצורבא מרבנן אחר מנדין אם הוא חייב נידוי וכ"ש האידנא דקי"ל דאין דין ת"ח בזה"ז פדאייתא שם בסי' רמ"ג ובשבות יעקב סי' קכ"ט הובא בברכ"י ס"ל דצורבא מרבנן גם האידנא איתא ובברכ"י חחו"מ סי' ט"ו חולק עליו ועכ"פ גם בזמן הזה צריכין אנו לחוש טובא לכבוד התורה ואדבריה האידנא צריכין יותר לחוש לכבוד התורה מה שאפשר ואפי"ה אפילו נימא דגם בזה יפתח בדורו כשמואל בדורו מ"מ הנדון שלנו ברב שמקבל פ"ס מהקהל וכמבואר בש"ע חו"מ סי' ט' וביאר מ"ן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחחו"מ סי' קס"ד וקס"ו הטעם דהוא קיום התורה וא"כ אם הרב אינו נוהג פשוטה מסתמא אין חייבין ליתן לו פ"ס ואפילו כהן שצאמר יורו משפט' לייעקב ואמרינן בפ' ראשית הגז דאין נוטנין לפהו ע"ה שצאמ' בד"ה לתת מנת פהנים ולוים למען יחזיקו בתורת ה' ודרשו פהנים המחזיקין בתורת ה' וכו' ומדברי הרמב"ם סופ"ו מסנהדרין דפסק ראש הישיבה שחטא ונלקה אינו חוזר לשירותו והובא בדברי מ"ן חחו"מ סי' הנ"ל הטעם בשם הכ"מ משום דלא ינהגו בו כבוד ובנודאי אין הטעם משום דנלקה אלא משום שחטא ועבר עבירה בפרהסיא שיצעו בו רבים והתרו בו דמלקות ה' אפשר להיות בצנעא ודווקא בסרח וכיוצא בזה אמרינן דאין מלקין אבל אם באמת עבר עבירה דאורייתא נראה מדברי הרמב"ם דמעבירין אם יש עדים ואפשר דווקא אם התרו בו שאז מוכח שעבר במזיד שהרי לדין אפי' חבר צריף התראה: מיהו אפילו נימא דאין מעבירין נראה דהיינו דווקא במקום שאין לחוש שיבוא מכשול על ידו אבל האידנא דהרב הוא המורה הוראה ואם הוא מזלזל במצות ויש לחוש שיכשלו רבים ע"י מעשיו וע"י הוראתו בנודאי במקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב דאין חקמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'

וקי"ל ביו"ד סי' רמ"ג דת"ח המזולזל במצות הרי הוא פקל שבקלים ובספר ברכ"י שם כ' דת"ח שיש בידו חילול השם אסור לשמוע את דבריו ולסמוך על הוראתו ועיין ברמב"ם פ"ה מיסודה"ת דין י"א: וכל זה אם נתברר הדבר עפ"י עדים ומעלתו הביא דברי הגאון מרן בחת"ס בחו"מ סי' כ"ה שכ' דהעדים צריכין להיות ממקום אחר דהעדים הדרים בעירו הם נוגעין ופסולים לעדות ולדיינים כדקי"ל בגונב ס"ת מן העיר שצריכין עדים ודיינים דווקא ממקום אחר ושם בסי' כ"ה לא מצאתי זה אלא בחאו"ח סי' מ"א כ' מרן פן דלהעבירו הם נוגעין בעדות אבל להענישו הם נאמנים גם אם העדים הם מעירו עיי"ש ואפשר אם העידו להעבירו גם לענין להענישו אינם נאמנים דעדות שבטלה מקצתו בטלה כולה ומיהו הא קי"ל בחו"מ סי' ל"ז בסופו דבכה"ג יכולין לסלק עצמן מן הנגיעה בעדות וגם שיש מנהג לקבל עדים אפילו מעירו ובכל הנדב יש דינים ופולפולים א"כ בגידון הנ"ל אם העדים רוצים לקבל על עצמן בקנין שרוצים לשלם מה שמגיע עליהם מתשלומין הם ישלמו לרב אחר הסמוך להן א"כ אינם נוגעים בעדותן: מיהו גם בזה יש פלפול בפ"ה שם אי לא בעינו הסילוק דווקא קודם התחלת העדות דבעינו תחילתן וסופן בכשרות דפליגו בזה הראשונים וא"כ אם לא סלקו עצמן בקנין מקודם אלא עתה רוצים לסלק עצמם יש בזה פלוגתא והוי ספיקא דדינא אי פדברי הפוסקים שם דיכולין לומר קים לי א"כ אין יכולין לפסול את הרב מ"מ הינצא לנו מזה דהבני תורה וסייעתם שמערינו על הרב אם יכולין להעיד עליו בבירור אפילו אם עדותם לא יועיל לפסול את הרב מ"מ מהני עדותם לפסול עצמן מתשלומין ממה שעבר וממה שיהי' להבא וגם אסורים לאכול בדבר שהורה בו ובלא"ה הוא פלפול בין הפוסקים אי שייך בכה"ג שוי' אנפשי' חתיכה דאיסורא פיון שאינו ברור איסורו אבל לפי האמור דעל עצמן הם נאמנים פיון שאמרו קים לי בנודאי אין לחייבן לשלם לפרס הרב שהוא וכל זה כתבתי רק לעורר אבל על גוף הדבר שמעלתו נ"י דן עלי' הנני אין אומר דבר בהלכה זו פי אין אני יודע גוף הענין גם צריף עיון לפסוק בדבר שחיי תלויין בו ולהעביר האדם מפרנסתו ואחתום בברכה המשולשת: הק' משה שיק מברעזאנוע: תשובה רכא בעזיה"ת עש"ק פ' תזריע תרל"ח לפ"ק.

דין רב שמתרעמים עליו באיזה דברים אם אפשר לסלקו כפר מבואר באריכות בדברי מרן חת"ס זצ"ל בחחו"מ סי' קס"ב וקס"ג וסי' ר"ז שאין עידי אותו העיר נאמנים עליו אפילו אם יש עדים אין ראוי להעבירו עיי"ש פמה אנפין בזה ולי הי' נראה דאע"ג דמרן הגאון זצ"ל כ' סתם לפי ענ"ד נראה דנהי דיש ראי' דאין יכולין להעבירו מנשיאתו אבל הא דהמנהג דנותנין לו פרנסתו כמבואר בחו"מ סי' ט' דזה אינו מדינא אלא שפן מנהג ישראל ליתן להרב העובד עבודתם בענין איסור והיתר ובשאר ענינים שיהי' לו פרנסה בכבוד ולזה אין ראי' מהירושלמי שהביא מרן בחת"ס דכינון דאין ראוי לעבד את עבודתם מצד התרעומות שיש להם עליו עפ"י עדים וא"כ אין צריכין ליתן לו את פרנסתו ואין ראי' משם וצ"ע: תשובה רכ"ב בעזיה"י יום ב' לסדר מצורע שנת תרל"ח לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב לכבוד ידידי הרב המאוה"ג המופלג בתורה וביראה מוה' שמואל פראנקיל נ"י האבדק"ק דאראג יע"א: מכתבו קבלתי אתמול ועל אשר נשאלתי על דבר הגידוע והביא מעלתו דקי"ל בחו"מ סי' ק' סעי' ט' שכל מי שאינו ראוי להיות עד אינו ראוי להיות דין ובסי' ל"ד משמע דאפילו בעבר עבירה מדרבנן פסול לעדות מדרבנן והא דאמרי' ת"ח שעבר עבירה אל תהרהר אחריו היינו באקראי פעם או אפשר אפי' ב' פעמים אבל אם החזיק בכף או עבירה הנמשכת זמן רב לא אמרו זה ולענין הוראה חמור מבעדות דבעדות אפשר לו לומר אומר מותר ועוד שאינו נפסל עפ"י עדותו אבל לא לענין הוראה בקביעות דהוי כמו למסור

לו עדות לכתחילה כמבואר ברמ"א שם סי' ל"ד סעי' כ"ה ועוד שבעדות פנין שלקה חוזר לכשרותו אבל אב"ד שלקה יורד מגדולתו כמ"ש בתשובת מרן בעל חת"ס זצ"ל בסימן קס"ב מהרמב"ם בה' סנהדרין סו"פ י"ז ועוד למסור לו לכתחילה בקביעות אפילו הכרזה אינה צריקה ונראה דבלא"ה הוי הכרזה דהרי מבואר שם סעי' כ"ג דאם הענישן בריבים על עבירותו הוי כמו הכרזה ושם הוי נמי פרסום עכ"ל בקיצור.

והנה גוף הדין דמי שעבר עבירה פסול להיות עד ודין הוא תמוה דהא קי"ל חשוד לדבר אחד לא הוי חשוד לכה"ת פולה כדקי"ל ביו"ד סי' קי"ט סעי' ד' וסעי' ה' וז' ודעת הש"ך שם בס"ק י"ב דאינו חשוד אפילו אם הוא חשוד לדבר חמור אינו חשוד לדבר קל אא"כ הוא בענין אחד ומביא פן בשם רמב"ן בתשובה סי' ק"ע ורשב"א סימן ס"ד ולמה אמרו פאן דנפסל וצריקה לומר דגזיה"כ הוא דפסול לעדות וכבר האריך הרמב"ם בהלכות עדות פ"י וי"א דסתם ע"ה הוא בחזקת פסול ות"ח הוא בחזקת כשרות וסיים שם דכל זה לענין עדות ממון אבל לענין איסור ע"א נאמן באיסורין אעפ"י שהוא פסול לשאר עדות דהרי רשע בעבירה ששחט שחיתו פשרה ונאמן לומר דכהלכה שחט פן כ' בפ"י מעדות הלכה זו ובהלכה ח' נתן טעם משום דחזקה דאין אדם חוטא כדי שיהנו אחרים יעוי"ש: וכן הובא ביו"ד סי' קכ"ז ועיין בטו"ז רס"י צ"ח שכ"ג"כ סברא זו דאפילו בגוי מסלפ"ת הוי אפשר להקל דאזלין בטר אומדנא וא"כ מבואר הו דקי"ל בחו"מ סי' ז' סעי' ט' ובסימן ל"ד הנה"ל דהוא רק לענין ממון אבל לענין איסור אפילו הוא רשע כמ"ש רמב"ם הנה"ל נאמן ובש"ע יו"ד סי' ב' סעי' ו' פסק דמומר לא משאר עבירות אין צריקה לבדוק לו ספין ולהרמב"ם צריקה ולכאורה דבריו סותרין זה את זה למ"ש בפ"י מהלכות עדות הנה"ל וצריקה לומר דדווקא לענין בדיקת ספין שהוא טרחא מרובה חיישינן שמא יולזל להרמב"ם אבל לענין שאר עדות איסור והיתר נאמן וכ"ש בענין הוראת או"ה דאמרינן דאין חשוד להכשיל חבירו דאין אדם חוטא ולא לו ובפרט שלא עבר אלא בדברים שאפשר שמורים היתר לעצמם וע"כ משום חשד הנה"ל אינו נפסל להוראה ודוק: תשובה רכ"ג עוד להרב הנה"ל בענין הנה"ל מה שהביא מעלתו נ"י שאיש נאמן העיד שהיו מסובין בפעודה ונטרף אחד עוגה הנהוגה בסעודת נישואין ונשבע הרב דאסור לברך עלי' ואח"כ ברך הרב עצמו על החתיכה ממנה גם בזה יכולין להפוך בזכותו כמצוה עלינו להפוך בזכות צורפא מרבנן דסמך על הו דאיתא באו"ח סי' תרמ"ט סעי' א' בגזל או אם אפי' אם קנה בשינוי אפי"ה אין לברך על אחרוג שהוא ונקרא בוצע ברך ומביא שם המחבר הדיעה דדווקא הגנב עצמו אבל לאחרים מותר ולא הוי מצוה הב"ע דהוא לא עשה העבירה וא"כ להגנב עצמו שפיר נשבע הרב דאסור לו לברך אבל לאחרים הוא מותר ויעוי"ן שם במג"א שפקפק קצת בזה מ"מ לדינא אין לתפוס עליו גם בזה.

ונהי דאין זה דרוך הנישרה דרוך תלמידי חכמים ומצד התנהגות עצמו בא לכל הדברים מ"מ אין לפסלו על ידי זה וע"כ לדעתי אפילו אם יתראה לילך מיד משם אם יתנו לו מעות הנקצב מ"מ אין אני מסכים פי גנאי הוא לתורה ויאמרו שפסלו אותו וגם אם באמת פסלו אותו הוי ראוי לפסול גם הפלים מה שהורה בהן מאז שהתחילו לחשוש עליו החששות והיו פולם אסורים והוי כתרתי דסרתו אהדדי ונהי דאדרבה קלקולתו הוא תקנתו דע"כ יהיו יודעים שלא פסלוהו משום דאם היו פוסלים אותו היו הפלים אסורים למפרע מיהא עמא דארעא לאו בני תורה נינהו ויוציאו עליו לעז שפסלוהו וגנאי הוא לתורה ואנו צריכין לחוש לכבוד התורה: ולכך אם אפשר בדרוך פשר יהי עוד שם רב איזה חידשים או חצי שנה פפי ראות עיני הדיינים וגם האנשים שאסרו עליהם הוראתו אם מצד גדר הרי יש התרה ואם מצד שוין אנפשי' חתיכה דאיסורא מהני אמתלא

פדאיתא בכתובות דף כ"ב וכמבואר בפוסקים מ"מ טוב פדי לתוף השלום שיתרצה הרב לזה ליתן רשות להורות לאיש אחר הראוי לזה וברשותו בנודאי מותר והנראה לפי ענ"ד פתבתי דברי ידידו הדורש שלומו: ה"ק משה שיק מברעזאון: תשובה רכ"ד בעזה"י תמוז שנת תרל"ג לפ"ק חוסט.

נשאלתי ע"ד גלילות שהתאספו יחד לקבל להם רב ונמנו ונמרו על רב אחד שעלה עפ"י רוב דיעות וכתבו פן בפנסקס הקהל בפראטקא"ל של להם ושלחו והודיעו להרב שהוא וביני וביני חזרו אנשים מגליל אחד ונסוגו אחר לקבל להם רב בפ"ע ולאחר שפבר בא הרב הראשון למכון שפתי קבלו להם הגליל רב אחר והתרו בהם שאר הגלילות שלא יעשו פזאת אלא יעמדו עמם לפני ב"ד צדק ולא שמעו לקול התראתם ונשאלתי על זה אי יכולין למחות ולאסור להרב שהוא שפא בגליל שהוא או לא והנה שמוע בין אחיכם פתיב ובלי שמוע ב' הטענות אין להורות אבל פינו שהתרו בהן ולא אבו שמוע צריכין אנו להציע הדין אם האמת הוא פדברי התובעין שהספימו מתחילה לקבל עפ"י הרוב וכן קבלו: הנה בחו"מ סי' קע"ו סעי' ג' הובא ברמ"א שם י"א דשנתפין בדבור בעלמא קנו לאהדי ואפילו ע"ד שלב"ל דהואיל מהנים זה לזה גמרו ומקנו והישובים והגלילות זה לזה הם פשנתפין לענין קבלת רב וא"כ תלי' בפלוגתא שהוא ולכאורה יש ראיה לשיטה זו מקרא דפ' שופטי' דכתיב חלק חלק יאכלו לבד ממפריו על האבות וקרא הפתוב המשמורת ע"י תנאם שהתנו ביניהם ממפריו על האבות ואפילו בדבר שלב"ל מיהו אפשר התם הוי רבים ודינם פקהל דקי"ל דא"צ קננו וכן פסק הרמ"א בתשו' סי' נ' מדברי הגהות מרדכי פ' האומנים דקהל שקבלו עליהם רב אינם יכולין לחזור דדברי קהל אינם צריכין קננו ועיין בתשובת מרן הגאון זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' רל"א ובתשובת שואל ומשיב ח"ב סי' ל"ג דאפילו בדבר שלב"ל פהכנסות גיטין וקידושין הוי השגת גבול עיי"ש ועיין בספר זכור לאברהם בחו"מ אות ד שהביא גם פן דבציבור מועיל אפילו בדבר שלב"ל: ונראה דאע"ג דהדרה עתה ליתן פתב רבנות וגם עדיין לא קצוב דמים ובשארי קנינין בעינין קציצה זהו אפשר אם פל הקהל חוזרים יש להסתפק בזה אבל מצד טעם הראשון דהשנתפין משועבדים להדי לפי דעת י"א לכל הפחות בדבר הנעשה ברבים פדלעיל נראה דלא יוכלו לחזור חז גליל מיתר הגלילות פן נראה לי והנה אם אין הקהל יכולין לחזור בו הוי הפא בגבולו משיג גבול וכמ"ש מרן הגאון בחת"ס סי' רל"א הנ"ל דהוי גזל ובספרי הקשה דלמה לי קרא דלא תשיג ת"ל משום גזל ותלי' לעבדו בב' לאון וא"כ אפי' בגזל דרבנן קי"ל ביר"ד סי' ל"ד דפסול לעדות ושם בסי' ז' קי"ל פל שפסול להעיד פסול לדין ובלא"ה הרב הפא בגבולו העולם מרננין אחריו ואיפא חילול השם: והרמב"ם במנן המצות ל"ת ס"ג כ' דאפילו דבר שהוא מותר אלא שהעולם סוברים שהוא איסור הוי בכלל חילול השם ובברכ"י ביו"ד סי' רמ"ג הביא בשם זמן אהרן דכל שיש בו אילו השם אסור לשמוע הוראה שלו ואמרינן בפירק אין מעמידין דף ל"ז תשפעי מינ' דאיב' דאכיל פת ארמאי כו' ופירש הר"ן דע"כ משום שלא שמע וזלזל בדבריהם לא יאמרו שמועה מפיו ובש"ע יו"ד סי' רמ"ו איתא שת"ח שאינו הולך בדרך טובה אין לומדין ממנו עד שיוחזר למוטב ומכל הנ"ל נשמע פדברי ספר זמן אהרן וא"כ בנידון שלנו נהי דגוף הדין והמשפט בין הגלילות צריף לשמוע טענת שניהם אבל הרב שפא לגבול מה שהמון עם אומרים עליו שהותרה הרצועה להשיג גבול ואיפא חילול השם יפה כ' ברכ"י הנ"ל ואין לשמוע הוראתו עד יציית דין תורה וכאשר יאמרו הבד"צ יקים והנראה לפי ענ"ד פתבתי: תשובה רכ"ה בעזה"י חוסט שנת תרל"ב לפ"ק מה ששאל ממני עצה בענין הליכה להיות רב בקהל הידועה לא אדע פנונתו וסיבת ספיקתו ומה שאלה שאל אי פנונתו

לשאול אי עדיף שיסע לא"י או ישאר בכאן לעסוק בצרכי ציבור הנה ע"ז פבר אמרו פללים הרב במעיל צדקה סי' כ"ו האריף וביאר היטב דונדאי גם בזה"ז ישיבת א"י מצוה אלא שפלל פניל דהיננו אם יוכל להסתפק שם ע"י ממונו אבל להטיל עצמו על הצבור על הצדקה לא שמיעא לי וכיו"ב דעת מרן זצ"ל בחת"ס ח"ר מאהע"ז סי' קל"ב ובחיו"ד סי' רל"ד כ' עוד דונדאי ללמוד התורה ולתפוס ישיבה ונדאי עדיף מישיבת א"י דהרי אמרינן סופ"ק דמגילה דעזרא לא סליק לא"י פל זמן שרבו קנים ומטעם זה לא קשה מה שהקשו להנוב"י מהדו"ת סי' ר"ה מדוע לא נסעו בעלי התוס' לא"י בפרט שהן הקשו בסוטה דף ה' דליחשב מתי ח"ל בין הנה דלית להו בעולם התחז' ולהנ"ל לתי' הב' הם עסקו בתורה ובישיבה דעדיף מישיבת א"י וא"כ אם א"י מוצה כ"ש לימוד התורה ותפיסת ישיבה ולכלל הראשון אפשר שבעלי התוס' היו אנוסים מאיזה טעם וחישוב לעשות מצוה ונאנס הוי פאלו עשאה א"כ הרי הי' להם גם מ"ע של ישיבת א"י ושפיר זוכין לעולם התחז': ואם שאלתו מצד חולשתו לב יודע מרת נפשו ואיהו קים לי בגוג' טפי וה' הטוב ידריכנו בדרך הטוב והאמת וכאשר ישים ה' בלבבו בלי שום נטי' לשום צד פן יעשה וד' יצליח בידו דברי ידידו נרבו: הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה רכ"ו נדרשתי לאשר נשאלתי מאת הנגיד התורני וביקש ממני לכתוב לה דעתי בענין נסיעתך וכל התקלות והמכשולים שיכולים לבוא עי"ז ואם אמנם שקשה לענות וליעז בדבר הזה שאמה מבפנים ואני מבחוץ אפי"ה לא אוכל למנוע להעיר אם אמנם שאמה יודע מעלת זכות הרבים ומקרא מלא נאמר והמשפילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים כפוכבים ותוס' בשבת דף ד' ע"א כתבו פדי שינפו רבים או פדי שלא יבוא מכשול לרבים אמרי' אפי' חטא פדי שינפה חבירה ולכאורה קשה לי ע"ז מהא דיליף בסוף פ"ק דמגילה דגדולה ת"ת מבנין ביהמ"ק מעזרא והא בנין ביהמ"ק צנרף רבים הוא: ונראה דונדאי גם בלי עזרא לא הי' חשש ביטול הבנין שפבר הוי שם נחמ' וחבריו אלא פדי שינפה עזרא ג"כ בבנין וע"ז שפיר אמרו גדולה ת"ת ועל ברוך בן נרי' גופי' שהקשה המהרש"א שם מדוע לא הי' עולה לדעתי אצלו הי' ת"ת דרבים ורבים צריכין לו דהיננו פל ישראל שנשארו בבבל ות"ת דרבים דעדיף מהפל פשיטא דאינו נדחה מפני בנין ביהמ"ק פדאימא במגילה דף ג' דת"ת דרבים עדיף מעבודה רק בעזרא שהי' רק ת"ת ד'יחיד ואין רבים תלויים בו נגד זה גם בנין בהמ"ק אצלו הי' רק של יחיד פדלעיל: אלא דעדיין קשה לי מנ"ל לש"ס לומר דטעמו של עזרא דלא עלה משום דגדול ת"ת דלמא משום דכבר עסק בו והעוסק במצוה פטור ממצוה אחרת ופירש"י בסנפה דף כ"ה ע"ב בד"ה שחל שביעי שלקח וכו' דאף מצוה קלה קודמת עיי"ש ולכך לא הניח עסק התורה וצריף לומר דבכל פוקר מתחיל חיוב חדש עסק התורה ומצות בנין ביהמ"ק אלא דאפתי קשה הא אין מעבירין על המצות ולדעת הח"צ סי' ק"ו אפילו פדי לעשות גדולה ממנה וצ"ע: ומטעם זה נמי אצלה איף תניח מצוה דרבים שאמה עוסק בה לעשות מצוה לימוד התורה ועוד שלדעתי זה הוי כמו אין ספק מוציא מידי ונדאי וגדולה חזקה אמרו חכז"ל לכה הי' נ"ל שאין ראוי להניח מקום שזכות רבים תלי' בי' למקום שנראה שיהא יכול לקנות שלימות יותר אמנם הואיל ואין אני יודע תוכן הדברים ממש ואין לדיין בזה אלא מה שעיניו רואות מה שיוכל לתקן ומה שיש עוד חששות וכו' לזה אין הדבר מוכרע אצלי בבירור והי' עמך ונדריכך בדרך הטוב והישר בעיני ה' וזכות אבותיה יהי' בסעדה דברי ידידך ורבה הדורש שלומך: הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה רכ"ז שיל"ת חוסט יום ה' ד' תשרי תרל"ד לפ"ק: גמר חתימה טובה וברכה והצלחה יהא לראש גבר תלמידי הרב הגדול המופלג המפורסם כש"ת מוה' זלמן שפיצער נ"י רב בקהל הקודש בנויו יע"א: מכתבה קבלתי בער"ה ונהניתי בו ובו שאלתני ליעז

אותה אם תקבל המשקה על שפמה להיות רב בק"ק מאטרסדארף יע"א הרוצים בה פי שם תוכל להרביץ תורה ונפש חשקה ללמוד וללמד ובנדאי בזה צדקת דמעלת הלימוד גדול מאוד ובלבד גדלה אם נהנה ממנה וללא תורתה שעשועי וכו' אבל לעמוד על המשמר ולעמוד בפרץ אברוחי ארי בעלמא הוא וגם אינו נוח לאדם ומרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל המליץ על לשון התרגום בפ' חקת התורה דא גזירת אורייתא אשר צנה ה' לאמור ולהוכיח: ואעפ"כ צריכין אנו לדון באשר הוא שם דאמרינן בפ"ק דמ"ק דף ט' על הסתירה דבקרא א' נאמר אורח חיים פן תפלוס כו' ומסיק דמצנה שא"א לקיים ע"י אחר אזהר אורח חיים פן תפלוס אפי' וכו' ובגידון הזה פבר פתבת בעצמה שא"א לעשות כמעשה ע"י אחר א"כ אפילו מצנה קלה קודמת כפרש"י שם הנינו אם רוצה לברר א' מהם וכ"ש אם פבר הוא יושב ועוסק בה דעוסק במצנה פטור ממצנה אפילו חמורה ממנה כפירש"י בסופה דף כ"ה וממילא אסור משום אין מעבירין על המצות והנינו אפילו אם מעמדה הוא מצנה קטנה אבל הרי פבר אמרו מוציא יקר מזולל כפי יהי' והקב"ה גוזר והוא מבטל ואמרו גדול המחטיאו יותר מהרגו ואם להציל נפשות מסכנות הגוף אין לה דבר שעומד בפני פ"נ ק"ו מפני סכנת הנשמה.

ואע"ג דתלמוד תורה הוא גדול אמרו מבטלין ת"ת להכנסת פלה כו' ורשעים בתייהן קרויים מתים ולהרבות להכניס המון בני ישראל לתורה אין לה הכנסת פלה גדול מזה וכבר נשאלתי על אותה ברייתא עצמה דמפלגת במצות הכנסת פלה ואידך ומסיים ות"ת פנגד פולם ואנן איפכא תנינא מבטלין ת"ת ואין פאן מקומו (עיין בחאו"ח סי' ב') וכיוצא בזה נשאלתי מאת תלמידי הרב המאה"ג מוה' זוסמאן נ"י האבדק"ק האלאש והשפתי לו פעיין זה ואפי"ה פינו דדבר גדול הוא ודיני נפשות מתחילין רק מן הצד ישאל בזה גם את הגאון הצדיק מסאנז נ"י וגם לפעמים ע"י מעמד פזה מתבטל ונלכד בשגיאה ולחטוא בשביל שיזכה חבירו אין בכלל הנ"ל ואם אמנם שפתבתי דעתי הוא רק אומדנא לזה ישאל גם את הגאון מסאנז נ"י או להגאון מלעמבערג נ"י וכיוצא אמנם בגידון דמעלתו נ"י יש לדון עוד דבר אחר הרי הוא עומד באמצע המלחמה ואם דהתורה התירה בתחילה לילה לדבר מצנה אבל בעת המלחמה נאמר ופקדו שרי צבאות בראש העם ובנסיעתו נייע את לב המון בני ישראל וגם יש לחוש ח"ו לחילול השם ועתה אנו מתפללים יגדל נא כבוד ה' זהו דעתי ואם רצון ה' להגדילה להרביץ ולהרבות תורה עוד חזון למועד וה' ידריכה בדרך אמת וטוב ומישרים למען שמו ויאשר כוחה וחילה לתורה ולעבודתה ולעמוד בפרץ וחיים ושלום וכל טוב יהי' לה ולכל אשר לה וגמר חתימה טובה דברי רבה הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאווע. ע"ד ד"ת קשה עלי לראות בעוה"ר וד' ירחם וזכרני בתפילתה ואפי"ה ראיתי בהעברה בעלמא פי טרוד אני מאוד ועוסק בענין אחר ולא גברא רבה אני ולזאת אני מעיר רק בקצרה להראותה שראיתי את אשר חדשת דבע"מ לכ"ע יש דיוחי דהתורה גילתה פינו שעבר ולמדו מזה לכיוצא בזה ויש להסביר דהוי פגעבדה בו עבירה דלגבוה פסול אפילו נשפנה ועיין במג"א סוסי' תרמ"ח ואע"ג דהוי דיבור פינו דע"י דיבורו מתעבד מעשה כמעשה חשיב אלא דהא דמפרש מדנקט לא תקריב מוכח זה א"כ מאי פריה בתמורה דף ה' ע"ב על רבא ממקדיש בע"מ אמאי חל נימא מדגילה דאינו בר הקרבה ע"כ דחל מיהו יש להסביר דבריו עפ"י תי' הש"ס ולסברתו א"צ לימוד דהרי מוכח פן מסברא דחולין דף קט"ו ויהי' ה' עמו מנאי הנ"ל.

תשובה רכח יתענג על רוב שלום תלמידי ש"ב הפולג בתורה כש"ת מוה' שלמה שיק נ"י מכתבה קבלתי ומה שבקשת ממני לחיות דעתי אם יש להבן של הרב דמתא ז"ל קדימה לקבלו

לרב דמתא וכבר ראית דברי מרן הגאון בעל חתם סופר באו"ח סי' י"ב דהחזיק בדעת האומרים דבכתר תורה אין שנייה בו ירושה ושם בסי' י"ג חזר קצת מדבריו דבזה"ז איפא למימר דיש בו משום ירושה והנראה לפענ"ד פיון דבספרי מבואר דבכל המנויין שפקרב ישראל הבן קודם והרמב"ם בפ"א מהלכות מלכים פסקו בפשיטות והרמ"א בסי' רמ"א סעי' ק"ב פסק פן אלא שמהרשד"ם סי' פ"ה ובעש"ה מאמרות מאמר חיקור דין פי"ט הביאו ראי' בכתר תורה אין פאן קדימה דכתר תורה הוא הפקר לפענ"ד קשה לדחות הלכה רונחת ולכאורה יש להביא ראי' לזה מש"ס דידן דיליף ביבמות דף ק"ב דאין גר ראוי להיות דיין מהא דכתיב שום תשים עליה מלה מקרב אחיה שכל משימות שאמה שם אינו אלא מקרב אחיה ומנא לן להביא ראי' משאר משימות לדין דלמא תורה שאני שכל הרוצה ליטול יבוא ליטול ותו הא דקי"ל דבנו יורש המלוכה.

דווקא בממלא מקום אבותיו פדאיתא בכריתו' דף ה' ומנא לן הא הרי בכה"ג איתא בתורת פהנים פ' אחרי הלכה פ' ובפ' צו הלכה גון תחת אביו יכול אפילו אינו ממלא מקומו ת"ל ואשר ממלא את ידיו לכהן תחת אביו וכיון דבכה"ג אצטרף קרא א"כ מנא לן גבי מלה וע"כ דיליף מכה"ג ואי ס"ד דיש לחלק בין מינוי קדושה לשאר מנויים דלמא דווקא כה"ג בעינין ממלא מקום אבותיו ובאמת גם בלא"ה קשה הא כה"ג בן כה"ג צריף משיחה ומלה בן מלה א"צ משיחה א"כ פיון דמלה לא דמי לגמרי לכהן גדול דלמא גם בזה לא דמי דיהא בעי ממלא מקום אבותיו וע"כ דילפינין מהוא ובניו בקרב ישראל שכל המנויים שוין וילפינין חד מחבר' ולא נתמעט אלא משום מלחמה דאין גדולתו בקרב ישראל אלא במלחמה ועפ"י מקרה ומה שהביא מרן זצ"ל שם בתשובה סימן י"ב ממש"ה רבינו לא זכיתי להבין אדרבה באבות דרבי נתן פי"ז איתא על מתניתן דהתקן עצמה ללמוד תורה שאינה ירושה לה וכו' פיצד בשע"ה שראה משה את בניו שאין בהם תורה שיעמדו בנשיאות אחריו אמר רבש"ע מי יכניס וכו' א"כ נראה מבואר מצד שלא הי' בבניו פראוי' לקה לא היו בירונת הנשיאות.

ואפילו לפי המדרש שהביא מרן זצ"ל איפא למימר תלמידו שאני שהוא כבנו ומשמע שזכה בזה ע"י שימוש וכבוד תלמידו חביב עליו כשלו. ומ"מ נראה דבעי' הספמת הציבור לזה פדאי' בר"ה דף ב' ע"ב דאמנו עלי' ומלה בן מלה הוא מבואר דאע"ג דהוא בירושה אפי"ה בעינן דעת העם והשרים בזה.

ואמרינן בברכות נ"ה ע"א אין ממנין פרנס על הציבור אלא א"כ נמלכי' עם הצבור וכו' שיקבלו הם אותו עליהם ויסימו עמו ועליהם המצוה שלא ליקח ירושתו מה שזכתה לו התורה עפ"י מנויים הראשון והטעם נראה לי להסביר דהתורה זכתה למלה ולשאר פרנסי ישראל שירישו זכותם לבניהם הראויים והמלכות והשררה זכות אם העם רוצים בו אבל אם מורדים בו ואינם רוצים בו אין השררות זכות וממילא בכה"ג אינו מוריש ולכה"ג אמרו דרמז לן הקרא בלשון בקרב ישראל משמע שרוצים בו ואין מתלוקת אבל פשיש מתלוקת צריף למשנח מחדש עפ"י נביא ועפ"י ב"ד ואכתי לא אתא שפיר על המלה לשון בקרב שאין המלה בקרב ישראל אלא הוא על ישראל כמו שהתחיל שום תשום עליה וכו' ולכה"ג דרשו בקרב על כל המנוין ולפי"ז אין חילוק בין התמנות בעניני דעלמא לעניני תורה דזה משכר פרנסי ומנהיגי ישראל שיזכו שפניהם אחריהם יהיו ג"כ מנהיגים פאלו זכה שיהי' עם ד' חלקו ונחלתו דזכות הרבים תלו' בו פן הי' נראה לי לולא שמרן זצ"ל לא כתב פן איברא שקשיא לי, טובא על האברבנאל בהקדמתו לספר שופטים שפיאר החילוקים שבין שופט למלה מוריש לבניו משא"כ השופט וקשיא מספרי

הנ"ל ונאפילו לדעת הפוסקים דכתר תורה אינו מוריש מ"מ השופט לא הי' רק דיין לחד אלא הי' ג"כ לוחם ומושל ולפי ספרי הנ"ל הדין שירש ובאמת הראיות שהביא הבארבנאל מכל השופטים שעמדו על ישראל שלא היו מורישין הן מבריאיות הן וקשיא מספרי ונראה שפיעקרא פה הנהיגו ונדעתא דהכי נתמנה השופט שלא יהא מוריש זכותו לבניו ואפשר דמשום פבוד משה רבינו הנהיגו כן הואיל והוא לא הוריש לבניו שלא יהא גנאי לו וכל מאן דמוקמינין לי' אדעתא דמנהגא מוקמין לי' וכאלו התנו עמו משא"כ מלך שיש לו פח אפילו על ממונם וגופם פנאמר בשמואל בפ' מלך וכו' וא"כ לפי"ז אינו מוכרח לומר כמו"ש העשרה מאמרות דכתר תורה אינו בירנשה וראי' מכל הנשיאים ואב"ד שהיו מימות שמעון הצדיק שנמנו במס' אבות היינו משום דכן הנהיגו עד הילל ובניו אחריו שמשם ואילו חזרו לדין תורה אצל נשיאים מבית דוד ומטעם שכתב בס' עשרה מאמרות ורשב"א בתשובה סי' שין הביא שהי' המנהג שפנו קודם וכו"ז שלא נודע מנהג קבוע בזה שוב חוזר הדין לדין תורה ובנו קודם שהרי א"א לומר דאדעתא דמנהגא אוקים וכאלו התנו וא"כ נהי דצריף רצון הצביור והעמדתם והספמתם ואם אין רוצין בו אי אפשר שיעמוד בע"כ כמו שהבאתי ראיות לעיל דאין להכריחם על זה ביז חזקה מ"מ הצביור עשו שלא פדין תורה שאם הוא הגון וממלא מקום אבותיו החיוב עליהם למנותו והמסייע לזה הוא מסייע לעושים שלא פדין והמשתדל שימנו אותו הוא בכלל עני המהפך וכו' ולא תשיג וכו' וכ"ש אם הן שימש אפילו שלא בקביעות שם במקום אביו דהאידין מקבל הרב שקר פדאיתא בח"מ סי' ט' סעי' ג' והוי כמלמד דמבואר בח"מ סי' רל"ז עיי"ש פן נראה לפענ"ד אמנם אפילו לדעת הפוסקים שאין פתר תורה בירנשה נראה דהיינו דווקא באיפא דעדיף מני' אז דוחה פבוד התורה דאחרים את פבוד התורה של המת אבל אם אינו עדיף מני' רק שאינם רוצים בו מחמת מעלות אחרות בנוי ובכח ובדיבור פה וכיוצא בזה לא מצי למדחי דמהיכא תיתי גרע ממנויים אחרים בשלמא אם זה זה עדיף, ות"ח גדול דחיוב ומצוה להקדים המןפולג יותר איפא למימר דאדרבה ממעלות התורה הוא זה אבל בשוין לכ"ע בנו קודם ולא גרע ממצרן וקרוב וכן נראה מלשון מרן זצ"ל בח"ס דרק בכה"ג מייירי ולכף פלף מדדף הנה ובשמה קראוה וכו' ויהי' ה' עמף דברי רבף הק' משה שיק מברעזאווע: תשובה רכ"ט הלכה פסוקה ברמב"ם וטוש"ע יו"ד סי' רמ"ח סעי' א' דכופין על הצדקה ויורדיו לנכסיו ודין זה למדו הר"ן בכתובות דף מ"ט ע"ב מסוגיא ערוכה שם דף מ"ח ע"א דמי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו לגבות ממנו צדקה ותמה שם מזה על הרשב"א דסובר דאין יורדין לנכסים לגבות צדקה וכמדומה שהי' זה בהעלם עין מאת הרב אבדק"ק נאדש נ"י בעלי שוצ"ה מכתב ע"א שדחק למצוא שורש לדין זה וכ' דלמד זה מלשון אפיק בדבר שאינו מוכרח פדידוע לכל בלשון לאפוקי ואפיק מלשון חכז"ל ובב"ב הגירסא שקיל מינ' והנה דעת הב"ח והש"ף שם ס"ק ד' דאפילו שלא בפניו יורדין לנכסיו וכ"כ הטור שם סתם יורדין לנכסיו והביא הש"ף שם ראי' מסי' רמ"ה סעי' ג' והרב אב"ד דק"ק נאדש נ"י הגיה דברי הש"ף וכו' דצ"ל סי' ר"מ עיי"ש ולא פנון יפה בהגהתו אלא הגירסא נכונה רע"ה ותחת סעי' ג' צ"ל סעי' ד' והיינו שפביא ראי' גדולה מדברי הרמ"א שם שהביא דברי הגהות מיי' בשם הר"מ דללמד בניו לת"ב יורדין לנכסיו שלא בפניו: ובזה מסולק טענת הרב הנ"ל דווקא משום נעילת דלת יורדין לנכסיו שלא בפניו דמהתם מוכח דל"ש דז"א והא דבעי טעמא דנעילת דלת היינו בחוב שאפשר לומר דפרע ויש לו שובר ואפי"ה משום נ"ד גובין שלא בפניו וכן מוכח בעירוכין דף כ"ב ע"ב ומה שהוכיח הרב הנ"ל מפח גנוש' הרשב"א בב"מ דף קי"ז פבר הקדימו בתוס' יו"ט פ"י מ"ג ונאפילו התוס' יו"ט לא כ' רק בשיעבוד בעלמא אבל היכא דאית לי' ממון

עלי' ע"כ מודה מפת דברי הגהות מיי' שהגיה פן על הרמב"ם ועכ"פ ראיות הש"ך גדולה מדהגיה הגהות מיי' פן על הרמב"ם ורמ"א על הש"ע וכאן בסי' רמ"ח לא הגי' פלום ע"כ דעתו דלאו דווקא בפניו פן נראה פוננת הש"ך: ומ"מ לדינא פבר כ' הבית מאיר באהע"ז סי' ע"א ס"ב דמשם מוכח דבצדקה שאני מלימוד ת"ת ובצדקה אין יורדין לנכסיו שלא בפניו ותמה על הש"ך דאשתמט מני' האי דאהע"ז סי' ע"א ס"ב דמוכח דבצדקה אין כופין שלא בפניו וכ"כ הב"ש שם ס"ק ג' ויש לישב קצת דברי הש"ך עפ"י הג"ל דכוננתו רק על הרמ"א ששם באה"ע הביא דעת הטור דאפילו בצדקה כופין שלא בפניו וכן ס"ל באמת להטור גם ביו"ד סי' רמ"ח לענין צדקה והרמ"א ביו"ד סי' רמ"ח לא הגיה לכך כ' מה שפכת: ואפשר.

לישב דלא שמענין מאהע"ז סי' ע"א הג"ל אלא דאין מחייבין אותו שלא בפניו אבל אם פבר נתחייב פאן ופסקו עליו ואח"כ הלך למדינת הים שפיר איכ"ל דהדין נכון כהב"ח והש"ך שאפילו הרמב"ם מודה שיורדין לנכסיו אפילו שלא בפניו וכיון שפאן מייירי רק לענין ריידה לנכסיו משמע אפילו נתחייב פבר אפי"ה דווקא בפניו לכך שפיר כ' הב"ח והש"ך דלאו דווקא בפניו והרא"י דבאהע"ז סי' ע"א הגיה הרמ"א על המחבר וכאן לא הגיה ונכונים דברי הש"ך לדינא: תשובה ר"ל בימי הפורים ישיגהו ברפת הורים ומורים.

להרב המןפלג וכו' מוה' יעקב שלום סופר נ"י מק"ק טאפלשון יע"א. יקרתו הגיעני ואשר בידך לן מעלתו נ"י לפי המבואר ביו"ד סי' רמ"ט דבמעוות מעשר אין לקנות ממנו ספרים כי הוא לעניים אי רשאין ליקח ס"ת מעני ת"ח וליתן לו ממעות שלו בכדי שונו' הס"ת בשער הזול והמותר יתן לו ממעות מעשר בתורת צדקה אי רשאי לעשות פן ודעתו דעת תורה נוטה לעשות פן ונחזי אנו בעזה"י במעשר עני כה"ג איך לדיינו להאי דינא הנה בפ"ד דדמאי משנה ד' תנו ואם היו לימודים לאכול אצלו יבואו ויאכלו ובלבד שיודיעם וכו' ופי' הרמב"ם בפ"ה המשנה שם דאם לא מודיעם נראה כמאכיל אורחיו מעשרותיו ועושה בהן צרכיו נראה מלשון הרמב"ם דזה דווקא אם קורא אותם להאכילם בביתו צריך להודיעם דאל"כ שייך החשש הג"ל אבל בשולח להם א"צ להודיעם שמעשר עני הוא וכן מוכח מדברי הגהות מרדכי ריש ב"ב סי' תרנ"ח דכ' על התוספתא דמעשר עני נותנין אותו לחבר העיר ופי' דהיינו ששולחין לו מן הגורן ולא מינכרא דמעשר עני הוא אלא מחזי כמנחה ודורן וכו' יעוי"ש וקשה ממשנה דדמאי הג"ל וע"כ היכא דמשלח מביתו א"צ להודיע ואפילו לפי מאי דמשמע שם בדמאי מירושלמי דהטעם משום גניבת דעת נראה ג"כ היכא דמשלח לו אינו אסור משום גניבת דעת דאיהו הוא דקא מטעי' נפש' וכדאיתא בפ' גיה"נ.

ולפי"ז נראה בנידון דמייירי מרן בחת"ס סי' רל"א יהי' אסור משום גניבת דעת וצריך להודיע וזה לא שמענו אלא נראה דוודאי זה שמחזיק לו טובה אין בזה משום גניבת דעת דכך ראוי שגם עבור מעשר עני צריך להחזיק לו טובה וכ"ש עבור מעשר פספים אלא דשם דמייירי דמכניסין לתוך ביתו לאכול על שלחנו דעל זה הם מחזיקין לו טובה עבור קורבא והכנסה זאת והוא באמת אינו עושה זאת אלא משום אסור שבת שאסור ליתן להם לתוך ביתם וע"ז צריך להודיעם אבל בעלמא א"צ להודיע.

וא"כ בנידון שלנו אין לאסור מטעם שלא נודע לו שהוא מעשר עני דאין צריך להודיעו וגם אין לאסור מהא דאמרינן בהגיגה דף ח' ע"א דאין טופלין מעות למעות ואפילו לר"י דמתיר והכי קיי"ל יליף לה מקרא אבל בעלמא לא.

דְּהֵתָם וְשֹׂאֵנִי דְבִשְׁעָה וְשֵׁהוּא יוֹצֵא בּוֹ מְעוֹרָב חֻלְיִין בְּמַעֲשֵׁר אֶבֶל כָּאֵן לְפִי דְעַת הַלּוֹקֵחַ אֵין כָּאֵן תַּעֲרוּבָת כָּלֵל אֶלְא כָּל הַס"ת קוֹנָה מְמַעוֹת חֻלְיִין וּמָה שְׁנוֹתָן לּוֹ יוֹתֵר מִשְׁעַר הַזּוּל בְּתוֹרַת נְדָבָה וְצִדְקָה הוּא נוֹתֵן לּוֹ בְּנוֹדָאֵי אִם הִי נוֹתֵן כְּפִי שְׁוֹנֵי שְׁל ס"ת שְׁאִינָה מְהוֹדְרַת כָּל כְּדָּ מְמַעוֹת חֻלְיִין וּמָה שְׁמְהוֹדְרַת טְפִי בְּיֻקָּר הִי נוֹתֵן מִן מְעוֹת מַעֲשֵׁר זֶה הִי דּוֹמָה לְטוֹפֵל וְנִרְאָה פְּשִׁיטָא דְאָסוּר מִהַש"ס הַגְּלִי.

וְיֵשׁ לְהִבְיָא נְמִי רֵאִי מְדִלָּא פִּי שׁוּם אֶחָד מִהַמְפּוֹרְשִׁים פ"ק דב"ק דף ט' ע"ב דְּאָמְרוּ שְׁם הַיְדוּר מְצִנָּה עַד שְׁלִישׁ זֶה מִשְׁלוֹ מִכָּאֵן וְאֵילָף מִשְׁלֵה הַקַּב"ה וְדַחְקוּ בְּפִירוּשׁוֹ וְלֹא פִּירְשׁוּ דְמִיָּרִי דְטְפִי רִשְׁאֵי לִיתָן מְמַעוֹת הַקֹּדֶשׁ אוֹ מְעוֹת מַעֲשֵׁר וְע"כ דְּלַעוֹלָם אָסוּר בְּכַה"ג אִפִּי מוֹסִיף עַל הַיְדוּר טְפִי מַחֲיוּב וּבְפִירוּשׁ הַיְדוּר מְצִנָּה עַד שְׁלִישׁ עֵינֵן בְּאו"ח ס' תרנ"ו דִּיעוֹת בְּזָה וְהַמַּג"א שְׁם סק"ה כ' דָּאִם קָנָה אֶתְרוּג כְּשֵׁר וְאֶחָד פ' מְצָא מְהוֹדְרַת יוֹתֵר לְכ"ע א"צ לְקַנּוֹת הָאֶחָד וְתַמְהֵנִי אֵיף נְעֵלָם מְהָם דְּמִבְּנֹאֵר בִּירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּפִיָּאָה דְּאֶפִּילוּ לְקַח מְצִנָּה וּמְצָא נָאָה מְמַנָּה מְטָרִיחֵין עַד שְׁלִישׁ אֶמְנָם נִרְאָה מְבֹאֵר דְּאֶפִּילוּ כְּנִידוֹן שְׁלֵנוּ דְנוֹתָן כָּל הַמְעוֹת כְּשֵׁר שְׁבֻזוֹל מְחֻלְיִין אִפִּי"ה בְּמַעֲשֵׁר עֵנִי עֲצָמוּ פְּשִׁיטָא דְאָסוּר דְאִינוּ יוֹצֵא בְּזָה יְדֵי נְתִינָה: וְגִדּוּלָה מְזוּ מְבֹאֵר בְּב"מ דף י"א ע"ב דְּאִין לְהַקְנוֹת מַעֲשֵׁר עֵנִי לְעֵנִי בְּחִלְפִין דְּמַחְזִי כְּמַכִּירָה דְהֵינּוּ עֵבוּר מָה שְׁמַקְנָה לּוֹ הַקּוֹנָה הַסּוּדוֹר נוֹתֵן הוּא לּוֹ הַמַּעֲשֵׁר עֵנִי אַעפ"י דְּהַמַּעֲשֵׁר שְׁנָה הַרְבֵּה יוֹתֵר מִהַסּוּדוֹר וְגַם סוּדוֹר הַדְּרָא לְמָרָא מ"מ לָא מְקַרִי נְתִינָה אֶלְא מְכִירָה ה"נ מְכ"ש דְּבַכָּה"ג לָא מְקַרִי נְתִינָה אֶלְא מְחֻלְיָי וְאִינוּ יוֹצֵא בְּזָה יְדֵי נְתִינָה וְא"כ בְּמַעֲשֵׁר עֵנִי כַה"ג אָסוּר וְעַדִּינֵן יֵשׁ לְדוֹן דְּלָמָּא מַעֲשֵׁר כְּסָפִים דְאִינוּ חֲיוּב כ"כ כְּמ"ש מְרֵן בְּסִי רל"א בְּאֶמְתַּת הַשֶּׁמ"ק בְּכַתּוּבוֹת דָּף נ' כ' דְּהַטַּעַם דְּקָרָא חֲלָקוּ לְב' מַעֲשָׂרוֹת דְּהַחֲנוּמָשׁ שְׁפִירִישׁ חֲלָק לְב' מַעֲשָׂרוֹת מַעֲשֵׁר אֶחָד רִשְׁאֵי לְעֲשׂוֹת בּוֹ מְצוּוֹתָיו וּמִשְׁמַע אִפִּי"ה מְצִנָּה מְחֻלְיָיָת וְהַמַּעֲשֵׁר הַב' הוּא דְנוֹגַמַת מַעֲשֵׁר רִאשׁוֹן דְּהוּא לְכַהֲנִים וְלְמַחְזִיקִים בְּתוֹרַת ה' וְנַעֲנִיִים וְעַפִּי"ז הִי אֶפְשָׁר לְזַמֵּר דְּמַהֲר"מ שְׁהוּבָא בְּש"ף בְּסִי רמ"ט וּמְהַר"ל לָא פְּלִיגוּ דְמַהֲר"מ מִיָּרִי בְּחֻלְיָיָשׁ דְּהֵינּוּ חֲלָק הָא' פְּנ"ל וּמְהַר"ל מִיָּרִי בְּמַעֲשֵׁר הַשְּׁנִי וְמַהֲר"מ בְּרַוְף בְּתַשׁוּבָה ס' ע"ד כ' דְּמַעֲשֵׁר כְּסָפִים זְכוּ בּוֹ עֲנִיִים שְׁכָבֵר נִהְגוּ כֵּן לִיתָנוּ לְעֵנִיִים יַעוּי"ש וּמ"מ כֵּינֵן דְּבַזָּה אִינוּ מִשְׁנָה אֶפְשָׁר לְזַמֵּר דְּבְּמַעֲשֵׁר כְּסָפִים דְּלָא כְּתִיב בִּי נְתִינָה יֵהָא מְוֹתֵר בְּכַה"ג.

מ"מ לָא נִרְאָה לִי לְהַתִּיר דְּמִיד כֵּינֵן דְּפוֹסֵק דְּמִים עִם הַמוֹכֵר וְעוֹשֶׂה קְנָיִן עַל הַס"ת בְּדָמִים הַקְּצוּבִים בִּינֵיהֶם הוּא מְחֻיָּב לִיתָן סָף הַגְּלִי וְאֶפִּילוּ אִם יֵאבֵד מִמֶּנּוּ מְעוֹת מַעֲשֵׁר אַח"כ הוּא מְחֻיָּב בְּכָף וְאֵע"ג שְׁכַוְנוֹתוֹ הִי וְכו' מְמַעוֹת מַעֲשֵׁר דְּבָרִים שְׁבֵלָב אֵינָם דְּבָרִים וְאֶפִּי"ה פִּי בִּינוּ לְבִין עֲצָמוּ וְאֶפִּילוּ בְּפִנֵי עֲדִים נִרְאָה דְּלָא מְהַנִּי דְּמַסִּירַת מוֹדְעָא בְּעֵינֵין שְׁיָהָא נִיכָר אֲוֹנָסוּ וְכָאֵן מֵאֵן אֲוֹנָסוּ וְא"כ כָּל שְׁלָא פִּי לּוֹ לְמוֹכֵר הוּא מְחֻיָּב לִיתָן סָף הַפְּסוּק בִּינֵיהֶם וְא"כ פּוֹרַע הוּא חוּבוּ מְמַעוֹת מַעֲשֵׁר וְזֶה בְּנוֹדָאֵי אָסוּר וְכַמ"ש מְרֵן שְׁם בְּסִי רל"א [אֶמְנָם לְפִי מ"ש הַטו"ז שְׁם דְּהִיכָא דְּנִתְחַזְיָיב אֲדַעְתָּא דְּמַעֲשֵׁר רִשְׁאֵי לְפָרוּעַ אֵין אִיסוּר מְטַעַם זֶה וּמִיָּהוּ דְּבָרִיו קָשִׁים מְבִיָּצָה דָּף י"ט סוֹף ע"ב] וּמ"ש מְרֵן בְּתַשׁוּבָה ס' רכ"ט דְּהַדְּ תַקְנַת אוּשְׁא דְאֵל יְבֻזְבוּ יוֹתֵר מְחֻלְיָיָשׁ הוּא רַק מְצִד הַתַּקְנָה אֶבֶל מִן הַתּוֹרָה כֵּינֵן שְׁנַשְׂאָר לּוֹ לְהַחֲיוֹת אֶת נַפְשׁוֹ צָרִיף לִיתָן הַנְּשָׂאָר בִּירוּשְׁלָמִי פ"ק דְּפִיָּאָה מִשְׁמַע דְּהַלְמ"ס הוּא וְשְׁכַחוּ וְחָזְרוּ וְתִיקְנוּ.

וְעוֹד פּוֹן דְּהַס"ת מְסַתְמָא נְמַכְר בְּשֶׁטֶר שְׁבִשׁוּק אֶלְא שְׁהִי אֶפְשָׁר לּוֹ לְדַחֲקוּ לְהַמוֹכֵר הַצָּרוּף לְמְעוֹת וְהִי מוֹזִיל גְּבִי מִשׁוּם אֲוֹנָס מְמוֹן וְזֶה הָיִי רַק כְּאֵלוּ מְצִד אֲוֹנָסוּ מְוֹתֵר וּמוֹחֵל עַל מְעַט מְשׁוּנֵי שְׁל הַס"ת כְּדִי שְׁיָהָי זִיבּוּנָא חֲרִיפָא שְׁכָל הַנְּאָה שְׁל לּוֹקֵחַ כְּדִאִיתָא בְּנִדְרִים דָּף ל"א אֶבֶל כָּל שְׁלָא

נדחק הוא מוכר הס"ת בשניו וכל המעות דמי ס"ת הן ואינו נותן לו פלום רק שאינו מדחיק אותו שיונתר לו משלו א"כ נהי דאינו מחוייב בזה מ"מ לא עדיף מטופל דלעיל וע"כ לפי ענ"ד בכה"ג אסור לעשות פן פן נראה לפי ענ"ד דאין פאן רנוקא לעניינים רק מה שאינו דוחק אותו לנותר משלו ולמחול משלו דע"י אונס ממון הוא מנותר משלו וכמ"ש בב"ב דף מ"ז ע"ב ולא רנוקא פי האי בעי' שיעשה במעות מעשר רק רנוקא חדשה ועיין בתשובת חכ"צ סי' ק"כ פן נראה לפי ענ"ד.

תשובה רל"א בעזהי"ת חוסט יום א' לסדר לה תרל"ה לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג המופלג כש"ת מוה' משה הלוי פולאק אב"ד דק"ק באניהאד יע"א.

מכתבו קבלתי ומה ששאל אותי לחוות דעתי בדין מומרת אחת ששואה לגוי ורנצית לנדב איזה מעות לבגן ביהכ"נ ויכתב שמה לזכרון אם רשאי לקבל ממנה וכ' מעלתו דנהי דבונדאי אין לכתוב שמה שם דגנאי הוא מ"מ על גוף הדין אם רשאי לקבל לביהכ"נ הוא מסופק הואיל והרמ"א ביו"ד סי' רנ"ד כ' דאין מקבלין מן המומר לביהכ"נ והש"ך שם סק"ה הביא בשם תשובת מבי"ט ששקבלין ומסופק מעלתו אם יש לסמוך על המבי"ט ושאיין בידו ספר המבי"ט לעיין בו עכ"ל ולפי ענ"ד הנה במג"א סי' קנ"ד ס"ק י"ח הביא בשם ס"ח דמותר לקבל מן המומר ממון לכתוב ס"ת וגם הביא שם דברי המבי"ט ודעת הא"ר שם די"ל דלא פליגו ורמ"א מייירי בשענה דווקא דשענה לנר אסור ליקח מהמומר דהוי פקרפן אבל שאר דברים מותר והמחזה"ק שם פליג עליו וכ' דביו"ד סי' רנ"ד כ' הרמ"א שום דבר אין מקבלין לביהכ"נ ממומר מוכח דפליגו.

ובאמת דברי הרמ"א שם נוגעים בדברי המצאתי כתוב המוכא בב"י סי' רנ"ט ושם משמע פדברי הא"ר דווקא שענה ונר וגוף דברי התוס' שכ' דלכך מקבלין לביהכ"נ משום דהוי פקרפן ונכרים נודרים נדרים ונדבות נראה דטעם זה שייך דווקא למ"ד במנחות דף ע"ג ע"ב דנדרים ונדבות מקבלין אבל הרמב"ם בפ"ג מהלכות מעשה הקרבנות ספק כרע"ק דווקא עולות מקבלין מהן א"כ קשה לומר דענייני ביהכ"נ דמיין לעולות וגם הרמב"ם בפ"ח מהלכות מתנות עניים דין ח' שפכת דלביהכ"נ מותר לקבל מהגוים וכ' הכ"מ דיליף מקורה דאמרינן בעירוכין דף ו' דמקבלין משמע דהיינו לבגן ביהכ"נ הוא דבר שפחוכה וקשה לדמות לנדרים ונדבות ובהג"א ב"ב דף י' כ' טעם אחר דלכך אין מקבלין צדקה משום דמכפרת משא"כ נונ"ד ובגן ביהכ"נ גם פן לא דמי לזה לצדקה דמכפרת ולכך שפיר יש לדמות פל ענייני ביהכ"נ לנדרים ונדבות וא"ש סברת הרמ"א הג"ל.

מ"מ להרמב"ם לא אוכל לכונן טעמים אלו ואדרבה עולה מכפרת קצת משא"כ אינה נדרים ונדבות ואפי"ה אין מקבלין מהן א"כ עדיין תקשה למה לביהכ"נ מקבלין וע"כ להרמב"ם מאי דאיתמעט אתמעט דווקא לקרפן א"כ אפשר דאיכ"ל דגם ממומר מקבלין לביהכ"נ וכדעת המבי"ט וכ"כ המבי"ט בתשובה שם דרק מקרפן נתמעט ולא לענין שאר דברים ולא הביא שום ראיה ואפשר דכוננתו להראיות שפכתתי אליבא דהרמב"ם ולכאורה הי' נ"ל להביא ראיה מהירושלמי פ"ק דשקלים הלכה ד דפליגו ר"י ור"א ר"י פי' דמתניתין בין בנכרי בין בכותי מייירי ור"א סובר דרישא מייירי דווקא בנכרים וביאר הרא"פ בפ"י דלר"א רישא מייירי דווקא בנכרי אבל בכותי אין מקבלין ממנו אפילו נודר ונודב משום דכותיים הם פמומרים דאין מאמינים בתורה שבע"פ ולכך אפילו דבר הנודר והנודב אין מקבלין מהם כמו דדרשינן מקרא אדם פי יקריב מקם מקם ולא מן המומר וכו' ובספר שלום ירושלים כ' דע"כ הפירוש פן ודלא פקרפן

העדה יעויי"ש וכן לפיענ"ד ג"כ נראה פן פשטות לשון הירושלמי דמייתי עלה מפריינתא דת"כ דאדם לרבות את הגרים ומפם להוציא את המומר שאין לו שייכות שם וע"כ כפי' הרא"פ ולזאת מייתי הפריינתא דמאדם ילפינן לרבות את הגרים וע"ז דריש מפם למעט את המומרים ואע"ג דבגוי אין חילוק בין גוי למומר והו"א דגם בגרים אין חילוק דנימא הוכיח סופו על תחילתו ולא נתגזיר בלב שלם פלל והוי בגוי ואפילו מן המומר יקבלו קמ"ל דגם בגרים יש חילוק בין מומר ובזה מיושב שם קו' הרא"פ דלמה לי לרבות גרים ולהנ"ל א"ש.

ועכ"פ לפי' הרא"פ קשה לר"א דסובר דכותיים הם פמומרים א"כ לדעת הרמ"א הנ"ל דממומר אין מקבלין לביהכ"נ כיון שהם מכשירי תפילה ותפילה פקרבן ודינם פקרבן ואין מקבלין ממומר א"כ כ"ש בביהמ"ק שפונדאי מכשירי קרבן פקרבן א"כ פונדאי אין מקבלין ממומר לבית המקדש א"כ קשה על מתני' שם דיליף פל שאין נידר וצידוב אין מקבלין מן הגוים דמקרא מפנרש בעזרא פי לא לכם ולנו לבנות בית אלקינו א"כ מאי ראיה הא קרא דעזרא פפותיים מיירי וכותיים דינם פמומרים לר"א ומן המומרים לא מקבלין לקרבן ולא למכשירי קרבן ולכך שפיר אמר נחמ' דלא לכם ולנו אכל גוים דמקבלין מהו קרבן אפשר דמקבלין מהו שקלים.

ואפשר דבאמת עיקר הראיה משום דלנפרים לא צריף קרא למיעוטא דבר שאינו נידור ונידוב דהרי דרשינן במנחות דף ע"ג בין לרע"ק ובין לריה"ג דנוקא בדבר הנידור ונהנידוב מרבי' מאיש איש דמעיקר הקרא דעזרא מביא על הפותיים לכל מר פדאית ליה בין לר"י ובין לר"א ונהי דבעירוכין דף ו' ע"ב מביא רבא ראי' לר"מ דאין מקבלין מגוי לבדהב"י מקרא דלא לכם ולנו ואפ' נימא דרבא כר"י ס"ל דאין דין פותיים פגוי עד שגזרו עליהן מ"מ הא שסקאי על ר"מ ור"מ חייש למיעוטא ומיעוטים היו עע"ז פדאיתא פחולין דף ו' וכדכתיב בקרא את ה' היו יראים ואת אלקיהם היו עובדים מיהו גם זה אינו ראיה דקודם גזירה נראה פחולין דהי' דינם פגוי רק ר"מ חייש למיעוטא ורבא אליבא דנפשי' קאמר ולעולם איכ"ל פדעת הרמ"א הנ"ל מ"מ אפילו לרמ"א אין זה אלא מדרבנן: ולכאורה הי' נ"ל דדנוקא אם הוא דבר בפ"ע הוא דאין מקבלין אכל אם פא פתערובות עם חלקי ישראל לכ"ע מותר דבטל פרוכ כמ"ש הקצוה"ח בסי' רמ"ג לחו"מ וכן פאבני מלואים באהע"ז סי' כ"ח סעי' י"ג דהא דמקבלין שקלים מן הקטן אע"ג דקי"ל דקטן לאו בר אקנויי מה"ת ואפילו פשהגיע לעונות הפעוטות ותי' דבטל פינון שהוא קדוש מדרבנן אין לו שם פעלים עליו ולכך בטל פרוכ וע"כ בכה"ג לא מקרי מבטל איסור לכתחילה שהרי אין האיסור עדיין אלא שבשעת הקרבה יהי' משל ציבור וא"כ לכאורה גם פנכרים ומומרים יש לומר פן: א"כ קשיא מנ"ל מקרא דעזרא דלא לכם ולנו דאין מקבלין שקלים דלמא דנוקא בעזרא לענן שלא קבלו מהם לבנות את המקדש שהוא דבר הנפר וקבוע במקומו לא שייף פוטול אכל שקלים או בעירוכין דף ו' דמיירי מעות לבדהב"י מנ"ל דאין מקבלין דלמא מקבלין פמו מן הקטן משום דבטל פרוכ וצ"ל דס"ל לש"ס דקרא מלתא דפסיקא נקט לא נכס ולא לנו לבנות אפילו פאינו ניפר ונתערב אחד עם האחרים ושפיר יש ראי' מהתם דאפילו פנתערב אין מקבלין אלא דלפי"ז לכאורה גם גבי גוים צריכין להביא ראי' מלא לכם דבמנחות דף ע"ג אינו מוכח אלא פשהוא בפ"ע א"כ עדיין קשה מה שהקשיתי לעיל דלר"א דס"ל דכותיים הוי פמומרים דלמא מומר שאני וצ"ל דס"ל לש"ס דאין סברא לחלק בין מומר לגוים וא"כ פינון דכל הרא' מלא לכם והרי פתב הרמב"ם בפ"ח ממננות עניים דין ח' דנוקא לבדק הבית ילפינן לאסור מלא לכם אכל לביהכ"נ מותר ולא ילפינן מלא לכם וא"כ נראה דאפילו לדעת הרמ"א דכ' דאין מקבלין ממומר לביהכ"נ היינו דנוקא דבר שעומד בפ"ע אכל ע"י תערובת לכ"ע מותר ובפרט פפי מ"ש לעיל וכפי הנראה

גוף הדבר אינו אלא מדרכנו ואם אינו דבר מסוים הרי הרמב"ם בפ"ח ממתנות עניים הנ"ל כ' דביעבד אם קיבלו ממנו דבר שאינו מסוים אין מחזירין ורק לכתחילה אסור ובנודאי ביהכנ"ס לא חמור מדק הבית ע"כ.

נראה לפי ענ"ד דע"י תערובות מותר וממילא נשמע דאסור לרשום שם המומר מדינא מלבד מ"ש מעלתו דהוי גנאי אלא דמדינא איכ"ל דאסור דאז שם בעלים עלי וממון בעלים לא בטיל כמבואר בפוסקים ובביצה דף ל"ח וע"כ סברא שלי הנ"ל היינו אם היא נותנת ע"ד הקהל או ע"ד הרב ולא נשאר להם שום זכות בממון שהוא פן נראה לי אמנם פל זה כתבתי לפלפל בגוף הדין אצלכם בעובדא דידי' הרי בלא"ה קי"ל ביו"ד סי' רמ"ח וברמב"ם פ"ו מ"ד ממתנות עניים דאין מקבלין צדקה מהנשים אלא דבר מועט דגד דבדבר מרובה איכא חשש גזל ונהרי קי"ל דגזל גוי אסור ויעניין במג"א סי' תרל"ז ונהי דנכסי מלוג שלא מסתמא בגוי אין לו פירות ממנה וזו תקנת חכז"ל בנשא ישראלית אבל לא בנכרים מ"מ מי יודע ומאן מפ"ס והקב"ה שונא גזל בעולה ולדעתי קשה לעמוד ע"ז בבירור אם הוא באמת מעות שלא כיון דאינה נאמנת על זה ומי יהי לעד לה ואין לדין ין אלא מה שענינו רואות והנראה לפי ענ"ד כתבתי ואחתום בברכה ויהי ה' עמו וחסן ה' בידו יצליח דברי החותם בברכה המשולשת הק' משה שיק מברעזאנוע: תשובה רל"ב בעזה"י יערגין שנת תרל"ח לפ"ק: יתענג על רוב שלום מעתה ועד עולם ידידי הרב המןפלג בתורה הדין המצויין בהלכה חרוץ ושונו כש"ת מוה' חייש נ"י: גי"ה הגיעני ועל דבר הלכה ששאל ממני לחוות דעתי בדין שנתחלק הוא עם הרב הגאון אב"ד דקהלתו נ"י בהלכה למעשה הרבה הנ"ל רוצה לעשות מעשה בקהלתו שנתמטטו פעת הכנסות לחברא דת"ת ואין מספיק לשלם עבור הבני עניים ורוצה ליקח ממעות קרן קיימת אשר ישנם בעירו לקרן קיימת והפירות הם לת"ת ורוצה הוא ליקח גם הקרן להספקת בני עניים לת"ת וראי' שלו מדברי המרדכי בפ"ק דב"ב סי' תפ"ו שכ' דכל מה דאייתא ליד גבאי אדעתא דידי' קא אתי וכו' ורשאי בני העיר לשנותו וה"נ הגבאים דת"ת יכולין לשנותם והרב גבאי ראשון וביותר שפקיין הפעל רוצים לעשות שם קונדער שול ויקחו מעות זה תח"י ובלי ספק לא ניקחא לי להנודר בזה ע"כ דטבא לי עבדינן לי לבטל קרן קיימת ומעלתו שהוא ג"כ גבאי דת"ת סובר שאין לו לשנות הקרן ולבטל הקרן קיימת דמבוא' ביו"ד סי' רנ"ט סעי' ב' בהג"ה שאם התנה המקדש שלא לשנות הקדישו אסור לשנות ובסי' רנ"ו סעי' ד' פסק אם פ"ה הנותן לעניי העיר או לעניי פלוני אין לשנות וכן בסי' רנ"ט סעי' א' ברמ"א משמע פן שאין לשנות הקרן והמרדכי לא קאי אלא על הפירות ומי יודע אם יגמר הדבר שיעשו הקינדער שוהל הנ"ל ואפילו יגמר הדבר יקחו רק הפירות כ"ז דברי מעלתו נ"י: והנה לדינא לפי ענ"ד פשוט כמעלתו נ"י ומטעמא דמעלתו ועוד מטעמים אחרים פאשר יתבאר בעזה"י ובאמת יש לפקפק על ראיות מעלתו מה שהביא מסימן רנ"ו סעי' ד' באומר לעניי עירו או לעניי פלוני אסור לשנות התם מטעם דקני לי העניים ואין לגבאים רשות לעשות ולשנות מה שפקר קנו העניים ולהם רק רשות במה שמסגלים עבורם משל בעל הבית וכן הראי' מסי' רנ"ט סוסי' ב' באם פ"ה שלא לשנות דאין לשנות אין ראי' (דזה גופי' מחלוקת שלכם הרב נ"י סובר דזה לא תשיב פירש מה דאמר קרן קיימת ורק לזרזי או מראה מקום הוא כדאייתא בכינצא בזה בגיטין דף ס"ו דגילה דעתו אבל לא שמקפיד דווקא ותו) דהתם מירי היכא דמעיקר הדין אין לשנות אלא דהמנהג לשנות וכל הנותן ע"ד מנהג נותן ע"ז אמרו שפיר כיון שפירש שלא נתן ע"ד המנהג חזר הדבר לדין' אבל במקום שרשאיין לשנות מן הדין אין ראי' משם דמהני מה שפירש ומ"מ פד מסתברא מלתא בטעמא וכיון דהא דרשאיין הגבאי' או בני העיר לשנות במה

שְׁנֵדַר וְנָתַן יָחִיד אֶע"ג דְּבִיהֶכ"נ דְּכַרְפִּים אוֹ הֵיכָא דְכָנָה יָחִיד מְשָׁלוּ וְשִׁיר לְעַצְמוֹ פֶּת אֲפִילוּ ז' טוֹבֵי הָעִיר אֵינָם יְכוּלִים לְמַכְרוּ כְּמִבְנוֹאָר בְּהַג"א בַּפ"ד דְּמַגִּילָה ר"פ בְּנֵי הָעִיר מ"מ כָּאן פִּינּוּן שְׁמֶסֶר יָחִיד זֶה לְבְנֵי הָעִיר אוֹ לְגַבְאֵי מְסַתְמָא מְסַרְהָ לְמִיעֵבַד בּוֹ מַה שְׁנִרְאָה שׁוֹב וְיִשָּׁר בְּעֵינֵיהֶם כְּמִבְנוֹאָר בְּרֵא"ש פ"ק דְּב"ב דָּף ח' ע"ב וּבְלִשׁוֹן הַש"ךְ בִּי"ד ס' רנ"ו ס"ק ט וְהֵינּוּ דְוּוּקָא עַל הַפִּירוֹת אֲבָל מנ"ל דְּגַם בְּקֶרֶן דְּנִיחָא לִי בְּמַעֲשֵׂיהֶם כּוֹ מְסַתְבַּר: אֲמַנְם בְּאַמַּת בְּנִידוֹן שְׁלָכְם אֵין אָנוּ בָּאֵין כְּלָל לְפִלְפּוֹל הַזֶּה חֲדָא דְהָרִי בַּק"ק אֲשֶׁר הִיא בְּעִירְכֶם לֹא מְסָרוּ הַקֶּרֶן לִיד בְּנֵי הָעִיר וְלֹא לְגַבְאֵי דַת"ת אֲלֵא מְסָרוּ לְאַפְטְרוֹפְס לּוֹ וְלִיּוֹרְשָׁיו וְהֵם יִתְּנוּ הַפִּירוֹת לְגַבְאֵי דַת"ת וְא"כ רַק הַפִּירוֹת בָּאוּ לִיד הַגַּבְאֵי וְרִשְׁאֵי לְשִׁנּוּתָם אֲבָל הַקֶּרֶן שְׁלֹא נִמְסַר לִיד גַּבְאֵי אֲלֵא מִינְהָ גִזְבַּר אַחַר הָרִי מְבִנוֹאָר בִּי"ד ס' רנ"ו סעי' ד' בְּהַג"ה דָּאָם מִינְהָ לְעַצְמוֹ גְּבָאִים אֵין פֶּת אֲפִילוּ בְּיַד בְּנֵי הָעִיר לְשִׁנּוּתָם וְא"כ בְּנִידוֹן שְׁלָכְם הַקֶּרֶן שְׁלֹא נִמְסַר לִיד גַּבְאֵי מְאִיזָה פֶּת יוֹכְלוּ הַגַּבְאֵים דַת"ת לְשִׁנּוּת: אֲמַנְם אֲפִילוּ אִם הִי נִמְסַר גַּם הַקֶּרֶן לִיד גַּבְאֵי דַת"ת פְּשׁוּט דָּאֵין עֲנִין זֶה כְּלָל לְדִין שְׁיִוְכַל לְשִׁנּוּת דְּהָתָם קָאֵי בְּצַדְקָה אֲבָל כָּאן הַקֶּרֶן לֹא הִקְדִּישׁ כְּלָל וְכַמ"ש בְּהַקְדָּא בְּמַהֲרִי"ט חִי"ד ס' מ"ה וְהוּבָא ג"כ בַּמַּל"מ וְהַסְכִּים עֲמוּ בַּפ"ד מְמַלְנָה וְלִנְהָ בַּד"ה עוֹד כ' הָרַב וְכו' בְּדִין י"ד עֵי"ש דְּהַקֶּרֶן עֲדִינּוּן הוּא קִנְיֵן הַגּוֹף שֶׁל הַנּוֹדֵר וְהַנּוֹתֵן לּוֹ וְלִיּוֹרְשָׁיו אַחֲרָיו וְאֵין לְעַנְיִים רַק קִנְיֵן הַפִּירוֹת וְלִכְפֹּד כ' הַמַּהֲרִי"ט דָּאָסוּר לִיתֵן מִהַקֶּרֶן לְעַנְיִים אֲפִילוּ בְּדִלָא סְפָקָא וְא"כ אֵין עֲנִין זֶה כְּלָל לְדִין דְּרִשְׁאֵין הַגַּבְאֵין לְשִׁנּוּת הַצַּדְקָה כַּמ"ש הַמַּהֲרִי"ט: אֲךָ בְּמַהֲרִי"ט ח"א ס' קי"ו כ' בְּהִיפּוּף מִזֶּה דָּאָם אֵינוּ מְסַפִּיק רִשְׁאֵי לִיתֵן מִהַקֶּרֶן וְכַבֵּר הַקְּשָׁה הַמַּל"מ שֶׁם עַל דְּבָרָיו וְסִבְרַת מַהֲרִי"ט בְּסִי' קי"ו אֲפִשָּׁר לִישָׁב עַפ"י מ"ש הָר"ן בְּשֵׁם הַרְשָׁפ"א בְּנִדְרִים דָּף פ"ה דָּאָם אֲחַד אֲסוּר נְכַסְיוֹ עַל עַצְמוֹ רִשְׁאֵין אַחֲרִים שְׁיִבּוֹאוּ וְיִקְחוּ אוֹתָם מִעַצְמָם דְּכִינּוּן דָּאָסוּר בְּהִנָּאָה וְה"נ פִּינּוּן דְּהַקְדִּישׁ מְעוֹת זֶה עוֹלָמָת לְצַדְקָה לְפִירוֹתָיו א"כ א"א שְׁיִהְיֶה מִהֶם לְעוֹלָם לֹא הוּא וְלֹא אַחֲרִים אֲלֵא עַנְיִים וְא"כ אֵין הַמָּמוֹן נִקְרָא שְׁלוֹ וְרִשְׁאֵין לִיתֵן לְעַנְיִים דְּהו"ל כָּאֵלוּ הַקְדִּישׁ ג"כ הַמָּמוֹן וְלִכְפֹּד לַכ"ע אֲמַרִינּוּן ק"פ כַּקְה"ג וְלִזְרוּזֵי בְּעֵלְמָא אָמַר: אֵיבָרָא דִּישׁ לְדוֹן ע"ז דְּנָהֵי דְמַצּוֹת לָאוּ לִקְהוֹת נִתְּנוּ וְלֹא חָשׁוּב זֶה הַנָּאָה מַה שְׁמַמְעוֹת הַרְנוּחַ שֶׁל הַקֶּרֶן הַזֶּה יִפְרָנְסוּ עַנְיִים אוֹ יִחַזְקוּ בְּזֶה הַת"ת מ"מ זְכוּת הוּא לּוֹ שְׁצַדְקָתוֹ עוֹמְדַת לְעַד אִם הַקֶּרֶן נִשְׁאָר שְׁלוֹ וְזְכוּת הַזֶּה עַצְמוֹ הוּא שְׁנָה מָמוֹן וְלֹא דְמִיָּא לְאִסוּר הַנָּאָה שְׁאֵין לּוֹ שׁוּם זְכוּת (וְגַם בְּאִיָּה"נ כ' הָרִיטְב"א בְּסוּפָה דָּף ל"ה דְּחֻשִׁיב לָכֶם) וְגַם הַמַּצְנָה חֻשִׁיבָא דְמִים כְּדֵאִיתָא בַּב"ק דָּף צ"א ע"ב שׁוֹרֵי הַרְגָת וְכו' בְּאַנָּא בְּעִינָא לְמִיעֵבַד מַצְנָה אֲמַנְם נִרְאָה פִּי' בְּמַהֲרִי"ט ס' קי"ו דְּכּוֹנְנָתוֹ דָּאָם הוּא רוּצָה לְעֵשׂוֹת הַמַּצְנָה א"כ הַגִּזְבַּר הוּא שְׁלוּחוֹ וְא"כ אֲסוּר מְשׁוּם רַבִּית וְע"כ שְׁאִתָּה צָרִיף לֹאמַר שְׁסִילֵק עַצְמוֹ מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי וְאֵין הַגִּזְבַּר שְׁלוּחוֹ א"כ אֵין הַמַּצְנָה שְׁלוֹ וְלִית לִי הַנָּאָה מִינִי וְיִשׁ לִישָׁב סְתִירַת מַהֲרִי"ט דְּבָסִי' קי"ו מִיָּרִי דְרוּצָה לִיקַח רַק מִקְצַת מִהַקֶּרֶן קִיָּמַת שְׁעֲדִינּוּן נִשְׁאָר מַצְנוֹתוֹ דָּאֲחַד הַמַּרְבָּה וְא' הַמַּמְעִיט וְכו' וּמְכַל מְקוּם כְּבַר כ' הַמַּל"מ דְּמַסְתְּבַר כְּמַהֲרִי"ט בְּסִי' מ"ה וְהַעִיד שֶׁם עַל מַעֲשִׂים מְגָאוּנִים הַמּוֹכִיחִים כְּדְבָרָיו וְא"כ בְּנִידוֹן שְׁלָנוּ לְמַהֲרִי"ט בְּסִי' מ"ה בְּנוֹדָאֵי אֲסוּר וְכֵן עֵיקַר וְכֵן מְשַׁמַּע מְסוּף ס' רנ"ז סעי' י"א וּבְטו"ז שֶׁם וְאֲפִילוּ לְמַהֲרִי"ט בְּסִי' קי"ו דְּגַם הַקֶּרֶן בְּכָלֵל הַהַקְדָּשׁ מ"מ פִּינּוּן שֶׁהוּא אָמַר לְקֶרֶן קִיָּמַת אֲפִילוּ גִימָא דְלֵא הוּי כְּפִירֵשׁ שְׁלֹא יִשְׁנָה מ"מ פִּינּוּן דְלֵא מְסַר לְגִזְבַּר שֶׁל ת"ת לַכ"ע אֵין לָהֶם לְשִׁנּוּת: וּמַה.

שְׁכ' הָרַב נ"י דְּכָאן יִישׁ לְחוּשׁ שְׁיַעֲשׂוּ הַקִּינְדֵּעַר שׁוּל וְכּוֹנְנָתוֹ וְא"כ אֲזַ פִּינּוּן דְלֵא גִיחָא לְהוּ לְמַאֲרִיָּהוּ בְּזֶה וְיִתְבַטֵּל דַּעְתּוֹ וּמַצְנוֹתוֹ לְגַמְרֵי וּמוּטָב לְשִׁנּוּת לְזֶה אִפִּי' הִי כֵן מְשַׁמַּע בְּמַרְדְּכֵי ר"פ בְּנֵי הָעִיר ס' תַּתְכ"א אֲפִילוּ הִי חֻשֵׁשׁ שְׁלֹא יוֹכְלוּ לְקַיֵּים נִדְרוֹ אֵין רְשׁוּת לְצִיבּוֹר לְשִׁנּוּת אִם הוּא מְבַנֵּי הָעִיר וְהָא מִי שְׁנַמְסַר לּוֹ וְנִתְמַנָּה לְגִזְבַּר עָלָיו הוּא בְּמִקוּמוֹ שֶׁל הַנּוֹדֵר וְכ"ש הָא לְכָל הַפְּחוֹת בְּנוֹדָאֵי לֹא

ישקוט ולא יניח הרב נ"י ומעלתו נ"י עד יקנימו להם ויקבלו עליהם ללמד גמרא להילדים אשר ראויין לכה ויוכל להבנתו זה לגמרא מלמד וגם בגוף השוהל שיש בה להיטיב ולהרע לפי המבקשים חדשות בזמנינו ועיקר הענין הוא אם המלמדים אינם יראי ה' ורצונם רק להרים ידיעת שאר המדעיות ולעזוב דת תורה"ק ולמעט עונתה ולהושיבה בפאת המטה ואם המורים והמלמדים אינם יראי ה' ומבקשים תורתו פאשר הוא בעונותינו בדור הזה רבים חללים הפילו אבל אם יש מנהיגים טובים ויראי ה' אוהבי תורתו וחספצם להרים קרן התורה ולפארה ולהאדירה ולהקשיבה יותר משאר המדעים והתכמות לא יניחו ידם ובכל מאמצי כוחם יבקשו מורים אשר יורו הטוב בתום ובין אשר וכאשר פתיב בעלי שומר ציון הנאמנים שבהרבה קהלות קדושות במדינות אשפנו עושים פרי עץ חיים אין פריץ ואין צנוקה וא"כ בקהלתכם בנודאי מעלת הרב נ"י ומעלתו נ"י ושאר יראי ה' לא ישקטו ולא יעלימו עיניהם מזה להשתדל ברוב עוז וכח ולהתמצע ולפקח בעינא פקיחא שלא יבוא המשחית אל גבולכם ולא יחבלו מעשי ידיהם ואז יציץ ויפרח אף טוב ואפשר שיקניים בזה ג"כ פוננת הנודר ולכל הפחות פדי לצאת מחששא פבר אמרנו שנוכל לקבוע ק"ק זה למלמד הגמרא ובזה אחתום בכרכה דברי ידידו הדורש שלומי: הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה רל"ג בעזה"י חוסט יום ג' שמות תרל"ו לפ"ק: הציים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג המופלג מוה' דוד נ"י אב"ד דקק פאסטקא יע"א: מכתבו קבלתי בשבוע זו ובו נשאלתי בעובדא דאתא ליד מעלתו באחד שמת והניח מעות לק"ק לערף ב' אלפים בינד בניו שמהפירות מה שירנוחו מהם יתנו ויחלקו ביום היאצ"ט עשרים זהובים פסוף לעניי העיר ומאה לנישואי תומה ויהי' הנישואין ביום היאצ"צ וכן עשו זה ב' שנים ובשנה זו שהיא"צ שלו בי"ט טבת לא מצאו תומה הצריכה לנישואין ורוצים הבנים לשנות המעות שהוא ליתן לעני' אחת שהיא אחותם שירדה מנכסיה והיא עני' אומללה מאוד ושאל מעלתו אם רשאי לשנות ודעת מעלתו דאין לשנות דמבואר ברמ"א ביו"ד סי' רנ"ו דאם פ"י הנותן ואמר שיתנו לעניי העיר או לעני פלוני אין להם לשנות אפילו לת"ת וא"כ ה"נ פינו דקבע ליתן לנישואי תומה אין לשנות דאמירה לעני פמסירה דמי עכ"ל בקצרה: והנה באמת המעיין בדברי מהרי"ו שממנו נובע הדין הזה מבואר שדווקא באמר לעניים אלו וכן כ' שם דכיון דגבו לעני זה אין ליתן לעני אחר וכו' ובעובדא דא פינו דהאשה מקני קניא להו ליתן להם בכל שבוע קצפה פבר זכו בהם עניי העיר וכו' ומייתי ראי' משלהי החובל בהאי ארנקא של צדקה דקאמר שאני עניי דסומבדוהא דמקיץ קייצו ופ"י האשר"י והני פאלו הפקיד פל אחד שלו בידו ואי יוכל לשנות אמאי הני פאלו הפקיד וכו' ומ"ש דניזול בתר אומדנא פינו דכבר זכו מאי אומדנא שייך פאן וכו' וכ"ת דשאני התם דקיץ פמה לכל עניים וכו' מ"מ נראה פינו דאמרה לעניי העיר פבר זכו וכו' וכן משמע מלשון הרמב"ם פ"ה משומרים דאם אמר לעניים אלו מקרי שלהו וכו' מפל אלה הדברים מבואר דווקא ליתן לעניי העיר שהם ממילא ידועים ואיכ"ל דזכו בהם אבל בנידון הנ"ל שאמר להשיא תומה שאינו ידועה לא שייך דזכתה בהן וא"כ משמע דבכה"ג יכולין לשנות.

ובירושלמי, פ"ב דשקלים הלכה ה' מהא דמותר עניים לעניים מייתי דאין ממחין בינד הפרנסים והיינו פשאנו נגפה לעניים ידועים אבל פשנגפה לעניים ידועים או לעניי העיר אין יכולין לשנות והש"ך שם ס"ק נ' האריף בזה והנה בדברי מהרי"ק שורש ה' והובא בב"י שם סי' רנ"ו איתא ממש פעין נידון הנ"ל בא' שהניח מעות לק"ק שיתנו הרנוח לעניי ירושלים תוב"ב כ' שם פינו שאמר שהרנוח יתנו לעולמות ואין העניים ידועים יכולי' הגבאי' שמינה שדינם פבני העיר לשנות משום דאמריניו פינו שמינה אותם הגבאים שהם יטריחו מסתמא אדעתם נתן יעויי"ש שהאריף

בענין הזה וא"כ ג"כ בנידון דנ"ל הי' מקום לומר שהאב שמינה את בניו לקרו קיימת הזה והם פגבאים מבני העיר לדעת המהרי"ק הג"ל יכולין לשנות אמנם אפשר דיש לחלק ולומר דווקא התם שלא פ"י איה ומה יעשה נראה שסמך על הגבאים ואדעתא דידהו נמן.

אבל בנידון הג"ל שפירש כמה יתנו לצורך נישואין ודווקא ביום היא"צ וגם נשואי יתומה הוא מצנה רבה אע"ג דבריש סי' רנ"ט סעי' ג' משמע דהיכא דנשואין לשנות אפילו מחמירתא לקולתא ועיי"ש בפ"ה דלא קשה מסעי' ב' דשם מפל מקום אפשר דיש לחלק דשאני התם דכבר קיים המצנה ואתעביד מחשבתו ורצונו על זמן קצר או ארוך אבל בנידון הג"ל דאם ישנו לדבר אחר לא אתעביד מחשבתו כלל ובכל שנה ונשה הוא פנדר בפני עצמו ובסעי' ב' שם מסיים הרמ"א שם דהיכא דאמר שלא לשנות אין משנין וכיון דפי' למצנה רבה להשיא יתומה איכ"ל דקפיד והוי כפי' ואין יכולין לשנות הצנואה (ולדעת המג"א בסי' קי"ג ס"ק ט"ו כ' נראה ג"כ דהטעם משום דאיכ"ל דקפיד ואסור לשנות דעתו ובזה יש חילוק עיין סעיף ב' וסעי' ג' כמו שרמזתי) מ"מ נראה דהיינו דווקא אם אפשר לקיים לעשות רצונו אבל בנידון הג"ל דבשנה זו בלא"ה אין יכולין לקיים צנואתו ופקידתו על אנפן כזה אם לא יזדמן יתומה לא פירש וע"כ דסמך באנפן כזה על דעתא דידהו ושפיר דמי לתשובת מהרי"ק הג"ל דבכה"ג יכולין לשנות וליתנו לדבר מצנה אחרת כן נראה לי ועוד מטעם אחר דאמרינן בירושלמי הג"ל דהיכא דגבו לצורך עניים כסבור שאין לו ונמצא שיש לו לפי פי' הקרבן עדה ושאר מפרשים יכולין לשנות וחוזר לירושיו ויעיין בתשובת מרן הגאון בעל חת"ס בחיו"ד סי' רל"ו ורל"ח שהאריך בזה וא"כ ה"נ פנין דבשנה זאת לא איתרמי להו יתומה שצריכה יש מקום לומר דאדעתא דהכי לא קפיד דווקא למצנה נישואי יתומה.

וע"כ נראה לפי ענ"ד בנידון הג"ל אם הא דלא מצאו יתומה להשיאה אינה מחמת עצלותם ופשיעתם לעבור על המצנה לקיים דברי המת אז נשואין עפ"י דעת מעלתו נ"ל לחלק המעות ביום היא"צ למצות שצריכין בקהלתו וביותר לת"ת או לשאר דבר מצנה וליסן גם לבתו העני' הג"ל כראוי לה ומבשרה אל תתעלם פתיב כן נראה לפי ענ"ד אבל מכאן ואילך יעמדו על המשמר לקיים מצות אביהם כמאמרו ומעלתו נ"ל יעשה כחכמתו וכפי הנראה לו והנראה לפי ענ"ד כתבתי ואחתום בברכה משולשת יהי' ה' עמו.

דברי ידידו הדורש שלומו: ה"ק משה שיק מברעזאוןע: תשובה רל"ד בעזה"י יום ב' פ' בהעלותך תרל"ז לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב לאהובי בן חורגי הרב המאוה"ג הפנפולג כש"ת מוה' ישראל מרדכי אבד"ק קרעסטיהר יע"א: מכתבו קבלתי ובו נשאלתי לחוות דעתי בענין צנואת אביו המנוח הרב המאוה"ג זצ"ל שצנה להניח קרן קיימת לחלק באנפנים הנאמרים שם דהיינו קציו לחתנו שהי' דר בא"י ואעפ"י שמתה אשתו בתי אביה אפי"ה לא חייש ובתוה הצנואה נאמר ג"כ שחתנו ילמד עבורו ויתאמץ בכל מה דאפשר עבור נשמתו ובשנה זו מת ג"כ חתנו המנוח מוה' מנחם אהרן זצ"ל והשאר אחריו בנים מאשתו השני' והגדול שבהם בן ח' או בן ט' שנה ורצון מעלתו נ"ל לשנות הצנואה שיהא החלק שהי' להמנוח מוה' מנחם אהרן ז"ל לשאר עניי העיר הקודש בעבור שהבנים קטנים אינם יכולין ללמוד עבור נשמתו ועוד שאר טעמים ונראה דדמ' למאי דקי"ל ביו"ד סי' רנ"ג וכו' מ"מ סי' רנ"ג נדר אחד ליתומה מעות כדי להשיאה ומתה אינו ניתן לירשיה וה"נ ובלא"ה אפי' אם הי' המנוח הרב הג"ל בחיים ואיכ"ל דלא הי' יכול המצנה לחזור דהרי לא נמן לו אלא הפירות מה שהרוויחו מן המעות ואם מקדיש אדם דבר

שלב"ל או לצדקה תלמיא בפלוגתא בין הרמב"ם וקרא"ש בחו"מ סי' די"ב דלהרמב"ם נהי דאינו חל מ"מ הוי נדר על הנודר לכשיבוא לעולם מחייב מצד תורת נדר ליתן והיינו פשהווא בתיים אבל ליתומים אין החיוב נדר עליהם ממה ששנדר לאביהם ועוד האריה מעלתו נ"י ויבוא בתוך דברינו: ולפי ענ"ד המניח מעות שמה שיסגלו פירות או רנוח מן הקרן ההוא הקרן נשאר עדיין ביד בעליו וכמ"ש המל"מ בפ"ד מה' מלנה ולנה ד"ה ועוד כ' הרב וגם בדין י"ד עיי"ש וכו' ושם מסיק דהקרן נשאר הגוף להבעלים ורק הק"פ הוא שנדר לצדקה וע"כ הפוננה דהקנה הגוף לצדקה לצורך הפירות פעין דקל לפירותיו דמהני אפילו לרבנן דר"מ וכבר הוכיח הקצה"ח בחו"מ סי' ר"ט דמקנה מעות לפירות ג"כ מועיל כמו דקל לפירותיו וכבר כ' המהרי"ק בשו"ת ה' ובמהרי"ו סי' נ"ו דהמניח קרן לעניים ידועים ליתן להם הפירות אין רשאים לשנות וכן קי"ל ביו"ד סי' רנ"ו וביאר בתשובה הטעם משום דכבר זכו בו העניים ומנה עצמו הוכיח הקצה"ח הנ"ל דלא כמהר"מ אלשיך אלא מעות לפירותיו הוי כמו דקל לפירותיו פה זכו העניים בקרן קיימת וכן ביאר בהד"א בקצה"ח שם להוכיח דבריו מנה: עכ"פ בכה"ג אם עשה אדם ק"ק לעניים שיצתו להם בכל שנה הפירות שיעלה מן המעות בכה"ג לא תליא בפלוגתא דהרמב"ם וקרא"ש המובא בסי' רי"ב הנ"ל אלא לכ"ע בכה"ג חל הנדר ושזכר כבר העניים ואין יכולין לחזור בתי הנודר ולא לאחר מותו וא"כ גם בנידון דלעיל לא הי' הנודר יכול לחזור: אלא לפי מ"ש מעלתו נ"י דהצונאה של אביו המנוח הרב המאוה"ג זצ"ל נעשה לאחר שפבר הי' מנוח המעות ההוא בשפאר קאססע א"כ פבר הי' מלנה ומלנה הוי כמו דבר שלב"ל או גרע מנינ' ועדיין לכאורה תליא בפלוגתא דסי' רי"ב הנ"ל אמנם זה נראה דתליא בב' שיטות בר"ן בנדרים דף כ"ט דמאי המכונן במאי שאמרו חכמים אמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמי דלדעת הרשב"א המובא בר"ן שם הוא רק כמסירה להדיוט ובדבר שאינו מועיל מסירה להדיוט כגון אם אי אפשר לקנות עד לאחר ל' יום א"כ גם באמירה.

לגבוה יכול לחזור קודם ל' אבל הר"ן סובר דאמירה לגבוה הוי כמסירה המועלת להדיוט וכאלו אמר מעכשיו ויש פמה איכא בנייהו דהמרדכי ר"פ שור שנגח דו"ה כ' דאפילו אסמכתא מועיל מטעם זה פיון דהוי כמסירה המועלת ועיי' בסמ"ע בחו"מ סי' ר"ז ס"ק נ"ג ושהביא גם דברי הריב"ש שפלפל בזה ובי"ד סוסי' רנ"ח כ' דאם הקדיש שטר בעי' כתיבה ומסירה ולא הוי פאלו כתב קני לה הוא וכל שיעבודי' והיינו דלא כהמרדכי הנ"ל ובש"ף חו"מ סי' ס"ו כ' בשם הריטב"א קודשין דף כ"ח דאם הקדיש שט"ח הוי פאלו כתב ומסר דהוי כמסירה המועלת וכבר הקשה עליו ובש"ע יו"ד לא פסקי' מיהו בחו"מ סי' ר"ז סעי' י"ט נראה דפסק כדעת המרדכי וא"כ לכאורה הוי כדברים סותרין וצ"ע ועיי' בריטב"א בשמעתא הנ"ל ויבסוגי' דאגב דהאריה בזה דאמירה לגבוה הוי כמסירה המועלת והרשב"א בנדרים דף כ"ט הביא דבירושלמי הוא פלוגתא דאמוראי בזה אי הוי כמעכשיו או לא ולדינא נראה דהוי ספיקא: וממילא בנידון דידן דהי' המעות בהשפארקאסע ושם נותנין שטר ופינגס על המזון וא"כ תלי' בפלוגתא הנ"ל דלמ"ד דאמירה לגבוה כמסירה המועלת פאלו כתב ומסר קנה המנוח מוה' אהרן ז"ל את הקרן לפירות ומ"מ לפי מ"ש מעלתו נ"י דמר אביו הרב המנוח זצ"ל הקדיש המעות לקרן קיימת ההוא קודם שנתנו לשפארקאססע וא"כ פבר הי' המעות לעניים עד אחר פטירתו אלא דבשעת צונאה בירר העניים למי ינתן וא"כ בכה"ג לפי הנראה לא שייך פלל אמירה לגבוה שהרי פבר הי' לגבוה אלא שמעיקרא לא בירר ועכשיו בירר והקנה לעניים ידועים ובכה"ג נראה דלא שייך אמירה לגבוה אלא הוי רק קנין או מסלק שאר עניים ממנו: ולכאורה נראה ראיה לזה דבכה"ג לא מקרי

אמירה לגבוה דהנה בב"מ דף מ"ט איתא ישראל שאמר לכן לוי פנר מעשר יש לה בדי יכול הלוי לעשותו תרומה ומעשרות ומוכח משם שאסור לחזור בו ותוס' ביבמות דף צ"ג ע"א ד"ה קני לה כתבו דגם בתרומות ומעשרות שינה אמירה לגבוה וא"כ קשה האיה מוכיח מזה דאסור לחזור דלמא התם שאני משום דאמירה לגבוה וע"כ פיון דכבר הפריש אלא שעשה בירר לא שינה אמירה לגבוה וא"כ ה"ד בנידון דידן ודחוק לחלק וצ"ע: אלא השתא דאמירה להכי דהיא דהוי מתנה מועטת הוי באמירה בעלמא כמו קנין וגדולה מזו אמרינן בב"ב דף קכ"ג דככור נוטל פי שנים בפרוע ולחנים ופריה הגמרא ה"ד אי דאמירה לידן דאפוקהו פשיטא נאי דלא אתי ליד אבוהון ראוי הוא ואין הככור נוטל בראוי וכו' ותי' במפירי פהונה עסקינן ופי' בתוס' דאסור לחזור בו אפילו בדברים בעלמא ואעפ"י שאם רצה לחזור חוזר מ"מ אם לא חזר הוי פמוחזק וחסבינן לי פאלו ה' מוחזק בידו להוריש אפי' לבכור דבעי' מוחזק דווקא וא"כ ה"ד ה"נ דהרי לא נשאר להנודר רק טובת הנאה ליתן לכל עני שיירצה והוי מתנה מועטת וא"כ באמירה בעלמא סגי לי וקנה המנוח מוה' מנחם אהרן וצ"ל המעות לפירות להורישו לבניו ובאמת גוף הדבר שנאמר שע"י אמירה אע"ג דיכול לחזור יתא פמוחזק הוא קשה להבין והקצה"ח בס"י רע"ח למד מדברי התוס' ה"ל שאם אחד נשבע או נדר ליתן פיון דאסור לחזור קנה ומקרי מצוי והקשה על מהרי"ו בתשובה נ"ו ה"ל שכ' משום דאסור לחזור לא קני והביא ראי' מאחריה ועיי"ש ולפי ענ"ד דהרי באמת הקשה הקשה בשמ"ק מאי הנה דלא חזר מ"מ פיון דיכול לחזור אינו שלו ונראה הפנונה פיון דהתורה זכתה מתנות פהונה לפהנים ויש לכל אחד ואחד חלק ואם פהנים אחרי' מתניאשים מחלקם ממילא הוא נשאר לכהן שהוא מפירו ולכך במפירי פהונה הוי פשלו אלא הוא גופי' טעמא בעי למה מתניאשים ומסחו דעתיהו פהנים אחרים ע"ז פתבו התוס' פיון דאסור לבעלים לחזור בהן והפנה' מחזיקין את הבעלים בחזקת פשרות שבנודאי לא יחזרו לכך מסחו דעתיהו וממילא נשאר לפהנים וללוים שמפיר להם או שהבטיח להם וזה שינה דווקא במתנות פהונה ולוים אבל במעשה דמהרי"ו דלא הקנה תורה להם בכה"ג שפיר כ' מהרי"ו משום הא דאין רשאי לחזור עדיין לא קני ומנושב קושית הקצה"ח פן נראה לפי ענ"ד: וא"כ גם בנ"ד נראה לי דכבר זכה המנוח מו"ה מנחם אהרן ז"ל ובירושלמי בגיטין דף ל"א בפסוקא דהמלוה לפהן איתא דאין מפיר לעני משמע דמחלק בין פהנים שזיכתה התורה להם בתרומות ומעשרות ובין עניים ואפשר דס"ל להירושלמי דלענין עניים לא אמרי' דיהא חשיב אמירה כמסירה לגבוה ועיין בתשובות מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' רל"ז שפי' דברי הירושלמי ועכ"פ לדידן דקי"ל דאמירה להדיט כמסירה לגבוה דמי קנה העני פן נ"ל כמ"ש נכון: והנה מעלתו כ' עוד עפ"י מאי דפסקינן ביו"ד סי' רנ"ג סעי' ו' ובחו"מ סי' רנ"ג סעי' י"ו דהנודר מעות לנדוניא ולנישואי תומה ומתה אין יורשיה יורשים וה"נ פיון שאביו הרב המנוח נתן זה לחתנו פדי שיתחמץ ללמוד ולזכות נשמתו א"כ כשמת ונשארו בנים קטנים שאין יכולין להתאמץ עבור נשמתו אינם יורשים ובאמת לדעתי אין הנדון דומה לראי' הרי לא ה' זה תנאי שגילה דעתו שזה רצונו ודמאי טפי למאי דקי"ל בחו"מ סי' רנ"ג סעי' י"ב דהאומר אנו ד' מאות זוזי לפלוני וישא את בתי דלא חשיב זה תנאי אלא אם ב' דברים נפרדים ובעל המאור ורמב"ן האריכו בזה בביצה דף ב' ואפשר דלדברי הרמב"ן אף אם ה' אומר אם יתאמץ ה' התנאי בטל משום דכאן ה' המעשה מיד דאמירה כמסירה והיא דהנתינה ה' מיד בעינן דיני תנאי והם לאו התנאי בטל וזה לא ה' בנידון ה"ל: ובלא"ה אפילו ה' דמי לגמרי לנודר ליתומה להשיאה וכיוצא בזה גם בזה יש פמה חילוקי דינים כמו שהאריה מרן הגאון זצ"ל בחת"ס בחיו"ד סי' רל"ז ובחו"מ סי' רמ"ו ורמ"ז וגם בלא"ה

האומדנא בנידון הנ"ל אינו מוכרח דלגדל יתומים ולשלם עבורם לת"ת היא מצוה רבה ע"כ לדעתי ראוי למעלתו נ"י למנות ב' אנשים בא"י וכמו שפכת במכתבו שהם ישגיחו על זה שישלמו מן הק"ק לסייעת תלמוד תורה ליתומים לזכות נשמת המנות מוה' מנחם אהרן זצ"ל וזה עצמו הוא תיקון לנשמת אביו הרב המנוח זצ"ל וטוב ג"כ להיות משגיח ומתאמץ ע"ז בארץ הקדושה שיהי' איזה הכנסה מן הפירות השניכים להיתומים להיות לעזר ולהועיל לצורך היתומים ואם יגדלו ולא יהיו צריכין להרנוחה זאת אז יתחפמו ע"ז לפי הצורך והשעה פן נראה לפי ענ"ד והבוחר יבחר דברי אבי חנרקה הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה רל"ה בעזה"י יום ו' עש"ק פ' שלח תרל"ז לפ"ק חוסט: החיים והשלום וכ"ט לכבוד הרב הגדול המופלג בתורה וביראה כש"ת מכתבו קבלתי ובו נשאלתי לחוות דעתי בענין צוואה של המנוח הרבני היקר שהניח אחריו כמה דברים טובים ואת ביתו הניח לק"ק לחברא קדישא שישפירו אותו בכל ג' שנים ומה שיעלו השכירות ותחלק לעניים וגם להשיא בהם בתולות עניות ואשתו השני' השתדלה בערפאות לבטל הצוואה וע"י סיבות שונות מתרצית עתה לפשר שתמן בעבור הבית ששונה לערף עשרת אלפים פסך שהניח לק"ק רצונה ליתן ארבעה אלפים ואיזה מאות זהובים פסך ומעלתו נ"י חקר ופלפל בזה אי רשאיין לפשר עמה פיון שהעניים יפסדו הרבה גם פלפל אם לשון הצוואה הוא פראוי ומועיל עפ"י דין אוה"ק ושאלת חכם הוא חצי תשובה ורובו פכולו וביקש מאתי להודיע לו הספמתי: והנה על לשון הצוואה איתא פינצא בזה בנוב"י מהד"ת חחו"מ סי' מ"ד ולפי דבריו מבואר פיון דבצוואה הנ"ל מבואר ונאמר בתחילתו דאס הויז גיהערט אן דיא חברא קדישא ולשון הודאה הוא ועפ"י הדין נקנה הבית שהוא ע"י הצוואה דהרי הודאה מועיל אפילו לדבר שלב"ל וכ"ש לדבר שפא לעולם ואפילו במתנה נקנה בית וקרקע בשטר אלא דאח"כ שוב פרט מה יעשו החברא קדישא בהפירות שיעלו מן הבית שהוא וכ' שיהי' לעניים על אופן שצוה א"כ הוי דבר שלב"ל ומ"מ הרי הוי פאלו התנה ואמר שרק ע"ד פן הוא מקנה אותו להם שיתנו השכירות לעניים וקי"ל בס"ר בחו"מ דיכולין להתנות על דבשב"ל וה"נ נקנה הבית להחברא קדישא על תנאי הנה שצריכין ליתן הפירות דהיינו השכירות שיעלו מן הבית לעניים ועוד אפשר לדון דאע"ג דהוי השכירות דבר שלב"ל ופליגו בזה הרמב"ם והרא"ש בחו"מ סי' רי"ב דלהרמב"ם מועיל וביארו הטעם באופנים שונים ולהרמ"א אינו מועיל דס"ל פהרא"ש ומדברי מרן הגאון זצ"ל בחת"ס בחו"מ סי' קי"ד וסי' קט"ו שכ' באומר אתן לעני לכ"ע הוא נדר ונתחייבו פל הנכסים לגבות מהן ולפי הסברא פשאדם אומר או מצוה לכתוב שיתנו זה לעני פקר הספים בזה בדעתו ליתן דסוף מעשה במחשבה תחילה: וא"כ לדעת האומרים בחו"מ דבמחשב ליתן לצדקה פקר נתחייב וא"כ הרי הי' במחשבתו ליתן וכבר נעשה נדר עליו ונשתעבדו פל הנכסים ובשיעבוד קיי"ל בב"ב דף קמ"ז דלשעבד יוכל אפילו דשלב"ל והפנ"י בגיטין דף י"ג מספקא לי' אי גם לדבר שלא פא לעולם יוכל להשתעבד א"כ ה"נ אם נימא שע"י מחשבתו פקר נתחייב ליתן דהוי פאומר אתן ובאתן לכ"ע נתחייב לדברי מרן זצ"ל ונשתעבדו נכסיו ושיעבוד הוי אפילו על דבר שלא ב"ל ואפשר דגם לדבר שלב"ל מהני וא"כ בנידון הנ"ל נשתעבד הבית עם פל הפירות שיעלו לאח"ז לצורך הנדר של עניים ולנישואי בתולות: ובסברא הנ"ל דע"י המחשבה הוא לעולם באתן ישבתי שם בחו"מ בס"ר רי"ב דברי המחבר ע"ד שפיאר שם הבאר הגולה ואכ"מ ועכ"פ נראה לפי ענ"ד כמו שפכת מעלתו נ"י דהנדר חל ליתן הפירות לצורך עניים לכל הפחות אף דהוי פמתנה על דבר שלב"ל וזה מועיל כמ"ש הנוב"י הנ"ל ומעלתו נ"י כ' עוד טעם משום דינא דמלכותם מועיל דהוי כמו אסטימתא

דקונה גם בדבר שלב"ל וזה אינו מספיק דהרי הקצה"ח בסי' ר"א הביא דעת רבינו יחיאל בסתם דסטימטא לא מהני בדבר שלב"ל ובב"י ביו"ד סי' רס"ד הביא פלוגתא זו במי שהבטיחו להיות מזהל או סנדק אצל בניו הביא פלוגתא אם חייב מצד אסטימטא אי קני בדבר שלב"ל ופסק בש"ע דאינו קונה וגם מטעם דינא דמלכותא רק בדבר שנהגו פן איכ"ר דהוי פאסטימטוא פמבואר ג"כ מלשון הרמ"א בחו"מ סי' ק"ד ולענן שאר דינא דמלכותא במה שהוא פנגד הדין תליא בפלוגתא המבואר בחו"מ סי' שי' ט וביו"ד סי' קס"ה ובש"ס"ק שם די"א דדונקא בדברים שהם שייכים למלה פגון מסים ושאר דברים פינוצא בהם אמרינו דינא דמלכותא דינא ועכ"פ בנודאי עפ"י דיני התורה הצנואה ההוא מועלת וצריכין לקיימה: ועתה נבוא לפלפול השני אם רשאי לנותר ממעות עניים או של יתומים כדי להנצל מריב ושאר חששות וכבר הביא גם מעלתו נ"י דברי מרן זצ"ל בחו"מ סי' קי"ב דאפילו האפטרופסין מותרין לנותר באוננים הים וכ"ש היכא דאיכא למיחוש פמה ספיקו' וספיקו ספיקות כמ"ש מעלתו נ"י על שהתחילו בערפאות ומי יודע אם לא יפסדו ח"ו כל הדברים טובים מרק"ק ועוד שאר חששות שכ' מעלתו נ"י ובנודאי כל מה שייכולין להוציא הוא פמו השבת אבידה ואפי"ה נראה דנהי דיכולין לפשר עצמם להציל עשוק מיד עשוקו בכל מה דאפשר אבל מ"מ אין הנשאר בידי המעררים נמחל והוי גזילה בידם וכעין שכ' התה"ד בסי' ש"ו וביש"ש פ' שור שנגח סי' י"ח וכן פסק בש"ע דאם כופר בחתימת ידו או כיו"ב כדי שיפשר עמו אין הדבר ההוא נמחל וה"נ נשחר הגזל בידי המעררים ואולי יבוא העת שיהיו יכולין להוציא מתחת ידם יד עושי עול ואפשר שטוב שימסרו מודעא בעדים שיהי' פתוב וחתום בידם לעת מצוא: ועכ"פ לכתחילה בנודאי יצרכו ה"ב"ד עם האפטרופסים ובתשובת מהרלב"ח המובא בפ"ת בחו"מ סי' י"ב ס"ק אות ז שהביא בשם חכ"צ בליקוטים דיש לחלק בין מותר מלהוציא מאחרים החיוב שיש עליהם ובין להוציא מידם דלענן להוציא מידם בעי' דונקא ב"ד וה"נ פיון דהפית בחזקת ק"ק ולהוציא מידם איכ"ל דבעי' הפקר ב"ד פן נראה לפי ענ"ד נראוי להשים על לב הרוצים לבטל הצנואה גנדל מעשה הרע לבטל רצונו של מת המצנה ולגזול דלים ועניים וב' פעמים פתיב במשלי אל תגזול דל כי דל הוא וכו' ואכן מקיר תזעק וכו' וה' יתן בלבכם שישבו מדרו זה רק בצדק ובמשפט יקים בית דברי החותם בברכה המשולשת דידו הדורש שלומו: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה רל"ו בעזהי"ת חוסט יום ג' כ"ד פסלו תרל"ג לפ"ק: נשאלתי מאיש אחד מהל ארטדאקסין בעיר פ' שאמו הניחה ק"ק ב' מאות זהובים פסר והרנוחים שיעלו ל"ב זהובים לכל שנה יחלקו והקרו ישאר חוב בידי בני' בשיעבוד על הפית שלהם והיא צנואה בצנוחה הנעשית בשנת תרכ"ה ואנפן החלוקה יהי' ב' זהובים או להרב אם יקבלו להם רב או לדיין ראשון כל זמן שלא יקבלו להם רב והנשלשה הצנואה בידי הדיין הראשון ואז הי' כל הקהל באחת אבל כעת שנוחלקה הקהל והדיינים נשארו אצל הקאנגרעספארטייא והפת הארטדאקסין נתפרדו מהם לקהל בפ"ע וגם האשה בעלת הצנואה הלכה איזה זמן מועט קודם פטירתה לביה"כ דארטידאקסין ועתה קבלו עליהם קהל ארטדאקסין רב אב"ד ת"ח הטוב והישר בעיניהם לתת המשרה על שפמו ולזאת יורשי בעלת הצנואה הנ"ל ההולכים בתום וביושר ואין רצונם לעשות עולתה הם שואלים למי יתנו עפ"י דת תוה"ק אותן השני זהובים בכל שנה ובקשו ממני להורות להם עפ"י התורה את המעשה אשר יעשו.

והנראה לפי ענ"ד פשוט דעכשוו שנוחלקה הקהלה אם מצנה אחד מהקהל ארטדאקסין ליתן מתנה לרב ויש לכל קהל רב בפ"ע והנחתו צנה הים מסתמא ינתן להרב מהקהל שהוא בחברתם והראי' לזה מהא דק"ל ביו"ד סי' רנ"ח סעי' ד' ובחו"מ סי' רנ"ג סעי' כ"ג בנודר דבר לביה"כ"נ

ויש' ב' ביהכ"נ ינתן לביהכ"נ שהוא רגיל בפשל עירו וכשם שאזלינו התם בתר ביהכ"נ ועיר שרגיל
בה כ"ש בקהל שגפרדו לגמרי זה מזה והנה בצנואה הנ"ל שצנואה לחלק הרנוח ולכאורה הרנוח
הוי דבר שלב"ל והש"ף ביו"ד סי' ד"ר ס"קט הביא בשם מהר"מ מיניץ שאם נדר ליתן מעשר מן
הרנוח ומטה ידו יכול לחזור דהוי דבר שלב"ל ובאמת דבריו תמוהין דהרי קו"ל בחו"מ סי' רי"ב
סעי' ז' וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מעירו כי דמקרא מלא הוא דכל אשר תתן לי עשר אעשרנו והוי
נדר ובמקום אחר ביארתי: מיהו בנגידון צנואה הנ"ל אין אנו צריכין לזה שהרי האשה הקדישה
לזה ב' מאות ר"כ שיהא הרנוח לק"ק ואפילו לדעת מהר"מ אלשיך שפלפל עליו בקצה"ח סי'
ר"ט וס"ל דמעוות לפירות גרע מדקל לפירות מ"מ ה"כא עדיף דגם הנ' מאות הקדישה לזה וכעין
שכ' הסמ"ע בסי' רי"ב ס"ק י"ט וביו"ד סי' רנ"ו סעי' ד' בהג"ה פסק דאם אמר הנותן שינתן
לעני פלוני אין הגבאי יכול לשנותו דהוי פאלו זכה בו העני והוא כמ"ש הטו"ז שם מיהו בנגידון
שקנו נראה דלא זכה בו הרב דהרי הוא הי' אז בשעת הנדר לדבר שלב"ל ועדיין אינו מבותר
ואין בריקה ולא זכה בו וא"כ לכאורה דינו כמ"ש הרמ"א בחו"מ סי' רנ"ב בהג"ה דמי שגדר
ליתן לפלוני ומת אין היורשין מחוייבים כדאיתא בחו"מ סי' רי"ב סעי' ז' ומשעה שקבלו הרב גם
לדין ראשון א"צ ליתן דהרי לא נדרו לו אלא בשעה שאין רב ומתנין בדבר שלב"ל וכמ"ש
בכה"ג בחו"מ סי' רנ"ג סעי' ל"ג ויכולין היורשים לשנות אם לא היו אצל הצנואה ולא צנואה
אמם להם דאז גם משום מצוה לקיים דברי המת לית בי' כמ"ש הרמ"א בתשובה סי' מ"ח מיהו
אם צנואה להם או בפניהם מחוייבים היורשים משום מצוה לקיים דברי המת וכמ"ש הש"ף בסי'
רנ"ב ס"ק כ"ז: ובאמת לכאור' יש לפקפק על ראיות הש"ף שם מלשון הסמ"ע די"ל דמשו"ה
נקט שלא צוה להם דאי צוה להם ושתקו הוי פאלו הם נדרו וכמ"ש הסמ"ע בסי' רי"ב ס"ק י"ט
בשם הב"י ואפשר דקאי שם על הסמ"ע והפרישה כ' שם בסי' רי"ב ס"ק י"ט טעם אחר ויותר
נראה פונת ראיות הש"ף מלשון המובא בב"י דשם לא נקט נדר אלא נשבע ואפי"ה אמר משום
דלא צוה להם מוכח דאם צוה להם הם מחוייבים עכ"פ נראה דאם לא צנואה להם ולא בפניה'
לא זכה בהם הרב ואינם מחוייבים ליתן לא לרב ולא לדין ואין להקשות על זה מלשון המובא
במרדכי פ"ק דב"ב בשם תשובת מהר"מ וגם בב"י סי' רנ"א ביו"ד שכ' בנגידון פנה שצוה לקבל
רב שכ' שזכה דשם מיירי בנדר ליתן לקהל כמבואר שם והקהל זכו בהם ולא הרב אבל בנגידון
זה שלא נדרה ע"ד הקהל ומינתה את בני' לגבאים אין לקהל עמהם שום דבר: והשתא דאמינן
להכא נראה דאפי' היתה מצוה להם פינו דאין הציווי חל עד שעת קבלת הרב וכאלו צנואה כאשר
גיע זמן קבלת הרב תעשו פן והשתא בשעת קבלת הרב כבר נעשו לשתי קהילות וכל פונת
דבר' שהרב שיבחרו לקהל שלהם יתנו ולכאורה הו"א דזה תליא בפלוגתא שהביא הר"ן בנדרים
דף ל' גבי נזדר מירדי הים אם אמר לאחר ל"ד יום ונשתנו תליא בפלוגתא אי אזלינו בתר
שעת אמירה או בתר שעת חלות הנדר אזלינו מיהו הר"ן בנדרים דף פ"ד גבי נדרה שלא ליהנות
מבריות הוכיח הר"ן דבנדרים אזלינו נמי בתר החלות הנדר משום דבנדרים אזלינו בתר לשון
בני אדם והם אזלו נמי בתר החלות עיי"ש ובאמת לכאור' קשה טובא דיש סתירה בזה בש"ע
דבסי' רי"ז סעי' ל"ה גבי נדר מירדי הים פסק דאזלינו בין לקולא ובין לחומרא בתר אמירה
ובסי' רל"ד סעי' ס"ה פסק גבי נדרה מבריות דאזלינו בתר חלות ולאחר שנתגרשה מבעלה
נקראת גם היא בריות וחל עלי' הנדר וצ"ע שוב מצאתי שבס' שמלת בנימין הניח זה בצ"ע: ועל
כורח' צ"ל היכא דיש מלתא בטעמא לנדר ההוא פועין נדר שלא ליהנות מבריות אזלינו בתר
טעמא וממילא אזלינו ג"כ בתר חלות הנדר משא"כ בנדר מירדי הים וכינצא דאין הטעם נודע

אזלינו בַּתֵּר שַׁעַת אַמְרָה וּא"כ הוּא הַדִּין בִּנ"ד דִּישׁ לָהּ טַעַם לַנֶּדֶר לִרְבּ וּמִמִּילָא אֲזִלִּינוּ בַּתֵּר חִלּוֹת וּכְאִלוּ אַמְרָה פְּנֵי עַתָּה וְאִם אַמְרָה פְּנֵי עַתָּה בְּנוֹדָאֵי הוּא לִרְבּ שְׁלֵהּ הַקְּהָל שְׁהִיא שְׁיִיכָא בְּגַנְוִיָּהּ וּא"כ צְרִיכִין הַיּוֹרְשִׁים לִיתָן הֵב' זְהוּבִים לְהַרְבּ שְׁלָהֶם אַע"ג דְּעַד עַתָּה לְקַחֶם הַדִּין שְׁאֵז זָכָה בָּהֶם מְדִינָא מִשָּׂא"כ עַתָּה: עוֹד נִרְאָה טַעַם ב' שְׁהֶם מְחַוְּיָבִים לִיתָן לְהַרְבּ דְּאַרְטֻדָּאָקְסִין שְׁהֵרִי כ' הַגְּהוֹת הַמְּרָדְכִי פ"ק דב"ב וְהוּבָא בב"י ס' רנ"א דְּהַנּוֹדֵר מְעוֹת לְצַדִּיקָה סָתָם יָכוֹל לִיתָן לְקַרְוֵבֵי דְּכָל הַנּוֹדֵר ע"ד תּוֹרָה הוּא נוֹדֵר וְהַתּוֹרָה אַמְרָה עֲנִיָּה קוֹדֵמִין וּכְשֶׁם שְׁקַרְוֵבֵי קוֹדֵמִין עפ"י הַתּוֹרָה ה"ה שְׁכַנְוֵי וּב"ב וְכָל הַקְּרוֹב קְרוֹב קוֹדֵם כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ בְּסִי רנ"א וּא"כ הַרְבּ דְּקַהֲלָם שְׁכַכְל עֲנִינִים הוּא עוֹמֵד עִמָּהֶם וְהוּא עוֹמֵד עַל צַדִּים קוֹדֵם דְּשִׁפְנֵי עִמָּהֶם לְכָל דְּבַר מַצְוָה וְעוֹד הָרִי הַסְּפִימוּ הַאֲחֻרֹנִי פְּהָר"ן דְּבַעַל מַעֲשֵׂה קוֹדֵם לְאִינוּ בַּעַל מַעֲשֵׂה פְּוֹלֵי הָאִי: וְיָדוּעַ דְּבַעַלִּי קַאֲנַגְרַע"ס רַבָּם עוֹבְרֵי תּוֹרָה וְעַל חֲקִיָּהֶם הַסְּפִימוּ הַרְבָּנִים הַיְרָאִים פִּי הֵם חֲוָקֵי אֹן וְתַמְלִיתָם לְהַשְׁכִּיחַ תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל ח"ו כִּי שְׁמוֹ אוֹתָתָם ג' אוֹתוֹת א) שֶׁהַשּׁוֹלַע"ן יֵהִי בְּיָדָם לְגַדֵּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׁאֵנוּ רוֹאִין אֶת בְּנֵיהֶם בְּלִי תּוֹרָה וְעַבְדוּתָהּ וּבְלִי שׁוּם נִיצוּץ יִרְאֵת שְׁמִים.

ב) הַקִּימוּ שִׁידַע"ס גַּעְרִיכ"ט שְׁיִשְׁפְּטוּ בְּשִׁרְיֹת לְבָם הָרַע פְּרָצוֹנָם לְעַקוֹר אֶת כָּל הַקּוֹרָא בְּשֵׁם ה' לְהוֹכִיחַ אוֹ יַעֲמוֹד בְּפֶרֶץ אַחַת דָּתוֹ לְהַמִּית וּלְהַעֲבִירוֹ בְּמִשְׁפַּט הַשִּׁידַעִים גַּעְרִיכ"ט פְּדִי לְסַתּוֹם כָּל פֶּה הַרוֹצֵה לְהַחֲזִיק הַתּוֹרָה ג) שְׁיִהִיו גַּם רַבְּנֵיהֶם כִּיּוֹצֵא בָּהֶם לְהַעֲמִיד לָהֶם סַעֲמִינָא"ר וּמִשְׁם יֵצְאוּ רוֹעֵי הָעַם וּמִי לֹא יָדַע דְּרַכִּי הַסַּעֲמִינָאִרִיסְטַע"ן הֵן אֵלֶּה קְצוֹת דְּרַכִּי חֲוָקֵי הַקַּאֲנַגְרַע"ס שְׁרָאוּי לְהַבְדִּיל מֵהֶם וְהַנְּטָפֵל עִמָּהֶם הוּא מְסִיַּע עוֹבְרֵי עֲבִירָה וְחִלְלִיָה לִי לְחַשׁוֹד לְהַמְּחַזְקִים בְּחֻזְקַת כְּשִׁרוֹת שְׁיִהִיו עוֹבְרִים וְעוֹשִׂים כֵּן בְּמַזִּיד וּבְשִׂאֵט נָפֶשׁ אֵלֶּה מְסַתְּמָא הֵם טוֹעִים וְשׁוֹגְגִים אוֹ שְׁאֵר אַמְתָּלוֹת שְׁיִשׁ לָהֶם לְהַתְּחַבֵּר עִמָּהֶם מ"מ בְּנוֹדָאֵי גַּם הַחֻטָּא בְּשׁוֹגֵג לֹא מַקְרִי בַּעַל מַעֲשֵׂה וּא"כ בְּנוֹדָאֵי הַרְבּ שְׁאִינוּ רוֹצֵה לְהַתְּחַבֵּר עִמָּהֶם אֵלֶּה הוּא חֶבֶר לִירָאֵי ה' וְשְׁלוּמֵי אַמּוּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנוֹדָאֵי הוּא בַּעַל מַעֲשֵׂה טְפִי וּמְחַוְּיָבִים לְהַקְדִּימוּ וּגְדוּלָה מְזוֹ כ' מֶרֶן הַגָּאוֹן זצ"ל בַּחַת"ס חִיו"ד ס' רל"ג דְּהַדֵּר בִּירוּשָׁלַיִם הוּא בַּעַל מַעֲשֵׂה טְפִי מְהַדֵּר בְּשִׁאֵר עֲיִירוֹת בְּאַרְץ הַקְּדוּשָׁה וּא"כ פִּינּוֹן שַׁעֲפ"י דִּין הַתּוֹרָה רָאוּי לִיתָן לְהַרְבּ הַזֶּה וְכָל הַנּוֹדֵר ע"ד תּוֹרָה הוּא נוֹדֵר וּא"כ הָרִי כְּאִלוּ פִּירְשָׁה כְּנוֹנְתָה שְׁהַכּוֹנֵה שְׁלָהֶם הִיא נְדָרָה וְעוֹד אֲפִילוּ אִם אַמְרָה לְשׁוֹן שְׁהִיא מוֹרָה שְׁלֹא כְּנוֹנָה עַל הַרְבּ הַזֶּה אֲפִי"ה אַמְרִינִין דְּאַדְעָתָא דְּהַכִּי שְׁיִהִיו לְשִׁנֵּי מַחֲנוֹת וְיִתְחַבְּרוּ לְעוֹבְרֵי עֲבִירָה לֹא נְדָרָה וּכְבֵר הִבִּיא מֶרֶן זצ"ל בַּחַת"ס ס' רל"ז פְּלוּגְתָא בְּזָה אִם גְּבוּ לְצוֹרָה עֲנִי וְנִתְקַלְקַל דְּהָרָא"ש סוֹבֵר דִּיכּוֹל לֹמַר אַדְעָתָא דְּהַכִּי לֹא נְדָרְתִּי וּכ' דְּאַפִּילוּ לְרִשְׁבָּ"א וְסִיַּעַתּוֹ דְּפָלִיג אִיכ"ל דְּהִינּוּ דְּוּוּקָא בְּגָבוּ עֲבוּרוֹ זָכָה בּוֹ וְאִין מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ בְּאֻמְדָּנָא וְכֵן נִרְאָה לִי מִהַמְּרָדְכִי פ"ק דב"ב וּבב"י בְּסִי רנ"א שְׁהִבִּיא שְׁנֵי עוֹבְדוֹת מִהַמְּרָדְכִי דְּסוֹתְרִין אֶהְדְּדִי בְּתַחֲוִילָה כְּתַב בְּאַחַד שְׁנֵינֵי בְּשַׁעַת מִיתָה צַדִּיקָה וְשׁוֹב הָעֲנִי קְרוֹבוֹ דְּלֹא אֲזִלִּינוּ בַּתֵּר אֻמְדָּנָא לֹמַר דְּאַדְעָתָא דְּהַכִּי לֹא נְדָרְנָא מִשׁוּם דִּישׁ ג"כ אֻמְדָּנָא לְהִפּוּף אֲבָל לִילָא זֹאת הָרִי אֲזִיל בַּתֵּר אֻמְדָּנָא.

וְשׁוֹב הִבִּיא תְּשׁוּבַת מִהַר"מ וְהִיא מוּבָאֵת גַּם בְּתְּשׁוּבַת מִהַר"מ מר"ב בְּאַרְיֹכוֹת שֶׁכ' שְׁכַכְר זְכוֹ הַקְּהָל וְלֹא אַמְרִי אֻמְדָּנָא וּבְתְּשׁוּבָה שְׁם הָאֵרִיף לְהִבִּיא רְאִיוֹת לְזָה שְׁאִינוּ מוֹעִיל אֻמְדָּנָא עֵי"ש ס' תַּתְּקַמ"ב וּא"כ הַדְּבָרִים סוֹתְרִין וְנִרְאָה דְּמִהַר"מ מוֹסִיף עַל דַּעַת הַרְשָׁב"א הַנֶּ"ל דְּאַפִּילוּ בְּלֹא גְבוּ כָּל שְׁאֵמֵר לְאֵדָם יָדוּעַ הָרִי אַמְרָה כְּמִסִּרָה וְשׁוֹב אִינוּ מוֹעִיל אֻמְדָּנָא לְהוֹצִיא דְּאֻמְדָּנָא הָרִי כְּרֹב וְאִין הוֹלְכִין בְּמִמּוֹן אַחֲרֵי לְהוֹצִיא אֲבָל בְּמֶרְדְּכִי מִיִּרֵי שְׁלֹא פָּרַט וְלֹא פִּירַשׁ לְמִי יִנְתָן הַצַּדִּיקָה וְלִילָא הָאֻמְדָּנָא הִי שְׁיִיף גַּם לְעֲנִי הָעוֹלָם וְרַק ע"י הָאֻמְדָּנָא נִימָא שְׁהוּא לְעֲנִי עִירוֹ נִגְדַּד זֶה יִשׁ שׁוֹב אֻמְדָּנָא שְׁהוּא לְקַרְוֵבֵי וּלְכָה צ"ל שְׁיִשׁ ג"כ אֻמְדָּנָא בְּהִפּוּף כְּנ"ל.

וא"כ ה"ה בנ"ד שלא זכו עדיין כמו שפתי ליעיל אזליגין בתר אומדנא. ובפרט שלפי מאי שפתי עיקר חיוב היורשים ליתן דונקא למי שצונותה אים הוא מפת מצנה לקיים דברי המת ואנן קי"ל אם צנה דבר שהוא עבירה אין לעשות וכמ"ש הרמב"ם בפ"ט מזכ"ל והרשב"א בחידושו פ' השולח ובתשב"ץ ח"ג סי' ק"ץ דאפילו אם צנה לבנות ביהכ"נ ניותר הי' ראוי ניתן לעניים לומדי תורה אפשר לומר דא"צ לקיים דאין זה מצונותו ובהא סלקינן מפל הלן טעמי בנודאי יורשי האלמנה הצדיקה מ' צארטיל עה"ש מחונכים לקיים צונות אמן על אופן הנ"ל ליתן הב' זהובים המיועדים להרב לרבם שקבלו הקהל דארטדאקסין ומסתמא הרב הדין הראשון אל ישפון באהל עולה וימסור הצונאה לבעלי לירשי האלמנה הנ"ל ויהי' ה' עמו והוא ידריכנו בדרך אמת למען שמו דברי ידדו הק' משה שיק מברעזאנוע תשובה רל"ז בעזה"י חוסט יום א' פקודי תרל"ו לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב להרבני המנפלא ומנפולג בתורה חרוץ ופנושלשלת היוחסין כש"ת מוה' שלמה סופר נ"י יושב בשבת תחכמוני בק"ק דערעטשקע יע"א.

מכתבו קבלתי ואשר שאל מעלתו נ"י ע"ד קהלה אחת שעד עתה הרבה בני עניים שלא הי' סיפק ביד אבותיהם לשלם למלמד והספיקו לעשות חברה שיתנו אינה סף מהקהל ושאר יחידי סגולה ידו נדרים ונדבות ולפי ראות עיניהם שכל זה לא יספיק לשלם עבור פולם והשתדלו שיהי' להם סיוע ממקום אחר שהבטיח להם פלוני אלמוני אינה סף לצורך ת"ת ועי"ז אפשר שישאר מותר מן הצורך לתשלומי בני עניים ורוצים עתה בני העיר דדחיקא לקהל שעמא וע"י הוצאות שונות ממיתת הרב המאוה"ג מרא דאתרא זצ"ל אין להם לא רב ולא מורה ואין ביכולתם עתה לשלם לרב ומורה ע"כ רוצים לשנות המעות המיועד לת"ת או פולו או מקצת אם רשאים לעשות כן.

ונראה לי דמבואר ביו"ד בסי' רנ"ו דהציבור יכולין לשנות מקנפה לתמחוי ומתמחוי לקנפה וכ' הש"ך והטו"ז שם בשם הרא"ש דהיינו דונקא אם לא יהי' חסרון לעניים שאם יצטרכו יגבו עבורם ופסק שם הרמ"א בשם מהרי"ו סי' נ"ו שאם אמרו לעניים אלו או לעניי העיר כבר זכו בהם העניים וכבר האריף בזה המהרי"ק בשורש ה' ובשורש קכ"ח והספיק ג"כ שכל שנודבין לעניים ידועים אפילו ציבור אינם יכולין לשנות ואמירה לגבוהה פמסירה להדיוט דמי וא"כ ה"נ בגידון הנ"ל זכו בהו ונראה לי דבכה"ג אין יכולין לשנות אפילו למצנה רבה יותר מזו פיון דזכו בהו.

ובזה אני מישב דברי הרא"ש בתשובה פל"ג שהקשה עליו הש"ך ביו"ד הי' רנ"ט סק"ד שכ' הרא"ש דלכך יכולין לשנות אם גבו לביהכ"נ יכולין לשנות לביהמ"ד ולת"ת משום דגביית המעות הוי בטווי לארוג דכ"ע ס"ל דהזמנה לאו מלתא והקשה הש"ך אמאי צריף לטעם זה הרי התם מיירי ברוצים לשנות מקדושה קלה לקדושה חמורה עיי"ש ולהנ"ל אמרתי לישב דשם איירי מסתמא שגבו מעות לביהכ"נ ממקום ידוע או לקהלתם ולביהכ"נ יש זכי' וקנין לכל הנכנסים שם וא"כ קשיא לי דנימא דהוי כמו אם נדר לעניים ידועים דזכו בהו ואפילו לצורך חמיר א"י לשנות בשביל אחרים שאינם אותן אנשים עצמן פיון שפבר זכו וע"ז משני הרא"ש שפיר דכמו דאמרינן בטווי לארוג דלא תפסה הקדושה דהוי עדיין פדבר שלב"ל ה"נ לא זכו בה בני ביהכ"נ וילכך שפיר יכולין לשנות מקילתא לחמירתא.

אמנם אפילו לא זכו בהם לפי מה שמבואר בסי' רנ"ט סעיף ב' ולפי מה שפירא המהרי"ק בשורש קכ"ח הנ"ל דהיקא דיתבטל המצנה הראשונה אין הציבור רשאים לשנות אלא מקילתא לחמירתא

דכינן שְׁנֵדָר לַמְצָנָה אֵין רְשׁוּת לַצִּיבּוֹר לְשׁנוֹת לְבַטֵּל וּלְהַפְסִיד לַמְצָנָה הַהוּא שְׁנֵדָרוּ בְּשִׁבְלָה וּלְתַנְּנָה לְדָבָר אַחַר שְׁהָרִי הַנְּדָר עַל הַנּוֹתָן אֲא"כ אִם מְשַׁנָּה לְחַמִּירְתָּא אֲזַּי מְתַקְיִים שְׁפִיר נְדָרוּ כְּדָמוּכַח כ"ז מִהַסְתִּירָה שְׁיֵשׁ מִסִּי רנ"ט סְעִיף ב' לְסְעִיף ג' וּא"כ בְּנִידוֹן הַנְּ"ל לֹא מִבְּעֵל הַמְּעוֹת שְׁהַבְּטִית אַחַד לִיתָן לַת"ת ע"י הַהִשְׁתַּדְּלוֹת מִהַקְהָל וְהָיָה פְּזָכוּ בּוּ בְּנֵי עֲנִיִּים הַצִּירִיכִין לְשֹׁכֵר לְיָמוּד מִיָּד פְּשִׁיבּוּא לִיד הַקְהָל אוֹ הַגְּבָאִים שְׁנִתְּמַנּוּ עַל זֶה שְׁהֵם פְּיָדֵי עֲנִיִּים לְזָכוֹת בְּשִׁבְלֵם וְצִירִיכִים לִיתָן זֹאת עַל שֹׁכֵר לְיָמוּד כִּי אֲדַעְתָּא דְהָכִי נּוֹתָן וְאֲדַעְתָּא דְהָכִי קָבְלוּ שְׁלוּחֵי בְּנֵי הָעֲנִיִּים וְאָמְנָם שְׁאָר הַכְּנָסוֹת שְׁהַתְחַיְּבוּ עֲצָמָם אוֹ מַה שְׁתִּיקְנוּ דְהַנְּדָרִים וּנְדָבוֹת יִהְיוּ שְׁיִיכִים לַת"ת עֲבוּר בְּנֵי עֲנִיִּים כִּינּוּן שְׁלֹא גָבוּ עֲדִינּוּ וְאִיקָא לְמִימַר דְהָיָה רַק פְּטוּי לְאַרְוֵג פְּסָבְרַת הָרֵא"ש הַנְּ"ל וְלֹא זָכוּ בּוּ עֲדִינּוּ בְּנֵי עֲנִיִּים אִפִּי"ה כְּבָר הַבְּאִתִּי דְאֵין רְשָׁאִין לְשׁנוֹת אֲלֵא מְקִילְתָּא לְחַמִּירְתָּא וּבְנוֹדָאֵי מְצָנָת ת"ת לְבְנֵי עֲנִיִּים הוּא גְדוּלָה וְחַמִּירָה מְפָל וְת"ת כְּנָגַד פְּוֵלָם וְהַזְהָרוּ בְּבְנֵי עֲנִיִּים אֲמָרוּ חֲכו"ל וְאֵין הָעוֹלָם מְתַקְיִים אֲלֵא בְּהַבֵּל פִּיהֶם שֶׁל תִּינּוּקָת שֶׁל בֵּית רַבָּן וְאֵין מְבַטְלִין תִּינּוּקָת שֶׁל בֵּית רַבָּן אֲפִילוּ לְבַנְּנֵי בֵיהֶם"ק וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה מַה שְׁהַפְּלִיגוּ חֲכו"ל בְּמַעֲלוֹת תִּינּוּקָת שֶׁל בֵּית רַבָּן וְקִי"ל בִּיּו"ד ס' רמ"ה דְעִיר שְׁאֵין בָּהּ מְלַמְדֵי תִינּוּקָת מְחַרִּיבִין אוֹתָהּ.

ואע"ג דְגַם צְנוּרָה מוֹרָה הוֹרָאָה הוּא צְנוּרָה גְדוּל וְקִי"ל בְּאו"ח ס' נ"ג סְעִיף כ"ד דַּת"ח מְוֹפְלָג בְּתוֹרָה וְגְדוּל קוֹדֵם לְקַבְּלַת ש"ץ וּבִס' בְּרַכ"י בִּיּו"ד ס' רמ"ה הִלְכָה זֶה הִבִּיא עֲשָׂרָה דְבָרִים שְׁאֵין לַת"ח רְאוּי לְדוֹר בְּעִיר הַהוּא וְא' מֵהֶם הוּא שְׁצִירָה לְהִיּוֹת שֵׁם ת"ח וּב"ד וְכִמוֹ שְׁמָנוּ שְׁצִירָה לְהִיּוֹת שֵׁם מְלַמֵּד תִּינּוּקָת מ"מ בְּנוֹדָאֵי אֵינָם בְּמַדְרָגָה אַחַת כְּמוֹ שְׁהַבְּאִתִּי לְמַעְלָה מִכְּפָה מְקוֹמוֹת מְש"ס וּפּוֹסְקִים וְשְׁמַעוֹת ת"ת שֶׁ בְּנֵי עֲנִיִּים בְּנוֹדָאֵי אֵינּוּ רְשָׁאִי לְשׁנוֹת כִּי הַלְיָמוּד לְתִינּוּקָת שֶׁל בֵּית רַבָּן הוּא בְּנוֹדָאֵי דְאֵי קוֹדֵם: וְא"כ אִם יֵשׁ חֲשֵׁשׁ בְּיָטוּל מְקַצָּת מִן לְיָמוּד הַתִּינּוּקָת בְּנֵי עֲנִיִּים בְּנוֹדָאֵי אֵינָם רְשָׁאִים לְשׁנוֹת הַמְּעוֹת לְיַקַּח מֵהֶם מוֹרָה הוֹרָאָה אֲבָל אִם יֵשׁ שֵׁם מְוֹתְרוֹת שֶׁא"צ עֲתָה לְלִימוּד בְּנֵי עֲנִיִּים הָתָם גַּלְעַנ"ד דְּבַכְה"ג רְשָׁאִין הַצִּיבּוֹר לְשׁנוֹת מִן הַנְּדָרִים וּנְדָבוֹת אוֹ שְׁאָר הַכְּנָסוֹת שְׁעֲדִינּוּ לֹא גָבוּ וְלֹא זָכוּ בָּהֶן עֲנִיִּים וְלֹא נִתְבַּטְּלוּ זְכוּתָם בְּזֶה שְׁפִיר יֵשׁ רְשׁוּת לַצִּיבּוֹר וּלְהַפְּרִיטִים שְׁהֵם מְשַׁתְּדָלִים לְגַבּוֹת הַכְּנָסוֹת הָאֵלוּ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם לְשׁנוֹתָם לְקַבְּלַת מוֹרָה הוֹרָאָה מְוֹפְלָג בְּתוֹרָה וּבַכְה"ג נְרָאָה דְּמִיָּירֵי הִירוּשַׁלְמֵי בַפ"ג דְּשִׁקְלִים דְּבַמּוֹתֵר מְעוֹת עֲנִיִּים רְשָׁאִין הַפְּרִיטִים לְשׁנוֹת וְהוּבָא בְּש"ף יו"ד ס' רנ"ו סק"ז שֶׁהַד"מ הַקְּשָׁה ע"ז וּלְפִי עַנ"ד כְּעֵין גְּוֹנָא הַנְּ"ל וּמִטַּעַם שֶׁכ' הַמַּהֲרִי"ק הַנְּ"ל כִּינּוּן שְׁהֵם פְּרִיטִים הַמְּטָרִיחִים וּמְשַׁתְּדָלִים בְּקִיבּוּץ הַהַכְּנָסוֹת הָהֵם לְכַף בְּיָדָם ג"כ לְשׁנוֹת אֲפִילוּ מְחַמִּירְתָּא לְקִילְתָּא כִּן נְרָאָה לְפִי עַנ"ד בְּדִין הַנְּ"ל שְׁנִשְׁאֵלְתִי עָלָיו דְּוֹדָאֵי הַמְּעוֹת שְׁבָא לְהֵם מְמָקוֹם אַחַר לַת"ת אֵינָם רְשָׁאִים לְשׁנוֹת וְאֲפִילוּ מַה שְׁבָא מְמָקוֹמָם וְאֲפִי"ה הָעֲתִיד לְהִיּוֹת אֵינָם רְשָׁאִין לְשׁנוֹת אֲלֵא לְחַמִּירְתָּא אֲבָל אִם יֵשׁ דֵּי סִפּוּק לְלִימוּד בְּנֵי הָעֲנִיִּים רְשָׁאִין מִהַמּוֹתֵר לְשׁנוֹת וְאֲדָרְבָּה חַיִּיב עָלֵיהֶן לְיַקַּח מוֹרָה הוֹרָאָה וְאֵינִי מְעוֹרֵר אֶת הַקְהָל עִם הַקְּוֹדֵשׁ שִׁישְׁתְּדוּלוּ בְּכָל עוֹז לְיַקַּח לְהֵם רַב מְוֹפְלָג בְּתוֹרָה אַע"ג שְׁקָשָׁה עָלֵיהֶם וְיַדְעֵתִי כִּי הַהוֹצָאוֹת הֵם מְרוּבִים עָלֵיהֶם אִפִּי"ה אֵין מְעַצּוֹר לֵה' לְהוֹשִׁיעַ בְּרַב וְאַחַתּוֹם בְּבִרְכָה הַמְּשׁוֹלֶשֶׁת וִיחַא ה' עִמּוֹ וַיְבָרֵךְ אוֹתוֹ וְאֵת בֵּיתוֹ דְּבָרֵי יְדִידוֹ הַדּו"ש הַק' מְשָׁה שִׁיק מִבְּרַעְזָאוֹנָע: תְּשׁוּבָה רל"ח בַּעֲזַהִי"ת פַּק"ק חוּסֵט שְׁנַת תרל"ד לַפ"ק.

הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לִידִידֵי הַגָּאוֹן מוֹה' חַיִּים סוֹפֵר נ"י הַאֲבֹדָק"ק מוֹנְקָטְשׁ יַע"א מְכַתְּבוּ קַבְּלָתִי וְמַה שְׁהַעִיר פִּר"מ נ"י שְׁיֵשׁ לְהַשְׁתַּדֵּל אֲצֵל הַמְּמַלְכָה שְׁיִתְּנוּ רְשׁוּת שְׁאֵם אֵין הָאֵב רוֹצֵה לְמוֹל בְּנוֹ שְׁיִהְיֶה רְשׁוּת לַב"ד לְמוֹל כְּדֵי שְׁלֹא יַעֲבְרוּ כְּוָלָם עַל מ"ע דְּהַמּוֹל לְכֶם כּו' לְדַעְתִּי אֲפִילוּ נִיתָן רְשׁוּת מִהַמְּשַׁלָּה מ"מ אֵי אֲפִשֵׁר לְהַתְּגָרוֹת בְּאִישׁ רַע כְּזֶה שְׁפּוֹקֵר בְּמְצָנָת מִילָה כִּי סַפְּנָה הוּא

שִׁפְגָעוּ בּוֹ וְאֶפִּילוּ מְמוֹנֵי קִי"ל בְּאו"ח ס' תרנ"ו דא"צ לְמִסְוֹר עֲבוּר מְנִיעַת מ"ע כ"ש גּוֹפּוֹ מִיְהוּ בְּלֹא"ה נִרְאָה דְאִין בְּכַה"ג מ"ע עַל הַב"ד דְּמוּמָר פְּנֵה מִסְתַּמָּא הוּא מִין וְאֶפִּיקוֹרְס וּמְמַעְטִינִין לִי לְמוּמָר לְעֵנִין קַרְבֵּן מְקָרָא וּכְשֵׁם שְׂאִינוּ נִקְרָא וּבְכֻלָּל מָפָם ה"נ אִינוּ נִקְרָא וְאִינוּ בְּכֻלָּל לְכֵם וּבִי"ד ס' רס"ד אֵיתָא דְמוּמָר פְּסוּל לְמוּל וְאִינוּ בְּכֻלָּל בְּרִית מִיְלָה וְהַמְג"א בְּסִי קפ"ט הֵבִיא דְבָרֵי תוֹס' סְנֵהֲדָרִין דְּמוּמָר אִינוּ בְּכֻלָּל ב"ב וְכֵן כ' הַב"ש בַּאֲהַע"ז ס' קמ"א בְּסַעֲיָף ל"ג: וְנִהִי דֵּהֲאֵהָעוּ"ז בְּאו"ח ס' קפ"ט הֶאָרִיף לְחַלְקָא עַל הַתּוֹס' מִיְהוּ אֲנִי מְצַאֲתִי וְרִאֲיִתִּי בְּת"כ בַּפ' וִיקָרָא גְבִי דְרִשׁ דְּמָכֵם דְּלִכְדָּה מְמַעְטִי מְשׁוּם דְאִין מְקַבֵּל בְּרִית וְהֵינּוּ פְתוּס' וְלַעֲנִין שְׁחִיטָה וּכְתִיבַת ס"ת וְכִיּוֹצֵא אֲמַרִּינֵן דְאִינוּ בַר זְבִיחָה וְבַר קְשִׁירָה וְהַש"ף בִּי"ד ס' ב' ס"ק י"ו כ' דֵּהֲנִי פְגוּי מִן הַתּוֹרָה וְהֵבִיא רֵאִי מְהַרְמְב"ם פ"ד מְשִׁחִיטָה דְאֶפִּיקוֹרְס פְּגוּי וְנִהִי דְבְּמוּמָר לְהַכְעִיס שְׂאִינוּ מְנִיחַ לְמוּל פְּלִפְלֵ הַתְּבוּ"ש בְּסִי דֵּאִיכ"ל דְּלֹא חֲשִׁיב פְּמוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה בְּשֵׁב וְא"ת הֵינּוּ בְּאַתְרָמִי פִּן אֲבָל הֶאָיְדָנָא סְתַמָּא דְמִלְתָּא מִי שְׂאִינוּ מְנִיחַ לְמוּל בְּנוֹ הוּא מִסְתַּמָּא מוּמָר לְשִׁבְתָּ וְאֶפִּיקוֹרְס גְּמוּר וּבְמִדְרָשׁ מְדַמָּה מִיְלָה לְקַרְבֵּן וְאִם פִּן נִרְאָה דְאִינוּ בְּכֻלָּל הַמּוּל לְכֵם וְכֵן וְמִיְהוּ לְכֹאֲוֹרָה ז"א אֲלֵא אִם הֵינּוּ דְנִין עַל הַמוּמָר עֲצָמוּ אֲבָל פִּאֵן הָא אֲנוּ דְנִין עַל בְּנִי וְהִילָד אִינוּ מוּמָר מ"מ נִרְאָה דְאִינוּ בְּכֻלָּל הַמּוּל לְכֵם כֹּל זָכַר דְנִהִי דֵּהֲשַׁתָּא עֲדִיין אִינוּ מוּמָר מ"מ פִּינּוּ שְׁיִתְגַּדֵּל אֲצֵל אֲבוּתֵי עַל דְּרַכִּיָּהֶם בְּנוּדָאִי יְהִי פְמוּהֶם וּמַעֲתָה אִין אֲנוּ מְצוּוִין עֲלֵי וְהֶרָא' מְדַבְּרִי מִן הַגָּאוֹן בַּעַל חַת"ס חִי"ד ס' שְׁכ"ב שְׁכ' שְׁרִשְׁאִין לְנִדּוּת וְלִשְׁמַת מוּמָרִין אֶפִּיקוֹרְסִים וְאִין לְנוּ לְחוּשׁ שְׂמָא יִצְאוּ מִן הַדַּת וְיִטְמְעוּ גַם בְּנִיָּהֶם עִמָּהֶם דְּבִלֹא"ה בְּנִיָּהֶם יְהִי פְמוּהֶם וְאִין לְנוּ לְחוּשׁ עֲלֵיהֶם וְה"נ וּמִן זַל מִיְיִתִּי רֵאִי מְקַטְנֵי עִיר הַנְּדַחַת דְּנִהֲרִיגִין לְהַרְמְב"ם דְּפִסְק כַּמ"ד פִּן וּבְדַתָּן וְאֲבִירָם פְּתִיב וּבְנִיָּהֶם וְטָפָם וְרִש"י בַּפ' קַרַח שְׁכ' שְׁקִישָׁה הַמְחַלְקֵת צָרִיף בְּיָאוּר שְׁגַם בְּשִׂאָר מְקוּמוֹת וּשְׂאָר עֲבִירוֹת מְצִינוּ שְׁהַבְּנִים נְעַנְשִׁים וְהַרְמְב"ם בְּהַלְכוֹת תְּשׁוּבָה כ' בַּפ"ו הֶלְכָה א' דֵּהַבְּנִים הַקְּטַנִּים שְׂאִין בְּהֶם דַּעַת הֶם כְּנֹכְסֵיהֶם וְעוֹד לְדַעַת הַב"י וְרַמ"א וְהַעֲט"ז בִּי"ד סוֹף ס' רס"ג אֲסוּר לְמוּל גּוֹי שְׁלֵא יְהִי בְּרִית קוּדֵשׁ בְּבִשְׂרוֹ שְׁל גּוֹי וְה"נ אִיף יִתְנוּ בְּרִית ה' בְּאִישׁ שְׁנוּדָאִי יִפֵּר בְּרִית וְחִזְקָה מְצַד מְנַהֵג הוּא מִן הַתּוֹרָה וְהוֹרְגִין עֲלֵי וְכִינּוּן שְׁסוּפֵן לְהִיּוֹת מְפִירֵי בְּרִית הָרִי הֶם נִקְרָאִים עַל שֵׁם סוּפָם.

וְלְכֹאֲוֹרָה יֵשׁ לְפַקְפֵּק לְפִי מֵאִי דְפִסְקִינִין בִּי"ד ס' קנ"ט דְּבִן מוּמָרְתָּ לֹא חֲשָׁבִינִין לִי פְגוּי וּכְמוֹ שְׁכ' הַרְמְב"ם לְעֵנִין בְּנֵי צְדוּקִים וְקָרָאִים דְּלֹא כְּנִמוּק"י וְלְכֹאֲוֹרָה הוּ"א דֵּהַרְמְב"ם כ' פִּן רַק לְעֵנִין קָרָאִים שְׂאִינָם מְאֲמִינִים בְּקַבְּלַת רז"ל וּבְקַבְּלָה שְׁיִיף דְּוּוּקָא מְאֵב לְבָן וְכִינּוּן שְׂאֲבוּתֵיהֶם פְּקָרוּ הֶם אֲנוּסִים וְלִקְבָּלָה שְׁל שְׂאָר יִשְׂרָאֵל לֹא נִצְטוּוּ מִשָּׂא"כ לְבָן מוּמָרִית אִיכ"ל דְּגַם הַרְמְב"ם מוֹדָה לְהַנְמוּק"י אֲמָנָם אֶפִּילוּ לְדַעַת הַב"י שְׁדִימָה זֶה לְאַהֲדָדִי וְס"ל שְׁהֶם פְּאָוֹנְסִים אֶפִּי"ה הָרִי לְפִי מֵאִי שְׁהֶאָרִיף הַש"ף בְּחוּ"מ ס' כ"א דְאֶמְרִינֵן אֲוֹנֵס פְּטוּר וּכְמֵאן דְּלֹא עֲבִיד דְּמִי אֲבָל לֹא אֲמַרִּינֵן דְאֲוֹנֵס פְּמֵאן דְּעֲבִיד וְא"כ מְצַד שְׁהוּא אֲוֹנֵס עֲדִיין אִינוּ חָשׁוּב בְּן בְּרִית וְתִימָה שְׁהַש"ע לֹא הֵבִיא דִין זֶה שְׁל בְּן מוּמָרִית רַק לְעֵנִין רַבִּית אֲבָל לְעֵנִין שְׁחִיטָה וְאִינָף לֹא חִילְקָא וְאֶפִּיקוֹרְס דְּוּוּקָא בְּרַבִּית פִּינּוּן שְׁגַם הַנּוֹתָן עוֹבֵר וְכִינּוּן שְׁחֲשָׁבִינּוּ רִשְׁעוֹתָ לְאֲוֹנֵס אִיף יִשְׂרָאֵל יִגְרוּם לוֹ לְעֲבוּר וְצ"ע וְאִין לִי כְּעַת פְּנָאִי לְעֵינֵין וּמ"מ לְעֵנִין שְׁלֵנוּ נִרְאָה לְפִי עַנ"ד דְאִין אֲנוּ מְצוּוִין עֲלֵיהֶם לְמוּל אוֹתָם וְהַנִּרְאָה לְפִי עַנ"ד פְּתַבְתִּי: תְּשׁוּבָה רל"ט בַּעֲזָה"י יוֹם א' לְסִדֵּר חֲקַת וּבְלֵק תְּרַל"ח לַפ"ק חוּסְט יַע"א: הַחֲזִיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְתַלְמִידֵי הַרְבֵּי הַפּוֹפְלָא וּמְוִפְלָג בַּתּוֹרָה מוּדָה יַעֲקֹב שְׁלוּם סוֹפֵר נ"י יוֹשֵׁב בְּשִׁבְתָּ תַחֲפִמּוֹנֵי בְּמוּנְקָאטְשׁ יַע"א: מְכַתְּבָה קַבְּלַתִּי וְעַל דְּבָרֵי תוֹרָה אֲשֶׁר פְּתַבְתָּ גּוֹף הַדְּבָרִים א"צ לְפָנִים וְאִינָם צָרִיכִים תְּשׁוּבָה פְּלֵל וּבְפִרְט לְאֲדָם פְּמוּנֵי שְׂאִנֵי חֲלוּשׁ וּמְוִטְרָד בְּהַרְבָּה מִינֵי טְרַדוֹת בְּנוּדָאִי לֹא הֵיִתִּי צָרִיף לְהֲשִׁיב וְאֶפִּי"ה קִשָּׁה עֲלֵי לְמַנּוּעַ בַּר וְלִזְאֵת אֲשִׁיב לָךְ בְּקַצְרָה הַנֵּה בְּנוּדָאִי מְצוֹת

מילה על האב אם יש לו או לפי מאי שצידד בתשובת רע"ק איגר זצ"ל דגם אבי האב חייב דבני
בנים הם פבנים וגם פשוט לפי ענ"ד דלכ"ע יכול האב לעשות שליח אפילו לדעת האו"ז המובא
בד"מ סי' רס"ד דכ' בשם האו"ז דאין האב יכול לעשות שליח אני עינתי באו"ז הגדול בסוף
הלכות מילה שכ' הלשון פה והיא אשקא יודע למול אסור לו להניח לאחר שימול לבנו וגם
האחר אינו רשאי אלא ברשות האב עיי"ש הלשון ולפי ענ"ד דגם האו"ז מודה מדדניק אסור לו
להניח אחר שימול לבנו דהיינו אם האב יכול למול ואפשר למוהלו ועומד שם ואעפ"כ עושה
שליח וא"כ חזינו שיש לו איזה טעם משום שחס על בנו וכדומה וזה אסור לעשות שליח אבל
היא דאפילו האב יכול למול אבל המוהל האחר הוא מוהל טוב ומבחר יותר ממנו אז יכול
לעשות שליח וכמו בכל המצוות מצנה בו יותר מבשלוחו ואם עומד ואפשר לו לעשות המצנה
ואעפ"כ אינו עושה אז הוא נראה כביוצי מצנה שהוא מבזה את המצנה שאינו עושה אותה בעצמה
אעפ"י שיכול לעשותה זהו הוא דאסור לעשות שליח כנ"ל: ונהי דיכול לעשות שליח לפי הנ"ל
ושלוחו כמותו אבל בנודאי אם השליח עושה אדעתה דנפשי' לא קיים האב המצנה כמו דילפינו
בפ"ב דקידושין מן ושחטו דפסח דשלוחו של אדם כמותו והיינו דהמצנה שהשליח עושה בעבורה
הרי הוא פאלו הם עשו המצנה בעצמם ומסתמא עושה המוהל אדעתא דאב שלא להפקיע ממנו
המצנה כעין דנראה גבי פסח דעושה על דעת כל החבורה וה"נ הוא פן ולכאורה דנתי דהי' אפשר
לומר דאין אדם יכול להיות שליח של אב למול דהרי קי"ל גיטין דף י"ג התופס לבע"ח במקום
שחב לאחרים לא קנה אפילו עשאו שליח ופי' הרא"ש שם דאע"ג דקי"ל דשלוחו של א"כ היינו
אם אינו חב לאחרים אבל לעשות שליח במקום שחב לאחרים א"י לעשות שליח וא"כ גבי מילה
דקי"ל דאם אין האב מוהלו אז החיוב מוטל על הב"ד ועל כל איש ואיש מישראל למוהלו וא"כ
כשעושה שליח למול בעבורו הני תופס לבע"ח במקום שח"ל דהיינו שהוא חב לכל העיר וא"כ
הני חב לאחרים וא"כ איך אפשר לעשותו שליח למול את בנו מיהו אפשר לומר מגו דאם הי'
רוצה הי' אפשר לו למוהלו על דעתה דנפשי' ולא אדעתה דאביו וא"כ שוב י"ל מגו דזכי לנפשי'
זכי נמי לחבר' ו כמו דאמרינו התם אם הלוה גם להתופס חייב ממון והתופס בשביל אחר
אמרינו מגו דזכי לנפשי' דאפשר הי' לו לזכות בדבר הזה לנפשו משום שגם לו חייבין על החפץ
הזה זכו נמי לחבריה וא"כ ה"נ פן דהי' אפשר להשליח לעשות המצנה אדעתא דנפשי' וא"כ שוב
אמרינו מגו דזכי לנפשי' זכי נמי לחבר' פן נראה לי הטעם שיכול לעשות שליח למול: ובה
אמרתי לישוב קושית הש"ך ביו"ד סי' רס"ד דכתב שם המחבר בתחילת הסעי' דגם אשה פשרה
למול ורמ"א כ' א"כ דאין ליתן לאשה למול והש"ך תמה על זה ולהנ"ל אמרתי דהרי כ' ההפלאה
בקידושין דף כ"ט דמאותו ולא אותה ממעטינו דאפילו ע"ד ב"ד ג"כ אינה יכולה למול לא מבצ'י'
דאינה חייבת למול אלא אפילו שליח א"א לה להיות משום אותו ולא אותה עיי"ש וא"כ מןושב
קושית הש"ך דלכאור' קשיא כנ"ל למה אפשר לעשות שליח במילה הא הני תופס לבע"ח במקום
שחב לאחרים כנ"ל וצרי' לומר משום דאמרי' מגו דזכי לנפשי' דאפשר לו לעשות המצנה אדעתה
דנפשי' זכי נמי לחברו להיות שליח של האב והא תינח מי שיוכל לזכות לנפשי' אבל הכא באשה
אין שום מצנה וחיוב למול וא"כ ל"ש פאן סברא מגו דזכי לנפשי' ואינה יכולה להעשות שליח
כמו שדנתי לעיל וא"כ שפיר כ' רמ"א דאשה לא תמול דהיינו דאין רשאי לעשות לאשה שליח
למוהלו משום דלגבי דינדה ל"ש הסברא מגו דזכי לנפשי' וכנ"ל וא"כ שוב הני תופס לבע"ח
במקום שח"ל לזאת אינה יכולה להיות שליח למול משום דאז יאבד ויפסד המצנה מן האב וא"ש
פן נראה לפי ענ"ד נכון: והפלא העולה מדברינו הנ"ל דנודאי אם רוצה האב שיזכה במצנה שמוטל

עליו צריף לעשות שליח אבל אין זה תלמידי בנה דאפילו אם לא נעשה המוהל שלוחו אלא שעשה המצנה אדעתה דנפשי' מ"מ המצנה נעשה והמילה כשרה אלא שלא עשאה האב ומטעם זה לא הבנתי קושית המנחת חינוך דהקשה למה אמרינו דנכרי ונדעת הרמב"ם אף קטן נעשה שליח למוהל הלא נכרי אינו בר שליחות וכן קטן וא"כ איך נעשה שליח למוהל ולהנ"ל א"ש דאין מצנת מילה תלמידי בשליחות דאפילו אי המוהל עשה המצנה בלא שליחות האב מ"מ המצנה נעשית וא"כ אין זה תלמידי בשליחות אלא שאם האב רוצה שהמצנה יהי לו ויקרא על שמו אז צריף לעשות שליח שיעשה ע"ד האב אבל עיקר המצנה לא תלמידי בשליחות דאפילו לא עשה המוהל המצנה ע"ד אביו אלא ע"ד עצמו מ"מ המילה כשרה וא"כ אין שום שייכות לשליחות ולא קשה קושית המנחת חינוך וכיוצא בזה כ' מרן בעל חת"ס חיו"ד סי' שכ"א יע"ש.

ומה שפכת דקטן מן שפכת לה דהוי לי' אב לאחר ט' שנים ולמעלה ומחוייב בבנו באותו מצנה וא"כ יכול להיות גם קטן שליח זהו דבר תימה חדא דבאמת קי"ל דקטן כל זמן שאינו בן י"ג שנה אינו מוליד אע"ג דאית לי' ביאה פדאיתא בסנהדרין דף ס"ט ע"א ובאמת אפילו אם הי' מוליד בן אין שום הו"א לומר דקטן חייב במצנת מילה דהתורה לא חייבה בשום מצנה לקטן עד שיהי' איש גדול בן י"ג שנים ונהרי גם בתרומה אם התבואה הוא שלו הני כבן שלו ואפי"ה התורה פוטרתו מלינת תרומה וגדולה מזו אמרינו בנדורים דף ל"ה דזב קטן אע"ג דאסור לאכול בקדשים עד שייבאו עליו קרבן שלא לדעתו אבל חיוב עליו לא שייך כלל: ומה שפכת דמן שפכת לה בבני קטורה אי נימא דגוי לגוי נעשה שליח גוף הדין אינו ברור ולרוב הפוסקים גם גוי לגוי לא נעשה שליח ועיין בב"ש באהע"ז סוסי' ה' עיי"ש בברכי יוסף אלא אפילו לשיטת הסוברים דגוי לגוי נעשה שליח נראה דהיינו דווקא במלתא דשייך בי' כגון לעגן קננין או פיוצא בזה אבל לעגן מצנה דל"ש בי' זה א"צ למעט מאתם גם אתם פינן דליתא בתורת אותו דבר מסברא ידעינן פינן דליתא באותו דבר לא שייך בי' שליחות באותו דבר בלא"ה פדאיתא בר"פ האי ש' מקדש מסברא וא"כ ממנ"פ מן קטורה לכן קטורה הרי קרינן בי' המול ומול גוי אחר לכן קטורה פשיטא דאינו בר שליחות פנ"ל ומ"ש לעגן אי בב"נ אזלי' בתר רבא ג"כ א"צ לפנים וגם הארכתי בזה במקום אחר וגם בתשובה לאביה הגאון [עיין בס' או"ת סי' קמ"א וקמ"ב] פתבתי בעגן זה וע"כ אין להאריך בזה ואחתום בברכה המשולשת.

הק' משה שיק מבראזאווע: תשובה ר"מ בעזהי"ת חוסט אור ליום עש"ק פ' חקת תרל"ה לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג המןפלג כש"ת מוה' משה הלוי פולאק האבדק"ק באנהאט יע"א.

מכתבו קבלתי ובו נשאלתי ע"ד תינוק אחד שלא עלה להמול אותו פהוגן ועי"ז היתה הפריעה בלילה אם צריף להטיף ממנו דם ברית כמבואר בש"ע יו"ד סי' רס"ב ומעלתו נ"י האריך מאוד בזה ולבסוף כ' די"ל בנגידון הנ"ל פינן ששל ביום אלא שהפריעה היתה בלילה איכ"ל דלכ"ע א"צ להטיף ממנו ד"ב עכ"ל בקצרה ובגוף הדין כפר האריכו האחרונים בזה ונדעת השאג"א סי' נ"ב אין הטפת הדם לא מעלה ולא מורדת אם נימול תוך זמנו או נפרע בלילה וכן הספימו הרבה מהאחרונים וכן מרן הגאון בעל חת"ס בחידושי' כ' פן וכן הרבה מהראשונים ס"ל פן והטו"ז ביו"ד כ' דרוב הפוסקים ס"ל פן ואני אין בידי להכריע ולזאת לא באתי אלא לחוות דעתי בגוף הנגידון הנ"ל במ"ש מעלתו נ"י דבנגידון איכ"ל דלכ"ע א"צ להטיף ולכאורה נראה פן אבל אחר העיון קשה שיהי' אנו מברכין קודם הפריעה אקב"ו להכניסו בבריתו של א"א וכו' הרא"ש סו"פ

ר"א דמילה להכריע שלא נברך אחר עשייתה שכל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן ולכן כ' דמברך קודם הפריעה משום דמל ולא פרע פאלו לא מל וע"י הפריעה נכנס לברית א"כ ע"כ דע"י החיתוף לחוד עדיין לא נכנס לברית א"כ מאי יועיל הטפת דם שלא בשעת החיתוף.

אמנם אפשר לישב דבריו דבלא"ה צריך ביאור דלמה צריך הפנסת ברית הלא כל וליד הנולד לישראל הוא בכלל בן ברית ישראל ולמאי צריך להכניסו בברית ואע"ג דגם בקרא נאמר ועל זכר אשר לא ימול כו' את בריתי הפך אדרבה מהתם משמע שפבר הוא בברית אפילו בלא מל אלא שאם אינו רוצה למול ולגלות הפטרה חשבו הפתוב פאלו הפיר הברית שמתבייש להראות כי הוא בן ברית ולכך חשבו הפתוב פאלו הפיר ברית אבל הנסח שאנו מברכין להכניסו בברית זהו לכאורה קשה להבין ועיין בחת"ס חיו"ד סי' א' שכ"ג"כ דאצל גר המילה עושה אותו ישראל משא"כ בתינוק ישראל וראיתי בדברי המפורשים הראשונים ובביאור במאירי ובריטב"א שבת דף קל"ה שכ' דההכנסה היינו תחת פנפי השכינה ונראה הפונדה דאע"ג דהשי"ת הבטיח אותנו ע"י המילה והייתי לה לאלקים אפי"ה על הערל אין השכינה שורה כמו שאמרו על נופל וגלוי עינים שכ"ז שהוא ערל א"א לו להשיג הנבואה והוא עומד והינו שהמילה מכניסו תחת פנפי השכינה ובברית ה' שאמר והייתי לה לאלקים: וכן אני מישב מה שהקשה מרן הגאון בחת"ס ובחז"ל למס' שבת ובתשובתו בחיו"ד סי' רמ"ח דא"כ כ' הרא"ש דמברכין להכניס בברית קודם הפריעה הרי לכמה מ"ד לא נצטוה אברהם אבינו עה"ש על ולפי ענ"ד אדרבה דלכך תיקנו הברכה קודם הפריעה הואיל דנהי דאברהם אבינו לא נצטוה על הפריעה מ"מ פבר פתבו התוס' בפ' הערל דאע"ה הי' מקיים מצות פריעה אע"ג דלא נצטוה כמו שקיים אע"ה כל התורה כולה וממילא קודם שפרע פבר נכנס לברית ע"י המילה והי' בן ברית אלא שאברהם אע"ה השיג סוד הפריעה וראה והבין שבלא פריעה אינו עוד תחת פנפי השכינה ולזה קבעו חז"ל הברכה קודם הפריעה ללמדנו שהמילה אינה פדי לעשותו להיות בן ברית שפבר הוא בן ברית אלא להכניסו תחת פנפי השכינה וכמו אברהם אף שפבר ע"י המילה הי' בן ברית אלא להכניסו תחת פנפי השכינה והינו בבריתו של אע"ה שהי' ג"כ הפריעה פדי להכניסו תחת פנפי השכינה פדלעיל ועכ"פ זה נגמר ע"י הפריעה דמל ולא פרע פאלו לא מל אלא דבסוף סי' רס"ו פליגו אי רשאין ב' מוהלים למול בשבת ושורש הפלוגתא שם עיין בב"י אי חשבינן לחיתוף פלגא דמצוה וא"כ לפי מנהג המוהלי שפקילין שימולו ב' מוהלים בשבת ע"כ צ"ל דחיתוף הני פלגא דמצוה ושוב שפיר יש לומר פדברי מעלתו: אמנם אפתי יש לפקפק פדברי מעלתו במ"ש רש"י בחולין דף מ' ע"ב ד"ה מחתף בעפר בעלמא דאפילו למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף היינו דגמר השחיטה פהלקתה אבל אי לא גמר פהלקתה גם ההתחלה לא מקרי שחיטה וא"כ אפשר ה"נ אם לא פרע פדינו גם התחלת המילה לא הוי מילה ואפתי אינו מוכרח דהתחלת המילה הוי הפנסת ברית ככה"ג אם פרע פלילה אמנם נראה מטעם אחד דבגידון דידן שפיר י"ל דא"צ להטיף ממנו דם ברית אפילו לדעת האומרים דמל פלילה צריף להטיף ד"ב משום דמדמו לי' להא נאמרין ביבמות דף ע"ג דאפילו של"ב צריף למול ביום מדקתיב וביום השמיני ומו' דוביום לפינן אפילו שלא בזמנו בעינן יום כ"כ היש"ש בפ' הערל סי' ו' דזה טעם הסוברים דמל פלילה צריף להטיף וז"ב (וזה שלא כמ"ש מעלתו דפריעה אינו בכלל) וכ' שם היש"ש דדלקמא דווקא על לכתחילה לפינן אבל פדיעבד אפשר דמהני מילה פלילה כמו דאמרין גבי נקצר ביום דלדעת הרמב"ם פשר אף דבעי' לכתחילה קצירת העומר פלילה וא"כ גבי מילה מנ"ל דגם פדיעבד פוסל בפלא בזמנו פלילה וק"ל: וא"כ נראה לפי ענ"ד לדין אף דקי"ל פברא דאמר פל מלתא דא"ר ל"ת אי עביד

ל"מ ומוכח שם בתמורה דף ה' דאפילו בתרומה דכתיב חלב ומינה ילפינו דצריף לפרוש מן היפה ואם לא גילה לן קרא דמהני הו"א דלא מהני וא"כ ה"נ במילה דכתיב וביום ואם מל בלילה לא מהני עיין בתוס' שכ' בתמורה דף ד' ע"ב ד"ה רבא דהא דאי על"מ היינו דווקא בדבר דאם נעשה ממילא אינו מועיל הוא דאם עשאו באיסור לא מהני אבל בדבר שאם נעשה ממילא מועיל אם עשאו באיסור ג"כ מועיל ולא אמרינו בזה אע"ל"מ והנה לכאור' יש להסתפק בדבר דלפעמים עושה המוהל החיתוף ועור הפריעה אינו בנמצא כלל ע"כ או שע"י החיתוף נחתה עמו גם עור הפריעה או שנתרפו ונפלה למטה מעצמו אם זה מועיל והנה לא שמעתי מעולם פוזה פה ומצפצף דנה יהי כמל ולא פרע ואע"ג דהפריעה נעשה ממילא דאפילו אם חתה גם עור הפריעה המוהל לא נתכונן לזה שהוי כמתעסק או בדבר שאינו מתכונן והוי כאלו נעשה ממילא אפ"ה פשיטא לכ"ע דהוי מילה מעליותא.

ורא' לזה נראה לי מאברהם אע"ה שפרש"י סוף פ' לך לך דלכך לא נאמר באברהם תיבת את כמ"ש בישמעאל את בשר ערלתו משום דכבר נתמעף האבר ונתרפו עור הפריעה ונפרע ממילא וא"כ מוכח דאפילו ל"מ דאע"ה נצטוה על הפריעה אפ"ה סגי בהכי פינו בעיקר התכלית של הפריעה הוא פדי שיתגלה העטרה של הגיד וכיון דאם נפרע ממילא ג"כ יוצא וכבר כ' התוס' דגם אם נעשה באיסור ג"כ מהני ולכך אם מל ביום ופרע בלילה יצא לכ"ע פן נראה לפי ענ"ד וממילא בנידון שלו שהוא כעין זה ע"כ לדעתי לכ"ע א"צ להטיף ממנו דם ברית: ובפרט שבלא"ה קשה להפוסקים דס"ל דצריף להטיף איף לא משתמע שום תנא או אמורא בש"ס ללמדנו דקטן הנמול שלא פדין דצריף להטיף דאע"ג דבגר אמרינו דצריף להטיף הרי כבר כ' הרמב"ן במלחמות בשבת דף קל"ה דגר שאני דצריף להטיף פדי אומוס לברית ושיהא נעשה פישראל אבל מזה אכתי אין אנו יכולין ללמוד דגם תינוק ישראל יהא צריף להטיף ממנו ד"ב מכ"ש אם כבר נמול ונפרע לשם מצוה ולשם שמים לקבל עליו בריתו של אאע"ה שנעשה בזמן שאינו ראוי ומה"ת נימא דצריף לקבל שנית בריתו אברהם אבינו עה"ש ולכל הפחות הו"ל להשמיענו דין זה וביבמו' דף מ"ו כ' הרמב"ן דאבותינו שפלו פשהיו בני נח לשם מצוה איכ"ל ולא הוצרכו להטיף דם ברית מחדש בעת קבלת התורה וכ"כ ביש"ש פ' הערל בסי' ו' דאם נמל לשם מצוה י"ל דלא צריף להטיף ועכ"פ חידוש הוא ולא מצינו פן בשום מקום: ולזאת.

הדעת נוטה דא"צ להטיף אעפ"י שאין בידינו להכריע מ"מ הדבר עצמו צ"ע איף רשאין להטיף ממנו דם ברית בס' ערלה פבושה דהרי קי"ל ב"ק דף צ"א דמה"ת אסור לאדם לחפול בעצמו וכ"ש לאחרים והר"ן כ' בשבועות דף כ"ו דהא דשבועה חל להרע לעצמו משום דאינו מפניש בקרא אע"ג דמן התורה הוא וא"כ איף רשאין להטיף מספק ויש לישב עפ"י מה שכ' התוס' ב"ק שם דנזיר טהור המצוה מגין עליו וה"נ במקום ספק הוי מצוה אבל במקום שרוב הפוסקים סוברים דא"צ לא נתברר לי אם מותר להטיף וצ"ע ועכ"פ בנידון שלנו נראה לענ"ד דלכ"ע א"צ להטיף והנראה לפי ענ"ד פתבתי: תשובה רמ"א עוד להרב הנ"ל ומה ששאל על דבר שהגאון הפנוח בתשובת יהודה יעלה הביא בשמי שאין לפרוע או להטיף דם ברית כל זמן שלא נרפא החיתוף דהיינו אם לא עלתה הפריעה ביום השמיני והגאון המסביר ז"ל הרבה להשיג עלי והביא פמה ראיות דיכולין לפרוע אע"ג דעדיין לא נתרפא שפן מוכח מדברי המחשה"ק סי' של"א וגם מעלתו כ' שמשם באמת ראי' נגד הנ"ל אע"ג דיתר הראיות אינם מוכרחות והנה גוף הוראה הנ"ל לא הי' מפי עצמי אלא שפך שמעתי מפה קדוש מרן הגאון בעל חת"ס ז"ל פשלמדתי אצלו בימי בחורתי וכן מבאר בחידושו למס' שבת דף קל"ה שכ' לישב בזה קושית הר"ש שהביא הרא"ש

דאיף אַמרינון בַּמַּל אַתְּ שֶׁל שְׁבַת בַּע"ש דְּלֹא נִיַּתַּן שְׁבַת לְדַחֲוֹת וְהַקְּשָׁה הָא נִיַּתַּן לְדַחֲוֹת לְהַטִּיף מִמֶּנּוּ ד"ב וּכ' הַשָּׁ"ף לִישָׁב דְּהַטְּפָה אֵינוֹ דוֹחָה שְׁבַת וּכ' שֶׁם מֶרְן זצ"ל דְּהוּי מְצִי לְמִימַר מְרַגְנִיתָא דְּבִשְׁבַת מִסְתַּמָּא הוּא עֲדִינן חוּלָה מִמִּילְתּוֹ תוּף ח' שְׁנַיְמוּל בַּע"ש וּלְכַף אֵין רִשְׁאֵין לְהַטִּיף בְּשְׁבַת זְהוּ שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוּשׁ וְכֵן מִסְתַּבֵּר לִי: וּבִתְשׁוּבַת.

מִהֲרִי"א הַנְּ"ל נִרְאָה דְּעַל דְּעַתּוֹ עָלָה לְהַשִּׁיג מִב' פְּנִים א' דְּנִרְאָה שֶׁם דְּאֵינוֹ חוּלָה מְסוּפֵן כָּלֵל וְזֶה תַּיְמָה דְּהָרִי הַלְכָה בְּרוּרָה דְּמִרְחִיצִין הַתִּינּוּק אֶפִּילוּ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי מִפְּנֵי הַסַּפְּנָה וְאֵע"ג דְּבִשְׁבַת דָּף קל"ד אַמְרִינוֹן דְּבִקְטָן ח' טְפֵי הַמַּפָּה וּפְרַש"י דְּנִתְרַפָּא בְּמַהֲרָה וּלְכַף אֵינוֹ אֶלָּא זְכָר לְדָבָר מ"מ הַדִּין הוּא הַלְכָה פְּסוּקָה כִּיּוֹן דְּהוּי סַפְּנָה אֵיף אֶפְשָׁר לֹאמַר דְּזֶה לֹא מְקַרֵי חוּלָה וְרִאִיתִי בַּחֲזִי מֶרְן זצ"ל בְּשְׁבַת דָּף קל"ה שֶׁהֵבִיא דְּבָרֵי סֵפֶר הַמַּכְרִיעַ דִּין וְסִי' נ' שֶׁכ' דְּהִרְחִיצָה דְּלֹאחַר הַמִּילָה דְּמֵיָא לְרַחֲצָה דְּלִפְנֵי הַמִּילָה וְע"י גוֹי דְּוּנְקָא מְנוּתָר אֶבֶל ע"י יִשְׂרָאֵל לֹא דְאֵין כָּאן שׁוּם סַפְּנָה דְּלֹא מִכָּה שֶׁל חָלָל הוּא דְּנִחְלָל עַלִּי שְׁבַת וּמ"ש סַפְּנָה הוּא רַק סַפְּנָה קְלָה שְׁנוּכַל לְהַתִּיר לוֹ עֲבוּר זֶה שְׁבוּת דְּרַחֲצָה וּמֶרְן ז"ל תַּמָּה עָלָיו דְּהָרִי הַגִּיד יוֹרֵד חֲדָרֵי בְּטָן וְא"כ הוּי מִכָּה שֶׁל חָלָל וְאֶפִּילוּ לֹא יֵהִי כֵּן הָרִי קי"ל בְּסִי' שֶׁכ"ח דְּמַפְתַּח חֲרָב מְחַלְלִין עָלָיו וְגַם מִכָּה שֶׁע"ג הִיָּד קי"ל שֶׁם דְּמַחְלְלִין וְהַנִּיחַ דְּבָרֵיו בַּצ"ע: וּבְאַמַּת פְּכָר כ' מֶרְן זצ"ל בְּתִשְׁבֻּבָה חִיו"ד סִי' רמ"ה דְּבִנְדָאֵי רוּב וּנְלָדוֹת הַנִּימּוּלִים חַיִּים וְקִיָּמִים אַע"ג דְּקִי"ל דְּאֵין הוֹלְכִין בַּפּוֹלֵן אַחַר הָרוּב אֵיכ"ל הִיָּנוּ הֵיכָא דְּהַנְּקַבַּע סַפְּנָתָא וְא"כ אֶפְשָׁר לִישָׁב דְּבָרֵי הַמַּכְרִיעַ וּמ"מ מְקַרֵי חוּלָה וּכְבָר קי"ל בִּי"ד סִי' רס"ב דְּכָל שֵׁישׁ בּוֹ שׁוּם נִדְנוּד אוֹ מְקַצָּת חוּלִי אֵין רִשְׁאֵין לְמוּלוֹ וְא"כ ע"כ צְרִיכִין אָנוּ לֹאמַר כְּפִי הַשְּׁגוֹת הַגָּאוֹן הַנְּ"ל בְּהַשְּׁגָה הַב' דְּוּנְקָא בְּמִילָה אַמְרִי' כֵּן אֶבֶל בְּפִרְיעָה אוֹ הַטְּפַת דָּם לֹא אַמְרוּ וְאֵין לְדַמּוֹת זֶה לְזֶה דְּבַחֲצִיתוּף יֵשׁ צַעַר טְפֵי וְהִנֵּה אִפִּי' אִם יֵהִא כֵּן מ"מ כִּיּוֹן דְּאֵינוֹ דוֹחָה מִילָה מְשׁוּם מְקַצָּת שׁוּם חוּלִי כַּמ"ש הַרְמַב"ם וּשְׁאָר פּוֹסְקִים וְכֵן הוּא בַּש"ע א"כ ה"ה הֵכָא דִּישׁ חוּלִי גְדוּל וְחַשׁ שֶׁכָּנָה רֵאוּי לְמִנּוּעַ אִפִּי' צַעַר קָטָן מִמֶּנּוּ כְּגוֹן פְּרִיעָה וְהַטְּפַת דָּם וְחִכּוּז"ל אַמְרוּ בְּחוּלִין דָּף ס"ז ע"ב דְּנוֹקָף אֶצְבָּעוֹ מְרַצָּה עָלָיו פְּקַרְבּוֹ וְדוּנְקָא בְּנוֹקָף שְׁנֵי וּפְרַש"י דְּזֶה מְצַעַר טְפֵי: וְעוּבָדָא יִדְעָנָא שְׁפַעַם אֶחָד עֲשָׂה הַמּוֹהֵל תִּיקוֹן וּקְרִיעָה קַצָּת בְּעוֹר הַפְּרִיעָה וּבְיוֹם הַשְּׁנֵי מֵת הַתִּינּוּק מִחַמַּת אוֹתוֹ מְעַשָּׂה אַע"ג דְּאֶפְשָׁר מְשׁוּם דְּלֹא הִי' נִזְהָר לִיתֵן עָלָיו מִים קָרִים וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה לְהִיּוֹת נִשְׁמַר שְׁלֵא יֵהִי שֶׁם בְּרֵאנָד מ"מ נִרְאָה כָּל שְׁהֶאֱבָר נִחְלָה צְרִיף זְהִירוֹת טוּבָא וְהַרְמַב"ם סוּף פ"א מְמִילָה כ' הַטְּעַם דְּמִתְמַיְנִין בְּמִילָה אִם הַתִּינּוּק חוּלָה וְאֵין מְלִין אוֹתוֹ עַד שְׁיִתְרַפָּא מְשׁוּם דְּאֶפְשָׁר לְמוּל אוֹתוֹ לֹאח"ז וְא"א לְהַשִּׁיב נִפְשׁוֹ אַחַר שְׁמַת וּמֶרְן הַגָּאוֹן ז"ל בַּחַת"ס בְּתִשְׁבֻּבָה הַנְּ"ל עֲמַד בְּזֶה וּלְפִי עַנ"ד פְּשׁוּט דְּכּוֹנְנָתוֹ שֶׁכ' לַמ"ש לְעֵיל דְּטַעַם דְּאֶפִּילוּ בְּמַקְצָת חוּלִי אֶסוּר לְמוּל אַע"ג דַּעַפ"י הָרוּב לֹא יֵהִי סַפְּנָה אִפִּי"ה כִּיּוֹן דְּאֶפְשָׁר לְהַמְתִּין לְזֶה אֶסוּר ח"ו לְהַכְנִיס הַתִּינּוּק בְּשׁוּם חַשׁשׁ אֶפִּילוּ לְמַעוּטֵי דְּמַעֲיֻטָא וּמְטַעַם הַזֶּה נִרְאָה דְּגַם הַמַּחֲשֵׁ"ק הַנְּ"ל לֹא כָּתַב כֵּן אֶלָּא מְטַעַם שֵׁישׁ לְחוּשׁ שְׁלֵא יִכְלוּ לְפָרוּעַ כַּמ"ש שֶׁם אֶבֶל בְּדָבָר שְׁאֶפְשָׁר לְהַמְתִּין אֵיכ"ל דְּגַם הַמַּחֲשֵׁ"ק מוֹדָה דְּאֵין לְנַגְוַע בּוֹ לְהַכְנִיסוֹ ח"ו לְשׁוּם סַפָּק כָּל זְמַן שְׁלֵא נִתְרַפָּא.

וְעוּד.

אֲנִי אוֹמֵר דְּלְכָאוּר' י"ל דְּאֶדְרָבָה דְּמַחְנִיבִים לְתַקְּנוּ גַם בְּיוֹם הַרְאִשׁוֹן וְכֵן בְּיוֹם הַג' אַע"ג דְּעוּד לֹא נִתְרַפָּא וּמֶרְן הַגָּאוֹן ז"ל בַּחַת"ס סִי' רמ"ה הַנְּ"ל כ' דְּהָא דְּאָנוּ רוֹאִין דְּוּנְלָדוֹת הַנִּימּוּלִים בַּעֲזַהִי"ת חַיִּים וְקִיָּמִים וְאֶפִּילוּ מְיַעוּטָא דְּמִיַּעוּטָא אֵין הַמִּילָה מְזַקֵּת לָהֶם וּמֵאִי דְּאֶמְרוּ חִכּוּז"ל בְּגִיטִין דָּף נ"ז ע"ב כִּי עָלִיף הוֹרְגֵנוּ כָּל הַיּוֹם דְּקֵאִי עַל מְצוֹת מִילָה הִיָּנוּ עַפ"י הַטְּבַע אֶבֶל זְכוּת מְצוֹת

מילה מגינת ומצלת וכו' אמרתי לישיב קושיות הש"ך סי' רס"א על הרמ"א דסובר מל תוך ח' דיצא א"כ אמאי מילה דחי שבת נימא דנימול אותו מערב שבת כמ"ש במנחות דף ע"ב דבנקצר ביום פשר ולא דחי שבת עיי"ש ואמרתי בנודאי אם מל תוך ח' לא עשה מצוה שהרי עדיין אין פאן מצוה וע"כ עד שיבוא זמן השמיני ואז קנים המצוה במאי שעשה אתמול במאי שפיל מקודם כדי שיחול לאח"י דזמן ממילא קאתי וכן איתא בירושלמי בפ' פיצד צולין וא"כ פינון שהמילה היא ספנה אלא שהמצוה היא מגנת ודווקא בעידנא דעסיק בי' הוא מגינה ולכך א"ש דאין רשאין למול בע"ש דמביא התינוק לידי ספנה דאז עדיין אינו מצוה שיגן עליו וא"כ א"ש: וא"כ בנידון דידן אם מל ולא פרע או שנשאר עליו ציצין המעכבין ואין לו דבר שיגן עליו פינון דלא קנים המצוה והספנה גדולה דלא מגין וא"כ טוב ומחוייב הוא לפרוע לסלק הציצין המעכבין והוא קיום המצוה ויהא המצוה מגין עליו א"כ לכאור' נראה פסברת הגאון הג"ל ולא מטעמין ואמנם ביום שני פליגו הפוסקים אם יש ספנה פמבואר בב"י באו"ח בסי' של"א וא"כ אפילו נימא דביום הראשון מותר מ"מ ביום השני יהא אסור וא"כ בנידון שלו שפבר הי' לילה ולענגן ספנה קי"ל דמקצת היום פכולו גבי' יוה"כ ואינך וא"כ אפילו נימא פסברא זו מ"מ עושה שלא פדין ובנודאי פדיעבד מהני בכה"ג מטעם זה ולפי מ"ש הק"נ בשבת שם דכינון דבדיעבד מהני ניתן שבת לדחות אצלו וא"כ גם קושיות הר"ש שפבר"ש הג"ל אינו מוכח נגד סברא הג"ל וביבמות דף ע"א ע"ב דמוקי לה בטומטום קשה ג"כ לזה דכינון שנקרע הרי הוא חולה ואינם רשאין למולו ובאמת אין פל הילדים ואין פל המפכות שוין ולפעמים נרפא מהר.

ועכ"פ אם נראה שהגוף פבר נתפח והפשר לקה אין רשאין ליגע בו ובכל חשש משום ספק נתן הרמב"ם לנו הפלל דאפשר למול או לתמן אח"כ אבל נפש א"א להחזיר וא"כ בנודאי צריך המוהל להיות נזהר פדבר פזה אם אפשר שאם רואה שם חשש פאב פאותו מקום פן נראה לפי ענ"ד נכון ואחתום בפרכה ניהי ה' עמו דברי הדו"ש וטובו הק' משה שיק מברעזאוע: תשובה רמ"ב ע"ד המילה שאינה מתוקן פל צרכה פראוי והרופא אומר שהוא בעצמו צריך לעשות האפאראציאן שהוא הנה פביו"ד סי' רס"ד קי"ל דמומר לא ימול פמומר לכל התורה פולה וקי"ל נמי מומר לחלל שבתות הוי מומר לכל התורה וא"כ צריך לחקור ולידע טובו ומהותו של האומן הרופא אמנם בענגן אשר נשאלתי עליו יש לצדד דהנה אנו קי"ל לענגן שחיטה רוב המצויין אצל שחיטה מומחין הן וביו"ד סי' ר"א סעי' ד' קי"ל דרוב המצויין אצל עשיית מקנה מומחין הן ובסי' ס"ה קי"ל דרוב המצויין אצל ניקור מומחין הן אלא יש לברר לכתחילה וא"כ נראה גם במילה אמרינו רוב המצויין אצל המילה מומחין הן וא"כ מסתמא בשעת מילה הי' נעשה פתיקון וכראוי ובנודאי היתה פל העטרה בגילוי פדינו אלא שאח"כ נמשך ונדבק למעלה: ובתה"ד סי' רס"ד כ' שאם פבר הי' מתקנת אלא שאח"כ נמשך א"כ מה"ת לתמן מחדש אלא משום מראית העין וכמו שפסק ג"כ בש"ע יו"ד סוף סי' רס"ד דאם נראה בעת הקישוי שוב ח"צ לחתוך ולתמן ופסק הרמ"א שם דאפילו אם לא נראה רוב העטרה רק מיעוט מהעטרה שנתגלה סגי וא"כ למולו שנית מ"מ מאי שאפשר לתמן ע"י שנמשך העור למטה תמן וא"כ בנ"ד דלפי הנראה ניקר ונגלה העטרה אלא שבמקום אחד נמשך על רוב גבהו א"כ אם נסמך על רוב מצויין אצל מילה מומחין הן א"כ ונדאי הוי נתגלה פעם אחד וא"כ אלא משום מראית עין תיקון וא"כ מסתמא פשר לתמן זה ע"י פל אדם בכה"ג אלא דיש לעיין דלמא הא דאמרינו רוב מצויין היינו דווקא אם לא ראינו ריעותא וכדקי"ל בפיו"ד סי' א' בשוחט שפדקו ואינו מומחה חיישינו למפרע וא"כ דלמא הכא נמי דחזינו ריעותא ליחוש על למפרע ועיי"ש בש"ך דאין לדמות זה לבהמה שנמצאת טריפה דאמרינו

דהשתא הוא דנטרפה דהכא שאני דרוב מצונין גרע וא"כ ה"נ י"ל פן: מיהו באמת הכא לא איתרע
פלל חזקת רוב מצונין דמסתמא רוב מצונין עושין המילה בשעת מעשה המילה פראוי ומה שנמשך
אח"כ למעלה זה אינו מצד ריעותות המוהל אלא מפח שלא השגיתו אח"כ שלא ימשך שוב למעלה
אף אפתי י"ל דהריעותא בא מצד המוהל דאם הי' עושה החיתוף פראוי לא הי' נשאר מן הערלה
ולא הי' אפשר שימשך ויתדבק למעלה מ"מ זה נשכח דאפילו המןמחין לפעמים צריכין הילות
נזקק לעשות חיתוף קטן מצד האבר שהוא קטן ויש לחוש שמה יחתוף לתוף הגיד וא"כ אין
ריעותא מפח שהמוהל אינו מןמחה ולא איתרע רובא ונשאר עדיין הרוב דמןמחין הן במוהלים
ונדאי מל פראוי ונתגלה העטרה פדינה ושוב אין צריף תיקון אלא משום מ"ע וכ"ש לפי מאי
ששמעתי דנהי דנדבק בנמשך למעלה מ"מ למטה נראה הפך וא"כ עין בעין נראה שפכר הי'
העור ההוא למטה והעטרה נתגלה אלא שאח"כ חזר למעלה ונדבק שם וכיון שהי' מןמחין פעם
אחד פראוי הפל פשרים לתמן דבר שהוא משום מ"ע ופשיטא ג"כ דא"צ ברכה בשעת תיקון:
ואע"ג דקי"ל ביו"ד בסי' רס"ה מתקנין הציצין המעפבין את המילה וצריף לברך הברכות
כמעיקרא ואצ"ל תפלת קנים את הגלד וכו' מ"מ הכא פיון שהוא רק משום מ"ע ובדברים שהם
רק משום מ"ע א"צ לברך פדאיתא באו"ח בהלכות חנופה סי' תקע"ה דלכל הפחות לענין ברכות
קי"ל ספק ברכות להקל ובגידון הנ"ל דנראה שהוא מהול א"כ בנודאי רק תיקון לכתחילה בענין
מה דאפשר לתמן כמבאר ביו"ד סי' רס"ד ובתה"ד באופן דליכא חשש ספנה מ"מ טוב לחקור
מי הי' המוהל אי מןמחה פראוי פדאיתא ביו"ד סי' ס"ה דהיכא דיש לברר צריכין לברר
מה דאפשר לברר וה"ה מה דאפשר לתמן צריף לתמן פן נראה לפי ענ"ד פה חוסט יום ד' שנת
תרל"ז לפ"ק וחתמתי שמי ה"ק משה שיק מברעזאנוע: תשובה רמ"ג פשמוע קול שופר יוסק
לחיים טובים בספר ידידי מחו' הרב המאוה"ג הבקי המופלג החרוץ מוה' אהרן שמואל נ"י אסאד
אב"ד בק"ק קאטא יע"א: מכתבו קבלתי ואשר שאל ממני בדין ילד שנולד משונה מצורת אדם
ושפטו הרופאים עליו שא"א לחיות י"ב חודש אי צריכין למולו ודימה זה לטריפה ומספקא לי'
בטריפה אי חייבין למולו והעלה דחייבין למולו והביא ראי' מדמוהלין תינוק בשבת ודלמא טריפה
ובטריפה ל"ש תי' הש"ס שבת דף קל"ו ואין לומר דסמכין ארוב הא כתיב ערלתו ודרשינן
ערלתו ונדאי והשמ"ק כ' בב"מ דף ו' דהיכא דבעי' ונדאי לא אזלינן בתר רובא ושוב כ' דגם
מטעם אחר צריף למולו פי נאמנות הרופאים כ' בתשובות שב יעקב סי' מ"א ומ"ב דהוי רק כספק
יעיי"ש עכ"ל בקצרה הצריף לענינינו והנה אי משום ראי' זו לא ארי' דהרי אפילו לפי סברת
השמ"ק שהביא פן בשם הרא"ש כ' להכריח בסוף ספר אמרי אש ח"ר.

בהשמטה דגבי רוב דטריפה לא אמר או משום דדווקא ברובא דאיתא קמן אמרינן פן וכן אמר
לי בימי בחרותי מרן הגאון בעל חת"ס ז"ל ותוס' שם בשבת דף קל"ה ע"א ד"ה ולא ע"כ נמי לא
ס"ל פן דאל"כ הא אצטריף קרא אלא שאין זה ראי' דהתוס' לטעמייהו גם בב"מ שם לא ס"ל פן.

מיהו גם לדעת התוס' הומ"ל ראי' דהרי התוס' ביבמות דף ל"ו ע"ב כ' דרשב"ג רק משום דחייש
למיעוטה בעי שלשים יום וא"כ הא דפריף מקהל היכא מהליגין היינו דליחוש מדרבנן וא"כ
בלא"ה הוי מצי להקשות מפח טריפה ול"ש תי' הש"ס דמהליגין ממנ"פ דהרי מבואר שם דטריפה
פחי לענין שבת וע"כ דטריפה חייב למקמהליי' מיהו לדעת הרשב"א הקושיא היכא דאיכא ריעותא
ויעניין תשובת מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' רמ"ז וילדינא נראה לפי ענ"ד פשוט מסתימת הפוסקים
דטריפה חייב למקמהלי' דהרמב"ם בפ"א ממילה מנה הנה דאין למולן ולא אשתמט לומר דטריפה
אינו בר מילה וכן מלשון רש"י שבת דף קל"ה ורמב"ם בפ"א ממילה שכ' טעם דבן ח' אינה חיוב

למולו מפני שהוא כמת משמע דווקא מטעם זה אכל אי הוי פחי חייבין למולו אע"ג דאינו חי זמן מרובה.

ושוב ראיתי בחידושי מרן זצ"ל בשבת שם דכ' בפשיטות דטריפה חייב למולו מסברא חיצונה בלי שום ראי' ואדרבה העיר שם מאי פריה דלמא רשפ"ג דווקא לענין פדיון בעי' ל' יום דלענין פדיון לדעת התוס' בב"ק דף י"ח וכן לדעת רמב"ם טריפה פטור ואיפא חשש תרי מיעוטא חיישינן אכל למילה דרק חשש דאינו בן קיימא חד מיעוטא איכ"נ דגם לרשפ"ג לא חיישינן עיי"ש וכן נראה בגדה דף: כ"ד ע"ב דתנא למעט גוף אטום מסמיכות פי תזריע ליום השמיני: דבעי ברית שמנה עיי"ש בפרשי' דווקא ביכול לחיות שמונה ונראה מזה דאם יכול לחיות שמונה וחי מהלינין עיי"ש ואדרבה מלשון רש"י קשה לי דא"כ בן ח' שחי שמנה לבעי' מילה ומבואר בשבת דף קל"ה דבן ח' אינו בר מילה וגם קשה הא בתו"כ מרבנין דנפל אמו טמאה לידה ובי' מיירי קרא דאשה פי תזריע א"כ גם נפל לבעי' מילה אי ילפינן מסמיכות ולכאורה יהי מוכרה מסוגיא דגדה דף כ"ד כמ"ש הפמ"ג ביו"ד סי' ט"ו בטו"ז אות ג' דגם באדם תלי' בשמנה ימים מוכח דאינו עפ"י רוב נפל והנוב"י מהדו"ת סימן ז' תמה עליו.

והנראה לפי ענ"ד פיון דהקפידה התורה דקודם שמנה לא ימולו יהי הטעם כמ"ש הטו"ז ביו"ד סי' רס"ה ס"ק י"ג דבעי' שיראה קודם פני מטרוותא או פפי שכ' הפשטנים הטעם פי היכא דליתחזק גופו התורה שמתין שמנה ימים כל זה שייך דווקא פחי משא"כ במת ומזה מוכח דלא צונה תורה מצות מילה אלא פחי וממילא נשמע דבעי' ג"כ מי שאינו חשוב כמת דוולד כזה אינו שייך בי' רואה פני מטרוותא וגם אינו שייך דמתחזק אדרבה מתמעט והולך ובשלמא טריפה וכיצא הולך ומתחזק כדאמר' בחולין דף נ"ז דאיכ"ל טריפה מושפחת אכל מי שחשיב כמת ל"ש חזוק ועפ"י"ז הא דאמרינן בשבת דף קל"ו פתנאי וכו' איכ"ל באמת למ"ד הוא פחי גם לענין מילה חייב ועיי"ש ברשפ"ג א נפל לכ"ע לא בעי' מילה מה"ת ומאי דקי"ל בס"י רס"ג דמלין אותו על קברו היינו משום תקנת פושעים דעפ"י דברי המדרש ואגדה וא"כ פיון דבעי' במילה דווקא מי שהוא חי וחשיב פחי ולענין אמו טמאה לידה ילפינן בת"כ ריש פ' תזריע דאפילו נפל אמו טמאה לידה וקשיא הסמיכות וההיקש ועיי"ן בשבת דף קל"ה דיש פלוגתא בזה אי תליא זה בזה וע"כ ס"ל לש"ס בגדה דההיקש הוא לענין שיהי' מין בר קיימא וראוי להתקיים בעי' באמו טמאה לידה פן נראה לפי ענ"ד להסביר הדברים ושפיר מוכרח דטריפה חייבין למולו ויש לומר ג"כ דהראשונות ישמיענו דהרי מילה ניתנה קודם מ"ת וילדעת האחרונים אז לא הי' עוד הדין דאזלינן בתר רובא עיי"ן בפמ"ג בפתיחה להלכות תערוכות ובנוב"י מהדו"ב חלק אהע"ז סי' מ"ב וילדעת מהרש"ל ביש"ש הובא בפ"ה יו"ד סי' נ"ז ס"ק מ"ח הא דאין טריפה חלי' הוא רק עפ"י הרוב וא"כ אז הי' הדין דחייב למולו ואע"ג דאמרינן בשבת דף קל"ה דניתנה תורה ונתחדשה הלכה היינו במה דפי' הקרא בהיפוך אכל לענין זה לא מצינו קרא בהיפוך וא"כ נשאר הדין דטריפה חייבין למולו פן נראה לפי ענ"ד פשוט איברא לענין מילה בשבת אפתי צ"ע דהרי רש"י בגדה דף כ"ג ע"ב בנפשט נקוב למ"ד טריפה אינו חיה אינה מטמאה לידה ואינו חשוב וולד ואינו כמין בר קיימא וכיון דבדף כ"ז ע"ב יליף זה דאטום אינו מטמא ממילא ע"כ לשיטת רש"י טריפה לדין אינו בר מילה ונהי דהחכ"צ סי' ע"ז וכן הסדרי טהרה פליגו עלי' הכ"מ בפ"י מאיסורי ביאה דין י"א כ' דגם הרמב"ם סובר פרש"י ותמהני שלא ראו הרמב"ן והר"ן בחידושי' שפולם פליגו על רש"י מ"מ לרש"י טריפה לא מקרי וולד וא"כ אינו נמול לשמונה ובאמת דברי רש"י תמוהים לשיטתו דס"ל במנחות דף ל"ז ע"ב דטריפה מחוייב בפדיון הבן ואפילו גולד טריפה

ופרש"י שם דהשתא מיהא חי וקרינין בי' פל בכור בניה תפדה וכיון דבנו מקרי אע"ג דלשוו בן משמע בן קיימא כמ"ש המפרש לת"כ פ' תנריע כדפירש"י בפ' בראשית דבן הוא לשון ממנו בנן ואמרינן בנזיר דף י"ב ובסוטה דף י"א בן דהיינו הגון עיי"ש א"כ כ"ש דגבי טומאת לידה דלא פתיב בן אלא זכר ונודאי אף טריפה מקרי זכר (וטעמין דרש"י גבי פדיון הבן אפשר ג"כ מטעם מהרש"ל ביש"ש הנ"ל וס"ל גבי מתנות פהונה לא תשיבו בעלים פמוחזקים אדרבה מעני ורש הצדיקו ילפינן דהעני תשיב פמוחזק פדאיתא סופ"ז דפיאה ואכ"מ) מ"מ צ"ע ממנ"פ רש"י לשיטתו וכבר פתבתי דהראשונה פליגו עלי' וא"כ לדנא ונדאי חייבין למולו רק לענן שבת עדין צ"ע אליבא דרש"י.

ולענן נידון הנ"ל איתא בנדה פ' המפלת דף כ"ג ודף כ"ד כמה גוונים דאינם בני קיימא פלל ואין אדם טמאה לידה וכו' הרמב"ם בפ"י מאיסורי ביאה דין י"א ואם הנולד מהנה מינים א"כ כיון דאין אמו טמאה לידה ג"כ אינו נמול מיהו הטור והב"י ביו"ד סי' קצ"ד הסכימו דגם בןשטו אטום טמאה לידה דאין אנו בקיאים איזה הוא ראוי לקיימא א"כ ג"כ לענן מילה שוב חייבין למולו בחול ולענן סמיכות על הרופאים שכ' בשב יעקב סי' מ"א ומ"ב דאין נאמנים מצד ונדאי גם מרן בהרבה תשובות האריף בזה ובחיו"ד סי' קנ"ג וקנ"ח הביא פלוגתא וכו' דעל גוף פרטיי אינם נאמנים מצד ונדאי מיהו תמהני עליהם דהרי זה כבר מבואר באהע"ז סי' קמ"ה סעיף ט' מוכרח דסמכין על רופאים אפילו להקל רק דהרמ"א פתב שם דבזה"ז תשיבו פאינם בקיאים עיי"ש ועיין ברמב"ם בפ"ב מרוצח דין ח' משמע שרופאים בקיאים ומשמע מלשונו קצת דטריפת אדם משונה מטריפת בהמה ועכ"פ לענן טריפה הדין דמחוייב למולו ולענן ברי' שגשפתה מהלנין מצד ספק והנראה לפי ענ"ד פתבתי תשובה רמ"ד תענג על רוב שלום תלמידי הרבני המופלא ומפולג בתורה מוה' אהרן משה נ"י שוטשקא בק"ק גאייע.

מכתבו קבלתי ועל שאלתו שבקהלתו עשו תקנה שלא למצוץ ומעלתו נ"י הוא מזהל ועד עתה לא מיחו לו למצוץ ונפשו בשאלתו אם ימחו בו למצוץ אי מוטב לו שלא יקבל המצות מילה להיות מזהל אצלם או ימול ולא ימצוץ עכ"ל בקצרה.

תמהני על לשון מעלתו נ"י שכ' שעשו תקנה דבר פנה יקרא תקנה אנשים שהרימו יד והעיוזו בדבר המפורש בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים שחייב יש למצוץ ושאיכא חשש ספנה בדבר והם חכמים בעיניהם יותר מחכמי הש"ס וכל הפוסקים ולבטל דברי הש"ס ופוסקים מפני הקבלה פיהם של מקצת רופאי זמנינו שאומרים שאין ספנה בלא מציצה ואין זה אלא רמיות ריחא הוא דנקוטא להו וקלות דעתם להרוס ולבטל דברי חכז"ל הקנה יקרא תקנה אין זה אלא עיוות וביטול ופורצי פרץ לזאת יקרא שמה פרץ עזה ולו חכמו ישפילו זאת שאפילו הרופאים שאומרים שאין בו ספנה רק על הרוב אמרו ואנן קי"ל דאין הולכין בפק"נ אחר הרוב ואפילו יאמרו הרופאים שאפילו א' מיני אלפי אלפים וריבי רבבות לא יבא לידי ספנה ע"י חסרון מציצה ולית ביה חששא א) שבאמת אין יכולין להעיד ע"ז ורז"ל חששו אף למיעוט פעמים כדקי"ל דאין הולכין בפק"נ אחר הרוב ואם יבוא לאחד מאלפי אלפים וכו' תינקות ספנה כבר מותר לחלל שבת עבורו ומחוייב למצוץ דבפק"ל פתיב וחי בהם ואין הולכין אחר הרוב ותו דכל יסודי הרופאים הם מיוסדים על דבר שפבר היו ונעשו בעולם וכל יסודותיהם על החיפוש והחקירה והבטה והניסיון (וועלכ"ע זי"ך נא"ר או"ף ערפארונגי"ן געגרינדע"ט) ודבר זה אינו מוכרח ואפשר דברים שיצאו מן הפלל וא"כ פל דברי הרופאים א"א ליתן להם קיום אלא עפ"י הרוב.

אבל דברי חכז"ל מְיֻסְדִים הַרְבֵּה מֵהֵם עַל הַלֶּכֶה לַמַּמ"ס אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מַרְע"ה אֲשֶׁר כָּל דְּבָרֵי אֱלֹקֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם וְאִיךָ נִבְטַל דְּבָרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וְאֲפֹשֶׁר שֶׁהוּא הַלֶּכֶה לַמַּמ"ס מִפְּנֵי אֲנֻמְדָּא וְסִבְרַת הַרְוֹפָאִים עִפ"י הַחִיפּוּשׁ וְהַנִּיסְיוֹן שֶׁאֵינוֹ עִפ"י הַרְוֹב וְכ"ש שֶׁפָּכֵר הוּבָא אֵין צִיוּנ"ס וְוַעֲכִטִּי"ר עֲדוּת פֶּא"ן פֶּרַעֲפֹאֲסָרִי"ן שֶׁאֵין הַמְצִיָּצָה מִזְקָת לְמַפָּה אֲדָרְבָּה לְפַעֲמִים טוֹבָה וְהַעִיד שֶׁם אֵין צִיוּנ"ס וְוַעֲכִטִּי"ר 2 יָאֵהָר גֵּאֲנִי 5600 נְנֻמֶּר 48 שְׁמוּהֵל אֶחָד הַעִיד שֶׁפָּאוּ מַעֲשִׂים לִידוֹ שְׁע"י בְּיִטּוּל הַמְצִיָּצָה בָּא הַתִּינוּק לִיְדֵי חוֹלֵי וּמְכֹאֲבִים הַרְבֵּה וְגַם הִבְיָא בִּשְׁו"צ מְכַתָּב י"ב לְבָרֵר דְּהַמְצִיָּצָה חַיִּיב עִי"ש וְגַם שֶׁם בְּמַכְתָּב צ"ה וצ"ו הָאָרִיךָ בְּזָה וְעַכ"פ הַדְּבָר מְבֹנָאָר וְעוֹמֵד דְּהַמְצִיָּצָה חַיִּיב הוּא.

וְעַתָּה נָשׁוּב לְשַׁאֲלָתוֹ הַדְּבָר פְּשוט בְּעֵינֵי שָׂאָם לֹא יַנְיָחוּ לוֹ לְמִצְוֹן לֹא יִקְבֹּל מַעְלָתוֹ לְהִיּוֹת מוֹהֵל אֲצֵלָם מִצַּד ג' טְעָמִים א) הָרִי מַעְלָתוֹ נ"י עַד עַכְשָׁיו פְּרַע וּמִצְוֹן אִפִּי בְּשַׁבָּת וְחִילָל שַׁבָּת אִיכָּא בְּמַצִּיָּצָה כְּמִבְנָאָר בְּשַׁבָּת דָּף קל"ג ע"ב וְאִיךָ יַעֲשֶׂה תְּרַתִּי דִּסְתְּרוּ אֲהֶדְדִי דַּמְנַ"פ קָא עֲבִיד אִיסוּר אוֹ שְׁחִילָל שַׁבָּת בְּמַצִּיָּצָה אוֹ שְׁעַתָּה שֶׁאֵינוֹ מוּצֵץ וְאֲפֹשֶׁר שֶׁיְבֹא הַתִּינוּק לִיְדֵי סִפְנָה וְהוּא עוֹבֵר עַל ל"ת עַל דָּם רְעָף אוֹ וְהַשְּׁבוּת לוֹ וְאֲפִילוּ לְמ"ד סְפִיקָא דְאֹרֵייתָא מֵה"ת לְהַקְלֵל כ' הַפֶּר"ח בִּי"ד ס' ק"י בְּכֻלֵּי ס"ס דְּאִסוּר לַעֲשׂוֹת תְּרַתִּי דִּסְתְּרוּ אֲהֶדְדִי עִי"ש: אָמְנָם ב אֲפִילוּ בְּמוֹהֵל חָדָשׁ שְׁלֵא מִצְוֹן מַעוֹלָם בְּשַׁבָּת וְלִיכָּא תְּרַתִּי דִּסְתְּרוּ אֲהֶדְדִי מ"מ יֵשׁ מַה דְּמִבְנָאָר בְּש"ס דָּף קל"ג ע"ב דְּמַחְלִילִין שַׁבָּת עַל הַמְצִיָּצָה וְרֵאִיתִי בִּשְׁו"צ מְכַתָּב צ"ה שְׁכ' בְּשֵׁם הָרַב הַגָּאוֹן בַּעַל שְׁעָרֵי תוֹרָה וצ"ל דָּאָם לִיתָא מְצוּנָה בְּמַצִּיָּצָה שׁוּב אֵין כָּאֵן חִילּוֹל שַׁבָּת מִן הַתּוֹרָה דְּהָיָה מְקַלְקֵל וְלִפִּי עַנ"ד זֶה אֵינוֹ דְּבָרֵי הַבֵּאתִי לְעִיל בְּשֵׁם הַרְוֹפָאִים דְּאֲפִילוּ אֵי לִיכָּא סִפְנָה מ"מ הוּא מוֹעִיל וְטוֹב לְפַעֲמִים לְהַמְכָּה וְא"כ שׁוּב אֵינוֹ מְקַלְקֵל וְאֵי לֹא בַּעֲי' לְמִצְוֹן וְעֲבִיד כֵּן בְּשַׁבָּת כִּיּוֹן דְּאָמְרוּ חִכּוּ"ל חֲבוּרֵי מְחַבֵּר הו"ל חִילּוֹל שַׁבָּת דְּאֹרֵייתָא וּמְדֻשְׁרֵי לִי לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּשַׁבָּת ע"כ דֵּינֵשׁ מְצוּנָה דְאֹרֵייתָא לְפַקֵּחַ עַל עֶסְקִיו וּבְזָה ג"כ נִדְחָה מ"ש בִּשְׁו"צ שֶׁם כִּיּוֹן דְּרַק מֵיעוּטָא הוּא דֵּינֵשׁ לְחַוֵּשׁ לְסִפְנָה אֵין כָּאֵן אִיסוּר מְשׁוּם ל"ת עַל דָּם רְעָף אוֹ מְשׁוּם וְהַשְּׁבוּת לוֹ דַּע"כ מְצוּנָה מֵה"ת אִיכָּא לְהַשְׁתַּדֵּל שְׁלֵא יְבֹא לִיְדֵי סִפְנָה אִפִּי בְּמִיעוּט פְּעָמִים דָּאָם לֹא כֵּן אִיךָ מַחְלִילִין שַׁבָּת מֵה"ת עֲלֵיו וְנִדְחָה כָּל הַתּוֹרָה כְּנֻלָּה עֲבוּר זֶה וְע"כ דְּמְצוּנָה מִן הַתּוֹרָה אִיכָּא יֵהִי מִצַּד לֹא תַעֲמֹד אוֹ וְהַשְּׁבוּת אוֹ וְחֵי בְּהֵם וְכִיּוֹן דְּמְצוּנָה מֵה"ת אִיכָּא א"כ אִיךָ רְשָׁאִי אָדָם לְקַבֵּל עֲלֵיו לְמוּל וְלֹא לְמִצְוֹן כִּיּוֹן דְּמְשׁוּם חֲשֵׁשׁ סִפְנָה אֲפִילוּ בְּמִיעוּט פְּעָמִים צְרִיכִין אָנוּ לְבַטֵּל כָּל מְצוֹת הַתּוֹרָה אֲפִילוּ בְּקִיּוּם וְעֲשֵׂה כ"ש לְבַטֵּל מ"ע זֹו בְּשֵׁב וְא"ת וְזֶה פְּשׁוּט וְכִי תִּימָא דְאֹלֵי נִשְׁתַּנּוּ הַעֲתִים וְעַתָּה לִיכָּא סִפְנָה שֶׁהָרִי בְּכַמְּה דְּבָרִים מְצִינוּ כֵּן שְׁנֻשְׁתַּנּוּ הַעֲתִים עִי"ן תוּס' ע"ז דָּף כ"ד ע"ב ד"ה פָּרָה שְׁכ' ג"כ שְׁנֻשְׁתַּנּוּ הַעֲתִים וְכ"כ הַמַּג"א בִּסִּי' קַע"ג סַק"א וְבַאֲה"ע סִי' קַנ"ו סַעִי' ד' לַעֲנִין דְּבָרִים הַרְבֵּה שְׁנֻשְׁתַּנּוּ הַעֲנִין זֶה ג"כ אֵינוֹ דַּא"כ אִיךָ סַמְכִינִין עַל כָּל הַדְּבָרִים שְׁנַמְסְרוּ לָנוּ מֵאַבּוֹתֵינוּ וְע"כ הַפָּלָל כֶּף הוּא דְּשִׁנּוּי הַעֲתִים א"א לֹאֵר בְּב' אַנְפִּין א) בְּדָבָר שֶׁהוּא הַלֶּכֶה לַמַּמ"ס א"א לֹאֵר שִׁנּוּי עֲתִים שֶׁדְּבָרֵי אֱלֹקֵינוּ קֵיִים לְעוֹלָם וְא"כ כִּיּוֹן שְׁנַמְסְרָה לָנוּ עִפ"י ה' לְכָל הַזְּמַנִּים וְלְכָל הַמְקוֹמוֹת כְּמִבְנָאָר בְּמְקוֹמוֹת הַרְבֵּה מֵה"ת א"כ הַשֵּׁם הוּא הַיּוֹדֵעַ אִם יֵהִי עֲתִיד שֶׁיִּשְׁתַּנּוּ הַעֲתִים אִיךָ מָסַר הַקָּב"ה דְּבָר זֶה הַלַּמְמ"ס לְאַסְרוֹ לְעוֹלָם וְע"כ אוֹ שְׁלֵא נִשְׁתַּנּוּ אוֹ שֶׁאֲפִילוּ נִשְׁתַּנּוּ מ"מ אִסוּר כְּגוֹן שְׁמִנָּה טְרִיפּוֹת שְׁנַאָמְרוּ לְמִשְׁה מְסִינֵי א"א שְׁנֻשְׁתַּנּוּ וְאֲפִילוּ אִם אָנוּ רוֹאִין שִׁנּוּי שֶׁהוּא חֵי וְחִכּוּ"ל אָמְרוּ טְרִיפּוֹת אֵינָה חֵי מוֹכַח רַק שֶׁהַטְּרִיפּוֹת אֵינָם תְּלוּיִים בַּחַיּוּת וְאֲפִילוּ חֵי כִּיּוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲסֵרוֹן וְרִיעוּתָא זֹו הִיא טְרִיפּוֹת וְהָרָא' שֶׁיֵּשׁ לַחִכּוּ"ל הָאוּמָרִים דְּטְרִיפּוֹת חֵי: וְהַשְּׁנִית דְּבָדִין תּוֹרָה אֲזַלְיָנִין בְּתַר חֲזָקָה וְכָל דֵּינֵי הַתּוֹרָה מְיֻסְדִים עַל רִוְבָא וְחֲזָקָה וְא"כ כִּיּוֹן שֶׁיִּדְעֵנוּ שְׁכֵן הָיָה בְּזִמְן שְׁנַמְסְרָה לָנוּ נִשְׁאָר הַדִּין עַל מַה שֶׁהִי מִצַּד חֲזָקָה וְכְּחֻזְקָת

שלא נשתנה אא"כ נתברר לנו שגשתנה הדין וכיון דכבר בררנו ואמרנו למעלה דדבר המנוסה מצד הניסיון והתקירה א"א לה שתעיד אלא עפ"י הרוב וא"כ שייך זה דכבר דסגי לי ברוב ולא הוי הלכה לממ"ס א"כ אם הניסיון מעיד שעפ"י רוב נשתנה ואין דבר זה הלכה לממ"ס שפיר י"ל דגשתנה אבל דבר שהיא הלממ"ס או ספק הלכה לממ"ס או דבר דצריכין לחוש אפי' למיעוט א"א להחליט דגשתנה דאולי המיעוט לא נשתנה ושוב מוקמינן אהזקה וא"כ בגונא דתוס' בע"ז דף כ"ד ע"ב דמוכרח דגשתנה וכן באה"ע סי' קנ"ו דמוכרח דגשתנה וע"כ דלא הי' הלכה לממ"ס אבל בטריפות דמבואר בש"ס ריש אלו טריפות דהלכה לממ"ס וכן בנידון שלנו במציצה דהוי לענין פיק"נ דאין הולכין בטר רוב ע"כ אי אפשר להעיד שגשתנה ושוב אזלינן בטר חזקה ובחזקת שלא נשתנה.

ומטעם זה גם דברי המג"א בסי' קע"ג ס"ק א' ה"ל שכ' דאפשר שגשתנה לא נראה לי ודבריו צ"ע דגם שם איירי בדברים האסורים משום סכנה ואין הולכין בו אחר הרוב בפיק"נ ועל המיעוט א"א לרופאים להעיד פדלעיל וא"כ מנ"ל לומר דגשתנה אדרבה אזלינן בטר חזקה והוא בחזקת שלא נשתנה וכ"ש דא"א להתיר משום ספק שפא נשתנה וספק איסור תורה או ספק סכנה מספיקא להחמיר ואיך כ' המג"א דאפשר שגשתנה וצ"ע עכ"פ בנידון שלנו א"א לתלות בשנינו מצד ב' טעמים א) משום דאפשר דמציצה הוא הלכה לממ"ס וה"ב) דעל המיעוט אין מופת וניסיון דגשתנה וכיון דמיעוט אפשר שיבוא לסכנה אין הולכין בפק"נ אחר הרוב ואסור למול כיון דצריכין לבטל כל מצות התורה עבור חשש פיק"נ דמיעוט אמנם אפילו נימא כמו שהביא בש"צ במקתב ה"ל דאיכ"ל דרק תקנה תיקנו חכז"ל משום חשש סכנה שהי' תיקנו פן לעולם ג"כ נראה דעדיף לבטל מצות מילה מלכנסו בענין הגה למול ולא למצוץ ונהי דאין להביא ראי' מהא דאמרו ערל הגאה ואזמל העמידו חכמים דבריהם במקום פרת דהתם עובר מעיקרא על איסור דרבנן משא"כ פאן העבירה נעשית ממילא בשב ואת לאחר המילה ובפרט שהוא אנוס לבסוף מצד פרצת הזיבור מ"מ כיון דמצינו דעל שנינו ערקתא דמסאגי אמרו חכז"ל בסנהדרין דף ע"ד דצריף למסור נפש אנו רואין שאם מכוננים לבטל דברי התורה ולהפחית פבודה אפילו בענין דרבנן נוגע הדבר לכלל התורה והיום אומרים לו עשה, פך ולמחר פך וחייב למסור נפשו וכ"ש כל התורה וא"כ גם אם רשעי הדור מכוננים לבטל דברי חכז"ל ג"כ הוא דבר שנוגע לכל התורה לחלל פבוד התורה ונהי דהתם עובר בקום ועשה וכאן בשב ואת הא גם דביטול העשה הוא בשוא"ת ולפי ענ"ד שוא"ת עדיף בזה מיהו פתבתי טעם השלישי הגה לרונחא דמילתא ויצדד בדבר אבל באמת בנידון שלנו אין אנו צריכין לזה והעיקר כמ"ש בטעם הב' דאין לו לקבל עליו למול ולא למצוץ פן נראה לפי ענ"ד ואחתום בפרכה דברי ידו ורבו הדו"ש הק' משה שיק מברעזאווע.

תשובה רמ"ה שיל"ת יערגין יום ב' ט' פסלו פתר לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב לידידי הרב המופלג בתורה וביראה החרוץ מו"ה דוד ניימאן נ"י יושב בשבת תחממוני בק"ק פרעשבורג יע"א.

מכתבו קבלתי ואשר ביקש ממני לחוות דעתי בענין מצות מילה שכ' הגאון בעל חכמת אדם בתשובה שאם חתם מהערלה חיתוף קטן ופרע פדין עד שנתגלה העטרה פדינה ולאחר שנתרפא חזר וכסה עור הערלה מקצת העטרה והעלה דאם לא חתם כל הערלה לא נימל מן התורה יעויי"ש הגה באמת פן נראה פשטות לשון הש"ס והפוסקים וזה לשון הרמב"ם בפ"ב מהלכות מילה דין

ב' פיצד מוהלין חותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שנתגלה כל העטרה ואח"כ פורעין כו' וכן העתיק הטוש"ע ביו"ד סי' רס"ד וכן מבואר מלשון רש"י בשבת דף קל"ג ע"ב גבי ציצין המעפבין את המילה וכן מבואר מפרש"י ורע"ב בשבת דף קל"ז סוף ע"א בד"ה אם הי' בעל בשר וכו' לאחר שחטף הערלה פולה מזה נראה מבואר דצריף לחתוף פל בשר הערלה המחפה על העטרה ובאמת לולא הפריעה א"א בענין אחר שאפילו דוחקין אותו הוא עומד וחוזר לחזור וכחזר דמי אלא ע"י הפריעה שפורעין עליו הקרע מפאן ומפאן אפשר לתקן זה שיהא מעופב ויעמוד מלמטה אם לא נשאר מן עור הערלה רק מעט וגם על זה ראיתי שיהביא בספר פתחי תשובה בשם חמודי דניאל תימה על יש מוהלים שחותכין מעט מהעור ומתקנין זה ע"י הפריעה דמנ"ל שזהו מועיל ועיי"ש ומסתמא קודם שניתנה הפריעה הי' הדין דצריף לחתוף מעור הערלה עד שיתגלה העטרה שזה הוא הנקרא מילה וא"כ לאחר שנתן הקב"ה מצות פריעה לא להקל ממצה ראשונה נאמר וזה נראה באמת פונת הש"ס ביבמות דף ע"א ע"ב דילפינן משוב ומול לפריעה ומשנית לציצין המעפבין.

ולפי פשטות הש"ס דמייתי מתני' דבשר החופה וכו' לשון בשר משמע דקאי על ציצין המעפבין החתוף ומאי ענין זה לפריעה וכן התוס' שם פ'י' לחד פ'י' דקאי על החתוף ומאי ענין זה לפריעה.

וגם מעלתו נ"י דקדק יפה מאי לשון סוף מילה אמנם להנ"ל מוכן דהו"א השתא דאיכא פריעה דאפשר לתקן זה להעמיד עור הערלה ע"י הפריעה הו"א דאין חיוב לחתוף הציצין המעפבין את המילה אלא לתקן אותם ע"י הפריעה שלא יחזרו למעלה קמ"ל דסוף מילה פתחילתו פשם שמעיקרא הי' מצוה לחתוף פל עור הערלה ואין להקשות מאי נשתנה מצות מילה מפריעה דהרי אמרו מאוסה היא הערלה ואית בי' זנהא טפי ומי עמד בסוד ה' וה' אמר לחתוף עור הערלה וצוה בהלכה לממ"ס לפרוע את הקרום הרוך ושאיין צריף לחתוף את הקרום הנה אלא לפרעו שע"כ אינה מאוסה כ"כ שהרי לפשטות הש"ס יבמות ע"א לא נצטוה אאע"ה עלי' אבל עור ובשר הערלה מאוסה וצוה לחתוף פו נראה לי לפיענ"ד לכאורה בפשטות הענינים.

אמנם מ"מ אפילו לפי"ז דעיקר מצוה לחתוף הפל מעור הערלה ואם לא חתף הפל ונשתפירו ציצין דאמרינן בשבת דף קל"ג ע"ב הנ"ל דחייב פרת והוא ערל כמו שהי' היינו אם לא תיקנו ע"י הפריעה שנשאר העטרה מגולה אבל אם תיקון שנשאר ע"י דחיקה.

ופריעה העטרה מגולה פל העטרה עם החוט נהי דלא קיים מצות מילה פראוי מ"מ גם ערל אינו פיון דעל מקום העטרה שקבלנו עלי' שנקרא ערלה ומעפב אין פאן ערלה ובפרנת דבר אמרינן ברצ"י תליא מלתא וכ"ש ה"א דאפילו נשתפיר מקצת ממנה פיון דאינה במקומה לא נקראת ערלה דהרי פירש רש"י בחומש בפ' נארא פי"ב דערלה היינו אטום ומכוסה פיון שדחק העור למטה באופן שאין פאן ערלה לא גרע מכסהו הרוח לענין פיסוי הדם דאינו חייב יותר לכסות וכן נראה לי מלשון המשנה שבת דף קל"ז דתנו איזהו ציצין המעפבין בשר החופה עם רוב העטרה משמע דווקא החופה ממש ולא אמר בשר שהי' חופה את רוב העטרה אלא ונדאי דבתר השתא אזלינן ונראה לפי ענ"ד ראי' ברורה לזה מלשון הש"ס בשבת דף קל"ג ע"ב מהלקטין את המילה ואם לא הלקיט ענוש פרת ומסיק דהיינו האמן אם עשה זה בשבת עיי"ש וקשה לשון מהלקטין היינו מחתכין פשיטא אי בציצין המעפבין כפר תנא לי' התם אי בציצין שאינן מעפבין פשיטא דהמל אינו חייב וגם למה שינה הלשון תחת מחתכין לומר מהלקטין לכך נראה לפי ענ"ד הואיל ואמרינן בשבת דף קנ"ה ע"ב מהלקטינן היינו שמכניס הדבר למקום שאינו חוזר ואע"ג דאנו

קי"ל כר"י ולדידן גם הלקיט למקום שחוזר עיניו בתשובת רמ"א סי' ע"ט דס"ל דאם א"י לאכול שרי להלקיט למקום שאינו חוזר עכ"פ מהתם נראה דהלקיט היינו דמדחיקין ומכניסין הדבר למקום שאינו נראה ואינו חוזר והיינו דתנא הקא מהלקיטין היינו דקמ"ל דאפילו אינו חותך ממש.

אלא מתקן ע"י הפריעה ג"כ יצא ידי המילה ולא חילל שבת אבל אם לא הלקיט למקום שאינו חוזר חייב משום שבת ולא יצא ידי המילה פן נראה לפי ענ"ד נכון בכוננת הש"ס וא"כ מבואר לפי ה"ל אע"ג דלפי פשוטות לשון הש"ס ופוסקים משמע דמצוה לחתוך פל הערלה פדלעיל מ"מ גם אם מתקן ע"י הפריעה שפיר דמי וגדולה מזו נראה מדברי מרן הגאון זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' רמ"ח וביתר ביאור שם בסי' רמ"ט דאפילו אי מעיקר הדין אינו מחוייב לחתוך שהרי הוכיח שם מהא דמברכין גם על הפריעה בלשון מילה דמילה לאו דווקא חיתוף וכריתה אלא הסרה ופי' ימול בשר ערלתו היינו שיסיר הערלה מבשרו עיי"ש וא"כ לפי"ז אפילו לכתחילה אפשר דרשאינ לעשות פן לדחוק העור למטה ולתקן ושיהא נשאר למטה ע"י הפריעה וא"כ אין לפרש בש"ס דיבמות ע"א להקיש סוף מילה לתחילה אלא אם לא תיקן כלל ועמדה הקו' ה"ל שהקשיתי מאי ענין זה להא דפריעה וצ"ל דקא משמע לן דגם בציצין המעפבין הפריעה צריף לחזור וכמו שתי התוס' בשם ר"ת: ועפי"ז י"ל דלכל שיטה יש קולא וחומרא לשיטה הראשונה שנתראה מדברי רש"י ואינה פוסקים דעיקר מצוה לחתוך פל עור הערלה ואפילו לציצין המעפבין אלא שבדיעבד אם תיקן ע"י הפריעה מועיל ולפי"ז יש לפרש ש"ס יבמות על ציצין המעפבין מעור הערלה וא"כ איכ"ל דציצין המעפבין מעור הפריעה אינו מעפב בדיעבד וכמ"ש בתוס' חדשים סו"פ ר"א דמילה פיון דלא ילפינו פריעה מקרא ולא עלה קאי המול ימול דמיני' ילפינו לציצין המעפבין ופריעה רק מהלכה לממ"ס אחי איכ"ל דלא מעכב בי' ציצין המעפבין ועפי"ז יש לישוב לשון רש"י מה ששמעתי לדקדק מרן הגאון זצ"ל שפושפת פירש"י ציצין המעפבין על עור הערלה וביבמות דף מ"ז ע"ב גבי גר פרש"י על עור הפריעה ונראה לפי ענ"ד דכבר הקשה הרא"ם בספר יראים על מאי דמסיק דף ע"א דפריעה לא ניתנה לאברהם מהא דאמרין במדרש דאצל אברהם לא פתיב את בשר ערלתו משום דלא הי' צריף פריעה שפכר נתמעה הקרום משא"כ בישמעאל וא"כ נראה דנצטונה וגם מרן זצ"ל הקשה בתשובה ה"ל האיה כ' הרא"ש סו"פ רבי אליעזר דמילה דקודם הפריעה יברף להכניסו בבריתו של אאע"ה הא אברהם לא נצטונה על הפריעה: ואמרת עפ"י מ"ש מרן זצ"ל שם בתשובה חיו"ד סי' א' וכן הוא ברמב"ן במלקחמות פ' ר"א דמילה גבי גר שפ"ל ולא טבל דיש ב' מיני מילות דבגר הוי המילה להכניסו בברית שע"ז נעשה יהודי אבל בישראל אפילו מבלי מילה הוא ישראל ומצות מילה אצל ישראל כשאר מצות שבתורה וזה החילוק הי' בין מצות מילה שאצל אברהם וב"ב אז לדורות הבאים אחריהם שאצלם הי' הכנסת ברית משא"כ לדורות שאחריהם ולפי"ז אני אומר דוודאי גם אברהם נצטונה על מילה שהי' מצוה פפולה דהיינו להכנסת ברית ולמצות מילה באמת גם אברהם הי' מצונו בכפל דהיינו על מילה ועל פריעה וכדדרשינן בירושלמי בשבת פ' ר"א דמילה מהמול ימול או מונמלת את ערלתו והיינו את הטפל להערלה אבל במילה לדורות שהיא רק משום מצות מילה הי' מצוה רק על מילה בלא פריעה ומדוקדק שם הלשון בכל פרשת מילה עד שפא משה רבינו ונצטונה גם אצל ישראל על מצות מילה אפילו אינו להכנסת ברית שיהי' דווקא מילה ופריעה פעין המילה שהי' להכנסה וא"ש דמברכין על הפריעה להכניסו בבריתו פן נראה לפי ענ"ד נכון ומיושבים קושיות ה"ל ועפי"ז מדוקדק לשון רש"י אצל ישראל דפריעה רק הלממ"ס ס"ל לרש"י דציצין המעפבין שנשתיירו אינו מעפב דעלה לא פתיב קרא דהמול ימול אבל בגר שהוא להכנסת ברית ומה"ת

נצטונה על הפריעה שפיר כ' רש"י דגם בציצין שנשתפירו עם הפריעה מעכב פן נראה לפי ענ"ד:
עכ"פ מלשון רש"י בשבת דף קל"ז סוף ע"א משמע ציצין מעור הערלה דווקא מעכבין וכן נראה
שדייק הרמב"ם בפ"ב מה' מילה דין ב' שם קרא לעור הערלה עור הערלה ולעור הפריעה קרא
קרום ושוב שם בדין ג' כ' דאם נשתפיר ציצין מעור הערלה משמע דעור הערלה דווקא אמנם
לפי מ"ש מדברי מרן זצ"ל דלדידן ס"ל בהיפוך קולא וחומרא דפריעה לגמרי דינה כמילה וציצין
מעכבין מיהא ס"ל לקולא דבעור הערלה נמי מהני חזרה לאחוריה ובטור וש"ע נראה דפסק
לחומרא בתרנוניהו דבסי' רס"ד סעי' ג' פסק פהרמב"ם דמצריף לחתוף כל העור הערלה ובסעי'
ד' פסק מל ולא פגע פאלו לא מל ואח"כ בסעי' ה' פסק דציצין המעכבין היינו אם נשתפיר מעור
וכיון דהטוש"ע שינו לשון הרמב"ם דכ' מל ולא פגע בסוף והם העתיקו קודם וגם השמיטו לשון
עור הערלה וכן רק עור סתמא נראה דס"ל בתרנוניהו לחומרא וכן ס"ל לתוס' בשבת דף קל"ז
ר"ש ע"ב ד"ה מל ולא פגע וכו' בפשיטות דגם בעור הפריעה ציצין מעכבין והכי נקטינו לחומרא:
מכל מקום אם נשתפירו ציצין מעור הערלה ותיקן זה ע"י הפריעה שדחק את העור והחזירו למטה
והעטרה והחוט הפל נתגלה פראוי נראה לכ"ע אין פאן ערלה ונצא ידי מילה כדלעיל והנה כל זה
אם נשאר פה אבל אם חזר למעלה וכסה את רוב העטרה פעובדא דנגידון של חכמת אדם הנ"ל
יש להסתפק לכאורה אי נימא פיון דנצא פדי מילה לפי הנראה וכמו שכתבתי למעלה א"כ דינו
כתינוק שבשרו מנדלדל המבואר שם פיו"ד סעי' ו' וסגי רק אם נראה מהול ונהי שהגאון בחכמת
אדם הנ"ל הביא ראיות דמעכב הראה שם יראה דאפילו ראי' אחת לא הביא דכל ראיותיו הם
רק דגם בעור הערלה שייך ציצין מעכבין ועל זה לא נסתפק אדם אם לא הי' העטרה מגולה
דצריף תיקון אלא אנו מספקין אי תיקון זה מעיקרא א"כ פבר קיים מצנת מילה פיון שהי' פעם
אחת מגולה פדינו מאי דינו אי סגי בנראה מהול או דלמא פיון דאותו עור עצמו שדחק למטה או
עור הפריעה שהחזיר למטה חזר למעלה ואיגלאי מלתא למפרע דהי' עומד לחזור וכאלו לא
נתגלה העטרה מעולם ולא קיים מעולם מצנת מילה דכל העומד לחזור פחזור דמי וא"כ בעינו
תיקון גמור חתיכה ופריעה פדמעיקרא עד שיתגלה החוט של העטרה: וכן נראה לפי ענ"ד עיקר
דבכה"ג צריף תיקון עד שיתגלה חוט העטרה ואפילו להטו"ז בס' רס"ד ס"קט דמסתפק בנולד
מהול אבל פיון שנולד ערלה זו מודה ואפילו להשאג"א בס' נ"ה דפליג על הטו"ז וס"ל בנולד
מהול א"צ תיקון מה"ת אבל בכאן בנגידון הנ"ל מודה ולא קשה קו' דבכה"ג גם בשעת עשי' הי'
כערל וכן גם לא קרוא כה"ג משהו דזה ערלתו דמעיקרא: ונראה ראי' לזה דבמתני' בשבת דף
קל"ג סוף ע"א תנן דאין עושין בשבת חלוק ופרש"י לדחוק למטה שלא יחזור העור למעלה ואי
ס"ד דאפילו אי חזר אין פאן ערלה מה"ת ואין מחללין שבת עלי' וכ"ש דאין מחללין לעשות
חלוק שלא תחזור אלא ונדאי דאם חזר הו"ל ערל ועוד ראי' מדלא נקט במתני' בשבת דף קל"ז
אלא בבעל בשר מתקנו משום מ"ע וכן שמואל וכן בפרייתא פולם נקטו הדין בקטן מסורבל ולא
קמ"ל רבותא טפי אם חזר העור למעלה אם נראה מהול א"צ לתקנו וכוחא דהתיירא עדיף אלא
ונדאי בכה"ג אם חזר העור למעלה בין עור הפריעה או עור הערלה חזר ונגיעור ודינו כמו
מעיקרא ואפילו פבר הי' פעם אחד פראוי וכהוגן מ"מ אם חזר ונגיעור צריף תיקון פדמעיקרא
בעור הפריעה לפרוע ואם הוא בעור הערלה לדעת החכמת אדם צריף לחתוף חיתוף פראוי ולדעת
מרן זצ"ל סגי ג"כ בדחיקת העור למטה עד אשר תתגלה חוט העטרה וכ"מ דאית בי' חשש צער
או ספנה פשיטא דכדיעבד דמי: אמנם כל זה אם העור בין של פריעה ובין של ערלה חזר למעלה
כמו שהי' מעיקרא אבל אם העור שהחזר ושפגע למטה קצוותי' נשאר מתחתיו כמו שנעשה

בשעת מילה אלא שע"י שהי' החיתוף קטן ונדחק העור למטה עי"ז יש למטה הרבה מהעיר ועי"ז נעשה עור דלמטה מזולדל ורפוי ונתהפף מלמטה ומכסה מקצת העטרה אבל קצוות העור של הערלה והפריעה נשארו למטה מן החוט פראוי [א"כ הרי קנים כבר פעם אחד מצנות מילה פדלעיל] ובה נראה דהוי בכלל קטן מסורבל שפ"י הרמב"ם דהיינו גם שפשוו ועורו רף ורפוי ודינו פדשמואל וכדפסק ב"י"ד סי' רס"ד סעי' ו' פן נראה לפי ענ"ד נכון שהרמב"ם מפרש קטן מסורבל או שהי' שמן או שהי' מסורבל בעור דהיינו ע"י דחיקת העור למטה עי"ז נעשה העור רף ורפוי דאל"כ אין דרף הרמב"ם להביא דבר שאינו מפורש בגמרא וא"כ בכה"ג מפורש בגמרא וש"ע דינו והנראה לפי ענ"ד פתבתי תשובה רמ"ו החיים והשלום וכל טוב לכבוד הרבני המופלא ומנפלא בתורה מוהרר פישל פעלדמאן נ"י בכפר ביטשקוף יע"א סמוך לעיר סיגוט יע"א מכתבו קבלתי והנה מעלתו שואל ממני בענין א' שנימול ונמצא עתה שנמשך ערלתו למעלה מחוט העטרה ומעלתו האריך בזה אם חייבין לתקן וצידד לכאן ולכאן שאפשר לצרף רוב מצויין אצל מילה מןמחין הו והי' פעם אחת מתקן ומה שהי' פעם אחת מתקן ונמשך ערלתו אז לא הוי רק דרבנו ועוד פיון דכבר יצא בהיתר קי"ל ב"י"ד סי' י"ח דמועיל וא"כ איכא ספיקא טובא והאריך בכל זה בענינים שונים והנה לולא שהי' הדבר נוגע למצנה גדולה שנכתרו עלי' שלש עשר ברייתות לא הייתי משיב לו כי אני אדם חלוש ואין אני משיב אלא לדבר נחוץ מאוד וגם דבר זה צריך ראי' להראות דבר זה למוהלים מובהקין כי לדעתי כפי הנראה אפשר לתקן זה בקלות.

והנה אשוב בקצרה דנ"ל דונדאי אמרינין רוב מצויין אצל מילה מןמחין הו כמו דמצוינו ב"י"ד סי' ס"ה סעי' י"ג לענין ניקור דרוב מלניין אצל ניקור מןמחין הו וגם ב"י"ד סי' ר"א סעי' ד' בהגה"ה בשם מהרי"ק שורש קט"ו דאם ידוע דהמקנה נעשית ע"י ישראל פשר דאמרינין רוב המצויין אצל מקנה ועושין כדי להכשירה בקיאיין הו וכ"ש במצנה גדולה כזאת והיא מצנה דשכיחא טובא בונדאי אמרינין רוב מצויין מןמחין הו מיהו אין זה מספיק דכל זה אי לא חזינין ריעותא אבל כעין הנדון דידן דחזינין ריעותא א"כ יש לומר בהיפוף הרוב דרוב הנמולים ע"י בקיאיין אין עור הערלה נמשכת למעלה א"כ מאי חזית דניזול בתר האי רוב נימא דניזול בתר האי רוב וכעין דאמרינין בריש פרק האשה שנתארמלה דרוב הנשואת בתולה נשואת וכל בתולה יש לה קול וזו אין לה קול והוי ספק וה"נ י"ל פן וא"כ לא סגי בטעם הנ"ל.

ומה שצדד מעלתו שוב לתלות להיתר עפ"י מאי דקי"ל ב"י"ד סי' י"ח פיון דיצא בהיתר ונאבד הספין אמרי' אח"כ נפגם ומותר גם זה קשה לצרף להיתר נהי דהתבו"ש שם האריך בזה וכ' שהוא חזקה מעליותא פדאמרינין בכתובות דף כ"ו גדולה חזקה שהרי אמר נחמ' לפהנים שלא הי' נמצא ספרי יוחסין שלהם הרי אתם בחזקת פשרות דמה שהחזיקו עד עתה לאכול בקדשי גבול עי"ש שהאריך מ"מ גוף הדבר קשה וכבר פתבתי גם פן בחידושי דבנדה דף ב' ע"ב אמרינין דמקנה שנמדד ונמצא חסרה כל טומאות שנעשה על גביו טומאות והקשו שם מזה וקשה על גוף הדין אמאי יהא באמת טמא פיון שיצא בהיתר והספימו דטהורות וכבר יצא ונימא אוקי' אחזקתייהו שפבר יצאו בהיתר ובחידושי הארכתי.

וגם אמרתי שרש"י שם בא לישוב זה שכ' שפול טהרות שנעשו בכלים שנטבלו במקנה שהוא וזהו דבר תמוה לכאורה הא קי"ל מה"ת יכולין לטבול מחטין וצינורות ברביעית שפול גופן עולה בהן וה"ה כל הכלים שפול גופן עולה בהן וא"כ הרי במקנה זו שמצאו עתה שהיא חסרה הרי כל הכלים כל גופן הי' עולה בהן וכבר אזלא הטומאה מהם מדאו' וא"כ שוב לא הוי רק ספק דרבנו

ור"מ בעצמו במשנה שם אמר הנ"מ בטומאה חמורה אבל בטומאה דרבנן שרי והאי ג"כ לא הוי ברישאלענין פלים רק טומאה דרבנן ואמאי אמרינן ברישא כל טהרות ע"ג טמאות.

ואין לזה דמיון למאי דקי"ל ביו"ד סי' ק"י דאם נעשה רק ע"י גלגול כמובא בש"ך יו"ד סי' ק"י אות י"ט דהקא נולד הספק לאחר שנעשה דרבנן פנין דלפי תי' הש"ס שם דמסקינן דהוי תרתי במקום חדא והוי פנודאי איסור ולכה אפילו בדרבנן מתמירין וכן הוא לפי דעת הרמב"ם דכוננת טומאה חמורה דכל שהיא אב הטומאה אפילו בטומאה דרבנן מתמירין אבל כ"ז בלא נמצא המקנה חסרה דא"צ להתיר משום חזקה רק משום דהוי ספק דרבנן: והנה הא דאמרינן דיצא בהיתר מועיל היינו היכא דהוי סמכינן על החזקה אז פנין דכבר היו סומכין להתיר בשביל חזקה דמעיקרא כבר יצאת מחזקת איסור אבל במקום דהוי מתירין מצד ספק.

ועתה נתגלה דחסר או פינוצא בזה בכה"ג אפשר דלא מהני הא דיצא פעם אחת בהיתר ועכ"פ דגוף הסברא דכבר יצא בהיתר צ"ע וא"כ אין לסמוך ג"כ על טעם זה וצריכין אנו לבוא אל עיקר הדין.

והנה בגוף הדין יש ג' שיטות א') דעת הר"מ וטור וש"ע דמשמע דס"ל דציצין המעכבין הם המקיפין את רוב העטרה או רוב גובה העטרה במקום א' ולפי הנראה מדברייהם הוא החוט וגם הבשר שלמעלה מהחוט נקרא עטרה ואע"ג דהטור באהע"ז סי' ה' כ' דרק החוט נקרא עטרה היינו לענין פרוט שפכה ולפ"ז אינו מעכב אלא א"כ הי' רוב גובה נאפילו במקום אחד ונאפילו רק ציץ דק מאוד או רוב הקיפה וזה א"צ להביא כולל דזה פשוט דלא מקרי מילה אלא א"כ נתגלה הרוב כמ"ש שם אמנם דעת החכם הספרדי המובא בב"י ושאר אחרונים שם דעיקר העטרה הוא החוט ואם עור הערלה חופה הקיפה החוט הרי הוא כאלו לא נימול אפילו אם כל גובה העטרה שעלי' נתגלה ב') אף אם נשאר רק במקום אחד אפילו חוט דק שהוא חופה החוט וגם רוב גובה הבשר שעלי' ג"כ מעכב המילה מן התורה וזה נשאר כל החופה רוב גובה העטרה אמנם דעת הג') הבכור שור בשבת דף קל"ז דס"ל דבין אם חופה העור רוב הקיפה של החוט או חופה רק גבהו של החוט כבר מעכב המילה והרי הוא כאלו לא נימול משום דסבירא ליה דרק חוט של העטרה הוא הנקרא העטרה ולא הבשר שעלי' וכמו שנראה מלשון הטור באהע"ז סי' ה' ונאפילו אם נאמר דדעת הבכור שור דהעטרה מקרי רק החוט לפי ענ"ד מ"מ גובה העטרה פנודאי נראה דגם הבשר שעל החוט מקרי גובה העטרה אע"ג דאינו נקרא בשם עטרה לחודא ולעולם דאיכא למימר דדעת החכם הספרדי ובלא"ה קשה לי לדעת הבכ"ש מאי קמ"ל דהיקף רוב החוט מעכב פנין דאפילו במקום אחד גובה החוט מעכב ונהי דאין אני בר הכי להיות מכריע בין הרים גדולים וכבר האריף בזה בספר יד הקטנה מאוד לברר דעת החכם ספרדי ע"ד שהבאתי לעיל יעיי"ש ובאמת לדינא אין חילוק בין אם הערלה או עור הפריעה יהי נשאר מהם הציצין המעכבין על אופן הנ"ל וכן נראה מפל הפוסקים וגם ממשנה עצמה דשבת דף קל"ז דסיים כל מי שלא פרע כאלו לא מל פנין דהלממ"ס הי' כל שלא נפרע כאלו לא נימול א"כ גם לענין זה דציצין המעכבין נאמר.

ועכשו אנו באין לנידון דמעלתו נ"י דכבר כ' שדברים אלו צריכין להראות בראיית עין בפני מזהלים מומחים מ"מ לפי הנ"ל מפל דברייהם נראה דחויטי העטרה מעכב או מעור הערלה או מעור הפריעה ולדעתי יש נפ"מ אם אמנם כבר פתבתי דאין חילוק בין פריעה למילה בעצמה דלתרוננייהו מקרי מילה מ"מ ממה שנראה מלשון המשנה שבת דף קל"ז ע"ב ומדברי המפורשים

דצריף לחתונה כל עור המילה עד למטה מהעטרה ואם נמשך אח"כ מעורר שלמטה למעלה הוא הנקרא נמשך ואסור מדרבנן כדאיתא ביבמות דף ע"ב אב"ל אם נשאר מעורר הערלה שלמעלה נהי דאם דחקו למטה ונשארת למטה הספים מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל דמהני וגם אני הארכתי (בתשובה הקודמת) בזה (ועיין ג"כ בתשובה רמ"ב לעיל) אב"ל אם נמשך העורר שלמעלה מן הערלה אלא שנדחק למטה ואח"כ שוב חזר למעלה וא"כ איגלאי מלתא למפרע שמה שדחק למטה לא הי' עומד להתקיים וכאלו לא הי' שם למטה.

נ"ל מלשון המשנה והפוסקים דבכה"ג צריף תיקון מה"ת (ונהי דביבמות ע"ב מוכח דמשוה דרבנן דאל"כ הו"מ לאוקמין שם בכה"ג וכמו שמקשין גם על הטו"ז דס"ל בנולד מהול הוי משוה דאורייתא מ"מ לפי הנראה מלשון המשנה והמפרשים דבכה"ג משוה דאורייתא וצ"ע) וכל זה בעור הערלה אב"ל בעור הפריעה שא"צ לחתונה אלא שפורעין אותו ומושכין אותו למטה א"כ עשה כדיו וכדת בכה"ג נראה דאם נמשך אח"כ למעלה צריף רק תיקון מדרבנן אם הי' מתוקן מעיקרא כדינא פו נראה לי סבא לחלק וא"כ מי שפונדאי לא הי' מתוקן מעולם ועתה הקיר החוט הערלה או החוט הפריעה או שבמקום אחד רוב גובה העטרה נשאר ציץ צריף לחתונה באזמל מה שאפשר לתקן.

אכן אם יש ספק אם הי' כדינו נ"ל דיש סבא לחלק דאם עור הפריעה מקפת החוט איכ"ל דהוי ס"ס אב"ל בעור הערלה שרגילין לעשות חתונה קטן אלא שדוחקין אח"כ העור למטה זה צ"ע אי מקרי ס"ס ולכך בנידון שלו בנודאי צריף להראות למוהלים מןמחים ולדעתי יכולין לתקן זה בלי חתונה באזמל אב"ל אם עור הערלה שצריכין לחתונה עלה למעלה לא נוכל לסמוך על ס"ס וצריף לישאל שאר רבנים מובהקים ולעשות עפ"י רופאים ג"כ אם הוא דבר שיש לחוש אם אין בו סכנה שאין לה דבר כו' וכתוב וחי בהם פו נראה לפי ענ"ד ואחתום בברכה המשולשת דברי ידידו הדו"ש הק' משה שיק מבפזאוווע תשובה רמ"ז במכתב שוצ"ה מכתב קכ"ה הביא שם להסתפק בנכרית מעונברת שנתגיירה אי רשאים למול את בנה בשבת וכ' שם הרב.

הגאון מו"ה יעקב עטלינגער נ"י דאע"ג דהריטב"א מפרש ביבמות דף ע"ח נכרית מעונברת שנתגיירה בנה א"צ טבילה שגם מילה א"צ הן כדי לכנוס בכרית אלא שדינו כפון זכר ישראל ולדבריו שפיר נימא דמוהלין אותו בשבת מ"מ הא הרמב"ן בחידושו לביבמות פליג על זה וסובר דצריף מילה אח"כ ורק הטבילה עלה לו במעי אמו ומכאן הוכיח דטבילה קודם מילה נמי מהני לגר וא"כ לדבריו אסור למולו בשבת והואיל ואין הדבר מוכרע אין למול מספיקא.

עכ"פ פשיטא לי' דלהריטב"א מהלין אותו בשבת. ולענ"ד יש לדון לכאורה דגם לדעת הריטב"א אין למול אותו בשבת דהנה התוס' בכתובות דף י"א ע"א ד"ה מטבילין כ' ב' תירוצים אי גירות גר קטן מהני מן התורה או רק מדרבנן וכ' הב"ח ביו"ד סי' רס"ח סעי' ט' דאין להקל לענגן מעשה לחשובו כגירות מה"ת להקל ונהי שכ' התוס' שם דבנכרית מעונברת שנתגיירה בנה גר מן התורה לכ"ע מיהו נראה דהיינו אי עובר ירך אמו וכן מבואר בלשון הריטב"א בכתובות שם אב"ל למ"ד דעובר לאו ירך אמו א"כ שוב צריכין לומר דאמו זכתה עבדו א"כ שוב לפי תי' הראשון של תוס' דמהני רק מדרבנן וכ"כ בהפלא"ה שם וא"כ אפילו א"צ מילה לגירות מ"מ פיון דהוא רק מדרבנן איך נימול אותו בשבת וממילא אסור למולו בשבת גם להריטב"א ונהי דהריטב"א מסיק שם בכתובות דגר קטן מהני מן התורה מ"מ לפי מ"ש הב"ח הנ"ל לדידן יהי' אסור.

אָמַנְם גּוּף הַדָּבָר קִשְׁיָא דא"כ אַפְתִּי תִקְשָׁה לְמַ"ד עֲנֹבֵר לָאו אִמּוּ הָאִיךָ מְפָרֵשׁ לְקָרָא דוֹאָם אִין לְאִישׁ גּוֹאֵל דְּהָרִי דְרָשׁ זֶה שְׁדָרְשׁוּ חֲכוּ"ל דְּאִישׁ אַתָּה צָרִיךְ לְחַזוֹר אֲבָל קָטַן אִין אַתָּה צָרִיךְ לְחַזוֹר עֲלִיו אִם יֵשׁ לוֹ גּוֹאֵל הוּא דְרָשׁ גְּמוּר לִכ"ע (עֵינִין סְנֵהֲדֵרִין דָּף ס"ח) וְעֵינִין בַּהֲפֵלֵא"ה נְיוֹמֵר תְּמַהֲנִי שְׁמַצְאֵתִי בְּלִשׁוֹן הָרָא"ש הַמּוֹבָא בִּשְׁמ"ק שֶׁם דְּכַתְּבַת דְּמִן שְׁפַחַת לָהּ בְּמַעְנוֹבְרַת דְּמַהֲנִי בַכּה"ג מַה"ת וְהוּא תְּמוּהָ פִּינּוֹן דְּרַק אִמּוּ זְכָתָה עֲבוּרוֹ וְאִין זְכִי מַה"ת לְקָטַן א"כ אִיךָ .

מַהֲנִי זֶה מַה"ת . וְנִרְאָה דְיֵישׁ לִישָׁב אִי נִימָא כַּמ"ש הַמְשָׁאֵת בְּנִימִין הַמּוֹבָא בַּמַּג"א סִי תַמ"ח דְּגוּי לְגוּי נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ וְגַם בְּגוּי י"ל דְּאִין שְׁיִיךָ קְטַנּוֹת דְּאִין שְׁיַעוּרִין לַב"נ וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ט מֵהַלְכוֹת מְלָכִים דִּין ט' וְנִהִי דְהִיכָא דְבַעֲי' דַּעְתּוֹ כֹּל זְמַן שְׁאִין בּוֹ דַּעַת לֹא שְׁיִיךָ בִּי חַיּוּב עֵינִין בְּתִשׁוּבַת מְרַן הַגָּאוֹן חַת"ס סִי שִׁי"ז אֲבָל הִיכָא דְלֹא כַפִּי דַּעַת שׁוּב תְּלִיָא בְּכָלֵל שְׁיַעוּרִים וּלְב"נ לֹא נֶאֱמָרוּ שְׁיַעוּרִים וְא"כ שׁוּב אִיכ"ל דְּאִמּוּ הַנְּכָרִית זְכָתָה עֲבוּר הָעֵיבוּר וְנִכְנַס עֵי"ז לְדַת יִשְׂרָאֵל אַע"ג דְּשׁוּב אִין שְׁלִיחוֹת לוֹ מ"מ פִּינּוֹן דְּמַעֲיָקְרָא הִי לוֹ שְׁלִיחוֹת מַהֲנִי לְפִי עַנ"ד מִפְּחַ כ"ש מַמ"ש הַתּוֹס' דְּאִפִּילוּ אִם אַח"כ פְּשָׁא לְכָלֵל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ זְכִי אֲמָרִינֵין דְּתַרְנוּנְיָהּ בְּהַדְדִי קָאֵתוּ מַכ"ש הִכָּא וְאֲדָרְבָּה י"ל דְּמַפְאֵן הוֹכִיחַ הַמ"ב הַנ"ל דִּינוֹ וְא"כ תְּלִיָא בְּפִלּוּגְמָא דְּעֲנֹבֵר יִרְךָ אִמּוּ וְא"כ י"ל קִנְשִׁית הַמַּג"א שֶׁם סַק"ד מֵהִירוּשַׁלַּיִם דְּאִיכ"ל דַּהֲמ"ב קָאִי אִי עֲנֹבֵר לָאו יִרְךָ אִמּוּ וְא"ש .

וְעוֹד , אֲפֻשֶׁר לִישָׁב דְּבָרֵי הָרָא"ש דְיֵישׁ לוֹמֵר דְּהֵנָּה מְבֹנָר בְּקִידוּשִׁין דָּף מ"ב דְּהִיכָא דְאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת בְּגוּי' מִסְתַּבֵּר טְפִי לוֹמֵר דְיֵישׁ שְׁלִיחוֹת וְא"כ נְהִי דְמַמְעֻטִין מְגַם אַתָּם גּוּי וְקָטַן אַפְתִּי מַנ"ל לְמַעַט גַּם בְּאִית לִי שְׁוֹתְפוֹת בְּגוּי וְאֲפֻשֶׁר דְּאִז י"ל מְגוֹ דְזָכִי לְנַפְשִׁי זְכִי נְמִי לְחַבְרִי דְהוּא סְבָרָא אֱלִוּמָתָא וּמַהֲנִי בְּהַרְבֵּה מְקוּמוֹת וְא"כ דְלָמָּא אֲפִילוּ בְּקָטַן מַהֲנִי וּלְכָךָ אֲפֻשֶׁר לוֹמֵר דְּטַבִּילַת אִמּוּ דְכִי הִיכָא דְזְכָתָה לְנַפְשָׁה זְכָתָה נְמִי לְעֲנֹבְרָה .

וְעַכ"פ לְפִי הָאִמּוּר מְבֹנָר דְּגַם שְׁרָא"ש ס"ל דְּמִיד נַעֲשֶׂה הָעֵיבוּר גֵּר מַה"ת וְא"כ עַכְצ"ל דַּס"ל כְּהַרְיָטְב"א הַנ"ל וְכ"כ הַנְמוּק"י בְּפָרְק הַחֹלֵץ בְּשֵׁם הָרָא"ה וְא"כ מְבֹנָר דְּהַרְיָטְב"א לָאו יְחִידָאָה הוּא בְּדָבָר זֶה . אֲבָל לְפִי עַנ"ד מְוֹכְרִינֵין לוֹמֵר דְּגַם לְהַרְמַב"ן הָעֲנֹבֵר מִיד נַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל עוֹד בְּמַעֲי אִמּוּ דְלְכָאוּרָה קִשָּׁה לִי טוֹבָא הָרִי מְבֹנָר בַּמַּס' בְּכוֹרוֹת דָּף מ"ו וּמ"ז דְּנִכְרִית מְעֻבְרַת שְׁנַתְגִּינְיָה אִם הִיָּתָה מְבַכְרַתְבְּנָה חֲיִיב בְּפִדְיוֹן וְכֵן פְּסָקוּ כֹּל הַפּוֹסְקִי וְאִי ס"ד דְּאִינוּ נַעֲשֶׂה גֵר עַד שְׁיִמּוּל וְא"כ הוּא כְּגַר שְׁנַתְגִּינְיָר מְחַדֵּשׁ וְכַקְטָן שְׁנוּלֵד דְּמִי וְאִין הָאִם אִמּוּ כְּלָל וְאִיךָ נַחֲיִיבָנָה בְּפִדְיוֹן וְאַע"ג דְּאִמּוּ יִשְׂרָאֵלִית לֹא שְׁיִיךָ לוֹמֵר דְּקָרִינֵין בִּי פֶטֶר רַחֵם בְּיִשְׂרָאֵל דְּכַשֵּׁם דְּצָרִיךְ לְהִיּוֹת אִמּוּ יִשְׂרָאֵלִית כְּךָ הָעֵיבוּר בַּעֲי' שְׁיִהֵל' יִשְׂרָאֵל וְהוּא פְּשוּט וְכֵן רְאִיתִי דְּפִשְׁטָא לִי לְמַהֲרִי"ט אֵלְגוּ"י בְּפָרְק יֵשׁ בְּכוֹר וְגַם יֵשׁ רְאִי לְזֶה דְּהָרִי גַם שְׁוֹתְפוֹת הַגּוּי בְּמַקְצַת עֲנֹבֵר פּוֹטֵר דְּלֹא מְקַרִי כֹּל פֶּטֶר רַחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וְתוֹס' בְּכוֹרוֹת דָּף ג' ד"ה ור"י כ' דְּבִישְׂרָאֵל מְשַׁמַּע כְּלוּל יִשְׂרָאֵל וְא"כ ע"כ דְּעוֹד בְּמַעֲי אִמּוּ לַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל וְתוּ קִשְׁיָא לִי דְּהָרִי מְבֹנָר בִּיבְמוֹת דָּף צ"ז ע"ב דְּשִׁנֵּי אַחִים תְּאוּמִים דְּהוֹרְתָן שְׁלֹא בְּקַדְוִשָׁה וְלִידְתָן בְּקַדְוִשָׁה חֲיִיבִין מְשׁוּם אֲשֶׁת אָח וְאִי ס"ד דְּבִשְׁעַת מִילָה נַעֲשׂוּ גֵר א"כ כְּקָטַן שְׁנוּלֵד דְּמִי וְאִין לְהֵם קְוֹרְבָה וְדִין זֶה פְּסָקוּ כֹּל הַפּוֹסְקִים וְא"כ קִשְׁיָא טוֹבָא עַל הַרְמַב"ן דְּסוֹבֵר דְּבִשְׁעַת מִילָה נַעֲשֶׂה גֵר וְאִי נִימָא דְּהַש"ס קָאִי לְמַ"ד עֲנֹבֵר יִרְךָ אִמּוּ א"כ מוֹכַח מְכָל הַפּוֹסְקִים מְבַכְוֹרוֹת וּמִדִּין דְּחֲיִיבִים מְשׁוּם אֲשֶׁת אָח דְּהִלְכָה פְּסוּקָה דְּעֲנֹבֵר יִרְךָ אִמּוּ : אוּ דְּמְוֹכְרִינֵין לוֹמֵר דְּגַם רַמְב"ן מוֹדָה דְּעוֹבֵר כֹּל זְמַן שֶׁהוּא בְּמַעֲי אִמּוּ וְגַם כְּשִׁנוּלֵד תּוֹדָה ח' כֹּל זְמַן שְׁאִין עֲלִיו שֶׁם עָרַל מוֹדָה הַרְמַב"ן לְהָרָא"ה פִּינּוֹן דְּאִפְתִּי אִינוּ רְאוּי לְמוּל הַגּוּי כְּנִקְוָבָה וּמַהֲנִי לִי לְהִיּוֹת יִשְׂרָאֵל בְּטַבִּילָה לְחוּד אֲבָל בְּיוֹם הַח' שְׁפָכֵר הוּא רְאוּי לְמוּל בְּזֶה פְּלִיגוּ הָרָא"ה סוֹבֵר הוֹאִיל וְאֲשֶׁתִּי וְאֲשֶׁתִּי וְרַמְב"ן סוֹבֵר

דלא אמרינו פון אלא השתא דאפשר צריף למולו ולהכניסו בפרית ושלא יהא פמוחה ואי נמול
באמת הוא גר מעיקרא פון נראה לפי ענ"ד מןכרח: וראיתי בב"י חו"מ סי' ל"ג דמסתפק לי
בנתגיירה מעוברת אי חשיבו פאחים לענין עדות ותמה הש"ך שם ס"קז עליו מסוגיא הג"ל
דחייבין משום אשת אח וכן הספיק באו"ת שם ותו נראה לי ראי' מת"כ ריש פרשת תזריע דרשינו
ואשה פי תזריע לרבות זרת ומשוחחרת וכן הביאו בש"ס יבמות דף ע"ד ופסקו הרמב"ם וע"ז
נאמר דוביום השמיני מול ודרשו אפילו בשבת א"כ מבואר דנכרית מעוברת שנתגיירה בנה
נימול בח' ואפילו בשבת ומטעם זה נוכל להבין הא דפסק הרמב"ם בפ"א ממילה דין י' דלענין
מקנת פסוף להיות נימול בשבת בעי' דווקא שאמו טמאה לידה ומכל הראיות הג"ל נראה לפי ענ"ד
דגם הרמב"ן מודה דהוא גר במעי אמו ומטעם הג"ל דעד היותו ראוי לימול גם הרמב"ן מודה
להרא"ה דחשוב פאשה ואם לא נימא פון צריף לומר ע"כ דפסקינו עובר גרף אמו ובגוף הדין אי
קי"ל עובר גרף אמו אין ההלכה מבןרת ברמב"ם שדבריו סותרין זא"ז ועיין בלח"מ בפ"ז מה'
עבדים דין ה' ואין פאן מקומו פל הג"ל נראה לפי ענ"ד להלכה ולא למעשה בפרט שראיתי בש"צ
הג"ל שכו' שבס' נחלת בנימין האריף לאסור המילה בשבת וספר זה אינו בנמצא פה ולא אדע מה
כו' בזה ועל מה ראיותיו הטבעו והנראה לפי ענ"ד פתבתי: שוב בא לידי ספר נחלת בנימין וראיתי
שקרב הגדול מהר"מ קארגוי זצ"ל הביא ג"כ ראי' זו מיבמות דף צ"ז ע"ב ודחה דאיכ"ל דלעולם
בעיני גירות בשעת מילה ומ"מ אית בי' מקצת דין ישראל מפח אמו שנתגיירה ואיפא מקצת
קורבה ולפי ענ"ד א"א לומר פון דאי ס"ד דמפח אמו מקרי מקצת ישראל ומקצת קורבא ונימא
דאחיו גם מקצת אחיו בכלל אם פון קשיא מאי פריף ביבמות דף ע"ח ע"א למה מצרי שני שנישא
מצרית ראשונה בנה שני נימא דגם מקצת בכלל דמקצת מצרי שני נימא דאסור פמו דאמרינו
ריש אותו ואת בנו דשה אפילו מקצת שיה: ועוד יש להביא ראי' מת"כ פ' קדושים והובא
בירושלמי פי"א מיבמות הלכה ב' פלוגתא דריה"ג ורע"ק אי חייב פון גירות על קללת אמו ומוקי
לה שם בירושלמי בהוראתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה ופשוט דיש שם ט"ס בירושלמי וצ"ל
דבהורתו ולידתו שלא בקדושה מודה ריה"ג דאינו חייב על קללת אמו דאיף גחייבנו על אמו
ובכל דיני תורה ולענין קורבא אמרינו דאינה נקראת אמו פלל ודברי הפני משה תמוהין שם
עכ"פ פיון דמוכח משם דבלידתו בקדושה חשבינו לה פאמו מוכח דמיד נעשה גר במעי אמו
ונראה דמטעם זה נקט הפלוגתא בגירות ולא בשפחה שנשתחררה בעודה מעוברת לרבותא
דאפילו בגירות העובר נעשה גר ועכ"פ גם מזה מוכח דמיד בשעת טבילה נעשה גר ופסקו
הרמב"ם בפ"ז מממרים ובטור וש"ע וא"כ מוכח דקי"ל דנעשה גר מיד וראיתי בס' הג"ל שלא
הביא שום ראי' לאסור אלא שקרב הגאון מוה' וואלף זצ"ל כ' ראי' ממה שאמרו בכתובות
בישראל למעט גר שהורתו שלא בקדושה וזה אינו דאפילו חשבינו לי גר במעי אמו מ"מ לא הוי
פולו ישראל מעלי' שהרי נזרע בגיותו נהי דלינא דינו פישראל מ"מ לא נקרא פולו ישראל והוא
פשוט: תשובה רמ"ח בש"צ מכתב קכ"ד וקכ"ה כ' לפלפל אי רשאין לימול פניו של ישראל שיש
לו מנכרית שנשא לו לאשה אבל אינו מבואר שם פל הצורך מקדם הספק וכללי הספיקות ולכן
אבאר הנה דין זה נתחלק לכמה ספיקות (א) אם אביו מביאו לימול וליטבול פדין מ"מ יש לדון
ולומר דאין רשאין למולו עפ"י מ"ש התויו"ט בסוף פ"ג דקידושין משנה י"ג דלכה נקט שם ממזר
נושא שפחה ולא נכרית משום דאין פידו לגייר דאין מטבילין גר קטן ע"ד ב"ד כמ"ש התויו"ט
בפ"ד דכתובות מ"ג דווקא פאם אמו הביאתו לגייר וא"כ שמה נקרי ואע"ג דבכתובות
דף י"א ע"א מבואר דאם האב מביאו לגייר לא גרע מאמו וצריף לומר פוננת התויו"ט דישראל

הבא על הנכרית דלא נקרא פלל בנו וכבמעי בהמה דמאי ולא חשיב הוא פאביו גם לענגו זה וכינון דלא חשוב פלל פאב לא מהני הבאתו ואין הב"ד רשאין לגיירו פל זמן שלא הביאוהו אבותיו או אם בא בעצמו לתפוע גירות ואפילו בדיעבד לא מהני הגירות לדעת המרדכי בכתובות שם וכן הספיקם הב"ח בסי' רס"ח ותמה על הר"ן שכ' בכתובות שם דבדיעבד מהני עכ"פ לפי דעת התו"ט הנ"ל לכתחילה אין לגיירו וכ"כ הפנ"י שם דמסתמא בתר אמו גרור מיהו פנונת הפ"י י"ל פינון דיכול למחות פשיגדל וכינון דמסתמא בתר אימין גרור וימחה לכשיגדל ואין ביד הב"ד לגיירו בע"כ וא"כ אין ראיות התו"ט מןכרחת ולעולם דחשיב לענגו זה פמו אביו: מיהו אם האם ג"כ מרנצה למולו אפילו להתו"ט י"ל דרשאין אע"ג דהאם נשארת נכרית כ' השמ"ק בכתובות דף י"א דמהני אם אמו הביאתו לגייר וגם מהראיות שהביאו התוס' בסנהדרין דף ס"ח ד"ה קטן דגירות קטן מהני ממאי דדרשינו מהחיו לכם דגירות פחותה מבת ג' מותרת לכ"ג ואע"ג דאבותיהם לא הביאו אותם לגייר ופחות מבת ג' לא שנייה דהם שאלו מעצמן ובקשו להתגייר וע"כ דאפילו בכה"ג מהני בדיעבד וזה נראה ראיות הר"ן ולא קשה מאי שהקשה הב"ח מנ"ל והא דאין מגיירין לכתחילה נראה משום דחשיב לי' פגזל גוי דגם לגוי יש דין על פניו דגוי יורש אביו ובגירות פאלו נוטל ממנו וממשפחתו לכך לכתחילה לא יעשה זה בלא רשותם וא"כ בנדידון שאלנו דהוא ברשותם שפיר יוכל לגיירם: אמנם עדיין יש לדון מטעם ב' שהשמ"ק כ' בכתובות שם לחד תי' דווקא מטבילין אכל מילה איכ"ל דחשיב חוב משום צערא דגופא וכ"כ בהפלאה שם וא"כ אין מלין מיהו הטור והש"ע ביו"ד סי' רס"ח שינוו לשון הש"ס וכ' דקטן מגיירין וכללו גם המילה וכן הביא הטור בשם בה"ג דקטן מלין אותו עפ"י דעת אבותיו וא"כ ג"כ לא חילק בין מילה לטבילה וגם לא מסתבר פלל לומר דמשום צערא דגופא לא חשיב לי' זכות דהרי ערלה מאוסה היא שנתגנו בה הרשעי' וכמו דמבואר בנדרי' דף ל"א ע"ב ומי שעלה לו גימה הרי זכות הוא לו לחתכו ואדרבה המילה פשיטא דזכות הוא מטעם מאוסה ולכך איכ"ל דנקט מטבילין וא"כ גם מטעם זה אין ראי' לאסור: נעמה נבוא לחילוק הג' [לברר אי בעי' ג' הרי אמרו ביבמות גר צריף ג' דמשפט פתיב בי' וכ' הטור פל עניני גירות הקבלה ומילה וטבילה צריף בפני ג' והוא מדברי הרמב"ן וכ' הב"ח שם בסי' רס"ח דמדברי הרי"ף והרמב"ם וסמ"ג נראה דלא בעי' במילה ג' ושנים איכ"ל דבעי' לעדים הואיל והפירושו בגוי (ומ"ש בש"ע שם סעי' ג' דלהרי"ף והרמב"ם אי מל בפני ב' לא מהני קשה וצ"ע) ולבסוף מסיק דלכתחילה יש לחוש להרמב"ן וטור להצריף גם במילה ג' והנה אי הנה ג' צריכין להיות גמירי הנה פבר הוכיחו התוס' ושאר ראשונים דלא בעי' מןמחין או משום דשליחותן של קמאי עבדין או משום דכתיב לדורותיכם עיי' בזה בתוס' קודשין דף ס"ב ד"ה גר אכל אי בעי' גמירי הש"ע בסי' רס"ח סעי' ג' פתב דבעינו ג' הפשרים לדון ובחו"מ סי' ג' סעי' א' פסק דג' הדיוטות פשרים לדון וכ' הרמ"א שם דבעינו שיהא חד מינייהו גמור והטור הביא שם בשם הרמ"ה דבעי' ג' גמירי: אמנם פי' גמירי נראה דצריף שיהי' גמיר ויודע סברות באותו דבר שאנו דנין בו וראי' ברורה לזה מלשון רש"י בסנהדרין דף ג' ע"א ד"ה דגמר ששמע מחכמים הלכות דין מלנה וא"כ הה"ד פאן צריכין שידעו דין גירות וצריכין שידעו מה צריף להודיע לו בעיקרי המצוות וא"כ צריכין שיהיו לומדים ת"ח ולכך שפיר אמרו בקידושין דף ס"ב מי יימר דמזדקו לי הני ג' וזה פנונת הרשב"א ביבמות דף פ"ח ומינשב מאי שהקשה עליו השעה"מ פי"ג מאיסורי ביאה וכינון דבעינו לכתחילה ת"ח שפיר שנייה מי יימר דמזדקו לי מיהו פל זה בקבלה ובשעת טבילה דצריף שוב להודיע שנית המקצת מצוות אכל בשעת מילה אם פבר הודיעו לו וקיבל עליו מקודם לפני ג' או פגר קטן דלא שנייה קבלה ואינו

מעבב כמ"ש השמ"ק בכתובות דף י"א א"כ צריכין רק שיהא גמיר דין למול פראוי לשם גירות ולברך הברכות הראויות פן נראה לפי ענ"ד: והנה פל זה לכתחילה אבל בדיעבד הביא הש"ע סי' רס"ח סעי' ג' דיעה הראשונה בסתם דאפילו בפני קרובים ולפי"ז ע"כ סובר הרמ"א דשנים לאו דווקא וכמ"ש הש"ך שם ס"ק ו' ולכאורה יש להביא ראי' לזה דהרי גירות ילפינן ביבמות דף מ"ו מאבותינו דכשם שנכנסו הם בברית פן אנו ואצל אבותינו לכאורה לא הי' שייך ב"ד שהרי פולם היו עדיין פגוים ובפני מי יקבלו ויפנסו בברית מיהו יש לדחות דנהי דאין דנין אפשר משאי אפשר מ"מ היכא דא"א פגון בזה"ז שפיר מקבלין ולפי"ז מאי קשיא להו לתוס' קידושין דף ס"ב ד"ה גר וכו' וכן הקשו שאר הראשונים דבזה"ז דליכא מןמחין האיך מקבלין הא אי אפשר שאני וצ"ל דהתוס' ס"ל דגם באבותינו היו חשיב ב"ד אע"ג שפולם היו פני נח מ"מ הי' ב"ד שלהם חשיב כב"ד או בפשע קבלת התורה הפל בהדי הדדי קאתי מ"מ לפי מאי שתי' התוס' בשם ר' נתנאל משום דכתיב לדורותיכם אפתי אינו מוכרח רק לדורות דאי אפשר אבל לעולם אם הי' אפשר במןמחין ליבעי מןמחין ובזה מיושב קושית השעה"מ פי"ג מאיסורי ביאה על רבינו נתנאל דאיך ס"ד ביבמות דף מ"ו ע"ב דקאמר דש"מ דבעי מןמחין הא כתיב לדורותיכם ולהנ"ל לא קשה דלדורות אי אפשר שאני וא"ש: ועדיין נשאר לן לברר אם נימול אותם לפי המבואר שם בפשאלה היינו שאין האבות מניחין אותם לטבול רק למול א"כ עדיין הן פגוים דאין גר עד שימול ויטבול ובנודאי הא לא קא מפעי' לן אפילו לפי מ"ש הרמ"א סוסי' רס"ג דאין למול לגוי שלא לשם גירות מ"מ ה"א שאני דהרי לשם מצוה מל ובלא"ה הש"ך הכריח דזה אינו ומותר למול מ"מ נראה דלא מברך דנהי דמ"ו הגאון בתשובת חת"ס סי' רנ"ג העלה דעל טבילת ומילת גר קטן נוכל לברך אע"ג דבידו למחות מ"מ סמכינן ארוב וחקקה פנין דזכות הוא לו בנודאי לא ימחה משא"כ פאן דהרי בכל מילה של גר יש להקשות איך מברכין נחוש דלמא יחזור וכמו שחששו קצת פוסקים שלא לברך קודם קידושין כמו שהובא באהע"ז סי' ל"ד וצריך לומר פנין דכבר קיבל על עצמו המצוות והניח עצמו למול חקקה שלא ישנה את דעתו ושפיר מברכין אבל פאן אם לא נדע אם יניח לטבול את פניו אין לברך ואם מניחם לטבול מברכין כמו בשאר טבילות גרים פדאי'תא ביו"ד סי' רס"ח ולא כמו שמברכין במילת בן ישראל פן נראה לפי ענ"ד תשובה רמ"ט בעזה"י אור ליום ה' פ' בלק תרל"ה לפ"ק חוסט יע"א: החיים והשלום וכל טוב לאהובי ש"ב תלמידי הרב המאוה"ג המופלג מוה' שלמה שיק נ"י אבדק"ק קארציג יע"א: מכתבה בשבוע העברה הגיעני ובו נשאלתי לחוות דעתי בעובדא דאתא ליך באשה אלמנה אחת נישאת לגוי בחוקיהם ציפילעהע וכמה התראות שהתרו בה מקודם ולא הועיל פלום להפריצה ההיא ויש לה ג"כ בן מבעלה הראשון ופלפל מעלתו נ"י לדעתה שלא להניח למול אם יהא לה בן מן הערל ולא מפעי' בשבת דנראה לה דאסור וכמ"ש הש"ך וטו"ז ביו"ד סי' רס"ו במומר שיש לו בן ממומרת אלא דאפילו בחול אין למולו מדנקט דווקא מומר משמע אבל גוי שיש לו בן מישראלית אפילו בחול אין למולו והאריך מעלתה בזה ועוד דאפ' אם עפ"י ד"ת מלין אותו מ"מ הרי החיוב לעמוד בפרץ נגד אותה מרשעת ובפרט בדור פרוץ הזה שיש לחוש טובא שגם אחרים ילמדו ממנה לעשות התועבה הזאת אין לנו לחוש אפילו אם תשתמד לגמרי במבואר ביו"ד רס"י של"ד וראוי לגרשה מביהכ"נ ונשאל ליטן לה שוחט וכל מאי דאפשר להרחיקה מדת ישראל פי אין לה חלק ונחלה בקרבינו ובהתלהבות גדול כ' דברים פאלה והארבת בזה והאמת נכון הדבר שהתועבה הגדולה הזאת ראוי' שתעורר לבני ישראל לעמוד בפרץ פאפשר ובואר לקמן א"ה: ולדינא אני אומר הנה מבואר בש"ע אה"ע רס"י ט"ז דנישאת לגוי בדרך חיתון

לְקִיטָה מִן הַתּוֹרָה וְרַמְ"א שֵׁם שֶׁכ' דִּישׁ חוֹלְקִין בְּשָׂאָר אֲנוּמוֹת פְּכָר פְּתִבְתִּי בַמְקוֹ"א דְּוֹנְדָאֵי גַם הַטּוֹר מוֹדָה דִּישְׁרָאֵלִית לְגוּי וְגוּי' לִישְׁרָאֵל הֵם אֲסוּרִים מִן הַתּוֹרָה דְּהָרִי מְבוֹאָר בְּעֶזְרָא ט' שְׁהָרְעִישׁ פֶּל יִשְׂרָאֵל עַל זֶה וְאָמַר שְׁחֻטָּאוּ לֵה' וְלֹא שְׁמָרוּ מִצְוֹתַי בְּנוֹתֵיכֶם לֹא תִתְּנוּ לְבָנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם אֶל תִּקְחוּ לְבָנֵיכֶם וְאֲמַרְיִנוּ בְּסִנְהֶדְרֵינוּ דָּף כ"ב ע"ב דְּפָרִישׁ שֵׁם בְּכִיּוּצָא בְּזָה עַד דְּאֵתָא יְחֻזְקָאֵל מֵאֵן אֲמַרָה הָא אֵין גְּבִיא רִשְׁאֵי לְחֻדְשׁ מַעֲתָה דְּבָר אֱלָא דְּהוּי הֶלְכָה לַמַּמ"ס אֲתִי גְּבִיאִים וְאִסְמְכִינְהוּ אֲקָרָא וְכָבַר בִּינְאָר הֶרְמֶב"ן בְּמִנְיֵן הַמִּצְוֹת שְׁוֹרֵשׁ כ' דְּכָל שְׁנֵאָמַר בְּגְבִיאִים דְּרָף צִוּוּי הוּא מַה"ת וְהֶלְכָה לְמִשְׁה מְסִינֵי וְיִשְׂרָאֵל שְׁנֵשָׂא נְכָרִי מְכָל הָאֲנוּמוֹ' קְנָאִים פּוֹגְעִים בּוֹ וְאִם לֹא פִגְעוּ בּוֹ קְנָאִים חֲיִיב פֶּרֶת וְיִשְׁרָאֵלִית לְגוּי ג"כ דַּעַת רַבִּינוּ אֲבָרְהָם בְּהִגְהוֹת מְרָדְכִי פ' הַחוֹלֵץ דְּקְנָאִים פּוֹגְעִין בּוֹ וְעֵינֵין בְּבֵרֵכ"י בַּה"ע ס' ד' סְעִי י"ט שְׁהִבִּיא פֶּלְפּוֹל אַרְוֶף בְּזָה שְׁהַשִּׁיגוּ עַל ר"א הַנְּ"ל מִשּׁוּם דְּאִשְׁהָ קַרְקַע עוֹלָם וְהֵבֵרֵכ"י כ' לְתַרְזֵן דְּזָה דְּאֲמַרְיִנוּ קַרְקַע עוֹלָם הוּא דְּוֹנְקָא אִם נֶאֱנָסָה וְכַרְמֶב"ן וְחִידוּשֵׁי הָר"ן וְנִימוּקֵי יוֹסֵף סו"פ סוֹרֵר וּמוֹרָה הֶאָרִיכוּ בְּזָה מ"מ כִּיּוֹן דְּקִי"ל דְּלֹא עָנַשׁ אֱלָא א"כ הִזְהִיר וְדַעַת הֶרְמֶב"ם אִפִּי בְּכַרְתִּי אֲמַרִי כֹן וְאִי ס' ד' דְּלֹא תִתְחַתֵּן קָאֵי רַק אִז' אֲנוּמוֹת אִיף אֲפִשֵׁר דְּחִיבִין פֶּרֶת בְּבָא עַל הַנְּכָרִית הָרִי לֹא הִזְהִיר וְע"כ לְדַעַת הֶרְמֶב"ם דִּילְפִינֵן לְכָל הָאֲנוּמוֹת מְלֵא תִתְחַתֵּן וְעַכ"פ לְדַעַת הַטּוֹר הֶלְכָה לַמַּמ"ס הוּא וְעַל הַתּוֹעֵבָה הַגְּדוֹלָה הַהוּא פְּכָר צוֹנֵחַ הַגְּבִיא מְלֵאכִי בְּגִדָה יְהוּדָה וְכו' וְעַכ"פ לַכ"ע הוּא אִיסוּר דְּאֲוִרִיתָא וְעֵבִירָה חֻמוּרָה.

וְכַגּוּף דְּבָרֵי הֵבֵרֵכ"י הַנְּ"ל אֲמַרְתִּי לְזָה שְׁוֹרֵשׁ הַפְּלוּגְתָא בִּיבְמוֹת דָּף מ"ה אִי הַנּוֹלֵד כְּשֶׁר דְּלָמ"ד כְּשֶׁר ס"ל דְּבַעֲיָנִין דְּוֹמִיא דְּאִשְׁתֵּי אָב דְּלַכ"ע תְּפָסוּ בַּהּ קִידוּשֵׁין רַק לְמִי שְׁאֲסוּרָה וְקִשָּׁה דְּהָא מ"מ גַּם הִיא מְוֹזְהֶרֶת כְּמוֹ הוּא אִם נַעֲשִׂית מְרָצוּנָה דְּלָה יֵשׁ קִידוּשֵׁין וְלְגוּי אֵין קִידוּשֵׁין וְע"כ נִרְאָה לִי דְּבָזָה גּוֹפְנִי פְּלִיגוּ מֵאֵן דְּסוֹבֵר דְּהַנּוֹלֵד מְמֹזֵר ס"ל כְּפִנְשֵׁין וּמ"ד הַנּוֹלֵד כְּשֶׁר סוֹבֵר דְּהִיא קַרְקַע עוֹלָם וְהָגוּי אֵינּוּ ב' קִידוּשֵׁין כֹּן אֲמַרְתִּי לְהַסְבִּיר הַפְּלוּגְתָא וְלַכ"ע הָאִיסוּר הַהוּא גְּדוֹל מְאֹד שְׁהָרְעִישוּ עָלָיו הַגְּבִיאִים מְלֵאכִי וְעֶזְרָא כְּמִבְּוֹאָר שֵׁם.

וְלִדְיָנָא קִי"ל דְּנְכָרִי וְעֶבֶד הֶבָא עַל בֵּת יִשְׂרָאֵל הַנּוֹלֵד כְּשֶׁר אֱלָא שְׁהוּא פְּגוּם לְכַהֲנֹנָה וְהֶרְמֶב"ן מְסַפֵּקָא לִי וְאוּמַר דְּאִסוּר מַה"ת וְדִינוּ כְּחֻלָּל וְכֹן אִם הִיא בֵּת הִיא חֻלָּלָה וְלִי"א הוּא רַק פְּגוּמָה לְכַתְחִילָה שְׁרָאוּי לִישְׁרָאֵל כְּשֶׁר לְהַרְחִיק עֲצָמוּ מִבְּנִים כְּאֵלוּ כְּמוֹ שְׁהָאָרִיף הַב"ש בְּסִי' ד' ס"ק ב' וּמְבוֹאָר בְּש"ס דְּאִפִּילוּ בְּנִישְׁאֵת דְּרָף חִיתוּן בְּמִקּוּם שְׁעוֹבְרָת לַכ"ע בְּלָאוּ אִפִּי"ה הַנּוֹלֵד כְּשֶׁר כְּמִבְּוֹאָר בְּקִידוּשֵׁין דָּף ס"ח ע"ב דְּמִקְרָא דְּלֹא תִתְחַתֵּן עֲצָמוּ יִלְפִינֵין דְּמִקְרִי בְּנָף וְהַנּוֹלֵד כְּשֶׁר אַע"ג דְּנִישְׁאֵת וְעִיבְרָה בְּעֵבִירָה אֱלָא שְׁפָכַר הָאָרִיף בְּשַׁעַת מ"פ ט"ו מְאִיסוּרֵי בִיאָה דִּין ג' שֵׁם הִבִּיא דַּעַת רַש"י וְתוֹס' דְּצָרִיף גִּירוֹת דְּהַנּוֹלֵד כְּשֶׁר הִינּוּ אִם יִתְגַּיֵּיר וְכֹן כ' רַש"י בְּקִידוּשֵׁין דָּף ס"ח ע"ב וְכו' שֵׁם הַרַש"א דְּדְבָרֵי רַש"י סוֹתְרִין אֶהְדְּדִי וּמ"ש בְּדָף ע"ו גְּבִי עֶבֶד וְשִׁפְחָה שְׁנִתְעַרְבוּ בֵּין הַכּוֹתִימִים כ' דְּעִיקָר הָאִיסוּר מִצַּד הַשִּׁפְחָה וּמִצַּד הָעֶבֶד הַנּוֹלֵד כְּשֶׁר גַּם דְּבָרֵי הַתּוֹס' שֵׁם בְּדָף ע"ה ד"ה ר' יִשְׁמַעֵאל כ' דְּשָׂמָא י"ל דָּאֵם הַנּוֹלֵד כְּשֶׁר אֵין כ"כ חֻשׁ כִּיּוֹן דְּהַנּוֹלֵד הוֹלֵף אַחַר הָגוּי וְכָבַר הָאָרִיף הַרַש"א בְּדְבָרֵיהֶם.

וְלַעֲנַ"ד לִישֵׁב דָּאֵין כְּאֵן סְתִירָה וְגַם דְּבָרֵי הַתּוֹס' נִרְאִים לִי נְכוּנִים דְּשְׁוֹרֵשׁ פְּלוּגְתָא זֹו נִרְאָה לִי דְּתִלְיָא בְּסַפֵּק שֶׁכ' הַפַּמ"ג בַּה' תַּעֲרוּבוֹת אִי הִיִּתֵר שְׁנִתְעַרְבַּ בְּתוֹף הָאִיסוּר אִי נִימָא דְּנִהְפָף לְהִיּוֹת אִיסוּר כְּגוֹן מִצָּה שְׁנִתְעַרְבַּ בְּתוֹף חֻמְזִין וְכֹן הוּא בְּסַפֵּר מְנַחַת חִינּוּף וְכו' גַּם קִי"ל דְּדְבָרֵי שֵׁישׁ לוֹ בְּעָלִים לֹא שִׁינְיָה בִּי בִּיטוּל וְזָה נִרְאָה סְבֵרַת רַש"י דְּנִהֵי דְּזָרַע דִּינָה כְּשֶׁר אֲבָל הַזָּרַע דְּאִתִּי מִדִּידִי' לִילָא דְּאִפְקִירְנָהוּ רַחֲמָנָא לְזָרַעֵי' דְּגוּי לֹא הִי' שִׁינְיָה בִּיטוּל אֲבָל כִּיּוֹן דְּאִפְקִירְנָהוּ רַחֲמָנָא נִתְבַּטַּל זָרַע

דידן' בַּזְרַע הַכֶּשֶׁר וּפְקַע מִיָּנִי שֵׁם נִכְרִי וְעֶבֶד וּמ"מ לֹא נַעֲשֶׂה בְּזֶה זְרַע יִשְׂרָאֵל וּלְכָּהּ ס"ל לְרַש"י
דְּצָרִיף גִּירוֹת מִצַּד שְׂתֵּהָלָה חֵלֶק הַנִּכְרִיּוֹת זְרַע יִשְׂרָאֵל וּא"כ א"ש דְּבָרֵי רַש"י דָּף ע"ו דְּמִיָּנִי בְּעֶבֶד
וְזָרְעוּ לֹא נַעֲשֶׂה זְרַע הַגּוֹי וְשִׁפְרִי כ' רַש"י דְּהַאֲסוּר הוּא מְשׁוּם שְׂפָחָה וּבְזֶה א"ש גַּם דְּבָרֵי תוֹס'
הַנ"ל דְּכַתְּבוּ דְשִׁנְיָא דְאִם הַנּוֹלָד פֶּשֶׁר א"כ הַנּוֹלָד הוֹלֵךְ אַחַר הַנִּכְרִי וְהַפְּנוּנָה שְׂהַחֲצִי שֶׁל הַנּוֹלָד
הוֹלֵךְ אַחַר הַנִּכְרִי וְנִהְיֵי דְאִינוּ נִכְרִי מ"מ גַּם יִשְׂרָאֵל אִינוּ וְהוּי פְּחָצִי שְׂיַעוּר פְּדֻאֲמֵרִינִין ר"פ יוה"כ
בְּיוֹמָא גַבֵּי כּוּי דְמַדְמָה לֵהּ לַח"ש וְאִינוּ אֱלָא אִיסוּר וּלְכָּהּ אֵין לַחוּשׁ לְכָל הַסְּפִיקוֹת שְׂחֻשְׁשׁוּ רַק
מְדַרְבְּנָן.

וַיֵּשׁ לַיֵּשֶׁב עַד"ז גַּם מַה שֶּׁהֵבִיא הַשְּׂעֵה"מ עוֹד מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' פ"ק דְּיִבְמוֹת שִׁכ' ג"כ דִּינוּ יִשְׂרָאֵל
וְאֵין קִדּוּשֵׁין תּוֹפְסִין וַיֵּשׁ לַיֵּשֶׁב בְּאֹפֶן הַנ"ל דְּהוּי כְּמַקְדָּשׁ חֲצִי אִשָּׁה עֵינִין בְּגִיטִין דָּף מ"ג וְתוֹס'
בְּחֻלִּין דָּף ע"ט ע"א ד"ה מַהוּ דְתִימָא וְכו' דְמִצַּד שֶׁהוּא יִשְׂרָאֵל תְּפָסִי בֵּיהּ קִדּוּשֵׁין וּמִצַּד הָאֲחֵר
דְּלֹא תְּפָסִי בֵּיהּ קִדּוּשֵׁין כ"ז שְׁלֹא נִתְגַּיֵּיר יֵשׁ לַחוּשׁ לְמַשְׁתַּמֵּשׁ בְּצַד אִשָּׁת אִישׁ וּלְכָּהּ לֹא תְּפָסוּ בֵּיהּ
קִדּוּשֵׁין וְאֵין לְהַאַרְיָה בְּזֶה בְּכָאן.

עכ"פ יֵשׁ דְּיַעוֹת בְּזֶה דְּצָרִיף גִּירוֹת. וּבַפְּתַחֵי תְּשׁוּבָה אָבֵן הָעֶזֶר ס' ז' סק"א הֵבִיא ג"כ בְּשֵׁם יַעֲרוֹת
דְּבִשׁ וְהַגָּאוֹן בְּעַל חו"ד ג"כ הַסְּפִים דְּצָרִיף גִּירוֹת וְעֵינִין שֵׁם שֶׁהֵבִיא שְׂחֻלְקִין עֲלֵיהֶן וּמ"מ פִּינִין
דְּפְלוּגְתָא הוּא וְלָמ"ד דְּצָרִיף גִּירוֹת אִפִּי לְפִי מ"ש דְּבַחַד צַד הוּא נִקְרָא יִשְׂרָאֵל גְּמוּר וְרַק מְחַד צַד
צָרִיף גִּירוֹת.

מ"מ הֵרִי מְבֹאָר בְּשַׁבַּת דָּף קל"ה דְּמַמְעֵטִינִין מְעַרְלָתוּ אַנְדְּרוּגִינוֹס דְּאֵין מוֹהֲלִין אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת וְכֵן
ק"ל בִּי"ד ס' רס"ו וְלָמ"ד דְּאַנְדְּרוּגִינוֹס חֲצִי זָכָר וְחֲצִי נְקִיבָה וְלֵהֲכִי, מְמַעֲטִין אוֹתוֹ בַּע"כ דְּלַעֲנִין
שַׁבַּת בְּעֵינֵין דְּוִנְקָא כְּלוּל וְהוּא דְּבַעֲי' כְּלוּל יִשְׂרָאֵל וּמִמִּילָא בְּן הַנּוֹלָד מְנַכְרִי שְׂפָא עַל יִשְׂרָאֵלִית
לְדַעַת מְקַצַּת הַפּוֹסְקִים הוּי רַק חֲצִי יִשְׂרָאֵל כ"ז שְׁלֹא נִתְגַּיֵּיר וּא"כ אֵין מְלִין אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת וְכָבֵר
הֵבִיא שָׁם בַּפ"ת דְּהָא דְּכַתְּבַת בְּתַפְאַרְתָּ לְמַשָּׁה בִּי"ד ס' רס"ו דְּבֵן הַנּוֹלָד לְיִשְׂרָאֵלִי מְגוּי דְּמְלִין
אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת הֵינּוּ לְדַעַת הַפּוֹסְקִי דַּא"צ גִּירוֹת מְחַדָּשׁ א"כ מְכַלֵּל סְפִיקָא לֹא נִפְקָא וּמְסַפֵּק אֵין
רְשָׁאִין לְמוּלוֹ בְּשַׁבַּת: אֱלָא דְּלְכַאוּרָה וְדַאי נִרְאָה דַּעַת רַבֵּן הַפּוֹסְקִים דְּהַנּוֹלָד כְּשֶׁר לְגַמְרִי וְלֹא בְּעֵי
גִירוֹת כְּלָל א"כ לְדִידְהוּ הִי לֵן לְזַמֵּר דְּמְלִין אוֹתוֹ אִפִּי בְּשַׁבַּת אֲמַנְם בְּזֶה יָפָה כ' מְעַלְתָּהּ נ"י דְּלְדַעַת
הַש"ף וְהַטו"ז בְּסִי רס"ו דְּמוּמְרַת שְׁהוֹלִיד מְמוּמָר אֵין מְלִין אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת דְּמַסְתַּמָּא גַּם הֵבֵן יִצְאָ
לְתַרְבּוֹת רַעָה וּא"כ ה"ה הָכָא פִּינִין שְׁהַעֲיֵדָה הַתּוֹרָה פִּי יִסִּיר אֶת בְּנֵהּ מֵאַחֲרֵי וְלֹא פְּתִיב פֶּן יִסִּיר
מְשַׁמַּע שֶׁהוּא וְנִדְאִי וּא"כ לְדִידְהוּ הוּי כְּבֵן הֵבֵא מְמוּמָר וּמוּמְרַת וְאֵין מְלִין: וּבְלֹא"ה אֲפֹשֶׁר לְזַמֵּר
לְפִי מ"ש הַתְּבוּ"ש ס' ב' אוֹת ו' דְּאִם עֶבֶר אָדָם עַל ג' עֲבִירוֹת מְפִנְרִסְמוֹת שְׁבַתוֹרָה אִיכ"ל דְּהוּי
כְּמוּמָר לְכָל הַתּוֹרָה כְּלוּלָהּ וּא"כ זֹו שְׁנִישְׂאָת לְגוּי וּמְסַתַּמָּא עֲבָרָה ג"כ עַל אִיסוּר נִדְהָ וְגַם עַל אִיסוּר
חִילוּל שַׁבַּת אִפִּי'אִינָה בְּפִרְהָסְיָא פִּינִין דְּהוּי ג' עֲבִירוֹת הוּי כְּמוּמְרַת לְכָל הַתּוֹרָה כְּלוּלָהּ וּבְאַמַּת גּוּף
דְּסוּבְרִים כֵּן צ"ע מְנָא לְהוּי זֹאת דְּאִם נִימָא דְּחֻזְקָה דְּהֵבֵן יְהִי ג"כ מוּמָר לֹא נִימּוֹל אוֹתוֹ בְּשַׁבַּת פִּינִין
דְּהוּא דִּינוּ כְּיִשְׂרָאֵל וְתִיב בְּמִילָהּ וּב"ד מְחֻזְקִיבִים אִם אֵין לוֹ אָב כַּמ"ש חַכּוּ"ל מְפָסוּק הַמּוֹל לְכֶם
כָּל זָכָר וְדוּקָא צְדוּקִים וּבִיְיִתוּתִים שְׁנַעֲשׂוּ קַהֵל וְעַמִּים בְּפִנִי עֲצָמָם הֵם אֵינָם בְּכַלֵּל לְכֶם דְּהַפְּנוּנָה
רַק עַל הַשְּׂיִיכִים לְכֶם וְכֵן מִי שְׂיִצְא מִן הַדָּת לְגַמְרִי אָבֵל הָאִישׁ אֲשֶׁר הוּא עֲדִינִין מְחֻזְבֵּר לְכַלֵּל
יִשְׂרָאֵל וְהַב"ד הֵם שׁוֹפְטִים שְׁלוֹ וְעֲלִיהֶם הַחִיּוּב לְמוּל א"כ אִפִּי' אִם נִימָא דְּמִיחֻזְקָה לֵן שְׂיִהָא הֵבֵן
מוּמָר לְמָה לֹא נְחִיב לְמוּלוֹ וְנִרְאָה דַּס"ל פִּינִין דְּמִילָהּ אֲקָרִי בְּרִית וְנִכְרָתוּ עֲלֵי' י"ג בְּרִיתוֹת וְהַתּוֹס'
בַּפ"ג דְּנִדְרִים כ' דְּמַכּוּן נִגְדָה י"ג מְדוֹת וְהַשְּׁל"ה הַקְּדוּשׁ רִישׁ שְׁעַר הָאוֹתִיּוֹת כ' דְּמַכּוּן נִגְדָה שְׁלֵשׁ

עשרה עקרים ועכ"פ נראה דבי"ג בריתות פולל דנכנס בכללן לברית תורה וכיון שנה בחדקת שיהא מומר א"כ הני לדיד' מצות מילה פאלו לא נכרתו עלי' י"ג בריתות ובשבת פ' ר"א דמילה משמע דהא דמילה דוחה שבת משום דנכרתו עלי' י"ג בריתות דכולל כל התורה ולכך במומר דבמצות מילה שלו דלית בי' חשיבות לא דחי שבת ועוד נראה להסביר דהרי פיק"נ דוחה מילה ומילה דוחה שבת וגבי מומר דאין רשאין לחלל שבת משום ספנת נפשו וא"כ קו"ח דאין דוחה מצות מילה שלו שבת: ובאמת הב"ה בב"י שם פליג על גוף הדין וכו' פיון שמחוייב במילה אפי' אם שניהם מומרים דוחה שבת וראיתי בס' העיטור פהנים וכו' דאין אנו מחזיקים שיעשה מעשה אבות ולא עוד אלא פיון שהוא מישראלית אפשר שילך אחריה משמע שמעיקרא כתב דאפילו אינה מישראלית ג"כ אפשר שלא יהא מומר ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא ומספק אין מחללין עליו שבת ומכ"ש דלפי האמור למעלה הני ה"ה דשמא פשיטת רש"י ותוס' ה"ל דצריה עדיין גירות וכל זמן לא שלא נתגזיר הני רק במקצת ישראל ואת"ל פאיך פוסקים מ"מ דלמא הטו"ז וש"ך ה"ל דבכה"ג הוא בחזקת שיעשה מעשה אב ואין מחללין עליו שבת וא"כ בונדאי אין אנו רשאין למולו בשבת.

וכל זה בשבת אבל בחול נראה לי דחייבין למולו והב"ד מחוייבין למול למי שאין לו אב וכן מבאר במל"מ בפ"א מה' מילה וס"ל ג"כ בפ"ך וטו"ז ה"ל דמחזיקין לי' שיהי' מומר ואפי"ה כ' שם להשיג על האומר דגם בחול אין מלין וכן נראה לי וגדולה מזו אמרו בבב"ב דף י' גבי חזקת דאמר לי הנביא מות תמות ולא לעוה"ב משום דלא עסק בפו"ר ואמר חזקת משום דחזא ברוה"ק דנפקו מיני' לא יהי' טובים והשיב לו הנביא בהדי פבשא דרחמנא לך מאי דאתפקיד עליה עשה והקב"ה מאי דבעי ליעבד ורק לדון על שם סופו כמו שצונו לענין סורר ומורה וגם אם התנה כמה תנאים עד שבאמת לא הי' כמעט מן המציאות שיהי' לו דין בן סו"מ וכמו דאיכא באמת מ"ד דסורר ומורה לא הי' והקב"ה צוה פן רק למען ישמעו וייראו ודרוש וקבל שחר ועיין בחינוך מצוה רפ"ח ובמצוה פ"ב ואם בפקו"נ דגוף לא אזלינן בטר אנמדנא ורוב קו"ח בפיקוח הנשמה ומי יוכל לומר דאפי' מיעוט ליכא שיעמוד באמונתו ושמענו כמה מעשים שאפ"י מאלו שנשתמדו בנעויותם וע"י מילה נזכרו שנולדו יהודים ועי"ז שבו לחמונתם והפלל כמו שאמרו בש"ס ה"ל מאי דנתפקדו עלינו לעשות וא"כ מדינא פיון דקי"ל בגוי ועבד הבא עב"י אפי' בדרה חיתון הנוול פשר ורוב הפוסקים ס"ל דאפי' גירות א"צ א"כ אנו מצווין למוהלו.

אבל כל זה מדינא אמנם בונדאי הב"ד והקהל רשאין מחייבין לעשות סייג לתורה אם רואין שיש לחוש לפרצת הדור ואנו מושבעין לעשות גדרים וסייגים ולעמוד בפרץ כמו שנאמר ארור וכו' אשר לא יקים את דברי התורה הזאת וכמ"ש הרמב"ן בחומש על מקרא זה דהקהל ובני אדם שיש בידם לקיים ולעשות גדרים לחזק הדת ואינם עושי' עלי' קאי קרא ה"ל ולזה נידו והחרימו דורות הראשונים כמבאר סי' של"ד שיקלו להוסיף אפי' שלא למול ואפ"י יש לחוש שישתמד העובר עבירה ובוזה"ז שאין רשות לנדות כבר כ' הבעל עקידה בפ' קרח ששורש הריחוק לעוברי עבירה הוא מקרא שצוה ה' סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה פן תספו בכל חטאתם עי"ש.

וזה החיוב נשאר בכל עת ובכל זמן: ואין ראוי לפריצה כזאת לבוא לביהכ"נ להתפלל הלוא נבח רשעים תועבה ותפילה הוא במקום קרבנות וכיון דתפילתה תועבה אין ראוי להניח לעשות תועבה במקום קדוש ואפ"י אם אי אפשר למחות בידה מלבוא שמה אבל איך ישבו אחר' אצלה

הרי פתיב אוי לרשע אוי לשכנו לזאת תשב לחודה שפולח וגלמודה פאבלה ונהרי מעשיה פמעשי סדום ההפוכה כמו רגע וביאר הבעל עקידה בפ' וישלח דחטא הגדול של סדום הי' שעשו הדברים הרעים לחוק וכן האשה הנ"ל לזאת החיוב על הב"ד ועל כל הקהל ואמנם צריף להיות מתון בדברים אלו כמבואר בפ"ת ריש וסוף סי' של"ד והחיוב להרחיקה בכל מאי דאפשר ולכל הפחות מבית התפלה לזאת בהשפלה ובדעת צריף לעשות כל המעשים לשם שמים ויצליח ה' דרככם ואתה אהובי ש"ב עשה מה שפכוחה ואפשר לעשות הכל במתון ויהי' ה' עמה וספץ ה' בינה ויצליח דברי החותם בברכה המשולשת אוהבה ורבה ש"ב הדו"ש הק' משה שיק מברעזאנוע.

תשובה ר"ג בעזה"ת פה חוסט בחדש מנחם אב תרל"ז לפ"ק החיים והשלום וכל טוב להתורני והרבני המופלג בתורה כש"ת מוה' יהודא גרינוואלד נ"י יושב ביישוב שיראוויץ יע"א: מכתבו קבלתי בענין שני ילדים הנצרכים להמול בין של איש אחד או של ב' אנשים איף ראוי לנהוג בשעת מילה אם לברך על כל אחד ואחד בפ"ע על מילתו כמו שהסכים הב"ח ומקצת מן האחרונים או טוב יותר לעשות כדברי הש"ע והרמ"א ביו"ד סי' רס"ה דיברך ברכה אחת לשתייהן ויהי' דעתו בברכת הראשון גם על השני ואמר אחר השני ויכונן גם על הראשון ובתפילת הפיוט יאמר קנים את ילדי וכו' והנה לפי ענ"ד הא נודאי לכ"ע אין איסור לברך על כל אחד ואחד בפ"ע דהרי בסנפה דף מ"ו אמרינן היי לפניו מצוות הרבה לת"ק הדין דמברך על המצות בב"א ולר"י מברך על כל או"א ורש"י פי' שם לת"ק יברך על מצות דהיינו פגון לולב וסנפה ותפילין ונראה פנונתו דנוקא במצות שונות כמה מיני מצות הוא דס"ל לר"י דמברך על כל או"א אבל אם המצות הם מין אחד פגון מילה ומילה אע"ג דכל חדא וחדא מצוה בפ"ע גם ר"י מודה דמברך רק ברכה אחת אמנם מלשון הש"ס דסנפה דף מ"ו נקט אליבא דר"י בכל דבר ודבר תן לו מעין ברכותיו ובברכות דף מ' אמרינן על כל מין ומין תן לו מעין ברכותיו משמע לר"י דקי"ל פנונת' לענין מצות לאו במין תליא מלתא.

מיהו באמת מלשון מעין ברכותיו ומקרא דגיליף כל יום ויום מדקל יום הוא פנים חדשות וענין אחר דנוקא וכה"ג קי"ל כר"י דצריף לברך על כל אחד בפ"ע אבל בשני תינוקת אין חוב לברך על כל אחד בפ"ע מ"ה נראה דדנוקא לענין דחייב לברך על כל מין ומין הוא דבעי' ענין אחר אבל לענין רשות רשאי לברך על כל תינוק במילתו' ואינו פגור' ברכה שא"צ גם במין א' רשאי לברך ע"כ א' דכשם דלת"ק דסובר אפי' על לולב סנפה ותפילין יוכל לברך על פולם ביחד ובנודאי גם הת"ק מודה רק דס"ל דאינו מחוייב לברך על כל מצוה אלא שייכול לפטור בברכה אחת אבל לא דיהי' זה מקרי ברכה שאינה צריכה ענין טו"ז סי' ר"ט ובמנ"א סי' רט"ו הביא פלפול אי רשאי בשבת להרבות בברכות והסכים דיכולין לצוות שלא יביאו פירות עד לאחר הסעודה ואפילו מאן דפליג שם נראה דבמצוות שפול אמת מצוה וחיוב בפ"ע בנודאי רשאי לברך דזה לא מקרי ברכה שאינה צריכה דהרי צריכה וצריכה ואיפא חיוב מצוה ויכול לברך עלי' לעורר אותו להיות עשיתיה לשמה ולדין דקי"ל מצוות צ"כ ע"י הברכה הוא עושה ומכונן לשמה ושפיר רשאי לברך על כל א' וא'.

מיהו אם מכונן לפטור בברכה אחת את שניהם ג"כ מועיל כל שאין הפסק ביניהם אבל נראה דלכ"ע בעי' דיהי' דעתו וכוונתו בפירוש גם על השני כמבואר ביו"ד סי' רס"ה דבעי' שייכונן בפירוש גם על השני והש"ע שם תמה הא קי"ל באו"ח סי' ר"ו דלא בעינן בפ"ע דעתו אלא אפילו בסתם גמי א"צ לברך.

ולפי ענ"ד במצוות שאני דמצוות צריכות פנונה ואפילו דברים שאינם מצוה חיובת פגון שחיטה ולבישת בגדים בציצית שפיר י"ל דבסתמא נמי א"צ לברך והנה המג"א בסי' ח' כ' לישב קוש' הש"ך ביו"ד סי' רס"ה דדונקא בדבר דאית לי קבע ורגילות להבי' עוד ממין הזה פגון שחיטה אז אף בסתמא א"צ לברך אבל בדבר שאין רגילות ואינו נוהג בנדאי שיביא עוד אז אמרינן דסתמא הוי פנמלך אא"כ הי' דעתו בפירוש עיי"ש ולפיענ"ד הדבר קשה להבין דלפי הנראה היכא דאיכא פמה תינקה למול ומהוהל יודע זה הוי פקביעות וראוי ורגיל לבוא וכ"ש באיש א' שיש לו ב' תינקה למול א"כ לא סגי תי' המג"א אבל לסברא דידי גיחא דמצוה חיובת שאני דבעי' פנונה משא"כ בשחיטה ואכילת פירות דלא בעי' פנונה פלגן של דברים בדבר שאין רגילות לבוא בעי' בפ' דעתו ובדבר שרגילין ואינו מצוה דצריכה פנונה לשמה אמרינן מסתמא הוי דעתו אבל במצוה חיובת אפילו רגילות להביא צריך דונקא בפירוש דעתו לכונן ובירושלמי ר"פ פיצד מברכין ילפינן מקרא דחייב לברך על המצוות.

ועתה נבוא לנדון שאלתו אי טוב יותר לכונן להוציאם בברכה אחת או טוב יותר לברך על כל א' וא' בפ"ע והנה באהע"ז סי' ס"ב לענן ב' חתנים פסק הרמ"א דאין להביא ב' חתנים בפעם אחד לחופה משום עין הרע ולכך יברך על כל א' וא' והב"ח הקשה שם א"כ גם במילה גימא פן והטו"ז מחלק שם בטוב טעם עיי"ש בסי' רס"ה מיהו במג"א בסוסי' תמ"ז כ' דלדעת התוס' בסוטה אין להביא ב' תינקה למול ולדעת הרמב"ם בהבאה אין איסור אלא שלא למול שתיהן בפעם אחד ואפילו בשני מוהלים ג"כ אסור דאין עושין מצוות חבילות חבילות והמג"א שם תמה על הש"ע דלכאורה סותר עצמו דשם לענן ס"ת פסק שם דמביאין ב' ספרים ובאה"ע סי' ס"ב משמע דאין להביא ב' כוסות בפעם אחת לברהמ"ז ואחת לשבע ברכות ויעניין שם במחהש"ק ואין אני מבין הסתייה דהרי לדעת התוס' בתרי גברי ליכא חבילות חבילות והספרים מוליכין ב' גברי ובאהע"ז מייירי אם אותו איש בעצמו מביא ב' כוסות וצ"ע וא"כ לפי"ז גם בשני תינקה היו רשאין להביא הב' תינקה ע"י ב' גברי מיהו למול בפעם אחת לדעת הרמב"ם אסור אפילו בתרי גברי וזה נראה פנונת בעל העיטור דסובר דצריך לברך על כל א' וא' ס"ל פהרמב"ם דאסור שימול בפעם אחת וכיון דבאותו רגע דמל זה אינו רשאי למול את התינוק האחר ואין אז עליו מצוה אדרבה איכא עבירה ואיך יברך וצוננו ומטעם זה נראה לי דדברי הב"ח נכונים וא"כ במקום שיש לחוש שיפסוקוהו בנדאי טוב שיברך על כל א' וא' כמ"ש הטו"ז אלא אפילו במקום שאין לחוש לזה מ"מ פנו דאינו רשאי למול להרמב"ם אז אין ראוי לברך ברכה אחת לשתייהם ואפשר דבברכה גופי' אם מברך ברכה אחת על שתי מצוות חבילות דדונקא במצוות שחיטה או בלבישת ציצית דאין המצוות חיובת וקבר הביא המג"א בסי' קמ"ז בשם הפרישה דבמצוה שאינה חיובת אינו שייך חבילות חבילות ואמרינן דיכול לברך ברכה אחת על פמה שחיטות ועל פמה מלבושים בציצית אבל מצוה חיובת איכ"ל להרמב"ם דכשם שאין רשאין לעשות אותן בפעם אחת הנ"ל אין לברך אותן בברכה אחת וממילא לפי מ"ש המג"א בסי' קמ"ז דנראה דדעת הש"ע הוא כדעת התוס' דדונקא על ההבאה שייך חבילות אבל על העש' לא שייך חבילות לכך פסק שפיר דיכולין לברך ברכה אחת על ב' מילות אבל אנו חיישינן לדעת הרמב"ם דגם למול בפעם אחת אין רשאין ולכך א"ש מנהגינו שיש לברך על כל מילת תינוק ותינוק בפ"ע נראה לפי ענ"ד ובלא"ה אין ראוי לשנות שום מנהג שנהגו ב"י שפבר קבלו עליהם פדועה שהוא כמ"ש המג"א בהלכות מגילה והפותר יבחר.

תשובה רנ"א עוד להג"ל מה שהקשה על דברי התוס' בשבועות דף כ"ג בד"ה מוקי לה כו' דהוכיחו דעל מ"ע אין השבועה חל מדפריה דף כ"ה אי מתנה לעני מושבע ועומד מנתן תתן והקשה מעלתו נ"י הא איכא גם לאו דלא תתאמץ ולא תקפון דבשלמא בש"ס איכ"ל אף דנקט רק נתון תתן מ"מ י"ל דהפנונה גם על הלאו דשם אבל על התוס' קשיא וכבר הקשה פן הפמ"ג בפתיחה לה' שחיטה לפי ענ"ד לא ק"מ לפי מ"ש בספר מנחת חינוך דמצות עשה שהוא איכא גם בגר תושב משא"כ הל"ת דכתיב בי' אחיה וק"ל ולי הי' נראה דהמצות עשה דנתון תתן היינו שיתן בשמחה כמאמר הפתוב ואל ירע לבבך בתתה וע"ז קאי קושית הש"ס דבלא"ה הי' אפשר לומר דבנשבע לזרזי השבועה חל אף על עשה והנה בכלל הלאו דלא תתאמץ ולא תקפון ונדאי אם הוא נותן אף שלא בשמחה אינו עובר על הלאו ואלו אבל לענין העשה אינו מקיים רק אם הוא נותן בשמחה וממילא במצוה פזו נראה דאינו חייב קרבן שבועה אף אם נשבע על הזרזו פינן דגם על הזרזו הוא מושבע ועומד וא"כ שפיר הוכיח התוס' דגם על מ"ע אין השבועה חל פן נראה לפי ענ"ד: תשובה רנ"ב עוד להג"ל: ומה ששאל ע"ד ס"ת אחת שיש בקהל עדתו שפתובין הנוגין הזזורין פדעת מהרש"ל בנ' של ויהי בנסוע ואידך של ובנחה יאמר או של מתאוננים הם מהפוכים ואנן קי"ל לעשות פדברי האור תורה שבהפסק הפרשה עושין הנוגין המגזזין כמו שהאריך בזה הנוב"י חיו"ד סי' ע"ד הנה באמת המנהג הוא לעשות פדברי האור תורה ואין לעשות המגין של ויהי בנסוע או ובנחה או של מתאוננים הפוכים וא"כ לדעת והסקמת האחרונים הוי פאלו חסרו אלו הנוגין מיהו מלשון ספר בני יונה מבואר דדונקא לכתחילה אנו פוסלין אבל בדיעבד פינן דכבר נכתוב ויש דעות הפוסקים דראוי לעשות פן אף לכתחילה ולכך בדיעבד אין הס"ת פסול פן כ' בספר בני יונה וכן נראה בנוב"י שם בסופו וכן ראיתי בספר קסת הסופר חקירה יו"ד שפסק פן אפילו קודם שהתקינו ואחתום בכרכה המשולשת דברי ידיו הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאווה תשובה רנ"ג החיים והשלום לכבוד הרב המאוה"ג המפורסם ערוגת הבושם מוה' ישראל דוד נ"י אבדק"ק פעזונג יע"א: גי"ה. קבלתי על נכון והנה פדק לן מעלתו נ"י להודיע לו דעתי אי רשאי להאכיל לגר קטן בידיים איסור דאורייתא לפי דעת הר"י בכתובות דף י"א דהוי רק מדרבנן ישראל ובפרק מי שמתו אמרינן דשיעור דרבנן ובר חיוב דרבנן שוין וא"כ לדעת הר"ן והרשב"א ביבמות דף קי"ד דאיסור דרבנן רשאי למספי לי' בידיים לקטן א"כ יש להסתפק דלקטן שהוא ישראל רק מדרבנן אפשר דאפי' איסור דאורייתא רשאי למספי לי' עכ"ל בקיצור ואע"ג דהתם איסור דרבנן לקטן הוי פתרי דרבנן אד"ר ובר חיוב דרבנן דהיינו קטן משא"כ פאן מ"מ מסתפק לי' למעלתו נ"י הואיל ונהג קטן הוא בר חיוב רק דרבנן משום תרי טעמא חדא מפני שהוא קטן ואפילו הוי גדול מ"מ הא הגירות לא מהני רק מדרבנן וא"כ שוב הוי פתרי מדרבנן (וזה אינו מוכרח ונראה דתליא בפלוגתא שהביא המג"א סוסי' קס"ו) ומסתפק לי' למעלתו אי רשאי ליתן לו איסור דאורייתא: ולפי ענ"ד פשוט לפי מ"ש התוס' בכתובות דף י"א שם דאפילו להקל דינו פישאל דהיא דאיכא טעם יש פח בידי חכמים לעקור דבר מן התורה אפילו בקום ועשה וע"כ שהתורה נתנה פח להחכמים שאם יראה להם לעשות מגוי ישראל ויקרא שמו פישאל והא דינו לגמרי פישאל וא"כ פינן שהשי"ת אמר שכל שנתנו לו חכמים דין ישראל הוא ישראל א"כ שוב הוא כמו ישראל גמור מן התורה ע"י דרבנן על דרך שאמרו בגיטין דף נ"ה ע"ב פרת שע"י דבריהם באת לו ורא' לזה דלקמן בכתובות דף מ"ד ע"א אמרינן דהגירות שנתגיייר בתה עמה היא בחנק ופירשו בתוס' דמייירי בנתגיייר בקטנותה ואפי"ה

ע"י דרבנן נתחייבה חנק ודינה לגמרי פנישׂראל ואי אכל פשהוא גדול נבלה חייב מלקות וממילא פשהוא קטן דינו פשאר קטן: ואמנם עדיין יש מקום להסתפק דהנה נהי שהתוס' כ' דסובר כמ"ד ביבמות דף פ"ט דיש פח ביד חכמים אמנם עדיין לא קי"ל כר"ח בזה פנראה מדברי הרמב"ם בפ"ב מממרים דין ד' דבזה יש לישב דברי הבה"ג שפסק דלא כר"ה ונהביאו הטור יו"ד סי' רס"ח והשיג עליו דמ"ט לא פסק כר"ה ולהנ"ל אמרתי פשוט דכבר הקשה הפנ"י מהיכן הוכיחו התוס' דר"ה אפי' להקל לישא בת ישראל נמי דינו פגר ונראה דס"ל להתוס' דאי ס"ד דרק להחמיר שלא לישא שפחה או לענינים דרבנן דינו פנישׂראל אבל להקל אין דינו פנישׂראל א"כ אסור בשפחה ובבת חורין וא"כ באמת לא הוי זכות כדמשמע בגיטין דף י"ג דאי לאו דמתירו בב"ח הוי לו חוב וכ"ש היכא דכל הגירות מהני רק מדרבנן ולהחמיר וא"כ הוי פחוב ולכך ר"ה דסובר דזכות הוא ע"כ סובר כמ"ד דיש כח ביד חכמים וכו' ונפיר כ' התוס' דהוי לובלישב דקמ"ל פהאי מ"ד וממילא שפיר עביד הבה"ג לדין דלא קי"ל פבהאי מ"ד לא פסק כר"ה אלא א"כ הביאוהו אבותיו דהוי זכות לו מטעם אחר דניחא לי במעשה אבותיו וכמו שהסביר מרן זצ"ל בחת"ס סי' רנ"ג וא"כ לפי זה הי' עדיין מקום ספק היכא דהביאוהו אבותיו דמהני ג"כ רק מדרבנן לפי סברת התוספת וגם אין דינו פנישׂראל פבמין רק מדרבנן א"כ יש לחקור בזה אי רשאין להאכילו איסור דאורייתא: אבל פינון שפן ממילא איפשט דהרי למ"ד הנ"ל קשיא הך משנה דכתובות דף מ"ד ע"א דתנן דחייבת בחנק וא"כ מוכח דחשיבא פנישׂראל וקשיא למ"ד דאין פח לחכמים בקו"ע וע"כ צ"ל דנהי דכל זמן שהוא קטן הוא מהני רק להיות גר מדרבנן מ"מ אח"כ שנתבדלה אמרי' מי לא טבלה לנדתה ובאיש מי לא טבל לקריו ונהי גר גמור פדאימת ביבמות דף מ"ה ע"ב וכמ"ש נמי ההפלאה בכתובות דף י"א ולכך שפיר מושפחת לה לדין הגיורת שנתגיירה בתה עמה שתהא בחנק פגון שטבלה לנדתה לאחר שהביאה סימני נערות וכיון שפאנו לידי מדה זו א"כ מבואר דגר קטן לכשיגדל יהא דינו פנישׂראל גמור ויהי' חייב על פל איסורי דאורייתא וא"כ ממילא אסור למספי' לי' בינדים בהיותו קטן דדווקא איסור דרבנן ס"ל לרשב"א דמותר למספי' דלמאי ניחוש לה דלמא מסרף וגם בהיותו גדול יעשה זאת הא לא הוי רק מדרבנן משא"כ בגר קטן באיסור דאורייתא אם יעשה בזה פש יתגדל יהי' איסור דאורייתא ולכך פשוט דאסור למספי' לי' פשהוא קטן איסור דאורייתא: ועוד מטעם אחר יש לאסור דמבואר ברשב"א ביבמות דף ק"ד שם דלמד דינו מש"ס דשבת דף קל"ט ע"א דפריף וליתן פפיו ישראל ושם קאמר דליתן לגוי גדול ומשני אתי לאחלופי עם ישראל גדול וא"כ ממילא פינון דאסור לקטן ישראל למספי' לי' איסור דאורייתא ואפילו מה"ת אסור לדעת רוב הפוסקים א"כ פשיטא דאסור למספי' לגר קטן דלמא אתי לאחלופי עם ישראל קטן הגר קטן עם ישראל קטן מיחלף טפי ממאי דמחליף ישראל גדול בגוי גדול: והנה מעלתו נ"י רצה להביא ראי' דאסור למספי' דאי ס"ד דמותר למספי' א"כ מאי קאמר מהו דתימא חוב הוא לו וכו' דקשה אימתי הוא חוב אי בהיותו קטן הא רשאי אפילו למספי' לי' ובהיותו גדול הרי רשאי למחות אלא ע"כ דאסור למספי' לי' ולזה ס"ד דהוי הוא לו עכ"ל והנה ראי' זו ליתא ותימה על מעלתו מאי עלה דעתו לפי הנראה מדבריו דאפילו אי הוי חוב לגדול אפ"ה עע מוחה מהני הגירות ונה ליתא דבחוב אפילו אי אח"כ ששמע בהם דבר וניחא לי' בחובי' לא מהני כמ"ש המ"מ בפ"ד מה' זכי' בדין ב' ולכך פאן בשמעתינ אי הוי אמרינן דלגדול חוב הוא שיהי' ישראל אפילו אי ניחא לי' פשנתגדל בגירות אפי"ה לא מהני הגירות בקטנותו וצריף לגייר מחדש בגדולתו ואי נגע ביין קודם שנתגייר מחדש הוי נסוף ולכן קמ"ל ר"ה דזכות הוא לגדול דהיינו כל זמן שלא טעם טעמא דאיסורא דהיינו שנתגדל בקטנותו בגירות

ולא הנִיחו לו לטענם טעמא דאיסורא זכות הוא לו אפילו לכשיגדיל ולכך מהני הגירות אפילו מקטנותו וכבר ביאר היטיב מרן זצ"ל בתשובת חת"ס סי' רנ"ג ואין מפאן ראי' דאסור למספּי לי: ומ"מ האמת פנ"ל דאסור מטעמים דלעיל דדינו ממש פדין קטן ישראל לכל מר פדאית לי מכ"ש לפי מ"ש דאנן דלא קי"ל דיש פח ע"ד חכמים לעקור בקו"ע ואפי"ה קי"ל כר"ה וקשה פנ"ל הא לא הוי זכות פינון דאינו פישראל רק להחמיר וע"כ דס"ל פאידיך תי' דנכ"י מה"ת אית להו או פשיטת התוס' בסנהדרין דף ס"ח ע"ב (ויעניין בחידושי לסוגיא זו) ועכ"פ לדידן פשוט דדינו לגמרי פקטן ישראל וגם לתוס' הנ"ל נפשט הספק הנ"ל ובזה אחתום בברכה דברי ידידו הדו"ש ה"ק משה שיק מברעזאווע.

תשובה רנ"ד יערגין תר"ה לפ"ק: בימי הפורים ישיגהו ברפת הורים ומורים להרב המופלג וכו' מוה' יעקב שלום סופר נ"י מטאפלשון יע"א: יקרתו הגיעני ועל דברי תורה אשר בידך לן מעלתו נ"י בשאלתו אי הכותב ס"ת או קונה לעצמו ס"ת מברך שהחיינו והנה מעלתו נ"י הביא דברי המג"א בסי' רכ"ג ס"ק דעל קניית ספרים חדשים אינו מברך שהחיינו דמצות לאו ליהנות נתנו ומעלתו הקשה דמ"ש מברכת לולב אע"ג שפבר בירך שהחיינו על היום שוב מברך גם על ה"ד מינים שהחיינו ואפילו במצנה דרבנן כמו בגר חנוכה ואמאי נימא דמלל"נ ואי לא אמרינן סברא זו יברך על כל מצנה חדשה בשעת שהוא מתחיל להניח תפילין וכיוצא בזה פינון שהוא שמח ובפרט במצנה פזו לקנות ס"ת ומעלתו נ"י האריך בזה ובאמת זה אחד מן ההלכות שנאמר על פיוצא בהן בירושלמי כל מקום שהלכה רופפת בידך פוק חזי מאי עמא דבר פאשר יתבאר לקמן א"ה וראיתי בספר לקט הקמח שהביא תשובת מהר"י בי רב ושאר גדולים הסכימו שלא לברך הטוב ומטוב אבל שהחיינו יברך בכתב ס"ת לעצמו והספרים האלו אינם מצויים אצלי ונחזי אנו בעה"ת.

הנה הרמב"ם בפ"א מברכות דין ט' התנה דמצנה שהיא מזמן לזמן או שהיא קנן לו כמו ציצית ותפילין ומזונה או מצנה שאינו מצוי במילה ופדה"ב צריך לברך שהחיינו וא"כ לדבריו פשיטא דעל קניית ס"ת יברך מב' טעמים א) משום שהוא קנן לו ב) משום שהוא מצנה שאינו מצוי ולא כל אדם זכה אמנם הטור באו"ח סי' כ"ב לענין טלית פסק שייברך שהחיינו אבל לענין תפילין ומזונה לא פסק פן ועמ"ש בב"י הטעם דבטלית מברך משום שקנה פלים חדשים וע"כ לענין תפילין דמצות לאו ליהנות ניתנו סובר דאינו מברך משום הקנן וכמ"ש המג"א הנ"ל ולכך פסק דלא יברך ועדיין אפשר לומר לדבריו דמודה בקנן ס"ת דיברך דנהי דמשום קנן פליג אבל מטעם ב' דהוי כמו פדה"ב דאינו מצוי ואע"ג דלענין מילה ג"כ לא ס"ל לטור ביו"ד סי' רס"ה פהרמב"ם מילה מצוי' טפי מפה"ב ומס"ת וכמ"ש הסמ"ג או מטעמים אחרים שהביא הב"י שם ביו"ד פסק במילה דלא יברך אבל בס"ת אפשר דסובר דיברך.

אמנם הר"ן בפ' לולב וערכה דף מ"ו כ' פדעת התוס' בסופה דף מ"ו שהביא בשם רב שרירא דאין מברכין על המצנה אלא א"כ היא מזמן לזמן ופה"ב פינון דצריך שיהוי שלשים יום הוי כמזמן לזמן ולפי דבריו מבואר דסובר דווקא מצנה שבא מזמן לזמן ואי אפשר להקדים המצנה ולאחריה שייך לברך לזמן הנה דהזמן גורם למצנה שיבוא ולכך מברכין על הזמן אע"ג שפבר בירך על המצנה אבל מצנה שאין הזמן גורם לא מברכין שהחיינו ואפשר דטעמו שהרי על המצנה פבר בירך ונמן הודאת ושבח להשי"ת שזיכה אותנו במצות ואז הוא מראה פי הוא שמח

בהמצוה ואין מברכין ב' ברכות על מצוה אחת ולקח' א"צ לברך שהחיינו אלא א"כ הזמן גורם אז מברך על הזמן שהחיינו עד הזמן הזה.

ובזה מיושב למה מברכין לפי דעת הר"ן בקנה פלים חדשים שהחיינו (ואפשר שבאמת פליג הר"ן וסובר דעל פלים חדשים נמי אין מברכין וכמ"ש התוס' בסופה דף מ"ו וכן סובר הב"ח בכוננת הר"ן באו"ח סי' ד"ב) אבל להג"ל אין אנו צריכין לזה ומודה בקנה פלים חדשים אבל במצוה דייק דוקא בבא מזמן לזמן ומטעם הג"ל ועכ"פ מבואר מהר"ן דאפילו במצוה שאינו מצוי בפדיון הדין אפ"ה אינו מברך אם אינו תלוי בזמן וממילא בס"ת דאינו תלוי בזמן אין מברכין ועדיין י"ל דדווקא בפדיה"ב וכיוצא שפבר בירך על המצוה עצמה ומטעם הג"ל אבל בס"ת דלא מצוינו ברכה על המצוה עצמה אמנם זה גופא טעמא בעי ובכל הטעמים שכ' הרשב"א בתשובה סי' י"ח ובאבודרקהם בתחילתו על כמה מצות שאין מברכין עליהן לא נודע טעם מדוע לא יברכו בס"ת ולפי אותן טעמים הי' ראוי לברך ומכל מקום לא מצוינו בשום מקום ברכה לזה ויתבאר לקמן אפ"ה וא"כ אפשר עדיין לומר אולי גם להר"ן מברכין שהחיינו.

אמנם הר"ן ה"כ' סוף פסחים דאין מברכין שהחיינו אלא במידי דאיכא הנאה לגוף ובתשובה אחת הובאה ריש ס' אבודרקהם ביאר זה בארובה בשם תשובת גאונים דכל הנה שמיצוי שמיצוי שהחיינו איכא הנאה הגוף והביאור לזה וטעמו הנה מצוינו פיוצא בזה בהנאת הריח שאין מברכין שהחיינו והביא הא"ר בשם חכם אחד בס"י רי"ו משום דהוי הנאת הגשמה ואין מברכין ע"ז שהחיינו יעוי"ש בטעמו: ועוד דהנשמה הוא פמנכרחת בגוף כמו שדרשו רז"ל על כל נשימה ונשימה תהלה וכו' דיקפה לה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב וכו' ולקח' לא תיקנו ברכת שהחיינו אלא א"כ אית בי' באותה מצוה הנאת הגוף ובכל הנה מצות אית בהו הנאת הגוף וכמו שביאר האבודרקהם.

ואפשר להרפיב הנה ב' טעמים פנ"ל דבמידי דתליא בזמן אפילו לית בי' הנאת הגוף מ"מ זה עצמו שנמתן לו ה' את החיים עד אותו זמן הוא הנאה משא"כ במצוה שאינו תלוי בזמן אין החיות תלוי במצוה וטעם זה של הר"ן סובר ג"כ הרשב"א בתשובה סי' קכ"ו ובסי' רמ"ה כ' דאדרבה אינו תלוי אפ"ה בשמחה דאפ"ה אם אינו שמת מברך אם יש לו תועלת (ובנוב"י מהדו"ת חאו"ח סי' קמ"א הביא דאבל רשאי לברך שהחיינו ממג"א סי' תקנ"א ס"ק מ"ב ותקמה עליו דהוי להו להביא מהא דרשב"א דסוגיא ערוכה הוא במת מורישו מברך שהחיינו) עכ"פ מבואר לפי דעת הפוסקים האלו דבעי' דווקא הנאת הגוף אין לברך על פתיבת ס"ת שהחיינו וא"ש דברי המג"א בס"י רכ"ג סק"ה אמנם המעיין בלשון המג"א יראה דכוננתו להר"ן הג"ל דסובר דווקא במצוה שהוא מזמן לזמן מברכין ע"ד שביארתי לעיל והנה מלבד פל אלו הטעמים יש לנו בס"ת עוד טעם דהרי השאג"א בס"י ל"ו פטר את פל העולם מדין פתיבת ס"ת מטעם דאין אנו בקיאים בחסרות ויתירות יעוי"ש אם אמנם שבאמת דבריו אינם מקובלים לנו וחסלילה לנו לומר פן דא"כ איך נברך על תפילין ומזוזה אפ"ה אי נמא דקריאת התורה אין ראוי דמותר לקרות אפ"ה בס"ת פסול פמבואר דעת הרבה פוסקים באו"ח סי' קמ"ג מ"מ מתפילין ומזוזות מוכרח דע"כ דהתורה לנו ניתנה וכתוב ובאת אל השופט אשר יהי בימים ההם וכיון שנכתב הס"ת עפ"י הסכמת האחרוני' בחסרות ויתירות ושאר דינים הוא ס"ת פשר ויכולין לברך עליו אבל מ"מ אמת הדבר שהדבר קשה ואינם מצויין ס"ת שלא יהי' בהם טעות בחסויות וכיוצא בהן וכדאיתא ברמ"א באו"ח סי' קמ"ג וכמ"ש בכוננתו הנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' קע"ח: ואם שגוף הדבר ג"כ תמוה

פִּינּוֹן דְּמַחְזִיקִין שְׁגָם בִּס"ת אַחֲרַת יֵשׁ טְעוּתִים בַּחֲסוּי"ת א"כ פֶּסוּל הוּא וְאַפְּי' יֵשׁ בִּס"ת שְׁקוּרִין בּוֹ יוֹתֵר טְעוּתֵי' גְּדוּלִים מֵה לִי טְעוּת כְּזָה אוֹ כְּזָה וּס"ת שְׁחָסֵר בּוֹ אוֹת אַחַת פֶּסוּל מ"מ כֶּף הוּא הַדִּין וְצָרִיף לְהַסְבִּיר שְׁטַעוּת כְּזָה שְׁאִינוּ נִיכָר בְּקִרְיָאָה אִינוּ פּוֹסֵל בְּקִרְיָאָה וְכַעֲשֵׂן הַכְרָעָה בֵּין דַּעַת הַרְמַב"ם בְּתַשׁוּבָה לִס' יַד הַחֲזָקָה פִּינּוֹן דְּבַצְיָבוּר בְּקִרְיָאָה תִּלְיָא מְיֻלְתָּא בְּעִי' שְׁלֵא יְהִי בּוֹ שְׁיֻנוּי וְכִי וְצָא: עכ"פ זֶה נִרְאֶה הַטַּעַם שְׁאִין מְבָרְכִין עַל פְּתִיבַת ס"ת דְּעַדִּין אִין הַמְצָנָה גּוֹמְרַת וְצָרִיף הַגְּה"ה אַחַר הַגְּה"ה וְכוּלֵי הָאִי וְאוּלֵי וְכָל מְצָנָה שְׁאִינָה גְּמַר מְצָנוּתָה אִין מְבָרְכִין עֲלֵי' וּמַטַּעַם זֶה נִמְי אִיכ"ל דְּטַעְמָא דְּשִׁהֲחִינּוּ דְּהַאֲבוּדְרָהֶם כ' בְּשֵׁם הַרְמ"ה דְּכָל שְׁאִינָה גְּמַר מְצָנָה אִין מְבָרְכִין שְׁהֲחִינּוּ מְכָל הַנֶּף טַעְמִים יֵשׁ לְדוֹן לְעַנּוּ שְׁהֲחִינּוּ (וְעִינּוּ בְּרִשְׁבָּ"א ס' קס"ו שֶׁהִבִּיא דַּעַת הָאוּמְרִים שְׁאִין לְבָרַף שְׁהֲחִינּוּ בְּמִלָּה מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ נֶפֶל וְדְבָרֵי צ"ע מ"ש מְבָרַפַת עַל הַמִּלָּה דְּמְבָרְכִין וְהַרְשָׁב"א הִבִּיא רֵאִי' מַחְזִילוֹל שְׁבַת נִזְה תִּימָה דְּהָרִי מְוֹתֵר מִמֶּנּוּ"פ כְּמִבְּנָאָר בְּשַׁבַּת דָּף קל"ו וצ"ל שְׁפִינּוֹן ע"ד הַתּוֹס' בְּשַׁבַּת שָׁם).

אָמְנָם כְּבָר פְּתַבְתִּי שְׁהַלְקֵט הַקַּמַּח כ' בְּשֵׁם גְּאוּנִים שְׁמְבָרְכִין וְאֵע"ג שֶׁהִב"ח בְּאוּ"ח ס' כ"ט כ' בְּשִׁהֲחִינּוּ אִין אוּמְרִים סְפֵק בְּרַכּוֹת לְהַקֵּל וּרְשׁוֹת לְבָרַף מ"מ בְּסִימָן תל"ב הַחֲמִיר שְׁלֵא לְבָרַף מְסַפֵּק וִירָא שְׁמִים יוֹצֵא יְדֵי שְׁנִיָּהֶם וְלוֹבֵשׁ בְּגָד חֲדָשׁ אוֹ מְנִיחַ לְפָנָיו אִזּוּ פְּרִי חֲדָשָׁה וּמְכַנּוֹן לְפִטוֹר יוֹצֵא כָּל הַדִּיעוּת וְהַנִּרְאָה לְפִי ענ"ד פְּתַבְתִּי וְשׁוֹב בָּא לִידֵי סִפְרָא מְהָר"י בִּי רַב וְרֵאִיתִי שְׁהַסְפִּימוּ כּוֹ לְבָרַף שְׁהֲחִינּוּ מַצֵּד דְּבָרֵי הַרְמַב"ם הַנֶּ"ל וְלֵא הִבִּיא דַּעוּת הַחוֹלְקִים כְּזָה וְגַם פְּתַב טַעַם דְּלֵא מְבָרְכִין אַקב"ו לְכַתּוּב ס"ת מְשׁוּם דְּעִיקָר הַמְצָנָה לְלַמּוֹד בְּתוֹכָהּ וּלְפִי ענ"ד כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְתִּי: וְהַגְּה"ה בְּרַפַת שְׁהֲחִינּוּ שְׁבָא לִידִן אָמִינָא בָּהּ מְיֻלְתָּא הַגְּה"ה בְּאוּ"ח ס' רכ"ה בְּמַג"א ס' קי' הִבִּיא דַּעַת ס"ח דב' מִינִים אָגָסִים וְתַפּוּחִים יֵשׁ לְבָרַף שְׁהֲחִינּוּ עַל כָּל א' וְא' וּבְאַמַּת דִּין זֶה קָשָׁה וְרֵאִיתִי שְׁכָבֵר קְדַמוּנֵי כְּזָה בְּתַשׁוּבַת פְּנִים מְאִירוֹת ח"א ס' י' דְּהָרִי הַרְמַב"ם פֶּסֶק בַּפ"ה מְתַרְוּמוֹת דִּין ג' דְּתַאנִּים לְבָנִים וּשְׁחֹרוֹת חַד מִינָא הוּא וּמ"ש שְׁמֵ דְּהָרִי סְתָם וְאַח"כּ מַחְלֻקָתָהּ זֶה לִיתָא דְּהָרִי סְתָם בְּמַתְנֵי וּמַחְלֻקָתָהּ בְּבִרְיָתָא וְהַלְכָה כְּסְתָם וּמְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם פ"י מְבִיפּוּרִים דִּין י"א מְשַׁמַּע נְמִי דְּסוּבֵר דְּשְׁחֹרִים וּלְבָנִים חַד מִינָא לְכָף כ' בְּחַד בְּבָא עִם גִּיזִיזְכָּרִים וּנְקִיבוֹת דְּנוֹדָאִי חַד מִינָא נִינְהוּ וְעַצְה טוֹבָה קמ"ל וְדְבָרֵי הַכ"מ שְׁמֵ תַמּוּהִים דְּמְשַׁמַּע דְּסוּבֵר דְּלְהַרְמַב"ם תַּאנִּים לְבָנִים וּשְׁחֹרִים ב' מִינִים נִינְהוּ וְקָשָׁה מְהָרַב"ם הַנֶּ"ל וּבַפ"א מְשַׁבַּת דִּין ט' כ' דְּתַאנִּים לְבָנִים וּשְׁחֹרוֹת ב' מִינִים נִינְהוּ וְכֵן אִיתָא בַּש"ס בְּכִרְיָתוֹת דָּף י"ט וְא"כ דְּבָרֵי הַרְמַב"ם סְתָרוּ אֶהְדָּדִי: מִיְהוּ יֵשׁ לִישֵׁב דְּהִתָּם לְעַנּוּן שְׁבַת ל"ד דְּהָרִי מִין אֶחָד אוֹ לֵא אֵלָא פִּינּוֹן דִּישׁ קֶצֶת שְׁיֻנוּי בֵּין מֵה שְׁעַשָּׂה לְבִין מֵה שְׁרַצָּה הָרִי מְתַעַסֵּק אָמְנָם לְנִידוֹן דִּידִן בְּעִינּוּ דְּנוֹקָא מִין אַחַר וְעכ"פ כֶּף הוּא דִּס"ח פּוֹסֵק כְּדַעַת הַר"ן סו"פ רֵאִשִׁית הַגָּז דְּנִרְאֶה מְדַבְּרֵי דְּתַאנִּים לְבָנִים וּשְׁחֹרוֹת הָרִי ב' מִינִים אָמְנָם הַרְמַב"ם פְּלִיג עַל זֶה וְסוּבֵר דְּחַד מִין הוּא וְהַגְּה"ה רֵאִיתִי בְּמַג"א וּבְלְבוּשׁ שְׁמֵ שְׁכ' דְּתַאנִּים לְבָנִים וּשְׁחֹרוֹת אִין טַעְמָם שְׁוֵה וּלְפִי"ז הִי' אֶפְשָׁר לְהַקְשׁוֹת עַל הַרְמַב"ם אִיף פֶּסֶק דְּחַד מִין הוּא הָרִי מְבָנָאָר בַּפ"א דְּכִלְאִים מ"ה דְּהַלְכוּ אַחַר הַטַּעַם וְאִם אִין טַעְמָם שְׁוֵה הָרִי ב' מִינִים וְעִי"ש בְּתוֹס' יו"ט: וְנִרְאֶה דְּהִתָּם בְּכִלְאִים הֵם בְּאַמַּת ב' מִינִים בְּטַבְעָם וּלְכָף אֲזֻלִּינוּ בְּתַר הַטַּעַם אֵע"ג דְּלְעַנּוּן הַעֲלִים וְהַפְּרִי הֵם דּוּמִין אָבֵל אִם הֵם מִין אֶחָד אֶפְיָלוּ אִין טַעְמָם שְׁוֵה חֲשִׁיב מִין אֶחָד וְכֵן יֵשׁ לְדַיִיק מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם פ"ג מְכִלְאִים דִּין ו' דָּאִם הִי' הַפְּרִירוֹת שְׁוֹוִין אוֹ הַעֲלִין שְׁוֹוִין חֲשִׁיב כְּחַד מִין וְהִינּוּ שְׁוֹוִין לְגַמְרֵי אָבֵל אִם רַק דּוּמִין אִזּוּ אִם הַטַּעַם חֲלוּק הֵם ב' מִינִים וְא"כ לְדַיִנָּא דִּין דְּתַה"ד ס' ל"ג לְעַנּוּן וּוִינְקָסִיל וּקִירְשִׁין אָמַת דְּצָרִיף ב' פְּעָמִים שְׁהֲחִינּוּ פִּינּוֹן דְּאִינָם שְׁוֹוִין לְגַמְרֵי רַק דּוּמִים בְּטַעַם חֲלוּק אָמְנָם תַּפּוּחִים מְתוּקִים וְחַמוּצִים א"צ לְבָרַף ב' פְּעָמִים שְׁהֲחִינּוּ וְה"ה עַל ב' מִינֵי תַאנִּים לְבָנוֹת וּשְׁחֹרוֹת

וכיוצא לדעת הרמב"ם אינו מברך שהחיינו וס"ח סובר פהר"ן לשיטתו וכדעת הכ"מ בפ"י מבין כוונתו וכיון דספק ברכות להקל אין לברך פן נראה לפי ענ"ד נכון: תשובה רנ"ה עוד להג"ל עוד בדק לן מעלתו אם יכול לקנות ס"ת שכ' סופר אמן מןפלא אי מוטב להניח לו לכתוב ע"י סופרי זמנינו ומעלתו דעתו דעת תורה נוטה דעדיף טפי לקנות מסופר אמן מןפלא והנה הרמ"א ביו"ד סי' ע"ר כ' דהקונה ס"ת ולא הגיחה בה אות אחת אינו יוצא ידי המצוה והטו"ז שם סק"א העיר דברש"י מבואר דיוצא אלא דעדיף טפי שיקתוב אבל גם בקנה ס"ת יוצא וע"כ דעתה פתבו לכם אין הפי' דנוקא פתיבה אלא הה"ד קני' בפרט להרא"ש דדרשינין טעמא דקרא משום לימוד וכן מוכח מדסגי בהגיחה בה אות אחת ואי פתיבה דנוקא מאי מהני הגיחה אות אחת וע"כ דקרא מצוה מהמובחר נקט וכן נראה מדברי הנמוק"י אמןם בספר בני יונה נראה מדבריו שהסכים דאינו יוצא בזה וסובר דעיקר מצוה נעשה בכתיבה שמרבה ס"ת פשר בעולם וא"כ אין ראיות הג"ל ראיות: ובאמת דברי הבני יונה קשים במאי שרצה לומר שם בס"א דאם אין לו ספרים ללמוד א"צ לכתוב ס"ת מקו"ח דאם יש לו כפר רשאי למפור הס"ת כדי ללמוד תורה מכ"ש דפטור מכתובה ולדבריו האי קו"ח פריכא הוא דבשלמא למפור פיון שקיים כבר המצוה ואפ"ל מוכר מצוה דילג' נשארת בכתיבה ולקח רשאי למפור תורה דהרי מצות פתיבה נעשית ומצות לימודה הרי לצורך לימוד הוא מוכר אבל פשלא כתב עוד פלל כדי ללמוד תורה א"כ אין לו מצות פתיבה פלל ומבטל מצוה זאת ומנ"ל שיהי' רשאי לבטל וא"כ דברי הבני יונה סותרים זה את זה וצ"ע.

והנה מצאתי למעלתו תנא דמסייע לי' דהנה ראיתי בדברי הרמב"ם במנין המצות מצוה י"ח חידוש שכ' דמצוה מהמובחר שיקתוב בעצמו ואם א"א לו לכתוב בעצמו צריך שיקנהו או ישפור מי יכתבהו וכו' מבואר מדבריו דמשנה קניית ס"ת או לשפור סופר והי' אפשר לדחות בדין שק שיקנהו הפוננה אם יזמן מגוי וכמו שכ' הטו"ז בשם מהרש"ל ונשפיר קיים המצוה או ע"ד שכ' מעלתו לקנות מהנדר טפי ותו דלפי הטעם שכ' המרדכי דהנה פחותה מצוה דמחסר המצוה לחברו ואם פן בקונה ס"ת שירש פלוני מאבותיו דלא קיים בי' מצוה שפיר דמי ובכה"ג אפשר לומר שפיון הרמב"ם אבל האמת יורה דרכו והרא"י שהרמב"ם בחיבורו לא הביא פלל דבקנה הוי פחותה מצוה מן השוק וע"כ דכוננת הש"ס דלא הוי מצוה פולי' האי פאם כתב בעצמו וא"כ עכ"פ להרמב"ם בנודאי מחוייב הוא לקנות ס"ת המיופה ומכתב מפואר מסופר אמן ואפילו לשיטת רש"י ונימק"י יש לדון פיון דס"ת מהנדר ומיופה טפי וזה דאורייתא ויליף לה הש"ס מקרא (בשבת קל"ג ע"ב) מנאנהו לבקר אמן ויש הידור מצוה שאפ"ל בדיעבד מעכב פמו שביאר הכפ"ת ריש פרק לילב הגזול וזה להניח לכתוב לעצמו לדעת רש"י וסייעתו פיון דסובר ע"כ דעתה פתבו לכם אין הפירוש לכתוב אלא הפוננה לקנות לכם ורק למצוה מן המובחר מטעם הנמוק"י או המרדכי זה אינו סברא דאורייתא והידור מצוה מה"ת וגדולה מזו אמרו אע"ג דמצוה בו יותר מבשלוחו מ"מ קי"ל באו"ח סי' רצ"ח דברוב עם הדרת מלך ואיכא הדור טפי מלצאת בעצמו: וכ"ש בס"ת דיש לחוש ע"י סופר שאינו אמן גדול לביטול מצוה פמו שאמרו פ"ק דעירובין דף י"ג ע"א בני הוי זהיר במלאכתו וכו' וא"כ דמיא להא דקי"ל באו"ח סי' תכ"ו והוא מתה"ד סי' ל"ה דהיכא דיש לחוש לביטול מצוה לא חיישינן למצוה מן המובחר ולפי דברי התה"ד הג"ל יש לדון לעולה אפילו בסופרים שקולים ושנויים אם אתרמי לן השתא ס"ת שלם לקנות ויכול לשפור סופר שיקתוב לו הי' לן לדון אם לא נימא שיקנה השתא ולא ימתין לזמן מרובה פל שהוי מצוה לא משהינן ואפילו כדי לעשות מן המובחר יותר ויש לחלק קצת וצ"ע: עכ"פ

בנידון דין דאיפא הידור בונדאי עדיף פנ"ל וכל זה לדעת רש"י ולפי הנראה מדברי הנמוק"י והמרדכי אמנם לפי מ"ש הרמ"א ולפי מאי שהחזיק אחריו הרב המובהק בס' בני יונה דסוכרי דאינו יוצא בס"ת קנוני דצריף שירבה ס"ת פשר בעולם א"כ לא סגי בכל המעלות האלו ולכאורה יש להביא ראיה לדעתם דהרי לפי מ"ש מרן בתשובת חת"ס סימן רנ"ד נדעת השאלות רשאי למפור ס"ת שהניחו לו אבותיו כדי לכתוב ס"ת אחרת וקשה אי יוצא בקנוני א"כ הפוכי מטרת' ל"ל שימפור הוא ס"ת שהניחו לו אבותיו ויקח אחרת מה ל' הן ומה לי דמיהן אלא נודאי בכתיבה תליא מילתא מ"מ נראה לי דמלתא דלא שכיחא הוא אם מגיה ספר הזה מרישא לסיפא דלא ימצא בו שום דבר הצריף תיקון ואז יעלו בידו שניהם ויהי' יוצא ידי שניהם שגיהה ס"ת הזה מרישא לסיפא וחפץ ה' בידו יצליח ויהי' פאלו קבלו מהר סיני הנראה לפי ענ"ד פתבתי תשובה רנ"ו שיל"ת חוסט עש"ק פ' ויצא תרל"ב לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב לידידי הרב הגאון המפורסם כש"ת מו"ם סופר נ"א אבדק"ק מונקאטש יע"א. הנה קבלתי מכתב מאת פר"מ נ"א וגם ספרו מחנה חיים ב"מ וכו' הנה בח"ש תשובה זו פשיטא לי' לפר"מ נ"א דדיו ע"ג צבע מהני והוי כתב פשר ואפילו אנפרות רשאי להעביר ע"ג צבע דיו אלא על מקצת אות נראה דלא מהני והביא קצת ראיה מלשון רש"י ופר"מ נ"א הצריף בזה.

ולפי ענ"ד פשיטא לי' לאידך גיסא דדיו ע"ג צבע פסול ולא מהני והוא דבר מבואר באלף זוטא ורבא באו"ח סי' ל"ב סעי' ג' כ' שם המהפך אפילו אות אחת בשאר מיני צבעונים פסול וכו' הא"ר וזוטא מדנקט פסול מוכח דאין לו תקנה ולא מהני להעביר עליו דיו ושכן כ' בספר ע"ת יעוי"ש ופשוט דטעמו משום דאמרי' בגיטין דף י"ט ר"י לר"ל דלא מהני בכה"ג גבי עדים וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה וכ"כ מרן זצ"ל ביו"ד סי' רנ"ו וראיתי שפר"מ נ"א מביא ראיה ממאי דפסק בפ"א דשבת דדיו ע"ג סקרא חייב שתיים ולפי מ"ש וכי מפני שאנו מדמין וכו' פרש"י דגם חטאת הוי ספק וע"כ דהרמב"ם לא פסק כר"י: וזה אינו דהרמב"ם בפ"א מהלכות גירושין דין כ"ג פסק כר"י דאסור לרשום להם בדבר המתקיים ובאמת בס' קדושת ישראל על גיטין שם תמה על הרמב"ם בזה אבל לדידי תימה לי עליו מאז דהוא עצמו מביא דברי הרשב"א בגיטין דף כ' גבי גט שנכתב שלא לשמה והעביר עליו קולמוס וכו' ושם ברשב"א מבואר מפירוש דלא כפירש"י אלא דכה השיב ר"י דאע"ג דבשבת חייב משום כותב אין ללמוד גם ממנו יעוי"ש וכן ראיתי שכ' ג"כ בתשב"ץ לפרש פן בח"א סי' קכ"ז וא"כ דברי הרמב"ם נכונים דלענין שבת פשיטא דחייב אלא דאין למילף גט ושאר ענינים מינן' ולי' ה"ל נראה הטעם דהרי בשבת הוא חייב על רישום אפי' אינו כתב כדאיתא בפ' הבונה דף ק"ג ובפ"ל המשנה ובפ"א משבת וכן מבואר בב"י סי' ק"ל דדיו ע"ג סיקרא הוי ספק ולהרמ"ה הוי נודאי אינו גט: וכן נראה מלשון הגירושלמי דפריף על הא דאמר רב מקרעין להם גייר ויהלא כתב הראשונים הוא ופי' במרדכי שם דהוי כתב ע"ג כתב ודיו ע"ג חק וריכות ונראה דלא גרע מדיו על גבי סיקרא ואפי"ה פריף בפשיטות ומזה נראה דהוי ראיה להרמ"ה דנודאי לא הוי כתב מיהו הרמ"ה לשיטתו דמפרש שם בטור מקרעין כפי' התוס' לעיל דף ט' א"כ איכ"ל קושית הגירושלמי כפי' התוס' שם משום דאינו יכול לקיים ואני אמרתי דגם הרמ"ה סובר דהוי ספיקא אלא פיון שע"ז הוי ס' מגורשת אמרינן דלתיקוני' שדר' ולא לעיותי ונתבטל שליחותם לגמרי ולכך אינו גט ומינושב קושית הב"י ועכ"פ מידי ספיקא לכ"ע לא נפקא וא"כ דיו ע"ג צבע לענין ס"ת ותפילין ומזוזות פסול מספיקא דאורייתא.

אָמַנְם יֵשׁ לױמֵר דֶּהוּי פֿסױל ןױדאָי דֶּהרִי הַצֵּבֵע חוּצִיץ בֵּין הַדִּיױ ןְהַקְלָף ןְאַנְן בְּעֵינֵן שְׂיִכְתּוּב עַל הַסֵּפֶר בְּדִיױ ןְבִתְשׁוּבַת מֶרְן חַת"ס בַּחַי"ד ס׳ רנ"ו הִבִּיא מֶרְן זצ"ל בְּשֵׁם הַגָּאױן מוה' שְׁלֵמָה קֵלִיגֶעֶר זצ"ל בְּדִיױ שְׁנַתְאֲדָמָה לִפְסױל מִשׁוּם חֲצִיצָה וּכ' מֶרְן זצ"ל דֶּנְרָאָה דְרוּשֵׁם אֵינױחוּצִיץ אָבֵל עַל הַצֵּבֵע שְׂיֵשׁ בָּהּ מִמֶּשׁ נִרְאָה דֶּפְסױל בְּױדאָי בִּישְׁלָמָא בָּגַט דְּלֹא בִפִּי קֶלֶף ןְכֶשֶׁר הַפְּתִיבָה עַל כָּל דְּבַר הַמִּתְקַיֵּינִם ןְכִינױן דְּסִיקְרָא פְּדָבַר הַמִּתְקַיֵּינִם הוּא לֹא שְׂיִיךְ פֿסױל דִּחֲצִיצָה ןְפִלְפְּלוּ רַק אֵי פֶתֶב הַעֲלִיױן דֶּדִיױ הוּי פֶתֶב אָבֵל בַּס"ת ןְת"ת וּמַז פֿסױל מִשׁוּם חֲצִיצָה פֶן נִרְאָה לִפִּיעַנ"ד: ןְעֵתָה אָבױא לְמָה שְׁפִלְפֵל פֿר"מ נ"י אִם לֹא הַעֲבִיר דִּיױ עַל פֿױלוּ ןְנָהִי דִלְהַנְ"ל אֵינױ נִפְקוּתָא לְעַנְנֵן סַת"ם מ"מ נִפְקָא מִינָה לְעַנְנֵן גַּט אֵי הוּי ןְױדאָי אֵינױ גַּט ןְמַעֲלָתוּ נ"י שְׁלֹא הִבִּיא רֵאִי בְרוּרָה לְזָה דֶּפְסױל אֲלֹא שְׁלִשׁוֹן רַש"י מִשְׁמַע פֶן ןְלְכֹאױרָה בַּס' גַּט פֿשוּט בֵּאָה"ע ס׳ קכ"ה אוֹת ל"ד נִרְאָה דַּס"ל דְּכֶשֶׁר דְּכָבַר מְבױאָר בַּש"ע שְׁם סַעִי ד' דְּאַפִּילוּ מִקְצַת מֶן הָאוֹת הוּא חֵק תּוֹכוֹת פִּינױן שְׁנַגְמַר בְּהַכֶּשֶׁר פֶּשֶׁר ןְהַב"ש שְׁם ס"קָה כ' דְּאַפֶּשֶׁר גַּם בְּהַתְחִיל הַפֿסױל הַדִּין פֶן לְדַעַת הַב"י ןְסִייעֵתוּ אָמַנְם הַרד"ך ןְמַהר"מ אֲלֶשְׁקִיר חוּלְקִין ןְהָאַרִיכוּ לְאַסְׁנֵר ןְגַם הַפֿר"ח שְׁם הַסֵּפִים לְאַיִסױר ןְהַגַּט פֿשוּט הָאַרִיךְ וּכ' בַּס"ק ל"ד דָּאָם פֶתֶב בְּכֶשֶׁרוֹת שְׂיַעוּר אוֹת שְׁלֵם אֵיכ"ל דַּכ"ע מוֹדִים דְּכֶשֶׁר ןְאֵינױ זֶה הַמִּקְצַת הַנִּכְתָּב בְּפֿסױל פּוֹסֵל ןְמַגְרַע הַשְׂיַעוּר אוֹת שְׁנַכְתָּב בְּכֶשֶׁרוֹת ןְא"ב נִרְאָה דְּגַם פֶּאָן ס"ל פֶן ןְא"כ גַּם מִרַש"י אֵינױ רֵאִי דֵאֵיכ"ל דְּמִיירִי בְּמֵאֵי דְצָרִיךְ לְשְׂיַעוּר הַשְׁלֵמַת הָאוֹת ןְכַעֲיֵן תְּשׁוּבַת מַהרד"ך ןְסִייעֵתוּ אָמַנְם לְדִינָא י"ל פְּדַעַת פֿר"מ נ"י דָּאָם לֹא הַעֲבִיר עַל פֿױלוּ לַכ"ע פֿסױל אֵי מִסְבָּרָא אוּ מַגְמָרָא דֶּהרִי אֲפִילוּ הַעֲבִיר עַל פֿױלוּ יֵשׁ דִּיעוֹת ןְסְבָרוֹת דְּכַתֵּב הָרֵאשׁוֹן הוּא עֵיקַר ןְהַפְתָּב הַשְּׁנִי פֶמֶאן דְּלִיתָא ןְא"כ נִרְאָה מֵאֵן דְּפִלִּיג דְּױקָא אִם הַעֲבִיר עַל פֿױלוּ דִּיױ הַפְּנִים חֲדָשׁוֹת בִּישְׁטֵל הַתְּחַתּוֹן אָבֵל אִם רַק עַל מִקְצַתוּ אֲפִילוּ הוּא שְׂיַעוּר אוֹת מ"מ פִּינױן שְׁהַתְּחַתּוֹן עֲדִינױן רִישׁוּמוּ ןְצוּרְתוּ נִיכָר לַכ"ע הוּא עֵיקַר ןְמִכְטֵל הַמִּקְצַת שְׁעֲלִיױ ןְזֶה נִרְאָה לְפִי עַנ"ד הַפִּֿירוּשׁ בִּירוּשְׁלֵמִי בִּפ' הַבּוּנָה דְמוּקִי הָא מַתְנִי' דְּכַתֵּב ע"ג כְּתַב פֿטוּר אֲפִילוּ לְמ"ד פֶתֶב הַעֲלִיױן דְּמִיירִי בְּכַתֵּב ע"ג פֶתֶב פֶּנ"ל ןְבַס' ק"ע לֹא בִיֵּאָר שְׁם כָּל הַצְּױרָךְ ןְלְפִי עַנ"ד הֵינְנוּ פֶנ"ל ןְמִטְעַם הַנְ"ל ןְבַס"ת תּוּמ"ז נִרְאָה מִסְבָּרָא דֶּפְסױל נְמִי מִטְעַם אַחַר מִשׁוּם דְּכָל יֵתֵר פֿנְטױל דְּמִי ןְהֵרִי לְפִי"ז נְחַלֵּק אוֹת אַחַת לְשְׁנַיִם ןְלְשְׁלֹשָׁה ןְמִטְעַם זֶה נְחַלְקוּ עַל הָרֵאָב"ד הַמּוּבָא בַּמַּג"א ס׳ ל"ב ס"ק כ"ג ןְס"ל דִּיֵּתֵר חִיבָה פֿסױל מִשׁוּם דְּכָל יֵתֵר פֿנְטױל דְּמִי ןְלְפִי עַנ"ד נִרְאָה רֵאִי מִדְּבָרֵי רֵאֵב"י שְׁבְּמֶרְדְּכִי בְּגִיטִין עַל הָא דְּמַקְרַעֲיֵן לְהֵם שְׁמִפְרַשׁ הִירוּשְׁלֵמִי הַנְ"ל ןְמִשְׁנֵי בְּמַמְלָאִים הַקְרַעִים דִּיױ דַּכ' דֵּאֵינױ מְמַלָּא אֲלֹא עַד הַרְשִׁימָה נִרְאָה דָּאָם מַעֲבִיר גַּם עַל הַרְשִׁימָה דֶּפְסױל מִשׁוּם כְּתַב ע"ג כְּתַב ןְנַעֲשֶׂה פֿױלוּ עִי"ז פֿסױל ןְפֿסוּקִי אוֹתִיױת לֹא מְפֿסִיקִינוּ מִקְצַתוּ כֶּשֶׁר ןְמִקְצַתוּ פֿסױל ןְאַפִּילוּ פֿסִיקִי תְּקִיעָה לֹא מְפֿסִיקִינױן לְדַעַת הַרְבֵּה פּוֹסְקִים דֵּאֵי הוּי ס"ל לְהִירוּשְׁלֵמִי דַּכָּה"ג כֶּשֶׁר אַמֵּאֵי צָרִיךְ לְתַרַץ בְּמַמְלָא הַקְרַעִים לְתַרַץ דֶּהרִי הַרְשִׁימָה הוּי רַק קוּ דַּק ןְהוּא מְרַחֵיב הַכְּתַב פְּדָרְךְ פְּתִיבָה ןְמַמְלָא מִקְצַתוּ אֵינױ כְּתַב ע"ג כְּתַב ןְכֶשֶׁר בּוּ דֶּהרִי בַּלֵּא"ה כ' הַתּוֹס' בְּגִיטִין דָּף ט' ע"ב ד"ה מְקַרַעֲיֵן וּכ' לְפִי פִי' ר"ח דְּקוּשְׁיַת הִירוּשְׁלֵמִי הוּא מִשׁוּם קִיּוּם ןְא"כ צָרִיכִין אוּ לְהַרְחִיב אוּ לְקַצֵּר ןְאֵי כַה"ג כֶּשֶׁר הוּי מְצִי לְשְׁנוּיִי לְפִי פִי' הַמְרַדְּכִי הַקּוּשְׁיָא דֶּהוּי כְּתַב ע"ג כְּתַב ןְגַם בַּתּוֹס' שְׁם פִּלְפְּלוּ בְּזֶה לְמָה אֵינױ פֿסױל לְפִירַש"י מִשׁוּם כְּתַב ע"ג כְּתַב ןְלֹא תִי' פֶּנ"ל ןְע"כ נִרְאָה מִהֵתֵם דַּבְכָּה"ג פֿסױל מַכ"ש בְּגוּױנָא ןְנִיְדוֹן שְׁלֵנוּ דִּישׁ עוֹד טְעַמִּים שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל ןְא"כ בְּדִין זֶה גַּם לִי נִרְאָה כַּמ"ש פֿר"מ נ"י דַּבְכָּה"ג פֿסױל בְּױדאָי: אָמַנְם מֵאֵי דְפֿשִׁיטָא לִי לִפֿר"מ נ"י דְּגַם בְּשִׁמּוֹת הַקְדוּשִׁים רַשְׁאִין לְהַעֲבִיר דִּיױ ע"ג סִיקְרָא מִשׁוּם ב' טְעַמִּים א) דַּבְכָּה"ג לֹא חֲשִׁיב מְחִיקַת הַשֵּׁם ב) דֶּהשֵׁם לֹא נִתְקַדַּשׁ דְּאַדְעָתָא דֶּהָכָא לֹא אַקְדוּשִׁי' לְדִידִי פֿשִׁיטָא לִי לֵאידֶךְ גִּיסָא ןְמְבױאָר פֶן מִדְּבָרֵי מֶרְן זצ"ל בַּחַת"ס חַי"ד ס׳ רנ"ו בַּד"ה הִינְצֵא ןְכֵן כ' בַּתְּשַׁב"ץ ח"א ס׳ קכ"ז בְּױדאָי לְמ"ד מוֹחַק

ע"מ לתקן לית בלי איסור דלא תעשון פן שרי' וכבר פלפלו בזה וגם בתשובות מרן זצ"ל שם סי' רס"ד ורס"ז כ' חילוקים בזה ובנוב"י מהדו"ת סי' קפ"א כ' ג"כ חילוקים בזה וגם בנידון פזה הוי פתחילתו מכבה נאי פוסק הוי מוחק לגמרי רק בסוף הוא מתקן ונדעתו לתקן וא"כ תליא בפלוגתא הנ"ל: מ"ש עוד דהשם לא נתקדש אדעתא דהכי באמת שגם אני הקשיתי פן במקום אחר בכל השמות שנקתבו מעיקרא בטעות בקסר יחיר או שאר פסולין שלא יהיו קדושים וכל הפוסקים והתשובות זללים מזה איך לעשות תקנה אבל פולם מודים שהשם בקדושתו וע"כ כל שפיגון לכתוב את השם וקידשו השם קודש ואפילו אם אין ראוי ע זה באותו מקום בס"ת מ"מ הוא קדוש קדושת עצמו דכל שם בס"ת יש בו ב' קדושות קדושת ס"ת וקדושה מצד עצמו שהוא שמו על השי"ת הגדול והנורא וא"כ נהי דלענן קדושת ס"ת יש בו טעות כל בהשם עצמו אין טעות וקדוש ובלא"ה פיון דטעותים שפיהו ובמידה דשכיח כל שלא הותנה הוי כסבר וקובל ומאי לי טעות אחר או זה כ"ש לדעת הפוסקים דשם סתמא קדוש לענין איסור וכדבר דסתמא הוא לא מציינו דנאמר דאדעתא דהכי לא נעשה ויש עוד חילוקים ונ"פ זהו הנראה לפי ענ"ד פשוט דמדברי כל הפוסקים מוכח דאפילו נכתב בטעות אית בלי קדושה והנראה לפי ענ"ד פתבתי: תשובה רנ"ז עוד להגאון הנ"ל בעובדא דקטן העביר דיו ע"ג כתב שכ' בהקשר דעת פר"מ נ"י שם בשאלה ו' דנפילת טיפה שאני מכתב וכתב לא מקרי פיסוי וכשר ותמה על הפמ"ג באו"ח סי' ל"ב בטו"ז אות ט"ו שכ' דזה תליא בפלוגתא באה"ע סי' קל"א סעי' ה' אי מועיל כתב ע"ג כתב ופר"מ תמה עליו ועוד הרי מרשב"א גיטין דף נ"ד שביקש למצוא אופן שלאחר שישלם יוכל הסופר לפסלו ולא מצא אא"כ גרד נאי נימא כהפמ"ג הא מןשפחת לה בכה"ג ועוד האריך פר"מ נ"י ולפי ענ"ד דברי הפרמ"ג מוכרחים דהרי מקור דין זה הוא לפי מ"ש הב"ש סי' קכ"ה ס"קיא מדברי מהר"מ בסדר הגט אות פ"ז שפירש פי' זה בלבד ועתה שזכינו לספר ברכת המים שהוא פי' דברי מהר"מ באורו ושם שהכריח פירושו מלשון הלבוש שכ' שזה דינו כמי שביאר בלבד התכלת בהשליך עפרות זהב על הדיו ושם באו"ח כ' משום דהוי כתב ע"ג כתב מבואר דטעמו משום דכתב ע"ג כתב הוא ותליא בפלוגתא בסי' קל"א סעי' ה'.

ובאמת כבר הקשו בספר תורת גיטין ובספר גט מקושר המוכא בפתחי תשובה דהא קי"ל דדיו ע"ג דיו דכתב התחנות כתב ואפילו לדעת הי"מ בסי' קל"א סעי' ה' כ' התוס' דווקא כשהכתב השני עדיף ובפתחי תשובה על סדר הגט כ' תי' יפה על זה ובלא"ה הי' נראה לי פשם שנקנה לדבר עצמיות ע"י מעלות פן נקנה ע"י הרע והפחיתות עצמיות בקנין לרעה וע"כ לא אמרינן לתי' התוס' דדיו ע"ג דיו השני דליתא אלא כששניהן שוין והראשון חשוב במקומו ואין השני יכול לבטלו אבל כל שיש לדיו השנית פנים חדשות הן למעליותא והן לגרעיותא תליא בפלוגתא דסי' קל"א סעי' ה' אם הפנים חדשות יכול לבטלו פן אמרתי אני להסביר שוב ראיתי בפ"ת על דרך זה: ובלא"ה אין פאן קושיא כ"כ דהרי הרמב"ן בחידושו לגיטין שם דף י"ט והריטב"א לא ס"ל כתי' התוס' ותי' הקושיא משבת באופן אחר וא"כ איכ"ל דגם הלבוש ס"ל פנומיי'הו ובאו"ח סי' ל"ב סעי' כ"ז בשערי תשובה שם הביא עוד דעות בזה אמנם טעם שכ' הטו"ז בסי' קכ"ה ס' טעם הלבוש משום פיסוי ומדמה לבור ולא זכיתי להבין הרי מב"מ אינו חוצץ ואפילו בח"מ כ' המעיל צדקה בסי' כ"ה דאין שייך לפסול משום פיסוי ובפרט בגיטי נשים וגט מקושר הי' דווקא מכוסה ותפור ודברי מרן בחת"ס חיו"ד סי' רנ"ו שכ' דמינו דפסל בי' חוצץ יותר לא זכיתי להבין דהרי הלכה מפורשת בש"ס בר"ה וכן קי"ל באו"ח סי' תקפ"ו סעי' ט"ו דאם קדח שופר בזכרות הקרן פשר משום דמין במינו אינו חוצץ וצ"ע ולפי ענ"ד דיפה פיון הפמ"ג דוודאי טעם הלבוש

אליבא דסדר מהר"מ הוא דחגיגיש לפלוגתא דאהע"ז סי' קל"א הנ"ל וא"ש כל דבריו: אלא דלפי"ז עמדה לכאורה קונשית פרו"מ נ"י על הרשב"א גיטין שנהרי רשב"א הוא דעה המחמרת באה"ע סי' קל"א אמן נראה לפי ענ"ד דנהי אם העביר עליו הקטן דיו פסלו מ"מ אם אח"כ שוב העביר עליו פשר דיו לשמה פשר לכ"ע אפילו לדעת המחמיר בסי' קל"א דכיון דשוב העביר עליו דיו פשר ממנ"פ אי הוי פתב האי פתב האחרון לא מבעי' בשאר תיבות אלא אפילו בשם הקודש דפסול לפי שיטה זו משום זה אלי ואנוהו ובכה"ג פשר הו' לדעת התוס' בר"פ לילב הגזול דמשום זה אלי ואנוהו פסול רק לכתחילה ובכאן בכה"ג אין לה דיעבד גדול מזה אלא אפילו לדעת רש"י שם ולפי מ"ש מרן הגאון זצוק"ל שם בחידושו בכוונתו היכא שעצמיות המצוה אינו מהודר אפילו בדיעבד פסול בנידון שלנו כיון דנכתב מעיקרא בהקשר וכדבר אחר גורם לה דמי ובלא"ה כיון דהתחתון והעליון בהקשר האמצעי נתבטל והוי פתרון בפנים ואפילו באחרו' דבעינו הידור י"א באו"ח סי' תרמ"ח סעי' ד' דקשר וא"כ בכה"ג ששוב העביר פשר דיו עליו נראה דקשר ולכל הפחות מותר מטעם ס"ס: אמן לכאורה אם כל האזכרות פתובות פן אמרינו בגיטין דף נ"ד דפסול משום מנומר לא סגי בת' הנ"ל ואפי"ה נ"ל דבכה"ג שכ' לא שייך זה דהנה בימי חרפי שמעתי מרן הגאון זצ"ל שכ' לו א' קונשיא מדוע פסל פאן משום מנומר ובהקומץ רבה דף כ"ח ע"ב אמרינו דבס"ת שיש בדרך ד' טעותים אסור נתקן משום מנומר ואמרינו דאם יש בו דף א' שאין בו טעות מציל על כולם ורשאים לתקנו וא"כ גם פאן הא יש פמה דפיין בס"ת שאין בהם שם הקודש ולמה לא יציל זה על כולם: ונהירנא.

שאני הייתי יושב אצל מרן זצ"ל הי' אז הרב שהיה פעת הרב הגדול ר' משה קאמארן אב"ד דק"ק מילפאדארף נ"י ואמר לישיב דהתם במנחות דהאזכרות נתקדשו וא"כ פדי שלא יהא צריך גניזה התירו אבל פאן שפול האזכרות כ' שלא לשמן לא חששו ולא התירו משום דף אחד וקלס' מרן זצ"ל ולי הי' נראה דגם פסול מנומר דהתם הוא משום זה אלי ואנוהו בשאר תיבות לא הקפידו סגי בדרך אחד אבל מנומר בשם הקודש לא התירו על סמך דף אחדא"כ הו' לת' הראשון הו' לת' שלי כ"ז אם מעיקרא לא נכתב לשמן אבל בכה"ג שנכתבו האזכרות לשמן אלא שהעביר פסול דיו עליהן דהשם מ"מ נשאר בקדושה ואין לגרוד ולמחוק ומשום זה אלי ואנוהו פכר פתבתי בכה"ג לפי ענ"ד דאין לאסור א"כ אפילו פל ס"ת שנכתבו האזכרות לשמן והעביר עליהן דיו שלא לשמן מועיל העברת דיו ולכן לא הי' יכול הרשב"א בגיטין לומר דבידו לפסול השתא דפסול זה אפשר לתקן פקונשית הש"ס שם ולכך הוכרח לומר חשש אחר דבידו לגרוד פן נראה לפי ענ"ד נכון ובתשב"ץ ח"א סי' קכ"ז שכ' להסביר טעמו של הרמב"ם דפסול פרשיות קשה ג"כ להבין מהש"ס דמנחות הנ"ל ועפ"י מ"ש למעלה מיושב קונשית פרו"מ נ"י שם בתשובה ע"ד מרן בהגהת קסת הסופר שכ' משום ואנוהו פסול אפילו בדיעבד דקש' עליו מדברי מהרש"א ותוס' בשבת דף ק"ד ע"ב ד"ה אמר ר"ח דלהתוס' פשיטא להו בריש פ' לילב הגזול דאנוהו הוא רק לכתחילה ולדידי שפיר כ' מהרש"א ובלא"ה דברי מהרש"א אינם מוכרחים בתוס' דאיכא למימר דס"ל כמ"ש הר"ן שם חק תוכות דאע"ג דפסול לענין ס"ת אבל לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה והוא פנון למלאכה ההוא א"כ אי מקרי פתב אפילו בס"ת מ"מ לענין שבת מלאכת מחשבת עבד.

וכיוצא בזה כ' התוס' בשבת דף ק"ו ע"א ד"ה בחובל דאפילו באיסור הנאה אע"ג דאין רשאי ליהנות מ"מ כיון דדעתו הי' ליהנות מקרי מלאכה ומטעם זה ג"כ לא קשה מאי שהקשה פאר ר"מ נ"י על התוס' דלמא משום פל מילתא דארל"ת לא מהני וממילא אינו מלאכה ובאמת גם אני

פְּתַבְתִּי בְּחִידוּשֵׁי כֹּהֵן וְכֹהֵן מְצַאֲתִי בִּס' בֶּן אוֹרֵי וּלְפִי הַגָּ' ל תוֹס' לְשִׁיטָתָם אֶפְיָלוּ פְּסוּל מ"מ מְקַרֵּי מְלֹאכָה וּבִלְא"ה בְּחִידוּשֵׁי פְּתַבְתִּי דְּתוֹס' לְשִׁיטָתָם דְּהַשְׁעָה"מ בַּפ"ג מְגִירוּשֵׁין הוֹכִיחַ דְּהַתוֹס' לָא ס"ל כַּמְהַרִּי"ט אֶלָּא ס"ל בְּשֶׁבֶת גְּלִי קָרָא הִיא קוֹדֶשׁ וְאִין מַעֲשֵׂיָהּ קוֹדֶשׁ וְאִי עֶבֶד מְהַנִּי וְא"ש דְּבַרֵּי הַתוֹס' וְהַנְּרָאָה לְפִי עַנ"ד פְּתַבְתִּי.

וּמ"ש פֶּר"מ נ"י לְדַחֲוֹת הַרְאָ' שְׁפַתְבְּתִי דְּבַע"א יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁאוּמֵר בְּדַמֵּי מְרִישׁ פ' הָאִשָּׁה שְׁאֵם מַע"א בְּמִלְחָמָה וְכ' דְּמִלְחָמָה שְׁאֵנִי יַעֲיִין פִּי הַלַּח"מ בַּפ"ג מְגִירוּשֵׁין דִּין י"ט בַּפ"א הָרֵאשׁוֹן שֶׁכ' פְּדַבְרֵי וּבַפִּנ"י רִישׁ גִּיטִין וּבִתְשׁוּבַת מְרֵן זַצ"ל בַּחַת"ס חֲאֵהֶע"ז ס' ס"א יִיחָס ג"כ זֶה לַמ"ש לְשִׁיטָה וּלְפִירֵשׁ"י וּמ"ש פֶּר"מ נ"י לְיִשָּׁב קוֹשְׁיָא שְׁלִי עַל הָא דְּמִסְפָּקָא לִי לְפֶר"מ ג' אִי רֹב חֲכָמָה דְּאוֹרֵיִיתָא אִם אֶמְנָם דְּמֵאֵי שְׁתֵּי מְשׁוּם דְּאַלְקִים נֶצֶב בְּעֵדַת וְכו' וּמְטַעַם זֶה הַמְּיַעוּט פְּמֵאן דְּלִיתָא לָא אֲדַע מֵאֵי עֲנִין זֶה לְתַרְזֵן קוֹשְׁיָא הֵהוּא הָרִי בְּסוּף כ' בְּעֵצְמוֹ עַל דְּבַרֵּי הַתְּנֻמִּים דְּהִינְנוּ בַב"ד שְׁיִוְשְׁבִין לְדוֹן עַל דְּבַר אֶחָד אֶבְל אִם חֲכָם אֶחָד מְטַהֵר וְחֲכָם אֶחָד מְטַמֵּא לָא עַל הַמְּעֵשָׂה לָא שְׁיִיף זֶה וּבַכַּה"ג הִי הַקוֹשְׁיָא שְׁלִי מִנְאֵי הַגָּ' ל.

תְּשׁוּבָה רַנ"ח בַּעֲזַהִי"ת יוֹם ב' פ' בְּהַעֲלוֹתָהּ תַּרְל"ז לַפ"ק חוּסַת הַתַּיִים וְהַשְּׁלוֹם וְכ"ט לְאַהוּבֵי בֶּן חוֹרְגֵי הָרַב הַמְּאוּהָה ג' הַמְּנֹפֶלֶג כַּש"ת מוה' יִשְׂרָאֵל מְרֻדְכִי נ"י אַבְדִּיק קַרְעֶסְטוּהַר יַע"א: מַה שְׁשָׂאֵל מְמַנֵּי לְחֻוֹת דְּעַתִּי בְּסִפְרֵי תוֹרָה שְׁהַפְתִּיבָה אֲדוּנָהּ שְׁמֵרֵן הַגָּאוֹן ז"ל בַּחַת"ס כ' דָּאֵם הוּא מְחַמַּת רוּשָׁם פֶּשֶׁר וְשָׂאֵר אַחְרוּנִים הַפֶּר"מ ג' בְּאו"ח ס' ל"ב גַּם בְּסִפְרֵי בְּנֵי יוֹנָה וְחַמְדֵּי דְּנִיִּאל פּוֹסְלִין וְלִזְאֵת מְסוּפָק מַעֲלָתוֹ נ"י פִּינּוֹן שְׁיֵשׁ בְּקַהֲלָתוֹ סְפָרִים שְׁאִין בְּהֵם שׁוּם חֲשֵׁשׁ אִין רְאוּי לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ בְּסִפְק לְכַף נְרָאָה לוֹ שְׁלֵא יִקְרָאוּ בְּבִיהַכ"נ בְּסִפְרֵי הַזֶּה שְׁהִדִּי אֲדוּנָהּ וּבְאֵמַת גַּם שְׂאֵר אַחְרוּנִים בְּסִפְרֵי קֶסֶת הַסּוּפֵר גַּם בְּסִפְרֵי מְלֹאכָת שְׁמִים חוֹלְקִין עַל זֶה וְחוֹלְקִין ג"כ עַל דְּבַרֵּי מְרֵן הַגָּאוֹן וְכ' שְׁקִשָּׁה לְסִמּוּף עַל זֶה וּבְסִפְרֵי קֶסֶת הַסּוּפֵר חֲקִירָה ז' כ' לְהוֹכִיחַ שְׁהַתַּה"ד שְׁמֵמְנוּ הַדִּין בְּאו"ח בְּסִי ל"ב סְעִיף כ"ז וּבַתַּה"ד ס' מ"ח וּבַמַּג"א ס"ק ל"ט נְרָאָה מְבוֹאֵר פְּדַבְרֵי מְרֵן זַצ"ל וְלְדַבְרֵי ס' יְרֵאִים ס' י"ו שֶׁכ' בְּנִקְרַע בְּתוּף הָאוֹת אִם תִּינּוֹק דַּל"ח וְל"ט יְכוּל לְקַרוֹת פֶּשֶׁר מְשׁוּם דְּהוּי שְׁיִוְרֵי מְצֻנָה נְרָאָה דְּהוּא פְּעִין הַטַּעַם שֶׁכ' מְרֵן הַגָּאוֹן זַצ"ל בְּתְשׁוּבָה הֵהוּא בְּשֵׁם הַשְּׁאוּל וְהַגָּאוֹן ר' שְׁלֵמָה קְלִיגְעֵר זַצ"ל כ' דְּהוּי פְּאֶגְרָדוּמֵי מְצֻנָה וּמְרֵן זַצ"ל הַשִּׁיג וְכ' דְּהוּי רַק פְּאֶגְרָדוּמֵי תְּשִׁמִּישֵׁי קְדוּשָׁה דְּפְּסוּלִין וּמְדַבְרֵי ס' יְרֵאִים מְשִׁמַּע ג"כ דְּהוּי פְּתִשְׁמִישֵׁי מְצֻנָה וְהַטַּעַם נְרָאָה דְּהַקְדוּשָׁה גַּם בְּעוֹדָה פֶּשֶׁר אוֹ שְׁנַפְסָלָה קְדוּשָׁתָהּ עַלִּיהֶם אֶלָּא שְׁהַמְצֻנָה שְׁיִיָּהּ פְּתִיבָה תְּמָה וְגַם שְׁיִיָּהּ הַדִּי שְׁחוֹר וְלַעֲנִין זֶה הוּי רַק פְּתִשְׁמִישֵׁי מְצֻנָה: וּמַה שֶׁכ' מַעֲלָתוֹ דְּאִיכָּא חֲשֵׁשׁ בְּרַכָּה לְבַטְלָה לְזֶה אִין לְחוּשׁ דְּהָרִי הַב"י בִּי"ד ס' רַע"ט הִבִּיא תְּשׁוּבַת הַרְמַב"ם וְשְׂאֵר גְּאוּנִים דְּאֶפְי' בְּקוֹרָא בְּס"ת פְּסוּל יוֹצֵא וַע"ז אָנוּ סוּמְכִין בְּדִיעֵבַד וְהַבְּאֵר הֵיטֵב בְּאו"ח ס' ל"ב שֶׁם הִבִּיא דְּבִתְרַת תִּיבָה א"צ לְהוֹצִיא ס"ת אַחֲרַת מְשׁוּם דְּלָא נִפְסַל ע"י יִתִּיר תִּיבָה דְּדוּנְוָקָא בְּחִסְרוֹן אוֹ בְּשִׁינּוּי דְּהִי צְרִיף לְקַרוֹת תִּיבָה בַּע"פ אֶסוּר לְקַרוֹת דְּבַרֵּים שְׁפַכְתָּב בַּע"פ וְלִכְּהָ אָנוּ מוֹצִיאִין לְכַתְּחִילָה ס"ת אַחֲרַת אֶבְל לָא בְּיִתִּיר וּבְנִידוֹן דִּידוֹן דְּאִיכָּא ס"ס א) אוּלַּי פְּדַעַת הַמְּתִירִין בְּנַעֲשָׂה אֲדוּם מְחַמַּת יִשְׁנּוּ וְאֶפְי' אַת"ל דְּאִינוּ פֶּשֶׁר ב' דְּלָמָּא אֶמְרִינִין פְּתִשׁוּב' הַרְמַב"ם דְּכָל הַדִּינִים נֶאֱמָרוּ רַק לְעַנֵּן מְצֻנַת ס"ת בְּכַתִּיבָה וְאִינוּ מְקַיִים הַמְצֻנָה אֶלָּא אִם כָּל הַדִּינִין הַנֶּאֱמָרִים יֵשׁ בּוֹ אֶבְל לְקַרוֹת בּוֹ בְּצִיבּוֹר רְשָׁאִין לְקַרוֹת בּוֹ וְא"כ בְּס"ס בּוֹדָאֵי יְכוּלִין לְבַרְרָה לְכַתְּחִילָה אַע"ג דְּאִין עוֹשִׂין ס"ס בְּיָדִים אֶבְל פְּדֵי שְׁלֵא יִבְיִישׁ ס"ת אִין זֶה נְקָרָא עוֹשָׂה בְּיָדִים דְּהָא פְּכַר נַעֲשָׂה.

מ"מ בְּגִידוֹן דְּמַעְלָתוֹ נ"י שְׁאָחַד קָנָה ס"ת חֲדָשָׁה שֶׁהָדְיוֹ בּוֹ אָדוּם וְאִינוֹ נוֹדַע אִם זֶה הוּא מַחְמַת יְוֹשֶׁנָּה אוֹ שֶׁהָדְיוֹ לֹא הִיא מְתוּקָן פְּרָאוּי וְכַתְּיָקוּנָה בְּכַה"ג ל"ע פְּסוּל וְנִרְאָה לִי כְּמַעְלָתוֹ נ"י וּבְכַה"ג גַּם מָרוֹן מוֹדָה דָּאִין לְהַכְנִיס עֲצָמוֹ בְּסַפְיָקוֹת הוֹאִיל וַיֵּשׁ סְפָרִים מְתוּקָנִים יוֹתֵר מִמֶּנָּה וּבְעֵינָיו זֶה אֵלֵי וְאֲנֹהוּ דְּמַצְנָה בְּס"ת נָאָה וְגַם זֶה הוּא דְּאוֹרְיָתָא.

שְׁפֹן צִנָּה הַשִּׁי"ת לְהַתְּנָאוֹת לְפָנָיו בְּמַצְוֹת לְהִיּוֹת ס"ת נָאָה וּמִשׁוּבָּח בְּכָל הָאֲפָשָׁרִי כֹן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד הַדו"ש: הַק' מְנִשָּׁה שִׁיק מְבָרַעְזָאוֹן ע: תְּשׁוּבָה רַנ"ט בַּעֲזַהי"ת יוֹם ב' פ' נִשְׂא תְּרַל"ח לַפ"ק פֶּה חוּסֵט יַע"א: הַחֲיִים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְהַרְבְּנֵי הַמְּוֹפְלָא וּמְוֹפְלָג בַּתוֹרָה וּבִירְאָה חֲתוּן כֹּן מָרוֹן הַגָּאוֹן חַת"ס זצ"ל כַּש"ת מוה' יְהוּדָא גְּרִינֹוּאָלְד נ"י הַיּוֹשֵׁב בְּשִׁבְתַּת תַּחֲפֻמוֹנֵי בְּיִשׁוּב שִׁירְאוּוִיץ יַע"א: מְכַתְּבוֹ קַבְּלִיתִי בַּעֲת אֲשֶׁר לֹא הִיִּיתִי בְּקוֹ הַבְּרִיאָה וְגַם עֵתָה אֲנִי חָלוּשׁ מְאוֹד וְאֵעֲפִי"כ לֹא רְצִיתִי לְהַתְּמַהֵמָה עוֹד וְאֲשִׁיב בְּקַצְרָה פְּאֲשֶׁר יוֹרְנֵי ה' וְהִנֵּה שְׂאֵלְתוֹ שְׁקָרָה בְּעִירְכֶם שְׁסוּפֵר אֶחָד תִּיָקֵן ס"ת וְהִיא צָרִיף לְהַנִּיחַ מְטִלִיתִים וְלִכְתּוֹב עַל הַמְּטִלִיתִים וְלֹא שִׁירְטוּט הַמְּטִלִיתִים אַעֲפִי"כ שְׁכ' בְּהֵן ב' אוֹ ג' תִּיבּוֹת וְכֹן עֲשֵׂה בְּס"ת הַשְּׁנֵי וְשׂוֹאֵל מַעְלָתוֹ כִּינּוֹן דְּקו"ל דָּאִין כּוֹתְבִין בְּלֹא שִׁירְטוּט א"כ מֵאֵי דִינָם שֶׁל אוֹתָן ס"ת וְהִנֵּה מְדַבְּרֵי מַעְלָתוֹ נ"י נִרְאָה דְּהָא דְּאֶמְרֵינֵין בְּגִיטִין דָּר ו' ע"ב לר' יִצְחָק שְׁתִּים כּוֹתְבִין בְּלִי שִׁירְטוּט אֶבֶל שְׁלֵשׁ לֹא וּלְמַתְנֵי אִפִּי' ג' כּוֹתְבִין בְּלִי שִׁירְטוּט אֶבֶל ד' לֹא וּלְפִי הַנִּרְאָה מְדַבְּרֵי מַעְלָתוֹ ס"ל דְּפִלוֹגְתָא זֹאת הוּא גַם לְעֵנִין ס"ת וְזֶה אִינוֹ דְּס"ת לְדַעַת הַרְמַב"ם לְפִי מַה שְׁפָסַק בַּש"ע ס' רַע"ח הוּא הֶלְכָה לְמַמ"ס דְּצָרִיף שִׁירְטוּט דְּוּוּקָא וּמִמִּילָא אִם כ' תִּיבָה בְּלִי שִׁירְטוּט פְּאֵלוֹ לֹא נִכְתַּב כְּדִינוֹ וּכְאֵלוֹ חֶסֶר תִּיבָה אַחַת מִן הַתוֹרָה וּלְכַף פְּסוּל אִפִּי' בְּתִיבָה אַחַת לְדַעַת הַרְמַב"ם וְסִיְעָתוֹ וּלְכַף בְּנוֹדָאֵי גַם אִם גָּרַד תִּיבָה אוֹ אוֹת אַחַת אוֹ אִם דְּבַק שֵׁם מְטִלִית וְתִיָקֵן כְּדִי לְכַתּוֹב עָלָיו וְכ' בְּלֹא שִׁירְטוּט הוּי פְּאֵלוֹ לֹא נִכְתַּב כָּלֵל וְהוּא פְּסוּל עֲדִינֵין וְכֹן מְבֹאֵר בְּסִפְר מְלֵאכֶת שְׁמִים וְהַעֲתִיקוֹ ג"כ הֶרֶב הַגָּאוֹן מוה' שְׁלֵמָה גְּאֻנְצְפֵרִיד נ"י בְּסִפְרוֹ קֶסֶת הַסּוּפֵר בְּסִי' ג' סְעִיף ה' שְׁמַבִּיא שֵׁם דְּבָרֵי הַמְּלֵאכֶ"ש שֶׁהוּא בְּכָלֵל כ"ה סְעִיף ו': וּמִטַּעַם זֶה אֲנִי תַּמָּה עַל הַסִּפְר בְּנֵי יוֹנָה שְׁכ' וְאִם גָּרַד וַע"י הַגְּרִידָה נִיפֵר פְּאֵלוֹ הִיא מְשׁוֹרְטֵט לְכַתּוֹב בְּיִוֶשֶׁר סִגֵּי דְּזִנָּה שִׁיְיָ בְּשִׂאָר סִפְרֵי קוֹדֶשׁ דְּאֶסוּר בְּלֹא שִׁירְטוּט מְשׁוּם שְׁמָא לֹא יִכְתּוֹב בְּיִוֶשֶׁר אֵלָא מְעוֹקֶם וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה כְּדֵאִיתָא בִּיּו"ד ס' רַפ"ד אֶבֶל בְּס"ת דְּלַדַּעַת הַרְמַב"ם הוּא הֶלְכָה לְמַמ"ס וּפְסוּל נִרְאָה בְּעֵינֵין דְּוּוּקָא שִׁירְטוּט וְאִינוֹ מוֹעִיל הֵיכֵר אַחַר בְּמַה שִׁיּוּכַל לְכַתּוֹב עַל יָדוֹ כְּתַב מִיּוֶשֶׁר וְא"כ אֲנִי מְסוּפֵק אִם גְּרִידָה מוֹעִיל לְהִתֵּר שִׁיכְתּוֹב יֶשֶׁר וְלֹא יוֹצֵר שִׁירְטוּט אוֹ דְּלֵמָּא כִּינּוֹן דְּהֶלְכָה לְמִשְׁנֵי מְסִינֵי וְאִין אֲנוּ יוֹדְעִין טַעְמָא דְּקִרְא לְכּוֹן צָרִיף דְּוּוּקָא שִׁירְטוּט וַצ"ע.

וְעַכ"פּ בְּגִידוֹן הַנְּ"ל בְּנוֹדָאֵי צָרִיף לְתַמְנוֹן וְלִיטְוֹל הַמְּטִלִית וְלַגְנוֹז וּלְשִׁרְטֵט עַל מְטִלִיתִים אַחֲרֵים וְלְכַתּוֹב אֶת הַחֶסֶר וְכָל זֶה בְּס"ת אֶבֶל בְּשִׂאָר סִפְרֵי קוֹדֶשׁ דְּאֶסוּר לְכַתּוֹב ג' לר"י אוֹ ד' לְמַתְנֵי תֵּא בְּלֹא שִׁירְטוּט זֶה נִרְאָה לִי רַק מְדַרְבְּנָן אוֹ מְשׁוּם כְּבוֹד הַתוֹרָה שְׂאֲנוּ מְצוּוּיִן ג"כ אוֹ מֵאֵת ה' אֶלְקֵיף תִּירָא וּמְקַדְשֵי תִירָאוּ אוֹ מְקַרָא לְגַדֵּל וּלְרוֹמֵם אֶת בֵּית חֲלֻקְנֵינוּ וְה"ה כָּל דְּבָר שֶׁבְּקוֹדֶשׁ ע"כ אֲנוּ צָרִיכִין לְעֲשׂוֹת שִׁירְטוּט כְּדִי שְׁלֵא לְעַקֵּם הַכְּתָב וַיְהִי גְּנָאֵי ח"ו לְסִפְרֵי הַקּוֹדֶשׁ וּלְכַף לר"י תִּיבָה אַחַת אוֹ אִפִּי' שְׁתִּים נְמִי הוּא יָכוֹל לִיְיָשֶׁר הַכְּתִיבָה אִף בְּלִי שִׁירְטוּט וְיִוּכַל לְצַמְצֵם שִׁיְיָהָא כְּתַב יֶשֶׁר וְלֹא מְעוֹקֶם אֶבֶל שְׁלוֹשׁ הֵן תִּיבּוֹת מְרוּבָּבִים וַיֵּשׁ לְחוּשׁ שְׁלֵא יוּכַל לְכַתּוֹב כְּתַב מִיּוֶשֶׁר בְּלֹא שִׁירְטוּט דג' מְקַרֵי הַרְבֵּה כְּדִילְפִינֵין גְּבִי זָבָה דְּכַתִּיב יָמִים רַבִּים וְדַרְשִׁינֵין יָמִים שְׁנַיִם שְׁלֵשׁ רַבִּים וּלְמַתְנֵי תִין אִפִּי' שְׁלֵשָׁה מוֹתֵר רַק ד' וּמִשְׁם וְאִילָף אֶסוּר בְּלֹא שִׁירְטוּט דָּאִי יֵשׁ לְחוּשׁ טְפִי שִׁיְשַׁפַּח מְלַצְמַצֵּם וַיְהִי הַכְּתָב מְעוֹקֶם וְכִינּוֹן דְּהוּא אִינוֹ רַק חֲשֵׁשׁ וּלְכַף פְּסַק הַרְמַב"ם כְּמַתְנֵי תֵּא.

ובזה אֶפְשֶׁר לומר הָא דְּבַהֲלֹכוֹת יְבוּם פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם דְּאֶפִי שְׁלוֹשׁ תִּיבוֹת אֵין פּוֹתְבִין הֵינּוּ אִם הַב"ד פּוֹתְבִין הַשֵּׁט"ח לְמָקוֹם אַחַר אֶמְרֵינּוּ סו"פ מַצְנוֹת חֲלִיצָה דְּאִיפָא לְמ"ד דְּחֵינְשִׁינִין לַב"ד טוֹפִין וְלִכְף צָרִיף לִינְהַר שְׁלֵא יַעֲשׂוּ דְּבַר שְׁאֶפְשֶׁר לְחֻשְׁדָּם שְׁטַעוּ וְלֹא יִסְמְכוּ עֲלֵיהֶם וְכִמוֹ דְּחֻשְׁדוּ בְּגִיטִין דְּף ו' ע"ב עַל ר' אֶבְיָתָר שְׁאִינוּ ת"ח מְשׁוּם שְׁכ' ג' תִּיבוֹת בְּלֹא שְׁיָרְטוּט פֶּן נִרְאֶה לְפִיעֵנ"ד תְּשׁוּבָה ר"ס עוֹד לְהַנְ"ל בַּעֲזָה"י יוֹם ו' פ' חֲקַת תְּרַל"ח לַפ"ק חוֹסֵט יַע"א.

הַחַיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְהַרְבְּנֵי הַמְּוֹפְלָג בַּתּוֹרָה וּבִירְאָה כַּש"ת מוה' יְהוּדָא גְרִינְיוֹאֵלְד נ"י: מְקַתְּבוּ קַבְלֵתִי וְשֵׁם הַעִיר עַל מַה שְׁפַתְּבַתִּי (בַּתְּשׁוּבָה הַקּוֹדֶמֶת) דְּלִפִּי הַנִּרְאֶה צָרִיף לְהַסִּיר הַמְּטָלִיתִים שְׁלֵא הָיוּ מְשׁוֹרְטָטִים וְצָרִיף לַעֲשׂוֹת מְטָלִיתִים חֲדָשִׁים וְלִשְׁרָטְטוֹן וְלַכְתּוֹב עַל הַמְּשׁוֹרְטָט וּמַעֲלָתוֹ פֶּקֶק עַל זֶה וְהִבִּיא רְאִיּוֹת נֶגֶד זֶה וְנִי אֶמְרֵתִי קַבְלוּ דַּעֲתִי וְנִי אֶמְיָא לִי יֶאֱוֹשֶׁר כּוֹחוֹ אִם יִשְׁאַל לְרַבָּנִים אַחֲרֵים וְיַעֲשֶׂה עַפ"י דַּעַת הָרוֹב כִּי כְּבָר כְּתַבְתִּי שְׁאֵנִי מוֹנַע אֶת עַצְמִי בְּכָל מָקוֹם שְׁאֶפְשֶׁר וְדִי לִי בְּאַחֲרִיּוֹת דְּנַפְשִׁי.

וּבְגוֹף הַדִּין כְּבָר כְּתַבְתִּי דַּעֲתִי דְּדָבָר זֶה תְּלִי בְּפְלוּגְמָא דְּלַדַּעַת ר"ת וְסִינְיַעְתּוֹ דַּס"ל דַּס"ת ל"ב שְׁרְטוּט רַק בְּשִׁיטָה הַעֲלִיּוֹנָה אֶבְל לַדַּעַת הֶרְמֵב"ם וְהֶרְמֵב"ן וְשְׁאָר פּוֹסְקִים דַּס"ל דְּבַעֲיָנִין שְׁיָרְטוּט מַצְד הַלְמַמ"ס וּבִירְוִשְׁלָמִי בְּמַגִּילָה הִבִּיאוּ הָרֵאשׁוֹנִים שְׁאֵין פּוֹתְבִין עַל הַנִּייר הוּא הֶלְכָה לַמַּמ"ס וּמֵאִי דְּבַעֲיָנִין שְׁיָרְטוּט בַּס"ת הוּא ג"כ הַלְמַמ"ס לַדַּעַת הֶרְמֵב"ם וּמִסְתַּמָּא כְּשֵׁם דְּהֶלְכָה לַמַּמ"ס דְּפָסוּל עַל הַנִּייר הַנֶּאֱמָר שֵׁם בְּנוֹדָאִי אִם כְּתַב אֶפִי אֹת אַחַת עַל הַנִּייר הוּא פָּסוּל וְכִמוֹ שְׁבִיָּאָר מְרֵן הַגָּאוֹן בַּעַל חַת"ס זַצ"ל בַּחַת"ס חֲלֵק יו"ד ס' רַע"ח שְׁפָמוֹ שְׁאֵם נִכְתַּב עַל הַנִּייר אֶפִי אֹת אַחַת הוּא פָּסוּל וְא"כ גַּם הַלְמַמ"ס שְׁצָרִיף לַכְתּוֹב עַל הַשְּׁיָרְטוּט וְאִם כְּתַב בְּלִי שְׁיָרְטוּט אֶפִי אֹת אַחַת הוּא פָּסוּל ג"כ פֶּן נִרְאֶה לִי פֶּשׁוּט דְּלַדַּעַת הֶרְמֵב"ם וְסִינְיַעְתּוֹ צָרִיף לַכְתּוֹב כָּל אֹת וְאֹת עַל הַשְּׁרְטוּט וְאֵין אֲנִי יְכוֹלִין וְנִשְׁאֵין לומר דְּהַלְמַמ"ס הוּא כְּדִי שְׁיִכְתּוֹב מִיּוֹשֶׁר דְּמִי יָרַד לְסוּד ה' וְכֵן כִּיּוֹצֵא בְּזֶה כ' בַּתְּשׁוּבָה"ץ ס' ג' ח"א וְכֵן מְצֵאתִי בְּסִפְרֵי מְלָאכְתָּ שְׁמִים מִהַגָּאוֹן מְוִירְצָבוּרְג וְכֵן דַּעֲתִי דְּאֵין אֶפְשֶׁר לְחֲלֵק בֵּין אֹת אוֹ תִּיבָה אַחַת לְבֵין הַרְבֵּה פְּסוּקִים כִּיּוֹן דְּהוּא פָּסוּל בְּלֹא שְׁיָרְטוּט וְלֹא קִיָּים בְּזֶה מַצְנוֹת כְּתִיבַת ס"ת כַּמ"ש הַב"י בִּיּו"ד ס' רַע"ט בְּשֵׁם הֶרְמֵב"ם בַּתְּשׁוּבָה לַה' ס"ת וְנֶאֱפִי בְּאוֹת אַחַת שְׁחָסַר מִמֶּנּוּ פָּסוּל וְא"כ מ"ש מְאוֹת הַנִּכְתָּב עַל הַנִּייר לְאוֹת הַנִּכְתָּב בְּלֹא שְׁיָרְטוּט: וּבְאֶמֶת מְצֵאתִי בְּלִשׁוֹן הֶרְמֵב"ן בְּגִיטִין דְּף ו' בְּשֵׁם הַגָּאוֹן רַב נִטְרוֹנָאִי כְּדִי רְאִינוּ כָּל דְּבַר שֶׁהוּא מְשׁוּם קְדוּשָׁה צָרִיף שְׁיָרְטוּט וְאִסוּר לַכְתּוֹב פְּסוּק אַחַד בְּלִי שְׁיָרְטוּט חוּץ מִן הַתְּפִילִין וְכו' עֵי"ש וְלִשׁוֹן זֶה שֶׁל הַגָּאוֹן לֹא הִבְנֵתִי דְּכַתַּב פְּסוּק אַחַד מ"ש פְּסוּק אוֹ אֹת אַחַת וּפְסוּק אַחַד מְאֵן דְּכַר שְׁמִי בְּכָל הַאֵי דִּינָא וְאֵי אֶמְרֵינִין פְּסוּק ח' דְּוּוֹקָא הִי אֶפְשֶׁר לומר טַעְמוֹ שֶׁל ר' יִצְחָק דְּמַחֲלֵק בֵּין ב' אוֹ ג' תִּיבוֹת דְּהָרִי כ' הַמַּג"א בַּסִּי תר"צ דְּלֹא מְצִינּוּ פְּסוּק מַב' תִּיבוֹת אֶבְל מַג' תִּיבוֹת מְצִינּוּ בַּפ' וַיְחִי לִישׁוּעָתָה קוֹיֵתִי ה' וְא"כ אֶפְשֶׁר לומר בְּטַעְמוֹ דַּר"י דְּגִזְרֵי שְׁמָא יִכְתּוֹב פְּסוּק אַחַד מִתּוֹרָה דְּנִמְצָא מַג' תִּיבוֹת וְג"כ הִי סְבָרָא לְחֲלֵק בֵּין ס"ת לְשְׁאָר סְפָרֵי קוֹדֶשׁ דְּשֵׁם בְּעֵינֵין דְּוּוֹקָא ד' אֶבְל לֹא אֶבִּין שׁוּם טַעַם וְסְבָרָא מַה לִּי פְּסוּק אוֹ תִּיבָה וְנֶאֱפִי לְמַהֲרִי"ק שֶׁהִבִּיא מְרֵן בַּתְּשׁוּבָה הַנְ"ל.

וְע"כ לִפִּי עַנ"ד לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם וְש"ע וְסִינְיַעְתּוֹ דַּס"ל שְׁיָרְטוּט דְּאוֹרְזִי' וּבַס"ת אֵין סְבָרָא לְחֲלֵק דְּאֵין אֲנִי יוֹדְעִין טַעְמָא דְּהַלְמַמ"ס כַּמ"ש הַתְּשׁוּבָה"ץ הַנְ"ל וְדְוּוֹקָא לְשִׁיטַת הַתּוֹס' וְרַש"י דַּס"ל דַּס"ת לֹא בְּעֵי שְׁיָרְטוּט אֶלָּא מְשׁוּם זֶה אֵלִי וְאִנְהוּ אֶפְשֶׁר לְחֲלֵק מְסָבְרָא וְכִיּוֹן דְּבַש"ע פֶּסֶק כְּהֶרְמֵב"ם לְכָף כְּתַבְתִּי כְּדִלְעִיל וְהַנִּרְאֶה לִפִּי עַנ"ד כְּתַבְתִּי וְהֵינּוּ לְכַתְּחִילָה אֶבְל בְּנִיזוֹן דְּמַעֲלָתוֹ דְּכָבָר דְּבַק הַמְּטָלִיתִים בְּלִי שְׁיָרְטוּט וְאִם נְסִירָם מְשֵׁם הָיוּ אֶפְשֶׁר לִפִּי הַנִּרְאֶה אִיסוּר דְּרַבְּנָן וְאֶפְשֶׁר

איסורא דאורייתא יתא וכמ"ש התשב"ץ הנ"ל במוחק דברי קודש אלא משום פדי לתמן שרי יעוי"ש וא"כ בנידון דידן לפי הנראה דמקרי לתמן שיהי' מתקון אליבא דכל הדיעות אע"ג דלר"ת וסייעתו פשר בלא"ה מ"מ פדי לתמן אליבא דכ"ע הי' נראה דשרי לתמן: מ"מ גוף הדבר פשיטא לי' להתשב"ץ דהוי רק איסור דרבנן ולא ברירא לי דלפי מ"ש המל"מ בפ"ט מהלכות פלי המקדש גבי המעיל דכתיב בי' לא יקרע דכל דבר קדוש אסור לקרוע והנה מרו הגאון בעל חת"ס זצ"ל חיו"ד סי' ס"ד הסכים דלא פהש"ד דגם בלקיחת מטלית מקרי סתירה אלא מ"מ פנין שהוא לתמן מותר לסתור ולכאורה זה דנוקא בנודאי תיקון אבל בנידון הנ"ל דלר"ת א"צ תיקון א"כ אין ללמוד מהתם מ"מ פנין דקי"ל פהרמב"ם דהלממ"ס הוא ופסול וא"כ הוי פרוב הדיעות ונאנן קי"ל פרוב ונאני פתבתי בזה במקום אחר וגם מעלתו נ"י פשיטא לי דאסור והוי פנין שנוני' אנפשי' תתיכה דאיסורא ולקף ישאל ג"כ לרב אחר וכמ"ל דברי החותם בברכה המשולשת: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה רס"א בעזה"י יום א' פ' משפטים תרל"ו לפ"ק פה חוסט יע"א.

החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג המופלג בתורה מוה' משה פאלאק נ"י אבדק"ק אורטדאקסי"ן באניהאד יע"א. מכתבו זה שבועות שתיים קבלתי ובעש"ק העבר קבלתי שנית ונאני טרוד מאוד בעול הצבור ובעול הגליל ובעול הישיבה ה' יברכם והנה נשאלתי במכתב הראשון על דבר הסופרים שאינם מניחים למטה גליון בס"ת טפח ולמעלה ג' אצבעות ובין דף לדף ב' אצבעות ומדוע שתקו רבנן לזה ובאמת גם בעיני הי' קשה על הסופרים שעושים נגד ש"ס מפורש מנחות דף ל"ד ובשו"ע יו"ד בס"י רע"ג ולכאורה הי' נראה לי ליישב מנהגם דלפי המבואר בנמוקי יוסף בריש הלכות ספר תורה כ' דלקף בעיניו למטה טפח מלמעלה ג' אצבעות משום משמוש ידים שהכל ממשמשין בה ולמטה איכא למיחוש בי' טפי ולקף בעיניו יותר ונראה מדבריו דלאו הלכה למשה מסיני הוא אלא להשמר הס"ת מקלקול וכעין דאמרינן גבי גט באה"ע דף קכ"ה דבעיניו למטה בגט שנינו חלק פדי תפיסת היד והיינו נמי טפח והנה פבר כ' הרא"ש בהלכות ס"ת ובב"י בס"י ע"ר הביאו בריש הלכות ס"ת ופסקו בש"ע דבזמנא הי' לומדים בס"ת אבל האינדנא דהדפוס מצוי אין לטלטל ס"ת ללמוד מתוכו: והפרישה דעתו שם דבזה"ז אין פלל מצנת ס"ת וכבר השיגו האחרונים על זה ובשאג"א סי' ל"ו כ' מטעם אחר לפקפק האינדנא על מצנת פתיבת ס"ת משום דאין אנו בקיאים בהסרות ויתרות וכבר פתבתי (לעיל תשובה רנ"ד) דא"כ איך אנו מברכין על תפילין ועל ס"ת ובכל הדברים מציינו פלוגתא וצריכין אנו לפסוק כבתראי או פרוב הפוסקים וכיון שאנו עושין פהספמת הפוסקים הרי אנו מקיימין כמו שצוה אותנו בוראינו והחייב עלינו גם בזה"ז לעשות המצוות כפי הספמת הפוסקים אמנם אע"ג דגם האינדנא איכא מ"ע בכתיבת ס"ת מ"מ האמת כמ"ש בספר בני יונה דמעיקרא הי' לומדים בח"ת והי' עיקר מצנת כתי' ס"ת פדי ללמוד מתוכו ועי"ז שלמדו בו הי' הקלקול שכיח טפי א"כ שפיר איכ"ל דע"כ לא אמרו בגמ' והצריכו להניח גליונות גדולות ובין עומדי' הרבה חלק רק בזמנא אבל בזה"ז דאין לומדים מתוך ס"ת אלא עומד בהיכל לקרות בו לפעמים בצבור ואין חשש קלקול פולי האי אפשר דא"צ להניח כ"כ רנוח: אמנם לאמת זה אינו מספיק דהרי הטור וש"ע הביאו דברי הרא"ש דיש חילוק לענין זה בין זמנא לזמנינו ואפי"ה פסקו בש"ע דצריף להניח למטה ד' אגודלין ולמעלה ג' אגודלין ובין דף לדף ב' אגודלין א"כ עדיין צריף טעם ולפי ענ"ד דשורש הדבר הוא משום הידור מצנה עד שליש כדקי"ל באו"ח סי' תר"ץ וגם פאן לפי ענ"ד הס"ת שכ' הרמב"ם שהוא לענ"ד י' טפחים ואם נחשב מה שמשייירין בהגליונות מלבד שהוא מוכרח להניח כמו אטבי דספרא יהא לענ"ד שליש מן הכתב וכיון שהוא משום הידור מצנה נהי

דהחייב מן התורה כמו שדדדדד חכז"ל זה אלי ואנוהו התנאה לפניו בס"ת נאה וכו' מ"מ הוא רק לכתחילה ועיין בכפ"ת ריש פ"ק לולב הגזול דלפעמים הוא גם לעפב ומפל מקום הא דהכא הוא רק לכתחילה: ובאו"ח סי' תכ"ו פסקינין היכא דיש לחוש לביטול מצוה ע"י ההידור מוטב לבטל מצנת הידור והוא מבואר בתה"ד ולק"ה נראה פיון דמצנת פתיבת ס"ת הוא חייב על פל האדם ובצוק העתים האלו שהפרנסה בקישיוי ובצמצום ואם יתרבה מחיר שיווי הס"ת ע"י שהוא מוכרח להניח גליונות ארוכים מעלה ומטה ובין העמודים ויצרכו לזה קלף הרבה עי"ז יתמעטו הלוקחים ולא יהי להסופרים במה להתפרנס ויפסקו ממלאכת שמים ויש לחוש לביטול המצוה ולק"ה הם ממעטים הגליונות שלא יצטרכו כל פה קלף ועי"ז יוכלו למפור ורקונים לקנות במחיר השוה ויהיו הקונים מרובים פן נראה לי ללמד זכות על הסופרים אמנם מי שידו משגת ואפשר לו בנודאי ראוי לו לשלם לסופר ולהתנות עמו לעשותו בהידור מצוה פראוי ע"פ הדין של השו"ע: תשובה רס"ב עוד להרב הנ"ל מה ששאל עוד ממני אם רשאי לעשות ב' שרטוטין לצורך שורה אחת כדי לצמצם הפתב הנה גוף הדבר לא מצאתי גם אין אני יודע צורך לדבר זה דסתם סופר הוא פקי לכתוב פתיבה מיושרת גם בחד שירטיט ובגוף הדין בתפילין קי"ל דא"צ שירטוט ואיתא באו"ח סי' ל"ב סעי' ו' דאין לשרטט והרמ"א הגיה"ה דאין צריך לשרטט ועי"ש במג"א סק"ו הביא בשם הב"ח וכו' לחלוק על הרמ"א ושאין לשרטט משום דכל הפטור מדבר ועשאו נקרא הדיו"ט ועי"ש בפ"ל הנה במג"א סק"ח: ולפיענ"ד נראה דהנה בלא"ה קשה מהא דקי"ל באו"ח רס"י קי"ג שצריך לשחות בשמונה עשרה תחילה וסוף ואם בא לשחות בכל ברכה וברכה מלמדן אותו שלא לשחות שכ' הטו"ז שם הטעם שאם ישחה במקום שא"צ לבסוף ישפח אינה רשות ואינה חובה ואתי לזולתי בה וא"כ קשה גם בתפילין נימא פן וה"ה הכא בנידון שאלתו פיון דשרטוט שורה אחת חובה אם יעשה עוד שרטוט שהוא רשות לבסוף יהי גם השרטוט החובה כמו רשות אצלו ואפשר לחלק דשרטוט אחד שהוא צריך כדי שיכתוב פתיבה מיושרת לא ישפח שהוא תיבה מ"מ בנודאי אם יוכל לכתוב בלא שרטוט פתיבה מיושרת בנודאי לא יוסף לשרטט ובפרט בספר תורה שלא לעשות בו דברים חדשים פן נראה לי ואחתום בברכה? ה' עמו דברי הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאווע תשובה רס"ג הנני לב"ר בעזה"י אינה חילוקי דינים בדיני חק תוכות ואקדים אינה הקדמות א') חק תוכות אסור מן התורה וכמבואר בגיטין דף כ' והיינו בגוונא דמיירי שם בגמרא ובשבת דף ק"ד ע"ב תנן הגיה אות אחת חייב ומוקי ר"ש דנטל לגזו דח' ועשאו ב' זייני"ן ור"ב מוקי לה פגון שנטל לתגו דד' ועשאה ר' ופירש"י שם אע"ג דלא הוי אלא הגהת אות אחת אפי"ה חייב הואיל וזה תיקון הספר עי"ש ברש"י והקשו הא כה"ג אסור משום חק תוכות ומזה הוכיח הרשב"א שם בחידושו דזה הוי רק כנפל טפה על האות ומעבירה והר' שסכ' דאין ראי' מהתם לדברי הרשב"א דשבת שאני דתליא במלאכ' מחריבת והבית מאיר באה"ע סי' קכ"ה תמה על דברי המרדכי שכ' ג"כ פ"עין תי' הר"ן שהרי אליבא דר"ב ע"כ הטעם משום תיקון הספר וכפרש"י וא"כ ע"כ פשר ובתשובת פמ"א ח"א סי' ס"ז תמה ג"כ על זה והאריך עי"ש להכריע פהרשב"א וכוננת הר"ן נראה לי לישב כמ"ש התוס' בשבת דף ק"ו ע"א ד"ה בחובל כו' ואפילו באיה"נ פיון שעושה זאת כדי ליהנות מקרי מלאכה הצריכה לגופה אע"ג שפאמת אסור ליהנות וא"כ ה"נ פיון שלפי דעתו וטעותו הוא רוצה לתקן בזה חשוב לי מלאכת מחשבת: והנה הבית מאיר הנ"ל שהוכיח ג"כ פהרשב"א כ' אע"ג שהרשב"א עצמו כ' לאסור אפילו להפריד בין האותיות הדבוקות בתחילתן משום חק תוכות וצריך לומר דמדברבנן גם להרשב"א אסור עי"ש שהאריך ואם פן יש לן פלוגתא בזה להרשב"א פל שהאות נכתב אע"ג

שנפסל ונשתנה לאות אחר אם חוזר ומתקנו על ידי גרידה אינו אסור אלא מדרבנן נקרא חק תוכות אבל הר"ן והמרדכי ס"ל דאיכ"ל דהוי חק תוכות מה"ת וכן נראה מלשון הרא"ש והגהות אשרי בגיטין דף כ' בפ"ב אות י"ט בסופו דגם זה תשיב ח"ת מדינא וכן נראה מדברי הסמ"ק המובא בב"י אהע"ז סי' קכ"ה שכו' וכתב ולא נחקק ומפאן שאם נפל טפה בתוך ד' ועשאה ה' שאינו רשאי לגרוך עיי"ש ועכ"פ יש לו פלוגתא בכתב האות אלא שנפסל וגורר אח"כ פדי להכשיר אי מקרי ח"ת מה"ת: ואם אמנם שלפי הנראה הרא"ש והסמ"ק שוין בזה אבל פליגו בפלוגתא אחרת (ולכל אחד יש קולא וחומרא) דלהרא"ש בעינו דווקא אם האות נשתנה שמו ואינה ניכרת ואז שמה גרם דנתבטל שמו והוי כאות אחרת וכאלו פולו נעשה אות אחר ולכך אם גורר מקצת אם עיי"ז יתקשר ויקראו אותו שוב בשם הראשון הוי כפנים חדשות שנעשה עיי' הגרד והוי ח"ת ולכך לפי שיטת הרא"ש אפילו נעשה בהכשר לגמרי ושוב נפסל ונשתנה או נוטל שמו הוי כפנים חדשות ואי אפשר להתיר משום דכל שבידו קי"ל דאין דיוחוי דהרי לדידך הוי כפנים חדשות (וכמין אחר דוגמא דאמרי' לרבא דאזיל בתר שמה לשונו' מב"מ) זהו החומרא להרא"ש ולכך אתא ג"כ קולא לדידך דאם נדבק אות לאות אפילו בתחילת האות פיון דניכר ושמו עליו מועיל גרידה ואין דיוחוי ויש עוד קולא דאם עשה במקום ר' ד' נעשה בקולמוס ובדיו אח"כ מהד' ר' מהני דאע"ג דנכתב בפסול אפי"ה אם עיי' הוספת דיו עשאה ר' עגולה פשר וכמבואר בטו"ז בסי' ל"ב ס"קטז ובמג"א ס"קכד.

וכן מבואר בלשון הרא"ש שהביא הר"י אפסנדרו שהביאו הב"י באו"ח סי' ל"ב דלענין תפילין הוי כה"ג שלכ"ס ולכאורה קשה על זה למה פשר בכה"ג בס"ת הרי רובו נעשה בפסול וכמו שהקשה באמת הרד"ך בתשובה אמנם להנ"ל נראה להסביר דכשם שעיי' גרידה במקצת מקרי כאילו נעשה כל האות בח"ת הואיל ועיי"ז נקרא בשם אחר הנ"ל בהיפוך אם נעשה עיי' פתיכה אות אחרת הוי כאילו פולו נעשה בכתיבה חדשה פיון שבא לו שם חדש עיי"ז ולכך מועיל ג"כ במ"ם פתוחה שנסתמה גרירת חרטומה שנתבטל שמה ונקראת מחדש עיי' הפתב שהוסיף אח"כ מ"ם פתוחה ובאמת קשה לפי סברת הרא"ש ברגל הקוף שנוגעת בגוף הקוף למה לא יועיל גרידה שהרי לא נתבטל שמה וכן ביוזין שבאלפין וצ"ל פיון דבעינו בכתב של ס"ת שיהא נכתב בהפסק הרגל דזה הוא כתב אשורית ולכך אם נוגע נהי דשם קוף עדיין עלה ותינוק קורא אותה ק' מ"ם שם קוף של כתב אשורית נתבטל ממנה ולכך כ' הב"י בשם מהרי"ק הפלל שאם הפסול בגוף האות לא מועיל גרידה רק בדיבוק אלא צריף לגרוך כל הרגל כל זה לדעת הרא"ש וסייעתו וכן פסקינו בש"ע: אמנם דעת הסמ"ק יש בו ג"כ קולא וחומרא דס"ל דכל שנכתב בפסול א"א להכשירו ונדחה לגמרי אפי' רק עיי' נגיעה אות באות בתחילת פתיבתו שהרי האות נכתב בפסול ואין לו הכשר אלא למחוק הפל מקודם כל מה שנעשה בפסול דכיון דנעשה בפסול לא חל עליו קדושת ס"ת וצריף לתקנו לגמרי ולדעתי לדעת הסמ"ק אינו מועיל אם עושה מד' ר' עיי' הוספת דיו בקולמוס דמ"ם נעשה בפסול יתר חלקי הר' ונגד ב' חומרות אלו יש לו קולא דאם פבר נכתב פדינו ואח"כ נפל עליו טפת דיו אפילו אינו ניכר פשר אם מסלק דבר הפוסל ואין דיוחוי וכן לדבריו אם רגלי הה' או הק' נוגעין ונגיעה זו נעשית לאחר שבכר נקרא עליהם שם ה' וק' פגון שהתחיל לעשות הרגל מלמטה למעלה סגי בגירוד ולדידך אין חילוק בין ניכר או לא ניכר או נתבטל שמו או לא אלא תלי' בנעשה בפסול ובאמת דברי הסמ"ק שהביא בב"י באהע"ז סי' קכ"ה דאם נפל טפת דיו לתוך ד' דאסור לגרוך צ"ע דדבריו סותרין למ"ש הטור בשמו באו"ח סי' ל"ב דלהסמ"ק אם נעשה מעיקרא בהכשר מועיל גרידה וצ"ע שוב ראיתי בס' גט פשוט בסי' קכ"ה

ס"קלב שְהִקְשָׁה פֶּן: וַיֵּשׁ עוֹד דִּיעָה שְׁלִישִׁית הוּא דַעַת הַרְשָׁבָ"א דְסוֹבֵר ג"כ כַּדַעַת הַסְמ"ק דָּאֵם
נַעֲשֶׂה בְהִיתָר שׁוֹב אֵין אִיסוּר מִיהוּ אֵינוּ מְבֹאֵר בְּדַבְרֵיו אֱלָא לַעֲנִן דִּיבּוּק שְׁבִין אוֹת לְאוֹת וּס"ל
קוֹלָא יוֹתֵר מִהַסְמ"ק דְּלֵאחֵר שְׁפָבֵר נִגְמֵר אִם נִדְבַק בְּאוֹת אַחֵר אֲפִילוּ בְּלֵא גְרִירָה כְּשׁוֹר מְשׁוּם
דְּרֵאוּי לְבִילָה וְכו' אֲמַנָּם אִם נִתְקַלְקַל הָאוֹת בְּעֶצֶם מְשַׁמֵּעַ בְּרִשְׁבָ"א דְאַפִּילוּ לְאַחֵר שְׁפָבֵר נִגְמֵר
בְּהִיתָר וּס"ל דְּפָסוּל וְעֵינֵין בְּגִט פְּשׁוּט שְׁם ס"ס ק"לט ג' דִּיעוֹת בְּזָה לַדַעַת הַרְשָׁבָ"א וּלְפִי מֵאֵי שְׁנִרְאָה
וְכֵן הַסְפִים שְׁם הַג"פ וּס"ל לְהַרְשָׁבָ"א בְּזָה כְּהָרָא"ש וְסִינְיַעְתּוֹ וְלִכְאוּרָה קֶשֶׁה לְפִי מ"ש לְמַעְלָה
בְּשֵׁם הַבֵּית מֵאִיר לַדַעַת הַרְשָׁבָ"א דְאַפִּילוּ ד' שְׁנַעֲשֶׂה בְּמִקּוּם ר' מֵהַנִּי מִן הַתּוֹרָה גְרִירָה וְהַרְשָׁבָ"א
וּס"ל כָּל הֵיכָא דְמוֹעִיל גְרִירָה אֲמַרִינֵן כָּל הָרֵאוּי לְבִילָה אֵין בִּילָה מְעַפְכָת וְכִשְׁר בְּלֵא גְרִירָה וּא"כ
קֶשֶׁה עַל רַבָּא בְּשַׁבַּת דָּף ק"ד ע"ב דְפִי דְהַגִּיָּה אוֹת אַחַת הֵינֵנו שְׁעֲשֶׂה מִד' ר' וְהוּאִיל וְתִיקֵן וּס"ת
חֲשִׁיב כְּאֵלוּ כ' ב' אוֹתִיוֹת וְקֶשֶׁה מֵאֵי תִיקֵן בְּזָה הָרִי מֵה"ת גַּם בְּלֵא תִיקֵן פְּשָׁר וּמְדַרְבְּנֵן הָא מוֹדָה
רְשָׁבָ"א דְפָסוּל מְשׁוּם ח"ת וְכַמ"ש לְמַעְלָה בְּשֵׁם ס' בֵּית מֵאִיר וּא"כ מֵאֵי תִיקֵן וְצ"ע לְכְאוּרָה:
וְאַפְשָׁר לוֹמֵר דְּהַסְבְּרָא דְרֵאוּי לְבִילָה כ' הַרְשָׁבָ"א רַק לַעֲנִן מְוָקֵף גְּנוּיִל דִּילִיף מְוָקֵבְתָם כְּתִיבָה
תְּמָה וְהֵינֵנו בְּשַׁעַת כְּתִיבָה מְעַפְכַּב אֲבָל אִם נַעֲשֶׂה דִיבּוּק אַח"כ לֹא הָוִי הַפִּירוּד רַק לְמַצְנָה אֲבָל
הֵיכָא דִּישׁ פָּסוּל בְּגוֹף הָאוֹת וְכ"ש בְּמִקּוּם שְׁנַעֲשֶׂה צוּרְתוֹ לְאוֹת אַחֵר מוֹדָה הַרְשָׁבָ"א דְלֵא מֵהַנִּי
הַסְבְּרָא דְרֵאוּי לְבִילָה וּא"כ שְׁפִיר אֵיכ"ל כַּמ"ש לְעִיל בְּשֵׁם הַגִּט פְּשׁוּט דְלֵהֲרַשְׁבָ"א אֵיכ"ל וּס"ל
בְּפָסוּל בְּגוֹף הָאוֹת כְּהָרָא"ש אֲפִילוּ אִם נִכְתַּב בְּכִשְׁרוֹת וְאַח"כ נִתְקַלְקַל אֵינוּ מוֹעִיל גְרִירָה מְדַרְבְּנֵן
וַיֵּשׁ חֲזִילוּק בֵּין פָּסוּל בְּגוֹף הָאוֹת לְבִין דְּבִיקוֹת אוֹת לְאוֹת אֱלָא וּס"ל גַּם חֲוָמֵר הַסְמ"ק דָּאֵם יֵשׁ
דְּבִיקוֹת לְאוֹת אַחֵר מִתְחִילַת כְּתִיבוֹתוֹ אֲזַ נִפְסַל גַּם הָאוֹת הוּאִיל וְלֹא נַעֲשֶׂה בְּהַכְשָׁר וּס"ל בְּחֻדָּא
לְקוֹלָא יוֹתֵר מִסְמ"ק וּבְחֻדָּא וּס"ל לְהַחְמִיר יוֹתֵר מִהַסְמ"ק וּבְחֻדָּא וּס"ל לְהַכְשִׁיר אֱלָא וּס"ל דְּבִכְל
אֵלוּ עֲנִינִים מִן הַתּוֹרָה לֹא מְקַרִי ח"ת אֱלָא מְדַרְבְּנֵן (וְאִם הִי הַנְּגִיעָה רַק בְּהַקּוּצִין נִרְאָה דְרִשְׁאֵי
לְגִרּוֹר לְפִי שִׁי הָרָא"ש וְהַרְשָׁבָ"א וְדוֹנְקָא בְּגוֹף הָאוֹת אֲבָל הַקּוּץ שְׁאֵינוּ מְעַפְכַּב אֵינוּ בְּכָלֵל וְכ"כ
הַמַּג"א בְּסִי' ל"ב וּס"ק כ"ט וְהַסְפִים עֲמוּ הָא"ר וּפַמ"ג מִיהוּ גְרִירָה צְרִיף) וְעֵינֵין בְּגִט פְּשׁוּט שְׁם
וּס"ק כ"ד שְׁהִבִיא בְּשֵׁם מֵהַרְלַב"ח דְּהַדִּיבּוּק בְּאוֹת עֲצָמָה יֵשׁ לוֹמֵר דְּקִיל יוֹתֵר מִמָּה שְׁנִדְבַק אוֹת
לְאוֹת אַחֵר אֱלָא א"כ ע"י דִּיבּוּקוֹ נִשְׁתַּנָּה קֶצֶת צוּרַת הָאוֹת עֵי"ש: וְעַתָּה נְבוֹא לְבָאֵר בְּעֵנֵין זֶה
בְּשֵׁם הַקּוּדֶשׁ פָּסַק בְּש"ע סִי' רַע"ו סֵעִי י"א דָּאֵם יֵשׁ נְגִיעָה אוּ מְחַק ע"י טְפָה רִשְׁאֵין לְגִרּוֹר לְתַמְנֵן
הֵן בְּנְגִיעָה בֵּין הָאוֹתִיוֹת וּבֵין בְּנְגִיעָה בְּאוֹת עֲצָמָה בְּמִקּוּם שְׁאֵין לוֹ לִיגַע וּבֵין אִם נִמְחַק ע"י טִיפַת
דִּיו אֱלָא אִם הַנְּגִיעָה בְּאוֹת עֲצָמָה דְקָם מְאוּד וְתִינּוּק קוּרָא אוֹתוֹ כְּתִיקוֹנוֹ כ' דִּישׁ לְסַפֵּק וְאֵין מְחַלֵּק
אִם נַעֲשֶׂה הַנְּגִיעָה מִתְחִילָה אוּ לְאַחֵר שְׁנִגְמֵר בְּהַכְשָׁר כָּל שְׁנִתְקַלְקַל הָאוֹת רִשְׁאֵי לְגִרּוֹר כָּל כֹּף עַד
שְׁיִנְכָשֵׁר וְרֵאוּתִי בְּסִפְרֵי שְׁעָרֵי דַעָה שְׁם שְׁהִבִיא בְּשֵׁם הַרְדָּב"ז ח"א סִי' תַמ"ו ב' טְעָמִים עַל דְּבָרֵי
הַרְמ"א א) דְּהוּי כְּדִיו שְׁנַשְׁפָּף עַל הַשֵּׁם דְרִשְׁאֵי לְמַחֲוֹק כְּדֵאִיתָא בְּמַס' סוֹפְרִים וּב') מְשׁוּם דְלֵא
נִתְקַדַּשׁ הָאוֹת וְכ' שְׁם בְּשַׁעֲרֵי דִיעָה דָּאֵם נִכְתַּב מִתְחִילָה בְּקוּדֶשׁ וְאַח"כ נַעֲשֶׂה תְּלִיא בְּב' טְעָמִים
אֵלוּ וּבִש"ג סוֹף פְּרָק שְׁבוּעוֹת הַעֲדוֹת הָאַרְיָף בְּעֵנֵין זֶה וּלְפִי הַסְבְּרָתוֹ נִרְאָה וּס"ל דְּאַפִּילוּ אִם כְּבָר
נִמְחַק ע"י דִּיו אֲמַרִינֵן מְדַרְבְּנֵן יֵשׁ מְחִיקָה אַחֵר מְחִיקָה וְהוּי כְּמִטִּיל מוּם בְּכַעַל מוּם דְּאִסוּר ג"כ
מְדַרְבְּנֵן אֱלָא מְשׁוּם לְתַמְנֵן אֵת הַשֵּׁם בְּקַלְקוּל שְׁנַעֲשֶׂה בְּעֲצָמוֹתוֹ בְּנוֹדָאֵי רִשְׁאֵי לְתַמְנֵן אֲפִי' ע"י
מְחִיקָה עֵי"ש: וְעַפ"י דְּבָרֵי הַש"ג הָאֵלוּ נִרְאָה לִישָׁב דְּבָרֵי הַרְמ"א שְׁהֵם מְהָר"י אִסְכַּנְדֵר"י שְׁכ'
בְּאֵם נִדְבַק רַק בְּחוּט דִּק דִּישׁ לְהַסְתַּפֵּק אֵי רִשְׁאֵי לְמַחֲוֹק וּבְשַׁעֲרֵי דַעָה הִבִיא בְּשֵׁם תְּשׁוּבוֹת חִינוּף
ב"י בְּשֵׁם מְהָר"ל מְפָרָאג דְּאֵינוּ יוֹדַע שׁוּם סְבָרָא לְחַלֵּק בֵּינוֹ דְּנוֹגַע מֵה לִי אִם בְּחוּט דִּק אוּ קו עַב
וְכִיּוּצָא בְּזָה הִבִיא שְׁם בְּשֵׁם הַרְדָּב"ז ח"ג סִי' תַקצ"ו דְתַמָּה דְאֵין סְבָרָא לְחַלֵּק בְּזָה וְהַעֲלָה לְדִינָא

דאם דידיבוק נעשה אס"פ ומעיקרא נעשה בהקשר יגרוור את הקו המדבק אבל אם נעשה פון מעיקרא אוספא אי מעיקרא יגרוור פל הרגל ויקדש אותו מחדש דע"י המחיקה נתבטל הקדושה עיי"ש ויבואר עוד לקמן אי"ה עכ"פ קשה על הרמ"א שכ' לחלק בין קו דק לעב.

אמנם לפי מ"ש השלטי גבורים דהחילוק גבי מחמץ אחר מחמץ המעשה השני מחזק ומאלים לגמר מעשה החימוץ הא' לקף חייב מן התורה אבל במטיל מום בבע"מ שאינו מוסיף שום דבר בהטלתו מום מחדש וה"ה במוחק אחר מוחק ולקף אינו אסור אלא מדרבנן ובמקום תיקון שרי עיי"ש ולפי"ז איכ"ל דנה שייך בנמחק או שדבוק לגמרי אבל אם רק קו דק מקלקל ומחיקה ראשונה הי' מחיקה קלה ועדיין ניכר היטב ובמחיקה שני' שמוחק לגמרי מוסיף הוא הוי במחמץ אחר מחמץ וי"ל דחייב מה"ת באיסור דאוריית' ומסופק אי רשאי למחוק מחיקה פזאת משום תיקון פון נראה לפי ענ"ד פוננתו של הרמ"א והש"ך רצה לישב קושיא הנ"ל וכ' דבאמת רק משום מראית עין מספקא לי' אי אסור (ועיין מש"כ בתשובה לקמן סי' ע"ר): אמנם מ"ש הרדב"ז הנ"ל דע"י שגפסל פקע קדושת' זה תימא ובטור סי' רע"ו כ' ואם יש דיבוק יש לגרוור וא"צ להעביר עליו קולמוס לקדשו כי פבר נכתוב פהלקתו בקדושת השם אלא שהאותיות היו שלא פהלקתו וכיון שתיקון האותיות הרי השם פהלקתו וכן מוכח מהא דקי"ל בהי' רוצה לכתוב השם וכ' יהוד' דקי"ל שם בסי' רע"ו סעיף י"ב דיעשה מהד' ה' וכ' בפתחי תשובה ס"ק כ"ד בשם תפארת למשה ובשם הלבוש דמייירי בקידוש מעיקרא את השם ואע"ג דאיתרע טעות לא פקעה קדושתו: מיהו גם להרדב"ז דווקא הרגל שגכתב בפסול לא נתקדש [או אחר שגמחק ונעשה רגל מחדש צריך לקדשו] או דס"ל כמ"ש הבני יונה והרמ"ע מפאנו סי' ל"ו שבמה שמקדש המקצת לבסוף חל הקדושה על כל השם ובגמר נתפס והובא דבריהם בפת"ש סי' רע"ו סק"ג ובר"י אספנדרי שבב"י שם ס"ל דאם הטעות בתחילת השם לא נתקדש אבל פשכתב י"ה מהשם וכן א"ל מאלקיים שוב הבא אחריו אפי' בטעות נתקדש עיי"ש ובאמת מלשון הפוסקים משמע דע"י טעות אין פאן קדושה וכבר פתבתי בזה בתשובה (עי' לקמן סי' ע"ר) וכאן לא פאתי אלא לברר איזה דברים פפי הנראה לפענ"ד.

תשובה רס"ד בכנסת הגדולה סי' רע"ו בהגהות הטור וב"י הביא הרבה דיעות דשם שלא נכתב לשמה לית בי' איסור מחיקת השם וכדעת הרא"ם המובא בהגהות מיימוני פ"ו מיסוה"ת וכ"כ הש"ג סו"פ שבועות העדות בשם סמ"ג דהפל תלוי בכוננה וגדולה מזו כ' אפי' קידש שם שאינו ראוי לקדשו מ"מ עפ"י פוננתו נתקדש וכן מוכח מדברי הרמב"ם בפ"ו מיסוה"ת דין ח' דשם שלא נכתוב לשמה אינו קדוש ולית בי' איסור מחיקה וא"כ מה שאמרו שם שגכתב על בשרו ועל ידות הפלים ע"כ היינו שפכתבו אותן לשמן וכ"כ שם בס' סדר למשנה וכבר האריכו בזה עיין חו"י סימן י"ו והרב הגאון בספר בני יונה הביא ראי' ממס' סופרים פ"ה מ"ג שכ' בהי' צריך לכתוב שם ונתפנון לכתוב יהודה מוחקו וכותב אחר ומזה מבואר דשם שגכתב שלא לשמה רשאין למוחקו.

מיהו לכאורה אין ראי' רק דרשאין למוחקו לצורך תיקון וכבר הביא הב"י בסי' רע"ו מקצת הפוסקים דלצורך תיקון לית בי' איסור מחיקה ולעולם איכ"ל דאית בי' קדושת השם אלא דנראה לפי ענ"ד ראי' מירושלמי סו"פ הבונה דפריה שם על רבנן דאמרו דאין השם מן המובחר משמע מן המובחר ליפא הא רבנן ס"ל כתב ע"ג כתב אינו כתב ותי' דלדבריו דר"י קאמרו וקשה אי שם שלא נכתב לשמה אית בי' קדושה ורק אינו מהמובחר וכ"ש לסברת בעל קרית ספר המובא לקמן

דפסולו דאינו מהמבחר הוא משום דצריך ואנהו א"כ למה צריך לומר דלדבריו דר"י והאיסור משום ואנהו הא גם לדידהו אינו אסור אלא משום ואנהו ואית בי' קדושה רק שאינו מן המבחר אלא נודאי שפול שנכתב שלא לשמה אינו שם פלל ורק המחשבה עושה אותו לשמה והלאו של מחיקה קאי על קרא דנאבדתם את שמם מן המקום ההוא דהיינו מקום המנוחד לע"ז ונכתב לשם ע"ז.

וע"ז פתיב לא תעשון פן לה' וכו' אמנם מה שהעיר בשצ"ה מכתב צ' הרב מהר"א נ"י דמנ"ל דבעי' לשמה. הנה הרמב"ן במלחמות בסופה דף ט' כ' מקרא דעתה כתבו לכם היינו לשם חובתכם והריטב"א כ' שם דבכל דבר שבקדושה כגון פתיבת ס"ת [וה"ה פתיבת האזפרות] לא צריך קרא ופשיטא דבעי' לשמה כמו פל הקדשים עד דגלי לן קרא בהיפוד ובלא"ה מבואר במנחות דף ל"ד גז"ש פתיבה פתיבה מסוטה או מגט ואין גז"ש למחצה ובסוטה וגט בעי' לשמה ובס' קרית ספר בפ"א מתפילין כ' דהאזפרות דבעינין לשמה הוא רק משום ואנהו נזהר בזה שכ' והא דלא ילפינין מגט היינו משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת משא"כ השם וא"כ מבואר דגם הוא מודה דבעי' לשמה מה"ת אלא דס"ל דסתמא לשמה קאי מה"ת אבל בכותב בפירוש שלא לשמה כגון לשם יהודה גם הו' מודה דלי' בי' איסור מחיקה וכמו שהסכימו האחרוני' אבל בנכתב השם סתמא קי"ל דאית בי' איסור מחיקה לאו מפח נודאי קי"ל פן אלא מפח ספק דאולי הדין דסתמא ג"כ פשר אבל באמת דעת התוס' במנחות דף מ"ב בד"ה ואל ימול וכו' בסופו דמה"ת פסול בכותב השמות סתמא וכן דעת הר"י והר"ש המובא במרדכי פ' התכלת והר"ש הביא ראי' מהא דנתפנון לכתוב יהודה והאחרונים תמהו עליו בזה התם שאני דהי' לו פנונה הפכית ולפי ענ"ד ס"ל אי ס"ד דשם סתמא לשמה לא יהא פח לעקור בכנונה בעלמא דדברים שבלב אינם דברים כמו בפיוגול דפשיטא להו דבעי' אמירה וע"כ דמסתמא לאו לשמה קאי ומטעם זה פסק הב"י בש"ע סי' רע"ו דצריך שיפרש שכותב השם לשמו משום דכיון דסתמא לאו לשמה א"כ דברים שבלב אינם דברים ובעינין פירש והב"ח השיג עליו דסגי במחשבה בעלמא: ואני אומר אפי' אי שם סתמא קאי לשמו מ"מ השתא דכתבו הפוסקים דצריך שיפרש לשמו אם לא פירש יש גילוי דעת שלא כתב לשמו ואיכ"ל דסתמא לאו לשמו קאי ולכך יש לפסול וכמ"ש הב"י מ"מ לענין מחיקה אסור מספיקא ולכך כ' הש"ך בכותב סתמא בלא פנונה פלל יש להקל למחוק לצורך תיקון וענין בבגני יונה שביאר היטב הפל והרב מהר"א הנ"ל הביא ראי' מסוטה דף י' דפריך אלא מעתה לא ימחה וסבר הרב הנ"ל דקאי על שם שמשון וזה אינו פמבואר ברש"י שם ד"ה מענין שמו וכו' דשם קאי על שם שמשון בקרא דשמש ומגן ה' דשם קאי על השי"ת ונכתב לשמו בזה פריך דלא ימחה ותו לא מידי.

תשובה רס"ה הנה בתשובת חינוך ב"י סי' ע"ב הביא באחד שכ' פסוק ויאמר ה' אלקים אל הנחש והשמיט תיבת אלקים ומספקא לי' אם כיון לקדש תיבת אל לצורך שם אלקים ורק פאשר גמר תיבת אל והצריך עוד לכתוב אותיות ה"י ס טעה וסבר שפכר גמר תיבת אלקים וגם תיבת אל שאחריו ופסק שם דאסור להעביר קולמוס וגם דלא מהני העברת קולמוס אסור להעביר קולמוס משום אולי קדשו א"כ אסור להעביר עליו קולמוס דהוי כמוחק פדמוכח מדברי הש"ך בס"י רע"ו סק"ו וגם לא מהני העברת קולמוס דאף אם לא קדשו מעיקרא לא מהני הע"ק וכמ"ש שם בש"ך בסק"ב עיי"ש והנה הדין הראשון אינו והוא תמוה דמביא בשם הש"ך בסק"ו דסובר דאסור להע"ק והיינו מדכתב דבאזפרות אין תקנה ואמאי יעביר עלי' קולמוס ומפח זה הכריח דאסור להע"ק וזה תמוה דהרי הש"ך כ' בסק"ב דלא מהני העברת הקולמו' ואיך נימא דקשיא לי' דיעביר

עלי' קולמו' ותו דאפי' אי קשאי דייעביר קולמוס אלא משום דאסור דהוי פמוחק דכתב עליון פתב זה יש לומר בדיו ע"ג זקב דהוי פדיו ע"ג סיקרא וזה איפא למימר דחשיב פמחיקה פדאימא בגיטין דף י"ט אכל דיו ע"ג דיו אדרבה סוגיא מפורשת בגיטין דף י"ט ע"א דלא הנה פמוחק ואין לומר שפת שאני דהרי בשפת דף ק"ד ע"ב מוקי למתני דכתב ע"ג פתב פטור דלא כר"י דאמר בכותב שם ולא קידשו דמעביר עליו קולמוס וא"כ מדמה להדדי: מיהו באמת פנונת הש"ה נראה דטעמין כמ"ש מעיקרא משום דהע"ק לא מהני נאפין בתיבה שאינה אנפיה דאי טעמא משום דאסור להע"ק משום מחיקה למה צריף לומר בתיבות שאינם אנפרות יש תקנה ע"י גריה ת"ל דיש תקנה ע"י העברת קולמוס אלא ונדאי סובר דזה אין תקנה ומשמע אפי' דיו ע"ג זקב לא מהני הע"ק וכן באמת דעת הא"ר באו"ח סי' ל"ב סק"ה דאפי' בדיו ע"ג זקב וה"ה סיקרא לא מהני הע"ק ולא אמרינן בכה"ג פתב עליון פתב ומה שהקשה עליו הפרמ"ג בסקט"ו בטו"ז שם ובס"ק ל"ו במג"א פבר יושב אדמ"ו הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' רנ"ו דאע"ג דאמרינן בגיטין דף י"ט דדיו ע"ג סיקרא פתב העליון פתב מ"מ הא אמרינן שם וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה וא"כ מידי ספיקא לא נפקא וא"ש דברי הא"ר מיהו הרא"י שהביא הא"ר לכאורה תמוה שכל שם דאי ס"ד דמהני העברת קולמו' בדיו ע"ג זקב א"כ גם אנפיה יש תיקון ואמאי כ' שם דאין לו תיקון וקשה אי דיו ע"ג זקב מהני הע"ק היינו משום דבכה"ג פתב העליון פתב וא"כ הוי פמוחק התחתון ולזה באנפיה אסור לעשות פן.

ונראה לישב דברי הפרמ"ג בסק"ב בטו"ז בסי' ל"ב הקשה אמאי אסור להעביר העפרות זקב לפי מ"ש הש"ה בכתב שם אנפיה שלא לשמה אין בו משום איסור מחיקה וברי הכא העפרות זקב לא ניתן לשם קדושה עיי"ש: ולפי ענ"ד היינו טעמא דאסור דידוע דכשנותנין עפרות זקב מערבין דיו עם העפרות זקב וכשמעבירין וגורדין העפר גורד ומעביר ג"כ קצת מן הדיו ולכך אסור ודאי פמוחק וכיון שאין האיסור משום העפרות זקב לכך שפיר פתב הא"ר אי ס"ד דיש תקנה גם באנפיה יעביר עליו קולמוס דאין אסור משום מחיקה דדיו על גבי זקב דהנהיב לא נתקדש ואי משום מעוט הדיו הא דיו על גבי דיולא הוי מחיקה ומותר ממה נפשך אלא ונדאי אין תקנה בהעברת קולמוס אפילו דיו ע"ג זקב או ע"ג סיקרא ועכ"פ פולם סוכרים דשם שנתקדש אין איסור להעביר עליו קולמוס בדיו ע"ג דיו אכל בדיו ע"ג סיקרא וה"ה ע"ג זקב אם נתקדש אסור להעביר עליו קולמוס דהוי פמוחק התחתון ואם לא נתקדש לא מהני לו העברת קולמוס לקדשו לא מפני' בדיו ע"ג דיו אלא אפילו בדיו סיקרא או זקב לא מהני העברת קולמוס וכ"כ אדמ"ו הגאון זצ"ל בתשובה שם סי' רנ"ו דמותר להעביר עליו קולמוס על שם שנתקדש בדיו ע"ג דיו וגדולה מזו כ' שם בסי' רע"א דאפילו אם יש לחוש על ידי שהפתב נושן אולי ע"י הע"ק יפול קצת מן הדיו הישן אפי"ה מותר דהוי רק פגרים פבוי ושרי ועכ"פ מבואר דאין קיום למקום לדברי החינוך ב"י הג"ל.

ויש.

להביא עוד ראי' נכונה מדברי תה"ד בסי' מ"ח שכ' דמותר להעביר קולמוס על תיבות בתפילין ומזוזות כדי לחדשן ולהאירן כל זמן שרישומן ניכר ואי ס"ד דכתב העליון מבטל פתב התחתון והוי פכותב מחדש א"כ הא אסור בתפילין משום שלא פסדון אלא ונדאי דלא חשיב פמו מחיקה התחתון ולכך שרי וא"כ ה"ה באנפרות ודין של תה"ד הוא הלכה פסוקה בש"ע בסי' ל"ב סעי' כ"ז ולא העיר עליו שום אחד מהאחרונים לומר דיש לחוש משום מוחק פתב התחתון ויהי' שלא

פסדון אלא נודאי דאין ספק דדיו ע"ג דיו אין פתב העליון מבטל את התחתון לא מפעיל לפי מ"ש התוס' בגיטין דף י"ט ע"א ד"ה דיו כו' דלכ"ע דכתב עליון דיו ע"ג דיו לא מקרי פתב אלא א"כ מתקן דהיינו התחתון הי' שלא לשמה והשני מעביר עליו קולמוס לשמה בזה סובר ר"י דמהני פתב עליון וא"כ לשמה על לשמה פשיטא דלא הוי מחיקה אלא אפילו אי אמרינן פמאן דאמר דר"י או ר' אחא ב"י אליבא דכ"ע סובר דכתב העליון לעולם פתב עיין פרמב"ן וברש"א בגיטין שם ובש"ע אהע"ז סי' קל"א סעי' ה' הביא מאן דפסק כר' אחא ב"י בזה ולדידהו הי' מקום לומר דאי פתב עליון פתב אפילו דיו ע"ג דיו ולדידהו צ"ל דגבי שבת שאני דמלאכת מחשבת בעי' והש"ס בשבת דף ק"ד קאי לר"ח וא"כ לפי השיטה הזאת הי' אפשר לומר פדברי חינוך ב"י הג"ל מ"מ לא נראה פן דנהי דהואיל ומחדשו ומאירו לשמה חשבינן לי' כאלו נכתב בפנינו לשמה אבל לחשוב זה מה שהוא מאירו מיפהו ומאנוהו יהי' כאלו מוחקו ויהי' עובר בזה על לא תעשון פן וכו' זה לא מסתבר שהחפוי והיפוי יהא בכלל איבוד וכבר הבאתי ראי' מדברי תה"ד סי' מ"ח ומהש"ע וא"כ אפילו איכא דיעה זו בעולם מ"מ אנו לא חיישינן לה וא"כ מותר להעביר בקולמוס דיו ע"ג דיו בשם שנתקדש פבר וא"כ אין לחוש לאסור בנגידון של חינוך ב"י ואמנם גם הדין הב' של החינוך ב"י שכ' דלא מהני העברת קולמוס אם אמנם שזה הדין אמת וכן פסקו הש"ך שם בס"ק ב' מ"מ בנגידון שלו דמירי במספקא לי' אי קידשו בפעם ראשון וגם יש ספק אולי קי"ל כר"י דמהני העברת קולמוס וכדעת הרש"ב"א לר"א דהביא בש"ע אהע"ז סי' קל"א סעי' ה' וא"כ י"ל דמהני מטעם ס"ס וכעין שכ' המג"א בס"ל ל"ג ס"ק ז' וכמו שביארו בדגו"מ שם מיהו הדג"מ שם פליג עלי' דמג"א א"כ גם כאן יש להחמיר דלא מהני העברת קולמוס וכחינוך ב"י.

והנה הא דמהני לר"י העברת קולמוס לפי הסברא שהביא בתה"ד סי' מ"ח הג"ל דווקא גבי לשמה דכיין דמקצת לשמה סגי אבל אם פתב פסול כגון מומר מסור או פותי ואינך פסולים דגם לר"י לא מהני העברת קולמוס וכיוצא בזה הביא הגט פשוט בס"ל סק"ג בשם ס' התרומה דאם נכתב האות בח"ת והעביר עליו קולמוס איכ"ל דגם לר"י לא מהני פנין דנעשה האות שלא פתיקונה לא מהני העברת קולמוס וא"כ אפשר נמי אם פתב פסול לא מהני לכ"ע הע"ק ונפ"מ דלא חשבי' לי' לס"ס אפילו לדעת המג"א פנ"ל דחשיב לי' לס"ס מ"מ פאן פסול מיהו הגט פשוט פתב שם דלפי הטעם שכ' התוס' בגיטין דף י"ט ע"א ד"ה דיו וכו' דהואיל ותיקן בכתב העליון חשיב ככתב לפי"ז משמע דאין חילוק נאפילו בח"ת והה"ד בכתבו פסול מהני לר"י הע"ק: מיהו י"ל אפילו אי אמרינן דווקא בלשמה מהני הע"ק איכ"ל בכתבו פסול דממעטינן מוקשרתם וכתבתם היינו מטעם זה דכיין דהוא אינו מאמין ומחזיק בי' אינו יכול ליתן להדבר קדושה ולהחזיקו בקדושה וכמו אם נכתב שלא לשמה דאין לו קדושת הדבר וראי' לזה דבאו"ח סי' ל"ג הובא סברת בעל התרומה דפוסל ברצועות שהשחירן גוי מטעם שלא לשמה והקשה בתשובת מהר"מ לויבלין סי' ס"ח ות"ל משום וקשרתם וכתבתם דכל תיקונים יש ללמוד מזה אמנם להג"ל א"ש דזה דווקא אם בעי' לשמה והוי כאלו לא נעשה לשמה בנודאי לדעת ר"ת דסובר בכל עניני המצות ילפנין מוקשרתם וכתבתם ילפנין מי שאינו בתורת אותו דבר כגון בשמירת מצות ציצית או לולב א"י לעשותם לדידך אין הטעם משום לשמה אבל לשיטות יתר הפוסקים איכ"ל דטעמיהו דחשיב כמו שלא לשמה וא"כ לר"י מהני הע"ק ולפ"מ להמג"א הג"ל יש לצרף זה לס"ס פן נראה לפי ענ"ד תשובה רס"ו שיל"ת יערגין אור ליום ו' אדר השני תרט"ז לפ"ק.

החיים והשלום וכ"ט להרב המאוה"ג הגאון המפורסם ע"ה פה"ח נא ישראל כש"ת מו"ה יעקב עטלינגער נ"ה האבדק"ק אלטונא יע"א. אחרי דרישת שלומו וטובו דמר פר"מ נ' באתי בדברים

הנאמרים למטה והמה נראים לפי ענ"ד נכונים ומר פר"מ נ"י ישים עיניו הטורחים עליהם לתת להם מקום למען יצא פנוגה צדקה בס"ת שטענה וכ' אלקיננו במקום שהי צריף לכתוב אלתיכם אי רשאי למחוק נ"ו שבאאלקיננו ולכתוב במקומם כ"ם וכדי לבאר דין זה הניגני אומר הנה הב"י ביו"ד סימן רע"ו הביא בשם הר"י אסכנדר"י ספק בזה אי רשאי למחוק השם לצורך תיקונו ורצה להביא ראי מאבני מזבח ששקצו אנשי יון שבית חשמונאי נתצו ונגזו מוכח דלצורך תיקון מותר לנתן ואדמ"ו הגאון זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' רס"ח תמה עליו הרב הגאון השואל שם דכוננת ר"י אסכנדר"י מס"ד דש"ס ואדמ"ו שם דחה זה ולפי ענ"ד קושית אדמ"ו זצ"ל בנוי על אדני פז דהנה הר"י אסכנדר"י דחה הראי מהש"ס הג"ל דמזבח שאני דא"א בענין אחר: וכבר.

תמה אדמ"ו הגאון זצ"ל שם וכי אי אפשר בענין אחר מאי הוי הא איסור נתיצה הוא איסור ולא דאורייתא ותי' שם משום דעשה דבנין מקדש דוחה ללא תעשה ולפי"ז בס"ד בע"ז דף נ"ב דהאיסור של אבני מזבח הי' רק משום קנס ומאוס לגבוה ומוכח ומבואר שם עיי"ש ברש"י ותוס' דאינו אלא איסור דרבנן דא"א אוסר דבר שאינו שלו אלא שקנסו א"כ קשיא איך משום איסור דרבנן דחה לאו דאורייתא וע"כ דממסקנא הוי ראית הר"י אסכנדר"י וא"כ שפיר קשיא עליו ממנ"פ והא דבאמת לא איתתי ראי' מס"ד ושם לא שניף דחיותו ונראה דהנה לר' ישמעאל שהביא רש"י בחומש בפ' ראה על פסוק דלא תעשון פן לה' ובספרי הביא זה בשם ר"ג אומר וכי תעלה על דעתך שישאל נותצין מזבח בנדאי מוכח דס"ל דנתיצה לצורך תיקון שרי וכמו שהוכיח הא"ר באו"ח סי' קנ"ב עפ"י פי' רא"ם בפ' ראה אמנם לת"ק דס"ל דקאי על הנתיצה וגם על המחיקה הוא דמספקא לן דלמא כמו שבמחיקה אף לצורך אסור ה"נ בנתיצה ובזה מיושב קוש' הא"ר הג"ל על הטו"ז דאנן קי"ל כת"ק דר"י וכמ"ש הר"ן ולדידך שפיר איכ"נ דנתיצה אפי' לצורך תיקון אסור ולדידך אוסר הטו"ז ומחלק דאפילו אי נתיצה לצורך בנן מותר דהאי לאו נתיצה מקרי אלא בנן אבל לצורך תיקון איכ"ל לת"ק אסור וא"ש דברי הטו"ז וממילא אין להביא ראי' מס"ד דע"ז דדלמא בס"ד הוי ס"ל כר"י ור"ג דספרי הג"ל.

ובזה מובן שממילא נדחה ג"כ הראי' שהובא במכתבי שומר ציון מכתב ר"ט ור"י מהרב מוהרר בער אופענהיימער אב"ד דקק אייבעשיטץ יע"א מפ"ק דב"ב דף ד' דבבא בן בנטיא נתן עצה להורדס לנתן ביהמ"ק ולבנותו ולהג"ל ממי' יהא הראי' מהורדס פשיטא שאין ראי' דאפילו ממלכי ישראל אמרו בירושלמי פ"ח דכלאים דאין מביאין ראי' מן המלכות ואי מבבא בן בנטיא מאי ראי' ודלמא בבא בן בנטיא כר"י ור"ג בספרי ס"ל דהלאו לא קאי כלל על נתיצת הדברים קדושים ומאי אולמא דבבא בן בנטיא מר"י ור"ג אבל לדין דקי"ל דהלאו קאי על נתיצה דלמא נתיצה לצורך תיקון נמי אסור ואין ראי' ברורה ע"ז מ"מ מבואר מדברי הרמב"ם בפ"ו מיסוה"ת ובפ"א מבית הבחירה דין ז' דווקא נתיצה דרף השחתה אסור וכ"כ הסמ"ג והחינוך בפ' ראה וכ"כ המרדכי בפ' בני העיר.

אלא דהמרדכי כ' להתיר וווקא נתיצה לצורך בנן דזה חשיב בנן וזה עדיף מנתיצה לצורך תיקון אחר וכמ"ש הטו"ז בס"י קנ"א הג"ל וגם בזה יש לדחות הראי' מבבא בן בנטיא הג"ל דשם הוי נתיצה לצורך בנן יפה ממנו אבל בנתיצת אבני מזבח לא הי' הנתיצה לצורך בנן יפה ממנו אלא נתיצה לצורך תיקון ממאוס ע"ז והרא"ם בס' יראים בעמוד היראה אות ט' גם פן פתב וווקא נתיצה דרף השחתה אסור והראי' נראה נכונה כמ"ש הגאון מרן זצ"ל בחת"ס סי' רס"ד מדאצטרף גבי מעיל לא יקרע ע"כ לצורך תיקון אינו אסור משום לא תעשון ואצטרף לאו במעיל ובשו"צ

הַנִּלְהַיֵּג עַל מֶרֶן זַ"ל בְּזֶה וְאָמַר דָּאִין אִיסוּר בְּבִגְדִים וּבִירִיפוֹת לְקַרְנֵעַ וּבַמַּח"כ אֲשֶׁתְּמִיט לְהוּ דְּבָרֵי הַרְמָב"ם בַּפ"ט מִפְּלִי הַמְּקַדָּשׁ דִּין ג' שֶׁכ' בְּכָל בִּגְדֵי כְּהוֹנָה אִיסוּר לְקַרְנֵעַ דְּרָף הַשְּׁחִתָּה וְכ' הַכ"מ דְּנִלְמַד מִהָא דְּנוֹתִין מִמְזַבֵּחַ וְע"כ הַפְּסוּק דְּלֹא תַעֲשׂוּן פֶּן לַד' אֲלֶקְיָהּ קָאִי אָכַל דְּבָר שְׁקָדוּשׁ וְעוֹמֵד ל"ד אֲלֶקְיָהּ אִיסוּר לְהַשְׁחִיתוֹ וְלְהַאֲבִידוֹ וְכֵן כ' הַרְא"ם בַּס' יִרְאִים הַנִּלְהַיֵּג לְרַאִי מַש"ס סוּף מ"ק דְּמִבְּנֵי דַס"ת שְׁנִשְׁרַף צָרִיף לְקַרְנֵעַ ב' א' עַל הַפְּתַב וְא' עַל הַגְּוִיִל מוֹכַח דְּגַם הַגְּוִיִל אִיסוּר לְהַשְׁחִית וְלֹאֲבַד וְגַם אִין חִילוּק בֵּין קַרְיֵעָה אוֹ שְׂאָר אִיבּוּד פְּלִשְׁהוּא מִשְׁחִית וּמֵאֲבַד אִיסוּר אָבַל לְצוֹרֵף מוֹתֵר: מִיְהוּ מִבְּנֵי דְהָאִי צוֹרֵף בַּעִי' שְׂיֵהָא דוֹנָקָא לְצוֹרֵף תִּיקוּן אוֹתוֹ דְּבָר קוּדָשׁ בְּעַצְמוֹ אוֹ לְתִיקוּן שְׂאָר דְּבָר קְדוּשׁ כְּמוֹהוּ אָבַל לְמַרְףּ חוּל אוֹ אִפִּי' לְצוֹרֵף שְׂאָר דְּבָר מְצוּנָה שְׂאִינוּ קְדוּשׁ כְּמוֹהוּ לֹא חִקְרֵי לְצוֹרֵף תִּיקוּן וְכִינּוּן שְׂהוּא מִשְׁחִית דְּבָר קוּדָשׁ לְצוֹרֵף חוּל מִקְרֵי תַשְׁחִית דְּבָר קוּדָשׁ וְעוֹבֵר בְּלֹא דְלֹא תַעֲשׂוּן פֶּן דְּהָרֵי בְּפְסָחִים דָּף מ"ה שִׂיא אָמְרוּ כְּשׁוֹרֵף עֲצֵי הַקְּדָשׁ לְצוֹרֵף בִּישׁוּלוֹ עוֹבֵר מִשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּן אֵן דְּלְצוֹרֵף עֲצָמוֹ עֲבִיד פֶּן לְמַדְתִּי מִדְּבָרֵי הַפַּמ"ג בַּאו"ח ס' קנ"א בַּטו"ז וּמִדְּבָרֵי הַרְמָבִים בַּפ"ט מִפְּלִי הַמְּקַדָּשׁ יֵשׁ ג"כ הַשְּׂגָה לְדְבָרֵי מְהַר"ם שֶׁק פְּדוּנָא שְׂהוּבָא בַּמַּג"א סָס' קנ"ב דְּרָצָה לוֹמַר דָּאִין אִיסוּר מְצָה אֲלֵא בְּמַחְנֹבֵר וְהַפְּרַמ"ג שֶׁם תַּמָּה עָלְיוֹ הָרֵי בְּפְסָחִים דָּף מ"ח וְאָמְרוּ בְּשׁוֹרֵף עֲצֵי הַקְּדָשׁ עוֹבֵר מִשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּן וּלְפִי עַנ"ד הַפִּי' בְּפְסָרִים פְּדוּנָא הוּא דוֹנָקָא בְּתַשְׁחִתָּה גְדוּלָה כְּגוֹן לְתַלְוֵשׁ וְלְנִתְוֵן בְּפַחְוֹבֵר אָבַל נְתִיצָה בְּתַלוּשׁ אִין כָּאֵן הָרִיסָה גְדוּלָה כָּל כָּף וְהָרִיסָה קִטְנָה כְּזֹאת אִיכ"ל דְּאִינָה בְּכָלֵל אִיסוּר מִשָּׂא"כ הַתָּם בְּשׁוֹרֵף הָנִי וְסָם וְהַשְּׁחִתָּה גְדוּלָה וְא"כ אִין סְתִירָה לְדְבָרֵי מִפְּסָחִים הַנִּלְהַיֵּג אָבַל מ"מ דְּבָרֵי הֵם עַד דְּבָרֵי הַרְמָב"ם הַנִּלְהַיֵּג: וְלִכְאֲנֻדָּה, קָשָׁה לִי לְפִי דְבָרֵי הַרְמָב"ם הַנִּלְהַיֵּג דְּקוֹרְעַ בְּבִגְדֵי כְּהוֹנָה עוֹבֵר מִשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּן וְא"כ ע"כ דְּלֹא תַעֲשׂוּן פֶּן לַד' אֲלֶקְיָהּ סְטוּנָה כָּל דְּבָר הַמְּקַדָּשׁ וּמִשְׁמֵשׁ וְעוֹמֵד לְשֵׁם הַשֵּׁם אִיסוּר לְהַשְׁחִיתוֹ וְא"כ סְפָרֵי קוּדָשׁ דְּהֵם מְקַדָּשִׁים לְהַשֵּׁם בְּקַדְוִשׁת גּוּפָן מְסַתְבֵּר בְּפִשְׁטוּת שְׂהֵם בְּכָלֵל ל"ד אֲלֶקְיָהּ וְא"כ לְפִי"ז אִיסוּר לֹאֲבַד סְפָרֵי קוּדָשׁ מִן הַתּוֹרָה וְלָמָּה כ' הַרְמָב"ם בַּפ"ו מִסוּה"ת דִּין ה' וְדִין ח' דָּאִין אִיסוּר לֹאֲבַדֵּם אֲלֵא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים וְרִאִיתִי בַּמַּגְנֵן הַמְּצוּת לְהַרְמָב"ם לִית ס"ה כ' דְּהַזְהַרְנוּ מְלִיגְתוּן וּמִלֹּאֲבַד בְּתֵי עֲבוּדַת ה' וְסְפָרֵי הַנְּבוּאָה עֵי"ש וְגַם בְּסִפְרֵי הַחִינּוּף מְצוּנָה תַל"ז כְּתַב בְּתַחֲלִילָה שְׂלֹא לֹאֲבַר הַדְּבָרִים שְׂשֵׁם הַקַּב"ה נִקְרָא עָלֵיהֶן כְּגוֹן בִּיהַמ"ק וְסְפָרֵי הַקּוּדָשׁ וְלְכַסּוּף כ' שְׂמָה שְׂאִמְרָנוּ שְׂפַל כְּתַבִּי הַקּוּדָשׁ בְּכָלֵל הִזָּה הוּא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים עֵי"ש וְהַדְּבָר תַּמּוּהָ לָמָּה יִגְרַע שְׂשֵׁם סְפָרֵי קוּדָשׁ מִשְׂאָר דְּבָרִים קְדוּשִׁים אֲשֶׁר הֵם מִיְנוּחָדִים לְשֵׁמוֹ כְּמוֹעִיל וּבְגְדֵי כְּהוֹנָה זָאִיל מִדְּאֲצָטְרָף לֹאֵן לְמַחֲיַקַּת הַשֵּׁם מִפְּלִל דְּסְפָרֵי קוּדָשׁ מוֹתֵר ז"א דְּאוּכ"ל דְּבַעֲזֵי לֹאֵן לְמַחֲיַקַּת הַשֵּׁם אֲפִילוֹ לְנִכְתָּב שְׂלֹא בְּמִקּוּמוֹ וְכִמוֹ שְׂפַתַּב בְּסִפְרֵי יִרְאִים הַנִּלְהַיֵּג וְכ"ש לְפִי מֵאִי דְּמִשְׁמַע דִּישׁ חִילוּק בֵּין מַחֲיַקַּת הַשֵּׁם לְאִיבּוּד שְׂאָר אֲמָא קְדוּשִׁים לְעַנְנֵן צוֹרֵף תִּיקוּן וְצַע"ג לְפִי עַנ"ד וְכָל הַנִּלְהַיֵּג לְבְּאִיבּוּד דְּבָרִים קְדוּשִׁים אָבַל לְמַחְוּק שְׂמוֹ אִיכָּא לֹאֵן אֲפִילוֹ בְּאוֹת אַחַת כְּדֹאִיתָא בְּסִפְרֵי וְנִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְמָב"ם דְּאֲפִילוֹ לְצוֹרֵף תִּיקוּן דְּהָרֵי בְּהַשְׁחִית דְּבָרִים קְדוּשִׁים כ' דוֹנָקָא דְּרָף הַשְּׁחִתָּה אָבַל בְּמַחֲיַקַּת הַשֵּׁם סְתָם וְאִיסוּר וְכֵן בְּחִינּוּף מְצוּנָה הַנִּלְהַיֵּג וְכֵן מְסַלֵּק הַרְא"ם אֲלִיכָּא דַר' יִשְׁמַעְיָאל בְּסִפְרֵי וְכֵן נִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרְא"ם בַּס' יִרְאִים הַנִּלְהַיֵּג וְאֵע"ג דְּתַרְנוּןִיְהוּ מַחַד קָרָא נְפָקָא מ"מ יֵשׁ לְחַלֵּק דְּדְבָרִים הַמְּקַדָּשִׁים אִינָם קְדוּשִׁים אֲלֵא מִכַּח שְׂיִמוּשָׁם שְׂהֵם מִיְנוּחָדִים לְשִׂמוּשׁ גְּבוּהָ א"כ אִם יֵשׁ צוֹרֵף גְּבוּהָ בְּשִׁבְרִתָּן א"כ עֲדִינּוּן לֹא נִתְחַלְלוּ מִקְדוּשָׁתָם וְעֲדִינּוּן בְּשִׂמוּשָׁם הֵם עוֹמְדִין וְזֶה כְּבוֹדָם וְאִין כָּאֵן הָרִיסָה מִמְעַמְדָם וְלִכְּהָ אִינָם בְּכָלֵל לֹאֵן לֹא תַעֲשׂוּן פֶּן לַד' אֲלֶקְיָהּ לְהַרוֹס דְּבָר הַמִּיְנוּחָד לְשֵׁמוֹ שְׂהָרֵי אִינּוּ נְהַרְס בְּזֶה שְׂזָה שְׂיִמוּשׁוֹ אָבַל שֵׁם הַשֵּׁם שְׂהוּא קְדוּשׁ מְצַד עֲצָמוֹ וְאִינוּ עוֹמֵד לְשִׂמוּשׁ אֲפִילוֹ אִם מְחַקּוֹ לְשֵׁם שְׂיִמוּשׁ צוֹרֵף גְּבוּהָ מ"מ הָרִיסָה מִקְרֵי מִמְעַמְדָם וְאִיכָּא בִי' לֹאֵן דְּל"ת פֶּן לַד' אֲלֶקְיָהּ: וְא"כ פִּינּוּן דְּגַם לְצוֹרֵף

תיקון נראה מדברי הפוסקים שיש איסור דאורייתא למחוק השם א"כ קשה להתיר פי אם מה שהתיר בש"ע יו"ד סי' רע"ו סעי' י"א בגניעה או טיפת דיו שנפל עליו שפגיעה אין פאן מחיקה וטפת הדיו כבר מחק וכמו שפיאר הש"ג ס"פ שבועות העדות פ"ן שנמחק אית בי' איסור מדרבנן ובזה יש להתיר לצורך תיקון ובכה"ג מ"רי המס' סופרים פ"ה אבל אם אינו מחוק אין ראי' ואפילו בנטפל לשם מאחריו נהי דהטו"ז ומקצת אחרונים כ' שהוא מדרבנן הלבוש כ' שהוא מה"ת וכן משמע מלשון הרא"ם בס' יראים ה"ל וכו"ה מ"ן הגאון בתשובות חת"ס סי' רס"ג אמנם בסי' ר"ס כ' והספ"ם דהוא רק מדרבנן: והנראה לפי ענ"ד להכריע פ"ן דכבר פתבתי דנראה מדברי הפוסקי' דמחיקת השם אפילו לצורך תיקון הוא אסור מה"ת ולוקין והסברתי הדבר הואיל וקדושתו מעצמו ואינו לשמוש וזה שייך בשם עצמו אבל בנטפל שאין קדושתו מעצמו אלא משום שימושו שוב לצורך תיקון מותר מן התורה אלא דאסור מדרבנן הואיל ונטפל לשם קידשו השם ואז אסור רק מדרבנן לצורך תיקון ובזה יש לישב דברי תשובת מ"ן ה"ל דלא סתרו וא"כ בנ"דון שלנו עדיין אין היתר למחוק נ"ו ולכתוב כ"ם וראיתי בס' סדר למשנה פ"ו מיסוה"ת שהביא משם הרשב"ץ ח"א שאלה ב' דכ' דמחיקת השם לצורך אין בו אלא איסור דרבנן ורשב"ץ אינו בידי ועפ"י ה"ל אין לנו לסמוך למחוק אלא על סברת הבני יונה שכ' דהא דנטפל אינו נמחק הוא דווקא בנטפל הראוי לו ובס' פ"ת ב"ו"ד סי' רע"ו הביא גם מתשובות פני ארי' סי' מ"ה שכ' פ"ן ומ"מ אע"ג שמורי הגאון זצ"ל בתשובה סי' רע"ד לא מזה לסמוך על הבני יונה בזה בסי' רס"ד לא סמוך עצמו ע"ז וכ' דטוב לקלוף פ"ן דהוי רק ספק מחיקה: ובסי' רס"ג כ' לגדור דעיקר נראה דקדושה אין איסור מן התורה וכן נראה לפי ענ"ד דהרי השם נשאר בקדושתו ובכבודו ואע"ג שאם הוא דבוק ומחוקר לספור הפתוב הוא לכבוד לו יותר מ"מ זה המעלה אינה באה לו מצד עצמו אלא מצד הענין שדיבר בו הפתוב וא"כ שוב לצורך תיקון שרי מה"ת דמה לי אם מוחק שאר תיבות עד השם דשרי לצורך תיקון או דקודר השם מן הפוסקים מ"מ פאן דיהא צריף לכתוב הנטפל היינו כ"ם על המטלית טוב יותר לקלפו פ"ן נראה לפי ענ"ד ובזה אחתום בברכה: הק' משה שיק מברעזאווע.

תשובה רס"ז ע"ד ס"ת שהשמיט הסופר בפ' וישלח בפסוק ויקרא את המקום אל בית אל השמיט אל הראשון וכ' בית בסוף שיטה ואל בתחילת שיטה והדבר ספק על איזה דרך יתקן דיש בזה אופן תיקון על ג' פנים א) שיכתוב תי' אל בין המקום לבית על השיטה בתלי' ב) למחוק תי' בית ויכתוב במקומו תיבת אל ותיבת בית יתלה ע"ג אל שבתחילת השיטה ג) שימחוק תי' בית וגם תיבת המקום וימשוך תיבת המקום עד סוף השיטה ואח"כ ימחוק לאחר תי' אל תיבות פי שם נגלו אליו ויכנס שם במקום הגרד גם תיבות בית אל פמוכן: הנה אופן זה האחרון ונדאי פשיטא דאסור לתקן דהרי בית אל פליגו בי' הפוסקים אי צריף לקדש תי' אל שפכית אל ובספר מאיר נתיב כ' שהוא חול פ"ן שהוא שם מקום ובס' עבודת הקודש להגאון מהר"א פלעקעלש זצ"ל הביא פוסקים שהוא קודש וכ' לקדש על תנאי ובספר בני יונה בסי' רע"ו כ' דכל השמות שהם ספק אם הם קודש אם קודשם הסופר בנדאי חל הקדושה עליהם ולא הוי כמקדיש בע"מ וכן מסתבר וא"כ מי יודע אם הסופר קדשו או לא ולכך פשיטא דאין למחוק שם בית אל דאולי קדשו וגם אי אפשר למחוק תי' בית ואותיות אל יהיו תחת שם אל הצריף דאולי לא קדשו ושם שלא נתקדש בס"ת הספר פסול ואין מועיל להעביר עליו קולמו' לקדשו כמבואר ב"ו"ד סי' רע"ו וא"כ לא נשאר לנו פאן ספק אלא או יתלה שם הקודש אל בין תי' המקום לתיבת בית או ימחוק תי' בית ויכתוב במקומו אל במקום הגרד ותיבת בית יתלה על תיבת אל שבריש השיטה.

והנראה לדינא דאנפן האחרון דהיינו שיכתוב תי' בית ועל מקום הגרד יכתוב תי' אל ותי' בית יתלה על תי' אל שבראש השיטה הוא היותר טוב מב' טעמים א') דהרי קי"ל דיותר טוב שיכתוב השם על מקום גרד מלתלות על השיטה וכמ"ש הש"ך ביו"ד סי' רע"ו סק"ח וכן הוא פשוט לשון הש"ס במנחות דף ל' ע"ב כמ"ש התוס' שם בד"ה ר' יוסי שפן מבואר בירושלמי ומה שהקשו התוס' שם ממס' סופרים פ"ה ה"ד דס"ל לר' יהודא גם תולין וא"כ ע"כ ר"י דאמר תולין דווקא תולין אמר נראה לפי ענ"ד די"ל דהנה ונדאי אם צריף למחוק תיבה אחת פדי לכתוב השם על מקום הגרד צריף לגרור התיבה שהי' ראוי להיות אחר השם ולא התיבה שמקומה קודם השם שהרי התיבה שלפני השם היתה פתובה בלי שום פסול ולעולם האחרון נדחה וכיו"ב תנן במס' סופרים פ"ד ה"א.

וא"כ קשה על לשון מס' סופרים שם בה"ד למה נקט ר"י מוחק משלפניו הול"ל מוחק משלאחריו וצ"ל דמירי באנפן שא"א למחוק מלאחריו פגון שכ' שם שם או בראש הדף ולכך אם יגרד צריף לגרד ממה שלפניו וא"כ איכ"ל דלכך ס"ל לר"י דיותר טוב לתלות השם ממה שיגרד תיבה שנכתב בהכשר ונזה להיות נכתב על הקלף וחכז"ל אמרו קרש שזכה להיות בצפון לעולם בצפון ואין לו הורדה מקדושתו עיין במג"א סי' מ"ב סק"ג ולכך ס"ל דבכה"ג עדיף לתלות השם ולא להוריד תיבה מקדושתה ומעלתה אבל היכא דיכול לגרוד התיבה שראוי לבוא אחר השם שנכתב בטעות ובפסול ולא נזתה באותו מקום פלל בכה"ג ס"ל לר"י דעדיף לגרוד התיבה ולכתוב על הגרד מלתלות ובכה"ג מירי במנחות דף ל' ע"ב שם ומ"ש התוס' דגם אליבא דר"מ מצינו במס' סופרים דלא פגמא דידן תמהני שהרי שם מביא גם דברי רשב"א משמ' דר"מ דרשב"א אומר משום ר"מ דאין לו תקנה עיי"ש עכ"פ מטעם זה הנדון דידן טוב יותר לגרד תי' בית ולכתוב על הגרד תי' אל ותיבת בית יכתוב על תיבת אל שבראש השיטה.

וטעם ב) דצריף לתקן על אנפן זה שאם יניח תי' בית בסוף שיטה א"כ שם בית אל נחלק בית בסוף שיטה ואל בתחילת שיטה וזה אסור וכמו שהביא מרן הגאון בחת"ס סי' ע"ר ביו"ד ואפילו בדיעבד נראה דפסול דהרי במס' סופרים בפ"ה הלכה י' פלל שם בית אל עם שם ידידה והלוייה לת"ק נחלקים ולר"י אין נחלקים ולענין שם ידידה קי"ל באהע"ז סי' קכ"ט סעי' ל"ג דפסול בב' שיטין וכמו שהאריך הב"ש בסוף ליקוטי שמות וכבר האריכו בזה בספר גט פשוט וטיב גיטין וכן הוא פשוט לשון הש"ס בחולין דף ס"ה ע"א דכלל פל שם אהד שפולל ב' תיבות נהי דבשיטה אחת רשאי לחלקן פיון דבאמת הם ב' תיבות והקורא השם בוללן ועושה מב' שמות שם אהד אבל בב' שיטין פסול ואסור לחלקן פיון דבאמת שם אהד הוא וא"כ גם בשם בית אל כן הוא.

ולכאורה לפי מ"ש מרן הגאון זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' ע"ח ד"ה דפסק לי' גבי בת היענה מפח דכתיב ה' הידיעה באמצע מוכח דכותבין אפילו בב' שיטין וא"כ גם בשם בית אל י"ל כן דמצינו בית האלי כמ"ש רש"י בחנומש פ' וישלח ל"ה פסוק כ"ז גבי ממרא קרית הארבע פל ששמו פפול בא ה' הידוע בתיבה שני' כמו בנה חיאל בית האלי מיהו י"ל בית האלי הוא שם היחס וכמ"ש בטיב גיטין אות א' סקט"ו גבי שם אביעזר וכן בית האלי שיחוסו משם: ובפ"ת ביו"ד סי' רע"ו ס"ק י"ד הביא בשם נחלת עזריאל בחולין דף ס"ד שכ' דגבי בית אל בדיעבד פשר בב' שיטין היכא דא"א לתקן דאם ימחוק תיבת בית יש לחוש שישאר שיעור פרשה לדעת הטור דג' אותיות הוי שיעור פרשה ושם אל שלפניו א"א להמשיך אבל בנדון שלנו ששכח שם אל שלפניו אפשר

לתקן כמ"ש הַרְשָׁפִיץ הַמוֹכָא בְּדַבְרֵי בְּבִי בִּיּוֹד סִי רַע"ו גַּבִּי פֶס י"ה שְׂיִכְתוּב פֶס ע"ג הַשֵּׁם
וה"נ יְכוּל לְכַתּוּב תִּי בֵּית עַל שֵׁם אֵל וְיִכְתוּב שֵׁם הַקּוֹדֵשׁ עַל מְקוֹם גֶּרֶד וְהוּא הַתִּיקוֹן הַנֶּכּוֹן מִב'
טַעֲמִים הַנִּל פֶּן נִרְאֶה לִי פְּשׁוּט: תְּשׁוּבָה רַס"ח בַּעֲזַה י"י אֹר לְיוֹם ב' י"ב שְׁבֵט תְּרִי"ט לַפ"ק פֶּה
יַעֲרָגִין יַע"א: הַחֲסִיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לִידִידֵי תַלְמִידֵי הָרַב הַמְּוֹפְלָג בַּתּוֹרָה וּבִירְאָה הַחֲרוּץ כַּש"ת
מוֹה' זֹסְמָאן סוֹפֵר נ"י רַב בַּק"ק הַאֲלָאֵשׁ יַע"א: מִכְּתָבוֹ זֶה אֵיזָה שְׁבוּעוֹת קַבְּלָתִי וְכו' וּמֵאִי
דְּמִסְפָּקָא לִי לְמַעַלְתּוֹ נִי' בַּס"ת יִשָּׁן שְׁפָמָה אוֹתִיּוֹת מְשֻׁמוֹת הַקּוֹדֵשִׁים נִחְלָקוּ אִי רִשְׁאֵי לְהַעֲבִיר
קוֹלְמוֹס עֲלֵיהֶן וּבְכָלֵל הַסְּפֵק יֵשׁ ג' דְּבָרִים א) אִי רִשְׁאֵי לְהַעֲבִיר קוֹלְמוֹס עַל שֵׁם קוֹדֵשׁ דְּלָמָּא זֶה
עֲצָמוֹ שְׁמַעְבִּיר קוֹלְמוֹס הָוֵי כְּמַחֲיָקָה וְזֶה נִרְאֶה לְפִי עַנ"ד פְּשׁוּט דְּזֶה לֹא מְקַרֵי מַחֲיָקָה וּכְבָר הַאֲרַכְתִּי
בְּזֶה (עֵינִן לְעֵיל תְּשׁוּבָה רַס"ה) דְּהָרִי אָמְרוּ בְּגִיטִין דָּף י"ט דִּיּוֹ ע"ג דִּיּוֹ לִית בִּי מְשׁוּם מַחֲיָקָה
לְעֵינִן שְׁבַת וְהָכִי מוֹכַח מִמֵּאִי דְקִי"ל בַּאו"ח סִי ל"ב סַעִי כ"ז דְּתַפְּלִין אִם נִמְחָקוּ אִם עֲדִינִן רִישׁוֹמֵן
נִיפֵר רִשְׁאֵי לְהַעֲבִיר עֲלֵיהֶן קוֹלְמוֹס וּלְחַדְשָׁן וְלִהְטִיבּוֹ וְאִי הִי מְקוֹם לֹמֵר דְּכָתַב הַעֲלִיּוֹן הָוֵי
כְּמַחֲיָקָה לְכָתַב הַתַּחְתּוֹן א"כ הָוֵי שְׁלַכְס"ד וְכִמּוֹ שְׁבִיָּאָר זֶה בַּתְּה"ד סִי מ"ח וַע"כ דְּכָתַב ע"ג פְּתַב
לִית בִּי מְשׁוּם מַחֲיָקָה.

וְרִאִיתִי בַשַּׁע"ת שֵׁם בַּאו"ח שְׁהִבִּיא בְּשֵׁם הַתְּשַׁב"ץ סִי קַכ"ו דְּאוֹסֵר לְהַעֲבִיר קוֹלְמוֹ' עַל הַשֵּׁם
וּסְפָרוֹ אֵינּוּ בְּיָדֵי וְכ' שֵׁם דְּמַדְבְּרֵי הַרְמַב"ן וְר"ן וְרִיטְב"א בְּגִיטִין דָּף י"ט מְשַׁמַּע פֶּן נֶאֱגִי לֹא מְצִאתִי
שֵׁם שׁוּם מְשַׁמַּעוֹת וְלֹא מְסַתְּבֵר לֹמֵר דַּכָּה"ג הָוֵי כְּמַחֲיָקָה מַכ"ש לְצוֹרֵךְ תִּיקוֹן וְכֵן בִּיָּאָר מְרֵן זַצ"ל
בַּחַת"ס חִיו"ד סִי רַס"ז וְשֵׁם בַּתְּשׁוּבָה סִי רַנ"ו הַתִּיר בְּפִשְׁטוֹת בְּשֵׁם הַקּוֹדֵשׁ דִּיּוֹ ע"ג דִּיּוֹ וּגְדוּלָּה
מִזּוֹ כ' בְּנוֹב"י מַהְדוּ"ת סִי קַפ"א בַּחִיו"ד תְּשׁוּבַת בֶּן הַמַּחְבֵּר שְׁכ' שְׁפָל שְׁעוֹשָׂה כְּדִי שְׂיִהֵא הַשֵּׁם
נִיפֵר בְּיוֹתֵר א"א שְׂיִהֵא בְּכָלֵל לֹא תַעֲשׂוֹן כֵּן לַד' אִפִּי אִם מַעֲבִיר מִיֵּן עַל שְׂאִינּוֹ מִינּוֹ וּנְהִי שְׁנִרְאֶה
לְכַאוּרָה בַּמַּח"כ דְּאִישְׁתַּמַּט מִיֵּינִי דְבָרֵי הַפְּרַמ"ג בַּסִּי ל"ב סַק"ב מ"מ מְדַבְּרֵי הַא"ר שֵׁם סַק"ה
נִרְאֶה רֵאִי לְדְבָרֵי דְשָׂרֵי אִפִּי בְּאַזְפָּרוֹת מִיֵּן עַל מִיֵּן אַחַר וַע"כ פְּדִיּוֹ ע"ג דִּיּוֹ בְּנוֹדֵאֵי קִי"ל כְּדַעַת
מְרֵן זַצ"ל הַנִּל דְשָׂרֵי: אֲמָנָם מְסַתְּפֵק לִי לְמַעַלְתּוֹ סַפֵּק ב) אִי יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁלֵא פְּסֻדָּן אֲצֵל הַשֵּׁם
דְּבַנוֹב"י חִיו"ד סִי ע"ו הוּבָא בְּלִשׁוֹן הַשּׁוֹאֵל דְּבַעֲיָנִן פְּסֻדָּן וּבְדְבָרֵי מַעַלְתּוֹ נ"י נִרְאֶה שְׂאֵם מַעֲבִיר
קוֹלְמוֹס עַל כָּל הַשֵּׁם שׁוֹב אֵינִן לְחוּשׁ וְזֶה אֵינּוּ וּלְפִי מ"ש לְמַעַלָּה דְדִיּוֹ ע"ג דִּיּוֹ אֵינּוּ מְבַטֵּל כְּתַב
הַתַּחְתּוֹן וְא"כ אִם נִחְלָק אוֹ נִקְפֵץ הַדִּיּוֹ מֵהַאוֹתִיּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת שֵׁל הַשֵּׁם וְתִיקְנוֹ אִפִּי אִם מַעֲבִיר דִּיּוֹ
גַּם עַל הַאֲחֵרוֹנוֹת עֲדִינִן הָוֵי שְׁלַכְס"ד אֲמָנָם דִּיּוֹ זֶה דְּבַעֲיָנִן כְּתִיבַת הַשֵּׁם פְּסֻדָּן דְּוּוֹקָא לֹא נִמְצָא
בְּפוֹסְקִים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים אֲלָא שְׁבַס' גִּינַת וְוָרְדִים חֵאו"ח כָּלֵל ב' סִי י"ב כ' וְהַכְּרִיחַ כֵּן וּבַפ"ת
בִּיּוֹד סִי רַע"ו ס"ק כ' הִבִּיאוּ וְשֵׁם בַּס"ק ו' כ' דָּאֵם אוֹתִיּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת שֵׁל הַשֵּׁם צָרִיכִין תִּיקוֹן אֵינִן
תִּקְנָה לְפִי"ז: וְאַפְשָׁר לְפִי דַעָה זֹו וּבַפְּרִט לְפִי מ"ש בַּס' גִּינַת וְוָרְדִים רֵאִי מְזוֹנֵהר פ' וְיִקְרָא דָּף י"ז
מְשַׁמַּע דְּאִפִּילוֹ בְּבַת אַחַת אֵינִן לְכַתּוּב וְגַם בַּלֵּא"ה הָרִי אָמְרוּ בְּקִידוּשֵׁי דָּף נ"א כָּל שְׂאִינּוֹ בְּזֶה אַח"ז
אֲפִילוֹ בַּב"א אֵינּוֹ וְא"כ גַּם בַּב"א אֲסוּר לְכַתּוּב אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם וּבִיּוֹמָא דָּף ל"ח גַּבִּי בֶּן קַמְצָר שְׁהִי
קוֹשֵׁר ד' קוֹלְמוֹסִין וְכוֹתֵב הַשֵּׁם בֶּן ד' אוֹתִיּוֹת בַּב"א מוֹכַח דְּכָשֵׁר וְאֵע"ג דְּבַש"ס שֵׁם הַגִּירְסָא תִיקְבָּה
בַּת ד' אוֹתִיּוֹת מ"מ עֵינִן בְּתוֹס' יִשְׁנִים שֵׁם מְשַׁמַּע דְּבַשֵּׁם הַקּוֹדֵשׁ מִיֵּירִי וּכְבָר הוּבָא רֵאִי זֹו נִגְד
הַגִּינַת וְוָרְדִים הַנִּל בַּסְּפֵר סַת"ם מְהַרְבַּ הַגָּאוֹן מְהַר"ש קְלוּגֵר וּבְשׁוֹמֵר צִיּוֹן מְכַתֵּב ע"ה דְּאִפִּילוֹ
נִימָא דְּבַת אַחַת כְּשֵׁר מ"מ הָא קִי"ל דְּאִפִּילוֹ בִּידֵי אָדָם א"א לְצַמְצָם וְכַמ"ש הַרְמַב"ם בַּפ"ט
מְרוֹצֵחַ דִּיּוֹ ח' וְיֵשׁ לְחוּשׁ לְשֵׁלֵא פְּסֻדָּן וְגַם זֶה יֵשׁ לְדַחוּת לְפִי מ"ש הַתּוֹס' בְּחֻלְיִן דָּף כ"ח ע"ב
ד"ה לְפִי וְכו' בְּשֵׁם הַר"ר שְׁמַעוֹן דְּהָוֵי כַּס"ס אוֹלֵי בְּבַת א' וְאוֹלֵי אוֹתִיּוֹ הַרֵאשׁוֹנוֹ נִגְמְרוּ מַעֲיָקָר'.

ובאמת היא נראתה לי ראי' גדולה ממגילה דף י"ז דקאמר רבי אניא דע"כ אסור לומר הלל שלא פסדון משום דכתיב יהי שם ה' מבןרף ועיין רש"י אבל אי אמרינן דהשם צריף להיות נכתב פסדון מוכן היטיב דמקשינן הברכה וההלל לשם ה' ונהי יהי שם ה' מבןרף והיינו פסדון וא"ש ויש לכונן זה שם בלשון רש"י ועוד אמרתי סמוכין לזה ממה דפסק הרמב"ם בפ"ט מפלי המקדש דין ב' שכ' בצייץ שהי' כתוב עליו קודש לה' שהי' חופר האותיות והראב"ד השיג שהי' עושה בדפוס ועיין שם בכ"מ ובספר גט פשוט סי' קכ"ה כ' שגם בגיטין משמע פהראב"ד וא"כ צריף טעם להרמב"ם למה שינה אמנם להנ"ל איכ"ל דבדפוס א"א לצמצם וכיון שבס"ת פסול שלא פסדון בנודאי גם בצייץ הקודש הי' בעיניו פסדון ולכך א"א לעשות בדפוס בבת אחת והש"ס אפשר דס"ל להברייתא דאפשר לצמצם אבל לדין כיון שצריף לעשות כל אות בפני עצמו שפיר הוצרך הרמב"ם להיות חופר האותיות שאז יוכל להיות פסדון בלי שום חשש כלל: מפל מקום אי אפשר לומר דבעי' פסדון ושיהא אסור לתקן אותיות הראשונים של השם דזה הוא פנגד משמעות כל הפוסקים וכן מוכח מתשובות זכרון יוסף חיו"ד סי' י"ז שכ' מה שכ' הא"ר בשם אדוני שכ' יתיר ו' באמצע ימחוק הו' וימשוך הד' וכ' הז"י דהיינו בס"ת אבל בתפילין פסול משום שלא פסדון ולא עלה על דעתו דגם בס"ת יש לפסול השם משום שלא פסדון ונראה לפי ענ"ד דאפילו אי בעינן פסדון מ"מ רשאינן לתקן אותיות הראשונות של השם הצריכין תיקון דברי מבואר בזהר טעמא דכתיבה דבעי' פסדון משום דלעולם אות השני של השם נמשך ונשתלשל מהראשון דוגמא למעלה עיי"ש וא"כ עיקר החשש שלא יהיו אותיות האחרונים נכתבים קודם הראשונים.

והנה אם נחקק י"ה מן השם ונשאר ו"ה הדין דאין רשאי למחוק הו"ה כמ"ש בספר בני יונה בסי' רע"ו משום דקדושתו נשאר עליו דוגמא שאמרו והשימותי מקדשיכם אפילו כשהן שוממין קדושתן עליהן ודלא כס' סתם הנ"ל סי' י"ט דכ' בפשיטות דאם לא נשאר רק וה' מן השם יהיו רשאינן למחוק וכן דייק לשון הרמב"ם בפ"ו מיסוה"ת דין ד' שכ' כ' צב מצבאות נחקק משמע דווקא אם לא הי' מעולם נגמר השם כולו אבל כל שנגמר ונתקדש פעם אחת שוב אפילו לא נשאר ממנו אלא צ"ב אסור למחוק ואפשר שעל זה השיג הראב"ד וס"ל כס' סת"ם הנ"ל וכמו שהביא בס' בני יונה בשם חו"י אבל לדין הדין פהרמב"ם וכמו שכתב ובניאר היטיב בספר בני יונה בארון ואיכ"ל דלזה פינון המר"מ אלשקיר המוכא בכ"מ שם והכ"מ תמה עליו ולהנ"ל א"ש וכיון ששם שנתקדש פעם אחת נשאר בקדושתו א"כ אפילו אי בעינן פסדון משום דאחרונות מושכות קדושה מהראשונות אפי"ה אי נחקק י' הראשונה שפיר יכול לתקן דעל הו"ה נשאר הקדושה והי' הוא מקדש עתה כן נראה לפי ענ"ד נכון דלכ"ע רשאי לתקן כל אותיות השם ודלא כגינת ונרדים ופ"ח הנ"ל וכיון דבלא"ה הראשונים וממש כל האחרונים לא הביאו מזה דבר דבעינן פסדון ובספר סת"ם הנ"ל וכ"כ עוד רב אחד בשצה"נ עלה ע"ה בפשיטות דל"ב פסדון ע"כ נראה לפי ענ"ד דלענין תיקון אותיות השם נוכל לסמוך להתיר לתקן גם אותיות ראשונות של השם גם למ"ד דבעינן פסדון: ועפ"י דברי הזהר שהבאתי דמהאותיות ראשונות נמשך הקדושה לאותיות שאחריהם כמו שנשתלשל מעילות כל העילות ומהאין סוף לכל העולמות שלמטה ולכך להנטפל מהשם מלאחריו נשתלשל קדושה מאות האחרון של השם אבל למה שלפניו לא שייר שלשול קדושה ולכך הנטפל מלפניו אפילו אם נכתב לאחר שכתב השם לפי ענ"ד לא נתקדש ובזה נדחה ראיות הגינת ונרדים הנ"ל המוכא בש"צ הנ"ל דאי לא בעי' פסדון מושפחת לה נטפל מלפניו שיתקדש ולפיענ"ד כמו שכתבתי: ועתה נשאר עדיין ספק הג' אם

רשאים להעביר קולמוס על שמות שמחמת יושנו אם יעביר עליו קולמוס יקפוז הדיו וימחק השם
הנה בתשובת מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' רס"ו התיר זאת דהוי רק גרם מחיקה ושרי ובשבת
דף קל"ג ע"א מבואר דגרם שרי אפילו בפס"ר אמרינו דאתה עושה פסיב עיי"ש וראיתי בנוב"י
מהדו"ת האו"ח סי' י"ז שרצה לעקור הלכה פסוקה דגרם מחיקה שרי וכ' שם ראי' דאסור משום
דקי"ל דצריף לגנוז ס"ת פסול דווקא בכלי חרס למען יעמוד ימים רבים ויעניין בפ"ת סי' רע"ו
סק"יט ואי משום הא לא ארי' דהרי קי"ל בסי' של"ד סעי' כ"ב דגרם פיובי אסור מדרבנן שלא
במקום פסידא וכן על גושית מג"א סי' תקי"ד ס"ק ז' כ' בחמד משה דגרם פיובי אסור מדרבנן אסור
ביו"ט והש"ס בשבת דף ק"ך מדמה זה לזהוא כ' צריף ביאור הא דפריף הש"ס שם רבנן אדרבנן
דבעי' שיכרוך נמי ומאי קושיא הא מדרבנן אסור וצ"ל דמשמע לי' אי לא הי' חשש ביטול טבילה
לא הי' מתיר ר"י וע"כ דיש חשש ביטול טבילה ופריף ומשום פסידא דמזון התירו כ"ש משום
פסידא דמצנה וא"כ נהי דבעי' גניזה בכלי חרס ואסור לגרום הפסד מדרבנן אכל לצורף מצנה
ותיקון ס"ת שרי: ובלא"ה נראה דאפילו מה"ת אסור דבכלל יראת ת"ח שלא לסתור דברייהם
ושלא לבזות אותם דזה בכלל יראה ואם פן נשאר ק"ו שאמרו על עמידה בפני ס"ת בפני לומדיה
עומדין לפניה על אחת כמה וכמה וה"נ ג"כ ילפינו אזהרה להוציא שם שמים לבטלה בתמורה
דף ז' מאת ה"א תירא ומנה עצמו נוכל ללמוד שאסור לבזות וגרם מחיקה הוא בזיון והיינו אם
אינו עושה לצורף מצנה ולכף צריף לגנוז בנ"ח אכל אסור דלא תעשון לית בי' ולכף באינו מכונן
לבזות וכ"ש פעושה לצורף מצנה שרי וא"ש דברי מרן זצ"ל דגרם מחיקה לצורף תיקון ונדאי
שרי: איברא הא קשיא לי דנראה דכל העושה מעשה בידיים שמעביר בקולמוס ועי"ז קופץ הדיו
לא הוי פגרם דמה לי ביזו או בכלי שביזו ואפילו ביזו למים ושם כתוב על בשרו נראה לי
דס"ל להרי"ף דהוי פמעשה בידיים ומטעם זה אפשר לישיב מה שהקשה כנוב"י הג"ל על הא דלא
הביא הרי"ף סוגיא דשבת הג"ל דהנה פבר הקשה הרשב"א שם פיון דיורד להדיא למים עם השם
הוי לי' במחיקה ולכל הפחות כמקרב פיובי דאמרינו ס"פ פירה דגם לרבנן אסור וניחא ל' להרי"ף
לתרץ קושיא זאת דהסוגיא שם קאי לר"י אמר שמואל דהוא מרא דשמעתא שם בתחילת
הסוגיא דטלית שאחז בו האור ונותן מים עליו אבל הרי"ף שם לא פסק פנותי' וכ' הרמב"ן משום
דס"ל דבכה"ג פיון שאין הפסק בינו ובין האש הוי טפי מגרם וה"נ ביזו למים עם השם אכל
אם כורף גמי נהי שעי' המים נתרבף הגמי ונעשה רפה ועי"ז בא שמה מים ואין חציצה ואפילו
ימחוק פיון דעשה הפסק שפיר לא הוי רק גרם מחיקה וביזה מיושבין גם דברי רש"י ביומא דף
ח' נסוף יומא דפירש באמת הטעם משום מחיקה ובס' תוס' יוה"כ עמד בזה ולהג"ל א"ש: אמנם
אפילו אי נימא דהתם לא מקרי מעשה בידיים מ"מ פאן שעושה בקולמוס שלו נראה דהוי פמעשה
בידיים וקשיא על דברי מרן זצ"ל הג"ל ויותר תימה שמרן זצ"ל עצמו כ' שם בסי' רס"ג שכל
שעושה מעשה בידיים לא הוי גרם וא"כ צ"ע לחלק ואין לו היתר רק משום דאינו מתכוון וא"כ
פיון דהוי פס"ר אמאי אינו אסור ונהי דלדעת הארנף דסובר פס"ר דלא ניחא לי' שרי ה"נ פן
אכל בש"ע או"ח סי' ש"ף סעי' י"ח פסק הש"ע דאין לסמוך עליו ואיך נתיר פאן: ונראה עפ"י
מאי שכ' רש"י בשבת דף ע"ה ע"א ד"ה טפי ניחא לי' וכו' ועיין שם בתוס' ד"ה טפי שהקשו על
רש"י ובמג"ש שמישב שם ונראה לפי ענ"ד לבאר רש"י סובר דלא פערופ ופס"ר דלא איכפת
לי' שרי רק משום דהוי כמלשאצל"ג והיינו בשבת דווקא דבעי' מלאכת מחשבת ואפילו בשבת
גבי מלאכת חבורה דמקלקל חייב דלא בעינן מלאכת מחשבת פס"ר דלא איכפת לי' חייב ולכף
פירש"י הרי טעם פס"ר הוא הואיל דהוי פס"ר הוי פאלו נתכוון וזה אפשר לומר אם לא צריף

דווקא בהיפוף אָבֵל אִם הוּא צָרִיף דווקא בהיפוף א"א לומר דְהוּי כְּמִתְפַּנֵּן וּלְכֶּה פְּטוּר בְּכָל עֲנָוָה:
וּא"כ.

ה"נ פִּינֵן דְהוּא צָרִיף בְּהִיפּוּף א"א לְאַסּוֹר מִשּׁוּם פִּס"ר וְהוּי רַק פְּגָרָס וְעַד"ו נִרְאֶה לִי לִיִּישׁב דְּבָרֵי
מִרְן זצ"ל שְׁלֵא יִהְיִי סוֹתְרִים וְשִׁיָּהּיִו מְכַוְּנִים לְהִלְכָה וְעֵיקָר הַטַּעַם נִרְאֶה לִי ע"ד שֶׁכ' הַנוּב"י
מִהַדו"ת בְּחִי"ד ס' פ"א הַנְּ"ל שְׁפָל שְׁעוֹשֶׂה כְּדִי לְהַאִיר וּלְיַפּוֹת הַשֵּׁם כְּדִי שְׁיִהְיֶה נִיכָר בְּיוֹתֵר אִי
אֶפְשָׁר שְׁיִהְיֶה בְּכָלֵל אִיסוּר לֹא תַעֲשׂוּן כִּן לְהַשֵּׁם וּלְדִינָא פִּינֵן דְּלִדְעַת הָעָרוּף וְסִיִּיעָתוֹ שְׁרִי וּלְדַעַת
הַמִּתְרִין מְחִיקָה לְצוּרָף תִּיקוּן ג"כ מוֹתֵר וְגַם לִיתֵר הַדְּעוּת יֵשׁ לומר דְשְׁרִי כְּמוֹ שְׁכַתְּבִי לְזֶה
נִרְאֶה לְפִי עַנ"ד לְסִמּוּךְ לְהַתִּיר כִּמ"ש מִרְן זצ"ל מ"מ יֵהֵא הַסּוֹפֵר נִזְהָר לְהַעֲבִיר הַקּוֹלְמוֹס בְּנַחַת
וּבְמַתּוֹן עַל הַשְּׂמוֹת הַקְּדוּשִׁים שְׁלֵא יֵהֵא פִּס"ר וְיֵהֵא שְׁרִי לִכ"ע: וְכָל זֶה אִם נִשְׂאָר דָּף אֶחָד שְׁלֵם
דְּלֹא צָרִיף הַעֲבֵרַת קוֹלְמוֹס דֹּא"ל כ' בִּלֹּא ה' אִסוּר מִשּׁוּם מְנַמֵּר וְכַדְאִיתָא בְּמַנְחוֹת דָּף כ"ט וְכַדְפִּסְק
כִּי"ד ס' רע"ט סע"א ד' וְדוּקָא שְׁרַוּבוֹ כְּתִיקוּנוֹ כִּן נִרְאֶה לְפִיעַנ"ד וְאַחַתּוּם בְּבִרְכָה וְכו' דְּבָרֵי
יְדִידוֹ הַדו"ש: ה"ק מְשִׁיָּה שִׁיק מְבַרְעֵזְאוּעַ: תְּשׁוּבָה רִס"ט כְּשִׁמּוּעַ קוֹל שׁוֹפֵר יוֹחֵק לְחַיִּים טוֹבֵי
בִּס' יְדִידֵי מְחוֹתְנֵי הָרַב הַמְּאוּה"ג הַבְּקִי הַמְּנִפְלֵג הַחֲרוּץ מוּה' אַהֲרֹן שְׁמוּאֵל אֶסְאָד נ"י אַבְדִּיק
קֹאטָה יע"א: מְכַתְּבוֹ קִבְלִיתִי וְמֵה שְׁבִיקָשׁ מַעֲלָתוֹ נ"י לְחַוּוֹת לוֹ דְּעַתִּי הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה בִּס"ת שְׁנַמְצָא
בוֹ וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה שְׁשִׁכַח הַסּוֹפֵר וְלֹא הִטִּיל בְּתִיבַת יְהוּדָה הַד' וְנַמְצָא שֵׁם כְּתוּב בְּמִקּוּם יְהוּדָה
וּבֵא אִישׁ אֶחָד וַיְגַדֵּ אֶת הַנְּקוּדָה שְׁבַתּוֹף הַה' וְעָשָׂה מְמַנָּה ד' וְהוֹסִיף עוֹד ה' כְּדִי שְׁתֵּהֵא תִיבַת יְהוּדָה
בְּשְׁלִימוֹת וְשָׂאֵל מַעֲלָתוֹ נ"י אִם הַס"ת כְּשֵׁר (א) אִם הִי רְשׁוּת לְמַחֲוֶה הַה' הוֹאִיל וְהוּא לְתַמּוֹן וְגַם
מִסְתָּמָא לֹא כְּוֹן הַסּוֹפֵר לְקַדְשׁוֹ וְאַת"ל דְּלֹא הִי רְשׁוּת לְמַחֲוֶה מְסַפְקָא לִי הַשְּׂתָא שְׁעֵבֵר וּמְחַק
וְעָשָׂה מְמַנּוֹ תִיבַת יְהוּדָה דְּלִמָּא אֶמְרִינֵן דְּבַכָּה"ג מִלְתָּא דֹּא"ר לֹא תַעֲבִיד א"ע מְהִנֵּי לְפִי הַסְּבָרָא
שֶׁכ' הַמְּהַרִּי"ט הַמּוּבָא בְּש"ף חו"מ ס' ר"ח הוֹאִיל וְעַבְרָה נִשְׂאָרַת אֶפִּילוֹ אִי לֹא מְהִנֵּי לְזֶה אֶמְרִינֵן
דְּמְהִנֵּי וְא"כ הִכִּי נְמִי עַכ"ל בְּקִיצוֹר הַצָּרִיף לְעַנְיָנֵינוּ וּמַעֲלָתוֹ הָאָרִיף בְּזֶה: וְהַנְּהַ פְּלִי דִינִים אֵלוֹ
(א) לְמַחֲוֶה הַשֵּׁם כְּדִי לְתַמּוֹן הַסְּפִימוֹ הַפּוֹסְקִים דְּאִסוּר דְּנָהִי דְמִרְן הַגָּאוֹן זצ"ל בַּחַת"ס חִי"ד ס' ס'
רִס"ד וְרִס"ז הָאָרִיף דֹּאִין אִיסוּר מֵה"ת כְּדִי לְתַמּוֹן אָבֵל מ"מ אִסוּר מְדַרְבְּנֵן וְכִמ"ש וְהָאָרִיף בִּש"ג
בִּסו"פ שְׁבוּעוֹת הָעֵדוּת וְאִנִּי כְּתַבִּיתִי (בְּתִשְׁבֻּבָה רִס"ו) שְׁיֵשׁ הַרְבֵּה פּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים דִּישׁ אִיסוּר
לֹא מֵה"ת בְּמַחֲוֶה אֶפִּילוֹ לְצוּרָף תִּיקוּן אֶלֶּא א"כ נִמְחַק כְּגוֹן בְּנִפְל עֲלֵיו טְפָה וְעַכ"פ לְצוּרָף תִּיקוּן
אִיסוּר אוֹ מֵה"ת אוֹ מְדַרְבְּנֵן (ב) שֵׁם שְׁלֵא נִתְקַדַּשׁ יֵשׁ הַרְבֵּה פּוֹסְקִים שְׂאִין בוֹ אִיסוּר מִשּׁוּם מְחִיקַת
הַשֵּׁם כְּמוֹ שְׁהִבִּיא בְּכַנָּה"ג ס' רע"ו וְכֵן בִּש"ג סו"פ שְׁבוּעוֹת הָעֵדוּת וְכַבֵּר כְּתַבִּיתִי בְּזֶה (בְּתִשְׁבֻּבָה
לְעִיל ס' רִס"ד) דֹּאִין זֶה הַלְכָה פְּסוּקָה (ג) שֵׁם שְׁלֵא נִכְתַּב לְשִׁמָּה רְשָׁאִין לְמַחֲוֶה לְצוּרָף תִּיקוּן
דְּהָרִי בְּסִפְרֵי בְּנֵי יוֹנָה בִּס' רע"ו הִבִּיא רֵאִי בְּשֵׁם שְׁלֵא נִכְתַּב בְּקַדְוִשָׁה דְּרְשָׁאִין לְמַחֲוֶה מִמִּס'
סוֹפְרִים פ"ה מ"ג בְּכַתְּבֵי וְהִי צָרִיף לְכַתְּבוֹ שֵׁם וְנִתְפַּנֵּן לְכַתְּבוֹ יְהוּדָה מְחַקוֹ וְכוּתְבֵי אַחֵר: מִיְהוּ
מִהֵתֵם אִין רֵאִי דְלִמָּא הֵתֵם שְׂאִנִּי מִשּׁוּם דְּהוּי לְצוּרָף תִּיקוּן וְא"כ מ"מ נְקוּט מִיְהוּ פְּלִגָּא בְּיָדָה
בְּנִכְתַּב שְׁלֵא לְשִׁמָּה מוֹתֵר לְמַחֲוֶה לְצוּרָף תִּיקוּן וְהַבְּנֵי יוֹנָה שֵׁם הָאָרִיף וּבִיָּאֵר הִיטִיב וְרֵאִיתִי בְּשֵׁב
יַעֲקֹב ס' נ"ד שֶׁג"כ הַחֲלִיט בְּנִכְתַּב שֵׁם בְּלֹא כְּוֹנָה שְׁמוֹתֵר לְמַחֲוֶה וְהוֹכִיחַ עוֹד דְּטַעַם דִּמִּס' סוֹפְרִים
הַנְּ"ל אִינוֹ מִשּׁוּם דְּעוֹשֶׂה לְתַמּוֹן וְרֵאִיתִי בִּפְמ"ג בְּאו"ח ס' ל"ב בְּטו"ז ס"ק ג' הִבִּיא רֵאִי בְּהִיפּוּף
דְּאֶפִּילוֹ בְּלֹא נִתְקַדַּשׁ אִיסוּר לְמַחֲוֶה מְהָא דְקִי"ל שֵׁם בְּזַרְק עֲפָרוֹת זָהָב עַל הָאֲזַפְרוֹת אִיסוּר לְהַעֲבִירוֹ
עֵי"ש וְלִפִּי"ז יֵהֵא מוּכַח דְּאֶפִּילוֹ לְצוּרָף תִּיקוּן אִיסוּר וְזֶה נֶגְדַּד הַמִּס' סוֹפְרִים הַנְּ"ל וַיֵּשׁ לְחַלֵּק: מִיְהוּ
לְפִי עַנ"ד אִין רֵאִיוֹת הַפְּמ"ג רֵאִי וְקוֹשְׂיָא עַל הַפּוֹסְקִים הַנ' דְּבַמְעַבֵּיר עֲפָרוֹת זָהָב גַּם הַדִּי שְׂבָא
בִּין הָעֶפֶר נִמְחַק וְנִמְעַט מִן הַדִּי שְׁנִתְקַדַּשׁ וְנִמְחַק בְּיַחַד עִם הַעֲבֵרַת הָעֲפָרוֹת זָהָב וְהוּא פְּשׁוּט וְעַכ"פ

נראה הדין אמת אם לא נתקדש יכול למתקן לצורך תיקון וא"כ ה"ה בנדידון ה"ל אם ה"ה הסופר לפנינו וה"ה אומר שלא קידש השם ושה"ל פוננתו לכתוב יהודה אלא שונדקר טעות לפנינו ונשמט הד' ה"ה רשאין למתקן כדי לתקן אבל בנדידון ה"ל שאין הסופר לפנינו מי יוכל להעיד שלא פנון הסופר לקדשו אולי שכח באיזה מקום עומד וכונן לקדשו וכבר פליגו וצדדו בסברא הזאת בס' יוסף סי' ט"ז וי"ז שדעת השואל שם סי' ט"ז במעשה דהרשד"ם שה"ה צריך לכתוב יהיה וכו' השם ותייש שם אולי קידשו עיי"ש: וזה טעם ספר תשובה מאהבה סי' שצ"ו וספר מחנה אפרים סוף הלכות ס"ת שמסתפקים בכה"ג וא"כ ה"נ אולי קידש הסופר את השם ואז אפילו לצורך תיקון אין רשאין למוחקו לפי הספמת הפוסקים לכל הפחות מדרבנן ובכל הדברים ה"ל פבר האריכו הפוסקי' בכל חלקי הסותר לב' הצדדים וא"כ עיקר השאלה פאן רק הואיל ועבר ומחק ותיקון מאי דינו אי מהני או לא ובה"ה יש לדון: ולכאורה נראה לי ראי' דלא מהני מדברי הריב"ש שכ' בתשובה סי' ז' אם כ' האזכרות בזהב וגרדן ושוב כ' מתדש פשר והב"י ביו"ד הביא דבריו על דברי הנמוק"י שמפרש דמייירי בזרק עפרות זהב וכן פירש הל"ח והא"ר בס"ל ל"ב ס"ק ז' הקשה אי ס"ד דקאי הריב"ש על פי הנמוק"י א"כ למה צריך לגרדן הא אם מעביר רק הזהב סגי ולפי ענ"ד אין ראי' דלעולם דמפרש כלח"מ דקאי על נמוק"י ואפי"ה אם מעביר העפרות זהב ועבר על לאו דמחיקה אמרינו אי עביד לא מהני וס"ל דלא פסברת מהרי"ט המובא בפ"ה חו"מ סי' ר"ח אלא פסברת אינך מפורשים שם דאפילו אי לא הוקל האיסור עיי"ז דאמרינו דלא מהני אפי"ה לא מהני: ומיהו יש לפקפק ע"ז דאפתי עמדה קונשית הא"ר דכבר הוכיחו התוס' בתמורה דף ה' ע"ב דדבר שאפטר שנעשה ממילא ומהני אפילו עבדו באיסורא נמי מהני דאל"כ קשיא צורם אונן בכור עיי"ש אמנם נראה מטעם גם אחר דלא מהני דהרי בעינו שיכתוב ס"ת לשמה לשם קדושת ס"ת ואם פותב באיסור איך אפטר שיכתוב לשם קדושת וחיוב התורה ומעשיו שפוטב באיסור סותר את פוננתו ולא מקרי בכה"ג לפי ענ"ד לשם קדושת ס"ת והוי כמו אינו פותב לשמה ופסול וכיו"ב כ' בפמ"ג בטו"ז סי' י"א סק"ח בשו"ר חוטין גזולין לא חשיב לשמה עיי"ש וא"כ לפי סברא זו נראה בכותב סתם באיסור לא מקרי לשמה: אלא דלכאורה קשיא לי הא דאמר בשפת דף ק"ד ע"ב אמר רבא בהגיה אות אחת דחייב בשבת היינו בנטל תגי דד' ועשאה ר'או בנטל חטוטרות דח' ועשאה שני זיינין ועיין ברש"י שם הואיל ותיקון עיי"ז וקשה לדעת מהרי"ט ה"ל הא רבא לשיטתו" ס"ל אי עביד ל"מ ושם אי נימא לא מהני יש תיקון דעיי"ז לא יהי' עבירה דחיוב שבת ולפי סברא שלי אמאי פטר הא לא מקרי לשמה וראיתי בפמ"ג סי' ל"ב בטו"ז שם ס"קטז שהקשה בלא"ה הא קי"ל בש"ע שם דבכה"ג דעושה מד' ר' הוי ח"ת ופסול וכ' דלא מייירי בס"ת אלא בספר אחר אלא משום דאסור לשחות ספר מוטעה בתוך ביתו (וראיתי שגם מרן הגאון זצ"ל בחת"ס חאו"ח סי' קע"ח עמד בקונשית הפרמ"ג ותי' דאפילו בס"ת תיקון שלא ישכון עולה בתוך ביתו ונראה דתליא בפלוגת' דטו"ז ביו"ד סי' רפ"א ס"ק דכה"ג אסור לשהות ועיי"ש בנקה"כ) מיהו הרשב"א בחידושו שבת שם לא כ' פן והוכיח מהתם דבכה"ג לא חשיב ח"ת וא"כ ס"ל דמייירי בס"ת והדרא קושיא לדנפתה: מיהו גם לשיטת הרשב"א לק"מ פיון דכה"ג לא חשיב כח"ת ע"כ היינו משום דחשבינו האות פאלו פבר נכתב ואינו מחוסר רק תיקון ולכך ג"כ אינו פסול משום שלא לשמה ומשום דאי עביד לא מהני וא"כ הדרינו לנדידון דידן דה"ה זה שמחק נקודת הה' ועשאה ד' אי לא חשיב כה"ג ח"ת ע"כ דחשבינו פאלו הד' פבר נעשית ונכתב וא"כ שוב אין לפסול לא משום דלא מהני ולא משום דלא נכתב לשמה דהרי פבר נכתב האות לשמה וא"כ י"ל דזה שעבר ומחק מועיל ובפרט שלפי הנראה התוס' שם בשבת דף

ק"ד ע"ב ד"ה אָמַר ר"ח נִרְאֶה דְּפָלִיג עַל סְבָרָא דִּידֵי דְכ' שָׁם דְּהָא דָּאָמַר ר"ח מִתְּנִי דְלָא כַר"י דְּמִשְׁמַע לִי דְּמִתְּנִיתוּן מִיָּגְרִי דְּכַתְּבִי הַשְּׁנִי הִי לְשִׁמָּה וְהוֹעִיל וּבִאֲמַת בְּחִדְוִישֵׁי פְתַבְתִּי לִישֵׁב בְּזֶה קִנְשֵׁי תַּחְסֹס' עַל רַאב"י דְּלִדְיָדִי מִתְּנִי דְלָא כְּמֵאן דְּאִיכ"ל דְּרַאב"י ס"ל כְּמַהֲרִי"ט וּס"ל פְּרָבָא דְּבַכָּה"ג לָא מְהִי וּמְמִילָא לָא תִּיקוֹן וְלָא הָוִי פְתַב וּפְטוֹר וּר"ח ס"ל אוּ פְּאַבְי אוּ דְלָא כְּמַהֲרִי"ט וְא"ש עַכ"פ מִתְּחִיל מוּכַח דְלָא ס"ל סְבָרָא דִּידֵי הַנְּ"ל וּמְמִילָא בְּעוּבָדָא דִּידֵי שְׁעָבַר וּמְחַק מוֹעִיל: אָמְנָם יֵשׁ לְעֵינֵי בְּנִידוֹן הַנְּ"ל עוֹד מְטַעַם אַחַר שְׁהָרִי הָרַב ב"י בִּיּוֹ"ד סִי רַע"ו בְּשֵׁם הַר"י בֶּן הָרָא"ש בִּירְעֵה שְׁקִדְרוּ בְּהָא הָאֲזַנְפְּרוֹת שֵׁישׁ לְגִנּוּז פֶּל הִירְעֵה מְשׁוּם שְׁנַעְבְּדָה בְּהָ עֲבִירָה וְא"כ גַּם בְּכָאן בְּעוּבָדָא הַנְּ"ל יֵשׁ לְחוּשׁ מְטַעַם זֶה וְעַל חֲשׁוֹשׁ הַזֶּה אֵין רַאִי מְהִי"ל מִשְׁבֶּת דְּגִילָה בְּהִדְיָא מְעַשָּׂה שְׁבֶת דְּשָׂרִי לְגְבוּהָ וְגַם לְהִדְיוּט בְּדִיעֵבַד יִלְפִינּוּ בְּחֻלִּין דָּף קט"ו דְּאִינוּ אָסוּר מְשׁוּם תוֹעֵבָה עֵי"ש מִיְהוּ מְלִשׁוֹנוּ מְשִׁמַּע דְּרַק טוֹב לְהַחֲלִיף הִירְעֵה הוֹאִיל וְנַעֲשֶׂה בְּהָ עֲבִירָה: וּבְגוֹף הַדִּין אֵי נִימָא הוֹאִיל וְנַעֲבַד בְּהָ עֲבִירָה יְהִי אָסוּר לְמַצְוָה הַבֵּיא בֶּן הַמַּג"א בְּסוּסִי תַרמ"ח ס"ק כ"ג לְעֵנִן אֲתָרוּג הַמְּוֹרְכָב וְהַקְּשָׁה ע"ז א"כ לְמָה לִי קָרָא לְאַסְוֹר פְּלָאִים לְגְבוּהָ וְתוּ קָשָׁה דִּיהִיּוּ הַקְּרַנְיִים שְׁל פְּלָאִים אָסוּרִין לְשׁוֹפֵר וּלְפִי עַנ"ד מְשׁוּם הָא לָא אַרְיָ דְּהָרִי בַע"ז דָּף מ"ז ע"א בְּעִי ר"פ בְּמִשְׁתַּחֲוָה לְבַהֲמָה אֵי צְמָרָה אָסוּר לְתַכְלַת דְּצִיצִית וְהִינּוּ דְקָא מְבַעֲלִי לִי אֵי מְצָוָה דִּינָה כְּגְבוּהָ וְכֵן בִּירוּשְׁלַמִי פ"ק דְּבִיפּוּרִים הִלְכָה ב' קָא מְבַעֲלִי לִי אֵי מְצָוָה כְּגְבוּהָ עֵי"ש וְא"כ ה"נ פִּינּוּ דְגִלִי רַחֲמָנָא דְּכִלָּאִים דְּנַעֲבָדָה בּוּ עֲבִירָה אָסוּר לְגְבוּהָ שׁוּב אִיכ"ל דְּאָסוּר גַּם לְמַצְוָה מִיְהוּ כ' הַתְּחִיל בְּחֻלִּין דָּף קט"ו ד"ה חוֹרֵשׁ בְּסוּפּוֹ דְּדוֹנְקָא דְּבָר הַנִּיפְרָא אִיכ"ל דְּאָסוּר מְשׁוּם לָא תֹאכַל כָּל תוֹעֵבָה עֵי"ש וְא"כ זֶה שְׁנִיף בְּכִלָּאִים עֲצָמָן אֲבָל הַקְּרַנְיִים אִינוּ נִיפְרָא וְשָׂרִי בֶּן נִרְאֶה לְפִי עַנ"ד לִישֵׁב קִנְשֵׁי תַּחְסֹס הַמַּג"א וּמְמִילָא מִיָּנֹשְׁבִים גַּם דְּבָרֵי הַר"י בֶּן הָרָא"ש הַנְּ"ל וּלְפִי"ז בְּנִידוֹן הַנְּ"ל דְלָא נִיפְרָא אִיכ"ל דְּמוֹדָה הַר"י דְּשָׂרִי: וְאֲפָשֵׁר עוֹד לִישֵׁב דְּבָרֵי ר"י בֶּן הָרָא"ש מְקוֹשְׁשֵׁי מַג"א דְּלִכְאוּרָה קִשְׂיָא לִי עַל הַש"ס חֻלִּין דָּף קט"ו דְּהוֹכִיחוּ מִדְּאָסוּר רַחֲמָנָא פְּלָאִים לְגְבוּהָ מְכָל דְּלִהִדְיוּט שָׂרִי וּלְפִי מ"ש הַחוֹת דַּעַת בְּסִי"ק לְהַרְמַב"ם דְּסוּבֵר סְדָא"ו מַה"ת לְהַקֵּל דְּהַתּוֹרָה נְאֻמָּה עַל הַנוֹדָאֵי וְכַר' גִּידֵל בְּסוּטָה דָּף כ"ח וְהִנֵּה אֵי אָסְרִינוּ מְלָא תֹאכַל כָּל תוֹעֵבָה הִינּוּ דוֹנְקָא וְנֹדָאֵי אִם נַעֲשֶׂה בְּהָ תוֹעֵבָה אִזְ אָסוּר אֲבָל אִם מְסַפְקָא לָן מַה"ת שָׂרִי מְשִׁא"כ הַשְּׁמָא דְּכַתִּיב אוּ כְּשֵׁב אוּ עַז לְמַעַט פְּלָאִים דְּבַעֲיָנוּ דוֹנְקָא אוּ שָׁה דוֹנְקָא אוּ עַז דוֹנְקָא א"כ סְפַק פְּלָאִים אָסוּר וְא"כ אֲכַתִּי נְשָׂאָר קִנְשֵׁי תַּחְסֹס הַש"ס דְּלִמָּא פְּלָאִי וְנֹדָאֵי אָסוּר מְלָא תֹאכַל כָּל תוֹעֵבָה וְצ"ע: וְאֲפָשֵׁר לֹאמַר דְּבִאֲמַת דְּרַב אֲשֵׁי דְּסוּבֵר בְּב"ח יִלְפִינּוּ מְלָא תֹאכַל כָּל תוֹעֵבָה דְּכָל שְׁתַּעֲבַתִּי לָהּ בְּכָל תֹּאכַל וְעַמְדָה הַקְּוִשְׂיָא מְכִלָּאִים ס"ל כַּמ"ד סְפִיקָא מַה"ת לְהַחֲמִיר דְּהָרִי זֶה תִּלְיָא בְּפִלּוּגְתָא כַּמ"ש הַמַּהֲרִי"ט וְהַפְּר"ח בְּסִי"ק ק"י דְּדִין הַרְמַב"ם תִּלְיָא בְּפִלּוּגְתָא ר"פ סְפַק אֲכַל אֵי בַעֲי' אִיקְבַּע אִיסוּרָא אוּ לָא וְחַיִּיב אֲשָׁם תְּלוּי עַל כּוּי וְשָׂאָר סְפִיקוֹת וּלְדִידִי ע"כ גַּם סְפִיקָא בְּכִלָּל אִיסוּרֵי הַתּוֹרָה וְשִׁפִּיר הוֹכִיחַ הַש"ס אֲבָל לְדִינָא אֲנִן בִּאֲמַת לָא קִי"ל כַּר"א וּלְדִידִין בִּאֲמַת אֵין הַכְּרַח מְהָא דְּאָסְרָה הַתּוֹרָה פְּלָאִים דְּאִיכ"ל פְּקוּשְׁיָנוּ וְלַעוֹלָם דְּבָר שְׁנַעֲבָדָה בּוּ עֲבִירָה אָסוּר לְמַצְוָה מְסַבְרָא דְּהָוִי כְּמַצוּהַב"ע אוּ מְאִיזָה שׁוּם לִימוּד וְאִפִּי"ה אִיזְטָרָף קָרָא לְאַסְוֹר סְפִיקָא: וְגַם לְתִי זֶה נִרְאֶה בְּנִידוֹן הַנְּ"ל שְׁאָנוּ דְּנִין עֲלֵי אֵין לְאַסְוֹר מְשׁוּם דְּלִפִּי"ז דוֹנְקָא וְנֹדָאֵי אָסוּר אֲבָל סְפִיקָא אִיכ"ל דְּבַעֲלָמָא כָּל שְׁאִינוּ לְגְבוּהָ מוֹתֵר וְא"כ בְּנִידוֹן הַנְּ"ל אִם אֵין הַסּוֹפֵר לְפִנְיָנוּ וְהָוִי רַק סְפַק עֲבִירָה שׁוּב יֵשׁ לֹאמַר דְּשָׂרִי בְּדִיעֵבַד אֲרֵי דֵישׁ לְחוּשׁ שְׁמָא קִידֵשׁ דְּהָוִי סְפַק וְנִרְאֶה דְּשָׂרִי אָמְנָם כָּל הַנְּ"ל אִם אֵין חֲשׁוֹשׁ אֲלָא מְשׁוּם דְּתִיקוֹן בְּאֲוֹפֵן הָאָסוּר וְלָא הִי חֲשׁוֹשׁ אֲלָא מְשׁוּם אַע"ל"מ אוּ מְשׁוּם שְׁנַעֲבָדָה בּוּ עֲבִירָה אוּ שְׁלָא מְקַרִי לְשִׁמָּה עֲבוּר הַחֲשׁוֹשׁוֹת הָאֵלֶּה כְּבָר כְּתַבְתִּי שֵׁישׁ מְקוּם לְהַחֲמִיר מְסַפְקָא אֲבָל בִּאֲמַת בְּנִידוֹן הַנְּ"ל בְּלֹא"ה לָא מוֹעִיל הַתִּיקוֹן שְׁהָרִי

הב"י באהע"ז סי' קכ"ה הביא בשם הסמ"ק אם עשה מה' ד' ע"י שמתק הנקודה שבתוך הה' הד' פסולה משום ח"ת וכ"כ שם הג"פ וכן הוכיח הפמ"ג באו"ח סי' ל"ב בטו"ז ס"ק י"ז ומה שמשמע בספר תשובה מאהבה הנ"ל וכן בספר בני יונה בסי' רע"ו שגראה מדברייהם דרשאי לעשות מה' ד' היינו ע"כ אם מוחק גם מקצת מן הד' ולשונם צ"ע וכיון שהתיקון בנידון שלנו אינו מועיל וצריך לתקן מקדש ולגרוד גם הד' עד שיבתל צורת ד' לגמרי ונעשה מקדש א"כ שוב אנו באין לספק אולי קידשו הסופר ואסור למחוק שם הקודש ואפילו פבר נמחק ונשאר ממנו רק שירייהם וכמו שהוכיח בס' בני יונה שם דמוחק אחר מוחק חייב מיהו משום זה הי' גראה לי דבכה"ג שפבר נמחק מותר למחוק הנשאר כדי לתקן וכמ"ש הש"ג ס"פ שבועות העדות וכדמוכח במס' סופרים שהביא שם וכן גראה מס' בני יונה עצמו שכ' שם בעובדא דידי' שאם שכח והשמיט מיהודה הד' יכתבה למעלה והוי פנמחק השם ושוב יוכל למחוק וק' הא מחיקה בטר מחיקה חייב וע"כ דכדי לתקן שרי וכן הוא לפי הסברא שהסברתי בתשובה (לעיל סי' רס"ו) דהשם גוף הקדושה הוא מעצמו ולכך אסור למחוקו משום תיקון משא"כ פאן בשירייהם שקדושתו משום שהי' שישמש להשם: מ"מ נ"ל דמטעם אחר אסור לתקנו לגרוד הד' ולכתוב אותה מקדש שהרי קי"ל דהשם אפילו שלא במקומו דהיינו בטעות קידש מקומו וכ' התוס' בעירוכין דף ו' ד"ה יגוד דאסור לכתוב על מקום שהי' כתוב השם אף אם גרדו וביאר בס' בני יונה הנ"ל דהיינו אם נכתב בטעות דאם נכתב במקום המצטרף קידש כל היריעה וא"כ פיון שאנו חוששין שקידש הסופר השם א"כ אם גרד הה' אסור לכתוב במקומו ד' ומוריד בקדושה וא"כ אין תקנה אלא א"כ יקדור ג' תיבות אלו ויגש אליו יהודה ויתן מטלית באותו מקום ויכתוב ג' תיבות אלו מקדש על המטלית שפבר כ' הבני יונה והספים עמו מרן זצ"ל בחת"ס בכמה תשובות בשם שנקתב בטעות רשאי לקדור עם אינה תיבות לצורך תיקון פן גראה לפי ענ"ד דברי הדורש שלומו וכו': הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה ע"ר יצו ה' את הברכה להרב המופלא ומפלג שלשלת היוחסין כש"ת מוה' אלכסנדר צבי נ"י אבדק"ק וואלאווע יע"א: מכתבו קבלתי ואשר שאלני בדין ס"ת שיש בו שמות הקדושים שאותיות השם הראשונים נדבקו אם רשאי לתקן דהא: עי"ז לא יהא נכתב השם פסדון ולדעת הרבה בעי' פסדון ושאלה ב' הי' שבאלף נדבק פני' בגג אי רשאי למחוק הי' או לקדור או דמוטב לסלק היריעה ועוד דנמצאו אותיות נכתבים על מקום הגרד והמה נפסקים אי יש לחוש שהי' זה קודם פתיבה הנה מה ששאל משום שלא פסדון דין הגה פבר ביררתי (לעיל בתשובה סי' רס"ח) ושם פתבתי דלכ"ע מותר לתקן שלא פסדון דהקדושה שחלה עליה פבר לא זזה ונשארת עיי"ש מיהו זהו שייך אם האות הי' מעיקרא פתיקונו ואח"כ נפסל אבל אם האות נפסל משעת פתיבה אפילו לא בעינו פסדון צ"ע לדינא: באמת מבואר להדיא בב"י בסי' רע"ו בפשיטות בדברי ר"י אכסנדר דאם אות ה' הראשונה נעשית כח' רשאי לתקן דלא נתקדש כלל עיי"ש וקשה לי אדרבה פיון דלא נתקדש כלל א"כ גם וה' לא נתקדש ואם אח"כ יתקן ה' ראשונה במאי יתקדש הו"ה ואין מועיל אפילו אם מעביר עליו קולמוס כמ"ש הש"ך רס"י ע"ו ומ"ש הטור סוסי' רע"ו דאין צריך להעביר עליו קולמוס אין הפנונה דאי מעביר מועיל אלא לרווחא דמילתא כ' פן ולפי מ"ש הבני יונה שאם שכח הסופר לקדש השם בתחילתו וקודם גמרו נזכר וקדשו ג"כ מועיל וכשר וגמרו וקידושו באין פאחת א"כ אפשר פאן חשיב זה כגמרו אבל ליתר הפוסקים קשה ונראה פיון דבאמת כ' השם בכנונה ובקדושת השם נהי דאז לא הי' ראוי לגמרי מ"מ הא קי"ל כל שבידו אין דיחוי אצל מצות ואפילו לענין קדשים ודיחוי דמעיקרא כל שבידו אין דיחוי וכל על אח"כ ומאי דאפשר למתפס תופס מיד וה"נ חל הקדושה אאינה אותיות השם ועל אותו המקולקל

לְכַשְׁיִתְקַן אִז תַּתְּפֹשֵׁט הַקְדָּוְשָׁה בְּכֹלֹו וּרְאֵנִי מֵהָא דְקִי"ל בִּיחִיד סִי רַע"ו סֵעִי י"ב בְּהִי רוּצָה לְכַתּוֹב שֵׁם וְכ' יְהוּדָה דְּמַחֵק וְה' אַחְרוּנָה וְעוֹשֶׂה מֵהַד' ה' וְכ' הַלְבוּשׁ הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּמִיד כ' בְּקִדְוָשָׁה וּבְכֹוּנָה וְחִלָּה עָלָיו וְעַל הַד' ע"כ דְּלֹא נִדְחָה מִשּׁוּם דְּבִידוֹ וְהָכֵא נְמִי כּוֹ.

וּמִטַּעַם זֶה נִרְאֶה דְּאֶפֶי לְמ"ד דְּבַעֲיָ פְסֻדָּרָן פְּשֵׁר בְּכַה"ג פִּינּוּ דְּכַתְּבוּ פְסֻדָּרָן וְהִי פְּנוּנְתוֹ לְכֻסְדָּרָן אֲלֵא שְׁנִתְקַלְקַל צוּרַת הָאוֹת מ"מ מִחֻשְׁבָּתוֹ מוֹעֲלַת וְחַל מְעַכְשָׁיו דְּדָבָר שְׁבִידוֹ לֹא מְקַרֵי דְבָר שֵׁלֵב"ל וְנִמְשָׁף קְדוּשַׁת הַשֵּׁם בְּכֻסְדָּרָן פֶּן נִרְאֶה נְכוּן וּמוֹכַח מְסַתִּימוֹת לְשׁוֹן הַפּוֹסְקִים הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאֲחֻרֹנִים שֶׁכ' דְּרִשְׁאִים לְתַמְנָן וְלֹא חֻשְׁשׁוּ מִשּׁוּם שְׁלֵא פְסֻדָּרָן אִם הַקְלָקוּל הִי בְּאוֹתִיּוֹת הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁל הַשֵּׁם פֶּן נִרְאֶה לְפִי עַנ"ד נְכוּן וְהִינְנוּ בְּדָבָר שְׁרִשְׁאִין לְתַמְנָן וְהִי בִידוֹ אֲבָל דְּבָר שְׁאִינוּ בִידוֹ אוֹ אִינוּ רִשְׁאִי אֲלֵא ע"י קָטָן וּגְרָמָא אֲסוּר דְּלֹא חֻשְׁיב בִּידוֹ וְאֲמַרִינִן מִי יִימַר דְּמִנְדַּק וְכִדְאִיתָא בְּקִדְוּשִׁין דָּף ס"ב בְּגַר מִיְהוּ זֶהוּ שְׁעוֹשִׁין ע"י קָטָן הוּא רַק חוּמְרָא וְא"ש פְּנ"ל וְא"כ נִפְשֵׁט שְׁאֵלָה הָרֵאשׁוֹנָה דְּרִשְׁאִי לְתַמְנָן כְּדִקִּי"ל בִּיחִיד סִי רַע"ו סֵעִיף י"א בְּנִדְבָקוֹ וְאֶפֶי מְחַמֵּיר לְעִשׂוֹת בְּקָטָן וּגְרָמָא אִינוּ חֻשְׁשׁ מִשּׁוּם שְׁלֵא פְסֻדָּרָן וּמְוֹתֵר וְעַתָּה נְבוֹא לְשְׁאֵלָה ב' הִנֵּה אִם הָאוֹת נִשְׁתַּנָּה לְאוֹת אַחַר וְאִינוּ נִקְרָא פְּשֵׁם הוּי' כ' הַר"י אַכְסֵנְדֵר"י הַמוֹבָא בְּב"י הַנֵּ"ל דְּלֹא נִתְקַדַּשׁ כָּלֵל וְרִשְׁאִי לְמוֹחֲקוֹ אִם הִיא הָרֵאשׁוֹנָה נַעֲשִׂית כַּח' וּמִדְּבָרֵי הַשֵּׁ"ף שֵׁם סִקְטָ"ו נִרְאֶה דְּאֶפֶי אִם הַדִּבְיּוּק הוּא דִּק וְאִינוּ נִרְאֶה לְהַדְיָא מ"מ רִשְׁאִין לְמוֹחֲקוֹ מִדִּינָא וְרַק מִשּׁוּם מ"ע אֲסוּר וְנִרְאֶה טַעְמוֹ מִשּׁוּם דְּלֹא חִלָּה הַקְדָּוְשָׁה עַל אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם אִם לֹא נִכְתְּבוּ כַּדִּין וְקִשָּׁה הַרִי בְּקִרְא פְּתִיב וְאֲבַדְתֶּם אֵת שְׁמֵם וְכו' לֹא תַעֲשׂוּן פֶּן לַד' וְכו' וְהָאֲמוֹת מְסַתְמָא לֹא כְּתָבוּ בְּכַתְבֵי אֲשׁוּרִית וְכַתְיבָה תְּמָה וְע"ז פְּתִיב וְאֲבַדְתֶּם שְׁמֵם וְלֹא תַעֲשׂוּן פֶּן לַד' וְא"כ מִשְׁמַע אֶפֶי בְּשַׁאֲר פְּתִיבָה אֶפֶי אִינָה פְּשִׁירָה מ"מ יְהֵא מְחִיקַת הַשֵּׁם אֲסוּר וּבְאֲמַת מְלִשׁוֹן הַטּוֹר סִי רַע"ו מִשְׁמַע פֶּן שְׁאֶפֶי הָאוֹת אִינָה פְּתִיקוּנָה חַל עָלָיו קְדוּשַׁת הַשֵּׁם.

מִיְהוּ י"ל הַשֵּׁ"ף כ' פֶּן דְּוּוּקָא בְּה' שְׁנִדְבָקָה בְּחִיבּוּר דִּק נְהִי דְּאִינָה נִרְאֶה לְהַדְיָא מ"מ קִמִּי שְׁמִיָּא גְּלִי וְאִינָה ה' כָּלֵל אֲלֵא ח' וְא"כ לֹא נִכְתַּב כָּאֵן הַשֵּׁם כָּלֵל וְלִכְּרָה רִשְׁאִין לְמוֹחֲקוֹ מִדִּינָא וְרַק מִשּׁוּם מְרִאִית עֵין אֲסוּר וְכַו"ל.

וּלְפִי"ז לְכֹאוּרָה קִשָּׁה עַל הַר"ב בְּאו"ח סִי ל"ב סִקְל"ג שֶׁכ' בְּנִדְבָק פְּנִי הַי"ד בֵּא' דִּינוֹ כְּמוֹ בְּנִדְבָק דִּבְיּוּק דִּק הִיא יֵשׁ לְחַלֵּק דְּלִמָּא ה' דְּרַמ"א שְׁאִנִּי דְּנִשְׁתַּנָּה לְאוֹת אַחַר וְאִין פְּאֵן שֵׁם כָּלֵל וּמִמִּילָא אִין פְּאֵן אִיסוּר מְחִיקָה מִדִּינָא מִשְׁא"כ בִּי שְׁעַל פְּנֵי הָאֲל"ף שְׁלֵא נִשְׁתַּנָּה הָאוֹת לְאוֹת אַחַר וְעַדִּין שֵׁם א' עֲלִי וְאִיכָּא אִיסוּר מְחִיקָה מִדִּינָא וְאִין פְּאֵן סִפְק וְאִיף דִּימָה הַר"ב זֶה לְזֶה וְנִרְאֶה דֵּהֵא"ר סוּבֵר כַּמ"ש הַנוּב"י בְּמַהדוּ"ת חִי"ד סִי קַע"א כָּל שְׁהָאוֹת לֹא נִכְתַּב כַּדִּין לֹא נִתְקַדַּשׁ כָּלֵל וְאִין אִיסוּר מְחִיקָה וְטַעְמָם צ"ל פִּינּוּ דְּכַתְיב לֹא תַעֲשׂוּן פֶּן לַד' וְכו' וּבַעֲיָ דְּוּוּקָא ז' שְׁמוֹת הַקְדוּשִׁים שְׁנִתְעַלּוּ בְּקִדְוּשַׁתָּן וְהִיא דְּבַעֲיָנִין דְּוּוּקָא כְּתַב אֲשׁוּרִית וְכַתְיבָה תְּמָה שְׁעִי"ז נִתְעַלּוּ יוֹתֵר: וְא"כ לֵהֵא"ר וְנוּב"י אִין פְּאֵן אִיסוּר מְחִיקָה מֵה"ת בְּנִגְעוּ יוֹד"י הָאֲל"ף וְאֶפְשָׁר לְסַמְוֵה לְהַקְלַל עַל הַמְּהַר"ל וְחַב"י שְׁהִבִּיא הַפ"ת שֵׁם ס"ק כ"ג שֶׁכ' דְּאִין חִילּוּק בֵּין דִּבְיּוּק מְעַט אוֹ עַב וְלַעוּלָם מְוֹתֵר וְא"כ גַּם בְּנ"ד הַנֵּ"ל מְוֹתֵר וּבְפֻרְט שְׁמֵרָן הַגְּאוּן בַּחַת"ס חִי"ד סִי רַס"ז הַתִּיר בְּפִשְׁטוֹת גְּבִי יוֹד"י הָאֲל"ף שְׁנִגְעוּ דַס"ל דְּלִצְנֵרָה תִּיקוּן אִינוּ בְּכֻלָּל אִיסוּר לֹא תַעֲשׂוּן וְאֶע"ג שְׁאִנִּי בְּתַשׁוּבָה אַחַת (סִי רַס"ג לְעִיל) חֻשְׁשֵׁתִי לְהַחֲמִיר בְּזֶה אֲבָל פְּאֵן שְׁיֵשׁ סְבָרָא לְהַתִּיר ג"כ עַפ"י דְּבָרֵי הַנוּב"י וְהֵא"ר דְּהִי רַק סִפְק דְּרַבְּנָן אֶפְשָׁר לְסַמְוֵה לְהַקְלַל בְּמוֹחֵק ע"מ לְתַמְנָן וְהִי כְּעֵין ס"ס וְשָׁרִי: אִיכְרָא דְּעַדִּין יֵשׁ לְחוּשׁ אוּלַי דִּבְיּוּק הִנֵּה הִי בְּפִנֵי הַר"ב נַעֲשֶׂה אַח"כ פְּשָׁפְכָר הִי נִכְתַּב כַּדִּין וְהִי חַל עָלָיו קְדוּשַׁת הַשֵּׁם וְכוּ

בדיבוק ה' יש לחוש כן אלא שבגוף הדבר אני מסתפק למה לא אמרינו דאדעתא דהכא לא קידש השם וכמו דפרידש"ס בב"ק דף ק"י בתפארת שגאבד או שנתכפרו בעליו דנימא דאדעתא דהכי לא קידש ומשני דהתם באמת הלכה לממ"ס הוא א"כ פאן באיתרע בי' מילתא נימא דאדעתא דהכי לא קידש השם ויהי' רשאי לגררו או לתקנו וצ"ע ולפי מ"ש בחי' למס' ב"ק דבדבר דשכיח הוי לי' לאתנויי לא אמרי' אומדנא מדלא אתני יש לדון אי אמרינו דקלקול אינו שכיח דאין פסול יוצא מן דעת וע"ז סמפנין ריש פ"ק דחולין גבי מומר בפרט בשם הקודש דבעיניו זהירות יתירה וא"כ יש אומדנא ובשלומא אם נתקלקל אח"כ אין לומר אומדנא דא"כ הפסיד למפרע המצוה שלו אבל אם נתקלקל בשעת פתיבה נראה דהוי לן למימר דאדעתא דהכי לא קידש וצ"ע וא"כ בנידון הג"ל פנין דבלא"ה יש דעות המתירין הי' ראוי לצרף גם סברא זאת אלא דזה אי אפשר דא"כ צריכין גם שאר האותיות מחיקה פנין דלא נתקדש ולכך נראה בנידון א' שנוגע בו הי' או יגרום ע"י קטן מחיקה או יקדור השם הזה עם עוד איזה תיבות של חול: ומה שנסתפק אי חוששין שבעת פתיבה כבר הי' נפסק מסתמא סמכיניו על רוב הסופרים המציניו אצל פתיבת ס"ת מומחיו הן נחזקה לחבר שא"מ מתח"י דבר שאינו מתוקן ועיין בדברי מרן אש חיו"ד סי' רמ"ח ואם נשאר רושם אדמימיות בין אותיות הדבוקי' אם אין ממשות דיו אין קפידיא ומחששא אולי נשאר מקצת דיו יגרו גם האדמימיות ממנ"פ אם יש שם דיו א"כ צריף פירוד ורשאי כמו דפסקי' בסי' רע"ו סעיף י"א ואם לא נשאר דיו א"כ אין איסור לגרור והנראה לפי ענ"ד כתבתי ואחתום בברכה וכו': הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה ער"א שיל"ת חוסט יום א' ער"ח שבט תר"ל לפ"ק: התיים והשלום וכל טוב להרב הגאון המנפולג בתורה כש"ת מוה' יעקב קלוגר אבדק"ק סאנדאווע ווישנא יע"א במדינת גאליציען מכתבו קבלתי זה איזה שבועות בדבר השאלה שנשאלתי מאת חתנו הרב דק"ק וואלאווע נ"י ומעלתו נ"י הביא השאלה קצת באופן אחר וצייד בקל פרטי השאלה כשאלת חכם חצי תשובה או רובה והאריף מאוד ונ"ל השאלה ס"ת ששם אלקים מתחונה של הא' נוגע בגג גם בצד ימינו כזה א מה דינו והנה באות של השם הדבוק לחבירו פסק בש"ע ביו"ד סי' רע"ו סעיף י"א ובאו"ח סי' ל"ב סעיף כ"ו יגרו ויפריד בין הדבקים ומדמחלק בסי' ל"ב סעיף י"ד בנפסק בין נעשה אח"כ ולענין דיבוק אותיות שם בסעיף כ"ו אינו מחלק משמע דהש"ע מתיר לגרור אפי' בנדבוקו אחר כף אמנם הנוב"י מהדו"ת סי' קמ"ט כ' פנין דהב"י בסי' ל"ב מביא דעות דכשר אפילו בלא גרירה א"כ באותיות השם אם נדבק אחר הפתיבה בהכשר פנין דלדעת מקצת פוסקים כשר בלא גרירה אסור לגרור מן השם: ולפי ענ"ד אפילו חיישינין לשיטה זו הרי כ' אהעו"ז בסי' ל"ב דע"כ הטעם משום דראוי לגרור ואין בילה מעכבת א"כ אם בשם אסור לגרור א"כ שוב מעכב וצריף לגרור ואע"ג שבס' ביאור מרדכי על המרדכי השיג עליו וכ' דבספר התרומות איתא דלא משום עומד לגרור אלא משום דרואין אותו המקצת כאלו אינו הרי הוא בעצמו מסיק דזה שייף בנפסק בנקב אבל בדיבוק באות חבירו אין טעם להתיר משום פירוד אלא משום דראוי לגרור דאפילו אי האי וכתבתם דבעי' פתיבה תמה רק לכתחילה ולמצוה נאמר הא כ' התוס' בכה"ג בנידה דף ס"ו ע"ב פנין דלמצוה בעיניו מעכב אם אינו ראוי וגם בכאן רשאי לגרור לקיים המצוה אפילו אם נעשה דיבוק אח"כ ועוד משום דאם אינו רשאי הא מעכב והש"ע סתם דבין בדיבוק מתחילה ובין בסוף לעולם רשאי לגרור אפי' בשם.

וכן בדין השני שכ' הרמ"א בסי' רע"ו סעי' י"א דה' שנדבקה הרגל לגגה עד שנראה כח' יגרו הרגל משמע דג"כ אין חילוק בין נעשה מתחילה או אח"כ וכ"כ בס' שערי דיעה בכוננת הרמ"א

והביא שְׁבַרְדָּב"ז סי' תמ"ו כ' ב' טעמים על היתר זה בנכתב בהכשר ואח"כ נפסל דרשאי לגרוד עיי"ש ונראה דהרמ"א סובר פטעם הראשון דהרי ע"ז שמתקלק הרמ"א בין דיבוק פחוט לדיבוק עב הקשה עליו החינוב"י בשם מהר"ל מפרא"ג עיי"ש בס"י ע"ה ובתשובת הרדב"ז ח"ב סי' תקצ"ו דמ"ש פ"ן דגם חוט דק באמת דיבוק הוא ולפסול נראה להסביר טעמו עפ"י מאי שכ' הש"ג סו"פ שבועות העדות ד"ש לחקור מ"ש מחמץ אחר מחמץ ומסרס אחר מסרס דחייב ומ"ש מטיל מום בבע"מ דקי"ל פרבנן בבכורות דף ל"ג דאינו אסור אלא מדרבנן ות"י דגבי מחמץ אחר מחמץ או מסרס א"מ מוסיף על הפעולה הראשונה וגומר את מעשה הראשון משא"כ במטיל מום בבע"מ כו' ולכך גם במוחק את השם אחר שנמתק שאינו מוסיף אינו אסור אלא מדרבנן ולצורך תיקון שרי וזה נראה סברת ר"י אסכנדר"י והרמ"א דלכך אם דבוקה לגמרי והכל קורין אותה ח' אינו מוסיף ואין מגרע במחיקה ואינו אסור רק מדרבנן ולצורך תיקון שרי אכל אם הוא רק דיבוק פחוט השערה ותינוק קורא אותה ה' וכשמוחקה לגמרי הוא מוסף על המחק הני כמחמץ אחר מחמץ והוא אסור מן התורה ואע"ג דהני ע"מ לתמן מספקא לי' לר"י אסכנדר"י אי שרי כמבואר בלשונו וא"ש וממילא נשמע פ"ן דטעמו משום דהני כמו נמחק אפילו אי חיישינן לדברי הסמ"ק דסובר אם נעשה בהכשר ושוב נפל דיו ונמחק מועיל גרידה אפי"ה לית בי' משום מוחק השם דכל כמה דלא תיקון אותה הני כמחיקה ומן התורה בכה"ג אין מוחק אחר מוחק ולכך אפילו נעשה בהכשר ונדבק אח"כ משמע מסתימת הרמ"א דשרי למחוק הרגל: איברא דעדיין צריף טעם דהרי גם במוחק אחר מוחק מותר רק לצורך תיקון וידעת הסמ"ק א"צ למחוק כלל אלא אדרבה פ"ן שנעשה בהכשר מפריד רק בין הגג והרגל וזה אינו מחיקה כלל וא"כ לדעת הסמ"ק אין המחיקה צורך תיקון ויהי' אסור אם נחזיש לדעת הסמ"ק ואפתי איף סתם הרמ"א ונראה פ"ן דרוב הפוסקים לא פסקו כנותי' והטוש"ע סתמו נגדו א"כ ממילא דהדין לגרור כל הרגל א"כ אפי' אי קמי' שמיא גליא פהסמ"ק עלינו החיוב לתמן ע"י גרידת הרגל וכוונדאי חשיב לדין ע"מ לתמן ושרי בפרט לפי מ"ש הש"ג דבכה"ג הני מוחק אחר מוחק ואסור רק מדרבנן ובכה"ג שרי: והנה ראיתי בשערי דעה בס"י רע"ו שהעתיק דברי הרדב"ז ח"ב בס"י תקצ"ו שכ' כלל דמילתא שאם אחר שפ"ים וגמר האות פתיקונו ונתדבקה אח"כ יגרור רק הדיבוק ואם קודם תיקון או אפי' רק מספקא לי' אם קודם גמרו האות נעשה הדיבוק יגרור כל הרגל וכו' עיי"ש נראה דזה לא קאי אנראה לגמרי פעין ח' אלא דזה קאי על חילוק דין הג' באם נדבק רק פחוט השערה והתינוק קורא אותה ה' שם פסק פן ונראה לי טעמו ונימוקו חדא דהרי המג"א בס"י ל"ב ס"ק כ"ז בשם מהרלב"ח דאם נדבק פחוט השערה מאן דמתיר לגרור אינה מוחה בידו ומשמע אפי' בנעשה מתחילה וא"כ אם נעשה בהכשר יש ס"ס אם כהרלב"ח אם פהסמ"ק ועוד דעד כאן לא שמעי' דהרא"ש פליג על הסמ"ק אלא בנפל דיו ואינה ניפרת ואז הני כנשתנה לגמרי וכשגורר הני פנים חדשות ולכך הני ח"ת אכל אם נדבק בדיבוק דק ועדיין תינוק קורא אותה ה' איכ"ל דגם הרא"ש מודה להסמ"ק וכן מוכח מלשון הטור באהע"ז סי' קכ"ה ובש"ע שם סעי' ח'.

ונהי דהרמ"א הביא שם אפי' בניפרת הספימו האחרונים להקל לכל הפחות במקום עיגון ושלא לגנוז שמות הקדושים הני כמו מקום עיגון ולכך היכא דהאות ניפר הרא"ש מודה להסמ"ק לפענ"ד ובספר גט פשוט סי' קכ"ה אות ל"ב כ' דרשאין לסמוך במקום עיגון חדא דלמא בנעשה הפסול אח"כ הדין פהסמ"ק ואולי בנדבק לאות עצמה קי"ל כדעת הרדב"ז ומהרלב"ח ורשאין לגרור ומטעם זה נראה לקיים פסק הגאון מהר"ש קלויגר זצ"ל בס' סת"ם סי' ד' שכ' באות פ"א שנדבקה היוד למטה להכשיר אם מעיקרא נכתב בכשרות ואם אמנם שלשונו שם [עיי' בהלכות

תפילין סי' ד' שם] תמוה ולא רישא סיפא דמרנישא משמע דס"ל כפסמ"ק אפי"ה הוראתו א"ש מטעמים הנ"ל וא"כ אם נדבק רגל הה' פחוט השערה א"ש הוראת הרדב"ז דאם נעשה אח"כ יפריד בין הרגל והגג ואם הוי ספיקא אם הי' מתחילה נדבוק רק פחוט השערה לדעת הרמ"א מספיקא אין לגרוד ולדעת הש"ך מדרבנן משום מ"ע ובזה מיושב קושית מהר"ל מפראג הנ"ל ולפימ"ש יש חשש דאורייתא ואין תקנה לדעת רמ"א אלא לקדור עם איזה תיבות מלפניו או מלאחריו או לגרום ע"י קטן וזה קשה.

ועתה נבוא לנודון שלנו בדין א' שהיוד נוגע במקום שאין לה לנגוע כ' הא"ר בסי' ל"ב סקל"ג דדינו בדין הג' הנ"ל והוא שנגע בנגיע' דקה פחוט השערה שגם עתה קורין אותה א' ופשכ' תקנה שיעבה הירף ונעשה מכל היו"ד ירף עיי"ש מיהו היכא דלא אפשר אין לו תקנה אלא או בקדירה או בגרם מחיקה ע"י קטן מיהו כ' המג"א שם בס"ק כ"ט דאם נגע רק בעוקץ הי' אינו פוסל דאין זה מן האות והוי רק פאות שנדבק לאות דמהני גרידה וכן הספיק עמו הא"ר ופמ"ג שם אמנם בנודון שלנו נראה דהי' עצמו נדבק בקו האמצעי ואין לדין בזה אלא מה שענינו ראות זהו הי' דעתי במכתבתי הראשון איברא לפי מ"ש מעלתו ני' עתה במכתבו דברירא לי' דנעשה אחר הכתיבה בהכשר הי' נראה לי בכה"ג נוכל לסמוך לגרור להפריד הנגיעה והדבוק שהוא אם הא' גם עתה נקראת וניראית יפה א' וכדעת הרדב"ז ושאר פוסקים הנ"ל שהבאתי לענין הא' הדבוקה פחוט השערה וכיצא בזה כ' בתשובת זכרון יוסף סי' ב' וכו' שם דליתר שאת יעביר עליו קולמוס מחדש לאחר הגרירה כן נראה לפי ענ"ד: תשובה רב"ע עוד להרב הגאון הנ"ל ומה ששאל מעלתו ני' עוד בס"ת שב' אותיות האחרונות של השם נדבקו ע"י רוק לאחר שנקטבו בהכשר וכמה תינוקות היו מפירין שנה ו' וזה הי' וכדי לתקן הניחו ע"י תינוק גמי לח על הב' אותיות ועי"ז ניקרו האותיות לגמרי אלא שהקלף שביניהם מטושטש ומספקא למעלתו ני' פיון שא"א להניח כף דהרי האותיות נעשו ממילא והוי חק תוכות והביא שפבית אפרים הביא כיו"ב חיו"ד סי' ס"א והורה למחוק ע"י גרמא ובס"ת פסק בכיו"ב קדור והנראה לפי ענ"ד הנה זה בנודאי פשוט דאסור למחוק ואפ"י לש"י דמתיר למחוק שם של ח"ת מ"מ הא פבר הוכיח הבית מאיר כסי' קכ"ה דכל כה"ג לא מקרי מה"ת ח"ת אלא מדרבנן ואע"ג דנראה לי לישוב קו' על הר"ן שכ' לישוב הוי תיקון לענין שבת משום מלאכת מחשבת ותמה הא תיקון אין פאן דהא אפתי פסול ויש לישוב עפ"י מה שכתבו התוס' בשבת דף ק"ו ע"א ד"ה בחובל וכו' דאפילו באיסור הנאה פיון דמחשבתו ליהנות מקרי מלאכת מחשבת ה"נ הוא סבר שמתקן בזה ונדעתו לתיקונו מקרי מלאכת מחשבת אע"ג שפאמת אינו נכשרת עי"ז וא"כ אין ראי' מסוגיא דהתם מ"מ הא הרשב"א שם לא כ' כן וגם הסבירא נראה כף וקרינין בכה"ג וכתב שהרי נכתב.

וגם בספר גט פשוט סי' קכ"ה ס"ק ל"ת צידד לומר כן והביא ראי' מדברי הסמ"ג ומס' התרומה ומקור"י חביב ומהרלב"ח וא"כ פיון דמה"ת פשר הוא וקדוש בקדושת השם בנודאי אית בי' לאו דמחיקת השם ותו דאפילו נקרא ח"ת נראה דאסור למחוק וכעין שכ' מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל סי' רנ"ו בנכתב בשאר צבעים אית בי' איסור מחיקה דשם לא פתיב וכתבתם אלא לא תעשונו כן לה' וכו' ואפ"י נעשה ע"י ח"ת ואע"ג דלדעת הש"ך בסי' קע"ט שם שהגוים קוראין אותו בו אינו בכלל איסור המחיקה התם שאני דרק שבעה שמות שאינם נחקים נאמרו אבל שמו הגדול אם נחקק פשיטא דקרינין ב' לא תעשונו כן לה' וכיון שכלדעת הבית מאיר ורוב הפוסקים ס"ל דרק מדרבנן מקרי ח"ת וכבר פתבתי למעלה דנראה דאפילו לדעת הרא"ש וסייעתו דס"ל טיפת דיו שנפל על האות אפי' הי' נכתב בהכשר אם גורר ומתקן הוי ח"ת היינו דדווקא אם לא הייתה נקפרת

אחר נפילת הדיו אז נתבטל שם האות ואם גורר הוי פנים חדשות אבל בנידון דידן הנ"ל שכ' מעלתו נ"י שפמה תינוקת הפירו האותיות הו' ו"ה א"כ אפשר שגם הרא"ש בכה"ג מודה לסמ"ק דלא מקרי ח"ת ובנוב"י מהדו"ק חלק אהע"ז סי' פ"ה צידד לומר דאם הקלף שחור וכ' עליו אותיות שהאותיות נראים יותר שחורים משחרות הקלף חשיב מוקף גוויל וכשר יעוי"ש וכמזנמה לי שענין אותיות ס"ת בעובדא דמעלתו פה היו והנה בזה אין לדין אלא מה שענינו רואות ואם היו האותיות נכרים על אנפן זה נראה דהוי ספיק ספיקא אי פהסמ"ק או אפשר דגם הרא"ש מודה כה"ג ובפרט פיון דלדעת הרבה פוסקים הוא רק איסור דרבנן ויכולין לסמוך ע"ז וכעין שכ' הגט פשוט בסי' קכ"ה סק"ב לענין מקום עיגון אמנם פיון דקדושת והקשר ס"ת דבר גדול נראה לי דינעביר עליו קולמוס לשמה מחדש וזה מועיל דהנה באה"ע כ' הטור דלא מהני העברת קולמוס ובש"ע שם סעי' ה' הביא גם דעת י"א דחוששין לדעת רב אחא דרק משום זה אלי ואנוהו לא מהני לכתחילה בשם הקודש ובסי' קכ"ה כ' הבית מאיר דנראה לו מסברא דלענין ח"ת איכ"ל דלכ"ע מהני הע"ק דלא כס' התרומה וכן יש להסביר לפי מ"ש הפרישה בסי' קל"א טעם למה אינו מועיל העברת קולמוס דכיון שפבר נכתבה מה יועיל אם פותב שוב עליו לא נתבטל פתב התחתון והוא עיקר ולא קרינין ב' וכ' לה אכל אם חקק הא אמרינין דחקיקה לא מקרי פתיבה וא"כ פשכופתב עליו שפיר מקרי וכתב לה ונראה לי ראי' גדולה לדבריו מדברי הטור בסי' רע"ו שכ' ואם יש דיבוק יש לגרור בקדושת השם והוא מענתק מלשון הרא"ש בתשובה פלל ג' והלשון קשה הרי הטור פסק דהעברת קולמוס לא מהני וע"כ פבית מאיר (ולכל הפחות יש להוכיח מלשון הרא"ש והטור לענין חשש פתיבת שם שלא פסדרן מועיל העברת קולמוס פסדרן דהרי האותיות פתובות פדינו אלא דלדעת האומרים דבעינין בפסדרן הוא עפ"י זנהר שתמשוך קדושת אותיות השם משלפניו על של אחריו וכונה ההוא איכ"ל דגם בפוף סגי) והנה המג"א בסי' ל"ג סק"ז כ' דהשחרת הרצועות אם נשארו שלא לשמה והשחיר אותם שנית לשמה מהני והביא ראי' מאה"ע סי' קל"א והמפורשים תמהו עליו שהביאו ראי' לסתור ות' הדגו"מ וכ"כ בנוב"י סי' א' דס"ל פיון דגוף הדין דבעינין השחרת הרצועות לשמה איפא פלוגתא לכף אם מעביר פעם אחרות לשמה הוי ס"ס עיי"ש ולכף בנידון שלנו אם היו האותיות נפרין מעיקרא קודם נתינת גמי ע"ד שפכתתי לעיל יכול לסמוך על הסמ"ק וסייעתו דבכה"ג איכ"ל דהרא"ש מודה לו פדלעיל ונעביר עליו קולמוס מחדש אמנם אם לא היו נפרין האותיות של השם קודם נתינת הגמי א"א להכשיר דכבר סתם הש"ע פהרא"ש ודלא פהסמ"ק וגם אין למחוק דלענין מחיקה גם שם הנחקק אסור למחוק ולאבד ואין תקנה אלא כמ"ש האחרונים או ע"י גרם מחיקה או ע"י קדירה אם אינה תיבות של חול וזה נלפע"ד דעדוף ומעלתו נ"י יבחן הדברים ויעשה פהספמתו דברי וכו' הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה רע"ג עוד להגאון הנ"ל וע"ד השאלה שבס"ת נמצא אות כ' על מקום הגרד ונפסק בנקב ואינו ידוע אם פי קודם פתיבה או אח"כ ואינו פוסל פהכרעת הש"ע באו"ח סי' ל"ב סעי' ט"ז וכבר הביא מעלתו נ"י דברי הנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' קי"ט דבכה"ג הוי ס"ס להקל ושרי' אלא שמעלתו נ"י חשש אולי פאן שהי גוררין הקלף גרירה רבה מאוד ונעשה פגלד אזיל לי' חזקה דמעיקרא אזלינין פתר השתא ולפי ענ"ד חזקה הראשונה נשאר בתוקפה דחזקה אוןן פקי פאומנתו ונזהר בו וכמ"ש הפמ"ג ביו"ד סי' מ"ו ושא לא פכוננה אין פסול יוצא מן דעת ומרן הגאון זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' כ"א ג"כ פתב סברא זאת וא"כ ה"ה דהוי חזקה דלא קרע את הקלף בגרד ותו דחזקה הראשונה עצמה מחזקה דרק מה שהי' מוכרח לגרוד גרד לא יותר והקלף נשאר בחזקת שהי' פשר לכתוב עליו וזה לא

איִתְרַע בְּגִרִידָה וְעִדְיִין הוּא בְּחִזְקַת כְּפָשׁוּת וְהִשְׁתָּא הוּא דְאִיתְרַע: וְאַמְנָם אֶפְיִלוּ לֹא הִי חִזְקָה דְמַעֲיָקְרָא אֲלֵא חִזְקָה דְהִשְׁתָּא כְּבָר כְּתִיבִי דְיֵשׁ לֶן לּוֹמֵר דְרוּב מְצוּיִין אֲצֵל כְּתִיבַת ס"ת מְנוּחִין דְלֹאוּ דְוּוּקָא בְּשַׁחֲטָה דכ"ש בְּשִׂאָר דְבָרִים דְאִמְרִינִין כֵּן וּכמ"ש הָרֵא"ש בַּפ' גִּיד הַנְּשֵׂה סִי י"ט בְּשֵׁם הָרֵאָב"ד וְכִיּוּצ"ב פְּסֵק הָרַמ"א בִּיּו"ד סִי ר"א סֵעִי ד' כֹּהֲתֵשׁב"ץ דְרוּב הַמְצוּיִין לְעִשׂוֹת מְקוּהָ מְנוּחִין הֵן וְגַם לְעִנְיָן מְלַמֵּד כ' כֵּן הַמְרַדְכִי בַּפ' מִי שְׁמַת אוֹת תֵּרַכ"א וּמְרָן הַגָּאוֹן זצ"ל בַּחַת"ס בַּחִיּו"ד סִי רמ"ד לְעִנְיָן מִיֵּלָה וּא"כ הָרוּב מְסַלֵּק חִזְקָה דְהִשְׁתָּא כְּמוֹ דְמְסַלֵּק חִזְקַת אִיסוּר בְּשַׁחֲטָה וּכ"ש הוּא וְאֶפְיִלוּ הִי שְׂיֵיף לּוֹמֵר סְמוּךְ מִיַּעוּטָא לְחִזְקָה הָא זֶה רַק מְדַרְבְּנָן וּבְדַרְבְּנָן סְגִי בְּחַד סְפַק דְלֵמָּא כְּשֵׁר בְּנִקְבָא וְאֶפְיִלוּ הִי מַעֲיָקְרָא וּבִלְא"ה הָא כְּתִיבוּ הָרֵאשׁוֹנִים שֵׁם בְּשַׁחֲטָה דְלֹא אִמְרִינִין בַּכֹּה"ג סמל"ח וְהַרְשָׁב"א בַּתוּה"ב הָאָרוּךְ רִישׁ ה' שַׁחֲטָה הָאָרִיף בְּזֵה: וּבְאַמַּת הָא דְפְּשִׁיטָא לִי לְהַב"י דְבְּנִיקְבָא י"ל דְאִינוּ פְּסוּל מִשׁוּם מְנוּחָה גְּוִיָל קִשָּׁה לִי דַבַּפ"ק דְמַגְלִילָה בִּירוּשְׁלַיִם הַלְכָה ט' מְדַמָּה שֵׁם נִקְבָא לְעִירוּב אוֹתִיּוֹת וְנִהִי דְשֵׁם מְשֻׁמֵּע דְאֶפְיִלוּ אִם נַעֲשֵׂה הַנִּקְבָא אַח"כ פּוֹסֵל וּבְזֵה ע"כ ש"ס דִּינָן חוֹלֵק מִיְהוּ זֶה יֵשׁ לְדַחֲוֵק אוֹלֵי הַפִּי בִּירוּשְׁלַיִם וְנִיקְבָא נִקְבָא הִינּוּ מַעֲיָקְרָא אוּ דְחִינֵי אוֹלֵי הִי הַנִּקְבָא מַעֲיָקְרָא וְרַב לְשִׁיטְתוֹ דס"ל בְּקִידוּשֵׁין דַּף ע"ט דְאֵלִים לִי חִזְקָה דְהִשְׁתָּא דְהַרִי בּוֹגְרַת לְפָנֵינוּ וְאֶפְשָׁר דְלֹא ס"ל לְהִירוּשְׁלַיִם דְרוּב מְצוּיִין אֲצֵל שַׁחֲטָה מְנוּחִין וְכוּן מְנוּכְרָח לְכַאוּרָה בִּירוּשְׁלַיִם דַּל"כ אִיף קָאָמֵר דְאִשְׁיָאן סוֹבֵר כר"י וְדוּחַק לּוֹמֵר דְסוֹבֵר כר"י וְעִדִּיף מִיְנֵיהּ דְאֶפְיִלוּ בְּסוּף פּוֹסֵל וּא"כ הָרֵי אִשְׁיָאן דְלֹא כר"י: וְרֵאִיתִי בְּקַרְבָּן עֲזָה שֵׁם שְׁהַרְשָׁב"א לֹא רָאָה דְבָרֵי הִירוּשְׁלַיִם בְּמַגְלִילָה וְחִלִּילָה לּוֹמֵר כֵּן וְאִנִּי מְצִאתִי שְׁהַרְשָׁב"א עֲצָמוּ בְּתִשׁוּבָה סִי הִרִי"א מְבִיא הִירוּשְׁלַיִם דְמַגְלִילָה וּאֶפְי"ה סוֹבֵר כְּפִירוּשׁוֹ וְע"כ דצ"ל פנ"ל וְעכ"פ מוּכַח מִהִירוּשְׁלַיִם דְנִקְבָא מַעֲיָקְרָא פְּסוּל וְע"ז לֹא מְצִינוּ דְהַש"ס דִּינָן חוֹלֵק וְצ"ע וְעכ"פ לְדִינָן דְקִי"ל רוּב מְצוּיִין בְּנוֹדָאֵי אִין חוֹשְׁשִׁין וּמַעֲלָתוֹ כ' לְחַלֵּק דְמַרְשׁוֹת לְרִשׁוֹת לֹא מְחַזְקִינָן הִנֵּה זֶה לֹא מְצִינוּ רַק לְעִנְיָן מְמוֹן אֲבָל אִיסוּר דְקָאֵי עַל הַגּוּף דְאִיתְרַע לֹא שְׁמַעְנוּ לְחַלֵּק דְהַבְּשָׁר גַּם הַחֵלֶב לְמֵאֵן דְאִיסוּר אִין חִלְוִיק בֵּין רִשׁוֹת לְרִשׁוֹת: עוֹד הָאָרִיף מַעֲלָתוֹ בְּדַבְרֵי הַר"ר יוֹנָה בְּנִמְצָא גַּף שְׁבוּר וּלְפִי עַנ"ד אֶפְיִלוּ נִימָא כַּהֲר"י טַעְמוֹ וְסִבְרָתוֹ דס"ל דְתַלְמִינֵין רִיעוּתָא בְּרוּב הַזְּמַן יוֹתֵר מִמָּה דְנִימָא דְנַעֲשֵׂה בְּמִיעוּט הַזְּמַן דְלֵאחֲרֵי שַׁחֲטָה דְכָל הַחֲשָׁשׁ מְצַד רוּב הַזְּמַן כְּאֵן בַּס"ת רוּב הַזְּמַן לְאַחֵר כְּתִיבָה וְעוֹד דְאֶפְיִלוּ נִימָא דְטַעְמוֹ דר' יוֹנָה מִשׁוּם דס"ל פְּקוּשֵׁי תַּתּוֹס' בְּחֻלְוִין דַּף י"א מנ"ל בְּחִזְקָה דְאִיתְרַע וְתִי תַּתּוֹס' דְבִנְגַע ג"כ אִיתְרַע וְס"ל כְּמוֹ שֵׁם הַר"ן רַפ"ק דְנִדְהָ דְהָא דְהוֹכִיחוּ תַּתּוֹס' שֵׁם דְגַם בְּסַפֵּק טוֹמְאָה ע"ה לְעִנְיָן לְמַפְרַע אֲזִלְזוּן בְּתֵר חִזְקָה הוּא מִשׁוּם דְעַל לְמַפְרַע לֹא אִיתְרַע וּא"כ ה"נ לְפִי פִרְש"י בְּחֻלְוִין רֵאִי מְנַגַּע מִן לְמַפְרַע וְשֵׁם לִיכָא רִיעוּתָא אֲבָל מְכַאֵן וְאִילָף ס"ל דְלֹא אֲזִלְזוּן בְּתֵר חִזְקָה דְאִיתְרַע דְאִין רֵאִי מְנַגַּע וּבְזֵה מִיּוֹשֵׁב מַה שְׁמַקְשִׁינִין עָלָיו מִמָּה דְמַתִּיר חֵלֶב דְעַל לְמַפְרַע לִיכָא רִיעוּתָא מ"מ אֶפְיִלוּ נִימָא כֵּן הוּי סְפַק וּא"כ שׁוּב הוּי בְּנִידוּן שְׁלֵנוּ ס"ס גְּמִי שְׁפַתְבּ הַנוּכ"י וְעוֹד דְהַפְמ"ג בְּפִתְיָה לְטְרַיְפוֹת כ' דְרַק מְדַרְבְּנָן סְגִי בְּחַד סְפַק וְכַדְלַעִיל וּמְצַד כָּל הַטַּעְמִים הַנֵּן לְנִרְאָה פְּשׁוּט דס"ת הַנֵּן לְכָשֵׁר וְהַנִּרְאָה לְפִי עַנ"ד כְּתִיבִי יְדִידוֹ הַדו"ש הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבַרְעֵזאוּע תְּשׁוּבָה רַע"ד יוֹם ו' עַש"ק לְסִדֵּר בְּהַר שְׁנַת תְּרַל"ח פֶּה חוּסֵט יַע"א.

הַחֲזִיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכ"ט לְאַהוּבֵי חֲתָנֵי הָרַב הַמְּאֹהֵג הַמְּוֹפֵלֵג מו"ה יַעֲקֹב פְּרָאָנִיר נִי אַבְדֵּק"ק אֲדָא יַע"א מְכַתְּבָה קַבְלִיתִי שְׁבוּעָה זֹאת וּמַה שְׁשָׂאֵלְתָּ אוֹתִי בַּס"ת שְׁהַלְמ"ד מִן הַשֵּׁם שְׁבַשְׁטָה תַּחְתּוֹנָה הוֹלְכַת לְתוֹךְ ד' שָׁל אֶלְקִיף שְׁבַשְׁטָה הַעֲלִיּוֹנָה וְעִי"ז נִרְאָה הַד' כְּמוֹ ה' וְנִרְאָה לָהּ לְהַתִּיר לְגִרְוֹר מְקַצָּת מִן הַד' הַעֲלִיּוֹנָה שֶׁהוּא מִן הַנְּטַפְלִים שְׁאִינוּ אִיסוּר רַק מְדַרְבְּנָן וְלְגִרְוֹר מְקַצָּת מִמֶּנָּה הוּא רַק חֲצִי שִׁיעוֹר וּכ"ש לִישׁ אוֹמְרִים הוּא רַק מְדַרְבְּנָן בְּשִׂאָר אִיסוּרִין וְהוּי תְּרֵי דְרַבְּנָן וְאֶפְשָׁר לְהַתִּיר

לצורך תיקון הס"ת עכ"ל בקצרה לדעתי פשיטא לי דחצי שיעור אסור בכל התורה פולה ואפי' בשבועה דבדה הוא האסור מלבד ויש היתר בשאלה אפי"ה ח"ש אסור כמ"ש הר"ן רפ"ג דשבועות דכיון דהגמרא מסיק הטעם דחזי לאיצרופי וזה שייך בכל האיסורין קי"ל בש"ע יו"ד בה' שבועות ובלא"ה אפילו למ"ד דבצלמא א"ש דרבנן פאן לענין מחיקת השם פתב בס' בני יונה דבנואי אפילו מקצת מן השם אסור דהרי בע"ז ילפינן מקרא דחייב לשרש אחר' כל שורש ואף מקצת מע"ז וע"ז נאמר הלאו לא תעשון פן ל"ד אלקיכם למחוק אפילו מקצת מהשם ואפילו ח"ש אסור פאן לכ"ע ועוד הנוב"י מהדו"ת סי' קס"ט בחיו"ד כ' סברא גדולה דמקצת לא גרע מנטטל להשם פיון דקי"ל דהנטטל מלאחריו אסור למחוק הה"ד דמקצת ג"כ אסור ואין זה תרי דרבנן אלא חד דרבנן.

ולכאנדה דרשאי למחוק הך' משום דכבר הוא מחיקה ועומדת כמו דקי"ל ביו"ד סי' רע"ו דאם רגל של הה' דבוקה למעלה לגמרי רשאי למחוק דכבר הוי פנמחק וזה ילפינן במס' סופרים ובש"ג בסוף פ' שבועות העדות האריף בזה אלא דגוף הדין אינו ברור דאפילו אם הולך האות לתוף הד' כ' המג"א בסי' ל"ב בס"ק מ' דיש מתירין ואפשר בנגידון דינך נשתנה האות לגמרי ותינוק דלא חפים ול"ט אינו יוכל לקרותו ואפילו אם נכתב תחת כ' ה' גם פן אינו נשתנה השם לגמרי פי אפשר לקרותו בה' ומפח זה לא ידעתי שום תקנה לא לקדור עם שאר תיבות כמ"ש איזה אחרונים דנה דווקא אם הפסול בשם משא"כ פאן ואפשר דע"י הגרמה דהיתר דהיינו ע"י תינוק שהתיר בתשובת בית אפרים סי' ס"א ונהי דהנוב"י נראה דפליג פמבואר בפ"ת סי' רע"ו ס"קט (ועיין בפ"ת ס"ק י"ט) באות הנטטל אפשר להתיר וגם זה קשה ולדעתי יכולין להמשיך הל' באלקסון ולעשות הו' שעל הל' עבה כדי שתמשוך הו' לחוץ לאות הך' ולא תדמה הך' לה' פן נראה לי אם סופר מומחה יוכל לתקן על אופן זה ולא יצטרך לסלק כל היריעה פן נראה לפי ענ"ד דברי חמיה הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה עה"ר בעזה"ת חוסט אור ליום ג' פ' ראה תרל"ו לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב לידידי הרב הגדול המופלא ומנופלג בתורה כש"ת מוה' יהושע ברוך רייניטץ אבד"ק טשעטשוויץ יע"א. מכתבו קבלתי וגם הקונטרס ששלח לי פר"מ נ"י ואם אמנם שאין לי פנאי ומעלתו נ"י ביקש ממני להשיב לו ועד מהרה יריצו דברי לזה לקחתי מעט פנאי וראיתי בהם דברים נכונים וישרים למוצאי דעת ובאגרת שכ' לי מעלתו נ"י עיקר הפלפול על מ"ש בתשובת מהרי"א סי' רפ"ז ולזאת אמרתי להשיב בקצרה בענין הזה הנה בדין דיו ע"ג דיו איתא בתשובת חינוך ב"י סי' ע"ב באחד שכ' פסוק ויאמר ה' אלקים אל הנחש והשמיט תיבת אלקים ומספקא לי אם קידש תיבת אל או לא ופסק שם דאסור להעביר קולמוס דאולי קידשו והוי פמחיקה והביא ראי' מדברי הש"ך בסי' רע"ו ס"ק ו' ואם לא קידשו מעיקרא לא מהני העברת קולמוס כמ"ש הש"ך בס"ק ב' ובאמת הראי' שהביא מס"ק ו' דהוי פמוחק תמוה פיון דבס"ק ב' כ' דאינו מועיל שוב א"א לו בס"קו להקשות דיעביר עליו קולמוס ובלא"ה שם בסק"ו דמייירי בדיו ע"ג זהב דהוי פדיו ע"ג סיקרא דחשבינן בגיטין דף י"ט דחשוב פמוחק משא"כ בדיו ע"ג דיו מפנרש שם בהיפוף ובלא"ה תמוה הדבר לומר שבזה שהוא מיפה הפתב שיתקנים יותר יתא חשוב פמחיקה וגדולה מזו כ' הנוב"י מהדו"ת בחיו"ד סי' קפ"א דאפילו צבע על צבע אחר כל שהוא לנאותו א"א לומר שהוא בכלל ואפדתם את שםם ול"ת כן לה' אלקיך וכן פסק מרן הגאון בעל חת"ס ז"ל בחיו"ד סי' רנ"ו וכן פסק בפ"ת ביו"ד סי' רע"ו ס"קו: אמנם בתשב"ץ בח"א סי' קכ"ז שהביא ג"כ הגאון מהרי"א שם כ' בדרך ספק דאפשר לומר דאפילו דיו ע"ג דיו

הָנוּי כְּמוֹחֵק וְהוּא עֲצֻמוֹ שֶׁם הַקְּשָׁה א"כ מֵאֵי פְּרִיָּהּ בְּגִיטִין דָּף נ"ד דְּלַעְבֹּר עָלָיו קוּלְמוֹס הָא הָנוּי
כְּמוֹחֵק וְתִי' דְּסִתְמָא פְּסוּל מִהֲדִין דְּהָרִי אָמְרוּ שֶׁם כָּל ס"ת שְׁלֵא נִכְתְּבוּ הָאֲזַנְפֹּרוֹת לְשִׁמּוֹן אֵינָה שְׁוֹה
כְּלוּם וְא"כ מְוֹתֵר לְמַחְקוֹ כְּמוֹ שְׁתִי' מִעֲלָתוֹ נ"י וְתִימָה עַל מַהֲרִי"א הַנְּל' שֶׁהֵבִיא דְּבָרֵי הַתְּשֵׁב"ץ
וְאִפִּי"ה קִשְׂיָא לִי כַּנְּל' וּבְאַמַּת שֶׁם בְּתִשׁוּבַת מַהֲרִי"א הֵבִיא בְּקֶצֶרָה רַק בְּר"פ וְכֹה הַקְּשָׁה מִעֲלָתוֹ
נ"י דְּמִדְּיוֹ ע"ג סִיקְרָא אֵין רֵאִי וּבְפָנִים בַּתְּשֵׁב"ץ בְּאַמַּת צִידָד בְּכָל זֶה וְעַפ"י הָאָמּוֹר מְבֹאָר מֵה
שְׁתִי' עוֹד מִעֲלָתוֹ נ"י שְׁאֲפִילוּ מוֹחֵק ע"מ לְתַקֵּן אָסוּר בְּשֵׁם אִפִּי"ה אִם מְתַקֵּן מִיָּד ע"י הַמְּחִיקָה
מְוֹתֵר וְהוּא סְבָרָא יִשְׁרָה וְכֵן הֵבִיא בְּפ"ת בִּי"ד ס' רַע"ו ס"קט בְּשֵׁם סֶפֶר מִשְׁנַת חֻקְמִים כֹּן וְכ"כ
בְּש"ג ספ"ד דְּשִׁבּוּעוֹ' אָבֵל לִישָׁב דְּיַעוֹת פּוֹסְקִים הַנְּל' אֵינוֹ מְסַפִּיק שְׁהָרִי הַחִינוּף ב"י וְתִשְׁב"ץ
הַנְּל' ס"ל דְּאַפִּילוּ אִם מְתַקֵּן מִיָּד ע"י הַמְּחִיקָה אִיכָּא חֲשֵׁשׁ מוֹחֵק הַשֵּׁם (וּמ"ש מִעֲלָתוֹ נ"י בְּמַכְתָּב
הָאֲגָרַת אִם כְּתָב הָעֲלִיּוֹן אֵינוֹ כְּתָב לֹא חֲשִׁיב מוֹחֵק לֹא מְסַתְּבֵר לִי דְּנָהִי דְּאֵינוֹ כְּתָב הוּאִיל וְכִבֵּר
הִי כְּתָב מ"מ אִפִּי"ה מְקַרִי בִּיטוּל דְּדָבָר אַחֵר נִתְּנָה עָלָיו עַל כְּתָב הַתְּחַתּוֹן וְכֵן נִרְאֶה מְבֹאָר מִדְּבָרֵי
הַתְּשֵׁב"ץ הַנְּל'): וְלִי הִי נִרְאֶה לּוֹמֵר כִּינּוֹן דְּהַדְּבָר מִצַּד עֲצֻמוֹ קִשְׁיָא לְהִבִּין כְּדִלְעִיל אִיָּה יִקְרָא זֶה
מִעֲבִיר דִּי ע"ג דִּי וְהָאִירוֹ הָאוֹתִיּוֹת עִי"ז יוֹתֵר יֵהָא חֲשׁוֹב כְּמַחִיקָה כְּקוֹשְׂיָא דְּלַעֲלִיל וְנִרְאֶה לִי
לְהַסְבִּיר כִּינּוֹן דְּכָבֵר כ' הַשֵּׁם בְּאֲנָפֹן שְׁהוּא כְּשֵׁר וְאִם מִעֲבִיר עָלָיו קוּלְמוֹס אִתְּכ"פ הֲדִיּוֹ הֵהִיא אֵינָה
מִצְנָה אֲלֵא רְשׁוּת וְכִשֵּׁם שְׁאֲמַרִּינוּ אֲפִילוּ לְמ"ד מִצְוֹת אֵין מְבִטְלוֹת זֹה אֵת זֹה אָבֵל רְשׁוּת אוֹ מִצְנָה
דְּרַבְּנָן מְבִטְלֵת מִצְנָה דְּאוֹרֵיִתָּא ה"נ הֲדִיּוֹ הָעֲלִיּוֹן שְׁהִיא רְשׁוּת מְבִטֵּל הַכְּתָב הַתְּחַתּוֹן שְׁהוּא מִצְנָה
וּמְמִילָא כִּינּוֹן שְׁנִתְּבִטֵּל הָנוּי כְּמוֹחֵק וּלְפִי"ז אֲמַרְתִּי דְּלֵר"י דְּס"ל דְּמב"מ לֹא בְּטֵל כִּינּוֹן דְּעֲצֻמִּיּוֹת
שְׁוִיּוֹן וְאֲדָרְבָּה אֲחַד מְחֻזָּק לְחַבְרוֹ וְלִדְיָדִי' אֲפִילוּ רְשׁוּת לְמִצְנָה אֵינוֹ מְבִטֵּל אִם הוּא מְב"מ וְלִכְּוֹ
ר"י לְשִׁיטְתוֹ פְּרִיָּהּ שְׁפִיר בְּגִיטִין וְלַעְבֹּר עָלָיו קוּלְמוֹס וְלִקְדָּשׁוֹ אֲפִילוּ אִי גִימָא סִתְמָא כְּשֵׁר מִן
הַתּוֹרָה לִית בִּי חֲשֵׁשׁ מְחִיקָה מִשׁוּם דְּמב"מ אֵינוֹ מְבִטֵּל אֲלֵא מְחֻזָּק אֲחַד לְחַבְרוֹוֹהַתְּשֵׁב"ץ וְהַחִינוּף
ב"י כְּתָבוּ זֶה רַק לְדִידָן דְּקוּ"ל מְב"מ אִם אֵינֶם תְּרַנּוּיָהוּ עוֹלִין מְבִטְלִין זֶה אֵת זֶה וְא"כ ה"נ:
וְאֵעַפ"י שְׁכַתְּבִי סְבָרָא לְהַסְבִּיר דְּבָרֵי הַתְּשֵׁב"ץ הַנְּל' מ"מ נ"ל דְּאַפִּילוּ לְדִידָהוּ הֵיִינוּ דְּוּוֹקָא אִם
אֵין הַכְּתָב הָעֲלִיּוֹן מוֹעִיל וּמִיָּפָה כְּתָב הַתְּחַתּוֹן אָבֵל אִם הַכְּתָב הַתְּחַתּוֹן כְּבָר יִשָּׁן וּמִיָּוֶשׁוֹן וְזֶה הַכְּתָב
הָעֲלִיּוֹן מִהֲדָרוֹ וְכֹא לְהַנְּאוֹתוֹ וְהִדְוֹר מִצְנָה דְּאוֹרֵיִתָּא וְלִדְעַת רִש"י רִישׁ פְּרָק לּוּלָב הַגְּזוּל אֲפִילוּ
בְּדִיעְבַּד מְעַכְב לְפַעְמִים הַהִדְוֹר כְּמְבֹאָר שֶׁם בְּכַפ"ת לִישָׁב קוֹשְׂיַת תּוֹס' וְכֵן הוּא בְּחִידוּשֵׁי מְרֵן
הַגְּאוֹן בְּעַל חַת"ס זצ"ל וְא"כ שְׁנִיָּהֶם מִצְוֹת וּמִצְוֹת אֵין מְבִטְלוֹת זֹה אֵת זֹה וּבְמִצְוֹת שְׁוֹת נִרְאֶה
דְּאַפִּילוּ רַבְּנָן דְּהִילָל מוֹדִים כְּמוֹ דְּאֲמַרִּינוּ תְּרַנּוּיָהוּ עוֹלִין נִינְהוּ וּבְכַה"ג לְכ"ע אִם מִעֲבִיר קוּלְמוֹס
כְּדִי לִפְתּוֹת לִית בִּי מִשׁוּם מְחִיקָה וְכִמוֹ דְּקוּ"ל בְּאו"ח בְּסִי' ל"ב סְעִי' כ"ז בְּשֵׁם תַּה"ד דְּכְדִי לִפְתּוֹת
מְוֹתֵר לְהַעֲבִיר הַקּוּלְמוֹס אֲפִילוּ בְּתַפְּלִין וּבְשַׁע"ת כ' שֶׁם דְּתִשְׁב"ץ חוֹלֵק ע"ז וְלְפִי עַנ"ד כַּמ"ש
דְּאֵין כְּאֵן מְחַלְקֵת וְכָל הַנְּל' כְּתָבִי בְּדִיּוֹ ע"ג דִּי הִכָּא דְּשְׁנִיָּהֶם נִכְתְּבוּ לְשִׁמָּה הָעֲלִיּוֹן וְהַתְּחַתּוֹן:
וְעַתָּה נְבוֹא לְחַלֵּק הַשְּׁנֵי בְּאִם נִכְתְּב הַתְּחַתּוֹן שְׁלֵא לְשִׁמָּה דְּאִיתָא בְּגִיטִין דָּף כ' דְּתִלְיָא בְּפִלּוּגְתָּא
אִם מוֹעִיל הַעֲבֵרַת קוּלְמוֹס וְכֵן הוּא בְּאֵה"ע ס' קל"א הֵבִיא דְּיַעוֹת בְּזָה וְרֵאִיתִי בְּקוּנְטֵרְס שְׁל פִּר"מ
נ"י שְׁהַחֲזִיק בְּדְבָרֵי הַפּוֹסְקִים הַמּוּבָאִים בְּס' גִּט פְּשׁוּט ס' קכ"ה דְּאַפִּילוּ לְמֵאֵן דְּס"ל בְּעֲלָמָא לְעַנְּן
לְשִׁמָּה דְּמוֹעִיל הַעֲבֵרַת קוּלְמוֹס מ"מ אִם הַכְּתָב הַתְּחַתּוֹן מְעַדִּים פְּסוּלִים אוֹ שְׁנִכְתְּב בְּמְחֻבְּרָא בְּכַה"ג
אִיכ"ל דְּגַם לֵר"י אֵינוֹ מוֹעִיל וּמִעֲלָתוֹ נ"י הֵבִיא רֵאִי לְזֶה מְקוֹשְׂיַת הַמְּהַרְש"א וּמַהֲר"מ שִׁיף בְּגִיטִין
דָּף י"ט בְּתוֹס' ד"ה דִּי ע"ג דִּי שְׁהַקְּשׁוּ לְפִי תִי' הַתּוֹס' דְּהִכָּא דְּהָעֲלִיּוֹן נִכְתְּב לְשִׁמָּה מְקַרִי כְּתָב
א"כ אִיָּה אָסְרוּ שֶׁם בְּעַדִּים שְׁאֵינֶם יְכוּלִים לְחַתּוֹם לְהֵם לְמַטָּה בְּסִיקְרָא וְע"כ כְּתִירָץ מְהַר"ם שִׁיף
דְּוּוֹקָא לְעַנְּן לְשִׁמָּה מוֹעִיל זֶה דְּלַעֲנִין לְשִׁמָּה סְגִי הֵן בְּתַחֲלִיתוֹ וְהֵן בְּסוּפּוֹ וְלִכְּוֹ מוֹעִיל מִשְׁא"כ

היכא דיש פסול במכתב התחתון מצד עצמו ובאמת גם אני צינדותי כן בחידושי שם: אלא דקשה לי דאם נימא דאפילו בכה"ג שהכתב עצמו נכתב לשמה אינו נחשב הכתב העליון דכתב העליון לא מקרי כתב פנין דכבר פתוב ועומד וכעין דאין איסור חל על איסור וקדושה חל על קדושה אלא לענין לשמה מועיל הפנונה האחרונה דא"כ עיקר ההכשר ע"י כתב התחתון וקשה איה יועיל זה הא קי"ל מדכתוב נכתב ונתן דבעי שלא יהא מחוסר שום דבר בין פתיבה לנתינה אפילו אם מחוסר רק קציצה בין פתיבה לנתינה הגט בטל כדקי"ל באהע"ז סי' קכ"ד וא"כ בין כתב התחתון לנתינה הא מחוסר תיקון שיעשנה לשמה וא"כ פסול הכתב מן התורה ומאי יועיל הכתב העליון וע"כ דבכה"ג בכותב כתב העליון לשמה אמרינן דכתב העליון הוא כתב הגט ובה מתכשר וא"כ עדיין נשאר קושית המהר"ם שיף הנ"ל.

ולכאורה הי' נ"ל לומר דבספרות הנ"ל פליגו ר"ח ור"א בר יעקב בגיטין דף כ' דלר"ח ס"ל אליבא דר"י כתב עליון פתב היכא דכותב לשמה לפי תי' התוס' אמנם לר"א ב"י דס"ל דאפילו לרבנן אינו פסול אלא משום ואנהו וקשה אי כתב העליון כתב ובו נתכשר והוא נאה מאוד למה לא נקרא ואנהו בשלמא אם נימא כתב העליון אינו כתב גם לר"י אלא שמועיל להכשיר כתב התחתון שהי' פסול מעיקרא ועכשיו מכשירו פנין שהי' עליו שם פסול אינו נאה להכשירו אבל אם באמת פשר רק בכתב העליון והוא פשר מתחילתו ועד סופו נראה דחשיב ואנהו ג"כ ובאמת לא קאמר ר"א ב"י אבל הכא בגט פשר לכ"ע אלא אמר אבל הכא לא ואיכ"ל דבאמת פליג על ר"ח וסובר קושיא שלי לאמת דבגט יש לפסלו מדכתוב נכתב ונתן וא"כ גט אינו דומה לס"ת דס"ת אפילו מחוסר תיקון אין בו פסול ואינו פסול לרבנן רק משום ואנהו ור"י ס"ל דגם משום ואנהו אין לפסול אבל לענין גט איכ"ל לר"א ב"י פסול לכ"ע אפילו לר"י פנין דס"ל כתב העליון אינו כתב גמור פנין שהי' כבר פתוב ועומד ורק לענין לשמה דמועיל אפילו מקצת פתיבה ומקצת פתיבה מיהו נקרא אבל העיקר הכשרו בכתב התחתון וא"כ בגט דבעי נכתב ונתן שלא יהא מחוסר בין פתיבה ונתינה איכ"ל דאפילו לר"י פסול ובזה מוכן היטב דברי ההמ"ג בפ"ג מהלכות גירושין דכ' דבגט לכ"ע פסול להעביר עליו קולמוס ותמהו עליו שהוא נגד הש"ס ולהנ"ל יש להסביר סברתו וא"ש: ועכ"פ לענין להעביר קולמוס על גט הנכתב במחנף איכ"ל דגם לר"י לא מהני וכמ"ש מעלתו נ"י וכמו שהביא ג"כ מגט פשוט סי' קכ"ה ומינחש שפיר קושית חמיו הגאון זצ"ל וכמו שפתיבתי ולענין ח"ת דג"כ תליא בזה קשה לפי מ"ש הרמב"ם בפ"ט מפלי המקדש דהי' על הציץ פתוב בדיו קודש לה' וגם נחלק מצד הפנים בחקיקה וכמ"ש הכ"מ שם ב' מדכתוב בקרא וכתבו עליו מכתב פיתוחי חותם קודש לד' וא"כ קשה מאי פריה בגיטין דף כ' מצייץ דתניא דחקקו בו כדינרי זהוב ומאי קושיא דנהי דחקיקה לא מקרי כתב מ"מ מאי דכ' בדיו שפיר מקרי כתב ומנ"ל להקשות וכבר העיר בזה בגט פשוט הנ"ל וצ"ע: ומה שפלפל מעלתו נ"י על הקושיא הנדפסת משם הגאון מוה' עקיבא איגר זצ"ל דלתוס' משום דכתב השני לשמה מקרי כתב לא תיקון א"כ מאי פריה בשבת דף ק"ג דלר"י יהא חיוב בכתב ע"ג כתב ומאי קושיא דלמא ס"ל כרבא ומלתא דא"ר ל"ת אי עביד ל"מ ולדעת מהרי"ט בכה"ג פנין דהוקל האיסור עי"ז לא מהני וא"כ לא חשיב תיקון ופטור ומאי פריה ובאמת השעה"מ בפ"ג מנדרים הוכיח דתוס' ס"ל כמהרי"ט: אמנם לפי ענ"ד נראה לפי מ"ש התוס' בביצה י"ב גבי מבשל גיד הנשה בחלב דהוא רוצה לאכול בזה הוי צורף קצת ותיקון ולכאורה דברי תוס' הנ"ל סותרין לדברי התוס' שכ' בשבת דף ק"ו ע"א בשורף דבר האסור בהנאה כדי ליהנות ממנו חשיב מלאכה הצריכה לגופה אבל מקלקל הוא ונראה דהתם מיירי בשוגג ולכך לא מקרי תיקון אלא קלקול שהרי אין רצונו

לְאָכֹל אִסּוּר אֶלָּא שְׁטֵעָה אַבְל בְּבִיצָה דְּמֵינְרִי לַעֲנֵן מְלָקוֹת וְע"כ הֵינּוּ בְּמִזִּיד וְכִינּוּ דְּבְּמִזִּיד רוּצָה לִיקְהוֹת מִמֶּנּוּ בְּאִסּוּר הוּי מְלָאכְתּ מַחְשָׁבַת וְחֵיב עֲלֶיהָ בְּשִׁבְתּ וּא"כ שְׁפִיר פְּרִיָה בְּשִׁבְתּ דָּף ק"ג דְּכָתֹב ע"ג פְּתֹב פְּטוּר דְּמֵינְרִי בֵּין בְּשׁוּגֵג בֵּין בְּמִזִּיד וּא"כ קִשְׂיָא פִּינּוּ דְּכָתֹב הָעֲלִיּוֹן פְּתֹב אוֹ תִּיקוּן אַע"ג דְּעַל פִּי הַדִּין לֹא מְהַנִּי מ"מ לְדִידִי הוּי מְלָאכְתּ מַחְשָׁבַת פֶּן נִרְאָה לַפִּיעֵנ"ד וְאַחַתּוּם בְּבִרְכָה וְכו': הַק' מִשֶּׁה שְׂיָק מְבַרְעָזְאוֹנֵעַ תְּשׁוּבָה רַע"ו בַּעֲזָה"י חוּסְט יוֹם ב' לְסִדֵּר שְׁלַח שְׁנַת תַּרל"ז לַפ"ק: הַחֲיִים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְהֶרֶב הַמְּאוּה"ג הַמְּנֹפֶלֶג כַּש"ת מוּה' מִשֶּׁה סִג"ל פְּאַלְאָק נ"י הַאֲב"ד לַעֲדַת הַיְרָאִים דַּק"ק בְּאַנְיָהֲאֲד: מְכַתְּבוֹ קַבְּלַתִּי וְבוֹ נִשְׁאַלְתִּי לַחֲוֹת דַּעֲתִי בְּאַחַד שְׁכּוֹתֵב ס"ת לַעֲצָמוֹ וּבַתְּחִילַת הַפְּתִיבָה אָמַר שֶׁהוּא פּוֹתֵב הַתּוֹרָה לְשֵׁם קְדוּשַׁת ס"ת וְהַאֲזַפְרוֹת לְשֵׁם קְדוּשַׁת הַשֵּׁם וְשִׁכַח לְקַדֵּשׁ שֵׁם אֱלֹקִים וְהַפּוֹסְקִים חוֹלְקִים בְּזָה וְלַדַּעַת הַטו"ז בְּסִי רַע"ד פִּינּוּ שְׁאַמַּר בַּתְּחִילָה שְׁכּוֹתֵב כָּל הַאֲזַפְרוֹת לְשֵׁם קְדוּשַׁתֶּם בְּדִיעֵבַד סִגִּי אִם שִׁכַח וּבְס' מְלָאכְתּ הַקְּדוּשׁ הָאֲרִיָּה לְחִלּוֹק דְּלֹא מְהַנִּי מַה שְׁאַמַּר בַּתְּחִילָה וּמְסַפְקָא לִי לְמַעַלְתּוֹ נ"י אִם רִשְׁאִי לְהַחְמִיר פִּינּוּ דַע"י חוּמְרָא זֹו אֲתָא לִידִי קוֹלָא שְׁצָרִיָּה לְגַנּוּז וְרִיעָה שְׁלִיקְמָה שְׁיֵשׁ בָּהּ פְּמָה שְׁמוֹת וּמַעַלְתּוֹ נ"י חֶקֶר עוֹד פְּמָה חֶקִירוֹת אִי כָּל הַאֲזַפְרוֹת בַּעֲלִי לְשִׁמָּה וְאִם זֶהוּ הוּא דְּאֲרִיָּתָא אוֹ דְּרַבְּנָן וְלַפְּנִינּוּ יִבְנוּ אֲי"ה וּבְגוּף הַדְּבָר שֶׁהוּא פְּלוֹגְתוֹת הַפּוֹסְקִים אִין אֲנִי רוּצָה לְהַכְרִיעַ וְאִינְנִי פְּדָאִי לְהַכְרִיעַ וּבְפֶרֶט שְׁרוּב הַאֲחֵרוֹנִים הַחְמִירוֹ בְּזָה וְגַם בְּסִפְר בְּרַכ"י בְּסִי רַע"ו הַסְּפִים פֶּן לְהַחְמִיר וְלֹא בְּאַתִּי אֶלָּא לְכַתּוּב דַּעֲתִי אֵת שְׁנִרְאָה לִי בְּשׁוּרֵשׁ הַדְּבָרִים: הַנְּהַ הַפְּרַמ"ג בְּאו"ח סִי נ"ב סַעֲי ל"ב מְצַדָּד ג"כ לְזַמַּר דֶּהוּא רַק מְדַרְבְּנָן וּבְס' קְרִית סִפְר פ"ח מְתַפְּקִלִין כ' דֶּהוּא רַק מְשׁוּם וְאַנְהוּ וְלַכְּאוּרָה נ"ל רַאִי מְדַבְּרִי הַיְרוּשְׁלָמִי דִּמֶן הַתּוֹרָה בְּעֵי דְּבִירוּשְׁלָמִי פְּרִיָּה עַל הָא דְּאֲמַרוּ חֲכָמִים אִם צָרִיָּה לְכַתּוּב הַשֵּׁם וְהִי דַּעֲתוֹ לְכַתּוּב יְהוּדָה וְטַעָה וְשִׁלָּא לְכַתּוּב ד' וְאֲמַרוּ חֲכָמִים דַּאִין הַשֵּׁם מִן הַמְּנוֹבָחַר וְהַקְּשָׁה בִירוּשְׁלָמִי אִיָּה שְׁיִיָּה אִינוּ מִן הַמְּנוֹבָחַר וְתִי דְּלַדְּבָרִי רַאִי קְאָמַר וְהוּבָא ג"כ דְּבָרִי הַיְרוּשְׁלָמִי בְּרַשְׁב"א גִּיטִין דָּף כ' וְתִי גִימָא דְּכַתִּיבָא הַשֵּׁם לְשִׁמָּה הוּא רַק מְשׁוּם וְאַנְהוּ מַאי פְּרִיָּה וְע"כ דְּגוּף הַפְּתִיבָה שְׁל שֵׁם בְּנוּדָאִי בַּעֲלִי לְשִׁמָּה וְכַנּוּנַת קְרִית סִפְר הוּא דְּוּוּקָא בְּכּוֹתֵב סְתָמָא וּס"ל דְּסְתָמָא לְשֵׁם לְשִׁמָּה הוּא וְלַכְּדָּ בְּרַצָּה לְכַתּוּב יְהוּדָה דְּוּוּקָא בְּכַה"ג וְנִדָּאִי פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה רַק בְּגַט אֲמַרִינּוּ בַּפ"ק דְּזַבְּחִים דְּסְתָמָא אֲשָׁה.

לֹא לְגִירוּשִׁין קָאִי וּבְתוֹס' מְנַחֹת דָּף מ"ב יֵשׁ ב' תִּירוּצִים בְּזָה מְשׁוּם דַּק"ל לְמָה אֲצַטְרִיָּה לְמַעַט גוֹי מְוִקְשָׁרְתֶּם עֵי"ש וְהַסְּפִימוֹ הֶרְאִשׁוּנִים: וְהַאֲחֵרוֹנִים דְּסְתָמָא פְּסוּל בְּס"ת. וּבְאַמַּת גּוּף הַקְּוִשְׂיָא שְׁל הַתּוֹס' קִשָּׁה לִי הָא אֲצַטְרִיָּה כְּגוֹן שְׁאַמַּר הַגּוֹי בְּפִירוּשׁ שְׁכּוֹתֵב לְשֵׁם קְדוּשַׁת ס"ת אוֹ קְדוּשַׁת הַשֵּׁם וּא"כ דְּבָרִים שְׁבַלְב אִינָם דְּבָרִים וְכ' הַר"ן בְּנִדְרִים דָּף כ"ח דְּאֲפִילוּ אֲצַל אָנְסִין אִם אֹמַר בְּפִיו דְּנִדֵּר לַעֲוֹלָם אִינוּ מוֹעִיל הַמַּחְשָׁבָה לְבַטֵּל דְּדְּבָרִים שְׁבַלְב אִינָם דְּבָרִים וְאַפְשָׁר דֶּהַחְשָׁשׁ דְּלָמָּא אָמַר בְּפִיו בְּחִשָּׁאִי לְבַטֵּל וַיֵּשׁ בְּזָה פְּלִפּוּל וְאִין כָּאן מְקוּמוֹ וְנִרְאָה דֶּהִיכָא דְּבַעֲלִי לְשִׁמָּה בְּכַה"ג דְּבָרִים שְׁבַלְב הוּי כְּמוֹ דְּבָרִים דְּנָהִי דְּלֹא חֲשִׁיב לְבַטֵּל הַדְּיָבוּר מ"מ גַּם לְשִׁמָּה אִינוּ.

וְעַדִּין קִשָּׁה הָא קִי"ל בִּינ"ד סִי קִי"ח דֶּהִיכָא דְּגוֹי לֹא מְתַהַנִּי מִתְּחִלְפִין לֹא נִחְשַׁד שְׁעוּשָׁה כְּדִי לְקַלְקֵל וְלְמָה נִיחְוֹשׁ כָּאן שְׁמָא אָמַר בְּפִירוּשׁ וְנִרְאָה דְּוּוּקָא מַעֲשָׂה אֲמַרִינּוּ דְּלֹא עֲבִיד הִיכָא דַּאִין לוֹ הַנְּאָה אַבְל שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה דֶּהִינּוּ שְׁיִכְתּוּב סְתָמָא וְלֹא יַחְשׁוּב לְשִׁמָּה שְׁפִיר אִיכ"ל דְּחִיּוּשִׁינּוּ וּא"כ שְׁפִיר הַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' פִּינּוּ דְּסְתָמָא פְּסוּל לְמָה אֲצַטְרִיָּה קְרָא דְּוִקְשָׁרְתֶּם.

וְהַכ"מ בְּאַמַּת כ' דָּאִם מְצַד לְשִׁמָּה הוּא רַק סְפֵק חֲשָׁשׁ מִשָּׂא"כ בְּקָרָא דְּוִקְשָׁרְתֶּם אֲמָנָם מַאיָּה קְרָא יְלַפִּינוּ דְּבַעֲלִי דְּוּוּקָא וְסְתָמָא פְּסוּל זֶה אִינוּ מְבִנְיָר וְהַנְּהַ הַרְמַב"ן בְּמַלְחָמוֹת בְּסוּפָה דָּף ט'

הביא דילפינין מקרא דועתה כתבו לכם ודרשינין לכם לשם חובתכם והריטב"א שם כ' דכל דבר שבקדושה כגון פתיבת ס"ת פשיטא דבעי לשמה ולא צריף קרא על זה ובמנחות דף ל"ד אמרינין דילפינין פתיבה מפתיה מסוטה או מגט ואין גז"ש למחצה דאע"ג דבקדשים אמרינין בפ"ק דזבחים דסתמא פשר היינו פיון שפבר הקדיש בפה אבל אם אינו מקדיש בפה כמו פתיבת ס"ת או האזכרות נראה דלא שייף סתמא פשר וכינון דילפי' פתיבה פתיבה דבעי לשמה או מלפם וכן אצל מלך ישראל פתיב וכו' לו את משנה התורה נראה פשוט דבאזכרות דאיפא קדושה יתירתא דשבועה שמות אינם נמחקים וקדושים יותר משאר תיבות שבס"ת בנודאי בעי לשמה בפני עצמם וכמו דקי"ל באו"ח סי' ל"ב: ובשאגת אריה סי' מ"ז האריף בזה דאם נתעבד לשמה לשם מזוזה אסור לכתוב עליו ס"ת דהיא קדישתא יתירה ובעי לשמה יותר ממזוזה א"כ כ"ש בכל שמות הקדושים שאינם נמחקים בנודאי בעינין לשמה בפני עצמם ושם האזכרה כיון דילפינין מקרא דס"ת בעי פתיבה לשמה כ"ש מאי דקדיש טפי כגון האזכרות בנודאי בעינין לשמה בפ"ע פן נראה לי א"כ כל השמות בכלל [וכן אלקים] וכן נראה דבעי מן התורה לשמה ובשמות הקדושים בעינין נמי לשמה מצד יראת ה' כמו דילפי' דאסור להוציא שם שמים לבטלה מקרא דאת ה' אלקיך תירא וגם מקרא דאם לא תשמור וכו' ליראה את השם הנכבד והנורא פדאייתא בתמורה דף ד' והתם נמי נראה דמצד יראת ה' צריף לכונן בשעה שפותר את השם הקודש בחיל ורעדה שלא יקלקל את השם פן נראה לי וא"כ אם לא אמר בתחילה שפותר לשם קדושת השם פסול מצד טעם הא' אבל מצד זה הטעם משום יראה צריף להיות פותר לשמה בשעת פתיבה ממש ואפשר דגם משום יראה הוא רק חיוב מצוה דאת ה' אלקיך תירא אבל פסול לא הוי: ועכשיו נבוא לפלפול הטו"ז והחולקים עליו דהטו"ז כ' בסי' רע"ד דברי הסמ"ק וגם דברי התוס' בע"ז דף כ"ז דיש לומר בתחילת פתיבת ס"ת שהוא פותר לשם קדושת ס"ת והאזכרות לשם קדושת השמות וכו' הטו"ז דנפ"מ אם שכת לקדש שם אם אמר בתחילה פשר וע"ז חלקו עליו ולפי ענ"ד גם מדברי הטו"ז אינו מוכרח פלל זה הדין דהנה מסבא אינו מוכן מה יועיל שאומר בתחילה שיהי אין אדם מקדיש דבר שלב"ל ואינו בידו עתה לכתוב השמות עד שיבוא מקומם וע"כ נראה דהטו"ז לשיטתו בסי' רע"ו ס"ל דצריף להקדים ולומר קודם כל שם ושם שיכתוב יאמר בפיו שפותר לשמה ולא סגי במחשבה בעלמא וע"ז שפיר אמרינין דאם אמר מתחילה בפירוש בפיו מועיל אח"כ בכל שם ושם מחשבה בדיעבד פדאמרינין בריש זבחים דכל העושה על דעת הראשונה הוא עושה: ולכן מדברי הסמ"ק ותוס' הנ"ל אין ראוי דלפי הנראה בתוס' יש ב' תירוצי' אי סתמא פשר בשמות וכבר כתבתי לעיל בשם הריטב"א דשמות הוי כמו קדשים אע"ג דבקדשים אמרינין בסתמא פשר היינו משום דסתמא פבר הקדיש וא"כ ה"נ אם פבר קידש כל השמות מעיקרא אז מועיל הסתמא לכ"ע לכל הדעות וא"כ גם בנידון הנ"ל אם בשעת פתיבת השמות ידע שהוא שם וחשב לשמה אם מעיקרא בתחילת הפתיבת ס"ת אמר שפותר כל האזכרות לשמה) מועיל.

אבל אם כתב רק סתמא דנימא דסתמא (ג"כ) לשמה קאי לפי הסכמת רוב הפוסקים לא קי"ל הא דחשב בסתמא (דיועיל) ואין סמך מדברי הסמ"ק והתוס' דאיכ"ל דהם (נמי) קאי (ס"ל) סתמא פסול ורק באופן הזה (פנ"ל) מודים דכשר ואפשר לא פליגו רוב פוסקים עליהם ומ"מ האחרונים בס' מלאכת שמים וקסת הסופר כ' דע"כ בסתמא אין לסמוך על זה אלא א"כ בשעת הפתיבה ידע שהוא שם וחשב לכתוב השם אלא שלא הוציא בפה מהני מה שאמר בתחילת הפתיבה ולצאת ידי כ"ע צריף לסלק היריעה ההוא.

אָמַנְם מֵה שְׁהַעִיד הַסּוֹפֵר הַזֶּקֶן שֵׁשׁ לְחֹשֶׁת בְּזֶה בְּכָל ס"ת שֶׁהַסּוֹפְרִים עוֹשִׂין כֵּן (הַנֵּה) לְעֵנֶן קְרִיאָה בְּס"ת שֶׁהִרְבֵּה פּוֹסְקִים סוֹבְרִים כְּתוּבֵת הַרְמַב"ם כְּמִבְּנֵי רַע"ט וּרְשָׁאִין כְּהוּי ס"ס וְרְשָׁאִין לְקִרְוֹת בְּהוּ אִפִּי לְפִי דְבָרָיו מ"מ לְעֵנֶן מ"ע שֶׁל כְּתִיבֵת ס"ת אוּ בְּמִקּוֹם שֵׁשׁ סְפָרֵי תוֹרוֹת אַחֲרֵים הַיְדוּעִים שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּדִין אֵין לְקִרְוֹת בְּהוּ לֹא מִשׁוּם חוּמְרָא אֲלֵא מִשׁוּם שֶׁפֶּה הַסְּפִימוּ הָאֲחֵרוֹנִים וּקוּ"ל כְּבִתְרָאֵי וּרְשָׁאִין ג' שֶׁצָּרִיכִין לְגַנּוֹז הַיְרִיעָה מ"מ הָרִי כֶּה צְנוּתָה הַתּוֹרָה דְּנִיזוּל בְּתַר רַבָּא וְדַהֲלָה כְּבִתְרָאֵי.

וְמֵה שֶׁהַעִיר עוֹד דִּידוּעַ דְּבִין שֵׁם לְשֵׁם בָּאוּ בְּנֵי אָדָם אֶל הַסּוֹפֵר וְעִי"ז הַסִּיחַ דַּעְתּוֹ אֵי חָשִׁיב כְּמִתְעַסֵּק הַנֵּה זֶה אֵינוֹ יוֹדֵעַ רַק הַסּוֹפֵר בְּעַצְמוֹ אִם בְּשַׁעַת כְּתִיבָה יָדַע שְׁכּוֹתֵב הַשֵּׁם אֲלֵא שֶׁכ' סְתָמָא אוּ כְּתִיב רַק כְּאֵלוֹ הִי כְּתוּב תִּיבָה אַחֲרֵת וְהוּי כְּמִתְעַסֵּק דְּהֵינּוּ בְּהִי צָרִיךְ לְכַתּוֹב שֵׁם חָל וְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ כְּכּוֹתֵב תִּיבֵת אֶל שֶׁאֵינוֹ שֵׁם בְּכַה"ג וְנִדְאֵי דְלֹא מְהַי אִפִּי אֲמִירְתּוֹ בְּתַחֲלִיתוֹ קוֹדֵם שֶׁתַּחֲלִיל לְכַתּוֹב שֶׁיִּכְתּוֹב הָאֲזַפְרוֹת לְשִׁמָּה וְהַנְּי חוֹתֵם בְּבִרְכָה הַמְּשַׁלְּשֵׁת דְּבָרֵי יְדִידוֹ הַדּוּ"שׁ: הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבַרְעֵזְאוּעַ.

תְּשׁוּבָה רַע"ז לְהַרְבְּנֵי הַמְּנוֹפְלָג בְּתוֹרָה הַחֲרוּץ וְשִׁנּוֹן כַּש"ת מוּה' מִשָּׁה לִיב לִיטֵשׁ נ"י מְכַתְּבוּ קְבִלְתִּי וְע"ד הַקּוֹשֵׁי אֲשֶׁר כ' מַעֲלָתוֹ בְּגִיטִין דָּף נ"ד ע"ב דְּאֲמַרִּינִין בְּכַתְּבֵי כָּל הָאֲזַפְרוֹת שֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹן לֹא מְהַי לְהַעֲבִיר קוּלְמוֹס מִשׁוּם מְנוּמָר וְהַקְּשָׁה הֵא אֲמַרִּינִין בְּמִנְחוֹת דָּף כ"ט ע"ב וְאִם יֵשׁ שֵׁם דָּף אֲחַד שֶׁאֵין בּוֹ טְעוּת מַצְלָת עַל כּוֹלֵן וְרִשָׁאֵי לְתַמּוֹן כָּל הַדְּפִין אַע"ג דְּטָפִי מִשְׁלֵשׁ מַחְזִי כְּמִנְמוֹר וּאִפִּי"ה דָּף אֲחַד שֶׁאֵינוֹ מְנוּמָר מַצִּיל עַל כּוֹלֵן וּרְשָׁאִין כ' ה"נ גִּימָא כֵּן וְהָרִי בְּסִדְרַת תְּרוּמָה לֹא נִמְצָא בְּכָל הַסְּדָרָא אֲלֵא שֵׁם אֲחַד בְּתַחֲלִיתוֹ וּרְשָׁאִין יֵשׁ בְּנוֹדָאֵי מְסִדְרַת תְּרוּמָה יוֹתֵר מִדָּף אֲחַד דְּאֵין בּוֹ שֵׁם וְאֵין בּוֹ גִּימָר וְיֵה"ז זֶה מַצִּיל עַל כּוֹלֵן זֶהוּ תוֹכוֹן קוֹשֵׁי וְקוֹשֵׁי זֶה כְּבָר שְׁמַעְתִּי בִּימֵי חֲרָפִי וְשְׁמַעְתִּי גַם תִּי דִּי"ל דְּוּוּקָא הֵיכָא דְּהַשְׁמוֹת נִכְתְּבוּ בְּקִדּוּשָׁה כְּדִי שֶׁלֹּא לְהַבִּיאֵם לִידֵי גְּנִיזָה הוּא דְּאֲמַרִּינִין דְּדָף אֲחַד מַצִּיל עַל כּוֹלֵן אֲבָל הֵיכָא דְּנִכְתְּבוּ הַשְׁמוֹת שֶׁלֹּא בְּקִדּוּשָׁה אֵיכ"ל דְּלֹא הַקּוֹלֵן לֹא מְנוּמָר דְּדָף אֲחַד יַצִּיל עַל כּוֹלֵן: וְלִי נִרְאָה עוֹד תִּי דִּי"ל דְּוּוּקָא מִינּוּ מַגִּין אֲבָל שֶׁלֹּא מְיַנּוּ אֵינוֹ מַגִּין וּרְשָׁאִין כ' דְּוּוּקָא הֵתֵם דְּהַפְּסוּל בָּא שֶׁהַדְּפִין נִכְתְּבִין בְּטְעוּת וְיֵשׁ אֲחַד שֶׁכְּתוּב בְּהַכְּשֵׁר וְכָרְאוּי בְּלֹא טְעוּת אֲזַ הָאֲחַד מַגִּין עַל כּוֹלֵם וּרְשָׁאִין כ' ה"נ אִם הִי דָּף אֲחַד שֵׁשׁ בּוֹ שְׁמוֹת הַנִּכְתְּבִים בְּקִדּוּשָׁה הִי אֲפֻשֵׁר לְשְׁמוֹת לְהַתֵּם דְּחַד דָּף יִגִּין עַל כּוֹלֵם אֲבָל הֵא דְּגִיטִין מִיִּרְי שֶׁכָּל הָאֲזַפְרוֹת נִכְתְּבוּת שֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹן מֵה נִאֲמַר הָרִי יֵשׁ בּוֹ דָּף שֶׁאֵין בּוֹ שֵׁם דָּף שֶׁאֵין בּוֹ שֵׁם אִי"ל לְהַצִּיל עַל דָּף שֵׁשׁ בּוֹ שְׁמוֹת: וּבִלְא"ה הָרִי לְדָף שֶׁאֵין בּוֹ שֵׁם כָּל מַעֲלִיּוֹתָא דִּידִן הוּא שֶׁאֵין בּוֹ חֲסֵרוֹן מִשׁוּם שֶׁאֵין בּוֹ שְׁמוֹת וְיֵשׁ בּוֹ רַק שְׁלִילוֹת חֲסֵרוֹן וּרְשָׁאִין כ' יֵשׁ לִישָׁב עוֹד דְּעַד כָּאֵן לֹא שְׁמַעְנוּ הֵתֵם בְּמִנְחוֹת אֲלֵא דְּמַעֲלָת דָּף אֲחַד שֶׁנִּכְתְּבֵי בְּזִהִירוֹת הוּא מַגִּין עַל חֲסֵרוֹן דְּפִים אַחֲרֵים שֶׁנִּכְתְּבוּ שֶׁלֹּא בְּזִהִירוֹת אֲבָל כָּאֵן גַּם לְאוֹתוֹ דָּף שֶׁאֵין בּוֹ שְׁמוֹת לִית בִּי מַעֲלִיּוֹתָא וְשִׁנּוֹת לְאַחֲרֵים אֲלֵא דְּכָאֵן כָּל מַעֲלִיּוֹתָא דִּידִן דְּמִשְׁלָל מִשְׁמוֹת וְשְׁלִילַת חֲסֵרוֹן אֵינוֹ יְכוֹל לְהַגִּין עַל חֲסֵרוֹן וְתוֹ דָּף זֶה עַצְמוֹ ג"כ שִׁנּוֹת לְאַחֲרֵינָא דְּגַם הַדְּפִין הָאֲחֵרִים כָּל הַתִּיבּוֹת שֶׁאֵין בְּהֵם שֵׁם נִכְתְּבוּ כְּרְאוּי וְגַם דָּף זֶה אֵין בּוֹ מַעֲלִיּוֹתָא יוֹתֵר שֶׁגַם אֵלוֹ הִי בְּדָף זֶה שֵׁם הִי שִׁנּוֹת לְאַחֲרֵינָא בְּחֲסֵרוֹנָם אֲלֵא שֶׁאֵין בּוֹ שֵׁם וְכִינּוֹן שֶׁהוּא שִׁנּוֹת לְאַחֲרֵינָא אִיךְ יִגִּין עֲלֵיהֶם וְהוּא פְּשוֹט לְפִי עַנ"ד דְּבָרֵי יְדִידוֹ הַדּוּ"שׁ: הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבַרְעֵזְאוּעַ תְּשׁוּבָה רַע"ח בְּעִזְהִי"ת חוּסְט יוֹם ד' פ' בָּא תְּרַל"ו לַפ"ק: הַחֲזִיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְהַרְבֵּה הַמַּאוּה"ג הַמְּנוֹפְלָג מוּה' מְרַדְּכִי פְּרִיעַד נ"י אַבְדִּק"ק אַסְאֲנִפִּיא יַע"א: מְכַתְּבוּ קְבִלְתִּי וְבוֹ נְשַׁאֲלִיתִי ע"ד ס"ת שֶׁעָשָׂה בּוֹ הַקּוֹרָא נְקוּדוֹת בְּסוֹף פְּסוּקֵי וּבְסוֹף פְּרָשָׁה גַם צִינּוֹן בּוֹ טְעָמִים הַנְּגִינָה בְּכְדֵי שִׁיּוּכֵל לְקִרְוֹת וּקוּ"ל בְּסִימֵן רַע"ד דְּס"ת הַמְּנוֹקֵד פְּסוּל אִפִּי אִם הַסִּיר הַנְּקוּדוֹת וְנִסְתַּפֵּק מַעֲלָתוֹ אִם גַּם בְּבִלְיִי"א פַּעַד"ר הַדִּין כֵּן פִּי הַקּוֹרָא

הַנִּלְצִיָּן זֹאת בְּבִלְיִי אַפְעַדְעִי וְשׁוֹב כ' לִי מַעֲלָתוֹ בְּמִכְתָּב הַשְּׁנִי לְשֵׁאוֹל אִם גַּם בְּרִשְׁמִיָּה בְּצַפְנָרָן הַדִּין כֵּן אֵלֵּא שְׂכִי מַעֲלָתוֹ לְפִי הַטַּעַם שֶׁהוּבָא בְּטוֹ"ז מִשׁוּם מְקַרָּא וּמְסֻנְרָת וְזֶה דְּוִוּקָא שְׁנִיָּה אִם הַסּוֹפֵר עָשָׂה כֵּן אֲבָל אִם כְּתָבָן אַחַר אַחֲרֵי כֶּף הַדִּין אִם מוֹחֲקֵן כְּשֶׁר וְעוֹד הָאֲרִיָּה: וְהִנֵּה גּוֹף הַסְּבָרָא שְׂכִי מַעֲלָתוֹ נ"י כְּבָר גְּאָמְרָה בְּנוֹב"י מֵהַדוּ"ת בַּחַיּוֹ"ד סִי קמ"ז וְכ' בְּפִשְׁיִטוֹת דְּדוֹנְקָא אִם עָשָׂה הַסּוֹפֵר כֵּן אִזּוּ יֵשׁ לְחוּשׁ דְּכִינּוֹן שְׁנִקְדָּ לֹא כ' אֵלֵּא עַפְ"י הַמְּקַרָּא וְהוּי כְּמִזְנִיָּה מִתּוֹכּוֹ יַעוּי"ש וְהִינּוּ כַּמ"ש מַעֲלָתוֹ נ"י וְלְפִי הַטַּעַם הַזֶּה אֵין חִילּוּק בֵּין אִם עָשָׂה ע"י דִּיּוֹ אוֹ בְּלִי"א אַפְעַדְעִי ר' אוֹ אִפִּי בְּחִרְצִית צַפְנָרָנּוֹ לְעוֹלָם נִשְׂאָר בְּפִסּוּלוֹ אִפִּי אִם הִסִּיר הַרְשִׁימוֹת שֶׁעָשָׂה שְׂלֵא יְהִי נִפְרִין וּבְאֲמַת לְפִי"ז לְכַאוֹרָה קָשָׁה אֲמַאי אִם הַנִּיחַ רְנוּחַ פְּשָׁר הָרִי ג"כ כ' הַס"ת עַל הַדְּעַת וְהַפְּנוּנָה שְׁיֵשׁ שֶׁם פְּסוּק מִיְהוּ בְּתִשׁוּבַת הָרִיב"ש סִי רפ"ו שְׁשֶׁם מְקוֹר הַדִּין זֶה בִּיָּאָר הַדְּבָרִים שֶׁבְּהִנְחַת רְנוּחַ אֵין הִכְרַח שֶׁהַנִּיחַ כֵּן שְׂלֵא עַפְ"י הַמְּסִירָה לְפִי שֶׁלְּפַעֲמִים גַּם בְּאַמְצַע הַפְּסוּק אִם הַנִּיחַ הַסּוֹפֵר קִצַּת רְנוּחַ בֵּין תִּיבָה לְתִיבָה וְכוּ' יַעוּי"ש.

וְע"כ כְּפִוּנָתוֹ דְּכִינּוֹן דְּאִינוּ מְוַכְרַח אֵין מוֹצִיאֵין הַסּוֹפֵר מִחֻזְקָתוֹ אוֹ דֵּהַפְּנוּנָה דְּכִינּוֹן דְּאִינוּ מְוַכְרַח אִם חִיָּשׁ בְּאֲמַת הַפְּסִיק הַנּוֹי כְּדְבָרִים שֶׁבְּלַב כִּינּוֹן דְּאִין הַמַּעֲשָׂה מוֹכִיחַ וְלִכְּפִי אִם הַנִּיחַ רְנוּחַ עַדִּין הַס"ת כְּשֶׁר וְלִכְּפִי דְּוִוּקָא אִם נִקְדָּ בְּדִיּוֹ הַנּוֹי כְּדְבָר הַמּוֹכִיחַ וּמִמִּילָא מוֹכֵן דְּאִין חִילּוּק בֵּין דִּיּוֹ לְבִלְיָא פְּעַדֵּר אוֹ רִשֶׁם בְּצַפְנָרָן שְׁמוֹכִיחַ שֶׁעָשָׂה כֵּן בְּמִזִּיד כְּדִי לְהַפְּסִיק פְּסוּל וְאַפְשָׁר שְׂאִם רִשֶׁם בְּצַפְנָרָן י"ל שֶׁעָשָׂה כֵּן בְּלִי דַעַת וְרַצוֹן לְהַפְּסִיק אֵלֵּא כְּמַתְעַסֵּק וְקִיל בְּזֶה רִשְׁיִמַת צַפְנָרָן מְדִיּוֹ אוֹ בְּלִיָּא וְנִיָּס: וְהִנֵּה הַטוֹ"ז דִּיָּיק שֶׁם בְּסַעֲרִיָּה רַע"ד דָּאִם עָשָׂה הַפְּסִיק בֵּין פְּסוּק לְפְסוּק וְאַח"כּ הַעֲבִיר הַדִּיּוֹ אוֹ הַרְשֶׁם פְּשָׁר מִשׁוּם דַּע"י הַפְּסִיק בֵּין פְּסוּק לְפְסוּק לֹא נִשְׁתַּנָּה הַעֲנָנָן בֵּין לְמַקְרָא וּבֵין לְמְסֻנְרָת וְאִינוּ פְּסוּל אֵלֵּא שְׂכִי מֵהַדוּ"ק בַּחַיּוֹ"ד סִי ע"ד דְּלֵהַמְרַש"ל הַפְּסוּל בְּנִקְוָדָה הַהוּא מִשׁוּם יִתִּיר וְלְפִי הַסְּפַמַת הַנוֹב"י הַטַּעַם מִשׁוּם דְּכָל פְּסוּק דְּלֵא פְּסִיק' מִשָּׁה אֲנִין לֹא פְּסִיק' לִי דְּאִין אֲנוּ בְּקִיאֵין בְּפְסוּקִים כְּדִיאִתָּא בְּקִדּוּשֵׁין בְּסוֹף פ"ק וְהוּבָא בְּמַג"א סִי ל"ב ס"ק מ"ה וְלִכְּפִי בְּדִיעֲבַד אִם סִילֵק הַנִּקְוָדָה אִפִּי אִם הַסּוֹפֵר עָשָׂה הַנִּקְוָדָה בְּשַׁעַת כְּתִיבָה מ"מ כְּשֶׁר וּבְסַפֵּר בְּנִי יוֹנָה סוֹסִי רַע"ד הַשִּׁיג עַל הַטוֹ"ז דְּגַם בְּמַקְצַת פְּסוּקִי יֵשׁ נַפ"מ אִם הֵם פְּסוּק אֲחָד אוֹ לֹא וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה הַקְּשָׁה הַמַּג"א הַנִּלְצִיָּן עַל לְשׁוֹן רַמ"א בַּאוּ"ח סִי ל"ב עַל הָא דְּפַסֵּק שֶׁם הַרְמ"א דִּישׁ לְהַנִּיחַ רְנוּחַ בֵּין פְּסוּק לְפְסוּק בְּתַפְּלִין עֵי"ש.

וְלְפִי עַנ"ד יֵשׁ לִישׁב מֵהַאי טַעְמָא גּוֹפִין סְתִירַת הַש"ע דְּבַס"ת אִיכָּא פְּסוּק אֲחָד דְּרִאשִׁית הַפְּסוּק אֵין לוֹ הַכְּרַע כְּדִיאִתָּא בְּיוֹמָא דָּף נ"ב דְּמֵהַפְּסוּקִים שְׂאִין לָהֶם הַכְּרַע הוּא הַפְּסוּק אַרוּר אֲפִם וְכוּ' דִּישׁ סְפַק אִי קָאֵי עַל שְׂלֵא חֲרִיּוֹ אוֹ דְּקָאֵי עַל פְּסוּק שֶׁלְּפָנָיו וּבְרַצוֹנָם עֲקָרוּ שׁוֹר אַרוּר וְכַפִּיר ש"י שֶׁם וְלִכְּפִי אֵין רִשְׁאֵין לְעַשׂוֹת פְּסִיק בֵּין הַפְּסוּקִים אֲבָל בְּתַפְּלִין דְּאִין שֶׁם הַחֲשָׁשׁ הַזֶּה וְאֵין בּוֹ שׁוּם פְּסוּק שְׂאִין לוֹ הַכְּרַע וּמִסְתַּמָּא קַבְּלָנוּ הַפְּסוּקִים כְּמוֹ שֶׁהֵן וְלִכְּפִי בְּתַפְּלִין שְׂפִיר רִשְׁאֵי לְהַנִּיחַ הַפְּסִיק מְעַט כֵּן נ"ל וְעַכ"פ כִּינּוֹן דֵּהַפְּסִיק בֵּין פְּסוּק לְפְסוּק מִצַּד הַדִּין אֵין בּוֹ חֲשָׁשׁ אֲדַרְבָּה הִי רִאוּי לְעַשׂוֹת כֵּן אֵלֵּא מִשׁוּם חֲשָׁשׁ הַנִּלְצִיָּן וְכִינּוֹן שֶׁהוּא רַק חֲשָׁשׁ וְכַעֲיִן מְרִאִית הָעֵינַן וְלִכְּפִי שְׂפִיר מוֹעִיל תִּיקוֹן כֵּן נִרְאֶה לִי לְהַסְבִּיר דְּבָרֵי הַטוֹ"ז.

וְעַכ"פ לְפִי הָאֲמוֹר לְפִי מ"ש הַנוֹב"י בְּסִי קמ"ז הַנִּלְצִיָּן הַפְּלֵל הוּא דָּאִם עָשָׂה הַסּוֹפֵר הַנִּקְוָדוֹת וְהַסִּמְנִים בֵּין בְּדִיּוֹ וּבֵין בְּבִלְיָא וְנִיָּס אוֹ בְּצַפְנָרָן אִם עָשָׂה זֶה כְּדִי שְׂיַדַּע לְקָרוֹת אִינִי מוֹעִיל תִּיקוֹן אֲבָל אִם רַק בֵּין פְּסוּק לְפְסוּק עָשָׂה לוֹ סְמְנִיּוֹת מוֹעִיל תִּיקוֹן הֵן אִם נַעֲשָׂה הַסִּי ע"י דִּיּוֹ וְכ"ש ע"י שְׂאָר דְּבָרִים אֲמָנָם כֵּל הַנִּלְצִיָּן לְפִי מַאי דְּפִשְׁיָטָא לִי לְהַנוֹב"י דְּאִין שֶׁם שׁוּם חֲשָׁשׁ אַחַר אֵלֵּא מִשׁוּם

מקרא ומסורת אִמְנֵם הַלְחָם חַמּוּדוֹת בְּהִלְכוֹת ס"ת אוֹת ע"ד כ' דְּנִרְאָה לוֹ הַטַּעַם מִשּׁוּם מְנוּמָר הוּא דְּפָסוּל וּבְדַרְךָ הִזָּה דְּרַק מִיַּעוּט תִּיקוֹן (אִינוּ מוּבָן וְנִרְאָה חֶסֶר) לְפִי"ז גַּם אִם עָשָׂה אִישׁ אַחַר אֶת הַנְּקֻדוֹת ג"כ פָּסוּל אִם הַנְּקֻדוֹת מְרֻבֵּינָן וְלִפִּי הַטַּעַם הִזָּה יֵשׁ לְחִלְקֵי בֵּין אִם עָשָׂה בְּצַפְרָן אוֹ בְּדִיו וְלִכְאוּר' פִּינּוֹן דְּהַרְמַב"ן וְרַבֵּינוּ יְרוּחֵם הַמּוּבָאִים בְּב"י שָׁם ס"ל דְּהַטַּעַם מִשּׁוּם מְקַרָּא וּמְסוּרָת וְלֹא מִשּׁוּם מְנוּמָר יֵשׁ לְסִמּוּךְ עֲלֵיהֶוּ אֲלֵא דְלִכְאוּרָה י"ל דְּלֹא פְּלִיגוּ דְּטַעְמָא דְּמְנוּמָר לְפַעְמִים מוֹתֵר לְתַקּוֹן לְפִי מ"ש בִּי"ד ס' רע"ט סעי' ד' דָּאם רַב הַסְפָּר מְתוּקָן וַיֵּשׁ דָּף א' שְׂאִין בּוֹ טַעוֹת מוֹתֵר לְתַקּוֹן אֲפִילוּ ד' טַעוֹתִים מוֹתֵר לְתַקּוֹן אַע"ג דִּישׁ לְחוּשׁ מִשּׁוּם מְנוּמָר פִּינּוֹן דְּרַב הַסְפָּר מְתוּקָן וְגַם דָּף א' שְׁלֵם מוֹתֵר לְתַקּוֹן וְאִין חוּשְׁשִׁין עַל מְנוּמָר א"כ ה"ה אִם הַטַּעַם כָּאִן מִשּׁוּ' מְנוּמָר בְּכַה"ג הִיוּ רְשָׁאִין לְתַקּוֹן וּלְכַף אִיכ"ל פִּינּוֹן דְּבַמָּס' סוּפְרִי' סְתֵמָא תַּנְיִינָן דְּסַפֵּר מְנוּקָד פָּסוּל לְכַף הַנּוֹכְרָחוּ לִזְמַר הַטַּעַם מִשּׁוּם מְקַרָּא וּמְסוּרָת וּלְעוֹלָם דְּחוּשְׁשִׁין נְמִי לְטַעַם מְנוּמָר וְא"כ אֲפִילוּ לֹא עָשָׂה הַסּוּפֵר בְּעַצְמוֹ הַסִּימָנִים אִם עָשָׂה כֵּן בְּרַב הַסְפָּר וְאִין בְּנִמְצָא אָף דָּף אֶחָד שְׁלֵא נַעְשָׂה בּוֹ סִימָנִים אֲפִשֵׁר דִּישׁ לְאַסוֹר מִשּׁוּם הַטַּעַם שֶׁל הַלְחָם חַמּוּדָת וּכְמוֹ שֶׁחֻשְׁשׁ ג"כ ב"ס' בְּנִי יוֹנָה עַל הַטַּעַם שֶׁל הַלְחָם חַמּוּדָת אִמְנֵם י"ל פִּינּוֹן שֶׁלְטַעַם מְקַרָּא וּמְסוּרָת בְּנִדּוֹן הַנְּ"ל שֶׁנַּעְשָׂה אַח"כ מוֹעִיל תִּיקוֹן רַק מִשּׁוּם חֻשׁ מְנוּמָר יֵשׁ לְפָסוּל בְּזָה וְשִׁפִּיר אִיכ"ל דָּאם עָשָׂה בְּצַפְרָן אוֹ בְּבִלְיָא וְנִיִּס דִּישׁ לְתַקּוֹן אוֹ לְמַחֲוֹק ע"י פּוּמְזִי"ן שְׁטִיין שְׁלֵא יִשְׁאַר שׁוּם רוּשָׁם וּמוֹתֵר לִב' הַטַּעְמִים כֵּן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד.

ומ"ש בְּמַכְתָּב הַשְּׁנִי שֶׁהִתְרָה בְּהַקּוּרָא הַהוּא וְאִפִּי"ה עֵבֶר וְהִתְרִיס וְלֹא שָׁמַע אֶל מַעֲלָתוֹ בְּנוֹדָאֵי רָאוּי לְקַנְסוֹ דְּשׁוֹחֵט שְׂאִיתְרַע קֶצֶת חֲזַקְתּוֹ לֹא מְחִלוּ חַז"ל עַל כְּבוֹדָם שְׁלֵא לְהִרְאוֹת סְכִינּוֹ קוֹנָם הַשְּׁחִיטָה כְּמִבְּנֵי בִי"ד ס' י"ח דְּדוֹנוּקָא לְרָא ה' מְחִלוּ חֲכָמִים אֶת כְּבוֹדָם וּלְכַף לְדַעְתִּי רָאוּי לְהוֹשִׁיב ב"ד לְדוֹן עַל דְּבַר הַשׁוֹחֵט הִזָּה וְאִין לְדִינָן בְּנִדּוֹן כְּזָה אֲלֵא מַה שֶׁעֵינִיו רִוּאוֹת דְּבָרֵי יְדִידוֹ וְכו' הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבַרְעִזְאוּוֹעַ תְּשׁוּבָה רַע"ט בַּעֲזַה"ת יוֹם ה' עָרַב שְׁבוּעוֹת תְּרַל"ח לַפ"ק חוּסַט.

הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב וְשִׁמְחָת יו"ט לְאַהוּבֵי כֵּן חוֹרְגֵי הָרַב הַגְּדוֹל הַמְּנוֹפֶלֶג בַּתּוֹרָה מוּה' יִשְׂרָאֵל מְרַדְכֵי נִי' אִוְרִינִישְׁטִיין אַבְדִּיק קַרְעֶסְטוּוֹהַר יַע"א ע"כ אַל"ש. מְכַתְּבוֹ קַבְּלָתִי וְבוֹ נִשְׁאַלְתִּי לְחוֹת דַּעְתִּי בְּעֵינָן שְׂאִירַע בְּקַהֲלָתוֹ ב"ס"ת שְׁנִמְצָא בּוֹ בַּפ' קַרַח בַּפ' וַיְדַבֵּר ה' וְכו' וַיֵּרָם שַׁצ"ל סְתוּמָה וְטַעַם הַסּוּפֵר וְהַתְּחִיל לְכַתּוֹב וַיְדַבֵּר בְּרֵאשׁ הַשְּׁחִיטָה הַשְּׁנִי' שְׁסַבֵּר שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת פְּתוּחָה וּכְשֶׁנִּזְכַּר גָּרַר הַתִּיבָה וַיְדַבֵּר שְׁבִרֵאשׁ הַשְּׁחִיטָה וְכַתְּבָה בְּסוֹף הַשְּׁחִיטָה שֶׁלְמַעַלָּה מְמַנָּה בְּכַדִּי שִׁיָּהָא סְתוּמָה אֲבָל עִי"ז נִשְׁאַר חֶלֶק מְקוּם הַגְּרִידָה מִתִּי' וַיְדַבֵּר לְזֹאת עָשָׂה הַסּוּפֵר בְּמְקוּם הַגְּרִד נִקְבִים זֶהוּ תוֹנָן שְׂאֵלְתוֹ וְגוֹף הַשְּׂאֵלָה כְּכָר פְּלִיגוּ בְּזָה הַנוּב"י מִהַדוּ"ת ס' ק"ע וְהַפְּנִים מְאִירוֹת ח"ב ס' כ"ד דְּלְהַפְּנִים מְאִירוֹת אֲפִילוּ לְכַתְּחִילָה מוֹתֵר לְתַקּוֹן כֵּן פִּינּוֹן דְּהַמְקוּם הַפְּנּוּי אִינָה שִׁיעוּר פ' וְאֲפִילוּ לַמ"ד דְּשִׁיעוּר פְּרָשָׁה סְגִי בְּעֵשֶׂר יוֹדִי"ן מ"מ הַתִּיבָה שֶׁל וַיֹּאמֶר שֶׁהִי בְּעוֹבְדָא דִּידִן' הִי' רַק בְּעַרְףָּה שְׁמַנָּה יוֹדִי"ן אֲלֵא שֶׁהַנּוֹדַע בִּיהוּדָא כ' לְפַקְפַק בְּשֵׁם הָרַב הַגְּדוֹל מִהַר"ז אַבְדִּיק"ק לְאַקְעִנְבָּאָה שְׁשֵׁם הִי' הַס"ת לְפִי שְׁבִירוֹתוֹ סֵפֶר עֲצָמוֹ בְּמְקוּם אַחַר עָשָׂה הַסּוּפֵר ג"כ שִׁיעוּר פְּרָשָׁה שְׂאִינָה רַחְבָּה יוֹתֵר מִן הַחֻמְשָׁה אוֹתִיּוֹת שֶׁל וַיֹּאמֶר וְהִי תְּרַתִּי דְּסִתְרוּ וּלְכַף כ' דְּרָאוּי לְתַקְּנּוּ ע"ד אַחַר דְּהִינּוּ שִׁימְחֻק בְּשׁוּרָה הַשְּׁנִי' תִי' וַיֹּאמֶר וַיִּמְשְׁוּ הַמְּכַתְּבִים בְּשׁוּרָה שֶׁלְפָנָי זֶה בְּאִנְפֵן שְׁלֵא יִשְׁאַר כְּמוֹ ט' אוֹתִיּוֹת אֲלֵא פְּחוֹת מִט' אוֹתִיּוֹת וְתִיבוֹת וַיֹּאמֶר יְדַחֲוֹק לְכַתְּבוֹ אוֹתִיּוֹת קְצָרוֹת וְדַחֲוֹקוֹת בְּאִנְפֵן שֶׁתִּשְׁאַר גַּם בְּתַחֲלִיל הַשְּׁחִיטָה הַשְּׁנִי' מְקוּם פְּנּוּי בְּעַרְףָּה ג' אוֹתִיּוֹת וַיִּצְטַרְפוּ זֶה עִם זֶה וַיְהִי' סְתוּמָה כְּדִינוֹ לְדַעַת הַרְמַב"ם וְסִייעָתוֹ עִי"ש שֶׁהָאֵרִיף.

והנה בנידון הנ"ל ג"כ אם הי' הסופר בא לשאול איך יתקן היו מורים לו פדעת הנוב"י דיניס בשיטה הראשונה מקום פנוי פחות מט' אותיות ויגרוך תיבת נידבר וידחק האותיות של נידבר כדי שיהא גם בשיטה השני' מקום פנוי בערך ג' אותיות להצטרף לשיעור סתומה עם שורה העליונה והי' אפשר לדעת הרמב"ם אלא שהפמ"ג במשפצות זקב באו"ח סי' ל"ב אות כ"ו כ' דהטור פליג על זה ואפי"ה מנהג העולם לענין תפילין בשמע וא"ש לעשות פשרה הנ"ל אמנם בנידון שלו יש עוד ספק דהנה הסופר הרגיש בטעותו ונקב נקבים במקום שהי' כ' תיבת נידבר וסמך עצמו על הב"י שהביאו האחרונים שכ' שאם המקום פנוי ואינו ראוי לכתובה לא חשיב לצרף לפרשה ומעלתו ני' פקפק דאין ראי' להבני יונה וגם אולי יש חילוק בין אם היו הנקבים או הקרע מעיקרא או שעשה אותם הסופר בידים עתה לזה דעת מעלתו לחתוף הנקבים וליתן על אותי מקום מטלית וימשוך בשיטה הראשונה שלא יהא נשאר מקום פנוי ט' אותיות שהוא פרשה ובשטה שני' יכתוב נידבר באותיות קצרות באופן שיהא נשאר גם בשיטה שני' מקום פנוי פחות מט' אותיות וכנ"ל וכדעת הנוב"י ממני לחוות דעתי פיון דגוף הסברא של הב"י אינו מוכרח ולא נמצא בפוסקים משא"כ צירוף מקום פנוי מב' שיטין מבואר ברמב"ם וגם בשאר פוסקים.

וא"כ תיקון זה עדיף ועוד האריך: והנה אנו קי"ל ומבואר ברמב"ם פ"ו מה' יסוה"ת דגם תיבות קדושות אפילו אם אין בהם שם מ"מ הוא אסור מדרבנן לגרוך ולמחוק אותם ולכך אם יש דעה המתרת באופן הזה כמו שהוא כתוב לפנינו סומכין על הדעה ההוא דלא לבוא לידי איסור גרידה על חנם תיבות מקודשות פיון דלמקצת דיעות הוא מותר כמו שהוא עתה ואין צריך תיקון והוי הגרידה או המחיקה שלא לצורך תיקון והוי איסור דרבנן: והנה אמת סברת הבני יונה לא נמצא בפוסקים והוא עצמו לא כתבו אלא בדדף אפשר ולא הביא שום ראי' לזה ואפי"ה נראה דסברתו נכונה כמ"ש התשב"ץ בח"ג סי' קנ"ה דאם מיעט בדף אחד שורה אחת ולא כ' רק מ"א שורות וכדפין אחרים כ' מ"ב שורות דהוי לדעת מקצת פוסקים המקום הפנוי פ' פתוחה סתומה אפי"ה כ' להכשיר בשעת הדחק פיון דבכל מקום שמניח שיטה פנוי במקום שצריך להיות פרשה המקום משורטט וכאן אין השיטה הפנוי משורטט ניכר דלא הניח אותה לפרשה אלא ששכח וכיוצא בזה כ' הפמ"א ח"ב סי' קע"ט ומבואר מזה פיון דינש איזה היקר דלא הניח לפרשה את המקום הפנוי אין קפידא בדיעבד ואע"ג דהיקר הזה של שרטוט בא אח"כ.

וא"כ ה"נ בנידון של הבני יונה פיון דהמקום הפנוי יש בו נקבים זה עצמו היקר דלא הניח המקום פנוי כדי להיות פרשה ואפי' אם לא נסמוך על סברא זו מ"מ אפשר פיון דקודם המקום הפנוי לא נכתב אלא תיבה אחת ותיבה אחת לא מצינו בכל התורה פולה שיהא פרשה בפ"ע והמג"א בס' תצ"ד כ' דלא מצינו פסוק מב' תיבות וא"כ יש היקר דהמקום הפנוי הוא רק מצד השכחה ולא גרע מהיקר של תשב"ץ הנ"ל פיון דאינו משורטט הוי היקר והקא נמי בפרט לחתוף ממנו הנקבים ולהניח במקומו מטלית שיש פוסקים שאוסרין זה ולדעתי מ"ש מעלתו שיש גם במקו"א פרשה שאינה רחבה יותר מן המקום הפנוי הזה והוי תרתי דסתרו הנה אם אין שם שם יוכל לגרוך התיבה ההוא ולדחק מה שאפשר שיהא שם מקום פנוי להיות שיעור ק' ברנוחה ולא יצטרף לגרוך רק במקום אחד משא"כ בתיקון מעלתו יהא צריך בשני מקומות לחתוף ולגרוך כן נראה לפי ענ"ד אבל בנודאי גם התיקון שכ' מעלתו אין בו חשש ואין לו לדיין אלא מה שענינו רואות והנראה בעיניו יעשה פאשר יורינו השי"ת דברי החותם בהחפזי וכו' אבי חורגו ה"ק משה שיק מברעזאווע תשובה ר"פ בעזה"י חוסט יום ב' ברכה תרל"ו לפ"ק החיים והשלום וכל טוב לתלמידי הרב המאוה"ג מוה' אלכסנדר' אדלער נ"י אב"ד דק"ק יאנקאוויטץ יע"א.

מכתבו קבלתי ואשר ביקש ממני לחו"ד בס"ת שנכתבו החתי"ן עם חטוטרות פדעת ר"ת אלא שהחוטרא שהיא ראוילעשות בצד שמאל עש גם לדעת רש"י עשאה לצד ימין וכ' מעלתו דיש להסתפק בזה כיון דלרש"י פתבו כל הפוסקים בשמו דעשו אחוטרא לצד שמאל א"כ אפשר דאם עשאה לצד ימין גרועי גרעי והאריף קצת בפלפול בדברי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל ולידנא הי נראה לי לכאורה דבכה"ג אינו פוסל דהרי כ' המג"א בסימן ל"ו ס"ק ג' בשם ס' יראים דיש לצאת ידי שניהם לעשות חטוטרות לצאת לדעת ר"ת וגם חוטרא לצאת לדעת רש"י ואין בזה משום פתמי דסתרו ואע"ג דלדעת ר"ת לא בעי חוטרא כלל אפי"ה לא אמרינן דהחוטרא מגרע תמונת האות ואע"ג דלא צריף לא אמרינן דיהא בזה כל יתר פנטויל וא"כ ה"נ בתמונה ה"ל אם עשה החוטרא לצד ימין ולא צריכא פשר ללך הפחות לדעת ר"ת והרי הספיקו הפוסקים האחרונים דאם נ' ח"ת פדעת ר"ת ג"כ הס"ת פשר וא"כ ה"נ בנגידון ה"ל דכיון דיש להחתי"ן חטוטרות פדעת ר"ת אע"ג דהוסיף עליהן חוטרא מצד ימין דאינה צריכה מ"מ לא מגרע דמ"ש מצד שמאל דג"כ אינה צריכה: והנה בנודאי לדעת רש"י דס"ל דחוטרא הוא חטוטרות לומר דחי הוא ברומו של עולם אפשר דנוקא בעי מצד שמאל שהוא רמז של מי שלא שב בתשובה פדאמרינן בפ' הקומץ רבה על ה"ה תג מצד שמאל שאם חוזר בתשובה ע"י פתח שהוא הקב"ה קושר לו פתח משא"כ נ' שאין בו פתח תשובה ונשאר בקטאו והחוטרא בו לרמז דחי הוא ברומו של עולם לענש את החוטא מצד מדת הדין שהוא מכונה בשם שמאל וא"כ איכא למימר דהני צד שמאל לעיפובא אבל לדעת ר"ת הי' נ"ל דכיון דגם בלא"ה החוטרא לא צריכה כלל וכבר הוא מרומז דחי הוא ברומו של עולם ע"י החטוטרות: ולכאורה הי' נראה לי להביא ראי' מדברי חידושי רע"ק איגר זצ"ל הנדפסים אצל המג"א עם הגהות רבינו אליהו ווילנער זצ"ל שכ' שם מעשה שכתבו בס"ת חתי"ן בלי חטוטרות רק באמצע הח' פתבו חוטרא פעין שפירש רש"י והאריף שם והעלה להכשיר דאפילו לא עשה לח' חטוטרות ולא חוטרא נקרא ח' יעוי"ש שהאריף בזה ופליג על הפמ"ג שכ' שאם לא עשה לח' חטוטרות ולא חוטרא אפשר דפסול דאינו לא פדעת רש"י ולא פדעת ר"ת ועכ"פ נראה מדבריו דאם אין החוטרא עומד מצד שמאל מ"מ אינה משנה צורת האות וחשבינן לי' כאלו לא הי' כלל וא"כ ה"ה בנגידון ה"ל דעדיפא דהרי יש להחתי"ן חטוטרות הנעשה לסימן חי הוא ברומו של עולם ולר"ת בנודאי היא פשר גם בלי החוטרא וכבר מוכח מדברי הגאון רע"ק איגר דהחוטרא אינו מגרע צורת האות ולזה הי' נ"ל דכשר.

מכל מקום למעשה אין לסמוך על זה שהברכ"י הביא בשם מהר"מ חביב והובא בשע"ת שאם עשה חטוטרות בה' ות' אין להחליט למעשה להכשיר ולא ראינו ולא שמענו מי שעשה כן וה"ה בחתי"ן בנגידון פנ"ל לא ראינו ולא שמענו מי שעשה כן וכ"ש בנגידון ה"ל שכ' כל החתי"ן פן כאלו קבע שיטה בפ"ע דיש לחוש לרואים שיטעו ולכך צריף תיקון פן נראה לפי ענ"ד ואחתום בכרחה כו' דברי רבך הדו"ש: .

ה"ק משה שיק מברעזאוןע: תשובה רפ"א שיל"ת חוסט יום י"א אלול תרלא לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב לידדי הנגיד הרבני המופלג בתורה וביראה כש"ת מוהרר מרדכי לעווי נ"י בפעטרי ואסעלי יע"א מכתבו קבלתי ושם נאמר לבקש ממני חו"ד בענין ס"ת שלו שנמצא פתוב בו בעל חנן בב' שיטין שכ' בתשובת מרן הגאון זצ"ל בחת"ס סי' רס"ב דצריף תיקון ונסתפק למעלתו ג' ספיקות (א) דשמא איכ"ל דאפילו לדעת הרמ"ה דחשיב לי' בפרשת מקץ בהדי צפנת פענח ואינה דכתובין תרי וקרנין תרי והן חד שמא כ' מעלתו דאיכ"ל דהנה פתיבין וקרנין תרי

אינו פסול בב' שיטין פיון דרשאי להפסיק ביניהם והביא ראי' לזה מדברי שיערי אפרים שער ו' אות מ"ט בשם ס' אש דת שכ' שם בית אל אינו נפסל בב' שיטין עכ"ל בקיצור.

ולפי ענ"ד מחולין דף ס"ד דמוכח דבת היענה היינו ביצת היענה מדפסק לי' בב' שיטין וכ' מהרי"א בפסקיו סי' קפ"ח דהיינו אם ירצה פוסק בב' שיטין ומזה הוכיח שם הר"ן דכל שם אדם לא יפסיק בגיטין ופסקו בש"ע סי' קכ"ט סעי' ל"ב ובב"ש סוף דיני שמות נשים ובב"י כ' שם דנראה דאפילו בדיעבד פסול והנה לפי האמת בת היענה בנודאי קריין תרי ומנ"ל א"כ דבת היינו ביצת דלמא פ' שמה בת היענה אלא דקריון תרי ולכך נכתב בב' שיטין וע"כ כל שהיא שם אחד אסור לפסוק בב' שיטין מיהו בטיב גטין שם בסוף דיני שמות נראה דס"ל פ' דכל דמקרי תרתי רשאין לכתבו בב' שיטין וכל שקריין ב' רשאין לפסוק ביניהם וקשיא לי' מחולין הנ"ל ומסיק דכל שם עצם של אדם אין רשאין להפסיק בו פיון דשייך רק לאהדדי אבל שם התואר שיש לכל מלה פנונה בפני עצמה פגון בית אל יכול להפסיק וכשר בב' שיטין.

ובזה מנושב קושיא מהא דאמרינן בערבי פסחים דף קי"ז דרב ס"ל דידידיה בב' שיטין נמי פשר עיי"ש ויש עוד סברות במפורשים שם אבל עכ"פ לדידי' יש מקום לדברי מעלתו ואפי"ה מידי ספיקא לא נפקא דמי יודע אם שם בעל חנו הוא לו לשם העצם ואין מפסיקין בו וצריף להיות בחד שיטה או דלמא כמו שצידד ברמב"ן דבעל חנו הוא שם תואר שהי' אדון עיר חנו ואיכ"ל דמשום התואר הנה נקרא שמו בעל חנו ואפי"ה אינו פוסל בב' שיטין כמ"ש הטיב גיטין הנ"ל הואיל והוא רק שם תואר ויש לכל אחד פתרון וא"כ מספיקא צריף תיקון כמ"ש מרן זצ"ל אלא שכ' מעלתו נ"י ספק ב') לפי מ"ש מרן זצ"ל שם בתשובה סי' רס"א דאם הניח פ' פנוי' בפסוק במקום שאין בו פרשה אין רשאי לתקן דהואיל ולב"ח פשר הוא בלי תיקון אסור לו לגרוד ולכתוב עליו שנית דבעינן מעלין בקודש ושה פנונת הריב"ש בסי' ז' לכאורה ה"ה הכא דאפשר דלא בעי תיקון ממילא אסור לגרוד וא"כ ליבעי' גניזה כמו ה"ה ועוד קשיא לי' גוף הסברא שכ' מרן להריב"ש דמשום מעלין הוא דהא זה בעינן רק לכתחילה וכאן הוי פדיעבד פיון דבעי' גניזה ובאמת טעם הרמב"ם דפסק בפרשיות בעי' גניזה אינו נודע בבירור ובתשב"ץ סי' קכ"ה כ' דהוי פיון דהטעות במקום אחד הוי כד' טעיות דאמרינן במנחות דבתסירות אין לתקן וצריף גניזה: ולכאורה קשה הא אמרינן שם במנחות דף כ"ח דאם יש שם דף אחד שלם רשאין לתקן וכן פסק ביו"ד בסי' רע"ט סעי' ד' וא"כ גם כאן שיש דפין פשרין יהא מותר לתקן וצריף לומר דכוננתו דטעות גדול של הרבה אותיות במקום אחד גרע מ"ד חסרות דמועיל להם דף אחד מתקן ולא נקט ד' אלא לדוגמא אמנם מרן זצ"ל שם בסי' רס"א כ' משום דבעי' מעלין בקודש וכוננתו דלמ"ד דכשר בלי תיקון אסור לגרוד משום מעלין ולמ"ד דפסול צריף לגרוד ולתקן ולכך לדין דמספיקא אסור לנו לגרוד דזה חשיב להאי דיעה פלכתחילה וא"כ לכאורה גם כאן נימא פ' מיהו נראה דגם לדעת מרן זצ"ל דווקא בטעות פרשיות דלא שכיחא כ' פ' אבל בטעות חסרות דתיבות וכיוצא דשכיחו בכל הספרים דצריף לגרוד ולתקן הוי לי' פאלו התנה פ' שאינו מקדש הגנויל אלא על דעת פ' וכמ"ש הטו"ז באו"ח סי' קנ"ג ס"קא ויש להביא ראי' לזה שהרי מבואר במנחות דף הנ"ל דבתסירות ויתירות מתקנים ואמרינן בקידושין דף ל' אינהו הווי בקיאים בתסרות ויתירות אנו לא בקיאים וא"כ אפשר דאינו פסול ואיך גוררין וע"כ דמעיקר' לכך הוקדש והשאג"א בסי' ל"ו רצה לפטור פ' העולם מכתבת ס"ת מטעם דאנו אין בקיאים וזה אינו נראה דכיון דכותב עפ"י הפוסקים שאנו נגררים אחריהם הוי תורה שלימה שפך צוה הקב"ה לקיים ולעשו' דדברי השופט שבימיה וא"כ שפיר מקיים מ"ע של פתיבת הס"ת: ומאי דקי"ל באו"ח סי'

קמ"ג דאין מוציאין ס"ת אחרת משום חסרות ויתרות ג"כ קשה וצריך ביאור וכתבתי במקום אחר (עין לעיל תשובה רנ"ד) מפל מקום נראה מזה דשכיח והוי פהנתנה ובלא"ה בנידון שלנו בבעל חנו דאפילו לדעת הרמב"ן לכתחילה יש לכתוב בחד שיטה וכל שלכתחילה יש לעשות פן כ' מרן שם דהוי כמעלין וא"כ שפיר בכ' בעל חנו בב' שיטות מגררין וכותבין פתיקונו: אמנם מאי דמספקא לי' בספק ג' איך יתקנו מסבא הו"א לעולם אם אנו מגררין צריך לגרור מה שנקתב מטעות ואילה ולא ממה שלפניו שלא נכתב בפסול אמנם בש"ע סי' רע"ט סעי' ד' בהג"ה נראה דאין חילוק אם גרר מלפניו או מלאחריו וכן משמע עוד מלשון הפוסקים ובנידון דידן יגרר התיו של ניקמת בעל וימשוה הת' עד סוף השיטה ובשיטה שלאחר' יגרר תיבת חנו ועוד ב' או ג' תיבות לאחריו בכדי שיהא יכול לכתוב שם בעל חנו וכו' אבל לא יניח פנוי במקום שהי' פתוב תיבת בעל כמ"ש הנוב"י סי' ק"ע מהדו"ת שהשיג על הפנים מאירות ח"ב סי' כ"ד ומ"ש מעלתו דכאן בסוף השיטה אין חשש יענין בטו"ז סי' עה"ר ס"ק הביא דיש פוסקים דגם בפתיחה סגי בשיעור ג' אותיות וא"כ גם בסוף שיטה השניר עושה אותה פתיחה וע"כ יתקן כמ"ש לעיל פן נראה לפי ענ"ד דברי ידיו: הק' משה שיק מברעזאן: תשובה רפ"ב בעזה"י יערגן אור ליום ו' עש"ק ה' אייר תרנ"ג לפ"ק: בס"ת שנקצא בו טעות ואח"ז נתערב באחרים ונפשו ובדקו ולא נמצא הטעות דין הזה כקר מוכא בתשובות האחרונים בס' יד אליהו סי' פ"ח פסק דבטל ובס' בית לחם יהודא ביו"ד סי' רע"ט פסק דבשעת הדחק יש להתיר מטעם ס"ס אולי אינו זה ואולי פדיעה המתרת בשעת הדחק ואם יש ספק באיזה חומש הוי הטעות יש ג"כ ס"ס ובתשובת מרן הגאון בעל חת"ס בס"י רע"ז השיג על ספר יד אליהו מצד ב' טעמים א' בדבר שאפשר להפיר האיסור לא שייך ביטול והב') דהוי פדבר חשיב אלא שהי' אליהו כ' פיון דהפסול מחמת הטעות והטעות אינו חשוב הו"ל פתיחה הראוי' להתפכד שנאסרה במקום אחר ובטל מטעם דהבליעה אינו חשוב ומרן זצ"ל השיג דהוי לי' פתיחה הנאסרת מבב"ח ומקרי ראוי להתפכד דהוי לי' פגוף האיסור: וראיתי במקתבי שצה"נ מכתב ק"נ שהסכים עם הי' אליהו וכ' דמטעם הראשון אין לומר דלא בטל משום דאיכא לברורי דהרי בנידון שלו בשעה שפא לקרות בו לא הי' יכול לברורי וכמ"ש בחת"ס שם דאע"ג דס"ס דאפשר לברורי לא סמכינן אס"ס מ"מ פיון דא"א לברורי בזמן מועט אין לבטל קריאת התורה בברכה בשביל זה וכמ"ש המג"א לענין פדיקת ציצית עכ"ל שם ולא פנון יפה בזה במח"כ דבשלמא הא דבס"ס בפתיחה דאיכא לברורי מבררין היינו משום דאין עושין ס"ס בידים וכן בפתיחה ורוב אין מבטלין לכתחילה לסמוך ארוב ופתיחה וכיון דלא אפשר השתא לא מקרי לכתחילה וכ"ש לפי מ"ש המג"א בס"י תרכ"ו ס"ק דלצורך מצנה מבטלין איסור לכתחילה אבל הא דאמרינן במקום דאפשר להפיר לא שייך ביטול היינו משום דאפשר להפיר לא הוי פנתערב פלל וקבוע במקומו דמי וקבוע פמע"מ וכ' הפמ"ג בש"י סי' ק"י ס"קיד דאפילו ניקר רק לאחד בסוף העולם הוי ג"כ קבוע וא"כ פיון דבכה"ג לא שייך ביטול וכאלו לא נתערב דמי מאי נפ"מ דהשתא אינו יכול להפירו: ועוד דהרי כ' הפמ"ג בפתיחה לתערובת סוף פ"ב לחלק א' דהיכא דבעי לברורי מה"ת אין חילוק בין צריך טורח או לא וכבר הביא מרן בחת"ס שם מדברי הטו"ז בס"י תרל"ב ס"ק ג' (תל"ב הוא ט"ס) ושם מה"ת קאמר ותו דהרי הביא מרן שם ראי' דאפילו פיש טורח לברורי לא בטל משא"כ לענין ס"ס ורוב ופתיחה היכא דיש טורח לא צריך לברורי וע"כ היינו מטעם הנ"ל דכאן לא חשיב פנתערב פלל וכ"כ הרא"ה בבדה"ב סוף שער רביעי בית ד' דהיכא דאפשר להוציא האיסור הוי פניקר דלא בטל וכ"כ המל"מ בפ"ז ממילה דין ו': וכבר אמרתי בימי חרפי להוכיח פן ממאי דק"ל על דברי האו"ה

כָּלֵל ז' דִּין ג' הוּבָא בַּפּ"ג בְּש"ף ס' ק"א ס"ק בְּדָבָר חָשׁוּב שְׁנוּלֵד אִיסוּרוֹ בְּתַעֲרוּבוֹת בְּטַל אֶפְיָלוּ
הוּא חֵהָר"ל וְקָשְׁיָא לִי א"כ הָא דְאֶמְרִינָן בְּתַמּוּרָה דָּף ל' בְּאֶחָד נָטַל עֲשָׂרָה טְלָאִים וְאֶחָד תִּשְׁעָה
וְכָלֵב שֶׁפָּנְגַד הַפְּלֵב פְּנֹלָם אִיסוּרִין דְאֶמְרִינָן דְהָרִי עֲמָדָה קוֹשְׁיָת הַש"ס דר"פ הַתַּעֲרוּבָת דְלִיבְטַל
בְּרֹנְבָא וְתִי הַש"ס דְבַע"ח חֲשִׁיבוּ וְלֹא בְטַל ל"ש הוּאִיל וְנַעֲשֶׂה אִיסוּר בְּתַעֲרוּבוֹת וְתַרְצָתִי מִמ"נ
לס"ד הָא מוֹקְמִינָן לְמ"ד יֵשׁ בְּרִירָה וְיֵשׁ לְהוֹצִיא הָאִיסוּר וְחֲשִׁיב פְּנִיפָר וְלֹא בְטַל וְכִדְפְרִיף שָׁם
וּלְפִי תִי הַש"ס הָרִי מֵיִרִי דְמִשְׁף בְּכֻלְהוּ וְנִקְרָא עַל פֶּל א' מַחִיר פֶּלֵב וְכַעֲיִן שְׁאֶמְרוּ בַע"ז דָּף ס"ה
ע"א בְּאוּמַר מְאָה חֲבִיּוֹת בְּמֵאָה פְּרוּטוֹת פְּנֹלִי אֶגְרָא שְׁיִנְיָה בִי וּבְזָה מֵיִנְשׁב קוֹשְׁיָת הַמַּג"א בְּסִי
קַנ"ג ס"ק מ"ז עַל הַרְמַב"ם דְּפֶסֶק כְּתִי הַש"ס מִשׁוּם דְשָׁם הַבְּרִירָה לְהַחֲמִיר דְלֹא לִיבְטַל וְלְהַחֲמִיר
אֶמְרִינָן דְיֵשׁ בְּרִירָה: וְעַכ"פ מוֹכַח אִם יָכוֹל לְהוֹצִיא לֹא בְטַל וְכ"כ הַפּ"ח בְּסִי ק"ב ס"ח וּבְשִׁאָר
דְּוֹכְתִי דְבָמִין בְּשִׁא"מ בְּיָבֵשׁ הוּאִיל וְאֶפְשָׁר לְבָרַר ע"י קַפִּילָא הָנִי כְּאִיסוּר נִיפָר וְלֹא בְטַל אַע"ג
דְּלִיתָא הַשְׁתָּא לְקַפִּילָא וְכ"כ הָרִשְׁב"א בְּתַשׁוּבָה סִי רַנ"ט בְּכֻלָּי בְּגָדִים הִיכָא דְאֶפְשָׁר לְהַפִּיר ע"י
צְבִיעָה דְכִיתְנִי וְעִמְרָא לֹא סְלִיק צְבִיעָא בְּהָדִי הָדָדִי לֹא קָשְׁיָא דְלִיבְטַל חוּט שֶׁל פְּלָאִים (וּבַמִּל"מ
בַּפ"א מְמַטְמְאִי מִשְׁכָּב דִּין י"ד כ' דְהַקְוָשְׁיָא הוּא עַל ד"ת וַא"כ רִשְׁב"א מַה"ת ס"ל דְלֹא בְטַל)
אַע"ג שְׁפָן יֵשׁ הַרְבֵּה דִיעוֹת מ"מ נִרְאָה שְׁדִין זֶה תִּלְיָא בְּרַבְרָבְתָא וְלֹא כ"ע ס"ל דְהִיכָא דְאֶפְשָׁר
לְבָרַר לֹא שְׁיִיף בִּיטוּל דְהָרִשְׁב"א בְּתַשׁוּבָה סִי רַע"ב הַקְוָשָׁה אִיף חֲיִיב אֲשָׁם תְּלוּי בְּב' חֲתִיכוֹת
הַפְּנִיחוֹת לְפָנָיו אִם אֵינָם נִיפְרוֹת עֵי"ש מ"ש וּמ"ש הַפּ"ג בְּפִתִּיחָה לְתַעֲרוּבָת חֶלֶק א' פָּרֵק א'
וְקָשָׁה נָהִי דְאִינוּ נִיפָר מ"מ הָא פֶּל זָמַן שְׁהִי מְוַנָּח פָּאן הִי אֶפְשָׁר לְהַפִּיר וְלְבָרַר ע"י קַפִּילָא
וְכִדְאִיתָא בְּכָרִיתוֹת דָּף י"ז ע"ב דְזֶה מְקַרִי אֶפְשָׁר לְבָרַר אִיסוּרוֹ וְעֵי"ש בְּפִירִש"י דְאֶפְשָׁר דְיָבוּא
בְּקִי וְיַפִּיר מִיְהוּ הַפּוֹסְקִים פְּתִבוּ דְשׁוֹמֵן וְחֵלֵב טַעֲמָם שְׁנֵה עֵינָן בַּפּ"ג רַסִי צ"ח: וְאֶפְשָׁר דְתִלְיָא
בְּפִלּוּגְתָא דְהִנְיָ אֶמְרִינָן בְּכָרִיתוֹת שָׁם אִי חֲשִׁיב אֶפְשָׁר לְבָרַר אִיסוּרָא וְאִין מְפָאן רִאִי מ"מ הָרִי
הַפּ"ג בְּסִי ק"ב בְּש"ף ס"ק ח' פְּלִיג עֲלֵי דַפ"ח וְסוּבְר אַע"ג דְאֶפְשָׁר לְבָרַר ע"י קַפִּילָא מ"מ בְּטַל
דְמַה"ת גַּם מִין בְּשִׁאִינוּ מִינוּ בְטַל בְּרֹנְב וּבְס' אֶפְיָלוּ מְדַרְבְּנָן בְּטַל וְהַאו"ה פֶּלֵל כ"ג דִּין ח' סוּבְר
בַּא"מ בְּיָבֵשׁ לֹא בְטַל הוּאִיל וְאֶפְשָׁר לְבָרַר הָנִי לִי יֵשׁ לוֹ תַקְנָה אֲבָל אִם יֵשׁ ס' קָשָׁה לְבָרַר מְזָה
נִרְאָה דְמְדַרְבְּנָן הוּא פְּמוּ פֶל דְבָר דְאִיכָא לְבָרוּרִי וְה"ה אִם יֵשׁ קַפִּילָא וְנָהִי דָאִם נִיפָר הָאִיסוּר
מִמֶּשׁ בְּנוּדָאִי מִן הַתּוֹרָה לֹא שְׁיִיף בִּיטוּל כַּמ"ש הָרִשְׁב"א בְּעֲצָמוּ בְּחִידוּשֵׁיו לְשַׁבַּת דָּף כ"ט גְּבִי
מְסִיקִין בְּפִלִים וְדִלָא כַּמ"ש בְּמִשְׁמַרְת הַבֵּית סוּף שְׁעַר רְבִיעֵי בֵית ד' הַנ"ל אֲבָל פִּינּוּן שְׁאִינוּ נִיפָר
הַשְׁתָּא בְטַל וְאֶפְיָלוּ אִם יֵשׁ אֶפְשָׁרוֹת לְבָרַר לֹא הָנִי אֲלֵא כְּשִׁאָר אִיכָא לְבָרוּרִי בְּרוּב וְחֻזְקָה וְלִפִּי"ז
הִי הַדִּין כַּמ"ש בְּשַׁצ"ה הַנ"ל: וְלְכַאוּרָה יֵשׁ לְהַבִּיא רִאִי לְזָה דְגַם הִיכָא דְאֶפְשָׁר לְבָרַר שְׁיִיף בִּיטוּל
מְפָרֵק ט' דְכֻלָּאִים מ"א דְצָמַר גְּמֵלִים וְצָמַר רְחֵלִים שְׁטַרְפֵּן זֶה בְּזָה דְאֶזְלִינָן בְּתַר רֹנְב דְהַמִּיעוּט
בְטַל בְּרֹנְב וְכִיּוּצָא בְּזָה כ' הַרְמַב"ם פ"י מְפִלָאִים דִּין ז' אֶפְיָלוּ לְעַנְיָן צָמַר וּפְשִׁתִים אַע"ג דְאֶפְשָׁר
לְבָרַר וְלְהַפִּיר הָאִיסוּר מְסַתְמָא וְאֶפְשָׁר דְכֻלָּאִים שְׁאִנִי דְתִלְיָא עַל מִי נִקְרָא הַבְּגָד וְצ"ע עַל דַּעַת
הַפּוֹסְקִים הַנ"ל הַסוּבְרִין דְהִיכָא דְאֶפְשָׁר לְהַפִּיר וְלְהוֹצִיא אֶת הָאִיסוּר דְאִינוּ בְטַל: אֲמַנְם טַעַם ב'
שְׁכ' מְרֵן זַצ"ל הוּא נְכוּן וּמְוַכְרַח וּבְמַכְתָּב שַׁצ"ה הַנ"ל הַשִּׁיג עָלָיו דְדוּוּקָא בְּב"ח דְהִיא לְחוּדָא שְׁרִי
וּבְהָדִי הָדָדִי אִיסוּר מִשִׁא"כ בְּשִׁאָר אִיסוּרִין אֶפְיָלוּ אִי חֲתִיכָה נ"נ מ"מ לֹא מְקַרִי רִאוּי לְהַתְּכַבֵּד
וְה"ה הָכָא וְזֶה אִינוּ וְדָבָר גְּדוֹל דְיִפְר רַבִּינוּ הַגְּדוֹל וְהַמְּקוּם הִי בְּעֶזְרוֹ דַּמ"ש בְּב"ח דְהִיא לְחוּדָא
שְׁרִי וּבְהָדִי הָדָדִי אִיסוּר וְהַשְׁתָּא הוּא בְּהָדִי הָדָדִי וְלִכְּהָדִי חֲשִׁיב כְּגוּפוֹ שֶׁל אִיסוּר וְה"נ בְּס"ת הִיא
לְחוּדָא וְהִיא לְחוּדָא אִיסוּר וּבְהָדִי הָדָדִי שְׁרִי אֶפְיָלוּ פֶּל פְּרִשְׁיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה תְּבוּמִי וְאוֹתִיּוֹמִיָה נְכַתְּבִין
מ"מ פֶּל שְׁהָאִי לְחוּדָא וְהִיא לְחוּדָא אֶפְיָלוּ פֶּל פְּרִשְׁיָה וּפְרִשְׁיָה כְּתוּבָה בַּפ"ע וְאֶפְיָלוּ מְוַנָּחִים זֶה אֲצֵל

זה אפי"ה אסור לקרות בָּהֶן וכדקי"ל ביו"ד ססי' רע"ח וא"כ האי לחוּדָא וְהאי לחוּדָא אסור ובהדי
הדדי שרי והשפּתא הוא האי לחוּדָא וא"כ הוא אסור מחמת עצמו וְנִפְּהָ כ' אדמ"ו הגאון זצ"ל
דפשוט דְּכָל כה"ג דמי' לבב"ח וא"כ פִּינּוּ דס"ת חָשׁוּב לֹא בְּטֵל וא"כ ליתא להיתרו של הַד אֵלֵיהּ
וְהֵיתֵר שֶׁל שׁוּמֵר צִיּוֹן הַגְּאֹמְנִים הַנִּזְכָּר.

אֲכֹּן הֵהֵיתֵר שֶׁל ס"ס א"ש הֵיכָא דְשִׁינָהּ וְאֵע"ג דְּלַעֲנִין דְּבַר חָשׁוּב אֲמַרִּינּוּ בְּיו"ד ס' ק"י סעי' ח'
דְּלֹא מִהֵי ס"ס וּבְעֵי' ג' סְפִיקוֹת מ"מ עֵינֵי ש"ך שֶׁם ס"ק נ' דְּעֵיקֵר דְּגַם ב' סְפִיקוֹת שְׁרֵי וְעֵי"ש
בס"ק נ"ב דְּמִידי דְּאֵינָהּ לְאֲכִילָהּ לֹא בְעֵי' ג' תְּעַרְבוּת וְסָגִי בס"ס וְכ"ש בְּמִידי דְּרַבֵּנּוּ וְא"כ הֵדִין
דִּין אֲמַת פְּמוֹ שֶׁפְּסֵק אֲדַמ"ו מְרַן זצ"ל בַּחַת"ס: תְּשׁוּבָה רפ"ג הַחַיִּים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לִידידי
הַתּוֹרְנֵי הַמְּוֹפְלָג הַדֵּינֵי הַמְּצַוִּינֵי בְּהַלְכָה מוֹה' אורי מִילְעָר נ"י דֵּינֵי בַק"ק שׁוֹסְבוֹרֵג יע"א: מִכְּתָבוֹ
קְבֵלְתִי וְעַל דְּבַר הַשְּׁאֵלָה אֲשֶׁר הוּבָא בְּמִכְתָּבוֹ שֶׁבְּקֵהֶלְתוּ נִיתַן ס"ת לְאִישׁ רַע מְעַלְלִים אֲשֶׁר אֵינְנוּ
מְוַחָזֵק מְעוֹלָם לְסוֹפֵר סת"ם שֶׁהוּא יִתְקַן הַסְּפָר וְהוּא אִישׁ כָּל פֶּה דוֹבֵר נְבִלָה אֵלָא שֶׁמְעוֹלָם לֹא
הוֹגֵבָה עֲדוּת עָלָיו לְפָסְלוֹ אֲבָל זֶה בְּרוּר שֶׁמְסַר אֶת הַצִּיּוּר פְּעַם אַחַת אֲצֵל הַקְּרִיגְסְגֶּרִיכְט וְהִי
לְהֵם צַעַר וְחֶרֶד וְחֶרֶד וְכָרֹב הַשְּׁתַּדְּלוּת שֶׁלֹּא נִעְנְשׁוּ אֵלָא בְּעוֹנֵשׁ מְמוֹן קִנְס וּמְעַלְתוֹ נ"י אֲסַר לִיתַן לוֹ
לְתַקְּנוֹ ס"ת וְרַב שֶׁנִּגְדוּ הַתִּיר וְעַתָּה מְעַלְתוֹ נ"י עוֹמֵד בְּהוֹרָאתוֹ לְפָסְלוֹ הַס"ת אִף בְּדִיעְבַד וְהָאֵרִיף
מְעַלְתוֹ נ"י בְּזָה וְלִפִּי עַנ"ד שֶׁהֵדִין עִם מְעַלְתוֹ וְנִפְּהָ הוֹרָה מִתְחַיְלָה וְעַד סוֹף וְלִזְאֵת אֲשִׁיב בְּזָה רַק
בְּקֶצֶר: הַנֵּה סוֹפֵר צְרִיף שֶׁיֵּהָא מְוַחָזֵק בְּחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת וְכַמ"ש הַטּוֹר בְּאו"ח ס' ל"ב שֶׁצְרִיף שֶׁיֵּהָא
יֵרָא וְחֶרֶד לְדַבֵּר ה' וְלֹא סָגִי לִי בְּסֵתָם יִשְׂרָאֵל בְּחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת לְחוּדָא אֵלָא שֶׁצְרִיף שֶׁנִּדְעַת בְּבִירוּר
שֶׁהוּא מְוַחָזֵק בְּחֻזְקַת כְּשָׁרוֹת וְכַמ"ש הַמַּג"א ס' ל"ט ס"ק י"ג לְעֵנִין לִיקַח מִמֶּנּוּ תְּפִילִין בְּעֵינֵי
מְוַחָזֵק בְּכְשָׁרוֹת וְאֵע"ג דְּבִיו"ד ס' קי"ט לֹא הֵבִיא הַמַּחְבֵּר דִּיעָה זֹאת נִרְאָה פְּשׁוּט שֶׁהַמַּג"א סוֹבֵר
כַּמ"ש הַכּוֹר שׁוֹר בְּע"ז דָּף ל"ט דְּכָל בְּדִאוֹרֵייתָא בְּעֵי' שֶׁיִּחוּזֵק בְּכְשָׁרוֹת וְשֶׁגַם הַמַּחְבֵּר מוֹדֵה לְזֶה
יְעו"ש וְהַמַּחֲשֵׁה"ק שֶׁם דְּחַק בַּמַּג"א וְכ' דס"ל דְּמִשׁוּם דְּדִינֵי סוֹפֵר מְרַבִּין דְּקִשָּׁה הָא שֶׁם קָאִי
לְעֵנִין לְהַעֲיִד שֶׁמֵּאֲדָם גְּדוֹל הֵן אֵלָא וְנִדְּאִי סוֹבֵר כְּכּוֹר שׁוֹר הַנִּזְכָּר דְּכָל בְּדִאוֹרֵייתָא אִם יֵשׁ לוֹ רְנוּחַ
בְּעֵי' שֶׁיֵּהָא מְוַחָזֵק וְהָא דְּאֲמָרוּ רִישׁ פ"ב דר"ה דָּף כ"ב שֶׁהִי בְּרֵאשׁוֹנָה מְקַבְּלִין עֲדוּת מְכָל אֲדָם
וְאִפְּלוּ לְאַחַר שֶׁקְּלָקְלוּ הַבֵּיתוּתִים וְהִי חֲשֵׁשׁ שֶׁיֵּשׁ לְהֵם רְנוּחַ וְאִפִּי"ה הֵי רַק תְּקֵנָה הֵתָם לִיכָא רַק
חֲשֵׁשׁ רְנוּחַ וְעֲדוּת הַחוּדָשׁ קִיל כַּמ"ש הַרְמַב"ם ב"ב מְקַדְּוֵשׁ הַחוּדָשׁ דִּין ב' וְיֵשׁ לִישֵׁב בְּזָה קוֹשִׁית
הַלַּח"מ שֶׁם עֵי"ש וְעַכ"פ לְעֵנִין סוֹפֵר שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְנוּחַ מִזֶּה בְּעֵי' מְוַחָזֵק בְּכְשָׁרוֹת: וְא"כ בְּנִידוֹן שֶׁלְנוּ
דְּאֲדַרְבָּה הוּא יְדוּעַ לְאִישׁ רַע מְעַלְלִים אֵינּוּ נֶאֱמָן לְתַקְּנוֹ ס"ת וְא"כ הַסְּפָרִים שֶׁהֵי בְּחֻזְקַת פְּסוּל
אֵינּוּ נֶאֱמָן בְּמֵאֲמָרוֹ שֶׁתִּיקַנְּנָם וְאִפְּלוּ אִם הֵגִיחוּ אַחֲרָיו וּמִצָּאוּ שֶׁתִּיקַן הַכָּל אוֹלֵי לֹא קִידְשׁ הַשְּׁמוֹת
וְאוֹלֵי לֹא כְּתַב לְשִׁמָּה שֶׁהִי צְרִיף שֶׁיֵּאֲמַר קוֹדֵם כְּתִיבָה וְהֵגֵתָ הַסְּפָר וְקוֹדֵם הָאֲזַכְּרוֹת שֶׁהוּא כּוֹתֵב
לְשֵׁם קְדוּשַׁת הַסְּפָר אוֹ אוֹלֵי חֶקֶק בַּח"ת וְלֹא שִׁינָהּ לְהַתִּיר מִשׁוּם רֹב מְצַוִּינֵי אֲצֵל ס"ת מְוַחָזֵי הֵן
שֶׁהִי יְדַעְנוּ שֶׁאֵינּוּ מְוַחָזֵה וְאֵינּוּ מְוַחָזֵק עֵינֵי בְּטו"ז ס' י"ח וּבַפְּמ"ג שֶׁם (וְעֵינֵי בְּסֵפֶר גֵּט פְּשׁוּט
בְּאֵה"ע"ז ס' קכ"ג ס"ק מ"ש בְּזָה לְפָסְלוֹ לְכַה"פ מְדַרְבֵּנּוּ בְּסוֹפֵר שֶׁפְּסוּל בְּעֵבְרָה עֵי"ש) אֲמָנָם
אִפִּי יוֹדְעִין דְּלִיכָא חֲשָׁשׁוֹת הַנִּזְכָּר לְשִׁתְּקוֹן וְהֵגִיחַ לְפָנֵינוּ מ"מ פְּסוּל מְטַעַם שְׁנֵי מְטַעַם שֶׁהוּא מְסוּר
וּבְזָה בְּנוֹדָא פְּשׁוּט כַּמ"ש מְעַלְתוֹ שֶׁאִפִּי מְסַר מְחַמַּת שֶׁצְעָרוֹ אוֹתוֹ כַּמ"ש הַר"י"ף ב"ב הַגּוֹזֵל בְּתֵרָא
מִמְעַשָּׂה דְּמַר עוֹקְבָא וְכַמ"ש ב"ב ח' מֵה' חוֹבֵל וּמִזִּיק בְּרַמְב"ם וּבִיָּאָרוֹ בְּתִשׁוּבַת עֲבוֹדַת הַגְּרָשׁוֹנֵי
ס' מ"ח וְכֵן מוּבָאִים עוֹד רֵאשׁוֹנִים בְּזָה בְּשִׁיטָה מְקוֹנְבָצַת שְׁמַב"ק (וְלִזְנֵה נִרְאָה שֶׁכּוֹנֵן גַּם הַרְמַב"ם
שֶׁם דִּין י"א שְׁכ' בְּצַעַר לִיחִיד אֲסוּר לְמַסְרוֹ) וְגַם מָה עָלָה עַל דַּעַת מַר עוֹקְבָא שֶׁרָצָה לְמַסְרוֹ עֵי"ש
שֶׁבִּיָּאָר אֵלָא דִּי"ל דְּנֵהִי דְּנוֹדָא לְדִינָא גַּם מְחַמַּת צַעַר נִקְרָא מְסוּר אֲבָל מ"מ הַמְּסוּר הַנֵּה שֶׁהַמְּסִיר

אָפֿשֶׁר דָּסֶבֶר דְּרִשְׁאֵי וּבְהִיטֶר עֲבִיד בְּכַה־ג וְהִיכָא דְאֹמֵר מְוֹתֵר אֵינּוּ נִפְסָל וְכִדְאִיתָא בְּחוּ"מ סִי ל"ד סֵעִי כ"ד וּבִשְׁ"ף שָׁם סִי"ח דְּאָפֿשֶׁר דְּנֶאֱמָן לֹאמֵר שׁוּגְג הֵייתִי וְעֵינִן בְּשִׁמְלָה תְּדַשָּׁה סִי ב' סֵעִיף י"ז שְׁכ' בְּכִיּוּצָא בְּזָה דְלָא נִפְסָל מ"מ הֵינּוּ אִם הִי' עַד עַתָּה מְוֹתֵר בְּחֻזְקָא בְּחֻזְקָא פְּשֻׁרוֹת אָבֵל אִישׁ רַע מְעַלְלִים דְּלִית לִי חֻזְקָת פְּשֻׁרוֹת מְהִיכָא תִּיתִי נִדְוֹן לְהִתִּירָא וּמִטַּעֵם זֶה אִפִּי' מָסֵר רַק פְּעַם אֶחָד וְנָהִי דְבִלָּא"ה אֵע"ג שְׁכ' הַתְּב"ש בְּשִׁמְלָה תְּדַשָּׁה סֵעִיף כ"ו דְּבַפְעַם אֶחָד יֵשׁ לְהִתִּיר שְׁחִיטָתוֹ כְּבָר כ' הַפְּמ"ג בְּשְׁ"ף ס"ק כ"ו דְּבַתְּפִילִין וְה"ה ס"ת יֵשׁ לְפָסוּל אִפִּי' בְּפְעַם אֶחָד וְכֹן מְוֹכֵרָח.

אָמְנָם לְהַנְ"ל יֵשׁ לֹאמֵר דְּוֹנָקָא בְּאִישׁ פֶּשֶׁר אֵינּוּ נִפְסָל בְּפְעַם אֶחָד אָבֵל בְּאִישׁ רַע כ"ע מוֹדִים דְּנִפְסָל אִפִּי' בְּפְעַם אֶחָד וְכַמ"ש הַתְּבו"ש וְהַפְּמ"ג בְּשְׁ"ף ס"י ב' ס"ק י"א לְעַנְיָן הוּצִיא טְרַיְפָה מִתַּחַת יָדוֹ וּבִלָּא"ה הִשְׁ"ף בְּחוּ"מ ס"י שְׁפ"ח ס"ק נ"ה כ' לְהוֹכִיחַ דְּאָפִי' בְּפ"א מְוֹתֵר לְהַרְגוֹ וְגַם מִשְׁמַע ס"ק נ"ג דְּאָפִי' אִם עוֹשֶׂה מְשׁוּם שְׁצִינְעֵרוֹ דִּינוֹ כְּמִסּוֹר לְכָל הַדְּבָרִים וְכ"ש בְּנִדְוֹן שְׁלַנּוּ שִׁס"ת הִי' בְּחֻזְקָת פְּסוּל אִיף יוֹתֵר ע"י תִּיקוֹן אִישׁ כְּזֶה פֶן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד נְכוּן דְּבָרֵי יָדִידוֹ וְכוּ' הִק' מִשָּׂה שִׁיק מְבַרְעָזְאוּעַ: תְּשׁוּבָה רַפ"ד לְשִׁנָּה טוֹבָה יִכְתֹּב וְיִחַתֵּם יָדִידֵי הָרַב הַמְּוֹפְלָג בְּתוֹרָה וּבִירְאָה הַמְּאֹרֵר הַגְּדוֹל מוֹה' נִפְתְּלֵי סוֹפֵר נ"י אַבְדֵּק"ק קְאָדְלִבּוֹרְג יַע"א.

מִכְתָּבוֹ קְבִלְתִּי וְאֶשֶׁר הֵעִיר בְּמִכְתָּבוֹ בְּסוֹפֵר שְׁלָא כ' הַאֲזַכְרוֹת לְשִׁמְן אִי צְרִיף לְשִׁלְמָא לְבַעֲלִים עֲבוּר הַגְּוֹוִילִיו לְפִי דַעַת הַטו"ז בְּסִי רַפ"א דְּהַס"ת צְרִיף גְּנִיזָה וְכ' מְעַלְתוֹ נ"י שְׁלִשׁוֹן הִשְׁ"ס גִּיטִין דְּף נ"ד דְּקֶאֱמֵר מִתּוֹף שְׁנֶאֱמָן לְהַפְּסִיד שְׁכָרוֹ נִרְאָה דְּאֵינּוּ מִפְּסִיד יוֹתֵר וְאֵינּוּ צְרִיף לְשִׁלְמָא עֲבוּר הַגְּוֹוִילִין וְהַטַּעֵם אִיכ"ל דְּהוּי הַיּוֹק הַיּוֹק שְׁאֵינּוּ נִיכָר בְּשׁוּגְג פְּטוֹר וְהִנֵּה הַטַּעֵם הַזֶּה אֵינּוּ מְסַפִּיק לְפִי מ"ש הַתְּבו"ש בְּסִי י"ח ס"ק כ"ד דְּשׁוֹמֵר חַיִּיב אִפִּי' בְּהִיזְקָא שֶׁאֵינּוּ דְלָא עֲדִיף מִיְכוּל לְהַצִּיל בְּרוּעִים וּמְקִלוֹת דְּחַיִּיב עֵי"ש וְכָל הַאֲנֻמְנִים שׁוֹמְרֵי שְׁכָר הֵם: לְזֶה נִרְאָה לְפִי עַנ"ד טַעֵם אַחֵר עַפ"י מ"ש הַר"ן בַּע"ז דְּף נ"ט ע"ב גְּבִי הָא דְּאֶמְרִינֵן דְּשָׂרֵי לְמִישְׁקֵל דְּמִי מְהֵאִי גוֹי דְּמִקְלֵי קְלִי וְכוּ' הַר"ן שְׁאֵם הִי' הַאֲיִסוֹר מְשׁוּם בְּנוֹתִיהֶן הִי' פְּטוֹר שְׁהָרֵי הֵינֵן הִיתֵר אֶלָּא שְׁחֻזְ"ל אֶסְרוּ וְאֵע"ג שְׁנַעֲשֶׂה בְּגֵרְמָתוֹ ע"כ בְּכַה־ג בְּהִיזְקָא שֶׁאֵינּוּ פְּטוֹר וְה"נ נְהִי דְּלֵהטו"ז אֶסְרוּ מְשׁוּם חֲשַׁשׁ תְּקֵלָה מ"מ זֶה לֹא עֲשֶׂה הוּא הַיּוֹק זֶה וְנָהִי דִישׁ לְפַקְפַק גַּם עַל זֶה דְּאֶפִּילוֹ נִימָא כְּהַר"ן מ"מ שׁוֹמֵר שְׁאֵינּוּ נְכֻסְבֵּרַת הַתְּבו"ש מ"מ גְּזִירַת תְּקֵלָה עַל זְמַן מוּעֵט לֹא חַיִּישִׁי לְתַקְלָה וְהוּי רִשְׁאִין לְהַשְׁהוֹתוֹ זְמַן מוּעֵט וְאִין הַהַפְּסִד בָּא עַל יָדוֹ וְעַדִּין צ"ע: וְמָה שְׁחָקֵר עוֹד לְמָה הַפְּסִיד שְׁכָרוֹ לִימָא כְּדִי שְׂיֹדִיעֵו כֵּינּוּ דְּעַדִּין בִּידוֹ וְנֶאֱמָן לְפִי עַנ"ד מְעוֹלָם לֹא חֲשָׁשׁוֹ חֻזְ"ל עַל אֲדָם שְׁהוּא מְוֹחֲזָק בְּחֻזְקָת פְּשֻׁרוֹת שְׂיִכְשִׁיל אַחֲרֵים כְּדִי שְׂיִרְוִיחַ וְאִפִּי' טַבַּח הַשׁוֹחֵט לְעַצְמוֹ וּמוֹכֵר לְאַחֲרֵים וּמְוֹחֲזָק בְּחֻזְקָת פְּשֻׁרוֹת שְׂרִי וְנָהִי דְּפָסֵק בַּש"ע כְּהַרְמְב"ם דְּבַעֲי' מְוֹחֲזָק הָרִי גַם סוֹפֵר צְרִיף לְהִיּוֹת יָרָא שְׁמִים חֲלִילָה לָן לְחוּשׁ וְאָפֿשֶׁר דְּאָפִי' בְּסִתְּמָא אֲדָם לֹא חֲשָׁשׁוֹ אֶלָּא דְּאֶשְׁתְּמוּטִי קָא מִשְׁתְּמִיט לֹאמֵר לְחַבְרֵי' מִיָּד וְאִיחֵר מְלַהוֹדִיעֵו וּבִינֵי בִינֵי אָפֿשֶׁר שְׂיָבוֹא מְכָשׁוּל אָבֵל לְהַכְשִׁיל אַחֲרֵים כְּדִי לְהַרְוִיחַ לֹא חֲשָׁשׁוֹ וְכֹן אֶמְרִינֵן בְּפ' מִי שְׁהַחֲשִׁיף דְּאֲדָם בְּהוּל עַל מְמוֹנוֹ דְּאִית לִי כְּבָר אָבֵל לֹא עַל מְצִיאַה דְּלָא זָכָה בָּהּ: וְעוֹד נִרְאָה שְׁהָרֵי הַרְשָׁב"א וְהַרְמְב"ן פְּתָבוֹ דְּפוּעֵל גֵּרַע דְּאֵינּוּ נֶאֱמָן דְּמִסְתְּמָא אִין פְּסוּל יוּצָא מְמַנּוֹ וְהוּי מְלִתָּא דְּלָא שְׂכִיחָא וְדוֹנָקָא לְעַנְיָן תְּשֻׁלוּמִין דְּשִׁיף גַם בְּאֲדָם שְׁאֵינּוּ פּוּעֵל אֶמְרוּ לֹא פְּלוּג גַם בְּפוּעֵל אָבֵל שְׁכָרוֹ דְּשִׁיף רַק בְּפוּעֵל הָא מְלִתָּא דְּלָא שְׂכִיחָא וְלֹא חֲשָׁשׁוֹ: וּמ"ש הִשְׁ"ף בִּיו"ד סִי רַע"ו ס"ק י"ב דְּאֵם יֵשׁ הַרְבֵּה שְׁמוֹת שְׁלָא נִכְתְּבוּ לְשִׁמְן אִפִּי"ה לֹא מְחֻזָּק אוֹתָן לְצוּרָה תִּיקוֹן מְשׁוּם מְגוּמָר וְלֹא הִבִּיא רֵאִי' לְזֶה וְגַם לֹא כ' שְׁעוֹר הַרְבֵּה וּבְנוֹדָאֵי בְּתֻשְׁבְּתוֹ בִּיאָר וְאָנוּ לֹא זְכִינוּ לְתֻשְׁבְּתוֹ וְנִרְאָה דְּכֻנְוֹתוֹ עַל מָה שְׁאֶמְרוּ בְּמִנְחוֹת דְּף כ"ט ע"ב שְׁלֵשׁ יְתֵמָן ד' לֹא יְתֵמָן מְשׁוּם דְּמַחְזִי כְּמִגְוֹמָר אֶלָּא אִם יֵשׁ דְּף אֶחָד מִצְּלָת וּבִימֵי חוֹרְפֵי שְׁמַעְתִּי לְהַקְשׁוֹת בְּגִיטִין דְּף נ"ד דְּפוּסֵל בְּכָל הַאֲזַכְרוֹת שְׁלָא לְשִׁמְן

משום מגומר הא יש כמה דפין דלא פתיב בהו אנפרה ובפ' תרומה לא פתיב בכל הסדרה אנפרה רק בתחילתה ובמקום אחר [ענין לעיל סי' רע"ז וסי'] והעיקר נראה דשם הקודש אם יהא פשרותו תלוי באחרים בדרך אחד שניציל עליו זה עצמו גנאי הוא ובנודאי אינו מן המוכתר ונשגב שם ד' לבדו פתיב ונה נראה פוננת הש"ה והרבה היינו ד' ואין למחוק ולהציל ע"י אחרים ופסול משום דמחזי כמגומר פו נראה לפי ענ"ד דברי ידידו הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה רפ"ה שאלה מי שבדק מזוזות שבבית ומצאן פסולים וקובע ומניח אחרים אי צריף לברף ואי הדין דצריף לברף איף הדין אם מצאן פשרים ומחזיר וקובען שוב בביתו אי חייב לברף.

הנה בדין הראשון פשוט הדבר דחייב לברף פשקובע מזוזות מחדש דאנו קי"ל באו"ח סי' כ"ה תפילין כל אימת שמניחין מברף ואם נשטמו ממקומן קי"ל שם דצריף לחזור ולברף פשמניחין במקומן וה"ה בכל המצות פדאיתא נמי בטור ובב"י או"ח סי' ח' לענין טלית וא"כ ה"ה במזוזה פיון שנפסלה בפסול גמור לא גרע מנשטמה ממקומה וצריף לחזור לברף אמנם בנמצאים פשרים וחוזר וקובע אותן המזוזות דין זה תליא ברברכתא וכו' הפלל בכל מצנה קי"ל פשנגמר וחוזר ועושה חייב לברף שנית דהוי מצנה אחרת אמנם מאי הוא הגמר הנה הטור בסי' ח' באו"ח מסתפק אי פשט הטלית על דעת ללבושו מיד אי צריף לחזור ולברף והב"י פשט מרבא דבירף בתפילין פשפשטן כדי לכנוס לביהכ"ס וחזר ולבשן ולכף פסק בש"ע בסי' ח' ובסי' כ"ה דהפשטה הוי גמר והד"מ והטו"ז השיגו על הב"י דמרבא אין ראי' דהתם שאני הואיל וצריף לסלקו: ולפי ענ"ד דבזה הב"י לשיטתו והד"מ לשיטתו דהנה בסי' ס"ה באו"ח פליגו נמי בזה בהפסיק באמצע ק"ש גם הב"י שם הוכיח מהרי"ף והרמב"ם דאין חילוק להחשיבו הפסק בין אם מחנייב לפסוק או לא והד"מ שם פסק פהתוס' והרא"ש דיש חילוק בין היכא דמחנייב להפסיק דאז חשיב טפי הפסק וכו' שם דהכי נהוג ולכף גם אין ראי' מרבא דצריף לחזור ולברף ולכף פסק דא"צ לברף אמנם הב"י לשיטתו שפיר הכריח מרבא.

אמנם נראה דזה שייך דנוקא בתפילין ובכיוצא בהן אבל בסופה דהמצנה תשבו פעין תדורו ואין המצנה שיהא אסור בסופתו ולא יצא החוצה אלא גם זה שייך להמצנה לצאת ולחזור ולכף גם הב"י מודה גבי סופה דכשיוצא מהסופה ודעתו לחזור דא"צ לחזור ולברף דלא חשיב עדיין גמר והש"ס פושט שפיר סופה מתפילין דכשיוצא מהמצנה וסילקה צריף לחזור ולברף אבל הגמר האי פי אורחין' והאי פי אורחין' וא"כ מיושב קושית המג"א בסי' מ' ס"ק י"ח על הב"י מסופה עיי"ש.

עכ"פ לדעת הב"י נהי דבסופה פסק דא"צ לחזור ולברף ולא הוי גמר אבל במזוזה נראה דדומה לתפילין וציצית וצריף לחזור ולברף לדעת הב"י וסניעתו: אמנם הרמ"א בסי' כ"ה לענין תפילין פסק דפשט ע"ד ללבוש ולובש א"צ לחזור ולברף ולענין טלית הביא מתחילה דעה זו שא"צ לברף ושוב כ' לחלק בין נשאר עליו ט"ק וסיים ונהי נהגו ומשמע דסובר דאם לא נשאר עליו ט"ק צריף לחזור ולברף א"כ דבריו סותרין דמ"ש מתפילין וכן הקשה המג"א שם ס"ק י"ט.

והנראה לפי ענ"ד להסביר סברת החולקין האלו הסוברין דפשט ע"ד ללבוש לא חשיב גמר ע"ד שאמרו חושב לעשות מצנה וכו' מעלה עליו פאלו עשה ולכף גם פאן שדעתו ללבוש מיד רק שצריף לו מצד אינה טעם לפשוט ולכף הוי פאלו עשה ולכף אין המצנה עדיין נגמרת ועדיין פוקה חדא מצנה הוא וא"צ לחזור ולברף.

אמנם נראה פל זה שייך במצנה שהיא חיובת אבל במצנה שאינה אפ"ל חובת גברא רק פשהוא לבוש הוא מחנייב בציצית וממילא כשפושט אין הבגד ולא הוא מחנייבין פלל בציצית והוי פעין

לילה דהוי הפסק אפי' הם מונחים עליו אי לילה פטור ה"נ פשוט ממילא אין פאן חיוב קלל וליכא למימר דהוי פאלו עשה ולכה אפי' מאן דסובר דבתפילין א"צ לתזור ולכרה איכ"ל דמודה בציצית דהפשיטה הוי גמר וממילא צריה לברה מחדש ולכה הכריע הרמ"א דדווקא אם נשאר ט"ק עליו דעדיין לא נסתלק ממנו המצנה לגמרי אבל בלא נשאר עליו ט"ק הרי נגמרה המצנה הראשונה צריה לתזור ולכרה: וממילא פאן במזונה דמי לתפילין וא"כ לדידן דקי"ל פהרמ"א שם בתפילין גם פאן אין לו לתזור ולכרה מיהו נראה דהיינו בקובע שוב אותה המזונה בעצמה אבל פשאינו קובע המזונה הראשונה אלא אחרת נראה דצריה לתזור ולכרה דהנה הרמ"א באו"ח סי' ח' סעי' י"ב פסק דאם הי' דעתו להתעטף עוד טלית ופשט הראשון צריה לתזור ולכרה שנית והמג"א שם השיג עליו דמ"ש משחיטה וגם הקשה מ"ש מהא שכ' לעיל בפשמו דאם פושט ע"ד להתזירו א"צ לתזור ולכרה ולעיל סעי' משמע אפי' נשאר עליו ט"ק צריה לתזור ולכרה: והתירוץ הפשוט כה' הוא דהיכא דדעתו גם על טלית שני יש מעלה וריעותא מעלה כיון שפירי על שניהם הוי פאלו ברה גם על השני וכאלו ברה על כל אחד בפ"ע דכיון דבשני מתחיל פעת המצנה לכה הי' ראוי דלא יהא צריה לתזור ולכרה אמן יש ריעותא שוב דאי נימא דחשיב פאלו ברה על השני הרי הפסיק בין ברכה ללבישת הטלית השני רק דהראשון דהיינו עשיית המצנה לא חשיב הפסק אבל כיון ששוב סילק ופשט הראשון קודם לבישת השני לא מתחזי דהברכה שעשה יעלה גם לבגד השני ולא יהא נגרר אחר הראשונה ואיל וכה' סילק המצנה הראשונה פעין דקי"ל באו"ח סי' מ"ז לענין ברה"ת דאלמלא תורה אין לה שיעור ומצנתה כל היום דווקא הי' צריה לתזור ולכרה וממילא כיון דלא ברה על השני לכה צריה לתזור ולכרה דליכא למימר פולו קדא מצנה א"כ א"ש דווקא בפושט ע"ד ללבוש סובר דעדיין לא פסקה המצנה פדלעיל והיא נמשכת משא"כ פשוט ולובש בגד אחר ופנים חדשות בא לכאן סובר הרמ"א שפיר דהוי הפסק וצריה לתזור ולכרה ואין זה דומה לשחיטה דשם מעשה השחיטה נשאר בהעוף דעל השחיטה היינו נמי שיהא העוף שחוט משא"כ פאן שפילק וגמר לגמרי המצנה הראשונה שפיר איכ"ל דכל כה"ג חשיב הפסק זה דעת הרמ"א מיהו המג"א והא"ר חולקין עליו בדין זה אמן בב"ד שקובע מזונה חדשה שלא הי' בשעת ברכה דעתו עלה נראה דצריה לתזור ולכרה לכ"ע וא"כ לפי האמור ג' חילוקים יש אם נשמת ממילא המצנה פשעושה שוב צריה לתזור ולכרה.

מיהו היינו דווקא אם הי' נגמרת איכ"ל דהוי גמר ועתה פנים חדשות בא לכאן אבל אם לא הי' עדיין נגמרת לא שנייה להתשוב כגמר ולכה פסק בסי' כ"ה דאם נפסק הקשר קודם ההידוק לכ"ע לא שנייה לומר דכה' נגמר וא"צ לתזור ולכרה והוסיף שם הראב"ד המובא בש"ע אפילו הותר קודם הנחת של הרא"ש כיון דשל ראש שנייה לשל יד נהי דאינו מעכבין מ"מ בעיניו שיהיו בהדי הדדי ואסור להפסיק ביניהם אפילו בחוה"מ כמ"ש שם המג"א ע"כ ליכא למימר דכה' נגמר ולכה א"צ לברה: אבל החילוק הב' היינו פשפילק מדעת על דעת להתזיר תליא בברכתא הנ"ל וכשפילק הראשון ומחזיר אחרת אם הי' דעתו פליגי הרמ"א והמג"א אבל פשלא הי' דעתו נראה דלכ"ע צריה לתזור ולכרה אע"ג דגבי מזונה לכאורה הבית חשיב פכגד והמזונה פציצית וא"כ הוי עדיין אותו פגד לפי ענ"ד דמי לבגד אחר והנראה לפי ענ"ד פתבתי: תשובה רפ"ו שיל"ת יערגין יום א' יו"ד אדר השני תרי"ג לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב להרב הגאון המפורסם ערוגת הבושם עה"י פה"ח נ"י כש"ת מוה' יעקב עטלינגער נ"י האב"ד ור"מ בק"ק אלטונא יע"א: אהד"ש וטובו דמר פר"מ נ"י באתי בדברים הנ"ל וכו' למען יצא פנוגה האמת והצדק הנה בשצ"ה מכתב קל"א הובא תשובה מאת הרב מוה' ליב עטלינגער נ"י באחד

שהי' לו בית ועלי' ע"ג וְהִתְהַלְכְתָּה תְּמִיד מְוַשְׁפָּרֶת וְעֵתָה אֵינָה מְוַשְׁפָּרֶת וְהַבְעָה"ב רוֹצֵה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ ח' או' י' יָמִים מְחַמַּת שֶׁהוּא נֶעַ וְנָד מְדִירָה שְׁלוֹ אִם הַבְעָה"ב מְחַנְיָב לְקַבֵּעַ שֵׁם מְזוּזָה עֵתָה שֶׁהוּא דָר בָּהּ וְהָרַב נ"י פֶּסֶק שֵׁם דְּחִיָּב לְקַבֵּעַ מְזוּזָה וּלְכַרְךָ עֲלֵי אַע"ג שֶׁהוּא תוֹף ל' הִנֵּה גוֹף הַדִּין נִכּוֹן כַּמ"ש הָרַב נ"י וְלֹא בְּאֵתִי אֶלָּא בְּשִׁבִיל ב' קוֹשִׁיּוֹת שֶׁהַקְּשָׁה שֵׁם א' עַל תִּי רֵאשׁוֹן בְּתוֹס' מְנַחֲוֹת דָּף מ"ד ע"א בַּד"ה טְלִית שְׂאוּלָה וְכו' שֶׁכ' בְּתִי הֶרֶאשׁוֹן דְּהַשׁוֹכֵר חֲיָיִב בְּמְזוּזָה מַה"ת דְּבִיתָהּ דְּכִתִּיב דְּרָשִׁינוּ בִּיאָתָהּ וְהָא דְּפִטוּר כָּל לְמַ"ד מִשׁוּם דְּלֹא מִיִּחְשָׁב דִּירָה וְע"ז הַקְּשָׁה לְמָה אֲמַרִּינוּ בְּיוֹמָא דָּף י' דְּלִישְׁפַת פְּרָהֶדְרִין חֲיָיִבֵת בְּמְזוּזָה מִשׁוּם דְּאִית בָּהּ דִּירָה לְכַה"ג ז' יָמִים וּמִשְׁמַע שֵׁם דְּמַה"ת חֲיָיִבֵת וְהָרַב נ"י דְּחַק בְּזָה דְּסוּגִיּוֹת חֲלוּקוֹת הֵן: וְלִפִּי עַנ"ד נִרְאָה דְּתוֹס' לֹא כְּתָבוּ דְּדִירָה פְּחוֹת מַל' לֹא מְקַרִי דִירָה דְּכָבֵר כ' הֶרֶשֶׁב"א בְּתִשְׁבָּה סִי תֵרַס"ז דְּדִירָה זְמַן מוּעֵט נְמִי מְקַרִי דִירָה וּבְחו"מ סִי רִי"ב סֵעִי א' בַּהֲג"ה פֶּסֶק דְּהַאֲמַר פְּלוּנִי יְדוּר בְּחֻצְרֵי אֲפִילוּ שְׁעָה יוֹם אֶחָד סְגִי דְּמְקַרִי דִירָה וְאֵע"ג דְּהֶרֶשֶׁב"א שֵׁם כ' דְּנִרְאָה דְּבַעֲי' ז' יָמִים הִינְנוּ בְּדִרְךָ אֲפִשְׁר וּלְכָה יָד הַמְקַבֵּל עַל הַתְּחִיבָה וְאֲפִילוּ לְפִימ"ש הֲג"פ סִי קַכ"ח ס"ק כ"א דְּהִנֵּי סְפֵק דְּדִינָא דַּהֲב"י בַּאֲהַע"ז שֵׁם הִבִּיא בְּשֵׁם הֶרֶאבִי דְּבַעֲי' שְׁלֹשִׁים יוֹם וּבִיּוֹ"ד סִי רִי"ז סֵעִי ל"ב פֶּסֶק בְּנוֹדֵר מִהֶדְרִים שֵׁם אֲפִילוּ אֵינֶם דְּרִים שֵׁם ל' יוֹם מְקַרִי דִירָה דְּנוּקָא אִם נָדָר מִיּוֹשְׁבֵי הָעִיר בַּעֲי' ל' יוֹם מ"מ פֶּאן גְּבִי מְזוּזָה לֹא כְּתִיב דִירָה בְּקִרְא אֶלָּא בִּיאָתָהּ וּבִיאָה פְּשִׁטָּא דְּחֻשְׁבִי מִיָּד וְגַם הַתוֹס' לֹא כ' דְּלֹא מְקַרִי דִירָה אֶלָּא דְּלֹא מְקַרִי בֵּית דִירָה דִידְנִי וְכַנּוֹנְתָם מְבִנְיָתָם כְּמוֹ דְּאֲמַרִּינוּ דְּיוֹשְׁבֵי הָעִיר מְקַרִי דְּנוּקָא בַל' יוֹם אַע"ג דְּדִירָה מְקַרִי מִיָּד אֶבֶל אֵינֶוּ מִיּוֹשְׁבֵי הָעִיר דְּנָהִי דְּהַיּוֹם דָּר שֵׁם אוֹלֵי לְמַחֵר יִסַּע וְאֵינֶוּ נְקִרָא מִיּוֹשְׁבֵי הָעִיר אֶלָּא א"כ נִתְחַזַּק שְׁנִתְיָשֵׁב שֵׁם לְהִיּוֹת חוֹשֵׁב וּלְכָה בְּנוֹדֵר מְדָרִים עֵתָה אֲסוּר אֲפִילוּ בְּמִי שְׁדָר שֵׁם זְמַן מוּעֵט אֶבֶל בְּאוּמֵר וְנָדָר מִיּוֹשְׁבֵי הָעִיר כְּנוֹנְתוֹ עַל מִי שְׁנִתְיָשֵׁב שֵׁם וְאֵינֶוּ עוֹמֵד לְצִאת לְכָה בַּעֲי' ל' יוֹם כְּמוֹ בְּכָל חֻזְקָה הַבָּאָה מִפֶּחַ הַמְנַהֵג בַּאֲהַע"ז סִי י"ט וְאֵז נְקִרָא עַל שְׁמֵם.

וְכֵּן מִיּוֹשֵׁב הֵיטֵב הַתְּנִיָּא כְּנוֹתִי שֶׁהִבִּיא בְּמְנַחֲוֹת שֵׁם מְצִיצִית אַע"ג דְּצִיצִית דְּנוּקָא בְּטִלִית שְׁלוֹ מ"מ מְבִיא שְׁפִיר רֵאִי דַּבֵּל' יוֹם נְקִרָא עַל שְׁמוֹ וְה"נ נְקִרָא בֵּיתָהּ לְבִיאָתָהּ לְצוּרָהּ שְׁיִמּוּשׁוֹ וְכָל זֶה אִם בַּעֲי' שְׁיִתְחַזַּק ע"י הַשְׁיִמּוּשׁ שֶׁיְהִי נְקִרָא עַל שְׁמוֹ בֵּיתָהּ אֶבֶל אִם הוּא בְּאַמַּת שְׁלוֹ כְּמוֹ גִידוֹן הַשְּׂאֵלָה שְׁלֵנוּ אוֹ אֲפִילוּ אֵינֶוּ שְׁלוֹ אִם הַבֵּית מְצַד עֲצָמוֹ הוּא מְוַחֲזַק וְעוֹמֵד שֶׁהוּא בֵּית דִירָה שְׁל פְּלוּנִי וְנְקִרָא בֵּיתוֹ לְבִיאָתוֹ כְּמוֹ בֵּית דִירָה שְׁל כַה"ג שְׁפָרֵר הַלְשָׁפָה מְצַד עֲצָמָה הַחֻזְקָה מְעוֹלָם שֶׁהִיא דִירָה שְׁל כַה"ג אֲשֶׁר יְהִי בְּיָמִים הֵהֵם שְׁפִיר קִרְיָנוּ בִי בֵּיתָהּ לְצוּרָהּ שְׁיִמּוּשׁוֹ וּבִיאָתוֹ וּלְכָה חֲיָיִבֵת בְּמְזוּזָה מַה"ת לְפִי תִי הָא' שְׁל הַתוֹס' בְּמְנַחֲוֹת הַנִּל' וְלֹא קִשְׁיִין הַסּוּגִיּוֹת אֶהְדָּדִי וְגַם הַנִּדְוֹן שְׁל הַשְּׂאֵלָה בְּנוֹדָי חֲיָיִבֵת בְּמְזוּזָה: אֲמַנְם כָּל זֶה לְפִי תִי הָא' אֶבֶל לְתִי הַשְּׁנִי דְּבַעֲי' דְּנוּקָא תְּרַתִּי בֵּיתוֹ וְגַם דִּירָתוֹ הַקְּשָׁה הָרַב נִי כִּינּוּ דְשׁוֹכֵר פִּטוּר מַה"ת לְפִי תִי זֶה א"כ לְמָה כַה"ג חֲיָיִב וְאֲפִילוּ נִימָא דְּסוּגִיּוֹת חֲלוּקוֹת הֵן קִשְׁהָ מֵאִי פְּרִיָּהּ שֵׁם בְּיוֹמָא עַל ר"י מְסוּכּוֹת הַחֵג שְׂאֵנִי סוּכַת הַחֵג שֶׁהוּא שְׁלוֹ וּבְאַמַּת זֶה יֵשׁ לִישֵׁב ע"ד שְׁתִּי הַתוֹ"י שֵׁם קוֹשִׁיָּא פִּינְצָא בְּהוֹן שֶׁהַקְּשָׁה דְּלָמָּה לֹא אָמַר דְּטַעַמִּי דַּר"י דְּלִשְׁפַת פְּרָהֶדְרִין פִּטוּר וְכו' מִשׁוּם דְּלֹא נִתְחַלְקָה לְשִׁבְטִים וְתִי דָאִם כֵּן לֹא שְׁיָיָה גְזִירָה וְה"נ י"ל עַל קוֹשִׁית הָרַב נִי אֶלָּא דְּזֶה בְּעֲצָמוֹ דְּחַק גְּדוּל לֹמֵר דְּהַסּוּגִיּוֹת חֲלוּקוֹת וּמ"ש הָרַב נִי שֵׁם דְּכָל שְׂאֵין רְשׁוּת אַחֵר עָלְיוֹ לְהוֹצִיאָו כָּל יָמֵי חֲיָיו חֻשְׁבִי כְּשֵׁלֹ זֶה אֵינֶוּ מְסַפִּיק דְּהַרִי הַתוֹס' בְּיוֹמָא דָּף י"ב ע"ב ד"ה כַה"ג כ' דַּכַּה"ג מְתַמְנָה בְּפָה וּמְסַתְלַק בְּפָה א"כ יְכוּלִי לְסַלְקוּ.

וּלְכָה. נִרְאָה לְפִי עַנ"ד לִישֵׁב עַפ"י מ"ש הָרַמְבַּ"ם בְּפִי הַמְשָׁנָה בַּפ"ה מ"ד בְּמָה שְׂאֲמָרוּ שֵׁם דָּאִין יְכוּלִין לְאַסּוּר זֶה עַל זֶה בְּדָבָר שְׁל עוֹלֵי בְּכָל כְּגוֹן הַר הַבֵּית וְהַעֲזָרוֹת וְכ' הָרַמְבַּ"ם דַּע"ג דְּהַהוֹצָאָה

והבנין הי' משלָהם וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ זְכוּת בּוֹ מ"מ הוא זְכוּת מְעַט וְכו' עיי"ש ואע"ג שָׁבְנו אֹתָם מְשִׁירֵי הַלְשָׁפָה וְהָיוּ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ צ"ל דְּהַרְמַב"ם לְטַעַמֵּי דְפָסֵק דְשִׁירֵי הַלְשָׁפָה אֵין בָּהּ מְשׁוּם מְעִילָה וְכַמ"ש בַּפ"ו מִמְעִילָה דְלָכָּה נִתְּנוּ מִתְחִילָה וְכַדְאִיתָא בְּקִידוּשֵׁין דְּרַף נ"ד וְאֶפִּילוּ הֵיכָל וְעֶזְרוֹת פָּסֵק הַרְמַב"ם בַּפ"ד מְשַׁקְלִים דִּין ח' דְּבֵא מְשִׁירֵי הַלְשָׁפָה וְהַכ"מ תָּמָה לְמָה פָּסֵק דְּהִירוּשְׁלָמִי וְנִרְאָה לְפִי עַנ"ד דְּהִיָּה לְהַרְמַב"ם רֵאִי מִכָּאֵן דְּלֹא חֲשַׁבִּינוּ לִי שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְהָא דְפָסֵק הַרְמַב"ם בַּפ"א מְנַדְרִים כְּמִתְנִיתָן דְּנִדְרֵי דְרַף י' ע"ב דְּהָאֹמֵר כְּהֵיכָל פִּירוּשְׁלָיִם הָיוּ נִדְרֵי הֵינּוּ מִטַּעַם דְּמִפְרִישׁ הִירוּשְׁלָמִי שֶׁם דְּדַעְתּוֹ לְתַפְּנֵס בְּקַרְבָּנוֹת יְרוּשְׁלָיִם וְהֵיכָל וּבִזְזָה מוּבָן דְּהִירוּשְׁלָמִי לְטַעַמֵּי דַס"ל דְּגַם הֵיכָל מְשִׁירֵי לְשָׁפָה וְלָכָּה מְנַדְרָה לֹא מְנַדְרָה לְתַפְּנֵס בְּקַרְבָּנוֹת שְׁלָהֶם וְהָא דְמִמְעַטִּינוּ בִּיבְמוֹת שֶׁם הָרַב הַבֵּית וְהַעֲזָרוֹת מְזוּזָה מְשׁוּם שֶׁהֵם קוֹדֶשׁ הַפִּירוּשׁ שֶׁהֵם מְיֻחָדִים לְדְבָרִים קְדוּשִׁים כְּמוֹ דְמִמְעַטִּינוּ בִּיהַכ"נ אַע"ג דְּגוּפוֹ לֹא קָדִישׁ עֵינָן בְּר"ן ר"פ בְּנֵי הָעִיר וְכֵן כָּלֵל הַרְמַב"ם בַּפ"ו מְזוּזָה דִּין ו' הַעֲזָרוֹת וְבִיהַכ"נ מִחַד טַעַמָּא אֶלָּא דְבַש"ס פְּלִיגוּ בְּבִיהַכ"נ הוֹאִיל וְשִׁינְיָהּ.

בִּי מְכִירָה פְּלִיגוּ אִי חֲשִׁיב מְיֻחָד לְקַדְוֶשָׁה: וְכַאֲמַת תּוֹס' יִשְׁנִים בְּסוּגְיָא הַהוּא אִם אֲמַנְם שְׁדַבְרֵיהֶם מְשׁוּבָשִׁים מְאוּד מ"מ נִרְאָה מְדַבְרֵיהֶם דַס"ל דְּהָרַב הַבֵּית מִמְעַטִּינוּ מְשׁוּם שֶׁהוּא עֲצָמוֹ קוֹדֶשׁ וּלְפִי"ז בְּאֲמַת לֹא אֲתִיָּא כַר"י אֲבָל לְפִי עַנ"ד לֹא נִרְאָה כֵּן אֶלָּא דְטַעַמָּא דְמִמְעַטִּינוּ מְשׁוּם דְמְיֻחָדִים לְקַדְוֶשָׁה אֲבָל לְשַׁפְתָּ פְּרָהֲדֵרִין שֶׁהִי שֶׁם דִּירָה אִי חֲשִׁיב דִּירַת בַּע"כ דִּירַת כֵּינֵן דְּאִינוּ מְיֻחָד לְדְבָרִים קְדוּשִׁים חֲזִיב בְּמִזוּזָה וְא"א לְפִטוֹר מְשׁוּם שְׁאִינוּ שְׁלוֹ כֵּינֵן שִׁישׁ לְכוּלָם זְכוּת בּוֹ הָיוּ כְּבֵית הַשְׁוֹתְפִין דְמַרְבִּינוּ מְלַמְעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וּמִמֵּילָא חֲזִיב מִיָּד כְּשִׁדּוֹר בּוֹ כְּמוֹ בְּתִי הָרֵאשׁוֹן שְׁבִיאָרְתִי לְעִיל וְאִישׁ.

וְכֵן כְּתִב הַר"ר יְהוֹנָתָן בְּשִׁטָּה מְקוּבָצָת בַּב"מ דְרַף ק"א דְאֶפִּילוּ אִינוּ בָּא שֶׁם אֶלָּא א' בְּעֶשְׂרֵה שָׁנִים חֲזִיב וְכֵן נִרְאָה מְדַבְרֵי הַנְמוּק"י סוּף הַלְכוֹת מְזוּזָה דְלִתִּי הָא' שֶׁל תּוֹס' הַמְשַׁפֵּיר חֲזִיב בְּמִזוּזָה וְאֶפִּילוּ דְאִינוּ דַר שֶׁם וְדוֹנְקָא לְתִי הַשְׁנִי חִידְשׁוֹ הַתּוֹס' מִפְּחַס דְקָשִׁיָּא לְהוּ הָא דְאֲמַרִּינוּ מְזוּזָה חוֹבֵת הַדָּר הָא לְתִי הַב' הַשְׁוֹכֵר פְּטוֹר וַע"ז חִידְשׁוֹ דְבַעֲיָנוּ תְּרַמִּי שְׁיָהָא שְׁלוֹ וְגַם שְׁדוֹר בּוֹ וְזָה דְלֹא כְּנִרְאָה מְדַבְרֵי הָרַב נִי וְעַכ"פ בְּנִידוֹן הַשְּׂאֵלָה לַכ"ע כֵּינֵן שְׁדָר בּוֹ חֲזִיב בְּמִזוּזָה מִיָּד כְּמוֹ שְׁבִיאָרְתִי וְכַמּוֹ שְׁפָסֵק הָרַב נִי תְּשׁוּבָה רַפ"ז בַּעֲזָה"י אֹר לְיוֹם ו' אֲדָר הַשְׁנִי תְּרִי"ו לַפ"ק יַעֲרֵגִין הִנֵּה מְבֹאָר בַּש"ע בִּי"ד סִי רַפ"ו סֵעִי י"ג דְּבֵית שְׁאִין בּוֹ דַעַל ד' פְּטוֹר מִן הַמְזוּזָה מִיָּהוּ הִבִּיא בַש"צ בְּמִכְתָּב ר"ה בְּשֶׁם הַש"ג סוּף הַלְכוֹת מְזוּזָה שְׁאֵם הִי בֵּית גְּדוֹל פְּתוּחַ לְבֵית קָטָן שְׁאִין בּוֹ ד' עַל ד' אִפִּי"ה חֲזִיב בְּמִזוּזָה מְשׁוּם דְפְתַחוּ שֶׁל גְּדוֹל הוּא נִחְשָׁב וְכֹאֵלּוּ פְתוּחַ לְרַה"ר וְאֶפִּילוּ אִם הָיוּ הֵיכָל צִיּוֹר מִבְּחוּץ וּלְפִי"ז צָרִיף לְקַבְּנֵעַ הַמְזוּזָה בְּיָמִין הַכְּנִיסָה לְבֵית הַקָּטָן אֶפִּילוּ בְּהֵיכָל צִיר מִבְּחוּץ וְאִם הִי הַבֵּית הַקָּטָן ד' עַל ד' הִי צָרִיף לְקַבְּנֵעַ בְּכְנִיסָה בְּיָמִין הַבֵּית הַגְּדוֹל וְהַסְתַּפֵּק הָרַב הַגָּאוֹן מְהַר"י עֲטִלִּינְגֵר נִי הַאֲבַדְק"ק אֶלְטוֹנָא אִם הַבֵּית הַקָּטָן הוּא אֲרוּךְ וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדִי לְרַבּוּעַ ד' עַל ד' דַּהֲש"ע שֶׁם כ' כְּהַרְמַב"ם דְחֲזִיב בְּמִזוּזָה וּלְפִי"ז צָרִיף לְקַבְּנֵעַ הַמְזוּזָה אִם הֵיכָל צִיר בְּבֵית קָטָן בְּיָמִין הַכְּנִיסָה לְבֵית הַגְּדוֹל אֲמַנְם הַש"ף שֶׁם ס"ק כ"ג הִבִּיא דַעַת הָרֵא"ש וְסִינְיָתוֹ דְבַעֲיָ דוֹנְקָא ד' עַל ד' מְרֻבָּעַ וְהַכְּרִיעַ שֶׁם לְקַבְּעוֹ בְּלִי בְּרָכָה וְא"כ גַּם בְּנִידוֹן הַנ"ל הַסְתַּפֵּק אִי לְקַבְּנֵעַ הַמְזוּזָה בְּצַד יָמִין שֶׁל כְּנִיסָה לְבֵית הַקָּטָן אוֹ לְצַד יָמִין שֶׁל כְּנִיסָה לְבֵית הַגְּדוֹל הוֹאִיל וְהֵיכָל צִיר הוּא בְּבֵית הַקָּטָן וְשֶׁם הַעֲלָה שְׁנֵינִים עַל ב' הַמְזוּזוֹת לְצַאת אֶלְיָבָא דְכָל הַדְּעוֹת.

וּלְפִי עַנ"ד דְּהִנֵּה לְפִי הַסְבָּרָא דְבְרֵי הַש"ג תְּמוּהִים כֵּינֵן דְאִין הַבֵּית קָטָן רְאוּי לְדִירָה אֲמַרִּינוּ דְהַמְחִיצָה הַמְפָסְקָת בֵּין קָטָן לְגְדוֹל הוּא עוֹמְדָת לְסַתְּרוֹ וְכַמָּאן דְלִיתָא דְמִי וְכָל הַעוֹמֵד לְפָרוּץ

כפרוץ דמי וכ"כ התוס' שבת סי' שס"ו סק"ט דאע"ג דבבית שאין בו ד' על ד' אין מניחין בו את העירוב אבל בית המפסקת חזינין כאלו אינו אבל אינה מחיצות למה יגרע וא"כ בנידון של הש"ג ראוי ג"כ שיהא המחיצה המפסקת כמאן דליתא והפתח שבתוכו כאלו אינו ואינו חייבת מזוזה אלא בפתח האחרת שיש בבית הקטן לצאת לרה"ר או לחצר ונהי דהתוס' שבת לא הביא ראי' לדבריו מ"מ מסתבר פו.

ולכן נראה שהשלטי גבורים לא כתב פו אלא בחדר קטן שאין בו ד' לא באררף ולא ברוחב וא"כ אין הריעותא בא מפח מחיצה המפסקת לבד אלא הוא גרוע ועומד מצד עצמו וחשבינין לי' כאלו אינו וכפרוץ לחצר דמי והמחיצה המפסקת שפיר נשארת והפתח הוי פתח לגדולה.

אבל בנידון הנ"ל שהוא אררף ואינו רחב ואין הגריעותא בא אלא מפח המחיצה המפסקת ולכך אי חשבינין לי' לאותו חדר כמאן דליתא מסתבר דרק לאותה מחיצה המפסקת חזינין כאלו אינה וא"כ אי חיישינין בכה"ג לשיטת הרא"ש וסייעתו פיון דהציר בקטן עושה המזוזה בדין הפניסה מבית גדול לקטן ואז יוצא ממנו"פ להרמב"ם חשיב מקום דירה בפני עצמו וחייב לעשות שם המזוזה ולהרא"ש אין פאן חייב מזוזה כלל: אמנם אפי' אם החדר קטן אין בו ד' על ד' בין באררף ובין ברוחב אין דברי הש"ג מוסקמים דראיתי בפ"ת ביו"ד סי' רפ"ו סק"ט הביא בשם חמודי דניאל כ"י דבסהר ומרפסת וכן בית גדול שיש לו חדרים קטנים אפי' לית בהו ד' על ד' חייבים במזוזה ולא הביא ראי' לדבריו ולפי ענ"ד להביא ראי' לדבריו ומליא ברברכתא דלכאורה קשה הרי ריש פ' המוכר את הבית דף ס"א ע"א אמרינין ביציע שאצל הבית אם אין בו ד' אמות בטל לגבי הבית הרי דלא אמרינין דהוי כפרוץ לחצר אלא אדרבה בטל לגבי בית והרא"ש כ' שם דחדר דינו ביציע מיהו המרדכי בפ' המוכר פירות האררף דחדר היינו קיטולית הפתוח לטרקלין וחוץ לתשמיש אפי' פחות מד' אמות שהוא עשוי להצניע בו חפצים ולתשמיש אדם וא"כ חייב מזוזה דלא גרע מבית הסבן ובית האוצר דכל דחוץ לתשמיש אדם חייב במזוזה וכדעת המרדכי סתם המחבר בחו"מ סי' רי"ד סעיף ב' אלא שהרמ"א הביא הרא"ש בשם י"א והכ"מ בפ"ה כ"ה ממכירה דין ב' הקשה על הה"מ שכ' דהא דכתב הרמב"ם דבגג בעינין דווקא ד' למד מיציע והקשה פיון דחדר לא למד מיציע אררף למד בגג מינ' ולפי ענ"ד פשוט דהרמב"ם למד בגג מהירושלמי שהביאו ופסקו הרמב"ם בפ"ד ממעשר דין ג' דגג שאין בו ד' על ד' בטל לגבי בית וחשיב כמקצת אור בית וא"כ מכל הנ"ל נראה דהדין של חמודי דניאל תליא בפלוגתא דלהמרדכי הנ"ל שפיר חזי חדר לתשמישו אפי' אין בו ד' על ד' וממילא חייב במזוזה אבל לאינה פוסקים איכ"ל דגם בכה"ג לא חזי לתשמיש ואינו מחויב במזוזה אלא דבטל לגבי בית וא"כ ע"כ דחשבינין המחיצה המפסקת כאלו אינה וכסברת תוספות שבת הנ"ל ואפשר דכוננת הש"ג דחשבינין לי' כפתחו של גדול היינו דחשבינין החדר קטן בבית שער דהש"ג מיירי דמחדר קטן יש פתח לרה"ר או לחצר וא"כ לא קשיא מדברי תוס' שבת הנ"ל דשם איירי בלית בי' פתח ר ולכך סובר דחשבינין המחיצה המפסקת כאלו אינה משא"כ הש"ג מיירי בכה"ג ולכך חשיב לי' בבית שער וכיון דקי"ל ביו"ד סי' רפ"ו סעי' ח' דבית שער כה"ג חייב בב' מזוזות נראה דג"כ אנלינין בתר היכר ציר וכמ"ש הטו"ז ביו"ד סי' רפ"ט גבי חצר דמ"ש בית שער מחצר: וא"כ בנידון הנ"ל נראה אם ההיכר ציר בחדר הקטן לעשות המזוזה בדין לחדר הקטן ויוצא שפיר דאפי' הוי ספיקא הוי ספיקא חזא דשמא כהרמב"ם פיון דיש בו פדי לרבע ד' על ד' חייב ואפי' את"ל כהרא"ש דלמא כספר חמודי דניאל וכ"ש לפימ"ש נראה דגם להש"ג שפיר דמי למיעבד פו ואפי' בברכה יש לקבוע מזוזה פו נראה לפי ענ"ד נכון.

אָבֵל לַעֲשׂוֹת ב' מְזוּזוֹת לֹא נִרְאָה לְפִי עַנ"ד דְּלֹא שִׁפִּיר דְּמִי לְמִיעֵבֵד הָכִי דְאִית בִּי חֲשׂוֹשׁ דְּבַל תּוֹסִיף וְאֵע"ג דְּאִינוּ מִתְפַּנּוֹן לַעֲבֹר אֲלֵא מְשׁוּם סְפִיקָא מ"מ לְמ"ד לַעֲבֹר בְּנִמְנוּ א"צ פְּנוּנָה עוֹבֵר וְכַדְמוּכָח בִּר"ה דָּף כ"ח ע"ב דְּאָסוּר לִיתֵן מִתֵּן ד' עַל גְּבִי מְזַבַּח אִפִּי מְשׁוּם סְפִיקָא וְאֵע"ג דְּרִשְׁאִין לְהַנִּיחַ ב' זִוגוֹת תְּפִילִין דְּרִש"י וְדִר"ת כְּמִבְנָאָר בִּש"ע אִו"ח ס' ל"ד הֵתֵם חֵד מִיְנִיחֵהוּ לָאוּ תְּפִילִין הֵם כָּלֵל דְּבִתְפִילִין אִי אִפִּיק גְּנוּנִיָּתָא לְבְרִיּוּתָא פְּסוּלִין וְאִין לְהֵם דִּין תְּפִילִין וְכֹאֵלּוּ הַנִּיחַ חֲפִיץ אַחֵר עַל רֵאשׁוֹ וְלִכְף אִין פֶּאן אִיסוּר בַּל תּוֹסִיף וְכִמ"ש הִמְג"א שֵׁם בִּסְק"ג אָבֵל פֶּאן דְּהַמְזוּזוֹת שְׁנִיחֵם פְּשָׁרִים אֲלֵא שְׁאִין צַד מְזוּזוֹת שְׁמַאל חֲזִיב בְּמְזוּזָה וְלִכְף אִם הַנִּיחַ גַּם בְּצַד שְׁמַאל אֲפֻשֶׁר דְּעוֹבֵר עַל ב"ת דִּמ"ש מְמַטִּיל חֲמֵשׁ צִיצִית שְׁפִי רִש"י בְּפִרְשַׁת וְאֵתְחַנֵּן בְּשֵׁם סְפָרֵי דְּעוֹבֵר עַל ב"ת וּמְסַתְמָא הַיְיָנוּ שְׁהִטִּיל הַחֲמִישִׁית בְּמָקוֹם שְׁאִין שֵׁם חֲזִיב כְּגוֹן בְּטִלִית שְׁיֵשׁ לוֹ ה' כְּנִפּוֹת שְׁאִין שֵׁם חֲזִיב אֲלֵא בִד' מְרוֹחֲקוֹת וְאִם נִסְמוּף הוֹאִיל וְאִין מְכַוֵּן לְהוֹסִיף וְאִינוּ עוֹשֶׂה אֲלֵא מְצַד סְפֵק לֹא עֵבֵר עַל ב"ת פֶּאָנוּ לְמַחְלָקַת דִּמְצ"כ הַנ"ל עֵינֵן בְּטוֹש"ע אִו"ח ס' תִּרְנ"א וְשֵׁם בִּמְג"א ס"ק נ"ז וְעֵינֵן בִּפְתִיחָה כּוֹלֵלַת בְּחֵלֶק הָא' וְכֹאֵן אֲגִידוּ כְּמוֹ מְזַבַּח וְגַם אֲנִי כְּתַבְתִּי בְּזָה בְּהַעֲרוֹת לְמַנְיָן הַמְצֹזוֹת בְּלֹא דב"ת עֵי"ש וְאִין בְּזָה דְּבָר בְּרוּר לְכָף נִרְאָה לְפִי עַנ"ד נְכוּן לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שְׁכַתְבְּתִי לְעִיל: תְּשׁוּבָה רפ"ח יִתְעַנֵּג עַל רֹב שְׁלוֹם מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם יְדִידֵי הָרַב הַדַּיָּין הַמְצַוֵּינִי בְּהַלְכָה הַמְּוִפְלָג בַּתוֹרָה וּבִירְאָה חֲרוּץ וְשָׁנוּן כִּש"ת מוה' שְׁלֵמָה קִלְיִין נ"י בִּק"ק פֶּאָקֵשׁ יע"א.

הַנֵּה נִפְשׁוֹ בְּשִׂאֲלָתוֹ עַל מַה שִׁנְרָאָה בִּש"ע עִם פ"ת בִּיו"ד ס' רפ"ט בְּשֵׁם הַגָּאוֹן מוה' אֱלִיָּהוּ וְנִילְנָא זְצוּק"ל שְׁהִי נִזְהָר שְׁלֵא הִי כּוֹרֵף הַמְזוּזָה בְּקִלְפֵי שְׁלֵא יֵהָא חֲצִיצָה וְאִיף יֵשׁ לְנִהוּג וְאִם יֵשׁ חֲזִילוּק בִּין אֲרָגֵז לְקִלְפֵי עכ"ל הַנֵּה בִּין אֲרָגֵז לְקִלְפֵי אִין נִרְאָה סְבָרָא לְחֵלֶק וְאֲנִי נוֹהֵג פֶּאָשֶׁר רֵאִיתִי מִמּוֹרֵי וְרַבּוּתִי זצ"ל וְכֹאֲשֶׁר פִּשְׁט הַמְנַהֵג בְּכָל יִשְׂרָאֵל לְכַרְוֵף הַמְזוּזָה בְּקִלְפֵי אוֹ לִיתְנָה בְּאֲרָגֵז הַמִּיּוֹחֵד לָהּ וְלִקְבֹּעַ בְּמִסְמָרִים וְלְפִי עַנ"ד אִין חֲשׂוֹשׁ מְשׁוּם חֲצִיצָה לֹא מְבַעֲרִי לְשִׁיטַת הַרְשָׁבָא וְהָר"ן וְהַרִיב"ש הַמְּוִבָּאִים בִּאִו"ח ס' ר"ז דס"ל דְּגַם בְּתְפִילִין אִין לְחֹוֹשׁ אִם חוֹצֵץ דְּבָר בִּינָם לְבִשְׁר וְכ" הָר"ן בְּמַגִּילָה שֵׁם דְּדוֹנוּקָא הִיכָא דִּישׁ גִּילּוּי בְּקִרָא דְלֹא יֵהָא חֲצִיצָה כְּגוֹן הִיכָא דִּישׁ יְתוּר אוֹ שְׁיַנּוּי בְּקִרָא כְּדַכְתִּיב בְּבִגְדֵי כְּהוֹנֵה יִלְבָּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ לְלַמּוֹד דְלֹא יֵהָא חֲצִיצָה הוּא דְקִפְדִּינֵן עַל חֲצִיצָה אָבֵל בְּתְפִילִין דְּכַתִּיב וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדָהּ הוּא לְקַבֹּעַ לְהֵם מְקוֹם וְלֹא לְלַמּוֹד דְּחֲצִיצָה פּוֹסֵל בְּכַה"ג אִין חֲשׂוֹשׁ עַל חֲצִיצָה וְא"כ ה"נ בְּמְזוּזָה דְּכַתִּיב עַל מְזוּזוֹת בֵּיתָהּ לְקַבֹּעַ מְקוֹם וְלֹא לִוְמַר דְּחֲצִיצָה פּוֹסֵל: אֲלֵא אִפִּי לְדַעַת הָרֵא"ש וְסִייעָתוֹ דס"ל דְּבִתְפִילִין פּוֹסֵל חֲצִיצָה נִרְאָה דְּבְמְזוּזָה מוֹדִים דְּלְכֹאֲרָה קֶשֶׁה לִי עַל דְּבָרֵי הָר"ן וְסִייעָתוֹ דְּסִבִּירָא לִי דְּהִיכָא דְלֹא גִלִּי קִרָא לֹא אֲמַרְיָנִין דְּחֲצִיצָה פּוֹסֵל וְקֶשֶׁה מְמַנְחוֹת דָּף צ"ח ע"א דְּאֲמַרְיָנִין בְּנִתְן עַל הַמַּעֲרַכַת הַלְחָם ז' לְחֻמִּים פֶּשֶׁר וּפְרִיף הָא בְּעֵינֵין עַל הַלְחָם וּפְרִיּוֹשׁ רִש"י דְּהוּי חֲצִיצָה וּמְשַׁנֵּי רַבִּי ס"ל עַל הַיְיָנוּ בְּסִמּוּף וְלְשִׁיטַת הָר"ן מֵאִי פְרִיף הָא בְּעֵינֵין עַל הַלְחָם הָא הִיכָא דְּלִיכָא גִילּוּי דְּחֲצִיצָה פּוֹסֵל לֹא אֲמַרְיָנִין דְּחֲצִיצָה פּוֹסֵל וְהִכָא גְּבִי לְחָם ג"כ בְּעִי' עַל לְקַבֹּעַ מְקוֹם (וּבְאֲמַת בְּלֹא הָכִי קֶשֶׁה מֵאִי פְרִיף הָא אֲמַרְיָנִין בְּיוֹמָא דָּף נ"ח ע"א מִין בְּמִינוּ אִינוּ חוֹצֵץ וּמֵאִי פְרִיף וְצ"ע מ"מ עַל הָר"ן קֶשֶׁה יוֹתֵר) וְנִרְאָה דְּהָר"ן כ' כֹּן לְמִסְקָנִי דְּעַל אִיכָא לְפָרֵשׁ בְּסִמּוּף וְלִזְאֵת ס"ל אֲפִילוּ הִיכָא דְּעַל הַפְּרִיּוֹשׁ עַל מְשַׁשׁ מ"מ חֲצִיצָה אִינוּ נִשְׁמַע מִיָּנִי דְּפּוֹסֵל כִּינּוֹן דְּלִשׁוֹן עַל אֲפֻשֶׁר לִוְמַר דְּהַיְיָנוּ בְּסִמּוּף כֹּן נִרְאָה לִישָׁב לִשׁוֹן הַש"ס לְפִי שִׁיטַת הָר"ן וְסִייעָתוֹ וְדוֹחֵק קֶצֶת: וְהַנֵּה הַתּוֹסֵ' בְּסוּטָה דָּף ל"ז ע"א בִּד"ה מֵאִי עַל הוֹכִיחוּ דְּלִשׁוֹן עַל מְפָרְשִׁי עַל מְשַׁשׁ אִו"כ יֵשׁ סְבָרָא לִוְמַר עַל בְּסִמּוּף כְּגוֹן בְּזִיכֵי לְבוֹנָה עַל הַלְחָם דְּאִיכָא כְּבוֹד שְׁמַיָּם טְפִי לִוְמַר דְּלֹא יֵהָא מְנוּחָה עַל הַלְחָם מְשַׁשׁ וְלִכְף מְפָרְשִׁים עַל בְּסִמּוּף וּלְפִי"ז נִרְאָה דְּגַם זֶה כְּבוֹד הַמְצֹזָה לְהִיּוֹת הַמְזוּזָה נְכַרְכַּת בְּקִלְפֵי אוֹ נִיָּיר דְּאֲפִילוּ תְּפִילִין דְּהֵם בְּבִתִּים הַלְכָה לְמַמ"ס שְׁיִהִיו

נכרכים א"כ מסתבר דמודה הרא"ש דאין הפירוש על מזוזות על ממש בלי תציצה אלא סגי בעל
בסמוך דהיינו שאין תציצה פוסל בו ונראה לי להביא ראיה לזה דהרי אמרינן במנחות דף ל"ב
ע"ב תלאה במקל ספנה ואין בה מצוה משום דכתיב בשעריה וקשה ת"ל משום דבעי' על מזוזות
ועיניו בשמ"ק ב"מ דף ק"ב ע"א גבי אפשר בגבסתא דקנה דפרש"י דתלאה במזוזה וכ' דבעינן
קביעות במסמרים עיי"ש עכ"פ קשה הא בעינן על וגם תציצה הוי וע"כ דעל איכ"ל על בסמוך.

אמנם נראה עוד מטעם ב' אין תציצה פוסל דהנה במנחות דף ל"ד אמרינן דוכתבתם על מזוזות
יכול על מזוזות ממש ת"ל פתיכה לג"ש דבעי' בספר ושוב אמרינן דלמא פתיכה על אבנים
פדכתיב וכתבת על האבנים ומסיק דכתיב וכתבתם פתיכה תמה ועיי"ש שכ' דתיתי בעינן ולא
ביארו פל הצורך ונראה לבאר הפוננה בש"ס דוודאי מגז"ש נוכל למילוף דבעינן בספר אלא
דגז"ש שנייה רק היכא דלא פירש קרא אמרינן ילמוד סתום מהמפירש אבל היכא דפירש קרא
לא שנייה ללמוד מג"ש בהיפוך ממאי דכתיב והכא הא מפירש בקרא וכתבתם על מזוזות ולכך
הנצרך לומר דזה א"א דהרי כתיב וכתבתם פתיכה תמה ועל מזוזות אינו פתיכה תמה: וכי תימא
הא אפשר דהמצנה לחקוק וחק תוכות הוי ככתיבה מיהו הא כתיב על מזוזות וחק תוכות אינו על
מזוזות אלא תוך המזוזות וא"כ כבר א"א לפירש הקרא בפשטו' לכתוב על מזוזות ממש אבל מ"מ
הו"א דלחקוק בתוך אבן ולחבר אח"כ אבן זה על המזוזה וזה נראה דהוי עדיף משום דמין במינו
אינו חוצץ והוי כמו על מזוזות ממש אמנם פנין דוכתבתם אינו מבואר על מה יכתוב אלא הפי'
מעיקרא וכתבתם ואח"כ על מזוזות ועל מאי נכתב לא כתיב בקרא שוב הוי סתום ונשאר לן
הג"ש ללמוד סתום מן המפירש דבעינן על ספר וקלף וא"ש השקלא וטריא: וממילא פנין דילפינן
בג"ש ד'כתוב על קלף אפילו גימא דיקבע על המזוזה בלי פריכה בקלף או בארגז מ"מ הא בקרא
לא כתיב ונתתם או תקבעו על מזוזות אלא וכתבתם על מזוזות וכיין דכתובין על הקלף הרי
הקלף מפסיק בתציצה בין הפתב ובין המזוזה וע"כ דעל לאו דווקא על ממש לפסול בתציצה אלא
על בסמוך וא"כ ה"ה דרשאין לכתוב בקלף או בארגז: או מטעם ג' דאפילו גימא על ממש ע"כ
צ"ל פנין דקבעינן אותן במסמרים הוי חיבור עם המזוזה והפל חד וקרינן בי' וכתבתם על מזוזות
וכדאמרינן בסופה דף ל"ז ע"א פנין דחיברו כגופו דמי א"כ אין נפ"מ אי פרכינן בקלף או מניחה
בארגז המין חד לה: ותו משום טעם ד' דהרי אמרו פל לנאותו אינו חוצץ ומסברא כמו דאמרינן
פל לנאותו אינו חוצץ ה"ה מה דהוא לשמרו ולהחזיקו הרי הוא בטלה לאותו דבר ואינו חוצץ
וה"ה הקלף לכתוב והכרח למזוזה ואין פאן תציצה פלל מפל הלין טעמא נראה לי דמנהגן של
ישראל תורה הוא ושפיר למיעבד לכורכן בקלף או בנייר ולקבוע על המזוזה פן נראה לפיענ"ד:
תשובה רפ"ט בעזה"י יום ב' נשא תרל"ח לפ"ק חוסט יע"א: החיים והשלום וכל טוב להרבני
המנפלא ומנפלא בתורה וביראה (חתן בן מרן הגאון בעל חת"ס זצוקל"הה) כש"ת מוה' יהודא
גרינוואלד נ"י היושב בשבת תחכמוני בישוב שיראוויץ יע"א: מכתבו קבלתי ומה ששאל בענין
שליח הקן אם מברכין על מצנה זו וכו' והנראה לפי ענ"ד על השאלה אם מברכין הובא בפ"ת
סי' רצ"ב ספק בזה אמנם הרשב"א בתשובה סי' י"ח כ' בפשיטות דאין מברכין מיהו נראה
דהרשב"א לטעמי' דהנה החוות יאיר בסי' מ"ז מספקא לי' אם אינו רוצה ליקח לא האם ולא
הבנים אם הוא מחוייב דווקא לעשות מצנה זו ולפי הנראה הוא פלוגתת ראשונים דהנה בחולין
דף קמ"א פריה שם בגמרא איך ידחה עשה דמצורע לל"ת דשליח הקן הרי שלה"ק ע"ולת הוא
והכ"מ הקשה על זה דהרי העשה הוא קודם שלקח ואין פאן אלא עשה ומדברי הכ"מ נראה דלא
ס"ל פחות יאיר הנ"ל דלהחיות יאיר לא קשה קושיא הנ"ל של הכ"מ דהרי לרבנן לדבריו אע"ג

דהוי ניתק לעשה מ"מ מעיקרא נמי משמע ועיין בתו"ח מה שמישב קושית הכ"מ: ומלשון רש"י משמע דסובר בזה פחות יאיר בד"ה הא לא"ה וכו' אמנם שם לקמן ע"ב בד"ה עד כמה משלחה אם עבר ונטלה וכו' משמע דווקא אם עבר ונטלה יש מצות שילוח וכדעת הכ"מ ובאמת לדינא קי"ל ביו"ד סי' רצ"ב הנ"ל דהאי עד כמה משלחה הוא אפילו בלא עבר ונטלה וצ"ע בזה והנה בתוס' ד"ה לא עבר וכו' נראה דסוברין כפי' הכ"מ ותו"ח מהא דהקשו בשמעתין על דברי הריב"א וכו' דבשמעתין משמע דאפילו הל"ת אינה נדחית ולא ידעתי שום משמעות לזה בשמעתין ונראה דכוננת התוס' דבשמעתין פינו דהאי שלח לרבנן הוא רק לנתוקי ולתקן הלאו וכינון דהעשה דוחה הלאו ממילא אין פאן עשה ולא דמי זה לשאר ל"ת ועשה דשפיר י"ל פריב"א משא"כ פאן בשמעתין דהעשה הוא רק לנתק ולתקן ואם אין פאן לאו אין פאן עשה כן נראה לפי ענ"ד פוננת התוס' וקושיותם וממילא מוכח דהתוס' סוברים כמ"ש הכ"מ והתו"ח אמנם הריב"א אפשר דס"ל פהחות יאיר הנ"ל וממילא דלא קשה עליו משמעתין וכן הא דפריה שם בגמרא בדרה קל"ח ע"ב במוקדשין מאי טעמא ומפרש הרשב"א והריב"א דקושית הש"ס הי' אמאי רשאי ליקח הפנים ומזה משמע דמפרשי מתני' דתנו שלה"ק נוהג וכו' היינו ברוצה ליקח הפנים והיינו דלא פחות יאיר דאי פדעת החו"י א"כ דלמא באמת אסור ליקח ומתניתן דתנו אינו נוהג היינו דא"צ לשלח האם אע"ג דאינו רוצה ליקח ועכ"פ מבואר דלא ס"ל פהחות יאיר וכן מוכח מדברי הרמב"ם בפ"ג משחיטה דין י"ד שכ' הרי זה לא יקח וכו' וקשה מאי בכך הרי עדיין הוא ספק אי עובר והוי לי' להרמב"ם לומר ישלח אע"כ דהרמב"ם סובר דלא כהחו"י וכן מבואר בהדיא ברבינו בחיי בפ' פי תצא וכבר הבאתי דלשון הרשב"א נמי מוכח כן וכבר הביאו דבחי' דושי הר"ן בשמעתין לקמן דכתב דשילוח תקון היא מצוה שאינה מוטלת עליו ולכך לא דחי אפילו לאו גרידא ומבואר דלא כהחו"י: ונהי דלא דמי זה להא דאמרינן בכתובות דף מ' דהואיל ואי אמרה לא בעינא לא הוי עשה וכו' התם הפנונה דהמצוה היא רק לטובתה ואפשר לה לומר אי אפשר ומצוה פי האי לא חשיב פלל אפילו לברך עליו אבל מצוה פשליח תקון נהי דאינו מחוייב שישלח אכל כשנוטל מחוייב הוא לשלח האם ושפיר הי' אפשר לברך אשר קדשנו דלקדושה ניתנה ולא להנאותינו לכך הנצרך הרשב"א בתשובה סי' י"ח לומר הטעם דלכך אין מברכין על מצוה זו משום שלא צנונו ליקח ולחזור ולשלח ולעולם הרשב"א סובר דלא כא"וי והוא פשוט ועכ"פ מבואר בתשובת הרשב"א דאין מברכין ותליא בשיטה הנ"ל אי שלח מעיקרא נמי משמע ולכן הוי ספק ברכה ולכך יש לברך בלא שם ומלכות או אפשר דיוצא בהרהור לפי מ"ש במקום אחר (עיין במהר"ם שיק חאו"ח סי' מ"ב) ולפי מ"ש הפמ"ג בפתיחה כוללת לאו"ח לדעת הרמב"ם דלענין ברכה הרהור פדיבור דמי ויוצא עכ"פ בהרהור לפי דעת הרמב"ם ז"ל: תשובה ר"צ עוד להנ"ל על הספק השני אם מברכין בעל או בל' פבר כ' מעלתו דאין לברך בל' מטעם שכתבו הרא"ש והר"ן בפ"ק דפסחים דף ו' ולכאור' הדבר מבואר ברמב"ם בפ"א מה' ברכות דין י"א דכל ברכה דהוי על מצוה שהיא רשות מברכין בעל והכ"מ האריה שם ולבסוף העלה דיש ג' מיני מצות דיש מצוה שהיא חובה ויש מצוה שאינה לא חובה ולא רשות ויש מצות שהם לגמרי פרשות ובמצוה שהיא לא חובה ולא רשות דהיינו מצוה מצד עצמה אינה חיוב גמור אלא שאם לא יעשה אפשר שיהא לידי תקלה אז לא הוי רשות אלא מצוה וכ"כ הכ"מ ג"כ גפי' עירוב ובזה אמרתי לפרש דברי המג"א ריש הלכות ציצית דכ' לחלק דמצות ציצית בעי' הברכה והעטיפה בעמידה וסלה מותר לברך ולהפריש בשיבה ותמהו עליו מ"ש ציצית ומ"ש חלה הלא שניהם מצות רשות.

וּלְדַבְרֵי הַכֹּהֵן הַגִּיד לְיֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל דְּבָרֵי דְחֻלָּה בּוֹה"ז אוֹ חֻלָּה טְמֵאָה הוּא רַק רְשׁוּת לְגַמְרֵי דְהַרִי בְּחֻלָּה טְמֵאָה אָמְרוּ בְּפ' ב' דְחֻלָּה דְעוֹשִׁין קַבִּין קַבִּין וְהוּא בָּא רַק לְהַתִּיר הָאִסּוּר סוּר טָבֵל וְאִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְאָכֹל הַעֵיטָה אֵין פֶּאן שׁוּם אִסּוּר טָבֵל מְשׁוּם דְּאֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ כָּלֵל אָבֵל בְּמִצְוֹת צִיצִית אַע"ג דְּקִי"ל דְּצִיצִית הוּא רַק חוֹבַת גְּבֵרָא מ"מ פְּכָר כ' הֶרְמֵב"ם וְהַשׁו"ע סוּף הַלְכוֹת צִיצִית דְּחִיב הָאֵדָם לְהֵבִיא א"ע לִידֵי חֵיב צִיצִית דְּהִיא מִצְוָה לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם וְכו' וּמִצְוֹת רְשׁוּת כַּה"ג דְּאֵינוֹ לֹא חוֹבָה וְלֹא רְשׁוּת וְשִׁפְיָר כ' הַמַּג"א לְחַלֵּק דְּמִצְוָה כַּה"ג צָרִיךְ לְהִיטֵב בְּעֵמִידָה אָבֵל בְּחֻלָּה דְּאִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְאָכֹל אֵין פֶּאן שׁוּם מִצְוָה לְהַפְרִישׁ וְהוּי רְשׁוּת לְגַמְרֵי וּבַכַּה"ג כ' הַמַּג"א דְּמִתְרַ לְבָרָה אִפִּי בִישִׁיבָה (וּמִטְעָם זֶה ג"כ דְּחַק עֲצָמוּ בְּטו"ז ס' א' בִּיּו"ד בְּמִצְוֹת שְׁחִיטָה שְׂאִינָה רַק בְּרַכַּת הוֹדָאָה עֵי"ש שְׁחֻלְקוּ עָלָיו וְלִדְעָתִי הַטְעָם דַּס"ל דְּגַם שְׁחִיטָה הוּי רְשׁוּת לְגַמְרֵי וְעַל הַרְשׁוּת ס"ל דְּאֵין חֵיב לְבָרָה): וְא"כ גַּם מִצְוֹת שְׁלִיחַ הַקֶּן לְפִי דַעַת הֶרְשֵׁב"א וְהַכ"מ וְשִׁאָר פּוֹסְקִים דְּשִׁלַּח אֵינוֹ מְשֻׁמֵּעַ מְעִיקְרָא כָּלֵל וְאֵין פֶּאן שׁוּם מִצְוָה וְאִפִּילוּ לְהַאֲמִירִים דְּגַם מְעִיקְרָא מְשֻׁמֵּעַ אִיכ"ל דְּהֵינּוּ דְּוִוּקָא אִם רוֹצֵה לְיִקַּח הַבְּנִים וְהוּי רְשׁוּת לְגַמְרֵי וְאִפִּילוּ אִם נִימָא דְּמְבָרְכִין בְּוִוּדָי מְבָרְכִין בְּעַל לְדַעַת הֶרְמֵב"ם הַגִּיד לְהַפְתִּיחֵי תְּשׁוּבָה ס' רצ"ב הֵבִיא שָׁם דִּי"א דְּבַעֲעִידוֹן רִיתְחָא מְעַנְשִׁין עָלָי וּלְפִי עַנ"ד דְּוִוּקָא בְּצִיצִית דְּאִיפָּא מִצְוָה לְמַעַן תִּזְכְּרוּ נְהִי דְּהוּא רְשׁוּת אָבֵל אֵינוֹ רְשׁוּת לְגַמְרֵי אָבֵל בְּשְׁלִיחַ הַקֶּן דְּהוּא רְשׁוּת לְגַמְרֵי בְּוִוּדָי לֹא מְעַנְשִׁין עָלָי כֵּן נִרְאֵה לְפִי עַנ"ד: תְּשׁוּבָה רצ"א עוֹד לְהַגִּיד וּמֵאִי דְּמַסְפֵּקָא לִי אֵי מְבָרְכִין עַל מִצְוֹת שְׁלֵה"ק אוֹ רַק עַל שְׁלֵה"ק בְּזָה לֹא מִצְוֹתֵי שׁוּם כָּלֵל בְּדַבְרֵי הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוֹנִים וְיֵשׁ מִצְוֹת דְּמְבָרְכִין עַל מִצְוֹת כְּמוֹ בְּתַפְּלִין וְצִיצִית וְיֵשׁ מִצְוֹת שְׁמְבָרְכִין בְּלִי תִּיבַת מִצְוֹת כְּגוֹן עַל הַשְּׁחִיטָה וְעַל אֲכִילַת מִצָּה וְכדוּמָה וְלִי נִרְאֵה דְּאִם הַמִּצְוָה הִיא יְדוּעָה וּבְכָל הַזְּמַנִּים וּמַכ"ש אִם מְבָרַךְ בַּה' הִידוּעַ כְּמוֹ עַל הַשְּׁחִיטָה אוֹ בְּשִׁאָר מִצְוֹת הִידוּעִים וְשִׁנְקֵרָאִים בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם רַק עַל שָׁם זֶה א"צ לְהַזְכִּיר בְּנוֹסַח הַבְּרָכָה תִּיבַת מִצְוֹת.

אָבֵל מִצְוֹת שְׂאִינָן נוֹהֲגָת בְּכָל הַזְּמַנִּים וְאֵינָה מִצְוָה בְּכָל עַת תִּיקְנוּ לְפָרֵשׁ בְּהַדְּיָא עַל מִצְוֹת כְּגוֹן צִיצִית אוֹ תַּפְּלִין דְּאֵינָן נוֹהֲגָת בְּכָל עַת דְּלִיָּה לֹא זְמַן תַּפְּלִין וְצִיצִית וְכוּן בְּשַׁבַּת וְיו"ט לֹא זְמַן תַּפְּלִין בְּמִצְוָה כַּה"ג טוֹב לְפָרֵשׁ עַל מִצְוָה וְכוּן בְּשִׁאָר בְּרִכּוֹת עַל מִצְוֹת שְׂאִינָן מְבֹרָר דְּהוּא מִצְוָה וְכוּן בְּנ"ד שְׁלֵה"ק הָאִם מְעַל הַבְּנִים דְּאֵינוֹ מְבֹרָר דְּאִם אֵינוֹ רוֹצֵה לְיִקַּח הַבְּנִים אֵין בּוֹ מִצְוָה וְכוּן אִם הוּא מְזוּנָן אֵין בּוֹ מִצְוָה וּבְמִצְוָה פִּי הֵאִי גּוֹנָא בְּוִוּדָי מְבָרְכִין בְּנוֹסַח עַל מִצְוֹת שְׁלִיחַ הַקֶּן כֵּן נִרְאֵה לְפִי עַנ"ד.

וּמ"ש שְׂאִין הָעוֹלָם נִזְהָרִין בְּשֵׁם הַקְּוֹדֵשׁ שֶׁל אֲדֹנָי לְקִרְוֹת הַד' בְּחוּלָם אֲנִי לֹא שְׁמַעְתִּי דְּבְנוּדָי לְכ"ע צָרִיכִין לְקִרְוֹת הַד' שֶׁל זֶה הַשֵּׁם בְּחוּלָם כְּמִבְּאָר בְּמַהר"ם לּוֹבְלִין בְּתְּשׁוּבָה ס' ה' וְאִם שׁוֹמֵעַ כְּזֹאת מִפִּי מִי, שְׂאִינוֹ יוֹדַע שְׁקוּרָא שְׁלֵא כַּדִּין בְּוִוּדָי מִצְוָה שְׁיִלְמְדְנוּ אִם יוֹדַע בּוֹ שְׁיִשְׁמַע כֵּן נִרְאֵה לְפִי עַנ"ד וְאִחְתוּם בְּבְרָכָה וְכו' הַפּוֹתֵב בְּחִיפְזוֹן רַב יְדִידוֹ הַדו"ש הַק' מְשֵׁה שִׁיק מְבָרַעֲזָאוּעַ: תְּשׁוּבָה רצ"ב הִנֵּה הַתַּה"ד הוּבָא בְּשִׁי"ף יו"ד ס' רצ"ג כ' דְּאִם נִזְרַע קוֹדֵם ג' יָמִים אֲמַרִּינוּ דְּלְפָרֵשׁ קוֹדֵם לְעוֹמֵר וְהַנְּקוּדָת הַכֶּסֶף הַשִּׁיג עָלָיו וּלְפִי עַנ"ד רֵאִי בְּרוּרָה מְדַבְרֵי הָרֵא"ש בְּפִי הַמְּשָׁנָה פ"ב דְּכִלְאִים מִלְ דְּאִתָּא יִמְתִּין לָהּ עַד שְׁיִתְלַעַע וְאִתָּא בִירוּשְׁלַמִי עַד כְּפָה מְתַלַּעַת עַד שְׁתָּהָא בְּאַרְץ ג' יָמִים בְּמִקוּם הַטִּיט וְלֹא בְּמִקוּם הַגְּרִיד וּפְיָרֵשׁ בְּרֵא"ש שְׁשׁ דְּפִירוּשׁוֹ דְּבְאַרְץ לַח מְתַפְּשְׁטִין הִימְנוּ שְׁרָשִׁים דְּקִים אֲדוּמִים כְּתוּלַעַת וּלְכַף פְּשִׁמְהַפְּכִין מִתִּים הַשְּׁרָשִׁים וְכוּן נִרְאֵה הַדְּבָר מְוַכְרַח שְׁשׁ לְפָרֵשׁ בְּמִשְׁנָה דַּל"כ לְמָה מְהַנִּי הַיְפוּף וְשָׁם פֶּסֶק הֶרְמֵב"ם וְהַש"ע פְּהֵאִי בְּרוּשְׁלַמִי וְע"כ דִּישׁ חִילּוּק בֵּין זְרִיעָה לְנִטְעָה וּבְפֶרֶט בְּשַׁעֲוִירִים שְׁכ' רש"י בַּע"ז דָּף ח' ע"ב ד"ה

אסינתי וכו' ששמחתי לציאת מכל אמצאה ומזה נראה שאין כל הנרעים וכל התבואות שוין ואין כל המקומות שוין ולכה"פ מידי ספיקא לא נפקא פן נראה לפי ענ"ד: תשובה רצ"ג.

בעזה"י חוסט יום ב' חי אלול תרכ"ד לפ"ק פשמוע קול שופר יוחק לחיים טובים בספר ידידי הרב המופלא ומופלג בתורה וביראה חרוץ ושונו המאוה"ג כש"ת מוה' זנסמאן אליעזר סופר נ"י אבדק"ק האלאש יע"א מכתבו קבלתי ונאשר ביקש ממני לחוות דעתי בדין ישראלים החוכרים שדות מגזים ושוכרין להם גזים לתרוש בקבלנות והגזים חורשין בשור וחרמור והשכירות הוא בקבלנות וגם נקרא על שם הגזים וגם שם הדרי והמנהג לשפך החורשים בקבלנות ונדע שפן הוא ואין בו משום מראית עין ולכך דעתו נוטה להתיר אלא שיש לחוש שלא לילך אחר העגלה אולי ירים קולו ויגרם הליכה עכ"ל בקצרה וביקש ממני לומר דעתי בזה.

הנה בעיקר הדברים גם דעתי מספקת פן דנהי דקי"ל ביו"ד סי' רצ"ח ובאה"ע סי' ה' ובשאר דנכתא דאמירה לגוי שבות גם בשאר איסורין כמו בשבת מ"מ דיו לבא מן הדין להיות כנוי ונכתא ובשבת קי"ל כל שאין הישראל מצנה לו לעשות בשבת והוא מושפך בקבלנות אפילו ישראל נהנה ג"כ שרי אלא דגבי מחנך ומילתא דפרהסיא קי"ל דאסור במרחץ ומותר בשדה לדעת הרמב"ם והש"ע דווקא באריות מ"מ היכא דמפרסמא מילתא ונדע ששכרם בקבלנות שרי כמבואר פל זה בש"ע או"ח סי' רמ"ג ורמ"ד וא"כ ה"נ בכה"ג שרי: אלא דלכאורה יש לשדות בי פרגא דהרי הפתחי תשובה באה"ע ז"סי' ה' ס"ק י"ב הביא בשם הברכ"י ביו"ד סי' רצ"ז סק"ו דאפילו הגוי עושה בעצמו אם הישראל עומד שם ורואה הוי כאומר לו ובאמירה לגוי אפילו לצורך הגוי אסור פל שהוא במידי הישראל או שהישראל נהנה מן הדבר עצמו דהיינו מהשור והחרמור ונהי דהחוי"י בסי' ק"נ כ' דהכא פיון דאין הישראל נהנה מן הדבר עצמו דהיינו מהשור והחרמור מותר פבר כ' בפ"ת ביו"ד בסי' רצ"ח דצ"ע: ולפי ענ"ד נראה דמוכח מדברי המג"א סי' ש"ז ס"ק כ"ט דאפילו אין הנאה מן אותו דבר דמצנה ואומר לו פל שנהנה ממנו אסור לומר לו לעשות דבר איסור וא"כ אי נימא כהברכ"י ה"ל דעומד ורואה הוי כמצנה ואומר לו וא"כ יהא אסור מ"מ נראה דשרי דע"כ לא אמר הברכ"י אלא בדבר שאין שייך לומר דהגוי אדעתיה דנפשי קעביד אבל בקבלנות לא אמר דהרי קי"ל בסי' רל"ב במג"א סק"ט דבקצץ לו שפר שרי בראיה ואפילו אי נימא דרואה ועומד גרע מ"מ הרי בסוף סי' רמ"ד התיר הטו"ז אפילו ביושב שם אם הוא מחשב גניבה וה"ה הכא דצריך לישב שם משום חשש רמאות או פיוצא השייך בדבר זה ואפילו לדעת המג"א ולשון הרמ"א דאוסר אינו אוסר אלא משום מ"ע וא"כ בנידון ה"ל שכ' שנודע ואין בו משום מ"ע משמע דשרי פיון דלא אסרו משום דהוי כאומר לו לעשות ואסור משום אמירה וע"כ פיון דהגוי אדעתיה דנפשי קא עביד ואין הישראל יושב שם אלא שלא יבוא לו פסידא בחלקו לא חשיב כמו אמירה וא"כ ה"נ וספר ברכ"י אינו בדי ליעיין בו: אמנם מ"ש מעלתו שלא ילך אחר העגלה דאולי ירים קולו ויגרם לילך על ידו לשון זה משמע שמיילא ילך על ידו ובה אין חשש כמ"ש התה"ד בסי' רצ"ח דהרי קי"ל דדבר שאינו מתפונן שרי בכל מקום ואע"ג דחיישינן פן בע"ז דף ט"ו התם בבהמה דידי דמצוי שתלך ע"י איכ"ל דהוי כפסיק רישא או דהש"ס באמת קאי למ"ד דשא"מ אסור ובה ניחא דהרמב"ם לא העתיק טעם זה דניסיוני ואפילו אי הטעם משום פס"ר זה שייך רק בבהמתו משא"כ בבהמת אחרים דלא ידעה ואינה מכירה בקולו וכדאיתא שם בע"ז אלא דאפי"ה כ' התה"ד שם לחוש דאולי ישפח ויצעק עלי פדי שתלך.

אלא שלשון התה"ד שם קשה דמעיקרא פתב דאם המשא של ישראל יש ליזהר שלא ילמדו איה יעשה שילכו האופנים דאז פשעוסק הוא בתיקון חיישינן שמא ישפח ויצעק כו' ושוב כ' שטוב שילה רחוק שרגילות שהעגלה כובשות או מתעפכת או בגומא עיי"ש משמע שמצד עצמו חייש ולכאורה נראה כמ"ש מעיקרא דדונקא היכא דעסק בי חיישי' שמא ישפח וכמ"ש הפרמ"ג בטו"ז יו"ד סי' פ"ח סק"ב להשיג על בית יעקב דדונק' היכא דעוסק חיישי' דלמא מנשי וה"נ מבואר בפסחים דף י"א באיסור דבדיל מינ' לא חיישינן אא"כ עסיק בי אבל אם אינו עוסק בו לא חיישינן שמא ישפח.

וכן מוכח לכאורה מהא דאיתא בע"ז דף ט"ו ופסקה בש"ע יו"ד סי' קנ"א סעי' ד' דע"י ספסר שרי דלא ידעה לקל' ולא חיישנן שמא ישפח ויצעק ונהי דהתה"ד כ' מעיקרא לשון יש ליזהר ולבסוף פתב רק טוב מ"מ הא גבי ספסר שרי לגמרי ונראה פוננת התה"ד דלפעמים העגלה כובשת ויש לחוש שתתהפף ויפסיד המשא אשר על העגלה ואם פן שפיר י"ל אדם בהול על ממונו וישפח האיסור כדאמרין בשבת בפרק כל כתבי ובשאר דוכתי היכא דשייך לחוש דבהול על ממונו חיישינן שמא ישפח וא"כ ה"נ ולכך דונקא במשא של ישראל שייך זה ונראה דונקא בבעל המשא אבל אחר אפילו שלוחו לא מצינו דניחוש דבהיל וישפח ולכך כ' התה"ד דין זה במשא של ישראל ומשמע דבבעלים איירי עיי"ש: איברא דלפי"ז יש פאן ב' חששות א' שלא ילמדנו לעשות תיקון הליכה דעיי"ז ישפח והב' משום חשש דתתהפף ויפסיד ולכאורה נפ"מ דמשום טעם ראשון אפילו בלא משא ישראל יש לחוש וקשה למה לא פסק פן בש"ע וגם בתה"ד עצמו משמע דדונקא במשא ישראל ואפילו לטעם ראשון ומ"ש מהא דחיישינן בפסחים דף י"א אפילו באחר וצ"ל משום דשם עוסק באותו דבר עצמו משא"כ פאן דמייירי רק בעוסק בלימוד הליכה ולכך סבר מעיקרא דדונקא באיפא ב' סברות חיישינן ולבסוף כ' שטוב לחוש אפי' אי איפא רק חז חששא ותינו מחשש בהול לחודא ולפי הנראה זה שייך במשא אבל בחרישה אין לבעל השדה הפסד אפי' יתהפף העגלה וא"כ נראה דלא שייך שמא ישפח ומותר לפי ענ"ד אפי' אם לא יתרחק מן העגלה ומ"מ אומרים לגזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב ומהיות טוב בנודאי טוב לעשות כמ"ש התה"ד לילה מרחוק אפי' אחר שאינו שייך לזה והמתמיר ת"ע ברכה ידיו הדורש שלומו: ה"ק משה שיק מברעזאווע תשובה רצ"ד בעזה"ת יום ו' עש"ק פ' ראה שנת תרל"ז לפ"ק פה חוסט יע"א.

החיים והשלום וכל טוב לכבוד הרבני המופלג מוה' יקותיאל ווייס נ"י בעיר שאללא יע"א. מכתבו קבלתי ואם אמנם לא ידעתי אכנהו ואינני מפיר את מעלתו נ"י מ"מ הנה דרכי להשיב להשואל בדבר הלכה למעשה ולזאת אכתוב דעתי על אשר שאל ממני על דבר הדרע"ש מאשי"ן בלי דאמפ"ף רק סוסים מושכין אותה ויש לו ארבע קרניים מפורדים ואם יקשרו ב' סוסים בקרן אחד וב' שוורים בקרן השני אם שייך בזה איסור פלאים דלא תחרוש וכו' דאין זה דומה למה שהובא בהמתבר בסי' רצ"ז סעיף ט"ו עגלה המושכת בקרון שאין לקשור שם מין אחר לא בצידו ולא אחר הקרן ולא דמי אלא לפלוגת הרמב"ם והרא"ש המובא סעיף י"א דלרבינו אפרים אסור אפי' אינם קשורים והב"י צידד דגם הרמב"ם סובר פן לפי הנראה מדברי הטור והראב"ב כ' דבעי' דונקא קשורים עכ"ל בקיצור.

ובאמת לפי ענ"ד השיטות האלו הולכים פל' א' לשיטתו דהרי מובא בר"ש פ"ח דכלאים וברע"ב מ"א בסוף הירושלמי דאסור לרפוב על פרידא מקו"ח ומה אם בגדים שאמה מותר ללבוש זה

עג"ז אתה אסור בתערוכתן בהמה שאפה אסור להנהיג זה בזה מכ"ש שאפה אסור בתערוכתן וא"כ מזה מוכח פדעת הרמב"ם שאפ"י אינם קשורים אסור.

אמנם הרא"ש שם וכן כ' בסוף מס' נדה דהק"ו מעיקרא ליתא דאף בכלאי בהמה בעינין יחזיו קשורים כמוכא בתויו"ט שם והנה באמת דקשה לפלוג על הירושלמי ונראה לי דהרא"ש לשיטתו כמ"ש שם בתוס' חדשים דהרא"ש לטעמ' אג"ל דס"ל בהלכות פלאי בגדים וכן הוכא בש"ע סי' רצ"ט בסופו דבכלאי בגדים אם בצד אחד של בגד נארג בו חוטין של צמר ובצד השני נארג בו חוטין של פשתן אז אין בו משום פלאים אבל בכלאי בהמה אפי' יש הפסק ביניהם פיון דמחנפרין אפי' יש הפסק ביניהם וזה בצד הקרון שלפניו והמין הב' בצד הקרון לאחריו פיון דשניהם מקושרין בקרון מתברם והוי קשורים זה בזה ואסור וכן מבואר בב"ח ובטו"ז שם דאסור לקשור פרה אחורי הקרון והקצבים הרגילין לקשור פרה בסוף או בצד הקרון עושים אסור ומבואר בב"ח שם דאפי' לדעת הרא"ש שם א"כ שפיר אתיין דברי הירושלמי ואתא שפיר הקו"ח ולעולם פדעת הראב"י והרא"ש דבעי' דווקא קשורים אלא שאפ"י קשורים בדבר אחר זה בצד זה מקרי יחזיו ומקרי קשורים וכדאיתא בהד"א ספ"ח דכלאים מ"ד ואין קושיא מן הירושלמי כמ"ש התוס' חדשים והרא"ש שדחה הקו"ח של הירושלמי אעפ"י שלפי הג"ל הוא קו"ח טוב כמ"ש התו"ח מ"מ נראה דיפה כ' הרא"ש וכוונתו דלפי המסקנא של הירושלמי יש לן ראי' דפרידא שרי ממילא איכ"ל דאין פאן קו"ח פיון דלפי הג"ל בין בכלאי בגדים ובין בכלאי בהמה בעינין קשורים אלא שבכלאי בגדים מועיל הפסק ובעינין פלאי בהמה שעושין מלאכה אחת וההפסק צריך למין זה ולמין זה פולם צריכים אחד לחברו וכולם כאחד כמב"מ שכ' התוס' בביצה דף ל"ט ע"א לענין דשיל"מ דדברים הבאים לתמן הוי כמב"מ ולכך פלאי בהמה העושים מלאכה אחת אין הדבר המפסיק שיהם צריכים לו מחלקן אדברה לכ"ע חשיבו כאחד זהו הנראה לי פנונת הרא"ש לסלק ממנו הקושיא במה שמדחה הקו"ח שכ' הירושלמי והרמב"ם לשיטתו דס"ל לענין פלאי בגדים דאפילו יש דבר המפסיק אפי"ה לענין פלאי בגדים אסור אפילו אם בצד אחד יש צמר ובצד הב' פשתים ודבר אחר מפסיק ביניהם מקרי יחזיו וא"כ אין פאן קו"ח ואיך קאמר הירושלמי קו"ח וע"כ דבהמה אפילו אם אינם קשורים פיון דעושין מלאכה אחת הוי פלאי בהמה ואסור ולפי הנראה בנדון הג"ל פיון דהקרנות הם עכ"פ בחד פלי דהיינו הרחיים והפלי מחברן מקרי ג"כ יחזיו ואסור לכל הדיעות משום פלאי בהמה.

ומ"ש הרא"ש דבעינין קשורים משום יחזיו זה ג"כ תימה בעיני דכבר מבואר בתוס' ר"פ אותו וא"ב דף ע"ח ע"ב בד"ה עד שיפרוט וכו' דלר"י הא דבעינין מחנפרים לא משום דכתיב יחזיו דהא ר"י אמר דמשמע ג"כ כל אחד בפ"ע ממילא בעי' יחזיו ללמד דבעינין בבת אחת והא דבעינין מחנפרים הוא מסבא דנפשי' ושם דף ע"ט בד"ה אבל וכו' הוכיחו התוס' דקי"ל כר"י וא"כ מיחזיו לא מוכח פלל דבעינין קשורים וא"ש דעת הרמב"ם וסייעתו ובכלאי בגדים ע"כ דבעינין קשורים ילפינו שעטנז משוע טווי ונוז פדדרשינו בפ"ט מ"ח מפלאים דבעינין ארוג משעטנז דהא כתיב יחזיו ג"כ תימה בעיני מדברי תוס' חולין דף ע"ח הג"ל.

וא"כ שפיר י"ל פדאיתא בירושלמי הג"ל דאפילו באינם קשורים איפא אסור פלאי בהמה אבל ע"י שהם קשורים פועין נידון הג"ל דשניהם קשורים ברחיים זה מצד זה וזה מצד זה נראה לפיענ"ד דלכ"ע אסור ולכך אסרו גם פן לקשור בהמות אחורי הקרון כמבואר בטו"ז הג"ל ואין בנו פח לחלוק על הירושלמי ואם דבסי' רצ"ט פסקינו דנוהגין כהרא"ש לענין פלאי בגדים אבל

פאן איפא לכל הפחות ס"ס דלמא אפילו בכלאי בגדים חיבור ע"י הפסק מקרי יחדיו פהרמב"ם ואת"ל פהרא"ש מ"מ איכ"ל דהיינו דווקא בכלאי בגדים דבעינן ארוג מלשון שעטנז אבל בכלאי בהמה גם הרא"ש מודה דאפילו חיבור ע"י הפסק או דבר אחר מקרי חיבור ומקרי יחדיו פיון דהמלאכה נעשה ע"י שניהם ולכך בנודון הנ"ל נראה לפי ענ"ד דלכ"ע אסור פן נראה לי פשוט דברי וכו' הק' משה שיק מברעזאנוע.

תשובה רצ"ה בעזה"י חוסט יום ו' עש"ק לסדר שופטים שנת תרל"ז לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג המןפלא ומןפלג בתורה וביראה כש"ת מוה' שמואל דוד נ"י אבדק"ק פ' יארמוט יע"א מכתבו קבלתי ובו נשאלתי על דבר הציגין ששכיחים האידנא ונותנים מהם במנעלים ויש מהם מצמר ופשתים שהם שעטנז ויש מהם שאומרים שהם מצמר בנים מחלל או מציגען הא"ר ושלח לידי עדות של התגר של הפארקאנט ושאל אותי אם נאמן הגוי במסלפ"ת בדבר'י פאלה והנה גם אנכי השתדלתי לשאול פה ע"י חייטים ישראלים הבקיא' קצת בענינים פאלו לנסות את הציגין ההם ואמרו לי על מין אחד שהוא של צמר ועל אחד אמרו לו שהוא צמר גפן בנים וואלי וכעת אין מוכרין אלא זאת שאומרים עליו שאינו שעטנז.

וגוף הדין אם הגוי נאמן ביו"ד סי' פ"ו פסקינין באומר עוף פלוני וטהור נאמן פיון דמלתא דעל"ג וביו"ד סוסי' רצ"ד לענין ערלה פסקינין אפילו באומר במקום פלוני אינו נאמן ונהי דהרמב"ם והש"ע לא פסקו פן אבל על הרמ"א קשה דשם הגיהה דגם בגוי נאמן ואיך סתם בסוף סי' רצ"ד בש"ע דאפילו להחמיר אינו נאמן ומצאתי שהפר"ח בסי' פ"ג ס"ק כ"ב הקשה פן ות' דבסי' רצ"ד איפא למיחוש דלמא עבדו קנוניא בהדי הדדי ונה לא הבנתי הא ע"א נאמן באיסורין ולא חיישינין לקנוניא אלא ע"כ דהפ"ח מפרש איש פלוני גוי וכן באמת הגירסא בתוס' אבל הרא"ש בקידושין פ"ק סי' כ"ב לא פסק פן ועיי"ש בק"נ ואפילו בתולה בישראל מיירי ואפשר לחלק בערלה איכ"ל דמקרי אמתחוק איסורא פיון דכל אילן קודם ג' שנים הי' ערלה ועיין בנוב"י באהע"ז סי' כ"ח דמחלק בישראל ג"כ בין אמתחוק ללא אמתחוק (עיין לעיל סי' קמ"ח) ומיהו במסלפ"ת עדיין לא שמענו ובש"ך רס"י צ"ח כ' דהיכא דאפשר לברר נאמן במסלפ"ת ולכאורה יש סתירה לזה מהא דאמרי' בב"ק דף קט"ו דאינו נאמן אלא בעדות אשה לבד וגם עדות אשה עביד' לגלויי וע"כ צריך לחלק דגבי אשה אמתחוק איסורא וראי' להריב"ש ונראה לחלק דאין כל הבירורים שונים דגבי אשה אינו ונדאי דאיפא לברר וא"כ בצייגען בנ"ד דוודאי איכ"ל דנאמן במסלפ"ת ואפילו בדאורייתא מיהו דברי הש"ך אינם מבוררים כל כך ועוד אני מסתפק אי זה מקרי מסלפ"ת דנהי דהש"ך ססי' ס"ט כ' דמושפחת מסלפ"ת אם שואלין אותו עיי"ש אבל הכא אפשר אינו מסלפ"ת שיקרי הוא יודע שיש בזה נפ"מ לאיסור והיתר ובנדאי שואלין אותו מכמה מקומות: אמנם לפי הנראה דבלא"ה נאמן פיון דהוא מסתמא לא מרעא חזקת' פדאמרינין בכמה דוכתי ובפמ"ג ביו"ד סי' מ"ז סק"י בש"ך לענין התרנגולים המסורסים ולענין קפילא אפילו במקום דא"י לברר וביו"ד סי' קי"ד קי"ל דאופן נאמן שהוא יין רימונים דלא מרעא חזקת' ובמג"א סי' כ"א פתב בתגר שמוכר טלית שנאמן והמג"א הקשה שם למה הוא באמת נאמן דשם אי אפשר לברר ולבוא על שקרותו עיי"ש שדחק בזה ולפי ענ"ד דגם שם האופן מתירא אולי יש להישראל היכר נסתר בעשיית הציצית ואם יעשה ע"י גוי יכיר הישראל פמבואר בסי' ל"ב וכן ביו"ד סי' ש' בנותן לגוי לעשות לו בגדים דאם נותן לו חוטי קנבוס לתפור בהן פיון שאפשר להפיר בין חוטי קנבוס לחוטי פשתן יכול לסמוך והוא מדברי הר"ן בחולין דף ב' ואע"ג דהר"ן כ' להלכה

אבל לא למעשה וכבר הקשה ע"ז הפר"ח הובא בחכ"ל סי' ל"ט דשם אינו ברור דהישאל יקרע הבגד פדי לבוא על האמת דזה לא נשכים.

ועכ"פ בנידון שהתחלנו בו בנודאי אפשר לברר וגם הגוי הוא אומן והוא מסלפ"ת בנודאי יכול לסמוך עליו אפילו באיסור דאורייתא וכ"ש לפי מאי שפדקתי מין אחד שהוא של צמר ושורה במים ונפל ממנו הפשתן וא"כ הוא מחובר אף ע"י דבק וא"כ הוא לרוב המפונשים רק פלאים דרבנן ואם בנודאי גם בהנהגה של צמר צריף זהירות לעושי המנעלים שלא לדבק הצמר בפשתן הניתן במנעלים רק ע"י הפסק כמ"ש הרא"ש המובא ביו"ד בס"י רצ"ט פן נראה לפי ענ"ד והנה פה עירינו יש להם בחנות צייגע"ן שמעידים עליהם חייטים ישראלים שנעשה העליון והסתתון מבו"ם וואל"ע או מציגע"ן הא"ר וצייגע"ן ששלח מעלתו לכאן אומר האומן שנעשה משאפו"אלע רק הסתתון הוא מבו"ם וואל"ע וא"כ צריף אזהרה לסנדלר שלא לתפור אלא בהפסק עור ידו החותם בברכה וכו' ה"ק משה שיק מברעזאווע.

תשובה רצ"ו שאלה אם אין פאן פהו אלא איש אחד שמניחה פהו א' לקבל עבורו מתנת פהונה או שיש פהו קטן אי רשאי לפדות הבכור ע"י שליח הפהו או ע"י הקטן הנה דין הראשון לפדות ע"י שליח הפהו יש לפשוט לכאורה מדברי הפר"ח ביו"ד סי' ס"א סק"ג דכתב להוכיח דמותר ליתן המתנות לשליח פהו מיהו הביא שם ספרי דדונקא מדעתו דכהו דנתן לפהו היינו מדעתו יעוי"ש וא"כ הוא הדין לכאורה רשאי לפדות הבכור ע"י דאין נראה לחלק בין פדיון הבן לשאר מתנות פהונה וה"ה ע"י קטן יכולין לפדות דהא איתא ס"פ לולב הגזול דקטן היודע לישא בפיו חולקין לו מתנות בגורן וא"כ ה"נ אלא דלכאורה קשיא לפי מאי שהוכיח הש"ך בחו"מ סי' רמ"ג סק"ו דאפילו בדעת אחרת מקנה אותו אין לקטן קנין כי אם מדרבנן וא"כ איך קיים מצנת נתינה דאורייתא פינו דהקטן לא קנה המתנה.

ונראה עפ"י מאי שאמרו בנדריים דף פ"ה ע"א דמתנות פהונה נהי דיש לבעלים זכי בגווייהו דהיינו טובת הנאה אבל פשנדרו הנאה מפהנים ואי אפשר להם ליתן א"כ ממילא הוא לפהנים מצד שד' זכה להם חלקם ועיין בתוס' בסנהדרין דף ס"ח ע"ב ד"ה קטן כו' דבירושא גם לקטן יש זכי ועיין ברש"י גיטין דף ל' ע"א ד"ה מכירי פהונה כו' וא"כ ה"נ כשנתן לקטן אפילו תימא דאין זכי לקטן מ"מ הפהנים מסחי דעמיהו מיני' וגם לבעלים אין פאן טובת הנאה אחרת פינו שפבר נתן וא"כ ממילא הוא שלו מטעם שהוא חלקו כמו ירושה דיש לו זכי וה"נ יש לו זכי ושפיר קיים מצנת נתינה וא"כ לפי"ז יש לומר דדונקא תרומה וכיוצא דממילא הוא לפהנים היכא דלית לבעלים טובת הנאה אבל מעות של פדיון הבן בנודאי צריף האב לזכות את הפהו דההפדשה לא משוי לי' למתנות פהונה.

ואי בעי נותן ה' סלעים אחרים פספ או שנה פספ וא"כ עיקר הוא הנתינה וכינון שאין לקטן זכי אפילו דעת אחרת מקנה אותו לדעת הש"ך לא מהני מה"ת א"כ לא קיים מצנת נתינה מן התורה וא"כ איכ"ל דאין לפדות ע"י פהו קטן.

מיהו בתשובת הרשב"א סי' י"ח משמע דגם בפדיוה"ב יוצא ידי מצנה בהפדשה בעלמא אפילו אם אין הפהו רוצה לקבל מ"מלא נפגע המצנה וא"כ משמע דעיקר בהפדשה תליא מילתא ויש לדחות דכוננתו רק דלא נפגע ועדיין נשאר החיוב עליו אבל בנודאי לא קיים ידי המצנה כל זמן שלא ממסר לו וא"כ איכ"ל פינו דהקטן לא זכה במעות הפדיון שפיר אין לפדות ע"י פהו קטן ועיין בתשובת הריב"ש סי' קנ"ו: אמנם בלא"ה יש לשדות נרגא לפדות בין ע"י קטז או ע"י

שלוחו של פהן עפ"י דברי המרדכי פ"ק דמציעא סי' רמ"א דגבי מתנות פהונה לא חשיב הנתינה פדעת אחרת מקנה אותו וא"כ הא קי"ל התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא קנה היכא דאין דעת אחרת מקנה אותו דהרי כ' המרדכי דחשיב כמו מציאה וגבי מציאה אי לאו דהוי שיקף מיגו דזכי לנפשי' זכי נמי לאחרינא לא מהני למתפס בשביל אחרים וא"כ לכאורה גם כאן לא יהיו רשאים ליתן מתנות פהונה ע"י שלוחו של הפהן ובשלומוא בשאר מתנות פהונה י"ל סברא הנ"ל דממילא הוא של הפהן פנין דכהנים אחרים מסחי דעתיהו מינני' אבל לענן פדיון הבן איכ"ל דלא מהני לפדות ע"י שלוחו של הפהן דאין אדם יכול לזכות מציאה לחברו מצד תופס לבע"ח וה"ה פנין דלא מקרי דעת אחרת מקנה אין לפדות ע"י קטן דבמקום שאין דעת אחרת מקנה בנודאי אין לקטן זכי (ומטעם זה אפטר להסביר סברת השואל שפריב"ש דסובר דאי אפטר לשלוח שליח לפדות בנו ופסקו הרמ"א ביו"ד סי' ש"ה ונהאחרונים השיגו עליו דמ"ש דבכל התורה אמרינן שלוחו ש"א כמותו ולהנ"ל י"ל עפ"י דברי הרא"ש בפ"ק דגיטין אות י"ג דלאו פל כמינני' לשניא שליח לחוב לאחרים וא"כ י"ל דלא דמי לשאר תרומה ומעשרות דעיקר השליחות על ההפרשה ובזה אינו חב לאחרים אבל כאן עיקר המצוה הנתינה ונהי בזה חב לכהני' אחרים ובזה שפיר י"ל דאי אפטר לעשות שליח ואין פאן מקומו): ועכ"פ הדרן לנ"ד דאין לפדות ע"י שליח פהן וגם לא ע"י פהן קטן ושוב שאלתי את פי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל ועיין בחת"ס סי' רצ"ב מה שהשיב לי בזה: תשובה רצ"ז שאלה אי רשאים הבכור בשבת במתנה ע"מ להחזיר הנה דין זה פשוט באו"ח ס' של"ט וביו"ד סי' ש"ה דאין פודין בשבת ופשוט ביו"ד סי' ש"ה סעי' ח' דאם פדה במתנה ע"מ להחזיר בנו פדוי ובמג"א סי' ש"ו ס"קיד משמע דמתנה ע"מ להחזיר בשבת שרי וכן הביא ההפלאה בפ"ק דקידושין דף ו' בשם המג"א אבל לפי ענ"ד אין הפירוש פן במג"א וכוננתו פשוט דבאתרוג אין קונה האתרוג פלל ונאפילו לשעה ואינו אלא אתרוג הקהל כמו שהי' והוא קונה רק זכות הקדימה להיות זריז במצוה וזה הוא דשרי עיין במחצית השקל שם אבל לקנות או ליתן ע"מ להחזיר נראה לפיענ"ד פשוט דאסור בשבת ויו"ט וגם מסברא לא מסתבר פנין דלענן פל הדברים מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה גם לענן שבת ויו"ט לא שניא ונהי די"ל פנין דלא נאסר רק משום פתיבה ובע"מ להחזיר מ"מ אין זה מוכרח וגם לא פלוג החכמים בתקנתיהו פן נראה לפיענ"ד דמתנה ע"מ ל בשבת ויו"ט אסור ואין ראי' מדברי המג"א: ונאפילו אי ניאא כדמשמע לי' להפלאה ז"ל מ"מ אין זה ענן לפדיון הבן דפדיון אסור אפילו אם רוצה לפדות במאכל הצורך לשבת ויו"ט דשרי הנתינה אפי"ה אסור פמבןאר באריכות בריב"ש סי' קנ"ו ושם נותן שנה פסוף הראשי בשבת ויו"ט אדרבה זה עצמו הוא דמי' למקח וממכר ואסור מלבד הפדיון והואיל וצריך לומר בפדיון בני וגם דהוי פפרעון חוב ולכך אסור ולכך אפילו פפודה במעמ"ל אסור וזה פשוט ולא פתבתי אלא משום שראיתי מי שעמד בזה: ומדברי קשים קצת דברי המג"א בסי' ש"ו ס"ק י"ו דמשמע מדבריו בנתינת שנה פסוף בלי שומא אין פאן אסור ונהה בגוף הדין אי יכולין לפדות במתנה ע"מ ל הקשה בשעה"מ סוף פ"ו מה' אישות לסברת השואל בריב"ש דאין האב יכול לעשות שליח לפדיון בנו א"כ הא אמרינן בכתובות דף ע"ד דכל מידי דאי אפטר לקיים ע"י שליח א"א להטיל בו תנאי: לפי מ"ש מרן זצ"ל בתשובת חת"ס סי' רצ"ז דהא דא"א ע"י שליח היינו אם רוצה למנות שליח שהשליח יתן הפעות אבל אם האב נותן הפעות רק השליח ממטי אותו לפהן השליח מעשה קוף בעלמא עביד ונהי דכבר פתבתי לעיל ומבואר נמי פריב"ש סי' קנ"ו דבפדיון לא תליא בהפרשה אלא עיקר הזכי' לפהן מ"מ נראה דלא צריך לזה שליחות וא"כ הפעות אפטר ליתן ע"י שליח ולכך יוכל להתנות עליו וכן לפי

הטעם שפתיבתי אני למעלה (תשובה רצ"ו) דא"א למנות שליח לחייב פהנים אחרים נראה דהיינו נמי כמ"ש מרן זצ"ל דאז ע' התמנות שליח מחייב לאחרינא אבל בשולח מעות ליד פלוני פהן אין פאן שליחות רק מעשה קוף בעלמא ושרי ע"י שליח ושפיר יוכל להתנות וא"ש.

תשובה רצ"ח הגה הלכה פסוקה ברמב"ם פי"א מהלכות בפורים דין י"ט ובש"ע סי' ש"ה סעי' י"ג דמי שהוא ספק אם חייב בפדיון או לא פטור שהמוציא מחברו עה"ר ובין בספק במציאות פדאיתא בבכורות דף מ"ח ע"א ובין בספיקא דדינא פדאיתא שם דף מ"ט דרע"ק מספקא לי ומספיקא פטור דמתנות פהונה בשאר ספק ממון דקי"ל בכל ספיקא הממע"ה ועיין בקיצור תקפו פהן ובמ"ש הר"ן בנדרים דף ז' ע"א דספק מתנות פהנים ועניינים לא מקרי כספק איסורא וגם מטעם עני נרש הצדיקו אין לחייב פדאיתא בחולין דף קל"ד דדווקא פגון ספק לקט לקט דקמה בחזקת חיובא קיימא עיי"ש: ובלא"ה.

נראה דאנן קי"ל כמ"ד בחולין דף קל"ד ע"ב דקמה אקמה רמי לי וללשון זה ס"ל דבמתנות פהונה לא שייך פלל עני נרש הצדיקו ועיין מזה בתשובת מרן הגאון בעל חת"ס סי' ר"מ ותו דנראה לפי ענ"ד דכוננת הש"ס קמה בחזקת חיוב דהתורה צוניתא שחלק העני וכ"ש חלק הפהן לא ניתנו לו בתורת צדקה חסד ורחמים אלא בתורת צדק ומשפט ושהוא חלקו בכל מקום שהוא וכאלו הוא שותף עמנו ונהו עני נרש הצדיקו וא"כ פאלו הוא השדה בשותפות וכחצר של שניהם ולכך פל היכא דאיתא ברשותי דעני וכהן הוא ולכך לא שייך בי' הממע"ה אלא שהוא ספק אם הוא של עני וכהן וברשותו או של בעלים ולכך משום ספק מצנה מחייב ליתן וכל זה שייך בשאר מתנות פהונה אבל בפדיון שהוא נותן ממון שלו בנדאי לא שייך לומר דברשותו דכהן הוא ואין פאן מקום להאריך ואי"ה אבאר במקו"א בלי נדר מ"מ זהו הלכה פסוקה: וא"כ פיון דטומטום ואנדרוגינוס סוגיא דעלמא דהם ספק זכר או נקיבה וכן דעת רוב הפוסקים פאשר יתבאר לקמן אי"ה א"כ הם פטורין ואפילו להרא"ש דדעתו נוטה דאנדרוגינוס זכר לכל דיניו מ"מ ביאר היטב הב"ח ביו"ד סי' רס"ה סעי' ז דס"ל לענין ממון יוכל המוחזק לומר דקים לי פהנה דספק הוא ופטור ליתנו לכהן ואפילו בטומטום שפציו מבחויז דנראה דזכר הוא צ"ע ולפי ענ"ד נראה דעפ"י דברי הרמב"ם דפטור מלפדות דהנה בחגיגה דף ד' ע"א אמרינן דזכורה ממעט טומטום שפציו מבחויז והרמב"ם בפ"ב מחגיגה דין א' לא הביא זה וכ' רק דטומטום ואנדרוגינוס פטורין מרא' מספק וביבמות דף ע"ב פריף נשים לטומטום מנא לי' ותי' אבני בשפציו מבחויז ורבא דחק שם והרמב"ם בפ"ז מתרומות דין י"ד לא הביא תי' אבני שפציו מבחויז ועיי"ש בכ"מ ובמל"מ ולפי ענ"ד טעמייהו דס"ל דרבא סובר פמסקנא בבכורות דף מ"ב ע"ב דאמרינן הואיל ואישתני אישתני וחישינין אפילו למיעוט סריס הה"ד דחישינין על מיעוט אנדרוגניס ולכך אפילו בציו מבחויז הוי ספק דלמא אנדרוגניס הוא ולכך פסק דבכורות דין ה' אפילו במטיל מום במקום זכרות הוי רק ספק בכור והקשו עליו ולהנ"ל טעמי' דס"ל למסקנא שם פיון דאשתני אשתני הוא סברא דאורייתא דחוששין פל החששות וחוששין על מיעוט אנדרוגינוס: וא"כ גם פאן פטור מפדיון דכיון דמשום ממון עפ"י דין תורה יוכל לומר הממע"ה לא חייבה אותו התורה וממילא אין פאן מצנה ולא שייך לפדות בלא ברכה ולא כמ"ש בעלי ש"צ מכתב בשם הרב מהר"י עהרליף נ"י אבדק"ק נאדאש דיפדרנו בלא ברכה דזה אינו: ומ"מ אע"ג דספיקא הוא בכור מבהמה טומטום ואנדרוגינוס אסור בגיזה ועבודה לפי הכרעת הש"ע ביו"ד סי' רט"ו סעי' ב' וג' ועיי"ש בש"ף וראיתי במכתב ש"צ הנ"ל שהרב הנ"ל.

הקשה דנוקי אַחזקת שהי' בכור במְעַי אמו קנדם לידה ותי' משום ספיקא דדינא וחסור והקשה להפר"ח תקשה על ר"ט עיי"ש ולא ידעתי איך לשכח מטנומטום דנונדאי הוי ספק מציאות ואפי"ה אסור בגיגזה ועבודה ומאי יענה בזה דנוקי אַחזקת שהי' במְעַי אמו אָמַנְם הדָּבָר פְּשוּט דְלֹא קִשָּׁה מִיָּדֵי חֵדָּא דְנָהִי דְתוֹס' בְּבִכּוּרוֹת דָּף כ' וּבְחֻלְיִן י"א וּבְכַמָּה דְוֹכְתֵי כ' חֲזָקָה זֹו נִגְדַּח חֲזָקַת הָאֵם מ"מ פְּשֻׁט דְהָאִי חֲזָקָה חֲזָקַת מְעַי אָמוּ הוּא חֲזָקָה דְאִתְרַע דְהָרִי כְּבָר יִצְאָה מְמַעֵי אִמָּה וְאִחֲזָקָה דְאִתְרַע לֹא סְמִינִין עֲלָהּ לְהַקֵּל כְּמִבְּנָאָר בְּתוֹס' כְּתוּבּוֹת דָּף כ"ג ע"א ד"ה תְּרַנּוּיָהּ וְכוּ' וּבְתוֹס' יְבָמוֹת דָּף קי"ט ע"ב ד"ה סִפָּא הֵינּוּ מְדַרְבְּנָן לֹא סְמִינִין עֲלָהּ מ"מ הִיא מוֹעֲלַת לְאוּרֵיּוּ חֲזָקַת הָאֵם.

ועוד נראה לפי ענ"ד דהתוס' לא פתבו חזקה זו אלא היכא דמספקא לן אם הנוולד הוא פטר רחם או שפטר נפטר רחמה בזה שפיר כ' דמוקמינן בחזקת עובר במְעַי אמו לא הי' פטר רחם גם עתה הוא בחזקתו אבל אם ידענו שהיא פטר רחמה בשעת לידה ונשתנה מחזקת עובר במְעַי אמה אלא דמספקא לן אם הוא זכר או לא אין לזה שום שייכות חזקת עובר אח"כ נימא מחזיקין מהיתר להיתר וזה לא שמענו ועיי' בזה בשעה"מ פ"ט מטומאת מת דף י"ב ד"ה איך שיהי' וכו' וא"כ הדבר מבואר וא"ש דספק אסור בגיגזה ועבודה ומ"ש הרא"ש בבכורות דף מ"ב דאי אמר גין ברי' הוא מותר בגיגזה ועבודה הדבר מבואר כמ"ש המעדני מלך והרא"ש נמשך בזה אחר לשון הרמב"ן בהלכות בכורות שכ' דלשון ברי' לאו היינו ספק אלא ברי' בפ"ע ועיי' לקמן בזה ולכך לדידן מותר בגיגזה אבל לדידן דמספק' לן פשוט בכל דיני בכורו' דספיקא אסור בגיגזה ועבודה מספק.

והנה דין אנדרוגינוס היאך דיני אותו יש בזה ד' שיטות א' דעת הרמב"ם סוף הלכות ציצית ומילה ובפ"ב דחגיגה ובכמה דוכתי מבואר דסובר אנדרוגינוס ספק זכר או נקיבה דס"ל דקי"ל כר"י ביבמות דברי' הוא ולא הכריעו בה חכמים ומפרש ברי' כמ"ש התוס' שם דהיינו דהוא ספק ונקט ברי' דהיינו דכלם שוונים דלא נימא דיש שהוא זכר ונקיבות בו מקרה ותוספת ויש בהיפוף שהזפרות בו תוספת קמ"ל דכולם שוונים.

ועכ"פ ספק ואפי"ה פסק הרמב"ם כר"א דחייבין על זכרות שלו סקילה כמ"ש וביאר הנמוק"י ביבמות דף פ"ב ע"ב דהתורה גילה לן זה וגזה"כ הוא דילפינן מקרא ואת זכר לא תשכב משפכי אשה דלמדה לן התורה אפי' אם אשה היא מ"מ זכרות שלו דינו כזכר וחיובין עליו ונראה דלר"א ביבמות דף פ"ב דאמר את זכר פתיב דמשמע דווקא זכרות משמע אפי' הוא זכר אפי"ה נקבות שלו הוא לכל דיני התורה כמו נקיבה וכן מוכיח שם בירושלמי ואע"ג דרמב"ם סובר דספק הוא מ"מ סובר דאנדרוגינוס נושא כדפסק בפ"א מאיסורי ביאה: ונראה ראי' גדולה להרמב"ם מהא דמסיק ר"י ביבמות דף פ"ב ע"ב מדנקט נושא משמע לכתחילה וסוף בכורים דתני שם דיני אנדרוגינוס ותנן שם דאנדרוגינוס מטמא בלובן האיש מספק וכולה כר"י הוא וכמ"ש התוס' ביבמות דף פ"ג ע"א ד"ה ברי' וכו' דאנדרוגינוס ספק ואפי"ה תנן דנושא וע"כ דאפי' אי אנדרוגינוס ספק אמרי' דנושא לכתחילה וע"כ היינו מטעם כמ"ש הה"מ בפ"א מאיסורי ביאה הואיל וקיי"ל דחייבין על זכרות וא"כ זכרות שלו כזכר ולכך נושא והש"ס ביבמות דף פ"ב ע"ב דפריף לר"ל דס"ל ספק למה נושא היינו לת"ק דר"א דלא ס"ל דחייבין על זכרותו אבל לדידן מוכח בהרמב"ם ועיי' בנוב"י מהדו"ת חאהע"ז סי' א'.

ועפ"י האמור יש לישב ג"כ דברי הרמב"ם בפ"ב דבכורות דין ה' דפוסק דאנדרוגינוס אינו קדוש בבכורה א"כ מוכח דסובר דהוא ברי' בפ"ע ולא ספק וקשאי לכל המקומות דפסק דאנדרוגינוס ספק אָמַנְם להנ"ל פינן דקי"ל כר"א וכבר אמרתי לר"א מוכח דצד זכרות עפ"י דין תורה דינו

פְּזָר אפ"י אם הוא בְּאֵמַת נְקִיבָה וְצַד נְקִיבָה דִּינוֹ פְּנִיקְבָה אפ"י אם הוא זָכָר ולפ"י"ז בְּבָכוֹר דְקִי"ל בְּבָכוֹרוֹת דָּף ג' דְּבַעֲיָנִין כָּל בָּכוֹר דְאֶפְי' אִם יֵשׁ לְגוֹי שְׁנֹתָפוֹת בְּאִנּוֹן לֹא מְקַרֵי כָּל בָּכוֹר וְה"נ פִּינּוֹן דְהַנְקִיבָה שְׁלוֹ דִּינוֹ פְּנִיקְבָה לֹא מְקַרֵי כָּל בָּכוֹר הַזְּכָרִי דְלִיפָא פְּלוֹ בָּכוֹר וּלְכָה מְמַעְטִינִין אַנְדְּרוֹגִינוֹס וְדוֹנְקָא אַנְדְּרוֹגִינוֹס אֲבָל טוֹמְטוֹם דְלֹא שִׁינְדָה טַעַם זֶה שְׁפִיר פְּסַק הֶרְמֵב"ם דְהַגְוִי סְפַק וְלִיפָא לְמַעְטוֹ מֵהַזְּכָרִים דְאוּלֵי זָכָר הוּא.

וְכָל זֶה בְּבָכוֹר אֲבָל בְּשָׂאָר מְקוֹמוֹת דְמְמַעְטִינִין אַנְדְּרוֹגִינוֹס מְקַרָא דְהַזְּכָר אוֹ אִם זָכָר אַע"ג דְסְפִיקָא הוּא אוּלֵי זָכָר הוּא וְאִפִּי"ה מֵיַעֲטִי קָרָא דְבַעֲיָנִין זָכָר וְנִדְאִי מִפְּחַ יְתוֹרָא וְא"כ גַּם טוֹמְטוֹם מְמַעְטִינִין וְלֹא אִמְרִינִין סְמֵי טוֹמְטוֹם.

אִךְ כָּל זֶה לְדִידָן אֲבָל ר"ח דְסוֹבֵר בְּבָכוֹרוֹת דָּף ג' לְעַנְיָן שְׁנֹתָפוֹת גוֹי אִם הוּא רַק שְׁנֹתָף בְּאִנּוֹן עֲדִינִין מְקַרֵי כָּל בָּכוֹר וּבַעֲיָנִין דוֹנְקָא שְׁיֵהָא לוֹ חֶלֶק בְּדָבָר שְׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ נְבִלָה וְא"כ לִיפָא לְמִימַר דְמְמַעְטִינִין אַנְדְּרוֹגִינוֹס מְשׁוּם דְאִית בִּי צַד נְקִיבָה וְלִיפָא כָּל בָּכוֹר וְע"כ הָא דְמְמַעְטִינִין אַנְדְּרוֹגִינוֹס הוּא מְשׁוּם דְבָרִי בַפ"ע הוּא וְאִינוֹ סְפַק דְאִי ס"ל סְפַק נְמִי מְמַעְטִינִין א"כ גַּם טוֹמְטוֹם מְמַעְטִינִין וְלָמָּה אוֹמַר טוֹמְטוֹם לֹא וְע"כ דַּס"ל דְלֹא מְמַעְטִינִין סְפִיקָא וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס מְשׁוּם בְּרִי וְא"כ בְּכָל מְקוֹמוֹת דְמְמַעְטִינִין אַנְדְּרוֹגִינוֹס טוֹמְטוֹם לֹא אִימְעוּט וְשְׁפִיר אֲצֻטְרִיף לְמִימַר סְמֵי טוֹמְטוֹם מְשֵׁא"כ לְהֶרְמֵב"ם לְדִינָא א"ש דְדוֹנְקָא בְּבָכוֹר יֵשׁ לְחֶלֶק בֵּין אַנְדְּרוֹגִינוֹס לְטוֹמְטוֹם מְשֵׁא"כ בְּשָׂאָר מְקוֹמוֹת וּמִינְשֻׁבִים הֵיטֵב כָּל קְוִשְׁיוֹת הַלַּח"מ בַּפ"ד מְאִישׁוֹת דִּין י"ד וְגַם זֶה לֹא קָשָׁה אֲצֻטְרִיף קָרָא לְמַעוּטֵי סְפִיקָא פִּינּוֹן דְקִי"ל כַּר"א דְאִית בִּי צַד זְכָרוֹת א"כ אפ"י אִי כְּלַפֵּי שְׁמֵיָא גְלִי דְנְקִיבָה הוּא אֲצֻטְרִיף לְמַעוּט מְשׁוּם צַד זְכָרוֹת וְהָא דְפִרִיף אֲצֻטְרִיף לְמַעוּטֵי סְפִיקָא הֵינּוּ אִי לֹא אֲמַרִי כַּר"א הַדְּיַעָה הַב' הִיא דַעַת הֶרְאָב"ד נִרְאָה בַּפ"ב מֵהַלְכוֹת שׁוֹפָר דִּין ב' דַּס"ל דְאַנְדְּרוֹגִינוֹס דִּינוֹ כַּח"ז וְחֲצִי נְקִיבָה וְנִרְאָה דַּס"ל טַעְמָא דַּר"א דְמַחְיִיב עַל הַזְּכָרוֹת שְׁלוֹ הֵינּוּ מְשׁוּם דַּס"ל דְהוּא בְּאֵמַת חֲצִיזוֹ זָכָר וְכֵן מְפָרֵשׁ לִירוּשָׁלַיִם וְכֵן פְּסַק בַּפ"ז מִתְרוֹמוֹת דִּין י"ז.

וּלְפִי"ז לְכַאוּרָה קָשָׁה לָמָּה לֹא הִשִּׁיג עַל הֶרְמֵב"ם בְּכָל הַמְקוֹמוֹת שְׁפַסַּק הֶרְמֵב"ם דְהוּא סְפַק וְלְהֶרְאָב"ד רְאוּי שְׁיִבְרָכוּ עַל צִיצִית וּמִילְתָּם יְהִי וְנִדְאִי וְגַם יִטְמָאוּ בְּלוֹבֵן וְאִנְדָּם מְצַד וְנִדְאִי וּבְשׁוּם מְקוֹם לֹא ס"ל לְהֶרְאָב"ד פֵּן.

וְצֻרִיף לֹא מְפַל מְקוֹם הֵם סְפַק לְעַנְיָן דִּינֵי תוֹרָה אִיף פְּסַקָה הַתוֹרָה בְּרִי זֹאת דַּח"ז וְח"נ אִי דִינָם לְכָל דְבָר פְּזָר וְהַצַּד נְקִיבָה בְּטַל לְצַד זְכָרוֹת אוֹ בְּהִיפּוּף אוֹ דִינָם פְּזָר וּנְקִיבָה וְגַם זֶה בְּכָלִל סְפַק וְכַמ"ש הַפְּרַמ"ג בְּפִתְיָה כּוֹלְלַת לַאו"ח וְא"כ גַּם לְהֶרְאָב"ד פְּטוֹר מִפְּדִיּוֹן וּבְכוֹר בְּהֶמָּה אַנְדְּרוֹגִינוֹס מוֹתֵר בְּגִיזָה פִּינּוֹן דְאִינוֹ פְּלוֹ זָכָר וְאִין נַפ"מ אֲלֵא בְּמְקוֹם שְׁגִילָה הֶרְאָב"ד דַּעַתוֹ לְעַנְיָן תְּקִיעַת שׁוֹפָר וְלְפִסּוֹל ע"י בִּיאָתוֹ.

הַדְּיַעָה הַשְּׁלִישִׁית דַּעַת הֶרְמֵב"ן אֲלִיפָא דְהַרִי"ף קִי"ל דְאַנְדְּרוֹגִינוֹס בְּרִי בַפ"ע וְאִינוֹ בְּנוֹדְאִי לֹא זָכָר וְלֹא נְקִיבָה אֲלֵא מִין בַּפ"ע הוּא וּכְבֵר הָאֲרִיף הֶרְמֵב"ן סוּף יְבָמוֹת לְבָרַר דְיַעָה זֹו וְאִפִּי"ה נִרְאָה דְלְעַנְיָן חִיּוּבֵי תוֹרָה מ"ע וְל"ת דִּינָם כְּסָפַק דְמְסַפְקָא לָן אִי חֲזִיבָה הַתוֹרָה בְּרִי כְּזוֹ כְּמוֹ אִישׁ אוֹ דְנוֹ אוֹתוֹ כְּאִשָּׁה וְכַעֲיִן שְׂכ' הֶרְמֵב"ן לְעַנְיָן כּוּי וּמ"מ נִרְאָה דְרְמֵב"ם לֹא ס"ל כְּדִיַעָה זֹו מְדַכְתֵּב וּפְסַק בַּפ"א מְמַטְמָאִי מְשָׁכָב וּמוֹשֵׁב דְאַנְדְּרוֹגִינוֹס שְׁרָאָה לִנְכוֹן וְאִנְדָּם מְטְמָאִי וְשׁוֹרְפִין עָלֵיו תְּרוּמָה מִמֵּנ"פ וְלְהֶרְמֵב"ן הָאִיפָא סְפַק דְלִמָּא אִין דִּינוֹ לֹא כְּאִישׁ וְלֹא כְּאִשָּׁה אֲלֵא כְּבָרִי בַפ"ע וְאִפְשָׁר דַּמ"מ יֵשׁ לְטְמָאוֹת מְשׁוּם ס"ס סְפַק אִישׁ וְאִת"ל אִינוֹ אִישׁ דְלִמָּא דִּינוֹ כְּאִשָּׁה מ"מ הֶרְמֵב"ן עֲצָמוֹ שְׁם לֹא פְתַב פֵּן וְדַעַת הֶרְמֵב"ם מְבֹאָר שְׁם דְדִינוֹ כְּטוֹמְטוֹם וְע"כ הֵינּוּ דְלֹא ס"ל כְּהֶרְמֵב"ן וְדִיַעָה

הַרְבִּיעִי הוּא דַעַת רַשׁ"י וְהַר"י וְדַעַת הָרָא"שׁ נוֹטָה לָהֶם דְּאֵנְדְּרוּגִינוֹס דִּינוֹ לְכָל מִיָּלִי פְּזָכֵר וְעֵינֵי
בב"ח יו"ד סי' רס"ה סעי' ז' שְׁבִיבָר וְהָאֲרִיף בְּנֵה וְכ' דַּע"ג דְּדַעַת הָרָא"שׁ נוֹטָה לְהַר"י מ"מ
לְעֵנִי בְּכּוֹר גָּאָכֵל בְּמוֹמוֹ לְבַעֲלֵיו דְּבַעֲלִים יוֹכְלוּ לֹמַר קו"ל דְּנִקְיָבָה אוֹ בְרִי' בַּפ"ע הוּא וְלִקְבָה פְּטוֹר
מֵה"ת וּמִמִּילָא לֹא פְתָבָה הַתּוֹרָה מְצוֹת נְתִינָה לְפָהֵן עֲלֵיו וְה"ה בְּפִדְיוֹן הַבֵּן וְעַכ"פ לְרוֹב הַפּוֹסְקִים
פְּטוֹרֵי מִפְּדְיוֹן וְאֵין פֶּאֵן מְקוֹם לְפִדְיוֹן וְכַמ"ש כְּנִלְעַנ"ד נִכּוֹן בְּדַעַת הָרַמְבַּ"ם: תְּשׁוּבָה רַצ"ט לְבָרֵר
דִּין בְּן יִשְׂרָאֵלִית שְׁנִתְעַבְּרָה מִגּוֹי וְאִמּוֹ לֹוִי וְלִקְחָ אִשָּׁה בֵּת לֹוִי שְׁנִתְעַבְּרָה מִגּוֹי מֵאֵי דִינָם לְעֵנִי
פְּדְיוֹן הַבֵּן: הִנֵּה מְבֹנָר בַּש"ע יו"ד סי' ש"ה סעי' י"ח דְּלֹוִי שְׁנִתְעַבְּרָה מִגּוֹי בְּנֵה פְּטוֹר מִפְּדְיוֹן
אַלָּא דָּשָׁם מְבֹנָר רַק דְּבְנֵה פְּטוֹר אָכֵל בְּן בְּנֵה אֵי גַם הוּא פְּטוֹר אֵינּוּ מְבֹנָר וּבַעֲלֵי שְׂצֵה"נ מִכְּתָב
צ"ח וְצ"ט הִבִּיא שָׁם בְּשֵׁם הָרַב הַר"שׁ בְּאֲנָדִי נ"י דְּמַסִּיק לְהִלְכָה דְּגַם בְּן הַבֵּן פְּטוֹר דְּלֹוִי פְּסוּל
מִקְרִי כְּדִס"ל לר"פ בְּבִכּוֹרוֹת דָּף מ"ז ע"א וְגַם לֹוִי פְּסוּל פּוֹטֵר וּלְפִי"ז אִפִּי לְקַח בֵּת יִשְׂרָאֵל נְמִי
פּוֹטֵר וְלֹאוּ דְּוֹנָקָא בְּלִקְחָ בֵּת בֵּת לֹוִי שְׁנִתְעַבְּרָה מִגּוֹי אֵלָּא גַם בְּכַה"ג לְפִי דְּבָרֵיו פּוֹטֵר דְּהַרִי מַסִּיק
דְּלֹוִי פְּסוּל מִקְרִי וְגַם לֹוִי פְּסוּל פּוֹטֵר דְּהַקְשׁוּ כָּל הַלּוּיִם זֶה לְזֶה עֵי"שׁ וּמֵאֵי דְּפִשְׁטָא לִי לְהָרַב
נ"י רְאִיתִי בְּמַהֲרִי"ט אֲלַגְזִי בְּרַמְבַּ"ן בְּהִלְכוֹת שָׁם דְּפִשְׁטָא לִי לְאִידָהּ גִּיסָא דְּס"ל דְּגַם לר"פ אֵין
הַטַּעַם דְּלֹוִי פְּסוּל פּוֹטֵר אֵלָּא מְשׁוּם דְּפִטֵּר רַחֵם דְּלֹוִי פְּטֵר בְּבֵן שְׂאֵין לוֹ חֵיס מְצַד הַחֵב וְנִגְרַר
אַחֲרֵי וְדוֹנָקָא בְּנִתְעַבְּרָה מִיִּשְׂרָאֵל דְּהַבֵּן נִגְרַר אַחֲרֵי אָבִיו ס"ל לר"פ דְּאֵין פְּטֵר רַחֵם דְּלֹוִי פּוֹטֵר
מִשָּׂא"כ בְּגוֹי דְּאֵין לוֹ חֵיס גַם הוּא מוֹדָה דְּפִטֵּר רַחֵם דְּלֹוִי פּוֹטֵר וְכֵן נִרְאָה מְבֹנָר מִחִידוּשֵׁי הָרַמְבַּ"ן
יְבָמוֹת מ"ה גְּבִי גוֹי שְׂבָא עַל ב"י הַנּוֹלָד פֶּשֶׁר וְכֵן מְשַׁמַּע לְכַאוֹרָה לְשׁוֹן הַש"ס בְּבִכּוֹרוֹת דָּף מ"ז
ע"א דְּקָאֵר לֹוִי בְּקִדּוּשְׁתֵּי קִיָּמָא וְכו' א"כ נִרְאָה דְּגַם בְּנִתְעַבְּרָה מִגּוֹי מְצַדָּה פְּטוֹר: אָמְנָם רַש"י
שָׁם בְּד"ה בְּקִדּוּשְׁתָּהּ וְכו' מְשַׁמַּע בְּהִפּוּף שְׁפִירֵשׁ וְאֵי שְׁדִינֵין בְּנֵה בְּתֵרָה לֹוִי פְּסוּל מִקְרִי מְשַׁמַּע
דְּלִקְבָה בְּעֵי שְׁתַּעֲמוּד בְּקִדּוּשְׁתָּהּ וְעֵי"ז מִקְרִי בְּנֵה לֹוִי פְּסוּל וּפְטוֹר וְכֵן מוֹכַח מִלְּשׁוֹן הָרָא"שׁ בְּפִסְקִיו
שָׁם וְכו' רֵאִי דְּמֵאֵי דְּפִסְקִינֵין בְּהַזְרוּעַ וְהַלְחִינִים דְּהִלְכָה כְּרַחֲב"א הִינֵינוּ ע"כ אֵלִיבָא דְּרָבָא וְלֹא
אֵלִיבָי דְּר"פ דְּלר"פ מֵאֵי עֵנִי פִּסְקָא זֶה לְהֵתָם וְע"כ פְּרָבָא וּמְשׁוּם לֹוִי פּוֹטֵר וְלִקְבָה פְּסִקִינֵין הֵתָם
כְּמוֹ דְּמַסִּיק שָׁם פֶּהֵן נֹאֲפִי כְּהֵתָה ה"נ לֹוִי וְנֹאֲפִי לֹוִי וְאֵי נִימָא כְּפִי הַמַּהֲרִי"ט דְּגַם לר"פ הַטַּעַם
מְשׁוּם דְּאִמּוֹ לֹוִי פּוֹטֵר א"כ שְׁפִיר קָאֵי הַסּוּגָא גַם לר"פ וְע"כ דְּהָרָא"שׁ סוּבֵר דְּלר"פ אֵין הַפְּטוֹר
מְשׁוּם אִמּוֹ אֵלָּא דְּהַבֵּן לֹוִי פְּסוּל מִקְרִי וּפְטוֹר: אֵיבָרָא דְּטַעַם בְּעֵי אֵיף בְּאַמְתָּ לֹוִי פְּסוּל יְפִטֹּר דְּהַרִי
בְּהִנָּה דְּפִטֵּרוּ בְּכּוֹר יִשְׂרָאֵל מְבֹנָר פְּקוּד בְּנֵי לֹוִי לְבֵית אֲבוֹתָם א"כ דְּוֹנָקָא מְצַד הָאָב פּוֹטֵרָה וְעַמְדָּה
קוֹשִׁית הַש"ס בְּבִכּוֹרוֹת ד' וּמֵאֵי שְׁכ' הָרַב הַנְּ"ל בַּש"צ שָׁם דְּאִמְרִינֵין כְּתִיב הַש"ס דְּהַקְשׁוּ כָּל הַלּוּיִם
וְנֹאֲפִי לֹוִי פְּסוּל הוּא בְּכָלֵל זֶה אֵינּוּ מוֹבֵן דְּנֹאֲמַר דְּקָרָא וְהִי לִי הַלּוּיִם גַם לֹוִי פְּסוּל בְּכָלֵל וְנֹאֲמַר
שְׁהַקְשׁוּ כּוֹלָם זֶה לְזֶה דְּהַרִי בְּכָלֵל לֹוִיִם גַם כְּהֵנִים כְּדַמְסִיק שָׁם וְכֵהֵן פְּסוּל אֵינּוּ בְּכָלֵל א"כ גַם לֹוִי
פְּסוּל אֵינּוּ בְּכָלֵל וְתוֹ דְּמְבֹנָר מְדַבְּרֵי הָרָא"שׁ דְּלר"פ לֹא שְׁיָיָה כְּלָל קוֹשִׁית הַש"ס בְּבִכּוֹרוֹת ד'
וְאִמָּאֵי, וְנִרְאָה דְּס"ל דְּוֹנָקָא אִם יֵשׁ צַד אוֹ מְצַד אָבִיו אוֹ מְצַד הָאֵם שְׂאֵינּוּ פֶּהֵן אוֹ לֹוִי וְצַד שֶׁל כְּהֵתָה
לֹוִי תִּפְקַע וְתִפְטֹּר אֵת הַחֵלֶק הָאֲחֵר ע"ז צְרִיכִין נְלִמּוּד מִק"ו מְלֹוִי מְדַבֵּר אָכֵל אִם אֵין בּוֹלָד שׁוּם
צַד: אַחֲרֵי הַמְּחֻיָּב כְּגוֹן בְּנִתְעַבְּרָה מִגּוֹי שְׂצַד חֵלֶק מְהָאָב גוֹי פְּטוֹר לְגַמְרֵי וְצַד אִם הוּא מְלֹוִי וְצַד
לֹוִיִם לֹא נִתְחַיְּבוּ בְּחֵיב פְּדְיוֹן הַבֵּן א"כ לֹא קָשָׁה לר"פ אֵלִיבָא דְּרַב"א דְּלֹוִי פְּסוּל לֹא יְפִטֹּר
בְּאַמְתָּ אֵינּוּ פּוֹטֵר לְאַחֲרֵי אָכֵל הוּא פְּטוֹר מִמֶּנּוּ פ' דְּמֵאִיזָה צַד יְתַחַיְּבוּ וְע"כ קו' הַמְּקַשֵּׁן: הִי לְרָבָא
אֵלִיבָי דְּרַב"א דְּאִפִּי בְּיִשְׂרָאֵל הִיא פּוֹטֵרָת מְשׁוּם פְּטֵר דְּתַמָּה וְע"ז הַקְשׁוּ לוֹ ו' דְּהַקְשׁוּ כָּל הַלּוּיִם
אוֹ כְּפִי הַתּוֹס' עַכ"פ לְפִי תִי הָרָא"שׁ מְבֹנָר דִּק"ל לר"פ הַפְּטוֹר מְשׁוּם דְּלֹוִי פְּסוּל מִקְרִי: אָמְנָם
הָרַמְבַּ"ן בְּהִלְכוֹת בְּכּוֹרוֹת נִרְאָה דְּס"ל כְּפִי מַהֲרִי"ט הַנְּ"ל דְּהַרִי ס"ל דְּסוּגָי וְקוֹשִׁית הַש"ס

דבכורות דף ד' קאי בין לר"פ ובין לרבא ומ"כ דגם תי' הש"ס בפטר רחם תלוי או הקשו פל הלויים קאי גם לר"פ ולוי פסול מעולם לא שמענו דהקשו פלוי וע"כ דהאם פוטר וא"כ לרמב"ן מבואר דווקא בנה פטור אמנם בן בנה מחנניב אף להרא"ש לכאז' משמע פדברי הרב הנ"ל אמנם לפי מאי שפברתי דהרא"ש ע"כ סובר דלר"פ לא הי' קושיא פלל וע"כ היינו משום דלר"פ אין צריף לומר דהלוי' פוטרת אלא שאין פאן שום צד שחייב בבכורה שחלק הגוי פטור וחלק האם הלוי' נמי פטור לקד פטורין לגמרי וזה שייך בבנה אבל לאחר שנולד ונתגדל בישראל א"כ אפילו חלק הגוי לא גרע מנתגייר ונעשה ישראל כמו שאמרו ביבמות דף מ"ה ע"ב מי לא טבל לקריו וכו' וכאן עדיפא מיני' שאפילו טבילה לא צריף שפן הדין שנעשה ישראל וא"כ פשנולד לו בן ע"כ צריכין אנו לומר דצד לוי' שבו פוטר צד החיוב שבו מחלק הגוי שנתגייר וע"ז שוב אמרינן פשוט דלוי' פסול אינו יכול לפטור חלק המחניב שבו ולכך נראה לפי ענ"ד נכון דגם להרא"ש בן בנה של לוי אפילו נולד לו בן מבת בת לוי' שנתעברה מגוי פיון דכבר נתגדלה בישראל ונתגייר ונתחייב חלק הבא מגוי אצל הצד לוי' יוכל לפטור פדלעיל: ובלא"ה לכאורה יש תימה איה אפשר לומר דלוי' שנתעברה מגוי הבן לוי' מ"ש מהא דאמרינן בת"כ כ"כ בפ' אמור והובא ברש"י שם ויצא במתנייתא תנא מבית דינו של משה יצא מחניב שרצה ליטע אהלו בתוך מחנה דן א"ל באתות לבית אבותם פתיב וא"כ פיון שאינו מקרא מבני דן איה יקרא בן לוי והפתיב צנוח והוא בן איש מצרי ודוחק לחלק בין ליטע אהלו אצל דגל שבט או ליחסו אחר שבט וגם אין לומר דהתם שאני שהרי אמרו בת"כ וברש"י שם מלמד שנתגייר וידעת מקצת מפנרשים הי' צריף גירות אע"ג דלדין גוי הבא על בת ישראל הנולד פשר וא"צ גירות מ"מ קודם מ"ת שאני לדעת מקצת מפנרשים עיין ברמב"ן בהנמש שם ובס' גור ארי' וא"כ לכך לא נקרא על שם מטה דגר שנתגייר פקטן שנולד: אמנם מלשון ת"כ מבואר דלאו מטעם זה אלא משום דאזלינן בטר בית אבותם ועיין ברמב"ן בהנמש שם שפראה מבואר פן מדבריו ותו דהרי מוכח ומבואר בב"ב דמשפחת אם אינו קרוי משפחה וכאלו אינו קרוב אצלם ואפילו לית לי' יחוס מצד האב פגון בנתעברה מגוי מוכח דס"ל לש"ס שם דאינו נקרא על שם משפחת האם דגזה"כ הוא למשפחותם לבית אבותם משפחת האב קרוי משפחה אבל משפחת האם אינה קרוי' משפחה דאל"כ מאי פריף בב"ב דף ק"י ע"ב למה לי אחנה אחנה תיפוק לי' ממשפחתו דמשפחת אם אינו קרוי משפחה וקשה הא אצטריף היכא דלית לי' יחוסא דאב פגון דנולדה מגוי דהו"א דיורשין זה את זה קמ"ל וע"כ דגם בכה"ג משפחת האם אינו קרוי משפחה והא דהבן נגרר אחר אמו היינו מה שתלוי' בה אבל מה שתלוי' ליחוסא ומשפחה אינה מתחסס אחריה וכמ"ש הרמב"ן בהנמש שם: וא"כ לפי הרא"ש הנ"ל יש פאן קושיא על ר"פ דס"ל דהיכא דאין יחוס האב מתחסס אחר משפחת האם וע"כ צ"ל תו דהסוגיא שם לא קאי לר"פ וא"כ לא קי"ל כר"פ אלא פסתם הש"ס או יותר נכון כמו שפכתתי שגם הרא"ש אליבא דר"פ מודה דאינו נקרא לוי אלא שיש בו צד לוי ואין בו שום צד המחייבו למצנות פדיון ולכך פבן בנה של לוי' שנתעברה מגוי אפילו לקח ג"כ בת בת לוי' שנתעברה מגוי אפי"ה חייבין פדלעיל פן נראה לפי ענ"ד נכון וברור: תשובה ש' להבחור המופלג בתורה החרוץ כה' אהרן שמואל נ": מכתבו קבלתי וע"ד הקושיא שכ' על דברי הטו"ז ביו"ד סי' ש"ה ס"ק י"ח שפסק לאסור לפדות הבן ע"י ב"ד שייזפו ממון הנה"כ השיג עליו ומעלתו גיבב סברות לכאן ולכאן חדא על הנ"כ הפליג על הטו"ז דכ' דזה עצמו שאין הקטן עושה המצוה מקרי חוב קצת והקשה הנה"כ א"כ גם גר נמי ולמה קי"ל כר"ה גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד דנכות הוא לו והקשה מעלתו נ"י דגירות שאני שאם יתגייר עתה ויהי' טעים טעמא דאיסורא שוב לא

יתגיייר ועוד דאין מצנה נחויב עליו לגייר משא"כ פדיון הבן וגם דלמא ימית מקודם ואולי לא ינדקו לי תלתא וסברו' הראשונ' פבר הקשה על הנ"כ בתשובת אדמו"ר הגאון חת"ס בסי' רצ"ה בד"ה איברא וכו' שוב הקשה על הטו"ז דחשיב תרומה לקטן אפילו מפרי של גדול חוב איך בגדול לא חשיבין לי חוב ובקטן נחשבי' חוב ובזה לא ראה דברי הטו"ז שכ' בעצמו הסברא ועוד הקשה אפילו אי תרומה חוב מ"מ פדיון אולי ימית או אולי לא יהי' לו מעות והוי' ס"ס ואיך לומד הטו"ז פדיוה"ב מתרומה ושוב כ' להקשות איך אפשר לומר דתרומה חוב הוא הא אפשר לאשולי ואם ירצה לכשיגדיל יתשל עלה ויפריש בעצמו ואיך למד הצדה לדרך פדיון מתרומה להתיר פל אלה הסברות לקוטות ליקוטי בתר ליקוטי: והנה שורש דברי הטו"ז הוא דבאמת יש בזה ג' שיטות דעת הר"ן ריש פ"ב דקידושין שם הסכים לדעת האומרים דאין זכי' לקטן פשם שאין שליחות לקטן פי אם מדרבנן יש זכי' וזה סברת תי' ראשון בתוס' פתובות דף י"א ולפי"ז גר קטן מטבילין רק מדרבנן עיי"ש בר"ן שהאריה ולפי"ז גם בתרומ' הא דמפרישין מה שהוא להאכיל הוא רק תקנה דרבנן לטובת היתומים והפקר ב"ד הפקר כמ"ש הרמב"ן ורשב"א בגיטין דף נ"ב ולפי"ז גם בפדיוה"ב אי אפשר ע"י ב"ד פינון דהחויב על הקטן לפדות עצמו ואיך יוכל לפדות אותו אחר פי אם מתורת שליחות או זכי' וכיון שאין זכי' לקטן מן התורה א"כ אין פדיון לקטן מה"ת ואע"ג דיש לומר ב"ד שאני וכמו שהקשה בנה"כ פבר כ' הר"ן רפ"ב דקידושין דזה י"ל גבי חלוקת הארץ ונוקא דהוי רק גילוי מלתא לברר הדבר ולשפוט ע"ז אופן החלוקה לכה יש לב"ד פח פי החלוקה משפט פתיב בי' ולו משפט הבכורה וכמו שאמרו לכה יש לב"ד פח אכל מנ"ל שיהי' לב"ד פח לזכות לאיש ולקטן למשוי' נפשיהו שלוחים ובזה מיושב מה שהקשה הנה"כ על תוס' פתובות גבי גר קטן הא ב"ד שאני ולהר"ן הנ"ל לא קשה ועכ"פ להר"ן וסייעתו אין לפדות בכור יתום עפ"י ב"ד.

אמנם דעת הרשב"א וסייעתו דסוברים דיש זכי' לקטן מה"ת ולדידהו גר קטן מטבילין מה"ת וגם רשאין להפריש תרומתן מן התורה דזכות הוא להקטן פינון דממון דידן' מפרישין תרומה טוב לתמן מיד שלא יוציא דבר שאינו מתקון ומקרי מצנה דילי' והא דאין תורמין להניח הוא רק מדרבנן וכמ"ש הרשב"א בחי' בגיטין פחד תי' ועיין ברשב"א ריש פ"ב דקידושין כו' ולדבריהם הי' אפשר לומר דה"ה דפודין לבכור יתום ומזכין לו ממון פדי לפדות לפי דעת הרמב"ם דפסק בפ"ד דתרומות דאיבעי' דנדרים דף ל"ו דתורם משלו על של חברו תרומתו תרומה נפשט דזכות הוא לו ולשיטתו זו הא זוכין לקטן מה"ת וא"כ מהני הפדיון: ולכאורה קשה גם לפי דיעה זו הא דיש זכי' לקטן היינו משום דאתא לכלל שליחות פדאיתא בב"מ דף ע"ח וכו"ז אם יתגדל אכל אגן הא קי"ל לזמן מרובה חוששין שמא ימות וא"כ אם ימות לא יבוא לכלל שליחות וגלוי' מילתא למפרע אי יש ברירה דלא הוי חתי לכלל שליחות ולא עדיף מגזי ואין לו זכי' ואיך סמכינן עליו לענין תרומה להפריש להניח אולי ימות וכן לענין גר קטן משמע מתוס' דמהני לפי גירסא זו מה"ת ובאמת אני פבר פתבתי במקום אחר דנראה הא דחיישינן שמא ימות היינו רק מדרבנן ולכל הפחות לדעת הרמב"ם דסובר בעלמא סדא"ו מה"ת להקל א"כ מה"ת לא חיישינן שמא ימות ומקרי אתי לכלל שליחות וא"כ הא דקי"ל כמ"ש המג"א בסי' תקס"ח ס"ק י"ג דלזמן מרובה חוששין שמא ימות היינו מדרבנן: ובמקו"א פתבתי דאפילו אי ספק דאורייתא מה"ת להחמיר נראה דכאן התירה התורה להמתין עד רגל ראשון ולא חיישינן למיתה ובאת שמא ובהבאת שמא פתיב ובנוב"י ח"ר סי' נ"ה וסי' נ"ו ביו"ד לא ס"ל פן ועכ"פ להרמב"ם דסובר ספק מה"ת להקל חשש מיתה מדרבנן וא"כ א"ש דמה"ת אין חוששין למיתה ומדרבנן דחיישינן למיתה י"ל

בְּדַרְבָּנָן אֵין בְּרִיָּה וּלְכָה מִמֶּנּוּ פ' סוּמְכִין עָלָיו וּא"ש וְאֶפְשָׁר דְּאֶפִּילוּ אֵי חֵיִישִׁינִין לְמִיתָה מ"מ שְׁמ קָטָן אַתָּא לְכָלל שְׁלִיחוֹת וְאֶפִּילוּ אֵי קָטָן הַלְזָה לֹא יָבוֹא לְכָלל שְׁלִיחוֹת מ"מ הַחֲסָרוֹן שְׁגָרָם לֹו הוּא מִטְעָם קִטְנוֹתוֹ וְזֶה אֶפְשָׁר שְׁיָבוֹא לְכָלל שְׁלִיחוֹת לְדַעַת הַנוּב"י דְּסוּבְרָ חֲשַׁשׁ מִיתָה הוּא מַה"ת וְהַתּוֹס' סוּבְרִים בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי דְּלֹא פְהֶרְמַב"ם לְעַנְיָן סָפֵק דְּאוּרֵיִתָּא וּא"כ ע"כ צ"ל פֶּן וְהִנֵּה הִנֵּה"כ כ' שְׁנֵרְאָה שְׁהַטּוֹר וְהֶרְמַב"ם סוּבְרִים פְּשִׁיטָה זֹו דִּישׁ לֹו זְכִי מַה"ת וּלְכָה אֵינֹו מְבִיא בְּהַלְכוֹת תְּרוּמוֹת דְּאָסוֹר לְהַפְרִישׁ לְהַנִּיחַ וּלְפִי הַנֵּ"ל הִי אֶפְשָׁר לִישָׁב בְּעַנְיָן אַחַר דִּי"ל דְּהֶרְמַב"ם לְשִׁיטָתוֹ דְּסוּבְרָ סָפֵק מַה"ת לְהַקְלִי וּלְכָה יֵישׁ לְקָטָן זְכִי מַה"ת וּמִתְרָ אֶפִּילוּ לְהַנִּיחַ וּבְרֵיִתָּא מוֹקִי לָהּ כַּמ"ד דְּסָפִיקָא מַה"ת לְהַחְמִיר דְּפִלְגֻתָּא דְּתַנְאֵי הוּא וְכַמ"ש הַמְהַרֵּ"ט וְהַפְר"ח בְּסִי"ק י"י דְּלַר"מ דְּמַחְיִיב א"ת אֶפִּילוּ לֹא אֵיקְבַע אִיסוּרָא סוּבְרָ מַה"ת לְהַחְמִיר: אַבְל הַיּוֹתֵר נִרְאָה לִי לֹוּמֵר דְּהַטּוֹר וְהֶרְמַב"ם סוּבְרִים פְּדַעַת הַר"ן וְתוֹס' הַכ"נ דְּמַה"ת אֵין זְכִי רַק מְדַרְבָּנָן יֵישׁ זְכִי וְסוּבְרָ דְּלְכָה דְּוּוּקָא לְאַכּוֹל וּמִשׁוּם הַפְקָר ב"ד מִשְׁא"כ לְהַנִּיחַ וְכַמ"ש הֶרְמַב"ן בְּחִידוּשֵׁיוּ בְּחֵד תִּי אֵלָא דְּסוּבְרָ דְּבְרֵיִתָּא לְפִי"ז ע"כ סוּבְרָת דְּתְרוּמָה בְּזֵה"ז דְּאוּרֵיִתָּא אַבְל לְדִינָא דְּפִסְקִינָן דְּתְרוּמָה בְּזֵה"ז דְּרַבְּנָן אַתִּי זְכִי דְּרַבְּנָן וּמִפִּיק מְצוּה דְּרַבְּנָן וְרִשְׁאֵין לְהַפְרִישׁ אֶפִּילוּ לְהַנִּיחַ זֶה נִרְאָה דַּעַת הַטּוֹר וְאַף הֶרְמַב"ם אֵיכ"נ דְּסוּבְרָ פֶּן וְהָא דְּפִסְקָא בְּהַלְכוֹת נְחֻלוֹת דְּאֵין מְפָרִישִׁין פְּדֵי לְהַנִּיחַ הֵינֵנוּ מִשׁוּ"ז לְזוּל אוֹ אֵי מִשְׁפַּח' לָהּ דְּאוּרֵיִתָּא פֶּן נִרְאָה גַם עַנ"ד אֶמְנָם דַּעַת הַתּוֹס' בְּתִי הַשְּׁנִי הוּא דַּעַת מְמוּצָעַת דְּלַעוֹלָם דְּקִי"ל דִּישׁ נִקְטָן זְכִי מַה"ת אֵלָא דְּזֶה דְּוּוּקָא הֵיכָא דְּהוּא זְכוּת גְּמוּרָא אַבְל כָּל אֶדָם וְאֵין בּוֹ שׁוּם חוֹב וּכְאֵלוּ כ"ע מִשְׁנֵי שְׁלִיחַ אַבְל הֵיכָא דִּישׁ קֶצֶת חוֹב נְהִי דְּזְכוּת גְּדוֹל מְחֻב וּמִסְתַּמָּא נִיחָא לִי שׁוֹב הָוִי רַק מְצַד נִיחּוּתָא וְשְׁלִיחוֹתָא וְאֵין לְקָטָן שְׁלִיחוֹת כַּה"ג וּלְכָה אֵין הָאֶפְסְרוּפִס תּוֹרָם לְהַנִּיחַ דִּישׁ בּוֹ קֶצֶת חוֹב דְּאוּלֵי נִיחָא לִי לְהַפְרִישׁ בְּעַצְמוֹ פְּדֵי לְהַרְבּוֹת בְּשִׁיעוֹר תְּרוּמָה מִשְׁא"כ גְּיֵרוֹת הוּא זְכוּת גְּמוֹר וּלְתִי זֶה דֵּן הַטּו"ז וְהַשְּׁ"ף פְּלִיג עֲלֵי הַטּו"ז סוּבְרָ דְּפִדְיוֹן וְה"ה תְּרוּמָה אֵי תּוֹרָם מְשֻׁלוֹ עַל שְׁל חֲבֵרוֹ נְהִי דְּבְגְדוֹל מְהִי וּמְקָרִי זְכוּת דְּהַזְכוּת גְּדוֹל מְחֻבְתוֹ אַבְל בְּקָטָן לֹא מְהִי דְּמִקְצַת חוֹב אֵיכָא פְּדֵי לְעִשׂוֹת הַמְצוּה בְּעַצְמוֹ וּבְמִמוֹנוֹ וּא"כ צ"ל הָא דְּהֶרְמַב"ם הַתּוֹס' לֹוּמֵר דְּבְתְרוּמָה אֵיכָא מְקַצַת חוֹב מִשׁוּם שְׁמָא רוּצָה לְהַרְבּוֹת הֵינֵנוּ אֵי מִשׁוּם פִּינּוֹן דְּלַעוֹלָם בְּזְכוּת נְהִי דְּזִכְנָן לְאֶדָם שְׁלֹא בְּפִנּוֹי אַבְל כְּבָר כ' הַה"מ פ"ד מְזִכֵּי דְּאֵין חֲבִין לְאֶדָם בַּע"כ וְאֵם שְׁמַע בּוֹ וּמְחָה וְאֵינוּ רוּצָה יְכוֹל לְמַחּוֹת וְהַה"ד פֶּאֶן פִּינּוֹן דְּקָטָן שְׁלֹא בְּפִנּוֹי מְקָרִי לְכַשְׁיִתְגַּדֵּל וְנַעֲשֶׂה פֶּאֵלוּ הוּא בְּפִנּוֹי אֵם רוּצָה לְמַחּוֹת בּוֹ יוֹכֵל וּא"כ הַמְצוּה שְׁלוֹ וּמִמוֹנוֹ וְה"ה גְּיֵרוֹת פִּינּוֹן דְּאֵי בְּעֵי לְמַחּוֹת יוֹכֵל לְמַחּוֹת אֵם אֵינוּ מוֹחָה הַמְצוּה דִּילְג': וְכֵל זֶה בְּתְרוּמָה מְשֻׁלוֹ עַל שְׁלוֹ אוֹ בְּגִירוֹת אַבְל בְּתְרוּמָה מְשֻׁל חֲבֵירוֹ עַל שְׁלוֹ וְכֵן בְּפִדְיוֹן נְהִי דְּמְצַד שְׁאֵינוּ מוֹחָה הַמְצוּה דִּילְג' אַבְל אֵינוּ בְּמִמוֹנוֹ נְהִי דְּזִכְהָ לֹו הַמְמוֹן אַבְל הָרִי לֹא זְכָה לֹו אֵלָא אֲדַעֲמָא לִיתָן בְּתְרוּמָה אוֹ בְּפִדְיוֹן אַבְל אֵם לֹא יִתָּן בְּפִדְיוֹן אֵינוּ שְׁלוֹ וּא"כ אֵין הַמְצוּה דִּילְג' אֲדַרְבָּה בְּשַׁעַת מְצוֹתוֹ וְקִנְיָנוֹ בְּאֵין פֶּאֶחַד וְאֵין מִמֶּשׁ בְּסִבְרָא הַנֵּ"ל דְּאוּלֵי לֹא יִהִי לֹו מְמוֹן אֲנִן אֲטוּ בְּגִבְרָא עֲרִטִילַי מִיָּרִי וְתוֹ פִּינּוֹן דְּמוֹשְׁפַחַת לָהּ חוֹב מְקָרִי מְקַצַת חוֹב וְכֵל זֶה דַּעַת הַטּו"ז וְלֹא קָשָׁה עָלָיו מִיָּדִי לְפִי זֶה וְכֵן י"ל דְּגַם לְתוֹס' בְּתִי שְׁנֵי הֵנָּה מוֹדִים לְדִין דְּתִי רִאשׁוֹן לְעַנְיָן פְּדִיוֹן וְכֵן נִרְאָה לִי הַלְכָה לְמַעֲשֶׂה וְכַמ"ש הַגְּאוֹן אֲדַמ"ו בַּחַת"ס סִי רַצ"ה דְּהָוִי רַק סָפֵק פְּדוּי וְיִכְתּוּב לֹו עַל ט.ס.

אֶמְנָם דַּעַת הַשְּׁ"ף בְּנַה"כ דְּכָל כַּה"ג מִשׁוּם חֲסָרוֹן דְּאֵין הַמְצוּה נַעֲשֶׂה בְּשֻׁלוֹ לֹא מְקָרִי אֶפִּילוּ קֶצֶת חוֹב דַּאֵל"כ גַּם בְּתְרוּמָה בְּשֻׁלוֹ נִימָא פֶּן דַּאֵע"ג דְּיְכוֹל לְמַחּוֹת מ"מ אֵינוּ עוֹשֶׂה הַמְצוּה בְּקוּם וְנַעֲשֶׂה וְאֵינוּ דוֹמָה עוֹשֶׂה מְצוּה בְּקוּם וְנַעֲשֶׂה לְעוֹשֶׂה בְּשָׁב וּא"ת וּמִטְעָם זֶה לֹא קָשָׁה מַה שְׁהַקְשָׁה דִּיוֹכֵל לִיתְשַׁל עָלָה וּא"כ עֲדִינָן לֹא עֲשֶׂה הַמְצוּה אֵלָא בְּשָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה וּבְאַמְתָּ גוּף הַסִּבְרָא דְּפְשִׁיטָא לִי דִּיוֹכֵל לְמִתְשַׁל עָלָה לֹא אֲדַע מִנֵּ"ל הָא דִּיוֹכְלוּ הֵיְתוּמִים לְאַתְשׁוּלֵי עָלָה עַל מַה שְׁתֵּרָם הָאֶפְסְרוּפִס

שלא כתב שום ראי' בנודאי לפי מ"ש מרן הגאון בחת"ס סי' ש"ה בעושה שליח לתרום שניהם יכולים ליתשל עלה השליח והמשלח א"כ ה"נ דהאפטורופס מיתחשב פשלויהם ושניהם יכולין למיתשל היינו דנוקא אם לא אכלו פלל מאותה תבואה אבל אם אכלו מקצת ממנה נראה דשוב אינם יכולים ליתשל עלה דהרי כתבו התוס' חדשים ספ"ג דגיטין דאם פבר נאכל אינו יכול להפריש ואם יתשל עלה הא אכל טבל למפרע ועל מקצתה לא יכול למיתשל דהוי לי' כמו נדר שהותר מקצתה הותר פולו לכל הפחות למ"ד דגם במעמיד יש דין הותר פולו בנדר' דף כ"ה וא"כ דין דמתשל אינו ברור מיהו בלא"ה א"ש זהו סברת הש"ה.

והקשה הש"ה עוד דגם בגר קטן תקשה כה"ג איך מגיירין אותו האיפא קצת חוב דלא קעביד המצה בעצמה והפנונה דלכך טוב הי' לן לגיירי' ע"ת עד שיגדל דנראה דיוכל לגייר ע"ת פיון דהשתא קנימא דאפשר ע"י שליח אפשר בו תנאי דהרי הזכי' הוא מטעם שליחות ויש לדחות אע"ג דאית לי' זכי' פיון דלית לי' שליחו' ל"ד לבני גד ולבני ראובן ולכך נראה דבאמת הש"ה לא חילק בין הסברא הזאת ואינה מוכרח דבאמת איכ"ל לחלק וכהטו"ז וכבר כתבתי שעיקר הדין באמת נראה כהטו"ז ולכל הפחות הוא ספיקא ומליא באשלי רברבא הג"ל.

תשובה ש"א יתענג על רוב שלום מעתה ועד עולם ידידי הרב המופלג הרבני החרוץ מו"ה אהרן שמואל אסאד נ"י: מכתבו קבלתי וכו' ועל דבר השאלה אשר שאל בבכור שחל יום ל"א שלו בשבת והי' זה בפפר שאינם בני תורה ושגגו ופדאו אותו בש"ק אם מועיל עכ"פ בדיעבד הפדיון וכ' שיש שחששו להצריף לפדות שנית הנה הדין הנה פשוט לפי ענ"ד שמועיל הפדיון וא"צ לפדות שנית וכן מצאתי בתשובת שבות יעקב סי' ק"ז והתם אי' המעשה שפדאו במשכון וע"כ פונוחו כמ"ש בפ"ת סי' ש"ה סק"ז.

בשם ס' ברכ"י ששמו לו ונתנו לו בתורת פירעון דאל"כ משכון אינו פירעון ולא פדיון וכיון ששמו לו המשכון אית בי' טפי משום מקח וממכר מפדיון במעות וכמ"ש הריב"ש בתשובה סי' קנ"ו וכן במקומו הוא מוכרע דהרי באו"ח סי' של"ט סעי' ד' מנה דברים האסורים משום שבות ובתוכם ג"כ שאין פודין הבן ומסיים וכלם שעשו בין שוגגין ובין מזידין ובין מוטעין מה שעשו עשו וכן מוכח ממשנה פ"ב מתרומות דהמעשר בשבת יאכל ובביצה דף י"ז ע"ב אמרו בלית לי' פרי אחרניא אפילו במזיד יאכל אע"ג דמעשר נמי אסרו משום מקח וממכר וכמ"ש הרמב"ם בפ' כ"ג משבת דין ט"ו והצל"ח בביצה דף י"ב ע"ב במשנה אין מוליכין חלה ומתנות האריף בבאיור דברי הרמב"ם ועכ"פ מוכח דבכל הגי' מועיל מה שעשו.

ומאי דקשה על זה מהא דקי"ל פברא דכל מלתא דא"ר ל"ת אעל"מ פבר האריכו המפורשים בזה ונהי דטעם שכ' המהרי"ט בסי' ס"ט והובא בשעה"מ בפ"ג מגירושין דין י"ט באריכות דדנוקא אם עי"ז שצאמר לא מהני הוקל האיסור אז אמרינן לא מהני אינו מעלה ארוכה לגידון שולנו דהרי פאן אם נימא לא מהני הוקל האיסור ובזה באמת ישבתי קושית הש"ג בפ' משילין על הרי"ף בביצה שם על מתניתן דאלו אסורין משום שבות שהביא הירושלמי דמה שעשו עשו קאמר הרי"ף דמכאן ילפי' מקח הנעשה באיסור מועיל והק' הא הוי מצי להוכיח פן מפ' מרובה דף ע' ע"ב ממכר בשבת דאמר זרוק גניבותך לחצרי דמוכח אעפ"י שחילל שבת דמועיל המקח ולהג"ל יש לחלק מהתם אין ראי' אלא היכא דהאיסור נשאר בכל אנפין משא"כ בגידון הרי"ף דאם לא מהני הוקל האיסור אין ראי' מהתם ודלמא כתי' מהרי"ט הג"ל ולכך הביא מירושמי הג"ל דמוכח דאפילו אם הוקל האיסור אמרינן דמהני והטעם באמת עיין בסמ"ע ונש"ף וטו"ז

בחו"מ סי' ר"ח ובשעה"מ פ"ג מגירושין דין י"ט ה"ל שכ' כמה סברות וטעמים מספיקים בזה ועכ"פ זה ברור דבכה"ג מהני (וגם משום מצנה הב"ע אין לומר דלא מהני דרש"י בפסחים דף ל"ד ע"ב ד"ה טבל דאפילו באיסור דרבנן פסול משום מצנה הב"ע דכבר מבואר בירושלמי פ' האורג הלכה ג' גבי קרע בשבת יצא דעבירת שבת לא מקרי מצנה הב"ע דאין גופן עבירה עיי"ש וגם לפי מ"ש תוס' בסופה דף ל' ד"ה משום מבואר בכאן לא הוי מצנה הב"ע וא"ש) וכבר כ' גם בתשובת שבות יעקב ח"ב סי' ק"ז ה"ל לצרף עוד דהרי לדעת ר"ת ב"פ משילין דף ל"ו ע"ב ד"ה והא מצנה וכו' במקום מצנה ל"ג ומעלתו נ"י הקשה ג"כ למה לענין פדיון אסר הריב"ש וק"ל פונת' דאין פורעין אע"ג דהוי במקום מצנה ולענין אם נשבע לפרוע בז' בניסן ואירע בשבת פסק בש"ע חו"מ סי' ע"ג סעי' ז' ונהביאו המג"א בסי' ש"ו ס"ק י"ו דיתן בשבת משכון וישימו משום דחפצי שמים הוא וא"כ גם בפדיון נ"מ דחפצי שמים הוא ולכאורה הו"א ליטב דהרי ה"ר"ן בכתובות דף ז' גבי אתפסו מטלטלין רצה לומר ולהוכיח מר"פ הזורק דת זול ותפתח דבמקום מצנה קנין אמן הרמב"ן והרשב"א מובאים שם בשמ"ק כ' לחלק דדווקא גבי מצנה דחוקה מותר לקנות וכוונתם מצנה דחוקה נראה דהיינו מצנה עוברת והיינו החילוק בין שבועה אם לא יפרע היום יעבור על שבועתו כל יתל בכה"ג מקרי חפצי שמים ומותר לקנות משא"כ בפדיון הבן דאינה מצנה עוברת מוטב לקיים שניהם ובזה הי' מיושב גם קושית המג"א בסי' ש"ו סקי"ו ה"ל דלהב"י אמאי מותר לשום ולהזכיר סכום מקח הא גבי תינוק לקדו לא התיר סכום מקח ולה"ל הכא שאני דמצנה עוברת מיהו הרא"ש לשיטתו ר"פ הזורק נראה מדבריו דאפילו במקום מצנה עוברת אסור לקנות והתם שאני הואיל והוא שכ"מ חיישינן שמא תטרף דעתו וכן נראה דעת ה"ר"ן שם וסותר לדבריו ר"פ בתולה נישאת ה"ל וא"כ עמדה קושית המג"א ה"ל ונראה לפי ענ"ד ליטב בענין אחר דלדעת הרא"ש וסייעתו דלצורך מצנה דווקא הפיקוח וההעסקות והקירוב לענינים האסורים משום מקח וממפר הוא דהותר במקום מצנה וכמ"ש המג"א בסי' ש"ו סקי"ב והטעם דמצוא חפציה ילפינן דאפי' להמציא חפציו אסור לילך לשדה לעיין מה צריכה או להחשיף על התחום וכיוצא ושם פתיב חפציה ודייקינן מיני' חפצי שמים מותרים והיינו להמציא ולפקח.

אבל קנין ומקח אסור אפי' לצורך מצנה ואפי"ה סובר דרשאי ליתן לו משכון בתורת פירעון דהרשב"א בחידושיו בגיטין דף ע"ה כ' דאפי' אם מתנה בע"כ לא שמה מתנה אבל פירעון בע"כ שמי' פירעון אבל קנין בע"כ לא שמי' קנין וא"כ אם שם לו חפץ בפירעונו והמלנה אינו רוצה בו אפי"ה יצא ידי פירעונו והמלנה לא קנה וממילא לית בי' משום קנין ומקח וממפר והוי רק כהזדמנות ופיקוח שיוכל וכל המלנה ע"י משכון זה לפרוע ולקנות אותו לאחר השבת וכיון דהנה רק כהזדמנות ופיקוח בעלמא לכה שרי במקום מצנה דנודאי אנו לאו ברשיעי עסקינן דרוצה לזכות במשכון הזה משא"כ בפדיון הבן דצריף להכניס לפהו דמי פדיונו כמ"ש הריב"ש שם והוי קנין בשבת ואסור אפי' במקום מצנה: ובזה א"ש ליטב גם קושית מג"א דלכה רשאי פאן להזכיר אפילו סכום מעות דדווקא לעיל אם מזכיר סכום הרי גומר השכירות והוי פקנין משא"כ פאן דאין המלנה קונה והסכום המעות הוא רק לצורך הלנה לקיים שבועתו ואין קנין נגמר עי"ז ולכה שרי עכ"פ לענין פדיון הבן נכונים דברי הריב"ש וכמו שבארתי שאסור מ"מ איפא דעות דשרי מלבד הר"ת שהרי ה"ר"ן וסייעתו גבי אתפסו מטלטלין סובר דקונים לצורך מצנה ושפיר כ' השבות יעקב ה"ל דבדיעבד מי שפדה בשבת פדוי אלא שכ' דיש לאיים על העושים שיתענו שני וחמישי ושניאו פיוצא בזה וכן והתכם עיניו בראשו דברי הדו"ש.

ה"ק משה שיק מברעזאונע תשובה ש"ב שיל"ת יערגון יום ד' כ' טבת תרכ"א לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב לאהובי ידידי תלמידי הרב המאו"ג החרוץ והמנפלא בתורה וביראה כש"ת מו"ה זלמן שפיצער נ"ל בעיר מלוכה נוי"ע י"א בהיותי בצל קורתו ביקש ממני מעלתו נ"ל לחוות דעתו בכתב ע"ד המנהג הפשוט בישראל לפדות בן בכור ביום ל"א ולדיקהו אפילו נולד בסוף היום ולא פלו לו ביום ל"א בבקר כ"ט י"ב אשא והרב הגדול מו"ה זלמן באניהאד זצ"ל דיין דק"ק פ"ב פסק והוציא במכתבו למעלתו נ"ל דבכה"ג צריף להמתין עד יום ל"ב ולא כמנהג העולם והאמת שגם מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחידושיו לקונטרס מס' שבת המפנתת בידי מלשונו הטהור כתב ונע דלדידי מספקא לי טובא בתינוק הנולד באמצע היום אי סוף היום עולה מו להו ואם פן פשהגיע תחילת יום ל"א ש"ל עדיין לא הגיע לכ"ט י"ב תשצ"ג ואין העולם משגיחין על זה ואם נאמר שצריף להמתין עד פלות כ"ט י"ב תשצ"ג באמצע היום ל"א קשה הא אין מונין שעות לתדשים ויהי צריף להמתין עד תחילת יום ל"ב ולא שמענו זה ואולי אין סוף היום עולה בתחילתו אלא מחשבין שעות מעת לעת הואיל וכתוב ומעלה וא"כ גם בכל שנות האנשים יהי פן וכתוס' עירובין ועיין מג"א סי' נ"ג ס"ק י"ג ובמל"מ פ"ב מהלכות אישות הלכה כ"א ונמי אהבה שם וצ"ע ובגליון מג"א סי' נ"ג הג"ל הספיק מרן זצ"ל למג"א וכתוספת הג"ל דאין מונין מעת לעת.

ונוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' קפ"ז חש"ג"כ לזה שיהי' לכתחילה הפדיון לאחר פלות כ"ט י"ב תשצ"ג אבל לא חש לומר דא"כ גם ביום פלות כ"ט י"ב תשצ"ג לא נפדה משום דאין מונין שהות ושצריף לשהות דנוקא עד יום ל"ב ולכך נראה דרק לכתחילה קאמר לחוש וגם מרן זצ"ל כ' שלא שמענו להמתין עד יום ל"ב והרב הגדול מו"ה זלמן זצ"ל הג"ל אעפ"י שהביא תשובה פתח פהונה ופרח מטה אהרן סי' פ"א וסידור מגדל עז מהגאון יעב"ץ זצ"ל שכ' בפירוש דאין לחוש פלל לכ"ט י"ב תשצ"ג ולעולם פודין ביום ל"א ושגם פשטות לשון הש"ס בבכורות דף מ"ט ודף נ' שמחלק בין יום ל' ליום ל"א ולא חילקו בין יום ל"א גופי' וכל הפוסקים העתיקו ולא חילקו וא"כ משמע דאין לחלק ואפי"ה מביא ראיות ופסק למעשה דבכה"ג צריף להמתין עד יום ל"ב ולפי ענ"ד מנהג של ישראל תורה הוא וכדי לברר זה אמרתי לבאר דפשיטא לן דמפן חודש האמור בבכור היינו חודש של מיום ליום ולא חודש דעלמא דהיינו שלעולם ראש החודש לאחר לידתו יהא זמן פדיונו זהו לא אמרינן ואע"ג דלית לן קרא על זה ותו דאולי כמו פכש בן שנה דגם בתוך שנתו מקרי בן שנה ה"ה תוך החודש מקרי בן חודש ואפי"ה פשיטא להו להתוס' בעירובין דף י"ט ד"ה לעירובין דמפן חודש היינו חודש דידי' ובאמת לא הבנתי מ"ש מפן שנה ונראה דהתם שאני דבא למעט לאחר שנה משא"כ כאן דלא בא למעט לאחריו וא"כ ממעט לפניו ומ"מ עדיין לא נשמע מנ"ל דחודש דידי' קאמרו ונראה דהתוס' ס"ל כפרש"י בחומש בפ' כי תשא דמכריח שם במנין ישראל דמונין ע"כ לשנות העולם וא"כ גם בעירובין יש לילוף מהתם שנה שנה משא"כ חודש לא ס"ד ופשטא דקרא היינו חודש דידי' ולכך כ' התוס' דשנה מחודש גליף וא"ש.

או אפשר לומר פוננת התוס' דנהי דגם בשנות העולם אפשר דמקרי בכלל בן חודש מ"מ פיון דחודש דידי' גדול מחודש דעלמא דממנ"פ אם הוא נולד ביום ר"ח הם שוין ואם נולד אט"פ חודש דידי' גדול ואם דנין אם דנוקא בחודש דידי' חייבה התורה בעירובין אמרינן תפסת מועט תפסת ועפ"י דברי התוס' בסופה דף ה' ע"ב ד"ה תפסתה וכו' אליבא דר"נ דטעמא הוא משום דהמיעוט הוא הנודאי ובכיוצא בזה תירצתי קושית הטו"א בר"ה דף י' ע"ב על הא דלמ"ד יום בשנה חשיב שנה משום דמה חודש למניו ה"נ שנה למניו והקשה הא גם חודש חסר הוא מניו

וְנִימָא תְּפַסְתָּ מוּעֵט תְּפַסְתָּ וְאִמִּינָא דְאֶדְרַבְרָה חוֹדֶשׁ מְלֵא הוּא הַמְּמַעֵט הַדִּין הַזֶּה וְהוּא הַנּוֹדָא וְאִין פֶּאן מְקוֹמוֹ.

וְאִ"כ ה"נ חוֹדֶשׁ דִּידְךָ הוּא הַמְּיַעוּט מִשָּׂא"כ בְּשָׁנָה דְקַדְשִׁים וּבְתֵי עָרֵי חוֹמָה דְאִי אֲמַרִּינִין שְׁנָה דִּידְךָ הוּא הַמְּרַבָּה בְּהַכְּשָׁרוֹ וּבְזִמְנָן פְּדִיּוֹן וְכוּן בְּעִירוּבֵין בְּשָׁנָה שְׁשִׁית אִי נִימָא שְׁנָה דִּידְךָ מְרַבָּה בְּחִיּוּבוֹ וְלֹא נִימָא תְּפַסְתָּ אִיִּצְטָרְךָ לִימּוּד וְשִׁפּוּר הַק' הַתּוֹ בְּעִירוּכִין מִנ"ל וְתִי מִבְּן חוֹדֶשׁ דְּשָׁם חוֹדֶשׁ דִּידְךָ הוּא הַתְּפַסְתָּ מוּעֵט מִיְהוּ מִתּוֹס' נִרְאָה דְלֹא פִּינּוּנוּ לְזֵה דָאָם זֵה הִי פִּינּוּתָם הוּי מְצוּ לְמִימְרָ דְיִלְפִינִין מִשְׁנַת עֲשָׂרִים וְאִינְךָ דְהוּי ג"כ שְׁנָה דִּידְךָ תְּפַסְתָּ מוּעֵט אֲמַנְם הַדְּבָר מִצ"ע הוּא נִכּוּן וְהִנֵּה הַרְמַב"ן ב'פ' פִּי תִשָּׂא תִי בְּעִנְיָן אַחַר קְוִשְׁתֵי הַתּוֹס' וְתִי מִשּׁוּם דְכַתִּיב וּמַעֲלָה חֲשָׁבִינִין לְשָׁנָה דִּידְךָ וְעִינִין בְּטו"א בְּר"ה דָּף י' ע"ב דְלַעֲנִין שְׁנוֹת דּוֹרוֹת קְוֹדָם מ"ת גַּם הַרְמַב"ן מוֹדָה לְרִש"י דְלַשְׁנוֹת הָעוֹלָם מְנַיִן וְעִדִּין צְרִיכִין לְבָאָר אִי בְּחוֹדֶשׁ מְלֵא אוּ חֶסֶר מְנַיִן לְכוּן חוֹדֶשׁ וְתוֹס' בִּיבְמוֹת דָּף מ' ע"ב וּבְכַתְּוֹבוֹת פ' הַמְדִיר דָּף ע"א ע"א כ' וְהוֹכִיחוּ דְסַתְּם חוֹדֶשׁ דְקָרָא הוּא מְלֵא אֲלֵא דְאֶפְתִּי עַל הַש"ס גּוֹפִי קִשְׂיָא מִנ"ל וּמְרָן זצ"ל בַּחַת"ס חֲאו"ח ס' פ"א כ' מִשּׁוּם דְכַתִּיב וּמַעֲלָה וְעִינִין בְּרִש"י בְּתַעֲנִית דָּף כ"ט ע"א ד"ה אֲמַר דס"ל דְחוֹדֶשׁ סַתְּמָא חֶסֶר וְתוֹס' שָׁם ד"ה עַד חוֹדֶשׁ יָמִים ס"ל דְחוֹדֶשׁ מְלֵא.

וּבְאַמַּת דְבָרֵי רִש"י תְּמוּהִין דְמִבְּנָאָר בְּנִזִיר דָּף ה' ע"א דְהֵאִי חוֹדֶשׁ מְלֵא וְצ"ע וְעִינִין בְּמִזְרְחֵי רִישׁ פְּרָשַׁת דְבָרִים שְׁכ' דְחוֹדֶשׁ חֶסֶר וְרִש"י בְּחוֹמָשׁ שָׁם פִּירֵשׁ דְהֵאִי חוֹדֶשׁ מְלֵא כַּמ"ש הַתּוֹס' אֲלֵא דְהַמְזַרְחֵי שָׁם כ' דְלֹא סִלַּק לִי חוֹשְׁבָנָא וְכוּן הַקְּשָׁה הַמְּהַרְש"א בְּתַעֲנִית וְצ"ל דְאֲמַרִּינִין ב'פ' מְקַצַּת יוֹם כְּכוּלוֹ עֲשָׂרִים אִינְר וְכ"ב אִינְר חֲשָׁבִינִין מְקַצַּתוֹ לְחוֹדֶשׁ יָמִים מְלֵא וּבְזֵה יֵשׁ לְכוּנוֹן קַצַּת גַּם דְבָרֵי הַתּוֹס' בְּתַעֲנִית הַנ"ל מִיְהוּ לְבַר פְּדָא בְּנִזִיר קִשְׂיָא מִמִּנ"פ דְלִדְיָדְךָ לֹא סִלִּיק הַחֲשָׁבוֹן פְּנ"ל וְגַם מֵה שְׁהַקְשׁוּ עַל תִּי מְרָן הַנ"ל וְהִי אֲפִשָׁר לְתַרְץ דְקָאִי לְבַר פְּדָא אֲמַנְם לְהַנ"ל קִשְׁיָא מִמִּנ"פ דְהַרִי קִשְׁו עַל מְרָן הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס בְּזֵה דְמוֹמְעֵלָה אִינוּ מוֹכַח יוֹם שְׁלָם דְלִמָּא מִיָּד אַחַר פְּלוֹת כ"ט אִפִּי"ה בְּעִי וּמַעֲלָה לְמַעַט מְקַצַּת הַיּוֹם שָׁל כ"ט.

וְנִרְאָה דְמְרָן קָאִי לְבַר פְּדָא הַמוּבָא לְקַמֵּן דס"ל בְּנִזִיר דָּף ה' דְלֹא אֲמַרִּינִין מְקַצַּתוֹ כְּכוּלוֹ וּלְדִידְךָ הַקְּשָׁה הַרִי"ט אֲלֵגְזִי בְּכּוֹרוֹת דָּף מ"ט לְמָה לִי וּמַעֲלָה עַל יוֹם שְׁלִשִׁים פְּלִמְטָה וְע"ז אֲתִי שִׁפּוּר תִּי מְרָן זצ"ל וְכוּנוֹנְתוֹ אִם אִין עִנְיָן לְמַעַט מְקַצַּתוֹ מְרַבִּינִין כָּל הַיּוֹם חוֹדֶשׁ מְלֵא וְעִינִין עוֹד מ"ש לְקַמֵּן בְּסִמּוּד אֲמַנְם לִמ"ש לְמַעֲלָה קִשְׁיָא מִמִּנ"פ מִיְהוּ בְּלֵא"ה י"ל מִשּׁוּם תְּפַסְתָּ מוּעֵט תְּפַסְתָּ.

וְעַתָּה נְבוּא לְחִקִּירַת מְרָן זצ"ל דְלִמָּה לֹא בְּעִינִין כ"ט י"ב תִּשְׁצ"ג וְע"ז נִרְאָה לְפִי עַנ"ד לִישָׁב דְהַרִי כְּשֵׁם שְׁחוֹדֶשׁ לֹא נִיִּתָן וְנִיִּתָן בְּעֵצָם אֲלֵא עַל חוֹדֶשׁ מִשּׁוּם הַמּוֹלִיד וְכַמ"ש בִּירָאִים ס' שִׁנ"ג וּבְרִש"י ר"ה דָּף כ"א סַע"א וּבְסִנְהֶדְרִין דָּף י"ג ע"ב ה"נ שָׁם שְׁנָה נִיִּתָן בְּעֵצָם וְרִישׁוֹנָה עַל סִיבּוּב הַחֲמָה וּבּוֹאָה שְׁנִית לְנִקְוֹדָה שְׁהִיָּתָה בְּהָ אַז לְמַשָּׁל בְּמִזְל טְלָה וּבְבוֹאָה שׁוּב לְמִזְל טְלָה נִקְרָא שְׁנָה מְלִשׁוֹן שְׁנִית וְכַשֵּׁם שֵׁא"א לְהִיּוֹת מוֹלִיד חוֹדֶשׁ פְּחוֹת מְכ"ט י"ב תִּשְׁצ"ג ה"נ א"א לְהִיּוֹת שְׁנָה פְּחוֹת מְשָׁס"ה יָמִים ה' שְׁעוֹת וְר"ד חֲלָקִים.

וְאִפִּי"ה פִּינּוּן שְׁקִבְלוֹ חֲכוּז"ל וְנִרְשׁוּ ב'פ"ק דְמַגְלִלָה דָּף ה' מְקָרָא דִּימִים אִי אַתָּה מוֹנָה לְשָׁנִים אֲלֵא חֲדָשִׁים פְּנִימָא לְחֲדָשִׁי הַשְּׁנָה וְע"כ דְמָנוּ רַק הַחֲדָשִׁים עַל ב' אוֹפְנִים אוּ י"ב חֲדָשִׁים דְהִינּוּ בֵּין שְׁנָה לְשְׁנָה אִין בִּינֵיהֶם חֲדָשִׁים שְׁלָמִים אֲלֵא י"ב וְעַל הַפְּרָטִים לֹא חֲשׂוּ כְּמוֹ שְׁמַצִּינוּ בְּהַרְבֵּה מְקוֹמוֹת וְהִינּוּ שְׁנָה פְּשׁוּטָה וּלְשְׁנָה מְעוּפְרַת י"ג דְהִינּוּ כְּמוֹ עוֹבֵר שְׁאִינוּ אֲלֵא מְקַצַּת וְנִלְדָה ה"נ הִימִים י"א מְקַצַּת מִן הַחוֹדֶשׁ חֲשׁוּבִים כְּחוֹדֶשׁ וְא"כ יֵשׁ בֵּין שְׁנָה לְשְׁנָה י"ג חוֹדֶשׁ וְעַד"ז קְבָעוּ

השנים וא"כ יש לן ב' מיני שנים א' שנה האמתי בעצם ששיעורו שס"ה ימים ה' שעות ור"ד חלקים ושנה הספמין עפ"י דיני התורה הוא או י"ב או י"ג חדשים ע"ד שקבעו חכז"ל: וכן הוא בחדשים פיון שקבלנו מהא דכתיב חודש ימים דשעות אי אתה מונה לחדשים צריכין אנו למנות או הימים מלאים דהיינו כל יום חודש חסר או חודש מלא הואיל ומקצת שעות אלו ומקצת היום פכולו והוי ממוליד למוליד ל' יום והיינו בדרך העברה והוי ב' מיני חדשים א' חדש האמיתי שהוא כ"ט י"ב תשצ"ג וחודש ע"ד העברה אבל הוא עפ"י הספמת התורה והדת היינו או כ"ט או ל'.

וא"כ דון מינה ומינה פשם שבשנים כל מקום שנאמר שנה אפילו בבתי ערי חומה דכתיב שנה תמימה אין אנו חוששין אלא על שנה הספמין ואין חוששין למלאות י' ימים היתירים לשנה האמיתי אלא לרבי בעירוכין דף ל"א ולא קי"ל פנותי' וה"נ פן הוא בחדשים פיון שעבר חודש הספמין שוב אין אנו חוששין על העצמיין ואפילו בחודש חסר מעט פשעברו כ"ט ימים נקרא בן חודש ואין צריך להמתין על י"ב שעות ותשצ"ג חלקים כמו דאין צריכין להשלים הימים היתירים בשנה וכ"ש אם הם באמת שלשים יום אלא שמקצתו מקצת היום שהוא בנודאי חשיב בן חודש מטעם הנ"ל וכן ילפינו בעירוכין דף י"ח ע"ב בן חודש משנים לענין למעלה ה"נ ילפינו פשם שא"צ למלאות לכן חמש שנים ימים היתירים לשנות החמה לשנים ה"נ אין צריכין למלאות לחודש שעות דידי': ובה מנושב למה למדו שם משנים ולא למדו בן חודש מן חודש דלויים פדי למד גם על הנ"ל וכן מדמה הש"ס בגזיר דף ו' ע"ב יום שלשים דחדש קרא לי' מלאת הימים משום דצריך למלאות ופריך דלמא שנים דג"כ צריכין למלאות יעוי"ש מפל זה נראה לפי ענ"ד נכון דשנים וחדשים שווין ואין חוששין על היותר אלא לעולם אזלינן אחר שנים וחדשים עפ"י הספמת התורה הן הן חדשיו והן הן שניו ולפי ענ"ד ראי' גדולה לנה מהא דאמרין בר"ה דף כ"א סוף ע"א ובסנהדרין דף י"ג ע"ב מקרא דשמור חודש האביב דתקופת טבת דמשכה עד ט"ו ניסן מעברין ופרש"י שם דאזלינן בתר המוליד והקשובסנהדרין דליעברי' לאדר ולכאור' תמוה מאי מועיל העיבור חודש אכתי מן המוליד הוא יותר מחציו ולא קרינן בחידושו (דהרי על יתר מחציו אין עיקר שם חודש שייך כפרש"י שם) וע"כ פיון שקבעו עליו שם חודש אזלינן בתר הספמת בית דין ונקרא שפיר חודש הספמין וכ"ש בגידון דידן ושפיר מנושב תקירת מן זצ"ל ומתוקן מנהג העולם דמיד שפלה יום השלשים ובא יום הל"א מקרי בן חודש לענין פדיון ופודין בו ביום: ואפתי נשאר לבאר דכל הנ"ל א"ש אי אמרינן מקצת היום פכולו ומנ"ל זה אמנם גם זה פשוט חדא דכבר פתבתי דכל חודש מלא מנוסד על מקצת היום פכולו ושנית דכך מבואר בגזיר דף ה' ודף ו' דלרב מתנא דקי"ל פנותי' אמרינן לענין גזירות מקצתו פכולו בין בתחילתו ובין בסופו ואפילו לבר פדא מ"מ מתחילתו מודה כמ"ש התוס' שם דף ה' ע"ב ד"ה ואת השני ור"ה דס"ל בפסחים דף נ"ה דל"א ב' פעמים מקצתו פכולו ע"כ דסובר פבר פדא וא"כ לא קי"ל פנותי' וזה דלא כהנוב"י מהדו"ת חאו"ח סי' פ"ד ובגזיר דף ו' ע"ב קרי ליום שלשים דגזיר מלאת הימים היינו יום ל' של חודש וא"כ כמו דאמרין בגזיר מקצתו פכולו ה"נ בחודש ולכך איצטרך ומעלה בבכורות דף מ"ט ע"א דלא נימא ב"פ מקצתו פכולו וקושית מהרי"ט לבר פדא פבר תירצתי לעיל ויש לישוב עוד דבר פדא קאי לאמת דכתיב ומעלה וס"ל לרבנן דלא הוי ב' פתובים דיש צריכתא כמש"כ הרי"ט אלגזי שם (ובאמת לי צ"ע הא יש בלא"ה ב"פ מן חודש ומעלה א' גבי פקוד בני לוי מן חודש ומעלה והשני פקוד כל בכור זכר מן חודש ומעלה והוי ב' פתובין ולמה לא מייתי להו הש"ס וצ"ע) עכ"פ לבר פדא י"ל דיליף מהתם דלא אמרינן בסופו מקצתו פכולו אבל בתחילה לכ"ע אמרינן וא"כ מדאצטרך ומעלה ג"כ מוכח דאמרי' מקצתו פכולו וכן נראה לי

עוד ראי' מהא דאמרינו בר"ה דף י' ע"ב לר"מ יום שלשים עולה לכאן ולכאן ואמרינו מקצתו פכולו ואמרינו שם דשניהם למדוהו מדכתיב באחת ושש מאות שנה באחר לחודש וא"כ ס"ל לר"מ באחד היינו מקצתו ולר"א דמאי חודש למנוייו גם שנה למנוייו ובעיניו שלשים והוכיח הטו"א בר"ה דף י' ע"א ד"ה רא"א דלענן שלשים יום לא אמרינו מקצתו פכולו מנדה דף מ"ד ע"ב גפי בן כ' שלא הביא שערות וקשה מ"ש דלענן ל' יום לשנים לא אמרינו מקצתו פכולו ולר"מ יום א' בשנה חשוב שנה ואמרינו מקצתו פכולו וצ"ע וע"כ דמינויי חודש אפילו מקצת יום הוא ומנ"ל וע"כ היינו אצל בן חודש.

ועכ"פ נראה לפי ענ"ד נכון מנהג העולם שכן יום ל"א הוא בן חודש אפילו נולד בסוף היום דאם נימא דצריכין להמתין עד יום ל"ב פבר הוא יותר מכן חודש והתורה אמרה ופדוינו מכן חודש ולא מצאתי נגד זה אלא שדברי ס' יראים סי' שנ"ג משמע דבכ"ט י"ב תשצ"ג תליא מילתא אכל לפי ענ"ד יש לכונן גם לשונו להנ"ל אלא שפא לישב קושיא הנ"ל מנ"ל דבעינן חודש מלא וע"ז תי' דלשון חודש עיקרו על כ"ט י"ב תשצ"ג וזה הוי למד יום הואיל וקיי"ל מקצתו פכולו וא"כ עיקר הנחת שם חודש על שלשים יום ובו תופסין בכל דיני תורה ואע"ג שבתחילתו אמרינו מקצתו פכולו בסופו לא אמרינו דילפינו דבעי' מעת לעת.

וגם דעת מג"א בסי' של"ט ס"קח נראה דאיכ"ל דס"ל הפנונה בש"ס דבכורות מ"ט ע"א הא דפריה מ"ט דת"ק הוא דנימא מקצתו פכולו וכמ"ש לעיל אלא דס"ל כמ"ש הנוב"י סי' פ"ד הנ"ל דמקצתו פכולו אמרינו רק בימים אכל בשבוע לא וה"ה היכא דבעינן מספר ידוע כמו כ"ט י"ב תשצ"ג לא אמרינו מקצתו פכולו וא"כ קשה ממנ"פ הב"ח לשיטתו דחודש דבכור היינו כ"ט י"ב תשצ"ג לא שייך מקצתו פכולו וע"כ הקו' דלאחר כ"ט י"ב תשצ"ג יועיל הפדיון וע"ז משני דבעינן ומעלה ואינו מועיל וא"כ שוב מוכח דלא כב"ח וכן נראה לדינא ביום ל' אינו מועיל הפדיון וביום ל"א לעולם פודין ואם אפשר מהיות טוב ימתין עד אחר פלות כ"ט י"ב תשצ"ג וכמ"ש הנוב"י סי' קפ"ז הנ"ל והנראה לפי ענ"ד פתבתי ידידו הדורש שלומו.

הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה ש"ג יתענג על רוב שלום תלמידי המופלג בתורה האברה החרוץ מוה' סענדקיר אדלער נ"י יושב בשבת תחכמוני ישוב דויטאווא. אשר שאלת בתינוק שמת ביום ל' והוא בכור אי מחוייבין לפדותו ולהתאבל עליו ובסי' ש"ה סעי' י"ב מבואר דביום ל' אין מחוייבין לפדותו ולאחר ל' מחוייבין לפדותו וכן פסק ביו"ד סי' שע"ד סעי' ח' לענן אבילות והכי קיי"ל אלא שראיתי במכתבה עירבוב דברים לכך אני מפרט הדברים פהנוייתן בלי שום חידוש והדין נחלק לג' חלקים.

א' הא פשיטא דלמד יום הנ"ל דלאחר ל' מחוייב בפדיון אמרינו בי' מקצת יום ראשון פכולו ואפילו נולד סמוך לחשיכה יום ההוא עולה לו למנן ל' דכבר הכריעו האחרונים בש"ך חו"מ רס"י ל"ה ובתנאים שם ובמל"מ פ"ב מאישות דין כ"א ובמג"א סי' נ"ג ס"ק י"ז דלא בעי' מעת לעת ואין מונין השעות וה"נ פאן ואפילו ב' פעמים מקצת היום פכולו הוי אמינא דגם ביום ל' אמרינו מקצת יום ל' פכולו קמ"ל בבכורות מ"ט מקרא ומעלה דבעינן יום ל' פולו אכל ביום ראשון לא נתמעט וכן אמרינו בנזיר דף ה' ודף ו' ע"ב לכ"ע בתחילה אמרינו מקצת היום פכולו לענן נזירות וה"נ פאן וכבר הארכתי בזה לעיל (בתשובה הקודמת).

וחילוק ב' באם נתמלאו לו כ"ט י"ב תשצ"ג ביום ל' דעת הב"ח בתשובה סי' קכ"ה וכ"כ הש"ך בסי' ש"ה ס"ק י"ט דמיד שעבר כ"ט י"ב תשצ"ג אפילו ביום ל' חל עליו מצות פדיון וממילא אם

מת אח"כ לדידהו חייבין לפדותו ולהתאבל עליו וצבילות ופדיון תליא בהדדי כדאיתא בשפת דף קל"ו אמנם המג"א בסי' של"ט ס"קח וחכ"צ סי' קי"ח פליגו עלי' וכ"כ מרן זצ"ל בתשובה סי' פ"א דדונקא בעינו שיעבור עליו יום ל' וכשיצאו פוכבי ליל ל"א אז מתחיל החיוב וכן נראה עיקר מלשון הש"ס ופוסקים וש"ע סי' ש"ה סעי' י"ב וסי' שע"ד סעי' ח' לענין אבילות ואפילו עבר עליו כ"ט י"ב תשצ"ג ביום ל' אין חיוב להתאבל עליו ביום למד וה"ה דאז אינו בר פדויו' ובלא"ה ספק אבילות לקולא ומספק ולדעת צ"צ סי' קכ"ה אפי' איכא רוב אינו מחוייב בפדיון דהמוציא מחברו עליו הראוי' ואין הולכין בממון אחר הרוב וכ"ש הכא שכן הספימו האחרונים וכבר הארכתי בדין הזה דדברי המג"א נראים עיקר (לעיל בתשובה הקודמת).

וחילוק ג' אם בתחילת יום ל"א לא נשלם כ"ט י"ב תשצ"ג פגון שנולד סמוך לחשיכה איכא ג"כ פלוגתא לדברי הב"ח והש"ך הנ"ל נראה דהעיקר תליא בכ"ט י"ב תשצ"ג וכ"כ הפ"ת בסי' ש"ה ס"ק י"ד בשם ס' תיבת גומא וכן נראה קצת מדברי נוב"י מהדו"ת סי' קפ"ז ולפי"ז אפילו מת ביום ל"א כל זמן שלא נתמלאו לו כ"ט י"ב תשצ"ג אין צריף לפדותו וא"צ להתאבל וכבר הבאתי (בתשובה הקודמת) דבסידור מגדל עז מהגאון יעב"ץ ובס' פתח פתח וס' פרח מטה אהרן כ' דלעולם תליא ביום ל"א אפילו לא עבר כ"ע י"ב תשצ"ג חייב בפדיון וממילא ה"ה במת ובאמת כף נראה עיקר מסתימת לשון הפוסקים בסי' ש"ה סעי' י"א וי"ב ושע"ד סעי' ח' וכבר הסברתי שם מלתא בטעמא: אמנם לכאורה לפי מ"ש הצ"צ סי' קכ"ה הנ"ל אפילו מיעוט פגוד רוב פטור מפדיון ואמרינן הממע"ה וא"כ אפשר דה"ה פאן דנימא הממע"ה ואולי בעינו דונקא כ"ט י"ב תשצ"ג מיהו זהו אינו פינן דסוגיא דעלמא ומנהג פשוט לפדות ביום ל"א ואין משגיחין אם כבר עבר כ"ט י"ב תשצ"ג ומברכין ברפת פדיון הבן וע"כ דחשבינו זה לנודאי וא"כ נראה במת ביום ל"א אפילו קודם שעבר עליו כ"ט י"ב תשצ"ג חייבין להתאבל עליו ולפדות אותו כדאיתא בסי' ש"ה סעי' י"ב פן נראה לפי ענ"ד.

תשובה ד"ש הנה ביו"ד סי' ש"ה סעי' י' הביא הרמ"א בשם הריב"ש סי' קל"א דאין פודין ע"י שליח ורוב האחרונים חלקו עליו בזה והספימו דפודין ע"י שליח וגם מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד נהי דבתשובה שם סי' רצ"ה מישב דעת הריב"ש הנ"ל וחס ל' דבריו מ"מ בשאר תשובות כ' ג"כ דקי"ל דפודין ע"י שליח ובסי' רצ"ח פסק דהשליח מברך ב' ברכות גם ברפת שהחיינו וע"ז פליג הצ"ח סוף פסחים ובפ"ת ובס' ברכ"י הביא ג"כ דיעצה זו דאין להשליח לברך שהחיינו וצריף להניח פרי חדשה או פינצא בזה והיכא דאפשר לא יפדה ע"י שליח ומ"מ לדינא עיקר לפי ענ"ד דפודין ע"י שליח ואית' בס' יד אליהו שהכריע בתשובה סי' נ"א דאין פודין ע"י שליח והביא איזה ראיות לזה א' ממה דפליגו ר"י ורובן בקידושין דף כ"ט ע"ב אם צריף לעלות לרגל ולפדות את בנו איזה קדים וכו' וקשה יעלה לרגל ויעשה שליח לפדות את בנו אלא ע"כ דאין פודין ע"י שליח: ובגליון ס' אלי' שבא לידי מאת אא"ז הרב הגדול מוה' עריץ זצ"ל אבדק"ק געדינג כ' דאיכ"ל דהסוגיא מייירי שאין לו מעות הצריף להוצאה לשניהם ואני ראיתי שכ"כ בהדיא הרמב"ם בפ"א מבפורים דין ד' שאין לו כדי שניהם ולכאור' קשה לי לפימ"ש מרן זצ"ל בחת"ס סי' רצ"א דהרמב"ם סובר דלענין פדיון בכור רשאי אפילו לכתחילה לפדות במתנה עמ"ל ולא הוי משום שחתם ברית הלוי א"כ הא מצי לפדות במתנה עמ"ל לו לאחר שעה ואם"כ יעלה לרגל ואפשר לקיים שניהם ואע"ג שפרן זצ"ל כ' שם דמ"מ יש עדיפות לפדות בלי מתנה עמ"ל היינו בעלמא אבל פאן שעושה פן כדי לעלות לרגל פשיטא דרשאין לעשות פן ודחוק לומר שאין הפהן רוצה לקבל במתנה ע"מ להחזיר דמאי פסידא לי' הרי גם לדידן' לפהן יש מצנה בקבלתו וכמ"ש

בחת"ס סי' רצ"ב ובנודאי מנדקק לי' ונראה דפלוגתייהו מיירי בהגיע זמן הפדיון ברגל או סמוך מאוד לרגל שאם ישקה בביתו עד יום ל"א אינו יכול לעלות שוב לרגל מיהו אם יש לו מעות פדי שניהם יוכל לפדות תוך זמנו וליתן המעות לכהן ע"מ שיחול בזמנו ואפילו לשמואל יכול ליתן לו פן ע"מ ובתנאי שיהא המעות ההוא בעין בזמנו ביום ל"א כדקי"ל ביו"ד סי' ש"ה סעי' י"ג אבל פאן שרוצה לעלות לרגל וצריך להאי ממון להוצאות הדרך ולהוצאת הרגל אם יתן לו ע"מ להחזיר ונתון לו קודם שיגיע הזמן לפדותו אז אפילו לרב לא מהני הפדיון וכמ"ש האבני מלואים באה"ע סי' מ' ס"קב לכהן שפיר מושפחת לה דצריך לכתל משום הכי עליותו לרגל והנה לכאור' לפי"ז בלא"ה ליפא ראי' לס' יד אלי' דהרי איכ"ל אפילו יכול לעשות שליח היינו בהגיע זמנו אבל קודם זמנו דאיהו לא מצי עביד לא מצוי משוי שליח וכיון דקודם עלי' אפתי לא מטא זמני' אינו יכול לעשות שליח מיהו הדגו"מ סי' ש"ה סעי' י' העלה דגם בכה"ג מועיל משום דנהי דשליח לא הוי אבל מתור' זכי' יכול לפדות עי"ש ולכאורה יש להקשות על זה הא בנדריים דף ל"ו ע"ב אמרינן אי בתורם משלו על של חברו מועיל מצד זכי' אפי"ה המצנה אינה של בעלי' ויש לדחות היינו בתורם משלו ואפילו זכי' מצד תורת שליחות מ"מ הממון לא הקנה לבעליו ולא נעשה המצנה בממון בעליו ולכאורה.

יש להקשות על דברי הדגו"מ שדרי הביא דברי התוס' בנזיר דף י"ב ע"א ומהתם מוכח דגם מתורת זכי' לא מצי לעשות שדרי הקשה על הא דעושין שליח להפריש חלה קודם לישא וצ"ע עליו מיהו מרן הגאון חת"ס זצ"ל בתשובה לאהע"ז ח"א ס"ל פן בענין שלו ויישב דברי התוס' ג"כ לדבריו ובאהע"ז שם בחת"ס סי' ד' הביא השגה מדברי הר"ן ר"פ האומר ויישב דאין השגה וא"כ גם בנזירון שלנו י"ל פן וכן נראה מדברי תה"ד סי' קפ"ח מיהו ברשב"א בנדריים דף ל"ו ע"ב נראה דפליג על התה"ד דכל שתורם משל בעל הפרי בעינן דעתו ושליחו ועיין במל"מ פ"ד מבכורות שהביא דברי התה"ד ורמז בסוף ראי' מאהע"ז סי' ל"ה סעי' ד' וה' ולדברי הרשב"א י"ל דהתם במקדש בממון של השליח כמ"ש ההפלאה שם בחידושו לאהע"ז סי' ל"ה מיהו בנזירון הנ"ל י"ל דגם מטעם אחר אפטר דיכול לעשות שליח השתא על לאחר ל' יום משום דזמן ממילא קאתי וכמ"ש המל"מ בפ"ד מהלכות אישות דין ז' לענין דבר שלב"ל איכ"ל דזמן דממילא קאתי לא מקרי דבר שלא ב"ל ושם פתב דתליא בפלוגתא ובתוס' ב"במות דף נ"א ע"ב בכותב גט ליבמתו כ' דתליא בפלוגתא דאדם מקנה דשלב"ל ובתוס' נזיר דף י"ב חלקו קצת וא"כ בנזירון שלנו מידי ספיקא לא נפקא (אי יכול לעשות שליח תוך ל' על אחר ל' דלפי הספמת הדגו"מ ומרן זצ"ל בחת"ס מועיל משום זכי' ולדידי איכ"ל משום דזמן ממילא קאתי מועיל) ועיין בקונטרס ח"ת שלי על סוגיא דאדם מקנה דשלב"ל מיהו תי' ראשון על פי דברי רמב"ם בנודאי נכון ואין ראי' לחלוק על הפלל דשליחו כמותו והנה בס' יד אלי' שם כ' עוד ראי' דאי אמרינן דמועיל שליחות ראוי שיועיל גם לפדות שלא מדעתו וכמו דאמרי' גבי פדיון פטר חמור בבכורות דף י"א דפודין שלא מדעת בעלים וזה לא אשתמט שום דיעה לומר פן ולפיענ"ד אפילו אי קי"ל בתורם משלו על של חברו דמועיל היינו משום דזכות הוא לו פדאימתא בנדריים דף ל"ו אבל בפדה"ב איכ"ל דלכ"ע אמרינן דבנודאי ניחא לי' לאב לפדות בנו הפכור והוא שמחה ומצנה החביבה לו ולכהן מברכין בה שהחיינו וכמ"ש מרן זצ"ל בתשובה סי' רצ"ג ורצ"ד דאין דרך לעשות פדיון ע"י שליח.

ולכהן במצנה כה"ג לכ"ע לא דמי לפדיון פטר חמור ולהפרישת תרומה לענין שיהא אחר יכול לפדות שלא מדעתו ותו דהרי למ"ד דרשאין לתרום היינו משום דבעל הפרי מרוויח בתורם משלו

משא"כ בפדיון דאָפּשער בפדיון במתנה עמ"ל לדעת הרמב"ם הנ"ל ואפילו לפימ"ש בש"ע דלא יפדה לכתחילה במתנה עמ"ל הרבה פעמים מתרמי דהפכה מחזיר ואיכ"ל דלא מקרי רנוח וכמו שאמרו בירושלמי הובא בתוס' פתובות דף ק"ח ע"א ד"ה ועל וכו' דלכך פורע חובו שלא מדעתו לא מקרי הנאה ורנוח משום דאמר מפניס הוינא ליה וכו' ומפודה פטר חמור שלא מדעתו בלא"ה אין ראי' כמ"ש התוס' בבכורות דף י"א וכמו שביאר מרן זצ"ל בחת"ס יו"ד סי' רצ"ה דלא פתיב פטר חמורה תפדה אלא פטר חמור לכך אמרינן דאין המצוה דווקא על הבעלים עיי"ש משא"כ בפדיה"ב: מיהו בתוס' ב"ק דף ס"ח ע"ב ד"ה הוא דאמר כצנועין משמע דלא ס"ל תי' זה וכו' שם סברא אחרת משום דפטר חמור אסור בהנאה וכאלו אין לו בעלים עיי"ש וא"מב' תירוצים מוכרח לומר דאל"כ קשה בבכורות שם דקא מבעי' לי' אי הפטר חמור לאחר פדיון של הפודה או לבעלים וא"כ ע"כ לאו מטעם זכות כמו בתרומה אלא מטעם שכ' התוס' בב"ק או כמ"ש מרן זצ"ל ותמהני דהמל"מ בפ"ד מתרומות הביא דברי התוס' בב"ק ואפי"ה רצה לומר שפטר חמור נפשט בעינין דתורם משלו על של חברו ולהתוס' בב"ק אין ענינם דומה ועכ"פ אפילו ס"ל להרמב"ם דתורם משלו על של חברו מועיל בפדיון הבן אינו מועיל אפי' דפודין ע"י שליח פן נראה לפי ענ"ד נכון: ומ"ש עוד בס' יד אליהו ראיה דאין פודין ע"י שליח דכמו דילפינן בב"מ דף צ"ו שאולה בבעלים דאין שלוחו כמותו כמו דלענן הפרה דאין שלוחו כמותו משום דכתיב ותרא אישה יקימנו וה"נ פתיב בעליו ותרא ומינה גם לפדיוה"ב דכתיב בכור בניה ותרא ולפי מ"ש למעלה כבר מבואר דלולא דכתיב בניה הוי אמרינן כמו בפטר חמור יכול לפדות בלא דעתו ואפילו פטר חמור של הפודה משום דלא פתיב חמורה ה"נ הוי אמרינן פן דהמצוה על כ"ע נאמר לכך אצטרף עד בניה ולא בנותיה וחד למעט אחרים.

ובלא"ה אין לנו לעשות דרשות מעצמינו מה שלא נאמר בש"ס ולענן שאולה בבעלים נראה עיקר כמ"ש התוס' שם דשם בעלים לא שייך על השליח דנהי דשליח כנד אריכתא של המשלח מ"מ בעליו לא מקרי כשם דהשליח לא מקרי אישה דעל היחוס הזה שהוא בגופו לא שייך למיעבד שליחות אבל בעלמא אמרינן שלוחו כמותו בכל מידי דאינו מעשה בגופו דווקא פי אם היכא דמיעט קרא בפירוש לפי קבלת חכז"ל.

והנה בשעה"מ פ"ו מהלכות אישות הביא ראי' ג"כ דפודין ע"י שליח מדאפשר להתנות על פדיון במתנה עמ"ל נאנן אמרינן בכתובות דף ע"ד מילתא דא"א בשליחות ליתא בתנאי וכבר פתבתי במקום אחר דלכאורה לפי מ"ש מרן זצ"ל בחת"ס עסי' רצ"ו לעיל] דבשלח האב שליח עם ממון שלו לפדות לכ"ע איתא בשליחות דאז השליח מעשה קוף בעלמא עביד שהודיע רק לפהו שהאב שולח לו זה לפדיון בנו ונשא את הכסף לו והפלוגתא הוא דווקא אם השליח פודה בממון עצמו ולפי"ז איכ"ל דחשיב שפיר נעשה ע"י שליח ואפתי לא אפשיט בעינין אי רשאיין לשלוח שליח לפדות בממון שלו והראי' שכ' השעה"מ זה יש לדחות פניו דהוי מעשה קוף לא מקרי ע"י שליח.

אלא שבאמת לא זכיתי להבין דברי מרן זצ"ל בזה ולא ידענא בכה"ג אי יכול שליח לברך פניו דעושה רק מעשה קוף בעלמא ומסברא הי' נראה דגם בכה"ג פניו דגם פדיון הבן לאו בהפרשת חמש סלעים תליא מלתא דהרי חייב באחריותו ועד דמטא לרשות פהו בתורת פדיון לא נפדה והנתינה הוא המצוה שזכה הפהו בפדיון והבן נפדה וזה עושה השליח מקרי ע"י שליח כמו קודשין ע"י שליח דגם בקודשין סגי אם עוסקין באותו ענין פן הי' נ"ל לולא שכ' מרן זצ"ל

בהיפוף ובטלה דעתי נגד דעתו מ"מ נראה דהשליח הגומר המצנה גם פן יכול לברך גם לדעת מרן זצ"ל.

ואדרבה אם הדין בכה"ג דא"י לברך ואנן סהדי דשליח אותו לפדות פדינו וע"כ שלא בתורת מעשה קוף שלחו אלא להיות פיו כפיו ומעשיו כמעשיו וכמה פעמים מצינו בש"ס לענין שליחות מגו דזכה לנפשיה זכה לי' לחברי' וה"נ אם רצה להיות כמעשה קוף הי' יכול לפדות אפילו מינה אותו תוך למ"ד זכה נמי לחברי' בתורת שליחות ושוב איכ"ל פסברת מרן וא"ש ג"כ תי' הנ"ל על קושית שעה"מ והנראה לפי ענ"ד פתבתי: תשובה ש"ה שיל"ת יום ט' אלול תרכ"ז לפ"ק חוסט יע"א: פשמנע קול שופר יוחק לחיים טובים בספר תלמידי הרב המאוה"ג המןפלג בתורה מוה' וואלף סופר נ"י אבדבק"ק סנגרוט יע"א מכתבו קבלתי ואשר ביקש ממני לחוות דעתי הלכה למעשה במה שבא לידו באשה שהפילה בתחילת עיבור בששה שבועות לאחד עיבורה ושוב נתעברה והפילה שוב לאחר שמונה שבועות לעבור' שפיר מלא דם בפעם הראשון והשני מלא מוגלא וכמראה ביצה פן אמרה אשה המשרתת ושוב ילדה פן זכר ונשאל אם תיב בפדיון ובגוף הנידון פבר האריכו בתשובת מהרי"ק סי' קמ"ג וחכ"צ סי' ק"ד ונוב"י מהדו"ב חיו"ד סי' קפ"ח ובתשובת מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' רצ"ט וש"ח נאני לא באתי אלא לסדר הדברים בעזה"י שלפי הנראה הדין מתחלק לד' חלקים.

החלק הא' שהחזקה מעוברת והפילה ולא בפקדו הנפל פלל אז נרא' דגם המהרי"ק מודה דפוטרי הבא אחריו וראי' מנדה דף כ"ט דקאמר ריב"ל דאם הפילה ונולד לתוך הנדה ולא ידעה מה הפילה מביאה קרבן ונאכל וא"כ ע"כ מחזיקינן לי' בחזקת ונולד מעלי' ושינתרוקם דאל"כ איך מביאה קרבן ונאכל והאי ריב"ל מוקי לה בהחזקה עוברת וגוף סברת ריב"ל קשה דנוקמה אחזקה בחזקת שלא נתרוקם ובהחזקת שלא נפטרה בפכורה וכמ"ש המהרי"ק שם.

מיהו גם לדעת החכ"צ קשה לי אפילו הוי ספק השקול אי נתרקם או לא מ"מ הא אמרינן בבכורות דף כ' ובחולין דף ע"ז דאמרינן סמוך מיעוטא לפלגא מיעוט דנדמה לפלגא דנקיבות וא"כ ה"נ אפילו נימא כהח"צ דהוי ספק השקול ס' נתרקם ס' לא נתרקם נימא סמוך מיעוטא דאימא גוף אטום או רוח לפלגא דלא נתרקם והו"ל רובא.

והנה הריב"ש בס"י שע"ב כ' דדווקא פגון פלגא דנקיבות דהוי פלגא בטבע בי' אמרינן סמוך מיעוטא לפלגא מיהו תוס' בנדה דף י"ח ד"ה שליא ס"ל דלעולם אמרינן סמוך מיעוטא לפלגא וכן הקשה הפנ"י בכתובות דף ט' בשמעתי דפתח פתוח בתוס' ד"ה ואבע"א דלפי מ"ש הרשב"א דס"ס מועיל מטעם רוב גם אי הוי ספק ראשון פלגא ופלגא יוכל הספק השני להיות אפילו מיעוט ואמרינן סמוך מיעוטא לפלגא וכ"כ בס"ט בס"י קפ"ג נאפילו לפי מ"ש בחידושי פתובות דף ט' דדווקא בס' שני נוכל לצרף מועט וא"כ לפי מאי דקי"ל בס"י ק"י בכללי ס"ס דבעינן דס"ס? הא יוכל להתהפף א"כ שוב בעינן גם ספק שני דיהי' ספק שקול.

מיהו מושפחת לה לפי מ"ש הש"ך בכללי ס"ס בס"י ק"י דהיא דהספק השני נגדר על הראשון שלפי טבע הענין צריף להקדימו פגון ספק על ספק לא על ואת"ל על שמא לא דרס דהדרוסה אפשרי רק אם נחליט שעל ובכה"ג ראוי להקדים הספק על וממילא אין צריף להיות מתהפף וא"כ ה"נ אם לא נקדם ליכא למימר שגוף אטום או צורת בהמה וכינצא הי' וא"כ צריף להקדים הספק אי נקדם ואם פן אפתי עמדה הקושית הנ"ל דנימא סמוך מיעוטא לפלגא וצריף לומר דכינן דעבר עליו מ' יום רוב פעמים נתרקם וא"כ מן הראוי ליזול בתר רוב ולא חיישינן למיעוטא

ולקח שפיר קאמר ריב"ל דאם עברה בנהר והפילה אזליגין בתר רוב דנתרקה והי' פון קיימא ולקח מביאה קרבן ונאכל: אלא דאפתי יש לדייק ולהקשות לפי מ"ש הר"ן בחולין בשמעתי דסימני בצים די"א דב' מיעוטים מצטרפין והוי כפולגא ופולגא וא"כ אפתי יש להקשות דניצטרף ב' מיעוטים מיעוט דעדיין לא נתרקם ומיעוט שפא גוף אטום או צורת בהמה הי' והנראה לפי ענ"ד לישוב ואדרבה בזה נתישב החילוק שמחלק הש"ס בגדה דף כ"ט בין הוחזקה מעוברת או לא ועמדו המפורשים בזה מ"ש ונראה דעל י"א שפר"ן אלו טרפות הנ"ל מקשין העולם איזה קושיות תדא מנ"ל בכתובות דף ט"ו למילף מן ארב לו פרט לזורק אבן לתשעה ישראלים וחד גוי דפטור ומטעם קבוע ודלמא הטעם משום דמצטרפין ב' מיעוטים א' שפא גוי וב' שפא טריפה הוא הגהרג ונראה דהנה י"א רק מדרבנן ס"ל דמצטרפין הנה ב' מיעוטים והתם על הקרא קאי.

ועוד נראה דע"כ לא אמרינן דמצטרפין הב' מיעוטים אלא היכא דנולדו בפעם אחד אבל אם מעיקרא הוי רק חד מיעוט ואז הי' המיעוט כמאן דליתא אפי' אם בא אח"כ עוד מיעוט פיון שמיעוט הראשון כבר הי' כמאן דליתא לא מצטרפין לי' ולקח מיעוט טריפה לא מצטרפין בהדי אינה מיעוטה וא"ש ומטעם זה נראה דמחלקינן בין הוחזקה מעוברת דאז כבר הוחזקה שנוולד מעלי' נתעברה שעומד להתקיים והמיעוט גוף אטום וכינצא הוי כמאן דליתא ואפי' נזדמן שהפילה ויש לנו לדון למיעוט שלא הוקרם לא חיישינן למיעוט גוף אטום וכינצא ולא מצטרפין להדדי ולקח מביאה קרבן ונאכל.

אבל במתניתין מוקי לה בלא הוחזקה עד שעה שהפילה ובאו ב' מיעוטים בפ"א ולקח מצטרפין וחיישינן מדרבנן גם לנדה אבל מה"ת הוא בחזקת וולד ולקח תשוב לזכר ולנקיבה וממילא מבואר בגידון הנ"ל.

החלק הב' בלא הוחזקה מעוברת והפילה ולא בדקו אותו השפיר הולד הבא אחריו פטור מבכורה כף נראה דמוזה המהרי"ק בכה"ג להחכ"צ ולא פליג על זה אלא דהנוב"י מהדו"ת סי' קפ"ח דס"ל דווקא בהוחזקה עוברת היינו שפבר הרגישה האשה נענוע הולד ולפי הנשמע אין האשה מרגשת נענוע הולד אלא בחודש החמישי וא"כ א"א לומר כהנוב"י דווקא אז הוא בחזקת נתרקם אלא לעולם פל לאחר מ' יום מחזיקינן לי' בחזקת נתרקם ואפי' לדעת מהרי"ק שכ' דאיכא חזקה בחזקת שלא נתרקם היינו אם אינו רוב דנתרקם אבל פיון דאיכא רוב רובא עדיף.

ואע"ג דלענין טומאה וטהרה חששו בגדה דף כ"ט בלא הוחזקה מעוברת שפא אינו וולד ולקח אמרו דחיישינן גם לנדה היינו מדרבנן דחיישינן לב' מיעוטים דמצטרפין והיינו לענין איסור והיתר או טומאה וטהרה אבל לענין ממון דמאי דהוי חומרא לזה הוי קולא לזה.

לא החמירו ולא חששו מדרבנן וכמ"ש המהרש"א בכתובות דף כ"ו ע"ב ד"ה אגן וכו' לענין תרי ותרי עיי"ש: ועתה נבוא לחילוק הג' שבדקו השפיר ולא נראה בו שום ריקום אלא דניחוש או דנימוק הולד ונעשה למים לדם ולמוגלא או דניחוש אולי יש בו ריקום אלא שאינו ניפר בזה פליגו הח"צ והמהרי"ק דבגדה דף כ"ה ע"א אמרינן דס"ל לשמואל דבהפילה שפיר חיישינן לוולד ומעולם לא דכו לשפיר בנהרדעא ולדעת רוב הפוסקים קיי"ל כשמואל בזה.

אלא דפליגו דלמהרי"ק זהו רק מפני חומרא בעלמא חששו או לנימוק ונימוח הולד וזה נודאי רק חומרא בעלמא דהרי איכא חזקת לא נתרקם ואפי' נימא דרוב פעמים נתרקם היינו אם לא נמצא עתה אינו מרוקם אבל השתא דנמצא אינו מרוקם ונימא דמעיקרא לא נתרקם ושוב נתרקם

ושוב נִימַח הַנּוֹלָד וְנִתְבַטֵּל הַרְיָקוּם בְּכֹה"ג מְדִינָא בְּנוּדָא אִין לְחוּשׁ וְכַעִין שְׁפֹתַב הַשֵּׁ"ף בְּיֹרְה דְעָה ס' א' סק"ח לְעַנְן שׁוֹחֵט שְׁלֵא נָטַל קַבְלָה וְהַשְׁתָּא אִינוּ יוֹדַע פִּינּוּ דְהַשְׁתָּא אִינוּ יוֹדַע וְגַם מְעִיקְרָא לֹא יָדַע לֹא אֲמַרִינִין דְלִמָּא יָדַע בְּנִתְיִים אַף עַל גַּב דְאִיפָא רַבָּא וְלִכְּה סְבִירָא לִיה לְמַהֲרִי"ק דְהוּי רַק חוּמְרָא מְדַרְבְּנָן לְעַנְנָן טְוּמָאָה אַבְּל לְעַנְנָן מְמוֹן לֹא גָזְרוּ וְכַמ"ש לְעִיל וְכֵן הָא דְמְטַמְאִין כָּל שְׁפִיר בְּנִהְרְדְעִי וְאִפִּילוּ מְלֵא מִים וְדָם וְמֵלֵא גְנוּנִים דְבָמִים וְדָם אֲמַרִינִין בְּגֵדָה דְף כ"ד ע"ב דְּנוּדָא לֹא חִיִּישִׁינִין לְנוֹלָד נִימַח.

וְגַם בְּמֵלֵא מְוַגְלָא וְגְנוּנִים לֹא חִיִּישִׁינִין לְנִימַח פִּינּוּ דְמֵלֵא הוּי וְגַם פִּינּוּ דְאִיפָא גְנוּנִים הַרְבֵּה וְאִי הוּי נִימַח הַנּוֹלָד לֹא הִי' מְלֵא וְלֹא הִי' בּוֹ גְנוּנִים הַרְבֵּה מ"מ לֹא טִיְהֵרוּ בְּשְׁפִיר בְּנִהְרְדְעָא אִוְלִי הִי' בְּאַמַּת רִיקוּם אֲלֵא שְׁלֵא בְּדָקוּ הִיטִיב שְׁדָבָר קִטּוֹן כְּעִין עֵינֵי זָבוּב קָשָׁה לְהַפִּיר וְלִכְּה אִפִּילוּ בְּמֵלֵא מִים וְדָם דְאִין חֲשַׁשׁ נִימַח מ"מ רִיקוּם מְוַשְׁפַּחַת לֵה בְּגֵנוּה וְכַמוֹ שְׁפִי' הַרְע"ב בְּמַתְנֵי' שָׁם כ"ד גַּם בְּמֵלֵא מִים וְדָם וְאִם הִי' רִיקוּם חוֹשְׁשִׁין אֲמַנְם ס"ל לְמַהֲרִי"ק דְזָה רַק חוּמְרָא בְּעֵלְמָא דְנָהִי דְרוּב פְּעֻמִּים נִתְרַקַם לְאַחַר מ' מִיְהוּ אִם הוּא נִתְרַקַם רֹב פְּעֻמִּים נִיכָר לְהַדְיָא וּא"כ הַשְׁתָּא דְאִינוּ נִיכָר ע"כ הוּא מִן הַמִּיעוּט אוֹ מְמִיעוּט דְלֹא נִתְרַקַם אוֹ מְמִיעוּט שְׁלֵא נִיכָר וְהוּי סְפַק הַשְׁקוּל וְשׁוּב יֵשׁ לְאוּקְמָא אַחְזָקָה בְּחֻזְקָה שְׁלֵא נִתְרַקַם וְבְחֻזְקָה שְׁלֵא נִפְטְרָה מִכּוֹרָה וּמִשׁו"ה הוּא בְּחֻזְקָה שְׁאִינוּ וְנוֹלָד וְלְעַנְנָן טְוּמָאָה חֲשִׁישׁוּ מְדַרְבְּנָן וְלֹא סְמַכוּ אַחְזָקָה פִּינּוּ דְאִיתְרַע וְכ"ש בְּאִיסוּר טְוּמָאָה דְאִיפָא חֲשַׁשׁ פֶּרֶת וְאֲמַרִינִין בְּחֻזְלִין דְף קכ"ד בְּאִיסוּר מִיתָה לֹא סְמַפִּינִין אַחְזָקָה דְאִיתְרַע עֵינִין בַּפּמ"ג בְּפִתְיָה לְהַלְכוֹת טְרִיפּוֹת רַק מְחֻמְרָא דְרַבְּנָן וּבְמִמּוֹן הַנִּיחוּ עַל דִּין תּוֹרָה וְלִכְּה ס"ל לְמַהֲרִי"ק דְחִיָּיב בְּפִדְיוֹן מְדִינָא וְלֹא שְׁיָיִף לֹמֵר הַמַּמְע"ה דְמִן הַדִּין אוּקְמִינוּן אַחְזָקָה הַגּוּף וּבְגֻמְרָא דְנִגְדָה דְף כ"ה דְאֲמַרִינִין גְּבִי פִדְיוֹן הַמַּמְע"ה הִינּוּ הִיכָא דְאִיפָא סְפַק שְׁקוּל מִשָּׂא"כ פֶּאן דְהוּי רַק חוּמְרָא מֵאִי דְחִיִּישִׁינִין לְחֲשַׁשׁ מְחוּי אוֹ לְחֲשׁוּשׁ לְרִיקוּם שְׁאִינוּ נִיכָר.

וְכָל זֶה לְדַעַת מַהֲרִי"ק אַבְּל הַחכ"צ סוֹבֵר דְבַכֹּה"ג אִפִּילוּ בְּדָקוּ וְלֹא מְצָאוּ וְלֹא רָאוּ רִיקוּם חִיִּישִׁינִין וְאִיפָא סְפִיקָא מְדִינָא ס' הַשְׁקוּל אִוְלִי נִימּוֹחַ וְאִפִּילוּ אִין לְחוּשׁ לְנִימּוֹחַ פְּגוּן בְּמֵלֵא וְאִיפָא גְנוּנִים אִפִּי"ה חִיִּישִׁינִין לְרִיקוּם מְדִינָא פִּינּוּ דְרוּב פְּעֻמִּים מְתַרְקַם וְלֹא ס"ל סְבִרַת מַהֲרִי"ק אִי הוּי מְתַרְקַם הִי' נִיכָר וְעִיקָר פְּלִגְתִּיָּהוּ נִרְאָה דְפִלִּיגוּ אִי חֻזְקָה הַעֲשׂוּנִי' לְהַשְׁתַּנּוֹת אִי מְקַרִי חֻזְקָה כְּמוֹ דְפִלִּיגוּ הַמַּהֲרִי"ט וְהַשֵּׁ"שׁ לְעַנְנָן חֻזְקָה קְטַנּוּת דְדַעַת הַמַּהֲרִי"ט דְחֻזְקָה קְטַנּוּת הַעֲשׂוּנִי' לְהַשְׁתַּנּוֹת לֹא מְקַרִי חֻזְקָה וְהַשֵּׁ"שׁ שְׁמַעְתָּתָא ג' פ' י' ופ' י"ג וְעוֹד בְּשָׂאָר פְּרָקִים דְחֻזְקָה קְטַנּוּת אַע"ג דְעֲשׂוּנִי' לְהַשְׁתַּנּוֹת מְקַרִי חֻזְקָה: וּבְנוּדָא ע"א וְה"ה אֲשֶׁה נֶאֱמָן נִגְדָה כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּקִידוּשִׁין דְף ס"ד פִּינּוּ דְעוֹמֵד לִיגְדַל הוּי כְּמוֹ בִּידוֹ וְנֶאֱמָן ע"א אַבְּל מ"מ חֻזְקָה הוּי וְזֶה דַעַת מַהֲרִי"ק פֶּאן דְהוּי בְּחֻזְקָה שְׁלֵא נִתְרַקַם וּא"כ הוּא בְּחֻזְקָה שְׁלֵא הִי' וְנוֹלָד וְנִשְׂאָרָה בְּחֻזְקָתָהּ וּמִמִּילָא אִפִּילוּ לְעַנְנָן פְּדָה"ב דְהוּי דְבָר שְׁבַמְמוֹן נִשְׂאָרָה בְּחֻזְקָתָהּ וְכַמוֹ שְׁהִבִּיא בַּהֲפֵלֵא"ה בַּפ"ק דְכְּתוּבּוֹת בְּכַמָּה דְבָרִים כָּל שְׁתַּחֲלִילַת הַנִּידוּן לֹא הִי' עַל מְמוֹן אִפִּילוּ בְּרוּב פִּינּוּ דְאַחְזָקִי' לְעַנְנָן דְבָר אַחַר מְמִילָא גַם מְמוֹן מוֹצִיאִין עַל יְדֵי זֶה וְכ"כ הַתּוֹס' בְּבַכּוֹרוֹת דְף כ' ע"א וְהַחכ"צ סוֹבֵר דְזָה לֹא הוּי חֻזְקָה וְכַדַעַת מַהֲרִי"ט בְּחֻזְקָה קְטַנּוּת.

וְאִפְשָׁר ג"כ לֹמֵר לְפִי הַסְפַּק הָאֲחֵרוֹן דְאִוְלִי נִתְרַקַם וְלֹא נִיכָר שְׁאִין אָנוּ בְּקִיאִין הוּ"ל סְפַק חֶסְרוֹן יְדִיעָה וְכַמוֹ שְׁהִבִּיא הַשֵּׁ"ף בִּיּו"ד ס' נ' ס"ק בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים וְאִפִּילוּ נֶאֱבַד אוֹתוֹ דְבָר אוֹ נִשְׁפָּף אַח"כ פִּינּוּ שְׁבִשְׁעָה שְׁנוּלָד הַסְפַּק הִי' חֶסְרוֹן יְדִיעָה לֹא סְמַכִּי' אַחְזָקָה פֶּן מוֹכַח שָׁם וּא"כ אִיכ"ל דִּישׁ לְהַכְרִיעַ כַּחכ"צ דְלֹא מוֹקְמִינוּן בְּכֹה"ג אַחְזָקָה אֲלִיפָא דְכָל הַדִּיעוֹת וּמִמִּילָא הוּי סְפַק וּבָא

אחרי פטור מפדיון ודחוק לחלק הואיל והשתא על הכא אחרי דיינינו ואצלו לא הי' לברר בשום פעם ולכה נראה לדינא דבכה"ג דנבדק הנפל ולא נראה בו ריקום יש לפדות בלא ברכה ויוכל ליתן במתנה ע"מ להחזיר וכמ"ש מ"ש מ"ש ב"ח בחת"ס חיו"ד.

ובגידון שלנו שכ' מעלתו דדרה הנשים לחשוב מליל טבילה מיהו אפשר שנתעברה סמוך לונסתה ואז הוי ההפלה תוך מ' אפי"ה נראה דיפדה בלא ברכה דס"ס לא הוי דשם אונס חד הוא ואין לומר דאוקי אותה בחזקת שלא היתה מעופרת דהרי אדרבה רוב נשים מתעברות ויולדת א"כ אדרבה יש להחזיק העיבור מזמן טבילה והוי ספק נולד ולכה נראה דאפילו בכה"ג פודין בלא ברכה והנראה לפי ענ"ד פתבתי תשובה ש"ו בעזה"ת חוסט יום ב' פ' בשלח תרל"ז לפ"ק.

יצו ה' את הברכה להמפלג בתורה כה' דוד צבי קאצבורג פ"ץ נ"י מקתבו קבלתי ואם אמנם גוף הענין אין פדאי להשיב עליו מ"מלא רצייתי למנוע בר וכו' ולזאת אשיב בקצרה וגוף הענין הוא שפחור אחד הבטיח לו שאם ישא אשה וינזה ה' אותו בכוון פטר רחם יהי' לו משפט הבכורה החמשה סלעים וע"ז עשו קנין ונתן לו ד' צ"ל לחזק הקנין וגם הפחור נתן לו פתב על זה שייפדה רק אצלו את בכורו ועתה נשא אשה והיא מעופרת ושואל אם יהי' בן זכר אם יהא מוכרח דווקא לפדות אצלו והאריף בדבריו אם הקנין הוי קנין והנה מצינו בב"י ביו"ד סי' רס"ד מי שהבטיח לאחד שימתן לו את בנו למולו אם יכול לחזור או לא והביא בשם ר"ת דכיון שנוהגין דמי שהבטיח לאחד אינו חוזר הוי כמו סיטומתא וקניא ורבינו ז"ל כ' דאם נדר זה בעודה מעופרת אינו מועיל דסיטומתא קניא דווקא בדבר שפא לעולם ושוב הביא שם תשובת מהר"מ בענין פנה ושם מסיים בשם ר"ת שאינו ראוי לחזור דלא גרע ממפירי פהונה ואם חזר אין פופין אותו וכו' יעיי"ש: ובש"ע יו"ד סי' רס"ד סעי' א' בהגה"ה כ' דאם נתנו לאחר אסור לחזור בו מיהו אם חזר בו הוי חזרה ואין מועיל בזה קיבול קנין וכו' יעויין שם והטעם דקנין אין חל על דבר שאין בו ממש אלא טובה"נ ולא שייך ג"כ שיעבוד גופי' דבמאי יחול השיעבוד עליו ובחז"מ סוסי' רע"ו כ' ג"כ דאין היורשין יורשין דברים שאין בהם ממש אלא טוה"נ דאפילו ירושה לא שייך בהו והאריף יחול עליוהו קנין או מכר אם מוכר אדם דבר שאין בו ממש כמ"ש הש"ך שם דאין יכול ליתן או למכור אפילו אם עושה קנין סודור הא קי"ל בחז"מ סי' רמ"ג ס"ק ב"ס"ע שם דקנין דברים לא הוי קנין ואין לומר דמחייב עצמו ומשעבד גופי' על חמשת שקלים דא"כ הוא חייב מעתה ה' שקלים ואם נתן לו אבי הבן אח"כ חמשת שקלים לפדיון בנו אין בנו פדוי כדקי"ל ביו"ד סי' ש"ה וכ"ש פאן דלא הוי קנין סודור וכבר אמרנו דטוה"נ ודבר שאין בו ממש קי"ל דאין מקנין.

ובזה אמרתי לישיב שיטת הרמב"ם שהאריכו המפורשים להקשות עליו דבבכורות ריש פ"ק עד פמה אמרינו דווקא בתרומות ומעשרות אמרינו דיש בהן טוה"נ משא"כ בשאר דברים והרמב"ם לא חילק ומהרי"ט אלגזי האריף דלכה אין לו טובת הנאה דהיינו דאסור ליקח מאדם מעות שימתן לבו בנו פהו דמחזי כחילוף ואתי לזולתי בי' ולפי הג"ל נראה דזה שייך אי טובת הנאה הוי ממון ושייך בי' קנין וחילוף אבל הרמב"ם לשיטתו בפ"ח מה' אישות דס"ל שם דטוה"נ אינה ממון ורק לענין נדר משום וניתור אסור במנדר הנאה פינו דלא שייך בי' קנין לא מחזי כחילוף.

ובאמת הי' קשה לי מאוד למה באמת מותר לאדם לתת מעות לבעה"ב שימתן לבו בנו פהו הרי מוכר בב"מ דף י"א ע"ב דמתנות פהונה פתיב בי' נתינה ולכה אסור להקנות לא ע"י סודור שמקנה לו דמתחזי כהנאה ואינו פנתינה אלא כמכר ואסור למכור כפרש"י שם ואמרינו בקידושין דף ח' אם אחר נותן מעות לפלוני עבור אחר לענין קידושין הוי פנומן הוא כדאמרינו בעבד פנעני

שנפדה ע"י שנותן אחר ממון לבצעליו כאלו הוא פדה את עצמו עיי"ש וא"כ אם אחר נותן דמים לבצעלים שיתנו מתנות פהונה לכהן ידוע הוי פנותו הוא בעצמו והוי כמכר ובמתנות פהונה נתינה פתיב בי' וגם גבי בכור אדם פתיב בפ' משפטים בכור בניה תתן לי וילפינו שם במכילתין בכור אדם הקשו לשאר בפורים ושאר מתנות פהונה ובעינו דווקא נתינה ולא דרף מקח וממכר וא"כ קשה טובא אמאי יהיו רשאים ליקח ממון מאחר הא הוי דרף מקח וממכר והתורה אמרה דצריף ליתן דווקא דרף מתנה פמבואר בב"מ דף י"א הנ"ל וצ"ע.

ונראה לישיב דהרי קי"ל דקנין בעי פוונה ועודר בנכסי הגר וקסבר שהיא שלו אינו קונה וכיוצא בזה וכינון דאין הנותן ולא הפהן רוצין לקנות אותו דבר אינם קונים והוי רק פנותנים זה לזה מתנת חנם וכעין דאיתא במתניתין פריש מע"ש גבי מעשר עני ולכה מוכן ג"כ פינון דאם הי' להם פוונה לקנות היו קונים על ידי טובה"נ אהד פמחליף וקונה ואתו לזולתי למאן דאמר טובה"נ ממון ועכ"פ המבואר אין רשאים לקנות מתנ"כ אפילו ע"י אחר וכ"ש ע"י פהן עצמו ובה מבואר טעם השני דאין הקנין שקנה הפדיון בכור ע"י איזה פרוטות ושטר אדרבה ע"י השטר מגרע גרע והוי כמכר ממש ומבטל מצנת נתינה ואסור לכהן לעשות פן פמבואר בפרש"י בב"מ הנ"ל ולפי מ"ש מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' רצ"ב דגם הפהן המקבל מתנות פהונה הוא עושה מצנה ובטור יו"ד בסי' ש"ה לא משמע פן ועכ"פ אי הי' המכר קיים הי' מבטל מצנת נתינה והוי מקח שנעשה באיסור ואינו מועיל ואפילו.

אם לא הי' מקח אלא הוי פהן המסייע בבית הגרנות ג"כ אין לעשות פן דכבר כ' התוס' בבכורות דף נ"א ע"ב בד"ה הלכה וכו' דגם לענין פדיון בכור אסור היכא דהוי מסייע בבית הגרנות וגם הרא"ש שם כ' פן וכן הובא ביו"ד בטוב"י רס"י ש"ה וכן הקשה בכ"מ בה' בפורים פי"א על הרמב"ם שלא הביא זה ובהג"ה שם תי' דהרמב"ם סובר דגבי פדיה"ב לא גזרו פהן המסייע ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא והיינו לענין מסייע אבל לקנות לכ"ע אסור לקנות מה"ת דנתינה בעינו וא"כ פונדאי אין הקנין מועיל: ועדיין יש לעיין אולי מ"מ טוב שלא יחזור בו וכמו שהבאתי מתחילת' בשם המרדכי והובא ברמ"א שם ביו"ד בסי' רס"ד משום שארית ישראל לא יעשו וכו' ולא יזכרו וכו' מיהו ראיתי בס' פ"ת שם שכ' בשם ר"י ותשובת הרדב"ז דבדבר שלב"ל יכול לחזור וגוף הדבר לכאורה קשה דברבינו יחיאל המובא בב"י שם אינו מבואר אלא דעשה קנין ולא הוי פסיטומתא אבל שיהא יכול לחזור אינו מבואר שם ונראה דשם קאי אם עשה קנין דע"י קנין אדרבה גרע טפי דנהי דאם הבטיח או נדר לאדם סנדקאות או למול פנו או לפדות פנו אמרינו דבאמירה בעלמא הוי פמו מתנה מועטת דאינו יכול לחזור היינו אם לא עשה קנין וגילוי דעתא דבקנין ניחא לי' דליקני ולא באמירה א"כ אדרבה גרע פמו דאמרינו בב"מ פינון דנפל עלי' גרע וכו' וכן קי"ל באו"ח סי' שס"ט לענין עירוב ועוד דבדבר שלב"ל דאמרינו בב"מ דף ט"ז דאינו קונה משום דלא סמכי' דעתא וכ"ש היכא דהוי אסמכתא דלא ידעינו אם יהי' זכר שפיר איכ"ל כפ"ת הנ"ל דאפילו לכתחילה יכול לחזור וא"כ לפי ענ"ד במאי שלקח בקנין הפדיון לפדות דווקא אצלו אין בו ממש: ומה שהביא מסוף פרק הזרוע דתנאי לא מהני דהוי פמתנה על מש"ב אין זה ענין לכאן דזה שייך בתנאי ולא בנידון פדלעיל ובאמת פמשנה פ"ו מדמאי מ"ג פכהן ולוי שלקחו בקבלנות שדות ס"ל לר"א דבעמ"ל מועיל והירושלמי המובא שם בר"ש דנראה דגם לרבנן אם הותנה מועיל הוא דבר תמוה דאיף יטלו בשכרם תרומות ומעשרו' דשם הוי מסייע ממש וכנוטל בשכרו וצ"ע ואין פאן מקומו להאריף בזה ועכ"פ בנידון הנ"ל פכר ביארתי דמדינא אין בו שום

חייב ע"י המכר שעשה והנראה לפי ענ"ד כתבתי ואחתום וכו' הדו"ש: ה"ק משה שיק מברעזאוןע תשובה ש"ז יצו.

ה' את הברכה לתלמידי הבחור המנפלג כה' יצחק ברעזניץ נ"י: מכתבה קבלתי ובו נשאלתי ע"ד בכור שפודין ע"י שליח אם השליח מברך הנה כבר כתבתי לה וכו' ומי שיש לו קצת שאלה צריף לשאול מרפנים הסמוכים וגם השאלה לא פתבה בבירור דברים והאיה אפשר פדיון ע"י שליח אם הוא בכור יתום שאביו מת הרי אין אמו יכולה לעשות שליח ואם עשתה אין השליחות מועיל ואינו פדוי כי אמו אינה מחוייבת וע"כ שהב"ד פודין אותו וב"ד הני פאביו של יתום ובנדאי מברכין ואם יש לו אב רק שאינו בעיר ועשה שליח עבורו בזה יש פלוגתא בין הפוסקים אי מועיל ואין מכניסין עצמו לספק לכתחילה ומ"מ בכל שליח קי"ל דשליח מברך כמ"ש המג"א באו"ח סי' תל"ב ס"קו והדגו"מ שם והיינו הברכה על פדיון הבכור.

אבל לברך שהיינו יש קצת לפקפק דאין ראי' מאו"ח סי' תקפ"ה ובמג"א שם ס"קג כמ"ש המג"א בסי' תל"ב דהתם מוציא את המחוייב משא"כ הקא דאין הבעל פאן דהרי שהיינו הוא רק על מצוה שהוא שמחה לאיש שפן פתבו הראשונים פללים ואין להאריף פאן וכבר כתבתי בזה במקו"א נכאן השליח אינו בשמחה שהוא רק שליח וא"כ אפשר דהשליח אינו מברך אבל מ"מ מסתימת הפוסקים נראה דשליח ג"כ מברך שהיינו דאל"כ מפת זה עצמו הי' ראוי שלא לעשות שליח דמבטל עי"ז ברפת שהיינו: ועוד דהרי המג"א כ' בסי' תקפ"ה סימן י"ג דהא דכתב הרמ"א דיברך התוקע אעפ"י שיצא מ"מ יברך הב' ברכות דשם מייירי בנשים שאינם יודעין לברך בעצמן דאלו באנשים היו יכולין הם בעצמם לברך ומשמע סתמא אפילו אינם מבינים בלשון הקודש ובכה"ג הביא המג"א ס' קצ"ג ס"קב דברי התוס' בסוטה דאינו יוצא מ"מ סתם דאם אינם יודעים מברך התוקע שתי ברכות אע"ג דיש לחלק בין מצות תקיעה למצוה דפדיון בדחוק ונראה דכיון דגם השליח עושה מצוה גם הוא שמת וישפיר מברך שהיינו גם השליח כן נראה לפי ענ"ד דגם השליח יברך הב' ברכות: הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה ש"ה בעזה"י חוסט יום ו' עש"ק פ' שופטים שרל"ח לפ"ק: פשמוע קול שופר יוחק לחיים טובים בספר תלמידי הרבני המנפלג בתורה כש"ת מוה' יעקב שלום נ"י סופר יושב בשבת תחמוני בק"ק מונקאטש יע"א: מכתבה קבלתי וע"ד ד"ת כבר כתבתי לה כמה פעמים שאין אני משיב אלא מה שמוכרח וכבר הדפיסו זאת במכתב העתי שבת אחים ורק כדי שלא להשיב פניו ריקם הנני כותב על מקצת דברים כמה שהביא דברי תשובת יד אלי' תשובה סי' ל"ז שהאריף לפלפל אם פדה אחד בנו בכורו אצל הפהן ואח"כ נמצא שהפהן ב"גוב"ח מאי דינו אח"כ והאריף שם בזה ומסיק לבסוף דאין הפהן צריף לחזור דמי הפדיון וגם הבכור א"צ פדיון שנית דהממע"ה וגם מעלתו נ"י האריף קצת בזה ולפי ענ"ד חייב הפהן שהוא שנודע שהוא ב"ג וב"ח להחזיר הדמים וגם האב צריף לחזור ולפדות את בנו שנית הנה במכות דף י"א פליגו אמוראי אליב' דר"י דס"ל אם נמצא ב"ג וב"ח אינו צריף לחזור כל דעבד עד שנודע שהוא ב"ג וב"ח ופליגו התם בכהן גדול שנודע שהוא ב"ג וב"ח חז אמר בטלה פהונה וחד אמר מתה פהונה ובס' ערוף לגר שם הקשה ע"ד הרמב"ם דס"ל בפ"ו מהלכות ביאת מקדש דאפילו אחר שנודע שהוא ב"ג וב"ח אם הקריב גם אח"כ לא חילל וא"כ איה שייף לומר מתה פהונה דהרי אפילו לאחר שנודע פשר מה שהקריב: ובאמת בלא"ה קשה להבין הפלוגתא הזאת והנראה לפי ענ"ד להסביר דלמ"ד בטלה ס"ל דלר"י ס"ל דלא נפסל למפרע מגזיה"כ דבאמת גם מעיקרא הי' דינו פחלל ואפי"ה התיר הפתוב וס"ל להרמב"ם דאין סברא לחלק בין קודם שנודע לאחר שנודע דהרי קמי' שמי' ידוע דיתגלה ואפי"ה

רצה השי"ת פועל ידיו וה"ה לאחר שנעשה חלל ולדידך בנודאי אין יכולין להביא ראי' כר' טרפון בקידושין דמקנה שנמצא חסר ר"ט מטהר למפרע ומביא ראי' מנודע שהוא ב"ג וב"ח וכבר תמהו שם בזה המפורשים יעו"ש אמןם לדעת אידך מ"ד דס"ל מתה פהונה הוא סבר דכל זמן שלא נודע אע"ג דקמין שמאי גלי' דהוא ב"ג וב"ח מ"מ פנין דהוא מעורב בין שאר פהנים ואין אדם מכיר אותו ונתבטל ברובם ביניהם כמו שאר איסור שמתבטל ברוב וכמאן דס"ל דנעשה איסור היתר וה"נ כל זמן שמעורב זה החלל בין שאר פהנים פשרים ואינו נודע נתבטל ולכך הותר עבודתו וכעין דאמרי' בפירק עשרה יוחסין לר"י כל משפחה שנשמעה בה ספק ממזר פנין שנשמע נשמע פן ס"ל להך מ"ד דס"ל מתה פהונה דעד אותה שעה הי' פהו גמור וכשנודע שהוא ב"ג מיד באותו רגע הופסקה הפהונה ומכ"ש בכה"ג ונעשה פאיש אחר ולדידך בנודאי אין לומר פהרמב"ם דגם לאחר שנודע תהא עבודתו פשרה דמאי ענין זה לזה דקודם שנודע הי' פהו גמור ולכך הי' עבודתו פשרה מתורת ביטול וכן נראה שזו הוא דעת ר' טרפון בקידושין הנ"ל שלמד מב"ג דכמו ב"ג אמרינן דמעיקרא נתבטל בשאר פהנים ה"נ במקנה קודם שנודע פסולה נתבטלה בין שאר מקנואות הפשרות וממילא מיןשב קושית הערוף לנר דהרמב"ם פסק כמאן דאמר בטלה פהונה וכדלעיל אבל למ"ד דמתה פהונה גם הרמב"ם מודה דלאחר שנודע מחלל עבודה ועל פי מ"ש א"ש ג"כ דפסק הרמב"ם בפ"ב מהלכות רוצח כמ"ד דבטלה פהונה ולהנ"ל א"ש דהרי לא קי"ל כר' טרפון בקידושין וכמו שהשיב עליו רע"ק ממילא אין אנו מוכרחין לומר דמת' פהונה פנין דמצד תורת ביטול אפאינין עלה: והנה לכאורה קשה לי דהרי פאן פלל ב"ג וב"ח וב"ח קי"ל דאינו חלל מה"ת רק מדרבנן וא"כ איך אפשר לומר דמתה פהונה שיהי' עדיין הוא פהו מן התורה ועוד קשיא לי מאי מדמה הש"ס כה"ג לשאר פהנים דהרי הביאו התוספת ביומא דף י"ב ע"ב דלר"י פהו גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה ע"י מנויי המלה והפהנים ובנודאי אם הי' המלה והפהנים יודעים שהוא ב"ג בנודאי לא היו ממנים אותו לכה"ג וא"כ הוי כמו מינוי בטעות ודבר שנעשה בטעו' הו' בקנין והו' במחילה והו' בנתינה חוזר וא"כ גם מינוי כה"ג אם נודע שהוא ב"ג בנודאי חוזר דהוי כמו קנין בטעות והאיך אמרי' דמתה פהונה אפילו אמרינן דכל זמן שלא נודע חשיב ככהו מצד ביטולו כדלעיל מ"מ הא אמרינן בב"ק דף ק"ט ע"ב דכל היכא דאיכ"ל דאדעתא דהכי לא הקדיש או לא קידש ולא גירש וכדומה חשבינן לי' פטעות ואמרינן אדעתא דהכי לא הקדיש עיי"ש וא"כ גם הךא דאדעתא דהכי לא מינוהו ונראה דהךא ליכא למימר פן דהרי הכה"ג עבד ביוה"כ ועובד ביוה"כ עבודה שאין פשרה אלא בכה"ג וכן הוא עובד בכל השנה בשמנה בגדים דכהו הדיוט אסור ללבוש יותר מד' בגדים וא"כ אם יהא המינוי רק על ספק וא"כ אם יתברר לבסוף שהוא ב"ג ויתברר למפרע שלא הי' פהו וא"כ חילל יוה"כ וכן עבר לעבוד בבגדים יתרים ובא לכמה איסורים לכה"ג א"א למנות פמוהו על ספק וע"כ דגמרו ואימנו אותו להיות כה"ג על כל אופן האפשרי וכיון דעד שנודע הכשיר הקב"ה את עבודתו ופועל ידיו הורצה הו' מצד חילול והו' מצד דהוי פכהו גמור משום ביטול ולכה"ג רק כשנודע שהוא ב"ג אז בנודאי פסקה המינוי, וא"כ קושיתא דתא מתורצת ביהו' חבירתה דכל זה קודם שנודע אבל ברגע שנודע אפילו נודע עליו רק איסור דרבנן אדעתא דהכי נודאי לא מנו אותו פנין דאפשר לבוא לידי תקלה עיי"ז ושפיר אמרי' דמתה פהונה גדולה פן נראה לפי ענ"ד: ולפי"ז נהי דקי"ל בעלמא דאין הגזה"כ דפועל ידיו תרצה אלא בענין עבודה ואפילו אם ניקא דגם בענינים שאינם צורף עבודה ג"כ פכהו מ"מ היינו דנוקא בדבר שאנו דנין עלי' אבל אם נותנין לו ה' סלעים לפדיון הפן וכיוצא בזה שפונדאי אלו הי' יודע האב שהוא ב"ג או ב"ח לא הי' נותן לו בשום אופן ואפילו אי יש מ"ד

שמתה פהונה מ"מ כל אב משתדל לפדות בנו ע"י פהן פשר ונרא שמים מרבים ובית ומשפחה מנוקסת וא"כ בונדאי אדעתא דהכי לא נתן לו דאלו הי' יודע שהוא ב"ג או ב"ח או שיתנדע או שלא יתנדע בונדאי לא הי' נותן לו הה' שקלים וא"כ לא זכה הפהן במעות וא"כ בונדאי צריך לחזור לאב הה' סלעים והבכור לא נפדה פן נראה לפי ענ"ד.

והנה בשעה מ"פ"ו מה' ביאת מקדש האריה וגם בהא דפסק הרמב"ם דחלל אינו מחלל העבודה הביא שגם התוס' ס"ל פן והקשה שם קושיו' ע"ז ולפי ה"ל דין הרמב"ם ה"ל תליא בפלוגתא דאמוראי וגם בפלוגתא דר"ט ורע"ק וכ"כ השעה"מ בעצמו שם מיהו בלא"ה לא קשה פיון דלהרמב"ם העבודה פשרה בדיעבד א"כ הה"ד האכילת קדשים אינו חייבין עליה בדיעבד דהאכילה ג"כ עבודה הוא פדקרי ליה בב"ק דף ק"ט ע"ב.

ולפי מ"ש הכ"מ בפ"י הרמב"ם בפ"י ה"ב מתרומות ס"ל דגם אכילת תרומה מקרי עבודה ועיי"ש בכ"מ מה שפי' בדברי הרמב"ם ודבריו תמוהין להבין שכ' דמשום שהוא עבודה אינו פטור אלא מן החומש אבל משום שאר טעמים משום דבהיל פטור אף מן הקרן ודבריו קשים מאוד להבין אם אכילת תרומה מקרי עבודה אמאי משלם הקרן וזה ראיה גדולה למ"ש לעיל דאם נתנו לו דבר בחזקת שהוא פהן ואם היו יודעין שהוא פן גרושה או ב"ח לא היו נותנין לו הוי מתנה זו בטעות ולא הוי מתנה זו פלום וא"כ נהי דהפעלים נותנין לו התרומה פיון דהוי הנתינה בטעות צריף להחזיר הקרן אע"ג דמזיק נכסי פהונה פטור אבל לצאת י"ש חייב ואפשר דהכא ל"מ"ד טוה"נ ממון לקף צריף לשלם להם הקרן וראיה גדולה למ"ש לעיל אבל חומש בונדאי פטור משום דחשיב כעבודה וכל זה אם אינו בערב פסח אבל בע"פ דבהיל אז גם הקרן א"צ לשלם אע"ג דבעלמא אדם מועד לעולם אפי' בשוגג לענין ממון ואפי' באונס מ"מ פיון דחייב הקרן הוא רק לצאת י"ש (וכן אם הטעם דחייב לשלם הקרן משום טוה"נ דבעלים אבל בע"פ דאדם טרוד ובהיל שלא יעבור עליו על ב"י בכה"ג אין אדם מחזיק טובה ולא שייף פלל טוה"נ ולקף בין אם הטעם משום טוה"נ ובין אם הטעם משום לצאת י"ש בע"פ פטור משום דטרוד ובהיל מחמת מצוה) וכיון דהוא בהיל ושיגג בדבר מצוה דהמקום פטור לקף גם לצאת יד"ש אינו חייב פן נראה לענ"ד להסביר דברי הרמב"ם בפ"י מהלכות תרומות ועיי"ש בשעה"מ מה שהאריף.

וגם בטעם המלך שם ולפיענ"ד לפי מ"ש מיןשבים פמה קושיות יעוי"ש והנראה לפי ענ"ד פתבתי שהפנה צריף להחזיר הממון שקיבל והבכור צריף פדיון שנית פן נראה לי: ומה שנתקשה על לשון הרמב"ם שכ' דאינו פסול אלא בב"ד הפנונה דהדבר הנעשה בע"א א"צ להיות בב"ד אבל דבר דצריף ב' עדים אין מועילין העדים אא"כ נתקבל עדותן בב"ד ובדברים שצריכין דרישה וחקירה אין העדות מועיל אלא לאחר דרישה וחקירה אבל לאחר שאמרו בבית דין ודרשו וחקרו נפסל למפרע לולא גזירת הכתוב (תיבות, אלו אינם מובנים פלל ובונדאי יש פאן טעות מהמעתיק הראשון) ואני אמרתי דאפשר עוד לומר אפי' אם נתקבלו בב"ד מ"מ.

הרי גם קודם ביאתו אל העבודה הי' נבדק בב"ד פדאי' במשנה דתמיד וגם סוף קידושין אמרינן דאין בודקין מן המזבח ולמעלה פיון דכבר נבדקו בב"ד וחקרו ודרשו ומצאו שהוא פשר וא"כ לכאורה הני תרי פתי דינין סתרו אהדדי וע"כ העדים בתראי הם פסולים ושקרנים שהרי ב"ד הראשון העידו שהוא מנוקס והוי כמו בעדים דתרי מזפים ותרי מחייבים ל"מ"ד דתרי ותרי ספיקא דרבנן ונשאר מה"ת פשר ולקף אפשר דבכה"ג פנונת הרמב"ם לפסוק אם עבד לאחר שגמץא ב"ג וב"ח דלא חילל דהוי כמו תרי ותרי וצ"ע אבל בזה כ"ע מודים שאם בא לפני ב"ד וקבלו

העדות במקום שמועיל הוא פחלל לענין שאר דברים ורק לענין עבודה גזה"כ הוא דכשר פן נ"ל תשובה ט"ש ומה שהאריה עוד מעלתו נ"י פדין אי פודין ע"י שלים בזה לא אכניס א"ע פי פבר פליגו בזה הרבה פוסקים וסוגיא דעלמא דפודין ע"י שלים ולענין ברכה מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל פסק דהשלים מברך הב' ברכות והוא על הדרך שהסביר המג"א והדגו"מ בס"א תל"א דגם השלים שנעשה על מצנה גם הוא קעביד מצנה דהנטפל למצנה נותנין לו ש"כר כמו לעושה מצנה עצמו פ"ד דרשינן מקרא והרב בברכ"י שם לא נראה לו פן וכל זה אם האב נותן המעו' להשלים אבל אם השלים נותן המעות לפדות הבכור אם זיפה המעו' עבור האב א"כ פ"שפא ליד פהו זכה האב בו וכעין שפ"ת הריטב"א הובא במל"מ רפ"ה מהלכות אישות אבל אם לא זיפה המעות אלא נתן לפהו עבור האב של הבן ע"ז קשי' לי לכאורה על מ"ש הי"ד אליהו הג"ל (המוכא בתשובה הקודמת) דפשיטא דאינו מועיל הפדיון ההוא.

ולדעתי לכאורה צ"ע מ"ש מהא דאמרינן בקידושין דף ז' ע"א אמר ראובן לאשה הילך מנה והתקדש לשמעון ופירש"י כגון דעשה אותו שלים אלא שלא נתן המעות ואפי"ה אמרינן פ"ן דראובן נתן הוי כאלו נתן שמעון וגבי פדיון נמי נימא הכי ובנודאי אם האב לא עשאו שלים לפדות בנודאי אינו מועיל פ"ן דהמצנה על האב ואם אחר פדאו אפי' נימא דמועיל אבל עכ"פ האב לא עשה המצנה ולא דמי להא דאמרינן נדרים ל"ו דאם אהד תרם מתבואתו על של חבירו דהוי זכות ומועיל שלא מדעתו דזכין לאדם וכן גבי פטר חמור אמרינן הכי דדווקא ה"ם דנהי דאין המצנה שלק"ם מ"מ הט"ב שהי' עד עתה אסור לאכול וע"י שת"ם חבירו בשבילו נעשה לו מותר לאכול והוי לי הנאה וכן פטר חמור משא"כ פדיוה"ב דכל הזכות הוא לעשות המצנה ושי"קיים האב המצנה המוטלת עליו ואם אחר פודה בלא ציווי האב אין המצנה של האב בנודאי אין שום הו"א שיהא מועיל מה שנותן האחר הה' סלעים פן נראה לפי ענ"ד פשוט ודלא כמ"ש בספר יד אליהו.

אבל לפי הג"ל דאם עשה אותו האב שלים והשלים נתן המעות שלו לכאורה ראי' מקידושין הג"ל דמועיל אפילו לא זיפה לו אבל לפי ענ"ד יש לחלק בין קידושין לפדיון דבקידושין סגי בהנאת פרוטה וכ"ן שע"י שיהא מקודשת יש לו הנאה ע"י הבעל והוי כאלו הבעל ג"כ מהנה אותה לכל הפחות בפרוטה ומקודשת ע"י שליחות דידן' אבל פ"ן גבי פדיון נראה דעל האב מצנה לפדות את בנו וגם החיוב דווקא ליתן לפהו ה' שקלים ואם פ"חת לא הוי פדיון וא"כ אם השלים נותן ממעות שלו נהי דבא לפהו ע"י גרם האב הנה' ה' שקלים והוי פנהנה ממנו מ"מ בנודאי לא חשיב כאלו נהנה מן האב ה' שקלים ולא קיים האב המצנה וכ"ן שלא קיים האב המצנה אינו זכות לו ואינו מועיל ע"כ לפי ענ"ד נראה הא דמועיל אם נותן השלים המעות דווקא אם זיפה החמשה שקלים לאב דאז גם המצנה של האב דיצא י"ח פדיון אבל בלא זיפה השלים לאב או שלא עשאו האב שלים אינו מועיל הפדיון פן נראה לפי ענ"ד כ"ד רבך הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה ש"י בעזה"י פה חוסט יום א' מקץ ב' דתנקה תרל"ט לפ"ק: הנה נשאל נשאלתי ע"ד המומר והמומרת המחללים שבת בפרהסיא פ"שנולד להם בכור אם חייבין בפדיון הבן ובש"ע יו"ד סימן ופ"ה לענין מילה בשבת לבן מומר מברך דווקא אם יש לו אשה ישאלית אז מילת הבן דוחה שבת והאחרונים חלקו וכתבו דאפי' אם האם ג"כ מומרת דוחה ג"כ שבת ובאמת גוף הדבר תמוה על הש"ע אמאי ס"ל דאם האם ג"כ מומרת לא דחה שבת שהרי לכל דיני התורה הם פ"שאר בני ישראל וחייבים בכל המצוות ונהי שאין מקיימין פ"כל הפתוב אבל מה שרוצים לקיים בנודאי הם פ"שאל ולמה לא ידחה שבת: ואמרת להסביר הדבר עפ"י מה שהובא בפסקי

הגאון רע"ק איג"ר זצ"ל בסי' מ"ב ששהביא הפירוש על הא דאמר ר' בנדרים סוף פ"ג גדולה מילה שאלמלא הוא לא ברא הקב"ה עולמו שנאמר אם לא בריתי וכו' שמים וארץ לא שמתי ואמרי שם דף ל"ב גדולה תורה שאלמלא התורה לא נתקיימה העולם שנאמר וכו' והקשה הא תינח בתורה דכתיב בה והגית יומם ולילה אבל במילה הא פסקינן דאין מלין בלילה עיי"ש וכו' עפ"י מ"ש בעוללות אפרים מאמר שצ"ב שמילה חיצונית הוא סיבה למילה פנימיות שהוא ערלת הלב ושע"י המילה יבין וישפיל בתורה וא"כ מילת הערלה מביא מילת הלב להבין ולהשפיל בתורה ובמצוות וא"כ י"ל דאם לא בריתי היינו ג"כ מילה דעי"ז פא בשערי תורה להגות בה יומם ולילה עיי"ש.

וא"כ היכא דהאב והאם מומרים מסתמא פמוהם יהיו גם זרעם כמ"ש ג"כ מרן בעל חת"ס בתשובה אחת על הא דאיתא ביו"ד סי' של"ד דיש דעות שאין לנדות האב משום דיש לחוש שישתמד וגם הבנים לא יהיו טובים אבל אם נשאר בבני ישראל אפשר דיצאו מהם בנזן דמעלי וכו' דגבי אפקורסים מסתמא גם בניהם פמותן ואם הוי פה גם במומרים מסתמא גם בניהם לא ילמדו התורה וא"כ לא נאמר עליהם גדולה מילה פהנ"ל וא"כ אפשר דמשו"ה ס"ל להנהיג שיטות דלא דחי שבת זהו הנראה לי בטעמו של הש"ע וכל זה במילה שפיר איכ"ל דלא דחי שבת אבל בפדיוה"ב בנודאי הבן ישאר בישראל וישפיר צריף לפדות אותו אפי' אם שניהם מומרים וכ"ז אם האב לפנינו ורוצה לפדותו אבל אם האב אינו פכאן ורוצה לעשות שליח זהו תליא בפלוגתא אם מומר יכול לעשות שליח עיי' באו"ח במג"א סי' תקפ"ט וידעת המג"א מומר לא הוי בכלל ב"ב שיהא יכול לעשות שליח וידעת האהעו"ז שם יכול לעשות שליח וכמו שהאר"י שם פראיות דהוי בן ברית.

ובלא"ה לענין פדיון הבן איתא פלוגתא ביו"ד סי' ש"ה אי יכול לעשות שליח וסוגיא דעלמא דעושין שליח ומרן בעל חת"ס ו"ל בתשובה כ' דהפלוגתא הוא דנוקא פאם אין אבי הבן נותן להשליח מעות של הפדיון רק השליח נותן משלו אבל אם אבי הבן נותן הפעות להשליח ואז מעשה השליח הוא רק מעשה קורף בעלמא ובזה יכול לעשות שליח אליפא דכולי עלמא: וזה.

הוא בישראל פשר אבל במומר עדיין תלי' בפלוגתא הנ"ל ולכאור' הו"א דאפילו אי נימא פדעת האומרים דמומר א"י לעשות שליח הי' נראה לי דמפל מקום דבר שהוא זכות לו זוכין לו לפי דעת האומרים רפ"ב דקידושין ובב"מ דף ע"א דיש זכ"ל לקטן מה"ת אע"ג דשליחות אין לו מ"מ זכ"ל יש לו משום דאתא לכלל שליחות והוא ג"כ פלוגתא בין הטו"ז והש"ך ביו"ד סי' ש"ה בנקה"כ אם יכולין הב"ד לפדות בכור יתום שאין לו אב עיי"ש שהאר"י כו בזה וגם אני פתבתי פבר בזה בתשובתי (עיין לעיל סי' ש') וא"כ אפשר דמומר ג"כ יש לו זכ"ל פיון דבידו לחזור בתשובה ולפי מ"ש במקום אחר (בחאו"ח סי' ק"מ וקמ"ג) דמומר לחלל שבת לתיאבון יש לו מסתמא דמלתא פשיחלה קודם מותו ונראה פי אזלת יד ושאין ביז אדם להושיע לו פי אם השי"ת אז בנודאי יתרהר בתשובה וגם אמרינן בקידושין המקדש את האשה ע"מ שהוא צדיק גמור ונמצא רשע גמור הרי זו מקודשת דאמרינן שפא הרהר תשובה פלבו ולזה אם עושה שליח לפדות את בנו הבכור איכ"ל דמסתמא עשה תשובה.

ועכ"פ נראה דלא גרע מקטן דמשום דאתא לכלל שליחות ובמומר איכ"ל פיון דבידו לשוב איפא למימר דאתי לכלל שליחות וא"כ בנ"ד בפדיוה"ב ששהו זכ"ל לאביו שיקיים המצוה וא"כ לא מפע"י אם הוא נותן להשליח המעות איכ"ל דמועיל פיון דיש ב' סברות חדא דלמא קי"ל דמומר

יכול לעשות שלים ואת"ל דאינו יכול דלמא זכי יש לו וה"ה אי נימא פסנגיא דעלמא דיוכל לפדות ע"י שלים אפילו אם השלים נותן המעות נראה דגם במומרים אי מזנה השלים המעות ואבי הבן עשאו שלים איכ"ל דהשלים יכול לפדות הבכור וכבר פתבתי במקום אחר (לעיל סי' ד"ש וש"ז) דמרן הגאון בעל חת"ס כ' דהשלים יכול לברך ב' הברכות והברכ"י חולק וס"ל דאינו מברך שהחיינו וכבר הסברתי זה דהשלים צריך שינזה המעות לאבי הבן ואז המצנה של אבי הבן ואפי"ה השלים הוא נטפל למצנה וקי"ל דהנטפל למצנה הוי פעושה המצנה פן נראה לפיענ"ד: וכל זה אם האב עושה שלים לאחר אבל בלא שליחות או שהב"ד רוצים לזפות אותו לפדות הבכור זה כבר פתבתי דתליא בפלוגתא ביו"ד בסי' ש"ה שפיין הטו"ז ונקוה"כ הג"ל ולכאור' הו"א דאפשר דבן בכור של המומרים דמסתמא לכשיגדל לא יפדה את עצמו וא"כ אפשר לומר דכ"ע ס"ל דזכות הוא לו נאפילו הש"ך מודה בזה פן נראה לפי ענ"ד.

ולכאורה. הו"א דאבי אבי הבן גם אבי אבי האם גם עליהם החיוב לפדות את הבכור דהרי ילפינו בכמה דוכתי דבני בנים הרי הם פבנים וא"כ הי' אפשר לומר דבכור בניה תפדה החיוב גם עליהם מיהו מדאצטרף קרא בקידושין סוף פ"ק דאבי אביו נמי חייב ללמדו תורה לבן בנו דכתיב והודעתם לבניה ולבני בניה ממילא מוכח דבשאר דברים אין דין בן הבן כבנו וכ"מ בפסקי רע"ק איגר זצ"ל בתשובה מ"ג לענין מילה דאין אבי אביו מחוייב במילת ב"ב יותר משאר אדם מישראל ואפי"ה הביא שם בתשובה הג"ל בשם ספר צידה לדרך דיש לאבי האב זכות יותר במילת ב"ב משאר כל אדם עיי"ש ומ"מ לענין פדיוה"ב נראה דהוי רק כשאר אדם דעלמא פן נראה לפי ענ"ד.

תשובה שי"א שיל"ת יערגין יום ב' ח' אדר תרט"ו לפ"ק בש"ך ביו"ד סי' ש"ך ס"ק מבואר דבין אם קנה ישראל בהמה מגוי במעות ובין שקנה הגוי בהמה מישראל במעות וילדה חייבות מספק בבכורה עיי"ש נאני לא באתי להכריע פי אין הכרעתי מכרעת רק הואיל וראיתי במקתב שצה"נ מקתב קפ"ח שהביא בשם הרב דק"ק מניסטיר נ"י שדעתו להכריע באיסור פרת נגד גדולי הפוסקים הראשונים ואחרונים והעלה דישראל שנתן מעות לגוי בבקמתו דפטורה מבכורה ואמרתי פן נראה הרואה במקתב שהוא ויסמוך עליו לכה באתי להעיר ולהגיד פי אין הכרעתי מכרעת ודברי הש"ך הג"ל קיימים דכבר הביאו הראשונים דעת רש"י דס"ל דקיי"ל כר"ל ובישראל משיכה קונה ובגוי מעות קונה ומרן הגאון זצ"ל בחת"ס ביאר היטיב שיטת רש"י ונהי דר"ת פליג עלי' מ"מ חיישו התוס' בע"ז דף ע"ח לדרך רש"י ובהגה"א בפ' חזקת הבתים הביא בשם האו"ז ג"כ לפסוק דבגוי מעות קונה וכו' והרמב"ם בפ"א מזכ"י ומתנה דין י"ד פסק דגוי קונה ומקנה בין במשיכה ובין בדמים וכו' הה"מ שהרמב"ם מפרש לאמימר בע"ז דף ע"א דמשיכה קונה בגוי היינו אף משיכה (וכן נראה דעת הרי"ף בב"מ דף מ"ז ע"ב במ"ש דר"י מעות קונו' מק"ו וכו').

וכן פי' הרשב"א בתוה"ב הארוך בבית חמישי סוף שער ב' בשם הרמב"ן ופסק שם הרשב"א כנותי' ובתשובת הרשב"א המינוחסת לרמב"ן בסי' רכ"ה הביא לאמת פן אלא שגדפס שם בטעות וכן פסק בש"ע יו"ד סי' קל"ב בטו"ז שם ס"קד ואע"ג דבסי' ש"ך לא הכריע מ"מ באיסור דרבנן סמך על הרמב"ם דגוי קונה בין במשיכה ובין בדמים ואיך לא ניהוש לדרך באיסור דאורייתא להחמיר וראיתי בדרך הרב דק"ק מניסטיר נ"י שלא נזהר בלשונו וכו' על הרמב"ם שדבריו מעוררבים ושהם שגגה בזה מפח מאי דקשיא לי' אי נימא דאמימר אף משיכה קאמר א"כ מאי

פריה בבכורות דף י"ג ע"ב אי אמרימר סובר כר"ל לעמיתה ל"ל הא איצטרף ללמד דבגוי או פסר או משיכה ובאמת פן מקשים העולם על הרמב"ם ועיין בחת"ס סי' שי"ח שפיאר דווקא לר"י יש לומר דלעמיתה הכנונה דלגוי או הא או הא וא"כ מיןשב הקושיא.

ולפי ענ"ד י"ל דאדרבה דמהתם יש להביא ראי' גדולה להרמב"ם דאמימר אף משיכה קאמר דלכאור' קשיא טובא מאי משני דאמימר סובר כר"ל ודרש לעמיתה לאונא' וקשה הרי ר"ל קאמר שם בבכורות בהדיא דבגוי מעות קונה ואיה אפשר דאמימר ס"ל כר"ל וכיון דלא סבר בהא כר"ל מאי איכפת לן אי סבר פאיך ר"ל אלא נראה דראיתי ברשפ"א בתוה"ב הארוך בית חמישי סוף שער ב' לשון תמוה שכ' דאמימר סובר אף משיכה ודרש לעמיתה לאונא' וקשה א"כ משיכה וקסר בגוי מנ"ל ועוד דגם בלא"ה יש לתמוה על דברי התוס' בבכורות דף י"ג ע"ב ד"ה דבר תורה וכו' שכ' בתי' ב' דר"ל יליף דבישראל מעות אינו קונה מן לעמיתה מדעפוי"ם בהדא וכו' וקשה א"כ איה מסיק שם דאמימר יכול לסבור כר"ל אלא דדרש לעמיתה למעט אונאה וקשה א"כ עמדה קושית התוס' מנ"ל בישראל דאין מעות קונה.

ולכה.

נראה דהרי בב"מ דף מ"ז ע"ב אמרו דר"ל תרתי ש"מ ועיין שם בפרש"י דאי יד קאי רק על אונאה הו"ל למיכתב פי תקנה מעמיתה או תמכרו ליד עמיתה ואי קאי רק על קנן הו"ל למיכתב פי תקנה מיד עמיתה או תמכרו ממכר לעמיתה ומדאסור יד לקנן ולאונאה מוכח דקאי על תרנוניהו ונראה דגם ר"י סובר הךרז זה אלא דס"ל פיון דלעמיתה בא לדייק דבגוי קונה משיכה הוצרך למסמך יד גם אצל קנן להורות דבמטלטלין בגוי קנן מיד ליד ורק משמעות דורשין אי קאי על מאי דמפנרש בקרא או על הדיוק איכא בינייהו ועוד נראה פשם דהדיוק דיד קאי על תרנוניהו הה"ד עמיתה הנאמר אצל יד קאי למעלה ולמטה על קנן ועל אונאה והנה הא דמשמע לן דעפוי"ם בהדא פרש"י בבכורות שם י"ג ע"ב ד"ה אף עפוי"ם בהדא משום דהכי משמע עמיתה במשיכה ולא עפוי"ם וכוננתו דעמיתה משמע מיעוט דמעט גוי מדין המפנרש בקרא ולא דמעט ישראל מדין הנשמע במקום אחר דלכ"ע מצינו בעלמא ב' קנינים קנן פסר וקנן משיכה כמ"ש התוס' שם בד"ה מיד עמיתה ולכה בשלומא אי נימא בגוי קנן י"ל דמעט בגוי דאין לו קנן המרומז פאן לר"ל משיכה ומדלא ממעט לי' אלא מקנן זה ממילא דייקא דקנן אחר הנמצא בעלמא אית ליה אבל אי נימא בגוי או הא או הא וע"כ דעמיתה בא לגלות למעט קנן אחר הנמצא בעלמא ולאשמעי' דווקא קנן משיכה איתא בעמיתה ולמעט קנן פסר הנמצא בעלמא אינו אצל קנן ישראל זה אינו במשמעות הקרא דנימא עמיתה קאי למעט קנן הנאמר בעלמא דהיינו לר"ל קנן פסר והוי לי' למיכתב המיעוט בדרך אחר או במקום אחר: אמנם פל זה נראה דיש לדייק פן אם עמיתה האי רק על קנן אבל אם קאי על אונאה אלא מדאסמכי' לקנן דייקנין פן גם על קנן שפיר איכא למימר דבגוי או הא או הא ומדאסמכי' עלה גלי לדייק דבא ללמד גם על קנן וללמד דאצל ישראל רק קנן זה המרומז פאן ולא קנן הנמצא בעלמא ולא פתב המיעוט בלשון אחר או במקום אחר כדי לקצר ולאשמעי' מתובה קנן ב' דינים וא"כ לשון הרשפ"א בתוה"ב א' מדוייק היטיב דאמימר דריש לעמיתה לאונאה דנהי דתרתי ש"מ מ"מ שפיר איכ"ל דבגוי או הא או הא ומסמיכות ילפינן למעט בישראל אחר של מעות וא"ש תי' התוס' מלעמיתה ילפינן דבישראל מעות אינו קונה ומיןשב היטב הקושיא שהתחלנו דאמימר שפיר מצי סבר כר"ל דבכורות דמעות קונה בגוי מיהו גם משיכה ואף משיכה קאמר וראיה גדולה לרמב"ם תשובה שי"ב החיים והשלום

וְכָל טוֹב לְתַלְמִידֵי הַמְּוֹפְלָא וּמְוֹפְלָג בְּתוֹרָה הַשְּׁנוֹן מוֹה' נִפְתְּלֵי שְׂרַיִיבֵר נִי': מִכְּתָבוֹ קִבְּלֵתִי וְעַל דְּבַר אֲשֶׁר נִשְׁאַל בְּעֵינֵי בְּכוֹר וְעוֹבְדָא הֵכִי הָגִי שְׁלִילָה קוֹנְדֵם הַמְּכִירָה אָמַר נַעַר אֶחָד הַמְּשֻׁרֵת שְׂרָאָה ג' טְלָאִים שְׁנוּלְדוּ בְּגִדְרוֹת צֹאן וְלִמְחֶרֶת פְּשִׁהֲלָכוּ לְמוֹכְרָם לֹא רָאוּ כִּי אִם שְׁנַיִם מְאִינָם מִבְּפִירוֹת וְהָרוּעָה ג"כ אָמַר שְׁלֹא הִי נוֹלְדִים אֲלֵא ב' וְהִרְפֵּת הִי בְּאֶפְסָן זֶה שֶׁהִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְצֹאת חוּצָה וְהַנַּעַר לֹא רָמִי עֲלֵי וְאֶפְשָׁר שֶׁהַשְּׁלִישִׁי שְׂרָאָה חוּץ לְגִדְרוֹת הִי מִן אוֹתָן שְׁנַיִם שֶׁהִי יְכוּלִין לְצֹאת וְהִנֵּה פְשִׁתִּי שְׁעוֹת אַחַר מְפָרָם בְּאֵר הָרוּעָה וְאָמַר שֶׁבִּפְנֵיכֶּה אַחַת וְהִלְכוּ בְּגִי הַבַּיִת לְשֵׁם וְהִי הַנוֹלָד יָבֵשׁ וְהִדְרָף לְהִיּוֹת אַחַר לִידָה לַח וְהִטְלָה הִנֵּה נִתְעַרְב בֵּין כְּפָה טְלָאִים וְא"א לְהַפִּירוּ כִּי אִם ע"י הַגִּדָת הָרוּעָה שְׁאִינוּ יִשְׂרָאֵל וְלִבְרַר הַדִּין הִנֵּה צְרִיכִין אָנוּ לְבָאֵר ג' חִילוּקִים: א' מֵה דִין הַטְּלָה הִנֵּה הַנְּמַצָּא אִם לֹא הִי כָּאֵן נַעַר הַמַּעֲיֵד וְגוֹי הָרוּעָה וְהִי סָפֵק לָן אִם נוֹלַד לְאַחַר מְכִירָה אוֹ קוֹנְדֵם וְהִנֵּה בְב"מ בְּדָף ק' ע"א בְּמַתְנֵי הַמַּחְלִיף פָּרָה בְּחִמּוֹר וְא"י אִם קוֹנְדֵם הַמְּשִׁיכָה יִלְדָה אֶמְרִינִין יִחְלֹקוּ וְחֻשְׁבִּי לִי לְסָפֵק וְהַתּוֹס' שָׁם בַּד"ה הָא מְנִי הַקָּשׁוֹ דְּלוֹקְמִי בְּחֻזְקַת מְעוֹבְרַת וְהַשְּׁתָא הוּא דְיִלְדָה וְתִי דְחֻזְקַת מָרָא קְמָא עֲדִיפָא וּבִש"ש שְׁמַעְתָּתָא ד' פִּי"ב תִּי עַד"ז דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם דְּפָסֵק יִחְלֹקוּ אַע"ג דְּבַעֲלָמָא פָּסֵק דְלֹא פְּסוּמְכוּס וְכ' דַּס"ל לְהָרַמְבַּ"ם דְּחֻזְקַת מָרָא קְמָא לֹא עֲדִיף מִחֻזְקַת מְעוֹבְרַת וְהָרַמְבַּ"ם לְשִׁיטְתוֹ דְּתַרְתִּי לְרִיעוּתָא חֻשְׁבִּי כְּסָפֵק עִי"ש.

וְלִכְאוּרָה הוּ"א כַּמ"ש נְמִי מַעֲלָתוֹ הוּאִיל וְרוּב מִתְעַבְרוֹת וְיִוֹלְדָת לָזָה אֶדְרָבָה אֶמְרִינִין דְּמַעֲיָקְרָא נִתְעַבְרָה וְכַעֲיֵן שְׁכ' הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת דָּף ל"ז ע"א ד"ה וְזוּ וְכו' וְא"כ לֹא הַקָּשׁוֹ תּוֹס' פְּלוּם. וְנִרְאָה דְקוֹשְׁיַת הַתּוֹס' לְרַבִּינָא בְּבַכּוֹרוֹת דָּף כ' דְּרוֹבָא דְתַלְמִיָא בְּמַעֲשָׂה לֹא הָגִי רוּב וְהַמַּעֲשׂוֹט דְלֹא תַלְמִיָא בְּמַעֲשָׂה שְׁוִיין לוֹ אוֹ עֲדִיף מִיָּנִי וְהָא דְהָגִי שָׁם סָפֵק בְּכוֹר וְלֹא אוֹקְמִי אַחְזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא דְלֹא בִּיבְרָה אוֹ מִשּׁוּם דְּנִגְדַת חֻזְקַת שְׁלֹא בִּיבְרָה יֵשׁ חֻזְקַת עוֹבֵר בְּמַעֲיָ אִמּוֹ וְחֻזְקַת שְׁלֹא פִטֵר רַחֲמָה וְהָגִי חֻזְקָה נִגְדַת חֻזְקָה וְהָגִי סָפֵק דְאוֹרִינְתָא וְאֶפִּילוּ לְהָרַמְבַּ"ם אִיכ"ל דְּאֶמְרִינִין גְּבִי חֻזְקָה נִגְדַת חֻזְקָה סָפֵק דְאוֹרִינְתָא מֵה"ת לְהַחֲמִיר דְהָגִי כְּמוֹ אִיבְרָע אִיסוּרָא פִּינּוּ דִישׁ חֻזְקָה נִגְדַת חֻזְקָה וְזֶה דְלֹא כַּמ"ש בַּס' זְכָרוֹן יוֹסֵף חִי"ד ס' י"ט דְּבַכּוֹרָה ג' לְהָרַמְבַּ"ם הָגִי רַק מְדַרְבְּנֵן אוֹ דְלַעוֹלָם חֻזְקַת וְיִוֹלַד עֵיבּוֹר לֹא חֻשְׁבִּי חֻזְקָה וְאֶפִּילוּ לֹא חֻשְׁבִּינֵן לִי לְנוֹדָאֵי בְּכוֹר מִשּׁוּם דְלַעֲנֵן לְהוֹצִיא מִמוֹן לֹא אֲזַלִּינֵן בְּתַר חֻזְקָה וְכַמ"ש הָרַמְבַּ"ם בְּהַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת עִי"ש פ"ג דְּבַכּוֹרוֹת וְכַמּוֹ שְׁצִיזָד וְהָאֶרִיף בְּזֶה בְּרִי"ט אֲלֵגְזִי שָׁם.

וְעַכ"פ פִּינּוּ דְרוֹבָא דְתַלְמִיָא בְּמַעֲשָׂה לֹא חֻשְׁבִּי רֹבָא שְׁפִיר מוֹקְמִינֵן בְּחֻזְקַת מְעוֹבְרַת וְהַשְּׁתָא הוּא דְיִלְדָה וְכַמ"ש הַתּוֹס' בְּב"מ דָּף ק' הַגִּ"ל אֶמְנָם הַשְּׁתָא דְאַתִּית לְהֵכִי דְכָל קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' הוּא דְוּוֹקָא לְרַבִּינָא א"כ אִין פִּאֵן קוֹשְׁיָא פִּל כָּה דְהָא רַבִּינָא הוּא דְחִיזֵדָז זֶה אֲבָל לְרַבָּא וְכַמ"ש דוֹרוֹת שְׁלַפְנִיּוֹ בְּוֹלָם סוֹבְרִים דְגַם בְּכַה"ג הָגִי רוּב וְא"כ אִיכָּא לְמִימַר הֵתָם בְּב"מ דָּף ק' קָאִי לְרַבָּא וְלֹא הָגִי חֻזְקָה דְהַשְּׁתָא חֻזְקָה וְלִכָּה אִיכָּא לְאוֹקְמָא פְּסוּמְכוּס אֲבָל הָרַמְבַּ"ם פָּסֵק פְּרַבִּינָא וְאִיכָּא חֻזְקָה לוֹמַר דְהַשְּׁתָא יִלְדָה נִגְדַת חֻזְקַת מָרָא קְמָא וְאִיכ"ל גַּם לְרַבְּנָן יִחְלֹקוּ וְא"ש דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם ע"ד שְׁתִּי הַש"ש הַגִּ"ל וְלֹא מְטַעְמִי.

וּמִטַּעַם הַגִּ"ל יִשְׁבְּתִי קוֹשְׁיַת הַפְּלִיטִי בַּסִּי' ק"י בְּבֵית הַסָּפֵק לָמָּה אֶמְרִינֵן סָפֵק בְּן ט' אוֹ ז' אִינָה מְתַנְבְּמַת נִימָא הַשְּׁתָא הוּא דְנִתְעַבְרָה וְכֵן ז' הוּא וְלַהַגִּ"ל י"ל דְהִנֵּה פְּכָר כ' הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת דָּף ק"י ט' ד"ה הָא מְנִי ר"מ דְבָאָדָם לֹא הָגִי רֹבָא דְתַלְמִיָא בְּמַעֲשָׂה וְאִם כֵּן אֶדְרָבָה אִיכָּא רוּב אֲלֵא דְעֵדִינֵן קוֹשְׁיַת הַפְּלִיטִי קֶשֶׁה לְפִי מ"ש הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת דָּף ל"ז ד"ה וְזוּ דְהִיכָּא דְשִׁהֲתָה כְּפָה שְׁנַיִם וְלֹא יִלְדָה לֹא שְׁיָיֵף רוּב מִתְעַבְרוֹת וְיִוֹלְדָת מִיְהוּ זֶה בְּאַמַּת בְּכָלֵל קוֹשְׁיַת הַתּוֹס' בִּיבְמוֹת דָּף ל"ז ד"ה וְזוּ

הנ"ל ותוספת הרא"ש המובא בס' ערוף לגר תי' דגם בכה"ג אמרינו רוב נשים מתעברות אלא
אפילו לפי מ"ש התוספת דבכה"ג אין הרוב מתעברות מיהו לפי מ"ש הנוב"י מהדו"ק חאה"פ סי'
ס"ט דאפי"ה גם רוב אינו מתעברות לא הוי אפילו שהם עשר שנים וא"כ קשה פיון דמעיקרא
היתה בתזקת רוב נשים מתעברות א"כ אנדא לה חזקת יבום ואפילו אח"כ שהה עשר שנים ולא
ילדה פסק הרוב מ"מ חזקת יבום ליפא למימר דלא עדירי מחזקה שלא נתעברה ולא קשה קושית
הפליתי וקושית התוס' ביבמות דף ל"ז ד"ה וזו הנ"ל מיהו על זה קשיא איך אמרינו בכמה דוכתי
וביבמות דף קי"ט דאיפא חזקה ליבום הא לעולם י"ל פנ"ל וכבר כתבתי בזה במקו"א ואין פאן
מקומו ועכ"פ לפי האמור בנגידון שלנו נמי הוי אמרינו השתא הוא דילדה ולאחר מכירה נולד
ואינו בכור מיהו דבר זה תליא ברברכתא דהרי הרשב"א בחולין דף ט' ס"ל דהא דלא אזלינו
במר רובא דתליא במעשה היינו מדרבנן וא"כ מן התורה איפא רובא דנתעבר' כבר ואין פאן
חזקה דהשתא ילדה ונהי דראש יוסף בחולין שם הוכיח דהש"ע ביו"ד סי' שי"ו ע"כ לא ס"ל
ברשב"א דאל"כ דס"ל ברשב"א א"כ הוי רק ספק בכור מדרבנן ויהא גוי מסלפ"ת נאמן ואיך
פסק שם סעיף א' דאין גוי מסלפ"ת נאמן: אבל אי משום הא לא ארי' ואדרבה יש לישב בזה
דברי הב"ח והלבוש שהביא הש"ך שם סק"ב דכ' דהטעם משום דאמרינו להשביח מקחו אמר
עיי"ש ולולא פן הי' נאמן אבל האמת שפיר הכריח הש"ך שם דלהרמ"א ע"כ הטעם משום
דמסלפ"ת אינו נאמן וא"כ מוכח דהרמ"א לא ס"ל נושא ועכ"פ להרשב"א לא קשה קושית התוס'
בב"מ ויש לן לחוש לדבריו ועוד מטעם אחר בנגידון שלנו י"ל דלא שינוי לומר השתא הוא דילדה
דהנה ביו"ד סי' פ"א פסק המחבר פדעת הרשב"א בהגולד פי המכה דחיישינו למפרע ומבאר
ברשב"א חולין דף י"א ראי' שלו מקתם יבש דמחזיקינו עד שעת פביסה הואיל ונתיבש ויצא זמן
מה מחזקתו חיישינו למפרע וא"כ ה"נ פיון דהי' הנוולד יבש וצריכין לומר שקבר יש זמן שנוולד
בכדי שיתבש חיישינו למפרע והוי לדעת המחבר וסייעתו ספק בכור ונהי דהרמ"א שם הכריע
במקום הפס"מ דלא פהרשב"א מ"מ יש להחמיר בספק בכור ובפרט שבמקום אחר כתבתי דיש
עוד דיעות דס"ל דחוששין למפרע ועיי' מה שכתבתי בקונטרס לחזקות שלי וא"כ ה"נ בנגידון
שלנו הוי ספק בכור: ואין לומר בנגידון שלנו איכ"ל דעדירי דיש תרתי לטיבותא חזקה דמעיקרא
וגם חזקת עיבור דאינו בכור במעי אמו כמ"ש התוס' לדעת הר"י בבכורות דף ק' ע"ב ובחולין
דף י"א ובכמה דוכתי חזקה דהרי השעה מ"מ בפ"ט מטומאת מת תמה בזה דא"כ גם לענין חלב גימא
דאוקי עובר בחזקת דלא הי' החלב אסור עיי"ש ואמתי אני דלפי הנראה דעד פאן לא כ' התוס'
חזקת עיבור אלא לענין אם אנו מסופקין אם הנוולד הזה פטר רחמה ע"ז י"ל דאוקמי' בחזקת דלא
פטר רחמה כמו במעי אמה אבל בנגידון שלנו דינענין דפטר רחמה ואינו כמו שהי' במעי אמו אלא
דמקום אחר נולד הספק אם הי' אז כבר מכור לגוי או לא איכ"ל דלכ"ע חזקת עובר אינו מועיל:
ועוד דאפילו אי מועיל עדיין אפילו הוי תרתי לטיבות' פיון דלהרשב"א בכה"ג היכא דיצא זמן
מה מחזקתה חזקה דהשתא עדיפא בחזקה דמעיקרא ואפשר אפילו איפא תרתי לטיבותא לדעת
הרמב"ם דסובר דתרתי לריעותא משוי לי' ספק ה"נ תרתי לטיבותא מיהו בזה יש חילוק פשוט
פיון דבלא חזקת עיבור הוי שקול שוב חזקת עיבור מכריע להקל מיהו מטעם הראשון י"ל בנגידון
שלנו גם תוספת מודים דחזקת עיבור אינו מועיל וא"כ מידי ספיקא לא נפקא לדעת הרשב"א
והש"ע.

וכל זה אם לא הי' פאן עדות כלל אמנם עתה נבוא לחקירה הב' שהרי הנער אמר שהיו שלישה
אלא דאנו גימא דהשלישי שראה הנער הוא א' מהב' אלא שיצא ובכה"ג נראה דבונדאי אמרינו

פֶּאן נִמְצָא וּכ"ה וְזֶה הָיָה פְּחֻזָּה פְּדֵאִיתָא בְּתוֹס' בְּסוּגִיָּא דְמוּמִין דְּאֶפִּילוּ לְקוּלָּא סְמְכִינָן ע"ז וּא"כ
מֵה שְׂרָאָה חוּץ לְגִדְרוֹת בְּנוּדָאֵי אֵינּוּ מִן הַשְּׁנַיִם שֶׁהָיוּ בְּתוֹף הַגְּדֵרוֹת אֲצֵל אַמּוֹתָם וְאֵע"ג דְּבִפְסוּחִים
דָּף י' ע"ב אֲמַרִּינָן בְּאֵת"ל הֵינּוּ הָאֵי דְעָל הֵינּוּ הָאֵי דְנִפְק הֵתָם ל"ש פֶּאן נִמְצָא מִשָּׂא"כ בְּגִידוֹן
שְׁלָנוּ וּבִאוּ"ח ס' תס"ז אִיתָא מִמְקוֹם לְמִקוֹם לֹא מְחֻזְקִינָן רִיעוּתָא וְאֶפִּילוּ בְּב"ח אֲמַרִּינָן בְּסוּגִיָּא
דְּזִמְן שְׁחוּרִים בְּבִיצָה דְלוּלָא דִּישׁ שִׁנּוּי אֲמַרִּינָן הֵינּוּ הֵנִי דְזִמְמוֹן וְלֹא תִיַּשְׁינָן דְּבָא מִמְקוֹם אַחֵר.

אֲלֵא דְלִכְאוּר' יֵשׁ לְדַחֲוֹת דְּהָרֵי פְּשֶׁהֲלָכוּ הַב"ב לְמַפְּוֹר לֹא רָאוּ אֲלֵא שְׁנַיִם וְא"כ נִימָא מְדַהֲשָׁתָא
אֵינָם אֲלֵא ב' גַּם מְעִיקְרָא לֹא הִי אֲלֵא ב' וּבַע"כ אֲתַהֲפוּכִי אֲתַהֲפֵד וְיֵשׁ חֻזָּה נְגִד חֻזָּה וְא"כ אֵין
דְּבָרֵי הַנְּעַר מְעֵלִין וְלֹא מוֹרִידִין אֲלֵא דְלִפִּי הַנְּרָאָה מְלִשׁוֹן הַשּׁוֹאֵל לֹא מְקָרוּ אַח"כ בְּשַׁעַת מְכִירָה
אִם אֵין אֲחָד חוּץ לְגִדְרוֹת אֲלֵא שְׁלֵא רָאוּ וְלֹא רָאִינוּ אֵינּוּ רָאִי אֲלֵא א"כ חֻקְרוּ וְחִפְּשׁוּ אַח"ז.

וְא"כ פִּינּוּ דְבִינְרָנוּ דְנִרְאָה דְהָיָה סְפֵק בְּכוּר לְכָל הַפְּחוֹת נְבוֹא לְחֻקִּירָה הַג' אֵי דְבָרֵי הַגּוֹי מוֹעִיל
וְזֶה פְּבָר מְבוֹנָר בִּיּו"ד ס' קכ"ז דְּאֵין הַגּוֹי נְאָמָן לֹא לְאַסּוֹר וְלֹא לְהַתִּיר וּכ"ש הֵיכָא דִּישׁ לְחוּשׁ
לְהַשְׁבִּיחַ אוֹ לְהַתְּפָאֵר אוֹ לְטוֹבַת עֲצָמוֹ אוֹמֵר כֵּן וְא"כ אֵין הַגּוֹי נְאָמָן בְּגִידוֹן שְׁלָנוּ וְיֵשׁ פֶּאן סְפֵק
בְּכוּר שְׁנִתְעַרְבַּב בֵּין שְׂאָר טְלָאִים וְכוּלָּם אֲסוּרוֹת מִיְהוּ פִּינּוּ דְהַרְוֵעָה מְפִיר אוֹתוֹ אֲלֵא שְׂאִינוּ נְאָמָן
וּמִן הַתּוֹרָה פִּינּוּ דְנִתְבַּטַּל בְּרִנּוֹן אֵין פֶּאן אִיסוּר תּוֹרָה וּבְדַרְבְּנָן גּוֹי מְסַלְּפ"ת נְאָמָן נְהִי דַּהֲפֵר"ח
בְּסִי"ט הַעֲלָה דְגַם בְּדַרְבְּנָן אֵינוּ נְאָמָן בְּדַרְבְּנָן יֵשׁ לְהַקֵּל וְכֵן הוּא סוּגִיָּא דְעֵלְמָא דְבְּדַרְבְּנָן גּוֹי
נְאָמָן בְּמַסְלַפ"ת וְא"כ אֵי מוֹשְׁפַחַת לֵה דְהַרְוֵעָה יֵאמֵר בְּמַסְלַפ"ת אֵיזָה מִן הַטְּלָאִים שְׂאֵנוּ מְסוּפְקִין
בּוֹ מְפִל לְסַמְנָה עֲלֵיו וְהַשְׂאָר מוֹתֵרִין וְזֶהוּ הַאֲחָד נְשָׂאֵר בְּחוּמְרוֹ דְּבְכוּר אֲלֵא דְקָשָׁה לְצִיִּיר בְּאֵיזָה
אֲנָפִן יֵאמֵר הַרְוֵעָה עֲלֵיו בְּמַסְלַפ"ת וְעֵינָן בְּחוּ"י ס' ל"ז דַּע"י אַחֵר יִשְׁתַּדְּלוּ וְיֵאמְרוּ לוֹ שְׂאֲחֵרִים
הִמְרוּ זֶה עִם זֶה לְמַשָּׁל אֵיזָה נּוֹלַד רֵאשׁוֹן מִן הַטְּלָאִים הַבְּיָכוּרִים וְכִיו"ב שְׁלֵא יְהִי יוֹדַע דְּאִיסוּר
וְהֵיתֵר תְּלוּי בִּי וּמְרָן הַגָּאוֹן זצ"ל בַּחַת"ס חִיו"ד ס' ש"ז הַתִּיר בְּגִידוֹן כְּזֶה דְלִיכְפְּשִׁינְהוּ דְנִינְיִידוּ
עֵי"ש וְהַנְּרָא' לְפִי עַנ"ד פְּתַבְתִּי דְבָרֵי רַבּוֹ הַדו"ש הַק' מְשָׁה שִׁיק מְבַרְעֵזְאוּעוּ.

תְּשׁוּבָה שִׁי"ג הַחַיִּים וְהַשְּׁלוּם וּכ"ט לְהַרְבְּגֵי הַמְּוִפְלָג בְּתוֹרָה מְחֻזְמֵי הַחֲרוּץ מוּה' אַבְרָהָם פְּרָאגִיר
נ"י. הִנֵּה מְכַתְּבוֹ קַבְלַתִּי וְכו' וְאֲשֶׁר הַעִיר בְּמַכְתְּבוֹ לְלַמּוֹד הֵיתֵר עַל אֲנָשִׁים שִׁישׁ לְהֵם עֵדֵר צֵאן
וְאֵינָם חוֹשְׁשִׁין לְסַמְן אֵת הַצֵּאן הַמְּבַכְּרֵת וְנִתְעַרְבוּ דַּאִיכ"ל דְּלִפִּימ"ש הַתּוֹס' בְּבְכוּרוֹת דָּף כ' ע"ב
דִּישׁ לְעוֹבֵר חֻזָּקָת שְׂאִינוּ בְּכוּר וְדִין דְּבַע"ח חֻשׁוּבִים וְלֹא בְּטָלוּ וְהָיָה לִי קְבוּעַ מְדַרְבְּנָן וְאֲמַרִּינָן בִּי
דְּאֵין לֵה בּוֹ אֲלֵא חִידוּשׁוֹ דְנוּקָא רֹב לְחוּדָא אֲמַרִּינָן דְּאֵינוּ מוֹעִיל נְגִד קְבוּעַ אֲבָל רֹבָא וְחֻזָּה
אִיכ"ל דְמוֹעִיל דַּהֲפַמ"ג בְּסִי"ק ק"י וְהַפְּלִיתִי שֶׁם חֻקְרוּ אֵי קְרוּב וְחֻזָּה מוֹעִיל נְגִד קְבוּעַ עֵי"ש בְּסִי
ק"י בְּפַמ"ג אוֹת י"ד הִנֵּה בַּפ' הַתְּעַרְבוֹת דְתַנּוּ כָּל הַקְּדוּשִׁים שְׁנִתְעַרְבַּב בְּהֵם חֻטָּאת הַמַּתוֹת דְּאֲסוּרִים
בְּמַשְׁהוּ וְכָל הַנֶּה דְמַנּוּ שֶׁם כְּוָלָם הִי לְהֵם חֻזָּקָת הֵיתֵר וְאִפִּי"ה אוֹסְרִים בְּמַשְׁהוּ מִשׁוּם דְּבַע"ח
חֻשִׁיבוּ וְלֹא בְּטָל וּמְמִילָא יֵשׁ פֶּאן מוֹחֻזְק בְּאִיסוּר קְבוּעַ וְאֵין פֶּאן נְגִד אִיסוּר הַקְּבוּעַ רַב רֹב אֲבָל
הַחֻזָּקָת הֵיתֵר אֵינוּ נְגִד הַקְּבוּעַ אֲדַרְבָּה יֵשׁ פֶּאן קְבוּעַ וְחֻזָּקָת אִיסוּר וְקְבוּעַ בְּחֻזָּקָת הֵיתֵר וְאִיִּקְבַּע
אִיסוּרָא וְזֶה פְּשוּט וּמְבוֹנָר שֶׁם בַּפ' הַתְּעַרְבֹךְ וּבִיּו"ד ס' י"ו בְּקְבוּעַ דַּאוּ"ב.

וּבּוּדָאֵי אִם הָיוּ מְתַעַרְבִים הַכְּבָשִׁים הַמְּבַכְּרוֹת עִם שְׂאֵינָם מְבַכְּרוֹת קוּדָם לִידְתָם יֵשׁ לוֹמֵר וְלָדוֹן
עַפ"י מ"ש הַאו"ה פְּלָל ז דִּין ג' וְהוּבָא בְּמַשְׁבָּצוֹת זָהָב ס' ס"ט ס"ק ל"ה וְהוּבָא ג"כ בְּאַחֲרוֹנִים
בִּיּו"ד ס' ק"א דָּאָם בְּשַׁעָה שְׁמַתְחִיל הָאִיסוּר לֹא הִי נִיכְרַ בְּכַה"ג אֶפִּילוּ חֲתִיכָה הִרְאוּ' לְהַתְּכַפֵּד
בְּטָל וְא"כ ה"ה בְּבַע"ח כֵּן וְא"כ אִם הָיוּ מְתַעַרְבִין קוּדָם לִידְתָן אִיכ"ל דְּבַטְלוּ וּבְאַמַּת גַּם עַל דְּבָרֵי
או"ה הִנֵּה פְּבָר הַקְּשִׁיתִי בִּימֵי חֲרָפִי וְכַעַת מְצֵאתִי הַקּוּשְׁיָא פְּבָר נְדַפְּסַת מְהָא דְּאֲמַרִּינָן בְּבְכוּרוֹת

דף נ"ז ובתמורה דף ל' בשנותפין שחלקו ואחד נטל עשרה פבשים ואחד נטל תשעה וכלב דהנה עשרה פולם אסורים למזבח ואמאי הרי קשה וליבטל ברוכא ורק משום בע"ח חשיבו ולא בטל והרי לא ניפר האיסור ובגמרא שם פריה ונברר חד מינייהו וקשה הרי פבר נתבטל לדעת או"ה הנ"ל וצ"ע ולפי תי' הש"ס דמייירי דמטפי אפשר דבכה"ג לא שייך ביטול אבל לס"ד קשה: ולחומר הנושא אמרתי לישב עפ"י מ"ש המל"מ בפ"ז דמעילה דין ו' דהיכא דאפשר להפיר האיסור או להוציא ממנו האיסור לא בטל וא"כ איכא למימר דהברייתא אתיא כמ"ד דיש ברייה והי' אפשר לברור ולכה לא קשה לי דיתבטל ולכה פריה סתמא ונברר חד מינייהו וכו' יש לישב מה שדקדקו והובא בר"ן בנדריים ר"פ השנותפין דאיה פריה בתמורה סתם ונברר והוי לי' להקשות למ"ד יש ברייה ונברר פדפריה בבכורות ולהנ"ל א"ש דסוגיא דתמורה ס"ל פדלעיל דברייתא זו ע"כ כמ"ד יש ברייה ובכורות אפשר דס"ל דאתיא כר"י דמב"מ לא בטל וכמ"ד דגם ביבש לא בטל ולכל הפחות הי' אפשר לדחות פן ולכה מפרש למ"ד יש ברייה ונברר ועכ"פ כל זה אם נתערב קודם שנולד יש לצדד אבל אם בשעת לידה הי' נודע ואח"כ נתערב פל העדר אסור וכבר האריה מרן הגאון זצ"ל בחת"ס סי' ש"ז מיהו לא נשאלתי על זה: והנה מעלתו נ"י כ' דעפ"י דברי התוס' דעובר בחזקת אינו בכור במעי אמו מסתפק לי' אי ספק בן תשע לראשון או בן ז' לשני והאחד פהו אי חשיב פהו ספק או אוקמ' לי' אחזקה במעי אמו והאריה הנה גוף הדין מבואר בהדיא בש"ס יבמות דף ק' דהוי ספק פהו לכל דבריו ופסקו ברמב"ם פ"ד דין י"ז מאיסורי ביאה ובש"ע אה"ע סי' גוף סברת התוס' דחזקת עובר במעי אמו מהני הקשה השעה"מ בפ"ט מטומאת המת והקשה דא"כ חלב פוי יהא נמי מותר מדינא דנוקמי' אחזקת מעי אמו דחלב שליל שרי והרי אמרינן בכריתות דחייבין עליו אשם תלוי עיי"ש שכ' סברות לכאן ולכאן ואני אמרתי להסביר בנודאי פיון דידעינן דעכשיו אינו במעי אמו משתנה דינו ממאי שהי' במעי אמו מאי יועיל חזקת מעי אמו אלא בכור שאני דהרי שם תלה רחמנא בפטר רחם ואם פבר נולד מן הבהמה קודם ונולד זה לא פטר זה את רחמה ואם הוא במעי אמו עדיין ג"כ לא מקרי פטר רחם שלא פטר רחמה ולכה אפילו לאחר לידה מוקמינן לי' בחזקת מעי אמו שאינו פטר רחם וכל זה לענין בכור אבל לענין שאר דינים כגון חלב או טריפות שמשעשה שנולד לא שייך בי' פלל ענין של מעי אמו לא שייך לאוקמי' בחזקת מעי אמו פן נראה לפי ענ"ד נכון: וממילא חזקת העיבור אפילו של פהו במע' זרה דזר הוא לא משוי לי' בחזקת זר דמשעשה שנולד נשתנה דינו בזה ובשעה"מ שם פתב בלשון אחרת ולדבריו אפשר דגם בכהונה י"ל חזקת זרות וכמו דס"ל לש"ש שמעתיא ו' פט"ז אבל הנראה לפי ענ"ד לחלק כמ"ש וסוגיא מפורשת ביבמות דף ק' והפוסקין מוכיחין שבכה"ג לא מקרי חזקת זר.

וגם, מ"ש דנימא השתא הוא דילדה פבר העיר הפליתי בסי' ק"י בבית הספק בזה והעיקר הטעם דרוב נשים מתעברות ויולדת ובמקו"א הארכתי בזה דאיכ"ל דכשם דאמרינן ברוב דאיתרע השתא הוא דאיתרע אע"ג דיצא מחזקה הבאה מפח רוב אפי"ה אמרינן פל דנוכל למעט זמן היציאה מרוב אמרינן ה"נ אם פבר יצא מהרוב אבל השתא אפשר דהוא שוב בחזקת הרוב אמרינן למאי דיצא ומאי דלא ידעינן דיצא מהרוב אפתי אוקמ' אחזקתי' פן נראה לפיענ"ד להסביר במאי דנתקשו התוס' ביבמות דף ל"ז ע"א דאמאי באשה ששהתה זמן מרובה ולא ילדה נאמר עדיין רוב נשים מתעברות ויהי' איה שיהי' ע"כ הדין דין אמת דספק בן תשע לראשון וכן ז' לאחרון לעולם הוי ספק דברי ידידו מחו: ה"ק משה שיק מברעזאונע.

תשובה שי"ד החיים והשלום וכל טוב לידידי הרב המאוה"ג המפורסם כש"ת מוה' נפתלי סופר נ"י האבדק"ק קאדלבורג יע"א. מכתבו קבלתי וכו' ואשר ביקש ממני לחוות דעתי בענין בכור שנמכר אמו רק בקנין פסוף אי רשאיין לסמוך על הפוסקים דמהני להטיל מום בבכור ע"י גוי קטן דהוי דרבנן וטעמא דרוב הפוסקים ס"ל מעות קונה וכן המג"א בסי' תמ"ח סק"ד כ' פן בשם המ"ב אבל הח"י שם ס"ק י"ד השיג על זה דאדרבה רוב הפוסקים סוברים כר"ת וכ"כ שם המחשה"ק וכפי הספמת הפוסקים הוי ספיקא דדינא וכיון דהספק נולד בדאורייתא אפילו נעשה אח"כ ע"י גרידה ונגלגל דרבנן אמרי' ספיקא להחמיר כמ"ש הש"ך והפ"ח בכללי ס"ס ולכך כ' המל"מ בפ"ד מבכורות דין א' דגם לענין מום הדין פן בנידון שלו וה"נ בנידון דידן וקרא' דשום אחד מהפוסקים לא התיר זה וגם מרן הגאון זצ"ל בחת"ס נהי דבמקצת תשובות צידד בזה היינו אם יש מלבד קנין פסוף עוד סברות להתיר ובתשובה סי' שי"ז שהי' מלבד קנין הפסוף עוד ספק סיטומתא שאם הי' מסכים עמו גדול אחד הי' נמנה עמו להתיר וא"כ בנידון הנ"ל שאין שום צד אחר להתיר מי יכריע נגד סתימת פל הפוסקים פן נראה לפי ענ"ד פשוט: אמנם בלא"ה אינו ברור לי דהטלת מום אפילו ע"י גוי קטן דאינו אסור מדאורייתא דאיכ"ל דע"כ לא שמענו דאמירה לגוי אינו אלא שבות ואיסור אלא היכא דבעינן מעשה אבל בבכור דילפינן בביצה דף כ"ז ע"ב מקרא דאסור לגרם אפילו גרמא בעלמא שיפול בו מום נראה דגם אמירה לגוי הוי גרם ובאמת ברמב"ם נהי שבפ"ב מבכורות דין ח' הביא גרמא וע"י גוי בחד דינא לענין דייעבד דאין רשאי לשחוט עליו אבל לענין איסור לאו דהטלת מום שפסק בפ"א מאיסורי מזבח דין ז' דהביא איסור לאו לא הביא פלל לא דגרם אסור ולא שע"י גוי אסור ובבכורות דף ל"ג ע"ב אמרינן דגרמא תליא בפלוגתא דר"מ וחקמים אי רשאיין להטיל מום בבע"מ וא"כ פיון דהרמב"ם לפימ"ש הכ"מ פסק פחכמים דרשאיין להטיל מום בבע"מ אייתר פל מום לגרמא והו"ל להרמב"ם לפסוק דגרמא אסור מה"ת וצ"ע ולרע"ב הקשה התויו"ט בפ"ה דבכורות משנה ג' בהיפוך דפסק תרנוייהו לאיסור מיהו שם י"ל דהיינו מדרבנן אבל להרמב"ם קשה ואפשר לישיב עפ"י מ"ש הרא"ש בפסקיו שם בבכורות דף ל"ג דלרבנן דברייתא רשאיין להטיל מום אפילו בבע"מ עובר דאחזו דם הוי פמום עובר והמהרי"ט אלגזי שם כ' דנראה דהרמב"ם לא פסק פן וס"ל לר"ש דבע"מ עובר אסור להטיל אא"כ אינו מכונן עיי"ש וא"כ איכ"ל דאצטרף פל מום לרבות בע"מ עובר לאיסור ואין ראי' לאסור גרמא מן התורה ולכך לא הביאו הרמב"ם וא"כ איסור גרמא רק מדרבנן ואיכ"ל ה"ה גוי אבל לאידך פוסקים הדבר ספק אצלי ובאמת מדברי הרא"ש בב"מ דף צ' ע"ב לענין איבעי' דאמירה לגוי לענין שאר איסורים כ' דלענין בכור דאסור הוא משום חומרא דקדשים עיי"ש וכ' מרן זצ"ל בתשובה הנ"ל דהיינו משום בזיון קדשי' דהישאל עצמו באמירתו עצמו הוא מבזה וא"כ גם לדידך איכ"ל דמה"ת אסור דבזוי מצוה ילפינן בשבת דף כ"ב מקרא כ"ש קדשים ולי הי' נראה דכוננת הרא"ש איכ"ל דלכך החמירו בקדשים משום דגרמא אסור כמו שהבאתי א"כ גם הרא"ש לפי הנ"ל יש לדון דמה"ת אסור.

ועוד הרי התוס' בשבועות דף ג' ע"א בד"ה ועל ובליומוק"י בב"מ דף י' ע"ב ושם הובא גם בש"מ בשם מהרי"א דאי אמרינן פרבינא שם דהיכא דהשליח אינו בר חיובא יש שלד"ע איכ"ל דאפילו ע"י גוי יש שליחות וכה"ג ובספר נתיבות המשפט בסי' קפ"ב ביאר שם דעתם דילפינן מחצר דגניבה עיי"ש ולפי"ז גם בהטלת מום י"ל פן לדעת הרמ"א דפסק בחו"מ סי' קפ"ב פרבינא ובאמת לפי סברא זו קשיא הא דאמרינן בש"ס דאמירה לגוי הוי רק שבות ונהי דבשבת יש לישיב

היטיב כמ"ש הב"מ באה"ע סי' ה' דשבת בשביתה תליא מלתא וזה דבר בגופו ולא שינה שליחות מ"מ בשאר איסורין דקא מבעי' לי' בב"מ דף צ' הנ"ל עמדה הקושיא.

וראייתי שגם בספר נתיבות המשפט שם בס"ח הקשה פן ודחוק עצמו לחלק ואי נימא דגוי אדעתה דנפשי' קא עביד ולא הוי שלוחו ותוס' ואינה היינו בגוי קטן זה תימה דנימא איפכא דהרי לענין זריעת פלאים אמרינו בפרק תולין בשבת דף קל"ט דבגוי קטן שרי ואפשר לחלק בין איסור שהאיסור מצד החפץ ובין שהאיסור מצד הגברא ובדבר שהאיסור על הנעשה כגון הקפת הראש דמצד הנעשה אסרו הקב"ה איכ"ל דאפילו ע"י גוי משא"כ לא תחסום דהאיסור על העושה שלא יתאכזר וכיוצא אז פינן דגוי עושה הוי רק שבות מ"מ סברות פאלו אינם מספיקים וצ"ע ועכ"פ דין זה אי שרי אמירה בבכור להטיל מום צ"ע אי מה"ת אסור.

ועפ"י האמור יש לישב גם אינה פלוגתא דרש"י בע"ז דף י"ג כ' דבזה"ז אין איסור להטיל מום אלא מדרבנן והרמב"ם בפ"א מאיסורי מזבח כ' דמה"ת אסור אלא שאינו לוקה והלח"מ שם תמה עליו ולפי ענ"ד אי אמרינו דגם במום עובר שרי להטיל ולא קרינו בי' תמים יהי' לרצון איכ"ל דגם בזה"ז שרי אכל הרמב"ם לפי מ"ש המהרי"ט אלגזי הנ"ל דס"ל דמום עובר קרינו בי' תמים יהי' לרצון פינן דאפשר ברפואה ה"ה בזה"ז שמה יבנה המקדש ורפואת הגאולה יבוא במהרה לעולם וא"כ אמאי אמרי' שם בע"ז בזה"ז שרי אפילו למ"ד דאסור להטיל מום בבע"מ ונראה דדונקא ה"תם דאמרינו דאסור להקדיש בזה"ז ואם הקדיש קנסי' לי' או משום שלא יבוא לידי תקלה שצרי' להכניסו לכיפה וימות במהרה וא"כ אם לא נעקר' ע"כ צריכין אנו לעשות טצדקי להמיתו ובקדשים שצריכין להמיתם שפיר אמרו דגרע מבע"מ דכאן לא חזי פלל דתחילת הווייתו לקודש הי' באיסור ועומד למיתה ובכה"ג איפא למימר דגרע מבע"מ וכ"ש מבע"מ עובר.

אבל בבכור דקי"ל דאין פוגסין לכיפה וכמו שכתב בנוב"י סי' פ"ג וכו' מרן הגאון בעל חת"ס שם בנודאי נראה דאפילו חשב'י' למום מ"מ לא גרע ממום עובר ולדעת הרמב"ם דסובר במום עובר אסור ה"ה בזה"ז והרא"ש אפשר לטעמ' וכן לרש"י בפרט שאין מבואר ברש"י דבזה"ז שרי אלא בקדשים שבר מיתת פיפה הן וא"כ יש לישב קושית הלח"מ דהרמב"ם מדינא קאמר ובקדשים דאין בהם חיוב להכניסם לכיפה ולכך אסור פן נראה לפי ענ"ד ועכ"פ גם זה דנימא בזה"ז יהי' רק איסור דרבנן להטיל מום תליא בפלוגתא ואפשר דבכור אסור מדינא וע"כ לא התירו הפוסקים אפילו בספק בכור לעשות פן והנראה לפי ענ"ד כתבתי תשובה שט"ו שיל"ת חוסט יום ד' ח' תמוז תרל"ב לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב להרב המנופל בתורה הש"ת מוה' שמשון נ"י אבדק"ק לוק יע"א. מכתבו בשבוע העבר קבלתי ושם נאמר לשאול אותי בדבר הלכה למעשה בכהן שהי' לו בעדרו בכור ואמר למשרתו הרועה שלו שאין רשאים לשחטו אלא א"כ יהא נעשה בו חסרון באזנו או ברגלו ואחר ימים עשה הרועה בו מום מובהק באזנו ופשיטא שמום זה אין שוחטין עליו כדאיתא ביו"ד סי' שי"ג ובגידון זה דכהן הוא בלא"ה אין שוחטין על מום שנעשה בו כדאיתא בס"י שי"ד אלא דמעלתו ני' מסתפק פינן דהש"ך בס"י שי"ג סק"ב כ' דאם נשחט יכולין אחרים לאכלו א"כ אפילו נימא דאינו יכול להפקיר דגם לכהנים אחרים יש להם זכות בו פינן דלאחרים שרי מ"מ מ"ש מהא דאמרינו בנדרים דף פ"ה ע"א דכינן דאסרינו עלי' שוי' כהפקר ויכולין פהגים ליטול בע"כ ואע"ג דמנשפחת היתר לבעליו כשיפול בו מום ה"נ ה"תם אפשר בשאלה ואפי"ה יטלו בע"כ

וכמ"ש ה"ר"ן שם וא"כ ה"נ זהו ספיקו של מעלתו נ"י ושוב הביא דבהגהת הגאון מו"ה ברוך פּרענְקיל זצ"ל השיג על הש"ך וכו' ראי' מפ"ד דשביעית מ"ב לאיסור דחיישינן שפא יערים פדי למפור וליתן לאחרים ומעלתו נ"י השיג עליו ה"תם איירי אם נתיר לו למפור וליתן לכתחילה משא"כ ה"כא שפבר נשחט שפיר קאמר הש"ך וביקש ממני לחוות דעתי הבכור עושה היזקות ויש בו חששים ומצוה למצוא היתר עכ"ל בקצ"ר: והנה לדינא פשוט בעיני דאין פאן שום היתר ונבאר דברי הש"ך בעזה"י דהנה בגוף הדבר אם עבר אדם על איסור וקנסוהו אי גם לאחרים קנסו יש בזה פלוגתא הש"ך ב"ד סי' ט"ז סק"ג כ' דדונקא אותו קנסו אבל לא לאחרים והתבו"ש שם האריה להוכיח דגם לאחרים קנסו ועוד מצינו פלוגתא גם בהא דקנסוהו לדידן' ב"ד סי' צ"ט בש"ך ס"ק ל"ב ס"ל דהקנס הוא שלא יהנה הוא ממעשיו הרעים וא"כ פשם שאסור לדידן' לצורך עצמו כף אסור למוכרו אם מרויח בזה והפר"ח שם פליג וס"ל דאפילו מרויח מותר למפור דדי דקונסין אותו שלא יגמור מחשבתו לאכול ולהנות מזה בעצמו והביא ראי' לזה.

והנה מהירושלימי המובא ברא"ש בפירושו למס' שביעית פ"ד מ"ב דאוסר למפור שדה שנטייבה וביאר הרא"ש הטעם משום דלמא אתא לערומי פדי שימצא קופצים לקנותו וא"כ ה"נ בדין דיו"ד סי' צ"ט במבטל איסור חיישינן דלמא יבטל האיסור פדי למוכרו יעוי"ש וקשיא לפר"ח וראיית הפר"ח פבר דחהו הפלתי והפמ"ג שם ועכ"פ לדעת הש"ך קנסו לדידן' שלא יהנה בשום הנאה ממעשיו הרעים וא"כ בנ"ד דהנאת בעל בכור לאו דונקא האכילה אלא מניעה טרחא וגידול שהוא הנאה גדולה שבשבילה אמרו שהפגנים חשודים להטיל בו מום ואם נימא דשרי לאחרים לשחוט על מום שעשה אפתי הוי לי' הנאה ממעשיו הרעים ואפ"י אם נימא פקונשית מעלתו נ"י שהפגנים יטלו בע"כ בעצמם אפי"ה אסור להם לשחוט דדלמא אתי לאערומי ויעשה מום פדי שאחרים יבואו ויטלו ממנו בע"כ ויפטר מטופולו וגידולו ולכף בנודאי אם הי' הדין שאחרים יטלו בע"כ או שהי' יכול להפקיר הי' אסור לכ"ע משום האי טעמא דאתא לאערומי.

אלא דהש"ך חידש לן הדין דאם פבר נשחט הן בשוגג הן במזיד מותר לאחרים והיינו הש"ך לשיתתו דכיון דלעושה העבירה אין שום הנאה מהא דאחרים אוכלין והש"ך לשיתתו בסי' ט"ז דלאחרים לא קנסו דלבעליו אין שום רנוח לא מבפני' אם רשאין ליטול בע"כ אלא אפי' אם נותן ואיסור הנאה אסור ליתן והאי בכור פינן דאסור לשחוטו על מום שהוא הוי לדידן' פאיסור הנאה מ"מ מןשפחת לה, כמ"ש ה"ר"ן בנדרים דף מ"ז ע"א ד"ה ונהי יודע ופקסו בש"ע ב"ד סי' רכ"ג בש"ך סק"ד באומר שזה אסור עליו וטלו מעצמכם וא"כ אין העובר נהנה ומאי איכפת לי באכילתו ולא שייך אתי לאערומי.

מיהו באמת הנוב"י מהדו"ק סי' כ' בחאו"ח ד"ה והנה מקור וכו' נראה מדבריו ג"כ דלא פהש"ך וס"ל גם מה שאחרים אוכלין מקרי לי' הנאה דכשם שאסור ליהנות פן אסור להנות ואיפא גם בכה"ג חשש אערומי וזה נראה דעת הגאון מוהרר ברוך פּרענְקיל ה"ל ובאמת זה אינו מוכרח דזה דאסור להנות ג"כ איפא פלוגתא יעוי"ן בבאר יעקב ב"ד סי' כ"ט אבל לענין אתא לאערומי עבור זה הוא חששא רחוקה שיעשה מום וישתדל שישחט אותו אחר בשוגג פדי להנות בנודאי מילתא דלא שכיח הוא ולא גזרו: מיהו פל זה הש"ך לשיתתו אבל פבר אמרנו שהתבו"ש ב"ד סי' ט"ז פליג על הש"ך וס"ל דהיא דקנסוהו גם לאחרים קנסו וא"כ ה"ה ה"כא וכן כ' בהגהות הגאון מוה' עקיבא איגר זצ"ל שהגיהה על הש"ך בסי' שי"ג ה"ל מיהו הפמ"ג ב"ד סי' צ"ט בש"ך ס"ק י"ב הסכים לדעת הש"ך דהיא דנשחט מותר לאחרים לאכול (ועיי' במהרי"ט אלגז"י

בבכורות דף י"ג ד"ה ויש לחקור שהאריץ בזה ותמיהני שלא הביא פלפול הנ"ל ונראה לי עיקר דברי הש"ך נכונים אפי' לדעת התב"ש דנודאי זה דעביד איסורא דאורייתא להטיל מום למ"ד דגם בזה"ז אסור מה"ת וכתבתי בזה במקו"א א"כ להתב"ש קנסינן לכ"ע ולכך אסור לכ"ע לשוחטו אבל אי עבר אהד ושחטו זה עבר רק על דרבנן ובדרבנן לא קנסו אחרים פדמוכח ביו"ד סי' צ"ט גבי מבטל איסור ולכך מותר בהפוך לאחרים שלא נעשה בשבילן פו נראה לפי ענ"ד נכון) וגם לרש"י בחולין דף ט"ו ע"א ובמהרש"א שם ס"ל דלא שייך קנס לאחרים אלא משום דלא ליתנהי ממעשה עבירה וע"ז כ' הש"ך פ"ן דלבנו שרי ע"כ דאינו אסור משום דלא ליתנהי ושבת חמור וא"ע אלא משום קנס ולכך שרי בדיעבד פ"ן דשחטו ואין נפ"מ לעובר עבירה ע"כ מותר לאחרים וכן נראה לפי ענ"ד לדינא.

וגוף הדבר שכ' מעלתו נ"י שייבואו ויטלו בע"כ זה בלא"ה אינו דברי קי"ל בכור בזה"ז אפי' קודם שנפל בו מום יכולין הבעלים למכרו פמבואר ביו"ד סי' ש"ז סעיף ג' ד"כ"ל למכרו אפי' לישאל ובתנאי שיהג בו קדושת בכור ובאה"ע"ז סוסי' כ"ח פליגו אי יכול לקדש בו אשה ועכ"פ הוא ממון שלו ואיך יטלו ממנו בע"כ מיהו אם שחטו באיסור לאחר שעשה בו מום לדעת הש"ך בהפוך מותר לאחרים ולדידך אסור בהנאה ובעי קבורה איכ"ל דאז יטלו ובאמת גוף הדבר דקודם שנפל בו מום שיהא ראוי למכור הוא צ"ע הא אסור בהנאה קודם שנפל בו מום ונהי שלאחר מכאן אפשר שיותר מ"מ הוא נהנה היום ממנו דנוטל ממנו דמים וצ"ע ואין כאן מקומו.

והנה במהרי"ט אלגזי הנ"ל מתחילה רצה לומר דשרי לאחרים וסובר דגם בחמץ לא קנסו בניו אחריו ועיין בבוב"י סי' ר' שהבאתי לעיל ולי נראה דווקא במידי דשייך ירושה שיש בו דין ממון איכ"ל פ"ן דירש והוא שלו והוא לא עבר אינו ראוי לקנסו בממון דידי' ולכך לא קמבעי' לי' בחמץ דאסור בהנאה ול"ש בו ירושה פלל ממילא נשאר באיסורו גם בבנו דלא עביד איסור וממילא מוכח דלאחרים דלית להו פסידא ממון דידהו ממילא נגררים אחר הבעלים אפי' הי' שייך הפקר אינו מוכרח דלא קנסו אדרבה מדקנסו לבנו בחמץ משום דלא ירש והוי כהפקר א"כ ה"ה בקל הפקר וא"כ גם בבכור יש לומר דקנסו לאחרים: מיהו בעבר אהד ושחט דעבר רק אדרבנן שפיר אמרינן כמ"ש הש"ך דמותר לאחרים למי שלא עשה ולא נעשה בשבילו פנ"ל ובמהרי"ט אלגזי מביא לשון רש"י בכורות דף כ"ט גבי דתנן דחשוד למכור בכורות דהם הטיל מום ושחט אסור בהנאה עיי"ש ולפי ענ"ד התם בלא הראה המום לחכם דמסתמא החשוד אינו מראה לחכם ובלא הראה בנודאי אסור פמבואר בבכורות שם אבל בהראה לחכם ונשחט בדיעבד נראה לי דברי הש"ך והפמ"ג הנ"ל אפי' לדעת התב"ש ונראה לפי ענ"ד פתבתי תשובה שט"ז עוד להנ"ל בעזה"י"ת יום ג' ב' אב תרל"ב לפ"ק.

בימי המצרים יברכהו וישמרהו המאיר לארץ ולזרים ידידי הרב המופלג בתורה כש"ת מוה' שמשון נ"י מכתבו השנית קבלתי בשבוע העברה אחרי שפבר פתבתי לו תשובה על מכתבו הראשון.

ועתה נאמר למעלתו נ"י מאיש יהודה אשר דירתו בפפר ההוא שגוי אהד אמר לו במסלפ"ת שנפל מחרישה על רגל הבכור ההוא ושיבר רגלו למעלה מהטלפים במקום שאינו עושה אותו טריפה ומעלתו נ"י שאל בשתים א' אם זה הוא מום שנוכל להתיר עליו ב' אם גוי מסלפ"ת מועיל בזה וביקש ממני לחוות דעתי ואשוב על ראשון ראשון הנה בש"ע סי' ש"ט החמיר והעתיק לשון רבינו יונה המובא בטור וב"י שם דהאידינא דליכא מומחין אין מתירין אלא במום ניקר טובא פגון

נסמית עינו או נקטעה ידו אָמנם בבכורות דף ל"ז ע"ב בַּמְתַּנִּיתָן מְנָה נִסְמִית עֵינוּ וְנִקְטְעָה יָדוֹ וְנִשְׁבְּרָה רֵגְלוֹ נְתָרִים ע"י שְׁלֵשָׁה בְּנֵי הַפְּנֹסֶת אִם אֵין פֶּאֶן מְנַמְחָה וּכ"כ הַרְמַב"ם בַּפ"ג מִבְּכוֹרוֹת וּמְבוֹנָאָר בְּבִכּוֹרוֹת דָּף מ' דְּמִיָּרֵי בְּמוּמִין בְּמָקוֹם שְׁאֵין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרִיפָה דְּאֵי טְרִיפָה מְאֵי קָאָמַר דְּהוּי מוּם וּלְכַף מְדַיִיק לְדַעְתּוֹ נִשְׁבְּרָה רֵגְלוֹ וְנִקְטְעָה יָדוֹ לְהוֹרוֹת דְּבִרְגָל דְּאֵית בֵּי טְרִיפוֹת אַפִּי"ה שְׁנִיף בֵּי שְׁיָהָל שָׁם שְׁבִירָה רַק מוּם דְּהֵינּוּ בְּמָקוֹם שְׁאֵין עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרִיפָה.

וּמְבוֹנָאָר נְמִי בְּרַמְב"ם בַּפ"ו מִבִּיאַת מְקַדָּשׁ דִּין ד' דְּשֹׁבֵר יָד וְרֵגֶל הֵם מוּמִין קְבוּעִין וְלֹא מוּם עוֹבֵר יַעו"ש וּא"כ צְרִיף טַעַם לְמָה הַשְּׂמִיט הַר"ר יוֹנָה שֹׁבֵר רֵגֶל וְאֶפְשָׁר מְשׁוּם שְׁאָמְרוּ בְּבִכּוֹרוֹת דָּף מ' דְּשֹׁבֵר רֵגֶל אַפִּי אֵינוּ נִיפָר אֲלֵא בְּהִלּוּף הַנִּי מוּם נִזְה אִיכ"ל דְּלֹא חֲשִׁיב מוּם מְפוֹרָסִם וְלֹא פְּסִיקָא לִי וּלְכַף סֵתָם וּבְאַמַּת בְּלֹא"ה הִי קָשָׁה לִי אִיף נִמְנָה שֹׁבֵר יָד וְרֵגֶל לְמוּם קְבוּעֵי הָא מְצִינוּ לְפַעְמִים דְּעוֹלָה רְפוּאָה לְמַפְתּוֹ כְּדֹאִתָּא בְּמַהֲרִי"ק בְּשׁוֹרֵשׁ ל"ח וּפְסָקוּ בְּטוֹר ש"ע בִּי"ד ס' נ"ה דָּאִם נִקְשָׁר שֹׁבֵר א"ש יַחְדָּיו יְדָבְקוּ אַפִּי אִם הִי בְּמָקוֹם שְׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרִיפָה אַפִּי"ה פֶּשֶׁר וְנִרְאָה דְּבַכָּה"ג אֵינוּ צוֹלַע בְּהִלּוּכוֹ וְאִיף מְנוּ אוֹתוֹ לְמוּם שְׁאֵינוּ עוֹבֵר לְשַׁחוּט עָלָיו וּבְאַמַּת מַעְלָתוֹ כְּתַב בְּשֹׁבֵר הַנְּעֻשָׂה בְּנִידוֹן הַנ"ל שְׁאָפִי אִם יִתְקַשֵּׁר בְּשֹׁבֵר אֶל שִׁי"י יִהְיֶה צוֹלַע וְאֵנִי לֹא אֲדַע מַנ"ל לְמַעְלָתוֹ נ"י זֶה מ"מ הוּא תִּימָה מְאֹד בְּעֵינַי עַל סְתִימַת הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים שֶׁהַחֲלִיטוּ זֶה לְמוּם קְבוּעֵי וּצ"ע וְאֶפְשָׁר פִּינּוֹן דַּעַפ"י הַרְוֵב אֵינוּ נִקְשָׁר שְׁאֵינִי וּבְכָל דֵּינֵי תוֹרָה אֲזִלְיָנִין בְּתַר רֹב וּמְקָרִי מוּם קְבוּעֵי וְכֵן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד וְאֶפְשָׁר עוֹד דְּדוֹנוּקָא אִם נִקְרַע גַּם עוֹר הָעֵלְיוֹן וְהַבְּשָׂר לֹא הִדְרָא בְּרִיא מִיְהוּ בְּבִכּוֹרוֹת דָּף מ' דְּקָאָמַר דְּאָפִי אִם אֵינוּ נִיפָר רַק בְּהִלּוּף א"כ אַפִּי אֵינוּ נִקְרַע הָעוֹר עִם הַבְּשָׂר וְכֵן מְדַסְתְּמוּ הַפּוֹסְקִים וְאֵע"ג דְּהַרְבֵּינוּ יוֹנָה לֹא מְנָה אוֹתוֹ מ"מ הַרִי הַטּוֹר שָׁם מְנָה זֶה לְמוּם וְהַרְמ"א כ' דִּישׁ לְסַמְנָה גַּם בְּזוּה"ז לְהַתִּיר עַל הַמוּמִין שְׂכ' הַטּוֹר לְכַף נִרְאָה לְפִי עַנ"ד דִּישׁ לְהַתִּיר וּמְקָרִי מוּם קְבוּעֵי בְּשֹׁבֵר עֲצָם יָד אוֹ רֵגֶל גַּם לְהַתִּיר בְּזִמְן הַזֶּה וּכ"ש בְּנִידוֹן דִּינָן שֹׁבֵר יֵשׁ לוֹ מוּם בְּאֲזָנוֹ כַּמ"ש מַעְלָתוֹ נ"י בְּמַכְתְּבוֹ הַרְאִשׁוֹן שְׁהִי בּוֹ מוּם קְבוּעֵי אֲלֵא שְׁלֹא הוֹעִיל מְדַרְבְּנָן מְשׁוּם קְנָס וְאִיכָא עֲלִי אִיסוּרָא מְדַרְבְּנָן וְא"כ בַּכָּה"ג בְּנוֹדָאֵי נוֹכַל לְסַמְנָה עַל הַטּוֹר בְּכָל מוּמִין שְׁמָנָה שָׁם.

וְעַתָּה נְבוּאָ לַעֲנִין הַשְּׁנִי אִי מְהֵנִי מַסְלַפ"ת בְּזֶה הַזֶּה בַּפ"ת ס' שִׁי"ד הִבִּיא בְּשֵׁם תַּפְאָרַת לְמִשָּׁה דְּמְסַפְקָא לִי אִי גוֹי מַסְלַפ"ת נְאָמֵן וּכ' דְּנִרְאָה דְּנְאָמֵן וּבַעַל פ"ת כ' דִּישׁ לַעֲנִין בְּש"ף ס' ח ס"ק ל"ד שְׁשָׁם כ' דָּאֵין מַסְלַפ"ת נְאָמֵן אַפִּי בְּדַרְבְּנָן אֲלֵא דְבָסִי ס"ט סְעִי י' דְּאִיכָא נְמִי טַעֲמָא דְּאִמְנָקִיּוּתָא קְפָדִי וְא"כ גַּם פֶּאֶן אֵינוּ נְאָמֵן וּבְגוֹף פְּלוֹגְתָּא זוּ יֵשׁ ג' שִׁיטוֹת לְדִינָא הַפּר"ח בְּסִי ס"ט שָׁם הָעֵלָה דָּאֵין מַסְלַפ"ת גוֹי נְאָמֵן וְהַש"ף בְּסוּסִי קל"ז הָעֵלָה לְדַעַת הַרְמ"א דְּבִאִיסוּר דְּרַבְּנָן מַסְלַפ"ת נְאָמֵן מִיְהוּ דוֹנוּקָא בְּלֹא אַתְחֻזָּק אִיסוּרָא אֲבָל בְּאַתְחֻזָּק אִיסוּרָא אַפִּי בְּדַרְבְּנָן אֵין גוֹי מַסְלַפ"ת נְאָמֵן אָמְנָם הַמַּג"א בְּסִי תַקִּי"ג ס"ק י"ב נִרְאָה דְּבְכָל מִקְלֵי דְּרַבְּנָן גוֹי מַסְלַפ"ת נְאָמֵן וְכֵן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד עֵינָר בְּכּוֹנֵנַת הַרְמ"א: וְמָה שֶׁהוֹכִיחַ הַש"ף בְּסוּף ס' קל"ז דְּלַעַת הַרְמ"א לְכַתְחֻלָּה אֵין לְסַמְנָה עַל גוֹי מַסְלַפ"ת אַפִּי בְּדַרְבְּנָן אֲבָל בְּדִיעְבַּד אוֹ בְּשַׁעַת הַדְּחָק אוֹ בְּמָקוֹם מְצוּהָ וְשִׁמְחַת יו"ט דְּהוּי כְּדִיעְבַּד מְאָמִינִים לְגוֹי מַסְלַפ"ת וְרִאָה לְזֶה דְּהַרִי בְּסִי כ"ב סְעִי י"א כ' הַרְמ"א לְחֻלְקָא בֵּין לְכַתְחֻלָּה וְשָׁם לֹא אַתְחֻזָּק אִיסוּרָא וּבְסִי קל"ז דְּהוּי אַתְחֻזָּק אִיסוּרָא וְהַמְחַבֵּר אוֹסֵר שָׁם כ' הַרְמ"א וְעֵינִי לַעֲלִיל ס' כ"ב אִיף נִהְגוּ וְקָשָׁה מְאֵי עֲנִין הָאֵי דַק"ב לְסִי קל"ז דְּבָסִי ק"כ"ב לֹא אַתְחֻזָּק אִיסוּרָא מְשִׁא"כ פֶּאֶן וְע"כ דְּהַרְמ"א אֵינוּ מְחַלְקֵי וְתוֹ הַרִי שָׁם לַעֲנִין בְּצִיִּים בְּאו"ח ס' תצ"ז כ' הַמְרַדְכֵי בַּפ' אֵין צְדִין דְּמְקָרִי אַתְחֻזָּק אִיסוּרָא וְאָמְרִי הַשְּׁתָּא הוּא דִּילְדָה כַּמ"ש הַש"ף בְּסִי ס"ח ס"ק ל"ד דָּאֵינוּ נְאָמֵן בְּמִלְיָגָה כְּבָר כ' הַמְנַח"י בַּת"ח פְּלָל ל"ב דְּבַרְמ"א בַּת"ח שָׁם מְבוֹנָאָר לְהִדְיָא בְּהִיפוּף דְּגַם בְּמִלְיָגָה נְאָמֵן גוֹי בְּמַסְלַפ"ת וְא"כ נִרְאָה דְּגַם בְּנִידוֹן דִּינָן דְּהוּא דְּרַבְּנָן

גוי מסלפ"ת נאמן: נאפילו לפי מ"ש הש"ך בכוננת הרמ"א דדונקא בלא אתחזק איסורא נאמן נראה דנידון שלבנו דמי' ללא אתחזק איסורא שְהרי המום לפנינו ונהי דהבכור הי' בחזקת איסור נגד זה הי' בחזקת היתר שאם יפול בו מום יהא מותר ועכשיו שאנו רואין בו מום אלא דמספקא לן אי נעשה ממילא או בידים וע"ז לא אתחזק לאיסור וא"כ גוי מסלפ"ת נאמן וכיוצא בזה כ' המנח"י בת"ח פלל ל"ב וא"כ נהי דלהפר"ח בשום איסור דרבנן אין גוי מסלפ"ת נאמן פְּכָר השיג עליו בא"ר סי' תקי"ג וכ' עליו פמה רב גוברין' לחלוק על הרמ"א בהכרעתו יעוי"ש אָמְנָם בנידון דידן אם הגוי המסלפ"ת מכיר ויודע שיש חילוק בין נפל בו מום מאליו או לנעשה בו בידים אנו באין שוב לפלוגת' דפרישה וב"ח שאוסרין והטו"ז והש"ך מתירין ביו"ד סי' ס"ט ומובא ג"כ במג"א הנ"ל סקי"א: ובלא"ה אפי' נימא דהוי מסלפ"ת ונימא פהפוסקים דגוי נאמן במסלפ"ת צריף בנידון שלבנו דרישה וחקירה פינו שפכה נחשד אולי קנוניא הוא ואם יתברר שהגוי בנודאי מסלפ"ת וְשָׁנְרָאִין הדברים שלא הי' קנוניא נראה לפי ענ"ד דיש לסמוך בדרבנן במקום הפסד וטרחא וגם תשש ביזוי קדשים להתירו ע"י ג' בני תורה ואם לא יהי' מקום להתירו יזהירו אותו לאסור לו להפקירו כי אין ההפקר מועיל פי הוא מחוייב להחזיקו בקדושה ואם מפקירו באיסור הוי פמקח שנעשה באיסור דאינו מועיל פדאימא בח"מ סי' ר"ח ואחתום בברכה דברי ידיו הדורש שלומו הק' משה שיק מברעזאוןע תשובה שי"ז עוד להנ"ל בענין הנ"ל שיל"ת חוסט יום עש"ק ג' דחנכה תרל"ג לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב להרב המופלג בתורה וביראה כש"ת מוה' שמשון אליעזר נ"י אבדק"ק לויק יע"א מכתבו קבלתי ושם נאמרה ונשנית השאלה שפכר כתבתי עליה תשובה פעמיים בענין הבכור הידוע ואני לא אמרתי קבלו דעתי ואם נראה בעיני מעלתו שיש מקום להתיר הי' לו לשאול או מהגאון דק"ק לעמבורג או משאר גדולים ואין זה פגיעה בכבודי אדרבה זה רצוני שיצא האמת לאמתו ומיני ומינייהו תסתיים שמעתימא ונהגה ראיתי במכתב מעלתו נ"י שביני שיטה רמז לדחות מקצת דברי ושיש להתיר דהוי שבות דשבות ולאחרים מיהו יהא מותר ואין לחוש שיערים להטיל מום פדי לפטור מטפולו שְהרי יכול להכניסו לפיפה.

ואני בתומי אלה ואמינא מבואר בלשון הפוסקים וביאר היטיב מרן הגאון בעל חת"ס חיו"ד סי' ש"ב דעיקר הא דהפנהים חשודים הוא משום טפולו וטרחתו וכופין את הפנה לקבלו פדדייק הג"א בביצה דף כ"ז ואם היו רשאים להכניסו לכיפה לא היו הפנהים חשודים פלל דמשום רנוח ממון שיהיו רשאים לשוחטו דלא מצינו שפחשד בר ישראל על זה וטפולו יכול לפטור עצמו על ידי הכנסה לכיפה וכבר כתב מרן זצ"ל שם בתשובה סי' שי"ד דאסור להכניסו לכיפה ובלאו הכי פשם שפופין הפנה לקבלו שלא לבזות מתנות פהונה ולשחת ברית הלוי ה"נ אסור מטעם זה להכניסו לכיפה מלבד צער בע"ח אם עשה בו מום אפילו ע"י גוי קנסו שלא יועילו מעשיו ואסור אפילו לאחרים דאל"כ שוב יהא חוטא נשפך ואמרינן דכללא הוא דאין חוטא נשפך להציל עצמו מכפי' שפפו אותו ליקח נאפילו עשה המום ע"י גוי אפילו אי הוי שבות דשבות אין שוחטין עליו ולישנא דש"ע סי' שי"ג סעי' א' מבואר דלא אמר דלא ישחוט אלא דאין שוחטין בין הוא ובין אחר והינינו מטעם הנ"ל שלא יהא חוטא נשפך רק לבנו לאחר מותו שרי דאז לא שייך טעם זה לכן הדין ברור בעיני כמ"ש דאסור בין לו ובין לאחרים וכמ"ש בתשובתי בראשונה.

אָמְנָם שְמִתִּי פְעַת אֵל לְבִי פִינֵן דְאִין אִיסוּר בְּכוֹר הִנֵּה אֵלָא הוֹאִיל וְהוּא בְּיַד פְּהֵן שְחִשׁוּד לְהַטִּיל או לצוות לעשות מום שאם הנה ביד ישראל הי' מותר ע"י המום השני דנהי דאין הגוי נאמן

שְׁנַעֲשֶׂה הַמוֹם מִמִּילָא מ"מ הָא אֶפִּילוּ עֲשֶׂהוּ הַגּוֹי וַיֵּשׁ סֶפֶק אִי עֲשֶׂה כְּדִי לְהַתִּירוֹ פְּסָקִינִין בְּסִי שִׁי"ג סְעִי ב' דְּשָׂרִי כ"ש הֵיכָא דִּישׁ סֶפֶק אִם נַעֲשֶׂה מִמִּילָא וְא"כ בְּזֶה הַבְּכוֹר שְׂבִין מוֹם הָרֵאשׁוֹן וּבִין הַשְּׁנֵי לְפִי מ"ש מַעֲלָתוֹ הוּא מוֹם קְבוּעַ וְאִינוּ אֶסוּר אֱלָא מִשׁוּם חֲשָׁד בְּעֵלְיוֹ וּנ"ל לְכַאוּרָה דְּאִם הִכְהֵן הַהוּא יִשְׁבַּע שְׁנַעֲשֶׂה שְׁלֵא בִּידִיעָתוֹ וּבִגְרָמָתוֹ הוּא נֶאֱמָן וּמִמִּילָא מִתָּר הַבְּכוֹר ע"י הַמוֹם הַשְּׁנֵי וְנִהִי דְהִלְכָה פְּסוּקָה בִּיּו"ד סִי ב' סְעִי ג' וּבְסִי קי"ט דְּאִין הַחֲשׂוֹד נֶאֱמָן אֶפִּילוּ בְּשַׁבּוּעָה נִרְאָה דְהֵכָא נֶאֱמָן.

וְאִמְיָנָא טַעְמָא דִּידָן א' עפ"י מ"ש הפמ"ג בפ"ה ס' ב' ס"ק י"ב דאם הי' חשוד לאכול גבלות ח"ש איכ"ל דמועיל שבועתו דל"ש לומר דכבר מןשבע מהר סיני דהתוס' בשבועות דף כ"ג ע"ב כ' דעל ח"ש אינו מןשבע מה"ס ונהנה מן זצ"ל בחת"ס ס' ש"ו ב'א' דעת הרמב"ם דסובר דגם בזה"ז אסור להטיל מום מה"ת הוא מריבוי דכל מום לא יהי בו וא"כ הוי כמו ח"ש וא"כ אינו מןשבע ומועיל שבועה איברא דלכאורה בפיצה דף כ"ז ע"ב דאסור רבא בןקרא ואמר לפהו דלמא את גרמת וקשה הי' לו להשביעו דהרי כל ראיות הרשב"א בס"ד וריב"ש תשובה י"ב דשבועה לא מהני במומר משום דלא מוקי ריש חולין האי ושחיתתו פשרה בכה"ג וא"כ ה"נ יש לדייק מדלא התיר רבא ע"י שבועה ודחוק לומר דרבא חניש לדר"ל ולומר דעל אסור דרבנן אינו נאמן משום דהוי מןשבע מלא תסור דא"כ קשיא על מ"ש הפמ"ג הנה"ל.

מיהו נראה אדרבה מהאי דרבא יש להוכיח דנאמן בשבועה דהנה לכאורה קשה על רבא דשאל לאותו פהו שיאמר לו גופא דעובדא למה הי' צריך לזה ומאי איכפת לי אי הי' פה או פה דהרי ידע לפי הנראה שם דהוא פהו ולכן נראה ראי' לדברי הנה"ל דמשום פהו הי' אפשר להשביעו ושוב לא הי' חושש שישקר אבל באופן שנעשה ע"י גרמתו איכא למיחוש לבדדמי ולטעות שהוא סובר שלא נעשה בגרמתו ולכן גם שבועה אינו מועיל או שראה רבא בהפרת פניו ובחרדתו בשעת אמירה שהוא הגורם ואדרבה בעלמא מוכח מרבא דנאמן בשבוע' וכדעת הפמ"ג איברא דהפמ"ג סיים דלדינא יש להקמיר.

מ"מ נראה דהיינו דווקא באדם שידענו שעשה עבירה שחשד עבירו ואיתרע חזקתו אבל חשד דהפהו נחשד שיטול מום הוא תימה רבתי איך שניינהו רבנן לכהן המחזיק בתורת ה' בןודאי דאל"כ אין נותנין לו מתנות וכיון שמחזיק בתורת ה' איך משום טרדא וטרחא עשו אותו פקל וכאין עומד בנסיון הזה ויהא חשוד לעשות מום לעבנר על דין תורה או לעבנר על לא תסור וחכמז"ל אמרו גדולה חזקה וגדולה מזו כ' החכ"צ ס' ל"א דאפילו חשוד גמור אם מקבל מפאן ואילך דברי חבירות שייסיר מדרכו שוב נאמן בשבועה וא"כ כ"ש בכאן שיוכל לעשות פן וע"כ דקים להו לאכס"ל כמו שפכתתי פי השונד יענר ויטעה ה"נ הטופול וצער גידולו יורנו ויטענו לומר דמתר בזה"ז לעשות בו מום וש"ה ב"י"ד ס' קי"ט ס"ק כ"ב הביא בשם רש"י דבי"נ היכא דקילא לי טובא וסובר שאינו אסור איכ"ל דנאמן בשבועה וכ"כ הפר"ח רק שיפרטו לו ענין השבועה וא"כ ה"כא נמי (וזה נראה פוננת תי' הש"ס בבכורות ריש דף ל"ו דפרי"ה לר"מ ומשני דל"ד לשאר חשד עיי"ש וה"נ לענין שבועה ל"ד לשאר חשוד) ועוד טעם דהרי הש"ה ב"י"ד ס' קי"ט ס"ק כ"א הקשה למה לנו לחוש פלל הא קי"ל דאפילו חשוד ונשבע שבועת ביטוי ועבר אינו נחשד ונאמן בשבועתו להוציא ממון וכ' בחד תי' דבאיסור הקמירו וגם בתבו"ש ס' ב' אות י"ב הקשו הא קי"ל חשוד לדבר קל אינו חשוד לדבר חמור ושבועה חמירא בעיני בני אדם וע"כ כמו שפכת התבו"ש שהקמירו באיסור יעוי"ש שהחמירא הוא להרחיק עוברי עבירה

מנאמנות לאיסור והיגונו רק להתמיר אבל אם ע"י חומרא זו אטינו לידי קולא בנודאי מוקמינו
אדינא וא"כ בנידון שלנו בבכור שיש לחוש לתקלה כמ"ש התוס' בזבחים דף ע"א דבקדשים
שזיכו חששות טפי וא"כ התומרא קולא וראוי להעמיד הדבר על הדין ומדינא נראה דנאמן
בשבועה: וא"כ בנידון שלנו נראה דאם הוא מום גמור ישבע הכהן שלא צינה ולא נעשה בגרמתו
וידעתו ויפרשו לו השבועה היטיב כמ"ש הפר"ח הנ"ל ראוי להתיר לשחוט לאחר שיראו ג'
אנשי ביהכ"נ המום ויתירו אותו אמנם הואיל וזה דבר חדש אין אני רוצה שישמנה עלי ואם
נספמו עוד ב' מורי הוראה מובהקים לאחר העיון להיתר זה אמטינא שיבא מפשורא בהדיניהו
ויהי' ד' עמו דברי ידו הדו"ש הק' משה שיק מברעזאוןע: תשובה ש"ח שיל"ת חוסט מוש"ק
טוב אדר תרל"ג לפ"ק: החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג מעוז ומגדול המנפולג כש"ת
מוה' אורי מילער אבדק"ק ברעזאווע יע"א.

מכתבו קבלתי ובו נאמר לבקש שאמהר תשובתי שיש לחוש לתקלה פי רק על איזה ימים ביקש
מעלתו נ"י את הבועלים להמתין ובאמת הוא לתמה בעיני שאיך נחשדו בני ישראל להיות
עבריינים שלא לשמוע בהוראות רבם להמתין אפילו זמן מרובה וככל אשר יצא מפיו החיוב
עליהם לעשות מכל מקום לעשות לכבוד מעלת פבוד תורתו נ"י חפצתי וחסתי ולא התמהמהתי
להשיב פאשר יורני ה' על דבר עז מבפרת שמכרו הבועלים את העופר בעד פספ לפי שווי ונתן
הקונה ערבון והעז ילדה ב' ולפי סתימת לשון מעלתו נ"י נראה דבכלל המכירה הי' בין יהי' אהד
או יותר ולאחר הלידה נאמר לו לשאול את פי הרב נ"י לפי שהמכירה יש בה ספק אם מועלת
דבעינן פספ ומשיכה ותו דהעופר דשלב"ל הוא ומעלתו נ"י הביא דברי הנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי'
קצ"ב דסמך בדיעבד להתיר ע"ד מהרי"א בסי' ק"ל דאמרינו דהקנה האם לנולדה וגם הביא דברי
מ"ן הגאון זצ"ל חיו"ד סי' שי"ב דהתירעפ"י דעת כא"ז דבעופר שייך קנן פיו דהוכר עופרה
לא הוי דשלב"ל פדעת הרמב"ם ואדרבה פיו דבעופר לא מיתסרא משיכה איכ"ל דלכ"ע פספ
קונה ואע"ג דמהר"מ מר"ב פליג עלי' סמך מ"ן זצ"ל לענן דיכול לומר לגוי הלוקח שיטול מום
בנולד ואז יקנה ממנו בחזרה דהטלת מום איכ"ל דבזה"ז הוי רק דרבנן ומעלתו נ"י הוסיף עוד
סקרא עפ"י תוס' בכורות דף י"ח ד"ה אקנוי'י בת' ראשון אפילו בלי מעשה קנן מועיל פיו
דהבועלים רוצים להקנות לו עכ"ל בקיצור הצריף לנידון שלנו.

והנה מ"ן זצ"ל כ' דלא"ז ע"כ לא אמרינו כמהרי"א הנ"ל ולי הי' נראה דאפילו אי עופר הוי
דשלב"ל ואמרינו מצד אומדנא דהקנה אם לנולד אפי"ה מקרי ל"ש משיכה דהרי הביא הנמוק"י
בב"מ דף ד' בסוגיא דהילף דמשכונ לא מקרי הילף דלענן משכונ לא מהני משיכה פיו דאינו
קונה גוף הדבר אלא לשיעבודו לדבר אחר אינו מועיל משיכה במשכונ משום דאין גופו קנוי וכ'
פן בשם הרנב"ר בשם ר"י הלוי ובחז"מ סי' פ"ז סעי' א' הביא ג"כ שיטה זו וא"כ נראה דהאם
לנולד דהיא משועבדת לנולד הוי כמשכונ ולא שייך בי' משיכה לקנות הנולד וא"כ הי' נכונים
דברי האו"ז גם לשיטת הפוסקי' דעופר הוי דשלב"ל אמנם אפי"ה קשה דמ"ן הגאון זצ"ל כ'
דטעמא דמהר"מ מר"ב הוא רק משום דס"ל דאפילו בלא מחסרא משיכה אין פספ קונה ומשו"ה
פליג על האו"ז אבל אני ראיתי בתה"ד סי' ע"ר שכ' דתליא בפלוגתא דעופר י"ך אמו ומהר"מ
סובר דעופר י"ך אמו ומהני משיכת האם לנולד וא"כ נגד סברת האו"ז יש ב' ספיקות מב' שיטות
וב' טעמים א' י"ל דאפילו בלא מחסרא משיכה אין פספ קונה ועוד דלמא עופר י"ך אמו ומועיל
משיכת האם ופלוגתא דעופר י"ך אמו הוא ספיקא דדינא עיניו ב"ר"ן חולין דף נ"ח ועיניו בש"ף
ביו"ד סוסי' ע"ט שכתב דקי"ל עופר י"ך אמו עיי"ש והנה הב"ח בתשובה סי' קנ"א כ' דאין

לסמוך גם על הא"ז ה"ל מיהו יש לדייק מדבריו שכ' דנוהגין לסמוך ע"י קנן פסך לחנוך מיהו הוא לא רצה לסמוך משום דאיסור פרת הוא ומשמע דלענן הטלת מום ע"י גוי הי' סומך אלא דשם לא נחית לתקנתא ההוא וא"כ משמע פדברי מרן זצ"ל וכבר הארכתי בזה במקו"א.

אמנם אני פתבתי במקו"א דנראה לי דלדעת האומרים דגם בזה"ז אסור מה"ת להטיל מום גם ע"י גוי אסור דלא גרע גוי מגרה והא דלפינן בבכורות דף ל"ה מקרא דגרמא בבכור נמי אסור מה"ת ולפי מ"ש לעיל מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וא"כ נידון שלנו הוי ספק בכור אבל לפי ענ"ד יש לדון אפילו הוי ספיקא אי פסך לחנוך קונה אפי"ה אין דין בכור נוהג בו דהרי בספק פליגו אי בבכור תקפה אי מוציאין מידו פמבואר ביו"ד רס"ד רס"ו ושם כ' הרמ"א לחלוק על המחבר וס"ל דק"ל תקפו מוציאין מידו וכ' הש"ך שם הטעם משום דבעלים נקראים מוחזקים משום דאית להו טובת הנאה ליתנם לכל מי שירצה וזה שנינו נגד הכהן: אבל פגון בנידון שלנו דהוא ספיקא דדינא בין הבעלים לגוי ומיד פשנולד ובא לעולם לא הי' לבעלים חזקה בבכור דהרי הוא של גבוה וטובת הנאה אינה ממון להרבה פוסקים איכ"ל דמודה הרמ"א דבכה"ג אין מוציאין מיד הגוי ובב"מ דף ו' ע"ב אמרינן אי תקפו אין מוציאין נמצא זה פוטר עצמו בממון של פהן אלמא פינון דאי תקפו אין מוציאין שוב לא מקרי ממון בעלים וכמ"ש הכא לענן לפטרו מבכורה ע"י קנן פסך דגוי דכל שיד גוי באמצע פטורה אפילו אין לו קנן ממש אלא כל שדינו אם לא ישלם לו יכול לתפוס קאמר רבא בב"מ דף ע' ע"ב מקרי יד גוי באמצע וא"כ ה"נ לפי האמת דקנן פסך לחנוך הוי ספיקא לדינא ואם יתפוס הגוי לפי ה"ל אין מוציאין מידו א"כ י"ל גם לדין בדיעבד מועיל קנן פסך בגוי לפטור בדיעבד מבכורה פגון בנידון ה"ל: מיהו תימה על הפוסקים נרבותינו בתשובותיהם שלא כתבו פן ונראה דס"ל דגם בכה"ג תקפו מוציאין דיש לבעלים חזקת מרא קמא כמ"ש הש"ך בס"י ס"ח סעי' כ"ג לענן מתנות ואיכ"ל דגם בבכור קודם לידה הי' לו חזקת מ"ק ומחזיקינו מעובר לנולד כמו שצידדו התוס' בבכורות דף כ' ע"ב איברא דשער המלה בפ"ט מטומאת מת בד"ה ואולם הביא ראיות דחזקת עיבור אינו מועיל לנולד עיי"ש ובמקום אחר פתבתי בזה ואין פאן מקומו.

אמנם בנידון שלנו דילדה ב' ונולדות יש מקום להתיר דבכתבי מהרי"א סי' ק"ל כ' להתיר בפרה שהי' ספיקא אם נפטרה וילדה ב' מפח ס"ס מיהו בסוף מסיק דלדעת הר"י דק"ל פנותי' לא הוי ס"ס דהוי ספק אחד בגופו וספק אחד בתערובת וכ"ש חד בחד וכן פסק ביו"ד סי' שט"ז סעי' ג' והטו"ז שם ס"ק חולק ומתיר א' זכר וא' נקיבה מטעם ס"ס ובשני זכרים אוסר משום דהוי פבא לישאול עליו ועל חברו וכב' שבילין עיי"ש ובמל"מ פ"ב מחו"מ דין י"א תי' דברי הרמב"ם והוכיח פן מפתנבות דף כ"ו דאם יש מחבואה אחת מצלת על כל וכו' דהיכא דהאיסור ספק מותר אפילו פבא לישאול עליו ועל חברו וא"כ בנידון ה"ל וכן בנידון הטו"ז הא הוי רק ספק איסור ויהי' מותר אפילו בב"א וקשה על הטו"ז: מיהו לכאור' קשה בהיפוף הרי פאן נתערב חד בחד ולא מקרי ספק פלל דהרי אמתחוק איסורא כמ"ש הש"ך בס"י ק"י פללי ס"ס אות כ"א ונראה דלנולדות אלו יש נגד אמתחוק איסורא דחד ונדאי אסור יש נגדו חזקת היתר קודם הלידה לפ"ד התוס' דחזקת העובר מהני לנולד ואיכ"ל בכה"ג שפיר ס"ס רק משום דהוי תרתי דסתרו ולא קשה אלא מהאי דמל"מ ה"ל ויש לחלק ומפל מקום לפי דעת הטו"ז מבואר דבכה"ג הוי ס"ס והש"ך בקיצור פללי ס"ס בס"י ק"י אות א' כ' בלא נודע עד אחר שנתערב יש להקל במקום הפסד מרובה וצורה מצוה וא"כ בנידון שלנו לפי ה"ל אינו אסור אלא משום תרתי דסתרו ואם נפל א' ומת או נעשה בו מום ממילא וכי נצא דלא הוי תרתי דסתרו הי' שרי ואפילו אם יש תרתי דסתרו פתבו

התוס' בפסחים דף י' דאסור רק מדרבנן ויעניין בפמ"ג סוף פללי ס"ס לענין ס"ס דסותרו ובמהרי"ט ועכ"פ אינו אסור אלא מדרבנן ומדינא אינו בכור דאין ראוי להקרב וילענין הטלת מום נראה דלא מקרי תרתי דסותרו אמנם היתר זה אי מוקמינן לנולד על חזקת העיבור פבר כתבתי שיש בזה פלוגתא מ"מ בנידון שלנו ממנ"פ יש מקום להתיר אי חזקת העיבור לא מהני לנולד א"כ לא נקראים הבועלים מוחזקים ואם תקפם הגוי אין מוציאין ממנו ואיכ"ל דחשיב יד גוי באמצע ואי חזקת עיבור מהני לנולד א"כ יש לכל אחד חזקת היתר ומדינא מוקמינן אחזקה והי' פל אחד מותר אלא משום תרתי דסותרו כב' שבילין ואיכ"ל כהמל"מ בפ"ב מחו"מ היכא דאינו ונדאי אסור לא חישבנן לתרתי דסותרו ולדעת מרן זצ"ל וכן נראה מדברי הב"ח יש לסמוך על הא"ז לענין להטיל מום ע"י אותו גוי שקנה פמבואר בחת"ס סי' שיי"ב הנ"ל ואם אומר לגוי רק כל המטיל מום אינו מפסיד איכ"ל דלא הוי שבות וגרמא ועדיף טפי ועכ"פ אם יהי' בם מום צריף שלשה שיראו מומם ויתירו ויאכלום בקדושת בכור פן נראה לפיענ"ד ואחתום בכרחה וכו' דברי ידיו הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע: תשובה שי"ט בעזה"ת חוסט יום ב' ס' האזינו הרל"ה לפ"ק: גמר חתימה טובה וברכה והצלחה לתלמידי הרב המופלג המאוה"ג מוה' אלכסנדר אדלער נ"י אבדק"ק יארקאנויטץ יע"א.

מכתבה קבלתי וע"ד שאלתה בענין בכור שנעשה בו מום ע"י גוי שישאל האוהב של הב"ב אמר פן לגוי פלי ידעת בעל הבכור אם רשאי הב"ב ליתן לאחר לשחטו והבאת דברי הפ"מ שלמה שהביא בשם לבושי שרד שאם גרם בעל הבכור מום ע"י אחרים מותר ליתן לאחר לשחטו לכתחילה עכ"ל וספר לבושי שרד איננו פעת בידי וגוף השאלה וההיתר שכ' בשם לבושי שרד לא אוכל להבין איך אפשר שהלבו"ש יתיר ליתן לאחר לשחטו הרי הוא ממון פהו וצריף ליתנו לכהן פדאיתא ביו"ד סי' ש"ז ובאהע"ז סוסי' כ"ח ובב"ק דף י"ב אפילו לאחר שנפל בו מום ילפינו מקרא דחייב ליתנו לכהן ואם פוונתו ליתן לאחרים היינו לפהו ג"כ לא אוכל להבין מאי קנס יהי' זה להעושה או להגורם הרי קי"ל דאסור לגרום מום בבכור מה"ת פדאיתא פביצה דף כ"ו ופסקו הרמב"ם ואם יהיו רשאים ליתן לכהן הרי בלא"ה הוא מחוייב ליתן לפהו.

ובלא"ה פל מה שאסור לאדם ליהנות ממנו הוא אסור ליתן לאחרים שהנתינה עצמה הוא הנאה וגם סילוק הטורח והטיפול שמוטלת עליו וההיזקות שעושה הבכור הוא ההנאה ולכך לא אבין מ"ש אם הוא עשה המום או אם עשה ע"י אחרים שכ' בשם לבושי שרד.

ולכאורה נראה טעמו דע"י אחרים היינו ע"י גוי וס"ל דזה הוי רק דרבנן ובדרבנן ס"ל פ"עין סברא שהובא בפמ"ג סי' ט"ז סק"ג דבדרבנן אפשר דלא קנסו לאחרים וכפי מה שהסברתי הרי ההנאה היא להעושה עבירה עצמה ובגוף הדין של הש"ף שהתיר בדיעבד אם פבר נשחט פליגו עליו האחרונים עיי' בהגהות הגאון ר' ברוך פרענקיל זצ"ל שם ובהגהות הגאון מהרע"ק איגר זצ"ל והש"ף לטעמין אגיל ביו"ד סי' ט"ז ס"ק ג' והתבו"ש שם השיג עליו וביו"ד סי' צ"ט ובש"ף ס"ק י"ב אוסר הש"ף למי שבטל למכור לאחרים שלא יהנה ממעשיו הרעים והפר"ח שם פליג עליו והפליתי והפמ"ג דחו ראיותיו ואני כתבתי במקו"א מזה וכעת אין לי פנאי להאריך עיין לעיל בתשובה סי' שט"ו]: ועכ"פ לא אבין איך אפשר שב"ב שגרם ע"י אחר לעשות מום שיהי' מותר לו ליתנו לאחר וא"כ מאי הועילו חכמים בתקנתם דקנסו שהרי עיקר הנאה מן הבכור לבעלים הוא או ליתנו לכהן ואם אין פהו שלא יהי' מוטל עליו הטורח והטיפול וההיזקות שהבכור עושה ומזה הוא ניצל ע"י המום שנעשה בו וא"כ אהני ליה מעשיו ומאי קנס הוא לו

וע"כ גם לדעת הש"ך אסור לשוחטו לכתחילה כדסתמו בגמרא שאין שוחטין בכור אם הטילו בו מום בגרמת ישראל ודי במה שהתיר הש"ך באם כבר נשחט כן נראה לפי ענ"ד נכון וכבר פתבתי שאין לי פעת ספר לבו"ש לעיניו בו [ועיניו מ"ש לעיל בתשובה סי' שט"ו] והנראה לפי ענ"ד פתבתי דברי הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאונע תשובה ש"ך בעזה"י חוסט תרל"ז לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב לכבוד הרב המאוה"ג המנפ"לג כש"ת מוה' מיכל שטערין בק"ק פילדעש יע"א זה איזה שבועות וכו' שקבלתי מכתב שאלה הלכה למעשה בבכור מאת הרבני המנפ"לג מוה' יצחק זאב פ"ץ נ"י ואין דרכי להשיב לאדם פרטי במקום שיש רב במתא וקי"ל דאין להורות באתרי דחברי לך אגני פותב לכבוד מעלתו נ"י והוא יכול למסור להרבני הנ"ל ותוכן שאלתו על בהמה מבכרת ומשום חשש בכור מחר אותה בקנין לגוי בדראה"ן גאב"ע והיא ביניהם הדיבור לילך למקום שהבהמות רועות באפר אצל הרועה כדי למשוך אותה אבל ביני וביני נתבטל ההליכה שהוא ולא עשה משיכה והבהמה ילדה זכר ונדעת הרבני הנ"ל נוטה להתיר לסמוך על הפוסקים דכסף קונה בעכו"ם וגם עושה סניף להיתר הזה ממה שנאמר בדברי מרן זצ"ל בחיו"ד סי' ש"ז דס"ל דאולי החליף הנוולד דנקיבה עדיפא לי דדמיה מרובין יותר מדמי נוולד זכר וא"כ י"ל דהוי ס"ס א' שפא מעות קונות ואת"ל דאינו קונה שפא ילדה נקיבה והרועה החליפה ונזה דעתו נוטה להתיר לומר לגוי להטיל בו מום עכ"ד: והנה קנין כסף לחנודא או משיכה לחנודא בעכו"ם הקונה מישראל ספיקא דדינא הוא פמבואר בח"י סי' תמ"ח וה"ה לענין בכור הוי סדא"ו אפי' לענין להטיל בו מום ע"י עכו"ם בזה"ז דהוי דרבנן אפי"ה פיון דעיקר הספק הוא על דאוריית' רק דנתגלגל להיות איסור דרבנן הוא אסור מה"ת כדפסקינן ביו"ד סי' ק"י ובאחרונים דבגידון בזה אוליגו לחומרא ובלא"ה גוף הדין לומר דע"י גוי אינו איסור תורה אינו מבורר דאיכ"ל פיון דלענין הטלת מום ילפינן מקרא דלא יהי דאפי' לגרם לעשות בו מום אסור מה"ת וא"כ ע"י גוי אפשר דהוא ג"כ לא הוי פחות מכמו גרם ובמקום אחר הארכתי בזה וגם לפי הסברא שכ' הרא"ש בב"מ דף צ' דהטלת מום על ידי עכו"ם הוי ביזיון קדשים וביזיון קדשים איכ"ל דהוי איסור דאוריית' כמו דילפינן בשבת דף כ"ב דביזוי מצוה אסור מה"ת.

וראיתי בתשובת מהרי"א אסאד זצ"ל הנקרא יהודה יעלה בחיו"ד סי' מש"ה דהביא השואל הרב דמאגע"ן דאר"ף להקשות למה החמירו הפוסקים בזה אפי' הוי ספיקא מ"מ הרי כ' התוס' בחולין דף י"א ובבכורות דיש לבכור חזקת היתר דבמעיי אמו לא הי' בכור וא"כ ספק בכור ע"י קנין כסף ג"כ הו"ל לאוקמא בחזקת היתר וכבר האריך בשעה"מ בפ"ט מטומאת מת על דברי תוס' אלו והרבה להוכיח ולהקשות מהרבה מקומות דאי אפשר לומר חזקה דקודם לידה ולי נראה דהתוס' נמי מודים לזה רק הם פלפלו על הבהמה שאין אנו יודעים ואנו מסופקים אם לא ילדה מכבר ע"ז פתבו התוס' די"ל דמוקמי הנוולד בחזקתו דהיינו הרי הקדושת הבכור הוא ע"י הפטר רחם ואם כבר ילדה נוולד הרי נוולד זה דהשתא לא פטר רחם ואנו מסופקין א' הנוולד הזה פטר רחמה ע"ז שייך לומר דמוקמי אחזקתו דבהיותו בתוך הבהמה לא הי' פוטר רחם ולכך שפיר איכ"ל דעדיין הוא כן שלא פטר גם עתה רחמה אבל אם הספק הוא בענין אחר כגון בקנין כסף כמו הקא אז גם התוס' מודים לזה דאין ענין עובר במעיי אמו דלא שייכי בי' כל הענינים דשייכי בצאתו מרחם אמו כמו שהאריך שם בשעה"מ פ"ט הנ"ל יעוי"ש ובלא"ה פאן לא מהני דהוי ספיקא דדינא וכ' הפוסקים בסי' ק"י והאחרונים דבספיקא דדינא לא מוקמינן אחזקה דמשום חזקה לא נפשט הדין.

ומיהו נראה הא דחשבינו זה לספיקא דדינא היינו דווקא למי שטעה בדין וסבר דכסף לחודא קונה בעפוי"ם אבל מי שיזע הדין דכסף או משיכה לבד לא קנה ובפרט כמו נידון שלנו דהי' אומר לעפוי"ם שימשוך גם כן.

ובחור"מ סי' קצ"ח סעיף י"ב איתא דאע"ג דמסירה קונה בבהמה אם פיון למשוך לא קנתה המסירה דקנין בעי פונונה ודעתו לקנות וכיון שהי' רוצה לעשות משיכה לא הי' דעתו לקנות בכסף לחודא דלא סמכי' דעת' דבקנין בעינין סמיכת דעת פמבואר בב"מ דף י"ו ובב"מ דף י"ב אמרי' פיון דנפל עלה גלי דעת' דבנפילה ניחא ליה לקנות ובנמוק"י שם הביא דעת הרא"ה.

לחלק אם הוא קנין דאורייתא או דרבנן ובלא"ה פבר פקפק בענין המכירה לגוי שיהי' אין הגוי קא מכנין לקנות וכמו שהאר"י בתשו' מרן בעל חת"ס בחיו"ד סי' ש"י וסי' שי"ג וא"כ העיקר תליא בכוננת המקנה וכיון שהבעלים רצו שהגוי ימשוך ג"כ הרי לא גמרו להקנות במעות לחודא ולקב"ה בכה"ג לדעת' נראה דכ"ע מודים דאין פסוף קונה היכא דלא סמכו דעתיהו וא"כ אפשר דאפי' ספק לא הוי: ומ"ש הרב הג"ל דיש לומר דהוי ס"ס ונהבי' ראי' מדברי מרן חת"ס זצ"ל סי' ש"ז דיש לספק אולי החליף הגוי לדעת' אין זה ספק דנהי דאסור להניח דבר היתר אצל הגוי דחיישינן לאחלופי אם אינו חתום בחותם א' או בב' מ"מ להקל בנדאי אינו מועיל ספק זה דהרי אנו קי"ל ברובא דתליא במעשה דלא הוי רוב וכו' האחרונים הטעם משום דמוקמי' בחזקת שלא נעשה מעשה.

וא"כ ה"נ בספק דתליא במעשה לא מקרי ספק השקול לתלות לצרפו לס"ס וגם לכאורה הוי כמו שם אוגוס חז דשני הספיקות הם דלמא הם של גוי אלא דלפי מאי שהביא הש"ך בכללי ס"ס בשם פסקי מוה' איסור דכל שיש שינוי קצת בספיקות אפשר לומר דאינו שם אוגוס חז וא"כ ה"נ יש לדון ולצדד דהוי ס"ס אבל פבר פתבתי דכשם דאין הולכין בתר רוב דתליא במעשה ה"נ ספק דתליא במעשה לא הוי ספק השקול וא"כ אפי' הוי קנין מעות ספק ליכא למיחשבי' לס"ס להטיל מום בבכור דלהטיל מום בבכור בזה"ז הוא איסור דאורייתא וכבר כ' מרן הגאון בחת"ס סי' ש"ו ועוד בשאר מקומות דלהטיל מום בבכור אסור מן התורה דילפינין מכל מום לא יהי' בו ובתשו' א' כ' הטעם לאסור משום במהרה יבנה ביהמ"ק וילטעם זה בספק בכור דאינו ראוי להקריבו בביהמ"ק א"כ אין בו איסור מה"ת אלא לפי הנראה לי יש מקום לומר דלמפור בהמה המבפרת בקנין ספק זה בעצמו הוי כמטיל מום ובפ"ח מהלכות פסולי המוקדשין דין ג' פתב הרמב"ם דכל הפוסל קדשים הן במחשבת פיגול או שאר מעשים וכו' הוי כמטיל מום בקדשים וא"כ לכאורה במקנה המבפרת בקנין ספק נמי הדין כן.

מיהו הרי הוא מוכר את הבהמה בעוד שהעיקור אין בו קדושת בכור ורשאי אז להטיל בו מום דהיינו קודם לידה וממילא משמע דאינו עושה איסור אם עושה אותו העיקור לספק בכור קודם הלידה מיהו בלא"ה במהרה יבנה המקדש ויבוא אליהו הנביא ויהי' עמנו ויתברר הדין אי פסוף קונה או משיכה בגוי ולא יהי' אז ספיק' דדינא ואפתי איכ"ל דאסור להטיל מום בבכור מה"ת משום מהרה יבנה המקדש אבל מכירת קנין פסוף ומשיכה מותר לעשות ממנ"פ אע"ג דלדין הוא ספיקא ועכ"פ בנדידון הג"ל בנדאי אין להתיר להטיל מום ע"י עפוי"ם מצד כל הטעמים הנאמרים למעלה והנראה לפי ענ"ד פתבתי ואחתום וכו': ה"ק משה שיק מברעזאונע תשובה שכ"א בעזה"י יום ה' לסדר במדבר שנת תרל"ז פה חוסט: החיים והשלום וכל טוב לאהובי תלמידי הרב הגדול המופלג בתורה כש"ת מוה' זוסמאן סופר נ"י אבדק"ק האלאש יע"א.

מכתבך קבלתי ובו נשאלתי לחוות דעתי בענין בכור ועובדא הדי שעתיד קנה שור מגוי והמעות זקוף עליו במלנה והגיע העת לשלם ולא הי' לישראל הקונה מעות רק פרה מבכרת ואמר להנכרי אני מוכר לך הפרה בעד המלנה והולידה הפרה לביתו ואח"כ ילדה זכר ונסתפק מעלתו נ"י הרבה ספיקות פנין דרוב הפוסקים ס"ל דמלנה אינו קונה במקרה וא"כ לא נשאר אלא קנין משיכה וכבר קי"ל ביו"ד סי' ש"ה דבעינין תרתי מעות ומשיכה ומשום תצר לא קנה הגוי דתצר משום שליחות אתרבאי אלא דאפתי איכ"ל כמ"ש הקצה"ח בסי' ס"ד ובמקו"ח סי' תמ"ח דבמלנה פנין דלא מיחסרא ממון איכ"ל דמשיכה לחודא קונה דהוי כמו במתנה ומעלתו נ"י כ' דאינו דומה למתנה דכאן רוצה בקנין מעות בכדי שוי' וגם דאין דעת שניהם לקנות במשיכה והם לדעתם שפבר קנו במלנה ואפ"י נימא דהישראל דעתו להקנותו במשיכה מ"מ בגוי לא מהני דעת אחרים מקנין אותו לפי מ"ש בקצה"ח בסי' שע"ד וכ"כ מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בתשו' ואפ"י אם נימא דמהני דעת אחרים מ"מ גוף הסברא דגוי יקנה במשיכה אם הי' לו מלנה אין זה נראה כדלעיל וגם רבינו ירוחם הובא בסמ"ע בחו"מ בסי' ק"ה סק"ב וביתר ביאור הביא התומים שם סק"ד דברי הרבינו ירוחם דאין משיכה לחודא קונה ע"כ השאלה.

והנה בגוף הדבר יש הרבה צדדים בסי' ר"ד הביא ב' שיטות אם מלנה קונה במקרה לדעת הרמב"ם וסייעתו מהני ע"י מחילת מלנה מיהו רוב פוסקים פליגו על זה והרמב"ן והרשב"א בב"מ דף מ"ח הובאו שם בשמ"ק כ' דאיכ"ל דגם הר"ף לא ס"ל פנותי' מיהו לפי ענ"ד לפי מ"ש הב"ח בחו"מ סי' צ"ו אות כ"ג דמדברי הגאון שם נראה דאם נמצא מעות בעין בידי האשה בע"ח גובה הימנה ומזה למד הב"ח דה"ה אם לקח מאחד סחורה בהקפה בעל הסחורה קודם לשאר בע"ח ונהנה פאפותיקו הביאו הב"ש באהע"ז סי' צ"א ס"ק ל"ח ובקצה"ח בחו"מ הביא דברי הב"ח להלכה ובסי' ק"ד ס"ק י"ד בחו"מ הקשה על הב"ח וכ' לישב ומשמע שמשכים עם הב"ח לדינא אבל בטו"ז שםובצ"צ סי' קי"ז חלקו על הב"ח ועוד יש הרבה מהחולקים עליו הביאם בפ"ת בחו"מ סי' צ"ו סק"ב גם מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחו"מ סי' כ"ה הסכים לדברי הצ"צ ובמקו"א פתבתי ג"כ פלפול בזה.

ולפי הנראה לדברי הב"ח דאם הסחורה בעין בעל הסחורה קודם משום דהוי כמו אפותיקו שלו והנה במקדש במלנה שיש עלי' משכון דקי"ל דאפ"י במלנה דידה מקודשת כמבואר באהע"ז סי' כ"ח סעיף י"א דאיתא שם דיעה אחת דאפ"י לא תחזיר לה המשכון מקודשת כמ"ש התוס' בקידושין דף י"ט וא"כ לשיטה זו ה"ה בקונה במחילת מלנה שיש עלי' משכון נקנה ולפי שיטת הב"ח הנ"ל כל זמן שהספץ בעין הו' משכון וא"כ בנידון דיד' שבראה מלשונו שעדיין הי' השור בעין שהוא לדעת הב"ח הנ"ל כמו משכון ובכה"ג לפי דעת י"א הנ"ל אפילו באשה מקודשת מכ"ש במקרה ואפ"י לדעת התוס' דס"ל דבעלמא בעינין דווקא שיאמר בהנאת מחילת מלנה אבל בכה"ג שהסחורה בעין ובעבורה נתחייב לו איכ"ל דגם לתוס' יכולים להקנות במקרה ומידי ספיקא לא נפקא וממילא לדיד' הוי פקנין מעות ומשיכה דקונה.

ומ"ש מעלתו נ"י דיש לומר דלא נתפנון לקנות במשיכה ובקנין בעי' פנונה לפי מאי דפסק הטור וש"ע בח"מ בסי' ר' סעי' ח' אם מדד הלוקח קנה בכל ענין דמדידתו הוי במשיכה והקשה הטו"ז הא קנין בעי' פנונה עיי"ש דכתב לישב דזה מקרי פנונה פנין דהמכונן הי' באמת לקנות לכתחילה יעויין בתשובת רע"ק זצ"ל ביאור פנונתו באריכות דכל שהוא מתפנון לקנות א' מדברים הוי כאלו פנונון וכ"ש הקא הרי הלקיחה תוף ביתו שזה הוא עיקר הקנין ואם זה נקרא שלא נתפנון

לקנות א"כ גם אם נתן מעות ומשיכה י"ל שלא פינון לקנות אלא במעות לחודא ואדרבה במלנה שאין מעות בא לידו בנודאי עיקר הקנין הוי המשיכה ונודע זה לכל אדם.

ועוד יש מקום להחיר לפי מ"ש הרי"ט אלגזי בבכורות דף ט"ו גבי המקבל צאן ברזל מגוי דהנולדות פטורין מבכורה דמסיק שם דיד גוי באמצע פינון דאי לא יהיב ליה דמי הנולדות יתפוס הגוי הנולדות הוי כיד גוי באמצע ופטור מן הבכורה וכ' דיש ללמוד מזה דאם גוי נתן מעות לישראל בעד בהמתו דפטורה מהבכורה אפ"ל למ"ד דרק משיכה קונה בגוי ולא מעות לפי סברת ר"ח שהביא ה"ר"א ש"בפ' חזקת הפתים גבי גוי שמכר קרקע לישראל וקיבל המעות ולא כ' שטר דאעפ"י שלא קנה הישראל קנין גמור מ"מ חלה זכות הלוקח על השדה שיהי' לו למשכון משעת מתן מעות ועוד האריף שם טובא ומרן הגאון בעל חת"ס ו"ל בחיו"ד סי' שט"ו כ' שחס ושלום לומר פן דהרי אין החיוב על אותה בהמה יותר ממה שיש שעבוד על שאר כל נכסיו.

מיהו בנידון הנ"ל דהגוי עשה משיכה בפרה ברצון בעל הפרה בשביל החוב שהי' להגוי עליו כה"ג לדעתו ונדאי מקרי יד גוי באמצע דפוטר מן הבכורה אע"ג דהי' רק מלנה מ"מ פינון דיש דיעות דמשיכה לחודא קונה והיא דאיכא פלוגתא דרבננותא בתפס בהיתר הובא בפוסקים בקיצור ת"כ דאין מוציאין מידו וא"כ הוי כיד גוי באמצע דאמרינן פינון דאלו לא יהיב לי דמי תפס ונולדות פוטר מן הבכורה וה"ה הכא ונהי דמהרי"ט אלגזי שם כ' דאין לסמוך על זה ותמה על הצ"צ בסי' ס"ד דסמוך בנתן הגוי לישראל מעות לקנות פרה משום יד גוי באמצע ומהרי"א ו"ל בפסקיו סי' ק"ל ושאר פוסקים כתבו דווקא היכא שהי' הבהמה מעיקרא של גוי אז סמכינן על יד גוי באמצע כמו במקבל צאן ברזל עיי"ש מ"מ בנידון הנ"ל דאי תפס לא מפקינן דהוי ספיקא דדינא אמרינן אין מוציאין מידו ובב"מ דף ו' אמרינן דאם הדין דתקפו פהו א"מ מידו נמצא דזה פוטר עצמו בממונו של פהו ומיכח מסוגיא שהוא דהיא דאין מוציאין דהוי כממונו של גוי ופטור מן הבכורה ועדיף מיד גוי באמצע.

מיהו אפשר לומר למה שהוכיחו המפורשים מסוף פ"ק דכתובות דבגוי לא אמרינן הממע"ה דבשל גוי אינו שייך חזקה וכבר האריף במהרי"ט אלגזי רפ"ב דבכורות דקשה באמת למה לא יהא לגוי חזקה והוא רצה לפרש דתליא בפלוגתא אי גזל גוי אסור או מותר ואינו אסור רק מפני חילל השם ולמ"ד גזל גוי מותר איכ"ל דגוי לא מקרי מוחזק ולפי"ז לדינא תליא זאת בפלוגתא שהוא אכל לדעתו אפשר לומר במ"ש דאין חזקה לגוי הוא למה שכ' האחרונים דבב"נ לא אזלינן בתר רובא דבעינן דווקא שיהא דבר נודאי וברור שיהא מותר לו י"ל דה"נ לענין ממון לא אזלינן בגוי בתר חזקה דבעינן דווקא ממון שלו ולכך שפיר אמרינן דאין לגוי חזקה וא"כ לפי"ז לא שייך מ"ש לעיל דאי תפס אין מפקינן מידו מ"מ צדינן צ"ע דזה שייך אי הוי כתוב פטר רחם בגוי פטור אז י"ל כנ"ל אבל בקרא בהיפוף פתיב פטר רחם בישראל וא"כ י"ל דווקא בישראל וא"כ איכ"ל פינון דאצל הישראל לא מקרי זה כממונו אלא ממון של גוי או ספיקא א"כ גם אצל הגוי לא חשיב כממון של ישראל לכל הפחות ובבכור בעינן פטר רחם בישראל וצ"ע.

ולפי הנ"ל נראה דיש בנ"ד ס"ס א' אי הנולד הנולדה מפרה הנ"ל הוי בכור דלמא מלנה בהדי משיכה באופן הנ"ל קונה בגוי והוי של גוי ואת"ל דאינו קונה מ"מ דלמא הוי עכ"פ כיד גוי באמצע דזה ג"כ פוטר מן הבכורה לדעת הרבה פוסקים כדלעיל ונהי דכ' המהרי"ט אלגזי דספק בכור תליא בספק ממון עיי"ס דהוי פרוב לדעת הרבה פוסקים כף גם לענין איסור בכור לא מהני ס"ס היינו אם אין הגוי מוחזק אבל בנידון הנ"ל אף דנימא דחזקת הגוי לא מהני לשונו'

חזקה מ"מ גם הישראל אינו מוחזק ואיכא ס"ס במקום דליכא חזקה דמועיל במקומו וה"ה דמועיל לענין איסור והנה במשיכה במקום דלא שנייה מעות כפר כ' הקצה"ח בסי' ר"ד וכן כ' במקו"ח בסי' תמ"ח דבכה"ג מועיל משיכה לחזקה אפי' בגוי וכן בהיפוך פסך לחזקה במקום דלא שנייה משיכה כ' הג"א בפ' הנהב דף מ"ז דכסף לחזקה קונה ויליף לה מהא דאמרינן בבלן פיון דלא מיחסרין משיכה קונה אפילו בגוי וכמו שהאריה בזה מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' שי"ב ונדעת האו"ז המובא בהג"א דבכה"ג פסך לחזקה קונה ומהר"מ מר"ב פליג עלי' ופלוגתא זו תליא באידך פלוגתא דפליגו תוס' עם רש"י בע"ז דף ע' אי משיכה לחזקה קונה במתנה או במציאה וכ"כ להדיא המרדכי בפ' הנהב וא"כ ה"ה אם הי' לו מלנה ג"כ קונה במשיכה לחזקה דמאי שנא.

וכן יש להוכיח מפח קושית הש"ס ב"מ דף ע"ב דפריה על מתני' דתנו דאין מקבלין צאן ברזל מישראל אלמא דקני המקבל ומ"ש מהא דאמרי' מקבלין צאן ברזל וכו' דלא קנה ושם מתרץ רבא דבכור שאני דיד גוי באמצע וקשה הא רבא ס"ל לשיטת רש"י כר"ל דבישראל משיכה קונה וא"כ בגוי פסך קונה וא"כ מאי קשיא לי בשלמא במתני' דמייירי בישראל וישראל קונה הצאן ברזל במשיכ' משא"כ שם לענין בכור דמייירי דבהמה של גוי וישראל מגוי אינו קונה במשיכה אלא בכסף ובצאן ברזל ליכא ול"ש פסך ולכף לא קנה ומאי פריה וע"כ פיון דוולדות לא מיחסרין ממון וישראל מושף הבהמה להיות פאלו הקנה לו הבהמה לוולדות ולא מיחסרין ממון דגם בגוי משיכה קונה ופריה שפיר.

ולכאורה יש להביא עוד ראי' ממה שכ' בפסקי מהרא"י בסי' ק"ל דהוכיח מיעקב אבינו דמסתמא אמרינן דמקנה לו הבהמה ע"מ שיהיו הוולדות שלו דאל"כ במאי קנה יעקב אבינו הוולדות אלא ע"כ שקנה האם לצורך הוולדות עיי"ש ואפתי קשה דנהי דאבותינו גם קודם מ"ת הי' להם דין ישראל מ"מ לכן הארמי הי' גוי ודינו דין ב"נ וישראל מגוי אינו קונה במשיכה לאותו מ"ד דס"ל הכי ויעקב אבינו הרי לא נתן לא מעות ולא מזונות משלו כדמשמע פשוטא דקרא אשובה ארעה צאנה אשמור משמע דלא הי' מגיע לו אלא שכר שימור וכ"כ במהרא"י דהי' לו רק שכר טיפולו וטרחו וקי"ל דישנו לשכירות מתחילה ועד סוף והוי מלנה אצלו והר"ן הוכיח בע"ז בפ' השוכר את הפועל בסוגיא דאתנן דאפילו הבטיח לפועל שכר ליתן לו מטלטלין צריה הפועל קנין בהם דלעולם השוכר הוא המעות ולזה צריה קנין מחדש על החפץ וא"כ עדיין קשה במאי קנה יעקב אבינו את האם להוולדות הא הי' רק מלנה ומשיכה לחזקה לא קונה אצל גוי ואלא ע"כ או כדעת הרמב"ם דגם לר"ל משיכה קונה בגוי או היכא דלא מיחסרין ממוןא לכ"ע משיכה לחזקה קונה פנ"ל.

ובלא"ה לפי ענ"ד צ"ע טובא דהרב מהרא"י הוכיח דאם מכר העופר אמרי' מסתמא הקנה האם לוולדות ויליף לה מהא דאמרי' ר"פ המפקיד דאמרי' שם דנעשה כאומר לו לכשתגוב ותראה ותשלמיני יהא פרתני קנוי' לה סמוך לגניבה וכ' שם בש"מ דלכף אמרי' דנעשה וכו' משום אומדנא וא"כ קשה לי דגם לענין מלנה אפילו למ"ד דס"ל דמחילת מלנה אינו קונה אבל הרי הנאת מחילת מלנה לכ"ע קונה במבואר בחו"מ סי' ר"ד וא"כ נימא נמי אומדנא דמסתמא פיון לומר וכו' ונימא דנעשה פאלו אמר בהדיא בהנאת מחילת מלנה דבשלומא בעלמא פשמוכר דבר במחילת מלנה איכ"ל דאין פאן אומדנא אבל בדבר שנוגע לו שלא יפסיד כמו בבכור וכמו שאמר מהרא"י

דאָמרי' אַומדנא דמקנה האם לונלד וא"כ הכי נמי דנימא אַומדנא ויהי' פאלו אַמר בהנאת מחילת מלנה וצ"ע.

ובאַמת בחי' אַמרת' דזהו טעם הרמב"ם דפסק בהלכות מכירה דמכר קונה במלנה הוא משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה אפילו לדין דלא ס"ל כר"מ היכא דא"צ לשנות לשונו ורק בקודשין לא מהני אַומדנא דקי"ל באה"ע סי' מ"ב כמ"ד סוף יבמות דעדות אשה פנפשות דמי ואפ"ה פריד שפיר בקודשין אימא סיפא ושונון במכר שנה קנה וא"ל פנ"ל דע"כ עדיין אינם שונוים לענון אַומדנא דבאַמת גם במכר לא מהני אַומדנא נגד חזקה וטענת ברי ובחידושי הארכתי בזה וגם במאי דקשה לי משם על דברי הרא"ש בפ"ק דקודשין במקדש בטבעת שאולה.

ועכ"פ.

מכל הנה טעמים נראה לצרף ולומר דהנלד אינו בכור מצד הרבה ספיקות ומרן הגאון בתשובה הנ"ל בסי' שי"ב סמך רקעל האו"ז בשיטת הרמב"ם דבגוי בין בכסף ובין במשיכה קונה ובסי' שט"ו כ' דלדין דקי"ל דשיעבודא דאורייתא ונדאי אין חילוק בזה בין גוי לישראל וזה דלא כמו שצייד הפנ"י בסוגיא דהרהינו ומקיות טוב ויפה לעשות העצה שכ' מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל שם בסי' שי"ב בסופו ואם דמדברי מהרי"א הנ"ל דאמרין אַומדנא מהש"ס פרק המפקיד נראה כמש"ל וזה לא דמי לעוזר בנכסי הגר וסבר שהוא שלו דמסתמא הגוי אינו מכונן לקנות את האם מ"מ אַמרי' נעשה דכיון דאלו ידע ושם על לבו והוי כמתכונן בנידון דמהרא"י ובנידון שלנו ג"כ פן ומצד פל הנה טעמים שפיר י"ל דהנלד אינו בכור ומה שהקשה מעלתו בסוף המכתב דנימא דליקני בדיניהם או בקנין דרבנן דשוב הבעלים מתאשים והוי כהפקר וכעין סברא זו כ' באבגי מלואים בסי' כ"ח לענון קנין דרבנן ובאַמת שיש חילוק גדול בין יאוש להפקר ובלא"ה הפקר אינו מועיל אא"כ הוא מפקיר לכל העולם וכבר חלק מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בסי' שט"ו על הנוב"י וסובר דבהפקיר לאדם יחיד מהני אלא דמרן הגאון שם כ' דאין דין הפקר כמסיח דעתו ויאוש דנהי דיועיל מ"מ יכול לחזור וא"צ קנין חדש משא"כ בהפקר וכיון דביאוש יכול לחזור ממילא אפילו לא חזר עדיין מ"מ י"ל הואיל ועדיין לא יצא מרשותו לגמרי וכו' ובמקו"א הארכתי בזה וממילא בקנין דרבנן או בקנין דיניהם דנהי דמועיל מ"מ עדיין לא יצא מרשותו לגמרי ועכ"פ בנידון הנ"ל אין נפ"מ בזה והנראה לפי ע"ד פתבתי תשובה שכ"ב בעזה"י יום ו' עש"ק פ' אַמור תרל"ח לפ"ק פה חוסט יע"א.

החיים והשלום להרב המאוה"ג הפּוּפּלֶג מוה' חיים צבי ווינקלער נ"י אבדק"ק ראצפערט יע"א. מכתבו קבלתי ומה שביקש ממני לחוות דעתי במעשה שאירע בקהלתו שערל אַחד הי' בע"ח גדול ומכרו השופטים את כל אשר לו לישראל א' והוא הי' מכירו של הנכרי והבטיח להנכרי שאם באיזה זמן יחזיר לו המעות הוא יחזיר לו התפצים שלו ובין התפצים הי' ג"כ פרה מעונבת שיעדין לא בפרה וביני וביני ילדה אצל הישראל ונשאל אם הנלד הוא בכור ומעלתו נ"י האריף בענין אי משכונא הוי פזכניא פיון שהיתה משכונא אצל ישראל ולפי ענ"ד אין נידון דידן תליא במשכונא זבינא דהנה פשיטא לי דאם ישראל נתן משכונא פרה לגוי על חובו שחייב להגוי אע"ג שהגוי קיבל אחריות על הפרה אפי"ה אין מקרי בזה יד גוי באמצע לפנותו מבכורה פמבואר ביו"ד ססי' ש"כ והוא מתשובת מהרי"ו סי' קע"ד ומדנקט סתם אחריות משמע אפילו אחריות אונסין לא מהני ולכאורה קשה ע"ז מהא דאיתא בש"ע או"ח סי' רמ"ו סעי' ד' דאם השפיר לעכו"ם בהמתו והעכו"ם קיבל אחריות אין הישראל עובר משום שבימת בהמה וע"כ הוא משום

שהוא באחריות של הגוי שוב לא מקרי בהמתו של ישראל וכאן לעננו בכור הרי לא בעינו אלא יד גוי באמצע ומקצת שייכות וא"כ אמאי פסק המספר ואפילו ע"י אחריות לא מקרי יד גוי באמצע ובמג"א בסי' תקפ"ו ס"ג ס"ק כ' דאם גזל שופר של ע"ז פינו דחייב באחריות הרי הוא כשל ישראל דכן מצינו גבי חמץ והמפורשים הקשו עליו דהא גבי חמץ שאני דיש לן קרא יתירא.

ומרן בעל חת"ס ז"ל בחאו"ח סי' י"ב כ' לתרץ פינו דלף דכתיב בחמץ ילפינו מינני' דאפילו באחריות דגניבה ואבידה הוי כשלו ומנ"ל דלמא לא גלי קרא רק באחריות דאונסין וע"כ צ"ל דאחריות דאונסין לא צריף קרא והטעם פינו דאם קיבל עליו אחריות אונסין לכל דבר הוי כשלו ונפיר יליף המג"א מחמץ לאחריות אונסין דגם בשאר דברים ע"י האחריות אונסים הוי כשלו וא"כ גם על המג"א קשיא לכאור' מש"ע יו"ד סי' ש"ף ה"ג דקי"ל לעננו בכור אף שהוא באחריות על הגוי לא מקרי אפילו יד גוי באמצע וכ"ש דלא מקרי שלו גם לכאור' קשה על הך דיו"ד סי' ש"ף מהא דאמרי' לעננו טבילת פלים בסוף ע"ז דמשפונתא דמיא לזבינא והרי במשפונתא אין לו עליו אלא אחריות ומעיקרא הי' נראה לי דמשפונתא אינו משפון פשוט אלא שאוכל ממנו הפירות כפי הרגל הלשון משפונתא בפרק איזה נפש דהיינו שאוכלין הפירות מהם זהו דמחזי כזבינא ועיין בתוס' ב"מ דף ס"ה ע"ב ד"ה ולא ישפור ממנו בפחות וכו' אבל באמת לפי מ"ש הש"ף שם ביו"ד סי' ק"ך ס"ק דגם בסתם משכון של גוי רשאי להשתמש בו ולא מקרי גניבת דעת ודלא כמקרי"ל וא"כ אפשר וגם בסתם משכון הוי כמשפונתא משום דגם ממשכון יש לו הפירות וא"כ לכאור' אם נותן הפרה לגוי למשכון והחלב והגיזה וכיו"ב יהי' הפל להגוי וא"כ הוי כספק זבינא והי' לנו לומר בכה"ג דיד גוי באמצע.

אבל באמת נראה דנוקא אם הגוי יש לו חלק בנולדות אותה פרה שנתמשפן אצלו אז הוא דמקרי יד גוי באמצע כמבואר בש"ע סי' ש"ף סעי' ה' גבי בהמת ארנונא דקי"ל דפטורה מן הבכורה משום דיש לשר שיעבוד עלי' ואע"ג דיוכל לסלקו ולפדותה במעות מ"מ כ' שם הרמ"א דעיקר השיעבוד הוא על הנולדות אבל אחריות שעל הגוי אינו פוטר מן הבכורה דגוף הדין שפסק בש"ע סי' ש"ף דאחריות על הנכרי אינו פוטר למד בתשובת מהרי"ו סי' קע"ד מבהמת ארנונא והסביר הסברא כמ"ש התוס' בפרק איזה נפש דף ע' ע"ב דכינו דעד עתה הי' של בעלים משום שיעבוד אינו יוצא מרשות בעלים ונהי דקי"ל בבהמת ארנונא דפוטר כבר כתבתי שכ' הטעם משום דעיקר השיעבוד על הנולדות אבל מה שלוקח לעצמו הגיזה והחלב אינו משום שהבהמה שלו אלא משום המזונות וכיו"ב לוקח החלב והגיזה ולכן נראה לפי ענ"ד באם פרה של ישראל היא ממושפן אצל נכרי אפילו אם הנכרי נהנה מהגיזה ומהחלב והם שלו מ"מ פינו שאין לו חלק בנולדות בנודאי הפרה חייבת בבכורה כן נראה לפיענ"ד.

ומטעם זה נראה ג"כ אם הוא בהקפוח דפרה היא של גוי והוא ממושפן ביד ישראל והישראל קיבל עליו אחריות והחלב גם הגיזה הוא שלו מ"מ פינו שאין לו חלק בנולדות פטור מן הבכורה ודין זה נלמד מפת כ"ש מדין דלעיל דהא פאן הבהמה בעצמה באמת של הגוי אלא שהישראל קיבל עליו אחריות והחלב והגיזה הנה שלו ובכור לא צריף יותר רק אם יד גוי באמצע וא"כ פינו שעיקר הפרה הוא של הגוי בנודאי מקרי יד גוי באמצע ויכול לסלקו לישראל בזווי ופטור מן הבכורה.

ואע"ג דמספקא לן סוף ע"ז לעננו טבילת פלים אי משפונתא כזבינא דמי' נראה דזה רק מדרבנן וכמו דחייבו רבנן פלי זכוכית בטבילה מדרבנן משום דדמיא לכלי מתכות דיש לו תקנה אפילו

אם נשברו וה"נ אמרינו פזיבא דמיא ומספקא לן אי חייבי מדרבנו בטבילה פן נראה לפי ענ"ד וכמ"ש המג"א בסי' תמ"א דאינו אסור אלא משום מ"ע וכן מוכרח דבשום מקום לא מצינו דמשפונתא פזיבא הו לענין רבית והו לענין לשמט בשביעית דאמרינו פגיטין דף ל"ז דווקא משום בע"ח קונה משפון מדר"י אינו משמט אבל בהלנה לו ודר פחצרו אע"ג דתפס אפי"ה משמט כמו שהביא גם המג"א ראי' לדבריו ה"ל.

ועכשו נבוא לנידון דידי' דהיינו שהישראל קנה מיד שופטי העיר הבהמה אלא שהבטיח הישראל להגוי שאם יחזיר לו המעות יחזיר לו הפרה ובין פה ילדה הפרה ובכה"ג פונדאי הפרה קנוי' לישראל דקי"ל בחו"מ סי' קי"ד סעי' ב' דקנין בכה"ג משופטי העיר הוי קנין גמור ממש וא"כ הפרה הוא פונדאי של הישראל ואע"ג שהבטיח להגוי שאם יחזיר לו הדמים יחזיר לו את הפרה אפי' אם הי' עושה קנין עם הגוי אין במשמעות לשונו שהפדה של הגוי הוא מעתה אם יתן לו המעות אלא משמעותו מאז ואילך ותו דגם גוף התנאי הי' רק אסמכתא אם יתן לו המעות יחזיר לו הפרה וכשם דאסמכתא קי"ל דלא קניא פה א"א לאסמכתא שיבטל הקנין ונהי דקנין בעי פנונה ובלא פנונה לא קני ובדעת אחרת מקנה אותו פליגו גדולי הפוסקים בישראל לגוי והה"ד גם מגוי לישראל מ"מ פאן פונדאי הישראל פינון לקנות עד אותו זמן שיחזיר לו הגוי המעות והוי פל הדברים מהפדה והפדה בעצמו של הישראל ובלא"ה פינון שהוא יכול לחזור בו מליפתו לגוי אפילו מישראל לישראל לא חשוב קנין וחצרו של אדם קונה לו אפילו שלא מדעתו כמו שכ' המג"א בסי' תמ"א בסוף הסימן ראי' מחו"מ סוסי' ר"ג דאפילו אם אמר לו דהמשפון עומד לשקוע אפי"ה פינון שיכול לחזור לא קנה ועיי"ש במג"א והכא נמי פינון שיכול לחזור לא קנה הגוי אלא הישראל ולא מקרי יד גוי באמצע פלל וכמו שהבאתי לעיל דלא מקרי כה"ג יד גוי באמצע ולכך פונדאי חייבת בבכורה פן נראה לפי ענ"ד.

תשובה שכ"ג בעזה"י חוסט א' בהעלותה תרל"ה לפ"ק החיים והשלום וכל טוב לאהובי חתני הרב המאוה"ג הפופלג כש"ת מוה' יעקב פראגיר ני' אבדק"ק אדא יע"א. מכתבך קבלתי בשבוע העבר וע"ד שאלתך לדעת חוות דעתי בענין הלכה למעשה שנשאלת מאת הנגיד הרבני הפופלג בתורה מו"ה מרדכי לעוו ני' בדין אם רשאיין למכור חלק אחרים של בכור שנשחט במומו והסכמתם להתיר וכתבו איזה פלפול בזה ועיניך שפיר ראו דברי הפוסקים בענין זה ותמהת על דברי מרן בחת"ס בחיו"ד סי' ש"ג שכ' דבעינין דווקא שימכור אותו לאחר שחיטה ולא קודם שחיטה שאם ישחוט הגוי ויעשה נבלה ושוב יהא אסור בהנאה ותמהת שמדברי הפוסקים לא משמע פן שרובם מסכימים להתיר למכור אפילו חיים כמ"ש הברכ"י והרי"ט אלגזי ומהר"ש"ל ביש"ש פ"ד דחולין שהביא הש"ך אסור גם לאחר שחיטה ולדברי ברכ"י עדיף חיים ואין פאן להאריך דגם היש"ש מודה ועוד הארכת.

ולפי ענ"ד החלב והגידין והדם מבואר בש"ע יורה דעה סי' ש"ו סעי' ו' דמותר למכרו אפילו במשקל והיינו לגוים ואע"ג דלכאורה ראו' שיהא גרע מפשר דדוקא בשר המותר לישראל י"ל דמותר להאכיל לגוי או לכלבים כמ"ש התוס' בבכורות דף ל"ג מ"מ כפר כתבו הראשונים פינון דהוא דבר דאינו עומד לאכילה בשום אפם לישראל הוי דינו כמו עור וכן הביא הרי"ט אלגזי שם בשם תוס' חיצוניות ולכאורה בחלק אחרים דהבשר אינו אסור מצד עצמו ובמקומות שיש מומחה לנקר הוא נאכל ורק לנו שאין לנו מומחים לנקרו הוא אסור א"כ יש לעיין אם מותר למכור לגוי מיהו באמת כפר מבואר בתוס' זבחים דף ע"א ע"ב ד"ה ובטריפה.

כ' פּינצאַ בּזֶה על הא דאָמרינין שם בטרַיפּה שְׁנַתְעַרְבָה בְּקַדְשִׁים דִּימְכָרוּ דְהֵינּוּ ע"כ דִּימְכָרוּ לַגּוֹי פִּינּוּ שְׁנַתְעַרְבּ בְּהֵם טְרַיפּה וּאע"ג דַּאִין פּוּדִין קַדְשִׁים לְהַאֲכִילוּן לְכַלְבִּים אוּ לַגּוֹי הַגִּי מִיְלֵי הֵיכָא דְלֹא חָזִי מְצַד עַצְמוֹ אַבְל הֵתָם דְהַקְדָּשִׁים מְצַד עַצְמוֹ הָיוּ רְאוּיִין אֲלֵא ע"י שְׁנַתְעַרְבּ בְּהֵם טְרַיפּה אִינוּ רְאוּי שְׁפִיר רִשְׁאִין לְמוֹכְרוֹן לַגּוֹי וּא"כ ה"נ הַחֲלֵק אַחוּרִים מְצַד עַצְמוֹ מוֹתֵר בְּאַכִּילָה אֲלֵא מְצַד שְׁנַתְעַרְבּ בְּהֵן גִּידִין שֶׁל חֵלֵב וּמִבְּנֹאֵר שֶׁם דְּמוֹתֵר לְמוֹכְרוֹ וּע"כ גַּם הַמְהַרְשֵׁ"ל מוֹדֵה בְּכַה"נ.

וּלְכַאוּרָה הִי נ"ל רְאִי מִמְשַׁנָּה הַהוּא נִגְד דְּבָרֵי מְהַרְשֵׁ"ל שְׂרָצָה . לּוֹמֵר דְּדוֹקָא לְזִמּוֹן נְכָרֵי עַל שְׁלַחְנוּ מוֹתֵר אַבְל לְמַפְּוֹר לּוֹ אָסוּר וְשֶׁם מִבְּנֹאֵר דְּמוֹתֵר לְמַפְּוֹר וּבִפְרָט שֶׁם דָּף ע"ד ע"ב מוּקֵי ר' יֵנְאִי וּר"ל הֵאֵי טְרַיפּה ה"ד אוּ דְנִתְעַרְבּ נְפוּלָה וּס"ל הַלְכָה צְרִיכָה בְּדִיקָה אוּ דְנִתְעַרְבּ דְּרוּסַת הַזָּאֵב בְּנִקְוַבַּת הַקּוּץ וּלְכַאוּרָה הָרִי אָנוּ קו"ל דְּטְרַיפּה אִינָה חִי' וְיֵשׁ לָהּ עוֹד תְּקֻנָּה בְּהַמְתָּנָה י"ב חוֹדֶשׁ וְלָמָּה יִמְכָרוּ בְּנֵלָם וּסְפֵק טְרַיפּה מְהַנִּי שְׁהִי י"ב חוֹדֶשׁ וּע"כ דְּלֹא חֵיִישִׁינּוּ לְתַקְלָה דְּהָרִי גַם בְּיַרְעוּ עַד שְׁיִסְתְּאָבוּ שְׁיִינְךָ תְּקֻלָּה וּע"כ דְּהַקְדָּשׁ מִיְבַדֵּל בְּדִילּוֹ מִיְנִי' וּא"כ יֵשׁ תְּקֻנָּה בְּשֵׁה"ל וּע"כ.

דְּחַדָּא מִיְנִינְיָהּ נִקְטָה וְאִי ס"ד כְּמַהְרְשֵׁ"ל דִּישׁ אִיסוּר דְּמוֹלְזוֹל בְּחַדְשִׁים אִי מוֹכֵר לַגּוֹי וּא"כ תְּקִית שְׁהִי י"ב חוֹדֶשׁ עָדִיף שְׂאָז לֹא יִצְטַרְךָ לְמַפְּוֹר לַגּוֹיִם וְלָמָּה יֵהִי רִשְׁאִין לְהֵיּוֹת רוּעָה אוֹתָם עַד שְׁיִסְתְּאָבוּ וְאִח"פ לְמוֹכְרוֹן לַגּוֹיִם וְאִיכָּא חֲשַׁשׁ זְלוּל זְהוּ הִי' נְרָאָה לִי רְאִי גְדוּלָה נִגְד הַרְשֵׁ"ל דְּכָל פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָּשִׁין שְׁנַפְדּוּ אוּ בְּכוֹר שְׁהוּמָם פִּינּוּ שַׁע"י הַמּוּם אוּ ע"י הַפְּדִיּוֹן אֲשֶׁתֵּרִי לְיִשְׂרָאֵל אֲמַרִּינּוּ הוּאִיל וְאֲשֶׁתֵּרִי אֲשֶׁתֵּרִי וְאֲשֶׁתֵּרִי נְמִי לְנְכָרֵי כֹן נְרָאָה מְלִשׁוֹן הַתּוֹס': וּבְזֶה מוּכָן לְהַסְבִּיר גּוּף הַסְּבָרָא דְּאֵם הִיא טְרַיפּה וְלֹא אֲשֶׁתֵּרִי לְיִשְׂרָאֵל א"כ הוּא נְשָׂאֵר בְּאִיסוּרוֹ כְּמוֹ שְׁהִי מְקוּדָם וְאִין מוֹרִידִין אוֹתוֹ מְקוּדוֹשְׁתּוֹ אַע"ג דְּהַשְׁתָּא יִצָּא לְחֻלִּין מ"מ אִין מוֹרִידִין אוֹתוֹ וְאָסוּר בְּגִיזָה וְעַבְדוּדָה וְרַק לְעַנְּן אַכִּילָה הוּאִיל וְאֲשֶׁתֵּרִי אֲשֶׁתֵּרִי גַם לַגּוֹי הֵן לְמַפְּוֹר לּוֹ וְהֵן לְזִמּוֹן אוֹתוֹ עַל שְׁלַחַן יִשְׂרָאֵל וּלְכַאוּרָה בְּגוּף הַסְּבָרָא הִי קְשָׁה מְזָה בְּזַבְחִים דָּף ל"ג דס"ל לְרָבָא שֶׁם הוּאִיל וְאִדְחֵי אִדְחֵי אֲמַרִּינּוּ הוּאִיל וְאֲשֶׁתֵּרִי אֲשֶׁתֵּרִי לֹא אֲמַרִּינּוּ מ"מ יֵשׁ לְחַלְק דְּהֵתָם שְׁנֵי דְבָרִים חֲלוּקִים מִשָּׂא"כ הֵכָא וּע"כ"פ חֲלֵק הָאֲחוּרִיִּים בְּנֻדָּי מוּכָח מִמְתַּנִּי דְּהֵתָם דְּמוֹתֵר לְמוֹכְרוֹ לַגּוֹי: אַמְנָם אֵם יֵהִא מוֹתֵר לְמוֹכְרוֹ מַחֲיִים לְכַאוּר' הִי' נְרָאָה דְכִינּוּ דְהַנּוֹתְרָה הַנּוֹתְרָה לְאַכִּילָה וְלְמוֹכְרָה לְיִשְׂרָאֵל ה"נ אִין חִילּוּק וּמוֹתֵר לְמוֹכְרָה לַגּוֹי וְכִינּוּ דְהַמְכִּירָה חֵל אֲפִילוּ אֵם יַעֲבֹד בּוֹ הַגּוֹי וְיִגְזוּ אוֹתָהּ אִין לְיִשְׂרָאֵל חֲשַׁשׁ אִיסוּר מִשׁוּם לְפָנֵי עוֹר אוּ פִּינְצָא בְּזֶה דְכִינּוּ שְׁהוּא שֶׁל נְכָרֵי וְאִין הַנְּכָרֵי מְצָנָה עַל זֶה וְכַשֵּׁם שְׁמוֹתֵר לְמוֹכְרוֹ לְאַחַר שְׁחִיטָה אַע"ג דְּאִיכָּא חֲשַׁשׁ קֶצֶת זְלוּל אִפִּי"ה אֲמַרִּי' פִּינּוּ דְאִישְׁתֵּרִי אִישְׁתֵּרִי ה"נ אֲפִילוּ אֵם יַעֲבֹד הַגּוֹי עִמָּה לִית לָן בַּהּ פִּינּוּ דְהַיִּשְׂרָאֵל אִינוּ מוֹזְהָר אֲלֵא בְּלֹא תַעֲבֹד בְּבְכוֹר שׁוֹרְךָ א"כ הֵא הִיכִי דְמִי אֵם הַגּוֹי עוֹשָׂה אוֹתָהּ נְבִלָה וְטְרַיפּה אָסוּר וְקו"ל דַּאִין פּוּדִין אַבְל פִּינּוּ דְבִשְׁעַת מְכִירָה הִי' הֵימֵר לְמַפְּוֹר וּקְנָאָה הַגּוֹי וְהוּא שְׁלוֹ וְאִין הַיִּשְׂרָאֵל מְצָנָה עָלֵיו לִית לָן בַּהּ מַה שְׁיַעֲשֶׂה אַח"פ הַגּוֹי עִמָּה: וְהִרִי"ט אֲלִגְזֵי הַקְּשָׁה ע"ז לָמָּה יֵהִא מוֹתֵר לְמַפְּוֹר סְתָם הֵא אִינוּ יְכוֹל לְמַפְּוֹר אֲלֵא מַה שְׁיֵשׁ רְשׁוּת לּוֹ אַבְל לְפִי עַנ"ד לֹא קְשָׁה דְהַתּוֹרָה אָסְרָה עַבְדוּדָה וּגְזִיזָה רַק לְכַתְּחִילָה אַבְל בְּדִיעֲבַד הוֹכִיחוּ הַתּוֹס' בְּבְכוֹרוֹת דָּף כ"ה ד"ה שַׁעַר דְּהַגְזִיזָה בְּדִיעֲבַד מוֹתֵר וּע"כ דְּעֵיקַר הָאִיסוּר הוּא רַק שְׁהַיִּשְׂרָאֵל מְצָנָה לְכַבֵּד אֶת הַקּוּדֶשׁ וְהֵינּוּ שְׁלֵא יַעֲשֶׂה בְּעַצְמוֹ אַבְל אִינוּ מְצָנָה לְשׁוֹמְרוֹ שְׁלֵא יְבוּא לִידֵי בְּזִיּוֹן כֹּן נְרָאָה מְלִשׁוֹן הַפּוֹסְקִים דְּהַתִּירוּ סְתָם לְמַפְּוֹר אוֹתוֹ אֲפִילוּ לַגּוֹי מַחֲיִים וְכְמוֹ שְׁהָאִרְיָה ג"כ מִהִרִי"ט אֲלִגְזֵי דְאִי אָנוּ מְצָנּוּן שְׁלֵא לְבוּא לִידֵי בְּזִיּוֹן אַצֵּל גּוֹי א"כ אֲפִילוּ שְׁחוּט לֹא הֵינּוּ רִשְׁאִין לְמַפְּוֹר לַגּוֹי דְשָׂמָא יַחֲזוֹר וְיִמְכָרוּ בְּאִיטְלוֹ וּבְמִשְׁקַל וּלְדַעַת הַתּוֹס' זֶה אָסוּר מַה"ת וְלִהְיִי לֹא חֵיִישִׁינּוּ לְזֶה וְכֹן מוּכָח לְכַאוּר' נְמִי מִמְתַּנִּי דַּפ' הַתַּעֲרוּבוֹת הַנִּז"ל דְּתַנּוּ סְתָמָא יִמְכָרוּ מִשְׁמַע דַּאִין חִילּוּק בֵּין אֵם

נמכר לישראל כגון שנתערב בקדשים שור שנעבדה בו עבירה ובין שנתערבה בהם טריפה שצריכה למכור לגוי על שניהן תנו סתמא ומכרו משמע אפילו מחיים ואין צריכין לחוש שישחוט הגוי ויתגבל ע"כ כן נראה מדברי הפוסקים וגם משמע מזה דלא כדברי מהרי"ט אלגזי שכ' דצריכה להתנות עם הגוי שישחטנו בפניו כן היא נ"ל ומכל.

מקום נראה לי דמרון הגאון בעל חתם סופר זצ"ל דבר גדול אמר דהנה לכאור' קשה דאיך באמת יהא רשאיין למכור לגוי מחיים הא ילפינו בקידושין דף נ"ז ובשאר דוכתי דלא אמרה תורה שלח לתקלה וביארו האחרונים דמאי תקלה יכול להיות הרי הצודה את העוף הוא מותר לו מטעם דכל דפריש מרובא פריש וע"כ התקלה הוא משום מבטל איסור לכתחילה ומפאן הוכיח השעה"מ והגוב"י דגבי יבש ביבש לכ"ע אסור לכתחילה לבטלו ומרון הגאון בחת"ס חיו"ד סי' כ' דייבש ביבש אסור לבטלו לכתחילה וכ' דיש ללמוד זה מקרא דאו מכור לנכרי מדכתבה התורה תקנה למכור לגוי ולא לבטל אלא ש"מ דאסור לבטל ולי לכאור' קשה על זה דאדרבה פיון דהתורה התירה למכור לגוי נחוש שפא יחזור וימכרנה לישראל פשם דחיישינו אם שולח את העוף על פני השדה שפא יחזור ויצידנה ישראל ומ"ש דאסור שם משום אין מבטלין ואמאי לא נימא גם פאן כן: ואמרת' לישב דברי מרון זצ"ל דהרי יש דקדוק בקרא דכתיב לגר אשר בשעריה תתנהג ואכלה או מכור לנכרי וכבר דקדקו המפורשים מאי ואכלה יעשה עמה מאי שירצה ואמרת' דהא דחיישי' שפא יחזור וימכרנה זה שייך רק ברוב טפחי ישראל אבל בלא"ה הרי אסור ליקח מגוי והנה גר תושב מותר להניח לשבת בא"י אבל הנכרי דלא קיבל עליו ז' מצות אסור להניחו לשבת בא"י והוא פא מחוץ לארץ דשם רוב טפחי נכרים מסתמא וא"כ אין חשש שישאל יקח ממנו דבלא"ה הרי פתבתי לעיל דבמכירה איכ"ל כמ"ש הכ"מ א"כ מדוייק לשון הקרא היטיב לגר אשר בשעריה דיש חשש שפא יחזור וימכור אז בעי' דווקא ואכלה היינו דצריכין לידע שיאכל בפנינו או מכור לנכרי ואז לא בעינו ואכלה שאז אין חשש שיחזור וימכרנה לישראל ושפיר כ' מרון דמקרא הנה מוכח דאסור לבטל לכתחילה ביבש מדכתוב ואכלה.

וא"כ בנידון דידן ג"כ צריכה לעיין איך רשאיין למכור לנכרי דלפי המשנה הנ"ל דמייירי אפילו בבהמות הרבה דונדאי איפא חשש שפא יחזור וימכרנה לישראל הא הוי מבטל איסור לכתחילה ואפשר לישב זה עפ' מ"ש המג"א בשם המרדכי דגבי דבר מצנה מותר לבטל משום דמצות לאו ליהנות ניתנו א"כ הה"ד בכל הקדש דאינו נהנה שום אדם ממנו ולכן אין איסור לבטל איסור לכתחילה גבי' וא"כ לכה שרי וא"כ א"ש דברי מרון ודברי מהרי"ט אלגזי הנ"ל דהתם איירי בבכור דהנהגה של הפעלים ואסור לבטל ולכה אסור למכור לגוי למהרי"ט אלגזי אא"כ ישחטנו לפניו ומרון זצ"ל חידש דהרי מקח שנעשה באיסור אינו מועיל וא"כ אין הגוי קונה כל זמן שיש חשש שיחזור וימכרנה דהוי מקח שנעשה באיסור ואינו נגמר הקנין אלא בשעה שישחטו ואז נעשה גבלה ושוב אסור למכרו ולכה כ' מרון שטוב שימכרנו לאחר שישחטו ישראל ועכ"פ הדרן לנידון שלנו דונדאי מותר למכור האחרונים לגוי וכן נוהגין וגם למכור אותו לגוי מחיים נראה מדברי הפוסקים דשרי אלא שמהרי"ט אלגזי צידד לומר דצריכה להתנות עמו שישחטנו לפניו ומרון הגאון כ' דצריכה שישחטנו ישראל ומ"ש הפוסקים דשרי למכור מחיים לגוי אין סתירה לדברי מרון דאיכ"ל דכוננתם למכור מחיים ע"מ שישחטנו לפניו וטוב לחוש לדבריהם וזה נודאי עדיף כמ"ש מרון זצ"ל והנראה לפיענ"ד פתבתי דברי חמיה וכו'.

הק' משה שיק מברעזאונע תשובה שכ"ד בעזה"י יום ו' עש"ק פ' שלח תרל"ו לפ"ק חוסט יע"א.
החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג המןפלג כש"ת מוה' יהודא ג"פ אב"ד ור"מ דק"ק
סעמיהאל יע"א.

מכתבו קבלתי ובו נשאלתי ע"ד בכור שנתן הבעה"ב אותו לפנהו פדינו ובבית הפנהו נעשה בו מום
שנפגם אָזְנו ע"י ערל ולאחר התקירה נודע שאינו פמו שאמר הגוי שעשה פן פדי [חסר] אלא
שקטן אחד אמר לו שיצא אָזְנו ושאל מעלתו מאי דינו פי אחד רוצה להתירו דאין שינה קנס
דהפנהו לא עשה ולא כלום ומעלתו חולק עליו דמסתמא אמר הקטן זה להתירו וכינון שעושה הגוי
פדי להתירו אסור לשוחטו על אותו המום ועוד שאל אם רשאי אותו הפנהו ליתנו לחצרו של פנהו
אחר בחזקת בכור תם שיתלה פיתקא עליו שהיא בכור תם ג' אם מותר לקונשו בחבל סביב
צונארו דהוי עבודה בקדשים לפי המבואר באו"ח סי' ש"ה סעי' י"ב לענין שבת וכן משמע
מרמב"ם פ"א מהלכות פרה דאם קונשו במוסרה לא מקרי עול ד' לפי מאי דמבואר בפ"ה בס"י
ש"ו ס"ק דאסור להאכילו לפלבים אם מותר להאכיל העצמות לפלבים עכ"ל בקצרה והנה מום
שנעשה ע"י אדם הן אם נעשה ע"י בעלים או ע"י אחרים אסור לכ"ע לשוחטו עליו דאע"ג
דהבעלים לא עברו ואיסורא מ"מ אסור להערים לקה גם בחמץ קי"ל אם עבר עליו הפסח הן באונס
או בשוגג אפילו לבנו קנסי אפילו מת והוריש לבניו קנסינו ומבואר בנב"י בח"א סי' כ' יעוי"ש
וצריך להסביר מדוע בבכור לא קנסו בנו אחריו משום דשם לא שינה הערמה ולמה בחמץ קנסו
בניו ובאמת במהרי"ט אלגזי רצה לומר דגם בחמץ לא קנסו בניו וצ"ע ועכ"פ דווקא בניו דהוי
פנים חדשות ולא שינה הערמה אבל באדם אחר סתמא תנו במתנייתן דאין שוחטין עליו ולא קאמר
דהבעלים אין שוחטין וכן מוכח ממתנייתן דף ל"ה שם ממעשה דתינוקת שם שלאחר שראו שגם
לאחרים וכו' עשו מום אסרו וכל שנעשה פדי להתירו אפי' ע"י תינוק אסור וכו' שם הרמב"ם
בפי' המשנה משום דהוי פמו שלוחו פמו דאמרינו שם בשבת לענין שבת דגוי אפילו אם עושה
מעצמו לצורך ישראל אסור ליהנות ממנו דהוי פשלוחו וה"ה הקא וכן מבואר באו"ז הגדול
בשו"ת סי' תשנ"א אות ה' המובא בד"מ ובפ"ה סי' שי"ג מוכח דאמרינו דאם מוכחא מילתא
דאתא להתיר אפילו לא אמר לו ישראל פלל אסור לכ"ע.

אמנם מבואר מדברי האו"ז שם וכן בהגהות מרדכי בחולין המובא בד"מ שם דאם עשה הגוי
מעצמו אפילו אם נראה פועין רגלים לדבר מ"מ אינו אסור ולפי הנראה מדברי הרע"ב דלאו
במתפונן להתירו תליא מלתא אלא דאם עושה פדי ליהנות ולעשות נחת רוח לבעלים דאז הוי
פזכי דהוי פשליחות וכאלו אמר לו ולפי"ז נראה לי להסביר דווקא הקא דמוכחא דניחא להו
להבעלים בהטלת המום וכעין הנה עובדא דמתנייתן הנ"ל דעשה דבר זה הרבה פעמים ושתקו
ומדשתקו ש"מ דניחא להו בכה"ג ונדאי אסור אבל אם לא מוכחא מילתא ויש אפשרות דלא ניחא
לי' אעפ"י שרגילות הוא דניחא לי' אבל פיון דמ"מ אפשר הוא דלא ניחא לי' וא"כ פיון דאסור
לכל אדם ליגע בחפץ חבירו ולשנותו בלי רשותו אפילו אם עפ"י רגילות ניחא לי' מ"מ אסור
לאדם לשנות וליגע בחפץ שאינו שלו כ"ז דלא ידע בנדאי דניחא לי' ולכה אם עשה הנכרי
בכה"ג מום היכא דיש רק אפשרות דלא ניחא לי' לבעלים מותר לשוחטו עליו זהו הנראה בדעת
האו"ז והגהות המרדכי הנ"ל.

ולפי"ז אפשר לומר דגם הרא"ש בתשובה פלל כ' סי' כ"ב והש"ע שכ"ה ד"מ דלא מהני נראה לי
דאיכ"ל דגם הם מודים דכבר הקשה הב"ח והטו"ז על תשובת הרא"ש הנ"ל שם ממה שאמרו

בגמרא דאפילו במסלפ"ת בגוי מקרי שלא לדעתו ומותר ונראה דיש בזה ג' חילוקי דינים דאם הגוי עושה מעצמו וישיראל לא רמז לו דניחא לי אפילו אם הגוי מתפונן להתיירו ע"כ הגוי אדעתו דנפשי' קעביד פדלעיל וכדמוכח ממתני' דבכורות דאפילו שאל לו הגוי מה טיבו של אותו וכו' והשיב לו מ"מ פיון שאין פאן גילוי דעת דניחא לי ומותר ומזה הפלל אמרינן שם דמרבינן דאפילו במסלפ"ת דהיינו שהישיראל התחיל עם הגוי וסיפר לו דבכור זה אינו נשחט אלא במום דבזה הוי מקום לומר דלמה סיפר לו ולהוי פאלו גילה דעתו דניחא לי ויהא אסור קמ"ל פיון דבאמת אמר רק במסלפ"ת וכדקי"ל באהע"ז סי' י"ז סעי' י"ד דבגוי שאמר במסלפ"ת מת בעלה לא אמרינן דכיון להעיד.

והקא נמי במסלפ"ת פיון שאמר דרף סיפור לא מוכח דניחא לי וא"כ אין רשות לגוי מישיראל לעשות בו מום ומה שעשה לדעתו דנפשי' עביד וזה מרבינן מזה הפלל דבכה"ג נמי שרי ולקף פסקינן ביה"ד סי' שי"ג סעי' ג' דדונקא אם לא פנון הישיראל לקף אז מותר משום דהוי מסלפ"ת אכל במעשה דהרא"ש דהישיראל לא אמר להנכרי בדרף סיפור במסלפ"ת וא"כ פשם דגבי עדות אשה בכה"ג דמכונן להעיד ה"נ מכונן שהגוי יעשה מום ונגלה דניחא ליה וא"כ פשעושה הגוי המום עשה שפיר אדעתא דישיראל ולהנאתו והוי כאמר לו ואין פאן סתירה: וזה פנונת הרא"ש וכן העתיק בש"ע דלקף אסור במעשה דהרא"ש מפני שהישיראל פיון לקף והפנונה שמדבריו הי' נראה שרצונו שיעשה בו מום ובכה"ג אסור אכל אם יש מקום לתלות דליכא גילוי דעת דישיראל דניחא לי אפי' אם עשאו הגוי כדי להתיירו מותר פיון דלא ידע הגוי דניחא לי לישיראל בנודאי רק אדעתו דנפשי' קא עביד עכ"פ בנידון הנ"ל שהקטן אמר לו להגוי לעשות מום בנודאי אסור לכ"ע אע"ג שהבעלים לא ציונהו על זאת פבר הוכחתי דאין חילוק בין הבעלים לאדם אחר כל שהגוי יודע דניחא לי לישיראל ועשה אדעתא דישיראל הוי כשלוחו וכבר פתבתי דאם ישיראל עושה המום אע"ג דהבכור של אחר הוא אסור לשחוט עליו: אמנם כ"ז פתבתי לברר הדבר במקום הצורך אכל באמת בנידון הנ"ל אין אנו צריכין לכל זה דבלא"ה אסור לשחוט על מום הזה דהרי הבכור הוא ביז הפהו וקי"ל דהפהו נחשד על הטלת מום ואפי' הוא צדיק גמור אין מאמינים לו אלא בעדים וכ"כ הרא"ש להדיא בכלל כ' הנ"ל ובנידון הנ"ל פמדומה דלא שייך עדות שיכלו להעיד שהפהו לא צוה זה להקטן וכל מום שנעשה אצל הפהו אפי' אם נפל מעצמו צריף דונקא עדות וכל זמן דלא הוברר בעדים הרי הוא בבכור תם לענין זה: ומה ששאל אם מותר ליתן חבל בצווארו פבר כ' מרו הגאון בחת"ס בחיו"ד סי' ש"ה דאין לדמות שביתת בהמה לעבודה בקדשים בחבל ובכה"ג ודאי מותר: ולפי מ"ש למעלה מוכן ג"כ תשובה על מה ששאל אם רשאי ליתן הבכור לכהן אחר דאין זה שאלה דהאי בכור בחזקת בכור תם ורשאי ליתן לכל מי שירצה רק שהשני ג"כ ישמרנו כדין בכור ואסור לשחטו עד שיפול בו מום אחר כדין ועיי' בחת"ס בחיו"ד סי' ש"ב שעיקר מה שחשדו לכהן הוא משום שגידולו וטיפולו מרובה וא"כ גם אם יהא רשאי ליתנו לאחר הרי יהי לו רנוח טובא שניצל עי"ז מן הטפול והגידול ועדיין יש לחוש שיעשה בו מום עבור רנוח זה.

ומה ששאל עוד אם רשאי להאכיל העצמות הרפים בנודאי שרי כמו שהעיר ג"כ בהגהות מרדכי בחולין פ' פסוי הדם לענין חלב פיון דלא חזי לישיראל לאכלו הוי דינו פעור וכן הביא הריטב"א בשם תוספת חיצונית וכן מבואר מלשון הש"ע סי' ש"ו סעי' ו' דמותר למפורר החלב והגידים אפי' במשקל ומסתמא היינו לנכרים וכן בכל חלק האחוריים ובמקום אחר הארכתי (עיי' בסי' שלפני זה) ואין פאן מקומו והנראה לפי ענ"ד פתבתי: ומה שהקשה על לשון הרשב"א שהביא הב"י

בטור יו"ד בסי' קל"ב הא אי משיכה בגוי אינו קונה בנודאי מעות קינות וא"כ פשיטא דקנה המעות מיד ומותר להוציאן ומאי קשי' לי לרשב"א זהו לא קשה מידי עיי' תוס' ב"מ דף מ"ג ד"ה מאי ארי' וכו' שפלו בזה אי גם במקום דמעוות אינו קונות אי רשאים להוציאם ועיי' בחו"מ סי' ר"ט סעי' ו' דפוסק על שער שבשוק דאין קונה אלא למי שפרע ואפ' לר"י דמעוות קונה ועיי' ש' בנתיבות דאפ' הדבר ברשותו אלא שאין מוכר לו דבר ידוע ויכול ליתן לו זין אחר או חטים אחרים ג"כ לא קנה אלא לענין מי שפרע וא"כ שפיר מןשפחת לה אפ' למ"ד דבגוי מעוות קונות דלא קנה בכה"ג המעות משום דלא קנה החפץ ואפ' מי שפרע לא שייך גב' ולכך שפיר הכריח הרשב"א לאוקמי' בגונא ההוא ואחתום בברכה וכו': הק' משה שיק מברעזאונע תשובה שכ"ה בעזה"ת יום ה' לסדר נשא שנת תרל"ז לפ"ק פה חוסט יע"א החיים והשלום וכל טוב להרב המןפלג בתורה מוה' אליעזר אב"ד דק"ק האנשוויץ יע"א.

מכתבו קבלתי ובו נשאלתי ע"ד בכור שהטיל נכרי בו מום ע"פ מה שאמרה לו נכרי' אחרת שאם יטילו בו מום יהא מותר לשחוט וכו' מעלתו נ"י שיש סברא לומר שלא פונו להתיר משום שעשו בו ב' מומין באונן ובאל' וביו"ד בסי' שי"ג קיי"ל דאם לא נתפנון הגוי להתיר מותרין לשחוט עליו וכו' מעלתו נ"י שיש לחוש שאם לא נתירו שיבוא לידי בזיון שהגויים יתרגוהו ויאכלוהו עכ"ל בקצרה הנה לכאורה הי' מקום לצדד לפי מ"ש הרא"ש בב"מ דף צ' דאע"ג דאיבעי' דלא איפשטה הוא אי אמירה לגוי שבות בשאר איסורים וא"כ הני ספיקא בדרבנן והי' לן לומר ספק דרבנן לקולא ואפ"ה אין לומר לגוי להטיל מום בבכור משום דאיכא בזיון קדשים וא"כ הי' אפשר לומר היכא דאם לא יטילו בו מום עיי"ז יהי' בזיון קדשים ולא יועיל כלל במה שאין מטילין בו מום שוב איכ"ל האיבעי' לקולא מיהו זה אינו דאפ' אם הי' מקום לחשש זה מ"מ אין ספק מוציא מידי נודאי דבמטיל בו מום בנודאי איכא בזיון ואם לא יטילו הני רק ספק אוילי יהי' בזיון ובלא"ה גוף הסברא שיבוא לידי בזיון אינו מוכן כלל דממנ"פ דהרי הדין שפופין את הפהו שישטול הבכור ויגדלנו כמבואר ביו"ד סי' ש"ו ובתשובת מרן בעל חת"ס בחיו"ד בתשובה ש"ב ואם הבועלים פשעו הבועלים הם מחוייבין לגדלו וליתן אותו לשומר או לרועה ואם הבועלים פשעו ואינם עושים כפי הדין רק מניחין אותו הפקר וכי משום שהם עושין שלא כדיון נתיר להם דבר שאסור מצד הדין וכן לא יעשה.

ולכאורה הי' נ"ל דאפשר לומר דאם גוי א' אמר לגוי אחר להטיל בו מום אפשר דמותר אם הגוי הראשון לא אמר לשני של מי הוא הבכור ועשה הגוי השני אדעת' דאמירת הגוי הא' ונהרי איכא איבעי' אי גם בשאר איסורים אמירה לגוי אסור כמו בשבת ובשבת עצמו הביא בתשובת חו"י בסי' נ"ג פלפול בזה אי בשבת אסור לומר לגוי שיאמר לגוי אחר ובספר תוספת שבת בכללים בסי' רמ"ג כ' דמידי ספיקא לא נפקא וא"כ הי' מקום להתיר בבכור בכה"ג: מיהו גם היתר זה אינו לפי מ"ש הרא"ש שם דיש לאסור משום בזיון קדשים וא"כ גם בכה"ג איכ"ל דאסור עוד צדדתי אני במקום אחר די"ל דלענין בכור אמירה לגוי מה"ת אסור פינן דילפינין מקרא דהגרמה אסור מה"ת דאסור לגרןם לו מום ואיכ"ל דע"י גוי נחשב ג"כ גרמא וא"כ אפ' אמירה לאמור לגוי אחר ג"כ אסור ובלא"ה בנידון דידן נהי דגוי אחר אמר לו שיועיל מ"מ לא צוה אותו וגם נראה שהוא ידע של מי הוא.

ועתה נבוא לעיקר הדין דמסתמא כל גוי שעושה מום בבכור עפ"י הרוב הוא עושה כדי להתיר ורק בדבר רחוק הוא שיעשה משום שחוק או שצריך הקנה וכיו"ב ודברים אלו הם רק על

ההזדמן ודרך המיעוט ומ"ש מעלתו דבגידון דידן לא פנון להתיר זה אינו מוכן איך י"ל דע"י שעשה ב' מומין נימא דלא פינון להתיר אדרבה מזה נראה שאמר אולי לא יהא סגי באחד ע"כ עשה גם השני: אלא שלפי הנראה מדברי הפוסקים יש בזה ב' שיטות מדברי רש"י בבכורות דף ל"ה נראה מבואר דס"ל כל שעשה הגוי המום כדי להתיר הגוי פשלוחו של ישראל והגוי פאלו נעשה ע"י ישראל ואסור וכעין דאמרינן בשבת דגם הנעשה ע"י גוי אסור לישראל ליהנות ממנו אמנם לפי שטה זו קשה טובא לשון מתניתין שם זה הפלל כל שנעשה שלא לדעתו של ישראל מותר לדעת ישראל אסור.

וגם הביא הגהות מרדכי ראי' מלשון הש"ס שם דקאמר דכל ממילא שרי והנראה לי מדבריה' דהפלל הוא בזה כמ"ש הר"ע ברטנורא דאם דעת הגוי לעשות נחת רוח לישראל אז מקרי לדעתו וזה א"א שיעשה פן על דעת ישראל ממש דאולי לא ניקחא לי' להישאל ומי רשאי לצרם אונן או לשבר רגל או לחתוך באלף של בהמות חבירו מבלי דעת בעל הבהמה ואי אפשר זה אא"כ הישראל גילה דעתו שיכול הגוי להבין מדבריו דניחא לי' ואז אם עושה הגוי המום מסתמא עושה לעשות נחת רוח לישראל וא"כ הגוי פשלוחו ואסור ליהנות ממנו כמו דאמרינן באו"ח בסי' רע"ו בדין גכרי שהדליק גר בשביל ישראל ואסור כל בר ישראל ליהנות ממנו הן מי שנעשה לצרכו והן לאחר.

והיינו דאמרינן במתניתין כל שלא לדעתו ופירשו בגמ' אפי' אם ישראל מסיח לפי תנמו שאין לבכור ההוא היתר פי אם ע"י מום אפי"ה אין פאן גילוי דעת פינון שהוא מסלפ"ת עפ"י מעשה וחובר דברים וכמו דקי"ל באהע"ז סי' קי"ז לענין עדות אשה ובכה"ג לא מקרי מכונן לעדות דיש לתלות שרק דרך ספור אמר וא"כ ה"נ לא הי' רשות לגוי להטיל מום פינון שבעל הבהמה הסיח רק לפ"ת ואם הי' הישראל רוצה לתבוע את הגוי בערפאות הי' יכול לנצחו פמזיק וע"כ דהנכרי רק אדעת' דנפשי' עביד וזהו הנקרא במתניתין שלא לדעתו: אבל אם הישראל מסיח לפניו שלא לפי תנמו א"כ נראה שהישראל גילה דעתו בזה לפני הגוי דניחא לי' שיעשו בו מום ובכה"ג מקרי שלוחו ואסור לשום אדם מישראל ליהנות מן הבכור ע"י מום זה זהו דעת הגהות מרדכי בסוף חולין וזה דעת האו"ז המובא בד"מ.

והד"מ כ' דגם תשובת הרא"ש איכ"ל דס"ל פן. ובזה מוכן דגם בש"ע פיו"ד סי' שי"ג ס"ג שהביא שם תשובת הרא"ש ג"כ איכ"ל דס"ל פן.

ודווקא אם גילה הישראל דעתו דניחא לי' אסור ולכך קרי לי' להמטיל המום משררת היינו שעושה רצונו של אדם מקרי משררת והא דכ' שם בסעיף ב' מעשה דקסדור אם פינון להתירו וכו' אסור איכ"ל ג"כ דאין הפנונה דאם הגוי נתפנין להתיר אסור מדלא נקט אבל אם פינון להיתר ונקט בלשון פינוי בו להתירו לרמז בו שעושה להתיר לצורך בעליו והגוי יודע דניחא להו לבעלים ורק אז אסור דגם שם במעשה דקסדור ע"י שתיקה ששתקו לו במום ראשון שעשו לבכור השתיקה הי' גילוי דעת דניחא להו לבעלים ולכך אסרו אח"כ.

ועכ"פ לפי מ"ש הד"מ דגם תשובת הרא"ש איכ"ל דס"ל כהגהות מרדכי פנונדי י"ל דגם השו"ע סובר פן ולכך שינה לשון הרא"ש בסעי' ג' ונקט משררת ועכ"פ פינון דיש ב' דיעות בזה והרמ"א כ' שם דהיכא דהוי ספיקא שרי וא"כ ה"ה בספיקא דפלוגתא דרבבתא דיש ג"כ להתיר.

וא"כ בנדידון הנ"ל אם לאחר חקירה ודרישה יתנוודע שבאמת בלי גילוי דעת הבועלים עשה הגוי המום פי צריף דרישה וחקירה על זה פי הדבר תימה שיעשה הגוי מום בלי גילוי דעת הישראלי ואם הבועלים הם פהגים קיי"ל דחשודים להטיל בו מום ואינם נאמנים פמבואר גם בתשובת הרא"ש שהוא נרק אם אין הבועלים פהגים ויתנוודע ע"י דרישה וחקירה שלא נעשה המום בגילוי דעת של הישראלי דאין חילוק אם גרמו הבועלים או ישראלי אחר א"כ צריף ג"כ לדעת שלא נעשה המום ע"י גילוי דעת של ישראלי אחר ובכה"ג נראה לפי ענ"ד דיש להתיר ע"י שלשה אם יראו שהוא מום גמור ששוחטין עליו גם בזה"ז פדאיתא שם ביו"ד ומה שנראה לפי ענ"ד כתבתי ואחתום בברכה וכו'.

הק' משה שיק מברענאווע תשובה שכ"ו החיים והשלום וכל טוב לכבוד ידידי התורני והרבני המופלג מוה' מאיר גוטמאן נ"י במארמארש סיגעטה יע"א: מכתבו קבלתי ואם אמנם שאין אני מכיר אותו ואין אני יודע לתארו ואין דרפי להשיב להאיש אשר אין אני מכיר אותו ובפרט שבקהלתו רב לכם הרב הגאון הגדול המפורסם מוה' יקותיאל יהודא טייטלבוים נ"י ויוכל לשאול ממנו אפ"ה פיון שממכתבו נראה שיש בזה לאפרושי מאיסורא ע"כ אני פותב לו תשובה על אשר שאל ע"ד העושה עיסה מחטים ומעורב בתוכו גם קמח שנקרא טענגר"י מעה"ל אם חייב בחלה או לא דבש"ע יו"ד בטו"ז סי' שכ"ד מבואר דנוקא אורז וחטים משום דגריר נאפ"ל להטור שכ' שגם שאר מיני דגן עם אורז אפ"ש איכ"ל משום דגריר וקצת נשים אופין על דרף זה עכ"ל הנה מבואר ברא"ש סוף הלכות חלה דאין צריכין לטעם דגריר אלא פיון שנותן הדגן טעם קיי"ל דטע"כ והיגיו לדעת ר"ת דס"ל בעלמא לענגן איסור דהיתר נהפך לאיסור א"כ ה"נ וילדעת ר"ח בתוס' חולין דף צ"ט בעיניו דנוקא שיהי' כזית בכדי אכ"פ ואז אמרינן דהיתר נהפך להיות איסור א"כ אם הקמח של מין הדגן הוא חלק הששית להרמב"ם וילדעת שאר פוסקים חלק שמינית דאז אמרי' היתר נהפך לאיסור דפרס ארבע בצים וזה נראה פנונת הטור דסתם ונהי דמדברי הטור ביו"ד סי' צ"ח משמע דס"ל כר' חיים בתוס' חולין הנ"ל מ"מ הכא חייש לחומרא דכל מקום שיש טעם אזלינן בטר טעם והיתר נהפך לאיסור וחיוב בחלה ובאמת דברי הב"י בסי' צ"ח קשים דמשמע מינ' דבזה גם ר"ת סובר כר"ח הנ"ל ומדברי הרא"ש הנ"ל בהלכות חלה לא משמע פן פמוכן.

אמנם הרמב"ם לשיטתו בפט"ו מהלכות מאכלות אסורות פסק דאם אין כזית בכא"פ אין מלקין אותו אלא מכות מרדות אבל בכזית בכדי אכ"פ אז טעם פעיקר דאורייתא אבל צריף לאכול כל הכזית בכדי אכ"פ וא"כ גפי חלה אם אין בדגן שיעור לחייב בחלה מצד הדגן לחודא אין פאן חיוב פיון דהיתר לא נהפך ואפ"ה פסק הרמב"ם בפ"ו מבפורים אם עשו עיסה מחטים ואורז חייב בחלה וע"כ הטעם משום דגריר פדעת הירושלמי וטעמו.

אלא דקשה לי על זה דהרי ש"ס דידן בזבחים דף ע"ח ילפינן מהאי מתניתין דעושה עיסה מחטים ואורז דחייב משום דטע"כ דאורייתא וכבר הקשה פעין זה הרמב"ן בהלכות בפורים ותל' דאם טע"כ לאו דאורייתא ונתבטל הטעם בנודאי אינו יכול לגרור וא"כ הרמב"ם דפוסק דבאם אין כזית בכדי א"פ הוי רק טע"כ דרבנן וא"כ בנודאי ג"כ אינו גורר ואיך סתם הרמב"ם ופסק דאפ"י בלא הוי כזית בכדי א"פ כמ"ש הה"מ בהקדא בפ"ו מה' מצה דין ה' מ"מ יוצא ידי חובת מצה.

הא לא הוי טע"כ לדידן' ולא הוי ג"כ גורר ואמאי יוצא י"ח מצה ואמאי חייב בחלה בשאין בו כזית בכא"פ וצ"ע. ונראה דיש להביא מפאן ראי' להמנחת פהן המובא בפמ"ג האו"ח בפתיחה

כוללת להלכות פסח דגם דעת הרמב"ם דאם אין שם פזית בכדי א"פ אסור מה"ת ורק דאין לוקין עליו משום דהוי כמו ח"ש ודעת הרמב"ם דהוא שטת רביעית שכ' בפ"ו מה' ביפורים דהא דאמרינן במתניתין העושה עיסה מחטים ואורז ויש בה טעם חטים דחייב בחלה דווקא אם יש שיעור חלה מן הדגן דהיינו מ"ג בצים וחומש וביאמת דברי הרמב"ם דקשים להבין דהביא ראי' מהירושלמי דפסק דהלכה פרש"ב"ג דס"ל כן אבל קשה ממנ"פ דע"כ ס"ל דהירושלמי דגריר וכינון דגריר למה לי שיעור מדגן לחודא הא זה עצמו נתחמץ ונעשה לחם ומכש"כ לפי מ"ש הרמב"ם דעצמו בהשגות בפ"ו ממצה דעיסה מחטים ואורז אם יש בו פזית בכא"פ יאכל פרוס פולו אז יוצא ידי חובתו ואי אמרי' דגורר למה צריף לאכול כל הפרס.

ומזה נראה לי דהרמב"ם ס"ל דהירושלמי הא דגריר היינו דווקא לבסוף אבל בתחילה אינו גורר ולא בכל אפנים גורר ולכן אם יש שיעור דחייב בחלה בנודאי איכא חזקה דנשאר בחיובו ולכך בעי' דווקא שיהי' שם בנודאי שיעור חלה ולכך גבי מצה בעי' שיהא כל הפרס ואז באמת לא צריף טעם דגריר ועדיין דברי הרמב"ם דצ"ע ויותר הי' נראה לי לומר דס"ל דהרמב"ם דס"ל בהלכות חלה דדווקא אם טע"כ דאורייתא שיהי' גרידה וס"ל דהרמב"ם א"ה מובא בב"י פ"ו דסי' צ"ח ומסקא לי' ולהחמיר פסק טע"כ דאורייתא וממילא גם הגרידה הוא ספק ולכך בעינן אתחזק בחיוב חלה אבל מהא דפסק בפ"ו ממצה דבייש פזית בכא"פ יוצא י"ח דווקא אם אוכל כל הפרס ואי סובר הטעם הזה הא יש פזית בכא"פ ולפי מאי דס"ל דטכ"ע דאורייתא א"כ למה צריף לאכול כל הפרס ואלא ע"כ דהרמב"ם דמסקא לי' אי פסקינן דהירושלמי דהטעם הוא משום גרידה או כש"ס דידן בזבחים דף ע"ח דהטעם הוא משום טע"כ ודברא"כ ד סובר דבפחות מכא"פ טע"כ דרבנן וממילא אינו גורר ואם יש פזית בכא"פ טע"כ דאורייתא וגורר לדעת הרמב"ם א"כ הרי אפ"ש דהש"ס בזבחים פליג על הירושלמי ולא ס"ל גריר ואי לא גריר אפילו אוכל כבא"פ הרשות מבטל המצוה כן נראה לי מיהו עדיין קשה הא אפילו בלא אתחזוק הא ספק טבל הוי דשיל"מ ואפילו בדרבנן ספיקא להחמיר ונהי דבירושלמי איכ"ל דלא ס"ל כן דרב אשי בביצה דף ד' הוא חידוש דבר זה ובזה מיושבים דברי הרמב"ם דלא קשה עליו מהא דפסק בירושלמי דהלכה פרש"ב"ג מ"מ על הרמב"ם דקשה וצ"ל דהרמב"ם דמפרש דברי הרמב"ם דמחייב בחלה בנודאי וצריף לברו ע"ה ומטעם ספק אין לברו ולכך כ' דווקאבייש שם בנודאי שיעור חלה מדגן.

ועכ"פ לענין חלה מצינו ד' שיטות א' להרמב"ם דאפילו בחטים ואורז דהירושלמי גריר חד בחבר' אפי"ה אינו חייב בנודאי בחלה אא"כ יש בו מדגן לבד שיעור חלה ב' שיטת הרמב"ם בחטים ואורז ויש לו טעם חטים משמע אפילו א' בששים חייב בחלה אם נותן טעם ג' דעת הרא"ש והטור אפילו שאר מיני דגן לא מבעי' אם יש ממין דגן פזית בכדי אכ"פ דחייב אלא מדנקט סתם משמע אפילו ליכא פזית בכא"פ ונראה דהיינו מצד ספק לחומרא ונוטל חלה בלא ברכה אבל הא דפסק באו"ח בסי' תנ"ג דהעושה עיסה מאורז מעורב בשאר מינים ואפילו האורז הוא רוב אם יש בו טעם דגן יוצא בו וחיוב בחלה זה בנודאי דבר תימה דמלשוננו משמע אפילו הי' שם רק פזית וקשה ממנ"פ אי הטעם משום דס"ל כר"ת דלעולם היתר נהפך לאיסור א"כ למה נקט אורז דווקא ואי הטעם משום דגריר א"כ הא איתא בירושלמי דדווקא חטים גרור ולחד מ"ד גם שעורים אבל לא שאר מיני דגן וצ"ע דהרי ברא"ש לא הכריע וגם בטור יו"ד סי' צ"ח משמע דס"ל כשיטה הד' ושיטה ד' הוא שיטת רבינו חיים דדווקא בכזבא"פ אמרינן היתר נהפך לאיסור.

ועכשיו נבוא לנגידון דידן לענגן קמח מחטים תיגרמא היינו קיקירי"ץ מעה"ל הנה מרן בעל חת"ס בתשובה נ' לאו"ח כ' דנראה לו קרוב דנהי דטירשקע"ר וויי"ץ הנקרא קיקירי"ץ אינו מחמץ ואיננו אוסר אם נמצא בתבשיל בפסח כמ"ש החק יעקב מ"מ נראה דהוא כמו מין ארז ושינה בו גרירה דנהי דהספים לברך עליו על הפת ותבשיל שנעשה ממנו שהכל נה"ב מ"מ ראוי שלא יאכלו ממנו רק בתוך הסעודה וא"כ פינון דהוא ספק מין ארז וא"כ כל שנותן ממנו ומערבו עם קמח חטים בנודאי חייב בחלה כל זמן שיש בו טעם דגן דהיינו א' בס' וצריכין להפריש ממנו חלה עכ"פ בלא ברכה.

ואם עירבו בתוך שאר מיני קמחים של שאר ה' מיני דגים ג"כ הדין לא מבעי' אם הוא חלק הששית או השמינית דהוי פזית בקדי אכ"פ דפוסק הטור דחייב בחלה ובאו"ח סי' ר"ח סעי' ט' פסק דאפילו במינים שאינם ארז דיש בו חשש גרירה אפי"ה אם יש שם כבא"פ צריף לברך המוציא וברהמ"ז ומשמע דסתם פדעת ר"ח דלעיל דס"ל דבכזבא"פ היתר נהפך לאיסור אבל אם אין שם כבא"פ וע"כ דס"ל דטע"כ בכה"ג דאורייתא ולכך מברך המוציא אבל אין ההיתר נהפך להיות איסור ולכך לענגן ברהמ"ז דצריף פזית א"י לברך ברהמ"ז דאינו מצטרף לכזית ביתר מקדי אכ"פ אבל ברכה ראשונה פינון דהדין דעל פחות מפזית נמי מברך המוציא לזאת שפיר צריף לברך המוציא ומה שפסק שם דלאחריו מברך ברכה מעין שלשה כבר הקשה המג"א וביאר שם עיי"ש ועכ"פ נראה מסתימ' המחבר שם דאם יש כבא"פ נהפך הכל לקחם וכשיטת ר"ח ז"ל וא"כ גם לענגן חייב חלה בכה"ג אפילו אינו גורר בנודאי חייב בחלה.

ועכ"פ בטירקש"ע וויי"ץ היינו טענגר"ע מעהל דיש בו חשש דהוי כארז כמ"ש מרן זצ"ל בתשובה הנ"ל בנודאי אפילו אם עירב בהן רק מעט מקמח חטים צריף לפרוש הימנו חלה ואם עירב באותו קמח משאר ה' מינים כבא"פ נמי בנודאי חייב בחלה ופחות מפזית בכא"פ נוטל חלה מספק ונוטל בלא ברכה ובס' ברכ"י סי' שכ"ד הביא בשם ס' דברי אמת שהאריף בזה ואינו בידי לעיין בו ועכ"פ בכל אופנים הנ"ל צריף להפריש חלה רק בהרבה אופנים הדין דנוטל בלא ברכה והנראה לפי ענ"ד פתבתי דברי הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאווע. תשובה שכ"ז החיים והשלום וכל טוב לכבוד הרב הגאון הגדול המפורסים מוה' אברהם יצחק וויינבערגר ני' אבדק"ק קליין ווארדיין יע"א על.

מה שהעיר כבוד מעלתו ני' על דברי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחלק ששי בס"י ח"י לענגן חלה שאם ערבו פרי האדמה שקורין ער"ד עפפע"ל עם קמח לעשות מהם פת ויש בו שיעור חלה דאי אפטר ליקח החלה מן אותו עיסה כמו דקי"ל ביו"ד סי' שכ"ד בשאור של עכו"ם בעיסה דאין ביולה כו' יעוי"ש ונתקשה מעלתו ני' כי הנסיון יעיד על זה כי מבלי קמח א"א לעשות עיסה פלל ע"י פרי האדמה לחוד ובכל שהוא סגי וצ"ע עכ"ל ולדעת כוונת מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל עפ"י מאי דס"ל להרא"ש והטור ביו"ד סוסי' שכ"ט דאם לש העיסה במי פירות אינו חיבור דדווקא שאר משקין מחברין ולא נתחייב בחלה וכן פסק באו"ח סי' תס"ב שאין ללוש במי פירות אלא פחות משיעור מיהו אם הי' המשקין האחרים מעורבים עם ז' משקין מהני וא"כ אם עירב ערדעפפע"ל עם קמח כמ"ש מרן בכה"ג אין ביולה וא"כ הקמח שנבלל שנתחבר רק ע"י הערדעפפעל אינו חיבור דלא עדיף משאר משקין ואפשר דעוד גרע גרועי' מיני' דכ"ע מודים דאינו חיבור וא"כ נהי דבתוך ערדעפפעל יש ג"כ קמח מ"מ אפילו אם יש בו כשיעור חלה אפי"ה פינון דאין לו חיבור הוא פטור ואם מפריש מיני' חלה לשאר העיסה הוי מן הפטור על החיוב לכך

שפיר כתב מֶרְן זצ"ל הגאון דהעושה עיסה מקמח ומעֶרְד עפיל צריף להפריש חלה עלי' ממקום אחר כנ"ל ואחתום בברכה וכו' הק' משה שיק מברעזאוווע תשובה שכ"ח בעזהי"ת חוסט יום ד' לסדר נח תרל"ח לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב לאהובי תלמידי הרב הגדול המופלג בתורה וביראה כש"ת מוה' זוסמאן סופר נ"י אבדק"ק האלאש יע"א. מה שהעיר מעלתו על דברי הש"ס בקידושין דף ו' דאמר רבא בתחילה בכ"מ מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה ובפדה"ב לא מהני ולבסוף מסיק דגם בפדיון ובתרומה מועיל אלא שאסור לעשות פן ומעלתו נ"י תמה כיון דאין לו בתרומה רק טובת הנאה איך יוכל ליתן ע"מ להחזיר ואם לא החזיר אח"כ הרי לא קיום המצוה להגוי כמי שחטף מצוה מחברו דצריף לשלם על שביטל חברו מצוה אא"כ נימא לחלק דדונקא בחטף מצוה מחברו ועשאה הוא אז חייב לשלם עכ"ל בקצרה הנה באמת לרבא דס"ל בנדרים פ"ה דטובת הנאה ממון קשה מיהו כבר כ' האחרונים דבב"מ דף י"א משמע דרבא ס"ל דטובת הנאה אינה ממון ועיין בפ"ה בח"מ סי' ש"ן ובאמת לא שייך זה כלל לנדון שלנו דאפילו למה"ד טוה"נ אינו ממון אסור לכל אדם לחטוף מבועלים דהנאה ההוא זיכה התורה להבועלים והוא מצוה שלקחם והוא לכל הפחות פחצי שיעור וכחצי פרוטה וכעין שכ' ההמ"ג בפ"ח ממאכלו' אסורות דהנאה הגוי כח"ש ואסור מן התורה אלא שאין לוקין ויש לדון בזה דהא לא שייך חזי לאיצטרופי ואין פאן מקומו.

אבל הנאת טובת הנאה בנודאי לא גרע משאר הנאה אלא דכיון דההנאה ההוא בא מעלמא שאחרים מחזיקים לו טובה א"כ הוי כדבר שאין בו ממש וקי"ל בחו"מ סוסי' רע"ו דלא שייך בי' ירושה ומתנה אבל הגזולו ממנו נראה פשוט דהוי כגזול ח"ש ויעניין בקצה"ח שם סי' רע"ו דלהש"ך גם אם אחר החזיק בה אסור ליקח ממנו הטובת הנאה והשל"ה פליג ע"ז עיי"ש וטעם הש"ך אפשר משום דהוי ספיקא דדינא אי טובת הנאה ממון ויוכל המחזיק לומר קים לי או דמדברנן אפילו בהנאה יש קנין כמו דאמרנן בהפקר דברא' בעלמא קנו (ושם בקצה"ח הביא דעת השל"ה דאינו יכול להקנות הטובת הנאה לאחר נראה דס"ל דגם פחות משו"פ אינו יכול להקנות כנראה מדברי רש"י בסופה דף כ"ח ע"ב ד"ה פל האזרח וכו' ישבו בסופות וכו' דלא מטי' שו"פ לכל חד ומזה דניק המנחת חינוך דפחות משו"פ אינו כממון ואני אמרתי במקו"א דרק להקנות אינו יכול דהוי שהוא שלו מ' דחזי לאיצטרופי כדאימא בגיטין דף כ' מ"מ הוי פאין גופו ממון דא"א להקנותו).

ועכ"פ כיון דיש לבועלים טובת הנאה ובתורה פתיב רק נתינה ונתינה ע"מ להחזיר שמה נתינה יוכל להתנות עבור טובת הנאה להחזיר לו התרומה או דמי התרומה ואין הדמים האלו שמחזיר לו דמי התרומה אלא הנאה הבאה מעלמא לו וכמו דאימא בירושלמי דאיסורי הנאה אם החליף וקיבל דמים אין אלו דמיהם וה"נ אין דמי התרומה שמחזיר דמיהם של תרומה אלא דמי טובת הנאה.

ומסוגיא. ההוא באמת קרוב יותר סוגית הרא"ש וסייעתו דצריף המחזיר ליתן במתנה והיא כמתנה חדשה נותן להנותן וכדקי"ל במג"א תרנ"ח ובחו"מ סי' רמ"א ושם האריף בזה בקצה"ח וכש"ס בקידושין דף ו' מפלפל רק אי נתינה ע"מ להחזיר חשיב נתינה וא"כ קיימו הבועלים בנתינה זו המצוה ואם המקבל לא החזיר הוי כגזול חצי פרוטה ואין בו מצנת השבה ואפ"ה לא נתבטל הנתינה לגמרי לפי מאי שהספימו האחרונים וכ"כ מֶרְן הגאון בתשובה ובחידושי' למס' סופה דף מ"ב בסוגיא דמתנה ע"מ להחזיר דאם מוחל הנותן התנאי מהני וא"צ להחזיר וממילא

קנים מצנות נתינה ובידו של הנותן לקנים המצנה ולא חטף הכהן שאינו מחזיר לו את מצנות הנתינה ממנו וא"כ לא קשה קושית מעלתו נ"י דלא דמי לחוסף מצנה ובאמת גם סברת מעלתו נ"י א"ש וגם איך קו' דהא אין לו בה אלא טוה"נ לא קשה דהחזרה אינו אלא לקנים התנאי ואין דמי התרומה אלא דמי הטובת הנאה וכבא ממקום אחר פן נראה לפיענ"ד ומה שהעיר מעלתו עוד דקנן דרבנן והא פיאוש פכר פתבתי דיאוש הוי רק סילוק והזוכה אין דעתו לקנותו מן ההפקר ומן הסילוק אלא מפח קננו וקננו בעי' פנונה ולקח הוי רק קננו דרבנן ותליא בפלוגתא אי קננו דרבנן מועיל לדאורייתא וגם י"ל כמ"ש התוספת ב"ב דף קל"ח דרק אדעתה דידן' אפקרן' וכדאמרי' גבי ארי' בב"ק דף קי"ו ה"נ רק אדעתה דקננו דרבנן נתיאשו הבעלים ולא פדי ש"טלו הזוכה מן ההפקר פן נראה לפי ענ"ד ואחתום וכו' ידידו ורבו הדו"ש הק' משה שיק מברעזאונע תשובה שכ"ט בעזה"י חוסט ה' פ' תרומה תרל"ח פה חוסט יע"א.

החיים והשלום וכל טוב להרב הגדול המופלא ומפולג בתורה ובירא' כש"ת מוה' עמרם בלןהם נ"י אבדק"ק ה' מאדע יע"א. מכתבו קבלתי ומה שהעיר מעלתו במכתבו ע"ד התוס' בע"ז דף ט"ו פ"ב בד"ה מי דמי וכו' שכ' תדע דהא לא אמרי' מכירה וכו' ובנודאי פנונתם לא קאי על שבת דהא בשבת אין אדם מצונה על שביתת שדהו וכדמוכח מסוגיא דקבלנות וע"כ דקאי רק על שביעית וע"כ תמה מעלתו הלא שביעית אינו נוהג רק בארץ פמבוא' פרמב"ם בפ"ד מהלכות שמיטה עיי"ש ובא"י בלא"ה מכירה אסורה מה"ת משום חגיגת קרקע משום דמפקע לה מידי מעשרות ועוד הארי' מעלתו נ"י בנודאי דברי מעלתו אמת דגר תושב מושבכת שפיר אבל קשה להעמיד זה בתוס' שהרי פכר כ' הרמב"ם בפ"י מהלכות שמיטה ויובל דין ט' דגר תושב אינו נוהג רק בזמן שיובל נוהג ולדעת רש"י בגיטין דף ל"ו פ"ו בבית שני לא הי' יובל נוהג והפשוט שהתוס' פנונו על מאי דאמרי' לקמן בע"ז שם דף כ' דבשדות איפא משום ל"ת ומשום דמפקע ממעשרות ולא הזכירו בשום מקום משום דמפקע משביעית ובגוף הדבר נראה לי דתליא בפלוגתא בב"מ דף צ' בתוס' ד"ה .

אבל הקא וכו' ובמהרש"ל שם ובתוס' שלפני זה שהביאו חרוש בו וכו' ובשמ"ק הקשה מאי חידוש והא בא"י מייירי ומ"ד אין קנ"ו אסור וא"כ רבותא טובא וצ"ע ועיי"ש דמבואר מדבריו דבשביעי' אפילו מעשה ע"י נכרי נכתי אסור יעוי"ש דבעינן ושביתה הארץ דתליא בשביתת הארץ וא"כ אם העפום קונה ממנו ל"ד אין קננו לעפום להפקיע וכו' א"כ צדיין נשאר השדה להישאר לאם העפום עובד שם הישראל מצונה עליו מכ"ש אם רק שפירו ממנו פן נרא' לפיענ"ד ובאמת גם עיקר אזהרת שביעית אם ישראל עושה כמ"ש שש שנים תזרע שדה וגוף הדין צ"ע לפי שיטת רש"י בגיטין דף ל"ו ה"ל דגם בב"ש לא הי' היובל נוהג ושמיתת הארץ היתה רק מדרבנן א"כ מאי פרי' בע"ז דף ט"ו ע"ב מהלל על ר"ה דזבין פרה משום דאימור לשוחטה זבנה ומינא תימרא ומדייק משביעית ומביא שם ראי' עיי"ש ומאי הביא ראי' משם הא שביעית הוי רק מדרבנן וצ"ע ואחתום וכו' ידידו הדוש"ת.

הק' משה שיק מברעזאונע תשובה ש"ל שנית בענן ה"ל בעזה"י עש"ק וניקהל תרל"ח לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב לכבוד הרב הגדול המופלג בתורה מוה' עמרם בלןהם נ"י אבדק"ק ה' מאדע יע"א.

מכתבו הגיעני ע"נ ומעלתו האריף בתריפות ובקיאות להשיג עלי על מ"ש בכוננת דברי התוס' בע"ז דף ט"ו ד"ה מ"ד וכו' ואף שאין דרפי להשיב על פלפולים ומכ"ש עתה שאני חלוש רק פיון שמעלתו ביקש במכתבו להשיבו תשובה שנית לזאת הנני להשיבו על מכתבו בקיצור נמרץ הנה מעלתו נ"י התאמץ להביא ראי' דכוננת התוס' הנ"ל הוא בגר תושב ואפשר שהוא פן בגוי שאינו ע"ז כמ"ש מעלתו נ"י ויעניין במהרש"א דנראה מדבריו דמפרש כמ"ש ואין נפ"מ לדינא בזה ולא באתי רק להעיר בדין שכתבתי בשם מהרש"ל דבשביעי' אפילו ע"י עפ"ם הוא אסור ומעלתו הקשה דל"ל דברי מהרש"ל הלוא הוא מבואר בע"ז דף ט"ו ע"ב דאדם מצווה על שביעת שדהו בשביעי' ובאמת משם אין ראי' דלא מבעי' לפי התוס' דס"ל דלא משום לפ"ע פריף וא"כ מוכח רק אדם מצווה על שדהו הוא בעצמו אבל לא ע"י שלוחו דשם שיניף המצוה ושבתה הארץ דלא פתיב ושבתה שדהו וכו' דאפילו על שדה חברו האדם מצווה על שביעתה וגם לפרש"י אינו מוכח משו' דבר ישראל מחייב ורק הבעלי שמדעתם עשו והם השפירו לו וכל שהוא נעשה מדעתם האיסור גדול טפי פיון שנעשה האיסור ע"י ממונו בשם דבגזקים קיי"ל דאם הזיק ממונו ממון חברו חייבין הבעלים לשלם משא"כ אם נעשה ההזיק ממילא ע"י גרמתו וה"נ בעביירה אם נעשית העביירה ע"י ממונו העביירה יותר גדולה פנ"ל בכוננת רש"י: אבל אם העביירה נעשית ע"י עפ"ם ועפ"ם אדעת' דנפשי' עביד ואעפ"כ יעברו הבעלים זהו דבר חדש ולא מצאתי מפורש פן רק ברש"ל ובאמת בס' מנחת חינוך מצוה קי"ב הביא פן מע"ז דף ט"ו דע"י מעשה הגוי הישראל עובר מן התורה אף לפי ענ"ד אינו מוכרח משם וכנ"ל.

ואני מסופק אי נימא דע"י עפ"ם נמי הישראל עובר מה"ת אע"ג דלא הוי רק גרם בעלמא ואפשר דעוד גרע מגרם משום דעפ"ם אדעתא דנפשי' קא עביד א"כ הא דאמרינן בשבת דף י"ח דע"ש פוסקין מים לגינה והגינה שותה ממנו כל השבת אי זה דווקא בשבת פיון דהמצות שביעה רק על האדם אמרינן פן משא"כ פאן בשביעית דהצווי הוא דהארץ תשבות והמצוה הוא על הארץ ואפילו ע"י עפ"ם אסור וכ"ש שאסור לישראל שהארץ תשבתה ומשקה הוא אב מלאכה כדאיתא במ"ק דף ג' ע"ב.

ובאמת לפי"ז הי' קשיא לי א"כ חרישה דאסור מצד מוסף מחול על הקודש כדילפינן מבחריש דחרישה של ערב שביעית אסור והטעם כמבואר ריש שביעית דחרישה ההוא אינה מועלת עוד לשנה השנית רק לשנה השביעית וזה לכאורה מדינא אסור פיון דהתורה צוונה ושבתה הארץ וכו' וא"כ מאי פריף בר"ה דף ט' דלמה לי ועיניתם ללמד על תוספת עינוי ודשבת ויו"ט ת"ל מחריש וקציר ולהנ"ל מנ"ל למילוף משם דלמא שביעית שאני דהצווי של ושבתה הארץ הוא על הארץ ואפילו אם נעשה ע"י גרמא והאדם שובת אסור וכנ"ל נהי דעל הוספה שלאחריו דילפינן מבקציר שפיר נוכל למילף הוספה על שבת ויו"ט משם אבל על הוספה מתחילה א"א ללמוד משם וצ"ע קצת ועכ"פ הדין ונדאי אמת דשביעית הצווי על הארץ ולדעת מהרש"ל הנ"ל אפילו ע"י עפ"ם וכובר' כ' דמתנס' ושמ"ק לא משמע פן שם בב"מ.

ולכאורה לפי הנ"ל בתוס' שביעית דבא הצווי רק על האדם כמ"ש בחריש ובקציר תשבות דייקא אפשר לומר דהארץ אינה מצווה על שביעתה וכן נראה האמת רק דמ"מ הטעם משום שביעת הארץ דהחרישה דמעיקרא מועיל שלא תשבות הארץ בשביעית עצמה וא"כ זהו חד עם הצווי של ושבתה הארץ ולכך מנו אותם המוני מצוות לחד עשה עם ושבתה רק דלכאורה זה אינו מוכרח לפי האמת דיש לן לימוד אחר על הוספה דצריכין בכל הדברים להוסיף מחול על הקודש

מיהו התוס' במ"ק דף ג' ע"ב בד"ה יכול ילקה וכו' כ' התוס' דשביעית מתחלת קודם שנת שביעית וא"כ הוא פשביעית והכל אחת התוספת עם גוף השביעית ומה שפלפל מעלתו נ"י על קושיותי דשביעית בזה"ל לדעת רש"י דרבנן ומאי ראי' מיייתי על שביעית בהמתו דהיא דאוריין' ות"י דגם המכירה לעפוש"ם הוא דרבנן לדעת ריש פ' כל הפשור בתולין דף ק"ד ע"ב על הא דמביא מחלה דחלה בח"ל דליפא דאוריין' אין ראי' לבשר עוף וכו' וה"נ זה הי' קושיותי ול"ד לרש"י גיטין דף ל"ו דאין יוכל נוהג אלא גם לדעת יתר הפוסקים שמצינו דסוברי' פן דבבית שני הי' שביעי' נוהג רק מדרבנן ובחינוך מצוה צ"ד פסק ג"כ פן וברמב"ם פ"א מתרומה בסופו שכ' דתרומה בזה"ל דרבנן ובניאר הכ"מ פ"ן דכתיב תבאו דווקא ביאת כלכם משמע ובצל"ח ברכות בסוגיא דצ"לף האריף בזה וברמב"ם פ"ד משמטה דנראה שהוא מדאורייתא פבר האריכו המפורשים בזה זה הי' פוננתי ואסיים בברכה המשולשת וכו': הק' משה שיק מברעזאווע תשובה של"א שיל"ת יערגין יום ד' כ"ח שבט תר"ה לפ"ק.

למי כל חמדה והמעלה היקר והגדולה. להם נאונה תהילה להרב הגדול המפורסם צדיק ונשגב הנגיד והגביר המהולל והמפואר בפי כל כש"ת מוה' צבי הירש לעהרין נ"י וינרח ולאחונות מרעהו הרב הגדול הקצין והגביר המהולל מאוד מוה' אליהו אברהם פרינטץ נ"י יצו ה' אליכם ועליכם ברכה חיים והשלוש מעתה ועד עולם אמן: הן כל יקר ראתה עיני ואור על פני יחלוף בראותי מכתב קודש מעולפת ספירים מאת כבוד מעלתכם הרמה יצ"ו מתעוררת קנאה קנאת ה' צבאות תעשה זאת והייתי בין השמחה והתוהו נאנח בשברון מתנים על פרצת דורינו הנאצות והגידופים אשר רבו למעלה ראש מאת פריצי עמינו ואגיל ואשמח כי עוד השאיר ה' לנו שארית בארץ קדושים ונגידים פותחין פתח לבוא להסתופף בצלם לשלום ולהריץ דברינו אליהם אשר עד פה היו טמונים ביבנו והם ישמיעו בחוץ קולם ע"י הדפסת דברינו לחלקם ביעקב.

ועתה שאו ידיכם קודש ומלאו ידכם לה' ולהדפיס את דברי הרבנים הקוראים אחרים הפריצים הקוראים פאשר בשבתם בקהל רב וה' יהי עמכם לרדוף אחרים התועים ולהשיגם ולשלול שלל וגם אני מזונמן ועומד בכל עת לכתת ולשבר מלתעות האנוילים הללו עד מקום שידי מגעת וה' יתן ברכה לכם יראו בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות וישמע קול התור בארצינו בב"א.

דברי הכותב הדוש"ת הק' משה שיק מברעזאווע עבד לעבדי ה' פה ק"ק יערגין סמוך לק"ק פרעשבורג יע"א. קול הקורא ויקרא משה אל כל ישראל המחזיקים בתורה ובמצוות דת יקותיאל המפונזרים בארבע פנפות הארצות האל מהם חכמי מדע גדולים וגאונים פאוכל ואיתיאל.

מהם גבירים רוזנים ונגידים אפרתים וכל איש ישראל שלום עליכם ועל אהליכם ה' עליכם וחסו חיי עד חזקו ונתחזק בעד עמינו ותורתנו תורה שבכתב ותורה שבעל פהפי אחרים המה חיינו ואנרף מינו קומו משחו מגן כי עמנו אל.

חגרו חרבכם על ירף החלש יאמר גבור אני על דבר אמת וצדק ללחום מלחמות אל מגדול עוז שם ה' בו נרוץ ונשגב כי לא יטוש ה' את עמו כי הוא קרוב וגואל: שמועה שמענו ותרצו בטנינו חיל ורעדה במתנינו מעדו קרסולינו ודמוע ידמעו עינינו הני ואבוי על אשר כף עלתה במינו בגדה יהודה וגם תועבה נעשתה בקרבינו יצאו אנשים שונים ויתאספו בשנה העבר בחודש יוני"י בעיר ברוינשוויי"ג וקראו בשמותם עלי אדמות בשם אסיפת רבנים ממדינת אשכנ"ז ויבוא גם השטן בתוכם ויקראו בקול גדול מסה ומריבה על תורת ה' שבכתב ושבעל פה.

פָּעָרוּ פִּיָּהֶם לְבָלִי חוֹק שָׁמוּ בְּשָׂמִים פִּיָּהֶם בְּדַבְרֵיהֶם הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּמַצּוֹת ה' הַרְבּוּ דַבְּרֵי שָׁוָא וּמְדוּחָיִם בְּשׁוֹמְרֵי מִצְוָה יִלְעִיבוּ וּבְבִיאַת מְשִׁיחַ יִכְזִיבוּ. יִרְהָבוּ נַעֲרִיָּהֶם בְּזַקְנֵינוּ וְאֲבוֹתֵינוּ וְחַכְמֵינוּ בְּעַלֵּי הַקְּבָלָה וְהַמְּסֻנְרֵת בְּעַלֵּי הַתְּלִמוּד הַגָּדוֹל וְהַנוֹרָא וְקוֹלָם כְּנֹחַשׁ יִלְדוּ.

הַחֲצִיפוּ וְהַעִיזוּ פְּנֵיהֶם אֶל קְדוּשֵׁינוּ אֲנָשֵׁי כְּנַה"ג מֵאָה וְעֶשְׂרִים זְקֵנִים הָעוֹמְדִים לְגַס מֵהֶם נְבִיאִים חֲגִי זְכָרָא וּמִלְאָכֵי דְנִינְאֵל וְחֲמו"ע נְחֻמְל' עֲזָרָא וְעוֹד הַרְבֵּה כַּמ"ש בְּהַקְדַּמַת הַרְמַב"ם לְסֵדֶר זְרַעִים וְאַחֲרֵיהֶם כָּל־חֲכָמִים גְּדוֹלִים הַחֲרָשׁ וּמְסַגֵּר מְבִינִים בְּתוֹרָה וּבְכָל חֲכָמָה וּבְכָל מַדְעָה וּבְכָל הַלְשׁוֹנוֹת כָּל רֵז מֵהֶם לֹא נֵעְלַם עֵינָיו בְּרַמְבַּ"ם בְּהַלְכוֹת סְנֵהֲדָרִין הַגְּדִילוּ לַעֲשׂוֹת אֶדְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל בְּתַקְנֹתֵיהֶם וְתַפִּילוּ וּבְרָכוֹת הֵנָּה גַם לְאַלֶּה לֹא נִשְׂאוּ פָּנִים וְשָׂמוּ בָּהֶם תִּפְּלָה שְׁלַחוּ אֲצַבַּע וְחַקְקוּ אוֹן לַעֲשׂוֹת שְׂמוֹת בְּאֶרֶץ לְנַתֵּק אֶת מוֹסְרֵתֵינוּ וְלִהְשִׁילָךְ עֲבוֹתֵינוּ מֵה' וּמִתּוֹרַתֵינוּ וּמִשִּׁיחֵינוּ יוֹשֵׁב בְּשָׂמִים יִשְׁחַק עֲלֵיהֶם הוּי חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם וְנִגְדַּד פְּנֵיהֶם נְבוֹנִים אִם חֲכָמִים הֵם חֲכָמִים הֵם לְהִרְעֵה וְלִהְיֵטִיב לֹא יִדְעוּ וְלוֹ חֲכָמוֹ יִשְׁפִּילוּ זֹאת יִבְיִנוּ לְאַחֲרֵיתָם כִּי תִּגְוֹדַע בְּקִהְלָה יִשְׂרָאֵל חֲרָפְתָם וְלִחְרָפָה וְלִדְיָרָאוֹן יִהְיוּ שְׂמוֹתָם וְדַבְּרֵי אֱלֹקֵינוּ תוֹרָה שְׁבַכְתָּב וּשְׁבַע"פ יִקוּמוּ לְעוֹלָם עַל בְּמוֹתָם וְעַתָּה שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְהַאֲזִינָה עִם אֱלֹקֵי יַעֲקֹב הֲלוֹא אֲנֹן מִלִּין תְּבַחַן מִמֵּי יָצְאוּ דַבְּרֵי תְּהוּוּ הַנְּדַפְסִים בְּשֵׁם (פְּרֵאֲטִיקָא"ל דַּע"ר עִירֶסְטֶעֶר ר"א בִּינֶעֶר פ"א אֲרִזְמֶלוֹנֵג) וּמִי אֲבִיָּהֶם הָאֲבוֹת מְזִיקִין הֵם וְתוֹלְדוֹתֵיהֶם כְּמוֹהֶם וְלִזְאת הַחַיִּיב לְהַשְׁמִיעַ בְּמַחְנֵה הָעֶבְרִים בְּקוֹל בְּכָל מְקוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם לִידַע וְלִהְדִּיעַ וְלִהְוֹדַע וְשִׁחְזָאֲנָשִׁים הַתּוֹעִים הַמְּדַפְסִים הַנְּ"ל לֹא רַבָּנִים אֲלָא קְרָאִים לּוֹבְשֵׁים אֲדַרְתָּ רַבָּנִים לְמַעַן פָּחַשׁ וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה נֹחַשׁ מֵהֶם לֹא הִגִּיעוּ לְהוֹרָאָה וְלִשְׁמַרְתָּ רַבָּנִים וּבִינָן לִילָה וְיוֹם נַעֲשׂוּ רַבָּנִים בְּלִילָה שָׁכַב וְאִינְנוּ וּבַכֶּקֶר פָּקַח עֵינֵינוּ וְהִנְהוּ רַב וְרַבּוֹ וְאִם יִתְּנוּ לוֹ ס"ת שְׁבַע"פ וְיֵאמְרוּ לוֹ קְרָא נָא יֵהִי לוֹ כָּל דַּבְּרֵיהֶם כְּסֹפֶר הַחֲתוּם וּמֵהֶם כְּכָר נִתְּפָרְסָמוּ בְּדַבְּרֵיהֶם בְּחִיבוּרֵיהֶם בְּדַבְּרֵי מֵינוֹת וְאַפְיִקוֹרְסַת וְעַתָּה כָּל־יָחַד כְּתָבוּ בְּחֶרֶט אֲנָשׁ שְׂאִין לָהֶם חֶלֶק בְּתוֹרַת דַּת יִשְׂרָאֵל הַנְּמַסְרַת אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מִלְּשָׁה רַבִּינוּ עַה"ש וְהַכּוֹפֵר בְּתוֹרָה שְׁבַע"פ אֲפִיקוֹרְסָה הוּא כִּי דַבֵּר ה' בְּזֵה כְּדָאִיתָא ר"פ חֶלֶק וּפְסָקוֹ כֵּן הַרְמַב"ם שֶׁכָּל הַכּוֹפֵר בְּקְבָלָה וְהִמָּה דַבְּרֵי הַגְּמָרָא וְכ"ש הַחֹלֵק עֲלֵיהֶם וּמַתִּיר מֵה שְׂאֲסָרוּ הוּא אֲפִיקוֹרְסָה כְּמַבּוֹאֵר בְּרַמְבַּ"ם בְּהַלְכוֹת תְּשׁוּבָה פָּרָק ג' דִּין ח' וְרִישׁ פ"ג מִמְּמָרִים וְאַפְיִקוֹר' דִּינוֹ אָמוֹר בְּרַמְבַּ"ם פ"ד מִשְׁחִיטָה דִּין י"ו שְׂאִין לוֹ נְאֻמָּנוֹת בְּדִין וְאַסּוּרִין וְהוֹרָאָה וּבִיאָר יוֹתֵר הַרְמַב"ם בְּפִי הַמְּשַׁנֶּה פ"ק דְּחֻלִּין בְּמַשְׁנֵה דְּהַשׁוּחַט בְּמַגֵּל יָד וְכו' יְעוּי"ש דְּכַגּוּיִם גְּמוּרִים הֵם חֲשׁוּבִים לְעַנְן נְאֻמָּנוֹת וְא"כ יִדְעַ לְהוּי לְכוּן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי אֲסוּר לְאַכּוֹל מֵהוֹרָאוֹת הָאֲנָשִׁים הַתּוֹעִים הַנְּ"ל סְפָרֵיהֶן סְפָרֵי קוֹסְמִין וְסְפָרֵי אֲפִיקוֹרְסִים וּמַצְוָה לְשׁוֹרְפָן לְמַעַן יִסּוּף וְזָכַרְם מִן הָאֶרֶץ כְּמַבּוֹאֵר בְּרַמְבַּ"ם פ"ו מִיִּסוּה"ת דִּין ח' וְאֲסוּר לְשַׁמּוֹעַ מֵהֶם תוֹרָה לְלַמּוֹד כְּמַבּוֹאֵר בְּמ"ק דף י"ז דְּכַתִּיב תוֹרָה יִבְקָשׁוּ מִפִּיהוּ כו' כִּי מִלְּאֶדְ כו' וְכֵן פֶּסֶק הַרְמַב"ם וְטוֹש"ע בְּהַלְכוֹת ת"ת וְעַתָּה מֵה לָהֶם פֶּה בְּיִשְׂרָאֵל לְהַזוֹת בְּמִי עֲרָמָה וְקָרַבָּם טָמֵא מְרָאִים תְּנוּמָה וְתוֹכָם מְרָמָה אִם לָבָם חֶלֶק מֵה' וְתוֹרָתוֹ יִלְכוּ לְהַר גְּרִיזִים לְכַתִּיבִים וְלִקְרָאִים בְּמוֹשְׁבָתָם שֶׁם יִקְרָאוּ לָהֶם יַעֲנוּ וְיֵאמְרוּ הִנְנוּ וְעֲלֵינוּ תְּבוּאָה בְּרַפְתָּ בּוֹרְאֵינוּ וְיִשְׁפֹּת שְׁלוֹם לָנוּ וְלִתּוֹרַתֵינוּ וְד' אֱלֹקִים הוּא יוֹדַע וְיִשְׂרָאֵל הוּא יִדַּע כִּי לֹא לְאָדָם דָּרְכוּ וּמֵה' מַצְעָדֵי גְבַר וּמַעֲשָׂיו וּמַשְׁפָּטָיו כּוֹנְנֵנוּ לֹא לָנוּ יִשְׂרָאֵל לֹא לָנוּ לִיתֵן דַּת וְחֻקִּים אוֹ לְשׁוֹנוֹת ח"ו חֻקִּים וּמַשְׁפָּטִים כִּי הַמַּשְׁפָּט לְאֱלֹקִים הוּא אֱלֹקֵי הָרוּחוֹת לְכָל בָּשָׂר הוּא יוֹדַע מִשְׁקַל לְרוּחַ וּנְפֶשׁ בְּמָה יִקַּל וּבְמָה יִכְבֵּד מֵה טוֹבָה וּמֵה אֲוֶשְׂרָה וְאַנְחָנוּ מִי יוֹדַע רוּחַ בְּנֵי אָדָם וּמֵה חֻקֵּי וּמַשְׁפָּטָה וְרַק תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נְפֶשׁ וְלִזְאת ה' הַטּוֹב בְּרוּב טוֹבוֹ כְּרַת עֲמֻנוֹ בְּרִית בְּחוּרָב לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת כָּל־מַצְוֹתָיו וְחֻקוֹתָיו וְלְשַׁמּוֹעַ בְּקוֹלוֹ וְרַק בְּזֵה אֲפָשָׁר לָנוּ לְהִיוֹת עִם סְגוּלָה וּמַמְלָכַת כְּהֵנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ וּבְעַרְבוֹת מוֹאָב הַשְּׂבִיעַ ה' אוֹתָנוּ בְּאֵלוֹת וּבְשָׁבוּעָה וְזִירְזוּ וְהוֹכִיחַ אוֹתָנוּ עַפ"י

עבדיו הנביאים על מצותיו וחקותיו ואחרון הנביאים סיים זכרו תורת משה אשר צויתי אתכם
בחורב ולא על תורה שבכתב בלבד הי' הברית והאלות והשבועה כי עפ"י הדברים האלה פרת
את הברית על תורה שבע"פ כמו שאמרו רז"ל בגיטין דף ס' כי א"א לתורה שבכתב שתביא לידי
אנשר הנפש כי אם ע"י תורה שבע"פ כמו שהאריה הפוזרי במאמר ג' מפרק ל"ד עד סופו כי
האדם ודעתו נוטה אחר תאונתו וגם האדם משתנה מיום ליום מה שהיום ירחק מחקר יקרב ועד
יום מותו משתנה ומתחכם ומתי יאנשר בארץ במעשיו ועד"ז אמר שלמה המלך עה"ש במשלי
י"ט שמע עצה מוסר (דהיינו המסורת והקבלה) למען תחכם באחריתה ומתי אתה תעשה לבייתה
ולקף קשר והזהיר ה' אותנו לעשות רק עפ"י הקבלה ואף עפ"י הדברים הנאמרים מן המקום הוא
הבהמ"ק נאפי' סיגים ומקנות ומנהגים ראה ה' כי יצר לב האדם רע וקשר אותם במוסרות וצוה
ואמר לא תסור מן הדברים אשר יגידו לך מן המקום שהוא יעו"ש כל הפרשה וכמו שבאר
הרמב"ם בפ"א ופ"ב מממרים ובהקדמתו הנפלאה לסדר זרעים שם האריה וביאר את כל הצריף
לזה ואין צורך לנו להאריף.

כי כבר הוא ערוף. בפי ברוך: לא את אבותינו בלבד פרת ה' את הברית הזאת אלא עם כל הדורות
עד עולם כמה שנאמר כי אם את אשר ישנו פה ואשר איננו פה וגם כל הדורות הם באלה
ובשבועה על תורה שבכתב ותורה שבע"פ ועל התקנות ועל הסיגים כמו שלמדו חכז"ל
בשבועות דף ל"ט ומקרא מלא נאמר במגילת אסתר קאפיט"ל ט' קימו וקבלו היהודים עליהם
ועל זרעם ועל כל הגלויים אליהם וכו' וזכרם לא יסוף וכו' ולא יעבור כתיב וכו' מבואר דקבלת
האבות מתקיימת על הבנים שאחריהם אע"ג דקבלת יחיד לא תעבור אל הבנים קבלת ציבור
ורבים שאני כי כף צנה בוראינו וגילה לנו במתן תורתנו כי ראה מראשית אחרית דורות כדורינו.

כי יקימו לפרוץ ולטובתנו גדר בעדינו לחייב הבנים בקבלת האבות כי זה טוב לנו ולנפשיותנו
להיות מושבעים לעשות הטוב וכבר הרבה הריב"ש בתשובה סי' שצ"ט עוד ראיות תלמידות
מכריעות זה והאי דאמר הכתוב ובאת אל השופט אשר יהי' בימים ההם וכו' לא ח"ו שיהא רשות
להשופט להרוס ולאבד מה שתקנו וקימו וקבלו הראשונים אלא כדמסיים קרא ועשית עפ"י
הדבר אשר יורה מן המקום שהוא והפוננה אם יהי' הספק והפלפול בסברא היוצאת מן השרשים
והעקרים אשר מציון יצאו ומהר ה' יבואו ומהראשונים נמסרו אז אין לדין אלא מה שענינו רואות
לא להרוס ולשבר בנדון את אשר כבר עשהו ואדרבה אנו מחוייבין לכבד את אבותינו ואת
רבותינו גם לאחר מותם ובכלל היראה והכבוד שלא לסתור דבריהם ואז יבנו חורבת עולם מוסדי
דור ודור עבדים אנחנו עבדי ה' הוא עשנו ולא אנחנו הן יקטלני לו איחל כי נשא אותנו על כנפי
נשרים בהוציאו אותנו ממצר' והביא אותנו אל ארץ טובה ואף גם בהיותנו בארץ העמים
בעבדותינו לא עזבנו אלקינו ויט עלינו חסד בכל מקומות מושבת ישראל תחת מלכי חסד ורחמים
ה' ירום הודם וינשא מלכותם כאשר אנו דורשים בשלומם כמצוה עלינו וחסדי ה' נזכיר ומצותיו
נשמור כאשר צוה עלינו לא נטה ימין ושמאל כעבדא קמי' מרי' ובזאת נבטח וניחל כי כאשר ה'
עם אבותינו פן לא יעזבנו ויהי' עמנו ויצילנו משיני הדורסי' ומזימה תינצור עלינו ומקדשי רבינא
ורב אשי בם נבוא לראות את פני ה' ועליהם נמסור נפשנו ורוחנו: ואחרי כל הבא והאמור
למעלה עד פה מבואר לעין הקורא כי מחוייבי' אנו לאשר ולקיים את כל התורה הן המפורש והן
המקובל וכמו כן התקנות והמנהגים והסיגים עפ"י השרשי' המקובלי' לנו והמבוארים ברמב"ם
בפ"ב ממרים ובטור וש"ע סי' רי"ד ב"ד ובכל עת שהלכו אבותינו בדרכים הנ"ל היו מצליחים
והיו לגס לעיני העמים ומעת הודחו הלוך וחסור רבתיה הפהומה וחסרנו את כל טוב וממילא

בטליו ומבוססו דברי האנשים התועים הנזכרים הן מה שאמרו בכלל והן מה שאמרו בפרט להתיר לקחת בת עמי הארצות שקר ענו והוא איסור דאורייתא ולוקין עלי' כמבואר במס' ע"ז דף ל"ז וב"מ"ב פ"ב מאיסורי ביאה וטוש"ע והנביא מלאכי הוכיח וקילל את עושה אלה ואמר וצנח בגדה יהודה פי חילל יהודא קודש וכו' יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב ובניהם לא להם הטה פי גוים הטה פאמם עד יתגירו ונאפקורו ואתא יתירה עשו וגילו פנים בתורה שלא כהלכה התירו המדינית לעיני ישראל בדברי מחזה שוא ומדוחים ולא יעמוד פינתס ויפלל: וכאשר הוא בזה הפרט פן הוא בכל פלליהו ופרטיהו הן מה שהסכימו מאז או אם עוד יוסיפו בני עולה לא תקראו קשר לכל אשר יאמרו אלו קשר פתוב בישע"ל ח' ואמרו חכז"ל בסנהדרין דף כ"ו קשר רשעים אינו מן המגזן וכל מה שהסכימו ועשו או שיעשו האסיפה מהקראים הנ"ל או חלף פניצא בהם הוא בטל ומבוסס ואת פולם ישא רוח נאפ"ל וכו' נאפילו ב"ד הגדול אם טעו אסור לעשות פדבריהם כמבואר ברמב"ם בפ' י"ב משגגות והעושה רשע הוא בעונו ימית נאנחנו את נפשינו הצלנו ואל ישיאו אתכם לאמור כי מטה יד הדת נפלה ואין לה תקומה כי אם בתמורה והקלה.

בני אם פתוח חטאים אל תאבה להם מנע רגליה מנתיתם את מוראו לא תעריצו ולא תיראו כי יפול לא יוטל ושבע פול צדיק נקם ומאי דלא הוי גתן לנו התורה ודת אמת מה דהוי לא כ"ש ועל זה אמרו במליצותיהם בכל יום ויום בתקול יצאת מהר חורב וכו' שאם אז ה' אמר ויהי כ"ש עתה ולכף אי להם מעלבונה של תורה וכבר הבטיח לנו יוצרינו כי לא ימיש ספר תורה מפניו וזרעינו עד עת ישיבו ישראל לגבולם פנאמר ושבתי עד זה ה' וכו' וכמ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה פ"ז דין ה': ונכון עלינו ד' הגדול והנורא פי ימלא דברו הטוב אשר העיד ובקשר לנו ע"י כל נביאיו ובתורתו פתוב לאמר אם יהי גזר בקצה השמים משם יקבצו וכו' נאמר הרנינו גוים עמו ובישע"ל י"א נאמר ונשא נס וכו' ונפוצות יהודה יקבץ מארבע פנפות וכו' וכן הנביאים מלאים מזה נאסירי התקנה עוד ישיבו לביצרון נאנחנו ע נעלוזה ונגילה בישועתו אנא ה' יתמו חטאים מן הארץ ועולתם תקפון פיה להפנות אליה כל רשעי ארץ והתועים ילמדו בינה ויעשו אגודה אחת לעשות רצונה בלבב שלם דברי הפותב בפיק ברפים ורפיות ידים ומצפה לרחמי שמים: הק' משה שיק מברעזאונע עבד לעבדי ה' ק"ק יערגין סמוך לק"ק פ"ב יע"א: תשובה של"ב בעזה"ת חוסט יום ג' ד' למב"י תרל"ז לפ"ק.

מכתבו קבלתי בשבוע העבר ושם בא לספר במעלות ויחוס הרב וגם מאת הרב קבלתי אגרת ערוכה וארוכה ושניהם לד"א נתפנו שפנאה ממכתבים שהרב הלשין עליו לפני שלא פדין ועי"ז מוחי את הרב במכתבי והאמת עד לעצמו שהרב לא הלשין אצלי ואני לא גנתי את פבוד הרב אלא שהדברים הנשמעים מאת קהל עדתו של הרב כ' שהם דברים מגונים והיותר תימה בעיני שהרב שלהם כ' לי במכתבו שיתאמץ בכל ענין לתקן תקנותיהם שיהא הפל נעשה עפ"י חוקי הש"ע ודת תוה"ק וזה תימה וכי זה שיעשקו את זכיות של כל הפת שנשא ארטהדאקסען והסכימו לחזק עניני המינסדי דישאל להתחבר עם חברא שומרי הדת היתכן שעי"ז פפסדו זכות המקנה ושאר עניני הקהל מה שאבות אבותיהם מסתמא עזרו מממונם לזה וסייעו בכל מאי דאפשר ויעניין במג"א סוסי קנ"ד שאם קהלה אחת חלקו גם הדברים שיש להם בשותפות צריכין לחלק יעיי"ש פמה חילוקי דינים ויעניין בדברי מרן הגאון זצ"ל בחחו"מ סי' מ"ב שכ' שם אופן החלוקה: ואי אפשר שציבור שקבלו עליהם לעשות כפי חוקי הש"ע יטלו בזרוע זכיות של הפת שנפרדו מהם והי' להם להושיב ב"ד על זה והדין יקוב את ההר וכ"ש שבאמת הפת של

הארטהדאקסין לא נפרדו מהם אלא נשארו על מקומם וגם עכשיו הם ארטהדאקסין כמו שהיו מעיקרא אלא פדי להחזיק הארטהדאקסין שלא לבוא חדשים לפרוץ בגבולי התורה מנהגי אבותינו לזה נתחברו עם החכרא שומרי הדת והפת שנגדם פינו שאינם רוצים בשם ארטהדאקסין ממילא הם בשם נפלאגען מכונים והם שפירשו עצמם מהפת שהחזיקו ומחזיקים עוד היום במנהגי אבותינו.

אמנם אפילו לפי שיטתם איך אפשר שיעשו בני ישראל עולה כזו בעויה"כ לפסול המקנה שהי ממי גשמים למען אשר יהודים המחזיקים עוד בתורת ה' בחוקי הש"ע שנוהגים כפי המנהג הראוי וכשר לטבול בעויה"כ ובכדי שלא יכלו לקיים זאת פסלו המקנה אפילו שכת שפנגדם עשו להם רעה וכי לא ידעו מקרא מלא דכתיב לא תקום ולא תטור ועברו ע"ז בעויה"כ ואיך אפשר להם לישא פנים לשני בוראינו להתפלל לפניו ואיך אפשר להם שיבטלו קהל אחר מפני שאינם רוצים להיות עמהם באגודה אחת לבטל אותם ממצנה גדולה שהחזיקו בה ישראל והרמב"ם בהלכות תשובה מנה כ"ד דברים שאין תשובה מועלת עליהם ואחת מהם המונע את חברו מלעשות מצוה ועוד רעה גדולה מזו עשו שהנשים שבאו מהגליל שהוא בשאר ימות השנה לטבול טבילה של מצוה לא הניחו אותם והכרחו לשוב לביתם בלא טבילה ואנו לא שמענו כזאת אלא מהיוונים בימי השמונאים שביטלו הטבילה מנשים והקב"ה עשה להם נס ואיך לא יכאב לבב אנוש אם אנו שומעים כזאת מזרע יהודים.

ובפרט לפי מ"ש הרב נ"י שקבלו עליהם והתחייבו עצמם לעשות הכל כפי דיני הש"ע וא"כ הנה מוציאין לעז על השו"ע כאלו ח"ו הש"ע מצוה לעשות דברים זרים ורעים כאלה ועל כל הדברים האלו כתבתי כי אין לחשוך את הרב בזה כי מסתמא אין בידו למחות ואין שומע לו וח"ו לא גינתי אותו ולא את הרב אבל ענתו וקהל שלו הם מגנים אותו ע"י מעשיהם המגונים שמביאים אותו אצל מקצת אנשים לידי חשד ואומרים עליו כי הוא מסכים לכל אלה ובלא"ה איך לא ירעד ולא יפחד הרב נ"י מדברי שלמה המלך עה"ש שאמר מן של מקשיב עד"ש וכו' ומצד אלו הדברים תמהני גם על מעלתי נ"י על מכתבו שכ' לי שהרי אני לא החלטתי הדברים אלא אמרתי אם נעשה כה וכה דבר זה מכוון וראוי לרחק מריב ומחלוקת רעה כזה ולפי"ש הרב נ"י עצמו נראה שכל הנ"ל אמת וברור ותשובה זו היא ג"כ מכתב תשובה על מכתב הרב וזכרון אחד עולה לכאן ולכאן: ובאמת בלא"ה תמה אני על מעלתו וכי לא שמע מאת אביו הגאון המנוח זצ"ל מעלות וחיוב להחזיק ולאמץ חכרא שומרי הדת ולולא פי עשה ה' חסד נסים ונפלאות להקים החכרא ההוא וע"י השתדלותם הרחבי ה' לנו כי לולא זאת ח"ו היו מתגברים פת הקאגרעסלער ואז חלילה הי' מתפשט המינות ח"ו ונשתפחה ח"ו תורה מישראל וכיון שהפליא ה' לעשות על ידיהם נסים ונפלאות ורק הם בעזרתו ית"ש הם מוסדי התורה והאמונה ומחוייבים אנו לאשר ולחזק ידיהם בכל מאי דאפשר ומי שאינו רוצה להתחבר עמהם עי"ז מתרפא פח החבורא שומרי הדת והוא כמסייע ידי עוברי עבירה וראוי להיות נפרד מהם וכ"ש שלא להתחבר עמהם אלה דברי החותם למען האמת והצדק וכו'.

ה"ק משה שיק מברעזאוןע: תשובה של"ג בעזה"י ד' לסדר פנחס תרל"ח לפ"ק החיים והשלום וכל טוב להנגיד המפורסם התורני המופלא כש"ת מוה' יאקב לעוובער נ"י בק"ק טאפאלטשון יע"א. מכתבו קבלתי ובו נשאלתי ע"ד השטאטוסקווא שא"א להביאם להיות משומרי הדת ע"י הקאנשטיטואירונג אלא בקישי גדול ובמחלוקת האם מחוייבים לעמוד בפרץ ולכנוס בעוניי

הקורה בעבור זה והנה הראשונות ישמעוני זה ערך לעשרים שנה או יותר השתדלו והתאמצו אנשי קהל פעסטה אצל השורים ושרי המלוכה יר"ה שיהא להם הממשלה הו בעניני הלימוד והן בשאר ענינים על כל יושבי אונגארין וזיבענברגין וכאשר נודעו הדברים ליראי ה' ולחושבי תורתו היו עומדים נגדיהם בכל מאי דאפשר כי נודע מעמד הלימוד וחינוך הנערים אשר בפעסטה אשר אפילו תפילין אינם מניחין ואינם יודעין מה הם תפילין וכ"ש בשאר מצות ואם על חיי בניהם אינם חסים מכ"ש אם חלילה יהי בידם הממשלה וההנהגה על כל דרכי הלימוד של יושבי אונגארין והשולען והלימוד יהי כפי רצונם והנהגתם בנודאי ח"ו הי' התורה והיראה נשפחת מבנינו וזרפינו כמו שהיא בפעסט: ואני אמרתי לפרש מ"ש חכז"ל והוא ברש"י בחומש בפ' תולדת למה מסר יעקב אבינו נפשו על הבכורה לפי שהעבודה בבכורות אמר יעקב אין רשע זה כדאי לזה והדבר צריך ביאור הרי אז לא הי' ביהמ"ק ולא הי' עבודה ואמרתי דהנה הבני אדם העומדים בראש הם הבכורים כמאמר הפתוח ואני בכור אתנהו עליון למלכי ארץ וגם הרמב"ן ביאר שם בחומש דקודם מ"ת דאז לא הי' הדין דבכור נוטל פי שנים מ"מ הי' לו מעלה שהיא הי' המושל על כל זרע אביו ומשפחתם והנה ענין עבודת ה' והלימוד הכל תלוי בהמנהיג ומושל שאם המנהיג והמושל הוא איש רע מעללים כל הענינים שפחת ידיו הם עומדים בתחזקת סכנה ועל דרך רע המה וזה כוננת הגמרא שלכך מסר יעקב את נפשו על הבכורה שאם תשאר הבכורה ביד עשו אז ממילא הוא יהי המנהיג והמושל וכל האנשים אשר תחת ממשלתו יהיו כמוהו וזהו כוונת הגמרא שהביא רש"י דלכך מסר יעקב נפשו על הבכורה היינו על הגדולה היינו משום דראה דכל דרכי בני המשפחה והנהגתם תלוי בבכור והיינו כנ"ל דארף קודם מ"ת היו הבכורים שבהמשפחה הראשים והמנהיגים וא"כ אין רשע זה כדאי לזה.

וכן הוא בכל עת ועת ובכל קהלה וקהלה במקום שהראשים הם טובים ויישרים הכל נמשך אחריהם על דרך הטוב אבל אם ח"ו הראשים והמנהיגים אינם טובים אז כל הדרכים הטובים והלימוד והיראה והאמונה הכל הוא בסכנה וכ"ש אם ח"ו המושלים של כל הארץ הם רעים וכמו שנאמר מלכה ושריה בגוים אין תורה.

ולזאת מאז התאמצו כל ישראל מאוד וכל הקהילות הקדושות לעשות את כל אשר הי' לאל ידם לעמוד נגד אנשי פעסט להפר עצתם ולקלקל מחשבתם הרעה שלא יהא ח"ו המינו' והאפיקורסת ושכחת התורה מתפשט בכל מדינות אונגארין.

אמנם בשנת תרכ"ט כמעט כסדום היינו וח"ו כמעט הצליח מעשה שטן שלילא חסדי ה' ונפלאותיו היינו נופלים ברשתם אשר טמנו לנו וע"י נסים ונפלאות נפרדו מהם יראי ה' וחושבי תורתו ונעשו כקהל בפני עצמם וד' ית"ש הי' עמנו בעזרתנו שקודם המכה העמיד הרפואה שקודם אסיפת הקאנגרעס נתנו לנו שרי המלוכה והמלך יר"ה רשות להקים לנו חברה שומרי הדת ולולא שהסכימו שרי המלוכה והמלך יר"ה קודם הקאנגרעס על חברת שומרי הדת לפי הנראה בדרך הטבע לא הי' אפשר בשום אופן להעמיד את החברה שהוא אבל פיון שפבר הי' החברא שומרי הדת כפי שרי המלוכה נתחברנו יחד בחברה ההוא לעמוד נגד אנשי פעסטה המינים והאפיקורסים עד שבנסים ונפלאות בחסדי ה' גם שרי הלאנדטאג קיימו וקבלו שהנעאלאגען הם פעס בפ"ע ואין להם חלק ונחלה בתוך בני ישראל הארטהדאקסין השומרים התורה כפי אשר היא מורשה לנו מדור לדור הרבה מאות ואלפים שנה.

ומאז ועד עתה אנו פשתי מחנות והקאנגרעסלער בכל עת עומדים על המשמר לחלוק עלינו ולמסור אותנו בכמה מסירות וכל חפצם ורצונם להפוך הקערה על פיה אבל היראים שומרי הדת וסייעתם הם העומדים נגדם להעמיד את האמת על מכוננו וח"ו לולא השומרי הדת וסייעתם הלוחמים מלחמות ה' אז ח"ו כבר הי' עולה בידם שיתפשטו דרכיהם הרעה ודרכי בניהם בתוך קהלות ישראל הפשרים וזה לעומת זה עשה ה' בכל הענינים וכן הוא ת"ל ג"כ בענין הזה וכן צריף להיות שיהיו עומדים על המשמרת וצריף ללחום מלחמו' ה' ואז אנו בטוחים ומובטחים פי ה' יהי בעזרתנו וכמו שאמרו חזו"ל כל הבא לטהר מסייעין אותו אבל ההתחלה צריף להיות ע"י בני אדם פנאמר פתחו לי וכו' פפתחו של מחטט ואני אפתח לכם ארובות השמים.

אבל השטאטוסקווא אפילו הם חדושים וטהורים אין אני יודע האיה הם יוצאין י"ח שהם יושבים בבתיהם ובמשכנותיהם ולא איכפת להו פלל במה שרואים ביום שבות זרים חיל ה' ואיה הם אינם יראים מאמירת דבורה הנביאה שאמרה וקיללה את האנשים אשר לא באו לעזרת ה' בגיבורים פנאמר שם אורו מרוז וכו' ואמרו חזו"ל דגברא רבה הונה וכו' לכן בעיניי פלא על הקהלות הפשרות האיה הם יושבי' בין המשפתיים לשמוע מה נעשה בין הקאנגרעסלער ובין שרידי עם ה' שומרי הדת ועוד מטעם אחר הרי אין אדם יודע ובטוח מה יולד יום ואע"ג דהאינדא המה פשרים ויראי ה' בראש עדתם מ"מ כבר אמר מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל לפרש מאי שארו"ל במס' אבות איזה חכם הרואה את הנולד ודקדק מרן זצ"ל דלמה נקט הרואה את הנולד הרי תיבת נולד לפי מאי דמסיק בנדריים גבי הנולד מן הנולדי' גם שפבר נולדו משמע ותי' דאם אדם מפחיד וירא מדבר שלא הי' מעולם ולא אתרמי מילתא פי האי על זה אמר שלמה המלך ע"ה אמר עצל ארי בחוץ וכו' אבל דברים שפבר היו בעולם בזמן העבר וירא שאפשר שגם לעתיד יהא פן ע"ז נאמר אשרי אדם מפחד תמיד ולזה נקטו ואמרו בלשונם הרואה את הנולד משמע לשעבר ומשמע לעתיד זהו חכם דירא פיון שפבר הי' פן א"כ יש לירא פי אפשר שינדמן גם עתה וכן אנו יודעין כמה קהלות קדושות שהיו מלאות תורה ויראת שמים ונתהפכו רחמנא ליצלן ושועלים הולכין בה ולזאת צריכין אנו לעשות תקנות להעמיד על תילה את הדת למען מלט נפשינו ובנינו ודורות הבאים אחרינו וידעתי פי יש כמה קהלות קדושות הם שטאטוסקווא מפני שהם יראים ונרדדים מפני המחלוקת והשלום באמת אהוב אבל כבר אמר זכרני' הנביא וצוה האמת והשלום אהבו ומתחילה בעיניי להשגיח בעין פקידא שישאר האמת על מכוננו ואני יודע שטעמם מפני שפוכרים שטוב יותר להיות נשאר באגודה אחת עם האנשים שאינם מתנהגים כראוי ולכם אומר להם שע"י האחדות יתקנו גם הקלים אבל הנסיון מעיד שרוב הפעמים יותר שכיח שהקלים מקלקלים את הטובים שעדיין אין להם חזקת היראה.

וא"כ אף שפנונת הקהלות ההם הם לטובה מ"מ כבר נאמר לפוזרי בתלום אם פי גם פי פנונתה רצוני' אבל מעשיף אינם רצוים ולזאת הדבר צריף עיון וחקירה עפ"י בקיאים במעמד הקהיל' והאנשים אשר הם בתוכה אבל אם המה מתחברין לתברא שומרי הדת בקונשטאטורנ"ג היא חומה גבוהה וביצור' נגד הרבה מעשים שאינ' מתוקנים ומפרסמין את הטוב ואת הישר אשר צדיקים ילכו בה וכל הנ"ל כתבתי לאחר הנסיון והבחני' מאז ועד עתה והנה פיון שישאל אותי מעלתו לומר לו את דעתי וחלילי' לי שלא לומר האמת הנרא' לפי ענ"ד ואחתו' בברכ' המשולש' כתבתי בהתפזי' וד' יהי עמכם ונדריככ' בדרך הישר והאמת למען תורתו ואמונתו הקדושה ויראו יחדיו את האמת והשלום בכם פמאמר הנביא האמת והשלום אהבו דברי ידו' הדו"ש הק' משה שיק

מברעזאווע תשובה של"ד ב"ה חוסט חוה"מ פסח תרל"ג לפ"ק את חג המצות יחוג בדיעות ידידי הגיד התורני המפורסם כש"ת מו"ה נ"י.

מכתבו הנעים ותוכחה מגולה מאהבה מנסתרת קבלתי במועד וגדול השלום והענין המדובר להתיר לי להשיב במועד מפני הכבוד והנני למלאות משאלות מעלתו נ"י הנה ידעתי ושמעתי מאז מיקר תפארת קהל ובני תורה ויראי השם דעתת ישרון דקהלתכם יע"א ה' יברכם וגדול כבוד האחרון שבנפשם ובמאודם קמו בני תורה וירא ה' ובינונים להתחזק בעד עמינו ובעד תורתנו המורשה לנו מאבותינו וגדלו והצליחו וגם עשו פרי להיות לעדת ישרון חבר לשומרי הדת ואין פריץ ואין צנוחה להם עם הכת שבנגדם והי' העדה הזאת למופת לשאר קהלות ישראל ובפתע פתאום שמעתי מאיש הגון שהעדה הזאת התאחדים עם הכת שלוחמים לנגדם וכורתים עמהם ברית ושבני הראשים ישארו על מכונם והי' הבשורה הזאת למדקרת חרב בלבי וחיל ורעדה אחרוני בכל גופי ופציתי את פי לומר כי בעוה"ר שוב הצליח מעשה שטן לעונר עיני פקחים ולסלף דברי הצדיקים ואם אז בצערי אמרתי וכתבתי דבר נגד מעלת בני תורה ויראי השם לא ימחלו לי כי אין אדם נתפס על צערו כי בא לנגד עיני המכשולים אשר אפשר שיבוא לבני ישראל הכשרים מן עשיית השלום הנה ועתה מישרי' אדבר עם מעלתו נ"י הנה כל המפיר אותי יעיד עלי שאני אוהב שלום ודן את חבירי לכף זכות אבל האמת אהוב לי ביותר פנאמר אמת ושלום אהבו וצריף אני להיות הולך רכיל מגלה סוד אשר נודע לי עפ"י ניסיון שהרבה קהלות ויראי השם אינם יורדים לדעת הלעלאגי"ן וסוברים שבשפתה דעתם אבל באמת לא שבו מדרךם עוד ומזימותם כל היום לחתור חתירה והמצוות והמנהגים להפילם אלא שרואים שטעו בדמיונם ואכליה פגה להקדים הקאנגרע"ס וחקויו וסעיפיו בכל מעשיהם בדור ובעת שעדיין לחלוחית יראת שמים ואהבת התורה המורש לנו מאבותינו ורבותינו הקדושים קיימת ולזאת קוראים בשלום ובפיהם שלום ידברו והמה מצפים למלחמה לעת מצוא שעת הפוך לעמוד שוב במעשיהם ובני בניי המה עוסקים ומשתדלים להביא כל עניני הקהל תחת ידיהם ולתקן דברים שיהי' קשה להיות נפרד מהם ועומדים על המשמר לאסוף כל כוחותיהם איש ואיש במקומו ממתיקים סוד לבצע זממם ח"ו אשר התחילו לעשות זהו תוכן של הקריאת שלום של בעלי הקאנגרע"ס והנעלאגי"ן בכלל ואמת הדבר שהנעלאגי"ן פת שבגדכם בקהלותיכם אין אני מפיר מהותם ודעתם אבל למיחוש מיהא בעי' אמרו חכז"ל ועתה.

עם ה' דקהל הקודש פ' נייטרא אני קורא לכם דברי הפתוב אשרי אדם מפחד תמיד מי יודע רשת זו טמנו לכם ומי ערב שאין פנונתם פאשר נזכר למעלה ואם בדבר רשות צריכין ערב ו"ה אמר הביאו ערב קו"ח בדבר התלוי בו חיינו ואנרף מינו וחי דורות הבאים ואם חלילה יבוא תקלה מזה מה תעשו אז כו' ואם בצבא השמים אמרו א"א לשני מלכים שישמשו בכתר א' ק"ו בבני אדם הקנאה וכו' מוציאין את האדם מן העולם וגם זה הוא הניוס הקהלה והתורה והמצוות פמי שאמרו חכז"ל בקדירה דבי שותפי ומי לא ירא ויפחד מפל הנ"ל ועפ"י הנסיון ומיראתי כתבתי כיון שבשאלתי על זה ועתה עם ה' עדת ישרון פ' נייטרא שימו לבכם לכל הדברים הנ"ל ואתם בעצמכם תמצאו שההתאחדות פזה צריף עיון וחקירה גדולה והמתקת סוד עם יודעים ומנסים וה' יציל אתכם מלכד דברי השוחר טובתכם וחותם בברכה ידידו הדו"ש ה"ק משה שיק מברעזאווע.

תשובה של"ה בעזה"י יום ג' וישב תרל"ו לפק פה חוסט יע"א נשאל נשאלתי מה איסור יש בסימינא"ר הלוא טובה חכמה עם נחלה וחכז"ל אמרו יפה ת"ת עם דרף ארץ וזהו תשובתי הנה ברמב"ם סוף פ"ד מהלכות יסוה"ת מבואר שאינו ראוי לטייל בפרדס (הרמב"ם קורא פרדס שאר חכמות וידיעות) אלא מי שמילא פרסו לחם ובשר והוא לינדע האסור והמותר וכיוצא בהן בשאר המצוות וכו' שהן מישבין דעתו של אדם תחילה ועוד שהם הטובה הגדולה שהשפיע הקב"ה לישוב העוה"ז כדי לנחול חיי העוה"ב וכו' ולכך אמרו חכז"ל שד' נכנסו לפרדס ואעפ"י שחכמים גדולי היו לא הי' בהם פח לינדע ולהשיג כל הדברים על בורנין ולכך נפגעו מהם והריב"ש בסי' מ"ה כ' שכל מה שלמד הרמב"ם שאר החכמות זה הי' לאחר שפבר הי' גדול בתורה ובכל הש"ס וכו' ואפי"ה מצינו בתשובת הרמב"ם בפאר הדור שהתחרט על זה וכו' אעפ"י שלא לקח שאר החכמו' כי אם לרקחות ולטבחות מכל מקום נתמעט לו עי"ז עונת התורה ואם הרמב"ם ז"ל שהי' גדול בתורה שאין כמוהו אמר פו אנן מה נענה בתרין: ובש"ע פיו"ד סי' רמ"ו פסק הרמ"א ג"כ פו וכתב דאין ללמוד פי אם מקרא ומשנה וגמרא והפוסקים הנמשכים אחריהם וכו' יקנה העוה"ז והעוה"ב אבל לא בלימוד שאר חכמות ומ"מ מותר ללמוד באקראי בעלמא בשאר חכמות ובלבד שלא יהי' ספרי מינים וכו' וכבר כ' הפמ"ג בההקדמה שכל ישראל קבלו עליהם לפסוק פהרמ"א ואין לשנות ועוד כתוב ומבואר ברמב"ם פ"ג מסנהדרין דין ח' ונ"ל דין שאינו הגון ואינו חכם בחכמת התורה אעפ"י שהוא פולו מחמדים ויש בו טובות אחרות הרי זה המעמידו עובר בל"ת וכו' ואל יאמראיש פלוני יודע בכל לשון אושיבנו דין ונמצא מופה את החייב ומחייב את הזכאי לא מפני שהוא רשע אלא מפני שא"י וכו' ועוד אמרו פל המעמיד דין שאינו הגון פאלו הקים מצבה שנאמר ולא תקים לה מצבה אשר שגא ה' אלקיה וכו' ובמקום ת"ח פאלו נטע אשרה שנאמר לא תטע לה אשרה פל עץ אצל מזבח ד' אלקיה וכו' וכן פסק בחו"מ סי' ח': וא"כ לפי"ז נודאי גלוי וברור שתלמידי הסימענא"ר יודעים מעט מחכמת התורה וש"ס ופוסקים והרבה בני תורה ויראי השם יש ונמצא אשר תורתם אומנתם ובתורה יתגו יומם ולילה והמה ת"ח מפוארים ומובהקים וא"כ אם ירצו ליקח לרב מתלמידי הסימענא"ר ויבחרו בו להיות מורה הוראה בשביל שיודע שאר מדעות בזה פבר כ' הרמב"ם דעוברים פלאו מפורש.

ובמקום ת"ח עוברים בשני לאונן. ודרחז"ל לשון אשרה מלשון מאשרי העם בישע"י קאפיטעל ג' דהיינו מנהיגים ומדריכים שאסור להעמידם בשביל צורך הנאתו והיינו לא תטע לה בשביל צורך צורך הגוף אשרה וגם לשון מצבה נמצא מורה על מנהיגים כדפרש"י ריש פ' נצבים וכבר האריך בזה במהרי"ק בשורש קי"ז המובא בכ"מ שם ועכ"פ תלמידי הסימענאר יש להם מעט ידיעה בתורה אלא שיודעים בשאר המדעות וא"כ הממנה מהם לרב או למורה הוראה עוברים בכמה לאונן וכנ"ל ואפילו המעט שלומדים אינם יודעים שורש ומקור הדבר למישקל ולמטרי בעומק ותוף הענין לזמות מילתא למילתא והם מדמים מילתא למילתא שאינו דומה וכבר אמר החכם במשלי אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת קדושים תמצא וחכז"ל בסוטה דף כ"ב אמרו רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראתה ומורה ולדרש הנה נראה שכונן שלמה המלך עה"ש כל הפרשה דאשה זרה על חכמת החיצונית פעין הסימענאר שבתורה שלומדים שם הוא חלל בלי שום תוף ועומק חלולים חלולים וממילא עי"ז הוא תלמיד שלא הגיע להוראה ורבים חללים הפילה היינו החלולים מבלי שום תוף ועומק ולכך שפיר דרשו ועצומים פל הרויגיה הנאמר שם ואמרו חכז"ל שקאי על תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה והיינו פנידון הסימענאר שהת"ח המובהקים אשר ראויים באמת להוראה לא יניחום להורות והחלולים

אשר אין בהם ממש המה המורים ובזה בנודאי עצומים כל הרוגי והרבה מכשולי ותקלות באים ע"ז והמה לאבן נגף לבני ישראל הכשרים.

ומטעם אחר עוד אסור לנו עפ"י התורה להעמיד רבנים מתלמידי הסימנאר דכבר מבואר בתורה וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מסנהדרין שהב"ד של ישראל צריכין שיהיו יראי ה' ובעלי מדות טובות ואנשי חיל היינו שיהיו גבורים במצוות ומדקדקין על עצמם וכובשין את יצרם ולא יצא עליהם שום שם גנאי ויהי פרקו נאה וזה אי אפשר להשיג רק ע"י התורה הקדושה שהיא תכלין ליצה"ר אבל כל התכמות ושאר מדעות ידוע שאינם פועלין ואין בכוהן להיטיב לב האדם ומדותיו וליטע יראת ה' בלבבו ורק התורה הקדושה כמו שאמרו חז"ל המאור שבה מחזירו למוטב וראשית חקמה יראת ה' והחיוב ומ"ע על כל אדם פרטיי מכ"ש על המנהיג העומד בראש להיות לרב ולמורה דרף שיראתו יהי לאות ולמופת בינתר שאת על כל הצעבור וכבר הביאו בשם הרא"ש שכ' לר' ישראל מטילודא ידוע ומפורסם שהתכמות הנכריות מעבירין את האדם מיראת שמים וברייה רחמנא דשזבין מינן' וא"כ בנודאי אסור לקחת מתלמידי הסימנאר להיות רבנים ומורים.

ויש עוד טעם ויראי' לאסור להקים רב ומורה מתלמידי הסימנאר דהנה דרשו חז"ל הובא בילקוט פ' נצבים על קרא דלא בשמים הוא דאמר שמואל אין התורה מצויה באיסטראלאגעון ושאלו אותו האמר איסטראלאג ואעפ"כ הוא ת"ח והיתה תשובת שמואל דמעולם לא עסק באיסטראלאג אלא בשעה שהי' פנויה מתורה והלך לבית המים עיי"ש בילקוט והיינו באקראי בעלמא וכמ"ש הרמ"א המובא לעיל וא"כ יש קו"ח אם שמואל אמר דחקמה אחת של איסטראלאני העוסק בה אין התורה מצויה אצלו קו"ח תלמידי הסימנאר אשר רוב וכמעט כל ימי חיי הבליהם מבלים בחכמות ומדעות ובנודאי דאין בהם תורה להיותם ראוי ע"י תורתם להוראה וא"כ הסעמינאר הוא משפח את התורה והיא אבן נגיוף לכל בר ישראל.

וכל זה הוא מצד הדין תורה המבואר פדלעיל אפילו אם לא הי' לנו נסיון מכל הנ"ל ומכ"ש שיש לנו נסיון ונודע לכל שתלמידי בית הסימנאר אפילו הלומדים בסימנאר שהם מכוונים בשם (סאמינער פשר) הנסיון מעיד וכן הוא ידוע לכל שתורתם הוא רק מהשפה ולחויץ ומיעוטה דמיעוטה ואין בהם יראת שמים והרבה מהם שיש בהם חלקי אפיקורסת הרבה וא"כ אסור לילך ללמוד שם ואפילו מי שאינו רוצה להיות רב או מורה ובעל הוראה דהרי קי"ל אפילו במידי דשייך לגוף אמרינו דאסור לאדם לילך תחת גשר רעוע וקיר נטוי א"כ ק"ו דאין אנו רשאין לילך במקום שיש סכנה לנפש והתורה אמרה השמר לה ושומר נפשו מאונד וכינו דהדין שאסור לילך במקום סכנת הגוף וגם אנו מצוים שלא להניח אצלנו דבר שיש בו סכנה והוא לאו מפני ש בתורה לא תשים דמים בביתך וא"כ קו"ח דאין לילך ואין לעמוד ואין להניח דבר שיש בו סכנה לנפש וכינו שהנסיון מעיד שהסעמינאר מעביר היראת שמים ועושה התלמידים הלומדי שם לקלים חוץ שאר תקלות הבאים על ידי זה א"כ נודאי פן הוא דאסור לאדם לקחת שמה: ובלא"ה נראה לי דאסור ללמוד בהסעמינאר אפ"י מי שאין דעתו ואין רצונו להיות מורה או רב דכינו דהנסיון יעיד שרובם פכולם התלמידים היוצאים מהסעמינאר הם קלי הדעת ואינם חוששין לא לדברי תורה וכ"ש לדברים שחששו רז"ל וכבר פסק הרמב"ם בפ"ב מהלכות ע"ז דלאו דלא תתורו אחרי לבבכם וכו' מורה לנו שאסור לאדם לראות או ללמוד דברים שאפשר שביאו אותו לידי קלות או ספיקות באמונה עיי"ש לשונו הגהב שבאר זה היטיב וא"כ ה"ה דאסור לילך למקום המוכן לפורעניות להעביר אדם מדעת קונו ודעת חז"ל מאיזה סיבה שיהי' שמעביר

הסעמינאר את תלמידיו הן מצד לימודם והן מצד החברותא והן מצד המלמדים אסור לבר ישראל ללכת שמה מקרא דלא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם.

גם מהשכל והמושכל נראה מבואר גודל המכשלה של בית הסעמינאר דבכל הידיעות אנו רואים שמי שרוצה להיות שלם באיזה חכמה בעיניו דווקא שישים עיניו ולבו רק על אותה חכמה בדיוק שאם רוצה ללמוד הרבה דברים אינו משיג שום דבר בשלימות דשכל האדם לואה וקצר להשיג הרבה דברים בשלימות לכן צריף לשים אל לבו שלא להשיג על שום דבר רק על מה שצריף לאותה חכמה והידיעה שרוצה ללמוד בשלימות ואם זהו פן בשאר חכמות ק"ו בתורה כמו שדרשו חזו"ל בהגיגה דף ד' על המקרא דלא יערכנה זהב וזכוכית למה נמשלה התורה לכלי זהב דקשה להשיג התורה ככלי זהב וכלי פז ונוח לאבדן ככלי זכוכית וצריכה שקידה והשגחה רבה ועיון הדק היטיב וא"כ בנודאי אי אפשר שישגי את חמדת התורה אם מערב בלימודו גם שאר מדעות ובפרט פי שאר המודעות הם קלי ההבנה ומושכי את לבבות הנערים ודבר הקל ומושף ניחא לי יותר לאדם מדבר שהוא קשה עליו.

וגדולה מזו אמרו חזו"ל בפ' כל כתבי דאסור ללמוד פתובים בזמן הדרשה משום דממשיף ואתי לבטולי מבית המדרש וא"כ מכ"ש בגידון הג"ל ובלא"ה פבר אמרנו דבכל ענינים וכ"ש בת"ת א"א ללמוד בקביעות אלא א"כ דבדבר שהוא משים כל עינו ואפי' במלאכים צבא השמים אמרו פינן שהם צריכין להיות שלמים בענינם דאין מלאף אחד עושה ב' שליחות וכן צריף להיות בתורה ולא די לאדם במה שקובע שעות זמניות לתורה אלא צריכין לעסוק בתורה יומם ולילה ואז יעלה ויצלח וע"ז אפשר רמז הפתוב תורה יבקשו מפיהו פי מלאף ה' צבאות הוא ואמרו חזו"ל אם הרב דומה למלאף ילמדו תורה מפיו ואם לאו אל ילמדו מפיו וממילא דאסור לשמוע תורה מתלמידים היוצאים מבית הסעמינאר: ועפ"י הדברי הנאמרים למעלה שכל המשתדלים והמסייעי והמורים והתלמידים כלם הם ממחטיאי הרבים ואין להם שום נאמנות באיסור והיתר פי איתרע חזקתיהו ואין פרקם נאה וי"ל דהוי פחשודים לאותו דבר להכשיל אחרים וכדקי"ל ביו"ד סי' א' דאם יש חרם לענין שלא לשחוט ועבר ושחט הוי פחשווד לאותו דבר וגם הא קי"ל דחשווד לדבר חמור חשיד לדבר קל ממנו פדאית' ביו"ד סי' קי"ט וגם פינן דאסרו בפ"י בהאסופה הגדולה ואפי"ה הם מעיזים לעשות הוי כעין מ"ש מרן הגאון בעל חת"ס בחיו"ד סי' ח"י ולקף שומר נפשו ירחק מהם וה' הטוב יתפנה לב בני ישראל לטובה במהרה: תשובה של"ו שיל"ת חוסט יום ה' ד' אב תרל"ב לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב לש"ב הרב המופלא ומופלג כש"ת מהורר שלמה שיק נ"י אב"ד דק"ק קארצאג יע"א: מכתבך קבלתי ושם נאמר לישראל את פי מאחר שבקהלתך התנוועדו לקבל עליהם את הארגיניאזאטציא"ן שטאטו"ט של פת הארטהדאקסי"ן ועשו על פיהם שפעציא"ל שטאטוטע"ן וכתבו וחתמו לאשר ולקיים ויש ב' אנשים מתוך הקהל שאינם רוצים לבוא על החתום ואומרים שרוצים לפרוע הכל כמאז וגם שהם רוצים בשפעציא"ל שטאטו"ט אלא שאינם רוצים לחתום שהם משומרי הדת וע"ז הספימו רוב העדה ורוב קרואי העדה לפרוש אותן ב' אנשים מכל זכיות הקהלה ולעת פזאת נולד לאחד מהם בת והספימו שאם יבוא לבית הכנסת לתת שם לבתו יהא מוכרח ליתן ה' זהובים כסף ועי"ז נעשה רעש ומחלוקת גדולה לזאת בא לשאול ממני בהסכמת הרה"ק שלשה שאלות.

א' אם שב וא"ת עדיף בענין זה אם שנים ממאנים ומאנו. והב' אם פיון שאינם רוצים לחתום הם נידונים פפורשים מן הציבור והג' אם רשאים ראשי העדה לתקן תקנה כנ"ל שמי שאינו בא עלהחתום על התקנות אעפ"י שמשלם פל ההתחייבות יהא מוכרח ליתן ה' זהובים עכ"ל שאלתו בקצרה: ואען ואומר הנה אמת נכון הדבר התקנות ארגינאזאטיציא"ן שטאטו"ט אינם צריכין לתבא שומרי הדת אלא בשנת תר"ל לפ"ק בחודש מנחם אב התאספו מקהלות אנשים חשובים יחידי סגולה יותר ממאה ובהסכמת ערף שלשים רבנים תיקנו התקנות ההם כדי לעשות סיג וגדר בכדי שנוכל לעמוד בפני פריצי עמינו ואנו חייבים לשמוע ולקבל עלינו תקנות הקהל כמו דקי"ל ביו"ד סי' רכ"ח סעיף ל"ג שהנשבע שלא לזנוס בתקנות הקהל הוא שבועת שוא שאנו מושבעין לקבל עלינו תקנות הקהל יעניין בטו"ז שם ובמרכי ר"פ שבועת העדות דשם מבואר דאנו מושבעין על זה מקרא דארור אשר לא יקים את דברי התורה ואם בתקנות הקהל הדין כן קו"ח בתקנות שנעשו באסיפה גדולה ובהסכמת רבנים ואין קיום הדבר אלא בחותמיו וגדולה מזו מצינו בימי אבותינו בימי עזרא ונחמ"י שהי' אז פרצות בישראל וקבלו עליהם לאשר ולקיים התורה היו כותבין וחותמין כמבואר בנחמ"י סי' י' למען יעמדו ימים רבים ומי שאינו רוצה בזה הוא פורש עצמו מן הציבור ורוצה להחליש התקנות ולהגביר יד פריצי עמינו ועושה שלא כדין וא"כ מהראוי והחיוב עלינו להפרישו מאיסורא ע"י כפי' מה שאפשר ומ"מ נראה דהאידינא יש בזה מוטב שיהי' שוגגין ואומר מותר דלפי הנראה יבוא מזה פמה עבירות ונהיירות אחרות ולכן אין לכפותו וענין ביו"ד סוף סי' של"ד עיי"ש ולזאת אין לדחותו ולא לרקקו דאפי' מי שהוא חוץ ואין לו דין עירנות ראוי לקרותו בעת שהוא חיוב ולהניחו ליתן שם לבתו כמבואר מדברי המג"א סי' רפ"ג: ואם פי האמת דיש רשות לטובי העיר לקנוס בממון להמזידין לבטל הטוב ולעשות סיג לתורה כמבואר בחו"מ סי' ב' אבל צריך להיות מתוך בזה כמבואר שם ולעשות הפלל שם שמים ובפרט במקום שיש לחוש למחלוקת ומרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל אמר דהמשנה דאבות פ"ה בדיוק נקטו אינה מחלוקת שהוא לש"ש מחלוקת הלל ושמאי ללמדניו שקשה להחליט ולומר שהמחלוקת הוא לש"ש דאפי' אם תחילתו הוא לש"ש.

אבל שיהא סופה להתקיים לש"ש זהו דבר קשה דהאי תיגרא דמיא לבידקא דמיא וכו' ורק פעין מחלוקת הלל ושמאי הוא דוגמא למחלוקת לש"ש שסופה להתקיים לש"ש ולזאת צריך בחינה ומתינות לקנוס בדברים לעשות סיג במקום שיש לחוש למחלוקת ולעיקר הדין בנידון הנ"ל הן לכל יחיד יחיד בקהלתו יש ב' מיני זכיות א' זכיות הנוגעים רק לעצמו ואין לאחרים זכות או הפסד בזה והב' זכות שנוגעים לכל הציבור והיינו דזכיות פעין חייבים וקדשים ונתינת שם לזרעו הם זכיות לכל מי שמשלם מס וגם הוא שנתף לפריעת צרכי הקהל והבה"כ ואין לאחרים היזק מזה אמנם יש מיני זכיות הנוגעים לכלל להיות לו זכות לבחור או להיות נבחר להיות מהראשים וטובים או שאר ממוני הקהל ולבחור רב וכיצא בהם דברים הנוגעים לתועלת פל הפלל ולפעמים א' מכריע ולזאת מי שבכל תשלומי וחייבי היחידי הקהל הוא עושה ומשלם אפי' אם אינו חתום בתקנות הקהל ראוי לזכות בכל הזכיות שאינם מפסידים לאחרים והם שוויים לכל איש ואיש כשיגיע זמנו ויבוא יומו אם לא שרואין ראשים וטובים וקרואי העדה שבעת ההוא ראוי לקנוס אבל צריך לזה מתינות אמנם בהזכיות מאופן השני שנוגעים לכלל לבחור או להיות נבחר מי שאינו בא על החתום ופורש עצמו מן הציבור איבד את זכותו בזה: ואחרי הקדמות האלה הנני להשיב על השאלות הנ"ל דבנדאי החיוב על פל איש ואיש מבני ישראל להסכים עם תקנת הקהל

במה שמספיקים הרוב וכ"ש אם התקנות הם פדי לחזק הדת והממאן בזה הוא פורש עצמו מן הצביבור וחכז"ל אמרו אל תפרוש מן הצביבור ואל תאמין בעצמה.

וכבר הבאתי דתקנות שהם לסיג אנו מןשבעין בארור ומ"מ בנידון שלנו מי שאינו רוצה לחתום על התקנות הנ"ל והגיע זמן שצריכה לתת ולקרות שם לבתו אין לכופו לא בנתינת מעות ולא בשאר פפיות מפני טעמים הנ"ל ובלא"ה אנו מקווים שסוף דבר הכל נשמע שגם אותן ב' אנשים בעיניהם יראו פי זהו הדרך הטוב והישיר ובנודאי כל זמן שלא יחתמו עצמם על התקנות אין להם זכות בהענינים הנוגעים לכלל וכנ"ל והעושה שלום במרומו הוא יעשה שלום על בני ישראל ובעיניהם יראו ובלבכם יבינו ושבנו ורפא להם ויהי' ד' עמה וכו' דברי רבה הדורש שלומה החותם בברכה: הק' משה שיק מברעזאנוע תשובה של"ז הנה הרמב"ם פסק בפט"ז ממ"א דין כ"ז דאין הב"ד מצווין להפריש קטן הא"נ אבל אסור למספי' לי' בידים והרב אב"ד דק"ק אלטונא נ"י בעלי שצ"ה מכתב מסתפק דלמא הא דאמרו להזהיר גדולים על הקטנים היינו אם הגדולים מחוייבים וישנם באזהרה זו אבל אם אינם בכלל הלאו ההוא אינם מצווים דלא למספי' ולכאורה יש להביא ראיה לזה ממאי דקשיא לי בגזיר דף נ"ז ע"ב דלר"ה אשה רשאי להקיף קטן ואמאי הא אסור למספי' בידים ולראב"א דמקיש מקיף לניקה פתב השעה"מ בפ' י"ב מהלכות ע"ז דהקפה שאני דגלי מלא תקיפו דהיכא דהניקה אינו חייב אין פאן אזהרה אבל לר"ה.

דלא מקיש קשיא וכבר כתבתי בזה [עיי' בחאו"ח סי' קנ"ח] וכעת ראיתי שבפמ"ג סי' שמ"ג העיר קצת בזה ואי אמרינן דהיכא דלית גבי אזהרה אינו מוזהר על דלא למספי' הוי א"ש: אמנם יש להביא ראיה בהקפוח דהרי בגדה דף מ"ו ע"ב אמרינן לענין קטן שגזר או נשבע וכן לענין קטנה יתומה שגזרה אמרינן והא קטן או"נ הוא ואע"פ שהבעל והגדול אינו מוזהר ואין לומר דמכח כ"ש פרייה זה אינו מדנקט או"נ הוא משמע דדין זה שנה לאו"נ וכן מבאר ברש"י ובתוס' שם בד"ה אין ב"ד וכו' דהקשו הא ר"י סובר ב"ד מצווין להפרישו ומאי קושיא התם שאני דאינו אסור לבעל וע"כ דס"ל דאין חילוק ודייקו פן מלשון הש"ס דנקט או"נ וכן מוכח בגיטין דף נ"ה ע"א ובתוס' שם בד"ה ועל הקטנה וכו' וכן פרייה שם גבי חרש וחרשית וליכול קטן אוכל גבלות ועיי"ש בפרש"י ואע"ג דהבעל פהן ורשאי לאכול בתרומה אפי' מדמין לי' לאו"נ: איברא דעדיין י"ל דבנודאי למ"ד ק' או"נ מצווין להפרישו ואם פן האיסור מצד הקטן האוכל א"כ אין חילוק אפי' מי שאינו מוזהר על לאו זה מ"מ צרייה להפרישו מכח האוכל אבל לדין דק"ל דדווקא למספי' אסור א"כ אין האזהרה מכח הקטן וא"כ אפי' להפריש יהא מוזהר וע"כ מצד העושה א"כ דלמא דווקא אם זה דמספי' מוזהר אסור לו למספי' פדי להרחיקו וסחור סחור אמרינן לגזיר וכאשר הבאתי ראיה מהא דמקיף ואם הי' סברא זו אמת הי' מןשבין קושית המל"מ שם שהקשה על תוס' גדה דף מ"ו ד"ה אין ב"ד וכו' שהקשה דהו"ל להקשות דיהא אסור מטעם דאסור למספי' ולהנ"ל דלטעם למספי' שם לא שייך דשם אין הבעל באותו אזהרה ולכך הקשו רק מכח ר"י ולפי הנ"ל גם על הרוקח שפקפק שם לא קשה דאיכ"ל דהרוקח סובר פהטור ביו"ד סי' שע"ב דבאמת פהנים אפי' להפרישו מצווין וא"כ אפי' אשה שאינה מצווית מוזהרת להפרישו ולכך צרייה לומר הטעם משום דהנולד במע"י ועפ"י הרוב אין אנו מצווין עליו פן י"ל לכאורה מ"מ מדברי הרשב"א המובא במל"מ הנ"ל שהקשה בקטנה שגזרה דהוי כמו מספי' בידים ואע"ג דהוא אינו מצווה אסור למספי' וכן נראה לפי ענ"ד דמוכח מדברי התוס' פסחים דף פ"ח ע"א ד"ה שיה לבית אבות וכו' דאע"ג דשרי לדידהו הקשו דאסור למספי' וכן מוכח ביבמות דף ע"א דקא מבטלי' לי' קטן ערל אי מותר לסוכו בשמן של תרומה וע"כ בכהן מייירי דישאל בלא"ה אסור הנאה של כלי

ואלא ע"כ בפהן ואע"ג דלדידן' שרי מ"מ פשיטא לי' דלדידן' אסור למספי וכ"כ הטו"ז ביו"ד סי' שע"ג לדייק מלשון הרמב"ם והטור דאפי' ב"ד ישראל מוזהרין עליו: והנה הא דפסק הרמב"ם דאב מצוה עליו להפריש בנו וגם מה שחלקו התוס' בין הגיע לחינוך וכו' נראה דהיינו לבתר דגלי לן קרא דאסור למספי לי' וחיובין דלא הותרה אצל קטן א"כ בעינין חינוך והפרישה אבל לולא שגילה לן התורה הו"א דקטן לא הי' בכלל האזהרה ואין פאן מצות פרוש וכו' מיושבים פמה קושיות עיי' במל"מ סוף ה' מ"א.

ועל דבר הקושיא מהא דמותר להקיף אשה לקטן נראה ראי' למ"ש הכ"מ פי"ב מע"ז דהיכא דאין הנקיף מסייע לית בי' איסור כלל לניקף ואפי' מסייע מ"מ הוא אינו ספי לי' זה בידיים: ולפי מ"ש למעלה דאפי' בדבר שלא מוזהר המאכיל אפי"ה אית בי' איסור למספי נראה לפי ענ"ד לישוב דברי רמב"ם פ"ו מתרומות דף ד' שכ' דחפשית אפי' השיאה אביה אין אוכלת משום גזרה דחרש בחפשית והכ"מ תמה עליו מש"ס דגיטין דף נ"ה דמדחה גזירה זו דפריה וליכול קטן או"נ הוא ונראה דהרמב"ם סובר מה שמתירין לו לינשא חשיב כמאכיל ומקרי מספי לי' בידיים וא"כ קשיא לי' מאי קאמר וליכול קטן א"נ הוא וניחא לי' להרמב"ם דנהי דאנן ביבמות מסקינן דבכ"מ אסור למספי מ"מ לר"ש דסובר כ"ש למכות לית בי' צריכותא דמה לשרצים שהוא בכ"ש דהא גם שאר דברים הוא בכ"ש וליכא צריכותא וכן לר' יאשי' בירושלמי פ"ג דערלה דיליף מלא יאכל חמץ דאסור למספי קשיא תרתי דם וחקץ ל"ל וע"כ הוי ב"כ וא"כ לדידהו מקשה פיון דמתני' דחרשת הלכה פסוקה הוא ולכך משקינן וליכול קטן או"נ הוא וקשיא לר"ש ולר' יאשי' אבל לדינא דקי"ל דאסור למספי שפיר כ' הרמב"ם גזירה חרש בחפשית וא"כ גם מזה ראי' למ"ש דאיסור למספי שייך אפי' במי שאינו מוזהר.

אמנם טעמא מאי ומנ"ל בחמת זה ונראה בנודאי אם הי' נכתב האיסור על המאכל י"ל פן אבל באמת אין מקרא יוצא מידי פשוטו והקרא על האוכל נאמר אלא דמפח יתורא ילפינן דקרא דלא תאכלום פי שקץ הם בא לרבות את הקטנים וכן קרא דכל נפש לא תאכל דם גם לקטנים נאמר וקטנים לאו בני קבולי אזהרה הסוע"כ דכוננת הקרא להזהיר הגדולים על הקטנים וכיון דבקטנים תלה הקרא אין חילוק במאכל וכן לענין טומאת פהגים ואמרת אליהם לנפש לא יטמא קאי גם על בני אהרן הקטנים.

ובדרך זה יש לישוב דברי הטור בסי' שע"ג שכ' דבכהנים האזהרה גם לפרושי והקשו עליו ולהנ"ל אמיןא דקשיא לי' רישא דקרא דכהנים בני אהרן משמע דרק פהגים מוזהרים ומקרא דואמרת אליהם לנפש לא יטמא משמע דכולם מוזהרין אליהם ולכן מישוב דלמספי אסור לכולם ורישא דקרא בפהגים היינו לאפרושי ודווקא אי גם סיפא דקרא מייירי לאפרושי צריך לדחוק דלאפושי באזהרה לפהגי' אתא ולעבור עליו בשנים אבל לפי האמת דהאזהרה לאסופי אתא לא צריך לאוקמי' באזהרה יתירה אלא רישא לאפרושי וסיפא למספי ולאפרושי ודווקא פהגים מוזהרים פן נראה לפי ענ"ד פנונת הטור.

תשובה של"ח בעזה"ת שבט תרכ"ט לפ"ק החיים והשלום וכל טוב להרבני הפופלג בתורה החרוץ והשנון מחותני כש"ת מוה' אברהם סג"ל פראנר נ"י: מכתבו קבלתי בהיותי בעיר פעסט אצל הקאנגרעס עמוס התלאות מיצר וכואב על חילול פבוד התורה במלתעות כופרים ופורצי גדרות לבטל התורה והיראה בדורות הבאות ואין דעתי צלולה להשיב בדברי התורה אשר מפז מסולאות וגם אין לי פה שום ספר אלא ב' גמרות ומשניות ומעלתו נ"י ביקש ממני לעיין בדין

קטן שהוא בספנה וצריף להאכילו ח"ו איסור אי מאכילין אותו הקל הקל וספק שלו כולל ב' דברים א' אי גם על ח"ש אנו מצווין שלא להאכיל לקטן ודלא למספי ליה בינדים והשנית פיון דהוא ח"ש ואינו אלא אסור מה"ת ל"ש ב' הקל קל דח"ש מאיסור פרת או ח"ש מאיסור לאו הרי שניהם שווין ואינם אלא איסור עכ"ל הצריף לנו: ולפי ענ"ד ממקומו הוא מוכרע דגם מח"ש אנו מצווין להפרישו דהנה ביבמות דף קי"ד ע"א איתא ת"ש תינוק יונק והולך מנכרית ומבהמה טמאה ואין חוששין פיונק שקץ וכו' ומזה הוכיח דקטן או"נ אין ב"ד מצווין להפרישו וקשה לי הרי אמרו בכריתות דף י"ג דתינוק יונק מאשה במגע טמא מת והנולד טהור משום דהוי ס"ס ספק יונק פשיעור ס' לא יונק פשיעור ואת"ל יונק פשיעור ס' שקה יותר מפדי אכ"פ וא"כ גם פאן אפילו נימא דמצווין להפרישו ע"כ היינו מהנה ג' קראי דלא תאכל דם ואינה והתם בחיוב לאו נאמר ומנ"ל לענין איסור ח"ש דקי"ל אפי' מאיסור עשה וכ"כ התוס' בשבועות דף כ"ג ע"ב ד"ה דמוקי וכו' ולשיטת הרא"ם המובא במל"מ פ"א מחמץ דין ז' דאכילה בכ"ש נרק ההל"מ דבעינן פזית לענין מלקות וא"כ בכלל לא תאכל הבא להזהיר גדולים על הקטנים גם ח"ש בכלל.

אבל לפי מה שהשיג שם המל"מ עמדה הקושיא וצ"ל דמכל מקום פיון דבכלל איסור כל נפש לא תאכל וכן בכלל לא תאכלום ובכלל אמור ואמרת לא לבד על להזהיר הגדולים על הקטנים נאמר אלא גם אזהרה על הגדולים אלא דמכח יתורא ילפינן דנאמר ג"כ להזהיר גדולים על קטנים מ"מ פיון דבחד אזהרה נאמרו ולא נאמר בפירוש להזהיר על הקטנים על פרחי שניהם דינם שוה ואתקשו להדדי וכשם שלהגדולים עצמם אסור להם ח"ש ה"נ להזהיר קטנים גם בחצי שיעור ועל פרחי דאין חילוק ביניהם.

וכזה מיושב אצלי ג"כ מאי דקשה לי בלא"ה בסוגיא דיבמות דף קי"ד דמוכח דאי קטן או"נ ב"ד מצווין להפרישו אפילו באיסור לאו הבא מכלל עשה נמי מצווין להפרישו פדמוכח מהרא"י שמביא שם מברייתא רבן חבב שהולך אצל אבי אמו פהן עם הארץ אין צריף לחוש שמא יאכלנו תרומה טמאה ואכילת תרומה טמאה אינו אלא איסור לאו הבא מכלל עשה דבשעריף תאכלנה וקשה מנ"ל איסור עשה מהנה תלתא קראי דהם איסורי לאו אמנם להנ"ל א"ש פיון דבכלל הקרא גם ח"ש או"נ מכ"ש איסור עשה דחמיר מח"ש כמ"ש בשם תוס' בשבועות הנז"ל: ועפ"י האמור ממילא נפשט גם אידך ספיקא אי ח"ש מאיסור פרת אינו חמור מח"ש דאיסור לאו דהרי שם ביבמות דף קי"ד קא עביד הש"ס צריכותא דמקרא דלא תאכל דם ליכא למילף שרצים דשאני דם דאית ב' פרת וקשה להנ"ל הא בכלל לא תאכל דם גם ח"ש בכלל דלית ב' פרת וע"כ דגם ח"ש מאיסור פרת חמיר מח"ש דאיסור לאו וח"ש דאיסור לאו לא חמיר פולי האי כח"ש דאיסור פרת דזה ח"ש רק מאיסור לאו מזה ח"ש מאיסור חמיר איסור פרת.

וכן מסתבר נמי וכן מוכח מהא דסתם הש"ס בסוף יומא גבי אהזו בןלמוס דמאכילין אותו הקל קל ונחשיב תרומה קיל מטבול וכו' וקשה הרי לחולה שיש בו ספנה מאכילין לכתחילה פחות מכשיעור ואז אין חילוק ומדסתם ע"כ דגם בח"ש מאכילין הקל קל וגם בקטן אפילו מאכילין ח"ש מאכילין אותו הקל קל פן נראה לפי ענ"ד ומ"ש על דברי הפמ"ג בפתיחתו לשחיטות דגבי איסור עשה לכ"ע ח"ש אסור והוא בכלל וכו' וקשה עליו משבועות דף כ"ג ע"ב הארכתי שם בשבועות בקונטרס המיוחד לזה וכאן אין להאריך ואסתום בכרכה דידו הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאווע. תשובה של"ט בעזה"י עש"ק פ' פנחס תרל"ג לפ"ק פה חוסט יע"א. החיים והשלום וכל טוב להרבני המופלא כש"ת מוה' אליעזר פהנא זעלטמאן בסעגדין. הנה.

מכתבו קבלתי ולא ידעתי אכנהו כי לא ידעתי אם הוא מורה הוראה שם או בן תורה או בחור וכו' והנה גוף השאלה הוא אם רשאי פהן לכנוס לקצור לאחר שהוציאו המת מן הבית תחת אור הרקיע לקצור ואינו מאהיל עליו פלום שלפי דעת החכ"צ בסי' ק"ג נראה מלשונו דמותר עכ"ל והוא פתב באריכות והנה גוף הדין כבר מבואר בש"ע סי' שע"א סעי' ד' ברמ"א דיש מחמירין לכהן לצאת דרך שער העיר שסוף הטומאה לצאת שם ויש מתירין וא"כ לדעת המחמירין לכןס תחת שער העיר מכ"ש תחת פתח הקצור ההוא שיוציאו המת משם אם יש על הפתח אנהל טפח אלא שהח"צ תמה על דעת המחמירין והדגו"מ שם בסי' שע"א כ' תי' על הקושיא של החכ"צ על מהרא"י ואפי"ה הסכים לדינא דיכולין לכנוס תחת שער העיר וה"ה תחת שער הקצור.

ובפתחי תשובה שם הביא דעת המהרי"ט ח"א סי' צ"ו בשם אביו המבי"ט זצ"ל דעיקר האיסור הוא לכהן לכןס תחת הפתח שהמת שם בקצור דאולי יביאו המת בפתע פתאום פשיה"ל עדיין הכהן תחת השער וא"כ נראה דזה שייך בשער שהוא רחב מאוד אבל בפתח הבית שאינו רחב כל כך ומסתמא א"א להוציא המטה כשבני אדם עומדין שם ומכ"ש במקום שמוציאין המת בעגלות נראה דגם המבי"ט מתיר וא"כ נראה דאם יש איזה צורך מצוה לפהן לכןס שם ובפרט אם נודע להכהן ההוא שעדיין לא יוציאו המת אין לאסור לכהן לכןס לשם אם אינו מאהיל במקום שהמת שם ובתנאי שלא יכנוס תוך ד' אמות של המת פן נראה לפי ענ"ד בפשיטו' כתבתי בהתפזי הדו"ש הק' משה שיק מברעזאווע תשובה ש"מ בעזה"י י"ט אלול תרנ"ג לפ"ק. לשנה.

טובה יכתב ויחתם ידי הרב המופלג הדיין המצויין בהלכה כש"ת מוה' פיש ווינטור נ"י בק"ק האליטש יע"א. מכתבו קבלתי ושם נאמר ששמע שהוריתי בעברי דרך בקהלתו שמי ששמע שמועה קרובה קודם קבורה וא"א לקבורו בו ביום שרשאי האונן למול את בן חבירו ולהתפלל אבל לא יניח תפילין ומעלתו תמה עלי מ"ש תפילין מתפילה והנה באמת אין דרכי להורות באתרא דחברו אלא שאז הי' הדבר נחפז בהיותי שם והלכתי לבית הפנסת דשם בשחרית ולמול ילד שפיבדו אותי במצות מילה ועברתי על פתח מזהל ההוא הידוע שהי' מיועד להיות לו חלק במילת הילד ההוא וסיפר לי המאנרע שבא לו אז שלים ולהודיעו שמת אביו ושאל את פי פדת מה לעשות ושאלתי אימתי תהא הקבורה ואמר שלא תהי' עד למחרתו כאשר הוא במדינתנו מצד פקודת המלכות יר"ה והשפתי לו שיכול לכןס לביהכ"נ להתפלל ולמול אלא שתפילין לא ילבש ושורש הדבר כבר מבואר במג"א סי' תרצ"ו ס"קיו דבפורים אע"ג דקורא ק"ש ומתפלל אבל תפילין לא ילבש משום דאקרי פאר ואע"ג דהא"ר פליג עלי' שם היינו פיון דיום שמחה הוא ואינו מתאבל לא איכפת לן בפאר אבל בגוף הדין מודה לי' אלא שהוא דיבר ברמז ובקצרה כדרך פקודש והביאור כך הוא דאונן אסור בתפילין הוא מצד ב' טעמים א' כמו דהוא פטור מפל המצות והב' משום דאמרי' במוע"ק דף ט"ו ע"א דאבל אסור בתפילין ואמרו בסנפך דף כ"ה ע"ב דדונקא ביום ראשון משום דכתיב ואחריתה פיום מר ועיקר מרירותא חד יומא כפרש"י שם ולכך אסור בתפילין דבעינו פאר וכיון דמשום צערו מעולל בעפר קרנו אין זה פאר כך פי' רש"י בבבבכות דף י"א והלבוש באו"ח סי' ל"ח כ' משום היסח הדעת.

ועכ"פ פיון דלאחר קבורה אסור כ"ש קודם קבורה ויום מיתה אפילו אינו יום קבורה הוא עיקר אגנינות דאורייתא לענין קדשים כמו שפסק הרמב"ם בפ"ב מביאת מקדש ה' י"ב ואמרו בזבחים דף צ"ט ע"ב משום ואחריתה פיום מר יום אסור לינה מותר וא"כ פיון דעיקר מרירות הוא פיום

המיתה א"כ אסור אז בתפילין וגם פסק ביו"ד סי' שמ"א דאונן אינו יושב על המטה וכן מבואר בהדיא בירושלמי ר"פ מי שמתו והובא בחידושי הרשב"א שם שהקשה בירושלמי למה הוצרכו במתניתין לפנותו מתפילין ת"ל מפת אבל דפטור והרשב"א הקשה מאכל דפטור ביום הראשון אבל בלשון הירושלמי פריה מר' יהושע דאוסר אפילו ביום שני והפ"מ דקדק למה באמת לא מקשה מיום הראשון ומתוך בירושלמי דבאמת רק אידי נקט לה: והרי מבואר דאונן פטור מתפילין משום ב' טעמים והנפ"מ דבשאר מצוות יש דעות הפוסקים דרשאי להחמיר במבואר באו"ח סי' ע"א וביו"ד סי' שמ"א אבל בתפילין איסורא איכא דהרי אמרו אסור לאכל להניח תפילין ועוד איכא בינייהו באינו מוטל עליו לקברו ואיכא למ"ד דלית בי' אגנינות מ"מ אסור לו תפילין וכן אם אינו רשאי לקברו וזה טעם מג"א בסי' תרצ"ו הנ"ל והא"ר שם פליג פנין דהוא יום שמחה לא מקרי מעולל בעפר קרנו וגם צריה ליתובי דעתה אין לחוש להיסח הדעת כמו דקי"ל באו"ח סי' תקמ"ח במג"א בחוה"מ שצריה להניח תפילין דגם להיסח הדעת אין לחוש פנין דמחוייב לשמוח אבל בנגידון שלנו אפילו אם פנין דאינו יכול לקברו אינו אונן מ"מ יום מר הוא וא"כ עכ"פ ביום המיתה וגם ביום השמיעה דקיימ"ל ביו"ד סי' שפ"ח דאבל אינו מניח תפילין ה"ה אונן אפילו באופן דאינו פטור מכל המצוות מ"מ תפילין לא ניח וקצת מצאתי פן בספר לשון חכמים שפסק פן בקצרה וטעמו ע"כ פנ"ל.

והנה ביום הקבורה כ' הדגו"מ בסי' שפ"ח בשם מהריט"ץ דחייב בתפילין והא"ר בסי' ל"ח ג"כ מביאו והם השיגו עליו מיום שמועה עיי"ש ולכאור' יש להביא ראי' נגד מהריט"ץ מדברי הירושלמי הנ"ל דפריה דת"ל מפת אבל ביום הראשון ולמהריט"ץ היינו דווקא אם יום המיתה והקבורה ביום א' ולכך קמ"ל דאפילו מי שמתו מוטל לפניו ואינו יום המיתה מ"מ פטור משום דפטור מכל המצוות.

מיהו י"ל אדרבה דבזה יש לישיב דקדוק הפ"מ הנ"ל דהירושלמי באמת לא פריה מיום ראשון אלא מיום שני ולמהריט"ץ א"ש דמיום ראשון לא קשה משום דאיכ"ל פקושא הנ"ל דקמ"ל דאפילו אינו יום המיתה ולכך פריה רק מיום שני ומזה גופי' יש להביא ראי' דלא כמהריט"ץ מדפליגו ביום שני משמע דביום ראשון דומיא דיום שני דאינו יום המיתה לכ"ע אסור בתפילין דאל"כ לפלגו ביום ראשון פשאנו יום המיתה וע"כ דלא כמהריט"ץ אלא הואיל וזה מוכח מפת יום שני לכך נקט הקושא מיום שני ומינושב דקדוק הפ"מ ועכ"פ מבואר ביום המיתה או ביום השמיעה או יום הקבורה אפילו אינו פטור מתפילה פטור ואסור בתפילין: אמנם אם נמשך יותר מיום אחד שמת ביום א' אחר חצות ואינו נקבר עפ"י חוקי הממשלה עד יום ג' לאחר חצות אם פן יום ב' אינו לא יום המיתה ולא יום השמיעה ולא יום הקבורה אינו מבואר מאי דינו אז לענין תפילין ולכאור' פנין דעיקר מרייתא חד יומא ולא נולד פאן דבר חדש בגמתיים לעורר מרייתו טפי חייב ביום ב' בתפילין ואפילו מאן דפליג על המהריט"ץ מודה בזה מיהו מלשון הדגו"מ בסי' שפ"ט משמע פל דהוי אונן לענין קדשים אפילו מדרבנן גם לענין תפילין פטור ובפ"ב מביאת מקדש הנ"ל פסק הרמב"ם דגם הימים שבגמתיים הוי אונן מדרבנן וכן משמע בזבחים דף ק' ע"ב דימים שבגמתיים פשיטא דהוי אונן עיי"ש בפרש"י ודין זה עדיין צ"ע וכל זה לענין הגזת תפילין אבל לענין שאר מצוות אם מפת הדת ופקודת הממשלה אין רשאין לקבול אותה הדבר מבואר בתשובת נוב"י מהדו"ת בחיו"ד סי' רי"א דלדברי המג"א בסי' תקמ"ח אינו פטור מכל המצוות אלא שהוא השיג עליו ושם כ' בארנקה מ"ש בדגו"מ בסי' תקמ"ח בקצרה ובס' לשון חכמים לא ראה בנוב"י וכ' דיש לחלק בין יום אד לפקודת המלך ובאמת הנוב"י אינו מחלק וסובר דלעולם

הוא פטור מכל המצוות משום דצריף לעשות תכריכין וגוף דברי הנוב"י סותרין עצמן למ"ש במהדו"ק חאו"ח סי' כ"ז שם שכ' כה"ג ונזיר דאינו רשאי לטמא עצמו אין דינו פאונג וילכך צריף לשחוט פסחו ולמול בנו ואי אמרי' פסברת דגו"מ ה"ל הא עדיין צריף לטרונח לעשות תכריכין וא"כ דבריו סותרין.

מיהו בלא"ה דברי תשובתו בסי' כ"ז תמוהין דבירושלמי ר"פ מי שמתו מבואר דמשום טרדה דארון ותכריכין פטור ממצוות וכן הוא מבואר בפוסקים לענין י"ט ברוצה לקבור ע"י עממין ועד פאן לא מסתפק לן אלא פאן פנין דהיום אילו יכול לקברו ועד למחר יש שהות טובא לעשות ארון ותכריכין איפא למימר דחייב אכל כה"ג ונזיר דצריף עתה לארון ותכריכין פשיטא דדינו פאונג ופטור מכל המצוות אמנם בנדון שילנו דאית לי' שהות טובא נהי דאיכ"ל דלא מסתבר בכה"ג לומר דפטור משום דצריף להתעסק בארון ותכריכין וכדברי המג"א בסי' תקמ"ח ס"ק ה"ל גבי יום אד אפי"ה מדברי הרא"ש בפ"ק אלו מגלחין סי' ק"ב נראה דהוי אונג ולא מטעם הנוב"י אלא מטעם אחר שכ' בשבת דאע"ג דא"י לקברו מ"מ אסור בתשמיש ודבר שבצנעא נוהג משום דמוטל עליו לקברו למחר ולשמרו היום עיי"ש שעפ"י לשונו מבואר דאין ראיות מג"א ממי שאינו ניתן לקבור ליום אז ראי' ומכל מקום העיקר נראה דע"כ לא אמר הרא"ש אלא לאנסרו בדברים של שמחה או בעודינן וקלות ראש והה"ד אם באמת עוסק בצרכי המת ובשמירתו אכל לאסור משום כבודו לא אסרו והרא"י לענין שבת וי"ט דאם מחשיף פטור מכל המצוות אכל משום דאי בעי מחשיף אינו פטור והטעם דדונקא אם יכול להתעסק בצרכי קבורה ולמחרו ואינו עושה אפילו מלאכתו נעשה ע"י אחרים מ"מ איפא בזיון למת וכמי שאינו חושש לכבודו עיין מה שהסביר הלבוש בסי' ע"א אכל בשבת ויו"ט דונקא אם מחשיף אכל אם אינו מחשיף אין פאן בזיון וה"ה אם הוא מחק הממשלה שלא יקברו היום אין פאן בזיון ורק אם באמת הוא טרוד להשתדל עבורו לצורך ארון ותכריכין או שאר דברים לכבודו פטור אכל אם יש לו מי שיטרח עבורו אלא שהוא במקום אחר אין נראה לאסור וא"כ במדינתנו שיש חבורה פנין שפבר נתן חיובם וכ"ש אם גם תכריכיו עשויים אינו פטור מכל המצוות.

א ובלא"ה לא מסתבר לומר דזה הוא כבודו של מת שלא יעסוק בשום מצוה מן המצוות ב' ימים ולכאור' יש להביא ראי' לזה מקושית הירושלמי ר"פ מי שמתו ה"ל דמאי פריף דלמא איצטרף לאשמעי' פגון שאינו יכול לקברו עפ"י חוקי השררה או יום אד וא"כ אינו לא יום המיתה ולא יום הקבורה ולא מקרי יום מר וא"א לפוטרו מטעם אכל ואפילו לפי מ"ש לעיל דגם בימים שפנתיים יש להסתפק מ"מ פשוט אינו ומנ"ל להקשות אלא ונדאי דבכה"ג אינו פטור מן המצוות ופריף שפיר ממנ"פ.

אמנם לכאורה קשה לפי"ז מאי פריף בברכות ר"פ מי שמתו דף י"ז סוף ע"ב מאי ארי' מי שמתו מוטל לפניו אפילו אינו מוטל לפניו נמי ומאי פריף דלמא הברייתא מיירי ביוכל לקברו אכל מתניתן מיירי באינו יכול לקברו וילכך בעינן דונקא לפניו דכיון דמשמרו וכעין שכ' הרא"ש בפ' אלו מגלחין ה"ל והעוסק במצוה פטור מהמצוה ונראה דקושית הש"ס הוא גופי' למה נקט בכה"ג באינו יכול לקברו הו"ל לאשמעי' מעיקרא עיקר הדין ביוכל לקברו מאי דינו דפטור מהפל ואח"כ לאשמעינן במוטל לפניו וא"י לקברו דפטור ופריף שפיר ולעולם דמי שא"י לקברו ואינו עוסק בשמירתו וצרכו אינו פטור מן המצוות וכ"ש דיש דעות דסוברין דאפילו אינו רשאי להחמיר לעצמו ולכך אני מורה דביום ראשון שאינו יום קבורה מחמת חוקי הממשלה אינו פטור מן

המצוות וכן זכיתי לשאול את אדם"ו הגאון מהר"מ סופר זצוק"ל והספים דביום א' אינו פטור אכן כל זה לענין תפילה וברכה וכיוצא בזה אבל לענין מילה אפשר דגרע דנהי דרש"ל בתשובה סי' ע' והנוב"י סי' כ"ז הנ"ל כ' דמילה עדיף היינו מילת בנו אבל למול אחרים ולהיות שליח איכ"ל דנהי די"א דאונן רשאי להחמיר אמנם פינון שהוא אינו מחוייב בדבר לא אתיא רשות ופטר את המחוייב ומי שאינו בתורת אותו דבר א"י לפטור ולהיות שליח כמבואר רפ"ב בקידושין וא"כ אפתי יש מקום לחוש לדעת הנוב"י הנ"ל דגם בכה"ג מקרי אונן ולית לן סמיכה רק על הי"א דרשות מיהא הוי נכאן אינו מועיל רשות מיהו גם זה אינו דגם מי שאינו מחוייב בדבר יוכל לפטור במעשה וקא ראי דבקידושין דף מ"ב שם למ"ד נכרי שתרם תרומתו תרומה מקרי איתן בתורת אותו דבר אע"ג דאינו מחוייב אלא שרשות בידו ויש להביא ראי' לזה מהא דפסק הרמ"א ביו"ד סי' רס"ד סעי' א' דאשה לא יתנו לה למול משום די"א דאשה פסולה למול מ"מ אינה מחוייבת ואיך תוכל לפטור ואיך אפשר לה להיות שליח לבר חיוב ואלא ע"כ אי מילתה כשרה מקרית איתא בתורת אותו דבר אע"ג דרשות הוא וא"כ ה"נ בנידון שלנו פן נראה לפי ענ"ד נכון ובזה אחתום כו' מנאי ידידו הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאוווע תשובה שמ"א הטור ושו"ע או"ח סי' רצ"ט סעי' ו' כ' דבשכח ולא הבדיל במ"ש מבדיל והולך כל השבת וכו' מלשון זה משמע דנוקא בשכח ולא הבדיל אבל הזיד אין לו תשלומין והוי מענות שלא יוכל לתקן לכן מדייק הטור באו"ח סי' רע"א מלשון רב עמרם לענין קידוש וכן משמע מלשון הרא"ש בפסקיו בברכות ר"פ מי שמתו סי' ב' שכ' וז"ל קא דאמרינן טעה ולא הבדיל במ"ש וכו' היינו כפולא הי' לו יין שארעו אונס וכו' עכ"ל משמע נמי דנוקא אונס או שוגג וקשה דלענין קידוש פסק הטורש"ע פהרמב"ם פ' כ"ט משבת דבין בשוגג ובין במזיד מקדש והולך כל היום וכו' הפ"ח שם הטעם דהרמב"ם סובר דקידוש לא מקרי תשלומין אלא זמנו כל היום כולו ול"ד לתפילה דבמזיד קי"ל בסי' ק"ח דאין לו תשלומין במזיד וא"כ בהבדלה דפסק דנוקא בשכח יבדיל צ"ל דהבדלה דמבדיל והולך היינו מטעם תשלומין ולכך דנוקא בשוגג כמו תפילה ובמזיד לא מהני תשלומין וא"כ דין זה תליא בפלוגתא דהר"י והמהר"מ שפרא"ש ר"פ מי שמתו דאם הי' אונן אם יבדיל והרא"ש והטור לשיטתם שפסקו דאונן לא יבדיל משום דהוי רק תשלומין וכיון דפטור בשעת אגנינות שובאין תשלומין וא"כ שפיר דמאי לתפילה ודנוקא בשוגג וא"כ תמהני על הב"י שפסק בש"ע יו"ד בסי' שמ"א כמהר"מ וא"כ ע"כ סובר דזמן הבדלה עד יום ג' כמ"ש הטו"ז בסי' שצ"ו בכוננתו וא"כ תקשה אמאי העתיק באו"ח סי' רצ"ט פלשון הטור והרא"ש דדנוקא בשוגג ואונס יש להבדלה תשלומין קא אפי' מזיד נמי דמ"ש מקידוש דפסק דארף במזיד מקדש והולך: ואמנם גם על הטור קשיא לי איך אפשר לומר ולחלק בין קידוש להבדלה הרי הש"ס בערבי פסחים דף ק"ה ע"א קמבע' לי אי לא קידש בע"ש מהו לקדש בתר הכי ופשט מבני ר"ח דאמרו מי שלא הבדיל מבדיל והולך וכו' וא"כ קידוש יליף לה מהבדלה ואיך אפשר דהבדלה דנוקא שוגג ובקידוש אפי' מזיד דיו לבא מן הדין להיות כפנידון וצ"ע.

תשובה שמ"ב שיל"ת יום א' פ' יתרו תרל"ג לפ"ק. החיים והשלום וכ"ט לתלמידי הרב הפופלא ומפולג בתורה כש"ת מו"ה שלמה שיק נ"י אבדקק קארצוג יע"א מכתבך קבלתי ואשר שאלת באונן אחד שהי' לו יא"צ ורצה לעלות לתורה ולומר קדיש ומעלתו נ"י פסק לו שאינו רשאי ולענין אמירת קדיש הביא דברי הפ"ת שהניח זה בצ"ע ושם בסי' שמ"ב הביא הלחה"פ בשם תשובת עבודת הגרשוני שיאמר לאחר הקבורה והקשה לאחר קבורה אינו אונן ומלשון הב"י

שם שהקשה על הפל בו שכ' באונן שהולך לביהכ"נ והקשה למה ילך מאי יעשה שם משמע דגם קדיש לא יאמר וכן הורה אלא לאחר זה לא נקבר ביומין צוה לו להכניס עשרה בביתו למנחה ואחר יאמר קדיש עבורו והוא יענה אמן פעין שפסק הא"ר סי' תרע"א לענין נ"ח באונן אמן צירפו באונן למנן ולמעלתו נ"י נראה דאין יכולין לצרפו וראי' מפת קושית הב"י הג"ל שהקשה למה ילך לביהכ"נ ודלמא בשביל לצרפו וע"כ דאונן אינו מצטרף עכ"ל בקצרה.

והנה בדין הב' אי אונן מצטרף למנן הביא בספר ברכ"י שם בסי' שמ"א כמה תשובות אחרונים דאין מצטרפין אותו ושכ"כ הפר"ח או"ח סי' נ"ה והנה שם בפר"ח אות ח' כ' ראי' דאונן אינו מצטרף מהא דקי"ל דאונן אין מזמניו עליו.

ובספר ברכ"י פקפק על הראי' ונראה מדעתו דס"ל דמצטרף: ומריש הייתי מסתפק אי אונן רשאי להרהר דנהי דבדברי תורה אסור כמבואר בסי' תקנ"ד באו"ח ובמג"א שם משום דמשמח אכל תפילה וברכה מאי ולאחר העיון נראה כיון דאמרו בפ' מי שמתו בתחילתו דאונן פטור מק"ש ומתפילה ומכל מצות האמורות בתורה ושם בדרך כ' תנן בעל קרי מהרהר ופליגו אי הרהור כד"ד נראה דאונן גם הרהור לא.

וגם זיל בטר טעמא דהרי לך אסור לאונן ולהרבה פוסקים אינו רשאי להחמיר על עצמו בכדי שלא יתעצל בצורכי המת הפוטל לפניו ואם כן אם יהי מותר להרהר ג"כ יש לחוש כן ולכך פטרו אותו מכל המצות ולכך גם הליכה לביהכ"נ דמצנה הוא פטור ואסור להאי שיטה ולכך כ' הב"י דאין לו לילך.

אבל נראה פשוט אם יש מנן בביתו והוא שם דונדאי א"צ להאטים אוננו ויכול לשמוע ולהרהר וא"כ בכה"ג בונדאי כל בי עשרה שכינתא שרי' וא"כ למה לא יצרפוהו ונהרי גדולה מזו אמרו שם דחרש המדבר ואינו שומע מצטרף וידעת י"א אפי' ישן מצטרף ולכן הי' נראה לכאורה כסברת הברכ"י וזימון שאני דהא צריף לענות ברוף.

מיהו יש לומר דגם בזה יש לחוש שע"י הצירוף יתעצל מלהתעסק בצורכי המת וגם זה בכלל האיסור לשיטת הפוסקים דאסור וכיון דמנהג העולם פדעת האוסרין דאונן אינו רשאי להחמיר וא"כ נראה דאין לצרפו למנן: ולענין אמירת קדיש ביום היא"צ באמת בתשובת עבוה"ג סי' ס"ב הכריע לבסוף דיוכל לומר קדיש דמצנה פי האי שזמנה קבוע עושים ומ"ש לאחר קבורה בא למעט דברי הטו"ז בסי' שע"ז על אותו מת עצמו שהוא אונן עליו לא יאמר קדיש דאז עדיין אין דין גיהנם עליו אבל בברכ"י סי' שמ"א הביא בשם בית לחם יהודה דלא יאמר וכן הסכים הוא אלא א"כ הוא בשבת וכן מסתבר דמתניתין פללא פניל דמי שמתו מוטל לפניו פטור מכל המצוות.

מיהו הנוב"י מהדו"ק שאלה כ"ז מספקא לי' לענין מצות כמו ספירת העומר דאין למדין מהכללות והעלה לבסוף שישפור בלא ברכה כיון שע"ז יפסיד כל המצנה אם לא יספור באותו היום. מ"מ בנידון שלנו שהקדיש הוא תיקון לגוף המת ואם אסור לאומרו אינו תיקון ואם לא יאמר והוא מקיים בזה מצוות חכמים עליו קיום המצנה שהוא התיקון דחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה וא"כ כיון דמנהגינו פדעת האוסרים לאונן להחמיר על עצמו י"ל דגם ביא"צ לא יאמר קדיש כהכרעת הב"י: והא"כ שכ' בסי' תר"ע דאונן בשל חנוכה יניח לאשתו להדליק והוא יענה אמן לכאורה אינו מוכן דהאונן אסור לענות אמן כדאיתא ביו"ד

סי' שמ"א ונראה פינן דמספקא לי' אי תשיב אונו ויש מתירין דרשאי להחמיר וס"ל דהוי ס"ס מיהו פינן דפטור ואינו אלא רשות להאי דעה וא"כ אינו מצוה ואסור לו לברך ברפת המצוות פינן דאינו מצוה אלא רשות אפי' להאי דעה וא"כ שוב אין פאן ס"ס ולכך התיר רק לענות אמן דאשתו תיבת ועניית אמן הוא מפת ס"ס וזה שינוי בברפת המצוות אבל בקדיש אין חילוק בין אמן לקדיש אי תשיבין זה לס"ס גם קדיש יאמר: ואחרי שפתבתי פלוגתת הפוסקים ושנ"ל פהסכמת הב"י מטעם הנ"ל מ"מ היינו ביום הקבורה עצמה אבל בנדון הנ"ל שלא קברוהו ביומו ונראה ששם מחמת פקודת המלכות מוכרחין להשהות המת עד שהות וזמן מעל"ע בכה"ג י"ל דביום ראשון אין לו דין אונו ובספר לשון חכמים כ' ג"כ דאם הוא פקודת המלכות דעד זמן ידוע אין לקברו אין לו דין אונו ול"ד למ"ש הדגו"מ ובנוב"י להשיג על המג"א בס' תקמ"ח בענין אם נאנס מפת אד הגוים דבכה"ג עדיפא ובפרט אם מעמיד בני אדם תחתיו לקברו ואני הארכתי במקום אחר [עיי' לעיל תשובה ש"מ] שבכה"ג ביום א' אין לו דין אונו ורק תפילין אסור לו להניח ואין להאריך פאן פינן שמעלתו נ"י לא העיר ששם יש פקודה שהוא והכלל לפי הנ"ל שאם הקבורה אפשר ביומו ואין שם פקודה ממושלי הקיר"ה יש פלוגתא הו לענין צירוף והו לענין יא"צ ולפי הנראה אין לצרפו ואין לומר קדיש ביא"צ אא"כ יש עוד צדדים פן נראה לפי ענ"ד ומה ששאל בענין הדקין לפי מאי שהו לפני אין זה בועא אלא דלדול וכיון שאין בו צוואה אין דינו פדק הינצא מהדקין וכמ"ש הפר"ח סוסי"מ"ז ונוהגין אנו להקשיר בלי פקפוק אם אינו נקוב ואין לדיין בזה אלא מאי שענינו רואות ואחתום בברכה יהי' ה' עמה ויברך וכו' דברי רבך הדורש שלומה: הק' משה שיק מברעזאוויע תשובה שמ"ג החיים והשלום וכל טוב להרבני האברה המנפולג החרוץ מוה' אהרן שמואל אסאד נ"י: מכתבו קבלתי וכו' ועל אשר שאל אם רשאי רופא ישראל להיות טאטע"ן בעשויע"ר הואיל ולוקח שקר מזה והו"ל כמשפך באיסורי הנאה הנה מעשים בכל יום מימי קדם דמושיבין שומר או שומרים הרבה לשמור המת ויש לו שקר עבור זה בכל מקום ומקום כפי מנהגו ומשפך באיסורי הנאה קי"ל דאסור בכל איסורי הנאה כדקי"ל באו"ח סי' ת"ג דאסור להשתפר גם בחמץ בפסח ובאמת לכאורה קשיא לי ע"ז דלכאורה מוכח בע"ז דף ס"ד ע"א לפי חד פירושא בתוס' שם דף ס"ג סוף ע"ב ד"ה אין עודרין דאי מיירי ברייתא דאין עודרין בכלאי הפרם ואפ"ה פריף שם אי רבנן אפי' לקיומי' נמי שרי משמע דבשאר איסורי הנאה מותר להשתפר דלפי ס"ד מיירי בשקר וכן מבואר שם במהרש"א ומדברי הרמב"ם בפ"ה מפלאים דין ה' נראה דמפרש הברייתא כמ"ד דמיירי בכלאי הפרם וכן בש"ע יו"ד סי' רצ"ו וא"כ יהא מוכח דבשאר איסורי הנאה מותר להשתפר ורק בע"ז משום דרוצה בקיומו וא"כ קשיין דברי הש"ע אהדדי והרי גם בחמץ בפסח קי"ל דאסור להשתפר באיסורי הנאה ומינה דבכל האיסורין פן וצ"ע ועיי' בחידושי לע"ז שם פתבתי ישוב לזה ועכ"פ הדין דין אמת דאסור להשתפר בכל איסורי הנאה: והנה ביו"ד בש"ע סי' קל"ג סעי' ו' קי"ל דאסור להיות שומר אצל יי"ג ואפ"י בחנם משום רוצה בקיומו ובטו"ז סק"ט שם הקשה ת"ל משום דמחזיק לו טובה ולמה לו לומר משום רב"ק ות' דמיירי באומר בפירוש שאינו מחזיק לו טובה וגם זה תימה דהמענין בר"ן שם בפ' השוכר את הפועל שהביא זה בשם הרמב"ן וכו' בפירוש דמחזיק לו טובה ואפי"ה אוסר רק משום רב"ק וצ"ע על הטו"ז ובחידושי שם ישבתי ואמרת' דיש ב' מיני החזקת טובה א' החזקת טובה גמול עבור טובתו וזה הוי משפך וא' החזקת דברים בעלמא פדאיתא בר"ן פ' ר' ישמעאל ובכה"ג מיירי הרמב"ן ועכ"פ מבואר דגבי איסורי הנאה אסור להיות שומר אפי' בחנם ואיך משמרים המת שאסור בהנאה ומקבלים שקר על זה (ובנדאי לפי הנראה מלשון

הַרְמַבּוּן וְהָרִ"ן הַגָּ' לְנִרְאָה דְּמִשְׁתַּפֵּר עֲצָמוּ אִינוּ אָסוּר אֶלְא בְּדָבָר שֶׁאֲסוּר לִהְיוֹת רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ וְהִינּוּ בְּאִיִּסוּרֵי הַנְּאָה שֶׁאֲסוּרִים מִצַּד רִיחּוּקָם אֲבָל הָאֲסוּרִים מִצַּד הַמַּעֲלָה כַּגּוֹן קִדְּשִׁים וּמַת דְּאֲסוּר בְּהַנְּאָה מִצַּד כְּבוֹדוֹ וְאֶדְרָבָה הוּא מְחֻנֵּיב לִהְיוֹת רוֹצֵה בְּקִיּוּמָם בְּהִנָּה אֵין אִיִּסוּר מִשְׁתַּפֵּר וּרְאָ' לְזֶה מִב"מ דָּף נ"ח ע"א מְשוּמְרֵי פֶּרֶה אֲדַנְּמָה אַע"ג דְּהִיָּתָה הַקָּדָשׁ וְאִיִּסוּר הַנְּאָה נוֹטְלִין שְׁכָרָם בְּשִׁבִּיל שְׁמִירַתָּה אֲמַנָּם לְטו"ז קְשִׁיָּא): וּלְפִי עַנ"ד לִישָׁב גַּם לְטו"ז וּמִנְהֵגֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל תּוֹרָה הוּא דְּזֶה הוּא בְּכָלֵל מִצְּנוֹת קְבוּרַת מֵתִים וּגְמִילַת חֲסָדִים וְחַיִּיב עַל כָּל יִשְׂרָאֵל אֲבָל עַל הַקְּרוֹבִים מוּטָל בְּיֻתֵר קְבוּרַת מֵתִיהֶם וְכַמוֹ בְּכָל צְדָקָה וּג"א הַקְּרוֹב קְרוֹב קוֹדֵם וּמִקְרָא מְלֵא נְאֻמָּר קְרָבוּ שְׂאוּ אֶת אַחֲיֵיכֶם וְהִנֵּה פִּינוּשְׁמוֹטָל חַיִּיב עַל הַקְּרוֹבִים לְקַבֵּן הַמֵּת וּבְכָלֵל זֶה לְשִׁמּוֹן אוֹתוֹ מִן הָעַכְבָּרִים וְכַמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חֲכוּ"ל עוֹג מְלֵךְ הַבָּשָׂן מֵת צָרִיף לְשִׁנּוּמָרוּ מִן הָעַכְבָּרִים וְכִינּוּן שְׁנֵה מוּטָל עַל הַקְּרוֹבִים וְהֵם רוֹצִים לְהַעֲמִיד אִישׁ בַּחֲרִיקָם אֵין הַשׁוֹמֵר נִהְיָה מִן הַמֵּת אֶלְא מִן הָאִישׁ הַרוֹצֵה לְפָטוֹר עֲצָמוֹ מִן חַיִּיב הַהוּא וְנִהְיָ שֶׁהָאִיִּסוּר הַנְּאָה גַּרְם זֶה חַיִּיב עַל הָאִישׁ וְע"י גְּתֻחֵיב וְשׁוֹב כְּשֶׁרוֹצֵה לִהְיוֹת פָּטוֹר מִמֵּנוּ הוּא מְשַׁלֵּם לוֹ שְׁכָרוֹ זֶה מְקַרֵּי גַרְם דְּגַרְם וּמִתֵּר בְּאִיָּה"נ (וַיֵּשׁ לִישָׁב גַּם קִנְיָנֵי הַטו"ז בְּסִי' קל"ג סק"ט הַגָּ' לְבִזָּה דְּבִשְׁלוּמָא אִם עוֹשֶׂה מְלָאכָה אֲצֵל אִיִּסוּר הַנְּאָה א"כ הוּא מְשַׁלֵּם לוֹ עֲבוּר טְרַחְתּוֹ וְעַבּוּדָתוֹ בְּאִיִּסוּר הַנְּאָה א"כ גַּרְם לוֹ הָאִיִּסוּר הַנְּאָה שְׁכָר מִשְׁא"כ בְּשׁוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ פּוֹעֵל כְּלוּם אֶלְא שֶׁהוּא שׁוֹמֵר תַּחַת הַבְּעָלִים מְקַרֵּי גַרְם דְּגַרְם מִיְהוּ זֶה אֵינוֹ נִרְאָה אֶלְא הָעֵיקָר) דְּבִשְׁלוּמָא בְּשָׂאֵר אִיָּה"נ אֵין חַיִּיב עַל הַבְּעָלִים לְשִׁנּוּמָרָם וְהַרוֹצֵה לְהַפְקִיר מִמוֹנָם רִשְׁאֵי וְאֵיף נוֹכַל לְוֵמֵר שֶׁהַשׁוֹמֵר תַּחַת הַבְּעָלִים הָרִי אֵין הַבְּעָלִים מְחֻנֵּיבִין בְּזֶה מִשְׁא"כ בְּחַיִּיב שְׁמִירָה וּקְבוּרָה שֶׁאֵינוֹ תְּלוּי' בְּרִצּוֹנָם אֶלְא חַיִּיב מוּטָל עַל קַרְקַפְתָּא דְּגַבְרָא וְהֵם רוֹצִים לְפָטוֹר מִזֶּה עַל יְדֵי הַשׁוֹמֵר וְא"כ שְׁכָרוֹ לֹא מִן הַמֵּת אֶלְא מִן הַבְּעָלִים שֶׁהוּא מְשַׁמֵּר תַּחַתֵּיהֶם כִּן נִרְאָה לִי נְכוּן: וּרְאָ' לְזֶה מִשְׁ"ס דְּב"מ דָּף נ"ח ע"א הַגָּ' לְדְשׁוֹכֵר הַפּוֹעֵל לְשִׁמּוֹר לוֹ פֶּרֶה דְּנוּטָל שְׁכָרוֹ מִתְּרוּמַת הַלְּשִׁפָּה מוֹכַח דְּכָל כַּה"ג מִתֵּר וְע"כ לְטו"ז הוּא מְטַעַם הַגָּ' לְאֲמַנָּם לְטַעַם הַזֶּה עֲדִינּוּ אֵינוֹ מְסַבֵּר אֵיף מִתֵּר לְרוּפָא לִיקַח שְׁכָר בְּעַבּוּר זֶה בְּנוֹדָאֵי אֵי נִימָא כְּטַעַם הַרְאָשׁוֹן דְּכָל הַיָּכָא דְאֵין אִיִּסוּר רוֹצֵה בְּקִיּוּמוֹ גַּם מִשְׁתַּפֵּר אֵינוֹ אָסוּר א"ש וְעֵינִי בְּבִינָה לְעֵתִים עַל הַלְּכוֹת יו"ט מִהַגְּאוֹן פְּלִיתִי זַצ"ל ספ"א דְּס"ל אָסוּר לְהַשְׁתַּפֵּר שֶׁאִיִּסוּרֵי הַנְּאָה שֶׁל מֵת וְהִינּוּ כְּטו"ז הַגָּ' לְוּמ"מ לְסַבְרָא הַשְּׁנִי' הַגָּ' לְא"ש וְא"כ עֲדִינּוּ נִשְׂאֵר סְפֵק הַגָּ' לְעַנְיָן רוּפָא: וְנִרְאָה דְּמִתֵּר מְטַעַם מ"ש אֲדַמ"ו הַגְּאוֹן זַצ"ל בַּחַת"ס חִיו"ד ס' ק"ל דְּלִכְף לֹא מְקַרֵּי שְׁכָר מִצְּנוֹה מִשְׁתַּפֵּר בְּאִיִּסוּרֵי הַנְּאָה הוּאִיל וְהָאֲדָם מְחֻנֵּיב וּמְוַכְרַח לְהַבִּיא צְנוּאוֹרוֹ בְּעַבּוּדַת ה'.

וּקְבַלַת הַשְּׁכָר הוּא מְמִילָא מְטוֹב ה' וְחֲסָדוֹ וְדוּקָא בְּמִשְׁפִּיר עֲצָמוֹ לְאִיִּסוּר הַנְּאָה מְרִצּוֹנוֹ הוּא הַנְּקָרָא מִשְׁתַּפֵּר בְּאִיָּה"נ. וְא"כ גַּם כָּאֵן ע"כ הוּא מְחֻנֵּיב לְזֶה לִילָף לְרֵאוֹת אֶת הַמֵּת וְאֲפִי' בְּלִי פְּקוּדַת הַמַּלְכוּת פִּינוּן שֶׁהוּא בֵּר יִשְׂרָאֵל וְעֵלְיוֹ ג"כ מִצְּנוֹת קְבוּרָה וְא"א לְקַבְּרוֹ בְּלִתִּי אִם יִרְאָנוּ הַרוּפָא תַּחֲזִילָה וְאֲצֵלוֹ א"א לְקַנִּים ע"י אִישׁ אַחֵר וְהוּי כְּמַת מִצְּנוֹה עֵלְיוֹ שֶׁהוּא מְחֻנֵּיב לְפָקוּחַ וּלְהַשְׁתַּדֵּל עַל קְבֻרָתוֹ.

וְכַמוֹ שְׁדִימָה לְזֶה מְרִן זַצ"ל בְּתִשׁוּבָה ס' שֶׁל"ח בְּסוּפּוֹ וְכִינּוּן שֶׁהוּא מְחֻנֵּיב לְעֲשׂוֹת זֶה אַע"ג דִּישׁ לוֹ שְׁכָר בַּעוּה"ז מִהַבְּעָלִים הַשְּׁכָר מְמִילָא קֶאֱתִי וְאֵינוֹ בְּכָלֵל מִשְׁתַּפֵּר בְּאִיָּה"נ: וְעוֹד. נִרְאָה מְטַעַם אַחֵר וּרְאָ' מִכְּתוּבּוֹת דָּף ק"ו ע"א מְבַקְרֵי מוּמִין הִיוּ נוֹטְלִין שְׁכָרָן מִתְּרוּמַת הַלְּשִׁפָּה אַע"ג דְּקִדְּשִׁים אָסוּרִין בְּהַנְּאָה פִּינוּן דְּהִיוּ צָרִיכִין לִישָׁב וּלְבַטֵּל מִמְּלָאכְתָּן לְרֵאוֹת וּלְבַקֵּר אֶת הַמוּמִין אֵינָם מְשַׁלְּמִין לוֹ עֲבוּר הַבְּקִיּוֹר אֶלְא עֲבוּר חַיִּיב שֶׁהַתְּחִיב עֲצָמוֹ לִהְיוֹת מוּכָן לְזֶה וְה"נ מִצַּד שֶׁהוּא מְחֻנֵּיב לִילָף

ולהיות מוכן לזה בכל עת צריכין ליתן לו שְׂכָרוֹ וְלֹא הָיוּ אֵלָּא גָרָם דְּגָרָם וּמִתָּר כְּמוֹ בְּמִבְקָרֵי מוּמִין פֶּן נִרְאֶה לְפִי עֵנ"ד נְכוּן.

תְּשׁוּבָה שד"מ עוד לְהַרְבֵּי הַנ"ל הִנֵּה בְּשׁוּמֵר צִיּוֹן מִכְּתָב רִי"ג הִבִּיא לְאַסְוֹר לְהִטְמִין נֶפֶל בְּסָמִים פְּדִי לְלִמּוּד מְמַנּוּ חֻכְמַת הַנִּיתוּחַ א' מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ הַנְּאָה דְּכָל אִיסוּרֵי הַנְּאָה אָסוּר לְהִשְׁהוּתָם וּב' מְשׁוּם צִיּוֹן דִּילְפִינּוּן בִּמ"ק דָּף ה' דְּמַצְנָה לְצִיּוֹן עֵי"ש וּמַעְלָתוֹ פִּקְפֻק בְּזֶה דְמָה הַנְּאָה שְׁיִיךְ בְּמַת נֶפֶל כְּזֶה הִנֵּה בְּנוּדָאֵי אָסוּר לִיקְהוּת מְאִיסוּרֵי הַנְּאָה כָּל הַנְּאָה בְּמִשְׁמַע אִפִּי הַלִּימוּד מְאִיסוּרֵי הַנְּאָה אָסוּר וְהָרְאֵי מְנַדְרִים דָּף ל"ה ע"ב בְּמַתְנֵי שְׁמַתִּירִין לְלַמְדוֹ הַלְכוּת וְאֶגְדוֹת כ' הַר"ן מְשׁוּם דְּמַצּוֹת לְאוֹ לִיקְהוּת נִיתָנוּ וּבְנַדְרֵי דָּף מ"ח תָּנּוּ אִם אָסְרוּ הַנְּאָה זֶה מְזִה אָסוּרִים בְּסְפָרִים שֶׁל אוֹתוֹ הָעִיר וְלְכַאוּרָה קִשָּׁה הָא מַצּוֹת לְאוֹ ל"ג וְצָרִיךְ לומר דְּהִי מְנוֹכַח לְקִנּוּת סְפָרִים אַחֲרֵים וְדוֹנָקָא בְּלִימוּד הַלְכוּת שְׁאָסוּר בְּשֶׁכֶר מוֹתֵר דְּאִין פְּאֹן שׁוּם הַנְּאָה אַחֲרַת כ"א הַלִּימוּד אֲבָל מְאִי שְׁאֲפָשֶׁר בְּשֶׁכֶר א"כ הוּא נִהְנֶה שֶׁא"צ לְקִנּוּת אוֹ לְשִׁלּוּם לְאַחַר עֲבוּר הַלִּימוּד (וְכֵן פִּסְק בִּיּוֹ"ד סִי' רנ"א סְעִי י"א דְּאָסוּר לְלַמּוּד בְּסִפְרֵי הַנְּאָסֵר בְּהַנְּאָה) וְא"כ ה"ג בְּנִידוּן שְׁלָנוּ הוּא נִהְנֶה שְׁאִינוּ צָרִיךְ לְדַבֵּר אַחַר לְלַמּוּד הַנִּיתוּחַ וּבִלֹּא ה"ג שֶׁם יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת קִצַּת אִמְאֵי מוֹתֵר לְלַמְדוֹ הַלְכוּת מ"ש מִתְקִיעוֹ שׁוֹפֵר דְּחִיּוּשִׁי בְּאו"ח סִי' תְּקַפ"ו סְעִי ה' לְדַעַת הַפֶּל בּוֹ וּפְסִק דְּהַמְוָדֵר הַנְּאָה מְשׁוֹפֵר אַחַר תּוֹקַע לוֹ הוֹאִיל וַיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם נִהְגִּים בְּתִקְיעָה אָסוּר לְתִקְוַע בְּעֲצָמוֹ וְא"כ הָא הַלִּימוּד ג"כ הַנְּאָה וּפְקוּדֵי ה' יִשְׂרָיִם מְשַׁמְחֵי לֵב וְאִיפְאֵ הַנְּאָה מְלַבֵּד הַמַּצְנָה וְלָמָּה מוֹתֵר שׁוּב רְאִיתִי שֶׁהַטו"ז בְּסִי' רכ"א עָמַד קִצַּת כְּזֶה עֵי"ש ס"קמג וַיֵּשׁ שָׁם ט"ס אֲבָל לֹא הִבְנִיתִי תִירוּצוֹ עֵי"ש שֶׁכ' הוֹאִיל וּמְחַוֵּיב לְלַמְדוֹ בְּחָנָם וְאִין זֶה מוּכָן:.

וְאֲפָשֶׁר דְּכוּוּנָתוֹ עִפ"י מ"ש בְּתְשׁוּבָה הַקּוּדְמַת (סִימֵן שֶׁמ"ג) בְּשֶׁם מָרְן זצ"ל בַּחַת"ס חִיו"ד סִי' ק"ל דְּהִיכָא דְּהַדְבָּר חִיּוּב וּמְנוֹכַח עָלָיו לְעֲשׂוֹתוֹ לֹא מְקַרִי מְשַׁתְּפֵר בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּהַנְּאָה מְמִילָא קֶאֱתִי וְא"כ ה"ג אֲפָשֶׁר בִּיּוֹן דְּהַלִּימוּד מְחַוֵּיב אֲפִילוֹ נִהְנֶה מְמַנּוּ הַנְּאָה מְמִילָא קֶאֱתִי וְיוֹתֵר י"ל דְּהוֹאִיל וְאִינוּ מְתַכַּוְּנֵן לִיקְהוּת הַנְּאָה זֶה דְּמִשְׁמַחוֹ לֵב וְגַם לֹא אֲפָשֶׁר בְּעֵינָן אַחַר מוֹתֵר כְּדַאִיתָא בְּפִסְחִים דָּף כ"ה ע"ב וְאֵע"ג שְׁהַתּוֹס' שָׁם כ' דוֹנָקָא אִי לִיכָא פְּסִיק רִישָׁא הַר"ן בְּסוּגְיָא דְּרִיחָא מִקְלָתָא כ' דְּבַהַנְּאָה לֹא שְׁיִיךְ פִּס"ר וְעוֹד שְׁלִפֵי הַנְּרָאָה הָאֵי אִיסוּר שְׁנִינְהָה הָיוּ רַק כְּמוֹ קוּל וּמְרָאָה וְרִיחַ דְּלִית בֵּי מְעִילָה וְאָסוּר רַק מְדַרְבָּנּוּ וּבְדַרְבָּנּוּ כ' הַמַּג"א בְּסִי' שִׁי"ד ס"ק הַדְּפִס"ר שְׁרִי וּבְלֹא אֲפָשֶׁר וְלֹא קָא מְכוּוֹן שְׁרִי, וְא"כ הָא דְּאוֹסֵר בְּאו"ח סִי' תְּקַפ"ו סְעִי ה' לְהִיּוֹת תּוֹקַע בְּעֲצָמוֹ ע"כ הִינּוּ בְּאֲפָשֶׁר וּבְזֶה יֵשׁ לִישֵׁב קוֹשְׁתֵי הַש"ךְ בִּיּוֹ"ד סִי' רכ"א ס"ק נ"ט דְּבִיּוֹ"ד מְיִירֵי בְּלֹא אֲפָשֶׁר וְעַכ"פ בְּנִידוּן שְׁלָנוּ דְּאֲפָשֶׁר א"כ לְהַתּוֹס' דְּגַבֵּי פ"ר אָסוּר יֵשׁ לְאַסְוֹר נִידוּן שְׁלָנוּ דְּמְלַבֵּד הַנְּאָה שֶׁא"צ לִיתָן שְׂכָר עַל זֶה הוּא נִהְנֶה בִּידִיעָתוֹ: וּבְאֶמַת אֲדָמ"ו הַגָּאוֹן זצ"ל בְּסִי' שֶׁל"ו לֹא בִּיָּאֵר זֶה (אִם הַלִּימוּד אָסוּר מְשׁוּם הַנְּאָה וּמ"מ אוֹסֵר שָׁם מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ מְכִירָה וְנִתְיָנָה) וְאִפִּי"ה אָסֵר לָהּ מְשׁוּם חֲשֵׁשׁ מְכִירָה וְנִתְיָנָה דְּהָרִי הַנְּתִינָה בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה אָסוּר מַה"ת וְאֲפָשֶׁר לְבוֹא בּוֹ לִידֵי תְּקִלָּה דְּהַמַּת אֲפִילוֹ אֲפָרוּ אָסוּר כְּדַאִיתָא סוּף תְּמוּרָה וּכ"ש אִם הוּא מוּטָל בְּסָמִים וּפְק"ג לֹא מְקַרִי לִימוּד הַנִּיתוּחַ כִּמ"ש הַנוּב"י סִי' ר"י וּבַחַת"ס סִי' שֶׁל"ו הַנ"ל וְא"כ יָפָה כ' בְּשַׁצ"ה בְּנֶפֶל יִשְׂרָאֵל דִּישׁ לְאַסְוֹר וְעֵינָן מ"ש מָרְן זצ"ל בַּחַת"ס סִי' קמ"ד: וְגַם לְטַעַם הַשְּׁנִי שֶׁכ' בְּשַׁצ"ה דְּאָסוּר מְשׁוּם דְּמַצְנָה לְצִיּוֹן וּמַעְלָתוֹ פִּקְפֻק דְּלִפְנֵי עוֹר הָיוּ דוֹנָקָא בְּתָרֵי עֲבָרֵי דְּנִהְרָא וְא"צ לְהִשְׁיֵב עַל פְּקוּקוֹ שְׁהָרִי הָרֵב נ"י בְּש"צ הִבִּיא ש"ס דְּמוֹע"ק וְאִם לִית בֵּי מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר אִית בֵּי מְשַׁאֵר לִימוּדֵי הַקְּרָא דְּמַצְנָה לְצִיּוֹן מְקַרָּא דִּיחֻזְקָאֵל וּבְנוּ אֲצָלוֹ צִיּוֹן וְאִינְךָ קְרָאֵי דְּמִבִּיא בְּש"ס דְּמוֹע"ק דָּף ה' וְאִף דָּא"כ קִשְׁיָא עַל אֲבִי שְׁאֲמַר מְשׁוּם לְפָנֵי עוֹר צָרִיךְ צִיּוֹן: אֲמָנָם אִיכ"ל אֲבִי לְטַעַמִּי דְּמוּכַח מְדַבְּרֵי

בע"ז דף ט"ו ע"ב דהקשה שם אב"י לרבה מ"ט עב"ד מר הקא וקא אזיל ומזבין לגוי מבואר דס"ל דלא תלינן ונאפילו בספיקא איפא לפני עור יעניין בתוס' שם ד"ה רבה זבין חמרא וכו' ועכ"פ יהי איך שיהי' אסור משום דמצנה לציין ועניין במג"א סי' קס"ג ס"קב שכ' אפילו לא הוי בתרי עוברי דנהרא איפא משום מסייע ידי עוברי עבירה אבל עיקר הטעם דאסור משום אינה קראי וא"צ לפנים.

תשובה שמ"ה בס' חקמת אדם פלל ק"נ סי' י"ח צנוח על שנוהגין להכניס המת לביהכ"נ לכבודו להספידו שם ושלמדו זאת ממה שהכניסו שם הגאון מוה' אליהו ווילנער זצ"ל ושראו לכתל זה ושמעתי להקשות עליו שהרי מבואר פן בש"ע סי' שד"מ סעי' כ' ובירושלמי נזיר דף כ"ג איתא פד דמך ר"י גשיאה דחף ר"ח לזעירא בפנישתא ופי' הפ"מ שהי' בביהכ"נ וכן הוא במקדש שהכניסו את רבינו הקדוש בי"ח בתי פנסיות ענין במקדש קהלת ועוד האריף בדברים וגם על לשון החקמת אדם ותבאו ותטמא את מקדשי וכו' פקפוק דזה שייך בביהמ"ק והנה השואל לא הבין פוננת החקמת אדם ותימה על השואל מה הי' צריך לשאול מן הש"ע סי' שד"מ הרי גם החכ"א העתק זה שם באותו סעי' דחקם ואלוף וגאון מכניסין אותו לבית המקדש שלו והוא מדברי תשובות הרב האי גאון ואין בו ספק אלא דקי"ל ביו"ד סי' רמ"ג פרמ"א דבזה"ז אין דין ת"ח וקאריף בזה במהרי"ק שורש קס"ג וכינן דאפילו דין ת"ח אינו בנמצא וכ"ש הקא דבעינן חכם ואלוף וגאון נאפילו מהרי"ט בסי' מ"ז דפליג על המהרי"ק הנ"ל מ"מ מודה לענין פמה דברים אין לצורכא מרבנן בזה"ז דין ת"ח מכ"ש פהו דהתנאי להיות חכם ואלוף וגאון ומאי ענין ראי' מרבניו הקדוש דמי לנו גדול ממנו: מיהו גם מהתם אינו ברור דהכניסו אותו לביהכ"נ דהפ"מ סוף הנושא פי' פנישתא היינו חבורות ושורות בני אדם עיי"ש ועכ"פ בחכם ואלוף וגאון גם החכמ"א כ' דמכניסין אלא על חכם בזמנו פקפק וע"ז כ' דהואיל נראו שעשו פן להגאון מוהר"א זצ"ל לכן עושין פן גם לשאר ת"ח ובאמת אין הנדון דומה מהגאון מוהר"ח זצ"ל בנודאי הי' בכלל חכם ואלוף וגאון אבל לסתם ת"ח מנ"ל ולקח משום לא פלוג כ' דטוב לכתל בכל גברי אפילו במנפלא וזה פוננתו וא"ש: אלא שרמזו לן הטעם שלא התירו פן לכל אדם או אפילו לכל ת"ח דביהכ"נ אסור לכנוס בה לכבודו אלא לצורך תורה פמבואר במגילה דף כ"ח ע"ב ולקח דווקא בחכם ואלוף וגאון דאית בי' פבוד התורה טובא מותר להכניס אותו לביהכ"נ אבל מנ"ל לומר דמותר לכבוד אחר שאין כל פבודו פבוד התורה זהו פוננתו וא"ש.

ומה שהביא מקרא ותבאו ותטמאו מקדשי מקרא זה לא מצאתי ונראה שפנון על הקרא ותבאו ותטמאו את ארצי שאמרו שם בירושלמי סוף הנושא על אותן אשר בחייהם לא עלו לא"י ובמותם צוו להוליך אותם לא"י והואיל ואמרינן במגילה שם שעתידין בתי פנסיות שיקבעו בא"י ואית להו מעלות א"י ענין במהרש"א בח"א פ"ק דברכות על איפא סבי בבבל וכינן דחזינן לענין א"י אם הי' יכול לקבוע בא"י ולא קבע אינו ראוי להעלות שם ארוננו לאחר מיתתו וא"כ ה"נ במקדש מעט היינו ביהכ"נ שדינו כא"י ועיקר טעמו דאין נכנסין לביהכ"נ לכבוד בו"ד וה"נ ועכ"פ דין של החכמ"א הוא נכון וברור: תשובה שמ"ו בימי הפורים ישמרהו ויברכהו אלקי העברים למחיו וידידי הרב המנפלא ומנפלא החרוץ והפקי כש"ת מוה' אהרן שמואל אסאד נ"י אבדק"ק קאטה יע"א: גי"ה הגיעני ועל אשר בידק לן במה שאירע באחד שהי' עליו חובות הרבה וחתך בצווארו ובנו חטף הספין מידו וימים אחדים אחר זה מת והרופאים אומרים שלא מת מחמת חבלתו אלא שפגע בו שלא"ק ולאחר אותה מעשה התנונה ואמר שרופא לקבל תשובה ומסתפק לי' למעלתו נ"י אי דינו פמאבד עצמו לדעת והספק מתחלק א' פינו דהתנונה והשני אולי באמת פדברי

הרופאים ואענה על ראשון ראשון הנה באמת אמרו במס' שמחות פ"ב והפוסקים שהעתיקו את הלשון הנאמר שם דמאבד עצמו לדעת היינו שאמר שיפיל עצמו ועלה והפיל עצמו ומת ויש וימת הוא לכאור' כמיותר דהרי במת מיירי אלא נראה דבא למעוטי לא שמת לאחר זמן ומקודם התנועה וקיבל תשובה וכוננת ונפל ומת היינו שמת לאתרו או שבא למעוטי שמת אח"כ דיש להסתפק דלא מת מחמת אותה נפילה והנה לכאורה הי' נראה דאם התנועה ועשה תשובה מתאבלין עליו שהרי הרמב"ן בתורת האדם המובא בב"י בס"י שמ"ה הסביר טעמו של הרמב"ם דאין קורעין ואין מתאבלין משום דלא עשה מעשה עמה וכל שעשה תשובה אפילו בדבר שאין לו תקנה אמרינו דמקרי עושה מעשה עמה פדאמרינו ביבמות כ"ב ע"ב אפילו בהוליד ממזר ובב"מ דף ס"ב אמרינו אפילו לא הספיק להחזיר הגזילה והרבית מקרי עושה מעשה עמה בעשה תשובה וא"כ ה"נ מקרי עושה מעשה עמה בעשה תשובה וחיובין להתאבל עליו.

ואין לחלק ולומר דבשלווא התם קאי על מה שאירע ואפשר לכבדו לאחר שעשה תשובה אמרינו דחיוב משום שאז הוא עושה מעשה עמה משא"כ כאן כיון דכבר עשה בעצמו מעשה שימות ומאז כמת הוא פדאמרינו בגיטין דף מ"ג ע"א בעשא טריפה חייב בכופר כמאן דקטל' ואח"כ מה שמת כבר הי' מה שהי' וא"כ האיבול על אותה שעה שלא עשה מעשה עמו זהו אינו דהרי מוכח בסנהדרין דף מ"ז ע"ב אפילו אי בשעת מיתה הי' רשע או בשעת כפירה הו"ל, כפירה וחיובין להתאבל עליו פדפריה שם כיון דאיבר הו"ל פפיה לאתאבל עלי' וא"כ מכ"ש בגידון הנ"ל שאפילו בגמר המיתה כבר התנועה ועשה תשובה דמקרי עושה מעשה עמה בהאי שעה וחיובין להתאבל עליו כן הי' נראה לפי ענ"ד לכאורה ומ"מ נראה דמנכרין לומר דגם אפילו התנועה אין מתאבלין עליו דהרי כל המומתין מתנודין וכדתנו בסנהדרין דף מ"ג ע"ב וכל המתנועה יש להם חלק לעוה"ב ואפי"ה תנו התם דאין מתאבלין עליהו ונראה שם בסנהדרין דף מ"ז ע"ב משום דלא הוי לי' פפיה עד לאחר שסבל צערו בקברו והוי לי' כמת מתוך רשעו ונראה דהטעם משום דכתיב בעמיו וא"כ קשה הא התנועה וע"כ או משום דקי"ל בחו"מ סי' ל"ד סעי' כ"ט בכל פסולי עבירה הם בחזקת רשעתן אפילו התנועה אלא א"כ לקו וקבלו עונשן או שפבר נתברר שעשו תשובה גמורה ועיי"ש ועוד דהקא דהמיתה היא עצמה עבירה שסיבב לעצמו מיתה ע"י מעשיו וכעין שנאמר בחייבי סקילה דמיהם בם ולכף אין להם פפיה והם כרשעים עד שקיבלו עונשן צער מיתה וקבורה וכיון שנקלה אחיה לעיניו הרי הוא כאחיה.

וא"כ בין לטעם הראשון ובין לטעם הב' דון מינה לנגידון מאבד עצמו לדעת מכ"ש דכל מאבד ע"ל הוא פרוצת וכמ"ש מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' שכ"ו ובחאה"ע סי' ס"ט חלק ראשון וא"כ דינו כמוהם ובב' הטעמים האלו תליא הפלוגתא שהביא הש"ך ביו"ד סי' שמ"ו ס"ק ושה"ך נראה שהספיק לדינא כפי הנראה לטעם שני דדוקא היכא שסיבב לעצמו המיתה ולכף אי אפשר לו פפיה אלא בחבלי מיתה וקבורה גבי חייבי מיתות ולכף לא סגי לי' במה שהתנועה אלא צריף לסבול עונשו ומקמי הכא אינו נקרא עושה מעשה עמה אע"ג דלענין שאר דברים אפשר דמקרי עושה מעשה עמה מ"מ לענין אותו דבר לא מקרי עושה מעשה עמה וכעין שכ' התוס' בב"מ דף מ"ח ע"ב ד"ה בעושה וכו' ובאמת רש"י במתני' בסנהדרין דף מ"ו ע"ב דמפרש דלכף אין מתאבלין כי היכא דליהוי לי' פפיה וקשה דהרי לפי הנראה וכמ"ש הלח"מ בפ"א מהלכות אכל דין י"א מבואר בסנהדרין דף מ"ז ע"ב דלכף אין מתאבלין על הרוגי ב"ד משום דלא הו"ל פפיה עד לאחר דחזו צערא דקוברא ומינה נשמע דאיבול תליא בכבוד המתים וכיון דעדיין אינו עושה מעשה עמה אין מתאבלין וא"כ מאי בעי רש"י במאי שכ' טעם אחר ונראה או דרש"י ס"ל כדעת

הַרְמַב"ם הַמוֹבָא בְּטוֹר וּפְסָקוֹ הַמְּחַבֵּר בִּשְׁעֵי יוֹ"ד סִי' ר"מ סֵעִי י"ח דְּאָפִי' מְמַזְרֵר חֵיב בְּכַבּוּד אָבִיו
הַרְשָׁע וְאִ"כ אָפִילוֹ אֵינּוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עִמָּה אִפִּי"ה חֵיב בְּכַבּוּדוֹ וְאִ"כ רְאוּי לְהִתְאַבֵּל עָלָיו וְע"כ
הַנְּכַרְח רִשְׁי לְפָרֵשׁ כִּי הֵיכָא דְלִהְיוּ לִי פְּפֵרָה אֵי נְמִי דְרִשְׁי סוּבְר דְנִהֵי דְמוֹכַח מִהֲש"ס כַּמ"ש
הַלַּח"מ בִּפ"א מְאָבֵל דִּין י"א הַנְּ"ל דְהֵאָבֵבּוֹל הוּא מְשׁוּם כְּבוֹד הַמַּת מ"מ ע"כ אָפִילוֹ בְּמָקוֹם דְּאֵינּוּ
חֵיב בְּכַבּוּדוֹ חֵיב לְהִתְאַבֵּל שְׁהֵרִי פְּסָק בִּי"ד סִי' שִׁמ"ה סֵעִי י' דְּאָפִילוֹ צְנָה אָבִיו וְשֵׁלָא לְהִתְאַבֵּל
עָלָיו ז' וְלָמ"ד חֵיב הוּא לְהִתְאַבֵּל וְכַמוֹ שִׁכ' מֵהֵרִי"ו הַמוֹבָא בְּש"ף שְׁם דְהֵרִי אָפִילוֹ בְּכַנּוּ וּבִבְאָחוּתוֹ
שְׂאֵינּוּ חֵיב בְּכַבּוּדֵם אִפִּי"ה חֵיב לְהִתְאַבֵּל עָלֵיהֶם וְלִדְעַת הַגְּאוּנִים מֵה"ת בְּיוֹם רֵאשׁוֹן מְקַרָּא דְלָה
יִטְמָא וְאֵין חֵילוּק אִם מְצָנָה שְׁלָא יִתְאַבֵּלוּ עָלָיו בִּינּוּ דִד"ת הוּא וּמְשׁוּם כְּבוֹד הַחַיִּים וְאִ"כ קְשִׁיא
סוּגְיָא דְסִנְהֶדְרִין דְּף מ"ז הַנְּ"ל שְׁמַמְנּוּ הוֹכִיחַ הַלַּח"מ שְׁמְשׁוּם כְּבוֹד הַמַּת הוּא וְלָכָּהּ מִיִּשְׁב רִשְׁי
כִּי הֵיכָא דְלִיָּהּ לִי פְּפֵרָה וְאִ"כ אִיכ"ל דְהַחַיִּים מְחַלוּ כְּבוֹדֵם כִּי הֵיכָא דְלִיָּהּ לִי פְּפֵרָה כְּדָאֲמַרִּינוּ
בְּסִנְהֶדְרִין דְּף מ"ז רִישׁ ע"א גְּבִי חֲזָקָא שְׁגָרָר עֲצָמִית אָבִיו וְא"ש.

וְעַכ"פּ בִּינּוּ דְאָפִילוֹ בְּהַתְנוּדָה בְּעֵינּוּ לְגַמֵּר פְּפֵרָה דְנוּקָא גַם בְּיִזְיוֹן זֶה דְלָא לְהִתְאַבֵּל לְהִיּוֹת לוֹ פְּפֵרָה
וְע"כ הֵינּוּ מְטַעְמִים שְׁפַתְבְּתִי לְמַעְלָה דְלָא עֲדִיף מְרוּצָח וְכ"ש אִם נִימָא פְּטַעַם שִׁכ' בְּחִינּוּף רִישׁ
פ' אָמֹר דְטַעַם דְמַצּוֹת אֵיבּוֹל הוּא כְּדִי לִידַע שְׁהַפֵּל בְּהַשְׁגָּחָה עֵי"ש א"כ בְּהוֹמַת בַּב"ד אוּ מְאָבֵד
ע"ל לָא שְׁיָיָהּ זֶה וְאֵין מְתַאבְּלִין עָלָיו אִפִּי' בְּהַתְנוּדָה וְעַפ"י הָאֲמֹר לְמַעְלָה יֵשׁ לִישֵׁב שִׁיטַת הַרְמַב"ן
בְּתוֹרַת הָאָדָם שִׁכ' דְמְתַאבְּלִין ע"מ עֲצָמוֹ לְדַעַת וְעֵינּוּ בְּתַשׁוּבוֹת מָרְן זַצ"ל בַּחַת"ס חִי"ד סִי' שִׁכ"ו
מֵה שְׁתִּי וְעַפ"י הַנְּ"ל יֵשׁ לוֹמֵר אוּ לְפִי מ"ש דַּע"כ גַּם מְשׁוּם כְּבוֹד הַחַיִּים הוּא כְּמוֹ דְמוֹכַח מֵהָא
דְאִם צְנוּהָ שְׁלָא לְהִתְאַבֵּל עָלָיו אוּ מְשׁוּם דַּס"ל דְאָפִילוֹ בְּאֵינּוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עִמָּה חֵיב בְּכַבּוּדוֹ וְרַק
בְּהוֹמַת בַּב"ד אָמְרוּ דְאֵין מְתַאבְּלִין כִּי הֵיכָא דְלִיָּהּ לִי פְּפֵרָה בִּינּוּ דְהוֹמַת בַּב"ד אָבֵל בְּמַאבֵּד ע"ל
בִּינּוּ דְעֲדִיין רִשָּׁע הוּא אֲדַרְבֵּה לָא לְהֵוִי לִי פְּפֵרָה וְכַעֲיִן שְׂאֲמָרוּ בְּסִנְהֶדְרִין דְּף מ"ו ע"ב לְעַנְן
קְבוּרָה דְלִרְשָׁע כְּתִיב וְלֹא יִקְבֹּר כִּי הֵיכָא דְלִיָּהּ לִי פְּפֵרָה וְאִם טַעַם הַרְמַב"ן כִּי אִ"כ בְּעֵשֶׂה
תְּשׁוּבָה דְהֵינּוּ בְּהַתְנוּדָה אָפִשֵׁר דְגַם הַרְמַב"ן מוֹדָה דְאֵין מְתַנוּדִין עָלָיו כִּי הֵיכָא דְלִיָּהּ לִי פְּפֵרָה.

אָמְנָם לָא נִרְאָה לִי דְטַעַם דְרַמְב"ן יֵהָא כַּנְּ"ל דַּמְנ"ל זֶה וְכִי אָפִשֵׁר לְדוֹן כְּזֶה מְסַבְּרָא בִּינּוּ דְאֵין
רֵאִי לְזֶה מְש"ס לְכֵן נִרְאָה לִי יוֹתֵר כִּי י"ל דְטַעַמוֹ שֵׁל הַרְמַב"ן דַּס"ל דְנוּקָא בְּהוֹמַת בַּב"ד דְאֲתָרוּ
בִּי הוּא דְמְחַזְקִינוּ לִי בְּחֻזְקַת רִשָּׁע אָבֵל בְּמַאבֵּד עֲצָמוֹ אָמְרִינוּ שְׂמָא שְׂגַג אוּ טַעָה וְסָבֵר שְׂאֵין
אִסּוּר בְּזֶה דְהֵרִי קִי"ל בַּחוּ"מ סִי' ל"ד סֵעִי כ"ד דְהֵיכָא דְאִיכָא לְמַתְלִי אוּלֵי לָא יָדַע שְׁהוּא עֲבִירָה
אוּ שְׁכַח תְּלִינּוּ וְעֵי"ש בְּש"ף ס"קח דְאָפִשֵׁר דְנִיָּאֲמֵן לוֹמֵר שׁוּגַג הֵיִתִּי וְאִ"כ ה"נ וְכ"ש אִם הִטְבִּיעַ
אֵת עֲצָמוֹ בְּמִים דִּישׁ עוֹד סָפַק אוּלֵי כְּשָׂבָא לְתוּף גְּלִי הַיָּם הַתְּחַרְט וְהִרְהֵר בְּתַשׁוּבָה.

וְנִהֵי דְבַמְס' שְׁמַחוֹת פ"ב אָמְרִינוּ דְכָל מִיָּדִי דְהוּא לְכַבּוּד הַמַּת אֵין עוֹשִׂין עִמּוֹ וְאֵיבּוֹל כְּבָר אָמְרֵנוּ
דְהַלַּח"מ הוֹכִיחַ דְהוּא מְשׁוּם כְּבוֹד הַמַּת הֵינּוּ דְאָפִילוֹ אָמֵר מוֹתֵר וְשְׂגַג מ"מ אֵינּוּ אָדָם כְּשֵׁר דִּיפָּה
שְׁעָה אַחַת בְּתַשׁוּבָה בַּעוּה"ז וְכו' וְאִם הוּא בִּינְזָה אֵת עֲצָמוֹ וְלֹא חָשׁ לְכַבּוּדוֹ שְׁהוּא הַחַיִּים וְהַנְּשָׂמָה
שְׁבִקְרָבוֹ אֲשֶׁר הוּא כְּבוֹד הָאָדָם אֵיף יְחוּשׁוּ אַחֲרֵים עַל כְּבוֹדוֹ לְהַסְפִּיד עַל הַפְּסֵד חֵיָיו וְכָל זֶה
בְּדְבָרִים שְׂאֵינָם רַק מְשׁוּם כְּבוֹד הַמַּת אָבֵל מְצָנָת אֵיבּוֹל שְׁהוּא מְצָנָה (וְאֵינּוּ מְשׁוּם כְּבוֹד הַמַּת דְאֵין
אָנוּ דוֹרְשִׁין טַעְמָא דְקָרָא וְאֵין אָנוּ רִשְׁאֵין לְסַמְנָה עַל טַעְמָא דְקָרָא וְלֹא קִי"ל כַּר"ש) אֵי אָפִשֵׁר
לְפִטוֹר מְנַנּוּ אֲלֵא מְשׁוּם דַּבְּפ' טוּמְאוֹת כְּהַנִּים הֵיכָא דְרַמְיָזָה אֵיכּוֹל כְּתִיב בְּעִמּוֹ בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה
עִמָּה וְאִ"כ בְּהוֹמַת בַּב"ד דְכָבֵר אָמְרֵנוּ דְאֵינּוּ נִקְרָא עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עִמָּה בְּזֶה פְּטוּרִין מִלְּהִתְאַבֵּל אָבֵל
בְּמַאבֵּד ע"ל ס"ל לְהַרְמַב"ן דְאֵינּוּ בְּחֻזְקַת אֵינּוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה עִמָּה דְדִלְמָא שְׂגַג וְלָכָּהּ ס"ל לְרַמְב"ן

דמתאבלין עליו וא"כ לדעת הרמב"ן כ"ש בהתנווה דמתאבלין עליו אמנם כבר נקבע בש"ע ס' שמ"ו הלכה פהרמב"ם דאין מתאבלין עליו וא"כ ע"כ דמתזיקינן נ"י פאין עושה מעשה עמה וא"כ אפילו אם התנווה אמרינן פן וכדלעיל ועיין מ"ש מרן בחת"ס סי' שכ"ו הנ"ל דלפעמים יכולין לעשות פרמב"ן עיי"ש.

ועתה נבוא לספק השני דאם יש לדון דלא מת מחמת מעשיו מאי דינו הנה לענין אי נאמין לרופאים פליגו בעלמא לענין איסורא ועיין בחת"ס חיו"ד סי' קע"ג וקע"ה דברופאים אמרינן רק דמשוי לי ספק נאפילו אי בעלמא מאמינים היינו היכא דאמרינן ונדנין על החי אבל פאן על המת רגילים לשחז הרופאים לומר פן משום פבוד המשפחה ולשו"י ספק גם בלי אמירת רופאים אפשר נומר דהוי ספק דנהי דהשתא מת (וא"כ יש לתלות במצוי ומכח תבנתו מת מ"מ פיון דלפי הנ"ל מלשונו לא ראו ששחט הקנה וא"כ אינו מצוי שיפגע בנפש תחילה) לפי הנראה לי מלשון מעלתו נ"י בשעת מעשה לא ראו שעשה מעשה בפסימנים ולכל הפחות לא ראו שפגע בנפש ובכה"ג לענין בהמה אמרינן דלא פגע בנפש עיין במ"ש מרן זצ"ל בחת"ס בחיו"ד סי' ד"א.

וא"כ י"ל דהרי במס' שמחות פ"ב אמרינן דווקא בנפל ומת ואיכא לדיוקי כמ"ש למעלה דווקא אם מת ונדאי מכח מעשיו הוא דאין מתעסקין עמו אבל מספיקא מתעסקין עמו דהרי אמרו גדול פבוד הבריות שדוחה ל"ת דשוא"ת ומצנת עשה וא"כ פיון דבמ"ע ול"ת דאורייתא ספיקא להחמיר או מה"ת או מדרבנן וא"כ מכ"ש בכבוד הבריות ותו דלפי הנראה לפענ"ד דקרא דילפינן מינן' בברכות דף כ' דגדול פבוד הבריות אפילו אי הוי רק חשש ביזיון מרבנין לי ולקה משום עשה דל"ת לא הוי מרבה יעוי"ש בפ"י מיהו משום הא לא ארי' דכיון דמייירי במת שפונדאי צריכין לחוש לכבודו אפילו אי מניחין אותו לבוא לחשש ביזיון פבר הוא מעתה ביזיון מפל מקום נראה הדבר נכון לפי ענ"ד דספק פבוד הבריות הוא להחמיר וא"כ בספק מאבד ע"ל חייבין להתאבל פן נראה לפיענ"ד ועכ"פ בנידון שלנו פיון דלשון מס' שמחות משמע דווקא ומת ויש לדייק מינן' אי ספק איבוד חיי או היכא דהתנווה ועשה תשובה חייבין להתאבל וא"כ בנידון שיש תרתי למעליותא וממנ"פ חייבין להתאבל עליו וכ"ש שפרן זצ"ל הנ"ל בלא"ה כ' מקום לדעת הרמב"ן הנ"ל.

וכל זה לענין אבילות אבל לענין אמירת קדיש נראה אפילו הוי רק חזא למעליותא דהיינו שהתנווה אמרינן קדיש עליו שהרי בלא"ה תמה מרן זצ"ל בתשובה הנ"ל מנ"ל דלא נימא קדיש עליו להצילו מן הדין אע"ג דאמרינן בסנהדרין דף מ"ו ע"ב דברשעי' פתיב לא יקבר פי היכא דלא להוי להו פפרה מ"מ מנ"ל דאמרינן פן בעלמא דשאני התם דעפ"י הדיבור שאני ומכ"ש לדעת הרמב"ם בפ"ו מממרים והש"ע בסי' ר"מ סעי' י"ח דאפילו בכבוד אביו רשע חייב ולומר דמשום סניג וגדר תקנו פן דמפין ועונשין שלא מן הדין ג"כ קשה לומר פיון דלא מצינו שתקנו פן.

מיהו בבאר יעקב סי' ר"מ כ' טעמא דהרמב"ם משום שמא הרהור בתשובה וא"כ זה לא שייך במאבד ממש נאני פתבתי במקום אחר דחיישינן שמא יעשה תשובה ויהיו כל עונותיו נחשבין לו למפרע פשגגות או פנכיות וזה נראה טעם הלח"מ בפ"ו מממרים דין י"א שכ' דלאחר מותו גם הרמב"ם מודה ופזזה נתישב מאי דקשה לכאורה מהא דאיתא בסנהדרין דף מ"ז דהודו לחזקת' דגירר עצמות אביו ופרש"י שם דאינו חייב בכבודו מיהו זה יש בלא"ה לדחות דאין הטעם פרש"י אלא פיון דלכפרה עביד זהו פבודו או שעשה פן משום סניג וגדר והודו לו עכ"פ לפי טעם זה

היגיונו לא התנונה אבל בהתנונה איכ"ל דחייב בכבודו (ונהי דלענין איבול פבר פתבנו לעיל דאינו מועיל משום דברגע קבורה תליא מלתא וכיון דאדחי אדחי משא"כ באמירת קדיש וכו') ומהרי"ק בתשובה בשורש ל' כ' דאמירת קדיש תליא בחיוב פבוד וא"כ חייבין באמירת קדיש היכא דהתנונה וגם בספק האחר היכא דהוי ספק מאבד וספק אי מת מפת חבלתו מספק חייבין בכבוד אביהו.

ואע"ג דאיתא בב"ק דף צ"א ע"ב דאין אדם רשאי לחפול בעצמו וא"כ אפילו אי לא מת מפת אותו חבלה מ"מ חבל בעצמו איכ"ל דמשום חבלה בעצמו לא אקרי רשע וחוטא קרי לי' התם בב"ק דיליף מציער עצמו על היין והר"ן בשבועות דף כ"ז כ' משום דאינו מפורש בקרא חל השבועה עליו וא"כ איכ"ל דבכה"ג עדיין חייבין בכבודו וצריכין לומר קדיש עבורו וכבר פסק מרן זצ"ל בתשו' חת"ס חיו"ד סי' שכ"ו הנ"ל דמספיקא צריכין היתומים האחרים ליתן להם קדיש עיי"ש מלתא בטעמא והנראה לפי ענ"ד פתבתי תשובה שמ"ז ראייתי בעלי שצה"נ מכתב קט"ז שכ' מוהרר יעקב עטלינגער נ"י הוא הגאון האבדק"ק אלטונא יע"א לאסור לננול המת לחתכו פדי ללמד לעשות רפואה לחולה אחר שהחולה ג"כ בחולה פנה ומ"מ לפי הנראה שם מדבריו אם הוא מכר עצמו מחיים לזה או אם מחל מחיים מהני ומאי דפשיט' לי' להרב דבלא מחילה אפי' יש חולה בפניני שאפשר לרפאו ע"י שיבדקו את זה אסור לא נראה וגם מאי דנראה מדבריו דמחילה מהני לא נראה כן וכן ראייתי בדברי מרן הגאון בתשובת חת"ס סי' של"ו דמחילה לא מהני לזה והוא עפ"י מ"ש הרמב"ן בפ' כי תצא על פסוק כי קלת אלקים תלוי ולי נראה בלא"ה ראי' דא"י למחול דהרי אמרו בסנהדרין דף מ"ו ע"ב דאי קבורה משום ביזון אי אמר אל תקבורני אין שומעין לו וכ' הטור בסי' שמ"א משום דהוא ביזון דכל החיים וא"כ גם בניויל המת לחתכו אפשר ג"כ דאינו יכול למחול וכ"ש אם הוא לכבוד נשמתו שהיתה בו או משום פבוד קונו א"כ לא ניתן פלל למחילה והיינו אם אין פאן חולה אחר פיוצא בו אבל אם יש פאן חולה אחר כיו"ב מבואר מלשון נוב"י מהדו"ב חיו"ד סי' ר"י דמותר משום פיקו"נ דהאיך וכ"כ מרן הגאון בחת"ס סי' של"ו דבכה"ג קרוב לנודאי דמותר.

ונראה לי ראי' ברורה לזה מהא דאמרינן בעירובין דף ו' בישבה על המשבר ומתה מביאין ספין וקורעין בטנה ופסקו הרמב"ם והש"ע בסי' ש"ל לאו"ח סעי' ה' ולמג"א שם סק"י אפילו משום מיעוטא אע"ג דרוב הפעמי' אין העיבור חי ואפילו משום מיעוטא מנוולין האם ודוחי' בנודאי ניוול המת בקום ועשה משום ספק מיעוט דהצלת העיבור וא"כ מבואר דספק פיק"נ דוחה ניוול המת ובנודאי לפי מ"ש הרב הנ"ל האבדק"ק אלטונא שם דגבי יורשין מחלה מסתמא נוולתה הי' אפשר לומר משום מחילה דידה מיהו זה תימה דהרי מבואר בב"ב דף קנ"ד ע"ב וכמו שביאר הנוב"י בתשובה הנ"ל דלענין היורשין משום הנאתם אינה מוחלת ניוולתה וא"כ לא דמי ניוול לזילותא דאמרינן בסנהדרין דמחיל בסתמא לגבי יתמי ובלא"ה פבר ביארנו דניוול המת לא ניתן למחול פלל ועוד.

דאי משום מחילה א"כ אי אמרה לא בעינין למחול אין פאן מצנת פרו"נ וא"כ מנ"ל דדחי שבת הא בכתובות דף מ' ע"א אמרי' הואיל ואי אמרה לא בעינא אין פאן עשה אינו דוחה ואע"ג דיש לחלק וכמ"ש התוס' ישנים שם לענין פבוד אב מ"מ י"ל כן ואינו פשוט וא"כ מאי פריך שם בעירובין על מימרא הנ"ל מאי קמ"ל וכו' וע"כ דדינא הוא לננול המת משום ספק פיקו"נ

דאָסרײַנאָ ובלא"ה נראָה ראי' מְבֹנְאֶרֶת כּמ"ש הנוב"י וגם הָרַב הַגָּ"ל מֵמַאי דְאָמְרִי אֵין לָהּ דְבָר
שְׁעוּמָד בְּפָנֵי פְקוּ"נ אֶלָּא ע"ז וג"ע וש"ד בְּלֶבֶד אֶלָּא שְׁהָרַב הַגָּאֹן הַגָּ"ל מְסַפֵּק עָלֵינוּ הוּאִיל וּבְגִזְל
ס"ל לְרַש"י בּב"ק דָּף ס' דָּאֵין מְצִילִין עֲצָמוּ בְּמִמּוֹן חֲבִירוֹ וְאֶפְּלוּ לְהַטּוּר וְהַש"ע וְהַחוּ"מ סִי' ש"פ
כ' דְּמוֹתֵר לְהַצִּיל עֲצָמוּ וְלִיטּוּל ע"מ לְשֵׁלֶם אֶבֶל לֹא נְשָׂא ע"מ לְשֵׁלֶם וּמִזֵּה לְמַד הָרַב הַגָּ"ל דֵּה"ה
נְיוּול.

וְאוּמַר דְאֶפְּלוּ לְפִי שֵׁיטַת הַגָּאֹן הַגָּ"ל זֶה אֵינוֹ דְהַרִי קֶשֶׁה אִיךָ אֶפְשָׁר לֹאמַר כֵּן דְבְּגִזְל צָרִיךְ שְׁיִהְרַג
וְאִי הָרִי לֹלָא דְגִילָה לָן קְרָא אוֹ דְמְסַבְרָא יְדַעֲיָנִין בְּסִנְהֶדְרִין דָּף ע"ד בע"ז וג"ע וש"ד דְיִהְרַג
וְאִי שְׁעוּמָד בְּפָנֵי פִיקוּ"נ הָרִי אֶפְּלוּ שִׁפ"ד הָיוּ אֲמַרְיָנִין דְשָׁרִי וְהַש"ג זֶל וְנָהִי דִש"ד יִלְפִינֵן דְאָסוּר
מְסַבְרָא דְמַאי חֲזִית כּו' וְא"כ גִּזְל מִנ"ל וְע"כ צ"ל אִי ס"ד דְגִזְל יִהְרַג וְאִי וְכִדְאִיתָא בְּבַרְיֵיתָא
חִיצוּנָה בְּשֵׁם ר"מ הַמוּבָא בִש"מ בְּכַתְּוּבוֹת דָּף י"ט ע"א ע"כ צ"ל טַעְמָא מְשׁוּם דְאֲמַרְיָנִין בּב"ק
דָּף קי"ט ע"א דְהַגִּזְל אֶת חֲבֵרוֹ שׁו"פ כְּאֵלוֹ נוֹטֵל נְשַׁמְתוּ וְנִפְשׁוּ דְאוּלֵי אֵלֵיוּ הוּא נְשָׂא אֶת נִפְשׁוֹ
וְלָקַךְ אֶפְשָׁר נְמִי סָבַר ר"ח בְּכַתְּוּבוֹת דָּף י"ט ע"א דְמְשׁוּם פִיקוּ"נ נְמִי לֹא יַעֲיָדוּ שְׁקַר שְׁגוּזֵל אֶת
חֲבִירוֹ.

וְאֶפְשָׁר דְרַב חֲסֵדָא לְטַעְמֵי דְסוּבְרָ שֵׁם בּב"ק כְּנוֹטֵל נִפְשׁוֹ כְּנִפְשׁ הַגִּזְל לְכֵן אֲמַרִי לְקַטְלוּ וְלֹא
יַעֲיָדוּ וְע"ז הַקֶּשֶׁה רְבָא הָא אֲמַרוּ אֵין לָהּ דְבָר הָעוּמָד בְּפָנֵי פִיקוּ"נ אֶלָּא ע"ז ג"ע ש"ד בְּלֶבֶד הוּא
דְקִשְׂיָא לִי דְנוּקָא אִם הוּא שְׁפִיכוֹת דְמִים בְּלֶבֶד וְלֹא גִזְל דְהָנִי רַק כְּאֵלוֹ שְׁיָפֵךְ דָּם וְא"ש דְקִדּוּק
לְשׁוֹן בְּלֶבֶד וְעכ"פ פִּינֵן דְאִי אֲמַרְיָנִין בְּגִזְל דְאָסוּר אֶפְּלוּ בְּפִיקוּח"נ דְאָסוּר הֵינּוּ מְשׁוּם דְלִפְעָמִים
הָיוּ כְּנוֹטֵל נִפְשׁוֹ אֶבֶל בְּנְיוּול הַמַּת פְּשִׁיטָא דְלֹא שְׁיָיָךְ שְׁפִיכַת דְמִים וְא"כ שׁוּב נֹאמַר לוֹ הַכֶּלֶל שְׁאֵין
לָהּ דְבָר שְׁעוּמָד בְּפָנֵי פִיקוּ"נ.

וְכָל זֶה כְּתַבְתִּי אֶפְּלוּ לְפִי דַעַת הָרַב מוּה' יַעֲקֹב טַעֲלִינְגַעֲר נְיִי הַגָּאֹן הַגָּ"ל אֲמַנְם הָעֵיקָר דְגִזְל
מִתֵּר בְּמִקּוּם פִּי"נ לֹא מְבַעֲנִי לְרֹא"ש וְהַטּוּר וְהָא דְכַתְּב דְאָסוּר לְגִזְלֵי שְׁלֵא ע"מ לְשֵׁלֶם אֶפְּלוּ
בְּמִקּוּם סְפָנָה הֵינּוּ מְשׁוּם דְבָזָה שְׁלוּקָח שְׁלֵא ע"מ לְשֵׁלֶם לִית בֵּיהּ קִיק"ל וְנָהִי דָּגַם דְלֹא תִגְנֹבוּ
אֶפְּלוּ ע"מ לְשֵׁלֶם אָסוּר מ"מ שְׁלֵא ע"מ לְשֵׁלֶם אִיכָא אִיסוּר טְפִי וְעַל זֶה אֵינוֹ פִיקוּ"נ וּבְמַאי יְדַחַה
אֶבֶל אִם הִי אֶפְשָׁר לְצִיִּיר שְׁיָיָךְ פִיקוּ"נ אִם יִטּוּל ע"מ לְשֵׁלֶם בְּנוּדָאִי רִשְׁאֵי לְגִזְל וְכִמוֹ שְׁהַקֶּשֶׁה
רְבָא בְּכַתְּוּבוֹת דָּף י"ט וְאֶפְשָׁר דָּגַם בְּרֵייתָא חִיצוּנָה שְׁהִבִיא הַרְמַב"ן דר"מ סוּבְרָ דָּאָף גִּזְל לֹא
הוּמַר בְּמִקּוּם פִיקוּ"נ הֵינּוּ כּמ"ש הָרֹא"ש וְהַטּוּר דְצָרִיךְ לִיטּוּל ע"מ לְשֵׁלֶם דְעַל זֶה אֵינוֹ פִיקוּ"נ
וְאֶפְּלוּ רִש"י שְׁכ' בּב"ק דְאָסוּר בְּאַמַּת תְּמָה הַפְּרָשַׁת דְרָכִים דְרוּשׁ י"ט עָלֵיו דְאָנֵן לָן דְבָר שְׁעוּמָד
בְּפָנֵי פִיקוּ"נ מ"מ י"ל דְרַש"י כ' כֵּן לר"ה אֶבֶל בְּנוּדָאִי מוּזָה רִש"י דְקִי"ל כְּרַבָּא בְּכַתְּוּבוֹת דָּף י"ט
וְעוֹד נִרְאָה דְכְּנוּנַת רִש"י אִיכ"ל דְהוּא הִיכָא שְׁמַעְמִיד עֲצָמוּ וּמְסַבֵּב לְעֲצָמוּ סְפָנָה שְׁמוּכְרַח לְהַצִּיל
עֲצָמוּ בְּמִמּוֹן חֲבֵרוֹ וְכַעֲיִן דס"ל לְהַרְזֵיהּ הַמוּבָא בְּר"ן בְּפָרֶק ר"א דְמִילָה הִיכָא דְאֶשְׁתַּפִּיךְ חֲמִימָא
דְלֹאחַר הַמִּילָה קוֹנְדֵם הַמִּילָה דְאָסוּר לְסַבֵּב שְׁיָיָה סְפָנָה שְׁיָיָה צָרִיךְ לְחַלֵּל שְׁבַת מְשׁוּם סְפָנָה וְעַד"ז
מִינְשָׁב לְשׁוֹן הַקְּרָא בְּשְׁמוּאֵל ב' קְאֶפִיטְעַל כ"ג וְיִתְצַב בְּתוֹף הַחֲלָקָה וְיִצְיָלָהּ וְכו' דְמְשָׁם יִלְפִינֵן
שְׁאָסוּר וְכו' וְקָאמַר דְהֵינּוּ ע"י שְׁהַתְצַב שֵׁם וְגַרְם הַסְפָּנָה הַזֹּאת וְשְׁיָיָה צָרִיךְ לְשָׁרֹף עִי"ז וְיִצְיָל
שְׁאָסוּר וְיִשׁ לְהַמְתִּיק בְּזֵה הַמְאָמַר בּב"ק דָּף ס' הַתְּמוּהָ וְכִמוֹ שְׁתְּמָה הַרְד"ק בְּשְׁמוּאֵל שֵׁם וְעַפ"י
הַגָּ"ל יִשׁ לְיִשָּׁב קְצַת וְאֵין פֶּאֶן מְקוּמוֹ וְעכ"פ הַדְרָן לְנִידוֹן שְׁאָנוּ בוֹ וְכִינֵן שְׁפֵן בְּנוּדָאִי בְּמִקּוּם פִיקוּ"נ
שְׁרִינֵן נְיוּול וְגַם מְסַבְרָא נִרְאָה כֵּן שְׁהָרִי נְיוּול הַמַּת הֵינּוּ מְשׁוּם כְּבוֹד נְשַׁמְתוּ שְׁהִתָּה בְּגוּפוֹ וְע"ז
אֲמַרוּ בְּבְרָכוֹת דָּף י"ט גְּדוּל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת שְׁדוּחָה ל"ת וְאֶפְּלוּ פֶסַח וּמִילָה בְּשָׁב וְא"ת אֶבֶל לֹא

דָּרְשׁוּ דְדוּחָהּ פִּיקוּ"נ וְגַם הָכִי מְסַתֵּפֵר שְׁהָרִי כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת הוּא מְשׁוּם שֶׁהִי בּו חַיִּי נְשָׁמָה וּא"כ
כ"ש פְּשִׁישׁ בּו נְשָׁמָה וְזֶה נִרְאֶה שְׁרָמְזוּ חֲכו"ל בְּלִשְׁוֹנָם הַזֶּהָב שְׁאָמְרוּ בְּחֻלְדֵי דָף י' ע"ב מְשׁוּם
אִיבּוֹד נְשָׁמָה דֶּהֱאִי גְנוּלִי לֵהֱאִי וְלִשְׁוֹן אִיבּוֹד נְשָׁמָה הוּא לְכֹאֲרָה לִשְׁוֹן זָר וְאִינּוּ מוּכָן דִּהְרִי
הַנְּשָׁמָה אֵינָה אֲבוּדָה וְאִי הַפְּנוּנָה עִמ"ש וְיִקְרָא הַרְמַב"ם בַּפ"ד מִיִּסוּה"ת הַלְּכָה ע' נְשָׁמָה עִי"ש
בְּמִפְרָשׁ נְשָׁמַת רוּחַ חַיִּים מ"מ אֲמָאִי נָקַט לִשְׁוֹן זֶה אֶלָּא נִרְאֶה שְׁרָמְזוּ לְנוּ הַטַּעַם דְּמוּטָב שְׁנִנּוּלִי
וְנִבְטַל כְּבוֹדוֹ נְשָׁמָה שְׁהִיָּתָה בּו מִפְּנֵי כְּבוֹד נְשָׁמָה שֶׁהוּא עֵתָה עֲדִינּוּ בְּחַיִּים וְלִכְּךָ הַדְּרִינּוּ לְגִידּוֹן
שְׁלֵנוּ דְנִרְאֶה בְּרוּר כִּמ"ש מֶרֶן הַגְּאוּן הַנְּ"ל זַ"ל וְכִמוֹ שְׁמִבְּנֹאֵר מְלִשְׁוֹן הַנוּב"י הַנְּ"ל דְּנִנּוּל הַמַּת
בְּמִקּוּם פִּיקוּ"נ שְׁרִינּוּ הִיכָא דִּישׁ חוּלָה וְכִי"ב הַצְּרִיף לְזֶה פֶן נִרְאֶה לְפִי עִנ"ד נְכוּן וְבָרוּר: וְיִשׁ
לוֹמֵר עוֹד רֵאִי דֶּהָא וְנִדְאִי אֵע"ג שְׁאָמְרוּ גְדוּל כְּבוֹד הַבְּרִיּוֹת שְׁדוּחָה ל"ת אוּ פֶסַח וּמִילָה בְּשׁוּא"ת
אֶבֶל פִּיקוּ"נ לֹא דְחִי דְחִי דְחִי א"כ עֲמָדָה קוֹשְׁיַת הַש"ס בְּסִנְהֶדְרִין דָּף ל"ה דְּקַבּוּרַת מ"מ יְדֻחָה
שֶׁבֶת וּא"ל רְצִיחָה יוֹכִיחַ דְּמָה לְרְצִיחָה דְּאִינוּ דוּחָה פִּיקוּ"נ וְע"כ דְּלֹא דְחִי וּא"כ נְהִי דֶּהֱתָם בְּשׁוּא"ת
אִי ס"ד דְּכְבוֹד הַבְּרִיּוֹת הִינּוּ גִוּוּל הַמַּת בְּקוּם וְעֵשָׂה עֲדִיף מִפִּיקוּ"נ אֶפְתִּי גִימָא מִק"ו דְּאֶפִּילוּ כְּבוֹד
הַבְּרִיּוֹת בְּשׁוּא"ת יְדֻחָה שֶׁבֶת דְּמָה פִּיקוּ"נ דְּאִינוּ דוּחָה כְּבוֹד הַמַּת בְּקוּם וְעֵשָׂה דוּחָה שֶׁבֶת אֶפִּילוּ
בְּשֵׁם וּא"ת ק"ו כְּבוֹד הַמַּת שְׁאִינוּ נִדְחָה מִפְּנֵי פִיקוּ"נ מִכ"ש שְׁיִדְחָה וַיִּבְּלַע הַמַּת לְנִצָּח בַּב"א:
תְּשׁוּבָה שִׁמ"ח בְּעִנְיָן הַנְּ"ל תְּמַהֲנִי עַל הַרְבַּ הַגְּאוּן מִהֲרִי"ע עֲטַלִּינְגַעֵר נִי' הַאֲבִדְק"ק אֶלְטוֹנָא יֵע"א
שְׁרֵאִיתִי שְׁבַמְכָתֵב קַכ"ג הַחֲזִיק בְּדַבְּרֵי וְשָׁגַם הָרֵא"ש וְהַטוּר אִיכ"ל דַּס"ל דְּגִזְלָל לֹא הִתְרַם לְהַצִּיל
נִפְשׁ וְהָרִי בְּהִדְיָא כ' הָרֵא"ש בַּפ' הַפּוֹנֵס סִי' י"ב דְּפִשְׁיֵטָא שְׁאוּן לֵךְ דְּבָר שְׁעוּמָד בְּפִיקוּ"נ וְכ"כ
הַטוּר בְּסִי' שִׁנ"ט וּא"כ ע"כ וְחִי בְּהֵם קָאִי גַם אֲגִזְלָל וְהָא דְּצְרִיף לִיטְוֹל ע"מ לְשִׁלְּם מְשׁוּם דְּאִין
הַהַצִּילָה תְּלוּי' בְּזֶה דְּאֶפִּילוּ יְשִׁלְּם לְבַסּוּף יִצְיִל נִפְשׁוֹ וְלִכְּךָ מִתִּירִין לוֹ הַקַּל קַל וְגִזְלָה ע"מ לְשִׁלְּם
קַל יוֹתֵר מִשְׁלָא ע"מ לְשִׁלְּם וְכִמ"ש בְּסִי' הַקּוּדֵם וְהַב"י הִבִּיאוּ שֵׁם וּפְסַק פֶּן בִּש"ע וּא"כ אֶפִּילוּ
גִימָא כִּמ"ש הַרְבַּ הַנְּ"ל וְלֹא גִיחָא לִי לְהַסְפִּים דַּעַת רִש"י עִם דַּעַת שְׁאָר פּוֹסְקִים וְס"ל דְּרִש"י פְּלִיג
ע"ז מ"מ הַלְּכָה כְּרַבִּים וּבְתַרְאִי וְכִמ"ש שְׁלָא אֲדַע אָנָּה רֵאֶה מַעֲלַת כְּבוֹד הַרְבַּ הַנְּ"ל שְׁרִש"י פּוֹסַק
פֶּן לְדִינָא הָרִי גַם ר"ח בְּכַתְּוֹבוֹת דָּף י"ט לְפִי דַּעַת הַרְבַּ נִי' סוּבְרַ פֶּן וְרַבָּא פְּלִיג עַלִּי וְהַקְּשָׁה עָלֵיו
דְּאִין לֵךְ דְּבָר שְׁעוּמָד בְּפִיקוּ"נ וְרַבָּא בְּתַרְא הוּא.

וְאֶפִּילוּ לְמַ"ד הוּבָא בְּרֵא"ש בַּפ' פִּיצַד הַרְגֵל סִי' ה' דְּנִגְדַ רְבָא לֹא אֲמַרִּינּוּ הַלְּכָתָא פְּנוּתִי דְּרַבָּא
הוּא מ"מ כָּל הַפּוֹסְקִים הָרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהָרֵא"ש וְכָל הַפּוֹסְקִים פְּסָקוּ כֶּהֱאִי דְּרַבָּא דְּאֲנוּסִין מַחְמַת
נִפְשׁוֹת אֵינָם רְשָׁעִים וְרְשָׁאִים לְהַעֲיֵד שְׁקָר מַחְמַת אֲנוּס נִפְשׁוֹת וּא"כ מוּכָח דְּלֹא כְּדַבְּרֵי הַרְבַּ הַנְּ"ל
שְׁדַרְשׁ לְעַצְמוֹ דוּחִי בְּהֵם קָאִי רַק עַל חֻקוֹת וְעַל מַצּוֹת שְׁבִין אָדָם לְמִקּוּם וְגַם אִין לוֹמֵר פְּאִידִף
טַעְמָא דְּגִזְלָל שְׁהָרִי רְבָא לֹא דְחָה דְּבָרֵי ר"ח אֶלָּא מִכַּח קוֹשְׁיָא שְׁאִין לֵךְ דְּבָר שְׁעוּמָד בְּפִיקוּ"נ
אֶלָּא ש"ד בְּלִבְד וּא"כ ע"כ הִנֵּף דְּוּוּקָא וְתוּ לֹא וּא"כ אֶפִּי אִי רִש"י סוּבְרַ פֶּן בְּדַעַת ר"ח מ"מ לֹא
ס"ל פֶּן לְדִינָא וְכ"כ הָרַבָּב"ד בַּפ"ח מִנְזִקֵי מְמוֹן דְּגַם בְּגִזְלָל פְּשִׁיטָא דְּאִינוּ עוּמָד בְּפִיקוּ"נ וְכ"כ
הַרְמַב"ן בְּמַלְחָמוֹת בַּפ' הַגּוּזֵל וּמֵאֲכִיל דַּע"ג שְׁאִין לֵךְ דְּבָר שְׁעוּמָד בְּפִיקוּ"נ מ"מ צְרִיף לְשִׁלְּם
דַּל"א לֹא יְמַסְוֵר וְיִהְרַג אֶלָּא יְמַסְוֵר וְיִשְׁלַם וְלִכְּךָ מַחְזִיב הָרִי"ף בְּנִשְׂאָ וְנִתֵּן בִּיד וְזֶהוּ ג"כ דַּעַת
הַרְמַב"ם כִּמ"ש הַתּוֹסֶפֶת יוה"כ בְּיוֹמָא דָּף פ"ב.

וְגְדוּלָה מְזוּ כ' הַתּוֹסֶ' יו"כ הַנְּ"ל דְּנִרְאֶה לוֹ דְּשָׁרִי אֶפִּילוּ לְחַבּוּל בְּחַבְרוּ לְעוֹנָר עֵינּוּ אוּ לְקַלְקַל לוֹ
שְׁאָר אֲבָר בְּכַדִּי לְהַצִּיל עַצְמוֹ וּמִזֶּה נִרְאֶה דַּמ"ש הַסַּמ"ע בְּסִי' שִׁפ"ח ס"ק י"ט דְּלִכְתְּחִילָה אֲסוּר
לְמַסּוֹר בְּמִקּוּם סַפְּנָה פְּנוּנָה שְׁאָסוּר לְכַתְּחִילָה לְמַסּוֹר ע"מ שְׁלָא לְשִׁלְּם הוּאִיל וְאִין הַהַצִּילָה תְּלוּי'
בְּזֶה וְלֹא קֶשֶׁה קוֹשְׁיַת הַתּוֹסֶ' יו"כ וְהַנְּמוּק"י וְהַש"ג פ' הַגּוּזֵל וּמֵאֲכִיל בְּשִׁמְעָתִין דְּמַסּוֹר כ' דְּרִש"י

ובעל העיטור סוכרים פֿהראָב"ד וא"כ מְבֹאָר דְרַשׁ"י עֲצָמוּ סוֹכֵר דְמוֹתֵר לְהַצִּיל עֲצָמוּ בְּמִקּוֹם סִכְנָה בְּמִמוֹן חֲבָרוּ דָּגַם גָּזַל אֵין לֶה דְבָר שְׁעוֹמֵד בְּפָנֵי פִיקוּ"נ וע"כ אוֹ פְּמוּ שְׁפִתְבְּתֵי לְמַעְלָה בְּסִי הַקּוֹדֵם לִישָׁב דְּבָרֵי רַשׁ"י בְּהַפּוֹנֵס אוֹ דְרַשׁ"י פִי' פֶּן לֵר"ה אֶבֶל אֲנִן לֹא ס"ל פֶּן וְכ"כ בְּתִשׁוּבוֹת מִיְּמוֹנֵי לִס' גִּינְקִין סִי' כ' דָּגַם בְּגִזֵּל אֵין לֶה דְבָר שְׁעוֹמֵד בְּפָנֵי פִיקוּ"נ וא"כ פְּשִׁיטָא מְרָאָנִי זֵו לְחֻדָּא ג"כ נוֹכַל לְסַמְּוֶה לְהַתִּיר לְגִנוּלָה מֵת מְשׁוּם פִיקוּ"נ דְאַחְרֵינָא וְלֹא פֶהֲרַב מוֹהֲרֵי"ע נ"י הַגָּ"ל דְמַחְמִיר.

אָמְנָם מ"ש הָרַב נִי' לְהַקֵּל לְהַנָּאָת הַיּוֹרְשִׁין פְּכָר פְּתַבְּתֵי לְמַעְלָה דְמַשׁ"ס ב"ב דֶּף קנ"ד מוֹכַח דְלֹא מְחַלָּה לְהַנָּאָת הַיּוֹרְשִׁין וְהָרַב מוֹהֲרֵי"ע נִי' כ' בְּמַכְתָּב קכ"ג דְהוּא הִבִּיא רַאִי מְהַשׁ"ס וְהַשׁ"ע בִּיז"ד סִי' שְׁנ"ו דְאָדָם מוֹחַל זְלוּתוֹ אֶצֶל יוֹרְשִׁין וְאִי קִשְׁיָא מַשׁ"ס הַגָּ"ל אוֹלֵי הַיִּיתֵי מְעִינִין בְּדְבָרֵי הַיִּיתֵי מוֹצֵא דְהַטְעָם דְמַחֲלָה בְּעִינֵין מַחֲיִים וְשֵׁם מְסִיק אֲדַעְתָּי מַשְׁא"כ בְּהַאי דב"ב וּבְזָה מְדַחָה הַרְאָנִי שְׁפִתְבְּתֵי לְעֵיל מַשׁ"ס דְעִירוֹכִין וּלְפִי ענ"ד פְּשׁוּט גַם אִם הַיִּיתֵי מְעִינִין בְּדְבָרֵי חֲלִילָה הִי' לִי לְגִיחָם סְבָרָא זֵו לְחַכּוֹ"ל אֶשְׁר מְחַפּוּ עֵלָה וְאִם נֹאמֵר פֶּן הַחֲיִים יוֹדְעִין שְׁיָמִיתוּ אֶבֶל מִי מְפָל הַחֲיִים יַעֲלָה עַל לְבוֹ שְׁלֹאֲחֵר מוֹתוֹ יִגְבּוּ מְעוֹת עֲבוּרוֹ לְצוֹרֶף תְּכַרִּיכּוֹ וְאִם יִהִי מְוֹתֵר יִהְיֶה הַשְּׁיֹר מְחוּל אֶצֶל יוֹרְשִׁיו הוּא דְבָר זֶר אֶשְׁר אֵינּוּ עוֹלָה בְּלָב שׁוּם אָדָם וְכ"ש שְׁאֵין לְכַנּוֹת דִּין עַל סְבָרָא זֵו.

אֵלָא נוֹדָאי פְּנוּנַת רַשׁ"י פִּינּוּ דְאֵלוּ יָדַע וְאִסִּיק אֲדַעְתָּי דְבָר זֶה הִי' מוֹחַל מַחֲיִים הַשְּׁתָא נְהִי דְלֹא אִסִּיק אֲדַעְתָּי אֶמְרֵי' כְּמֵאן דְאִסִּיק וְכֵאלּוּ אֶמֶר פֶּן מַחֲיִים וְכַעֲיִן סְבֵרַת הָרֵא"ש בַּפ"ק דְקִידוּשִׁין סִי' כ' בְּמַשְׁאֵיל טַבְעַת פִּינּוּ דְאֵלוּ יָדַע דְצָרִיף לְהִיּוֹת שְׁלוֹ הִי' נוֹתֵן לוֹ בְּמַתְנָה אַע"ג דְלֹא יָדַע וְלֹא אֶמֶר שְׁנוּתֵן לוֹ כְּמֵאן דְיָדַע וְכְמֵאן דְאֶמֶר דְמִי וְכֵן מְצִינּוּ לְעִנּוּ יְאוּשׁ שְׁלֵא מְדַעַת בְּנִפְל לִיָּם לְכ"ע זֵהוּ פְּשׁוּט בְּכַנּוּנַת רַשׁ"י וְא"כ אֵין חִילּוֹק בֵּין הָאֵי לְב"ב אִי ס"ד דִּישׁ סְתִירָה אֶבֶל בְּאַמַּת לֹא עֵלָה בְּלַבִּי שְׁיֵשׁ סְתִירָה וְשֶׁהֲרַב הַגָּאוֹן הַגָּ"ל מִיִּיתֵי זֶה לְרָאָנִי דְמָה עִנּוּ נִיוּל לְזִילוּתָא זִילוּתָא הֵינּוּ דְבָר שְׁהוּא חוּץ מִגּוּפּוֹ וְאֵינּוּ לְפִי כְּבוֹדוֹ מַשְׁא"כ נִיוּל הוּא בְּגוּפּוֹ מִמֶּשׁ.

וּבְלֹא"ה לֹא יָדַעְתִּי אָנָּה מְצָא הָרַב נ"י דְרַשְׁאֵין לְכַתְּחִילָה לְזַלְזַל אֵת הַמֵּת לְצוֹרֶף הַיּוֹרְשִׁין דְשֵׁם לֹא נֶאֱמַר רַק אִם פְּכָר נַעֲשֶׂה הַזִּילְזוּל וְאֵנּוּ נֶאֱמַר לְהוֹצִיא וְלֵאבֵד זֵה עַל קְבָרוֹ אֶמְרֵינּוּ דְנִיחָא לִי יוֹתֵר לִיתֵן הַמּוֹתֵר לְיוֹרְשִׁיו מְאֶשְׁר נִיתֵן אוֹתוֹ לְזַלְזַל אוֹ לְדִימוּס עַל קְבָרוֹ אֶבֶל לְגוּלוֹ לְכַתְּחִילָה לְהַנָּאָת הַיּוֹרְשִׁין לֹא שְׁמַעְנוּ וְא"כ אֵין דִּיחּוּי זֶה פְּדָאי לְדַחוּת וּמ"ש עוֹד שֵׁם דִּישׁ לְחַלֵּק בֵּין נִיוּל לְנִיוּל וּמָה שְׁהַדְרָף שְׁעוֹשִׁין לְחֲיִים לֹא הָיִי נִיוּל וְא"כ הִי' מְוֹתֵר לְחַתְּנָה רְגֵלוֹ שְׁל הַמֵּת אוֹ יָדוֹ וְכֵינּוּן שְׁמַדְמָה מְעַלְתוֹ זֵה לְגִזֵּל וְכִי רַשְׁאֵין לְגִזֵּל אֶפְּלוּ פְּחוּת מַשׁו"פ וְכ"ש הָאֵיף אֵנּוּ רַשְׁאֵין לְחַתְּנָה בְּטָנּוּ וְהִלּוּא בְּנוּב"י שֵׁם פְּלֶפֶל בְּחִנִּיטָה וְלֹא עֵלָה עַל לְב שׁוּם אֶחָד לְחַלֵּק בֵּין נִיוּל לְנִיוּל אָמְנָם מ"ש בְּדִיחּוּי הַג' הוֹאִיל וְהִיא גְרָמָה לוֹ וְסָגְרָה דְלֵת בְּאַפְּלִי' זֵהוּ הֵיָה אֶפְשֶׁר לוֹמַר וְכֵן עֵלָה בְּלַבִּי אָמְנָם מְזָה גּוּפִי' רַאִי שְׁנִיוּל הַמֵּת לֹא הָיִי פְּמוּ שְׁפִיכוּת דְמִים דְהָרִי גְבִי מִיתָה אֶפְּלוּ יְחַדּוּהוּ בְּעִי' לִי"א בִּיז"ד סִי' קנ"ח סוּף ס"א בְּהַג"ה דְבָעִי' חֲיִיב מִיתָה וְגַם אֶמְרוּ בְּתוֹסְפָתָא הוּבָא בְּרַשׁ"י וְרַד"ק בְּשִׁמוּאֵל ב' כ' דוֹנָקָא אִם הוּא ג"כ בְּסִפְנָה אֶבֶל אִם הוּא מִבְּפָנִים וְאֵינּוּ בְּסִפְנָה וְהֵם בְּסִפְנָה אֵין דוֹחִין נְפֶשׁ וְהוּא הַדִּין הֵכָא הָרִי גּוּפִי' אֵינּוּ צָרִיף שְׁיִנְנוּל שְׁהוּא פְּמוּ סִכְנָה.

וּבְלֹא"ה אֵין הִיא בָּאת בְּגָבוּלוֹ וְא"א לְשׁוֹנִי' רוֹדֶף אֲדַרְבָּה חֲשָׁבִינּוּ בְּסִנְהֶדְרֵין דֶּף ע"ב ע"ב הַנוֹלָד לְרוֹדֶף וּמְשַׁמֵּים הוּא דְרַדְפּוּ לֵה וְה"נ אֶצֶלָה וְהִיא לֹא פְּשַׁעָה דְתַנְנוּל לִיקָח לֵה רְשׁוּתָה וְלֹא דְמִי לְהָאֵי דב"ב דֶּף קנ"ד גְּבִי לְקוֹחוֹת דְהֵתָם פְּשַׁע הַמוֹכֵר שְׁמֹכֵר אִם אֵינּוּ גְדוּל לְכָף אֶמְרוּ מֵאֵי אֵיכְפַת לֵן בְּנוּוּלָה אֶבֶל פֶּאֵן זֵה אֵינּוּ וּלְכָף לֹלֵא שְׁהַדִּין שְׁדוּחִין נִיוּל מְפָנֵי פִיקוּ"נ לֹא הִיּוּ רַשְׁאֵין לְחַתְּנָה

וא"כ גם ראי' זו נכונה וגם מה שהשיב שם על מה שתמצתי דעת רש"י דרש"י מיירי שהוא מסבב זה והקשה הא בלא"ה אסור לעמוד במקום ספנה זה אינו שהרי יוכל להציל עצמו בממון חבירו ולא יהי' לו ספנה אלא דמשו"ה ראוי לחיבו ומ"ש עוד על הרצ"ה השלישית שפתיבתי לעיל בזה הדין עם הרב הנ"ל לפי שיטתו וגם אני לא פתיבתי ראי' זו אלא שלא נימא משום גדול פבוד הבריות נדקה פיקו"נ פמבואר מסיפור דבריי שם ומפל הנ"ל מבואר דהעיקר כמ"ש בשם הנוב"י ומרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל וכדלעיל תשובה שמ"ט הנה השערות שרגילין הנשים בהם שקורין שאטלי"ך וכן הפוריקע"ן של שערות והם שכחים לעשותן משער המתים אי יש לחוש הואיל ומת אסור בהנאה והנה פבר העיר בזה בתשובת יד אלי' תשובה סי' ס"ו והאריה שם להחיר וכן נראה לי וכדי לבאר זה נקדים לבאר דהא דמת אסור בהנאה הוא הלכה פסוקה דאסור מן התורה דילף בע"ז דף כ"ט ע"ב מגזירה שנה דשם שם ותכריכי המת נמי אסורים וילף לה בסנהדרין דף מ"ח ע"ב נמי בגז"ש דשם שם מע"ז ולפי הנראה מפשטות הש"ס הוא אסור מן התורה וג"ש מופנית הוא לכל הפחות מצד אחד דשם דע"ע מיותר כמו שיתבאר לקמן אי"ה אמן המל"מ בפ"ד מהלכו' אבל דין כ"א העיר דמשמע קצת מדברי הרמב"ם דהאי דרשא וגז"ש הוא אסמכתא ואינו אלא מדרבנן עיי"ש.

ולכאורה יש להביא ראי' מדברי הרמב"ם עצמו שהוא מן התורה דהרי תקרובת ע"ז לא ילף לה ה"מ בע"ז דף כ"ט ע"ב דאסור בהנאה אלא מדקרו לה זבחי מתים ומת אסור בהנאה ואפי"ה פסק הרמב"ם בפ"ז מע"ז ה"ב דלוקין ולכאורה באמת קשה שם למד הרמב"ם אסור מלקות על הנאת תקרובת ע"ז מקרא דלא תביא תועבה ולא ידבק בידה מאומה מן החרם ונהרי בש"ס ע"ז דף כ"ט ע"ב ילף אסור קנאה ממת וצ"ל דלולי דגלי לן קרא דתקרובת נאסר בהנאה לא הוי ילף דלא ידבק בידה מאומ' מן החרם אבל השתא דגלי לן קרא דהוא בכלל אסור הנאה שוב אמרינן פיון דנאסר ע"י ע"ז והוא בכלל ולא ידבק בידה מאומה ועכ"פ לפי"ז ע"י דאיתקש למת אמרינן דלוקה א"כ ע"כ דמן התורה הוא הא דמת אסור וקשיא לדעת המל"מ הנ"ל: מיהו אין ראי' מזה דהרי פבר אמרו (ענין תוס' ע"ז דף נ"ב ע"א ד"ה תנוהו ענין) עד דאתא דוד מאן אמרו דהלממ"ס הוא נאמא דוד ואסמכי' אקרא דויאכלו זבחי מתים וא"כ פיון דמה"ת הוא מהלממ"ס א"כ שפיר הוא בכלל לאו דלא ידבק בידה ומ"מ בנודאי מת אסור מה"ת פדמוכח בסנהדרין דף מ"ז ע"ב בקבר של רבים דמקומו טהור הואיל ורק גזירה דרבנן הוא אבל אסור בהנאה הואיל ואיסור דאורייתא הוא וכפרש"י שם וכן הא דשאלו לי לשמואל בהנה דלקחו מקברא דרב לאשתא בת יומא ושמואל התירו משום דאינו נאסר במחנה ואי אסור רק מדרבנן הא פסקי' ביו"ד סי' קנ"ה בסופו דאסור דרבנן שרי לחולה שאב"ס: ובירושלמי פ"ק דב"ק דף ב' סוף ע"ב ממעט מוהמת יהי' לו דמת אדם דאין בו הנאה מוכח ג"כ דמה"ת אסור בהנאה והא דקשי' לי למל"מ למה לא פסק הרמב"ם דלוקין עליו כמו על הנאת קדשים ולפי ענ"ד לא קשה דהרי פסק הרמב"ם פרבנן דר"מ בגמרא שבועות דף ל"א ע"ב דדון מינה ואוקי באתרה וה"נ ילף מע"ע ואוקי באתרה מאי בשור בחייו אינו אסור אפילו באכילה אלא באיסור עשה ה"נ מאי דילפינן במיתה דאסור הוא רק באיסור עשה ולכך בפ"ב ממ"א דין ג' כ' הרמב"ם דהאכל מבושר אדם בין מן החי ובין מן המת אינו לוקה משום דאוקי באתרה: ומטעם זה לא נראה לי מה שרצה לומר בס' יד אליהו בתשובה הנ"ל דתכריכי המת דאסורין וילף רבא בסנהדרין דף מ"ז ע"ב מע"ז תופסין דמיהן ונחמורין ממת עצמו לא מסתבר לומר כן דהא קי"ל דון מינה ואוקי באתרה ועוד דהרי ע"ז של גוי ביד גוי אינה תופסת דמי' וכמ"ש התוס' בע"ז דף ס"ד ע"א ד"ה מסתברא וכו'.

דדוןקא ביישראל נאמר דתופסת דמי' דא"כ מנ"ל דאתקש אם תחליפו ישראל הא עבדו שם הגוים
פתיב מיהו זה יש לדחות דהא השתא ביישראל מיירי מ"מ לא נראה משום דמוקמינן באתרה.

וכל זה במת ישראל אבל באמת גוי אינו מבואר בש"ס אי אסור בהנאה וכבר האריך במל"מ
בפי"ד מאבל ומסיק בסופו דמצא בירושלמי דמת גוי מותר בהנאה וכבר כ' ג"כ בפני משה על
הירושלמי דאפילו הרשב"א דאוסר בתשובה סי' ס"ה הוא עצמו כ' בב"ק דף י' בחידושי דמת
עבד וגוי מותר בהנאה וא"כ פיון דמת גוי מותר בהנאה וא"כ בהנהגה שערות שאנו דנין עליהן
מסתמא רובא דעלמא גוים נינהו ומותרין.

אמנם נהי דהמל"מ הג"ל וגם הפ"ח בקו"א פיו"ד סי' ע"ט כ' פן וגם מן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי'
של"ו נוטה פן מ"מ הפמ"ג בסי' ע"ט כ' והסקים פסק הש"ע דגם מת גוי אסור ובפ"ת בסי' ש"ן
הביא בשם תשובת אבן שוהם דמת גוי אסור מדרבנן עיי"ש וא"כ עדיין הדבר ספק ומ"מ נראה
דמותר דהנהגה התוס' בנדה דף נ"ה ע"א ד"ה שמה וכו' כ' בת"י הב' דעור המת מותר בהנאה ובאמת
ראית התוס' דהואיל ויליף מפפ"ה דכתיב בה פקדשים א"כ בקדשי גופי' העור לאחר זריקה
מותר קשה דהרי כ' התוס' בקידושין דף נ"ז ע"א דמכפ"ה פקדשים נוכל רק למילוף דאסור
מחיים אבל לאחר מיתה אדרבה סתם קדשים דמכפ"ה דהיינו סטאת מותרים לאחר זריקה לפנה"י
ואין בהם מעילה לזר אלא איסור אכילה וע"כ לאחר מיתה ילפינן מנע"כ שם וכו' שם תהא
קבורתה משמע דגם העור אסור.

ובפרט לפי גירסת תוס' רי"ד בקידושין שם דע"ע יליף משם וכו' משם תקבר דמרים ושם הרי
נקברה בעורה ועיין תוס' קידושין דף נ"ז ע"א ד"ה פפ"ה הג"ל וכן הקשה בצ"צ סי' י"ג על דברי
התוס' כיו"ב ובאמת גם דברי הש"ס בע"ז דף כ"ט ע"ב קשיין דקאמר בע"ע מנ"ל וקאמר מפפ"ה
פקדשים למה לא מביא מנע"כ דהרי לפי הג"ל מפפ"ה אין ללמוד ולכ"ה נראה לפי ענ"ד עפ"י
מאי שכ' התוס' רי"ד בקידושין הג"ל וכו' שם הפ"י דמקרא דנע"כ שם ליפא למילף שם תהא
קבורתו אלא א"כ יליף שם שם ממת וא"כ בע"ז דרצה ללמוד איסור הנאה דמת מע"ע ליפא
למימר דיליף מנע"כ שם וע"כ צ"ל דיליף מפפ"ה דכתיב בה וא"כ עשאה הכתוב פקדשים וא"כ
בקרא דנע"כ שם דמיירי עדיין קודם עריפת העגלה העומד לכפ"ה ולערופה ואז העגלה הוא
אסורה בהנאה וכתיב לשון שם ומינה יליף דה"ה שם דכתיב במת ג"כ אסור בהנאה וכיון שידיעין
דמת אסור שוב ילפינן דאפילו לבתר עריפה אסורה בהנאה ולא אמרינן שלאחר שנעשה מצוותה
מותר בהנאה ילפינן שם דנע"כ משם תקבר דשם תהי' קבורתו והכל ניחא ואין הסוגיות סותרות.

ועפ"י ז' שפיר כ' התוס' פיון דבע"ע פתיב פפ"ה והיינו דעשאה הכתוב פדבר העומד לכפ"ה
וכקדשים וא"כ נהי דיליף משם דאסור בהנאה לאחר ערופה מ"מ ע"כ צריף שלא יהא סתירה
בין ב' הדרשות בין דרש נע"כ שם ובין מאי דאתקש לפפ"ה קדשים וא"כ אי נימא דגם העור
אסור א"כ יש סתירה וחילוק דלא דמי' לקדשים דהרי אפילו בעולה דנשאר הבשר אסור בהנאה
מ"מ העור מותר וע"כ פשם דילפינן מדמדמי לקדשים דאסורין מחיים ה"נ יליף דעור לאחר
מיתה מותר ולימוד דנע"כ שם תהא קבורתה קאי רק ללמד על בשר ע"ע וממילא גם עור המת
מותר מן התורה ומנושב קושית הצ"צ הג"ל: ובזה מנושב נמי קושית הרשב"א בסי' שס"ה דארי'
אפשר לומר.

דעור מותר הא אפילו שער ס"ל לרב בעירוכין דף ז' ע"ב דאסור דלהג"ל מוכח רק למאן דיליף
פפ"ה פתיב בה פקדשים והיינו למאן דאסור מחיים אבל למ"ד דע"ע לא נאסר מחיים ולא דריש

כפורה פתיב בה פקדשים כמבואר בלשון התוס' בחולין דף פ"ב ע"א ד"ה, רב ינאי וא"כ אין לו רק דרש וערפו שם ולדידן באמת עור אסור.

ולרב שם אפילו שער (ואע"ג דלפי מ"ש לעיל דמשם תהא קבורתו ליכא למילף דאסור בהנאה לולא דיש לן לימוד דמת אסור בהנאה מ"מ אפשר מיתורא דשם יליף דהרי שם בע"ע מותר ואף שראיתי בחי' מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחידושי' לע"ז שם שכ' דגז"ש דשם אינה מופנית דהרי שם דותמת שם מרים דרשינן ספ"ק דב"ב ובסוף מ"ק מין' דמתה בנשיקה וכן ותקבר שם ילפינן מין' במ"ק דף י"ח דאין משהין מטה של אשה מ"מ נראה דהוי מופנה מצד אחד דשם דעגלה מותר ואיכא למ"ד בנדה דף כ"ב ע"ב דאפילו מצד אחד מופנה אין משיבין ועכ"פ מפת תורא מוכח לה או לדידן באמת מת דאסור בהנאה הלממ"ס הוא או מקרא דקבור תקברנו יליף לה).

ועכ"פ א"ש דברי תי' הנה של התוס' בנדה דף נ"ה ולא קשיא ג"כ דאי עור המת מותר א"כ הא זבחי ע"ז יליף רק ממת ואפי"ה תנן שם בע"ז דעורות לבובין איסורי הנאה הן לק"מ מלבד דכבר פתבתי לעיל בשם התוס' דהלממ"ס הוא דתקרוכת אסור בהנאה עוד נראה מלשון הרמב"ם בפ"ז מהלכות ע"ז דהעור עצמו הוא תקרוכת ע"ז שדרי ניחא לי' בעורה פדי להקריבה לע"ז והיא נמי תקרוכת ולא גרע מנוי המת דאסור פדאיחא בעירוכין דף כ' דזבחי ע"ז יליף ממת פדלעיל ועור המת דשרי כבר כ' מרן זצ"ל שם דלא תקשה קוש' התוס' דסנהדרין דף מ"ח דלא גרע מתקריכין וע"כ דמיירי דדעתו'.

עלי מעיקרא שלא לקבור עמו ואינו רוצה בנוי הנה: וכל זה במת או בע"ז דגם נוי ומשמשיה אסורין לעולם אבל בהקדש דהזריקה מפקיע האסור אפילו מבשר עצמו בחטאת ואשם ואפילו בעולה מ"מ מעור מפקיע דכיון דניתן לשמים חלקו נתן הקב"ה העור שחר לפהגים ושאר הדברים משלחן גבוה קא זכו וא"ש אמנם דעת הרמב"ם בפ"ד מאכל משמע דס"ל דעור המת אסור ומכל מקום בשער פסק שם דשרי והיינו כרנב"י בעירוכין דף ז' שם אלא שהרשב"א בתשובה סי' ש"ל האריך לאסור וסובר דאין הפירוש בגמרא שם פן ועיי"ש בתוי"ט ולפיענ"ד לישוב מה שדייק הרשב"א דמעיקר' פריך והא איסורי הנאה ניהו ולבסוף מסיק דשער מותר ולפיענ"ד לשון הגמרא איסורי הנאה ניהו לשון רבים דנקט קשה ולכך נראה.

דכוננת המקשן מ"ש מבהמה פיון דבהמה איסורי הנאה וגם המת איסורי הנאה ולזה פריך מ"ש ולכך נקט לשון רבים וע"ז משני רנב"י בהמה גמר דין אוסרה ולכך גם השער נאסר אבל מת מיתה אוסרת ושער לא מניית.

והנה גם הר"ן בחידושי חולין דף כ"ב מפרש כפירוש הרמב"ם ולא כפירוש הרשב"א וא"כ שפיר פסק הרמב"ם כרנב"י פיון דהש"ס פריך על איקנומתא דרב וכמ"ש הלח"מ שם וא"ש ועכ"פ נהי דבונדאי אין פח בידיו להכריע להתיר שער המת בהנאה פיון דהרשב"א והטור והשו"ע פסקו דשער אסור מ"מ פיון דהרמב"ם וסמ"ג וגם תוס' בב"ק דף י' סוברים דשער המת מותר אפילו בישראל יש להקל בשער של גוי דהרי אפילו אי מת גוי אסור נראה דהיינו מדרבנן וא"כ בדרבנן שומעין להקל והפמ"ג בסי' ע"ט כ' דעור אסור מדרבנן וא"כ כ"ש שער וא"כ באיסור דרבנן בונדאי יש לסמוך על הפוסקים דמת גוי אינו אסור פן נראה לפי ענ"ד נכון: ועפ"י האמור דאפילו בעור המת אם לא פיון מעיקר' לקברו עמו לא הוי בכלל תכריכי ונויי המת א"כ הני תכשיטין שיש במת ואין דעתו לקוברם עמו ואין הדרך לקבור עמו לא נאסרו מעולם ומעולם

לא נעשו נוי המת והא דאסרו בפאה נכרית לדעת הרמב"ם דפסק כרנב"י אפשר דפאה נכרית באמת שרי אם אין דעתו לקבור המת עם הפאה נכרית אלא אפילו לדעת הטור דאוסר בפאה נכרית ע"כ היינו הואיל והדרך לקברה עמה מסתמא נעשה נויי המת וכגופה אבל טבעות וצמידין דאין דרך לקבור עמה לא אדע למה יהא אסור וכן העלה באמת בבכור שור בע"ז דף כ"ט דמותרין עיי"ש שהסביר להתיר מטעם אחר עיי"ש והנראה לפי ענ"ד פתבתי: תשובה ש"נ בעזיה"ת יום ו' עש"ק לסדר ונצא תרל"ז לפ"ק פה חוסט יע"א החיים והשלום וכל טוב להרבני המופלג מוה' שלמה קליין נ"י מקליין ווארדיין יע"א.

מכתבו קבלתי ובו נשאלתי נידון אחד שלא הי' לבוש בציצית לא בטלית גדול ולא בטלית קטן כל ימי חייו ומת אם יש ללבוש אותו שעת קבורתו בציצית ואם אמנם שאין מדרכי ואין מן הראוי להשיב לו שהרי בקהלתו שם הרב הגאון מרא דאתרא נ"י ואם יש לו איזה ספק יכול לשאול שם אפי"ה פיון דכל הדברים האלה פבר מבוארין אמרתי להשיב מפני הפבוד והנה גוף הדין פבר מבואר בש"ע יו"ד סי' שנ"ב ובפוסקים שם ולפי דעת הש"ע שם נראה מבואר דלכל המתים מלבשים ציצית ואין מחלקין אם הי' רגיל להלביש ציצית בחייו או לא דהרי התוס' בכמה דוכתי ובגדה דף פ"א האריכו בפלפול הזה והש"ע סתם אמנם הרמ"א הביא בד"מ שיטת האו"ז וראב"י שחילקו בין אם הי' רגיל ללבוש בחייו או לא ומסתמא ע"ז סמך בש"ע בהגה"ה שהביא יש חולקים ומסיים ונוהגין להלביש ציצית ומסתמא פנונתו בכל גונו דאפי' לאדם שלא הי' לבוש בחייו וכבר האריך בזה ג"כ בשו"ת יעב"ץ ח"א סי' קכ"א והובא בפ"ת סי' שנ"ב שאין לחוש כ"כ להלביש ציצית אפי' למי שלא לבש בחייו יעוי"ש: ולפי ענ"ד בנידון הזה אין לחוש בלא"ה פלל שהרי התוספת שם מסתפקים אם אין להבישה גנאי ולועג למת הרש ואם לא ילבישנו יש גנאי לחיים עיי"ש והיינו באדם שלא הי' לבוש ציצית מצד עניו ודלותו או מצד אונס אחר ויש לחוש ללועג אבל בנידון הנ"ל שעשה פן מצד קלות מה יש לנו לחוש שיהא לו ללעג אם ילבישו אותו ומאי לחוש ללעג של החיים שרואים שלקלים שזולו במצות אין לובשין להם ציצית במותם וא"כ בנודאי אין קפידא בין אם ילבישו או לא ילבישו ובפרט לפי מאי דנוהגין האידנא לפסול הציצית או שקושרים הפנפות אהדדי וזה צריך טעם ולא יזה תכלית נותנין לו ציצית ופוסלין אותן וע"כ צ"ל דהוא פדי להשריש האמונה בתחיית המתים וכמו דקי"ל דאין מצות בטלות לעתיד לבוא ובכדי לפרסם האמונה הזאת היא התכלית של הלבישם גם למי שלא לבש בחיים דיש לו זכי קצת שגם ע"י יתפרסם ויתחזק האמונה הזאת ולכך אף לאיש פנ"ל יש להלביש ולכך שפיר סתם הרמ"א ומטעם זה נראה לפי ענ"ד שראוי לעשות כמ"ש הב"ח שלא לפסול הציצית רק לקשור הפנפות אחת בתכרתה וי"ל עוד טעם למה סתם הרמ"א דהמנהג אפי' בקל שלא הקפיד על המצוות בחיים דהנה מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל כ' בחיו"ד סי' שמ"א דאפי' באיש שהי' עליו חשש שהמיר דתו אפי"ה אמרינן דנודאי מסתמא פשה"ה סמוך למיתתו ופסק כל תאותו בנודאי עשה תשובה ועיי"ש שהאריך בסברא יישרה וא"כ גם בנידון הנ"ל מותר להלבישו ציצית דנודאי קודם מיתתו חזר מקלות דעתו ובנודאי הקרה בתשובה על מאי שלא קיים המצוות ומצד הטעמים האלו נראה לי דיש ללבוש לו ציצית אם לא הי' לכל הפחות מומר להכעיס ומצד הטעם הראשון אפי' בכה"ג מותר להלבישו בציצית פן נראה לפי ענ"ד וכו': הק' משה שיק מברעזאווע.

תשובה שנ"א בעזה"י יום ה' מ"ב למב"י תרל"ח לפ"ק פה חוסט יע"א: החיים והשלום וכל טוב להרב הגדול המופלג בתורה כש"ת מוה' בנגימן זאב מאנדיל בנים נ"י אב"ד דק"ק סאטמור יע"א:

בשבוע זו קבלתי מכתב מאת התורני הנגיד מוה' אשר לעמיל בנעט נ"י גבאי דח"ק שם שכ' לשאול אותי ע"ד הוצאות המת בעגלה שמעלתו נ"י הספים לשאול אותי ומסתמא הוא אומר אמת ומ"מ הא קי"ל דאסור להורות באתרני דחברני וגם לאו אורח ארעא הוא וע"כ אני פותב התשובה למעלתו נ"י ואם הוא יסכים אצי ימסור אותו לבעליו לתלמידי הרבני הנ"ל והנה השאלה הוא במקומכם מוציאין המת בעגלה אפי' אם אינו לפי כבודו והעיר היא גדולה ומקום ביה"ק הוא רחוק מהעיר וגנאי הוא להוציא את המת שאינו לפי הכבוד בעיני הגוים אם רשאיין לעשות עגלה מיוחדת לפי כבוד המתים ואין בזה משום בחקותיהם לא תלכו כמבואר ברמ"א סי' קע"ח דכל שהוא לתועלת או לכבוד אין בזה משום בחקותיהם לא תלכו עכ"ל.

והנה אנו קי"ל מנהג אבותינו תורה הוא ונלפיניו פן מקרא דדברי קבלה דכתיב ואל תטוש תורת אמה ואיכא נמי משום כל יחל דרבנו כדאיתא פ"ב דנדרים ומימות העולם הי' המנהג להוציא המת בכתיב ואיתא נמי בברכות בפ' מי שמתו דנושאי המטה הם פטורין מן התפילין וכיו"ב יעויי"ש ויש למנהג הזה ג"כ שורש עפ"י התורה כמבואר בקרא גבי בני קהת פי עבודת הקודש עליהם בכתיב ישאו ובפרק אלו מגלחין מדמה מיתת האדם וכו' שכל העומד בשעת יציאת נשמה צריך לקרוע דדומה כמי שרואה שנשרף ס"ת וכן פסקיניו בש"ע סי' שמ"א וכינון שהנשמה דומה לס"ת ממילא גם הגוף דומה לארון וא"כ שפיר שייך גם בזה פי עבודת הקודש וכו' בכתיב ישאו ואע"ג דלא דמי דהתם הלווחות עדיין מונחות והיו שם כשנשא אב"ל פאן הנשמה כבר יצאה וא"כ אין פאן רק הארון מ"מ הנהיגו קדמונינו פן משום דמיין הנ"ל להחמיר ואמרניו בסוטה דף ל"ה דדוד המלך עה"ש נענש משום דאמר זמירות הי' לי חקיה וכו' שנכשל בדבר שאפ"י תינזקת של בית רבן יודעין ורצה להוליך את הארון הקודש על העגלות ושטמו הבקר ואני אמרתי בכוננת ענין זה דבגמ' מצינו בכמה דוכתי דפליגו ר"י ור"ש אי דרשינו טעמא דקרא ולר"ש דרשינו וסמכינו עלי' אפי' לקולא וזהו הפנונה של זמירות הי' לי חקיה דדרש חקי התורה וחקר למצוא טעם בהם ונהנה מטעמי התורה וראה שפקודי הי' ישרים משמחי לב כמו זמר וסבר כר"ש דדרשי' טעמין דקרא לסמוך על זה אפי' לקולא ולכך סבר הטעם דבכתיב ישאו הוא משום כבוד וממילא אם עושה עגלה נאה מהודרת מאוד הוא כבוד יותר מן מה שישאו בכתיב וע"ז אמר הקב"ה התורה דכתיב בה התעיר עיניך בה ואיננו שאם אתה עושה רק לפי ראות עיניך בטעמו של דבר אז איננו שפבוא לידי טעות וא"ש דברי הגמ' דשם.

ועכ"פ פינן דהתורה הקפידה בארון לשאת דווקא בכתיב אפי' אם רוצה לעשות ג"כ דווקא עגלות יפות אינו רשאי לשנות ולכך הקפידו ג"כ חכז"ל דגוף של האדם דדומה להארון לשאת אותו בכתיב ועכ"פ נראה דיש למנהג הזה שורש דאורייתא ובפ' מי שמתו דימו ג"כ את המוליק עצמות של מת למוליק ס"ת עיי"ש.

אמנם במקומות שהבה"ק רחוק מהעיר וגם עוד חששו דבני אדם הטרוידים על המחז' ועל הפלפלה ויש לחוש שלא ימצאו משתדלים לשאת את המת למקום רחוק ועוד שאר אמתלאות הקילו להם להוליך את המת בעגלה דאיכ"ל דבכה"ג לא הי' המנהג מעיקרא וכמ"ש המג"א סי' תר"צ דהיכא דנשתנה העת והדבר אינם עוברים על לא תטוש תורת אמה פן נ"ל להסביר וללמד זכות על בני ישראל אמנם על זה לא נשאלתי אלא שהשאלה הי' במקום אשר זה מכבר מוליכין את המת בעגלה שזדמן להם אם רשאיין מעתה לעשות להם עגלה מיוחדת לזה אי לית בי' משום חקות עכו"ם: ולפי ענ"ד מלבד הטעם שכ' לעיל בלא"ה ג"כ לית בי' משום בחקותיהם לא תלכו דהנה

איתא בסנהדרין דף כ"ב ע"ב ודף כ"ג דהיכא דלא מיזנייהו ילפינן אלא מה"ת לית בי' משום
בחקותיהם לא תלכו דהרי המשפן הביאו ונשאוי ישראל על שש עגלות צב וה' צנה למשה שיקבל
אותו מהם ויהי' לישא בהם הקרשים וכל צרכי המשפן בעגלות צבים וצבים פירש"י מכוסים
ובפ' תרומה פתיב ונעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ופי' האלשיף הקדוש שע"י עשיית המשפן יזפו
שהשכינה תהא שורה בגופם וגם פירשו המפורשים על הקרא ככל אשר אני מראה אותה תבנית
המשפן היינו דהאדם מכוון נגד המשפן ויש בו ג' חילוקים הקצור הוא דוגמת גוף חלק הסתתון
הכרס והלב ואינה הוא דוגמת ההיכל והראש הוא דוגמת הק"ק: גם בספר הכוזרי האריה בזה
ופי' בזה ג"כ הקרא ככל אשר אני מראה אותה תבנית המשפן הוא דוגמת אדם אם זוכה למדרגה
ההוא ולקף פשם שהולכו את המשפן על עגלות צבים דהכפונה עגלות מכוסים פן ראוי להוליה
את האדם שמת וכיון דיש לזה שורש מהקרא ולא מיזנייהו ילפינן לית בי' משום בחקותיהם לא
תלכו ובק"ק פרעשפורג מוליכין המתים בעגלות מכוסים וכן עשו בחיי רבינו הגאון בעל חת"ס
זצ"ל ולא הי' שם פוצה פה ומצפצף וכן הוא בשאר קהלות אמנם אעפ"י שנתראה שעפ"י הדין אין
חשש אפי"ה משום מראית עין אצל פמה אנשי בני נראה כאלו מן הגוים ילפינן זה ולפי"ז הי'
לכאורה אסור משום מראית עין שהם חושדים וסוברים שעוברין על הלאו של בחקותיהם לא
תלכו ולקף יש למנוע מזה אם אפשר.

ולכל הפחות יש ליזהר שלא יעשה העגלה המיוחדת לזה דוגמת העגלה שעושין אוה"ע לענין זה
דבכל דברים שאנו עושים כדי לדמות להם הם אסורים לנו משום פמה לאוינן כמ"ש הרמב"ם
בהלכות עפוי"ם וחקותיהם לזאת ישפילו לשנות העגלה ההוא מן דרכי העגלות שעושין אוה"ע
וחכם עיניו בראשו ישפיל ויבין פדת מה לעשות והנראה לפי ענ"ד פתבתי ויכולע המות לנצח
ואין פריץ ואין צנוחה ברחובות בני ישראל וכבר פתבתי אם יספים לדברי הנ"ל כפי דעתו פן
יעשה דברי החותם וכו' ידידו הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאווע תשובה שנ"ב הנה ראיתי בעלי שצ"ה מכתב צ"ט שהעיר בשם הרב
מוהר"א אב"ד דק"ק פעגרהסיים נ"י וכו' שמבואר בטו"ד סי' שס"ג דבעי' הרחקה בין עצמות
המת לעצמות מת אחר ו' טפחים והקשה מהטור בסי' ת"ג דשם הביא ברייתא דמס' שמתות דאפי'
לרע"ק דאוסר וחיניש לתערוכות אומר דנותנין בארזים ומוכח ע"כ דלא בעי' הרחקה ולבסוף כ'
דיש לחלק בין ארזים לקרשים דעלמא ולעולם דבעינן בין עצמות לעצמות ו' טפחים ולפי ענ"ד
נראה דבין עצמות לעצמות לא בעינן הפסק ו' טפחים ולא מצאתי ולא ראיתי בש"ע שכ' פן
ואדרבה נ"ל לדייק איפכא דהנה שורש דין זה דבעינן הפסק ו' טפחים ילפינן ג"ש מ מב"מב"ב
דף ק"א דמבואר דבין כוהן אמה, אמנם הטעם לזה מבואר דשרשו הוא מהש"ס ב"ב דף י"ז
ר"פ לא יחפור דצריף להיות בין בור לבור אמה ואמרינן שם דכותל בור היינו ג' טפחים.

אמנם קשה לפי מ"ש התוס' שם בר"פ ד"ה לא יחפור וכו' דהינו דווקא באית בהו מים ומשום
מתונתא וכן דעת הרשב"א ופסק פן בש"ע חו"מ סי' קנ"ה סעי' י' בהגה"ה דבאין בו מים צריף
לחקן לפי עיני האומנין הבקיאין ולפי"ז קשה למה נתנו במת שיעור ו' טפחים וצריף לומר דמת
דמי לאית בי' מיא דאית בי' מתונתא ולקף בעי' שיעור ו' טפחים ולא מפעלי' אם כבר נקבר המת
וקנה ותפס מקומו וזכה בבורו דצריף להרחיק ממנו כמו מבורו של חבירו אלא אפי' אם חופרין
כוכין או ב' בורות כאחד ולא תפס שם עדיין מת מקומו וא"צ להרחיק מצד תורת מזיק מ"מ פיון
דקים להו דדרף פותל בור המתקיים הוא ו' טפחים בין שניהם א"כ זהו מפבוד המת לעשות

הבורות באופן המתקנים וצריף לעשות הפסק הנ"ל וכל זה בנקבר בו מת דאית בי מתונתא אבל לקבור עצמות יבשות אצל עצמות יבשות דלית בהו מתונתא לא נאמר שיעור זה אלא קוברין אותו בכדי הפסקה לפי מאי שיכול לעמוד ולכה דניק רבינו רב האי גאון דנוקא מת בצד עצמות או עצמות בצד המת דאית בי מתונתא מחד צד לכל הפחות וסליק לצד האחר ובעי בכדי הפסק הנאמר שם אבל בין עצמות לעצמות לא אמר וא"כ א"ש הא דמס' שפחות דנותנין בארזים דבין עצמות לעצמות לא בעי הפסק ו' טפחים אלא בכדי שיעמוד הדופן.

אמנם כל זה לדעת התוס' וסייעתם דס"ל דדנוקא באית בי מיא אבל לדעת הר"ן והנמוק"י דס"ל אפי' בלית בי מיא נאמר זה השיעור מ"מ מבואר שם הטעם דבכל מרא ומרא שהוא חופר הוא מרפה לפנותל בורו אם אינו מרחיק פשיעור ו' טפחים ומטעם זה באמת דעת מהר"מ שבמרדכי הובא בחו"מ סי' קנ"ה סעי' כ"א בהגה"ה דבקרקע סלע סגי בטפח והיינו פרש"ב"ג בב"ב דף ק"א דהכל לפי הסלע וכמבואר נמי מלשון הרמב"ן בתולדות האדם המובא בב"י סי' שס"ג פ"ד ובאמת הרמב"ם והרע"ב בב"ב שם לא פירשו דברי רש"ב"ג פו.

ואפילו אי הפירוש ברש"ב"ג כפי הרש"ב"ם הנ"ל מ"מ קשה לי איך פסק הרמב"ן פנוט' דהרי במשנה באהלות פ"ו משנה ד' סתמו דאין פחות מאמה בין קבר לקבר והוי מחלוקת ואח"כ סתם לפי מ"ש המג"א בסי' תפ"ט סק"ז דבתרי סדרים יש סדר למשנה וטהרות בטר נזקין נשנה וגם בתשובת חכ"צ סי' קמ"ט כ' דיש לחלק בין קרקע אבנים לסלע הבאה בידיים.

ונראה דהיינו פלוגתא שבח"מ סי' קנ"ה סעי' כ"א הנ"ל ותליא אי בתרי סדרים יס"מ או לא ומ"מ נראה אפי' אם גם בסלעים אמרו שיעור זה ע"כ הוא משום לא פלוג דבסלעים לא שייך דמרפי לי לארעא ע"י מרא או באית בי מיא וכפ"י התוס' ומשום מתונתא וא"כ לפי פי' הנמוק"י אם נימא דגם בסלעים צריף שיעור הנ"ל היינו משום לא פלוג וא"כ זה שייך בקרקע אבל בארזים וקראים לא שייך דמרפי לה לארעא וכל שפניח הפסק פראוי לא בעי טפי.

ועכ"ז יש לישיב קצת מנהג העולם שאין משגיחין על ו' טפחים וכמו שצווח עליהם החכ"צ בתשובה הנ"ל ולפי הנ"ל י"ל הרי מבואר בטור סי' שס"ג בשם הגאונים דבזמנא לא היו רגילין לקבור בכל המקומות בארון וא"כ י"ל דהפסק הנאמר בב"ב דף ק"א היינו דנוקא בקובר בכוח בלי ארון ורק הקרקע דפנוי בעי שיעור הנ"ל מטעמים הנ"ל אבל בזמן הזה שקוברין בארון של עץ איכ"ל דלא בעי הפסקה כולי האי ולכל הפחות בעצמות וגם בקראים בנודאי נראה לפי ענ"ד נכון פנ"ל דא"צ הפסק אלא בכדי שיוכל לעמוד.

וגדולה. מזו פסק הפרישה פ"ד סי' ת"ג דאפילו בגומא אחת כל שנקברין באופן שלא יתערבו מותר לקבור עצמות מהרבה מתים בקבר אחד וכן התיר מרן הגאון בעל חת"ס סי' שנ"ג כל שיעשו הפסק באופן שלא יתערבו העצמות עיי"ש ועכ"פ הרחקה ו' טפחים לכ"ע לא בעי בעצמות אפילו לפי משמעות לשון הטור דבעי הפסק ארון וזה פשוט: ומה שהקשה הרב דק"ק פעג' סה"ים עוד איך למדו בסנהדרין דף מ"ז דאין קוברין רשע אצל צדיק מקבר אלישע הא התם שאני דכתיב ויגע בעצמות אלישע וזה גופי' קשיא איך לא חששו על תפיסת המת לפי ענ"ד לא קשה באמת בנודאי חששו ובקרא פתיב רק וישליכו בקבר אלישע היינו במערות אלישע וכבר כ' הר"ד"ק במלאכים דהא דכתיב וילך ויגע בעצמות היינו שנתגלגל עד עצמות אלישע עיי"ש וגם לשון הקרא משמע שלא הי' זה במקרה ובסיבות מהירות ההשליכה אלא דזה הי' בנס כמו החיות והקימו על רגליו וא"כ זה פנונת הגמ' דבנודאי הקוברין הרחיקו שיעור ו' טפחים אלא משום

דאין קוברין רשע אצל צדיק אפילו בהרחקה הראוי לא ניקא לי' לאלישע בפשינתו לזה נעשה
הנס שנתגלגל אליו וע"י נגיעתו בו חי וניקם על רגליו וזה לא קשה למה הי' צריך נגיעה שגם
בהחיותו בן השונמית כפי' קדושת נגיעתו ובזה א"ש הפל ותו לא מידי תשובה שנ"ג בעזה"י
חוסט ט"ו אב תרל"ב לפ"ק החיים והשלום וכל טוב להרב המופלא ומפלג בתורה כש"ת מו"ה
שמואל ראזענבערג נ"י אבדק"ק טשאבא יע"א.

מכתבו קבלתי ביום אתמול ובו נשאלתי בענין פינוי המתים שהוסכם מטעם הממשלה
והמיניסטעריום לעשות אינזון באה"ן ושמ"ו. דרך מהלכו דרך בית הקברות בקהלתו ואנשי קהלתו
בקשו אצל המיניסטעריום להפר עצה הזאת ולא הועיל ולזאת שאל מעלתו נ"י אם רשאי להניח
לעשות הדרך על הקברים או טוב יותר לפנות הקברים וכ' שבפ"ת מביא בשם ס' שיבת ציון
דברו צים לעשות דרך הרבים על הקברים טוב לפנות אלא שמשפיקא לי' למעלתו נ"י אולי בדרך
האיזע"ן בא"ן שאין בו חשש חפירה וכיוצא לא אמר עכ"ל בקיצור ואני לא מצאתי זאת בפ"ת
וס' שיבת ציון איננו בידי לעיניו בו נחזי אנו בעזה"י הרי אסרו לפנות המת אא"כ מפני אותו
לקברות אבותיו כדאימא בירושלמי המובא בתוס' מו"ק דף י"ג ע"א ד"ה אין מפני והובא בב"י
ביו"ד סי' שס"ד דאין מפני אלא לקבר אבותיו וב"י כ' שם דדונקא קאמר ואפי"ה הי' נראה לי
בנידון כזה הדין דמפניו.

וטעמא דידי דהרי מח"ל לא"י מפניו וכ' הטעם משום דלכפרה מביאהו עי"ז וא"כ נראה דעי"ז
שאין מפניו מוסיפין עליו חטא ג"כ מפניו כיון דמשום סילוק חטאו מפניו וכ"כ מרן הגאון חת"ס
זצ"ל בחלק הששי סי' ל"ז דהיכא שיכול לבוא מכשול ע"י הפינוי בנודאי אין מפניו דהרי עיקר
ענין זה בא לן מאיסור לא תלין נבלתו דצריכין אלו לחוש לכבוד המתים ואפי"ה כדי שלא יחללו
עליו יו"ט מלינין ואמרו בפ"ק דביצה ד' ד' דהאי דנא דאיכא חברי חיישינין שלא יבוא מפסולי
ותקלה לאחרים עי"ז עיי"ש ברש"י ושם האריה בזה והנה בדרך שעובר האיזע"ן בא"ן על
הקברים יש מכשול לרבים כי הפהגים העוברים ונוסעים באיזע"ן יעברו על לאו דעל כל
נפשות מת לא יבוא דנהי דנודאי עגלות הבא"ן מחזיק ארבעים סאה ואינו מקבל טומאה כדאימא
פ' י"ח דכלים וא"כ ג"כ חוצץ בפני הטומאה.

מיהו הא פסק הרמב"ם בפ"א מטומאת מת הלכה ה' דאהל זרוק לא שמי' אנהל ואינו חוצץ וא"כ
עוברים הפהגים על האיסור הנ"ל ואיכא מכשול רבים וכל שחברו נענש על ידו אין מכניסין
אותו במחיצתו של הקב"ה ולא ניקא לי' בזה ועדיף לי' בזינוו ונהנה כמו משום פפרת א"י דרשאין
לפנותו ה"נ בכדי לסלק מהם החטאים האלו רשאין לפנות בכדי שלא יפשו פהגים על ידיהם
(והוי כקבר המזיק לרבים דקי"ל דמפניו ואימא בירושלמי פ"ט דנזיר והובא בכ"מ פ"ח מטומאת
מת דאפילו קידם הקבר ובהיתר נעשה מיהו בש"ע לא הביאו ואפשר משום דהאי דנא ליכא
טהרות ומשום פהגים לא חייש ולכך כתבתי עוד טעמים) אמנם על טעם זה יש לפקפק דלפי מה
שכתב המל"מ שם בפ"א ה"א דדונקא אהל זרוק באוויר לא שמי' אהל אבל שינה.

שהולכת ע"ג קרקע דינו כאהל וחוצץ בפני הטומאה וא"כ היינו עגלות של הבא"ן חוצצין בפני
הטומאה אם אין הולכין שם בבה"ק למטה מן העגלה ונהי שהמל"מ בעצמו הקשה על חילוק זה
מסוף חגיגה שאמרו שם למ"ד אהל זרוק ל"ש אנהל לא מצי לעבור דרך רצועה מארץ עממים
ואי פדברי הנ"ל דבהלף ע"ג קרקע הוי' חציצה וא"כ מושפחת שפיר לעבור על דרך הרצועה
ותי' המל"מ שם דזה לא שכיח דשינה כבדה יגררוה בארץ ותי' זה אינו מספיק אדרבה הרי

מבואר בפ"ח דכלים מ"ב דהשידה הי' רגילין לעשות לה מוכנ' דהיגנו פאונפני העגלה וכפר ש"י בשבת דף מ"ד ע"ב א"כ אדרבה דרפו.

בהליכה. ובריטב"א בעירובין מוכח ג"כ פן ותי' שם תי' אחר על קושית התוס' מדלתות שנתנו על הפרות דמאי מועיל ותי' דווקא אם אינו מקבל טומאה משום דבא במדה ואינו מטלטל לכה בזרקו שוב הוי פדבר המטלטל אבל דבר שאין בו קבלת טומאה מצד עצמו אפילו הוי אהל זרוק חוצץ ולדבריו נראה דה"ה אהל זרוק מקלי חרס דמצמיד פתיל פעין שפירשו שידה ומוכני רבותיו של רש"י המובא ברש"י שבת דף מ"ד ע"ב אפילו אהל זרוק חוצץ ובזה הי' ג"כ מ'ושבי' קושיות המל"מ מיהו גם על חילוק זה עמדה הקושיא מסוף חגיגה יעוי"ש ועכ"פ נראה דהא דכהנים עוברים על איסור טומאת כהנים אי הולכין בבא"ן העובר על מקום קברות הוא תליא ברברכתא ופלוגת' הג"ל וא"כ אינו מספיק טעם היתר זה.

ונראה להתיר מטעם אחר שהרי כ' ההגהות אשרי בפ' אין מגלחין בשם א"ז דאם הי' הקבר במקום שאינו משתמר מחשש גוים או מים מפנין אותו משם עיי"ש ובחכ"צ סי' נ' ובנוב"י מהדו"ק סי' פ"ט כ' דהיכא דיש לחוש דהגוי יחרוש ויזרע רשאין לפנותו ואם זה בחשש הלוא בדברים שאסור לעשות בביה"ק הוא שלא יעשה שם קפנדריא ואם קפנדריא הוי גנאי ואסור משום בזיון כ"ש דרף רבים (ואיתא במשנה פ"ו דאהלות הגיע דרף הרבים שוב א"צ לבדוק דוודאי אין שם קבר מיהו י"ל משום דמזיק לרבים) וגם חשש בזיון קברי ועצמות המת יש לחוש ומ"ש מעלתו דנוכל להעמיד שם שומרים בעת עשיית האייזין בא"ן אין אני יודע מי יערב לו על הדבר הזה וכי במחוגה יתארו אותו שלא יקחו רק מקום המצטרף לדרף הרי הם מניחים סביבות הדרף מקום פנוי ושם עושין כל צרכיהם וחופרין שם אם יצטרף להן ויש לחוש לביזוי הקברים ומצוה לפנות ויש עוד טעם דמותר לפנות דהרי דינא דמלכותא דינא לענין קרקעות דהמדינה שלהם וגם במלך ישראל אמרו בב"ק דף ס' ע"ב דרשאי לפרוץ לו דרף בכל מקום וכיון שהם אומרים שצריך למפור המקום שבו ביה"ק לצורך הדרף א"כ פסק המקום מלהיות שלו ודמאי להא דאמרי' ב"ב דף קי"ב דזביני זבין אי אפשר דאי מטא יובל ומפקיע ונמצא צדיק קבור בקבר שאינו שלו וה"נ ומרן זצ"ל כ' בחת"ס חיו"ד סי' של"ד דמשום הא פדי שיהא קבור בשלו רשאין לפנות יעיי"ש ונהי דבירושלמי מוע"ק הג"ל משמע דווקא משום קברות אבותיו ומרן זצ"ל שם בתשובה סי' של"ב ד"ה והשתא וכו' ביאר שאין ראי' מירושלמי נגד זה מ"מ מרהיטת לישנא דמל"מ פ"א דשמטה דין א' כ' דאין מפנין שאינו קבור בשלו מיהו נראה דהיגנו דווקא כשהוא קבור בקרקע ישראל אבל אם הוא קבור בקרקע גוי נראה דמודה וכמ"ש החכ"צ סי' נ' דבלא"ה מקרקע גוי לקברות ישראל מפנין נראה דזה עצמו הוי גנאי דיהא תלוי בדעת הגוי אם לבזותו אם להניחו במנוחה ויהי' ביז הגוי פחוקר ביז היוצר וכיו"ב הביא בפ"ת סי' שס"ד בשם תשובת תפארת צבי ואינו בידי לעיין בו מ"מ מהלין טעמא הי' נראה לי דיש לפנות אבל מי יתקע עצמו בדבר הלכה בדבר גדול ופנמבי רבה ובענין פינוי הגאון מהר"מ בנעט זצ"ל שהי' בו טעמים יותר ברורים ופחדו ורדו עד שהסכימו גדולי העולם כמובא בתשובת מרן זצ"ל בחלק ששי הג"ל סי' ל"ז כ"ש בנידון שלנו ולזאת ישאל עוד מרבנים מובהקים ואם יספימו גם אני אמטוני' שיבא מפשורא והנראה לפי ענ"ד פתבתי דידו הדו"ש הק' משה שיק מברעזאנוע תשובה שנ"ד בעזה"י יום א' פ' לך תרל"ז לפ"ק פה חוסט יע"א החיים והשלום וכל טוב לאהובי הגדול המופלג מוה' וואלף סופר נ"י בק"ק פעסטה יע"א.

מכתבך קבלתי ועל האגרת הראשון שכ' קודם ר"ה כבר השמעתיה ומה ששאלת פעת על דבר
אשה אחת שנקברת במקום שהי' דירתה בארץ נכר' ומיד היתה רצון אמה להביאה למקום אחר
לבית הקברות של משפחתה אלא שלא הי' הזמן מסכים וגורם להוליכה להתם ועתה לאחר ט"ו
חדשים רוצית האם להוציא אותה מקברה ולהוליכה לביה"ק של בית אבותיה ונשאלת אם ראוי'
לעשות פן ובקשת ממני לחוות דעתי והנראה לפי ענ"ד הנה כבר ראית בתשובת מרן הגאון בעל
חת"ס זצ"ל בחלק הששי סי' ל"ז דהא דמותר לפנות המת אם קברו אותו שם ע"מ לפנות זה
דווקא אם התנה פן בעל הקרקע ומי שמוטל עליו לקברו וכתבת שבגידון הנ"ל לא הי' פן ואמת
הדבר לא נכיתי לידע מנ"ל למרן הגאון ז"ל זה דבטור סי' שס"ד מבואר שאם הי' דעתו לפנותו
מותר ונראה שלמד זה ממה שהביא הטור שפראשונה קברו אותם במהמורת וכו' עיי"ש והב"י
כ' שפ"ן כ' הרמב"ן בספר תורת האדם אמנם בש"ע נקט ע"מ לפנותו דווקא וצ"ב גוף הדבר מ"ש
הרי פתבו הפוסקים הטעם דאין מפנין משום בלבול וחרדת הדין וא"כ צריך ביאור אמאי אם
קברו אותו ע"מ לפנותו מותר וע"כ צ"ל בכה"ג דידעו מעיקרא ואמרו אז שיפנו אותו שוב ליכא
בלבול וחרדת הדין וא"כ שוב צריך טעמא למה ואמאי פתב מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל דבעינן
דווקא היינו עם בעל הקרקע וגם דעת מי שעליו לקברו.

ואפשר לי להסביר דלילא זה לא סמכי דעת' דהנפטר דאולי בעל הקרקע או מי שעליו לקברו
יעבבו מלפנותו ולא סמכא דעת' ושוב איכא בלבול וחרדה ואפשר דילפינן זה מהא דבראשונה
הי' קוברין במהמורת וכו' שהי' ידוע שיפנו אותו משם וה"נ בעינן ידיעה ברורה שיש לסמוך
עליה לפי"ז צ"ע בגידון שכ' מרן זצ"ל בגידון הנ"ל דנהי דהקרקע הי' שלהם וגם מי שעליו
לקברו התנו מ"מ פנין דהי' הדבר תלוי ברצון הממשלה והשררה ואמרינן בפסחים דף צ"א דלא
סמכינן לעגנן דינא על הבטחתם ואפשר דבגידון ההוא הי' ברור להם ביותר ולפי"ז בגידון דידן
דלא בריא פולי האי אפילו קברו ע"מ לפנותה אפשר דאינם רשאים לפנותה.

ומיהו לכאור' י"ל עוד דהנה לפום ריהוטא קשה לי למה אמרו הטעם דאין מפנין משום חרדה
הא אפשר לומר משום דקי"ל סוף פרק הגזיקין דקרש שזכה להיות נתון בצפון לעולם הוא בצפון
ובדרום לעולם בדרום ומזה ילפינן בכמה דוכתי דכל דאמתחזק אין משנין ובית שמניחין בו עירוב
לעולם צריכין להניח בו מצד חזקתו וכן פסקינן באו"ח סי' שס"ו סעי' ג' וכן בכיו"ב באו"ח סי'
קנ"ג סעי' י"ז פסקינן פן וא"כ י"ל דהאיסור לפנות משום דכבר קנה המת המקום והחזיק המקום
ההוא בהמת ולמה צריך הטעם של חרדה ויעניין בתשובת שבות יעקב ח"ב סי' ק"ג דכ"ג טעם
אחר ונדאין עיקר הטעם משום חרדה אלא משום ניוול וא"כ אפשר ג"כ לומר מטעם זה שכתבתי
אך אפשר לתרץ דמושפחת לה דמוכרחין לטעמא דחרדה במקום דיש לנו טעם לשנות ואז לא
שייך טענת חזקה כמבוא' בסי' שס"ו הנ"ל במג"א שם וא"כ היכא דליכא טעם לשנות בעינן
דווקא תנאי לפנותו ולפי"ז דברי מרן זצ"ל דבעינן התנאי מבעל הקרקע וממי שמוטל עליו לקברו
שלו ניתן הרשות למכור החזקה בקרקע שלו או ליטול ממנה החזקה ועפי"ז בגידון שלנו שלפי
הנראה מדברי מעלתו לא הי' תנאי פלל אלא שדעת האם הי' לפנותה ונדאי דלא מועיל דעתה
ולא חשיב כנקבר על תנאי אמנם הטעם השני פדי שביאו וניחו אותה בקברות מקום אבותיה
זה ונדאי הלכה פסוקה ביו"ד סי' שס"ד דמותר לפנות המת פדי להניחו בקברות אבותיו ומעלתו
נ"י פתב דלילא דברי הש"ך שם הי' אפשר לומר דהיינו דווקא בזמן שהי' לכל משפחה ומשפחה
קברות בפ"ע באהלים פדאית' בגמרא בכמה דוכתי וכמו שביאר הרמב"ן בפ' חיי שרה וא"כ הי'
לביה"ק הנה שני מעלות א' שיש לו חלק בו וב' שהוא מקום שפני משפחתו החשובים והחביבים

לו מונחים שם אמןם בירושלמי שם במוע"ק נראה דע"כ ב' דברים אמר דנהי דלשון הירושלמי קשה שאמר שפנין המת לתוך שלו דנוח לאדם בקברות אבותיו והטעם דפתח בו לא סיים בו ושם מבואר נמי דאף לקבר שלו רשאי לפנותו פיון דמדמה מפנין המת לפינוי בחוה"מ שרשאי לפנות שלו וא"כ גם אם אינו קברות אבותיו ג"כ מותר פדאית' ג"כ ב"ב דף קי"א וקי"ב דגנאי הוא לצדיק שיהא קבור בקבר שאינו שלו: וא"כ ע"כ הפירוש בהירושלמי כמ"ש הטו"ז הפירוש שם דרשאי לפנותו מעירו וממקום שלו משום קברת אבותיו וכדמסיים בירושלמי ותתי ש"מ א' דמותר לפנותו מקבר שלו וגם דמותר לפנותו ממקומו למקום שפני משפחתו שוכנים במנוחתם שם ובזה מיושב מה שדקדק מרן הגאון בתשובה הנ"ל סי' ל"ז דלמה הוצרך להביא ראיה מהירושלמי ותפוק לי דאמרינן בש"ס דידן בסנהדרין בהרוגי ב"ד שלאחר שהיו עצמות מפנין אותן לקברות אבותיהן ומוכח דמועיל תנאי ולמאי הוצרך להביא רא' מן הירושלמי ולפי הנ"ל א"ש דמש"ס דידן אינו ראיה אלא על זמן המשנה שהיא לכל משפחה ומשפחה בה"ק בפ"ע אכל הירושלמי מתיר לפנות לשלו אפילו אינו קברות אבותיו ומדמה לחוה"מ דמותר לפנות לתוך שלו וע"כ הא דמתיר משום קברות אבותיו הוא אפילו אם אינו שלו משום דנוח לאדם להיות קבור בקבר אבותיו וא"כ גם בגידון הנ"ל נראה דמן הדין מותר: אלא דלכאור' לפי מ"ש בתשובת חכ"צ סי' נ' דהא דנקטו הפוסקי' הטעם דאין מפנין משום חרדת הדין מייירי דווקא אם הי' הארון של המת ארון מסוגר ורק דמטלטלין אותו ממקום למקום ואז לא שייך רק משום חרות הדין אכל לפתוח הארון וכ"ש אם קוברין כמו שקוברין עתה בזמנינו שהגוף מונח על הקרקע וצריף ליקח משם הרקב והעצמות ולפעמים יש שם בשר נרקב בכה"ג בנדאי יש בזיון דניוול טפי ונהי דנראה דאפי"ה עפ"י דין הש"ע מותר בכה"ג שיהי גם הש"ע מייירי פשקוברין בקרקע פדאי' שם סי' שס"ב דראוי לקבור בקרקע ואפי"ה התירו בש"ע לפנותו כדי לקברו בקבר אבותיו בסי' שס"ג מ"מ לדעתי יש לחוש אולי פשיפתחו הקבר ימצאו שם רקבון וגלד ולא יהי באפשרי לקבץ כל הנ"ל ונמצא שפתחו את הקבר וניוולו את המת בהנחם לדעתי שב וא"ת עדיף פיון שאין הכרח לזה וגם לא ראינו ולא שמענו וכעין זה הולכין אחר המנהג): ולכאורה אמרתי דבגידון הנ"ל אדרבה יש גולא יותר דלפי האמור לעיל כבר עבר מעת שנקברה ט"ו חדשים ומת מסתמא גידון י"ב חודש וא"כ שוב אין לחוש לחרדת הדין ומותר לפנותו ומטעם זה נראה לי שב דקדוק של מרן הגאון הנ"ל דשם בסנהדרין אמרינן דמפנין עצמות דקברות דהתם שאני פיון דכבר נכלה כל הבשר ולא נשאר רק עצמות שוב אין דין כמו שלמדו חכז"ל מקרא דבשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאכל וכמו שהביא שם בסי' שס"ג בשם תשובת הרשב"א ליתן סיד על הבשר מטעם זה: וא"כ מש"ס דידן מוכח רק עצמות פיון דאז שוב אין פאן חרדת הדין אכל עדיין לא ידענו במת שיש עליו בשרו אי מותר לפנותו לקברות אבותיו או לשלו ומיושב דקדוק של מרן הגאון זצ"ל ועכ"פ בענין הנ"ל נראה דיבקשו מחילה ממנה על מה שאין מפנין אותה לקברות משפחה הוא משום חששא דלא רוצים לננול אותה כדלעיל ובזה לדעתי תנוח נפש המת וגם נפש האם הנעצבת למנוחה ומשיבת נפש תשיג כן נ"ל ומ"ש עוד בענין פינוי עיני בתשובת נוב"י ח"א סי' פ"ט ויהי' בולע המנות לנצח וקול התור ישמע בארצינו בב"א דברי החותם בברכה כו'.

ה"ק משה שיק מברעזאוווע. תשובה שנ"ה בעזה"י חוסט עש"ק פ' חיי שרה תרל"ז לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב לכבוד הרב הגדול המופלג בתורה וביראה כש"ת מו"ה יעקב טעננבוים נ"י אבדק"ק פוטניק יע"א מכתבו קבלתי לחוות דעתי בענין אדם יקר אהד מקהלתו ושמו ר' פינחס ווייס ז"ל ששחלה בדרך והוצרכו להביאו לק"ק אורשע ושם מת ושם נקבר והחברא

דקהלתו חפצים לפנותו ולהביאו לקהלה שלקהם מקום דירת הנפטור שהוא הי' הראשון והנכבד בקהלתם ואם אמנם שקרובים אין לו קבורים בביה"ק דשם וקנדם מותו עשה צנואה והניח לק"ק ארשע ג"כ איזה מאות בעד מקומו לשם מקום קבורתו ודעת מעלתו ני' נוטה לאיסור ובניקש ממני ג"כ לחוות דעתי.

והנה גם לדעתי לא ראיתי שום היתר לפנותו מקברו דלית בי' שום ענין אשר מבואר ביו"ד סי' שס"ג מקום ואופן שיש היתר לפנותו וכמ"ש מעלתו ני' דאי משום קבר שלו ממנ"פ לדעת האמרי אש בחיו"ד סי' קכ"א הפונה דונק' במקום שיש להמשפחה בית הקברות בפ"ע ודלעת הגאון מרן בעל חת"ס זצ"ל בתשובה של"א וסי' של"ד דס"ל ביש מקום שנותנין ממון בשביל הקבר הני חשוב פשלו ובגוף הפלוגתא הג"ל אי בעי' דונקא מקום מיוחד למשפחתו או פדברי מרן זצ"ל נראה לפי ענ"ד דמקומו הוא מוכרע דבירושלמי ספ"ב דמוע"ק מבואר שם דבמועד אין מפנין מבית לבית אבל לפנות לבית שלו מותר וע"ז מביא הירושלמי שם דלענין מת ג"כ הדין פן וא"כ משמע דלעולם חשיב קבר שלו אפי' אין הבה"ק של המשפחה וכן בש"ע סי' שס"ג דסתם הרמ"א והפוסקים שם ובזמנם הי' כמו בזמנינו שלא היו קברות מיוחדים למשפחה ואפי"ה סתמו דלתוהו שלו מפנין את המת אמנם לשון הירושלמי והש"ע תמוהים טובא וכמו שהעיר ג"כ בתשובת הגאון אמרי אש הג"ל דקאמר שם בירושלמי וכן הוא בש"ע דלתוהו שלו מותר לפנות דנוח לו לאדם להיות קבור בקבורת אבותיו דמתחיל לתוהו שלו ומסיים משום דנוח לו אצל אבותיו וכבר דחקו הטו"ז והבאה"ג לבאר שם פנונתו ולפי ענ"ד דעוד קשה לי דבירושלמי הג"ל משמע דיליף דבתוהו שלו מותר לפנות מהדין דנשנה מקודם דבחוה"מ מותר לפנות מדירת אחרים לתוהו שלו וקשי' לי טובא דמאי ענין זה לזה דבשלוש אדם חי שמפנה לשלו שהוא באמת שלו שייך סברא דניחותא בזה דיש לו שמחה אבל גבי מת דכיון שמת מה שהוא שלו אינו שלו עוד ואין לו שום קנין בעולם והכל לירושלמי וקרא אמר ערום יצאתי וכו' וערום אשיב שמה וכיון שמת האדם נעשה חפשי מן הכל ומאי נפ"מ לדידן' בין קרקע זו או אחרת וצ"ל דנהי שאינו שלו מ"מ הוא של יורשיו או של בניו או של אבותיו או של שאר קרובים הקרוב קרוב קודם וגם בזה יש לו ניחותא וכוננת הירושלמי פנין דבחי' האדם מותר לו לפנותו בחוה"מ לתוהו שלו משום ניחותא ולזה אמר דארף במת מותר לפנותו לתוהו שלו ואם יקשה לה מאי נפ"מ במת הא לאחר מיתה שוב אינו שלו לזה מסיים הירושלמי משום דניחא לי' לאדם להיות קבור במקום אבותיו ולזה ניחא לי' למת להיות קבור במה שהי' שלו מחיים משום דזה נשאר לאחר מיתתו לקרוביו ומוכח מזה תרתי דלתוהו שלו לעולם מותר ואפי' איננו ביה"ק של המשפחה כשם דמותר לאדם חי לפנות עצמו מדירתו שדר בה לתוהו דירה שלו לתוהו ביה"ק של אבותיו נמי מותר פן נ"ל.

ועפ"י הג"ל נפשט ג"כ מה שפלפל באמרי אש הג"ל אם קבר אבותיו דונקא או דהוא הדין שאר קרובים דבאמת בפוסקים מבואר משפחתו וע"ז גופי' קשה מנא להו דלמא אבותיו דונקא ולהג"ל א"ש דזיל בטר טעמא דלפעמים יורשים אותו שאר קרובים מ"מ נראה לי דכל זה אם לא גילה דעתו שרוצה לבטל ניחותא שהוא ומסתמא אומדין דניחא לי' שיפנוהו אל קברות אבותיו אע"ג דהפנינוי קשה למת כמבואר בש"ע דיש פחד ורעד אבל מצד ניחותא ניחא לי' פירושלמי הג"ל אבל היכא דגילה דעתו דלא איכפת לי' בניחותא שהוא איננו יודע מהיכא תיסוק אדעתן דיהי' מותר לפנותו שהוא חשש פחד והרעדה מהדין.

וא"כ בַּגְּדוֹן דְּאִיִּרְיָנִין אִפִּי' יַדְעִינִין דְּבִמְקוֹם שֶׁהִי דָר בּוּ הָיוּ לוֹ רַעִים אֲהוּבִים וְשִׁכְנִים וְטוֹב שְׂכָן קָרוֹב מֵאֵח רְחוֹק וְכִינּוּן דְּבִקְרוּבֵי שְׂרֵי א"כ הִי אֶפְשָׁר לוֹמַר אוֹלֵי גַם בְּשִׁכְנִים וְרַעִים אֲהוּבִים נִיחַ לִי לֹאִינֵשׁ פִּינּוּן דְּבִירוּשְׁלָמִי מְדַמָּה מַת לַעֲדָם חֵי דְמֵאֵי דְנִיחָא לִי אַז ה"נ כְּשֵׁם שְׂפַחַיִים בְּרַעִים וְאֲהוּבִים יֵשׁ לוֹ לְאֲדָם נִיחַ ה"נ לְאַחַר מֵיתָה כְּמֵאָה"כ טוֹב שְׂכָן קָרוֹב וְאֵם דְּעַל סְבָרָא זֹו אֵין אֶפְשָׁרוֹת לְהַתִּיר פִּינּוּן דְּלֹא נֶאֱמַר בְּש"ס יְרוּשְׁלָמִי אֶלָּא מְקוֹם אַבּוּתָיו וְאֵין סָפֵק נִיחּוּתָא מִיַּדִּי וְנֹדַאי הַרְעַדַת הַדִּין מ"מ סָפֵק מִיְהוּ הָנִי אַבְּל לְפִי מ"ש דְּמַדְעֵתוּ הִי נִרְאָה דְּלֹא אִיכְפַת לִי בְּנִיחּוּתָא הֵהוּא אִם פֶּן אֵין פָּאן שׁוּם הוֹכְחָה לְהַתִּיר: וְעוֹד מְטַעַם אַחַר נִרְאָה דְּאִסוּר לְפָנוּתוֹ דְּכִבְרַת הַקְּשִׁיתִי בְּמְקוֹם אַחַר (עֵינִין תְּשׁוּבָה הַקּוּדְמַת בְּסִי' שֵׁנ"ד) דל"ל טַעְמָא מִשׁוּם פְּחַד וְרַעְדָה תִּיפּוּק לִי מִשׁוּם חֲזָקָה דְּאִמְרִינִין בְּסוּף פֶּרֶק הַנִּזְקִין דְּקָרַשׁ שְׁזָכָה לְהִיּוֹת בְּצַפּוֹן לְעוֹלָם בְּצַפּוֹן וּמִשָּׁם יִלְפִינִין נְמִי דְמִי שְׁהוֹחֲזוּק בְּמַצָּנָה לְעוֹלָם הוּא שְׁלוֹ וְכֵן נְמִי לְעַנְנוּ עֵירוּב דְקִי"ל דְּבֵית שְׁזָכָה לְעֵירוּב לְעוֹלָם מְנִיחָי בִּיָּה עֵירוּב וְאֵין לְשִׁנוֹת כְּדִקִּי"ל בְּאו"ח סִי' שֵׁס"ו וְא"כ ה"נ גְּבִי הַמַּת דְּהַחֲזִיקָה הַקְּרַקַע בְּמַת הֵהוּא בְּנֹדַאי אִסוּר לְפָנוּתוֹ וְלָמָּה לִי טַעְמָא מִשׁוּם פְּחַד וְרַעְדָה אֶלָּא דו"א דְמִי זִיפְּהָ הַמַּת לְזָה הַמְּקוֹם הַקּוּבְרִים זִיכּוּ לוֹ וְאֵי נִיחָא לִי בְּמְקוֹם אַחַר מֵאֵי מוֹעִיל דְּאַחֲרִים הַחֲזִיקוּהוּ לְמְקוֹם זֶה וְלָזָה צָרִיף הַטַּעַם מִשׁוּם פְּחַד וְסִרְפָּדָה וְלֹא מִשׁוּם חֲזָקָה וְזֶה נִיחָא בְּאִינֵשׁ דְּגַלִּי דְעַתָּי' דְנִיחָא לִי בְּמְקוֹם אַחַר אַבְּל בְּנ"ד דְּחֲזִינָא לְדְעַתָּי' דְּלֹא אִיכְפַת לִי וְכִמ"ש מַעֲלָתוֹ נ"י שְׁשִׁילָם עוֹד בְּחֵייו עֵבּוּר מְקוֹמוֹ שָׁם בְּק"ק אורש"ע בְּנֹדַאי אִסוּר לְפָנוּתוֹ גַּם מְטַעַם זֶה דְּהַחֲזִיקָה בּוּ הַקְּרַקַע וְיֵשׁ לָהּ בּוּ חֲזָקָה פֶּן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד וְיָהֵל מְבּוֹלַע הַפְּנֵת לְנִצְחַח וְנִצִּיצוּ מְעִיר כְּעֵשֶׁב הַשָּׂדֶה יִקִּימוּ וִירַנְנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר בְּב"א יְדִידוֹ וְכו'.

הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבַרְעֵזְאוּעַ תְּשׁוּבָה שֵׁנ"ו בְּעוֹזֵהִי"ת פָּה חוּסֵט יוֹם עַש"ק פ' אַחֲרֵי שְׁנַת כְּתָר טוֹב לְפ"ק הַחֲיִים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְכָבוֹד יְדִידֵי הָרַב הַמֵּאוּה"ג הַמְּנֹפֶלֶג כֶּש"ת מוה' אֶלְיָהוּ נ"י רַב בְּק"ק הָאֶלְמִין יַע"א מְכַתְּבוּ קְבֻלָּתִי בְּשִׁבּוּעַ זֹו עַל דְּבַר בִּיה"ק בְּיָשׁוּב טַעְקָהּ א"ז שְׁחֹשְׁשִׁין וִירְאִים שְׁהַמִּים הַזְּדוּנִים הַקְּרוּבִים לְבִיה"ק שְׁלָהֶם וְיֵשׁ לְחֹוֹשׁ שַׁח"ו הַמִּים יִשְׁטָפוּ הַמַּתִּים הַנִּקְבְּרִים שָׁם לְזֹאת רוֹצִים לְעֵשׂוֹת בִּיה"ק חֲדָשָׁה בְּמְקוֹם אַחַר רְחוֹק מֵהַמִּים וּלְפָנוּת הַמַּתִּים מְמָקוֹם אֶשֶׁר יֵשׁ, לְחֹוֹשׁ וְלְהַנִּיחָם בְּשְׁלוֹם עַל מְשֻׁכְּבוֹתָם בְּבִיה"ק הַחֲדָשָׁה וְכִבְרַת רָאָה מַעֲלָתוֹ נ"י אֵת דְּבָרֵי מְרֵן בְּעַל חַת"ס זצ"ל בְּחִיו"ד סִי' שֵׁנ"ג דְּשָׁם בְּיָאָר דְּבַכָּה"ג וְנֹדַאי רִשָּׁאִין לְפָנוּת פְּמִבְּנֹאָר בִּיּו"ד סִי' שֵׁס"ג וְאִנְפוֹן הַפִּינּוּי מְבֹאָר שָׁם הַפֶּל בְּאָר הַיִּטִּיב פֶּל הַדִּינִים וְגַם מַה שְׁנֹסְתַּפֵּק מַעֲלָתוֹ נ"י אִם הַנְּשִׁים וְהָאִנְשִׁים שְׁפָכְרָ וְנִשְׂאוּ וְנִשְׂאוּ לְאַחֲרִים ג"כ כְּבָר הִבִּיא, מַעֲלָתוֹ נ"י דְּבָרֵי מְרֵן בְּעַל חַת"ס זצ"ל שָׁם בְּסִי' שֵׁנ"ה דְּלֹאֲחַר נִשְׂאוּאִין לְאַחֲרִים נְפִסְקָה הַקְּוֹרְבָה שֶׁל אִישׁוֹת אֶלָּא שְׁמַעֲלָתוֹ בְּקַשׁ לְשִׁמוּעַ גַּם חוֹוֹת דְּעַתָּי בְּזָה.

הַגָּה כְּבָר כְּתַב שָׁם מְרֵן זצ"ל בְּתְשׁוּבָה הַנִּזְכָּר דְּחֲלִילָה לְעַרְבֵי הַעֲצָמוֹת אֶלָּא צָרִיכִין לְעֵשׂוֹת בִּינֵיהֶם מְחִיצָה שֶׁל קְרִימָא שֶׁל חֶרֶס אוֹ רַעְפִּים פְּמִבְּנֹאָר שָׁם בְּמַתְק לְשׁוֹנוֹ יַעֲוִינִין שָׁם אֶלָּא דְּלִכְאוּרָה קִשָּׁה לִי עַל זֶה מְדָבְרִי רַב הָאֵי גָּאוֹן הַמוּבָא בְּטוֹר סִי' שֵׁס"ג דְּמִשְׁמַע מְדָבְרִיו דְּגַם בְּעֲצָמוֹת בְּעֵינֵן הַפִּסְק ו' טְפָחִים כְּמוֹ בֵּין מַת לְמַת לְכַתְּחִילָה שׁוֹב נְזַכְרָתִי, שְׁכִי"ב הַקְּשָׁה בְּמַכְתְּבִי שׁוֹמֵר צִיּוֹן מְכַתֵּב צ"ט וְהַסְפִּים שָׁם דְּבִאֲמַת בְּעֵינֵן הַרְחַקָה כְּמוֹ בְּשָׂאָר מַת וּלְפִי עַנ"ד דְּבָרֵי מְרֵן זצ"ל נְכוּנִים וְכִבְרַת הָאֲרַכְתִּי בְּזָה בְּמְקוֹם אַחַר (עֵינִין לְעִיל סִי' שֵׁנ"ב) עַפ"י דְּבָרֵי הַתּוֹס' רִישׁ דְּף י"ז ב"ב ד"ה לֹא יִחְפּוֹר וְכו' דְּהָא דְּבָעִי מְבּוֹר לְבוֹר ו' טְפָחִים הֵינּוּ בְּאִית שָׁם מִים וּמִשׁוּם מְתוּנָתָא יַעוּי"ש וְעַפ"י"ז אִיכ"ל דְּגַם בְּמַת הַרִיקְבוֹן וְהַנְּצָל נַעֲשָׂה מְתוּנָתָא וְלְכָף בְּעֵינֵן ו' טְפָחִים מִשָּׂא"כ עֲצָמוֹת אֶצֶל עֲצָמוֹת יְבִשׁוֹת שְׁפִיר אִיכ"ל דְּסָגִי בְּהַפְּסֵק הַקְּרִימִים: וְא"כ לְפִי"ז אִיכ"ל דְּרַב הָאֵי גָּאוֹן לְפִי הַנִּרְאָה מְלִשְׁנוֹ

מִיָּרֵי בַמַּת שְׁנֵתוֹן אֶצֶל עֲצֻמוֹת שַׁע"י הַמַּת נַעֲשֶׂה מְתוּנָתָא וּלְכֹה כ' דְּבַעֲיָנָן הַפֶּסֶק אֲבָל עֲצֻמוֹת יְבִשׁוֹת אֶצֶל עֲצֻמוֹת אַחֲרִים שְׁפִיר אִיכ"ל דְּמוּדָה רַב הָאֵי גָאוֹן דְּסָגִי בְּהַפְסֵק כֹּל דְּהוּא אִם הוּא שְׁל קִינָא כְּדְמוּכַח בַּמַּס' שְׁמַחוֹת וּכְמ"ש מְרֹן זַצ"ל וּבְמַקּוֹם אַחַר (עֵינָן לְעִיל ס'י שַׁנ"ב) הָאֲרַכְתִּי עוֹד בְּטַעֲמִים אַחֲרִים וְעַכ"פ לְפִי הַטַּעֲמִים הַנִּזְכָּרִים לְצִרְיָה לִינְהָר בְּפִינּוּי בֵּית הַקְּבֻרוֹת שְׁאֵם שְׁכִיחַ שְׁמֵ מִתִּים שְׁעוֹד בְּשָׂרָם עֲלֵיהֶם וְאִיכָא רַקְבוֹן דְּצִרְיָה לְקוּבְרָם כְּמוֹ מִתִּים מְחַדָּשׁ דְּמַסְתְּמָא אוֹתוֹן שְׁעֵדִין אִינוּ זְמַן רַב מְשַׁמְתוּ וְנִקְבְּרוּ הַעֲצֻמוֹת עֲדִין אִינָם יְבִישִׁים וְכֹן נִרְאֶה מְדַבְּרֵי מְרֹן זַצ"ל שְׁמֵ שַׁכ' הַטַּעֲמֵ מְשׁוּם דְּבַעֲצֻמוֹת פְּנִים חֲדָשׁוֹת הוּא וְאִין נִיפְרָ כְּאִין צוּרַת הָאָדָם יַעוּי"ש: וְא"כ בְּמִתִּים שְׁעוֹד לֹא נִרְקְבוּ לְגַמְרֵי צִרְיָכִין קְבוּרָה כְּדִין דְּנָהִי דְּאִין נִזְהָרִין הָאִינְדָּנָא לְהַפְסִיק בֵּין קְבָר לְקְבָר ו' טְפָחִים כְּמוֹ שְׁכַפְרָה הָעִיר בְּזָה בְּתַשׁוּבַת חַכ"צ תְּשׁוּבָה נ' מ"מ קְבוּרָה כְּמוֹ שְׁנוּהֶגֶן בְּקְבוּרַת שְׁאָר מִתִּים בְּעֵינָן גַּם כְּאִין אֲבָל בַּעֲצֻמוֹת נִרְאֶה כְּהַסְכַּמַּת מְרֹן זַצ"ל וְגִדּוּלָה מְזוֹ נִמְצָא בְּרַדְכָּ"ז ח"ב ס'י תְּרִי"ח הַמּוּבָא בְּשׁוּמֵר צִיּוֹן הַנִּזְכָּר דְּהִתִּיר אֶפְיָלוֹ לְעַרְב הַעֲצֻמוֹת שְׁל מִתִּים רַבִּים וְהִבִּיא שְׁמֵ רְאִיוֹת לְזָה מְדַבְּרֵי הַמְּשַׁנָּה בְּשְׁקָלִים כֹּל הַפְּלִים וְכו' עַד מְוֹתָר וְכו' וְהַמְּגִרָפָה וְכו' יַעוּי"ש וְנָהִי דְּקָשָׁה עֲלֵיו מַמַּס' שְׁמַחוֹת הַמּוּבָא טוּי"ד ס'י ת"ג דְּמוּכַח שְׁמֵ כְּדַבְּרֵי מְרֹן זַצ"ל: תְּשׁוּבָה שַׁנ"ז עוֹד לְהַנִּזְכָּר וְעַל דְּבַר הַבֵּית עֲלָמִין הַחֲדָשׁ בְּמָה מִיַּחְדִּין אוֹתוֹ וּמְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ הִנֵּה לְפִי הַמְּבַנְיָר ר"פ שְׁנֵי דְּשְׁבוּעוֹת לְעַנְיָן קְדוּשַׁת הָעִיר יְרוּשָׁלַיִם כְּשִׁקְדוּשָׁה הָיָה מְסַבְּבִין אֶת הָעִיר וְהָיָה אוֹמְרִים שִׁיר שְׁל פְּגָעִים שֶׁהוּא הַמְּזֻמּוֹר שְׁל יוֹשֵׁב בְּסַתָּר וְהוּא מְסוּגָל לְהַבְרִיחַ מְזִיקִין (א"כ רְאִוִי לְאוּמְרוֹ גַּם כְּאִין בְּיַחּוּד ב"ע) וְגַם פִּיטוּם הַקְּטוֹרֶת מְסוּגָל לְעַצוֹר הַפְּנוֹת וּלְהַבְרִיחַ מְזִיקִין וּפְגָעִים רַעִים וּלְפִי מְאִי דְּאִיתָא שְׁמֵ שְׁהָיָה מְקַדְּשִׁין בְּשִׁינְיָרֵי מְנַחָה דְּהֵינּוּ דְּבָרִים הַנֶּאֱכָלִים וְכו' מְצַד זָה רְאִוִי ג"כ לְוֹמֵר בְּשַׁעַת הַהַקְּפָה אִיזָה מְזֻמּוֹרֵי תְּהִילִים שְׁהָרֵי עֲלֵיהֶם בְּיַקְשׁ דְּוֹד הַמְּלָךְ שְׁאִימְרוּם שַׁע"ז אֲמָרוּ חַכְז"ל שְׁאֲמַר דְּוֹד וְאֲגוּרָה בְּאֶהְלִיף עוֹלָמִים שַׁע"ז שְׁאִימְרוּ אוֹתָם יְהִי שְׁפַתוֹתָיו דּוֹבְכָת בְּקְבָר וְא"כ הֵם כְּמוֹ שְׁיָרֵי מְנַחָה שְׁמַקְדְּשִׁין בְּהֵן בְּהִילוֹף סִיבּוּב הַעֲזָרָה בְּפִנְעַל דְּמִיּוֹן פְּעִין שַׁכ' הַרְמָב"ן בְּחֻמְשׁ בַּפ' לָהּ ה"נ הָיָה אֲמִירַת תְּהִילִים שְׁבִינְיָרֵי עֲלֵיהֶם דְּוֹד הַמְּלָךְ שַׁע"ז יְגוּר עוֹלָמִים וְה"נ בֵּית הַקְּבֻרוֹת הַנִּקְרָא בֵּית עֲלָמִין הַמְּנַהֵג לְוֹמֵר שְׁמֵ בְּשַׁעָה שְׁקוּבְעִין וּמִיַּחְדִּין אוֹתוֹ לְבֵית עֲלָמִין אִיזָה מְזֻמּוֹרֵי תְּהִילִים הַמִּיַּחְדִּים.

וּמ"ש מְעַלְתוֹ שְׁיֵשׁ בְּיָדוֹ קְבָלָה לְהַקִּיף שְׁבַע פְּעָמִים וּבְכָל פַּעַם יֹאמֵר וּיְכַנּוֹן בְּשֵׁם אֲחָד שְׁל שְׁמֵ מ"ב אָנָּה בְּכַח וְכו' וְגַם אִיזָה מְזֻמּוֹרִים הַמִּיַּחְדִּים וְכַתֵּב לִי הַהַעֲתֵק וְאֲנִי לֹא שְׁמַעְתִּי וְאִם קְבָלָה הוּא וְלֹא אַחַר שְׁיִיחְדוּ וּיְקַדְּשׁוּ אֶת הַבַּיִת הַחֲדָשׁ יִקְחוּ עֲצָמָם בְּנֵי הַחֲבוּרָה לְפָנוֹת הַעֲצֻמוֹת כְּמוֹ שַׁכ' מְרֹן הַגָּאוֹן וּבִיּוֹם שְׁלֹא אַחַר הַפִּינּוּי רְאִוִי לְקַבּוּעַ תַּעֲנִית עַל הַבְּנֵי חֲבוּרָה וְהַמְּתַעֲסָקִים וּלְבַקֵּשׁ מַחִילָה מֵאֵת כֹּל הַמִּתִּים עִם כֹּל הַעֲצֻמוֹת שְׁנִקְבְּרוּ שְׁמֵ מְחַדָּשׁ.

וְהִנֵּה הַקְּרוּבִים מְבַנְיָר בִּי"ד ס'י ת"ג שְׁמַחְוִיבִים לְהַתְּאָבֵל בְּאוֹתוֹ יוֹם עַד צֵאת הַפּוֹכְכִים וְכְבָר רְאֶה מְעַלְתוֹ נ"י דְּבָרֵי מְרֹן הַגָּאוֹן שְׁמֵ בְּתַשׁוּבָה וְגַם בְּס'י שַׁנ"ה שַׁכ' דְּאִישׁ עַל אֲשֶׁתוֹ וְאִשָּׁה עַל בַּעֲלָהּ שְׁנִישְׂאוּ אוֹ נִשְׂאוּ קוֹדֵם הַפִּינּוּי שׁוּב אִין צִרְיָכִין לְהַתְּאָבֵל שְׁכַפְרָה פְּסָקָה הַקְּוֹרְבוֹת שְׁבִינְיָרֵיהֶם וּלְכַאוּרָה קִשְׂיָא לִי עַל זָה מְהָא דְּאֲמָרוּ חַכְז"ל עַל הַקְּרָא בִּישְׁעֵי' נ"ז מְאִי דְּכַתִּיב וּמְבַשְׂרָה אַל תִּתְּעַלֵּם שְׁבִכְלָל זָה אִשָּׁה שְׁנַתְּגַרְשָׁה מִבַּעֲלָהּ וּמְבִיא שְׁמֵ בְּמַדְרָשׁ יְלָקוּט מְעַשֶׂה בְּרִיָה"ג שְׁגִירָשׁ אֶת אֲשֶׁתוֹ וְנִישְׂאָתָא לְאַחַר וְעַשֶׂה רִיָה"ג עֲמָה צְדָקָה וְחֻסָד מְכַח הַפְּסוּק וּמְבַשְׂרָה אַל תִּתְּעַלֵּם וְצ"ע לְכַאוּרָה.

ואפ"ה נראין דברי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל ברורין כמ"ש שם ואפילו נימא דמקרי קורבה היינו מקצת קורבה ואינה קרובה כמו ששה קרובים המבוארים בפרשת אמור דמלה יטמא לפינן התם מצות האבילות ומד"א שהיא דאורייתא ועיי"ש בחינוך בפרשת אמור וגם דבר פשוט שביום שמיחדים ומקדשים את הבה"ק התדשה יהי זה דווקא שיתחילו לפנות ויקברו באותו יום שם העצמות ויהי מבולע המנות לנצח וימחה ה' דמעה מעל כל פנים הנה הארכתי בזה בדברים פשוטים למלאות בזה בקשת כבוד מעלתו נ"י וה' ירחם ולא יהי ח"ו פרץ וצווחה ברחובותיכם ויברך ה' את כל עמו ב"י וישמור צאתם ובואם לחיים ולשלום מעתה ועד עולם דברי ידידו הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאוווע תשובה שנ"ח בעזה"ת כ"ה טבת תרל"ח לפ"ק פה חוסט יע"א. החיים והשלום וכל טוב לאהובי האברך הרבני המופלג בתורה וביראה שלשלת היוחסין כש"ת מוה' שמעון סופר נ"י יושב בשבת תחמוני בק"ק קליין ווארדיין יע"א.

מכתבו קבלתי בשבוע העבר ובו נאמר לשאול את דעתי בענין אילנות הנטועים בביה"ק על הקברים אי רשאי לחטוב ולקצוץ אותן ולתת מהם לעניים דחוקים מאוד בחסרון עצים בעתים הקרים הללו וכ' מעלתו נ"י דאותן שאינם עומדים על הקברות ממש לא קא מפעיל לי' כלל דוודאי מותר אלא על אותן שעומדים על הקברות ושאלה זו אם הי' פאן שאלה אין ראוי לרב א' להורות באתרי' דחברי' אם אמנם שמעלתו נ"י כ' שהיא בהסכמת הה"ג הגדול מרא דאתרא נ"י מ"מ לאו אורח ארעא אמנם באמת הלא הדבר מבואר בש"ע יו"ד סי' שס"ח ובדבר המפורש רשאי לפלפל יען דאין פאן שאלה אלא פלפולא בעלמא.

והנה הש"ג בסנהדרין דף מ"ז האריף וכעין זה כ' הב"ח בסי' שס"א דביה"ק מדינא אסור בהנאה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ד מאבל דין י"ג והיינו משום דאתקנאי למצוותו וכעין קדושת ביהכ"נ עיין בר"ן ר"פ בגי העיר דעת הרמב"ן ולהר"ן משום דתשמישי מצוה וא"כ הא דתניא במגילה דף כ"ט דאין רועין בו בהמות ואין לוקטין ממנו עשבים הוא פשיטא ונראה דהברייתא קמ"ל דאפ"י תנאי ב"ד או תנאי המתנדבים או אפילו שבועה טובי העיר לא מהני ובזה עדיפא מביהכ"נ דכיון דהדבר ההוא גנאי להקבורים בו משום כבודם א"א להפקיע וגם זה לכאורה פשוט וברור ולא צריף לאשמעי' ועיקר הרבותא דברייתא דאם לקט הדין דשורפן במקומן והנה הרמב"ם בפ"ד מאבל לא הביא פלל מזה וכבר האריף בש"ג מקושא זו: ולפי ענ"ד לינשב דהנה הש"ג במגילה שם כ' בשם הסמ"ג דמברייתא זו ראוי לדעת רבינו ישעיה' המובא בטור יו"ד סי' שס"ד דעפר הקבר שהחזירו לקבר אסור בהנאה ונראה פי' ראיתו דקשיא לי' למה שורפין במקומן ולא ניחא לי' בתי' המרדכי שכ' שם שהוא משום קנס או חשד אלא כתי' וטעם הר"ן משום דאינם אסורין רק משום כבוד המתים לחוד רק מדינא הם אסורין בהנאה ולכך סובר ע"כ דהיינו משום דהעפר נאסר כרבינו ישעיה' אמנם לכאורה קשיא למה לא פי' דאסורים בהנאה משום דיונקים מהמת עצמו וכ"כ המאירי במגלה שם וכן נראה לי מדברי המדרש רבה איכה על פסוק רבתי בגוים דהנה תלת חכימא דאמר חד מינייהו דהיינו יש לו טעם דקברות מתים וכו' עיי"ש משמע דיוק מן המת.

ונראה דאי משום הא הו"ל פנודבלה באיסור הנאה דאמרינן בע"ז דף ל' דזוז"ג שרי והפירות מותרין דהקרקע הוא חד גורם והזבל הוא הגורם השני וא"כ ה"נ פן ואפתי קשה למה שורפן

במקומן ומאי כבוד מתים איפא בזה ולכה שפיר הוכיח הש"ג בשם הסמ"ק כר' ישע' דגם העפר אסור.

אמנם להרמב"ם נראה דאזיל לטעמין דסובר פהרי"ף רבי' כמ"ש הב"ח בסי' שס"ד דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש פליגו על רבינו ישע' וע"כ העפר מותר והוי זוז"ג וקשיא בהרי"ף וצריף לומר דהברייתא ס"ל זוז"ג אסור ולכה שורפין במקומו אמנם אגן קיי"ל דזוז"ג שרי ולכה לא הביא הרמב"ם כלל עגנו הברייתא דגוף הדין פשיטא דאין לוקטין פדלעיל ודין דשורפין הא לא ס"ל וא"ש ומוכח דהרמב"ם סובר פהרי"ף כמ"ש הב"ח ועיין בתשובת מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' של"ה שפקפק עליו: ואין להקשות הא אגן קנימינין להרמב"ם דסובר דביה"ק בלא"ה אסור בהנאה (ועיין בכ"מ בפ"ח מטומאת מת דין ה' דנראה דמדרבנן אסור בהנאה לגמרי) דנראה דמהיניקה לא אקצי' ואין ביטול מצוותו בזה כעין שאמרו בסופה דף ל"ז ע"ב אחרוג של מצנה מותר להריח בו איברא דלכאורה קשה לדעת ר"י וסמ"ג וש"ג הנ"ל ממדרש איכה הנ"ל דנראה מבואר שם דהנה חכימא לא אסרו היין אע"ג שטעמו בו טעם הקבר דהרי לא משה יד ממונו מיד ולא אמר מיד לחברי' ונהי דקי"ל דאין למדין הלכה מדברי המדרש כמ"ש התוס' יו"ט פ"ה דברכות מדברי הירושלמי מ"מ מקצת ראי' יש.

ונראה דהרי בלא"ה קשה גם על הרמ"א סי' שס"ח שכ' דלצורך הצלת ביה"ק שרי ליהנות מפירות האילנות וכ' הפאר הגולה דע"כ היינו אפי' מאותן העומדים על הקברים יעוי"ש וקשה הא בסי' שס"ד הביא ב' דיעות וא"כ לדעת רבינו ישע' אסורים מדינא ואיף אפשר להתירם משום צורך הצלה ואין זה דומה למ"ש מצות לאו ליהנות ניתנו דשם עושה בדבר האסור בהנאה מצנה אבל למפור לצורך מצנה בנודאי אסור ולכה נראה לי דזרעים ואילנות שנוטעים אותם משל היתר אע"ג שנתעבו אח"כ או הוציאו פירות אפי"ה גם לדעת רבינו ישע' מותרין מדינא דהא הוי זוז"ג הנטיעה דהיתר והארץ דאיסור וכן נראה מדברי התוס' בנדרים דף נ"ז גבי גידולי היתר מעלין וכו' אלא שהתוס' שם פתבו דהוי רק חד גורם והיינו התוס' לשיטתם שם בע"ז דף מ"ט ע"א ד"ה שאם וכו' דכל שאין הגורמים שוין ומחד מינא לא מקרי זוז"ג אבל לולא זאת הן הפירות הן מה שהוסיפו האילנות בגודל ובעובי הוי זוז"ג וכ"כ מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחידושי נדרים שלו.

וע"כ לדניא דקיי"ל כרבינו ישע' דלא פתוס' בזה דהלכה פסוקה בטור ש"ע בסי' רצ"ד סעי' י"ב בנטע אגוז של ערלה דמותר משום זוז"ג ולא חיישינן אם הגורמים שוין וע"כ באילנות וזרעים שנטעו גם לרבינו ישע' מותרים מדינא וא"ש דברי פאר הגולה הנ"ל וגם דברי המדרש רבה הנ"ל דאפי' בעומדים על הקברים יש להתיר אם אית בי' משום צורך הצלה ונהי דיש לנישב בקרקע עולם ונהי דהחכם ההוא לא ידע מ"מ פיון דבזמנא הי' הדרף לקבור בפוכין א"כ מסתמא כן הוא עיי' בתשובת מרן הגאון חת"ס הנ"ל שאינו מוכרח ודברי הרמ"א לכאורה נאמרים בקרקע עולם כעין פוכין דאל"כ גם לפי תירוצו קשיא דהרי הרמ"א נקט גם עשבים וע"כ דקאי על מ"ש שם בתחילה בקרקע עולם וא"כ אין ראי' לסברתי מ"מ נראה לפי ענ"ד נכון ואמת דלהרא"ש וסייעתו בין מה שעומד חוץ לקברים ובין העומדין על הקברים מותרין מדינא הן עשבים הן אילנות משום זוז"ג ולדעת הרב רבינו ישע' בעשבים הגדלים על הקברים אסורים מדינא ובאילנות גם לדידן' באילנות הנטועים שם שרי מדינא ולפי"ז לכאורה יש לדון ולהתיר בנגידון ששאלתי דהרי הרמ"א התיר שם בקרקע עולם ליקח לצורך רפואה והוא מהש"ס והיינו פיון

דאינו אסור אלא משום כבוד המתים ולצורך רפואה מסתמא איננה גנאי להם וא"כ הא קי"ל באו"ח סוסי' רע"ו דהפל חולים אצל צנה וא"כ בקור הגדול הזה הגי כמו צורך רפואה ויהא שרי.

אמנם מלשון תה"ד סי' רפ"ד משמע הא דשרי לרפואה דווקא אם עפר אחר אינו ראוי לרפואה וא"כ זה עצמו חשיבות הוא וכבוד ולא גנאי עיי"ש וכ"כ בתשובת שיבת ציון סי' ס"ב המובא בפתחי תשובה סי' שס"א דדווקא אם א"א להביא מקום אחר אפי' בכסף וא"כ אין ראוי בנ"ד להתיר איברא דאפתי הי' מקום להתיר דלפי מ"ש אפי' בעומדים על הקבר אין בו רק משום כבוד המתים והרא"ש שם במגילה פתב דבאילנות לית בי' משום כבוד מתים ולכאורה לפי המשך לשונו נראה דכוננתו לדיעה שכ' המאירי שם דווקא זרעים שהם בקרקע איכא משום כבוד אבל באילנות העומדים אפילו על הקבר לית בי' משום כבוד המתים ושרי וגם הב"ח בפירוש הראשון צידד לומר פן בסי' שפ"ח שגם פוננת התוס' והמרדכי שכ' שאינם על הקברים הוא פן עיי"ש ולי הי' נראה לפרש דבאילן שעיקר יניקתו הוא ט"ז אמה אפילו בעומד על הקבר אין זה נגד כבוד המת שידוע שאין עיקר יניקתו מכאן משא"כ בזרעים עיקר יניקתן מתחתיהם וכמ"ש התוס' ב"ב דף כ"ז ע"ב ד"ה בחטה וזה יש לכונן גם בלשון התוס' והמרדכי פן הי' נראה לי אבל הקרבן נתנאל לא פתב פן בפירוש הרא"ש והב"ח הקריע להלכה דאפילו לצורך צדקה ושמירת ביה"ק צריף ליתיה שלא יהי' על ספק קבר וכל האחרונים הביאו אותו לפסק הלכה וגם בתשובות שואל ומשיב ח"א סי' רל"ו פשיטא לי' פן ותו דהטור לא הביא כלל חילוק בין אילן לזרעים ואפשר שטעמו כמו שפיי"מ הש"ג בסנהדרין דף מ"ז דהאינדא דלוקחין מקום הקבורה קניא מתנא והוי כמו גידול הקדש דלא שייך בי' זוז"ג דבדבר שאיסורו תליא במזון לא שייך בטיול כמ"ש המל"מ בפ"ז דמעילה ומטעם זה קשיא לי על התויו"ט פ"ג דמעילה מ"ז דמביא ראוי לגידולי הקדש מגידולי קונם פ"ז דנדרים ושם בקונם בנדאי אין מעילה דשם שייך זוז"ג כמו שהקשה הכ"מ שם והטו"ז בסי' רט"ז ורק משום דשיל"מ אסור ובאמת גם פאן פיון דאיסור הנאה אין לו בעלים ובפמ"ג בסי' ק"ט בטו"ז סק"א כ' די"ל דשרי וצידד בזה אם יש לו בעלים הוא הדין הקא לענין זוז"ג יש לחלק עכ"פ פיון שכל האחרונים שראיתי כתבו בעומדין על הקבר לאסור אע"ג דנראה לי דיש מקום להתיר אין בכחי להכריע ומי שלבו רחב ממני יכריע (ונראה דאפשר מת דאיתקש לע"ז ואסור במשהו והיכא דמשהו אסור גם זוז"ג אסור כמ"ש המג"א בסימן תמ"ה ועיין ברמב"ם פ"ח מטומאת מת בשדה שאבד בו קבר אין נוטעין בו אילנות יעניין שם בכ"מ בהלכה ב') דברי ידו הדו"ש ה"ק משה שיק מברעזאנוע תשובה שנ"ט פשמוע קול שופר יוחק לחיים טובים בספר ידידי הרב הגדול המופלג העריף ובקי בחזרי תורה כש"ת מו"ה פינחס שפיפער נ"י בק"ק לעמבורג יע"א: מכתבו קבלתי ודברי תורה אשר כבדני דפח"ח ראויים למי שאמרן ומה שהקשה מעלתו נ"י רש"י בנזיר דף מ"ג ע"ב בד"ה נקטע אעפ"י שהוא בצד הגוף והב"י בסוף סי' שע"ג הביא זה מדברי שאר הפוסקים ועוד הקשה מוכח דהרוג מקרי חסר כדאיתא בנזיר דף ס"ה ע' דף כ"ז ע"ב לענין רקב ולענין אנוסה ושכונות קברות דהרוג מקרי חסר משום דנחסר דמו וא"כ בנקטע ראשו חסר מקרי משום דם ולמה לי משום ראשו ולפי ענ"ד בלא"ה קשה לי מאי פריף הגמ' על ר"ח דאומר נקטע ראשו אינו מטמא ולא מקרי לאביו מהא דתנא דמחזיר על פשעורה וא"כ חסר פורתא הרי הרמב"ם בפ"ט מטומאת הלכה ה' פסק לענין תבוסה ושכונות קברות דחסר מקרי דווקא אם חסר אבר שהנשמה תלוי' בו שאם ינטל מן החי ימות וכ"מ שהוא מתוספתא וא"כ דלמא ה"נ נקטע ראשו דבר שינטל מן החי ימות מקרי חסר אבל משהו לא מקרי חסר וצ"ע: ונראה דאיכ"ל דקושית הש"ס אינו כמו שפירש"י אלא לר"ח דממעט מלאביו דווקא

שְׁלֵם לֹא אֶצְטָרֵף לָהּ לְמַעַט אֲבָרִים וּכְמוֹ שֶׁהִקְשׁוּ הַתּוֹס' בְּסוּטָה דָּף ג' ע"ב וּמִדְּאֶצְטָרֵף לְמַעַט אֲבָרִים ע"כ לְאָבִיו אִפִּי חֶסֶר מִמֶּנּוּ פּוֹרְתָא מְטָמָא לוֹ וְלַעוֹלָם הָאִי פּוֹרְתָא הֵיִינוּ הַנְּשֻׁמָּה תְּלוּנָי בּוֹ וְרַק נִגְדַּד כָּל הַגּוּף מִקְרִי זֶה פּוֹרְתָא וְאִז שְׁפִיר הוּ"א אִפִּי לְאָבִי יְטָמָא קמ"ל וּא"כ קִשְׁיָא בְּרִייתָא לר"ח וּפְרִיף שְׁפִיר וְלַעוֹלָם דְּבִאֲמַת גַּם בְּטוֹמְאָת פְּהָגִים בְּעֵינָיִן דְּוּנְקָא שְׁיַחְסֵר אָבִי שְׁיִנְטֵל מִן הַחֵי וְיָמוֹת וּמִיָּנֻשָׁב הֵיטֵב דְּבָרֵי הַר' יַחֲיָאל שְׁהוּבָא בְּב"י סוּף ס' שַׁע"ג בְּשֵׁם הַפֶּל בּוֹ.

וְדְבָרֵי הַתּוֹס' בְּסוּטָה דָּף ג' ע"ב צ"ע לִי דְהָרִי בְּתוֹרַת פְּהָגִים דְּרִישׁ ג' דְּרָשׁוֹת מְלָה יְטָמָא עַל וְנֹדָאֵי מְטָמָא וְלֹא עַל הַסְּפֵק וְלֹא לְאֲחָרִים וְלֹא לְאֲבָרִים יַעוּי"ש בְּהַמְפָּרֵשׁ דְּהַפֶּל יִלְפִינָי מְלָה וּא"כ לֹא מִקְשׁוֹ הַתּוֹס' מִיָּדֵי דְאִפִּי לר"ח אֶצְטָרֵף לָהּ לְשַׁאֲר הַדְּרָשׁוֹת וְצ"ע עַל הַתּוֹס' אֲבָל בְּשִׁמְעָתִין א"ש דְּמִקְשׁוֹ קוֹשִׁית הַתּוֹס' דְּכָאן אֵינָם מִקְשִׁים מִקְרָא אֲלֵא מִלְשׁוֹן הַבְּרִייתָא וּבְרִייתָא יִיתָא אֲמָרָה דְּלָה בָּא לְמַעַט לְאֲבָרִים וְקִשְׁיָא לר"ח וּא"ש.

וְהִנֵּה בְּכָל בּוֹ שֵׁם מְבוֹאָר דָּאם בְּעֵינָיִן דְּבָר שְׁיִנְטֵל מִן הַחֵי וְיָמוֹת דָּם לֹא מִקְרִי חֶסֶר וְצ"ע הָא גַּם בְּדָם הַנְּשֻׁמָּה תְּלוּנָי בְּהַ נְרָאָה דְּהֵיִינוּ בְּרִבִיעֵית הָאֲחָרוֹן אֲבָל אִם נִשְׁאָר רְבִיעֵית שׁוּב גִּזְעוּ מְחִלִּיף וְהִדָּר בְּרִי וְנִפְשׁוּ חוֹזְרֵת וּמִי יוֹדֵעַ אִם נִחְסֵר גַּם הַרְבִּיעֵית הָאֲחָרוֹן וְכֵינֵן דְּמִסְפֵּקָא לָן נִשְׁאָר אָבִיו בְּחֻזְקָתוֹ שְׁנִקְרָא אָבִיו שְׁלֵם וּמִמִּילָא הִי יִכּוֹל לְטָמָא לוֹ אִם לֹא הִי אֲלֵא רַק מִשׁוּם חֶסֶרוֹן דָּמוֹ זֶהוּ הַנְּרָאָה בְּכּוֹנוֹת רִבִּינוּ יַחֲיָאל וּא"כ נְרָאָה דְּזֶה שְׁיִיף פָּאן בְּטוֹמְאָת פְּהָגִים דְּעַד הַשְּׁתָא הִי אָבִיו וּמִסְפֵּק נִשְׁאָר בְּחֻזְקָתוֹ אֲבָל שֵׁם גַּבִּי רִקֵּב וּתְבוּסָה דְּפָנִים חֲדָשׁוֹת בָּא לְכָאן וְהִלְכָה לִמַּמ"ס דְּבַעִי שְׁלֵם אִיכ"ל הוּאִיל וְנִחְסֵר דָּמוֹ וְלֹא יָדַעִי אִם נִשְׁאָר בּוֹ רְבִיעֵית דָּם מִסְפִּיקָא לֹא נִחִית עֲלֵי טוֹמְאָת רִקֵּב אוֹ דִּין תְּבוּסָה וְשְׁכוּנוֹת קְבָרוֹת כֵּן נְרָאָה לְפִי עַנ"ד וּמ"מ תִּי זֶה אֵינּוּ מִסְפִּיק לְתַרְץ דְּבָרֵי רִש"י דְּמִפְרֵשׁ דְּקוֹשִׁית הַש"ס עַל ר"ח דְּמִבְרִייתָא מוֹכַח דְּבְחֶסֶרוֹן כ"ש מִקְרִי אָבִיו וּא"כ ע"כ סוֹבֵר רִש"י דְאִפִּי חֶסֶרוֹן מְעַט מִפְקִיעוּ מְלַהֲקָרָא אָבִיו וְעַמְדָה קוֹשִׁית פּר"מ נ"י וְנְרָאָה דְּהָרִי כְּבָר הַקְשִׁיתִי דִּמְנ"ל לְהַמְקִשֵׁן לְהַקְשׁוֹת דְּלָמָּא יֵשׁ חִילּוּק בֵּין הַנְּשֻׁמָּה תְּלוּנָי בּוֹ וְנְרָאָה דְּלָכָּה פּר"ש"י דְּנִקְטַע רֹאשׁוֹ וְהָרֹאשׁ מְנוּחַ בְּצִדוֹ וְהַמְקִשֵׁן דֵּיִיק כֵּן מִשׁוּם דְּנִקְטַע נִקְטַע רֹאשׁוֹ וְלֹא נִקְטַע חֶסֶר רֹאשׁוֹ וְכִיּוֹצֵא וּלְכָּה ס"ל כֵּינֵן דְּהָרֹאשׁ מְנוּחַ אֲצִלוֹ וְאֵינּוּ חֶסֶר אֲלֵא דִּיבּוּק וְחִיבוּר זֶה לֹא מִקְרִי רַק חֶסֶר מְעַט וְאִם זֶה מְבַטֵּל מִלְקָרָא אוֹתוֹ אָבִיו ה"נ חֶסֶרוֹן פּוֹרְתָאָא וְכָל שְׁיִנּוּי הַנְּיָפֵר הַנְּעֻשָׂה בּוֹ דְּבַעִינָיִן אָבִיו כְּמַעֲיָקָרָא וּלְכָּה פְּרִיף מְבַרִייתָא דְּלָה לְמַעַט אֲבָרִים אֲבָל חֶסֶרוֹן פּוֹרְתָא אֵינּוּ מִפְקִיעַ מִשֵׁם אָבִיו וּא"ש.

וּבְזֶה יֵשׁ לִישָׁב מַה שֶׁדְּקָדַק מַעֲלָתוֹ נ"י לְמָה הִבִּיא הַב"י זֶה דְאִפִּילוֹ מְנוּחַ בְּצִדוֹ בְּשֵׁם הָרֹא"ש הָא מְבוֹאָר כֵּן בְּרִש"י וְנְרָאָה דְּמַרְש"י אֵינּוּ רֹאִי דְּוּנְקָא לִס"ד דְּלֹא יָדַע דִּישׁ מְחִלּוֹקַת בְּדָבָר פִּי כְּפִשְׁטָא אִפִּילוֹ מְנוּחַ אֲצִלוֹ וּמִמִּילָא אִפִּילוֹ חֶסֶר כ"ש נִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ אֲבָל לְמִסְקָנָי דְּפִלִּיגוּ בְּזֶה וּר"ח סוֹבֵר כַּד' זְקָנִים וְשֵׁם לֹא שְׁמַעְנוּ דְּפִלִּיגוּ עֲלֵי דַר' יְהוּדָא אֲלֵא בְּחֶסֶר לְגַמְרֵי א"כ ע"כ נִקְטַע הֵיִינוּ חֶסֶר מִמֶּשׁ וְאֵינּוּ מוֹכַח מִדְּבָרֵי רִש"י דְאִפִּילוֹ בְּמְנוּחַ אֲצִלוֹ חָשִׁיב חֶסֶר וּלְכָּה הַנְּצָרָה הַב"י לְהִבִּיא מְהָרָא"ש וּלְפִי הָאֲמוּר נְרָאָה דְּגַבִּי אָבִיו דְּוּנְקָא אִם נִשְׁתַּנָּה לְאַחַר מוֹתוֹ מִמָּה שֶׁהִי וְהֵיִינוּ דְּוּנְקָא בְּחֶסֶרוֹן הַנְּיָפֵר וְגִלּוּי פְּעִין דְּאֲמַרִּינוּ גַּבִּי מוּמִין וְאִז לֹא הָוִי אָבִיו כְּדַמְעִיקְרָא אֲבָל אִם נִחְסֵר דָּמוֹ אֵינּוּ נִיָּפֵר וְעַדִּין שְׁמוֹ עָלָיו וּלְכָּה אַע"ג דְּגַבִּי רִקֵּב וּתְבוּסָה בְּעֵינָיִן נָמִי שְׁלֵם וְחֶסֶרוֹן דָּם מִקְרִי חֶסֶר הֵיִינוּ שֵׁם כְּףֵי נְאֻמָּה הִלְכָה לִמַּמ"ס אֲבָל פָּאן דְּמַמְעֻטִּינוּ רַק מִפְּחַת אָבִיו אוֹ לָהּ וְהֵיִינוּ דְּוּנְקָא בְּנִשְׁתַּנָּה וְאִז נִפְקַע שְׁמוֹ ע"י שְׁיִנּוּי וְדָם לֹא מִקְרִי שְׁיִנּוּי דְּגִזְעוּ מְחִלִּיף וּלְכָּה מִשׁוּם חֶסֶרוֹן דָּם יוֹכֵל לְטָמָא לְאָבִיו כֵּן נְרָאָה לְפִי עַנ"ד טַעְמָא דְּרִש"י.

תשובה ש"ס עוד להרב הגדול הנ"ל מה שהעיר מעלתו נ"י בנזיר דף ס"ד דב"ע רמב"ח מת בכלי
וכלי צף ע"ג מים מי אולינו ב"ת פלי וכו' ואת"ל ב"ת פלי אולינו וכו' ופסק הרמב"ם כאת"ל
בפי"ד מאבות הטומאה הלכה ד' שרץ מונח ע"ג פלי וכלי צף ע"ג מים הו"ל פמנח על הארץ
וטמא והקשה מעלתו דברי הרמב"ם אהדדי ממה שפסק בפי"ג משבת דין ד' בכלי צף ע"ג מים
ופירות בתוך הכלי ופשט ידו ולקח מפירות הכלי והוציא פטור וא"כ לא תשיב פהניח והוי תרתי
דסתרו עכ"ל ופלפל אי יש לחלק בין איסור לטומאה הנה בשבת דף ה' ע"ב גבי מים ע"ג מים
היינו הנחתן שמן ע"ג יין וכו' נראה מבואר דלא מחלקו ולפי ענ"ד לא קשה דיש ג' חילוקי דינים
יש הנחה ממש במקומו זו א' וב' שאינו קבוע כלל אלא צפה על פני המים או על האויר והג'
שמונח ע"ג פלי והפלי צף דהדבר מצד עצמו מונח וקבוע במקומו אבל ע"י ד"א הוא מתנועע
וכבר התעוררו התוס' בשבת שם דלאו כל אפין שווין והנה לענין שבת פתיב אל יצא איש ממקומו
וקרינו אל יוציא ממקומו וא"כ בעינין מקום קבוע ממש כמו שהיו קבועין במדבר ולכך אפילו אם
מונח במקום אחד בכלי והפלי צף וע"י מטולטל החפץ אפ"ה לא דמי למקום קבוע לגמרי והוי
קבוע ואינו קבוע והיכא דבעינין קבוע ממש לא מקרי זה קבוע משא"כ לענין טומאה צפה על פני
המים דכתיב ריבוי שרץ השורץ משמע דלא בעי מקום קבוע ולכך סגי בקבוע ואינו קבוע
ובמונח בפלי אף דהפלי צפה חשוב לענין זה כקבוע כיון דמחז צד קבוע ולכך אינו טהור אלא
דווקא בצפה ע"ג לגמרי וכעין שכ' המג"א בס"א קמ"א ס"קב דסמיכה הוי כעמידה וישיבה היינו
שאינו לא כעמידה ממש ולא כשיבה ממש וה"נ וא"ש ואחתום בברכה יהי' ה' עמו ידו הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאווע. תשובה ש"ס א בימי העומר ישמרהו השומר מגזירה קל נחומר לידיד
נפשי הרב המופלג בתורה וביראה הדין המצויין בהלכה רבה וברורה חרוץ ושנון כש"ת מוה'
פייש נ"י בק"ק האליטש יע"א יקרתו הגיעני וכו' ועל דברי תורה אשר ב"דק לן מעלתו נ"י בשאלה
אחת אשר נשאל בהא דקי"ל ביו"ד סי' שע"ה בבא מקום קרוב דהדין דמונה עמהם דהיינו
מהלך יום א' דהיינו עשרה פרסאות אם כעת שנתחדש האייזי"ז באין ויכולין לבוא מפראג
להאליטש מקום מושבו ביום א' אם נימא דחשבינין לי' למקום קרוב או דלמא כיון דעני אין ידו
משגת לפזר הוצאת דרף רב כנה מה שצריך לשלם ולדידי' תשיב כמקום רחוק ואם לעני הוי
כמקום רחוק ולעשיר כמקום קרוב נתת דבריך לשיעורין והוי פחוקא ומטעם זה דעתו להחמיר
עכ"ל בקצרה והנה פשיטא לי' למעלתו נ"י דלעשיר ראוי שיקרא מקום קרוב ולדעתי גם כנה
יש לדון: אלא ששמעתי מפי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל שגדול אחד מחכמי פראג וכמנומה
שהוא הגאון מהר"מ פישלעס זצ"ל הורה להקל בכיו"ב ואמר דעתה שקבוע בי דואר במתא
ויכולין לבוא למשל מפפ"ד לפראג על ידי ה"ב דואר ביום אחד נקרא מקום קרוב והגאון הנוב"י
אמר על זה שכבר הורה זקן ומרן הגאון זצ"ל אמר שמנה נוכל לדון בדורנו כ"ש לאייזין באהן
אלא דחזית' לדעתי' דמרן זצ"ל שאמר זה לחידוש ולא אמר לנו זה להלכה למעשה ובפרט הרי
אמרו ב"ב דף ק"ל והובא בתשובת מרן חת"ס סי' ש"א דכל שלא נאמר להלכה למעשה אין
סומכין עליו: והנה בגוף הדבר יש לדון הנה שיעור הנה דעשרה פרסאות ליום מקורו מפסחים
דף צ"ג ע"ב לענין קרפן פסח ושם מבואר הדין ברמב"ם בפ"ה מה' קרפן פסח דין ח' דהיינו
הליכה בנחת בגליו אינו הולך יותר מעשרה פרסאות וכן מבואר בש"מ ב"מ דף כ"ח ע"א וכן
מבואר בפסחים דף צ"ד ע"א דבסוסים ופרדים יכול לילך יותר וא"כ כיון שגם כאן שיעור הבה"ג
דבא מקום קרוב היינו י' פרסאות ואע"ג דאם רוצה לילך במרוצה יכול לילך יותר ונהי דלא

קשׁיא לן דהוי לן לשער בהילוד סוסים דאיכ"ל פֿינן דלא קביעו וקיימו מקרי דרף רחוק וכן מקום רחוק.

אבל זה קשׁיא הא גם זה קבוע וקיימו דאם רוצה לילך במרוצה לא יהא מקום רחוק ואפי"ה לא משערין אלא בהליכה בנחת וא"כ אפי' תימא פֿינן דקבוע הליכת סוסים הוי כמו ברגליו מ"מ למה נשער בהליכה במרוצה פֿגון באייזי"ז בא"ן וצריף לומר פֿינן דאזלינן בטר רגליו משום דסוסים ופרדים לא קבועים ולא קיימים וההליכה ברגליו אינו דרף ואינו ראוי לילך במרוצה דפסיעה גסה נוטלת מאור עיניו ואפי' הולך במרוצה מ"מ אי אפֿשר לו לילך בקל עת במרוצה שע"י ההליכה במרוצה ייעף ויגע וכי ירוץ ולא ייעף וא"כ שוב אינו קבוע לו בקל עת לילך במרוצה ולקף אמרינן דאזלינן בטר ההליכה ברגליו שְהוא קבוע עולמית ונרפו בקף ואפי' אם האדם חלוש או חולה והתענג מהציג רגלו על הארץ זהו מקרי אונס ואונס פֿמאן דעבד דמי.

וכל זה בהליכה ברגליו אבל השתא דקביעא וקיימא ההליכה באייזי"ן בא"ן שְהקריבו הרחוקים בזרוע וזה דרפה א"כ שפיר י"ל דמקרי מקום קרוב מקום שְאפֿשר לבוא ממנו על האיזין באן ביום א' ואע"ג דהוא עני ואינו יכול לבוא מ"מ היינו מטעם אונס דזוזי הוא דלית לי' והוי אונס ואיכ"ל דאונס פֿמאן דעביד דמי ואע"ג דאונס קיי"ל דאונס רחמנא פֿטרי' וכמאן דלא עביד אבל לא פֿמאן דעביד יעניין בש"ף בחו"מ סי' כ"א סק"ג דבירושלמי פֿליגו בזה ואיכ"ל פֿינן דבאבילות קיי"ל פֿמאן דמקיל וא"כ איכ"ל דלענין אבילות קיי"ל אונסא פֿמאן דעביד דהרי גם בהליכה ברגליו צריף לומר פֿן אם האדם חולה וְחלוש מאי איכ"ל וע"כ מטעם זה הוא וא"כ גם בההליכה באייזין באן יש לומר פֿן.

ומ"ש מעלתו דרנבא דעלמא עניים זה לא שמענו ונהי דאמרינן בנדרים בפרק ר"א דעניות שכיחא אבל הרי גם חולי שכיח כיו"ב וע"כ נראה לפי ענ"ד עפ"י האמור יש לקיים הוראות הגאונים הנ"ל דהרי סברת השיעור מהלך עשרה פרסאות הוא לפי מ"ש הרי"ף הואיל ואי הוי שמע הוי מצי למיחייב ומטעם הואיל אע"ג דלא שמע הוי כמו שמע וה"נ פֿן.

שוב שמעתי מפי תלמידי רבינו הגאון זצ"ל שְאמר שבמקום דקביעא פי דנאר יש לצדד וכו' וא"כ מבאר דלא אמר פֿן הליכה למעשה וגם נראה דחכז"ל השוו מדותיהם ונקטו דרף האמצעי ונודאי יש בני אדם שְיכולין לילך ט"ו פרסאות ויש שאינם יכולים להלך רק ה' ונקטו האמצעי וכן בימים נקטו האמצעי כי ונדאי יש ימים גדולים דשיעור זה דעשרה פרסאות הוא ביום שְהיום והלילה שוין כמו שְהעיר הרב המןפֿלג מוה' זלמן באנהאד נ"י אלא שְנקטו האמצעי וה"נ בהליכה יש הולכין ברגל ויש בקרון והאינדנא יש פֿמה ההולכין על האייזי"ן בא"ן לזאת ראוי לן לקחת ההליכה האמצעי דהיינו בקרון וכיו"ב ועכ"פ נראה דאם יש לצדד עוד סברות וקולות ראוי' ג"כ לצרף גולא זו.

ושוב ראיתי שְנדפס בשומר ציון מכתב ק"י תשובה על זה ושם האריף לאסור דלעולם תיקון חכז"ל שְנה] ובה אסיים מנאי ידידו הד"ש הק' משה שיק מברעזאוווע תשובה שס"ב שיל"ת חוסט יום ד' טוב אדר השני תרל"ב לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג המןפֿלג כש"ת מוה' חיים צבי ווינקלער נ"י אב"ד דק"ק ראצפערט יע"א. הנה מעלתו נ"י מספֿקא לי' הא דקי"ל פֿיו"ד סי' שע"ה בבא ממקום קרוב לגדול הבית אפי' בא ומצא מנחמין ואפי' כָּר נעצרו לעמוד הואיל ומצא מנחמין מונה עמָהן אם דווקא

דין זה הוא בשל נודע לו עד שבא בין האבלים אבל בנודע לו קודם בואו לא או אפי' בנודע לו קודם בואו.

הנה מלשון הפוסקים ושא"ד שם שהאריך טובא נראה דדווקא בלא נודע לו עד שבא אצל האבלים אמנם ביתר ביאור מבואר דבר זה בלשון הרא"ש והטור בסי' שע"ה שכ' הטור בשם הרמב"ן דל"ש אם נודע לו לזה שבא שפבר שמע פן במקומו ול"ש אם שמע פן באותו מקום שנקנס ולא שגא אם לא שמע עד שמצא האבלים עיי"ש ג' חילוקים וע"ז כ' הטור בשם הרא"ש ו"ל שכ' דמייירי דווקא בלא שמע עד בואו אל אחיו מבואר דדווקא בלא שמע מקודם שנקנס לאחיו אז נעשה טפל להתאבלים פבר וכן מבואר הדבר דהרי הרא"ש דפליג על הרמב"ן בפ' ואלו מגלחין אות פ"ה עיקר טעמו משום פיון דכבר חל עליו האבלות קודם בואו במה יפקע וא"כ מבואר דהלשון בדיוק דווקא בלא שמע עד בואו אצל אחיו המתאבלים אבל בשמע קודם פניסה כבר חל עליו אבלות ולא פקעה בכדי וכן העתיקו האחרונים.

ובאמת לשון הרא"ש וכן לשון הטור בשמו קשיא טובא שכ' שהרא"ש כ' דדווקא בלא שמע עד בואו אל אחיו דאי נודע לו ביום והתחיל להתאבל לא מסתבר כלל שיקצר האבלות אבל בשל התחיל כלל ובא אל אחיו חשבינין לי' פאלו התחיל להתאבל עמהם והדברים סותרים מרישא לסיפא דבתחילה נראה מבואר מלשונו דבעינין דווקא שלא נודע לו כלל עד שבא ומסוף דבריו נראה בהיפוך דאפי' בנודע לו כל שלא התחיל להתאבל מונה עמהם וצ"ע.

ואפשר לישב דבריו דבסי' שצ"ו הביא הטור בשם הראב"ד וכן דעת הרמב"ן שאפי' נודע לו ולא נהג אבלות אינו נמנה למנין ז' והרא"ש שם פליג על זה דאפי' זלזול ולא נהג בתחילה אבלות פיון שנהג לבסוף גם הימים הראשונים מצטרפין עמו עיי"ש וא"כ י"ל לשיטת הראב"ד והרמב"ן דאינו נמנה אלא משעה שמתחיל להתאבל וא"כ בשמע ולא התאבל עדיין הוי פאלו לא ידע כלל ואין מתחיל אלא בבואו אל אחיו ורוצה לנהוג אבלות א"כ שם מתחיל אבלות של האבל הבא לשם וכיון דמתחיל שם הוי פלא ידע מקודם ונעשה טפל להם משא"כ לשיטת הרא"ש דמיד משעת שמיעה הוא מונה איכ"ל דבשמועה תליא מלתא.

ולפי"ז א"ש לישב דהרא"ש דנודאי איהו לשיטתו שפיר פסק דבעי' דווקא שלא שמע אבל לא יוכל לדחות דברי הרמב"ן לשיטתו ולכך כ' דלכל הפחות בהתחיל לא מסתבר טעמי' דהרמב"ן אפי' לפי שיטתו אבל הרא"ש לנפש' ס"ל דבעינין דווקא שלא נודע כלל עד שבא אצל המתאבלים וכן העתיקו האחרונים ויש עוד ראי' מדברי הרא"ש בפסקיו שדחק עצמו בדברי הגאונים שכ' טעמן די' פראות מקרי מקום קרוב שיש בו כדי להודיעו ולבוא לכאן תוך ג' וכתב הרא"ש דהאי להודיעו אין פירושו להודיעו לו שמת לו מת דא"כ אינו מונה עם האבלים ואי ס"ד דהרא"ש סובר דאם לא נהג אבלות מונה עם האבלים דהכא הוי מצי' לפרש דהודיעו לו שמת אלא דלא נהג אבלות וע"כ דאפי' לא נהג פיון שידע מונה בפני עצמו לדעת הרא"ש פן נראה לפי ענ"ד בכוננת הרא"ש.

אמנם לדינא נראה לפי ענ"ד פיון דהרמב"ן סובר אפי' ידע ונהג אבלות בביתו פשבא נוהג עמהם ומאי שהקשה עליו הרא"ש דלא מסתבר נראה דס"ל פיון דקי"ל בדרכי' יש ברירה וכיון שדעתו הי' כששמע לבוא למקום גדול הבית כשבא לשם הוברר הדבר למפרע שמיד לא חל עליו החיוב אלא להשלים עם גדול הבית ונהי' פשנהג אבלות קודם בואו לא הספימו הפוסקים עמו אבל כשלא נהג אבלות עד עכשיו גם הריטב"א בחידושו למוע"ק דף כ"ג פתב שפן נראה לו ושפן

דעת הרי"ף ובלשון ה"ר"א"ש הדיוקים סותרים ונהי שפתי לנישב מ"מ בש"ע סי' שע"ה סעי' ט'
כ"ג"כ דדונקא בהתחיל להתאבל אינו מונה עמ"ה.

ובספר לחם הפנים הביא בשם ספר ישמח ישראל שהעתיק פדעת הרמב"ן דלא מחלק פלל ונהי
שהלחה"פ כתב דיש לדחוק דכוננתו פהש"ף לא נראה פן מלשונו מפל הליו טעמי הי' נראה לי
בנדע לו ולא נהג שום אבילות עד שפא לבית האבל ויש שם גדול הבית ובא ממקום קרוב מונה
עמ"ה והנראה לפי ענ"ד פתי(אבל מדברי האחרונים לא משמע פן והמנהג פדברי האחרונים)
דברי ידידו הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאוווע תשובה שס"ג בעזיה"י יום ג' לסדר וישלח תרל"ט לפ"ק חוסט. החיים
והשלום וכל טוב לתלמידי ש"ב הרב המאוה"ג המפולג מוה' שלמה שיק נ"י אבדק"ק קארצווג
יע"א.

מכתב קבלתי נראיתי מה שחידש מעלתו שאבל בימי אבולו לא יברך על הפשמים במו"ש משום
שהוא משיב את הנפש כמו דקי"ל באו"ח סי' תקנ"ו גבי ת"ב ועוד הבאת ראי' מגמ' דמוע"ק דף
כ"ז ע"א גבי מכפדין וכו' ואין מביאין את המוגמר ולא את הפשמים בבית האבל וכו' ודין זה
מוכא ביו"ד סי' שע"ח סעי' ז' ושוב הבאת שהברכ"י סי' רצ"ז כ' בשם האבודרה"ם דאבל אין
מברך על הפשמים ומביא ראי' מת"ב וממילה מיו"ד סי' רס"ה סעי' ד' גבי הדס דמביאין במילה.

בת"ב במילה אין מביאין רק אס"פ מסיק שאינו מוכרח ותמהת על זה למה לא הביא ראי' מוכרחת
לדעתו מברייתא דמוע"ק הנ"ל עכ"ל בקצרה ולדעתי אין הראי' שהבאת ראי' דהנה צריכין אנו
לשום עין ולתת לב מה הוא ענין המוגמר שהי' נוהגין אז והנה בפ' כיצד מברכין במ"ו דתנו שם
הוא מברך על המוגמר פ"י הרע"ב דרגילין היו להביא אחר הסעודה עצי פשמים במחתה על האש
לריח טוב והיינו שאז הי' המנהג שלאחר האכילה היו מביאין פשמים להריח את הבית וזה אהד
מן הקישוטין שהיו מקשטין את הבית לאחר האכילה וכשם שאסור לקשט את הבית ומצוה להפוך
את המטה בבית האבל פה אין מביאין את המוגמר להריח לריח טוב להיות הבית מקופל
להיושבים שם או להבאים שם ולזה אסור להביא שם מוגמר וגם בנודאי אם הי' מדליקין את
המוגמר להריח בדיעבד ונדאי היו צריכין לברך דאסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה ובבית המת
שואין מברכין כמו דקי"ל ביו"ד סי' שע"ח דלא היו מברכין אבל היו מכניסין היינו דונקא שם
שהכניסו המוגמר להעביר ריח הרע אבל היכא דלא שייך להעביר ריח רע אסור.

ובזה מובנים דברי רש"י ז"ל שכ' דבבית המנחמים דמביאין מוגמר דהיינו אותן המביאין מאכלים
דהמוגמר שייך להמאכל אחר אכילה לכה גם זה הביאו עם המאכלים אבל בנודאי לא היו מדליקין
אותו דאם היו מדליקין אותו היו צריכין לברך פי אסור ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה ורק אם
הדליקו אותו להעביר ריח רע אז א"צ לברך ולכה באמת שינוי הפוסקים את לשון הגמ' המבואר
שם.

ועתה נבוא לנגידון מעלתו נ"י בנודאי אם יש לבעה"ב אנשים שאינם אבלים והוא מברך להוציא
אותם פדרך העולם שהבעה"ב מברך ומוציא בנודאי אין פאן שאלה וע"כ מעלתו מיירי שפולם
אבלים ואפי"ה לדעתי אין שום ספק ובנודאי צריך לברך דלקאורה הדבר תמוה דבשר ויין רשאי
האבל לאכול ולשתות אע"ג שהבשר משמח וכדאמרנין אין שמחה אלא בבשר גם פתיב ויין
ישמח לבב אנוש ואבל הרי אסור בשמחה ואפי"ה מותר באלו וריח שהוא רק להנאת הנשמה

פּמבּוֹאָר באו"ח סי' רי"ז שְהוּא רַק לְשִׁמַּח הַנֶּפֶשׁ לְהַשִּׁיבָה וְזֶה יְהִי אָסוּר וּבְשִׁלּוּמָא בַת"ב דְּאָסוּר ג"כ לְאַכּוֹל וּלְשָׂתוֹת שְׁפִיר י"ל דְּאָסוּר ג"כ לְהַרִיחַ פֶּשֶׁם שְׁאָסוּר לוֹ לַעֲשׂוֹת תַעֲנוּג לְגוּפוֹ אָסוּר לְהַרִיחַ ג"כ שְהוּא תַעֲנוּג לְנַפְשׁ וּלְהַשִּׁיבָה וּשְׂאָר פּוֹסְקִים ס"ל דְּמוֹתֵר לְהַרִיחַ בְּאֵמַת פִּי אִם בַּמ"ש דְּמוֹכְחָא מִקְלָתָא דְבָא לְהַשִּׁיב הַנֶּפֶשׁ אַבְל אַבְל דְרַשְׁאֵי לְשָׂתוֹת יַיִן הַמְשַׁמֵּחַ לֵב אִיךָ יְהִי אָסוּר לְהַרִיחַ הַמְשַׁמֵּחַ אֶת הַנֶּפֶשׁ וְהָרִי אֶמְרוּ חַזו"ל חֲמָרָא וְרִיחָא פְקַחִין וְהֵם בְּמַדְרַגָּה אַחַת וְכַנ"ל וְעוֹד הָרִי מְבּוֹאָר בְּסוּפָה דָּף כ"ה דְּפָרִיךְ אִיךָ אַבְל מוֹתֵר בַּק"ש וּמִשְׁנֵי דְהָאָבְל מְחַנְיָב לְהַעֲבִיר הַצַּעַר מִלְּבוֹ כַּפְרַש"י שֵׁם וְאָבְל אֵינוֹ מְחַנְיָב לְצַעַר עֲצָמוֹ אֶלָּא שְׂלָא לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שְׁאָסְרוּ לוֹ מִשׁוּם פְּבוֹד הַמַּת אַבְל דְּבָר שְׁאֵינוֹ אָסוּר מִשׁוּם פְּבוֹד הַמַּת אֵינוֹ מְחַנְיָב לְצַעַר עֲצָמוֹ וְלְכַאוֹרָה קָשָׁה שֵׁם דַּבַּת"ב יְהִיו אָסוּרִין בַּק"ש דַּבַּת"ב וְנֹדְאֵי אָנוּ מְחַנְיָבִין לְצַעַר עֲצָמֵינוּ וְצ"ל פִּינּוֹן דַּבַּת"ב הַחַיּוּב צַעַר הוּא מִשׁוּם פְּבוֹד שְׂמִים וְעַלְבוֹן תּוֹרַתֵינוּ הַקְדוּשָׁה וּמִיִּן בְּמֵינוּ אֵינָם מְבַטְלִין זֶה אֶת זֶה אַבְל לְהַרִיחַ בְּפִשְׁמִים בַּמ"ש לְהַשִּׁיב נֶפֶשׁוֹ הַמְנַהֵג לְאָסוּר וּבַפֶּרֶט שְׁעֵתָה נְתַבְטֵל הַקְטָנֵת מִשְׂא"כ בְּאָבְל שְׁאֵינוֹ מְחַנְיָב לְצַעַר עֲצָמוֹ צַעַר מֵה שְׁאֵינוֹ לְכַבּוֹד הַמַּת דְּנוֹקָא וּבְעֵינֵינוּ הַגּוֹף רְאוּי לְמוֹנְעוֹ בְּדְבָרִים הַנוֹגְעִים בְּכַבּוֹד הַמַּת אַבְל בְּעֵינֵינוּ הַנְּשָׂמָה שְׁאֵינָה קְרוּבָה לְאֲבוֹתֵינוּ אוֹ לְשְׂאָר קְרוּבָיו לְמָה תַתְּאָבְל הִיא וְלְמָה יְהִי אָסוּר לְהַשִּׁיב נֶפֶשׁוֹה פֶּן נִרְאֶה לְפִי עַנ"ד נְכוּן וְכֵן הוּא מְנַהֵג הָעוֹלָם דְּבָרֵי רַבָּה וּשְׂאָר בְּשָׂרָה הַדו"ש.

הַק' מִשְׁה שִׁיק מְבַרְעָזָאוּעַ תְּשׁוּבָה שִׁס"ד שִׁיל"ת חוּסַט יוֹם ד' פ' חֲקַת תְּרַל"ג לַפ"ק. הַחַיִּים וְהַשְׁלוּם וְכָל טוֹב לְהַרְבּ הַמְּנוֹפֵלֵג כַּש"ת מוּה' לִפְמָאָן נ"י רַב בְּקַהֵל פַּעֲלַטָא הַזֵּי יַע"א מְכַתְּבוֹ קַבְלָתִי וְבוֹ נִשְׂאֵלְתִי לְחַוּוֹת דַּעֲתִי בְּעֵינֵינוּ אֲשֶׁה שְׁהַגִּיעָה זְמַן טְבִילְתָּהּ בְּהִיּוֹת בַּעֲלָהּ אַבְל אִי רַשְׁאִית לְטַבּוֹל וְכ' מַעֲלָתוֹ שְׁמֻנְסָפֶם אַצְלוֹ מְרַבּוֹתֵינוּ שְׁאָסוּרָה לְטַבּוֹל כְּדִי שְׂלָא תְהָא קַל בְּעֵינֵינוּ בַּעֲלָהּ לְבוֹא עֲלֵי וּכְעִין שַׁכ' הַרְמ"א בִּיו"ד סי' קפ"ג בְּשֵׁם הַרִיב"ש גַּבִּי פְנוּיּוֹת וְנָהִי שְׂיַשׁ לְחַלֵּק פְּדַמְחַלֵּק רִישׁ פְּתוּבּוֹת בֵּינָם בְּעַל לְאֵל בְּעַל מ"מ נִרְאֶה לוֹ דִּישׁ לְחוּשׁ וְכֵן אֵין לְאֲשֶׁה לְטַבּוֹל בַּעֲיוֹ"כ [אִם מוֹנְשַׁפְּחַת לְהַ טְבִילָה שְׂלָא בְּזַמְנָה] כְּדִי שְׂלָא יְהִי הָאִיסוּר קַל בְּעֵינֵינוּ וְזֶה לְסִיגָא שְׂלָא יְבוֹא עֲלֵי פֶּן נִרְאֶה לוֹ פְּשוּט אֶלָּא שְׂרַב א' דְּחָה דִּין זֶה בְּשָׂמִי יְדִים וְלְזַאת הוּא שׁוֹאֵל דַּעֲתִי ע"כ תּוֹכֵן הַשְּׂאֵלָה: וְהַזֶּה הַמְעַיִן בְּדְבָרֵי הַרִיב"ש סי' תכ"ה יְרַאֵה דְאֵין מְחַלֵּק לְעֵינֵינוּ זֶה בֵּינָם בְּעַל לְאֵל בְּעַל נְאֻפִי בְּבַעַל אוֹתָהּ כ' דְּבָרֵינוּ דְהָרִי מְבִיא רְאִי וְיִמָּה שְׁהִיוּ נוֹהֲגִין לְטַבּוֹל בֵּימֵי הַתְּחַלְתָּ יְמֵי לִיבּוּנָה כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּשַׁבַּת דָּף י"ג ע"ב וְכ' הַרְמַב"ן שְׁבִיטְלוֹ לְטְבִילָה זֶה מִשׁוּם חֲשִׁשׁ מְכָשׁוּל וְשֵׁם לְעֵינֵינוּ יְמֵי לִיבּוּנָה מִיְיָרִי בְּבַעַל וְלְכַאוֹרָה קָשָׁה בְּאֵמַת לְמָה נִיחּוּשׁ וְהָרִי אֶמְרוּ חַזו"ל בְּסַנְהֶדְרִין דָּף ל"ז דְּהַקְרָא מַעֲיָד עַל יְשָׂרָאֵל דְּסוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים עֵי"ש וְאֶפִּילוֹ בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן לֹא נִחְשָׁדוּ וְכַדְאָמְרִינוּ בַּק"ד דְּכַתּוּבּוֹת דָּף ד' דְּגַם אֲבִילּוֹת חֲמִירָא לְהוּ פְּנִדָּה וְלֹא נִחְשָׁדוּ וְאֶמְרִינוּ בְּסוּף יוֹמָא וּבְבִיצָה דָּף י"ח כָּל חֲזִיבֵי טְבִילּוֹת טוֹבְלִין נְדָה וְיוֹלְדֵת רַשְׁאִין לְטַבּוֹל בְּלִיל יוֹה"כ וְכ' הַתּוֹס' בְּבִיצָה דְאֶתְיָא אֶפִּילוֹ לְמ"ד טְבִילָה בְּזַמְנָה לְאוֹ מַצָּוָה וּמוֹכַח דְרַשְׁאִין לְטַבּוֹל וְסַתְּמָא דְמַלְתָּא אֶפִּילוֹ בְּאֵיִתָּהּ לְהַ בְּעַל שְׂיודַע שְׁטַבְלָה וּבִיו"ד סי' קפ"ו סַעֲי' י' נְמִי אֶמְרִינוּ דְאִם רְאֵתָה פַּעַם אַחַת אוֹ ב' בְּלִיל טְבִילָה אָסוּרָה לְשַׁמֵּשׁ בְּלִיל טְבִילָה מִשׁוּם וְנוֹסַת אַע"ג דְּהוּקַל הָאִיסוּר ע"י הַטְּבִילָה דַּע"כ פ' אִיסוּר נְדָה אֲזַנְדָּא לִי וְלֹא נִשְׂאָר אֶלָּא אִיסוּר וְנוֹסַת דְהוּא רַק מְדַרְבְּנָן וַע"כ פ' מְכָל אֵלוֹ מְקוּמוֹת נִרְאֶה דְאֵין לְחוּשׁ שְׂמָא יְבוֹא עֲלֵי ע"י שְׁהוּקַל הָאִיסוּר ע"י הַטְּבִילָה וְא"כ לְמָה כ' הַרְמַב"ן הַנְּ"ל דְחֲשָׁשׁוּ.

וְנִרְאֶה דְבְנִידוֹן הַהוּא לֹא מִשׁוּם קַלוּת הָאִיסוּר חֲשָׁשׁוּ דְהָרִי הַתּוֹרָה הַעֲיָדָה וְכַנ"ל אֶלָּא דְחֲשָׁשׁוּ דַּע"י מַעֲשֶׂה הַטְּבִילָה דְאֵינָה צְרִיכָה לְשׁוּם דְּבָר ע"כ יוֹכִיחוּ בְּדַעֲתָם לִיתֵן טְעוֹת לְלַבָּם דְּהוֹתְרָה ע"י הַטְּבִילָה וּלְכַף כָּל זְמַן שְׁעָסְקוּ בְּטְהָרוֹת וְהִי הַטְּבִילָה לְצוֹנְרָה הַטְּהָרוֹת בְּנוֹדְאֵי גַם פְּנוּיּוֹת טְבָלוֹ

פּמבואר בַּש"ס פּרָק בְּנוֹת פּוֹתֵיִם שֶׁהִטְבִּילוּ בַּתָּה קוֹדֵם לְאַמָּה וְכֵן בִּימֵי לִיבוּנָה אָבֵל הַשְּׁמָא דְדָאִין נפ"מ יִטְעוּ דְמוֹתֶרְת ע"י הַטְּבִילָה דאל"כ לְאַיְזָה צְוֹרָף וּלְמֵאִי טְבִילָה וְיָבוֹאוּ עי"ז לְקַלְקוּל וְכֵן בְּמַעֲשֵׂה דְרִיב"ש פּמבואר שָׁם דעי"ז יֵאמְרוּ זוֹנָה פְּנוּי' אֵינָה אֲסוּרָה עי"ש וְהַשְּׁמָא דְבְּרִירָנָא דַעַת הֶרְמֵב"ן וְהַרִיב"ש א"כ לְכַאוּרָה הַדִּין פְּדֻבְרֵי מַעֲלָתוֹ דְנָהִי דְדָאִין טְעֵמוּ נְכוּן פְּדֻלְעִיל דְמִשּׁוּם דְהוּקַל הָאִיסוּר וְנֻדְאֵי לֹא חִיָּשִׁינּוּ מ"מ הָא גַם פֶּאן אֵיפֵא לְכַאוּר' חֲשִׁש הֶרְמֵב"ן דְמַפְח הַטְּבִילָה יוֹכְלוּ לְבוֹא לִידֵי טְעוֹת דְלְמֵאִי נפ"מ הַטְּבִילָה אִם אֵינָה מוֹתֶרְת.

מִיֵּהוּ אִין זֶה מוֹנְרָח דֵאִיכ"ל דְדוֹנְקָא הֶתֶם דְדָאִין שׁוּם נפ"מ בְּטְבִילָה דְלֵאחֶר הַלִּיבּוֹן הַרִי צְרִיכָה שׁוּב לְטְבּוּל וּבִימֵי לִיבּוֹן אִין נפ"מ וא"כ שְׁפִיר אֲפֻשֶׁר לְבוֹא ע"י הַטְּבִילָה לְטְעוֹת אָבֵל פֶּאן הָא קי"ל דְנִדְהָ אֲסוּרָה בְּג' דְבָרִים לְמִזְג לּוֹ הַפּוֹס וְלְרַחוּץ פְּנִי וּלְהַצִּיעַ מִטְּחוֹ וּבִהְיוֹתוֹ בְּאַבְלוּתוֹ הַקִּילוּ וְהַתִּירוּ לָהּ לַעֲשׂוֹת ג' מְלֵאכּוֹת אֵלּוּ וְגַם נפ"מ לָהּ שְׁבִטְבִילָה זֶה תְּהֵא מוֹתֶרְת גַּם לְבַעֲלָה לְאַחֶר הָאַבְלוּת וא"כ שְׁפִיר אִיכ"ל דְכָאן אִין מְקוּם לְטְעוֹת וּכְשֶׁם בְּעַת שְׁהִי עוֹסְקִין בְּטְהוּרוֹת לֹא חֲשִׁשׁוּ לְטְעוֹת וּלְמִזִּיד ה"נ פֶּאן אִם יֵשׁ אֵיזָה צְוֹרָף בְּטְבִילָתָה אִין לְחוּשׁ לְטְעוֹת מ"מ לְדִינָא נְרָאָה לִי דְמִלְיָא בְּפִלּוּגְתָא הַמוּבָא בֵּאוּ"ח סי' תְּקנ"ד דְשָׁם פְּסֻקִינּוּ בַש"ע בְּרַמ"א בְּסַעֲי' י"ט בַּת"ב שְׁחַל בְּשִׁבְת דְבָרִים שְׁבַצְנָעָא נוֹהֵג וְהוּבָא בֵּאוּ"ר פְּלוּגְתָא דר"י בְּרוּנָא כ' דְאַסוּרָה לְטְבּוּל מִשּׁוּם שְׁמָא יָבֵא עֲלֵי וּבְשֶׁם סֶפֶר מְנַהֲגִים כ' דְמוֹתֶרְת לְטְבּוּל וְאַסוּרָה בְּתַשְׁמִישׁ וְלֹא חִיָּשִׁינּוּ שְׁמָא יָבֵא עֲלֵי וְנָהִי דַת"כ אָבְלוּת יִשְׁנָה נְרָאָה דְדִינוּ פְּאַבְלוּת דְהַצִּיעַת הַמְּטָה שְׁרִי וְכֵן בַּת"ב לֹא אָמַר שָׁם בְּסִי תְּקנ"ד סַעֲי' י"ח אֵלּא מִשּׁוּם לָף לָף אָמְרִינּוּ נְזִירָא כְּמוֹ דְאַמְרִינּוּ בְּאַבְלוּת בְּסִי שַׁפ"ג בִּי"ד וא"כ כְּמוֹ דְחִיָּשִׁי בַּת"ב לר"י בְּרוּנָא שְׁמָא יָבֵא עֲלֵי וְע"כ דְבָלִיל טְבִילָה חִיָּשִׁי טְפִי דְתַקַּף לִי יִצְרִי' וּמְדַבְּרֵי הַשְּׁכַח"ג וּמְדַבְּרֵי הֵאוּ"ר נְרָאָה דַס"ל פְּנוּתִי' ה"נ יֵשׁ לְחוּשׁ וְרֵאוּי לְפִסּוּק לָהּ דְלֹא תִטְבּוּל כְּדַעַת הַר"י בְּרוּנָא וּבֵלֵא"ה נְהַגוּ הַנְּשִׁים הַמְּקַפִּידִים שְׁלֹא לִילָף לְטְבִילָה אַא"כ בְּזִמְן שְׁבַעֲלָה בְּעִיר וְרֵשֵׁאֵי לְטְבּוּל וּבְיָמִים שְׁהַבְעֵל מִתְאַבֵּל עַל חֲמִיָּה אוֹ עַל חֲמוּתָהּ דְהֵינּוּ אָבִיו וְאִמּוֹ בֵּלֵא"ה בְּשַׁבּוּעַ הֵרֵאשׁוּנָה אִין נוֹהֲגִין לְרַחוּץ פּמבואר בִּי"ד בְּסִי שַׁע"ד בְּרַמ"א סַעֲי' ו' זֶהוּ הַנְּרָאָה לְפִי עַנ"ד בְּזָה וְאַחֲתוּם בְּבִרְכָה דְבְּרֵי הַדוּ"ש.

הַק' מִשֵּׁה שִׁיק מְבַרְעָזְאוּעַ תְּשׁוּבָה שְׁס"ה שִׁיל"ת חוּסֵט יוֹם ד' פ' חֲקַת תְּרַל"ג לַפ"ק. הַחֲיִים וְהַשְּׁלוּם וְכָל טוֹב לְאַהוּבֵי תַלְמִידֵי הָרַב הַגְּדוֹל הַמְּנוֹפֶלֶג בְּתוֹרָה כַּש"ת מוּה' זוּסְמָאן סוֹפֵר נ"י אַבְדֻק"ק הָאֵלְאֵשׁ יַע"א.

הִנֵּה אֵת מַכְתְּבוֹ בְּשַׁבּוּעַ הָעֶבֶר קַבְלָתִי וּמָה שְׁבַקְשָׁתָּ לְחוֹת דַעַתִּי בְּעַנְנֵי אִשָּׁה שֶׁהִגִּיעָה זְמַן טְבִילָתָהּ בְּזִמְן אָבֵל בְּעֵלָה אִם אֲמַנֵם שְׁנַרְאָה לָף פִּשׁוּט שְׁמוֹתֶרְת לְטְבּוּל וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יָבֵא עֲלֵי דְלֹא מְצִינּוּ שְׁחֲשִׁשׁוּ ע"ז אֵלּא שְׁמַצָּא בֵּאוּ"ז הַגְּדוֹל שְׁכ' בְּהַלְכוֹת אָבִילוּת סִי תַל"ה שְׁכ' דְלְשְׁמָא יָבֵא עֲלֵי לֹא חִיָּשִׁינּוּ שְׁהַרִי אִיסוּר אָבִילוּת מוֹרְכָב עָלָיו וּמִשְׁמַע דָּאִם לֹא הִי אִיסוּר אָבִילוּת מוֹרְכָב עָלָיו הֵנִי חִיָּשִׁינּוּ וְהִי אִיסוּר לָהּ לְטְבּוּל עַכ"ל הִנֵּה גוּף הַשְּׂאֵלָה נְשַׂאֲלָתִי זֶה זְמַן קְצָר מֵאֵת הָרַב דַּק"ק פַּעֲלִטְעָהֵאז וְשָׁם פְּתַבְתִּי דְנְרָאָה דְהַדְבָר שְׁנוּי' בְּמַחְלֻקַת שְׁהִבִיא הֵאוּ"ר בֵּאוּ"ח סִי תְּקנ"ד סַעֲי' י"ט בֵּאוּ"ז ס"קִי וּבֵאוּ"ר ס"ק י"ח שָׁם הִבִּיא דר"י מְבַרוּנָא אוּסֵר לְטְבּוּל בַּת"ב שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשִׁבְת דְקי"ל דְבָרִים שְׁבַצְנָעָא נוֹהֵג וְאַסוּרָה לְטְבּוּל שְׁמָא יָבֵא עֲלֵי וּבַעֲל מְנַהֲגִים מִתִּיר וְלֹא חִיָּשִׁי (וַצ"ל דְלֹא ס"ל פְּמִנְהַג דִּידוֹן דְדָאִין אִשָּׁה טוֹבֶלֶת בְּשִׁבְת אֵלּא כְּשֶׁבַעֲלָה בְּעִיר וּמִשּׁוּם קו' כַּדְקִי"ל בִּי"ד סִי קַצ"ז) וַא"כ הִי דַעַת הֵאוּ"ז כְּדַעַת הַר"י מְבַרוּנָא: אֲמַנֵם בֵּלֵא"ה אִינוּ מוֹכֵן דְבְּרֵי הֵאוּ"ז מָה שְׁמַסִּיִּים מְפִנִי שְׁהַאָבִילוּת מוֹרְכָב עָלָיו מִשְׁמַע דְמַחְלַק בֵּין אָבִילוּת דִּידָה לְאַבִילוּת דִּידִי וְקִשָּׁה

הא בכתובות דף ד' מבואר שאין חילוק בין אבילות דידה לדידך וע"כ דכוננת הא"ז פ'עין שכ' הרא"ש שם בכתובות דאע"ג דמסיק היכא דהתירו חכמים להכניס המת לחדר וכו' משום קולא זו חיישינן דיוזלו ב'שאר ימי אבילות וא"כ ג'חוש ב'רגל ג'מי פ'ינן דמונה וקדם ימי ה'רגל ש'מא עי"ז יזלו בו יותר וע"כ יהי היחוד אסור ב'רגל ודחה הרא"ש ד'שם ב'חתן שהי' עליו אבילות ודחה ש'מתו האבילות איכא ל'מ'חוש אכל ה'רגל הרי לא דחה האבילות ונ'שאר ה'רגל שהי' קודם כ'מו שהי' ואין היחוד אסור ב'רגל וה"נ ק'מר האו"ז ד'האבילות לא נדחה ול"ש ד'אתא לזלוזלי וכן צ'דד מ'עלתו לומר פ'ן ב'כוננתו ולד'עתי הוא מ'וכרח ולפי"ז לכ'אורה מ'וכרח דס"ל פ'דעת בעל מ'נהגים ה'נ"ל דלא חיישינן ש'מא יבוא עלי' ותהא מ'ותרת לטבול בימי אכלו של בעלה מיהו ג'ם זה אין ראי' דהאו"ז לטעמי' דס"ל דטבילה ב'זמנו מ'זנה וב'חזי' פ'תבתי להקשות לפי מ"ש התוס' ב'קידושין דף כ"ט ד"ה אותו דמילה ה'ני מ"ע שהז"ג ונ'שים יהי' פטורות ותי' דמ'שם ואילך איכא לעולם מ'צנת מילה וכל ש'עמא וש'עמא ז'מנה הוא וא"כ בטבילה ב'זמנה מ'צנה דילפינן ב'ומא דף ח' מ'וקטאו ב'יום השלישי וב'יום השביעי וכו' ול'אחר ש'עבר השביעי אין פ'אן מ'צנה פ'ל א"כ ה'ני מ"ע שהז"ג והאיך א'מרי' ב'אשה טועית ד'טבול צ"ה טבילות ה'א אשה אינה מ'צונה על מ"ע שהז"ג והאיך כ' התוס' והב"י דב'זמנה טובלת ב'שבת.

והנראה לפי ענ"ד דהאו"ז ע"כ סובר דגם טבילה ב'זמנה מ'צנה ומ'שם ואילך פ'ל ש'עמא ז'מני' הוא דאל"כ איך ש'יך בזה"ז הדין דנ'שים ש'הם ה'חמירו איך קרו לי' טבילה ב'זמנה וע"כ דסובר דמ'שם ואילך פ'ל ש'עמא וש'עמא ז'מני' הוא וא"כ ב'מקום מ'צנה לא ג'זרו וא"כ לדידך בימי אכל בעלה רשאי לטבול והי'נו פ'דעת מ'נהגים לפי מ"ש הא"ז ה'נ"ל אכל לדידן ה'א סתם בש"ע יו"ד ד'אצלינו אין טבילה ב'זמנה מ'צנה וא"כ איכ"ל דמודה לר"י מ'ברונא ולכ'אורה.

יש להביא ראי' לדבריו מהא דקי"ל באו"ח סי' תרי"ד דביוה"כ מדליקין פ'די שלא יבוא לידי עבירה מ'שמע היכא ד'יש ש'ני איסורין ה'ני ש'מירה טפי מיהו אפילו חיישינן ה'תם הי'נו רק מ'פח קדושת היום וג'דלו בעי' ש'מירה טפי וב'אמת נ"ל דלדידן דקי"ל דמדליקין אין הטעם להחמיר האיסור עי"ז דבירושלמי מבואר משום צ'ניעות ו'יש ל'כרש דמשום ח'ומרת היום ח'ששו ש'מא י'שכח ש'היום יום פ'פורים לכך א'מרו ש'יהא ג'ר דולק ועי"ז י'פר היום וכן ראיתי בפ'י המ'שניות בס' תפ'ארת יש'אל אכל לעבור ב'מזיד ב'ונדאי לא חיישינן וא"כ טעמא דר"י ב'רונא ע"כ כ'דאי'ת' ב'מדרש ד'פתחי ג'דה ב'אשה הוא פ'די ש'תהי' חביבה על בעלה פ'חדשה ולכך ס"ל כ'מו ד'ח'ששו בלא בעל ה"נ ח'ששו בליל טבילה ע"כ לד'עתי ב'גידון ה'נ"ל ד'הי'נו בימי אכל בעלה אין לה לטבול ב'דיעתו והנראה לפי ענ"ד פ'תבתי וב'תשובה להרב ה'נ"ל ה'ארכתי יותר והספמתי דלר"י ב'רונא אסור דת"ב ואבילות ש'ווין לענ'ן ה'ר'קה וכן נראה לי להורות ומה ש'הקשה על ה'רשב"א המובא בב"י ב'יו"ד סי' שע"ב לא אדע מאי ק'שיא לי' המת הנמצא ב'ונדאי הוא פ'ריש מ'רובא וכל ש'נש'מנה כ' הטו"ז ב'יו"ד סי' ק"א ס"ק י"ד מקרי פ'ריש מ'רובא וכ"ש מה ה'זה לכ"ע נקרא פ'רוש אלא ש'יש לעי'ן לדברי תוספות הרא"ש בב"מ דף ו' ד'היכא ד'מיעטה התורה ב'פ'רוש הספק לא א'מרינן בי' פ'ל ד'פריש מ'רובא פ'ריש ק'שיא מ'זה וב'סברת הרא"ש מ'ינושב ה'א ד'אצטרף לה למעט ספק וכן הקשה מהרי"ט בפ'לפול שכ' על ה'א ד'ספק מה"ת להקל וא'חתום ב'ברכה הדו"ש.

הק' מ'שה שיק מברעזאווע. תשובה שס"ו תענ'ג על רוב שלום י'דידי תלמידי המ'פ'לג בתורה מוה' יואל צ'בי ב'נעט נ"י: א'שר ש'אל מ'מני איך לנהוג בענ'ין הליכת אכל לסעודת ב'רית מילה ש'הביא ב'רמ"א ב'יו"ד סי' שצ"א סעי' ב' ב' ד'יעות ב'זה וכ' ש'נוהגין שלא לילך וכו' וכ' מ'עלתו ש'בקהלתו

המנהג לילך ואפי"ה לבו נקפו הואיל והש"ע הביא דעה האוסרת לסוף אמןם הואיל וכתוב בספרים שיש תיקון למת בברכת הזימון וגם שלפניו הוא נקרא להיות סנדק או מוהל וגם זה סגולה ותיקון למת ואין ביכולתו להכריע לזאת הוא שואל דעתי בזה להלכה ולמעשה זהו תנכון לשונו הצריף ולדינא אם האבל סנדק או מוהל הרי הדבר מבואר להדיא בש"ע סי' שצ"א סעי' ב' בהגה"ה דמותר לילך והוא מתשובות מהרי"ל המובא בב"י ובד"מ שם וכו' הב"י אע"ג דהמרדכי בשם כמה גדולים אוסרים מ"מ הוא הכריע פמהרי"ל להתיר לילך לסעודת ברית מילה להיות מוהל וסנדק.

וכן מסתבר לפי ענ"ד דזיל בטר טעמא מאן דאוסר ס"ל דסעודת ברית מילה נקרא שמחה משום דכתיב שש אנכי על אמרתך וכו' וא"כ פינו דרמיזא בקרא ראוי שתבוא עשה של יחיד שמחה של מילה לדחות מצות איבול של י"ב חודש דאין לו רמז בקרא וכעין זה כ' מרן הגאון זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' שמ"ח ובזה יש לישב ג"כ מאי דקשיא לי להנוב"י מהדו"ק חיו"ד סי' ק' דאפילו תוף ל' יהא שרי ומה שתי' שם אפתי עמדה הקושיא על סעודת מילה שג"כ כ' הרמ"א דווקא לאחר ל' שרי והא הוי נמי ס"ס דהא י"א דסעודת מילה לא מקרי שמחה ולהנ"ל יש לישב דתוף ל' יש לו רמז בדאורייתא דהרי למדו איסור תספורת במוע"ק דף י"ד מראשיכם אל תפרעו וקרא בשאר קרובים איירי וסתם גידול פרע שלשים יום ולכך לא אתא עשה דייחיד ודחי אבילות דייחיד אבל לאחר שלשים יום לא מצאתי רמז מה"ת ודחי עשה דשמחת מילה הרמוזה בקרא למצות אבל דלית לי שום רמז: ומהאי טעמא נמי אמרינן דווקא בת"ב דנדחה דחי סעודת ברית מילה באו"ח סי' תקנ"ט משום דלא רמיזא מיהו מרן הגאון חת"ס האו"ח סי' קנ"ח וקכ"ט צידד לומר דיו"ט שלו של מצות מילה הוא מה"ת עיי"ש ובזה נדחה מ"ש הפ"ח באו"ח סי' תצ"ו אות י"ד לדחות הא דיו"ט שלנו הוא ומרן זצ"ל בחת"ס האו"ח סי' קצ"א יישב קצת אבל אי נימא דמה"ת הוא בלא"ה א"ש מילה וגם קרבן עצים מבני סנאה בן בנימין מיהו בנידון שלנו לאחר למד פשיטא דמוהל וסנדק מותר לילך לסעודת מילה כדלעיל ותוף ל' תליא בסברות הנ"ל לפיענ"ד אי שמחת מצות מילה הוא מה"ת או מדרבנן וכל זה אם הוא מוהל או סנדק אבל בלא"ה אם רוצה אבל לילך לסעודת מילה כפר כ' הד"מ בסי' שצ"א הנ"ל דמדברי מהרי"ל ומרדכי וב"י הנ"ל מוכח דאסור וא"כ שפיר הביא הרמ"א דעות האוסרות באחרונה ולא משום מנהג אלא מדינא מיהו שאר סעודות ג"כ אסורים חוץ לבית משום מנהג ובאמת אפילו בסעודת ברית מילה רבים מקילים ולכאורה אמרתי דיש ללמד זכות האידנא במקומות שאינם עושים סעודת של בשר אלא של מאכלי חלב ולדעת מהר"ש ומג"א סי' רמ"ט ס"קו אינם יוצאים ידי שמחה וע"כ סמכו האידנא על דיעות האומרים דסעודת ברית מילה לא מקרי שמחה וכמ"ש המג"א בסי' תקמ"ו ס"קה לדעת הש"ע וא"כ שרי מדינא ואפי"ה כפר העיד לן הרמ"א שהמנהג לאסור בכל סעודה שחוץ לבית וכ"כ הנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' רי"ג שכן נהגו ונראה לדידהו אפילו מאכלי חלב אסור מצד המנהג ונהי דרבים מקילין אין מביאין ראיה ממנהג ההמון עם ובני תורה היודעים ראיתי נוהגין איסור וכן ראוי לעשות ורק הנעשה עפ"י דת ודין של תורה ומנהג הוא תיקון והנראה לפי ענ"ד פתבתי תשובה שס"ז שיל"ת חוסט יום ד' פ' שלח תרל"ג לפ"ק.

החיים והשלום וכל טוב לידדי הרב המופלג הדיין הגדול מוה' משה ליב פ"ץ נ"י דיין דקהל ניקלסבורג יע"א. מכתבו קבלתי ובו נשאלתי לחוות דעתי בדין אם רשאים ביום היא"צ לאכול בסיום מסכתא דהש"ף ביו"ד סי' רמ"ו בסוף ס"ק כ"ז הביא בשם מהרי"ל דאין לאכול בסעודת סיום מסכתא ומעלתו נ"י מסתפק אולי בפרהסיא כמו בנידון דידן' שהסיום הוא אצל הש"ס חב"ר

שלומד מעלתו עמקם אפשר דשרי ונהי דע"י התרה יש להתיר מ"מ פיון דאינו מתחרט מעיקרא לא ברירא לי זהו ענין הספק והנה ע"י התרה ע"י פתח תרטה דהיינו שמתחרט שלא שם על לבו להתנות מעיקרא שאם יהי סעודת מצוה בכה"ג לא תענה ואולי הי' יודע זה הי' מתנה בפירוש בפתח ותרטת זו יכולין להתיר ובפמ"ג סי' תקס"ח בטו"ז ס"ק כ' דמוהל אם בהתחלת היא"צ לא הי' עדיין מוהל אין' להתיר משום דאין פותחין בנולד ולא הבנתי דבריו דהרי יש סעודת מצוה מבלי מוהל ואפילו סעודת ברית מילה הא אפשר שיכבדו אותו בסנדק וכיו"ב ונהי התרטה משום סעודת מצוה זה אינו נולד פן נראה לפי ענ"ד פשוט דעפ"י התרה פנ"ל בנודאי מותר אמנם בלא התרה נראה לפי ענ"ד דיש חילוקי דינים בדבר וכדי לברר הדברים נקדים הנה המהרי"ק שןרש ל"א פסק דיום היא"צ הוא פנדר גמור והרש"ל בתשובה סי' ס' פתב ג"כ פן ונהי דפליג על המהרי"ק דס"ל דאם אינרע יא"צ בשבת צריף לפרוע או להקדים או לאחר ומהרש"ל פליג ומ"מ בגוף הסברא מודה ולקף פסק דאם פבר אינרע היא"צ בימי החול והשלים אם אינרע אח"כ בע"ש ג"כ צריף להשלים והספים עמו הב"ח והטו"ז בסי' רמ"ט פקפק עליו עיי"ש בס"ק.

ונראה לפי ענ"ד לבאר דברי שניהם דלכ"ע הוי פנדר אלא דביו"ד סי' רי"ח קי"ל דלענין שבועה ונדר העיקר שאנו רואין את הדברים שבסיבתן נדר והולכין אחר ענין הסיבה ולא אחר הלשון וידוע בספרים סיבת תענית היא"צ או משום דריעא מזלי' וחשש סכנה או משום שדנין המת ביום הזה כדי להעלותו למדרגה יותר גבוה ובשבת ל"ש זה ויעקב ובניו ינוחו בו כו' השקט ובטח בעוה"ב ולקף כ' הרש"ל דנהי דהוי נדר בשבת לא צריקא פרעון ובלבוש סי' רפ"ח כ' דל"ש פרעון אבל דברי מהרש"ל נוחים לי טפי ולקף בשבת עצמו אין מתענין אבל אם פבר השלים פעם א' תענית יא"צ בחול ונהי נדר להשלים דמסתמא פיון דעתו לנהוג פן ויא"צ בעי השלמה כמ"ש בתשובת חוט השני סי' ס"ו היינו משום דמסתמא האי טעמא דריעא מזלא או דין המת הוי פל היום לקף ס"ל למהרש"ל דאם חל אח"כ היא"צ בע"ש דצריף להשלים דלענין זה דינו פתענית ציבור פיון דהסיבה שמתענין עבודה היא"צ שייף פל היום.

אמנם לדינא נראה לפי ענ"ד כהטו"ז דדברי מהרש"ל נכונים שפיר לשיטתו דס"ל דדוןקא בשבת ויו"ט אין מתענין אבל אנו קי"ל בסי' תקס"ח סעי' ט' בהגה"ה דכל ימים שאין אומרים בהם תחנון אין מתענין וע"כ פיון דאין אומרים תחנון הם ימי רצון ורחמים וכשחל בהם יא"צ ל"ש לא ריעא מזלא ולא דין המת וא"כ לדין נראה לדינא דגם בע"ש א"צ להשלים דבנודאי משעה שמקבלין השבת לא גרע מימים שאין אומרים בהם תחנון ול"ש תו הנה טעמים לא ריעא מזלא ולא דין כנלענ"ד נכון לדינא וכבר הספיקו פן האחרונים אלא שביארתי הדברים ועכ"פ לפי הנ"ל נראה מדברי הספמת האחרונים דיא"צ הוא פנדר ומ"ש הא"ר סי' תי"ח דתענית יא"צ קיל מתענית חתן ולקף אין מתענין בניסן ולא בר"ח אב היינו אם עדיין לא קבעו ולא קבלו פנדר.

ועתה נבוא לחלק הב' הנה פנדר קי"ל ביו"ד סי' רל"ב סעי' ובסי' רט"ו דאי אתרמי סעודת מצוה אינו מבטל פנדר אפילו שבת ויו"ט ולא הוי נדרי שגגות אלא שפותחין בו בפתח ואפילו הי' טעות מיד בשעת האמירת פנדר לא מהני אא"כ הזכיר בלשונו זה ועיין במג"א סי' כ"ה סק"ג ובמחהש"ק שם אמנם לענין נדרי אונסין פסק שם ביו"ד בסי' רל"ב סעי' ב' דנדרי אונסין הוא בחלה הוא או בנו שרי ובאמת הדבר תימה למה פנדר שגגות בעי' דוןקא שבשעת אמירה הי' טעות פמבואר שם סעי' ט' וי' וכן מוכח מנזיר דף ל"ב דדוןקא בשפבר הי' אז הבהמ"ק חרב וקאן לענין אונס מהני אפילו חלה אח"כ ואפילו אונס ממון ובאמת הריב"ש סי' שפ"ז האריף וביאר

דווקא בהדירו שׁיאכל אָצלו וְאז בִּשְׁעַת הַחֲלוֹת הַנֶּגֶד מְהִי מַה שְּׁנִחַלְהָ אָבֵל אִם נִחַלְהָ אִח"כ לֹא מְהִי וְכ"כ הַב"ח שֶׁמֶּהוּ שֶׁמֶּ בְּסַעֲיָא י"ז פֶּסֶק פְּרָשָׁב"א דְּאֶפִּילוּ בְּנוֹלַד הָאֲנָס אִח"כ וְגוּף הַסְּבָרָא צ"ע מ"ש מְנַדְרֵי שְׁגָגוֹת וּבִתְשׁוּבוֹת מֵהֲרִי"ט ס' כ"ז צִיָּדָד ג"כ בְּזָה: וְעַכ"פ.

לכ"ע כ' הַש"ף בַּס"ק כ' דִּהְיִינוּ דווקא אֲנָס דְּלֹא שְׁכִיחַ וְא"כ פִּינּוּן שְׁפָבֵר אֲמַרְנוּ דִּיא"צ הָיִי פְּנֵדֵר אֵין סְעוּדַת מְצָנָה יָכוֹל לְבַטְלוֹ גַּם מְקַצַּת חוּלֵי א"י לְבַטְלוֹ וְא"כ דְּבָרֵי הַש"ע ס' רי"ד סַעֲיָא א' דָּאִם הִנְהִיג לְהַתְעַנּוֹת בְּזִמְנָן יָדוּעַ וְרוּצָה לְבַטְלָא מִחֲמַת שְׁאִינוּ בְּרִיא בְּנוּדָאֵי צָרִיף הַתְּרָה פְּדִינוּ דְּלֹא מְבַעֲרֵי לְפִירוּשׁ הַרִיב"ש ס' שפ"ז הַנ"ל וְב"ח וְטו"ז דְּבַעֲיָי הָאֲנָס בִּשְׁעַת חֲלוֹת הַנֶּגֶד אֲלֵא אֶפִּילוּ לְהַש"ף הָא בְּעֵינוּ אֲנָס דְּלֹא שְׁכִיחַ וְאֲמַדְנָא וְכ"ש בְּתַעֲנִית דְּקִי"ל בְּאו"ח ס' תַּקס"ב סַעֲיָא ו' דִּהְרָהוּר הָיִי קַבְלָה וּבִטּו"ז שֶׁמֶּ ס"ק הָאֲרִיף דְּתַעֲנִית הָיִי פְּקַרְבָּן וְא"כ לֹא סָגִי בְּתִי הַדְּגוּ"מ בִּיּו"ד ס' רי"ד שְׁכ' דְּדוּוּקָא אִם רוּצָה לְחַזֵּר לְגַמְרֵי אָבֵל אִם רַק בְּעַת חֲלוּי רוּצָה לְחַזֵּר א"צ הַתְּרָה וְקָשָׁה אֲמַאי הָא הָיִי נֶדֶר וּבְנִדְרֵי אֲנָסִין לֹא מְהִי אֲנָס דְּשְׁכִיחַ לְכ"ע וְצ"ע גְּדוּל עֲלֵיו וְע"כ צ"ל דְּגַם הַדְּגוּ"מ מוֹדָה לְתִי הַש"ף וְכַמְבֹּנָאֵר מְלִשׁוֹן הַרְמ"א עֲצֵמוּ בְּאו"ח ס' תַּקס"ח סַעֲיָא ב' דְּבְדָבָר שֶׁהוּא מְנַהֵג כָּל הַנּוֹדֵר ע"ד הַמְּנַהֵג נוֹדֵר וְאֵין הַמְּנַהֵג לְהַתְעַנּוֹת אִם הוּא סְעוּדַת מְצָנָה אֲלֵא דְּפִלִּיגוּ הַדְּגוּ"מ עִם הַש"ף הַדְּגוּ"מ סוֹבֵר דְּגַם בְּמַקְצַת חוּלֵי אֵין הַמְּנַהֵג לְהַתְעַנּוֹת תַּעֲנִיתִים אֵלוּ וְאֲדַעְתָּא דְּהָכִי לֹא נֶדֶר וּלְכָף הַתִּיר הַמַּג"א בְּסִי' תַּקפ"א גַּם בְּמַקְצַת חוּלֵי בְּשַׁעֲהָ שֶׁהוּא חוּלָה אֲמַנָּם אִם רוּצָה לְחַזֵּר לְגַמְרֵי ע"ז לֹא שְׁיִיף אֲדַעְתָּא דְּהָכִי לֹא נֶדֶר וּלְכָף צָרִיף הַתְּרָה וְא"ש דְּבָרֵי הַדְּגוּ"מ וְכָף מְסַתְּפֵר.

אֲמַנָּם הַב"י ס"ל דְּלַעֲנֵנּוּ אֵינוּ בָּקוּ הַבְּרִיאָה וּמַקְצַת חוּלֵי ל"ש לֹא מְרָהֵג בְּכַה"ג שְׁאִינוּ מְתַעֲנָה וּלְמַלְתָּא דְּפִרְהָסִיא שְׁיִיף מְנַהֵג אָבֵל מִי יוֹדַע נְסִתְרוֹת שֶׁל חֲבֵרוֹ וְאִיף אִיכ"ל דְּאֲדַעְתָּא דְּמְנַהֵגָא נֶדֶר וּבְמַקְצַת חוּלֵי לֹא יִתְעַנָּה דַּע"ז לֹא שְׁיִיף מְנַהֵג וּלְכָף ס"ל דְּאֶפִּילוּ בְּאוֹתוֹ פַּעַם דְּחַלָּה קַצַּת צָרִיף הִיתֵר אֲמַנָּם הַמַּג"א נְרָאָה דְּלֹא מְסַלַּק בְּזָה דְּנֵהִי דְּנֵהִי אֵינוּ נוֹדַע מ"מ זֶה נוֹדַע שְׁמַקְלִים בְּתַעֲנִיתִים אֵלוּ בְּמַקּוֹם שְׁיִישׁ מְקַצַּת צוּרָף וּמַאי לִי צוּרָף קַצַּת דְּמַה לּוֹ מַת אוּ מְקַצַּת חוּלֵי דַּע"כ פְּכָר נְתַפְרָסִם דְּבְמַקְצַת צוּרָף מְתִירִין לוֹ וְאֵינוּ מְתַעֲנָה וְאֲדַעְתָּא דְּהָכִי נֶדֶר וּלְכָף מוֹתֵר וְא"ש דְּבָרֵי הַמַּג"א וּכְדַבְּרֵי הַדְּגוּ"מ: אִף כָּל זֶה שְׁיִיף בְּהִנָּף תַּעֲנִיתִים דִּימִי הַתְּשׁוּבָה וְכִינְצָא אָבֵל תַּעֲנִית יֹא"צ הוּא דִּין ג' דִּהוּא נֶדֶר גְּמוּר כָּל הִיכָא דְּשְׁיִיף טַעַם וְסִיבַת הַתַּעֲנִית כַּמ"ש וְלֹא נְמַצָּא בַּש"ע דִּהְוֵתֵר בְּסְעוּדַת מְצָנָה אוּ בְּמַקּוֹם מְקַצַּת חוּלֵי אֲלֵא דַּהֲטו"ז בְּסִי' תַּקס"ח ס"ק הָא חִידָשׁ הַדִּין הִנָּה דְּכַשֵּׁם שְׁמוֹתֵר בְּיוֹם שְׁאֵין אוּמְרִים בּוֹ תַחֲנוּן ה"ה בְּאֲבֵי הַבֵּן דִּי"ט שְׁלוֹ וּמְצָנָה מְגִינָה וּמְצַלַת אוֹתוֹ וְאֵת אֲבוֹתָיו מִן הַדִּין וּמִן רִיעָא מְזַלְגִי וְיָפָה כְּתַב וְכֵן הַסְּפִימוֹ אֲלֵא דְּפִלִּיגוּ הָאֲחֵרוֹנִים בְּדַבְּרֵיו דַּעַת הַפַּמ"ג דְּדוּוּקָא אָבֵי הַבֵּן מוֹתֵר דְּאֲמַרְיָנוּ דְּמַצָּנָת שְׁמַחַת בְּרִית מִלָּה דוֹחָה לְתַעֲנִית יֹא"צ אָבֵל לְמוֹהֵל וּלְסַנְדֵּק לֹא הוֹתֵר לְאָכּוֹל אִם יֵשׁ לָהֶם יֹא"צ דְּאֶפְשָׁר לָהֶם לְקַיֵּים שְׁנִיָּהֶם וְלֹא דְּחִי וְכִי"ב כ' הַפ"מ בְּתְשׁוּבָה ח"ב ס' צ"ח בְּכַהֵן שְׁיִישׁ לוֹ פְּדִיוֹה"ב בְּיוֹם הִיא"צ דְּלֹא דְּחִי.

אֲמַנָּם הַבְּאָר יַעֲקֹב שֶׁמֶּ וּבַפ"ת בִּיּו"ד ס' ת"ב הִבִּיא בְּשֵׁם תְּשׁוּבָתוֹ הֵר הַפְּרָמֶל דְּאֶפִּילוּ לְמוֹהֵל וּלְסַנְדֵּק שְׁרִי וְנִרְאָה דַּס"ל דְּאֵין הַטַּעַם מְשׁוּם דִּיחֻי אֲלֵא מְשׁוּם פִּינּוּן דְּעוֹסֵק בְּמַצָּנָה הַמְּצָנָה מִגִּין וּמְצִיל וּמְטַעַם שְׁפָבֵר כְּתַבְתִּי לְעִיל בְּכַוֵּנָת הַמְּהַרְש"ל בְּתְשׁוּבָה ס' ט' מְטַעַם דְּקִי"ל בִּיּו"ד ס' רי"ח דְּאֲזַלִּין בְּתֵר סִיבַת וְעִיָּקְרוּ שֶׁל טַעַם הַדְּבָר וְהִיכָא דְּלֹא שְׁיִיף הַטַּעַם לֹא נֶדֶר וְא"כ אֵין חִילוּק בֵּין הָאָב לְמוֹהֵל וְכֵן בְּפְדִיוֹה"ב וּמְמִילָא אֶפִּילוּ בְּפְדִיָּה"ב שְׁלֹא בְּזִמְנָנוּ שׁוֹמֵר מְצָנָה לֹא יָדַע דְּבָר רַע וּמְזַכָּה אֵת אֲבוֹתָיו עֲמוּ וְנֵהִי דְּאֵין רֹאִי מְסִי' תַּקנ"ט שֶׁהִבִּיא הַבְּאָר יַעֲקֹב דִּהְתֵּם בְּת"ב כָּלְמֶם שְׁוִין

ובפרט ששם קשה למה באמת עשה דשמחת יחיד דוחה לעשה דרבים אא"כ נימא דשמחה דברית מילה הוא דאורייתא מ"מ אין ראי' לכאן מ"מ פה מסתבר וכו' נהגו וכו' נוסה דעת השערי תשובה.

אמנם מפל הפוסקים נראה דזה חילוק בין תענית ימי התשובה לתענית יא"צ דבימי התשובה מותר אפילו לשאר אנשים כל ההולכים מטעם מריעות הם מותרים לאכול משא"כ פאן ביא"צ אפילו לבאר יעקב ותשובת הר הפקמל דווקא לאבי הבן ולמהל וסנדק שרי ביום היא"צ אבל אחרים שיש להם יא"צ אסור להם לאכול בסעודת ברית ותנימה על השע"ת שם שגראה מדבריו שמוותר גם לשארי אנשים שיש להם יא"צ שמפיל המדברין בזה לא נראה פן והטעם פשוט דלענין תענית ימי התשובה דבררנו שהוא מותר משום דאדעתא דמנהגא קיבל א"כ גם באחרים המנהג פה אבל ביא"צ דל"ש אדעתא דמנהגא דלאו בדידי' ודעתתי' תליא מלתא דחמירא ספנתא דריעא מזל' או פבוד אביו בכדי להעלותו אלא דהקותר או משום דעשה דוחה או אפשר דיותר נכון הנראה לפי ענ"ד דמצנה מגינה ומצלי ול"ש הטעמים דמסיבתם מתענה היא"צ ולזה דווקא בעושי המצנה אבל הנטפלים למצנה נהי דאיכא ג"כ זכות אבל אינו דומה ואינו מוכרח דבכה"ג מגין ומציל וא"ש כל הדינים וכל אחד ואחד הוא מילתא בטעמא.

ומעתה נבוא לנודון שלנו בסעודת סיום ונדאי מאן דלומד ומסיים, מסכתא דגדול ת"ת פנגד פולם ומגינה ומצלי בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה בנדאי מצנה כה"ג עדיפא וסעודה ושמחה יש לה מקור מדאורייתא כמו שהביא הש"ך שם בס"י רמ"ו וברמב"ן בחנמש בפרשת משפטים על הפסוק ניחזו את האלקים ויאכלו וישתי והיינו אם הסיום בזמנו וכמ"ש הא"ר בס"י תקנ"א ס"ק כ"ה נראה דבכה"ג אפילו הפמ"ג והפ"מ הנ"ל מודים דאומן הלומדי וכ"ש הרב שלהם דבו תליא הפל לכ"ע מותרין לאכול בסיום אלא שמהרי"ל חידש לן למעשה דשאר אנשים דגם הם נטפלים למצנה ונקט סיום לרבנותא אעפ"י שגם ג"כ מחזיקים וכו' ושרי בימי התשובה ובמים שקודם ת"ב אבל ביא"צ לא מהני זה דהוי מדברים המותרין ואחרים נוהגין בו איסור כדקיי"ל ביו"ד סי' רי"ד דהוי נדר גמור היכא דל"ש לומר דאדעתא דמנהגא נדר פגון ביא"צ פן נראה לפי ענ"ד פוננת מהרי"ל וספר מהרי"ל איננו בידי מ"מ הדברים בעצמם נכונים לפי ענ"ד דלינא ואחתום בברכה וכו' הדו"ש: הק' משה שיק מברענאווע תשובה שס"ח בעזה"י יום ה' ויקרא תרל"ז לפ"ק פה חוסט יע"א את חג המצות יחוג בדיצות מחותני הרב המאור הגדול המופלג פבוד ש"ת מוה' פנחס נ"י אבדק"ק סעליש יע"א.

נדרשתי לאשר שאלני וביקש ממני מעלתו נ"י לחוות לו דעתי בענין אשר נשאל באחד ששכר אמן בעבור יוצאי חלציו לקדם חכמת המוזיק וביני ביני מתה אדם ומוכרחים להתאבל על אדם אם רשאיין ללמוד חכמת המוזיק בשנת אבולם דכבר מבואר וידוע ביו"ד סי' שצ"א דאסור אבל בכל מיני שמחה כל י"ב חודש על אביו ואמו ואסור לו לילך לבית של מזמוטי חתן וכלה והשואל אומר שיוכלו לעסוק במוזיק בנגונים שהם שוברים לבו של אדם ואינם משמחים ואם לא ילמדו בימי אבולם יהיה לו הפסד גדול פי הוא מוכרח לשלם להאמן שכרו בין ילמדו בין לא והנה באמת נגונים המעוררים הספד ובכי ונהי אין מקום לאסור וקרא פתיב בירמ' ט' ולמדנה בנותיכם נהי ועל זמן החורבן קאי אבל הדבר רחוק שהאמן לא ילמד עמהם אלא נגונים שהם ואין זה אלא לפנים.

אבל מ"מ מדינא הי' אפשר לומר הא דאסרו שמחה היינו דווקא אם מכונן לשמחה אבל הלומד אומנות בעבודתו טרוד ואינו מכונן פי אם לידע האומנות שהוא הוי דבר שאינו מתכונן ופס"ר

נראה דלא הוי לא מפעלי לסברת הר"ן בסוגי דריחא מילתא דבהנאה ל"ש פס"ר אלא אפילו אי לא נימא פסברת הר"ן מ"מ נראה דלא הוי פס"ר דמקרא מלא נאמר במשלי כ"ה ושר בשירים על לב רע דאדרבה מכאיב ומצער לי ובכל עניני תורה דבר שאי"מ מותר וכ"ש למ"ד דבדרבנן אפי' פס"ר שרי פן נראה לי ולכאורה פל הסימן שצ"א הנ"ל נגד זה דשם נראה מבואר דאפי' .

באינו מתכוון לשמחה ג"כ אסור לו לילה למזמוטי חתן וכלה וכיוצא וע"כ משום פבודו של מת דמי יודע אם מכוון לשמחה אם לא והרואה סובר דמכוון לשמחה ואיפא בזיון למת והבנות חייבין ג"כ בכבוד אביהם ואמם אפי' לאחר מיתה וא"כ גם בנגידון הנ"ל איכ"ל דהשומע ישמע וידין דיוצאי חלציו של המת אינם חוששים על פבוד אמם שמחה וגנאי הדבר וכן מוכח לכאורה מדברי הפמ"ג באו"ח סי' תקנ"א שגשאל אם רשאי בעלי אוננות המוזי"ק לנגן אצל גוים מר"ח אב ואילך עד לאחר ת"ב ונהי דהתיר שם מפני שזה הוא חייבהם ופרנסתם אבל משום דבר שא"מ לא התיר וא"כ ה"נ פן נראה דלא סגי היתר מפני שאינו מתכוון וכדלעיל.

ועדיין יש לנו לדון ולומר דעכ"פ מותר משום פסידא דהנה באו"ח סי' ש"ז קי"ל שבות דשבות במקום מצוה או במקום פסידא מותר ומדמין מקום פסידא למקום מצוה משום דמצוה הוא שלא לאבד ממון ישראל וכיון דביו"ד סי' שצ"א הנ"ל התיר במקום מצוה היכא דא"א השמחה והמצוה רק ע"י מותר לילה להשמחה וא"כ ה"ה לכאורה ג"כ במקום פסידא.

מיהו י"ל במי שלומד אוננות הנ"ל פדי להחיות את נפשו ודמאי לדברי הפמ"ג הנ"ל אבל בנגידון הנ"ל שפל לימוד המוזי"ק הוא רק שחצנית ולא לפרנס את עצמו ובזה אדרבה איסורא איפא דכבר אמרו חז"ל משה שחרב ביהמ"ק גזרו חז"ל שלא לנגן בכלי שיר ובכל מיני פלי זמר אסור וכמבואר באו"ח סי' תק"ס סעי' ג' וא"כ אם לומדים הוי איבוד ממון וגם עבירה בכה"ג ונדאי אי אפשר לומר דיהי' מותר משום הפסד ממון אדרבה אם לומדים איפא ב' עבירות פן נראה לפי ענ"ד נאחתום בכרחה המשולשת וישמח בשמחת החג הבא לקראתנו לחיים ולשלום דברי ידו הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאוווע תשובה שס"ט בעזה"י חוסט יום א' תרומה תרל"ה לפ"ק: יצו ה' אתה את הברכה והצלחה לתלמידי האברהם המופלא ומפולג בתורה וביראה מוה' שמואל בראך נ"י יושב בשבת תחפמוני בק"ק אוהעל יע"א.

מכתבה קבלתי ובו ראיתי שמת אביה היקר ע"ה תנצבה"ח המקום ינחם אותך בתוך שאר אבלי ציון ונאשר שאלתני על הא דהדין דאבל חייב לשנות מקומו בביהכ"ל ונראה לה שצריף לשנות חוץ לד' אמות וכ"כ בפתחי תשובה ביו"ד סי' שצ"ג סעי' ב' והביא ראי' מדברי המג"א סי' צ' ס"ק ל"ד דהא דיקבע מקום לתפילתו היינו בתוך ד' אמות ותמוה לה עלי שראית ממני בהיותי מתאבל על בתי הצדיקת מרת רבקה עלי השלום שניתי מקומי רק מעט דהיינו שעמדתי נגד מקומי בביהכ"ל במקום הליכת רבים עכ"ל בקצרה והנה בגוף הדין נראה לי ראי' ממג"א הנ"ל בהיפוף שכ' דין הנ"ל על הא דאמרינן שם דגם בביתו צריף לקבוע מקום ולא פתב פן על התחלת הסעי' דצריף לקבוע מקום לתפילתו יעוי"ש: ומזה נראה לי ראי' פשוט דהא דאמרינן דד' אמות של אדם חשוב כמקומו היינו דווקא במקום הפקר ולחד מ"ד אפי' ברה"ר גם לענן שבת דאמרינן ביוצא חוץ לתחום יש לו ד"א משבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו היינו דיש לו ד"א היינו ג"כ ברה"ר ואם נתנוהו בדיר או בסהר פל המקום המחיצה לדין' כד' אמות ואפי' למ"ד דגם שם אין לו אלא ד"א משבו איש תחתיו היינו הפל מדרבנן כמ"ש התוס' בעירובין

דהאָדעם עד ראשו מרגליו מחזיק ג' אמות ואם פושט ידיו מחזיק ד' אמות והיינו שבו איש תחתיו דהיינו תחתיו של אדם.

וכן לענין מקום נקי מצואה לענין דברי תורה ותפילה דכתיב בקרא והי' מחניף קדוש וילשון מחנה דנקט היינו תוף ד' אמות וגם בזה ס"ל לר"ש בן אליעזר בברכות דף כ"ה דכל הבית כד' אמות: ובאלי' רבה סי' א' סק"ד הביא בשם השבות יעקב דמפרש דהמך דכי והב"י ס"ל בן לענין הדין שלא ילה ד' אמות בלי גטילת ידים דגם שם כל הבית נחשב כד' אמות והא"ר השיג עליו דלא קיי"ל ברשב"א.

ומ"מ האמת דבכמה מקומות מצינו דכל הבית נקרא חד מקום וכדקי"ל באו"ח סי' קע"ח לענין שינוי מקום דכל שמוקף מחיצות לא מקרי שינוי מקום והיכא דרואה את מקומו אפי' אינו מוקף לא מקרי שינוי מקום ובסוף פ' שלשה שאכלו אמרינן חבורה שרואין זה את זה מצטרפין והיינו לענין מקום אבל היכא דבעינן קביעות מקום או היכא דכתיב מקומו דהיינו מקום הקבוע לו ממש כדאמרינן גבי פיבוד אב שלא ישב על מקומו.

וזה הוא הטעם שעל תחילת הסעיף דאמר שם דיקבע מקום לתפלתו לא כ' המג"א דסגי בתוף ד' אמות דמסתמא בביה"כ האיך דיש לכל אחד מקום קבוע ובעי' שיהי' התפילה במקום המיוחד לו ממש.

וכן מוכח מסיום לשון המג"א דמסיים דא"א לצמצם והיינו במקום שאין מקומות מיוחדים אבל אצלנו בביה"כ"נ כל מקום מיוחד ומסויים בפ"ע. ובהא דאמרי' בסי' ק"ב דלא ישב בד"א של אדם המתפלל דחק עצמו בהגהות יד אפרים במג"א ס"ק ד' שאצלנו שמוקם כל אחד מיוחד בפ"ע למה לא חשיב כמו אם ישב כפר דאמרינן דהשני בא בגבולו עיי"ש ולי נראה להסביר דהטעם הוא משום דכתיב הנה הנה חונה מלאך ה' סביב ליראיו וחני' כפר כתבנו שהוא שיעור ד' אמות ואיך ישב במקום חניית מלאך ה' דבונדאי מחזיקינן המתפלל לירא ה' ולכך דנוקא אם ישב כפר מותר וע"כ נראה לי דלענין אבל דבעינן שישנה את מקומו היינו מקום קביעותו המיוחד לו לתפלתו וא"כ אצלנו בביה"כ"נ כל שישנה מקומו המיוחד לו סגי.

ונראה לי עוד ראי' מהא דקי"ל באו"ח סי' תקנ"ט דבת"ב אין צריף לשנות מקומו וכ' הגאון ר' אלי' ווילנא זצ"ל בפירושו דהנה אבל בשבת שני' משנה מקומו ובראשונה הוא מתאבל וכיין דת"ב הוי כשבת ראשונה אינו צריף לשנות מקומו.

והוא גופי' תקשה אם הי' צריף לשנות מקומו ד' אמות מנ"ל דבת"ב אינו צריף לשנות בשלומא באבל אינו יוצא לביה"כ"נ משא"כ בת"ב וע"כ פיון דצריף לישוב ע"ג קרקע הרי כפר שינה מקום ושיבתו דעיקר שינוי מקום היינו לענין ושיבה ובספר לשון חכמים ראיתי שהעתיק בשם ס' נוהג כצאן יוסף דבק"ק פפ"ד נוהגין שאין מחליפין מקומם רק עם השכנים העומדים אצלם ועכ"פ ראוי להחליף עם אותו שכן שהוא רחוק יותר מארון הקודש ולא לקרוב יותר לשם עכ"ל והיינו משום שמוקם הקרוב יותר לארון הקודש הוא חשוב יותר.

נראה דאין להחליף למקום שהוא חשוב יותר. ולכאורה הי' נ"ל להביא ראי' ממ"ק דף כ"ב סי' ע"ב דתנו ה"תם בחכם שמת דכולן צריכין לשנות מקומם היושבין בדרום יושבין בצפון וא"כ מוכח דצריכין שינוי מצפון לדרום ומסתמא ביה"כ"נ רחב ד' אמות דפחות מד' אמות לא מקרי בית גמור ובפלוגתא הוא שינוי' לענין מזוזה אמנם בש"ע יו"ד סי' שד"מ לא העתיק בן אלא כתב

סָתָם דְּכוּלָם מְשַׁנֵּין מְקוּמוֹ וְהוּא תַיְמָה בְּעֵינֵי אִם לְשׁוֹן הַגַּמ' דְּוּוּקָא לְמָה לֹא הֶעֱתִיקוּ בַש"ע לְשׁוֹן הַש"ס.

וְנִרְאָה לִי לִישָׁב מְשׁוּם דְקָשָׁה לִי מְאִי יַעֲשׂוּ הַיּוֹשְׁבִים בְּמַעְרַב עִם הַיּוֹשְׁבִים בְּמִזְרַח פִּינּוֹן דְלְמִקּוּם הַחֲשׁוּב יוֹתֵר לֹא מְקַרֵי שְׁיֻנּוֹי וְאִם יִחַלְפוּ עִם הַיּוֹשְׁבִים בְּמִזְרַח אוֹ לְצַדְדִים הָרִי יִהְיוּ קְרוּבִים יוֹתֵר לְאֲרוֹן הַקְּוֹדֵשׁ וְזֶה הָיָה שְׁיֻנּוֹי לְעִילּוֹי וְלֹא חָשִׁיב שְׁיֻנּוֹי וְע"כ דְּהֵם צְרִיכִין לְשַׁנּוֹת עִם שְׁכֵנֵיהֶם הַיּוֹשְׁבִין ג"כ בְּמַעְרַב וְא"כ ע"כ דְלְשׁוֹן הַגְּמָרָא הַיּוֹשְׁבִין בְּצַפּוֹן יוֹשְׁבִין בְּדָרוּם הוּא לֹא דְוּוּקָא אֲלֵא לְהוֹרוֹת דְלֹא בְעִי שְׁיֻנּוֹי לְגַרְיַעוּתָא לְמִקּוּם שֶׁהוּא קְרוּב לְפִתְחָא יוֹתֵר וּמִזָּה עֲצָמוּ מִשְׁמַע דַּא"צ ג"כ חוּץ לְד' אַמּוֹת דְמְאִי פְיִסְקָא דְהַבִּיהַכ"נ רְחַב שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת וְעכ"פ מְלִשׁוֹן הַמְּחַבֵּר שְׁשִׁינָה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא וְכ' סָתָם דְצְרִיכִין לְשַׁנּוֹת אֶת מְקוּמָם מִשְׁמַע ג"כ דְכָל דְמִשְׁנָה אֶת מְקוּמוֹ הַמְּיֻחָד לוֹ סְגִי אֲלֵא לְפִי מ"ש בַּס' נוֹהֵג בְּצִיאָן יוֹסֵף הַגָּל לֹא יִשְׁנָה לְמִקּוּם הַקְּרוּב לְאֲרוֹן הַקְּוֹדֵשׁ יוֹתֵר וְכֵן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד לְדִינָא אֲבָל בְּאַמְתָּ מַה שְׁכַתְבַת שְׁרַאֲיִת שְׁאֲנִי עֲמַדְתִּי בְּשְׁיֻנּוֹי קֶצֶת הִינּוּ בְּמִקּוּם הַיְלּוּף רַבִּים נֶגֶד מְקוּמֵי זֶה אֵין לוֹ עֲנָנָן וְשִׁינּוֹת לְפִלְפּוּל הַגָּל וְטַעְמֵי הִי מְשׁוּם שְׁאֲנִי מְסַתְפֵק אִם הָרַב שְׁבַעֲרוֹ שְׁנוֹהֲגִין בְּכָל הַקְּהִילוֹת שֶׁהַקְּהֵל נוֹתְנִין לוֹ מְקוּם מְיֻחָד בְּרַאשׁ בִּיהַכ"נ וְהוּא לְכַבּוֹד הַצִּיבּוֹר וְהַפְּבוֹד שֶׁל הַצִּיבּוֹר הוּא בַכּה"ג נִרְאָה לִי דְאֵין חֲזִיב לְשַׁנּוֹת דְאֵינוֹ רְאוּי לְמַחּוּל כְּבוֹד הַצִּיבּוֹר וְנִהִי דַאפִי"ה לֹא יַעֲמֹד בְּנוֹדָאֵי עַל מְקוּמוֹ מְשׁוּם דְעַמֵי הָאָרֶץ יִלְמְדוּ מִזָּה וַיֵּאמְרוּ דַא"צ לְשַׁנּוֹת וְהֵם לֹא יִדְעוּ לְחַלֵּק לְכָף עֲשִׂיתִי פְשָׁרָה כָּל דְּהוּ וּבְכַרְט שְׁרַאֲיִתִי שֶׁהַגָּאוֹן הַבְּרַכ"י הֵבִיא בְּשֵׁם הָאָר"י הַקְּדוֹשׁ שְׁבַשְׁבַת לֹא יִשְׁנָה מְקוּמוֹ וְנִהִי דְוּוּקָא לְגַבְרָא דְכּוֹנֵן הַתּוֹרָה כְּזֶה מ"מ בְּשַׁבַּת יֵשׁ קוֹלָא טְפִי וְרַאֲיִתִי ג"כ בַּש"ע וְכו' זֶה הִי טַעְמֵי וְלְדִינָא נִרְאָה כַּמ"ש לְעִיל מִיְהוּ בְּנוֹדָאֵי אִם נוֹהֲגִין דְוּוּקָא לְשַׁנּוֹת לְמִקּוּם שְׁקְרוּב לְפִתְחָא יוֹתֵר דְאֵין לְשַׁנּוֹת הַמְּנַהֵג וְנִהֲרָא וְנִהֲרָא וּפְשָׁטֵי תְּשׁוּבָה ש"ע עוֹד לְהַרְבְּנֵי הַגָּל וּמַה שְׁשָׂאֵלָתָּ עַל דְּבַר תְּתַקַּבֵּל צְלוֹתְהוֹן שְׁאֵין אוֹמְרִים בְּבֵית הָאֲבָל בְּמַקְצַת מְקוּמוֹת וְאַתָּה כְּשֶׁהֵייתָ מְתַאבֵּל לֹא אֲמַרְתָּ תְּתַקַּבֵּל כְּמִנְהַג מְקוּמָה וְחַלְקוּ עֲלֵיהּ וְאֲמַרְתָּ שְׁלַמְדַת בְּבֵית מְדַרְשֵׁי וְרַאֲיִתִּי שְׁאֲנִי לֹא מְחִיתִי בְּאֲבָל שְׁלֹא אֲמַר תְּתַקַּבֵּל הַנָּה אֲמַת הַדְּבַר וְתַיְמָה לִי עֲלֵיהּ שְׁלֹא שְׁמַעְתָּ זֶה מִמְּנֵי שְׁפַמְדוֹנָה לִי שְׁזֶה שְׁאֵין הָאֲבָל אוֹמֵר תְּתַקַּבֵּל הוּא מְנַהֵג טַעוּת שְׁלַמְדוּ כֵּן מַת"ב וְאִיכ"ל דְלֹא דְמִי וּבִימֵי חוֹרְפֵי כְּשֶׁהֵייתִי מְתַאבֵּל עַל אָבִי עַה"ש אֲמַרְתִּי בְּבֵיתִי וְאִפִּי"ה אֵין אֲנִי מְשַׁנֶּה הַמְּנַהֵג כַּמ"ש הַרְמ"א בְּאו"ח ס' תר"צ שְׁאֵין לְשַׁנּוֹת שׁוּם מְנַהֵג וְכו' וְאִם בְּמִקּוּם מוֹשְׁבָה הַמְּנַהֵג לוֹמֵר וְנוֹדָאֵי דְאֵין לְשַׁנּוֹת מִפְּנֵי הַמְּחַלּוֹקֵת וְכֵן הַדִּין בְּכָל מְנַהֵג: וּבְגוֹף הַדְּבַר לְאַחַר הָעִיּוֹן רַאֲיִתִּי שְׁיֵשׁ מְקוּם לְמְנַהֵג הֵהוּא כַּמ"ש הַרְמ"א הַגָּל דְּהִנֵּה בִּי"ד ס' שפ"ד פֶּסֶק הַמְּחַבֵּר פְּדַעַת הָרַא"ש בְּתְּשׁוּבָה כָּל כ"ז דָּאִם אֵין שָׁם מִי שְׁיִתְפַּלֵּל יְכוּל הָאֲבָל לְהַתְּפַלֵּל לְהוֹצִיא רַבִּים יְדֵי חוֹבְתָן וּמִשְׁמַע דָּאִם יֵשׁ אַחַר לְהַתְּפַלֵּל אֵין לְאֲבָל לְהִיּוֹת ש"צ לְהוֹצִיא רַבִּים י"ח וְכֵן סָתָם הַרְמ"א וְהַבָּאִים אַחֲרָיו ע"כ דַּס"ל לְהָרַא"ש אוֹ דְהוֹצֵאת רַבִּים י"ח הָיָה פְּלִימוּד וְאִסּוּר בְּמִקּוּם דְאֵין רַבִּים צְרִיכִין לוֹ אוֹ דַּס"ל פִּינּוֹן דְעַל הָאֲבָל מְתוּחָה מִדַּת הַדִּין אֵינוֹ רְאוּי לְהִיּוֹת שְׁלִיחַ כְּזֶה דְהַקְּרִיבָהוּ נָא לְפַחְתִּיהּ כְּתִיב שְׁאֵין רְאוּי לְעַשׂוֹת שְׁלִיחַ לְאִישׁ אֲשֶׁר מִדַּת הַדִּין מְתוּחָה עֲלָיו עֵינָן בַּמַּג"א בַּס' נ"ג ס"ק ח' וְא"כ לְכַאוּרָה תַיְמָה שֶׁהַמְּנַהֵג פְּשוּט שֶׁהָאֲבָל תוֹף שְׁבַעָה נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ צִיבּוֹר בְּבֵיתוֹ וְרַאֲיִתִּי בַּס' פְּרָם שְׁלַמָּה שְׁהֵבִיא שְׁאֵין נוֹהֲגִין כְּדַבְּרֵי הַש"ע וְלֹא כָּתַב טַעַם לְזֶה.

וּלְפִי עַנ"ד הַטַּעַם כַּמ"ש מְרֵן הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס בַּחאו"ח ס' ר"ה דְּהַאֲדִינָן שְׁאֵין הַש"צ מוֹצִיא אַחֲרִים י"ח אֵין נַפ"מ כְּפִלֵי הַאִי שְׁהָרִי כָּל הַקְּהֵל מְתַפַּלְלִין בְּפְנֵי עֲצָמָן בְּאוֹתוֹ נוֹסַח מִמֶּשׁ שְׁמַתְפַּלֵּל הַש"צ וְצָרִיף לוֹמֵר דְּגַם בְּתַפִּילָתוֹ בְּקוֹל רֵם אֵינוֹ מוֹצִיא אַחֲרִים י"ח שְׁהָרִי כְּפִלֵּם צְרִיכִין לְשַׁמּוֹעַ וְלַעֲנוֹת קַדִּישׁ וּקְדוּשָׁה וְהַש"צ הוּא רַק כְּמַעֲזוֹרֵר אֶת הַצִּיבּוֹר לְדַבֵּר שֶׁהוּא וְהֵן חֲזִיבִין וּלְכָף בַּכּה"ג

לא נאמרו דברי הרא"ש ושפיר יכול האבל להיות ש"צ שקהרי גם הוא חייב בכל אותן הדברים כל התפילות וההודאות נאמרו בלשון רבים ומה לי הוא ומה לי אחר שומע פעונה וע"כ א' צריף להיות שאומר בקול רם ולקף אין חילוק פל זה בכל גסחאות התפילה אבל בתקבל צלותהון שגאמר רק שהש"צ מתפלל עבור הצבור והגוי כמו מוציא אחרים י"ח לקף איכ"ל דאין אבל יכול להתפלל על הצבור פן נראה לי לקיים הדברים קצת.

ועוד נראה לי לבאר יותר דהא דבט"ב לא אמרי' לתקבל אינה הלכה פסוקה דבאבודרהם איתא דאמרי' לתקבל אבל מנהג כל העולם פמנהגינו דאין אמרי' לתקבל וכ' הטעם משום דכתיב שפתם תפילתי והדבר קשה להבין וכי משום דכתיב שפתם תפילתי לא נתפלל כלל וקהרי אנו מתפללין כל התפילות כמו שאר הימים ומבקשי' מאת השם כל צרכינו אפילו בט"ב ועוד שאנו אמרי' יהי לרצון אמרי פי ומה בין יהי לרצון אמרי פי לתקבל צלותהון ורש"י באיכה פי' שפתם תפילתי דנסתמו חלוני הרקיע וא"כ אפשר דאין הלשון מדוייק כ"כ במה שאמרי' לתקבל צלותהון והי' ראוי לנו להתפלל שיפתח לנו שערי השמים לשמוע תפילתינו וצ"ע: והי' נראה לי הפנונה עפ"י מאי שכו' בדגו"מ באו"ח סי' תק"ג על הא דהמנהג דאין אמרי' או"א בבית האבל שכו' בשם שכהנ"ג הטעם דאין אבל עולה לדוכן והדגו"מ הקשה פינון דאם עלה לא ירד ראוי לן לומר ברפת או"א שהוא ברפת פהנים ובסי' תקנ"ט גבי ת"ב ג"כ הקשה על הא דאין אמרי' או"א בת"ב ובסוף דבריו הוא מישוב משום דהגוי פשאילת שלום ובת"ב אין שואלין בשלום חבירו וקשה דא"כ א"ש גם באבל וצ"ל דסמך על סי' תקנ"ט משום שאילת שלום ושאלת שלום לאו דווקא באומר לשון שלום אלא הה"ד אמירת צפרא טבא למרא וכיו"ב ג"כ אסור ועדיין צריף ביאור הא אנו אמרי' עושה שלום וכו' הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל גם בת"ב וצריף לומר פינון דמבקש זה גם על עצמו ולעולם יכלול אדם תפילתו לתפילת שלום אין זה פשאילת שלום רק פדורש בטובת חבירו ובברפת חבירו ובעקרי' מאמר ד' ביאר דכל ענין ברכה הוא מורכב מתפילה וברכה: וא"כ אפשר לומר דכוננת המנהגים הוא פך דוודאי אם לא נכתב שפתם תפילתי והי' תפילה להקב"ה על ישראל אפשר הי' מותר אבל פאן דכתיב שפתם תפילתי אינו נראה כתפילה אלא כדרישת כלל ישראל שהשי"ת יקבל תפילת כלל ישראל וגם הוא כולל עצמו עמהם ולקף גם לתקבל הגוי כדרישת ובקשת שלום ולקף אין אמרי' אותו בת"ב ולפי"ז א"ש דגם באבל דאסור לדרוש בשלום אחרים שפיר המנהג דאין לומר לתקבל צלותהון פן נראה לפי ענ"ד להסביר טעם המנהג במקום שנוהגין פן ובמקום דנהוג נהוג תשובה שע"א עוד להמולג הנ"ל מה ששאלת עוד על מה ששמעתי בשמי מאת נכדי הבחור הפופלג כה' פרץ גראס נ"י מק"ק ווין (הלך לעולמו בעודו בימי בחרותו דהא דקי"ל דשיעור גערה שלשה חדשים יש לחשוב מגילוח האחרון ולא משעת התחלת האבילות הנה באמת פן נראה לי מסבא דהרי קי"ל כפסק הנוב"י מהדו"ק סי' י"ד דבמקומות שנהגו לגלח הזקן שמתנוול אם אינו מגלח אותה איזה שבועות וחשבינן שיעור גערה בב' או ג' שבועות יעוי"ש וע"כ הא דבראש בעי' ג' חדשים היינו משום דקודם ג' חדשים אין השערות גדולים כ"כ ואינו מתנוול וא"צ פולי האי לגילוח עד ג' חדשים ולפי"ז עיקר הניוויל אם אינו מגלח הראש לא נעשה אלא בשבועות האחרונות והם המתירים לו לגלח.

וא"כ לא אדע מה חילוק יש פינון דבגילוח הזקן פינון דמתנוול בזמן מיעוט חשבי' לי שיעור גערה א"כ פנוודאי אם פכר גדלו שערותיו טרם שנעשה אבל דמתנוול אם ישקה זמן מה א"כ ג"כ הרי מתנוול ע"י אבילותו בזמן קצר כמו שהי' מתנוול לאחר ג' חדשים אם הי' מתגלח יום א' קודם

ימי אַבלותו דשרי' לי' בג' תדשים ה"נ ראוי לן לומר שאם גידלו שערותיו קודם ימי האבלות ובשבעות אחרים וזמן קצר אחר האבלות תנוול אם לא יגלח ראוי לן לחשוב שיעור גערה משעת גילוח.

ואמתי לישב בזה לשון הרי"ף שכ' דשיעור גערה בעיניו עד שיגדל פּרע ויגערו בו חבּריו וברמב"ם כ' עד שיגדל פּרע או יגערו בו והב"י בס"י ש"צ דחק עצמו בלשון הרמב"ם גם שאר הראשונים הגיהו בירושלמי ולפי ענ"ד לישב עפ"י ה"ל דהגידול פּרע סתמא דמלתא שלשים יום כדאמרינן לענין נזיר שבתוך שלשים בנודאי אסור לגלח אפי' אם כבר עברו משעת גילוח שיעור גערה ג' תדשים ואפי"ה אסור תוך שלשים אבל אם לא עבר שיעור גערה לא סגי בשלשים אלא עד שיהא שיעור גערה וא"כ מדנקדק היטיב לשון הרי"ף והרמב"ם דכ' תרנוניהו דהיינו עד שיגדל פּרע זה דבר חלטי' דאפי' הי' שיעור גערה קודם מ"מ בעיניו שיעור גידול פּרע לאחר התחלת האבלות או דאם עדיין אינו זמן מרובה משעת גילוח בעי' עד שיגערו בו חבּריו כן הי' נראה לי.

אבל האמת שמלשון סתימת כל הפוסקים לא משמע כן ואפשר משום לא פלוג הנהיגו כן דלעולם בעי' משעת אבלות עד שיגערו וכו' ולכך כיון שמדונה לי שהמנהג להמתין ג' תדשים משעת התחלת האבלות בטלה דעתי אח"כ יש עוד צדדי' בלא"ה להתיר כגון אם פגע רגל לאחר שלשים או שיש צורך גדול בגילוח בכה"ג נראה לפי ענ"ד שבמקום צורך גדול ודחק לא נהיגו כן והנראה לפענ"ד כתבתי ומה ששאלת עוד על דברי התוס' בסנהדרין דף ח' הא דינאי המלה שאמר לו שמעון בן שטח קום ונסהידו בך והקשו התוס' שם דהו"ל להושיב שניהם והקשית לדעת הב"ח והש"ך בחז"מ סי' י"ז סק"ג דביושב מעצמו אין צריכין לומר לו שיעמוד א"כ הו"ל לתוס' להקשות בלא"ה הא דינאי כבר ישב ולפי הנראה פשוט דדברי הש"ך אמורים אם נודע להב"ד שפגדו שישב חברו מעצמו אבל אם לא נודע זה לחבירו ואפשר לטעות לו בזה שהב"ד הושיבו את חבירו וכ"ש ממלה בנודאי לא אמרו הב"ח והש"ך בכה"ג וא"כ שוב יש לחוש שישתמו טענותיו של הפגדו ולכך שפיר הקשו התוס' דהו"ל לומר לשניהם שישבו כן נראה לי פשוט ואחתום בכרחה המשולשת ויאנשר כותף וחילף לתורה ותהא אמיץ פת מלא ברפת ה' פאות נפשך ונפש רבך הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאונע תשובה שע"ב שיל"ת יערגין יום ו' עש"ק ז' מנחם אב תרי"ו לפ"ק. בין המצרים יתברך ממאיר לארץ ולדרים האברה הרבני המופלא ומפולג בתורה החרוץ מוה' אהרן שמואל אסאד נ"י יושב בשבת תחמוני בק"ק ניקלשפורג יע"א.

מכתבו זה איזה שבעות קבלתי והואיל ולא היא צורך שעה הנחתיו ואחר עד עתה נעתה באתי להשיב על מה שהעיר מעלתו נ"י ע"ד החולקין על דברי הטורי זהב ביורה דעה סימן שצ"ז שסובר דגבי מיתה הואיל ואדם עלול למות אזלינן בטר חזקה דהשתא והנזקדות הפסוף שם והנוב"י סי' ל"א מהדורא קמא אהה"ע השיגו עליו ומעלתו הקשה הא סוגיא צרוכה הוא ב"ב דף קנ"ג ע"ב אמר רבה הרי מת וקברו מוכיח אליו ואפילו לאפיי דפליג מודה דספק משווי' לי וא"כ באבלות אזלינן להקל ועוד הקשה עמ"ש הנוב"י בתקע"ג מהדו"ק סי' מ"ג לחלוק על הריב"ש סי' שע"ט דכ' דב' חזקות עדיפות מרוב מהא דאמרינן בספינה שאבדה בגיטין דף כ"ח דנותנין חומרי חיים וחומרי מתים אף על גב דרובן למיתה וכ' הנוב"י מנ"ל דבכה"ג רובן למיתה והקשה מעלתו דהאסוגיא מפורשת הוא בב"ב דף קנ"ג ע"ב ה"ל והא ספינה דרובן לאבד ועוד הקשה

על לשון התוס' שם ב"ב דף קנ"ג ע"ב ה"ל בד"ה השתא שכ' בספינה המטורפת דסופן לאבד וקשה ספינה המטורפת מאן דכר שמי' הא במטורפת הוא בתזקת חי והש"ס נקט דמתנין עלי חומרי חיים וח"מ ועוד הקשה על הריב"ש ה"ל דקשיא לי' מש"ס יבמות דף קי"ט בהלך הוא וצרתה למדיה"י דאמרינין גיזול בתר רובא ורוב נשים מתעברות ויולדת והקשה הא כ' תוס' שם ד"ה מסונרתא דאמרינין בתזקת שלא ילדה וא"כ איפא ב' תזקות וקשיא זו לא קשה פאשר יתבאר א"ה אבל קושיות הראשונות קשים.

ונראה בעזה"ת דהתוס' והריב"ש והנוב"ש לכולם דחיקא וקשיא להו סוגיא דב"ב ה"ל ובחר פל אחד בשיטתו דהנה בגטין דף כ"ח בהנה"ג דר"א בן פרטא בספינה שאבדה דנותנין חומרי חיים וח"מ כ' התוי"ט מלשון הרע"ב ורש"י ספינה שאבדה היינו טרעה והוי כמו נטבע במים שאל"ס דמחמירין וכ"כ הפנ"י שם דגם בתרומה יש להחמיר כמו בא"א והקשה על הריב"ש אמאי לא פירש בן בן עיי"ש.

ולי.

צ"ע דאיך אפשר לומר כהתוי"ט משום חומרי דא"א כמו במים שאין ל"ס הא התם רק לכתחילה מחמירין ואם נישאת ל"ת וא"כ מאי פריך אביי מיני' ב"ב דף קנ"ג ע"ב ה"ל לרבא, הא בממון אין שינוי להחמיר וצריך לאוקמי' אדינא ובספינה שאבדה החמירו לכתחילה ותוס' לא ס"ל כסברת הריב"ש פדמוכח בתוס' ב"מ דף כ' ע"ב ד"ה היכא פשיט מר איסורא מממונא וכו' דכ' דבמים שאל"ס לא אזלינין בתר רוב לא מטעם ב' תזקות עיי"ש.

והנה מפת קושיא זו ס"ל לתוס' בב"ב דף קנ"ג ע"ב ד"ה השתא וכו' ה"ל לישוב דלאו מספינה שאבדה קשיא אלא מספינה המטורסת ולא מצו להקשות מרישא דאיכ"ל דמטורפת רובן לחיים או כולם לחיים לכך פריך מדיוקא דסיפא דדווקא באבדה דרובן לאבד נותנין חומרי חיים ומתים ואמרינין סמוך מיעוטא לחזקה לגמרי אבל אם אינה אבודה וטביעה לגמרי אלא פעין מטורפת שכ' הרמב"ם בפ"י המשנה שם שנושברו כל מלחי' דהוי פלגא ולכך כ' התוס' דהוי כמו סופן לאבד ורוב פעמים נעשה אבודה דהיינו טביעה וא"כ הוי ב' מיעוטים מיעוט שאינה נעשה אבודה דהיינו טביעה ואפי' נעשה טביעה איכ' מיעוט דאינו מת במים שאל"ס ותרי מיעוטא אמרי' סמוך מיעוט למיעוט והוי פלגא ומוקמינין אחזקת חי וא"כ בהא דרבה אוקמינין אחזקה.

אמנם הריב"ש ג"כ קשיא לי' קושיא ה"ל ו'לא ניחא לי' הקושיא מדיוק וע"כ הוכיח דינו דספינה שאבדה לאו מפת חומרא ורק לכתחילה אלא אפילו אם נשאת תצא ומן הדין דב' תזקות עדיפא אפילו מרוב ובזה מנושב קושית הפ"י ה"ל דלכך לא רצה הריב"ש לומר מטעם חומרא לכתחילה דא"כ מאי פריך וע"כ מצד הדין משום ב' תזקות ופריך על רבה דה"נ איפא ב' תזקות תזקת חי ותזקת ממון.

אמנם נראה דסברת הריב"ש לא נאמרה אלא היכא דמיד שנוולד הספק אי גיזול בתר רוב איפא ב' תזקות כנגדה אבל אם בשעה שנוולד הספק אי אזלינין בתר רוב אין פאן אלא חד תזקה כנגדה דאז הי' הדין דגיזול בתר רוב ואחזקינין לי' בתזקת הרוב ושוב אח"כ נולד לן עוד תזקה כנגד הרוב בכה"ג לא מצרפי' ב' תזקות ונשאר הדבר בתזקת הרוב פעין דאמרינין בס"ס דהיכא דלא נולדו ב' הספיקות בפעם אחד לא מצרפי' וכעין שכ' התוס' בכורות דף כ' ע"א דאם פבר הוי

מחזקין אותו בַּתּוֹרָה רַבּוֹת לְעֵינַי אִיסוּר שׁוֹב אֶפְיָלוֹ אִם נִתְגַּלְגַּל אִתּוֹ כִּי וְכָא לִיְדֵי מָמוֹן בַּתּוֹרָה רַבּוֹת וְהוּא
כּוֹ.

וּבְזֶה מְבֹנָאָר דְּלֹא קָשָׁה קְוִשְׁתָּ הַנּוֹב"י שֶׁם בְּסִי"מ ג' עַל הַרִיב"ש מִפְּרָה אֲדוּמָה דְּמַהְגֵּי שְׁחִיטָה
אֲע"ג דִּישׁ ב' חֲזָקוֹת חֲזָקת אִינוּ זְבוּחַ וְחֲזָקת טוֹמְאָה שֶׁל הָאֲדָם שְׁמִיזִין עָלָיו עֵי"ש דְּכִינּוּ דְּבַעֲשָׂה
שְׁנֹשְׁחָטָה לֹא הָיוּ רַק חֲזָקָה חֲדָא וְאֲזִילי" בַּתּוֹרָה רַבּוֹת וְאֲחֻזְקִינָן לְפָרָה בְּחֲזָקת פֶּשֶׁר שׁוֹב אִין בְּכַח
הַחֲזָקָה הַבָּא אִתּוֹ כִּי לְגַרְעֵה רַבּוֹת וּמָה שֶׁהַקָּשָׁה מַעְלָתוֹ מִיְבָמוֹ דָּף קו"ט בְּלֹא"ה לֹא קָשָׁה מִיְדֵי דְּנָהִי
דְּלֹא יִלְדָה עַד הַשְׁתָּא מ"מ הוּא בְּחֲזָקת שְׁתַּלְד וְהַתּוֹס' כ' כֵּן גַּבֵּי בְּהֵמָה דְּלִית לָהּ רַבּוֹת מִתְּעַבְרוֹת
הוּאִיל וְתִלְיָא בְּמַעֲשָׂה אֲבָל בְּאֲדָם דְּלֹא תִלְיָא בְּמַעֲשָׁה כַּמ"ש הַתּוֹס' שֶׁם ד"ה ר"מ וּא"כ אֲדַרְבָּה
הוּא בְּחֲזָקת הַבָּא מִפְּתַח רַבּוֹת נְשִׁים דְּמִתְּעַבְרוֹת שֶׁהִיא בְּחֲזָקת שְׁתַּלְד וְכַאֲמַת בְּתוֹס' יְבָמוֹת דָּף ל"ז
ע"א בְּד"ה וְזוֹ הוּאִיל וְכו' עָמְדוּ בְּזֶה בְּאֲשָׁה שְׁלֵא יִלְדָה עַד הַשְׁתָּא אִיף נִימָא דְּרַבּוֹת מִתְּעַבְרוֹת מִיְהוּ
זֶה אִינוּ שְׁיִיף לְהַרִיב"ש אֲלֵא גַם בְּלֹא"ה צָרִיף בִּיאוּר.

וּלְפִי עַנ"ד גַּם זֶה לֹא קָשָׁה כְּמוֹ דְּקו"ל בִּי"ד ס' פ"א דְּאֶפְיָלוֹ נּוֹלַד רִיעוּתָא וּמַצָּאנוּ הַבְּהֵמָה טְרִיפָה
אֲפִי"ה אֲמַרִי הַשְׁתָּא הוּא דְּנִטְרָפָה וְהַשְׁתָּא יְצָאָה מְרֹב וּכְשֶׁם דְּמַמְעֻטִּינִין מִהַשְׁתָּא עַל מָה שֶׁהִיָּתָה
מְעִיקְרָא כֵּן מַמְעֻטִי מִהַשְׁתָּא עַל לְהַבָּא וּלְכַף אֶפְיָלוֹ חֲזוּנִין דְּהַשְׁתָּא לֹא יִלְדָה אֲמַרִי דְּרַק הַשְׁתָּא
יְצָאת מְרֹב אֲבָל מִכָּאֵן וְאִילָף תְּהִי מִן הַרַבּוֹת וּלְדַעַת רִשְׁבָּ"א בְּסִי"מ פ"א גַּבֵּי הַגְּלָד פִּי הַמַּכָּה עֲדִינּוּ
צָרִיף קְוִשְׁתָּ הַתּוֹס' מ"מ עַל הַרִיב"ש לֹא קָשָׁה.

וְהִנֵּה לְהַנּוֹב"י ס' מ"ג קָשָׁיָא לִי ג"כ סוּגְיָא דְּב"ב דָּף קנ"ג הַגְּ"ל וְלֹא נִיחָא לִי פְּדַעַת הַרִיב"ש
הַגְּ"ל כַּמ"ש בְּתִשְׁבּוּבָה וּלְכַף תִּירֵץ בְּאֲנָפִין אַחַר דְּבִנְטַבַּע אִם לֹא שֶׁהָהּ שֶׁם בְּכַדִּי שְׁיִוְכַל לְחִיּוֹת וְלְצָאת
יֵשׁ ב' מִיְנֵי הַצְּלוֹת א' לְפַעֲמִים מִיְעוּט נִיצוּלִין וְעוֹלִין חֲיִים בְּמִקּוּמָן וְרַבָּם מִים אֲשֶׁפִּילּוּנְהוּ לְמִקּוּם
שְׂאִין אָנוּ יוֹדְעִין וּמ"מ גַּם הֵתָם בְּמִקּוּם אַחַר אֲפִשֶׁר לְפַעֲמִים מִיְעוּט אֲשֶׁר רְנוּחַ וְהַצְּלָה יַעֲמִיד לּוֹ
וּא"כ אִם לֹא שֶׁהוּא לְרִאוּת אִם עָלוּ בְּמִקּוּמָם אִיכָּא ב' מִיְעוּטִי וּמִסְמְכִי מִיְעוּטָא לְמִיְעוּטָא וְהָיוּ פִּלְגָא
וּמִדִּינָא הֵם בְּחוּמֵי חֲיִים וּח"מ אֲבָל אִם שֶׁהוּא שֶׁם וְלֹא עָלוּ וְאִין כָּאֵן אֲלֵא חֲשֵׁשׁ מִיְעוּט דְּנָהִי דְּמִיָּא
אֲשֶׁפִּלְיָנְהוּ וְנִאֲבָדוּ מִכָּאֵן מ"מ אֲפִשֶׁר דְּנִיצוּלִין וְהָיוּ רַק חַד מִיְעוּט וְחִיּוּשִׁינָן לְחוּמֵיָא לְכַתְּחִילָה
וְעַכ"פ לְפִי פִי"ז זֶה מְפָרֵשׁ הַנּוֹב"י דְּרַבּוֹת לְאֲבָד הֵינּוּ כְּמוֹ כֵּל אֲבָדָה הַנְּאָמַר בְּש"ס וְכַמוֹ תְּעִיתִי כְּשֶׁה
אוֹבַד דְּנִאֲבָד מֵאֲתָנוּ וְלֹא שְׁנִאֲבָד מִן הָעוֹלָם וְהֵינּוּ דְּרַבּוֹת אִינָם נִיצוּלִים בְּמִקּוּמָם מ"מ מִיְעוּט
נִיצוּלִים בְּמִקּוּמָם וּמִיְעוּט הֵם אֲשֶׁר נִיצוּלִים שְׁלֵא בְּמִקּוּמָם וְסוּמָף מִיְעוּט לְמִיְעוּט וְהָיוּ פִּלְגָא וּפִלְגָא
וְכַמ"ש הַר"ן בְּאֵלוֹ טְרִיפּוֹת בְּסוּגְיָא דְּבַצִּים וְנָהִי דְּאֲנָכִי כְּתַבְתִּי בְּמִקּוּ"א דְּנִרְאָה דְּהָא דְּכ' הַר"ן
דְּתַרִי מִיְעוּטִי הָיוּ פִּלְגָא הָיוּ רַק מְדַרְבָּנּוּ אִינוּ מְוַכְרַח וְהַנּוֹב"י אִיכ"ל דְּלֹא ס"ל כֵּן כֵּן נִרְאָה לְפִי
עַנ"ד לִישָׁב אֶת דְּבָרָיו.

אִיבְרָא טַעְמָא דְּרַבָּה דְּאָמַר הָרִי מֵת וּקְבָרוֹ מוֹכִיחַ וְקוֹשְׁתָּ אֲבִי עָלָיו צָרִיף בִּיאוּר הָרִי בְּקִדּוּשִׁין
דָּף ע"ט ע"א אֲמַרִינִין אִי בְּתוּף ו' חֲדָשִׁים בְּהָא לִימָא רַב הָרִי בּוֹגְרַת לְפָנֵינוּ מְבֹנָאָר דְּפִשְׁטָא לְהוּ
לְבַעֲלֵי הַש"ס דְּחֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא נִגְדַּה הַשְׁתָּא לְכ"ע עֲדִיפָא וְאִיף פְּלִיג רַבָּה וּמִפְּתַח זֶה הִי נִרְאָה
לְמַעְלָתוֹ דְּטַעְמּוֹ שֶׁל רַבָּה כַּהֲטוּ"ז דְּחֲזָקת חֵי לֹא חֲשִׁיב חֲזָקָה גְּמוּרָה הוּאִיל וְסוּפּוֹ לְמוֹת מִיְהוּ גַם
זֶה קָשָׁיָא דַּא"כ אִיף אֲמַרִי שֶׁם ב"ב דְּרַבָּה כַּר"נ הָא בְּרַבָּה טַעַם אַחַר אִיכָּא מִיְהוּ זֶה יֵשׁ לִישָׁב כְּמוֹ
דְּר"נ סְבַר הִיכָּא דְּאִין חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא כְּנִגְדוֹ אֲזִילִין בַּתּוֹרָה חֲזָקָה דְּהַשְׁתָּא וְה"נ כָּאֵן כֵּינּוּ דְּסוּפּוֹ
לְמוֹת אִין חֲזָקָה דְּמַעֲיָקְרָא כְּנִגְדוֹ וּלְכַף אֲזִילִין בַּתּוֹרָה הַשְׁתָּא.

מיהו לפי ענ"ד נראה דטעמין דרבה הוא כמ"ש הש"ך ביו"ד סי' א' ס"ק ח' באדם דצ"ל אצלו דלמד ושוב שכח זה לא אמרינן ר"ל דלומר דב' שינויים הי' בנתיים זה לא אמרינן וה"נ גבי מת וקברו מוכיח דסתם מיתה הוא ע"י חולה פדאיתא במוע"ק דף כ"ח חלה ה' זה מיתת כל אדם וא"כ אע"ג דרוב חולים לחיים רוב המתים ע"י חולי מתים וא"כ אם נימא דהבריא מחולי הראשון ממילא צריכין לומר דשוב חלה מחדש וא"כ ב' שינויים לא אמרינן ואדרבה יש לן לומר פדאמרינן בחוליו דף י' עצם נודאי פוגם ועור ספק ואין ספק מוציא מידי נודאי וה"נ יש לן לתלו' בחולי שחלה נודאי זהו טעמו דרבה.

וע"ז הקשה אב"י מספינה שאבדה דג"כ מיירי דאותן בני אדם שהיו בספינה ידעוין דלא שבו לביתם ולא ידעו מה נעשה להם וא"כ ראוי לן לתלות בספינה שנודע לן נודאי בספינה דמשום זה לא באו לביתם משום שנטבעה הספינה ואפי"ה חיישינן ואמרי' שאז ניצלו ושוב נולד להם סיבה אחרת שגרמה להם להיותם נעלם מאתנו שפירחו כמ"ש הנוב"י שם בסי' מ"ג ואמאי תלינן בב' שינויים ולא תלינן בנודאי טביעה וגרם מיתה וזה הפירוש למדתי מחידושי הרמב"ן שם בב"ב וע"ז מביא אר"ה בר דר"י דרבה כר"נ והיינו דגם טעמין דר"נ איכ"ל לן וממנ"פ אם הי' שכ"מ הרי חזקת ממון מסייעת לו ואיכ"ל ב' חזקות וגם חזקת ממון עדיפא והרא"ל רק מאם הי' בריא שמוציאין ממון עי"ז ושם איכ"ל שפיר לב' שינויים שחלה ושוב נתרפא לא חיישינן וא"ש.

איברא דקשיא לי דהנה בקידושין דף ע"ט ע"ב רצה לומר דרב כר"נ ושמואל כר' יעקב ודחה דכ"ע בחזקת בריא קיימין וקשה למה לא דחה התם שאני דאין לן לומר חלה ושוב הבריא וזה קשה בלא"ה על הש"ך סי' א' ס"ק ח' ה"ל משא"כ גבי בוגרת איכ"ל השתא הוא דבגרה ועד עתה לא הי' שינוי וצ"ע ונראה לישב בעזה"י דבלא"ה קשיא שם דאיהו קאמר שם דטעמין דר"נ משום דכ"ע בחזקת בריאים קיימין א"כ מ"ט מחלק בין הוא השתא בריא או השתא שכ"מ ועוד קשה כמו שפכר הקשה התוס' בב"ב דף קל"ג ע"ב ד"ה ור' נתן שהקשו שם דהסוגיות סותרות דשם בקידושין מסיק דטעמין דר"נ משום דכ"ע בחזקת בריאים.

ולפי ענ"ד קושיא חדא מתנרצת באידך דהנה הפ"י בקידושין תמה איהו אמרו דרב איכ"ל דסובר כר' יעקב הרי רב אזיל בממון בטר רובא ורוב בריאים נוציא ממון עי"ז עיי"ש ובמח"כ אשתמט מינן דברי הר"ן בתשובה סי' ס"ו והובא בב"י ביו"ד סי' ר"א גבי מקנה שם ביאר פלוגתא דר' יעקב ור"נ משום דחזקת בריאות עביד להשתנות פעמים חולי ופעמים בריא ובזה מוכן היטב דבקידושין דימה זה ליומא דמשלם שית דעביד להשתנות ואין כאן שום חזקה וה"ה בריאות ס"ל לס"ד דאין כאן שום חזקה ואעפ"י כהולך ר"נ בטר חזקה א"כ אין לומר דטעמו פה"ש"ך סי' א' ה"ל דזה לא חשיב שינוי כיון דעביד להשתנות וע"ז מתרץ דר"נ סובר דאדרבה כ"ע בחזקת בריאים הם א"כ חשיב שינוי ואיכ"ל דטעמין דר"נ כסברת הש"ך ה"ל דאין לן לומר ב' שינויים וכסוגיא דב"ב ה"ל ושני הסוגיות עולים כאחד אמנם ר' יעקב דס"ל דבריאות עבידא להשתנות ולכך אזיל בטר חזקת ממון ול"ד להא דרב דאזיל בממון בטר הרוב היינו היכא דהרוב לא עביד להשתנות וא"ש.

ועכ"פ לפי ה"ל אין מכאן ראיה לטו"ז סי' שצ"ז באמת הטו"ז לטעמין דביו"ד סי' א' ס"ק ג"כ כתב ראיה ממרדכי דאפילו אי לא קי"ל כר"נ מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ליזול בטר חזקה דהשתא אכל המעיין במרדכי שם יראה דמשום מלתא דעל"ג ומשום רוב מצוניין אצל לימוד מומחין הן אתא עלה אמנם אעפ"י שאין ראיה מכאן מ"מ פתבתי במקו"א דנראה לפי ענ"ד דהלכה כהטו"ז

ולא מטעמי' אלא מטעם שכ' הרשב"א ביו"ד סי' פ"א בהוגלד פי המפה פיון שיצא זמן רב מהחזקה אמרינו מדהשתא מעיקרא נמי וה"נ ידעינו שפבר מת איזה ימים מספקינו על מעיקרא והש"ך בס"קד ובטו"ז ס"קג כ' דהשו"ע ספק פרשב"א פן נראה לפי ענ"ד וכן אחתום בברכה וכו' ידידו ה"ק משה שיק מברעזאווע: תשובה שע"ג שיל"ת ערב ר"ח ניסן תרל"ג לפ"ק חוסט יע"א.

החיים והשלום וכ"ט להרב המאוה"ג כש"ת מוה' אפרים פישל נ"י אבדק"ק נאנאש יע"א. מקתבו קבלתי ובו נשאלתי אודות איש אחד שפגע בו נכרי אחד ממקום מולדתו ושאל היהודי מה חידש יש במקומו והשיב לו שפן אחיו יבוא תיכף לכאן ממקום השוק הסמוך ושאל אותו מדוע אחיו בעצמו לא הי' שם במקום השוק והשיב הנכרי כי אחיו כבר מת וכשבא בן אחיו אח"כ שאל אותו על אחיו והשיב באמת הי' מסופן אבל עתה שוב לאיתנו והיהודי זה לא גילה לבן אחיו מה שאמר לו הנכרי לידע אם יכחישנו ועתה בא לישראל ומסתפק אי חשיב זה פהכחשה להנכרי המסלפ"ת ואי צריך להתאבל או לא דאפשר דבן אחיו לא רצה לגלות דאין דרך ישראל לגלות דבר כזה דאין רשאי להוציא דיבה וכ' שהפ"מ הקיל בגוי מסלפ"ת בכתב והחפמת אדם כ' ג"כ שיש להקל בספק עכ"ל הצריך ואנכי טרוד מאוד מ"מ ראית להשיב לו מיד פיון שהשעה צריכה לקב ולזאת אני משיב לו בקצרה.

הנה לפי הנראה בנדאי אין חשיב זה הכחשה לפי מ"ש מעלתו שלא סיפר לבן אחיו שהגוי אמר לו שאחיו מת ואפי"ה נראה דלא חשיב כלל מסלפ"ת דהרי הישראל התחיל עמו וקי"ל באהע"ז סי' י"ז סעיף י"ד וט"ו שאם הישראל התחיל לספר עמו לא מקרי מסלפ"ת דגוף הדין דיהא הגוי נאמן במסלפ"ת לחיבו להתאבל נגד חזקת חי אינו ברור דהרי קי"ל ביו"ד סי' קכ"ז דאפי' ע"א ישראל אינו נאמן לאסור דאולי לצערי מכונן או אומר בנדמי ונהי דבעדות אשה נאמן גוי מסלפ"ת היינו משום חזקה דאשה דייקא ומנסבא ובב"ש סי' קנ"ח סק"א כ' דאין ע"א נאמן להעיד שמת אשת פלוני להתיר לישא לו אשה אחרת משום חשש חדר"ג ונהי דהנוב"י מהדו"ת חאה"ע סי' ל"ג חולק עליו הנה מרן הגאון בחת"ס חלק אהע"ז החזיק דבריו ונהי דהספימו האחרונים בסי' שצ"ו להחמיר בגוי מסלפ"ת באבילות נראה טעמם פיון דנחית לזה לספר זה וגוי לא ידע דיש נפ"מ בזה אמרי' מסתמא ידע מילתא ולא חיישינו לצעורי' פיון דמסלפ"ת ונראה שדעתו לספר דבר אחר.

אבל בנידון הנ"ל ששאל אותו והשיב לו לכה אפשר דלצעורי' קא מכונן ובלא"ה פיון דהתחיל לספר עמו הרי קי"ל דלא חשיב מסלפ"ת ואפילו נימא דשאלה זו ששאל לו למה לא בא אחיו לשוק לא דמי כל כה לשאל עליו ממש מ"מ כל שאינו מסלפ"ת לכל הדיעות נראה דאין להאמינו וכ"כ נמי בחקמת אדם הנ"ל וכיוצא בזה התרתי פעם אחד שלא להאמין לגוי מסלפ"ת מפי ישראל אחר שהגוי אמר שלא ראה אלא ששמע פן מפי ישראל שסיפר לו פן ובב"ש שם באהע"ז הביא פלוגתא בזה אי גוי מסלפ"ת מפי ישראל נאמן וא"כ הה"ד בנידון הנ"ל פיון שהתחיל עמו פן נראה לפי ענ"ד.

איברא דלקאורה יש לפקפק על זה דבנידון הנ"ל אפי' הי' איסור תורה נאמן אפילו להקל לפי מ"ש הש"ך ביו"ד סי' צ"ח ס"קב לתרץ דלקב מאמינים גוי לטענם ולומר במסלפ"ת אפילו אי טע"כ דאורייתא משום דעומד להתגלות לאלתר פשיקחנו הישראל לפיו וא"כ ה"נ פיון שאמר לו שפן אחיו יבוא לאלתר ועבידא לגלוי לאלתר וא"כ לדעת הש"ך אפילו בדאורייתא נאמן

מיהו דברי הש"ך עצמו תלויים בפלוגתא דאין זה מוכרח אלא לדעת הרמב"ם והמחבר דגוי אפילו אינו קפילא נאמן עיי"ש שהפליתי תי' בענין אחר ועיין בפמ"ג שם.

ועוד הרי אפילו במילתא דעל"ג מיד בעינן עמו מסלפ"ת וע"כ דחזקה דלא משקר בעל"ג מיד בגוי אשר פיהם דיבר שוא א"א לסמוך עליו מדרבנן ולכך איסור דאורייתא אנדא ע"י חזקה ההוא ולא נשאר רק איסור דרבנן ובאיסור דרבנן נאמן שוב במסלפ"ת כן נ"ל כוונתו וטעמו של הש"ך וא"כ פיון דבעינן גם מסלפ"ת וכ"ש הכא דאיכא חזקת חי ואיך חזקת חי נגד חזקה דמילתא דעל"ג לא משקר א"כ כל ההיתר רק על מסלפ"ת וזה בנידון דמעלתו כבד אמרנו דנראה דאינו נקרא מסלפ"ת.

ונראה דבנידון דמעלתו לא הי' צריך לזה דברי לפי לשון מעלתו שהעתיק לשונו שם לא רמז שאמר הגוי שעתה מת וא"כ אולי כבד עבר שלשים ובאנו למחלוקת המהר"י מינץ והטו"ז בסי' שצ"ו ונהי דהאחרונים לא הסכימו עם הטו"ז והעלו פתשובת מהר"מ מינץ דחזקה דמעיקרא חזקת חי עדיף ואמרינן השתא הוא דמת מיה' בנידון דידן דהבן אם הי' על השוק ומסתמא לא נסע מביתו בזמן האבילות וביו"ד סי' פ"א בהגלד פי המפה חוששין למפרע ולדעת הש"ך שם זה דעת המחבר וליף לה מקתם יבש וא"כ כל שא"א לומר השתא הוא דאיכא אז חיישינן למפרע וה"נ א"א לומר השתא מת כדלעיל וא"כ בכה"ג גם שאר פוסקים מודים להטו"ז.

ונהי דאין זה מוכרח אולי הוא תוך שבועה והא דהתירו לו ליסע לשוק דלמא משום דבר האבוד דפסקינן בסי' שפ"ה דשוק הוי דבר האבד מ"מ נראה דלאו ביום הראשון הוא דברי לדעת הגאונים אבילות דיום ראשון הוא דאורייתא מ"מ מסתמא ליכא למימר השתא מת ומטעם זה יש לישב גם דברי הטו"ז דלפי הנראה דלעולם בבא כתב א"א למימר השתא מת וא"כ לדעת הרשב"א וסייעתו שפסקו כן ביו"ד סי' פ"א חיישינן שא"א כבד מת וכבד עבר שלשים ולפי"ז בנידון פזה דברי הטו"ז נכונים מיהו באמת בנידון דמעלתו אפשר שנודע שלא עבר שלשים ואין כאן טעם להתיר אלא טעם הראשון כמו שכתבתי ואין לדין בזה אלא מה שענינו רואות והנראה לפי ענ"ד פתבתי וה' הטוב ברחמי הרבים יגדור פראת ישראל ומחה דמעה מעל כל פנים וכו' ובמהרה ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה וכו' ושמחת עולם על ראשם וכו' הכ"ד ידידו הבא עה"ת.

הק' מנשה שיק מברעזאוו ע** מקצת תשובות שנשמטו מהמעתיק ולא העתיקם להעמידם במקומם הראוי להם ע"כ יחדתי להם בכאן והן השמטות לחלק או"ח ויורה דעה. ** תשובה שע"ד בעזה"י ט"ו פסלו תרכ"ז לפ"ק חוסט יע"א.

החיים והשלום וכל טוב לתלמידי הנגיד המופלא ומופלג בתורה מוה' דוד לאנגער נ"י בק"ק סאבאטיש יע"א. מכתבך קבלתי בעתו ובזמנו ונהינתי בדבריך שראיתיך שאתה נותן לב לעשות פדיון וכהלכה ואשר שאלת וכו' דקודם ר"ה היית אצל חינוך ביהכ"נ חדשה בקהל פ' וראית בעת בואם לביהכ"נ לחנוכה הלך הרב והדליק הנר תמיד וברך עליו וצונו להדליק נר של תמיד בשם ומלכות וגם ברח' שהחיינו והי' נראה בעיניך דשלא פדיון בירך הרב הנ"ל מלבד שהנסחא להדליק נר תמיד בלא"ה אינו מכונן וכי תמיד הוא שם אבל גוף הברכה לא מצינו ונראה לה דהוי ברכה לבטלה דלא שמענו ולא ראינו מברך על זה ואפי' במנהג קבוע פליגי הפוסקים אי מברכין על מנהג ואין כל המנהגים שונים ונראה לה דעל מנהג שלא נזכר בתלמוד אין מברכין וגם מה שמברך שהחיינו אם אמנם שמצינו סברות בזה וכבד הביא בחת"ס בחאו"ח סי' נ"ג דיש לברך

הטוב והמעט והרוב הנ"ל ברך ושהחיינו ולא הטוב והמטיב זהו תוכן דבריך ועוד הארכת: והנה אמת הדבר שערב ההוא ברך ברכה לבטלה בברכה של להדליק נר תמיד והנה הסברא שכ' די"ל דדונקא במנהג שזנפר בש"ס מברכין.

סברא זו נזכרה גם בתשובת רמ"א סי' ל"ה אבל האמת דמנהג העולם לברך גם על מנהג שאין לו מקור בש"ס ופוסקים והכי פסקינן בש"ע או"ח סי' תרע"א דמברכין על הדלקת נ"ח בביהכ"נ והריב"ש בתשובה סי' קי"א נשאל ע"ד זה והעלה דהמנהג הוא מנהג נכון ושפיר מברכין עליו כמו שמברכין על ההלל בר"ח וכן הוא המנהג בכל תפוצות ישראל ואעפ"י ששמעתי שמרן הגאון בעל חת"ס מנע א"ע מלברך על הדלקת נ"ח בביהכ"נ מ"מ פן הוא המנהג וסנגיא דעלמא בלי פקפוק (וכן מברכין על הדלקת נר ביי"כ שהוא רק מנהג פדאיתא בש"ע) וא"כ מבואר דגם על מנהג שאינו מוזכר בש"ס נמי מברכין וגוף הסברא שי"א דאין מברכין על המנהג הקשה מרן הגאון בחת"ס בחי"ד סי' קצ"א למה באמת אין מברכין פינו דהחייב עלינו לקיים המנהג משום אל תטוש תורת אמה ומנדין למי שעובר עלפמנהג וא"כ למה לא נברך וגם הקשה על הא דאמרי' בפרק מקום שנהגו בהנהג דנהגו להפריש חלה מארוזא דליכול זר באנפיהו פי היכא ולא יבואו להפריש חלה מהפטור על החייב דקשה פינו דלא מברכו על ההפרכה אם פן כפר ידעו דאין בו חיוב ולא יפרשו ממנו על החייב עיי"ש.

ולפי ענ"ד לישוב עפ"י מ"ש הרא"ש בתשובה פל"ג נ"ה חילוק בין תקנה למנהג דתקנה הוא מה שחייבו אותנו לעשות אבל מנהג אמרו רק שטוב לעשות ובתקנה אעפ"י שבטל הטעם לא בטלה התקנה אבל במנהג כ' שם באות י' דהם מסתמא לעשות סייג לתורה כמחוייב עלינו אבל מצונו במנהג שאם נשתנה הענין ממה שהי' ונתבטל הטעם אין צריכין לנהוג יותר מנהג ההוא כמבואר במג"א סי' תר"צ ס"ק כ"ב בשם מהרי"ק.

והנה הרשב"א כ' בתשובה סי' י"ח טעם למה בקצת מצוות אין מברכין עליהן כלל והעלה פמה חילוקים וכ' דעל חליצה ויבום ועל פיוצא בהן אין מברכין שאין הם עיקר ושורש המצוה אלא המצוה בשביל דבר אחר ותכלית המצוה משום פ"ו וכיון דאין זה התכלית וסוף המצוה ולכך אין מברכין וא"כ מיושב היטב קושית מרן זצ"ל דכיון דהמנהג והתקנה הוא רק לסייג משום מצוה אחרת ראוי שלא לברך אפילו בדאורייתא אמנם בתקנה שאפילו בטל הטעם לא בטלה התקנה וא"כ הוא מצוה בפ"ע ולכך מברכין אבל במנהג שאם בטל הטעם בטל המנהג ועלינו לקיים המנהג כל זמן שלא נשתנו העיתים והדברים וראו אבותינו שראוי לעשות הסייג הזה לתורה לפי מעמדנו ולכך עלינו לקיים משום אל תטוש תורת אמה שסתם בנים הם פטבע אבותיהם אבל אם נשתנו העיתים ונתבטל הטעם ל"ש אל תטוש תורת אמה וממילא פינו דהוא מצוה רק משום סייג וגדר לדבר אחר ואין זו תכלית המצוה ולכך אין מברכין אע"ג דהחייב עלינו לקיים המנהג וא"ש הקושיא הראשונה.

וממילא מיושב גם קושיא שני' דאע"ג דאין מברכין מ"מ פינו דהחייב עלינו לקיים המנהג יש לחוש שיפרשו מפטור על החייב ולא יהי' להם ראי' דאינו מן החייב מדאין מברכין על ההפרכה דהרי פמה מצוות דאורייתא אין מברכין הואיל ואינם חיוב מחמת עצמן וא"כ מחסרון הברכה אין ראי' דאין חיוב להפריש וא"ש וא"כ מצד זה הטעם נראה דלכ"ע אין חיוב לברך על מנהג כזה שהוא רק לסייג ולגדר.

אָמַנָּם אפּי"ה יְכוּלִין לְבַרְךָ ק"ו מְנַשִּׁים דס"ל לר"ת דאע"ג דְּנִשְׁיִם אֵינָם מְצוּוֹת בּמ"ע שְׁהוּז"ג אפּי"ה יְכוּלִין לְבַרְךָ פִּינּוֹן שְׁגָם הֵם נוֹטְלִים שְׂכָר וְהֵם בְּכָלֵל יִשְׂרָאֵל וְחֵלֶק מֵהֶם וְנִהְיֵי דְהַתּוֹס' וְהָרָא"ש סוֹף ס"ק דְּקִדּוּשׁוֹ הַקָּשׁוּ הָאֵיף יִבְרָכוּ וְצִנּוּנוּ אפּי"ה הִסְכִּימוּ הָאֲחֵרוּנִים וְכֵן הוּא מְנַהֵג הָעוֹלָם לְבַרְךָ פִּינּוֹן שִׁיִּשְׂרָאֵל נִצְטוּוּ וְהֵם חֵלֶק מֵהֶם וּא"כ קַל וְחֹמֶר בְּמִצְוָה שְׂמֵבְרָכִין עֲלֵי שְׁגָם עַל חֵלֶק מִן הַמִּצְוָה שֶׁהוּא מְנַהֵג וְנַעֲשֶׂה לְסִיג וְלִגְדָר שְׂרִשְׁאֵין לְבַרְךָ זֶהוּ דַעַת ר"ת וְסִינְעָתוֹ דס"ל דְּמְבָרְכִין הַמְנַהֵג.

מִיְהוּ נִרְאֶה דְּזֶה דְּוָקָא בְּמְנַהֵג שֶׁהוּא לְסִיג לְמִצְוָה אוֹ שְׂמַצִּינוּ וְשִׁינְיָה הַמִּצְוָה הַהוּא בְּיוֹם אַחַר וּמִשָּׁם נִשְׁתַּלְשַׁל מִצַּד הַמְנַהֵג לְנִהוּג פֶּן גַּם בְּיָמִים אַחֲרַיִם וְכִינּוֹן דְּמְבָרְכִין עַל הָעֵינָקָר יְכוּלִין לְבַרְךָ ג"כ עַל הַמְנַהֵג שֶׁהוּא סְנִיף מִן הַמִּצְוָה וְעֵינָקָר לְשׁוֹן וְצִנּוּנוּ קָאֵי עַל עֵינָקָר הַמִּצְוָה וְכִזֶּה מִיּוֹשֵׁב קְוִשִׁית מְרֵן זצ"ל שֶׁכ' הָרָא"ש בְּיוֹמָא דְעַל טְבִילָה בַעֲיִוָה"כ אֵין מְבָרְכִין דְלֹא נִשְׁתַּלְשַׁל מְנַהֵג זֶה לְטַבּוּל לְהַתְפַּלֵּל בִּיה"כ בְּנִקְיוֹת מְטְבִילוֹת נִדָּה אוֹ טְבִילוֹת גֵּר אֲבָל הַדְּלָקָת גֵּר בִּיּוּה"כ נִשְׁתַּלְשַׁל וְכֹא הֵן תְּקֻנּוֹת הַדְּלָקוֹת גֵּר בְּשַׁבַּת וּו"ט רַק דִּישׁ מְקוֹמוֹת שְׂחֻשְׁשׁוּ שִׁיתְאָוָה לְאַשְׁתּוֹ אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא חֻשְׁשׁוּ נִשְׂאָר עַל עֵינָקָר הַדִּין וּא"ש.

וְכֵן אָנוּ מְבָרְכִין עַל עֵינָקָר הַמִּצְוָה אוֹ הַחַיּוּב בְּכָל מִצְוָה שְׂמַמְנָה נִשְׁתַּלְשַׁל הַמְנַהֵג הַהוּא וְכִשָּׁם שְׂמַמְנָה עַל בְּדִיקָת חֲמִץ שֶׁהִיא תְּחִילַת בְּיַעוּר וְה"נ בְּמְנַהֵג מְבָרְכִין עַל עֵינָקָר הַמִּצְוָה שְׂמַמְנָה נִשְׁתַּלְשַׁל זֶה וְלִכְּפֹה שְׁפִיר מְבָרְכִין בְּהַלֵּל דר"ח שְׁנִשְׁתַּלְשַׁל מִן הַחַיּוּב שְׂאוּמְרִים הַלֵּל בְּמוֹעֲדִים וְיָמִים טוֹבִים וְגַם ר"ח הָוֵי כְּמוֹ מוֹעֵד (וּבְעִירוֹכִין דָּף י' פָּרִיף פִּינּוֹן דר"ח אֲקָרִי מוֹעֵד הַלֵּל נְמִי נִימָא וּמִשְׁנֵי דְאֵינוּ אָסוּר בְּמִלְאָכָה וְעֵינָן בְּתוֹס' בר"ה דָּף כ"ג ד"ה מִשׁוּם וְכו') דְּנִהְגוּ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת וּא"כ שׁוֹב רְאוּי לומר הַלֵּל כְּמוֹ בְּשַׁאָר מוֹעֵד וְלִכְּפֹה רְאוּי לְבַרְךָ) וְכֵן הַדְּלָקָת נ"ח בְּבִיהַכּוֹנ"ס שְׂנַמְשֵׁף וְנִשְׁתַּלְשַׁל מְעֵינָקָר מִצְוֹת הַדְּלָקָת נ"ח אֲבָל קְרִיאַת רוּת וְקַהֲלַת אֵין לָהּ שׁוּם שִׁינְיָה לְחַיּוּב קְרִיאַת מְגִילַת אֶסְתֵר וְכִשְׁלוּמָא מְגִילַת אֵיכָה י"ל דְּאֵיכָא קִצַּת הַמִּשְׁפָּה וְטַעַם דְּכָשָׁם שְׂמַמְנָה עַל הַטּוֹבָה פֶּן מְבָרְכִין עַל וְכו' אֲבָל רוּת וְקַהֲלַת אֵין לָהֶם שׁוּם הַמִּשְׁפָּה לְזֶה וְלִכְּפֹה אֵין מְבָרְכִין לְדִידָן עַל מְנַהֵג כְּזֶה.

וְנִרְאֶה דְּבַחֲבִיבוֹט עֲרָבָה פְּלִיגוּ בְּזֶה אֵי עֲשׂוּ פְּסִנְיָה לְעֵינָקָר עֲרָבוֹת שְׂפִלוּב וְעֵינָקָר הַבְּרָכָה נִהְיֵי שְׂאֵין מְבָרְכִין עַל עֲרָבָה שְׂפִלוּב עַל גְּטִילַת עֲרָבָה מ"מ לְפַעְעִים אִם נְטִלָה בּפ"ע מְבָרְךָ עֲלֵי וְכַדְקִי"ל בּאו"ח ס' תרנ"א סעי' י"ב וְלִכְּפֹה דִּימּוּ לְזֶה הַלֵּל וּמֵאֵן דְּלֹא מְבָרְךָ סוֹבֵר דְּכֹאֵן בְּעֲרָבָה הָוֵי רַק טְלִטוּל בְּעֵלְמָא שְׁהָרִי כְּבָר בְּרָכוּ עַל הָעֲרָבָה שְׂפִלוּב בְּכָלֵל לוּלֵב וְעַכ"פ כְּבָר נִרְאֶה לִי טַעְמָא דְּמִלְתָּא דְעַל מְנַהֵג שְׂאֵין לוֹ מְקוֹר בְּשׁוּם מִצְוָה חַיּוּבַת אֵין מְבָרְכִין: וּא"כ הַה"ד בְּנֵר תְּמִיד הַנֵּ"ל וְנִהְיֵי שְׂפִמְקֻדָּשׁ הַדְּלִיקוּ וּבְרָכוּ אֲבָל אֵין לְהַדְּלִיקָה זֶה שְׂבִיחָה"נ מְקוֹר וְהַשְׁתַּלְשַׁלוֹת מִשָּׁם וְאַדְרָבָה דְּרִשְׁנִין לֹא תַעֲשׂוּ אֲתֵי דְמוֹת שְׂמִשֵּׁי הַמִּשְׁמִשִּׁין בְּבִיהַמ"ק לֹא תַעֲשׂוּ וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת כְּדִאִתָּא בּר"ה דָּף כ"ד.

וְנִהְיֵי שְׂאֵנוּ מְחַוְּיָבִים לַעֲשׂוֹת זְכָר לְמִקְדָּשׁ אֲבָל לֹא לְדְמוֹת כְּבוֹד בִּיהַכּוֹנ"ל לְבִיהַמ"ק אֲלֹא שְׂאֵנוּ מְחַוְּיָבִין מִצַּד עֲצָמִינוּ לְכַבֵּד בִּיהַכּוֹנ"ל וְלִפְנֵינוּ לָהּ מְקַרָּא דְנֹאֵהִי לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעַט וְכִשָּׁם שְׂמַחֲוִיבִין לְכַבֵּד וְלִרְבִּץ ה"נ חַיּוּבִין בְּכַבּוּדָה לְהַדְּלִיק גֵּר וְכִשָּׁם שְׂאֵין מְבָרְכִין עַל כְּפִיבּוּד וְרִיבּוּץ ה"נ אֵין מְבָרְכִין עַל הַדְּלָקָת גֵּרוֹת וּמֵאֵן דְּמְבָרְךָ עֲבִיד שֶׁלֹּא כְּדִין.

וּבְפִרְט בּלֹא"ה מִמִּנ"פ הוּא בְּרָכָה לְבִטְלָה דְּמֵאִיזָה טַעַם ס"ד לְבַרְךָ מִשׁוּם מְנַהֵג מִשׁוּם אֵל תִּטְוֶןשׁ הָרִי הַמְנַהֵג שֶׁלֹּא לְבַרְךָ וְעוֹבֵר מִשׁוּם אֵל תִּטְוֶןשׁ אִם יִבְרָךְ וּבְכָל הַבְּרָכוֹת רְאוּי לָן לִילָף בְּתַר הַמְנַהֵג

וכמ"ש הטו"ז סי' מ"ו ס"קז דאזלינו בתר המנהג עיי"ש ובכל תפוצות ישראל המנהג שלא לברך ואם הי' הדין לברך הי' צריך לברך בכל פעם שפכה וחוזר ומדליקו וכדקי"ל פרבי דכל אימת דמניח מברך וע"כ הדבר פשוט שאין לברך על הדלקת נר תמיד והמברך מברך ברכה לבטלה וגם מ"ש שגם הגוססא הוי שלא פדין גם בזה צדקת ודבריה ברורים.

אמנם לענין ברפת שהחיינו יש דיעות בזה ואיפא מאן דסובר דמברך אבל פבר הסכימו האחרונים שלא לברך וכמ"ש השע"ת באו"ח סי' רכ"ג ולפי ענ"ד גם ממקומו הוא מוכרע דהרי בבנה בית חדש וקנה פלים חדשים בהדי הדדי תנינו לה ובקנה ספרים כ' המג"א שם בסי' רכ"ג ס"קה דאינו מברך וא"כ ה"ה בבנה ביהכנ"ס למזנה אפילו לדעת ר"מ מינץ דסובר דמברך על ספרים נראה דזה דווקא בספרים שנשארו לו והם קנינו אבל ביהכנ"ס בפרכים לא חשיב ש'לו דאי אפשר למכרו וכדאמרי' בביהכנ"ס דכרכים ביומא דף י"ב דפטור מהאי טעמא ממזונה דלא נקרא ביתה וא"כ ה"ה דה"ה כ"ש בברכה דאפילו הוי ספיקא מספק אין לברך אפילו ברפת שהחיינו כמבואר שם בפוסקים פן נראה לפי ענ"ד ואחתום בברכה הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאונע תשובה שע"ה בעזה"ת חוסט יום ב' שמות תרל"ו לפ"ק. החיים והשלום וכל טוב להרב הגאון המופלג מוה' אהרן שמואל נ"י האבדק"ק סערדהעל יע"א.

מכתבו קבלתי ובשולי מכתבו העיר לשיטת הפוסקים המובאים באו"ח פרמ"א סוסי' שמ"ג לענין קטן שגזל בקטנותו חייב לשלם לכשיגדל וחיוב לעשות תשובה וא"כ קשה למעלתו נ"י בכתובות דף ל' ע"ב דפריף בגמרא מאי בין אפיי דס"ל מיתה פכרת ולרבא דווקא פכרת לרנבה"ק פטור ואמרי' א"ב בזר שאכל תרומה ופריף מדאגבה קני' והוי לי' לשנויי דנפ"מ בקטן שגזל תרומה דפטור לשלם בקטנותו ובשעה שהביא שתי שערות פא עליו חיוב תשלומין ומיתה בב"א באכילתו וכעין שכ' הרמב"ם בפ"ה המשנה בכריתות דף י"ד עיי"ש וכ' עוד שפזזה יש לישוב דברי הרמב"ם בפ"ו מהלכו' תרומו' שפסק דאם אכל תרומה במזיד לוקה ואינו משלם והקשה המל"מ הא קנה בהגבהה ולהנ"ל מןשפחת לה בקטן שגזל תרומה ואכלה לאחר שהגדיל וכ' דהרמב"ם לא ס"ל כת"כ פ' אמור דיליף מקרא דאיש כי יאכל קודש בשגגה דגם קטן פן ט' שנים חייב עכ"ל בקצרה וכדי לבוא לתוכן הדברים אמרתי לברר דיש פאן ג' שיטות בחיובי הקטן א' באו"ח שמ"ג כ' הרמ"א דאם עשה עברה בקטנותו צריף לעשות תשובה לכשיגדל וישלם מה שהזיק וכ' שם המפרשים דהיינו כדי לצאת י"ש אמנם דעה ב' הוא דעת הג"א בפ' החובל דס"ל דקטן שהזיק חייב לשלם בגדלותו מדינא וכ' המל"מ בפ"י מהלכות מלנה הלכה י"ד ד"ה והיא שדעת הג"א הוא דיעה יחידית וכ"כ התויו"ט בפ"ז מתרומות מ"ג דרוב הפוסקים פליגו עליו ודעה השלישית הוא דעת השבות יעקב ח"א סי' קע"ז שכ' דאע"ג דקי"ל בחו"מ סי' שמ"ט דקטן שהזיק אינו חייב לשלם כשהגדיל היינו אם הזיק ולא אכל אבל אם הזיק ואכל חייב לשלם והביא ראי' מחו"מ סימן רל"ה סעי' ט"ו דקי"ל התם אם לנה לצורף מזונותיו נפרעין הימנו.

ולפי ענ"ד דברי השבות יעקב תמוהין ואין הראי' שהביא ראי' לדבריו דהתם הטעם כמ"ש הסמ"ע בסי' צ"ו ס"ק נ"ג גם בסי' רל"ה שם סעי' ט"ו כ' הטעם משום פדי חיי ש'ל קטן שאם לא יצטרף לשלם מה ש'לנה לא ילוננו שום אדם יעווי"ש משא"כ אם הזיק ואכל ונדאי לא תיקנו חקמים משום פדי חיי וראי' לזה מפ"ק דתרומות מ"ג במאכיל לקטנים או לעבדים אפילו גדולים המאכיל חייב וכ' הרא"ש שם משום דקטנים לאו בני חיובא נינהו ומבואר דאפילו באוכל ונהנה אין

הקטנים חייבין והתו' יו"ט שם מדייק מלשון הרב דס"ל פדעת הג"א הנ"ל ועכ"פ מוכח דכולם ס"ל דאין חילוק בין הזיק או אכל.

וכן מוכח עוד מסוגיא ערוכה בב"ק דף קי"ב דתניא התם דאם גזל והניח לקטנים חייבין ופרקי קטנים מי מחייבו לא יהי אלא דאזוקי אזיק דנמי פטורין ומוכח ג"כ עכ"פ דאין חילוק בין אזיק לאוכל וכ"כ בתשובת רע"א זצ"ל בס"י קמ"ז בפשיטות וא"כ דין השבות יעקב צ"ע וכיון שפיארנו השיטות מבואר דלדעת שבות יעקב הנ"ל לכאורה הקושיא בכתובות דף ל' ע"ב שהקשה מעלתו דאמאי לא מוקמינן בקטן דאז לא צריק להקשות כמ"ש מעלתו הקושיא לדעת הרמ"א אלא דלכ"ע קשה דקטן שגזל ואכל תרומה דעל הגניבה אינו חייב משום דהוא קטן ועל ההנאה חייב ולרבא ולאפיי פטור משום דהחייב מיתה פוטר אותו.

מיהו באמת גוף הקושיא כפי מה שהקשה אותה מעלתו נ"ל לא הבנתי דהנה לפי מאי שהקשה לשיטת הרמ"א סוסי' שמ"ג לא קשה כלל דהרי אמרינן בב"מ דף צ"א דגם היכא דשייך קם לי בד"מ חייב לשלם לצאת י"ש ואע"ג דהרשב"א בתשובה סי' ש"ב כ' דלר"פ שם וכן י"ל לאפיי דמתרצין שם תי' אחר איכ"ל דלא ס"ל הא דרבא מ"מ נראה דאי אמרינן אליבא דר' נחוניא בה"ק דגם מיתה וקרת פוטר וכוונאי צריכין אנו לומר דרבא דהרי לא מקרית זונה אלא מחייבי פרישות ואיך חייב משום אנתן זונה כמ"ש התוס' שם ועכ"פ אינו מוכרח דאפיי חולק בזה על רבא א"כ לא הוי מצוי למימר א"ב דאפיי ורבא בקטן ולומר דבקטן פשהגדיל דיהא פטור לאפיי משום דקלב"מ דממנ"פ דבלא לצאת י"ש אפי' בלי קלב"מ נמי פטור ולצאת י"ש אפי' בקלב"מ חייב.

וגם אם נימא דקושית מעכ"ת לדעת הג"א דס"ל דחייב מדינא ג"כ לא הבנתי קושיתו דדא פיון דהחייב הוא על מעשה שעשה בקטנותו ומאז התחיל החיוב כמבואר בלשון התוס' יו"ט בפ"ז מ"ג הנ"ל אלא דבקטנותו אין כופין אותו ואין נזקקין לנכסיו אבל החיוב כבר התחיל מאז בעודו קטן.

ולא דמי זה למ"ש הרמב"ם בפי' המשנה פרישות הנ"ל דשם קאי על איסור דמכאן ואילך דבכל האיסורים נתחייב פשעשה גדול ועוד דקטן אפי' נאמר פשיגדל חייב לשלם מ"מ בנודאי אינו חייב מיתה אפי' פרת ומיתה ביד"ש כמבואר בירושלמי המובא בר"ש פ"א מ"ג דתרומות דאפי' מאן דחשיב לי' בר דעת אינו חייב חטאת דהוי לי' פשוט או פאונס ונהרי לענין תרומה גילה לן הקרא דאיש פי יאכל קודש בשגגה דמשלם דחייבי מיתות שוגגין אינו פוטר.

ומכ"ש מה שכ' מעלתו נ"י לישוב דברי הרמב"ם אינו מוכן דאם אכל בקטנותו בנודאי אינו לוקה ואם נשאר בידו עד שנעשה גדול מיד שנעשה גדול חייב בתשלומין וגדולה מזו כ' התוס' בכתובות דף ל' ע"ב ד"ה אי דאפי' בפיו קודם שפילע אמרינן דחייב תשלומין בא קודם דקנאה בפיו וע"כ הקושיא פשאכל פשהוא קטן וא"כ לא שייך מלקות.

והנה מאי דאיתא בת"כ איש פי יאכל דקטן בן ט' שנים פשאכל תרומה חייב קשה להבין לכל השיטות הנ"ל דאפי' אם נאמר פדעת הג"א או פדעת השבות יעקב הנ"ל דחייב פשהגדיל מדינא מ"מ לא אדע מה חילוק יש בין פחות מט' או בן ט' שנים דנהי דאפשר לחלק בין הגיע לעונות הפעוטות או לא דשורש הפלוגתא הנ"ל נראה דתליא בהא דקי"ל בחו"מ סי' שע"ח דאדם מועד לעולם ואפי' פאונס חייב לשלם ומעשה קטן איכ"ל דחשיב פאונס פדאמרינן בעלמא פיתויי

קטנה אונס הוא ומאן דפוטור ע"כ ס"ל דנונדאי בגדול שהי' יכול להיות נשמר מן האונס אבל קטן שלא הי' יכול להיות נשמר מן האונס בשום אופן פטור פועין אונס דקי"ל בחו"מ סי' שע"ח סעי' ג' דפטור ולכך אפשר לחלק בין הגיע לעונות הפעוטות או לא אלא דקשה הרי עונות פעוטות הוא מין ו' עד בן י' ומ"ש ט' דנקט הת"כ.

ובאמת בספר התורה והמצנה על תו"כ כ' לפרש דכוננת הת"כ הוא להיפוך דכיל בן ט' שנים דיהא חייב ת"ל ואיש וכו' לפטור אבל הדבר קשה דלעולם ילפינן מתו"כ דו' אתיא לרבות החיוב ולי נראה לפרש פוננת תו"כ כר"י ב"ר יהודה בנדה דף מ"ה דס"ל דבן ט' שהביא שערות ועודן עליו השערות האלו בגדלותו הוי פגדול מאז וסתם ספרי כר' יהודה ואיכ"ל דר"י בר' יהודה כר"י ס"ל דבלא"ה א"א לפרש התו"כ דמחייב קטן בן ט' דהרי ממשנה פ"ז דתרומות מ"ג ה"ל מוכח להדיא דקטן פטור].

ועכ"פ נראה דאין זה ענין כלל לפלפול דלעיל דנימא דאפי' קטן חייב היינו דגזיה"כ הוא שצריך פפיה אבל במזיד דהחייב הוא משום מזיק וכן על הגניבה בנודאי פטור דמאי לי גונב תרומה ואכלה לגונב דבר אחר במזיד גם בלא"ה קטן אינו בר קנין היכא דאין דעת אחרת מקנה אותו ונראה דלא קנה הגזילה שיהא חייב עלי' באונסין אם נאבדה ע"י אחר אפי' לדעת הג"א ה"ל בן נראה לי ואחתום בברכה וכו' ידידו מחותנו הד"ש.

הק' משה שיק מברעזאווע. תשובה שע"ו בעזה"ת יום ג' שמיני י"ג ניסן תרל"ד לפ"ק פה חוסט יע"א.

את חג המצות יחוג בדיעות הרבני המנפולג בתורה וביראה המגיד המפורסם כש"ת מוה' יהודה גרינוואלד נ"י מכתבו קבלתי אתמול אחר חצות היום ואמנם קשה עלי להשיב א' מחמת רפיון וחולשת עיני ומלאכתי נעשית ע"י אחרים וגם אין הזמן פנוי ובכל זה למען אהבתי אליו לקחתי מעט פנאי להשיבו בקצרה על דבר שאלתו אודת ישראלים שיש להם שדות ואם לא יהי' רשאים לתרוש ולזרוע בחוה"מ? הא להם מזה הפס"מ אם יש היתר למפור אותם לעפ"ם וקעפ"ם זרע אותם בחוה"מ ע"כ תנכן השאלה.

והנה כבר הביא מעלתו בעצמו דברי המג"א בריש סי' תקל"ז דספק דבר האבוד שרי אלא שהפמ"ג והמחה"ש כ' דזה הוא לכאורה דווקא לשיטת הפוסקים דמלאכת חוה"מ הוא רק מדרבנן וכבר הביא המג"א בסי' תק"ל פלוגתת הראשונים בזה ולפי ענ"ד להמג"א דהתיר ספק דבר האבוד סתמא הוא משום דס"ל דזה דהוי פלוגתא דרבנן יש לדנינו לס"ס וכבר הביא הש"ך בסי' ק"י בכללי ס"ס אות י"ו דאם על דאורייתא יש ס"ס ועל דרבנן נשאר רק חד ספק שפיר יש לדנון לס"ס וא"כ ה"נ ספק דבר האבוד ויש להתירו לכ"ע ואת"ל דאינו דבר האבוד מ"מ דלמא אמרינן כמ"ד דמלאכת חוה"מ הוא רק מדרבנן וא"כ על דאורייתא איכא ס"ס ועל דרבנן הלוא סגי בחד ספק ונהי דש"ך סוסי' נ"ז האריף בזה אי מצרפינן פלוגתא דרבנן לת"ס מ"מ בכמה דוכתי מציינו דמצרפין גם פלוגתא דרבנן לת"ס.

ועוד אפשר לומר בכוננת המג"א דהרי ספק דבר האבוד אין פירושו שהוא ספק מצד חסרון ידיעה דזה אינו ספק ומסתמא כוננתו דהספק הוא אם לא יתרמי לי דברים המעפבים לאחר יו"ט ויהי' לו עי"ז שלא עשה בחוה"מ הפסד והספק הוא במציאות ולא בחסרון ידיעה וא"כ אפשר לומר דאפילו אם לא יארע בסוף דבר המעשה ויהי' אפשר לעשותם אח"כ מ"מ האיל ואפשר

דינארע לי' עיכוב שרי מה"ת מצד הואיל פדאמרינגן הואיל נאי מקלעי לי' אורחים וכו' אלא דמצד הואיל אפתי איפא איסור דרבנן אם לא יהי' דבר האבוד באמת אבל אם יהי' באמת דבר האבוד יהי' שרי לכ"ע ולכה סתם המג"א דספק בדבר האבוד שרי.

וא"כ בנידון דמעלתו דהעיד דיש ספק דבר האבוד לאחר הפסח אם לא יבואו גשמים א"כ לדברי המג"א מצד איסור מלאכה בחוה"מ הוא מותר וכ"ש שמלאכת התרישה והזריעה יהא נעשה ע"י נכרי נאי הוי מלאכת חוה"מ מדרבנן איכ"ל דהוי שבות דשבות ואפילו ספק לדעת הרמב"ם ספק מותר מה"ת פינן דהוי ספק דבר האבוד ורק מדרבנן איסור וא"כ ע"י עפוי"ם הוי שבות דשבות ואפילו במקצת מצטער כ' המג"א בסי' ש"ז דמותר לקצת פוסקים אלא שאין מדמין בשבותין זה לזה יעניין שם בסעי' ה' ס"קז ועכ"פ לפי האמור לעיל מצד חוה"מ פתבו הפוסקים סתמא דספק דבר האבוד שרי והיינו אם האיסור הוא רק משום חוה"מ: אבל מצד הזריעה שיש בו חשש איסור חמץ על זה יש לדון והנה מעלתו כ' דמין הגאון בחת"ס כ' דקי"ל דקליטה הוא בב' שבועות וא"כ נראה דבפסח לא יהא חשש חמץ פן נראה מדבריו איברא אני פתבתי במקום אחר (בתשובה רצ"ב לעיל) דממשנה פ"ב דכלאים מ"ג ומירושלמי דהתם משמע דקליטה הוא ג' ימים במקום הטיט דהא אמרי' התם ימתין לה עד שיתליע ואיתא בירושלמי עד כמה מתלעת עד שתהא ג' ימים במקום הטיט וכו' במקום הטיט ולא במקום הגריד וכו' ופי' הרא"ש שם בפירושו דבארץ לחה מתפשטין הימנה שרשים דקים ואדנמים פתולעת עיי"ש בהרא"ש וכן נראה הדבר מוכרח דאל"כ למה מהני היפוף השרשים וכן פסק הרמב"ם והש"ע פהירושלמי וא"כ מוכח דגם לדין סתם זרע קולט לג' ימים ובפרט בשעורים כ' רש"י במס' ע"ז דף ח' ע"ב דממהרין לקלוט יותר משאר תבואה.

ובזה אמרתי לישב דברי התה"ד שהובא בש"ך יו"ד סי' רצ"ג דכ' דסגי בג' ימים והקשה הנה"כ דהוא נגד הש"ס דקי"ל דצריך דווקא ב' שבתות ואמרתי לפי דברי הירושלמי הנ"ל לפי דרו' העולם דחורשין וזורעין בשדות דווקא בזמן שהארץ לחה לזה סגי בג' ימים וע"כ דיש חילוק בין זרעים לאילנות ואע"ג דבפסחים דף נ"ה ע"א הביאו ג"כ דברי ר"י דמחלק בין לח לגריד ופרי' עלי' מכל הרפכה לא קשיא חדא דשם איירי בדבר השתול פכר דדמי לאילן עיי"ש ועוד דהא כלל שם פל ההרפכות.

ועכ"פ לענין זריעה סמוך לפסח או בחוה"מ יש לחוש בזמן מועט לצמיחה משום איסור חמץ אלא דכבר כ' מין הגאון בחת"ס עוד טעם עפ"י הרשב"א בתשובה דהצמיחה אינו אלא עיפוש ונפסל מאכילת פלב ועוד הביא טעמים להיתרא מיהו שם אינו מבואר אלא בדיעבד אבל לכתחילה נוהגין שאם זורעין סמוך לפסח מוכרין הקרקעו'עם הזריעות לנוי ואין ענין למכירה זו מ"ש מעלתו דתליא בפלוגתא דהבו"ש ומקור חיים סוסי' תמ"ח ובחת"ס סי' ס"ח מסכים להמקו"ח שמותר ליתן בהמות וכו' וזה לא תליא בפלוגתא זו דהכא דמי לגמרי לשאר מכירות חמץ ששוכר או מוכר החדר שלא יהי' החמץ ברשותו וה"נ מוכרו שלא יהא החמץ ברשותו וגם פן מבטלין אותו בכלל שאר חמץ: וא"כ מה ששאל אם יכול לעשות זאת בחוה"מ זה ג"כ מותר שהרי יכול גם בחוה"מ לבטל קודם שיתחמץ פדאמרי' בפסחים דף ז' ע"ב דאף לאחר זמן איסורו מצי מבטל לי' קודם שהחמץ וכ"ז פתבתי לדבריו שכ' שהוא דבר האבוד וכל זה לענין חוה"מ ומטעמים הנ"ל אבל חלילה למכור מכירה פזו שהוא פערמה פדי להתיר לחרוש בשבת או ביו"ט פמוכן ובפרט שבלא"ה איסור מפני שנקראת על שמו ונהי דבסוף פ"ק דע"ז משני שדה לאריסותי קיימא

היננו אם הוא באמת מתחילה ועד סוף ארוס ונוטל חלק בשדה כמבואר במג"א בסי' רמ"ד סק"ה עיי"ש חילוקו וכן נ"ל ואחתום בכרכה וכו' הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאונע תשובה שע"ז בעזהי"ת אור ליום ו' עש"ק פ' בחקותי תרל"ה פה חוסט יע"א. החיים והשלום וכ"ט לאהובי תלמידי הרב הגדול המופלג מוה' וכו' אבדק"ק כו' יע"א מכתבו קבלתי בשבוע העבר ושמתתי בבשורה טובה שבנו הבחור המופלג מוה' פ' גשפדף עם בת ת"ח ואמינא מזל טוב ובכרכה והצלחה לה ולכל ביתה ולהבחור החתן שיחז' ה' יזכה אותה בטובות והצלחת זרעיה בתורה ועבודה וברום המעלות ואשר כתבת לי שיש לה צער מפריצי עמינו כבר שמעתי מזה ואל תשים את לבך לזאת וה' גרים קרנה למעלה בכבוד ואל תראה ואל תפחד חזק וחמץ להרים קרן התורה והיראה ותפץ ה' בידך יצליח: ואשר שאלתני הלכה למעשה במנהג שנהגו וכו' שבשבתות ויו"ט רובם מתפללים שחרית בביתם ביחידות ולפעמים אינו נשאר לתפילת ציבור אלא ד' או ה' שלא התפללו ביחידות והמג"א בסי' ס"ט כ' דאם אין שם רוב מנין שעדיין לא התפללו מידי בקול רם ונסתפק למעלתה בשבתות ויו"ט שאומרי' פיוטי' ויש לחוש להפסק איה' יעשו ע"כ שאלתה בקצרה והנה אמת נכון שהמג"א רס"י צ"א כ' דבראש השנה שאומרים פיוטים אין היחיד יוכל להניח להוציא עצמו מן הש"צ ונראה מלשונו שם דפשיטא לי' דאמירת פיוטים הני הפסק להוציא היחיד ולקאור' יש סתירה לזה מאו"ח סי' קכ"ח דפסקינן שם דאם טעה הש"צ בתפילת לחש באופן שמן הדין הי' צריף לחזור ולהתפלל יכול לסמוך על התפילה שבקול רם ומשמע שם בהגה"ה דמייירי גם בשבת ויו"ט וא"כ נראה דאמירת פיוטים אינו הפסק: ולקאורה הי' נראה לי לחלק בנודאי ש"צ המתפלל להוציא הרבים כפי תקנות חכז"ל כדאייתא באו"ח סי' קכ"ד וכבר קבלו הציבור עליהם לומר פיוטים כדאייתא באו"ח סי' ס"ח שאין לזוז מן המנהג ולקח לא חשיב הפסק פינן דהוא דבר דשייך לתפילת ציבור אבל ביחיד שאין המנהג לומר ביחידות פיוטים כדאייתא לעיל בסי' ס"ח ולדידך' חשיבו פיוטים הפסק ואין הש"צ יכול להוציא אמנם ראיתי בא"ר בסי' תקצ"א אות ג' שהעיר בזה מסי' קכ"ו והניח בצ"ע ומלשון הפמ"ג בסי' תקצ"א שהעתיק דברי הא"ר נראה מדבריו דס"ל חילוק הנ"ל שכתבתי דהיחיד ונדאי א"י אלא דאם הש"צ יוצא בתפילת קול רם במקום תפילת לחש זה הניח בצ"ע ועכ"פ מבואר לפי"ז דאם הוא בשבת וימים טובים שאומרים פיוטים אין יכולין להניח להוציא עצמן יחידים מצד ונדאי וש"צ מצד ספק: ועתה נבוא לדין השני שכ' המג"א שאם אין רוב שמתפללין יאמרו מייד התפלה בקול רם ולא הביא ראי' לדין זה אלא מפס סברא וכן כ' הא"ר ולקאורה נראה דדין זה תליא בפלוגתא דהמג"א קאי אמאי שכ' שם בשם הרדב"ז דיחידים שהתפללו פולם ביחידות שוב אינם רשאים להתפלל בקול רם עיי"ש והדגו"מ שם ובחידושי ר' עקיבא איגר זצ"ל על המג"א כ' דנראה דהמחבר פליג על זה וכבר כתבתי בזה למרן הגאון בעל חת"ס ותשובתו נדפסת בחת"ס חאו"ח סי' עיי"ש שבאר שם הדברים וכ' ג"כ דתליא בפלוגתא דבאר"ר סוסי' ס"ט משמע דמחלק בע"א ועכ"פ נראה אם נימא דעשרה שהתפללו ביחידות אפי"ה נשאר עליהם החיוב להתפלל בקול רם לומר קדושה ומזדים לדידהו בנודאי הדין אם יש יחידים שלא התפללו עוד קלל בנודאי הן צריכין מעיקרא להתפלל בלחש כתיקון חכז"ל ואח"כ יתפלל אחר בקול רם דלמה יגרעו מאם כבר התפללו פולם ביחידות בלחש וע"כ דהמג"א קאי לשיטת הרדב"ז שכן נוהגין דאם כבר התפללו פולם ביחידות פרח מהם החיוב להתפלל בקול רם ורק דווקא אם יש אחד שלא התפלל עוד קלל אז יוכל להתפלל בקול רם וכינן דהוא יחיד ואין רוב הציבור ולא

תיקנו ביחידים להתפלל שתי פעמים שרק בציבור תיקנו חזו"ל וכדאיתא באו"ח סי' קכ"ד ולקח
כ' המג"א דיאמר התפילה מיד בקול רם.

ומלשון הרדב"ז המובא בא"ר סי' נ"ה ס"קז שכ' דאם יש אחד שלא התפלל כלל פיון דכולם
ערבין זה על זה יכולין להתפלל בקול רם נראה דלא ס"ל כהמג"א דאי נימא דמיד תפלל בקול
רם ולא יתפלל אלא פעם אחד למה צריך זה הטעם שפולם ערבין אלא משמע דאז חוזר וניעור
החייב גם על אותן שפבר התפללו ביחידות וכעין זה פסקינו לענין ברהמ"ז באו"ח סי' קצ"ד דאם
שכחו וברכו בלא זימון אפי"ה מצטרפין לאחרים שלא זימנו אלא דהתם בעינן רובא דעשרה
משום דבלא"ה אינם רשאים לומר נברך אלקינו אבל הכא לענין תפילה דקי"ל דאפילו רק אחד
שלא התפלל רשאי לומר קדושה בעשרה אפשר לענין זה פולן מצטרפין ולקח אפשר דגם הרדב"ז
מודה בכה"ג שחוזר וניעור החייב על פולן: וכן משמע בתוס' במגילה דף כ"ג ע"ב ד"ה ואין
פורסין ויהי' איה שיהי' לכל הפחות תליא בפלוגתא זה אם אפשר שיצא בתפילה בקול רם אבל
אם נאמר כספק הנ"ל דבשבתות ויו"ט שקבלו עליהם לומר פיוטים אין יוצאין בתפילה שבקול
רם במקום תפילת לחש א"כ נראה דגם המג"א מורה דאם יש פאן אפילו פחות מרוב מנין יתפלל
מעיקרא בלחש ואח"כ בקול רם: אלא דכל זה אם הי' ברור לנו דהפיוטים הוי הפסק אבל כבר
כ' דהא"ר והפמ"ג הניחו זה בצ"ע וכדלעיל א"כ עדיין י"ל דפיוטים אינו הפסק וסגי בתפילה
בקול רם ואם מתפללין שתיים הוי כמו ברכה לבטלה ובפרט בציבור בשבת ויו"ט דאין מתפללין
נדבה כדאיתא באו"ח סי' ק"ז מיהו נראה די"ל דהוי ס"ס ספק שפא פיוטים הוי הפסק וצריך
להתפלל שתיים ואת"ל דאינם הפסק דלמא אמרינן כהרדב"ז הנ"ל דגם על היחידים שפבר
התפללו נשאר החייב להתפלל שנית ובמקום דאיכא ס"ס שפיר יכול להתפלל מעיקרא בלחש
ואח"כ בקול רם ואפילו בספק אחד פסקינן בסי' ק"ז לדעת הלבוש דאפילו בלא תנאי בספק אם
התפלל יחזור ויתפלל בתורת חובה פן הי' נראה לי אבל אני אינו רוצה לסמוך על עצמי אלא
א"כ יסכימו רבנים גדולים על זה ולקח אם אינם יכולים ליזהר שיהיו עכ"פ רוב מנין שלא
התפללו ינהגו לומר הפיוטים אחר התפילה בקול רם פן נראה לפי ענ"ד.

תשובה שע"ח בעזה"י יום א' לסדר לה' תרל"ט לפ"ק פה חוסט יע"א מזלא. טבא וברכה והצלחה
לתלמידי הבחור החתן המנפג כ"ה יהודא פ"ץ קרוין ני'.

מכתב קבלתי ואם אמנם שאין אני משיב על קושיות כו' ורק מחמת שנתבשרתי שאמה נתקשרת
עם בת הגאון המנוח מוה' משה קאמארן זצ"ל ואני וכו' ויה"ר שיהי' זיווגך עולה יפה אגב זה
אשיב ג"כ מ"ש לי באיזה ענינים חדא אם רשאי פהו להשתמש בכהן אחר הנה בגוף הדין כבר
האריכו הפוסקים ועיין מל"מ פ"ג מהלכות עבדים ובמקנה קידושין דף כ"א סברות לכאן ולכאן
ואם פוונתך שאכתוב לה הכרעתי אין הכרעת תלמיד מכרעת.

ומה.

שהקשית על הא דקי"ל ביו"ד דעובר שהוציא ידו קודם שנשחט אמו דאותו אבר אסור והשאר
מותר ע"י שחיטת אמו והקשית הא אמרינן בביצה דף ל"ז דע"כ בבמה אסור משום דינקו
תחומים מאהדדי וא"כ גם פאן הרי יונקים מאותו אבר האסור ולמה יהי' השאר מותר ורצית
לומר דשייך ביטול רק ידוע סברת המרדכי דבדבר שלא הי' מעולם בעין ורק נולד בתערוכת
ל"ש ביטול עכ"ל בקצרה וגוף הקושיא לא קשה דהרי שם בביצה ר"כ ור"א הקשו לרב ושתק
להו ונראה שחזר מדבריו כמבואר בספרים ובצל"ח כ' שגוף הטעם הוא רק לרב לשיטתו דס"ל

מין במינו לא בטל ואנו לא קי"ל פנותי' ומ"ש דעת המרדכי הנ"ל זה אינו אדרבה קי"ל בסי' ק"ב דבב"ב שאינו נזכר מעולם אפילו בדב"ב שיל"מ בטל ועיין בפלתי בסי' הנ"ל שכ' לבאר דלכאורה דברי המרדכי סותרין זה"ז דבסוף חולין כ' המרדכי דהיכא דנולד האיסור בתערובת אינו בטל ובפ"ק דשבת כ' גבי גיגית שמלאה ענבים דאפילו בדב"ב שיל"מ בטל וכ' הפלתי דהבב"ב פן דונדאי אם גם ההיתר נולד בתערובות עם האיסור אז בכה"ג אין ההיתר יכול לבטל אבל אם ההיתר הי' בלי האיסור ואם"כ נולד האיסור בתערובות אפילו בדב"ב שיל"מ בטל.

וא"כ ה"א דהעופר דקודם שיצא האבר לא הי' אסור ועתה לאחר שיצא האבר ונשחטה האם נעשה אותו האבר איסור אבל העיבור לא נקרא בתערובת איסור וכה"ג אפילו בדב"ב שיל"מ בטל והנה באו"ח בסי' שי"ח סעי' ב' ובמג"א שם סק"ח ובמחהש"ק שם ביאר הדברים שמצד אלו הטעמים הנאמרים למעלה קשה שם על הרמ"א שפסק שם דאם תלשו פרי בשבת לחולה אסור לבריא לאכול משום דגם בשבת נתגדל הפרי ואסור משום נולד פן פסק הרמ"א והמג"א הקשה אדרבה ה"א בכה"ג אפילו בדשיל"מ בטל כמו שכתבתי למעלה ועיין שם היטב.

ולי הי' נראה דהרמ"א ס"ל לחלק בין גידולי קרקע ובין גידולי הבהמה שנתגדלה ביו"ט ונראה קצת מדברי הגהות הגאון מוהרר אלי' ווילנא זצ"ל דהיינו מתרי טעמא או מטעמא דכ' הרא"ש בפירושו לנדרים דף נ"ז ע"ב דקא מפעיא לי' אם גידולי ההיתר מעלין האיסור וכ' שם הרא"ש שגידולין אינם בטלין בעיקר משום דאין מתערבין היטיב ולפי הנראה לי בכוננתו דהסמוך לארץ הוא מתגדל יותר וזה אינו שייך בבהמה ובינקו מאהדדי ועוד אפשר לומר סב"א לחלק דבהמה עיקר גידולה מן המאכל והמאכל נתהפך לדם ונעשה אח"כ ליחות הבהמה ומשם מתעבה הבהמה א"כ אפשר לשמואל דס"ל בביצה דף ו' אפרוח שנולד ביו"ט מותר הואיל ומתיר עצמו בשחיטה מוקצה ונולד נמי פוסק ממנה ויש פוסקים כשמואל עיי"ש ברא"ש.

וא"כ ה"נ פיון דהבהמה מתפטמת ומתעבה מכח הדם ואם נסתלק ממנה איסור הדם גם האיסור נולד אינו משא"כ בגידולי פירות אמנם לפי טעמים אלו הרמ"א חולק על דברי התוס' בב"ב דף ס"ט ע"א שכ' בסוגי' דצנועין דכל מה שגדל הפרי נתבטל ולכאורה קשה מסוגיא דנדרים דף נ"ז דלעיל דמוכח משם דזה אינו בטל מיהו י"ל דס"ל כמ"ש התוס' בכורות דף כ"ב בד"ה יתיב רב דימי יעוי"ש שכ' באמצע הדיבור בשם ר"ת דגידולין בטילין אלא דלא אמרי' לגבין קמא קמא בטל לפי שנתרבו גידולי היתר אמרינן חוזר וניעור פיון דלא הוי הפסק בנתיים וא"כ קשיא על הרמ"א הנ"ל דסימן שי"ח מהתוס' הנ"ל וצריף לומר לפי ענ"ד תי' אחר דהנה הפלתי סוסי' צ"ח האריף בפלפול אי אסורין מבטלין זה א"ז ומדברי הרמב"ם נראה דאין אסורין מבטלין זה"ז עיי"ש מיהו אפילו אי נימא דאסורין מבטלין זה"ז נראה דהיינו אסורין שאין אסורין שוה כגון פיגול ונותר וטמא אבל אם ב' אסורים שונים כגון דשניהם אסור שבת או שניהם אסור יו"ט והוי כמו דאמרי' במנחות דף כ"ב לרבנן פתרוניהו עולין ואין מבטלין זה את זה וה"נ הפרי דאסורה בשבת ויו"ט קודם שנישברה משום שמה יעלה ויתלוש וגם מה שגידל בשבת ויו"ט אסור משום מוקצה ונולד והוי פתרוניהו עולין ואין הפרי שהי' שם מע"ש יכולה לבטל את מה שגידל ונתעבה יותר בשבת או ביו"ט כי שני האסורין הם באים מכח אסור שבת ויו"ט.

וממילא פיון דכל זמן שהיו הפירות באילן קודם שנישברו לא הי' בכח מה שגידל מכב"ב לבטל מה שהוסיף לגדל בשבת ויו"ט ממילא אפילו לאחר שנתלש ואזיל ופסק מן הפרי שהי' פכ"ר קודם שבת ויו"ט ונעשה היתר אם הי' חולה בעיו"ט ביושב ומצפה הנצרך לזה מ"מ שוב י"ל פיון

דהיתר נולד עם תערוכות איסור וכאחת נתלשה עם מה שנתגדל בשבת ויו"ט וכבר כתבנו פי המרדכי סוף חולין עפ"י פי הפלתי פל שנוולד ההיתר מיד עם תערוכות איסור אין ההיתר חשוב שיוכל לבטל ולקח שפיר כ' הרמ"א דהרי שנתגדל בשבת אפילו נתלשה בשבת לצורך מי שהי חולה מבעו"י אפי"ה אסורה לקריא משא"כ בב"ק דף ס"ט דשם נתגדל האיסור וההיתר כבר הי לנדם שנתגדל עוד האיסור וע"כ שפיר כ' התוס' שם דבטל פן נראה לי לישב דברי הרמ"א וא"כ ה"ה בנידון שלנו דיצא מקצת אבר בשעת שחיטה דהאבר אסור והשאר מותר ואפילו נימא דינק ההיתר מן האיסור פינן דההיתר הי כבר אז מתבטל האיסור אפילו בדבר שיל"מ פן נראה לי נכון.

תשובה שע"ט עוד להנ"ל מ"ש עוד על דברי השמ"ק שהביא שיטת הרשב"א בכתובות דף מ' ע"א דס"ל דלאו הפא מפלל עשה דינו לענין זה פלאו דעשה יכול לדחותו והקשית על שיטת הרשב"א ויבמות דף כ' דאיתא שם אלמנה לכ"ג וכו' בשלומא מן הנישואין עשה ול"ת ופרש"י דכתיב והוא אשה בבתולי יקח ולא הפא מפלל עשה עשה ומבואר בכמה מפנשים דעשה דוחה ב' לאוין וא"כ לדעתה צ"ע לשיטת הרשב"א מאי בשלומא איפא פאן אדרבה לידחי העשה דלענין דחי דינו פלאו ואם אמנם שבאמת התוס' ביבמות דף כ' כ' דעשה דיבום א"י לדחות עשה דמצרי ואדומי ולא ס"ל כרשב"א אבל הרמב"ם דהוא כ' בפ"ו מה' יבום דגם במצרי ואדומי אם בעלו קנו.

וביש"ש ביבמות שם וכן בשאגת ארי תמהו עליו הא אין עשה דוחה עשה ונשאר העשה ואי קנו: אמנם בחידושי כתבתי דהרמב"ם סובר כהרשב"א דלאו הפא מפלל עשה נדחה אלא שהשאג"א תמה מפסחים דף נ"ט ע"א דאמרי' שם דאין עשה דאכילת קדשים יכול לדחות עשה דהשקמה אע"ג דהוא לאו הפא מפלל עשה ובחידושי אמרתי דאפשר דהרמב"ם והרשב"א סוברין כדעת התוס' בפסחים דף נ"ט שם דכ' בחד תירוצא דהיכא דאלים עשה דוחה עשה אחרת לא בעינין בעידנא ממילא פלאו הפא מפלל עשה אפי' אי נימא דחשיב פלאו דיוכל לדחות אפי' אינו אלים מצד עצמו מ"מ לא גרע משאר עשה דול"ת ובעינין דווקא בעידנא ועוד הארכתי בחידושי ואין פאן מקומו.

מיהו קושיתך בלא"ה לא קשה מידי דאפי' להרשב"א היכא דאיכא לאו ועשה אפי' אם העשה הוא רק פלאו הפאה מפלל עשה מ"מ נתאלם הלוא דאפי' הלוא א"י לדחות וגדולה מזו כ' התוספת בקידושין דף ל"ד ד"ה מעקה דאפי' בנשים דליכא העשה מ"מ כבר נתאלם הלוא דלך נכתב העשה כדי לאלם הלוא ולא קשה מידי, ומ"ש עוד בענין מצוה לל"ג שאם יש הנאת הגוף מלבד הנאת המצוה וכו' כמדומה שלא ראית את דברי השעה מ"מ בפ"ח מהלכות לילב אלא הצצת בו דבאמת שם הפל מבואר דיש בזה ב' שיטות דלך"ן וסייעתו פל שיש גם הנאת הגוף אסור גם במצוה ולדעת הרשב"א אפי' יש הנאת הגוף והיינו הנאת קיום המצוה מותר אא"כ נמשך ההנאה גם לאחר קיום המצוה ובגדרים דף ט"ו ע"ב דקשיא ע"ז וכמ"ש הר"ן כבר תי' שם הרשב"א בחידושו דהתם שאני דמצנת עונה אינו מצד האיש אלא מצד האשה עיי"ש ואין להאריך בזה כי כבר ביאר הפל השעה מ"מ שם דברי רבך הדו"ש הק' משה שיק מברעזאווע תשובה ש"פ בעזה"י יום א' לסדר חיי שרה תרל"ט פה חוסט יע"א.

החיים והשלום וכל טוב לאהובי תלמידי הרב הגדול המופלג בתורה וביראה המפורסם כש"ת מוה' זוסמאן אליעזר סופר נ"י אבדק"ק האלאש יע"א. מכתבו קבלתי ובתוך מכתבו נתעורר על

מ"ש הָרָא"ה בס' החינוך סי' קנ"ה דְהַשׁוּתָה חֵלֶב טָמֵא שִׁיעוּרוֹ בְּרַב־עֵיִת וְקוֹשֵׁיָא לִי לְמַעַלְתּוֹ דְהַרִי הֶרֶמְב"ם בפ"ג מֵהִלְכוֹת מ"א כ' דְכָל הַיּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא אֶלְא שְׂאִין בּוֹ אֶלְא אִיסוּר עֲשֵׂה וְלִמְאֵי נפ"מ כ' הַחִינוּךְ דְשִׁיעוּרוֹ בְּרַב־עֵיִת וּמ"ש מַעַלְתּוֹ דְהַרָא"ה אֲזִיל לְשִׁיטְתּוֹ לֹא הִבְנִיתִי דְהַרִי הַקּוֹשֵׁיָא דְאִין נפ"מ לְעִנְיָן שִׁיעוּר שְׁלָם אֶלְא לְעִנְיָן מִלְקוּת וְעַל עֲשֵׂה אִין לּוֹקִין וּלְפִי עַנ"ד דְכָכָאן שְׁיִיךְ נְמִי קוֹשֵׁיִת הַתּוֹס' בְּחֻלִין דָּף צ"ח שְׁהַקְשׁוּ לְשִׁיטַת הַסּוֹבְרִים דְבִטְע"כ אִין בּוֹ אֶלְא אִיסוּר עֲשֵׂה וְאִין בּוֹ לֹא וּמִגְעוּלֵי מִדִּין דְהוּא עֲשֵׂה נִפְקָא וְלָמָּה לֹא נֹאמַר דְהִדְרָא לְאִיסוּרֵי' קָמָא עֵי"ש בְּתוֹס' וְהִנֵּה לְמ"ד דְחֵלֶב אֵינָה מִן הַדָּם אֶלְא חֵלֶב חִידוּשׁ הוּא מְשׁוּם דְהוּי כַּאֲבִמָה"ח וּא"כ גַּם מְעִיקְרָא אִיכ"ל דְהוּי רַק אִיסוּר עֲשֵׂה אֶבֶל אִם נִימָא דְחֵלֶב חִידוּשׁ הוּא מְשׁוּם דְבָא מִן הַדָּם וּבְדָם מִן הַטָּמֵאִים אֲמַרִינֵן בְּחֻלִין דָּף ק"ב דְאָסוּר ג"כ וּמִסְתַּמָּא אִית בִּי ב' אִיסוּרִים מְצַד דָּם וּמְצַד אִיסוּר טָמֵא וּא"כ אִיכ"ל דְהִדְרָא לְאִיסוּרֵי' קָמָא וּבְאֲמַת זֶה דְבַר תִּימָה דְשֵׁם בְּחֻלִין דָּף ק"ב אֲמַרִינֵן דְלר"י דַּאֲבִמָה"ח נוֹהֵג בְּטָמֵאִים וְיִלְפִיף מִדָּם וְיִלְפִינֵן דְבְטָמֵאִים ג"כ אִיכָא אִיסוּר דָּם וְאִינוּ מְבֹאֲרָא שְׁם דְאִית בְּדָם מְטָמֵאִים ב' אִיסוּרִים א' מְשׁוּם דָּם וּא' מְשׁוּם טָמֵא וּבְנוּב"י מֵהַדוּ"ת בַּחִי"ד סִי' ל"ה כ' דְרַב־יְנוּ יוֹנָה אִיכָא לְמִימַר דְפָסֵק כַּר"מ דְדָם נִעְפָּר וְנִעְשֵׂה חֵלֶב וְאֲפָשֶׁר דְגַם הָרָא"ה הַנ"ל סוֹבֵר בְּן וּס"ל דְכָשֵׁם דְלָאו דָּדָם אִית בִּי ה"ה לֹא דְטָמֵאִים וּבְעִיקָר הַדְּבָר נִהִי דְהֶרֶמְב"ם בפ"ק מֵהִלְכוֹת מ"א כ' דְגַם חֵלֶב לִית בִּי אֶלְא אִיסוּר עֲשֵׂה אֲנִי מְסַתְפֵק לְפִי מ"ש מִן הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס בַּחִי"ד סִי' קי"ד עַל מָה שְׁהַקְשִׁיתוּ לוֹ ע"ד הֶרֶמְב"ם פ"ו מָה מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת דַּס"ל דְבִהַקְדָּשׁ אִין מְשַׁקִּין הַיּוֹצֵאִין מִהֵן כְּמוֹתוֹן וְהַקְשִׁיתִי לְפִי מ"ש הַתּוֹס' בְּחֻלִין דָּף קי"ב וּבִיָּאֵר הַש"ךְ בְּנוֹקוּה"כ בִּי"ד סִי' צ"ג דְעִיקָר הָאִיסוּר הוּא מְשׁוּם אִין מְבִטְלִין אִיסוּר לְכַתְחִיל' וְהַקְשִׁיתִי א"כ לְדַעַת הֶרֶמְב"ם לָמָּה בְּעִי מְרִיקָה וְשִׁטְיָפָה וְע"כ מְשׁוּם דְאִף דְכָל זְמַן שְׁהִיא מְשַׁקָּה לֹא נִקְרָא אֶכִּילָה כַּמ"ש הַתּוֹס' בְּחֻלִין דָּף ק"ד דְלִכְךָ אֲצַטְרִיךְ בְּהוֹמָחוּ חֵלֶב וּגְמַעוּ מְשׁוּם דְלֹא נִקְרָא אֶכִּילָה אֶבֶל כְּשָׂבָא לְדַבַּר מְאָכֵל אוֹ נִקְפָּה אָסוּר וּא"כ לָמָּה יֵהָא אָסוּר הַרִי קוֹדָם שְׂבָא לְדַבַּר מְאָכֵל הִי מוֹתֵר וְאַח"כ כְּשָׂבָא לְתוֹךְ דְבַר מְאָכֵל א"כ הַרִי שׁוֹב גַּתְבִּטֵּל.

וּמִן זַצ"ל הָאָרִיף שְׁם וּבִיָּאֵר דִּישׁ ב' מִינֵי מְשַׁקִּין הַיּוֹצֵא מִהֵן א' הַיּוֹצֵא ע"י סְחִיטָה אוֹ שְׁהַמְחוּהוּ וּגְמַעוּ וּבִזָּה אִינוּ אָסוּר אֶלְא אוֹ מְדַרְבְּנֵן אוֹ לְכָל הַיּוֹתֵר אִיסוּר עֲשֵׂה אֶבֶל הַיּוֹצֵא ע"י בְּיָשׁוּל זֶה גַּם קוֹדָם שְׂבָא לְתוֹךְ דְבַר מְאָכֵל הוּא אָסוּר לַכ"ע מֵה"ת וְאִין בּוֹ קוֹלָא אֶלְא דְלֹא מְקַרִי אֲנִיכֵל וּכְשָׂבָא לְתוֹךְ דְבַר מְאָכֵל מְלַקִּין אוֹתוֹ וְכָאן שְׂבָא לְדַבַּר מְאָכֵל לְכֵן מְלַקִּין אוֹתוֹ וְכִינֵן שְׂאָסוּר מֵה"ת אָסוּר לְבִטְלוֹ וְעֵי"ש שְׁהָאָרִיף בְּזָה וְגַם בַּס' בְּאֵר יַעֲקֹב בַּאו"ח סִי' תמ"ב הָאָרִיף בְּזָה וְהַסְפִים ג"כ פַּנ"ל: וּבְחֵלֶב שְׁנַעֲשִׂית ע"י חוֹם הַטְּבַעִים שֶׁל הַבְּהֵמָה אֲנִי מְסַתְפֵק אִם זֶה הוּי כְּמוֹ רְנוֹטָב שְׁיָצָא ע"י בְּיָשׁוּל אֶצֶל הָאִשׁ וְכֵן נ"ל וּא"כ כְּשָׂבָא וּכְשִׁנְבִלְע רַב־עֵיִת חֵלֶב בְּמְאָכֵל בְּנוֹדָאִי חֲזִיב מְלַקוֹת זֶהוּ דַּעַת הָרָא"ה (וּמִמִּיל' אֲפִילוּ לֹא בָּא לְמְאָכֵל אֲפִילוּ בְּלֹא רִיבּוּי דְקָרָא דְהַטָּמֵאִים הִי אָסוּר מֵה"ת וְהַשְׁתָּא דְכַתִּיב אֵת הַגָּמֵל וְגַם הַטָּמֵאִים ע"כ הִינְיוּלְחִיב מְלַקוֹת וְהָרָא"ה לֹא מִיָּרִי דְבָא לְתוֹךְ הַמְאָכֵל דְהַרִי נִקֵּט הַשׁוֹתָה וְגַם אֲפָשֶׁר כְּשָׂבָא לְתוֹךְ דְבַר מְאָכֵל שִׁיעוּרוֹ בְּכַזִּיַּת כַּמ"ש הַמַּג"א רִסִי' ר"ו עֵי"ש) וְשִׁפִיר כ' דְבַר־רַב־עֵיִת אִיכָא מְלַקוֹת.

וּלְדַעַת הֶרֶמְב"ם צ"ע אִי חֲזִיב חֵלֶב כְּמוֹ מְשַׁקִּין הַיּוֹצֵאִין ע"י סְחִיטָה אוֹ כְּרוֹטָב הַיּוֹצֵא ע"י חֲמִימוֹת וּבְאֲמַת בְּחֵלֶב י"ל בְּטַעַם הֶרֶמְב"ם דְהַרִי חֵלֶב נִעְשֵׂה ג"כ ע"י הַמְאָכֵל וּבְרַב־עֵיִת חֵלֶב יֵשׁ ג"כ חֵלֶק גָּדוֹל מֵהַמְאָכֵל מ"מ בְּחֵלֶק הַזֶּה צ"ע עַל הָרָא"ה ז"ל אִיךְ יִלְקָה עַל זֶה אֶלְא מְשׁוּם יּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא טָמֵא וְזֶה אִינוּ אֶלְא אִיסוּר עֲשֵׂה.

ובחידושי אמרתי עוד עפ"י דברי הרמב"ם דע"כ קרא דאת הגמל דבא לרבות חלב מן הגמל דאסור ובא ללמוד דלוקין עליו דאפילו בלא קרא הי נראה לי לפי סברת מרן זצ"ל הג"ל דמשקין פועין רותב אי נעשו קפויים לוקין נאנן קי"ל בח"ש דאסור מה"ת משום דחזני' לאיצטרופי נאפילו היכא דלא פתיב פגון בשבועה כ' ה"ר"ן רפ"ג דשבועות וכן דעת הרמב"ם דאסור משום דחזני' לאיצטרופי וה"נ פגון דאפשר להקפותו אפילו בלא קרא הי אסור מה"ת ולמה לי את הגמל וע"כ לא בא הקרא ללמד אלא למלקות ומטעם זה הי קשים לי דברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות מא"ס הג"ל למה כ' דהיוצא מן הטמא לית בי' אלא אסור עשה וע"כ דהרמב"ם מדמה זה למשקין היוצאין ע"י סחיטה או משום דאית בי' תערובת מן המאכל ובזה פליגו הרא"ה והרמב"ם פן נראה לפי ענ"ד.

ומ"ש גבי יבם ויבמה דאמאי מניחין אותן בהדי הדדי ואין מצווין להפרישן יעוי"ש במג"א סוסי' שמ"ג דהיכא דאיכא מצוה מצד אחד ואיסור מצד אחר מניחין אותן לעשות וכן פסח דלימנוייו הוא מצוה ושללא למנוייו אסור ומניחין אותם לאכול וא"כ ה"נ לענין יבום כנ"ל ואחתום בברכה וכו' ידידה ורבה הדו"ש הטוב: הק' משה שיק מברעזאנוע תשובה שפ"א נשאלתי מאת הגיד הגביר מוה' חיים פיין מ' אם אין איסור עפ"י דת תורתנו לישראל ליחבע לאוה"ע פדרה ונימוס המלכות בעת שיחנפר להיות מקרואי העיר להיות לו בערגיר רעכט ואין השבועה בשם ע"ז אלא בשם אלקי השמים והארץ שלא ישקר בארץ ובמלכות הואיל ואמרו במדרש בפ' וירא שעשה אברהם אע"ה שלא פדין על שפירת ברית לאבימלך שבבעבור זה אין לה אומה שישעבדו בישראל יותר מהן עכ"ל בשנינו לשון קצת ולברר הדבר נאמר הנה בקרא בפ' משפטים פתיב לאו מפניש לא תכרות להם ולא להיהם ברית ונכתב הלאו הנה בפ' ואתחנן לא תכרות להן ברית וכו' בס' יראים בסי' פ"ז עמוד אלילים דהיינו שאל תבטיחם להשבע להם שלא להשחיתם וכו' עוד שמקרא זה מדבר בשעה שאינם מסורין בידה וכו' עיי"ש מיהו זה אינו מבואר מלשוננו אי לאו זה שייך דווקא בז' אומות: ובאמת.

מהא דכ' דאי במסורין בידה הא כתיב לא תחילי פל נשמה נראה דמייירי בז' אומות ואע"ג דשם בסי' פ"ו כ' בלאו דלא ישב בארצה דסמוך לי' בפירשת משפטים דגם בשאר אומות או רשעים הדין פן היינו כמו שביאר שם מדסיים קרא פן יחטיאו אותה לי לרבות פל המחטיאים דומיא דדרשינו בקידושין דף ס"ח ע"ב פי יסיר לרבות פל המסירין גם שאר אומות והיינו לר"ש דדריש טעמא דקרא ובזה מבואר דלא קשה על החינוך בסי' צ"ג מה שהעיר עליו המל"מ בהגהותיו על ס' החינוך דלאו דכריתות ברית מייירי בז' אומות ולאו דלא ישבו אפילו בשאר אומות ולהג"ל ה"תם שאני דכתיב פן יחטיאו וכו' וכן דעת הסמ"ג והחינוך בסי' צ"ג דלאו דכריתות ברית הוא דווקא בז' אומות וכ"כ התוס' ביבמות דף כ"ג ע"א בד"ה ההוא בשבועה אומות וכו' לחד תי'.

אמנם דעת ספר יראים נראה יותר דס"ל דגם בשאר אומות שייך לאו זה אלא דס"ל דקרא קאי על ז' אומות אלא דס"ל דילפינן מיני' לשאר אומות ולכך בתחילה סתם דאסור לכרות ברית לגוים ועל הקרא שפיר הוכיח דאי במסורין בידה הרי פתיב לא תחילי וכי תימא דאי ס"ל דקרא איירי בז' אומות מנ"ל למילף מיני' לשאר אומות נראה דס"ל דהאי לא תכרות ברית להם ולא להיהם האי ולא להיהם הוי פועין נתינת טעם דהוי משום ע"ז וכעין זה כ' הרמב"ן בפ"ה התורה בפירוש השני ולפי"ז פל זמן שלא קיבלו שבע מצות אין חילוק בין ז' אומות לשאר אומות אבל אם קבלו שבע מצות מותר אפילו עם ז' אומות אכן דעת הרמב"ם בפ"י מע"ז דקרא פולל גם

שָׁאָר אַנְמוֹת אִיךָ דַּכּ' הַלַּח"מ שֶׁם דְּנִרְאָה מִלְשׁוֹנוֹ דְּהֵינּוּ דְּוּוּקָא בְּשַׁעַת מְלַחְמָה וּבפ"ו מִהֲלָכוֹת מְלָכִים נִרְאָה מִלְשׁוֹנוֹ שֶׁם בְּדִין ה' דְּאֶפִּילוּ בְּקַבְלוֹ עָלָיו ז' מַצּוֹת אֲסוּר לְכָרוֹת עִמָּהֶן בְּרִית וּכמ"ש לְשִׁיטַת הַרְמַב"ן בְּחֻמְשׁ סוּף פ' שׁוֹפְטִים וּבפ"י מ'ה' ע"ז מִשְׁמַע דְּוּוּקָא בְּעוֹבֵד ע"ז וְהִי נִרְאָה לִי דְסוּבֵר דְקָרָא פּוֹלֵל ב' אַזְהָרוֹת לֹא תִכְרוֹת לָהֶם בְּרִית הֵינּוּ בּוֹ אַנְמוֹת אֶפִּילוּ אִינוּ עוֹבֵד ע"ז וְלֹאֲלֵהֶם אֶפִּילוּ אִינוּ מִז' אַנְמוֹת וּאפ"ה אִינוּ נִחְשָׁב לִב' לְאוּוּיָן דְּהַרְמַב"ם לְשִׁיטַתוֹ בְּשׁוֹרֵשׁ ט' דְּלֹא שְׁבַכְלָלוֹת כְּזֶה אִינוּ נִחְשָׁב לִב' לְאוּוּיָן וְנִהִי דְלֹא דְלֹא תִכְרוֹת לָהֶם בְּרִית נִכְפָּל בּוֹ וְאֵתְחַנֵּן אֲבָל לֹא דְלֹאֲלֵהֶם אִינוּ נִכְפָּל וְאִינוּ רְאוּי לְהִיּוֹת נִחְשָׁב לְלֹא בּוֹ ע"ע וּבְזֶה מִיְנוֹשֵׁב דְּאִין סְתִירָה בֵּין ס' מִנְּנֵן הַמַּצּוֹת לְרַמְב"ם שֶׁכ' לְלֹא זֶה לְגַבֵּי ז' אַנְמוֹת וּבפ"י מע"ז כ' הָאִסוּר לְכָל הָאֲנָמוֹת.

וּבְזֶה הִי מִיְנוֹשֵׁב גַּם הַקָּרָא דְגַבְעוֹנִים דְּאָמְרוּ אוּלַי בְּקִרְבוֹ אֲתָהּ יוֹשֵׁב דְמִזְהָ מְבֹנָאָר דִּישׁ חִילוּק בֵּין ז' אַנְמוֹת לְשָׂאָר אַנְמוֹת וּלפ"י"ז הִי אֶפְשָׁר לֹמַר דְּאֶפִּילוּ שְׁלֹא בְּשַׁעַת מְלַחְמָה שִׁינְיָה לֹא זֶה אֲמָנָם קִשְׂיָא לִי בְּאַמַּת אִיךָ פֶּרַת אַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּרִית עִם אֲבִימֶלֶךְ הַלּוֹא אֲמַרִּינָן סוּף קִדּוּשֵׁין וּבִיּוֹמָא דְּרַח כ"ח דְּקִנִּים אַבְרָהָם אַע"ה כָּל הַתּוֹרָה כְּוֹלָה וְאִיךָ פֶּרַת בְּרִית וְאִין לֹמַר שִׁינְיָה בְּאַבִּימֶלֶךְ שְׁאִינוּ עוֹבֵד ע"ז דְּהִלּוֹא פֶּרַת בְּרִית אִם תִּשְׁקֹר לִי וּלְנִינִי וּלְנִכְדֵי וְאִיךָ יַדַּע בְּנִכְדוֹ וּבְעִבּוּדָתוֹ (וּבְאַמַּת אִין אֲנִי מְבִין אִיךָ אֲהֵנִי פְרִיתוֹת בְּרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַע"ה עַל יו"ח שְׁהָרִי אִיךָ דְּהִכְרִיחַ הַרִיב"ש בְּסִי' שַׁצ"ט דְּקַבְלַת וּגְזִירוֹת אוֹ שְׁבוּעוֹת רַבִּים מְחַוְּיָבִים יוֹצְאֵי חֲלָצִיהֶם לְשִׁמּוֹר מ"מ בְּשְׁבוּעוֹת יַחֲדָיָה קִי"ל בַּחו"מ סִי' ר"ט סֵעִי ד' בַּהֲגַה"ה דְּאִין הִיוּ ח' מְחַוְּיָבִים לְשִׁמּוֹר הַשְּׁבוּעָה וְאִיךָ אָמְרוּ בְּסִפְרֵי וְהוּבָא בְּרַש"י בִּיהוֹשֻׁעַ ט"ו עַל פְּסוּק וְאֵת הִיבּוֹסִי וְכו' לֹא יִכְלוּ ב"י לְהוֹרִישָׁם יְכוּלִים הִיוּ אֲלֵא שְׁלֹא הִיוּ רַשָּׁאִים מְפָנִי הַשְּׁבוּעָה שֶׁל אַע"ה וְצ"ע פְּעַת).

וְעַכ"פּ מְדַכְרַת אַבְרָהָם אַע"ה בְּרִית וּאפ"ה קִיַּיְמוּ חֲכוּז"ל שְׁקִיָּים כָּל הַתּוֹרָה כְּוֹלָה ע"כ צ"ל אוֹ דְכָרִיתוֹת בְּרִית אִינוּ אֲסוּר אֲלֵא בּוֹ אַנְמוֹת וְלִהְיוֹסְקִים דַּס"ל דְּאִיךָ בְּשָׂאָר אַנְמוֹת אִיכָּא לֹא וְע"כ דְּצָרִיכִין לֹמַר כְּתִי' א' בְּתוֹס' יְבָמוֹת הַנָּז"ל דְּהֵינּוּ דְּוּוּקָא לְשֵׁם ע"ז אוֹ כְּדַעַת הַלַּח"מ וְכַדְמִשְׁמַע מִלְשׁוֹן הַרְמַב"ם דְּוּוּקָא בְּעַת מְלַחְמָה וְכִינּוּן שְׁגוּי נִקְנָה בְּכִיבוּשׁ וְהוּא שְׁלֵנוּ לְכַף רְאוּי לְנוּ שְׁלֹא נִפְרוֹת עִמּוֹ בְּרִית אֲלֵא כְּשִׁקְיָבֵל ז' מַצּוֹת אֲבָל שְׁלֹא בְּשַׁעַת מְלַחְמָה וְשְׁלֹא לְשֵׁם ע"ז בְּשָׂאָר אַנְמוֹת נִרְאָה לְפִי עַנ"ד מְוַכְרַח דְּאִין אִסוּר וְתִי' הַשְּׁנִי בְּתוֹס' יְבָמוֹת הַנָּז"ל דְּמִשְׁמַע דָּאִם אִינוּ גַּר תּוֹשֵׁב גַּם בְּשָׂאָר אַנְמוֹת אֲסוּר קָשָׁה וְצ"ע עכ"פּ נִרְאָה לְדִינָא לְפִי הַסְּכַמַּת רַבֵּי הַפּוֹסְקִים דְּאִין אִסוּר פְּרִיתוֹת בְּרִית בְּאִנְפֵּן הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁאַלְתִּי עָלֶי וְעוֹד.

נִרְאָה אֶפִּילוּ אִם הִי שִׁינְיָה אִסוּר לֹא הִי שִׁינְיָה אֲלֵא בְּאוֹמוֹת אַחֲרוֹת אֲבָל בְּמִדְיָנָה וּמִלְכוּת שְׁאֲנוּ דְרִים בְּהָ וְהֵם מְגִינִים עָלֵינוּ וְאֲנוּ מְצוּנִים מִפִּי ה' עַל יְדֵי הַנְּבִיא יְרֵמְיָה דְּרָשׁוּ אֵת שְׁלוֹם הָעִיר אֲשֶׁר הַגְּלִיתִי אֶתְכֶם שָׁמָּה וְאֲנוּ מְוַשְׁבְּעִין בְּשֵׁם ה' עוֹמְדִין ע"ז מִפְּחַ מַצּוֹת ה' עָלֵינוּ שְׁלֹא נִשְׁקֹר וְלֹא נִבְגָּדוּ בְּהֵם שְׁהֵם מְגִינִים עָלֵינוּ וּכמ"ש בַּע"ז דְּרַח ט"ז בְּהֵנִי פְרַסְאִי דְּמַגְנוּ עָלַן וּא"כ כְּבָר אָנוּ בְּבְרִית עִמָּהֶם עַפ"י ד' ע"ז וְאִיךָ יְהִי אִסוּר לְשַׁבַּע לָהֶם שְׁלֹא לְשַׁקֵּר וְשְׁלֹא נִבְגָּדוּ וְאִיךָ נִימָא שְׁעֵשָׂה אַבְרָהָם אֲבִינוּ שְׁלֹא כְּדִין בְּזֶה וְתוּ כִינּוּ דְּמִשׁוּם אִיבָה וְדִרְכֵי שְׁלוֹם אָנוּ רַשָּׁאִין לְרַפְאוּתָם וְלִהְיוֹתָם כְּדִיאֲתָא בַּע"ז דְּרַח כ"ו וּבִיו"ד סִי' קנ"א וְכִינּוּן דְּאִיךָ חִיּוֹת אָנוּ רַשָּׁאִין לִיתָן לָהֶם אִיךָ יְהִי אִסוּר לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ ע"ה לְכָרוֹת בְּרִית לְקִיָּים חִיּוֹתָם.

אֲלֵא וְנִדְאִי אַבְרָהָם אַע"ה רַק הוּאִיל וְכָרַת הַבְּרִית עַל הָאֲרִיז אֲשֶׁר הִבְטִיחַ לוֹ הַשִּׁי"ת לִיתָן לוֹ וְגַם שֶׁם לֹא רְאִיתִי בְּמִדְרַשׁ שְׁגִינּוּ אוֹתוֹ עַל שְׁנִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם שְׁבִינָה עֲשֵׂה מִשׁוּם אִיבָה וּמִשׁוּם דְּרַכֵּי שְׁלוֹם אֶפִּילוּ הִי בּוֹ חֲשַׁשׁ וְגַם יִצְחָק עֲשָׂה כֵּן וְלֹא מְצִינוּ שְׁנַעְנַשׁ אֲלֵא עַל מַה שְׁהוֹסִיף אַבְרָהָם

אע"ה וביקש מאבימלך פְּרִיתוֹת פְּרִית וַיִּתֵּן צֹאן וּבָקָר וְשִׁבְעַת כִּבְשׁוֹת וְהוּא כְּעֵין שְׁאֲמָרוֹ ב"ש בְּנִדְרִים דָּף כ"ח דְּבַמָּה שֶׁהוּא מְדִירוֹ דְּוּוּקָא רִשְׁאֵי לִידְוֹר עֵי"ש וּבְזָה שְׁהוֹסִיף אֲבָרְהָם לְבַקֵּשׁ פְּרִיתוֹת פְּרִית מִמֶּנּוּ שְׁאֲבִימְלֵךְ יְכָרוֹת עִמּוֹ פְּרִית וּכְאֵלוֹ לֹא הִנְבָּטַח וְלֹא הִי דֵי בְּשִׁמִּירַת וְהַבְּטַחַת הַשִּׁי"ת וּכְאֵלוֹ הִי חֲלִילָה מִחֲנוּסֵי אַמּוֹנָה זֶהוּ שְׁאֲמָרוֹ עָלָיו בְּמִדְרָשִׁים וּבִתְנָא דב"א שְׁלֵא הִי רִאוּי וְהִגּוֹן לְאַבְרָהָם אַע"ה לַעֲשׂוֹת וַיֵּשׁ בְּמִדְרָשׁ שְׁאַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְאַלְקִים נָסָה אֶת אֲבָרְהָם וְהִיגּוֹ מִטַּעַם הַנְּ"ל מִצַּד שֶׁהִי אֶפְשָׁר שְׁיִהְיֶה בְּזָה חִילּוּל הַשֵּׁם וְחִסּוֹר אַמּוֹנָה הִרְאָה הַקַּב"ה לַעֲיִנֵי כָּל חוֹנְקֵי בְּטַחְחוּנוֹ וְאַמּוֹנָתוֹ בַּה' ית"ש.

ועכ"פּ בְּשִׁאֲלָה שְׁנִשְׁאֲלַתִּי עָלַי אֵין בְּהָ אִיסוּר אִם הוּא בְּאִנְפֵּי הַנְּ"ל הִיגּוֹ אִם אֵין בּוֹ שֵׁם הַמִּינּוּחֵס לְאַלְלִיִּים וְגַם אֵין בְּהָ נֶגֶד אַמּוֹנָתָא בִּיאַת מְשִׁיחֵנוּ אֲשֶׁר אָנוּ מְקוּוִים בְּכָל יוֹם וְנֶאֱפִילוּ אִם יִתְמַהֲמָה נִחְכָּה לּוֹ לְשׁוּב בְּמַהֲרָה לְקָרוֹת מוֹעֲדֵינוּ וּלְזֹאת צָרִיךְ עֵיוֹן בְּנוֹסַח לְשׁוֹן הַשְּׁבוּעָה וְאִם אֵין בְּהָ מִחְשָׁשִׁים אֵלוֹ לֹא מִצָּאֵתִי בּוֹ אִיסוּר כְּנֹלַע"ד תְּשׁוּבָה שֶׁפ"ב בַּעֲזַה"י יוֹם ב' לְסִדְרַת עֶקֶב תַּרְל"ז לִפ"ק פֶּה חוֹסֵט יַע"א הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב לְכַבּוֹד הַרַב הַמְּוֹפְלָג בַּתּוֹרָה הַדִּינִין הַגְּדוֹל כְּבוֹד שְׁמוֹ תִּפְאַרְתּוֹ מוֹה' יִשְׁעֵי קִנְאָפְלֵעֵר נ"י דִּינֵן דַּק"ק אוֹהֲעֵלִי יַע"א.

מִכְתָּבוֹ קִבְּלַתִּי וְבוֹ נִשְׁאֲלַתִּי לְחַוּוֹת דַּעֲתִי בְּעִנְיַן אֲשֶׁה שְׁמוּצָאֵת קִרְטִין בְּבִדִּיקַת הַעֵד וְלִפְעָמִים הֵם נִבְּלָעִים בְּתוֹךְ הַעֵד כְּמוֹ טַפַּת דָּם וְאֵין לָהּ כָּאֵב לֹא בְּפִלּוּת וְלֹא בְּבִטְנָה וַיֵּשׁ לָהּ נוֹסַת קְבוּעָה כְּמוֹ לְשֶׁאֵר נְשִׁים וְהִנֵּה גוּף הַשְּׁאֲלָה כְּכָר מִבְּנֵי אֶרֶץ בְּסַפְרִים וּבִתְשׁוּבוֹת הָאֲחֵרוֹנִים עִנְיַן הַזֶּה מִמֶּשׁ יֵשׁ אוֹסְרִין וַיֵּשׁ מִתִּירִין וַא"כ אֵין זֶה שְׁאֲלָה רַק לְהַכְרִיעַ בֵּין הַפּוֹסְקִים הַגְּדוֹלִים וּמִי אֲנִי לְהַכְרִיעַ וְרַק מִפְּנֵי שְׁמַעְלָתוֹ נ"י הָאֲרִיף הַרְבֵּה בְּזָה וְדַעְתּוֹ לְהַתִּיר צָרִיךְ אֲנִי לְבָאֵר דַּעֲתִי בְּזָה וְהִנֵּה עֵיקַר טַעַם שֶׁל כְּבוֹד מַעְלָתוֹ הוּא מְשׁוּם דַּס"ל בְּבִירוֹר דְּאוֹתָן קְוִשְׁיָן אוֹ טִיפַת דְּמִים בְּעֵד הַמָּה בָּאִים שְׁלֵא בְּהַרְגָּשָׁה וְאֵין כָּאֵן רַק אִיסוּר דְּרַבְּנָן וּבְדַרְבְּנָן ס"ל דְּגַם שֵׁם אוֹנִס חַד מוֹעִיל לַס"ס וַאִיכ"ל סְפַק מִן הַפְּלִיּוֹת סְפַק מִן הַצְּדָדִין וַאֲע"ג דִּישׁ לְפַקְפַק דְּהַרִי יֵשׁ כָּאֵן חֻזְקַת טְוִמְאָה דְּהַאֲשָׁה הִיא בְּחֻזְקַת טְוִמְאָה מְשׁוּם דְּבִזְמַן הַנוֹסַת בָּא הַדָּם מִמֶּשׁ בְּהַרְגָּשָׁה וְאִיף אֶפְשָׁר לָהּ לְסַפּוֹר שְׁבַעָה נְקִיִּים ס' מַעְלָתוֹ דַּאיכ"ל דְּזָה לֹא נִקְרָא חֻזְקַת אִיסוּר דְּהַרִי דָּם הַנוֹסַת וְנִדְּאִי יִפְסֹק בְּעַת יַעֲבֹר זְמַן הַנוֹסַת וְנִהִי דַּעֲדִינֵן יֵשׁ לְפַקְפַק עַפ"י דְּבָרֵי הַס"ט שֶׁכ' דַּאֲע"ג דְּדָם שְׁלֵא בְּהַרְגָּשָׁה אֵינוֹ מִטְמָאָה אֲבָל אֵינוֹ עוֹלָה בְּצַם לִימֵי נְקִיִּים הַרִי הָאֲבִי מְלוֹאִים בְּתְשׁוּבָתוֹ כ' לְחֻלּוֹק עַל הַסַּד"ט וּמַעְלָתוֹ כ' עוֹד תִּקְנָה עַפ"י הַסַּד"ט בַּס' קַנְו' דְּהַאֲשָׁה תִּפְסוֹק בְּטַהֲרָה בְּזַמְנָה שְׁאֵינָה יָמִים יֵשׁ שְׁאֵינָה מוּצָאֵת הַקְּרָעִין וְאַח"כּ טוֹב לֹא תִבְדּוֹק עַד קוֹדֵם טְבִילָה וּבְאוֹתוֹ יוֹם פִּינּוֹן דְּמִקְצָתוֹ הַתֵּיבָא אֲמַרִינּוּ מִקְצַת הַיּוֹם כְּכֹלּוֹ עַכ"ל וְהָאֲרִיף לְגַבֵּי סְבָרוֹת וְדִיעוֹת הָאֵלוֹ לְהַתִּיר הַאֲשָׁה לְבַעֲלָהּ וְעֵיקַר הַהַקְדָּמָה שֶׁהִבִּיא מַעְלָתוֹ נִי דַּאיכָּא ס"ס מִהַפְּלִיּוֹת סְפַק מִהַצְּדָדִים לֹא יִדַּעְתִּי אִיף שְׁיִיף מִן הַצְּדָדִים קִרְטִין וְאַפְּי' דָּם מִמֶּשׁ כְּכָר כ' הַשְּׁ"ף בַּס' קַפ"ז סַק"כ דַּאֵין חוֹשְׁשִׁין לְצְדָדִים אֲלֵא א"כ יֵשׁ לְתֵלוֹת שְׁמַחְמַת מִיעוּף הַתְּשִׁמִּישׁ בָּא מִן הַצְּדָדִים וְאַפְּי' נִימָא דְּכּוֹנּוֹנָתוֹ עַל דְּבָרֵי עֲבוּדָה הַגְּרִשׁוֹנִי בְּתְשׁוּבָה כ"ב שֶׁכ' בְּשֵׁם רוּפָא א' שַׁע"י דְּחִיקַת אֲבָדִיקָה אֶפְשָׁר שְׁנַפְצָעוּ הַגִּידִים הַקְּטַנִּים וּבָא מֵהֶם דָּם הִנֵּה אֲפִי' אִם לִימָא כְּדְבָרֵינוּ זֶה אִיכ"ל דְּוּוּקָא בְּדָם אֲבָל שְׁיָבוֹא מִשֵּׁם קִרְטִין אוֹ חֻזְקִין וְכִיּוּצָא בְּזָה זֶה מַעְוֹלָם לֹא שְׁמַעְנוּ: וּבְאַמַּת גַּם הַסְּפַק שֶׁל הַעֲבוּדָת הַגְּרִשׁוֹנִי קִשָּׁה לִי בַּלֵּא"ה דְּלִפִּי הַנְּרָאָה לִפִּי עַנ"ד דְּכַשֵּׁם דְּקִי"ל בְּכּוֹרוֹת דָּף כ' דְּרוּבָא דְּתֵלָא בְּמַעֲשָׂה לֹא חֲשִׁיב רַוּב וְכ' הַמְּפֹרְשִׁים הַטַּעַם מְשׁוּם דְּמוֹקְמִי אַחְזַקְתִּי וְאַמְרִינִין דְּלֹא נַעֲשָׂה הַמַּעֲשָׂה וּמִטַּעַם זֶה נְרָאָה לִי דְּגַם סְפַק דְּתֵלָא בְּמַעֲשָׂה ג"כ לֹא הָוִי סְפַק לְסַמְנָף עָלָיו לְהַתִּיר דַּג"כ מוֹקְמִינִין בְּחֻזְקַת שְׁלֵא נַעֲשָׂה מַעֲשָׂה וְכַנ"ל וַא"כ צ"ע דְּבָרֵי הַעֲבוּדָת הַגְּרִשׁוֹנִי וּמ"מ אֲפִי' לְדְבָרֵינוּ בְּקִרְטִין לֹא שְׁיִיף עֲדוֹת הַרוּפָא הַהוּא שֶׁהוּבָא שֵׁם בַּע"ה גַּם מִכַּח

הס"ס שכ' השב יעקב דיש ס"ס אם בא מפליות ואף אם אינם באים מהפליות דלמא אינם נימוחים במל"ע מוכח דלא ס"ל לעשות ספק שמה מן הצדדים.

ובגידון הנ"ל נראה דלא שייך שמה לא נימוחו במעל"ע שיקרי מעלתו כ' שלפעמים היא מוצאת רק טיפות דמים וכ' מעלתו נ"י דיש לתלות דע"י לחלוחית הידים נימוקו ובסוף סי' קפ"ז איתא דאם נימוקו מקצת מן הקרטיין שוב א"צ לבדוק את האחרות ותולים דמסתמא גם אלו ימיתו וא"כ אין כאן ס"ס.

וגם מה שמעלתו ס"ל בפשיטות דבאים שלא בהרגשה ונהביא ראי' מתשובות שב יעקב הרי השב יעקב בעצמו בסי' ל"ח לא ברירא לי' דבר זה אלא שכ' בדרך ספק פן ואפ"ל אם לפעמים הם באים שלא בהרגשה מ"מ אין זה ראי' דלעולם הם באים שלא בהרגשה ושפיר יש לחוש שתהא טועה ותולה בהרגשת עד או בהרגשת מ"ר שיקרי הרמב"ם בפ"ט מה' איסורי ביאה העיד שסתם דם בא בהרגשה ובכל רוב או חזקה אפ"ל ידעינן שפעם אחד יצא מן הרוב או מן החזקה אמרינן דרק השתא הוא דאיתרע.

ואפ"ל לקולא קי"ל ביו"ד סי' פ"א ובכמה דוכתי דכל מאי שנוכל למעט ולומר דהשתא הוא דיצאה מהרוב או מהחזקה אמרינן פן. וא"כ מכ"ש כאן אפ"ל אם הדבר מוכרח שלפעמים יצאה מהחזקה ויצא ממנה שלא בהרגשה מ"מ עדיין נשאר החזקה שחזקת דם בא בהרגשה בכל מקום שאפשר לומר פן שבא בהרגשה אמרינן דאוקמינן אחזקתה ואמרינן שבא בהרגשה ואין פאן דרבנן פנ"ל וכיון דאפ"ל לקולא אמרינן דכל מה שנוכל לתלות בהחזקה תלינן אפ"ל להתיר ובפסקי מהרא"י זצ"ל סי' מ"ז כ' פן להדיא ודלא פתשובת שב יעקב בסי' ל"ח והנה גוף דברי הרמב"ם בפ"ט מאיס"ב הנ"ל דחזקת דם בא בהרגשה נ"ל דלמד פן מסוגיא מפורשת בב"ב דף כ"ד ע"א דמיייתי שם ראי' לר"ח ממתני' דדם שנמצא בפרונדור דחזקתו מן המקור ואע"ג דאיכא עלי' דמקרבא וכו' ובש"ש שמעמתיא ד' פ"א הקשה דהא אין דם טמא מן התורה אלא א"כ יצא בהרגשה והרי נולד הספק במקום קביעות וכל קבוע פמחצה ע"מ עיי"ש שתי' דבאמת הר"א רק דמוכח דמצוי מהני דשם ל"ש קבוע במצוי ורק הרוב הוא המסייע למצוי עיי"ש היטב ולי קשה טובא ע"ז דהרי מבואר בפלתי ובפמ"ג בסי' ק"י בכללי ס"ס דכשם דלא אזלינן בקבוע בתר רובא ה"נ לא אזלינן בתר קרוב וא"כ אי מייירי בהרגשה והספק נולד במקום הקביעות הרי בכה"ג לא אזלינן בתר קרוב ולכך אזלינן בתר מצוי ומנ"ל בעלמא דהיכא דלא נעשה הספק במקום קביעות מנא לן לומר דלא אזלינן בתר קרוב וצ"ע: ומפח זה נ"ל דבאמת מייירי התם בלא ארגשה אלא דאח"כ מצאה דם ומזה יליף הרמב"ם הנ"ל דחזקת דם שבא בהרגשה והוי כפירש קודם שנולד הספק דלא מקרי קבוע ובזה מיושב היטב מה שאמר רבא שם ש"מ רובא דאורייתא והקשו בתוס' הא בפירוש פתיב ומי דזה הוי רובא דליתא קמן וזה אינו מוכן אבל לפי הנ"ל פינו דעיקר הא דר"ח דחייבין על דם ההוא הנמצא משום שבא בנודאי בהרגשה וזה חזקה הבאה מפח רוב דליתא קמן מוכח שפיר פרבא ומזה הוכיח הרמב"ם דינו וא"כ אין זה ספק אלא נודאי ומ"מ נהי דחזקת דם דבא בהרגשה היינו דווקא דם ממש אבל קרטיין ונחצין וכיו"ב אפשר דאין לן חזקה דנודאי בא בא בהרגשה וכן מצאתי בדברי מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' קנ"ט וא"כ נהי דמספיקא לא נפקא מ"מ הא קיי"ל בכללי ס"ס בש"ף אות ט"ז דהיכא דעל האיסור דאורייתא הוי ס"ס ועל האיסור דרבנן הוי רק ספק אחד מהני וזה ג"כ ע"כ הוי סברת מעלתו שכ' דלענין דרבנן מהני ס"ס דשם אונס חד וא"כ בלא"ה איכא ס"ס ספק מן הפליות ואת"ל מן

המקור שמא בא בלא הרגשה וא"כ הוי על איסור דאורייתא ס"ס ועל איסור דרבנן חד ספק וכעין זה כ' בשבות יעקב בסימן ל"ח בחיו"ד.

אלא דעל פל גוף סברות אלו קשה לי דהא מסיק הש"ך בכללי ס"ס אות ד' ואות ד"א דספק דרבנן במקום חזקה להחמיר וכ"ש. לדבר דאית לי עיקר מה"ת ואע"ג דהפ"ח חולק עליו שם והשעה"מ בכללי ס"ס דרבנן מסיק פה"ש"ך וא"כ ה"נ אשה זו בחזקת איסור עומדת עד שתמנה שבועה נקיים ועכשו נולד הספק אם הם נקיים דהקרטין מפליות באו או דאינם נקיים דהקרטין מהמקור ואפי' לפי מה שציידד מעלתו דזה לא דמי לס"ס בשעת שחיטה מלבד דסברתו קשה פינו דדם סותר הוי פאלו עדיין לא פסקה.

אמנם אפי' נימא בכה"ג מועיל ס"ס לא הוי לגמרי נגד החזקה מ"מ לענין חזקה בספק דרבנן קי"ל כר' יוסי בפ"ב דמקנאות משנה א' דספק ליטעה אפי' דרבנן להחמיר וה"נ לענין ספירת נקיים דהוי פמקוה טהרה ומטעם זה נמי קשה מ"ש מעלתו נ"י להביא ראי' נגד הסד"ט דכ' דאיכ"ל דאפי' אי דם בלא הרגשה אינו סותר מ"מ אינו עולה וכו' וא"כ אפי' בלא הרגשה יש לחוש ולהביא מעלתו ראי' פדברי האבני מלואים סי' ס' מדברי מרן בעל חת"ס בחיו"ד סי' קע"ז דגם הוא ס"ל דעולה וזה ג"כ תימיה דהא מדרבנן לכ"ע אפי' בלא הרגשה סותר פמבואר שם פדברי מרן זצ"ל בעצמו וע"כ צ"ל פכונותו פינו דזה הוא רק מדרבנן מהני ספק אחד ואמרינן דלמא מן הפליות וקשה על זה מ"מ אמתחוק איסורא אפי' דרבנן להחמיר ובאמת לי קשה על דברי הש"ך בסי' ק"י ה"ל מהא דקי"ל ביו"ד סי' קצ"ו דתוף שבועה נקיים אם הוא לאחר ג' תולין הפתם אם יש מקום לתלות דדונקא תוף ג' אין תולין דהוי עדיין פמקור פתוח אבל לאחר ג' תולין וקשה אמאי נהי דהוא ספק דרבנן מ"מ פינו דאמתחוק בטומאה פל זמן שלא מנתה שבועה נקיים ומספיקא הי' ראוי להחמיר אפי' דרבנן וע"ז אמרתי לישב פינו דקי"ל דחזקת דם בא בהרגשה יותר ניחא לן לומר דהדם מעלמא פדי שלא יהא נגד חזקת דם שחזקתו בא בהרגשה וכעין זה כ' בפ"ב יעקב בתשובה ה"ל לישב דברי הטו"ז בסי' ק"צ שכ' דאפי' בעד פנה יש מקום לתלות דתולין ועפ"י ז"ל דזה שייך היכא דמצאה דם דאיכא חזקה דבא בהרגשה אבל בקרטין דאמרינן דאיכ"ל דשם אין חזקה דבא בהרגשה ולא הוי חזקה נגד חזקה ונשארת חזקת טומאה דמעיקרא וא"כ בספק קרטין בימי נקיים הוי לן לומר דאפי' ספק דרבנן להחמיר פדברי הש"ך בסי' ק"י ה"ל וצ"ע.

ועדיין הי' מקום לומר דיש להתיר עפ"י ס"ס ה"ל עפ"י מ"ש הסד"ט וכ"כ בפ"ב יעקב הביאו ג"כ מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' קע"ו דאין מצוי דם הנדה הפא מן המקור לבוא טפות קטנות וא"כ אפשר פינו דאינו מצוי והוי פרוב דאינו מן המקור נגד חזקת טומאה ושוב איכ"ל ספיקא דרבנן לקולא מיהו לפי ענ"ד נראה לי דכלל זה לא סגי להקל דהנה לכאורה קשה על הא דב"ב דף כ"ה ה"ל דקאמר רבא מעיקרא קרא דאין להביא ראי' מר' תינא פדם הנמצא פפרוודור לר' תנינא פרוב וקרוב משום דאיכ"ל דדם המקור הוא רוב ומצוי ושוב קאמר רבא שם מדר' תינא מוכח דרובא דאורייתא ופרי' שם הא אמר רבא דשאני הכא דאיכא רוב ומצוי ומשני דהדר בי' רבא ותימיה להבין מאי שייך בזה לומר דהדר בי' מזה דהרי עינינו רואות דהוי מצוי.

וע"ז אמרתי דכוננת הש"ס דוודאי דם מקור מצוי אבל לראות רק טפה פחדל זה אינו מצוי כמ"ש בסד"ט ובכמה תשובות ולכך מעיקרא סבר רבא דדם טפה בעלמא טפה קטנה באמת לא מטמינין מדאורייתא לשרוף עליו תרומה וכסברת הסד"ט וא"כ ע"כ רבי תינא מייירי פדם טובא ולכך שפיר קאמר דהתם הוי רוב ומצוי אבל לבסוף הדר בי' רבא וס"ל דאפי' טפה דם פחדל

ג"כ תלנין במקור משום דאיפא רוב וקרוב דרוב דם הוא במקור וקעלי' רק קרוב וזה אינו מצוי לענין טפה כ"ש ואפי"ה חייבין עליו וע"כ משום רוב וקרוב וא"כ לפי"ז לפי המסקנ' גם בטפה כ"ש אמרי' דבא מן המקור וזה דלא כסד"ט הג' למיהו זה דווקא אם מצאה טיפת דם כ"ש אבל קרטין וחסנין זה לא שייך לומר דרוב צורות כה"ג הם במקור אדרבה מצויין יותר בפליות ואפשר דאיכ"ל בכה"ג דהוי מצוי נגד חזקת טומאה וספיקא להקל פן יש לקיים סברא הזאת אמנם הגם שאנו מדמין אין אנו רשאים לעשות מעשה ובפרט בגידון הג'ל שכ' מעלתו דלפעמים היא מוצאת בעד טיפות דמים ורוב הגאונים בתשובותיהם לא סמכו על זה ועל כיו"ב.

אלא שמעלתו נ"י כ' עוד דלפי מ"ש הסד"ט בס' קצ"ו דמועיל אם פסקה בטורה ובדקה ביום ראשון שוב אפי' לא בדקה עד יום שביעי לבסוף מועיל דאמרינן ביום השביעי מקצת היום פכולו וא"כ באשה הג'ל דדרפה להיות לה הרבה פעמים ג' ימים נקיים מקארטין הג'ל ע"כ תוכל לבדוק רק בפסיקת טורה ביום השביעי ונימא מקצת היום פכולו וזה הוא תימה גדולה איך עלתה על דעת מעלתו נ"י לומר הך דהרי הטעם שם בסד"ט דלכך סגי בהכי משום דמוקמינן לה בחזקת שלא ראתה כל שבעת הימים ימי הנקיים אבל באשה ההיא שהחזקה להיות רואית קארטין פאלה הוא בחזקה שאינה פוסקת לראות הקארטין ח' ימים והוי פאלו ראתה בפנינו וכי אם לא תבדוק נימא שלא ראתה קרטין וזהו דבר תמוה פי בנודאי היא בחזקת שיצאו ממנה תוך שבעה נקיים קרטין שהם ספק דם ומאי יועיל לה זה מאי שלא בדקה עצמה וע"כ לפי ענ"ד בנודאי אין להאשה ההיא תקנה שנוכל לסמוך עלי' אלא כמ"ש מרן הגאון בסי' קע"ו הג'ל או שתבדוק הקרטין אם יתמעכו או בבדיקת מהרי"ו ונהי שפכתתי למעלה דהכא לא מהני בדיקת המיעוץ דהרי לפעמים נמצא טיפות דם הבלועים בעד ולפי סברת מעלתו זה בא ע"י שנתמעכו הקרטין גוף סברתו אינה מוכרחת דאפשר שבאו הטיפין פה ובנודאי אם תמצא הטיפין היא טמאה אבל אם נמצאים רק קרטין נהי דלפעמים נמצאו גם טיפין אין ראיה אחת מוכרעת על ראי' שני' פן נראה ביו"ד סי' קפ"ח ובפסקי מהרא"י סי' מ"ז ונהי דאמרי' שם דבעי' שלא יתמעד מהן שום אחת היינו באותו ראי' עצמה אבל אין ראי' מרא' אחת לחברתה פיון שלא נתמעכו ע"כ הם פברי' ולפי הנראה מדברי מקצת פוסקים והשב יעקב אפי' בבאו מן המקור בכה"ג טהורין: ואני אמרתי לישב קושית הרא"ש בכלל ב' על מאי דאמרינן בגדה דף כ"ב דשאלו לרופאים ואמרו דמפה יש לה והטילו אותן לפנשרון והקשה הרא"ש שם ממנ"פ וכו' ותי' מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל דעל הפלל נאמנים אבל על הפרט אינם נאמנים ואני אמרתי פמו דאמרי' לענין איסורין הובא במג"א רי"ז דאם נשתנה איסור לדבר המותר הוא מותר וה"נ לענין טומאה פיון דנשתנו דאינם נימיחות אפילו הי' דם עתה אין דינו עוד פדם והחק"י בסי' תס"ז כ' על קו' מחלב תי' דכל זמן שלא גילתה לנו התורה דחלב שרי לא הוי מקרי נשתנה לדבר המותר וא"כ הג'ל לדברי מרן דעל הפלל נאמנים פיון שזה בא להם מפח הגיסוין ע"י ניתוח האברים א"כ נודע שיש דברים מותרים פקלפות השערות והקרטין וא"כ אפילו אם דם מהמקור נשתנה לזה הוי נשתנה לדבר המותר ועכ"פ אם פולם לא נתמעכו כ' מרן הגאון זצ"ל להתיר וכן אם פדקו בבדיקת מהרי"ו עפ"י חקמת הבקוא' ונמצא שהמוך נקי באופן המבואר שם ובנוב"י סי' מ"ג בכה"ג נוכל לסמוך להתיר: וכ"ש מהיות טוב אם מעשה פרונייהו דהרי החזות דעת חולק על הנוב"י דלא מהני בדיקת מהרי"ו ונהי דאין דבריו מוכרחים דהרי פמוך דחוק מבואר שם בגדה דף ג' דמועיל וגם שם אינו מבואר דיש לחוש פמוך היכא שהוא נקי לגמרי דזה הדבר הוא נגד החוש כמ"ש ג"כ הרבה פוסקים בתשובותיהם וכן מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל פסק פן אע"ג דבתשובתו בסי' קנ"ט לא

הכריע אבל תשובה קע"ו היא אחרונה ומינה לא נזוע פן נראה לפי ענ"ד ואחתום בכרכה יהי ה' עמנו ונדריכנו בדרך אמת למען שמו דברי ידידו הדו"ש: ה"ק משה שיק מברעזאונע תשובה שפ"ג שיל"ת חוסט יום עש"ק פ' דברים תרל"ב לפק חוסט יע"א.

החיים והשלום וכל טוב להרב המאוה"ג המנפ"ג כש"ת מו"ה חיים צבי ווינקלער נ"י מקטבו קבלתי בשבוע העבר ושם נאמר לבקש ממני הלכה למעשה בענין הפער אי"ן שהוקם שהי תכליתה שפ"ל חתן וכלה שיתנו מעות הקצוב להם יקחו לעת חתונתם עפ"י אופנים פתקנותיהם בכפליים ויש מב"ב שנתנו מעות שהי' לו בן או בת לקנות אותם בקברה הנ"ל ולעת חתונתם מה שיקבלו יהא הרווח לתצאין ועתה נתבטל הפעראיי"ן והפוסד המעות ותובע הנותן מעות מהמקבל שיתן לו מחצית ההפסד כמו בכל שותפות והמקבל אביו של החתן טוען שלא התנה על ההפסד והי' לו להתנות וכ' מעלתו נ"י שאם אמנם שנתנה שדינו כשאר שותפות מ"מ יש לחלק א' שהחתן לא עשה שום קנין ואפילו אם שותפות מועיל בלא קנין משום דצייתו ונמרו ומקנו פאן גרע שהחתן לא עשה שום דבר אלא שחתם את שמו בהביכע"ל של הפעראיי"ן ועוד הא אמרינן בחו"מ סי' קע"ו סעי' מ"ח דאונסא דלא סליק אדעת' לא קיבל עלי' וה"נ לא סליק אדעת' עכ"ל בקצרה ולכאורה הי' נ"ל לפטור את המקבל עפ"י דברי הרמ"ה המובא בטוש"ע סי' קע"ו סעי' ו' דשותפין שאחד נתן מנה וא' מאתיים אע"ג דהדין דבין לרווח ובין להפסד הוא לאמצע אפי"ה אם הפסידו הכל אין בעל המנה משתעבד לשלם מביתו עיי"ש אע"ג דהש"ך הביא שם בשם המבי"ט ח"א סי' ר"ב דס"ל דהרמב"ם חולק ועיקר נראה כהב"ח דכל הפסד שפ"א מחמת משא ומתן גם הרמ"ה מודה להרמב"ם וכו' מיי"ר הרמב"ם אבל הרמ"ה מיי"ר שנתפסד המעות ע"י אבדה ונגיבה וכיוצא בזה בכה"ג סובר דלא נשתעבד לשלם מביתו וכן נראה לי דע"כ מיי"ר בכה"ג דאי מיי"ר בהפסד הפ"א מפתח הוא מן שפ"ח לה שיעלה ההפסד יותר גם מחלק של בעל מאתים שגם זה יצטרף לשלם מביתו וא"כ ע"כ גם לשלם מביתו נשתעבדו וכי נאמרו דברי' לשיעורין וע"כ דהרמ"ה מיי"ר שנתפסד המעות ובכה"ג שפיר איכ"ל כדבריו וכן משמע לשונו וכ"כ הבי"ש שם בשם תשובת הרמב"ן וא"כ הה"ד בנידון שלנו לשלם מביתו לא שיעבד עצמו ואע"ג דהי' שותף לתצאין אבל באמת זה אינו דנראה דלכ"ע חייב המקבל אבי החתן או אבי הפלה לשלם גם ההפסד דהרי אמרי' בב"מ דף ק"ד דהאי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון ומ"ש האי עיסקא משאר עיסקא דנהי דמבנאר מלשון הגמרא שם דזה תקנתא דרבנן וכ"כ הרמב"ם בפ"ו משילוחין ושותפין דין ב' ובתקנה אמרינן דאין לה בו אלא מאי שתקנו אם יש שום סברא לחלק ועיין בתנאים דף צ"ג אות י' מיהו נראה דק"ו הוא אם בעיסקא שצריף המקבל לפעמים לטרוח טובא שבטרוחתו אפילו אם לא יהי' המעות מלוה וגם באחריותו והי' רק כפועל לפעמים ראוי לו שפ"ר המגיע לתצאין ואפי"ה אמרו דפלגא הוא באחריותו ומלוה עליו כ"ש בנידון שלנו שאין להמקבל שום טרוח והוי' זה נהנה וזה לא חסר וראוי' לעשות בהם והוא הבטיח לו החצי בנודאי ראוי שיהא נחשב פלגא מלוה.

ועוד דלפי הנראה מגמרא ב"ב דף ע' ע"ב עיקר התקנה הי' הא דפלגא פקדון דמעות לר"ה בב"מ דף מ"ג לשולחני אפילו קודם שימוש הם פהלוואה ולאחר שימוש לכ"ע וכ"כ שם הרשב"ם וכל מעות שניתן למחצית שפ"ר הוא פלגא מלוה ופלגא פקדון דראו חכמים שאין ראוי שיהא המקבל עדיף מאדם העושה בשלו דטרוח והוא באחריותו וא"כ פ"ן דפלגא הי' מלוה אצל המקבל ועכ"ש שנאבד הוא באחריות שלו אע"ג דלא התנו כ"פ הוי' ממילא ומי שאינו רוצה שיהא על אחריותו הוא צריף להתנות.

וראייתי בתשובות שבוות יעקב סי' קס"ג ח"ג שכ' בנידון שלו באחד שהותנה למחצית שֶכר ומהפסד לא זכר כ' דממילא הוא גם להפסד ואפילו להרמ"ה צריך לשלם מביתו אלא דיש תימה עליו דלמה הוצרך לומר מסברא הרי הוא מדינא דגמרא דהאי עיסקא פלגא מלנה וכו' ומה לי עסק אחר או עסק ליתן בשפאר קאסע או בפעראיין ושוב ראיתי בקצה"ח סי' קע"ו סע"ו דבאמת כ' פן מטעם פלגא מלנה וכו' יעוי"ש וכינן שפן ל"ש מ"ש מעלתו ני' דהוי אונס דל"ש דלאו משום תנאי אפואינן עלה אלא פיון שלנה מתברו באיזה אופן שנגאבד צריך לשלם לחברו פן נראה לפי ענ"ד ולא צריך קנין לענין הלנואה שיהא חייב באונסיו דכינן שנטל המעות הוא חייב באונסיו וה"נ פאן בנטילתו לעסק זה נעשה פ"מ ופלגא פקדון.

ולכאורה לא הי' הנותן רשאי ליקח רנוח לתצאין מחלקו פקדון דגרע משאר עיסקא דרנוח דנוטל אינו קצוב ואינו דומה פעין רבית קציצה משא"כ פאן דהי' קצוב ונהי דמחלק פקדונו הוא נוטל מ"מ לולא חלק המקבל שהוא מלנה לא הי' נוטל שהרי יש להחברה ההוא קצבה דדווקא פשיטן סף הקצוב הוא זוכה בחלקו וא"כ גם מחלק הבעל פקדון ראוי לבעל חלק המלנה וכעין דקי"ל בחו"מ סי' קע"ו סע"ה' באחד נתן מנה ואחד מאתים הריווח לאמצע וביארו הראשונים הובא בב"י משום דלולא המנה לא הי' יכול לקנות את השור יעוי"ש מיהו פשם שלבעל חלק המלנה ראוי לו מחצית מחלק בעל הפקדון ה"ה מחלק בעל המלנה ראוי לחלק בעל הפקדון ואוקי חדא נגד חדא ושפיר ראוי לו משלו חלק מחצית הרנוח וא"כ משונה עיסקא זו ואין צריך ליתן לו שכר עמלו או תרי תילתא בהפסד הנאמר ביו"ד שם סע"ד ו' ואע"ג דבסוף סי' ק"ס אמרינן דאפילו טובת הנאה מקרי רבית התם אין המקבל טובת הנאה נגד טובת הנאה משא"כ הכא דשוין בטובתם ואין צריכין שכר עמלה ואין פאן חשש רבית פן נראה לפיענ"ד דינא דהאי עיסקא דהוא פלגא מלנה ופפ"ק וא"כ צריך המקבל לשלם חלקו מלנה להנותן פן נראה לפי ענ"ד דיידו החוב"ב הדור"ש.

הק' משה שיק מברעזאוןעתשובה שפ"ד שיל"ת ח' אב תרל"ח לפ"ק חוסט יע"א. את ימי האנחה והפכם ה' במהרה בימינו לששון ולשמחה להרב המאוה"ג המופלג כש"ת מו"ה אפרים פישל שרייבער אבדק"ק נאנאש יע"א.

מכתבו בשבוע העברה קבלתי ובו נשאלתי ע"ד האויסטאטונג"ס פע"ר אי"ן אשר הוקם להספיק לחתן ולכלה נדוניא באופנים שחקקו להם ועכשו נתבטל ויש אנשים ששלמו הקצוב ע"ש חתנים וכלות אחרים ולקחת ביכלע"ך עליהם ולעת החתונה יהי הרנוח לתצאין ועתה שנפסד הממון ששלמו הם תובעין לבאי פח החתנים והפלות ההם שישלמו חלק ההפסד ואיש אחד שהי' אגענ"ט להחברה הנ"ל והי' לו פן חתן דיבר אם רעהו שיקח ביכלע"ך על שם בנו החתן ויהא לתצאין וכן עשה וזה דיבר עוד עם אחרים שיקחו ביכלע"ך עליו שמצאו הדבר מכונן ונאות וקרוב לשכר והוציאו על זה לערך ששה עשר מאות ז"כ ששלמו להאגענ"ט הנ"ל והנחיו הביכלע"ך בידו ועכשו הם תובעין אותו שישלם חלק ההפסד ואבי החתן האגענ"ט הנ"ל טוען שלא עלה על לבו להיות שותף להפסד ואם הי' רוצה לקבל הפסד הי' יכול ליקח בעצמו עוד ביכלע"ך ולא הבטיחו לו החצי רק בשביל שנייח לרשום בנו על הביכלע"ך בשביל פבודו ומה שטוען הנותן מעות עוד שכאשר שמע מהתמוטטת החברא ורצו ליקח מן האגענ"ט הביכלע"ך למוכרם במישקאל"ץ והשיב לו האגענ"ט הנ"ל שאם יהי' רנוח לא ירצה להפסיד חלקו והאגענ"ט

הנ"ל השיב שהי' רק שיחה בעלמא ומעלתו ני' האריף בזה ומענין לענין וביקש ממני לחוות דעתי בזה.

והנה.

אם היו הנותני' המעות נותנים ביד באי פח החתן והפלה את המעות שיתנו להסברא הנ"ל לתכלית המבואר לחצאין פשוט בעיני שדינו ככל עיסקא דהוי פלגא מלנה ופפ"ק כמבואר בלשון רשב"ם בב"ב דף ע' ע"ב ד"ה שטר פיס דכל מעות הניתן למחצית שטר הוי פלגא מלנה ופלפ"ק וכן מוכרח מסוגיא שם דאם יש לחלק בין עיסקא לעיסקא מנ"ל לדמות שטר פיס להא דאמרו גהרדעי האי עיסקא וכו' דהרי שטר פיס הוא לשון שותפות כמו פיס א' יהי' לכלנו הנאמר במשלי ונראה דבדיוק קראו לעיסקא שטר שותפות וכניסה וכבר האריף הרי"ף בב"מ דף ק"ד דעיסקא אינו כשאר שותפות דיוכל שותף לחלק בלא דעת חברו יעוי"ש שהאריף והוא שם לכל נתינת מעות לחצאין דצריכין להיות כניסה אחת וזה מדמה לעיסקא וגם, מסברא נראה דאין לחלק דאם הי' אפשר לומר דהנותן להמקבל מחצית עבור חתימת שמו כ"ש שיש לומר בעיסקא שצריף לפעמים טרחא רבה ובאמת מצד הטירחא הי' ראוי לו לקבל החצי וראוי ליתן לו פאריס ואפילו לא יהי' עליו אחריות ואפי"ה דינו כפל"מ ופלגא פקדון ומכ"ש בדבר שאין בו טורח דקרוכ הדבר לזה נהנה וזה ל"ח דלא מקבלין עלי' אגרא בונדאי מן הראוי שיהא המחצה באחריותו וחכז"ל פלגא אמרו דהם תיקנו מילתא דניחא לי' ללנה ולמלנה דסברא הוא דלא עדיפא פונדקית מפקנת וה"נ האדם בשלו בכל עסק שהוא עוסק צריף למטרח בי' ככל הצרוף לו וגם להיות עליו אחריות ולמה יהא המקבל עדיף מהבועלים בעצמם ודיו לעבד שיהא פרבו להיות עוסק בו ולהיות עליו אחריות לחצאין ונהי' דעוסק גם בחלק הפקדון וע"ז צריף באמת לשלם לו שכר עמלו (ובתשובה הקודמת פתבתי דבעסק זה נראה דא"צ לשלם לו שכר עמלו ולא נשאלתי כעת ע"ז) והרשב"ם בב"ב האריף בביאור הא דניחא להו לתרנוייהו נראה שפינון ג"כ לזה.

וא"כ לפי"ז מבואר פיון דהמעות שנתן להסברה הוא פלמ"ל ופלפ"ק והנפסד אצל הסברא צריף החתן או שאר המקבלים לשלם חלקם החצי שהוא מלנה עליהם וחיובין עליו באונסין ואפילו למכור ולשלם מביתם לכ"ע וכ"כ הקצה"ח בסי' קע"ו סעי' ו' דאפילו אם המקבל א"י אם הפסיד הוי פאינו יודע אם פרעתיף וחיוב ודבר זה באמת קשה לי דהרי הדבר ההוא ראוי להיות בחזקת קיים וכדאמרינן בגיטין דף ל"א דמפריש עליהו בחזקת שהו קיימין ונהי' טעמא דא"י אם פרעתיף דחיוב הוא משום דאוקי בחזקת חיוב וכיון שיש לאוקמי' בחזקת קיים יש לאוקמי' חזקה נגד חזקה וצ"ע.

ולכאורה נראה להביא ראיה לדברי הקצוה"ח מדברי הרמב"ם בפ"י מה' שותפין דין ה' שכ' דין זה דאין השותף מנשבועין ונוטלין וכ' דמייירי ששניהם עסקו בשותפות וקשה למה צריף לזה ונראה דהרמב"ם לטעמי' בפ"ו משותפין דין א' שכ' דאפילו בהטילו שניהם מעות לשותפות אם אחד מתעסק הוי דין עיסקא ואז ס"ל כקצוה"ח דאפילו בא"י חייב ולכף כ' דמייירי בשניהם עוסקים אלא דקשיא לי על השו"ע ביו"ד סי' קע"ז סעי' ג' בהג"ה פסק פסמ"ג דלא פהרמב"ם דכל שהטילו שניהם לפיס אפילו רק אחד עוסק לא מקרי עיסקא וא"כ קשה למה סתם בש"ע בחז"מ סי' צ"ג סעי' י"ג פלשון הרמב"ם וצ"ע ועכ"פ יש ראיה לדברי הקצה"ח אלא דקשיא לי על דבריו שכ' פן על עובדא דשב יעקב ושם הנותן המעות הי' גם מתעסק ול"ש פלמ"ל ופלפ"ק ואפשר דבאמת לא קאי על פינצא בנידון השב יעקב.

ובגוף הדבר מאי דק"ל על קצוה"ח דמחייב גפי עיסקא אפילו בא"י משום דהוי כא"י אם פּרעתיך והקשיתי דהרי טעמא דא"י א"פ חייב הוא משום דמוקמי' בְּחֻזְקַת חַיִּיב וְנִגְדַּד זֶה הָאִיפָּא חֻזְקַת קַיִימִים מִיְהוּ לְכַאוּר' הוּי מְצִינֵן לְחֻלְקַת דְּנוּדָאֵי נִגְדַּד חֻשְׁשׁ דְּנִאָבְדַּד וְנִאָנְסִים אִיכ"ל חֻזְקַת קַיִימִים כְּבִגְיִטִין דָּרַף ל"א אָבְל אִם נִפְחַת וְנִפְסַד דְּרַף מו"מ בְּיִנְקְרָא זִוּלָּא עַל זֶה אֶפְשָׁר לִוְמַר דָּאִין פֶּאן חֻזְקָה דְּלָא הוּי לְ אִמְנָם מְהָא דְקִי"ל בְּב"ב דָּרַף ע' וּפְסָקִינֵן פֶּן בִּש"ע בְּחו"מ ס' ק"ח דְּנִשְׁבַּע וְגוּבָה מְחַצָּה חֻלְקַת הַמְלִיחָה אָבְל חֻלְקַת הַפְּקֻדוֹן טְעֵינֵן אוּ הִתְזִיר אוּ נִאָנְסִים כְּפִי הַשִּׁיטוֹת שָׁם וּמִפְּחַת זֶה ר"ל דְּמֵאן דְּסֹבֵר גּוּבָה פְּנִלְהָ לָא ס' ל' כר"ח וְקִשָּׁה אֶפְתִּי נִטְעוֹן לִיתְמִי דְלִמָּא הִי הַפְּסַד בְּזוּלָּא וְיִנְקְרָא וְע"כ דל"ח לְזֶה וְאֶפְשָׁר דְּהַש"ס מוּקִי לָהּ בְּיַדְעֵינֵן דְּלָא הוּי לְ דַּל"כ מ"ט דְּמֵאן דְּסֹבֵר דְּגוּבָה פְּנִלְהָ מִיְהוּ עַל הַרְמַב"ם רפ"ז מְשֻׁלּוּחִין דִּין א' דכ' ראי' מְזֶה דְּמְחַלְקַת מְלִיחָה אִין הַנּוֹתֵן מְפָסִיד דַּל"כ נִיחּוּשׁ דְּלִמָּא הוּי פְּסִידָא טְפִי מְמַחֲצָה וְע"כ הֵינֵנו ע"י זִוּלָּא דְאַבְיָדָה וְאִנְסִים לְפַל"מ אִין שִׁינְיָה לְהַנּוֹתֵן מְעוֹת וְכִינֵן דְּכּוֹנֵנַת הַרְמַב"ם מְשׁוּם זִוּלָּא א"כ קִשְׁיָא סְנִיגָא דב"ב דְּקִשָּׁה מ"ט דמ"ד דְּגוּבָה פְּנִלְהָ וְגַם מנ"ל דְּטְעֵמִי דמ"ד דְּגוּבָה מְחַצָּה הוּא מְשׁוּם חֻשְׁשׁ הַחֻזְרָה וְכר"ח דְּלִמָּא מְשׁוּם חֻשְׁשׁ זִוּלָּא וְצ"ע.

ועכ"פ הדרין לנידון שלנו שפּל שנתן מעות למחצית שְׁכָר הוּי בִּין לְרוּחַ בִּין הַפְּסַד דְּפַלְמ"ל וְפַלְפ"ק וְלִדְעַת הַקְצוּה"ח אִפִּי' בַּא"י הַמְקַבֵּל שִׁישׁ הַפְּסַד וְהַנּוֹתֵן טוֹעֵן בְּרִי חַיִּיב וּלְפִימ"ש לְעִיל אִינוּ מְוַכְרַח וְיֵשׁ לְחֻלְקַת בִּין הַפְּסַד כְּעִין זִוּלָּא וּבִין אֲבִידָה וְהֵינֵנו מְסַתְמָא וּבּוֹנוּדָאֵי אִם הַתְּנָה שִׁיְהִי' כָּל הָאַחֲרִיּוֹת עַל הַנּוֹתֵן כָּל תְּנָאֵי שְׁבַמְמוֹן קַיִימִים מִיְהוּ צ"ל דְּזֶה מִיְלִתָּא דל"ש דַּל"כ לְמָה לָא טְעֵינֵן בְּשִׁטְר פִּיס טְעֵנָה זֶה לִיתְמִי דְלִמָּא הַתְּנָה אֲבִיְהוֹן דְּלָא יְהִי' כָּלֵל בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ מִיְהוּ קִשָּׁה לְדַעַת הַפּוֹסְקִים חו"מ ס' ק"ח סעי' ח' דְּגַם טְעֵנַת נִאָנְסוֹ דל"ש טְעֵינֵן לִיתְמִי וְא"כ קִשָּׁה לְמָה לָא טְעֵינֵן לִיתְמִי דְלִמָּא הַתְּנָה אֲבִיְהוֹן כְּנ"ל וְצ"ע וְאֶפְשָׁר דל"ש כָּלֵל וְאֲבִיְהוֹן ג"כ לָא הִי' נִאָמֵן לְטַעוֹן שִׁהַתְּנָה כִּינֵן דְּהַנּוֹתֵן מְכַחִישׁוֹ וְא"כ בְּנִידוֹן שְׁלֵנוּ אוֹתוֹן שְׁקַבְלוּ הַמְעוֹת שִׁיְהִי אִם לְמַחְצִית רְנוּחַ לִיתְמוּ לְהַסְבְּרָא הַנְּ"ל הוּי כְּשִׁאָר עֵיסקָא וְגַם לְהַפְּסַד הוּי לְחַצְאִין פֶּן נִרְאָה לְפִי ענ"ד.

מִיְהוּ כָּל זֶה בְּנֵתֵן מְעוֹת לְחַתָּן וְכִלְהָ אוּ לְבָאֵי כּוֹחֵם לִידָם וְהֵם נִתְנוּ לְהַפְּעֵרָאֵי"ן אִמְנָם אִם הַנּוֹתֵן הַמְעוֹת נֵתֵן לְבָאֵי פַח הַפְּעֵרָאֵי"ן וְהַנִּיחַ לְכַתּוּב שֵׁם הַחַתָּן אוּ הַפְּלָה כְּפִי מַה שְׁהִי' מְדוּבָר בִּינֵיהֶם צ"ע בְּמֵאֵי קְנוּ אֶפִּילוּ הִי' מְדוּבָר בִּינֵיהֶם שִׁיְהִי' לְמַחְצָה הֵן לְרוּחַ וְהֵן לְהַפְּסַד בְּמֵאֵי נַעֲשֶׂה מְלִיחָה דְּהַרִי אִם הַלְזָה לָא מְשֻׁף בְּמֵאֵי יִתְחַיִּיב בְּאִנְסִין כְּדֵאִיתָא בְּב"ב מ"ד דָּרַף מ"ו ע"ב מִיְהוּ י"ל כִּינֵן דְּהַבִּיכְעַל נְכַתֵּב עַל שֵׁם הַחַתָּן וְאִם נְכַתֵּב הַשִּׁטְר מִתְחִילָה עַל שֵׁם הַקּוֹנֵה קִי"ל בְּחו"מ ס' ס"ו סוּף סעי' א' בְּהַגְהָה דְּקוֹנֵה בְּמִסִּירָה לְחַוְדָא וְא"כ כְּשִׁמְסַר לְהַחֲתוּן אִזְ זָכָה בְּמְעוֹת וְהַה"ד אִם מְסַר לְאַחַר עֲבוּרוֹ זָכָה לוֹ מִתּוֹרַת זְכִי' וְא"כ שְׁפִיר הוּי כְּבָא לִיד הַחַתָּן אוּ הַפְּלָה.

וְעוֹד י"ל עִפ"י דְּבָרֵי הַרְמ"ה הַמוּבָא בְּטוֹר אַהֲע"ז ס' ק"ך וּבב"ש שָׁם ס' קב דְּאַפִּילוּ אִם הַקְלָף וְהִדְיוֹ שֶׁל הַסּוֹפֵר נַעֲשֶׂה לְהַסּוֹפֵר שְׁלִיחַ לְמְסוֹר הַגֵּט לְאַשְׁתּוֹ אַע"ג דְּבַעֲיָנֵן שִׁיְהִי אִם הַקְלָף וְהִדְיוֹ שֶׁל הַבַּעַל אִפִּי"ה כְּשִׁנּוֹתֵן הַסּוֹפֵר הַגֵּט אֶל הָאִשָּׁה בְּשִׁלְיחוֹת הַבַּעַל כְּבּוֹא הַגֵּט לִידָהּ כְּאִלוּ זָכָתָה הוּא הַנִּייר וְהִדְיוֹ שְׁעָלָיו לְבַעַל וְקַבְלָתוֹ מִמֶּנּוּ וְקִנְיֵן הַבַּעַל וְקִנְיֵן דִּידָהּ בְּאִים כְּאֶחָד וְא"כ ה"נ כְּשִׁנּוֹתֵן הַנּוֹתֵן הַמְעוֹת אֶת הַמְעוֹת לְהַאֲגַעֲנֵט שֶׁל הַחֲבֵרָה בְּשִׁלְיחוֹת וּבְשֵׁם הַחַתָּן הוּי כְּאִלוּ זָכָה לְחַתָּן וּמִמֶּנּוּ לְהַחֲבֵרָה וְשְׁפִיר הוּי קִנְיֵן.

אֵלָּא דִּישׁ לְפַקְפֵּק עַל זֶה דְּהַרִי קִנְיֵן בְּעֵי כְּנֻנָה וְאֶפִּילוּ הוּא עֲצָמוֹ עוֹשֶׂה קִנְיֵן וּמכ"ש כְּשִׁמְזוּכָה לְאַחַר וְאֶפִּילוּ אִם יֵשׁ דַּעַת אַחֲרַת מְקַנָּה אוֹתוֹ דס"ל לְהַרְאָב"ד ב"ב בְּנִמוּק"י שָׁם דָּרַף מ"א דְּלָא בְעִי' כְּנֻנָה מ"מ כְּתֵב מְרֵן בַּחַת"ס חו"ד ס' ש"ג דְּהֵינֵנו דְּנוּקָא בְּמִתְנָה יְעוּי"ש מִיְהוּ נִרְאָה דְּכַעֲיֵן הָאִי דְּהִבָּא

מקרי פנונה לזכות דהרי המקבל רוצה לזכות להחזקת הפולה הריווח ונה נעשה ע"י קנן הביכע"ל וכן האגענט והרא"ל שהרי הרמ"ה כ' פן לענן גט ומנ"ל שהאשה פנונה לזה ובלא פנונה אפילו בקנן דארזיתא לא קנה וכמ"ש מרן בחת"ס ג"כ שם סי' ש"י וע"כ פיון שקנן הגט שיהא נקנה להאשה להתגרש תלוי בקנן וזכיות הבעל פנונה אחת מועלת לתרנוניהו פיון שאחת תלוי בחברתה ויש צדיקן לחלק ותו דהרמב"ן ושאר פוסקים פליגו שם על הרמ"ה בסי' ק"ך ואפשר דמטעם זה פליגו ועוד נראה דהרי השתא דאגלי בהתמיהו דהאי פעראיי"ן ודבר ידוע דבדבר פנה דאין זה נולד בפעם אחת אלא או שמעיקרא או לכל הפחות זה פמה חדשים אשר התחילה להתמוטט ועומדת ליפול וא"כ לא הי' זכות כלל לומר בו זכי ונהי שהר"ן בגיטין דף ל"ז בסוגיא דפרזבול כ' פל שהוא עתה זכות אפילו בא ממנה חובה אזלינן בתר השתא ומקרי זכות היינו היכא דהשתא הוא באמת זכות משא"כ הכא ולא צריכין לזה ברירה לומר דהנברר למפרע אלא דכבר בא וכבר הי' ובלא"ה גם שם הרי מספקא לי' להר"ן ולדעת הטו"ז ביו"ד סי' קס"ב ס"ק דווקא בדרבנן אמר הר"ן דבריו ובלקוה"כ חילק עוד בחלוקים יעוי"ש.

ואפילו אם כששמע זה שזיכו לו ניקח לי' לא מהני כמ"ש ההמ"ג בפ"ד מזכ"י דין ב' דבחו"ב אפילו כשנתרצה כששמע אפי"ה אינו מועיל וא"כ בנידון שלנו לא מבעי' דלא שייך סברת הרמ"ה דלעיל דהא בפנ"ט זוכה עבור החזקתו וקנינו וקננו החזקתו באים כאחד פיון שאינו זכות אלא דגם טעם הראשון אינו דנקנה לו מלבד הטעם דהאי שטרך מספא בעלמא הוא ואין שייך בו קנן דהרי על שם אבי החזקתו אינו מקתב ובעי' בכה"ג פתיבה ומסירה ומסירה לחזקתו לא הוי לא מבעי' לדעת האומרים בחו"מ סי' ס"ו סעי' ט' דמסירת שטרות בעינן מיד ליד אלא אפילו אי בעי רק כשאר משיכה מ"מ הא בעי' או בפניו או שיאמר לו לה חזק וקני כדאיתא בחו"מ סי' קצ"ז וא"כ למאן נחייב לאבי החזקתו הרי לא משה' לא המלנה ולא קנה הביכע"ל ולחזקתו ג"כ לא נוכל לחייב דהרי לא בא לידו באופן דיקנה וא"כ א"א לחייבם ובנודאי אם אבי החזקתו או שאר באי פחו ציוו לבעל המעות שישלם לב"כ הפטראיי"ן עבור החזקתו לחצאין א"כ ה"ה פערב ונחשב כמו בא לידו וכדאיתא בקידושין דף ז' לענן קידושין דהוי כמאן דמסי' לידו וה"נ פן ואם יש הכחשה דינו כמו פל הכחשה דחייב שבועה ואם רק אמר דבטוחים וביקשו ממנו שגם הוא ישפתח ויקח מנעל על בנו מסקנת הפוסקים דנה דווקא באמר חזי דעלה סמיכנא ודחו שהביא מעלתו"י דברי הש"ך בסי' קכ"ט ס"ק יעוי"ש ובנתיבו המשפט ועכ"פ פל שהנזותן נתן לטובת עצמו אעפ"י שגם אבי החזקתו מרוצה ואפילו הפעראיי"ן נראה לפי ענ"ד דפטורים כמ"ש לעיל ועכשו נבוא לנידון הג' שאבי החזקתו הי' האגענט ולידו נתן בעל המעות את המעות בזה צ"ע די"ל דהוי כבא לידו להתעסק עמהו דהינו לשלחם להפעראיי וממילא הוא חייב בהפסד המלנה או דלמא פיון דהוא הפעראיי"ן והבא לידו הוי כבא לידם וא"כ איד כשננתנו לידו כבא פאו ליד הפעראיי"ן ולא זכו אותנו לעצמן דיד פועל ביד בעה"ב דמי ונראה דהרי קיי"ל בחו"מ סי' ע"ר דין ג' דשברו ללקט מציאות אפי' מציאה אחרת קנה השוכרו וכאלו אין לו יד לאותו דבר א"כ ה"נ לאותו דבר והוי כמו בא לידם והוי כשלהם ועיין בש"ך בחו"מ סי' ק"ה סק"א ואינם יכולים לחזור בו וא"כ אין דינו כממון הנזותן להחברא למחצית שוכר דהוי פל"מ: ונהי דכבר כתב בשבות יעקב ח"ג סי' קס"ז דכל למחצית שוכר חייב גם בהפסד אפי' אינו פל"מ"ל מיהו התנאים סי' צ"ג סעי' י"א הא פליג ע"ז ובכה"ג דלא זכה בו המקבל נראה דלכ"ע אין לחייב דבמאי נתחייב פיון דמיד קיבל זה לצורך הפעראיי"ן ולא עשה המשיכה ההגבהה לצורך עצמם: ונראה לפי ענ"ד דבכה"ג תליא בכוננה דאם נתן הנזותן וקיבל המקבל כו"ד עצמו וכיון לזכות בו קנה אותו דגם אחיו ושותפיו יכולין

לומר לעצמי זכיתי יעניין בסי' רפ"ו ובסי' קע"ו ואיכ"ל דהוי בעיסקא או מטעם שבו"י הג"ל מחייב המקבל בהפסד פלגא ואם הנותן טוען פרי שעל דעת זה נתן לו והוא קבלן על דעתו ויש הכחשה ביניהם בטענת ונדאי (או בטענת רגילים לברר) ישבע ובטענת ספק קבל בחרם שלא קבלו אלא ע"ד משלחו היינו לזכות לפעראיי"ן ואז פטור פן נראה לפי ענ"ד לדינא אמנם הואיל ואין לי ראי' ברורה לזה ודבר חדש הוא עוד אצל רב מובהק והבוחר יבחר ויהי' ה' אלקיו עמו דברי ידידו וכו' ה"ק משה שיק מברעזאונע תשובה שפ"ה בעזה"י יום פ' ניחית תרל"ח לפ"ק פה חוסט: החיים והשלום כל טוב להרב הגדול המנפלא כש"ת מוה' נפתלי סופר אבדק"ק פעטשי ניידארף יע"א: מכתבו קבלתי בשבוע זו ביום א' ובו נשאלתי ע"ד המקנה שהיא מעין ואינה סמוכה לנהר וקשה לנקות אותה ע"י כלים נקובים ונוהגין שמה לנקות ע"י פלומפ"ף שמגיע עד סמך לקרקע ועי"ז שואבין המקנה ושאל מעלתו נ"י פיון דפמ"ג באו"ח במשי סי' ס"ק י"א מסופק אם יש לפלומפ"ף דין כלי וא"כ אין רשאין לנקות דמבואר ביו"ד סי' ר"א סעי' מ' דבעי' לנקות ע"י כלי מנוקב ונוקא ובקאור הט"ז שם בס"ק מ"ז דלקאורה אפ"ה יאה אסור משום דנעשה ע"י אדם ותי' פיון דהוא מחובר ע"י גיצוק מהנקב שבתוך הפלי שרי ולהש"ף שם בס"ק מ"ו שרי משום דאין רצון הבעלים שיפלו מן הפלי לתוך המקנה ואע"ג דמים שאובים שנפלו מעצמם לתוך המקנה אפילו שלא לדעת אפילו לא ניחא לי' פוסלין המקנה היינו אם נעשים שאובים אבל בכלי נקוב שאינם שאובים אלא ויהא הפסול משום דנעשה ע"י אדם ע"ז כ' הש"ף שפיר דכשם ואמרינו בעלמא בדבר שא"מ דלא הוי כעשה הוא ואפילו בפס"ר אמרינו בשבת ד' ע"ה גבי חלזון פיון דטפי ניחא לי' דלא ימות הוי רק כמתעסק ופטור ולא הוי כאלו עשה הוא וה"נ לא הוי כאלו בא ע"י אדם פן הסברתי דברי הש"ף הג"ל וגם מעלתו נ"י כ' כעין זה: וא"כ בנידון הפלומפע"ן (פנראה מדברי תשובת זכרון יוסף סי' י"ג בחיו"ד ומתשובת גידו"ט תשובה י"ד שהאריכו בדין הפלומפע"ן וכנראה מדבריהם שלא ידעו היטיב ענין הפלומפע"ן אם יש בהן חיבור למענין ע"י גיצוק) הנה הגידולי טהרה בסי' י"ד האריף בזה ולבסוף סיים וכל זה בתנאי שהמשיכה והדחיפה יאה בדחיפה אחת שלא יהא הפסק בין הכוחות עד כדי שישער שהמים העליונים מחוברים עכ"פ דרך גיצוק עם המים התחתונים שבבאר ואם לא עשה פן לכתחילה יעשה לפחות פן לבסוף וש"ד וכ' עוד דנראה לו דאם המקנה ריקן לגמרי ונפלו לתוכה ג' לוגין בתחילה ע"י משיכה זו הג"ל באופן שלא הי' חיבור גיצוק) אע"ג שירדו אח"כ לתוכה מ' סאה מי גשמים לא מהני פיון דלדעת ר"ת ג' לוגין מים שאובין פוסלין מן התורה וכיון דנענו בספיקא דאורייתא תו א"א לסמוך על צדדי היתר עכ"ל.

ומזה נוכל למילוף לנידון דידן לערות המים מהמקנה ע"י פלומפ"ף שצריכין שלא יגיע הפלומפ"ף עד לארץ בכדי שלא יהא חשש שנפלו שם ג' לוגין תחילה וה' צריף הפלומפ"ף להיות בגובה מעט מקרקעות המקנה אף י"ל פיון דקי"ל ביו"ד סי' ר"א סעי' מ' בהג"ה בספיקא במעין גמור יש לסמוך להתיר לפי דבריו בכה"ג כשאינו נוגע לגמרי.

אמנם אנכי כבר כתבתי במקום אחר שלפי ענ"ד אין פאן ספק ראיתי בסידור דרך החיים בה' נט"י שכ' דאם מניח ידיו על הקרקע ויוצק עליו מפלומפ"ף מותר ממנ"פ אי כלי הוא הרי הותר בנט"י ואי אינו כלי הרי הותר בטבילת ידים דהרי המים מחוברים להמענין ע"י גיצוק ולפי ענ"ד לפי הנודע לי קצת מענין הפלומפ"ף אין פאן ממנ"פ דהברזל ששואבין בו בתחתיתו דונגמת כלי שקורין "מנצל", וכן למעלה אלא שיש לכלי זה שבתחתיתו שקורין "עווענטיל", שהוא פותח וסוגר ע"י דחיקא ואויר דוחק אותו למעלה ושוב נסתם וא"כ פיון דלקאורה דנעשה לקבלה על

אופן זה הוא מקרי כלי קנלה וכעין דקי"ל באו"ח סי' קנ"ט סעי' ה' לעיני טיטרוס שנעשה לקבלה באופן זה ואז כשיקבל שוב אין לו חיבור למעין ואי נימא דכה"ג לא תשיב כלי גם מחובר למעין אינו בשעה שנתמלאה ושופה לחוץ.

ועדיין צריף לחקור בתוכו ענני הפלי הזה כי אמרו לי שיש פלומפפע"ן בכמה גונוי ולדעת הנוב"י מהדו"ת ביו"ד סי' קמ"כ אם נעשה בברזא לפתוח ולסגור הדין דאפילו בשעה שהוא פתוח תשיב כלי ונהי דמין הגאון בעל חת"ס זצ"ל פליג על דברי הנוב"י הג"ל וס"ל דכשהברזא איננו תחוב איננו חשוב כלי מ"מ אף לפי דבריו בנודאי אסור לעשות ע"י פלומפ"ף מקנה אבל לענני לערות המים לפי ענ"ד אפילו חשוב כלי אין בו חשש דכיון שבאו לתוך "הווענטעל", שוב אינו נופל ממנו לחוץ ומה שלא בא עדיין לתוך הפלי אין נפ"מ אם נופל למטה.

אלא שעדיין אני חושש שאפ"ש שקוד' שנתמלא המנעל שב"הווענטעל", אפ"ש שזבין ממנו המים שבתוכו וגם זה לדעתי אינו שהאור דוחק אותו למעלה מ"מ אפילו אז בעת שעדיין לא נתמלא "הווענטעל", דאז מקצתו פתוח ואפ"ש לזוב ממנו וע"ז אפ"ש שפינון בספר דרף חיים הג"ל בדרף ממנ"פ ומ"מ בנידון שלנו בנודאי כל כמה דלא נסתם לדעת מין הגאון הג"ל אין לו דין כלי ומשנסתם שוב אין נופל ממנו ומה שלא בא עדיין לתוך הפלי אין בו ריעותא אם זב ממנו למטה ע"כ לדעתי הי' אפ"ש לערות מים על ידי פלומפ"ף כלי שום חשש פן נראה לפי ענ"ד.

אלא שצריף לזהר ג"כ במ"ש הגידולי טהרה שלא פסק ביניהם ושצריף למשוך בתכיפה כלי שום הפסק פדלעיל וכ"ז כתבתי רק לפי מה שמדונה לי בענין הפלומפ"ף אבל באמת אין לסמוך על זה כל זמן שלא יחקרו וידרשו אצל היודעים בטיב הפלי שהוא על כל הג"ל ואם אין אפשרות לזוב מן תוך המנעל למטה ואם הוא פן כמו ששיערתי לעיל ויתברר זה בבירור לדעתי אין בו חשש וצריף חקירת חכם (והנה חקרתי אצל תלמידי הרב הגדול מוה' זלמן שפיצר נ"י אב"ד דעיר מלוכה ונין ע"ד הפלומפפע"ן והשיב לי וז"ל לא יכולתי לעמוד על הדבר בבירור כי זה אומר בכה וזה בכה וקרוב שיש לחוש שנופל מתוך הרעה"ר לאחוריו אבל לא ידעתי בבירור ואם אדע בבירור אז אכתוב שנית עכ"ל) והנראה לפי ענ"ד פתבתי: תשובה שפ"ו עוד להרב הג"ל מה שחקר עוד בענין ברית מילת קטן אם יש לאחור דאם יקדימו למולו לא יהי להם מנין לסעודה לכאורה זה תלי' בפלפול שכ' המג"א בריש הלכות תפילין סי' כ"ה ס"ק ב' דכל שיהוי מצנה לא משהינן עיי"ש ויש ע"ז לכאור' תימה מאו"ח סי' תכ"ו לענין קידושלבנה דפסק שם דממתנין וכבר האריף בזה החכ"צ בסי' ק"ו ובמ"מ פ"א מהלכות מגילה דין י"א מיהו בהדא מצנה רשאי להשהות לעשותה מן המוכח מ"מ פאן דאין המצנה נתגדלה עי"ז אלא דיהא אפ"ש להיות על הסעודה מנין דבר זה אינו מוכרח דיהיו רשאים להשהות בשביל זה המצנה ודמי' לדין דתפילין וציצית שכ' המג"א הג"ל ואחתום בברכה המשולשת? דיודו הד"ש.

הק' משה שיק מברעזאונע תשובה שפ"ז בעה"י ליום ו' עש"ק לסדר משפטים תרל"ח לפ"ק פה חוסט יע"א החיים והשלום וכל טוב לאהובי בן חורגי ה"ה הרב הגדול המופלג מוה' ישראל מרדכי נ"י אבדק"ק קרעסטוהר יע"א: מכתבו קבלתי ואני אדם חלוש ומונע א"ע מלהשיב שואלי דבר בענין הלכה ובפרט שמעלתו כ' להשיב מיז ואני זה איזה ימים אינני בקו הבריאה בט"י ולכבודו אמרתי להשיב בדרף קצרה ולא יסמוך עלי אם יש לו איזה ספק הנה מעלתו כ' שהמקנה שבקהלתו שצריכים לתקנה ונמצא בתיבה שבתוך המקנה מלבד הנקב שיש בו כשפוח"נ הי' שם בתיבה שהוא נקב רחב ג' טפחים ותחת שולי התיבה שהוא הי' מונח אכן בין שתי השוליים שמלבד

השוללין' שהווא בְּתוֹךְ הַמְקוּנָה ה'י עוֹד שׁוֹלְיִים שֶׁל נְסָרִים כְּדֵי לְחַזֵּק שְׁלֵא יִרְקַב עַד מְהֵרָה וְהָאָבִן ה'י מְוַנָּח בֵּין שְׁתֵּיהֶם וְהָאָבִן ה'הוּא ה'י בּוֹ ג"כ נֶקֶב כַּשְׁפּוֹפ"ה אֵלָא שְׁנִסְתָּם וְאִידָךְ הַנְּקֵב כַּשְׁפּוֹפ"ה ה'י פּוֹתְחִין בְּזִמְן הַטְּבִילָה שֶׁל נָשִׁים וְהַשְׂיָדָה הַתִּיבָה ה'הוּא ה'הוּא תְּלוּי עַל שְׁלִשְׁלֹת וּמַעְלָתוֹ נ'י הָאָרִיף לְמֵאֵי צְנֻרָךְ הָאָבִן ה'הוּא ה'הוּא וְגוֹדֵל הַנְּקֵב ג' אוֹ ד' טְפָחִים וְלְמֵאֵי נְצֻרָךְ הַנְּקֵב שְׁבַתוֹךְ הָאָבִן וְהָאָרִיף בְּפִלְפּוּלוֹ מְאוֹד.

וּבְאֵמַת אֵינוֹ מוּבָן טַעַם מִיִּסְדֵי הַמְקוּנָה ה'הוּא לֹא רְאִינוּ וְלֹא שְׁמַעְנוּ כִּינְצָא בְּזָה אֵלָא כִּינֵן שְׁרוּב הַמְצוּיִים לַעֲשׂוֹת מְקוּנָה מְחֻדָּשׁ מְנֻמְחִים הֵם מְסַתְמָא ה'י לְהֵם טַעַם וְאֵנִי לֹא אֲדַע שְׁתֵּי נְקֵבִים שֶׁל שְׁפּוֹפָה"נ וְהָאָחָד י'ה'י סְתוּם וְהַשְׁנִי יִפְתָּחוּ בְּשַׁעַת טְבִילָה לְאִיזָה תּוֹעֵלֶת ה'הוּא וּבְנוֹדָאֵי לְפִי מֵאֵי שְׁהִסְפִּימוּ הָאֲחֵרוֹנִים אֵין לְסַמּוֹךְ עַל נְקֵב שֶׁל שְׁפּוֹפָה"נ לְחַבֵּר אֶת הַמְקוּנָה לְמַעַן דְּמַשּׁוּם נְקֵב כַּשְׁפּוֹפָה"נ לֹא נִתְבַטַּל הַתִּיבָה מִתּוֹרַת כְּלֵי וְעַדִּין מְקַבְּלַת טְנֻמָּאָה וְאֵין טוּבְלִין בְּכָלִי וְאִפְּלוּ ה'הוּא מְחַבֵּר לְמַעַן מ"מ אֵין עוֹמְדִין עֲלֵי מַשּׁוּם גְּזֻרַת מְרַחֲצָאוֹת.

וְלִכְךָ הִסְפִּימוּ הָאֲחֵרוֹנִים מְלַבֵּד הַנְּקֵב בְּשְׁפּוֹפָרַת הַנּוֹד יַעֲשׂוּ נְקֵב כְּמוֹצֵיא רִימּוֹן שֶׁהוּא כְּמוֹ רֹאשׁ שֶׁל תֵּינּוֹק קָטָן וְשִׁיעָרוֹ הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁהוּא כְּגוֹדֵל טְפַח עַל טְפַח שֶׁל אָדָם בִּינֵינוּ דְהֵינּוּ אַרְבַּע גּוֹדְלִין שְׁכָל גְּדוּל מְחֻזָּק ז' שְׁעָרוֹת וְכַמ"ש הַרְמָב"ם בְּהַלְכוֹת ס"ת שֶׁהוּא קָרוֹב לְצִאֲלָל שֶׁל הָאֲנָפִין וְעִי"ז נִתְבַטַּל מִתּוֹרַת כְּלֵי וִיכּוּלִין אַח"כ לְסַתְּוֹם הַנְּקֵב ה'הוּא בְּדֻרָךְ בְּנֵן בְּסִיד אוֹ גְּפָסִית וִיכּוּלִין ג"כ לְהַנִּיחַ עֲלָיו אָבִן וְלֹא מְקַרֵי סְתִימָה אֲבָל הַנְּקֵב שֶׁל שְׁפּוֹפָה"נ צְרִיף לְהִיּוֹת פְּתוּחַ בְּשַׁעַת טְבִילָה.

מִיְהוּ קָשָׁה לְסַמּוֹךְ עַל נָשִׁים לְהִיּוֹת סוּמְכִין עֲלֵיהֶן כַּמ"ש בְּתַשׁוּבוֹת מְרַן הַגָּאוֹן בְּעַל חֲתָם סוֹפֵר זצ"ל בַּחֲיו"ד ס' ר"ו וְלִכְךָ בְּרוּב קַהֲלוֹת שְׁעוֹשֵׁין הַמְקוּנָה ע"י שְׂיָדָה הַנְּקֵב שֶׁל מוֹצֵיא רִימּוֹן יְכּוּלִין לְסַתְּוֹם כַּנ"ל וְכַס' גְּדוּלֵי טְהָרָה בְּתַשׁוּבָה ד' הַחֲמִיר שְׁיָסְתָּמוּ הַנְּקֵב שֶׁל מוֹצֵיא רִימּוֹן בְּאֲנָפִין שִׁיעָשׂוּ כְּעֵין יְתֵד מִן עֵץ שְׁיֵלָף לְתוֹךְ הַקְּרָקַע שְׁעִי"ז יִהְיֶה מְחַבֵּר לְקַרְקַע וְלִצְאֵת יְדֵי כָל הַחֲשָׁשִׁים לְחוּשׁ לְטוּמְאָת מְדָרְס וְכֵן עוֹשִׂים בְּכָל הַגְּלִיל שְׁלֵי כְּשִׁיעוֹשִׁים מְקוּנָה צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת בְּאֲנָפִין שְׁיָהִי מְחַבֵּר לְקַרְקַע דְּלִמְטָה אוֹ לְכָל הַפְּחוֹת לְקַרְקַע שֶׁל מִן הַצַּד.

וּבַפֶּרֶט כְּעֵין מְקוּנָה שְׁבַקְהֵלְתוֹ שְׁהִיא תְּלוּי' בְּשְׁלִשְׁלֹת שֶׁל בְּרוֹזל וְאִפְּשָׁר שַׁג"כ ה'יא מְחַבֵּרַת בְּמַסְמוֹרַת שְׁאֵינָם עֲשׂוּיִים לְקַרְקַע וְלְפִי הַנ"ל שְׁאֵם תְּלוּי' בְּשְׁלִשְׁלֹת ה'וּי כְּדָבָר הַמְעַמִּיד וְיֵשׁ בְּזָה פְּלוּגָתָא אֵי אֲזִלְיָנִין בְּתַר הַמְעַמִּיד וּבְאֵמַת מְדַבְּרֵי מְרַן הַגָּאוֹן בְּעַל חֲתָם בְּתַשׁוּבָה הַנ"ל דְּנִרְאָה מְדַבְּרֵי דַע"י שְׁלִשְׁלֹת לֹא נִקְרָא מְעַמֵּד אֵלָא בְּחֲשׂוּקִים שֶׁל בְּרוֹזל הַקְּפִידוֹ וְגַם עַל זֶה צִיָּדָה לְהַקְּל וּבְאֵמַת בַּש"ע יו"ד ס' ק"ך פָּסֵק הַמְּחַבֵּר דְּאֵין הוֹלְכִין בְּתַר הַמְעַמִּיד אֲבָל בַּש"ף שָׁם ס"ק י"ב הוּבָא כְּפָה דְּעִיעוֹת דְּהוֹלְכִין בְּתַר הַמְעַמִּיד וּבְסוֹפָה דָּף כ"א ע"ב בְּסוּמָךְ סוּכְתוֹ עַל פְּרַעֲי הַמְטָה דְּמְקַבְּלִין טְנֻמָּאָה לר"ז מַשּׁוּם מְעַמִּיד וְעִי"ש בְּר"ן וְלָמָּה לֹא יִקְרָא הַשְׁלִשְׁלֹת דְּבַר הַמְעַמִּיד וּבֵאו"ח ס' תַּרְכ"ט וּבַמַּג"א שָׁם סק"ט הִבִּיא בְּשֵׁם הַב"ח דְּגַם בְּסוֹפָה מְדִינָא אֲסוּר וְתִימָה קִצָּת מְדָסְתָם בַּש"ע ס' ק"ך לַעֲנִין טְבִילַת כְּלֵים דְּלֹא אֲזִלְיָנִין בְּתַר הַמְעַמִּיד וּמִהֲתָם מִשְׁמַע נְמִי דְכְּעֵין שְׁלִשְׁלֹת ה'וּי מְעַמִּיד וְתִלְיָא בְּפִלּוּגָתָא וַצ"ע וְע"כ בְּנוֹדָאֵי טוֹב שְׁיָהִא הַשְׂיָדָה מְחַבֵּר לְקַרְקַע כַּמ"ש כֵּן דַּעֲתֵי נוֹטָה.

וְכַתְּבֵתִי כָּל זֹאת כְּלֵי שׁוּם עֵינוֹן בְּסִפְרֵי. וְאִפְּשָׁר דְּמִיִּסְדֵי הַמְקוּנָה הָרֵאשׁוֹנָה עָשׂוּ מִתְחִילָה הַנְּקֵב בְּאָבִן ה'הוּא וְשׁוּב חֲזָרוּ וְאָמְדוּ דְּעַדִּיף לַעֲשׂוֹת הַנְּקֵב בְּהַשְׂיָדָה עֲצָמָה כֵּן נִרְאָה לְפִי עַנ"ד.

ומ"ש מעלתו פע תשובת דברי חיים סי' פ"ד דאפשר לומר פנין דעל פני המים הוא שנה אינו פוסל מה שהוא למטה קטפרוס הנה ממה שהביא המרדכי בהלכות נדה בשם הראב"י והובא בב"י ביו"ד סי' ר"א ובד"מ שם דאמאי מותר לטבול בנהר דהא הוי קטפרוס ואינו חיבור אע"ג שלפי הנראה ע"פ המים הוא שנה ורק משום דמקרא הנהר אפשר משופעת קרי לה קטפרוס והב"י תר"י שם דשיפוע מעט לא מקרי קטפרוס ושיעור של מעט זה שכ' הב"י לא ידענו בצמצום ואיך אמר דבריו לשיעורין ונראה דס"ל דדונקא היורד מן הנהר מקרי קטפרוס וא"כ יש לדון בנידון שלו אי מקרי קטפרוס ולפי ראות עיני הדיין ומה שפלפל עוד על ענין מקנה הישנה אם ע"ו האבן שהניחו שם פדלעיל כל שתוף המקנה אינו מקבל טומאה לא הבנתי מה עלה על דעתו לומר פן ואיך תלי זה בזה ואדרבה איפכא מצינו דבסוף מס' חגיגה פליגו אי דבר שהוא מצנפה אי הצפוי מבטלת העיקר או העיקר מבטל הצפוי לענין קבלת טומאה ומביא שם המשנה בשלחן שהי' מצנפה באבני שיש והניח בו מקום להניח שם פוסות ולר"י חתיכות נמי אז מקבלת טומאה והנראה לפי ענ"ד פתבתי בלי שום עיון ואחתום בברכה משולשת יהי ה' עמו וכו' אבי חרגו הדו"ש הק' משה שיק מברעזאוע תשובה שפ"ח לאהובי תלמידי הנותיק הבחור המופלג וכו' כ"ה זלמן נ"י שפיצער.

יקרתו הגיענו ועל דבר דברי תורה אשר באת להקשות על דבר הרא"ש ונהר"ן בנדרים דף ל"ד ע"ב בכפר של הפקר ואמר כפר זה הקדש. הנה שורש הפלפול הזה נחלק לד' חלקים א' אי יכול להקדיש דבר שאינו שלו רק בידו לזכות בו והב' אם קיבל עליו להקדיש דבר שלא ב"ל פשיבוא לעולם אי חשוב נדר והג' אם אמר דבר זה פשאנפה בו יקדש אי חשוב כנדר והד' אם הוא בידו או ברשותו והוא מגבי' זה להקדש אי מהני כמו מגביה מצנפה לחברו ואענה על ראשון ראשון: (א) דבר זה הביא המל"מ בפ"ז מעירוכין בשם התוס' ונהרא"ש בנדרים דף ל"ד ע"ב שפפר של הפקר אפי' אינו בתוף ד"א שלו רק שהוא קרוב לכפר שהוא ואין שם קרוב יותר ממנו שאם ירצה לילך שם הוא ברשותו ובכחו לזכות בו יוכל להקדישו ובזה מיירי רבא שם באומר על כפר של הפקר תהי' הקדש וע"ז הקשיא מ"ש מהא דפסקינן בב"מ דף ז' ע"א דגבי מטלטלין אפי' יכול להוציא בדינין א"י להקדיש הואיל ואינו ברשותו ואמאי נימא כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי והארכת בזה וזה לק"מ ולא ראית בנדרים שם בדברי התוס' שהביאו ראי' לזה מקדושין דף ס"ב ושם מסיק הש"ס דכל שצריך ב"ד לא מקרי בידו דמי יימר דמנדקו לי' בי דינא וכל זה לפי הבנתו.

אבל לפי האמת אין הנידון דומה לראי' כי זה בנודאי מוכח מפמה דנכתתי דהיכא דבעי' שיהא שלו לא מהני אם בידו הוא להיות שלו כל זמן דאינו שלו ואפי' למ"ד דאמרינן הואיל הוכיח רש"י בפסחים דף מ"ח ע"א ד"ה אבל הקא וכו' דלא חשיב כה"ג שלו ואפי' היכא דהוא ממש בידו הוכיח הש"א בסי' צ"ז מסנהדרין דף קי"ב שאמרו דעיסה של מע"ש בגבולין לכ"ע פטור מוכח אע"ג דבידו לעלות לירושלים לא מקרי שלו משום דבידו (ואפי' לדעת התוספות וסייעתם שהביא שם הש"א מבואר דזה דונקא בדבר שהוא שלו אלא דלית בי' היתר אכילה ונמעט מלכם דיהא מותר לכל צרכיכם לזה מהני מה שהוא בידו): וממקומו הוא מוכרע שהרי ראיות הרא"ש הוא מכתובות דף נ"ט שדה זו לכשאפדנה תיקדש ושם עצמו מבואר דאם מקדיש מעכשיו קודם שיפדנה אינו קדוש דכל זמן שאינו שלו אינו יכול להקדישו וכמ"ש הש"י ביו"ד סי' רנ"ח סקט"ו בהד"א וא"כ מבואר דלא מהני לשון דבר שאינו שלו למהוי כשלו הואיל שבידו לזכות בו ולכך לכ"ע בעינין שבשעת חלות ההקדש צריך שיהי' דבר שלו וברשותו וזה הוא דילפינן מיקדיש

את ביתו דהיינו בפשעת חלות ההקדש בעי' שיהי' שלו וברשותו והיינו שלו וברשותו ממש ולא מהני דבר שאפשר לזכות בו שבזה עדיין איננו דומיא דביתו וכ"ז אם בפשעת חלות וגמר ההקדש אינו שלו אבל אם מקדיש אותו על זמן שיהא ברשותו ואז אינו ממנועט שוב מביתו אלא משום דבר שלב"ל אפשר למעט ולומר שאפילו מקדיש על זמן שיבוא ברשותו לאחר שיזכה בו אפי"ה לא מהני והוי כמו דבר שלב"ל ובכה"ג שפיר י"ל דהא דדשלב"ל אינו יכול להקנות ולא להקדיש היינו דווקא אם אינו בידו לעשותו כדבר הבא לעולם דאז אין הדבר חל עליו או מפח דלא סמכה דעת' או משום דאין קנין והקדש חל על הספק דמה שיש לו פח יוכל לזכות לאחר דמאי מכר ראשון לשני פח שיש לו אבל דבר שאינו בעולם ואין לו זכות לא יוכל לזכות לאחר וכ"ז אם אינו בידו לעשותו כפא לעולם אבל כל שבידו שפיר סמכה דעתו ויש לו זכות עליו ולכך שפיר מהני בין לענין קנין ובין לענין הקדש ויכול לזכות ולהקדיש דבר שאינו בידו הוא בכחו ורשותו לעשותו כשלו וכאלו הוא בעולם ונכונים דברי התוס' והרא"ש דיכול להקדיש פכר של הפקר אפי' אינו עדיין בידו אף אם הוא תוף ד' אמותיו הוא יכול להקדישו לכשיבוא לרשותו משא"כ התם ביכול להוציא דיינינים שא"י להקדיש במטלטלין שם איירי אם רוצה להקדישו מעכשיו וזה בנודאי לא מהני ואינו כביתו אבל בכה"ג דהרא"ש נראה פשוט דאין חולק על זה וכמבואר בקידושין דף ס"ב דמהני מה שהוא בידו וגם ה"ר"ן נראה דאין חולק על זה והא דפירש הסוגיא בגונא אחרינא היינו משום דקשיא לי דאם איירי כפי' הרא"ש אמאי מעל בנטלה ע"מ לאוכלה נביעי' אכילה ממש אבל לדינא אין חולק על זה וכיוצא בזה כ' התוס' בנזיר דף י"ב סוף ע"א וא"ש דברי הרא"ש להלכה ואין חולק ב) בדין אם אמר וקיבל על עצמו ליתן לצדקה או להקדיש דבר שלב"ל או שאינו ברשותו לכשיבוא ברשותו הנה דין זה מבואר בהדיא ביו"ד סי' רנ"ח סעי' ח' בטוש"ע שאם אמר על דבר שאינו ברשותו לכשיבוא אתונה הוי נדר וכן פסק בחו"מ סי' רי"ב סעי' ז' וט' ושורש דבר זה מהרמב"ם בפ"ו מעירוכין דין ל"א ול"ב ול"ג עיי"ש שהביא ראי' ברורה לזה ממקרא מלא שאמר יעקב ונדר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לה ונאמר אשר נדרת לי שם נדר והרי האומר לא אפסוד מן העולם עד שאהי' נזיר חייב לנהוג נזירות מיד וכו' עיי"ש והראב"ד נמי הסכים עמו שהרא"י מיעקב הוא ראי' ואע"פ שהרא"י מנזיר דחה מ"מ מסכים עמו בדין וכן הסכים בטור חו"מ סי' רי"ב בשם אביו הרא"ש: ומטעם זה תמהני תימה רבתי על הפ"ח ביו"ד סוסי' רי"ו דהביא בפשטות בשם תשובות מהר"ם שאם קיבל עליו ליתן מעשר מכל רנוח שיעלה ממשא ומתן שלו אין חיוב עליו לקיים הואיל והוא דבר שלא ב"ל ותימה האיה הביא בפשיטות דבר שהוא נגד כל הנה פוסקים שהבאתי שהוא ממש הלכה פסוקה ובפרט שהרמב"ם הביא ראי' גדולה מוכרחת מקרא מפנרש ותימה ג"כ על הש"ך שהביא דברי הפ"ח ה"ל בסוף סי' ר"ד סק"ה ולא העיר בזה ובאמת הש"ך שם רמז לעינין בסי' רנ"ח ובנודאי פונתו להנ"ל ונראה דהנה יש ב' טעמים למה אין הקנין חל על דבר שלב"ל או משום דלא גמר ומקנה דלא סמכה דעת' דקונה ומקנה דקנין בעי פוננה וכדמשמע מפ"ק דב"מ דף ט"ז וכדאמר רבא מסתברא מילתא דרב בשדה סתם ומשום דסמכה דעת' והוי כעין אסמכתא דלא קניא והטעם הב' דמאי מכר ראשון לשני זכות שיש לו אבל כל זמן שאינו ברשותו או אינו בעולם אין לו רשות עליו ולזה אינו יכול להקנות אותו וי"ל דיש נפ"מ בין הנה ב' טעמים דלטעם הראשון כמו שאינו יכול להקנות ה"נ אינו יכול לחייב עצמו בדבר שלב"ל דלא גמר ומקנה והה"ד דא"י לנדור ולחייב את גופו בדבר שלב"ל דלא גמר ומקנה כדעת מקצת פוסקים לענין אסמכתא דגם בנדר לא חשיב נדר אם הוא באסמכתא כמבואר באו"ח סוף סי' תקס"ב וביו"ד סי' רנ"ח: אמנם לטעם

שני דאין יכול להקנותו הוא משום דאין לו זכות עליו וזה שייך אם רוצה להקנות החפץ אבל אם מחייב את גופו שהוא בעולם שפיר יכול לחייב את גופו אפילו בדבר שלב"ל וכמו דפסקינן הלכה רוחת בחו"מ סי' ס' סעי' ו' וכמו שהביא הב"י שם בשם בעל התרומות ראיות לזה וא"כ ע"כ אין הטעם משום דלא סמכא דעתה אלא משום דלא אפטר לו להקנות דבר שאינו בעולם וממילא אין חילוק אפילו בשדה סתם לא מהני ולכך לא קי"ל כדברא ולכך גם לענין נדר יכול לחייב עצמו בדבר שלב"ל דאם להקדו"ט יכול לחייב עצמו ליתן כ"ש לגבוה דאמירה לגבוה פמסירה להקדו"ט דמי ותימה לכאורה על הרמב"ם למה לי להרמב"ם ראי' פלל פשיטא דיכול לחייב עצמו.

ונראה לישב דכוננת הרמב"ם א"ש דהנה מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' רמ"ג הקשה על הרמב"ם מדהביא ממעשר ולא הביא מנהאבן הזאת אשר שמתה מצבה יהי' בית אלקים וע"כ דמהתם אין ראי' דהתם מקרי דבר שבא לעולם וא"כ גם מעשר אעשרנו לך אין ראי' דלמא יעקב מילתא בעלמא אמר והשי"ת שאמר לו אשר נדרת לי נדר היינו הנדר של והאבן כו' יהי' בית אלקים עיי"ש שהאריה בזה (ובאמת מאי דפשיטא לי' למרן זצ"ל דהאי אשר נדרת לי נדר קאי על מצבה דנדר מעשר כפר קנים הרמב"ן בחנומש לא כ' פן דכ' דקבלת נדרו הי' שיעשר שם בבית אל וא"כ שפיר קאי זה על נדרו וגם מ"ש מרן דזה הני דבר שלב"ל תמהני ג"כ דנהי דהאבן והמקום הי' בעולם מ"מ הרי זה לא הי' נדרו אלא שיפליח שם להשי"ת כפי' רש"י מהתרגום אהא פליח וכו' והיינו שיקריב וינסף שם עליו וזה מסתמא לא הי' אז ברשותו שהרי במקלו עבר את הירדן ועיין עוד שם ברשב"ם דהא עשר אעשרנו לך היינו להקריב עולה או זבח על המצבה וקאי על דלעיל מינה) אכן נראה דנודאי גוף הדבר דיכול לקבל עליו נדר זה לא צריף קרא לזה דחל על גופו שיכול לחייב עצמו בדבר שלב"ל כדלעיל אלא דלפי"ז החיוב הוא רק אקרפתא דגבירא ואם מת פטורין היורשין מלקיים נדרו והרמב"ם בפכ"ב מה' מכירה דין י"ו פסק דאפילו מת מחוייבין היורשין לקיים מה שצוה וזה קשה מנ"ל דנהי דיכול לחייב עצמו אבל היורשין אינם חייבין וכמו שהביא התנאים בסי' ס' ס"ק' בשם הכנה"ג יעוי"ש מה שחילק.

אבל יש לישב דזה עצמו כוננת הרמב"ם דהרמב"ן בפירושו על התורה בפ' מטות הקשה איך קרינו לנדר באומר הרי עלי להקריב עולה או להקדיש דבר הא פללא הוא דנדר מקרי מיתסר חפצא ושבועה הוא איסור גבירא וא"כ איך אמר הרי עלי דהחיוב על האדם יהא מקרי נדר ותי' פיון דמיד באומר הרי עלי נתחייבו נכסיו ונשתעבדו שפיר מקרי איסור חפצא עיי"ש עוד סבירא ולפי"ז גם בכאן קשיא גבי נדר דיעקב שאמר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך דנהי דחייב לקיים נדרו מ"מ היינו בחיוב גבירא א"כ קשיא איך קרא לי' קרא נדר הא לא הני אלא חיוב גבירא וע"כ צ"ל דאפילו באומר הרי עלי לתן מעשר מפל מה שארוויח מיד נתחייבו ונשתעבדו נכסיו לזה לתן ולכך שפיר פסק הרמב"ם דגם היתומים חייבין לקיים אלא דזה גופי' טעמא בעי פיון דעדיין לא נדר אלא שקיבל על עצמו לכשיבוא רנוח לידו יתן לעניים או להקדיש המעשר ואיך יהא נדור מעכשו ויהיו נכסיו משועבדין לזה ועל זה הביא הרמב"ם דמצינו כיו"ב באומר לא אפטור מן העולם עד שאהי' נזיר הרי הוא צריף לנזור מיד דלכאורה אינו מוכן פלל מאי ענין זה לזה וכמו שהשיג הרמב"ם ד והמל"מ שם בפ"ט מ"ש הרמב"ם דהוא נזיר מיד אפילו בלא קבלתו ולהנ"ל א"ש שהביא ראי' שאעפ"י שעדיין לא נדר בפועל ממש אלא קיבל עליו שינזור אמרי' פיון דדינא הוא שצריף לנזור מהשתא הני נזיר ר ה"נ מהשתא הני נזיר ונשתעבדו נכסיו וא"כ דברי הרמב"ם בפ"ו מעירוכין הם פפתור ופ"ח ועולין בקנה אחד עם מ"ש ופסק בפ' כ"ב ממכירה דין י"ו ועל זה פליג הרמב"ם ד ולא ס"ל שנשתעבדו נכסיו ומ"מ סובר דנדר הני.

וּלְפִי הָאָמֹר נִרְאָה לִישָׁב גַּם דַּעַת מֵהֶר"מ הַמּוֹבָא בְּב"ח הַנֶּזְל דְּנִרְאָה דִּס"ל דְּלֵא פְּהֶרְמַב"ם וְגַם לֹא ס"ל דִּיכּוֹל לְחַיִּיב עֲצָמוּ בְּדָבָר שֶׁלֹּב"ל פְּמוֹ שֶׁהֵבִיא בְּעַל הַתְּרוּמוֹת דִּישׁ חוֹלְקִין וּפּוֹסְקִין פְּרָבָא דְטַעַם דְּאִין אָדָם מִקְנָה דְשֶׁלֹּב"ל הוּא מְשׁוּם דְּלֵא סְמָכָא דַּעְתִּי אֲלֵא דִּס"ל כִּמ"ש הַב"י בְּשֵׁם הָרִי"ף בְּסִי' תַּק"ס"ב בְּאו"ח דֹּאע"ג דְּבַעַלְמָא אֲסַמְכְּתָא לֹא נִקְרָא נֶדֶר נוֹדֵר בְּעַת צָרָה שְׁאֵי דְּוֹנָדַי גְּמַר וּמִקְנֵי נְאֻם אָמְרוּ פֶּן בְּאֲסַמְכְּתָא כ"ש שִׁי"ל פֶּן בְּדָבָר שֶׁלֹּב"ל אִם הִטַּעַם הוּא מְשׁוּם דְּלֵא סְמָכָא דַּעְתִּי אָמְרִי שְׁפִיר נֶדֶר בְּעַת צָרָה שְׁאֵי פֶּן נִרְאָה לְפִי עֵנ"ד וְעכ"פ מְבֹנָאָר לְפִי הָאָמֹר דְּבִנּוּדֵר עַל דָּבָר שֶׁלֹּב"ל לְכַשְׁיָבוּא יִקְדִישׁ אוֹתוֹ אוּ יִתֵּן לְצַדִּיקָה אוּ יַעֲשֶׂר חֲשׁוֹב נֶדֶר לְדַעַת רֹב הַפּוֹסְקִים חוּץ מֵהֶר"מ הַמּוֹבָא בְּב"ח הַנֶּזְל אֲלֵא שֶׁהֶרְמַב"ם סוֹבֵר דִּהַחֲיִיב חָל עַל נְכֶסֶיו וְהֶרְאָב"ד סוֹבֵר דִּהַחֲיִיב הוּא רַק אֲגַבְרָא וּנְפ"מ לְעֵנִין אֵי בְּנֵי חַיִּיבִין נְקִיָּים נֶדְרוֹ וְכָל זֶה בְּאוֹמֵר לְכַשְׁיָבוּא אֲתָן אוּ אִקְדִישׁ (ג) בְּאוֹמֵר לְכַשְׁיָבוּא יְהִי אוּ תִקְדֵּשׁ וְעַל זֶה חוֹלֵק הֶרָא"ש בְּתַשׁוּבָה הַמּוֹבָא בְּחו"מ סִי' רִי"ב דְּבִאוֹמֵר יִהְיֶה הַקְּדֵשׁ לֹא מְהֵנִי וְלֹא הוּי נֶדֶר פְּלֵל אֲבָל בְּרַמְב"ם מְבֹנָאָר בִּפ' כ"ב מִמְכִּירָה דְּגַם בִּיְהִי הוּי הַקְּדֵשׁ וְאִפִּילוּ בְּאוֹמֵר לְכַשְׁיָבוּא תִקְדֵּשׁ מִשְׁמַע דִּהוּי נֶדֶר וּמִתְשׁוּבַת מֶרֶן הַנֶּזְל מִשְׁמַע דִּישׁ חִילּוּק בֵּין יְהִי לְתִקְדֵּשׁ עֵי"ש וְהִנֵּה בְּדִין זֶה הַקְּשָׁה הֶרְמַב"א בְּחו"מ סוֹסִי' רִי"ב דְּדַבְרֵי הַמַּחְבֵּר סוֹתֵרִין אֲהַדְדֵי דְשָׁם סַעִי' ז' הֵבִיא דַּעַת הֶרְמַב"ם בְּסַתְמָא דִּיהָא חֲשׁוֹב נֶדֶר וְאִח"פ בְּסַעִי' ע' הֵבִיא דַּעַת הֶרָא"ש בְּסַתְמָא דְּוֹנָקָא בְּאוֹמֵר אֲתָן אוּ אִקְדִישׁ הוּי נֶדֶר אֲבָל יְהִי אוּ תִקְדֵּשׁ לֹא חֲשִׁיב נֶדֶר וְאִפִּילוּ לְפִימ"ש הַבֵּא"ה ג' שְׁסַעִי' ט' קָאֵי עַל סַעִי' ח' עַל הֵישׁ מִי שְׁאוֹמֵר מ"מ עֲדִינִין דְּחוּק לְמָה לֹא הֵבִיא בְּסַעִי' ז' חוֹלֵק עַל דִּינוֹ שֶׁל הֶרְמַב"ם.

וְנִרְאָה. לְבָאָר בַּעֲזָה"י הֵיטֵב דְּלִכְאוּרָה נִרְאָה דְּזֶה תִלְיָא בְּאִידָהּ פְּלֹגְתָא דִּהִנֵּה נִרְאָה דְּלַעוֹלָם אָדָם הַמִּקְדִישׁ שׁוּם דָּבָר הִנֵּה מִכְבָּר קוֹדֵם שְׁדִיבֵר וְהַקְּדִישׁ פְּכָר עֲלֵתָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ וְגַמֵּר בְּלָבוּ לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה וְא"כ אֵי אָמְרִינִין דְּגַמֵּר בְּלָבוּ מְהֵנִי א"כ לַעוֹלָם קוֹדֵם שֶׁהוֹצִיא בְּפָה הוּא נְדוּר וּבָא מִפְּחַ הַמַּחְשָׁבָה וְגַמֵּר בְּלָבוּ א"כ אִפִּילוּ בְּאוֹמֵר הַלְשׁוֹן שְׁדָה זו לְכַשְׁאֲקֻסְנָה תִקְדֵּשׁ פְּכָר הַסְּפִים וְגַמֵּר בְּלָבוּ לְכַשְׁיָבוּא שְׁדָה זו לִידוֹ יִתְנַנֵּה לִיד הַקְּדֵשׁ א"כ פְּכָר הוּא נְדוּר מִפְּחַ אוֹתוֹ הַמַּחְשָׁבָה וְא"כ הֶרָא"ש לְטַעַמִי דִּס"ל דְּאִין לְנוּ הַקְּדֵשׁ בּוּזָה"ז וְלַעֲנִין צְדָקָה דְּוֹנָקָא דִּיבּוּר וּמַחְשָׁבָה וְגַמֵּר בְּלָבוּ לֹא הוּי נֶדֶר וּלְכַפֵּי שְׁפִיר אָמַר אִם אָמַר יֵחַ לְהַקְּדֵשׁ לֹא הוּי נֶדֶר שֶׁהִרִי לֹא קִיבֵל עָלָיו וְלִשׁוֹנוֹ שְׁאָמַר לֹא מְהֵנִי וּמַחְשָׁבָה לֹא מַעֲלָה וְלֹא מוֹרִיד אֲבָל לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּגַם מַחְשָׁבָה מְהֵנִי א"כ נִרְאָה דְּגַם בְּאוֹמֵר יִהְיֶה הַקְּדֵשׁ מְהֵנִי מִטַּעַם הַנֶּזְל וְלִפִּי"ז עַד פָּאֵן לֹא פְּלִיג הֶרָא"ש אֲלֵא בְּזִמְן הִנֵּה שְׁאִין פָּאֵן הַקְּדֵשׁ לְבַדָּה"ב אֲלֵא צְדָקָה וְכַמְבֹּנָאָר בְּלִשׁוֹן הֶרָא"ש אֲבָל בְּהַקְּדֵשׁ לְבַדָּה"ב גַּם הֶרָא"ש מוֹדֵה דְּגַמֵּר בְּלָבוּ מְהֵנִי דְּכִתִּיב פֶּל נְדִיב לֵב וְא"כ בְּהַקְּדֵשׁ לְבַדָּה"ב לֹא עַל הוּי נֶדֶר אִפִּילוּ בְּאוֹמֵר לְכַשְׁיָבוּא יְהִי הַקְּדֵשׁ וְהִנֵּה בְּאוֹמֵר לְכַשְׁיָבוּא יְהִי אָסוּר עָלֵי מְהֵנִי לֹא עַל פְּדֵאִיתָא לְהַדְיָא בְּכַתְּנוּבוֹת דָּף נ"ט וּפְסָקוּ בִש"ע יו"ד סוֹסִי' ר"ד וְלְפִי הָאָמֹר דְּבְרֵי הֶרָא"ש מִיְּנֻשְׁבִין מִן הַקְּוֹשְׁיָא שֶׁהֵבִיא מֶרֶן זצ"ל בְּתַשׁוּבָה הַנֶּזְל מִקְרָא דְּוִהָאָבֵן וְכו' יְהִי בֵּית אֱלֹקִים דְּמוֹכַח מִשָּׁם דִּיהֵנִי הוּי נֶדֶר מְשׁוּם דְּשָׁם מִיְּרִי בְּקִדְשִׁים דְּלֹכ"ע מְהֵנִי בְּמַחְשָׁבָה וּלְכַפֵּי לֹכ"ע הוּי יְהִי נֶדֶר וְסִבְרָא הַנֶּזְל לְמַדְתֵי מִדְּבְרֵי הָרִיב"ש הַמּוֹבָאִים בְּבַדָּה"ב בִּיּו"ד סִי' רנ"ח וְעכ"פ לִפִּי"ז מִיְּנֻשְׁבִים הֵיטֵב דְּבְרֵי הַמַּחְבֵּר בְּחו"מ דְּבַסַּעִי' ז' הֵבִיא דְּבְרֵי הֶרְמַב"ם שְׁדַקְדַק בְּלִשׁוֹנוֹ בְּאוֹמֵר יְהִי הַקְּדֵשׁ לְבַדָּה"ב וּבְצַדִּיקָה כ' לִשׁוֹן אֲתַנְּנוּ וְא"כ בְּכַה"ג אִין חוֹלֵק עָלָיו וּלְכַפֵּי הֵבִיא דַּעַתוֹ בְּסַתְמָא אֲבָל בְּסַעִי' ח' וְט' שָׁם הֵבִיא דְּבְרֵי הַשִּׁטּוֹת לְעֵנִין מַחְשָׁבָה בְּצַדִּיקָה בּוּזָה"ז דְּאִין לֵן הַקְּדֵשׁ בְּדָה"ב וְע"ז שְׁפִיר אָמַר בְּסַעִי' ט' וְכַמ"ש הַבָּאָר הַגּוֹלָה דְּזֶה שְׁיִידָה לְאֲהַדְדֵי וְכֵן אִם אָמַר לְכַשְׁאֲקֻסְנָה יְהִי הַקְּדֵשׁ וְכו' וְאָמַר פֶּן מְשׁוּם דִּהִנֵּה ב' דִּינִים תְּלוּיִים זֶה בְּזֶה וּמִמִּילָא לְפִי מ"ש רַמ"א דִּישׁ לְהַחְמִיר דִּהוּי נֶדֶר בְּמַחְשָׁבָה בְּעַלְמָא גַּם בְּכַה"ג הוּי נֶדֶר וְזֶה

שלא פדברי הרמ"א שהכריע בסעי' ז' בזה דלא פהרמב"ם ובסעי' ח' הכריע דמתשבה מהני להחמיר ולפי ענ"ד ע"כ אי מחמירין בזה הוצרכנו להחמיר ג"כ באידך.

ואין להקשות אם זה טעמא דהמחבר א"כ באמר לכשיוציא אילן זה כו' לענייני פסק דהיורשים מחוייבים ליתן וע"ז הא פליג הרא"ש זה אינו לפי מ"ש הב"י טעמא דהא מילתא משום דהיורשים קבלו עליהם זה וכאשר אמר תתנו זה לענייני קבלו עליהם דלכשיבוא יתנו זה לענייני וא"כ הוי נדר וג"כ לא פליג הרא"ש ואמנם לפימ"ש לעיל זהו מטעם אחר ועכ"פ בזה מסקינן באומר שדה זו לכשאקחנה יהי הקדש לבדה"ב לכ"ע מהני אבל באומר תהי לענייני תליא בפלוגתא דהרמב"ם ורא"ש ולדין דקי"ל בחישוב להחמיר יש להחמיר גם בזה אבל אין נראה סברא לחלק בין הוא דבר שלב"ל לגמרי או לא זהו לא מסתבר וכמ"ש הלח"מ בפ"ו מעירוכין.

ד) הוא אם חפץ של הפקר בא לידו או לד' אמותיו ודעתו שלא לקנות לעצמו אלא להקנותו להקדש כ' הר"ן דכחל להקדישו אע"ג דאינו שלו דהוי כמגביה מציאה לחברו קנה חבירו עיין בלשונו בנדרים דף ל"ד ע"ב גבי פך של הפקר והקשית עליו נדא מסברא פיון דהר"ן סובר רפ"ב דקידושין דנכ"י מטעם שליחות ובהקדש כ' והוכיחו הרשב"ם ותוס' ב"ב דף ע"ט והובא גם במג"א סוסי' קנ"ד דאין יד להקדש וכיון דאין יד מסתבר דאין שליחו להקדש ומקומו הוא מוכרע דהתוי"ט פ"ג ממעילה מ"ו השיג על התוס' דנהי דאין יד מ"מ יש שליחות וא"כ ע"כ התוס' לא ס"ל דיש שליחות וגם לא מסתבר פדברי תוי"ט דמילתא דאיהו לא מ"ע האף יעשה שליח עכ"ל בקצרה ונ"פ הקשית ועוד הקשית דמירושלמי פ"ד דפאה על מתני' דנטל מקצת פאה דמוקי לקרא דאני בעניי הכינותי כו' בקיימי ראשון ראשון מוכח דלא פ"ו.

והנה באמת מזה מוכח להיפוך דמירושלמי ממש מפורש פדברי הר"ן דהרי בפ"ד דפאה הנ"ל יליף ר"ל מקרא דאני בעניי הכינותי כו' דאדם זוכה לחברו במציאה ובפ"ח דגיטין הלכה ג' יליף מקרא דאני הכינותי כו' דד"א קונות ומזה נראה דשם בגיטין וכן בפ"ק דמציאה דיליף ד' אמות מינה סבר אי ס"ד דבא לידו והקדישה א"כ קודם הקדש פבר זכה בו והי' עשיר וע"כ שלא בא לידו אלא בתוך ד"א שלו ונהי דד"ה קונות להיות נקרא שלו מ"מ אפשר לקרות זה ואני בעניי וכו' וע"ז מדחה דמייירי בקיימי ראשון ראשון ר"ל שבא לידו ואפי"ה קרי לעצמו עני שזה שבא לידו לא פיון לקנות לעצמו אלא להקדש ולעולם לא זכה בו ולכך נקרא לעצמו עני ולפי דיוחי זו קאמר במס' פאה דמוכח דאדם זוכה לחברו דהינו מגביה לחברו לפי התירוצ דמייירי בהקדיש ראשון ראשון וכפירוש הנ"ל דהגביה מיד ברגע הראשון לצורך הקדש ולכך מוכח שפיר דבהגביה לחברו קנה חברו ונהי דהירושלמי מדחה דאיכ"ל דעני שאין עשירות לפני המקום ועוד תי' שם בע"א מ"מ מוכח לפי הירושלמי פהר"ן וכן מבואר בהדיא הפירוש בהגהות מרדכי השני בפ"ק דב"מ וא"כ פיון שי"ל סיועמא לדברי הר"ן ולכל הפחות האמורא הראשון דמייירי ראי' מקרא דאני בעניי וכו' סובר פן וא"כ גם לדידך צריך טעם אף מפרש פן דבמאי יזכה להקדש הא ממתיני בפ"ג דמעילה מוכח דאין יד ואין שליחות להקדש ובאמת ממתיני אין הכרח דכבר כ' הרמב"ן בחידושו לב"ב שם דלעולם יש יד להקדש אלא שאין בו דין מעילה וא"כ על הירושלמי לא קשה אבל על הר"ן עדיין תקשה אפילו אי ס"ל פהרמב"ן מ"מ סובר דאין מעילה ואף אמר רבא דמעל: אלא נראה דהפירוש בהר"ן מידי דהוי כמגביה מציאה לחברו קנה הוא הר"ן לטעמי' דנראה מדבריו המובאים בש"מ דס"ל הפירוש בביצה דף ל"ט דפליגו ר"נ ור"ש אי קנה או לא קנה חברו והקשה ר"נ אדר"נ וס"ל להר"ן כתי' ר"ת דר"ש סובר קנה חברו ואפי"ה הוי

פּרָגְלֵי הַמַּמְלָא מִשׁוּם דְּהוּי פֶּאֱלוּ זָכָה בּוּ ע"מ לְזַכּוֹת לְחַבְרוֹ וּלְכַף הַגּוֹי פְּרָגְלֵי הַמַּמְלָא דְּאִיהוּ הָרֵאשׁוֹן וּמִזֵּה הוֹכִיחַ הָר"ן דְּיָכוֹל לְזַכּוֹת ע"מ שְׂיִזְכֶּה ה"נ דְּעַתָּה שְׂהֵדְיָא לֹא יִקְנוּ לוֹ אֶלָּא ע"ד לְזַכּוֹת לְהַקְדֵּשׁ וְלֹא הִי לֹו מְעִיקְרָא זְכוּת רַק כְּמוֹ קִנְיָ ע"מ לְהַקְנוֹת דְּקִי"ל בְּנִדְרִים דְּרַף מ"ח ע"ב דְּקִנְיָ לְעַנְנֵי זֶה וּמ"מ לֹא הִי מְעִיקְרָא בְּרִשׁוּתוֹ דִּיהָא עֲלִיו פְּגִנְבָּר שְׂאִין לוֹ בּוּ זְכוּת רַק שְׂיָכוֹל לְהַקְדִּישׁ וּלְכַף אִם נִטְלוּ לְאַנְכְלוּ הוֹצִיאוּ מְרִשׁוֹת הַקְדֵּשׁ וּלְעוֹלָם דַּס"ל לְהָר"ן דְּהַקְדֵּשׁ אִין בּוּ לֹא יָד וְלֹא שְׂלִיחוֹת מִיהוּ גוּף הַדְּבָר דְּאִין יָד וְשְׂלִיחוֹת לְהַקְדֵּשׁ אִינוּ מְוַכְרַח כ"כ וּמְרַן הַגָּאוֹן זצ"ל כ' בְּגִלְיוֹן הַמַּג"א ס' קנ"ד דְּאִין דִּין זֶה מְוַכְרַח דְּדִלְמָא מִיְיָרִי בְּחֻצָּר שְׂאִינוּ מְשַׁתְּמַר וְעכ"פ דִּינוּ דְּהָר"ן א"ש.

אָבֵל זֶה אֲמַת דְּדִינוּ שֶׁל הָר"ן אִין כָּל הַפּוֹסְקִים מוֹדִים לוֹ בֵּין אִם הוּא טַעְמָא מִשׁוּם שְׂלִיחוֹת וּס"ל פְּסֻבְרַת הַתּוּי"ט הַנ"ל דְּיֵישׁ שְׂלִיחוֹת וְאֵע"ג דְּאִין יָד אָבֵל שְׂלִיחוֹת יֵישׁ וְאִין זֶה סְבָרָא הַפּוֹכָה דְּשְׁלוּחָא דְּשְׂמִיָּא נִיגְהוּ וְקוֹשְׁנֵית הַתּוּי"ט עַל הַתּוֹס' לֹא קָשָׁה דְּהַתּוֹס' ס"ל כַּמ"ש הַנְּמוּק"י רַפ"ק דב"מ דְּרַף י"א דֹּאֵע"ג דְּאִמְרִינֵן דְּלֹא גְרַע מְשְׁלִיחוֹת זֶה שְׂיִינָה הִיכָא דְּדַעַת אַחֲרַת מַקְנָה אוֹתוֹ אָבֵל אִם אִין דַּעַת אַחֲרַת מַקְנָה אוֹתוֹ פְּגוֹן בְּמִצִּיאָה לֹא שְׂיִינָה מִשׁוּם שְׂלִיחוֹת דְּהָרִי הַגּוֹי תּוֹפְסֵי לְבַע"ח בְּמָקוֹם דְּהוּי חֵב לְאַחֲרִים וְלֹא מְהַנִּי אֶפְיִלוּ בְּעִשְׂאוֹ שְׂלִיחַ וּבְשְׁלוּמָא בְּאֲדָם שְׂיִינָה מְגַבִּיָּה מְצִיאָה לְחַבְרוֹ מִשׁוּם מְגוֹ דְּזָכִי לְנַפְשֵׁי לֹא הוּי חֵב לְאַחֲרֵי אָבֵל בְּחֻצָּר ע"כ הַטַּעַם מִשׁוּם יָד אֲרִיכְתָּא וּכְמוֹ שֶׁכ' הַנְּמוּק"י וְא"כ בְּחֻצָּר שֶׁל הַקְדֵּשׁ דְּאִין יָד שְׂפִיר כ' הַתּוֹס' וְרַשְׁבָּ"ם אֶפְיִלוּ אִי ס"ל כַּמ"ש הַתּוּי"ט דְּיֵישׁ שְׂלִיחוֹת וְא"כ נָמִי א"ש דְּבָרֵי הָר"ן מִיהוּ לְפִי"ז הַרְמַב"ן ע"כ פְּלִיג עַל זֶה דְּהַרְמַב"ן בְּחֻצְדוֹשְׁיוֹ וְהוּבָא בְּשַׁמ"ק ב"מ דְּרַף י' סוּבֵר דְּלְכַף מְגַבִּיָּה מְצִיאָה לְחַבְרוֹ קִנְיָ דְּמְצִיאָה לֹא מְקַרִי חֵב לְאַחֲרִינָא וְא"כ לְפִי"ז שְׂפִיר י"ל דְּהַחֲצָר מִשׁוּם שְׂלִיחוֹת הוּא וְזֶה נִרְאָה בְּאֲמַת מַה שְׂדַחְקוּ לְרַמְב"ן בְּחֻצְדוֹשְׁיוֹ לֹוּמַר טַעַם אַחֲרִינָא דְּלִדְיָדֵי אֶפְיִלוּ אִי אִמְרִינֵן פְּתוּס' מ"מ מִשׁוּם שְׂלִיחוֹת יִזְכֶּה בּוּ הַקְדֵּשׁ וּכְקוֹשְׁנֵית הַתּוּסִי"ט וּלְכַף פִּירֵשׁ דַּמ"מ לִית בִּי מְעִילָה פִּינֵן שְׂלֹא הַקְדֵּשׁ בְּפֶה וּלְפִי"ז לֹא ס"ל לְפִירֵשׁ כְּפִירוּשׁ הָר"ן דְּסוּבֵר ע"כ בְּמְגַבִּיָּה מְצִיאָה אִית בִּי מְעִילָה אֲמַנָּם לְפִי הַתִּי הָרֵאשׁוֹן שֶׁכ' דְּהָר"ן סוּבֵר כְּפִי ר"ת נְחֻשִׁיב לִי כְּזָכִי ע"מ לְקַנּוֹת וּלְפִי"ז ע"כ רַשְׁ"י וְאִינָה תִּירוּצִים דְּתוֹס' פְּלִיגוּ עֲלֵי.

אֲמַנָּם אִם נֹאמַר תְּרַנּוּיָהוּ לְאַהֲדָדִי אֶפְשָׁר דְּלִית מֵאֵן דְּפְלִיג דְּלִפְּירוּשׁ רַשְׁ"י וְתוֹס' הַתִּי הָרֵאשׁוֹן דְּלֹא ס"ל דְּהָרֵאשׁוֹן קִנְיָ ע"מ לְהַקְנוֹת אִיכ"ל דַּס"ל דְּיֵישׁ שְׂלִיחוֹת וְיֵישׁ מְעִילָה מִפְּחַ שְׂלִיחוֹת דְּשְׁלוּחָא דְּשְׂמִיָּא הוּא וְאִפִּי"ה אִמְרִינֵן שֶׁם בְּמְעִילָה דְּאִינוּ מוֹעִיל מִשׁוּם דְּחֵב לְאַחֲרִינָא וְהוּי תּוֹפְסֵי לְבַע"ח בְּמָקוֹם שַׁח"ל וְא"כ הִכָּא בְּאֲדָם דְּשְׂיִינָה מְגוֹ דְּזָכִי לְנַפְשֵׁי שְׂפִיר יֵישׁ לֹוּמַר מִטַּעַם שְׂלִיחוֹת מוֹעִיל וְלִשְׁיטַת הַרְמַב"ן דְּסוּבֵר ע"כ דְּאִין מְעִילָה בְּכַה"ג פְּנ"ל אִיכ"ל דְּכָאֵן הוּי פְּקִנְיָ ע"מ לְהַקְנוֹת וּלְעוֹלָם כ"ע אִית לְהוּ פְּהָר"ן וְדְבָרֵי חֲכָמִים שְׂרִירִין וְקִינִימִין הָאֲרַכְתִּי בְּזֶה הוֹאִיל וְעֲלָתָה עַל דַּעַתָּה לְדַחֲוֹת דְּבָרֵי הָר"ן וְלְדַחֲוֹת פִּי הָרֵא"ש הָרֵאִיתִי לָהּ בְּעוֹזֵה"י תְּפִימָה גְּדוּלִים דְּבָרֵי חַכְו"ל וְאִם תְּהִגָּה בְּהֵם וְתַחֲפֹןשׁ מְטַמְנִיָּהֶם אִז דַּעַת קְדוּשִׁים תִּמְצָא וְעַפ"י הַפִּירוּשׁ שְׂפַתְבְּתִי לְעִיל בְּר"ן מִיּוֹשֵׁב קוֹשְׁנֵית הַעוֹלָם שְׂמַקְשִׁין עַל הָר"ן מְהַש"ס דְּרִישׁ פ' שְׂלִיחוֹת הַקוֹן דְּפִרְיָה מְוַכְרַח לְהוּ דְּכִינֵן דְּקִנּוּ ע"מ לְהַקְנוֹת אֶפְשָׁר חֻשִׁיב לִי כְּמִזְזוֹמֵן וּבְזֶה אִסִּיָּים וְאַחֲתוּם בְּבִרְכָה כְּאִנֵּן נַפְשָׁה וְנַפְשָׁה יְדִידָה וְרַבָּה הַדוּ"שׁ: הַק' מִשָּׁה שִׁיק מְבַרְעָזְאוּעַ תְּשׁוּבָה שֶׁכ"ט בְּשַׁמְעֵתִין דְּהַפְקַר כְּמַתְנֵה נְדָרִים דְּרַף מ"ג.

כָּלֵל א' דְּהַפְקַר כְּמַתְנֵה הַנֵּה ר' יוֹסִי וְרַבְּנָן פְּלִיגוּ לְדַעַת ר' יוֹחָנָן לר' יוֹסִי אִינוּ הַפְקַר עַד שְׂבָא לִיד זוֹכָה דְּהַפְקַר כְּמַתְנֵה וְלְרַבְּנָן ס"ל דְּהַפְקַר הוּא מִיָּד פְּשָׁאוֹמַר הָרִי זֶה הַפְקַר וְלְכָאוֹר' קָשָׁה לִי מְפָאן עַל פִּירֵשׁ הַרְשָׁב"ם בְּב"ב דְּרַף קל"ח ע"א דְּפִירֵשׁ שֶׁם אֲלִיבָא דר"י הַנּוֹתֵן מַתְנֵה לְחַבְרוֹ וְהִלָּה צוּחַ

ואינו רוצה לקבלה שכל הרוצה להחזיק יכול לזכות כר"ל בכריתות דף כ"ד דכיון שנתן הרי הסיח דעתו ממנו ולכך פל הרוצה להחזיק בו זכה וא"כ קשה איך קאמר ר"י פאן דהפקר כמתנה עד שיבוא לרשות זוכה הרי כמתנה עצמו ס"ל דמיד שיצא מרשות בעליו אינו שלו ונראה לפי ענ"ד להסביר דהנה בלא"ה קשה הרי יאוש באבדה לכ"ע קנו וילפינו לה מקרא כמבואר בב"ק דף ס"ו או משמלה או מאשר תאבד ממנו וא"כ פשיטא דהפקר מועיל דהפקר ונדאי עדיף מיאוש.

ונראה לי שב עפ"י מ"ש מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' שט"ו ושי"ו דמייירי שם בעניני הפקר וכ' דאם רק מסיח דעת מן הדבר בנדאי יכול לחזור בו יעוי"ש וא"כ נראה בנדאי דביאוש לא הוי אלא היסח הדעת שסבר שלא ימצא או דבר הנאבד ממנו עוד ונשאל יבוא עוד לידו ואם מצאה אדם וזכה בו הוא שלו אבל אם חזר מן היאוש קודם שמצא' אדם שוב נתבטל היאוש וממילא פינו שיוכל לחזור בו יש לדוננו עדיין כשלו למאן דס"ל הואיל דהרי אפילו דבר דשייך בי רק הואיל ויכול ליתשל עליו אמרינו דחשיב כשלו לענן כמה דברים מצד הואיל ה"ה פאן אם נימא דיוכל לחזור בנדאי יש לדוננו כשלו פינו דיוכל לחזור ואינו מחוסר מעשה כלל משום הואיל למאן דס"ל פן ואפי"ה נראה דפוסטר מתרומות ומעשרות כדמוכח ר"פ אלו מצאות זויאוש באבדה פוסטר מתרומות ומעשרות ולפי הג"ל לכאורה קשה א וו"לי.

דברי הפקר מן המעשרות ילפינו מקרא ובא הלוי פי אין לו חלק ונתלה עמה וכו' יצא זה שיש ללוי ג"כ חלק שיוכל לזכות וא"כ כם ביאוש אפילו אם נימא דיוכל לחזור מ"מ פינו דיוכלים גם אחרים לזכות בו ע"כ פוסטר מתרומות ומעשרות וזה שייך לענן תרופות ומעשרות אבל לענן מנדר הנאה פינו שיוכל לחזור ואינו חוזר להניח ליהנות ממנו המנדר שפיר חשיב כמתנה אותו וא"כ נראה דמיושב היטב קושיא הג"ל דאדרבה מאן יצא לרשב"ם שגם ר"י סובר כר"ל דזה הוא החילוק דמתנה דמיד שיצא מרשותו הוי ביאוש אבל יכול עדיין לחזור מ"מ שפיר אמרינו שאם קדם אחר וזכה שזכה בו כר"ל הג"ל וע"ז קאמר ר"י פאן דהפקר לר"י ג"כ כמתנה דהיינו בנדאי יצא מיד מרשותו ע"י היסח הדעת אבל דינו כמתנה דיוכל לחזור כל זמן שלא הגיע ליד זוכה וה"נ ולכך אוסר ר"י כחן להמנדר ליהנות ממנו ורבינו סברו דהפקר עדיף דמיד שאמר שהוא הפקר א"י לחזור ואין לו שייכות כלל לבעלים הראשונים ולכך המנדר ג"כ מותר פן נראה לפי ענ"ד.

ועפ"י ז' אמרתי לי שב קושית הרב וכו' בקהלת יעקב דהקשה על הא דאמרינו לקמן דר"י וריב"ל פליגי אי הפקר בעי דווקא מה"ת שלשה וכ' הר"ן והרא"ש דלדינא קי"ל פריב"ל והקשה למה להם לפסק הג"ל הרי פלוגתא דר"י וריב"ל תליא בפלוגתא דר"י ורבינו דר"י אמר מילתא אליבא דר"י דהולך לשיטתו כפירוש הר"ן לקמן דבשנים לא יצא מרשותו עד דאתא לרשות זוכה ואם יש ג' גם ר"י מודה וכבר איתומב רבא לעיל דא"כ מאי לי קודם נדר וא"כ פשיטא דלא קי"ל כרבא דרק טעמא דר"י הוא משום מתנת ב"ח ולהג"ל נראה לי לי שב דהרי הר"ן מביא הגירסא בקושית רבא מקצתו לראשון וכולן לשני דמייירי בשני עבדים וכן הביא הרא"ש ג"כ סברא זו ואם נתן מקצת נכסים לעבד דלא קנה פ רש"י בגיטין דף ח' וט' דהטעם פינו דמה שקנה עבד קנה רבו ורק לחניפא בעלמא אמר לי' וא"כ יא הסיח דעתו ולא סילק עצמו מיני' משא"כ כהפקר דהוי כמתנה לפי הג"ל אי אמרינו כר"ל דנהי דיוכל לחזור מ"מ הסיח דעתו מיני' ויכול אחר לזכות מיני' וא"כ מאי קושיא דלמא לעולם לענן מנדר הנאה דאין דעתו על מה שהפקיר וכיון דאסח דעתו איאושית מתיאש מיני' שפיר יש לומר מסברא דאין דעתו על מה שהפקיר אבל בעבדים דלא

אסח דעתו פלל מיני' ורק לחניפא לי' פתבו א"כ שפיר אמרינו וכולו לשני ודעתו גם על מה שנתן לראשון ומאי קושיא וצ"ל דרבא דאקשי' לי' הכי לא ס"ל כר"ל דבמתנה אם נתן לאחר ואמר הלה א"א דיהא הדין דכל הקודם בהן זכה ולא הסיח דעתו מיני' וכיון שאמר ר"י דהפקר כמתנה הה"ד בהפקר הוא ברשותו ודמי שפיר לעבד ופריה שפיר.

וכל זה לפי ס"ד אבל במסקנה דמחלק ר"י בין הפקר לשלשה ובין הפקר בפני שנים ופרש"י התם דאדעתא דשנים הפקיר רק אדעתא דידהו והקשה הנוב"י ח"ב בחיו"ד סי' קנ"ד הא הפקר בעי' דווקא עד שיפקירנו לכ"ע וא"כ אפילו באתא ליד הזוכה אמאי מהני ורצה ללמוד מפאן דאם הפקיר רק לאחד לא בעיניו הפקר פשמיתא ומרן הגאון בעל חת"ס בתשובה הנ"ל השיג עליו וכו' דבאמת אינו מועיל מצד הפקר אלא מצד היסח הדעת וא"כ היינו פסברת ר"ל הנ"ל ומוכח פרש"ב"ם וא"כ גם על מתנה הדין פן דיצא מיד מרשותו לענין שאם קדם אחר וזכה קנה וכיון שפן ה"ה בהפקר גם אליבא דר"י דס"ל דהפקר כמתנה וא"י לחזור מ"מ מיד אסח דעתו מיני' ושפיר איכ"ל פיון דהפקיר אין דעתו על מה ששהפקיר ול"ד לעבד ושפיר טכיל לקיים דברי ר' יוחנן ולא איתותב ולכ"ף הוכרח הר"ן והרא"ש לפסוק פריב"ל מצד סוגיא דעלמא פו נראה לפי ענ"ד נכון ודנה פסי מ"ש למעלה דביאוש אע"ג דיכול לחזור בו מ"מ פיון דגם אחרים יכולים לזכות בו פטור ממעשרות לכאורה י"ל דתליא אי ילפינו פטור ממעשרות מקרא דנבא הלוי פי אין לו חלק ונחלה או מקרא דנגה דאי ילפינו מקרא ובא וכו' פי אין לו חלק וכו' שפיר י"ל פדלעיל אבל אי ילפינו מקרא דנגה הרי מקרי דנגה למ"ד הואיל פדלעיל וא"כ חייב בכה"ג בתרומות ומעשרות למ"ד הואיל ואפשר דגם אם ילפינו מקרא דנבא הלוי פי אין לו חלק ונחלה עמ"ף אי אמרינו הואיל שוב ליכא למימר יצא זה שידה וידו שווי דהרי אין יד אחרים שנה ליד הבעלים שאצל הבעלים אמרינו שפטעם הואיל הוא שלקהם אפילו קודם חזרה ולא מקרי חלק עמו שאינו שנה עם הבעלים וצ"ע מיהו פריש פרק אלו מציאות מבואר דביאוש פוטר מתרומות ומעשרות ואי אמרינו פדלעיל דביאוש יכול לחזור הרי מוכח מהתם דאפילו בדבר שיכול לחזור יאוש פוטר.

סימן ש"צ גלל ב' נדין הפקר אליבא דרבנו הגה אנו קי"ל פרב"ל דרב"ל הוא מיד פשהוא מפקיר והקצה"ח סי' פר"ג מספקא לי' אם הפקר עושה קנין או הוא רק מטעם שכ' הרמב"ם בפ"ב מנדרים דהוא פנדר ומפילא אפשר דאם מת המפקיר פניו היורשים אינם צריכין לקיים נדרו וכן קי"ל בחו"מ סי' ר"ט וכן בשאר דוכתי דאין הפנים חייבין לקיים נדרם ושבועתם של האבות וכבר השיג עליו מרן הגאון בעל חת"ס בחיו"ד סי' שט"ו וסי' שי"ז שפונדאי מיד פשאמר דבר זה והא הפקר פבר הוא מופקר וצריף לקיים נדרו ואיף אפשר להבנים לחזור אחרי שפבר נדרו קיים ומ"ש הרמב"ם דהוי פנדר היינו אם רוצה אחרים למנוע מלזכות בהם ורוצה לחזור עובר משום פל יחל וגם פגוף הסברא שכ' הרמב"ם דהוי פנדר חקרו המפורשים מנ"ל להרמב"ם הא והקצה"ח הקשה דהרי בנדרים דף ו' קא מבעי' לי' אם יש יד להפקר או לא ומשם נראה דלמד הרמב"ם דיש להפקר דין נדר וכמ"ש הב"י באו"ח סי' תל"ד וכיון דקי"ל האובע"ל לקולא דאין יד א"כ אדרבה משמע דלדינא קי"ל דאינו פנדר.

מיהו גם בב"ב דף קמ"ח ע"ב נראה ג"כ דהפקר דינו כהקדש ולפי' הרשב"ם נראה דעדיף מהקדש עיי"ש דקא מבעי' לי' בשכ"מ ששהפקיר נכסיו פיון דלעניינן ועשירים הוא גמר ומקני ופירש הרשב"ם משום דכוננתו לשמים מדלא נתן לקרוביו ואוהביו מוכח טפי שמשלק דעתו לגמרי

ממנו מיהו גם הוא איבעני דלא איפשטא וקי"ל לקולא וקשה ג"כ על הרמב"ם מיהו הא גם בהקדוש פסק הרמב"ם פן ובהקדוש איפא בונדאי איסור בל יחל וספק איסורא ואפי"ה קי"ל דאין מוציאין וא"כ אין ראי' מהתם דהפקר אינו פגודר.

ונראה לפי ענ"ד להביא ראי' דהפקר הוי פגודר דהרי אמרינן לקמן דהפקר לזמן מועיל ולתי' עולא זה אתיא פרבנו (פוננת הפקר לזמן פבר כ' במקו"ח ס' תמ"ח באו"ח דהיינו אם יזכה אדם באותו זמן יהי' שלו עולמת ואם לא יזכה אדם בו עד אותו זמן יהא שלו) והרא"ש הקשה מנ"ל זה וכ' דילפינן ג"כ משמטה דהוי רק לשנה ודבריו צ"ע דהרי פירות שביעית הן הפקר לעולם אפילו בנשתיירו משנה זו עד זמן רב וא"כ זה לא דמי להפקר לזמן והנראה לי לישב עפ"י המכילתא דיליף מקרא דוהשביעית תשמטנה ונטשת דהמצנה על הבעלים שיפרצו פרצות בשדוניהם וכן הוא בנדרים דף מ"ב דקרקע של הבעלים רחמנא אפקרא לדריסת הרגל של כל העולם והיינו אינו הפקר רק לאותה שנה כהפקר לזמן פן יש להסביר דברי הרא"ש אלא דאפתי קשה לי דמ"מ הא כל דאי הוי אסמכתא וכיון שקל הפקירו הוא רק אם יזכה בו אדם תוך אותו זמן ואם לא יזכה בו אדם לא נהא הפקר וא"כ הוי כמו דאי וקיי"ל אסמכתא לא קניא אפילו באמר מעכשו קיי"ל דלא מהני עד דאיפא ב"ד חשוב כדאייתא בנדרים דף כ"ו ובשלמא אי נימא דאתא כר' יוסי ור' יוסי לשיטתו ס"ל שם דאסמכתא קני' אבל לפי תי' עולא דאתיא גם פרבנו והכא קי"ל עמדה הקושיא.

ומפאן נראה שהוכיח הרמב"ם דע"כ הפקר הוי פגודר ופגודר של מצנה קי"ל ביו"ד סי' רנ"ח סעי' י' ובחו"מ סי' ר"ז דאפילו אסמכתא מועיל ולכך שפיר פינו דהפקר לעניים ועשירים חשבינן לי' למצנה ולכך אע"ג דהוי אסמכתא מועיל א"כ יש ראי' גדולה להרמב"ם וקשיא על סוגיא דנדרים דף ו' דקא מבעני' לי' אי יש יד להפקר וצ"ל פינו דהפקר לא שכיח דאם ירצו ליתן לעניים יתן בפירוש אבל להפקיר לא שכיח כדמשמע מהא דב"ב ה"ג' ולכך אין לה בו אלא חיידושו דווקא מה שפירש בהדיא תלי' בהפקיר אבל מ"ש רק לזה אמרינן דרק לנפקותא בעלמא אמר כדאייתא התם פנ"ל.

ויותר נ"ל לישב דהרי שורש הדבר דאפשר לומר דהפקר מקרי פגודר היינו כדאמרינן בשבועות דף כ"ה באומר אתן דינר לעשיר לא הוי נדר אבל באומר אתן דינר לעני חשוב נדר וא"כ הפפקיר שהוא נותן בין לעני ובין לעשיר לכלם הוא נותן פח וזכות לזכות בהן ולכך שפיר איכ"ל דהוי פגודר (ולמ"ד יש ברירה ורוצה לזכות בו עשיר אפשר לומר דלא חשיב פגודר דאיכ"ל להגבר הדבר למפרע דלא הי' זכות וצ"ע) מ"מ לדידן דקי"ל א"ב בדאורייתא שפיר מוכן סברת הרמב"ם.

ולפי"ז נראה דאם ההפקר הוא באופן שאין יכול לזכות בו שום אדם ואפילו הוא רק מטעם ספק משום דהבעלים חשוכים מוחזקים ואית להו חזקת מרא קמא אפילו בקרקע ממילא אם בא אדם לזכות בו יוכלו הבעלים לטעון שלא הפקירו ובלא"ה הרי יש להם חזקה והמוציא מחברו עליו הראי' וא"כ פינו דלענין ממון הדין שהוא עדיין בחזקת בעלים וממילא לא הוי נדר שהנדר תליא בזה אם יוכלו עניים ועשירים לזכות בהן וא"כ פינו דהוא איבעני' דלא איפשטא אי יש יד להפקר או לא וממילא יוכלו הבעלים להוציא מיד הזוכה וכן בב"ב דף קמ"ח קא מבעני' לי' בכה"ג בשכ"מ קיי"ל ג"כ דאפילו יורשים מקרי מוחזקים ושוב לא מקרי נדר ואינו עובר על בל יחל ולכך קי"ל אבעיות אלו לקולא.

ואפֿשר ג"כ להסביר עפ"י דברי הרא"ם שהביא הרא"ש בסוף הסוגיא שכ' פינו דהפקר ילפינן משמטה דדרשינן ונטשמה יש לה נטישה אחרת שהיא פזו א"כ בעינן דווקא הפקר ברור עיי"שוא"כ פינו שאמר בלשון יד הוי ספק ולא הוי הפקר ברור ואין יכולין לזכות בו וממילא לא הוי פגדר ויבזה מוכן לשון הר"ן דף מ"ג ע"ב בד"ה תניא שכ' ב' סברות למה אפילו בזכה אחר דיכול להוציא ממנו וכ' בטעם השני ועוד פינו שרגילים להערים וכו' עדיין לא נגמר הפקדון ויכול לחזור בו דקשה להבין אמרו דלא נגמר הפקדון משמע אפילו הפקיר בלב שלם לא הוי הפקר ואמאי ולהנ"ל מיושב או מטעם הרא"ם או פפי הסברא שהסברתי דס"ל פהרמב"ם דהוי פגדר וכל זמן שיכול לטעון שהי' בערמה ולהוציא מיד הזוכה עדיין אינו נדר ועפ"י"ז ישבתי ג"כ מה שמקשין על הרמב"ם איך אפֿשר דהוי פגדר א"כ איך אמרו חכמים דתוף ג' ימים יכול לחזור הרי עובר על נדרו אמנם להנ"ל דכל זמן שאפֿשר לתלות בהערמה ויכול לטעון פן ולהוציא מיד הזוכה ממילא לא הוי עוד פגדר ובלא"ה קושיא הנ"ל לא שינה לדעת הר"ן דס"ל דתוף ג' אפילו אם זכה אחר יכול להוציא מידו וא"כ אין תועלת לנו ולא הוי נדר וילדעת הרא"ש דאם זכה בו אחר אינו יכול להוציא פבר כ' המאירי דאיכ"ל דבאמת זה תוף ג' לא הפקיעו חכמים ההפקר אלא שתיקנו שהבעלים מחוייבים לעשר וזה תליא בשני הגרסאות לקמן דהנה הרא"ש מביא הגירסא דקושית הגמרא אבל מדאורייתא קאי על תוף ג' והיינו משום דהרא"ש לשיטתו דס"ל דאם זכה בו אחר הוי הפקר מדאורייתא ובנדאי פטור מדינא ממעשרות בין אם נימא פדעת הרא"ש לקמן דאפילו זכה בו הוא בתורת זכי' פטור ממעשרות וכן אף אם נימא פדעת הרמב"ם בפ"ב מנדרים פפי מ"ש הכ"מ בכוננתו להכריע דאם זכה בו אחר קנה ופטור ממעשרות ואם זכה בו הוא חייב במעשרות לפי שיטה זו ג"כ בנדאי פטור ממעשרות מה"ת דמעשרות תלה באם גם אחר יוכל לזכות בו פדרשינן ובא הלוי פי אין לו חלק ונחלה עמך ובזה יש לו חלק עמך דאם זכה בו אין יכולין הבעלים לחזור בהן וע"כ הטעם דחייב במעשרות פנ"ל כשיטת המאירי דהוא רק מדרבנן וזהו אם הגירסא פהרא"ש.

אבל הר"ן הביא הגירסא בקושית הגמרא אבל מדאורייתא לא הוי הפקר דקאי על לאחר ג' ימים והיינו משום דהוא לשיטתו דס"ל לעיל דאפילו זכה בו אחר יכול לחזור בו א"כ הוא מחוייב במעשרות מן התורה משום דהוא ע"כ מפרש פדלעיל דמן התורה לא הוי הפקר וכמו שפיארתי וע"כ צ"ל דקושית הגמרא קאי על לאחר ג' ימים.

סימן שצ"א בדין הפקר בטעות דאם הפקירו דבר בטעות מבואר בתוס' גיטין דף מ"ז ע"א ד"ה אדעתא דלא מהני וכ"כ הר"ש רפ"ו דפיאה ולכאורה קשה על זה מהא דאמרינן בכריתות דף כ"ד שור הנסקל שהנזמו עדין כל המחזיק בו זכה וקשה הרי אין לה טעות גדול מזה דאם הי' יודע שניזמו את העדים בנדאי לא הי' מסלק עצמו ממנו ובאמת בירושלמי סוף פרק שור שנגח ד' וה' פליגו בו ר"י ור"ל בזה ולפי ענ"ד נראה לי שב דהנה בהגהות אשר"י בב"מ דף ס"ו ע"ב מסיק דמחילה בטעות הוי מחילה מידי דהנה אהפקירא דחשיב הפקר וא"כ שפגדו קנאה ביאוש בעלים ודבריו שם קשים להבין מאוד.

ונראה לפי ענ"ד דיאוש אפי' בטעות הוי יאוש כל יאוש הוי בטעות דאם הי' יודע שימצאה אדם לא הי' מיאש ואפי"ה ילפינן מקרא דיאוש קונה דכיון דהסיח דעתו ממנה ונסתלק זכותו אפי' אם הי' יודע לא הי' מסלק מ"מ פינו שסלק עצמו ממנו יוכל כל אדם לזכות בו אבל אם עדיין לא זכה אדם והוא חוזר ושם על לבו שאפֿשר לו עוד שישגי הדבר הנאבד ממנו בנדאי

מועיל וְכָל זֶה לְעֵנִין יְאוּשׁ דְּהוּי יְאוּשׁ בְּטַעוֹת מוֹעִיל מֵה שְׁחֹזֵר אֲבָל לְעֵנִין הֶפְקֵר דְּקִי"ל דְּהוּי קִנְיָן דְּהֵינּוּ פְּדֻלְעִיל דְּזָכָה לְרַבִּים בְּזָכוֹת דְּבַר הַזֶּה וְא"י לְחֹזֵר אוּ מְשׁוּם נֶדֶר וְאִם הִי בְּטַעוֹת הוּי קִנְיָן בְּטַעוֹת וְאִינוּ מוֹעִיל וְא"כ א"ש דְּהֵתָם קְאָמַר גְּבִי שׁוּר הַנְּסַקֵּל כֹּל הַקּוֹדֵם זָכָה מְשׁוּם דְּמִיֵּאֵשׁ מִיָּנִי אַע"ג דְּהוּי בְּטַעוֹת מ"מ פְּשׁוּזָה בּוֹ אַחַר א"י לְחֹזֵר בּוֹ וְהוּי הַדְּבַר לְהַזְזִיחַ אֲבָל בְּלֹא זָכָה בּוֹ עוֹד אַחַר בְּנוֹדָאֵי יְכוּל לְחֹזֵר אֲבָל הֵתָם דְּמִיָּרִי בְּפִאָה דְּכָל שְׁאֲמַר דְּלִהּוּי פִּיֵּאָה מִיָּד הוּי לְעֵנִיִּים וְא"י לְחֹזֵר בּוֹ אֲבָל פְּשׁוּזָה דִּיהָא זֶה קִנְיָן לְעֵנִיִּים וְאִם זָכָה בּוֹ גוּי מְמִילָא הוּי קִנְיָן בְּטַעוֹת וְלֹא קִנְיָן לְעֵנִיִּים כֹּל וְשִׁפִּיר קְאָמַר דְּלֹא הוּי הֶפְקֵר.

וּבְזֶה שִׁפִּיר מוּבָן דְּבַרֵּי הַגְּהוֹת אֲשֶׁרֵי הַנְּ"ל דְּמַחֲלִיָּה בְּטַעוֹת דְּכָבֵר קִנְיָן וְא"צ רַק לְמַחֲוֹל בְּזֶה שִׁפִּיר אֲמַרִּינִין דְּמַהֲנֵי אֲבָל הֶפְקֵר אִין הַטַּעַם דְּמוֹעִיל מְשׁוּם דְּסָלִיק נְפִשְׁנִי מִיָּנִי אֲלֵא מְשׁוּם דְּמַקְנָה אוֹתוֹ לְכ"ע בֵּין לְעֵנִיִּים וּבֵין לְעֵשִׂירִים וְהָאוּמַר אֲתָן לְעֵנִיִּים הוּי נֶדֶר אוּ פְּדֻמְשַׁמַּע מְלִשׁוֹן הַרְשָׁבָ"ם ב"ב דָּף קמ"ח ע"ב פִּינֵן דְּמַקְנָה אוֹתוֹ לְכ"ע לֹא בְּעֵי קִנְיָן דְּכָשֵׁם דְּקִי"ל בְּחו"מ ס' קס"ג דְּאֲמִירַת רַבִּים לֹא צְרִיף קִנְיָן וּמוֹעִיל בְּאֲמִירָה בְּעֵלְמָא וְה"נ אֲמִירָה לְרַבִּים לְצוּרָף רַבִּים לֹא בְּעֵי קִנְיָן וְזָכָה כֹּל אַחַד בְּזָכוֹת הַזֶּה שְׁאֵם יְקָדִים וְיִזְכָּה בּוֹ יְהָא שְׁלוֹ וּמְמִילָא הוּי פְּקִנְיָן אוּ פְּנֻדָר וּבְטַעוֹת קִי"ל דְּאִינוּ מוֹעִיל קִנְיָן וְלֹא נֶדֶר וּלְכָף אֲמַרִּינִין הֶפְקֵר בְּטַעוֹת לֹא הוּי הֶפְקֵר.

וּלְכָף בְּגִיטִין דָּף מ"ז לְגַבִּי פִּיֵּאָה דְּמַצַּד יְאוּשׁ לֹא מַהֲנֵי דְּהַרֵּי יְאוּשׁ בְּעֵי אֲדַעְתָּא דְּכ"ע לְעֵנִין שְׁיָהָא מוֹעִיל לְפִטְרוֹ מְתָרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת פְּדֻלְעִיל וְהֶפְקֵר לְעֵנִיִּים לְחוּד לֹא הוּי הֶפְקֵר וּפִיֵּאָה דְּפִטְרוֹ אִינוּ מְתוֹרַת הֶפְקֵר אֲלֵא מְשׁוּם דְּזָכוּ בּוֹ עֵנִיִּים וְהוּי קִנְיָן בְּטַעוֹת וּקִנְיָן דְּהוּי בְּטַעוֹת אִינוּ מוֹעִיל וּלְכָף שִׁפִּיר כ' הַתּוֹס' דְּהַטַּעַם מְשׁוּם דְּהוּי בְּטַעוֹת וּבְזֶה אֲמַרְתִּי לִישָׁב קוֹשְׁיָא שְׁמַקְשִׁין עַל הָא דְּאֲמַרִּינִין בְּכַרִּיתוֹת שׁוּר הַנְּסַקֵּל שְׁהַנְּזַמוּ עֲדִיו כֹּל הַמְּחֻזֵּק בּוֹ זָכָה מְהָא דְּאֲמַרִּינִין בְּב"ק דָּף צ' ע"ב דְּפָרִיף שֵׁם וְכִי קִדְמוּ וְדָנוּהוּ ד"נ מֵאֵי הוּי לְחֹזֵר וְלִידֵינּוּ דִּינֵי מְמוֹנוֹת וְכו' וְהַקְּשָׁה הַגָּאוֹן מוה' עֲקִיבָא אִיגַר זְצִלָּה"ה דְּמֵאֵי פָּרִיף פִּינֵן דְּגַמְרוּ דִּינוֹ לְהַרוּג הַרִּי אֲמַרִּינִין כֹּל הַמְּחֻזֵּק זָכָה וְאִין לוֹ בְּעֵלִים וְאִם אִין לוֹ בְּעֵלִים פְּטוֹר וְהוּבָא הַקּוֹשְׁיָא ג"כ ב'ס' עָרוּף לְנֶר בְּכַרִּיתוֹת דָּף כ"ד ע"א וְלַהֲנַ"ל אֲמַרְתִּי דִּישׁ לְחַלֵּק דְּהַרֵּי לְפִי הַנְּ"ל דְּהֶפְקֵר בְּטַעוֹת לֹא הוּי הֶפְקֵר אֲלֵא דַּאֲפִי"ה כֹּל הַקּוֹדֵם זָכָה מְשׁוּם יְאוּשׁ וְהִסְפַּח הַדַּעַת וּבְהִסְפַּח הַדַּעַת כְּבָר אֲמַרְנוּ דִּיכוּלִּים הַבְּעֵלִים לְחֹזֵר בּוֹ וְדָבָר שְׁיִכוּל לְחֹזֵר בּוֹ נִרְאָה דְּעֵדִיין שֵׁם בְּעֵלִים עָלִיו לְמ"ד הוּאִיל דְּהַרֵּי אֲפִי הִיכָא דְּשִׁיף רַק הוּאִיל וְאִי בְּעֵי מִתְשַׁל עֲלֵי אֲמַרִּי בְּפִסְחִים דָּף מ"ו דְּחָשִׁיב כְּשִׁלּוֹ מְכ"ש בְּדָבָר שְׁבִידוֹ לְחֹזֵר מַעֲצָמוּ וְנָהִי שְׁכַתְבַּתִּי לְעִיל דְּנִרְאָה דְּיְאוּשׁ לְכ"ע פּוֹטֵר מְתָרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת כְּדָמוּכַח ר"פ אֵלוּ מְצִיאוֹ הֵינּוּ מְשׁוּם דְּהֶפְקֵר פְּטוֹר מִקְרָא דְּנֹבָא הַלּוּי וְכו' יְצָא זֶה שְׁיֵשׁ לוֹ חֵלֵק וְהִי יְכוּל לְזָכוֹת בּוֹ וּלְכָף פְּטוֹר מְתָרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת אֲבָל שֵׁם בְּעֵלִים לֹא פִקְעָה מִיָּנִי וּלְכָף שִׁפִּיר פָּרִיף דְּלִידֵינּוּ דַּאֲפִי נִקְרָא שֵׁם בְּעֵלִים עָלִיו לְמַאֲן דַּאֲיִת לִי הוּאִיל: וּמוּבָן בְּזֶה דְּבַרֵּי הָרֵא"ש הַתְּמוּהִים לִי שְׁכ' דָּאֵם זָכָה הוּא אוּ אַחַר אֲפִילוּ תוּף ג' יָמִים פְּטוֹר מְתָרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת דְּלֹא חֲשָׁשׁוּ לְרַמָּאִין דְּיִנְרָא שְׁמָא יְקָדִים וְיִזְכָּה בָּהּ אַחַר אֲלֵא מְשׁוּם חֲשָׁשׁ רַמָּאִין תִּיקְנּוּ חֲזו"ל דָּאֵם חוּזַר בְּתוֹרַת חֲזָרָה חֲזִיבִין בְּמַעֲשָׂרוֹת וְהַדְּבַר תְּמוּהָ דְּמַמְנ"פ הַרֵּי מֵהֶפְקֵר אִינָם יְכוּלִין הַבְּעֵלִים לְחֹזֵר אֲלֵא שְׁיִכוּלִין לְלִקְוֹט מִן הֶהֱפֵקֵר וּבְכַה"ג הָא כ' שְׁיִנְרָא לְנִפְשׁוֹ וְא"כ אֲפִילוּ בְּלֹא תִקְנַת חֲכָמִים לֹא הִי שׁוּם חֲשָׁשׁ דְּמַמְנ"פ בְּתוֹרַת זְכִי הוּא חֲזִיב בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְתוֹרַת חֲזָרָה הָא אִינוּ יְכוּל לְחֹזֵר אֲלֵא לְלִקְוֹט מִן הֶהֱפֵקֵר וְיְכוּל ג"כ לְהַקְדִּים לוֹ אַחַר וְהַרֵּי מַה"ת ג"כ א"י לְחֹזֵר מִן הֶהֱפֵקֵר כְּמ"ש הַרְמַב"ם הַנְּ"ל וְאֲפִילוּ לְאַחַר ג' ג"כ א"י לְחֹזֵר וְלִר"י דִּיכוּל לְחֹזֵר קוֹדֵם שְׁבָא לִיד זֹכָה לְדִידִי אִינוּ פְּטוֹר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת קוֹדֵם שְׁבָא לִיד זֹכָה וְרֵאִיתִי בְּנִתְיָבוֹת הַמְשַׁפֵּט בְּסִי ער"ג ס"קב שְׁהַרְגִּישׁ קִצַּת בְּזֶה וּדְבָרֵי צְרִיכִין בִּיבּוּר וּבִבּוּר לְקַמְּן

א"ה: אָמְנָם לַהֲנַל אֶפְשָׁר לִישָׁב לֹא מִבְּעֵי לַר"י דַס"ל דָּאִין יְכוּלִין לַחְזוֹר מִהֶפְקֵר אִיפ"ה פִּינּוֹן שְׁהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ נְתִיאֵשׁ מִיַּנְיָ פֶטוֹר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת א"כ בְּוֹדָאֵי יֵשׁ לַחוּשׁ לְרַמְאִין שְׁיַחְזְרוּ אִפִּי"ה לְדַעְתָּם יִסְבְּרוּ שְׁיַפְטְרוּ מִהַמַּעֲשָׂרוֹת ע"י הַיְאוּשׁ וְהִסָּח הַדַּעַת אֶלָּא אֶפְיִלוּ לְרַבְּנָן דְּמִן שְׁפַחַת לָהּ חֲזָרָה שְׁיֵאמְרוּ שְׁהִי הֶפְקֵר בְּטַעוֹת שְׂאָם הָיוּ יוֹדְעִין שְׂאִישׁ פְּלוֹנִי אוֹ שְׂאָר מִקְרָה שְׁיַזְדַּמֵּן לָהֶם שְׂלֹא יִהְיוּ יְכוּלִין שׁוֹב לַזְּכוּת בּוֹ אוֹ שְׁהוּא שׁוֹנָא לוֹ וְכִינְצָא אַדְעָתָא דְהִכָּא לֹא אֶפְקֵרְנָי וְאִפִּי"ה פֶטוֹרִים מִשׁוּם יְאוּשׁ מִחִיּוֹב תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּלְכָף תִּקְנוּ תוֹף ג' דִּיכּוּל לַחְזוֹר אֶפְיִלוּ בְּטַעְנוֹת טַעוֹת חִיבִים בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת כֵּן י"ל.

אָכּוּ י"ל בְּדַרְכָּה אַחַר וְלָזָה נִרְאָה שְׁפִנוֹן בְּסִפְרָה נְתִיבוֹת הַמְשָׁפֵט הַנְּלִי דִישׁ ב' מִיַּנְי זְכוּת א' שְׁזוּכָה בְּכָל מַשְׁהוֹ וּמַשְׁהוֹ שְׁהוּא לּוֹקֵט אֶבֶל יֵשׁ עוֹד זְכִי בְּדַרְכָּה אַחַר כְּגוֹן שְׁהוּא הֶפְקִיר הַשְּׂדָה עִם הַתְּבוּאוֹת שְׁבוּ וְחֹזְרֵי זוּכָה בְּשְׂדָה ע"י דְרַפְקָה בִי פּוֹרְתָא וְהָיוּ כְּנַעַל וּפְרִיץ וְנַעֲשֶׂה הַשְּׂדָה שְׁלוֹ וְשׁוֹב הָיוּ חֲצָרוֹ וְזוּכָה לוֹ הַכֹּל בְּפַעַם אַחַת וּבְזַנְיָ כְּזוֹ נִרְאָה דְגַם הָרָא"שׁ מוֹדָה דְהָיוּ כְּחֹזְרָה וְהוּא בְּכָלֵל תִּקְנַת חֲכָמִים בְּתוֹף ג' וּבְכַה"ג אִינוּ פֶטוֹר מִתְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת דְלוּלִי כֵּן מָה הוֹעִילוּ חֲכָמִים בְּתִקְנַת דִּינְזָה בְּשְׂדָה וִיחָא הַכֹּל שְׁלוֹ וְלֹא יִרָא מֵאַחַר וְא"כ א"ש דְבָרֵי הָרָא"שׁ שְׂאָם חֲזַר מִהַכֹּל אֶפְיִלוּ בְּתוֹרַת זְכִי אִינוּ פֶטוֹר דַּעְדֵּינּוּ יֵשׁ לַחוּשׁ לְרַמְאִין עַל אֲנָפִן הַנְּלִי אֶבֶל אִם זָכָה רַק בְּמָה שְׁלוֹקֵט פְּוֹרְתָא פְּוֹרְתָא בְכַה"ג סוֹבֵר הָרָא"שׁ דְלִית בִּי מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ רַמְאִין וְגַם בְּתוֹף ג' פֶטוֹר מִתְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּמ"ש הָרָא"שׁ אֶבֶל אִי הִי יְכוּל לַחְזוֹר הִינְנוּ בְּתוֹרַת זְכִי עַל הַשְּׂדָה וּמִתוֹף כְּף זִנְזָה בְּפִירוֹת וּמִקְרֵי חֲזָרָה שְׁחֹזַר מִכָּל הַהֶפְקֵר וְלָזָה נִרְאָה שְׁפִנוֹן בְּסִפְרָה נְתִיבוֹת הַמְשָׁפֵט הַנְּלִי אֶלָּא שְׁלִפִי"ז סָתַם הָרָא"שׁ טוֹבָא.

סִימָן שַׁצ"ב דִּין הַהֶפְקֵר בְּתוֹף שְׁלֵשָׁה יָמִים הַלַּח"מ בַּפ"ב מִהַלְכוּת נְדָרִים הִבִּיא בְּזָה ג' שִׁיטַת א' שִׁיטַת הָרָא"שׁ דְדוֹנוּקָא אִם חֲזַר בּוֹ הוּא מִן הַהֶפְקֵר תוֹף ג' חִיבִים בְּמַעֲשָׂרוֹת אֶבֶל אִם זָכָה בּוֹ מִן הַהֶפְקֵר בֵּין הוּא וּבֵין אַחַר פֶטוֹרִים מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת דְהָיוּ הֶפְקֵר גְּמוֹר וְדַעַת הָר"ן לֹא מִבְּעֵי אִם זָכָה הוּא בְּעַצְמוֹ דְחִיבִים בְּמַעֲשָׂרוֹת אֶלָּא אִם זָכָה בּוֹ אַחַר ג' לֹא הָיוּ הֶפְקֵר וְחִיבִים בְּמַעֲשָׂרוֹת ג' דַּעַת הַכ"מ אֶלִּיבָא דְהַרְמַב"ם דְאִם זָכָה בּוֹ אַחַר אִז אֶפְיִלוּ תוֹף ג' הָיוּ הֶפְקֵר וּפֶטוֹר אֶבֶל אִם זָכָה בּוֹ הוּא תוֹף ג' אִינוּ הֶפְקֵר וְהַלַּח"מ מִהַקְשָׁה ע"ז מִדְבָרֵי הַרְמַב"ם סוֹף פ"ה מ"ה מִתְּנֻחוֹת עֲנִיִּים שַׁכ" הַמֶּפְקִיר שְׂדָהוּ וּלְמַחַר הַשְּׂפִים וְזָכָה בּוֹ לַעֲצָמוֹ דְחִיבִים בְּלִקְטָה שְׁכַחָה וּפְאָה וּפֶטוֹר מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת א"כ חֲזִינָן אֶפְיִלוּ אִם זָכָה בּוֹ הוּא עַצְמוֹ ס"ל לְהַרְמַב"ם דְפֶטוֹר וּלְפִי עַנ"ד לְפִי מ"ש לַעֲלִיל (בְּסִימָן הַקּוֹדֵם לְזָה) בְּדַבְרֵי הָרָא"שׁ דִישׁ לְחַלֵּק בֵּין דְזָכָה גַם בְּשְׂדָה וְע"י הַשְּׂדָה זָכָה בְּכָל זָה שְׁיֵשׁ בּוֹ מִצַּד חֲצָר בְּכַה"ג שְׁיִיף חֲשֵׁשׁ רַמְאוֹת אֶבֶל אִם זָכָה רַק בְּפִירוֹת כְּבָר הָרָא"שׁ דְבְכַה"ג לִיכָא חֲשֵׁשׁ רַמְאוֹת וְאִיכ"ל דְמוֹעִיל הֶפְקֵר אֶפְיִלוּ תוֹף ג' יָמִים אֶפְיִלוּ אִם זָכָה גַם בְּקַרְקַע אֶלָּא שְׂלֹא רַצָּה שְׁהַקְרַקַע יִקְנֶה לוֹ בְּתוֹרַת חֲצָר אֶלָּא שְׁהוּא בְּעַצְמוֹ יִקְנֶה ע"י הַתְּלִישָׁה כָּל הַפִּירוֹת א"כ אִז לִיכָא בְּוֹדָאֵי ג"כ חֲשֵׁשׁ רַמְאוֹת לְפִי סְבֵרַת הָרָא"שׁ דְהָרִי קי"ל אִם אָמַר דְלֹא בְּעֵי לְקַנּוֹת אִין הַחֲצָר קוֹנָה לוֹ כְּדָאֲמַרִּין בַּב"מ דָּף י"א פִּינּוֹן דְנָפַל עָלַי בְּנִפְלָה נִיחָא לִי דְלִקְנּוֹת בַּד' אֲמוֹת לֹא נִיחָא הָיוּ וְהִבִּיא בְּנִמוּק"י שִׁיטַת הָרָא"ה דְזָה דוֹנוּקָא בְּקִנְיָן דְרַבְּנָן הוּא דְמַהֲנִי גִילּוּי דַּעַת דִּילָי אֶבֶל י"א וְכֵן קי"ל דְאֶפְיִלוּ בְּדָאֲרֵינִיחָא נְמִי מַהֲנִי גִילּוּי דַּעַת דִּילָי וְא"כ לִיכָא חֲשֵׁשׁ רַמְאוֹת.

וְא"כ לְפִי"ז אִיכ"ל דְהַכ"מ מִיַּרְי בְּזוּכָה בְּכָל הַשְּׂדָה וְהַשְּׂדָה קוֹנָה לִי בְּתוֹרַת חֲצָר כָּל מָה שְׁיֵשׁ בּוֹ וְא"כ שְׁיִיף בִּי חֲשֵׁשׁ רַמְאוֹת וְעוֹד קָאֲמַר דְלֹא מְצִי לְאֶפְטוֹרִי מִמַּעֲשָׂרוֹת מִשְׂא"כ בַּפ"ה מִמִּתְּנֻחוֹת עֲנִיִּים דְשָׁם אִיבִירִי בְּהַפְקִיר פְּרָמוֹ וּלְמַחַר הַשְּׂפִים וְזָכָה לַעֲצָמוֹ הִינְנוּ דְרַק הַפִּירוֹת זָכָה לַעֲצָמוֹ וְלֹא

בתורת חצר ובזה ליכא חשש רמאות וע"ז שור כ' דפטור ממעשרות ובלא"ה פליגו בזה הראשונים אי הא דחייב לקט שכחה ופאה מייירי דווקא בזכה בשדה ג"כ או אפילו בלא זכה עיין בתוס' ב"ק דף צ"ד ובשמ"ק שם ומלשון הרמב"ם בסיומו משמע דס"ל הכי דכ' דהוא שלו וכו' משמע דזכה אפילו בשדה רק דאיכ"ל דלא רצה שיקנה הפירות בתורת חצר.

והנה זה דאמרינו בתוך ג' לא הוי הפקר אי הוי דאורייתא או דרבנן פליגו בזה הראשונים ויש פאן ג' שיטות א' שיטת המאירי דהוי הפקר מדאורייתא מיד ורק הא דחייב במעשר הוא מדרבנן ב' שיטות הר"ן נראה דס"ל ג"כ דהוי הפקר מיד מן התורה אלא דמ"מ חייב במעשר מה"ת דהא דהפקר פטור הוא משום דכתיב ובא הלוי וכו' פי אין לו חלק ונחלה עמה יצא זה שיש לו חלק וכאן כיון דתיקנו חכמים דיכול לחזור א"כ אין לו חלק ומחוייב במעשר מדאורייתא שיטה ג' הוא דעת הרשב"א היכא דלא זכה בו הוא הוי הפקר מדאורייתא אבל היכא דזכה הוא תוך ג' הוכיח סופו על תחילתו דלא הוי הפקר מעיקרא כלל.

ולכל הנה שיטות יש לישב קושית המובא בס' קהלת יעקב דממנ"פ אי בתוך ג' לא הוי הפקר האיה יהי הפקר לאחר ג' דהא על לאחר ג' לא הפקיר והוי פהא דקידוש אשה בשיראין דאינה מקודשת משום דלא סמכה דעתה אע"ג דאח"כ שמוה אותה אפי"ה אינה מקודשת דעל זמן זה לא קודשה וה"נ מ"ש ולהנ"ל מיושב לשיטת המאירי דבאמת הוא הפקר מיד ורק מדרבנן הוא חייב בתוך ג' ימים במעשרות ולשיטת הר"ן ג"כ הוי הפקר מדאורייתא מיד אלא שחייב משום דאין לו חלק ונחלה ולשיטת הרשב"א ג"כ דממנ"פ דאם לא זכה תוך ג' א"כ איגלאי מלתא למפרע דהוי הפקר מיד ואם זכה בו תוך ג' באמת לא הוי הפקר כלל.

ועכ"פ בזה שוין הרשב"א והר"ן דחייב מעשר הוא מה"ת ולא גרסו לקמן דהוי הפקר מדרבנן אבל לשיטת המאירי הוא רק מדרבנן מיהו יש נפ"מ אחרת בין טעם הרשב"א ובין טעם הר"ן דיש פלוגתא בראשונים והובא בס' קהלת יעקב אי הא דאמרי דתוך ג' ימים לא הוי הפקר אי זה שייך דווקא לענין שדה או דגם בשאר מטלטלין ותוס' בשמעתין כ' דדווקא לענין שדה ומעשרות והרא"ש לא פתב כן ובספר קהלת יעקב הקשה מב"מ דף ל"א ממעשה דר' ישמעאל בר"י דאמר לכ"ע יהי הפקר ולך לא? הא הפקר ואיהו הי' יכול לחזור ותי' בשמ"ק משום דהוי בתוך ג' ימים ולהפוסקים דזה שייך דווקא בשדה עמדה הקושיא איהו יכול לחזור.

ולפי ענ"ד גוף הפלוגתא נראה די"ל דתליא בטעמי דלעיל דלטעם המאירי והר"ן בכל דבר הוי מיד הפקר אפי' מדאורייתא א"כ מכ"ש במטלטלין רק במעשר הוא דפטור מטעם דלעיל אבל אי אמרינן כהרשב"א דהטעם דאיגלאי מלתא א"כ איכ"ל דהה"ד בכל מקום וזה איכ"ל אי אמרינן כרשב"ג בחולין דף ל"ט וא"כ איכ"ל דהפוסקים דס"ל דאפי' בתוך ג' הוי הפקר ס"ל כרבנן דרשב"ג דלא אמרינן הוכיח סופו אלא ע"כ דס"ל או כמאירי או כהר"ן אבל רשב"י של כרשב"ג דאמרינן הוכיח סופו וכו' ואיכ"ל דאין חילוק בין מטלטלין לקרקע דבכל מקום אמרינן דאיגלאי מלתא ולא הוי הפקר ולדינא אי קי"ל כרבנן או כרשב"ג עיי' טו"ז בי"ד סי' ז' סק"ב.

אמנם דעת הרא"ש בפירושו בשם הרא"ם דתוך ג' ימים אינו הפקר משום דלא דמי לשמטה דלא הוי הפקר ברור דומיא דשמטה וכן נראה מדברי הר"ן לחד פירוש דקאמר כיון שנהגו הארמאין ברמיותן כל ג' ימים אינו מתברר שיהא הפקר וכו' ולפיכך ראוי לומר שאפילו זכה בו אחר יכול המפקיר לחזור שעדיין לא נגמר הפקירו וכו' א"כ מדבריהם נראה דתוך ג' ימים לא הוי הפקר אפי' אם הפקיר משום חשש ערמה וע"כ גם סברת הר"ן משום דבעינן דומיא דשמטה

וא"כ עמדה קושית הקהלת יעקב הנ"ל דממנ"פ איך אפשר להיות הפקר לאחר שלשה ימים וצריף לכאורה לומר פתירוצו דהוי פהפקר על תנאי אם לא יחזור ולכך אומדין דעתו אלא שהסברא מצד עצמו הוא קשה להבין וכי הפשוטי בני אדם יודעין הדין: ואפשר לפרש דבריו עפ"י מ"ש הרא"ש בפ"ק דקידושין בשואל טבעת קידושין נהי דאמר בלשון שאלה מ"מ פיון דחזינין דרצונו ליתן לו הטבעת אומדין דעתו דאף אם הי' יודע דאינו מועיל בלשון שאלה הי' נותנו בלשון מתנה על מנת להחזיר וא"כ הכא נמי ג"כ איכ"ל פיון דחזינין דרוצין הבועלים בהפקירא ואינם חוזרים וע"כ דניחא להו בהפקירא וכיון שכן אמדינין דעתם שאם היו יודעין דלשון כזה אינו מועיל הי' מפקירין ע"מ שאם לא יחזור בו בתוך ג' יחול ההפקר לאחר ג' ולפי זה נתחדש שיטה חדשה דבתוך ג' לא הוי הפקר כלל מן התורה ואחר ג"כ א"י לזכות בו.

אלא דאם באנו עליו מתורת אומדנא תליא זה בפלוגתא דראב"ע ורבנן אי אזלינין בטר אומדנא וכן פפי מ"ש שם בחדושיי איכ"ל דלמ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב גם בטר אומדנא לא אזלינין להוציא ממון וא"כ למאן דלא אזיל בטר אומדנא עכ"פ ס"ל פסקרת וכדיעה שפכתתי למעלה דמיך הוא הפקר ואפי"ה תוך ג' ימים חייב במעשרות מצד הטעמים שפכתתי למעלה.

ולפי שיטתו של הרא"ש בשם הרא"ם פכתתי דנר' דלדידהו תוך ג' ימים לא הוי הפקר כלל מדינא אפשר דס"ל הכא רק בקרקע דנפ"מ לענין מעשרות דהוי רגילין לחזור כמ"ש הר"ן אבל בשאר מטלטלין דלא נפ"מ לענין מעשרות ונערימות אפשר דגם הם מודים דהוי הפקר אפי' תוך ג' ימים.

ולפי מ"ש לכל הפירושים לא קשה מאי ששמעתי להקשות לשיטת הרמב"ם דס"ל דהפקר הוי כגדר האיך היו יכולין רבנן לתקן דתוך ג' יכול לחזור הא הוא עובר משום כל יחל ולפי מ"ש לעיל מבואר דאין זה קושית דלשיטות הראשונות שפכתתי דבאמת דהוי הפקר מיך ורק דאפי"ה חייב במעשר פדלעיל ולהרשב"א אם חזר תוך ג' ואיגלאי מילתא דלא הי' רק הערמה א"כ לא נדר כלל ואי אמרינן פסקרת הרא"ש בשם הרא"ם א"כ מדינא לא הוי הפקר פיון דאינו ברור כשמיטה וג"כ לא נדר כלל דבמחשבה לא הוי ניכר עד שיבטא בשפתיו פיון דהפקר בתוך ג' לא ברור וא"כ לא נדר כלל כן נראה לי.

סימן שצ"ג דין אם הפקיר ואין לבו עמו. הנה הפמ"ג באו"ח סוסי' תמ"ח כ' דאם ביטל והפקיר אף אם לא הי' לבו עמו מועיל והוי ביטול וכן אם הפקיר לפי דבריו שבלב אינם דברים ואפילו להרמב"ם דחשיב לי' להפקר נדר ובעיניו לענין נדר שיהא פיו ולבו שוין הא קי"ל ביו"ד סי' ר"י דהיינו דווקא אם הי' דעתו לומר פת חטים ואמר פת שעורין ולא הי' דעתו לדבר כן הוא דמקרי אין פיו ולבו שוין אבל אם רצה לומר מה שהוציא בפיו פת חטין אלא שדעתו הי' בהיפוך מדיבורו בכה"ג ונדאי אזלינן בטר דיבורו ומקרי פיו ולבו שוין עיי"ש וכ' שלכך כ' הרמב"ם דהפקר הוי כגדר ללמד לן זה דכשם דבגדר אזלינן בטר דיבורו כן הוא נמי בהפקר ולכך כ' הרמב"ם דאסור לחזור בו דהיינו אפילו אם יאמר דלא הי' לבו עמו והי' דעתו לחזור אפי"ה אינו מועיל ואזלינן בטר דיבורו ולכאורה קשה סוגיא דשמעתין דאמרינן דתוך ג' אינו הפקר משום הרמב"ם שאין דעתו עמהן ומאי בכך מ"מ הרי הפקיר בפיו ומאי לי שאין דעת' עמהן ובנודאי אי אמרינן פפירושי' הראשונים שהבאתי לעיל (בסי' הקדום) כפי' המאירי או פפירוש הר"ן א"ש אבל לפי דעת הרשב"א קשה אע"ג דאיגלאי מילתא וכו' מ"מ הוי הפקר וכן לפי מ"ש הרא"ש בשם הרא"ם וכ' דנרא' שגם הר"ן סובר כן ולדבריהם מוכח לכאורה שאם לא הפקירו בלב שלם

אינו הִפְקֵר וְקִשְׁי' דְּבָרֵי הַפּמ"ג הַנִּלְ וְכֵן קִשְׁהָ עַל דְּבָרָיו מֵהָא דְּאִיתָא בִּירוּשְׁלָמֵי ר"פ כָּל שְׁעָה
דְּאֵם הַפְּקִיר חֲמִיץ בְּעָרְב פֶּסַח וּנְתַנּוּ לְמָקוֹם הַפְּקֵר אֲפִי"ה אֲסוּר לֹאחָה"פ לר"י שֵׁם.

מִשּׁוֹם דְּחִיּוּשֵׁינִין לְעֶרְמָה וּג"כ קִשְׁיָא פּנ"ל עַל שֵׁיטַת הַפּמ"ג מִיְהוּ הֵתֵם אִיכ"ל דְּלֹא אָמַר בְּפִירוּשׁ
דְּהוּא מִפְּקִירוֹ אֲלֵא שְׁהַנִּיחוּ בְּמָקוֹם הַפְּקֵר אֲבָל פֶּאן דְּמִיְיָרֵי בְּוֹדָאֵי שְׁהַפְּקִירוֹ בְּפִירוּשׁ וְאֲפִי"ה
אֲמַרִי דְּאִינוּ הַפְּקֵר בְּרוּר דְּאוּלֵי הִי רַק בְּעֶרְמָה בְּוֹדָאֵי קִשְׁהָ עַל הַפּמ"ג הַנִּלְ.

וְנִרְאָה לְפִי עַנ"ד דְּלְעוֹלָם אִיכ"ל לִכ"ע כַּהַפּמ"ג וְהָר"ן יִישַׁב זֶה בְּמִתְקָ לְשׁוֹנוֹ דְּהָרֵי פְתָבוּ הַתּוֹס'
בְּרִישׁ פְּרָק הַשּׁוֹלַח דְּדְבָרִים שְׁבַלְב דְּרַגְלִים לֹא מְקַרִי דְּבָרִים שְׁבַלְב וּכ"כ הָר"ן ר"פ הָאוּמֵר וּא"כ
פֶּאן שְׁהִיוּ רַגְלִין הַרְמָאִים לְהַפְּקִיר בְּעֶרְמָה א"כ הָנוּ דְּבָרִים שְׁבַלְב דְּמוֹכְחֵי כִיּוֹן שְׁהִי יְדוּעַ שְׁדַרְכָּם
לְעִשׂוֹת כְּףָה וּלְכָף שְׁפִיר אֲמַרִינֵין דְּאֵם הִי בְּאַמְתָּ פֶּן דְּעַתָּם לֹא מְקַרִי דְּבָר שְׁבַלְב וְלֹא הָנוּ הַפְּקֵר
וְשׁוֹב כ' שְׁפִיר הָר"ן אֲפִילוֹ אֵם הִי מִפְּקִירוֹ לְגַמְרֵי לֹא הָנוּ הַפְּקֵר פִּינּוֹ דְּאִינוּ בְּרוּר דְּבַעֲיַנִּין דְּוֹמִיא
דְּשְׁמִטָה פְּסֻכְרַת הַנּוֹז"ל וּלְפִי"ז מְמִילָא מוֹכַח דְּזֶה שְׁיָיָה דְּוֹנְקָא בְּדָבָר דְּשְׁיָיָה בִי מַעֲשָׂרוֹת וְרַגְלִין
לְעִשׂוֹת בְּהֵן עֶרְמָה אֲזֵ אֵם הִי לֹא בְּמַחְשָׁבָה שְׁאִינוּ מִפְּקִירוֹ אִינוּ מוֹעִיל הַפְּקִירוֹ אֲבָל בְּשַׁאֲרַ מְטַלְטְלִין
דְּלֹא שְׁכִיחָא לְהַעֲרִים אֲפִילוֹ אֵם הַעֲרִים הָנוּ רַק דְּבָרִים שְׁבַלְב וְאֲזַלִּינִין בְּתַר אֲמִירַת פִּיו פֶּן נִרְאָה
לִי.

וְלִכְאוּרָה הִי אֲפִשְׁר לְפַקְפֵק עַל דְּבָרֵי הַפּמ"ג הַנִּלְ שִׁכ' אֲפִילוֹ חִיּוּשׁ בְּלָבוּ הַעֲרָמָה אִינוּ מוֹעִיל
מִשּׁוֹם דְּדְבָרִים שְׁבַלְב אִינָם דְּבָרִים דְּזֶה הִי שְׁיָיָה אֵם הַדְּבָרִים שְׁבַלְב הִיוּ סוֹתְרִים לְגַמְרֵי הַדִּיבּוּר
אֲבָל פֶּאן דְּאָמַר סִתָּם הַפְּקֵר וּבְכָלֵל הַלְשׁוֹן הַזֶּה אֲפִשְׁר שְׁיִכְלּוֹל רַק הַפְּקֵר לְזַמֵּן וְהַפְּקֵר לְזַמֵּן ג"כ
מְקַרִי הַפְּקֵר וּא"כ אֵם בְּלָבוּ הִי לְהַעֲרִים דְּנָהִי דְּעַל שְׁעָה מוֹעֲטַת הַדְּבָרִים שְׁבַלְב סוֹתְרִין הַדִּיבּוּר
מ"מ נִימָא דְּלֹאחָר שְׁעָה לֹא יְהִי הַפְּקֵר דְּעַל לֹאחָר שְׁעָה אִין הַמַּחְשָׁבָה סוֹתֵר אֵת הַדִּיבּוּר דְּהָרֵי לֹא
אָמַר שְׁיָיָה הַפְּקֵר לְעוֹלָם וְצָרִיף לֹאמַר כַּמ"ש הָר"ן בְּעֶצְמוֹ בְּנִדְרִים דָּף כ"ח דְּוֹנְקָא בְּמָקוֹם אֲוֹנָס
דִּישׁ רַגְלִים לְדָבָר דְּלֹא אֲסֵרוּ עָלָיו אֲלֵא לְזַמֵּן וּלְכָף אֲמַרִי דְּאֵם נִדֵּר לֹאֲוֹנָסִין אוֹ לְהוֹרְגִין נֶאֱמָן
לְפָרֵשׁ דְּלֹא הִי פְּוֹנְתוֹ אֲלֵא לְזַמֵּן מוֹעֲט אֲבָל אֵם אִין אֲוֹנָס וְאִין רַגְלִים לְדָבָר אֲמַרִינִין דְּמִסְתַּמָּא
אֵם נִדֵּר לֹאֲסוּר לְעוֹלָם מְשַׁמַּע וְה"ה אֵם נִדֵּר לְהַפְּקִיר לְעוֹלָם מְשַׁמַּע וּלְכָף שְׁפִיר כ' הָר"ן דְּאִין
הַדְּבָרִים שְׁבַלְב יְכוּלִין לְבַטֵּל מַה שְׁאָמַר בְּפָה (וְעֵינִין בַּחאו"ח בְּסִי ר"כ).

סִימָן שַׁצ"ד דִּין הַפְּקֵר לְזַמֵּן הַנֵּה בְּנִדְרִים דָּף מ"ד אִיתָא דְּאֵם מִפְּקִיר לְיוֹם אוֹ לְשַׁבָּת אוֹ לְחוֹדֶשׁ
הָנוּ הַפְּקֵר אֲלֵא דְּלִכְאוּרָה תְּלִיא בְּפִלוּגְתָא דְּעוֹנָא וּר"ל דְּלְעוֹלָא אֲפִילוֹ לְרַבָּנִין אִינוּ הַפְּקֵר עַד שְׁיָבוֹא
לִיד זוֹכָה וּלְר"ל לְרַבָּנִין הוּא מִיֵּד הַפְּקֵר וְהַרְמָב"ם פֶּסַק כְּעוֹלָא וּלְכָף קִשְׁהָ וְכֵן שְׁמַעְתִּי הַקּוֹשְׁיָא
מִמָּרְן הַגָּאוֹן בְּעַל חַת"ס זצ"ל עַל הָא דְּכַתְבַּת הַטּוֹר בְּאו"ח סִי רמ"ו בְּשֵׁם רַבִּינוּ פֶּרֶץ שְׁאֵם הִיְתָה
בְּהִמְתּוֹ מוֹשְׁפָרַת לְגוּי עַל תְּנָאֵי שְׁיַחְזִירָה קוֹדָם הַשַּׁבָּת דִּישׁ לֹא תִקְנָה לְהַפְּקִירָה עַל יוֹם הַשַּׁבָּת וּק'
מֵאִי מוֹעִיל זֶה פִּינּוֹ דְּאִינוּ מִפְּקִיר אֲלֵא לְזַמֵּן וּבְהַפְּקֵר לְזַמֵּן אִינוּ הַפְּקֵר עַד שְׁבָא לְרִשׁוֹת זוֹכָה וְעַד
אוֹתוֹ זְמַן הוּא עֲדִינִין שְׁלוֹ א"כ הוּא עוֹבֵר מִשּׁוֹם שְׁבִיתַת בְּהִמְתּוֹ וְכַעַת רְאִיתִי הַקּוֹשְׁיָא גַם בְּסִפְר
מַחְנֵה אֲפָרִים: וּבְאַמְתָּ כְּפִי מַה שְׁהַסְבִּיר הָר"ן וְשַׁאֲרַ הַרְאִשׁוֹנִים דְּלְכָף הַפְּקֵר לְזַמֵּן לֹא הָנוּ הַפְּקֵר
עַד דְּמִטָּא לְרִשׁוֹת זוֹכָה הוּא פִּינּוֹ דְּחִזִּינֵין דְּאִינוּ מִפְּקִיר אֲלֵא לְזַמֵּן ע"כ דְּאִינוּ מִפְּקִירוֹ בְּלָב שְׁלָם
וְאִינוּ רוּצָה בְּהַפְּקֵר וּלְכָף תְּלִינִין ג"כ דְּלֹא גָמַר דְּעַתּוֹ לְהַפְּקִיר אֲלֵא עַד דְּמִטָּא לְרִשׁוֹת זוֹכָה וְזֶה
שְׁיָיָה בְּעַלְמָא אֲבָל אֵם הִיְתָה בְּהִמְתּוֹ בִּיד גוּי וְחוּשׁ שְׁיַעֲבֹר עַל אִסוּר שְׁבִיתַת בְּהִמְתּוֹ אֵם הַפְּקִירוֹ
לְזַמֵּן בְּוֹדָאֵי מִפְּקִירוֹ בְּלָב שְׁלָם וּבְוֹדָאֵי רוּצָה הוּא שְׁתַּהֲא הַפְּקֵר וּמִמְשַׁמְעוֹת הָר"ן וְהַמְפֹרְשִׁים

נראה דבדעתו תליא מילתא ובנודאי מפקירו לגמרי וכעין תי' זה תי' ספר מחנה אפרים ובמקו"א (בחי'דושי לע"ז דף ס"ו) כתבתי עוד תי' ע"ז.

ואפשר עוד לחלק דאם אומר מיד בפיו דאינו מפקיר רק לזמן דהיינו דכוננתו כפי מ"ש לעיל (בסי' ש"צ) בשם ס' מקו"ח דאם יזכה בו אחר באותו יום יהי הפקר ואם לאו לא יהא הפקר הרי תליא פל הפקר בזכית הזוכה ועד אותו הזמן ההפקר תלוי ועומד בספק וא"כ אנו צריכין לומר דאם זכה בו אחר באותו הזמן יהי הפקר למפרע וכינון שתלוי ועומד ואנו קי"ל אפילו תולה בדעת אחרים אין בריה וא"כ גם בלי סברת הר"ן הנ"ל יש לו לומר דחל ההפקר רק משעה שהוכרר הדבר דעל זה הי' פוננתו דאל"כ לא הוי הפקר כלל אבל למ"ד יש בריה איכ"ל דחל למפרע.

וכל זה באומר דאינו מפקירו רק לשעה אבל אם מפקירו סתם אלא מפח אומדן דעת אנו יודעין שאין פוננתו אלא לזמן דהרי סיבת הדבר שהוא מפקירו הוא רק בכדי שלא יעבור על שביתת בהמתו וילעגין זה ג"כ חשיב פגדור ואזלינן בתר הסניפה פדתנן בנדריים פרק ז' מ"ג שמי שהי' טעון צמר והזיע וכו' ונדר צמר עולה עלי דאין פוננתו אלא למשא וכיוצא בזה פסקינין ביו"ד בהלכות נדרים סי' וכינון דרך ע"י אומדנא תלינן דלא הפקיר אלא לזמן ממילא האומדנא שהוא עצמה מחזק דיש אומדנא דעל שבת הפקיר מיד לגמרי ולכך שפיר אמרינן פרבינו פרץ הנ"ל דאפ"י אם הי' בדעתו רק על השבת מהני פן נראה לפי ענ"ד.

תשובה שצ"ה בעזה"י עש"ק פ' ויקהל פרק"ח לפ"ק פה חוסט. נשאלתי בענין הפמון שמתנדבים עבור היתומים של הרב המאור הגדול דק"ק וכו' וצ"ל האיהו חלקו ואיהו ינהגו בהמטלטלין שנשאר מאביהם והאיהו חלקו והנה מה"ת ונדאי דווקא בנים יורשים (חכו"ל תקנו לזון הבנות עד שיתבגרו והאידנא אפי' ממטלטלין זונין וכן פרנסת נדוניא שצריכין ליתן לבנות ג"כ גם ממטלטלין נותנין כמבואר פל זה באהע"ז סי' קי"ב וקי"ג באריכות וילעגין חלוק בנדבות אם אמנם שפסגהדרין דף מ"ח אמרינן דהמקבל כמה שהתנדבו לו ע"י בזיונו וכאן הרי לכלם הבזיון שנה ואיפא לכאורה יש לחלק לכלם בשנה כי קנו כלם בשנה אבל באמת ביו"ד שו"ר סעי' א' וסעי' ב' מבואר לענין קופה שהיא מתחלקת לפי הצורך.

ולכך נתחלק דווקא בג' דיינים כשאר דיני ממונות עיי"ש. וגם שם קיי"ל דקנו עניי העיר ואין לשנות הקופה וע"כ דקנו ע"י בזיונם או ע"י הגבאים דהם נעשו פשלוזחים ואפי"ה הדין דאין מתחלק בשנה אלא כל אחד ואחד כפי הראוי לו ואיהו הה"ד בענין זה דכן יש לעשות.

ולכאורה הי' מקום לומר דנידון דידן משונה מהתם דהתם נגבית בכל שבוע ושבוע פדי לחלק להם מיד לצורך מזונותיהם שצריכין לשבוע זו וא"כ אז ונדאי רק אדעתא דהכי התנדבו ליתן להם כפי צרכם משא"כ נידון שדנין עליו שהי' הנדבה בכפליים ושואם יהי' להם לפרנסתם ולמזונותם ברנוח של הקרן שהוא ישאר הקרן על זמן שיתגדלו וא"כ הרנוח בנודאי נתחלק לפי צורך הקרן בשנה.

אבל זה א"א לדון באומדנא אלא לפי ראות עיני הדיינים ובלא"ה כפר כתבתי דצריף לזה ב"ד גמור ואינו מתחלק אלא דווקא בשלשה וכדלעיל וכן לענין מזונות ופרנסת נדוניא על הפל צריכין ב"ד יפה והטוב בעיניהם יעשו ולפי מ"ש ממילא מוכן דצריף לחלק הענת לד' חלקים דהגדולה שבהם שיש לה מעות נדוניא וכרים וכסתות נתונים לה מירושת אביה הלכך אינה צריכה אלא מעט ולבנות מן שעת בוגרת עד שינשאאו להם יש מירושת אביהם רק פרנסת נדוניא בלא מזונות

וממילא צריף ליתן להם מהנדבות יותר פי צרכם יותר מרובה ולהבנים זכרים גם פן החלק פפי צרכם ולכל אלה צריף ב"ד והב"ד פפי ראות עיניהם יעשו וכבר כ' מרן הגאון בעל חת"ס בחיו"ד בתשובה סי' רל"ט דדברים פאלה א"א להעמידם על דין תורה כמ"ש בתה"ד סי' שמ"ב דברי החותם וכו'.

הק' משה שיק מברעזאון תשובה שצ"ו בעזה"ת יום ו' עש"ק פ' בלק תרל"ז לפ"ק חוסט יע"א חיים והשלום וכל טוב להרב המופלג מוה' סענדר פריינד נ"י אב"ד דק"ק באכטת יע"א. מכתבו הראשון והשני קבלתי ומה שביקש ממנו לחוות דעתי בענין רח"ש הנהוג בקהלות ישראל אם גם אם המתונים אינם מן הקהילה שהוא צריכין לשלם הרח"ש וכמה הוא התקנה אם לפי ערוך הנדון או באיזה אופן אחר עכ"ל בקיצור הנה בש"ע יו"ד בסי' רמ"ה פסק הרמ"א דייכול הרב לבוא לעיר שיש שם רב ואפילו אם מקפח קצת מפרנסת הרב הראשון וכגון שקיבלו אבל רב שהוא בא אכסנאי לעיר אינו ראוי לקפח פרנסת הראשון וכ' מרן הגאון בעל חת"ס זצ"ל בחיו"ד סי' רל"ה דנה דווקא לפי המנהג שנהגו אז אבל לפי מה שמקבלין האידנא רב ופוסקין לו שפר קצוב כדי שישב בעירו וישגיח על כל עניני הדת באוה"ת וכל הענינים הצריכין בקהלה הרי הוא פשכיר בנדאי שפר שהוא הוא חייב גמור וכו' עיי"ש.

וראיתי בשו"ת דברי חיים להגאון מסאנץ צוקל"הה בח"א חיו"ד סי' נ"ב שהשיג על מרן הגאון וכ' דישתקעו הדברים מלהאמר משום דהוי דשלב"ל ועוד האריף שם עיי"ש ותמהני עליו הרי דברי מרן הגאון שפתי ברור מיללו והם מילתא בטעמא כדקי"ל בחו"מ סי' ל"ד דאע"ג דאין העדים ראין ליקח שפר על עדותן מ"מ אם הבע"ד רוצים שילכו העדים למקום אחר בכדי שיראו שם העדות ע"ז שפיר ראין ליטול שפר ונהנה נהי שאם באים לת"ח ושואלין ממנו בעניני תורה צריף לעשות בחנם וכמו שדרשו חכז"ל פאשר צונו וכו' מה אני בחנם כו' אבל שיהא מחויב להעתיק עצמו ממקומו ולקבוע לו דירה במקום אחר כדי שיהא מוכן ומזומן לכל שואל ולכל מבקש איזה דבר בעניני תורה ולסדר קידושין וגטיין ושאר ענינים על זה נודאי ראוי ליטול שפר.

וכבר קיי"ל בחו"מ סי' ט' דאע"ג דאין ראין ליטול שפר אבל הצביור מחוייבין לשפור להם ב"ד קבוע ולהספיקם בכדי שאם יצטרכו לב"ד יהיו מוכנים וכ"כ המהרי"ו סי' קנ"א בתחילה והובא ג"כ בפסקי מהרא"י בסי' קכ"ו דאם קבלו הראשון עליהם אסור להשני ולהפסיד לו אלא דבסוף הביא דברי הא"ז דאפילו אם קיבלו את הראשון וכו' ובדברי הרמ"א נראה שנוהר בזה שכ' ונוטל פ"ס ויבאר פנאר לקמן דפ"ס היינו דבר שאינו מחויב משא"כ האידנא דנוהרין לרב שטר רבנות ומחוייבין עצמן בחיוב גמור וזה הוא נודאי שכירות ממש.

וכיון שהקהל מחוייבין עצמן ומחוייבין בזה לקצוב להם שפר וקיי"ל ב"ב דף קנ"ז דאם כ' דאקני אי קנה מחר משתעבד וכ' שם הרשב"ם דאע"ג דא"מ דשלב"ל מ"מ יכול להשתעבד בדבר שלב"ל ובסוגיא דמעמ"ש כ' הפנ"י להסתפק דאפשר דלדשב"ל יכולין נמי להשתעבד וקיי"ל בחו"מ בסי' רל"א דבני העיר יכולין להסיע ולכונן לקיים מה שתיקנו ביניהם ובפרט אם יש ת"ח המספים עמם וגם קי"ל בחו"מ סי' קס"ג דבני העיר יכולין לכונן זא"ז בדברים שהם מצרכי הקהל פגון לבנין מקנה או ביהכ"נ או לדנינים ובאו"ח סי' נ"ג מבואר דלקבל רב מופלג הוא קודם לחזן וא"כ פנין דבחו"מ סי' ט' קיי"ל דמחוייבין להעמיד להם ב"ד בנדאי יכולין לכפות זא"ז על זה כל בני הקהל אפילו מיעוט את הרבים ומשתעבדים עצמם על השכירות וה"ה דיכולים

לשעבד את כל הבאים לקהלתם לאחר זמן הרוצים להיות עם ציבור שניהם ביחד והשכר שקוצבין גם המה משועבדים עליו.

ואע"ג דבלשון הפוסקים מצינו שנקרא זה פרס ופרס כ' רע"ב בפ"א מאבות מ"ג דהיינו מה שאדם נותן ואינו מחוייב ועיי"ש בתוס' יו"ט מ"ש היינו לענין דהמקבלין צריף להיות אצלם בערף פרס ואינו רשאי ויכולין לתבעו ועיקר דברי מרן זצ"ל הם מחו"מ סי' קס"ד באופן שהוא נתקבל לרב אצל ציבור שקבלו אותו עליהם והשתעבדו וא"ז ומקרחין ליתן לו שכר בשביל שהוא מוכן להורות להם בכל מה שצריכין בעניני התורה ומשמש אותם ועיי"ז משעבדו עצמם ואת הבאים אחריהם וא"כ דברי מרן זצ"ל נכונים וברורים.

והנה לפי המנהג הקהילות רגילין להטיל החיוב לצורך צרכי הרב בשני שרים א' דבר הקצוב לכל שבוע ושבוע להספיק להרב מזונותיו וזה יכול הרב לתפוע אבל הרי הרב לא לבד למזונות הוא צריף ויש הרבה צריכים חוץ מצרכי המזונות הנצרכים לו מידי יום ביומו לזה שוב יש תקנות הקהילות להספיק לו מתנות מן התנוות ושאר מתנות מענינים אחרים וע"ז באמת לא נמצא שום תקנות קדמונים אלא כל קהל וקהל עושין להם תקנה כמה יתנו להם בענין רח"ש ובאיזה קהילות התקנה לתת לפי ערך מכל מאה ובאיזה קהילות המנהג ליתן שנה בשנה מכל חתונה וזה אין הרב יכול לתפוע כפי רצונו אלא מגיע לו כפי תקנות הקהל ואין יכולין להביא לזה ראיות מקהלת אחרות אלא כל קהל וקהל צריכין לשום עינא פקיחא להספיק את הרב שלהם לפי הצורך וכל מקום ומקום לפי ערך צריכין לתקן תקנות בענינים פאלה וכו' הוא מנהגי קהילות קדושות מאז ועד עתה.

ולפי האמור למעלה מבואר דהיינו דווקא מה דמנהגי תקנות הקהל בענין רח"ש או כיו"ב על הציבור דווקא על אלו דשייכים לאהדדי או שהן באין אח"כ להתחבר עמהם להיות מקהל שלהם כדקי"ל בחו"מ סי' רל"א דמסיעין על קיצתו אבל על האנשים הבאים מעלמא אין להקהל כח לכוף אותו ליתן להם כפי התקנה וכן הוא המנהג בהרבה קהילות שאם א' מהמחונתנים איננו מיושבי העיר ולא שייך לגליל ולקהל זה אינו נותן רק מחצית רח"ש.

אמנם אפי' שניהם מעיר אחרת מ"מ כפר כ' הנוב"י מהדו"ת בחלק אה"ע סי' פ"ג דכבר נהגו דאין רב אחר רשאי לסדר קידושין באתרי' דחבר' וממילא פיון שצריכין רשות מן הרב א"כ מן הסתם ממילא מן הראוי שמחונתיים ליתן להרב מרא דאתרא כפי התקנה שתיקנו הקהל או פולו או מקצתו דהיינו שהקהל צריכין לתקן זה בפירוש דמי שצריף להרב שלהם שיסדר להם קידושין או לאיזה ענין צריף ליתן כף וכף פן נראה לפי ענ"ד בענין הנהגה ואחתום בברכה דיידו הדו"ש: ה"ק משה שיק מברעזאווץ.

תשובה שצ"ז שייך אחר תשובה רצ"ד לשנה טובה יכתב ויחתם פבוד הרבני המופלג בתורה כש"ת מוה' יקותיאל אל נוייס נ"י בעיר שאלל יע"א: הנה קבלתי שוב שנית מכתבו ע"ד הדרע"ש מאשי"ן שצידד מעלתו נ"י להתיר דאפשר לומר דדישה שהוא לא מקרי מלאכה פלל ועוד פיון דהמלאכה שהוא נעשה ע"י עפ"ם ואמירה לעפ"ם בשאר איסורים הוי איבע"ל דלא אפשרטא בב"מ דף ק"ד לי"א וא"כ הי' אפ"ל ולצדד דהוי ס"ס דלמא אין פאן איסור פלל ואת"ל דהוי איסור דלמא אמירה לעפ"ם בכה"ג שרי ועוד האריף מעלתו נ"י אי ספיקא כה"ג מהני עכ"ל בקיצור והנה הדבר מבואר דבכלל דלא תחרוש בשור ובחמור לאו דווקא חרישה דה"ה לעשות בהם פל מלאכה אסורה והרמב"ם בס' המצות ל"ת רי"ח כ' להזהר מעשות מלאכה בכלאי בהמה

יחד וכו' ובכל זמן שיעשה בהם מלאכה חרישה או דישה לוקה וכו' ר"ל שלא יחבר שניהם יחד במלאכה אחת מהמלאכות יעויי"ש וכיוצא בזה כ' החינוך מצנה תק"ן שכל מלאכת חרישה או דישה אם נעשה ע"י שני מינים וכו' עוברים על הלאו שהוא ואין בזה ספק כלל עיי"ש.

וגם לענין אמירה לגוי נהי דהוי למקצת מפנשים בעי' דלא איפשטא מ"מ לרוב הפוסקים פסקינן להחמיר והמל"מ בפ' י"ג משכירו' תמה באמת למה פסקינן בזה להחמיר עיי"ש מכל מקום פבר כ' ה"ן בפ' תולין והראב"ד בפ"א מפלאים דפסקינן להחמיר עיי"ש ואפשר דטעמם משום דאין עושין ס"ס בידים אפילו בספק דרבנן או אפשר עפ"י מ"ש הרמב"ם בריש הלכות מקרים הגם מה דאסרו רבנן הוא אסור מן התורה אפי"ה ספיקא דרבנן לקולא וביארו הלח"מ ושא"ר מפנשים דכף התנו חכז"ל וזה שייך רק במקרה שאירע אבל באיבע"י אי תקנו חכז"ל בזה או לא כמו לענין אמירה לעפ"ם ל"ש ספיקא דרבנן לקולא ועכ"פ פינו דרוב הפוסקים פוסקים להחמיר מלבד הראב"ד המובא ברא"ש בב"מ שם והראב"ד עצמו סותר דבריו למה שפסק בפ"א מהלכות פלאים ודבר שהוא נגד הרוב אפילו אם הי' צד זה ס"ס פינו דיש רוב פגדו לא חשיב ס"ס.

וכדי ליישב סתירת הראב"ד הנ"ל אמרתי לישב עד"ז והוא דהנה הנתיבות המשפט בחו"מ רסי' קכ"ב הוכיח מן דברי התוס' בשבועות דף ג' ד"ה ועל הזקן וכו' שכ' לענין שליח לד"ע ע"י עפ"ם דלר"ה חייב ועוד כמה מהראשונים שפיתבו פועין זה והקשה הנתיבות עליהם הא אין שליחות לעפ"ם ותי' הנתיבות דנודאי לענין דבר מצוה וכיוצא אמרינן וילפינן מקרא דאתם גם אתם ואין שליחות לגוי אבל לענין שליח לד"ע היכא דגברא לאו בר חיובא דקי"ל בחו"מ רס"י קפ"ב דהיכא דהמשלח אינו בר חיובא אמרינן יש שליחות כר"ה דלא ילפינן מחצר דלא שייך סברת גם אתם ולכן בכה"ג אפי' גוי נעשה שליח מה"ת פן כ' הנתיבות ועיי"ש שהאריך ורק דעל זה קשה למה אמירה לעפ"ם הוי רק שבות תפוק ליה דהוי איסור דאורייתא והנתיבות בסי' שמ"ח הקשה זאת ומה שפירץ עיי"ש: מיהו על שבת לא קשה די"ל פדברי הבית מאיר באהע"ז סי' ה' דבעינן רק שביטה בגופו והוי פועין תפילין דלא שייך לומר דיהא שליחו ויהא יוצא בהנחת תפילין של שליחו פינו דהוי מצוה שגופו וכמו שבאר התוס' רי"ד בר"פ שני דקידושין אבל על הש"ס זב"מ דף צ' דקא מבע"י לי' בשאר איסורין הקושא בתוקפה עומדת ובלא"ה הרי הוא ג"כ שיטתו של רש"י ז"ל בב"מ דף ע"א והובא ביו"ד בסי' קס"ט סעי' ה' דיש שליחות לעפ"ם לחומרא וקשה עלי' הסוגיא הנ"ל דב"מ דמאי קא מבע"י להו אי אמירה לגוי בשאר איסורין שבות הא אסור משום שליחות וצ"ע.

ונראה דרש"י לשיטתו א"ש גם התוס' לשיטתם אלו. דהנה רש"י פירש שם דהאיבע"י חוסם פי פרתו ודש ביה היינו דהדישה הוא של גוי והוא הנהנה ואדעת' דנפשי' קא עביד ובמקום שיש לו ביה הנאה הרי קי"ל לענין שבת בקבלן דמותר משום דאדעת' דנפשי' קא עביד וכיון דאדעת' קא עביד לא נעשה שליחו ואפי"ה בשבת אסור לומר לו שיעשה בשבת מצד איסור אמירה והיינו דקאא מבע"י לן בשאר איסורין היכא דאדעת' דנפשי' קא עביד אי רשאי לומר לו דהיינו ג"כ האיבע"י על האמירה אי שרי במקום דלא שייך שליחות ומינושב שיטות הנתיבות הנ"ל ולשיטת רש"י דיש שליחות לחומרא הנה לפי"ז אם הוא רק לצורך ישאל בנודאי אסור או מה"ת לשיטת הראשונים שהביא הנתיבות או לשיטת רש"י משום דיש שליחות לחומרא: וממילא במקורב לקרקע דקי"ל באו"ח סי' רמ"ד דכל מידי דפרהסיא במקורב אפי' אם הגוי עושה אדעת' דנפשי' דהיינו שהוא קבלן אפי"ה אסור משום מראית העין שיאמרו שהוא שוכר יום ואדעתא דישאל

עביד וממילא ה"נ במלאכת דישה וזריעה דאיירי בהו הראב"ד בפ"א דכלאים שהו מלאכת מחנך לזרוע פלאים א"כ אפי' הוא לצורף העפוי"ם בנודאי אסור אפי' אי קי"ל דהאבעי' דלא איפשטא לקולא היינו אם עושה אדעת' דנפש' ואינו עושה מלאכתו במחנך בזה הוא דקא מבעי' לי' להש"ס אבל בעושה לצורף ישראל אין פאן ספק דכבר קי"ל בב"מ דף י"א דיש שליחות לחומרא ובמחנך חיישינן משום מראית עין שיאמרו שהוא לצורף הנאת ישראל ולכך אפי' להראב"ד דס"ל דפסקינן לקולא אפי"ה פוסק בזריעת פלאים שהוא במחנך ומלתא דפרהסיא דאסור ומינשבין שפיר דברי הראב"ד וא"כ גם בנידון דידן דהוי ג"כ מלתא דפרהסיא וקי"ל דיש שליחות לחומרא ולדברי הגתיות אפי' מדאורייתא יש שליחות ולכך לדעת' י"ל דבכה"ג לכ"ע אמירה לעפוי"ם אסור ואפילו אם העפוי"ם עושהו פן נראה לפי ענ"ד בענין נידון הנ"ל ובאמת אנכי אדם חלוש ומנוטרד טובא ואין אני יכול להשיב ולהאריך בפלפולים ולא הייתי משיב בזה עתה למעלתו נ"י אף משום שפכר התחלתי בענין הזה אמרתי עם לפי המתחיל במצוה אומרים לו גמור לכו הצעתי דעתי ואחתום בברכה המשולשת ובברכת השנים וכו' ידיו וכו': הק' משה שיק מברעזאונע תשובה שצ"ח לשנה טובה יכתב ויחתם לאלתר לחיים טובים הרב המאוה"ג מוה' מאיר ריפקהארט נ"י האבדק"ק קאטה יע"א מכתבו קבלתי ובו נשאלתי ע"ד מומרת שיש לה בת שילדה מגוי ועדיין היא קטנה והמומרת נשאה לבה לשוב אל ה' וגם ליקח עמה בתה שילדה אותה מהגוי ונהי דאמרינן גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד היינו היכא דלית לה אב ואע"ג דגוי הבא עב"י הנולד ישראל מ"מ פינון שגם אמה מומרת לכל התורה ודינה כגוי' נסתפקמעלתו בזה לזאת שאל את הדין והנה באמת הנולד מומרת אפילו אם היא מגוי דגם מומר יש לו דין ישראל וקידושיו קידושין וכן קי"ל באה"ע סי' מ"ד סעי' ט' בהגה"ה וכיוצא בזה קי"ל ביו"ד סי' קנ"ט ואדרבה נולד מומרת עדיף משאר מומרת והוי כתינוק שנשבה לבין הנכרים שהוא פישראל לכל דבריו וכן איתא ביבמות דף י"ו כיו"ב ועכ"פ לא גרע התינוק שהוא מאמו ומה"ת דינו פישראלית לענין פל הדברים פי אם רק מה שמפנרש בדברי חכז"ל במה מומר אין דינו פישראל ובמקום אחר הארכתי והסברתי הדבר גם בסכרא ואי' פאן מקומו.

ועכ"פ האם עם הבת שניהם דינם כמומרים ומומר מיד שנשאו לבו לשוב אל ה' ובוכה ומתקרט על עון גדול אשר עשה מיד הוא פישראל פשר ומה"ד א"צ טבילה אלא דבש"ע ביו"ד סוסי' רס"ח העתיק דברי הנמוק"י דבעי' טבילה וקבלת דברי חברות בפני ג' ומחהש"ק בסי' שכ"ו סק"ח ביאר וכו' דאפילו מדרבנן א"צ וזה רק מחנךרא בעלמא וא"כ בנידון הנ"ל הבת דינה לגמרי כאמה המומרת עצמה ואביה עפ"י הדין אינו אביה פינון שהיא ישראלית ואביה גוי ומה שייכות יש לו עמדה.

וזרעו רחמנא אפקרי' בכה"ג שיהא זרעו בטל בזרע האשה הישראלית שהיא האם וכמ"ש בתורה פי יסיר את בנה מאחרי ונקרא בן ישראל ולא בן האב. ועיין בקידושין דף ס"ח ע"ב וכיון דא"צ לקבל דברי חברות בפני ג' וא"צ לומר הבת שהיא עדיין קטנה דאצלה נודאי עיקר הטבילה משום חומרא ומבואר בש"ע דקודם הטבילה יגלחו ראשם ואינו צריך גם אינו רשאי לדחותם וכ"ש שלא להכביד עליהם לומר להם עונשים חמורים ובנודאי מה דאפשר להם ללמוד מדתי ישראל קודם הטבילה טוב ונעים אבל אין זה מעכב פמו שהביא בפ"ת בסוסי' רס"ח פל זה פתבתי לפי מה שהוא עפ"י דיני התורה אבל מה שהוא מנימוסי המדינה צריך לחקור אחר זה מהאנשים היוצעים דברים ברורים מחוקי המדינה ושלא לעשות ח"ו מה שהוא נגד חוקי המדינה ושרי הממשלה יר"ה דברי החותם בברכת כוח"ט הדו"ש.

הק' משה שיק מברעזאָווע תשובה שצ"ט יתענג על רוב שלום מעתה ועד עולם תלמידי הרב המופלא ומנפלא בתורה וביראה התרוץ והשנון כש"ת מוה' וואלף סופר נ"י אבדק"ק סאנגרוט יע"א: מכתבו קבלתי ושמחתי בו בתורתו ושלונותו ועל אשר שאלת ממני הלכה למעשה באחד שמוכר ונולד פרתו המבפרת בכסף לחודא בתנאי אם יהי זכר וילדה זכר מאי דינו לענין בכורה וכבר ראו עיניך דברי הנוב"י מהדו"ת חיו"ד סי' קצ"א וקצ"ב ודברי מרן זצ"ל בחת"ס חיו"ד סי' שי"ב והנראה לפי ענ"ד בעזרת השם לבאר איזה חילוקי דינים וממילא יתברר הדין א) אי ונולד מקרי דשלב"ל דבחו"מ סי' ר"ט וביו"ד סי' ש"כ פסק הטוש"ע דהוי דשלב"ל ובאה"ע סי' מ' הביא דעת הרמב"ם דיכול לקדש עיבור פשהנפר ובתה"ד סי' ע"ר הביא דעת הא"ז ומהר"מ דפליגו בזה וכ' דתליא בפלוגתא דחו"מ סי' ר"י אי הטעם לכשתלד קנה משום דעיבור מקרי איתא בעולם פפירוש רשב"ם או פפירוש ר"י דלדבר שלב"ל עדיף לר"נ ולפי"ז קשה עמ"ש הטו"ז שם בסי' ר"י להוכיח פי הרא"ש סובר פשהנפ"ם דא"כ קשיא דהרא"ש סותר דבריו דבריש בכורות הביא דעיבור הוי דשלב"ל מיהו לשון הטו"ז לאו דנוקא ויש ג"כ לומר דסובר כר"י ואז ג"כ לא קשה קושית הטו"ז ויש ג"כ לומר כמ"ש הקצה"ח דלר"י ג"כ בעינין גם סברת הרשב"ם לישוב קושית הפנ"י בגיטין ואפי"ה פנין דלדבר שלב"ל עדיף בזה א"כ אין ללמוד מהתם דקונין לנולד וא"כ א"ש ומדוקדק ג"כ לשון הטו"ז והנה בס' מחנה אפרים בכלל דבר שלב"ל האריף להוכיח בראיות גדולות דנולד מקרי בא לעולם וכן פתב ג"כ בס' קצה"ח סי' ר"ט ובאו"ז גדול שנדפס זמן זה מחדש ראיתי שכ' דגם תוס' איכ"ל דמודו אלא שהם מייירי דעדיין לא נתעברו הבהמות ולכך כ' דהוי דבר שלב"ל וכן י"ל בדברי הרא"ש ריש פ"ק דבכורות הנ"ל.

ובספר נתיבות המשפט כ' דבנודאי ברוצה להקנות העיבור מקרי בא לעולם אלא דתוס' והרא"ש מייירי שרוצה דנוקא למפור ולקנות לכשיהא נולד הנולד ולכך קרו לי' דשלב"ל וזה קשה מאי יועיל זה בבכור לפוטרו פנין דבשעת פטר רחם אינו של גוי ואיכ"ל דקנינו וקדושתו באין באחד דמהני בכמה דוכתי.

או פנין דקונה דא"י לחזור הוי יד גוי באמצע ועוד מה שקשה על דבריו דא"כ הא דאמרינן בקידושין דף ס"ג דכל שבידו להקנות מעתה לא מקרי דבר שלב"ל וא"כ הה"ד הקא פנין שבידו לקנות מעתה אמאי קרו לי' דבר שלא ב"ל וצ"ל משום דשניהם אינם רוצים או דנולד פנים חדשות ובתורת ונולד לקנות הוי דבר שלא בא לעולם.

ובאמת ביו"ד לענין בכור משמע דאף בתורת עיבור א"י להקנותו ואפשר לענין לוקח הוי כדבר שא"ב וכנפל לים עיון ב"ק דף צ"ח ואינו ברשותו קרי לי' נמי דשלב"ל דהבהמה אינו שלו ולא יכול ליטלה משא"כ לענין מוכר ובזה מיןשבים מקצת קושיות עכ"פ מהרא"ש בבכורות אין ראי' וכמ"ש לענין ובזה מסולק מה שהקשה מהרי"ט אלגזי ריש.

בכורות על הב"י בסי' רי"ב דמסנפק ברא"ש אי מקנה מעוברת דהו"ל למיפשט מרא"ש בבכורות הנ"ל ולפימ"ש מהתם אין ראי' או כמ"ש האו"ז או כמ"ש הנתיבות המשפט. ומאי שנסתפק לה אי מועיל דדיניהם לענין דשלב"ל עינין בב"י ביו"ד סי' רס"ד הביא הגהות מרדכי בשם רבינו שמחה דאינו מועיל סטומתא בדבר שלב"ל ובתשובת רש"ל סי' ל"ו באמצע התשובה כ' דמועיל דינא דמלכותא ומשמע דגם סטומתא מועיל ובדיניהם עדיף קצת מסטומתא ומועיל בדשלב"ל ובדבר שלב"ל ממש נראה שם דג"כ קונה וכ"ש עיבור ואכ"מ לפי מ"ש מעלתו דדיניהם קונין

עובר יש עוד סכרא דִּיכוּל לְהַקְנוֹת עֵיבוֹר מִיהוּ פְּכָר כ' הַעֲבוּה"ג וְגַם מָרְן זצ"ל בַּחַת"ס דְּדוּוּקָא אִם הַמְּכָר הוּא מְכָר בְּאַמְת אָבֵל אִם קוֹנֵה בְּפְרוּטָה וְכִיּוֹצֵא דְרַף זֶה אֵין מְנַהֵג וְשׁוֹב לֹא קָנָה.

וּבְזֶה י"ל לְשׁוֹן הַש"ע ס' ש"כ בִּי"ד וְהַדְּגוּ"מ הַקְּשָׁה שָׁם מ"ש מְסַעִי ו' דְּפֶסֶק דְּאִינוּ מוֹעִיל מְכִירַת הָעֵיבוֹר וּבְסַעִי ז' פֶּסֶק הַרְמ"א כְּמַהֲרִי"א דְּמוֹעִיל עֵי"ש מֵה שְׁתִּי וַיְבַרְר לְקַמְן אִי"ה וְלַהֲנַ"ל א"ש דְּבְסַעִי ו' אִיגְרִי דְּהַקְנָה רַק אֲנֹן וְכִיּוֹצֵא וְעַל זֶה ל"ש בְּדִינֵיהֶם דְּאַצְלָם ל"ש פְּלָל קִנְיָן פְּזָה וְדִשְׁלַב"ל ל"ק אָבֵל בְּסַעִי ז' דְּבַאמְת הָוִי קִנְיָן גְּמוֹר וְאִינוּ הָעֵרְמָה וְהַפְקָעָה בְּעֵלְמָא אִז אֲפִילוּ הָוִי דִּשְׁלַב"ל יֵשׁ לָן עוֹד סְכָרָא דְּאֲזִלְיָן בְּתַר דִּינֵיהֶם וּמוֹעִיל אֲפִילוּ לְדָבָר שִׁלַּב"ל וְכִיּוֹן דִּישׁ עוֹד צַד לְהַתִּיר פֶּסֶק כְּמַהֲרִי"א הַנַּ"ל וַא"ש.

וַא"כ בְּנִידוֹן שְׁלָנוּ אִם יִתְבָּרַר דְּבְדִינֵיהֶם קוֹנֵין עוֹבֵר יֵשׁ עוֹד סִיּוּע לְהַתִּיר. אֲמַנְם פִּינּוּ דִישׁ פּוֹסְקִים דַּס"ל דְּאֵין קוֹנֵין עֵיבוֹר צְרִיכִין אֲנֹן לְבוֹא לְהַתִּיר הַב') שְׁכ' הַמַּהֲרִי"א בְּסִי' ק"ל דְּמִסְתַּמָּא הַקְנָה הָאִם לְנוֹלָד וְהִבִּיא רֵאִי מְפָרַק הַמְּפָקִיד דְּאֲמִרְיָן בְּשִׁילָם וְלֹא רָצָה לִישָׁבַע דְּהַבְּעֵלִים מְקַנִּים בְּהֵמָה לְפָל עֵי"ש וּבְנוּב"י מַהְדוּ"ת הַנַּ"ל כ' דָּאִם הוֹרָה הַמּוֹרָה פְּדָבְרִי מַהֲרִי"א מוֹעִיל בְּדִיעֵבַד אִי אֲקַנִּי לִי בְּכֶסֶף וּמְשִׁיכָה וּמָרְן זצ"ל כ' בְּתִשׁוּבָה הַנַּ"ל דַּה"ה לְרִש"י בְּכֶסֶף לְחוֹדָא וְאִם עָשָׂה תְּרִתִּי מְהִנִּי אֲפִילוּ לְכַתְחִילָה כְּמַהֲרִי"א וְכָבֵר הַבְּאֲתִי דְּבַדְּגוּ"מ הַקְּשָׁה דְּבָרִי הַש"ע אֲהַדְּדִי דְּבְסַעִי ז' סְמָךְ עַל טַעַם מַהֲרִי"א הַנַּ"ל וּבְסַעִי ו' לֹא סְמָךְ עַל זֶה וּמֵה שְׁתִּי הַדְּגוּ"מ קָשָׁה דְּבִרְאִשׁוֹנָה תִּי דְּסַעִי ו' מִיגְרִי דְּפִירֵשׁ בְּלֹא אִם וְקָשָׁה לְהַעֲמִיד זֶה בְּרַמ"א עֵינִין בְּלִשׁוֹנוֹ וּמ"ש בְּתִי ב' לְחַלֵּק בֵּין ק"ס לֹא הַבְּנִתִּי.

וּלְפִי עַנ"ד לִישָׁב דְּהֵנָּה בְּלֹא"ה קָשִׁין לִי דְּבָרִי מַהֲרִי"א דְּנִהִי דְּהִישְׁרָאֵל גְּמַר וְאֲקַנִּי פְּדִי לְהַפְקִיעַ מְבַכּוֹרָה אָבֵל הָרִי הַגּוֹי אִינוּ מְכַוֵּן לְקַנּוֹת הַבְּהֵמָה וְהָרִי קִנְיָן בְּעֵי פְּנוּנָה וְאֲפִילוּ בְּדַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה אוֹתוֹ פְּלִיגוּ וּבַחַת"ס ס' ש"ג פְּתַב דְּבַגּוֹי לֹא מְהִנִּי דַעַת אַחֲרַת לַכ"ע מִיהוּ בְּמַהֲרִי"א מִיגְרִי בְּעוֹמְדַת בְּחֶצֶר וַאִיכ"ל דְּחֶצֶר וְקוֹנֵה לוֹ שְׁלֹא מְדַעַתוֹ לְטוֹבָתוֹ וְנִהִי דְּגַם בְּחֶצֶר פְּלִיגוּ אִי קוֹנֵה שְׁלֹא מְדַעַתוֹ בְּמְכִירָה וְאֲבָדָה עֵינִין סִי' ר"ס סַעִי ה' וּבְסַמ"ע שָׁם סַק"ב מ"מ בְּעֵיבוֹר דִּישׁ עוֹד בְּלֹא"ה צְדָדִים בְּחִילוּק א' סְמָךְ לְצַרְף גְּמִי סְבַרַת מַהֲרִי"א.

א."

וְעַפִּי"ז מִיּוֹשֵׁב קוֹשִׁית הַדְּגוּ"מ דְּסַעִי ו' דְּמִיגְרִי דְּמְקַנָּה לִי רַק בְּמַעוֹת וּמְשִׁיכָה וְאֲפִילוּ מְקַנָּה לוֹ הַמְּקוֹם פִּינּוּ דְּהָוִי חֶצֶר שְׁאִינוּ מְשַׁתְּמַרְת לְשׁוֹכֵר הָוִי רַק פְּחֶצֶר שֶׁל שְׁנֵיהֶם וְקוֹנֵה רַק מְתוֹרַת מְשִׁיכָה דָּאִם אֵינָה מְשַׁתְּמַרְת בְּעֵינֵין דַעַת אַחֲרַת מְקַנָּה וּבַגּוֹי הָא אֲמַרְנוּ דְּאִינוּ מוֹעִיל דַעַת אַחֲרַת וּלְכָךְ א"א לְסַמָּךְ עַל מַהֲרִי"א דְּהַגּוֹי אִינוּ מְכַוֵּן עַל הָאִם אָבֵל בְּסַעִי ז' דְּמִיגְרִי בְּחֶצֶר גּוֹי שְׁפִיר סְמָךְ עַל מַהֲרִי"א וּלְפִי"ז בְּנִידוֹן דְּהַנּוּב"י לְכַאוֹרָה א"א לְסַמָּךְ עַל מַהֲרִי"א דְּקָשָׁה דְּאִינוּ מְכַוֵּן לְקַנּוֹת וְאֲפִשֵׁר דְּהַנּוּב"י סוֹבֵר פִּינּוּ דְּמְכַוֵּן לְקַנּוֹת הַנּוֹלָד וַא"א אֶלָּא ע"י הָאִם הָוִי בְּמְכַוֵּן לְקַנּוֹת גַּם הָאִם וְעַכ"פ מְרַמ"א לְפִי תִי קוֹשִׁית הַדְּגוּ"מ אִינוּ סוֹבֵר פִּנּוּ.

וּמָרְן זצ"ל בַּחַת"ס ס' ש"א פְּקַפֵּק עַל רְאִיתָ מַהֲרִי"א מִיַּעֲקֹב אָבִינוּ וּלְפִי מ"ש הַרִיב"ש בְּסִי' שְׁכ"ח דַּאִיכ"ל דְּקוֹדֵם מ"ת הִי קוֹנֵה דִּשְׁלַב"ל ג"כ אֵין רֵאִי מִיַּעֲקֹב מִיהוּ מְרִישׁ בְּכוֹרוֹת בְּבְרִיית' יִשְׂרָאֵל שְׁקִיבֵל מְגוֹי וְגוֹי שְׁקִיבֵל מִיִּשְׂרָאֵל דְּלָרְבֵּן פְּטוֹר וּלְר"י מְחַיִּיב וְהוֹכִיחַ שָׁם הַמַּהֲרִי"ט דַּע"כ לְר"י צְרִיף שְׁיָהָא לְהִישְׁרָאֵל גַּם בָּאִם, מְקַצֵּת חֵלֶק וְתָנָא סְתָם מְשׁוּם דְּאֲמִרְיָן כְּמַהֲרִי"ח יֵשׁ רֵאִי לְדְּבָרֵינוּ וְגַם מְרַא"ש בַּפ"ק דְּקִיּוּשִׁין וְכֹן פֶּסֶק בַּאֲה"ע ס' כ"ח סַעִי י"ט בְּשׁוֹאֵל טַבְעַת לְקַדָּשׁ בּוּ

אשה אזלינין בַּתֵּר אַנְמֵדְנָא דְנִיחָא לִי לְמִשְׁאִיל דָּאָם א"א בְּשִׂאֲלָהּ יְהֵא שְׁלוֹ בְּמִתְנָה עִמָּ"ל וְאַזְלִינִין שָׁם בַּתֵּר אַנְמֵדְנָא וְה"ה הָכָא וּמִכַּח כ"ש דְהָרִי רוּצָה לְהַפְקִיעַ קְדוּשַׁת בְּכוֹר מִן הַנּוֹלָד.

אִיבְרָא לְפִי מ"ש הֵיזְד אֲפָרִים בִּמְג"א ס' תִּרְנ"ח סק"ג שְׁהַקְשָׁה לָמָּה אֲתֵרוּג שְׂאוּל פְּסוּל וְלֹא אֲמַרִינִין דְנִהְיִי פְטַבְעַת שְׂאוּל' לְשִׁיטַת הָרָא"ש וְתִי לְפִי גִירְסַת יַד הָאֲפָרִים דְמִצַּד הָאֲנְמֵדְנָא מוֹעִיל רַק דְלֹא הָיִי גִזְל אֲבָל לָכֵם לֹא מְקַרִי וְא"כ ה"נ בְּעֵינֵין שְׂיֵהָא הִבְהֵמ' שְׁל גוֹי וְלָזָה לֹא סְגִי בְּאַנְמֵדְנָא מִיָּהוּ גַם בְּבָכוֹר פִּינּוֹן דְקִי"ל דְבְהֵמַת הַפְקַר פְּטוֹר מִבְּכוֹרָה עֵי"י בַחַת"ס ס' שֵׁט"ז וּבְעָלִים רוּצִים לְהַקְנוֹתוֹהֵי יְכוּל לְתַפְּסוֹ בּוֹ וְאַמְרִינִין בְּב"מ דָּף ו' ע"ב אִי תִקְפוּ אִין מוֹצִיאִין לֹא חֲשִׁיב מְמוֹן שְׁלוֹ וְא"כ ה"ה פֶּאֶן וּבְכַה"ג לֹא מְקַרִי שְׁלוֹ וּפְטוֹר מִן הַבְּכוֹרָה וְא"כ א"ש הוֹרָאוֹת הַנוֹב"י וּמְרָן זצ"ל הַנָּ"ל.

אַמְנָם בְּגִידוֹן שְׁלָנוּ יֵשׁ רִיעוּתָא דְמְכַר רַק אָם יְהֵא זָכָר וְכ' הַנוֹב"י שָׁם דְבַכָּה"ג הָיִי אֲסַמְכְתָּא וְצָרִיכִין אָנוּ לְבָאָר חִילּוּק (וְהוּא דְהִנְרָאָה לְפִי עִנ"ד דְבַכָּה"ג אִין לְחוּשׁ לְאֲסַמְכְתָּא דְב"ב דָּף ק"מ תַּנּוּן אָם תִּלְד זָכָר יִטּוּל מְנָה כו' יִלְדָּה זָכָר נוֹטֵל מְנָה כו' וְכ' הַנְמוּק"י דְלֹא חֲשִׁיב אֲסַמְכְתָּא דְדוֹנוּקָא אָם אָמַר בְּתוֹרַת קַנְס וְנִהְמָא עֵי"ש מִיָּהוּ הַרְמַב"ם בַּפ"ח מְזִכֵּי' כ' דִּין זֶה דְדוֹנוּקָא בַּש"מ וְכ' הַה"מ לְחַד טַעַם דְסוֹבֵר כַּר"י מִיָּג"ש דְהָיִי אֲסַמְכְתָּא מִיָּהוּ גַם לְהַרְמַב"ם דְדוֹנוּקָא הָתָם אֲבָל אָם הִקְנָה בְּקִנּוּן מְעוֹת וּמְשִׁיכָה פְדִינּוֹ כ' הַרְמַב"ם רִישׁ פִּי"א מְמַכְרִיהָ דְלֹא הָיִי אֲסַמְכְתָּא וְא"כ הַה"ד גִּידוֹן שְׁלָנוּ: וְלִדְעַת הָרָאָב"ד בַּפ"ד מַה' חֲמִץ בְּגוֹי לִית בִּי מְשׁוּם אֲסַמְכְתָּא וְכִמוּ שְׂבִיָּאָר הַמְג"א בְּסִי' תַּמ"ח סק"ד דְגַמַּר וְאַקְנִי יַעוּי"ש וְעוֹד פִּינּוֹן דְנִהְיִה דְמַפְקִיעַ מִבְּכוֹר עֲדִיף מְעַרְב דְמַהְיִי בְּהַאי הַנְּאָה דְמַהִימֵן לִי וּבְלֹא"ה הָרִי בְּיָאָר הַסַּמ"ע בְּסִי' ר"ז סק"ז דְדוֹנוּקָא אָם יֵשׁ סְבָרָא דְאִינוּ רוּצָה לְהַקְנוֹת אֲבָל פֶּאֶן זֶה הוּא עֵיקַר תְּכִלִּית קִנּוּנוֹ אָם יְהִי זָכָר וְכִמוּ מְקַדֵּשׁ עוֹבֵר אָם תְּהִי נְקִיבָה דְלֹא חֲשִׁיב אֲסַמְכְתָּא דְזֶה הוּא צִנְרָף הַקִּידוּשִׁין וְה"נ הָכָא וְכַמ"ש שָׁם לְעַנְיֵן תַּנְאִי ב"ג וּבְגִי רְאוּבוּן וְהָכָא דְלֹא כָּפַל גִּימָא דְתַנְאִי בְּטַל לּוּלֵא שְׂיֵשׁ אַנְמֵדְנָא וּמִצַּד אַנְמֵדְנָא אִין פֶּאֶן אֲסַמְכְתָּא פֶּן נִרְאָה לְפִי עִנ"ד פְּשׁוּט אֲלֵא דִישׁ לְחוּשׁ לְחֲשֵׁשׁ אַחַר פִּינּוֹן דְאָמַר לְכַשְׂאֵלֵד זָכָר דְלֵמָּא אָם לְאַחַר מְשַׁמַּע וְא"כ בְּשַׁעַת פְּטוֹר רַחַם עֲדִינִין הִי שְׁל הַיִּשְׂרָאֵל אֲבָל הָר"ן בְּשַׁבְעוֹת פ"ג גְּבִי שְׁבוּעָה שְׁלֵא אוֹכַל זֹו אָם אוֹכַל זֹו כ' דְדוֹנוּקָא בְּגַט אַמְרִינִין אָם לְאַחַר אֲבָל בְּדָבָר שְׂאֲפָשֵׁר שְׂיִתְבַּטַּל לְגַמְרִי אָם מְשַׁמַּע מִהַשְׁתָּא עֵינִין שָׁם וּבְלֹא הָכִי כְּבָר פְּתַבְנוּ דְאַפִּילוּ אָם הַקְנִין חַל כְּשִׁתְּלַד מוֹעִיל וּמַהְיִי לְאַפְקוּעֵי מִבְּכוֹרָה וְכַמ"ש בְּחִילּוּק הָא' דְמוּכַח פֶּן בְּנִתִּיבוֹת הַמְשַׁפֵּט בְּסִי' ר"ט וְכֵן נִרְאָה מַחַת"ס בְּסִי' שִׁי"ג שָׁם.

וְעוֹד דְהָרִי רְאִיּוֹת מַהֲרִי"א מַר"פ הַמְפְקִיד וְשָׁם לל"ק אַמְרִינִין דְמַהֲשַׁת' מְקַנָּה לִי הִבְהֵמָה וְכַפְלִי הַרְמַב"ם וְלל"ב הוֹאִיל וְסְגִי לִי לְהַקְנוֹת' מְרַגַע קוֹדֵם הַגְּנִיבָה אַמְדִּינִין דַּעַת עַל אוֹתוֹ הַזְּמַן וְתַפְסוּת מוֹעֵט וְהָכָא אִי גִימָא דְלֹא מַהְיִי לְאַחַר שְׁתַּלְד מְמִילָא אַנְמֵדְנָא דְמִיד קְאָמַר וְהַנּוֹלָד הָא גַם הָגוֹי מְתַפְנוֹן לְקִנּוֹתוֹ וְאָם שְׁתִי לְשׁוֹנוֹת בְּמִשְׁמַע כְּדֵאִיתָא שָׁם בְּגִיטִין וּמִטַּעַם זֶה גַם חֲשִׁשׁ אֲסַמְכְתָּא מְסוּלָק דְבְּמַעֲכָשׁוֹ לִיכָּא אֲסַמְכְתָּא וְאַפְתִי בְּגִידוֹן שְׁלָנוּ דְלֹא הִי אֲלֵא כְּסָף צָרִיכִין אָנוּ לְבָאָר חִילּוּק הַד').

הִנֵּה כְּבָר כ' הָרֵאשׁוֹנִים וְהַאֲחֵרוֹנִים בְּמַקְנָה אוֹ בְּכֶסֶף אוֹ בְּמְשִׁיכָה הָיִי סְפִיקָא דְדִינָא וְהָיִי סְפִיקָא בְּכוֹר אֲלֵא שְׁמֵרָן זצ"ל כ' בְּסִי' שִׁי"ב דִישׁ לְסַמּוֹן עַל הָאו"ז שְׁכ' דָּאָם מְקַנָּה הַנּוֹלָד דְלֹא מִיְחַסְרָא מְשִׁיכָה לְכ"ע קוֹנָה בְּכֶסֶף וְע"ז יֵשׁ לְסַמּוֹן לְגְרוּם לְהַטִּיל מוּם ע"י גוֹי קִטְוֵן בְּאֲמַת רְאִיתִי בְּתַשׁוּבַת ב"ח ס' קנ"א שְׁכ' דָּאִין לְסַמּוֹן גַם עַל הָאו"ז הַנָּ"ל מִיָּהוּ מְסִיָּים שָׁם מְשׁוּם דְהָיִי אִיסוּר פְּרַת וְא"כ

היגו דווקא בשוחט בלא מום אבל להטיל בו מום ע"י גוי יש לדוק מדבדביו דמודה לדברי מרן זצ"ל אלא דלא נחית שם לתקנתא זאת.

אלא דקשיא לי דמרן זצ"ל כ' דרק דעת יחיד פליג עלי' דאו"ז וס"ל אפילו לא מחסרא משיכה אין פסח לחודא קונה ובאמת בתרומת הדשן סי' ע"ר כ' טעם אחר דלק"ד עובר ירה אמו משיכת האם מועיל לנולד ומחסרא משיכה ואנן קי"ל כמ"ש הש"ך בסוס"י ע"ט סק"ח דעובר ירה אמו ומחסרא משיכה ותליא שוב בספיקא דדינא הנ"ל.

מיהו מלשון מרן זצ"ל בסי' שי"ז נראה דדעתו נוטה להקל אפילו בקננו פסח לחודא להטיל ולגרום מום ע"י גוי קטן אם יצטרף עמו גדול אחד וגם בב"ח בתשובה הנ"ל הביא דנוהגין לקנות בכסף אלא שלא רצה לסמוך משום דאסור פרת הוא א"כ לגרום הטלת מום ע"י גוי מודה וכדאי מרן הגאון זצ"ל לסמוך עליו בזה והמחמיר תבוא עליו ברכה ואם יארע בו מום מובהק יותר ע"י ג' אנשי ביהכ"נ ואז יהא מותר ולמנכרו קודם בדיקה לגוים וכמ"ש בחת"ס בסי' ש"ג או לבדוק ואם ימצא טריפה יהא צריך לקברו עם עורו ואם יהי פשר חלק הפנימי יאכלו לישאל וחלק של האחוריים ימפור לגוי ואע"ג שהש"ך בסי' ש"ו כ' יזמין היגו במותר לישאל ולכך אין רצוני לסמוך עלי בזה וישאל עוד רב מובהק אחר ואם יספיק אמתוני' שיבא מפשורא ויהא שלום דברי רבך הד"ש: הק' משה שיק מברעזאווע.

תשובה תחיים בעזהי"ת חוסט יום ב' פ' אמר שנת תרל"ז לפ"ק. והשלום וכל טוב לידידי הרב הגאון המפורסם מו"ה יוסף העניג ני' אבדק"ק נייטרא יע"א.

מכתבו קבלתי ומה שהעיר מעלתו ב"פ תזריע על קרא ועמוק איננו מן העור שכ' רש"י בחומש שא"י פירושו דכל נגע לשיטת רש"י הוא עמוקה וכבר הרמב"ן והמזרחי ושא"ר מפורשים וגם הרמב"ם והראב"ד פליגו בזה בפ"א מהלכות צרעת דהרמב"ם ס"ל דכל נגע עמוקה וקשיא עליו קרא הנ"ל ולכך ביאר הראב"ד שם וחולק על הרמב"ם וכ' דווקא בהרת היא עמוקה ולא שאר מראות נגעים ובכ"מ שם כ' דלהראב"ד לא קשה האי קרא ותמה מעלתו הרי הקרא דכתיב בי' ועמוק אין מראה מן העור בבהרת מיירי ולא בשאת ולפי ענ"ד דכוננת הכ"מ עפ"י תורת פהנים שדרש שם דמנן דבשאת ושא"ר מראית נגעים גם פן תלוי בפשיון וליף שם מגז"ש נאמר בבהרת לבנה ות"ל למטן בשאת לבנה וא"כ הוי פאלו נכתבה גם שאת בהאי קרא.

ולי.

נראה עוד דכיון דלפי תורת פהנים בתיבת לבנה מרומז גם שאת ואז אין מסויים ועומק אין מראה מן העור דאם עמדו בהרת ושאת בהדי הדדי הוי השאת גבוה ואינו עמוקה ואפשר עוד לומר דהאי ו' דנעמוק אין מראה מן העור היא ו' המחלקת וכאלו כתוב או עמוק אין מראה וקאי על ואם דכתיב ברישא דקרא ופי' אם בהרת לבנה או אם אינה עמוקה מן העור וזה קאי על שאר המראות ועוד יותר נ"ל לומר דה"ו מן ועמוק היא ו' המחברת דמראית נגעים מצטרפין זה עם זה אפילו מחצה בהרת ומחצה שאת מצטרפין ולכך נקט ואם בהרת לבנה וזה הוא פוננת הת"כ דאל"כ קשיא למה הנצרך לכתוב ואם בהרת לבנה הרי גם מעיקרא הפסוק שלפניו מיירי מבהרת לזה הוכיח הת"כ דמנאם ילפינן דשא"ר מראות ג"כ אם אין שער לבן ופשיון בעיניו הסגר פן נראה לפי ענ"ד בכוננת הכ"מ.

והנה מעלתו נ"ל כ' לישוב הקרא דנעמוק אין מראיה מן העור דמיירי פעין דאיתא בפ"ב דנגעים מ"א בגרמוני כר"י ולא יכולתי להבין פנונתו במ"ש כר"י אי פנונתו בתיבת כר"י היינו כ"ר יהודא דס"ל דלקולא אזלינין א"כ לת"ק לעולם מטהרין ואי פנונתו בתיבת כר"י כר"י ישמעאל ולפי מ"ש דר' ישמעאל כרע"ק ס"ל דגם בגרמוני נידון כפאדם בינוני לברר ע"י הסימנים ולדידן שפיר הני רבותא מ"מ קשה על זה מ"ש דמרמז הקרא זה באין בו שער לכן והו"ל למינקט זה גם בפסוק שקודם זה ואפשר לדחוק דמעיקר' נקט טבעי הדברים של בהרת מיהו עדיין הקרא צריף פירוש גם לאינה מ"ד: תשובה ת"א עוד להגאון הנ"ל: מה שהעיר מעלתו עוד ותמה על דברי המל"מ בפ"י ב"ב מטומאת צרעת הלכה י' שפכת שמלשון הרמב"ם שכ' שם דפחות מג' על ג' מן הארוג אינו טמא דמיני' מוכח דהרמב"ם ס"ל דגבי נגעים לא אמרינן בארוג דטמא בכ"ש והקשה מעלתו דהא איכ"ל דמן הארוג היינו בדעתו לארוג עוד וכיוצא בזה קשה על הפנ"י בשבת דף כ"ז שפכת ג"כ כדברי המל"מ.

ובאמת על הפנ"י לא הבנתי מאי קשיא לי ונהרי מדייק זה מלשון הרמב"ם בפ"י המשנה פ' כ"ז מכלים וכמו שביאר הפנ"י שם בשבת דף כ"ו בתוס' ד"ה אין ובתוס' שם בדרף כ"ז ד"ה מה דביאר דהרבה מפורשים ס"ל דהא דארוג כ"ש מטמא היינו דנוקא אם עשה כלי פתגורה וכאבנט אבל שאר הארוג דאינו כלי לא נטמא ובזה מדייק לשון הרמב"ם דפחות משלש על ג' דדנוקא בפחות מג' מן הארוג אינו מטמא לאפוקי אם עושה ג' על ג' כלי וא"כ לא קשיא ודברי הפנ"י מדייקים שפיר אבל על המל"מ דדייק פן מלשון הרמב"ם שם שפיר הקשה כבוד מעלתו נ"ל: מיהו לפי ענ"ד פנונת המל"מ נכונה דהרי אי אמרינן פדעת התוס' דגם בארוג ילפינן דטמא בכל שהוא כמו בגד א"כ עמדה קושית התוס' בשבת דף כ"ו ד"ה אין וצ"ל פתירוץ דהארוג מטמא היינו דנוקא באם אינו רוצה להשלים אבל אם רוצה להשלים אינו מטמא בפחות מג' על ג' ולכאורה זה שייך בטומאת שרצים ובטומאת מת אבל בנגעים דטמאה התורה בשתי וערב כדילף בתו"כ וא"כ פיון דאפילו אם אינו משלים אית בי' טומאת נגעים בצמר ופשתים וא"כ נראה דבנגעים לא בעי תשלום ואי ס"ד בארוג כ"ש טמא בנגעים ואפילו אם אינו נעשה כלי כדאמרינן ק"ו זה בשבת דף כ"ו ע"ב דהרי בנגעים אין זה ריעותא כמה שעדיין אינו נשלם ואם ג' על ג' בשתי וערב טמא כ"ש אם כפר נארג ג' על ג' פחות מעט שהוא טמא.

וע"כ פיון דכתב הרמב"ם דבנגעים פחות מג' אינו מטמא ע"כ דס"ל דבנגעים דלית לן ריבוי על ארוג אפילו אין דעתו להשלים ג"כ אינו מטמא אלא א"כ עשה באופן שהוא כלי תשמיש כמ"ש הפנ"י הנ"ל פן נראה לי ואחתום בברכה ידידו הדו"ש: הק' משה שיק מברעזאווע.

סי' ת"ב הנה מרן הגאון זצ"ל בחת"ס בחיו"ד סי' רצ"ה פתב בכוננת דברי הלחמו"ד שמצות פדיוה"ב הם ב' מצות נפרדות (א) המצוה על האב וב' מצוה על הבן מצות האב מן שלשים ואילף ומצות הבן משיגדיל ואין פדיון עצמו תשלומין למצוה של אביו אלא מצוה בפ"ע ולפי ענ"ד יש ראי' לדברי מרן זצ"ל מדברי התוס' בקידושין דף כ"ט ע"ב בד"ה נאזל וכו' שכ' דלקף פי' ר"י דאיכא חמש משעבדי כו' שעשאן אפותיקו וכו' והמהרש"א עמד שם דלמה צריף לומר שעשאן אפותיקו ודחוק בזה ולדברי מרן זצ"ל ניחא דלפי הנ"ל כשמת האב נתבטל מצוותו וא"כ קשה איף יכולין לגבות מנכסי אביו וע"כ צריף לומר דאביו עשה נכסיו אפותיקו ואם יפדה עצמו מנכסים אלו הוא רק כגומר מצות אביו אבל בלא אפותיקו פיון שעתה מתחיל מצוה חדשה איף יוכל לגבות ממשעבדי שקנו כפר לצורף מצוה שהתחילה רק עתה.

אָמַנְם צע"ג הָרִי סִגְיָא עֲרוּכָה בְּכּוּרוֹת דָּף מ"ח ע"א וע"ב דָּאָם מֵת אָבִיו לְאַחַר ל' יוֹם כְּבָר
נִתְחַיְבוּ הַנְּכָסִים וְשֵׁם פְּרִיָּה פְּשִׁיטָא וּמ"ט דר"מ וא"כ קָשָׁה טוּבָא לֹאמַר כּפִי מְרֵן זצ"ל בלחחמו"ד
דְּפִקֵּע מַצְנוֹת אָבִיו אִיָּה אָפְשָׁר לֹאמַר דְּכָבֵר נִתְחַיְבוּ הַנְּכָסִים וּצ"ע גְּדוּל וְאָפְשָׁר דע"כ לֹא קָאָמַר
הַלַּחַמ"ד אֵלָא אִם אֵין פֶּאן נְכָסִים וְלֹא חָל הַשְׁיָעֵבּוּד עֲלֵיהֶן מִתְחַיְלָה וְאִזּוּ פִּקֵּע חַיּוּב הָאָב וּמִתְחַיֵּל
חַיּוּב חֲדָשׁ אָבֵל בּוֹתְחוּיְבוּ נְכָסִים לֹא פִּקֵּע חַיּוּב הָאָב וּמֵאן דְּפוּדָה עוֹשֶׂה רַק זְכוּת דְּאָבִיו וְגוֹמַר
מַצְנֵתוּ פֶּן נִרְאָה לְפִי ענ"ד פְּנוּנַת מְרֵן הַגָּאוֹן זצ"ל.

אָמַנְם א"כ לִיתָא לְתִי הַנְּ"ל לְתַרְזֵן דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְעֲמָדָה קוֹשְׁיַת מְהַרְשֵׁ"א לְכֵן נִרְאָה לִישָׁב בְּעֵנְיָן
אַחַר דְּהַתּוֹס' בָּאוּ לִישָׁב קוֹשְׁיָא אַחֲרַת דְּלְכֹאֲרָה קָשָׁה דְּשֵׁם בְּכּוּרוֹת מְסִיק דְּלכ"ע מְלוּה הַכְּתוּבָה
בְּתוּרָה לֹאוּ כְּתוּבָה בְּשֵׁטֶר דְּמָיָא וְנִרְאָה דְּלְכֹאֲרָה מִצַּד ב' טַעְמִים אֵינוּ גוּבָה מִשְׁעֵבְדֵי לְמ"ד
שְׁיַעֲבּוּדָא ל"ד א) מְשׁוּם דְּלֹא נִשְׁתַּעֲבַד כָּלֵל מִן הַתּוּרָה וְהַב') אָפְּלוּ אִי נִשְׁתַּעֲבַדוּ מ"מ מְשׁוּם
פְּסִידָא דְּלְקוּחוֹת לֹא גָבִי דְּבַדְר"פ עֲצֻמוּ יֵשׁ ב' לְשׁוֹנוֹת דְּבִקְדוּשֵׁין דָּף י"ג ע"ב קָאָמַר מְשׁוּם דְּלִית
לִי קָלָא וּבְסוּף ב"ב קָאָמַר מְשׁוּם דְּשְׁיַעֲבּוּדָא לֹאוּ דְּאוּרִייתָא וּס"ל לְתוֹס' דְּאָפִי אִי אִמְרִינֵן דְּהָיָה
כְּתוּבָה בְּשֵׁטֶר מ"מ הֵינּוּ לְעֵנְיָן קָלָא אָבֵל לְעֵנְיָן שְׁיַעֲבּוּד בְּעֵינְיָן דְּוּוּקָא שְׁיַהֵא מְפִנְרֵשׁ בְּשֵׁטֶר
וּכְפִירֵשׁ"י בְּגִיטֵין דָּף נ'.

וע"ז אָמַר שֵׁם בְּכּוּרוֹת דְּלכ"ע לֹאוּ כְּתוּבָה בְּשֵׁטֶר מְפִנְרֵשׁ הַשְׁיַעֲבּוּד וּמְמִילָא בְּכַה"ג שְׁיַעֲבּוּדָא
ל"ד וְלֹא יְכוּל לְגַבּוֹת מְלְקוּחוֹת אָבֵל אִם עֲשָׂאָה אָפוּתִיקוּ בַע"פ א"כ מְשׁוּעֲבַד מַה"ת אֵלָא מְשׁוּם
דְּלִית לִי קָלָא לֹא גָבִי וְע"ז מוֹעִיל לר"י דְּכְתִיבָה בְּתוּרָה מְשׁוּי קוּל פֶּן נִרְאָה לְפִי ענ"ד.

סִימָן ת"ג בַּעֲזַה"ת שִׁיל"ת פֶּה הַאֲלִיטֵשׁ יוֹם ג' ב' דר"ח תַּמּוּז תַּקְצ"ד לַפ"ק. בְּעֵזְרַת צוּרֵי וּמְשָׁגְבֵי
אַתְחִיל לְרִשׁוֹם מַה שְׁחַנְנֵי ה' בְּשִׁהֲלֵי בְּלַמְדֵי סֶפֶר תוּה"ב לְהַרְשָׁב"א זצ"ל [וְהוּא מְסוּמָן עַל סֶפֶר
תוּה"ב וְהַעֲמַקְתִּיו פֶּאן כְּדֵי לְמַלְאוֹת מְסַפֵּר הַסִּימָנִים לְת"י סִימָנִים פֶּאָשֶׁר יְבוֹאֵר טַעְמֵי וְנִימוּקֵי
בְּהַהֲקַדְמָה]: כָּלֵל א) דִּינֵי פּוֹתֵיִם.

אוֹת א) בַּמ"ש הַתּוּה"ב"י וְנַעֲשׂוּ נְפָרִים גְּמוּרִים וְכו' לְשׁוֹן זֶה שֶׁל הַרְשָׁב"א יְבוֹאֵר לְקַמְן אִי"ה
וְרַאשׁוֹנָה אָבֵאָר בַּעֲזַה"י מְקוּר הַדִּין עַפ"י הַתּוּרָה וּחְכוּז"ל בְּכֻמָּה מְקוּמוֹ מְהַש"ס פְּלִיגוּ אִי פּוֹתֵיִם
גָּרִי אָמַת הֵן אוּ לֹא וְכֻמָּה סְתָמֵי שְׁפַתֵּם רַבִּי כַּמ"ד גָּרִי אָמַת בְּמַתְנִיתִין ר"פ שְׁלֵשָׁה שְׁאָכְלוּ וְעוֹד
שֵׁם בְּרִכּוֹת סוּף פְּרָק ח' כּוֹתֵי שְׁפָרָה וְכו' וּבְסוּף פ"ז דְּנִדָּה וּבְכָל אֵלוּ הַמְּקוּמוֹת וְעוֹד מְשָׁאָר
הַמְּקוּמוֹת מְבוֹאָר מְהַר"מ בְּפִי הַמְּשָׁנָה וְהַרְע"ב דְּפַסְקוּ נְמֵי דְּגָרִי אָמַת הֵן וְכֵן מוּכַח מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם
פ"ו מְעַבְדִּים דִּין ו' וּמ"ש הַתּוּ"ט בַּפ"ז מְנִידָה מ"ד דְּאָנָן פְּסִיקִינֵן דְּגָרִי אָרִיּוֹת הֵן צ"ע וּכְבָר הַקָּשָׁה
נְמֵי בְּתוֹס' חֲדָשִׁים וְאִי"ה יְבוֹאֵר לְקַמְן בְּסִימָן ג' רַק דְּקָשָׁה מְרַב אֲשֵׁי דַס"ל בְּחֻלְיֵן דָּף ג' ע"ב
דְּגַא"ר הֵן וְהוּא בְּתָרָא וְכֵן הַקָּשָׁה בַּפּ"ג בְּסִי"ב וְכו' וְכוּלָּא"ה הוּא מְלִתָּא דְּתַמּוּזָה פִּינּוֹן דְּכֻמָּה סְתָמָא
דְּלֹא כְּנוּתֵי א"כ מֵאִי אִיכְפַת לִי לְרַב אֲשֵׁי אִי גַם הָאִי סְתָמָא סוּבֵר פֶּן וּמֵאִי אֲוִלְמָא וְכו'.

וְנִרְאָה דְּהַנְּהַתּוֹס' כְּתַב שֵׁם דְּמֵאן דְּקָא סְבַר גָּרִי אָמַת סוּבֵר דְּנִתְגַּיְרֵרוּ לְבַסּוּף וּכְנוּנַת הַתּוֹס' נִרְאָה
דְּל"פ בְּמַצִּיאוֹת אִי נִתְגַּיְרֵרוּ לְבַסּוּף מְשֵׁשׁ כ"א וְאַחַד כְּשָׂאָר גָּרִי צְדָק וּכְמוֹ שְׁהַשִּׁיג עַל כִּי"ב הַרְמַב"ן
וְהָרִיטְב"א בְּחִדּוּשֵׁם לְקִדּוּשֵׁין דָּף ע"ד אֵלָא פְּנוּנַתֵּם כַּמ"ש הַרְמַב"ם בְּסוּף פ"ח דְּבְרִכּוֹת בְּפִי
הַמְּשָׁנָה דְּבִאֲנָרָה הֵימֵם קִבְלוּ הַתּוּרָה וְהָיוּ מְקַפִּידִין עַל הַמַּצְוֹת וְהוֹחֲזִקוּ שְׁהָיוּ מְאֻמִּינִים בְּדַתְּנֵנוּ
עִי"ש.

וכוונתו נראה ע"ד שכ' הרמב"ן בחידושי שו"ע שם אלא שהוא בנהפ"ו מהנה"י י"א דבדור הראשון לכ"ע היו גוים גמורים אלא שלבסוף הואיל והתחזקו בתורה ומלו את בנייהם וטבלו לקרים ולנדת' חשבו להו פגרים וס"ל להנה"מ דכל פי האי גוונא חשיב גר אמת וכדאיתא ביבמות דף מ"ה ע"ב בהוא דקרו לי' בר ארמיתא וכו' וכן פסקו הרי"ף והרמב"ם והש"ע ביו"ד סי' רס"ח סעי' ג' ביו"ד ואידך סבר דבכה"ג לא חשיב גר ומעיקרא רק גרי אריות הוי אבל בנודאי נמי מודו דהלכו בדרך ישראל ולא עבדו בארץ הימית ע"ז עד שמצאו להם דמות יונה וכו' וכן כ' התוס' בגיטין דף כ"ה בד"ה הלוקח יין וכו' וא"כ לדעת הרמב"ם שכ' הב"י בש"ע יו"ד סי' ב' דנכרי שאינו עובד ע"ז מותר לאכול מה"ת משחיטתו וא"כ מאי קאמר ר"א דגרי אריות הן מ"מ פניו דאינם עובדים ע"ז הרי שחיטתן מותרת.

אלא דאיכ"ל דר"א קאי רק על לכתחילה דמ"מ לכתחילה אסור להניח להם לשחוט ואפשר דגזירה קדומה הוי בנכרי שאינו עובד ע"ז ומוקי למתני' לאחר גזירה ובזה נמי מנשב קושית התוס' בחולין דף ה' ע"ב ד"ה ר"ג ובית דינו וכו' על רש"י שם ועפ"י הנה"ל י"ל ר"א מודה דגרי אמת הן לענין כל הדברים וכסתמא דמשניות רק דסובר כמ"ש הרי"ף והרמב"ם בפ"ג מאיסורי ביאה גבי ההוא דקרו לי' בר ארמיתא ביבמות דהא דמהני מי לא טבל לקריו היינו דווקא בדיעבד אבל לכתחילה לא חשיב גר אלא המתגזיר ממש בפני ג' וקיבול עליו בפני ג' פדינו וע"ז קאמר ר"א דגרי אריות הן ר"ל הדור הראשון וממילא הדור האחרון לא חשיבו לענין לכתחילה כגרי צדק וא"כ פניו דלכתחילה אסור ליכא לאוקמי' מתני' דהכל שוחטין אפילו פותיים פאב"י ורבא וא"כ לפי"ז א"ש לדינא דאוריית' פותיים גרי אמת הן דענין דיעבד אבל לא לענין לכתחילה להניח לשחוט פותיים ובזה איכ"ל דקי"ל כרב אשי.

ומאי דקשה לר"א דעדיין יש לאוקמי' למתני' פאב"י ורבא אלא במקום פותיי יאמר צדוקי דדיני פכותיי כמ"ש הרמב"ם בפ"ו מעבדים אין פאן מקומו לברא וצ"ע כ"ז מעיקר הדין [ועיין לקמן פלל ב' סי' ב']:] סי' ת"ד ב) לשון הרשב"א שם אח"ז מצאו לפותיים שקלקלו וצטאום פנכרים גמורים פדאיתא בחולין דף ו' ע"א והנה בטעם הדבר שגזרו עליהם ס"ל לרש"י דהוא דמצאו שמיעוטן קלקלו בהר גריזים ואף על גב דאנו לא קי"ל כר' מאיר דחגיג' למיעוטא מפל מקום פאן פדי להרחיק מהם ושללא יטמעו בהם גזרו עליהם בעילה פל שהוא דאי לא דמצאו שקלקלו לא הי' להם לחכמים מקום לתלות וכעין שפכת התוספות בשפת דף י"ו ע"ב ד"ה אף פנות פותיים וכו' אפ"ן הרמב"ן והרשב"א וסייעתם פכת דבימי ר"א ור"א פנלם או רנבם קלקלו ונעשו מומרים לפ"ז וגם בחילול שבת נחשדו פדאיתא בירושלמי בפ' בתרא דע"ז הלכה ד' ובשאר דברים וא"כ פכותי שאין אנו יודעין מה טובו אין אנו צריכין להגזירה וע"כ הא דאנו צריכין להגזירה היינו אפילו פכותיי חבר שאנו יודעין בו שלא קלקל אפי"ה גזרו וצטאון פגוים גמורים.

ולהרמב"ן מדוייק שם הגמרא דלגבי ר"מ אתא האי סבא וכו' אם בעל נפש אתה וכו' אבל בימי ר"א ור"א אמר לית פאן שומרי תורה משמע שקלקלו לגמרי וגם יש לישוב בזה מה שמקשים על הש"ס דקאמר אי לשחיטה וי"נ מהתם גזר וכו' וקשה בפשיטות הו"ל להקשות האיד' שלחו לקחת מהם יין הא מהתם גזר ולהנה"ל י"ל דבנודאי ידע הש"ס דלא קבלו הגזירה בימי ר"מ אלא דסבר הטעם דלא קבלו הוא משום דא"א לעמוד בו וכפרש"י ז"ל וע"ז הקשו דהשתא דאפשר לעמוד בו למה לי טעם חדש דלית פאן שומרי תורה תפוק לי' מהתם ר"ל מטעם דהתם ר"ל שמצאו להם דמות יונה וכו' ומשני אינהו וכו' וכפירוש הרמב"ן דהא דלא קבלו אין הטעם משום

דלא אפֿשֿר אַלא דלא קבלו עֿלֿיָהוּ דלא הוּי רַבֿם שְׁקִלְקִלוּ אַלא מִיעוּטָן הוּא דְקִלְקִלוּ אַבְל ר"א ור"א דָּאָתוּ עֵלֶה מִטַּעַם דְּלִית פֿאָן שְׁנִמְרֵי תוֹרָה קִבְלוּ מִנִּיָּהוּ וְהִנֵּפ"מ בֵּין הֶרְמֵב"ן וְרִש"י דִּלְהֶרְמֵב"ן וְסִיָּעָתוּ לְעֵנָן דְּבָרִים שְׁהִמוּמָר פֿסוּל פּוּתֵי נְמִי פֿסוּל מְדִינָא פֿגוּן לְעֵנָן שְׁחִטָּה וִי"נ כֹּל זְמַן שְׁלֵא יִדְעֵנוּ מַה טוֹבוּ דְּכָל דְּפָרִישׁ מֶרְנָבָא וְכו' אַבְל לְרִש"י לְעֵנָן פֿל הַדְּבָרִים רַק מְדַרְבְּנָן פֿסוּל וּבְכוּתֵי חֶבֶר גַּם לְהֶרְמֵב"ן הֶפְסוּל רַק מִצַּד הַגְּזִירָה אֲמַנָּם בְּרַמְבַּ"ם בְּפִי הַמְּשָׁנָה סוּף פ"ח דְּבִרְכוּת שְׁהִבְאֵתִי לְעִיל עִי"ש לְשׁוֹנוּ מִשְׁמַע דְּמַעֲיָקְרָא רַק הֶחְזִיקוּ אוֹתָם שְׁמַאֲמִינִים בְּדַת הַיִּשְׂרָאֵלִי אַבְל לְאַחַר שְׁמַצָּאוּ לָהֶם דְּמוּת יוֹנָה הֶחְזִיקוּ אוֹתָם בְּהִיפּוּדָא וְאַתְגְּלוּ בְּהַתִּיָּהוּ דְּלֵא פְּוֹנוּ מְעוּלָם לְשֵׁם הַקַּב"ה עִי"ש וְא"כ מִשְׁמַע דְּמְדִינָא הֵם פֿגוּיִם עִי"ש וִיבְנָאָר אַי"ה בְּסִי' ג' בְּסוּמוּדָא (וְהוּא בְּסִימָן ת"ה) וְעכ"פ לְכָל מַר פְּדָאִית לִי הֵיכָא דְּהֵם פֿגוּיִם (רַק מְדַרְבְּנָן) אוּ אֲפִילוּ לְקוּלָא נְמִי דִּינָם פֿגוּי אוּ לֹא דְּבָר זֶה יִפְרַד וְהִי' לִג' רֵאשִׁים פֿאַשֿר יְבֹנָאָר בְּסִימָנִים הַבָּאִים לְפִנְיָנוּסִי' ת"ה (ג) הִנֵּה דַעַת הֶרְמֵב"ם בְּפִי הַמְּשָׁנָה בְּפ"ז דְּנִדְּהָ מ"ד כ' דְּכוּתֵיִם הָאִיִּדְנָא אֵינָם מְטַמְּאִים בְּאוֹהֶל וְאח"ז נְמַשֿף הֶרְמֵב"ם בְּכַמָּה מְקוּמוֹת שֶׁם בְּמִשְׁנָה ג' וּבְפ' עֲשָׂרָה יוֹחֶסִין מ"ג דְּאַפִּי' לְקוּלָא דִּינָם פֿגוּי וְהַתּוּי"ט שֶׁם בְּנִדְּהָ תְּמַה עַל זֶה דְּאֵעִפ"י שְׁחִטָּאוּ יִשְׂרָאֵל אִינְהוּ עִי"ש וְתִי' דְּאַנָן קִי"ל גְּרִי אַרְיֹת הֵן וְכַבֵּר כְּתַבְתִּי לְעִיל בְּסִי' ת"ג דְּדְבָרֵי צ"ע אֲמַנָּם עִי"ש דְּבָרֵי רַמְבַּ"ם סוּף פ"ח דְּבִרְכוּת מְבֹנָאָר דְּהֶחְזִיקוּם בְּחֻזְקַת כּוּתֵיִם ר"ל דְּאִיגְלִי מְלִתָא לְמַפְרַע דְּלֵא מְלוּ וְטַבְלוּ לְשֵׁם יְהוּדִית אַלא לְשֵׁם הַר גְּרִיזִים וְכִינּוּן דְּכַבֵּר כְּתַבְתִּי דְּלֵא גְּיָרוּ פֿל אֲחַד וְאֲחַד לְפָנֵי ג' אַלא מְדַמְלוּ וְטַבְלוּ הַכְּרִיחוּ וְהֶחְזִיקוּם דִּיִּעִיל לָהֶם פֿאַלוּ הַתְּגִירוּ לְגַמְרֵי אַבְל לְבַסוּף הֶחְזִיקוּם בְּחֻזְקַת כּוּתֵיִם דְּמְעוּלָם לֹא מְלוּ וְטַבְלוּ אַלא לְשֵׁם הַר גְּרִיזִים.

וְזֶה נִרְאֶה פְּנוּנַת הַתּוּי"ט הַנֵּ"ל דְּאַנָן אִית לָן דְּגִירֵי אַרְיֹת הֵן ר"ל דְּלְבַסוּף נִגְלָה לְכָל דְּמְעוּלָם לֹא הֶחְזִיקוּ בְּאַמַּת בְּדַת הַיִּשְׂרָאֵלִי רַק לְשֵׁם הַר גְּרִיזִים וְגִירוֹת דְּדוֹר הֶרְאִשׁוֹן הִי' גְּרִי אַרְיֹת.

וְעִי"ז א"ש דְּהֶרְמֵב"ם סוּבֵר בְּכַמָּה מְקוּמוֹת דְּאַפִּי' לְקוּלָא דִּינָם פֿגוּי וְאַלְמְלִי קִיִּדֵּשׁ אִשָּׁה אֵין קִיִּדוּשִׁי קִיִּדוּשִׁין וְלֹא ס"ל כְּדַעַת הַש"ע בְּאֵה"ע בְּסִי' מ"ד סְעִי' י' וְרֵאז' לְסַבְרָא זֹו דְּמַעֲיָקְרָא רַק הִיּוּ בְּחֻזְקַת גְּרִים אַבְל לֹא בְּוֹדֵי גְּרִים מְהָא דְּאִיתָא בְּב"ק דָּף ל"ח ע"ב דְּפָרִיף לר"מ וּמִי ס"ל לר"מ כּוּתֵיִם גְּרִי אַרְיֹת הֵם וְהַקְּשָׁה בְּשִׁמ"ק דְּאַמְאִי לֹא פָּרִיף נְמִי לְרַבְּנָן דְּסוּבְּרִים שׁוֹר שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׁנַגַּח שׁוֹר שְׁל כּוּתֵי פְּטוֹר וְאִי גְּרִי אֲמַת הֵן אֲמַאִי פְּטוֹר וְלַהַנֵּ"ל א"ש פִּינּוּן דְּרַק מִטַּעַם חֻזְקָה אֲתַאֲמִינּוּ עֵלֶה וְהָכָא יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל נִגְדַּד הֵאִי חֻזְקָה חֻזְקַת מְמוֹן וּלְכַפָּה אֵין מוֹצִיאֵין וְלֹא ק"מ לְרַבְּנָן מִשָּׂא"כ לר"מ פָּרִיף שְׁפִיר מִפִּינּוּן דְּרַק מַעֲיָקְרָא חֻזְקָה הֵוִי וְאַח"כ אֲתַגְּלִי דְּלֵאוּ שְׁפִיר אֲתַחֲזִיקוּ אַלא דְּקַשְׂיָא לְפִי"ז מֵאִי קְאָמַר בְּחֻזְלִין דָּף נִיּוּ מֵאִי פְּנָכְרִים גְּמוּרִים וְקָאָמַר לְעֵנָן לְבַטֵּל רְשׁוּת דְּאִינוּ יְכוּל רַק לְשַׁפּוֹר וְאַמְאִי לֹא קְאָמַר דְּכָגוּיִם גְּמוּרִים הֵינּוּ אֲפִילוּ לְהַקֵּל וְעִינּוּ בְּפִנְי' שֶׁם וְלְהֶרְמֵב"ם קִנְשָׁה וְנִרְאֶה פִּינּוּן דְּלְהֶרְמֵב"ם דִּינָא הוּא דְּהֵם פֿגוּיִם א"כ מֵאִי הֵאִי דְּקָאָמַר דְּעֲשָׂאוּם פֿגוּיִם גְּמוּרִים הֵרִי הֵם מְמִילָא פֿגוּיִם גְּמוּרִים מְכ"ש דְּקַשָּׁה לְיִשְׁנָא דְּאַמְרֵי' שֶׁם דָּאָתוּ ר"א ור"א וְגִזְרוּ וְקִבְלוּ מִנִּיָּהוּ מֵאִי גְּזָרוּ הֵרִי כְּףֵה דִּדִּין וְע"כ דְּכּוּנּוּת הַש"ס דְּאַפִּילוּ אִי יִדְעִינּוּ דְּהַפּוּתֵי חֶבֶר וְגַר תּוֹשֵׁב הוּא גְּזָרוּ עֲלֵיוּ לְעֵנָן שְׁחִטָּה וִי"נ וּמְכָאָן, מוֹכַח כְּדַעַת הַב"י בִּי"ד רִסִּי' ב' בְּכּוּנּוּת הֶרְמֵב"ם דְּלִיכָא לְמִימַר כְּדַעַת הַש"ף שֶׁם דְּהָא כּוּתֵי לְהֶרְמֵב"ם נְמִי מְדִינָא פֿסוּל וְע"כ דְּהַכּוּנָה רַק דְּגַר תּוֹשֵׁב מֵה"ת מוֹתֵר ור"א ור"א גְּזָרוּ עֲלֵיהֶם וְע"ז קְאָמַר נְמִי לְעֵנָן לְבַטֵּל רְשׁוּתוּ אַע"ג דְּשֵׁם רִישׁ פְּרָק הַדָּר קִי"ל כְּרַאב"י דְּבַעֲיָנּוּ ב' יִשְׂרָאֵלִים וְכו' מִטַּעַם דְּנְכָרִים חֲשִׂידוּ עַש"ד וְא"כ בְּכוּתֵי הו"א דְּלֵא חֲשִׂידוּ ע"ז פִּינּוּן דְּכְתִיבָא יְהִי אוֹסְרִין אֲפִילוּ בְּיַחֲד מְשׁוּם שְׁלֵא יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם קמ"ל דְּאַפִּילוּ בְּגַר תּוֹשֵׁב הַדִּין כֹּן וְכְדֵאִיתָא נְמִי בְּרַמְבַּ"ם בְּפ"ב מְעִירוּבִין דִּין ט' (וְא"כ אֲפִילוּ

נימא דאע"ג דאיגלי בהתייהו דכותיים מ"מ דינמ מדינא פגר תושב דמ"מ שבע מצות הם שומרים לפי דעת הע"ת באו"ח סי' קנ"ו וקחזיק במעונו בספר סדר למשנה בפ"א מהלכו' יסודי התורה דנכרי א"מ על השיתוף ומנהג פותיים שם במלכים י"ז יש קצת ראי' לזה דמבואר בקרא שם דרק לישראל נאסר שותף פי האי עינן בלשון הקרא שם בקאפיטעל י"ז פסוק ל"ד ולכך קאמר אפי"ה עשאום פנכרים גמורים וכן ס"ל ואיכ"ל בכוננת הרמב"ם דס"ל דכותיים אגלי לבסוף דגרי אריות הוי וא"כ מדינא אין דינמ אלא פגר תושב ובימי ר"א ור"א גזרו עלליהו שיהיו פנכרים גמורים).

ולפי מאי דאיתא בפרכי דר"א שהביאו התוס' בחולין דף ד' ד"ה מצנות וכו' וכן איתא במדרש ילקוט במלכים שם דגזרו עליהם בימי עזרא אע"ג דשם לא מרומז לענין דינמ מ"מ נראה דכ"ש הוא מלענין פתם וצ"ל נמי דלא קבלו וא"כ תימה מאי הקשו תוס' הנ"ל בד"ה מצנות וכו' אלא נודאי דס"ל להתוס' דבנדאי חרם הנ"ל איסור גמור הוא ורק על פתם גזרו דעל הלחם יחי' האדם ולא על היין וצ"ע ודעת הרע"ב נמי פהרמב"ם וכן דעת הש"ך ביו"ד סי' קנ"ט.

סימן ת"ו ד) דעת הטור באה"ע סי' מ"ד וכן בסי' ד' באה"ע דלקולא לא עשאום פגזים פינן דמדינא גרים הו ארינו אעפ"י שחטאו ישראלים הם ואפילו לענין איסור דרבנן דהא פסק בסימן ד' דכותי בכותי אסור משום ספק ממזר אע"ג דזה רק איסור מדרבנן דממזר נודאי דנוקא הוא בקל יבוא בקהל וכ"ש בקהל גרים וכדאיתא בסי' ד' ס"ק ל"ח בב"ש שם ואפשר דסובר הרא"ש וכן הטור בטעם שגזרו על הכותיים הוא פדעת רש"י דרק משום מיעוטא גזרו עליו ולכך פסק בסי' רס"ז דהמוכר עבדו לכותי הוא ספק אי יוצא לחירות אע"ג דעשאום פגזים ע"כ הואיל וזה קולא הוא דהמשחרר עבדו עובר בעשה.

וא"כ לפי"ז תקשה, קושית הש"ך ביו"ד בסי' קנ"ט סק"ה מהא דקי"ל בסי' רס"ז סעי' מ"ז דאמאי עדים פותיים פסולין בזה"ז לענין גט ומשמע דאם נתן גט פי האי לא מהני פלל ואין קידושין תופסין בה וכן מדלא הביא הטור בסי' רס"ז דין דעד פותי כשר משמע דלדין פסול לגמרי ועינן בסי' שאח"ז ובמה שאכתוב אי"ה לישב דעת הב"י והש"ע יתיישבו נמי דברי הטור מקושיא זו.

סימן ת"ז ה) דעת השו"ע באה"ע סימן מ"ד סעי' י' דקידושיו קידושין וצריכה גט וביתר ביאור בב"י שם שכ' דאעפ"י שחטא ישראל הוא ובבית הקלל שם הקשה דבסי' ד' סעי' ל"ו השמיט פותי ונמשך אחר הרמב"ם וזה מטעם דעשאום פגזים ואפילו להקל ולפי ענ"ד דהב"י ס"ל לחלק בין איסור דאורייתא לאיסור דרבנן ובאיסור דרבנן סמך על הרמב"ם להקל דכותיים דינמ פגזים אפילו לקולא ושם בסימן ד' דהוא רק איסור דרבנן דקהל ספק וממזר ספק מותר מה"ת מה שא"כ בסימן מ"ד לענין איסור דאורייתא פסק דאעפ"י שחטאו ישראל נינהו אלא דנראה דס"ל פדעת הרמב"ם וקרא"א דרובם קלקלו ונעשו מומרים ולכך לא קשה מאי שהקשה הש"ך בסי' קנ"ט מהא דקי"ל ביו"ד סי' רס"ז סעי' כ' דכותי דינו פגזי לענין מוכר עבדו ועינן מ"ש בזה בס' ארץ צבי באה"ע סי' מ"ד.

אלא דיש להקשות מטעם דהמשחרר עבדו עובר בעשה ולהנ"ל פינן דבפרק השולח מספקא להו להש"ס בכותי וכן במומר וכיון דלאחר שקלקלו הכותיים א"כ הוי ס"ס ספק אי יוצא מצד פותי ואת"ל דאינו יוצא ספק אי מצד מומר ואע"ג דהוי ס"ס בתיקו שבש"ס י"ל דחשיב ס"ס עי' ביו"ד בסי' ק"י ובפר"ח ובדגו"מ באה"ע"ז סוף סי' קנ"ה מכ"ש אי ספק דאורייתא מן התורה לקולא ולכך פסקו דיוצא לחירות.

והא דהקשה עוד הש"ך מהא דקי"ל דעוד פותי פסול אפי' בג"נ וש"ע בזמה"ז משמע אפי' להקל נראה לישב פניו דעיקר הטעם דהי' פשר בג"נ מטעם דאלמלא פותי חבר הוי לא הוי ישראל מיתתם לי' לפותי מקמי' וא"כ השתא דעשאום פגזים א"כ לית לן הוכחה זו דאפ"ן אם הי' הפותי חבר לא הוי לי' לישראל למיתתם עמו וכ"ש להניח את הפותי לחתום ראשון וכיון דלית לן הוכחה זו לא מפע"ל לפי דעת הש"ע וקרמ"א דנראה דסוברים פהרמב"ם לעיל [בסי' ת"ד] דרובם קלקלו א"כ מדינא פסול בג"נ פמו בפשר שטרות מטעם דכל דפריש מרובא פריש וא"כ מדינא הגט פסול אפי' להקל.

אלא אפי' לדעת הרא"ש והטור דנראה דסוברים כפרש"י דגזרו רק משום מיעוט וא"כ הדבר קשה קצת מ"מ נראה די"ל פנ"ל הואיל ולדין ליכא האי הוכחה דאי לאו פותי חבר וכו' א"כ גיטי נשים שנה לפשר שטרות ולכך לא הביא הטור הדין נאי דנפ"מ מ"מ דאם חתום עליו פותי לא חשיב פמו נכרי ופסול הגט רק מדרבנן זה אינו דאפילו חתום עליו נכרי נרק שמסרו בפני עידי ישראל פסול רק מדרבנן דקי"ל עידי מסירה פרתית וע"ח פוסליו רק משום מזונף מתוכו נאי ע"מ לפנינו ונדעינן דהי' פותי בכה"ג יש חילוק בין נכרי לכותי מ"מ הרי מזה לא מייירי ולכך לא הביאו.

ועיין בספר ארץ צבי: ועתה נחזור לענינינו לענין שחיטה נראה מלשון הרשב"א שהתחלנו בו ונעשים נכרים גמורים דמדינא נעשו פן ונדינו פן מסתמא משום דקלקלו והוו מומרים ומדינא שחיטתן פסולה בין להקל לענין או"ב מכ"ש להחמיר וכן לדעת הרמב"ם הדין פן אכל אי ידעינן דכותי חבר הוא ובכה"ג אסור רק מדרבנן ותליא בהאי פלוגתא דלעיל אי אפי' להקל דינו פגוי ולפי המבואר לעיל ליכא למ"ד דסובר פן דכל הפוסקים הם סוברין בהדיא דלהקל לא אמרו ולהרמב"ם הא נמי סובר דגר תושב מה"ת פשר לענין שחיטה וא"כ הוא פסול רק מדרבנן ולהחמיר דווקא.

סי' ת"ח דיני צדוקי א) לשון הרשב"א ושחיטת צדוקי ובייתוסי' וכו' בתחילה אציין מקור הדין ואח"כ אבוא ללשון הרשב"א ז"ל. הנה בנדה דף ל"ג ע"ב בגות צדוקי וכו' הרי הן פכותיות ובעירובין דף ס"ח אמרינן דצדוקי אינו פנכרי ולפי התוספות שם בדה"ב ד"ה אמר ר"ג וכו' דינו פכותי וצדיפא ממומר המחלל שבת וכמבואר באו"ח סי' שפ"ה סעי' א' ובמג"א וטו"ז שם דצדוקים דהאידינא נחשבים כתינוק שנשבה לבין הנכרים וכ"כ ביו"ד בסי' קנ"ט ובש"ע שם בסעי' ג' והש"ך שם בסק"ו פליג ואינו מוכרח כל כך פיון דמדינא מצווים להחיותם, וכדמשמע ל' להב"י מלשון הר"מ בפיהמשנה עיי"ש ונהי דרבנן אמרו דמורידין אותן לא להקל אמרו עיי"ז ליקח מהם רבית פוק חזי פדי למעטם ולהחיותם אמרו דמורידין אותן ואיך נעסוק בהן ברבית דמשכא ויטמעו בהן.

ועכ"פ בנידון דידן לענין שחיטה פיון דמדינא ישראלים הם שחיטתן בעע"ג פשרה לא מפע"ל אי אחרת אלא אפילו לא אתחזקו בתורת שחיטה שבע"פ מ"מ להרמב"ם דהדין דאפילו נכרי שאינו עע"ז פשר דבע"ז תליא מלתא וכדאיתא בב"י רס"י ב' ובאחרונים אמנם לאינך פוסקים דשחיטה תליא בחושש לזבוח הדבר ספק לפי ענ"ד דיש לומר פיון דאנן דיינינו לי' כתינוק שנשבה? הא שחיטתם פשר אמנם התבו"ש אוסר בכה"ג לדין משום שאינו חושש לזבוח וצ"ע.

אבל באיתחזקו דכשר בעומד ע"ג כ' הפר"ח דאפילו לכתיחלה פשר ומלשון הרמב"ם בפ"ד משחיטה דין י"ו שכ' דשחיטתן אסורה שמה קלקלו ולא נקט שמה קלקלו משמע דיש לדייק

פדמדייק הש"ס דף י"ב ע"ב ומזה י"ל דהרמב"ם מיירי באינו מןמחה ובכה"ג אסור לכתחילה
שמה הישראל שיראה דבעינן עומד ע"ג יספור דהוא משום דצדוקי הוא וא"כ לא יקפיד לראות
הכל ויספור דמכל מקום הצדוקי מרתת ובאמת באינו מןמחה לא סגי יוצא ונכנס אמנם הפוסקים
הסכימו דדווקא ביוצא ונכנס בעינן מןמחה ואז פשר נאפילו לכתחילה ובעומד ע"ג אפילו לא
ידעינן אם הוא מןמחה פשר לכתחילה וקא דסגי ביוצא ונכנס משמע ברשב"א ור"ן בןחוליו דף ג'
אפילו בבהמות של כותי וצדוקי שייך לומר דמרתת וכו' מןכרח בע"ז בפרק ר"י בסופו לפי התוס'
וסייעתם.

אמנם לפרש"י בע"ז שם משמע דביין של נכרי ולא פתב התקבלתי אינו מרתת וא"כ נראה דהוא
הדין וכ"ש בבהמת צדוקי דלא מהני ולפי"ז תקשה בש"ס דף ד' ע"א דקאמר וירבא קשיא רישא
וכו' מאי פריה קא איכ"ל דמיירי בבהמת כותי דומיא דסיפא פיוצא בו מצא בידו דקוריא וכו'
וצ"ע אמנם בש"ע וכל הפוסקים ביו"ד סי' קל"א לא חילקו בזה וה"ה פאן נאפילו ישראל עומד
ע"ג או יוצא ונכנס במןמחה דכשר אפילו לכתחילה פסק השו"ע בסי' ב' סעי' ט' דבעינן עוד
בדיקת ספין שפן דעת הר"ן והריטב"א בחידושיהו נמי לענין כותי סי' ת"ט ב) אם שחט צדוקי
בלא עומד ע"ג יוצא ונכנס אם אינו מןמחה פשיטא דאסור ובמןמחה דעת הרשב"ם והרשב"א
דקי"ל כת"ק דרשב"ג ולא מהני אחזיקו לסמוך בחותם פזית כשר וכו' וברמב"ם פ"ו מהלכות
עבדים דין ו' דפסק עד כותי וצדוקי פסול משמע אפילו בכתיבה לא סמכינן עליהו והיינו לכאורה
כר"א דאין בקיאיין בדקדוקי מצות ומזה תקשה לדעת הב"ח והש"ך בס"ק כ"ב בדעת הרמב"ם
דאפי' נימא דסוכרים פרשב"ג הוי להו לאפלוגי בין אם אחזיקו או לא ולדעת הרשב"א דסוכר
דקי"ל כת"ק דרשב"ג אפילו נאמר דס"ל דלרבנן מרתת בעי קשה האי דבפ"ק דגיטין דסתם כר"א
וגם הר"י הביאו רק דכ' דלדין אין נפ"מ דעשאום פגוים וצ"ע (ואפשר דרשב"א מודה דפסקי'
כר"א וקא למעוטי רק דלא קי"ל פרשב"ג).

או י"ל דס"ל דבאמת עדות בשטר לא חשיבא להו ככתיבא עיין בפני יהושע שם בגיטין נאפילו
לא אמרינן פהרמב"ם דעדות בשטר הוא מדרבנן וכ"ש להרמב"ם. והגמרא שם קאמרה רק בדרה
את"ל מני מתני' אי ת"ק נחשבת לי ככתיבא אפילו שאר שטרות נמי וע"ד שכ' התוס' שם
לרשב"ג אבל לפי האמת קי"ל לפי דעת הר"י ונהרמב"ם דלא חשיב ככתיבא רק אחזקו לחודא
לא מהני ומוכח דעת הב"י ולא פהב"ח והש"ך ובלא"ה לפי מ"ש הכו"פ בסי' ב' דבצדוקים לא
מצינו דאחזקו פלל עיי"ש.

ובקושית הש"ך בס"ק כ"ב נראה פשוט לישוב דלפי מאי דמוכח בגיטין דף י' דקא דפליג ר"א
דאין בקיאיין וכו' היינו מסתמא אבל בינדעינן בכותי דחבר הוא סמכינן עלי' ומינה נשמע דה"ה
לרבנן דפליגו על רשב"ג דבאחזיקו לא סמכינן עליהו נראה נמי דהיינו מסתמא אבל בינדעינן
דכותי חבר הוא שפיר סמכינן עליו וא"כ אין מאביי ורבא הברע פלל דס"ל פרשב"ג וילכה מןכרח
הש"ס לומר בטעמא דר"א משום דגרי אריות הן דאל"כ עדיין תיקשה דלוקמה בכותי חבר
ובנודאי אע"ג דחבר הוא היינו רק במה דאחזיק ב' אבל לענין לפני עור עדיין נחשד דאל"כ אינו
כותי פלל רק חבר ממש וילכה בעינין עע"ג או חותם פזית וכו' ולא קשה מידי פן נראה לפי ענ"ד
ולדברי הפליתי ה"ל דבצדוקים ל"ש אחזיקו פלל בשום תורה שבע"פ נראה לי ראי' ברורה
מהא שהקשיתי לעיל בסי' ת"ג דאפתי לוקי בצדוקי עיי"ש ולה"ל א"ש דבצדוקי שום צדוקי פל
זמן שנושא שם צדוקי עליו לא אחזיק בשום תורה שבע"פ ול"ש חותם פזית כשר וכו' ובזה א"ש

נמי מה שהקשה בראש יוסף בחולין דף י"ז דלר"א תקשה הפל שוחטין דתנו לקמן מאי מרבנין ולהג"ל א"ש דמרבנין צדוקי ועוד יש לישב קושית הרא"ש יוסף הג"ל עפ"י מ"ש לעיל בסי' ת"ה לדעת הרמב"ם דלאחר גזירה חשבינן לפותיים גרי אריות עיי"ש והנה הבעהמ"א ו"ל מפרש מ"ד בש"ס רבא מ"ט לא אמר כשמעתין ר"ל דהני לי' לאוקמין מתניתין ראשונה במומר דכותי לא מסתבר פולי האי לרבות פיון דלבסוף עשאום פגוים ועוד דאיכ"ל פותיים גרי אריות הן וא"כ זה עצמו הוא פנונת הש"ס לישב אליבא דר"א קסבר פותיים גרי אריות או דהפנונה השתא לדידן גרי אריות הן ולקף יותר ניקא לי' לאוקמא רישא לרבות מומר וסיפא פותי וא"כ מנושב נמי קושיא דלעיל (בסי' ת"ג) מר' אשי ואפי' נימא דהפנונה כפשטא פדלעיל סימן ת"ג מ"מ הפנונה פיון דקסבר גרי אריות הן יותר ניקא לי' לאוקמא רישא בכה"ג וסיפא לרבות פותי דבלא"ה מצינו כמה סתמא דס"ל גרי אמת הן ועתה אבוא לבאר לשון הרשב"א הא דכתב דמומקה צדוקי בעומד ע"ג מותר לאכול משחיטתו כבר כתבתי דאפשר לומר דמדייק מלשון הרמב"ם כתי' הב' של הבית יוסף דלענין לכתחילה בעינין מומקה ועומד ע"ג אבל לתירוץ ראשון של הבית יוסף נראה דחסר פאן או יוצא ונכנס וכן הוא בתוה"ב הקצ"ר ולא נימא דווקא בדיעבד לקף קאמר פדינא דכותיים דמוקמינן לרבות מהפל ואפילו לכתחילה וי"ל דנקט מומקה לרבותא דאפי"ה לא מהני חותף פזית וכו' דל"ת דדווקא בלא ידעינן שהוא מומקה וגם הא דאחזיקו אפילו לרשב"ג מסתמא הוא רק רבא וא"כ יש לו תרי מיעוטא לאסור קמ"ל אפילו ידעינן שהוא מומקה לא מהני חותף וכו' ודכונתי בצדוקי וביתוסי ומשמע מהרשב"א דגם הם אחזיקו אלא דלא סמכינן עליהו דלא פהפליתי הג"ל ודברי הפלתי נכונים בהרמב"ם וא"כ כל דברי הרשב"א נכונים לדינא פנ"ל רק דקי"ל דבעינן נמי בדיקת ספין וגם לפי דברי הפלתי מוכח מדברי הש"ע דלא פדעת התבו"ש שהבאתי לעיל דבדלא אחזיקו חשיבו אינם חוששין לזבוח אלא כמ"ש דהם פתינוק שושבה.

ואם נשבע הצדוקי דשחט שפיר הי' מותר לסמוך עליו וכדאיתא ביומא דף י"ח שהשביעו לכהן גדול שלא ישנה ממעשה הקטורת וכן הסכים עמי מורי הגאון מו"ה משה סופר נ"י אבדק"ק פ"ב יע"א ובכותיים צ"ל דשאני בזה מצדוקים דאל"כ תקשה בחולין דף ד' בדוקוריא של צפורי דנעבד לתקנה זו דישבע וכל זה מדינא אבל הש"ך הביא דהאידינא קלקלו הקראים לגמרי ודינם פמומרים לכל התורה וא"כ אין נפ"מ לדידן בכל הג"ל.

תשובה ת"י הנה הנודע ביהודא בסי' מ' הקשה על הראבי' דקאמר הטעם הטעם דלכן מותר לישב בסוכה בשמיני משום דלא מברך ואיכא היכר אבל לישן בסוכה אסור משום דאז ליכא היכר אע"ג דמלקא לא לקי איסורא מיהא איכא וא"כ לפי דבריו מאי זה מקשה בגמרא דלמא ס"ל כמ"ד פיון שפירך ביום שוב אינו מברך ולראבי' הג"ל האיהו היו מותרים לישב בסוכה בשמיני פיון שלא היו מברכין אלא ביום ראשון א"כ ליכא הפירא עיי"ש ונראה לי לישב דהנה הר"ן והריטב"א הקשו האיהו אמרינן בגמרא לישנא אחרנא דפליגו אי יתבינן בסוכה ואיהו אפשר לומר פן הא הני ספיקא דאורייתא ות"י דר"י קאי לאנן דבקיאיין בקביעא דירחא.

והנה הערוף לפר הקשה עליהם הא הרמב"ם בהלכות קידוש החודש כ' דמאביי ורבא ואילף התחילו לקדש שלא עפ"י ב"ד אבל עד אביי ורבא הוי מקדשין עפ"י ב"ד וא"כ איהו ת"י דר"י קאמר על זמן דבקיאיין בקביעא דירחא ות"י דר"י ס"ל כמ"ד ס"ל דב"ח א"צ פנונה א"כ אם ישב

בסופה ליפא ב"ת ואם לא ישוב א"כ אינו מקיים מצנת סופה אם הוא עדיין שביעי ע"כ בין פה ובין פה איפא חשש ס' איסור דאורייתא והדריגין לכללא דשוא"ת עדיף עיי"ש.

ודברים אלו קשים לי טובא חדא הא הג"א בר"ה דף כ"ח כ' דפלוגתא דב"ת תליא בפלוגתא דרב ור"י בחולין דף ל"א אי טבילה צריכה פנונה ור"י ס"ל התם דטבילה צריכה פנונה משום דמצצ"כ וא"כ אם ישוב ליפא ב"ת ועוד הא אמרינן בעלמא דעדל"ת ובנדאי פי היכא דנדאי ל"ת אתיא ונדאי עשה נדחי אותה ה"נ אתיא ספק עשה ונדחי ספק ל"ת.

ולכאורה הי' נ"ל לתרץ דבריש היו בודקין אמרינן דכי אמרינן דיש לחוש לטעות ה"מ בג' או בד' לחודש אבל היכא דיצא רוב החודש ליפא למיחוש לטעות דאז הפל יודעין אימתי נקבע ר"ח ופליגו שם רש"י ורמב"ם אימתי הוא רוב החודש רש"י ס"ל אחר כ"א יום והרמב"ם ס"ל דלאחר ט"ז ימים ושמימתי מהגאון אדמ"ו מרן בעל חת"ס זצ"ל דלפי"ז קשה האיהו אנו עושין ב' ימים טובים בימים האחרונים של יו"ט הרי אז כ"ע ידעו אמתי נקבע ר"ח וליפא ספק ותי' דמשו"ה אנו מחוייבין לעשות ב' ימים דאל"ה יהי' זלוזל לימים ראשונים וא"כ שמ"ע שהוא יום כ"ב בחודש דאז כ"ע ידעו ואינם עושין רק משום זלוזל ימים הראשונים והוי רק דרפנו ולהכי איכ"ל דגם מיתב לא יתביגין.

אלא שראיתי בקונטרס כ"י של הגאון אדמ"ו זצ"ל שכ' תי' אחר דאיכ"ל פמו דאמרינן בפ"ק דמגילה לענין מה שאין הפריז מקדימין בזה"ז ליום הפניסה משום דדונקא פראשונה שהיו ישראל בתיקונם היו מקדימין אבל אח"כ שנתפזרו אפשר דאפילו לאחר רובו של חודש לא נתגלה בבירור איזה יום קבעו הב"ד ר"ח וממילא דגם אחר רובו של חודש יש להסתפק ספק גמור בגלות וא"כ עדיין עמדה הקושיא הנ"ל של הר"ן והריטב"א הנ"ל דאיהו אפשר לומר דאפילו מיתב לא יתביגין.

אמנם נראה לפי ענ"ד לישב הקושיא בפשיטות לפי מ"ש במקום אחר בכמה דוכתי וכבר כ' פן הנוב"י בחיו"ד סי' נ"ד דאפילו בזמן שקידשו עפ"י הראי' אפי"ה עפ"י הרוב הי' יום הראשון יו"ט דאורייתא ורק משום חשש מיעוט עשו יו"ט שני דהרי העידו חכז"ל דמומות עזרא ואילף לא מצינו אלול מעובר וכן אמרינן בר"ה דף י"ט דאדר הסמוך לניסן לעולם חסר אע"ג דפריף שם ע"ז פבר כ' שם בפנ"י דאפי"ה עפ"י הרוב בנדאי פה הי' וא"כ פינו דבכל התורה פולה אזלינן בתר רובא וא"כ אפילו בזמן שקידשו עפ"י הראי' הי' יו"ט שני רק מדרבנו וכן הא דשמיני ספק שביעי הוא ג"כ רק מדרבנו החיוב סופה ולכה שפיר איכ"ל לל"ב אפילו יתובי לא יתבו משום זלוזל יו"ט דאורייתא ומנשב קושית הר"ן והריטב"א.

אמנם יש לפקפק לכאורה על זה וכמו שהביא בספר עטרת חכמים להגאון המובהק ר' ברוך פרענקיל זצ"ל דאיכ"ל רוב זה הוי רובא דתליא במעשה שע"י השגחה וזריזות היו זהירים להשגיח במאוד על מולד הלבנה שלא יהיו צריכים לעבר וכיון דתליא במעשה לא תשיב רוב לר"ה בבכורות דף כ' וא"כ לדידנ' איכ"ל לשוב דהוי ספק דאורייתא ועיין בראש יוסף בחולין דף ט' שהביא פלפול בזה אי הא דרובא דתליא במעשה לא הוי רוב אי הוי דאורייתא דלדעת התוס' שם נראה דהוי רק דרבנו וא"כ נראה דבזה גופי' פליגו הנה תרי לישנא דלל"ק דפליגו רק לענין ברכה אבל יתובי בנדאי יתביגין ס"ל פרבינא דרובא דתליא במעשה מה"ת לא הוי פרוב וא"כ הוי ספק דאורייתא ולכה לכ"ע מיתב יתביגין אבל ל"ב סובר פאינף מ"ד בבכורות שם דגם רובא

דְתִלְיָא בְמַעֲשֵׂה חֲשִׁיב רֹב וּא"כ אֶפִּילוּ בְזִמְנָן שְׁקִידְשׁוּ עַפ"י הָרְאִי לֹא הִי יו"ט שְׁנֵי רַק דְרַבְרָנָן וְהִ"ה לְעֵגְוִן סִנְפָּה בְשִׁמְיָנִי סִפְקָ שְׁבִיעֵי וּלְכָהּ ס"ל דְלַר"י אֶפִּילוּ יַתּוּבֵי לֹא יַתְבִּינִין: וְהִנֵּה.

מִצַּד הַסְבָּרָא נִרְאֶה לִי הָיִי סִפְקָ גְמוּר וּסְפִיקָא דְאוּרִינְיָתָא ל"ש ב"ת וּל"ש תְּרַתֵּי דְסִתְרוּ וּל"ש אֲתָא לְזִלְזוּלֵי שְׁהָרֵי שְׁנִינְהֶם שְׁקוּלִים סִפְקָ יו"ט דְהֵינּוּ שְׁמִינֵי וְסִפְקָ שְׁבִיעֵי וְחִיבֵי בְסִנְפָּה מֵה"ת וְחִיבֵי זֶה וְזֶה לְעֵשׂוֹת שְׁפֹן צְנוּתָה הַתּוֹרָה דְבְכָל סִפְקָ צְרִיכִין אֲנּוּ לְהַחְמִיר בְּכָל צַד וּא"כ פִּינּוּ דְרַחֲמָנָא צְנוּתָה פֶּה מֵאֵי ב"ת שְׁיִיף פֶּאן אוּ אֲתוּ לְזִלְזוּלֵי אוּ מֵאֵי תְּרַתֵּי דְסִתְרוּ הָיִי פִּינּוּ שְׁפֹן צְנוּתָה הַתּוֹרָה לְעֵשׂוֹת שְׁנִינְהֶם וּמִמִּיל' אֶפִּילוּ אִם אֵינָם עוֹשִׂים הֵיפֵר וְנִדְאֵי דַאפִּי"ה צְרִיכִין לִישָׁב בְּסִנְפָּה וּל"ש לֹמֵר דְמַחְזִי כְמוֹסִיף.

וּא"כ מִינְשָׁב קְוִשְׁתָּ הַנוּב"י הַנְּ"ל עַל הָרַב"י דְהוּא פְתַב פֶּן לְדִידָן דְאַנּוּ בְקִיאִין בְּקִבְיָעָ דִּירְחָא וְהוּא וְנִדְאֵי ח' וְרַק רַבְרָנָן חֲשִׁשׁוּ שְׁמָא יְבֹא לְקַלְקוּלָא בְכַה"ג חִינְיָשִׁינּוּ דְמַחְזִי פְּבַל תּוֹסִיף וְצְרִיכִין לְעֵשׂוֹת הֵיפֵר פִּי הֵיכָא דְלֹא לְהָיִי זְלִזוּל לִיו"ט וְנִדְאֵי אֶבְל בַּל"ק ס"ל דִּיו"ט הָיִי סִפְקָ דְאוּרִינְיָתָא וּא"כ הַחִיּוּב מִשְׁנִינְהֶם עָלְיוּ הֵינּוּ חִיּוּב סִנְפָּה וְחִיּוּב יו"ט שְׁמִינֵי וּל"ש פְּלָל הֵאֵי חֲשִׁשָׁא וּפְרִיף הַש"ס שְׁפִיר דְלָמָּא ס"ל פִּינּוּ שְׁבִירָף יו"ט רֵאשׁוֹן שׁוּב א"צ לְבִרָף וַאפִּי"ה שְׁפִיר הָיִי יוֹשְׁבִין בְּסִנְפָּה וְלֹא הָיִי מַחְזִי כַב"ת וְכַנ"ל.

וְהִנֵּה הַלַּח"מ בַּפ"ז מֵהַלְכוֹת סִנְפָּה הַקְשָׁה עַל הָרִי"ף שְׁכ' הַטַּעַם דְלְכָהּ יַתּוּבֵי יַתְבִּינּוּ וּבְרוּכֵי לֹא מְבָרְכִינּוּ פִי הֵיכָא דְלֹא לְהָיִי תְּרַתֵּי דְסִתְרֵי וְהַקְשָׁה הָרִי פְּכָר פְּלִיגוּ הַרְמַב"ם וְהָרַב"ד הַרְמַב"ם בְּסוּף פ"ג מִמְעִילָה פֶּסֶק דְעַל סִפְקָ מַצְוָה אִין מְבָרְכִין וְהָרַב"ד שֶׁם הַשִּׁיג עָלְיוּ דְגַם עַל סִפְקָ מַצְוָה דְאוּרִינְיָתָא מְבָרְכִין וְרַבִּינוּ יוֹנָה בְּבִרְכוֹת דָּף כ"א בְּיָאֵר הַדְּבָר הַיְטִיב וְכ' לְדַחֲוֹת טַעַם הַרְמַב"ם שְׁכ' דְלְכָהּ אִין מְבָרְכִין מִשׁוּם דְבִרְכוֹת הָיִי רַק דְרַבְרָנָן וְהָיִי סִפְקָ דְרַבְרָנָן וְכ' שְׁזָה אִינוּ דְכִינּוּ דְהַתּוֹרָה צְנוּתָה לְנוּ בְּכָל סִפְקָ שְׁאַנּוּ מְחֻיָּבִין לְעֵשׂוֹתוֹ א"כ אִם מְחֻיָּבִין אֲנַחְנוּ לְעֵשׂוֹת מַצְוָה זֶה וְהָיִי כְּנוּדְאֵי וְשְׁפִיר חִיבִין לְבִרָף מִן הַתּוֹרָה נֶאֶפִּילוּ לְהַרְמַב"ם דְס"ל סַפְד"א מֵה"ת לְקוּלָא וַאֲיָפָא מ"ד דְאַפִּילוּ בְּסִפְקָ מַצְוָה ס"ל פֶּן אַפִּי"ה מְדְרַבְרָנָן עַכ"פ וְנִדְאֵי מְחֻיָּבֵי וּא"כ צְרִיף לְבִרָף ג"כ וְעַכ"פ הַרְמַב"ם לֹא ס"ל פֶּן.

וּא"כ לְדִידָן הָא דִּיתִיבּוּ יַתְבִּינּוּ אֶפִּילוּ אִי הָיִי סִפְקָ דְאוּרִינְיָתָא מ"מ הָיִי רַק סִפְקָ וְעַל סִפְקָ לְהַרְמַב"ם א"צ לְבִרָף וְהִ"ה מ"כ שֶׁם דְהָרִי"ף ג"כ ס"ל כְּהַרְמַב"ם וּא"כ לָמָּה לִי לְהָרִי"ף לֹמֵר הַטַּעַם מִשׁוּם דְהָיִי תְּרַתֵּי דְסִתְרוּ ת"ל מִשׁוּם דִּישִׁיבַת סִנְפָּה הָיִי רַק מִשׁוּם סִפְקָ ע"כ תִּנְכֹן דְבָרֵי הַלַּח"מ.

וּבְאַמַּת הַכ"מ הֵבִיא שֶׁם שְׁחַכְמֵי לוּנִי"ל הַשִּׁיבּוּ עַל הַרְמַב"ם וְהֵבִיא הַרְמַב"ם בְּתַשׁוּבָתוֹ שֶׁם רֵאִי מֵהָא דִּיתִיבּוּ יַתְבִּינּוּ בְרוּכֵי לֹא מְבָרְכִינּוּ וְהֵבִיא שֶׁם הַכ"מ דְהַרְמ"ה וְשָׂאֵר הָרַאשׁוּנִים הַשִּׁיגוּ עָלְיוּ דְבְסִנְפָּה הָיִי הַטַּעַם מִשׁוּם תְּרַתֵּי דְסִתְרוּ מִשׁוּם זְלִזוּל וּא"כ אִין רֵאִי מִשֶׁם וּלְפִי מ"ש לְעִיל י"ל דְרֵאִית הַרְמַב"ם הוּא מַל"ק דָּאָם הָיִי סַד"א ל"ש חֲשִׁשׁ זְלִזוּל וְלֹא תְּרַתֵּי דְסִתְרוּ וְכַמוֹ שְׁכַתְבַּתִּי אֲלֵא שְׁאַנִּי תַמָּה עַל לְשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּשִׁבְתָּ לְפִי תִירוּץ אַבְיִי דְאָמַר וְנִדְאֵי דְבְרִינְהֶם בְּעֵי בְרַכָּה ס' דְבְרִינְהֶם לֹא בְּעֵי בְרַכָּה וּלְכָהּ דְמֵאֵי אִין מְבָרְכִין עָלְיוּ וּפְרִיף הַש"ס אֲלֵא מַעַתָּה יו"ט שְׁנֵי אַמְאֵי מְבָרְכִין וּמִשְׁנֵי פִי הֵיכָא דְלֹא לְזִלְזוּלֵי בִי וְלִי קִשָּׁה מֵאֵז אַמְאֵי נְקַט יו"ט שְׁנֵי הָא גַם יוֹם טוֹב א' הָיִי סִפְקָ לְפִי מ"ש הַצַּל"ח בְּבִיצָה דְעַד יְמֵי אַבְיִי וְרַבָּא הָיִי מְקַדְשִׁין עַפ"י הָרְאִי וּא"כ יוֹם הָרַאשׁוֹן הִי סִפְקָ כְּמוֹ הַשְּׁנֵי.

ואמרת לי לישב דביו"ט הראשון שלפנינו יום ראשון ויום שני ואם בשניהם לא יעשה יו"ט בנודאי עובר על ד"ת דכבר פתב הרב מהרי"ט דאפילו להרמב"ם דסד"א לקולא מ"מ היכא דהוי תרתי דסתרו אסור מה"ת וא"כ יו"ט הראשון בנודאי צריף לשמור דדלמא לא ישמור יום ב' ותהא תרתי דסתרו ועיקר הספק רק על יו"ט שני ולכך נקט הש"ס יו"ט שני דהא אביי תירץ דלכך אין מברכין על דמאי משום דהוי ספק דדבריהם אף דהוי ספק דאורייתא מ"מ להרמב"ם לא הוי רק מדרבנן להחמיר ולכך פריף שפיר אלא מעתה על יו"ט שני אמאי מברכין.

וע"ז משני שפיר דיו"ט שני משום הכי מברכין עלי' משום דלא ליתו לזולזולי' בי' ורבא פליג התם וס"ל דעל ספק דבריהם נמי בעי' ברכה. והיינו אם הספק הוא ספק דאורייתא אלא שמן התורה להקל ורק מדרבנן חייב כמו יו"ט שני בזמן שקידשו עפ"י הראי' בכה"ג בנודאי צריף לברך כמו על כל מצות דרבנן דאנו מצווין מלא תסור או מן שאל אביה ויגדה ומאי דאין מברכין על דמאי משום דשם רוב עמי הארץ מעשרין וליכא חייב מה"ת פלל ועיקרו רק מדרבנן ולכך אין מברכין עליו והרמב"ם בפ"ג מחנוכה הביא על הא דמברכין על יו"ט שני דהטעם משום דאתי לזולזולא והלח"מ שם האריף הרבה בזה עיי"ש: ולפי ה"ל נ"ל לישב נודאי יו"ט שני בזמן שקידשו עפ"י הראי' דהי' הספק סד"א ומדרבנן הי' ראוי להחמיר ולכך באמת אין צריף לטעם משום דאתו לזולזולא משא"כ ביו"ט שני דידן דלגמרי לא הוי רק דרבנן משום חשש קלקול ולא הוי פלל ספק דאורייתא ומן הראוי הי' שלא לברך ולזה צריכין בטעם דמברכין משום דאתו לזולזולי' בי': ולכאורה אמרתי לישב גוף דברי הרי"ף מקושית הלח"מ ה"ל אע"ג דס"ל פהרמב"ם דעל ספיקא דאורייתא ג"כ אין מברכין מ"מ לכאורה בשמיני ספק שביעי הי' ראוי לברך לפי מה שהסברתי לעיל דלהכי אין מברכין על ספק פינן דמה"ת ספיקא דאורייתא לקולא ורק מדרבנן להחמיר והוי חייב דרבנן ומשום ספק אנליגין לקולא וכל זה אי לית לן חזקת חייב אבל באם איכא חזקת חייב אוקמא אחזקה וצריף לברך והנה בסופה בשמיני לכאורה יש לדמות אותו לחזקת חייב דהרי סופה לא מיפסקי לילות מימים והוי פיומא אריכתא וא"כ עד השתא נודאי הי' מחוייב ורק עתה אנו מסופקים אי חייב עוד או לא הי' לנו לומר דמוקמינן אחזקתן' וחיוב לברך ולכך צריף הרי"ף לומר הטעם דמשו"ה אין מברכין פי היכא דלא להוי תרתי דסתרו.

אלא דלכאורה יש להקשות על זה דא"כ מאי קאמר ר' יוסף נקוט דר"י בידיף דהא ר"ה וכל גדולי הדור בסופה הוי יתבו וכו' ומסיק גמירי דמאפר קאתו ולפי ה"ל מאי ראי' מינניהו הא גביניהו לא הוי חזקת חייב דהרי מאפר קאתו ולא הוי יתבו בסופה כל ז' אבל באמת איכ"ל היכא דיתבו כל ז' בסופה והי' לו חזקת חייב באמת חייב לברך וצ"ע.

אמנם נראה לישב עפ"י דברי הריטב"א בעירובין דף ל"ו שעמד שם על הא דאמרינן במקנה שנמדדה ונמצאת חסר אמאי לא אמרינן דמוקמינן הטהרות בחזקת טהרה וכו' לתרץ דלעולם צריכין אנו לדון מהיכן בא הספק דאם שורש הספק יש לו חזקה אז מוקמינן אחזקה אבל אם בתחילת שורש הספק ליכא חזקה רק עתה שעל הטהרות יש לו חזקה זה לא הוי ספק וא"כ ה"נ לא הוי חזקת חייב פינן דהאי ספק הוי בנודאי ורק על האי גברא אית לו חזקה זה לא הוי חזקה וא"כ עמדה קושית הלח"מ: ולפי ענ"ד נראה פשוט דהנה כבר כ' הכ"מ שם דהא דס"ל להרמב"ם דעל ספק דאורייתא נמי אין מברכין זהו דווקא ספק שאירע פגון ספק כוי ואנדרוגינוס וכדומה אבל היכא דתיקנו רבנן זה לא הוי לו ספק דהרי אנו מפסח נודאי אנו חייבין לעשות זה א"כ אף דעיקר תקנת רבנן הי' רק משום ספק מ"מ אנו מפסח נודאי עבדינן ובנודאי הי' ראוי לברך לדיון

דקי"ל דעל מצוה דרבנן חייבין לקברו ולפי מ"ש למעלה גם על מה שתיקנו משום ספק דאורייתא ג"כ לקרא לפי מה דמסיק צריה לקברו וא"כ שפיר קשיא לי' להרי"ף אמאי אין מברכין בשמיני ספק שביעי פינו דרבנן תיקנו אותו ואפילו אם נימא דמעיקרא לא הי' תיקון חכמים אלא היו חייבין לישוב בסופה מצד הספק מ"מ השתא דבקיאתו ותיקנו חכמי' בנודאי הי' ראוי לקברו כמו שאנו מברכין ביו"ט שני על אכילת מצה ומרור ולכך כ' הרי"ף דמשו"ה אין מברכין כדי שלא יהא תרתי דסתרו וכ' הרי"ף דהיינו משום זלזול וכמ"ש אליבא דהרמב"ם.

ולפי"ז נראה דהרמב"ם והרי"ף פליגו בזה דהרמב"ם בתשובה הנ"ל ס"ל דהא דאמרינן בשמיני ספק שביעי דמיתב יתבי' ברוכי לא מברכינן דהטעם משום דעל ספק מצוה דאורייתא אין מברכין וזה שייך לומר אי לא תיקנו רבנן ובאמת נראה דגם אם הוא ספק גמור תיקנו רבנן וא"כ איכ"ל דהרי"ף ונהרמב"ם לדעתה אחת נתפוננו דהנה כ' אם אמרינן דגם על ספק דרבנן מברכין א"כ ליכא תרתי דסתרו אהדדי אבל אי אמרינן דעל ספק אינו מברך אלא היכא דהוא תיקון דרבנן וע"כ הרמב"ם לטעמי' דכתב דעל ספק מצוה דאורייתא אינו מברך א"כ על שמיני עצרת הוא מה"ת דהא ביום שמיני עצרת מקרא קודש וכו' ותייב לקברו אבל על הסופה אינו כ"א ספק ואם יברך יהי שפיר זלזול ליו"ט ויהי' תרתי דסתרו אהדדי וכ"ש לבתר דיזענינו בקביעא דירחא בנודאי הוא יו"ט ובנודאי אין שייך לקברו על הסופה: ובזה.

אמתי עוד לישוב קושית הנוב"י שהקשה לל"ב דאמרינן דכ"ע ס"ל דאין מברכין ופליגו רק אי יתבינן בסופה, לר"י דאין יושבין בסופה בשמיני ואמר ר"י נקוט דר"י בידך דמרא דשמעתתא בשמיני חוץ לסופה יתיב והקשה הא לל"ק אמרינן דכל גדולי הדור ישובו בשמיני בסופה והא"ף הכריע כל גדולי הדור עיי"ש.

ונראה לפי ענ"ד לישוב דהנה כתבנו הטעם דאין יושבין בסופה בשמיני משום זלזולי יו"ט והנה לעיל ס"ל לר"א מי שלא אכל ביום ראשון בסופה משלים בשמיני א"כ לדידך ליכא זלזול די"ל דיתביב לשם תשלומין אבל כל זה ניחא אי לא יתיב בסופה ביום ראשון אבל אי יתיב בסופה ביום ראשון שוב ל"ל דיתביב לשם תשלומין וא"כ שוב יש זלזול ליו"ט ומינן שפיר קושית הנוב"י הנ"ל דבשלומא אנו שפיר אין רשאין לישוב בסופה בשמיני משום זלזול אבל הני גדולי הדור שפיר ישובו בסופה דהא הגמרא מסיק דמאפר קאתו וא"כ לא יתביב בסופה בראשון ושוב ליכא זלזול ליו"ט דמאן דחזי יאמר דס"ל כר"א הנ"ל ויתבו לשם תשלומין ע"כ אמר דממרא דשמעתתא נוכל להוכיח דהלכה כר"י מדיתביב חוץ לסופה בשמיני כן נראה לי נכון וברור.